[illegible] d'es[illegible] de 1656

Coll !

NAZIONALE
R. BIBLIOTECA
CENTRALE V. E. II
ROMA
8
54 G
8

R. P. D. THOMÆ
DELBENE
DE OFFICIO
S. INQUISITIONIS
CIRCA HÆRESIM,
OPERA
IN DUOS TOMOS
DIVISA.

R. P. D. THOMÆ
DELBENE
CLERICI REGULARIS,
S. THEOLOGIÆ PROFESSORIS,

Examinatoris, Sanctæ Romanæ Universalis Inquisitionis Qualificatoris; aliarúmque SS. Congregationum in Urbe Consultoris.

DE OFFICIO S. INQUISITIONIS.
CIRCA HÆRESIM:

CUM BULLIS, TAM VETERIBUS, QUAM RECENTIORIBUS, ad eandem materiam, seu ad idem Officium spectantibus; & Locis Theologicis in ordine ad qualificandas Propositiones,

PARS PRIOR

SYNOPSI MATERIARUM, ET INDICE RERUM Notabilium in hoc Volumine contentarum illustrata.

EDITIO ALTERA ACCURATE' EMENDATA.

L U G D U N I,

Sumptibus LAURENTII ARNAUD, PETRI BORDE, JOANNIS, & PETRI ARNAUD.

M. DC. LXXX.

CUM APPROBATIONE ET PERMISSU.

EMIN^SSIMO^, ET REVER^SSIMO^

PRINCIPI

FLAVIO CHISIO

S. R. ECCLESIÆ

CARDINALI.

THOM. DELBENE

CLERICUS REGULARIS,

F. P.

VA tua, quà Maximi, ejuſdemque optimi, ac ſanctiſſimi Patrui tui luce ita omnium jam animos, Romanamque Aulam imples, ac occupas (FLAVI EMINENTISSIME CARDINALIS,) ut haud ſanè liberum cuique ſit, alteri ſe, ſuique obſequium animi, quàm Tibi, atque excelſiſſimo tuo Nomini mancipare. Majeſtas illa ſupremi mortalium, cui Tu ut ſanguine, ita & imperio, ac virtutis indole proximus, tantùm enimverò dignitatis, ſplendoriſque tuæ fronti afflat, ut nihil planè auguſtius in Quiritium oculos incurrat, Teque unùm ſummi, infimi, ceu grande Purpuratorum ſydus inſpiciant. A ſumma quidem Infula habes in Ampliſſimo Senatu compares. At enim conſiliorum omnium, curarumque communione Chriſti in terris Vicario, hoc eſt, Athlanti illi maximo perinde adſtas, ut ſecunda ſuſtentando Chriſtiano Orbi cervix, atque Alcides alter cùm ſis, quos tibi lux Purpuræ æquales facit, eoſdem poteſtate, ac facibus antecellas: atque adeò, ceu diſertiſſimus primarum partium actor, Orcheſtram Aulæ totam tibi vendicas; Tibique uni abreptum in Tui ſtudium, admirationem, cultum, Theatrum hoc plaudit. Neque

putes in speciem hæc à me dici, ceu mendax splendidus servire tuis auribus velim. Expertus eloquor. Nam quos pridem, de Hæresi, & de iis quæ ad hæresim, & S. Officium pertinent, *Commentarios absolui, exponere luci publicæ cùm decrevissem, quo illos potissimùm splendore magni nominis exornarem, haud mihi deliberandi tantisper tempus, ac locus fuit. Tu statim ea quidem dignitatis amplitudine, ea decorum laude, tanta item oris majestate, & gratia occurristi, ut deflectere, evagarique aliò mens, aliumque præter Te unum quærere vigiliis meis patronum, ac auspicem plane nequiverim. Quid? si citra purpuram, ac titulos, is item es, qui præclaris animi partibus gentium omnium obsequia præripis. Traditam Tibi ab vetustissima, nobilissimaque stirpe Generis, veluti per manus, ac successionis quodam jure hæreditariam Majorum indolem, quantùm ipse egregio tuarum virtutum corollario amplificas? Ingenio ut gravitas, ita grata quadam amœnitas inest. Studiis namque severioribus vacas, humanioribus faves: Neque doctrinarum præsidiis, quas Romanis subselliis mirificè adprobasti, ad earum veluti pompam sua deest Tullianæ dictionis mundities, ac nitor. Quis aureos deinde mores pro dignitate dicendo exæquaverit? Quis illam magnarum animarum clientelam, ac famulitium? Conjunctam videlicet cum summa fortuna modestiam, citra fucum humanitatem, magnitudinem animi sine fastu, æqui, ac recti studium, dictorum fidem, amorem, cultumque Religionis? Quis volucrem illam vim mentis, incredibili cuidam prudentiæ attemperatam, qua Romani Principatus curas, ac terrarum negotia ita administras, ut in ipso tyrocinio repentè summus, aspectu quidem, ac singulari quadam in rebus agendis, explicandisque alacritate, atque ardore animi juvenis videaris. Cæterùm, nemo Te in rerum maximarum tractatione consenuisse non affirmaverit: Ita ut, quæ deest, florente nimirum ævo, canities, ac maturitas annis; adulta jam sapientia, præcox judicii pondus, ac festinata solertia abundè suppleat. Scilicet è sapientissimi Pontificis affinitate, disciplina, usu erudiri professò in maturiorem quandam prudentiam flos iste præstantissimæ tuæ indolis statim debuit. Fieri siquidem minimè poterat, ut lux illa magna mentis nacta opportunam adeò, vicinamque materiam, tuum illicò non accenderet, inflammaretque ingenium. Vides (Amplissime Cardinalis,) de Te aliquid dici vix posse, quin ad sanctissimum Patruum tuum, ac parentem omnium recurrat stylus ac veneratio. Quippe, ut genus ac sanguinem, ita & decora, laudesque miscetis. Quocirca dum Te in hujusce Dedicatione Operis appello, objiciunt sese mihi ALEXANDRI ter Maximi Pontificis in nostrum Ordinem, atque in meipsum promerita, quæ sanè, ut hanc in sinum tuum scriptionem deferrem, Tibique nuncuparem, vehementer impulere. Nam præter cæteram in nos benevolentiam, quantum illud est, in ipso statim Pontificatus initio, beneficentiæ veluti primitias nostro Divi ANDREÆ Templo consecrasse*

craſſe? Debet quidem percelebris Ædes hæc Senenſibus plurimùm, à quibus rudimentum illi, & coronis. Ut enim Piccolominei collata ampliſſima domo ſua, ac laxata area, quæ Senenſis etiam nuncupatur, initium fecere præclaro Operi; ita ALEXANDER SEPTIMUS, *ſuprema Franciſci Cardinalis Montalti vota perhumaniter complexus, quos ille proventus annuos ex Eccleſiaſtico ſuo cenſu legat, probat ipſe, obſignatque annulo, nutuque ſuo: quo quidem dum exornandam aſpectabilem auguſtæ ejus molis faciem curat, quod eſt in ea pulcherrimum, perficit, impoſita editiſſimo huic templo coronide. Planè cùm inter ſumptuoſa, ac ſplendida Urbis ædificia haud ultimum noſtrum hoc ſit, ampliſſimo nunc* ALEXANDRI *Pontificis nomine, munificentia, affectuque auctum neſcio quonam pacto aſſurgit grandius, ut præſtare jam cæteris à tanti Pontificis ſplendore videatur. De me verò nihil eſt quod prolixiùs loquar. Ita enim extendi ultra purpuram humanitatem in me ſuam voluit, ut ſummus Sacrorum Princeps renunciatus, illam in tanto rerum culmine congeminaverit: admiſſumque non ſemel ad beatiſſimorum pedum oſcula, quàm me comiter (Deus bone!) ac quanta cum benevolentia, honoriſque ſignificatione excepit. Faciles nempe ſemper, ac molliter acclives* CHISII *Montes. Aſtra item magni ſtemmatis nunquam non arridentia, ac fauſta. Quid ſi aurum etiam ultronea quadam, ac ſupra votum munificentia è Quercubus aureis largè depluit? Demùm, quod non ſanè diſſimulandum, ſi materiam lucubrationis hujuſce meæ ſpectas,* de Hæreſi, *præſertim agitur. Quid igitur inclyto* ALEXANDRI SEPTIMI *Nepoti dicari congruentius potuit? Certè Orthodoxæ Fidei Interpres, Chriſtianæ Religionis Oraculum, Cortina veri, perfidiæ ſcopulus, Romana Sedes cùm ſit; tum Maximus Patruus tuus naturâ, ac genio quodam monſtra hæreſum, ac prava Novatorum ingenia, corruptamque eorum mentem acerrimè inſectatur. Teſtis Roma, ac Cœtus ille Summorum Patrum, doctorumque hominum (inter quos ego, ſed minimus) quem examinandis, profligandiſque Ianſenianis placitis* INNOCENTIUS *Pontifex Decimus excitavit. Aderat inter præcipuas Purpuras, atque erudita Capita Cardinalis* CHISIUS: *Et quà nominis auctoritate, quà doctrinarum opinione, quà zeli ſupercilio, quos non addere noſtris Theologorum ingeniis ſtimulos, faceſque videbatur? Et confodit quidem peracri telo abſurda illa, atque inſolentia Chriſtianis auribus opinionum portenta* INNOCENTIUS. *Is verò ad eundem Pontificatus apicem evectus, repetito è Petri Cathedra fulmine, non eadem modò dicta petiit, convellitque; ſed alia etiam, quæ regerminaverant, feralis hydræ capita incredibili cum fructu pietatis, plauſuque orbis reſecuit, ac luem eam omnem penitus contumulavit. Igitur, ut ad Te redeam (Princeps Eminentiſſime) quæ maximè mediocris ingenii mei monumentis conciliare benevolentiam tuam videntur, & ipſa tua dignitas, ac virtus eſt,*

cui

D. D.
IAC. PIGNATELLI
SENTENTIA DE HOC OPERE.
VIRI
In Ecclesia, in Republica Magni, quicumque vos estis,

OPERAM DATE ET LEGITE.

HOMÆ DELBENE, Viri clarissimi, Religionis Theatinæ alumni immensum hoc, & Herculeum opus est. Quod lyricus Vates extulit:

Fortes creari fortibus & bonis.

Ejus exemplo virtus confirmavit. Ab arbore, id est, à Paulo Quarto, Theatino, Sacræ Inquisitionis Fundatore hic ramus non dissentit. Felix pater etiam in filio vivit. Bis felix filius Patrem repræsentat. Heros ipse est hæres ac æmulus virtutis majorum, qui sic scribit: & par ipsi Pontifici, dum ingenio usurpat, quantum ille capite solebat circumferre. Hic doctrina, ille potestate: stylo hic, diademate ille cœlestia Religionis arcana propugnat. Sive rerum copiam prope incredibilem spectetis: sive in penetrandis, & veluti è nucleo extundendis abditis rerum, ac quæstionum dispiciendarum sensibus subtilitatem consideretis, omninò vos dubitare necesse sit, utram potiùs, humanarúmne, an divinarum rerum scientiam in eo debeatis admirari. Argumentationibus ingenii acumine inventis, arte dispositis, sua adstruit, fulcitque theoremata. Ingeniosa omnia, erudita, exacta quæ notat, judicat, emendat. Vetera, & simul nova explorata habet, seria, & curiosa: Etiam libros, scriptoresque de hac re sibi familiares, qui olim ac nuper floruerunt, ex quibus, ut apes confert, & stipat doctrinæ liquentia mella: quosque tanquam Judex maximus pro Tribunali sedens ad partes vocat, pulcherrima, & utilissima industria eruditos simul, & bonos suos Lectores reddit. Breviter dicam, esse virum

——— *Mores veteresque, novosque tenentem:*
Multorum veterum leges: Divumque, hominumque
Prudentem.

Tom. I. ¶ Virum

Virum, *Per quem Latium nomen, & Itala*
Crevêre vires, famáque.

Planè Sapientiam si inspicietis, philosophatur: Si Mathesim, eminet inter primos: Si Jurisprudentiam, leges veteres, novasque perlustrat: Si Theologiam, si omnia, laudem adeptus est, imò & palmam. Is est, qui Catholicæ velificationi hanc Arcton, ac utroque periculo laborantibus hanc Pharum exstruxit, qui sive sicco pede terram obieritis, Imperator erit: sive humido mare tentaveritis, plus Geminis erit polare astrum, cynosura Orthodoxorum. Alii Socraticæ dubitationis pertinaces hæredes, versatiles, & cauti, omni se parti permittunt, & velut in duello neutri, inimicitias fugientes, amicitias vitant, veritatemque fuga insequuti, ne errent, errant. At is verò, quem dico, Auctor, Helicen veritatis, utriusque prudentiæ Delius Apollo, noctem istam temporum, & opinionum tandem evicit. Non unum omnes astrum qui navigant respiciunt. Alii Helicen, alii Ursam. Plures in Sacræ Inquisitionis Cœlo stellæ sunt; at istis stellis, luminibusque sol noster stipatur. Non lucet tantùm, sed ardet: novis facibus novas tenebras expugnat. Legite, exclamabitis protinus Senecæ verbis: *Non à summis labris ista venerunt: habent hæ voces fundamentum: iste homo non est unus è populo, ad salutem spectat.* Sed nunc magis, cùm se hominem, virum, civem ostendit, hoc est, verè magnum. Sic enim scribit tanquam vivat atque adeò scribendo vitia proscribit; cinislones de chrysopœia, mirabiliarios, nugivendos, clandestinas artes, & remotas disciplinas, arcana, & lucifuga mysteria, impostores, sycophantas, magicas præstigias, auguria, auspicia, alia à cœlo & stellis, ab elementis, à speculo, à pelvibus, à fumo, circumforaneam vanitatem, larvam monstrorum.

Nugipolyloquides, argenti extenebronides,
Technipolyloquides, nummorum expalponides,
Quod semel arripides, nunquam posteà eripides.

Elidit, infringit, evertit ea ubertate, ut cùm nihil addi possit, nihil supersit, ea varietate, ut fastidium profliget: Ita in omnibus ad numerum assilit, ut aut ipsi res ipsæ, aut ipse rebus meditatò se videatur attemperasse. Tam ingeniosè implexa explicat, ita solidè obstantia irrumpit, obtusa acumine asperat, acuta gravitate obtundit, pugnantia dispescit, coëuntia nodat, dubia librat, arcana rimatur, vt penitus, funditusque parienti Sapientiæ obstetrix assedisse videatur. Videbitis lenitatem in dicendo, in interpretando sine ambitione ulla candorem, in errorum confutatione planam, & nervosam argumentorum copiam, mare eruditionis, Oceanum disciplinarum omnium, ingenuarum artium promumcondum, & quasi bibliothecam, quæ diversitate rerum sola humanam occupare potest ætatem, ordine omnium conatum excedit. In hoc Opere Politici Rempublicam Christianam habent, sacras literas divini interpretantur viri, Leges Pontifex, & Imperator sanciunt novas illas & postremas. In hoc habet ambulacrum Aristoteles, Plato Academiam, porticum Stoïci, Arithmetici abacum, Musici modos, Geometræ pulverem, Astronomi imagines, cœlum Astrologi. Hoc est Opus Sapientiæ, schola eruditionis, forum prudentiæ, Catholicorum Gymnasium, palæstra credentium, Tribunal invictum, æternum, immortale. Ad civilem vitam Auctor factus, non ut leguleius semidoctus, sed ut Juris simul

&

& prudentiæ consultus, quæ hominis Inquisitoris officia vocantur, eorum cognitione probè instructus, Reipublicæ confert. Inspicite quomodo sacrilegorum vindex, pietatis, ac fidei assertor fulmina enthymematum, ac tonitrua in hostes vibrat: quomodo occultas, & tamen usitatas tyrannorum artes in apricum producat, quàm callidè depingat eas & excutiat, quomodo de iis judicet, & triumphet: quomodo formas Inquisitionum, Magistratus, leges, judicia, consilia, consuetudines, ritus, Sacerdotes, ac Religionem operosè prosequatur, non ut singulas ponderet, sed ut nihil relinqueret. Oberrantes miserè mortales in viam reducit, familias dirigit, Respublicas restituit, mores privatorum emendat. Recenset scelera, ut pœnam ostendat: promit virtutes, ut præmio honoret: illa ut Lectorem absterreat, istas ut inflammet. Hæc si quis nesciverit, relegatus è divino isto Musæo, nullus nisi ex arbitrio alieno cum consultis sapientiæ commercium habeat, sit peregrinus inquilinus, barbarus, alienæ ignorantiæ, fatuitatis, stuporis, ac delirii mancipium. Sed DELBENE quid ultra commendo, cùm cognomen ipsum pro encomio sit? Bona scriptio est, bonum argumentum, uno verbo, Auctor ipse totus undique bonus. Eia igitur!

VIRI

In Ecclesia, in Republica Magni, quicumque vos estis.

Absoluto jam Operi gratulamini fatum & fortunam, quod superstes, & salvum per tot sciolorum manus, tot ineptias scriptorum, ac fastidia, tot glossas, obeliscos, stellulas, deliria, ineptias, sordes ad hoc usque tempus pervenit. Ex hoc sapientiæ securissimo sacrario tanquam è publico agro copiosam messem colligite. Hic ille vester Doctor est, & ductor, quem velut sydus in hoc studiorum cursu, & opinionum æstu semper respicite, ne aberretis. Dicta & facta vestra ad hoc examen veniant, ut rectè instituatis, errorem, periculum, lapsum declinetis. Quæcumque legetis, digna stylo sunt, quia prudentiam referunt: digna lectione, quia ad formandum judicium valent. Cibus alibi, hîc verò & deliciæ sunt: voluptas alibi, hîc doctrina jungitur. Hoc semel statuite, aurum merum esse quidquid è doctissimo ejus pectore, calamoque emanat; nec posse sine hac face Musæum vestrum lucere. Hic unus vobis instar omnium sit, qui tot unus abundat virtutibus, ut omnium facilè laudes exhauriat. Quod Ulyssi Minerva, id vobis hic sit, individuus periculi comes. Hunc Herculem amate, ne nova rerum monstra subpullulent. Legite: juro vobis, Viri optimi, nihil simile usquam in hoc genere legetis. Hæc mea sententia.

IACOBUS PIGNATELLUS, Parochus in Urbe Ecclesiæ S. Mariæ de Planctu.

APPROBATIO CONSULTORIS Clericorum Regularium.

GREGIUM Opus de Hæresi, & de iis quæ ad hæresim, & sanctum Officium pertinent, in Partem priorem, & posteriorem divisum, dilucidè, doctéque compositum à P. D. THOMA DELBENE, nostræ Congregationis Sacræ Theologiæ Professore, & nomine multiplici claro, publica luce ad omnium utilitatem dignum existimo. Romæ, die decima-octava mensis Julii, anno 1662.

Don THOMAS SERSALIS,
Consultor Cleric. Regul. S. Theolog.
Professor.

APPROBATIO VISITATORIS Galliæ Cisalpinæ.

IUssu Nostri admodum Reverendi Patris D. Angeli Pistachij, Præpositi Generalis Clericorum Regularium attentè, & omni studio lustratus sum *Tractatum in Partem priorem, & posteriorem divisum, de Hæresi, & de iis quæ pertinent ad hæresim, & S. Officium*, nuper compositum à R. P. THOMA DELBENE, nostræ Congregationis Auctore Insigni, jamque satis noto: Et pro veritate testari queo, quod nedum *Benè*, sed *Optimè* Thomas scripserit, & sic seipsum in hoc Opere Thomas superaverit. Siquidem quidquid in præsenti labore reperitur, dilucidè, breviter, & subtiliter, sanam, optimamque doctrinam, Sacris Conciliis, & Canonibus conformem redolet. Quare meo voto totus litterarum Orbis impatienter expectat, ut luci demandetur hoc tam utile, tamque dignum studium. Romæ in nostra Domo Sancti Andreæ de Valle, die vigesima Julii, anno millesimo sexcentesimo sexagesimosecundo.

D. JOAN. BAPTISTA DE DECE,
Clericus Regularis, Galliæ Cisalpinæ Visitator,
& S. Officii de Urbe Qualificator.

LICEN

LICENTIA PRÆPOSITI GENERALIS Clericorum Regularium.

HOc Opus *de Hæresi, & de iis quæ ad hæresim*, & *S. Officium pertinent*, in Partem priorem, & posteriorem divisum, à P. D. THOMA DELBENE Theologo Congregationis nostræ compositum, & à Patribus quibus id commisimus, recognitum, & approbatum, ut typis mandetur, quoad nos spectat, facultatem concedimus. In quorum fidem has litteras manu nostra signatas, & solito nostro sigillo munitas damus. Romæ, in Ædibus Sancti Sylvestri Montis Quirinalis, hac die decima octava mensis Julii, anno 1662.

D. ANGELUS PISTACHIUS
Præpositus Generalis Cler. Regul.

Loco † Sigilli.

D. CAROLUS LOBELLUS
Cler. Regul. Secretarius.

PERMISSIO MAGISTRI Sacri Palatii Apostolici.

VIDI jussu Reverendissimi P. Raymundi Capisucchi, sacri Palatii Apostolici Magistri, ac maxima cum voluptate accuratè totum perlegi *Tractatum de Hæresi, & de iis quæ ad hæresim, & S. Officium pertinent*, Authore A. R. P. THOMA DELBENE, Clerico Regulari: Et quia illum nedum sacris Canonibus, summorum Pontificum constitutionibus, Oecumenicorum Conciliorum, ac sacrarum Congregationum decretis, & declarationibus in omnibus apprimè consentientem, sed & summa eruditione refertum, & optima, facilique methodo mirè digestum, ac dispositum inveni, dignissimum judicavi, qui ad communem omnium, præsertim moralis Theologiæ studiosorum utilitatem quamprimùm in lucem edatur. In Quir. hac die 31. Julii 1658.

Fr. HIERONYMUS NICOLAIS Notarius, S. Theol. Lector, I. V. D. ac Parochus S. M. de Pop. Urbis Met.

Imprimatur.

Loco † Sigilli.

P. R. CAPISUCC. Mag. S. A. P.

APPROBATIO DOCTORUM
Sacræ Facultatis Parisiensis.

NOS infrà scripti Doctores Theologi Facultatis Parisiensis fidem facimus, nihil in hoc Opere R. P. D. THOMÆ DELBENE, in quo de iis quæ ad hæresim, & Sanctæ Inquisitionis Officium pertinent, fusè differit, quodque in duos Tomos est distributum, contineri quod Fidei Orthodoxæ adversetur: in cujus rei testimonium lubentes subscripsimus hac die quinta Maii 1666.

Fr. JOAN. ROBE', Ordinis Prædicatorum.

Fr. HUGO NOE' MARCHAND, Ordin. Prædic.

Alia Approbatio.

EGo infrà scriptus Doctor sacræ Facultatis Theologiæ attestor legisse librum cui titulus est, *R. P. D. THOMÆ DELBENE, de Hæresi, & de iis quæ ad S. Officium pertinent*, in quo nec quid contra fidem catholicam, nec contra bonos mores inveni: imò plenum affirmo summa eruditione. In cujus rei fidem approbavi, dignumque qui typis mandetur, judicavi. Datum Lugduni die decima octava Maii, anno 1662.

P. AUTOSERRE Pr.

Consensus Procuratoris Regii.

VIsis supradictis Doctorum attestationibus, librum à R. P. DELBENE compositum prælo subjici permitto, cum prohibitionibus in hujusmodi casibus requisitis, & consuetis. Lugduni die 7. Maii 1662.

BOULLIOUD MERMET.

PERMISSIO.

COnclusionibus Procuratoris Regii adhæreo. Lugduni die decima nona Maii, anno 1662.

DUSAUZAY.

SYNOPSIS

SYNOPSIS
MATERIARUM,
Quæ in Dubitationibus Prioris Partis de Officio S. Inquisitionis circa hæresim continentur.

I. De prima censura Bullæ Cœnæ Domini, aliisque pœnis spiritualibus, in ordine ad personas, quas complectitur. Qui sint propriè hæretici, & alii. De eorumdem irregularitate, atque infamia: & qui possit dispensare. De denunciationibus, & librorum lectione, atque impressione prohibita.

II. De privatione & inhabilitate ad beneficia, atque officia publica: & qui possit habilitare.

III. De pœnis temporalibus quoad bona, nempe de confiscatione prædiorum, jurium, alimentorum, majoratus, jurispatronatus, emphytheuseos, dotis, peculii, & similium: Etiam propter crimen læsæ Majestatis humanæ.

IV. De pœnis temporalibus quoad dominium in dicta bona, in vassallos, filios, servos, & debitores; sicque an hæretici possint contrahere, vel testari: Et, an sint capaces, vel non capaces donationis, hæreditatis, successionis, vel legati alimentorum, &c.

V. De pœnis temporalibus quoad alia jura, & alias obligationes, etiam juramento vallatas: Et de fide hæreticis in conscientiæ libertate, in bello, salvoconductu, matrimonio, & similibus servanda, vel non servanda.

VI. Quousque licitum sit communicare cum hæreticis, tam quoad Sacramenta, quàm quoad eorum Templa, conciones, de fide disputationes, & alia similia. An denunciari debeant: an ad fidem retinendam cogi possint, & an Ecclesiæ membra sint.

VII. De pœnis temporalibus quoad vitam, & corpus. De degradatione (si reus fuerit Clericus) & de sepultura.

VIII. De pœnis in excommunicatione per annum insordescentium, hæreticorum tardè pœnitentium, pœnitentias ab Inquisitoribus impositas omittentium, relapsorum, Hæresiarcharum, necnon & Dogmatistarum: Et quinam tales sint.

IX. De pœnis suspectorum de hæresi: Et quinam sint de hæresi suspecti.

X. De pœnis filiorum, & nepotum, tam quoad successionem, quàm quoad amissionem Nobilitatis, & similia; etiam propter

R. P. D. THOMÆ DELBENE, TRACTATUS DE IIS QUÆ AD HÆRESIM & Sanctæ Inquisitionis Officium pertinent.

DVBITATIO PRIMA.

Quid dicendum de prima excommunicatione, seu censura Bullæ Cœnæ aduersùs Hæreticos, & Schismaticos?

SVMMARIVM.

1 *Censura Bulla Cœna ita dicuntur, quia feria quinta in Cœna Domini promulgantur.*

2 *Bulla Cœna non obligat in locis, in quibus non est recepta.*

3 *Bullæ Cœna censuræ vt firmitatem habeant, non aliud requiritur, quàm ipsarum authentica publicatio, quia est processus, seu constitutio generaliter lata contra futurum delinquentem; non autem contra determinatam personam, contra quam necessaria esset citatio, vtpote de iure naturæ.*

4 *Bulla Cœna censuræ durant quousque noua Bulla expedita fuerit; adhuc enim mortuo Pontifice dictæ censuræ subsistunt.*

5 *Bullæ Cœna censuras quidam existimant latas dicendas esse à iure, eo quòd mortuo auctore non extinguuntur.*

6 *Bulla Cœna censuras quidam existimant latas dicendas esse ab homine, eo quòd feruntur pro tempore determinato.*

7 *Bulla Cœna censuræ neque sunt à iure, neque ab homine propriè, & cur; sed sunt media inter sententias latas à iure, & ab homine, & participant de natura ambarum, quibuscumque non obstantibus.*

8 *Bulla Cœna censuræ non multiplicantur, eo quòd à Pontifice in hac Bulla expediantur, & in corpore iuris insertæ sint, quia res præcepta non est diuersa, sed eadem, & sub eodem fine.*

9 *Bulla in noua si omittatur aliquis casus, qui erat in Bulla antiqua, eo ipso ex vi Bullæ nullam inducit obligationem, quam tamen inducet, si in corpore iuris contentus fuerit: quia esse casum expressum, vel omissum in Bulla, non variat iuris dispositionem.*

10 *Limita, cùm ius illud, seclusa bulla, vim suam obtinebat; ut secus si aliunde reuocatum esset: quia stante tali reuocatione non potest robur accipere ex vi Bullæ, nisi dum in Bulla fuerit reuocatum.*

11 *Priuilegia aliqua si fuerint in Bulla reuocata, quorum reuocatio in subsequenti Bulla omissa fuerit, reuiuiscunt, & robur accipiunt, ac si nunquam fuerint reuocata, præsertim si in iure communi dicta priuilegia fuerint inserta.*

12 *Priuilegium in casu nostro reuocatione Bullæ non est absolutè extinctum, sed solùm suspensum, dum scilicet reuocatio Bullæ vim suam obtinet.*

13 *Hæretici cuiuscumque sectæ, ipsorum credentes, receptatores, fautores, & generaliter quilibet ipsorum defensores, Hæreticorum libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sine auctoritate Sedis Apostolicæ scienter legentes, retinentes, imprimentes, vel quomodocumque defendentes ex quauis causa, &c. necnon schismatici, & recedentes à Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia, sunt excommunicati per primum excommunicationem Bullæ Cœnæ.*

VPPONO primò, censuras Bullæ Cœnæ sic dici, quia summus Pontifex eas profert, & promulgat feria quinta in Cœna Domini. 1

Suppono secundò, nos loqui pro locis, in quibus Bulla Cœnæ locum habet, non autem pro locis, in quibus forsan locum non habet, eo quòd ibi recepta non sit, quia non est Theologi augere, vel minuere priuilegia locorum. 2

Suppono tertiò, vt hæ censuræ firmitatem habeant, non aliud requiri, quàm ipsarum authenticam publicationem; quia licèt processus contra determinatam personam non possit fieri sine illius citatione (nam cuilibet iure naturali competit ius defensionis) tamen secus est de processu, seu constitutione, vel præcepto generaliter lato contra futurum delinquentem, quia à nullo eius efficacia impediri potest: Doctores communiter apud 3

Sayrum *lib.3.cap.3.num.4.* & Bonacinam *tom.3.de censur.quæst.1. punct.5.* circa finem.

4 Suppono quartò, dictas censuras durare, quousque noua Bulla expedita fuerit, vt patet ex verbis eiusdem Bullæ, circa finem, ibi: *Volentes nostros processus, ac omnia & quæcumque his literis contenta, quousque alij huiusmodi processus à nobis, aut à Romano Pontifice pro tempore existente fiant, aut publicentur, durare, suosque effectus omninò sortiri.* Vnde satis patet, quod adhuc mortuo Pontifice dictæ censuræ subsistant.

An autem dicendæ sint censuræ latæ à iure, vel ab homine?

5 Quidam, vt Syluest. *verb. Excommunicatio 7. n.76.* Nauarr. *cap.21.* & *cap.23.* Viualdus Salas *de legib. disput.1.sect.9.n.62.* & alij, quos citat, & sequitur Bonacina *tom.3.de censur.in particul.disp.1.quæst.1.punct.5.n.2.* putant, dicendas esse latas à iure, eo quòd mortuo auctore non extinguuntur, & promulgantur ad perpetuam rei memoriam, & in vim constitutionis.

6 Alij, vt Sotus *in 4. dist. 22. quæst.2. art.3.* Toletus *lib.1.cap.18.* Suarez *disp.21.de censur.sect.1.num.2.* censent dicendas esse latas ab homine, eo quòd feruntur pro tempore determinato (donec scilicet noua Bulla promulgetur) cessantque ea promulgatione facta, absque vlla reuocatione.

7 Alij, vt Sayrus *loco suprà citato, cap.1. num.18.* & Reginald. *lib.9.num.230.* (etsi quæstio potiùs sit de nomine, quàm de re; cùm constet, ob mortem Pontificis dictas censuras durare, cessare tamen absque vlla reuocatione à tempore, quo noua Bulla fuerit promulgata) rectiùs aiunt, tales censuras neque propriè esse à iure (cùm non sint ex se perpetuæ, sed cessent absque vlla reuocatione, noua Bulla expedita) neque propriè esse ab homine (cùm mortuo authore non expirent) sed esse medias inter sententias latas à iure, & ab homine, & participare de natura ambarum.

Non obstat, ipsas latas esse ad perpetuam rei memoriam, quia ea verba sunt apposita, non ad concedendam Bullæ firmitatem perpetuam, sed ad excitandam illius memoriam.

Neque obstat vox illa *Constitutionis*, quia vox talis communis est, tam sententiis latis à iure, quàm ab homine: præterquam quod in principio Bullæ, hæc constitutio vocatur processus annalis.

8 Suppono quintò, has censuras multiplicari, eo quòd à Pontifice in hac Bulla expediantur, & in corpore iuris insertæ sint; quia res præcepta non est diuersa, sed eadem, & sub eodem fine; quapropter non est caput vnde multiplicatio sumi possit: Nauarr. *in cap.ita quorumdam, de Iudæis*, Suarez *de censur.disp.21.sect.1.n.3.* & Reginald. *loco suprà citato, num.228.*

9 Hinc sequitur primò, quod si in Bulla noue omittatur aliquis casus, qui erat in Bulla antiqua, eo ipso ex vi Bullæ nullam inducit obligationem; quam tamen inducet, si in corpore iuris contentus fuerit: quia esse casum expressum, vel omissum in Bulla, non variat iuris dispositionem. Nauarr. *vbi suprà, notabil.11. n.25.* Sayr. *lib.3.cap.2.n.5.* & Reginald. *citato num.228.*

10 Quod tamen intellige, cùm ius illud, seclusa Bulla, vim suam obtinebat: at secus si aliundè reuocatum esset; quia stante tali reuocatione, non potest robur accipere ex vi Bullæ, nisi dum in Bulla fuerit renouatus.

11 Sequitur secundò, quod si aliqua priuilegia fuerint in Bulle reuocata, quorum reuocatio in subsequenti Bulla omissa fuerit, reuiuiscant, & robur accipiant, ac si nunquam fuerint reuocata. Præsertim si in iure communi dicta priuilegia fuerint inserta: Sayrus *cit. cap.2.num.5.* contra Bonacinam *disp.1.de censur. in particul. quæst.1. punct.5. num.3.*

12 Obijcies: Posita reuocatione priuilegij, priuilegium extinctum est. At priuilegium semel extinctum non reuiuiscit absque noua ipsius concessione: Ergo quamuis reuocatio cesset, quia non adest noua priuilegij concessio, priuilegium denuò robur accipere non potest.

Respondetur: Nego maiorem, quia in casu nostro priuilegium illud reuocatione Bullæ non est absolutè extinctum, sed solùm suspensum, dum scilicet reuocatio Bullæ vim suam obtinet, siquidem priuilegium illud non alia ratione extinguitur, quàm reuocatione, quæ in Bulle continetur. At reuocatio Bullæ non est absoluta, sed quousque noua Bulla expedita fuerit. Ergo vsque ad illud tempus priuilegium reuocat; alio autem tempore adueniente, reuocatio cessat, sicque priuilegium reuiuiscit. His suppositis

Respondetur: Per hanc primam excommunicationem sunt excommunicati primò Hæretici cuiuscumque sectæ. Secundò ipsorum credentes. Tertiò ipsorum receptatores. Quartò ipsorum fautores, & generaliter quilibet ipsorum defensores. Quintò qui hæreticorum libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes sine auctoritate Sedis Apostolicæ scienter legunt, retinent, imprimunt, vel quomodocumque defendunt, ex qualibet causa, publica, vel occulta, quolibet ingenio, vel colore. Sextò Schismatici, & qui se à Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, & recedunt. Omnia hæc patent ex contextu ipsius Bullæ Cœnæ Domini. 13

DVBITATIO II.

Quinam sint Hæretici, qui hac prima excommunicatione primò sunt excommunicati?

SVMMARIVM.

1. *Credentes voluntariè aliquid fidei catholicæ contrarium, vel de eo pertinaciter dubitantes, sunt excommunicati prima excommunicatione Bullæ Cœnæ lata contra Hæreticos.*
2. *Pertinacia requiritur, vt quis dicatur Hæreticus, quæ consistit in eo, vt quis firmiter non credat, vel dubitet de veritate illius, quod ab Ecclesia proponitur.*
3. *Hæresis est error voluntarius, & pertinax contra doctrinam & veritatem fidei Catholicæ.*
4. *Hæresis dicitur error voluntarius, quia sine voluntate non est peccatum.*
5. *Hæreticus dicitur pertinax, quia videns se aduersari doctrinæ Ecclesiæ, adhuc adhæret propriæ opinioni, nec paratus est emendari.*
6. *Error pertinax est ille, qui est ex cognitione oppositionis cum fide, quia dum non cognoscitur assensus doctrinæ ab Ecclesia Romana receptæ contrariari, pertinax censeri non debet. At secus est posita huiusmodi cognitione, quia resistitur Ecclesiæ Romanæ, & per illam non emendatur.*

RESPONDETVR: Sunt qui voluntariè credunt aliquid fidei catholicæ contrarium, vel de eo pertinaciter dubitant, iuxta textum *in cap.1. de hæretic.* & *cap.1.de summa Trinitate, & fide catholica.* 1

Debet etiam adesse pertinacia, iuxta textum *in cap. dixit Apostolus, & cap.qui in Ecclesia, 24. quæst.4.* quæ consistit in eo, vt quis firmiter credat, vel dubitet de veritate illius, quod ab Ecclesia proponitur, Canus *lib.12.de locis Theologic.cap.6.* Vasquez *1. 2. disput.26. cap.4.* Sayr. *lib.1.cap.4.num.15.* & alij passim. 2

Ex his sequitur, quod hæresis sit error voluntarius, & pertinax contra doctrinam, & veritatem fidei catholicæ: Canus *loco suprà citato, cap.8.* Suarez *disp.19. de fide, sect.1.num.5.* Coninck. *disp.18. dub.7.* & Farinac. *de hæresi, quæst.178.§.1.in principio.* 3

Dicitur, *Error voluntarius*, quia sine voluntate non est peccatum. 4

Dicitur

5 Dicitur secundò, *Pertinax*, quia videns adversari doctrinæ Ecclesiæ, adhuc adhæret propriæ opinioni, nec paratus est emendari.

Et quidem pertinaciam ad hæresim requiri, patet ex dictis suprà, & ex dicendis infrà, *Petitione secunda*, & conueniunt Doctores omnes cum Augustino relato *in cit. cap. qui in Ecclesia, 24. q. 3.* & in Concilio Viennensi relato *in Clement. 1. de Summa Trinit.*

6 Secundò, etsi varient in eius explicatione; Ego tamen cum Valentia *t. 2. disp. 1. quæst. 11. punct. 1. diffic. 4. ad 2.* Vasquez *p. 2. disp. 126. n. 6.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 7. num. 2. & seqq.* & aliis arbitror, pertinacem errorem esse illum, qui est ex cognitione oppositionis cum fide; quia dum non cognoscis assensum tuum doctrinæ ab Ecclesia Romana receptæ contrariari, pertinax censeri non debes; qua tamen cognitione posita, si propriæ opinioni contra doctrinam Ecclesiæ Romanæ adhæreas, pertinax eris, quia Romanæ Ecclesiæ restitis, & per illam non emendaris.

PETITIO PRIMA.

Quisnam verè, seu propriè sit Hæreticus, & incurrat excommunicationem, & alias censuras, vel pœnas Ecclesiæ latas contra Hæreticos?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus ut quis propriè sit, necessariò requiritur, quod aliquando fidem Christianam professus fuerit; qui enim eam nondum professus est, vel acceptauit, non est propriè Hæreticus.*

2 *Catechumenus quamuis baptizatus non fuerit, potest esse Hæreticus, cùm non necessariò requiratur quod fidem Christianam professus fuerit, vel acceptauerit in Baptismo.*

3 *Hæreticus propriè est, qui sub nomine Christiano, & retinendo Christi confessionem, in fide Christi falsa dogmata sequitur, & eius fidem corrumpit.*

4 *Catechumenus, quamuis Baptizatus non sit, credit tamen in Christum, & est illi unitus per fidem, potestque per Baptismum flaminis, vel sanguinis saluari, & exteriùs etiam Christum confitetur.*

5 *Catechumenus si à fide recedat; quod non sit Hæreticus, utpotè non baptizatus, satis probabiliter doceant alij fundati in Diuo Thoma, docente Hæreticum esse illum, qui à fide in veritate suscepta recedit. At S. Thomas per fidem in veritate susceptam non intelligit fidem susceptam in baptismo, sed susceptam in veritate, idest, non in umbra, & figura, sed in manifestatione, & exhibitione veritatis.*

6 *Catechumenus quamuis sit propriè Hæreticus, si à fide recedat, non tamen incurrit excommunicationem, nec alias censuras, & pœnas Ecclesiæ contra Hæreticos latas.*

7 *Baptismus est ianua per quam homines ingrediuntur in Christi Ecclesiam visibilem, ita ut character baptismalis sit signum, per quod homines subjiciantur iurisdictioni Ecclesiæ.*

8 *Catechumenus Ecclesiæ non se obligauit; neque ei promisit, quod Religionem Christianam sit amplexurus.*

9 *Catechumenus si velit redire ad Iudaismum, vel Paganismum, &c. cogi non potest ab Ecclesia, quod non redeat; neque cogi ab Ecclesia, quod baptismum suscipiat.*

10 *Qui cœpit credere in Christum interius, & etiam exteriùs, si tamen nondum petiit baptismum, cogi non potest ad petendum baptismum, neque si à fide recedat, puniri potest ab Ecclesia.*

11 *Inquisitores quandocumque volunt in aliquem procedere propter crimen hæresis, inquirunt, an ille fuerit baptizatus.*

12 *Catechumeni non sunt membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia, re, seu quoad effectum; sunt tamen in Ecclesia voto & desiderio.*

13 *Catechumeni non sunt membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia re, seu quoad effectum, sunt tamen voto & desiderio, seu quoad affectum: Neque saluari potest extra Ecclesiam, si sit extra eam tam re, seu quoad effectum, quàm voto & desiderio. At secus, si sit extra eam tantum re, & quoad effectum.*

14 *Catechumeni licet sint membra Christi per fidem internam, & inuisibilem, non tamen sunt membra Ecclesiæ.*

15 *Baptizatus, baptismo tamen inualido, defectu scilicet materiæ, formæ, vel Ministri intentionis essentialis, si à fide postea recedat, est verè & propriè hæreticus. Quod ex Conciliis, & Patribus probatur.*

16 *Hæretici huiusmodi, quidquid in contrarium dixerint alij, non possunt ab Ecclesia puniri, quia ipsa non potest punire eos, in quos iurisdictionem non habet.*

17 *Ecclesia non recipit homines in sua membra, nisi per signum sensibile à Christo institutum, quale est Baptismus.*

18 *Baptizati prædicti, si habuerint intentionem suscipiendi Baptismum, qui tamen fuit inualidus ob defectum materiæ, formæ, vel Ministri intentionis essentialis, secundum aliquos cogi possunt ab Ecclesia ad suscipiendum verum Baptismum: At probabilius est oppositum.*

19 *Hæreticus verè & propriè quis potest esse, quamuis fidelis fuerit; multi enim baptizantur in infantia, & viuunt inter hæreticos, & errorem errores sequuntur, & propriè nunquam fideles fuerunt.*

20 *Baptizati taliter sunt infideles, & cùm Christum profiteantur & credant, etsi fide non diuina, sed humana, non sunt Pagani, neque Iudæi.*

21 *Interdum contingit, quod quis ab infantia baptizetur, & ab hæreticis educetur, & nunquam verum Baptismum, nec habitum fidei infusæ propter defectum materiæ, formæ, vel Ministri intentionis essentialis receperit: At iste talis, cùm Christum profiteatur, non est Paganus, neque Iudæus, licet credat fide non diuina, sed humana.*

22 *Credens totum id quod fide catholica credendum est; non tamen credens aliquam specialem reuelationem sibimet ipsi factam, quam certò & firmiter iudicat, vel euidenter in attestante cognoscit esse diuinam, est propriè hæreticus, quia talem specialem reuelationem tenetur credere fide diuina, supernaturali & theologica, sicut alias res fidei reuelatas.*

23 *Reuelationes huiusmodi speciales, seu particulares, quod homo teneatur credere fide theologica, satis indicat Tridentinum Concilium* sess. 6. cap. 12.

24 *Adam, Abraham, & aliis fuerunt à Deo immediatè reuelata aliqua, quæ illi infallibiliter, & non nisi fide theologica crediderunt, cùm ipsorum fides fuerit eiusdem rationis cum nostra.*

25 *Reuelationes prædictas non credens reprehenditur in sacris Literis.*

26 *Reuelationes particulares, speciales, seu priuatæ fide theologica credendæ non sunt, ex Caietano & aliis quibusdam, ex eo, quod Innocentius III. dicat, non esse fidem habendam alicui reuelationi: At Innocentius loquitur in ordine ad eos, qui reuelationes particulares audiunt ex aliis, non autem in ordine ad eos, qui eas habent ex seipsis.*

27 *Reuelationes particulares, speciales, seu priuatæ licèt credendæ sint, aduertendum tamen est, utrum sint à Deo, an aliunde.*

28 *Reuelationem specialem, priuatam, seu particularem non credens, licet propriè sit hæreticus, non tamen contrahit pœnas ab Ecclesia aduersus hæreticos latas.*

29 *Ecclesia non imponit pœnas nisi illis qui recedunt à Fide Catholica, scilicet recedunt ab iis rebus, quas Ecclesia proponit credendas omnibus Fidelibus, contra nonnullos sentientes oppositum.*

30 *Iste talis contrahit quidem pœnas ab Ecclesia latas aduersus Hæreticos, si exteriùs asserat, Deum posse mentiri in priuatis reuelationibus, & non esse credendum, cùm in particulari aliquid reuelat; sed ordinariè non contrahit pœnas ab Ecclesia latas aduersus hæreticos, qui priuatam reuelationem non credit.*

31 *Iudæus in infantia, quamuis ignorans Baptismum recipiat, & postea ad Iudaismum reuertatur, est etiam propriè hæreticus.*

32 *Iudæus, qui non sponte, sed coactè Baptismum suscipit, si posteà similiter ad Iudaismum reuertatur, dummodo coactio non fuerit absoluta, sed conditionalis; propriè hæreticus est.*

33 *Item etiam est propriè hæreticus is, qui falsò putans aliquid ab Ecclesia definiri, illud non credit, quia sic putat, quod vera non sint omnia, quæ ab Ecclesia sunt definita.*

1 REspondetur iuxta ea quæ dicam infra *dubit.* 10. Ad hoc vt quis sit propriè hæreticus, necessariò requiritur quod aliquando fidem Christianam professus fuerit, S.Thom. 2.2. *q.* 11. *art.* 1. quatenus ait, quod hæresis sit eorum qui fidem Christi profitentur, sed eius dogmata corrumpunt: quem sequuntur communiter DD. &

2 Probatur, quia qui nunquam fidem Christianam professus est, vel acceptauit, etiamsi erret, non est propriè hæreticus, sed Iudæus, vel Paganus est: Ergo.

Non tamen etiam necessariò requiritur, quod fidem Christianam professus fuerit, vel acceptauerit in Baptismo: sed potest hæreticus esse, quamuis non fuerit baptizatus (qualis est catechumenus) Alphons. de Castr. *lib.* 1. *de iust. hæreticor. punit. cap.* 8. Bañez 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 2. Suarez *tract. de fide, disp.* 19. *sect.* 5. *n.* 4. & *tom.* 5. *de censur. disp.* 21. *sect.* 2. & *contra Regem Angliæ, lib.* 1. *cap.* 24. Turrianus *de fide, disp.* 55. *dub.* 1. *vers. Verùm si,* Reginaldus *lib.* 17. *quæst.* 3. *n.* 51. Becanus *tract. de fide, cap.* 14. *q.* 2. *n.* 4. Azor. *tom.* 1. *Inst. moral. lib.* 8. *cap.* 9. *quæst.* 3. & Farinac. *de hæresi, q.* 178. *n.* 131. & 135.

3 Probatur, quia propriè hæreticus est, qui sub nomine Christiano, & retinendo Christi confessionem, in fide Christi falsa dogmata sequitur, & eius fidem corrumpit (vti cum Augustino *lib.* 18. *de Ciuit. c.* 51. Gregorio *lib.* 3. *moral. cap.* 14. & *lib.* 5. *cap.* 10. & *lib.* 23. *cap.* 1. Ambros. *ad Titum* 3. Beda *Luc.* 7. & aliis docet S.Thom. *cit. art.* 1.) Sed catechumenus potest sub nomine Christiano, & retinendo Christi confessionem, in eius fide falsa dogmata sequi, & eius fidem corrumpere. Ergo, &c.

4 Confirmatur, quia catechumenus, quamuis baptizatus non sit, credit tamen in Christum, est illi vnitus per fidem, potest per Baptismum flaminis, vel sanguinis saluari, & exterius etiam, cùm Baptismum petat, Christum confitetur: Ergo est propriè fidelis; atque adeò, si postea recedat à fide retinendo Christi confessionem, erit infidelis, sicque, cùm non sit Iudæus, vel Paganus, &c. erit propriè hæreticus.

5 Quamuis contrarium (quod scil. catechumenus, si à fide recedat, vtpote non adhuc baptizatus, non sit verè hæreticus) etiam satis probabiliter doceant Abb. *in cap. firmissimè, de hæretic.* Marian. Socin. *ibid. n.* 6. & *seqq.* Io. Andr. *in cap. ad absoluendam, de hæretic. n.* 3. Zabarella *ibid. n.* 6. Ancharan. *n.* 1. Butrius *num.* 14. Caietanus 2.2. *q.* 11. *art.* 2. Aragonius *ibid.* Vgolinus *de censur. Pontific. reseruat. part.* 2. *cap.* 1. §. 1. Sanchez *tom.* 1. *moral. lib.* 2. *c.* 7. *num.* 4. Toletus *lib.* 4. *cap.* 3. Valentia 2. 2. *disp.* 1. *q.* 11. *punct.* 2. Sayrus *de censur. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 10. & 11. & Turrecremata *lib.* 4. *sum. part.* 2. *c.* 1. Ex eo quia S.Thomas 2. 2. *q.* 10. *art.* 5. ait, hæreticum esse illum qui à fide, in veritate scilicet (inquiunt ipsi) in Baptismo suscepta recedit. Ad quod responderà quis posset, quod per fidem in veritate susceptam non intelligat S. Thomas fidem susceptam in Baptismo, sed susceptam in veritate, id est, non in vmbra & figura, cùm asserat S. Thomas ibi discrimen inter hæreticum & Iudæum, quòd hæreticus recedat à fide suscepta in manifestatione & exhibitione veritatis, Iudæus autem recedat à fide suscepta in vmbra & figura.

6 At quidquid sit de hoc, id tamen dicendum erit, quod catechumenus, quamuis sit propriè hæreticus, si à fide recedat, non tamen incurrat excommunicationem, nec alias censuras & pœnas Ecclesiæ contra hæreticos latas. Bañez 2. 2. *q.* 11. *art.* 1. Suarez *locis sup. cit.* Simanch. *de Cathol. Inst. tit.* 31. *n.* 6. Sanchez *lib.* 2. *moral. c.* 7. *n.* 34. Becan. *de fide, cap.* 14. *q.* 2. *n.* 3. Reginald. *lib.* 17. *q.* 3. *n.* 51. Azor *tom.* 1. *Instit. moral. lib.* 8. *cap.* 9. *q.* 3. & Turrianus *de fide, disp.* 55. *vers. Verùm si,* contra Alfonsum à Castro *lib.* 1. *de inst. hæret. punit. cap.* 8. & quosdam alios.

7 Probatur, quia Baptismus est ianua, per quam homines ingrediuntur in Christi Ecclesiam visibilem, itavt character baptismalis sit signum, per quod homines subjiciuntur iurisdictioni Ecclesiæ. Ergo qui non habet characterem baptismalem, non est Ecclesiæ subiectus, ac proinde non potest ab Ecclesia puniri, cùm Ecclesia in illum iurisdictionem non habeat.

8 Confirmatur, quia iste Ecclesiæ non se obligauit, neque ei promisit, quod Religionem Christianam sit amplexutus: Ergo propter Christi fidem sic inchoatam Ecclesia non acquirit in illum iurisdictionem.

9 Confirmatur secundò, quia si velit catechumenus redire ad Iudaismum, vel Paganismum, etsi cogi non potest ab Ecclesia, quod non redeat, neque cogi potest ab Ecclesia, quod Baptismum suscipiat: Ergo signum est, quod in catechumenum, vtpote nondum baptizatum, Ecclesia iurisdictionem non acquisiuerit, siue quod illum defectu iurisdictionis punire non possit.

10 Confirmatur tertiò, quia is qui cœpit credere in Christum interiùs, & etiam exteriùs, si tamen nondum petiit Baptismum, cogi non potest ad petendum Baptismum, neque si à fide recedat, puniri potest ab Ecclesia: Ergo quamuis petierit Baptismum, cogi non potest ad illum suscipiendum, neque si à fide recedat, potest puniri ab Ecclesia; cùm per solam petitionem baptismi non acquisiuerit Ecclesia iurisdictionem in illum, qui petiit baptismum.

11 Confirmatur quartò, quia Inquisitores quandocumque volunt in aliquem procedere propter crimen hæresis, inquirunt, an ille fuerit baptizatus: ergo signum est, quod Ecclesia iurisdictionem non habeat in eum, qui nunquam adhuc baptismum suscepit.

12 Objicies ex aduersariis: Catechumeni sunt membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia; ergo potest eos, si à fide recedant, Ecclesia punire censuris, & aliis pœnis, quæ statutæ sunt contra hæreticos. Consequentia patet. Antecedens probatur: quia S.Augustinus *tract.* 4. *in Ioannem* apertè ait, quod Catechumeni sint in Ecclesia; & *in cap. veniens, de presb. non baptizato,* apertè dicitur, quod homo fiat membrum Christi non solùm per Sacramentum, sed etiam per fidei sacramentum.

Respondetur distinguo antecedens: Catechumeni sunt membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia, re, seu quoad effectum, nego; quia nondum per Baptismum, qui est ianua ad Ecclesiam, ingressi sunt in Ecclesiam. Tum quia, vt quis dicatur membrum Ecclesiæ visibilis, debet esse coniunctus ei per signum visibile, scilicet per Baptismum institutum à Christo. Tum quia nondum habent ius ad Sacramenta Ecclesiæ, & ad alia quæ sunt communia inter membra Ecclesiæ, seu inter fideles Ecclesiæ. Sunt membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia voto, & desiderio, seu quoad affectum, concedo; sed nego consequentiam.

13 Instabis; Catechumeni possunt saluari: Ergo sunt membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia. Antecedens patet, quia possunt habere fidem, charitatem, & alias virtutes. Consequentia probatur, quia nemo potest saluari

uari extra Ecclesiam, sicuti habetur in Concilio Lateranensi *cap.* 1. ibi: *Vna est fidelium vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus potest saluari*: & in *Extrauag. Vnam sanctam, de maioris. & obed.*

Respondetur distinguendo etiam, vt suprà: sunt membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia, re, seu quoad effectum, nego; ob rationes iam dictas: Voto, & desiderio, seu quoad affectum, concedo; & ad probationem consequentiæ respondetur: Nemo saluari potest extra Ecclesiam, si sit extra Ecclesiam tam re, seu quoad effectum, quàm voto, & desiderio, seu quoad effectum, concedo: At secus si sit extra Ecclesiam tantùm re, seu quoad effectum, non item voto & desiderio, seu quoad affectum, quemadmodum nemo saluari potest sine baptismo, si sit sine baptismo tam re, seu quoad effectum, quàm voto, & desiderio, seu quoad affectum. At secus si sit sine baptismo tantùm re, seu quoad effectum, non item voto, & desiderio, seu quoad affectum; cum saluari possit solùm per baptismum in voto, & desiderio, seu quoad affectum.

14 Vrgebis: Catechumeni sunt membra Christi per fidem: Ergo etiam sunt membra Ecclesiæ.

Respondetur: Nego consequentiam, quia licet quidem catechumeni sint membra Christi per fidem internam, & inuisibilem, non tamen sunt membra Ecclesiæ, cùm homo (sicuti dicebam) fiat membrum Ecclesiæ visibilis per signum visibile (scilicet per baptismum) institutum à Christo. Vide quæ dicebam *suprà sect.* 20. & 21.

Corollarivm Primvm.

An quis baptizatus, Baptismo tamen inualido, si à fide posteà recedat, sit propriè hæreticus?

15 EX dictis sequitur primò, quod qui fuit baptizatus, baptismo tamen inualido, defectu scilicet materiæ, formæ vel Ministri intentionis essentialis, si à fide postea recedat, sit verè, & propriè hæreticus. Patet ex dictis, & vlterius

Probatur ex Conciliis, & Sanctis Patribus, quatenus habent quod aliqui hæretici, si conuertantur ad fidem catholicam, sint baptizandi: quibus verbis Concilia & sancti Patres significant, quod ij quidem fuerint baptizati, baptismo tamen inualido, defectu materiæ, formæ, vel Ministri intentionis essentialis. Et quidem taliter baptizati vocantur hæretici in Concilio Nicæno *cap.* 19. vbi definitur, quod baptizari debeant illi, qui ex hæresi Pauli Samosateni redeunt ad fidem Catholicam (de quo canone mentionem facit S. Augustinus *hæresi* 45. asserens etiam Paulianos istos baptizandos esse in Ecclesia Catholica.) Et similiter prædicti vocantur hæretici in Synodo generali, *can.*45. Vbi etiam statuitur, quod aliqui hæretici, quando redeunt ad fidem catholicam, baptizari debeant: Taliter etiam baptizati vocantur similiter hæretici à S. Augustino *lib. de vnico baptismo, contra Donatistas, cap.*3. & *lib. de hæresib. in princ.* & *hæres.*44. & ab aliis Sanctis Patribus.

16 Non tamen etiam ex dictis tales hæretici, quidquid in contrarium dixerint Gabriel *in* 4. *dist.*14. *q.*2. *art.*1 *notab.*2. & Simanch. *de cathol. Institut. tit.*31. *n.*5. possunt ab Ecclesia puniri, quia (sicuti dicebam) Ecclesia non potest punire eos, in quos iurisdictionem non habet, sed in tales hæreticos iurisdictionem non habet; Ergo. Maior, præterquam ex dictis, constat etiam *ex cap. Gaudemus, de diuortiis*, & ex Concilio Tridentino *sess.*24. *cap.*2. iuxta illud Apostoli *in epist.*1. *ad Corinth. cap.*5. *De his, qui foris sunt, nihil ad nos.* Minor probatur, quia (sicuti etiam dicebam) Ecclesia iurisdictionem acquirit in homines per Baptismum, & per characterem baptismalem: At Baptismus inualidus non est Baptismus, nec per eum, vtpote inualidum, imprimitur character baptismalis: Ergo in taliter baptizatos Ecclesia iurisdictionem non habet.

Confirmatur, quia etiam ex dictis Ecclesia non recipit homines in sua membra, nisi per signum sensibile à Christo institutum (qualis est baptismus) sed isti reuera baptismum (vtpote inualidum, & nullum) non receperunt: Ergo non fuerunt ab Ecclesia recepti in sua membra, atque adeò non poterunt ab Ecclesia puniri. 17

An autem taliter baptizati, si habuerint intentionem suscipiendi baptismum (qui tamen fuit inualidus ob defectum materiæ, formæ, vel Ministri intentionis essentialis) cogi possint ab Ecclesia ad suscipiendum verum baptismum? 18

Respondetur, quod quamuis affirment Henriquez *lib.*2. *de baptismo, cap.*25. *num.*6. Saytus *de censur. lib.*3. *cap.*4. *num.*11. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.*7. ex eo, quod ex parte sua illum susceperint, tamen ex dictis probabilius sit oppositum, quia sicuti dicebam, Ecclesia in illos, qui non sunt reuera baptizati, iurisdictionem non habet.

Corollarivm II.

An possit quis esse propriè hæreticus, quamuis nunquam fuerit fidelis?

SEquitur secundò, quod possit quis esse verè, seu propriè hæreticus, quamuis nunquam fuerit fidelis. Patet etiam ex dictis, & vlterius 19

Probatur, quia multi baptizantur in infantia, & viuunt inter hæreticos, & eorum errores sequuntur, & propriè nunquam fideles fuerunt, nec per habitum fidei infusæ articulum aliquem nostræ fidei crediderunt; qui si posteà ipsis fides catholica sufficienter proponatur, & tamen eam non amplectantur, incipiunt esse hæretici, ita vt & contrahant etiam pœnas latas contra hæreticos. Ergo potest quis esse propriè hæreticus, quamuis nunquam fuerit fidelis.

Confirmatur, quia taliter baptizati & educati sunt infideles, & (cum Christum profiteantur, & credant; etsi fide non diuina, sed humana) non sunt Pagani, neque Iudæi: Ergo sunt hæretici. 20

Confirmatur secundò, quia interdum contingit, quod quis ab infantia baptizetur, & ab hæreticis edocetur, & nunquam verum Baptismum, nec habitum fidei infusæ propter defectum materiæ, formæ, vel Ministri intentionis essentialis receperit: At iste talis, cum (sicuti dicebam) Christum profiteatur, & credat, etsi fide non diuina, sed humana, non est Paganus, neque Iudæus: Ergo est hæreticus, quapropter rectè dicit S. Augustinus *de Ciuit. lib.* 18. *cap.*51. quod hæretici sint illi, qui sub nomine Christiano à vera fide recedunt.

Hinc fit, quod ad hoc, vt quis sit hæreticus, sufficiat quod in Christum credat, vel crediderit, ita vt si ipsi postea sufficienter proponatur aliquis articulus fidei, de quo priùs notitiam non habuerit, teneatur illum credere, quem si non credat, labatur in propriam hæresim, & fiat propriè hæreticus. Cum enim sicuti dicebam, iste sit infidelis, & non sit Paganus, neque Iudæus, erit propriè hæreticus: qui igitur saltem per fidem humanam res fidei, vt per Christum, & Apostolos reuelatas & propositas recepit, admittendo scripturas sacras veteris, & noui Testamenti, & admittendo Christum vt Messiam nobis datum, vtque datorem fidei, & salutis, integrè tamen fidem non recipit, erit propriè hæreticus; quia (sicuti dicebam ex Augustino *cit. lib.*18. *de Ciuit. cap.*51.) hæreticus est, qui sub nomine Christiano à vera fide recedit. 21

Corollarium III.

An qui credit aliquam specialem reuelationem, sit propriè hæreticus?

22 SEquitur tertiò iuxta ea, quæ dicam infrà *dubit.* 8. quod qui credit totum id, quod fide catholica credendum est, non tamen credit aliquam specialem reuelationem sibimetipsi factam (quam certò, & firmiter iudicat, vel euidenter in attestante cognoscit esse diuinam) sit propriè hæreticus. Vega *lib.* 5. *de iustificat. cap.* 3. Catharinus *in Apologia de certitudine gratiæ, cap. vlt.* Suarez *tract. de fide, disp.* 19. *sect.* 1. *n.* 11. Azor *tom.* 1. *Institut. moral. lib.* 8. *cap.* 9. *quæst.* 4. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 7. *num.* 32. & alij passim (quamuis Viualdus *in Bullam Cœnæ, cas.* 1. *num.* 30. Corduba *lib.* 1. *quæst.* 17. *dub.* 2. & Rodericus *in Bullam Cruciatæ,* §. 9. *num.* 74. sentiant, quod iste talis committat quidem peccatum infidelitatis, non tamen hæresis) contra Caietanum, Sotum, Canum, & Valentiam in locis infrà citandis. Patet ex dictis etiam, & vlterius

Probatur, quia talem specialem reuelationem tenetur credere fide diuina, supernaturali, & Theologica, sicut alias res fidei reuelatas: Ergo si illam non credat, est propriè hæreticus, sicut & propriè hæreticus est, qui non credit alias reuelationes diuinas ab Ecclesia sufficienter propositas. Consequentia patet, quia talis dissensus opponitur fidei supernaturali, & est in homine Christiano: Ergo talis dissensus est propriè hæresis, sicque constituit propriè hæreticum illum, in quo dictus dissensus reperitur. Tum quia talis dissensus expellit ab homine, & ab homine Christiano, fidem: Ergo talis dissensus est propriè hæresis, sicque constituit propriè hæreticum illum, in quo dictus dissensus reperitur, vti dicebam. Antecedens docent Vega *lib.* 9. *in Tridentinum, cap. vlt.* Catharinus *in citato opusculo de certitudine gratiæ,* Bellarminus *lib.* 3. *de iustificat. cap.* 3. Aragonius 2. 2. *quæst.* 1. *art.* 1. *& quæst.* 3. *art.* 3. & Corduba *cit. quæst.* 17. Et probatur, quia tenemur huiusmodi reuelationes diuinas speciales, seu particulares credere eadem fide theologica, qua credimus quicquid à Deo fuerit reuelatum, quamuis non proponatur toti Ecclesiæ credendum. Nam diuinas reuelationes credimus ob Dei reuelantis authoritatem, quæ æqualis est in qualibet re, quam reuelauerit, siue eam reuelauerit toti Ecclesiæ vniuersali, siue personæ alicui particulari, cùm prima veritas sit æquè infallibilis in qualibet reuelatione, siue illa fuerit vniuersalis, siue particularis, siue specialis. Tum secundò, quia qui talem reuelationem non credit, censetur non credere in vniuersum primam veritatem reuelantem, & censetur sentire, quod non semper, nec in omnibus credenda sit prima veritas aliquid reuelans, & dicens: quod est propriè hæresis. Tum tertiò, quia qui reuelationem aliquam particularem (quam firmiter, & certò indicat, vel euidenter in attestante cognoscit esse diuinam) non credit, censetur sentire, quod Deus possit mentiri, quando in particulari aliquid reuelat: quod multò magis est errare in doctrina catholica, atque adeò multò magis est propriè hæresis.

23 Confirmatur, quia quòd tales speciales, seu particulares reuelationes teneatur homo credere fide theologica, satis indicat Tridentinum Concilium *sess.* 6. *cap.* 12. (vbi decernit, non nisi ex speciali reuelatione sciri posse, quos Deus sibi elegerit) *& in can.* 16. vbi sic definit: *Si quis magnum illud vsque in finem perseuerantiæ donum se certò habiturum absolutè, & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc speciali reuelatione didicerit, anathema sit.* Quibus verbis significat, quod si Deus alicui personæ particulari aliquid in particulari reuelet, debeat illud credere infallibili certitudine, sicque fide theologica; cùm non dicat Concilium, dictam reuelationem esse credendam alia fide diuersa ab illa, qua creduntur res fidei, quas Ecclesia omnibus fidelibus credendas proponit.

Confirmatur secundò ex eo, quod Adæ, Abrahæ, & alijs fuerunt à Deo immediatè reuelata aliqua, quæ illi infallibiliter, & non nisi fide theologica crediderunt (cum ipsorum fides fuerit eiusdem rationis cum fide nostra.) Ergo, quando Deus aliquid reuelat in particulari, tenetur is, cui fit talis reuelatio, illud, (si firmiter & certò indicet, illam reuelationem esse diuinam) credere fide theologica, itavt si pertinaciter non crediderit, propriè sit hæreticus. 24

Confirmatur tertiò, quia qui prædictas speciales reuelationes modo, quo suprà dicebam, non credit, reprehenditur ex sacris literis, vti patet de Sara *Genes.* 18. & de Zacharia *Luc.* 1. Ergo, &c. 25

Non obstat, si dicas cum Caietano 2. 2. *quæst.* 1. *art.* 1. *& quæst.* 3. *art.* 3. Soto *lib.* 3. *de natura & gratia, cap.* 11. Cano *lib.* 12. *de locis theolog. cap.* 3. *&* 4. & Valentia 2. 2. *quæst.* 1. *punct.* 1. *diff. vlt.* 3. quod reuelationes particulares, speciales, seu priuatæ, fide theologica credendæ non sint ex eo, quia Innocentius III. *in cap. Cum ex iniuncto, de hæreticis,* ait non esse fidem habendam alicui reuelationi particulari, nisi illa miraculo confirmetur. 26

Respondetur enim, Innocentium loqui in ordine ad eos, qui reuelationes particulares audiunt ex alijs, non autem in ordine ad eos, qui reuelationes particulares habent in seipsis, vti rectè præter alios adnotauit Abulensis *in cap.* 4. *Matthæi, quæstione* 120. *& quæst.* 121.

At quamuis particulares, speciales, seu priuatæ reuelationes modo, quo supra credendæ sint (adeò quod qui illas non crediderint, reprehendantur in sacris literis, vt dicebam) aduertendum tamen est, vtrum eæ sint à Deo, an aliunde, sicut admonet Apostolus *ad Thessalon.* 5. ibi: *Prophetias nolite spernere.* Subdens, *Omnia autem probate.* Quibusnam autem signis dignoscatur, vtrum reuelationes sint à Deo, an aliunde, docent S.Thomas *in* 2. *ad Corinth. cap.* 11. super illa verba, *Sathanas transfigurat se in Angelum Lucis,* & Ioan. Gerson 2. *part. Alphab.* 24. *lit. E, & in Alphabet.* 59. *lit. V,* & Medina 1. 2. *quæst.* 22. *circa finem.* 27

Cæterùm qui specialem, priuatam, seu particularem reuelationem non credit (quamuis propriè, sicuti dicebam, sit hæreticus) non tamen contrahit pœnas ab Ecclesia latas aduersus hæreticos, Corduba *lib.* 1. *quæst.* 17. Suarez *de fide, disp.* 19. *sect.* 5. *num.* 12. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 9. *quæst.* 4. & alij passim. Patet etiam ex dictis, & vlterius 28

Probatur, quia Ecclesia non imponit pœnas, nisi illis, qui recedunt à fide catholica, scilicet recedunt ab eis rebus, quas Ecclesia proponit credendas omnibus fidelibus (fides enim catholica dicitur illa, quæ toti Ecclesiæ vniuersali credenda proponitur, cùm doctrina catholica sit idem, quod doctrina vniuersalis.) At qui non credit specialem, priuatam, seu particularem reuelationem, non recedit à fide catholica, sed à fide speciali, priuata, seu particulari: Ergo, &c. 29

Quamuis nonnulli (quos sequitur Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 7. *n.* 329. sentiant oppositum, quod scilicet contrahat pœnas ab Ecclesia latas aduersùs hæreticos, ex eo, quia Ecclesia proponit omnibus credendum, quod Deus sit summa Deitas, quam iste talis denegat, cùm eius reuelationem non credat: Ergo.

At Respondetur, istum talem contrahere quidem pœnas ab Ecclesia latas aduersùs hæreticos, si exteriùs asserat, Deum posse mentiri in priuatis reuelationibus, & non esse credendum, cùm in particulari aliquid reuelat; sed nos dicimus, ordinariè non contrahere pœnas ab Ecclesia latas aduersùs hæreticos eum, qui priuatam reuelationem non credit; quia ordinariè huiusmodi malitia est in mente latens: sicque, cum exteriùs non prodatur, non subjicitur pœnis ab Ecclesia latis aduersùs hæreticos. 30

Sequitur

31 Sequitur quartò, quod si Iudæus in Infantia, quamnis ignorans, baptismum recipiat, & postea ad Iudaismum reuertatur, sit etiam propriè hæreticus. Patet ex iisdem dictis, & habetur *in cap. contra Christianos, de Hæretic. in 6.* & notat glossa ibi, verbo *Infantes*, & Paulus *ibidem, num. 2.* Syluester verbo *Hæreticus 2. num. 4.* & Peña *in Directorio Inquisit. part. 2. quæst. 4. comment. 69.*

32 Item est propriè hæreticus Iudæus, qui non sponte, sed coactè Baptismum suscipit, si posteà similiter ad Iudaismum reuertatur, dummodo coactio non fuerit, (ita vt Baptismus fuerit nullus, & inualidus) sed conditionalis, ex eodem *cap. contra Christianos:* & notat glossa ibidem, verbo *Absolutè*, Syluester *loco suprà citato*, Calderinus *tract. de hæreticis, in rubrica de iis, qui condemnantur vt hæretici, num. 1.* & Deciso. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 10. num. 11.*

33 Item etiam est propriè hæreticus is, qui falsò putans aliquid ab Ecclesia esse definitum, illud non credit, quia sic putat, quod vera non sint omnia, quæ ab Ecclesia sunt definita. Petrus de Ledesma *in summa, tom. 2. tract. 1. cap. 6. conclus. 3.* Paramus *de origin. S. Inquisit. lib. 3. quæst. 3. num. 10.* Henriquez *lib. 13. cap. 17. num. 3.* Aragonius 2. 2. *quæst. 11. art. 1. verb. Hoc constituto,* Sayrus *de censur. lib. 3. cap. 4. num. 14.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 7. num. 3.* Farinac. *de hæresi, quæst. 179. n. 2.* Ricciull. *de iur. person. lib. 5. cap. 5. num. 1.* & Bañez 2. 2. *quæst. 11. art. 2. corollar. 3.* Qui subdit, hunc contrahere etiam pœnas ab Ecclesia latas aduersùs hæreticos; quia sic credit aliquid, quod est contra fidem, scilicet Ecclesiam errare posse, quando proponit aliquid Fidelibus omnibus de fide credendum.

PETITIO II.

An vt quis sit propriè hæreticus, requiratur, quod contra fidem sit pertinax?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus propriè est, qui contra fidem est pertinax pertinacia, quæ quoad materiam fidei consistit in eo, quod voluntariè resistat doctrinæ, quæ credenda de fide ab Ecclesia proponitur, & quod nolit suum iudicium auctoritati Ecclesiæ subjicere.*

2 *Hæreticus ex sacris Canonibus est ille, qui deinceps asserere, defendere, seu tenere præsumpserit, quod Anima rationalis non sit forma corporis humani.*

3 *Præsumptio non est sine pertinacia.*

4 *Idem probatur auctoritate sanctorum Patrum, præsertim Augustini dicentis: Constituamne aliquem sentire id de Christo, quod Photinus opinatus est, existimantem scilicet, Photini ipsam esse Catholicam fidem: nondum illum hæreticum dico, nisi manifestata sibi doctrina Catholicæ fidei resistere maluerit, & illud, quod tenebat, elegerit: & alibi, &c.*

5 *Qui vult iudicium suum iudicio Ecclesiæ subjicere, non est hæreticus.*

6 *Fides consistit in eo, quod quis captiuet intellectum suum in obsequium Dei, qui per Ecclesiam ordinariè proponit quod est de fide credendum.*

7 *Paratus obedire Ecclesiæ, eo ipso Ecclesiam in proponendis rebus fidei errare non posse arbitratur, eique res fidei proponenti, de facto subjicitur.*

8 *Errans in rebus fidei, si paratus sit, si Ecclesia aliter iudicauerit, talem errorem deponere, non est hæreticus.*

9 *Errans circa aliquem fidei articulum, si tamen Ecclesiæ obedire velit, non deperdit fidem.*

10 *Ad pertinaciam requiritur, & sufficit, vt quis sciens, aliquid esse de fide, deliberatè illud non credat; seu vt quis sciens suam opinionem esse contra sensum Ecclesiæ Catholicæ, neglecta tamen auctoritate Ecclesiæ persistat in sua opinione.*

11 *Vt quis possit habere actum fidei, requiritur, & sufficit, vt ipsi proponatur id, quod est de fide credendum, & vt ipsius intellectus ei assentiatur.*

12 *Hæresis peccatum potest subitò, & in instanti sine vlla temporis mora committi.*

13 *Ad peccatum hæresis committendum non requiritur admonitio exterior, sed sufficit admonitio interior, quæ habetur per fidei rerum notitiam, quia habita potest in instanti propositioni Catholicæ non credere.*

14 *Ad hæresim, & pertinaciam sufficit, vt quis contra id quod Ecclesia proponit ad credendum sentire velit, siue id faciat ex intentione directa contradicendi Ecclesiæ, siue ex vana gloria, siue ex lucro, siue ex Argumentorum vi, siue tandem ex aliqua alia causa, quia quomodocumque contradicat, semper anteponit iudicium suum priuatum iudicio Ecclesiæ, &c.*

15 *Pertinacia hic non sumitur pro obduratione, vel obstinata malitia, prout contradistinguitur ab infirmitate, seu passione, sed sumitur vt satis est ad veram, & propriam hæresim, &c.*

RESpondetur iuxta ea, quæ dicebam suprà *dubit. 2.* affirmatiuè (si scilicet sit pertinax pertinacia, quæ quoad materiam fidei consistit in eo, quod voluntariè, vtpote sciens, sicuti dicebam *cit. dubit. 2.* resistat doctrinæ, quæ credenda de fide ab Ecclesia proponitur, nolitque suum iudicium auctoritati Ecclesiæ subjicere.) S. Thomas 2. 2. *quæst. 11. art. 3. ad 3.* Durandus *in 4. dist. 13. quæst. 3.* Gabriel *ibidem q. 2.* Caietanus *in summa, verbo Hæresis, & 2. 2. q. 11. art. 3.* Castro *lib. 2. de iust. hæretic. punit. cap. 9.* Canus *de locis Theolog. lib. 12. cap. 9. ad 4. Argumentum,* S. Antoninus *part. 2. tit. 12. cap. 5.* Albertinus *de hæretic. quæst. 1. n. 19. & quæst. 13. n. 4.* Simanch. *de Catholic. instit. tit. 48. n. 7.* Corduba *lib. 2. quæst. 17.* Vasquez 1. 2. *quæst. 76. art. 3. disp. 126. cap. 3.* Valentia 2. 2. *disp. 1. q. 12. punct. 1. vers. quarta difficultas,* Turrianus *de fide, disp. 55. dub. 2.* Turrecremata *lib. 4. de Eccles. part. 2. cap. 1. & 11.* Becanus *tractat. de fide, cap. 14. quæst. 2. n. 10.* Torreblanca *de delict. lib. 3. cap. 8. n. 23.* & alij passim. 1

Probatur primò ab extrinseco auctoritate *ex cap. Ad abolendam, in princ. de hæretic.* & *Extrauag. Ioan. XXII. Cum inter, de verbor. signif. ex cap. Damnamus, de summa Trinit.* & ex *Clement. vnica, eodem tit.* ibi: *Hæreticus est ille, qui deinceps asserere, defendere, seu tenere præsumpserit, quod anima rationalis non sit forma corporis humani.* Et *ex cap. vnico, de summa Trinit.* ibi: *Temerario ausu præsumpserit.* Cùm præsumptio non sit sine pertinacia. Et *ex cap. dixit Apostolus, 24. quæst. 3.* ibi: *Qui sententiam suam, quamuis falsam, & peruersam nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audaciâ præsumptionis suæ pepererunt, sed à seductis, atque in errorem lapsis Parentibus acceperunt; quærunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati cùm inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.* 2 3

Confirmatur ex Patribus, quia S. Augustinus *epist. 168.* & *lib. 4. de Baptismo contra Donatistas, cap. 16.* inquit, *Constituamus aliquem sentire id de Christo, quod Photinus opinatus est, existimantem scilicet, Photini ipsam esse catholicam fidem, nondum illum hæreticum dico, nisi manifestata sibi doctrina, catholicæ fidei resistere maluerit, & illud, quod tenebat, elegerit.* Et *de Ciuit. Dei lib. 18. cap. 51.* ait: *Qui in Ecclesia Christi morbidum aliquid, prauumque sapiunt, si correpti, vt sanum, rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt, hæretici sunt, & foras exeuntes, habentur in exercentibus inimicis.* Idemque docent S. Hieronymus *tom. 9. epist. 17. ad Damascen.* S. Bernardus *serm. 80. in Cantic.* & alij sancti Patres communiter. 4

Secundò probatur ab intrinseco, ratione: quia qui vult iudicium suum iudicio Ecclesiæ subjicere, non est hæreticus; 5

hære iens: Ergo vt sit hæreticus, requiritur, quod sit pertinax pertinacia, quæ quoad materiam fidai consistit (sicuti dicebam) in eo, quod pertinaciter nolit iudicium suum iudicio Ecclesiæ subjicere.

6 Confirmatur: quia fides consistit in eo, quod quis captiuet intellectum suum in obsequium Dei (qui per Ecclesiam ordinariè proponit quod est de fide credendum.) Ergo è contra hæresis consistit in eo, quod quis nolit captiuare intellectum suum in obsequium Dei, quoticscumque per Ecclesiam, quod est de fide credendum proponit, in quo formaliter, & intrinsecè consistit pertinacia, sicuti dicebam.

7 Confirmatur secundò, quia qui Ecclesiæ paratus est obedire, eo ipso Ecclesiam in proponendis rebus fidei errare non posse arbitratur, eique res fidei proponenti de facto subjicitur: Ergo non potest esse hæreticus, sed vt sit hæreticus, requiritur, quod sit pertinax pertinacia, quæ in materia fidei ex dictis consistit in eo, quod homo non velit obedire Ecclesiæ res fidei proponenti, & doctrinam catholicam tradenti, & docenti.

8 Confirmatur tertiò, quia qui errat in rebus fidei, sed tamen paratus est (si Ecclesia aliter iudicauerit) talem errorem deponere, non est hæreticus (Tertullianus *lib.1. contra Marcionem, cap.1.* & *de præscript. cap.6. & 37.* quem sequuntur cum S.Thoma *prima parte, quæst.32. art.4.* communiter Doctores.) Ergo pertinacia in casu nostro consistit in eo, quod quis resistere velit, seu voluntariè resistat doctrinæ, quam Ecclesia Catholica docet, & proponit.

9 Confirmatur quartò: quia qui circa aliquem articulum fidei errat, attamen Ecclesiæ obedire vult, non deperdit fidem: Ergo non est hæreticus, sed vt sit hæreticus, requiritur, quod sit pertinax pertinacia; quæ consistit in eo, quod homo non velit iudicium suum particulare iudicio Ecclesiæ subjicere, nec eius auctoritati obedire, sicuti toties dicebam.

Corollarium Primum.

Quidnam ad pertinaciam requiratur?

10 EX dictis sequitur, quod ad pertinaciam requiratur, & sufficiat, vt quis sciens aliquid esse de fide, deliberatè illud non credat, seu vt quis sciens, suam opinionem esse contra sensum Ecclesiæ Catholicæ, neglecta tamen auctoritate Ecclesiæ, persistat in sua opinione, Durandus, Gabriel, Caietanus, Vasquez, Valentia, Castro & Turrianus in locis suprà citatis. Patet ex dictis. Et vlterius

11 Probatur, quia vt quis possit habere actum fidei, requiritur, & sufficit, vt ipsi proponatur id quod est de fide credendum, & vt ipsius intellectus ei assentiatur: Ergo similiter etiam ad habendum actum hæresis requiritur, & sufficit, vt ipsi proponatur id, quod est de fide credendum, & vt ipsius intellectus ei non assentiatur, sed contradicat.

Corollarium II.

An peccatum hæresis possit subitò, & in instanti committi?

12 SEquitur secundò, quod peccatum hæresis possit subitò, & in instanti sine vlla temporis mora committi. Doctores, quos sequitur Turrianus *citato dub.2. vers. Item ex doctrina*; quia in instanti elici potest actus fidei: Ergo etiam in instanti elici poterit actus hæresis oppositus fidei: Tum quia hæresis consistit in eo, quod quis nolit credere veritati catholicæ, seu suum iudicium subjicere iudicio Ecclesiæ; sed iste actus elici potest in instanti: Ergo, &c.

13 Non obstat si dicas, quod ad peccatum hæresis committendum requiratur temporis mora, ex eo, quia sic videtur sentire glossa *in Clement. vnica de summa Trinitat. §. Porrò, verbo Pertinaciter* (quatenus inquit, pertinacem dici illum, qui est durus, irreuocabilis, obstinatus:) & Syluester *verbo Hæresis 1. quæst.2. n.5.* (quatanus ait, hæreticum dici illum, qui diu in errore persistit:) cùm ad hæresim requiratur pertinacia, & pertinax sit, qui admonitus non vult resipiscere, neque sententiam mutare, ad quod requiritur temporis mora. Ergo, &c.

Respondetur enim: Nego antecedens, quia ad peccatum hæresis committendum non requiritur admonitio exterior, sed sufficit admonitio interior, quæ habetur per fidei rerum notitiam, quia fidei rerum notitia habita, potest homo in instanti propositioni catholicæ non credere. Quapropter Doctores in contrarium citati videntur loqui non de peccato hæresis (quod interiùs committitur, cùm hoc committi possit in instanti, sicuti dicebam) sed loqui de ordine ad forum exterius.

Corollarium III.

Quidnam ad hæresim, & pertinaciam sufficiat?

SEquitur tertiò, quod ad hæresim, & pertinaciam sufficiat, vt quis contra id, quod Ecclesia proponit ad credendum, sentire velit, siue id faciat ex intentione directa contradicendi Ecclesiæ, siue ex vana gloria, siue ex lucro, siue ex Argumentorum vi, siue tandem ex aliqua alia causa, quia quomodocumque contradicat Ecclesiæ, semper anteponit iudicium suum priuatum iudicio Ecclesiæ, tenetque iudicium Ecclesiæ non esse sufficiens, vt homines rebus fidei infallibiliter assentiantur: quod est hæreticum. Vasquez 1. 2. *quæst.75. art.3. disp.126. cap.3. in principio*, Sanchez *lib.2. moral. cap.7. num.4.* Becanus *de fide, cap.24. quæst.2. n.19.* & alij communiter. 14

Corollarium IV.

Pro quonam pertinacia hîc sumatur?

SEquitur quartò, quod pertinacia hîc non sumatur pro obduratione, vel obstinata malitia, prout contradistinguitur ab infirmitate, seu passione; sed sumatur vt satis sit ad veram, & propriam hæresim, siue quia ex infirmitate, seu ex passione contradicat auctoritati Ecclesiæ: Caietanus 2.2. *quæst.11. art.2. notabil.1.* Torres *de Trinit. quæst.32. art.4.* Sanchez *loco suprà citato, num.5.* & Becanus *citata quæst.2. circa finem.* 15

DVBITATIO III.

An cum ignorantia vincibili, crassa, vel affectata stet peccatum hæresis?

SVMMARIVM.

1 *Hæresis peccatum stat cum ignorantia vincibili, crassa, vel affectata, secundùm aliquos.*

2 *Limita secundùm Valentiam, & alios ad ignorantiam crassam, quia talis ignorantia constituit culpam latam, & videtur sententia æquiparari.*

3 *Limita secundùm alios ad solam ignorantiam affectatam, ita vt cum tali ignorantia sola, & non cum alia consistat hæresis, quia sic affectans ignorare, affectat errare, & consequenter Ecclesiæ contradicere, & pertinaciter se opponere.*

4 *Ignorantia affectata peccatum non minuit, sed aggrauat, & in omni materia scientia æquiparatur.*

5 *Ignorantia qualibet etiam affectata, in sententia Auctoris alios referentis, excusat ab hæresis peccato,*

cum

cui excommunicatio, aliaque pœna Ecclesiæ inferuntur.

6 *Contradicere auctoritati Ecclesiæ implicat aliquem voluntariè, nisi cognoscat Ecclesiam sibi esse contrariam.*

7 *Pertinax non dicitur in suo errore voluntatem habens mutandi sententiam propriam, quotiescumque nouerit Ecclesiæ definitioni contradicere, quæ quidem voluntas potest stare cum ignorantia affectata.*

8 *Affectans ignorare non affectat errare directè, sed indirectè tantùm, quatenus scilicet sequitur error ex omissione obligationis sciendi quæ sunt ab Ecclesia proposita: Vnde non potest cum dicta ignorantia stare formalis hæresis, sed tantum materialis.*

9 *Ignorantia affectata non minuit grauitatem peccati in sua specie, non tamen transfert peccatum ad aliam speciem hæresis, sed relinquitur peccatum in specie erroris contrarij obligationi sciendi quid sit propositum ab Ecclesia.*

10 *Ignorantiam affectans ex eo quod paruipendat auctoritatem Ecclesiæ, est verus hæreticus, siquidem non est paratus corrigi ab Ecclesia; & si errat ex affectu liberiùs errandi, error est summè voluntarius, ex quo hæresis constituitur: In his enim casibus committitur hæresis non in errore procedente ab affectata ignorantia, sed in errore voluntario, qui procedit ex scientia, quo contemnitur auctoritas Ecclesiæ.*

11 *Ignorantia vincibilis, etiam non crassa vel affectata, non excusat in furto, homicidio, & aliis delictis, siue contra iustitiam, siue contra charitatem, vel honestatem. Ratio est, quia ignorantia non mutat obiectum peccati, sed modum agendi magis vel minus voluntarium. At in materia fidei mutat obiectum ignorantia, vel sciẽtia.*

12 *Fidei obiectum cum sit diuina reuelatio ab Ecclesia proposita, & hæc reuelatio in errore commisso ex ignorantia etiam affectata occultetur, non potest error tunc commissus contradicere tali reuelationi ignoratæ, ac proinde non potest habere oppositionem cum fide, cùm non habeat oppositionem cum illius obiecto: Quare potius error commissus non est peccatum directè contra fidem, sed contra obligationem sciendi res fidei.*

13 *Errans in fide, si in foro externo alleget ex ignorantia errasse, non creditur ei in casu quo error commissus sit in iis quæ ex officio scire tenetur, vel quæ passim, & communiter omnes eius qualitatis homines sciunt, quales essent Sacerdotes, Episcopi, vel alij viri docti, qui si errent in articulis fidei, &c. præsumuntur errare ex malitia, non autem ex ignorantia.*

1 QVIDAM, vt Sotus *in 4. dist.22. quæst.2. art.3.* Lorca *2.2. quæst.11. disp.41. num.15.* & Lopez *2. part. Instruct. cap.20.* simpliciter affirmant.

2 Alij tamen, vt Valentia *loco sup. cit.* & Sayt. *lib.3. cap.4. n.15.* limitant ad ignorantiam crassam, vt facillimè superari possit, quia talis ignorantia constituit culpam latam, & videtur scientiæ æquiparari.

3 Alij, vt Canus *cit. lib.12. cap.9.* Petr. Nauar. *de restit. cap.4. dub.9. num.89.* Corduba *lib.1. quæst.17. §.37.* Torres *de Trinitate, quæst.32. art.4.* & Sanchez *lib.2. moral. cap.7. num.23.* limitant ad solam ignorantiam affectatam, ita vt cum tali ignorantia sola, & non cum alia consistat hæresis: quia sic affectans ignorare, affectat errare, sed qui affectat errare, affectat Ecclesiæ contradicere: Ergo se illi pertinaciter opponis, atque
4 adeò hæreticus est. Quapropter dici consueuit, ignorantiam affectatam peccatum non minuere, sed aggrauare, & in omni materia scientiæ æquiualere. His tamen non obstantibus.

5 Respondetur absolutè & simpliciter negatiuè, ita vt quælibet ignorantia etiam affectata, quæ tamen causa sit erroris, excuset ab hæresis peccato, cui excommunicatio, aliæque pœnæ Ecclesiasticæ inferuntur. Sic ex probatiori sententia Doctorum docent Bañez *2. 2. quæst.11. art.2.* Aragonius *art.5.* Coninch *disput.18. dub.7. conclus.4.* Suarez *disp.19. sect.3. num.9. & sequentibus*, Azor *tom.1. lib.1. cap.14. quæst.9.* & Farinac. *de hæresi, quæst.179. num.29. & 30.*

Probatur, quia implicat se voluntariè contradicere auctoritati Ecclesiæ (in quo propriè consistit pertinacia) nisi cognoscas, Ecclesiam sibi esse contrariam. At cum ignorantia affectata, quæ causa sit erroris, non stat ista cognitio: Ergo non stat pertinacia. 6

Confirmatur, quia si voluntatem habeas mutandi sententiam propriam, quotiescunque noueris Ecclesiæ definitioni contradicere, nullo pacto dici poteris pertinax in tuo errore, quia paratus es emendari: sed cum ignorantia affectata potest esse talis voluntas, quia potes affectare nescire quod docet Ecclesia, ne cogaris aliud sentire, sicque affectare ignorantiam, quæ non obstat, sed potius includit voluntatem obediendi Ecclesiæ, quando Ecclesia rem tibi clarè proposuerit. Ergo. 7

Atque hinc patet ad fundamentum supra oppositum de ignorantia affectata: nego enim ex dictis, affectantem ignorare, affectare errare directè, sed indirectè tantùm, quatenus scilicet sequitur error ex omissione obligationis sciendi quæ sunt ab Ecclesia proposita; ex quo affectu erroris indirectè, non sequitur quod affectet contradicere Ecclesiæ formaliter (in qua contradictione formali sola stat hæresis) sed solum materialiter. Ad illud autem quod subdebatur in prædicto fundamento; 8
Respondetur, concedo ignorantiam affectatam non minuere grauitatem peccati in sua specie, nego tamen transferre peccatum ad aliam speciem hæresis, sed relinqui peccatum in specie erroris contrarij obligationi sciendi quid sit propositum ab Ecclesia. 9

Instabis; si affectas ignorantiam ex eo quod paruipendas auctoritatem Ecclesiæ, es verus hæreticus, siquidem non es paratus corrigi ab Ecclesia. Accedit, si erras ex affectu liberius errandi, error est summè voluntarius. Ergo ignorantia affectata constituit hæresim. 10

Respondetur, in his casibus te committere hæresim, non in errore procedente ex affectata ignorantia, sed in voluntario, qui procedit ex scientia, quo contemnis auctoritatem Ecclesiæ; talis enim contemptus est hæresis, quia est negatio infallibilis auctoritatis Ecclesiæ. Similiter dico, cùm erras ex affectu liberiùs errandi. Vel enim scis te errare, vel ignoras: si primum, scire debes assensum tuum esse Ecclesiæ contrarium, & sic cessat ignorantia, & succedit sciẽtia: si secundum, & ita es affectus errori, vt quamuis scias Ecclesiam esse in contrarium, adhuc non derelinquas, committes hæresim: si autem habeas voluntatem relinquendi errorem, casu quo cognoueris esse Ecclesiæ contrariam, censeri non debes pertinax.

Obijcies fundamentum primæ sententiæ, quam sequebantur Sotus, Lorca, & Lopez *loc. sup. cit.* Ignorantia vincibilis, etiam non crassà vel affectata, non excusat in furto, homicidio & aliis delictis, siue contra iustitiam, siue contra charitatem, vel honestatem, &c. Ergo neque excusabit in peccato hæresis. Accedit, quod qui vincibiliter & culpabiliter ignorat, peccat contra fidem: ergo peccat vel paganismo, vel iudaismo, vel hæresi, cùm non sint aliæ species infidelitatis. Accedit secundò, quod eiusdem speciei est peccatum ex ignorantia, ac ex malitia, cùm species peccati sumatur ex obiecto, non ex modo: sed error contra fidem ex malitia est peccatum hæresis. Ergo etiam error contra fidem ex ignorantia culpabili erit peccatum hæresis. 11

Respondetur: concedo antecedens, at nego consequentiam; & disparitas est, quia in materia iustitiæ, charitatis, vel honestatis, &c. non excusat ignorantia à peccato proprio contra illas virtutes, ex eo quia ignorantia non mutat obiectum peccati, sed modum agendi magis, vel minùs voluntarium. At in materia 12

fidei mutat obiectum ignotantia, vel scientia; nam cùm obiectum fidei sit diuioa reuelatio ab Ecclesia proposita, & hæc reuelatio in errore commisso ex ignorantia etiam affectata, oeculketur, non potest error tunè commissus contradicere tali reuelationi ignotatæ; ac proinde non potest habere oppositionem cum fide, cùm non habeat oppositionem cum illius obiecto. Quare potiùs error sic commissus oon est peccatum directè contta fidem, sed courta obligationem sciendi res fidei, siquidem tota eius malitia non tam in errore positino, quàm in defectu huius obligationis, ex quo talis error proficiscitur, consistit, vti dicebam.

13 Aduerte tamen pro foro externo, quod si errans in fide alleges, te errasse ex igoorantia, non crederis casu quo error commissus sit io iis quæ ex officio scire teneris, vel quæ passim & communiter omnes eiusdem qualitatis homines sciuot, Vnde si Sacerdotes, Episcopi, vel alij viri docti errent in articulis fidei, vel præceptis Decalogi, præsumuntur errare ex malitia, non autem ex ignorantia. Decianus *in tractat. crimin. lib.5. cap.37. num.15.* Peña *1. part. quest.7. comment.22.* Menochius *consil.* 82. *num.* 175. & Farinac. *de haresi, quast.* 179. *num.* 27.

PETITIO PRIMA.

An vt quis sit propriè hæreticus, requiratur quod circa fidem erret ex scientia.

SVMMARIVM.

1 *Hareticus propriè non est qui errat circa fidem ex ignorantia, necesse enim est vt erret ex scientia.*

2 *Ignorantia quamuis sit crassa vel supina (qua tunc est quando quis non ex industria & proposito, sed ex vincibili, seu culpabili negligentia quadam magna ignorat ea quo potest, & debet scire) excusat à peccoto haresis.*

3 *Ad haresim requiritur pertinacia, qua non est vbi est ignorantia: licet enim quis ex ignorantia vincibili magna circa fidem erret, implicitè tamen credit quidquid tenet Ecclesia.*

4 *Item de ratione haresis est scire Ecclesiam determinosse aliquid esse de fide credendum, si enim hoc nescit qui contrarium credit, non est pertinax.*

5 *Ignorans si sciret quod tenet Ecclesia, paratus esset errorem suum deponere, consequenter implicitè credit quidquid credit Ecclesio.*

6 *Amplia, id procedere etiam in ignorante ignorantia affectato, qua tunc est cùm quis ex industria & proposito vult aliquid ignorare: contra dicentes vniuersaliter & absolutè dictam ignorantiam non excusare.*

7 *Habens ignorantiam affectotam habet voluntatem obediendi Ecclesio quotiescumque sciuerit, quid de aliquo fidei articulo definiuerit.*

8 *Si quis crederet aliquid verum, sed ita paratus esset persistere in sua opinione, esset propriè hareticus propter illam pertinaciam.*

9 *Hobens ignorantiam affectatam alicuius articuli fidei, ideò vult quod Ecclesia docet ignorare, quia non vult ob ea dissentire.*

10 *Habens pradictam ignorantiam affectatam, est in tali voluntate, quod crederet illum articulum, si propositus sibi fuisset, & vellet sentire cum Ecclesia.*

11 *Ignorans ignorantia affectata credit articulos fidei, & credit etiam Ecclesiom non posse errare in definiendo aliquid de fide.*

12 *Ignorantio non excusat ab haresi, tametsi fuerit affectata, quando quis est ita affectus opinioni sua, vt quamuis sciuerit Ecclesiam Catholicam aliter docere, adhuc nolit illam mutare.*

13 *Ignorantia affectata neque excusot ab heresi, quando ista oritur ex falsa opinione contra Ecclesiam, nempe quia habens talem ignorontiam putat parui momenti esse, quod Ecclesia od credendum proponit.*

14 *Habens tolem ignorantiam, licet non aduertat se sentire contra Ecclesiam in particulari, oduertit tamen se sentire contra Ecclesiom in communi.*

15 *Ignorantia culpabilis non excusat ab aliis peccatis, vt furtum, sacrilegium, vel homicidium; excusat tomen à peccato haresis, quia pertinacio est de essentia horesis, & in rebus fidei nemo est pertinax nisi scias, & oduertas.*

16 *Errans contra fidem committit peccatum quod aduersatur fidei, & ad malitiam peccati sufficit ignorantia culpobilis, prasertim si fuerit affectata: At non sic in peccato haresis, quia error circa materiam fidei ex ignorantia culpabili, & haresis differunt inter se, & quomodo.*

17 *Ad hoc vt aliquis sit Iudaus, vel Paganus, sufficit si erret circo fidem ex ignorontia culpobili circa fidem Catholicam. At non inde sequitur: Ad hoc vt aliquis sit hareticus, sufficere si erret ex ignorantia culpobili, quia infidelitas priuatiua potest esse sine pertinacia, &c.*

18 *Voluntarium directum, vel indirectum non faciunt diuersitatem specificam. At faciunt in casu, de quo agimus.*

19 *Ignorantia affectata non minuit, sed auget malitiam peccati augendo malitiam erroris voluntarij; secus augendo, vel etiam inducendo malitiam heresis.*

20 *Qui vult ignorare quid in aliqua re sentiat Ecclesia, ex eo quod putet parui momenti esse que Ecclesia proponit ad credendum, hoc ipso non vult sentire cum Ecclesia, secus si velit ignorare ex alio capite.*

RESpondetur ex dictis affirmatinè, & docent S.Thomas *1.part.quast.32.art.4.& 2.2.quast.11.art.2.ad 3. & 1.ad Corinth.lect.4.& od Titum 3.lect.3.* Gabriel *in 4. dist.13. quost.2. art.1. notab.3.& quast.3. dub.1.@ 3.* Durand. *ibid. quast.5. num.6.* Paludanus *quast.3. art.1. n.4.* Caietanus *2.2. cit. quost.11. art.2. ad 3.* Angelus *verb. Hareticus, in princ.* Armilla *verb. Haresis, num.1.* Vasquez *part.2. disp.126.* Nauarrus *in summa, cap.11.n.22.* Couarruuias *lib.3.variar.cap.1.in princ.* Syluester *verb. haresis, in princ.* Corduba *lib.1.quast.17.§.7.* Castro *lib.1. de iust. haretlcor. punit. cap.1. circa finem, & cap.9. & lib.2.cap.118.* Toletus *lib.4.cap.4. num.7.* Diedo *de libert. Ecclesiastic. lib.1. cap.14.* Peña *in director. part.1. quost.7.commentar.22.in princ.& part.2.c.p.1.* Clarus *in §.haresis, num.2.* Paramus *de origine Sancta Inquisitionis, lib.3.quost.3.num.25.* Albertinus *tract.de agnoscend. assertion. quast.36. num.1.* & Simanch. *de Cathol. Instit. tit.31.num.10.& tit.48.num.14.* 1

Et quod dixi adcò verum est, vt etiam ignorantia, quamuis sit crassa & supina (quæ tunc est quando quis non ex industria & proposito, sed ex vincibili, seu culpabili negligentia quadam magna ignorat ea quæ potest & debet scire, *leg.quod te, ff. si cert. petat.* & docet Abbas *in cap.Innotuit, de elect.num.9.* Decius *consil.160. num.5.* Rolandus *consil.72. num.20. lib.3.* Bellamer. *consil.10. num.23.* Rumanus *consil.481. num.4. & seqq.* Aymon. *cons.225.num.8.* Albanus *consil.18.num.4.* Alexander *cons.103. n.15.lib.2.* Menoch. *de prasumpt.lib.6. prasumpt.23. num.76.* Mascard. *de probation. lib.2. conclus.637. n.23.* Lapus *allegat.51.n.17.* & Grammaticus *decis.103. n.36.*) excuset à peccato hæresis, Durandus *in 4.distinct.13. quast.5.n.6.* Paludanus *ibidem, q.3.art.1. conclus.1.* Alensis *part.2.q.161.membr.1.* Zumel.*part.2. quast.56. art.4. disp.1.* Bañez *2. 2. quast.11. art.1.& 2.* Aragon, *ibid.art.2.vers. Dices secundò,* Vasquez *part.2. disp.* 2

*disp.*126.*cap.*2. Canus *de loc.Theolog.lib.*12. *cap.*9.*vers. Illud deinde*, Nauarrus *in summa, cap.*11.*num.*22. Henriquez *lib.*12.*cap.*17. *num.*3. Turrianus *de fide, disp.*55. *dub.* 2. Valentia 2. 2. *disp.*1. *punct.*1. Torres *de Trinit. quaest.*31.*art.*4. Becanus *de fide, cap.*14.*quaest.*2.*num.*15. & Azor. *tom.*1.*lib.*1.*cap.*14. *quaest.*9. *& lib.* 8. *cap.*9. *quaest.*7. contra Felinum *in cap.*1.*de haeretic. num.*2. Zabarellam *ibidem in principio, verbo Ignorantia*, Ioannem Andream *num.* 2. Buttium *num.* 2. Ancharanum *num.*5. Sotum *in* 4. *dist.*22.*quaest.*2.*art.*3.Palacium *in* 4. *dist.*25. *disp.*2. Toletum *lib.*1.*cap.*19.*num.*2. Saytum *de censur.lib.*1. *cap.*4.*num.*15. & alios.

3 Ratio est, quia ad haeresim requiritur pertinacia, sed hic non est pertinacia: Ergo. Maior patet ex iis quae dicebam *dubitatione praecedenti, petitione secunda.* Minor probatur, quia ex Isidoro *lib.*10. *etymolog. cap.*15. & Sancto Thoma 2. 2. *quaest.* 118. *art.*2. quos sequuntur communiter Doctores, pertinax non est, nisi quis impudenter sit tenax: sed non dicitur impudenter tenax qui paratus est ab Ecclesia corrigi, & sententiam suam mutare, quin sic potius, licet ex ignorantia vincibili magna circa fidem erret, implicitè credit quidquid tenet Ecclesia: ergo non est propriè haereticus, cùm ad haeresim necessariò requiratur pertinacia, sicuti dicebam.

4 Confirmatur, quia de ratione haeresis est, vt sciatur Ecclesiam determinasse aliquid esse de fide credendum, cùm si hoc non sciatur, qui contrarium credit, non sit pertinax: sed ignorantia crassa, seu supina tollit talem scientiam; ergo tollit pertinaciam, atque adeò tollit etiam haeresim.

5 Confirmatur secundò, quia hic si sciuerit quid teneat Ecclesia, paratus est errorem suum deponere: ergo potiùs implicitè credit quidquid tenet Ecclesia, sicque non est propriè haereticus. Quapropter *in cap. dixit Apostolus*,24. *quaest.*3. dicitur, eos qui à parentibus sunt decepti, sed ita errant contra fidem, vt parati sint corrigi, haereticos nequaquam esse.

6 Quin & quod dixi adeò etiam verum est,vt ignorantia etiam affectata, quae tunc est cùm quis ex industria & proposito vult aliquid ignorare, verbi gratia in casu nostro ex industria & proposito vult non adhibere diligentiam in inquirendo quid doceat Ecclesia,vt sic euitet laborem in assequenda veritate fidei Catholicae, vel vt sic possit persistere in sua sententia. Mascard. *de probation.lib.*2. *conclus.*879.*num.*33. Andr. Gayll. *lib.*2. *obseru.*48. *num.*18. Ioan. Baptista Costa *de facti scient. & ignorant. inspect.*81. & alij, excuset similiter à peccato haeresis: Aragonius 2. 2. *quaest.*11. *art.*2. Suarez *de fide, disp.*19. *sect.*3. *num.*18. Vasquez 1. 2. *disp.*126. *cap.*2. Pezantius 2.2. *quaest.*11.*art.*1. *disp.*1.*conclus.*5. *vers. Secunda pars*, Azorius *tom.*1.*lib.*1. *cap.*14.*quaest.*9.*& lib.*8. *cap.*8. *quaest.*4.*& cap.*9.*quaest.*8. Becanus *de fide, cap.*14. *quaest.*2.*num.*16. Ledesma *in summa,tom.*1.*cap.*6.*concl.*4. *difficult.*2. Sayr. *in Claui regia, lib.*2.*cap.*9.*num.*20. Ricciul. *de iur. person. lib.*5. *cap.*7. *num.*13. & alij multi, contra Nauarrum *in summa,cap.*11.*num.*89. Cordubam *lib.*1.*quaest.*17.*§.*7. Zumel *part.*2. *quaest.*26. *art.*4. *disp.*1. Torres *de Trinitate, quaest.* 32. *art.* 4. Valentiam 2. 2. *disp.* 1. *quaest.*11. *punct.*1. *difficult.* 4. & Canum *de locis Theologic. lib.* 12.*cap.*9.*vers. Illud deinde*, quibus fauent etiam Glossa *in cap.eos,de tempor.ordinat.in* 6.*verb. Affectata, & in Clement.*1.*de consanguinit. & affinit. verb. scienter*, Felinus *in cap.*2. *nona, de except. num.*1. *& in cap.vltimo, de testib. num.*5. Iacobus Rebuffus *in leg.*1. *Cod.de colonis, num.*3. Tuscbus *pract.conclus.verbo Ignorantia, conclusione* 22. *num.*3. Mascardus *de probation. lib.* 2.*conclus.*869.*num.*31. Seraphin. *de priuil. iurament. priuilegio* 4. *num.* 102.*& sequentibus*, Iason *in leg.si seruus, §.si quis autem, de leg.*1. *num.*6. Andreas Gaill. *obseru.*48. *num.*18. & Ioannes Baptista Costa *inspect.*81. *num.*9. Quarenus vniuersaliter & absolutè dicunt, quod ignorantia affectata non excuset.

7 Ratio est, quia qui habet ignorantiam affectatam,

habet quotiescunque sciuerit quid de aliquo fidei articulo Ecclesia definiuerit, voluntatem obediendi Ecclesiae: ergo non est pertinax, ac proinde non est propriè haereticus.

8 Confirmatur, quia si quis crederet aliquid verum, sed esset ita paratus persistere in sua opinione, vt quamuis Ecclesia aliter doceret, in dicta sua opinione tamen persisteret, esset propriè haereticus propter illam suam pertinaciam: ergo à contrario, si quis ob ignorantiam affectatam crederet aliquid falsum, sed similiter esset ita paratus persistere in sua opinione, vt quamuis sciuerit quod Ecclesia aliter doceat, adhuc tamen persisteret, non esset haereticus, quia non esset pertinax: quinimò esset eum affectu subijciendi se auctoritati Ecclesiae.

9 Confirmatur secundò, quia qui habet ignorantiam affectatam alicuius articuli fidei, propterea vult quid doceat Ecclesia ignorare, quia non vult ab Ecclesia dissentire: ergo cùm sit paratus obedire Ecclesiae, non erit proprie haereticus.

10 Confirmatur tertiò, quia qui habet praedictam ignorantiam affectatam, est in tali voluntate, quod si talem articulum ab Ecclesia propositum haberet, crederet illum, & vellet sentire cum Ecclesia: ergo propter talem ignorantiam affectatam excusatur ab haeresi, cùm talis ignorantia affectata tollat pertinaciam, quae necessariò requiritur ad propriam & veram haeresim.

11 Confirmatur quartò, quia taliter ignorans credit alios articulos fidei, & credit etiam quod Ecclesia, quando definit aliquid, non possit errare: ergo non est propriè haereticus, cùm haeretici omnes putent, quod Ecclesia in definiendis rebus fidei possit errare.

12 Hinc sequitur, quod è contra ab haeresi non excuset ignorantia, tametsi non fuerit affectata, quando quis est ita affectus opinioni suae, vt quamuis sciuerit quod Ecclesia Catholica aliter doceat, adhuc nolit illam mutare, quia tunc est verè pertinax, cùm habeat voluntatem resistendi Ecclesiae aliter docenti, & nolit iudicium suum priuatum subijcere auctoritati Ecclesiae, & non agnoscat in Ecclesia infallibilem auctoritatem in proponendis, sicut & in definiendis rebus fidei.

13 Sequitur secundò, quod neque ab haeresi excuset ignorantia affectata, quando ista oritur ex falsa opinione contra Ecclesiam, nempe quia habens talem ignorantiam, putat parui momenti esse quae Ecclesia ad credendum proponit. In quo sensu Vasquez 1. 2. *quaest.*76. *art.*4. *disp.*1. *ante quintam conclusionem*, Turrianus *de fide, disput.*55. *dub.* 2. Sanchez *lib.*4. *moral. cap.*7.*num.*3. & alij loquuntur, quod ignorantia affectata non excuset ab haeresi.

14 Non obstat si dicas: Qui habet huiusmodi ignorantiam, non aduertit se sentire contra Ecclesiam, quod tamen in materia fidei necessariò requiritur ad pertinaciam: ergo nec etiam iste erit propriè haereticus.

Respondetur enim, quod iste licet non aduertat se sentire contra Ecclesiam in aliquo articulo particulari, aduertit tamen se sentire contra Ecclesiam in communi, cùm aduertat se parui facere ea quae ab Ecclesia proponuntur ad credendum, quod sufficit ad pertinaciam, atque adeò & ad inducendam veram & propriam haeresim.

Obiectiones.

15 Obijcies: Ignorantia culpabilis non excusat ab aliis peccatis, cùm furtum, sacrilegium, vel homicidium, & similia semper fiant peccata, siue fiant ex scientia, siue non ex scientia, sed solùm ex ignorantia culpabili: ergo neque etiam excusabit ab haeresi, cùm error circa fidem semper sit similiter peccatum haeresis, siue fiat scienter, siue fiat ignoranter, modò ignorantia sit culpabilis.

Respondetur, vt omittam quae dicebam sup. concedo antecedens, nego consequentiam: & disparitas est, quia

pertinacia est de ratione, seu de esseotia hæresis. Et ex dictis nemo in rebus fidei est pertinax, nisi sciat, & aduertat se sentire contra Ecclesiam. Quapropter qui hoc non aduertit, sed ignorat, non est pertinaa, & consequenter neque etiam est propriè hæreticus. At verò pertinacia non est similiter de ratione, seu de essentia aliorum peccatorum, & ideò cùm committuntur alia peccata, non requiritur in peccante vt aduertat se delinquere contra legem Dei, sed sufficit si aduertat, vel potens & debens aduertere culpabiliter non aduertat.

16 Objicies secundò: errans contra fidem committit peccatum, quod aduersatur fidei: sed ad malitiam peccati sufficit ignorantia culpabilis, præsertim si fuerit affectata: Ergo & ad peccatum hæresis sufficit similiter ignorantia culpabilis.

Respondetur, nego etiam consequentiam, & disparitas est, quia error circa materiam fidei ea ignorantia culpabili, & hæresis differunt inter se: Nam error circa materiam fidei ea ignorantia culpabili non opponitur directè auctoritati Ecclesiæ, sed opponitur directè obligationi sciendi articulos fidei. At verò hæresis opponitur directè auctoritati Ecclesiæ, & propterea illa error non est iofidelitas, ac proinde neque est etiam hæresis. Tum quia ille error non excludit fidem, cùm is qui talem errorem habet, paratus sit obedire Ecclesiæ, quam fidem tamen excludit hæresis. Tum quia ille error est peccatum omissionis, hæresis autem peccatum commissionis: differunt igitur inter sese error circa res fidei, & hæresis formaliter.

17 Instabis: Ad hoc vt aliquis sit Iudæus, vel Paganus, sufficit, si erret circa fidem ea ignorantia culpabili circa fidem catholicam: ergo similiter ad hoc, vt aliquis sit hæreticus, sufficit etiam si erret ex ignorantia culpabili circa aliquem articulum fidei particularem.

Respondetur, Nego etiam consequentiam: & disparitas est, quia infidelitas priuatiua potest esse sine pertinacia, per solam scilicet carentiam totius fidei: sed infidelitas positiua, quæ fidei opponitur, qualis est hæresis, semper requirit pertinaciam, quæ non repetitur io eo qui culpabiliter errat circa fidem, si quotiescumque sciuerit, quod Ecclesia aliter sentiat, errorem suum deponere paratus sit.

18 Reinstabis: Voluntarium directum, vel indirectum non faciunt diuersitatem specificam: sed error oppositus fidei directè est hæresis: Ergo etiam & error oppositus indirectè hæresis erit (in quo arrore oecessariò ioeluditur ignorantia culpabilis) consequenter & qui ea tali ignorantia errat in fide, est etiam propriè hæreticus.

Respondetur distingno antecedens: Voluntarium directum, vel iudirectum non faciunt diuersitatem specificam in aliis, concedo: io casu nostro, nego; quia quando quis indirectè habet errorem circa fidem, cùm tunc ignorantia occultet obiectum à quo peccatum hæresis specificatur, potest voluotarium indirectum mutare speciem peccati. Nam ignorantia, quod Ecclesia aliquid definiat de fide credendum, occultat proprium obiectum hæresis, & facit, quod error non opponatur formaliter auctoritati Ecclesiæ, & propterea impedit peccatum hæresis, & solum indueit peccatum ignorantiæ, quod est specie diuersum à peccato hæresis.

19 Vrgebis: ignorantia affectata non minuit, sed auget malitiam peccati: argo non excusabit ab hæresi, quia si ab hæresi excusaret, noo augeret, sed valdè minueret malitiam peccati.

20 Respondetur distingo antecedens: Ignorantia affectata non minuit, sed auget malitiam peccati, augendo malitiam erroris voluntarij, concedo: augendo, vel etiam iuducendo malitiam hæresis, nego: quia cùm ignorantia, sicuti dicebam, occultet obiectum hæresis, tollet consequenter peccatum hæresis.

21 Revrgebis: Qui vult ignorare, quid in aliqua re sentiat Ecclesia, hoc ipso non vult sentire cum Ecclesia, quod est formaliter hæresis: Ergo.

Respondetur, distingo antecedens: si vult ignorare quid in aliqua re sentiat Ecclesia ex eo quod putet parui momenti esse quæ Ecclesia propooit ad credendum, concedo: si vult ignorare ex alio capite, nego; quia ex dictis esse potest ignorantia absque pertinacia, & cum effectu credendi totum id quod sentit Ecclesia.

PETITIO II.

Quænam pertinacia sufficiat ad constituendum quempiam hæreticum, non solùm in foro interiori, sed etiam in exteriori.

SVMMARIVM.

1 *Hæresis nulla est sine pertinacia.*

2 *Hæreticus secundum aliquos in vtroque foro vt quis reputetur, sufficit si sciens & aduertens opinionem suam esse contra fidem, seu definitionem Ecclesiæ, ea tamen neglecta persistat in sua opinione.*

3 *Hæreticus secundum alios non est huiusmodi, nisi priùs sit admonitus, & spreta admonitione persistat in sua opinione: quia pertinacia est quæ hominem hæreticum facit.*

4 *Qui in Ecclesia Dei, ex sancto Augustino, morbidum aliquid, prauumque sapiunt, resistunt contumaciter, suaque pestifera dogmata emendare nolunt, sed defendere persistunt, hæretici sunt.*

5 *Opinio prima, secundum aliquos procedit in foro interiori, secunda autem in exteriori.*

6 *Distinctio hæc est minùs recta, quia si vera esset, Tribunal sanctæ Inquisitionis in detrimentum fidei, & Reipublicæ, quampaucos puniret hæreticos. Omnes enim se defenderent, asserendo quod non fuerint priùs admoniti.*

7 *Opinio Theologorum recensita suprà* num. 2. *locum habet non solùm in foro interiori, sed etiam in exteriori, sicque seruatur in praxi, & meritò, quia per se, & ex natura rei, vt quis sit hæreticus pertinax etiam in foro exteriori, necessaria non est alicuius specialis admonitio, quippe errat ex electione, & deliberatione in his quæ manifesta sunt.*

8 *Sacra Scriptura, & Ecclesiæ definitio, quibus fides catholica continetur, plus valet quàm complures iudicis, vel alterius viri admonitiones, & plus quàm complures legis humanæ prohibitiones. Et sicut qui facit contra legitimas hominum admonitiones, est pertinax, ita etiam & multò magis qui contra sacram Scripturam, &c.*

9 *Aragonij, & Tanneri opinio refellitur, nisi forsan intelligant casu quo hæreticus sit rudis aut simplex, quia in his casibus est præmittenda specialis alicuius admonitio.*

10 *Nemo est hæreticus nisi sit pertinax in suo errore, & nemo est pertinax nisi sciat, seu aduertat se sentire contra Ecclesiam: Vnde si hoc quis ignoret, non est pertinax, atque adeò neque hæreticus.*

11 *Ignorantia inuincibilis, atque adeò non culpabilis excusat non solùm ab hæresi, sed etiam ab omni peccato.*

12 *Ignorantia vincibilis, sicque culpabilis, duplex est: vna affectata, quando quis ex industria, seu proposito vult aliquid ignorare: altera crassa & supina, quando quis non ex industria seu proposito, sed ex quadam negligentia ignorat ea quæ habens, de eis saltem dubium potest & debet scire. Prior est voluntaria directè & formaliter, secunda indirectè & virtualiter, sicque vtraque culpabilis.*

13 *Ignorantia vincibilis nulla excusat, secundùm aliquos, & multò minùs crassa & supina, quia ignorantia vincibilis non excusat ab aliis peccatis, consequenter neque ab hæresi.*

14 Igno

14 *Ignorantia affectata licèt secundùm alios non excuset ab hæresi, excusat tamen ignorantia vincibilis, etiam crassa, & supina, itavt nullus error contra fidem ex ignorantia vincibili, etiam crassa, & supina, sit hæresis; quia de ratione hæresis est, vt quis erret in fide, sciens, & aduertens se credere, & opinari contra communem sensum Ecclesiæ.*

15 *Ignorantia etiam affectata secundum alios excusat ab hæresi, dummodo non sit affectata ex falsa opinione, quam quis habet contra Ecclesiam.*

16 *Hæresim inter & alia peccata disparitas est, quia de ratione hæresis est pertinacia, quæ similiter non est de ratione aliorum peccatorum.*

17 *Prædicta habent locum in foro interiori tantum, non autem in foro exteriori, quia errans in fide si allegat, se ex ignorantia errasse in foro exteriori, non creditur.*

18 *Sacerdotes, & alij viri docti si errent in articulis fidei, & præceptis Decalogi, non ex ignorantia, sed ex malitia errare præsumuntur, contra nonnullos asserentes, non esse hæreticos pertinaces, si parati sint corrigi. At in foro exteriori est inducta violenta præsumptio.*

19 *Homo qui probabiliter præsumitur non verè & perfectè scire catholicam aliquam veritatem, vt si v.g. sit simplex, rudis, vel rusticus, puniri potest arbitrio iudicis, non tamen vt formaliter hæreticus, ad pœnas scilicet hæresis.*

20 *Secus tamen dic, si præfatus rudis corrigi paratus non sit.*

1 SVppono, nullam esse hæresim sine pertinacia, sicuti supra dicebam, & patet *ex cap. dixit Apostolus, 24. quæst. 8. ex cap. in Ecclesia, eadem quæst. & causa, ex Clem. vnica, de summa Trinit. & fid. cathol.* Et colligitur etiam *ex cap. damnamus, eodem tit. ex cap. excommunicamus, de hæret. & ex cap. cum contumacia, eod. tit. in 6.* & docet S.Thom. *2.2. quæst. 11. art. 2. ad 3.* quem sequuntur communiter Doctores. Hoc supposito

2 Quidam tenent, sufficere in vtroque foro, ita vt in vtroque foro quis si sciens, vel aduertens, opinionem suam esse contra fidem, seu definitionem Ecclesiæ, & neglecta authoritate Ecclesiæ, persistat in sua opinione, sit hæreticus, sic Caietan. *in 2. 2. quæst. 11. art. 2.* Vasquez *in 1.2. quæst. 76. art. 7. disp. 126. cap. 3.* Suarez *de fide, disp. 19. sect. 3. n. 8.* Lorca *2.2. quæst. 1. art. 2. disp. 45. n. 8.* Param. *de origin. Inquisit. lib. 1. tit. 1. cap. 4. num. 5.* Valentia *tom. 3. disp. 1. quæst. 11. punct. 1.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 7. num. 4.* Turrian. *tom. 1. in 2. 2. disp. 55. dub. 2.* Becanus *in 2. 2. cap. 14. quæsit. 2. conclus. 3. num. 10.* Merolla *tom. 1. disp. 1. cap. 2. dub. 12. num. 181.* Scottis *in Bullas Pontific. epitom. 4. theorem. 8.* Azor *tom. 1. lib. 8. cap. 9. quæsit. 1.* Coninch. *de fide, disp. 18. dub. 7. num. 78.* Layman *lib. 2. tract. 1. cap. 13. n. 2.* Filliuc. *tom. 2. tract. 22. cap. 6. num. 153.* Simanch. *tit. 48. num. 7. & 8.* & alij communiter Theologi, quos ego sequor.

3 Alij è contra tenent, id non sufficere in vtroque foro, sed requiri prætereà in vtroque foro, vt quis priùs admoneatur, & spreta admonitione, persistat in sua opinione: sic Alciat. *in l. 2. Cod. de summ. Trinit. & fide cathol. num. 3.* quatenus inquit, quod pertinacia sit, quæ hominem hæreticum facit; ideoque si quis de Trinitate minus rectè sentiat, hæreticus non sit, nisi prius admonitus adhuc persistat in sua opinione priori. Menoch. *consil. 149. num. 49. vol. 2.* quatenus ait, quod vt quis dicatur hæreticus pertinax, constare debeat quod fuerit admonitus, quodque adhuc admonitione spreta, in eadem opinione persistat, & ex parte Palacius Rub. *in allegat. in materia hæresis, §. 3. per totum, ex textu*
4 *in cap. qui in Ecclesia 24. q. 3.* quod est S. Augustini *de Ciuit. Dei, lib. 8. c. 51.* ibi: *Qui in Ecclesia Dei morbidum aliquid prauumque sapiunt, si correcti, vt sanum, rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera dogmata emendare nolunt, sed defendere persistunt, hæretici sunt:* & ex *Clement. vnica, de summ. Trinit.* vbi definitur hæreticum censendum esse illum, qui defendere pertinaciter præsumpserit, quod anima rationalis non sit forma corporis humani. At minùs rectè, sicuti infrà patebit.

Alij cum distinctione loquendo, tenent opinionem 5
primam procedere in foro interiori, secundam autem procedere in foro exteriori, sic Aragon. *in 2.2. quæst. 11. art. 1. conclus. 2.* & ex parte Tannerus *ibidem, disput. 1. quæst. 8. dub. 5. num. 91. & seqq.*

At etiam minus rectè, etsi tolerabilius; quia si hæc 6
distinctio vera esset, Tribunal S. Inquisitionis in detrimentum fidei, & Reipublicæ quampaucos hæreticos puniret: omnes enim se defenderent asserendo, quod non fuerint priùs admoniti: Ergo dicendum, quod 7
primæ Theologorum opinio locum habeat non solùm in foro interiori, sed etiam in exteriori; sicque seruatur in praxi, teste Paramo *de origin. Inquisit. lib. 1. tit. 1. c. 4. num. 5.* quatenus ait, in vsu & more Ecclesiæ positum esse, quod hæreticus decernatur is, qui errore ab Ecclesia damnato imbutus fuerit, tamen si nulla eum admonentis vox vnquam præiuerit: & meritò, quia per se, & ex natura rei, vt quis sit hæreticus pertinax, etiam in foro exteriori, necessaria non est specialis alicuius admonitio, siquidem qui in his, quæ manifesta sunt, errat ex electione, & deliberatione; tamen si specialiter ab aliquo non fuerit admonitus (etiam in foro exteriori, cùm simus in manifestis, vti dicebam) hæreticus pertinax est, quin etiamsi quæ admonitio necessaria foret, hæc ipsa per rei notorietatem sufficienter habetur: quemadmodum in excommunicationibus à lege latis lex ipsa sufficienter admonet, vt quis etiam in foro exteriori subsit contumaciæ, quæ ad excommunicationem contrahendam requiritur: ergo non solùm in foro interiori, sed etiam in foro exteriori potest decerni pertinacia, atque adeò hæresis sine aliqua speciali alicuius præuia monitione.

Confirmatur, quia sacra Scriptura, & Ecclesiæ de- 8
finitio, quibus fides catholica continetur, plus valet quàm complures iudicis, vel alterius viri admonitiones, & plusquam complures legis humanæ prohibitiones. Ergo sicut is, qui facit contra legitimas hominum admonitiones, etiam in foro exteriori, pertinax est, & is qui facit contra legis humanæ prohibitiones, etiam in foro exteriori de facto incidit in excommunicationem, quæ non nisi præcedentibus admonitionibus inferri solet, ita vt legis humanæ solius authoritas, etiam in foro exteriori, pertinacem haberi faciat quemlibet ipsius legis humanæ transgressorem: sic similiter, & multo magis is, qui contra sacram Scripturam, vel contra Ecclesiæ definitionem errat sciens, & aduertens, hoc solo sine alia speciali alicuius admonitione etiam in foro exteriori pertinax, & hæreticus erit.

Minùs rectè igitur etiam (etsi tolerabilius, vti di- 9
cebam) tenent Aragonius, & ex parte Tannerus vbi suprà, nisi forsan intelligant, casu quo hæreticus sit rudis, aut simplex, vel saltem, quod non credit, non sit diuulgatum inter homines talis qualitatis, vel si sit sagax aut doctus, sit relaxandus brachio sæculari, quia in his casibus vltrò concedo, quod præmittenda sit specialis alicuius admonitio.

At quoniam ex dictis nemo est hæreticus, nisi sit 10
pertinax in suo errore, & nemo est pertinax, nisi sciat, seu aduertat, se sentire contra Ecclesiam; consequens est, quod si hoc is ignoret, non sit pertinax, atque adeò non sit hæreticus; ideo videndum nunc est, quæ- 11
nam ignorantia, scilicet vincibilis, atque adeò culpabilis (ignorantia enim inuincibilis, atque adeò inculpabilis certò excusat non solùm ab hæresi, sed etiam ab omni peccato, quia cùm voluntas ex Philosopho sit potentia cæca, nihil est volitum, nisi sit cognitum) excuset à pertinacia, & consequenter ab hæresi.

Pro cuius rei intelligentia suppono, quod igno- 12
rantia vincibilis, sicque culpabilis, sit duplex, vna

affectata, quando quis ex industria, seu proposito vult aliquid ignorare; Altera crassa, & supina, quando quis non ex industria seu proposito, sed ex quadam negligentia ignorat ea, quæ habens de eis saltem dubium, potest, & debet scire. Prior est voluntaria directè, & formaliter; Posterior autem indirectè, & virtualiter, sicque vtraque vincibilis, atque adeò culpabilis. Hoc supposito.

13 Quidam, vt Felinus *in cap. 1. de hæretic. num. 2.* Ancharan. *ibidem, num. 5.* Ioan. Andr. *num. 5.* Boërius *n. 1.* Sotus *in 4. dist. 22. quæst. 2. art. 3. post 3. conclusionem, cas. 1.* Lorca *in 2. 2. S. Thomæ, quæst. 11. art. 2. disp. 41. num. 15.* Toletus *lib. 1. cap. 19. num. 5.* Sayr. *de censur. lib. 1. cas. 14. num. 13.* & alij, quos alibi suprà citabam, putant, quod ab hæresi non excuset vlla ignorantia vincibilis, & multò minùs crassa, & supina, quia ignorantia vincibilis non excusat ab aliis peccatis; Ergo neque excusabit ab hæresi, ita vt (sicut furtum, vel homicidium, &c. semper est peccatum, siue fiat ex scientia, siue ex ignorantia culpabili) sic etiam error circa fidem semper sit peccatum hæresis, siue fiat scienter, siue ignoranter, modò tamen ignorantia fuerit vincibilis, sicque culpabilis, vti dicebam.

14 Alij, vt Zumel *in 2. 2. quæst. 76. art. 4. disp. 1.* Canus *de locis Theologic. lib. 12. cap. 9.* Castr. *de iust. hæreticor. punit. lib. 1. c. 9.* Valentia *tom. 3. disp. 1. quæst. 11. punct. 1. difficult. 4.* & Merolla *tom. 1. disput. 1. cap. 2. dub. 12. num. 177.* & alij, quos alibi suprà etiam citabam, putant quod licèt ab hæresi non excuset ignorantia affectata, excuset tamen ignorantia vincibilis, etiam crassa & supina, ita vt nullus error contra fidem ex ignorantia vincibili, etiam crassa, & supina, sit hæresis, quia de ratione hæresis est, vt quis erret in fide, sciens, & aduertens, se credere, & opinari contra communem sensum Ecclesiæ, sicque contemnat authoritatem Ecclesiæ: At qui habet ignorantiam, etiam crassam, & supinam, circa communem sensum Ecclesiæ, non errat sciens, & aduertens, se credere, & opinari contra communem sensum Ecclesiæ, sicque non contemnit authoritatem Ecclesiæ: Ergo non est verè hæreticus, quemadmodum si quis ignoret (etiam ignorantia crassa, & supina) se sentire contra suum magistrum, non censetur esse pertinax contra suum magistrum, neque contemnere auctoritatem sui magistri.

15 Alij, vt Ledesma *in summa, tom. 2. cap. 6. concl. 4. difficul. 2.* Vasquez *in 1. 2. disp. 116. cap. 2.* Przantius *in 2. 2. quæst. 11. art. 1. disp. 1. concl. 1.* Becanus *tom. 3. in 2. 2. c. 14. quæst. 3. n. 16.* Rieciull. *de iur. person. lib. 5. cap. 7. num. 13.* & alij quos alibi suprà similiter citabam, putant quod ab hæresi excuset ignorantia, etiam affectata, dummodò non sit affectata ex falsa opinione, quam quis habet contra Ecclesiam, eo quòd scilicet putet parui momenti esse ea, quæ Ecclesia credit, quæque credenda proponit. Tunc enim absque dubio est verè hæreticus, quia ex illa falsa opinione, quam habet contra Ecclesiam, affectat ignorantiam eorum, quæ credit Ecclesia, quæque credenda proponit Ecclesia: sed si affectata, v.g. ex tædio addiscendi solum, velit scilicet ignorare solum, quia tædet ipsum addiscere. Tunc enim error in rebus fidei non est propriè hæresis, quia sic errans non contemnit, neque offendit auctoritatem Ecclesiæ, tanquam pertinax, & incredulus contra Ecclesiam, tametsi offendat Deum, tanquam culpabiliter ignorans quæ scire potest, & tenetur circa quæ credit Ecclesia, quæque credenda proponit Ecclesia. Et consequenter ipsius peccatum non est pertinacia, vel propriè hæresis, sed aliud peccatum, quod quidem indirectè spectat, & reduci potest quodammodò ad hæresim.

16 Hoc patet ad argumentum, quod in contrarium suprà ponebatur. Est enim disparitas inter hæresim, & alia peccata, quia de ratione hæresis est pertinacia, sed nemo in rebus fidei est pertinax, nisi sciat & aduertat se sentire contra Ecclesiam: quapropter qui hoc ignorat, non est pertinax, & consequenter non est propriè hæreticus. At pertinacia non est similiter de ratione aliorum peccatorum, vt propterea quando committuntur alia peccata, in peccante non requiratur, vt sciat, & aduertat, se delinquere contra legem Dei, sicque eam contemnere, sed satis sit, si id vel aduertat, vel de ea te habens saltem dubium, possit, ac debeat aduertere.

17 Quæ verò modò dixi, intellige in foro interiori, seu conscientiæ, quia in foro exteriori, fori, seu iudiciali, qui errat in fide, si alleget se ex ignorantia errasse, non creditur, casu quo error commissus sit in his, quæ ex officio scire tenetur, vel in his, quæ passim, & communiter homines eiusdem suæ qualitatis sciunt: quapropter si Sacerdotes, vel alij viri docti errent in Articulis fidei, & Præceptis Decalogi, non ex ignorantia, sed ex malitia errare præsumuntur. Doctores communiter, quos sequitur Sousa *in Aphor. inquis. lib. 1. cap. 12. num. 14.* Videri etiam potest Simanch. *tit. 28. n. 13.* quatenus expressè ait, quod Christianus excusari non possit prætextu ignorantiæ, si errauerit in articulis fidei, vel in præceptis Decalogi, vel in aliis veritatibus diuulgaris, & quas quilibet Christianus scire tenetur, & multò magis excusari non possunt qui fuerint peritiores, & doctores viri; & Albertin. *q. 30. n. 37.* quatenus inquit, quod si simus in casu, quo aliquis neget articulum diuulgatum, vel in Symbolo contentum, quem tenetur explicitè, & distinctè credere, tunc eo quod contra ipsum sit præsumptio violenta, illius articuli veritatem ipsum non ignorare, pertinax hæreticus sit iudicandus, quamuis asserat, quod paratus sit corrigi. 18

Quidquid in contrarium sentiat Ioan. Lupus in allegationibus hæresis, vbi tenet, quod negans assertionem catholicam apud Catholicos diuulgatam, non sit iudicandus hæreticus, si paratus sit corrigi. Minùs rectè enim sic sentit, quia cum ex dictis dicta diuulgatio contra ipsum inducat dictam præsumptionem violentam, contrarium dicendum est in foro exteriori, fori, seu iudiciali, sicuti dicebam.

Non nego tamen, quod si quis probabiliter præsumatur, non verè, & perfectè scire catholicam aliquam veritatem, vt si v.g. sit homo simplex, rudis, vel rusticus, &c. aut si dogma non sit de Articulis fidei, qui in Ecclesia sunt diuulgati, quales sunt qui non solent solemnizari, tunc puniri possit, & debeat arbitrio iudicis, non tamen vt formaliter hæreticus, ad pœnas scilicet hæresis, sed vt suspectus de hæresi, ad tantùm scilicet abiurandum de hæresi, si tamen paratus fit corrigi, Sylvester *verb. hæresis, num. 2.* Armilla *eodem verb. hæresis, n. 1.* Decian. *lib. 5. cap. 39. n. 11.* Peña *in director. inquisit. part. 2. comm. 1.* Ioan. Lopez *in alleg. hæret. §. 4. 5. & 7.* Palatius Rub. *in alleg. in materia hæresis, §. 4.* & alij. 19

Non obstat, quod id non admittant Glossa *in cap. Schisma 24. quæst. 1. verb. magis, & verbo ignorantia*, & alij, quos sequitur Albertinus *in rubric. de hæretic. in 6. quæst. 13. n. 13. & 14.* quia intelligi debent in casu, quo prædictus homo sic errans non sit paratus corrigi, iuxta ea, quæ mox suprà dicebam, & præter alios aduertit Angelus *verbo fides, n. 6.* & Tabiena *eod. verbo, n. 7.* 20

DVBITATIO IV.

An si errans ex ignorantia monearis ab Episcopo vel Inquisitore, vel aliis Viris doctis de tuo errore, & adhuc perseueres in illo, credens non esse contra Ecclesiæ definitionem, verè sis hæreticus, & fidem amittas?

SVMMARIVM.

1 *Errans ex ignorantia, si moneatur ab Episcopo, vel Inquisitore, vel aliis Viris doctis de suo errore,*

errore, & adhuc perseueret in illo, credens non esse contra Ecclesiæ definitionem, tam in foro externo, quàm in foro interno, hæreticus pertinax censendus est, satis probabiliter contra nonnullos oppositum tenentes.

2 *Pertinax satis videtur esse in suo iudicio ductus, si contemnat auctoritatem Ecclesiæ per Magistros illius declaratam; siquidem declaratio illa solemnis, & publica, qua testantur viri tam graues mysterium illud receptum esse ab Ecclesia, facit euidentiam moralem, dictum mysterium ab Ecclesia receptum esse.*

3 *Ecclesia rarò immediatè proponit mysteria credenda: sed proponit mediis Episcopis, & Doctoribus, ita vt si quis mysteriis propositis non teneretur credere fide diuina, nunquam credere teneretur.*

4 *Hæreticus, & pertinax iudicatur qui mysterio ab Episcopis, & Inquisitoribus proposito discredit in foro externo, & etiam in foro interno, quia illud iudicium non nititur in aliqua falsa præsumptione, sed in veritate, qua iudicatur dissentiens mysteriis sic propositis auctoritatem Ecclesiæ contemnere.*

5 *Ecclesia sola, licèt sit Regula veritatis, & Episcopi, vel Inquisitores, aliique viri docti possint fallere, & falli, non tamen sequitur necessariò aliquem non teneri credere quæ sibi viri docti proponunt, quia non tenetur credere illam tanquam propositam ab ipsis, sed tanquam propositam ab Ecclesia per illos, vt per suos Procuratores. Ita vt dissensus ab illis sit sufficienter dissensus ab Ecclesia, & proinde constituat hæreticum.*

6 *Doctus, si dissentiat mysteriis fidei propositis, facilius pertinax iudicatur, quàm homo rudis, qui ignorare facilè potest regulas fidei, & obligationem credendi.*

1 RESpondetur quod quamuis Valentia *tom.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 11. *punct.* 1. *difficul.* 4. Salas *in* 1.2. *tract.* 13. *disp.* 7. *sect.* 7. *num.* 53. Sayr. *de censur. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 17. Torrea *de Trinit. quæst.* 32. *art.* 4. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 7. *num.* 26. negent: Et ego docebam *lib. de Parlamentis, dub.* 4. *sect.* 19. *subsect.* 31. *edit.* 1. ex eo, quia si semper credas, tuam opinionem non esse contra communem sensum Ecclesiæ, & ipsos Inquisitores & Episcopum, vel alium virum doctum, etiam ab illis ad hoc deputatum, decipi, non es verus hæreticus pertinax, cùm nisi credas, te opinari contra communem sensum Ecclesiæ, sicque contemnas Ecclesiam, non sis hæreticus pertinax, vti patet ex iis, quæ dicebam suprà dubit. præcedenti, per totam: Tamen probabile sit etiam oppositum, quod docent Bartolus, Rebuffus, Vgolinus, Peña, Suarez in locis infrà citandis, Simanch. *tit.* 48. *n.* 18. *& seqq.* Albertin. *quæst.* 30. Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *canon.* 1. *quæst.* 25. *n.* 4. & Farinac. *de hæretic. q.* 169. *num.* 10. te scilicet tam in foro externo, quàm in foro interno hæreticum pertinacem reputandum esse.

2 Probatur, quia satis pertinax videtur esse, qui suo iudicio ductus contemnit auctoritatem Ecclesiæ per magistros illius declaratam; siquidem declaratio illa solemnis, & publica, qua testantur viri tam graues, mysterium illud receptum esse ab Ecclesia, facit euidentiam moralem, dictum mysterium ab Ecclesia receptum esse: ergo si euidentiam habeas, esse euidenter credibile quidquid ab Ecclesia proponitur, & adhuc discredis mysteriis sic propositis, verè, & in rigore Ecclesiæ auctoritati contradicis, atque adeò verè, & in rigore hæreticus esse videris, aliàs nullus esset censendus hæreticus, quia nullus est, qui Ecclesiæ veræ, & à Christo institutæ non intendat credere, sed quia huic intentioni censetur contradicere. Cùm negat quæ ipsi proponuntur esse recepta ab Ecclesia) ideò hæreticus censetur.

3 Confirmatur, quia rarò Ecclesia immediatè proponit mysteria credenda, sed proponit mediis Episcopis, & Doctoribus: Ergo si mysteriis sic propositis credere non teneris fide diuina, nunquam credere teneris.

Confirmatur 2. quia in foro externo iudicaris hæreticus, & pertinax, si mysterio ab Episcopis, & Inquisitoribus, vel ab aliis viris doctis per illos ad hoc deputatis proposito discredas, vti docet Bartol. *in l. Tutora §. Tutores, ff. de suspect. tutorib.* Rebuff. *in Bull. Cœn. excomm.* 1. *art.* 1. *verb. hæresis*, Peña 1. *part. comment.* 26. *ad quæst.* 12. Vgolin. *in Bull. Cœn.* 2. *part. can.* 1. *§.* 1. *n.* 1. Suarez *de fide, disp.* 19. *sect.* 3. *n.* 21. Vasqu. *in* 1.2. *tom.* 1. *disp.* 126. *c.* 3. *n.* 7. Lorca *in* 2.2. *S. Thomæ, quæst.* 11. *art.* 1. *disp.* 41. Merolla *tom.* 1. *disp.* 1. *tract.* 2. *num.* 183. & patet *ex cap. ad abolendam, de hæretic.* & ex iis, quæ dicebam suprà *dubit. præcedenti, petit.* 2. & ex alia virtetius ratione, quia ad iudicium cuiuscunque causæ, & cuiuscunque hæretici non oportet Ecclesiam congregari, neque summum Pontificem adiri, & oportuit esse peculiares iudices, quorum iudicio causa finiatur, præsertim cùm hi semper prudenti, & maturo examine procedant, & non nisi in certis & manifestis sententiam proferant: ergo etiam in foro interno, quia illud iudicium non nititur in aliqua falsa præsumptione, sed in veritate, qua iudicatur dissentiens mysteriis sic propositis, auctoritatem Ecclesiæ contemnere. 4

Objicies: sola Ecclesia est regula veritatis: Episcopi autem, vel Inquisitores, & alij viri docti possunt fallere, & falli: Ergo discredens illis, & credens Ecclesiæ, non est hæreticus, quia non pugnat cum Ecclesia. 5

Respondetur, concedo solam Ecclesiam esse regulam veritatis, at non obinde necessariò sequitur, te non teneri credere illa, quæ tibi viri docti proponunt, quia non teneris credere illa, tanquam proposita ab ipsis, sed tanquam proposita ab Ecclesia mediis illis viris doctis, quos Ecclesia, vt Procuratores suos assumit: quapropter ipsi non solùm tibi proponunt mysteria credenda, sed etiam tibi proponunt, esse ab Ecclesia Romana proposita, & cum in hoc secundo nulla possit esse moralis dubitatio, fit quod sic dissentiens, dissentias sufficienter manifestatæ propositioni Ecclesiæ, ac proinde sis hæreticus.

Aduerte tamen, quod facilius vir doctus, si dissentiat mysteriis fidei propositis, pertinax iudicetur, quàm homo rudis, qui ignorare facilè potest regulas fidei, & obligationem credendi. Farinac. *quæst.* 17?. *§.* 1. *num.* 14. & Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 7. *n.* 26. & patet ex iis, quæ dicebam suprà *cit. dub. præcedenti, petitione secunda.* 6

DVBITATIO V.

An fidei protestatio, seu professio excludat pertinaciam?

SVMMARIVM.

1 *Fidei protestatio, seu professio excludit pertinaciam, ita vt excuset protestantem, si postea hæresim committat, ne præsumatur commisisse scienter, & cum pertinacia.*

2 *Limita in verbis dubiis, vel si materia, circa quam erratur, est obscura, & cuius non præsumebatur notitia, secus si præsumebatur; nam protestatio esset contraria facto.*

3 *Hæreticus propriè non est qui errans contra fidem, testatur se dissentire non velle ab Ecclesia Romana, si materia circa quam errat est dubia, & obscura, cuius notitia non præsumebatur ex Canone, & Canonistis.*

4 *Protestatio huiusmodi prodest illi, qui est in articulo mortis, & fuit aliquando suspectus de hæresi.*

5 *Protestatio huiusmodi excusat ab hæresi, cùm quis scribit, vel typis mandat aliquem librum, in quo contineatur aliqua propositio hæretica, quia in tali casu liber est comburendus, non tamen Auctor libri.*

6 *Protestatio*

6 *Protestatio non excusat, si materia circa quam erratur, non sit dubia, & obscura, sed eius notitia præsumebatur, v. g. si quis sciat aliquid esse contra fidem, & non obstante hoc illud teneat.*

7 *Protestatio neque excusat quotiescumque qui protestatur, fuit à superiore admonitus quod hæresim proferret, & tamen monitus non vult resipiscere.*

8 *Protestatio neque excusat, cùm quis facit aliquid quod aduersatur ei, de quo facit protestationem, vt si v.g. protestetur se credere Messiam venisse, sentire in omnibus & per omnia cum Ecclesia Romana, & tamen sabbatha more Iudæorum coleret.*

9 *Protestatio neque excusat, cùm quis de hæresi est conuictus, quamuis asserat se cum Ecclesia Catholica, seu Romana semper sensisse, ac etiam sentire, quia tunc censendus est propriè hæreticus, & pœnis contra hæreticos latis puniendus, contra Clarum, & alios.*

10 *Rustici, & idiotæ per simplicitatem in fidei rebus errantes etiam excusantur.*

11 *Proferens verba hæreticalia non ex mala intentione, sed ex ioco, ab hæresi excusatur.*

12 *Sententia relata, & attributa à Magistro sententiarum sancto Hieronymo: Ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis, non est S. Hieronymi, & quatenus sit eiusdem, non incurretur à proferente, sed ab audientibus imperitis.*

13 *Item sanctus Hieronymus ibi intelligitur, quod verbis inordinatè prolatis incurratur hæresis etiam ab ipso proferente, si scilicet pertinaciter contra morem Ecclesiæ velit talem modum loquendi defendere, aut si putet quod Ecclesia non possit determinare modum loquendi in rebus fidei.*

14 *Item intelligitur, quod verbis inordinatè prolatis incurratur hæresis, non quidem formaliter, sed solùm dispositiuè.*

15 *Item intelligitur quod incurratur hæresis, solum quoad præsumptionem, & suspicionem in foro externo.*

16 *Qui tenet aliquid contra fidem, & admonitus ab Episcopis, Inquisitoribus, & aliis viris doctis, non vult acquiescere, putans se rectè tenere cum Ecclesia, secundum aliquos probabiliter non est propriè hæreticus: at probabilius est oppositum secundum alios.*

1 RESpondetur affirmatiuè, ita vt excuset protestantem (si posteà hæresim committat) ne præsumatur commisisse scienter, & cum pertinacia: sic ex textu *in c. dixit Apostolus, 24. quæst. 3.* & *ibi* Glossa *verb. Pertinaci*, docet Albertinus *quæst. 12. n. 2.* Peña *part. 2. quæst. 12. comment. 26.* Simancb. *tit. 55. rubric. de potest. n. 3. & 4.* Farinac. *de hæresi, q. 178. num. 150.* & alij passim quos infrà citabo.

2 Quod tamen intellige, cùm verba sunt dubia, vel cùm materia circa quam erratur, est obscura, & cuius non præsumebatur notitia, secus si præsumebatur, quia tunc protestatio non excusat ab hæresi: nam facto ipso protestationem dissoluit. Aliàs omnes Hæretici excusari possent, cum facillimè possint hanc protestationem facere, & sæpè faciant, vt sic faciliùs homines simplices peruertant, Director. Inquisit. *part. 2. q. 12. num. 14. & seqq.* Castr. *lib. 1. contra hæreticos, cap. 9. circa finem*, Nauarrus *in summa, cap. 11. num. 21.* Torres *de Trinit. quæst. 32. art. 4.* Peña, Simanchas, & Farinacius *in locis suprà citatis.*

3 Qui igitur errans contra fidem protestatur, se dissentire non velle ab Ecclesia Romana, excusatur ab hæresi, si scilicet, vti dicebam, materia circa quam errat, sit dubia, & obscura, cuius notitia non præsumebatur, v. g. si diceret aliquid de quo dubitaretur, an sit hæresis, & ipse illud assereret, protestans se in eo, vel in alia quacunque re nolle recedere à fide catholica, sed semper se, quidquid Ecclesia Romana credit, credere paratum esse, propter talem protestationem (ioquam) excusatur ab hæresi.

Probatur ex *cap. dixit Apostolus, 24. q. 3.* ibi, *Sed si qui sententiam suam, quamuis falsam, atque peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, quærunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati cùm inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos reputandi*; & notat ibi Glossa *verb. Pertinaci*, quatenus ait: *Qui contra fidem aliquid credit, paratus se corrigere, non est censendus hæreticus.* Quam glossam *in eo capite*, sequuntur Turrecremata *num. 5.* & alij Canonistæ, Arch.diaconus *in cap. 2. de hæreticis in 6. num. 1.* Geminian. *ibidem, n. 4.* Ioan. Andreas *n. 1.* Albericos *in rubrica Cod. de hæretic. n. 4.* Cepolla *consil. 155.* Nauarrus *consil. 6. de hæreticis, num. 24.* & Simancb. *de Catholic. instit. tit. 55.*

Vbi aduerte, quod huiusmodi protestatio prosit illi, qui est in articulo mortis, & fuit aliquando suspectus de hæresi, Albericus *loco suprà citato, num. 17.* Decianus *in tract. crimin. lib. 5. cap. 37.* & alij communiter. 4

Aduerte 2. quod dicta protestatio excuset ab hæresi, cum quis scribit, vel typis mandat aliquem librum, in quo contineatur aliqua propositio hæretica: quis in tali casu liber est comburendus, non tamen Author libri, DD. quos sequitur Albert. *tract. de agnoscend. assertion. q. 12. n. 10. ex cap. damnamus, de summa Trinit.* vbi scripta Abbatis Ioachim damnantur tanquam hæretica, ipse verò non similiter damnatur, eo quòd in suo libro protestetur, se in omnibus, & per omnia velle sentire cum S. Romana Ecclesia, & velle cum illa viuere, & mori, & semper cum illa vixisse, semperque illam tenuisse. 5

COROLLARIVM.

Ex dictis sequitur, quod è contra, sicut etiam suprà dicebam, protestatio non excuset, si materia circa quam erratur, non sit dubia & obscura, sed notitia eius præsumebatur, v.g. si quis sciat aliquid esse contra fidem, & non obstante hoc illud teneat, tunc quamuis protestetur, se velle credere quod Ecclesia Romana credit, ab hæresi non excusatur; quia alioquin posset quilibet, facta protestatione, hæreses proferre, ac docere, & quidem ipsimet etiam Hæretici asserunt, se nolle quid proferre, vel docere, quod sit contra fidem. Quapropter Episcopi & Inquisitores debent diligenter aduertere, vtrum potestatio fiat bona fide, an verò animo decipiendi, debentque habere rationem personarum, circumstantiarum, &c. Directorium Inquisit. *p. 1. quæst. 12. n. 14. & 15.* Peña *ibidem, comment. 26.* Castro *lib. 1. contra hæreticos, cap. 9. circa finem*, Nauarrus *in summa, cap. 11. n. 22.* Torres *de Trinitat. q. 32. art. 4.* Simanch. *de cathol. institut. tit. 55. cap. 12. & in Enchir. tit. 50. num. 10.* & alij communiter. 6

Sequitur 2. quod protestatio neque excuset, quotiescunque qui protestatur, fuit à superiore monitus quod hæresim proferret, & tamen monitus non vult resipiscere, Decian. *in tr. crimin. lib. 5. cap. 55. n. 8.* Locat. *in iudicial. Inquisitor. verbo credibilia, vers. si autem*, & alij. 7

Sequitur 3. quod protestatio neque excusat, cum quis facit aliquid, quod aduersatur ei, de quo facit protestationem, vt si v.g. protestetur se credere, Messiam venisse, sentire in omnibus, & per omnia cum Ecclesia Romana, & tamen sabbatha more Iudæorum coleret, & festiuitates illorum celebraret, Gloss. *in cap. cum M. Ferrariensis, de constitution.* Simanch. *cit. tit. 55. num. 5.* Peña vbi suprà, *vers. Hactenus explicui*, & alij passim, quia protestatio est facto contraria. 8

Sequitur 4. quod protestatio neque excuset, cum quis de hæresi est conuictus (quamuis asserat, se cum Ecclesia Catholica, seu Romana semper sensisse, ac etiam sentire) quia tunc est censendus propriè hæreticus, & pœnis contra hæreticos latis puniendus, Ananias *in cap. Excommunicamus, de hæretic. §. Adjicimus*, Bursat. *lib. 1. cons. 7. n. 2. & seqq.* Cantera *in quæstion. criminal. in rubrica de hæretic. cap. 2. n. 17. & 60.* Afflictus 9

in

in constit. Regni, rubr. de hæresi, n. 35. Albertin. *de agnosc. assertion. cathol. q.* 8. *& q.* 34. *n.* 51. Calder. *tract. de hæret. rubr. de hæret. n.* 1. *& rubr. de mat. process. inquisit. num.* 31 Rebuff. *in praxi, tit. de modo amitt. benefic. n.* 3. Simanch. *de Cathol. Institut. tit.* 48. *n.* 25. Paramus *de origine offic. S. Inquisit. lib.* 3. *q.* 4. *rubr. de expedit. process. in caus. n.* 41. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *c.* 17. *num.* 138. *& cap.* 37. *n.* 16. Rojas *de hæretic. part.* 1. *n.* 69. *& seqq.* Quia cùm quis legitimè conuictus est de aliis delictis, est verè & propriè reus, & potest vt talis condemnari, *cap. super quibusdam, de verbor. signif. cap. nos in quenquam,* 11. *quæst.* 3. *& cap.* 1. *&* 2. 11. *q.* 4. Ergo idem dicendum erit de illo qui legitimè conuictus est de hæresi.

Quamuis contrarium tradant Clarus *in §. hæresis, vers. Et nota,* Boër. *decis.* 341. & alij, quorum opinio est quidem vera in foro interiori, quia si reuerà sentit cum Ecclesia Catholica in foro interiori, hæreticus non est, in foro tamen exteriori (de quo loquuntur Doctores quos supra citabam) hæreticus præsumitur, sicque hæreticus iudicatur, & vt talis condemnatur.

10 Sequitur quintò, quod multi rustici & idiotæ per simplicitatem in fidei rebus errantes etiam excusentur. Repertor. Inquisit. *part.* 1. *q.* 4. *n.* 5. Rosella *verb. hæreticus, in princ.* Syluester *verb. hæresis* 1. *n.* 1. Armilla *eod. verb. n.* 1. Ostiensis *in sum. de hæret. §. qualiter deprehendantur, n.* 4. Io. Lopez *in allegat. hæreticalib. §.* 4. 5. *&* 7. & Decianus *lib.* 5. *cap.* 37. *num.* 11. Quod si Glossa *in cap. schisma,* 24. *q.* 1. *verb. magis, & verb. ignorantia,* Albert. *in repetit. rubr. de hæret. in* 6. *q.* 13. *n.* 13. *&* 14. & quidam alij contrarium doceant, intelligi debent de iis rusticis & idiotis qui non sunt parati ab Ecclesia corrigi, sicuti rectè adnotarunt Repert. Inquisit. *verb. fides, vers. vtrum simplices,* Angelus *verb. fides, n.* 6. & Tabiena *eod. verb. n.* 7.

11 Sequitur sextò, quod etiam ab hæresi excusetur, si quis verba hæreticalia proferat, non ex mala intentione, sed ex ioco. Archidiac. *in cap. Inter schisma,* 24. *q.* 3. *n.* 1. Bellamera *ibid. n.* 2. Rosella *verb. hæreticus, vers. Quod si aliquis,* Canus *de locis theolog. lib.* 12. *cap.* 9. & Simanch. *de Cathol. Institut. tit.* 17 *de defension. reorum, n.* 22. quia hæresis est error intellectus: ergo si cum verbis non sit coniunctus talis error, non est in eis hæresis.

12 Non obstat si dicas ex S. Hieronymo (sicuti refert Magister *in* 4. *distinct.* 13. *circa finem,* & S. Thomas 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 2.) ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis: Ergo.

Respondetur enim (vt omittam hæc verba non reperiri apud S. Hieronymum, quapropter Canus *cit. cap.* 9. *ad* 3. negat, tale dictum esse Sancti Hieronymi, præsertim cùm Sanctus Hieronymus potius contrarium docere videatur *Epist.* 17. *ad Damasum, de nomine Hypostasis,* hæresim non esse ex verbis, sed ex sensu iudicandam) sanctum Hieronymum intelligi, quod ex verbis inordinatè prolatis incurratur hæresis, non quidem à proferente, quia sicuti dicebam, & notat Hilarius *lib.* 1. *&* 8. *de Trinitate,* relatus à Magistro loco suprà citato, prolatio verborum sine assensu interno non est hæresis, sed incurratur hæresis ab audientibus imperitis, quia qui talia verba profert, præbet aliis occasionem labendi in hæresim. Quo sensu explicatur Sanctus Hieronymus à S. Thoma loco supra citato: & explicari etiam potest Sanctus Gregorius *lib.* 1. *epist.* 24. quatenus ait ibi, quod incauta loquutio protrahat in errorem: vel

13 Respondetur secundò, intelligi S. Hieronymum, quod *Verbis inordinatè prolatis incurratur hæresis,* etiam ab ipso proferente: si scilicet pertinaciter contra morem Ecclesiæ velit talem modum loquendi defendere: aut si putet quod Ecclesia non possit determinare modum loquendi in rebus fidei: vel

14 Respondetur tertiò S. Hieronymum intelligi, quod *Verbis inordinatè prolatis incurratur hæresis,* non quidem formaliter, sed solum dispositiuè; quia scilicet sic inordinatè, & temerè loquens in materia fidei, se disponit ad hæresim, constituendo se in periculo labendi in hæresim, iuxta illud Ecclesiast. 19. *Qui spernit modica paulatim decidet.* Vel

Respondetur quartò, Sanctum Hieronymum intelligi, quod *Verbis inordinatè prolatis incurratur hæresis* solum quoad præsumptionem & suspicionem in foro externo, quia scilicet sic inordinatè & temerè loquens in materia fidei, præsumitur hæreticus, & est suspectus de hæresi in foro externo. 15

An autem qui tenet aliquid contra fidem, & admonitus ab Episcopis, Inquisitoribus, & aliis viris doctis non vult acquiescere, putans se rectè tenere cum Ecclesia, sit propriè hæreticus? 16

Respondetur, quod quamuis, maximè si de hoc protestetur, negent Canus *de locis theolog. lib.* 12. *cap.* 9. *vers. At quid pertinacia,* Vasquez *part.* 2. *disput.* 126. *cap.* 3. *num.* 7. Torres *de Trinit. quæst.* 32. *art.* 4. Saytus *de censuris, lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 17. Valentia 2. 2. *disput.* 1. *quæst.* 11. *punct.* 1. *difficultate* 4. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 7. *n.* 26. ex eo, quia iste talis putat se tenere cum Ecclesia, & est paratus corrigi & obedire Ecclesiæ, ita vt quotiescumque contrarium proposuerit Ecclesia, contrarium & ipse credere velit: Ergo non est pertinax, atque adeò non est propriè hæreticus. Præsertim cùm Episcopi & Inquisitores non habeant, ita vt nec falli, nec fallere possint, assistentiam Spiritus Sancti, sed possint errare, putando aliquid de fide esse, quod reuerà de fide non est: probabiliùs tamen affirment Cardinal. *in Clem.* 1. *de Summa Trinit.* Peña *in Director. part.* 1. *comment.* 26. *ad quæst.* 12. & alij quos sequitur Suarez *tract. de fide, disput.* 19. *sect.* 3. *num.* 21. iuxta ea quæ dicebam suprà *corollario* 2. *num.* 7. & iuxta ea quæ dicebam etiam suprà diffusiùs *Dubitatione quarta.*

DVBITATIO VI.

An dubium voluntarium habens de mysteriis fidei, censeatis hæreticus.

SVMMARIVM.

1 *Dubium voluntarium habens de mysteriis fidei, secundum aliquos non est credendus hæreticus: nam in dubio non est propriè pertinacia.*

2 *Limita secundum alios hic intelligi, quoties intellectus, perpensis rationibus pro vtraque parte, suspendit iudicium, quia tunc formaliter dubius manet: secus tamen si supra suum dubitandi actum reflecteret, & iudicaret rem esse dubiam, aut sub opinione, quia sic hæresim committeret.*

3 *Dubitans deliberatè de rebus fidei sufficienter propositis, satis probabile est, quod sit hæreticus.*

4 *Dubius in fide est infidelis, vbi declaratur textus in cap.* 1. *de hæreticis.*

5 *Infidelitas negatiua est solùm in illo qui fidem non recipit: si verò baptizatus est, non potest habere infidelitatem negatiuam, sed positiuam; cùm non possit fides amitti, nisi per actum fidei contrarium.*

6 *Dubitans, an anima rationalis sit forma corporis humani, & in tali dubio pertinaciter hærens, censetur hæreticus, & eius doctrina Catholicæ Religioni inimica, tam ex Concilio Viennensi, quàm Lateranensi, vbi non loquuntur de sola præsumptione fori externi, sed etiam de ipsa doctrina.*

7 *Iudicans res fidei non esse dignas, quæ certò & infallibiliter credantur, deliberatè & peccaminosè dubitat de iis, quod hæreticum est.*

8 *Inuestigare quisque potest circa obiectum sibi certissimum rationes pro vna & altera parte sine vllo assensu*

sensu, vel dissensu: vt autem committatur hæresis, requiritur iudicium quo iudicetur obiectum illud esse dubium & incertum, & indignum quod certò & infallibiliter credatur.

9 *Dubitans de fide fidem destruit, quia hæc necessariò supponit in homine fideli firmitatem ad credendum.*

10 *Fides non destruitur nisi per credulitatem positiuam, hæresim scilicet, paganismum, vel Iudaismum; huiusmodi enim dubitatio continet hæresim, paganismum, Iudaismum.*

11 *Dubium non includit assensum, neque dissensum circa veritatem obiecti de quo dubitatur: At quia cum actus suspensione rectè stat aliquem habere iudicium quo iudicet, illud obiectum non esse omnino certum, sed dubium: quod iudicium necessariò is debet habere, vt verè dicatur de illo obiecto peccaminosè dubitare: non enim potest dari dubium peccaminosum sine positiuo actu, vel errore intellectus.*

12 *Hæreticus est is qui de fide dubitat vt quod, seu indirectè & signatè, seu non negatiuè & præcisiuè, formando scilicet pertinaciter & deliberatè iudicium, fidem non esse omninò certam, sed dubiam, cui certò credatur.*

13 *Hæreticus non est is qui de fide dubitat vt quo, siue directè & exercitè, seu non positiuè, sed negatiuè, & præcisiuè à iudicio positiuo prædicto.*

14 *Doctores asserentes non esse hæreticum qui de rebus fidei dubitat, intelligi debent, si is de rebus fidei dubitet ex animi infirmitate, non autem si dubitet ex pertinacia, siue si dubitet vt quo, seu negatiuè, perpendat scilicet rationes vtriusque partis in materia fidei, & nullum iudicium formet, sed solum pendulus sit.*

15 *Fidelis non semper tenetur de rebus fidei assensum præbere, cùm non semper eius præceptum vrgeat, sed potest suspendere actum circa fidem, non de illa dubitando, sed de aliis rebus cogitando, vel ab illo actu desistendo.*

1 DIxi *dubium voluntarium*, quia sæpe contra voluntatem surgunt de mysteriis fidei dubia, quæ non destruunt fidem, sed potius præbent occasionem illam augendi: signum autem, te in his motibus non consentire, est si displicentia afficiaris cùm insurgunt, vel si recedunt. Quapropter aptior modus resistendi his motibus, est ipsis non respondere, sed potius contemnere, & pro nihilo habere. Difficultas igitur solùm est de dubio voluntario circa mysterium fidei tibi sufficienter propositum. His positis

Quidam negant te sic dubitantem hæreticum esse. Ita dicebam *lib. 1. de Parlamentis, dub. it. 4. sect. 19. subsect. 31. edit. 1.* & docent Canus *lib. 12. de loc. theologic. cap. 9.* Malder. 2.2. *q. 11. art. 2. membr. 2. §. Respondeo*, Sà *verbo hæresis, n. 1.* vbi expressè ait, quod dum quis dubitat, non sit censendus hæreticus; nam in dubio non est propriè pertinacia. Bannez 2.2. *q. 11. art. 2.* Vasquez 1.2. *q. 19. art. 6. disput. 61. cap. 1. n. 4.* Turrianus *de fide, disput. 55. dub. 1.* Becanus *de fide, cap. 14. q. 2. n. 8.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 7. n. 12.* qui limitat, vt id intelligatur quoties
2 intellectus perpensis rationibus pro vtraque parte, suspendit iudicium, quia tunc formaliter dubius manet; secus verò si supra suum dubitandi actum reflecteret, & iudicaret rem esse dubiam, aut sub opinione. Nam in tali iudicio (quod moraliter loquendo, subdit ipse, semper cum dubitatione circa res fidei coniungitur) hæresim committeres. Vide quæ dicebam *lib. de Parlament. loco sup. cit.* His tamen non obstantibus

3 Respondetur, te voluntariè, seu deliberatè & peccaminosè de rebus fidei sufficienter propositis dubitantem esse semper hæreticum. Sic ex probabiliori Doctorum sententia Suarez *de fide disput. 19. sect. 4. n. 10.* Coninch *disput. 18. dub. 7. concl. 6. n. 102.* Farinac. *in praxi crimin. part. 5. q. 124. num. 114. & seqq. & de hæresi q. 178. §. 4. n. 90.* & Barbosa *de potest. Episc. allegat. 40. num. 16.* Sic etiam Glossa *in cap. 1. de hæretic. verb. dubius*, Ostiensis *ibid. n. 1.* Ancharanus *n. 1.* Henricus *n. 3.* Buttrius *n. 1.* Felinus *n. 1.* Adrianus *quodlib. 2. q. 1. in princ.* Caietanus 2.2. *q. 11. art. 2. notab. 1.* Gabriel *in 4. distinct. 13. art. 1. notab. 3.* Syluester *verb. hæresis, q. 1.* Angelus *eod. verb. in princ.* Armilla *n. 17.* Corduba *lib. 1. q. 27. §. 7.* Peña *in director. part. 2. comment. 1. conclus. 5.* Toletus *lib. 4. cap. 4. n. 3.* Turrecremata *lib. 4. summa, part. 2. cap. 12.* Torres *de Trinit. q. 32. art. 4.* Aragon 2.2. *q. 11. art. 2. dub. 2.* Nauar. *in sum. cap. 11. n. 18. & seqq. & in cap. si quis autem, n. 18. & 19. de pœnit. dist. 7.* Castro *lib. 1. de iust. hæretic. punit. cap. 8. & seqq. & lib. 1. aduersus hæreses, cap. 6. 7. & 10.* Valentia 2.2. *disput. 1. q. 11. punct. 1.* S. Antoninus 2. *part. tit. 22. cap. 5. n. 10.* Albertin. *tract. de agnosc. assert. q. 3. n. 9. & in rubr. de hæretic. lib. 6. c. 13. n. 26. & seqq.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 9. q. 5. & 6.* Augustinus de Ancona *in sum. de potest. Eccles. q. 22. art. 1.* Perez *lib. 1. verb. sancta, tit. 1. lib. 1.* Clarus *lib. 5. §. hæresis, num. 2.* Menoch. *consil. 149. n. 48. & 52.* Azeuedo *lib. 1. n. 74. & seqq. tit. 3. lib. 8. noua recopil.* Reginald. *in praxi, lib. 17. n. 49.* Zerola *in praxi Episc. part. 1. verb. cosut, vers. dubij.* Sic etiam apertè videtur sentire S. Thomas 1. *part. q. 32. art. 4. & 2.2. q. 11. art. 1. & 2.*

Probatur *ex cap. 1. de hæreticis*, ibi: *Dubius in fide est infidelis*, quod refertur à Stephano Papa, & habetur *in Epistola decretali Sixti I. & in Epist. 2. Iulij I. ad Orientales, cap. 11.* Nam si qui dubitat in fide est infidelis, sequitur quod si dubitet Christianus, sit hæreticus, & ideo dici non potest, quod Textus loquatur de infidelitate negatiua, quia hæc solùm est in illo qui fidem non recipit, qui verò baptizatus est, non potest habere infidelitatem negatiuam, sed positiuam, cùm non possit fides amitti nisi per actum contrarium fidei. 4

Secundò probatur ex Concilio Viennensi relato *in Clem. 1. de summa Trinit. & fid. Cathol. §. porrò*, & ex Concilio Lateranensi sub Leone X. *sess. 8.* vbi vertens in dubium, an anima rationalis sit forma corporis humani, & in tali dubio pertinaciter hærens, censetur hæreticus, & eius doctrina Catholicæ Religionis inimica. Neque dici potest, quod hæc decreta loquantur de præsumptione fori externi, quia non loquuntur solùm de dubitante, sed etiam de ipsa doctrina, quam dicunt esse Catholicæ fidei contrariam. At in doctrina non potest admitti præsumptio, sed veritas: Ergo, &c. 5

Tertiò probatur ex Patribus, quia S. Augustinus *lib. 8. de Trinit. cap. 5.* loquens de B. Virgine, ait: *Salua veritate dici potest, fortasse Virgo talem faciem habuit, non tamen salua fide Catholica dici potest, fortè Christus de Virgine natus est*, quia cùm ly *fortè*, dubitationem inuoluat, fidei aduersatur. Idem S. Augustinus *in Enchir. c. 17. & c. 19.* inquit: *Is qui de fide dubitat, habet errorem positiuum circa fidem.* S. Bernard. *lib. 5. de consid.* asserit: *Fides ambiguum non habet, & si habet, fides non est*, & Vgo de S. Victore *lib. 1. de sacram. part. 10. cap. 2.* ait: *Vbi dubitatio est, fides non est.* 6

Quartò probatur ratione, quia tunc deliberatè & peccaminosè dubitas de rebus fidei, cùm iudicas res fidei non esse dignas quod certò & infallibiliter credantur: sed deliberatè iudicare res fidei tibi sufficienter propositas non esse dignas quod certò & infallibiliter credantur, est hæresis manifesta: ergo si deliberatè dubitas de rebus fidei, hæresim committis. Minor & consequentia patent, maior probatur, quia si tibi repræsentaretur obiectum fidei, & repræsentarentur rationes quæ ad eius assensum sufficienter mouent tempore quo non obligatus actum fidei elicere, potes absque vlla culpa actum suspendere: ergo actum fidei suspendere, non est dubitare peccaminosè de fide, atque adeò ad dubitationem peccaminosam aliquid amplius requiritur. At hoc non potest esse nisi iudicium quo iudicas, obiectum illud sic tibi propositum non esse dignum, quod certò & infallibiliter credatur, sed esse dubium & incertum. Ergo, &c. 7

Confir

Confirmatur, quia quando solùm perpendis rationes vtriusque partis in materia fidei, nullumque iudicium formas, sed quod ammodopendes, non dubitas de rebus fidei, sed suspendis actum circa articulos fidei, cùm qui suspendit actum vtriusque partis, non dubitet de veritate: quilibet enim potest suspendere actum suum circa fidem, non eo quod de illa dubitet, sed eo quod tunc velit de aliis rebus cogitare, vel eo quod tunc velit ab illo actu desistere: quia non semper tenetur fidelis fidei rebus assensum præbere, nec semper fidei actum elicere: ergo non omnis suspensio actus fidei est dubitatio. Tum is propriè dicitur dubitare de rebus fidei, qui putat motiua quæ Ecclesia proponit ad credendum non esse sufficientia: ergo suspendere actum fidei non est propriè dubitare. Tum qui actum circa articulos fidei suspendit, non assentitur parti quæ aduersatur illis articulis, neque iudicat articulos fidei esse incertos, nec vllum iudicium format: At dubitare de fide, est iudicare articulos fidei esse incertos, & illis posse subesse falsum: ergo suspendere actum intellectus circa fidem, non est de fide dubitare, sed sunt hæc duo inter se valde diuersa.

8 Confirmatur secundò, quia circa obiectum tibi certissimum potes inuestigare rationes pro vna & altera parte sine vllo assensu, vel dissensu; neque ex tali inuestigatione potes argui de dubitatione circa illud, aliàs sæpe sæpiùs sancti viri peccaminosè dubitarent de mysteriis reuelatis: ergo ad dubitationem peccaminosam non sufficit suspensio, sed vlterius requiritur iudicium, quo iudicetur obiectum illud esse dubium & incertum, & indignum quod certò & infallibiliter credatur.

9 Confirmatur tertiò, quia dubitans de fide fidem destruit, hæc enim necessariò supponit in homine fideli firmitatem ad credendum, iuxta illud symboli Athanasij: *Hæc est fides catholica, quam nisi quisque fideliter,*
10 *firmiterque crediderit, saluus esse non potest.* At fides non destruitur nisi per infidelitatem positiuam, hæresim scilicet, paganismum, vel iudaïsmum: ergo talis dubitatio continet hæresim, paganismum, vel iudaïsmum.

Confirmatur quartò, quia qui dubitat de fide, iudicat fidei per Ecclesiam propositæ posse subesse falsum, & illam non esse certam: At qui sic iudicat, habet errorem positiuum circa fidem: ergo est hæreticus, cùm de fide sit fidei non posse subesse falsum, & illam esse certá.

Confirmatur quintò, quia qui iudicat quid esse incertum quod est certum, habet errorem circa illud: At hic iudicat, fidem quæ est maximè certa, esse incertam: ergo habet errorem circa fidem, atque adeò est hæreticus. Quapropter Augustinus *in Enchirid. cap. 17. & 19.* inquit: *Is qui de fide dubitat, habet positiuum errorem circa fidem*: & Bernardus *lib. 5. de considerat. cap. 1.* ait: *Fides ambiguum non habet, & si habet, fides non est*; & Vgo de S. Victore *lib. 1. de sacrament. part. 10. cap. 2.* dicit: *Vbi dubitatio est, fides non est.*

Confirmatur sextò, quia qui circa fidem errat, est hæreticus: sed qui de articulis fidei dubitat, errat circa fidem; ergo est hæreticus. Maior patet, minor probatur, quia sicuti dicebam, de fide est articulos fidei esse omnino certos, & iis non posse subesse falsum: ergo qui iudicat articulos fidei esse incertos, errat contra fidem, atque adeò est hæreticus.

Obiicies: hæreticus est qui eligit, siue sequitur opinionem fidei contrariam: At qui dubitat quam partem eligat, vel cui parti assentiatur, non potest dici eligere opinionem fidei contrariam: ergo non est hæreticus. Accedit quod qui dubius est an fidei mysteriis assentiatur, indifferens est illis assentiri, vel dissentiri: ergo non magis dici potest fidei contrariari, quàm fidem amplecti. Accedit secundò, quod fides imponat positiuum assensum: ergo hæresis quæ est fidei contraria, importabit positiuum dissensum, sed dubium excludit assensum, vel dissensum: ergo dubium non est hæresis.

11 Respondetur, concedo dubium peccaminosum, de quo loquimur, non includere assensum, neque dissensum circa veritatem obiecti de quo peccaminosè dubitas, quia neque assentiris ita esse, neque dissentiris, sed prorsus suspendis actum intellectus. At cum hac suspensione rectè stat, te habere iudicium, quo iudices illud obiectum non esse omninò certum, sed dubium: quod iudicium necessariò debes habere, vt verè dicaris de illo obiecto peccaminosè dubitare, ac proinde nunquam dari potest dubium peccaminosum sine positiuo actu, seu sine positiuo errore intellectus.

Dici breuiter igitur potest, quod sit hæreticus is qui de fide dubitat vt quod, seu indirectè & ignarè, seu non negatiuè & præcisiuè, sed positiuè, formando scilicet deliberatè & cum pertinacia, iuxta ea quæ supra dicebam, iudicium, fidem non esse omnino certam, sed dubiam, seu non omnino non dignam cui certò credatur: 12
non verò sit hæreticus is qui de fide dubitat vt quo, seu directè & exercitè, seu non positiuè, sed negatiuè & præcisiuè à iudicio positiuo prædicto. In quo sensu loquuntur Doctores contrariæ sententiæ prioris, si non omnes, saltem complures. 13

Non obstat si dicas: expressè docent prædicti Doctores, quod qui de rebus fidei dubitat, non sit hæreticus: ergo. 14

Respondetur enim (vt omittam illos intelligi posse, si de rebus fidei dubitet ex animi infirmitate quadam, non autem si dubitet ex pertinacia) quod intelliguntur, sicuti dicebam, si dubitet vt quo, seu negatiuè, scilicet perpendat rationes vtriusque partis in materia fidei, & nullum iudicium formet, sed pendulus sit: quod non est dubitare de rebus fidei, sed solùm suspendere actum circa res fidei, sicque quid valde diuersum, cùm qui suspendit actum vtriusque partis, non dubitet de veritate, neque assentiatur parti quæ aduersatur articolis fidei: quilibet enim potest suspendere actum circa fidem, non eo quod de illa dubitet, sed eo quod tunc velit de aliis rebus cogitare, vel ab illo actu desistere, cùm non semper, nisi de credendo præceptum vrgeat, fidelis teneatur fidei rebus assensum præbere, seu fidei actum elicere; non autem dubitet 15
vt quod, seu positiuè, scilicet formet iudicium, seu positiuè iudicet motiua quæ Ecclesia proponit ad credendum, non esse sufficientia, & articulos fidei non esse certos, sed ambiguos, iisque posse subesse falsum: cùm suspendere actum intellectus circa fidem, & dubitare de fide, sint duo valde diuersa, sicuti etiam supra dicebam.

DVBITATIO VII.

An circa obiectum fidei tibi sufficienter propositum, possis habere opinionem.

SVMMARIVM.

1 *Opinatiuè assentiens obiecto fidei, vt per actum reflexum iudices obiectum fidei non esse dignum assensu firmiori, tale iudicium est hæreticum: si verò à tali iudicio abstrahat, potest de obiecto fidei habere opinionem, considerans solum motiuum humanum, vel rationem probabilem circa dictum obiectum.*

2 *Credere fidei obiecto ob motiuum humanum, non est peccatum, sed potiùs vsitatum quid à fidelibus; cùm talis credulitas non pugnet cum fide. Quapropter cum fide stare potest opinio, non enim assensus opinatiuus est error, sed potius actus veritati conformis.*

3 *Opinans de obiecto fidei sufficienter proposito est hæreticus formaliter, prædictis non obstantibus.*

4 *Augustini auctoritas de Beata Virgine recensetur.*

5 *Assensus opinatiuus de aliquo obiecto necessario, iudicat obiectum ita esse verum, vt possit esse falsum: vel è contra iudicat, obiectum non esse omninò certum; qui quidem assensus includens errorem in fide, non potest esse cum obiecto fidei.*

6 *Assensus opinatiuus absolutè de aliquo mysterio non datur, sed tantum cum iudicio in actu exercito.*

7 *Hæreticus est is, qui de obiecto fidei opinatur vt quod, non verò qui de eodem opinatur vt quo, quia vltra ea, quæ dicta sunt, non est hæreticus, quinimò sic credendo non peccat qui res fidei credit fide humana, nec qui assensu credit opinatiuo res fidei, cùm vterque assensus formidinem inuoluat.*

8 *Credens res fidei assensu opinatiuo, credit id, quod à parte rei est verum, & cùm assensus sit circa veritatem rei, non potest talis assensus esse hæresis, & consequenter per talem assensum homo non constituitur hæreticus, neque peccat.*

9 *Fidei assensus ob probabilem aliquam rationem, vel auctoritatem humanam, licèt non includat certitudinem fidei infusæ, non tamen formido in eo assensu inclusa est hæresis, immò communiter loquendo, talis assensus fidei humanæ necessarius est ad assensum fidei diuinæ.*

10 *Hæreticus non est, qui res fidei credit assensu opinatiuo solitariè, præcisiuè, directè, exercitè, seu vt quo; secus si credat assensu opinatiuo, non solitariè, non præcisiuè, non directè, non exercitè, sed reflexè, signatè, vel vt quod.*

1 QVIDAM, quos sequitur Suarez *de fide disp.* 19. *sect.* 4. *n.* 16. & Turrianus *de fide disp.* 55. *dub.* 1. distinguunt, si ita opinatiuè obiecto fidei assentiaris, vt per actum reflexum iudices, obiectum fidei non esse dignum assensu firmiori, tale iudiciũ est hæreticum: si verò à tali iudicio abstrahas, potes de obiecto fidei habere opinionem, considerans solùm motiuum humanum, vel rationem probabilem circa dictum obiectum.

2 Probant, tum quia credere fidei obiecto ob motiuum humanum, non est peccatum, sed potiùs frequenter vsitatum à fidelibus, cùm talis credulitas non pugnet cum fide: quapropter cum fide stare potest opinio, vt communiter tradunt Doctores: tum quia assensus opinatiuus non est error, sed potiùs actus veritati conformis: Ergo. His tamen non obstantibus

3 Respondetur, melius dici, te non posse habere opinionem, seu assensum opinatiuum absolutè de obiecto fidei sufficienter tibi ad credendum proposito, quin tu sis formaliter hæreticus, ita S. Thomas 1. *par. q.* 32. *art.* 4. Aragon. 2. 2. *q.* 11. *art.* 2. *dub.* 2. Lorca *ibidem, disput.* 42. *n.* 7. Castr. *lib.* 1. *aduersus hæresic. cap.* 10. *in principio*, Azor. *tom.* 2. *lib.* 8. *cap.* 9. *q.* 6. & alij communiter.

4 Probatur ex S. Augustino *lib.* 8. *de Trinit. cap.* 5. *vbi* loquens de B. Virgine ait: *Salua fide licet dicere, fortè talem habebat faciem, forsè non talem: fortè autem de Virgine natus est Christus, nemo salua fide christiana dixerit.*

5 Secundò probatur ratione, quia assensus opinatiuus de aliquo obiecto necessario iudicat obiectum ita esse verum, vt possit esse falsum, vel è contra, cum iudicet obiectum non esse omninò certum; sed talis assensus includit errorem in fide: Ergo non potest esse cum obiecto fidei sufficienter proposito.

6 Atque hinc patet ad fundamentum contrarium, concedo enim, posse te assentiri mysteriis fidei sub aliqua ratione probabili, qualis est v. g. dictum alicuius docti viri; nego tamen habere te tunc assensum opinatiuum tuum absolutè de illo mysterio, quia non iudicas absolutè, illud mysterium esse probabile, seu non esse omninò certum, sed tantùm iudicas in actu exercito, scilicet ex vi illius rationis, non esse omnino certum: quod non est actus contrarius fidei, quia eius probabilitas potiùs versatur circa rationem motiuam, quàm circa mysterium, quod rationi motiuæ subest: quare semper dixi, te non posse habere opinionem, seu assensum opinatiuum absolutè de obiecto fidei sufficienter tibi ad credendum proposito, quin tu sis formaliter hæreticus.

Dici clarius igitur potest, quod sit hæreticus is, 7
qui de obiecto fidei opinatur vt quod, non verò sit
hæreticus is, qui de obiecto fidei opinatur vt quo, quia
præter dicta non est hæreticus, quinimmò sic credendo
nõ peccat is, qui res fidei credit fide humana: Ergo nec
etiam erit hæreticus, quinimmò nec etiam peccabit is,
qui res fidei credit assensu opinatiuo, cùm tam assensus fidei humanæ, quàm assensus opinatiuus formidinem inuoluat. Tum quia interdum aliquis vir doctus
asserit quid esse de fide, & tunc possumus illud credere
fide humana propter auctoritatem illius viri docti di-
centis. Ergo credere rem fidei assensu opinatiuo non est 8
quid de se malum, & multò minus quid hæreticum.
Tum quia qui rem fidei credit assensu opinatiuo, credit id, quod à parte rei est verum, & assensus est circa veritatem rei: Ergo talis assensus non est hæresis, & consequenter per talem assensum homo non constituitur hæreticus, quia potest quis considerare solum motiuum humanum, vel rationem aliquam naturalem, quæ probet, esse credendum aliquem articulum fidei, & ratione talis motiui tunc assentiatur, non cogitando de alio motiuo supernaturali, ob quod moueatur ad credendum de fide diuina infallibiliter illum articulum. Qui igitur in tali casu rem aliquam fidei credit assensu opinatiuo, non est hæreticus, quinetiam neque peccat.
Et in hoc sensu loquuntur Doctores contrariæ sententiæ prioris, & patet, quia clarè Turrianus loco suprà
citato circa finem ait, quod quando quis habet assen- 9
sum fidei ob probabilem aliquam rationem, vel auctoritatem humanam, in tali assensu non sit certitudo fidei infusæ; non tamen formidò in illo assensu inclusa sit hæresis, immò communiter loquendo, talis assensus fidei humanæ necessarius sit ad assensum fidei diuinæ, & qui habet assensum fidei acquisitæ rerum fidei, non sentiat contra Ecclesiam, sed sequatur illam, licèt in tali assensu non habeat pro ratione formali testimonium Dei, qui loquatur.

Non est igitur in sententia prædictorum Doctorum 10
hæreticus, si quis rem fidei assensu opinatiuo credat solitariè, præcisiuè, directè, exercitè, seu vt quod, sed si rem fidei assensu opinatiuo credat non præcisiuè, non directè, non exercitè, sed reflexè, signatè, vel vt quod, positiuè scilicet iudicando, rem fidei non habere infallibilem auctoritatem, vel non esse credendam alio assensu, quàm assensu opinatiuo.

DVBITATIO VIII.

An dissentiens speciali reuelationi tibi sufficienter propositæ ad credendum, sis hæreticus, & punibilis ab Ecclesia?

SVMMARIVM.

1 *Dissentiens speciali reuelationi sibi sufficienter proposita ad credendum, secundùm Lorcam non est hæreticus, & punibilis ab Ecclesia, quia sic sentiens non est Ecclesia Catholica contumax, cùm ipsa talem reuelationem credendam non proponat.*

2 *Dissentiens specialiter reuelationi sibi sufficienter proposita ad credendum est hæreticus, quibuscumque non obstantibus, quia tota malitia hæresis consistit in contemptu primæ veritatis sufficienter propositæ; qui enim sic discredit, mendacem Deum facit, Deus enim idem est, siue publicè, siue particulariter reuelet.*

3 *Hæresis non necessariò requirit contumaciam aduersus Ecclesiam formaliter, sed aduersus Deum reuelantem, si sufficienter reuelet.*

4 *Credere tenemur fide diuina supernaturali, & theologica, sicut alias res sufficienter propositas ab Ecclesia, reuelationem particularem, seu specialem, & ideò illam non credens, est hæreticus.*

5 *Dissensus reuelationi particuliari, seu speciali, opponitur fidei supernaturali, consequenter est hæresis.*

6 *Dissensus prædictus repellit ab homine Christiano fidem, & sic est hæresis.*

7 *Reuelationem particularem, quam certò putat esse diuinam, non credens, censetur non credere primæ Veritati reuelanti, & censetur sentire quod possit mentiri, quando in particulari aliquid reuelat.*

8 *Reuelationes diuinas particulares tenemur credere fide theologica, qua credimus quicquid à Deo reuelatum fuerit, quamuis toti Ecclesiæ credendum non proponatur, contra Caietanum.*

9 *Reuelationes diuinas particulares tenemur credere fide theologica, ex Concilio Tridentino.*

10 *Innocentius tertius in cap.* Cum ex iniunctis, *de hæretic. vbi ait, non esse fidem habendam reuelationi particulari, nisi ea miraculo confirmetur, loquitur in ordine ad illos, qui reuelationes particulares audiunt, non autem in ordine ad illos, quibus dictæ reuelationes factæ sunt.*

11 *Reuelationes particulares diuinæ vt sint credendæ, examinandum est, an sint à Deo; explicantur enim à Theologis signa, quibus cognoscuntur.*

12 *Dissentiens reuelationi speciali sibi factæ non contrahit excommunicationem, & alias hæreticorum pœnas, contra Sanchez, & quosdam alios, si in actum externum prodeat; quia implicat, talem dissensum posse manifestare contrarium esse fidei; cum enim ea sit specialis, constare aliis non potest, dissentientem dictæ reuelationi, veræ fidei dissentire; secus si dissensus sit reuelationi non speciali, sed generali; & à tota Ecclesia proposita, modò dissensus sit manifestus.*

13 *Ecclesia non imponit pœnas, nisi illi, qui recedit à fide Catholica, idest ab illis rebus, quas Ecclesia credendas proponit omnibus fidelibus; fides enim Catholica dicitur illa, quæ toti Ecclesiæ vniuersali credenda proponitur.*

14 *Dissentiens reuelationi speciali incurreret quidem pœnas statutas contra hæreticos, si exteriùs assereret, quod Deus in priuatis reuelationibus mentiri possit, & quod credendus non sit, cùm reuelat aliquid in particulari: At non incurrit qui priuatam reuelationem non credit, quia ordinariè talis malitia est occulta.*

15 *Idem dicendum casu quo negaret aliquam propositionem, putans esse ab Ecclesia definitam, quæ tamen non est.*

16 *Credens veram propositionem cum animo deliberato non credendi contrarium, tametsi Ecclesia illud definiat, quamuis rem creditam exteriùs proferat, si animum suum non declaret, non incurrit excommunicationem, quia nondum est hæreticus exterior.*

17 *Venerabilis Matris Vrsulæ Benincasæ diuina reuelatio diu Romæ discussa, Gregorij XIII. iussu, tempus inutiliter impensum in probando virginis spiritu, quando legatio ipsius diuina erat examinanda.*

1 VIDAM, vt Curduba *lib. 1. quæst. 17. dub. 2.* Roderic. *in Bull. Cruciat. §. 9. n. 74.* Viuald. *in Bull. Cœn. cas. 1. n.* 30. quos sequitur Lorca *2. 2. q. 11. disp. 39. n. 2. & seqq.* negant, quia sic dissentiens, non est Ecclesiæ Catholicæ contumax, cùm ipsa Ecclesia realem reuelationem credendam non proponat: Ergo licet committas, inquiunt ipsi, peccatum infidelitatis, non es hæreticus, neque punibilis ab Ecclesia. His tamen non obstantibus,

Respondetur iuxta ea, quæ dicebam suprà *dubit. 2. petit. prima, corollar. 3.* te fore hæreticum, si reuelationi diuinæ tibi sufficienter propositæ dissentias, Vega *lib. 5. de iustificat. cap. 3.* Catharinus *in Apologia de certitudine gratiæ, cap. vltimo,* Suar. *disp. 19. de fide, sect. 5. n. 11.* Azor. *lib. 8. cap. 9. quæst. 4.* & complures alij, quos citat, & sequitur Sanch. *lib. 2. moral. cap. 7. n. 32.*

Probatur, quia tota malitia hæresis consistit in contemptu primæ veritatis sufficienter propositæ, qui enim sic discredit, mendacem Deum facit: At qui discredit reuelationi speciali sufficienter propositæ, eodem modo primam veritatem contemnit, & mendacem Deum facit, quia idem est, siue publicè, siue particulariter reuelet. Ergo est hæreticus. Neque hæresis necessariò requirit contumaciam aduersus Ecclesiam formaliter, sed aduersus Deum reuelantem, si sufficienter reuelet. 2 3

Confirmatur, quia talem reuelationem particularem, seu specialem tenemur credere fide diuina, supernaturali, & theologica, sicut alias res fidei sufficienter propositas ab Ecclesia, Corduba *lib. 1. q. 17.* Aragonius *2. 2. q. 1. art. 1. & q. 3. art. 3.* Catharinus *vbi suprà.* Vega *lib. 9. in Tridentin. cap. vltimo,* & alij, quos sequitur Bellarmin. *lib. 3. de iustificat. cap. 3.* Ergo qui illam non credit, est hæreticus, sicut est hæreticus, qui non credit alias reuelationes diuinas sufficienter propositas ab Ecclesia. 4

Confirmatur secundò, quia talis dissensus opponitur fidei supernaturali, & est in homine Christiano: Ergo talis dissensus est hæresis, sicque constituit hæreticum illum, in quo dictus dissensus reperitur. 5

Confirmatur tertiò, quia talis dissensus repellit ab homine Christiano fidem: Ergo talis dissensus est hæresis. 6

Confirmatur quartò, quia qui reuelationem particularem quam certò putat esse diuinam, non credit, censetur non credere primæ veritati reuelanti, & sentire, quod non semper, nec in omnibus credendum sit primæ veritati aliquid reuelanti, & testificanti, sed quod possit mentiri quando in particulari aliquid reuelat: Ergo est hæresis, cum sit id errare in doctrina catholica. 7

Dicendum igitur est, quod teneamur huiusmodi reuelationes diuinas particulares credere fide theologica, qua credimus quidquid à Deo reuelatum fuerit, quamuis toti Ecclesiæ credendum non proponatur; credimus enim diuinis reuelationibus propter Dei auctoritatem, quæ sicut dicebam, æqualis est in quacumque re quam reuelat; siue eam reuelet toti Ecclesiæ, siue alicui personæ particulari. Nam prima veritas æquè est infallibilis in omnibus reuelationibus, siue vniuersalibus, siue particularibus. 8

Et quidem, quod tales reuelationes diuinas particulares teneamur (quidquid in contrarium videantur sentire Caietanus *2. 2. q. 1. art. 1. & q. 5. art. 3.* Sotus *lib. 3. de natura, & gratia, cap. 11.* Canus *lib. 12. de locis Theologic. cap. 3. & 4.* Valentia *2. 2. q. 1. punct. 1.* & alij) credere fide theologica, satis etiam indicat Concilium Tridentinum *sess. 6. cap. 12.* vbi decernit non nisi ex speciali reuelatione sciri posse, quos Deus sibi elegerit, & *canone* 16. vbi sic definit. *Si quis magnum illud vsque in finem perseuerantiæ donum se certò habiturum absolutè, & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc speciali reuelatione didicerit, anathema sit.* Quæ verba significant, quod si Deus alicui personæ particulari reuelet aliquid in particulari, debeat illud credere infallibili certitudine, & consequenter sit illud credendum fide theologica, cùm non dicat Concilium, quod illi reuelationi sit credendum alia fide diuersa ab illa, qua credimus rebus fidei, quas Ecclesia omnibus fidelibus credendas proponit. Idem etiam colligitur ex eo, quod Adæ, Abrahæ, & aliis fuerunt à Deo aliqua immediatè reuelata, quæ tales viri sancti infallibiliter crediderunt, & non nisi fide 9

Theologica, cùm fides illorum fuerit eiusdem rationis cum fide nostra: Ergo quando Deus reuelat aliquid alicui in particulari, tenetur is, cui facta est reuelatio, si firmiter putet illam reuelationem esse diuinam, illud credere fide theologica, vt propterea si dictam reuelationem pertinaciter non credat, sit hæreticus.

Non obstat, si dicas: Innocentius III. *in cap. Cum ex iniunctis, de hæretic.* ait non esse fidem habendam reuelationi particulari, nisi talis reuelatio miraculo confirmetur.

Respondetur enim Innocentium III. loqui in ordine ad illos, qui reuelationes particulares audiunt, non autem in ordine ad alios, quibus ipsæ reuelationes particulares factæ sunt, sicuti rectè præter alios adnotauit Abulensis *in cap. 4. Matthæi, q. 120. & q. 151.*

11 Cæterùm quamuis reuelationes diuinæ particulares credendæ sint modo, quo suprà explicabam, & qui illas non credunt, reprehendantur in Scripturis sacris, vt patet de Sara *Genes. 18.* & de Zacharia *Luc. 1.* Aduertendum interim tamen est, an sint à Deo, sicut admonet Apostolus *ad Thessalonicenses 2.* in his verbis: *Prophetias nolite spernere*, subdens: *Omnia autem probate.*

Quibusnam autem signis cognoscatur, vtrum reuelationes sint à Deo, an aliunde, dicam *infra cap. 2.* & videri poterit S. Thomas *in 2. ad Corinth. cap. 11.* super illa verba: *Sathanas transfigurat se in Angelum lucis,* Gerson *1. par. Alphab. 54. litt. C. & in Alphabet. 19. lit. V.* & Medina *1. 2. q. 111. circa finem.*

12 An autem sic dissentiens contrahat excommunicationem, & alias hæreticorum pœnas.

Respondetur iuxta ea etiam, quæ dicebam *suprà cit. dubit. 2. petit. 1. corollar. 3.* quod quamuis affirment Sanchez loco suprà citato, & quidam alij, si in actum externum prodeas, quia licèt Ecclesia non proponat credendam illam veritatem, proponit tamen credendam summam, & primam veritatem reuelantem, sicut si negares aliquid, existimans esse ab Ecclesia propositum, cum tamen non sit, verè hæreticus esses, & pœnas contraheres, probabilius tamen negent Suarez *disput. 19. de fide, sect. 5. n. 15.* Corduba *lib. 1. q. 17.* & Azor. *lib. 8. cap. 9. q. 4.*

Probatur, quia implicat, talem dissensum posse manifestari, contrarium esse fidei: nam (cum supponamus illam reuelationem esse specialem, neque alteri cognitam) constare aliis non potest, te cum dissentis dictæ reuelationi, verè fidei dissentire, quamuis secus dicendum sit, si dissensus sit reuelationi non speciali, sed generali & à tota Ecclesia propositæ, quia tunc dissentiens pœnas incurres, modò dissensus sit manifestus: vt si diceres, primæ veritati per priuatam reuelationem manifestatæ non esse credendum; nam negares propositionem à tota Ecclesia receptam, sicque hæreticus esses punibilis ab Ecclesia.

13 Confirmatur, quia Ecclesia non imponit pœnas, nisi illi qui recedet à fide catholica, id est, ab eis rebus, quas Ecclesia credendas proponit omnibus fidelibus; fides enim catholica dicitur illa, quæ toti Ecclesiæ vniuersali credenda proponitur, cùm doctrina catholica idem sit, quod doctrina vniuersalis: At qui non credit priuatam reuelationem, non recedit à fide catholica, sed à fide priuata: Ergo.

14 Non obstat si dicas cum Sanchez: Ecclesia credendum omnibus proponit, Deum esse summam veritatem: quod ipsum iste talis negat, Dei reuelationem particularem non credens: Ergo, &c.

Respondetur enim ex dictis, quod iste talis incurreret quidem pœnas statutas contra hæreticos, si asserere tiùs assereret, quod Deus in priuatis reuelationibus mentiri possit, & quod credendus non sit cum reuelat aliquid in particulari: sed nos tamen dicimus, quod pœnas hæreticorum non incurrat is, qui priuatam reuelationem non credit, quia ordinariè talis malitia est occulta, & interna, sicque cum exteriùs non prodeat, non subijcitur pœnis ab Ecclesia contra hæreticos inflictis.

Idem dicendum in casu, quo negares aliquam propositionem, putans esse ab Ecclesia definitam, quæ tamen non est, quod & tunc hæresim etiam committas, vt dixit Sanchez *loco suprà citato, n. 30.* & Farinac. *q. 179. §. 1. n. 5.* At si manifestes, te nolle credere, quod scilicet existimas ab Ecclesia esse definitum, pœnas non incurris, vt tradit Suarez *disput. 21. sect. 5. n. 10.* vbi apponens signa, quibus hæreticus exterior constituitur, inquit, *Si quis veram propositionem credat cum animo deliberato non credendi contrarium, tametsi Ecclesia illud definiat, quamuis rem creditam exteriùs proferat, si animum suum non declaret, non incurrit excommunicationem, quia nondum est hæreticus exterior.* 15

Hinc sequitur, quid dicendum sit de venerabilis Matris Vrsulæ Benincasæ diuina illa legatione, seu reuelatione quam Romæ plurimi olim Patres, & Præsules, & in his S. R. E. Cardinales, ex Gregorij XIII. iussu dicussam, & approbatam, non tamen executioni mandarunt: Planè ex dictis non sanctissimos, ac sapientissimos viros, quin etiam & per inaduertentiam excusarem: cum enim septem mensium spatium in probando virginis spiritu consumpsissent, nouis, ac miris semper, & inauditis experimentis intenti, vt Pontificio mandato parerent, legationis ipsius monita non amplius aduerterunt, præsertim cùm ipsa post legationem semel, & iterum Pontifici expositam, imposito sibi oneri satis à se factum existimans, legationis capita non ampliùs inculcauerit.

DVBITATIO IX.

An negans conclusionem Theologicam committat hæresim.

SVMMARIVM.

1 *Negans conclusionem theologicam, licèt secundùm Canum & alios sit hæreticus, quod se opponat reuelationi diuinæ saltem mediatè, non tamen est, sed tantum esse præsumitur.*

2 *Credere quidquid reuelatum est à Deo, stare potest cum negatione alicuius conclusionis theologicæ, eo quòd ea non videatur rectè deduci ex principiis reuelatis, aut ex vno principio reuelato, & altero euidenti, &c.*

3 *Hæresis esse non potest, nisi sit dissensus obiecti reuelati.*

4 *Conclusio theologica est, quatenus est deducta ex principiis media forma syllogistica, & consequenter quatenus fundatur immediatè in ipsa forma syllogistica.*

5 *Conclusionem theologicam negare quis non præsumitur ex eo, quod principio euidenti, vel euidenti illationi non assentiatur.*

QVIDAM, vt Canus *lib. 12. de loc. theologic. cap. 9.* & Valentia *1. 2. disput. 1. q. 11. puncti. 1. difficult. 3.* affirmant, quia te opponis reuelationi diuinæ, saltem mediatè. His tamen non obstantibus 1

Respondetur negatiuè, te scilicet hæreticum non esse, benè tamen præsumi. Ita Suarez *cit. disput. 19. sect. vlt. n. 3.* Aragonius *2. 2. q. 11. art. 2.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 7. n. 33.*

Prior pars probatur, quia rectè stare potest, vt credas quidquid reuelatum est à Deo, cum negatione alicuius conclusionis theologicæ, eo quod ea tibi non videatur rectè deduci ex principiis reuelatis, aut ex vno principio euidenti non assentiaris: Ergo negare conclusionem theologicam non est hæresis. 2

Confirmatur, quia non potest esse hæresis, nisi sit dissensus

dissensus obiecti reuelati, sed conclusio theologica non est reuelata : ergo eius negatio non est hæresis. Maior & consequentia patent: Minor probatur, quia conclusio theologica est, quatenus est deducta ex principiis media forma syllogistica, & consequenter, quatenus fundatur immediatè in ipsa forma syllogistica, & sic non certior quàm ipsa forma syllogistica, quæ non habet nisi certitudinem naturalem, vt mox infrà clariùs apparebit.

Posterior pars patet, quia non præsumeris negare conclusionem theologicam, ex eo, quod principio euidenti, vel euidenti illationi non assentiaris, sed ex eo, quod non assentiaris principio supernaturali, seu reuelato fidei.

DVBITATIO X.

An ad hæresim requiratur Baptismus?

SVMMARIVM.

1 *Hæresis non requirit Baptismum, quia tota malitia hæresis consistit in dissensu alicuius veritatis reuelatæ, quem dissensum habere potest siue baptizatus, siue non baptizatus.*

2. *Infidelitatis solùm tres species requiruntur, Hæresis scilicet, Paganismus, & Iudaismus.*

3 *Iudæus non est, qui confitetur Christum, & negat eius Sacramenta, quamuis baptizatus non sit, neque est Paganus.*

4 *Hæresis, Paganismus, vel Iudaismus, vt puniri possint ab Ecclesia, requiritur Baptismus.*

5 *Baptismus est ianua, per quam quis ingreditur in Ecclesiam, & iurisdictioni Ecclesiæ subditur.*

6 *Ecclesia non exercet iurisdictionem in quempiam, nisi prius is in ipsam per Baptismi ianuam ingressus fuerit.*

7 *Catechumenus si recedat à fide, quam intendebat suscipere, non potest ab Ecclesia puniri, quia iam verè non fuit ingressus in Ecclesiam.*

8 *Catechumenus si recedat à fide post susceptum Baptismum inualidum ex defectu materiæ, formæ, vel intentionis, licèt secundùm aliquos graues Doctores puniri possit ab Ecclesia, quia iam ex voluntate sua videtur subditus, &c. Contrarium tamen dicendum est cum Authore post plures alios, quia*

9 *Baptismus inualidus non imprimit characterem, neque constituit recipientem membrum Ecclesiæ visibilis, aliàs non esset repetendus.*

10 *Baptismum quocumque modo quis recipiat, etiamsi per metum & iniuriam, Ecclesiæ iurisdictioni subiectus manet, quia verè est intra Ecclesiam, & membrum visibile illius.*

11 *In dubio, quod quis sit baptizatus, possunt Inquisitores in illum aliquando procedere.*

1 RESPONDETVR iuxta ea, quæ dicebam *suprà dubit. 2. p. tit. 1.* negatiuè, & probatur, quia tota malitia hæresis consistit in dissensu alicuius veritatis reuelatæ, quem dissensum habere potest, siue baptizatus sis, siue non : Ergo ad hæresim non requiritur Baptismus.

2 Confirmatur, quia tres solùm species infidelitatis
reperiuntur, hæresis scilicet, Paganismus, & Iudais-
3 mus : At qui confitetur Christum, & negat eius sacramentum, quamuis baptizatus non sit, non est Iudæus, neque Paganus : Ergo est hæreticus : Ergo ad hæresim non requiritur baptismus.

4 At licèt ad hæresim non requiratur baptismus, requiritur tamen baptismus, vt hæresis, Paganismus, vel Iudaismus puniri possint ab Ecclesia, Simanch. *tit. 31. n. 6.* Suarez *disput. 19. de fide sect. 5. n. 8.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 7. n. 34.* & alij passim, quos citat, & sequi-
tur Farinac. *de hæresi, q. 188. n. 128. & seqq.* 5

Probatur, quia homo per baptismum inualidum non fuit constitutus membrum Ecclesiæ visibilis, aliàs dictus baptismus non esset repetendus. Ergo Ecclesia non potest aduersus illum iurisdictionem exercere, cùm ad hoc vt hæresis, Iudaismus, & Paganismus possint, seclusis aliquibus casibus, puniri ab Ecclesia, requiratur ex Concilio Tridentino *sess. 14. cap. 2.* Baptismus.

Confirmatur, quia baptismus est ianua, per quam 6
quis ingreditur in Ecclesiam, & iurisdictioni Ecclesiæ subditur : vide Concilium Tridentinum *cit. sess. 14. cap. 2.* Dixi Ecclesiam non exercere iurisdictionem in quempiam, nisi priùs is in ipsam per baptismi ianuam ingressus fuerit : Ergo cùm Ecclesia iurisdictionem non habeat in non baptizatum, non potest illum punire.

Hinc sequitur, quod si catechumenus recedat à fi- 7
de, quam intendebat suscipere, non possit ab Ecclesia puniri, quia iam verè non fuit ingressus in Ecclesiam. Doctores citati vbi suprà.

Quod si suscepit Baptismum, sed inualidum ex 8
defectu materiæ, formæ, vel intentionis, licèt nonnulli graues Doctores, vt Simanchas *n. 5.* Farinac. *n. 135.* Gabriel *in 4. dist. 13. q. 2. art. 1.* Alphonsus de Castro *lib. 1. de iusta hæretic. punit. cap. 8.* & Azor *tom. 1. lib. 8. cap. 9. q. 3.* putent, sic recedentem à fide puniri posse ab Ecclesia, quia iam ex voluntate videtur subditus, & quasi obligatus mandatis Ecclesiæ obedire : quapropter Cæsaraugustæ anno 1619. quidam Maurus, qui aduersus nostram fidem deliquerat, reconciliatus fuit, etiamsi allegauerit, se baptizatum non fuisse, in cuius confirmationem in suæ Parochiæ libro non fuit inuentus scriptus : quorum opinionem tenent etiam Sayrus *de censur. lib. 3. cap. 4. n. 11.* Henriquez *lib. 2. cap. 25.*
n. 6. & ex parte Ricciull. *tract. de iur. person. lib. 3. cap. 6.* 9
in casu quo reus habuerit intentionem suscipiendi baptismum, contrarium tamen sit dicendum, quod docent Doctores, quos citat, & sequitur Suarez loco *suprà cit. & tom. 5. de censur. disp. 21. sect. 2. n. 4.* & Sanchez *cap. 7. n. 34.* quia si baptismus inualidus fuit, non imprimit characterem, neque constituit recipientem membrum Ecclesiæ visibilis, aliàs non esset baptismus repetendus : Ergo neque potest Ecclesiæ iurisdictioni recipientem subiicere. Tum quia fictè baptizatus verè est extra baptismum : Ergo verè est extra Ecclesiam, quia non fictio baptismi, sed verus baptismus est ingressus in Ecclesiam : Ergo ad hæresim, Paganismum, vel Iudaismum ab Ecclesia punibilem requiritur, quod hæreticus, Paganus, vel Iudæus priùs fidem acceperit in Sacramento baptismi.

Cæterùm, quocumque modo verè recipiatur baptis- 10
mus, etiamsi per metum, & iniuriam, sic recipiens Ecclesiæ iurisdictioni subiectus manet, quia verè est intra Ecclesiam, & membrum visibile illius, Peña *2. part. q. 44. comment. 69.* Repertor. Inquisit. *verb. Baptismus*, & passim alij, quos citat, & sequitur Farinacius *de hæresi, q. 178. §. 6. n. 141. & 142.* & patet ex Textu *in cap. maiores, §. nunc autem, de baptismo, & in cap. contra Christianos, de hæreticis in 6.*

An autem possint Inquisitores procedere contra 11
Reum, casu quo dubitetur, an ille sit baptizatus?

Respondetur iuxta textum *in cap. 1. de baptism.* & ea, 12
quæ ibi notant Doctores, & iuxta etiam *Textum in cap. veniens, §. finali, de Presbyter. non baptizat.* & ea etiam quæ ibi notant Doctores, distinguendo : vel ille est natus, & conuersatus inter Christianos, ita vt præsumatur baptizatus, & tunc poterunt procedere, si commisit aliquam hæresim : vel est natus, & conuersatus inter infideles, ita vt præsumatur non baptizatus, & tunc non poterunt procedere : vel est natus inter Christianos, & conuersatus inter infideles, & tunc subdistinguo : vel statim ac natus est ante annos discretionis est captus ab infidelibus, & tunc licèt præsumatur baptizatus,

baptizatus, tamen etiamsi commiserit aliquam hæresim inter infideles, non poterunt facilè contra illum, tanquam contra hæreticum procedere, quia non fuit instructus in fide Catholica: vel fuit captus post annos discretionis, & sciebat fidem Catholicam, & tunc absque dubio poterunt contra illum, tanquam contra hæreticum procedere.

DVBITATIO IX.

An negans fidem verbo, vel facto tantum, interiùs tamen retinens assensum fidei, committas hæresim punibilem ab Ecclesia?

SVMMARIVM.

1 *Negans fidem verbo, vel facto tantum, interiùs tamen retinens assenssum fidei, committit hæresim punibilem ab Ecclesia, secundum aliquos, quia Ecclesia non iudicat de occulta intentione, sed de actu exteriori. Probabilius tamen est oppositum, videlicet hunc neque hæreticum esse, neque pœnas Ecclesiæ incurrere.*

2 *Hæresis est peccatum fidei oppositum, & fides consistit in voluntario assensu diuinæ reuelationi.*

3 *Hæresis peccatum si cesset formaliter, consequens est, vt & cessent pœnæ peccato hæresis impositæ.*

4 *Neganti verbo, vel facto fidem, si alleget in foro externo, se fecisse sine intentione, non creditur, quia contra ipsum stat præsumptio, cùm nemo præsumatur dicere, vel facere, nisi quod sentit.*

5 *Reus hoc in crimine, si delictum confiteatur, & intentionem neget, torquendus est, non relaxandus; secus verò si non solùm confiteatur delictum, sed de illo conuictus sit: Tortus autem super intentione, si negans perstiterit, non est indicenda purgatio, & abiuratio, si sufficienter tortus sit, secus verò si non fuerit sufficienter tortus, quia per torturam indicia purgauit.*

1 VIDAM, inter quos Caietan. 2. 2. *q.* 12. *art.* 2. *in fine*, affirmant: quia Ecclesia non iudicat de occulta intentione, sed de actu exteriori. His autem non obstantibus

Respondetur negatiuè, te scilicet in tali casu neque hæreticum esse, neque pœnas Ecclesiæ incurrere. Ita ex communi sententia Doctorum docet Suarez *de fide, disput.* 14. *sect. vltima, n.* 3. Less. *de inst. & iur. lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 1. *n.* 11. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 7. *n.* 8.

2 Prior pars probatur, quia hæresis est peccatum fidei oppositum: At fides consistit in voluntario assensu diuinæ reuelationi: Ergo hæresis consistet in voluntario dissensu illius, atque adeo cessante dissensu, cessat peccatum hæresis formaliter.

3 Posterior pars patet, quia si cessat peccatum hæresis formaliter, consequens est, quod & cessent etiam pœnæ peccato hæresis impositæ, cùm pœnæ non sint extendendæ ad alia delicta, præter ea, quibus impositæ sunt.

4 Aduerte tamen pro foro externo, quod si sic negans verbo, vel facto fidem, alleges te fecisse sine intentione, non crederis, quia contra te stat præsumptio, cum nemo præsumatur dicere, vel facere, nisi quod sentit, aliàs si excusatio hæc hæreticos iuuaret, omnes ij euaderent impuniti, quia omnes ij facillimè sic excusare se possent: Simanch. *tit.* 13. *n.* 16. *& tit.* 56. *rubric. de purgat. canonic. n.* 17. Peña 3. *par. rubric. de tertio modo terminandi processum, n.* 157. *comment.* 39. Repertor. Inquisit. *verb. Probatio*, Royas 1. *par. n.* 304. &

5 Farinac. de hæresi, *q.* 179. *n.* 15. vbi subdit, quod si Reus delictum confiteatur, & intentionem neget, torquendus sit super intentione, & non relaxandus, secus verò si non solùm confiteatur delictum, sed de illo conuictus sit: Tortus autem super intentione, si negans perstiterit, non sit indicenda purgatio, & abiuratio, si sufficienter tortus sit (secus verò, si non fuerit sufficienter tortus) quia per torturam indicia purgauit.

DVBITATIO XII.

An hæresis purè mentalis, quæ in corde consummatur, sufficiat ad pœnas Ecclesiæ contrahendas?

SVMMARIVM.

1 *Hæresis purè mentalis, quæ in corde consummatur, licet secundum aliquos sufficiat ad pœnas Ecclesiæ contrahendas, multò tamen probabilius est oppositum, quia hæresis purè mentalis non est actus visibilis, & ideò subiici non potest Ecclesiæ visibili.*

2 *Ecclesia sicut non potest de actu interno iudicare, ita non potest illum punire, nisi hæresis interior prodeat in actum exteriorem, quamuis occultissimum, & nulli alteri à committente cognitum, quia actus ille per se cognoscibilis est ab Ecclesia, & solùm per accidens non cognoscitur.*

3 *Hæresim interiorem manifestantia verba vel facta sunt illa quæ sunt satis expressiua interioris hæresis, quia hæresis externa, cognoscibilis, & punibilis constitui non potest, nisi signis illam sufficienter manifestantibus.*

4 *Signa in materia hæresis sunt peccatum mortale, quia hoc solum est, quod excommunicatione, & aliis pœnis ab Ecclesia punitur.*

5 *Hæreticus exterior non est, si verba, vel facta sint indifferentia, & ex quibus præcisè sumptis colligi non potest hæresis interna, vt si credens non esse Deum proferat tantum: Non est, quia hæc verba præcisè sumpta non sufficienter denotant hæresim mentalem.*

6 *Idem dic, si credens simplicem fornicationem non esse peccatum, de facto fornicetur, quia fornicatio similiter non sufficienter declarat hæresim mentalem, cum sæpe ex malitia committatur.*

7 *Pronuncians verbis ambiguis hæresim interiorem, vt sic peruersitatem suam melius occultet, efficitur hæreticus exterior, quia illa verba sufficienter manifestant hæresim, & ambiguitas solùm deseruit dissimulationi, quæ non videtur diminuere culpam, sed potiùs aggrauare.*

8 *Limita casu quo verba non sint perfectè ambigua, sed communiter accipiantur in malam partem, vel ita accipienda esse obligent nonnullæ circunstantiæ, vt qualitas personæ est.*

9 *Verba, vel facta, quæ duplicem sensum, catholicum scilicet, & hæreticum habere possunt, interpretanda sunt in sensu catholico, vt ex communi sententia Doctorum.*

10 *Hæreticus exterior neque est, si credens non esse aliquod sacramentum ex septem, hunc interiorem errorem Confessori, vel amico gratia petendi consilium manifestet, quia talis manifestatio non est peccaminosa, sed bona, & laudabilis, neque est formaliter hæresis professio, sed tantum hæresis interioris narratio.*

11 *Manifestans hæresim ex complacentia in hæresim, tunc demum est hæreticus exterior, si ex illa denotet in præsentia dissentire alicui articulo fidei. At si solùm manifestet aliquando dissensisse, & illius dissensus complacentiam habere, non est hæreticus exterior: Talis enim manifestatio non est*

hæresis

hæresis professio, sed hæresis habita narratio, quæ cum fide compati potest.

12 *Hæreticus non est qui petit consilium, aut refert hæresim, aut transcribit, etiamsi illam interim mente teneat.*

13 *Hæreticus externus neque est, si in somno vel ebrietate hæresim interiorem proferat, quia talis prolatio non est voluntaria, sicque peccaminosa hæresis professio.*

14 *Hæreticus verè exterior est, si proferat verbum, vel faciat, aut omittat opus ex quo hæresis suspicionem causet: vt si ritus, ceremonias, aliaque opera faciat, vel omittat, quæ communiter soli hæretici faciunt, vel omittunt, quia tunc sufficienter hæresim manifestat; secus si hæc verba, vel facta non sufficerent.*

15 *Ad Iudaismum transisse præsumitur, qui cùm ex genere Iudæorum sit, festiuitates & ieiunia Iudæorum obseruet, cum Iudæis conuersetur, Christianos veteres fugiat, nomine Iudæo vtatur, &c.*

16 *Hæresis præsumptio sufficiens est, si matrimonio copulatus scienter alteri nubat: Quare de hoc crimine Inquisitores cognoscunt, & de leui suspicione abiurare reum faciunt.*

17 *Carnes diebus prohibitis comedens, nulla habita occasione, suspectus redditur de præceptis Ecclesiæ non bene sentire, & ita si comedat, in hæresim exteriorem incidit.*

18 *Præsumptio aliqua quandocunque prætendi potest, cessat manifestatio hæresis.*

1 RESPONDETVR, quod quamuis alij negent, alij verò affirment, vt videre est apud Sanch. *lib. 2. moral. c.* 8. Farinac. *de hæresi, quæst.* 182. & Barbosa *de potest. Episc. allegat.* 40. *num.* 6. multò probabilior sit sententia negatiua.

2 Probatur, quia hæresis purè mentalis non est actus visibilis: ergo subjici non potest Ecclesiæ visibili.

Confirmatur, quia Ecclesia non potest de actu interno iudicare: ergo non potest illum punire.

Quod si tamen hæresis interior prodeat in actum exteriorem, quamuis occultissimum, & nulli alteri à committente cognitum, Ecclesiæ iurisdictioni subjicitur, & pœnas illius contrahit, quia tunc actus ille per se cognoscibilis est ab Ecclesia, & solum per accidens defectu testis qui abfuit, non cognoscitur. Bañez 2. 2. *q.* 11. *art.* 4. Valentia *ibid. art.* 3. Sanchez *cit. cap.* 8. *n.* 2. Suarez *de fide, disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 6. Barbosa *n.* 9. & alij passim.

3 Quæ verò sint verba, vel facta hæresim interiorem manifestantia.

Respondetur esse illa quæ sunt satis expressiua interioris hæresis, siue hanc expressionem habeant à se, siue ex circumstantiis adiunctis, & ex qualitate personæ proferentis, quia hæresis externa cognoscibilis & punibilis constitui non potest nisi signis illam sufficienter manifestantibus. Doctores communiter, quos citat, & sequitur Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 8. Sanchez *cap.* 8. *n.* 6. Bañ. 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 4. & Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 10. *q.* 4. & 5.

4 Aduerte tamen requiri etiam, vt signa quibus hæresim profiteris, in materia hæresis sint peccatum mortale, quia hoc solum est, quod excommunicatione & aliis pœnis ab Ecclesia punitur. Doctores etiam communiter, quos citant Suarez & Sanchez *in locis sup. cit.* & Sà *verb. Excommunicatio Bullæ, num.* 2.

5 Ex his sequitur, quod non sis hæreticus exterior, si verba vel facta sint indifferentia, & ex quibus præcisè sumptis colligi non possit hæresis interna: vt si credens, non esse Deum, proferas tantùm: *non est*; quia hæc verba præcisè sumpta non sufficienter denotant hæresim
6 illam mentalem: Idemque dico, si credens simplicem fornicationem non esse peccatum, de facto forniceris, quia fornicatio similiter non sufficienter declarat hæresim tuam mentalem, cùm sæpè ex malitia, & voluntate satisfaciendi sensui committatur.

Aduerte tamen, prædictos Doctores velle, quod si 7
verbis ambiguis hæresim interiorem pronuncies, vt sic peruersitatem tuam meliùs occultes, efficiaris hæreticus exterior; quia illa verba sufficienter manifestant hæresim, & ambiguitas solùm deseruit dissimulationi, quæ non videtur dimouere culpam, sed potiùs aggrauare.

At hoc ego limitarem casu, quo verba non sint per- 8
fectè ambigua, sed communiter accipiantur in malam partem, vel ita accipienda esse obligent nonnullæ circumstantiæ, quia si verba, quæ bonum, ac malum sensum habent, & ex qualitate personæ proferentis, aut ex aliis circumstantiis ad malum sensum determinari non possunt, non est cur eorum prolatio hæresim ex-
ternam constituere dicatur. Præsertim cùm verba, vel 9
facta quæ duplicem sensum (catholicum scilicet & hæreticum) habere possunt, interpretanda sint in sensu catholico, vt ex communi sententia Doctorum tradit Farinacius de hæresi, *quæst.* 187. *num.* 11. & Rojas *in tract. de hæret.* 1. *part. num.* 203.

Sequitur secundò, quod neque sis hæreticus exterior, 10
si credens non esse aliquod Sacramentum ex septem, hunc tuum interiorem errorem Confessori, vel amico, gratiâ petendi consilium, manifestes; quia talis manifestatio non est peccaminosa, sed bona & laudabilis. Neque est formaliter hæresis professio, sed tantùm hæresis interioris narratio: sicut si narrares hæresim alterius. Suarez vbi suprà, *num.* 10. Sanchez *num.* 19. & Barbosa *allegat.* 40. *num.* 10.

Aduerte tamen, quod si ex complacentia in hæresim, 11
hæresim manifestes (licèt Barbosa *num.* 19. & alij putent, te fore tunc hæreticum exteriorem) melius distinguat Sanchez *num.* 21. vt si scilicet complacentiam manifestes, & ex illa denotes, te in præsenti dissentire alicui articulo fidei, sis hæreticus exterior. At si solùm manifestes aliquando dissensisse, & illius dissensus complacentiam habere, non sis hæreticus exterior, quia talis manifestatio non est hæresis professio, sed hæresis habitæ narratio, quæ cum fides compati potest. Doctores in
locis suprà citatis, & præcipuè Sa *verb. Excommuni-* 12
catio Bullæ Cœnæ, num. 2. quatenus ait: *Hæreticus non est qui petit consilium, aut refert hæresim, aut transcribit, etiamsi illam interim mente teneat.*

Sequitur tertiò, quod neque sis hæreticus externus 13
si in somno vel ebrietate hæresim interiorem proferas, quia talis prolatio non est voluntaria, sicque peccaminosa hæresis professio: Suarez & Sanch. *in locis sup. cit.*

Sequitur quartò, quod è contra sis verus hæreticus 14
exterior, si proferas verbum, vel facias, aut omittas opus ex quo hæresis suspicionem causas, vt si ritus, ceremonias, aliaque opera facias, vel omittas, quæ communiter soli hæretici faciunt, vel omittunt: quia tunc sufficienter hæresim manifestas, aliàs si hæc verba, vel facta non sufficerent, rarò quis hæreticus manifestus dici posset. Doctores, quos citat & sequitur Sanchez vbi suprà *num.* 15. & 16.

Quapropter, si cùm ex genere Iudæorum sis, festiui- 15
tates & ieiunia Iudæorum obserues, cum Iudæis conuerseris, Christianos veteres fugias, nomine Iudæo vtaris (de quibus signis videri poterit Decianus *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 25. *n.* 6. Menoch. *lib.* 2. *de arbitr. cas.* 547. Peña 2. *part. q.* 44. *comm.* 69. & Farinac. *de hæresi, q.* 178. §. 6. *n.* 138.) ad Iudaïsmum transisse præsumeris.

Item hæresis præsumptio sufficiens est, si matrimo- 16
nio copulatus scienter alteri nubas: quare de hoc crimine Inquisitores cognoscunt, & de leui suspicione abiurare reum faciunt. Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *præsumpt.* 6. *num.* 36. Peña *quæst.* 56. *num.* 81. & Farinac. *cit. quæst.* 178. *num.* 68.) ac proinde si culpabiliter credens licere tibi duas vxores ducere, ducas, hæresim sufficienter manifestas.

Item si diebus prohibitis carnes comedas nulla ha- 17
bita occasione, suspectus crederis de præceptis Ecclesiæ non bene sentire, ac ideò si non bene sentiens carnes

comedas, in hæresim exteriorem incidis. Peña 2. *part. fol.* 87. Farinac. *num.* 80. Sanchez *num.* 15. & Repert. Inquisit. *verb. cognoscere.*

Dixi, *nulla habita occasione*, quia si aliqua prætendi potest, præsumptio & manifestatio hæresis cessat. Farinacius vbi supra, & Paris. *consil.* 169. *num.* 67.

At de hac dubitatione vide quæ dicam infra *dubitatione* 49. *petit.* 2.

DVBITATIO XIII.

Quotuplex sit hæreticus punibilis ab Ecclesia.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus vt sit punibilis ab Ecclesia, requiritur vt pertinaciter, nempe firmiter credat aliquid fidei Catholicæ contrarium, vel de eo pertinaciter, nempe firmiter dubitet.*

2 *Hæreticus vt sit punibilis ab Ecclesia, requiritur vt hic assensus, vel dubitatio non sit purè interior, neque etiam sit purè exterior absque animo recedendi à fide, sed sit interior & exterior simul, quia excommunicatio fertur aduersus eos qui voluntariè à fide exteriùs recedunt.*

3 *Manifestans verbis, vel factis tantùm ambiguis, & indifferentibus suam hæresim, ab excommunicatione immunis est, licèt interiùs à fide recesserit, quia talis non est sufficiens hæresis manifestatio.*

4 *Hæreticus punibilis ab Ecclesia, interior scilicet & exterior, duplex est, vnus affirmatiuus, alter negatiuus: Affirmatiuus est qui hæresim interiùs conceptam verbo, vel opere sufficienter manifestat: negatiuus qui de hæresi legitimè conuictus, hæresim negat.*

5 *Vt quis tanquam hæreticus negatiuus condemnetur, & Curiæ sæculari puniendus tradatur, duo requiruntur. Primò, quod verbis, vel factis claris & patentibus hæresim manifestauerit. Secundò, quod talis manifestatio per testes contestes, & omni exceptione maiores conuincatur; quia his duobus stantibus, si quis hæresim neget, conuincitur nolle relinquere illam, sed impœnitens permanere.*

6 *Hæreticus negatiuus si pluribus testibus singularibus conuincatur, non debet tanquam negatiuus condemnari, & Curiæ sæculari tradi, sed expectandum est aliquod tempus, & inquirendum, an testes contestes inueniantur, & interim torquendus, vt veritas ex ore ipsius habeatur.*

7 *Hæreticus negatiuus si in negatiua perseueret, quia in tali casu non videtur per torturam indicia integrè purgasse, deueniendum est ad abiurationem, aliasque pœnitentias arbitrio Iudicis imponendas: non autem ad relaxationem Curiæ sæculari.*

8 *Accusatus de hæresi si asseruerit prædicta verba, vel facta se credere, & aliis credenda proposuerit, hæreticum sese manifestat, cùm nemo præsumatur contra mentem operari.*

9 *Manifestatio reflexa, & in actu signato ad hæresim non est necessaria.*

10 *Verba, vel facta hæreticalia attendi debent, si sint prolata, vel gesta de recenti, & non tempore antiquo, de quo præsumi potest obliuio.*

11 *Hæresis qualitas attendi debet, quæ imputatur, quia in quibusdam hæresibus hæc obliuio præsumi potest per decennium, quinquennium, vel triennium, &c. arbitrio Iudicis.*

12 *Obliuio in factis hæreticalibus in nullo tempore præsumitur, vt sunt imagines conculcare, sectam falsam prædicare, templum destruere, & similia.*

Dixi, *punibilis ab Ecclesia*, quia ex dictis, vt quis 1
excommunicationem, & pœnas alias Ecclesiæ
contrahat, requiritur quod pertinaciter, nempe firmiter
credat aliquid fidei catholicæ contrarium, vel de eo
pertinaciter, nempe firmiter dubitet, iuxta Text. *in cap.* 1.
de hæret. cap. 1. *de summa Trinit. & fide cathol. cap. dixit
Apostolus, & c. qui in Ecclesia*, 24. *quæst.* 3. Et prætereà re- 2
quiritur, quod hic assensus, vel dubitatio non sit purè
interior, neque etiam sit purè exterior absque animo recedendi
à fide, sed sit interior & exterior simul: quia
excommunicatio fertur aduersus eos qui voluntariè à fide
exteriùs recedunt, vti supra dicebam; & præter
Doctores ibi relatos docet etiam Toletus *lib.* 1. *cap.* 18.
n. 5. Azor. *tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 10. *q.* 3. & Sayr. *lib.* 3. *th. s. cap.* 4.
n. 13. Adeò vt ab excommunicatione immunis etiam sit, 3
esto interiùs à fide recesserit, si verbis, vel factis tantùm
ambiguis & indifferentibus suam hæresim manifestauerit,
quia talis non est sufficiens hæresis manifestatio,
cùm ex vi illius ab Ecclesia hæreticus reputari non possit,
vti etiam supra dicebam, & præter Doctores etiam
supra relatos, notat Viuald. *in expositione Bullæ Cœnæ*,
n. 2. Lessius *de iust. & iur. cap.* 12. *dub.* 5. *n.* 28. & Sayrus
lib. 3. *de excommunic. particulari, cap.* 4. *n.* 6. His positis,

Respondetur: Hæreticus punibilis ab Ecclesia, in- 4
terior scilicet, & exterior, est duplex, vnus affirmatiuus,
alter negatiuus. Hæreticus affirmatiuus est qui hæresim
interiùs conceptam verbo, vel opere sufficienter manifestat.
Negatiuus est qui de hæresi legitimè conuictus,
hæresim negat. Refert Inquisit. *verb. hæreticus*, *n.* 35.
& alij plures, quos citat & sequitur Farinacius *de hæresi*,
quæst. 178. §. 1. *num.* 19.

Aduerte tamen, vt quis tanquam hæreticus negati- 5
uus condemnetur, & Curiæ sæculari puniendus tradatur,
requiri Primò, quod verbis, vel factis claris, &
patentibus hæresim manifestauerit. Secundò, quod talis
manifestatio per testes contestes, & omni exceptione
maiores conuincatur: quia his verbis stantibus, si
quis hæresim neget, conuincitur nolle relinquere illam,
sed impœnitens permanere, cùm illam neget, ne
cogatur abiurare, Rojas *de hæretic.* 1. *part. num.* 84. &
Farinac. *de hæret. quæst.* 178. §. 1. *num.* 23.

Dixi, *per testes contestes*, quia si pluribus testibus 6
singularibus conuincatur, non debet tanquam negatiuus
hæreticus condemnari, & Curiæ sæculari tradi, sed
expectandum est aliquod tempus, & inquirendum, an
testes contestes inueniantur, & interim torquendus, vt
veritas ex ore ipsius habeatur. Quod si in negatiua per- 7
seueret, quia in tali casu non videtur per torturam indicia
integrè purgasse, deueniendum est ad abiurationem,
aliasque pœnitentias arbitrio Iudicis imponendas,
non autem ad relaxationem Curiæ sæcularis. Peña
3. *part. comment.* 121.

Aduerte secundò, prædictos Doctores subiungere 8
aliam duplicem conditionem. Prima est, vt sic accusatus
asseruerit, prædicta verba, vel facta se credere, &
aliis credenda proposuerit. At hæc conditio non est di- 9
uersa ab illa qua quis facta hæreticalia facit, quia tunc
in actu exercito asserit se illa credere, aliisque credenda
proponit, cùm nemo præsumatur contra mentem operari;
reflexa autem manifestatio, & in actu signatò ad
hæresim necessaria non sit. Altera conditio est, vt verba, 10
vel facta hæreticalia sint prolata, vel gesta de recenti,
& non tempore antiquo, de quo præsumi potest obliuio.
At vt rectè dixit Peña 2. *part. quæst.* 34. *comment.* 57. 11
& Farinac. *loco sup. cit. n.* 2. attendi debet qualitas hæresis,
quæ imputatur, quia in quibusdam hæresibus hæc
obliuio præsumi potest per decennium, quinquennium,
vel triennium, &c. arbitrio Iudicis; sed in factis 12
hæreticalibus, grauibus & solemnibus (vt sunt Imagines
conculcare, sectam falsam prædicare, Templum
destruere

destruere, & similia) in nullo tempore obliuio præsumitur. Peña *cit. comment.* 59.

Ex dictis, iunctis iis quæ dicebantur *dubit.* 11. & 12. fit sectio sequens.

SECTIO II.

COROLLARIVM PRIMVM.

Quid dicendum de illo qui finxit se hæreticum, Maurum, Iudæum, vel idololatram, &c.

SVMMARIVM.

1 *Qui vi & metu, vel dolo & fraudulenter finxit se hæreticum, Maurum, Iudæum, vel idololatram, atque adeò grauiter contra fidei professionem externam peccando exteriùs fidem negauit, pœnas hæreticorum non contraxit; & consequenter absolui potest à quolibet Confessario approbato, si Episcopus, vel Inquisitor sibi hunc casum non reseruauerit.*

2 *Qui vi & metu, vel dolo & fraudulenter finxit se hæreticum, Iudæum, &c. cùm non habeat errorem intellectus, non est verè & formaliter hæreticus, & ita non est comprehensus in bulla Cœnæ Domini, atque adeò neque innodatus censuris, & pœnis illius.*

3 *Idem ob eandem rationem dic de illis, qui propositiones hæreticas, blasphemias, vel verba hæreticalia effuderunt, qui Sanctorum imagines illuserunt, qui carnes tempore prohibito comederunt, qui Mahumeto cultum vel reuerentiam exhibuerunt, & similes, si fecerunt hæc metu compulsi, vel lucri spe adducti, vel ira, aut quacunque alia passione moti, nullum errorem ad fidem rectam in animo fouentes.*

4 *Limita prædicta habere locum in foro interno, secus autem est in foro externo, quia Ecclesia non iudicat de occultis, & propterea prædicti puniuntur ab Inquisitoribus, iisque denunciandi sunt ab iis qui peccatum eorum externum nouerunt, & aliunde nesciunt eorundem animum catholicum semper mansisse.*

1 RESpondetur ex dictis, quod pœnas hæreticorum non contrahat, & consequenter absolui possit à quolibet Confessario approbato (si Episcopus, vel Inquisitor sibi non reseruauerit) is qui vi & metu, vel dolo & fraudulenter finxit se hæreticum, Maurum, Iudæum, vel idololatram, atque adeò grauiter contra fidei professionem externã peccando exteriùs fidem negauit.

2 Probatur, quia ex dictis iste talis, cùm non habeat errorem intellectus, non est verè & formaliter hæreticus, & consequenter non est comprehensus in bulla Cœnæ Domini, atque adeò nec innodatus censuris & pœnis illius: ac ita contra Caietanum *in* 2.2. *quæst.* 12. *art.* 2. *in fine*, docent communiter Doctores, Suarez *de fide, disp.* 14. *sect. vlt. num.* 3. Less. *de iust. & iur. lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 2. *num.* 11. Fagundez *præcept.* 1. *lib.* 8. *cap.* 8. *num.* 39. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 7. *n.* 8. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 22. *cap.* 6. *num.* 164. Syluius *in* 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 3. *conclus.* 2. Valerus *verb. hæresis, difficult.* 2. *num.* 1. Homobonus *part.* 1. *tract.* 7. *cap.* 1. *quæst.* 4. Gyptius *de casib. reseruat. cap.* 6. *casu* 4. *num.* 83. & 84. Zanardus *part.* 2. *præcept.* 1. *cap.* 11. Granadus *in* 2.2. *controuers.* 1. *tract.* 15. *disp.* 13. *n.* 14. & Mercerus *de sacrament. in* 3. *part. q.* 66. *art.* 9. *n.* 4. Videri etiam poterit Bañez *in* 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 4. & Torreblanca *de magia, lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 90.

3 Idem ob eandem rationem dico de iis qui propositiones hæreticas, blasphemias, vel verba hæreticalia effuderunt, qui Sanctorum imagines illuserunt, qui carnes tempore prohibito comederunt, qui Mahumeto cultum, vel reuerentiam exhibuerunt, & similes, si fecerint hæc metu compulsi, vel lucri spe adducti, vel ira, aut quacunque alia passione moti, nullum errorem in fidem rectam in animo fouentes.

4 Non obstat, quod tales homines in foro externo puniantur ab Inquisitoribus tanquam hæretici, id enim est ex eo, quia præsumuntur fidei dissensum internum habuisse, atque adeò hæreticos esse; cùm signa talia externa dederint, & Ecclesia non iudicet de internis, sed solùm de externis. Quapropter ob eandem rationem ab aliis etiam, qui peccatum externum nouerunt, & aliunde nesciunt eorundem animum catholicum semper mansisse, pro hæreticis haberi debent, atque adeò Inquisitoribus denunciari: sed in foro interno, cùm reuerà hæretici non sint (nam errorem intellectus non habent, vti dicebam) à quolibet Confessario approbato, si Episcopus vel Inquisitor sibi non reseruauerint, absolui possunt, quia propter rationem dictam non incidunt in censuras, & pœnas Bullæ cœnæ, & in reseruationem illius: siquidem censuræ & pœnæ delictum aliquod afficientes, cùm vtpote odiosæ, strictam habeant interpretationem, non contrahuntur nisi ob delictum verum & ex omni parte perfectè consummatum.

SECTIO III.

COROLLARIVM SECVNDVM.

Quid dicendum de illo qui dubius est in fide.

SVMMARIVM.

1 *In fide dubius seu pendulus, neque incidit in pœnas hæreticorum, neque peccat, si de credendo præceptum non vrgeat, quamuis determinatè neque assentitur, neque dissentitur.*

2 *Hæresis propriè, strictè, seu perfectè sumpta est error contrarius fidei, seu assensus positiuus falsus contra fidem, qui non est in illo qui solùm dubitat modo supradicto.*

3 *Textus in cap. 1. de hæreticis, vbi dicitur, dubium in fide esse hæreticum seu infidelem, intelligi debet de illo qui est dubius conscientia dubia obiectiuè, qui propriè hæreticus est, non autem de eo qui est dubius conscientia dubia formaliter, qui non est propriè hæreticus.*

4 *Inter hæreticos nati & educati orthodoxam Religionem ignorantes, dubitare interim licitè possunt, donec instruantur, & donec argumenta, seu credibilitatem fidei nostræ rectè apprehendant, quia alioquin relinquendo sectam in qua nati sunt & educati, imprudenter agerent.*

5 *Scrupulus adhuc ab iis eximendus est, qui de fide catholica dubitare se putant, eo quòd hæreticæ cogitationes ipsis occurrere consueuerint: nam si eas seriò detestentur, & nunquam in animum venire sibi velint, & protestationem faciant, nunquam se eis consensum præstituros, non possunt de culpa damnari, quia apud Deum habent materiam magis merendi. Vide quomodo patientibus prædictas cogitationes sit occurrendum.*

RESpondetur etiam ex dictis, quod neque incidat in pœnas hæreticorum is, qui solùm est dubius, seu pendulus in fide. 1

Probatur etiam ex dictis, quia cùm non adsit neque assensus, neque dissensus positiuus contra fidem, non est propriè hæreticus hæresi ex omni parte perfectè consummata, contra quam solam pœnæ hæreticorum imponuntur. Hæresis enim propriè, strictè, seu perfectè sumpta est error contrarius fidei, seu assensus positiuus falsus contra fidem, qui non est in illo qui solùm dubitat modo quo supra dicebam, atque ita docet Canus *de loc. theol. lib.* 12. *cap.* 9. Malder. 2. 2. *q.* 11. *art.* 2. *memb.* 2. *§. respondeo*, Sà *verb. hæresis, n.* 1. Sanch. *lib.* 2. *moral. c.* 7. *n.* 12. Tann. *in* 2. 2. *disp.* 1. *q.* 8. *n.* 109. Portell. *in addit. ad dub. Regul. verb. hæresis, n.* 4. & Purean. *in* 1. 2. *q.* 11. *art.* 2. *dub.* 2. etsi dissentiant alij, quos refert Sanch. *vbi suprà*, 2

& prætereà Suar. *de fide, disp.*19. *sect.*4.*n.*10. Coninch. *disp.*18.*dub.*7.*concl.*6.*n.*102. Farinac. *de hæresi, quæst.*178. §.4.*n.*90. Barbosa *de potest. Episc. allegat.*40.*n.*16. Molfes. *in summa, tom.*1.*tract.*8.*n.*44. Lorca *in* 2.2.*quæst.*11. *art.*2.*disp.*42. *num.*5. Fabr. *de sacram. Ordin. distinct.*25. *quæst.*5.*disp.*3. *cap.*44.*num.*112. Villalob. *tom.*2.*tract.*1. *dub.*10. *n.*3. Syluius *in* 2.2. *quæst.*11. *art.*1. & Homob. *part.*2.*tract.*11.*cap.*9.*q.*16. Qui tamen loquuntur, si quis sit dubius in fide vt quod, seu conscientia dubia obiectiuè, non autem si quis sit dubius vt quo, seu conscientia dubia formaliter, quia tunc neque etiam peccabit, iuxta ea quæ dicebam supra *dubit.*6. *&* 7.

3 Non obstat quod Stephanus Papa *in cap.*1. *de hæret.* dicat dubium in fide esse hæreticum, seu infidelem.

Respondetur enim id esse verum priuatiuè & impropriè, non autem positiuè & propriè, ita vt sufficiat ad contrahendas pœnas hæreticorum: vel id esse verum præsumptiuè, & quoad forum externum, non autem verè, & quoad forum internum. Vide quæ dicebam *citata dubit.*6. *&* 7.

4 Aduerte tamen hîc, quod ij qui inter hæreticos nati & educati Orthodoxam Religionem ignorant, dubitare interim licitè possunt donec instruantur, & donec argumenta, seu credulitatem fidei nostræ rectè apprehendant, vt colligitur ex August. *epist.* 162. & tenet Valentia *tom.*3.*disp.*1.*q.*10.*punct.*4. Sanch. *lib.*2.*moral.c.*1.*n.*8. & ratio est, quia alioquin relinquendo sectam in qua nati & educati sunt, imprudenter agerent; ideoque dubitatio & virtuale iudicium ipsorum de incertitudine fidei nostræ cum pertinacia iunctum non esse videtur, quemadmodum iunctum est in illis qui nati & educati
5 sunt in fide Orthodoxa. His tamen adhuc eximendus est scrupulus, si de fide Catholica dubitare se putent, eo quod hæreticæ cogitationes ipsis occurrere consueuerint: nam si eas seriò detestentur, & nunquam in animum venire sibi velint, & protestationem faciant, nunquam se eis consensum præstituros, non possunt de culpa damnari, quin apud Deum habent materiam magis
6 merendi. Quapropter expediens erit, quod ipsi plerumque tales cogitationes, seu tentationes, tanquam ad consensum suum extorquendum inefficaces, gratia Dei contemnant. Quamuis in quibusdam hominibus prædictæ tentationes à Deo permittantur propter eorum scelera, præsertim impunitatis: quibus proinde suadendum est, vt vitam corrigant, quia sic ipsorum fides, atque fiducia in Deum constantior erit.

SECTIO IV.

COROLLARIVM TERTIVM.

Quid dicendum de eo qui errorem contra fidem, etiam positiuum (non determinatè tamen) committit in interno, etiamsi perfectè explicet in externo? Vbi etiam Hæreticorum pœnæ recensentur.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum in pœnas neque incidit, quia neque peccat, saltem mortaliter is, qui errorem contra fidem, etiam positiuum, non determinatè tamen, sed propter motum primo primum, vel primo secundum in interno committit, etiamsi perfectè explicet in externo.*

2 *Hæresis propter imperfectionem actus non est ex omni parte perfectè consummata: & propter eandem rationem non adest tunc peccatum mortale, neque pertinacia. Quæ duo requiruntur ad incurrendas hæresis pœnas.*

3 *Hæresis prima pœna est excommunicatio maior.*

4 *Secunda est irregularitas.*

5 *Tertia est iuris infamia.*

6 *Quæ pœna extenditur ad hæreticorum filios vsque ad secundam generationem ex linea paterna, & vsque ad primam generationem ex linea materna.*

7 *Item extenditur ad hæreticorum fautores: & ad eam incurrendam requiritur Iudicis sententia, saltem criminis declaratoria.*

8 *Quarta est confiscatio omnium bonorum à die commissi criminis.*

9 *Quinta est, quod hæretici, & ipsorum fautores, si per annum in excommunicatione persliterint, fiunt intestabiles, ita vt testandi facultatem liberam non habeant, neque ad hæreditatis successionem admittantur.*

10 *Quæ pœna etiam contra percussores Cardinalium S.R.E. decernitur.*

11 *Ad prædictam pœnam incurrendam requiritur sententia criminis declaratoria.*

12 *Testamentum, donationes, & alia alienationes factæ ab hæreticis, & similibus criminosis, quorum bona ipso iure confiscationi subduntur, ante condemnationem de hæresi valent & subsistunt; sed superueniente sententia reuocantur & rescinduntur.*

13 *Couarruuias reijcitur a Doctoribus, vbi tanquam probabilius defendit, quod sodomita cùm sit infamis, & omnium bonorum dominio priuatus, etiam ante condemnationem testari & disponere non possit.*

14 *Sexta pœna contra hæreticos est priuatio patriæ potestatis in filios, etiam ante Iudicis sententiam declaratoriam criminis.*

15 *Hæreticorum serui & alij subditi personali obligatione soluuntur.*

16 *Limita prædictas pœnas locum non habere in Lutheranis, Caluinistis & similibus hæreticis, qui licet ab Ecclesia Romana recesserint, tamen ob fœdus cum illis existens, Summo Pontifice permittente & tacitè consentiente, filios suos in potestate retinent, &c.*

17 *Septima pœna est priuatio Ecclesiasticorum beneficiorum ac dignitatum: item publicorum officiorum, quæ pœna incurritur ipso iure, quamuis contrarium satis probabiliter doceat Castrus.*

18 *Octaua pœna est mortis supplicium, si hæresim abiurare nolint, aut relapsi sint. Et meritò, quia hæresis est crimen perturbans Rempublicam, non minus quàm furtum, vel homicidium.*

19 *Pœnæ omnes contra hæreticos statutæ in iure, etiam in apostatis locum habent, non autem è contra.*

20 *Apostasia à fide, quæ est omnium grauissima, se habet in ordine ad hæresim, tanquam quid maius, seu quid extensius ad minus extensum.*

21 *Apostata dicitur qui Christum & fidem Catholicam, quam susceperat, penitus abnegat: Hæreticus verò non penitus, sed secundum vnum, vel alterum articulum, vel plures.*

RESpondetur ex dictis, quod neque incidat in pœnas hæreticorum, quin neque peccet, saltem mortaliter, is qui errorem contra fidem, etiam positiuum (non determinatè tamen, sed per motum primo primum, vel primo secundum) committit in interno, etiamsi perfectè explicet in externo. 1

Probatur, quia propter imperfectionem actus non est tunc hæresis ex omni parte perfectè consummata. 2

Confirmatur, quia propter eandem rationem non adest tunc peccatum mortale, neque pertinacia, quæ duo requirunt & supponunt hæresis pœnæ: quarum

Prima est excommunicatio maior, quæ habetur *in cap. ad abolendam, cap. excommunicamus* 1. *&* 2. *de hæreticis, & cap. quicumque, eodem tit. in* 6. eaque nunc Pontifici reseruatur in bulla Cœnæ Domini, de qua Sanch. *lib.*2. *moral. cap.*9. 3

Secunda est irregularitas, sicuti colligitur ex *cap. saluberrimum, & cap. conuenientibus,* 1.*q.*7. & tradunt Doctores, quos sequitur Layman *lib.*1. *tract.*4. *de censur. part.*5.*cap.*4.*n.*12. iuxta ea quæ dicam infra *num.*17. 4

Tertia

Tertia est iuris infamia, sicut habetur *ex Anthent. Gazaros, Cod. de hæretic. cap. infamis 6. q. 1. cap. alieni 2. quæst. 7. cap. infamibus, de Reg. iur. cap. excommunicamus 1. de hæretic. cap. 2. §. Hæretici, & cap. vt commissi, eodem tit. in 6.* Huic pœnæ annectitur inhabilitas ad omnem honorem, dignitatem, officium, & actionem ciuilem, vt scilicet hæreticus non possit esse iudex, nec testis, nec Actor, nec Tabellio, nec quid simile, quia hæc omnia prohibentur infami, *cap. infamibus, de Regul. in 6. & l. 2. Cod. de dignitatib.* & nominatim etiam prohibentur hæretico, *l. quoniam, Cod. de hæretic. l. si pupilli, §. videamus, de negot. gest. cap. Excommunicamus 1. de hæret. cap. Quicumque, & cap. Cum secundùm leges,*
6 *eodem tit. in 6.* iuxta ea, quæ dicam infrà *n. 17.* Quæ pœna extenditur ad hæreticorum filios vsque ad secundam generationem ex linea paterna, & vsque ad primam generationem ex linea materna, *l. quisquis, Cod. ad leg. Iuliam maiest. & cap. quicumque, & cap. statutum 15. eodem tit. in 6.* Item extenditur ad hæreticorum fautores, *cit. §. hæretici*, qua de re Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 13.* &
7 Sanchez *loc. suprà cit. cap. 26. num. 1.* vbi ait, quod ad hanc pœnam incurrendam requiratur iudicis sententia, saltem criminis declaratoria.

8 Quarta est confiscatio omnium bonorum à die commissi criminis, *l. Manichæos, l. cognoscimus, l. Arrianos, Cod. de hæret. Anthent. idem est, Cod. eodem tit. c. Iudæi, 1. q. 4. c. vergentis, de hæret. & c. cum secundùm, de hæreticis, in 6.* qua de re Syluest. *verb. hæresis 1. num. 14.* Sanchez *cap. 14. & seqq.* Vasquez *p. 2. disp. 169.* Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 7. q. 8.* & Simanch. *de cathol. instit. tit. 9. n. 7.* Huic pœnæ annectitur alia similis, quæ est priuatio omnis dominij temporalis, iurisdictionis, & omnis debiti, quod ex fidelitate priùs quocumque titulo debebatur, *cap. vlt. de hæretic.* iuxta ea quæ dicam *infrà, n. 19.* Pœna priuationis bonorum extenditur etiam ad filios hæreticorum: sic enim bona à Parentibus Hæreticis auferuntur, vt filij, & hæredes eorum iis maneant perpetuò spoliati: quod non fiebat de iure antiquo; quia tunc bona parentum hæreticorum applicantur filiis hæreticis, *l. Manichæos, l. cognonimus, Cod. de hæretic. Anthent. idem est, eod. Cod. & cap. Iudæi, 1. quæst. 4.* At de iure nouo nunc applicantur fisco, *Anth. Gazaros, leg. vlt. Cod. de bonis proscript. cap. vergentis, de hæret. & cap. cum secundùm leges, eod. tit. in 6.*

9 Quinta est, quod hæretici, & ipsorum fautores, si per annum in excommunicatione perstiterint, fiunt intestabiles, ita vt testandi facultatem liberam non habeant, neque ad hæreditatis successionem admittantur,
10 *cap. Excommunicamus, de hæreticis 1.* Quæ pœna etiam contra percussores Cardinalium Sanctæ Romanæ Ec-
11 clesiæ decernitur *in cap. felicis, de pœnis, in 6.* Requiritur tamen ad talem pœnam contrahendam sententia criminis declaratoria, ante quam, si testamentum factum fuerit ab hæretico, valet, & subsistit illud, ta-
12 metsi superueniente postea sententia, infirmetur. Sic etiam donationes, & aliæ alienationes factæ ab hæreticis, & similibus criminosis (quorum bona ipso iure confiscationi subduntur) ante condemnationem de hæresi valent, & subsistunt, tametsi postea, superueniente similiter sententia, reuocentur, & rescindantur, qua de re Sanchez *lib. 2. moral. cap. 24. n. 3.* Molin. *tom. 1. tract. 2. de iust. disp. 95.* & alij contra Couarruuiam *in Clem. si*
13 *furiosus, part. 1. §. 1. n. 6.* Vbi tanquam probabilius defendit, quod sodomita, cum sit infamis, & omnium bonorum dominio priuatus, etiam ante condemnationem, testari, & disponere non possit.

14 Sexta est priuatio patriæ potestatis in filios, etiam ante iudicis sententiam declaratoriam criminis, iuxta Textum *in cap. 2. §. vltimo, de hæretic. in 6.* iuncta glossa
15 *verbo desierint.* Qua ratione, etiam serui, & alij subditi personali obligatione soluuntur, Sanch. *cit. cap. 24.* & habetur expressè *in cap. vlt. de hæreticis, ibi: Absolutos se nouerint à debito fidelitatis, dominij, & totius obsequij, quicumque lapsis manifestò in hæresim aliquo pacto quacumque firmitate vallato tenebantur.* At hæ, & aliæ 16
huiusmodi pœnæ locum non habent in Lutheranis, Caluinistis, & similibus hæreticis, qui licet ab Ecclesia Romana recesserint, tamen ob fœdus cum illis existens, summo Pontifice permittente, & tacitè consentiente, filios suos in potestate retinent, aliisque iuribus & immunitatibus ciuilibus, quamuis non item Ecclesiasticis, vnà cum Catholicis fruuntur.

Septima est priuatio Ecclesiasticorum beneficiorum, 17
ac dignitatum, item publicorum officiorum, & inhabilitas ad ipsa, *cap. vt commissi, §. priuandi, de hæretic. in 7. cap. didicimus, cap. pudenda, 24. quæst. 1. cap. præter, 32. dist. cap. quo iure, dist. 6. cap. ad abolendam, & cap. excommunicamus, 1. de hæret.* Quæ pœna incurritur ipso iure, sicuti ex communiori sententia docet Nauarrus *lib. 5. conf. 6. de hæretic. edit. 2.* Rodriq. *in summa, tom. 1. c. 130. num. 3.* Azorius *tom. 1. lib. 8. cap. 13. quæst. 8.* Flamma *de resignat. benefic. lib. 3. quæst. 1. n. 32.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 26. num. 6.* quamuis contrarium satis probabiliter doceat Castrus *lib. 2. de hæretic. punit. cap. 9.* Vasquez *1. 2. disp. 172. cap. 1. num. 11.* & Simanch. *de cathol. instit. tit. 46. num. 72.*

Octaua est (si hæresim tanquam impœnitentes, & 18
incorrigibiles abiurare nolint, aut relapsi sint) mortis supplicium, sicuti habetur *in l. Manichæos, l. Arriani, & in Codice Theodosiano leg. 36. de hæretic. in cap. ad abolendam, in cap. sicut ait, in cap. excommunicamus 1. de hæret. in cap. super eo, & in cap. vt commissi, eodem tit. in 6.* & testantur Doctores apud Iul. Clar. *lib. 5. sententiarum, § hæresis, num. 7.* & meritò, quia hæresis est crimen perturbans Rempublicam non minùs quàm furtum, vel homicidium, &c. qua de re Becanus *c. 15. quæst. 6.* Videri etiam poterit Couar. *var. lib. 2. cap. 8.* & Simancas *tit. 29.*

Sunt & aliæ pœnæ contra hæreticos statutæ, de quibus infrà *dubit. 49. & seqq.*

Aduerte tamen hîc, quod omnes pœnæ, quæ in 19
iure contra hæreticos decretæ sunt, etiam in apostatis locum habent, non autem è contra: sic communiter Canonistæ *in cap. 1. de apostatis*, & Syluest. *verb. Apostasia, num. 2.* Caietanus *eodem verbo*, Valentia *tom. 3. disp. 1. quæst. 12. punct. 1.* Azor. *tom. 1. lib. 8. c. 21. quæst. 7.*
Sanchez *lib. 1. moral. cap. 7. num. 18.* Et ratio est, quia 20
apostasia à fide, quæ est omnium grauissima, se habet in ordine ad hæresim, tanquam quid maius ad minus, seu quid extensius ad minus extensum, non solùm si consideretur per ordinem ad terminum à quo, quatenus scilicet est recessus à vera fide (siquidem apostata 21
dicitur, qui Christum, & fidem catholicam, quam susceperat, penitus abnegat: Hæreticus verò non penitus & omninò, sed secundùm vnum, vel alterum articulum, vel plures) verùm etiam, si consideretur per ordinem ad terminum ad quem, quia sic inuoluit Iudaismum, Paganismum, vel Atheismum: quæ infidelitates, cùm specie distinguantur inter se, à redeuntibus ad Ecclesiam in confessione Sacramentali explicari debent.

SECTIO V.

COROLLARIVM QVARTVM.

Quid dicendum de eo, qui errorem contra fidem, etiam positiuum, ex ignorantia tamen quamuis crassa, committit in interno, etiamsi perfectè explicet in externo?

SVMMARIVM.

1 *Committens errorem contra fidem etiam positiuum, ex ignorantia tamen, quamuis crassa in interno, etiamsi perfectè explicet in externo, neque incidit in pœnas hæreticorum, & consequenter absolui*

 potest

potest à quolibet approbato Confessario, si Episcopus, vel Inquisitor sibi non reseruauerit.

2 *Hæresis non est propriè, seu ex omni parte perfectè consummata, si non adsit pertinacia.*

3 *Pertinacia consistit in hoc, vt quis sciens, & aduertens resistere velit testimonio, & auctoritati Ecclesiæ proponentis, quæ resistentia fit per voluntatem non subdendi iudicium suum iudicio Ecclesiæ.*

4 *Errans in doctrina fidei non est hæreticus donec instruatur quid doceat Ecclesia, eligatque potiùs Ecclesiæ resistere, quam à propria sententia recedere.*

5 *Qui quamdiu voluntate perseuerat in proposito subjiciendi iudicium suum iudicio Ecclesiæ, non potest errare pertinaciter, atque adeò non esse propriè hæreticus.*

6 *Fidei assensus sicut petit, vt habita notitia propositionis Ecclesiæ, qua aliquam veritatem de fide proponat, voluntate quis se accommodando inclinet intellectum ad assentiendum: sic è contra hæresis propriè sumpta petit, vt dubia eadem notitia, voluntate quis se opponendo inclinet intellectum ad dissentiendum.*

7 *Ignorans si quis etiam vincibiliter se contra sensum Ecclesiæ proponentis aliquid opinari, contrarium credit, licèt grauiter peccet peccato quod quidem ad hæresim reducitur, seu indirectè ad hæresim spectat, non est tamen propriè hæreticus, vel infidelis.*

8 *Ignorantia vincibilis licèt excuset hominem à peccato hæresis, non tamen excusat à peccato homicidij, vel furti, &c. quia scientia, seu cognitio in peccato homicidij, vel furti, &c. non est circumstantia requisita ex parte obiecti, sed tantùm conditio requisita, vt actus sit liber, & humanus: At in peccato hæresis cognitio propositionis Ecclesiæ est circumstantia substantialiter requisita ex parte obiecti, sicut in sacrilegio est locus sacer.*

9 *Pertinacia, quæ ad hæresim propriè sumptam requiritur, sumitur ex scientia, seu cognitione, qua quis nouit opinionem suam esse propositioni Ecclesiæ catholicæ contrariam.*

10 *Ad pertinaciam non requiritur, vt quis de suo errore scienter admisso admoneatur, & ipse adhuc velit in illo persistere, sed sufficit, si scienter erret contra id quod ab Ecclesia definitum esse opinatur.*

11 *Ad pertinaciam satis quidem probabiliter ad mentem aliorum non sufficit, vt quis de suo errore ignoranter admisso, à viris grauissimis, etiam ab Inquisitoribus, vel à proprio Episcopo moneatur. Nam si adhuc post monitionem arbitretur doctrinam suam non esse contra sensum Ecclesiæ, eosque viros oppositum sentientes errare, non est formaliter, & propriè hæreticus, quamuis in foro externo hæreticus præsumatur.*

12 *Pertinax non est, atque adeò non est propriè hæreticus in prædictorum sententia, nisi quis credat se contra Ecclesiæ doctrinam opinari.*

13 *Excipe nisi putet se opponi Concilio cum Capite, vel Pontifici, quorum est rem de fide definire, & quibus opponi, est scienter toti Ecclesiæ aduersari.*

1 Respondetur ex dictis, quod neque incidat in pœnas hæreticorum, & consequenter absolui possit à quolibet approbato confessario (si Episcopus, vel Inquisitor sibi non reseruauerit) is qui errorem contra fidem, etiam positiuum, ex ignorantia tamen, quamuis crassa, committit in interno, etiamsi perfectè explicet in externo.

2 Probatur, quia cum non adsit tunc pertinacia, non est propriè, seu ex omni parte perfectè consummata hæresis, atque ita clarè colligitur ex *Clement.* 1. §. *Porrò, de summa Trinit. & fide cathol.* ibi: *Quisquis defendere, seu tenere pertinaciter præsumpserit*, & docent communiter Doctores, Canus *lib.* 12. *de loc. Theolog. cap.* 9. Petr. Nauarr. *de restitut. cap.* 4. *dub.* 9. *num.* 9. Corduba *lib.* 1. *q.* 17. 6. 7. Torres *de Trinit. q.* 32. *art.* 4. Sayr. *lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 15. Nauarr. *in summa, prælud.* 1. *n.* 17. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 7. *a.* 3. Curiel. 1. 2. *quæst.* 76. *art.* 4. *dub.* 2. § 3. Zumel *ibidem, disp.* 1. Suar. *de fide, disp.* 19. *sect.* 3. *n.* 8. Bañez 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 2. *coroll.* 2. Aragon. *ibidem*, *art.* 2. Castr. *lib.* 1. *de iusta hæretic. punit. cap.* 2. & *lib.* 2. *cap.* 8. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 14. *quæst.* 9 Vasquez 1. 2. *disp.* 126. *cap.* 1. Rodriquez 1. *p. sum. cap.* 130. *n.* 2. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 7. *n.* 22. & Pasqualigus *decis.* 162. Quamuis contrarium teneant Sotus *in* 4. *dist.* 22. *q.* 2. *art.* 3. Lorca 2. 2. *q.* 11. *disp.* 41. *n.* 15. Lopez 2. *part. instruct. cap.* 20. Palat. *in* 3. *dist.* 25. *disp.* 2. & Toletus *lib.* 1. *cap.* 19.

Hæc autem pertinacia consistit in hoc, vt quis sciens, 3
& aduertens resistere velit testimonio, & authoritati
Ecclesiæ proponentis, quæ resistentia fit per voluntatem
non subdendi iudicium suum iudicio Ecclesiæ, sicuti
desumitur ex Augustino *lib.* 4. *de baptism. contra Donatistas, cap.* 16. vbi ait, quod is, qui errat in doctrina 4
fidei, non sit hæreticus, donec instruatur quid doceat
Ecclesia, eligatque potiùs Ecclesiæ resistere, quam à
propria sententia recedere.

Et in hoc cum Augustino concordant S. Thom. & 5
cæteri Scholastici, & probatur à contrario, quia quamdiu quis voluntate perseuerat in proposito sui subjiciendi
iudicium suum iudicio Ecclesiæ, non potest errare pertinaciter, atque adeò non est propriè hæreticus. Ergo
signum est, quod pertinacia requirat voluntatem contrariam, quia quod potius in illa consistat formaliter.
Tum quia hæresis propriè sumpta importat errorem
fidei contrarium. Ergo sicut assensus fidei petit, vt 6
habita notitia propositionis Ecclesiæ, qua aliquam
veritatem de fide proponat, voluntate quis se accommodando inclinet intellectum ad assentiendum, sic è
contra hæresis propriè sumpta petit, vt habita eadem
notitia, voluntate quis se opponendo inclinet intellectum ad dissentiendum. Sed ignorans etiam ignorantia
crassa non se opponit testimonio, & authoritati Ecclesiæ proponentis: Ergo. Minor probatur, quia nunc
quis videtur se opponere, atque adeò offendere authoritatem alicuius dicentis, cùm scienter dictis illius aduersatur: Nam si ignoranter, etiam contra suum ma- 7
gistrum dicentem opinetur, non dicitur eius authoritati per incredulitatem derogare. Ergo similiter, si quis
ignorans etiam vincibiliter, se contra sensum Ecclesiæ proponentis aliquid opinari, contrarium credit,
licèt grauiter peccet peccato, quod quidem ad hæresim
reducitur, seu indirectè ad hæresim spectat, non est
tamen propriè hæreticus, vel infidelis.

Cæterùm ratio cur ignorantia vincibilis excuset ho- 8
minem à peccato hæresis, non autem à peccato homicidij, vel furti, &c. illa est, quia scientia, seu cognitio in peccato homicidij, vel furti, &c. non est circumstantia requisita ex parte obiecti, sed tantùm conditio requisita vt actus sit liber & humanus. Ergo cùm ignorantia vincibilis non tollat voluntarium, vt *in* 1. 2. *quæst.* 6. *art.* 8. Consequens est, quod manente voluntario, & substantia homicidij, vel furti, &c. exterioris, sit peccatum eiusdem speciei, ac si homicidium, vel furtum, &c. esset directè volitum, & scienter perpetratum. At in peccato hæresis cognitio propositionis Ecclesiæ est circumstantia substantialiter requisita ex parte obiecti, sicut in sacrilegio est locus sacer: Ergo sublata hac cognitione, etiamsi, vt erroris actus sit humanus, maneat voluntarium sufficiens, non tamen manet substantia erroris cum circumstantiis requisitis, vt sit peccatum propriè sumptæ hæresis, vel infidelitatis.

Itaque pertinacia, quæ ad hæresim propriè sump- 9
tam requiritur, sumitur ex hac circumstantia, quam
dicebam, scilicet ex scientia, qua quis nouit, opinionem suam esse propositioni Ecclesiæ catholicæ contrariam. Vnde

Infertur

10 Infertur primò, non requiri ad pertinaciam, vt quis de suo errore scienter admisso moneatur, & ipse adhuc velit in illo persistere: sed sufficit, si scienter erret contra id, quod ab Ecclesia definitum esse opinatur.

11 Infertur secundò ad mentem aliorum, & satis quidem probabiliter, non sufficere ad pertinaciam, vt quis de suo errore ignoranter admisso à viris grauissimis, etiam ab Inquisitoribus, vel à proprio Episcopo moneatur: Nam si ipse adhuc post monitionem arbitretur, doctrinam suam non esse contra sensum Ecclesiæ, eosque viros oppositum arbitrantes errare, non est formaliter, & propriè hæreticus; quia, in-
12 quiunt ipsi, nisi quis credat, se contra Ecclesiæ doctrinam opinari, non est pertinax, atque adeò non est propriè hæreticus, quantumuis, & à quouis (excipe
13 nisi puter, se opponi Concilio cum Capite, vel Pontifici, quorum est rem de fide definire, & quibus opponi est scienter toti Ecclesiæ aduersari) moneatur, quamuis in foro externo hæreticus præsumatur, atque ita colligitur ex capite *Ad abolendam*, *de hæretic.* & docet Canus *de loc. theolog. lib.* 12. *cap.* 5. Valentia 2. 2. *disp.* 1. *quæst.* 12. *punct.* 1. *difficult.* 4. Vasquez 1. 2. *disput.* 126. *cap.* 3. *num.* 7. Salas *ibidem*, *tract.* 17. *disput.* 7. *sect.* 7. *num.* 53. Sayrus *de censur. lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 17. Torres *de Trinit. quæst.* 32. *art.* 4. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 7. *n.* 25. Videri etiam poterit Bartol. *in l. tutor. ff. de suspect. tutorib.* Rebuff. *in Prax. benefic. Bull. Cœn. excommun.* 1. *art.* 1. *verbo Hæreticus*, *vers. quærat aliquis*, Peña 1. p. *commentar.* 26. *quæst.* 12. *num.* 14. Vgolin. *de censur. Pontif. reseru.* 2. *part. cap.* 1. §. 1. *num.* 10. & Pasqualigus *in citata decis.* 162. *&* 163.

SECTIO VI.

Corollarium Quintum.

Quid dicendum de eo, qui errorem contra fidem, etiam positiuum, & ex ignorantia affectata committit in interno, etiamsi perfectè explicet in externo?

SVMMARIVM.

1 *Committens errorem contra fidem, etiam positiuum, & ex ignorantia affectata, in interno, etiamsi perfectè explicet in externo, neque incidit in pœnas hæreticorum, & consequenter absolui potest à quolibet approbato confessario, nisi sit casus reseruatus Episcopo, vel Inquisitori.*

2 *Scientia determinationis Ecclesiæ in peccato hæresis propriè sumpta est circumstantia substantialiter requisita ex parte obiecti, & ideò dicta de ignorantia crassa, habent locum etiam in ignorantia affectata; sublata enim scientia, aufertur etiam hæresis substantia propriè sumpta.*

3 *Affectans ignorare quæ proponit Ecclesia, solùm ex negligentia, vel tædio illa addiscendi, sine dubio propriè hæreticus non est, neque hæreticorum pœnas contrahit, siquidem cum tali voluntate ignorandi quid doceat Ecclesia, rectè stare potest voluntas obediendi Ecclesiæ.*

4 *Ignorare etiam affectans, vt liberiùs, & absque scrupulo conscientiæ defendat opiniones, quæ sibi maximè placent, ne si fortè contingat illas esse contra sensum Ecclesiæ, necessitetur mutare, neque est propriè hæreticus, neque hæreticorum pœnas contrahit.*

5 *Virtualis voluntas obediendi rectè stare potest cum voluntate ignorandi præceptum.*

6 *Ignorare affectans quæ proponit Ecclesia ad hoc vt liberiùs, & absque remorsu conscientiæ erret in fide, & recedat ab Ecclesia, est propriè hæreticus, atque adeò si in externo proferat suam intentionem, contrahit hæreticorum pœnas, quia hic adest verè pertinacia, & talis ignorantia non minuit, sed potiùs auget peccatum.*

7 *Idem dic, si affectet ignorare ex falsa opinione, quam habet contra Ecclesiam, quia & in tali casu etiam adest verè pertinacia.*

Respondetur ex dictis, quod neque incidat in pœnas hæreticorum, & consequenter absolui possit à quolibet approbato Confessario, modo quo suprà dicebam, is qui errorem contra fidem (etiam positiuum, & ex ignorantia affectata) committit in interno, etiamsi perfectè explicet in externo. 1

Probatur, quia in ignorantia affectata locum habet eadem ratio, quam suprà dicebam de ignorantia crassa, quod scilicet in peccato hæresis propriè sumptæ sit circumstantia substantialiter requisita ex parte obiecti, scientia determinationis Ecclesiæ, qua scientia proinde sublata, aufertur etiam substantia hæresis propriè sumptæ, atque ita docet B. ñez 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 2. Aragon *ibidem*, *art.* 1. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 7 *conclus.* 4. Suarez *de fide*, *disp.* 19. *sect.* 3. *num.* 9. *& seqq.* Azor. *tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 14. *quæst.* 9. Farinac. *de hæresi*, *quæst.* 179. *n.* 29. *&* 30. Petr. de Ledesm. *in summ. tom.* 1. *tract.* 1. *cap.* 6. *difficult.* 2. Vasquez 1. 2. *disp.* 126 *cap.* 2. Pesant. 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 1. *disp.* 1. *conclus.* 5. dicens esse sententiam communem; Becanus *de fide*, *cap.* 14. *quæst.* 2. *num.* 16. & Santarellus alios referens *de hæresi*, *cap.* 1. *dub.* 5. *n.* 23. Contra Sotum *in* 4. *dist.* 22. *quæst.* 2. *art.* 3. Lorcam 2. 2. *quæst.* 11. *disp.* 41. *num.* 15. Lopez 2. *part. instruct. c.* 20. Valentiam 2. 2. *disput.* 1. *quæst.* 11. *punct.* 1. *difficult.* 4. ad 1. Sayrum *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 15. Canum *de locis theologic. lib.* 11. *cap.* 7. Zumel *part.* 2. *quæst.* 26. *art.* 4. *disp.* 1. Cordubam *in quæstionar. lib.* 1. *quæst.* 17. §. 1. Torres *de Trinit. q.* 32. *art.* 4. & Petr. Nauarr. *de restitut. lib.* 2. *cap.* 4. *part.* 2. *dub.* 8. *n.* 108: 2

sed vt distinctiùs in hac re procedatur.

Aduerte, quod si quis quæ proponit Ecclesia, affectet ignorare solùm ex negligentia, vel tædio illa addiscendi, propriè hæreticus non sit, atque adeò pœnas hæreticorum non contrahat. Ratio est, quia in tali casu non adest pertinacia, quæ ad hæresim propriè sumptam requiritur; siquidem cum tali voluntate ignorandi quid doceat Ecclesia, rectè stare potest voluntas obediendi Ecclesiæ, quotiescumque de illius definitione constiterit. 3

Aduerte secundò, quod si etiam affectet ignorare, vt liberiùs, & absque scrupulo conscientiæ defendat opiniones, quæ sibi maximè placent, ne fortè contingat illas esse contra sensum Ecclesiæ, necessitetur mutare, nec etiam sit propriè hæreticus, atque adeò nec etiam contrahat hæreticorum penas. Ratio, quia nec in tali casu interuenit pertinacia, quæ ad hæresim propriè sumptam requiritur. Nam & cum tali voluntate ignorandi rectè etiam stare potest virtualis voluntas obediendi Ecclesiæ, quotiescumque de illius definitione apparuerit: ideò enim talis homo vult ignorare quid doceat Ecclesia, quia non vult ab illius sententia recedere. Ergo excludit pertinaciam, atque adeò & hæresim propriè sumptam. Suar. *in cit. disp.* 19. *sect.* 3. *n.* 18: & alij passim. 4 5

Aduertè tertiò, quod si quis è contra affectet ignorare, quæ proponit Ecclesia, ad hoc vt liberiùs, & absque remorsu conscientiæ erret in fide, & recedat ab Ecclesia, sit (vti rectè docent Canus, Zumel, Valentia, & Petr. Nauarr. *in loc. suprà cit.*) propriè hæreticus, atque adeò si in externo talem suam intentionem profetatur, contrahat hæreticorum pœnas. Ratio est, quia in tali casu adest verè pertinacia contra Ecclesiam, cùm in dicto casu nolit homo se subjicere Ecclesiæ, quin sic magis voluntariè, saltem per modum obiecti, recedat ab Ecclesia, & talis ignorantia, vt in 1. 2. *quæst.* 6. *art.* 8. non minuat, sed potiùs augeat peccatum, Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 7. *n.* 23. Reginald. *tom.* 2. *lib.* 17. *cap.* 4. *quæst.* 2. *num.* 49. & Zumel 1. 2. *quæst.* 76. *art.* 4. *disp.* 1. 6

Idemque

Hic neque dico, si affectet ignorare ex falsa opinione, quam habet contra Ecclesiam, quia & in tali casu etiam adest verè pertinacia, cum & in tali casu etiam non sit paratus corrigi ab Ecclesia, quinimmò contemnit authoritatem Ecclesiæ, Sanch. *in cit. cap. 7. num.* 13. Vasq. 1.2. *disp.* 126. *cap.* 2. ad finem, & Turrianus *de fide*, *disp.* 55. *dub.* 2.

SECTIO VII.

COROLLARIVM SEXTVM.

Quid dicendum de eo, qui per dispositionem habitualem ita adhæret suæ opinioni, vt etiamsi sciret, illam esse contra Ecclesiam, adhuc in illa persisteret? Vbi etiam de eo, qui tenet aliquid ex conscientia erronea contra Ecclesiam.

SVMMARIVM.

1 *Dispositionis habitualis nomine auctor intelligit tantùm dispositionem quandam, per quam homo in actu primo ita se habet ad aliquid, vt si id esse contra Ecclesiam cognosceret, nihilominùs in sua opinione persisteret.*

2 *Is qui per dispositionem habitualem ita adhæret suæ opinioni, vt etiamsi sciret illam esse contra Ecclesiam, adhuc in illa persisteret, neque incidit in pœnas hæreticorum, neque peccat, saltem mortaliter, quia in tali casu non adest actualis pertinacia.*

3 *Per dispositionem habitualem generaliter non dicitur homo peccare, cùm multi homines sint in ea dispositione, vt si ipsis occurreret occasio peccati, in peccatum laberentur, non tamen propterea sint rei peccati.*

4 *Suarez doctrina, vbi ait, quod ignorantia vincibilis, etiam crassa, excuset quidem à peccato hæresis propriè sumptæ, si ignorantia sit antecedens, seu causa actus; at secus si sit concomitans: Et addit, quod neque ignorantia vincibilis excuset, si sit concomitans, &c. non probatur, & cur.*

5 *Ignorantia concomitans, & vincibilis duplex esse potest, habitualis tantùm, vt si quis ignoranter tenens aliquid contra fidem, in ea habituali dispositione sit, vt si sciret, id esse contra Ecclesiam, adhuc in sua sententia persisteret; ita tamen vt cùm hunc errorem in mente fouet, non habeat actu talem voluntatem, & hæc dispositio habitualis prorsus excusat à peccato hæresis.*

6 *Ignorans etiam inuincibiliter, credens aliquid contra definitionem Ecclesiæ, potest illa dispositio esse actualis, si v.g. habeat is in voluntate hunc actum: Etiamsi scirem, Ecclesiam aliud tenere, adhuc à mea sententia non recederem: & in tali casu homo esset verè, & propriè hæreticus.*

7 *Amplia, id verum esse, etiamsi contingat opinionem suam non esse contra definitionem Ecclesiæ, vt si quis v.g. falsò putans aliquid esse definitum ab Ecclesia, ipse tamen contrarium teneat.*

8 *Recedit ab Ecclesia is qui credit non esse vniuersaliter vera, quæ definita sunt ab Ecclesia; negat enim esse in proponendo Regulam infallibilem Ecclesiam, qui est vnus de Articulis fidei principalibus.*

9 *Atque ita contra Salam tenentem, quod talis homo, quamuis ob conscientiam erroneam non minus peccet quàm hæreticus, non sit propriè hæreticus, quia vt inquit ipse, nihil falsum credit contra Ecclesiam.*

10 *Neque iste in casu dicto incidit in excommunicationem Bullæ Cœnæ, & in alias hæreticorum pœnas, etiamsi ex conscientia erronea contra Ecclesiam proferat in externum, contra nonnullos motos ex eo, quod verè aliquid de fide, scilicet Ecclesiam esse certam Regulam fidei, neget exteriùs.*

11 *Ratio prædicta non benè applicatur, quia quamuis interiùs aliquid de fide neget, exterius tamen nihil contra fidem & Ecclesiam profert; quod necesse esset ad incurrendas pœnas.*

DIxi *per dispositionem habitualem*, quæ scilicet 1
non prouenit ex actu præterito, & prauo affectu actuali, quo quis proposuit sequi suam opinionem, etiamsi contraria esset Ecclesiæ: Hæc enim est manifesta actualis pertinacia, quæ ad hæresim propriè sumptam sufficiat; sed per dispositionem habitualem intellexi dispositionem quandam, per quam homo in actu primo ita se habet ad aliquid, vt si id esse contra Ecclesiam cognosceret, nihilominus in sua opinione persisteret. Hoc posito

Respondetur ex dictis, quod neque incidat in pœ- 2
nas hæreticorum, immò nec peccet, saltem mortaliter, is qui per dispositionem habitualem ita adhæret suæ opinioni, vt etiamsi sciret, illam esse contra Ecclesiam, adhuc in illa persisteret.

Probatur, quia cùm & in tali casu non adsit pertinacia actualis, neque in tali casu est ex omni parte perfectè consummatum peccatum hæresis, atque adeò secum non trahit pœnas hæreticorum, iuxta ea quæ suprà dicebam.

Confirmatur, quia generaliter per dispositionem 3
habitualem non dicitur homo peccare, cùm multi homines sint in ea dispositione, vt si ipsis occurrerit occasio peccati, in peccatum laberentur; non tamen propterea sint rei peccati.

Hinc mihi non probantur, quæ docet Suarez *in cit.* 4
tractat. de fide, disp. 19. *sect.* 3. *num.* 16. vbi ait, quod ignorantia vincibilis, etiam crassa, excuset quidem à peccato hæresis propriè sumptæ, si ignorantia sit antecedens, seu causa actus; at secus si sit concomitans. Et addit, quod neque ignorantia inuincibilis excuset si sit concomitans: & rationem assignat, quia tunc illa ignorantia est talis, vt secum admittat, immò requirat voluntatem non mutandi sententiam, etiamsi constet, Ecclesiam aliud docere: ab hac enim voluntate illa ignorantia habet, quod sit concomitans. Quapropter non est causa errandi, nec excludit modum assentiendi pertinaciter contra authoritatem Ecclesiæ. Ita Suarez.

At hæc, inquam, quæ docet Suarez, mihi non probantur, præsertim quod addit de ignorantia vincibili concomitante, quia cum ignorantia inuincibilis concomitans causet non voluntarium (vt *in* 1.2.*q.*6.*art.*8.) non apparet, quomodo actus cum huiusmodi ignorantia elicitus possit esse peccaminosus & malus, cum de intrinseca ratione peccati existat, vt sit voluntarium. Neque est id indistinctè verum de ignorantia vincibili concomitante; quia ex dictis ad peccatum hæresis propriè sumptæ non sufficit voluntarium in causa, seu indirectè, sed ignorantia vincibilis concomitans facit tantùm voluntarium indirectè. Ergo, &c.

Distinguendum igitur arbitror de affectu, seu dispositione ignorantis, ignorantia concomitanti, & vincibili; nam hæc duplex esse potest.

Primo modo habitualis tantùm, vt si quis ignoran- 5
ter tenens aliquid contra fidem, in ea habituali dispositione sit, vt si sciret id esse contra Ecclesiam, adhuc in sua sententia persisteret, ita tamen, vt cùm hunc errorem in mente fouet, non habeat actualem voluntatem. Et hæc dispositio habitualis prorsus excusat à peccato hæresis, quia vt suprà dicebam, per dispositionem istam habitualem non peccat homo, donec in actum secundum prodeat. Neque obstat, quod ignorantia sit vincibilis, quia hæc facit tantùm voluntarium

rium indirectè; quod non sufficit ad propriè sumptam hæresim, vt suprà etiam dicebam.

6 Secundo modo illa dispositio potest esse actualis, vt si quis ignoranter, etiam inuincibiliter credens aliquid contra definitionem Ecclesiæ, habeat in voluntate hunc actum: *Etiamsi scirem, Ecclesiam aliud tenere, adhuc a mea sententia non recederem*; & in tali casu homo esset verè, & propriè hæreticus, atque adeò pœnas hæreticorum contraheret. Ratiò, quia in tali casu adest vera, & propria pertinacia, vt rectè aduertit Suarez *in citata disput.* 19. *sect.* 3. *num.* 13. Et probatur, quia talis voluntas actu opponitur voluntati parendi Ecclesiæ, & illius authoritatem infallibilem non admittit, quin potius excludit.

7 Hoc autem, quod modò dixi, verum est, etiamsi contingat, opinionem suam non esse contra definitionem Ecclesiæ; vt si quis v. g. falsò putans, aliquid esse definitum ab Ecclesia, ipse tamen contrarium esse teneat. Ratio, quia cum sit adhuc in dispositione, siue affectu actuali persistendi in sua opinione (tametsi aduersetur Ecclesiæ) est etiam adhuc in vera, & perfecta actuali pertinacia contra Ecclesiam.

8 Confirmatur: quia hoc ipso, quod credit non esse vniuersaliter vera, quæ definita sunt ab Ecclesia, recedit ab Ecclesia, & negat esse in proponendo Regulam infallibilem Ecclesiam: qui est vnus ex articulis fidei principalibus.

9 Atque ita contra Salas. 1. 2. *tract.* 13. *disp.* 7. *sect.* 7. *in fin.* (tenentem, quod talis homo, quamuis ob conscientiam erroneam non minùs peccet, quàm hæreticus, tamen non sit propriè hæreticus; quia, vt inquit ipse, nihil falsum credit contra Ecclesiam; ad cuius authoris tamen fundamentum patet ex dictis) docent communiter Doctores, Bannez 2. 2. q. 11. *art.* 2. Aragon. *ibidem num.* 1. Castro *lib.* 1. *de inst. hæretic. punit. cap.* 9. Henriq. *lib.* 13. *de excommunicat. cap.* 17. *num.* 3. Corduba *lib.* 1. *q.* 17. Rodriq. *in Bull.* §. 9. *dub.* 2. *n.* 10. Sayr. *de censuris, lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 14. Alter. *ad Bullam Cœnæ, claus.* 1. *cap.* 2. *col.* 3. Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 7. *num.* 30. & Farinac. *de hæresi, q.* 179. §. 1. *n.* 2.

10 An autem iste talis in dicto casu incidat in excommunicationem Bullæ Cœnæ, & in alias hæreticorum pœnas, si quod tenet ex conscientia erronea contra Ecclesiam proferat in externum?

Respondetur, quod quamuis affirment Henriq. Sayrus, & Sanchez in locis suprà citatis, moti ex eo, quod verè aliquid de fide, scilicet Ecclesiam esse certam regulam fidei, neget exteriùs; Probabilius tamen sit oppositum.

11 Probatur, quia quamuis interiùs aliquid de fide neget, exteriùs tamen nihil contra fidem & Ecclesiam profert: Quod cùm pœnæ sint ab Ecclesia, & strictam habeant interpretationem, ad incurrendas pœnas Ecclesiæ requiritur; atque ita præter alios docet Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 10. & Simanch. *de catholic. Instit. tit.* 31. *n.* 6. in quo sensu saluari poterit Salas in loco suprà citat.

SECTIO VIII.

COROLLARIVM SEPTIMVM.

Quid dicendum de eo, qui diuinæ reuelationi priuatim sibi factæ pertinaciter, cùm illam esse à Deo, sufficientia indicia habeat, dissentitur?

SVMMARIVM.

1 *Dissentiens diuinæ reuelationi priuatim sibi factæ pertinaciter, cùm illam esse à Deo sufficientia indicia habeat, licet sit hæreticus, non tamen incidit in pœnas hæreticorum, neque in excommunicationem Bullæ Cœnæ.*

2 *Quicumque ob auctoritatem Dei reuelantis tanquam ob vnicum formale motiuum credendi, reuelatam sibi propositionem prudenter, ac piè credit; fidei diuinæ actum elicit; ita quicumque reuelationi sibi à Deo factæ, & sufficienter explicatæ imprudenter, & pertinaciter dissentit, formaliter oppositum ei actum infidelitatis exercet.*

3 *Reuelationem esse à Deo publicè, vel priuatim, non ad essentiales, sed ad accidentales fidei, & consequenter etiam infidelitatis differentias pertinere videtur.*

4 *Infidelitas, seu hæresis, propter quam pœnæ hæreticorum incurruntur, est error contra fidem ab Ecclesia propositam: & hæreticus, qui pœnas hæreticorum incurrit, est qui à sententiis, siue dogmatibus fidei ab Ecclesia propositis contumaciter recedit quod non contingit in casu, de quo agitur.*

5 *Dissentiens reuelationi sibi à Deo factæ, ita tamen vt neque rei reuelatæ, neque ipsius reuelantis claram, & intuitiuam notitiam habeat, non negat Deum in reuelando esse veracem (sic enim atheus esset) sed negat sibi factam reuelationem, quam tamen esse à Deo, sufficientibus indiciis cognoscere potest, esse veram, & certam; & sic patet responsio ad argumentum Sanchez.*

Respondetur ex dictis, quod licèt iste talis sit hæreticus, non tamen incidat in pœnas hæreticorum, vt in excommunicationem Bullæ Cœnæ, &c. 1

Prior pars probatur, quia quemadmodum (vt omittam quæ suprà dicebam) quicumque ob authoritatem Dei reuelantis, tanquam ob vnicum formale motiuum credendi, reuelatam sibi propositionem prudenter, ac piè credit, fidei Diuinæ actum elicit, ita quicumque reuelationi sibi à Deo factæ, & sufficienter applicatæ, imprudenter, ac pertinaciter dissentit, formaliter oppositum ei actum infidelitatis exercet. 2

Confirmatur, quia reuelationem esse à Deo publicè, vel priuatim, non ad essentiales (vt arbitratus est Sotus *lib.* 3. *de natura, & gratia, cap.* 11.) sed ad accidentales fidei, & consequenter etiam infidelitatis differentias pertinere videtur. Atque ita docet Suarez *disp.* 19. *de fid. sect.* 5. *n.* 11. Azor. *lib.* 8. *cap.* 9. *q.* 4. & complures alij, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 7. *num.* 22. contra nonnullos, quos sequitur Lorca 2. 2. *quæst.* 1. 1. *disp.* 39. *num.* 2. *& seqq.* 3

Posterior pars patet, quia ex dictis etiam infidelitas, seu hæresis, propter quam pœnæ hæreticorum incurruntur, est error contra fidem ab Ecclesia propositam: Et hæreticus, qui pœnas hæreticorum incurrit, est qui à sententiis, siue dogmatibus fidei ab Ecclesia propositis contumaciter recedit: Quod in nostro casu non contingit. 4

Atque ita præter alios docet Suarez *disp.* 19. *de fide, sect.* 5. *n.* 12. Corduba *lib.* 1. *q.* 17. §. 1. *dub.* 2. & Azor. *lib.* 8. *cap.* 9. *quæst.* 4. contra Vegam super Tridentinum *lib.* 9. *cap.* 3. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 7. *num.* 13.

Neque obstat, si dicas cum Sanchez: Qui negat articulum fidei ab Ecclesia propositum, is excommunicationem Bullæ Cœnæ, & alias pœnas hæreticorum incurrit: At qui reuelationi Diuinæ priuatim sibi factæ pertinaciter dissentit, is saltem virtualiter negat præcipuum articulum fidei ab Ecclesia propositum, scilicet Deum in dicendo esse veracem: Ergo, &c. 5

Respondetur enim, eum qui dissentit reuelationi sibi à Deo factæ, ita tamen, vt neque rei reuelatæ, neque ipsius reuelantis claram & intuitiuam notitiam habeat, non negare, Deum in reuelando esse veracem (sic enim atheus omninò & apostata esset, vtpote ipsam formalem rationem, & fundamentum fidei prorsus abiiciens) sed negare sibi factam reuelationem, quam tamen esse à Deo, sufficientibus indiciis cognoscere posset, esse veram, & certam.

SECTIO IX.

COROLLARIVM OCTAVVM.

Quid dicendum de eo, qui negat conclusionem Thologicam?

SVMMARIVM.

1 *Negans conclusionem Theologicam, neque incidit in excommunicationem Bulla Cœne, & in alias pœnas hareticorum, vt si quis agnoscat, quod Christus sit homo, neget tamen, quod sit risibilis.*

2 *Negans conclusionem Theologicam vt deductam, non est hareticus; sic enim non tam negat firmitatem testimonij Dei dicentis, quàm firmitatem forma syllogistica, quod hac scilicet non habeat firmitatem illationis.*

3 *Negans conclusionem Theologicam vt deductam etiam ex duabus pramissis de fide, v. g. si agnoscat per fidem, omnem hominem esse redemptum, & agnoscat etiam per fidem, Ioannem Baptistam esse hominem missum à Deo, negat tamen esse redemptum, neque est hareticus, licet in foro externo hareticus prasumatur in vtroque casu, quia tum pramissa naturaliter scita, & forma syllogistica firmitas sit euidenter nota, meritò in foro externo prasumitur non hanc firmitatem, sed potiùs alteram, vel etiam vtramque pramissam reuelantem negare.*

4 *Negans conclusionem Theologicam, vt explicatam per pramissam naturalem, & per for formam syllogisticam tanquam per conditionem applicantem, & sic, licet reuera sit hareticus, quia sic negat testimonium Dei dicentis, in quo etsi implicitè fundatur conclusio Theologica per pramissam naturalem & formam syllogisticam explicata, & sic sumpta materialiter: Attamen quia non explicitè est proposita ab Ecclesia, adhuc non contrahit hareticorum pœnas.*

5 *Inquisitores possunt procedere contra negantem conclusionem Theologicam, tanquam contra hareticum formaliter, si illam neget, vt explicatam, seu sumptam materialiter; secus si illam neget, vt deductam, seu sumptam formaliter; quia tunc poterunt procedere contra eum, tanquam contra suspectum de haresi tantum.*

1 RESpondetur ex dictis, quod neque incidat in excommunicationem Bullæ Cœnæ, & in alias pœnas hæreticorum is, qui negat conclusionem Theologicam, quæ v.g. ex vna propositione naturaliter scita, & ex altera per euidentem illationem deducitur: vt si quis agnoscat, quod Christus sit homo, neget tamen, quod sit risibilis.

2 Probatur quia vel negat is conclusionem Theolo-
gicam vt deductam, & sic non est hæreticus: sic enim
non tam negat firmitatem testimonij Dei dicentis, quàm
firmitatem formæ syllogisticæ, quod hæc scilicet non
3 habeat necessitatem illationis, ob quod neque est hære-
ticus is, qui negat conclusionem Theologicam, vt de-
ductam etiam ex duabus præmissis de fide, v.g. si agno-
scat per fidem, omnem hominem esse redemptum, &
agnoscat etiam per fidem, Ioannem Baptistam esse ho-
minem missum à Deo, neget tamen esse redemptum;
quamuis in vtroque casu hæreticus præsumatur, quia
cùm præmissæ naturaliter scitæ, & formæ syllogisticæ
firmitas sit euidenter nota, meritò in foro externo præ-
sumitur, non hanc firmitatem, vtpote euidentem, sed
potiùs alteram, vel etiam vtramque præmissam reuela-
4 tam, vtpote obscuram, negare: Ergo, &c. Vel negat is
conclusionem Theologicam, vt explicatam per præmis-
sam naturalem, & per formam syllogisticam, tanquam
per conditionem applicantem, & sic licèt reuera sit
hæreticus, quia sic negat testimonium Dei dicentis, in quo fundatur (etsi implicitè) conclusio Theologica, per præmissam naturalem, & formam syllogisticam explicata, & sic sumpta dicta conclusio Theologica materialiter; tamen quia sic adhuc non dicit is aliquid contra Ecclesiam, suppono enim, quod non sit illa explicata, seu explicitè proposita ab Ecclesia, sicuti est explicata, seu explicitè proposita ab Ecclesia hæc, *esse scilicet Christum risibilem*: & hæc altera, *naturam scilicet humanam Christi subsistere vna, eaque increata subsistentia*, adhuc non contrahit hæreticorum pœnas, quæ solùm sunt ab Ecclesia & non ab alio, sicuti supra dicebam.

Atque ita docet Suarez de fide *disp.19. sect. vlt. n.3.* Aragonius 2.2. *quæ. 11. art. 2.* Villalob. *in sum. tom.2. tract.1. diffic.10. n.6.* & Sanchez *lib.2. moral. cap.7. n.33.* contra Canum *lib.12. de locis Theolog. cap.9.* & Valent. 2.2. *disp.1. quæst.11. punct.1. diffic.3.* qua de re videri etiam poterit Bañez 2.2. *q.11. art.2. §. circa hoc*, & Corduba *quæst. 37. dub.3. notabil. 3. §. Id etiam.*

Respondetur ex dictis affirmatiuè, si neget conclusionem Theologicam, vt explicatam per præmissam naturalem, & formam syllogisticam, vel si vtraque præmissa est reuelata, at explicata per solam formam syllogisticam, seu si neget (quod idem est) conclusionem Theologicam sumptam materialiter, quia tunc est hæreticus formaliter, sicuti est hæreticus formaliter, si neget ipsam præmissam reuelatam, in qua dicta conclusio Theologica sumpta materialiter continetur quoad esse, & in qua dicta conclusio Theologica sumpta materialiter implicitè est à Deo reuelata: Hoc enim ipso, quod Deus v.g. explicitè reuelauit, Christum esse hominem, reuelauit implicitè Christum esse risibilem, vtpote quid, vel idem à parte rei cum humanitate, vel quid connexum cum illa: Quemadmodum etiam hoc ipso, quod Deus explicitè reuelauit, Christum esse hominem, implicitè reuelauit, Christum esse ens, substantiam, corpus animatum, animal, &c. vtpotè quid essentiali-
ter inuolutum in humanitate. Quapropter, cùm con- 5
clusio Theologica, vt explicata, seu sumpta materiali-
ter, modo quo suprà dicebam, fundetur in eodem testimonio Dei reuelantis, licèt implicitè, ac fundatur præmissa reuelata explicitè, fit quod si neget prædictam conclusionem sic sumptam, vti dicebam, sit hæreticus formaliter, sicuti est hæreticus formaliter, si neget præmissam reuelatam explicitè: Fundatur enim vtraque in eodem testimonio Dei reuelantis, licet solùm modo diuerso, scilicet quoad explicitum & implicitum.

Non tamen ex dictis etiam, est similiter hæreticus formaliter, si neget conclusionem Theologicam, vt deductam, seu sumptam formaliter; quia cùm tunc conclusio Theologica non tam fundetur in testimonio Dei reuelantis, quàm in præmissa naturali, & forma syllogistica, vel saltem si vtraque præmissa est reuelata, fundetur etiam similiter in forma syllogistica, quæ non est summæ certitudinis, sicuti summæ certitudinis est authoritas Dei reuelantis; & ex alio capite conclusio sumpta formaliter sequatur semper debiliorem partem, fit quod non sit similiter hæreticus formaliter, si neget conclusionem Theologicam sic sumptam, sit tamen suspectus de hæresi, quia cùm sic negans in foro externo non præsumatur negare præmissam naturalem, aut formam syllogisticam, quæ est euidens, vel si vtraque præmissa sit reuelata, in foro externo non præsumatur negare dictam formam syllogisticam, quæ est euidens, vti dicebam, meritò præsumitur negare præmissam aliquam reuelatam, quæ est obscura, vt propterea possint Inquisitores contra sic negantem procedere contra illum, non vt contra hæreticum formaliter, sed vt contra suspectum de hæresi, iuxta ea quæ dicebantur.

SECTIO

SECTIO X.

COROLLARIVM NONVM.

Quid dicendum de eo, qui hæresim actu consummauit perfectè in interno, eandem tamen nullo modo consummauit in externo, nullum scilicet signum de hæresi sua interna dedit in externo, ita vt restet hæreticus solùm internus, & purè mentalis?

SVMMARIVM.

1 *Qui hæresim actu consummauit perfectè in interno, eandem tamen nullo modo consummauit in externo, nullum scilicet signum de hæresi sua interna dedit in externo, ita vt restet hæreticus solùm internus, & purè mentalis, non incidit in pœnas hæreticorum, & consequenter absolui potest à quolibet confessario approbato, dummodò casus non sit reseruatus ab ipso Episcopo, vel ab Inquisitore.*

2 *Ecclesia non habet iurisdictionem in actus, qui per se non possunt exteriùs cognosci, quia eius regimen cum sit visibile, censeri debet circa obiecta visibilia, contra nonnullos Doctores.*

1 Respondetur ex dictis, quod neque iste talis incidat in pœnas hæreticorum, & consequenter absolui possit à quolibet confessario approbato, si scilicet Episcopus, vel Inquisitor sibi non reseruauerit, sicuti dicebã.

Probatur, quia sicuti etiam dicebam, censura, atque pœnæ delictum aliquod afficientes, cum, vtporè odiosæ, strictam habeant interpretationem, non incurruntur, nisi ob delictum verum, & ex omni parte perfectè consummatum.

2 Confirmatur, quia Ecclesia non habet iurisdictionem in actus, qui per se non possunt exteriùs cognosci: Nam cum ipsius regimen sit visibile, versari debet circa obiecta visibilia: ergo, &c.

Atque ita habet communis opinio Doctorum, etsi contrarium senserint Abbas, Io. Andeas, Felinus, & alij Canonistæ *in cap. vltimo, de hæres.* Adrianus *in 4. quæst. 2. de confessione, §. alii probant.* Albertus Pighius *lib. 6. de Eccles. Hierarchia, cap. 16.* Albertio *de agnosc. assertion. q. 13.* Rojas *de hæretic. part. 1. n. 245.* Azeued. *in Recopil. lib. 8. tit. 3. leg. 1. num. 152.* Menoch. *de arbitr. cap. 360.* & Spinus *in specul. testam. gloss. 7. num. 3. & seqq.*

SECTIO XI.

COROLLARIVM DECIMVM.

Quid dicendum de eo, qui actu consummauit hæresim perfectè in interno, eandem tamen licèt aliquo modo, perfectè non consummauit in externo?

SVMMARIVM.

1 *Is qui de sua hæresi interna signum aliquod externum dedit, non tamen tale, quod secundum se, & ex circumstantiis sit sufficiens ad illam aliis perfectè denotandam, nempe nullus alius præter proferentem, si fuisset præsens, potuisset ex illo signo externo probabiliter illam apprehendere, non incidit in pœnas hæreticorum, & consequenter absolui potest à quolibet approbato confessario; nisi casus reseruatus sit Episcopo, vel Inquisitori.*

2 *Excommunicatio, cæteræque hæreticorum pœnæ vt incurrantur, omnino requiritur, quod verba, vel alia signa sint ex sua natura, vel institutione, vel circumstantiis personarum, loci, vel temporis hæresis interna manifestatiua.*

3 *Ratio cur Ecclesia, lex, vel præceptum humanum non possit extendere se ad actus merè internos præcipiendos: Prima est, quod non possit humano iudicari examine, quod Dominus suo reseruauit iudicio.*

4 *Cogitationis pœnas nemo patitur, si stetur infrà fines cogitationis: At secus si propositum exequendi externo signo, vel conatu, quamuis sine effectu, vel successu manifestetur.*

5 *Secunda ratio, propter quam Ecclesia non iudicat de occultis, est quia frustra, & inefficaciter lex ad communitatem fertur, si Legislator ad eius obligationem compellere non possit; leges enim ferre, & secundum leges iudicare, ad eandem potestatẽ spectat.*

6 *Humanus Legislator iudicare non potest de actibus internis ex se latentibus; quia secretorum solus Deus cognitor, & Iudex est.*

7 *Tertia ratio est, quia omnis humana potestas, siue iurisdictio fundatur in hominum societate, quæ materialis, & sensibilis est.*

8 *Homo non tenetur obedire homini, sed soli Deo in iis, quæ pertinent ad interiorem motum voluntatis: tenetur tamen è contra homo obedire homini in iis, quæ exterius per corpus agenda sunt. Tamen si quandoque huiusmodi externæ actiones maneant occultæ per accidens.*

9 *Occultum est duplex, vnum per se, quod sua natura non potest probari, quales sunt omnes interiores hominis actus, quorum cognitor solus Deus est: Alterum per accidens, quod exterius expressum est, vt ex se deprehendi possit, licèt à nemine deprehendatur.*

Verbi gratia, licet dederit de sua hæresi interna signum aliquod externum, non tamen dedit signum tale, quod secundum se, vel ex circumstantiis sit sufficiens ad illam aliis perfectè denotandam, nempe nullus alius præter proferentem, si fuisset præsens, potuisset ex illo signo externo probabiliter illam apprehendere. Hoc posito 1

Respondetur, quod neque iste talis incidat in pœnas hæreticorum, & consequenter absolui possit à quolibet approbato confessario, modo quo suprà dicebam.

Probatur, quia ad excommunicationem, cæterasque hæreticorum pœnas incurrendas omninò requiritur, 2 quod verba, vel alia signa sint ex sua natura, vel institutione, vel circumstantiis personarum, loci, vel temporis hæresis internæ manifestatiua, sicuti *suprà dubit. 12. & corollario præcedenti* dictum est.

Confirmatur, quia ideò ab Ecclesia non punitur hæresis purè interna, quia non potest illa ab vllo cognosci, præterquam ab illo, qui illam fouet; ergo idem dicendum est, si ex signo externo non possit eadem ab aliis probabiliter apprehendi, vt proinde habenda sit talis, ac si esset solùm interna.

Ratio autem cur Ecclesia, lex, vel præceptum huma- 3 num non possit se extendere ad actus merè internos præcipiendos ac puniendos, ad mentem S. Thomæ *p. 2. q. 91. art. 4. & q. 100. art. 9. & 2. 2. q. 104. art. 5.* Gersonis *part. 2. oper. in Reg. moral. §. solus Deus,* Caietan. *de potestate Papæ, & Concilij, c. 19.* Castr. *lib. 2. de iust. hæretic. punit. cap. 19.* Nauarr. *cap. 23. n. 38. & cap. 27. num. 56. & cap. cogitationis, dist. 1. de pœnit.* Suarez *de censuris, disp. 4. sect. 2. & lib. 4. de legib. cap. 12.* Salas *disp. 11. sect. 1.* Vasquez *disp. 60. cap. 2.* Couarr. *Regul. peccatum, part. 2. n. 7.* Mirandæ *in Manuali Prælat. tom. 1. quæst. 26. art. 2.* & aliorum communiter, contra glossam *in cit. cap. cogitationis, dist. 1. de pœnit.* Adrianum *quodlibeto 8. art. 1.* Pighium *lib. 6. de Eccles. Hierarch. cap. 16.* Iul. Clarum *lib. 2. sent. §. vlt. quæst. 91.* Rosellam *verbo solutio 1. n. 28.* Medinam *Cod. de oratione, quæst. 15.* & alios *quos citato corollario præcedenti* referebam.

SECTIO IX.

Corollarium Octavum.

Quid dicendum de eo, qui negat conclusionem Thologicam?

SVMMARIVM.

1 *Negans conclusionem Theologicam, neque incidit in excommunicationem Bullæ Cœnæ, & in alias pœnas hæreticorum, vt si quis agnoscat, quod Christus sit homo, neget tamen, quod sit risibilis.*

2 *Negans conclusionem Theologicam vt deductam, non est hæreticus; sic enim non tam negas firmitatem testimonij Dei dicentis, quàm firmitatem formæ syllogisticæ, quod hæc scilicet non habeat firmitatem illationis.*

3 *Negans conclusionem Theologicam vt deductam etiam ex duabus præmissis de fide, v. g. si agnoscat per fidem, omnem hominem esse redemptum, & agnoscat etiam per fidem, Ioannem Baptistam esse hominem missum à Deo, negat tamen esse redemptum, neque est hæreticus, licet in foro externo hæreticus præsumatur in vtroque casu, quia cum præmissæ naturaliter scita, & formæ syllogisticæ firmitas sit euidenter nota, meritò in foro externo præsumitur non hanc firmitatem, sed potius alteram, vel etiam vtramque præmissam reuelantem negare.*

4 *Negans conclusionem Theologicam, vt explicatam per præmissam naturalem, & per for formam syllogisticam tanquam per conditionem applicantem, & sic, licet reuera sit hæreticus, quia sic negat testimonium Dei dicentis, in quo etsi implicitè fundatur conclusio Theologica per præmissam naturalem & formam syllogisticam explicata, & sic sumpta materialiter: Attamen quia non explicitè est proposita ab Ecclesia, adhuc non contrahit hæreticorum pœnas.*

5 *Inquisitores possunt procedere contra negantem conclusionem Theologicam, tanquam contra hæreticum formaliter, si illam neget, vt explicatam, seu sumptam materialiter; secus si illam neget, vt deductam, seu sumptam formaliter; quia tunc poterunt procedere contra eum, tanquam contra suspectum de hæresi tantum.*

1 Respondetur ex dictis, quod neque incidat in excommunicationem Bullæ Cœnæ, & in alias pœnas hæreticorum is, qui negat conclusionem Theologicam, quæ v.g. ex vna propositione naturaliter scita, & ex altera per euidentem illationem deducitur: vt si quis agnoscat, quod Christus sit homo, neget tamen, quod sit risibilis.

2 Probatur quia vel negat is conclusionem Theologicam vt deductam, & sic non est hæreticus: sic enim non tam negat firmitatem testimonij Dei dicentis, quàm firmitatem formæ syllogisticæ, quod hæc scilicet non 3 habeat necessitatem illationis, ob quod neque est hæreticus is, qui negat conclusionem Theologicam, vt deductam etiam ex duabus præmissis de fide, v.g. si agnoscat per fidem, omnem hominem esse redemptum, & agnoscat etiam per fidem, Ioannem Baptistam esse hominem missum à Deo, neget tamen esse redemptum; quamuis in vtroque casu hæreticus præsumatur, quia cùm præmissæ naturaliter scitæ, & formæ syllogisticæ firmitas sit euidenter nota, meritò in foro externo præsumitur, non hanc firmitatem, vtpotè euidentem, sed potiùs alteram, vel etiam vtramque præmissam reuela- 4 tam, vtpote obscuram, negare: Ergo, &c. Vel negat is conclusionem Theologicam, vt explicatam per præmissam naturalem, & per formam syllogisticam, tanquam per conditionem applicantem, & sic licèt reuera sit hæreticus, quia sic negat testimonium Dei dicentis, in quo fundatur (etsi implicitè) conclusio Theolohica, per præmissam naturalem, & formam syllogisticam explicata, & sic sumpta dicta conclusio Theologica materialiter; tamen quia sic adhuc non dicit is aliquid contra Ecclesiam, suppono enim, quod non sit illa explicata, seu explicitè proposita ab Ecclesia, sicuti est explicata, seu explicitè proposita ab Ecclesia hæc, *esse scilicet Christum risibilem*: & hæc altera, *naturam scilicet humanam Christi subsistere vno, eaque increata subsistentia*, adhuc non contrahit hæreticorum pœnas, quæ solùm sunt ab Ecclesia & non ab alio, sicuti supra dicebam.

Atque ita docet Suarez de fide *disp.19. sect. vlt. n.3.* Aragonius 2.2. *quæ.* 11. *art.* 2. Villalob. *in sum. tom.2. tract.1. diffic.10. n.6.* & Sanchez *lib.2. moral. cap.7. n.33.* contra Canum *lib.12. de locis Theolog. cap.9.* & Valent. 2.2. *disp.1. quæst.11. punct.1. diffic.3.* qua de re videri etiam poterit Bañez 2.2. *q.*11. *art.*2. *§. circa hoc*, & Corduba *quæst.* 37. *dub.3. notabil.* 3. *§. Id etiam.*

Respondetur ex dictis affirmatiuè, si neget conclusionem Theologicam, vt explicatam per præmissam naturalem, & formam syllogisticam, vel si vtraque præmissa est reuelata, at explicata per solam formam syllogisticam, seu si neget (quod idem est) conclusionem Theologicam sumptam materialiter, quia tunc est hæreticus formaliter, sicuti est hæreticus formaliter, si neget ipsam præmissam reuelatam, in qua dicta conclusio Theologica sumpta materialiter continetur quoad esse, & in qua dicta conclusio Theologica sumpta materialiter implicitè est à Deo reuelata: Hoc enim ipso, quod Deus v.g. explicitè reuelauit, Christum esse hominem, reuelauit implicitè Christum esse risibilem, vtpote quid, vel idem à parte rei cum humanitate, vel quid connexum cum illa: Quemadmodum etiam hoc ipso, quod Deus explicitè reuelauit, Christum esse hominem, implicitè reuelauit, Christum esse ens, substantiam, corpus animatum, animal, &c. vtpotè quid essentialiter inuolutum in humanitate. Quapropter, cùm con- 5 clusio Theologica, vt explicata, seu sumpta materialiter, modo quo suprà dicebam, fundetur in eodem testimonio Dei reuelantis, licèt implicitè, ac fundatur præmissa reuelatata explicitè, fit quod si neget prædictam conclusionem sic sumptam, vti dicebam, sit hæreticus formaliter, sicuti est hæreticus formaliter, si neget præmissam reuelatam explicitè: Fundatur enim vtraque in eodem testimonio Dei reuelantis, licet solùm modo diuerso, scilicet quoad explicitum & implicitum.

Non tamen ex dictis etiam, est similiter hæreticus formaliter, si neget conclusionem Theologicam, vt deductam, seu sumptam formaliter; quia cùm tunc conclusio Theologica non tam fundetur in testimonio Dei reuelantis, quàm in præmissa naturali, & forma syllogistica, vel saltem si vtraque præmissa est reuelata, fundetur etiam similiter in forma syllogistica, quæ non est summæ certitudinis, sicuti summæ certitudinis est authoritas Dei reuelantis; & ex alio capite conclusio sumpta formaliter sequatur semper debiliorem partem, fit quod non sit similiter hæreticus formaliter, si neget conclusionem Theologicam sic sumptam, sit tamen suspectus de hæresi, quia cùm sic negans in foro externo non præsumatur negare præmissam naturalem, aut formam syllogisticam, quæ est euidens, vel si vtraque præmissa sit reuelata, in foro externo non præsumatur negare dictam formam syllogisticam, quæ est euidens, vti dicebam, meritò præsumitur negare præmissam aliquam reuelatam, quæ est obscura, vt propterea possint Inquisitores contra sic negantem procedere contra illum, non vt contra hæreticum formaliter, sed vt contra suspectum de hæresi, iuxta ea quæ dicebantur.

SECTIO

SECTIO X.

COROLLARIVM NONVM.

Quid dicendum de eo, qui hæresim actu consummauit perfectè in interno, eandem tamen nullo modo consummauit in externo, nullum scilicet signum de hæresi sua interna dedit in externo, ita vt restet hæreticus solùm internus, & purè mentalis?

SVMMARIVM.

1 *Qui hæresim actu consummauit perfectè in interno, eandem tamen nullo modo consummauit in externo, nullum scilicet signum de hæresi sua interna dedit in externo, ita vt restet hæreticus solùm internus, & purè mentalis, non incidit in pœnas hæreticorum, & consequenter absolui potest à quolibet confessario approbato, dummodo casus non sit reseruatus ab ipso Episcopo, vel ab Inquisitore.*

2 *Ecclesia non habet iurisdictionem in actus, qui per se non possunt exteriùs cognosci, quia eius regimen cum sit visibile, censeri debet circa obiecta visibilia, contra nonnullos Doctores.*

1 REspondetur ex dictis, quod neque iste talis incidat in pœnas hæreticorum, & consequenter absolui possit à quolibet confessario approbato, si scilicet Episcopus, vel Inquisitor sibi non reseruauerit, sicuti dicebã.

Probatur, quia sicuti etiam dicebam, censura, atque pœnæ delictum aliquod afficientes, cum, vtpotè odiosæ, strictam habeant interpretationem, non incurruntur, nisi ob delictum verum, & ex omni parte perfectè consummatum.

2 Confirmatur, quia Ecclesia non habet iurisdictionem in actus, qui per se non possunt exteriùs cognosci: Nam cum ipsius regimen sit visibile, versari debet circa obiecta visibilia: ergo, &c.

Atque ita habet communis opinio Doctorum, etsi contrarium senserint Abbas, Io. Andeas, Felinus, & alij Canonistæ *in cap. vltimo, de hæresi.* Adrianus *in 4. quæst. 2. de confessione, §. alii probant.* Albertus Pighius *lib. 6. de Eccles. Hierarchia, cap.* 16. Albertin *de agnosc. assertion. q.* 13. Rojas *de hæretic. part. 1. n.* 245. Azeued. *in Recopil. lib. 8. tit. 3. leg. 1. num.* 152. Menoch. *de arbitr. cap.* 360. & Spinus *in specul. testam. gloss. 7. num. 3. & seqq.*

SECTIO XI.

COROLLARIVM DECIMVM.

Quid dicendum de eo, qui actu consummauit hæresim perfectè in interno, eandem tamen licèt aliquo modo, perfectè non consummauit in externo?

SVMMARIVM.

1 *Is qui de sua hæresi interna signum aliquod externum dedit, non tamen tale, quod secundùm se, & ex circunstantiis sit sufficiens ad illam aliis perfectè denotandam, nempe nullus alius præter proferentem, si fuisset præsens, potuisset ex illo signo externo probabiliter illam apprehendere, non incidit in pœnas hæreticorum, & consequenter absolui potest à quolibet approbato confessario; nisi casus reseruatus sit Episcopo, vel Inquisitori.*

2 *Excommunicatio, cæteraque hæreticorum pœna vt incurrantur, omnino requiritur, quod verba, vel alia signa sint ex sua natura, vel institutione, vel circunstantiis personarum, loci, vel temporis hæresis interna manifestatiua.*

3 *Ratio cur Ecclesia, lex, vel præceptum humanum non possit extendere se ad actus merè internos præcipiendos: Prima est, quod non possit humano iudicari examine, quod Dominus suo reseruauit iudicio.*

4 *Cogitationis pœnas nemo patitur, si stetur infrà fines cogitationis: At secus si propositum exequendi externo signo, vel conatu, quamuis sine effectu, vel successu manifestetur.*

5 *Secunda ratio, propter quam Ecclesia non iudicat de occultis, est quia frustrà, & inefficaciter lex ad communitatem fertur, si Legislator ad eius obligationem compellere non possit; leges enim ferre, & secundum leges iudicare, ad eandem potestatẽ spectat.*

6 *Humanus Legislator iudicare non potest de actibus internis ex se latentibus, quia secretorum solus Deus cognitor, & Iudex est.*

7 *Tertia ratio est, quia omnis humana potestas, siue iurisdictio fundatur in hominum societate, quæ materialis, & sensibilis est.*

8 *Homo non tenetur obedire homini, sed soli Deo in iis, quæ pertinent ad interiorem motum voluntatis: tenetur tamen è contra homo obedire homini in iis, quæ exterius per corpus agenda sunt. Tamen si quandoque huiusmodi externa actiones maneant occulta per accidens.*

9 *Occultum est duplex, vnum per se, quod sua natura non potest probari, quales sunt omnes interiores hominis actus, quorum cognitor solus Deus est: Alterum per accidens, quod exterius expressum est, vt ex se deprehendi possit, licèt à nemine deprehendatur.*

VErbi gratia, licet dederit de sua hæresi interna signum aliquod externum, non tamen dedit signum tale, quod secundum se, vel ex circunstantiis sit sufficiens ad illam aliis perfectè denotandam, nempe nullus alius præter proferentem, si fuisset præsens, potuisset ex illo signo externo probabiliter illam apprehendere. Hoc posito 1

Respondetur, quod neque iste talis incidat in pœnas hæreticorum, & consequenter absolui possit à quolibet approbato confessario, modo quo suprà dicebam.

Probatur, quia ad excommunicationem, cæterasque 2 hæreticorum pœnas incurrendas omninò requiritur, quod verba, vel alia signa sint ex sua natura, vel institutione, vel circunstantiis personarum, loci, vel temporis hæresis internæ manifestatiua, sicuti *suprà dubit.* 12. *& corollario præcedenti* dictum est.

Confirmatur, quia ideò ab Ecclesia non punitur hæresis purè interna, quia non potest illa ab vllo cognosci, præterquam ab illo, qui illam fouet; ergo idem dicendum est, si ex signo externo non possit eadem ab aliis probabiliter apprehendi, vt proinde habenda sit talis, ac si esset solùm interna.

Ratio autem cur Ecclesia, lex, vel præceptum huma- 3 num non possit se extendere ad actus merè internos præcipiendos ac puniendos, ad mentem S. Thomæ *p. 2. q. 91. art. 4. & q. 100. art. 9. &* 2. 2. *q.* 104. *art.* 5. Gersonis *part. 2. oper. in Reg. moral. §. solus Deus,* Caietan. *de potestate Papæ, & Concilij, c.* 19. Castr. *lib. 2. de iust. hæretic. punit. cap.* 19. Nauarr. *cap. 23. n. 38. & cap. 27. num. 56. & cap. cogitationis, dist. 1. de pœnit.* Suarez *de censuris, disp. 4. sect. 2. & lib. 4. de legib. cap.* 12. Salas *disp.* 11. *sect.* 1. Vasquez *disp. 60. cap.* 2. Couarr. *Regul. peccatum; part. 2. n.* 7. Mirandæ *in Manuali Prælat. tom. 1. quæst. 26. art.* 2. & aliorum communiter, contra glossam *in cit. cap. cogitationis, dist. 1. de pœnit.* Adrianum *quodlibeto* 8. *art.* 1. Pighium *lib. 6. de Eccles. Hierarch. cap.* 16. Iul. Clarum *lib. 2. sent. §. vlt. quæst.* 91. Rosellam *verbo solutio* 1. *n.* 28. Medinam *Cod. de oratione, quæst.* 15. & alios quos citato *corollario præcedenti* referebam.

Prima est,quia *in cap. 1.dist.15.quæst.6.*dicitur, *Quod non possit humano iudicari examine, quem Dominus suo reseruauit iudicio*: & *in cap.sicut, de simonia,* habetur: *Quod Ecclesia non iudicet de occultis,*& *in cap.Tua nos, eod.tit.* Innocentius III. ait: *Nobis datum est de manifestis solummodo iudicare*, & *in lge.18.ff.de pœnis* (quæ allegatur apud Gratianum *dist. 1. de pœnit.*) dicitur,
4 *Quod cogitationis pœnas nemo patitur*, vbi glossa rectè
monet, id verum esse, si stetur intra fines cogitationis:
At secus si propositum exequendi externo signo, vel
conatu, quamuis sine effectu, vel successu manifeste-
tur, quia etiam solum conatum in criminibus (præser-
tim grauioribus (prohiberi, ac puniri; saltem pœna
extraordinaria, vel arbitria, iuxta criminis, & facti
qualitatem, docent glossa & Doctores *in leg. quisquis,*
Cod.ad leg.Iul.Maiest. & Nauar. *in c. si quis non dicam,*
de pœnis dist.1. num.4.
Secunda ratio est (quam indicat idem S. Thomas
5 *quæst. 100. art. 9.*) quia frustra, & inefficaciter lex ad
communitatem fertur, si Legislator ad eius obligatio-
nem compellere non possit: leges enim ferre,& secun-
dum leges iudicare,ad eandem potestatem spectant,eun-
demque ordinariè oportet esse Legislatorem, iudicem,
& legum vindicatorem. At de actibus internis ex se
6 latentibus humanus Legislator iudicare non potest;
quia *secretorum solus Deus cognitor,& iudex est,cap.eru-*
bescant,dist.32. & constat *ex cap. Reg.16.ibi: Homines*
vident ea quæ patent,Deus autem intuetur cor: ergo, &c.
Tertia ratio est (quam affert etiam S. Thom. 2. 2.
7 *quæst.104.art.5.*) quia omnis humana potestas,siue iu-
risdictio fundatur in hominum societate, quæ materia-
lis,& sensibilis est: ergo conueniens videtur, vt solùm
se extendat ad actiones humanas, quatenus in exterio-
rem materiam transeunt, & signo aliquo externo ma-
8 nifestantur: Vnde S.Thom.*cit.art.5.*subdit, quod ho-
mo non tenemur obedire homini, sed soli Deo in iis,
quæ pertinent ad interiorem motum voluntatis; tene-
tur tamen è contra homo obedire homini in iis, quæ
exteriùs per corpus agenda sunt.
Quod intellige tamen, si quandoque huiusmodi ex-
ternæ actiones maneant occultæ per accidens,vt quia à
nemine videntur,sicque testibus destituuntur,quapropter
Ecclesia punit excommunicatione in Bulla Cœnæ
hæresim sufficienter explicatam signo externo,quamuis
occulto, qua de re dicebam *suprà sect. 12.* & tradit
9 Nauarr.*cap.27.num.56.& cit.cap.cogitationis, num.7.&*
in rubric.de iudic.n.76. Vbi rectè ait, occultum esse du-
plex; vnum per se, quod sua natura non potest probari,
quales sunt omnes interiores hominis actus, quorum
cognitor solus Deus est. Alterum per accidens, quod
exterius expressum est, vt ex se deprehendi possit,licèt à
nemine deprehendatur.

Hinc soluuntur casus sequentes.

SECTIO XII.

CASVS PRIMVS.

Quid dicendum de eo, qui præstat opus præceptum, non tamen intendit finem Legislatoris præcipientis.

SVMMARIVM.

1 *Præstans opus præceptum, quatenus ex obiecto,seu secundum speciem bonum est, non violat legem humanam, etiamsi finem, seu intentionem Legislatoris præcipientis non intendat, nec assequatur; quia re ipsa, & in indiuiduo opus malum, ob prauam scilicet circunstantiam finis exerceat.*

2 *Ieiunans vana gloria causa, vel vt gulam piscibus oblectet,ideoque legis intentioni repugnans,hoc non obstante, quamuis peccet saltem venialiter contra legem naturalem, ac diuinam, Ecclesiasticum tamen ieiunij præceptum non violat.*

3 *Intentio, ac finis præcepti non cadit, imò nec cadere potest sub præceptum, cùm modus agendi ex virtute, & proposito honestatis omnino intrinsecus sit, at non apparens.*

4 *Legislator humanus, quamuis præcipiendo rem aliquam, possit efficere, vt qui legem transgreditur, peccet contra eam virtutem, cuius intuitu lex lata est, non tamen potest efficere, vt qui legem obseruat, actum talis virtutis exerceat. Nam hoc pendet ex speciali interna intentione operantis, quam Legislator humanus non potest præcipere.*

5 *Legislator Ecclesiasticus præsertim in censuris ferendis, si aliquid externum prohibens, attento actu aliquo interno, prohibeat illud adiuncta conditione actus interni tanquam conditione solum sine qua non, talis conditio restringit censuram iuris, vt in conscientia non incurratur propter opus externum prohibitum, nisi solum ex tali affectu interno procedat tanquam conditione sine qua non.*

Respondetur ex dictis corollario præcedenti: Qui 1
præstat opus præceptum, quatenus ex obiecto, seu
secundum speciem bonum est, non violat legem hu-
manam, etiamsi finem, seu intentionem Legislatoris
præcipientis non intendat, nec assequatur,quia reipsa,
& in indiuiduo opus malum, ob prauam scilicet cir-
cunstantiam finis exerceat,atque ita docet S.Thom. *cit.*
q.100.art.9. & Caietan. Medin. & alij cõplures ibidem.
Verbi gratia, Ecclesia præcipit ieiunium, scilicet 2
vnicam refectionem sine carnibus (cuius præcepti finis
est,vt caro spiritui subiciatur,& gula frænetur) si quis
ieiunet vanæ gloriæ causa, vel vt gulam piscibus
oblectet,ideoque legis intentioni repugnet, is hoc non
obstante, quamuis peccet, saltem venialiter contra le-
gem naturalem,ac Diuinam Ecclesiasticam, tamen ieiu-
nij præceptum non violat.
Probatur, quia ex dictis intentio, ac finis præcepti 3
non cadit, imò nec cadere potest sub præceptum, cum
modus agendi ex virtute,& proposito honestatis omni-
nò intrinsecus sit, & non apparens. Vnde vlterius se- 4
quitur, quod quamuis Legislator humanus præcipien-
do rem aliquam,possit efficere,vt qui legem transgredi-
tur, peccet contra eam virtutem, cuius intuitu lex lata
est, non tamen potest efficere, vt qui legem obseruat,
actum talis virtutis exerceat: Nam hoc pendet ex spe-
ciali interna intentione operantis, quam Legislator hu-
manus non potest præcipere,vti dicebam. Vnde sequitur 5
etiam, quod quando Ecclesiasticus Legislator, præser-
tim in censuris ferendis,aliquid externum prohibet,at-
tento actu aliquo interno,prohibeat illud adiuncta con-
ditione actus interni, tanquam conditione solùm sine
qua non. Sic v.g.excommunicantur *in Clem.1.de hæretic.*
illi qui ex odio,gratia, vel auaritia omittunt procedere
aduersus aliquem in causa fidei. In hoc enim casu talis
conditio restringit censuram iuris,vt in conscientia non
incurratur propter opus externum prohibitum, nisi so-
lum ex tali affectu interno procedat,tanquam conditio-
ne sine qua non, atque ita præter alios notauit Suarez
lib.3.de legibus, cap.19.num.10. & lib.4.cap.13.num.3.
& 30.& de censur.disp.4.sect.2.

SECTIO XIII.

CASVS SECVNDVS.

Quid dicendum de eo, qui præstat opus præceptum secundùm substantiam, quamuis non habeat voluntatem implendi præceptum,quin habeat voluntatem contrariam?

SVMMARIVM.

1 *Præstans opus præceptum secundùm substantiam, quamuis*

quamuis non habeat voluntatem implendi præceptum, quin habeat voluntatem contrariam, reuera
1 *satisfacit præcepto.*
2 *Audiens die festo Missam decenter, non aduertens esse diem festum, satisfacit præcepto.*
3 *Item si die festo Missam similiter decenter audiat, aduertens esse diem festum, habeat autem expressam intentionem tunc non satisfaciendi præcepto, sed audiendi posteà aliam Missam, satisfacit præcepto, ita vt non teneatur audire aliam missam: eadem ratio est de horis canonicis, & similibus.*
4 *Lex tantùm præcipit voluntariam operis executionem, non verò quasi reflexam implendi præcepti intentionem, quam cùm omninò intrinseca, & occulta per se sit, præcipere non potest.*
5 *Protestatio contraria facto vim nullam habet.*
6 *Præceptum vt impleatur non requiritur, vt vult Suarez, vt intra præcepti tempus retractetur actus, sed sufficit si quis desistat ab actu, idque solùm ne peccet; Ecclesiam per affectum contemnat, vel etiam ne peccet ex conscientia erronea, si in falsa persuasione permanens, errorem non deponat, vel Missam iterum non audiat, &c.*
7 *Discrimen statuitur inter debitum ex voto, & debitum ex lege: debitum enim & obligatio voti, & cuiuscumque alterius promissionis, prouenit ex voluntate vouentis, vel promittentis: at debitum seu obligatio ex lege, vel præcepto prouenit ex voluntate legislatoris, vel præcipientis, vnde extendi non potest vltra intentionem, & facultatem ipsius legislatoris, vel præcipientis.*
8 *Immemor se Rosarium vouisse Deo, si illud recitet, voto soluitur.*
9 *Item si quis homini promisit rem donaturus, posteà immemor promissionis donet, eximitur.*
10 *Item si quis omisit recitare officium, & propterea tenetur beneficij fructus pro rata pauperibus distribuere, postea immemor talis obligationis eleemosynas largiatur, obligatione eximitur.*
11 *Excipe si ex titulo rigoroso iustitiæ quis debitor existat, v.g. ex empto, permutato, &c.*
12 *Actus interni licèt ab humana potestate non possint præcipi, vel prohiberi per se & directè, possunt tamen præcipi, vel prohiberi per accidens, & indirectè, seu concomitanter.*
13 *Actiones externæ, ac materiales non aliter præcipi, aut prohiberi possunt, quàm vt ab internis proficiscuntur, & his secundum esse morale informantur, & constituuntur.*
14 *Ebrius, dormiens, vel mentis impos, si horas canonicas recitet, Missam die festo audiat, &c. non satisfacit præcepto Ecclesiæ, sed tenetur postquam ad mentem rediit, si duret tempus præcepti, iterùm Missas audire, quia leges & præcepta imponuntur homini, vt humano modo, non autem more brutorum impleat.*
15 *Opus præceptum sicut non potest violari nisi per actum, vel omissionem liberam, seu humanam, ita nec potest impleri, nisi per similem actum.*
16 *Idem dic de inuito, vel coacto, vt si vi retentus Missæ, vel Concioni intersit, non impleat legem, vel præceptum superioris, quia coactio tollit voluntarium, ac liberum, sine quo lex, vel præceptum nec impleri, nec violari potest.*
17 *Doctrina hæc vera est vniuersim, si loquamur de formali impletione legis, vel præcepti, secus si loquamur de materiali executione legis, vel præcepti. Et ratio*
18 *Est, quia sicut homo sine culpa legem materialiter violare potest, ita etiam sine merito legem materialiter implere poterit, vt in exemplis recensitis ibid.*

1 Respondetur ex dictis eodem corollario præcedenti: Iste talis etiam reuerà satisfacit præcepto. Ita Suar. *lib. 2. de Relig. lib. 4. de hor. canon. c. 26. & 3. par. tom. 3. disp.* 88. *sect.* 3. Valentia *tom. 3. disp. 6. q.* 10. *in fine*, Lessius *de iust. & iur. lib. 2. cap. 7. dub.* 10. Sanchez *lib. 1. moral. cap. 13. n. 9. &* 12. & alij, ex parte contra Nauarrum *de orat. cap. 16. n.* 73. Azor. *tom. 1. lib. 7. cap. 2. q. 3.* & Medin. *Cod. de orat. q.* 16. qui negant partem posteriorem prædicti casus.

V. g. si quis die festo Missam decenter audiat, non 2
aduertens esse diem festum, satisfacit præcepto, in
quo conueniunt Doctores. Item si die festo missam si- 3
militer decenter audiat, aduertens esse diem festum,
habeat autem expressam intentionem tunc non satisfaciendi præcepto, sed audiendi posteà aliam Missam, satisfacit etiam præcepto, ita vt non teneatur audire aliam missam (in quo tamen discordant Doctores.) Eademque ratio est de horis canonicis, & similibus: quod aduerte pro scrupulosis, qui quando videntur sibi inter orandum distracti, recitant officium cum proposito postea iterum recitandi: Hi enim similiter in tali casu repetere nec tenentur, saltem quando distractio ipsorum fuit inuoluntaria.

Probatur ex dictis etiam, quia lex tantum præcipit 4
voluntariam operis executionem, non verò quasi reflexam implendi præcepti intentionem, quam cùm omninò intrinseca, & occulta per se sit, præcipere non
potest: Ergo cùm opus, quod præcipit, impleas, 5
etsi putes per ignorantiam, vel errorem, te non implere, vel etiam nolis implere, non potes efficere quin impleas, quia protestatio contraria facto vim nullam habet. Nec vt impleas præceptum, requiritur (vti vult Suarez) vt intra præcepti tempus retractes actum, sed sufficit, si desistas ab actu: Idque solum ne pecces, Ecclesiam per affectum contemnendo, quo modo solùm peccares, vel etiam ne pecces ex conscientia erronea, si in falsa persuasione, quasi præcepto non satisfeceris, permanens, errorem non deponas, vel Missam iterum non audias, horas canonicas iterum non repetas, &c.

Neque obstat, si dicas: Qui obligatus est voto re- 6
citandi Rosarij v.g. si recitet animo tunc non soluendi votum, tenetur iterum recitare: Item qui obstrictus debito pecuniarum, si non vult, dum pecunias soluit, debito exsolui, sed vult gratis dare, iterum tenetur soluere: Ergo idem dicendum erit in casu nostro.

Respondetur enim, disparitatem esse inter debitum 7
ex voto, vel promissione, & inter debitum ex lege, vel præcepto superioris: debitum enim, seu obligatio voti, & cuiuscumque alterius promissionis prouenit ex voluntate vouentis, vel promittentis, qui sicut ab initio pro arbitrain suo debitorem se constituere potuit, sic etiam in eo debito, siue obligatione pro arbitratu suo similiter perseuerare poterit. At debitum, seu obligatio ex lege, vel præcepto prouenit ex voluntate legislatoris, vel præcipientis, vnde extendi non potest vltra intentionem, & facultatem ipsius legislatoris, vel præcipientis: Quare, cùm legislator hoc solùm præceperit, quinimò ex dictis hoc solùm præcipere potuerit, vt scilicet opus humano modo impleatur, consequens est, quod eo opere præstito, obligatio necessariò extinguatur.

Cæterùm, si quis immemor, se Rosarium vouisse 8
Deo, illud recitet, voto soluitur: Item si quis homini
promisit rem donaturus, posteà immemor promissionis 9
donet, eximitur: Item, si quis omisit recitare officium, &
propterea tenetur beneficij fructus pro rata Pauperibus 10
distribuere, postea immemor talis obligationis eleemosynas largiatur, obligatione eximitur, & sic de aliis,
&c. Quamuis dispar ratio sit, si ex titulo rigoroso insti- 11
tiæ debitor existas, v.g. ex empto, permutato, &c. & immemor huius debiti tantundem liberaliter dones: Nam in tali casu non videris obligatione liberari, quia gratis dare, & ex tali debito dare (scilicet iustitiæ) pugnant inter se, iuxta illud Apostoli ad Roman. *Si autem gratia, iam non ex operibus* (idest ex operum merito)

alioquin gratia iam non est gratia, sed debiti retributio: Atque ita docet Ludouic. Lopez *lib. 2. contract. cap. vltimo, §. superest nunc*, Sanch. *in loc. supra cit.* & Pasqual. *in decisionibus, decis. 455.*

12 Aduerte tamen hic, quod licet ab humana potestate non possint (vt suprà dicebam) præcipi vel prohiberi actus interni per se & directè, possint tamen præcipi, vel prohiberi per accidens, & indirectè, seu concomitanter, quatenus requirantur ad moralem substantiam actuum externorum.

Probatur, quia cùm homines, qui sunt membra Reipublicæ, partim interno animo, partim externo, & materiali corpore constent, fit vt & interiores hominis actiones non aliter sub gubernationem Reipublicæ cadere possint, nisi quatenus ad externas actiones diri-
13 guntur, & has aliquo modo informant. Fit etiam, vt ipsæ actiones externæ, ac materiales non aliter præcipi, vel prohiberi possint, quàm vt ab internis proficiscuntur, & his secundùm esse morale informantur, & constituuntur: Atque ita docent Syluest. *verb. obedientia, q. 1.* Sotus *de iust. & iur. lib. 10. q. 5. art. 5.* Medina *q. 100. art. 9. §. Ad vltimum argumentum*, Miranda *in locis suprà citatis*, & Suarez *lib. 3. de legibus, cap. 13. n. 2. & seqq.*

14 Hinc si ebrius, dormiens, vel mentis impos horas canonicas recitet, Missam die festo audiat, &c. non satisfacit præcepto Ecclesiæ, sed tenetur postquam ad mentem rediit, si durat tempus præcepti, iterum recitare, iterum Missam audire, &c. quia ex dictis leges, & præcepta imponuntur homini, vt ea humano modo,
15 non autem more brutorum impleat: Ergo, sicuti opus præceptum non potest violari, nisi per actum, vel omissionem liberam, seu humanam, ita nec potest impleri, nisi per similem actum, vel omissionem.

16 Idem dicendum est de inuito, vel coacto (vt si v. g. vi retentus Missæ, vel Concioni intersit) quod & is etiam legem, vel præceptum superioris non impleat, quia coactio tollit voluntarium, ac liberum, sine quo lex, vel præceptum nec impleri, nec violari potest, vti suprà dicebam. Et videri poterit Sotus *de iust. & iur. lib. 1. q. 3. art. 9.* Medina *cit. art. 9.* Sanchez *cit. n. 2.* Suarez *lib. 4. de horis canonicis, cap. 16.* & Azor. *tom. 1. lib. 7. cap. 2. q. 6.*

17 Porrò doctrina hæc vera est vniuersim, si loquamur de formali impletione legis, vel præcepti, ad quam sicut & ad formalem transgressionem, omninò voluntarium requiritur: quod si loquamur de materiali executione legis, vel præcepti, per hanc absque actione propriè humana, seu libera satisfieri potest materialiter legi, v. g. si dormiens ex sola imaginatione decimas ad Parochum suum deferat, vel adactus ad Altare primitias ponat materialiter, is in effectu satisfacit legi decimarum, & primitiarum, ita vt alias decimas, & primitias dare non teneatur. Ratio est, quia sicut homo
18 sine culpa legem materialiter violare potest, vt v. g. rem alienam ob inculpatam ignorantiam auferendo, ita etiam sine merito legem materialiter implere poterit, vt apparet in exemplis iam suprà positis, & in eo, qui à carnis esu, vel ab altera refectione se abstinet, eo quòd per vim ab aliis id facere prohibetur, quamuis quædam præcepta versentur circa actiones, quæ in executione sui voluntarium & liberum intrinsecè inuoluunt, vt propterea à dormiente, ebrio, vel coacto, &c. non possint adimpleri, & sic nec possit ab illis legi satisfieri. Quò spectant exempla suprà posita de auditione Missæ, de recitatione Officij, &c. quæ voluntariam animi attentionem requirere videntur.

SECTIO XIV.

CASVS TERTIVS.

An casu, quo præceptum sub excommunicatione, vel alia iuris pœna sit impositum, is qui inuitus vel coactus illud implet, eam euitet?

SVMMARIVM.

1 *Opus ab Ecclesia præceptum, si spectata intentione legislatoris in executione non requirat concursum actionis voluntariæ, is qui illud coactus exequitur, euitat censuram, ac pœnam, vt si v. g. decimarum, vel primitiarum solutio sub pœna excommunicationis præcipiatur, & aliquis vi ductus illas soluat.*

2 *Opus ab Ecclesia præceptum, si spectata eius intentione in executione reali intrinsecè requirat concursum actionis voluntariæ, sicut contingit in auditione Missæ, &c. tunc is qui inuitus, vel coactus Missæ interest, videtur pœnam impositam non euitare.*

3 *Qui opus qualecumque sub censura prohibitum inuitus intermittit, pœnam impositam euitat, vt si v. g. sub pœna excommunicationis interdictum sit alicubi vesci carnibus in diebus prohibitis, & quis per vim ab iis vescendis in iis diebus arceatur, quia leges pœnales intelliguntur secundum effectum realem consummatum.*

4 *Metu quamuis graui ductus, si opus, quod in præcepto est, exequatur, censuram euitat, quia satisfacit, & præceptum implet formaliter, vt si v. g. puer metu magistri motus Missam die festo attentè audiat.*

5 *Metus non tollit voluntarium, seu liberum simpliciter, sed tantùm secundùm quid.*

6 *Puer, si metus sit causa principalis audiendi Missam die festo, ita vt expressam intentionem habeat non audiendi missam, si magister abesset: Item etiam, si oblectatio piscium sit causa principalis ieiunandi, ita vt si tam bonos pisces non haberet, non ieiunaret, implent quidem ij opus ab Ecclesia præceptum, sed peccant interno affectu contra Religionem, vel virtutem temperantiæ, cuius intuitu lex ab Ecclesia lata fuit.*

7 *Qui pœnitet sine rationabili causa, quod Missam die festo audierit, vel quod sine bonis piscibus ieiunium seruauerit, peccat non contra opus præceptum, sed contra Religionem, & virtutem temperantiæ, quia Ecclesiæ lex directè tantum præcipit attentam Missæ auditionem, & eadem lex dum præcipit Missam audiri, ieiunare, &c. indirectè efficit, vt propositum tam absolutum, quàm conditionatum, quin etiam simplex affectus non audiendi Missam, si non tollat malitiam obiecti, sit prohibitus.*

Respondetur ex dictis: Si opus ab Ecclesia præceptum, spectata intentione legislatoris, in executione non requirit concursum actionis voluntariæ, is qui 1
illud coactus exequitur, euitat censuram, ac pœnam: vt si v. g. decimarum, vel primitiarum solutio sub pœna excommunicationis præcipiatur, & aliquis vi ductus illas soluat. Sanchez *lib. 5. moral. cap. 13. num. 6.* & alij passim.

Quod si autem opus ab Ecclesia præceptum, spectata 2
eius intentione, in executione reali intrinsecè requirit concursum actionis voluntariæ, sicuti contingit in auditione Missæ, &c. Tunc is, qui inuitus, vel coactus Missæ interest, videtur pœnam impositam non euitare, Sanch.

Sanchez *loco suprà citato*, & Salas *disput. 9. section. 2. num. 34.* Contra Sotum *lib. 2. de inst. & iur. quæst. art. 9.* & alios.

3 Cæterùm is quis opus qualecumque sub censura
prohibitum inuitus intermittit, pœnam impositam
cùrrat, vt si verbi gratia sub pœna excommunicatio-
nis interdictum sit alicubi vesci carnibus in diebus
prohibitis, & quis per vim ab iis vescendis in iis die-
bus arceatur, Sotus *loco suprà cit.* Suarez *cit. c. 16.* contra
Medinam *cit. quæst. 100. art. 9.* Ratio est, quia leges
pœnales, vti dicebam, intelliguntur secundum effe-
ctum realem consummatum; loquutus sum autem su-
4 prà de inuito seu coacto: Nam qui metu, quamuis gra-
ui ductus, opus quod in præcepto est exequitur, is cen-
suram enitat, quin satisfacit & præceptum implet for-
maliter: vt si verbi gratia, puer metu Magistri motus
5 Missam die festo attentè audiat. Ratio est, quia metus
non tollit voluntarium, seu liberum simpliciter, sed tan-
tùm secundum quid. Atque ita docent Sotus *lib. 2. q. 3. art. 9.* Sanchez *citato cap. 13. num. 7.* Salas *citata sect. 2.*
Suarez *part. 3. tom. 3. disput. 88. sect. 3.* & Azor. *tom. 1. lib. 10. cap. 12. quæst. 9.* quamuis contrarium sentiat
S. Antonin. *1. 2. tit. 9. cap. 10. §. 2.*

6 Dices, quid si metus sit puero causa principalis au-
diendi Missam die festo, ita vt expressam intentio-
nem habeat non audiendi Missam, si magister abesset?
Item quid, si oblatio piscium sit causa principalis
ieiunandi, itavt si quis tam bonos pisces non haberet,
nollet ieiunare.

7 Respondetur, in his casibus totum opus quod ab
Ecclesia præcipitur, impleri; peccari tamen interno
affectu contra Religionis, vel temperantiæ virtutem,
cuius intuitu lex ab Ecclesia lata fuit. Ratio est, quia
Ecclesiæ lex directè tantùm præcipit attentá Missæ au-
ditionem (simile quid dico de opere ieiunij) quam si
puer præstat, opus totum ab Ecclesia præceptum im-
plet, itavt non teneatur alteram Missam audire, &c. At
eadem lex, dum præcipit Missam audiri, indirectè effi-
cit, vt propositum tam absolutum quàm conditiona-
tum, quin etiam simplex affectus non audiendi Missam,
si non tollat malitiam obiecti, sit prohibitus, atque
adeo malus moraliter. Sed qui propositum istud habet,
si magister abesset, vellem negligere Missam; vel si tam
bonos pisces non haberem, vellem non ieiunare, is in-
terno affectu versatur circa obiectum prauum & lege
prohibitum, neque tollit malitiam obiecti: ergo com-
mittit peccatum internum contra Religionis, vel Tem-
perantiæ virtutem ab Ecclesiastica lege præceptam,
quam legislator per suam legem hìc & nunc ex iusta
8 causa potest inducere, vti suprà dicebam.
Simili ratione peccat is, quem postea sine rationabili
causa pœnitet, quod Missam die festo audierit, vel quod
sine bonis piscibus ieiunium seruauerit. Suarez *lib. 3. de legibus, cap. 13. n. 9. & lib. 4. cap. 13. num. 1.* Et habe-
tur *in cap. Nulli, distinct. 19.* ibi: *Nulli fas est, vel velle, vel posse transgredi Apostolicæ Sedis præcepta.*

SECTIO XV.

CASVS QVARTVS.

An cùm lex Ecclesiatica præcipit externam orationem, præcipiat etiam consequenter internam animi intentionem, seu mentis in Deum eleuationem. Item cùm præcipit Sacramentalem confessionem, præcipiat etiam consequenter internam animi contritionem, vel saltem attritionem, &c.

SVMMARIVM.

1 *Lex Ecclesiastica cùm præcipit externam orationem, præcipit etiam consequenter internam animi intentionem, seu mentis in Deum eleuationem, quia essentia orationis nequit consistere sine interna animi attentione.*

2 *Lex Ecclesiastica cùm præcipit sacramentalem Confessionem, præcipit etiam consequenter internam animi contritionem, vel saltem attritionem; quia neque essentia Sacramenti confessionis potest consistere sine interno animi dolore, & proposito non ampliùs peccandi.*

3 *Superior cùm præcipit Sacerdoti vt sacrificet, vel sacramentum ministret, præcipit etiam consequenter, vt habeat internam intentionem sacrificandi, baptizandi, vel à peccatis absoluendi; quia alioquin Ecclesiæ ministri non verè, sed simulatè orarent, & sacramenta ministrarent, &c.*

4 *Contrarium videtur non improbabiliter saltem ab extrinseco, dummodò adsit attentio, & deuotio externa, ad quam solùm, inquiunt Aduersarij, potest Ecclesia suos subditos obligare.*

5 *Sacrilegus in sententia aduersariorum implet præceptum annuæ confessionis, licèt eam præmittat voluntariè inualidam contra ius diuinum, & vitat etiam pœnam excommunicationis, si ea imposita sit per constitutionem Episcopi contra non confitentes semel in anno.*

6 *Idque etiamsi absolutio, vel ob defectum contritionis confitentis, vel ob defectum, aut malitiam confessarij non conferatur.*

7 *Legislator, aut Prælatus non potest sub peccato similiter obligare subditos ad habendam intentionem, vel aliam dispositionem accidentalem, seu non pertinentem ad substantiam moralem operis præcepti, v.g. vt ieiunia, & orationes fiant in statu gratiæ.*

8 *Excipe Prælatos Regulares, qui maiorem in subditos suos potestatem habent ratione voti obediendi Prælato, quod habent subditi in omnibus, quæ secundum Regulam, vel Ordinis consuetudinem sibi præcipiuntur.*

9 *Discrimen est inter Regularium obligationem ex voto obedientiæ, & inter obligationem aliarum personarum ex lege ciuili, vel Ecclesiastica, quia lex quæ fundatur in iurisdictione solùm, data est quantum expedit ad bonum communitatis, & consequenter solùm ad actus externos: At præceptum Regularium fundatur in voluntate, pacto, & promissione voventis.*

10 *Dispensatio concessa in matrimonio ab Ecclesia cum clausula, Si factum non fuerit sub spe dispensationis, si reuera factum fuerit sub spe dispensationis, nihilominus est valida, dummodò spes non fuerit manifestata.*

11 *Voti materia latiùs se habet, quàm materia legis, cùm votum maximè sit de consiliis, de quibus non est lex.*

12 *Potestas absoluendi tam à peccatis internis, quàm externis, potest limitari, seu cum restrictione conferri, & consequenter peccata mortalia externa, & etiam peccata mortalia interna possint reseruari, quamuis in vsu non sit, neque expediat, vt reseruentur etiam peccata interna, quia peccatorum internorum reseruatio non ita est necessaria ad gubernationem Ecclesiæ, cùm ea potissimum spectare debeat externum.*

13 *Homo est sui iuris in iis quæ ad naturam corporis conseruandam, & propagandam spectant, & alteri homini non subditus, sed soli Deo: quia omnes homines naturâ sunt pares in iis quæ pertinent ad corporis conseruationem, & prolis generationem.*

14 *Serui dominis, & filij parentibus in matrimonio contrahendo, vel virginitate seruanda, & similibus non tenentur obedire.*

15 *Subditus tenetur suo superiori obedire in iis, quæ perti-*

pertinent ad dispensationem actuum, & rerum humanarum, secundùm rationem & qualitatem superioritatis. Vt miles duci in iis, quæ spectant ad militiam, &c.

1 Respondetur ex dictis affirmatiuè, quia neque essentia orationis potest consistere in interna animi attentione.

2 Neque essentia sacramenti confessionis potest consistere sine interno animi dolore, & proposito non amplius peccandi, &c. quapropter similiter, cùm superior

3 præcipit sacerdoti vt sacrificet, vel sacramenta ministret, præcipit etiam consequenter, vt habeat internam intentionem sacrificandi, baptizandi, vel à peccatis absoluendi, &c. quia alioquin Ecclesiæ ministri non verè, sed simulatè orarent, & sacramenta ministrarent, Tum fideles omnes non verè, sed per fictionem Sacramenta peterent, atque adeò præcepto Ecclesiæ non satisfacerent.

Atque ita docent Maior *in 4. dist. 19. q. 7.* Caietanus 2. 2. q. 83. *art. 3.* & in Summa *verbo Hora, §. Ad tertium,* Sot. *de iust. lib. 10. q. 5. art. 5.* Nauarr. *tract. de orat. cap. 13. n. 18. 19. & 20.* Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 4. de horis canon. cap. 16. & lib. 3. de legib. cap. 3. n. 10.* Lessius *lib. 2. de iust. & iur. cap. 37. dub. 11. n. 67.* Azor *tom. 1. lib. 10. cap. 8. q. 7. & cap. 12. q. 9.* Sanch. *lib. 1. moral. cap. 13. n. 3.* & alij communiter. Idemque sentire videtur S. Thom. *in 4. dist. 15. q. 4. art. 2. quæstiunc. 4. ad 2.*

4 Quamuis contrarium, & non improbabiliter, saltem ab extrinseco (dummodò adsit attentio, & deuotio externa, ad quam solùm, inquiunt aduersarij) potest Ecclesia suos subditos obligare (doceane alij quamplures, & graues Doctores, vt Gloss. *in Clement. 1. de celebrat. Missarum, verb. fructum,* Durand. *in 4. dist. 15. q. 12.* Palud. *ibidem q. 5. art. 2. concl. 4.* S. Anton. *par. 3. tit. 13. cap. 4. §. 7.* (vbi pro ista sententia affert Osticosem, Vmbertum, & Archidiaconum.) Syluest. *verb. Hora, quæst. 11.* Rosella *eodem verbo, §. 3.* Angelus *§. 27.* Tabiena *§. 3.* Medina *Cod. de orat. q. 15. & 16.* Gabriel *in canon. Missæ, sect. 62. proposit. 1.* Coninch. *3. p. q. 83. art. 6. dub. vnic. n. 292.* & Ioannes Valerus *in differ. vtriusque fori, verb. Horæ canonicæ, diff. 1. per totam,* qui affirmant in terminis ad hanc doctrinam expli-

5 candam exemplum, tum de præcepto recitandi horas canonicas, & audiendi Missam, & tum etiam de præcepto annuæ confessionis, ita vt per talem confessionem, etiam sacrilegam, nedum contra ius diuinum voluntariè inualidam, vitetur non solùm pœna excommunicationis Constitutionibus Episcopalibus contra tale præceptum annuum transgredientes imposita (vti in terminis docet Henriquez *lib. 4. cap. 4. §. 1.* (sed etiam satisfiat præcepto Ecclesiæ de annua confessione prædi-

6 cta facienda: Idque etsi absolutio, vel ob defectum contritionis confitentis, vel ob defectum, aut malitiam Confessarij, non confertur, sicuti præter alios docent Palud. *in 4. dist. 17. q. 7.* Grabiel *ibidem q. 1. art. 3. dub. 5.* Syluester *verb. confessio 4. n. 3. in fine,* & Victoria *n. 163.* Contra Guglicl. Parisiens. *de sacram. pœnit. cap. 14.*

7 Non potest tamen legislator, aut Prælatus sub peccato similiter obligare subditos ad habendâ intentionem, vel aliam dispositionem accidentalem, seu non pertinentem ad substantiam moralem operis præcepti, v. g. vt ieiunia, vel orationes fiant in statu gratiæ, vel vt orationes, vel sacrificia Deo offerantur ad aliquam particularem intentionem, quia non militat hic eadem ratio, sed potiùs diuersa, atque ita tenent Suarez *lib. 4. de leg. cap. 13. n. 16. & de censur. disput. 6. sect. 3. n. 20.* & alij.

8 Excipe Prælatos Regulares, qui maiorem in subditos suos potestatem habent, ratione voti obediendi Prælato, quod habent subditi in omnibus quæ secundùm regulam, vel Ordinis consuetudinem sibi præcipiuntur, qua de re Suarez *in cit. lib. 4. de leg. cap. 12. in fine,* vbi rectè monet, discrimen esse inter obligationem 9

aliarum personarum ex lege ciuili, vel Ecclesiastica, quia lex fundatur in iurisdictione, quæ solùm data est, quantum expedit ad bonum communitatis, & consequenter solùm ad actus externos: quare si concedatur v. g. ab Ecclesia dispensatio in matrimonio, si factum non fuerit sub spe dispensationis obtinendæ, vel sub 10

intentione contrahendi cum coniuge consugis mortui, aliter dispensatio concessa sit nulla, locum id hadet tantùm, si spes, vel intentio prodierit in externum, quia si non prodiit in externum, licèt interuenerit in interno, non officit dispensationi prædicto modo concessæ, sicuti rectè notauit Hurtad. *de matrim. disput. 23. diffi. 1. & disp. 26. diff. 5.* At præceptum Prælati Regularis fundatur in voluntate, pacto, seu promissione vouentis, quæ quia principaliter fit Deo, & ab ipso vouente, fieri 11

potest etiam de actu merè interno. Accedit, quod materia voti latius se habet, quàm materia legis, cùm votum maximè fit de consiliis, de quibus non est lex.

Simili ratione dicendum, quod quia iurisdictio non 12

minùs ad absoluendum à peccatis internis, quàm ab externis, conueniente ordine à superioribus ad inferiores Confessarios descendit, vtraque potestas possit limitate, seu cum restrictione conferri, & consequenter non solùm peccata mortalia externa, sed etiam peccata mortalia interna possint reseruari: quamuis in vsu non sit, neque expediat, vt reseruentur etiam peccata interna, quia peccatorum internorum reseruatio non ita est necessaria ad gubernationem Ecclesiæ, cùm Ecclesia potissimùm spectare debeat externum; qua de re Maior *in 4. dist. 17. q. 5.* Barthol. Medina *lib. 1. instruct. cap. 10.* Graff. *part. 1. decis. lib. 1. cap. 13. n. 71.* Llamas *par. 1. method. cap. 7. §. 14.* Suarez *de pœnit. disput. 29. sect. 3.* Henriq. *lib. 6. cap. 14. §. 3.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 8. n. 4.* & Coninch. *de pœnit. disput. 8. dub. 11.*

Cæterùm quoad ea, quæ ad naturam corporis conseruandam, & propagandam spectant, homo est sui 13

iuris, & alteri homini non subditus, sed soli Deo, atque ita docet S. Thom. *2. 2. q. 105. art. 5. in corpore.* Ratio est, quia omnes homines natura sunt pares in iis, quæ pertinent ad corporis conseruationem, & prolis 14

generationem. Vnde non tenentur serui dominis, nec filij parentibus obedire in matrimonio contrahendo, vel virginitate seruanda, vel similibus: in iis tamen quæ 15

pertinent ad dispositionem actuum, & rerum humanarum, tenetur subditus suo superiori obedire secundùm rationem, seu qualitatem superioritatis, v. g. miles exercitus Duci, in iis quæ pertinent ad bellum, seruus omino in iis, quæ pertinent ad opera seruilia, filius Patri in iis, quæ pertinent ad disciplinam vitæ, & curam domesticam.

SECTIO XVI.

Exempla, in quibus Hæreticorum pœnæ non incurruntur, ex eo, quod hæresis interna non sufficienter explicetur, vel consummetur in externo.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum pœnas non incurrit, qui intus assentiens huic hæresi, v. g. Christus non est homo, solùm proferat ista verba, Non est homo; quia hæc verba non sufficienter hæresim explicant in externo, non exprimendo de quo subiecto loquatur, nisi forsan id ex adiunctis colligi possit.*

2 *Hæreticorum pœnas non incurrit qui hæresim in mente detentam scribit characteribus, qui à nemine quàm à seipso possint intelligi, ita vt ex tali scriptura ab Ecclesia conuinci non possit.*

3 *Hæreticorum pœnas non incurrit, qui interius hæreticus, exterius moueat caput; vnde nemo possit colligere*

colligere, id ipsum facere ad hæresim profitendam, nisi priùs dixisset.

4 *Hæreticorum pœnas incurrit similiter interiùs hæreticus, si libros hæreticorum legentem audiat, vel libros eorum imprimat, vel imprimi faciat, vt hæreticis in eorum hæresi fauorem præstet, quia huiusmodi signa passim communia sunt.*

5 *Item neque incurrit qui interiùs hæreticus recitatiuè solùm hæresim suam profert, dicendo, in mente habui talem hæresim; nisi de præsenti ex circumstantiis colligi possit te eam habere.*

6 *Neque incurrit, etsi meritò puniri potest, si similiter interius hæreticus dicat se hæresim quandam aliquando sectatum fuisse, vel propositum habere illam sectandi; quia nec in tali casu præsentem hæresim indicat; sed tantùm præteritam, vel propositum futuræ.*

7 *Neque incurrit, si hæresim quam in animo conceptam habet, in somno, vel ebrietate proferat; quia hæresis consistit, & perficitur in intellectu, per signa autem exteriora solùm manifestatur: Et consequenter prolatio dogmatis hæretici non est peccatum externum hæresis, nisi ab interna intellectus hæresi procedat, & exprimatur: quod fieri non potest in ebrio, &c.*

8 *Homicidium verò consistit & perficitur in externo opere, consequenter est verum peccatum homicidij, tametsi fiat ab ebrio, qui tunc nihil aduertit, dummodò aduerterit priùs.*

9 *Hæreticorum pœnas neque incurrit, si pariter interius hæreticus, reuera non dormiens, sed fictione somni occulta per se, & purè mentali, nullo signo eam probabiliter indicante significata, somnum fingens, ita vt omnes adstantes sibi persuadeant dormire, hæresim suam internam exteriùs proferat.*

10 *Neque simulans amentiam incurrit hæreticorum pœnas, licet hæresim suam proferat; vt quamuis in externum eam proferat, hæreticus tamen ex verbis ipsius non intelligatur.*

11 *Neque etiam incurrit is, qui similiter interius hæreticus hæreses suas internas profert in comœdia hæretici personam agens; cùm ex circumstantiis comœdia per se hæreticus non appareat.*

12 *Limita secùs esse, si quis humano modo possit prudenter colligere tales homines non dormire, non insanire, non comœdiam reuera agere, sed simulare: absque dubio hi sunt tunc hæretici externi, & Bullæ Cœnæ pœnas, ac reseruationem incurrunt; quia tunc hæresis esset occulta per accidens, non autem occulta per se.*

QVoad hæc tamen exempla vide quæ dicebam suprà *corollario 10. in princ.* & quæ dicebam etiam suprà *dub.* 12.

1 Primò igitur ex dictis, hæreticorum pœnas non incurris, si intus assentiens huic hæresi, v. g. *Christus non est homo*, solùm proferas ista verba, *non est homo*, quia hæc verba non sufficienter hæresim explicant in externo, ita vt Ecclesia de ea cognoscere & iudicare possit; quandoquidem talia verba proferens non exprimis de quo subiecto loquaris; nisi forsan id ex adiunctis colligi possit, sicuti notauit Castr. *lib. 2. de hæret. punit. cap.* 18. Vasquez *tract. de beneficiis, cap. 4. num.* 90. & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 8. num. 8. &* 10.

2 Secundò hæreticorum pœnas non incurris, si hæresim in mente detentam scribas characteribus, qui à nemine, quàm à te ipso possint intelligi, ita vt ex tali scriptura ab Ecclesia conuinci, vel iudicari non possis.

3 Tertiò neque incurris, si interiùs hæreticus, exteriùs moueris caput; vnde nemo possit colligere, id te facere ad hæresim profitendam: Nisi priùs dixisses, te ad illam profitendam vti velle huiusmodi signo, quia tunc per id iam satis eam explicuisses.

Quartò neque incurris, si similiter interiùs hæreticus libros hæreticorum legentem audias, vel libros eorum imprimas, vel imprimi facias, vt hæreticis in eorum hæresi fauorem præstes; quia huiusmodi signa cum passim communia sint inter hæreticos, & catholicos, ad hæresim internam explicandam non sunt sufficientia. 4

Quintò neque incurris, si etiam interiùs hæreticus recitatiuè solùm hæresim tuam proferas, dicendo: In mente habui talem hæresim, nisi ex circùnstantiis colligi possit, adhuc de præsenti talem hæresim in mente fouere. 5

Sextò neque incurris, etsi meritò puniri possis, vt docet Sayr. *de censur. lib. 3. cap. 4. num.* 31. Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 10. quæst.* 6. Simanch. *de cathol. instit. tit. 42. num. 9. &* 10. & Sanch. *cit. cap. 8. num. 21. &* 22. si similiter interiùs hæreticus dicas, te hæresim quandam aliquando sectatum fuisse, vel propositum habere illam sectandi, quia nec in tali casu præsentem hæresim indicas, sed tantum præteritam, vel propositum futuræ, cum quo rectè consistere potest, vt ita loquens veram de præsenti fidem retineas: Sanchez *cit. n.* 22. & alij. 6

Septimò neque incurris, si hæresim, quam in animo conceptam habes, in somno, vel ebrietate proferas; quia magnum discrimen est inter homicidium, furtum, & similia peccata, quæ consummantur opere externo, & inter hæresim, cuius materia consummatur in interno: Nam qui in ebrietate hominem occidit, v. g. cum sciret se in ebrietate rixari, & verberare consueuisse, & propterea à vino abstinere se debere, irregularitatem, excommunicationem, & alias pœnas incurrit: non sic easdem pœnas, vel similes incurrit, qui in ebrietate hæresim profert, licèt sciuerit se, cum ebrius est, de fide disputare, & hæreticas suas opiniones proferre. Ratio discriminis est, quia hæresis consistit, & perficitur in intellectu, per signa autem exteriora solùm manifestatur, & consequenter prolatio dogmatis hæretici non est peccatum externum hæresis, nisi ab interna intellectus hæresi procedat, & exprimatur: At in ebrio non procedit ab hæresi interna, seu mentali, sed solùm ex imaginatione, & consuetudine: Ergo, &c. Homicidium verò consistit & perficitur in externo opere; consequenter est verum peccatum homicidij, tametsi fiat ab ebrio, qui tunc nihil aduertit, dummodò aduerterit prius, cum causam præbuit, ob quam indirectè, & putatiuè censetur ipsi homicidium voluntarium. 7 8

Octauò neque pœnas hæreticorum incurris, si similiter interius hæreticus, reuera non dormiens, sed fictione somni occulta, per se, & purè mentali, nullo signo eam probabiliter indicante significata, somnum fingens, ita vt omnes adstantes sibi persuadeant, te dormire, hæresim tuam internam exteriùs proferas. 9

Sicut neque incurrit is, qui hæresim suam profert, amentiam sic aptè simulans, vt quamuis in externum eam proferat, hæreticus tamen ex verbis ipsius non colligatur. 10 Nec etiam incurrit is, qui similiter interius hæreticus hæreses suas internas profert in comœdia, hæretici personam agens; cum ex circumstantiis comœdiæ per se hæreticus non appareat, in quo satis differt ab hæretico externo; siquidem hæreticus externus ad summum est occultus per accidens; cùm si pro hæretico non cognoscatur ab aliis, fit ex defectu audientium, non ex defectu sui. At in casu nostro non est ex defectu audientium, sed ex defectu sui; loquitur enim in circumstantiis, in quibus non manifestantur hæreses ipsius, sed potius eius, cuius personam in comœdia agit: ergo. 11

Quod vlteriùs probatur, quia sicuti signa imperfecta solent ex circumstantiis hæresim, & animum occultum perfectè significare, ita è contra signa perfecta possunt ob circumstantias eadem occultare.

Confirmatur, quia nemo, quamuis studio fidei flagret,

get, hæresim suspicatur in loquente, quem dormire, vel insanire credit, vel agere comœdiam videt, sed omnia verba illius cum risu recipit: At, vt hæresis sit externa, requiritur quod ex signo aliquo possimus illam, tanquam quandam rem exteriùs significatam, prudenter colligere: Nam si non per accidens, sed per se nequimus mentem loquentis hæreticam interpretari, hæresis est per se occulta & interna.

12 Interim tamen dicendum arbitror, quod si quis humano modo posset prudenter colligere tales homines non dormire, non insanire, non comœdiam reuera agere, sed simulare, absque dubio hi sunt tunc hæretici externi, & Bullæ Cœnæ pœnas, ac reseruationem incurrant. Ratio, quia tunc hæresis esset occulta per accidens, non autem, sicuti nunc est, in casibus positis, occulta per se. Videri poterit Henriq. *lib.6. cap.14.n.6. littera l*, Castr. *de iust. hæretic. punit. cap.*18. Azor. *lib.*8. *cap.* 10. *quæst.*6. Granad. *in* 2. 2. *controuers.* 1. *tract.*15. *disp.*13.*n.*14. Simanch. *de cathol. instit. tit.*42.*n.*10. & Merolla *tom.* 1.*disp.*1.*cap.*2.*num.*387. *&* 401.

At de hac tota dubitatione vide quæ dicam infrà *dub.*49.*Petitione* 4.

SECTIO XVII.

Corollarium Vndecimum.

Quid dicendum de eo, qui actu consummauit hæresim perfectè in interno, eandem tamen, licèt aliquo modo, non tamen omni modo perfectè actu consummauit in externo?

SVMMARIVM.

1 *Qui actu consummauit hæresim perfectè in interno, eandem tamen, licèt aliquo modo, non tamen omni modo perfectè consummauit in externo, non incidit in pœnas hæreticorum, & absolui ideò potest à quolibet approbato confessario, nisi casus sit reseruatus Episcopo, vel Inquisitori.*

2 *Censura quoties cumque in iure propter aliquod delictum fertur, semper, nisi aliud exprimatur, intelligi debet de delicto in genere suo ex omni parte perfectè consummato.*

3 *Attentans percutere Clericum, si in effectu non percutit illum, vel quia errauit in persona, vel quia detentus fuit ab aliquo, non contrahit excommunicationem Canonis si quis suadente diabolo.*

4 *Qui percutit, vulnerat, vel mutilat aliquem, si non sequitur mors, non contrahit censuram ob homicidium latam, quousque sequatur mors; adeò quod si nunquam sequatur mors, quamuis impedita miraculosè, nunquam censuram contrahit.*

5 *Scribens ad aliquem, v.g. ad Monialem, non contrahit censuram latam ob scribendum ad illum, quousque perueniat ad illum scriptura, quia tunc solùm opus scribendi consummatum censetur.*

6 *Consulens, vel mandans opus, cui est annexa censura, censuram non contrahit; quamuis ex consilio, vel mandato sequatur opus, nisi censura etiam ad consulentes vel mandantes extendatur; quia qui consulit vel mādat opus, physicè, & in rigore non efficit opus.*

7 *Censura quamuis feratur etiam ob consilium, vel mandatum, adhuc non contrahitur, nisi sequatur opus. & non antequam sequatur opus, & propterea si ex consilio, vel mandato sequatur opus, non autem aliunde.*

8 *Excipe, nisi censura principaliter feratur etiam ob consilium, vel mandatum ad opus; quia tunc statim dato consilio, vel mandato, censura contrahitur, etiam antequam sequatur opus; quin & quamuis nunquam sequatur opus.*

9 *Mandantes aliquem occidi per assassinos incidunt statim in pœnam cap. de homicidio in 6. quamuis nunquam sequatur homicidium per assassinos; quæ excommunicatio non ampliùs nunc locum habet.*

10 *Religiosi mendicantes, qui animo scilicet exterius expresso retrahendi populum à solutione decimarum aliquod in concionibus docent, statim excommunicati sunt, licèt à solutione decimarum populus non retrahatur in effectu.*

11 *Excommunicatio fertur in Bulla Gregorij XIII. aduersus eos, qui cum aliquo influxu vel affectu consulunt aliquibus duellum: quam excommunicationem licèt non contrahant principales, nisi sequatur duellum, contrahunt tamen consulentes, etiamsi non sequatur duellum, dummodò ex vi consilij ipsorum secutus fuerit accessus vtriusque principalis ad locum destinatum duello.*

12 *Hæreticorum pœnas non incurrit, qui hæresim suam manifestat solùm ad petendum consilium, vel ad illam explicandam confessario: Neque qui hæresim suam inter peccata scribit, vt eam confessionis Sacramento subjiciat; quia tales actus non sunt moraliter mali.*

13 *Neque pœnas hæreticorum incurrit, qui hæresim suam iocosè tantùm, & non assertiuè profert, ita scilicet vt de ipso hæresis præsumi non possit.*

14 *Neque incurrit, qui hæresim suam profert indeliberatè, eo quod absque vlla aduertentia, quia huiusmodi actus non est humanus.*

15 *Neque incurrit qui profert etiam cum aliqua deliberatione, quæ tamen sola sufficiat ad peccatum veniale, non autem ad mortale.*

16 *Neque incurrit qui tantum prodit per opus externum, quod præscindendo ab actu interno, peccatum mortale non est, vt si quis motus hæresi interna comedit in diebus prohibitis carnem in modica quantitate, quæ non sufficiat ad peccatum mortale, &c.*

17 *Præceptum Ecclesiæ de non vescendo carnibus est negatiuum, & præceptum naturale de non furando negatiuum est, & tamen sicut in isto excusat à mortali peccato paruitas materiæ, debet etiam excusare in illo; non enim maior est obligatio præcepti positiui, quàm naturalis.*

18 *Hæreticorum pœnas non incurrit in sententia prædictorum, qui signa dat interna hæresis in quantitate tam leui, vt ex se sufficiens non sit ad peccatum mortale, si quidem excommunicatio & reseruatio non est de peccato mortali interno sumpto solitariè, sed de peccato mortali interno, prout est coniunctum cum mortali externo, quod explicet internum.*

19 *Percussor clerici, si percussio sit leuis, non incurrit excommunicationem Canonis si quis suadente diabolo.*

20 *Doctrina prædictorum authorum & exemplum totaliter, & vniuersim non omninò probatur, quia fieri potest, vt aliquando tales circumstantiæ concurrant, vt etiam modica carnis comestio sit sufficiens protestatio hæresis internæ. Vt si v. g. inter alios cibos proponatur caro hac expressa intentione, vt Lutherani à Catholicis discernantur.*

21 *Occultus hæreticus si sine contraria protestatione vel modicum carnis comedat, quamuis peccet solùm venialiter aduersus Ecclesiasticam legem ex motiuo temperantiæ latam, peccat tamen mortaliter, & excommunicationem incurrit, quatenus hæresim suam sufficienter explicat, ac profitetur.*

22 *Lutheri hæresim intus occultè fouens, si idcircò à Missæ sacrificio, vel sacra communione se abstineat, vel coram sanctissimo Sacramento genu non flectat, vel caput non denudet, si attentis circumstantiis personæ, loci, temporis, &c. talis omissio censeri possit virtualis professio sectæ hæreticæ, excommunicationem incurrit, secùs autem si circumstantiæ adsint, propter quas alicui iustæ excusationi talis omissio adscribi possit.*

Lutheri

23 *Lutheri hæresim intus tenens, si die ab Ecclesia interdicto carnem comedat, & ex circumstantiis personæ, loci, & temporis determinari possit, quod id faciat ad hæreticæ sectæ professionem, hæreticus censetur, & excommunicationem incurrit.*

1 RESpondetur ex dictis, quod neque talis incidat in pœnas hæreticorum, & consequenter (modo quo supra dicebam) absolui possit à quolibet approbato Confessore.

Probatur ex dictis etiam; quia censuræ, & pœnæ delictum aliquod afficientes, cum vtpotè odiosæ, strictam habeant interpretationem, non contrahuntur, nisi ob delictum verum, & ex omni parte perfectè consummatum. Accedit, quod Ecclesia magis attendit externum, quàm internum, vt suprà etiam dicebatur.

Atque ita docent Suarez *de censur. disp. 4. sect. 3. n. 4.* Corduba *lib. 4. q. 13.* Simanch. *de catholic. institut. tit. 42. n. 9.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 10. quæst. 5.* Auila *part. 2. cap. 5. disp. 3. dub. 5.* Præpos. *in 3. part. q. 1. de censur. in communi, dub. 6. num. 40.* Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 2. n. 5. & lib. 2. moral. cap. 8. num. 7. & seqq.* Sà *verbo hæres. num. 2.* & Becanus *de fide, cap. 15. quæst. 1. num. 8.*

2 Quotiescumque igitur in iure fertur censura propter aliquod delictum, semper (nisi aliud exprimatur) intelligi debet de delicto in genere suo ex omni parte perfectè consummato: Atque ita colligitur etiam *ex cap. perpetuæ sanctitatis, de elect. in 6.* vbi dicitur, quod scienter eligentes indignum, non incurrant iuris pœnas, nisi adeò in eo perstiterint, vt ex votis ipsorum electio in effectu sequatur. Vnde & dici consueuit, quod lex imponens pœnam, strictè sit interpretanda; quia odia sunt restringenda.

3 Hinc qui attentat percutere Clericum, si in effectu non percutit illum, vel quia errauit in persona, vel quia detentus fuit ab aliquo, non contrahit excommunicationem Canonis *si quis suadente diabolo*.

4 Item qui percutit, vulnerat, vel mutilat aliquem, si non sequitur mors, non contrahit censuram ob homicidium latam, quousque sequatur mors; adeò quod, si nunquam sequitur mors, quamuis impedita miraculosè, nunquam censuram contrahit; quia quamuis ante mortem actio mortis ex parte delinquentis sit consummata, consummata tamen non est, prout significatur nomine homicidij, quod propriè sumptum significat actionem delinquentis, quatenus coniunctam cum morte.

5 Item qui scribit ad aliquem (v.g. ad monialem) non contrahit censuram latam ob scribendum ad illum, quousque perueniat ad illum scriptura; quia tunc solùm opus scribendi consummatum censetur.

6 Item, qui consulit, vel mandat opus, cui est annexa censura, censuram non contrahit, quamuis ex consilio vel mandato sequatur opus, nisi censura etiam ad consulentes, vel mandantes extendatur, quia qui consulit, vel mandat opus, physicè & in rigore non efficit opus.

7 Quin addo, quod quamuis censura feratur, etiam ob consilium, vel mandatum, adhuc censura non contrahitur, nisi sequatur opus, & non ante quàm sequatur opus, & præterea ex consilio, vel mandato sequatur

8 opus, non autem aliunde: Excipe nisi censura principaliter feratur etiam ob consilium, vel mandatum ad opus, quia tunc statim, dato consilio, vel mandato, censura contrahitur, etiam antequam sequatur opus, quin & quamuis nunquam sequatur opus: quia in tali casu, etiamsi non sequatur opus, consummatum est mandatum, vel consilium ad opus: quod consilium, vel mandatum principaliter etiam annexam censuram habet, sicut & opus.

9 Sic fertur excommunicatio *in cap. de homicidio, in 6.* aduersus eos, qui mandant aliquem occidi per assassinos, quapropter tales mandantes statim dato mandato, excommunicationem incurrunt, quamuis nunquam sequatur homicidium per assassinos. Hæc tamen excommunicatio non ampliùs nunc locum habet.

Sic etiam fertur excommunicatio in Clement. *de pœnis, cap. 1.* contra Religiosos mendicantes, qui animo, scilicet exterius expresso, retrahendi populum a solutione decimarum, aliquid in concionibus docent: Nam ideò statim excommunicati sunt, licet a solutione decimarum populus non retrahatur in effectu. 10

Sic etiam tandem fertur excommunicatio in Bulla Gregorij XIII. aduersus eos, qui cum aliquo influxu, vel effectu consulunt aliquibus duellum; quam excommunicationem licèt non contrahant principales, nisi sequatur duellum, sicut ex probabili sententia Doctorum docent Sanchez *lib. 2. moral. cap. 39* & Megalus *in 3. part. lib. 4. cap. 4. quæst. 2.* contrahunt tamen consulentes, etiamsi non sequatur duellum, dummodo ex vi consilij ipsorum secutus fuerit accessus vtriusque principalis ad locum destinatum duello; secus si secutus non fuerit talis accessus, & dummodò per ipsos consulentes non steterit, quominùs sequatur duellum, secus si per ipsos steterit, qua de re videri poterit Sanch. *loco suprà citato*, Filliuc. *to. 1. tract. 15. cap. 1. quæst. 5.* & Bonacina *tom. 3. disp. 2. quæst. 3. punct. 48.* 11

Ex dictis igitur in principio huius corollarij sequitur, quod pœnas hæreticorum non incurrit, qui hæresim suam manifestat solùm ad petendum consilium, vel ad illam explicandam confessario: Neque incurrit qui hæresim suam interpretata scribit, vt eam confessionis Sacramento subjiciat, quia tales actus non sunt moraliter mali, quin potiùs laudabiles, quos propterea Ecclesia non intendit impedire, & multò minùs punire. 12

Sequitur secundò, quod neque pœnas hæreticorum incurrit, qui hæresim suam iocosè tantùm, & non assertiuè profert, ita scilicet, vt de ipso hæresis præsumi non possit; quia talis actus, vtpotè non mortiferus, tot & tantis pœnis non subjicitur. 13

Sequitur tertiò, quod neque incurrit, qui hæresim suam profert indeliberatè, eo quòd absque vlla aduertentia, quia huiusmodi actus non est humanus, ac proinde talis, vt ad tantam pœnam contrahendam sufficiens sit. 14

Sequitur quartò, quod neque incurrit, qui profert etiam cum aliqua deliberatione, quæ tamen solùm sufficiat ad peccatum veniale, non autem ad mortale: neque incurrit, vt docent Henriquez *lib. 6. cap. 14. num. 6. litt. I*, Sanchez *vbi suprà, num. 17.* & Hurtad. 15

de Mendoz. *de fide, vol. 1. disp. 83. sect. 3. §. 21.* qui tantùm prodit per opus externum, quod præscindendo ab actu interno, peccatum mortale non est, vt si quis, v.g. motus hæresi interna, comedit in diebus prohibitis carnem in modica quantitate, quæ non sufficiat ad peccatum mortale; quod verum est, inquiunt ipsi, tametsi singulis diebus prohibitis modicam quantitatem carnis comederet, quinimò, tametsi à principio singulis diebus prohibitis modicam quantitatem carnis comedendi voluntatem expressam haberet. Neque obstat, subdunt iidem, quod præceptum Ecclesiæ de non vescendo carnibus, sit negatiuum: Nam præceptum naturale de non furando negatiuum est, & tamen in isto excusat à mortali peccato paruitas materiæ; ergo & in illo: Non enim maior est obligatio præcepti positiui, quàm naturalis, quare dicendum est (inquiunt iidem) quod pœnas hæreticorum non incurrat; qui signa dat internæ hæresis in quantitate tam leui, vt ex se sufficiens non sit ad peccatum mortale; siquidem excommunicatio, & restitutio non est de peccato mortali interno, sumpto solitariè, sed de peccato mortali interno, prout est connexum cum mortali externo, quod explicet internum. Et confirmant, quia excommunicationem Canonis *si quis suadente diabolo*, non incurrit percussor Clerici, si percussio sit leuis, & venialis, esto mortalis existat per relationem ad prauum actum internum. 16 17 18

20 At hæc istorum Authorum doctrina & exemplum taliter & vniuersim mihi non omnino probatur, quia fieri potest, quod aliquando tales circumstantiæ concurrant, vt etiam modica carnis comestio sit sufficiens protestatio hæresis internæ: vt si verbi gratiâ inter alios cibos proponatur caro hac expressa intentione, vt Lu-
21 therani à Catholicis discernantur. In quo casu occultus hæreticus, si sine contraria protestatione vel modicum carnis comedat, quamuis peccet quidem solùm venialiter aduersus Ecclesiasticam legem ex motiuo temperantiæ latam, peccat tamen mortaliter, & excommunicationem incurrit, quatenus hæresim suam sufficienter explicat & profitetur. Quare discrimen est inter externum peccatum percussionis, & externum peccatum hæresis, quod illud in praui propositi executione, hoc verò in hæresis internæ completæ manifestatione consistit: sicuti præter alios rectè notauit Vgolinus *in explanatione Bullæ, casu 1. num. 3.* & sic retorquetur contra aduersarios argumentum, nempe quod sicut excommunicationem incurrit qui propositum percutiendi Clericum sufficienter exequitur, ita similiter incurrit etiam excommunicationem, qui hæresim in interno consummatam sufficienter explicat & profitetur: secus si explicet & profiteatur insufficienter & imperfectè, sicuti supra dicebam.

22 Sequitur quintò resolutio illius quæstionis: An excommunicationem incurrat, qui verbi gratia Lutheri hæresim intus occultè fouens, idcirco à Missæ sacrificio, vel sacra Communione se abstinet, vel coram Sanctissimo Sacramento genu non flectit, vel caput non denudat, &c. Respondetur enim ex dictis cum Caietano 2.2. *quæst. 11. art. 3.* & Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 9. quæst. vltima*, Toler. *lib. 1. cap. 19.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 8. num. 6.* quod si attentis circumstantiis personæ, loci, temporis, &c. talis omissio censeri possit virtualis professio sectæ hæreticæ, excommunicationem incurrat; secus autem si circumstantiæ adsint, vt huiusmodi omissio obliuioni, vel saltem iustæ excusationi probabiliter adscribi possit, etiamsi reuera ex animo hæretico proficiscatur.

23 Sequitur sextò resolutio illius alterius quæstionis: An excommunicationem incurrat, qui similiter tenens intus hæresim Lutheri, die ab Ecclesia interdicto carnem comedat. Respondetur enim etiam ex dictis, quod carnis comestio in die interdicto secundùm se indifferens sit, & non protestatiua hæreticæ sectæ, sed tamen per circumstantias personæ, loci, temporis, &c. determinari possit ad hæreticæ sectæ professionem, siue in parua, siue in magna quantitate fiat, vti supra dicebam, quamuis in magna quantitate faciliùs res locum habeat. Quod fortasse intelligunt Henriquez, Sanchez, & Hurtadus de Mendoza, supra distinguentes de comestione carnis mortifera, vel non mortifera, seu in magna, vel modica quantitate, contra præceptum Ecclesiæ carnis comestionem prohibentis. At de tota hac dubitatione vide quæ dicam infra *dubit. 49. petitione 4.*

SECTIO XVIII.

COROLLARIVM DVODECIMVM.

Quid dicendum de eo, qui quamuis certò consummauerit hæresim perfectè in interno, dubitat tamen an eandem consummauerit perfectè etiam in externo; vel è contra, quamuis certò consummauerit perfectè in externo, dubitat tamen, an consummauerit perfectè etiam in interno. Verbi gratiâ, si certò protulit, Spiritum Sanctum non procedere à Filio, dubitat verò, an pro tunc in mente ita reuerà senserit.

SVMMARIVM.

1 *Dubitans, an consummauerit perfectè hæresim in externo, qui eam in interno certò consummauit perfectè, vel è contra: verbi gratia si certò protulit, Spiritum Sanctum non procedere à Filio, dubitat verò, an pro tunc in mente ita reuerà senserit, non incidit in excommunicationem Bullæ Cœnæ, cæterasque pœnas hæreticorum.*

2 *Casus siue facti, siue iuris dubius non venit appellatione casus reseruati, cùm reseruatio sit odiosa.*

3 *Incestus impuberum, & eorum qui extra vas semen emiserunt, non censetur: & meritò, quia crimen non intelligitur nisi demonstretur, neque intelligitur nisi sit perfectè consummatum.*

4 *Conatus, vel attentatio incestus, vel homicidij non est propriè incestus, aut propriè homicidium: & ideò non venit nomine casus reseruati, secus autem est, si ipsa criminis attentatio expressis verbis reseruetur, quia de peccatis etiam internis reseruatio fieri potest.*

5 *Casus, si dubium sit, an sit reseruatus, absolui potest etiam à Confessariis qui non habent potestatem super casus reseruatos: quia cùm reseruatio odiosa sit, strictè interpretanda est.*

6 *Limitatio quam adhibent Sanchez, & Bonacina in casu quo esset pro illius peccati commissi veritate præsumptio fori interni: quod tunc, stante tali præsumptione possessio sit pro certitudine peccati, cum pro eo sit possessio, pro quo est fori externi præsumptio, non probatur, & cur.*

7 *Summus Pontifex si reseruet hæresim, intelligi debet de hæresi certa, non autem de hæresi præsumpta.*

8 *Vouens castitatem perpetuam, seu Religionem approbatam, de quo voto non est certus, sed dubitat, an pro tunc habuerit animum se obligandi, tenetur votum seruare: quia possessio, vel præsumptio stat pro voto, nihilominus tale votum non censetur Pontifici reseruatum.*

9 *Episcopus non potest absolutionem dare publico Clerici percussori, si dubium sit, an percussio sit grauis; secus verò si dubium sit, an percussio sit leuis.*

10 *Casus Bullæ Cœnæ contra priuilegia Regularium reseruantur in Decreto Clementis VIII. quamuis sint dubij siue iuris, siue facti: secus tamen est in Decreto moderatorio prioris, vbi non exprimuntur, sed dempta sunt verba illa: Quamuis sint dubij, siue iuris, siue facti.*

Respondetur etiam ex dictis, quod neque iste talis incidat in excommunicationem Bullæ Cœnæ, cæterasque pœnas hæreticorum, & consequenter modo quo supra dicebam, absolui possit à quolibet approbato Confessario. 1

Probatur vt suprà corollario præcedenti.

Confirmatur, quia cùm reseruatio sit odiosa, appel- 2
latione casus reseruati non venit casus siue facti, siue iuris dubius, sicuti docet Syluest. *verb. casus, quæst. 1.* Henriquez *lib. 6. cap. 14. n. 5.* Graff. *part. 1. decis. lib. 1. cap. 13. num. 71.* & Fincll. *cap. 5. cas. reseru. num. 4.* vbi afferunt 3
exemplum de incestu impuberum, & eorum qui extra vas semen emiserunt. Et meritò, quia crimen non intelligitur nisi demonstretur, *argum. leg. in bello, §. facta, ff. de captiu. & postliminio reuersis, & leg. 2. de prolation.* Itemque non intelligitur, nisi sit perfectè consummatum, iuxta *cap. hac autem*, iuncta Gloss. *dist. 1. de pœnit.* Conatus enim, vel attentatio incestus, aut homicidij 4
non est propriè incestus, aut homicidium. At si ipsa quoque criminis attentatio expressis verbis reseruetur, certum est tunc apud omnes, quod talis attentatio reseruata sit, maximè quia de peccatis etiam internis reseruatio fieri potest, vti supra dicebam, & ex communi

muni docent Maior *in 4. dist. 17. quest. 5. propositione 2.* Graff. Henriquez, Finell. *in locis suprà citat.* Medina *lib. 1. cap. 10.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 8. num. 4.*

5 Confirmatur secundò, quia propter eandem rationem iam dictam, quando dubitatur, an peccatum reseruatum sit, illud absolui posse, etiam à Confessariis qui non habent potestatem suprà casus reseruatos, docet communis opinio Doctorum contra Armillam *verb. casus, n. 13.* Frias *in tract. de modo audiend. Confess. 2. part. cap. 8. cas. 2.* & Cordubam *in Regulam S. Francisci, cap. 7. quest. 4. punct. 1. cas. 5.* & ratio huius communis opinionis est, quia cùm reseruatio, vti suprà dicebam, odiosa sit, strictè interpretanda est: atque ita docent Henriq. *lib. 6. de sacram. cap. 26. num. 7.* Suarez *in 3. part. tom. 5. disp. 40. sect. 6. num. 5. & tom. 2. de Relig. lib. 4. de voto, cap. 5. num. 15.* Sanchez *lib. 1. moral. cap. 10. n. 74.* Graff. *tom. 1. cons. 2. de pœnit. & remiss. num. 3. & seq.* Zech. *de cas. reseruat. cas. 13.* Sà *verb. casus reseruatus, num. 5.* & Bonacina *de sacram. pœnit. quest. 7. punct. 5. §. 4.*

6 Nec mihi probatur limitatio quam adhibent Sanch. & Bonacina in locis suprà citatis, nisi scilicet esset pro illius peccati commissi veritate præsumptio fori externi; quia tunc, inquiunt ipsi, stante tali præsumptione, possessio est pro certitudine peccati, cùm pro eo sit possessio, pro quo est fori externi præsumptio, & cùm tali præsumptioni standum sit in vtroque foro, donec de veritate in contrarium constiterit, v. g. subdunt ipsi, si quis exteriùs protulit hæresim, dubitat verò nunc, an pro tunc temporis in mente ita reuera senserit, censebitur hæresis reseruata, quia cùm verba sint naturaliter signa intentionis, & nemo præsumatur dicere quod non habet in corde, vel aliter, quàm habet in eo, *leg. Labeo, ff. de supell. legat.* præsumptio, ac possessio in tali dubio est, quod hæresis exteriùs processerit ex vero in ipsam hæresim consensu interiori: tum quia in tali dubio homo iudicaretur hæreticus in foro externo: Ergo idem dicendum in foro interno. Consequentiam probant, quia in vtroque foro idem iudicandum est, quando forum externum in falsa præsumptione non innititur, vt ex communi docet Bald. *in Authent. ingressi, Cod. de sacrosanct. Eccles. num. 49.*

7 Non (inquam) talis limitatio mihi probatur, quia ex dictis non debet casus censeri reseruatus, nisi certò constet de reseruatione illius, nec sufficit, quod præsumatur reseruatus, quia cùm reseruatio (sicuti dicebam) odiosa sit, strictè interpretanda est: Ergo quando Pontifex reseruat sibi hæresim, intelligi debet de hæresi certa, non autem de hæresi præsumpta.

8 Confirmatur à simili, quia licèt quando quis est certus se emisisse votum Castitatis perpetuæ, vel Religionis approbatæ, dubitat autem, an pro tunc habuerit animum se obligandi, teneatur votum seruare, quia possessio, & præsumptio stat pro voto: Nihilominùs tale votum non censetur Pontifici reseruatum, vt concedit idemmet Sanch. *lib. 4. moral. cap. 40. num. 26. & cap. 44. num. 3.* idque non alia ratione, nisi quia, cùm reseruatio sit odiosa, restringenda est ad casus reseruatos certos. Ergo idem propter eandem rationem dicendum est in casu nostro, vnde apparet responsio ad oppositas rationes aduersariorum.

9 Objicies: si quis percutit Clericum, dubium est autem postea, an percussio sit grauis, sicque reseruata Pontifici; vel leuis, sicque talis, à qua Episcopus absoluere possit, iuxta *text. in cap. Peruenit, de sententia excommunicationis*, non potest in tali casu Episcopus absolutionem dare, sicuti habetur *in Extrauag. Perlectlie*, nondum typis mandata, quam ad verbum referunt Nauarr. *cap. 27. num. 91.* & Molin. *tract. 3. de iust. & iur. disp. 57.* Ergo sic in casu nostro.

Respondetur: transeat antecedens, at nego consequentiam, & disparitas est, quia in dicta Extrauag. expressè reseruatur Pontifici percussio Clerici, non solùm quando est certum, sed etiam quando est dubium, an fuerit grauis. Vnde potiùs retorquetur contra aduersarios argumentum, nempe quod per reseruationem casus non veniat reseruatus casus dubius, nisi exprimatur.

10 Instabis: etiam in decreto Clementis VIII. contra Priuilegia Regularium reseruantur casus Bulla Cœnæ, quamuis sint dubij siue iuris, siue facti: Ergo, &c.

Respondetur: distinguo antecedens, in decreto priori, concedo, quia exprimuntur: in decreto posteriori moderatorio prioris, vbi non exprimuntur, sed dempta sunt verba illa (scilicet, *quamuis sint dubij siue iuris, siue facti:*) nego. Quare similiter retorquetur contra aduersarios argumentum, quandoquidem in priori decreto Pontifex, quoniam casus dubios voluit comprehendere in reseruatione, expressit, secus in posteriori moderatorio, in quo propterea eosdem casus dubios non expressit, quia scilicet in reseruatione eos comprehendere noluit.

DVBITATIO XIV.

Quinam sint hæreticis credentes, qui hac prima excommunicatione secundò sunt excommunicati?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticis credentes, qui hac prima excommunicatione secundò sunt excommunicati, sunt qui hæreticorum erroribus, siue in particulari, siue in communi, siue expressè, siue confusè assentiuntur, assensu per aliquod signum exterius sufficienter manifestato.*

2 *Neque obstat hos credentes verè, & formaliter esse hæreticos externos, atque adeò comprehendendos sub priori clausula Bullæ Cœnæ aduersus hæreticos lata, quia ne quis de istorum excommunicatione dubitare possit, gratia solius maioris declarationis expressi sunt.*

3 *Credens vt quis hæretico dicatur, sufficit si in communi confusè, seu implicitè erroribus hæretici assentiatur, quia tunc etiam verè illi, vt hæreticus est, credit, & fidem præstat, quod contingit, si credat hæreticum, sciens talem esse, rectam fidem habere, licèt in particulari distinctè, seu explicitè nesciat eius errores.*

4 *Item si credat, se credere quidquid ipse credit, dicendo v. g. vera esse dogmata, quæ Lutherus, & Caluinus contra Romanam Ecclesiam docuit, seque pro iis mori paratum esse.*

5 *Item si animo assentiendi eius erroribus prædicationem vel lectionem illius audiat, immò etiamsi non habeat animum assentiendi absolutè, habeat tamen illum sub conditione, si scilicet rationes hæretici ipsi placuerint.*

6 *Punibilis ad hoc vt sit hæreticus tali modo, necesse est, vt signo aliquo externo, quo sufficienter animus ab aliis cognosci possit, assensum manifestet, aliàs non erit ab Ecclesia punibilis.*

7 *Signa sufficienter manifestatiua talia sunt, ex quibus grauis suspicio hæresis nascitur.*

8 *Hæretico vt credens reputetur, probabilius est non sufficere, quod semel, aut bis ad audiendas conciones, aut lectiones hæretici accedat.*

9 *Limita, cùm quis Catholicus in terris hæreticorum existens semel, aut bis ad conciones, vel lectiones hæreticorum accedat, secus verò, si in terris Catholicorum occulta ab hæreticis conuenticula fieri nouerit, & illuc etiam simul accedat, & non denunciet Episcopo, vel Inquisitori; nam tunc suspicione hæresis non carebit.*

RESpondetur: sunt qui hæreticorum erroribus, siue in particulari, siue in communi, siue expressè, siue confusè assentiuntur, assensu per aliquod signum 2

exteriùs sufficienter manifestato, vti supra dicebam, & docent Archidiaconus *in capit. Quicumque, de hæretic. in 6.* Paludan. *in 4. distinct. 13. quæst. 3. art. 1. conclus. 7.* Syluest. *verb. hæresis 1. num. 10. quæst. 7.* Sayr. *lib. 3. de censur. in part. cap. 5. num. 1.* Nauarr. *cap. 27. n. 35.* Vgolinos *de censur. reseruat. Papæ, 2. part. cap. 1. verb. credentes, num. 1. & 2.* Suarez *de censur. disp. 21. sect. 2. num. 6. & disp. 24. de fide, sect. 1. num. 1. & 3.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. num. 2.* Peña *2. part. Director. quæst. 50. comment. 75.* Farinac. *de hæresi, quæst. 181. num. 104.* Bonacina *tom. 3. de excommunic. in partic. disp. 1. quæst. 2. punct. 3. & de censur. in communi, disp. 2. quæst. 5. punct. 3. num. 2.* & alij, quos infra citabo. Et patet ex textu *in cap. excommunicatos, §. credentes, de sent. excommunic. & in cap. excommunicamus, §. final. eod. tit.*

2 Neque obstat, hos credentes verè & formaliter esse hæreticos externos (sicut etiam Catholici censeri debent ij qui fidei articulos in communi, confusè, seu implicitè credunt, credendo quicquid Ecclesia Catholica credit) atque adeò comprehensos sub priori clausula Bullæ Cœnæ aduersus hæreticos lata: quia ne quis de istorum excommunicatione dubitare possit, gratiâ solius maioris declarationis expressi sunt, vti notarunt Archidiaconus *in cit. cap. Quicunque, de hæret. in 6.* Paludanus *in 4. distinct. 13. quæst. 3.* Syluest. *verb. hæresis 1. §. 10.* Toletus *lib. 1. cap. 18. num. 5. & seqq.* Suarez *de censur. disp. 21. sect. 1. num. 6.* Nauarr. *cap. 27. num. 55.* Simanch. *de Cathol. Institut. cap. 15. num. 2.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. num. 2.* Sà *verb. hæresis, num. 11.* & Vgolinus *loco suprà cit. num. 2. & seqq.* Vide etiam quæ dicam infra in corollario.

3 Dixi, sufficere vt credens hæretico dicaris, si in communi, confusè, seu implicitè erroribus hæretici assentiaris; quia tunc etiam verè illi, vt hæreticus est, credis, & fidem præstas.

Quod contingit si credis, hæreticum, sciens esse talem, rectam fidem habere, licèt in particulari distinctè, seu explicitè nescias eius errores.

4 Item si dicas, te credere quicquid ipse credit, dicendo v. g. vera esse dogmata quæ Lutherus, aut Caluinus contra Ecclesiam Romanam docuit, teque pro iis mori paratum esse, licèt in particulari nescias, quænam ea dogmata sint. Doctores in locis suprà citatis, & præcipuè Farinac. *num. 104. in fine, & num. 124. & 125.*

5 Item si animo assentiendi eius erroribus prædicationem, vel lectionem eius audis: immò etiamsi non habeas animum assentiendi absolutum, habeas tamen illum sub conditione, si scilicet rationes & motiua hæretici tibi placuerint, quo casu adhuc illi credens es, saltem sub conditione: quod videtur sufficere, vt sub credente comprehendaris, siquidem ratione illius animi dubij fidem amittis, vti dicebam suprà *dubit. 6.* & docent passim Doctores, quos sequitur Suarez *disp. 24. de fide, sect. 1. num. 3.*

6 Dixi secundò, necessarium esse, vt signo aliquo externo, quo sufficienter animus ab aliis cognosci possit, assensum manifestes: aliàs non eris ab Ecclesia punibilis, vti dicebam etiam suprà *dubit. 12. & 13.* & docent præter alios Suarez *in locis sup. cit.* Sanchez *num. 1.* & Azor *tom. 1. lib. 8. cap. 9. quæst. 10.*

Petes, quibus signis, verbis scilicet, vel factis, hunc animum sufficienter manifestes?

7 Respondetur, te sufficienter manifestare, si signa illa talia sint, ex quibus grauis suspicio hæresis nascitur. Quæ autem sint ista, dixi suprà *cit. dubit. 12. & 13.* per totas: & videri poterit Eymer. *2. part. Director. quæst. 50.* & ibi Peña, & Farinac. *de hæresi, quæst. 181. num. 11.*

8 Petes secundò, an si semel, vel bis ad audiendas conciones, aut lectiones hæretici accedas, sufficiens sit, vt illi credens reputeris.

Respondetur, licèt complures Doctores affirment, ita vt ex duplici actu ad mentem ipsorum suspicio grauis oriatur: atque adeò, tanquam credens hæretico condemnandus sis: Probabilius tamen esse oppositum, quod docent Decianus *lib. 5. in tract. crimin. cap. 18. vers. 16.* Peña *2. part. Director. quæst. 50. comment. 75.* Graff. *lib. 4. decis. 18. num. 29. & 30.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 15. quæst. 1.* Suarez *disp. 24. de fide, sect. 1. num. 3. in fine*, & Farinac. *cit. quæst. 181. num. 115. & 116. & quæst. 182. num. 120.* Qui tamen, & rectè limitant hanc 9
doctrinam, cùm quis Catholicus in terris hæreticorum existens, semel, aut bis ad conciones, vel lectiones hæreticorum accedit: secus verò si in terris Catholicorum occulta ab hæreticis conuenticula fieri nouerit, & ille etiam semel accedat, & non denunciet Episcopo, vel Inquisitori: nam tunc suspicione hæresis non carebit, cùm in tali casu censeatur approbare quod potuit aduertere, si Iudici Ecclesiastico, sicuti debuit, significaret. Excipe, nisi considerata personæ qualitate, per ignorantiam excusetur. Vide etiam quæ dicam infrà in corollario.

COROLLARIVM.

SVMMARIVM.

1 *Credentes hæreticorum sunt qui hæreticorum erroribus assentiuntur, & implicitè credunt quod credunt alij hæretici, cùm tamen nullum eorum errorem, aut hæresim in particulari, & explicitè credant, vt si quis v. g. se cum Caluinistis, & Lutheranis sentire dicat.*

2 *Credentes hæreticorum vbi excommunicentur.*

3 *Credentes hæreticorum sunt etiam hæretici.*

4 *Credentes hæreticorum licèt sint hæretici, quia tamen non explicitè alieni errori, vel hæresi assentiuntur, sed doctrinam hæretici tantùm credunt, potius dicuntur credentes hæreticorum, quàm hæretici.*

5 *Credentes hæreticorum censentur, qui illorum concionibus, ac sermonibus sæpè interueniunt.*

6 *Hæreticorum concionibus, vel sermonibus qui interuenerunt semel, quamuis non reputentur credentes hæreticorum, sunt tamen de hæresi suspecti.*

7 *Credentes hæreticorum censentur ij, qui in infirmitate constituti petunt hæreticum, à quo per manus impositionem consolationem recipiunt.*

8 *Pœna statuta in iure contra hæreticos, extenduntur etiam contra credentes hæreticorum.*

9 *Credentes hæreticorum si in excommunicatione per annum persistant, ipso iure sunt infames, neque admittuntur ad publica officia.*

10 *Item sunt omni officio, ac beneficio Ecclesiastico priuandi.*

CRedentes igitur hæreticorum sunt, qui modo quo 1
suprà dicebam, hæreticorum erroribus assentiuntur, & implicitè credunt quod credunt alij hæretici, cum tamen nullum eorum errorem, aut hæresim in particulari, & explicitè credant, vt si v. g. sicuti dicebam, quis dicat, se cum Caluinistis, vel Lutheranis in causa fidei sentire, vel Hæresiarcham aliquem fuisse virum probum, & se in illius fide velle mori; vel si dicat, hæreticos habere veram fidem, rectè sentire de fide, in sua secta posse saluari, esse bonos viros, bonæ conuersationis, & vitæ, vel peccare eos, qui tales personas persequuntur, &c. Paludan. *in 4. dist. 13. quæst. 3. concl. 7.* Caietan. *verb. excommunicatio, num. 45.* Tabiena *eodem verbo Excommunicatio 5. num. 12.* Calderin. *in tract. de hæretic. rubr. de hæretic. credentib. num. 8.* Peña *in director. Inquisit. part. 2. quæst. 50. comment. 55. & comment. 75.* Nauarr. *in summa, cap. 27. num. 55.* S. Antoninus *3. part. tit. 25. cap. 4. §. final.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 51. num. 15.* Sayrus *in thesaur. lib. 3. cap. 5. num. 1.* Castro *lib. 1. de iust. hæretic. punit. cap. 17.* Simanch. *de cathol. instiut. tit. 15. num. 2.* Graff. *part. 1. decis. lib. 4. cap. 18. num. 30.* Toletus *lib. 1. cap. 19. num. 5.* Carrer. *tract. de hæretic. n. 175.* Vgolin. *in 1. clausul. Bull. Cœnæ, vers.*

versat eorum credentes, n.1. & seqq. Suarez *de fide disp. 24. sect. 1. n. 1. & seqq.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 15. q. 1.* & alij, quos suprà citabam.

2 Huiusmodi credentes excommunicantur *in cap. Excommunicamus 1. §. credentes, in cap. Excommunicamus 2. §. finali, de haeretic. in cap. vt Officium, de haeretic. in 6.* in Bullis Martini quinti, *inter cunctas*, in Bulla Pauli IV. *cum ex Apostolatus*, apud Pegnam inter literas Apostolicas, & in prima clausula Bullæ Cœnæ Domini.

3 Hinc sequitur, quod prædicti huiusmodi credentes sint etiam hæretici, Tolet. *lib. 1. cap. 19.* Nauarr. *loco sup. citato,* Simanch. *vbi suprà, n. 1.* Suarez *tom. 5. disp. 11. sect. 2. n. 5.* & alij Doctores omnes, quos suprà citabam, & patet ex dictis, & *ex cap. Excommunicamus 2. §. si qui autem, de haereticis.*

4 Non obstat, si dicas: Huiusmodi credentes sunt hæretici: Ergo frustrà in prima clausula Bullæ cœnæ adduntur credentes hæreticorum, cum iam satis sint excommunicati sub nomine hæreticorum.

Respondetur enim, quod propterea illa verba fuerint omissa in Bulla Cœnæ Pij quinti, vti rectè præter alios adnotarunt Nauarrus in Summa, *cap. 17. n. 53.* & Vgolinus *loco suprà cit. n. 2.* Fuerunt tamen posteà addita ad maiorem declarationem, sicuti dicebam: vt omittam, quod licèt huiusmodi credentes sint hæretici, quia tamen non explicitè alicui errori, vel hæresi assentiuntur, sed doctrinam, quam hæretici sequuntur, tantùm credunt, potiùs dicantur credentes hæreticorum quàm hæretici, ad differentiam eorum, qui explicitè, & distinctè assentiuntur erroribus, qui ab hæreticis proponuntur.

5 Vbi aduerte, quod ex dictis suprà censentur credentes hæreticorum ij, qui illorum concionibus, ac sermonibus sæpè sæpiùs interueniunt. Geminian. *in cap. 2. de haeretic. n. 7.* Ananias *in cap. excommunicamus 1. §. credentes, de haeretic. num. 11.* Director. Inquisit. *part. 2. quaest. 10. num. 3.* & ibi Pegna *commentar. 75.* Calderinus *tract. de haeretic. rubr. de haeret. credent. num. 13.* Syluest. *verb. haeresis 1. num. 10.* Arelatensis *in tract. de haeretic. num. 16.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 15. q. 1. lib. 3. decis. cap. 18. num. 30.* & alij, quos suprà citabam.

6 Qui verò semel hæreticorum concionibus, vel sermonibus interuenerunt, quamuis non reputentur credentes hæreticorum, sunt tamen de hæresi suspecti. Geminian. *in cap. Quicumque, de haeretic. in 6. num. 7.* Archidiac. *ibid. num. 2.* Ioan. Andr. *num. 3.* & alij, quos sequitur Azor. *loco sup. cit.*

7 Item censentur credentes hæreticorum ij, qui in infirmitate constituti petunt hæreticum, à quo per manus impositionem consolationem recipiant, *cap. filij, de haeretic. in 6.* Glossa *ibid. verb. filij,* Geminian. *num. 6.* Angelus *verb. haereticus, n. 2.* & Syluest. *verb. haeresis 1. num. 10. & haeresis 2. num. 16.*

8 Aduerte secundò, quod eædem pœnæ, quæ in iure statutæ sunt contra hæreticos, extenduntur ad credentes hæreticorum, Henric. *in cap. excommunicamus 1. num. 11. de haeretic.* Abbas *ibid. num. 12.* Ananias *num. 1. & seqq.* Soccin. *num. 36.* Rosella *verb. haereticus, num. 16.* Angelus *eod. verb. num. 22.* Syluest. *verb. haeresis 1. n. 10.* Et patet *ex cap. excommunicamus 2. de haeretic.* & notat ibi Glossa *verb. deprehensi,* Ostiensis. *num. 2.* Ioan. Andr. *num. 3.* & Soccin. *num. 7.*

9 Item credentes hæreticorum, si in excommunicatione per annum persistant, ipso iure sunt infames, nec admittuntur ad publica officia. Patet *ex Auth. credentes, Cod. de haereticis, & ex cap. excommunicamus 1. §. credentes, de haeretic.* & notat ibi Innocentius *num. 1. in verbo credentes,* Ostiensis *n. 19.* Ancharan. *n. 1. & seqq.* Locat. *in Iudic. Inquisit. verb. credentes, n. 1. & verb. excommunicati, num. 3.* & alij, quos sequitur Paul. Ghirland. *tract. de haeretic. q. 9. num. 1.*

10 Item sunt omni officio & beneficio Ecclesiastico priuandi, Director. inquisit. *part. 2. q. 47. n. 2. & 3.* Decian. *in tract. de crimin. lib. 5. cap. 51. n. 3.*

DVBITATIO XV.

An tenearis omnes hæreticos Iudici Ecclesiastico iudicialiter denunciare?

SVMMARIVM.

1 *Haeretici non sunt occultandi, ex Sacris Literis, sed denunciandi; idque etiam liquet ex Pontificum constitutionibus: contra namque communes hostes pro salute communi, vna communis debet esse vigilantia, ne de alicuius membri vlcere, etiam alia possint membra corrumpi.*

2 *Haereticum quis denunciare tenetur, si eius delictum probare potest: dubium enim solum est, si delictum sit adeò occultum, vt nullus alius sciat. Quo casu plures Doctores tenent sententiam negatiuam.*

3 *Haereticum reuelare quilibet tenetur, etiamsi haereticum esse secretò eum nouerit: delictum enim quandocumque est contra bonum commune, vt est delictum haeresis, statim denunciandum est, quamuis sit occultum, adeò vt si quis sciens haereticum pertinacem esse, & non denunciauerit, statim Inquisitoribus, incurrat excommunicationem contra non denunciantes impositam.*

4 *Errans non ex pertinacia, sed solùm ex ignorantia, non est statim denunciandus, sed admonendus; quod si spreuerit admonionem, iam erit pertinax & denunciandus.*

5 *Idem dicendum de eo, qui facit actum aliquem contra fidem; sic enim habet praxis sanctissima Inquisitionis.*

6 *Praxis Sanctissimae Inquisitionis ex aduersariis fundatur in probabilitate talis sententiae, quae tamen tollit probabilitatem alterius.*

7 *Denunciatio praedicta est necessaria Reipublicae, & ipsi delinquenti: impeditur enim per eam, ne haeresis serpat, & alios inficiat; factaque denunciatione Iudex potest procedere ad inquisitionem de tali delinquente, & recipere ipsum denunciantem in testem commissi criminis, cùm eius testimonium suspectum esse non possit.*

8 *Denunciator licet de iure reputari possit calumniator, si non probet denunciationem quam de iure debet probare, ex consuetudine tamen contrarium seruatur: Et meritò, quia is dicere potest, quod solo zelo boni communis motus delictum manifestauit, idque praecipuè locum habet in delicto haeresis ob eius grauitatem.*

9 *Haeretici occulti quamuis sint in malo statu, ne tamen denuncientur Inquisitoribus, haeresim internam manifestare non audent: Quod cedit in bonum aliorum fidelium, & timore huius denunciationis multi non amplectuntur errores haereticales.*

10 *Haeretici rarissimè ad fidem catholicam redeunt, saepissimè autem è contra, vt experientia docet, redeunt quando denunciantur.*

11 *Manifestare quilibet tenetur crimen, quamuis occultum, si illud facilè Reipublicae nocere possit, cùm bonum commune praeferendum sit bono particulari, & quilibet teneatur magis consulere incolumitati communitatis, quàm famae alicuius personae particularis.*

12 *Quilibet tenetur manifestare ea, quae sibi etiam sub secreto commissa sunt, si pertineant ad correctionem multitudinis spiritualem, vel corporalem, vel etiam ad graue damnum alterius, & nemo contra hoc debitum obligari potest.*

13 *Haeresis est pestilentissimum venenum, quod citò, & facilè*

facilè maximas, totasque prouincias & regna infestat.

14 *Error cui non contradicitur, approbatur: & qui alios cùm potest ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat, &c.*

15 *Inquisitorum edicta de hæreticis reuelandis originem duxerunt tum à Iure communi, tum à Constitutionibus Pontificiis.*

16 *Hæresis peccatum, ex Ioanne Andrea in cap. Nouit, de iudic. & ex nonnullis Doctoribus, licèt non reuelandum quando est ita occultum, vt vnus tantùm id sciat: oppositum tamen est tenendum, quia prædicta denunciatio quammaximè prodest & denunciato, & aliis. Denunciato quidem, quia sic hæretici continentur in officio: aliis verò, quia saltem ex dicta denunciatione Inquisitores possunt generaliter inquirere.*

17 *Nemo inuitus cogitur accusare. Excipitur tamen crimen hæresis, vel quodcumque aliud crimen tendens in damnum commune, quod quilibet tenetur non solùm denunciare, sed etiam accusare. Vbi enim commune periculum est, id dissimulare peccatum non est leue.*

18 *Hæreticus denunciandus est, non autem necessariò accusandus: nam denuncians non tenetur denunciationem probare. Quod si non procedat de iure, procedit tamen de consuetudine.*

19 *Occulta diuino iudicio sunt relinquenda, & quilibet ex lege charitatis peccatum proximi debet reticere, &c. & sic occulta delicta non sunt denuncianda ordinariè, secus autem si sit delictum hæresis, vel quodcumque aliud vergens in damnum commune, vel etiam alicuius particularis innocentis.*

1 SVPPONO, quod ex Sacris literis etiam hæretici non sint occultandi, sed denunciandi. Sic colligitur ex Deuteron. *cap. 13. vers. 6.* ibi: *Si tibi persuadere voluerit frater tuus, vel filius, vel vxor, vel amicus, clam dicens, Eamus & seruiamus Diis alienis* (quod idem intelligi debet de hæresi: quapropter, ait Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 19. num. 5.* ne putes, hanc legem loqui de apostatis dumtaxat, & idololatris, cùm Hieronymus, Augustinus, & Vincentius Lyrinensis hæreses, & aliena ab Ecclesia dogmata vocent Deos alienos, & hæresim æquiparent idololatriæ) *non acquiesces ei, nec audias, aut parcat ei oculus tuus, vt miserearis, & occultes eum, sed statim* (postquam scilicet tu eùm accusaueris, & Iudex publicè condemnaoerit) *interficies: sit primùm manus tua super eum, & posteà omnis populus mittet manum.* Sic etiam legitur ex Deuteron. 17. *in princ.* ibi: *Cùm reperti fuerint apud te vir & mulier, qui seruiant diis alienis, & hoc tibi fuerit nunciatum, audiensque inquisieris diligenter, & verum esse repereris, lapidibus obruetur.* Quæ verba eundem habent sensum, quem habent præcedentia *cap. 13.* quia sicuti notat Caietan. *in dicto cap. 13.* hæc verba intelligi debent, seruato rationis ordine, & seruatis debitis circumstantiis: sunt enim isti non occultandi, sed denunciandi, & postquam à Iudice fuerint condemnati, lapidibus obruendi.

Idipsum tradit Leo *serm. 4. de collect.* ibi: *Manichæos vbicumque latentes vestris Presbyteris publicate, magna est enim pietas prodere latebras impiorum, & ipsum in eis, cui seruiunt, diabolum debellare.* Et paulò post: *Non sinantur latère homines, qui Prophetis, & Sancto Spiritui contradicunt.* Et infrà: *Cauendi sunt, ne in aliqua ciuitatis nostra parte consistant.* Et *serm. 5. de ieiun. X. mensis: Illud moneo, dilectissimi, vt si cui vestrûm innotuerit vbi habitent hæretici, vbi doceant, quos frequentent, & in quorum societate requiescant, nostræ sollicitudini fideliter indicerit. Contra communes hostes pro salute communi vna communis debet esse vigilantia, ne de alicuius membri vlcere etiam alia possint membra corrumpi. Et qui tales non prodendos putant, in iudicio Christi inuenientur rei de silentio, etiamsi non contaminentur assensu.* Et Ambrosius *lib. 2. offic. cap. 14.* ibi: *In causa Dei, vbi contaminationis periculum est, etiam dissimulare, peccatum est non leue.*

Suppono secundò, quod si delictum probare potes, absque dubio tenearis. Doctores communiter *ex cap. Quapropter 2. q. 7. & ex cap. 2. de hæreticis.* Solùm est difficultas, si delictum sit ita occultum, vt nullus alius præter te illud nouerit. In qua difficultate. 2

Quidam negant, vt Ioan. Andr. *in cap. Nouit, de Iudais, & in cap. Nouiter, extra de iudiciis.* Villadiego *in tract. de hæretic. quæst. 10.* Repert. Inquisit. *verb. denunciatio, & verb. occulta.* Gundisalv. *in tract. de hæretic. q. 10. num. 7.* Decian. *in tract. crim. lib. 5. cap. 30. num. 40.* Paramus *de orig. S. Inquisit. lib. 3. q. 9. num. 45.* Reginald. *in Praxi, tom. 2. lib. 24. cap. 2. sect. 6. n. 50. & 55.* Megal. *in 1. part. lib. 1. cap. 5. n. 21.* Palatius *in rep. notab. 3. §. 26. n. 9.* & alij, qui citant Speculatorem, Glossam, Angelum, & Felinum. His autem non obstantibus:

Respondetur, oppositum esse dicendum, quod ex communi sententia Doctorum docent Cardinal. *in cap. Si peccauerit, 2. q. 2. num. 29.* Sotus *lib. 5. de Iustit. q. 5. art. 1.* Nauarr. *in cap. Inter verba, concl. 6. num. 157. & consil. 5. de hæretic.* Castr. *volum. 3. consil. 25. colum. 3. vers. Cùm igitur,* vbi ait, quod quilibet tenetur reuelare hæreticum, etiamsi secretò eum esse hæreticum nouerit. Aragonius 2. 2. *q. 33. art. 7. vers. Dico quartò.* Vega *in summa, cap. 82.* Medina *in instruct. confess. cap. 14. §. 2. & 36.* Gutierr. *lib. 1. quæst. canonic. cap. 21. n. 53.* Bannez 2. 2. *q. 11. art. 4.* Viguerius *cap. 12. institut. §. 2. vers. 10.* Valentia 1. 2. *disp. 3. q. 10. punct. 5. §. Atque huiusmodi,* Suarez *tract. de fide, disput. 20. sect. 4. num. 7.* vbi inquit, quod quilibet sub peccato mortali tenetur reuelare hæreticum, quamuis qui reuelat, ipse solus sciuerit eum esse hæreticum: subditque quod sit communis, & certa sententia Doctorum. Auila *de censur. part. 2. cap. 5. disput. 4. dub. 3.* vbi docet, quod si delictum sit contra bonum commune, quale v.g. est crimen hæresis, statim denunciandum est, quamuis occultum sit: subditque, quod sic communiter sentiunt Doctores: & magis consulendum est bono communi, quàm famæ alicuius particularis. Læl. Zecch. *in summ. part. 1. tit. de fide, rubr. de hæresi, cap. 21. num. 10.* vbi tradit, quod quilibet tenetur sub pœna peccati mortalis reuelare non solùm hæreticos, sed etiam suspectos de hæresi, eorum fautores, eorumque libros legentes, vel retinentes: subditque, quod tenetur reuelare etiam eos qui ex ioco verba hæreticalia proferunt. Martinus Delrio *lib. 5. disquis. magic. sect. 4. num. 6.* vbi asserit, quod si hæreticus est dogmatista, protinus debet Iudici deferri, sicuti cauetur lege diuina *Deuter. 13. & 17. Isti enim sunt seductores, & proficient in peius errantes, & in errorem mittentes, 2. Timoth. 3. vers. 13.* subditque, quod hoc verum est de omnibus, quos constat errare ex malitia: quia hi solent esse pertinaces. Et quod propterea huiusmodi hæreticos tenetur quilibet sub peccato mortali deferre: subditque, quod in magiæ crimine similiter sub peccato mortali tenetur quilibet statim lamias manifestare. Penna *in direct. part. 2. comment. 18.* vbi scribit, quod qui secretò nouerit aliquem in hæresim incidisse, tenetur statim illum denunciare. Rojas *singul. 3. & singul. 46. n. 1. & seqq. & tractat. de hæretic. part. 1. num. 55.* Farinac. *de hæresi, quæst. 197. §. 2. num. 36.* vbi testatur, quod sic passim receptum sit, & seruetur in supremo totius Christianæ generalis, & Sanctæ Romanæ Inquisitionis Tribunali. Graffius *lib. 4. decis. cap. 18. n. 24.* Calderin. *tract. de hæretic. in rubr. de pœn. receptator. num. 12.* Locatus *in iudicial. Inquisit. verb. fautor, num. 5.* Campeg. *ad Zanch. tract. de hæretic. cap. 9.* Alphonsus à Castro *lib. 2. de iust. hæretic. punit. cap. 15.* Conradus Brunus *tract. de hæretic. lib. 1. cap. 7.* Rodericus Acuña *de confess. sollicit. quæst. 18. num. 16.* Victorellus *in addit. ad Toles. lib. 5. cap. 57.* Toletus *lib. 4. cap. 5. num. 1.* vbi ait, quod qui sciunt ali-

quem

quem esse hæreticum pertinacem, siue secretum, siue publicum, tenetur sub peccato mortali reuelare & denunciare Inquisitoribus: adeò vt, si quis sciens non denunciauerit, incurret excommunicationem sæpe ab Inquisitoribus contra non denunciantes impositam. Dixi: *pertinacem*, quia quando constat, vel probabile est, quod talis homo non sit pertinax, sed quod erret solùm ex ignorantia, non est statim denunciandus, sed potiùs admonendus. Quod si admonitionem spreuerit,
5 iam erit pertinax, & denunciandus. Idem arbitror dicendum de eo qui facit actum aliquem contra fidem, sed similiter constat, vel probabile est, quod id ex metu, vel ex aliqua alia passione fecerit, quod & talis similiter non sit statim denunciandus absque admonitione, Scaccia *de iudic. cap. 56. & cap. 70. num. 1.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 32. in fine*, Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 19. q. 9.* Barbosa *3. par. Allegat. 96. n. 51.* Fagundez *de præcept. Eccles. tract. 2. lib. 4. cap. 3. n. 31.* licèt limitet ad casum hæresis formalis, ita vt quoad cætera delicta sequatur opinionem contrariam. Peyrinus *in priuil. Minimor. tom. 1. const. 9. Pauli V. §. 2. num. 25.* Homobon. *part. 1. tract. 7. cap. 2. q. 14.* Zanard. *part. 3. cap. 31.* Naldus *verb. hæresis, num. 6.* Diana *part. 1. tract. 4. resol. 1. 1.* Genuensis *in praxi, cap. 23. n. 5.* Bonacina *disp. 2. q. 5. punct. 1. n. 9.* Lazarius *de monit. sect. 2. q. 11. n. 22.* Gallet. *in Marg. cas. consc. ent. verb. hæreticus, §. 5.* Thomas à Iesu *lib. de visit. Reg. ... tract. 1. cap. 16. num. 2.* licèt probabilem fateatur etiam sententiam oppositam Portel. *in addit. ad dub. Regul. ... solli. itere, fœminas, num. 19.* Cenedo *part. 2. collect. 101. n. 1.* Bettazol. *in addit. consil. 207. n. 12. vol. 1.* Triuisanus *lib. 2. decis. 51. n. 5. 6. & 7.* vbi ait, ita sæpius fuisse decisum: & Ioseph. de Sancta Maria *in Tribunal. Relig. ... tract. 12. cap. 3. §. 4.*

6 Probatur, quia sic habet praxis Sanctissimæ Inquisitionis.

At hæc ratio non conuincit. Respondent enim aduersarij quod (vt in simili dixit Fagundez *tract. 2 lib. 8. cap. 8. n. 18.* & Granad. *in princ. 2. controuers. tract. 3. part. 1. disput. 11. sect. 2. n. 15.*) dicta praxis fundetur in probabilitate talis sententiæ, quæ tamen non tollit probabilitatem alterius.

7 Secundò igitur probatur efficaciùs, vnde & destruitur fundamentum oppositum: quia hæc denunciatio est necessaria Reipublicæ & ipsi delinquenti; Ergo ad illam teneris. Consequentia patet. Antecedens quoad priorem partem probatur, cum per denunciationem impeditur ne hæresis serpat, ac alios inficiat. Tum quia facta denunciatione, vt rectè dixit Farinacius *de hæresi q. 185. n. 32. & 64.* Simanch. *tit. 19. n. 17.* & Suarez *de fide, disput. 20. sect. 4. n. 9.* Iudex potest procedere ad inquirendum de tali delinquente, & recipere ipsum denunciantem in testem criminis commissi, cùm eius testimonium suspectum esse non possit; siquidem illud crimen non est commissum in iniuriam denunciantis, sed in contumeliam Creatoris, & punitio non tam cedit in commodum denunciantis quàm aliorum. Tum etiam, quia hæreticus sciens (quamuismuis occultè hæresim manifestet) esse denunciatum, vel denunciandum, continebitur à crimine, timens correctionem, & supplicium. Vnde & idem antecedens quoad posteriorem partem, quod scilicet denunciatio sit vtilis, etiam delinquenti, patet: quia continetur à peccato committendo, & à peccato commisso hac viâ reuocari potest.

8 Neque obstat, si dicas, quod denunciator reputari possit calumniator, & de iure debeat denunciationem probare, & ei assistere, cùm loco accusatoris habeatur, *leg. diuus, & leg. ab accusatore, §. nunciatores, ff. ad Turpillian.* & tradit Vmbert. *in iudic. Inquisit. verbo denunciatio, num. 1.* & Repert. *verb. eodem, vers. an eo ipso.*

Respondetur enim non obstare, quia licèt de iure denunciator debeat probare denunciationem, ex consuetudine tamen contrarium seruatur, *ex cap. Super his, de accusation.* Et meritò, quia denunciator dicere potest, quod solo zelo boni communis motus, delictum manifestet, idque præcipuè locum habet in delicto hæresis ob eius grauitatem, & damni communis periculum: atque ita ex Salyceto, & Socino docet Eymer. *Director. part. 3. de secundo modo procedendi in causa fidei, num. 68.* & ibi Pegna *commentar. 11.* Suarez *disput. 20. sect. 4. num. 5.* Paramus *lib. 3. quæst. 8. num. 21.* Scaccia *in tract. de iudic. cap. 72. n. 4.* Farinac. *de hæresi, quæst. 185. §. 5. num. 71.* Et ita decisum pluries fuisse, testatur Triuisanus *decis. 51.* & ita seruari in supremo totius Christianæ Inquisitionis Tribunali testatur Farinacius *loco supra cit.* Et cùm sicuti notat Vmbertus *verb. denunciatio, num. 3.* & Farinac. *quæst. 185. §. 5. num. 64.* simplex denunciatio sufficiat ad inquirendum, fit quod licet denunciator non possit probare delictum, per illam tamen denunciationem diligentia, & inquisitione Dominorum Inquisitorum, & etiam aliis reuelationibus seu denunciationibus aduenientibus, illud probabitur in beneficium fidei, & totius Catholicæ Christianitatis.

Confirmatur, quia quamuis hæretici occulti sint in malo statu, tamen ne denuncientur ad Inquisitores, 9
hæresim internam manifestare non audebunt: quod cedit in bonum aliorum fidelium. Item timore huius denunciationis multi non amplectuntur errores hæreticales, vel saltem, vti dicebam, non audebunt illos manifestare, nec alios ad suam falsam sectam pertrahere: Ergo Inquisitorum edicta, quod scilicet hæretici, quamuis occulti, sint illis denunciandi, sunt iusta; cùm per ea tam aliorum, quàm etiam ipsorum hæreticorum saluti consulatur: sic enim prædicti hæretici non peccabunt, quia fortè resipiscent, vel saltem minùs peccabunt.

Confirmatur secundò, quia hæretici rarissimè ad fi- 10
dem Catholicam redeunt, sæpissimè autem è contra, vt experientia docet, redeunt quando denunciantur: Ergo iustè præcipitur, quod hæretici, quamuis occulti, denuncientur.

Confirmatur tertiò, quia quilibet tenetur manifesta- 11
re crimen, quamuis occultum, si illud facilè nocere possit Reipublicæ, cùm bonum commune præferendum sit bono particulari, & quilibet teneatur magis consulere incolumitati communitatis, quàm famæ alicuius personæ particularis, *cap. Ratio nulla, de præbend. cap. Sed illud, vers. quæ est, distinct. 45. leg. penultima, Cod. de primipilo, lib. 12. & leg. actione, §. Labeo, ff. pro socio.* Et Augustinus ait: *Qui veritatem occultat, & qui mendacium prodit, vterque est reus; ille quia prodesse non vult, iste quia nocere desiderat.* Et S. Thomas 2. 2. 12
quæstione 70. articulo 1. ad 2. inquit: *Quilibet tenetur manifestare ea quæ sibi, etiam sub secreto commissa sunt, si pertineant ad correctionem multitudinis spiritualem, vel corporalem, vel etiam ad graue damnum alterius, & nemo contra hoc debitum obligari potest.* Ergo cùm crimen hæresis sit valde perniciosum, & ex ipso grauissima mala sequantur, quilibet alterius crimen hæresis, etiamsi occultum, manifestare tenetur: præsertim si superiores id præcipiant, vti de facto præcipiunt.

Confirmatur quartò, quia hæresis est pestilentissi- 13
mum venenum, quod citò & facilè maximas totasque prouincias & regna infestat: Ergo iure optimo præcipitur, quod hæresis alterius, etiam occulta, superioribus manifestetur, vt prædictum pestilentissimum venenum præcaueri possit.

Confirmatur quintò, quia *Error cui non contradici-* 14
tur, approbatur, cap. Error, dist. 83. Tum, *Qui alios, cùm potest, ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat, cap. 2. de hæretic.* Tum, *Negligere cum possis perturbare peruersos, nihil aliud est quàm fouere. Neque caret scrupulo societatis occultæ, qui facinori desinit obuiare, cap. Negligere 2. quæst. 7.* Tum vt ait Glossa in illud Apost. *ad Rom. 1. (Non solùm digni sunt morte qui malum faciunt, sed qui facientibus consentiunt:) Tacere*

cum possis arguere, est consentire. Et vt ait etiam Glossa super illa verba *Leuit.* 20. (*Succidam omnes qui consenserunt ei:*) *Consentientes, qui possunt accusare, arguere, vel monere, & non faciunt, non effugient iudicium.* Ergo qui hæreticum, quamuis occultum non denunciat, censetur illius errori consentire, præsertim si fuerit interrogatus de illius crimine, vel per mandatum speciale, aut edictum generale fuerit requisitus ad manifestandum hæreticum, quamuis occultum.

15 Quod verò per edicta Inquisitorum præcipiatur, vt quilibet hæreticum, siue publicum, siue occultum illis reuelare teneatur, originem duxit, tum à Iure Communi, vt *cap.* 2. *de hæretic. & ex cap. Quapropter* 2. *quæst.* 7. tum ex Constitutionibus Pontificiis, vt ex *Constitutione Nicolai III. Nouerit Vniuersitas,* edita anno 1251. & ex *Constitutione Innocentij IV. Nouerit Vniuersitas,* edita anno 1254. apud Pegnam post Directorium, inter literas Apostolicas, in quibus ambabus Constitutionibus sic præcipitur: *Item si quis hæreticos sciuerit, eos studeat indicare Confessori suo, vel alij, per quem credat ad Prælati sui, & Inquisitorum hæreticæ prauitatis notitiam posse peruenire, alioquin excommunicationis sententia percellantur.*

OBIECTIONES.

16 Obiicies cum Ioanne Andrea *in cap. Nouit, de iudic.* & Villadiego *tract. de hæretic. quæst.* 10. *num.* 7. & 8. docentibus, quod quando peccatum hæresis est ita occultum, vt vnus tantùm id sciat, non teneantur fideles illud denunciare, immò neque licitè possint: Et cum Repert. Inquisit. *verb. accusatio, vers. sed verum, verb. denunciatio, vers. generale tamen, & verb. occulta, vers.* 2. vbi ait: *In peccato omnino occulto, quod probari non potest, non habet locum denunciatio.* Et cum Deciano *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 30. *num.* 4. & Simanch. *in Enchirid. tit.* 33. *num.* 1. & *de Catholic. Institut. tit.* 4. *num.* 1. vbi inquit: *Non teneatur quis hæreticum accusare, nisi hæresim idoneis testibus comprobare possit.* Qui denunciat peccatum hæresis occultum, obest denunciato, & non prodest aliis: Ergo non tenetur, quia neque licitè potest denunciare. Consequentia patet, Antecedens probatur, quia obest denunciato, illum scilicet infamando: & non prodest aliis, quia cùm delictum sit occultum, Iudex non potest procedere contra denunciatum.

Respondetur: Nego antecedens, quia ex dictis prædicta denunciatio quammaximè prodest & denunciato, & aliis. Denunciato quidem, quia sic hæretici continentur in officio: aliis verò, quia licet ex vi prædictæ denunciationis Inquisitor non possit procedere contra huiusmodi hæreticum in particulari, poterit tamen in generali inquirere, & maiorem certitudinem ac notitiam consequi: cùm sæpe contingat, vt qui suam hæresim vni manifestauit, eam postea alicui alteri manifestet. Et cùm præterea Iudex, habita cognitione aliquali de alicuius hæresi, possit magis per se, vel per alias denunciatæ personæ qualitates, verba, opera, &c. obseruare. Nam qui est hæreticus interior, vix fieri potest, vt hæresim suam aliquibus signis non manifestet aliquando.

17 Obiicies secundò: Nemo inuitus cogitur accusare, *leg. creditor, Digestis de pignoribus, & leg. vnica, Cod. vt nemo inuitus agere, seu accusare cogatur.* Et ratio est, quia accusator graue damnum pateretur, si accusationem probare non posset. Ad quod periculum nemo inuitus cogi debet, *leg. qui crimen, Cod. qui accusare non possunt, leg. si cui crimen, Digestis de accusation. capit. Tunc, de procurator. cap. Qualiter, & quando* 2. & *cap. Super his, de accusat.* Et nemo tenetur ad id quod non potest debitè perficere: & qui denunciat, & non probat, præsumitur calumniator, *cap. Si Sacerdos, de offic. Ordinar.* Ergo præceptum, quo præcipitur, quod hæreticus occultus accusetur, non est iustum.

Respondetur (vt omittam, quod quilibet tenetur non solùm denunciare, sed etiam accusare crimen hæresis, vel quodcumque aliud crimen tendens in damnum commune, vel etiam alicuius particularis innocentis, si tamen illud possit probare. S. Thomas 2. 2. *quæst.* 68. *art.* 1. ibi: *Si crimen fuerit tale, quod vergat in detrimentum Reipublicæ, tenetur homo ad accusandum, dummodò sufficienter possit probare.* Et Caietanus ibidem: *Caue ignorantiam illorum qui putant, neminem teneri ad accusandum.* Et Sotus *lib.* 5. *de iust. quæst.* 5. *art.* 1. *conclus.* 1. ibi: *Si quis scelus nouerit in Republica perniciem ire, quod idoneis testibus probari possit, tenetur noxiam accusare: nam criminum vindictæ non propter ipsas expetendæ sunt, sed tanquam medicinæ procurandæ, vel ipsius qui supplicio afficitur, vel boni publici. Nimirum vt earum metu homines in officio contineantur, ne commune bonum perturbent. Quilibet autem communi bono succurrere tenetur, vbi viderit, vel contagiosè infici, vel sceleribus corrumpi: quod fit deferendo delictum ad iudices: Ergo quilibet tenetur reum & perniciosum hominem accusare.* Idem docent Cardinalis *in cap. si peccauerit,* 2. *quæst.* 1. *num.* 10. & *in cap.* 1. 2. *quæst.* 7. *num.* 5. Brunus *de hæreticis, lib.* 4. *cap.* 7. & Rojas *singul.* 3. *num.* 3. Et ratio est, quia vt dixit Ambrosius: *Vbi commune periculum est, id dissimulare peccatum non est leue.* Et quia, vt inquit Apostolus *ad Romanos cap.* 1. & habet textus *in cap.* 1. *de offic. delegat. & in cap. Mulieres, & in cap. Nuper, & in cap. Quanta, de sentent. excommunic. Non solùm sunt digni morte qui malum faciunt, sed etiam qui facientibus consentiunt.* Et quia, vt habet textus *in cap. Nonnullis, de hæretic. & in leg.* 2. *Cod. de apostat. Contra hostes publicos, quales sunt hæretici, omnes vigilare debent.* Nam quilibet debet pugnare, & mori pro Republica defendenda, *leg. veluti, ff. de iust. & iur. & leg. postliminium, §. filium, ff. de captiu. & postlim. reuersis.* At crimen hæresis est Reipublicæ perniciosissimum, & vocatur crimen publicum, *leg. Manichæos,* §. 1. *Cod. de hæretic.* ibi: *Ac primùm quidem volumus esse publicum crimen, quia quod in Religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam.* Et videri poterit etiam Glossa *in dicta lege crimen,* Azor *ibidem, num.* 9. Odofredus *num.* 1. Albericus *num.* 2. & Repert. Inquisit. *verb. hæresis,* §. 1. *rubric.*
Quid sit hæresis, vers. item hæresis.) Nego consequen- 18
tiam, quia ex dictis sufficit hæreticum denunciari, & non necessariò requiritur, vt quis illum accuset, sed tantùm denunciet, qui denunciationem non tenebitur probare. Paramus *de origine S. Inquisitionis, lib.* 3. *q.* 8. *num.* 21. & 22. Scaccia *tract. de iudic. causar. cap.* 72. *n.* 4. Director. Inquisit. *part.* 3. *in rubrica de secundo modo procedendi in causa fidei per denunciationem, num.* 68. Peña *ibidem, commentar.* 25. *vers. his peractis,* & alij, quos suprà citabam. Et quamuis quidam alij, vt Repertor. Inquisit. *verb. denunciatio, vers. an eo ipso,* & Locatus *in iudicial. Inquisit. verb. denunciatio, num.* 1. putent, quod qui denunciat, teneatur probare quod denunciat, ex *leg. diuus, & ex leg. ab accusatione, ff. ad Senatusconsultum Trebellian.* cùm denunciator loco accusatoris habeatur *in dicta leg. ab accusatione,* §. *nunciatores:* Hodie tamen de consuetudine, si non iure, non tenetur denunciator probare quod denunciat. Angel. *tract. de malefic. vers. Hæc ad denunciationem, num.* 20. Salycet. *in leg. ea quidem, Cod. de accusation.* Marian. Soccin. *in cap. Qualiter, & quando* 2. *num.* 179. *de accusat.* Clarus *in pract. crimin.* §. *fin. quæst.* 7. *vers. quæro nunc.* Pegna *in citato comment.* 25. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *capit.* 29. *quæstione* 9. *circa finem,* & alij quos suprà citabam.

Obiicies tertiò: Occulta diuino iudicio sunt relinquenda, *cap. omnia* 6. *q.* 1. Et quilibet ex lege charitatis peccatum proximi debet reticere, *cap. si sacerdos, de offic. ordin. & cap. Christus* 1. *q.* 1. Et non potest Iudex, qui super statum Ecclesiæ generaliter inquirit, testes 19

astrin

astringere ad occulta delicta reuelanda; *cap. Qualiter & quando* 1. *de accusation. in fine.* Et qui secretò nouerint aliquem deliquisse, arguere & corrigere debent in secreto: quia delictum quod probari non potest, iudici denunciari non debet. *Clement. Nolentes, de hæretic.* Ergo aduersatur omni iuri, quod hæresis alterius occulta denuncietur.

Respondetur, vt omittam, prædictos textus loqui non de denunciatione iudiciali, scilicet in ordine ad iudicem, sed de denunciatione Euangelica, scilicet in ordine ad Patrem, ad quam concedo, quod præcedere debeat correctio fraterna, iuxta Euangelium Christi Domini, distinguo antecedens: Occulta diuino iudicio sunt relinquenda, & sic occulta delicta non sunt denuncianda ordinariè, concedo: Si sit delictum hæresis, vel quodcumque aliud vergens in damnum commune, vel etiam alicuius particularis innocentis, nego propter specialem rationem & grauitatem. Clement. verò *Nolentes*, citata non loquitur de hæreticis, sed de Officialibus & ministris hæreticæ prauitatis, qui prætextu officij munera, vel pecunias recipiunt.

ADVERTENDA.

SVMMARIVM.

1 *Hæresim alterius, vel crimen aliud simile occultum quilibet tenetur Inquisitoribus denunciare, quamuis illam non possit probare: quia licèt denuncians non possit probare esse hæreticum, nec ipsius testimonium sufficiat, vt Inquisitores possint contra illum procedere, aperit tamen illis viam, vt diligentiùs in verba, actiones, & mores eius qui fuit denunciatus, inquirant.*

2 *Quilibet tenetur sub peccato mortali alterius delictum, per quod infertur grauis iniuria, & damnum proximo, præsertim quando superior id præciperet, superiori manifestare, quamuis illud non possit probare.*

3 *Rosella, Angelus, Nauarrus, Henriquez, & alij Doctores asserentes, quod nemo tenetur denunciare, quod non potest probare, intelligendi sunt quando ex non denunciatione non infertur damnum proximo, nec præcipitur à superiore.*

4 *Obligatio huius iudicialis denunciationis est de hæretico proprio, qualis est pertinax; non autem de illo qui per ignorantiam, vel per metum in hæresim incidit.*

5 *Concionator qui ex incuria, vel inconsideratione aliqua inter concionandum minùs consona fidei protulit, iudicialiter denunciandus non est: excipe nisi tibi contrarium constet.*

6 *Decretum Alexandri VII. editum anno 1660. mense Augusto, districtè mandat, vt tam hæreticus, quàm quilibet alius quomodocumque, vel leuissimè de hæresi suspectus, Locorum Ordinariis, vel Inquisitoribus omninò, nulla præmissa correctione denuncietur.*

1 ADuerte igitur, quod quilibet tenetur hæresim, vel crimen aliud simile occultum alterius Inquisitoribus denunciare, quamuis hæresim illam non possit probare: quia sicuti supra dicebam, licet denuncians non possit probare alterum esse hæreticum, nec ipsius testimonium sufficiat, vt Inquisitores possint contra illud procedere, aperit tamen illis viam, vt diligentiùs in verba, actiones, & mores eius qui fuit de-
2 nunciatus, inquirant. Qua via facilè cognoscere poterunt Inquisitores, an qui fuit denunciatus, sit hæreticus: quod est optimum medium ad hæreses præcauendas, & vitandas. Tum quia sicuti docent Nauarrus *in summa, cap.12. num. 83.* Couarruuias *in 4. decretal. part.2. cap.6. §.10. num.21.* Vega *in summa, lib.3. casu 136.* Driedo *lib.2. de libertat. Christian. cap.7. in princip.* & Henriquez *lib.11. cap.14. num.15.* quilibet tenetur sub peccato mortali alterius delictum, per quod infertur grauis iniuria & damnum proximo (præsertim si superior id præciperet) superiori manifestare, quamuis illud non possit probare: Ergo multò magis tenebitur sub peccato mortali hæresim alterius occultam Inquisitoribus, id per sua edicta præcipientibus, denunciare, quamuis illam non possit probare: cùm ex non manifestatione hæresis occultæ alterius grauissima iniuria inferatur Deo, & Ecclesiæ, & notabilissimum sequatur damnum fidelibus. Tum quia ideò in aliis delictis non tenetur quis denunciare, quod non potest probare, quia per huiusmodi testimonium suum vitari non potest delictum. At si denuncietur hæresis occulta alterius, poterit illa vitari: sic enim timebit hæreticus, cùm sciat posse, & debere ipsius hæresim manifestari, nec requiri vt illa probetur, suam hæresim prodere. Ergo cùm per huiusmodi denunciationem vitetur hæresis, tenetur quilibet sub peccato mortali eam denunciare, quamuis sufficienter non possit eandem probare.

Cùm verò Rosella *verb. Confessionis celatio, num.15.* 3
Angelus *verb. Confessio* 8. *num. 21.* Nauarr. *de restitut. lib.3. cap.1. num.358.* Henriquez *lib.13. cap.18. num.3.* & alij dicunt, quod nemo tenetur denunciare quod non potest probare, intelligendi sunt, quando ex non denunciatione non infertur damnum proximo, nec præcipitur à superiore, aliàs eorum opinio mihi non probatur. Vel intelligendi sunt, quando damnum est iam illatum, vti contingit in homicidio, furto, vel adulterio, &c. Quæ delicta propterea si fuerint occulta, quamuis accedat superioris præceptum, denuncianda non erunt. Sotus *de iust. lib.5. quæst.5. art.1.* Nauarr. *in summa, cap.25. num.46.* & alij, quos sequitur Auila *de censur. part.2. cap.5. disp.4. dub.3. conclus.2.*

Aduerte secundò, quod obligatio huius iudicialis 4
denunciationis sit de hæretico proprio, qualis est pertinax; non autem de illo qui per ignorantiam, vel per metum in hæresim incidit, & qui certò præsumi potest quod monitus statim corrigatur. Tolerus *lib.4. cap.5. num.1.* Farinacius *de hæresi, quæst.197. §.2. num.39.* & Bonacina *disp.2. de censur. quæst.6. punct.1. num.10.*

Hinc sequitur, quod non sit denunciandus iudicia- 5
liter concionator, qui ex incuria, vel inconsideratione aliqua inter concionandum minùs consona Fidei protulit (excipe nisi tibi contrarium constet) quia in dubio non præsumitur iudicio Ecclesiæ voluisse se opponere. Doctores quos sequitur Bonacina *loco supra citato, num.11.*

Cæterùm extat nunc Alexandri VII. decretum, an- 6
no 1660. mense Augusto (postquam hæc scripseram) editum, in quo districtè mandat, vt tam hæreticus, quàm quilibet alius quomodocumque, vel leuissimè de hæresi suspectus, Locorum Ordinariis, aut Inquisitoribus omnino, nulla præmissa correctione, denuncietur. Vide quæ dicam infra dubit. vlt. sectione 13.

Quando denunciatio iudicialis hæc facienda sit.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio iudicialis fieri potest verbo, vel scripto, prout denuncianti magis placuerit. Et ita vsus obtinuit, neque requiritur, vt fiat coram testibus, sed satis est si Inquisitor medio Secretario illam excipiat.*

2 *Denunciatio si fiat per epistolam, in qua denuncians nomen suum non subscribat, est nullius effe-*

ctus, reputari debet, ac si facta non fuisset, ne improbis hominibus ansa detur infamandi viros probos, cùm sola examinatio testium, & inquisitio circa specialem personam sit quadam illius infamatio.

1 RESPONDETVR, etiam fieri posse verbo, vel scripto, prout denuncianti magis placuerit, Sic Clarus *in Pract.crimin.§.fin.q.7.* Pegna *cit.comment.15.* Suarez *disp.20.sect.4.n.3.* & ita vsus obtinuit. Neque requiritur, vt coram testibus denunciatio, vel depositio fiat, sed satis est, si Inquisitor medio Secretario illam excipiat.

2 Aduerte tamen hic, quod si denunciatio fiat per epistolam, in qua denuncians nomen suum non subscripsit, non debeat, neque possit Inquisitor procedere ad inquirendum, vel examinandum testes, etiamsi testes aliqui in schedula nominati fuerint: quia talis denunciatio est nullius effectus, & reputari debet ac si facta non fuisset, ne improbis hominibus ansa detur infamandi viros probos; cùm sola examinatio testium, & inquisitio circa specialem personam sit quædam illius infamatio. Simanch *in Enchir.violata Relig.tit.22.rubr. de inquisit ordinar.n.8.* Zecch. *1.part.tit. de fide, rubr. de haresi, cap.11.n.12.* Paramus *lib.3.quæst.6.n.91.* & Farinacius *de haresi, q.185.num.68.*

DVBITATIO XVII.

An excuseris iudicialiter denunciare, si per correctionem fraternam, vel denunciationem Euangelicam speres hæreticum, vel alium similem delinquentem emendandum?

SVMMARIVM.

1 *Denunciare iudicialiter secundùm aliquos non tenetur, si per correctionem fraternam, vel denunciationem Euangelicam speret hæreticum, vel similem alium delinquentem emendandum, si scilicet peccatum sit ex malitia, non tamen ex ignorantia, vel ex metu.*

2 *Denunciare secundùm aliquos non potest iudicialiter, si scilicet delictum sit occultum, & speret correctione secreta delinquentem fore emendandum; quia in tali casu denunciatio fieri non potest ad punitionem delinquentis, sed ad illius correctionem, & ad praseruationem damni Reipublica imminentis.*

3 *Ante denunciationem in Inquisitione permittenda est correctio fraterna, qua adeò necessaria est, vt si sit spes, quod illa proficiat, & non sufficiet, non sit crimen denunciandum Pralato, tametsi crimen ipsum sit contra communitatem, & sit peccatum haresis.*

4 *Superior non potest pracipere, vt pratermissa correctione fraterna reus occultus denuncietur, neque illi tale quid pracipienti obediendum est: non ideò tamen damnandum erit, quod ab Inquisitoribus fidei datur statim, nulla pramissa correctione, denunciandi eum quem constat hareticum esse: nam in crimine haresis ordinariè nulla est spes emendationis. Debet tamen vti admonitione secreta, si credit illam certò profuturam.*

5 *Mulier solicitata in confessione non absoluatur, dum non denunciat Inquisitoribus sollicitantem, nisi spes esset, quod ille secretò correctus emendabitur; qua spes colligi potest ex qualitate corrigentis, & ex conditione corrigendi.*

6 *Denunciatio antequam fiat à muliere sollicitata in confessione, pramittenda est fraterna correctio, si detur spes emenda, quia praceptum correctionis est de iure natura, & diuino. Praceptum verò huius denunciationis est humanum, vnde potest praualere aduersus praceptum iuris naturalis, & diuini.*

7 *Correctio fraterna vt iudicetur non profutura, non satis est semel fieri, & non prodesse; sed debet iterum atque iterum adhiberi, quandiu iudicio prudentis speretur emenda, contra nonnullos asserentes, quod etiam à principio, in dubio, an correctio sit profutura, pramittenda sit.*

8 *Denunciatio absolutè fieri debet, secundùm aliquos, non facta correctione fraterna, si agatur de hæresi formali: secus autem si agatur de aliis criminibus quasapiunt haresim.*

9 *Denunciatio haresis formalis debet absolutè fieri, omissa correctione fraterna, si delictum etiam sit occultum; quia ordo correctionis fraterna seruari debet inter fratres. At haretici cùm non sint filij Dei, sed damonis, non sunt fratres.*

10 *Praceptum de correctione fraterna est naturale, & diuinum.*

11 *Haretici ratione characteris baptismalis sunt in Ecclesia, saltem secundùm quid, ac proinde collocari possunt inter fratres.*

12 *Correctio est necessaria quando est probabilis spes, quod peccator emendetur, ita vt si non fuerit talis spes, cesset tale praceptum; rarissimè enim contingit, quod hareticus emendetur.*

13 *Hareticus, quando non est spes emendationis, ex communi sententia Doctorum est denunciandus. Idque commune est aliis delictis.*

14 *Correctionis ordo seruandus non est ex communi sententia Doctorum, quando peccatur in Rempublicam, cùm bonum Reipublica praferendum sit fama vnius persona particularis.*

15 *Correctio, seu admonitio fraterna in aliis delictis etiam vergentibus in damnum Reipublica, quando creditur, quod homo abstinebit in posterum ab inferendo damno, si qua est probabilis spes emendationis, pramittenda est.*

16 *Hareticus quia Ecclesiam non audit, sed tantùm suo iudicio innititur, ideò non comprehenditur in pracepto correctionis, quod tamen patitur instantiam, cùm etiam peccatores Ecclesiam, & Deum non audiant, & tamen secretò corrigendi sunt.*

17 *Correctio fraterna ideò non pramittenda cum heretico, quia periculum est, ne alios suis erroribus inficiat: quia si admoneatur, timens se prodi, finget se esse emendatum. Et hac ratio etiam patitur instantiam: quia id non solùm in haresi, sed etiam in aliis delictis locum habet.*

18 *Textus in cap. Excommunicamus 1. §. adiicientes, de hareticis, nihil loquitur de correctione fraterna non pramittenda, antequam denuncietur hareticus.*

19 *Correctio fraterna in delicto haresis ideò est omittenda, quia sic statutum est per Inquisitorum edicta, quibus pracipitur, quod hareticus in omni casu, quamuis delictum sit occultum, denuncietur: licèt enim in aliquo casu speretur delinquentis emendatio, pramissa secreta correctione fraterna, regulariter tamen prasumenda non est in delicto haresis, sed potiùs credendum correctum dissimulaturum, vt sic faciliùs delinquat.*

20 *Denunciatio duplex est, altera Euangelica, altera iudicialis. Ante Euangelicam, qua intendit emendationem fratris, conceditur quod pramittenda sit correctio: non autem ante iudicialem, qua punitionem intendit, talisque est denunciatio, qua in Tribunali Sanctissima Inquisitionis fit.*

21 *Hare*

21 *Hæreticus occultus satis probabiliter debet denunciari, etiamsi fuerit emendatus, & multò magis si non fuerit emendatus.*

22 *Hæreticus, vel de hæresi suspectus, etiam leuissimè, locorum ordinariis, vel Inquisitoribus omninò, nulla præmissa correctione fraterna, denunciandus est, ex decreto Alexandri VII. edito anno 1660. mense Augusto.*

23 *Denunciatio licèt præcipuè fiat ad correctionem delinquentis, nihilominùs quia raro, vel nunquam hæc correctio potest obtineri per correctionem fraternam, meritò Ecclesia in defensionem præcipit, vt ea non obstante, delictum manifestetur.*

24 *Præceptum Ecclesiæ non pugnat contra præceptum Christi Domini de correctione fraterna præmittenda; quia Christi Domini præceptum est de peccatis, quæ non vergunt in damnum commune, vel damnum tertij, prout constat ex illa particula, si peccauerit in te. Vide plures rationes, quæ adducuntur ibidem.*

25 *Hæreticus licèt ex Apostolo ad Titum 3. post vnam, vel alteram correctionem sit vitandus, non tamen ea verba ita intelligenda sunt, vt correctio fraterna sit præmittenda; quia ibi Apostolus scribit non ad quamlibet personam priuatam, sed ad Episcopum Titum, qui tenebatur ex officio hæreticum corripere, & per excommunicationis sententiam deuitare.*

26 *Hæreticus vt corripiatur fraternè antequam denuncietur, neque obligat præceptum charitatis, neque Inquisitorum decreta de eis denunciandis præcepto charitatis aduersantur.*

1 VIDAM negant, si scilicet peccatum sit ex malitia, non autem si sit ex ignorantia, vel ex metu, iuxta ea, quæ dicebantur *dub. 15. in fine*, Simanch. *de cathol. instit. tit.* 19. Rubr. *de denunciat. num.* 10. *& seqq.* Scaccia *de iudiciis, cap.* 18. *n.* 3. Rojas *tract. de hæret. 2. part. assert.* 3. Pegna 2. *part. comment. 2. ad cap. qui alios, de hæretic. & comment.* 18. *ad cap. qualiter & quando, de accusat. circa finem*, Tolet. *lib. 4. cap 5. num.* 1. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *c.* 19. *quæst.* 9. Bañez 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 4. Suarez *disp.* 20. *sect.* 4. *num.* 11. Farinac. *de hæresi, quæst.* 197. *num.* 19. Bonacin. *disp.* 2. *quæst.* 6. *punct.* 1. *num.* 20. Sanctarell. *de hæres. cap.* 9. *num.* 5. Sancius in *select. disp.* 11. *num.* 46. Syluius *in* 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 7. *concl.* 27. Diana *part.* 1. *tract.* 4. *resol.* 2. Villalob. *part.* 3. *tract.* 4. *diff.* 11. *num.* 3. Michaël Iustinianus *in suis Constit. Ecclesiast.* Henriq. *lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 10. *in gloss. litt. C.* Turrian. *in* 2. 2. *tom.* 1. *disp.* 58. *dub.* 3. Videri etiam poterit Lorca *in* 2. 2. *sect.* 3. *disp.* 47. *num.* 23. & Coninch. *de fide, spe, & charitate, disp.* 28. *dub.* 8. *num.* 151.

2 Alij affirmant, ita vt & sentiant etiam, te non posse iudicialiter denunciare, si scilicet delictum, quodcumque illud fuerit, sit occultum (de hoc enim solo loquimur) & speres correctione secreta delinquentem fore emendandum. Sic ex S. Thoma 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 7. *in corpore*, Sotus *de iust. & iur. lib.* 5. *quæst.* 5. *art.* 1. *vers. his tamen non obstantibus, & in libello de ratione tegendi secret. memb.* 2. *quæst.* 2. *concl.* 1. Paludan. *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 4. Adrian. *ibid. quæst. de correct. fraterna, §. Pro huius decis.* Nauarr. *in repet. cap. nouit, de indic. notab.* 4. *num.* 2. *& in cap. inter verba,* 11. *quæst.* 3. *concl.* 2. *num.* 113. *& cons.* 2. *de accusat.* Aragon. 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 7. vbi ait, esse communem opinionem Theologorum, & Canonistarum, Sà *verb. correctio, num.* 4. Graff. *in decis. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 69. *num.* 18. Comitolus *lib.* 4. *quæst.* 8. Philiarchus *tom.* 1. *de offic. sacerd. part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 14. Syluester *verb. correctio, q.* 5. Angelus *verb. denunciatio, quæst.* 2. Rosella *verb. Inquisitio, num.* 1. Canus *de locis Theolog. lib.* 12. *cap.* 9. Lopez *part.* 4. *cap.* 54. Ledesma *in summ. tom.* 2. *tract.* 4. *cap.* 4. *concl.* 24. *diffic.* Zanard. *in direct. confess. part.* 2. *præcept.* 1. *cap.* 23. *quæst.* 13. Castro *de hæretic. punit. lib.* 2. *cap.* 25. Lazar. *tract. de blasphemia, quæst.* 12. *num.* 31. Homobonus *de casib. reseruat. part.* 1. *cap.* 1. Gundisaluus *tit. de hæretic. quæst.* 10. *num.* 6. Repertor. Inquisit. *verb. denunciator, vers. An quando proceditur.* Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 30. *num.* 3. & Martinus del Rio *tom.* 3. *lib.* 5. *de disquis. magic. sect.* 4. Sic etiam sentiunt ij, qui tenent, quod quando superior scriptis, vel edictis generalibus præcipit sub pœnâ excommunicationis aliqua delicta denunciare, talia præcepta intelligenda sint, præmissa correctione fraterna. S. Thomas *cit. art.* 7. *ad* 5. *& quodlib.* 11. *art.* 5. *&* 12. Sotus *de ratione tegend. secret. cit. memb.* 2. *q.* 4. *& memb.* 3. *quæst.* 1. Gutierr. *lib.* 1. *quæst. canonic. cap.* 11. *num.* 20. *& seqq.* Turrecremat. *in cap. si peccauerit,* 2. *quæst.* 1. *num.* 3. & alij.

Mouentur, quia in tali casu denunciatio fieri non potest ad punitionem delinquentis, sed ad illius correctionem, & ad præseruationem damni Reipublicæ imminentis: At hic finis speratur obtineri per correctionem; ergo non est tunc denunciatio iudicialis adhibenda. Maior, & minor patent. Consequentia probatur, quia Christus Dominus dixit, delictum proximi manifestandum esse Ecclesiæ, quando proximus correctionem secretam non audit, tum quia charitas obligat, quod minori, quàm fieri potest, iactura medicina delinquenti adhibeatur.

3 Videri poterit S. Thom. *cit. art.* 7. item Portell. *in dub. regul. verbo correctio fraterna, num.* 1. vbi ait: Constat ex Euangelio, ante denunciationem in Inquisitione præmittendam esse correctionem fraternam, quæ adeò necessaria est, vt si sit spes, quod illa proficiet, & sufficiet, non sit crimen denunciandum Prælato, tametsi crimen ipsum sit contra communitatem, & sit peccatum hæresis. Item Reginald. *in praxi, tom.* 2. *lib.* 24. 4
cap. 3. *sect.* 6. *num.* 52. vbi inquit, superior non potest præcipere, vt prætermissa correctione fraterna, reus occultus denuncietur, neque illi tale quid præcipienti obediendum est; non ideo tamen damnandum erit, quod ab Inquisitoribus fidei datur statim, nulla præmissa correctione, denunciandi eum, quem constat hæreticum esse; nam in crimine hæresis ordinariè nulla est spes emendationis: non est verò negandum, quod si quis firmiter credat, per secretam admonitionem se conuersurum hæreticum, ac impediturum omnia mala, quæ ab eo timeri possunt, ipse debeat vti præmonitione secreta. Item Ioannes de la Cruz *in direct. conscient.* 5
part. 1. *præcept.* 5. *quæst.* 2. *dub.* 5. *concl.* 2. vbi asserit: Mulier sollicitata in confessione non absoluatur, dum non denunciat Inquisitoribus sollicitantem, nisi spes esset, quod ille secretè correctus emendabitur: quæ spes colligi potest ex qualitate corrigentis, & ex conditione corrigendi; vnde si mulier sollicitata nouit alicuius viri aptitudinem ad illam correctionem faciendam, posset cum eo hoc intendere. Item Fagundez *de præceptis Ecclesiæ tract.* 2. *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 31. vbi docet: 6
Antequam fiat denunciatio à muliere sollicitata in confessione, præmittenda est fraterna correctio, si detur spes emendæ; quia præceptum correctionis est de iure naturali, & diuino; præceptum autem huius denunciationis est humanum; vnde non potest præualere aduersus præceptum iuris naturalis & diuini.

7 Vt autem correctio fraterna indicetur non profutura, subdunt ipsi, non satis est, semel fieri, & non prodesse; sed debet iterum, atque iterum adhiberi, quamdiu iudicio prudentis speretur emenda: ita præcipuè Fagundez *loco supra cit.* Peyrinus *in priuileg. Minimor. tom.* 2. *constit.* 4. *Gregor. XV.* §. 9. *num.* 26. *& constit.* 9. *Pauli V.* §. 2. *num.* 26. *&* 27. Et quidam alij apud Martinum del Rio *lib.* 5. *de disquisit. magic. sect.* 4. *num.* 6. qui putant, quod etiam à principio in dubio, an correctio sit profutura, sit præmittenda: quam opinionem ipse Martinus del Rio etsi existimet valdè æquam, contrariam tamen sequitur.

8 Alij distingunt inter hæresim formalem, & alia cri-

mina, etiamsi sapiant hæresim, ita vt in priori casu negent, correctionem fraternam esse præmittendam; admittant tamen in posteriori. Ita Fagundez, qui loquens de hæretico formali *præcept. 2. lib. 6. cap. 4. num. 11* negat, eum esse præmonendum; cum tamen, vt suprà visum est, doceat confessarium sollicitantem in confessione esse corrigendum; ita etiam Molfes. *in sum. tom. 1. tract. 7. cap. 24. num. 25.* Ortiz *in summa, cap. 21. num. 17.* Homobon. *de exam. Eccles. part. 1. tract. 7. cap. 6. quæst. 29.* & inclinant complures alij, quos citabam suprà pro secunda opinione.

Videri etiam poterit Valent. *tom. 4. disp. 3. quæst. 10. punct. 5. §. 1.* Aldrete *de relig. discipl. tuend. lib. 1. cap. 5. §. 4. num. 28.* Petr. Nauarr. *de restit. lib. 2. cap. 4. n. 193.* Filliuc. *tom. 2. tract. 28. cap. 8. num. 151.* & Honuphrius *opusc. de sigillo, sect. 2. dub. 4.* His tamen non obstantibus.

6 Respondetur cum prima sententia, quæ est communior inter Doctores, te scilicet teneri, omissa correctione fraterna, delictum occultum, si spectet ad Tribunal sancti Officij, præsertim si fuerit hæresis formalis, Inquisitoribus fidei denunciare.

Probatur ab aliquibus, quia ordo correctionis fraternæ seruari debet inter fratres, vt colligitur ex illis verbis Matthæi 13. *Si peccauerit in te frater tuus, corrige eum inter te, & ipsum solum.* At hæretici, cum non sint filij Dei, sed dæmonis, non sunt fratres, sed Christiani solùm, cùm eundem Patrem habeant, nempe Deum, & eandem Matrem, nempe Ecclesiam Apostolicam, fratres vocari debent, Theophilactus *in cap. 18.* Matthæi, Tertullianus *lib. de præscript. hæret.* & S. Augustinus *serm. 16. de verb. Domini*, quatenus ait, ethnicos, sicque etiam hæreticos, cum hi sint extra Ecclesiam, sicut ethnici, non esse vocandos fratres: Ergo.

10 Sed contra, quia præceptum hoc de correctione fraterna est naturale, & diuinum: Ergo extenditur etiam ad ethnicos.

11 Contra secundò, quia hæretici, cum retineant characterem baptismalem, & ratione caracteris baptismalis sint in Ecclesia, saltem secundùm quid, etiam in numero fratrum collocari possunt: Ergo.

12 Secundò probatur ab aliis: quia correctio est necessaria, quando est probabilis spes, quod peccator emendetur, ita vt si non fuerit talis spes, cesset tale præceptum, cum tunc corrigere sit quid vanum, & inutile, & ad vanum, & inutile nullus obligatur. At rarissimè contingit, quod hæreticus corrigatur: ergo hæreticum non tenemur secretò corrigere: Maior patet ex dictis. Minor probatur, quia hæreticus cum sit pertinax, non est paratus corrigi, sed potiùs arguenti contradicere; & cum non audiat Ecclesiam, multo minùs audiet personam particularem corrigentem; quapropter Apostolus ad Titum 3. ait: *Hic subuersus est, & suo iudicio condemnatus*, hoc est, prorsus perditus est, & desperatus, ita vt in eo oleum, & operam necesse sit perdere, si cum eo pergas disserere; & Chrysostomus in dictum locum Apostoli inquit: *Cur obsecro pugnas in cassum? cur aërem cædis?* Quinimò quo magis hæreticus de suo errore admonetur, eo tenaciùs illum tueri conatur, sicque admonitus, & correctus deterior euadit.

13 Sed contrà, quia quando nulla est spes emendationis hæretici, tunc vltro concedo cum sententia Doctorum omnium, quod is non sit admonendus, & corrigendus; sed omissa correctione, & admonitione sit superiori denunciandus: Quod est commune aliis delictis, præsertim si vergant in damnum Reipublicæ, vel etiam alicuius particularis innocentis: sed nos quærimus, si hic, & nunc sit probabilis spes emendationis? In quo casu, etiamsi simus in delictis, quæ vergunt in damnum Reipublicæ, locum habet correctio, & admonitio secreta: Ergo retorquetur potiùs argumentum; vel detur disparitas.

14 Tertiò probatur ab aliis, quia ordo correctionis ex communi sententia Doctorum seruandus non est, quando peccatur in Rempublicam, cùm bonum Reipublicæ præferendum sit famæ vnius personæ particularis, sed nullum est crimen, quod magis Reipublicæ possit obesse, quàm hæresis, cum aduersetur Religioni, quæ cunctis rebus debet anteponi: Ergo.

Sed contrà, quia in aliis delictis, etiam vergentibus in damnum Reipublicæ, quando creditur, quod homo abstinebit in posterum ab inferendo damno Reipublicæ, sicque est spes probabilis emendationis, præmittenda est correctio, seu admonitio fraterna: Ergo retorquetur etiam potiùs argumentum, vel danda erit disparitas. 15

Quartò probatur ab aliis, quia Christus Dominus *in citato cap. 18.* Matthæi præcipit, quod qui Ecclesiam non audierit, non amplius corrigatur, vel admoneatur, sed tanquam ethnicus, & Publicanus habeatur. At hæreticus non audit Ecclesiam, sed suo tantum vult inniti iudicio: Ergo præceptum illud Christi comprehendit hæreticum. 16

Sed contra, quia & alij peccatores Ecclesiam & Deum non audiunt, & tamen antequàm ad superiores referantur, sunt secretò admonendi, & corrigendi: Ergo.

Quintò probatur ab aliis, quia periculum est, ne hæreticus alios suis erroribus inficiat, si cum admoneatur ipse, ne prodatur, finget se esse emendatum, & in eadem hæresi persistet, sicque facilè alios suis erroribus inficiet:) Ergo meritò, omissa omni correctione, & admonitione fraterna, debet Inquisitoribus denunciari. Accedit, quod cum per correctionem, & admonitionem secretam rarissimè resipiscat, frustrà correctio & admonitio secreta præmittitur. 17

Sed contra, quia quando est tale periculum, tunc quidem omittenda est admonitio, & correctio fraterna, quod idem contingit in aliis delictis nociuis, & perniciosis, etiam non publicis. At quando est spes probabilis emendationis, tunc è contra ex communi sententia Doctorum præmittenda est prædicta correctio, & admonitio: ergo similiter etiam potius retorquetur argumentum, vel dari debet disparitas.

Sextò probatur ab aliis auctoritate Textus *in cap. excommunicamus 1. §. Adijcientes, de hæretic.* sic præter alios Rojas *singul. 3. num. 11.* 18

Sed contra, quia quidquid dicat Rojas *loco suprà citato*, talis textus nihil dicit de hac re, sicuti rectè præter alios adnotatunt Suarez de fide, *disp. 20. sect. 4. n. 11.* & Ludouic. Carrer. *tract. de hæretic. num. 11.* His igitur reiectis rationibus

Septimò sic probatur meliùs nostra responsio: Ratio cur omittenda sit correctio fraterna in peccato hæresis, est quia sic statutum est per Inquisitorum edicta, quibus præcipitur, quod hæreticus in omni casu, quamuis delictum sit occultum, quamuis non alius præter eum, qui denunciat, sciuerit, & quamuis si secretò corrigatur, sit spes emendationis, denuncietur: Quæ edicta, cum sint in materia magni momenti, & sint valdè rationabilia, obligant sub peccato mortali: Ergo. 19

Quod sint materia magni momenti patet, quod autem sint valdè rationabilia, probatur; quia cùm peccatum hæresis sit valde graue, & facilè inficiat totum regnum; & rarissimè contingat, quod hæreticus per secretam admonitionem corrigatur, quia si non audit Ecclesiam, multò minus audiet personam particularem; & cum præterea facilè possit fingere, se resipuisse, & adhuc tamen in eadem praua voluntate persistere, non potest, nec debet quælibet persona particularis dijudicare, & discernere, vtrum seuera, secura sit emendatio, an solum fingatur: Ergo non potest Ecclesia hanc cognitionem sibi reseruare, & non concedere, quod quælibet persona particularis possit de hoc iudicare, sed debeat hoc crimen statim, omissa omni correctione fraterna, sacræ fidei Inquisitoribus denunciare.

Confirmatur,

Confirmatur, quia licèt in aliquo casu speretur delinquentis emendatio secreta correctione fraterna, vel denunciatione Euangelica, regulariter tamen ea dictis præsumi non potest, sed potius credendum, se correctum dissimulaturum, vt sic faciliùs delinquat, & errores diffundat; at ob hoc periculum boni communis potest Ecclesia præcipere, quin de facto præcipit, sicuti patet ex tenore edicti communiter publicati, vt sibi delicta immediatè denuncientur: Ergo posito tali præcepto (quantumuis speretur correctio in aliquo casu speciali) teneris peccata delinquentis, omissa correctione fraterna, denunciare; quia non cessat finis legis absolutè, & in vniuersali.

20 Confirmatur secundò, quia duplex est denunciatio, vna Euangelica, altera iudicialis. Ante Euangelicam, quæ intendit emendationem fratris, conceditur quod præmittenda sit correctio; non autem ante iudicialem, quæ punitionem intendit: sicuti constabit ex iis, quæ mox infrà dicentur in responsione ad fundamentum oppositæ sententiæ: sed talis est denunciatio, quæ in tribunali Inquisitionis efficitur, vt scilicet hæreticus non solùm corrigatur, & emendetur, sed etiam vt publicè puniatur, vt alij abstineant, & vt hæresis tanquam cancer non serpat, & suo veneno fideles inficiat: quæ omnia per secretam admonitionem præstari non possunt: Ergo necesse non est, quod ante istam denunciationem correctio præmittatur.

21 Confirmatur tertiò, quia satis probabiliter, vt infrà dubitatione sequenti dicetur, hæreticus occultus debet denunciari, etiamsi fuerit emendatus: Ergo multò magis debebit denunciari, si non fuerit emendatus, & propterea poterunt Inquisitores edicta ferre, quod quilibet teneatur denunciare hæreticum occultum, etiam quando est probabilis spes, fore quod si admoneatur, resipiscat, & corrigatur.

22 Confirmatur quartò: Nunc extat Alexandri VII. decretum anno 1660. mense Augusto, postquam hæc scripseram, editum, in quo districtè mandat, quod tam hæreticus, quàm de hæresi, quamuis leuissimè suspectus, locorum Ordinariis, vel Inquisitoribus omninò, nulla præmissa correctione fraterna, denuncietur. Vide quæ etiam dicam infra *dub.* 118. *sect.* 1. *&* *dub. vlt. sect.* 13.

Hinc patet ad fundamentum oppositæ sententiæ.

23 Concedo enim, denunciationem illam præcipuè fieri ad correctionem delinquentis, sed quia ratò, vel nunquam hæc correctio potest obtineri per correctionem fraternam, meritò Ecclesia in defensione fidei præcipit, vt ea non obstante, delictum manifestetur.

24 Neque aduersus hoc præceptum Ecclesiæ pugnat præceptum Christi Domini de correctione fraterna præmittenda, quia Christi Domini præceptum est de peccatis, quæ non vergunt in damnum commune, vel damnum tertij, sicuti satis constat ex illis verbis: *Si peccauerit in te frater tuus.* Tum melius, quia loquitur spectatis rebus secundùm se; secus autem, si ob bonum commune lata sit aliqua lex, quæ casus communiter contingentes respiciat: Tunc enim bonum commune præferendum est particulari; & potius spectandum, vitare periculum boni communis communiter contingentis, quàm in vno, vel in alio casu vitare damnum alicuius delinquentis particularis. Tum etiam melius, quia Christus Dominus ibi loquitur de correctione, quæ fit solùm, vt frater emendetur, sicutì constat ex illis verbis: *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* Quapropter Augustinus in illa verba ait, quod finis correctionis sit fratris emendatio, & vtilitas; sicuti etiam habetur *in cap. nouit, de iudiciis, cap. super his, de accusat. & cap. si peccauerit,* 2. *quæst.* 1. Et in huiusmodi correctione quidem seruari debet ordo ille à Christo Domino præfixus, cùm secreta admonitio sufficiat, quod frater emendetur. At nos loquimur de denunciatione iudiciali, quæ fit, vt delinquens publicè puniatur, vt alij abstineant, & vt peccatum alios non inficiat: Non igitur Inquisitorum edicta sunt contra præceptum Christi Domini, cum non loquatur Christus Dominus de hac denunciatione, scilicet iudiciali; & ideo Tertullianus *de præscript. cap.* 16. expressè docet, quod in hæreticis locum non habeat præceptum Domini de ordine seruando quoad correctionem fraternam, sicut & docet etiam S. Thomas 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 7. rationem assignans, quod hæresis delictum non sit priuatum, nec debeat reputari tanquam secretum, sed ex vi obiecti tanquam publicum, cum repugnet Deo, & communi bono fidelium; sed reuera legitima ratio est, quam suprà dicebam.

25 Neque obstat, quod ad Titum 3. dicatur, *hæreticum hominem post vnam, aut alteram correctionem deuita*: Ergo hæreticus antequam denuncietur, est priùs admonendus.

Respondetur enim: nego consequentiam, quia ibi Apostolus scribit, non ad quamlibet personam priuatam, sed ad Episcopum Titum, qui tenebatur ex officio hæreticum hominem corripere, & per excommunicationis sententiam deuitare, reiicere, & prohibere, ne fideles cum illo, si post admonitionem non resipisceret, vllam communicationem haberent, sic explicant prædicta verba Lyranus, S. Thomas & alij, quos sequitur Simanch. *de cathol. Instit. tit.* 19. *num.* 14.

26 Neque etiam obstat, si dicas: Potest quis hæreticum secretò corripere: Ergo ex charitate tenetur id facere, cum per accusationem, vel denunciationem fiater multis incommodis, & molestiis exponatur: ergo etiam Inquisitorum decreta, quibus præcipitur, quod hæreticus absque præcedenti monitione accusetur, vel denuncietur, aduersantur præcepto charitatis.

Respondetur enim: Nego primam & secundam consequentiam, quia ea dictis cùm bonum commune præferri debeat bono particulari, & bonum spirituale præferri debeat bono temporali, iustè præcipitur, quod hæreticus in commune bonum fidei vniuersaliter, & in omni casu, omissa correctione fraterna, denuncietur, quia maior ratio haberi debet ad bonum commune, & spirituale, quàm ad incommodum, quod exinde pati potest persona aliqua particularis. Vt omittam, quod id ipsum redundet etiam in bonum ipsiusmet personæ particularis, scilicet hæretici; quia sic vel resipiscet, vel saltem minùs peccabit, vti suprà etiam dicebam.

DVBITATIO XVIII.

An excuseris iudicialiter denunciare, si putes hæreticum esse iam emendatum?

SVMMARIVM.

1 *Denunciare iudicialiter quis tenetur hæreticum, licèt putes hæreticum esse iam emendatum, quia præceptum denunciationis non est ob specialem correctionem delinquentis solùm, sed præcipuè ob correctionem publicam, & securitatem fidelium.*

2 *Denunciare non tenetur iudicialiter quis hæreticum emendatum, quia in dicto casu cum non possit considerari hæresis formalis, non potest à iudicibus intendi punitio; quia punitio intenditur in satisfactionem iniuria facta Reipublica criminè delinquentis: At quando crimen est occultum, cessat iniuria.*

3 *Excipe hæreticum formalem, si dogmatizare consueuerit, quia tunc intulit iniuriam Reipublica & praterea non est hæreticus occultus, sed publicus.*

4 Denuncia

4 *Denunciationis finis in delictis secretis non est correctio publica, quia cum non sit publicè damnum factum, non est cur publicè corrigatur. Et Ecclesia procedit per censuras, quæ præcipuè ordinantur ad correctionem delinquentis.*

5 *Delinquens emendatus præsumitur, si sacramentaliter fuerit confessus: At hoc saltem vniuersim non probatur, maximè in hæretico formali, & in sacerdote qui sollicitauerit in confessione.*

6 *Delinquens emendatus præsumitur, si fuerit Iubilæum consecutus. Vel vt alij dicunt, si benè vixerit per triennium.*

7 *Alij verò id remittunt prudentis viri arbitrio.*

8 *Hæreticus occultus, quamuis iam emendatus, Inquisitoribus est denunciandus, maximè post Alexandri VII. decretum anno 1660. mense Augusto editum, tum ex vi prædicti decreti, tum ne hæreticus audeat manifestare suos errores, & alios inficere: tum quia hæreticus ne denuncietur, facilè fingit emendationem, &c.*

9 *Doctores asserentes hæreticum superiori denunciandum non esse, quando constat prorsus emendatum & reuera, & ex animo pœnituisse, explicandi sunt de aliis delictis, cum ex dictis in delicto hæresis sit specialis ratio denunciandi.*

1 QVIDAM, & quidem satis probabiliter negant, ita vt & teneatis in tali casu iudicialem denunciationem facere. Sic Suarez *de fide, disp.* 40. *sect.* 5. *num.* 13. Salonius *in* 2.2. *quæst.* 68. *art.* 1. Rojas *singul.* 3. *num.* 33. *& in tract. de hæret. part.* 3. *quæst.* 54. & 55. Simanch. *de cathol. instit. tit.* 19. *num.* 12. Farinac. *de hæresi, quæst.* 197. §. 2. *num.* 52. Paramus *de orig. sanct. Inquisition. lib.* 3. *quæst.* 8. *num.* 10. Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 19. *quæst.* 9. Emanuel Sà *verb. denunciatio*, Michaël Iustinianus *in suis constitutionibus Ecclesiasticis*, Sanc. *in select. disp.* 11. *num.* 52. Diana *part.* 1. *tract.* 4. *resol.* 3. & Bonaciu. *disp.* 6. *punct.* 3. *num.* 9. *& punct.* 2. *num.* 9.

Mouentur, quia præceptum denunciationis non est ob specialem correctionem delinquentis solùm, sed præcipuè ob correctionem publicam, & securitatem fidelium; sed hic finis non videtur obtentus, delinquente emendato, nisi etiam ab Inquisitoribus sit correctus, & punitus: Ergo, &c. His tamen non obstantibus

2 Respondetur cum Soto *lib.* 3. *quæst.* 5. *art.* 5. Zanard. *part.* 3. *cap.* 31. Acugna *quæst.* 3. *num.* 15. *& quæst.* 18. *de confess. sollic. num.* 14. *circa finem*, Freit. *num.* 34. Molfes. *tom.* 1. *tract.* 7. *cap.* 24. *num.* 21. Genuensi *cap.* 18. *num.* 6. Nald. *verb. accusatio*, *num.* 1. Victorell. *in notis ad summ. Nauarr. cap.* 25. *num.* 33. Finell. *cas.* 2. *num.* 8. Megal. *part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 26. Portell. *in addit. ad dub. regul. verb. sollicitare fœminas, num.* 18. & Peregrin. *tom.* 2. *institut. Gregor. XV.* §. 6. *num.* 31. affirmatiuè, adeò vt in tali casu non possis iudicialiter denunciare; quia in dicto casu, præsertim si non sit hæresis formalis, non potest à iudicibus intendi punitio, ex textu *in c. Inquisitionis*, §. 3. *de accusat.* Et ratio est, quia punitio intenditur in satisfactionem iniuriæ factæ Reipublicæ crimine delinquentis: At quando crimen est occultum, cessat iniuria Reipublicæ, & consequenter eius satisfactio: Ergo restat solùm, vt intendatur delinquentis emendatio, & damni facti reparatio: ergo si totum hoc præsupponitur factum, vel non est locus vt fiat, quia iam delinquens è vita discessit, cessabit obligatio denunciationis, cum cesset finis illius.

3 Hinc cum Genuensi *cap.* 18. *num.* 6. Molfes. *in summa, tom.* 1. *tract.* 7. *cap.* 24. *num.* 21. Megal. *part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 28. excipe hæreticum formalem, si dogmatizare consueuerit, quia tunc intulit iniuriam Reipublicæ, & præterea non est hæreticus occultus, sed publicus.

4 Hinc etiam patet ad fundamentum oppositum: Nego enim, finem denunciationis in delictis secretis esse correctionem publicam, quia cum non sit publicè damnum factum, non est cur publicè corrigatur, securitas autem fidelium obtinetur, si delinquens sufficienter emendatus sit. Accedit, quod in dubio, an Iudex procedat ad satisfactionem Reipublicæ, & delicti communis vindictam, vel ad delinquentis correctionem, probabilius est, quod procedat ad delinquentis correctionem; quia hic finis benignior est, & Ecclesiæ communior. Tum quia procedit per censuras, quæ præcipuè ordinantur ad correctionem delinquentis, Auila *de censur.* 2. *part. disp.* 5. *dub.* 4. Suarez *de censur. disp.* 20. *num.* 8. Barbos. 3. *part. allegat.* 96. *num.* 69. & Filliecius *tract.* 14. *cap.* 2. *quæst.* 1. *num.* 28. *&* 30.

Petes, quandonam præsumatur delinquens emendatus? 5

Quidam, vt Felinus *in cap. testimonium, de testibus*, putant præsumi delinquentem emendatum, si sacramentaliter fuerit confessus.

At hoc mihi, saltem vniuersim, non probatur, vt in hæretico formali, & in Sacerdote, qui sollicitauerit in confessione: nam cum semel Sacramento confessionis abusus fuerit, præsumitur semper abuti, cum semel malus, semper præsumatur malus in eodem genere mali. 6

Alij, vt Genuensis *loco suprà cit.* putant delinquentem emendatum, si fuerit iubilæum consecutus.

Alij, vt Riccius 2. *part. decis.* 169. *num.* 14. Freitas *in addit. ad tract. de confess. sollicit. quæst.* 8. *num.* 32. *& quæst.* 18. *num.* 39. Homobon. *de exam. Eccles. part.* 5. *tract.* 7. *cap.* 7. *quæst.* 33. putant, si bene vixerit per triennium.

Alij melius putant, id remittendum esse arbitrio 7
prudentis viri, considerata qualitate personarum, &c. 8

Cæterum post Alexandri VII. decretum anno 1660. mense Augusto, quod postquam hæc scripseram exiit, mihi magis probatur sententia prior, quod scilicet teneatis hæreticum occultum, quamuis iam emendatum, Inquisitoribus denunciare, tum ex vi prædicti decreti, tum quia cùm hæreticus sciat, se quamuis resipiscat, Inquisitoribus esse denunciandum, non audebit suos errores manifestare, nec alios pestifera sua doctrina inficere, quod cedit in bonum publicum fidei: tum quia hæreticus facilè, ne denuncietur, & puniatur, finget se esse emendatum, cum tamen reuera in eadem hæresi persistat, quod è contra cedit in damnum publicum eiusdem fidei: Ergo ad Inquisitores, & non ad quamcumque personam priuatam pertinere debebit, vt inquiratur, vtrum vera, an ficta sit emendatio: tum quia forsan hæreticus ab aliquo fuit ipse infectus, vel ipse alios infecit: Quod Inquisitores cognoscere debent, vt hæreses vitentur, & hæretici puniantur, & cæteri contineantur in officio: tum quia sicuti suprà dicebam, & præter alios notat Simanch. *de cathol. institut. tit.* 19. *num.* 12. iustissimis Inquisitorum edictis per auctoritatem Apostolicam sic præcipitur.

Non obstat, quod multi Doctores graues, vt S. Thomas *quodlib.* 11. *art.* 13. *ad* 3. Paludanus *in* 4. *dist.* 19. *quæst.* 4. *n.* 1. Sotus *de ratione tegendi secretum, membr.* 2. *quæst.* 4. *dub.* 3. *concl.* 4. Nauarr. *in summ.* , *cap.* 24. *n. vlt. & in cap. inter verba*, 11. *quæst.* 3. *concl.* 6. *coroll.* 44. *n.* 115. Syluest. *verb. denunciatio, quæst.* 1. Armilla *eodem verbo, num.* 2. Adrianus *in* 4. *quæst. de correctione fraterna*, §. *pro huius*, S. Antoninus *part.* 2. *tit.* 9. *cap.* 6. §. 4. Valentia 2.2. *disp.* 3. *quæst.* 10. *punct.* 5. *col.* 15. *vers. sed rectius*, Aragon. 2.2. *quæst.* 3. *art.* 6. *in fine*, & Petrus Nauar. *lib.* 5. *de restitut. cap.* 4. *part.* 2. *dub.* 12. *num.* 120. in vniuersum doceant, hominem quando constat esse prorsus emendatum, & reuera, & ex animo pœnituisse, superiori denunciandum non esse. 9

Respondetur enim, quod hi Doctores explicandi sint de aliis delictis: Nam in delicto hæresis est specialis ratio, vt quamuis occultum, & emendatum sit, denuncietur, propter rationes edictas; vel quod loquantur

de

de denunciatione Euangelica, in qua tota correctio, & admonitio ordinatut ad hunc finem, vt frater emendetur: Quapropter quando constat, quod sit emendatus, non est vlteriùs progrediendum. Nos autem loquimur de denunciatione iudiciali, quæ ordinatur non solùm ad emendationem hæretici, sed etiam ad punitionem delicti, vtque hæresis delictum omninò præcaueatur.

Accedit, quod econtrà graues etiam Doctores, vt Richard. *in 4.dist.18. art.3. quæst.8. in corpore*, Angel. *verb.denunciatio, n.10.* Gabriel *in canon. Miss.lect. 74. lit. V*, Rosella *verb. Inquisitio*, Gerson *part. 2. tit. de correct. proximi, Alphab. 34. litt. I, vers. Item peccatur*, & Graff. *in decis. part. 1. lib.2. cap.69. num. 30*, sentiant, quod vniuersaliter quodcumque delictum, etiam emendatum, possit denunciari, quando superior præciperet vt denuncietur.

DVBITATIO XIX.

An excuseris iudicialiter denunciare, ratione damni grauis emergentis?

SVMMARIVM.

1 *Denunciare iudicialiter quis non tenetur, casu quò aliqua via damnum commune Reipublicæ impediri potest, si ex denunciatione iudiciali sibi timeat grauem iacturam in vita, fama, vel re familiari; quia præcepta Diuina, & Ecclesiastica non obligant cum tanto rigore.*

2 *Denunciare iudicialiter quis non tenetur, si dictum damnum commune Reipublicæ alia via impediri non potest, secundùm plures Doctores, quia scilicet præcepta Diuina, & Ecclesiastica cum tanto rigore non obligant, &c.*

3 *Denunciare iudicialiter tenetur quis, si damnum commune Reipublicæ sit multò grauius, & longè præponderet suo damno speciali, quia tunc bonum commune præferri debet priuato: si tamen damnum commune Reipublicæ non sit ita graue, neque longè præponderet suum damnum speciale, videtur excusari.*

4 *Denunciare nemo tenetur, nec testificari, quando probabiliter timet aliquod graue damnum spirituale, vel temporale, vel inimicitiam capitalem ex reuelatione sibi euenturam.*

5 *Nemo denunciare tenetur socium sui criminis, quia seipsum manifestaret manifestando socium criminis; tenetur tamen quis denunciare socium sui criminis, si ille in perniciem Reipublicæ dogmatizare consueuerit.*

6 *Denunciare tenetur quis propinquos hæreticos, & sanguine vinctos, etiam fratres, tametsi non dogmatizent, & cur, & scripturâ etiam probatur, necnon ratione, quia iniuria facta est Religioni.*

7 *Denunciare non tenetur filius patrem hæreticum, quia in dicta lege Deuteronomij non est facta mentio de filio respectu patris; tum quia reuerentia debita patri præponderare videtur cuilibet alteri obligationi; tum quia talis denunciatio cedit in damnum graue ipsius filij denunciantis, qui redderetur infamis, & priuaretur bonis.*

8 *Limita filium non teneri denunciare patrem hæreticum, benè tamen posse.*

9 *Limita secundò, nisi interrogetur à iudice, & præcipuè medio iuramento, quia tunc debet hæresim patris manifestare.*

10 *Limita tertiò, nisi hæresis patris perniciosa Reipublicæ sit, quia dogmatizare consueuit.*

11 *Limita, filium teneri denunciare patrem, si pater eum induxit ad hæresim, secus si non induxit. Probabilius tamen est oppositum, quod scilicet teneatur denunciare patrem etiam non dogmatizantem, si peccatum patris alia via impediri non possit.*

12 *Neque est contra reuerentiam debitam patri, eius vtilitatem spiritualem quærere, & peccatum impedire.*

13 *Patrem impugnantem patriam licet interficere, & multò magis licebit eundem catholicæ fidei reum denunciare.*

14 *Filius denuncians patrem hæreticum, à pœnis in hæreticorum filios iure statutis ob præmium denunciationis liberatur, idque ne tale scelus ex defectu denunciationis restet impunitum.*

15 *Pater sic à filio denunciatus debet mitiùs puniri, ne scilicet ipse filius in Patre puniatur.*

16 *Filius denuncians patrem hæreticum non est cogendus ad testimonium ferendum contra patrem, si alij testes haberi possint; quia cùm sit persona priuilegiata, solùm in subsidium cogi debet.*

17 *Vxor licet secundùm aliquos non teneatur denunciare maritum hæreticum, vel è contrà, quia reputantur vna caro, & vna persona, tenetur tamen præciso graui damno denunciare, etiamsi non dogmatizet.*

18 *Hæreticus si abiuratus apud Inquisitores iterum delatus, quòd nonnullos complices in suo examine subticuisset, si respondeat id fecisse metu grauis mali, non est indistinctè puniendus, nec Curiæ sæculari tradendus, sed mitiùs puniendus.*

SVppono, quod casu, quo aliqua via damnum commune Reipublicæ impediri potest, iudicialiter denunciare excuseris, si ex denunciatione iudiciali tibi timeas grauem iacturam in vita, fama, vel re familiari; quia præcepta diuina & Ecclesiastica non obligant cum tanto rigore. Difficultas igitur est, si dictum damnum commune Reipublicæ alia via impediri non possit. In qua difficultate 1

Quidam graues Doctores adhuc affirmant, te excusari ob rationem iam tactam, quia scilicet præcepta Diuina, & Ecclesiastica cum tanto rigore non obligant, cum lex Domini suauior sit, eiusque præcepta leuia. Tum quia, si cum aliis crimen, etiam hæresis commisisti, tamen quamuis tu ab illa desistas, ex communi sententia Doctorum non teneris socios criminis denunciare, quia obligareris denunciare teipsum, cùm tamen nemo teneatur se prodere, *cap. Aliquando, de pœnit. distinct. 1.* & docent communiter Doctores, Pegna, Simanch. & Suarez, quos citat, & sequitur Sanctarellus *de hæres. cap. 11. dub. vnic. num. 19.* Fernand. *part. 1. cap. 1. §. 5. num. 4.* & *part. 4. cap. 6. num. 5. §. 1.* Valer. *verb. hæresis, differ. 1. num. 4.* Riccius *part. 3. decis. 272. num. 1.* Acugna *in tract. de confess. sollicit. quæst. 19. num. 4.* & *quæst. 21. num. 2.* & ibi Freitas *in addit. num. 13. & 21.* Homobon. *part. 2. tract. 11. cap. 4. quæst. 4.* Zanard. *in direct. confess. part. 3. in fine*, Molfes. *in summa, tom. 1. tract. 7. cap. 14.* Portell. *in Addit. ad dub. regul. verb. sollicitare fœminas, num. 15.* Zerola *in praxi Episcop. part. 1. verb. hæresis, quæst. 35.* Lorichius *tom. 1. verb. denunciatio, n. 3.* & Megal. *part. 1. lib. 1. cap. 5. num. 30.* Ergo quotiescumque graue damnum tibi imminet in vita, fama, vel re familiari ex denunciatione iudiciali, cessare poteris ab illa. His tamen non obstantibus, 2

Respondetur melius distinguendo: si damnum commune Reipublicæ sit multò grauius, & longè præponderet tuo damno speciali, iudicialiter denunciare teneris, quia tunc bonum commune præferri debet priuato, si tamen damnum commune Reipublicæ nō sit ita graue, neque longè præponderet tuo damno speciali, videris excusari iudicialem denunciationem facere ob rationem dictam, quod scilicet præcepta diuina & Ecclesiastica nō 3

obligant cum tanto rigore, Bonacin. *de censur. disp. 2. quæst. 6. punct. 1. num. 5.* Rojas *singul. 3. num. 3.* Pegna 2. *part. director. quæst. 53. comm. 78. vers. At non videtur,* Scacc. *de indic. cap. 56. num. 4.* Farinac. *de hæres. quæst. 197. §. 2. num. 55.* & Barbos. qui complures citans ait, quod
4 nemo tenetur denunciare, nec testificari, quando
probabiliter timet aliquod graue damnum spirituale,
vel temporale, vel inimicitiam capitalem ex reuelatione sibi euenturam.

5 Ex dictis sequitur; quod (licèt ex Pegna, & Simancha, quos citat, & sequitur Suar. *de fide disp. 20. sect. 4. n. 18.* Megal. 1. *part. lib. 1. cap. 5. n. 30.* & Portell. *in addit. ad dub. regul. verb. denunciatio, num. 10.* non tenearis denunciare socium tui criminis, quia non teneris manifestare teipsum, vti dicebam. Et absque dubio teipsum manifestares, manifestato socio tui criminis: siquidem ille manifestatus, & à te denunciatus, debebit interrogatus fortiori ratione te manifestare, quàm tu illum) tamen tenearis denunciare socium tui criminis, si ille in perniciem Reipublicæ dogmatizare consueuerit, quia sicuti dicebam, bonum commune, si multo præponderet priuato, præferri debet; & sumus in casu, quo quilibet pro bono communi tenetur propriam vitam ponere.

6 Sequitur secundò, quod tenearis denunciare propinquos hæreticos, & sanguine iunctos, etiam fratres, tametsi non dogmatizarent: quæ est Dianæ *part. 1. tract. 4. resol. 5.* & communis sententia Doctorum, etsi in contrarium sentiant aliqui, & inclinare videantur, Cantera *in rubr. de hæretic. vers. ex qua quidem glossa,* Riccius *part. 3. decis. 279. num. 8.* & Ioan. Valer. *in differ. vtriusque fori, verb. hæresis, num. 4.* & satis probatur *ex Deuteron. 13.* vbi lex, tanquam à natura indicta dicit: *Si tibi persuadere voluerit frater tuus, filius matris tuæ, aut filius tuus, vel filia, siue vxor, quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis vt animam tuam, clam dicens; Eamus & seruiamus diis alienis, &c. non miserearis, vt occultes eum.*

Non obstat, si dicas, verba hæc solum indicare, te denunciare teneri, si propinquus voluit te peruertere, secus si sibi soli damnosus est.

Respondetur enim, quod quia crimen istud raro contingere potest, ne alios inficiat, ideò ex dictis verbis sufficienter colligatur obligatio denunciandi propinquos. Accedit, quod obligatio non tam oritur ex propria iniuria, quàm ex incuria, quæ Religioni facta est, & facienda timetur.

7 Sequitur tertiò, quod licet Alexander de Alex. *part. 3. quæst. 13. numbr. 4. art. 2. dub. vlt.* Rojas *singul. 12. num. 2. & singul. 5. num. 29.* Riccius *part. 3. decis. 178. num. 8.* Ioan. Valer *cit. verb. hæresis, num. 4.* & Simanch. *de cathol. instit. tit. 29. num. 47. & 48.* & *tract. de patre hæretico, num. 14. & seqq.* sentiant, te non teneri denunciare patrem hæreticum; quia in dicta lege Deuteronomij non est facta mentio de filio respectu patris. Tum quia reuerentia debita patri præponderare videtur cuilibet alteri obligationi. Tum quia talis denunciatio
8 cedit in damnum graue ipsius filij denunciantis: redditur enim exinde infamis, & priuatur bonis, &c. Quam tamen sententiam limitat præcipuè Simanchas
9 *cit. tit. 29. num. 43. & 44.* & *cit. tract. num. 41.* Primò ita vt intelligatur, filium non teneri denunciare patrem hæreticum, benè tamen posse. Secundò, nisi interrogetur à iudice, & præcipuè medio iuramento;
10 quia tunc debet hæresim patris manifestare. Tertiò, nisi hæresis patris perniciosa Reipublicæ sit, quia dogmatizare consueuit: Rojas verò *cit. singular. 12.*
11 admittit filium teneri denunciare patrem, si pater eum induxit ad hæresim, secus si non inducebat. Probabilius tamen sit oppositum, te scilicet teneri denunciare patrem, & etiam non dogmatizantem, si peccatum patris alia via impediri non possit; quod docet Castr. *de iust. hæretic. punit. lib. 2. cap. fin.* Zecch. *in summa, 1. part. tit. de fide, rubr. de hæresi, cap. 21. num. 12.* Mascard. *de probat. lib. 2. con l. 857. num. 18. & seqq.* Paramus *de orig. S. Inquisit. lib. 3. quæst. 8. num. 83.* Farinac. *de hæres. quæst. 17. num. 40. & 42. in fine,* Pegna *lib. 2. directorij, comment. 15. ad cap. litteras,* Suarez *de fide, disp. 20. sect. 4. num. 11.* Tolet. *lib. 5. cap. 1. num. 10.* Azor. *part. 2. lib. 2. cap. 2. quæst. 3.* Comitolus *in resp. moral. lib. 4. quæst. 8. num. 3.* Lopez *in instruct. 1. part. cap. 54.* Portell. *in dub. regul. tom. 1. verb. correctio fratrum, num. 11.* Sanctarellus *de hæres. cap. 9. num. 15.* Bonacin. *de censur. disp. 2. quæst. 6. punct. 1. num. 5.* Diana *part. 1. tract. 4. resol. 4.* & Barbos. *de potest. Episc. 3. part. alleg. 96. num. 56.* Quia, sicuti dicebam, damnum commune præferri debet 12
speciali. Neque est contra reuerentiam debitam patri, eius vtilitatem spiritualem quærere, & peccatum impedire. Et vt rectè dixit Pegna, potiùs est obediendum Deo, quàm parentibus, *cap. relatum, de sent. excomm.* & *cap. Quisquis metu, 11. quæst. 3.* Et meritò, 13
quia si licèt interficere patrem impugnantem Patriam, *leg. minimè, ff. de Religios. & sumpt. funer.* multò magis licebit eundem Catholicæ fidei reum denunciare.

Aduerte tamen cum Pegna *loco suprà cit.* quod filius 14
denuncians patrem hæreticum, à pœnis in hæreticorum filios iure statutis ob præmium denunciationis liberetur, *argum. leg. quisquis, §. vlt. Cod. ad leg. Iul. maiest.* Idque ne tale scelus ex defectu denunciationis restet impunitum, *leg. commissi nobis cœlitus,* quam legem Innocent. IV. posteà probauit in Bulla, *Cum aduersus,* prout refert Pegna *in vltim. part. directorij, fol. 9.* Videri etiam poterit Castro *lib. 2. cap. 26.* & Suarez *disput. 20. sectione 4. num. 12.*

Aduerte secundò cum Rojas *cit. singul. 12.* 15
num. 6. & Farinac. *de hæres. quæst. 197. num. 45.* quod pater sic à filio denunciatus debeat mitiùs puniri, ne scilicet ipse filius in patre puniatur.

Aduerte tertiò cum Genuensi *in praxi Archiep. cap. 18. num. 9.* & Filliuccio *tom. 2. tract. 40. cap. 8. num. 133.* quod licèt in sententia ipsorum, & aliorum quorundam, vt suprà, debeat filius denunciare
Patrem hæreticum, saltem quando patris hæresis in 16
perniciem publicam tendit, vt si dogmatizaret, & filium, aliosque doceret, vel quando filius interrogaretur à iudice, tanquam testis, adhuc tamen in isto secundo casu non sit filius cogendus ad testimonium ferendum contra Patrem, si alij Testes haberi possint; quia cum sit persona priuilegiata, solùm in subsidium cogi debet; & ita in curia Archiepiscopali Neapolitana practicatum esse, testatur Genuensis *loco suprà citato.*

Sequitur quartò, quod licet Pegna *in direct. 2. part.* 17
quæst. 53. comment. 78. vers. At non videtur, Cantera *in quæst. crimin. rubr. de hæres. cap. 1. num. 22. vers. ex quo quidem glossa,* Scaccia *de indic. caus. ciu. crim. & hær. cap. 56. num. 24. in fine,* Farinac. *de hæres. quæst. 198. num. 49. & 53.* Bonacina *de censur. disp. 2. q. 6. punct. 1. num. 4.* Barbos. 3. *part. allegat. 95. num. 59.* Freitas *in addit. ad tract. de confess. sollicit. quæst. 19. num. 16.* & *part. 1. tract. 4. resol. 5.* negent, teneri vxorem denunciare maritum hæreticum, vel è contra, quia reputantur vna caro, & vna persona; quapropter sicut nullus tenetur seipsum denunciare, ita neque teneri videtur denunciare sic coniunctum: Probabilius tamen ob rationem dictam sit oppositum, etiamsi maritus non dogmatizaret; ita vt, quod dicunt præcitati Doctores, intelligatur solùm, quando vxor timeret ex tali denunciatione sibi à marito mortem parari, vel aliud graue damnum euenturum: secus si hæc præcaueri possent, vel si maritus in perniciem Reipublicæ dogmatizaret, iuxta ea quæ dicebam *corollar. 1. num. 5.* 18

Hinc si hæreticos abiurans apud Inquisitores iterum delatus, quod nonnullos complices in suo
examine

examine subticuisset, respondeat, id se fecisse; quia ab ipsis complicibus, eo quod diriores, & potentiores erant, sibi graue malum timebat, non est indistinctè puniendus, & curiæ sæculari, tanquam diminutus tradendus, sed mitiùs puniendus, vt rectè obseruauit Freitas *cit. quæst.* 19. *num.* 15. etsi dissentiat Bonacin. *disp.* 6. *punct.* 2. *num.* 6. & videri etiam poterit Rojas *singul.* 3. *num.* 22. & ipse Freitas *loco supra cit. quæst.* 10. *num.* 15. *in fine.*

PETITIO.

In quibus casibus non tenearis hæreticum Inquisitoribus iudicialiter denunciare?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus non tenetur manifestare seipsum Inquisitoribus: Nemo enim tenetur prodere seipsum, nam cùm nullibi ab hac regula is excipiatur, standum est regula, donec probetur exceptio.*

2 *Hæreticus occultus si interrogetur a iudice, neque etiam tenetur prodere seipsum, quia non interrogatur vt reus, sed vt testis, vel vt denunciator.*

3 *Concilium Biterrense cap. 1. loquitur de tempore, quod Inquisitores vocant tempus gratiæ, intra quod magna indulgentia promittitur spontè venientibus ad Inquisitores.*

4 *Hæreticus non tenetur denunciare hæreticum socium criminis sui, quia non potest manifestare socium, quin manifestet seipsum; secus tamen dic, si alter eorum sit iam accusatus.*

5 *Hæreticum esse aliquem quando quis audiuit ab homine fide non digno, non tenetur denunciare, quia tunc leue habet fundamentum; secus quando audiuit à viro fide digno, quia eo non reuelante, tenetur reuelare.*

6 *Denunciare neque quis tenetur, si non recordetur à quonam audiuerit, licèt reuera audiuerit, contra Farinacium.*

7 *Denunciare neque quis tenetur eum, quem ob leuem suspicionem, vel ob leuia indicia (quæ scilicet fallere possunt) esse hæreticum suspicatur.*

8 *Vltramontanus si solùm sit conuersatus cum hæreticis vltra montes, non tenetur denunciare illos, tenetur tamen è contra denunciare, si conuersatus fuerit in Italia, vel in Hispania, ita vt is in tali casu non debeat absolui, nisi denunciet, vel saltem omninò proponat denunciare.*

9 *Denunciare quis non tenetur ob metum cadentem in constantem virum, sicut neque tenetur fœmina ob metum cadentem in constantem fœminam, vt si timens propter hanc causam se occidi, vel malè tractari. Secus si hæreticus tendat in damnum commune, spirituale, vel temporale.*

10 *Denunciare non tenetur, qui aliquem cognouit esse hæreticum in confessione Sacramentali, imò neque potest: Non enim id scit vt homo, sed vt Dei minister, & alioquin confessio redderetur odiosa, & homines retraherentur ab illa facienda.*

11 *Albericus de Rosate in rubr. Cod. de hæretic. in 4. reijcitur, quatenus ait esse specialissimum in crimine hæresis, vt sacerdos possit manifestare hæreticum, cuius confessionem audiuit. Idemque dic de Archidiacono, & Altisiodorensi.*

12 *Denunciare confessarius neque potest complices Hæretici, quando sciuit ab hæretico in confessione Sacramentali complices hæresis, eo quod etiam circumstantiæ peccati cadunt sub sigillum confessionis*

Respondetur primò, si ipsemet sit hæreticus, quia ex dictis nemo tenetur prodere seipsum, S. Thom. 2. 2. *quæst.* 6 *art.* 1. Bald. *in leg.* 1. *Cod. in quibus caus. in integr. restit. non est necess. in fine*, Alex. *in leg. cum quidam*, §. *quod dicitur*, ff. *de acquir. hæred. n.* 13. Felin. *in cap. cum olim, de accusat. n.* 3. Sotus *de ration. tegend. secret. membr.* 2. *quæst.* 7. Penna *in director. part.* 3. *comment.* 12. Suarez *de fide, disput* 20. *sect.* 4. *num.* 18. Simanch. *de cathol. instit. tit.* 42. *num.* 13. Rojas *singul.* 3. *num.* 33. & Auila *de censur. part.* 2. *cap.* 5. *disput.* 4. *dub.* 3. *conclus.* 9. 1

Probatur: tum primò auctoritate *ex cap. quis aliquando, de pænit. dist.* 1. quod est desumptum ex Chrysostomo super epistolam Pauli ad Hebræos, *homil.* 31. & 41. *ad populum*, vbi dicitur: *Non dico tibi, vt te tradas, sed reuela ante Deum viam tuam.* Quod in casu hæresis etiam locum habere rectè docet præter alios Nauarrus *cons.* 5. *num.* 3. *de hæretic.* quia cùm nullibi ab hac regula excipiatur hæreticus, standum est regulæ, donec probetur exceptio: Glossa *in l. omnis definitio, de regul. iur.* & *in rubrica eodem titulo, lib.* 6. Tum secundò probatur ratione, quia id naturæ valde aduersatur.

Quod si hæreticus occultus interrogeris à iudice, nec etiam teneris prodere teipsum, quia non interrogaris vt reus, sed vt testis, vel vt denunciator. Caietan. 2. 2. *quæst.* 70. *art.* 1. Sotus *relect. de secret. membr.* 2. *quæst.* 7. Simanch. *tit.* 41. *num.* 13. quos citat, & sequitur Suar. *loco suprà citato.* 2

Non obstat, si dicas: In Concilio Biterrensi *cap.* 1. præcipitur, quod quicumque sciuerit, se, vel alios in crimine labis hæreticæ deliquisse, compareat veritatem dicturus: ergo. 3

Respondetur enim, quod ibi sit sermo de tempore, quod Inquisitores vocant tempus gratiæ, intra quod tempus magna indulgentia promittitur iis, qui spontè veniant ad Inquisitores, vt se corrigant. DD. quos sequitur Penna *dicto comment.* 12. & Suarez *dicto n.* 18.

Secundò non teneris denunciare hæreticum, si iste sit socius tuus criminis; quia ex dictis etiam non potes manifestare socium, quin manifestes teipsum: Nam si denunciatus socius postea interrogaretur, teneretur manifestare te denunciatorem socium criminis; quia quando quis iuridicè interrogatur vt reus, tenetur manifestare se, & socios criminis; nec iste talis se prodit, cùm de crimine hæresis sit iam accusatus, & diffamatus: tum quia quando quis iuridicè interrogatur vt reus, in aliis delictis tenetur manifestare socios criminis: ergo & in delicto hæresis etiam, quando interrogatur de sociis hæresis. 4

Tertiò non teneris denunciare, quando aliquem esse hæreticum audisti ab homine fide non digno; quia tunc leue habes fundamentum. Rodericus *de ordin. iudic. cap.* 4. *concl.* 10. *num.* 10. Gutierr. *lib.* 1. *quæst. canonic. cap.* 11. *n.* 71. Corduba *lib.* 1. *quæst.* 43. *dub.* 2. §. 6. *quando*, & *in summa quæst.* 64. *circa finem*, §. 6. Petr. Nauarr. *de restit. lib.* 2. *cap.* 4. *part.* 2. *dub.* 10. *num.* 108. & alij, quatenus docent, quod in vniuersum, cùm quis obstringitur aliquid sub peccato mortali reuelare, excusetur à reuelatione, si id audiuerit ab homine leui, & indigno, cui habeatur fides: At si audiuerit ab homine fide digno, tunc teneatur, eo non reuelante, ipse reuelare; quia talis reuelatio multùm valet, cum possit superior citare eum, à quo reuelator audiuit, eiusque testimonio vti ad procedendum contra reum. Nauarr. *in cap. inter verba, coroll.* 66. *num.* 290. & *in summa cap.* 25. *num.* 46. Roderic. *in summ. tom.* 2. *cap.* 217. *num.* 9. & *de ordin. indic. cap.* 4. *conclus.* 20. *num.* 12. & alij passim. 5

Ob eandem rationem non teneris denunciare, si quidem audisti, non tamen recordaris à quo id

audiueris; vel si ille, à quo audisti, nihil certè sciat. Nauarrus *dicto corollar. 66. num. 291.* & alij: Quamuis satis probabiliter Farinac. *de hæres. quæst. 197. §. 2. n. 51.* sentiat, quod tenearis reuelare hæreticum, dummodo scientia sit personalis; quia tunc Inquisitores poterunt diligentiam maiorem adhibere. Aliter non, & citat Repertor. Inquisit. *verb. hæretic. vers. nota quod in crimine.*

7 Ob eandem rationem etiam non teneris denunciare eum, quem ob leuem suspicionem, vel ob leuia indicia, quæ scilicet facilè fallere possint, esse hæreticum suspicaris, Nauarr. *cons. 3. de hæretic.* vbi subdit, quod edicta, quibus iubetur, etiam sub pœna latæ excommunicationis, reuelare aliqua, quæ scimus, ad reuelandum non obligent eos, qui tantum aliquo modo ea audierunt, vel de illis suspicionem habent, sed solùm eos, qui certò ea cognouerunt, v. g. quia Reus id confessus est, vel quia visu viderunt illum delinquere, iuxta Innocent. *in cap. cum causa, num. 7. de iurament. calumn.* vel saltem ab aliquo viro fide digno id tanquam rem certam perceperunt, iuxta
8 glossam *in leg. Titio, ff. de condit. & demonstr.* vbi secundò subdit etiam Nauarrus, quod vltramontanus, si solum sit conuersatus cum hæreticis vltra montes, non teneatur denunciare illos, teneatur è contra denunciare illos, si cum illis conuersatus fuerit in Italia, vel in Hispania, ita vt vltramontanus in tali casu non debeat absolui, nisi denunciet, vel saltem omninò proponat denunciare, iuxta stylum sacræ Pœnitentiariæ.

9 Non teneris quartò denunciare ob metum cadentem in constantem virum, sicut nec tenetur fœmina ob metum cadentem in constantem fœminam, vt si timeas propter hanc causam te occidi, vel malè tractari, Scacc. *de iudic. caus. cap. 56. num. 4.* Pegna *part. 2. director. quæst. 53. comment. 78.* quos citat & sequitur Farinac. *quæst. 197. §. 2. num. 53.* & nos suprà dicebamus: Quamuis contrarium valitr alij, vt præcipuè Rojas *singul. 3. num. 30. vers. 7. ampliatur*, quorum sententia vera est, vt supra etiam dicebamus, si hæreticus tendat in damnum commune, spirituale, vel temporale, scilicet dogmatizando, vel pueros occidendo.

10 Quintò non teneris, quinimò non potes denunciare, si aliquem esse hæreticum cognouisti in confessione Sacramentali: Rojas *singul. 3. num. 36.* Penna *in direct. part. 2. comment. 19.* Suarez *de fide, disput. 20. sect. 4. num. 16.* Farinac. *de hæres. quæst. 197. §. 1. num. 46.* Item S. Thomas 2. 2. *quæst. 70. art. 2.* quatenus ait, de his, quæ homini sunt commissa in secreto per confessionem, nullo modo debet is testimonium ferre, nec dicere, quia hæc ipse non scit vt homo, sed vt Dei minister: item & ij omnes, qui in vniuersum docent, quod in nullo casu, neque ob vllum finem, etiam ob Rempublicam à quovis grauissimo damno, siue temporali, siue spirituali liberandam, licitum sit reuelare peccatum auditum in confessione. S. Thomas *in 4. dist. 21. quæst. 3. art. 1.* S. Bonauent. *ibidem, part. 2. art. 2. quæst. 1.* Sotus *quæst. 2.* Durandu. *quæst. 4.* Capreol. *quæst. 2.* Adrian. *quæst. vltima de confess.* Nauarr. *in cap. Sacerdos, de pœnit. dist. 6. num. 516.* Petr. Sotus *lect. 1. de confession.* Michaël Iustinianus *in suis constitutionib. Ecclesiasticis*, & alij passim.

Probatur primò auctoritate *ex cap. Omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remiss.* ibi: *Caueat autem omnino, ne verbo, vel signo, vel quouis alio modo prodat peccatorem, ex cap. dilectus, de excessib. Prælat. & ex cap. Sacerdos, de pœnit. dist. 6.* vbi dicitur, quod propter nullum scandalum, scilicet damnum, siue priuatum, siue publicum vitandum, manifestari debeat peccatum, quod in confessione sacramentali sacerdos excipit.

Probatur secundò ratione, quia præter id, quod dicit S. Thomas 2. 2. *cit. quæst. 70. art. 2.* confessio redderetur odiosa, & homines retraherentur ab illa facienda, cum securè ad illam accedere non possent, quod totum redundaret in irreuerentiam Sacramenti & spirituale damnum fidelium.

Hinc reiiciendus est Albericus *in rubric. Cod. de hæretic. num. 4.* quatenùs ait, esse specialissimum in crimine hæresis, vt sacerdos possit manifestare hæreticum, cuius confessionem audiuit, citans pro sua opinione Archidiaconum *in dicto cap. sacerdos, num. 3.* vbi Author iste docet, quod quando hæreticus ab hæresi non vult recedere, vel si velit recedere, non velit tamen alios hæreticos, vel fautores manifestare, possit tunc confessarius reuelare iis, qui possunt prodesse, & non obesse; & possit etiam adire Episcopum, eique dicere: Vigila super gregem tuum, quia lupus est in grege: Qua de re, quod scilicet in hoc casu possit confessarius quid manifestare, dubitat etiam Altisidiorensis *lib. 4. cap. 3. quæst. 4.* At, vti dicebam, reiiciendus est Albericus cum Archidiacono, & Altisiodorensi propter rationes dictas. 11

Et quod dixi, si aliquem esse hæreticum audiuisti in confessione Sacramentali, quod non tenearis, quinimò non possis illum denunciare hæreticum; idem dico, quod si similiter in confessione Sacramentali percepisti complices hæretici, similiter etiam non tenearis, quinimò nec possis manifestare complices hæretici, quia socij hæresis, quin & cuiuscumque alterius criminis, cum sint circumstantiæ peccati in confessione Sacramentali manifestati, cadunt sub sigillum confessionis Sacramentalis, sicut & cadit ipsum peccatum, cuius sunt circumstantiæ. Sotus *in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 5.* & alij communiter, quos sequitur Suarez *loco supra citato, sect. 4. num. 16.* 12

DVBITATIO XX.

An filius, vxor, & frater teneantur iudicialiter denunciare patrem, maritum, vel fratrem extra crimen hæresis formalis?

SVMMARIVM.

1 *Vxor non tenetur denunciare maritum in blasphemias hæreticales prorumpere consuetum, vel etiam hæreticalia facta committentem, si maritus sit homo austerus, & facilè possit vxorem perperam tractare, quia sublato timore, adhuc excusanda est.*

2 *Filius secundùm nonnullos Doctores tenetur denunciare patrem hæreticales blasphemias proferentem. Frater similiter tenetur denunciare fratrem, & vxor maritum; cum hoc crimen melius per domesticos, quàm per alios probari possit.*

3 *Sanguine coniuncti, excepto hæresis crimine, ad denunciandum à iure non coguntur. Tum quia pater, & filius, maritus, & vxor, & fratres inter se censentur vna, & eadem persona, & iuri naturali repugnare videtur, quempiam seipsum prodere, seu manifestare.*

4 *Hæreticum quamuis sibi sanguine coniunctissimum quilibet tenetur Inquisitoribus denunciare in crimine hæresis formalis.*

5 *Frater tenetur denunciare hæreticum fratrem.*

6 *Pater tenetur denunciare hæreticum filium.*

7 *Filius tenetur denunciare hæreticum Patrem, quamuis eius delictum hæresis sit aliquo modo occultum.*

8 Locus

8 *Locus Deuteron. 13. vbi præcipitur, quod pater denunciet filium, non tamen quod filius denunciet patrem, exponitur & declaratur; nam denominando patrem, virtute etiam denominat filium, & è contra, sicut denominando maritum, virtute denominat vxorem, &c.*

9 *Locus pariter Exodi 32. exponitur, & declaratur, vt suprà.*

10 *Filius non debet desistere à denunciatione Patris hæretici ob timorem confiscationis bonorum; quia denuncians in tali casu Patrem suum, non punitur pœnis iure statutis in filios, & nepotes hæreticorum, sed in præmium virtutis, vt operis pij, quod exercet, meretur vt potius honore afficiatur.*

11 *Id etiam seruatur in crimine læsæ Maiestatis humanæ.*

12 *Filius denunciando hæreticum patrem, non infert ei grauem iniuriam, quia debet magis Deo & Ecclesiæ obedire, quàm patri, præsertim cùm à superioribus præcipiatur, quod quilibet sub peccato mortali, & pœna excommunicationis in bonum fidei debeat hæreticos denunciare, & non excipiantur parentes.*

13 *Vxor tenetur ex dictis denunciare hæreticum maritum.*

1 Respondetur, de hac re videri poterit Laxatius de blasphemia *quæst. 12. num. 67.* vbi ait, quod vxor non tenetur iudicialiter denunciare maritum in blasphemias hæreticales prorumpere consuetum, vel etiam hæreticalia facta committentem, si maritus sit homo austerus, & facilè possit vxorem perperam tractare, quin si sublato dicto timore non reuelat, adhuc excusanda videtur ob arctissimam coniunctionem, quæ inter ipsam, & virum intercedit.

Videri etiam poterit Homobonus in *exam. Eccles. part. 1. tract. 7. cap. 7. quæst. 32. & in tract. de cas. reseruat.*
2 *part. 5. cap. 1.* vbi ait, quod licèt nonnulli Doctores censeant, quod filius teneatur denunciare patrem hæreticales blasphemias proferentem, frater similiter teneatur denunciare fratrem, & vxor maritum; cùm hoc crimen meliùs per domesticos, quàm per alios probari possit: ipse tamen hanc sententiam in praxi
3 non facilè sequendam arbitretur; quia sanguine iuncti, excepto hæresis crimine, ad id faciendum à iure non coguntur. Tum quia pater & filius, maritus & vxor, & fratres inter se censentur vna, & eadem persona, & iuri naturali repugnare videtur, quempiam seipsum prodere, seu manifestare.

4 Dixi, *extra crimen hæresis formalis*; quia in crimine hæresis formalis quilibet tenetur hæreticum, quamuis sibi sanguine coniunctissimum, Inquisitoribus denunciare, ex loco *Deuteron. 13.* quem suprà *dubitat. 15. in princip.* citabam, & ex aliis rationibus, quas ibi, & *dubitatione præcedenti* adducebam.

5 Quapropter frater tenetur denunciare hæreticum fratrem. Speculator *tit. de testib. §. de testium compuls. vers. sed nunc frater*, Hieronym. Gigas *tract. de crimin. læs. maiest. lib. 2. in part.* Quomodo & per quos, *quæst. 9.* Michaël Iustinianus *in suis constitutionib. Ecclesiasticis*, & alij passim.

6 Item tenetur pater denunciare hæreticum filium; Caietan. *in cap. 13. Deuteron.* Vmbert. Locat. *post iudicial. Inquisit. quæst. 5.* Penna *in director. part. 2. comment. 15.* Castr. *lib. 2. de iust. hæretic. punit. cap. vlt.* Rojas *singul. 3. num. 29. & seq. & singul. 12. num.* Læl. Zecch. *in summa part. 1. tit. de fide, in rubr. de hæres. cap. 11. n. 12.* Mascard. *de probat. lib. 2. conclus. 856. num. 18.* Paramus *de orig. S. Inquisit. lib. 3. quæst. 98. num. 83.* Azor. *tom. 2. lib. 2. cap. 8. quæst. 13.* Michaël Iustinian. *in suis constitutionib. Ecclesiast.* Suarez *de fide, disp. 20. sect. 4. num. 21.* & Farinac. *de hæres. quæst. 197. num. 40.*

7 Item tenetur filius denunciare hæreticum patrem. DD. iidem, quos mox suprà citabam, quamuis contrarium sentiant in hoc casu Abulensis *cit. cap. 13. Deuteron. quæst. 3. & in cap. 15. lib. 3. Regum, quæst. 16.* & Simanch. *de cathol. instit. tit. 29. num. 47. & in tractatu de patre hæretico, num. 14.* citans pro sua ista sententia Azorium *loco suprà citato*, & Alensem *part. 3. quæst. 33. membr. 4. art. 2. dub. vlt.* Qui tamen Author ibi solùm dicit, quod filius debeat denunciare hæreticum patrem, quando delictum patris est aliquo modo publicum, non tamen si fuerit occultum: At dicendum est eum priori sententia, quod teneatur filius denunciare hæreticum patrem, quamuis etiam occultum.

Ratio, quia sic colligitur *dicto cap. 13. Deuter. vers. 9.* vbi ad laudem Leuitarum, scilicet in punitione idololatrarum, idest adorantium vitulum aureum, *Exodi 32. vers. 28.* sic dicitur: *Qui dixit patri suo, & matri suæ; nescio vos, & fratribus suis, ignoro illos, & nescierunt filios suos, & non sunt miserti amicorum & cognatorum; nec fratrum, nec filiorum, nec parentum, sed occiderunt eos non minùs, quàm alios, perinde ac si illos non nouissent, imò non vidissent, nec aspexissent*: Quò etiam referri potest illud *Matthæi 10. vers. 30. Qui honorat patrem & matrem, plusquam me, non est me dignus*: Tum quia magis debet obedire Deo, quàm parentibus, *cap. relatum, de sent. excomm. & cap. quisquis metu, 11. quæst. 3.* & Religio anteferri debet necessitudini, & pietas propinquitati: tum quia impunè potest filius interficere patrem, hostem Patriæ, vel Reipublicæ, *leg. minimè, ff. de relig. & sumpt. funer.* Ergo multò magis poterit filius denunciare patrem hæreticum, hostem Dei, Christianitatis, boni communis, salutis animarum, & denique omnium bonarum disciplinarum.

Obiicies: *Deuter. 13.* præcipitur, quod pater denunciet filium, nõn tamen præcipitur, quod filius etiam denunciet patrem: Ergo signum est, quod filius non debeat denunciare hæreticum patrem.

Respondetur: nego consequentiam, quia sicut notat Caietanus *in cit. loco Deuter. 13.* ibi non fit mentio 8
de filio in ordine ad patrem, vel quia non præsumitur huiusmodi scelus suasionis in patre in ordine ad filium, vel quia in lege non miserendi filij includitur etiam lex non miserendi patris; cùm licèt magis sit obligatus filius patri, quàm pater filio: tamen ex alia parte magis pater diligat filium, quàm filius patrem. Accedit, quod *in eodem cap. 13.* dicitur, quod maritus debeat denunciare vxorem, non tamen dicitur, quod vxor etiam teneatur denunciare maritum, & tamen certum est, quod vxor etiam teneatur denunciare maritum. Sicut igitur Textus dicendo, quod maritus teneatur denunciare vxorem, virtute etiam dicit, quod vxor teneatur denunciare maritum: sic similiter & in casu nostro.

Instabis: *Exod. 32.* dicitur: *Consecrastis manus vestras Domino, vnusquisque in filio, & in fratre.* Nec quicquam dicitur de patre: Ergo. 9

Respondetur eodem modo, vt suprà, cùm textus ibi nominando filium, virtute etiam similiter nominet patrem. Accedit, quod ibi fit mentio de propinquis, sub quibus continentur Matres & Patres.

Reinstabis: Si filius denunciat hæreticum patrem, 10
bona hæretici patris confiscantur, sicque filij efficiuntur pauperes, quin etiam & infames: ergo filius non tenetur denunciare hæreticum patrem, cùm leges humanæ non obstringant cum tanto incommodo.

Respondetur: Nego antecedens, quia in tali casu filius denuncians hæreticum patrem, non punitur pœnis iure statutis in filios, & nepotes hæreticorum, sed in præmium virtutis, & operis pij quod exercet, meretur vt potiùs honore afficiatur, quàm vt damnum, vel infamiam aliquam incurrat. Castro *lib. 2. de iust. hæretic. punit. cap. 26.* Rojas *singul. 3. num. 30.* & Penna *in director. part. 2. cap. 13. comment. 15.* & meritò, quia alioquin filij in detrimentum fidei catholicæ retraherentur à denunciandis parentibus hæreticis; qua de re extat etiam lex Federici Imperatoris, quæ incipit:

Commissi nobis cœlitùs, & sic habet: *Nec quidem à misericordia sinu duximus excludendos, vt si qui paterna hæresis non sequaces, latentem patrum perfidiam reuelauerint, quacumque reatus illorum animaduersione plectantur, prædictæ punitioni non subiaceat innocentia filiorum.* Et hanc Federici legem comprobarunt Pontifices, inter quos Innocentius IV. sicuti refert Penna *loco sup. cit. & in vltima parte Directorii, inter literas Apostolicas pag. 6. & 9.*

11 Nec mirum, quia similiter contingit etiam in crimine læsæ maiestatis humanæ. Quandoquidem si pater commiserit tale crimen, & filius reuelauerit patrem, liberatur filius à pœnis iure statutis aduersus filios patrum dictum crimen tentantium, vel committentium, *leg. quisquis, §. vltimo, Cod. ad leg. Iul. maiest.*

12 Vrgebis: Filius denunciando hæreticum patrem, grauem ei infert iniuriam: Ergo non debet eum denunciare.

Respondetur: Nego antecedens, quia debet filius magis Deo & Ecclesiæ obedire, quàm patri: præsertim cùm à superioribus præcipiatur, quod quilibet sub peccato mortali, & pœna excommunicationis in bonum fidei debeat hæreticos denunciare, & non excipiantur parentes. Quapropter huic præcepto in bonum commune, & spirituale promulgato filij contra parentes tenentur obedire, quia bonum commune, & spirituale præferri debet bono priuato, & temporali: præsertim cùm id etiam redundet in bonum spirituale parentis, sæpe sæpius enim contingit, quod quando denunciatur hæreticus, resipiscat, vel saltem minùs delinquet, sicuti suprà pluries dicebatur.

13 Item ex dictis tenetur vxor denunciare hæreticum maritum, quamuis contrarium sentire videantur quidam, inter quos Cantera *in quæst. crimin. rub. de hæret. cap. 1. num. 21.*

DVBITATIO XXI.

An quis teneatur iudicialiter denunciare extra crimen hæresis formalis, si ex tali denunciatione graue damnum sibi in vita, fama, vel re familiari sua, vel suorum timeat?

SVMMARIVM.

1 *Denunciare iudicialiter extra crimen hæresis formalis quis non teneatur, si ex tali denunciatione graue damnum sibi timeat in vita, fama, vel re familiari, vel suorum.*

2 *Limita, nisi sit crimen hæresis formalis, vel nisi hæreticus dogmatizaret in magnum Reipublicæ detrimentum animas seducendo, vel corpora offendendo, vt si pueros occideret, vel similia faceret.*

3 *Mulier sollicitata à Confessore, vel Monialis, vel alia quæcumque, si non valeat absque infamia adire Inquisitores, satisfacit denunciando per epistolam missam ad illos, tradendo eandem epistolam alicui familiari S. Inquisitionis, vel stando consilio alicujus viri docti.*

4 *Virgo quædam ex honestis parentibus, cuiusdam Dominæ ancilla, quæ seruum eiusdem domus frequenter blasphemias etiam hæreticales proferentem audierat, excusata fuit à denunciatione horum blasphemiarum, ob graue damnum, quod sibi in fama timebatur Inquisitori. At secus esset, si scribere sciuisset, quia tunc tenebatur per literas, sicut & Monialis scribere S. Inquisitioni.*

5 *Fœmina si in sacramento Confessionis sollicitata consenserit, non tenetur Confessorem sollicitantem denunciare, quia sic se exponeret periculo grauis infamiæ: poterit enim Confessor in Tribunali S. Inquisitionis fateri, se actus inhonestos cum illa habuisse, ipsa non repugnante.*

6 *Mulier, secundùm probabiliorem opinionem tenetur Confessorem sollicitantem denunciare, tametsi ipsa consenserit: non tamen tenetur proprium consensum explicare, neque potest de illo ab Episcopo, vel Inquisitore interrogari. Adeo quod, etsi vellet consensum suum explicare, adhuc non debet talis consensus scribi in actis.*

RESPONDETVR, quod hac de re videri poterit Penna & Sciaccia *in locis supra citatis*, Peyrinus *tom. 2. constit. 4. Gregorij XV. §. 9. num. 18.* Homobonus *de casib. reseruat. part. 2. cap. 1.* & Fagundez *de præcep. Ecclesiast. præcept. 2. lib. 4. cap. 3. num. 31.* vbi ait, quod non tenetur quis in tali casu denunciare cum probabili periculo mortis, infamiæ, vel grauis damni proprij, aut patris, aut matris, mariti, aut vxoris, fratrum, aut aliorum sanguine coniunctissimorum. 1

Quod tamen iuxta ea, quæ suprà *dub. 15. & 20.* dicebam, limita, nisi sit crimen hæresis formalis, vel saltem ad mentem Simanch. *lib. de cathol. institut. tit. 19. num. 4.* Genuensis *in praxi, cap. 18. num. 8. & 9.* & aliorum, nisi hæreticus dogmatizaret in magnum Reipublicæ detrimentum spirituale, vel temporale; animas scilicet seducendo, vel corpora offendendo, vt si pueros interficeret, vel similia faceret; quia tunc saltem, vti supra etiam dicebam, succedit id, quod scilicet quilibet tenetur pro patria propriam vitam ponere, iuxta commune dictum, & sententiam. 2

Hinc infertur Portell. *in addit. ad dub. Regul. verbo sollicitare fœminas, num. 21.* Acugna *tract. de confessor. sollicit. quæst. 19. per totam*, Molfes. *in sum. tom. 1. tract. 7. cap. 14. num. 24.* & Homobonus *de exam. Eccles. part. 1. tract. 7. cap. 7. quæst. 32.* quod sit mulier sollicitata à Confessore, vel Monialis, vel alia quæcumque non valeat absque infamia adire Inquisitores, satisfaciat denunciando per epistolam missam ad illos, tradendo eandem epistolam alicui familiari Sanctæ Inquisitionis, vel stando consilio alicuius viri docti, quia sic faciens, facit quantum in se est. 3

Videri etiam potest Lazarus *in tract. de blasphemia, quæst. 17. num. 264.* vbi excusat virginem quandam ex honestis parentibus, cuiusdam Dominæ ancillam, quæ seruum eiusdem domus frequenter blasphemias etiam hæreticales proferentem audierat, non debere scilicet accedere ad Sanctæ Inquisitionis officium, ad illum denunciandum; quia graue damnum posset probabiliter in fama ex tali denunciatione sibi timere: siquidem ipsam videntes ad dictum Tribunal accedere, facile suspicari possent, de aliquo delicto inquisitam fuisse. Quapropter in tali casu potest (sicut & potest quælibet Monialis) quin & tenetur, vel suo chirographo, si scribere nouerit, denunciare, vel de tali blasphematore per certum hominem ad Inquisitorem missum attestari, vel Confessario dictum blasphematorem indicare. 4

Infert secundò Portellius *in addit. ad dub. Regular. verb. denunciatio, n. 10. & verb. sollicitare fœminas, n. 15.* quod si fœmina in Sacramento Confessionis sollicitata consenserit, non teneatur Confessorem sollicitantem denunciare, quia sic exponeret se periculo grauis infamiæ. Poterit enim confessor in Tribunali Sanctæ inquisitionis fateri, se actus inhonestos cum illa habuisse, ipsa non repugnante: Ergo fœmina denunciando Confessorem delicti complicem, proderet seipsam. 5

Etsi meliùs Acugna *in tract. de confess. sollicit. quæst. 20. num. 10.* Sanctarell. *de hæresi, cap. 44. dub. vnic. n. 12.* Bonacina *in tract. var. disput. 6. punct. 3. num. 10.* & Peyrinus *tom. 2. constit. Gregorij XV. §. 3. num. 11.* sentiant, quod teneatur mulier Confessorem solicitantem denun-

nunciare, tametsi ipsa consenserit; non tamen teneatur proprium consensum explicare, nec possit de illo ab Episcopo vel Inquisitore interrogari: adeò quod, etsi vellet consensum suum explicare, adhuc non debeat talis consensus scribi in actis, vtpote quid non spectans ad Tribunal Sanctæ Inquisitionis.

DVBITATIO XXII.

An si Inquisitorum edictum fundetur in præsumptione, & tu scias præsumptionem illius in tali casu deficere, tenaris iudicialiter denunciare?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitorum edictum si fundetur in præsumptione, licet aliquis sciat præsumptionem in tali casu deficere, nihilominus contra aliquorum Doctorum opinionem tenetur reuelare.*

2 *Chiromantici, & Necromantici, & alij qui ex inquisitione rimularum, aut linearum manuum aliqua prædicunt, si quis certò sciat, illos non habere pactum cum dæmone, iudicialiter denunciare non tenetur, quia motus Sixti V. aduersus istos editus fundatur in præsumptione, secundùm aliquos.*

3 *Lex fundata in præsumptione non obligat, si cesset præsumtio; secus tamen est, si iudicium illud discernendi, an intret dicta præsumptio, non competat Confessariis, vel aliis, sed solùm Inquisitoribus.*

4 *Iudicium discernendi circa suspicionem de fide Confessarij sollicitantis, non competit nisi Inquisitoribus.*

5 *In dubio quisque tenetur in casu posito iudicialiter denunciare.*

1 RESPONDETVR, quod licèt Valerus *verb. hæresis, differ. 1. num. 4.* Riccius *part. 2. decision. 178. num. 6.* & alij negent, verbi gratia, quod non tenearis iudicialiter denun-
2 ciare chiromanticos, negromanticos, & alios, qui ex inspectione rimularum, aut linearum manuum aliqua prædicunt, si certò scias, eos non habere pactum vl-
3 lum cum dæmone: quia motus Sixti V. aduersus istos editus fundatur in præsumptione, & lex fundata in præsumptione non obligat, si cesset præsumptio: multò probabiliùs tamen affirment alij, vt Freitas *in addit. ad tract. de Episc.* Acugna *de confess. solicit. quæst. 11. num. 26.* quia iudicium illud discernendi circa suspicionem de fide, quæ resultat ex oppositâ Pontificij, vel alicuius edicti præsumptione, non competit Confessariis, vel aliis, sed Inquisitoribus. Vnde licet Bulla Grego-
4 rij XV. fundetur in præsumptione, vt patet ex illis verbis: *Nos in animum inducere nequeuntes,* sequitur iudicium discernendi circa suspicionem de fide Confessarij sollicitantis, non competere, nisi Inquisitoribus.

5 At quidquid sit de ista posteriori sententia Acugnæ & aliorum, illud tamen certum est, & conueniunt Doctores, etiam sententiæ prioris, quod si simus in dubio, tenearis in casu posito iudicialiter denunciare: quia discutere hoc dubium multò magis non spectat ad personas priuatas, sed ad superiorem, iuxta ea quæ suprà dicebam.

DVBITATIO XXIII.

An tenearis iudicialiter denunciare, si sub secreto hæresim, vel simile crimen habueris?

SVMMARIVM.

1 *Nemo excusatur à denunciatione iudiciali hæretici vel similis pertinacis delinquentis, quantumuis sub secreto iurato, excepto sigillo Sacramenti pœnitentiæ.*

2 *Secretum seruare quis obligare se non potest in detrimentum fidei, boni que communis, cùm talis obligatio sit illicita, & contra ius natura: & iuramentum de tali obligatione seruanda, vt pote illicitas sit nullum.*

3 *Denunciare quis tenetur hæresim, vel simile crimen alterius, quamuis sub secreto strictissimo, non tamen sub sigillo confessionis sacramentalis sciuerit; quia alioquin præceptum de manifestando hæreticum etiam occultum, esset inutile.*

4 *Reuelare quilibet tenetur quæ sibi sub secreto commissa sunt, si vergant in damnum publicum, vel etiam innocentis particularis.*

5 *Amplia etiamsi promiserit sub iuramento, se non reuelaturum, quia tale iuramentum est de re mala, contra bonos mores, ac proinde non obligatorium, habetque insertam hanc conditionem, videlicet nisi superior aliud præceperit.*

6 *Amplia id verum esse, etiamsi quis tibi dixerit, manifesto hoc tibi sub confessione, seu sub sigillo confessionis, quia talis confessio, seu sigillum confessionis non est quid sacramentale.*

RESPONDETVR negatiuè, adeò quòd excepto 1
sigillo sacramenti Pœnitentiæ semper obligaris hæreticum, vel similem delinquentem pertinacem manifestare, quantumuis sub secreto iurato hæresim, vel simile crimen habueris. Sic ex communi sententia Doctorum Pegna *in Director. 2. part. comment. 18. ad cap. Qualiter & quando, de accusation. versic. & obligatio denunciandi,* Rojas *singul. 3. num. 23. & seqq.* Suarez *de fide, disput. 20. sect. 4. num. 16. & 17.* Lazar. *de monitor. sect. 2. quæst. 16. num. 6.* Bonacina *disput. 2. quæst. 6. punct. 1. num. 7. & 23.* & Barbosa *3. part. allegat. 96. num. 63.*

Probatur authoritate, ex Textu *in cap. intimauit, de testib. & in cap. non est obligatorium, de regul. iur. in 6.* in quibus id expressè habetur.

Secundò probatur ratione, quia non potes te obliga- 2
re seruare secretum in detrimentum fidei, boni que communis, cùm talis obligatio sit illicita, & contra ius naturale: & sacramentum de tali obligatione seruanda, vtpote de re illicita, sit nullum.

Teneris igitur hæresim, vel simile crimen alterius,
quamuis sub secreto strictissimo, non tamen sub sigillo 3
confessionis sacramentalis sciueris, reuelare, sicuti patet ex dictis: &

Confirmatur, quia alioquin præceptum de manifestando hæreticum occultum esset inutile, cùm quilibet posset alteri sub tali secreto suam hæresim detegere, & persuadere. Tum quia denunciatio hæretici ordinatur ad bonum commune & spirituale. Seruare verò secretum ordinatur ad bonum priuatum, & temporale. Ergo cùm bonum commune, & spirituale præferri debeat bono priuato, & temporali, denunciatio præferri debebit. Tum quia, sicuti docet S. Thom. 2. 2. *quæst. 70.*
art. 2. quem communiter sequuntur Doctores, quili- 4
bet, quæ sibi sub secreto commissa sunt, si vergant in

dam

dammum publicum, vel etiam innocentis particularis, tenetur reuelare: At hæresis vrgit quamplurimùm in damnum publicum: Ergo. Tum quia hîc agitur de præuitando malo grauissimo,& de præcauendo hæretico à peccato graui, & de consulendo communi bono fidelium: Ergo cùm hæc præferri debeant cæteris rebus omnibus, lex de denunciando hæretico (tanquam fortior & maioris momenti) anteferri debet legi de seruando secreto naturali.

5 Et quod dixi verum est, etiamsi sub iuramento promiseris te non reuelaturum, sicuti patet etiam ex dictis, & docent cum S. Thoma 2.2.*quæst.70.art.1.ad 2.* Syluester *verb.denunciatio, in fine*: Pegna *in Director. Inquisit. part.2.comment.18. vers. & obligatio*, Suarez *de fide, sect.4. num.17.* Rojas *singul. 3. num. 21.* Roderic. Acugna *de confess. sollicit.quæst. 18.n.16.* & Farinac. *de hæresi.quæst.197.§.2.num.50.* Quia sicut dicebam, tale iuramentum est de re mala: Ergo non obligat, neque seruari debet, *cap. Quintaualis, cap.Sicut 2.cap.Tua nos, de iureiur.cap.1. 22.quæst.4. & cap. Intimauit, de testib.* Tum quia iuramentum, quod est contra bonos mores, non est obligatorium, *de regul. iur. in 6.* Tum quia in malis promissis fides non debet seruari, *l.generaliter,ff.de verb.signific. l. iuris gentium, §. generaliter, ff. de pact.* Tum quia iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis, *cap. Quanto, de iureiur. & cap. Inter cætera, 22.quæst.4.* Tum quia tale iuramentum, ne sit iniquum, includit tacitam conditionem, nisi superior aliud præceperit. Tum quia leges, & edicta feruntur, vt hæreticus, etiam occultus denuncietur. At leges, & edicta publica pactis, & promissionibus priuatorum non possunt mutari, *leg. inter debitorem, leg. ius publicum, ff.de pactis, leg.Testamenti factio, ff.de testamentis, leg. nec pignus, ff.de regul. iur. capit. Si diligenti, de foro compet.& cap.contingit, in principio, ff.de sentent. excommunication.* Vide quæ dicam infra *dubitatione vltima, sectione 13.*

6 Item quod dixi, etiam verum est, si quis dixerit: Manifesto tibi hoc sub confessione, seu sub sigillo confessionis: ita vt etiam in hoc casu tenearis hæresim, vel simile crimen alterius occultum reuelare, quia talis confessio, seu sigillum confessionis, non est quid sacramentale; cùm iste nec te tibi confiteatur, nec confitendi animum habeat. Caietan. 2.2.*quæst.90. art.1. ad 2.* Sotus *de sigillo, membr.7. q. 7. concl.4.* Nauarr. *in summa, cap.17.num.55.* Armilla *verb.confessor, num.6.* Aragon 2.2.*quæst.70.art.1.ad 2.*& alij passim.

DVBITATIO XXIV.

An excuseris iudicialiter denunciare, eo quòd denunciandus sit exemptus à iurisdictione Inquisitorum.

SVMMARIVM.

1 *Ab Inquisitorum iurisdictione eximuntur Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, & Cardinales, de quibus Inquisitores fidei non possunt iudicare, neque inquirere.*

2 *Episcoporum nomine veniunt quicumque sic consecrati, etiam Titulares: quia hi etiam sunt veri Episcopi, & verè dignitatem Episcopalem habent; quin etiamsi non sint consecrati, dummodo eorum electio à Sede Apostolica sit confirmata, quia iam habent iurisdictionem Episcopalem: secus verò si solùm fuerint electi.*

3 *Ab Inquisitorum iurisdictione eximuntur Nuncij, vel Officiales Pontificis, dum officio funguntur, quos non possunt Inquisitores, vel Ordinarij loci iudicare: possunt tamen aduersus illos inquirere, vt certiorem faciant Summum Pontificem.*

4 *Nunciorum, vel Officialium Pontificis, seu Sedis Apostolicæ nomine solùm veniunt qui in fauorem Sedis Apostolicæ, & pro causis ad illam spectantibus deputati sunt: Quapropter non venit Delegatus ad decidendum inter partes litem particularem.*

5 *Inquisitores comprehenduntur sub hoc priuilegio, quia Delegati sunt à Pontifice pro fide, quæ est causa ad Sedem Apostolicam quammaximè spectans.*

9 *Inquisitores omnes in Hispania speciales cùm sint ad nutum amouibiles, facilè poterit, si quis suspectus fuerit, ab officio deponi; & tunc aduersus illum ab Ordinario, & alio Inquisitore procedi: dum tamen suo officio fungitur, non potest saltem ex vsu aduersus illum procedi.*

7 *Ab Inquisitorum Iurisdictione eximebantur olim aliqui Religiosi; sed iam vsus habet, vt nullus ipsorum eximatur, quin neque à suo Prælato iudicari possit, sed remittendus sit Inquisitoribus fidei, qui accuratiùs causam examinabunt.*

8 *Denunciare iudicialiter quis non excusatur, etiamsi denunciandus exemptus sit à iurisdictione Inquisitorum, si alia via commodè hæresis impediri non possit, & cui facienda, &c.*

9 *Denunciare tenetur quis exemptum, si non pateat accessus ad Summum Pontificem fidei Inquisitoribus, & cur.*

10 *Inquisitores fidei iurisdictionem habent ad recipiendam depositionem testium, si qui sint qui velint deponere.*

11 *Amplia prædicta à fortiori procedere, quotiescumque timetur vel fuga exempti, vel graue aliquod damnum in Ecclesia, eo quòd exemptus errores disseminaret, vel hæreticos defenderet.*

SVPPONO, quod à iurisdictione Inquisitorum eximuntur Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, & Cardinales, de quibus Inquisitores fidei non possunt iudicare, neque inquirere, *cap.Inquisitores, de hæret.in 6.* & Doctores. Simanchas *de cathol. institut. cap.15.* Repertor. Inquisit. *verb. Episcopus*, Villadiego *de hæresi, quæst. 7.* & alij passim. 1

Sub nomine Episcopi veniunt quicumque sic fuerint consecrati, etiam Titulares: quia hi etiam sunt veri Episcopi, & verè dignitatem Episcopalem habent, Simanchas, Repertor. Inquisit. Villadiego in locis supra citatis,& Suarez *de fide, disput.20.sect.4.num.21.* Quin & etiamsi non sint consecrati, dummodo eorum electio à Sede Apostolica sit confirmata, quia iam habent iurisdictionem Episcopalem: secus verò si solùm fuerint electi, Simanch.*tit.25.num.11.* & Molina *tom.1.de iust. & iur. tract.5. disput.27.n.19.* 2

Eximuntur secundò Nuncij, vel Officiales Pontificij, dum officio funguntur, quos non possunt Inquisitores, vel Ordinarij loci iudicare, neque aduersus illos procedere, nisi de licentia expressa Summi Pontificis. Possunt tamen aduersus illos inquirere, vt certiorem faciant Summum Pontificem, vt habetur *in Extrauag. Ioan.XXII.* quæ incipit: *Cùm Matthæus, de hæret.* 3

Sub nomine Nunciorum, vel Officialium Pontificis, seu Sedis Apostolicæ solùm veniunt qui in fauorem Sedis Apostolicæ, & pro causis ad illam spectantibus depotati sunt: quia cùm hæc excommunicatio in honorem, & reuerentiam Sedis Apostolicæ concessa sit, par erat, vt soli illi gauderent qui in negotiis Sedis Apostolicæ occuparentur. Quapropter si quis à Sede Apostolica delegatus sit pro decidenda aliqua inter partes lite particulari, cuius decisio ad Sedem Apostolicam non spectat; sed priuatorum vtilitatem respicit, is nomine Officialis hoc priuilegio gaudentis non venit. Doctores communiter, quos citat & sequitur Molina loco supra citato, *disputat. 28. num. vigesimo*: & 4

Pegna

Pegna 3. *part. Director. quæstione* 26. *commentario* 75.

Sub hoc priuilegio comprehenduntur etiam Inquisitores, quia delegati sunt à Pontifice pro fide, quæ est causa ad Sedem Apostolicam quammaximè spectans. Molina vbi suprà, *num.* 21. Pegna *comment.* 79. & Suarez *de fide, d. sput.* 10. *sect.* 4. *n.* 26.

6 In Hispania tamen, cùm omnes Inquisitores speciales sint ad nutum amouibiles, facilè poterit, si quis suspectus fuerit, ab officio deponi, & tunc aduersus illum ab Ordinario, aut ab alio Inquisitore procedi. Interim verò dum suo officio fungitur, licèt nonnulli, inter quos Simanchas *titul.* 25. velint aduersùs illum posse procedi, quia non est Officialis Sedis Apostolicæ, sed subdelegatus à delegato, scilicet ab Inquisitore Generali: contrarium tamen est magis vsu receptum.

7 Eximebantur tertiò olim aliqui Religiosi, sed iam vsus habet, vt nullus ipsorum eximatur, quin neque à suo Prælato iudicati possit, sed remittendus sit Inquisitoribus fidei, qui accuratiùs causam examinabunt. Pegna 3. *part. Director. q.* 25. *comment.* 77. & Suarez *cit. sect.* 4. *num.* 22. His positis

8 Respondetur negatiuè, ita vt semper tenearis iudicialiter denunciare de hæresi, quæ alia via commodè impediri non potest. Quæ tamen denunciatio vel fieri debet Tribunali Inquisitorum, si persona denuncianda illi subditur, sin minùs coram illius Superiore, qualis est saltem summus Pontifex: quia hæc denunciatio iudicialis, de qua loquimur, semper coram superiore fieri debet.

9 Petis, quid si coram Pontifice non possis denunciare, eo quòd ad illum tibi non sit accessus: an tenearis denunciare Inquisitoribus fidei?

Respondetur, quod licèt in tali casu videatis denunciare, non teneris Inquisitoribus fidei, quia denunciatio ex dictis ordinatur ad Inquisitorem, & iudicium. Quapropter si Inquisitores, & Ordinarij non possunt inquirere, & iudicare exemptum, denunciationis obligatio videtur cessare: Oppositum tamen sit dicendum, te scilicet etiam in tali casu teneri denunciare exemptum Inquisitoribus fidei, ac si ab illis exemptus non esset. Suarez *cit. sect.* 4. *n.* 23. & alij.

Probatur, quia etiam in tali casu denunciatio coram Inquisitoribus fidei est efficax remedium impediendi damnum, quod ex hæresi prouenire potest. Siquidem remissa denunciatione ad Sedem Apostolicam, Sedes Apostolica, si denunciatio firma videatur, vices alicui committit inquirendi, & procedendi aduersus illum exemptum: Ergo, &c.

10 Confirmatur, quia Inquisitores fidei iurisdictionem habent ad recipiendam depositionem testium, si qui sint qui velint deponere, sicuti colligitur *ex cap. Inquisitores, de hæret. in* 7. ibi: *Si sciuerint, vel nouerint.* Testium inquam depositiones, aliàs non est sententia quæ fidem faciat in iudicio: Ergo denuncians, etsi vices denunciatoris non agat, vices tamen testis subire potest, & delictum exempti manifestare.

11 Et hæc omnia à fortiori procedunt quotiescumque timetur vel fuga exempti, vel graue aliquod damnum in Ecclesia, eo quòd exemptus errores disseminaret, vel hæreticos defenderet, & coërceri non posset, quia tunc, vt rectè adnotarunt Molina, Pegna & Simanchas in locis supra citatis, ex benigna interpretatione legis censetur Pontifex concedere Inquisitoribus fidei potestatem capiendi talem exemptum: Ergo in tali casu saltem omnino dicendum est, quod tenearis denunciare, quia denuncias superiori qui ex denunciatione potest causam inchoare, tametsi illam non possit terminare.

Atque hinc patet ad rationem dubitandi in oppositum.

DVBITATIO XXV.

Quænam sint pœnæ omittentium iudicialiter denunciare; cùm ad denunciationem tenentur?

SVMMARIVM.

1 *Denunciare iudicialiter omittentium prima pœna est excommunicatio, quæ secundum ius commune non est ipso facto lata, sed ferenda: ex Edictis tamen sancti Offi ij est excommunicatio ipso facto lata, eaque reseruata, adeò vt denunciare omittens, ab ea absolui non possit quousque denunciet.*

2 *Denunciare iudicialiter omittentium secunda pœna est, quod redduntur de hæresi suspecti; si omittentes denunciare, nulla se possint probabili causa excusare; vel si in iudicio interrogati veritatem celauerint: non tamen contrahunt violentam suspicionem.*

3 *Denunciare iudicialiter omittentium tertia pœna est, quod sint tanquam fautores hæreticorum puniendi, si nulla probabili causa excusentur, maximè si ex officio, vel iuramento præstito obligentur denunciare.*

4 *In Hispania tales sunt Crucesignati, qui Familiares vocantur.*

RESPONDETVR: Prima est excommunicatio, quæ secundum ius commune non est ipso facto lata, sed ferenda. DD. quos sequitur Suarez *de fide disp.* 20. *sect.* 4. *n.* 28. quidquid in contrarium dixerit Pena *in Director. parte* 2. *comment.* 2. quia Extrauag. Gregorij IX. apud eundem Pegnam *dicta* 2. *part. comment.* 2. *ad cap. Qui aliàs,* solùm habet: *Si quis hæreticos sciuerit, &c. studeat indicare Confessori suo, vel alteri, per quem credat ad notitiam sui Prælati peruenire, alioquin excommunicationis sententia percellatur.* Quæ verba indicant sententiam ferendam, non latam. Ex Edictis tamen Sancti Officij est excommunicatio ipso facto lata, eaque reseruata; adeò vt denunciare omittens ab ea absolui non possit, quousque denuncier. Pegna *cit. part.* 2. *comment.* 18. & Suarez *cit. n.* 28.

Secunda pœna est, reddi de hæresi suspectum. Castr. 2 in loco mox infra citando, & Repertor. Inquisit. *verb. fautores, vers. Item in indicatione,* Quod intellige, si omittens denunciare, nulla se possit probabili causa excusare, vel si in iudicio interrogatus veritatem celauit: non tamen contra Castrum *de iusta hæreticor. punit. lib.* 2. *cap.* 15. *in princ.* & Repert. Inquisit. *vbi supra,* contrahit violentam suspicionem, quia id nimis rigorosum est, vti testatur Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 30. *num.* 7. Pegna 2. *part. Director. q.* 56. *comment.* 81. *vers. illi ex Ioanne.* Rojas *singul.* 5. *n.* 17. Farinac. *de hæresi, q.* 197. *n.* 38. Sed est de hæresi vehementer suspectus solùm, si scilicet, vti dicebam, nulla causa excusante veritatem occultauit, vel in iudicio interrogatus, scienter negauit. Vel iuxta ea quæ dicam infra, si denunciare ex officio teneatur. Pegna, Rojas, & Farinacius *in loc. sup. cit.*

Sententia igitur Alphonsi à Castro, & Repertor. Inquisit. *in locis supra citatis,* volentium, quod qui non denunciat hæreticum, reddatur de hæresi suspectus, non est (si aliæ circumstantiæ non concurrant) sententia vera sita vt propterea sola omissio denunciationis non reddat hominem de hæresi suspectū. Rojas *sing.* 5. *n.* 18. Suarez *cit. n.* 18. & alij quos supra retulimus. Et consequenter etiam (quin multò magis) sententia Pegnæ *part.* 3. *Director. commem.* 60. *vers. plus tamen,* volentis quod

quod vxor non denunciando maritum, neque est (si similiter aliæ circunstantiæ non concurrant (sententia vera, cùm vxor rationabilem causam habeat non denunciandi virum quem habet.

9 Tertia pœna est, esse tanquam fautorem hæreticorum puniendum. Doctores quos citat & sequitur Pegna vbi suprà, *q.53. comment.* 88. *vers. postremò.* Si scilicet similiter, vti dicebam, nulla probabili causa excusetur: quin, vt arbitror, neque id sufficit, sed prætera requiritur, vt ex iuramento præstito, quin forsan ex officio obligetur denunciare. Vgolinus *de censuris Pontif. reseru. 2. part. in gloss. Fautores, n.9.* Toletus *lib.1. cap.* 16. *n.*6. Decian. *in tract. crimin. lib.5. cap.51. n.35.* Suarez *cit. n.* 28 Sanchez *lib. 2. moral. cap.* 10. *n.*25. Farinacius *de hæresi, q.*197. *n.*47. Et videri etiam poterit ipse idem Pegna cum Eymer. *cit. comment.* 78. *versu. priuati*, quatenus ait: *Ergo priuati homines fautores hæreticorum erant, si cùm eis incumberet ex officio illos indi-*
4 *care, vel comprehendere, hæc omiserint. Tales sunt Crucesignati, quos in Hispania familiares vocamus.*

Sententia igitur Pegnæ *cit. comment.* 78. & aliorum volentium, quod qui hæreticum non denunciat, sit tanquam fautor hæreticorum puniendus, non est (si aliæ circumstantiæ non concurrant, vti dicebam) sententia vera. Ita vt propterea in tali casu, qui non denunciat hæreticum, non debeat puniri pœnis latis contra fautores hæreticorum, sed debeat solùm tanquam inobediens, vel ad summum tanquam suspectus leuiter puniri pœnis leuioribus, prout Inquisitores indicauerint, & arbitrati fuerint. Vgolinus *in Bullam Cœnæ, part. 2. verb. fautores, n.6.* Tolet. *lib.1. c.19. n.6. vers. quartum genus*, Suarez *cit. n.*18. & alij quos suprà citabam.

At de his vide quæ dicam infra dubitat. 17. & 208.

DVBITATIO XXVI.

Quinam sint receptatores, fautores, & generaliter hæreticorum defensores, qui hac prima excommunicatione conuenienter ad *cap. Sicut* 1. *& cap. Excommunicamus, §. credentes, de hæretic.* tertiò, & quartò sunt excommunicati?

SVMMARIVM.

1 *Fautorum nomine veniunt qui scienter hæretico fauent in causa hæresis: & fauor præstatur, vel recipiendo hospitio hæreticum, & tunc iidem sunt fautores, & receptatores: Vel defendendo hæreticum in iudicio, vel extra, ne puniatur, & tunc sunt defensores.*

2 *Hæretici receptator dicitur, si hæreticum ob causam hæresis fugientem, & se abscondentem, hospitio recipiat in aliquo loco, animo illum occultandi, ne à Iudicibus capiatur, vel ne hæreticorum pœnas patiatur.*

3 *Amplia non requiri ad hunc effectum, vt quis pluries hæreticum receperit: sufficit enim si semel receperit, etiamsi nomen Receptator importet frequentiam: quia stylus, & consuetudo Curiæ attenditur, quæ est in contrarium.*

4 *Amplia non requiri, etiamsi dicta receptatio occulta sit: quia si publica est, & ad hæresim fauorem cedit, grauiùs delinquit.*

5 *Amplia neque requiri, vt hæreticus sit denunciatus, sed sufficit, si nouerit esse hæreticum: quia tamen fauet hæretico.*

6 *Receptator hæretici vt quis sit in foro interno, debet nosse sic receptum hæreticum esse: In foro autem externo, cùm sit quid facti, non præsumitur de hac re scientiam, sed potiùs ignorantiam habere, & suo iuramento creditur, excepto casu quod hæreticus vbi receptator est, non sit publicè denunciatus, vel notorius.*

7 *Scientia in tali casu neque præsumitur, si cùm denunciatio facta est, abfuit is à loco, vel erat in lecto infirmus, vel negotiis propriis occupatus.*

8 *Hæreticus defensor est primò si defendat errorem hæretici: secundò si defendat personam illius ob causam hæresis.*

9 *Hæretici errorem defendere dicitur, si rationes in eius fauorem adducat, & difficultates dissoluat: si verbis, vel scriptis laudet: si vellet is aliquem hæreticalem actum facere, & impediatur ab aliis, sed is remoueat impedientes, vt liberè suam prauam voluntatem exequatur.*

10 *Hæreticum defendendi modus iste perniciosissimus est, siue quis interiùs erroris defensioni assentiatur, siue non: In foro tamen externo violenter præsumitur assentiri, vt tanquam hæreticus omni hæretico peior damnari debeat.*

11 *Hæretici personam quis defendit ob causam hæresis, si impedit ne capiatur à Iudice, si captum ab illo liberet, si impediat ne puniatur: quod facere potest muneribus, vi, dolo, vel potentia.*

12 *Hæretici defensor in tali casu non est qui hæreticum defendit ob aliam causam, quàm hæresis, v.g. ne à latrone, vel ab alia persona priuata iniustè offendatur, quia talis defensio non est peccatum.*

13 *Hæretici fautor est, si ob causam hæresis hæretico fauorem præstat omissione, vel commissione.*

14 *Omissione, vel commissione quomodo dicatur quis fauere hæretico.*

15 *Hæretici fautor adhuc erit qui omnia officia faciat etiam circa hæreticum mortuum, vel emendatum, si adhuc cedunt in fauorem hæresis, si v.g. sit interrogatus aliquis pro danda hæretico sepultura, &c.*

SVPPONO, quòd nomine fautorum veniunt qui scienter hæretico fauent in causa hæresis: potest autem fauor iste multipliciter præstari. Primò recipiendo, hospitio hæreticum: & sic iidem sunt fautores, ac receptatores. Secundò defendendo hæreticum in iudicio, vel extra, ne puniatur: & tunc sunt defensores. Quomodocumque igitur fauor iste præstetur, is qui fauorem hæretico præstat in causa hæresis, fautor hæretici dicitur. At quia Doctores hoc distinguunt, ideo explicando singula singillatim, 1

Respondetur, & dico primò: Es receptator hæretici, 2
si hæreticum ob causam hæresis fugientem, & se abscondentem hospitio recipias in aliquo loco, animo illum occultandi, ne à Iudicibus capiatur, vel ne hæreticorum pœnas patiatur, Paludanus *in 4. distinct. 13. art. 1. conclus.* 7. Syluester *verb. hæresis* 1. *num.* 10. *quæst.* 7. Tabiena *verb. excommunicatio* 5. *num.* 10. *vers.* 9. S. Antoninus *part. 3. tit. 25. cap. 4. §. final.* Graff *part. 1. decis. lib. 4. cap.* 18. *num.* 31. Azor. *tom. 1. lib. 7. cap. 15. q.* 2. Tolet. *lib. 1. cap. 10. n.* 6. Archidiac. *in cap. Quicumque, de hæret. in 6. n.* 3. Ioan. Andr. *ibid. n.* 4. Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 51. n.* 22 Pegna 2 *part. Director. q. 51. comment.* 76. *vers. hinc consequitur.* Suarez *de fide, disput. 24. sect.* 1. *n.* 4. Vgolinus *in verb. Receptatores, n.* 1. & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 10. num.* 10.

Neque ad hunc effectum requiritur, vt pluries hæreticum recipias, quia sufficit etiam si semel receperis. 3
Nam esto nomen *Receptator*, in sua propria significatione significet frequentiam, iuxta stylum tamen Curiæ consuetudine receptum, etiam ex vnica receptione receptator iudicaris, quia etiam hæc sola sufficit, vt hæreticus pœnas hæresis euitet, Pegna, Vgolinus, Suarez, Sanch. *locis sup. cit.* & plures alij, quos citat & sequitur Farinacius *de hæres.* 1. *p. q.* 181. *n.* 152. Sayr. *citato lib.* 3.

Thesauri

Thesauri, cap. 5. num.3. Et fauet Textus *in leg. 1. ff. de Receptator. & in l. congruit, ff. de offic. Præsid. & in l. fin. Cod. de iis qui latrones occultauerint.*

4 Neque etiam cequiritur, quod hæc receptatio occulta sit, quia si publica est, & ad hæresis fauorem redit, grauiùs delinquis. Caldeainus *tract. de heresi, rubr. de heretic. volent. num.* 14. Pegna *2. part. quæst. 52. commentar.* 76. & Farinac. *quæst. 182. §. 7. num. 99.* Quapropter cùm Doctores communiter aiunt, ceceptatorem esse illum qui hæreticum recipiens occultat, ne in manus Iudicis deueniat, non intelliguntur, vt sola receptatio occulta damnetur, cùm publica damnabilior sit; sed ideò de illa mentionem faciunt, quia frequentior est.

5 Neque etiam requiritur, vt hæreticus sit denunciatus, sed sufficit si noueris esse hæreticum: quia iam faues hæretico vt hæretico. Tum quia hæc pœna non in fauorem excommunicationis, sed in detestationem hæresis apposita est. Suarez *de censuris, disput. 21. sect. 2. num. 9.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. num. 6.* Bonacina *disput. 2. de censur. quæst. 5. punct. 3. in fine*, Duardus *in can. 1. q. 3. vers. secunda sententia*, & Filliucius *tract. 16. cap. 2. q. 5. n. 36. & 39.*

6 Debes tamen nosse, sic receptum hæreticum esse, alias ceceptator hæretici non eris in foro interno. Glossa *in cap. Accusatus, §. illi quoque, verb. non possit, de hæreticis in 6.* Archidiaconus *in cap. Quicumque, num. 3. eodem titulo*, Ioanoes Andreas *ibidem, num. 4.* Geminianus *in §. heretici, num. 8.* Calderinus *tract. de de heretic. tit. de hereticorum credentib. num. 14.* Syluester *verb. heresis 1. num. 10.* Tabiena *verb. excommunicatio 5. casu 4. num. 10.* Pegna *in Director. Inquisit. part. 2. quæst. 51. comment. 76.* Simanch. *de cathol. institut. tit. 25. num. 18. & in Enchirid. tit. 16. num. 4. & 6.* In foro autem externo, cùm sit quid facti, non præsumeris de hac re scientiam, sed ignorantiam potius habere, & tuo iuramento creditur. Simanchas *de catholic. institut. tit. 15. num. 19.* Vgolinus *in prima clausula Bullæ Cœnæ, verb. receptatores, §. 2. num. 4.* Decianus *in tract. crimin. lib. 5. cap. 51. num. 70.* & Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 15. quæst. 8.* Excepto casu quo hæreticus, vbi tu resides, publicè denunciatus, vel notorius sit. Pegna *2. part. Director. quæst. 51.*
7 *comment. 76. vers. an autem.* Carrerius *de heretic. num. 170.* & Farinacius *de heresi, quæst. 181. num. 264.* Quin etiam & in casu, quo publicè denunciatus, vel notorius sit, aliquando præsumeris etiam non scientiam, sed ignorantiam habere: si scilicet cùm denunciatio facta est, absuisti à loco, vel eras in lecto infirmus, vel negotiis propriis occupatus. Azor *lib. 8. cap. 15. quæst. 8.* Vgolinus *de censuris Papæ reseruatis, 2. part. in glossa Receptatores, §. 2. num. 4.* & Farinacius *loco supra citato, num. 164.*

8 Dico secundò: Es defensor hæretici, vt videre est apud Eymeric. *2. part. Director. q. 52.* Paludanum *in 4. distinct. 13. art. 1. concl. 7.* Syluestrum *verb. heresis 1. numero 10. quæst. 7.* Angelum *eodem verb. heresis, num. 25.* Castrum *lib. 1. de iust. heret. punit. cap. 17.* Candelabr. *in exposit. Bullæ Cœnæ, num. 7. in 1. clausula*, Graff. *part. 1. decis. lib. 4. cap. 18. n. 37.* Sayr. *in Thesaur. lib. 3. cap. 5. n. 9.* Simanch. *de cathol. institut. tit. 15. num. 11.* Pegn. *in Director. Inquisit. part. 2. q. 53. comment. 78.* Anan. *in cap. excommunicamus 1. §. credentes, num. 15. de heret.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 15. q. 8.* & Tolet. *lib. 1. cap. 19.* primò, si defendas errorem hæretici: secundò si defendas personam illius ob causam hæresis.

9 Defendis errorem hæretici, si rationes in eius fauorem adducas, & difficultates contrarias dissoluas, si verbis, vel scriptis laudes, si vellet is aliquem actum hæreticalem facere, & impediatur ab aliis, tu verò remoueas impedientes, vt liberè suam prauam voluntatem exequatur. Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 51. num. 9.* Sayr. *lib. 3. de excommun. in partic. cap. 5. n. 9.* & Farinac. *de heresi, q. 181. n. 65.*

10 Modus iste defendendi hæreticum perniciosissimus est, sine interiùs errori defenso assentiaris, siue non. In foro tamen externo violenter præsumeris assentiri, vt tanquam hæreticus omni hæretico deterior damnari debeas, ex Textu *in cap. hereticorum, 24. quæst. 3.* & tradit Eymericus *loco citato, quæst. 52.* Pegna *comment. 77. in principio*, Sayrus *vbi suprà*, & complures alij, quos citat, & sequitur Farinacius *de heresi, quæstione 182. numero 62.*

11 Defendis personam hæretici ob causam hæresis, si impedis ne capiatur à Iudice, si captum ab illo liberas, si impedis ne puniatur: quod facere potes muneribus, vi, dolo, vel potentia, &c. Doctores communiter, quos citat & sequitur Farinacius *loco suprà citato.*

12 Dixi, *si defendas personam heretici ob causam heresis*: quia si defendas ob aliam causam, v. g. ne à latrone, vel ab alia persona priuata iniustè offendatur, non es defensor hæretici, quia talis defensio non est peccatum. Caietanus *verb. excommunicatio, num. 1.* Nauarrus *in summa, cap. 27. num. 56.* Syluester *verb. heresis 2. num. 10. quæst. 7.* Castro *lib. 1. de iusta hereticor. punition. cap. 17.* Candelabr. *in exposition. Bullæ Cœnæ, num. 7. in prima clausula.* Azor *tom. 1. lib. 8. cap. 15. quæst. 6.* Angel. *verb. heresis, num. 23.* Sayrus *vbi suprà*, Suarez *de fide, disput. 24. sect. 1. num. 5.* Farinac. *n. 68.* & Toletus *lib. 1. cap. 19. num. 6.*

13 Dico tertiò: Es fautor hæretici, si ob causam hæresis hæretico fauorem præstes omissione, vel commissione.

14 Omissione faues hæretico, si cùm teneris indicare, vel capere, non indicas, neque capis: si captum, & tuæ curæ commissum diligenter non custodias: si tibi commissum puniendum non punias.

Commissione faues verbis, vel factis: verbis, si laudes hæreticum, vt talis est, affirmans illum esse virum probum, vel iniustè damnari, &c. Si consilium præbeas, vt possit errores occultare, vel condemnationem euitare. Factis faues hæretico, si eum domi occultes, si auxilium præbes, vt effugiat, si subministras alimenta, si processum falsificas, vel efficis quid aliud simile vnde Inquisitionis officium impeditur. Doctores communiter, vt Geminianus *in cap. 2. de hereticis in 6.* Ancharanus *ibidem, num. 5.* Innocentius *in cap. excommunicamus, §. credentes, num. 2.* Ananias *ibidem, num. 14.* Ioannes Andreas *num. 8. & seqq.* Soccinus *num. 27.* Syluest. *verb. excommunicatio 7. num. 11. & verb. heresis 1. q. 7.* Simanchas *de cathol. institut. tit. 15. num. 14.* Turrecremata *2. part. de Eccles. lib. 4. cap. 21.* Brun. *lib. 1. de heret. cap. 4.* Suarez *de fide, disput. 24. sect. 1. n. 5. & seqq.* Paludanus *in 4. dist. 13. q. 3.* Caietanus *verb. excommunicatio, cap. 2.* Pegna *in addit. Director. part. 2. q. 53. commentar. 78. vers. sed nec illi.* Locat. *in iudic. Inquisit. verb. fautores, num. 1. & verb. magistratus*, Repert. Inquisit. *verb. iuramentum, vers. item omnes*, Decianus *in tractat. crimin. lib. 5. cap. 51. num. 13.* Calderinus *tract. de heret. credent. n. 17. & 18.* Gondisalu. *tract. etiam de hereticor. credent. q. 16. n. 3.* & alij, quos citat & sequitur Sayrus *loco sup. cit.* & Farinac. *de heresi, q. 182.*

15 Aduerte tamen hîc, quod possis omnia hæc officia facere, etiam circa hæreticum mortuum, & emendatum: quæ si adhuc cedunt in fauorem hæresis, adhuc fautor hæretici eris. Vt si v. g. hæreticum mortuum in loco sacro sepelias, si interrogatus à Iudice ad illius delicti punitionem, veritatem cùm manifestare teneris occultes, vel illius inquisitionem faciendam impedias. Sayrus *vbi suprà*, Suarez *de fide, disput. 24. sect. 1. n. 6.* Vgolinus *cit. vers. fautores, n. 18. & §. 1. n. 1.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. num. 17.*

PETITIO.

Quidnam dicendum de Aduocatis, & Procuratoribus hæretici. Vbi etiam, quidnam dicendum de Notariis pro hæretico instrumenta, vel alias scripturas conficientibus; an scilicet & isti similiter dicendi sint fautores, vel defensores hæreticorum?

SVMMARIVM.

1 *Patrocinium hæretico præstare causa hæresis nemo potest, nec in dicta causa Aduocatus, vel Procurator admittitur.*

2 *Aduocatus, vel Procurator hæretici censetur fautor, & defensor eiusdem hæretici.*

3 *Aduocatus, & Procurator, qui hæretico patrocinium præstat, est etiam infamis, redditurque inhabilis ad patrocinandum.*

4 *Aduocatus, & Procurator hæretici est etiam excommunicatus in Constitutione Martini V. incipiente,* Inter cunctas.

5 *Aduocatus, vel Procurator non solùm redditur infamis, si præstet auxilium, fauorem, vel patrocinium hæretico; sed etiam si præstet eius fautoribus, defensoribus, & credentibus, redditur infamis, & inhabilis ad officium exercendum.*

6 *Notarius si pro hæretico, vel pro eius fautoribus, defensoribus, vel credentibus instrumenta, vel alias scripturas conficiat, afficitur similiter pœna infamiæ, & priuationis officij.*

7 *Notarij, Aduocati, & Procuratorie sic priuati instrumenta, & scripturæ, si adhuc officium exerceat, nullius sunt valoris.*

8 *Aduocatus, Procurator, & Notarius, non solùm non potest præstare patrocinium hæretico, eiusque credentibus, fautoribus, & defensoribus in causa hæresis, sed neque etiam in aliis causis & delictis.*

9 *Aduocatus, vel Procurator pro hæretico non admittitur, si constet, inquisitum esse hæreticum: secus verò si solùm dubitetur, an sit hæreticus; aut dubitetur, an id de quo inquiritur, sit hæresis: quia tunc concedendus est etiam Notarius, vt possit se defendere.*

1 RESPONDETVR: Non potest quis hæretico in causa hæresis patrocinium præstare, nec in dicta causa Aduocatus, vel Procurator admittitur, *cap. finali, de hæretic. in 6.* & docet ibi Glossa *vers. nota secundò*, Geminianus *n. 2.* Ioan. Monach. *in princ.* Franchus *n. 1.* & alij Canonistæ communiter, Angel. *verb. hæreticus, n. 20.* Armilla *verb. hæresis, n. 13.* & alij Summistæ passim.

2 Adeò quod Aduocatus, vel Procurator hæretici censeatur fautor, & defensor hæretici: Ancharanus *in cap. Si aduersus, n. 2. de hæretic.* Ananias *ibidem, num. 2.* Repertor. Inquisit. *verb. Aduocatus, & verb. fautores.* Syluester *verb. hæresis 1. n. 10.* Toletus *lib. 1. sectione 4.* Vgolinus *in Bull. Cœna, verb. fautores, in 1. clausul. num. 6.* & Graffius *lib. 4. decis. cap. 18. n. 39.* Qui duo vltimi Doctores addunt, quod propterea Aduocatus, & Procurator hæretici sit etiam excommunicatus in Bulla Cœnæ, vtpote scilicet fautor & defensor hæretici, sicuti dicebam.

3 Et Aduocatus & Procurator qui hæretico patrocinium præstat, est etiam infamis, redditurque inhabilis ad patrocinandum, *cap. si aduersus, de hæretic.* ibi: *Aduocati ne hæreticis auxilium, consilium, fauorem, vel patrocinium præstent, & si contrà præsumpserint, ab officio suspensi, perpetuæ subiaceant infamia.* Et tradunt ibi præter Ostiensem *numero 2.* & Ioannem Andream *numero 2. & sequentibus*, alij multi Canonistæ.

4 Et Aduocatus, & Procurator hæretici est etiam excommunicatus in Constitutione Martini V. incipiente, *Inter cunctas*: quam refert Pegna inter Literas Apostolicas. Et tradunt Vgolinus loco suprà citato. Decianus *in tract. de crimin. lib. 5. cap. 20.* & Carrer. *tract. de hæretic. n. 114.*

5 Et *ex eod. cap. Si aduersus, de hæretic.* manifestè colligitur, & docent ibi communiter Canonistæ, quod Aduocatus, & Procurator iuxta dicta reddatur infamis, non solùm si præstet auxilium, consilium, fauorem, vel patrocinium hæretico, sed etiam si præstet eius fautoribus, defensoribus, & credentibus, reddaturque ob id inhabilis ad officium exercendum.

6 His adde, quod si pro hæretico, vel pro eius fautoribus, defensoribus, vel credentibus instrumenta, vel alias scripturas conficiat, afficiatur similiter pœna infamiæ, & priuetur etiam officio, *citato cap. Si aduersus, de hæretic.* & docent *ibi* Ananias *n. 3. & seqq.* Felin. *in 2. notab.* Soccinus *num. 4.* Syluest. *verb. hæreticus 1. num. 14.* Tabiena *eod. verb. n. 19.* Armilla *verb. hæresis, n. 15.* Et colligitur ex constitutione Innocentij IV. quæ incipit. *Nouerit Vniuersitas*: & ex alia constitutione Nicolai III. quæ incipit etiam, *Nouerit Vniuersitas*: apud Peñam inter Literas Apostolicas.

7 Quod si Notarius (idemque dico de Aduocato, & Procuratore) per sententiam priuetur officio, & tamen adhuc officium exerceat, ipsius acta, & instrumenta nullius erunt valoris. Ancharanus *in eodem cap. Si aduersus, n. 4.* Zabarella *ibidem, n. 1.* Henricus *num. 3.* Ananias *num. 3.*

8 Adde secundò, quod Aduocatus, & Procurator (idemque dico de Notario) non solùm non possit præstare patrocinium hæretico, eiusque credentibus, fautoribus & defensoribus in causa hæresis, sed nec etiam in aliis causis, & delictis. Ostiensis *in dicto cap. Si aduersus, de hæreticis, num. 1. & 2.* Henricus *num. 6.* Zabarella *num. 3.* Angelus *verb. hæreticus, num. 22.* & Carresius *tract. de hæretic. num. 119.* Non tamen ita, vt si non sit id in causa hæresis, sed in alia causa criminali, vel ciuili, censeatur similiter fautor, vel defensor hæretici, & propterea incurrat similiter excommunicationem Bullæ Cœnæ, Syluester *verb. hæreticus 1. num. 10.* & alij, quos sequitur Toletus *lib. 1. cap. 19. num. 7.* quidquid in contrarium sentire videantur Doctores, quos supra citabam.

9 Cæterùm, cùm dixi, quod non admittatur Aduocatus, vel Procurator pro hæretico, intellige quando constat, quod inquisitus sit hæreticus: quia quando dubitatur, an sit hæreticus, vel dubitatur, an id de quo inquiritur, sit hæresis, dari debet illi Aduocatus, Procurator, & Notarius, debetque illi concedi, vt possit se defendere, & probare, se non esse hæreticum. Director. Inquisit. *part. 3. num. 117. rubr. de defensor. reor.* Pegna *ibidem, comment. 28.* Carret. *tract. de hæret. n. 114.* Afflict. *in constit. Regn. de hæret. rubr. 1. n. 94.* & Clarus *in pract. §. hæresis, n. 17.* vbi expressè ait, quod admittendus sit Aduocatus, cùm ex processu vult probare, quod inquisitus non sit hæreticus. Vide etiam quæ dicam infra dubitatione centesima octuagesima & septima.

COROLLARIA.

E dubitationis Dicto primo.

Quinam sint receptatores hæreticorum, & quasnam pœnas incurrant?

SVMMARIVM.

1 *Receptatores hæreticorum sunt qui hæreticos in domibus;*

mibus vel terris suis, ne à ministris iustitia capiantur, neve ab Inquisitoribus puniantur, recipiunt, & occultant, non solùm frequenter, sed etiam semel.

2 *Receptatores, qui sic recipiunt, & occultant hereticos, ne à ministris iustitia capiantur, & puniantur, dicuntur etiam fautores, & defensores hereticorum.*

3 *Eripiens hereticum captum de manibus Curia, afficicitur pœna perpetua religionis, & confiscationis bonorum. Idemque dic de defendente, ne capiatur.*

4 *Receptatores hereticorum in domibus, vel terris suis, sunt etiam valdè de heresi suspecti, prasertim si id faciant frequenter, eisque abiuratio, & purgatio canonica indici debet.*

5 *Hereticus formaliter vtens debet suspendi ab officio, & debet etiam publicè abiurare amicitiam hereticorum.*

6 *Receptores hereticorum, & occultantes vt suprà, statim incurrunt excommunicationem: Quapropter licèt paulò post pœnitentia ducti illos denuncient, non tamen liberantur ab excommunicatione iam incursa, nisi priùs ab illa absoluantur.*

7 *Receptor heretici etiam dicitur, qui facit quantum potuit, ne à ministris iustitia hereticus capiatur, etiamsi capiatur, & puniatur, isque pariter incurrit excommunicationem latam contra receptores, secus si excommunicarentur tantum accessoriè, quia tunc non essent excommunicati, quotiescumque secuta non fuisset realis occultatio.*

8 *Qui recipiunt, & occultant hereticum, quem ignorant esse hereticum, non incurrunt pœnas contra hereticorum receptores latas. Quin iurantise ex ignorantia hereticum recepisse, ordinariè creditur.*

9 *Receptores, & occultatores hereticorum sunt excommunicati non solùm in Bulla Cœna, sed etiam in aliis iuribus antiquis.*

10 *Receptores, & occultatores heretici puniendi sunt eadem pœna, qua hereticus, qui recipitur, plectendus est.*

11 *Receptores, & occultatores hereticorum meritò excommunicantur, & cur.*

12 *Receptores, & occultatores hereticorum, si per annum in excommunicatione perstiterint, ipso iure sunt infames, & rejiciuntur à publicis officiis.*

13 *Receptatores si fuerint ab Inquisitore, vel ab Episcopo excommunicati ex hac causa, quod receperint, & occultauerint hereticos, & per annum in excommunicatione insorduerint, habentur pro hereticis, & vt tales puniri poterunt. Quod si ij fuerint Clerici, sunt omni officio, & beneficio priuandi.*

1 EX dictis igitur receptatores hæreticorum sunt, qui hæreticos in domibus, vel terris suis, ne à Ministris Iustitiæ capiantur, neue ab Inquisitoribus puniantur, recipiunt & occultant, non solùm frequenter, sed etiam semel: Paludanus, Syluester, Tabiena, S.Antoninus, Graffius, Saytus, & alij, quos suprà in principio dubitationis, dicto primo citabam.

2 Vbi aduerte, quod qui sic recipiuntur, & occultant hæreticos, ne scilicet, vti dicebam, à Ministris Iustitiæ capiantur, neue ab Inquisitoribus puniantur, dicuntur etiam fautores, & defensores hæreticorum: Angelus *verb. heret. num. 23. & seqq.* Syluest. *verb. heresis 1. n. 10.* Repertor. Inquisit. *verb. fautores,* quatenus ait: *Fautor hereticorum est, qui heretico prabet necessaria ad fugiendum.* Ranchin. *tract. de heret. cap. 5. num. 5. & 6.* quatenus inquit: *Defensor & fautor hereticorum est, qui heretico prabet auxilium, consilium, & fauorem, vt fugiat.* Locatus *in iudic. Inquisit.* quatenus inquit: *Fautor hereticorum est, qui monet consanguineum, vel amicum, vt fugiat, quando Ministri Iustitia illum inquirunt ad capiendum.* Decianus *in tract. crimin. lib. 5. cap. 51. num. 10.* & Vgolin. *in 1. claus. Bulla Cœna, verb. fautores, num. 11.* quatenus docent, quod fautor hæreticorum incidit in excommunicationem contra fautores hæreticorum in Bulla Cœnæ latam is qui hæreticum amicum admonuit, vt fugeret, ne caperetur: & alij passim.

3 Aduerte secundò, quod in Constitutione Innocentij IV. *Ad exstirpanda*, & in Constitutione Clementis IV. etiam *Ad exstirpanda*, apud Pegnam inter litteras Apostolicas, statuitur pœna perpetuæ relegationis, & confiscationis bonorum in eos, qui hæreticum captum de manibus Curiæ eripere audent, vel eum, ne capiatur, defendunt.

4 Aduerte tertiò, quod qui hæreticos in domibus, vel terris suis recipiunt, & occultant, vt suprà, sunt etiam valdè de hæresi suspecti, præsertim si id faciant frequenter: Quapropter ipsius tanquam de hæresi suspecti, abiuratio, & purgatio canonica indici debet, Director. Inquisit. *part. 2. quast. 51. num. 3.* Pegna ibidem *comment. 76.* & *eadem part. 2. quast. 56. num. 6.* & Pegna *ibidem in addition.* Locatus *in indic. Inquis. verb. excommunicati, num. 3. & verb. pœna, num. 11.* Menoch. *de arbitr. cas. 374. num. 15.* & *de prasumpt. lib. 5. prasumpt. 6. num. 19.* Et patet *ex cap. excommunicamus, 1. §. si qui autem, de heretic.* & *ex cap. Accusatus, de heretic. in 6.*

5 His adde, quod *in cap. inter sollicitudines, de purgat. canonic.* dicitur, quod is qui familiariter vtitur hæreticis, debet suspendi ab officio, & debet etiam publicè abiurare amicitiam hæreticorum: Qua de re videri poterit præter alios Decianus *in tract. crimin. lib. 5. cap. 47. num. 5.* & *cap. 51. num. 84.*

6 Aduerte quartò, quod qui recipiunt hæreticos, & occultant, vt suprà, statim incurrunt excommunicationem: Quapropter licèt paulò post pœnitentia ducti illos denuncient, non tamen liberantur ab excommunicatione, quam iam incurrerunt, nisi prius ab illa absoluantur: Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 51. num. 78.* Vgolinus *in Bull. Cœn. claus. 1. verb. receptatores, §. 1. in princ.* & *in tract. de censur. tabul. 1. cap. 13. §. 1.* Sicut qui recipit bannitum, statim incurrit excommunicationem contra bannitorum receptatores latam, etiamsi postea pœnitentia ductus, statim eundem bannitum bracchio sæculari tradat, Vgolinus *cit. verb. receptatores, §. 1. num. 1.* Clat. *lib. 4. recept. sent. verb. emphyteusis, quast. 13. vers. sed quid,* & alij quos sequitur Nellus *tractat. de bannitis, 3. part. 2. temp. num. 24.*

7 Similiter statim etiam incurrit excommunicationem contra hæreticorum receptatores latam is, qui hæreticum reciperet, & occultaret; quamuis adhuc hoc non obstante, à Ministris Iustitiæ dictus hæreticus caperetur, & ab Inquisitoribus puniretur, quia iste talis, cùm fecerit, quod in se est, ne à Ministris Iustitiæ hæreticus caperetur, neque ab Inquisitoribus puniretur, est receptator hæretici. Castr. *lib. 2. de iust. heretic. punit. cap. 17.* Suarez *de fide, disp. 24. sect. 1. num. 4.* & Graff. *lib. 4. decis. cap. 18. num. 34.* Nam huiusmodi receptatores (idemque dicunt de fautoribus, defensoribus, & similibus) subdunt satis probabiliter prædicti Doctores, in detestationem hæresis excommunicantur principaliter, & non accessoriè, sicuti excommunicantur consulentes duellum ex condicto, & duellantes ex condicto. Item prædicantes non solui decimas, & non soluentes illas. Sicque actus sub pœna excommunicationis latæ prohibitus, atque adeò ad contrahendam excommunicationem sufficiens, completus, seu consummatus est in personis prioribus, absque eo quod compleatur, seu consummetur in personis posterioribus. Quod si excommunicarentur tantùm accessoriè, vt satis probabiliter volunt alij, & nos infrà *dubit. 39.* dicemus, non essent excommunicati quoties-

cumque secuta non fuisset realis occultatio, eo quòd scilicet iam de facto à Ministris Iustitiæ hæreticus fuerit captus, & illorum manus effugere non potuerit.

8 Aduerte quintò, quod qui recipiunt, & occultant hæreticum, quem ignorant esse hæreticum, non incurrunt pœnas contra hæreticorum receptatores latas. Glossa, Archidiaconus, Ioan. Andreas, Geminianus, Syluester, Tabiena, Calderinus, Pegna, Simanch. & alij, quos suprà citato dicto primo referebam; quia cùm lex debeat esse de re possibili, *cap. erit lex, dist.* 4. non potest obligare ignorantes: alioquin enim lex esset de re impossibili, sicque etiam iniqua, & contra textum *in leg. impossibilium, ff. de regul. iur.* Tum quia ignorantia facti, qualis est in casu nostro, cùm facta sint ferè infinita, excusat, *cap. ignorantia, de regul. iur. in 6.* & *leg. Regula, ff. de iur. & fact. ignorant.* Sicque excusabit, quod homo pœnas contra hæreticorum receptatores latas contrahat in foro conscientiæ: Quin etiam excusabit, quod contrahat in foro exteriori, in quo propter rationes dictas ea præsumi debet: Ideoque in hoc dicto foro exteriori hæreticorum receptori iuranti, se ex ignorantia hæreticum recepisse, ordinariè creditur, vt in eodem dicto primo dicebam, & docent Simanch. *de cathol. institut. tit.* 15. *num.* 19. Vgolinus, Decianus, Axorius, quos ibidem citabam. Quod præcipuè verum est in nautis, & stabulariis, qui communiter quoscumque omnes recipiunt, nec ad ipsos pertinet, quod ad sua hospitia aduenientium mores, & vitam perscrutentur, vt dicitur *in leg. 1. ff. de furt. aduersus nautas, &c.* & tradunt Locat. *in iudic. Inquisit. verb. receptatio, num.* 6. Pegna *in direct. Inquis. part.* 2. *quæst.* 51. *comment.* 16. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 51. *num.* 70. & Graff. *lib.* 4. *decision. cap.* 18. *num.* 33.

9 Aduerte sextò, quod qui recipiunt, & occultant hæreticos, vt suprà, sunt excommunicati non solùm in Bulla Cœnæ, sed etiam in aliis iuribus antiquis, vt *in cap. sicut ait, & in cap. excommunicamus* 1. *§. credentes, de hæreticis, in cap. nouerit, de sent. excommunic.* & *in cap. quicumque, §. hæretici, de hæreticis in 6.* & excommunicantur etiam in Constitutione Nicolai III. *Nouerit vniuersitas*, & in Constitutione Pauli IV. *Cum ex Apostolatus*, apud Pegnam inter literas Apostolicas.

10 Aduerte septimò, quod qui recipiunt, & occultant hæreticos, vt suprà, plectendi sunt eadem pœna, qua hæreticus qui recipitur, plectendus est, *leg. Manichæos, §. præterea, Cod. de hæretic.* & docet Axor. *ibi num.* 11. Ostiensis *in cit. cap. excommunicamus* 1. *n.* 17. Angel. *verb. Hæreticus, num.* 23. & Carter. *tract. de hæreticis, num.* 165. quamuis Decianus *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 51. *num.* 65. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cas.* 548. *num* 6 & Simanch. *de cathol. institut. tit.* 15. *num.* 25. & *in Enchirid. tit. de receptatoribus, num.* 1. doceant, & forsan probabiliùs, quod plectendi non sint prorsus eadem pœna, sed solùm arbitrio iudicis.

11 Aduerte octauò, quod qui recipiunt, & occultant hæreticos, vt suprà, meritò excommunicantur, & aliis pœnis in iure afficiuntur; quia si hæretici non haberent qui ipsos reciperent, & occultarent, facilè ipsorum hæresis vim habere cessaret. Glossa *eodem cap. excommunicamus* 1. *verb. receptatores*, Sayr. *in Thesaur. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 2. & alij passim.

12 Aduerte nonò, quod qui recipiunt, & occultant hæreticos, vt suprà, si per annum in excommunicatione perstiterint, ipso iure sunt infames, & reiiciuntur à publicis officiis, *ex auth. credentes, in princ. Cod. de hæretic.* & notant *ibi* Innocent. *num.* 1. *verbo credentes*, Ostiensis *num.* 19. Ancharan. *num.* 1. *& seqq.* & ex Constitutione Federici Imperatoris, quæ incipit *Catharos*, & ex Constitutione Innocentij IV. quæ incipit, *Nouerit vniuersitas*, apud Pegnam inter literas Apostolicas.

13 Quod si huiusmodi receptatores fuerint ab Inquisitore, vel ab Episcopo excommunicati ex hac causa, quod receperint, & occultauerint hæreticos, & per annum in excommunicatione permanserint, habentur pro hæreticis, & puniri poterunt vt hæretici, Ranchin. *de hæretic. cap.* 17. *num.* 2. Læl. Zech. *in summa, part.* 1. *tit. de fide, rubr. de hæresi, cap.* 11. *num.* 13. & patet *ex cit. cap. excommunicamus* 1. & *ex cap. vt Inquisitionis, §. prohibemus, de hæretic. in 6.*

Quod si tandem prædicti receptatores fuerint Clerici, sunt omni officio, & beneficio per sententiam iudicis priuandi, DD. quos sequitur Grillhandus *tract. de hæret. quæst.* 9. *num.* 1.

COROLLARIA

Ex eiusdem dubitationis dicto secundo.

Quinam sint defensores hæreticorum, & quasnam pœnas incurrant?

SVMMARIVM.

1 *Defensores hæreticorum sunt qui viribus, potentia, armis, vel fraude, &c. hæreticos defendunt, vt non deueniant in manus Inquisitorum, vel vt ob causam hæresis non puniantur, accusentur, denuntientur, vel interrogentur, vt tutò viuere possint.*

2 *Defensores hæreticorum sunt, qui hæreticos iuuant, quominùs contra illos fiat executio sententiæ.*

3 *Defensores hæreticorum, eorumque fautores sunt, qui de manibus Curiæ hæreticum eripiunt, quibus etiam imponitur pœna perpetui exilij, & confiscationis bonorum, necnon ex Pio V. pœna mortis, & aliæ pœnæ impositæ contra reos criminis læsæ Maiestatis.*

4 *Defensores hæreticorum, eorumque fautores in aliis criminibus extra causam, vel negotium hæresis non incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ, neque alias pœnas contra hæreticorum defensores impositas.*

5 *Defensores hæreticorum (similiter & fautores, credentes, & receptatores) sunt infames.*

6 *Defensores hæreticorum sunt priuandi omnibus officiis publicis.*

7 *Defensores hæreticorum sunt in perpetuum relegandi, eorumque bona publicanda.*

8 *Defensores hæreticorum sunt suspecti de hæresi, estque eis indicenda purgatio canonica.*

9 *Defensores hæreticorum sunt inhabiles ad testimonium ferendum.*

10 *Defensores hæreticorum nullam ex testamento, vel ab intestato hæreditatem possunt recipere, cùm in iure reddantur incapaces.*

11 *Defensorum hæreticorum bona sunt ipso iure confiscata.*

12 *Defensores hæreticorum sunt inhabiles ad testamentum conficiendum.*

13 *Amplia supradicta de defensoribus hæreticorum ad fautores, credentes, & receptatores.*

EX dictis igitur etiam defensores hæreticorum sunt, qui viribus, potentia, armis, vel fraude, &c. hæreticos defendunt, vt non deueniant in manus Inquisitorum, vel quod ob causam hæresis non puniantur accusentur, denuncientur, vel interrogentur, &c. sicque quod tutò viuere possint. DD. communiter, vt Paludanus, Syluester, Angelus, & alij, quos suprà dicto secundo præsentis dubitationis citabam: Quapropter defensores, & fautores hæreticorum idem ferè sonant. DD. quos sequitur Simanch. *de cath. institut. tit.* 15. *num.* 11. Et ratio est clara, quia qui defendit hæreticos

hæreticos, illis fauet, & qui fauet hæreticis, illos etiam defendit, DD. quos sequitur Pegna *in director. Inquis. part.2. quæst.53. comment.78.* & videri præter alios poterit Ananias *in cap. excommunicamus 1. §. credentes, num.15. de hæreticis.*

2 Secundò defensores hæreticorum sunt, qui hæreticos iuuant, quominus contra illos fiat executio sententiæ. Paludan. Syluester, Angelus, Castrus, Saytus, Candelabrum, Graffius, Simanchas, Azorius, & Toletus, quos ibidem citabam.

3 Tertiò defensores hæreticorum, eorumque fautores sunt, qui de manibus Curiæ hæreticum eripiunt; quibus etiam delinquentibus in Constitutione Innocentij IV. *Ad extirpanda*, & in Constitutione Clementis IV. itidem *Ad extirpanda*, imponitur pœna perpetui exilij, & confiscationis bonorum, quorum constitutiones confirmat Pius V. in alia sua Constitutione, quæ incipit, *Si de protegendis.* Vbi etiam Pius V. decernit, quod iidem puniantur pœna mortis, & aliis pœnis, quæ sunt impositæ contra Reos criminis læsæ Maiestatis; & has Constitutiones videre poteris apud Pegnam inter litteras Apostolicas.

4 Vbi tamen aduerte, quod non incurrat excommunicationem Bullæ Cœnæ, nec alias pœnas contra hæreticorum defensores impositas *in Auth. credentes, Cod. de hæretic. in cap. Sicut, & in cap. excommunicamus 1. §. credentes, eodem tit.* & in Constitutionibus Nicolai III. Martini V. & Pauli IV. is qui hæreticum defendit in aliis criminibus extra causam, vel negotium hæresis, vt si hæreticum defenderet, ne à latrone iniustè occideretur; quia tunc hæreticorum defensor censeri non debet. Caietanus, Nauarrus, Syluester, Castro, Candelabr. Azor. Angel. Sayr. Suarez, Farinacius, & Toletus, quos suprà dicto secundo, in fine citabam; quia tunc non defendit hæreticum vt hæreticum, sed eo modo, quo proximus defendi potest, vti suprà ibidem dicebam.

5 Aduerte secundò, quod defensores hæreticorum (similiter & fautores, credentes, & receptatores) sint infames ex Constitutione Innocentij IV. *Ad extirpanda*, & ex Constitutione Clementis VIII. etiam *Ad extirpanda*, & aliorum Pontificum, apud Pegnam inter litteras Apostolicas, & tradunt præter alios Ananias *in cap. excommunicamus 1. §. credentes, de hæretic. num. 1.* & Decianus *in tract. crimin. cap.51. num.45.*

6 Item quod sint priuandi omnibus Officiis publicis *ex dicto cap. excommunicamus*, & *ex cap. quicumque, §. hæretici, de hæretic. in 6.* quatenus ibi prædicti redduntur inhabiles ad quodcumque officium publicum: & *ex cap. vt commissi, eodem titulo*, & ex citatis constitutionibus Innocentij IV. & aliorum Pontificum, vt Honorij IV. quæ incipit, *Exiuit*: Martini V. quæ incipit, *Inter cunctas*, & Pauli IV. quæ incipit: *Cum ex Apostolatus*: apud Pegnam *loco citato*, & docent Angelus *verb. hæreticus, num.8.* Syluester eodem verbo hæreticus *1. num. 16. & hæreticus 2. num. 12.* & Armilla *verb. hæresis, num.7.*

7 Item quod sint in perpetuum relegandi, eorumque bona publicanda, ex citata Constitutione Federici Imperatoris, apud Pegnam *loco suprà citato*, & aduertit idem Pegna *in director. part.2. quæst. 31. comment. 76. & quæst. 52. comment. 77.* & Decianus *in tract. crimin. lib.5. cap.51. num.64.*

8 Item quod sint suspecti de hæresi, ita vt ipsis imponenda sit purgatio canonica, Ioan. Andr. *in cap. quicumque, de hæretic. in 6. num. 4.* & alij, quos sequitur Zanchin. *tract. de hæretic. cap.17. num.1.* & Martin. del Rio *lib.5. disquisit. magic. sect.4.*

9 Item quod sint inhabiles ad testimonium ferendum, ex citatis Constitutionibus Innocentij IV. & Clementis IV. & *ex cap. excommunicamus, §. credentes, de hæretic.* & notat ibi Ostiensis *num.19.* Ananias *num.6.* Soccinus *num.39.* & alij, quos sequitur Syluester *verb. hæreticus 1. num. 16.*

10 Item quod nullam ex testamento, vel ab intestato hæreditatem possint recipere, cum in iure reddantur incapaces, *ex Auth. credentes, Cod. de hæretic. & ex cap. excommunicamus 1. §. credentes, eodem tit.* vbi notant Ostiensis *num. 33.* Ananias *num. 6.* cæterique Canonistæ: & ex citatis Constitutionibus Innocentij IV. Clementis IV. & Federici Imperatoris.

11 Item quod eorum bona sint ipso iure confiscata, Glossa *in cap. si aduersus, verb. auxilium, de hæretic.* & tradunt ibi Ostiensis *num. 1.* & alij, quos sequitur Decian. *in tract. crimin. lib.5. cap. 51. num. 79.* & quidem in dicta Constitutione Federici Imperatoris dicitur, quod isti tales perpetuò relegentur, eorumque bona publicentur. Quapropter aliqui Doctores, quos sequitur Cantera *in quæst. crimin. rubr. de hæres. cap. 1. num.55.* aiunt, quod non sint ipso iure publicata, sed sint solùm publicanda.

12 Item quod sint inhabiles ad testamentum conficiendum, *ex citata Auth. credentes*, vbi expressè dicitur, quod sint intestabiles, vt nec testandi liberam habeant facultatem: & *ex cap. excommunicamus 1. §. credentes, de hæret.* vbi tradunt Gloss. *verb. sic etiam intestabilis*, Ioan. Andreas *num. 15.* Ancharan. *num.3.* & alij, quos sequitur Syluester *verb. hæreticus 1. num. 16.* & Rosella *eodem verb. num. 16.* & etiam ex dictis Constitutionibus Innocentij IV. Clementis IV. & aliorum complurium Pontificum, & Federici Imperatoris.

13 Et quæ dixi de defensoribus hæreticorum, eadem dicas de fautoribus, credentibus, & receptatoribus, vt suprà innuebam.

COROLLARIA

Ex eiusdem dubitationis Dicto tertio.

Quinam sint fautores hæreticorum, & quasnam pœnas incurrant?

SVMMARIVM.

1 *Fautores hæreticorum sunt qui cum possint, & teneantur ratione officij contra hæreticos procedere, eosque punire, omittunt id facere intuitu hæresis; quales sunt Episcopi, Inquisitores, eorumque Ministri, ad quos pertinet contra hæreticos procedere, & eosdem punire; si contra illos non procedant, & eosdem non puniant, vbi vide quas pœnas incurrant ob dictam omissionem.*

2 *Fautores hæreticorum sunt qui ex officio tenentur hæreticos accusare, vel denunciare, &c. & tamen id non faciunt. Tales sunt, quibus datur stipendium ad hæreticos denunciandos.*

3 *Fautores hæreticorum sunt qui legitimè de hæreticis ab Inquisitoribus requisiti, illos celant, & veritatem dissimulant.*

4 *Fautores hæreticorum sunt Domini sæculares, & officiales Ministri, qui omittunt hæreticum inuestigare, vel capere; contra nonnullos Doctores oppositum sentientes.*

5 *Domini sæculares, si in hæreticis per suas terras extirpandis negligentes fuerint, præsumuntur hæretici.*

6 *Terræ Dominorum sæcularium, qui si requisiti, & moniti ab Ecclesia, post annum à tempore monitionis elapsum eas ab hæreticis purgare neglexerint, possunt à Catholicis occupari, saluo iure Domini principalis.*

7 *Domini temporales si terras suas ab hæreticis purgare neglexerint, excommunicantur, eorumque vassalli à summo Pontifice absoluendi sunt à iuramento fidelitatis, & terræ Catholicis occupandæ exponuntur.*

8 *Domini*

8 *Domini temporales excommunicantur ob dictam fautoriam.*

9 *Fautores, & defensores hæreticorum sunt publici Principum Officiales, nempe Prouinciarum, vel Terrarum, &c. Rectores, aut Gubernatores, si hæreticos ex negligentia capere, & à dictis Terris ejicere non procurent.*

10 *Fautores hæreticorum sunt qui in gratiam hæreticorum non faciunt custodias, in quibus hæretici custodiantur, suntque etiam ij ob talem causam excommunicati.*

11 *Fautores hæreticorum sunt qui hæreticos ab hæresi auocare possunt, & tamen non faciunt; quod tamen intellige de personis publicis, non de priuatis, quæ solum sub excommunicationis pœna tenentur accusare, vel denunciare.*

12 *Fautores hæreticorum sunt qui impediunt in hæreticis puniendis Episcopos, vel Inquisitores, vel eorum ministros.*

13 *Impedientes, & auxilium, consilium, vel fauorem ipsis dantes, ne hæretici puniantur, &c. ipso facto excommunicati sunt.*

14 *Impedientes prædicti si per annum in excommunicatione permanserint, condemnari debent tanquam hæretici.*

15 *Impedientes Inquisitores, vel Episcopos in negotio S. Inquisitionis, sunt inuocato etiam brachio sæculari per censuras Ecclesiasticas monendi.*

16 *Impedientes prædicti sunt etiam de hæresi suspecti, & ideò abiuratio illis est indicenda.*

17 *Offendentes ministros, & Officiales S. Inquisitionis, possunt ab ipsis Inquisitoribus puniri, verberantes enim & perterrentes Ministros sancti Officij, sunt puniendi pœna mortis, ipsorumque bona confiscanda.*

18 *Impedientes negotium S. Inquisitionis in materia fidei, possunt in vniuersum ab Inquisitoribus puniri.*

19 *Fautores hæreticorum sunt Iudices, & Domini sæculares, qui nolunt dare milites ad capiendos hæreticos, vel qui requisiti ab Inquisitoribus, nolunt capere illos.*

20 *Iudices, & Domini sæculares prædicti sunt etiam de hæresi suspecti.*

21 *Comites, Barones, &c. tenentur ad iuramentum præstandum iuxta commonitionem Episcoporum, quod requisiti fideliter, & efficaciter Ecclesiam contra hæreticos, eorumque complices adiuuabunt. Sed hoc iuramentum non est præstandum nisi in terris, in quibus hæretici dicuntur commorari.*

22 *Qui præsunt ciuitatibus, debent iurare obseruare, & facere à suis subditis obseruari constitutiones contra hæreticos à Sede Apostolica promulgatas, & qui iurare noluerit, tanquam infamis, & de fide suspectus habetur.*

23 *Rectores ciuitatum, & Magistratus debent iurare se persecuturos, & effugaturos hæreticos.*

24 *Ciuitates, quæ ex negligentia omittunt punire hæreticos, priuari debent Episcopali dignitate.*

25 *Fautores hæreticorum sunt qui hæreticis pecunias, alimenta, arma, vel alia auxilia, vel consilia subministrant.*

26 *Fautores hæreticorum sunt qui hæreticis verbis fauent, vt si v. g. dicant: Inquisitores iniustò contra hæreticos procedunt, hæretici sunt viri boni, laude & honore digni.*

27 *Fautores hæreticorum sunt qui precibus, pecunia, vel alio modo, quod hæreticus liberetur, curant; item & qui pro hæreticis intercedunt, & supplicant.*

28 *Fautores hæreticorum sunt, qui se fingunt esse hæreticos illos, quos Inquisitores ad capturam procurant: vt sic se submittentes pro veris hæreticis veros hæreticos liberent. Qui tamen damnandi sunt ad perpetuum carcerem, & bonis omnibus spoliandi.*

29 *Fautores hæreticorum sunt, qui hæreticos, quando ab Inquisitoribus ad capturam perquiruntur, monens quod fugiant, vel quod se abscondant, licet id faciant non intuitu hæresis, sed ob cognationem, vel amicitiam.*

30 *Fautores hæreticorum sunt qui hæreticos docent modum, quo se falsò defendant, vel docent modum, quo veritatem celent, aut hæresim negent; tales enim sunt vehementer de hæresi suspecti.*

31 *Fautores hæreticorum sunt, qui processus contra hæreticum formatos lacerant, testes examinatos verberant, vel è manibus Iustitiæ, aut è carcere hæreticum eruunt.*

32 *Fautores hæreticorum sunt qui Iudicem vexant, perturbant, vel iniuria afficiunt, ad hoc vt hæreticum liberent.*

33 *Fautores hæreticorum sunt qui ob hæresim illos venerantur, comitantur, illisque munera mittunt, suntque etiam isti de hæresi suspecti: secus si facerent non ob hæresim, sed ob alias causas; non enim essent hæreticorum fautores, nisi in hæresis fauorem redundarent.*

34 *Fautores hæreticorum sunt qui hæreticos visitant, quique etiam sunt de hæresi suspecti, & multò magis qui cum hæreticis contrahunt affinitatem.*

35 *Fautores hæreticorum sunt qui hæreticos sepeliunt in loco sacro; secus si ob amicitiam, vel consanguinitatem. Fautores enim, defensores, receptatores hæreticorum, vel eorum credentes non possunt sepeliri in loco sacro, neque pro illis fieri deprecationes.*

36 *Sepelientes hæreticos in loco sacro non solum eadem pœna puniuntur, sed etiam qui sepeliunt fautores, defensores, receptatores, vel credentes hæreticorum.*

37 *Fautores hæreticorum sunt excommunicati in Bulla Cœnæ, & si per annum permanserint, ipso iure sunt infames, & inhabiles ad publica officia.*

38 *Fautores hæreticorum si fuerint Clerici, & per annum in excommunicatione persistentes, priuandi sunt per sententiam iudicis omni officio, & beneficio.*

39 *Fautores hæreticorum si fuerint ab Episcopo, vel ab Inquisitore tanquam fautores hæreticorum excommunicati, & per annum in excommunicatione persistentes, debent tanquam hæretici haberi.*

EX dictis igitur etiam fautores hæreticorum sunt, 1
qui cùm possint, & teneantur ratione officij contra hæreticos procedere, eosque punire, omittunt id facere intuitu hæresis. Geminian. Ancharan. Ananias, Innocentius, Ioan. Andr. Soccinus, Syluester, Simanchas, Turrecremat. Brunus, Suarez, & alij, quos suprà dubitationis præsentis dicto tertio citabam. Tales sunt Episcopi, Inquisitores, eorumque Ministri, ad quos pertinet contra hæreticos procedere, & eosdem punire, si contra illos non procedant, vel eosdem non puniant: & *in Clement.* 1. de pœnis, ob hanc causam, Episcopi suspenduntur ipso iure ab officio per triennium, & excommunicantur excommunicatione & suspensione summo Pontifici reseruata, sicuti habetur in dictâ Clementina: Quin si prædicti id faciant ex odio, vel amore, vel ob lucrum temporale, iure communi excommunicatione summo Pontifici reseruata excommunicantur *in Clement.* 1. §. *verùm, de hæretic.* & docent ibi Glossa *verb. fraudulenter,* Imola *num.* 3. Zabarella *num.* 2. *& seqq.* Ancharan. *num.* 11. Caietanus *verb. excommunicatio, cap.* 3. & Nauarrus *cap.* 27. *num.* 100. Quin etiam, si prædicti fuerint negligentes in puniendis hæreticis, deponi debent ab officio Episcopali, *ex cap. excommunicamus* 1. §. *volumus, de hæretic.* & docet præter alios Pegna *in Director. part.* 2. *comment.* 2. *vers. Episcopi ergo.*

Secundò

2 Secundò fautores hæreticorum sunt, qui ex officio tenentur hæreticos accusare, vel denunciare, &c. & tamen id non faciunt. Tales sunt, quibus datur stipendium ad hæreticos denunciandos, Syluest. *verb. hæresis* 1. *n.*10. Tabiena *verb. excommunic.*5.*vers.*7.*n.*8. Vgolinus *in exposit. Bulla Cœna, verb. fautores, n.*9. & alij, quos sequitur Graffius *part.* 1. *lib.*4. *cap.*13. *n.* 24.

3 Tertiò fautores hæreticorum sunt, qui legitimè de hæreticis ab Inquisitoribus requisiti, illos celant, & veritatem dissimulant: Angel. *verb. hæresis, n.*14. Graffius *loco supra cit. n.*23. Castro *lib.*2. *de iust. hæreticor. punit. cap.* 17. & alij, quos sequitur Sayr. *in Thesaur. lib.* 3. *cap.*5. *&* 7. & quamuis si priuatæ personæ similiter sint requisitæ, quod capiant hæreticos, illosque ex negligentia non capiunt, censeant nonnulli Doctores, quod etiam illæ hæreticis faueant, sicut videtur definitum in Concilio Narbonensi apud Pegn. *in addit. director. part.* 2. *quæst.* 53. *comment.* 73. *vers. sed nec illi:* contrarium tamen censent præter alios Directorium, & Pegna *in dicta quæst.* 53.

4 Quartò fautores hæreticorum sunt Domini sæculares, & Officiales Ministri, qui omittunt hæreticum inuestigare, vel capere, &c. Paludan. *in* 4. *distinct.* 13. *quæst.*3. Caiet. *verb. excommunicatio, cap.*a. Ananias *in cap. excommunicamus* § *credentes, de hæresie, n.*14. & Syluest. *verbo hæresis* 1. *quæst.*8. contra Archidiaconum *in cap. Quicumque, de hæretic. in* 6. *n.*4. *&* 5. Gemínianum *ibid. n.*9. Ioan. Andr. *n.*4. *& seqq.* & alios, quatenus expressè docent, quod Domini prædicti sæculares non punientes hæreticum, non sint propterea vocandi hæreticorum fautores, vel defensores, &c.

5 Item prædicti Domini sæculares, si in hæreticis per suas terras extirpandis negligentes fuerint, præsumuntur hæretici. DD. quos sequitur Pegna *in addit. directorij, part.* 2. *comment.* 2. *vers. si de Episcopis*, ex Textu *in cap.* 5. *de hæreticis.*

6 Item prædicti Domini sæculares, si requisiti, & moniti ab Ecclesia, post annum à tempore monitionis elapsum terras suas ab hæreticis purgare neglexerint, possunt ipsorum terræ à Catholicis occupari, saluo iure Domini principalis, casu quo prædicti Domini sæculares fuerint feudatarij, *Auth. si verò, Cod. de hæretic.* & communiter Doctores.

7 Item *in cap. excommunicamus, § moneantur, de hæretic.* dicitur, quod Domini temporales, si terras suas ab hæreticis purgare neglexerint, excommunicentur, & postea Summo Pontifici significetur, quod Vassallos à fidelitate iuramenti absolutos denunciet, & terras Catholicis occupandas exponat.

8 Item prædicti Domini sæculares excommunicantur *in cap. Inquisiti, de hæreticis, in* 6. quamuis talis excommunicatio non sit Papalis, sed Episcopalis.

9 Quintò, fautores & defensores hæreticorum sunt Publici Principium officiales, nempe Prouinciarum, vel terrarum, &c. Rectores, aut Gubernatores, si hæreticos ex negligentia capere, & à terris suis eiicere non procurent. Ioan. Andreas *in cap. Quicumque, num.* 5. *de hæretic. in* 6. Geminian. *ibid. num.*10. Repertor. Inquisit. *verb. hæreticorum, vers. Item omnes*, Locat. *in iudic. Inquisit. verb. fautores, num.* 1. *& verb. Magistratus*, Decian. *in tract. crimin. lib.*1. *cap.*51. *n.*33. & Simanch. *de Cathol. Instit. tit.* 25. *de credentibus, num.* 13. Quinimò tales officiales, & Magistratus censentur etiam de hæresi suspecti; Doctores quos sequitur Menoch. *de præsumptionib. lib.* 5. *præsumptione* 6. *num.* 11.

10 Sextò, fautores hæreticorum sunt, qui in gratiam hæreticorum non faciunt custodias, in quibus hæretici custodiantur, suntque etiam tales ob hanc causam excommunicati: DD. quos sequitur Sayrus *loco sup. cit. num.*7. quamuis secus si id omitterent solùm ob auaritiam ad vitandas expensas, Angelus *verb. hæreticus, num.* 14. Syluest. *verb. hæresis* 1. *quæst.* 7. & alij complures.

Septimò fautores hæreticorum sunt, qui hæreticos ab hæresi auocare possunt, & tamen non faciunt, *argument. cap. vbi potest,* 4. *quæst.*3. quatenus ibi dicitur, quod qui potest impedire improbos, ne quid malè faciant, & non impedit, illorum malitiæ fauet: *& argumento cap.* 2. *de hæretic.* quatenus ibi habetur, quod qui alios, cum potest, ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat. Ex quibus locis Glossa *ibi, verb. non reuocat*, Ananias *num.* 1. *&* 4. Ostiensis *in principio, verb. non reuocat*, Buttius *num.* 1. *& seqq.* Abb. *in principio*, Felinus *etiam in principio*, & alij multi Canonistæ deducunt, quod hæreticus censendus sit ille, qui ex negligentia hæreticorum ab hæresi reuocare omittit; quamuis hoc intelligi debeat de personis publicis, scilicet de Episcopis, Prælatis, & Magistratibus, non autem de hominibus priuatis, qui solùm sub excommunicationis pœna tenentur accusare, vel denunciare, seu reuelare: Doctores quos sequitur Pegna *in Directorio, parte* 2. *commentario* 2. *versiculo Si de Episcopis.* 11

Octauò, fautores hæreticorum sunt, qui impediunt in hæreticis puniendis Episcopos, vel Inquisitores, vel eorum ministros, *ex cap. accusatos, § Sacerdotes, de hæretic. in* 6. ex Constitutione Innocentij IV. quæ incipit, *Malitia huius temporis*: ex Constitutione Vrbani IV. quæ incipit, *Licèt ex omnibus*, & ex Constitutione Calixti III. quæ incipit, *Iniunctum nobis*: apud Pegnam inter litteras Apostolicas. Et notant Eymer. *in Director. Inquisitor. part.* 1. *quæst.* 54. *num.* 5. & alij communiter Doctores, quos sequitur Azor. *tom.* 1. *lib.*8. *cap.*15. *quæst* 6. 12

Item tales, qui sic impediunt, scilicet ne Inquisitores vel Episcopi possint capere, & punire hæreticos, ipso facto excommunicati sunt *in cap. Vt Inquisitionis officium, § fin. de hæretic. in* 6. ibi: *Quod si quis in fidei negotio Episcopis, vel Inquisitoribus se opponere, vel aliquatenus impedire præsumpserit, seu auxilium, consilium, vel fauorem dederit, excommunicationis se nouerit mucrone percussum.* Et tradunt ibi Glossa *verbo Percussum*, Geminian. *num.* 1. *& seqq.* Ioan. Monach. *verb. prohibemus*, & passim Canonistæ: excommunicati etiam sunt in Constitutione Pauli III. quæ incipit, *Apostolici culminis*, apud Pegnam *loco suprà citato.* Et non solùm excommunicati sunt prædicti impedientes, sed etiam auxilium, consilium, vel fauorem ipsis impedientibus dantes. Director. Inquis. *part.* 2. *quæst.* 47. *num.* 2. & Calderinus *tract. de hæreticis, rubr. de his, quæ pertinent ad executionem S. Officij, num.*5. 13

Item prædicti impedientes, si per annum in excommunicatione permanserint, condemnari debent tanquam hæretici, *ex cit. cap. vt Inquisitionis officium.* Vbi notat Glossa, quam sequuntur communiter Canonistæ. Et ex Constitutione Iulij III. quæ incipit, *Licèt à diuersis*: apud Pegnam *loco suprà citato.* Dicuntur autem impedire Inquisitores, vel Episcopos non solùm qui armis, vel alijs factis illos, ne hæreticum inquirant, impediunt, sed etiam qui illis hanc ob causam minantur. Doctores quos sequitur Pegna *in Director. Inquisit. part.* 2. *quæst.* 54. *comment.*79. *vers. His autem modis.* 14

Item impedientes Inquisitores, vel Episcopos in negotio sanctæ Inquisitionis, sunt inuocato etiam brachio sæculari, per censuras Ecclesiasticas monendi, quod desistant, *cap. vt officium, § compescendi, de hæret. in* 6. & notant ibi Glossa, quam sequuntur alij Canonistæ. 15

Item tales impedientes sunt de hæresi suspecti, ita vt tanquam de hæresi suspecti illam abiurare teneantur. Director. Inquisit. *part.* 2. *quæst.* 54. *num.*4. Pegna *ibidem*, & Repertor. *verb. abiuratio, vers. sed an impedientes.* 16

Item offendentes Ministros, & Officiales sanctæ 17

Inquisitionis possunt ab ipsis Inquisitoribus puniri, DD. quos sequitur Simanch. *de Cathol. Institut. tit.* 41. Et patet Constitutione Pij V. quæ incipit: *Si de protegendis*: apud Pegnam inter literas Apostolicas, vbi dicitur, quod verberantes, vel perterrentes Ministros sancti Officij, sunt puniendi pœna mortis, ipsorumque bona confiscanda, & imponuntur etiam aliæ pœnæ, quæ imponi solent reis criminis læsæ Maiestatis.

18 Item puniri possunt ab Inquisitoribus in vniuersum omnes, qui impediunt negotium sanctæ Inquisitionis in materia fidei, *ex cap. vt officium*, §. *compescendi, de hæretic. in 6. ex cap. statutum, eodem titulo*, & ex Constitutione Alexandri IV. quæ incipit, *Quod super*: apud Pegnam inter litteras Apostolicas. Et tradit directot. Inquisit. *part. 2. quæst. 35. num. 5.* & Pegna *ibidem, comment. 79. vers. docuit autem*, vbi referunt pro hac materia constitutiones complurium Romanorum Pontificum.

19 Nonò fautores hæreticorum sunt Iudices, & Domini sæculares, qui nolunt dare milites ad capiendos hæreticos, vel qui requisiti ab Inquisitoribus, nolunt capere illos. Nauarr. *consil. 14. de hæretic.* Menoch. *de præsumption. lib. 5. præsumpt. 6. n. 31.* Grassius *lib. 4. decis. cap. 18. n. 22.* & Saytus *in Thesauro, lib. 3. cap. 5. num. 7.*

20 Item prædicti Iudices & Domini sæculares sunt de hæresi suspecti, DD. quos sequitur Menoch. *loco suprà citato.*

21 Item *in cap. Ad abolendam*, §. *statuimus, de hæretic.* habetur: *Statuimus insuper, vt Comites, Barones, &c. iuxta commonitionem Episcoporum, præstito corporaliter iuramento, promittant, quod fideliter, & efficaciter, cum ab eis fuerint requisiti, Ecclesiam contra hæreticos, eorumque complices adiuuabunt; si verò id obseruare noluerint, honore quem obtinent, spolientur, & ad alios nullatenus assumantur.* Sic etiam habetur *in cap. excommunicamus 1. §. moneantur, de hæreticis*: Et notant ibi Ostiensis, Ioan. Andreas, *num. 7.* Butrius *in principio*, & Ancharan. *num. 2.* subdentes tamen, hoc nunc non obseruari, vel quia Episcopi in hoc sunt negligentes, vel quia hoc iuramentum non est præstandum, nisi in terris, in quibus hæretici dicuntur commorari, non autem in alijs terris, quamuis alij Canonistæ, vt Zabarella *ibidem in principio*, affirment dictum iuramentum esse præstandum in omnibus terris, etiam de hæresi non suspectis.

22 Item *in cap. vt officium*, §. *statuimus, de hæretic. in 6.* vt qui ciuitatibus præsunt, iurent obseruare, & faciant à suis subditis obseruari Constitutiones contra hæreticos à Sede Apostolica promulgatas, & qui iurare noluerit, tanquam infamis, & tanquam hæreticorum fautor, & de fide suspectus, officio, & honore sui regiminis spolietur, nec vlteriùs in aliquam dignitatem, vel officium publicum assumatur.

23 Item in Constitutione Federici Imperatoris, quæ incipit, *Catharos*, apud Pegnam inter literas Apostolicas, statuitur quod Rectores ciuitatum, & Magistratus debeant iurare, se persecuturos, & effugaturos hæreticos. Idemque etiam statuitur in Constitutione Innocentij IV. quæ incipit, *Ad extirpanda*: apud eundem Pegnam *loco suprà citato*, & notat præter alios Direct. Inquisitor. *part. 3. n. 7. & seqq.*

24 Item ciuitates, quæ ex negligentia omittunt punire hæreticos, priuati debent Episcopali dignitate, *ex cap. Ad abolendam, §. ciuitas, de hæreticis.*

25 Decimò fautores hæreticorum sunt, qui hæreticis pecunias, alimenta, arma, vel alia auxilia, vel consilia subministrant: Ancharan. *in cap. de hæret. in 6. num. 4.* Geminianus *ibidem, num. 12.* Ostiensis *in summa de hæretic. §. Qua pœna, num. 10. & seqq.* Syluester *verb. hæresis 1. num. 10.* & alij communiter, quia sic fauent hæreticis, vel quod è carcere fugiant, vel quod in manus Inquisitorum non deueniant. Et patet etiam ex Constitutione Innocentij IV. quæ incipit *Ad extirpanda*: & ex Constitutione Clementis IV. quæ similiter incipit *Ad extirpanda*: apud Pegnam *loco suprà citato.*

26 Vndecimò, fautores hæreticorum sunt, qui hæreticis verbis fauent, vt si v. g. dicant: *Inquisitores iniustè contra hæreticos procedunt: hæretici sunt viri boni, laude, & honore digni; non sunt homines ita mali, quales dicuntur, non debent tam grauiter puniri*: vel si alios ad eorum amorem, reuerentiam, vel pietatem hortentur: Archidiaconus *in cap. Quemcunque, num. 6. de hæretic. in 6.* Ioan. Andreas *ibidem, num. 5.* Geminianus *num. 10. & 11.* Angelus *verb. hæreticus, n. 24.* Syluester *verb. hæresis 1. num. 10.* Menochius *de arbitrar. lib. 2. casu 548. num. 3.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 35. num. 44. & 48.* Saytus *in thesaur. lib. 3. cap. 5. num. 8.* & Grassius *lib. 2. decision. cap. 9. num. 11.*

27 Duodecimò, fautores hæreticorum sunt, qui precibus, pecunia, vel alio modo, quod hæreticus liberetur, curant. Item & etiam qui pro hæretico intercedunt, vel supplicant, &c. Angelus *verb. hæreticus, num. 24.* Tabiena *verbo excommunicatio 3. cas. 4. §. 8. circa finem*, Repertor. Inquisit. *verb. fautores, vers. quid autem*, Calderinus *tract. de hæreticis credentibus, num. 17. & 18.* Rojas *singul. 174.* Gundisaluus *tract. de hæretic. quæst. 16. n. 3.* & Mandozius *in Repertor. Inquisit. verb. fautores, vers. An Aduocatus, in addit. lit. K*, vbi ait: *Non licet supplicare, nec veniam petere pro hæretico. Et verbo rogare, vers. Item nota*, vbi inquit: *Nemo potest intercedere pro hæretico, & ij qui rogant pro hæretico, sunt fautores hæreticorum, & impediunt officium S. Inquisitionis, sicut etiam non licet supplicare pro eo, qui crimen læsæ Maiestatis humanæ commisit, lege Quisque, §. Denique, Cod. ad leg. Iul. Maiest.*

28 Decimo-tertiò, fautores hæreticorum sunt, qui se fingunt esse hæreticos illos, quos Inquisitores ad capturam procurant, vt sic se submittentes pro veris hæreticis veros hæreticos liberent. Quin & isti tales debent in perpetuum carcerem condemnari, & bonis suis omnibus spoliari, ex Constitutione Clementis IV. quæ incipit, *Ad extirpanda*; apud Pegnam inter litteras Apostolicas.

29 Decimo quartò, fautores hæreticorum sunt, qui hæreticos quando ab Inquisitoribus ad capturam perquiruntur, monent quod fugiant, vel quod se abscondant, Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 15. num. 11.* Castro *lib. 2. de iust. hæretic. punit. cap. 17.* & Turrecremata *2. part. de Ecclesia, lib. 4. cap. 11.* Quod intellige licèt id illi faciant non intuitu hæresis, sed ob cognationem, vel amicitiam; quia talis fauor redundat in fauorem hæresis, DD. quos sequitur Arelatensis *tract. de hæretic. not. 29.* At quid ego de hac re sentiam, dicam *infrà dubit. 28.*

30 Decimo-quintò fautores hæreticorum sunt, qui hæreticos docent modum, quo se falsò defendant, vel docent modum, quo veritatem celent, aut hæresim negent. Repertor. Inquisit. *verb. impediens, vers. Item quoniam, & verb. pœna, vers. Item nota*, Rosella *verb. hæreticus, n. 38.* Syluester *eodem verbo Hæreticus 1. n. 16.* Decianus *in tract. crimin. lib. 5. cap. 51. num. 16.* Graff. *vbi suprà, num. 27.* Director. Inquisit. *part. 2. quæst. 56. n. 4.* vbi subdit, quod instruentes hæreticos, quod veritatem celent, sint vehementer de hæresi suspecti, *ex cap. Accusatus, §. Sacerdote, de hæretic.* & docet ibi Glossa *§. porrò*, & Ioan. Monach. *num. 12. & 13.* & Campeg. *in Addition. ad Zanchin. tract. de hæretic. cap. 20. verb. suspecti, cas. 4.* vbi etiam subdit, quod & de hæresi suspecti sint illi, qui modo supradicto hæreticos instruunt, vel monent.

31 Decimo-sextò fautores hæreticorum sunt, qui processus contra hæreticum formatos lacerant, testes examinatos verberant, vel è manibus iustitiæ, aut è carcere hæreticum eruunt. Eymericus *in direct. part. 2. quæst. 54. art. 1.*

art. 1. & 3. Pegna *in addit. comment. 79.* & Nauarr. *conf. 15. de haeret. num. 3.*

32 Decimoseptimò haereticorum fautores sunt, qui iudicem vexant, perturbant, vel iniuria afficiunt, ad hoc vt haereticum liberet, Eymericus, & Pegna *in locis supra citatis.*

33 Decimo-octauò, haereticorum fautores sunt, qui ob haeresim illos venerantur, comitantur, illisque munera mittunt; suntque etiam isti tales de haeresi suspecti, Director. Inquisit. *part. 2. quaest. 56. num. 8.* Tabiena *verbo excommunicatio 5. cas. 4. num. 9.* Locatus *in indic. Inquisit. verbo suspicio, num. 30.* & alij communiter.

Quod si praedicta facerent non ob haeresim, sed ob alias causas, non essent fautores haereticorum, nisi illa in haeresis fautorem redundarent. Glossa *in cap. accusat, de haeretic. in 6. verb. non possunt*, Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 15. quaest. 7.* & Suarez *tom. 5. de censur. sect. 2. num. 8. disput. 21.* qui subdit, quod etiam in foro exteriori non praesumatur semper haereticus is, qui huiusmodi officia praestat haeretico, nisi superaddantur aliae circumstantiae: Atque adeò quod is, qui haereticis opem, & auxilium praestaret, non tanquam haereticis, sed tanquam amicis, vel cognatis, in foro exteriori etiam non semper iudicaretur fautor haereticorum, nisi superaddantur aliae circumstantiae, sicuti suprà dicebat: At quid ego de hoc sentiam, dicam infrà *cit. dub. 208.*

34 Decimo-nonò, fautores haereticorum sunt, qui haereticos visitant, *cap. Accusatus, §. ille quoque, de haeretic. in 6.* Et tradunt Archidiacon. *in cap. Quicumque, n. 2. eodem titulo*, Geminian. *ibid. n. 6.* Ioan. Andr. *n. 3.* Angel. *verbo haereticus, n. 22.* & Syluester. *verbo haeresis 1. n. 10.* Item isti tales sunt de haeresi suspecti. Repertor. Inquisit. *verbo credentes, vers. sed circumscriptu*, & Calderin. *tract. de haeret. rubr. de haereticis credentibus, n. 11.* Et multò magis sunt de haeresi suspecti, qui cum haereticis contrahunt affinitatem, foedus, vel quid simile. DD. quos sequitur Pegna *in direct. part. 2. q. 56. comment.* 80.

35 Vigesimò, fautores haereticorum sunt, qui haereticos sepeliunt in loco sacro; secus si ob amicitiam, vel consanguinitatem, &c. sepeliant alibi. DD. quos sequitur Nauarr. *conf. 12. de haeretic.*

Vbi aduerte, quod ex dictis fautores, defensores, receptatores haereticorum, vel eorum credentes, sepeliri non possint in loco sacro, neque pro illis fieri precationes, *cap. sicut, de haeretic.* vbi notant Glossa, Abbas *notabil. vlt.* & Zabarella *in princ.* & *cap. excommunicamus 1. §. credentes, de haeretic.* vbi notat Buttius *n. 38.* Ananias *n. 10.* & Suarez *de fide, disp. 24. sect. 1. num. 15.*

36 Aduerte secundò, quod eadem poena puniantur non solùm qui in loco sacro sepeliunt haereticos, sed etiam qui sepeliunt fautores, defensores, receptatores, vel credentes haereticorum, *& cap. 2. de haeretic. in 6.* & ex Constitutione Innocentij IV. quae incipit: *Nouerit vniuersitas*, apud Peguam inter litteras Apostolicas.

37 Caeterùm fautores haereticorum sunt excommunicati in Bulla Coenae, & in Constitutione Martini V. quae incipit *Inter Cunctas*: & in Constitutione Pauli IV. quae incipit, *Cum ex Apostolatus officio*: apud Pegnam etiam inter literas Apostolicas.

Quod si tales in excommunicatione per annum permanserint, ipsò iure sunt infames, & inhabiles ad publica officia, *ex Auth. credentes, Cod. de haeretic. ex cap. Sicut, de haeretic.* vbi Abbas, Zabarella, Ananias, Butrius, & alij Canonistae: & *ex cap. excommunicamus 1. §. credentes, de haeretic.* vbi Ostiensis *n. 19.* & Anebaran. *n. 1. & seqq.*

Idemque patet ex Constitutione Federici Imperatoris incipiente *Catharos*, apud Pegnam *loco suprà citato*, vbi tales redduntur non solùm infames & inhabiles ad publica officia, sed etiam inhabiles ad testimonium ferendum.

Item si fautores haereticorum fuerint Clerici, & per annum in excommunicatione persistentes, omni officio, & beneficio per sententiam iudicis priuari debent. DD. quos sequitur Gbitlandus *in tract. de haeretic. quaest. 9. num. 1.* 38

Item si fautores haereticorum fuerint ab Episcopo, vel ab Inquisitore tanquam fautores haereticorum excommunicati, & per annum in excommunicatione persistentes, debent tanquam haeretici haberi, & tanquam tales condemnati, *cap. vt Inquisit. onis, §. prohibemus, de haeretic. in 6.* & docet Ostiensis *in summa de haeretic. §. qualiter deprehendantur, num. 1.* Directorium Inquisit. *part. 2. quaest. 47. n. 3. & quaest. 53. num. 1.* & Repertor. *verb. excommunic. r, vers. Item fautores.* 39

DVBITATIO XXVII.

An dicaris ex omissione fauere haeretico, si cùm sis persona priuata, omittis haereticum indicare, vel capere, vel si iam captum, & tibi commissum diligenter non custodias, cum facilè possis?

SVMMARIVM.

1 *Haeretico fauere non dicitur ex omissione, si qui est persona priuata, omittit haereticum indicare, vel capere, aut si iam captum, & eidem commissum diligenter non custodiat, cùm facilè possit; secus si ex iustitia obligatus sit haereticum denunciare, vel ex speciali mandato Inquisitoris.*

2 *Inquisitores, & Episcopi si in haeresis fauorem omittunt delinquentem capere, torquere, punire, vel in carcere fideliter custodire, fautores haereticorum sunt.*

3 *Idem dicendum de ministris, si omittant capere, cùm omnes isti ex officio id facere teneantur.*

4 *Ex speciali mandato auxilium contra haereticum praestare tenentur omnes, si requisiti fuerint; quo casu propterea si omittant, peccant contra iustitiam, quia peccant contra ius debitum superiori praecipienti.*

5 *Quamuis satis probabiliter alij teneant oppositum, & cur.*

Respondetur negatiuè, nisi praeterea quoad hoc aduersus iustitiam, & obligationem officij pecces: sic Suarez *disp. 24. sect. 1. num. 6.* Sayr. *vbi sup.* Simancb. *tit. 15. n. 13.* Pegna *in direct. quaest. 53. comment. 79. versic. Ego*, Sanch. *lib. 2. moral. cap. 10. n. 15.* & Farinac. *de haeres. q. 182. n. 27.* 1

Probatur, quia cessante obligatione iustitiae, cùm ad te non spectet illum corrigere, tibi imputari non potest, haereticum non corrigi; sed si ex iustitia obligatus sis haereticum denunciare, vel capere, quae obligatio nasci potest vel ex officio, vel ex speciali Inquisitoris mandato, tunc fautor haeretici eris, si fauorem debitum non praestes.

Hinc sequitur, quod Inquisitores, & Episcopi, si in haeresis fauorem omittant delinquentem capere, torquere, punire, vel in carcere fideliter custodire, fautores haereticorum sint. Idemque dicendum de Ministris, si omittant capere, cùm omnes isti ex officio id facere teneantur: Ex speciali autem mandato auxilium contra haereticum praestare tenentur omnes, si requisiti fuerint, quo casu propterea si omittant, peccant contra iustitiam, 2 3 4

institiam; quia peccant contra ius debitum superiori præcipienti, atque adeò videtur sufficiens, vt etiam fautores hæreticorum dicantur; vt si quis v.g. interrogatus ab Inquisitoribus celet veritatem, vel requisitus capere hæreticum, non capiat: vel iussus manifestare illum, non manifestet; quia omittit facere ea, quæ ex speciali præcepto sui superioris facere debebat. Pegna & Sanchez *in locis supra citatis*.

5 Quamuis alij, vt Eymer. 2. *part. quæst.* 53. *num* 3. & Farinac. *de hæresi, quæst.* 182. §.1. *num.* 36. satis probabiliter teneant oppositum, non esse scilicet fautores hæreticorum priuatas personas, quibus ex officio non incumbit fidei fauere, & hæresim extirpare; sicque te à fautoria hæresis liberant, si solùm ex speciali præcepto, & non ratione officij, teneris fauorem præstare, eo quod tunc non videaris aduersus iustitiam, sed solùm aduersus fidem, & obedientiam in omittendo tali fauore peccare. Aliàs quotiescumque subditus superiori præcipienti non obedierit, duplex peccatum committeret, vnum scilicet aduersus illam virtutem, cuius est materia præcepta, v.g. Religionis, vel temperantiæ, si Missa, vel ieiunium impetetur. Alterum aduersus ius superioris, quod ex omissione sui præcepti læditur, cum tamen contrarium videatur dicendum. Vide etiam quæ dicebam *dubitatione* 25. & quæ dicam *dubitatione* 208.

DVBITATIO XXVIII.

An cum excommunicantur hæreticorum receptatores, fautores, & quilibet defensores, verba ista formaliter accipi debeant?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum receptatores, fautores, & quilibet defensores cum excommunicantur, verba ista formaliter accipi debent, ita vt solùm comprehendantur qui fauorem, vel auxilium hæretico præstant, quatenus hæreticus est, siue vt hæresim suam facilius docere, defendere, vel latius diffundere possit.*

2 *Amplia id procedere, etiamsi non interueniat formalis, atque directa intentio propagandi hæresim, sed tantùm indirecta, seu interpretatiua.*

3 *Iudex si cùm ipsi ex officio incumbit, non capiat, vel non puniat hæreticum, siue ex affectu amicitiæ, vel consanguinitatis erga illos, siue ex tædio laboris, est excommunicatus prædicta bullari censura.*

4 *Quilibet recipiens hæreticum propter amicitiam, vel consanguinitatem in domum suam, si causa sit, quo minùs à Magistratu capiatur, & damnetur, incidit in dictam censuram.*

5 *Receptator latronis causa consanguinitatis, vel affinitatis puniendus est, licèt mitiùs, & inter receptatores numerandus.*

6 *Limita, id non procedere, quod mitiùs puniatur in receptatoribus hæreticorum.*

7 *Receptator personæ coniunctissimæ, nempe patris, filij, vxoris, vel etiam fratris, ne in manus Inquisitorum deueniat, licèt aliquando peccet, excommunicationem tamen non contrahit; quia reputatur eadem persona cum patre, filio, &c.*

8 *Sacerdotes, & alij Clerici impedientes officium Inquisitionis, compelli possunt tanquam fautores hæreticorum.*

9 *Hæretico cognito conferens beneficium, etiamsi consanguineus sit, beneficiis priuatur, & alias pœnas incurrit.*

10 *Idem dic de recipiente ab hæretico.*

11 *Diluitur obiectum aliquod à Doctorum omnium sententia firmatum.*

Respondetur affirmatiuè, ita vt solùm comprehen- 1
dantur, qui fauorem, vel auxilium hæretico præstant, quatenus hæreticus est, siue vt hæresim suam facilius docere, defendere, vel latius diffundere possit, vti explicat Sotus *in* 4. *dist.* 22. *quæst.* 2. *art.* 3. *post quartam conclusionem*. Nauarr. *in summa, cap.* 27. *num.* 55. *in fine*, Suarez *tom.* 5. *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 8. Roderiq.
tom. 1. *quæst. regul. quæst.* 3. *art.* 9. Quamuis ad hoc non 2
requiratur formalis, atque directa intentio propagandi hæresim, sed sufficiat indirecta, seu interpretatiua:
Putà si Iudex, cum ipsi ex officio incumbit, non ca- 3
piat, vel non puniat hæreticum, siue ex affectu amicitiæ, vel consanguinitatis erga illos, siue ex tædio laboris, &c. sicuti docet Syluester. *verb. hæresis* 1. *quæst.* 7. §. *fautores*, Viualdus *in explicat. Bull. cas.* 1. *n.* 4. Castro
lib. 1. *de hæretic. punit. cap.* 9. Item si quis hæreticum 4
propter amicitiam, vel consanguinitatem recipiens in domum suam, causa sit, quominus à Magistratu capiatur, & damnetur, sicuti ex communi docet Syluest. ibidem, Viuald. *n.* 7. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 19. §. *Tertium est*, Vgolinus *de cens. Pap. reseruat. part.* 2. *cap.* 1. *vers. receptatores*, §. 5. *n.* 3. Simanch. *de cathol. instit. cap.* 15. *n.* 20. Sayr. *in Thesaur. lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 3. Suarez *disp.* 24. *sect.* 1. *n.* 14. & Sousa *in Bull. Cœn. cap.* 2. *disp.* 10. *n.* 5. contra Caietanum *verb. excommunicatio, cap.* 1. Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *n.* 5. & Bonacinam *disp.* 4. *de cens.* *q.* 5. *punct.* 3. *n.* 2. qui requirunt in receptatore, fautore, vel defensore hæretici formale motiuum, siue intentionem faciendi, vel promouendi hæresim, vt excommunicationem, cæterasque pœnas incurrat.

Probatur, quia hoc modo vix vlli essent hæreticorum receptatores, fautores, vel defensores, nisi simul etiam essent hæretici, cuius contrarium docent communiter Doctores.

Confirmatur, quia reipsa, & in effecto potest quis tali receptatione ad conseruandam, vel promouendam hæresim concurrere, ideoque verè, ac propriè hæretici receptator esse, quamuis id non faciat ex formali, seu directa intentione.

Confirmatur secundò *ex l.* 2. *ff. de receptatoribus*, 5
vbi dicitur, quod receptator latronis causa consanguinitatis, vel affinitatis puniendus sit, tametsi mitiùs. Vnde colligitur, talem verè, ac propriè inter receptatores numerandum esse.

Quod verò ibi dicitur de pœna mitiganda, id ad ex- 6
communicationem (cùm sit indiuisibilis) in hæreticorum receptatores simpliciter latam transferri non debet, quamuis valde probabiliter nonnulli Doctores, vt Simanch. *n.* 21. Viuald. *n.* 8. & Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 15. *quæst.* 4. Lorca *in* 2. 2. *S. Thomæ, q.* 11. *art.* 4. *disp.* 48. *n.* 6. Peyrin. *in priuileg. Minim. tom.* 2. *constit.* 9. *Pauli V.* §. 2. *n.* 7. Scortia *in Bull. Pontific. epitom.* 9. *theorem.* 27. Megal. *in* 3. *p. lib.* 3. *cap.* 1. *quæst.* 2. *num.* 27. Duard. *in*
Bull. Cœn. lib. 2. *canon.* 1. *quæst.* 29. *& quæst.* 31. *num.* 21. 7
& Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *num.* 5. doceant, receptatorem personæ coniunctissimæ, nempe patris, filij, vxoris, vel etiam fratris, ne in manus Inquisitorum v.g. deueniat, licèt aliquando peccet, excommunicationem tamen non contrahere, quia persona tam coniuncta alicui, quasi eadem cum ipso reputatur, quam non defendere, valde difficile est. Et ius Ecclesiasticum, ac positiuum ex alia parte non obligat eum tanto rigore, & incommodo, sicut ius naturale, ac diuinum. Vide etiam quæ dicam infrà *coroll.* 2.

Confirmatur tertiò ex variis textibus *in dict. tit. de hæretic. in* 6. in quibus solus fauor hæretico præstitus, cedens in fauorem hæreticæ prauitatis, attenditur vt hæresis fautoriam constituat, neque alia intentio formalis

malis requiretur, ſicuti conſtat *ex cap. Accuſatus,*
8 *§.Sacerdotes, de hæretic. in 6.* Vbi Sacerdotes, & alij
Clerici impedientes officium Inquiſitionis, compelli
poſſunt tanquam fautores hæreticorum; cum non ſit
dubium, inquit textus, eos ipſa facere in fauorem hæ-
9 reticæ prauitatis. Item *ex cap. commiſſi*, vbi conferens
beneficium hæretico cognito, etiamſi conſanguineus
10 ſit, beneficiis priuatur, & alias pœnas incurrit. Idem-
que eſt de recipiente ab hæretico, *ex cap. Quicum-
que, eodem tit. in 6.* quia in iis fauor hæreſi præſtatur,
etiamſi non animo vltimatè, & formaliter illi fauendi
fiat.

11 Obiicies ex aduerſariis: Omnes ferè Doctores ſentiunt, ad fautoriam neceſſariò requiri fauere hæretico, vt hæreticus eſt: At ſi faues hæretico, quia eſt tibi amicus, vel conſanguineus, non faues illi, quia hæreticus eſt: Ergo non es fautor hæretici.

Reſpondetur, concedo omnes ferè Doctores ſentire ad fautoriam neceſſariò requiri, vt faueas hæretico, vt hæreticus eſt. At abundè hoc præſtas quotieſcumque vis auxilium in fauorem hæreſis cedens illi præſtare; vis enim tunc illi fauere, vt hæreticus eſt, etiamſi non faueas illi, quia eſt hæreticus, ſed quia eſt amicus, vel conſanguineus, &c.

COROLLARIVM PRIMVM.

SVMMARIVM.

1 *Doctores aſſerentes, eos qui omittunt inquirere contra hæreticum, vel illum accuſare, &c. non intuitu hæreſis formaliter, ſed ex amore erga illum, vel ex commiſeratione, vel ex alia cauſa, non eſſe fautores hæreticorum, neque incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ, intelligendi ſunt, niſi omittant inquirere, vel accuſare, &c. intuitu hæreſis formaliter.*

2 *Epiſcopi, vel Inquiſitores fautores hæreticorum non ſunt, neque excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrunt, ſi omittant procedere contra hæreticum non ob odium, amorem, vel lucrum, ſed ſolùm ob timorem, vel ob vitanda ſcandala.*

3 *Fautores hæreticorum non ſunt, neque excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrunt, qui hæretico in extrema, vel graui neceſſitate conſtituto, non vt ei in hæreſi faueant, ſed ob Dei amorem eleemoſynam ſubminiſtrant.*

4 *Fautores hæreticorum non ſunt, neque excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrunt, qui fauent hæretico, ne occidatur, neve offendatur. Vel ſi fauent hæretico in furto, vel homicidio, quia hi potiùs dicendi ſunt fautores furis, vel homicidæ.*

1 EX dictis ſequitur, quod cùm Syluester *verb. hæreſis 1. n. 10. q. 7.* Nauarrus *conſ. 11. & 16. de hæretic.* Graſſ. *lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 2.* & Sayrus *in Theſauro, lib. 3. cap. 5. num. 7.* dicunt, quod qui omittunt inquirere contra hæreticum, vel illum accuſare, &c. non intuitu hæreſis formaliter, ſed ex amore erga illum, vel ex commiſeratione, vel ex alia cauſa, non ſint fautores hæreticorum, neque incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ, intelligendi ſunt, ſi non omittant inquirere, vel accuſare, &c. intuitu hæreſis formaliter, tam in ſenſu formali aduerſariorum, Caietani, Sanchez, & Bonacinæ, quàm in ſenſu formali noſtro, quem ſuprà in principio dubitationis explicabam. Tunc enim vltro concedo, quod non ſint fautores hæretico-
rum, neque incurrant excommunicationem Bullæ
2 Cœnæ: Nam equidem fautores hæreticorum non ſunt, neque excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrunt Epiſcopi, vel Inquiſitores omittentes procedere contra hæreticum, non ob odium, amorem, vel lucrum, ſed ſolum ob timorem, vel ob vitanda ſcandala; Gloſſa *in Clement. 1. verb. obtenta, de hæretic.* Bonifacius *ibid. n. 152.* Imola *n. 17.* Ancharan. *§. ſanè n. 11.* & Locat. *in iudic. inquiſ. verb. Inquiſitor, n. 19.*

Item ſecundò fautores hæreticorum non ſunt, ne- 3
que excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrunt, qui hæretico in extrema, vel graui neceſſitate conſtituto, non vt ei in hæreſi faueant, ſed ob Dei amorem eleemoſynam ſubminiſtrant. Gloſſa *in cap. accuſatus, §. Ille quoque, de hæret. in 6. verb. non poſſit.* Archidiacon. *ibid. n. 3.* Ioan. Monach. *n. 6.* Oſtienſis *in c. inter eos, de hæretic. num. 1.* Soccinus *ibid. n. 4. & 5.* Abbas *n. 1.* Buttrius *n. 2.* Nauarrus *in ſumma, cap. 27. n. 55.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 51. n. 39.* & Suarez *tom. 5. de cenſur. ſect. 2. n. 8.*

Item tertiò fautores hæreticorum non ſunt, neque ex- 4
communicationem Bullæ Cœnæ incurrunt, qui fauent hæretico ne occidatur, neve offendatur, vel ſi fauent hæretico in furto, vel homicidio, &c. quia hi potiùs dicendi ſunt fautores furis, vel homicidæ, &c. quàm fautores hominis hæretici. Quapropter ad hoc, vt quis dicatur fautor hominis hæretici, requiritur vt fauor ordinetur ad hæreſim formaliter alterutro modo ex iis duobus modis, quos ſuprà dicebam. Syluest. *verb. hæretic. 1. num. 10.* Angel. *eodem verb. num. 25.* Nauar. *in ſumma, cap. 27. num. 55.* Toletus *lib. 1. cap. 19. num. 8.* Graffius *lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 23.* & Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 15. quæſt. 6.*

COROLLARIVM II.

SVMMARIVM.

1 *Doctores aſſerentes, quod qui recipiunt filium hæreticum, vel fratrem, vel maritum, vel aliam perſonam hæreticam ſibi maximè coniunctam ob conſanguinitatem, non autem ob hæreſim formaliter, non ſunt fautores hæreticorum, neque incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ, intelligendi ſunt, ſi recipiunt ob conſanguinitatem, & non ob hæreſim formaliter.*

2 *Vxor recipiens virum bannitum non punitur pœnis contra bannitorum receptatores ſtatutis.*

SEquitur ſecundò, quod cùm Angelus *verb. hæreticus,* 1
n. 4. & 12. Nauarr. *in ſumma, cap. 27. n. 55. & conſ. 23. n. 8. de ſent. excommunic.* Calderin. *tract. de hæretic. tit. de hæretic. credent. n. 1.* Pegna *in director. part. 2. quæſt. 56. comment. 81.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. caſ. 438. n. 8.* Decianus *in tract. crim. lib. 5. cap. 51. n. 68.* Zanchio. *tract. de hæretic. cap. 4. n. 3.* & *cap. 6. num. 3.* Candelabr. *in 1. clauſ. Bullæ Cœnæ,* agens de receptatoribus hæreticorum *n. 8. & 9.* Vgolinus *in eadem clauſ. verb. receptatores, §. 2. n. 1.* Simanch. *de Cathol. Inſtitut. tit. 15. n. 20. & ſeqq.* & Graff. *lib. 4. deciſion. cap. 1. n. 26.* dicunt, quod qui recipiunt filium hæreticum, vel fratrem, vel maritum, vel aliam perſonam hæreticam ſibi maximè coniunctam ob conſanguinitatem, non autem ob hæreſim formaliter, non ſint ſimiliter fautores hæreticorum, neque incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ; quibus etiam fauent ij
qui tenent, vxorem recipientem virum bannitum, non 2
puniri pœnis contra bannitorum receptatores ſtatutis, intelligendi ſimiliter ſunt, ſi recipiant ob conſanguinitatem, & non ob hæreſim formaliter, in neutro ſcilicet ſenſu formali ex duobus, quos ſuprà dicebam, ſecus ſi aliàs, quia ſi alias, tunc & fautores hæreticorum eſſent, & excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrerent ob rationes iam dictas. Gloſſa *in cap. excommunicamus 1. §. credentes, verb. receptatores, de hæretic.* Oſtienſis *ibid. n. 29.* Zabarella *n. 6.* Ioan. Andr. *n. 28.* Socin. *n. 75.* Locatus *in iudic. Inquiſ. verb. receptatio, num. 7.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 51. n. 68.* Rojas *ſingul. 171. n. 4.* Carrer. *tract. de hæretic. num. 20.* Sayr. *in theſauro, lib. 3.*

cap.5. n.5. Ghirlandus *tract.de haret.q.9. n.* 2. Toletus *lib.1.cap.19.* Vgolinus *in 1.clauf.Bulla Cœna, verbo Receptatores,§.2.n.1.* & Suarez *de fide,disputat.24.sect.1. n.1.* & *seqq.*

Quamuis quoad excommunicationem, quod scilicet in tali casu illam non incurrant, valde probabiliter teneant Simaoch. *de cathol.instit.cap.15.n.21.* Viuald. *in explicat,Bull. casu* 1. *n.*8. Azor *tom.1. lib.8. cap.15. q.4.* & alij complures, ob rationes quas adducebam supra in principio dubitationis, *n.7.* Vide etiam infra *dub.* 208. *corollar.1.*

An autem in dubio, qui recipit consanguineum, vel amicum hæreticum, iudicari debeat, quod illum receperit vt consanguineum, vel amicum; an autem vt hæreticum, & sic in fauorem hæresis formaliter, dicam infra *dubit. 311 circa finem, & citata dubit.* 108. *corollario primo.*

DVBITATIO XXIX.

An censearis fautor hæretici ad excommunicationem, cæterasque fautorum pœnas incurrendas, ob auxilium, & fauorem hæretico præstitum (etiam contra obligationem, & officium) si de facto fauorem tuum non est sequutus effectus?

SVMMARIVM.

1 *Hæretici fautor ad excommunicationem, cæterasque pœnas incurrendas ob auxilium, & fauorem hæretico præstitum, si de facto effectum non obtinuit, non censetur, contra nonnullos alios Doctores. Vide ibi posita exempla.*

2 *Hæreticis fauor prohibetur præstari, ne in hæresi foueantur, & qui non obtinuit effectum fauoris, non fouet hæreticum. Vbi vide alias rationes allatas.*

1 VErbi gratia, recepisti domi hæreticum, vt illum à Iudice liberares; at non potuisti effectum obtinere, quia iudex conscius delinquentem quæsiuit, & inuenit. Item dedisti delinquenti pecuniam, vt fugeret, ne caperetur; at captus est. Item negasti veritatem in iudicio interrogatus, at alij testes manifestarunt, ex quorum testimonio delinquens punitus fuit.

Respondetur, quod quamuis affirment satis probabiliter Castro *lib.1. de iusta hæretic. pun.cap.17.* Suarez *disput.24. de fide,sect.1.n.14.* Saytus *tom.1. in Thesaur. lib.3.cap.5.num.4.* & Graff. *lib.4. decis.cap.18.num.24.* ex eo quod putent in detestationem hæresis non secundariò, seu accessoriè, sed æquè principaliter excommunicari hæreticos, ac fautores, defensores, vel receptatores, &c. sicut non secundariò, seu accessoriè, sed æquè principaliter excommunicantur suadentes, seu consulentes duellum ex condicto, ac ipsi duellantes. Item prædicantes non solui decimas, ac ipsi non soluentes; ita vt in vno sit actus completus, seu consummatus, sicque sufficiens ad excommunicationem, cæterasque pœnas incurrendas; licèt non sit completus, seu consummatus in aliis: Oppositum tamen, quod docent Sanch. *lib.2.cap.10.n.9.* Farinac. *de hæresi,q.182. num.102.* & Bonacina *disput.1. quæst.5. punct.3. num.2.* sit probabilius; excommunicationem scilicet, cæterasque pœnas non incurri ab hæretici receptatore, fautore, vel defensore, nisi malus effectus sequatur, vt scilicet hæreticus ob tale ipsi auxilium præstitum manus Iudicis effugiat, vel hæresim magis diffundat.

Probatur, quia fauor prohibetur hæreticis præstari, 2
ne in hæresi foueantur: Sed qui non obtinuit effectum fauoris: non fouet hæreticum in sua hæresi, etiam si intenderit fouere: Ergo puniri non debet vt talis.

Confirmatur, quia cùm in Canonibus Ecclesiasticis principaliter excommunicatur quid mali faciens, accessoriè verò mandans, consulens, vel fauens; tunc isti excommunicationem non contrahunt, nisi sequuto effectu, secundum communem sententiam Doctorum. At hac prima Bullæ Cœnæ excommunicatione principaliter excommunicantur hæretici, accessoriè verò, & secundum quandam extensionem, illorum receptatores, fautores, & defensores, vti etiam fatetur Suarez *cit.sect.2. n.8.* Ergo isti non contrahunt excommunicationem, nisi ex receptatione, fauore, vel defensione malus effectus sequatur. Minor, & consequentia patent. Maior explicatur, quia ideò si mandatum, consilium, vel auxilium ad homicidium, vel ad Clerici percussionem dederis, & homicidium, vel Clerici percussio non sequatur, scilicet ex tuo mandato, consilio, vel auxilio, quamuis aliunde sequatur, nullam pœnam contrahis, quia hæc non ratione sui, sed ratione homicidij, vel Clerici percussionis prohibentur, & puniuntur; & cessante principali, cessare debet accessorij prohibitio. At in præsenti principale prohibitum est hæresis, accessoriè est receptatio, fauor & defensio: Ergo cessante hæresis perseuerantia, cessare debent cætera omnia prohibita.

DVBITATIO XXX.

An vt fautor hæretici dicaris, debeas fauere hæretico, qui verè hæreticus sit; vel sufficiat fauere hæretico, qui ralis iure præsumatur. Verbi gratia excommunicato, & in excommunicatione insordescenti per annum?

SVMMARIVM.

1 *Hæretici fautor in foro externo dicitur etiam qui fauet hæretico, qui iure præsumitur: v. g. excommunicato, & in excommunicatione insordescenti per annum: secus in foro conscientiæ, quod veritatem attendit.*

2 *Limita quod dicimus quoad forum externum, debere intelligi de excommunicato ex causa fidei in excommunicatione insordescenti per annum. Hic enim est, qui hæreticus reputatur.*

3 *Secus si non sit excommunicatus ex causa fidei, quia tunc solùm redditur suspectus de fide.*

4 *Inquiri potest in quemcunque per annum in excommunicatione persistentem, tanquam suspectum de hæresi.*

5 *Inquisitores ex consuetudine generalis Inquisitionis non solent procedere aduersus sic in excommunicatione persistentem per annum, quandò excommunicatio non est ob causam hæresis.*

6 *Excommunicato huic fauens non potest dici, neque damnari vt fauens hæresi, sed solùm vt fauens hæresis suspicioni.*

RESPONDETVR ex Suarez *de fide disputat. 24. sect.1.n.13.* & aliis communiter, te reputari fautorem hæretici in foro externo, ob præsumptionem; secus in foro conscientiæ, quod veritatem attendit. At quidem de foro conscientiæ vera est ista responsio, sed pro foro externo limitari debet ad excommunicatum ex causa fidei in excommunicatione insordescentem per annum. Hic enim est, qui hæreticus

eus reputatur, & tanquam hæreticus punitur, ex Textu *in cap. Excommunicamus 1. §. credentes, de hæretic.* & ex Textu *in cap. Vt inquisitionis, §. prohibemus, de hæretic. in 6.*
3 Secus verò si non sit excommunicatus ex causa fidei, quia tunc solùm redditur suspectus de fide, ex Tri-
4 dentino Concilio *sess. 25. cap. 3. de reformat.* vbi statuit, inquiri posse in quemcunque per annum in excommunicatione persistentem, tanquam suspectum de hæresi: & constat *ex cap. Grauem, de pœnis, & ex cap. Non bona, de ætat. & qualit.* & tradunt communiter Doctores
5 cum Eymer. *Director. part. 2. q. 47.* Accedit, quod ex consuetudine generalis Inquisitionis non solent Inquisitores procedere aduersus sic in excommunicatione persistentem per annum, quando excommunicatio non est ob causam hæresis, vti tradit Pegna *2. part. director.*
6 *comment. 72. vers. quidam.* Ergo huic excommunicato fauens non potest dici, neque damnari vt fauens hæresi, sed solùm vt fauens hæresis suspicioni.

DVBITATIO XXXI.

An esse amicum, consanguineum, vel affinem hæretici cui faues, excuset te à fautoria hæresis?

SVMMARIVM.

1 *Hæretici amicus, consanguineus, vel affinis, licèt secundùm aliquos in foro conscientiæ non excusetur, esto in foro externo excusatus præsumatur: secundum tamen Auctoris sententiam hoc crimen incurrit, si sine graui iactura, & damno proprio posset fauorem omittere.*

2 *Qui graui metu ducti fauorem præstant, etiamsi à peccato non excusentur, à fautoria tamen pœna excusantur: quia Ecclesia non videtur cum tanto rigore obligare.*

3 *A fautoria excusantur consanguinei in primo gradu, vt parentes respectu filiorum, fratres respectu aliorum fratrum, &c. cùm hi censeantur non fauore hæresis, sed ex obligatione sanguinis operari.*

4 *Consanguinitatis, affinitatis, vel amicitiæ quantumcunque stricta titulus non excusat in hoc crimine ab excommunicatione, neque etiam ab aliis pœnis, quæ latitudinem recipiunt; quamuis temperari debeant pro maiori, vel minori sanguinis coniunctione.*

5 *Receptans consanguineum latronem mitiori pœna punitur.*

6 *Hæretico consanguineo fauens in dubio præsumitur fauere ob consanguinitatem, &c. non ob crimen hæresis; quia factum, præsertim delictum non præsumitur, nisi demonstretur.*

1 RESPONDETVR, si sequamur opinionem Caietani, Sanchez, & Bonacinæ *suprà dubit. 28.* affirmantium, ad hoc crimen committendum necessariò requiri expressam voluntatem fauendi hæresi, absque dubio in foro conscientiæ non excusaris: esto in foro externo excusatus præsumaris. Sic Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. n. 8.* At iuxta nostram sententiam negantem necessariò requiri talem expressam voluntatem, & insuper affirmantem, hos omnes obligatos esse regulariter denunciare hæreticum, dicendum est, hoc crimen eos incurrere, si sine graui iactura, & damno proprio possent fauorem omittere. Sic communiter Doctores, vt mox infrà patebit.

2 Quod si graui metu ducti fauorem præstant, etiamsi à peccato non excusentur, à fautoriæ pœna tamen excusantur; quia Ecclesia non videtur cum tanto rigore obligare. Sic Vgolinus *2. part. de censur. reseruat. verb. receptatores, §. 2. n. 3.* Pegna *2. part. comment. 17. vers. verum tamen.* Simanch. *tit. 15. rubr. de credentibus, n. 17.* & Farinacius *de hæresi, q. 182. num. 162.*

3 Loquendo tamen pro foro externo, quia iura sanguinis, & amicitiæ sanctissima sunt, & ratione illorum quis coactus censetur recipere, fauere, vel defendere sic sibi coniunctos: ideò nonnulli graues Doctores, vt Decianus *tract. crimin. lib. 5. cap. 51. num. 79.* Pegna *Direct. 3. part. q. 111. comment. 160. verb. nunc autem,* Simanch. *cit. tit. 15. rubr. de credentib. num. 25.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 17. n. 24.* à fautoria excusant consanguineos in primo gradu, vt parentes respectu filiorum, & è contra, fratres respectu fratrum, & coniuges inter se: cùm censeantur non fauore hæresis, sed ex obligatione sanguinis operari.

Cæterùm communis sententia contra Simancham *de cathol. institut. cap. 15. n. 21.* Viualdum *in explication. Bullæ, casu 1. n. 8. §. ex quibus,* & Azorium *tom. 1. lib. 8. cap. 15. q. 4.* est quod titulus consanguinitatis, affinitatis, vel amicitiæ, quantumcunque strictæ non excuset in hoc crimine ab excommunicatione, neque etiam ab aliis pœnis, quæ latitudinem recipiunt; quamuis temperari debeant pro maiori, vel minori sanguinis coniunctione. Sic Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 51. n. 68.* Pegna *2. part. Director. q. 56. commentar. 81. vers. rursus,* Menochius *de arbitr. lib. 2. centur. 6. casu 548. num. 8.* Graff. *lib. 4. decis. cap. 18. num. 35.* & Farinac. *de hæresi, q. 182. §. 9. n. 144. & 149.* & fauet Textus *in l. 2. ff. de receptatoribus,* vbi receptans consanguineum latronem 5 mitiori pœna punitur.

6 In dubio autem, an fauens hæretico consanguineo, affini, vel amico fauorem præstiteris ob consanguinitatis, affinitatis, vel amicitiæ coniunctionem, aut ob crimen hæresis, præsumeris potiùs quod feceris ob consanguinitatis, affinitatis, vel amicitiæ coniunctionem, quàm ob crimen hæresis, Graffius, & Simanch. *vbi suprà,* Nauarrus *in summa, cap. 27. n. 55.* & Farinac. *n. 43. & 151.* Et meritò, quia factum, præsertim delictum, non præsumitur, nisi demonstretur, vti diffusè probabam *tract. de conscientia dubia, per totum.* Tum quia in pœnis benignior interpretatio fieri debet, *cap. in pœnis, de regul. iur. in 6. & leg. interpretatio, ff. de pœnis.* Vide etiam *tit. dubit. 208. corollario 1.*

DVBITATIO XXXII.

Quænam sint pœnæ receptatoribus, fautoribus, vel defensoribus hæreticorum impositæ?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum pœnæ enumerantur in cap. Excommunicamus, §. credentes, de hæretic.*

2 *Iudex si talis extiterit, eius sententia nullam obtinet firmitatem, neque causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur.*

3 *Aduocatus si talis fuerit, eius patrocinium nullatenus admittetur.*

4 *Tabellio si talis fuerit, instrumenta confecta per ipsum nullius sint momenti.*

5 *Clericus si talis fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur, vt in quo maior est culpa, grauior exerceatur vindicta.*

6 *Contemnentes euitare huiusmodi postquam ab Ecclesia fuerint denotati, excommunicationis sententia vsque ad satisfactionem idoneam percellantur.*

7 *Clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus Ecclesiastica Sacramenta, nec eos præsumant Christianæ tradere sepulturæ, nec eleemosynas, aut oblationes eorum percipiant, alioquin suo priuentur officio*

officio, ad quod nunquam restituuntur absque indulto Sedis Apostolicæ speciali

8 *Regularibus, si huiusmodi ab ipsis committantur, in ea Diœcesi, in qua hi excessus fiunt, eorum priuilegia non seruentur.*

9 *Pœnæ aliæ etiam inflictæ sunt contra receptatores, fautores, vel defensores hæreticorum.*

1 RESPONDETVR: De his latè tractant
Canonistæ *in cap. Excommunicamus, §. credentes, de hæretic.* Eymeric. *Director. 2. part. q. 50. & seqq.* & ibi Pegna, & Farinac. *de hæresi quæst. 182. per totam*: quas ferè omnes
enumerat Pontifex *in cit. §. credentes,* ibi: *Credentes præterea, receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subiacere, firmiter statuentes, vt postquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit infra annum, ex tunc ipso iure factus sit infamis, neque ad publica officia, seu consilia, neque ad eligendos aliquos ad huiusmodi, neque ad testimonium admittatur: sit etiam intestabilis, vt nec testandi liberam habeat facultatem, neque ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi super*
2 *quocumque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur.*
Quod si fortè Iudex extiterit, eius sententia nullam habeat firmitatem, neque causa aliqua ad eius audientiam
3 *perferantur. Si fuerit Aduocatus, eius patrocinium nul-*
4 *latenus admittatur: si Tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius sint momenti, sed cum authore damnato*
5 *damnentur. Et in similibus idem præcipimus obseruari; si verò Clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio depona-*
6 *tur, vt in quo maior est culpa, grauior exerceatur vindicta. Si qui autem tales, postquam ab Ecclesia fuerint de-*
7 *notati, euitare contempserint, excommunicationis sententia vsque ad satisfactionem idoneam percellantur. Sanè Clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus Ecclesiastica Sacramenta, nec eos Christiana præsumant tradere sepultura, nec eleemosynas, aut oblationes eorum perci-*
8 *piant, alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto Sedis Apostolicæ speciali. Similiter quilibet Regulares, quibus etiam hoc infligatur, vt eorum priuilegia in ea Diœcesi non seruentur, in qua tales excessus præsumpserint perpetrare.* Vide quæ dicebam supra dubitatione 26. in corollariis.

9 Præter has pœnas aliæ pœnæ inflictæ sunt contra receptatores, fautores, vel defensores hæreticorum, de quibus dicam dubitatione sequenti, circa finem.

DVBITATIO XXXIII.

An dictas pœnas receptatores, fautores, vel defensores hæreticorum incurrant antequam ab Ecclesia denotati sint, & in excommunicatione publica per annum insorduerint?

SVMMARIVM.

1 *Receptatores, vel defensores hæreticorum, secundùm aliquos non incurrunt supradictas pœnas antequàm ab Ecclesia denotati sint, & in excommunicatione publica per annum insorduerint.*

2 *Infamia, secundum Suarez, & pœna incapacitatis ad testandum, & ad officia publica requirunt, vt quis in excommunicatione per annum insorduerit: secus est in aliis pœnis spiritualibus.*

3 *Receptatores, fautores, vel defensores hæreticorum nullam ex supradictis pœnis incurrunt, nisi per annum in excommunicatione notati insorduerint.*

4 *Beneficiorum priuatio, quæ habentur, non fit ipso iure, sed per sententiam Iudicis saltem declaratoriam: ad alia verò obtinenda ipso iure inhabiles efficiuntur.*

5 *Limita in sepultura Ecclesiastica, orationibus faciendis pro iisdem receptatoribus, fautoribus, vel defensoribus hæreticorum, quamuis hoc rarò constare possit, nisi fuerit condemnatus.*

6 *Receptatores, fautores, vel defensores hæreticorum eo ipso, quod crimina committunt, contrahunt etiam hæresis suspicionem leuem, aut vehementem pro qualitate circumstantiarum, & indiciorum, ob quam sic suspectis iudici debet purgatio.*

7 *Receptatores, fautores, vel defensores arbitrio Iudicis puniri possunt pœnis pecuniariis, atque ad confiscationem bonorum, exilio, fustigatione, & aliis corporalibus pœnis pro qualitate delicti.*

8 *Pœnæ enumeratæ communes sunt omnibus receptatoribus, fautoribus, vel defensoribus hæreticorum.*

QVIDAM, vt Eymer. 3. *part. Direct. q. 123. n. 2.* 1
negant ex illis verbis Textus *in cit. §. credentes, de hæretic. Postquam quis fuerit excommunicatione notatus, & per annum insorduerit.* Et ex illis: *Cum Authore damnentur.* Et ex illis: *Ab Ecclesia fuerint denotati.* Quia omnia ista verba indicant excommunicationis publicationem.

Alij verò, vt Suarez *de fide, disp. 24. sect. 2. in fine,* di- 2
stinguunt de pœna infamiæ, & incapacitatis ad testandum, & ad officia publica, & in his requirunt in excommunicatione insordescere per annum: in reliquis verò pœnis spiritualibus, quales sunt priuatio beneficiorum, Ecclesiasticæ sepulturæ, orationum, & oblationum, hanc perseuerantiam, & excommunicationis publicationem non requirunt. His tamen non obstantibus.

Respondetur, ex vi illius Textus, & ratione excom- 3
municationis receptatores, fautores, vel defensores hæ-
reticorum nullam ex supradictis pœnis incurrunt, nisi
per annum in excommunicatione notati insorduerint,
quod indicauit Eymer. cum dixit: *Non videntur alias*
pœnas incurrere, ex eo quod stant in excommunicatione
per annum, nisi sic excommunicati notentur, & publicen-
tur. Quasi diceret, ex alio capite illos incurrere posse.
Et de pœna infamiæ, priuationis officiorum, incapaci-
tatis ad testandum, & ad succedendum, tradit Farinac.
de hæresi, q. 183. n. 59. 60. & 106. De beneficiorum pri-
uatione tradit *n. 40. & 107.* Præter quam quod priua-
tio beneficiorum quæ habentur, non fit ipso iure, sed
per sententiam Iudicis, saltem declaratoriam. Docto- 4
res, quos refert, & sequitur Pegna 3. *part. Direct. commentar. 162. vers. de hæreticorum,* & Farinac *de hæresi, q. 189. n. 73. & seqq.* Ad alia verò obtinenda ipso iure inhabiles efficiuntur, *cap. Quicumque, de hæret. in 6.*

Limita tamen in sepultura Ecclesiastica, & oratio- 5
nibus faciendis pro iisdem receptatoribus, fautoribus, vel defensoribus hæreticorum; quia eo ipso, quod constat aliquem recipiendo, fouendo, vel defendendo hæreticum decessisse, non debet inter Christianos accipere sepulturam, neque debet pro illo orari: quia in peccato mortali, & in excommunicatione decessit, *cap. Sicut, de hæretic. & cap. 2. eod. tit. in 6.* Et patet etiam ex Constitutione Innocentij IV. incipiente *Nouerit*, apud Pegnam *in vlt. part. Director.* quamuis hoc rarò constare possit, nisi fuerit condemnatus.

Præter supradictas pœnas receptatores, fautores, 6
vel defensores hæreticorum, eo ipso quod crimen committunt, contrahunt etiam hæresis suspicionem leuem, aut vehementem, pro qualitate circumstantiarum, & indiciorum, ob quam sic suspectis iudici debet purgatio. Doctores *in cap. Quicumque, de hæretic. in 6.* Eymer. 2. *part. Director. q. 50. n. 4. & 5.* Pegna *ibid. comment. 75. & q. 52. comment. 77.* Repertor. Inquisit. *in verb. fautores, vers. nota,* & alij communiter, quos refert & sequitur Farinac. *de hæresi, q. 182. n. 55.*

Item

7 Item arbitrio iudicis puniri possunt pœnis pecuniariis vsque ad confiscationem bonorum, exilio, fustigatione,& aliis corporalibus pœnis pro qualitate delicti, ex Textu *in cap. Accusatus, §. Sacerdotes, de haere. in 6.* Et tradunt Decian. *in tract. crim. lib. 5. cap. 5 r. num. 47.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. centur. 6. cas. 548. n. 1. & seqq.* & Farinac. *de haresi, q. 182. n. 54.*

8 Cæterùm hæ enumeratæ pœnæ, de quibus supra *dubit. 26. in corollariis*, communes sunt omnibus receptatoribus, fautoribus, vel defensoribus hæreticorum. Sit tamen adhuc

DVBITATIO XXXIV.

An pro specialibus personis, quæ fauorem vel omittendo, vel committendo hæreticis præstant, sint præter dictas aliquæ aliæ speciales pœnæ?

SVMMARIVM.

1 *Episcopi negligentes in puniendis, & extirpandis hæreticis, ab Episcopali dignitate deponi debent.*
2 *Depositio prædicta a nullo alio fieri debet, quàm à Pontifice.*
3 *Ciuitates negligentes in puniendis hæreticis, Episcopali dignitate priuandæ sunt.*
4 *Domini temporales & Rectores Prouinciarum, vel Ciuitatum requisiti ab Ecclesia pro hæresi extirpanda, si negligentes fuerint, & in sua negligentia per annum insorduerint, excommunicantur.*
5 *Domini temporales, & Rectores Prouinciarum, vel ciuitatum, si in supradictam negligentiam incidant iuramento adstringi debent, se fideliter, & efficaciter cùm ab Episcopo requisiti fuerint, Ecclesiam contra hæreticos, & eorum complices iuxta officium, & posse suum adiuuaturos esse.*
6 *Domini temporales an omnes præstare debeant hoc iuramentum, est sententia pro vtraque parte.*
7 *Dominus quilibet, Rector, vel Magistratus temporalis dictum iuramentum præstare debet, si ab Episcopo, vel ab Inquisitore requisitus fuerit.*

1 RESPONDETVR affirmatiuè, quia Episcopi negligentes in puniendis, & extirpandis hæreticis, ab Episcopali dignitate deponi debent, ex Textu *in cap. excommunicamus 1. §. volumus, de hæretic.* ibi: *Si quis Episcopus super expurgando de sua Diœcesi hæreticæ prauitatis fermento negligens fuerit, vel remissus, cum id certis indiciis apparuerit, ab Episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alter substituatur idoneus, qui velit, & possit hæreticam confundere prauitatem,*

2 Hæc autem depositio à nullo alio fieri debet, quàm à Pontifice. Doctores communiter, quos citat., & sequitur Pegna *2. part. Director. comment. 2. vers. Episcopi ergo* & Farinac. *de hæresi, q. 182. n. 24.*

3 Secundò, Ciuitates negligentes in puniendis hæreticis, Episcopali dignitate priuandæ sunt, ex Textu *in cap. ad abolendam, §. ciuitas, de hæretic.* ibi: *Ciuitas quæ his institutis dixerit resistendum, vel contra commonitionem Episcopi punire neglexerit resistentes, aliarum careat commercio ciuitatum, & Episcopali se nouerit dignitate priuandam.*

4 Tertiò contra Dominos temporales, & Rectores prouinciarum, vel ciuitatum requisitos ab Ecclesia pro hæresi extirpanda, si negligentes fuerint, & in sua negligentia per annum insorduerint. Est Textus *in cap. Excommunicamus, §. moneantur, de hæretic. & in Auth. si verò, Cod. eod.* Et videri poterunt etiam Pegna *2. part. Director. q. 53. comment. 78. vers. primò*, Simanch. *tit. 25. sub rubr. de Dominis temporalibus, n. 1. & seqq.* & Farinac. *de hæresi, q. 182. n. 15.*

Ne autem Domini temporales, & Rectores prouinciarum, vel ciuitatum in supradictam negligentiam incidant, prouidit Textus *in cap. vt officium, §. statuimus, de hæret. in 6. & in cap. Ad abolendam, §. statuimus, eod. tit.* vt iuramento se adstringant, se fideliter, & efficaciter cùm ab Episcopo fuerint requisiti, Ecclesiam contra hæreticos, & eorum complices iuxta officium, & posse suum adiuuaturos esse. 5

Cæterùm, an hoc iuramentum omnes Domini temporales præstare debeant? 6

Quidam Doctores affirmant de solis illis, quorum Terræ hæresibus infectæ sunt.

Alij verò Doctores affirmant de omnibus vniuersim, & generaliter.

At quidquid sit de hoc, illud saltem certum est, quod quilibet Dominus, Rector, vel Magistratus temporalis dictum iuramentum præstare debeat, si ab Episcopo, vel Inquisitore requisitus fuerit, quia sic cauetur *in cit. cap. vt officium*, & quia sic expressè Innocentius IV. declarauit in Constitutione incipiente, *Ad aures nostras*: & in alia incipiente, *Ad extirpanda*: apud Pegn. *pag. 12.* & videri poterit etiam Eymer. *3. part. q. 32.* Decianus *in tract. crimin. lib. 5. cap. 51.* Simanch. *in Enchir. tit. 21. n. 7.* & Farinacius *de hæresi, q. 182. n. 22.* 7

At de his pœnis vide supra dubitatione 26. in corollariis.

DVBITATIO XXXV.

Quinam sint hæreticorum libros scienter legentes, tenentes, imprimentes, vel quomodocumque defendentes, qui in hac prima excommunicatione sunt quintò excommunicati?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum libros legentes, tenentes, imprimentes, vel quomodocumque defendentes, ex quauis causa, publicè, vel occultè, quouis ingenio, vel colore, excommunicantur in Bulla Cœnæ Pontifici excommunicatione reseruata.*
2 *Prohibitio prædicta extensa est in aliquibus Decretis Pontificiis, quia Sixtus V. in sua Bulla 21. sub excommunicatione sibi reseruata prohibuit libros Astrologiæ, seu de diuinatione tractantes, quibus futura contingentia cognosci intenduntur.*
3 *Clemens VIII. in indice librorum prohibitorum sua excommunicatione, non tamen sibi reseruata, prohibuit hæresiarcharum libros, etiamsi de Religione non tractent, nisi prius expurgentur.*
4 *Prohibuit etiam libros Authorum, qui sint de hæresi suspecti, quin & Catholicorum, quibus aliqua hæreses sunt admixta, & qui expurgatione indigent.*
5 *Paulus V. pro Regnis Hispaniæ prohibuit omnes libros, qui indigent expurgatione, sub censura Pontifici, vel Inquisitori Generali reseruata.*

RESPONDETVR: Vt hoc rectè intelligatur, sciendum est, quod in Bulla Cœnæ Domini, clausula prima, sub pœna excommunicationis Pontifici reseruata prohibitum sit omnibus Christi fidelibus, ne hæreticorum libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes sine authoritate Sedis Apostolicæ scienter legant, teneant, imprimant, vel quomodocumque defendant, ex quauis causa, 1

publicè, vel occultè, quouis ingenio vel colere, ac proinde dicta excommunicatio ita reseruata est Summo Pontifici, vt neque Regulares virtute suorum priuilegiorum ab ea possint absoluere.

2 Porrò hæc prohibitio extensa est in aliquibus Decretis Pontificiis, quia Sixtus V. in sua Bulla XXI. sub excommunicatione sibi reseruata prohibuit libros Astrologiæ, seu de diuinatione tractantes, quibus futura con-
3 tingentia cognosci intenduntur. Et Clemens VIII. in indice librorum prohibitorum sub excommunicatione, non tamen sibi reseruata, prohibuit hæresiarcharum libros, etiamsi de Religione non tractent, nisi
4 priùs expurgentur. Prohibuit etiam libros Authorum qui sunt de hæresi suspecti, quin & Catholicorum quibus aliquæ hæreses sunt admixtæ, & qui expurgatione indigent, prout in supradictis regulis habetur,
5 de quibus Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 16. quæst. 14.* Et pro Regnis Hispaniæ extat Constitutio Pauli V. incipiens *Cum si ut accepimus*, in qua prohibentur omnes libri qui indigent expurgatione, sub censura Pontifici, vel Inquisitori Generali reseruata. Qui autem sint isti libri, explicatur per tredecim Regulas, quæ appositæ sunt in principio Expurgatorij.

DVBITATIO XXXVI.

Quinam libri istis Decretis Pontificiis, præsertim Bullæ Cœnæ prohibeantur?

SVMMARIVM.

1 *Libri solùm hæreticorum in Bulla Cœnæ prohibentur, qui scilicet propriè sunt hæretici, quales sunt qui à fide per Baptismum suscepta defecerunt.*

2 *Libri eorum qui non sunt baptizati, non comprehenduntur sub hac prohibitione, quia isti non sunt hæretici Ecclesiæ subiecti, in quorum detestationem, & punitionem hæc prohibitio decernatur.*

3 *Hæretici prædicti ad effectum de quo agitur, necesse non est vt fuerint denunciati, sed sufficit si tales esse cognoscantur.*

4 *Libri Græcorum, & Armenorum de suis ritibus tractantes, licèt secundùm aliquos non contineantur sub libris hæreticorum, quia hi ritus non sunt ab Ecclesia tanquam hæretici habiti: Oppositum tamen est probabilius, si Authores illorum librorum sunt verè hæretici.*

5 *Græci, & Armeni schismatici, cùm sint baptizati, & errent in articulis Fidei, de Incarnatione, de Trinitate, de Purgatorio, de suprema potestate Romani Pontificiis, & de nonnullis aliis, sunt hæretici.*

6 *Legentes, retinentes, imprimentes, & defendentes libros infidelium, quamuis errorem contra fidem contineant, vel de Religione tractent, secundùm omnes Doctores, excommunicati non sunt, quia infideles cùm non sint baptizati, non sunt hæretici, & in Bulla Cœnæ solùm excommunicantur legentes libros Hæreticorum.*

1 RESPONDETVR: Bullâ Cœnæ prohibentur solùm libri hæreticorum, qui scilicet propriè sunt hæretici: quales sunt qui à fide per Baptismum suscepta defe-
2 cerunt. Vnde si sint libri aliquorum, qui baptizati non sunt, sub hac prohibitione non continentur: quia isti non sunt hæretici Ecclesiæ subiecti, in quorum detestationem, & punitionem hæc prohibitio decernitur, Suarez *de fide, disputat. 20. sectione 2. num. 11.* Farinacius *de hæresi, quæst. 180. num. 10.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. num. 22.* Videri etiam poterit Saytus *lib. 5. Thesauri casuum conscientiæ, capite 5.* & Bonacina *tom. 3. de censuris, disputatione 1. q. 2. punct. 4.*

Non tamen necessarium est, vt isti hæretici fuerint 3
declarati, & denunciati, sed sufficit, si tales esse cognoscantur, Suarez, Sanchez, Saytus, & Bonacina *in locis supra citatis*: quidquid in contrarium dixerint alij, quos sequitur Grafsius *lib. 4. decisionum, cap. 18. num. 40. & 41.* Vide etiam quæ dicam infrà in Appendice.

COROLLARIVM PRIMVM.

Quid dicendum de libris Græcorum, Infidelium, & Catechumenorum.

HInc sequitur, quod licèt Sanchez *num. 77.* Fa- 4
rinacius *num. 10.* Duardus *in Bullam Cœn. lib. 2. can. 1. quæst. 50. n. 2.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 3. dub. 9. §. 5. num. 15.* Leander *de censur. tract. 3. disput. 1. quæst. 49.* & Azor. *tom. 1. cap. 16. q. 8.* putent libros Græcorum, Armenorum, aliorumque Orientalium de suis ritibus tractantes, non esse, nisi hæresim contineant, sub libris hæreticorum comprehensos, quia ritus hi non sunt ab Ecclesia hæretici reputati, sed tolerati: Oppositum tamen, quod docent alij vt Suarez *loco supra citato, num. 12.* & Fagundez *præcept. 3. Eccles. lib. 1. cap. 2.* sit probabilius, si scilicet Authores illorum sint (vt communiter esse solent) reuera hæretici. quia cùm tunc ab Ecclesiæ Romanæ fide reuera defecerint, reuera sunt libri hæreticorum de religione tractantes. 5

Confirmatur, quia prædicti Græci, Armeni, aliique Orientales, cùm sint baptizati, & errent in articulis fidei, de Incarnatione, de Trinitate, circa processionem Spiritus Sancti, de Purgatorio, de suprema potestate Romani Pontificis, & de nonnullis aliis, reuera sunt hæretici: Ergo si scribant libros, qui contineant hæresim, vel de Religione, scilicet de suis ritibus Ecclesiasticis, quamuis illi ritus hæresim contineant, ex professo tractent, huiusmodi libri sub hac prohibitione Bullæ Cœnæ comprehenduntur: præsertim quia prædicti Græci, Armeni, aliique Orientales sic suos ritus defendunt, vt Romanæ Ecclesiæ ritus improbent, & impugnent, quod ad minus sapit hæreticum.

Cæterùm, quia non omnes Græci, Armeni, aliique Orientales sunt hæretici, ideo non statim ac liber est alicuius Græci, Armeni, vel alterius Orientalis, haberi debet pro libro Authoris hæretici, atque adeò non statim intrat canon Bullæ Cœnæ, vt scilicet sub ipso canone comprehendatur prædictus liber, cùm canon Bullæ Cœnæ sit contra scienter legentem libros hæreticorum, qui hæresim contineant, vel de religione tractent, sicque requiratur, quod legens sciat Authorem libri esse hæreticum. Quapropter secus erit si non sciat.

Quod si liber ex lectura deprehendatur esse Authoris hæretici, erit prohibendus, ad hoc, vt fideles ab illo sibi præcauere possint.

At quidquid sit de hoc, in eo conueniunt Doctores 6
quod excommunicati non sint qui legunt, retinent, imprimunt, vel defendunt libros Infidelium, scilicet Iudæorum, Turcarum: quamuis errorem contra fidem contineant, vel de Religione tractent. Quia infideles, scilicet Iudæi, Turcæ, cùm non sint baptizati, non sunt hæretici, & in Bulla Cœnæ solùm excommunicantur legentes libros hæreticorum. Vgolinus *in primam clausulam Bullæ, verb. ac eorumdem libros, §. 1. n. 3.* Suarez *de fide, disputat. 20. sectione 1. num. 11.* Sanchez *lib. 2. moral. capit. 10. num. 22.* & Farinacius *de hæresi, quæstion. 180. §. 1. num. 10.* Duardus *in Bull. Cœn. lib. 2. can. 1. quæst. 35. num. 3.* Sousa *cap. 12. disput. 13. num. 8.* Fagundez *præcept. 1. Decal. lib. 1. cap. 14. n. 5.* Alterius

lib. 5.

lib.5.de censur.disp.2.cap.6.in princ. Trullench. *lib.1.in Decal. cap. 3. dub. 9. n. 15.* Bonac. *disp.1. de censur.in partic.q.2.punct.4.n.11.* & Leand. *part.4. tract.3.disp.1. quæst.36.*

Qui id extendunt etiam ad libros Catechumenorum, quia catechumeni, cùm non sint professi fidem in facie Ecclesiæ, quamuis deficiant à fide, non sunt propriè hæretici. Neque enim subsunt iurisdictioni Ecclesiæ, cùm non sint ingressi Ecclesiam per portam, quæ est Baptismus. Videantur præter alios Sanchez & Fagund. *vbi suprà.*

COROLLARIVM II.

Quid dicendum de libris Catholicorum, si contineant hæresim per ignorantiam Authorum, vel per malitiam alicuius hæretici scholia, vel annotationes ibi interponentis.

SVMMARIVM.

1 *Liber Authoris Catholici non continetur sub hac prohibitione Bullæ Cœnæ, etiamsi errores aliquos per ignorantiam ipsius Authoris, vel per malitiam alicuius hæretici contineat: quia talis liber absolutè Catholici est, non hæretici.*

2 *Limita nisi scholia, & errores ita creuerint, vt ex illis maior pars libri constare videatur: quia tunc liber à parte maiori denominari debeat, licet dissentiat Sanchez, quia illa scholia, & errores sunt quid accessorium.*

3 *Liber Authoris Catholici, licet commentarios copiosos alicuius hæretici habeat, adhuc dicitur liber Authoris Catholici, non autem hæretici commentantis.*

4 *Prædicta procedunt attenta prohibitione Bullæ Cœnæ, quia attenta prohibitione Clementis VIII. & Pauli V. quilibet liber Infidelis, vel Catholici, cui aliquis error insertus reperitur, legi, vel retineri non potest, quin prius expurgatus fuerit.*

5 *Legentes, tenentes, vel imprimentes librum Authoris Catholici, qui liber haberet scholia, & annotationes Authoris hæretici, non incurrerent excommunicationem Bullæ Cœnæ, licèt scholia, & annotationes Authoris hæretici legerent, quia ille liber non est Authoris hæretici: sed incurrerent aliam excommunicationem, quæ habetur in Indice librorum prohibitorum.*

6 *Legentes, tenentes, vel imprimentes librum Authoris Catholici, in quo Author hæreticus faceret scholia, & annotationes, si commentarius esset ita copiosus, vt potiùs indicaretur constare ex commentariis, quàm ex Textu, incurrerent excommunicationem Bullæ Cœnæ, si dictus liber contineret hæresim, vel tractaret de Religione, contra Sanchez & alios.*

7 *Liber si ex æquo sit compositus ab hæretico, & Catholico simul, non continetur sub censura Bullæ Cœnæ, quia tunc non potest strictè dici liber hæretici, cum quod est commune cum altero, strictè, & propriè dici non possit meum, si lex prohibens libros hæreticorum sit odiosa.*

8 *Liber si ex æquo sit compositus ab hæretico & Catholico, si lex non sit odiosa, sed fauorabilis, continetur è contra sub censura Bullæ Cœnæ, quia tunc secundùm latam interpretationem potest dici liber hæretici.*

9 *Liber si sit compositus ab aliqua Academia ex Catholicis, & hæreticis simul, si maior pars eiusdem sit catholica, non continetur sub censura Bullæ Cœnæ, continetur autem è contra si maior pars sit hæretica, quia quod factum est a maiori parte Communitatis, dicitur factum totius Communitatis.*

10 *Liber si ex æquo compositus sit à Communitate tam Catholicorum, quàm hæreticorum, qui sint numero pares, militat ratio superiùs allata contra nonnullos, quos sequitur Suarez: quia malum (inquiunt ipsi) est ex singulari defectu, vt propterea quodlibet totum, licet vnam imperfectionem habeat, imperfectum dicatur.*

11 *Liber ideò continetur sub censura bullari, quia continet hæresim, vel tractat de Religione, in quem librum influit hæreticus.*

12 *Liber prædictus continetur sub censura, seu prohibitione Indicis librorum prohibitorum, non sub censura bullari.*

13 *Liber, quia continet hæresim, vel tractat de Religione, in quem librum influit hæreticus, satis est, quod contineatur sub ratione totali Indicis librorum prohibitorum, non sub censura bullari.*

14 *Liber non continetur sub censura, seu prohibitione Bullæ Cœnæ, si sit Authoris Gentilis, Iudæi, catechumeni, vel etiam hæretici (non tamen notorij) & ex sententia nonnullorum etiam Authoris hæretici notorij, non tamen denunciati: & etiam denunciati, dummodo scripserit scholia, & annotationes tantùm.*

SEquitur secundò, quod sub hac prohibitione Bullæ Cœnæ comprehensus non sit liber Authoris Catholici, etiamsi errores aliquos per ignorantiam ipsius Authoris, vel per malitiam alicuius hæretici additos contineat: quia talis liber absolutè Catholici est, non hæretici. Nauarr. *cap.27.n.56.* Vgolinus *in 1.clausula Bullæ Cœnæ, verb.ac eorumdem libros, §.1.num.2.vers.5.* Azor. *tom.1.lib.8. cap.16.q.5.* Duard. *in Bull.Cœn.lib.2. canon.1.q.43.n.2.* Rodriq. *in Bull. Cruciat. §.9.num.78.* Fagundez *lib.1. in Decalog.cap.14.n.8.* Pellizar. *tom.2. Manual.tract.6.cap.5.n.6.* Tamburin. *lib.1.in Decalog. cap.1.§.7.n.9.* Leander *de censur. tract.3. disput.1. q.48.* Graff. *lib.4. decision. cap.18.n.43.* Coninch *disput.18.de fide, dub.11. n.177.* Suarez *n. 13. & 14.* Sanchez *n.25.* Saynus & Bonacina *in loc. sup. cit.* & alij passim. Vide quæ dicam infrà in Appendice. 1

Limitant tamen Alterius *de censur.in explicat. can.1. Bullæ Cœnæ, lib.5. disput.2. cap.6.dub.1.* Suarez, & Coninch, nisi scholia, & errores ita creuerint, vt ex illis maior pars libri constare videatur; quia tunc liber à parte maiori denominari debet.

Licèt dissentiant Sanchez *vbi suprà*, Farinac. *de hæresi, q.180.n.50.* Sousa *in exposit. Bull. Cœn.cap.2.disput.13. conclus.3.n.7.* Diana *part.1. tract.11.resolut. 32.* Bonacina *disput.2.de censur.q.5.punct.4. num.6.* & alij ex iis quos supra *num. 7.* citabam. Et ratio esse potest, quia cùm adhuc illa scholia, & errores sint quid accessorium, adhuc non ab ipsis, sed à principali denominatio fieri debet.

Quod inde confirmatur, quia liber Authoris Catholici, licèt commentarios copiosos alicuius hæretici habeat, adhuc dicitur liber Authoris Catholici, non autem liber hæretici Commentatoris: sicut è contra liber Authoris hæretici, licet commentarios copiosos alicuius Catholici habeat, adhuc dicitur liber Authoris hæretici, non autem liber Catholici Commentatoris. 3

Cæterùm hæc dixerim attenta prohibitione Bullæ Cœnæ, quia attenta prohibitione Clementis VIII. & Pauli V. quilibet liber Infidelis, vel Catholici, cui aliquis error insertus reperitur, legi, vel retineri non potest, quin priùs expurgatus fuerit ab illis, quibus in Expurgatorio expurganti facultas concessa sit. 4

Qui igitur legeret, sicut & qui teneret, vel imprimeret, &c. librum Authoris Catholici, qui liber haberet scholia & annotationes Authoris hæretici, non incurreret excommunicationem Bullæ Cœnæ, tametsi scholia, & annotationes Authoris hæretici legeret: quia ille liber non est Authoris hæretici. Nauarrus *in summa, cap.17. n. 56.* Candelabrum *in primam clauf. Bull.Cœnæ, num.12.* Suarez *tom. 5. de censur. disput.2.* 5

sect.2. num.11. Graff. *lib.4. decis. cap.18. n.45.* Roderic. *in Bull. Cruciat. §.9. num.78.* Sanch. *lib.2. moral. cap.10. num.25.* & alij quos suprà *num. 7.* citabam; incurreret tamen aliam excommunicationem, quæ scilicet habetur in Indice librorum prohibitorum, sicuti patet ex dictis, & etiam ex secunda regula eiusdem indicis librorum prohibitorum.

6 At si Author hæreticus faceret scholia, vel annotationes in librum Authoris Catholici, & commentarius esset ita copiosus, vt potiùs iudicaretur constare ex commentariis, quàm ex Textu, is qui illum librum legeret, incurreret excommunicationem Bullæ Cœnæ, si dictus liber contineret hæresim, vel tractaret de Religione. Doctores, quos sequuntur Alterius, Suarez, & Comnch. *in loc. sup. cit.*

Quamuis alij, quos sequitur Sanch. vbi suprà, *n.25.* putent, quod legens neque dictam excommunicationem bullarem in isto casu incurreret, quia ex communi modo loquendi talis liber non diceretur esse illius qui scholia, vel annotationes, seu commentarium apposuit, sed potius diceretur esse Doctoris Catholici, qui illius textus Autor fuit.

Vtraque opinio est probabilis, præsertim cùm sæpe propter copiosum commentarium contingat, vt potius liber denominetur à Commentatore, quàm ab Authore ipsius libri, sicuti contingit etiam aliquando in commentariis super Magistrum Sententiarum, S.Thomam, Ius Canonicum, vel Ciuile, &c. Vide quæ dicam *inf. in Appendice.*

7 At quid dicendum, si liber (qui scilicet contineat hæresim, vel tractet de Religione) ex æquo sit compositus ab hæretico, & Catholico simul?

Respondetur cum distinctione: Si lex prohibens libros hæreticorum sit odiosa, sicque strictè intelligenda, talis liber non continetur sub censura Bullæ Cœnæ. Quia tunc non potest strictè dici liber hæretici, cùm quod est commune cum altero, strictè & propriè dici non possit meum. Glossa *in l. id quod, ff. de regul. iur. & in l. pupillus, §. verbum suum, ff. de verb. signif.* Alciat. *ibid.* Iason *in l. serui electione, §. Labeo, n.22. ff. de legat. 1.* Abbas *consil. 83. part. 2.* Calderin. *cons. 243. de præbend.* Francisc. *in cap. Cum in illis, de præbend. in 6. n.2.* & alij communiter, quos sequitur Thusc. *lit. C, concl. 534. & lit. V. concl. 124.*

8 Si verò non sit odiosa, sed fauorabilis, sicque non strictè, sed latè intelligenda, dictus liber continetur è contra sub censura prædicta Bullæ Cœnæ, quia tunc saltem secundum latam interpretationem potest dici liber hæretici, cùm in fauorabilibus quæ latè sumuntur, quod est commune cum altero, dicatur esse meum, Glossa *in l. id quod nostrum, ff. de regul. iur.* Calderinus, Francisc. Thuscus, & alij, quos suprà citabam.

9 Quid autem dicendum si prædictus liber sit compositus ab aliqua Communitate, v. g. ab aliqua Academia conflata ex Catholicis, & hæreticis simul?

Respondetur etiam cum distinctione: Si maior pars Communitatis, v.g. Academiæ sit Catholica, talis liber non continetur sub censura Bullæ Cœnæ: continetur autem è contra, si maior pars sit hæretica. Quia quod factum est à maiori parte Communitatis, dicitur factum totius Communitatis, *l. quod maior, ff. ad munic.* Ac proinde si maior pars sit catholica, liber erit Catholici, sicque non continebitur sub censura Bullæ Cœnæ. Si verò è contra maior pars sit hæretica, liber è contra erit hæretici, sicque continebitur sub censura Bullæ Cœnæ, sicut ex doctrina Bartoli *in l. fin. ff. de colleg. illic. num. 14.* quem sequuntur cæteri Iuristæ, Vniuersitas est Ecclesiastica, vel Laïca iuxta maiorem partem ipsius Vniuersitatis.

10 Quod si Communitatis, v. g. Academiæ, Catholici, & hæretici, à quibus ex æquo simul est compositus liber, sint numero pares, erit eadem ratio, ac si liber sit compositus à Catholico, & hæretico simul, ita vt contineatur, vel non contineatur sub censura, seu prohibitione Bullæ Cœnæ, iuxta ea quæ supra in primo casu dicam.

Contrarium tamen in vtroque casu, tam scilicet, si liber ex æquo sit compositus ab hæretico, & Catholico simul, quàm si sit compositus à communitate, v.g. Academia conflata ex Catholicis & hæreticis simul, tenent alij, quos sequitur Suarez *disput. 20. de fide, sect. 2. n.13.* quatenus volunt, quod simpliciter & absolutè in vtroque dicto casu liber contineatur sub censura, seu prohibitione Bullæ Cœnæ, etiamsi in Communitate, v.g. Academia, fuerit vnus hæreticus. Quia malum (inquiunt ipsi) est ex singulari defectu, vt propterea quodlibet totum, etiamsi vnam imperfectionem habeat, imperfectum dicatur. Tum quia tota ratio, cur liber contineatur sub censura, seu prohibitione est, quia continet hæresim, vel tractat de Religione, in quem librum influit hæreticus: Ergo stante eadem ratione, quæ militat vtrobique, attendi debet ipsa ratio, & non a quo libri denominatio fiat, cùm ratio sit anima legis, quæ facit viuere legem vbicumque locum habet ipsa ratio. 11

12 At respondetur ad primum, quod scilicet malum sit ex singulari defectu, ita vt propterea prædictus liber contineatur sub censura, seu prohibitione Indicis librorum prohibitorum, concedo: ita vt propterea contineatur sub censura, seu prohibitione Bullæ Cœnæ, nego.

13 Respondetur ad secundum, distinguendo similiter Antecedens: Tota ratio cur liber contineatur sub censura, seu prohibitione est, quia continet hæresim, vel tractat de Religione, in quem librum influit hæreticus: Tota ratio cur contineatur sub censura, seu prohibitione Indicis librorum prohibitorum, concedo: Tota ratio cur contineatur sub censura, seu prohibitione Bullæ Cœnæ, nego. Quia sicuti patet ex iis quæ dicebam supra, liber quamuis contineat multas hæreses, vel diffusè tractet de Religione, non continetur sub censura, seu prohibitione Bullæ Cœnæ, si sit Authoris Gentilis, Iudæi, catechumeni, vel etiam hæretici (non tamen notorij) & ex sententia nonnullorum, etiamsi sit Authoris hæretici, non tamen denunciati: quin etiam et si sit Authoris hæretici denunciati, non tamen ab ipso Authore hæretico damnato (eo quòd scilicet iste fecerit Scholia, vel Annotationes, quæ sunt quid accessorium, vel fecerit partem libri minorem) sed à Catholico (eo quod scilicet iste fecit Textum qui est quid principale, vel fecerit eiusdem libri partem maiorem) denominetur. 15

COROLLARIVM III.

Quid dicendum de Manuscriptis.

SVMMARIVM.

1 *Manuscriptum continetur sub nomine libri, quia cùm liber prohibeatur non ratione impressionis, sed ratione materiæ, vtrobique est eadem ratio: Prohibetur enim lectio libri in odium hæresis, & ob periculum ne fideles talem librum legentes hæresi inficiantur, &c.*

2 *Manuscriptum non venire sub nomine libri in hac prohibitione Bullæ Cœnæ, tenet Tamburinus, & cæt. Secus tamen est, quia licet causa prohibitionis impulsiua sit specialiter in libris impressis, quàm in manuscriptis, causa tamen finalis, scilicet odium hæresis, & periculum infectionis, vtrobique est eadem.*

3 *Dispositio extenditur ad casum etiam in stricta materia, qualis est præsens, quamuis non adaptentur verba.*

5 *Manuscripta data quod non veniant nomine libri ex aliquo capite, cùm tamen veniunt eo quòd liber sit genus ad libros impressos, & manuscriptos ab identitatem*

tuatem rationis, manuscripta comprehenduntur sub dispositione Bullæ Cœnæ.

5 *Non obstat, quod Concilium Lateranense mentionem faciat specialiter de scriptura.*

6 *Neque obstat, quod Tridentinum Concil. specialiter prohibeat communicationem librorum in scripto.*

1 SEquitur tertiò, quod sub nomine libri contineatur manuscriptum. Vgol. *in 1. claus. Bull. Cœn. vers. ac eorundem, n.* 1. Suar. *disput.* 2. *de fid. sect.* 2. *n.* 10. Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 10. *n.* 28. Farinac. *de hæres. q.* 180. *n.* 30. Ricciul. *lib.* 5. *de iure person. cap.* 23. *n.* 6. Bonac. *disp.* 1. *de censur. in partic. q.* 2. *punct.* 4. *n.* 21. Lezzana *in sum. verb. libri, n.* 20. Duard. *lib.* 2. *in Bull. Cœn. can.* 1. *q.* 35. *num.* 32. Hurtad. *disp.* 10. *de censur. diffic.* 12. Nald. *verb. Bulla Cœnæ, n.* 8. Granad. 2. 2. *controu.* 15. *disp.* 11. *n.* 7. Trull. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 3. *dub.* 9. §. 5. *n.* 16. Ouied. *controu.* 12. *n.* 4. Fagundez *precept.* 1. *Decal. lib.* 1. *cap.* 14. *n.* 11. Leander *part.* 4. *tract.* 3. *disp.* 1. *q.* 43. Roccaful. *part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 8. *dub.* 1. & alij communiter.

Probatur, quia cùm liber prohibeatur non ratione impressionis, sed ratione materiæ, vtrobique eadem ratio est: prohibetur enim lectio libri in odium hæresis, & ob periculum, ne fideles talem librum legentes hæresi inficiantur. Quæ rationes æquè militant in libro typis mandato, ac in libro typis non mandato. Tum quia manuscriptum verè liber dicitur. Tum etiam quia aliàs facilè hæc prohibitio eludi, & eneruari posset. Vnde probabiliter, iuxta ea quæ dicam Dubit. sequenti, & notant præter alios Naldus & Lezana *loc. sup. cit.* id quod dixi procedit de libris tam impressis, quàm manuscriptis eiusdem materiæ, quantumuis paruis, quia paruus liber est verè liber, & potest æquè inficere, ac liber magnus. Et alioquin daretur occasio hæreticis disseminandi errores suos, diuulgando libros paruos. Qua de re tamen vide quæ dicam infra dicta dubitatione sequenti.

2 Contrarium (quod scilicet sub nomine libri in hac prohibitione Bullæ Cœnæ non veniat manuscriptum) tenet Tamburin. *in Decalog. lib.* 2. *cap.* 1. §. 7. *n.* 14. quia manuscriptum, etiam transcriptum à libro, non est, inquit ipse, secundum communem vsum loquendi propriè liber. Tum quia (cùm contra manuscripta prouisum sit per aliam prohibitionem Pij IV. in Indice) non sequitur elusio præcepti, seu legis prohibentis, quam dicebam. Præsertim quia quando lex vult disponere etiam de manuscriptis, id explicat, vt per Leonem X. in Concilio Lateranensi, vbi de impressione librorum, *sess.* 10. & per Trident. Concil. *sess.* 14. circa finem, vbi de impressione librorum sacrorum. Præsertim etiam, quia libri impressi faciliùs ad manus omnium deueniunt: Ergo quoad libros impressos est specialis ratio prohibitionis.

Sed contra: quia licèt causa prohibitionis impulsiua sit specialior in libris impressis, quàm in manuscriptis, eo quòd libri impressi, vt dicebatur, faciliùs communicantur, & faciliùs ad manus omnium deueniunt: causa tamen finalis, scilicet odium hæresis, & periculum infectionis, vtrobique est eadem: Ergo vtrobique locum habere debet eadem dispositio, *leg. pater filium,* §. *fundum, ff. de legat.* 3. *& l. illud, ff. ad leg. Aquil. & leg. regula,* §. *cùm quis, ff. de iuris & facti ignorant.* vbi præter alios Bartolus.

3 Et ideo fit, quod dispositio extendatur ad casum (etiam in stricta materia, qualis est præsens) quamuis non adaptentur verba. Doctores cum Glossa *in Clement.* 1. *de elect.* & alij quos sequitur Corneus *consilio* 273. *vol.* 4.

4 Ideo etiam fit, quod dato quod non veniant nomine libri manuscripta, ex aliquo capite (cùm tamen veniant, eo quod liber sit genus ad libros impressos, sicut & manuscriptos) ob identitatem rationis manuscripta comprehenduntur sub dispositione Bullæ Cœnæ de libris hæreticorum, quam dicebam.

5 Non obstat, quod Concilium Lateranense mentionem faciat specialiter de scriptura; quia sicut ex contextu patet, dictam scripturam distinguit à libris, quatenus continent materiam non sufficientem pro libro, vt sunt folia volantia.

Neque obstat, quod Tridentinum Concilium specialiter prohibeat communicationem librorum in scripto; quia per hoc non contradistinguit manuscripta à libris, sed contradistinguit communicationem manuscriptorum ab impressione: quæ quidem sunt actiones distinctæ & diuersæ. 6

COROLLARIVM IV.

Quinam libri hæreticorum sub prohibitione Bullæ Cœnæ comprehensi sint?

SVMMARIVM.

1 *Libri illi solùm hæreticorum, qui vel hæresim continent, vel de Religione tractant, continentur sub prohibitione Bullæ Cœnæ, quia qualibet vna ex his conditionibus satis est, vt sub prohibitione comprehendantur.*

2 *Liber alicuius Authoris hæretici, si in plures Tomos esset diuisus, & vnus contineret hæresim, vel de Religione tractaret, non item alter, si Tomi essent distincti, & essent de diuersis argumentis, & inter ipsos non esset aliqua connexio, non esset prohibitus Tomus, in quo hæresis non contineretur, nec de Religione tractaretur: secus è contra.*

3 *Liber si solùm vnam hæresim contineret, etiamsi totus de re prophana sit, illa sola sufficit, vt totus liber prohibitus existat, quia verè liber continet hæresim, &c.*

4 *Non sufficit, si aliquis ab illo libro hæresim expungat, quia particularis expulsio non tollit communem libri prohibitionem.*

5 *Liber tractare dicitur de Religione, si tractet de Scriptura Sacra, vel aliqua illius parte, si de Theologia Scholastica, vel Morali, vt de Mysteriis fidei, &c.*

6 *Prohibitio comprehendit tractantem ex professo, non autem obiter.*

7 *Secus est, spectatis Decretis Clementis VIII. & Pauli V. pro Regnis Hispaniæ, vbi prohibitus est quicumque liber hæreticorum, etiamsi non contineat hæresim, neque de Religione tractet, nisi prius approbetur per ibidem signatos, quia Ecclesia intendit, ne filij sui spirituales ex fonte tam turbido veritatem eliciant, &c.*

SEquitur quartò, quod sub prohibitione Bullæ Cœnæ comprehensi sint solùm illi libri hæreticorum, qui vel hæresim continent, vel de Religione tractant, quia quælibet vna ex his conditionibus satis est, vt sub prohibitione comprehendantur, sicuti patet ex contextu primæ clausulæ bullæ Cœnæ, & dicam infra in Appendice, & notat Vgolinus in primam clausulam Bullæ Cœnæ, *vers. vel de Religione, num.* 2. Azor. *tom.* 1. *libro* 8. *cap.* 16. *quæst.* 5. Suarez *de fide, disputat.* 20. *sectione* 2. *num.* 15. *& tom.* 5. *de censur. disput.* 21. *sect.* 1. *num.* 10. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *num.* 26. & alij communiter. 1

Vbi aduerte, quod casu, quo talis liber alicuius Authoris hæretici in plures Tomos esset diuisus, & vnus hæresim contineret, vel de Religione tractaret, non item alter, si Tomi essent distincti, de diuersis Argumentis, & inter ipsos non esset aliqua connexio, tunc non incurreret excommunicationem qui legeret Tomum in quo hæresis non contineretur, nec de Religione tractaretur, quia non legeret librum hæresim conti- 2

nentem, vel de Religione tractantem. Suarez *tract. de fide, cit. disput. 20. sect. 2. num. 9.* Sanchez *cit. cap. 1. n. 36.* qui extendit, etiamsi ij in vnum essent colligati, quia id esset per accidens. Vgolinus *vbi supra, verb. ac eorumdem librorum, §. 1. num. 2. vers. 6.* Duardus *in Bull. Cœn. lib. 2. canon. 1. quæst. 39. num. 10.* Fagundez *præcept. 1. Decal. lib. 1. cap. 14. n. 17.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 3. dub. 9. §. 5. n. 19.* Ouied. *2. 2. controu. 12. num. 8.* Diana *part. 6. tract. 6. resolut. 55.* & Leander *de censur. tract. 3. disput. 1. quæst. 42.* & alij passim. At si ambo de eadem materia tractarent, & inuicem inter se connexionem haberent, tunc è contra qui legeret vnum Tomum, licèt in illo nulla contineretur hæresis, nec tractaretur de Religione, excommunicationem incurreret, quia tunc quilibet Tomus esset pars eiusdem operis prohibiti, essetque solùm per accidens, ad euitandam scilicet libri molem, diuisus, seu seiunctus ab altero. DD. quos sequitur Suarez.

Quamuis contrarium in hoc etiam casu velit præter quosdam alios Vgolin. *loc. supra cit.* quia iuxta regulam iuris, vtile per inutile non vitiatur: Ergo cùm libri continentes hæresim, legi prohibeantur ex eo, quod hæresim contineant, quotiescumque idem tractatus diuiditur in plures libros, seu quæstiones, quamuis sint eiusdem tractatus, seu voluminis, non videntur prohiberi, quia (sicuti dicebam) tanquam quid vtile non videntur vitiari per aliud inutile; sicque ratio prohibitionis in ipsis locum non habet.

Non obstat si dicas: Prohibetur totus liber: ergo prohibentur singulæ partes.

Respondere enim quis posset negando consequentiam, quia cùm totum non prohibeatur ratione sui, sed ratione partis, detracta hac parte, cessat prohibitio, sicque cùm sit in hoc casu diuersa ratio totius & singularum partium, non valet argumentum à toto ad singulas partes, si seorsim sumantur, iuxta ea quæ notat Ioseph. de Rusticis *in l. cum accus. ff. de condit. & demonstr. lib. 8. cap. 4. n. 4.* Surdus *consil. 435. num. 22.* & Cephalus *consil. 601. num. 40. volum. 4.*

3 Aduerte secundò, quod si liber solùm vnam hæresim continet, etiamsi totus de re prophana sit, illa sola hæresis sufficiat, vt totus liber prohibitus existat; quia sic verè liber continet hæresim. Neque requiritur, vt liber ex professo tractet de hæresi, ita vt argumentum libri sit de hæresi, sed sufficit si hæresim contineat: quia hoc tantùm Bulla Cœnæ requirit. Quandoquidem in ea directè distinguitur, si vel liber hæresim (scilicet in singulari, non autem in plurali numero contineat) vel de Religione tractet. In alternatiuis autem sufficit alterutrum verificari. Suarez *tom. 5. de censur. disputat. 21. sect. 2. n. 10. & de fide disput. 20. sect. 2. n. 16.* Alterius *in Bull. Cœn. tom. 1. disput. 2. lib. 5. cap. 6.* Portell. *in addit. ad dub. Regul. vers. libri prohibiti, n. 8.* Bonac. *de censur. disp. 2. q. 5. punct. 4. n. 19.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 10. n. 35.* Farin. *de hæresi, q. 180. n. 22.* Coninch. *disput. 18. de fide, dub. 11. n. 177.* & alij communiter. Quamuis contrarium dixerint Graff. *lib. 4. decis. cap. 18. n. 30. & 80.* Sayr. *de censur. lib. 3. cap. 5. n. 12.* Filiuc. *tom. 2. tract. 22. cap. 7. n. 204.* Sousa *in exposit. Bull. Cœn. disp. 13. cap. 2. concl. 2.* & Dian. *part. 1. tract. 11. resol. 31.* qui requirunt, vt liber ex professo tractet de hæresi. Sed de hac re vide etiam infra in Appendice.

4 Neque sufficit, si tu ab illo libro hæresim expungas, quia particularis expulsio non tollit communem libri prohibitionem. Sanch. *n. 35.* & Bonac. *n. 19.* Qua de re vide etiam quæ dicam infra *dubit. 39. petit. 6.*

5 Dicitur autem liber tractare de Religione, ita vt qui illum legat, etiamsi hæresim non contineat, Bullæ Cœnę excommunicationem incurrat, si tractet de rebus ad fidem pertinentibus, vt de Scriptura sacra, vel de aliqua illius parte, de Theologia scholastica, vel morali, etiam de casibus conscientiæ, de mysteriis fidei, de culto Dei & Sanctorum, de Sacramentis, de Pontifice, Episcopis, Cardinalibus, Clericis, de Religiosis, vel alliis ministris Ecclesiæ, de moribus Christianis, de recta, vel non rectâ morum institutione, de Virtutibus & vitiis (in ordine scilicet ad finem supernaturalem, non autem in ordine morali tantùm) de Religionis ritibus ad Religionem siue Catholicam, siue reprobatam spectantibus, & similibus. Tolet. *lib. 1. cap. 19.* Suar. *tom. 5. de censur. disput. 21. sect. 2. n. 10. & tract. de fide, disput. 20. sect. 2. n. 16.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 10. n. 21.* Fagund. *præcep. 1. Decal. cap. 14.* Ouied. *2. 2. controu. 12. n. 15.* Pellix. *tom. 2. Manual. tr. 6. cap. 15. n. 20* & alij passim: quia Religio hîc non accipitur strictè, prout scilicet est quædam specialis virtus, sed latiùs, prout complectitur materias religiosas, siue materias tam in ordine ad notitiam, quàm in ordine ad operationem hominis, ad salutis directionem importantes. Et ratio est, quia cùm ad Ecclesiam pertineat dirigere hominem ad salutem, ad Ecclesiam etiam pertinet auertere ea quæ possunt impedire consecutionem salutis, atque adeò auertere infectionem circa doctrinam quæ ducit ad bonos mores, & prædictam salutem. Quapropter solùm quoad hæc se extendit cura Ecclesiæ, dum prohibet libros tractantes de Religione.

Quapropter etiam libri tractantes de aliis materiis non dicuntur tractare de Religione. V.g. non dicuntur tractare de Religione historiæ, neque libri qui Philosophiam, vel alias Artes similes continent. Itavt is qui tales libros legeret, non incurreret excommunicationem Bullæ Cœnæ, nisi in illis contineretur aliqua hæresis, DD. communiter, quos sequitur Suar. *vbi sup. num. 10.* & Sanch. *num. 21.*

Requiritur tamen, vt liber de Religione tractet ex professo, & ex instituto, ita vt libri argumentum sit de Religione: non autem tractet obiter. Quapropter si liber ab hæretico compositus non tractaret sic ex professo, & ex instituto de Religione, sed de aliis rebus, obiter tamen aliquid diceret de Religione is, qui talem librum legeret (sicut & teneret, vel imprimeret, &c.) non incurreret excommunicationem Bullæ Cœnæ, quia in Bulla Cœnæ prohibentur solùm libri tractantes de Religione. Quorum verborum sensus est, quod libri ex professo, & ex instituto tractent de Religione, modo quo supra dicebam. Farinac. *loc. cit.* Sayr. *lib. 3. de censur. n. 11.* & Graff. *part. 1. decis. lib. 4. cap. 18. n. 40. & 42.* 6

Limitant tamen (& rectè) Sanc. *lib. 2. moral. cap. 10. n. 34.* Azor. *part. 1. & lib. 8. cap. 16. q. 5.* Alter. *de censur. lib. 5. disp. 3. cap. 6.* Trull. *lib. 1. in Decal. cap. 3. dub. 9. §. 5. n. 19.* Suar. *de fide, disp. 10. sect. 2. n. 16.* Roderiq. *in addit. ad Bull. Cruciat. §. 8. n. 68.* Portell. *in rubr. Regul. verb. libri prohibiti, n. 8.* Fagund. *præcep. 1. Decal. lib. 1. cap. 14. num. 15.* Duard. *in Bull. Cœn. lib. 2. can. 1. q. 2. n. 2.* Bonac. *disp. 2. de censur. in partic. punct. 4. n. 19.* Ouied. *2. 2. controu. 12. n. 16.* Peliz. *tom. 2. Manual. tract. 6. c. 5. n. 20.* Roccaful. *part. 3. lib. 3. cap. 8.* & Leand. *de censur. tract. 3. disp. 1. §. 1. q. 39.* si liber ex professo notabiliter tractet de Religione, licet libri de alia materia sit Argumentum; quia vt verificetur, quod liber tractet de Religione, non est necesse, quod libri Argumentum sit de Religione, sed sufficit si liber disserat de Religione ex professo notabiliter, & non obiter, seu incidenter, cùm possit liber per digressionem de pluribus negotiis ab Argumento proposito diuersis tractare ex professo notabiliter.

Obiicies contra Coroll. 4. Damnato Authore, etiam eius libri damnati censentur, *cap. Fraternitatis, cap. Excommunicamus, §. credentes, vers. si tabellio, de hæret. cap. Nullus 3. q. 4. cap. scientia Romana, §. Item origines, & §. hac omnia, vers. Atque, cum Auth. credentes, in fine, de hæret.* & docet Ostiens. *in d. cap. fraternitatis, n. 1.* Innoc. *ibid. n. 2.* Abb. *n. 1.* Butr. *n. 2.* Soccin. *n. 1. & 3.* Anan. *n. 3.* Felin. *in cap. Translato, de constit. n. 2.* Albertin. *de hæret. q. 12. n. 13.* Pego. *in Direct. part. 2. com. 3. vers. 1. damnato,* & alij passim. At hæretici sunt omnes ab Ecclesia damnati. Ergo etiam omnes eorum libri damnati erunt.

Respondetur, distinguo Antecedens: Damnato Authore, etiam eius libri damnati censentur, absolutè & simpliciter, nego: si contineant hæresim, vel ex instituto

tuto tractent de Religione, iuxta ea quæ ſupra dicebam, concedo: vt omittam, doctrinam illam intelligendam eſſe, quod damnato Authore, etiam eius libri damnati cenſeantur, ſi ſint compoſiti ab illo, vt eſt damnatus, ſeu vt hæreticus, non item ſi ſint compoſiti ab illo, vt eſt Philoſophus, Medicus, Mathematicus, vel Iuriſperitus, &c. vt omittam etiam nos dixiſſe tales libros (ſi ſcilicet hæreſim non contineant, vel de Religione ex profeſſo non tractent) damnato Authore, non damnari ex vi verborum Bullæ Cœnæ, damnari tamen ex Indice librorum, iuxta regulas ibi præſcriptas.

Quapropter ſi ſpectetur etiam Decretum Expurga-
7 torij Romani editi iuſſu Clementis VIII. & Decretum
Pauli V. pro Regnis Hiſpaniæ, mandatumque Inquiſitoris Generalis, prohibitus eſt quicumque liber Authoris hæretici, etiamſi non contineat hæreſim, neque de Religione tractet, niſi priùs approbetur per ibidem ſignatos: quia Eccleſia intendit, ne filij ſui ſpirituales ex fonte tam turbido veritatem eliciant, neve authoritatem aliquam tribuant illis qui à ſuo gremio receſſerunt. Doctores communiter apud Farinacium *n.* 22. Sanchez *n.* 16. & Azor *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *q.* 14.

APPENDIX

Ad ea quæ ſuprà dicebantur.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio bullaris vt contrahatur, duæ requiruntur conditiones, & vt liber ſit alicuius Authoris hæretici, & vt ſit de Religione tractans, vel continens hæreſim.*

2 *Hæretici nomine non venit quicumque hæreticus, ſed tantùm hæreticus publicus, ſeu notorius, vt proinde debeat eſſe vel denunciatus tanquam hæreticus, vel publicè profitens aliquam hæreticam ſectam.*

3 *Dictio* Eorum, *refertur ad ſupra nominatos.*

4 *Excommunicatio bullaris cùm fertur contra ſcientes, debet legens ſcire, quod ipſe legendo violet prohibitionem, & conſequenter ſcire, quod libri Author ſit hæreticus: quod nequit ſcire, niſi Author profiteatur aliquam hæreſim, ſeu ſectam damnatam, contra Graſſium.*

5 *Excommunicatio bullaris locum non habet in dubio, an Author ſit hæreticus: quia in dubio quiſque præſumitur bonus, niſi conſtet de contrario.*

6 *Dicta contra Graſſium non ſolùm habent locum quoad libros hæreticorum recentiorum, ſed etiam quoad libros hæreticorum veterum, vt ſunt Epiſtolæ Photij nuper ſuppreſſæ.*

7 *Libri magiæ, necromantiæ, ſortilegiorum, & ſimiles non comprehenduntur ſub hac excommunicatione Bullæ Cœnæ: quia non ſunt libri Authoris hæretici, & quamuis eſſent, non tamen ex iis cognoſceretur vt talis, ac proinde deficeret conditio ſcientiæ requiſita à bulla ad incurrendam hanc cenſuram.*

8 *Liber ad hoc, vt aliquis incurrat in cenſuram bullarem, non eſt neceſſe, quod ſimul contineat hæreſim, & ſimul tractet de Religione; ſatis enim eſt ſi contineat hæreſim.*

9 *Liber ad hoc, vt aliquis incurrat in cenſuram bullarem, ſufficit ſi tractet de Religione hæretico modo, id eſt cum aliquo influxu hæreſis in tractationem, ſcilicet cum aliqua proportione, & relatione ad hæreſim: quia licèt in Canone tractare de Religione ſtet diſiunctim, accipi tamen debet iuxta ſubiectam materiam.*

10 *Liber de Religione ſi catholicè tractans ab hæretico edatur, non videtur comprehendi ſub cenſura bullari.*

11 *Hæreticorum libri qui de Religione non tractant, approbati conceduntur ex eiuſdem Indicis Regula ſecunda.*

12 *Excommunicatio bullaris prædicta vt locum habeat ſufficit, ſi liber obiter, ſeu incidenter vnam, vel alteram hæreſim contineat, contra Graſſium, Sayrum, & alios: quia eo ipſo, quod obiter vnam hæreſim contineat, valet dici, quod hæreſim contineat.*

13. *Lex cùm ſit generalis, generaliter, præſertim in fauorem fidei accipi debet.*

13 *Excommunicatio bullaris prædicta locum habet, ſi liber hæreſim contineat non quocumque modo, ſed modo ſolùm doctrinali, ita vt hæreſim, quam continet, rationibus probet: quia ſi hæreſim non contineat tali modo, rationibus ſcilicet illam probando, vim non habet ad inficiendum, & trahendum legentis aſſenſum.*

15 *Hæreticorum ſcholia ad libros hæreticorum, etiamſi ſint maior pars libri, & hæreſim contineant, vel de Religione ex profeſſo tractent, ſub prohibitione Bullæ Cœnæ non comprehenduntur; quia iuxta communem modum loquendi liber cum ſcholiis non denominatur ab Authore ſcholiorum: ſecus tamen eſt, quin ſi hoc haberet locum, poſſent ſine cenſura bullari legi commentaria hæreticorum in ſacram Scripturam.*

16 *Genitiuum de ſui natura importat perſonalitatem.*

17 *Liber ſi ſit Authoris hæretici, commentaria autem Authoris Catholici, tunc ſimpliciter commentaria, ſicut & liber ſub prohibitione Bullæ Cœnæ continentur.*

18 *Catholici librum, in quo hæreſes vel referantur hiſtoricè, vel inſerantur cum ſuis explicationibus, & argumentis, ad impugnandum legens, etiam eo animo, vt doctrinam hæreticorum ſciat, quamuis ex hac lectione periculum infectionis ſibi timeret, peccaret tantùm mortaliter, exponendo ſe ſcienter tali periculo, non tamen incurreret excommunicationem Bullæ Cœnæ, vel aliquam alteram: quia non verificatur in ipſo diſpoſitio bullæ Cœnæ, cùm non legat librum hæretici, ſed Catholici, etiamſi legat animo imbibendi hæreſes.*

19 *Libri Compilatoris non comprehenduntur ſub excommunicatione bullæ Cœnæ, niſi in compilatione inſeratur aliqua materia alicuius Authoris hæretici, quæ contineret hæreſim, vel ex profeſſo tractaret de Religione: At id locum habet, ſi Compilator nihil inſerat de ſuo; quia tunc liber cenſendus erit iuxta qualitatem Collectorum.*

20 *Legentes Catholicorum libros, in quibus ſunt hæreſes quantumuis damnatæ, quas tamen ignoranter tradiderunt Authores, atque adeò ſolùm materialiter fuerit hæretici, non incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ, quia in ipſis non verificatur diſpoſitio Bullæ Cœnæ.*

21 *Amplia id locum habere, etiamſi Author libri incidat poſteà in hæreſim ob eandem rationem, quia adhuc non eſt liber hæretici.*

22 *Scientia quæ requiritur ad contrahendam excommunicationem Bullæ Cœnæ, debet eſſe non ſolùm de materia libri, quod videlicet contineat hæreſim, vel tractet de Religione, ſed etiam quod Author ſit hæreticus.*

23 *Ignorantia qualibet etiam craſſa, & affectata, excuſat tunc ab excommunicatione, licèt non ſemper excuſet à peccato, quia quando lex loquitur de facientibus aliquid ſcienter, procedit de iis qui id fa-*
24 *ciunt excluſa quacumque ignorantia. Secus tamen eſt, ſi interueniat notabilis temeritas; quia notabilis temeritas ſcientiæ comparatur.*

25 *Excõmunicatio Bullæ Cœnæ, ſtante ſcientia, & ſecluſa quacũque ignorantia, locum habet contra ſcienter legẽtem libros prohibitos, etiamſi legat abſque praua intentione, ſed ſolùm ex curioſitate; quinimò etiam*

ex

ex bono, quia prohibitio legis non respicit finem legentis, sed solùm ipsam lectionem.

1 EX dictis constat, quod ad contrahendam dictam excommunicationem Bullarum ex parte librorum duæ conditiones requirantur. Prima, quod liber sit alicuius Auctoris hæretici. Secunda, quod liber de Religione tractet, vel hæresim contineat.

2 Quatenus spectat ad primam conditionem, nomine hæretici non venit quicumque hæreticus, sed tantùm hæreticus publicus, seu notorius, vt perinde debeat esse vel denunciatus tanquam hæreticus, vel publicè profitens aliquam hæreticorum sectam, vti colligitur ex ipso canone Bullæ: quia canon anathematizat hæreticos iuxta sectas, vt Hussitas, & omnes alios hæreticos cuiuscumque nominis, vel sectæ, posteà deueniens
3 ad libros subdit: *Ac eorum libros*, *&c.* Dictio autem *eorum*, refertur ad supra nominatos, & consequenter intelligitur de hæreticis alicuius nominis, vel sectæ. Et
4 ratio est, quia vt locum habeat prædicta excommunicatio bullaris, cùm feratur contra scientes, debet legens scire, quod ipse legendo violet prohibitionem, & consequenter scire, quod Author libri sit hæreticus. Non potest autem legens id scire, nisi Author libri profiteatur hæresim aliquam damnatam, & consequenter nisi sit alicuius sectæ damnatæ.

Et quamuis Graffius *part. 1. decision. lib. 4. cap. 18. num. 43.* putet, quod vt locum habeat excommunicatio Bullæ Cœnæ, necessarium sit, Authorem hæreticum esse damnatum, necessarium reuerà non est, si loquamur de condemnatione personali. Suarez *disput. 20. de fide, sect. 2. num. 11.* Fagundez *precept. 1. Decalog. lib. 1. cap. 14. num. 7.* & alij communiter, sed sufficit, iuxta ea quæ dicebam, quod sit alicuius sectæ, cuius hæresis damnata sit: quia tunc reuerà scitur Authorem hæreticum esse.

Hinc, si quis sciret librum esse Authoris hæretici, quamuis nesciret specialiter Authorem, & legeret tamen librum, incurreret tamen excommunicationem. Vgolinus *part. 8. de censur. reseruat. summ. Pontif. verb. ac eorundem libros*, *n. 11.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. n. 30.* & alij passim.

5 In dubio tamen, an Author sit hæreticus, excommunicatio locum non habet, quia in dubio quilibet præsumitur bonus, nisi constet de contrario. Sanchez *vbi suprà, n. 24.* Ouied. *2. 2. controu. 12. n. 3.* & Palcot. *part. 1.*
6 *tract. 4. disput. 2. punct. 10. n. 1.*

Quod autem dicebam supra contra Graffium, non solùm locum habet quoad libros hæreticorum recentiorum, sed etiam quoad libros hæreticorum veterum, vt sunt Epistolæ Photij nuper impressæ. Doctores, quos sequitur Lezana *in summa*, *verb. libri*, *n. 20.* Quamuis nonnulli libri, vt libri Tertulliani, & Origenis, eo quod ex iis multa discantur, tolerentur: & generaliter quoad libros veterum, eo quòd ex iis minus infectionis periculum timeatur, non tam rigorosè procedi
7 consueuerit.

Sub hac tamen excommunicatione Bullæ cœnæ non comprehenduntur libri Magiæ, Necromantiæ, Sacrilegiorum, & similes. Nauar. *In sum. cap. 27. n. 55.* Vinald. *in Candelabr. Excommunicatio 1. Bulla Cœnæ, n. 13.* Fagundez *precept. 1. Decalog. lib. 1. cap. 14. n. 10.* Duard. *in Bull. Cœn. lib. 2. can. 1. q. 34. n. 15.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 10. num. 32.* & Bonac. *disput. 1. de censur. in partic. q. 2. punct. 4. n. 4.* Quia non sunt libri Authoris hæretici: & quamuis essent libri Authoris hæretici, non tamen ex iis author cognosceretur vt talis, cùm non contineant aliquam hæresim, ac proinde deficeret conditio scientiæ, quam canon Bullæ Cœnæ requirit ad hoc, vt excommunicatio contrahatur. Accedit, quod prædicti libri, quamuis doceant multa flagitia, non tamen tractant de Religione, neque continent hæresim, quam si contineant, subintrat prædictus canon Bullæ Cœnæ. Vide quæ dicam infra *dubit. 44. in Addendis.*

Quatenus verò spectat ad secundam conditionem, 8
dubium est inter Doctores, an liber debeat hæresim continere, & de Religione tractare coniunctim, an verò sufficiat alterutrum disiunctim. Et quidem certum est sufficere, quod solùm hæresim contineat, quia tota prohibitionis ratio, quæ est vitare, ne fideles ex lectione inficiantur, reperitur in libro, qui hæresim continet. Tum quia eo ipso, quod liber hæresim continet, aliquo modo de Religione tractat. Vnde solùm difficultas inter Doctores est, an sufficiat, quod liber solùm de Religione tractet, licèt hæresim contineat.

Et quidem, quamuis nonnulli, quos sequitur Say- 9
tus *lib. 3. de censur. cap. 5. num. 12.* sufficere negent ex eo, quia si liber hæresim non continet, cessat prohibitionis ratio; cùm tunc non adsit periculum, quod legens ex lectione inficiatur, seu in hæresim labatur. Affirmant tamen præter alios, quos supra citabam, & sequebar, Farinacius *de hæresi*, *quæst. 80. num. 32.* Fagundez *precept. 1. Decalog. lib. 1. capit. 14. num. 5.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 13. dub. 9. §. 5. num. 9.* Duardus *in Bullam Cœn. lib. 2. canon. 1. q. 40. num. 2.* Pueron. *in Bull. Cœn. cap. 1. §. ac eorumdem, lib. 5. n. 184.* & Rocafull. *3. part. Praxis*, *lib. 3. cap. 8.* Quia canon loquitur disiunctim? Ergo vt locum habeat, satis erit, quod alterutrum, seu pars altera verificetur, vti suprà dicebam.

Temperatam autem nunc hanc posteriorem nostram sententiam, vt procedat, & canon quoad libros de Religione tractantes tantùm locum habeat, quando libri de Religione tractant hæretico modo, id est cum aliquo influxu hæresis in tractationem, scilicet cum aliqua proportione, & relatione ad hæresim, seu aliquo modo disponendo ad hæresim: Quia licet in canone tractare de Religione stet disiunctim, accipi tamen debet iuxta subiectam materiam, sicque de libris de Re-
6 ligione tractantibus, qui sint hæreticorum, quatenus hæreticorum, atque adeò cum aliquo influxu hæresis in tractationem, modo quo iam supra dicebam; cùm verba accipiantur iuxta qualitatem personæ, ad quam referuntur, *leg. ex militari*, *ff. de testament. milit.* & *leg. plenum*, *§. equitij*, *ff. de vsu*, *& habitation.* & notant Fusar. *de substit. quæst. 359. num. 32.* Mangil. *de imput. quæst. 126. num. 8.* & Castill. *lib. 5. controu. part. 2. cap. 84. n. 6.*

Confirmatur, quia sic est periculum infectionis in 10
eo qui legit.

Confirmatur secundò, quia sic colligitur ex Indicis regula tertia, vbi Annotationes in sacram Scripturam, cuiuscumque Authoris sint, expunctis locis suspectis, permittuntur. Et ex regula octaua, vbi libri quorum argumentum principale bonum est, in quibus tamen obiter, seu incidenter aliqua quæ ad hæresim, impietatem, diuinationem, vel superstitionem spectant, inserta sunt, à Catholicis Theologis generalis Inquisitionis authoritate expurgati concedi possunt. Quapropter si liber de Religione catholicè tractans ab hæretico edatur, non videtur sub præsenti canone comprehendi.

Neque dicas, quod prohibeatur in odium Autho- 11
ris, quia hæreticorum libri qui de Religione non tractant, approbati conceduntur ex eiusdem Indicis regula secunda.

Circa continentes hæreses etiam difficultas est in- 12
ter Doctores, an vt locum habeat excommunicatio prædicta bullaris, sufficiat si liber obiter, seu incidenter vnam, vel alteram hæresim contineat.

Et quidem, quamuis negent Graffius, Saytus, & Sousa, quos supra citabam, quatenus expressè aiunt, non sufficere, quod liber obiter vnam, vel alteram hæresim contineat, sed requiri quod ex professo tractet: Affirmant tamen præter alios Doctores, quos supra sequebar, Duardus *in Bull. Cœn. lib. 1. canon. 1. quæst. 39. num. 2.* Bonacina *de censur. in particul. disput. 2. quæst. 5. punct. 4. num. 9.* Filliuc. *tract. 12. num. 204.* Fagundez *precept. 1. Decal. lib. 1. cap. 14. n. 15.* Granad. *2. 2. tract. 15. disput.*

disp. 10. *circa finem*, Ouied. *controu.* 15. *n.* 7. Petr. Hurtad. *disput.* 76. *de fide*, §. 595. Tambur. *lib.* 2. *in Decal. c.* 1. §. 7. *n.* 7. Leand. *de censur. tract.* 3. *disp.* 1. *q.* 39. Trull. *lib.* 1. *in Decalog. c.* 3. *dub.* 9. §. 5. *n.* 19. Rocaff. *part.* 3. *prax. lib.* 3. *c.* 8. Quia, sicuti dicebam, eo ipso, quod li-
13 ber obiter vnam hæresim continet, valet dici, quod hæresim contineat. Accedit, quod cùm lex sit generalis, generaliter (præsertim in fauorem fidei) accipi debet, *l.* 1. §. *generaliter, ff. de leg. præst.* Accedit etiam, quod neque Canon dicit libros tractantes de hæresi, sicuti dicit tractantes de Religione, sed continentes hæresim.

14 Conciliarem autèm nunc has duas sententias dicendo, quod excommunicatio Bullaris prædicta locū habeat, si liber hæresim contineat, non quocumque modo, sed modo solùm doctrinali, ita vt heresim, quam continet, rationibus probet: sicque canon procedat solùm de libris hæresim hoc modo continentibus, siue ex professo, siue per disgressionem, obiter, vel incidenter; quia si liber hæresim non contineat modo doctrinali, rationibus scilicet illam probando, vim non habet ad inficiendum, & trahendum legentis assensum. Ergo cessat prohibitionis ratio, sicuti constat in libris, qui continent catalogum hæresum absque impugnatione; cùm ij prohibiti minimè sint, eo quòd non tendunt ad docendam hæresim: Tum quia, si liber hæresim non continet modo doctrinali, non videtur, quod hæresim contineat, nisi modo materiali: siquidem continentia libri, vt sit continentia vera, & formalis, debet esse iuxta naturam libri; ergo cùm liber ordinetur ad communicandum aliis quæ continet, ea solùm continere dicitur, quæ legentibus communicare potest, sicque ea solùm, quæ cōtinet modo doctrinali, dum agitur de doctrinalibus.

15 Circa scholia hæreticorum ad libros Catholicorum, communiter, vti suprà dicebam, Doctores docent, quod ea, etiamsi sint maior pars libri, & hæresim contineant, vel ex professo de Religione tractent, sub prohibitione Bullæ Cœnæ non comprehendantur; quia iuxta communem modum loquendi liber cum scholiis, etiamsi sint maior pars libri, non denominatur ab Authore scholiorum, cùm hæc sint accessoria materiæ; sed ab Authore, qui primò composuit librum: cùm licèt v. g. commentaria Caietani excedant summam S. Thomæ, non tamen dicatur liber Caietāni, sed S. Thomæ: sed canon Bullæ Cœnæ loquitur solū de libris hæreticorū: Ergo.

At quia, si hoc haberet locum, possent sine censura Bullæ Cœnæ legi commentaria hæreticorum in sacram Scripturam, etiamsi quamplurimas continerēt hæreses ex eadem scriptura confirmatas, quod videtur absurdū, ideò satis etiam probabiliter Alterius *de censur. in explicat. canon.* 1. *Bullæ Cœnæ, lib.* 5. *disp.* 2. *cap.* 6. *dub.* 1. & Suarez *de fide disput.* 30. *sect.* 2. *n.* 13. docent, scholia hæreticorum, saltem si sint maior pars libri, quotiescumque hæresim continent, vel ex professo de Religione tractant, sub canone Bullæ Cœnæ comprehendi: Quod (præterquam sæpè, vti suprà etiam dicebam, denominatio fit à parte libri maiori) vlteriùs probari posset ex eo, quia quando in Bulla Cœnæ ponitur excommunicatio contra legentes libros hæreticorum, ly geni-
16 tiuum *Hæreticorum*, non tam importat denominationem, quàm personalitatem Scriptoris: cùm genitiuum de sui natura importet personalitatem, *cap. si gratiosè, de rescript. in* 6. vbi Glossa *verb. sua*, Ioan. Andr. *n.* 5. Geminian. *n.* 12. Franch. *n.* 7. & Rota *decis.* 29. *num.* 7. *part.* 3. *Recent.* sicque canon Bullæ Cœnæ procedit de libris, qui referuntur ad personas hæreticorum, tanquam ad Authores, seu scriptores. At liber constans ex scholiis hæretici, saltem si sint maior pars libri, quoad hæc, tanquam ad Authorem, seu scriptorem refertur ad hæreticum: Ergo, &c.

17 Cæterum, si liber sit Authoris hæretici, commentaria autem sint Authoris Catholici, tunc simpliciter cōmentaria, sicut & liber, sub prohibitione Bullæ Cœnæ continentur, Doctores quos citabam suprà, & sequitur etiam Ouiedus *s.* 2. *controu.* 15. *n.* 9. quia semper textus est liber Authoris hæretici, & continet adæquatam prohibitionis rationem, ob quam secundum seipsam seorsim prohiberetur: & multo magis si in commentariis hæresia explicaretur: Quod si ea nihil hæreticum continerent, adhuc ratione Textus liber idem prohiberetur. Vide quæ dicebam suprà *in Dubit. Corollar.* 2.

Ex quibus sequitur, quod si quis Catholici librum, in 18
quo hæreses vel referantur historicè, vel inserantur cum suis explicationibus, & argumentis ad impugnandum; legeret etiam eo animo, vt doctrinam hæreticorum sciret, quamuis si ex hac lectione periculum inferioris sibi timeret, peccaret mortaliter, cùm sciens tali periculo se exponat: non tamen incurreret excommunicationem Bullæ Cœnæ, vel aliquam aliam. Nauarr. *in summa, cap.* 27. *n.* 36. Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *q.* 2. Suar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 21. *sect.* 5. *n.* 10. Alterius *de censur. lib.* 5. *disput.* 5. *cap.* 6. *dub.* 1. Fagundez *præcept.* 1. *Decalog. lib.* 1. *cap.* 14. *n.* 6. Cooinch. *de fide, disp.* 18. *dub.* 11. *n.* 177. Filliuccius *tom.* 1. *tract.* 15. *cap.* 2. *q.* 8. *num.* 4. Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *canon.* 1. *q.* 43. *n.* 5. Sousa *in Bull. Cœn. cap.* 15. *disp.* 13. *n.* 7. Sanchez *lib.* 5. *moral. cap.* 10. *n.* 23. Regiuald. *in Praxi for. Pœnit. lib.* 9. *n.* 253. Vgolio. *de censur. reseru. part.* 1. *cap.* 1. *verb. ac eorum libros*, Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 9. §. 5. *n.* 15. Bonaciu. *de censur. in particular. disput.* 1. *q.* 2. *punct.* 4. *n.* 21. & Leander *de censur. tract.* 3. *disp.* 1. *q.* 47. Quia non verificatur in ipso dispositio Bullæ Cœnæ, cùm non legat librum hæretici, sed Catholici: Idque etiam, si legat illum animo imbibendi hæreses, quæ in tali libro traduntur: quia per excommunicationem Bullæ Cœnæ, vel quamcunque aliam, non punitur affectus, sciendi scilicet, vel etiā imbibendi hæreses, sed effectus, factū scilicet ipsum legendi libros hæreticorum. Vide quæ dicam infrà *dubit.* 44.

Quid autem dicendum sit de libris compilatis ab hæreticis, si hi contineāt passim, vel tractent ex professo de Religione?

Respondent quidam cum Duardo *lib.* 2. *in Bull. Cœn.* 19
can. 1. *q.* 45. *n.* 6. & *seqq.* non cōprehendi eos sub excommunicatione Bullæ Cœnæ, nisi in compilatione insereretur aliqua materia alicuius Authoris hæretici, quæ contineret hæresim, vel ex professo tractaret de Religione; quia compilatio non est liber hæretici, sed illorum Authorum, ex quibus fit compilatio. Tum quia compilatio non est propriè liber, sed volumen quoddam continens plures libros.

20
At minùs rectè, quia hoc non tollit, quin sit propriè liber, sicut propriè liber est sacra scriptura, quamuis contineat libros plurium Authorum: Responsio igitur istorum Doctorum cum Duardo vbi suprà, locū habet, si compilator nihil inserat de suo; quia tunc liber censendus erit iuxta qualitatem Collectorum. At si ponat quid de suo, in quo hæreses modo doctrinali tradat, vel ex professo de Religione tractet, ex aliorum sententiis, scilicet opus suum cum influxu aliquo hæresis, seu cū relatione aliqua ad hæresim; tunc qui legit, incurret excommunicationem Bullæ Cœnæ: Cùm sit eadem ratio, ac si tota materia esset ab ipso hæretico composita, seu conflata: quamuis, si pauca inserat de suo, & hæc indigeant expurgatione, expurgatione præmissa, concedantur, sicque multo magis, si non indigeant, iuxta Indicis regulam quintam. Ideoque locum tunc non habebit præsens excommunicatio Bullæ Cœnæ.

Circa Catholicorum libros, in quibus sunt hæreses, 21
quæ omnis damnatæ, quas tamen ignoranter tradiderunt Authores, atque adeò solùm materialiter fuerint hæretici, docēt Nauarr. *in summa, cap.* 57. *n.* 36. Rodet. *in Bull. Cruciat.* 6. 9. *n.* 78. Fagund. *lib.* 1. *in Decal. c.* 14. *n.* 6. Vgol. *de censur. Pap. reser. part.* 2. *c.* 1. *verb. ac eorund.* §. 1. *n.* 2. Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *can.* 1. *q.* 35. *n.* 4. Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *c.* 16. *q.* 2. Suar. *de fide, disp.* 20. *sect.* 2. *n.* 10. & Bonac. *de cens. in partic. disp.* 1. *q.* 2. *n.* 51. *vers.* 5. legentem tales libros non incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ; quia in ipso non verificatur dispositio Bullæ Cœnæ, cùm non legat libros hæretici.

Quod, vt notant Sousa *in Bull.Cœn.cap.*12. *disp.*13. *n.*11. Ouied. 2. 2. *contron.* 12. *n.* 5. Bonacin. *loc. suprà cit.* & Leander *de censur. tract.* 3.*disput.* 1.*q.* 48. locum etiam habet, si Author libri incidat postea in hæresim, ob eandem rationem, scilicet quia adhuc non est liber hæretici, eo quod Author non esset hæreticus, quando illum scripsit, cùm in tantum liber dicatur Authoris hæretici, in quantum originē habet ab Authore hæretico.

22 Circa conditionem scientiæ, quæ requiritur ad contrahendam excommunicationem Bullæ Cœnæ, aduertè quod talis scientia debeat esse non solùm de materia libri (scilicet quod liber contineat hæresim, vel tractet de Religione) sed etiam quod Author sit hæreticus; quia sicuti hæ duæ conditiones requiruntur ex parte libri, sic etiam requirūtur ex parte scientiæ, ad hoc vt scienter legens librum contrauenIat prohibitioni, & incurrat excommunicationē Bullæ Cœnæ, Vgol. *part.*2. *de censur. Papa reseru. verb. ac eorundum libros*, §.1. *n.*1. Fagundez *precept.* 1. *Decalog. lib.*1. *cap.*14. *n.*11. Sanchez *lib.*2.*mor.cap.*10.*n.*39. Duard. *in Bull. Cœn. lib.*2. *moral.cap.*10.*n.*39. Duard. *in Bull. Cœn. lib.*2. *canon.*1. *q.*35. *num.*3. Sousa *disput.* 31.*n.*°. & alij passim.

23 Hinc fit, quod quælibet ignorantia (etiam crassa, & affectata) excuset tunc ab excommunicatione, licèt non semper excuset à peccato. Fagundez *precept.*1. *decalog. lib.*1.*cap.*14. *n.*19. Angulan. *de legib. lib.* 4. *controu.*4.*n.*10. Metolla *disput.* 1. *cap.* °. *dub.* 6. *num.* 232. Sanch. *lib.*2.*moral.cap.* 10. *n.* 38. Duard. *in Bull. Cœn. lib.*2.*can.*1. *q.* 36. *n.*3. Suarez *disput.* 10. *de fide, sect.*2. *n.*7. Hurtadus *disput.* 10. *de censur. diffi ult.* 12. Ouied. 2.2.*controu.*12. *n.* 45. Bonacina *disput.* 1. *de censur. in particul. q.*2.*punct.*4.*n.*9. Pellizzar. *tom.*2. *tract.*5.*cap.*6. *n.*15. Diana *par.* 3.*tract.* 6. *resol.*7. & Tamburin. *lib.*2. *in decalog. cap.*1. §. 7.*n.* 27. Quia quando lex loquitur de facientibus aliquid scienter, procedit de iis, qui id faciunt, exclusa quacumque ignorantia: Ergo quælibet ignorantia, quæcumque illa fuerit, excusat, iuxta ea quæ dicam infrà *dubit.* 38. *circa finem*, & *dubit.*46. *petit.* 13. cùm verificari non possit, quod quis faciat aliquid scienter, si adsit quæcumque ignorantia.

24 Quamuis, si interueniat notabilis temeritas, locum habeat tunc excommunicatio; quia notabilis temeritas comparatur scientiæ: Doctores quos suprà citabam, præsertim Fagundez, Sanchex & Tamburinus: Non tamen videtur adesse notabilis temeritas, nisi adsit scientia, vel saltem cognitio ex testimonio alicuius viri fide digni.

25 Hinc etiam fit, quod stante scientia & seclusa quacumque ignorantia, locum habeat excommunicatio contra scienter legentem libros prohibitos, etiamsi legat absque praua intentione, sed solùm ex curiositate, quinimmò etiam ex bono fine. Vgolin. *part.*2. *de censur. Papa reseruat. part.* 1. *verb. ac eorundem libros, in principio*, Tolet. *lib.*2. *in exposit. Bullæ Cœnæ, excommunicat.* 1. *n.* 14. Fagundez *precept.* 1. *Decalog. lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 22. Sanchex *lib.*2. *moral. cap.* 10. *n.* 4. Trullench. *lib.*1. *in Decalogum, cap.* 3. *dub.* 9. §. 5. *n.* 12. Roccaful. *part.* 3. *Praxis, lib.* 3. *cap.* 8. *dub.* 5. & alij communiter, quia prohibitio legis non respicit finem legentis, sed ipsam lectionem, quam prohibet tanquam periculosam; ergo cùm finis legentis, tametsi bonus, non tollat à lectione, quod non sit periculosa, neque tollet à lectione, quod non sit prohibita.

DVBITATIO XXXVII.

An sub prohibitione Bullæ Cœnæ prohibentis libros scienter legi, retineri, vel imprimi, &c. contineantur breues annotationes, vel quæcumque alia breuis scriptura, vt Oratio, Concio, Quæstio, Epistola, Lectio, vel Disputatio, &c.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura quæcumque breuis, annotationes, vt oratio, concio, quæstio, epistola, lectio, vel disputatio, non continentur sub prohibitione Bullæ Cœnæ prohibentis libros legi, retineri, vel imprimi.*

2 *Scriptura supradicta breues nomine libri propriè, & vsitatè comprehendi non solent: At verba legis pœnalis strictè & propriè desumenda sunt.*

3 *Lex Bullæ Cœnæ prohibens, licèt sit in fauorem fidei: Tamen quia ipsius immediata materia non fauorem, sed grauamen continet, scilicet priuare Catholicum etiam in fide firmum lectione, vel impressione librorum hæreticorum, & sub graui pœna, odiosa, & pœnalis reputari debet, non autem fauorabilis.*

4 *Lex Bullæ non videtur extendenda vltra proprietatem verborum, esto sit fauorabilis.*

5 *Liber, seu tractatus diutius permanet, & magis eunlgatur, & præterea facilius hæreses inuoluit, quæ difficilius cognoscantur.*

6 *Annotationes, lectiones, disputationes, conciones, & alia similia, necnon tractatus pertinentes ad deuotionem, & quietationem conscientiarum, stimulationes fratrum, & cætera huiusmodi, quæ sibi inuicem communicant fratres, modò communicent ad effectum imprimendi, declarantur prohibita per interpretes sac. Concilij Tridentini, quod innouat Decretum Concilij Lateranensis sub Leone Decimo, non autem ex Bulla Cœnæ.*

7 *Scriptura breues prædicta dicuntur posse esse pars libri, sed quia neque sunt, neque vnquam fuerunt, ideo nunquam sunt prohibita prohibitione ista Bullæ Cœnæ: Secus de præfatione, quæ de facto cum aliis partibus librum prohibitum composuit; quia prohibito libro, & partes prohibitæ manent.*

8 *Legens proœmium duntaxat, vel epistolam ad lectorem, vel annexam indicem in sufficiente quantitate incurrit excommunicationem, cum sint hæ partes libri, & proœmium, & epistola ad lectores declaret mentem Authoris, &c.*

9 *Quantitas, quæ constituat librum, cum determinata non sit, incurret in censuram qui leget librum decem folia continentem, &c. At secus est, si sit scriptura breuis.*

10 *Scripturæ omnes huiusmodi breues, attenta prohibitione Expurgatorij Romani editi ex Decreto Tridentini Concilij, & attenta prohibitione Expurgatorij Hispani, si sint ab hæreticis composita, quamuis errorem non contineant, prohibita sunt sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, quousque examinata, & approbata fuerint.*

RESPONDETVR negatiuè; atque ita ex probabili sententia Doctorum tenent Sanch. *lib.*2. *moral.cap.*16. *n.*29. Bonac. *de censur. disp.*2. *q.*5. *punct.* 4. *n.* 18. Portell. *in addition ad dub. regular. verb. libri prohibiti, num.* 7. Sousa *in exposit. Bullæ Cœnæ, lib.* 2. *can.* 1. *quæst.* 55. *n.*11. Hurtad. *disput.* 10 *de censur. difficult.* 12. Fagundez *precept.*1.*Decalog. lib.*1. *cap.* 14. *n.*11. Ouied. 2.2. *controu.*12.*n.*12. Leander *part.*4. *tract.* 5. *disp.* 1. *q.* 44. Tamburin. *lib.*1. *in Decalog. cap.*1.§.7. *n.*10. & Duard. *in Bull. Cœnæ, lib.*2. *in canon.* 1.*q.*44.*n.*6. 1

Quamuis contrarium probabiliter etiam tenent Suarez *de fide disp.* 20. *sect.*2.*n.*10. Vgolin. *tract. de censur.* 2.*part. in glossa, ac eorumdem libros, num.* 2. Megala *in* 3.*part. lib.*3. *cap.*1. *n.*55. Farin. *de hæres. q.* 180. *n.* 30. Granad. 2. 2. *contr.* *u.*15.*disput.*10. *n.*7. Trullench. *lib.*1. *Decalog. c.*3.*dub.*9. §. 5. *n.*16. Naldus *verb. Bulla Cœnæ, num.*8 & Roccaful. *part.* 3. *lib.*3. *cap.*1. *dub.* 2. *ex eo, quia* liber paruus etiam est liber, *argum. l. scaphā nauis, de euict.* Et in hoc canone Bullæ Cœnæ nomen libri non

significat

significat libri materialitatem, quatenus scilicet contiuet plura folia complicata, sed formalitatem, quatenus scilicet continet doctrinam, & aliquid legendum. Quod saluatur, siue sint epistolæ, siue cunciones, siue folia, siue quid aliud simile: Et in his quoque militat ratio legis, quæ est prouidere, ne ex lectione Fideles inficiantur, & hæreses propagentur. Et lex cum sit fauorabilis, non autem pœnalis: nam primò, & per se intendit fauorem fidei, & fidelium ad eos præseruandos in fide, non autem pœnam, nisi solum in subsidium sumeripsius legis prohibentis, extendi debet ad extensionem rationis, *cap. cum dilecta, de confir. vtili vel inutil. & l. Adigere, §. quamuis, ff. de iure patron.*

2 Probatur tamen nostra responsio; quia supradictæ breues scripturæ nomine libri propriè, & vsitatè comprehendi non solent: at verba legis pœnalis (qualis est ista ex mox infrà dicendis) strictè, ac propriè desumenda sunt, *cap. odia, de regul. iur. in 6. l. cum quidam, ff. de liber. & posthum. l. constitutionibus, ff. ad municip. & l. 3. §. hæc verba, ff. de negot. gestis.* Tum quia ratio disparitatis afferri potest, quod in libro, seu tractatu maius periculum inuenitur; cum liber, seu tractatus latiùs diffundi, ac diutiùs conseruari soleat; & cum præterea in ipso facilius hæreses contexantur, difficiliusque cognoscantur.

3 Obiicies: Hæc lex Bullæ Cœnæ prohibens, cum sit in fauorem fidei, & defensionem Catholicorum, non est lex odiosa, sed fauorabilis: Ergo debet extendi, & non limitari ad librum.

Respondetur: Nego antecedens, quia licet sit in fauorem fidei, & defensionem Catholicorum, tamen quia ipsius immediata materia non fauorem, sed grauamen continet, scilicet priuare Catholicum, etiam in fide firmum, lectione, vel impressione librorum hæreticorum, & sub graui pœna, odiosa, & pœnalis reputari debet, non autem fauorabilis. Aliàs omnis lex pœnalis, qua improbi homines puniuntur, cum sit ad bonum Reipublicæ, & defensionem innocentium, fauorabilis esset.

4 Respondetur secundò: Transeat antecedens, & sic esto sit fauorabilis, nego tamen consequentiam; quia adhuc non videtur extendenda vltra proprietatem verborum; sub nomine autem libri, seu tractatus hæ breues scripturæ non continentur.

Instabis: In his breuibus scripturis est eadem ratio, & periculum peruersionis: Ergo.

5 Respondetur: Nego antecedens, quia liber, seu tractatus diutiùs permanet, & magis eulgatur; & præterea facilius hæreses inuoluit, quæ difficilius cognoscantur. Accedit quod, esto militet eadem ratio, non comprehenduntur sub bis verbis legis, vt mox suprà dicebam.

Vrgebis. Congregatio Concilij Tridentini, declarans decretum de editione librorum latum *sess.* 4. ait, comprehendere sub illo decreto Aonotationes, Lectiones, Disputationes, Conciones, & alia similia, necnon Tractatus pertinentes ad deuotionem, & quietationem conscientiarum, stimulationes fratrum, & cætera huiusmodi, quæ sibi inuicem communicant fratres, modò communicent ad effectum imprimendi, vt videre est apud Roderiq. *quæst. regular. tom. 2. q. 104. art. 1. in fine,* & Barbos. *de potest. Episcop. 3. part. allegat. 90. in fine:* Ergo.

6 Respondetur: Concedo antecedens, nempe sub illo decreto Concilij Tridentini comprehendi Annotationes, Lectiones, Disputationes, & similes breues scripturas, ex eo quod illud Decretum sit explicatio & renouatio Decreti Concilij Lateranensis sub Leone X. vbi expressè ait: *Nullus librum aliquem, seu aliquam quamcunque scripturam, tam in vrbe nostra, quàm in aliis quibusuis ciuitatibus, seu diœcesibus imprimere seu imprimi facere præsumat, nisi prius in vrbe per Vicarium nostrum, &c.* Quare non est mirum, quod tales breues scripturæ comprehendantur, quia Concilium Lateranense dixit quamcunque scripturam: Vnde potiùs retorquetur contra aduersarios Argumentum, quod è contra hic nomine libri sub prohibitione Bullæ Cœnæ hæ paruæ scripturæ non contineantur. Accedit, quod si sub nomine libri dictæ paruæ scripturæ continerentur, non liceret eos publicare sine nomine Authoris subscripti, vt Concilium expostulauit. At communis vsus obtinuit, vt hæ sine nomine Authoris communicentur, vt præter alios testatur Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 17. q. 4. in fine,* ergo. Quod autem hæ sine approbatione imprimi & cõmunicari non possint, non est quia sub nomine libri contineantur, sed quia continentur sub nomine cuiuscumque scripturæ, quæ imprimi, & publicari non potest absque approbatione, ex supradicto Concilio Lateranẽsi, & tradit Azor. *loc. supra cit. q. 2.* qua de re tamẽ vide quæ dicã infrà *dub. 46. per. 17.*

Reurgebis: Hæ omnes breues scripturæ possunt esse pars libri, saltem aptitudine, seu in potentia: Ergo hoc sufficit, vt sub prohibitione libri comprehendantur. Antecedens patet. Consequentia probatur, quia quælibet pars libri hæretici, licet minima sit & diuisa ab aliis partibus, sub prohibitionem cadit, vt v. g. præfatio, vel Epistola, &c. Sed hoc non alia ratione, nisi quia prohibito libro, omnes partes, quæ fuerunt illius libri, quantumcunque diuidantur, prohibitæ manent: Ergo etiam prohibitæ manere debent partes libri, quæ possunt esse, vel sunt in potentia pars libri.

Respondetur: Concedo, has omnes breues scripturas posse esse partem libri, sed quia nec sunt, nec vnquam fuerunt, ideò nunquam actu sunt prohibitæ ista prohibitione Bullæ Cœnæ; sed solùm in potentia, scilicet poterant prohiberi, sicque potius retorquetur Argumentum, Secus de Præfatione, &c. quæ de facto cum aliis partibus librum prohibitum composuit; quia prohibito libro, etiam quæ sunt partes, actu prohibitæ manent. Vnde dixit Vgolinus *loc. suprà cit.* Portell. *in dub. regullar. verb. libri, in addition. n. 5.* Fagundez *præcept. 1. decalog. lib. 1. cap. 14. n. 12.* & Sanch. *cit. c. 10. n. 30.* te incurrere excommunicationem, etsi præfationem, vel prooemium dumtaxat, vel Epistolam ad Lectorem, vel annexum indicem sufficiente quantitate legas; cum hæc sint actu partes libri. Et præterea præfatio, vel proœmium, atque Epistola ad Lectorem, mentem Authoris, & simul ea, quæ in toto libro tractanda sunt, explanent; Index verò summam rerum in libro contentarum, & præcipuè notandarum complectatur. 7 8

Quod quidem mihi certum est, si contineant hæresim, vel ex professo de Religione tractent: At dubito, si non contineant hæresim, nec ex professo de Religione tractent; quia non sunt propriè libri pars formaliter: cùm sint præparatoria quædam ad librum, & extra Argumentum, seu Tractatum libri; sed solùm dici possunt libri pars materialiter, quatenus scilicet sunt quædam folia libri.

Obiicies secundò: Non est signata quantitas, quæ ad constituendum librum requiratur: ergo Disputatio, Concio, Quæstio; vel Annotatio, quæ decem folia contineat, liber dici poterit. 9

Resp. Transeat totum, at secus, si sit scriptura breuior.

Obiicies tertiò: Nomen libri hic, gratia frequentioris vsus videtur appositum, non quia partes, ex quibus liber componitur, excludantur: ita vt Bulla Cœnæ idcirco mentionem facere libri videatur, quia hæreses frequentius libris comprehendi, ac propagari solent: At cùm legislator vnius ex pluribus mentionem facit propter frequentiorem illius vsum, non ideo alia exclusisse putari debet, sed speciem præcipuam pro genere posuisse: Ergo.

Resp. Nego gratia frequentioris vsus, nomen libri hîc fuisse appositum, sed quia in libro maius periculum inuenitur ex rationibus, quas suprà adducebam.

Cæterum, si attẽdatur prohibitio Expurgatorij Romani editi ex Decreto Tridẽtini Concilij, vel attendatur prohibitio Expurgatorij Hispani, istæ omnes breues 10

scripturæ si sint ab hæreticis compositæ, quamuis errorem non contineant, prohibitæ sunt sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, quousque examinatæ & approbatæ fuerint.

DVBITATIO XXXVIII.

Quænam actiones circa supradictos libros prohibitæ sint in Bulla Cœnæ, aliisque decretis Pontificiis?

SVMMARIVM.

1 *Prohibita sunt in Bulla Cœna, aliisque Decretis Pontificiis hæ actiones circa prædicta, videlicet lectio, retentio, impressio, defensio, venditio, emptio, asportatio, diuulgatio, & similes.*

2 *Excommunicatio ob istas actiones non incurritur, nisi scienter fiant, quia ita statuitur in supradictis Decretis Pontificiis. Vnde ignorantia probibitionis, vel censuræ excusat à pœna.*

3 *Amplia, quod excusat etiam ignorantia crassa, & affectata, modo non sit ingens temeritas, quia laborans ignorantia etiam crassa, & affectata, modò non sit ingens temeritas, adhuc scire dici non potest; si tamen adsit ingens temeritas, iam adest scientia, quia ista non est sine graui suspicione malitia.*

4 *Excusat etiam metus cadens in constantem virum, vel proportionaliter in constantem fœminam.*

5 *Legentes, retinentes, imprimentes, vel defendentes librum hæretici, si ignorent librum illum esse compositum ab hæretico, excusantur ab excommunicatione.*

6 *Amplia in hoc casu excusare etiam ignorantiam crassam, & culpam latam, secundum Suarez, quia in Bulla Cœna dicitur quod scienter hæ fiant.*

1 ESPONDETVR: Prohibitæ sunt lectio, retentio, impressio, defensio, venditio, emptio, asportatio, diuulgatio, & similes actiones. Patet ex contextibus.

2 Aduerte tamen, quod ob istas actiones non incurritur excommunicatio, nisi scienter fiant, quia ista statuitur in supradictis Decretis Pontificiis. Vnde si detur ignorantia prohibitionis, vel censuræ, excusat à pœna. Doctores communiter, quos citat, & sequitur Farinac. *de hæres. q.*180. *num.* 44. Suarez *de fide, disp.* 20. *sect.* 2. *n.* 17. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *n.* 38. & *lib.* 9. *de matrimon. disput.* 32. *n.* 36. & 39.

3 Aduerte secundò, quod excusat etiam ignorantia crassa, & affectata (modò non sit ingens temeritas) quia laborans ignorantia, etiam crassa, & affectata, adhuc scite dici non potest. Si tamen adsit ingens temeritas, iam adest scientia, quia ista non est sine graui suspicione malitiæ. Sanch. *cit. cap.* 10. *n.* 52. Bonac. *de censur. disput.* 2. *q.* 5. *punct.* 4. *n.* 3. & alij passim.

4 Aduerte tertiò, quod excusat etiam metus cadens in constantem virum, sicut & proportionaliter metus cadens in constantem fœminam, iuxta ea quæ dicam *dubit. sequenti, num.* 10. 11. & 12.

5 Ex dictis igitur ab excommunicatione excusatur is, qui metum grauem pateretur, & qui legeret, retineret, imprimeret, vel defenderet librum hæretici, si ignoraret, librum illum esse compositum ab hæretico. Doctores quos sequuntur Suarez & Sanchez *vbi suprà.* Item Vgolinus in primam clausulam Bullæ Cœnæ, *vers. Ac eorundem,* Pegna *in Direct. Inquisit. part.* 2. *comment.* 17. *in cap. Nouerit, de sent. excommun.* Rebuff. *in Prax. benefic. in explicat. eiusdem Bullæ Cœnæ, num.* 1. *verb. legentes,* Mascard. *de probat. lib.* 2. *concl.* 862. *n.* 7. & 17. Graff. *lib.* 4. *decis. cap.* 18 *n.* 40. & Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *q.* 1. quia talis ignorantia est ignorantia facti, quæ excusat quando probabilis est, *cap. ignorantia, de regul. iur. in* 6. *cap. Apostolica, de cleric. excomm. ministr. l. Regula, ff. de iur. & fact. ignorant. l. Nec ignorans, Cod. de Donat. & l. Mater decedens, ff. de inofficios. testam.* & tenet Bartol. *in l. qua dotis, ff. solut. matrim. n.* 20. Natta *lib.* 3. *cons.* 363. *n.* 3. & 4. Oldrad. *cons.* 329. *n.* 10. Corneus *lib.* 1. *cons.* 301. *n.* 14. & *lib.* 3. *cons.* 144. *n.* 10. Paris. *lib.* 2. *cons.* 10. *n.* 63. & *cons.* 200. *n.* 71. & *lib.* 1. *cons.* 12. *n.* 72. & *lib.* 3. *cons.* 69. *n.* 6. & *cons.* 99. *n.* 45. Cephal. *lib.* 1. *cons.* 29. *n.* 16. Soccin. Iunior *lib.* 3. *cons.* 59. *num.* 6. Ioan. Baptista Tuschus *de fact. scient. & ignoranc. in sp. lit.* 85. & 86. Tuschus *verb. ignorans, concl.* 17. *per totam,* Lancellot, *de attentat. cap.* 1. *n.* 72. Gabriel *tit. de regul. iur. concl.* 6. & alij cōmuniter.

Quinimmò Suarez, Sanchez, & alij, quos suprà citabam, putant quod etiam ignorantia crassa, & culpa lata in hoc casu excuset; quia in Bulla Cœnæ dicitur quod scienter hæc fiant: At quando excommunicatur qui fecerit aliquid scienter, tunc ab illa excommunicatione excusatur ob quamlibet ignorantiam, nisi esset illa notabiliter crassa, & lata: sicuti dicebam, & docet Bartol. *in l. si adulterium, in principio, n.* 11. *ff. ad leg. Iul. de adulter.* Ancharan. *in Clement. vnica, de consanguin.* Imola *ibidem, n.* 4. Syluester *verb. ignorantia, q.* 8. *dicto* 4. Couarruu. *in* 3. *Decretal. part.* 2. *cap.* 6. §. 8. *num.* 11. & *in cap. alma mater, part.* 1. §. 10. *n.* 17. Nauarr. *in summa, cap.* 27. *n.* 122. & Henriquez *lib.* 13. *cap.* 23. Vide quæ dicebam suprà *dubit.* 36. *in Appendice circa finem,* & quæ dicam infrà *dubit.* 46. *petit.* 13. 6

DVBITATIO XXXIX.

Quid dicendum de Lectione.

SVMMARIVM.

1 *Legens libros hæreticorum licèt secundùm aliquos Doctores incurrat excommunicationem Bullarem, etiamsi non intelligat, vtpotè si legens non intelligat linguam Latinam, qua liber est conscriptus: Attamen secundum saniorem sententiam non incurrit, quia legere sine intelligentia sensus, est tantum legere materialiter, & Bulla prohibet legere formaliter: vltra quod legere, & non intelligere, cum non habeat effectum lectionis, est non legere.*

2 *Retinens libros hæreticorum, etiamsi eos non intelligat, incurrit censuram ob aliam specialem actionem contrariam ordinationi Ecclesiæ de non conseruandis dictis libris, quæ non militat in lectione tantum materiali.*

3 *Audiens legentem istos libros, licet non fuerit causa lectionis, neque induxerit aliquo pacto ad legendū, probabilius est, quod euitet censurā, contra nōnullos.*

4 *Leges pœnales extendi non debent vltra propriam significationem verborum: at sub verbo legentis non comprehenditur audiens legere, tametsi ad legendum legentem induxerit, cum neque inductio ad legendum, neque auditus sit lectio; siquidem legere propriè est visu, & mente scripta percurrere.*

5 *Censura lata contra facientes non comprehendit mandantes, suadentes, vel iubentes, nisi exprimantur.*

6 *Periculum in modo legendi libros per alium non est idem, ac in lectione facta per propriam personam, contra Suarez; quia auditus non potest esse sine Tertio: secus autem lectio, &c.*

7 *Lectionem prohibendi ratio non est, ne quocumque modo percipiatur doctrina praua, sed medio ita facili, & secreto, qualis est lectio.*

8 *Verborum*

8 *Verborum intelligentia, seu perceptio licèt sit præcipua pars lectionis, dari tamen non potest per visum proprium sine perceptione.*

9 *Lectionis auditus impropriè, & metaphoricè dicitur lectio per alium: At in legibus pœnalibus fieri non debet extensio ad sensus improprios, & metaphoricos.*

10 *Famulus de mandato Domini legens, si sensum verborum percipit, absque dubio excommunicationem aduersus legentes latam incurrit, nisi forsan ignorantia, vel periculo damni grauis excusetur.*

11 *Excipe, nisi in contemptum fidei compulsus id faciat.*

12 *Hæresis malignus effectus si sequeretur ex eiusmodi mandato, vel suasione, excommunicatio contraheretur, quatenus illa in hæreticorum fautores decreta est.*

13 *Paruitas materiæ excusat etiam à dicta censura, etiamsi quisque intenderit plura folia libri prohibiti legere, & pœnitentia ductus post paucas lineas destiterit, contra aliquos.*

14 *Lectio illa licèt sit peccatum mortale, non est tamen mortale ex ratione lectionis exterioris, sed ex voluntate, à qua orta fuit: At excommunicatio non punit intentionem, sed illius executionem, in qua executione non est materia grauis peccati mortalis.*

15 *Paruitas materiæ extenditur secundùm plures Doctores ex maioribus voluminibus, eo quòd non videatur in tam breui lectione adesse regulariter graue periculum, quamuis dissentiant alij, vt Suarez, & Bonacina, quòd hæc extensio sit minima.*

16 *Paruitas materiæ, quæ excuset à peccato mortali, & à censuris, datur etiam in lectione prohibitorum, quia datur in aliis rebus, exceptis iis, quæ spectant ad virtutes theologales, quia tunc, cum immediatè attingatur Deus, iniuria nequit dici parua, sicut in iuramento assertorio.*

17 *Opinio asserentium, quod excommunicationem incurrat is, qui etiam legeret vnam lineam, si tamen contineret integram, & perfectam hæresim, quia tunc infici posset lector hæresi, & peruerti, non probatur, &c.*

18 *Hæretici authoris librum percurrens mente, absque voce, non euitat censuras, quia legere, etiamsi propriè, & non metaphoricè sumatur, non necessariò requirit, quod voce lectio proferatur.*

19 *Hæretici authoris librum legens non ob hæresim, quam continet, sed ob curiositatem, vel ob Doctoris elegantiam, non euitat censuras, & etiam si dictum librum legat ad impugnandam hæresim, quia non solùm ob periculum peruersionis, sed etiam ob alias causas lectio librorum hæreticorum prohibetur, contra aliquos Doctores.*

20 *Teneas memoria librum aliquem ab hæretico compositum, vel memoriter recitans, euitat censuras, quia id non est propriè librum legere: Et idem dic de audiente memoriter recitare.*

21 *Hæretici authoris librum legens in ea tantum parte, quæ hæresim non continet, nec de religione tractat, si in notabili quantitate, quæ excedat paruitatem materiæ, non euitat excommunicationem Bullæ Cœnæ, quia vniuersaliter, & non solùm ob periculum peruersionis, sed etiam ob alias causas huiusmodi lectio prohibetur.*

22 *Prohibitio de non legendo libro hæreticorum fit non solùm, ne quis legens huiusmodi libros incidat in hæresim, sed etiam ne se exponat periculo incidendi in illam.*

23 *Hæretici Authoris librum legens etiamsi lector sit iam hæreticus, non euitat excommunicationem Bullæ Cœnæ, etiamsi legat librum à se compositum, vel illum retineat.*

24 *Hæretici Authoris librum legens, etiamsi lector sit Episcopus, Primas, Cardinalis, vel alius Prælatus, non euitat excommunicationem Bullarem.*

25 *Priuilegia concessa Episcopis, & aliis Prælatis legendi libros hæreticorum, reuocata fuerunt à Iulio. III. Paulo IV. & Pio IV.*

26 *Inquisitores, & Commissarij à Sede Apostolica pro tempore deputati possunt legere, & retinere libros hæreticorum, si habeant specialem licentiam, vel à summo Pontifice, vel à Congregatione Cardinalium, aliàs non, cùm priuilegia de dictis libris legendis sint iam reuocata, & alia esse concessa, nullibi constet: quod est probabilius.*

ESPONDETVR, quatenus spectat ad legentem, sed sensum verborum non intelligentem, vt si liber esset Latinus, & legens non intelligeret linguam Latinam, vel non intelligeret materiam, de qua tractatur in libro, licèt Megal. *part. 3. lib. 3. cap. 1. num. 145.* Nald. *in summa, verb. Bull. Cœnæ, num. 10.* Bonacina *disp. 1. de censuris in particular. quæst. 1. punct. 4. num. 13.* & alij putent, quod talis legens incurrat excommunicationem Bullæ: moti ex eo, quia legere stat sine intelligentia, *l. 1. §. legi, ff. de his quæ in testam. delen.* ibi: *Legi autem sic accipiendum est, non intelligi, sed oculis prospici quæ scripta sunt.* Tum ex eo, quia retinens librum, etiamsi illum non intelligat, excommunicationem incurrit ex sola retinentia libri: Ergo & qui legit librum, etiamsi illum non intelligat, excommunicationem incurret ex sola lectione libri: Nihilominus oppositum, quod tenent Vgolin. *de censur. Papæ reseruat. par. 2. verb. ut eorumdem libros, §. 1. vers. 1.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 10. n. 51.* Portell. *in addit. ad dub. regul. verb. libri prohibiti, n. 11.* Suarez *de fide, disp. 20. sect. 2. num. 18.* Filliccius *tom. 1. tract. 22. cap. 7. num. 207.* Diana *part. 1. tract. 11. resol. 26.* Duard. *in Bull. Cœnæ, lib. 2. canon. 1. quæst. 47. num. 5.* Sousa *disp. 13. num. 5.* Figund. *præcept. 1. Decalog. lib. 1. cap. 14. num. 30.* Ouied. *2. 2. controu. 12. num. 19.* Tambucin. *lib. 2. in Decalog. cap. 1. §. 7. n. 31.* Trullench. *lib. 2. in Decalog. cap. 3. dub. 7. §. 3. num. 2.* Roccafull. *part. 3. praxis, lib. 3. cap. 8. dub. 7.* & Leander *de censuris, tract. 3. disp. 1. q. 55.* est multò probabilius. 1

Probatur, quia legere sine intelligentia sensus eorum quæ leguntur, est tantùm legere exterius, physicè, seu materialiter. At in Canone Bullæ Cœnæ prohibetur non hoc legere materialiter, sed prohibetur legere formaliter, scilicet cum intelligentia sensus eorum, quæ leguntur, cùm non legere materialiter, sed solùm legere formaliter inferat infectionis periculum, & in doctrina cum hæreticis communicationem: quæ sunt ratio prohibitionis, ne libri tales legantur: Ergo cum in legere materialiter cesset ratio prohibitionis, cessat etiam in legere materialiter prohibitio, *cap. ratio nulla, de præbend. leg. cum pater, §. dulcissimis, ff. de legat. 2. & leg. non aliter, ff. de legat. 3.* Non sic autem similiter in legere formaliter cessat ratio prohibitionis, etiamsi qui legit formaliter, certò putet, se non casurum, quia adhuc dubitare potest, ne cadat: Et quia sic communicat saltem cum hæreticis in eorum doctrina, eorum scilicet libros legendo.

Confirmatur, quia legere, & non intelligere, cùm non habeat effectum lectionis, est non legere: Ergo cùm paria sint, non fieri, & non sortiri effectum, *l. 1. §. Nihil, ff. de interrogat. act. & l. ex consensu, §. 1. de appellat.* legere, & non sortiri effectum lectionis, qui est lecta percipere, habebitur pro non legere.

Non obstat textus in contrarium adductus, quia procedit de legere exteriori, physico, seu materiali quod dicebam.

Neque obstat ratio, quod scilicet retinens tales libros, etiamsi eos non intelligat, incidat in excommunicationem; quia retinere est alia specialis actio, quæ tanquam contraria intentioni Ecclesiæ de non conseruandis 2

fernandis, sed destruendis his libris, sub excommunicatione prohibetur speciali et.

Ea his sequitur, quod qui habet licentiam legendi, tales libros, possit facere eos sibi legi à quocumque qui siue ex eo, quod non calleat linguam, siue ea eo quod sit imperitus materiæ, de qua tractatur io libr (sicuti suprà dicebam) non intelligat.

PETITIO PRIMA.

An euites censuras, si alium istos libros legentem audias?

3 COnueniunt Doctores mox infrà citandi, quod si casu audias legentem, euites censuras, quia non influis in actionem vetitam, sed merè passiuè te habes, Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. Graff. *part.* 1. *decision. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 45. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap* 10. *num.* 48. Coninch. *disp.* 18. *de fide, dub.* 11. *num.* 178. Naldus *in summa, verb. Bulla Cœnæ, num.* 14. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 1. §. 7. *num.* 32. & alij communiter.

Si tamen accedas ad audiendum legentem, quidam vt Suarez *disput.* 20. *de fide, sect.* 2. *num.* 19. Alterius *de censur. tom.* 1. *disp.* 2. *lib.* 5. *cap.* 6. *col.* 2. Megal. *in* 3. *part. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 38. Diana *part.* 1. *tract.* 11. *resol.* 33. Roccaful. *part.* 3. *Praxis, lib.* 3. *cap.* 8. §. *de legentibus, dub.* 15. & Leander *de censur. tract.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 59. volunt, quod non euites censuras, quia tunc non merè passiuè te habes, sed quodammodo influis, vt is saltem legere perseueret.

Alij, vt Saytus *Thesaur. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 14. & *lib.* 3. *de censur. cap.* 5. *num.* 15. Graff. 1. *part. decis. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 45. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *quæst.* 4. Alterius *lib.* 5. *de censur. disput.* 2. *cap.* 6. *dub.* 2. Leander *part.* 4. *tract.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 58. Roccaful. *part.* 3. *Prax. lib.* 3. *cap.* 8. *de legentibus, dub.* 14. Suarez *disp.* 20. *de fide, sect.* 2. *num.* 19. Megal. 3. *part. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 38. & Naldus suprà, distinguunt: Si tuo consilio, iussu, vel mandato non es causa lectionis, euitas censuras, secus si aliquo modo legentem induxisti ad lectionem.

Probant, quia in priori casu dici non potes propriè legere, etiam per alium; cùm alius non nomine tuo legat, neque lectio illius tibi tribui possit. At quando consulis, iubes, vel mandas, verè dici potes legere medio alio. Quod videtur sufficiens, vt sub nomine legentis comprehendaris. Præsertim in prohibitione, quæ bonum commune, & fidei defensionem respicit. His tamen non obstantibus

Respondetur oppositum, quod docent Vgolin. *de casib. Papæ reseruat. part.* 2. *verb. Ac eorundem libros,* §. 1. *num.* 4. Reginald. *lib.* 9. *n.* 251. Fagund. *præcept.* 1. *Decalog. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 27. Sanchez *lib.* 2. *moral. c.* 10. *num.* 48. Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *canon.* 1. *quæst.* 48. *n.* 5. Bonacina *disp.* 1. *de censur. in particular. quæst.* 2. *punct.* 4. *num.* 11. Scottia *in Bull. select. Theor.* 410. Coninch *disp.* 18. *de fide, num.* 178. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 9. §. 1. *num.* 24. Ouied. 2. 2. *controu.* 12. *num.* 20. Tamburinus *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 1. §. 7. *num.* 33. Pellizarius *tom.* 2. *tract.* 6. *cap.* 5. *num.* 8. Filliecius *tract.* 16. *cap.* 2. *quæst.* 8. *num.* 46. Sousa *in Bull. Cœnæ, cap.* 1. *disp.* 14. *num.* 4. Portell. *in addition. ad dubia regularium, verbo libri prohibiti, num.* 11. Nauarrus *in summa, cap.* 27. *num.* 56. & Farinacius *de hæresi, quæst.* 180. *circa finem.* Te scilicet lectionem audientem in vtroque casu euitare censuras, videtur mihi probabilius.

4 Probatur, quia leges pœnales extendi non debent vltra propriam significationem verborum: At sub verbo *legentis* propriè, quidquid sit impropriè, & metaphoricè, non comprehenditur audiens legentem, quamuis legentem ad legendum induxerit, cum neque inductio ad legendum, neque auditus lectionis sit lectio, siquidem legere propriè est visu, & mente scripta percurrere: Ergo ob auditum lectionis, cuius audiens causa fuit, non potest sub prohibitione contra legentes lata comprehendi.

5 Confirmatur, quia censura lata in facientes, non comprehendit suadentes, iubentes, vel mandantes, nisi exprimantur, vt communiter tradunt Doctores in materia de censuris, inter quos Caietanus *verb. excommunicatio, in principio,* Syluest. *eodem verb. excommunicatio vltimò, quæst.* 4. *dicto* 3. & Ledesma 2. *part. quæst.* 26. *art.* 1. *in principio.*

6 Obiicies ex Suarez: Idem est periculum in modo legendi libros per alium, ac est in lectione facta per propriam personam: Ergo, &c. Cum vbicumque militat eadem ratio prohibitionis, qualis est in casu nostro periculum infectionis, militet etiam eadem prohibitio, iuxta textum *in cap. ex parte, de postulando,* vbi prohibitio aduocandi facta Monachis, declaratur quod comprehendat etiam Canonicos Regulares,

Respondetur. Nego antecedens, quia auditus non potest esse sine tertio, secus autem lectio. At non ita facilè committitur peccatum, cum indiges tertio, quam cum solus potes præstare.

Respondetur secundò: Transeat antecedens: At nego consequentiam, quia cùm auditus non comprehendatur sub lectione, non potest prohibitio extendi ad auditum.

7 Obiicies secundò: Ratio prohibendi lectionem medio visu, est ne percipiatur doctrina praua, sed per auditum percipitur efficacius: Ergo lectio per auditum est saltem æquè prohibita.

Respondetur: distinguo maiorem. Ratio prohibendi lectionem est, ne percipiatur doctrina praua, quocumque modo, nego; medio ita facili, & secreto, qualis est lectio, cuius facilitas, & secretum non potest esse in auditu, concedo.

8 Obiicies tertiò: Lectio duplicem actionem includit, prolationem verborum, & illorum intelligentiam, seu perceptionem: At hæc secunda est præcipua pars lectionis: Ergo ratione illius potes dici verè legere.

Respondetur: Concedo, verborum intelligentiam, seu perceptionem esse præcipuam partem lectionis: At nego, sine perceptione per visum proprium dari posse lectionem.

Obiicies quartò: Qui per alium facit, per seipsum facere videtur: Ergo.

Respondetur: distinguo antecedens: In contractibus, concedo; in aliis, subdistinguo: quoad culpam, seu peccatum, concedo: quoad pœnas, nego, nisi eædem pœnæ, quæ sunt impositæ contra facientes, expressè sint extensæ etiam ad mandantes, iubentes, vel consulentes, &c.

9 Atque hinc patet ad fundamentum secundæ sententiæ distinguentis: Respondetur enim ad illud ex dictis, impropriè, & metaphoricè dici auditum lectionis esse lectionem per alium, & in legibus pœnalibus (qualis est hæc, vti supra *dubit.* 37. dicebam) non debere fieri extensionem ad sensus improprios, & metaphoricos.

10 Aduerte tamen, quod famulus de mandato Domini legens, si scilicet sensum verborum percipit, excommunicationem aduersus legentes latam incurrit, cùm magis teneatur obedire Ecclesiæ, quàm Domino cui non obligatur seruire, nisi in rebus licitis, Fagundez *præcept.* 1. *Decalog. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 28. Leander *de censur. tract.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 57. Vgolinus, Duardus, Portellius *in locis suprà citatis,* Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *quæst.* 4 Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *num.* 49. & Scottia *theorem.* 410 Nisi ex ignorantia, vel ex periculo damni notabilis, sicque ex metu cadente in constantem virum excusetur, quia leges humanæ, qualis est hæc prohibitio sub pœna excommunicationis, seu præcepta Ecclesiæ, vtpotè de iure humano, seu positiuo, non obligant cum tanto incommodo, & rigore, Henriquez *lib.* 13. *cap.* 21. *num.* 2. Aragon. 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 3. *dub.* 1. Valentia *part.* 2. *disp.* 7. *quæst.* 5. *punct.* 6. *quæst.* 4. Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 11. *quæst.* 1. Suarez *disp.* 6. *de censur*

censur. sect. 3. *num.* 2. Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 18. *num.* 4. Sotus *de instit. lib.* 1. *q.* 6. *art.* 4. Couarruu. *in cap. Alma, part.* 1. §. 3. *n. vlt.* Corduba *in summa, quæst.* 137. *dicto* 4. & alij communiter.

11 Excipe, nisi in fidei, vel Ecclesiæ contemptum compulsus id faciat, quia tunc ne faciat, etiam vitam curare non debet, cùm vita hominis absque vlla comparatione sit in ordine inferiori ad fidem, & religionem: Quapropter tunc, si faceret, peccaret mortaliter contra præceptum profitendi fidem, quod cum sit de iure diuino, obligat etiam cum quocumque periculo vitæ, non tamen incideret in excommunicationem, quia cùm hæc ex dictis sit de iure humano positiuo, seu Ecclesiastico, non habet locum quotiescumque subiretur magnum incommodum, nedum periculum vitæ. Vgolin. *part.* 2. *de censur. reseruat. Summo Pontifici, verb. Ac eorundem libros*, §. 1. *num.* 4. Fagundez *precept.* 1. *Decalogi, lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 28. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *num.* 49. & Duard. *in Bull. Cœnæ, lib.* 2. *Canon.* 1. *quæst.* 48. *num.* 14.

12 Aduerte secundò, quod si ex huiusmodi mandato, vel suasione, &c. malignus effectus hæresis sequeretur, tunc ex alio capite contraheretur excommunicatio, quatenus scilicet hæc in hæreticorum fautores directa est.

Ex dictis sequitur, quod si qui legit, habet licentiam legendi libros prohibitos, licet sine peccato, & excommunicatione legit, & qui audit etiam sine prædicta licentia, licet quoque sine peccato, & excommunicatione audit: Quod si talis, qui audit, exponit se periculo peruersionis ex lectione audita, tunc & qui audit, licèt in excommunicationem non incidat, peccabit, quia scilicet exponit se tali periculo: Et qui legit similiter, licèt in excommunicationem similiter non incidat, etiam peccabit, quia sic proximo scandalum præbet: Quin etiam qui sic legit cum dicta licentia, si legendo exponit se periculo peruersionis, dupliciter peccabit, & quia scilicet sic se exponit periculo, & quia sic proximo scandalum præbet; vti dicam.

Petitio Secvnda.

An euites censuras ob paruitatem materiæ, præsertim si à principio intendisti legere multùm?

13 SVppono, quod licèt Vgolin. *part.* 2. *de censur. reseru. Summo Pontifici, verb. Ac eorumdem libros*, §. 1. & Toletus *lib.* 1. *in explicat. Bullæ Cœn. excommunicat.* 1. *num.* 14. putent, quod hîc paruitas materiæ non excuset à censuris ex eo, quia in quacumque paruitate materiæ contineri potest hæresis, & imbibi ab eo, qui legit: Probabilius tamen excuset, sicut excusat à peccato mortali, quia ex genere suo paruitas materiæ, quæ hîc datur, vt dicetur infra circa finem petitionis sequentis, excusat à mortali. Ergo & à censuris in quocumque genere, quæ supponunt peccatum mortale. Suarez *disp.* 20. *de fide, sect.* 2. *n.* 20. Viuald. *in Candelabr. in expositione Bull. Cœn. n.* 11. Sayr. *lib.* 3. *de censur. cap.* 5. *num.* 12. Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *quæst.* 3. Mendoza *de fide disp.* 76. §. 311. Roderiq. *in Bull. Cœn.* §. 9. *num.* 68. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *num.* 31. Graff. *part.* 1. *decis. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 45. Fagundez *precept.* 1. *in Decalog. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 3. Sà *verb. excommunicatio in Bull. Cœn. num.* 3. Duardus *in Bull. Cœn. lib.* 2. *canon.* 1. *quæst.* 47. *n.* 4. Alterius *lib.* 5. *de censuris, cap.* 6. *dub.* 2. Becanus *tract.* 15. *de fide, quæst.* 8. *num.* 8. Bonacina *de censuris in particulari, disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 4. *num.* 14. Diana *part.* 5. *tract.* 5. *resolut.* 42. Portell. *verb. libri prohibiti, num.* 7. Filliuc. *tract.* 22. *num.* 204. Leander *de censur. tract.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 60. & alij mox infra citandi. His suppositis

Respondetur, quod licèt quidam, vt Vgolinus in *tract. de censur.* 2. *part. gloss. ac eorundem libros, num.* 1. & Tolet. *lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 9. negent, præsertim si à principio intendisti legere plura folia libri prohibiti, & postea pœnitentia ductus post paucas lineas destitisti: moti ex eo, quia iam illa actio exterior est peccatum mortale, atque adeò sufficiens ad incurrendam censuram: probabilius tamen sit oppositum, quod docent Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *quæst.* 3. Suarez *de fide, disp.* 20. *sect.* 2. *num.* 10. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 11. *num.* 179. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *num.* 31. & alij passim: te scilicet, qui paucas lineas legeres, etiamsi priùs animum habuisses legendi plura folia, non contrahere, sed euitare censuras.

Probatur, quia licèt lectio illa sit peccatum mortale, non est tamen mortale ex ratione lectionis exterioris, sed ex voluntate, à qua orta fuit, sicut si animo multùm furandi, assem solùm assumeres, & statim desisteres, peccatum quidem mortale committeres, non ex exteriori furto, sed ex praua intentione multum furandi: At excommunicatio non punit intentionem, sed illius executionem, in qua executione non est materia grauis peccati mortalis; cùm regulariter non videatur esse graue periculum peruersionis in lectione quatuor, quinque, vel etiam decem linearum: Ergo, &c. 14

Cæterùm paruitatem materiæ, ita vt legens libros hæreticorum excusetur à peccato mortali, & ab excommunicatione, quæ continetur in Bulla Cœnæ contra legentem libros hæreticorum, vel ab alia excommunicatione, quæ continetur in Indice contra legentem alios libros prohibitos: 15

Quidam, vt Suarez *de fide disp.* 20. *sect.* 1. *num.* 10. & Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *quæst.* 3. putant esse, cùm sic non subsit magnum periculum infectionis in legendo, si quis legat paucas lineas, vnam scilicet, vel alteram.

Alij, vt Graffius *lib.* 4. *decis. cap.* 18 Mendoza *de fide, disp.* 76. §. 311. propter eandem rationem putant esse, si quis legat lineas tres, vel quatuor.

Alij, vt Sayr. *lib.* 3. *de censur. cap.* 5. *num.* 12. Merolla *tom.* 1. *disp.* 1. *cap.* 2. *corollar.* 7. *difficult.* 3. *num.* 344. & Pesant. 1. 2. *quæst.* 56. *art.* 1. *disp.* 5. propter eandem etiam rationem putant esse, si quis legat lineas decem.

Alij, vt Viualdus *in explicat. Bull. Cœn. cas.* 1. *num.* 12. Roderiq. *in addit. ad Bull. Cruciat.* §. 6. *num.* 68. Fagundez *precept.* 1. *Decalog. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 3. Alterius *tom.* 2. *de censur. dub.* 10. *in Bull. Cœn.* Sà *verb. excommunicatio Bullæ, num.* 2. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *num.* 31. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 11. *num.* 179. Duardus *in Bull. Cœn. lib.* 2. *canon.* 1. *quæst.* 46. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 22. *cap.* 7. *num.* 204. Portell. *in addit. ad dub. regul. verb. libri prohibiti, num.* 7. Farinac. *de hæresi, quæst.* 180. *num.* 13. Diana *part.* 1. *tract.* 1. *resolut.* 30. Tamburin. *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 1. §. 7. *num.* 35. Roccaful. *par.* 3. *lib.* 3. *cap.* 8. *dub.* 3. Baldell. *lib.* 1. *de fide, disp.* 45. *num.* 14. Leander *part.* 4. *tract.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 61. & Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 9. *num.* 17. Propter eandem etiam rationem putant esse, si quis legat (etiamsi liber sit ex voluminibus maioribus) vnam paginam, quia non videtur scilicet, vti dicebatur, in tam breui lectione subesse magnum periculum infectionis in legendo: quamuis Suarez, & Bonacina *in locis suprà citatis*, censeant, quod hæc sit extensio nimis laxa, cùm simus in materia periculosa, in qua propterea non sint laxandæ habenæ, sed potiùs restringendæ. Videri poterit etiam Molfesius *part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 49.

Alij, vt Becanus *tract. de fide, cap.* 15. *quæst.* 8. *num.* 7. & etiam Suarez, Pesantius, & Diana putant esse, si quis legat tantum, vt per id, attentis aliis circumstantiis, se exponat notabili periculo infectionis legendo, quia non in omnibus legentibus, cùm alij aliis faciliùs decipi possint, & cum præterea aliæ aliis partibus libri, qui legitur, peiora contineant, si tantundem legant, est æquale periculum, sicut non in omnibus patientibus furtum: cum qui patiuntur furtum, sint alij aliis pauperiores,

periores, & in statu deteriori, si tantundem dependant, est æquale damnum. Neque in omnibus ieiunantibus, ex sententia multorum, cùm alij aliis sint maioris complexionis, & maioris ciborum indigentiæ, si in collatione serotina tantundem absumaor, est æquale ieiunij fractionis periculum.

Sicut igitur in materia furti (vt etiam ex sententia multorum in materia ieiunij proportionaliter) illa dicitur materia parua, per quam, spectatis circumstantiis, non infertur graue damnum illi, cui res aufertur, ita in præsenti ea dicitur materia parua, per cuius lectionem, inspectis circumstantiis libri, legentis, &c. non infertur graue periculum peruersionis ipsi legenti.

Quæ explicatio fundatur in ratione prohibitionis; quia librorum lectio prohibetur, vt causatiua infectionis, & ideo illa lectionis quantitas erit parua materia, quæ nullam, vel minimam vim habet inficiendi; vt si qui legit, præsertim si non sit facilis deceptionis, legat librum in ea parte, quæ continet rationes, quibus probatur hæresis; quia talis lectio trahendi assensum vim magnam non habet. E contra verò illa lectionis quantitas non erit parua materia, quæ magnam vim habet inficiendi, vt si qui legit, præsertim si sit facilis deceptionis, legat librum in ea parte, quæ continet rationes, quibus probatur hæresis, quia è contra talis lectio trahendi assensum vim magnam habet. Videatur præter alios Merolla *vbi supra, num.* 34. Qui rectè propterea enim, qui legit in libro propositionem hæreticam, sed non rationes, quibus probatur propositio talis hæretica, à mortali & excommunicatione excusat ratione paruitatis materiæ.

16 At quidquid sit de hoc, quantánam scilicet sit hic paruitas materiæ, vt legens libros hæreticorum excusetur à mortali, & ab excommunicatione, quæ continetur in Bulla Cœnæ contra legentem libros hæreticorum; vel ab alia excommunicatione, quæ continetur in indice, contra legentem alios libros prohibitos; dicendum interim est, quod detur hîc aliqua, quantacumque illa sit, paruitas materiæ, quæ à mortali, & ab excommunicatione legentem excuset, iuxta quod datur paruitas materiæ in omnibus rebus, præterquam in eis quæ spectant ad virtutes Theologales, scilicet ad Fidem, Spem, & Charitatem, & etiam ad iuramentum assertorium; quia cum tunc, tanquam obiectum immediatum, & proximum, attingatur Deus, quamuis obiectum mediatum, & remotum sit paruum, v. gratia, quamuis quoad Fidem in re parua non credatur Deus, & sic proportionaliter quoad Spem, & Charitatem, & quamuis etiam in re parua in testem falsi adducatur Deus, semper grauis iniuria infertur Deo.

Confirmatur, quia excommunicatur, qui legit librum Authoris hæretici, vel alium librum prohibitum: At qui legit paruam quantitatem libri, non dicitur legere librum: Ergo.

Confirmatur secundò, quia in legendo potest esse periculum infectionis maius, & minus, quin etiam nullum, vti supra dicebam: Ergo, &c.

17 Hinc minùs mihi probatur opinio eorum, qui volunt, quod excommunicationem incurrat is, qui etiam vnam lineam, si ea vna linea contineat integram, & perfectam hæresim, legit; quia tunc, inquiunt ipsi, lector potest tali hæresi infici, & ex tali lectione peruerti. Quapropter, subdunt iidem, meritò voluit sub pœna excommunicationis id prohibere, vt sic scilicet omne periculum infectionis, seu peruersionis à legente remoueret. At minus rectè, vt patet ex iis, quæ dicebam suprà.

Et multò minùs mihi probatur opinio aliorum, vt Toleti *lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 9. vbi ait, quod excommunicationem incurrat is, qui legit librum Authoris hæretici, vel quemcumque alium prohibitum, siue legat paucas, siue multas lineas, & Vgolini *in* 1. *clauf. Bull. Cœn. verbo legentes, num.* 2. *verf.* 9. vbi inquit, quod excommunicationem etiam incurrat is, qui similiter legit librum Authoris hæretici, vel quemcunque alium prohibitum, siue liber sit magnus, siue paruus, itavt simpliciter non detur hîc paruitas materiæ, quæ à mortali, & ab excommunicatione legentem excuset. At multò minùs rectè, vti patet etiam ex iis, quæ dicebam suprà. Vide etiam, quæ dicam infrà *dubit.* 44. *num.* 14. *& seqq.*

PETITIO TERTIA.

An euites censuras, si oculis, & mente solùm, absque voce, siue pronunciatione librum Authoris hæretici percurras?

Respondetur negatiuè, quia legere, etiamsi propriè, & non metaphoricè sumatur, non necessariò requirit, vt voce seu pronunciatione lectio proferatur, sed sufficit, vt ex libro hauriatur notitia eorum, quæ in ipso continentur, quod fit sufficienter, dum liber oculis, & mente solùm absque voce, seu pronunciatione percurritur. Vgolin. *in primam clausulam Bullæ Cœnæ, verf. Ac eorumdem, num.* 2. Suarez *tract. de fide, disp.* 20. *sect.* 2. *num.* 18. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *num.* 41. & Graffius *lib.* 4. *decis. cap.* 1. *num.* 45. Trulleoch. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 9. §. 5. *num.* 22. Rocaful. *part.* 3. *praxis, lib.* 3. *cap.* 8. *dub.* 6. Leander *de censur. tract.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 54. Sousa *in Bull. Cœn. cap.* 12. *disp.* 13. *num.* 5. Bonacina *de censur. in particular. disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 4. *num.* 12. Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *canon.* 1. *quæst.* 36. *n.* 31. & Fagundez *præcept.* 1. *Decalog. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 23. 18

PETITIO QVARTA.

An euites censuras, si librum Authoris hæretici legas, non ob hæresim, quam continet, sed ob curiositatem, vel ob Doctoris elegantiam?

Respondetur etiam negatiuè. Quod adeo verum est, vt idem dicendum sit, si dictum librum legas ad impugnandam hæresim, quia vniuersaliter, & quomodocumque, scilicet non solùm ob periculum peruersionis, sed etiam forsan ob alias causas, iuxta ea quæ dicam *dubit.* 46. *petitione* 1. non solùm ob periculum peruersionis, quod nunquam certò abest, iuxta illud: *Qui putat, se non casurum, videat, ne cadat.* Sed etiam ob alias causas, iuxta ea, quæ dicebam suprà in principio dubitationis, & dicam infrà *dub.* 46. *petit.* 1. prohibetur lectio librorum hæreticorum. Vgolinus *vbi suprà, num.* 3. Sanchez *num.* 40. Suarez *de fide, disp.* 20. *sect.* 2. *num.* 21. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 9. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *quæst.* 6. Decian. *in tractat. crimin. lib.* 5. *cap.* 17. *verf.* 33. Farinac. *de hæresi, quæst* 180. §. 1. *num.* 39. & Ricciul. *de iur. person. lib.* 5. *cap.* 25. *num.* 5. 19

Quidquid in contrarium (scilicet licitum esse legere, & retinere libros hæreticorum ad refellendos eorum errores) dixerint Mascard. *de probation. lib.* 2. *conclus.* 862. Albertin. *tract. de agnoscend. assertion. quæst.* 28. *num.* 4. *&* 5. Carrer. *tract. de hæretic. num.* 125. Felinus *in cap. si quis Episcopus, circa finem, de hæretic.* quatenus ait, non esse inconueniens, quod libri prohibiti legantur ad fidem confirmandam; & Addent. ad Roman. *singul.* 326. *verf. Limita*, quatenus inquiunt, esse licitum retinere libros hæreticorum gratia eos confutandi.

PETITIO QVINTA.

An euites censuras, si memoria tenens librum aliquem ab hæretico compositum, etiam cum attentione ad librum illum iam priùs lectum, memoriter recites?

Respondetur è contra in tali casu affirmatiuè, quia id non esset propriè legere librum, cùm lectio propriè 20

propriè requirat librum præsentem: Doctores mox infra citandi, & quamuis Graffius *part.1.decis.lib.5.c.18. n.45.* teneat, quod tu memoriter recitans talem librum, aut partem illius, non euites excommunicationem Bullæ Cœnæ, & ex parte approbet Sayr.*lib.3.de censur.cap.5. num.13.* admittens solùm quod euites, si recites bono fine: Nihilominus absolutè dicendum est, quod euites. Nauarr.*in summa,cap.27.n.56.* Sanch.*lib.2.moral.c.10. n.47.* Azor.*part.1.lib.8.cap.16.q.4.* Fagundez *precept.1. Decalog.cap.14.num.25.* Duard.*in Bull.Cœn.lib.2.can.1. quæst.19.n.2.* Filliuc. *tract.16.c.2.q.8. n.45.* Trullench. *lib.1.in Decalog.cap.3. dub.9.§.5.n.24.* Roccaful.*part.3. Praxis,cap.8.§.de legentibus,dub.16.* Leander *de censur. tract.3. disp.1. quæst.5.* Vgolin.*part.2. de censur. Papæ reseruat. verb. Ac eorundem libros,§.1.num.4.* & Suarez *disp.20.de fide, sect.2.n.18.* quia memoriter recitare librum, tametsi prauo animo fiat, non est propriè legere librum, sicque non est ratio, quæ sub dicta excommunicatione prohibeatur.

Idemque dicendum de eo, qui audiret te memoriter recitantem, quin etiam & te propriè legentem libros hæreticorum, juxta ea quæ dicam supra *petit.1. circa finem.*

PETITIO SEXTA.

An euites excommunicationem Bullæ Cœnæ, si in notabili quantitate, quæ excedat paruitatem materiæ, legas librum Authoris hæretici in ea tantùm parte, quæ hæresim non continet, nec
21 *de Religione tractat?*

RESpondetur negatiuè, si scilicet talis liber in aliqua parte hæresim contineat. Vgol.*in 1.claus.Bull.Cœn. verb. eorundem, n.1.§.7.* Farin.*de hæres. quæst.180. §.1. num.26.* Suarez *tom.5.de censur.disp.21.sect.2.n.10.& in tract.de fide, disp.20.sect.2.n.11.* Sanchez *lib.2.moral. cap.10.n.35.*& Duard.*in Bull.Cœn.lib.2.can.1.q.34.n.5.*

Probatur, quia in Bulla Cœnæ vniuersaliter, & non solùm ob periculum infectionis, seu peruersionis, sed etiam ob alias causas, vt dicam infrà *dubit.46.* prohibetur legi librum Authoris hæretici, si scilicet hæresim contineat, vel de Religione ex instituto tractet. Sed qui legit illam partem, quæ hæresim non continet, verè legit librum talem Authoris hæretici, qui scilicet liber hæresim continet: Ergo non poterit legens dictam excommunicationem euitare.

Confirmatur, quia Bulla Cœnæ prohibet legi librum Authoris hæretici modo, quo supra dicebam, vel saltem propter periculum, ne quis ex lectione talis libri in hæresim incidat: Ergo prohibet illum legi, etiam quoad eam partem, quæ hæresim non continet.

Confirmatur secundò, quia non prohibetur legi hæresis contenta libro, sed ipse liber: Ergo si legatur libri pars notabilis, cùm tunc non excuset paruitas
22 materiæ, locum habebit peccatum mortale, & excommunicatio prædicta.

Non obstat, si dicas: Huiusmodi prohibitio fit, ne quis legens huiusmodi libros, hæresi inficiatur: Ergo cum non possit lector ex lectione illius partis, quæ hæresim non continet, hæresi infici, sequitur quod si legat partem, quæ hæresim non continet, in excommunicationem Bullæ Cœnæ non incidat.

Respondetur enim: Nego antecedens, quia prohibitio fit non solùm, ne quis legens huiusmodi libros incidat in hæresim, sed etiam ne se exponat periculo incidendi in illam. Quod in casu nostro locum habet, quia si quis posset legere librum Authoris hæretici quoad illam partem, quæ hæresim non continet, facilè moueretur ad legendam etiam illam aliam partem, quæ hæresim continet: Ideoque propter tale periculum Bulla Cœnæ vniuersaliter prohibuit, ne quis legat libros hæreticorum.

Accedit, quod libri hæreticorum prohibentur legi non solùm propter periculum infectionis, seu peruersionis, sed etiam propter alias causas, vt dicam infrà *cit. dubit. 46.*

Et quod dixi suprà in responsione ad petitionem, dicas etiam, si de libro Authoris hæretici, continente hæresim, talem hæresim expungas, ita vt ea in libro legi non possit: Fagundez *precept. 1. Decalogi cap.14. num.19.* Suarez *disput.21. de censur. sect.2. num.10.* Sanchez *lib.2. moral. cap.10.num.25.* Duard.*loco suprà citato, num.9.* Bordona *disputat.2. de censur. in particulari, quæst.5. punct.4. num.19.* & Tamburinus *lib.6. in Decalog. cap.1. §.7. num.21.*

Contrarium tenent Crousers *in Regul. sancti Francisci, cap.7. sect.5.* ex eo, quia liber non est prohibitus, nisi ratione hæresis, ob periculum infectionis, seu peruersionis: Ergo cessante ratione prohibitionis, videtur cessare prohibitio: Tum quia non est ampliùs ille liber, de quo procedit Canon Bullæ Cœnæ, cùm amplius non contineat hæresim: Tum quia liber legi potest in paruitate materiæ, quia tunc cessat finis prohibitionis: Ergo si idem finis prohibitionis cesset in toto libro, vt esset in casu nostro, si expungeretur hæresis, quantum est ex prædicto Canone Bullæ Cœnæ, non repugnabit, quod legatur totus liber.

At quod tenet talis Author, mihi certum est, si hæresis sit expuncta auctoritate Superiorum: At secus si sit expuncta authoritate priuata, & liber sit iam prohibitus, quia non sufficit remedium priuatum contra damnationem publicam, juxta ea quæ dicebam suprà *dubit.36.*

PETITIO SEPTIMA.

An euites excommunicationem Bullæ Cœnæ, si legas librum authoris hæretici, cùm tu iam sis hæreticus?

RESpondetur etiam negatiuè, ita vt non solùm 23
Catholicus legens libros hæreticorum, sed etiam hæreticus legens libros ab hæreticis compositos incurrat excommunicationem Bullæ Cœnæ, quin & ipsemet hæreticus legens librum proprium à se compositum, qui vel hæresim continet, vel de Religione tractat, incurrat eandem excommunicationem, eamque duplicem; ex duplici scilicet capite, & quia est hæreticus, & quia legit, aut retinet librum suum hæreticum. Vgolinus *in primam clausulam Bullæ Cœnæ, verbo Ac eorundem, num.1.* Suarez *de fide, disput. 20. sectione 2. num.26.* & alij passim.

Probatur, quia hæretici, cum sint subiecti, seu subditi Ecclesiæ, tenentur eius leges obseruare, sicut Catholici, itavt si eas transgrediantur, incurrant easdem pœnas, quas incurrunt etiam Catholici.

PETITIO OCTAVA.

An euites excommunicationem Bullæ Cœnæ, si legas librum Authoris hæretici, cum sis Episcopus, Primas, Cardinalis, vel alius Prælatus?

RESpondetur etiam negatiuè, ex iis quæ infrà dicentur, & docent Vgolinus *vbi suprà, in principio.* 24
Suarez *de fide, disp.20.sect.2.num.26.* Graff. *lib.4.decis. cap.48. num.46.* Sanchez *lib.2. moral. cap.10. num.35.* Azor.*part.1.lib.8.cap.16.quæst.13.* Fagundez *precept.1. Decalog. lib.1. cap.14. n.22.* Barbos. *de potest. Episcop. alleg.90. num.8.* Duardus *in Bull. Cœn. lib.1. canon.1. quæst.34. num.7.* Ricciul. *de person. extr. Eccles. grem.*

lib.5.cap.43.num.5. Trullench. *lib.1.in Decalog. cap.3. dub.9.num.23.* & Farinac. *de hæresi, quæst.180.§.1. n.43.* Vide etiam infrà *dubitatione 45. petit.1.* & *dubit.46. petit.23.*

25 Non obstat, si dicas: Episcopi, Primates, Cardinales, & alij Prælati habent licentias, & priuilegia legendi libros hæreticorum: Ergo.

Respondetur enim: Nego antecedens, quia huiusmodi licentiæ, & priuilegia reuocata sunt per Iulium III. Constitutione, quæ incipit: *Cùm meditatio*: per Paulum IV. in Constitutione, quæ incipit, *Cùm in futurum*: & per Pium IV. in Constitutione, quæ incipit, *Cùm pro munere*: apud Pegnam inter literas Apostolicas, in quibus Constitutionibus expresse dicitur, quod nemini licitum est legere libros hæreticorum, quacumque præfulgeat dignitate, & expressè reuocantur facultates concessæ quibuscumque personis, cuiuscumque status, ordinis, & conditionis, etiamsi Episcopali, vel Archiepiscopali, vel alia maiori dignitate Ecclesiastica, seu sæculari præeminentia fulgeant, exceptis Inquisitoribus, & Commissariis. Sanchez, Azorius, Barbosa, & alij *in locis supra cit.*

26 Cæterùm non omninò improbabiliter ex vi vltimorum verborum prædictarum Constitutionum, putant nonnulli Doctores, quod Inquisitores, & Commissarij à Sede Apostolica pro tempore deputati possint legere, & retinere libros hæreticorum. Pegna *in director. Inquisit. cap. fraternitatis, de hæretic. vers. iam hæc prohibitio.* Naldus *in summa, verb. Bulla Cœnæ, num.11.* Duard. *in Bull. Cœn. lib.2. quæst.91. in fine.* Farinac. *de hæres. q.180. §.1. n.43.* qui pro hac sententia refert prædictas Constitutiones Iulij III. Pauli IV. & Pij IV. & Graffius *part.1. decis. lib.4. cap.18. n.45.* quatenus expressè ait, quod si Inquisitores, & Confessarij non solùm à Sede Apostolica, sed etiam ab ipsis Inquisitoribus deputati legant libros hæreticorum, excusentur ab hac excommunicatione, quia ex motu Iulij III. implicitè per exceptionem ibi appositam conceditur ipsis licentia legendi libros hæreticorum. Vide quæ dicam infrà *cit. dub.45. petit.1. & dubit.46. petit.23.*

Quamuis contrarium non omninò improbabiliter etiam, quin & forsan probabiliùs sentiant alij, quia in dicto motu Iulij III. nihil Inquisitoribus, & Commissariis de nouo conceditur, sed solùm priuilegia legendi libros hæreticorum ipsis Inquisitoribus & Commissariis, dum Inquisitionis officium exercent, concessa non reuocantur, si priùs habuerint talia priuilegia: Quapropter ex vi vltimorum verborum prædicti motus Inquisitores, & Commissarij non habent hanc facultatem: An verò aliunde habeant, nullibi repetiri videtur, Suar. *tract. de fide, disp.20. sect.2. n.18.* Sanch. *lib.2. moral. cap.10. n.46.* Azor. *tom.1. instit. moral. lib.8. cap.16. q.13.* Barbosa *de offic. & potest. Episc. allegat.40. num.8.* Catena *de S. Offic. part.2. tit.10. num.13.* Leander *part.4. tract.3. disp.1. quæst.73.* Trullench. *lib.1. in Decalog. cap.3. dub.9. num.33.* & Ricciull. *de iur. person. lib.5. cap.26. num.42.* quatenus expressè ait, quod Inquisitores non possint legere libros hæreticorum, nisi hanc facultatem vel à Summo Pontifice, vel à Congregatione Cardinalium Sanctæ Inquisitionis specialiter habeant.

COROLLARIA.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi, Inquisitores, &c. non possunt aliis concedere licentiam legendi libros hæreticorum, si ij hæresim contineant, vel de Religione ex professo tractent, quia Summus Pontifex in Bulla Cœnæ sibi reseruat hanc facultatem, & per illam Regulam, quod nemo dat quod non habet.*

2 *Eminentissimi Cardinales Inquisitores possunt legere, & retinere libros hæreticorum, possuntque talem facultatem aliis concedere ex Indulto Pij IV. in plena Congregatione.*

3 *Collegium Eminentissimorum Cardinalium Sede vacante secundùm probabiliorem non potest dare licentiam legendi libros hæreticorum, contra nonnullos Doctores.*

4 *Hæreticorum libros neque in terris eorundem (nisi ob aliquam iustam causam) licitum est legere sine facultate Sedis Apostolicæ, contra nonnullos afferentes oppositum, quia Bulla ibidem non fuit recepta.*

5 *Lex tunc dicitur vsu recepta, quando fuerit à maiori parte communitatis recepta, & obseruata.*

6 *Libros Artis magicæ qui olim habebant, & vtebantur, excommunicabantur in Bulla Cœnæ Pij V. Quamuis magi talium librorum Authores non fuerint hæretici.*

Hinc sequitur quod Episcopi, & Inquisitores non possint aliis concedere licentiam legendi libros hæreticorum, si tales libri hæresim contineant, vel de Religione ex professo tractent, tum ob iam dicta, tum quia Summus Pontifex hanc facultatem in Bulla Cœnæ sibi reseruat per illa verba, *sine authoritate nostra, & Sedis Apostolicæ*, Pegna *in director. Inquisit. part.2. comment.5. in cap. fraternitatis, de hæretic. vers. Nunquid autem*, Petrus Binsfeld. *in leg. culpa, Cod. de malef. & mathemat. vers. nec etiam Episcopi*, Nauarrus *consil.1. de constitut. quæst.36.* Suarez *tract. de fid. disp.20. sect.2. num.27.* Azor. *tom.1. lib.8. cap.16. quæst.17.* Graff. *lib.4. decis. cap.18. num.46.* Reginald. *tom.1. lib.9. num.249.* quatenus inquit, quod dicti libri legi non possint, nisi auctoritate Pontificis speciali. Martin. Delrio *lib.5. disquisit. sect.17.* & alij passim. Vide quæ dicam infrà *cit. dubit 45. petit.1. & dubit.46. petit.23.* 1

Quamuis per Constitutionem Pij IV. quæ incipit *Cum inter crimina*, concedatur Eminentissimis Cardinalibus Inquisitoribus, quod possint legere, & retinere libros hæreticorum, possintque etiam talem facultatem legendi concedere aliis in plena tantum Congregatione ipsorum Cardinalium. 2

An autem Collegium Eminentissimorum Cardinalium, Sede vacante, possit dare licentiam legendi libros hæreticorum? 3

Respondetur, quod licèt nonnulli, quos sequitur Vgolinus *in primam clausulam Bull. Cœn. verb. Ac eorundem libros, §.1. num.1. vers.2.* affirment, probabilius tamen iuxta ea, quæ dicam infra *cit. dubit.35. petit.1.* negent Suarez *in tract. de fide, disp.20. sect.2. num.27.* & Sanchez *lib.2. moral. cap.10. num.44.* quia *in cap. Vbi periculum, de elect. in 6.* prohibentur ipsi, ne in aliam causam, quàm in electionem Summi Pontificis, nisi immineret aliquod graue periculum, & tunc omnibus, & singulis Cardinalibus conuenientibus, se intromittant.

Sequitur secundò, quod nec etiam in terris hæreticorum licitum sit legi libros prædictos hæreticos sine facultate Sedis Apostolicæ, quod si in aliquo particulari casu propter bonum fidei, vel propter aliam iustam causam ad fideles in fide confirmandos necesse fuerit illos legi, nec facilè consuli possit Summus Pontifex, tunc id per modum epicheiæ licitum erit, præsertim cum licentia Episcopi illius loci. Suarez *vbi supra, n.26.* & Sanchez *num.45.* & alij, quos referam infrà *eadem dub.45. petit.1.* 4

Quamuis nonnulli, quos sequitur Becanus *de fide, cap.15. quæst.8. num.5.* velint, quod si Bulla Cœnæ in Terris hæreticorum non fuerit recepta, Catholici ibi legendo libros hæreticorum, licèt si per hoc fuerit periculum, quod illorum erroribus inficiantur, peccent quidem mortaliter, non tamen sint excommunicati, quia leges, vbi non sunt vsu receptæ, non obstringunt, *cap. in istis, §. leges, dist.4. leg. de quibus, ff. de legib.* & docent Nauarr. *in summ. cap.23. num.51.*

Medina *prima 2. quaest. 90. art. 3. ad 2.* Valentia *tom. 1. disp. 7. quaest. 5. punct. 5. quaest. 4.* Menochius *de praesumpt. lib. 2. praesumpt. 2. n. m. 3.* Roland. *de iur. dot. quaest. 99.* &
5 alij passim. Tunc verò dicitur lex vsu recepta, quando fuerit à maiori parte communitatis recepta, & obseruata. Iason *in l. Rem non nouam, num. 4. & seqq. Cod. de iudic.* Puteus *decis. 1. num. 1.* & lij, quos sequitur Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 4.* At de his omnibus vide, quae dicam infrà *dicta dubit. 45. petit. 1. & 2. & dubit. 46. petit. 23.*

6 Aduerte tamen hic, quod olim in Bulla Coenae Pij V. sub prima clausula excommunicabantur etiam ij, qui habebant libros artis magicae, & iis vtebantur. Candelabr. *in cap. 1. Bulla Coena, num. 31.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. num. 36.* & alij communiter. At modò in ea non excommunicantur, nisi talium librorum Authores fuerint haeretici, Candelabr. *vbi suprà,* Sanchez *num. 32.* Nauarrus *in summa, cap. 27. num. 55.* Martinus del Rio *lib. 5. disquisit. sect. 17.* & Farinac. *de haeresi quaest. 180. num. 20.* iuxta ea, quae dicebam *suprà dubit. 39. & in eius Appendice.* Sixtus V. tamen adhuc in Constitutione, quae incipit, *Coeli, & Terra,* statuit quod Inquisitores haereticae prauitatis possint procedere contra legentem praedictos libros Artis Magicae (quamuis talium librorum Authores non fuerint haeretici) quales libri magici prohibentur etiam retineri, & iubentur comburi per Constitutionem Pij IV. & Clementis VIII. in nona Regula Indicis.

DVBITATIO XL.

Quid dicendum de retentione?

SVMMARIVM.

1 *Retentio etiam prohibita est sub censura reseruata in Bulla Coena: & finis huius prohibitionis est, ne tales libri in rerum natura conseruentur.*

2 *Retinens libros prohibitos, siue ij sint proprij, siue alieni, siue apud se, siue apud alios depositos habeat, peccat, & censuras incurrit; quia Pontifex simpliciter prohibet tales libros asseruari.*

3 *Cauendum est Artistis, ne retinendo libros istos ad vendendum, vel compingendum, excommunicationem incurrant.*

4 *Retinens breui tempore, cùm excommunicationem non incurrat, requiritur ad eam incurrendam notabile temporis spatium; in breui namque tempore licet occasionem habuerit tradendi Inquisitori, vel Theologo, adeoque non sine aliqua negligentia, sed non mortali, censuram non incurrit.*

5 *Retinens etiam longiori tempore librum apud se, donec opportunum tempus tradendi habuerit, non peccat, neque excommunicationem incurrit, si scandalum absit.*

6 *Retinens huiusmodi libros ad confutandos errores, cùm ex hac retentione non reddatur suspectus haeresis, quia haec retentio non fauet, sed potiùs nocet haeresi, secundùm aliquos Doctores non incurrit dictam censuram bullarem.*

7 *At oppositum est probabilius, quocumque fine dictos libros retineat.*

8 *Retentio praedicta absolutè prohibetur, & lex non curat, qua intentione id efficiatur.*

9 *Firmus qui esse praesumitur, saepè labitur.*

10 *Ecclesia intendit euitare periculum, si non proximum, saltem remotum, & venenum auferre.*

11 *Retinens libros, &c. si per vnum, & alterum diem retineat, supposito quod Inquisitori, vel Episcopo tradere possit, si animo retinendi absolutè retineat, etiamsi post horam animum mutet, & Inquisitori tradat, censuras non euitat, secus verò si animo tradendi librum ex negligentia per breue tempus non tradat.*

12 *Peccatum, quod ex obiecto, & circunstantiis mortale est, in instanti committi potest, quia consistit in voluntate, non in mora, & voluntas absoluta retinendi librum secundum omnes est mortaliter peccaminosa.*

13 *Retinens ad corrigendos errores, probabilius est, quod euitet censuras.*

14 *Retentionis grauitas non desumitur solùm ex libro, qui retinendus est, sed etiam ex tempore, quo retinendus est: quod si est breue, retentio etiam illa dicetur breuis, etiamsi per longum tempus retinendi voluntatem haberet.*

15 *Censura non incurritur ex voluntate retinendi sola, sed ex voluntate executioni mandata, quae cum non sit in materia graui exercita, sed in materia leui, non sufficit ad incurrendam censuram.*

16 *Censura praedicta extenditur ad illos, qui partem libri retinent, sicut extenditur ad illos, qui partem libri legunt.*

17 *Retinens vnum tantum folium excusatur à censura, secundùm Sanchez, cum non videatur tam grauis materia in retentione, quàm in lectione.*

18 *Comburens librum statim atque scit esse prohibitum, euitat quidem censuram Bullae Coenae, quia combustio impedit retentionem: At non euitat excommunicationem latam in Bulla Iulij III. per Pium IV. confirmatam, &c. contra nonnullos Doctores, etiam hos comburentes excusantes.*

19 *Mandati huius finis est, vt Author libri cognoscatur, & errores, qui illo continentur, melius corrigantur: Quapropter Inquisitores, cum ad ipsos liber defertur, interrogare debent deferentem à quonam illum habuerit.*

RESPONDETVR, & retentio etiam expressè prohibita est, vti patet ex textu eiusdem primae clausulae Bullae Coenae, finis autem huius prohibitionis fuit, ne tales libri in rerum natura conseruarentur. Vnde, siue sint tui, siue alieni, siue apud te, siue apud alium (vt ex communi sententia Doctorum dicam infrà *petit. 5.*) depositos habeas, peccas, & censuras incurris, quia semper verè retines, vt nihil referat, an in tua domo, vel in aliena, an tuo nomine, vel alieno, an causa legendi, vel non, illos retineas, seu asserues, quia Pontifex simpliciter prohibet, tales libros asseruari, volens vt ij penitus exterminentur. Ita ex communi: Adeò quod Decianus *in tract. crimin. lib. 5. cap. 37. num. 55.* & Farinac. *de haeres. quaest. 180. n. 40.* putent quod retinentes libros haereticorum reddantur suspecti de haeresi, tametsi dicant, quod eos nunquam egerint. Graff. *1. part. decis. lib. 4. cap. 18.* Suarez *de fide, disp. 20. sect. 2. num. 11.* Sayr. *cit. cap. 5. n. 16.* Vgolin. *vers. aut retinentes, in principio, num. 2. vers. 3.* Duard. *in Bull. Coena, lib. 2. canon. 1. quaest. 51. num. 33.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. num. 52.* Fagundez *praecept. 1. Decal. lib. 1. cap. 14. num. 31.* Sousa *in Bull. Coena, disp. 15. num. 2.* Alterius *lib. 5. de censur. cap. 7. verb. tenentes,* & Bonacin. *de censur. disput. 2. quaest. 5. punct. 4. num. 15.* vbi monent, cauendum esse retinentibus, ne retinendo libros istos ad vendendum (vt v.g. carnes, pisces, aut aromata, & similia) vel ad compingendum, excommunicationem incurrant. Vgolinus, & Sanchez *in locis suprà citatis.* Qua de re vide quae dicam infrà *petit. 6.*

Secundò requiri temporis spatium notabile, quo quis librum aliquem ex istis retineat, cùm excommunicationem non incurrat, qui breui tempore reti- 4

net, tametsi in illo breui tempore occasionem habuerit tradendi Inquisitoribus, adeoque non sine aliqua negligentia, sed non mortali, librum interim retinuerit. Vgolinus *loco citato*, §. 1. *num. vnico, verf.* 2. Suarez *cit. sect.* 2. *num.* 22. Graffius *lib.* 4. *decision. cap.* 18. *num.* 47. Saytus *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 16. & Sanchez *cit. cap.* 10. *num.* 55. qui duo vltimi Doctores subdunt excusari, si
5 per vnum, vel per duos dies retineret. Tertiò si quis etiam longiori tempore librum apud se retineat, donec opportunum tempus tradendi habuerit, non peccabit, neque excommunicationem incurret, si scandalum absit: Graff. *cit. num.* 47. Saytus *cit. num.* 16. & Sanchez *citato num.* 55. vide supra *dubitatione præcedenti, petitione secunda & tertia*, quid dixerim de paruitate materiæ, quæ in casu nostro excuset ab excommunicatione.

PETITIO PRIMA.

An euites censuras, si ad confutandos errores sine periculo peruersionis retineas?

6 RESpondetur, quod licet quidam, vt Felin. *in cap. Si quis Episcopus, in fine de hæretic.* Decianus *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 35. *num.* 21. & *cap.* 46. *num.* 26. Addent. ad Roman. *singul.* 316. & Mascard. *de probat. lib.* 2. *conclus.* 62. *num.* 14. affirmare videantur, quatenus aiunt ex hac retentione non reddi suspectum hæresis tales libros retinentem, quia cùm hæc retentio non faueat, sed potius noceat hæresi, non est cur sub prohibitione retentionis hæresi fauentis comprehendatur:
7 Oppositum tamen sit dicendum, te scilicet, quocumque fine dictos libros retineas absque licentia illius, qui eam concedere potest, incurrere censuras, & suspicionem hæresis, vt infrà dicetur. Pegna *in addit. ad Eymeric.* 2. *part. comment.* 3. *ad c. fraternitatis, de hæreticis*, Vgolin. *de censur. in gloss. aut pertinentes, verf.* 4. *excommunicatio*, Suarez *de fide, disp.* 20. *sect.* 2. *n.* 21. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 9. Farinac. *de hæres. quæst.* 180. *num.* 39. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *num.* 53.

8 Probatur, quia lex retentionem prohibet absolutè, ita vt non curet, qua intentione id efficiatur. Et præterea eam prohibet non solùm propter periculum peruersionis, sed etiam propter alias causas, vt dicam *dubit.* 46. post finem, in petitione sequenti.

9 Confirmatur, quia in illa retentione ex propria voluntate facta, potest esse periculum peruersionis, cùm qui firmus esse præsumitur, sæpè labatur.

10 Confirmatur secundò, quia licet in tali retinente nullum adsit periculum, sufficit generaliter adesse, & venenum conseruari; quod meritò intendit Ecclesia sua prohibitione annullare.

PETITIO SECVNDA.

An euites censuras, si per vnum, vel alterum diem retineas?

11 QVod intellige ex suppositione, quod Inquisitori, vel Episcopo tradere possis, quia si non potes, absque dubio retinendo non peccas, atque adeò censuras euitas. Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *n.* 55. & alij passim.

Quidam, vt Petr. Hurtad. *de fide, disp.* 76. §. 317. & Suarez *de fide, disp.* 20. *sect.* 1. *num.* 22. distinguunt, si animo retinendi librum absolutè retineas, etiamsi post horam animum mutes, & Inquisitori tradas, censuras non euitas: secus verò, si animo tradendi librum, ex negligentia per breue tempus non tradas.

12 Probant, quia peccatum, quod ex obiecto, & circumstantiis mortale est, in instanti committi potest, quia consistit in voluntate, non in mora: sed voluntas absoluta retinendi librum secundùm omnes est mortaliter peccaminosa; ex qua procedit retentio exterior, etiam per breuissimum tempus: Ergo sufficit ad incurrendas censuras. His tamen non obstantibus.

Respondetur, probabilius esse, te vitare censuras ob talem retentionem, atque ita docet Sanch. *loco suprà cit.* Reginald. *lib.* 2. *num.* 256. Sayr. *tom.* 1. *Thes. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 16. Farinac. *de hæresi, quæst.* 180. *num.* 42. Gaspar Hurtad. *disp.* 10. *de censur. difficult.* 12. Diana *part.* 5. *tract.* 5. *resol.* 43. Ouied. 2. 2. *controu.* 12. *num.* 26. & Duardus *in Bull. Cœna, lib.* 2. *in canon.* 1. *quæst.* 51. *num.* 33. 13

Probatur, quia grauitas retentionis non desumitur solùm ex libro, qui retinendus est, sed etiam ex tempore, quo retinendus est: Ergo si tempus, quo de facto retines, est breue, etiamsi voluntatem haberes retinendi per longum tempus, retentio illa exterior leuis censeri debet, ad effectum censuras incurrendi. Antecedens patet, quia si haberes voluntatem retinendi per horam, & statim postea tradendi, peccatum mortale non committeres: Ergo ad retentionem grauem requiritur mora notabilis. Consequentia probatur, quia censura non incurritur ex voluntate retinendi sola, sed 14
ex voluntate executioni mandata, quæ cùm non sit in materia graui exercita, sed in materia leui, non sufficit ad incurrendam censuram, sicuti dicebam de legente paucas lineas, & de percutiente Clericum animo mortifero, ita tamen vt actio exterior non attingat iniuriam grauem. Vide quæ dicam infrà *petitione* 10. 15

Hinc patet ad fundamentum oppositum contrariæ sententiæ. 16

Aduerte tamen, dictam censuram extendi ad illos, qui partem libri retinent, sicut extenditur ad illos, qui partem libri legunt. Bonacin. *cit. quæst.* 5. *punct.* 4. *n.* 15. quamuis Sanchez *loc. cit. cap.* 12. *num.* 52. & Vgolinus *in primam clausul. Bull. Cœn. verb. retinentes, num.* 4. excu- 17
sent eum, qui retinet vnum tantùm folium, cùm non videatur tam grauis materia in retentione, sicut in lectione, siquidem non ita grauiter lædit retentio, sicut lectio. Videri poterit etiam Suarez *disp.* 20. *de fide, sect.* 1. *n.* 22. vbi ait, incurrere excommunicationem eum, qui retinet aliquam libri partem, quæ doctrinam hæreticam contineat, & huiusmodi peccatum ex parte materiæ semper esse mortale: sed de his omnino vide, quæ dicam infrà *cit. petitione* 10.

PETITIO TERTIA.

An euites censuras, si cum primùm scis, librum esse prohibitum, comburas?

RESpondetur, euitas quidem censuram Bullæ Cœnæ, quia combustio impedit retentionem in dicta Bulla damnatam, & dicta Bulla nihil dicit, quod liber sit deferendus ad Inquisitores. Suarez *de fide, disp.* 10. *sect.* 2. *num.* 23. Sanchez *cit. cap.* 10. *num.* 56. Portell. *verb. libri prohibiti, num.* 13. Farinac. *de hæres. quæst.* 180 *num.* 40. At vt ex communi docent Suarez, Sanchez, Portellius, Farinacius *in locis supra citatis*. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *quæst.* 11. Peña *in addit. ad director. in cap. Fraternitatis, de hæreticis, parte* 2. *commentar.* 3. *verf. præterea*, Vgolinus *in primam clausulam Bullæ Cœnæ, verb. retinentes, num.* 4. Delrius *disquisit. magic. tom.* 3. *lib.* 5. *sect.* 17. Ricciul. *lib.* 5. *de iur. person. cap.* 24. *per totum*, Barbos. *de potest. Episc. part.* 3. *allegat.* 90. *num.* 5. Sousa *in Bull. Cœna, cap.* 2. *disp.* 15. *conclus.* 3. *num.* 4. Homobon. *de examin. Eccles. part.* 1. *tract.* 7. *cap.* 2. *quæst.* 12. & *part.* 2. *tract.* 11. *cap.* 7. *quæst.* 15. *resol.* 7. Duardus *in Bull. Cœn. lib.* 2. *can.* 1. *q.* 52. *num.* 1. Cherubin. *in compend. Bull. tom.* 2. *constit.* 76. *Pij V.* Alterius *de censur. tom.* 1. *disput.* 2. *lib.* 5. *cap.* 7. & Riccius *part.* 4. *decis.* 255. *num.* 1. & *decis.* 260. *num.* 7. non tamen euitas excommunicationem latam in Bulla Iulij III. quæ incipit *Cùm meditatio*, apud Pegnam *in vltima part. director.* vbi sic habetur: *Omnes, & singulos libros Lutheranos, aut alios hæreticos, seu Lutheranam,* 18

aut

aut falsam sectam in se continentes, vel à nobis, & dicta Sede quomodolibet reprobatos, penes se eos ex quauis causa, etiam mercaturæ, & ex nostra, ac eiusdem Sedis permissione, ac licentia etiam speciali, vt præfertur, penes eos existentes, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in ciuitatibus, in quibus libri huiusmodi existunt, consignare debeant realiter, & cum effectu. Et contra inobedientes apponit excommunicationem, & alias pœnas aduersus hæreticos latas, subdendo: *Alioquin tanquam hæretici possint publicari.*

Et ne quis putaret, supradictam Bullam loqui de personis solis pro tunc temporis existentibus, & libros prohibitos habentibus, Pius IV. in alia Bulla, quæ incipit, *Locum pro munere*, edita anno Domini 1564. supradictam prohibitionem, & censuram extendit ad illos, qui postea habuerint, mandando quod prædictos libros tradant Inquisitoribus; idemque cauetur in Regula secunda Indicis librorum prohibitorum authoritate Tridentini editi, & à Pio IV. confirmati, & iussu Clementis VIII. reuocati, & in Bulla Pauli V. pro Regnis Hispaniæ: quæ Bulla habetur in principio Expurgatorij. Videri poterit etiam, vt præter alios annotarunt Rodericus *in addit. ad Bull. Cruciatæ*, §.6. *n.66.* & Sanchez *lib.2. moral. cap.12.n.11.* motus proprius nostri Pauli IV. prohibens sub pœna excommunicationis reseruatæ summo Pontifici, vel Inquisitori Generali, ne libros hæreticorum, vel ab Inquisitoribus prohibitos habentes absoluantur, nisi priùs illos Inquisitoribus tradant.

Quamuis contrariam opinionem doceant Ioan. Andreas *in cap.2. de hæretic. n.4.* Geminian. *ibidem*, *n.1.* Zanchinus *de hæretic. cap.7. n.7.* Repertor. Inquisit. *verb.libri, vers.2.* vbi ait, satis esse si isti libri comburantur, vel infra octo dies Inquisitori consignentur. Syluest. *verb. hæresis 1.n.10.* Locat. *in Indic. Inquisitor. verb.libri, n.1.* Addent. ad Roman. *singul.326. vers.limita 2. nisi eos combusserit*, Decian. *in tract. crimin. lib.5. cap.18. n.25. & cap.35. n.21. & cap.64. num.28.* Albertin. *in tract. de agnoscend. q.28.n.14.* Carrer. *tract. de hæretic. n.125.* Filliucc. *tom.1. tract.16. cap.3. n.45. & tom.2. tract.22. cap.7. num.208.* Vbi excusant eos, qui propria auctoritate comburunt, vel tradunt iis, qui dictos libros legere, necnon tenere possunt; quorum opinionem non improbant Bonacina *de censur. disp.2. q.5. punct.4. n.10.* Alterius & Riccius *vbi suprà*, Ricciull. *in tract. de Iur. person. lib.5. cap.24. n.2.* & Campeg. *in addit. ad Zanchin. de hæretic. cit. cap.7. num.7.*

At quod suprà dicebam ex communiori sententia Doctorum, videtur mihi potiùs dicendum. Vide quæ dicam infrà *petit.9.* & Hieronymum Rodeiquez *in compend. quæst. regular. tom.2. q.82. art.3. num.3.* quatenus ait, quod nemo licitè possit libros hæreticos ad suam manum deuenientes propria authoritate comburere, sed teneatur eos ad Inquisitores deferre, iuxta constitutionem Iulij III. id præcipientis. Aliàs poterit procedi contra ipsum, ac si esset hæreticus: Quod licèt aliqui intelligant, nisi ex traditione, seu manifestatione tradenti, seu manifestanti resultet aliquod graue periculum suspicionis de hæresi; quando ipsi concedunt, quod possit ille tales libros per seipsum comburere: Id tamen admittendum non est propter damnum, quod exinde prouenire potest Catholicæ fidei, ac Religioni; cùm si ipse tales libros ad Inquisitores deferat, poterunt illi inquirere, an vltra traditos alij similes supersint, & à quonam ipse eos acceperit, & an quis iis malè vsus fuerit: quod quamplurimum Catholicæ Fidei, ac Religioni confert.

19 Finis autem eius mandati est, vt Anthor libri cognoscatur, & errores, qui in illo continentur, meliùs corrigantur: Quapropter Inquisitores, cùm ad ipsos liber defertur, interrogare debent deferentem, à quonam illum habuerit? Pegna *in addit. ad Eymer. 2. part. comment.3. in cap. fraternitatis, de hæretic.* Suarez *cit. sect.2. n.23.* Azor. *tom.1. lib.8. cap.16. q.11.* Farinac. *de hæres. q.180. num.40.* & Barbosa *3. part. de potest. Episc. alleg.90. num.5.*

PETITIO QVARTA.

An vt retinendo hæreticorum libros de Religione tractantes, vel hæresim continentes, ob retentionem eorum censuras incurras, requirantur eædem conditiones, quæ requiruntur, vt incurras legendo?

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio Bulla Cœnæ lata contra retinentes libros hæreticorum, requirit ex parte librorum illas conditiones, quas requirit in ordine ad lectionem, scilicet vt sint Anthoris hæretici, & contineant hæresim, vel tractent de religione, & ex parte retinentis requiritur illa scientia, quæ requiritur ex parte legentis.*

2 *Retinens quempiam ex huiusmodi libris, non sciens, quod sit ille Auctoris hæretici, vel quod contineat hæresim, non incurrit excommunicationem prædictam.*

Respondetur affirmatiuè; ita vt ad incurrendam 1
excommunicationem Bullæ Cœnæ requirantur ex parte librorum illæ conditiones, quæ (scilicet, vt sint Aothoris hæretici, & contineant hæresim, vel tractent de Religione) requiruntur in ordine ad lectionem. Et ex parte retinentis requiratur scientia, quæ requiritur ex parte legentis, iuxta ea, quæ dicebam suprà *dubit.38. & dubit.36. in Appendice*, Doctores communiter, quos sequitur Duardus *in Bull. Cœn. lib.2. canon.1. q.51. num.13. & seqq.*

Hinc fit, quod si retineas quempiam ex huiusmodi 2
libris, non sciens, quod ille sit Authoris hæretici, vel quod contineat hæresim (quod facilè contingere potest, si liber ex instituto tractet de alia materia) non incurras excommunicationem prædictam. Et si res deducatur ad forum externum, fiscus debeat probare scientiam, alioquin contra te intentionem fundatam non habebit, vt in simili dixit Dynus *consil.38. num.7.* Baldus *cons.155. n.3.* Vincentius de Franch. *decis.351. n.2.* Couarru. *de veter. numism. cap.8. n.4.* Barbatia *consil.29. num.12.* Decian. *lib.7. crimin. cap.26. n.3.* Macerat. *resol.44. cas.7. vers.3. lib.3.* Farinac. *tom.5. Praxis, q.115. inspect.3. num.156.* Honded. *consil.92. num.28.* & Burg. *de mod. procedend. ex abrupto, censur.1. quæst.23. num.151.*

PETITIO QVINTA.

Quisnam veniat nomine retinentis?

SVMMARIVM.

1 *Retinentium libros hæreticorum nomine venit is, qui retinet illos siue tanquam proprios, siue tanquam alienos, vt per modum depositi, per modum commodati, vel per quemcunque alium modum, verbi gratia ad transportandum, vel ad custodiendum, &c.*

2 *Item qui retinet, siue retineat apud se, siue apud alios; quia quilibet ex his est verè retentor, & consequenter incurret excommunicationem.*

3 *Seruus retinens iussu Domini habentis licentiam legendi, excusatur ab hac excommunicatione incurrenda; quia cum retineat nomine alieno, retentio*

considerari debet in ordine ad illum, cuius nomine retineret.

4 *Idem dic de ligatore, qui retinet librum, vt illum liget Domino libri.*

5 *Religiosus, qui curam habet de Bibliotheca communi, si dictos, vel alios libros non remoueat de illa, excusatur ab incurrendo hanc censuram; quia actiones prohibitæ sunt legere, & retinere.*

6 *Retinens dictos libros apud alios, non omninò improbabiliter contra communem Doctorum sententiam excusatur à dicta censura Bullari; quia aliud est retinere, & aliud possidere ciuiliter, cùm retinere importet tantummodo factum, possidere autem ciuiliter referatur ad ius.*

7 *Habens aliquem ex prædictis libris, si illum deponat quousque impetret licentiam legendi, & retinendi apud eum, qui habet licentiam retinendi, si priùs non retinuerit apud se per notabile tempus, non incurrit excommunicationem, etiamsi tradat ei, qui non habet dictam licentiam.*

8 *Incurrit tamen is, qui recipit librum, si sciat eius qualitatem.*

1 RESpondetur, iuxta ea quæ supra dicebam in responsione ad dubitationem principalem, venit is, qui retinet illos, siue tanquam proprios, siue tanquam alienos, vt per modum depositi, per modum commodati, vel per quemcunque alium modum, v. g. ad
2 transportandum, vel ad custodiendum, &c. Rursus, qui retinet, siue retineat apud se, siue apud alios, quia quilibet ex his est verè retentor, & consequenter incurret excommunicationem. Ita ex communi Graffius *part. 1. decision. lib. 4. cap. 18. n. 48.* Vgolin. *de censur. Papæ reseruat. part. 2. verb. aut retinentes, num. 3.* Sayr. *lib. 3. de censur. cap. 5. n. 16.* Fagundez *præcept. 1. Decalog. lib. 1. cap. 14. num. 31.* Ouied. *2. 2. controu. 12. num. 22.* Alterius *lib. 5. de censur. cap. 7. vers. Tenentes,* Sanchez *lib. 1. moral. cap. 10. n. 52.* Sousa *in Bull. Cœna, disput. 14. n. 2.* Bonacina *disput. 1. de censur. in partic. quæst. 2. punct. 4. n. 15.* & Duasd. *cit. q. 51. num. 8. & seq.*

3 Excusatur tamen seruus, qui retinet iussu Domini habentis licentiam legendi. Doctores, quos sequitur Ouied. *loc. suprà cit.* quia cùm retineat nomine alieno, retentio considerari debet in ordine ad illum, cuius nomine retinet: Quapropter in simili casu idem propter eandem rationem dicendum videtur de ligatore, qui retinet librum vt illum liget Domino libri, habenti similiter licentiam legendi; præsertim, quia cui conceditur finis, conceduntur etiam & media, iuxta ea, quæ dicam infrà *petitione* 8.

4 Quamuis contrarium ex communi (vt fatear) teneant Vgolinus, Graffius, Sanchez *in locis suprà citatis,* Suarez *disput. 20. de fide, sect. 2. n. 21.* Alterius *cit. lib. 5. de censur. disput. 3. cap. 2.* Fagundez *cit. cap. 14. num. 31.* Roccafol. 3. *part. lib. 3. cap. 8. dubio* 4. de retinentibus, & alij passim.

5 Excusatur 2. Religiosus, qui curam habet de Bibliotheca communi, si dictos, vel alios libros prohibitos non remoueat à dicta Bibliotheca communi. Doctores, quos sequitur Bordonus *decis. miscell.* 188. quia actiones prohibitæ sunt legere, & retinere. Talis autem Religiosus nec legit, nec retinet, cùm persona particularis non sit retentor librorum communis Bibliothecæ. Quin nec (cùm prædicti libri legitimè legi possint ab habentibus licentiam) præbet aliis scandali occasionem, cùm qui legit sine licentia, peccet ex propria malitia, non autem ex malitia prædicti Religiosi.

6 Excusatur 3. non omninò improbabiliter, contra communem Doctorum sententiam quam suprà dicebam, is qui retinet apud alios; quia aliud est retinere, & aliud possidere ciuiliter, cùm retinere importet tantummodo factum. Possidere autem ciuiliter referatur ad ius, & non ad factum, *l. possessio, §. 1. ff. de acquir. possess. & l. stipulatio ista, §. hæc quoque stipulatio, ff. de verb. obligat.* Vnde cùm canon Bullæ loquatur
de retinentibus, non videtur, quod extendi debeat ad 7
retinentes vltra factum, seu vltra corporalem possessionem, ac proinde videtur, quod prædictus canon non comprehendat possidentem ciuiliter, seu retinentem apud alios; qua de re videatur præter alios Naldus *in summa, verb. liber, n. 5.* & Duard. *cit. lib. 2. in Bull. Cœn. q. 51. num. 26. & seqq.*

Hinc fit, quod si quis habens aliquem ex prædictis 8
libris, deponat quousque ipse impetret licentiam legendi, & retinendi apud eum, qui habet licentiam retinendi, si priùs non retinuerit apud se per notabile tempus, non incurrat excommunicationem: Quinimmò neque etiam incurrit, si tradat ei, qui non habet dictam licentiam retinendi. Incurret tamen si sciat qualitatem libri, is qui recipit talem librum, iuxta quæ dicebam suprà.

PETITIO SEXTA.

An Aromatarii, cæterique huiusmodi, qui retinent prædictos libros, vt eorum chartis vtantur ad inuoluendum ea, quæ vendunt, incurrant certò excommunicationem, casu scilicet, quo scienter eos retineant?

SVMMARIVM.

1 *Venditores rerum comestibilium, seu quarumcunque aliarum, retinentes libros hæreticorum, vt eorum chartis vtantur ad inuoluendum ea, quæ vendunt, etiamsi scienter retineant, non incurrunt excommunicationem Bullarem; quia finis cur prohibeatur retentio talium librorum est, vt illi destruantur, contra aliquos Doctores.*

2 *Libri qui traduntur talibus venditoribus desinunt esse moraliter libri, & reputantur massa quædam chartacea, destinanturque ad alium finem, cui non inseruiant, vt expressiui conceptuum Doctorum scribentium, sed vt materia quædam apta ad quid inuoluendum.*

3 *Retineret si quis dictos libros, quamuis non intelligeret linguam, in qua scripti sunt, animo conseruandi, incurreret censuras; quia reuera retineret, & contrariaretur fini prohibitionis.*

4 *Amplia etiamsi retinueret ad ornatum Bibliothecæ, vel animo permutandi eos cum aliis libris.*

RESpondetur, quod quamuis affirment Vgolinus 1
part. 2. de censur. reseru. summ. Pontific. verb. aut retinentes, §. 1. vers. 4. Fagundez *præcept. 1. Decalog. lib. 1. cap. 14. n. 31.* Naldus *in summa, verb. liber, n. 5.* Duard. *in Bull. Cœn. lib. 2. q. 51. n. 17.* & Bonacin. *disput. 1. de censur. in particular. q. 2. punct. 3. num. 15.* Doctrina tamen hæc non sit certa, quia finis, cur prohibeatur retentio talium librorum, est vt illi destruantur. Ergo cùm Aromatarij, cæterique huiusmodi retineant illos in ordine ad destructionem, non contrariantur, sed potiùs cooperantur fini prohibitionis.

Confirmatur, quia quotiescumque libri traduntur 2
Aromatariis, cæterisque huiusmodi, desinunt esse moraliter libri, & reputantur massa quædam chartacea, & destinantur ad alium finem, cui non inseruiunt, vt expressiui conceptuum Doctorum scribentium, sed vt materia quædam apta ad quid inuoluendum; vnde multo viliùs, scilicet à *Pozo*, venduntur: Ergo non videtur verificari, quod hi retineant libros, sed solùm quod retineant massam quandam chartaceam, aptam ad quid inuoluendum.

Cæterùm, si quis retinerent dictos libros, quamuis 3
non

non intelligeret linguam, in qua scripti sint, animo conseruandi, incurreret censuras; quia reuera retineret, & contrariaretur fini prohibitionis. Suarez *disp.* 20. *de fide, sect.* 2. *num.* 2. Fagundez *precept.* 1. *Decalog. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 31. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *num.* 52. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 9. *n.* 25. Roccafful. *part.* 3. *prax. lib.* 3. *cap.* 8. §. *de retinentibus, dub.* 5. Leander *de censur. tract.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 63. & alij communiter.

4 Idque etiam, si retineret ad ornatum Bibliothecæ, vel animo permutandi eos cum aliis libris, propter easdem rationes iam suprà dictas. Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *can.* 11. *q.* 51. *num.* 11. Bonacina *disput.* 2. *de censur. quæst.* 5. *punct.* 4. *num.* 3. Leander *vbi supra, q.* 64. Vgolinus, Fagundez, Sanchez, & Trullench. *in locis citatis.*

PETITIO VII.

An qui habet licentiam (quæ ad triennium concedi solet) legendi huiusmodi libros, ea expirata possit, donec innouationem licentiæ de nouo habuerit, retinere dictos libros absque incursione censurarum?

SVMMARIVM.

1 *Habens licentiam, quæ ad triennium concedi solet, legendi huiusmodi libros, ea expirata, potest eos retinere absque incursione censurarum, donec innouationem licentiæ de nouo habuerit, si nihil noui superuenerit, ratione cuius probabiliter putet non esse sibi de nouo concedendam talem licentiam. Habet enim Romanæ Sedis voluntatem præsumptam, cùm eam iam obtinuerit.*

2 *Regula, quod quid concessum ad tempus, post illud tempus censetur denegatum, non obstat, quia id verum est, quando non solet concessio innouari.*

1 RESpondetur: Si nihil noui superuenerit, ratione cuius probabiliter putet, non esse sibi de nouo concedendam talem licentiam, affirmatiuè; quia cùm semel iam illam obtinuerit, & nunc de præsenti instet pro innouatione dictæ licentiæ, habet Romanæ Sedis voluntatem præsumptam, & interpretatiuam, quod interim possit retinere dictos libros; siquidem ex priori concessione habet virtualiter declaratum, quod absit periculum infectionis; & concessio, vtpote solita innouari, durat virtualiter.

2 Non obstat, quod quid concessum ad tempus, post illud tempus censetur denegatum: quia id verum est quando non solet concessio innouari: At secus quando solet innouari, quia tunc ex dictis illo tempore intermedio ex voluntate concedentis interpretatiua durat virtualiter.

PETITIO VIII.

An qui tenet huiusmodi libros, vt è Terris hæreticorum deferat ad Terras Catholicorum, incurrat excommunicationem.

SVMMARIVM.

1 *Tenens huiusmodi libros, vt è Terris hæreticorum deferat ad Terras Catholicorum, incurrit duplicem excommunicationem Bullarem, alteram latam contra retinentes, & alteram latam contra fautores hæreticorum; & præterea de Iure canonico punitur confiscatione omnium bonorum, & pœna exilij.*

2 *Idem dic etiamsi deferat, vel transmittat ad Terras Infidelium, & apud eos vendat.*

3 *Existens in Terris hæreticorum, si emat aliquem ex huiusmodi libris, vt eum transmittat, vel deferat ad illos, qui habent licentiam legendi, & retinendi talem librum; non solùm excommunicationem non incurrit, sed neque etiam vllo modo peccat; quia concessa licentia retinendi, conceduntur media necessaria ad illam obtinendam.*

RESpondetur affirmatiuè, & quidem duplicem; Vnam latam contra retinentes, & alteram latam contra fautores hæreticorum, quæ similiter est in Bulla Cœnæ Pontifici reseruata: Quin præterea de Iure Canonico punitur confiscatione omnium bonorum, & pœna exilij, & si fuerit homo vilis, pœna fustigationis. Pegna *part.* 2. *Directorij Inquisit. comment.* 17. Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *q.* 51. *num.* 15. & 16. Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 17. *quæst. vltima*, & Farinac. *de hæres. q.* 180. *num.* 15. 1

Idque etiamsi deferat, vel transmittat ad Terras Infidelium, vt apud eos vendat. Alterius *lib.* 5. *de censur. disput.* 2. *cap.* 8. *dub.* 3. & alij, quos sequitur Leander *de censur. tract.* 3. *disput.* 1. *q.* 88. quia adhuc retinet, & fauet hæresi. 2

Aduerte tamen hîc, quod si quis existens in Terris hæreticorum emat aliquem ex huiusmodi libris, vt eum transmittat, vel deferat ad illos, qui habent licentiam legendi, & retinendi talem librum, non solùm excommunicationem non incurrat, sed nec etiam vllo modo peccet; quia cui conceditur licentia legendi, & retinendi dictum librum, conceduntur etiam media necessaria ad illum obtinendum; sicque conceditur etiam facultas vtendi opera amicorum ad eum sibi comparandum. *Argumento l.* 1. §. *finali, ff. de eo, cui mand. est Iurisd. l. auribus, ff. de legat.* 3. *l.* 2. *ff. de Iurisd. omn. & cap. præterea, de offic. delegat.* 3

PETITIO IX.

Ad quid teneatur is, in cuius manus peruenit aliquis ex huiusmodi libris.

SVMMARIVM.

1 *Is in cuius manus peruenit aliquis ex huiusmod libris, tenetur statim illum Inquisitoribus tradere.*

2 *Habens aliquem ex dictis libris, si tradat habentibus facultatem retinendi, satis probabiliter non perperam ageret, quia cùm ij habeant facultatem retinendi, habent etiam facultatem recipiendi ab habentibus, quia in relatiuis quod disponitur de vno, disponitur etiam de altero.*

3 *Item sufficit secundùm alios, si qui habet dictos libros comburat, vt non incurrat excommunicationem Bullarem.*

RESpondetur ex dictis suprà *petit.* 3. quod teneatur statim illum Inquisitoribus tradere: Alterius *de censur. tom.* 1. *disput.* 2. *lib.* 5. *cap.* 7. Suarez *disp.* 20. *de fide, sect.* 2. *num.* 23. Martin. Delrio *disquis. magicar. lib.* 5. *sect.* 17. Fagundez *precept.* 1. *Decalog. lib.* 1. *n.* 33. Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *q.* 2. Farinac. *de hæres. q.* 180. *num.* 40. Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *q.* 121. *n.* 2. Cherubin. *in compend. Bullar. ad constitutionem* 76. *Pij V. schol.* 2. Sousa *disput.* 15. *concl.* 3. *n.* 4. Riccius *decis.* 255. *num.* 4. & *decis.* 260. *n.* 7. *part.* 4. Homobon. *part.* 1. *examin. Ecclesiast. tract.* 7. *cap.* 2. *q.* 12. Barbos. *de potest. Episc. allegat.* 90. Bonacin. *disp.* 1. *de censur. in particular. q.* 2. *punct.* 4. *num.* 18. Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *n.* 56. 1

n. 56. Ricciull. *de Iur. person. extr. Eccles. grem. lib.* 5. *cap.* 24. Outed. 2. 2. *controu.* 1. *n.* 51. Petr. Hurtad. *de fide, disput.* 76. §. 311. Pueron, Diana, Leander *in locis infrà citandis*, Pellizzar. *tom.* 2. *manual. tract.* 6. *cap.* 5. *num.* 27. & aliis, quos citabam *d. petit.* 3. quia sic decernit Iulius Tertius in Bulla quæ incipit *Meditatio*, apud Pegnam *in Director. Inquis. part.* 2. *comment.* 3. *ad cap. fraternitatis, de hæreticis*, ibi: *Qui verò tales libros habuerint, eos consignare debent realiter, & cum effectu Inquisitoribus Ciuitatum, in quibus eiusmodi libri extiterint, tradere. Alioquin tanquam hæretici possint publicari.*

Quod si qui habet, eos tradat habentibus facultatem retinendi, satis probabiliter non perperam ageret: quia cùm hi habeant facultatem retinendi, habent etiam facultatem recipiendi ab habentibus; ac proinde ha-
1 bentes, habent etiam facultatem tradendi; quia in relatiuis quod disponitur de vno, disponitur etiam de altero, *l. proinde, ff. ad leg. Aquil. l. cum actum, ff. de negot. gest. cap. Translatio, de constitut. & cap. præterea, de offic. delegat.*

2 Quamuis non omninò improbabiliter Repertorium Inquisitorum *verb. libri*, Geminian. *in cap.* 2. *de hæreticis, num.* 2. Ioan. Andreas *ibidem*, Syluest. *verb. hæresis* 1. *num.* 10. Additionator ad Roman. *singul.* 326. *vers. limita* 2. Albertin. *de agnosc. Cathol. q.* 28. *n.* 14. Carter. *tit. de hæretic. num.* 125. Locat. *in Praxi, verb. libri, num.* 1. Campeg. *in Schol. ad suprà cit. locum Repertorij*, Decian. *lib.* 5. *crimin. cap.* 18. *num.* 15. *& cap.* 35. *n.* 21. *& cap.* 54. *n.* 28. Tamburin. *de hæretic. cap.* 7. Filliuc. *tract.* 16. *cap.* 2. *num.* 85. & alij quos citabam *dicta petitione* 3. putent sufficere, si qui habet dictos libros comburat.

3 Quod ex aduersariis satis probabile censent Fagundez, & Bonacina *in locis suprà citatis*, Pueron. *in Bull. Cœn. cap.* 1. *n.* 108. Diana *part.* 1. *tract.* 11. *resol.* 37. & Leander *part.* 4. *tract.* 3. *disput.* 1. *q.* 71. & admittunt Sanchez, Sousa, Suarez, Farinacius & Duardus, quod si qui habet, eos propria authoritate comburat, nullam incurrat censuram; quia censuræ propositæ in Bulla Iulij III. sunt contra habentem huiusmodi libros, nisi infrà sexaginta dies Inquisitoribus eos consignando dimittat: Vnde censuræ non afficiunt actionem comburendi, sed retentionem; sicque si comburantur, non habent locum censuræ (ex subtractione scilicet materiæ) sed solùm non seruabitur modus, quo subtrahi debet materia. Fagundez *cit. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 33. Sanchez *cit. cap.* 10. *n.* 56. Suarez *cit. sect.* 2. *num.* 25. & Leander *cit. disput.* 1. *quæst.* 70. contra Sousam *lib.* 1. *Aphor. Inquisit. cap.* 21. *num.* 20. & quosdam alios.

Immò, qui sic facit, si ex rationabili causa facit, omninò à censuris, & quacumque culpa excusabitur; quia tunc si non seruet prædictam Bullam Iulij III. ex iusta, & rationabili causa excusabitur. Alter. *lib.* 5. *de censur. disp.* 2. *cap.* 7. Azor. *part.* 1. *lib.* 18. *cap.* 16. *q.* 11. Fagundez *præcept.* 1. *Decalog. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 33. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 9. *n.* 26. & Leander *de censur. tract.* 3. *disp.* 1. *q.* 72. contra Roderiquez *in compend. resol.* 62. *n.* 1. & Roccaful. *part.* 3. *Praxis lib.* 3. *cap.* 8. §. *de retinentibus, dub.* 2. Vide quæ dicebam etiam suprà *dict. petit.* 3.

PETITIO X.

An detur paruitas materiæ, non solùm ex parte temporis actus retinendi librum, sed etiam ex parte materiæ libri retenti?

SVMMARIVM.

1 *Paruitas materiæ datur non solùm ex parte temporis actus retinendi librum, sed etiam ex parte materiæ libri retenti, v. g. si quis retineat tantùm folium, seu aliquam partem libri continentem hæreses, secundùm probabiliorem; quia dispar ratio est de retentione, ac de lectione, cùm in retentione non sit illud periculum, quod est in lectione.*

2 *Liber retinetur absque vlla culpa, & absque ullo periculo excommunicationis, quamdiu expectatur opportunitas tradendi librum Inquisitoribus; quia obligatio tradendi, seu consignandi Inquisitoribus est moralis, & obligat humano modo, nempe secundùm opportunitatem.*

3 *Paruitas materiæ admittit vnum, vel alterum diem, data opportunitate tradendi librum, seu consignandi Inquisitoribus: quia talis retentio videtur modica ad incurrendam tantam pœnam.*

4 *Librum retinere, etiam breuissimo tempore, licèt aliqui dicant esse peccatum mortale ex obiecto: Secus tamen est, quia non est magis mortale peccatum ex obiecto, quàm sit furtum, cùm sit peccatum ratione retentionis. Solùm igitur peccaret mortaliter retinens, si eliceret actum retinendi librum absolutè.*

5 *Proponens librum retinere absolutè, si posteà propositum mutet, & tradat illum Inquisitoribus, non incurrit excommunicationem, secundùm probabiliorem sententiam; quia ad contrahendam censuram requiritur actus externus consummatus, qui secundùm se sit materia grauis.*

6 *Intendens furari quantitatem notabilem, si posteà furetur in quantitate parua, non incurrit excommunicationem impositam furto.*

7 *Intendens hæresim v. g. Lutheri, si posteà eam explicet, profiteatur, seu consummet exteriùs per comestionem parua bucella carnis in die Veneris, vel in Sabatho, non incurrit excommunicationem impositam hæresi; quia censura, cùm sit ab Ecclesia, quæ solùm iudicat de externis, primò, & per se cadit super actum externum grauem.*

Respondetur quoad secundum ex dictis petitione secunda, quod licèt Filliuc. *tract.* 16. *cap.* 2. *n.* 46. & Bonacin. *disput.* 2. *de censur. in particular. quæst.* 2. *punct.* 4. *n.* 16. negate videantur, quatenus volunt retinentem etiam vnicum tantùm libri folium, incurrere excommunicationem: Probabilius tamen affirment Suarez *disp.* 20. *de fide, sect.* 1. *n.* 2. Fagundez *præcept.* 1. *Decalog. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 32. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *num.* 54. Roccaful. *part.* 3. *Praxis, lib.* 3. *cap.* 8. §. *de retinentibus, dub.* 6. *circa finem*, & Leander *de censur. tract.* 3. *disput.* 1. *q.* 67. subdens, etiam si dictum illud vnicum libri folium, hæresim contineat. Quia dispar ratio est de retentione, ac de lectione, cùm in retentione non sit illud periculum, quod est in lectione. 1

Vnde, si pars libri, quæ retinetur, hæresim non contineat, maior quantitas habetur pro parua materia. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 9. *num.* 25. & Leander *de censur. tract.* 3. *disput.* 1. *q.* 66. Adeò quod Vgolinus *part.* 1. *de censur. Papæ reseru. verb. ac retinentes, n.* 3. Fagundez *præcept.* 1. *Decalog. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 32. & Pueron. *in Bull. Cœn. cap.* 1. §. *Ac eorumdem libros, n.* 160. putent, & quidem probabiliter, quod in tali casu locum non habeat excommunicatio, quia cessat ratio prohibitionis, seu conditio, sub qua prohibetur retentio. Et præterea non verificatur, quod contineat hæresim, quemadmodum, vt excommunicatio locum habeat, requirit Canon Bullæ Cœnæ.

Sicut autem datur paruitas materiæ quoad quantitatem libri retenti, sic etiam datur paruitas materiæ quoad tempus actus retinendi librum. Et in primis retinetur liber absque vlla culpa, & absque vllo periculo excommunicationis, quamdiu expectatur opportunitas tradendi librum Inquisitoribus. Vgolin. *part.* 2. *de censur. reseru. Summo Pontif.* §. 1. *verb. secundò.* 2

Fagundez

Fagundez *precept. 1. Decalog. lib. 1. cap. 14. num. 33.* Reginald. *lib. 9. Prax. for. Pœnit. num. 256.* Sayr. *lib. 3. de censur. cap. 5. n. 16.* Graff. *part. 1. decision. lib. 4. cap. 18. n. 47.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. n. 55.* Duard. *in Bull. Cœn. lib. 1. canon. 1. q. 51. n. 31.* Bonacina *disput. 1. de censur. in particular. q. 2. punct. 4. numero 15.* Sousa *in Bull. Cœn. disput. 16. num. 2.* Ouied. *2. 2. controuers. 12. n. 23.* & Tamburin. *lib. 2. in Decalog. cap. 1. §. 7. num. 44.* Quia obligatio tradendi, seu consignandi Inquisitoribus est moralis; & obligat humano modo, nempe secundùm opportunitatem.

Accedit, quod retinens cum intentione consignandi Inquisitoribus non censetur retinere, quia talis retentio non est per se intenta, sed in ordine ad consignandum, ac proinde eodem iure censetur, ac ipsa consignatio.

3 Quinimmò, etiam data opportunitate tradendi, seu consignandi Inquisitoribus, pro paruitate materiæ admittitur vnus, vel alter dies. Fagundez, Sousa, Sanchez, Duardos *in locis suprà citatis*, Hurtad. *disp. 10. de censur. difficult. 10.* Ouied. *2. 1. contron. 12. num. 25.* Roccaful. *part. 3. lib. 3. cap. 8. §. de retinentibus, dub. 3.* Tamburin. *lib. 2. in Decaleg. cap. 1. §. 7. n. 43.* & Leander *de censur. tract. 3. disp. 1. quæst. 68. & 69.* quia retentio vnius, aut alterius diei videtur modica retentio ad incurrendum tantam pœnam, qualis est excommunicatio.

4 Et quamuis nonnulli velint, quod sit peccatum mortale retinere librum, etiam breuissimo tempore; quia est mortale peccatum ex obiecto, sicque in instanti committitur: Probabiliùs tamen est oppositum; quia non est magis mortale peccatum ex obiecto, quàm sit furtum, cùm sit peccatum ratione retentionis, quæ est quid quantitatiuum consistens in duratione actus retinendi librum: Ergo admittit paruitatem materiæ, sicut & admittit furtum. Solùm igitur qui retinet, peccaret mortaliter, si eliceret actum voluntatis retinendi librum absolutè; quia talis actus esset prohibitionis violatio totalis.

5 An autem, qui proponit retinere librum absolutè, sed posteà propositum mutet, & tradat illum Inquisitoribus, incurrat excommunicationem?

Respondetur, quod quamuis, vt suprà dicebam, affirment Suarez *disp. 10. de fide, sect. 2. num. 27.* & Petr. Hurtad. *de fide, disput. 76. §. 317.* quia violat præceptum, quod habet annexam excommunicationem: Probabiliùs tamen negent Gaspar Hurtad. *disput. 10. de censur. diffic. 12.* Diana *part. 5. tract. 5. resol. 43.* Ouied. *2. 2. controu. 12. n. 26.* & alij, quos suprà ibidem citabam; quia ad contrahendam censuram requiritur actus externus consummatus, qui secundùm se sit materia grauis.

6 Quod inde patet, quia intendens furari quantitatem notabilem, si posteà furetur in quantitate parua, non incurrit excommunicationem impositam furto, sicut non incurrit excommunicationem Canon. *Si quis suadente diabolo*, impositam percussioni Clerici, si quis intendens inferre Clerico iniuriam grauem, posteà inferat exteriùs iniuriam leuem. Nec etiam incurrit excom-
7 municationem impositam hæresi, si quis intendens hæresim, v.g. Lutheri, posteà eam explicet, profiteatur, seu consummet exteriùs per comestionem paruæ bucellæ carnis in die Veneris, vel in Sabbatho.

Et ratio horum omnium est, quia censura, cùm sit ab Ecclesia, quæ solùm iudicat de externis; primò, & per se cadit super actum externum, scilicet grauem, sit pœna grauis, posito actu interno, tanquam conditione sine qua non, etiam scilicet similiter graui; cùm censura, vtpotè pœna grauis, necessariò supponat culpam grauem. Vnde siue grauitas deficiat ex parte actus interni, siue deficiat ex parte actus externi; & multo magis, siue simpliciter non ponatur actus internus, siue simpliciter non ponatur actus externus, censura non contrahitur.

DVBITATIO XLI.

Quid dicendum de impressione?

SVMMARIVM.

1 *Impressio etiam expressè prohibetur sub censura reseruata in Bulla Cœnæ.*

2 *Causæ omnes qui sunt impressionis, comprehenduntur in dicta censura, videlicet componentes literas, seu ordinantes typos, præparantes papyrum, & atramentum, prementes torcular, & similes.*

3 *Item Officinæ Patronus, seu Typographus, qui suscipit, quamuis propriis manibus non laboret; quia verè imprimere dicitur, & impressor nominatur.*

4 *Item Author libri, seu is, in cuius nomine liber imprimitur; quia in communi modo loquendi, hic est qui imprimit.*

5 *Qui expensas pro impressione facit, non comprehenditur in dicta censura; quia iste valde remotè ad impressionem concurrit, neque imprimere dicitur, neque impressor nominatur.*

6 *Idem dic de eo, qui literas æneas, atramentum, papyrum, & cætera vendit ad impressionem, vel donat.*

7 *Idem dic de Correctore, secundùm aliquos, non autem secundùm Auctorem putantem, illum non euitare censuram.*

8 *Hæreticorum fautores esse possunt, qui remotè ad impressionem concurrunt, si eas actiones præstent, vt hæresi faueant.*

9 *Imprimens incurrit censuras, nisi materia paruitas excuset.*

10 *Contra imprimentes libros hæreticorum procedi potest tanquam contra fautores hæreticorum, possuntque isti pœna arbitraria puniri.*

11 *Libri non imprimendi per Concilium Lateranense, & Tridentinum, nisi priùs per Episcopum, & Inquisitorem Apostolicum fuerint diligenter examinati sub pœna excommunicationis, & comburij librorum.*

12 *Religiosis non licet imprimere, vel imprimi facere libros de rebus sacris sine approbatione Ordinarij, & licentia suorum Superiorum, quæ licentia non solùm requiritur pro libris imprimendis, sed etiam pro libris aliò vt ibi imprimantur transmittendis quoad illos Auctores, qui degunt intra statum Ecclesiasticum. Secùs tamen est de illis Auctoribus, qui per breue tempus manent intra statum Ecclesiasticum, sed solum de iis, qui habitationem habent.*

13 *Libri siue ex professo, siue incidenter ex quouis prætextu de Auxiliis tractent, prohibentur imprimi per quascumque personas absque licentia Summi Pontificis obtinenda in sacra Congregatione Inquisitionis, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, &c.*

14 *Libri tractantes de aliquo puncto, seu quæstione de Auxiliis, non comprehenduntur in Decretis prohibentibus; quia aliud est materia de Auxiliis, aliud verò punctus, seu difficultas de Auxiliis.*

15 *Licentia Ordinarij in aliquibus locis non est in vsu, sed sufficit licentia Inquisitoris, præsertim in statu Veneto.*

SVPPONO, quod excommunicatio Bullæ Cœnæ comprehendat etiam imprimentes Authoris hæretici librum, qui hæresim contineat, vel de Religione tractet; si tamen scienter hoc faciant: Vnde iuxta ea quæ dicebam Dubitationibus præcedentibus, excusantur, quamcunque ignorantiam de hoc habeant, & quidem vt plurimùm excusantur, quia sunt homines rudes, lin- 1

guam, vel materiam libri, quem imprimunt, non intelligentes. Et proptereà si aliunde, à viro scilicet fide digno, non audiuerint, quod liber hæresim contineat, vel de Religione tractet, excommunicationem non incurrunt; quia autem hæc excommunicatio pro obiecto habet actionem imprimendi, consequens est, quod comprehendat omnes illos, qui talem actionem exercent, ita vt ab illa imprimentes denominentur. Finis enim legis est adimere hæreticis commoditatem diuulgandi suos errores mediante impressione, & proptereà prohibet actionem imprimendi sub pœna excommunicationis latæ sententiæ.

Suppono secundò, quod sub hac excommunicatione ex communi sententia Doctorum comprehendantur illi, qui ordinant typos, seu characteres, & illi, qui premunt torcularia; quia hæ duæ actiones sunt veluti duæ partes, in quibus consistit totalis actio imprimendi; cùm tunc incipiat impressio, quando iuxta exemplar propositum adaptantur characteres, vt conficiatur typus, & tunc compleatur, quando typus formatus supposito papyro suam formam impressit: Hi tamen omnes facile excusari possunt ratione bonæ fidei, quia cùm non ad ipsos, sed ad Patronum Officinæ, seu Typographum pertineat inquirere, an quod imprimitur, iure imprimi possit, possunt præsumere, quod quidquid imprimitur, debito modo imprimatur. Doctores, quos sequitur Vgolin. *part. 1. de censur. Papæ reseru. verb. imprimentes, §. 1. n. 3.* & Duard. *in Bull. Cœn. lib. 2. can. 1. q. 54. n. 21. verb. est tamen.* His suppositis,

1 Respondetur: Et impressio etiam expressè prohibita est, vti patet ex Textu eiusdem primæ clausulæ Bullæ Cœnæ; ita vt comprehendantur omnes illi, qui propriè impressionis causæ sunt, quique
2 verè imprimere dicuntur, eo quòd sic ad impressionem proximè cooperantur. Videlicet componentes literas, seu ordinantes typos, præparantes papyrum, & atramentum, prementes torcular, & similes; cùm hi sint immediatè causæ impressionis. Item Pa-
3 tronus Officinæ, seu Typographus qui suscipit, quamuis propriis manibus non laboret; quia verè, præsertim si assistat imprimentibus exercens officium Proti,
4 dirigendo ipsos imprimentes, imprimere dicitur, & impressor nominatur. Item Author libri, seu is, in cuius nomine liber imprimitur; quia in communi modo loquendi hic est, qui imprimit. Ita Vgolinus *de censur. Papæ resern. 2. part. cap. 1. verb. imprimentes.* Suarez *de fide, disput. 20. sect. 2. num. 24.* Sayr. *cap. 5. num. 17.* Graff. *part. 1. decis. lib. 4. cap. 18. num. 50.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. num. 57.* & alij, quos infrà citabo.

5 Qui Doctores tamen negant, comprehendi (ex hoc scilicet capite impressionis) eum qui expensas pro impressione facit; quia iste talis valdè remotè ad impressionem concurrit, neque imprimere dicitur, ne-
6 que Impressor nominatur. Idem docent de eo, qui literas æneas, atramentum, papyrum, & cætera ad impressionem necessaria vendit, vel donat: quia & hæ actiones etiam nimis remotè ad impressionem se
7 habent. Idemque, præsertim Suarez *vbi suprà*, docent de Correctore; quia hic non tam imprimit, quàm impressum inspicit. Quamuis mihi, quatenus ipsius inspectio, & correctio iuuat ad illud impressum iterùm emendatè imprimendum, comprehendi videatur.

8 Vt omittam, quod saltem comprehendatur sub actione legendi: quia verè, dum corrigit, legit. Et vt omittam etiam, quod qui remotè ad impressionem concurrunt, possint fautores hæreticorum dici, præsertim si eas actiones præstent, vt hæresi faueant: Sanchez *loco supra citato*, & alij passim.

9 Cæterum, cùm dixi, quod imprimens incurrat censuras, intellige: nisi excuset materiæ paruitas, vel ignorantia, iuxta ea, quæ dicebam de legente, & retinente.

Aduerte tamen hîc, quod ex dictis contra impri- 10
mentes hæreticorum libros procedi potest, tanquam contra fautores hæreticorum, possuntque isti pœna arbitraria puniri. Penna *in director. in cap. noueris, vers. Item excommunicamus,* & Menoch. *de arbitr. lib. 2. cas. 549. num. 1. & seqq. censur. 6.* qua de re extat etiam Edictum Cardinalium sanctæ Inquisitionis, editum anno 1544. apud Pennam inter literas Apostolicas, & constitutio Pij IV. apud eundem Pennam ibidem, quæ incipit: *Cùm pro munere.*

Aduerte secundò, quod in Concilio Lateranensi sub 11
Leone X. *sess. 10.* prohibetur, ne libri imprimantur, nisi priùs per Episcopum, & Inquisitorem Apostolicum fuerint diligenter examinati: quod si quis contrafecerit, statim incurrat excommunicationem, & libri comburantur. Et notant Couarruu. *lib. 4. variar. cap. 17. num. 1. vers. at hisce,* Castr. *lib. 1. de potest. leg. pœnal. cap. 8. vers. Est etiam,* Gambara *de offic. Legat. lib. 2. num. 430.* Felician. *de censur. tit. de excommunic. cap. 24. vers. qui librum,* Campanil. *in diuersor. iur. rubr. 12. cap. 13. num. 1.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 17. quæst. 1.* Cened. *ad Decretal. collect. an. 8. n. 7.* Reginald. *in Praxi, lib. 19. cap. 13. sect. 4. numero. 256.* aliique passim. Et meritò, quia sine Principis facultate non potest moneta excudi: Ergo nec poterunt libri typis mandari, præsertim cùm magis Reipublicæ intersit integram, & incorruptam habere fidem, quàm integram, & incorruptam habere monetam. Videri poterit Plato *lib. 7. & 8. de legibus.*

Aduerte tertiò, quod etiam in Concilio Tridentino 12
sess. 4. Decret. de vsu & edit. sacr. libror. prohibetur, *Ne liceat Religiosis imprimere, vel imprimi facere libros de rebus sacris sine approbatione Ordinarij, & licentia suorum Superiorum.* Quæ licentia non solùm requiritur pro libris imprimendis, sed etiam pro libris aliò, vt ibi imprimantur, transmittendis quoad Authores, qui degunt intra statum Ecclesiasticum, de quacumque materia tractent, ex Decreto Sacr. Congregationis Inquisitionis die 18. Septembris 1625. quod habetur inter Constitutiones Vrbani VIII. *tom. 4. Bullar. num. 50.* Comprehendit etiam dicta prohibitio Authores deferentes aliò libros, vt imprimantur: Vnde si quis recederet è statu Ecclesiastico, vt librum à se compositum aliò vt imprimatur, deferret, contraueniret dictæ prohibitioni; quæ tamen non intelligitur de iis Authoribus, qui ad breue tempus manent intra statum Ecclesiasticum, sed solùm de iis, qui habitationem habent in tali statu: quia degere est habitare, *§. penultimo, Instit. de vsu, & habitatione,* & notant præter alios Thesaur. *in Praxi, part. 2. verb. libri, num. 3.* & Lezana *eodem verbo libri, num. 2.*

Aduerte quartò, quod libri, siue ex professo, siue 13
incidenter ex quouis prætextu de Auxiliis tractent, prohibentur imprimi per quascumque personas absque licentia Summi Pontificis obtinenda in Sacr. Congregatione Inquisitionis, ex Decreto Pauli V. in eadem Sacr. Congregatione Inquisitionis edito, & ab Vrbano VIII. die 22. Maij, anno 1625. confirmato, & in Bulla quæ incipit *In eminenti*, die 5. Martij, anno 1641. in lucem data. Pœna verò in contra facientes sunt excommunicatio ipso facto incurrenda, interdictum Ecclesiasticum respectiuè, aliæque arbitrariæ, vt suspensionis, &c. cum reseruatione absolutionis, & relaxationis ipsi Summo Pontifici, & ipsi dictæ Sacr. Congregationi Inquisitionis: librique ipso facto prohibiti censentur.

Aduerte quintò, quod prædicta Decreta non 14
comprehendunt libros tractantes de aliquo puncto, seu quæstione de Auxiliis: quia aliud est materia de Auxiliis, aliud verò Punctus, seu difficultas de Auxiliis, aliàs materiæ, quæ habent connexionem cum materia de Auxiliis, non possent, nisi imperfectè tractari.

Doctores

Doctores, quos sequitur Lexzana *tom.1. quæst. Regular. cap.10.*

25 Aduerte sextò, quod in aliquibus locis, præsertim in Dominio veneto, non est in vsu licentia Ordinarij, sed sufficit licentia Inquisitoris, vti constat ex praxi, quæ ex approbationibus ad ipsos impressos præfixis innotescit.

Sed vt hæc distinctiùs habeantur, sit

PETITIO I.

An nomine imprimentis veniat Patronus Officinæ, seu Typrogaphus, qui suscipit, quamuis proprijs manibus non laboret?

SVMMARIVM.

1 *Imprimentis nomine venit Patronus Officinæ, seu Typographus, qui suscipit, quamuis propriis manibus non laboret, quia ad ipsum spectat totum negotium Typographiæ, contra nonnullos oppositum non improbabiliter sentientes, & cur.*

2 *Patronus Officinæ, seu Tyographus, qui suscipit, si propriis manibus non laboret, & non incurrat excommunicationem, tanquam imprimens, incurrit tamen si scienter fecerit, tanquam retinens, & tanquam fautor.*

1 RESpondetur ex dictis affirmatiuè: Vgolin. *part.2. de censur. Papæ reseru. verb. imprimentes, num.1. & §.1. num.1.* Sayr. *lib.3. de censur. cap.5. num.2.* Graff. *part.1. decis. lib.4. cap.18. num.50.* Sanchez *lib.2. moral. cap.10. num.47.* Fagundez *præcept. 1. Decalog. lib.1. cap.14. n.35.* Bonacina *disput.1. de censur. in partic. quæst.2. punct.4. num.19.* & Leander *de censur. tract.3. disp.1. quæst.81.* Præsertim quia ad ipsum spectat totum negotium Typographiæ, & propterea dicitur imprimere.

Quamuis contrarium non improbabiliter doceant alij, quos sequitur Duard. *lib.2. in Bull. Cœn. quæst.54. num. 0.* quia Patronus Officinæ, seu Typographus, qui suscipit, si proprijs manibus non laboret, non est imprimens, sed potius propter Artem, quam profitetur, impressor: nec exercet actionem imprimendi, sed mandat eam exerceri. Hæc autem excommunicatio est contra imprimentes, & contra exercentes actionem imprimendi, non autem contra impressores, & contra mandantes eam exerceri: qui propterea non sunt causa physica, sed solùm causa moralis impressionis: Ergo, &c.

Accedit, quod cùm hæc eadem excommunicatio sit contra legentes librum, propterea ex communi sententia Doctorum non comprehendit mandantes legi librum.

Accedit 2. quod Tridentinum Concilium *sess.4. in Decretis de editione, & vsu sac. libr.* volens includere mandantes, dixit: *Nulli liceat imprimere, vel imprimi facere quosvis libros, &c.*

2 At quiquid sit de hoc, an scilicet Patronus Officinæ, seu Typographus, qui suscipit, si proprijs manibus non laboret, non incurrat excommunicationem, tanquam imprimens, incurret tamen, si scienter fecerit, tanquam retinens in sua Officina, & etiam tanquam fautor, si id faciat fauore hæresis.

PETITIO II.

An nomine imprimentis veniat Author libri, vel tradens librum ad imprimendum?

SVMMARIVM.

1 *Imprimentis nomine venit Auctor libri, vel tradens librum ad imprimendum, contra aliquos Doctores non improbabiliter negantes: quia Auctor libri non exercet actionem imprimendi, & ideo non propriè imprimens, sed potius mandans dici debet.*

2 *Axioma Aristotelis: Propter quod vnumquodque tale, & illud magis, non obstat; quia imprimens non est imprimens propter Auctorem libri, sed ex actione propria, quam exercet.*

RESpondetur ex dictis etiam affirmatiuè. Suarez *disp.20. de fide, sect.2. n.14. vers. illum verò.* Vgol. *part.2. de censur. reseru. Pontific. verb. imprimentes, § 1. n.1. vers. Postremi,* Sanch. *lib.2. moral. cap.10. n.57.* Bonacina *disp.1. de censur. in particular. q.2. punct.4. n.19.* Trullench *lib.1. in Decalog. cap.3. dub.9. n.17.* Rocc. F. *part.3. Praxis, lib.3. cap.8. §. de imprimentibus, dub.1.* & Leander *de censur. tract.3. disp.1. q.5.* 1

Quamuis non improbabiliter etiam negent Fagundez *præcept.1. Decalog. lib.2. cap.14. n.37.* & Duard. *in Bull. Cœn. lib.2. quæst.54. n.2.* quia Auctor libri, vel tradens librum ad imprimendum, cùm non exerceat actionem imprimendi, non est propriè imprimens, sed potiùs mandans imprimi. Hæc autem excommunicatio, sicuti dicebam, non comprehendit mandantes: Ergo, &c.

Neque obstat, si dicas: *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis,* ex Aristotele *1. Poster. cap.1.* Ergo si excommunicationem incurrit imprimens librum, multò magis eam incurret Author libri, vel tradens librum ad imprimendum. 2

Respondetur enim iuxta sententiam posteriorem, nego consequentiam: quia imprimens non est imprimens propter Authorem libri, vel propter tradentem librum ad imprimendum, sed immediatè ex actione propria, quam exercet, quæ primò incipit in ipso.

PETITIO III.

An nomine imprimentis veniat qui expensas pro impressione facit?

SVMMARIVM.

1 *Imprimentis nomine non venit qui expensas pro impressione facit; quia expensas pro impressione facere non est imprimere, contra aliquos Doctores oppositum sentientes, & multò minùs si faciat expensas pro comparanda materia in ordine ad impressionem.*

2 *Expensas pro impressione faciens incurreret excommunicationem Bullarem, si id faceret fauore hæresis.*

RESpondetur ex dictis, quidquid in contrarium dixerit Sayr. *lib.3. de censur. cap.5. num.17.* Filliuccius *tract.16. cap.2. q.9. n.46.* & Graff *part.1. decis. lib.4. cap.18. num.50.* negatiuè: sicque tenent Fagundez *præcepto 1. Decalogi, lib.1. cap.14. num.36.* Suarez *de fide, disput.20. sect. 2. num. 24.* Duard. *in Bullam Cœnæ, lib.2. quæst.54. num.5.* Sanchez *lib. 2. moral, cap. 10. num. 57.* Trullench *lib.1. Decalog. cap.3. dub.9.* Roccaful. *part.3. Praxis, lib.3. cap.9. §. de imprimentibus, dub.4.* Leand. *de censur. tract.3. disp.1. q.84.* 1

& Tamburin. *lib.2. in Decalog. cap.1. §.7. n.46.* quia expensas pro impressione facere non est imprimere: Ergo non incurrit præsentem excommunicationem, & multò minùs si faciat expensas pro comparanda materia in ordine ad impressionem, quia talis actio ad impressionem magis remotè se habet.

2 Solùm incurreret dictam excommunicationem, si id faceret fauore hæresis, vti dicebam.

PETITIO IV.

An nomine imprimentis veniat, qui fabricatur, vendit, vel donat characteres pro formandis typis, aut fabricatur, vendit, vel donat attramentum, papyrum, vel alia ad impressionem necessaria?

SVMMARIVM.

1 *Imprimentis nomine non venit, qui fabricatur, vendit, vel donat characteres pro formandis typis, aut fabricatur, vendit, vel donat atramentum, papyrum, vel alia necessaria ad imprimendum; quia omnes prædictæ actiones, & tota prædicta materia est indifferens ad inseruiendum impressioni huius, vel illius libri.*

2 *Excipe nisi faciant animo fauendi hæreticis.*

1 Respondetur ex dictis etiam negatiuè: Vgolinus *part.2. de censur. Papæ reseru. verb. imprimentes, §.1. n.2. & 3.* Fagundez *præcept. 1. Decalog. lib.1. cap.14. n.18.* Sanchez *lib.2. moral. cap.10. n.57.* Duard. *in Bull. Cœn. lib.2. q.54. n.8.* Trullench. *lib.1. in Decalog. cap.3. dub.9. n.27.* Roccaful. *part.3. Praxis, lib.3. cap.8. §. de imprimentibus, dub.3.* Leander *part.4. tract.3. disput.1. q.86.* & alij communiter, quia non exercet actionem imprimendi, neque non aptatur ipsi dispositio Canonis Bullæ Cœnæ.

Confirmatur, quia omnes prædictæ actiones, & tota prædicta materia est indifferens, vt inseruiat impressioni huius, aut illius libri, & debet ab imprimentibus determinari: Ergo supradictæ personæ neque remotè concurrunt ad determinatam actionem impressionis talis libri; & ideò quamuis materiam prædictam talis libri impressioni adhibendam esse præuideant, non peccant fabricando, vendendo, vel donando prædictas res; quia fabricantur, vendunt, vel donant rem indifferentem, quæ adhiberi possit impressioni boni, vel mali libri, vt proptereà malitia primò incipiat in imprimentibus.

2 Solùm, qui fabricatur, vendit, vel donat prædictas res, incurrit excommunicationem præsentem, si id animo faciat fauendi hæreticis, vti dicebam.

PETITIO V.

An nomine imprimentis veniat, qui transcribit librum?

SVMMARIVM.

1 *Imprimentis nomine non venit, qui transcribit librum, contra Leandrum & alios; quia transcriptio etiam est indifferens ad inseruiendum impressioni libri, vel alteri fini.*

2 *Transcribens librum incurrit excommunicationem Bullarem, quia legit librum, & quia transcribendo librum fauet hæreticis.*

1 Respondetur ex dictis etiam, quidquid in contrarium dixerint nonnulli, quos sequitur Leander *de censur. tract. 3. disput.1. quæst. 87.* negatiuè, quia transcriptio etiam est indifferens, vt inseruiat impressioni libri, vel alteri fini. Incurrit tamen excommunicationem, qui transcribit librum; quia legit librum, & quia transcribendo librum fauet hæreticis, cùm transcriptio sit quædam hæresis propagatio. 2 Alter. *lib.5. de censur. disput.2. cap.8. dub.2.* Filliucius *tract.16. cap.2. quæst.6. num.46.* Roccaful. *part.3. Praxis, lib.3. cap.8. §. de Imprimentibus, dub.4.* & alij passim.

PETITIO VI.

An nomine imprimentis veniat Corrector Operis, quod imprimitur?

SVMMARIVM.

1 *Imprimentis nomine venit Corrector Operis, contra nonnullos oppositum sentientes, ea ratione, quod Corrector non est imprimens, neque impressor, sed inspector, quo non obstante, eo nomine venit; quia Corrector Operis, quod imprimitur, exercet actionem imbibitam in ipsa impressione.*

2 *Corrector Operis si non incurrat excommunicationem bullarem, tanquam imprimens, incurrit saltem absque dubio tanquam legens, & tanquam fautor hæreticorum, si eo animo faciat.*

Respondetur ex dictis etiam, quod quamuis negent Vgolinus *part.2. de censur. Papæ reseruat. verb. imprimentes, §.1 num.3.* Suarez *disput. 21. de fide, sect.2. n.24.* Fagondez *præcept. 1. Decalog. lib.1. cap.14. num.36.* Sanchez *lib.2. moral. cap.10. num.57.* Duard. *in Bull. Cœn. lib.1 2. quæst.54. num.9.* Trullench. *lib.1. in Decalog. cap.3. dub.9. num.27* Roccaful. *part.3. Praxis, lib.3. cap.8. §. de imprimentibus, dub.4.* & Leander *de censur. tract.3. disput.1. quæst 83.* quia Corrector non est imprimens: Probabilius tamen affirmant Sayr. *lib.3. de censur. cap.5. num.17.* Graff. *part.1. decision. lib.4. cap.18. num.50.* Filliuccius *tract.16. cap.2. q.8. num.46.* & alij. Quia sicuti dicebam, Corrector Operis, quod imprimitur, exercet actionem imbibitam in ipsa impressione; siquidem impressio consistit in eo, vt id quod scriptum est in exemplari, transfundatur in typum, & è typo transfundatur in folia, mediante torculari: Sed in hac actione cooperatur Corrector Operis quod imprimitur; cùm si quid relictum est, quod non sit transfusum, curet transfundi: & si quid malè transfusum est, curet rectè transfundi, curetque seruari in typo debitum ordinem: Quod est concurrere ad ipsius efformationem. Sicuti enim est concurrere ad impressionem, seu esse imprimentem, facere typum, ita etiam & facere, vt correspondeat exemplari: quod fit per correctionem, &c. Ex quo fit, quod corrigere non sit solùm inspicere quod imprimitur, cùm correctionis operatio non sistat in sola inspectione, vti dicebam. 1

At quidquid sit de hoc, an Corrector Operis quod imprimitur, incurrat præsentem excommunicationem, tanquam imprimens, incurrit saltem absque dubio, tanquam legens, & etiamsi id faciat animo fauendi hæreticis, tanquam fautor hæreticorum, vti suprà pluries dicebam. 2

PETITIO VII.

An nomine imprimentis veniat qui typos attramento tingit?

SVMMARIVM.

1 *Imprimentis nomine venit, qui typos atramento tingit, contra nonnullos negantes ea ratione, quod typos atramento tingere non sit imprimere in vigore vocabuli, qua tamen non obstante, considerandа est actio veluti necessaria ad impressionem.*

1 RÉspondetur, quod quamuis nonnulli, quos sequitur Duard. *in Bull. Cœn. lib. 2. quæst. 54. num. 5.* negent, quia typos attramento tingere non est in rigore vocabuli imprimere, cùm impressio constet solùm ex compositione, & prælo mandatione, nam solùm istæ duæ actiones sunt necessariæ ad impressionem: Probabiliùs tamen affirment Suarez *disp. 20. de fide; sect. 2. num. 24.* Fagundez *præcept. 1. Decalog. cap. 14. num. 35.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. num. 57.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 3. dub. 9. num. 27.* Roccaful. *part. 1. praxis, lib. 3. cap. 8. § de imprimentibus, in principio,* & Leander *de censur. tract. 3. disp. 2. quæst. 82.* quia typos attramento tingere est etiam actio necessaria ad impressionem, cùm ex ipsa etiam impressio intrinsecè constet; nam tinctio proximè disponit ad imprimendum, estque veluti forma vltima, quæ dat vim imprimendi: Ergo si componere, & ordinare typos sunt actio pertinens ad impressionem, quia exinde conficitur forma impressiua remota; tingere etiam similiter, quin & multò magis, erit actio pertinens ad impressionem, quia exinde ponuntur typi in forma impressiua vltima, & proxima.

PETITIO VIII.

An nomine imprimentis veniat, qui chartam madefacit, & qui chartam madefactam torculari supponit?

SVMMARIVM.

1 *Imprimentis nomine non venit secundùm probabiliorem sententiam, qui chartam madefacit: Venit tamen qui chartam madefactam torculari supponit, quia charta, quamuis madefacta, est tamen indifferens ad inseruiendum pro impressione huius, vel illius libri: At qui madefactam supponit, cooperatur dictæ impressioni.*

1 RÉspondetur, quod quamuis simpliciter affirment Vgolinus *part. 2. de censur. Papæ reser. verb. imprimentes, num. 2. & § 1. num. 1.* Fagundez *præcept. 1. Decalogi, lib. 1. cap. 14. num. 15.* Graffiis *part. 1. decision. lib. 4. cap. 18. num. 50.* Sayr. *lib. 3. Thesaur. cap. 5. num. 13.* Sanchez *lib. 1. moral. cap. 10. num. 57.* & Leander *de censur. tract. 3. disput. 1. quæst. 82.* Et quamuis simpliciter negent è contra alij, quos sequitur Duard. *lib. 2. in Bull. Cœn. quæst. 54. num. 5.* quia neutra ex dictis actionibus est actio imprimendi: Probabilius tamen dicatur, quod nomine imprimentis non veniat qui chartam madefactam torculari supponit, quia charta, quamuis madefacta, est adhuc indifferens, vt inseruiat pro impressione huius, vel illius libri, ac proinde in chartæ madefactione non incipit actio imprimendi talem librum per excommunicationem prohibita. Non potest autem excommunicatio locum habere, vbi non reperitur actio per excommunicationem prohibita: Ergo. E contra verò, qui chartam madefactam torculari supponit, dum eam ad recipiendam typi talis impressionem adaptat, operatur ad talem impressionem, & consequenter reperitur in chartæ madefactæ suppositione actio per excommunicationem prohibita, nec est dicta chartæ madefactæ torculari suppositio indifferens, & remota ad hanc, vel illam impressionem, sicuti est chartæ madefactio, sed determinata, & intrinsecat Ergo, &c.

DVBITATIO XLII.

Quid dicendum de defensione?

SVMMARIVM.

1 *Defensio quoque expressè prohibita est in Bulla Cœnæ Domini, siue sit publica, siue occulta librorum hæreticorum, quouis ingenio, vel fauore præstita.*
2 *Defensio prædicta & verbis, & factis fieri potest.*
3 *Defensio fit factis, si librum occultas, vel alio modo impedis, ne deueniat in manus Inquisitorum, vel ne comburatur.*
4 *Defensio fit verbis, si rationes quæras, et persuadeas, librum hæretici non esse comburendum, vel si rationes dissoluas, quibus impugnatur, &c.*
5 *Defensio est, si dicas, hic liber, seclusa hæresi, est optimus, aut combustione non dignus, quia iam defendis verbis: Quod tamen intellige, si coram aliis id dicas, secus si nullus audit.*
6 *Idem dic de scriptis in suo cubiculo laudante.*

RESPONDETVR, & defensio quoque expressè prohibita est in Bulla Cœnæ, *canon. 1.* 1
siue sit defensio publica, siue occulta librorum hæreticorum, quouis ingenio, vel colore præstita, ibi: *Seu quomodolibet defendentes ex quauis causa, publicè, seu occultè, quouis ingenio, vel colore.* Et ideò censetur prohibita sub hac excommunicatione quælibet defensio, quæ retineat veram rationem defensionis, qualis non esset defensio ironica, cùm hæc non sit defensio, sed potiùs refutatio. Et quia in Canone adhibetur dictio, *quomodolibet*, prohibetur defensio non solùm directa, sed etiam indirecta, cùm dictio quomodolibet complectatur omnem modum, quo potest contingere defensio. Ioan. Andr. *in cap. indemnitatibus, num. 2. de sent. excommunic. in 6.* Archidiacon. *ibidem, n. 4.* Hyppolit. *consil. 80. num. 38.* Menoch. *de recuperand. possess. remed. 6. num. 15* & Rota *decis. 505. num. 19. part. 1. diuers.* complectitur enim omnem modum excogitabilem: eadem Rota *decis. 338. num. 3. part. 4. Rec.*

Quæ defensio & verbis, & factis fieri potest. Factis 2
si librum occultas, vel alio modo impedis, ne deue- 3
niat in manus Inquisitorum, ne capiatur, vel ne comburatur. Doctores quos citat, & sequitur Suarez *de fid. disp. 20. sect. 2. num. 25.* & Sanchez *lib. 2. moral. c. 10.* 4
num. 58. Verbis, si dicas, librum iniustè comburi, aut prohiberi, vel si rationes quæras, vt persuadeas, librum hæretici non esse comburendum, vel si rationes 5
dissoluas, quibus impugnatur, vel si in sui fauorem rationes inuestiges, etiamsi hæc omnia occultè, & solus 6
facias, & occasione inquirendæ veritatis: Ita vt si prædicta faceres, dicaris defensor librorum hæreticorum, Suarez, & Sanchez in locis supra citatis.

PETITIO PRIMA.

An sit defensio, si dicas: hic liber, seclusa hæresi, est optimus, vel prohibitione, aut combustione non dignus?

5 REspondetur ex Suarez *cit. num.* 25. Leandro infrà, & aliis passim affirmatiuè, quia iam defendis verbis. Vide tamen quæ dicam in Addendis Petitionis secundæ.

Quod tamen intellige, quando coram aliis id dicis, secus si nullus audit, quia tunc nulla videtur esse illius libri defensio.

6 Neque obstat, si scriptis in tuo cubiculo librum laudes, vocari defensionem. Quia forsan (qua de re tamen infrà *Petitione* 4.) dispar ratio est, cùm scriptura sit quid permanens, & per illam continuò defendas, verba verò transeant. Sanchez *num.* 58. & Vgolin. *verb. Ac eorum quomodolibet, num.* 2. *vers. tertiò.*

PETITIO II.

An sit defensio, si liber de Religione tractet, neque vllam hæresim contineat, tu verò eius doctrinam laudes?

SVMMARIVM.

1 *Defensio non est, si liber de Religione tractet, neque vllam hæresim contineat, laudare ipsius doctrinam, quia laudatur quod bonum est.*

2 *Idem dicendum, si laudetur stylus, ingenium, & modus procedendi.*

3 *Laudans librum, ita vt laus cadat suprà stylum, eloquentiam, vel ingenium Authoris, vel supra aliquid aliud, si non se extendat ad errores, non incurrit excommunicationem, quia hoc non est defendere librum hæretici: Non enim laudatur liber ratione hæresis.*

4 *Laudans absolutè librum continentem errores, ex communi opinione Doctorum incurrit excommunicationem, secus si liber tractet de Religione, & non contineat errores.*

5 *Absoluta laudatio si etiam tacitè excludat hæresim, seu errores, sic laudans neque incurrit excommunicationem.*

6 *Laudans in libro hæretici errores continente quod est catholicum, vel quod continet doctrinam sanam, non incurrit excommunicationem, quia hoc non est defendere librum hæretici, sed defendere doctrinam sanam.*

7 *Laudans præcisè doctrinam aliquam nouam Authoris libri hæretici, quæ tamen esset sana, & consonaret principiis fidei, & liber aliàs contineret errores, non incurrit excommunicationem, quia non facit actionem in Canone Bullæ prohibitam; nempe defendere librum hæretici.*

8 *Dicens quod talis liber non debuisset prohiberi, comburi, vel quod sit vtilis, incurrit excommunicationem Bullæ, secus si diceret in ordine ad sanam doctrinam, quæ in libro continetur, vel quod liber potuisset purgari, vel aliàs futurus esset vtilis.*

1 RElpondetur negatiuè, Doctores communiter, quos sequitur Leander *de censur. tract.* 3. *disput.* 1.
2 *quæst.* 96. quia laudas quod bonum est. Idemque dicendum, si laudes stylum, ingenium, & modum procedendi, quamuis cautè hic procedere debeas, ne videaris Authori fauere, vel intendere, minùs benè ab Ecclesia esse illum prohibitum, Sanchez & Vgolinus suprà. Farinacius *de hæresi, quæst.* 180. *num.* 12. & alij communiter.

Aduerte tamen hîc, conuenire Doctores, quod non 3
incurras excommunicationem, si sic laudes librum, vt laus cadat supra stylum, eloquentiam, vel ingenium Authoris, vel supra aliquid aliud, & non se extendat ad errores. Suarez *disp.* 20. *de fide, sect.* 2. *num.* 25. Fagundez *precept.* 1. *Decalog. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 43. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *num.* 28. Ouied. 2. 2. *controu.* 12. *num.* 31. Roccaful. *part.* 3. *praxis, lib.* 3. *cap.* 8. §. *de defendentibus*, Trullench *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 9. *num.* 18. Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 1. §. 7. *num.* 55. & Leander *de censur. tract.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 5. Quia hoc non est defendere librum hæretici, cùm non laudetur liber ratione hæresis, propter quam ille prohibetur defendi.

Aduerte secundò, esse communem opinionem 4
Doctorum, quod si absolutè laudes librum, & liber contineat errores, incurras excommunicationem, iuxta ea quæ dicebam petitione prima, secus si liber tractet de Religione, & non contineat errores, iuxta ea, quæ dicebam iam suprà petitione secunda, quia laudare primo modo librum, esset defendere librum, laudare autem secundo modo librum, non est defensio libri, vt habet hæreticum pro Authore, cùm supponatur liber continere doctrinam sanam.

Aduerte tertiò, non esse tamen omninò improbabile 5
contra istam communem opinionem Doctorum, quod etiam in absoluta laudatione attendendus sit modus laudandi, ita vt si absoluta laudatio, etiam tacitè, excludat hæresim, seu errores, sic laudans neque incurrat excommunicationem, quia liber solùm ratione errorum prohibetur defendi, atque adeò & laudari.

Ex quibus sequitur, quod si in libro hæretici con- 6
tinente errores, laudes quod est catholicum, vel laudes quod contineat doctrinam sanam, non incurras excommunicationem, Suarez *disput.* 20. *de fide, sect.* 2. *num.* 25. Vgolin. *de censur. Papæ reseruat. part.* 2. *cap.* 1. *vers. Ac eorum quomodolibet defendentes, num.* 2. Fagundez *præcept.* 1. *Decalogi, lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 43. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *num.* 58. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 9. *num.* 28. Leander *de censur. tract.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 94. & Roccaful. *part.* 3. *praxis, lib.* 3. *cap.* 8. §. *de defendentibus, dub.* 5. Quia hoc non est defendere librum hæretici, sed defendere doctrinam sanam, & quia liber hæretici solùm prohibetur defendi, quatenus habet hæreticum pro Authore: sed doctrina sana non habet hæreticum pro Authore: Ergo, &c.

Quin etiam, si Author libri hæreticus traderet do- 7
ctrinam aliquam nouam, quæ tamen esset sana, & consonaret principiis fidei, & liber aliàs contineret errores, adhuc tu talem doctrinam præcisè laudans, non incurreres excommunicationem: Quia non faceres actionem in Canone Bullæ prohibitam, quæ est defendere librum hæretici; etenim tunc laudando non defenderes librum, sed defenderes quod bonum est in libro: Præsertim quia liber non prohibetur defendi, nisi ratione errorum, qui continentur in libro.

Sequitur secundò, quod quamuis, si dicas, quod 8
talis liber non debuisset prohiberi, non debuisset comburi, vel quod sit vtilis, &c. incurras excommunicationem, iuxta ea quæ suprà dicebam, & tenent Alterius *lib.* 5. *de censur. disp.* 2. *cap.* 8. Fagundez *præcept.* 1. *Decalog. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 39. Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 9. *num.* 28. Roccaful. *part.* 3. *praxis, lib.* 3. *cap.* 8. §. *de defendentibus, dub.* 1. & Leander *de censur. tract.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 93. Limitanda tamen sit hæc doctrina, vt locum non habeat, si hæc diceres in ordine ad sanam doctrinam, quæ in libro continetur, vel quod liber potuisset purgari, vel aliàs futurus esset vtilis, &c. quia in tali casu non defenderes librum, quatenus liber prohibetur defendi, cùm solùm liber prohibeatur defendi ratione errorum.

Atque

Atque adeo in tali casu non interueniret actio prohibibita, & per consequens nec excommunicatio, quamuis debeas in dicto casu cautè procedere, iuxta ea quæ suprà dicebam.

PETITIO III.

An sit defensio, si solùm dicas, te velle defendere hunc librum?

SVMMARIVM.

1 *Defensio est dicere te velle defendere hunc librum, quia ista voluntas sic significata retrahit impugnatores, & illos quasi difficiliores reddit ad subuertendum librum, cum videant adesse hic & nunc aliquem Patronum, contra alios Doctores negantes, quia id non est defendere, sed solùm significare animum defendendi.*

2 *Velle facere licèt non sit facere, præsertim quando agitur de censura, quæ non imponitur nisi pro actu externo, in casu tamen prædicto ex declarata voluntate faciendi resultat id ipsum, quod prohibetur.*

3 *Loquens dicto modo, si nemo audiret, excommunicationem bullarem non incurreret, quia tunc nulla resultaret defensio.*

1 RESpondetur, quod licèt Sanchez, Vgolinus, & Farinacius *in locis suprà cit.* Fagundez *præcept.1. Decalogi, lib.1. cap.14. num.42.* Trullench. *lib.1. in Decalog. cap.3. dub.9. num.28.* Roccaful. *part.3. praxis, lib.3. cap.8. §. de defendentibus, dub.2.* & Leander *de censur. tract.3. disput.1. quæst.91.* negent, quia id non est defendere, sed solùm significare animum defendendi, quamuis secus sit (subdunt ipsi) si iam aggressus esses defensionem, aut iam in procinctu esses, & prouocares ad disputandum, quia ipsamet prouocatio, & ad disputationem præparatio est defensio quædam: Probabilius tamen sit oppositum, quod tenent Doctores, quos sequitur Ouied. 2.2. *controu.12. num.31.* In vtroque casu scilicet, regulariter loquendo, defensionem esse. Quia illa voluntas sic significata retrahit impugnatores, & illos quasi difficiliores reddit ad librum subuertendum, cùm videant adesse hîc, & nunc aliquem Patronum: Ergo licèt hæc significatio non sit per disputationem defensio, sed illius significatio, talis tamen significatio est quædam implicita, & exercita defensio.

2 Confirmatur, quia licèt velle facere non sit facere, præsertim quando agitur de censura, quæ non imponitur, nisi pro actu externo: In casu tamen nostro ex declarata voluntate faciendi resultat idipsum, quod prohibetur, scilicet defensio exercita, saltem indirecta. Nam dum quis audit, quempiam velle defendere librum, formare potest conceptum, quod liber sit defendibilis, sicque talis locutio conciliat libro authoritatem aliquam: & consequenter dicere, se velle defendere librum, licèt non sit defendere illum exercitè directè, erit saltem defendere illum exercitè indirectè.

3 Si nemo tamen hoc audiret, sic loquens excommunicationem non incurreret, quia tunc ex ipsius locutione nulla resultaret defensio, etiam indirecta.

PETITIO IV.

An incurras excommunicationem, si loquaris, vel scribas in defensionem libri; sed nemo sit præsens, cui nota fiat talis locutio, vel scriptio?

SVMMARIVM.

1 *Loquens, vel scribens in defensionem libri, nemini tamen notificata defensione, licèt secundùm plures Doctores incurrat excommunicationem, quia canon Bullæ Cœnæ ponit dictiones (quomodolibet, & occultè:) contrarium tamen non est omnino improbabile.*

2 *Dictio (quomodolibet) licèt comprehendat quemlibet modum, non tamen excedit subiectam materiam, & consequenter comprehendit solos modos eiusdem speciei.*

3 *Dictio (occultè) cadit supra eandem speciem defensionis, præsertim quia sumitur prout contradistinguitur à dictione publicè, vel occultè.*

RESpondetur, quod quamuis affirment Vgolinus *de censuris Papæ reseru. cap.1. verb. Ac eorumdem libros, num.2.* Toletus *lib.1. cap.19. num.9.* Fagundez *præcept.1. Decalog. lib.1. cap.4. num.40.* Sayr. *lib.3. cap.5. num.17.* Sanchez *lib.2. moral. cap.10. num.58.* Trullench. *lib.1. in Decalog. cap.3. dub.9. num.28.* Roccaful. *part.3. praxis, lib.3. cap.8. §. de defendentibus, dub.1.* Leander *de censur. tract.3. disput.1. quæst.90.* & alij passim, quia Canon Bullæ Cœnæ ponit dictiones *quomodolibet*, & *occultè*: contrarium tamen non sit omninò improbabile. 1

Probatur, quia licèt dictio *quomodolibet* comprehendat quemlibet modum, non tamen excedit subiectam materiam, & consequenter comprehendit solos modos eiusdem speciei. Cassador. *decis.7. num.7. de appellation.* Syluan. *consil.40. num.33.* Cephal. *cons.44. n.76.* & Rota *decis.107. part.1. diuers.* Ergo si Canon Bullæ Cœnæ procedat solùm de defensione, quæ fiat cum effectu apud aliquem, vt procedere videtur, cùm sit pœnalis; comprehendet tantùm omnem modum talis defensionis, non autem etiam aliam defensionem, veluti in habitu. 2

Rursus dictio *occultè*, cadit supra eandem speciem defensionis, præsertim quia sumitur prout contradistinguitur à dictione *publicè*, sicuti constat ex textu ibi, *publicè, vel occultè*. Ergo quemadmodum publicum dicitur, quod fit non solùm palam, sed etiam quod fit coram magna parte populi, Doctores quos sequitur Bertazol. *de clausul. instrum. claus.2. n.17.* Sic occultum dicitur, quod fit non coram populo, vel coram magna parte populi, sed tantum coram aliquibus: sicque liber hæretici dicitur defendi publicè, si defendatur coram populo, vel coram magna parte populi. Dicitur verò defendi occultè, si defendatur tantùm coram aliquibus 3

Itaque si Canon Bullæ accipiatur de defensione, quæ fiat cum effectu coram aliquo (vt accipi debere videtur, cùm sit pœnalis, vti dicebam) non incurres excommunicationem, si verbo, vel scripto defendas, nemine sciente.

PETITIO V.

An incurras excommunicationem, si defendas librum disputationis causa?

SVMMARIVM.

1 *Defendens librum causa disputationis, si mens disputantis sit praua, incurris excommunicationem, secus tamen si sit recta, secundùm plures Doctores: At attendendum est quò tendat defensio disputationis causa, quia si tendit ad stabiliendos errores, & hunc effectum*

effectum possit sortiri, praua, vel recta sit mens disputantis, incurrit excommunicationem, secus si tantum tendat ad inquirendam veritatem.

2 *Referens aliquam hæresim in ordine ad illam confutandam, adhuc non incurrit excommunicationem.*

1 Respondetur, quod quamuis affirment Viuald. *in Bull. Cœn. excommunic.* 1. n. 11. Vgol. *de censur. Papa reseru. part.* 2. c. 1. *vers. Ac eorum libros quomodolibet defendentes*, n. 4. Sanchez *lib.* 2. *moral. c.* 10. n. 58. Rocaful. *part.* 4. *prax. lib.* 3. c. 8. §. *de defendentib. dub.* 3. Trullench. *lib.* 1. *in Decal. c.* 3. *dub.* 9. n. 58. Leandet *de censur. tract.* 3. *disp.* 1. q. 72. & alij communiter. Et quamuis alij, quos sequitur Fagund. *præcept.* 1. *Decal. lib.* 1. c. 14. n. 41 distinguant, quod incurras excommunicationem, si mens tua disputantis sit praua, secus si sit recta: Probabilius tamen dicatur, attendendum esse hic quò tendat defensio disputationis causa, quia si tendat ad stabiliẽdos errores, & hunc effectum possit sortiri, siue mens tua disputantis sit praua, siue recta, incurris excommunicationem, quia reuera suscipis defensionem, quæ sit prohibita. Prohibetur enim defensio, quæ apta sit sortiri effectum defensionis, qui est stabilire errorẽ, qui defenditur. At si defensio sit talis, vt ex se non tendat ad stabiliendos errores, sed ad inquirẽdam veritatem, vel ad ostendendam infirmitatem motiuorum, quibus mouentur hæretici ad tales errores tenendos, non incurres excommunicationem, quia hæc non est vera defensio, quæ sola prohibetur, & non alia.

2 Hinc sequitur, quod referens aliquam hæresim in ordine ad ipsam cõfutandam, adhuc non incurrit excommunicationem, si pro ea stabilienda noua argumenta, vel nouas instantias contra solutiones, quæ à Catholicis afferuntur pro argumẽtis hæreticorum, proferas, quia hoc modo non stabilitur hæresis, vt stetur, sed vt magis tueretur, ac proinde non esset verè defendere, sed vti defensione in ordine ad ruinam. At in Bullæ Canone prohibetur solùm vera defensio, quæ scilicet sistit in defensione, & non tendit vlteriùs in contrarium: Ergo, &c.

PETITIO VI.

An incurras excommunicationem, si impedias librum, ne perueniat ad manus Inquisitorum?

SVMMARIVM.

1 *Impediens librum ne perueniat ad manus Inquisitorum, incurrit excommunicationem, quouis modo impediat, etiam aliqua arte, vel indirectè.*

2 *Doctores communiter Canonem accipiunt de quacumque defensione, qua manutenetur liber, & ideò ad incurrendam censuram, sufficit etiam defensio materialis, & cur.*

1 Respondetur affirmatiuè, quouis modo impedias, etiam aliqua arte, vel indirectè. Sayr. *lib.* 3. *de censur. c.* 5. n. 18. Toletus *lib.* 1. c. 19. *excommun.* 1. *Bull. Cœn. n.* 26. Vgol. *part.* 2. *de censur. Papa reseru. cap.* 1. *vers. Ac eorum quomodolibet.* Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. n. 58. Leandet *de censuris, tract.* 3. *disp.* 2. *quæst.* 93. & alij communiter. Quia cùm sic impedias, est quædam libri defensio.

2 Quod si dicas: Canon Bullæ non videtur procedere de defensione, qua liber materialis defenditur, sed de defensione, qua defenduntur errores quos liber continet, quia cùm liber materialis non sit capax offensionis, non erit etiam capax defensionis. Et quia tunc solùm censetur defendi liber, quando defenditur doctrina contenta in libro. Ergo si Canon Bullæ procedat de hac defensione, de qua solùm procedere videtur, non habebit locum excommunicatio Bullæ.

Respondetur, adhuc oppositum esse dicendum, saltem ex eo, quia Doctores communiter Canonem accipiunt de quacumque defensione, qua manutenetur liber. Et meritò, quia cùm liber contineat errores, & manutenetur, faciliè inferri poterit doctrinæ infectionem.

DVBITATIO XLIII.

An sub prohibitione Bullæ Cœnæ præter lectionem, retentionem, impressionem, & defensionem, comprehendantur aliæ similes actiones?

SVMMARIVM.

1 *Aliæ etiam actiones comprehenduntur sub prohibitione Bullæ, præter lectionem, retentionem & impressionem, si non expresse, saltem implicitè, vt v.g. libri hæretici transcriptionem, venditionem, emptionem, asportationem, diuulgationem, & similes.*

2 *Excommunicatio, & aliæ pœnæ contra vendentes, ementes, & asportantes huiusmodi libros latæ sunt expresse in decretis supradictis Iulij III. Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V.*

3 *Hæreticorum libros transcribentes sunt puniendi, tanquam libros hæreticorum tenentes, tanquam de hæresi suspecti, & etiam tanquam hæreticorum fautores.*

4 *Hæreticorum libros deferentes ad Terras Fidelium, censentur fautores, sunt excommunicati, & si fuerint viles, sunt verberibus afficiendi: si verò Nobiles, exilio multandi, ipsorumque bona confiscanda.*

Respondetur affirmatiuè, si non expressè, saltem implicitè, vt v.g. libri hæretici transcriptio, venditio, emptio, asportatio, diuulgatio, & similes, Azor. Farinac. Menoch. & Penna in locis infrà citandis. Quia omnes huiusmodi actiones, si non expressè, saltem implicitè continentur sub lectione, retentione, vel defensione, cùm transcriptio libri coniuncta sit cum lectione, ac retentione illius. Idemque est de venditione, emptione, asportatione, & diuulgatione, quæ sine retentione fieri nullatenus possunt. 1

Accedit, quod expressè Decretis supradictis Iulij III. Pij IV. Clementis VIII. Pauli V. excommunicatio, & aliæ pœnæ contra vendentes, ementes, & asportantes huiusmodi libros latæ sint, vt videre est apud Peguam 2. *part. director. comment.* 3. *ad cap. Fraternitatis*, & *commentar.* 17. *ad cap. Nouerit*, & *sent. excommunic.* & apud Farinac. *de hæresi, quæst.* 180. *num.* 15. & *seqq.* 2

Et quidem quoad transcribentes videri poterit Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 17. *quæst.* 5. vbi ait quod qui libros hæreticorum transcribunt, sint puniendi tanquam libros hæreticorum tenentes, tanquam de hæresi suspecti, & etiam tanquam hæreticorum fautores. Farinac. *de hæres. quæst.* 180. §. 1. *num.* 18. vbi loquit, quod huiusmodi transcribentes ex Concilio Lateranensi reputentur similiter suspecti de hæresi, sintque arbitraria pœna coërcendi. Menoch. *de arbitrar. lib.* 2. *cas.* 549. *num.* 1. & *seqq. centur.* 6. vbi asserit, quod ex Constitutione Pij V. in Indice librorum prohibitorum, *regul.* 10. sint puniendi pœna arbitraria. Pegna *in director. Inquisit. in cap. Nouerit, vers. sed qua*, vbi refert quod olim de Iure ciuili, & nulla Constitutione Iustiniani puniebantur pœna amputationis manus. 3

Et quoad defendentes notat Farinac. *loco suprà citato, num.* 15. quod qui hæreticorum libros ad Fidelium Terras deferunt, censeantur fautores hæreticorum, sint excommunicati, & si fuerint viles, sint verberibus afficiendi, si verò Nobiles, exilio multandi, ipsorumque bona confiscanda. Quod ibidem asserunt Penna *in Addit. ad director. Inquisit. part.* 2. *comment.* 16. *ad cap. Nouerit, de sent. excommunicat.* & Azorius *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 17. *quæst. vltima.* 4

DVBITATIO

DVBITATIO XLIV.

Quid sequatur ex dictis Dubitatione 35. & sequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationem Summo Pontifici reseruatam incurruns qui hæretici librum hæresim continentem, vel de Religione tractantem sine Sedis Apostolicæ auctoritate scienter legunt, retinent, imprimunt, vel quomodocumque defendunt.*

2 *Conditiones quatuor requiruntur, vt excommunicatio ex hoc capite contrahatur.*

3 *Prima conditio est, vt liber ab hæretico scriptus sit, siue vno ex recentioribus, siue ex antiquis ab Ecclesia damnatis.*

4 *Tertulliani, & Origenis scripta, quamuis errorem contra fidem contineant, propter eruditionem admittuntur, & quia nullum iam periculum timetur.*

5 *Liber scriptus ab hæretico, nihil refert, an sit typis mandatus: quia semper verè, & propriè hæretici liber est.*

6 *Legens, quamuis praua intentione hæresim discendi, hæreses scriptoris hæretici in libro Authoris Catholici ad verbum insertas, non incurrit excommunicationem, quia non legis librum hæretici.*

7 *Legens adiecta scholia, vel adnotationes Authoris hæretici in Catholici scriptoris libro, vel in quouis alio hac Bulla Cœnæ excommunicatione non comprehenso, non incurrit excommunicationemt quia non censetur liber esse hæretici, sed Catholici.*

8 *Limita nisi commentarij tam copiosi essent, vt iam censeretur liber potiùs ex eis, quàm ex Textu constare.*

9 *Legens, vel supprimens apertè hæreses contentas in libro Catholici Auctoris, vel qui publicè à Catholicis habetur, excommunicationem non incurrit.*

10 *Secunda conditio est, vt liber, vel hæresim in se contineat, vel de Religione tractet, nempe sacram Scripturam interpretando, Theologiam docendo, &c.*

11 *Hæreticorum libri Philosophici, Medici, Iuridici, Historici, Poetici, & similes prohibiti non sunt, si nullam hæresim contineant.*

12 *Hæreticorum libri, qui ex professo de Religione tractant, quamuis nullum errorem contra fidem admixtum habeant, prohibiti sunt.*

13 *Hæreticorum libri, qui non ex instituto de Religione tractant, sed obiter aliquam hæresim continent, prohibiti non sunt.*

14 *Bulla Cœnæ constitutio in partibus Septentrionalibus non est recepta cum tanto rigore: retinentur enim in Catholicorum Bibliothecis, & leguntur libri Philosophici, Medici, Iuridici, & Historici hæreticorum, exceptis eorum historiis, vt Ioannis Auentini, & Sebastiani Musteri, & cur.*

15 *Legentes libros hæreticos, secundùm Becanum, vbi Bulla Cœnæ Domini, vel Index librorum prohibitorum receptus non est, vt in Germania, Gallia, Anglia, & aliis prouinciis Catholicis, non excommunicantur.*

16 *Librorum prohibitorum Indicis regula octaua obseruanda non venit in Germania, quia ibi non sunt Inquisitores: quamuis consulant huiusmodi libros hæreticorum expurgandos Theologis tradi debere.*

17 *Tertia conditio est, vt aliquis huiusmodi libros scienter legat, retineat, vel imprimat, &c. Vnde si ignoret etiam crassa ignorantia librum hæretici esse, &c. censuras non incurrit.*

18 *Praua legentis intentio, vel affectus hæresim concipiendi, ad istam censuram contrahendam non requiritur, sed sufficit etiam sola curiositas.*

19 *Quarta conditio est, vt id quod legitur, sit materia notabilis, & sufficiens ad peccatum mortale, quia cùm in aliis rebus materia paruitas excuset à mortali, non est cur non excuset etiam in ista.*

20 *Toleti opinio dicentis, vnam, vel alteram lineam sufficere ad peccatum mortale, reiicitur.*

21 *Pagina vna, licet liber sit ex maioribus voluminibus, secundum aliquos Doctores non est materia sufficiens ad excommunicationem istam contrahendam, quorum opinio secundum Confessarij prudentiam, si nimis laxa videatur, moderari poterit.*

22 *Vir doctus, & prudens nihil peccat, si locum aliquem contradicentem in hæretico scriptore quærat, certò sperans, eo exhibito, alterum ad fidem catholicam se perducturum esse.*

33 *Hæreticorum librorum lectio cur in locis Septentrionalibus non cum tanto rigore prohibita censeatur, ratio recensetur, quia ad eos conuincendos necessarium putatur eorum libros legisse.*

24 *Librorum prohibitorum classis duplex est: In prima ponuntur Authores omnes hæretici, vel de hæresi suspecti, hæresiarchæ, & hæreticorum capita, &c.*

25 *Librorum prohibitorum secunda in classe ponuntur libri qui doctrinam non sanam, suspectam, vel moribus fidelium repugnantem continere putantur.*

26 *Librorum prohibitorum inter duas has classes duo discrimina esse recensentur.*

27 *Primum discrimen est, quod primæ classis prohibitio fit propter Authores hæreticos, quorum proinde omnes libri scripti de materia Religionis prohibentur.*

28 *Secunda classis prohibitio est circa errores, seu doctrinas falsas, quæ in quibusdam libris etiam Catholicorum Authorum deprehenduntur, cuiusmodi tamen libri non prius censentur prohibiti, quàm expressè in Indice relati fuerint.*

29 *Secundum discrimen est, quod libri primæ classis prohibentur sub excommunicatione Pontifici reseruata per Bullam Cœnæ Domini: libri verò secundæ classis prohibentur sub excommunicatione non reseruata.*

30 *Regulâ septimâ Indicis prohibentur libri cuiuscumque Authoris res obscœnas, seu lasciuas ex professo tractantes, iis exceptis, quæ à Gentilibus, v. g. Poetis compositi sunt.*

31 *Regulâ octaua Indicis prohibentur omnes libri, & omnia scripta magica, quamuis ob lectionem librorum obscœnorum, vel magicorum excommunicationis censura non contrahatur; sed solùm peccatum mortale committatur, si materiæ paruitas non excuset.*

32 *Regulâ quarta Indicis prohibetur, ne fideles sacra Biblia vulgari lingua, sine Episcopi, vel Inquisitoris licentia legant, vel retineant: quæ tamen prohibitio in quibusdam locis septentrionalibus, vt in Germania, recepta non est.*

33 *Excipe versionem Germanicam Lutheri, & aliorum hæreticorum, quæ prorsus interdicta est.*

34 *Hæreticorum libros populo prohiberi, quin & comburi mos in antiqua etiam Ecclesia semper fuit ex Constantino Imperatore, & Theodosio, quorum verba referuntur num. 35. & 36.*

37 *Hæreticorum libri tempore necessitatis permissi sunt Episcopis, ad eorum errores confutandos.*

38 *Libros vanos, & noxios comburendi publicè fuit mos antiquissimus, præsertim magicos, ex Vlpiano.*

39 *Christus, & eius sectatores ob miracula, quæ patrabant, à Gentilibus pro magicis habiti, ideoque iussum, vt libri ipsorum comburerentur, & qui illos*

illos detinerent, supplicio mortis afficerentur.
40 *Sacrorum librorum traditores dicebantur, qui mor-*
tis metu eos tradebant Magistratui.

1 ESPONDETVR ex dictis *dubitat. 35. & seqq.* excommunicationem summo Ponti-
fici reseruatam incurrunt, qui hæretici
librum hæresim continentem, vel de Re-
ligione tractantem sine Sedis Apostolicæ authoritate
scienter legunt, retinent, imprimunt, vel quomodo-
2 cumque defendunt, &c. Vnde sequitur, quod quatuor
conditiones requiruntur, vt excommunicatio ex hoc
capite contrahatur.
3 Prima, vt liber ab hæretico scriptus sit, siue vno ex
recentioribus, siue ex antiquis ab Ecclesia damnatis, ni-
4 si quod scripta Tertulliani, Origenis, & Pelagij, quam-
uis errores contra fidem contineant, propter eruditio-
nem, & quia nullum iam ab illis periculum in fide ti-
metur, ab Ecclesia permittuntur: qua de re Azor. *lib.* 8.
cap. 16. *q.* 16. & dicebam suprà *dubit.* 36. *in Appendice.*
5 Deinde nihil refert, vtrum liber sit typis mandatus,
necne; dummodo ab hæretico scriptus sit, quia semper
verè, & propriè hæretici liber est. Vide suprà *cit. dubit.*
36. *corollario* 3.
6 Non tamen excommunicatio contrahitur, si quis hæ-
reses scriptoris hæretici in libro Authoris Catholici ad
verbum insertas, quamuis ex praua, & peccaminosa in-
tentione, quin etiam & principali hæresim discendi le-
gat: quia non legit librum hæretici. Et lege canonica
non punitur affectus, & desiderium legendi errores
hæreticorum insertos in libris Catholicorum, sed fa-
ctum legentis librum hæretici. Azor. *loc. sup. cit. quæst.* 1.
Nauar. *cap.* 27. *n.* 56. *vers.* 7. Sayr. *de censur. lib.* 3. *cap.* 15.
num. 13. Candelabr. *in* 1. *clausul. Bull. Cœn. num.* 12. Se-
bastianus Medices *in summa, part.* 2. *tit.* 9. *q.* 78. *n.* 58.
Simanch. *de Catholic. institut. tit.* 5. *num.* 15. Corrad. Brun.
lib. 1. *de hæretic. capit.* 4. Suar. *tom.* 5. *de censur. disput.* 21.
sect. 2. *num.* 11. *& in tract. de fide, disput.* 20. *sect.* 2. *n.* 13.
Turrecremat. *lib.* 4. *summa, cap.* 21. Vgolin. *in* 1. *clau-
sulam Bull. verb. ac eorundem,* §. 1. *n.* 1. Rodetic. *in Bull.
Cruciat.* §. 9. *num.* 78. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10.
num. 23.
Sicut nec etiam incurreret excommunicationem qui
audiret ea quæ scripta sunt in libris hæreticorum, quan-
do quis ea memoriter recitaret, quia neque per hoc le-
git librum hæretici. Vide quæ suprà *dubit.* 36. *& in eius
Appendice* dicebam.
7 Idem dicendum, si in Catholici scriptoris libro, vel
in quouis alio hac Bullæ Cœnæ excommunicatione
non comprehenso, legas adiecta scholia, vt adnotatio-
nes Authoris hæretici: quia talis liber non censetur
esse liber hæretici, sed Catholici. Nauarr. *vbi sup.* San-
chez *n.* 25. Graff. 1. *part. decision. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 43.
8 & Suarez *tom.* 5. *disput.* 21. *sect.* 2. *num.* 11. Qui limitat,
nisi tales, vel tam copiosi essent commentarij, vt iam
censeretur liber potius ex iis, quàm ex Textu consta-
re. Qua de re tamen vide quæ dicebam supra *cit. dubit.*
36. *& in cit. eius Appendice.*
9 Idemque dicendum, quod scilicet licet in libro Ca-
tholici Scriptoris, vel qui publicè Catholicus habetur,
apertè hæreses contineantur, excommunicationem
etiam non incurras, si illum legis, vel imprimis, ob ean-
dem rationem scilicet, quam dicebam. Vgolinus, Graf-
fius, & Sanchez *in loc. sup. citatis.*
10 Secunda conditio est, vt liber vel hæresim in se con-
tineat, vel de Religione tractet, nempe sacram Scriptu-
ram interpretando, Theologiam docendo, vel de cultu
Dei, & Sanctorum, statu Clericorum, aut Monacho-
rum disputando, sicuti supra *cit. dubit.* 35. *& cit. eius
Appendice* dicebam.
11 Hinc aduerte, quod non sint prohibiti hæreticorum
libri Philosophici, Medici, Iuridici, Historici, Poëtici, &
similes, si nullam hæresim contineant. Vide *in locis sup.
citatis.*

Aduerte secundò, quod è contra prohibiti sint hære- 12
ticorum libri, qui ex professo de Religione tractant,
quamuis nullum errorem contra fidem admixtum ha-
beant. Vide *ibid.* diffusè.
Aduerte tertiò, quod prohibiti etiam sint hæretico- 13
rum libri, qui non ex instituto de Religione tractantes,
obiter aliquam hæresim continent, vti supra *in locis cit.*
cum Suarez *part.* 3. *tom.* 5. *disput.* 21. *sect.* 2. *num.* 10. San-
chez *cit. cap.* 10. *num.* 34. & aliis contra Sayrum *citato
capite quinto, num.* 12. & Graff. *numero* 40. *&* 41. di-
cebam.
Quamuis in partibus septentrionalibus hæc Bullæ 14
Cœnæ Constitutio secundum talem rigorem recepta
non videatur: siquidem ibi multi sæpe prodeunt hære-
ticorum libri Medici, Iuridici, Historici, qui plerum-
que vnam, vel plures hæreses obiter admixtas habent,
& tamen passim in Catholicorum Bibliothecis reti-
nentur, & leguntur, exceptis eorum hæreticorum hi-
storiis, vt Ioannis Auentini & Sebastiani Musteri, qui-
bus satis patet, præcipuum institutum fuisse, Roma-
nam Ecclesiam, & Clericorum, ac Monachorum sta-
tum deturpare: quorum proinde nomina in Indice li-
brorum prohibitorum posita sunt, & historici libri,
etiam in suis Septentrionalibus partibus prohibiti re-
periuntur.
Addunt Becanus 2. 2. *cap.* 15. *quæst.* 8. *num.* 5. Azor, & 15
Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *n.* 4. quod vbi Bulla Cœ-
næ Domini, vel Index librorum prohibitorum rece-
ptus non est, vt in Germania, Gallia, Anglia, & aliis
prouinciis, Catholici qui legunt libros hæreticos non
excommunicentur, quamuis contrarium dixerint, alij
cum Megalio 3. *part. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 10. Qua de re ta-
men vide quæ dicebam supra *dubit.* 39. *petit.* 8. & quæ
dicam infra *dubit.* 45.
Addunt alij, quod licèt in Regula octaua Indicis li- 16
brorum prohibitorum præcipiatur, vt libri quorum
principale argumentum bonum est, in quibus tamen
obiter aliqua sunt inserta quæ ad hæresim, impietatem, diuinationem, vel superstitionem spectant, à Ca-
tholicis Theologis Inquisitionis Generalis authorita-
te expurgentur: quia tamen in Germania Inquisito-
res non sunt, ideò hoc præceptum in obseruatione non
sit, quamuis consulant quidam eiusmodi libros vitiis
Theologis expurgandos tradi debere.
Tertia conditio est, vt huiusmodi libros scienter 17
legas, retineas, vel imprimas, &c. Vnde censuras non
incurris, si ignorans ignorantia, quamuis crassa, li-
brum hæretici esse, vel de Religione tractare, legas,
retineas, vel imprimas: quia quotiescumque lex pœ-
nalis requirit scientiam, excusat ignorantia, etiam
crassa: qua de re dicebam supra *dubitatione* 36. *& in
eius Appendice, & dubitatione* 38. *circa finem.* Et vi-
deri poterit præcipuè Sanchez *lib.* 2. *moralium, cap.* 10.
num. 38. *& lib.* 9. *de matrimonio, disput.* 32. *num.* 36.
& 39.
Cæterum ad istam censuram contrahendam non re- 18
quiritur praua legentis intentio, vel affectus hæresim
concipiendi; sed sufficit etiam sola curiositas, sicuti
dicebam ibidem.
Quarta conditio est, quod legis sit materia nota- 19
bilis, & sufficiens ad peccatum mortale, sicuti dice-
bam supra *dubit.* 39. *petit.* 1. cum Sayro *cit. cap.* 5. *n.* 21.
Sanchez *cit. cap.* 10. *num.* 31. Azorio *cap.* 16. *q.* 3. &
aliis: quia cùm in aliis rebus materiæ paruitas excu-
set à mortali, non est cur non excuset etiam in ista:
præsertim cùm hæc lex sit Ecclesiastica, & inferat
& importet ex se excommunicationis pœnam grauis-
simam.
Hinc minus rectè dixit Toletus supra, *numero* 4. 20
etiam vnam, vel alteram lineam sufficere ad excom-
municationis censuram contrahendam, eo quòd per-
fecta hæresis etiam vnico versu contineri possit. Mi-
nus rectè, inquam, dixit: quia in lege, præsertim
pœnali spectari debet id quod plerumque, non quod
raro

ratò vsu contingit : Plerumque autem non imminet graue periculum ex iam modica hæretici libri lectione, retentione, vel impressione, &c.

Quapropter Vinaldus *in explanatione Bullæ Cœnæ, cas. 1. n. 11.* Rodetiq. *in Addit. ad Bull. Cruciat. §. 6. num. 68.* Sà *verb. excommunicatio Bullæ, num. 2.* Sanchez, & alij, quos suprà adducebam, censent, vnam
21 paginam, tametsi liber sit ex maioribus voluminibus, non esse sufficientem materiam ad excommunicationem istam contrahendam : quorum opinio, si forsan alicui nimis laxa videtur, deseruire saltem Confessario poterit, vt secundùm eam interdum præsumere possit, legentem bono aliquo fine, vel etiam ex curiositate, vnam solam paginam, non peccasse mortaliter, ideoque Bullæ Cœnæ excommunicationem non contraxisse, sicuti præter alios rectè notauit Saytus *loc. suprà cit.* Vide quæ dicebam *cit. dubit. 39. Petitione 2.*

22 Vt omittam, contingere posse casum, quo aliquis vir doctus, & prudens nihil peccet, si locum aliquem contradictionis in hæretico scriptore quærat, certò sperans, eo exhibito, alterum ad fidem catholicam se perducturum esse; quia tunc lex naturalis Charitatis circa Proximum vincere debet legem Ecclesiasticam.

23 Et hæc, vt arbitror, ratio est, cur in locis septentrionalibus lectio librorum hæreticorum non cum tanto rigore prohibita censeatur, vti suprà dicebam; quia ad confines hæreticos conuincendos necessarium putatur eorum libros legisse.

24 Aduerte tamen hìc ex Indice librorum prohibitorum authoritate Pij IV. Sixti V. & Clementis VIII. edito, quod duplex sit librorum prohibitorum classis.

In prima ponuntur Authores omnes hæretici, vel de hæresi publicè suspecti, quorum omnes libri de Religione tractantes, vel hæresim continentes, tam editi, quàm in posterum edendi, prohibentur. Adduntur verò in Regula secunda, Hæresiarcharum, scilicet qui hæreticorum Capita seu Duces sunt, omnes omninò libros cuiuscumque nominis, tituli, vel Argumenti sint, penitùs interdictos esse; de quo tamen parum solliciti debemus esse, cùm vix aliquis liber sit ab Hæresiarcha nostri temporis scriptus, nisi de materia Religionis.

25 In secunda verò classe ponuntur libri, qui doctrinam non sanam, suspectam, vel moribus fidelium repugnantem continere putantur, licet à Catholicis Authoribus prodierint.

26 Inter duas has librorum prohibitorum classes duo discrimina sunt.

27 Primum, quod primæ classis prohibitio sit propter Authores hæreticos, quorum proinde omnes libri scripti de materia Religionis prohibentur, quamuis eorum aliqui nullùm forsan manifestum errorem contineant; quia damnato Authore in certo genere, nempe Religionis, damnata censentur omnia illius scripta de Religione, *Argum. cap. fraternitatis, de*
28 *hæretic.* vbi Abbas. Secundæ verò classis prohibitio est propter errores, seu doctrinas falsas, quæ in quibusdam libris, etiam Catholicorum Authorum deprehenduntur; cuiusmodi tamen libri non priùs censentur prohibiti, quàm expressè in Indicem relati fuerint.

29 Secundum discrimen est, quod libri primæ classis prohibentur sub excommunicatione Pontifici reseruata per Bullam cœnæ Domini; libri verò secundæ classis prohibentur sub excommunicatione non reseruata; licet quatenùs attinet ad prohibitionem librorum secundæ classis, Index Romanus in quibusdam locis septentrionalibus, vt in Germania, receptus non sit.

30 Aduerte secundò, quod Regulâ septimà Indicis prohibentur libri cuiuscumque Authoris, res obscœnas, seu lasciuas ex professo tractantes, iis exceptis, qui à Gentilibus, v.g. Poëtis, compositi sunt, atque ob sermonis elegantiam, ac proprietatem permittuntur, etsi à pueris perlegi non debeant, nisi prius expurgati fuerint.

Aduerte tertiò, quod Regulâ octauâ Indicis prohibeotur omnes libri, & omnia scripta magica, quamuis ob lectionem librorum obscœnorum, vel magicorum (si propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnati non sint, iuxta ea, quæ dicam infrà *dubit. 45. Petit. 5.*) excommunicationis censura non contrahatur, sed solùm peccatum mortale committatur, si materiæ paruitas non excuset. Videri etiam poterit Regula decima in fine. 31

Aduerte quartò, quod Regulâ quarta Indicis prohibetur, ne Fideles Sacra Biblia vulgari lingua sine Episcopi, vel Inquisitoris licentia legant, vel retineant; Quæ tamen prohibitio in quibusdam locis septentrionalibus, vt in Germania, recepta non est, teste Serario *in Prolegom. Bibl. cap. 20. quæst. 3.* quatenus ait : *Non puniuntur, sed laudantur, qui in Germania, nulla disertè petita facultate, Biblia vulgata, & vernacula legunt.* Versio tamen Germana Lutheri, & 32
aliorum Hæreticorum protsùs interdicta est; quin 33
etiam interdictæ sunt versiones hæreticorum Latinæ, præsertim noui Testamenti, cuiusmodi sunt Sebastiani Munsteri, & aliorum.

Aduerte quintò, etiam hæreticorum libros populo 34
prohiberi, quin & comburi, morem in antiqua etiam Ecclesia semper fuisse, testatur Clemens *lib. 1. Apost. constitut. cap. 7.* Alexand. Episcop. Alexandrinus *in Epistola ad Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum*, & Constantius Imperator *in Epistola ad Episcopos, & Populum*, apud Socratem *lib. 1. Histor. cap. 6.* 35
Porphyrij impia scripta deleta penitus, & extincta fuisse, atque similiter visum, si quod opus ab Ario conscriptum reperiatur, illud cremandum esse. Et addidit pœnam : *vt si quis librum ab Ario compositum occultasse deprehensus fuerit, & eum non statim in medium adductum igne combusserit, morte mulctetur.* Fuerat autem hoc de Arij libris comburendis decretum in Concilio Nicæno apud Nicephorum, *lib. 8. Historiar. cap. 18.*

Item Theodosius, & Valentinianus Imperatores 36
in lib. 3. Cod. de sancta Trinit. Iubemus, facta huiusmodi scripta (quæ Nicenæ, & Ephesinæ Synodis non conueniunt) *potissimum autem, quæ Nestorij sunt, comburi, & perfectissime interitui mancipari, ita vt in nullius cognitionem venire possint : his qui talia scripta, aut tales libros habere, aut legere sustinuerint, vltimum supplicium experituris, de cætero nulli patente licentia.* Et in *Epist. ad Leontium, l. vltima de hæret. Cod. Theodos. Nec impios libros nefandi ac sacrilegi Nestorij aduersus venerabilem Orthodoxorum sectam, decretaque sanctissimi Cœtus Antistitum Ephesi habiti, scriptos aut legere, aut describere quispiam audeat, quos diligenti studio requiri, & publicè comburi decernimus.*

Quamuis tempore necessitatis permissum fuerit 37
Episcopis, vt hæreticorum libros legerent, ad eorum errores confutandos, sicuti constat ex Concilio Carthaginensi 4. *Canon. 16.* & Hormisda Papa *in Epist. 56. ad Possessorem Episcopum.*

Denique fuisse vsum antiquissimum publicè com- 38
burendi libros varios, vel noxios, testatur etiam Lucas *Actor. 19.* ibi : *Multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus*; fuerant autem isti libri magici, quos comburendos esse, habetur apud Vlpianum *leg. 4. §. tantundem, ff. familiæ Ercisc.* & apud Baronium *anno 56. num. 40.* & *anno 302. n. 20.* vbi refert, Christum, & eius sectatores ob miracula, quæ perpetrabant, à Gentilibus magos habitos esse, ideoque iussum, vt libri ipsorum comburerentur. Et qui illos detinerent, supplicio mortis afficerentur.

40 Hioc, qui mortis metu eos magistratui tradebant, Traditores sacrorum librorum dicebantur, quamuis alij, vt illos occultarent, mortem non timebant, & martyrium subibant, vti in Romano Martyrologio, 2. Ianuatij legere est.

ADDENDA.

Etiam quoad alios libros, præter eos, qui sunt hæreticorum, & continent hæresim, vel tractant de Religione.

SVMMARIVM.

1 *Legentes libros Astrologiæ iudiciariæ excommanicati sunt excommunicatione Papæ reseruata, non tamen ex vi Bullæ Cænæ, sed in ea Sixti V. edita contra Astrologos.*

2 *Libri magici, & Iudaici semper ex consuetudine Ecclesiæ prohibiti fuerunt. Vbi vide de magis, qui suos libros ad pænitentiam conuersi igni comburendos tradiderant.*

3 *Liber Thalmud Iudæorum igni comburendus traditus fuit iussu Ludouici Regis Galliarum, & in Indice Sacri Concilij Tridentini liber Thalmud, & alij huiusmodi libri prohibentur. Quod quidem fecerunt Innocentius IV. Iulius III. & nouissimè Clemens VIII. Liber verò Magazor eorumdem Hebræorum permittitur solùm in lingua Hebræa.*

4 *Legentes libros suspectos, à quocumque ij fuerint conscripti, aut compositi, excommunicati sunt per Bullam Pij IV. in Indice librorum prohibitorum, non tamen in Bulla Cœnæ Domini, neque censurâ reseruata Summo Pontifici, contra Nauarrum.*

5 *Legentes libros hæreticorum duplicem contrahunt excommunicationem, vnam latam in Bulla Cœnæ Domini, & alteram latam in Indice librorum prohibitorum: A posteriori excommunicatione absolui possunt à proprio Confessario, à priori solùm à Summo Pontifice.*

6 *Discrimen assignatur inter excommunicationem Bullæ Cœnæ, & Indicis librorum prohibitorum, quia præterquàm illa est reseruata, illa non; illa non est à iure, sed ab homine, hæc autem non est à iure. Quæ enim est à iure, non renouatur, secus autem quæ est ab homine.*

7 *Toletus, & Becanus asserentes, quod ex vi Bullæ Cœnæ non sint excommunicati illi, qui Sede vacante libros hæreticorum legunt, reiiciuntur: quia secundùm alios, & ipsos graues Doctores, excommunicatio Bullæ Cœnæ censetur etiam à Iure: licet enim ante Gregorium XIII. vel vt alij volunt, ante Pium V. Bulla Cœnæ mortuo Summo Pontifice cessaret, nunc tamen, eo mortuo non cessat.*

8 *Alcoranus Basileæ impressus cum impiis scholiis, adnotationibus, & præfationibus prohibetur in Indice librorum prohibitorum, recognito à Clemente VIII. idemque Alcoranus in vulgari lingua non potest retineri sine licentia Inquisitorum.*

9 *Alcoranus non est prohibitus per se & absolutè, sed ratione illarum hæreticarum adnotationum, vel ipsis præcisis, ratione vulgaris linguæ in ordine ad simplices, idiotas, & indoctos, quia in eo agitur de secta, seu professione Turcarum, quæ nunc temporis quammaximè viget, & corporis vo-*
10 *luptatibus aditum præbet: non ita tamen prohibentur libri Gentilium, quia eorum secta iam cessauit.*

11 *Tertullianus, Epiphanius, Irenæus, & Diuus Augustinus curarunt, quod Gentilium libri in lucem ederentur: At non inde sequitur, quod possint etiam hodie legi libri prohibiti. Ex lectione enim librorum Gentilium antiquorum nihil periculi nunc temporis imminet, sicut imminet ex lectione Alcorani in vulgari lingua, eosque Patres prædicti ad refellendos, non approbandos edi curarunt.*

12 *Alcoranus, cùm multum inseruiat studiosis linguæ Arabicæ, & in Concilio Viennensi sub Clemente V. præcipitur, vt in aliquibus Academiis constituantur Doctores, qui doceant litteras Hebraïcas, Arabicas, & Chaldaicas, non videtur prohibitus absolutè: Est enim permittendus solis doctis, & eruditis, non omnibus.*

13 *Hæreticorum libri, quando est iam ab Ecclesia hæresis damnata, prohiberi possunt non solùm à prælatis Ecclesiasticis, sed etiam à Principibus sæcularibus: Et ita etiam factum est ab Imperatoribus Theodoro, & Valeriano, & Marciano: est enim quid facti, & sic in aliquo quod est facti, possunt ij adiuuare Ecclesiam, & ob eandem rationem etiam punire ipsam hæresim, & prohibere libros continentes doctrinam contra publicum bonum.*

14 *Principes sæculares non possunt damnare libros tanquam continentes hæresim nondum ab Ecclesia damnatam: quia est quid iuris, & de hoc iudicare spectat ad solos Prælatos Ecclesiasticos.*

ADde his quæ dicebantur: Primò, quod legentes 1
libros Astrologiæ iudiciariæ, excommunicatione Papæ reseruata, non tamen in Bulla Cœnæ, excommunicati sunt, ex Constitutione Pij IV. quæ notatur in Indice librorum prohibitorum in Regula nona. Quod tamen intellige si prædicti libri fuerint ob hæresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem damnati, iuxta ea quæ ex probabiliori sententia dicam infra *dubitat.* 45. *petitione 2. & 5.*

Adde secundò, quod semper in Ecclesia consuetudo 2
fuit, vt libri magici, & Iudaici prohiberentur; quia vt refert Abdias, in vita Sancti Iacobi legitur, quod idem S. Apostolus Hermogeni præceperit, vt suos libros magicos in mare proiiceret. Et vt refert S. Augustinus *in Psalm.* 61. quidam magus pœnitentia ductus suos libros igni comburendos obtulit, vt illis combustis ipse in refrigerium transiret. Et vt refert S. Gregorius Nazianzenus *orat.* 18. S. Cyprianus Martyr ad fidem conuersus, publicè libros suos magicos ipse comburendos tradidit.

Et quatenus pertinet ad libros Iudaïcos, liber Thal- 3
mud igni comburendus traditus fuit iussu Ludouici Regis Galliarum, anno circiter 1239. & in Indice Concilij Tridentini recognito à Clemente VIII. liber Thalmud, & alij huiusmodi libri Iudaïci prohibentur, ita vt nemo possit eos typis mandare, retinere, vel legere sine licentia Superioris, sicut nunc temporis prohibentur etiam libri superstitiosi, geotilitij, & iudiciarij. Et ab Innocentio IV. anno 1243. in Constitutione quæ incipit, *Impia Iudæorum perfidia*, apud Pegnam inter literas Apostolicas, præcipitur, vt liber Thalmud, & alij quidam libri Iudæorum comburantur. Et à Iulio III. in Constitutione quæ incipit, *Cùm sicut*, apud Pegnam *ibidem* inter literas Apostolicas, etiam præcipitur, vt dictus liber Thalmud igni comburendus tradatur, Quapropter minùs rectè dixit Galatinus *libro 1. de Arcanis Catholicæ veritatis*, quod liber Thalmud debeat à Christianis recipi, & in linguam Latinam conuerti. Præsertim quia circa dictum librum Thalmud Hebræorum exstat rarissimè specialis Constitutio Clementis VIII. pridie Kalend. Martij, anno 1592. edita, in qua Constitutione ille omnino prohibetur sub pœna excommunicationis, etiamsi sit sine Glossa, Commentariis, &c. quo modo

priùs tolerabatur. Quæ tamen excommunicatio non est reseruata, ideoque absolui poterit à quocumque legitimo Confessario. Et in qua eadem Constitutione præter excommunicationem confiscantur etiam bona illorum qui dictum Thalmud legunt, vel retinent. Et si fauorem, vel auxilium Hebræis ad illum obtinendum præstent, ex eadem dicta Constitutione incurrunt pœnas apostatarum à fide, hæresiarcharumque, atque adeò & excommunicationem Bullæ Cœnæ, Hebræis autem tenentibus huiusmodi librum confiscantur omnia bona, sicut & vendentibus, ementibus, vel euulgantibus.

Quatenus verò pertinet ad librum Magaxor eorumdem Hebræorum, in quo continentur officia, & cæremoniæ ipsorum, non permittitur in alia lingua quàm in Hebræa, sicut habetur ex obseruatione circa Regulam Indicis nonam.

4 Adde tertiò, quod legentes libros suspectos, à quocumque fuerint ij conscripti, excommunicati sunt per Bullam Pij IV. in Indice librorum prohibitorum, non tamen excommunicatione lata in Bulla Cœnæ, neque excommunicatione reseruata Summo Pontifici. Doctores communiter, quos sequitur Suarez *de fide, disp.* 20. *sect.* 3. *num.* 29. & Becanus *de fide, capite* 15. *quæst.* 9. *num.* 4.

Quamuis Nauarrus *consil.* 1. *de constitut. quæst.* 35. *n.* 74. putet quod omnis excommunicatio, quæ incurritur propter lectionem librorum prohibitorum, sit reseruata Summo Pontifici per Bullam Cœnæ.

At minùs rectè, quia sicuti notat etiam eius Additionator, Bulla Cœnæ non comprehendit, nisi hæreticorum libros, qui hæresim contineant, vel de Religione tractent.

5 Adde quartò, quod legentes libros hæreticorum duplicem contrahant excommunicationem, vnam latam in Bulla Cœnæ, alteram latam in Indice librorum prohibitorum. Et ab hac posteriore potest absolui à proprio Confessario: ab altera autem priori non nisi à summo Pontifice. Doctores, quos sequitur Becanus *loco sup. citato.*

6 Adde quintò, quod (vt dicam etiam infra *dubit.* 45. *petition.* 27.) est discrimen inter excommunicationem Bullæ Cœnæ, & inter excommunicationem Indicis librorum prohibitorum, non solùm quia excommunicatio Bullæ Cœnæ est reseruata Summo Pontifici, non item excommunicatio Indicis librorum prohibitorum, sed etiam quia excommunicatio Bullæ Cœnæ non est sicut excommunicatio librorum hæreticorum, à iure, sed ab homine. Ioan. Andreas *in cap. Quod olim, de Iudæis.* Vgolinus *in Bullam Cœn. part.* 1. *cap.* 7. Rebuffus *in Prax. benefic. in explication. Bull. Cœnæ, in principio, verb. ad futurum*, Sotus *in* 4. *distinct.* 22. *quæst.* 2. *articulo* 3. *conclusione* 5. Nauarrus *in summa Hispana, capite* 27. *num.* 74. Toletus *in explicatione Bull. Cœnæ, circa finem proœmij*, Suarez *tom.* 5. *de censur. disput.* 21. *sect.* 1. *num.* 2. Saytus *de censur. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 13. Additionator ad Nauarr. *cons.* 1. *quæst.* 9. *vers. aduerte, de constit.* Paludanus *in* 4. *dist.* 18. *quæstione* 5. *artic.* 1. Graffius *in decision. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 8. & Becanus *vbi suprà num.* 6.

Ratio est, quia excommunicatio, quæ est à iure, non renouatur. At excommunicatio Bullæ Cœnæ renouatur singulis annis, sicut renouatur ipsa Bulla Cœnæ: Ergo.

7 Hinc inferunt Toletus, & Becanus, quod ex vi Bullæ Cœnæ non sint excommunicati illi qui Sede vacante libros hæreticorum legerent.

At minus rectè, non solùm quia non est certum, quod excommunicatio Bullæ Cœnæ non sit à iure, sed ab homine, cùm eam esse de iure teneant Syluester *verbo excommunicatio, num.* 28. *vers. Trigesima*, Nauarrus *in summa Latina, cap.* 17. *num.* 74. Summa Corona *de excommunicatione, part.* 3. *cap.* 50. *num.* 4. Vgolinus *tabula* 1. *cap.* 9. §. 4. *num.* 4. *de censur.* Viualdus *de excommunication. num.* 54. *& in explicatione Bull. Cœnæ, numero* 124. & alij: sed etiam, quia licèt ante Gregorium XIII. vel vt alij volunt, ante Pium V. Bulla Cœnæ mortuo Pontifice cessaret; nunc tamen ipso mortuo non cessat: quia Romani Pontifices expressè statuerunt, vt quousque alia Bulla Cœnæ promulgaretur, præcedens Bulla vim suam retineret: Ergo omnino dicendum est, quod qui Sede vacante hæreticorum libros legunt, excommunicati sint per Bullam Cœnæ.

Adde sextò, quod in Indice librorum prohibitorum 8 recognito à Clemente VIII. prohibetur Alcoranus Basileæ impressus, cum impiis scholiis, annotationibus, & præfationibus. Et idem Alcoranus in vulgari lingua non potest retineri sine concessione & licentia Inquisitorum: Ita vt prædictus Alcoranus non sit prohibitus per se, & absolutè; sed ratione illarum hæreticarum adnotationum, vel eis hæreticis adnotationibus seiunctis, ratione vulgaris linguæ in ordine ad simplices, indoctos, & idiotas. Ratio autem cur, etiam seiunctis prædictis hæreticis adnotationibus, adhuc ratione vulgaris linguæ prædictus Alcoranus prohi- 9 beatur in ordine ad simplices, indoctos, & idiotas, ea est, quia in eo agitur de secta, seu professione Turcarum, quæ nunc temporis, quammaximè viget, & corporis voluptatibus, quibus homines quammaximè dediti sunt, aditum præbet. Non sic prohibentur etiam 10 libri Gentilium: quamuis in illis multa dicantur de pertinentibus ad ipsorum impias sectas, seu professiones: quia istæ iam cessarunt, nec amplius vigent: nec cùm iam sint explosæ, & emortuæ, legentium animos ad tales sectas, seu professiones pertrahere possunt.

Obiicies: Multi Patres, vt Tertullianus, Epipha- 11 nius, Irenæus, & Diuus Augustinus, curarunt quod Gentilium libri in lucem ederentur, in quibus erant multa pertinentia ad eorum sectas, seu professiones: Ergo minùs rectè nunc, seiunctis etiam eis hæreticis annotationibus, prohibetur Alcoranus, eo quod in illo multa dicantur de secta, seu professione Turcarum.

Respondetur: Nego consequentiam, quia ex lectione librorum Gentilium antiquorum nihil periculi nunc temporis imminet, sicut imminet ex lectione Alcorani in vulgari lingua simplicibus, indoctis, & idiotis, sicuti supra dicebam. Vt omittam, quod prædicti Patres non integrè Gentilium, & hæreticorum libros in lucem edendos curarunt, sed ex parte, simul eos reiiciendo, & refellendo. Vt omittam etiam, quod propterea dixi, Alcoranum non prohiberi per se, & absolutè, sed solùm ratione illarum hæreticarum adnotationum, vel etiam, eis seiunctis, ratione vulgaris linguæ, in ordine ad simplices, indoctos, & idiotas; non autem etiam in ordine ad viros doctos, & eruditos, qui facilè illius libri errores & cognoscere, & refellere poterunt.

Instabis: In Concilio Viennensi sub Clemente V. 12 præcipitur, vt in aliquibus Academiis constituantur Doctores, qui doceant litteras Hebraïcas, Arabicas, & Chaldaicas. Quod facilè præstari non potest, nisi legatur etiam Alcoranus, qui multum inseruit studiosis linguæ Arabicæ: Ergo.

Respondetur, quod propterea dixi, non esse eum permittendum omnibus, sed solis doctis, & eruditis, qui eiusdem libri errores facilè aduertere, & refellere poterunt.

Adde septimò, quod libri hæreticorum, quando est 13 iam ab Ecclesia hæresis damnata, prohiberi possunt non solùm à Prælatis Ecclesiasticis, sed etiam à Principibus sæcularibus. Sic factum est ab Imperatoribus Theodoro, & Valeriano *in leg. damnato, §. nec verò, Cod. de hæretic.* ibi: *Nec verò libros nefandi, & sacrilegi Nestorii aduersus Venerabilem Orthodoxam sectam, Decretaque Sanctissimi Cœtus Antistitum*

Ephesi habiti scriptos habere, aut legere, aut describere quisquam audeat, quos diligenti studio conquiri, & publicè comburi decernimus. Sic etiam factum est ab Imperatoribus Valeriano, & Marciano *in l. quicumque, §. nulli etiam, Cod. eodem titulo*, ibi: *Nulli etiam contra venerabilem Chalcedonensem Synodum liceat aliquid vel dictare, vel scribere, vel edere, atque emittere, vel scripta super eadem re proferre: Nemo huiusmodi habeat libros, & sacrilega Scriptorum audeat monumenta seruare.* Et paulò post: *Omnes verò huiusmodi chartæ, ac libri, qui funestum Entychetis, & Apollinaris complexi fuerint dogma, incendio concrementur.*

24 Ratio autem, cur id possint facere etiam Principes sæculares illa est, quia est quid facti, & sic in aliquo, quod est facti, Principes sæculares adiuuant Ecclesiam, ob quam eandem rationem possunt Principes sæculares etiam punire ipsam hæresim, possunt prohibere libros continentes doctrinam contra publicum bonum, sicut & homines seditiosos, & Reipublicæ perniciosos eiicere de suis Terris, & dominiis, *l. congruit, ff. de offi. Præsid.*

25 Non tamen similiter poterunt Principes sæculares damnare libros tanquam continentes hæresim nondum ab Ecclesia damnatam, quia id est quid Iuris, & de hæresi iudicare, verum scilicet aliqua propositio sit hæretica, nec ne? Quod propterea pertinet ad solos Prælatos Ecclesiasticos, & non etiam ad Principes sæculares, *cap. vt Inquisitionis, §. prohibentes, de hæretic. in 6.* Qua de re vide, quæ diffusè dicebam *in Tractatu de Immunitate, & Iurisd. Ecclesiastica*, & quæ dicam infrà, *dubit. 46. petit. 18. & dubit. 195. sect. 50. & dubit. 196. per totam.*

DVBITATIO XLV.

Quinam libros hæreticorum legere, vel retinere, &c. prohibeantur?

SVMMARIVM.

1 *Omnes quacumque dignitate, siue Ecclesiastica, siue sæculari fulgeant, prohibentur legere, vel retinere Hæreticorum libros.*

2 *Episcopi, Archiepiscopi, Primates, Patriarchæ, Cardinales, & ex sæcularibus etiam Reges, & Imperator prohibentur legere, vel retinere Hæreticorum libros.*

3 *Nemo habet facultatem legendi, & retinendi libros Hæreticorum, præter Inquisitores hæreticæ prauitatis, & eorum Commissarios, in sententia non omninò improbabili nonnullorum, in quorum sententia etiam*

4 *Facultas supradicta legendi, vel retinendi libros hæreticorum extenditur non solùm ad Commissarios hæreticæ prauitatis specialiter à Sede Apostolica deputatos, sed etiam ad Commissarios deputatos ab ipsis Inquisitoribus.*

5 *Limitant tamen hæc omnia in Regnis Hispaniæ, vbi solùm Inquisitor Generalis, & is, cui ipse commiserit, potestatem habet legendi, vel retinendi libros hæreticorum.*

6 *At quod neque Inquisitores hæreticæ prauitatis, neque ipsorum Commissarij habeant hanc facultatem, est sententia probabilior, sicque nemo, cui Pontifex expressè non commiserit, potest ex probabiliori dare facultatem legendi, vel retinendi libros hæreticorum hæresim continentes, vel de Religione tractantes; quia in dicta Bulla Cœnæ Domini id sibi Pontifex reseruat, & omnia in contrarium priuilegia sunt reuocata.*

7 *Concilium etiam Cardinalium Sede vacante hanc facultatem concedere nemini potest, nisi tam graue & tam euidens periculum immineret, vt omnibus, & singulis Cardinalibus videretur statim esse occurrendum; quia in iis, quæ ad Pontificis potestatem & Iurisdictionem pertinent, alia via se intromittere non possunt.*

8 *Episcopi, vel Inquisitores non possunt concedere facultatem legendi, vel retinendi libros hæreticorum hæresim continentes, vel de Religione tractantes; secus si libri hæresim non contineant, neque de Religione tractent, vel ab hæreticis compositi fuerint dum erant Catholici, &c.*

9 *Libri qui non sunt Hæreticorum, neque tractant de hæresi, neque contra fidem continent falsa, vel suspecta dogmata, sed sunt ex alia causa prohibiti, possunt viro digno permitti ab Inquisitoribus gratis, & propria subscriptione, & de triennio in triennium.*

10 *Vrbanus VIII. nunc derogauit omnes licentias legendi libros hæreticorum, & quoscumque alios prohibitos.*

RESpondetur: Omnes quacumque dignitate, siue Ecclesiastica, siue sæculari fulgeant, vt patet ex 1
Bulla Cœnæ; comprehenduntur igitur etiam Episcopi, 2
Archiepiscopi, Primates, Patriarchæ, Cardinales. Et ex sæcularibus etiam Reges, & Imperator, cum & hi etiam tanquam & oues, & membra Ecclesiæ etiam, in eis quæ ad Religionem spectant, Ecclesiæ directioni subdantur. Suarez *disput. 20. de fide, sect. 2. n. 26.* Azorius *part. 1. lib. 8. cap. 16. q. 13.* Fagundez *precept. 1. Decalogi, lib. 1. cap. 14. n. 22.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. num. 45.* Barbos. *de potest. Episcop. allegat. 90. num. 8.* Duard. *in Bull. Cœn. lib. 2. can. 1. q. 34. n. 7.* Ricciull. *de person. extra Eccles. grem. lib. 3. c. 23. n. 5.* & Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 3. dub. 9. n. 33.*

Non obstant Priuilegia quædam quibusdam in contrarium concessa, quia Iulius III. Paulus IV. & Pius IV. in suis Bullis apud Pegnam in fine Directorij Inquisit. reuocarunt omnia Priuilegia circa hanc materiam, iuxta id, quod dicebam suprà *dubit. 39. Petit. 8.*

PETITIO PRIMA.

An ex speciali priuilegio quis excipiatur?

RESpondetur: Nemo excipitur ex dictis *in eadem dubit. 39. Pet. 8.*

Excipiuntur tamen non omninò improbabiliter Inquisitores hæreticæ prauitatis, & Confessarij à Sede 3
Apostolica pro tempore deputati, sicuti nonnulli tenent ex ipsis Bullis Iulij III. Pauli IV. & Pij IV. apud Pegnam *vbi suprà*, quatenus per illas reuocantur omnes facultates Episcopis, & aliis quibuscumque personis concessæ, exceptis Inquisitoribus, & Commissariis à Sede Apostolica pro tempore constitutis, seu deputatis.

Ex qua exceptione videtur inferri, quod Inquisitores, & Commissarij legendi, & retinendi libros hæreticorum facultatem habeant (licèt ipsi per supradictas Bullas positiuè tali facultate non donentur, sed 4
solùm à reuocatione generali excipiantur; illa tamen exceptio videtur esse tacita concessio.) Atque ita contra Suarez *de fide, disput. 20. sect. 5. num. 58.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. num. 46.* Ricciullum. *de person. extra Eccles. grem. lib. 5. cap. 23. num. 5.* Sousam *in Aphorism. Inquis. lib. 1. cap. 21. num. 62.* Merollam *tom. 1. disputat. 1. cap. 2. difficult. 12. numero 419.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 3. dubit. 9. num. 33.* Catenam *de S. Offic. part. 2. titulo 10. numero 13.* Leandrum *part. 4. tract. 3. disputatione 2. quæst. 73.* Barbosam *de potestat. Episcop. allegat. 90. numero 8.* & alios, quatenus non omninò improbabiliter etiam, & forsan probabiliùs iuxta dicta *in cit. dubit. 39. petit. 8.*

tenent,

tenent, talem expositionem, non esse concessionem tacitam) docent Pegna 2. *part. Director. comment.3. ad cap. Fraternitatis, de haeretic.* Vgolinus *de censur. 2. part. in Gloss. aut pertinentes*, §. 1. Naldus *in summa, verbo Bulla Cœnæ, num.* 11. Duardus *in Bull. Cœn. lib.* 2. *q.* 51. *circa finem*, Grassius *part.* 1. *lib.* 4. *decis. cap.* 18. *num.* 45. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16 *quæst.* 13. Bonac. *in Bull. Cœn. tom.* 3. *disput.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 4. *num.* 10. Zanard. *in Director. Theolog. part.* 2. *cap.* 7. *num.* 16. Torreblanc. *de Magia, lib.* 3. *cap.* 15. *n.* 27. Sousa *in Bull. Cœn. disp.* 15. *n.* 5. & Farinac. *de haeresi, q.* 180. *n.* 45.

4 Qui supradictam facultatem legendi, vel retinendi libros hæreticorum extendunt ad Commissarios Inquisitionis, non solùm deputatos, seu constitutos a Sede Apostolica, sed etiam deputatos, seu constitutos ab ipsius Inquisitoribus: quia & hi etiam iuxta quæ ex probabiliori sententia Doctorum dicam infra *dubitat.* 195. *sect.* 3. absolutè dici possunt deputati, seu constituti à Sede Apostolica; licèt id non admittant Bonacina *loc. sup. cit.* & Merolla *tom.* 1. *disput.* 1. *cap.* 2. *difficul.* 11. *num.* 415. cum Sanchez *vbi supra*, eo quòd facultas legendi libros hæreticorum conceditur Inquisitoribus, & Commissariis deputatis, seu constitutis à Sede Apostolica, sed Inquisitores non sunt Sedes Apostolica. Ergo, &c. Qua de re tamen vide quæ dicam infra *cit. dubit.* 195. *sect.* 3.

5 Limitant hæc omnia in Regnis Hispaniæ, vbi solùm Inquisitor Generalis, & is, cui ipse commiserit, potestatem habet legendi, vel retinendi libros hæreticorum, & non alij Inquisitores. Quæ sic constat ex Bulla Pauli V. apposita in principio Expurgatorij. Vnde nec Episcopi (vt præter Doctores supra citatos nouissimè firmat Alxedus *in Prax. Episcop. part.* 2. *cap.* 6. *num.* 75. citans Nauarrum, Azorium, Sanchez, Pegnam, Martin. Delrio, & Barbosam) possunt dictos libros legere. Et ideò Canzera *in quæst. crimin. cap.* 1. *de haeretic. num.* 64. ait, quod si quis ex Episcopis habeat libros hæreticorum, possit per Inquisitores excommunicari, sicut factum fuit per Inquisitionem Conchensem contra Episcopum Conchensem, qui dicebat eos teneri ex priuilegio particulari. Quamuis meliùs facerent Inquisitores, si in tali casu extra Inquisitionem Hispanicam certiorem facerent Summum Pontificem, & in Inquisitione Hispanica certiorem facerent Generalem Inquisitorem.

6 At vti dicebam, quod docent Suarez, Sanchez, Ricciullus, Merolla, Sousa *in Aphorismis*, Trullench, Carena, Leander, & Barbosa (dictam scilicet exceptionem non esse concessionem tacitam) est forsan probabilius, iuxta dicta *in eadem dubit.* 39. *petit.* 8. Vnde sequitur, neminem, nisi Pontifex id expresè alicui concesserit, posse legere, vel dare facultatem legendi, vel retinendi libros hæreticorum, hæresim continentes, vel de Religione tractantes. Quia in dicta Bulla Cœnæ id sibi Pontifex reseruat, & omnia priuilegia aliquibus in contrarium concessa, per Bullam Iulij III. Pauli IV. & Pij IV. sunt reuocata, itavt etiam Inquisitores, & Commissarij à Sede Apostolica pro tempore deputati, seu constituti, ex probabiliori sententia non possint dictos libros legere, vel retinere, neque legendi, vel retinendi facultatem concedere, iuxta ea quæ dicebam supra *dicta dubitatione* 39. *petitione octaua*, & dicam etiam infra *Dubitatione quadragesima sexta, Petitione* 23.

7 Concilium etiam Cardinalium, Sede vacante, hanc facultatem nemini concedere potest, nisi iam graue, & iam euidens periculum immineret, vt omnibus & singulis Eminentissimis Cardinalibus videretur statim esse occurrendum: quia in iis quæ ad Summi Pontificis potestatem, & iurisdictionem pertinent, alia via se intromittere non possunt, vti constat ex Clementina, *Ne Romani, de electiom.* & ex iis quæ dicebam supra *Dubitatione trigesima nona, petitione octaua* & tradunt etiam Suarez *de fide, disput.* 20. *sectione* 2. *numero* 48. & Sanchez *lib.* 2. *moral. capite* 20. *num.* 44. Contra Vgolinum *in primam clausulam Bullæ Cœnæ, verb. ac eorumdem libros quomodocumque*, §. 1. *num.* 1. *vers.* 2. & quosdam alios. Videatur etiam Merolla *loco sup. citato.*

8 Dixi non posse Episcopos, neque Inquisitores legere, vel retinere, neque concedere facultatem legendi, vel retinendi libros hæreticorum hæresim continentes, vel de Religione tractantes. Quia si libri hæresim non continent, neque de Religione tractant, vel ab Hæreticis compositi fuerint, dum erant Canonici, vel postquam Ecclesiæ fuerunt reconciliati, poterunt iuxta ea quæ dicam infra *citata dubit.* 46. *petition.* 33. cui ipsis visum fuerit, legendi, vel retinendi facultatem concedere, ex Regula secunda Expurgatorij Romani. Et videri poterunt Pegna *cit Comment.* 3. *ad cap. Fraternitatis*, Azorius *lib.* 8. *cap.* 16. *quæstione* 12. Farinacius *de haeresi, quæstione* 180. *num.* 37. & Homobonus de Bonis *in Examin. Eccles. part.* 2. *tract.* 11 *cap.* 7. *quæstione* 15. Vbi ait, quod libri qui non sunt hæreticorum, neque tractant de hæresi, neque contra fidem continent falsa, vel praua dogmata, sed sunt ex alia causa prohibiti, possint viro digno permitti ab Inquisitoribus, qui quidem gratis, & scripto manu sua subsignato tribuent, & de triennio in triennium facultatem hanc renouabunt. Quamuis in foro conscientiæ, illam licentiam ore tenus habere, sufficere videatur.

At nunc Vrbanus VIII. abrogauit omnes licentias legendi libros hæreticorum, & quoscumque libros alios prohibitos, vt propterea hodie hanc facultatem solùm concedat Sacra Congregatio Inquisitionis, & Magister Sacri Palatij, iuxta ea quæ dicam infra *citata Dub. quadragesima sexta, Peti.* 23

PETITIO II.

An degentes in Terris, vbi Catholici mixti sunt cum hæreticis, & vbi est continua occasio refellendi errores hæreticorum, & procurandi, ne ab istis pusilli Catholici inficiantur; quod difficulter præstare possun Viri Docti, nisi legant, & retineant hæreticorum libros, qui continent hæreses, vel de Religione tractant; legere, & retinere possint dictos libros sine licentia?

SVMMARIVM.

1 *Degentes in Terris, vbi Catholici mixti sunt cum hæreticis; & vbi est continua occasio refellendi errores hæreticorum; & procurandi, ne ab istis pusilli Catholici infi iantur, legere, & retinere non possunt dictos libros sine licentia.*

2 *Limita cum Becano, ad loca, in quibus Bulla Cœnæ est vsu recepta.*

3 *Limita cum Sanchez, ad casum vrgentis necessitatis, quo casu licentiam concedere possunt Episcopi.*

4 *Limita cum Hurtado, & aliis, ad eos, ad quos in prædictis Terris hæreticorum spectat tueri fidem.*

1 RESpondetur negatiuè. Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *q.* 6. Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *n.* 42. Fagund. *præcep.* 1. *Decal. lib.* 1. *cap.* 14. *n.* 24. Tanner. *tom.* 4 *summa, disp.* 6. *quæst.* 10. *dubit.* 5. *n.* 98. qui subdit, quod plures ex Germania licentiam petant à Sac. Congregatione S. officij. Becanus *in summa, tract.* 3. *cap.* 3. *q.* 8. *num.* 4. Ouied. 2. 2. *controu.* 3. 2. *n.* 41. Leander *part.* 4. *tract.* 3. *disput.* 1. *q.* 79. Hurtadus *de fide, disput.* 76. *section.* 8. §. 307. & alij communiter. Quia cùm prohibitio sit vniuersalis, afficit in quocumque loco.

2 Limitant tamen quidam (vt Becanus) ad loca in

qui

quibus bulla Cœnæ est recepta: quod non est quid iuris, sed quid facti, iuxta ea quæ dicebam supra *dubit. 39. petit.* 8.

3 Limitat secundò, & rectè Sánchez *vbi suprà, numero* 43. Ouiedo, & Leander, ad casum vrgentis necessitatis: quo casu licentiam concedere possunt Episcopi. Quia tunc præsumitur talis facultas concessa Episcopis, sicuti præsumitur concessa in aliis casibus, in quibus recurri non potest ad Romanum Pontificem.

4 Limitant tertiò, & etiam rectè, alij (vt Hurtados *loco supra citato*) ad eos, ad quos in prædictis
5 Terris hæreticorum spectat tueri fidem. Quo casu tales possunt prædictos libros legere, & retinere: quia alioquin prohibitio facta in fauorem fidei, vergeret in detrimentum eiusdem fidei. Vide etiam quæ dicebam supra *citata dubit. 36. petit.* 8.

DVBITATIO XLVI.

Quas pœnas in vniuersum incurrant qui prohibitionem libros legendi, vel retinendi, &c. transgrediuntur.

SVMMARIVM.

1 *Legens, retinens, imprimens scienter, vel quomodocumque defendens libros hæreticorum hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sunt excommunicati excommunicatione reseruata in Bulla Cœnæ Domini.*
2 *Item sunt de hæresi suspecti.*
3 *Item reputantur hæreticorum fautores.*
4 *Componens librum in quo hæreses continentur, si ex proposito hæreses scripserit, & defensauerit, puniri debet vt hæreticus: quia verè hæreticus est, cùm scienter contra Ecclesiam doceat.*
5 *Amplia etiamsi in principio libri protestationem fecerit, quia contrario facto eam abrogauit: secus autem si non ex proposito, sed quasi per transennam hæresim scripserit: præsumitur enim tunc non ex malitia, sed ex ignorantia scripsisse, præsertim si res erat obscura, & difficilis, & protestationem fecit, vel alias Catholicus, & probus vir communiter existimaretur.*
6 *Idem dicendum de falsificantibus, vel corrumpentibus libros Catholicorum, praua dogmata illis miscendo.*
7 *Transcribens scienter libros hæreticorum, suspicionem hæresis incurrit, & tanquam fautor hæretici damnari debet.*
8 *Transcribens scienter libros hæreticorum excusari potest primò si statim post scripturam libros combusserit, aut lacerauerit.*
9 *Secundò si iussu domini, & metu incusso non ausus fuerit denunciare.*
10 *Tertiò si tanquam discipulus putauerit malitiam, seu venenum non inesse.*
11 *Culpæ qualitas in his casibus prudentis arbitrio iudicari debet vel grauis, vel leuis, vel nulla.*
12 *Imprimenti prædictos libros præter excommunicationem, tanquam fautor hæretici puniri debet pœna arbitraria.*
13 *Typographis omnibus ex Bulla Leonis X. in Concilio Lateranensi prohibitum est, ne in vrbe imprimant absque examine, & approbatione in scriptis obtenta sui Vicarij, & Magistri sacri Palatij, & in aliis Diœcesibus absque approbatione Episcopi, & Inquisitoris hæreticæ prauitatis, sub pœna amissionis librorum impressorum, & illorum publicæ combustionis, & Ducatorum centum Fabricæ sancti Petri applicandorum, suspensionis per annum ab exercitio imprimendi, & excommunicationis ipso facto incurrendæ, reseruata solùm Episcopo ex vi dicti Decreti.*
14 *Concilium Tridentinum sub eisdem pœnis statuit, vt nemini liceat imprimere, vel imprimi facere quoslibet libros de rebus sacris sine nomine Authoris, neque illos in futurum vendere, vel etiam apud se retinere, nisi prius examinati, & probati fuerint ab Ordinario.*
15 *Imprimere volentes si fuerint Regulares, indigent licentia & approbatione suorum Superiorum.*
16 *In vrbe tamen Vicarius remittit librum videndum Magistro Sac. Palatij, cuius licentia habita Typographus imprimit, præfixa in principio libri sola clausula, De licentia Superioris, aut æquipollenti.*
17 *In Regno Castellæ lege regia vsu recepta sufficit licentia supremi Consilij, de cuius mandato examinatur prius liber ab aliquo viro docto.*
18 *In Regno Portugalliæ seruatur Decretum Concilij Lateranensis, ibi enim non imprimitur liber, nisi obtenta licentia ab Ordinario, & Inquisitoribus.*
19 *Concilium Tridentinum addit: Qui autem scripto (scilicet dictos libros) communicant, vel euulgant, nisi prius examinati, & approbati fuerint, eisdem pœnis subiaceant, quibus impressores. Sub quibus verbis veniunt Conciones, Adnotationes, Quæstiones, & alia similia, quæ communicantur ad effectum, vt typis mandentur.*
20 *Imprimens librum falso nomine scriptoris supposito, peccat contra hoc decretum Concilij Tridentini: quia verè talis liber est absque nomine Authoris.*
21 *Libri cùm imprimuntur nomine scriptoris supposito non euitantur inconuenientia quæ Concilium intendit euitare: non enim tunc Author conueniri potest, vt rationem reddat de doctrina tradita.*
22 *Retinentes, defendentes, asportantes, vendentes, vel ementes libros hæreticorum scienter, in quibus hæreses disseminatæ sunt, sunt de hæresi suspecti.*
23 *Amplia etiamsi nunquam sic retinentes libros legerint.*
24 *Suspicio prædicta an sit leuis, vehemens, vel violenta probabilius remittendum est Iudicis arbitrio, qui pro qualitate circumstantiarum iudicabit.*
25 *Retinens, vel asportans nulla hæresis suspicione afficitur, si probetur per indicia ferè manifesta qualitatem illorum librorum ignorasse.*
26 *Retinens, vel asportans sic libros hæreticorum, vt suspicionem de hæresi contrahat, & vt talis possit torqueri, & ad purgationem condemnari, debet esse improbæ famæ, vel aliàs de hæresi diffamatus: secus verò si sit probæ famæ, vel nunquam de hæresi suspectus.*
27 *Pœnæ omnes prædictæ intelligi debent pro fidelibus baptizatis, cùm hi solùm Ecclesiæ subdantur.*
28 *Libri hæretici Iudæorum, & nostram Religionem impugnantes, vel eorum falsam perfidiam defendentes, sunt quidem prohibiti secundum Bullam Iulij III. & Gregorij XIII. pœna tamen pro qualitate criminis arbitrio Inquisitoris imponi debent.*

ESPONDETVR: Qui scienter legunt, retinent, imprimunt, vel quomodocumque defendunt libros hæreticorum hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sunt excommunicati excommunicatione reseruata in Bulla Cœnæ Domini. Item sunt de hæresi suspecti. Item reputantur hæreticorum fautores. Vide quæ dicam infra *Petit.* 24. & 25. 1 2 3

Petes: Quid dicendum de componente librum, in quo hæreses continentur.

Respondetur: Iste talis, si ex proposito hæreses scripserit, & defensauerit, puniri debet vt hæreticus, quia verè hæreticus est, cùm scienter contra ecclesiam do- 4

ceat

ceat, & magis delibertatè, quàm si verbis hæresim protulisset.

5 Quod intellige, etiamsi in principio libri protestationem fecerit, quia contrario facto eam abrogauit. Secus autem, si non ex proposito, sed quasi per transennam hæresim scripserit: Præsumitur enim tunc non ex malitia, sed ex ignorantia scripsisse, præsertim si res erat obscura, & difficilis, & protestationem fecit, vel aliàs Catholicus, & probus vir communiter existimaretur, Pegna *loco suprà citato, vers. horum tamen*, Azor. *cap.16.quæst.*10. Mascard. *de probat. conclus.*861. *num.* 3. *& seqq.* & Farinacius *de hæresi, quæst.* 180. *num.*16.

6 Idemque dicendum de falsificantibus, vel corrumpentibus libros Catholicorum, praua dogmata illis miscendo, Pegna 2.*part. direct. comment.* 17. *ad cap. Nouit, de sentent. excommunic.* Farinacius *loco suprà citato num.* 14. & Menoch. *de arbitr. centur.*6. *cas.* 549. *num.* 5.

7 Petes secundò, quid dicendum de transcribente libros hæreticorum?

Respondetur, quod si iste talis id scienter fecerit, suspicionem hæresis incurrit, & tanquam fautor hæretici damnari debet. Pegna 2. *part. direct. comment.* 17. *vers. sed hac sententia*, Azor. *cap.*17. *quæst.*5. & Farinac. *loco suprà cit. num.*18.

8 Quamuis excusari possit primò si statim post scripturam
9 libros combusserit, aut lacerauerit. Secundò, si iussu Domini, & metu incusso, non ausus fuerit denun-
10 ciare. Tertiò, si tanquam discipulus putauerit, malitiam, seu venenum non inesse.

11 Quapropter prudentis arbitrio hæc omnia expendi debent, vt qualitas culpæ cognoscatur, & iuxta illam grauis, leuis, vel nulla suspicio colligatur, Pegna, Farinacius, & Azorius *in locis suprà citatis*.

Petes tertiò, quid dicendum de imprimente prædictos libros hæreticorum?

12 Respondetur, præter excommunicationem, tanquam fautor hæretici puniri debet pœna arbitraria, ex Pio V. ad Indicem librorum prohibitorum Regula decima, & videri poterit Vgolin. *de censur.* 2. *part. in gloss. imprimentes*, Pegna 2. *part. direct. comment.*17. & Farin. *de hæres. q.*180. *num.*19.

13 Aduerte præterea, quod ex Bulla Leonis X. in Concilio Lateranensi, quæ incipit *Inter sollicitudines*, prohibitum sit omnibus Typographis, ne libros, & alias scripturas, quæcumque illæ sint, quamuis hæresim non contineant, neque de Religione tractent, in vrbe imprimant absque examine, & approbatione in scriptis obtenta sui Vicarij, & Magistri Sacri Palatij, & in alijs Diœcesibus absque approbatione Episcopi, & Inquisitoris hæreticæ prauitatis; qui autem secus præsumpserint, vltrà librorum impressorum amissionem, & illorum publicam combustionem, & ducatos centum Fabricæ Sancti Petri, per annum ab exercitio imprimendi suspenduntur, & excommunicationem ipso facto incurrunt, reseruatam solùm Episcopo ex vi huius Decreti. Et crescente eorum contumacia, pœnæ augendæ sunt à Vicario in vrbe, & ab Episcopo alibi.

14 Concilium autem Tridentinum *sess.*4. *decret. de edit. libror.* sub eisdem pœnis statuit, vt nemini liceat imprimere, vel imprimi facere quoslibet libros de rebus sacris sine nomine Authoris, neque illos in futurum vendere, vel etiam apud se retinere, nisi prius examinati, & probati fuerint ab Ordinario, quæ licentia in
15 scriptis haberi debet. Quod si volentes imprimere fuerint Regulares, indigeant licentia, & approbatione suo-
16 rum Superiorum. In vrbe tamen Vicarius remittit librum videndum Magistro Sacri Palatij, cuius licentia habita Typographus imprimit, præfixa in principio libri sola clausula, *de licentia superioris*, aut æquipollentis.
17 In Regno Castellæ lege Regia vsu recepta sufficit licentia supremi Consilij, de cuius mandato examinatur
18 priùs liber ab aliquo viro docto. In Regno Portugalliæ seruatur Decretum Concilij Lateranensis: Ibi enim non imprimitur liber, nisi obtenta licentia ab Ordinario, & Inquisitoribus.

Addit deinde Concilium Tridentinum: *Qui autem* 19
scripto eos (scilicet supradictos libros) *communicant vel euulgant, nisi prius examinati, & probati fuerint, eisdem pœnis subiaceant, quibus impressores.* Sub quibus verbis, vti suprà dicebam, Congregatio Cardinalium declarauit, intelligi Conciones, Adnotationes, Quæstiones, & alia similia, quæ communicantur ad effectum, vt typis mandentur, secus si iste finis cessauerit, Doctores, quos citat, & sequitur Roderiq. *tom.*2. *quæst. Regul. quæst.*104. *art.*2. *in fine*, & Barbos. 3. *part. de potest. Episc. allegat.*90. *in fine*.

Petes quartò, an si quis imprimat librum falso nomine scriptoris supposito, peccet aduersus hoc decretum Concilij Tridentini?

Respondetur affirmatiuè, quia verè talis liber est 20
absque nomine scriptoris.

Confirmatur, quia omnia inconuenientia, quæ Con- 21
cilium intendit vitare in libris sine nomine Authoris, hîc locum habent, cùm sub nomine ficto imprimatur: Non enim tunc Author conueniri potest, vt rationem reddat de doctrina tradita.

Quapropter inter modos perniciosos falsificandi libros, hunc modum enumerat Pegna 2. *part. direct. comment.* 17. *ad cap. Nouerit*, & Farin. *de hæres. quæst.* 180. *num.* 14.

Hæc tamen omnia, quæ dixi, intellige iuxta ea, quæ dicam infrà *Petit.* 15. *&* 16.

Petes quintò, quid dicendum de retinante, defen- 22
dente, asportante, vendente, vel emente?

Respondetur, si qui libros hæreticorum, in quibus hæreses disseminatæ sunt, scienter retineant, defendant, asportent, vendant, vel emant, sunt de hæresi suspecti, Pegna *loc. cit. comment.* 3. *ad cap. Fraternitatis*, Azor. *lib.* 8. *cap.* 16. *quæst.*10. & Farinac. *de hæres. quæst.* 180. *n.* 8.

Quod verum est, etiamsi nunquam sic retinentes li- 23
bros legerint, Farinac. *vbi suprà, n.*20. & Decian. *tract. crimin. lib.*5. *cap.*37. *num.*55.

Petes sextò, an hæc suspicio sit leuis, vehemens, vel violenta?

Respondetur, quod quamuis, vt videre est apud 24
Pegnam *cit. comment.* 3. *vers. An autem*, & apud Farinacium *cit. quæst.* 180. *num.* 9. Doctores varient: Probabilius sit, remittendum esse totum arbitrio Iudicis, qui pro qualitate circumstantiarum aliquando de vehementi, aliquando de violenta suspicione Reum condemnabit, Pegna, & Farinac. *in loc. suprà cit.* Paramus *de origin. Sanct. Inquisit. lib.* 3. *quæst.*9. *num.*147. Mascard. *tom.* 2. *conclus.* 862. *num.* 7. Menoch. *lib.* 5. *præsumpt.*6. *n.*18. & Simanch. *de Cathol. Institut. titul.*38. *num.*24.

Aduerte tamen, quod in retinente, vel asportante 25
nulla hæresis suspicio oriatur, si probetur is per indicia ferè manifesta qualitatem illorum librorum ignorasse, Pegna *cit. comment.* 3. *vers. An hæc suspicio, & comment.*17. *vers. Cæterùm*, Farin. *de hæres. cit. quæst.* 180. *n.*9. & alij passim.

Quapropter, vt sic retinens, vel asportans libros 26
hæreticorum suspicionem de hæresi contrahat, & vt talis possit torqueri, & ad purgationem condemnari, debet esse improbæ famæ, vel aliàs de hæresi diffamatus. Secus verò si sit probæ famæ, vel nunquam de hæresi suspectus, Pegna *dict. comment.* 3. *vers. An autem*, Farinac. *num.*48. Mascardus *n.* 10. & Decian. *tract. crimin. lib.*5. *cap.*46. *num.*26.

At de his omnibus vide quæ dicam *petit.*14. *&* 25. 27

Aduerte secundò, quod omnes prædictæ pœnæ debeant intelligi pro baptizatis, cum hi solùm Ecclesiæ
subdantur: Iudæis enim, vel alijs non baptizatis, si 28
temporali Christianorum dominio subditi viuant, libri hæretici, & nostram Religionem impugnantes, vel ipsorum falsam perfidiam defendentes, sunt quidem etiam

etiam prohibiti secoodum Bullam Iulij III. quæ incipit *Cùm sicut*, & secundum Bullam Gregorij XIII. quæ incipit, *Antiqua Iudæorum*. Pœnæ tamen pro qualitate criminis arbitrio Inquisitoris imponi debent, Pegna 2. *pars. direct. comment.* 3. *ad cap. fraternitatis, vers. postremò*, Sanch. *de Cathol. Instit. tit.* 25. *rubrica de Iudæis*, *num.* 11. & Farinac. *de hæres. quæst.* 180.

At de prohibitione librorum vide quæ diceotur etiam infrà *dubit.* 128. *sect.* 3. & *dubit.* 230. *sect.* 16.

PETITIO PRIMA.

An iustè Ecclesia prohibeat lectionem librorum hæreticorum?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum libros prohibendi consuetudo antiqua in Ecclesia esse probatur, fundaturque in eo, quod habetur cap. 17. act. Apostol. de librorum combustio eorum, qui fuerant curiosa sectati ob multas validas rationes recensitas vtilissima.*

2 *Libros hæreticos prohibendi consuetudo in Ecclesia licet fuerit antiqua, propriè tamen, & formaliter hæc prohibitio non reperitur in Iure communi, sed obiter attingitur, &c.*

3 *Ecclesia iustè prohibet lectionem librorum hæreticorum, quia ea habet potestatem puniendi hæreticos, consequenter potest etiam decernere, vt scilicet libri ipsorum in pœnam tanti sceleris non legantur, sed comburantur.*

4 *Ecclesia prohibendo lectionem librorum hæreticorum præseruat Fideles ab hæreticorum contagio, quod facilè ab eorum lectione ipsi contraherent: Ob quam causam etiam in primitiua Ecclesia iidem prohibebantur legere libros Gentilium, teste Clemente.*

5 *Ecclesia præcipit, ne fideles communicent cum hæreticis in verbis, consequenter præcipere potest, ne ipsi communicent in libris, & scriptis, quia magis obest.*

6 *Libelli conscripti in iniuriam priuati hominis iustè prohibentur, eorumque Authores pœna capitis puniuntur: A fortiori igitur idem dici debet de libellis conscriptis in iniuriam Christi, & Ecclesiæ, quales sunt libri hæreticorum.*

7 *Maledicum carmen in aliquem edens ex lege 12. Tabularum vltimo supplicio puniebatur, ex Cicerone, & ex aliis: Apud Romanos libri maledici in Magistratum comburebantur, &c. Idque multò magis locum sibi vendicat in libris hæreticorum.*

8 *Colloquia turpia, & lasciua, quia excitant ad turpitudinem, & ad lasciuiam audientes, iustè vitantur, & multò magis lectio librorum hæreticorum.*

9 *Picturæ turpes prohibentur, igitur multò magis lectio librorum hæreticorum.*

10 *Improbi homines à Republica eiiciendi, vt ciues vitam pacificam ducant: igitur & libri hæreticorum prohibendi aptissimi ad seditiones concitandas.*

11 *Hæreticorum libri comburuntur non solùm propter errores, quos continent, sed etiam ne pestiferæ doctrinæ vestigium aliquod supersit, & ne memoria hæreticorum, quæ ex libris quamplurimùm oritur, conseruetur: Quapropter & nomina, & insignia eorum in lapidibus, vel alibi insculpta abraduntur, & abolentur: idem dic de statuis, & eorum imaginibus.*

12 *Hæreticorum libri aliqua vera, & bona continent, illa tamen vera falsis, & bona malis permiscentur, vt sic faciliùs legentes decipiantur. Venena enim non dantur, nisi melle circumlita.*

13 *Liber totus hæreticorum inficitur tanquam malus, cùm ij, quod in suis libris docent, referunt ad suadendum falsum, & malum, & non sit bonum, quod ad malum refertur: finis enim est, qui specificat, & finis est qui principaliter in rebus attenditur.*

14 *Seruari debet debita reuerentia Decretis Pontificum, Conciliorum, & Inquisitorum, inter quæ præcipuè Decretum, seu Constitutio Pij IV. Indici præfixa.*

15 *Ecclesia iustè prohibet libros hæreticorum ob multa recensita, quæ ad nauseam hic repilogantur.*

SVppono, quod hæc consuetudo prohibendi libros hæreticorum (vti patet ex iis, quæ dicebam suprà *dubit.* 44. est antiqua in Ecclesia. Et fundatur in eo, quod in *cap.* 17. *Act. Apostolorum* habetur: *Multi qui fuerant curiosa sectati, offerebant libros, & combu-* 1 *rebant eos coram omnibus.* A principio igitur in Ecclesia consuetudo fuit comburendi libros, in quibus hæreses, & alij errores continentur. Quod faciebant homines, qui se ad Ecclesiam fidelium conuertebant: Tùm quia sic à Superioribus Ministris Ecclesiæ iubebantur. Tùm quia sic periculum redeundi ad pristinos errores, & vitandi multa peccata, quæ ex talium librorum lectione facilè commissuri fuissent, remouebant: Tùm quia ad Baptismum cum debita dispositione suscipiendum id esse necessarium iudicabant. Tùm quia sic, cum quanto affectu Religionem Christianam amplecterentur, & idolorum vanitates, quibus libri Gentilium erant repleti, abominarentur, ostendebant. Et quamuis illi libri, qui *in dicto cap.* 17. à Gentilibus Ecclesiam fidelium ingredientibus comburebantur, essent magici: inde tamen argumentum desumitur, quod multò magis comburendi sint hæreticorum libri, in quibus deteriores errores continentur. Cæterùm licet consuetudo prohibendi libros hæ- 2 reticos in Ecclesia fuerit antiqua, propriè tamen, & formaliter (vti præter alios obseruauit Suarez *de fide disput.* 10. *sect.* 2. *num.* 8.) non reperitur hæc prohibitio in iure communi, sed obiter attingitur *in cap. Sancta Romana, dist.* 15. & expressiùs *in leg. damnato, §. nec verò, in leg. quicumque, §. nulli, & §. omnes, Cod. de hæretic.* & *in leg. Mathematicos, Cod. de Episc. Audient.* Et propterea absolutè, ac vniuersaliter, vti adnotauit Alphonsus à Castro *lib.* 2. *de iust. hæretic. punit. cap.* 17. & Becanus *de fide, cap.* 15. *quæst.* 8. *num.* 3. Primò hæc prohibitio facta fuit à Iulio III. quia per leges canonicas, & ciuiles prohibitum solùm erat, legi libros quorundam hæreticorum: At à Iulio III. condita fuit lex generalis, qua prohiberetur legi quoscumque libros hæreticorum: Quod idem postea in Bulla Cœnæ fecerunt cæteri subsequentes omnes Pontifices. Hoc supposito,

Respondetur affirmatiuè: probatur, quia Ecclesia 3 habet potestatem puniendi hæreticos, vt infrà suo loco probabitur: Ergo & potest sic illos punire, vt scilicet libri ipsorum in pœnam tanti criminis non legantur, sed comburantur: Cùm grauis pœna non sit, vt qui graue crimen commisit, eius scripta omnino aboleantur. Quia cum delinquant in scribendo, pœna eorum crimini proportionata est, quod eorundem libri à nemine legantur, nec teneantur.

Confirmatur, quia sic Ecclesia præseruat fideles ab 4 hæreticorum contagio, quod facilè ex lectione librorum hæreticorum dicti fideles contraherent: Ob quam causam olim in primitiua Ecclesia prohibebantur iidem fideles etiam legere libros Gentilium, teste Clemente *lib.* 1. *constitut. Apostol. cap.* 6. Et præcipitur in Concilio Carthaginensi IV. *cap.* 16.

Confirmatur secundò, quia Ecclesia præcipit, ne 5 fideles

fideles communicent cum hæreticis in verbis : Ergo & præcipere poterit, quod non communicent cum hæreticis in libris scriptis. Antecedens patet. Consequentia probatur, quia hæc communicatio in libris scriptis obest magis, quàm commuoicatio illa in solis verbis, cùm libri scribantur cum maiori consideratione, eruditione, & eloquentia,& noo elabantur, nec ad locum, vel ad tempus limitentur (sicut verba) sed semper, & in omni loco permaneant, sicque magis obesse possint, quàm verba : Quod inde etiam patet, quia Ioannes Vviclef, teste Coclæo in historiis Hussitar. solùm docuit in Anglia, vbi paucissimos habuit discipulos. At per libros quos edidit, suæ doctrinæ pestiferæ veneno Bohemiam, & alios locos infecit.

6 Confirmatur tertiò, quia libelli conscripti in iniuriam priuati hominis iustè prohibentur, eorumque Authores pœna capitis puniuntur, *l. vnica, Cod. de famos. libell. l. lex Cornelia, §. si quis librum, ff. de iniur. l. cum leges, §. is cui, & l. finali, ff. de testament. & l. ob carmen, ff. de testib.* Ergo multò magis idem debebit dici de libellis conscriptis in iniuriam Christi, & Ecclesiæ, quales sunt libri ab hæreticis conscripti.

7 Confirmatur quartò, quia ex Tullio *lib. 4. Tusculan.* inter 12. Tabularum leges vna fuit, quod si quis maledicum carmen in aliquem ederet, vltimo supplicio puniretur ; & Romani etiam legem promulgarunt, quod libri in Magistratum maledicta continentes comburerentur. Et ex Cleomede *lib. 2. Cyclic. Theor.* antiqui Legislatores legem tulerunt, quod libri peruersi, & noxij, sicut & ij, qui tales libros scriberent, & probarent, omninò exterminarentur : Ergo idem multo magis dicendum erit de libris hæreticis, eorumque Authoribus adeò peruersis, noxiis, & iniuriosis aduersus Christum, Sanctos, & Ecclesiam Dei.

8 Confirmatur quintò, quia iustè vitantur colloquia turpia, & lasciua, quia excitant ad turpitudinem,& ad lasciuiam audientes : Ergo multò magis iustè vitabitur lectio librorum hæreticorum, quia excitat ad impietatem, & omne irreligiositatis genus legentes.

9 Confirmatur sextò, quia ex canon. 100. Trullano *in epitom. sanct. canon.* Harmenopuli excommunicantur, qui turpes, siue in tabula, siue alibi picturas depingunt, Ita vt huiusmodi picturæ prorsus tollendæ sint : Ergo multo magis libri hæreticorum, cùm plus obsint, quàm picturæ turpes, tollendi erunt.

10 Confirmatur septimò, quia vt ciues vitam pacificam ducant, è Republica eiici, & remoueri debent homines improbi, *l. congruit, ff. de offic. præsid.* Ergo prohiberi, & remoueri debebunt libri hæreticorum, cum & hi aptissimi sint ad seditiones excitandas, sicuti patet ex libris Arrij, Manichæi, Lutheri, Caluini, & aliorum hæreticorum.

11 Confirmatur octauò, quia libri hæreticorum comburuntur, non solùm propter errores, quos continent, sed etiam ne pestiferæ doctrinæ vestigium aliquod supersit, vti dicitur *in l. damnato, §. nec verò,& in l. quicumque, §. omnes, Cod. de hæretic.*) & ne memoria hæreticorum quæ ex libris quamplurimum oritur, conseruetur : Quapropter & nomina, insignia eorum in lapidibus, vel alibi insculpta abraduntur, & abolentur. Doctores communiter, quos sequitur Albertin. *de hæret. quæst. 12. num. 12.* & Penna *in director. part. 2. comment. 4. vers. Ex his ampliùs :* quatenus ait, quod nec imagines, nec statuæ hæreticorum sint conficiendæ, permittendæ, vel pingendæ, quin quod nec suspicione hæresis careat, qui eas vel in domo sua, vel in cubiculo honorificè collocaret. Quamuis cum dedecore, & igoominia, seu infamia, qua illi notantur, pingi possint, & minimè prohibeantur.

12 Confirmatur nonò, quia licet in hæreticorum libris aliqua vera,& bona contineantur, illa tamen vera falsis, & illa bona malis permiscentur, vt sic faciliùs legentes decipiantur, & ad sectas hæreticas pertrahantur, sicut adnotarunt Gregor. *lib. 5. moral. cap. 11.* Chrysostom. *homil. 47. in Matthæum*, Beda *in cap. 1. Marci, & in cap. 16. Actuum*, Turrecremat. *in cap. Sancta Romana, dist. 15.* & alij passim : Quia si Authores hæretici solùm falsa, & mala docerent, ab omnibus reiicerentur; si verò solùm vera, & bona, non essent hæretici, sed Catholici (quapropter rectè dixit Hieronymus *epist. 7. ad Latam : venena non dantur, nisi melle circumlita.*) Ergo adhuc ob rationem dictam hæreticorum libri iustè ab Ecclesia prohibentur, vt propterea rectè etiam dixerit idem Hieronymus *epist. 10. ad Furiam : Eorum duntaxat tractatus lege, quorum fides nota est : Non enim necesse habes aurum in luto quærere.*

Confirmatur decimò, cùm hæretici, quod in suis libris docent referant ad suadendum falsum, & malum, totus liber, tanquam malus inficitur, cùm non sit bonum, quod ad malum refertur : Finis enim est, qui specificat ; & finis est, qui principaliter io rebus attenditur, *leg. receptum, ff. de comm. l. cum furiosus, ff. de iudic. leg. non intelligitur, §. quando autem, ff. de iur. fisc. & §. sufficit, Instit. de ingen.* Ergo iustè totus liber, tanquam malus prohibetur. 13

Confirmatur vndecimò, quia par est, vt seruetur debita reuerentia decretis Pontificum, Conciliorum, & Inquisitorum, inter quæ præcipuè videatur decretum, seu Constitutio Pij IV. quæ incipit, *Dominici gregis,* & est præfixa Indici, ibi : *Tamen cùm librorum ab hæreticis editorum lectio non modò simpliciores homines corrumpere soleat, verùm sæpè etiam Doctos, eruditosque in varios errores, & a veritate Fidei Catholicæ alienas opiniones inducere, huic quoque rei duximus esse prouidendum ; cùm autem aptissimum ei malo remedium esse sciremus, si componeretur, atque ederetur index, siue catalogus librorum, qui vel hæretici sint, vel hæreticæ prauitate suspecti, vel certè moribus, & pietati noceant, id negotium ad sacram Tridentinam Synodum reieceramus.* Ex quibus consta, quod finis, & forsan præcipuus, libros prohibendi, & prohibitorum Indicem tenendi, & successiuè posteà alios libros similes in eundem Indicem referendi, sit prouidere, ne prauis libris fideles inficiantur, & in errores prolabantur. Doctores communiter, quos sequitur Sanchez *lib. 2. moralium, cap. 10. num. 51.* & Tamburin. *in Decalog. lib. 2. cap. 1. §. 7. num. 41.* 14

Dicendum igitur est, quod iustè Ecclesia prohibeat libros hæreticorum, tùm in Authorum pœnam, & execratiooem, tùm in errorum detestationem : tùm, & forsan præcipuè, ne latiùs eorum venenum in alios diffundatur, tùm ne eorundem memoria conseruetur, sed aboleatur, tùm quia non solùm se decipiunt, sed etiam alios decipere volunt. Quapropter Hieronymus de hæreticis loquens ait : *In eo se lucrum putant consequi, si alios decipiant, & ipsi perditi cæteros perdant.* Tùm quia non solùm proprios libros mendaciis implent, sed etiam quia sacras litteras, & Concilia deprauant, & corrumpunt, Isidorus *lib. 6. de summ. bono. cap. 12.* Euseb. *lib. 6. historiar. cap. 10.* Ioan. Picus *in Apologia, quæst. 7.* & Brunus *lib. 6. de hæretic. cap. 7.* 15.

OBIECTIONES.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum libri, qui nullam hæresim continent, videntur permittendi, quales sunt libri Grammatici, Rhetorici, Dialectici, Philosophici, Medici, Mathematici, &c. cum nullum periculum inferant, exceptis libris ab hæresiarchis conscriptis, quia hæresiarcharum in pœnam tanti criminis libri omnes prohibiti sunt.*

2 *Ecclesia non prohibet libros complurium Patrum antiquorum, qui in hæresim lapsi sunt, vt Tertulliani, Origenis, Eusebij, & aliorum, partim quia huiusmodi libri paucos continent errores, qui cùm iam sint*

obsoleti, non est periculum, quod Catholicos inficiant, partim ob cognitionem variam sacrarum rerum, partim ob maximam vtilitatem.

3 *Malum est repudiare bona, & vera à quocumque offerantur, & vbicumque reperiantur, si illa bona, & vera sint pura, ita vt non inferant periculum peruersionis; secus si sint admixta malis, & falsis, ita vt inferant periculum peruersionis.*

4 *Moneta falsa reiicitur, quamuis aliquid boni contineat.*

5 *Dæmonis dictum reiicitur (vtpotè patris mendacij) licet aliquid veri, & boni eloquatur.*

6 *Testis falsi testimonium reiicitur, licet aliquid veri testificetur.*

7 *Bona & vera, quæ reperiuntur in libris hæreticorum, faciliùs, & commodiùs absque vllo periculo peruersionis haberi possunt ex libris catholicorum.*

8 *Non sunt eradicanda zizania, eradicando simul etiam & triticum. At non sic dicendum de libris hæreticorum continentibus aliqua vera, & bona ob periculum peruersionis, cùm alioquin illa vera, & bona sine periculo legi possunt, relata apud Catholicos Authores.*

9 *Ecclesia tolerat libros Gentilium, Iudæorum, & Turcarum. At non ideo tolerare debet libros hæreticorum; ex illis enim non imminet legentibus periculum peruersionis, sicut ex istis. Illi sunt hostes publici Ecclesiæ, isti sub nomine Christiano virus suum tegunt.*

10 *Sancti Patres non quomodocumque, sed legitimè legebant libros hæreticorum ad eorum errores confutandos, & legitimè etiam eos legunt Episcopi, & Inquisitores, & alij viri docti.*

11 *Origenes præcipere consueuerat suis discipulis, quod legerent libros tam Philosophorum, quam Poetarum: Nihilque repudiarent librorum Gentilium, at non librorum Hæreticorum.*

12 *Apostolus in Epist. 1. ad Thessalon. cap. 4. omnia (inquit) probate, quod bonum est tenete, non loquitur ad quoscumque, sed solùm ad Prælatos Ecclesiæ.*

13 *Gelasius solum ait, quod in libris hæreticorum quædam sunt bona, quædam mala, quædam admittenda, quædam reiicienda; non tamen quod libri hæreticorum possint legi.*

1 OBiicies, saltem hæreticorum libri, qui nullam hæresim continent, videntur debere permitti, quales sunt libri Grammatici, Rhetorici, Dialectici, Philosophici, Medici, Mathematici, &c. cùm hi nullum periculum inferant, quod lectores ex ipsorum lectione ad hæresim pertrahantur: Ergo.

Respondetur, concedo totum, si nullam hæresim contineant, quia tunc prædicti libri non sunt conscripti ab hæreticis, vt sunt hæretici, sed vt sunt Grammatici, Rhetorici, vel Dialectici, &c. Excipe si sint conscripti ab hæresiarchis; quia hæresiarcharum in pœnam tanti criminis, libri omnes prohibiti sunt; ita vt hæresiarcharum quoscumque libros legentes excommunicati sint, quamuis tales libri nec hæresim contineant, nec de Religione tractent, ex Regula secunda Indicis librorum prohibitorum.

2 Instabis: si Ecclesia habet potestatem prohibendi libros hæreticorum, deberet etiam prohibere libros complurium Patrum antiquorum, qui in hæresim lapsi sunt, vt Tertulliani, Origenis, Eusebij, Pelagij, & aliorum, cùm ex eorum librorum lectione possint fideles etiam in hæresim labi: Ergo ratio, cur Ecclesia prohibeat recentiores libros hæreticorum, non est propter tale periculum, sed propter odium, quo illos insequitur.

Respondetur: Nego sequelam antecedentis, Ecclesia enim non prohibet libros prædictorum Patrum antiquorum, partim quia tales libri paucos continent errores, qui cùm iam sint obsoleti, non est periculum, quod Catholicos inficiant; partim quia ex dictis libris multiplex, & eximia variarum rerum ad statum Ecclesiasticum pertinentium cognitio discitur, & magna simul vtilitas quoad multa alia percipitur.

Obiicies secundò: Malum est repudiare bona, & vera à quocumque offerantur, & vbicumque reperiantur, inquit Augustinus *lib. de vnic. baptism. cap. 3. & seqq.* Sed in hæreticorum libris multa bona, & vera reperiuntur: Ergo eorum libri repudiari, seu reiici non debent. 3

Respondetur: distinguo maiorem, si illa bona & vera sint pura (ita vt non inferant periculum peruersionis) concedo; si sint admixta malis, & falsis, ita vt inferant periculum peruersionis, nego. Quia qui amat periculum, peribit in illo, & qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, *Eccles. 3. & 13.*

Hinc reiicitur, seu reprobatur moneta falsa, quamuis aliquid boni contineat, *leg. 1. & 2. Cod. de fals. monet. & leg. eleganter, § qui reprobatos, de pignorat. action.* 4

Hinc etiam reiicitur dictum dæmonis, vtpote patris mendacij, licet aliquid veri & boni eloquatur. *Luc. 14.* vbi cum dæmon fateretur, Christum esse Dei filium, eum prohibuit ne loqueretur Christus Dominus. Et *Act. 16.* vbi, cùm similiter fateretur dæmon, Apostolos esse Dei seruos, qui salutem hominibus annunciarent, eos exire, & tacere iussit Apostolus. Videatur Theophilactus *in dict. cap. Lucæ,* Euthymius *in cap. 1. eiusdem Lucæ,* Beda *ibidem,* Tertullianus *lib. 4. contra Marcion.* & Augustinus *lib. 23. contra Faustum, cap. 15.* & refertur *in cap. sicut veri, dist. 37.* 5

Hinc etiam reiicitur testimonium testis falsi, licet aliquid veri testificetur. Bald. *in leg. final. Cod. de edict. Diu. Adrian. n. 18.* Alexander *lib. 2. cons. 27. num. 3.* Paris. *lib. 1. cons. 74. num. 21.* Ostiens. *in cap. Fraternitatis, de hæretic. num. 6.* & Felinus *ibid. num. 21.* 6

Et quod dixi, eo magis verum est, quia bona, & vera, quæ reperiuntur in libris hæreticorum, faciliùs, & commodiùs absque vllo periculo peruersionis haberi possunt ex libris Catholicorum: Et prætetea quia cum hæretici (sicuti dicebam in vltima confirmatione) quod docent in suis libris, referant ad suadendum malum, & falsum, totus ipsorum liber, tanquam malus, inficitur, sicque meritò totus, tanquam malus prohibetur. Quapropter *veritas* (inquit Bellarmin. *lib. 3. de laicis cap. 20. tom. 1.*) *non est quidem neganda, non tamen in libris hæreticorum legenda,* quia vt ibi est, nocet, non prodest: Et sequendum est consilium Sapientis *Prouerb. 23.* cùm ait: *Ne desideres de cibis eius, in quo est panis mendacij.* 7

Instabis: Non sunt eradicanda zizania eradicando simul etiam & triticum: Ergo cùm in libris hæreticorum sint aliqua bona, vera, & vtilia, non sunt libri hæreticorum omninò prohibendi: alioquin eradicando mala, eradicarentur etiam multa bona, vera, & vtilia, quæ in hæreticorum libris continentur.

Respondetur etiam, vt suprà, præsertim quia (sicut *ibidem* dicebam) bona, vera, & vtilia, quæ continentur in libris hæreticorum, faciliùs, & commodiùs absque periculo peruersionis haberi possunt ex libris Catholicorum; sicque in casu nostro, eradicando zizania, non eradicatur etiam & triticum, cum non sit necessarium ea quærere ex libris hæreticorum: Nam faciliùs, & commodiùs haberi possunt ex libris Catholicorum. Præsertim etiam, quia (sicut etiam *ibidem* dicebam) cùm hæretici bona, & vera, quæ docent, referant ad malum, & falsum persuadendum, totus ipsorum liber, tanquam malus, inficitur, sicque meritò totus, tanquam malus prohibetur.

Obiicies tertiò, Ecclesia tolerat libros Gentilium, Iudæorum, & Turcarum: Ergo etiam tolerare debet libros hæreticorum. 6

Respondetur: Nego consequentiam, & disparitas

eſt, quia ex libris Gentilium, Iudæorum, Turcarum non imminet legentibus ita periculum peruerſionis, ſicuti imminet ex libris hæreticorum; cum enim Gentiles, Iudæi, & Turcæ ſint hoſtes manifeſti Chriſtianorum, manifeſtè improbant Religionem noſtram, & facile eſt illorum errores diſcernere: At cum Hæretici ſub nomine Chriſtiano falſos errores latenter doceant, magnum peruerſionis periculum inferunt iis, qui ipſorum libros legerint: & ipſorum errores, & hæreſes non poterunt facilè dignoſci, niſi à viris valdè doctis, & eruditis.

10 Obiicies quartò: Paſſim ſancti Patres libros hæreticorum ad eorum errores impugnandos (vel ſimpliciter, vel ad hominem, pro vt ipſis locus datus fuerit) legere ſolebant: ſic legere ſolebat Auguſtinus, vt patet ex multis locis eiuſdem Auguſtini; Hieronymus, vt patet ex ipſius *epiſt. 152. ad Minerium, & Alexandrum*, & Theophilus, vt patet ex Socrate *lib. 6. hiſtoriar. cap. 15.* Quinimmò in Concilio Carthaginenſi 4. *cap. 16*, dicitur, quod Epiſcopi debeant pro neceſſitate, & tempore legere libros hæreticorum: Ergo.

Reſpondetur, diſtinguo antecedens: Paſſim ſolebant, ita vt Sancti Patres id facerent quomodocumque, nego. Ita vt id facerent legitimè, ſicut etiam & nunc temporis paſſim ſolent, ſi legitimè faciant Epiſcopi, & quicumque alij viri docti, concedo.

Inſtabis: Origenes, vt refert S. Gregorius Thaumaturgus *in oratione Panegyrica eiuſdem Origenis*, præcipere conſueuerat ſuis diſcipulis, quod legerent libros tam Philoſophorum, quam Poëtarum, nihilque repudiarent: Ergo fuit ſententia eruditiſſimi Origenis, quod hæreticorum libri non eſſent reiiciendi, ſed legendi.

11 Reſpondetur: Diſtinguo antecedens: Præcipere conſueuerat ſuis diſcipulis, quod legerent libros tam Philoſophorum, quàm Poëtarum, nihilque repudiarent: librorum Gentilium, concedo; librorum hæreticorum, nego: De libris enim hæreticorum nullam mentionem facit; quinimmò in eadem oratione habetur, quod noluerit Origenes, vt ſui diſcipuli legerent libros Atheorum, ne legentium animi inquinarentur. At idem periculum eſt in libris Hæreticorum, ſi ſcilicet hæreſim contineant, vel ex profeſſo de Religione tractent. Ergo ſicut ex ſententia Origenis libri Atheorum non ſunt legendi, ſed abolendi; ita & prædicti libri hæreticorum: quapropter potiùs retorquetur argumentum contra aduerſarios.

Reinſtabis: Apoſtolus *in epiſt. 1. ad Theſſalon. cap. 4. Omnia*, inquit, *probate, quod bonum eſt, tenete.* Ergo iuxta ſententiam Apoſtoli legendi ſunt libri hæreticorum, & vera, bona & erudita, quæ in illorum libris continentur, tenenda ſunt à Catholicis.

12 Reſpondetur, diſtinguo antecedens: Ita vt Apoſtolus loquatur ad ſolos Prælatos Eccleſiæ, ad quos tantùm, & non ad priuatas perſonas pertinet probare, & examinare libros, concedo. Quapropter, cùm Prælati Eccleſiæ examinauerint libros, & iudicauerint, quoſdam eſſe comburendos, & nullo modo legendos, ſubditi ſtare debent iudicio Prælatorum Eccleſiæ, ſicque retorquetur ſimiliter argumentum contra aduerſarios; vt omittam, quod Apoſtolus loquitur de rebus dubiis, & incertis, quæ examine & probatione indigent, vtrum debeant admitti, vel reiici; & non de rebus ab Eccleſia iam omninò reiectis & improbatis, cuiuſmodi ſunt libri hæreticorum. Quapropter Chryſoſtomus, & Theophilactus in illa verba Apoſtoli aiunt, quod Pſeudoprophetæ & hæretici, quos conſtat eſſe tales, nullo modo ſint audiendi, iuxta id quod præcipitur *Deuteron. 13.* Sentit igitur Apoſtolus, quod quæ ſunt dubia & incerta, debeant quidem examinari, non tamen ab omnibus, ſed ab iis ſolis, qui poſſunt, & ad quos ex officio pertinet; ſicut enim non ad omnes, ſed ad ſolos Medicos pertinet examinare, qui morbi ſint contagioſi, qui autem non; ita non ad omnes, ſed ad ſolos Prælatos Eccleſiæ pertinebit examinare, qui libri ſint noxij, & vitandi, qui autem non, ſed vtiles & admittendi, cum (vt inquit Hieronymus *epiſt. 7. ad Lætam*) grandis ſit prudentia aurum in luto quærere.

Vrgebis: Gelaſius in Tomo de vinculo anathematis 13
ait, quod libri hæreticorum partim poſſint admitti, & partim reiici, & citat prædicta verba Apoſtoli, *Omnia probate, &c.* ſic inquiens: *Nunquid non in ipſorum hæreticorum libris multa, quæ ad veritatem pertinent, non ſita leguntur? nunquid iam adeò veritas refutanda eſt, quia illorum libri, vbi prauitas ineſt, refutantur? Num ideo praui libri ſuſcipiendi ſunt eorum, quia veritas, quæ illis inſerta eſt, non negatur*: Ergo, &c.

Reſpondetur, nego conſequentiam, quia Gelaſius ſolùm ait, quod in libris hæreticorum quædam ſint bona, quædam mala, quædam ſint admittenda, quædam reiicienda: Non tamen ait, quod libri hæreticorum, eo quòd habeant admixta aliqua bona, poſſint legi: Poſſint tamen bona, quæ in dictis libris hæreticorum continentur, recipi, ſi reperiantur in aliis libris, & etiamſi reperiantur in libris ipſorum hæreticorum, ab iis ſolis tamen, qui legitimè id faciunt, & legitimè legunt. Non igitur ſentit Gelaſius, quod ab omnibus paſſim tales libri poſſint legi, ſed ab iis ſolis, qui id legitimè faciunt, & legitimè legunt, vti dicebam.

PETITIO II.

Sub qua pœna libri, cuiuſcumque ſint Authoris, propter hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionem prohibiti, legi, vel retineri, &c. prohibeantur?

SVMMARIVM.

1 *Libri cuiuſcumque ſint Authoris, propter hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionem legi, vel retineri prohibentur ſub pœnis excommunicationis latæ ſententiæ, ex Conſtitutione Pij IV. quæ incipit: Dominici Gregis.*

2 *Hæreticorum libri ſolùm damnati propter ſuſpicionem falſi dogmatis, ſub hac prohibitione comprehenduntur.*

3 *Dogmatis falſi nomine venit doctrina falſa circa fidem, ſcilicet omnis illa doctrina, quæ non concordat cum doctrina fidei.*

4 *Prohibitio, & excommunicatio hæc non intelligitur ſolùm de libris impreſſis, ſed etiam de manuſcriptis.*

5 *Prohibitio & dicta excommunicatio non eſt reſeruata, & ideo abſolui poteſt per quemcunque legitimum Confeſſarium.*

6 *Prohibitio, & excommunicatio dicta, vt locum habeat, non ſufficit quod liber Authoris Catholicè contineat hæreſim, vel ſuſpicionem falſi dogmatis, ſed requiritur quod propter has cauſas damnatus ſit cum cauſæ expreſſione.*

7 *Verba dictæ Conſtitutionis Pij IV. ibi: Eamque ob cauſam in eum tanquam de hæreſi ſuſpectum, inquiri, & procedi liceat, concedunt ad procedendum facultatem, non autem iniungunt executionem ipſam.*

8 *Vſus talis facultatis relictus eſt arbitrio prudentis viri, vt ſcilicet habita ratione qualitatis perſonæ procedatur, vel non procedatur; quia tales libri poſſunt retineri ad finem bonum, vt ad ipſos confutandum; vel etiam ad finem non malum, vt ad ornatum Bibliothecæ.*

RESpondetur: legi, vel retineri, &c. prohibentur 1
ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ex Conſtitutione Pij IV. quæ incipit: *Dominici Gregis*,

die 26. Martij, anno 1564. edita, & librorum prohibitorum Indici præfixa, ibi: *Is quidem, qui hæreticorum libros, vel cuiusvis Authoris scripta propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit, habueritve, ipso iure in excommunicationis pœnam incidat, eamque ob causam in eum, tanquam de hæresi suspectum, inquiri, & procedi liceat, præter alias pœnas super hoc ab Apostolica Sede, sacrisque Canonibus constitutas.*

2 Vbi aduerte, quod sub hac prohibitione comprehendantur hæreticorum libri, solùm damnari propter suspicionem falsi dogmatis; quia si fuerint damnati propter hæresim, continentur sub prohibitione Bullæ Cœ-

3 næ. Nomine autem falsi dogmatis venit doctrina falsa circa fidem, scilicet omnis illa doctrina, quæ non concordat cum doctrina fidei; quia cùm doctrina fidei sit certa, & vera, omnis doctrina, quæ non concordat cum doctrina fidei, erit doctrina falsa.

4 Aduerte secundò, quod hæc prohibitio, & excommunicatio non intelligatur solùm de libris impressis, sed etiam de manuscriptis, sicuti patet ex Textu, ibi: *cuiusvis Authoris scripta.*

5 Aduerte tertiò, quod dicta prohibitio, & excommunicatio non sit reseruata, sicuti patet etiam ex Textu: & ideò absolui poterit per quemcumque legitimum Confessarium, Suarez *disput.20. de fide, sect.2. num.29.* Filliuc. *tract.16. cap.2. num.42.* Duard. *in Bull. Cœn. lib.2. q.34. num.12.* Bonacina *disput. de censur. in particular. quæst.5. punct.4. n.2.* & alij passim.

6 Aduerte quintò, quod vt dicta prohibitio, & excommunicatio locum habeat, non sufficiat, quod liber Authoris Catholici contineat hæresim, vel suspicionem falsi dogmatis, sed præterea requiratur, quod propter has causas damnatus sit: Doctores, quos sequitur Lezana *in Summa, verb. libri, num.16.* & Thesaur. *in Praxi, part.2. eodem verbo libri, cap.2.* Vnde non sufficit, quod liber damnatus sit, sed præterea requiritur, quod in damnatione, causa ob quam damnatus sit, exprimatur. Alioquin non sciretur ob quam causam sit damnatus, atque adeò non habebit locum excommunicatio.

7 Aduerte quintò, circa illa verba: *Eamque ob causam in eum tanquam de hæresi suspectum inquiri, & procedi liceat*; quod non dicant, vt procedatur, sed vt procedi liceat, concedendo scilicet ad procedendum facultatem, non autem iniungendo executionem ipsam.

8 Hinc fit, quod vsus talis facultatis relictus sit arbitrio prudentis viri, vt scilicet habita ratione qualitatis personæ procedatur, val non procedatur. Procedatur, si tales libri reperti fuerint apud hominem, qui fuerit prauæ vitæ, vel aliàs de hæresi infamatus; quia tunc indicium erit adminiculatum: Non procedatur, si reperti fuerint apud virum, qui fuerit bonæ vitæ, & nunquam infamia aliqua laborans, iuxta ea, quæ tradunt Farinac. *de hæresi, q. 180. n.48.* Duard. *in Bull. Cœn. lib.2. can.2. q.51. n.24.* & alij passim. Et ratio est, quia dicti libri possunt retineri ad finem bonum, vt ad ipsos scilicet confutandos, vel etiam ad finem non malum, vt ad ornamentum Bibliothecæ, vel etiam ad meram curiositatem, & ideò eorum retentio de se non est sufficiens indicium ad generandam suspicionem de hæresi, nisi personæ qualitatibus coadiuuetur.

PETITIO III.

An præter prædictos libros adsint alij libri prohibiti similiter sub pœna excommunicationis latæ sententiæ?

SVMMARIVM.

1 *Libri solùm damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem prohibentur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, contra Doctores tenentes sub pœna excommunicationis Indicis librorum prohiberi libros omnes hæreticorum, quamuis hæresim non contineant, ex Constitutione Pij IV. ibi: Qui autem libros alia de causa prohibitos legerit, habueritve, præter peccati mortalis reatum, Episcoporum arbitrio seuerè se nouerit puniendum.*

2 *Verba (alia de causa) sunt vniuersalia, & comprehendunt omnem titulum prohibitionis præter prædictam, propter hæresim scilicet, vel falsi dogmatis suspicionem, seu diuersum ab expresso.*

3 *Omnia, quæ in dicta Constitutione decernit Pius IV. ponuntur etiam in Regulis Indicis in fine Regulæ X.*

4 *Damnato Auctore, non damnantur omnes libri talis Auctoris ex Regulis Indicis: Nam in Regula secunda hæreticorum libri, qui de Religione non tractant, si iussu Episcoporum, & Inquisitorum examinati approbentur, permittuntur.*

LOquor de libris in genere, non autem de libro aliquo in particulari, & nominatim prohibito; quia quod talis addit, certum est, vt Thalmud Hebræorum, de quo dicebam suprà *dubit. 44. in Addendis.* Hoc supposito. 1

Respondetur, quod quamuis affirment Pegna *in cap. fraternitatis, de hæresic. comment.3.* Azor. *part.1. lib.8. cap.16. q.7.* & Duard. *in Bull. Cœn. lib.2. q.34. n.21.* qui teneut, sub pœna excommunicationis Indicis librorum prohiberi libros omnes hæreticorum, quamuis hæresim non contineant: Moti ea quodam rescripto Iulij III. quod incipit: *Cùm meditatio*, & moti ex illa ratione, quod damnato Authore, censentur damnati omnes libri talis Authoris: Probabiliùs negant alij, quos sequitur Bonacin. *disput.1. de censur. in particular. q.2. punct.4. n.2.* qui volunt, sub pœna dictæ excommunicationis Indicis librorum prohiberi solos libros damnatos propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem.

Probatur ex Constitutione Pij IV. Indici librorum præfixa, vbi cùm Pontifex disposuisset de Indicis Regularium obseruatione, & statuisset excommunicationis pœnam contra legentes, vel tenentes libros damnatos, siue hæreticorum, siue Catholicorum, propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, subdit: *Qui* 2 *autem libros alia de causa prohibitos legerit, habueritve, præter peccati mortalis reatum, Episcoporum arbitrio seuerè se nouerit puniendum.* Vbi illa verba: *alia de causa prohibitos*, sunt vniuersalia, & comprehendunt omnem titulum prohibitionis, præter prædictum, *propter hæresim scilicet, vel falsi dogmatis suspicionem*, seu diuersum ab expresso, *l. si fundus sub conditione, §. libertus, ff. de legat. 1.* At huic Constitutioni Pij IV. librorum Indici præfixæ, tanquam iuri nouissimo, & ad Regulas circa librorum prohibitionem firmandas instituto, stari debet. Ergo.

Confirmatur; quia omnia hæc eadem, quæ in dicta 3 Constitutione decernit Pius IV. ponuntur etiam in Regulis Indicis, in fine scilicet Regulæ 10. At hoc est signum, quod dicta Constitutio Pij IV. procedat de omnibus aliis libris prohibitis: Ergo, &c.

Hinc patet ad id, quod dicebatur de quodam re- 4 scripto Iulij III. patetque etiam ad rationem Aduersariorum; quia minùs verum est, quod damnato Authore, damnentur omnes libri talis Authoris: Contrarium enim constat ex Regulis Indicis; cùm in Regula 2. Hæreticorum libri, qui de Religione non tractant, & iussu Episcoporum, & Inquisitorum examinati approbantur, permittantur.

PETITIO

PETITIO IV.

Quid dicendum de libris hæreticorum, si hæresim non contineant, neque de Religione tractent? Vbi etiam, quid dicendum de similibus aliis libris hæreticorum?

SVMMARIVM.

1 *Hæresiarcharum libri omnes, quamuis hæresim non contineant, neque de Religione tractent, cuiuscumque Argumenti sint, prohibiti sunt ex Regula secunda Indicis.*

2 *Hæreticorum libri, qui de Religione non tractant, nec hæresim continent, iuxta Bullam Cœnæ, si à Theologis Catholicis iussu Inquisitorum, & Episcoporum approbentur, conceduntur: Quapropter quandiu non sunt approbati, pro prohibitis habendi sunt, quia concessum sub vna conditione, censetur prohibitum sub opposita.*

3 *Hæresiarcharum libri, & multò magis hæreticorum, si hæresim non contineant, neque de Religione tractent, ac proinde suspicionem falsi dogmatis non habeant, non erunt prohibiti sub pœna excommunicationis; contra Doctores affirmantes oppositum, eo quòd damnati sint in Regula secunda Indicis.*

4 *Hæreticorum libri dum non sunt positiuè damnati, non possunt dici damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, ac proinde neque prohibiti sub pœna excommunicationis. Contra Doctores, quos sequitur Bonacina.*

5 *Libri prædicti, vt permitti possint, approbari debent vel ab aliqua Vniuersitate Catholica, vel ab Inquisitore Generali.*

6 *In Regnis Hispaniarum sufficit approbatio Inquisitoris Generalis.*

7 *Legens huiusmodi libros ex approbatione viri prudentis & docti, vel ex ipsomet viri docti iudicio non peccaret grauiter, quia agitur de materia leui.*

8 *Hæreticorum libri, qui quotidie prodeunt in Germania, continentes scilicet historias, materias legales, medicas, mathematicas, rhetoricas, vel similes, in quibus passim continentur aliqua, quæ satis ostendunt Authorem hæreticum, pertinent ad secundam hanc Regulam Indicis, vt proinde permitti possint cum expurgatione.*

9 *Libri prædicti ex praxi cùm publicè permittuntur in Officinis Librariorum, censentur tacitè permissi, absque alia permissione.*

1 RESpondetur, omnes libri hæresiarcharum, quamuis hæresim non contineant, neque de Religione tractent, cuiuscumque argumenti sint, prohibiti sunt ex Regula secunda Indicis.

Difficultas solùm est, an libri sint prohibiti pro-
2 pter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, atque adeò vel sub pœna excommunicationis latæ sententiæ.

Respondetur, quod quamuis affirment quidam, quos sequitur Bonacina *disput.1. de censur. in part. q.2. punct.4. num.3.* eo quod huiusmodi libri damnati sint in Regula secunda Indicis; satis probabile sit tamen oppositum, quia ex dictis suprà *petit.2.* non omnes libri damnati prohibentur sub pœna excommunicationis, sed solùm damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem: Ergo si quis liber alicuius hæresiarchæ (& multò magis alicuius hæretici) hæresim non contineat, neque de Religione tractet, ac proinde suspicionem falsi dogmatis non habeat, non erit sub pœna excommunicationis prohibitus.

Vbi aduerte, quod hæreticorum libri qui de Reli- 3
gione non tractant, nec hæresim continent, iuxta Bul-
lam Cœnæ, si à Theologis Catholicis iussu Inquisito-
rum, Episcoporum approbentur, concedantur Qua-
propter quandiu non sunt approbati, pro prohibitis
habendi sunt; quia concessum sub vna conditione, cen-
setur prohibitum sub opposita, *l. illi quando, ff. de con-
dition. & demonstrat. l. quod purè, ff. quando dies leg.
ced. & l. si legatum purè, ff. de adimend. leg.* & notant
Ruinus *consil.33. n.3.* Surd. *consil.157. n.8.* Natta *con-
sil.200. n.1.* Cephal. *consil.17. n.20.* & Ozasch. *decis.
Pedem.106. n.4.* Qui tamen libri, dum non sunt po- 4
sitiuè damnati (possunt enim etiam concedi, sicuti di-
cebam) non possunt dici damnati propter hæresim,
vel propter falsi dogmatis suspicionem: Ac proinde
neque possunt dici prohibiti sub pœna excommunica-
tionis, quamuis contrarium teneant Doctores, quos se-
quitur Bonacina *loco suprà citato.*

Quod dicebam de libris hæreticorum, idem etiam in eadem Regula secunda decernitur de libris Catholicè scriptis eorum, qui postea in hæresim lapsi, vel post lapsum ad Ecclesiæ gremium reuersi sunt.

Aduerte secundò, quod prædicti libri, vt permitti 5
possint, approbari debeant vel ab aliqua Vniuersitate
Catholica, vel ab Inquisitore generali: Quapropter
sufficit approbatio altero modo obtenta ex prædictis: 6
Et in Regnis Hispaniarum sufficiet approbatio Inqui-
sitoris Generalis.

Quamuis, si quis legeret huiusmodi libros, quia iudicio viri prudentis, & docti approbarentur, vel quia (cùm ipse sit vir prudens, & doctus) iudicaret eos approbari posse, non peccaret grauiter; quia agitur de materia leui. Doctores, quos sequitur Tamburin. *in precept. Decalog. lib.2. cap.10. §.7. num.59.* 7

Aduerte tertiò, quod etiam hæreticorum libri, qui quotidie prodeunt in Germania, continentes scilicet Historias, materias legales, Medicas, Mathematicas, Rethoricas, vel similes, in quibus passim continentur aliqua, quæ quod Author sit hæreticus, satis ostendunt, vt sunt detractiones in Summum Pontificem, & Catholicos, vsus phrasium hæreticarum, vel quid aliud simile, pertineant ad hanc eandem Regulam Indicis secundam, vt proinde permitti possint cum expurgatione. 8

Quamuis Praxis iam obtinuerit, vt legantur etiam absque alia permissione: quia cùm permittantur vendi publicè in Officinis librariorum, censentur tacitè permissi, & non posse damnum aliquod fidelibus inferre. Quod simile dicam infrà *petit.6.* de libro, cui titulus *Theatrum vitæ humanæ.* 9

PETITIO V.

Quid dicendum de libris materiam diuinatoriam tractantibus?

SVMMARIVM.

1 *Libri materiam diuinatoriam tractantes, vt Chiromantia, Necromantia, Geomantia, &c. Arte magica, non tamen naturali, sed dæmoniaca, prohibentur ex Regula Indicis nona. Et si præterea continerent hæresim, & essent libri Authorum hæreticorum, prohiberentur etiam sub pœna Excommunicationis in Bulla Cœnæ.*

2 *Astrologiæ iudiciariæ libri quoad naturales obseruationes pro Agricultura, Nauigatione, & Arte medica permittuntur in eadem Regula nona; Tractantes verò de futuris contingentibus, cæterisque actibus liberis, Episcoporum animaduersioni committuntur.*

3 *Indicis Regula nona procedit de dictis libris, tanquam de*

de damnatis propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, ac proinde non continet dictos libros, tanquam prohibites sub pœna excommunicationis, contra Duardum, & Bonacinam censentes dictos libros prohiberi propter falsi dogmatis suspicionem.

4 *At minùs rectè, & cur. Quamuis si inuolverent falsi dogmatis suspicionem, prohiberentur per Bullam Pij IV. & si Auctores essent hæretici, per Bullam Cœnæ.*

5 *Ex Sixti V. Constitutione aduotata in Indice circa eandem Regulam nonam fideles admonendi sunt ab Episcopis, & Inquisitoribus, quod in legentes, vel retinentes libros huiusmodi Astrologiæ iudiciariæ, sortilegiorum, diuinationum, rerumque aliarum in eadem Regula non expressarum procedere possint.*

6 *Constellationes Cœlorum in punctis natiuitatis pro indagandis cœlestibus influxibus in ordine ad Constitutionem corporis, complexionem, inclinationem, alterationes humorum à syderibus portentas, atque adeò infirmitates nati, non prohibentur per dictam Regulam nonam Indicis, siue etiam per dictam Constitutionem Sixti V. cùm hæc omnia sint causæ naturales in ordine ad naturales effectus.*

7 *Obseruationes prædictæ multùm conferunt in ordine ad Artem medicam; quapropter dixit Galenus, Ne te committas Medico Astrologiæ ignaro.*

1 RESpondetur: Quoad huiusmodi libros materiam diuinatoriam, vt Chiromantiæ, Necromantiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantiæ, Eromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, siue etiam de veneficiis, auguriis, sortilegiis, incantationibus, auspiciis, arte magica, non tamen naturali, sed dæmoniaca tractantes
a extat Regula Indicis nona, per quam omninò dicti libri prohibentur: Et si præterea continerent hæresim, & essent libri Authorum hæreticorum, prohiberentur etiam sub pœna excommunicationis in Bulla Cœnæ.

2 Vbi aduerte, quod in eadem Regula nona permittantur tamen libri Astrologiæ iudiciariæ quoad naturales obseruationes pro agricultura, nauigatione, & arte Medica, libri verò tractantes de futuris contingentibus, cæterisque actibus liberis, & affirmantes aliquid ex his certò euenturum, committantur Episcopis, vt prouideant, ne tales libri legantur, vel teneantur.

3 Aduerte secundò, quod hæc dicta Regula nona non procedat de dictis libris, tanquam de damnatis propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, ac proinde non contineat dictos libros, tanquam prohibitos sub pœna excommunicationis imposita per Bullam Pij IV. præfixam dicto Indici.

Quamuis contrarium teneant Duard. *in Bull. Cœn. lib. 2. q. 34. num. 16.* & Bonacina *disput. 1. de censur. in particular. quæst. 2. punct. 4. n. 4.* ex eo, quia censent, omnes dictos libros prohiberi propter falsi dogmatis suspicionem.

At minùs rectè; quia licèt dicti libri præscribant cultum dæmonum, & alia multa flagitia, tanquam media ad obtinendum id, quod desideratur à dæmone, non tamen ea docent tanquam quid licitum, cùm tantum doceant factum, non autem quid iuris de ipso Facto: Ergo non inuoluunt per hoc falsi dogmatis suspicionem; sicut ordinariè qui suadet fornicationem, furtum, vel homicidium ad aliquem finem, non id docet tanquam quid licitum ad illum finem, ac proinde non est suspectus de falso dogmate.

4 Quamuis si inuoluerent falsi dogmatis suspicionem, prohiberentur quidem sub excommunicatione per Bullam Pij IV. quin etsi Authores eorundem librorum essent hæretici, prohiberentur etiam sub excommunicatione per Bullam Cœnæ; Nauarr. *cap. 17. num. 55.* Alterius *lib. 5. de censur. disput. 2. cap. 6. circa finem*, Fagundez *præcept. 1. Decalog. lib. 1. cap. 14. num. 10.* Sanchez *lib. 1. moral. cap. 10. num. 32.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 3. dubit. 9. §. 5. num. 18.* iuxta ea, quæ dicebam suprà diffusè in locis suis.

Aduerte tertiò, quod in eodem Indice circa eandem Regulam nonam aduotetur Constitutio Sixti V. quoad libros de quibus in dicta Regula nona; volens, vt fideles ab Episcopis, & Inquisitoribus admoneri debeant, quod in legentes, vel retinentes contra hanc Regulam nonam libros huiusmodi Astrologiæ iudiciariæ, sortilegiorum, diuinationum, rerumque aliarum in eadem Regula nona expressarum (sicut etiam in exercentes Astrologiam iudiciariam) procedi possit non solùm per ipsos Episcopos, sed etiam per locorum Inquisitores; ita vt per ea verba, *procedi potest*, concedatur Episcopis, & locorum Inquisitoribus solùm facultas procedendi, non autem iniungatur, quod dicti Episcopi, vel locorum Inquisitores actu procedant. 5

Hinc colligitur, quod per dictam Regulam Indicis nonam, sicut etiam per dictam Constitutionem Sixti V. non prohibeantur obseruari constellationes Cœlorum in puncto natiuitatis pro indagandis cœlestibus influxibus in ordine ad corporis constitutionem, complexionem, inclinationem, alterationes humorum à syderibus portentas, atque adeò infirmitates nati, cùm hæc omnia sint causæ naturales in ordine ad effectus naturales. Cumque huiusmodi obseruationes multùm conferant in ordine ad Artem Medicam, præsertim pro detegenda radice infirmitatis, pro incrementis, & decrementis, & pro eligendo remedio opportuno; quia si remedium fuerit conforme influxibus inuantibus infirmum, proderit multum; si non fuerit conforme, proderit nihil; si verò fuerit contrarium, loco salutis infirmitatem augebit, vel mortem importabit: quapropter rectè dixit Galenus: *Ne te committas Medico Astrologiæ ignaro; quia eius medicamenta vel nihil tibi proderunt, vel multùm nocebunt.* 6 7

PETITIO VI.

Quid dicendum de hæreticorum libris, in quibus hæretici Authores nihil, vel parum de suo apposuerunt?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum libri, in quibus hæretici Authores nihil, vel parum de suo apposuerunt, eo quòd scilicet ab aliis tradita collegerint, vt sunt Apophthegmata &c. si quid habeant, quod expurgatione indigeat, expurgati legi permitti possunt.*

2 *Expurgatio dictorum librorum fieri debet ab Episcopo, & Inquisitore, cum consilio Theologorum Catholicorum, ex Regula quinta Indicis.*

3 *Expurgatio non potest fieri ab Episcopo sine Inquisitore, neque è contra, quia Regula quinta loquitur copulatiuè. Neque potest omitti consilium Theologorum; quia dicta facultas ipsis traditur modificata.*

4 *Libri prædicti, si nihil habeant, quod expurgatione indigeat, absolutè permitti debent.*

5 *Libri prædicti, quando primò prodeunt, statim subiiciendi sunt examini per Episcopos, & Inquisitores. Quod si non præstiterint ex quocumque capite, praxis obtinet, vt legi possint.*

6 *Theatrum vitæ humanæ reduci potest ad hanc Regulam, quia reuera non est aliud, quam quædam compilatio eorum, quæ ab aliis tradita sunt:*

Licet

Licèt quoad modum explicationis sit liber proprius alicuius Authoris.

1 REspondetur : Hæreticorum libri , in quibus hæretici Auctores nihil , vel parum de suo apposuerunt , eo quòd scilicet ab aliis tradita collegerint (vt sunt concordantiæ , similitudines , apophthegmata,
2 aliaque huiusmodi) si quid habeant , quod expurgatione indigeat, expurgati legi permitti possunt. Expurgatio autem fieri debet ab Episcopo, & Inquisitore cum consilio Theologorum Catholicorum , ex Regula quinta Indicis.
3 Hinc sequitur , quod cùm hæc Regula loquatur copulatiuè de Episcopo , & Inquisitore , non possit expurgatio fieri ab vno sine altero. Et cùm similiter dicta Regula dicat : *Vnà cum Consilio Theologorum Catholicorum* : Sequitur , quod Episcopus, & Inquisitor debeant sequi consilium horum Theologorum;quia cùm facultas expurgandi ipsis tradatur modificata , & alligata ad huiusmodi consilium , si non sequantur tale consilium, expurgatio ipsorum non erit auctoritatiua , iuxta Textum *in lege prima, §. si plures , num.7.ff.de exercitoria actione, & in lege Titium , ff.de administratione , & pericul. tutor.* vbi præter alios Bartolus, Abb. *in cap. cùm olim, de arbitr.num.5.* Butrius *ibidem* , Dominic. *in cap. vnico, §.ibi verò , num.9. ne Sede vacante , in 6.* Gonzalez *ad Regulam octauam Cancellar. glossa 46.* & Syluest. *verb. consilium, num.6.*
4 Sequitur secundò , quod si prædicti libri nihil habeant , quod expurgatione indigeat, legi debeant absolutè permitti.
5 Sequitur tertiò , quod quando primò prodeunt tales libri, debeant Episcopi , & Inquisitores statim eos subiicere examini, vt videre possint , vtrùm sint expurgandi, an verò talea , quales sunt , legi permittendi. Quod si non præstiterint ,ex quocumque capite id non præstiterint , praxis obtinuit , vt legi possint ; quia eo ipso, quod legi non prohibentur , cùm sint ex genere illorum, qui iuxta Regulam Indicis legi permittuntur, censentur legi permissi.
6 Ad hanc Regulam reduci potest liber , cui titulus *Theatrum vitæ humanæ* ; quia reuera non est aliud, quàm quædam compilatio eorum , quæ ab aliis tradita sunt , licèt quoad modum explicationis sit liber proprius alicuius Authoris. Quapropter cùm dictus liber contineat plura, quæ indigent expurgatione, iuxta hanc Regulam esset expurgandus , quamuis hodie passim absque expurgatione legi permittatur ; fortè quia, quæ in ipso expurganda forent , non censentur magni momenti.

Quid simile dicebam *suprà petit.4.* de libris hæreticorum, qui quotidie prodeunt in Germania , continentes scilicet Historias , materias Legales, Medicas , Mathematicas, Rhetoricas , vel similes , in quibus passim continentur aliqua, vt detractiones in Summum Pontificem, & Catholicos,vsus phrasium hæreticarum , quæ quod Author sit hæreticus, satis ostendunt, sicut ibidem notabam.

PETITIO VII.

Quid dicendum de libris, qui bonum habent principale argumentum, sed inserta habent aliqua mala, quæ expungenda sint?

SVMMARIVM.

1 *Libri , qui bonum habent principale argumentum, sed inserta habent aliqua mala , scilicet ad hæresim, impietatem, diuinationem , vel superstitionem spectantia , quæ expurganda sint, permitti possunt , si Generalis Inquisitionis auctoritate* R. P. Delbene de Offic. S. Inquisit. *Tom.I.* *à Theologis Catholicis expurgati sint.*
2 *Idem dic de Annotationibus , Prologis , Summariis , &c.*
3 *Argumentum principale libri ad hoc , vt dicatur esse bonum , non requiritur , quod sit tale in genere morali ; sed sufficit, quod non contineat aliquid , quod directè, vel indirectè fidei, vel bonis moribus contrarietur.*
4 *Ad impietatem spectare illud dicitur, quod est contra pietatem , non quatenus pietas est virtus specialis , sed quatenus pietas est donum Spiritus sancti, respiciens cultum , & officium exhibendum Deo.*
5 *Libri in aliquo Regno,vel Prouincia prohibiti ex eo, quod contineant aliqua, quæ sine delectu ab omnibus legi non expedit , si ipsorum Authores sunt Catholici, expurgati permitti possunt.*

REspondetur : Libri , qui bonum habent principale argumentum , sed inserta habent aliqua mala, 1
scilicet ad hæresim, impietatem, diuinationem , vel superstitionem spectantia,quæ expungenda sint, permitti possunt , si generalis Inquisitionis auctoritate à Theologis Catholicis expurgati sint : Idemque dico de An- 2
notationibus , Prologis , Summariis , &c. qui à damnatis Authoribus ad libros non damnatos inserta sunt, ex Regula Indicis octaua , quæ subdit , quod huiusmodi libri in posterum non sint imprimendi , nisi fuerint expurgati.
Vbi aduerte , ad hoc vt argumentum principale li- 3
bri dicatur esse bonum , non requiri quod sit tale in genere morali , sed sufficere, quod non contineat aliquid, quod directè, vel indirectè fidei, vel bonis moribus contrarietur , atque adeò ex instructione Indici præfixa , nihil contineat eorum , quæ ad correctionem librorum expungenda sunt pro principali argumento, quia his seclusis , argumentum est bonum ; cùm sit aptum ad finem , ad quem libri ex genere suo diriguntur, scilicet ad instructionem.
Aduerte secundò, illud dici spectare ad impietatem, 4
quod est contra pietatem,non quatenus Pietas est Virtus specialis, sed quatenus Pietas est donum Spiritus sancti, respiciens cultum, & officium exhibendum Deo,ex Sancto Thoma *2.2.q.121. art.1. in corpore.* Vnde cùm hæc pietas, secundùm quod est donum Spiritus sancti, ex Sancto Thoma *ibidem ad 3.* non solùm exhibeat cultum, & officium Deo, sed etiam omnibus hominibus, in quantum pertinent ad Deum , ac proinde ad ipsam pertineat honorare Sanctos, non contradicere scripturæ, siue intellectæ , siue non intellectæ , ex Augustino *lib. 2. de Doctrina Christiana , cap. 7.* quidquid erit his actibus , quos exhibet pietas , contrarium , pertinebit ad impietatem.
Huc etiam spectat , quod in sexta Regula Indicis 5
habetur (libros scilicet in aliquo Regno, vel Prouincia prohibitos ex eo, quod contineant aliqua, quæ sine delectu ab omnibus legi non est expediens) posse si ipsorum Authores sint Catholici, expurgatos permitti; quia cùm supponantur solùm nonnulla huiusmodi continere , sequitur quod supponatur , ipsorum principale argumentum esse bonum , & in ipsis solùm aliqua , eo quòd apud aliquos prauum effectum sortiri possint, non expedire.

PETITIO VIII.

Quid dicendum de libris, qui ex professo tractant de rebus lasciuis?

SVMMARIVM.

1 *Libri , qui ex professo tractant de rebus lasciuis, tanquam morum, & etiam fidei corruptiui, om-*

R ninò

ninò prohibentur ex Regula Indicis septima, &c.

2 *Libros prædictos legentes, vel habentes, licèt non incurrant excommunicationem, peccant tamen grauiter, quia faciunt contra prohibitionem legis in materia graui.*

3 *Libros prædictos legentes, vel habentes non absoluendi, nisi eos consignent Episcopo, vel Inquisitori, vel saltem Confessario, qui alteri eorum tribuat.*

4 *Excipe primò ab hac Regula libros veterum Auctorum, qui propter elegantiam sermonis permittuntur.*

5 *Excipe secundò libros, qui res lasciuas examinant, vt doceant qualiter in eis peccetur; quia tales libri non tendunt ad deprauandos mores, sed ad instruendam conscientiam.*

6 *Lasciuarum rerum nomine veniant ea omnia, quibus sit inspersum quid lasciuiæ, v. g. actiones lasciuæ exercita, siue instructiones, vel præparationes ad lasciuiam exercendam.*

7 *Libri vt dicantur ex professo tractare de rebus lasciuis, non est necesse principale Argumentum esse lasciuum, sed est satis, si pars aliqua libri ex intentione Auctoris tractet de huiusmodi materia, quamuis hanc non habeat pro suo principali Argumento.*

1 RESpondetur: Libri, qui ex professo tractant de rebus lasciuis, tanquam morum, & etiam fidei corruptiui, omninò prohibentur ex Regula Indicis septima, in qua etiam Episcopis iniungitur, vt huiusmodi libros legentes, vel habentes seuerè castigent.

2 Hinc sequitur, quod licèt dictos libros legentes, vel habentes non incurrant excommunicationem, peccent tamen grauiter, quia faciunt contra prohibitionem legis in materia graui. Tum quia cùm materia lasciua sit quammaximè lubrica, & periculosa, exponunt se periculo peccati grauis. Alterius *de censur. lib. 5. disp. 2. cap. 7. dub. 4.* Duardus *lib. 2. in Bull. Cœn. q. 34. n. 19.* & alij, quos sequitur Bonacina *disp. 1. de censur. in particulari, q. 2. punct. 4. n. 5.*

3 Sequitur secundò, quod eosdem libros legentes, vel habentes, non debeant absolui, nisi eos consignent Episcopo, vel Inquisitori, vel saltem Confessario, qui Episcopo, vel Inquisitori tradat. Quamuis, si prompti sint consignare, interim absolui possint.

4 Excipe tamen ab hac Regula libros Veterum Authorum, qui propter elegantiam sermonis permittuntur; non tamen pueris legendi, nisi priùs fuerint expurgati, iuxta prædictam Regulam.

5 Excipe secundò libros, qui res lasciuas examinant, vt doceant qualiter in eis peccetur; quia tales libri non tendunt ad deprauandos mores, sed ad instruendam conscientiam. Quod siquando aliquibus ex lectione talium librorum excitentur affectus lasciuiæ, id totum est per accidens, & in causa, quæ cùm sit bona, non debet euitari. Quemadmodum is, cui ex audiendis Confessionibus excitantur similes affectus lasciuiæ, propter eandem dictam rationem, non tenetur propterea ab eis audiendis in futurum se abstinere.

6 Vbi aduerte, quod nomine rerum lasciuarum veniant ea omnia, quibus sit inspersum quid lasciuiæ, siue verbi gratia actiones lasciuæ exercitæ, siue instructiones, vel præparationes ad lasciuiam exercendam, siue quid aliud simile; ac proinde nomine librorum, qui de rebus lasciuis ex professo tractant, veniunt non solùm carmina Poëtarum exprimentia actiones lasciuas, sed etiam Comœdiæ repræsentantes res similes, historiæ, narrationes amorum (quæ ad fornicationes, adulteria, vel similia aliqua alia ordinantur) & libri vulgo dicti *di Caualleria*, si lasciuiæ viam similiter aperiant.

7 Aduerte secundò, quod vt libri dicantur ex professo tractare de rebus lasciuis, non sit necesse, principale argumentum esse lasciuum, sed sit satis, si pars aliqua libri ex intentione Authoris tractet de huiusmodi materia (vt quid simile dicebam suprà de libris, qui ex professo tractent de Regione) cùm tractare ex professo contradistinguatur ab eo, quod dicitur obiter, & veluti ex transitu, seu per transennam: Quapropter si liber, etiam in aliqua sui parte aliquam actionem lasciuam completè narret, quamuis hanc non habeat pro suo principali argumento, vel pro parte sui principalis Argumenti, censebitur ex professo tractare de rebus lasciuis. Et ratio horum omnium est, quia in his omnibus reperitur ratio finalis prohibitionis. Cùm ideò prohibeantur libri tractantes de rebus lasciuis, quia ipsorum lectio (cùm habeant vim deprauandi mores) est causa peccati: Ideò hoc præstant, etiamsi in aliqua sui parte res lasciuas contineant (quamuis has non habeant pro suo principali argumento, vel pro parte sui principalis argumenti, sicuti dicebam.) Ergo, &c.

PETITIO IX.

Quid dicendum de libris controuersiarum inter Catholicos, & hæreticos nostri temporis in lingua vulgari?

SVMMARIVM.

1 *Libri controuersiarum inter Catholicos, & hæreticos nostri temporis in lingua vulgari non debent passim permitti, sed tantùm iudicio Episcopi, vel Inquisitoris cum Consilio Parochi, vel Confessarij attestantis non esse exinde legenti aliquod fidei, vel morum detrimentum secuturum, ex Regula Indicis sexta cum relatione ad quartam.*

2 *Hæretici nostri temporis dicuntur ij, quorum nunc hæreses vigent, quales sunt Caluinistæ, Lutherani, & alij similes.*

3 *Item sub hac appellatione venirent etiam aliæ hæreses, quæ post dictas extinctas insurgerent. Secùs controuersia in lingua vulgari hæresum antiquarum, puta contra Manichæos, Arianos, &c.*

4 *Linguæ vulgaris nomine intelligitur vsualis in quolibet loco, vel Prouincia sermo.*

5 *Libri prædicti in prædicta lingua vulgari, sicut & Biblia sacra, non sunt prohibiti absolutè respectu omnium, sed solùm respectiue per ordinem ad eos, qui non intelligant linguam Latinam, atque adeò habita ratione incapacitatis materiæ, cùm in lingua Latina non sint prohibiti.*

RESpondetur: Libri controuersiarum inter Catholicos, & hæreticos nostri temporis in lingua vulgari non debent passim permitti, sed tantùm iudicio Episcopi, vel Inquisitoris, cum consilio Parochi, vel Confessarij attestantis, non esse exinde legenti aliquod fidei, vel morum detrimentum secuturum, ex Regula Indicis sexta cum relatione ad quartam. 1

Vbi aduerte, quod per hæreticos nostri temporis intelligantur ij, quorum nunc temporis hæreses vigent, quales sunt Caluinistæ, Lutherani, & alij similes. 2

Hinc si istorum præsentis temporis hæreses, quod Deus faxit, cessarent, & aliæ de nouo, quod Deus auertat, consurgerent, Regula intelligeretur de hæresibus, quæ de nouo consurgerent. 3

Hinc etiam controuersiæ cum Manichæis, Arianis, Macedonianis, Nestorianis, Donatistis, & aliis anti-

quis

quis hæreticis; quamuis sub lingua vulgari, sub dicta Regula non comprehendantur; quia non ex hæresibus antiquatis, sed ex hæresibus, quæ vigent, periculum maius fidelibus timetur.

4 Aduerte secundò, quod per linguam vulgarem, intelligatur vsualis in quolibet loco, vel Prouincia, vt lingua Italica, Gallica, Germanica, Hispana.

5 Hinc prædicti libri in prædicta lingua vulgari (sicut & Biblia Sacra, de qua infrà *petitione 11.*) non sunt prohibiti absolutè respectu omnium, sed solùm respectiuè per ordinem ad eos, qui non intelligunt linguam Latinam, atque adeò habita ratione incapacitatis materiæ; quia cùm in lingua Latina non sint prohibiti, neque erunt prohibiti in lingua vulgari quoad eos, qui dictos libros legere possunt in lingua Latina.

PETITIO X.

Quid dicendum de libris continentibus rationem bene viuendi, in lingua similiter vulgari?

SVMMARIVM.

1 *Libri continentes rationem bene vinendi, seu instructionem morum Christianorum, instructionem pro ritè confitendis peccatis, modum contemplandi Deum, & Cœlestia, conciones ad populum, & similia, si sanam doctrinam contineant, ex eadem Regula Indicis sexta, etiam in quacumque lingua vulgari, omninò conceduntur.*

1 Respondetur: Libri continentes rationem bene viuendi, seu instructionem morum Christianorum, instructionem pro ritè confitendis peccatis, modum contemplandi Deum, & cœlestia, conciones ad populum, & similia, si sanam doctrinam contineant, ex eadem Regula Indicis sexta, etiam in quacumque lingua vulgari omninò conceduntur; quia hi, & similes libri conferunt ad pietatem, Religionem, & ædificationem fidelium.

Vbi aduerte, quod recenseantur hîc libri tales (pertinentes scilicet ad pietatem, Religionem, & ædificationem fidelium) non quasi in quacumque lingua vulgari concedantur soli: cùm in quacumque etiam lingua vulgari concedantur omnes, qui sunt de materia indifferenti, & nullum inferunt periculum peccati; sed quasi in quacumque lingua vulgari concedantur præcipuè, cùm conferant ad pietatem, Religionem, & ædificationem fidelium, vti dicebam.

PETITIO XI.

Quid dicendum de Biblia sacra in lingua similiter etiam vulgari?

SVMMARIVM.

1 *Biblia sacra in lingua similiter etiam vulgari priùs ex Regula Indicis quarta decernebatur, quod non concederetur passim, sed tantùm iudicio Episcopi, vel Inquisitoris.*

2 *Nunc autem ex mandato sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis sublata est facultas Episcopis, Inquisitoribus, & Prælatis Regularibus concedendi licentiam emendi, legendi, vel retinendi dictam Bibliam sacram sine in toto, siue ex parte, siue noui, siue veteris Testamenti in quacumque lingua vulgari, ita vt contrauenientes huic Decreto peccent mortaliter, non autem contrahant excommunicationem.*

3 *Idem statutum est de eiusdem Biblia sacra Summariis, & Compendiis historicis in quacumque lingua vulgari scriptis.*

1 Respondetur, Biblia sacra in lingua similiter etiam vulgari priùs ex Regula Indicis quarta decernebatur, quod non concederetur passim, sed tantùm iudicio Episcopi, vel Inquisitoris, quibus iuxta consilium Parochi, vel Confessarij nullum timeretur fidei detrimentum, facultate in scriptis concedenda; sine qua, si quis eam legere, vel retinere præsumeret, non posset, nisi eandem priùs Ordinario consignauerit, absolui à peccatis. Ex quo colligitur quod legentes, vel retinentes dictam Bibliam sacram in lingua vulgari (si scilicet linguam Latinam non intelligerent, iuxta ea, quæ dicebam *petit.6. in fine*) peccarent mortaliter; Bibliopolæ verò, qui eam non habentibus facultatem in scriptis venderent, vel aliquo modo concederent, amittebant libri pretium, & arbitrio Episcopi puniebantur. Et Regulares (scilicet linguam Latinam non intelligentes, iuxta ea, quæ dicebam dicta *petitione nona, in fine*) eandem legere, vel retinere non poterant ab sque suorum Prælatorum facultate. 2

Nunc temporis autem iuxta adnotata circa eandem Regulam Indicis quartam, ex mandato sanctæ Romanæ & vniuersalis Inquisitionis sublata est facultas Episcopis, Inquisitoribus, & Prælatis Regularibus concedendi licentiam emendi, legendi, vel retinendi dictam Bibliam sacram, siue in toto, siue ex parte, siue noui, siue Veteris Testamenti, in quacumque lingua vulgari. Idemque statutum est de eisdem Bibliæ sacræ summariis, & compendiis historicis in quacumque similiter lingua vulgari scriptis. Ita tamen, vt contrauenientes huic Decreto solùm peccent mortaliter, eo quòd in materia graui violent legem Ecclesiasticam id prohibentem ex periculo, quod rudes homines malè intelligentes verbum Dei, sumant occasionem erroris: non autem incurrant etiam excommunicationem, quæ solùm ex dictis incurritur propter lectionem vel retentionem librorum prohibitorum ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem. 3

PETITIO XII.

Quid dicendum de versionibus Bibliæ sacræ.

SVMMARIVM.

1 *Versiones Veteris Testamenti ex Regula Indicis tertia factæ à damnatis Auctoribus iudicio Episcopi permitti possunt piis, & doctis viris ad effectum, vt eis vtantur tanquam elucidationibus vulgatæ editionis ad intelligendam Scripturam sacram.*

2 *Dictio (autem) repetit in casu sequenti qualitates casus præcedentis, in quibus expressè non aduersatur.*

3 *Versiones noui Testamenti factæ à damnatis Auctoribus prima classis omninò prohibentur, quamuis non sub excommunicatione, cùm non habeant conditiones librorum, qui sub excommunicatione prohibeantur.*

4 *Adnotationes ad versiones permissas, & Adnotationes ad vulgatam editionem ex eadem Regula Indicis tertia permitti possunt iis, quibus eadem versiones permittuntur, expunctis locis suspectis à Facultate Theologica alicuius Vniuersitatis, vel ab Inquisitore generali.*

5 *Biblia Vatabili, vel aliqua eius pars ex eadem Regu-*

la tertia conceditur, expunctis locis suspectis, vt suprà dictum est.

6 *Ex Biblia Isidori Clari Brixiani, detrahi debent Prologus, & Prolegomena.*

7 *Versiones Ecclesiasticorum scriptorum à damnatis Authoribus vsque tunc edita permittuntur ex eadem Regula tertia, modò sanam doctrinam contineant, tam ipsi scriptores, quàm ipsæ versiones.*

1 REspondetur: Ex Regola Indicis tertia, versiones veteris Testamenti factæ à damnatis Authoribus iudicio Episcopi permitti possunt piis, & doctis viris, ad effectum vt eis vtantur, tanquam elucidationibus vulgatæ editionis, ad intelligendum scripturam sacram.

Quod autem dicta Regula Indicis tertia procedat de versionibus Bibliæ sacræ factis à damnatis Authoribus, constat ex illa dictione *autem*, ibi: *Librorum autem veteris Testamenti*; quia in §. *præcedenti* dictæ Regulæ sermo est de versionibus scriptorum Ecclesiasticorum factis à damnatis Authoribus; & *in* §.2. subsequenti eiusdem Regulæ subditur: *Librorum autem,*
2 &c. At dictio *autem*, repetit in casu sequenti qualitates casus præcedentis, in quibus expresse non aduersatur, *l. mariti*, §. *finali*, *ff. ad leg. Iul. de adulter.* & docent Glossa, Bartolus ibi, Baldus *in l. omnes populi*, *verb. modò quæro vnum*, *ff. de inst. & iur.* Natta *consil.* 570. *num.* 8. Crauetta *consil.* 208. *num.* 5. & alij passim.

3 Constat etiam ex alio §.3. subsequenti, vbi de versionibus Noui Testamenti factis ab Authoribus primæ classis statuitur, *quod nemini concedantur: cùm vtilitatis parum, periculi verò plurimum lectoribus ex earum lectione prouenire consueuerit*: Ergo si in hoc alio §.3. subsequenti Regula loquitur de versionibus factis à damnatis Authoribus, similiter loquetur etiam in præcedenti: Quapropter versiones noui Testamenti factæ à damnatis Authoribus primæ classis, omninò prohibentur, quamuis non sub excommunicatione; cùm non habeant conditiones librorum, qui sub excommunicatione prohibentur.

4 Vbi aduerte, quod adnotationes ad versiones permissas, & adnotationes ad vulgatam editionem, ex eadem Regula Indicis tertia permitti possunt iis, quibus eædem versiones permittuntur, expunctis locis suspectis à Facultate Theologica alicuius Vniuersitatis, vel ab Inquisitore Generali.

5 Quapropter, cùm dispositio sit de adnotationibus, in quibus sunt aliqua suspecta, quæ expungi debent, colligitur, quod dicta Regula procedat de adnotationibus factis ab Authoribus damnatis, vel saltem suspectis; cùm tota illa Regula sit circa scripturam Sacram, ab Authoribus damnatis vel versam, vel notis illustratam.

6 Aduerte secundò, quod Biblia Vatabli, vel aliqua eius pars ex eadem Regula tertia concedatur, expunctis similiter locis suspectis ab aliqua Facultate Theologica; vel ab vniuersali Inquisitione, cùm concedantur adnotationes prædictæ.

Aduerte tertiò, quod ex Biblia Isidori Clari Brixiani detrahi debeant Prologus, & Prolegomena; ita tamen vt adhuc illa non habeatur pro vulgato, & legitimo Textu.

Aduerte quartò, quod ex eadem Regula Indicis
7 tertia permittantur versiones Ecclesiasticorum scriptorum (tam scilicet Sanctorum Patrum, quàm quorumcunque aliorum, qui de rebus Ecclesiasticis scripserunt, à damnatis Auctoribus vsque tunc editæ, modò sanam doctrinam contineant; Quod intellige dupliciter: *Modo sanam doctrinam contineant*, tam ipsi scriptores, ita vt non permittantur versiones illorum scriptorum, qui in suis scriptis aliud contra sanam doctrinam ediderunt; vt sunt ij, qui hæreses, vel erroneam doctrinam scripserunt; quàm, *modo sanam*, sicque scriptorum germanam *doctrinam contineant* ipsæ versiones: ita vt in ipsis versionibus non sit adulterata.

PETITIO XIII.

An legens libros, qui non prohibentur in Bulla Cœnæ, sed prohibentur in Indice, excusetur ab incurrenda excommunicatione Indicis (sicuti excusatur ab incurrenda excommunicatione Bullæ Cœnæ) per quamcumque ignorantiam, etiam crassam?

SVMMARIVM.

1 *Legens libros, qui non prohibentur in Bulla Cœnæ, sed prohibentur in Indice, excusantur ab incurrenda excommunicatione Indicis per quamcumque ignorantiam etiam crassam: quia ea est imposita contra audentes.*

2 *Lex quando requirit, quod aliquid fiat præsumptuosè vel scienter, requirit etiam dolum, & animum delinquendi, & stante quacumque ignorantia, excluditur dolus.*

3 *Operans cum ignorantia etiam crassa, & affectata, adhuc vere operatur ignoranter.*

4 *Lata culpa æquiparatur dolo: At id locum non habet vniuersaliter in omnibus, cùm locum non habeat in dictis, præsertim quando pœna est corporalis, vel spiritualis.*

5 *Ignorantia si sit quomodocumque culpabilis (cùm idem sit scire, & debere scire) tunc legens peccat mortaliter, non tamen directè contra prohibitionem, sed diuerso peccato, quia scilicet in operando procedit imprudenter, & temerè.*

REspondetur affirmatiuè, Doctores communiter, 1
quos sequitur Tamburin. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 1. §.7. *num.* 29.

Probatur, quia dicta excommunicatio Indicis est imposita contra audientes, ibi: *Legere, habereve audeat.* Ergo ad ipsam incurrendam requiritur præsumptio, atque adeò scientia, iuxta ea, quæ dicebam suprà *dubit.* 36. *in Appendice, circa finem*, & *dubitatione* 38. *etiam circa finem*: At quando requiritur scientia, ab incurrenda excommunicatione excusat quælibet ignorantia, etiam crassa, iuxta ea, quæ dicebam ibidem: Ergo.

Et quidem quod in tali casu locum non habeat excommunicatio, stante quacumque ignorantia, etiam crassa, tenent quoque Bartol. *in l. si adulterium, n.* 11. *ff. ad leg. Iul. de adulter.* Ancharan. *in Clementina vnica, de consang.* Imola *ibidem, num.* 4. Bonifacius *num.* 14. Syluest. *verb. ignorantia, quæst.* 8. Couarruu. *in cap. alma mater, part.* 1 §.10. *num.* 17. Henriquez *lib.* 13. *de excommunicat. cap.* 23. *num.* 3. Ledesma *in Summa, cap.* 4. *de excommunic. dubit. vltima, dicto tertio*, Ludouicus Lopez *part.* 2. *instructionis, cap.* 1. *de excommunicat.* §. *sed iam ad secundum punctum*, Gregor. Lopez *leg. final. titul.* 18. *part.* 7. Sanchez *de matrim. lib.* 9. *disput.* 32. *num.* 36. Nauarr. *in summa, cap.* 27. *num.* 74. Suarez *de censur. disput.* 3. *sect.* 10. *num.* 3. Molina *de iust. & iur. tract.* 5. *disput.* 71. *num.* 13. Auila *de censur. part.* 2. *cap.* 6. *disput.* 10. *dub.* 6. Curiel. *part.* 2. *q.* 76. *art.* 1. *dubit.* 4. Merolla *tom.* 1. *disput.* 1. *cap.* 2. *num.* 232. & alij passim.

Et ratio vlterius est, quia quando lex requirit, quod 2
aliquid fiat præsumptuosè, vel scienter, requirit etiam dolum & animum delinquendi, sed stante quacumque ignorantia, excluditur dolus, *l. & si leges*, §. *scire, ff. de*

petit.

petit. hered. ibi : *Non puto, esse prædonem, qui dolo caret, quamuis in iure erraverit* : & *l. igitur, verb. & generaliter, ff. de liberal. cauſ.* ibi : *Et generaliter quoties aliquis iuſtis rationibus ductus, vel non ductus, ſine calliditate tamen, putauit ſe liberum, dicendum eſt, hunc in ea cauſa eſſe, vt ſine dolo in libertate fuerit.* Et *l. ſi quis id, in fine, ff. de iuriſd. omn. iudic.* ibi : *Doli mali ideò in verbis edicti fit mentio, quia ſi per imperitiam vel ruſticitatem, vel caſu aliquis fecerit, non tenetur.*

3 Et quod qualibet ignorantia, etiam craſſa, excludatur dolus, tenent quoque Gloſſa *in leg. in actionibus, verſ. non etiam, ff. de in lit. iur.* & *in l. plagij a. verb. iuſta, Cod. ad leg. Flau. de plagiar.* vbi præter alios Baldus, Bartolus *in l. quod Nerua, num. 10. ff. depoſiti*, Angel. *in leg. ſi quis id, §. doli, ff. de iuriſd. omn. iudic.* Abbas *in cap. 2. num. 6. de conſtitutionib.* Alexander de Neuo *num. 45. & 53.* Anton. *num. 9.* Imola *num. 12.* Felinus *in cap. ſi verò 2. de ſent. excommunic.* Syluest. *verb. ignorantia, quæſt. 8.* & Couarruu. *4. decretal. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 21.*

4 Et meritò, quia quando quis operatur cum ignorantia, etiam craſſa, & affectata, adhuc verè operatur ignoranter : Ergo non ſcienter, cum operari ignoranter, & ſcienter inter ſe ſint oppoſita.

Non obſtat, quod lata culpa comparetur dolo, quia id locum non habet vniuerſaliter in omnibus, cùm locum non habeat in delictis, præſertim quando pœna eſt corporalis, vel ſpiritualis, *ex leg. quod Nerua, ff. depoſit.* & *ex leg. in lege, ff. ad leg. Cornel. de ſicariis*, & notat Gloſſa *in leg. actionibus, ff. de in lit. iur.* quam ſequuntur Abb. *in cap. Apoſtolicæ, num. 3. de Cler. excomm.* Guido Pap. *decis. 446. num. 2.* Molina *de iuſt. & iur. tom. 4. diſp. 21. num. 1.* & Farinac. *conſ. crimin. n. 2. tom. 1.* Ita vt lata culpa comparetur quidem dolo vniuerſaliter in omnibus quoad peccatum, non item quoad pœnam corporalem, vel ſpiritualem.

Quapropter ſi ignorantia ſit craſſa, affectata, vel quomodocumque culpabilis, vel non ſit de prohibitione, ſed ſolùm de pœna excommunicationis, non excuſabit à mortali.

Cùm igitur in Bulla Cœnæ prohibeatur lectio librorum hæreticorum continentium hæreſim, vel tractantium de Religione, non quæcumque, ſed ſcienter facta. Et cùm in Bulla Pij IV. Indici præfixa prohibeatur lectio aliorum librorum, ſimiliter non quæcumque, ſed temeraria, ſeu cum cauſa ; ſicque cùm in vtroque caſu obiectum prohibitionis ſit lectio qualificata, fit quod deficiente qualitate lectionis prohibitæ, deficiat etiam prohibitio, cùm deficiat in obiecto qualitas, ſub qua prohibetur.

5 Quamuis ſi ignorantia ſit quomodocumque culpabilis, cùm idem ſit ſcire, & debere ſcire, *leg. quod te, in fine, ff. de reb. credit.* & cùm ex principio culpabili non proueniat niſi actus culpabilis, legens tunc peccet mortaliter, non tamen directè contra prohibitionem, ſed diuerſo peccato, quia ſcilicet in operando procedit imprudenter, & temerè, cùm nolit dirigere ſuam operationem ſecundùm eam ſcientiam, ſecundùm quam dirigere tenetur. At de hac re vide, quæ dicebam ſuprà *cit. dubit. 36. in Appendice, circa finem*, & *cit. dubitat. 38. etiam circa finem.*

PETITIO XIV.

Quid dicendum de Iudæis, & de Infidelibus retinentibus libros hæreticorum hæreſim continentes, vel de Religione tractantes ?

SVMMARIVM.

1 *Iudæi, & infideles ex Conſtitutione Iulij III. Cùm ſicut, anno 1554. edita, ſub pœna pecuniæ, confiſcationis bonorum, & etiam mortis prohibentur retinere libros, qui continent aliquid contra fidem Catholicam, vel contineat blaſphemias in Chriſtum Dominum, aut Chriſtianam Religionem.*

2 *Infideles ex Conſtitutione Gregorij XIII. prohibentur retinere libros hæreticos, vel Thalmudicos, aut alios Iudaicos quomodolibet damnatos, ita vt in Regnis, & Prouinciis Chriſtianorum puniri poſſint pœna arbitraria : cùm illæ pœnæ (de quibus in Conſtitutione Iulij III.) non ſint determinatæ, ſed exemplificatæ, vt ſcilicet adhiberi poſſint arbitrio iudicis.*

1 Reſpondetur, quamuis Iudæi, & infideles, cùm non afficiantur prohibitione, neque poſſint etiam excommunicari : Nihilominus quoad Iudæos extat Conſtitutio Iulij III. *Cum ſicut*, anno 1554. edita, per quam ſub pœna pecuniæ, confiſcationis bonorum, & etiam mortis prohibentur retinere libros, qui continent aliquid contra fidem Catholicam, vel continent blaſphemias in Chriſtum Dominum, aut Chriſtianam Religionem.

2 Et quoad infideles extat Conſtitutio Gregorij XIII. per quam prohibentur retinere libros hæreticos, vel Thalmudicos, aut alios Iudaicos quomodolibet damnatos, ita vt in Regnis, & Prouinciis Chriſtianorum puniri poſſint pœna arbitraria. Farin. *de hæreſ. quæſt. 180. num. 10.* Merolla *tom. 1. Theolog. moral. diſp. 1. cap. 2. num. 414.* & alij communiter, cùm illæ pœnæ, de quibus in Conſtitutione Iulij III. non ſint determinatæ, ſed exemplificatæ, vt ſcilicet adhiberi poſſint arbitrio iudicis.

PETITIO XV.

An ſit neceſſe imponi nomen Authoris libro quando imprimitur ?

SVMMARIVM.

1 *Nomen Authoris imponi libro, quando imprimitur, non eſt neceſſe, ſi non tractet de rebus ſacris, cùm diſpoſitio ſacri Concilij Tridentini ſeſſ. 4. de editione, & vſu ſacrorum librorum, non ſit extendenda vltra libros, de quibus ibi diſponit Concilium non improbabiliter.*

2 *Item etiam ſi liber tractet de rebus ſacris, non eſt omninò improbabile, non eſſe neceſſe imponi nomen Authoris eidem, quando imprimitur, dummodo ſit approbatus à ſuperioribus : Approbatio enim ſuperioris ſortitur finem legis, &c.*

3 *Regulares præter dictas approbationes obtinere debent licentiam à ſuis ſuperioribus, à quibus ſimiliter recognoſci debent libri iuxta formam ſuarum Conſtitutionum.*

4 *Authores tenentes, Decretum Concilij locum habere in omnibus libris, etiam non ſacris, refelluntur.*

5 *Rerum ſacrarum nomine veniunt hic omnia, ſiue res, ſiue actiones, quæ ſpeciali modo ſpectant ad Deum, vel ad cultum Dei, ac proinde quæ ſpectant ad hominem, tanquam elementum ad finem ſupernaturalem.*

6 *Liber vt dicatur eſſe de rebus ſacris, neceſſe eſt, quod quamuis has res non habeat pro principali argumento, tamen de his ex profeſſo, & non obiter tractet, cùm non dicatur liber eſſe de aliqua materia, niſi de ipſa tractet ex profeſſo.*

7 *Libro ex probabili ſufficit imponi nomen illius, qui in ius ſcripturis titulo donationis, vel hæreditatis ſuccedit, quia tunc videtur ſufficere nomen illius, qui curat quod liber imprimatur.*

8 *Libro etiam sufficit imponi nomen Collegij, Conuentus, Vniuersitatis, vel Ciuitatis, &c. quia in hoc casu persona ficta habetur pro certa.*

1 Respondetur, licet absolutè affirment nonnulli, quos sequitur Bonacina *disput. 2. de censur. in particul. quæst. 1. punct. 16. num. 9.* qui proinde subdunt, quod non sit tutus in conscientia is, qui emerito nomine librum imprimit: Non omninò improbabiliter tamen dicitur, quod cùm dispositio apponendi nomen Authoris libro, quando imprimitur, habeatur ex Concilio Tridentino *sess. 4.* in Decreto *de editione, & vsu sacrorum librorum*; non sit extendenda vltra libros, de quibus ibi disponit Concilium Tridentinum: At dispositi dictum Concilium Tridentinum tantùm de libris, qui tractent de rebus sacris, vti constat ex verbis ipsius Concilij, ibi: *Nullique liceat imprimere, vel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris sine nomine Authoris, neque illos in futurum vendere, vel etiam apud se retinere, nisi primum examinati, probatique fuerint ab Ordinario, sub pœna anathematis, & pecunia in Canone Concilij nouissimi Lateranensis apposita*: Et notat præter alios Tamburin. *lib. 2. in Decalog. cap. 1. §. 7. numero 49.* Ergo si liber tractet de aliqua alia materia, poterit non apponi nomen Authoris libro, quando imprimitur. Vide tamen quæ dicam infrà *Petitione 26. Aduertendo 4.*

2 Idque adeò verum est, vt neque sit omninò improbabile, quod etiamsi liber tractet de rebus sacris, adhuc possit non imponi nomen Authoris libro, quando imprimitur, dummodò liber sit approbatus à superioribus, qui proinde poterunt concedere licentiam imprimendi librum sine nomine Authoris.

Ratio, quia finis, cur debeat apponi nomen Authoris libro, quando imprimitur, est vt si casus occurrat, exigi possit ex Authore ratio illius, quod scripsit, & vt occurratur falsitati, fraudibus, & detractionibus, quas liberè posset Author in libro proferre, si ipse Author non sciretur. At totum hoc habetur, etiamsi non imponatur nomen Authoris libro, quando imprimitur, dummodò liber approbetur à Superioribus, ad quos scilicet spectat: & ab iisdem ipse Author sciatur, cùm semper possit ex ipso Authore exigi ratio illius, quod scripsit, & cùm semper, si liber fuerit approbatus, occurratur falsitati, fraudibus, & detractionibus, quas dicebam. Ergo, &c.

Confirmatur, quia Concilium Tridentinum in citato decreto de editione, & vsu sacrorum librorum decernit, quod liber impressus sine nomine Authoris non possit vendi, vel retineri, nisi postea approbetur ab ordinario: Ergo si posteà approbetur, poterit vendi, & retineri, non obstante, quod desit nomen Authoris: Ergo similiter si à principio approbetur, poterit similiter à principio imprimi sine nomine Authoris, non obstante, quod similiter à principio desit nomen Authoris.

3 Aduerte tamen hîc; quod ex eodem Decreto, *sess. 4.* Concilij Tridentini de editione, & vsu sacrorum librorum, Regulares præter dictas approbationes debent obtinere licentiam à suis superioribus, à quibus sint literæ recognosci debent libri iuxta formam suarum Constitutionum.

4 At quamuis Hieronymus Rodriquez *in compendio resol. 89.* Campanil. *in diuersor. iur. rubric. 12. cap. 13. num. 4.* Nouar. *in summ. Bullar. tit. de impressione librorum, num. 2.* alter Nouar. *in lucerna Regular. verb. librorum impressio, num. 1.* & Barbosa *de potest. Episc. alleg. 90. num. 14.* velint, quod Decretum Concilij Tridentini prædictum procedat de omnibus libris: contrarium tamen, scilicet quod tantum procedat de libris, qui tractent de rebus sacris, tanquam probabilius tenent alij, quos sequitur Bonacina *disput. 2. de censur. in particul. quæst. 2. punct. 16. num. 2.* ex verbis eiusdem Concilij, ibi: *Nullique liceat imprimere, vel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris*, &c. quia Concilium prædicto decreto quoad Regulares addit, vt debeant impetrare licentiam à suis Superioribus: Ergo cùm ampliatio non sit quoad libros, sed quoad licentiam, remanet decreti dispositio quoad libros in iisdem terminis, vt scilicet tractent de rebus sacris, vti dicebam, qua de re vide etiam quæ dicam infrà *pet. 26. Aduertend. 6.*

5 Nomine autem rerum sacrarum veniunt hîc omnia, siue sint res, siue actiones, quæ speciali modo spectant ad Deum, vel ad cultum Dei, ac proinde quæ spectant ad hominem, tanquam eleuatum ad finem supernaturalem, ita vt omnes ij libri, qui de his rebus tractant, sint libri de rebus sacris, v.g. qui spectant ad Sacram Scripturam, Theologiam, ius Canonicum, Iurisdictionem spiritualem, Ecclesiæ ritus, Ministros, Hierarchiam, vel etiam casus conscientiæ, cùm & casus conscientiæ etiam instruant hominem, vt eleuatum ad finem supernaturalem.

6 Vt autem liber dicatur esse de rebus sacris, de quibus suprà dicebam, necesse est, quod quamuis has res non habeat pro principali argumento: Tamen de his ex professo, & non obiter tractet, cùm non dicatur liber esse de aliqua materia, nisi de ipsa tractet ex professo, non autem obiter, seu per transennam, vti dicebam suprà, quando agebam de libris tractantibus de Religione, vel tractantibus de rebus lasciuis.

7 Aduerte secundò, quod ex probabili sufficiat, libro imponi nomen illius, qui in ius scriptoris titulo donationis, vel hæreditatis, &c. succedit, quia tunc videtur sufficere nomen illius, qui curat, quod liber imprimatur. Doctores, quos sequitur Bonacina *disp. 2. de censur. in partic. quæst. 2. punct. 16. num. 9.*

8 Aduerte tertiò, quod etiam sufficiat, libro imponi nomen Collegij, Conuentus, Vniuersitatis, vel Ciuitatis, &c. quia in hoc casu persona ficta habetur pro vera, possuntque dici Authores, cùm in iure persona ficta censeantur, & si delinquant, puniri possint. Alter. *de censur. lib. 1. disp. 2. cap. 8. quæst. 2.* Azor. *part. 1. lib. 8. Instit. moral. cap. 17. quæst. 3.* Lezana *in summa, verb. libri, num. 11.* Thesaur. *in praxi, part. 2. eodem verb. cap. 5.* & Bonacina *loco suprà cit.*

PETITIO XVI.

An cùm iuxta prædictum Decretum Concilij Tridentini liber imprimi non possit sine nomine authoris, satis sit, quod imponatur nomen Authoris fictum, vel etiam verum, anagrammate tamen inuersum?

SVMMARIVM.

1 *Libro, non est improbabile, quod possit imponi nomen Authoris fictum, vel etiam verum, anagrammate tamen inuersum, secuta tamen approbatione, & licentia, contra oppositum asserentes, moti ex eo, quia id esset contra finem Decreti suprà citati.*

1 Respondetur, quod quamuis negent nonnulli, quos sequitur Tamburin. *lib. 2. in Decalog. cap. 1. §. 7. num. 53.* moti ex eo, quia id esset contra finem prædicti Decreti Concilij Tridentini: Nam adhuc nesciretur verus Author, ac proinde non adesset, qui posset de libro rationem reddere: Contrarium tamen, si iusta ex causa nollet Author libro proprium nomen imponere, & aliàs librum, antequam imprimeretur, examini exponeret, & de impressione licentiam obtineret, non sit omnino improbabile, quia Concilium exigit, quod libro nomen Authoris imponatur

tur, ne occultato nomine illius, aperiatur via ad imprimenda ea, quæ imprimenda non essent: At hoc locum non habet, quotiescumque priùs liber examinatur, & de impressione obtinetur licentia: Ergo,

Accedit, quod cùm Author librum censuræ supposuerit, fecit quantum in se erat, vt rectè in imprimendo libro procederetur: Nec tenetur Author reddere aliam rationem illius, quod scripsit, nisi quod librum censuræ supposuerit, & de impressione licentiam impetrauerit.

PETITIO XIII.

An quæ vsque adhuc dicta sunt de libris, eadem dicenda sint de quibuscumque aliis scripturis minoribus, vt sunt Consultationes, Informationes, Sententiæ, Decisiones, vel Conclusiones, &c.

SVMMARIVM.

1 *Librorum imprimendorum nomine quoad prohibitionem imprimendi sine licentia Superiorum, & quoad alia etiam suprà recensita, veniunt etiam scripturæ minores, vt consultationes, informationes, sententia, decisiones, vel conclusiones, quia Concilium Lateranense sub Leone X. sess.10. prohibens impressionem sine approbationibus, non solùm loquitur de libris, sed etiam de quacumque alia scriptura. Secus si in aliquibus locis sit consuetudo in contrarium circa informationes, & similia, quæ suspecta esse non solent.*

1 RÉspondetur affirmatiuè, Alter. *de censur. lib.5. disp.2. cap.8. quæst.1.* Azor. *part.1. lib.6. Instr. moral. cap.17. quæst.2.* Filliucc. *tract.14. cap.6. quæst.6. num.83.* & alij quos sequitur Bonacin. *disp.2. de censur. in partic. quæst.2. punct.16. num.11.* &

Probatur, quia Concilium Lateranense sub Leone X. *sess.10.* prohibens impressionem sine approbationibus, non solùm loquitur de libris, sed etiam de quacumque alia scriptura, ibi: *Nullum librum aliquem, seu aliam quamcunque scripturam.* Ergo, &c. Et Regula Indicis librorum prohibitorum decima loquitur de libello. Vide infrà *petit.26. aduertend.7.*

Quamuis in aliquibus locis vsus sit, quod aliquæ minores scripturæ, quæ suspectæ non esse solent, vt sunt informationes, consultationes, & similes, scientibus, & permittentibus Ordinariis, & Inquisitoribus, absque vlla licentia imprimantur.

PETITIO XVIII.

An sufficiat, quod libri, qui sunt imprimendi, examinentur, & approbentur per Consilium Regium, vel per alios à laica potestate deputatos?

SVMMARIVM.

1 *Libri, qui sunt imprimendi, non sufficit quod examinentur, & approbentur per Consilium Regium, vel per alios à laica potestate deputatos, quia laici examinantes libros, magis attendunt ad res politicas, quàm ad bonos mores, & Religionem, contra nonnullos Doctores oppositum tenentes, scientibus, & non contradicentibus Ecclesiasticis,*

2 *Non obstat, quod laici mandent curam examinandi dictos libros Theologis, quia cùm hi sint eo casu eorum Magistri, attendunt potius ad res politicas, quàm ad mores, &c.*

3 *Ecclesiastici neque id possunt tolerare, quia facultas, quam ipsi habent, est tantùm in ædificationem, non autem in destructionem.*

4 *Ecclesiasticorum toleratio non potest esse approbatiua, sed solùm permissiua ad euitanda maiora mala.*

RÉspondetur, quod quamuis affirment Nauarrus *cap.27. num.147.* Suarez *disput.24. de censur. sect.7. num.6.* Filiucc. *tract.14. cap.6. quæst.2.* Lezana *verb. libri, num.10.* Bonacina *disput.2. de censur. in particul. quæst.2. punct.16. num.6.* & Tamburin. *lib.2. in Decalog. cap.1. §.7. num.50.* In locis tamen, vbi scientibus, & non contradicentibus Ecclesiasticis est talis vsus. Mihi tamen minùs probatur. 1

Ratio, quia laici examinantes libros magis attendunt ad res politicas, quàm ad bonos mores, & Religionem: Ergo sic non satisfit intentioni Concilij Tridentini, neque sic seruatur forma præscripta in Decreto Concilij Tridentini, cùm sic non imprimatur liber authorizatus ea authorizatione, quam requirit Concilium Tridentinum.

Imò dato, quod libros iussu laicorum examinent Theologi, & in libris approbandis Concilium Theologorum sequantur laici, adhuc tamen primò deficit rectà norma examinandi in Theologis, quia ipsi, vtpotè in hoc Ministri, seu Consiliarij laicorum, solent ad suos fines humanos consequendos gratiam illorum exoptare, vt propterea sæpè sæpiùs, vt experientia me docuit, contra immunitatem, & Iurisdictionem Ecclesiasticam deteriores sint Ecclesiastici Ministri, seu Consiliarii laicorum, quàm ipsi laici principales, vtque propterea peccent certò Theologi, laici verò forsan bona fide propter attestationem Theologorum excusentur à peccato: Et adhuc tamen secundò (quod plus est) deficit Iurisdictio in laicis, quia cùm agatur de approbatione in ordine ad doctrinam sanam circa res fidei, & bonos mores, est quid extra sphæram ipsorum, vt propterea circa id nihil possint. 2

Neque videntur Ecclesiastici id posse tolerare, quia facultatem, quam habent Ecclesiastici, habent tantùm in ædificationem, non autem in destructionem. Accedit quòd si Principes laici, quamuis potestatem, quam habent, habeant à populo, non possunt præiudicare coronæ, seu Principatui, multò minùs Ecclesiastici, qui facultatem, quam habent, habent à Deo, & non à populo, præiudicare poterunt Ecclesiæ. 3

Quapropter, si Ecclesiastici tolerent, cùm hæc tolerantia non sit, quin neque possit esse approbatiua, propter rationes dictas, sed sit (ad euitanda scilicet maiora mala: Qua ratione Paulus, tametsi talis, & tantus Apostolus, sicque exemptus, appellauit ad Cæsarem, vt coram Cæsare sisteretur, *Act.25.* Et Christus Dominus, tametsi Filius Dei, sicque omninò exemptus, soluit tributum pro se, & Petro) solùm permissiua, non reddit illa tutos in conscientia Principes laicos. Videant igitur ipsi quid agant, nè propter temporalia amittant æterna, quin ne & temporalia (cùm Deus aliquando etiam in hac vita puniat, transferendo præter alia regnum ad alios) amittant similiter & æterna. Sed de his vide, quæ dicebam suprà *dubit.44. in addendis, in fine,* & quæ dicebam *in tract. de immunit. & iurisd. Ecclesiast. per totam,* & quæ dicam infrà *dubit.196. & 197.* 4

PETITIO XIX.

An cùm in eodem decreto Concilij Tridentini præcipitur, quod libro impresso præfigatur approbatio, peccet qui approbationem obtinuit, sed non præfigit?

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio non fertur contra non præfigentes approbationem libro impresso, sed solùm contra imprimentes, vel imprimi facientes, vel euulgantes sine approbatione.*

2 *Non præfigentes huiusmodi approbationem libro, vbi est consuetudo, vt quædam minores scripturæ, vel etiam minores libri imprimi soleant sine præfixa approbatione, non peccant.*

3 *Neque peccant, si non præfigant approbationes, quas requirunt laici, quia de his est alia ratio, præsertim quoad Ecclesiasticos, qui non subsunt legibus laicorum, sed satis est, si non imprimant aliud, quod sit contra publicum bonum communitatis.*

4 *Non præfigentes huiusmodi approbationem libro non peccant, si liber sit talis, quod præseferat fuisse approbatum, præsertim si in fronte libri imprimatur communis formula (Superiorum permissu) peccant tamen, & grauiter, si secus res sese habeat.*

1 SVpponо, quod attento Decreto Concilij Tridentini, non incurrant excommunicationem, quia excommunicatio non fertur contra non præfigentes approbationem, sed solùm contra imprimentes, vel imprimi facientes, vel euulgantes sine approbatione.

2 Suppono secundò, quod neque peccet, vbi est consuetudo, vt quædam minores scripturæ, vel etiam minores libri imprimi soleant sine præfixa approbatione, quia tunc praxis declarat, quod non sit illa necessariò præfigenda.

3 Suppono tertiò, quod neque peccet, si non præfigat approbationes, quas requirunt laici, quia de his est alia ratio, præsertim quoad Ecclesiasticos, qui non subsunt legibus laicorum, sed satis est, si non imprimant aliquid, quod sit contra publicum bonum communitatis. Vnde etiamsi tales approbationes non obtineant, non habebit locum excommunicatio posita à Concilio Tridentino, quia non loquitur Concilium de approbationibus, quas requirunt laici. Doctores communiter, quos sequitur Bonacina *disp. 2. de censur. in particular. quæst. 2. punct. 16. num. 6.* His suppositis,

4 Respondetur, quod quamuis absolutè negent nonnulli, quos sequitur Tamburin. *lib. 2. in Decalog. cap. 1. §. 7. num. 51.* quia interuenit substantia rei præceptæ, scilicet obtenta approbatio: Meliùs tamen dicatur, quod non peccet, si liber sit talis, quod præseferat fuisse approbatum, præsertim si in fronte libri imprimatur communis formula, *Superiorum permissu*, vel similis: Peccet tamen, & grauiter, si secus res sese habeat, quia tunc violat legem Ecclesiasticam in re graui, cùm res grauis sit, quod impressio reguletur rectè, cum debitis scilicet approbationibus. Alioquin enim sequerentur quamplurima damna, & introduceretur consuetudo, ex qua etiam facilè introduci posset, quod libri imprimantur absque approbationibus, cum communi scandalo: & propterea meritò Concilium Tridentinum decreuit, quod non solùm approbatio impetretur, sed etiam præfigatur, quasi vtrumque sit de substantia.

PETITIO XX.

An qui obtinuit approbationem, & licentiam imprimendi, si dum liber imprimitur, addit aliqua, violet Decretum Concilij Tridentini, & peccet grauiter?

SVMMARIVM.

1 *Addentes aliquid, obtenta approbatione, & licentia imprimendi, quod non cognouerint superiores, non peccant grauiter, si id quod addunt, etiam multum sit accessorium ad id, quod est approbatum. Secus autem si cognoscant accessorium esse prohibitum, quia tunc peccabunt grauiter; cùm enim idem sit iudicium de accessorio, & de principali, approbato principali, censetur etiam approbatum accessorium.*

2 *Additum, si non sit accessorium, videndum est, an possit præsumi ratihabitio, qua eius præsumptione cessante, addentes grauiter peccabunt.*

RЕspondetur, quod quamuis nonnulli, quos sequitur Bonacina *disput. 2. de censur. in particular. quæst. 2. punct. 16. num. 8.* & Tamburinus *lib. 2. in Decalog. cap. 1. §. 6. num. 52.* affirment, si ea, quæ addit, sint tantæ quantitatis, vt liber maiori ex parte constet ex additis: Secus autem, si res aliter sese habeat, excepto tamen, si quod addit, cognoscat esse prohibitum, quia tunc peccabit grauiter, etiamsi id fuerit parum, cùm addat mala fide: Meliùs tamen dicatur, quod non peccet grauiter, si id, quod addit, etiam multùm, sit accessorium ad id, quod est approbatum, vt si verbi gratia, addat nouos Doctores ad opiniones relatas, vel nouas rationes, aut maiores explicationes ad doctrinam traditam, vel quid simile, quia cùm idem sit iudicium de accessorio, & de principali, approbato principali, censetur approbatum accessorium. Si verò id, quod addit, non sit 2 accessorium, videndum est, an possit de eo præsumi ratihabitio, scilicet quod absque difficultate approbaretur, si exhiberetur: & tunc etiamsi, quod addit, sit similiter multum, neque peccabit grauiter, quia ex præsumpta voluntate interuenit tacita approbatio. Sicque cùm taciti, & expressi sit idem iudicium, *leg. cùm quid, ff. si cert. pet. & leg. finali, Cod. qui bonis cedere possunt*, habetur pro approbato. Si verò non possit præsumi ratihabitio, modo supradicto, peccabit grauiter, cuiuscumque quantitatis sit illud, quod addit, quia tunc imprimit sine approbatione simpliciter, cùm tunc non interueniat neque expressa, neque tacita approbatio.

PETITIO XXI.

Quid dicendum de vulgatione librorum scriptorum, attento Decreto Concilij Tridentini?

SVMMARIVM.

1 *Decretum Concilij Tridentini de editione, & vsu sacrorum librorum, sess. 4. prohibens euulgationem librorum scriptorum, nisi prius fuerint probati, comprehendit solos libros de rebus sacris, qui ita sunt completi, vt imprimi possint per modum libri, seu qui ad impressionem sunt ordinati, non item Conciones, lectiones Theologicas, priuatas orationes, adnotationes, & obseruationes.*

2 Dictio

2 *Dictio, Eos, est relatiua ad præcedentia, & restringit subsequentia ad nominata.*

3 *Finis Concilij est obuiare fraudi, quæ poterat induci ex euulgatione libri scripti de rebus sacris, cui soli voluit obuiare.*

4 *Concilium neque loquitur de quacumque communicatione, sed de illa quæ fit per euulgationem, sicque per quam liber de esse priuato transit ad esse publicum.*

1 RESpondetur dictum Decretum, de editione scilicet, & vsu sacrorum librorum, *sess.*4. Concilij Tridentini, prohibens euulgationem librorum scriptorum, nisi priùs fuerint probati, ibi: *Qui autem scripto eos communicant, vel euulgant, nisi antea examinati, probatique fuerint, eisdem pœnis subiaceant, quibus Impressores, &c.* comprehendit solos libros de rebus sacris, qui ita sunt completi, vt imprimi possint per modum libri, seu qui ad impressionem sunt ordinati, non item comprehendit conciones, lectiones Theologicas, priuatas orationes, adnotationes, vel obseruationes, &c. de rebus sacris. Azor. *part.*1. *lib.*2. *Instit. moral. cap.*18. *q.*4. Alterius *de censur. lib.*5. *disput.*3. *cap.*8. *quæst.*1. Suarez *disput.*23. *de censur. sect.*7. *num.*5. Riccius *decision.*260. *num.*6. *part.*4. Filliuccius *tract.*15. *cap.*6. *quæst.*6. *n.* 83. & Bonacina *disput.*2. *de censur. in particul. q.*2. *punct.*16. *num.*12.

2 Probatur ex verbis ipsius Concilij Tridentini, quatenus ait: *Qui autem scripto eos communicant, &c.* quia dictio *eos*, est relatiua ad præcedentia, & restringit subsequentia ad nominata. Paris. *cons.*18. *num.* 32. *volum.*1. Ruin. *consil.*99. *n.*17. *vol.*1. Corn. *consil.*9. *n.*6. *vol.*4. Aretinus *cons.*175. *n.*1. Menoch. *cons.*200. *n.*30. & Roland. *cons.*74. *n.*54. Ergo cùm Concilium priùs disposuerit de libris tractantibus de rebus sacris, qui sunt ordinati ad impressionem, etiam in relatiua dispositione ad priorem de iisdem intelliget.

3 Confirmatur, quia finis Concilij est obuiare fraudi quæ poterat induci, cùm libri qui non poterant imprimi, possent scripto euulgari: Ergo huic soli euulgationi voluit obuiare.

4 Cæterum Concilium neque loquitur de quacumque communicatione, sed de illa quæ fit per euulgationem, sicque per quam liber de esse priuato transit ad esse publicum, cùm euulgatio publicationem importet: Ergo si liber aliquibus solùm communicaretur, ita vt non fieret publicus, Constitutio Concilij locum non haberet. Vide etiam quæ dicam infra *Petitione* 25. *Aduertendo septimo.*

PETITIO XXII.

An quando Inquisitores promulgant Edictum, vt Bibliopolæ deferant Catalogum librorum, quos venales habent, teneantur deferre catalogum talium omnium librorum?

SVMMARIVM.

1 *Bibliopola, quando Inquisitores promulgant edictum, vt deferant catalogum librorum, quos venales habent, tenentur illum deferre, contra nonnullos putantes, non teneri illos libros deferre, qui iam delati sunt, nisi postea fuerint prohibiti, neque eos, quos certum est non esse de prohibitis: Nam fieri potest, quod aliqui ex his libris non fuerint satis à principio examinati, &c.*

1 RESpondetur: quamuis nonnulli, quos sequitur Tamburinus *lib.*1. *in Decalog. cap.*1. *§.*7. *n.*57. putent, quod non teneantur deferre eos libros, qui aliàs fuerint delati, nisi postea fuerint prohibiti; cùm semel eos detulisse sufficiat: neque teneantur sub mortali deferre eos libros, quos certum est non esse de prohibitis, cùm tales libros deferre non sit materia grauis: Hæc tamen doctrina generaliter mihi minùs probatur.

Ratio est, quia licèt certum sit, aliquos libros à prædecessoribus Inquisitoribus fuisse dimissos, & nunquam postea fuisse prohibitos; fieri tamen potest, quod aliqui ex his libris non fuerint à principio satis examinati, quodque postea reperiantur continere aliqua, ob quæ non debent permitti, vt vendantur: quod facilè contingere potest quoad libros impressos ibi, vbi non examinantur iuxta formam præscriptam in Indice Concilij Tridentini, verbi gratia in Germania etiam quoad Catholicos: Ergo non sufficit certò scire, libros à prædecessoribus Inquisitoribus fuisse dimissos, & nunquam postea fuisse prohibitos: sed præterea requiritur, certò scire eos nihil continere, ratione cuius non sit omnibus eorum lectio concedenda: Quod contingere solùm potest quoad illos libros, qui per plures annos ferè deuenerunt in manus omnium, & nullius censuræ notam, etiam apud priuatas personas vnquam meruerunt.

PETITIO XXIII.

An Episcopi, & Inquisitores concedere possint licentiam legendi libros prohibitos?

SVMMARIVM.

1 *Vrbanus VIII. edidit constitutionem, quæ incipit* Apostolatus officium, *die 2. Aprilis 1641. qua reuocauit licentias quascumque legendi, & habendi libros prohibitos, eosque voluit Episcopis, & Inquisitoribus consignari ad comburendum, & in posterum decreuit, dictas licentias non esse concedendas, nisi à Sacra Congregatione suprema sancti Officij Romæ coram Sanctitate sua: omnesque teneri ad denunciandum retinentes libros aliquos prohibitos.*

2 *Gregorius XV. in constitutione sua 50. apud Bullarium, quæ incipit* Apostolatus officium, *etiam id ipsum statuerat.*

3 *Vrbanus in dicta sua constitutione excipit licentias à seipso per Breue, vel per Chirographum propria manu signatum concessas.*

4 *Motiuum vtriusque Pontificis reuocandi eas fuit, quia tales licentiæ erant nimis multiplicatæ, & hoc erat magnum inconueniens: quia perinde erat, ac si libri non essent prohibiti.*

5 *Petitio Auctoris non tam procedit quoad libros hæreticorum continentes hæresim, vel tractantes de Religione: quia hos libros legendi, sicut retinendi, & imprimendi licentiam concedere est ex Canone primo Bullæ Cœnæ reseruatum Summo Pontifici, sed procedit potiùs quoad alios libros prohibitos.*

6 *Episcopi, & Inquisitores concedere possunt licentiam legendi libros prohibitos, etiam post dictas Constitutiones Gregorij, & Vrbani, secundùm aliquos Doctores, motos ex eo, quod dicti Pontifices non reuocant facultatem concedendi, sed tantum licentias concessas. Quod quidem non placet Auctori, quia in dictis constitutionibus facultas concedendi est restricta ad Congregationem S. Officij.*

7 *Dictio, nisi, tanquam exceptiua, excludit omnes alios præter expressos.*

8 *Sacra Congregatio Indicis de facto concedit etiam dictas licentias, & Magister sacri Palatij.*

9 *Licentiæ quas concedit Magister sac. Palatij prosunt etiam extra Diœcesim ipsius concedentis, scilicet extra districtum vrbis Romanæ, quia cum huius*

medi licentia sint personales, sequuntur ipsam personam.

10 *Iurisdictio aliqua in concedente, præterquam priuilegiatina non requiritur, ideoque licentia extinguuntur solùm cum ipsa persona, si fiat ad tempus indefinitum, vel cum tempore, si sint ad tempus definitum concessa.*

11 *Habens licentiam legendi, vel retinendi libros prohibitos, v.g. ab Inquisitoribus Lusitaniæ, potest legere in aliis locis, vel Regnis, vbi hi fuerint prohibiti.*

12 *Libri vbi non sunt prohibiti absolutè, sed ad eos prohibendos requiritur examen, possunt Episcopi, vel Inquisitores concedere licentiam eos legendi, & retinendi.*

13 *Refertur in id quoddam decretum Congregationis S. Officij.*

14 *Dictio Quomodolibet, quæ est in recensita Constitutione Vrbani, exprimit quamcunque causam, ob quam libri sint prohibiti, ac proinde procedit de libris prohibitis simpliciter, quales non sunt libri suspensi tantum, aut prohibiti secundùm quid, donec scilicet corrigantur.*

15 *Generales Religionum neque habent facultates prædictas, quas habent Episcopi.*

1 SVppono, quod in ordine ad hoc extet nunc Vrbani VIII. Constitutio sequens.

Reuocatio Licentiarum quarumcunque legendi, & habendi libros prohibitos.

Vrbanus PP. VIII.

Ad futuram rei memoriam.

APostolatus Officium nobis, licet nullo meritorum suffragio, diuina Prouidentia commissum, postulat vt ad ea vigilantiæ nostræ partes propensius intendamus, per quæ Religio Catholica, vbi diuina gratia illæsa viget, conseruetur, & vbi restitutione indiget, reparetur. Quapropter, cùm librorum prohibitorum lectio magno sinceræ fidei cultoribus detrimento esse noscatur, & sicut accepimus, nimis excessiua sit huiusmodi libros legendi licentiarum copia: Nos, vt huic malo maturè occurratur, & imposterum quamcautissimè licentiæ huiusmodi concedantur, quantum cum Domino possumus, prouidere volentes, motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine omnes & singulas licentias legendi, & habendi libros quoscumque ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, seu per Constitutiones Apostolicas, etiam ratione Astrologiæ iudiciariæ, vel aliàs quomodolibet prohibitos, quibuscumque personis Laicis, & Ecclesiasticis, tam Secularibus, quàm Regularibus, cuiuscumque Ordinis, Societatis, & Instituti existentibus, ac quacumque dignitate, etiam Ecclesiastica fulgentibus, cuiuscumque status, gradus, conditionis, qualitatis, & præeminentiæ, etiam speciali nota, & mentione dignis, ac per Literas Apostolicas ad tempus, seu ad vitam, & aliter quomodocumque, & ex quacumque causa, tam in forma Breuis, quàm aliter quomodocumque à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus, seu à quibuscumque à Nobis, vel ab eis facultatem, & auctoritatē habentibus, non tamen à Nobismetipsis per Literas Apostolicas etiā in forma Breuis, seu chirographum manu nostrâ signatum concessas, earum tenores præsentibus pro expressis, & insertis habentes, hac nostra perpetuò valitura Constitutione reuocamus, cassamus, & annullamus, ac pro reuocatis, cassis, & annullatis haberi, nullique suffragari, quinimmò libros per licentias huiusmodi permissos legentes, aut habentes, pœnas in sacris Canonibus, Constitutionibus Apostolicis, & Indice librorum prohibitorum contentas incurrere volumus, & declaramus: Decernentes, vt præsentes Litteræ postquam valuis Basilicarum Sancti Ioannis Lateranensis, & Cancellariæ Apostolicæ, necnon in acie Campi Floræ affixæ fuerint, infra duos citra Montes, vltra verò montes, infra quatuor menses ex tunc proximos, omnes, & singulos, ad quos spectat, arctent, & afficiant, perinde ac si vnicuique personaliter intimatæ fuissent: Quodque dictis duobus, & respectiuè quatuor mensibus durantibus, ij qui libros prohibitos huiusmodi habuerint, eos ad Episcopum, seu Inquisitorem, qui illos quantocitius comburere debeat, deferre, quique aliquos similes libros prohibitos habere sciuerint, eos denunciare teneantur: Neque de cætero similes licentiæ, nisi à Congregatione Sancti Officij, dum singulis hebdomadis coram Nobis habetur, vel ab aliis per Nos etiam in eadem Congregatione specialiter deputandis concedantur: Ac quod earundem præsentium transsumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris, die 2. Aprilis 1631. Pontificatus nostri anno 8.

M.A. MARALDVS.

Quod idem etiam prius statuerat Gregorius XV. in Constitutione sua quadragesima sexta, apud Bullarium, quæ incipit, *Apostolatus officium*; vbi etiam reuocantur eodem modo omnes legendi libros prohibitos licentiæ, à quibuscumque, & quomodocumque concessæ. 2

Excipit tamen Vrbanus VIII. licentias à seipso per Breue, vel per chirographum propria manu signatum concessas. 3

Motiuum reuocandi dictas licentias respectu vtriusque Pontificis fuit, quia tales licentiæ erant nimis multiplicatæ, sicuti constat ex illis verbis Constitutionis Vrbani VIII. *Accepimus, quod nimis excessiua sit huiusmodi libros legendi licentiarum copia: Nos, vt huic malo maturè occurratur, & imposterum quamcautissimè licentiæ huiusmodi concedantur, &c.* Et hoc erat magnum inconueniens, quia stante tanta multiplicatione istarum licentiarum, & tanta facilitate eas concedendi, perinde erat, ac si libri non essent prohibiti: cùm quisque ferè obtenta licentia, facilè legere potuisset quoscumque libros vellet ex prohibitis. 4

Suppono secundò, quod petitio non tam procedat quoad libros hæreticorum continentes hæresim, vel de Religione tractantes: quia hos libros legendi (sicut retinendi, & imprimendi) licentiam concedere, est ex Canone primo Bullæ Cœnæ reseruatum Summo Pontifici. Doctores quos sequitur Portell. *in dub. Regular. verb. librorum prohibitio, num.* 3. & Lezana *verb. libri, num.* 30. & diffusè dicebam suprà *dubit.* 39. *petitione* 8. *& dubit.* 45. *petitione* 1. sed procedat potiùs quoad alios libros prohibitos. His suppositis 5

Affirmant nonnulli, quos sequitur Tamburinus *libro* 2. *in Decalog. cap.* 1. §. 7. *num.* 19. Loquendo de locis, vbi non est Hispanica Inquisitio; cùm vbi hæc est, ipsa habeat priuilegium concedendi priuatiuè quoad alios: Moti ex eo, quia in dictis Constitutionibus Gregorij XV. & Vrbani VIII. reuocantur tantùm licentiæ legendi, & retinendi libros prohibitos, non autem reuocatur facultas concedendi dictas licentias, quæ est quid valdè diuersum: Ergo cùm Episcopi sint primi Inquisitores in suis Diœcesibus, poterunt ipsi Episcopi, sicut etiam & Inquisitores tales licentias concedere, cùm non constet, quod ipsis adempta sit talis facultas. His tamen non obstantibus 6

Respondetur, oppositum esse dicendum, quia licet ex eisdem constitutionibus Gregorij XV. & Vrbani VIII. in vno loco reuocentur solùm licentiæ legendi, & retinendi libros prohibitos, non autem reuocetur facultas

eas

cas concedendi, quæ est quid valde diuersum, & de iure communi competebat. In alio tamen loco, seu §. earumdem Constitutionum est restricta talis facultas ad Congregationem Sancti Officij, & ad alios in eadem Congregatione Sancti Officij per Summum Pontificem deputandos, vti constat ex Constitutione Vrbani VIII. ibi: *Neque de cætero similes licentia nisi a Congregatione sancti Officij, dum singulis hebdomadis coram nobis habetur, vel ab aliis per nos etiam in eadem Congregatione specialiter deputandis concedantur.* Cùm dictio,
7 *nisi*, tanquam exceptiua, excludat omnes alios præter expressos, *l. actiones, Cod. de transaction.* & docent præter alios Bartolus, Iason, Salycetus, & Decius *ibi*, & Betous *in cap. quod autem, num. 36. de iur. patron.* Sutd. *decis. 225. n. 19.* Gomez *in cap. c. n. 88. de Constitution. in 6.* & Rota *decis. 313. n. 13. part. 1. Recent, & decisione 391. n. 14. part. 1. Recent.* Ergo, &c.

8 Vbi aduerte, quod de facto huiusmodi licentias concedat etiam sacra Congregatio Indicis, & Magister sacri Palatij.

9 Aduerte secundò, quod licentiæ quas concedit Magister sacri Palatij, prosint etiam extra Diœcesim ipsius concedentis, scilicet extra districtum Vrbis Romæ, Rodriquez *tom. 3. summa, cap. 250. num. 4.* Hieronym. Rodriq. *in compend. resol. 92. num. 2.* Nauarr. *cons. 15. de priuileg.* Azor. *part. 1. lib. 5. instit. moral. cap. 25. q. 6.* & Naldus *in summa, verb. liber, n. 6.* quia cùm huiusmodi
10 di licentiæ sint personales, sequuntur ipsam personam, *leg. in omnibus, ff. de regul. iur. cap. Priuileg. de regul. iur. & cap. sanè, de priuileg.* ideoque extinguuntur solùm cum ipsa persona, si sint ad tempus indefinitum, vel extinguuntur cum tempore, si sint ad tempus definitum concessæ. Nec requiritur in concedente alia iurisdictio, quàm priuilegiatiua. Quia facultas concessa ab eo, qui concedit, non solùm vim habet in suo Territorio, sed etiam in alieno: cùm in hac parte iurisdictio quæ exercetur in facultate concessa, non ad iurisdictionem contentiosam, sed ad iurisdictionem voluntariam pertineat. At iurisdictio voluntaria, vt communicare, absoluere, beneficia conferre, Literas dimissorias concedere, & similia, exerceri potest etiam extra proprium Territorium: Ergo, &c.

Quamuis contrarium satis probabiliter teneant Suarez *lib. 8. cap. 26. num. 8.* & alij, quos sequitur Portellus *verb. prohibiti, num. 4.* Moti ex eo, quia priuilegiatus, vt portet arma vetita in vno Territorio, non est priuilegiatus, vt portet illa in alieno, vel in alterius Territorio: Et priuilegium vnius superioris non potest derogare priuilegio alterius superioris. At ad hæc patet ex dictis supra. Vt omittam, illud de armis, esse totum per accidens: quia cùm ea portentur publicè in alieno, seu in alterius territorio, sequitur scandalum, & periculum subditis talis Territorij, quos tanquam ad se pertinentes, defendere potest Dominus Illius Territorij. Quod idem locum habet, si priuilegiatus libros prohibitos legi sibi concessos legat, vel retineat publicè cum schandalo, & periculo subditorum Superioris alterius Territorij. Vt omittam etiam, quod si priuilegiatus sequitur opinionem quæ facit pro se, quia est probabilis, poterit etiam superior talis Territorij in foro exteriori sequi contrariam opinionem, quæ è contra etiam facit pro se; quia ea est etiam satis probabilis, vti iam dicebam.

11 Hinc sequitur, quod habens licentiam legendi, vel retinendi libros prohibitos, v. g. ab Inquisitore Siciliæ, vel Lusitaniæ, possit legere in aliis locis, vel Regnis, vbi hi fuerint prohibiti, propter easdem rationes iam suprà dictas.

12 Obiicies contra id quod dicebatur, scilicet Episcopos, vel Inquisitores non posse concedere licentias legendi, vel retinendi libros prohibitos: in Regula secunda Indicis datur Episcopis & Inquisitoribus ius examinandi, & approbandi libros hæreticorum, qui de Religione non tractant. At non possunt iubere, quod examinentur, nisi concedant licentiam legendi, & retinendi: Ergo falsum est id quod dicebatur.

Respondetur: Nego consequentiam, quia libri de quibus Regula secunda Indicis, nondum sunt prohibiti absolute, sed admittunt examen: Ideoque quoad huiusmodi libros poterunt Episcopi, vel Inquisitores concedere licentiam legendi, & retinendi. At quod dicebam, procedit de libris examinatis, & prohibitis. 13
Vide apud Naldum *verb. liber, num. 10.* S. Officij declarationem, quæ sic habet: *Episcopi, & Inquisitores non habent auctoritatem concedendi facultatem tenendi, vel legendi libros hæresiarcharum, aut hæreticorum, qui ex professo de Religione tractant, nec alios, qui ad præscriptum Indicis omnino damnati sunt, & prohibiti. Possunt tamen eos iidem Superiores retinere ad effectum indicandi, an possint aliquam recipere correctionem. Alias autem essent ignibus comburendi. Quoad libros autem vulgari sermone conscriptos, continentes controuersias inter Catholicos, & hæreticos nostri temporis, facienda erit relatio Authorum ipsorummet librorum, & eorum qui requirunt licentias eos legendi, expectando concessionē ab vrbe.*

Instabis: Ergo saltem poterunt Episcopi, vel Inquisitores concedere licentiam legendi, & retinendi libros non absolutè prohibitos, sed solùm suspensos, aut solùm prohibitos secundum quid, donec scilicet corrigantur.

Respondetur cum Peytino *de priuileg. tom. 5. ad constitutionem nonam Pauli V. num. 10.* & aliis (quamuis neget Lezzana *part. 1. summa, cap. 18. num. 96.* motus 14
ex eo, quod constitutio Vrbani VIII. habeat dictionem *quomodolibet*, quæ comprehendit omnem modum prohibitionis:) Transeat totum, quia constitutio prædicta loquitur de libris prohibitis, & dictio *quomodolibet*, contra Lezzanam, exprimit quamcunque causam, ob quam sint prohibiti: Ac proinde procedit de libris prohibitis simpliciter, quales non sunt libri suspensi tantum, aut prohibiti secundum quid, donec scilicet corrigantur.

Hinc sequitur, quod neque Generales Religiosorum habeant prædictas facultates, quia ipsorum priuilegia (vt & priuilegium à Gregorio XIII. Generali Societatis Iesu concessum ad legendum, vel expurgandum libros hæreticorum, aut alios prohibitos, vel etiam ad concedendum licentiam pro his) & similes concessiones reuocatæ sunt per prædictum Decretum Vrbani VIII. vt omittam, quod etiam reuocatæ sint per priuilegia amplissima sanctæ Inquisitionis in Regnis Hispaniarum. Vtque omittam, quod Societas Iesu cesserit eidem priuilegio in Congregatione facta, sicuti testatur Emmanuel Rodriq. *in quæst. Regular. tom. 5. q. 82. art. 3.* Hieronym. Rodriquez *in compend. quæst. Regul. resol. 92. n. 1.* & Portel. *in dub. Regular. vers. librorum prohibitio, num. 3.*

At de hac re vide etiam quæ dicebam supra *dub. 39. petit. & dubit. 45. petit. 1.*

PETITIO XXIV.

An, & quomodo procedatur contra eum qui legerit, vel retinuerit libros prohibitos?

SVMMARIVM.

1 *Contra legentem, & retinentem libros prohibitos ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, præter excommunicationem vel Bullæ Cœnæ, vel Pij IV. in Indice, quam incurrit, potest procedi, & inquiri tanquam de hæresi suspectum. Si autem alios libros prohibitos ob aliam causam, præter peccati mortalis reatum, vel excommunicationem specialem Clementis VIII. quoad libros Iudæorum, poterit arbitrio Episcopi is seuerè puniri.*

2 *Legêntes libros Gentilium, & Iudæorum, in quibus continentur impia, vel hæretica propositiones, secundum nonnullos incurrunt excommunicationem Indicis latam à Pio IV. contra legentem libros, vel scripta ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem. At minùs rectè, quia Pontifex non disponit de libris Gentilium, vel Iudæorum, sed tantùm de libris Christianorum.*

3 *Hæresis, vel falsi dogmatis suspicio non potest habere locum in Gentilibus, & Iudæis, cùm non habeant fidem, circa quam errare, vel falsò dogmatizare possint. Et quatenus aliquid tradant, tradunt historialiter, non autem doctrinaliter.*

4 *Merolla cum Azorio, Duardo, & Bonacina putantes idem de libris hæresiarcharum, cuiuscumque materia sint, de libris hæreticorum, de libris catholicè conscriptis, quorum Authores posteà in hæresim inciderunt, nondum iuxta Indicis regulas approbatis, de libris necromantia, geomantia, &c. refelluntur, quia talis opinio ipsorum non congruit cum regulis Indicis, quando libri non continent hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem.*

5 *Legentes non solùm Thalmud, sed etiam cæteros Iudæorum libros, in quibus tacitè vel expressè continentur errores contra fidem catholicam, incurrunt excommunicationem Clementis VIII. qua tamen non est reseruata.*

6 *Damnato Authore, damnati sunt omnes illius libri etiam posteà scripti, quia Ecclesia non recipit qua ab Hæreticis scribuntur. Quod tamen intellige saltem casu quo Auctor non sit hæresiarcha de libris, qui vel tractant de Religione, vel de iis qua pertinent ad Religionem.*

7 *Retinens repertos libros prohibitos non potest se defendere allegando, & afferendo, quod eos retinnerit ad confutandum; quia talium librorum lectio, vtpote periculosa, & perniciosa prohibita est. Considerandа tamen eo casu est qualitas persona, an sit vir probus, deditus studiis, an ei periculum immineat, an ei concessa fuisset licentia legendi, & retinendi, si petiisset.*

8 *Hæresis suspicio multò minùs oritur in alicuius hæredibus, si sint viri probi, præsertim quia retentio librorum hæreticorum gignit suspicionem hæresis, quando retinentur in ordine ad lectionem.*

9 *In hac materia cùm multùm deferendum sit arbitrio Iudicis, considerari debebit qualitas personæ, temporis, & cæterarum circumstantiarum.*

10 *Archidiaconus, Ioan. Andreas cum cæteris Canonistis reiiciuntur, dum volunt, quod libri hæretici apud aliquem reperti, eum declarent hæreticum.*

11 *Refelluntur Authores asserentes, quod vt retentio huiusmodi librorum hæreticorum constituat hæredem de hæresi suspectum, duo potissimùm requiruntur, nempe scientia, & quod prædicti libri sint pro hæreticis damnati. Hæres tamen ad tollendam omnem suspicionem, ne contra ipsum ex dicto capite procedi possit, mortuo testatore conficiat inuentarium omnium librorum, & deferat ad Ordinarium loci, vel Inquisitorem.*

1 RESpondetur: Si legerit, vel retinuerit libros prohibitos ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, præter excommunicationem Bullæ Cœnæ, vel Pij IV. in Indice, quam incurrit, potest contra ipsum siue sæcularem, siue regularem procedi, & inquiri tanquam de hæresi suspectum, sicut habetur in Regulis Indicis librorum prohibitorum auctoritate Pij IV. primùm editi, posteà auctoritate Clementis VIII. recogniti, & publicati.

Si autem legerit libros prohibitos ob aliam causam, quàm ob hæresim, vel falsi dogmatis suspiconem, præter peccati mortalis reatum, vel excommunicationem specialem Clementis VIII. quoad libros Iudæorum, iuxta ea quæ dicam infra *in aduertendo* 2. poterit arbitrio Episcopi seuerè puniri, sicut habetur in eisdem regulis indicis librorum prohibitorum, & in dicta Constitutione Pij IV. quæ incipit *Dominici*, die 20. Martij, anno 1564. edita.

2 Vbi aduerte primò, quod quatenus spectat ad libros Gentilium, & Iudæorum, in quibus continentur impiæ, vel hæreticæ propositiones, putant nonnulli, quos sequitur Merolla *tom. 1. Theolog. moral. disputatione 1. capite 1. num. 355.* quod legens tales libros incurrat excommunicationem Indicis latam à Pio IV. contra legentem libros, vel scripta, cuiuscumque sint Auctoris, ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata.

At minùs rectè, quia sicuti constat ex ipsa constitutione Pij IV. Indici præfixa, Pontifex non disponit de libris Gentilium, vel Iudæorum, sed tantum de libris Christianorum, cùm disponat de libris in Indice recensitis.

3 Confirmatur, quia in Gentilibus, & Iudæis, cùm non habeant fidem, circa quam errare, vel falsò dogmatizare possint, non potest habere locum hæresis, vel falsi dogmatis suspicio. Ergo neque ipsorum libri possint continere hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, nisi materialiter (qualiter continent etiam libri Catholicorum, qui referunt hæreses vel falsa dogmata) sed libri, qui ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem prohibentur, ideò prohibentur, quia hæreses, vel falsi dogmatis suspicionem continent formaliter, & in ordine ad inficiendum Lectorem. Quod non contingit in libris Gentilium, vel Iudæorum, cùm non doceant ex sensu fidei catholicæ, nec habeant fidem apud Catholicos, vt eos docere possint, vel si tradant, tanquam de sensu Catholicorum, tradunt historialiter, non autem doctrinaliter: & falsitas, seu mendacium ipsorum deprehendatur: Ergo, &c.

4 Idem etiam tradit Merolla cum Azorio *part. 1. lib. 8. institut. moral. cap. 16. quæst. 5.* Duardo *in Bull. Cœn. lib. 2. quæst. 34. num. 13. & seqq.* & Bonacina *disput. 1. de censur. in particul. quæst. 2. punct. 4. n. 3. & seqq.* de libris hæresiarcharum, cuiuscunque materiæ sint: de libris hæreticorum, de libris catholicè scriptis, quorum Authores posteà in hæresim inciderunt, nondum iuxta Indicis regulas approbatis, de libris Necromantiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantiæ, Pytomantiæ, Onomantiæ, Chyromantiæ, sortilegiorum, augurioriorum, auspiciorum, veneficiorum, incantationum, artis magicæ, &c. eo quod putet cum supradictis Authoribus, huiusmodi libros esse prohibitos ob hæresim, vel saltem ob falsi dogmatis suspicionem.

At etiam minùs rectè, quia talis ipsorum opinio non congruit cum regulis Indicis, quando libri non continent hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, vt quando tractant materias non pertinentes ad Religionem; cùm in regulis Indicis tales libri non prohibeantur absolutè, sed solùm donec examinentur ab aliqua Facultate Theologica, vel ab vniuersali Inquisitione approbati concedantur: Ergo non censentur prohibiti ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem. Consequentia patet, quia si essent prohibiti ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, non permitterentur sub sequenti approbatione: Tum quia, si supponitur, quod possint approbari, supponitur etiam, quod fieri possit, vt non contineant hæresim, nec falsi dogmatis suspicionem: Ergo non possunt esse determinatè prohibiti ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem. In quo casu tantùm locum habet prædicta excommunicatio Pij IV.

Aduerte secundò, quod legens non solùm Thalmud, sed etiam cæteros Iudæorum libros, in quibus tacitè, vel expressè continentur errores contra fidem catholicam, incurrat excommunicationem Clementis VIII. specialem, per constitutionem illius, anno 1592. editam. Quæ tamen excommunicatio non est reseruata, vt propterea à quolibet legitimo Confessario absolui possit.

Aduer

6 Aduerte tertiò, quod damnato Authore, damnati sint omnes libri, etiam postea scripti, Doctores communiter *in cap. fraternitatis, de hæreticis*, quos sequitur Pegna *in Director. Inquisit. part. 2. comment. 3. vers. Tamen si.* Quia Ecclesia, sicut habetur *ex cap. sancta Romana*, §. *cæterùm, dist. 15.* non recipit quæ ab hæreticis scribuntur: Quod tamen intellige saltem casu, quo Author non sit Hæresiarcha, de libris, qui vel tractant de Religione, vel de iis, quæ pertinent ad Religionem, quia tunc saltem Ecclesia non curat de cæteris, cum tunc saltem ipsius intentio solùm sit conseruare fideles suos in fide, & Religione sincera. Quod inde patet, quia in Regulis Indicis permittit hæreticorum libros, qui de Religione non tractant, si à Theologis Catholicis examinati approbentur.

7 Aduerte quartò, quod si quis reperiatur habere libros prohibitos, non possit se defendere allegando, & asserendo, quod eos retinuerit ad confutandum; quia talium librorum lectio, vtpotè periculosa, & perniciosa, prohibita est. Doctores, quos sequitur Pegna loco suprà citato.

Considerari tamen hîc debet qualitas personæ, an scilicet sit vir probus, an deditus studiis, an ei periculum immineat ex eorum librorum lectione, an fuisset ex concessa licentia legendi, & retinendi, si petiisset, &c. quia cum vna præsumptio tollat aliam, *l. Diuus, ff. de in integr. restit. l. quidam testamento, ff. de vulg. & pupill. substit. cap. Tuam, de sponsalib. & cap. afferte, de præscript.* possunt ex parte personæ concurrere tales præsumptiones, quæ elidant præsumptionem ortam ex retentione dictorum librorum; præsertim quia præsumptio exclusiua delicti fortior est præsumptione inclusiua, vt propterea istam elidat, *l. si defunctus. Cod. arbitr. tut. & l. marito, ff. pro socio*, & docent Bartol. *in l. non solùm*, §. *sed probari, ff. de nou. oper. nunciat.* Bald. *in l. quisquis, num. 3. Cod. si cert. pet.* Romanus, *cons.* 68. *num.* 8. Grammatic. *cons.* 31. *num.* 11. Bertazol. *cons.* 226. *num.* 5. & Farinac. *consil. crimin. num.* 7.

8 Aduerte quintò, quod multo minus ex retentione librorum hæreticorum oriatur suspicio hæresis in aliquius hæredibus, si iuxta ea, quæ supra dicebam, sint viri probi. Præsertim quia retentio librorum hæreticorum gignit suspicionem hæresis, quando retinentur in ordine ad lectionem. Doctores, quos sequitur Simanch. *de cathol. Institut. tit. 15. n. 5.* & *in praxi de hæres. tit. 39. num. 4.* Ergo cum reperiuntur apud alicuius hæredes, non gignent in iis talem suspicionem; quia non præsumuntur retineri in ordine ad lectionem, sed præsumuntur retineri tanquam quid in hæreditate, vt propterea supponatur in hæredibus etiam ignorantia.

9 Et cum in hac materia multum deferendum sit arbitrio Iudicis, Doctores quos sequitur Simanch. *loc. suprà cit.* considerari debebit qualitas personæ, temporis, & cæterarum circumstantiarum, iuxta ea, quæ supra dicebam.

10 Quapropter reticiendi sunt Archidiacon. *in cap. sæpè proferatur, quæst. 24. & in cap. filij, de hæretic. in 6.* Ioan. Andr. *ibidem*, Roman. *singul. 326.* Hippol. Marsil. *consil. 52. num. 34.* & Caiet. *de hæretic. num. 125.* dum volunt, quod libri hæretici apud aliquem reperti eum declarent hæreticum; quia indicia, coniecturæ, & præsumptiones, quæ ex hoc capite oriri possunt, non faciunt aliquem criminosum, iuxta *cap. literas, de præsumpt.* & docent Simanch. *de cathol. Institut. tit. 38. num. 23.* Azor. *part. 1. lib. 8. Institut. moral. cap. 18. quæst. 10.* & Pegna *in director. part. 2. cap. 4. comment. 3.*

11 Videantur etiam Menoch. *de arbitr. Iudic. cas. 379. num. 12.* Rojas *singul. 124.* Bursat. *consil. 304. vol. 4.* Graff. *cons. 2. de hæretic.* Ricc. *in Praxi for. Eccles. decis. 1675. num. 5. & 6.* Simanch. *vbi suprà, tit. 39. num. 19.* Quatenus aiunt, quod vt retentio huiusmodi librorum hæreticorum constituat hæredem de hæresi suspectum, duo potissimum requirantur, nempe scientia, & quod prædicti libri sint pro hæreticis damnati. Monentque tamen hæredem, ad tollendam omnem suspicionem, ad omnes meliores fines, & effectus, ne contra ipsum ex retentione huiusmodi librorum procedi possit, vt mortuo testatore conficiat Inuentarium omnium librorum, & deferat ad Ordinarium loci, vel Inquisitorem.

At de his vide quæ dicebam supra *dubit. 46. per totam.*

PETITIO XXV.

An possint Episcopi sine Inquisitore terminare causas ob retentionem librorum, qui non sapiant manifestam hæresim?

SVMMARIVM.

1 *Causa ob retentionem librorum prohibitorum, si libri retenti apud aliquem sint primi generis, scilicet damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, spectat ad Inquisitores, tam de Iure veteri, quàm de Iure nouo.*

2 *Libri retenti apud aliquem, si sint secundi generis, scilicet non damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, sed propter aliam rationem, causa spectat ad Episcopum sine Inquisitore.*

3 *Episcopi sine Inquisitore possunt terminare causas superstitionum, incantationum, veneficiorum, & blasphemiarum, si non similiter sapiant manifestè hæresim.*

4 *Causa de librorum qualitatis cognitione in dubio, an libri sint damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, spectat ad Inquisitorem; quia cùm Inquisitor sit Iudex in materia hæresis, ad ipsum spectat cognoscere, an libri contineant hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem: At Inquisitor post cognitionem, si inuentio eius non subsisteret, remittere debet reum ad Episcopum.*

5 *Libri etiamsi postquam fuerint examinati, reperiantur damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, non tamen propter hoc reus est tractandus tanquam de hæresi suspectus, sed solùm tanquam retinens libros prohibitos.*

SVppono, quod iuxta ea, quæ suprà dicebam, & iuxta Constitutionem Pij IV. *Dominici Gregis*, Indici præfixam, libri prohibiti vel sint damnati ob hæresim, aut falsi dogmatis suspicionem (sub quibus comprehenduntur etiam libri hæreticorum tractantes de Religione; quia eo ipso, quod Author libri est hæreticus, & tractat de Religione, adest suspicio falsi dogmatis.) Vel sint damnati ob aliam causam. His suppositis.

Respondetur, & dico primò: Si libri retenti apud aliquem sint primi generis, scilicet damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem modo, quo supra dicebam, causa spectat ad Inquisitorem, tum de iure veteri, quia per ius vetus & per Constitutionem secundam *in Bullar. Adriani VI.* quæ incipit, *Dudum vt nobis*, crimen hæresis, sicque & cum ipso connexa, spectant ad Inquisitorem; tum etiam de iure nouo, quia per Constitutionem Pij IV. statuitur, quod in eum, apud quem reperiuntur libri damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, modo quo suprà dicebam, procedi possit tanquam in suspectum de hæresi; sed procedere in aliquem, tanquam in suspectum de hæresi, spectat ad Inquisitorem. Ergo, &c. 1

Dico secundò, è contra libri retenti apud aliquem, si sint secundi generis, scilicet non damnati propter hæresim, 2

hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem modo, quo supra dicebam, sed propter aliam rationem; causa è contra spectat ad Episcopum sine Inquisitore; quia Pius IV. in eadem sua prædicta Constitutione decreuit, quod ij, apud quos huiusmodi libri repetti fuerint, ab Episcopo seuerè puniantur, & quia sic etiam habetur per Textum *in cap. Accusatus, de haeretic. in 6.* & tenent Abbas *in cap. 1. de sortileg. n. 4. vers. & aduerte*, Eymer. *in director. Inquisit. quaest. 42. num. 2.* & Sacra Generalis Congregatio Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis, die 2. Decembris, anno 1612. teste Francisco Leone *in Thesauro for. Eccles. tit. de sortilegiis, n. 46.*

3 Vbi rectè subdit, quod similiter possint Episcopi sine Inquisitore terminare causas superstitiosorum, incantationum, veneficiorũ, & blasphemiarum, si similiter non sapiant manifestè hæresim, ex dictis iuribus supra allegatis, & ex supposita potestate eiusdẽ Sacræ Congregationis, quæ ita censuit die 1. Septẽbris eodẽ anno 1612.

4 Dico tertiò, si dubium sit, an libri sint damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, modo quo supra dicebam; causa, scilicet de qualitate librorum cognoscere, spectat ad Inquisitorem, iuxta ea quæ tradunt Abbas *in cap. 1. de sortilegiis, num. 4.* Pegna *in director. part. 2. comment. 57. in fine*, Carrer. *in pract. tit. de haeresi, n. 24.* & Comensis *in Lucerna Inquisitorum, verb. Inquisitor, n. 29.* Quia cùm Inquisitor sit Iudex in materia hæresis, ad ipsũ spectat cognoscere, an libri contineant hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem.

Vbi aduerte, quod si libri, postquam fuerint examinati, non repeciantur damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, debeat tunc ex dictis Inquisitor remittere reum ad Episcopum; *d. cap. Accusatus, §. sanè, de haereticis in 6.* vbi Glossa, & alij communiter Canonistæ.

5 Aduerte secundò, quod etiamsi è contra libri, postquam fuerint examinati, repetiantur damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, modo quo suprà dicebam; non tamen propter hoc reus sit tractandus tanquam de hæresi suspectus, sed solùm tanquam retinens libros prohibitos; quia cùm dubium sit, an ij fuerint damnati ex prædicto capite, non præsumitur librorum qualitas talis, vtpote dubiæ scientiæ in retinente; ideoquè non verificatur de ipso dispositio Constitutionis Pij IV. nempe quod *audeat legere, vel retinere*; quia *audere* supponit notam qualitatem prohibitionis, cum dicat temeritatem, & præsumptionem, iuxta ea, quæ dicebam supra in propriis locis, & iuxta *Authent. habita, Cod. ne filij pro patre, vers. ac igitur*, ibi: *Vt nullus de caetero tam audax inueniatur, qui alienam Scholaribus iniuriam inferre praesumat.* Et iuxta Glossam *in l. si quis in tantam, Cod. vnde vi*: Præsumptio autem importet dolum, atque adeo scientiam rei cum suis qualitatibus, iuxta ea, quæ dicebam ibidem, & tradunt Cardinalis *in Clement. 1. quaest. 39. de priuileg.* Angelus *verb. Excommunicatio 5. num. 15.* S. Antonin. *3. part. tit. 24. cap. 53, vers. quaeri*, Syluest. *verb. Excommunicatio 7. num. 35.* Nauarr. *in summa, cap. 27. num. 155.* & alij communiter: Ergo cum certa fuerit librorum qualitas, ob quam fuerint damnati, seu prohibiti, non interueniet in retinente ausus contra prohibitionem.

At de his omnibus vide quæ dicebam suprà *dub. 16. per totam*, & quæ dicam infrà, *dubit. 195. sect. 85. etiam per totam.*

PETITIO XXVI.

Quæ decreta extent quoad impressionem librorum?

SVMMARIVM.

1 *Quoad impressionem librorum extat primò decretum Concilij Lateranensis sub Leone X. sess. X. & habetur in Bulla eiusdem Leonis inter Constitutiones ipsius, n. 12. in primo Tomo Bullarij, hicque refertur.*

2 *Extat secundò vltra decretum pium, & laudabile Concilij Salisburgensis, & Mediolanensis apud Azorium, & Gauantum editum, decretum Concilij Tridentini sess. 4. vide hic per extensum.*

3 *Extat tertiò decretum Indicis librorum prohibitorum auctoritate Pii IV. primùm editi, postea auctoritate Sixti V. aucti, & eandem auctoritate Clementis VIII. recogniti, & publicati, vide per extensum quæ habentur apud Regulam X.*

4 *Decretum Concilij Lateranensis, & Leonis X. cum poenis in ipso contentis, licet à principio non fuerit receptum; nihilominus postea à Decreto Concilij Tridentini supra relato, fuit ex parte innouatum, & à decreto Indicis in Regula X. ex toto confirmatum.*

5 *Excommunicatio posita in decreto Concilij Lateranensis, Tridentini, & Indicis librorum prohibitorum, cum ibi nulla mentio fiat de reseruatione, nemini est reseruata, sicque ab omni legitimo Confessario absoluibilis.*

6 *Poena alia praeter excommunicationem posita in di[c]tis decretis non obligant in conscientia ante sententiam declaratoriam Iudicis.*

7 *Excommunicatio praedicta licèt ex vi Concilii Tridentini solùm afficiat illos, qui sine nomine Auctoris imprimunt, vendunt, vel retinent, nisi prius fuerint examinati, & probati, libros de rebus sacris; nihilominus ex vi Regulæ Indicis praed. videtur afficere generaliter omnes, siue liber sit de rebus sacris, siue de rebus non sacris.*

8 *Verba etiam quae libris musicalibus apponuntur, imprimi non possunt absque dicta approbatione.*

9 *Regulares quamuis ex decreto Concilij Tridentini vltra examinationem, & probationem, teneantur à suis Superioribus pro libris imprimendis impetrare licentiam, si id non faciant, incurrunt poenas suarum Constitutionum, non autem excommunicationem Tridentini; quia haec solum videtur imposita contra imprimentes, retinentes, &c. libros, absque appositione proprij nominis, & licentia Ordinarij.*

10 *Regulares licet ex decreto Concilij Tridentini communicantes, vel euulgantes libros manuscriptos sine praedicta approbatione, & licentia, incurrant in easdem poenas, quas incurrunt Impressores; nihilominus id restringi debet ad librum consummatum, & integrum.*

11 *Liber iste non tamen requiritur, quod sit magnus, sed sufficit, quod sit paruus; quia in Regula Indicis praedicta vocatur Libellus: veniunt enim ex vi talis Regulae Lectiones, Adnotationes, Disputationes, Conciones, & Tractatus.*

12 *Regulares licet ex concessione Clementis VII. apud Casarub. possent Minores de Obseruantia, sicque & alij, qui cum ipsis priuilegiorum communicationem habent, imprimi facere sine Ordinarij, & Inquisitionis reuisione illa, quae ad ipsorum Ordinem spectant; hodie tamen haec concessio locum non habet, vtpote reuocata, &c.*

13 *Extat quartò decretum Sacrae Congregationis, apud Gauantum, in quo praecipitur, vt nihil, quod ad formandum sacros ritus pertineat, inconsulta Sacra Rituum Congregatione imprimatur.*

14 *Extat quintò quoad degentes in statu Sedis Apostolicae decretum Sacrae Congregationis Inquisitionis die 18. Septembris, anno 1625. editum, & habetur in 4. Tomo Bullarij, num. 50. inter Bullas Vrbani VIII. Vide hic relatum per extensum.*

Decretum

15 *Decretum prædictum Vrbani cum loquatur de degentibus in statu Ecclesiæ, intelligi non debet de illis, qui obiter, per transitum, vel per breue tempus ibi existunt.*

16 *Extat sextò decretum Pauli V. prohibens imprimi libros de materia Auxiliorum tractantes sine licentia Summi Pontificis, quod confirmauit Vrbanus VIII. die 1. Augusti, anno 1641. occasione desumpta ex quodam librò Iansenij, Episcopi Iprensis, cui Titulus* Augustinus, *prohibito sub pœnis per aliud decretum, &c. Vide hic relata per extensum.*

17 *Extat septimò decretum Sacræ Congregationis prohibens imprimi libros, gesta, Miracula, vel Reuelationes eorum, qui cum opinione sanctitatis vel martyrij decesserunt, continentes sine approbatione Ordinarij, & responsione circa id negotium, sicque sine recognitione Sedis Apostolicæ: Vnde prædicta neque per modum Historiæ referri licere videntur.*

18 *Idem præcipitur etiam in nouissimis decretis anno 1642. quæ per extensum referuntur hic.*

19 *Gesta, Miracula, vel Reuelationes eorum, qui cum fama sanctitatis, vel Martyrij decesserunt, vt imprimi possint, non sufficiunt Auctoris protestationes, sed requiruntur etiam Ordinarij approbatio, & Sedis Apostolicæ responsio.*

20 *In libris prædictis imprimendis non potest iis, qui cum fama sanctitatis, vel Martyrij decesserunt, tribui nomen sancti, vel beati, quia id est contra Curiæ stylum.*

1 RESpondetur: Extat primò decretum Concilij Lateranensis sub Leone X. *sess.* 10. Et habetur in Bulla eiusdem Leonis inter Constitutiones ipsius *n.* 12. in primo Tomo Bullarij, vbi sic legitur: *Statuimus, & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, vel aliam quamcumque scripturam, tam in vrbe nostra, quàm in aliis quibuscumque ciuitatibus, & Diœcesibus imprimere, vel imprimi facere præsumat, nisi priùs in Vrbe per Vicarium nostrum, & Sacri Palatij Magistrum; in aliis verò ciuitatibus, & Diœcesibus per Episcopum, vel alium habentem peritiam scientiæ libri, seu scripturæ huiusmodi imprimendæ, ab eodem Episcopo ad id deputandum; ac Inquisitorem hæreticæ prauitatis, Ciuitatis, siue Diœcesis, in quibus librorum impressio huiusmodi fieret, diligenter examinetur, & per eorum manu propria subscriptionem sub excommunicationis sententia gratis, & sine dilatione imponendam approbetur. Qui verò secus præsumpserint, vltra librorum impressorum amissionem, & illorum publicam combustionem, ac centum Ducatorum Fabricæ Basilicæ Principis Apostolorum de vrbe, sine spe remissionis solutionem, ac anni continui exercitij impressionis suspensionem, excommunicationis sententia innodatus existat, ac demum, ingrauescente contumacia, taliter per Episcopum suum, vel Vicarium nostrum respectiuè per omnia Iuris remedia castigetur, quod alij eius exemplo similia minimè attentare præsumant.*

2 Extat secundò, vt omittam decretum pium, & laudabile Concilij Salisburgensis, & Mediolanensis apud Azorium *tom.* 1. *Instit. moral. lib.* 8. *cap.* 17. & Gauantum *in Manual. Episcop. verb. librorum editio*, decretum Concilij Tridentini *sess.* 4. vbi sic habetur: *Nulli que liceat imprimere, vel imprimi facere quosuis libros de rebus sacris sine nomine Authoris, neque illos in futurum vendere, vel apud se retinere, nisi primùm examinati, probatique fuerint ab Ordinario sub pœna anathematis, & pecunia in Canone Concilij nouissimi Lateranensis apposita; & si Regulares fuerint, vltra examinationem, & approbationem huiusmodi, licentiam quoque à suis Superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris iuxta formam suarum ordinationum. Qui autem scripto eos communicant, vel euulgant, nisi anteà examinati probatique fuerint, eisdem pœnis subiaceant, quibus Impressores. Et qui eos habuerint, vel legerint, nisi prodiderint Authores, pro Authoribus habeantur. Ipsa verò huiusmodi librorum probatio in scriptis detur, atque adeo in fronte libri, vel scripti, vel impressi authenticè appareat. Idque totum, hoc est, & probatio, & examen; gratis fiat, vt probanda probentur, & reprobentur improbanda.*

Extat tertiò decretum Indicis librorum prohibitorum, auctoritate Pij IV. primum editi, postea auctoritate Sixti V. aucti, & tandem auctoritate Clementis VIII. recogniti, & publicati, vbi apud Regulam X. sic habetur: *In librorum, aliarumque Scripturarum impressione seruetur, quod in Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 10. statutum est. Quare, si in Alma vrbe Roma liber aliquis sit imprimendus, per Vicarium Summi Pontificis, & Sacri Palatij Magistrum, vel personas à Sanctissimo Domino Nostro deputandas prius examinetur; in aliis verò locis ad Episcopum, vel alium habentem scientiam libri, vel scripturæ imprimendæ ab eodem Episcopo deputandum, ac Inquisitorem hæreticæ prauitatis eius Ciuitatis, vel Diœcesis, in qua impressio fiet, eius approbatio, & examen pertineat, & per eorum manu propria subscriptionem gratis, & sine dilatione imponendam sub pœnis, & censuris in eodem decreto contentis approbetur: Hac lege & conditione addita, vt Exemplum libri imprimendi authenticum, & manu Authoris subscriptum apud Examinatorem remaneat: Eos verò, qui libellos manuscriptos euulgant, nisi antea examinati, probatique fuerint, eisdem pœnis subiici debere, iudicarunt Patres deputati, quibus Impressores. Et qui eos habuerint, & legerint, nisi Authores prodiderint, pro Authoribus habeantur. Ipsa verò huiusmodi librorum probatio in scriptis detur, & in fronte libri, vel scripti, vel impressi authenticè appareat, probatioque, & examen, & cætera gratis fiant.* 3

Vbi aduerte, quod decretum Concilij Lateranensis, & Leonis X. cum pœnis in ipso contentis, licèt à principio non fuerit receptum, Caietan. *verb. excommunicatio, in fine*, Nauar. *in summa, cap.* 27. *n.* 111. Suarez *tom.* 5. *in* 4. *p. disp.* 23. *sect.* 7. *n.* 1. & alij passim: Nihilominus postea à decreto Concilij Tridentini supra relato fuerit ex parte innouatum, & à decreto Indicis librorum prohibitorum in Regula X. suprà relata ex toto confirmatum. Fillinc. *tom.* 14. *n.* 83. & alij quos sequitur Thesaurus *in praxi, part.* 2. *verb. libri, cap.* 3. 4

Aduerte secundò, quod Excommunicatio posita in decreto Concilij Lateranensis, Tridentini, & Indicis librorum prohibitorum, cùm ibi nulla mentio fiat de reseruatione, nulli sit reseruata, sicque ab omni legitimo Confessario absolubilis. Doctores communiter, quos sequitur Toletus *in summ.* 1. *lib.* 1. *c.* 41. & Peyrinus *tom.* 1. *de Prælato, q.* 3. *c.* 9. *n.* 2. Quidquid in contrarium dixerint Graffius *part.* 1. *decis. lib.* 4. *c.* 14. *n.* 9. & Barb. *de offic. & potest. Episcop. allegat.* 90. *num.* 13. Quatenus volunt, sed gratis, quod sit Episcopo reseruata. 5

Aduerte tertiò, quod cæteræ pœnæ præter excommunicationem positæ in dictis decretis non obligent in conscientia ante sententiam declaratoriam Iudicis, vti diffusè dicam infrà. & est communis sententia Doctorum, quos sequitur Thesaur. *loco suprà cit.* 6

Aduerte quartò, quod licet excommunicatio prædicta ex vi Concilij Tridentini solum afficiat illos, qui sine nomine Authoris imprimunt, vendunt, vel retinent, nisi priùs fuerint examinati, & probati, libros de rebus Sacris; Suarez, Peyrinus, & alij passim vbi suprà: Nihilominùs ex vi Regulæ Indicis prædicta videatur afficere generaliter omnes, siue liber sit de rebus sacris, siue de rebus non sacris, sed prophanis, & siue liber sit cum nomine, siue sine nomine Authoris. Vide quæ dicebam suprà *Petit.* 15. 7

Aduerte

8 Aduerte quintò, quod etiam verba, quæ libris musicalibus apponuntur, imprimi non possint absque præd. approbatione, & licentia, ex declaratione Sacræ Congregationis apud Quarantam *vbi suprà, n.7.*

9 Aduerte sextò, specialiter quoad Regulares, quod quamuis hi ex decreto Concilij Tridentini prædicto vltra examinationem, & probationem teneantur à suis Superioribus pro libris imprimendis licentiam impetrare, & si id non faciant, tametsi incurrant pœnas suarum Constitutionum, non tamen incurrent excommunicationem Concilij Tridentini; quia hæc solùm videtur imposita contra imprimentes, vendentes, retinentes, &c. libros, absque appositione proprij nominis, & licentia Ordinarij. Doctores passim, quos sequuntur Suarez, & Peyrin. in locis suprà citatis. At de hac re vide etiam quæ dicebam supra *Petitione* 15.

10 Aduerte septimò, etiam specialiter quoad Regulares, quod licet hi ex decreto Concilij Tridentini, communicantes, vel vulgantes libros manuscriptos, sine prædicta approbatione, & licentia, incurrant easdem pœnas, quas incurrunt Impressores: Nihilominùs id cum simus in materia pœnali, & odiosa, restringi debeat ad librum consummatum, & integrum, qualis est ille, qui imprimi consueuit. Suarez, & Peyrinus vbi suprà, & alij communiter, quos sequitur Portell. *in dub. regul. verb. librorum prohibitio n.6.*

11 Non tamen requiritur, quod liber iste sit magnus, sed sufficit si sit paruus; quia in Regula Indicis prædicta vocatur *libellus*: Quapropter ex vi talis Regulæ Indicis veniunt etiam lectiones, annotationes, disputationes, Conciones, & Tractatus, tam ad deuotionem, quàm ad Conscientiarum quietationem pertinentes, & cætera huiusmodi, quæ sibi inuicem consueuerunt communicare Regulares. Atque sic quoque, teste Sorbo *in Addit. ad compend. Priuileg. mendicant. verb. Imprimere libros*, §. 3. Rodriquez *tom. 2. quæst. Regular. quæst.* 104. *art.* 1. Naldo *in summa, verb. legere, n.*4. & Barbosa *loco suprà citato*, declarauit Sacra Congregatio: quæ teste etiam Sorbo, & Rodriquez *vbi supra*, nec non Suarez, & Thesauro *cap.4.* declarauit quoque, quod id intelligendum sit, quando communicarentur, vt mandarentur typis, & quando communicarentur per modum librorum, scilicet communicatione publica inter multos, quæ æquiualeret impressioni; non autem communicatione priuata inter paucos. Vide tamen, quæ dicebam suprà, *Petit.* 17. & 21.

12 Aduerte octauò, & etiam specialiter quoad Regulares, quod licet ex concessione Clementis VII. apud Casarub. *in compend. verb. Imprimere libros*, possent Minores de Obseruantia, sicque & alij, qui cum ipsis priuilegiorum communicationem habent, imprimi facere, sine Ordinarij, & Inquisitionis reuisione, illa quæ ad ipsorum Ordinem spectant: Hodie tamen hæc concessio locum non habeat, non solùm quia fuit viuæ vocis oraculo, & non authenticè facta, sed etiam quia est contraria decreto Concilij Tridentini, & Regulæ X. Indicis supradictæ. Doctores communiter, quos sequuntur Sorbus, & Rodriquez vbi suprà.

13 Extat quartò decretum Sacræ Congregationis apud Gauantum *loco suprà cit. n.* 5. in quo præcipitur, vt nihil, quod ad formandum sacros Ritus pertineat, inconsulta Sacra Rituum Congregatione imprimatur. Vnde inferri videtur, quod Regulares imprimere non possint Cæremonialia sine consultatione præmissa eiusdem Sacræ Rituum Congregationis.

14 Extat quintò, quoad degentes in statu Sedis Apostolicæ decretum Sacræ Congregationis Inquisitionis die 18. Septembris, anno 1625. editum, & habetur *in 4. tomo Bullarij, n.50.* inter Bullas Vrbani VIII. vbi sic dicitur: *Sanctissimus Dominus Noster pro debito sui pastoralis Officij corrigere volens abusus nonnullorum in statu Sedis Apostolicæ mediatè, vel immediatè subiecto existentium, qui libros à se compositos extra prædictum statum absque vlla Ordinariorum, & Inquisitorum loci* (vbi degunt) *approbatione imprimendos transmittunt, statuit, & decreuit, vt imposterum nemo in statu prædicto degens, cuiusuis conditionis, gradus, ordinis, & dignitatis existat, libros de quauis materia tractantes, & vbicumque compositos audeat aliò deferre, vel mittere imprimendos, sine expressa in scriptis approbatione Illustrissimi & Reuerendissimi Domini Cardinalis Sanctissimi Domini Nostri Vicarij, & Magistri Sacri Palatij, si in vrbe, si verò extra vrbem existat, sine Ordinarij, & Inquisitoris loci illius, siue ab iis deputatorum facultate, & licentia operi præfigenda; libros autem, quos contra præsentis decreti tenorem imprimi contigerit, præter alias pœnas arbitrio suæ Sanctitatis infligendas, absque alia declaratione, ex nunc prohibet, & pro expressè prohibitis haberi vult, & mandat, contrariis quibuscumque non obstantibus, &c.*

Vbi aduerte, quod cùm præsens decretum loquatur 15
de degentibus in statu Ecclesiæ, intelligi non debeat de illis, qui obiter, per transitum, vel per breue tempus ibi existunt. Doctores, quos sequitur Thesaur. *vbi suprà, cap.* 3. Quia degere importat habitare, §. *penultimo, Instit. de vsu, & habitation.* Et videri poterit Sanchez *lib.3. de matrim. disp.23. n.12.*

Non obstat, quod in proœmio prædicti decreti non videatur esse sermo de degentibus, sed de existentibus in statu Ecclesiæ, vt patet ex illo verbo, *nonnullorum existentium*, &c. Quia cum in sequentibus bis sermo sit de degentibus, prædictæ expositioni, maximè cum simus in materia pœnali, stari debet.

Extat sextò decretum Pauli V. prohibens imprimi 16
libros de materia auxiliorum tractantes, sine speciali licentia Summi Pontificis, quod decretum postea confirmatum est ab Vrbano VIII. die 1. Augusti, anno 1641. in Congregatione generali S. Inquisitionis, occasione desumpta ex quodam libro Iansenij Episcopi Iprensis, cui Titulus *Augustinus*, per aliud decretum, in quo Pontifex sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibet, ne quis prædictum librum, & scripturas occasione ipsius editas retinere, vel legere possit; & insuper sub pœnis excommunicationis ipso facto incurrendæ, Interdicti Ecclesiastici respectiuè, aliisque arbitrio Sanctitatis suæ pœnis infligendis, etiam corporalibus, mandat omnibus, & singulis cuiusuis Religionis, Ordinis, Congregationis, Instituti, Societatis etiam de necessitate exprimendæ, Regularibus, & aliis quibuscumque, tam Ecclesiasticis, quàm sæcularibus personis cuiuscumque status, conditionis, gradus, ordinis, & dignitatis, Abbatiali, Episcopali, Archiepiscopali, & Patriarchali dignitate suffultis, Collegiis, & Vniuersitatibus, *Ne imposterum audeant imprimere, nec quoquo modo in lucem edere libros, tractatus, compositiones ex professo, vel incidenter, etiam sub prætextu commentandi Diuum Thomam, seu in Philosophicis agendi de concursu causæ primæ cum secunda, & præsertim defendendi, aut impugnandi librum dicti Iansenij, cui Titulus* Augustinus, *vel Theses Patrum Societatis Iesu, aliasque scripturas prohibitas, aut alia quauis occasione, vel modo de materia auxiliorum diuinorum, seu de Gratia, & libero arbitrio tractantes, sine expressa, & speciali licentia à Sanctitate sua in Congregatione S. Officij obtinenda, donec aliud in hac materia à Sede Apostolica fuerit ordinatum: absolutionem verò à prædicta excommunicatione, necnon interdicti suspensionem, & relaxationem Sanctitati suæ, & Sacræ Congregationi reseruauit; non obstantibus quibuscumque Priuilegiis, etiam sanctæ Cruciatæ, Iubilæi etiam generalis, & facultatibus Missionariorum, ac aliis à sancta Sede emanatis, seu emanandis, quibus omnibus in hac parte Sanctitas sua derogat, voluitque Sanctitas sua hæc omnia suum plenarium sortiri effectum, omnesque contra facientes, vt suprà ligare, nec quemquam excusari posse sub prætextu, quod decreta Pauli V. & Sanctitatis suæ alias emanata, non*

fuerint

fuerint in Prouinciis intimata, vel vsu recepta, irritum quoque, & inane quidquid secus super iis à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decreuit, contrariis quibuscumque non obstantibus.

17 Extat septimò Decretum Sacræ Congregationis prohibens imprimi libros gesta, miracola, vel reuelationes eorum, qui cum opinione sanctitatis, vel martyrij decesserunt continentes, sine approbatione Ordinarij, & responsione circa id negotium, sicque sine recognitione Sedis Apostolicæ: Vnde prædicta neque per modum historiæ referri licere videotur: Doctores quos sequitur Peyrinus 3. *tom. priuileg. Minimor. cap. 4. num. 1.*

18 Vbi aduerte, quod circa prædicta præcipiatur sic etiam in nouissimis Decretis, anno 1642. *Responsum, quod à Sede Apostolica in vim prædictorum Decretorum expectare debent Ordinarij locorum, vt imprimi possint libri continentes gesta, miracula, vel reuelationes eorum, qui cum prædicta fama sanctitatis, vel martyrij decesserunt, non detur, nisi cum infrascriptis protestationibus* (Authoris scilicet, vna in principio, altera in fine libri imprimenda; quas apud Lezzanam *in summa verb. sanctorum cultus, num. 9. & 10.* reperies) *in dictis libris & historiis inserendis, declarando etiam expressè, quod tales libri, vel historia, licet ab Ordinariis reuisa, & post Sedis Apostolicæ responsum approbata, non faciant maiorem gradum probationis in ordine ad Canonizationem, vel Beatificationem, quàm quæ aliàs absque tali approbatione de iure fecissent, non obstante quocumque longissimi temporis cursu.*

19 Aduerte secundò, quod vt gesta, miraeula, vel reuelationes eorum, qui cum fama sanctitatis, vel martyrij decesserunt, imprimi possint, non sufficiant prædictæ duæ Authoris protestatiooes, sed requirantur etiam Ordinarij approbatio, & Sedis Apostolicæ responsio, prout ex contextu ipso colligitur.

20 Aduerte tertiò, quod in prædictis libris imprimendis modo, quo supra dicebam, non possint iis, qui cum fama sanctitatis, vel martyrij decesserunt, tribui nomen *Sancti*, vel *Beati*, quia id est contra Curiæ stylum, qui solùm iis tribuit nomen *Serui Dei*, *Ancillæ Dei*, &c. Tum quia in Sacra Congregatione Indicis, quando de librorum correctione tractatur, similia nomina, vel similes tituli non permittuntur.

PETITIO XXVII.

Quæ Decreta extent quoad prohibitionem librorum?

SVMMARIVM.

1 *Quoad prohibitionem librorum, omissis particularibus prohibitionibus, duplex est in Ecclesia prohibitio generalis, vna quæ vocatur Indicis, ex Bulla Pij IV. quæ incipit, Dominici Gregis, & habetur in secundo tomo Bullarij inter Bullas ipsius Pij IV. num. 77. & etiam apud Quarantam, &c. Vide ibi per extensum. Altera, quæ vocatur Bulla Cœnæ.*

2 *Prohibitio Bullæ Cœnæ, in quo differat à prohibitione Indicis, ex Bulla Pij IV.*

3 *Legens, vel habens libros, vel scripta hæreticorum, vel quorumcumque aliorum Authorum, incurrit excommunicationem Indicis ex Bulla Pij IV. si tales libri, vel scripta prohibita, seu damnata sint propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, quæ tamen excommunicatio nemini est reseruata.*

4 *Legens, vel habens libros, vel scripta alicuius Authoris Catholici, in quibus reperitur hæresis, vel error, non incurrit prædictam excommunicationem Indicis, ex Bulla Pij IV. si tales libri, vel scripta non sint prohibita.*

5 *Neque etiam si fuerint prohibita, seu damnata, non tamen propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, sed propter aliam causam, v. g. propter obscuritatem.*

6 *Legens tamen, vel habens prædictos libros, vel scripta, scilicet non ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, sed ob aliam causam prohibita, seu damnata, adhuc peccat mortaliter, & tenetur libros prædictos consignare Inquisitoribus, &c.*

RESpondetur, vt omittam prohibitiones particulares, quæ quoad hoc ab Inquisitoribus, & Episcopis fieri solent, duplex est in Ecclesia prohibitio generalis. 1

Vna quæ vocatur Indicis ex Bulla Pij IV. quæ incipit *Dominici Gregis*, & habetur in secundo Tomo Bullarij, inter Bullas ipsius Pij IV. *num. 77.* & etiam apud Quarantam *in summa Bullarij, verb. libri prohibiti*, vbi sic legitur: *Qui hæreticorum libros, vel cuiusuis Authoris scripta propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit, habueritve, ipso iure in excommunicationis pœnam incidat, eamque ob causam in eum, tanquam in hæresis suspectum, inquiri, & procedi liceat, præter alias pœnas super hoc ab Apostolica Sede, sacrisque Canonibus constitutas: Qui autem libros alia de causa prohibitos legerit, habueritve, præter peccati mortalis reatum, Episcoporum arbitrio seuerè se nouerit puniendum, non obstantibus, &c.*

Altera, quæ vocatur Bullæ Cœnæ, vbi excommunicantur excommunicatione Pontifici reseruata, *omnes* (scilicet hæreticorum) *libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sine authoritate nostra, & Sedis Apostolicæ, scienter legentes, vel retinentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes ex quauis causa, publicè, vel occultè, quouis ingenio, vel colore, &c.* 2

Differt igitur prohibito Bullæ Cœnæ à prohitione Indicis ex Bulla Pij IV. Quia prohibitio Indicis ex Bulla Pij IV. solùm est contra legentes, vel habentes libros, vel scripta, siue hæreticorum, siue quorumcumque aliorum Authorum, propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem prohibita, atque damnata: Prohibitio verò Bullæ Cœnæ est contra legentes, retinentes, imprimentes, vel defendentes libros hæreticorum hæresim continentes, vel de Religione tractantes, siue tales libri sint prohibiti, & damnati, siue non, sicuti patet ex ipso contextu, & notat præter alios Becanus 2. 2. *tract. 15. de fide, quæst. 8. num. 4.* In quonam alio etiam differat prohibitio Bullæ Cœnæ à prohibitione Indicis ex Bulla Pij IV. vide suprà *dub. 44. in addendis, addend. 4. &* 5.

Ex quibus sequitur, quod legens, vel habens libros, vel scripta hæreticorum, vel quorumcumque aliorum Authorum, incurrat excommunicationem Indicis, ex Bulla Pij IV. si tales libri, seu scripta prohibita, seu damnata sint propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem: Quæ tamen excommunicatio, cùm de reseruatione nihil dicat, nulli est reseruata, neque ab omni legitimo Confessario absolubilis, vti suprà dicebam, & docent Suarez *de fide, disp. 20. sect. 2. num. 15.* Filliuc. *tract. 16. cap. 2. num. 43.* Bonacin. *de censur. disp. 2. quæst. 5. punct. 4. num. 1.* & alij passim. 3

Sequitur secundò, quod è contra legens, vel habens libros, vel scripta alicuius Authoris Catholici, in quibus reperiatur hæresis, vel error, non incurrat prædictam excommunicationem Indicis, ex Bulla Pij IV. si tales libri, vel scripta non sint prohibita, seu damnata, & etiamsi non sint prohibita, seu damnata ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem; quia Pontifex Pius IV. solùm loquitur, quando 4

ea sunt prohibita, seu damnata, & præterea quando sunt prohibita, seu damnata ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem. Doctores communiter, quos sequitur Thesaur. *in praxi, part. 2. verb. libri, cap. 2.*

5 Quapropter nec etiam incurrit prædictam excommunicationem Indicis ex Bulla Pij IV. si fuerint quidem prohibita, seu damnata, non tamen propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, sed propter aliam causam, verbi gratia propter obscœnitatem, &c. Quia, sicuti dicebam, dicta excommunicatio Indicis ex Bulla Pij IV. imponitur propter libros, vel scripta prohibita, seu damnata ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem: Doctores iidem, quos suprà citabam.

6 Legens tamen, vel habens prædictos libros, vel scripta (scilicet non ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, sed ob aliam causam prohibita, seu damnata) peccat adhuc mortaliter, & puniri poterit ab Episcopo, sicuti patet ex ipso contextu Indicis ex Bulla Pij IV. Et tenentur adhuc etiam prædictos libros, vel scripta (scilicet similiter non ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, sed ob aliam causam prohibita, seu damnata: idemque, imò & multò magis dico de libris, vel scriptis ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem prohibitis, seu damnatis, & etiam de libris, vel scriptis hæreticorum, de quibus Bulla Cœnæ) consignare Inquisitoribus. Nec sufficit, quòd propria auctoritate comburat, vel corrigat, propter Constitutionem Iulij III. Suarez *de fide, disp. 20. sect. 2. num. 23.* Azorius *tom. 1. lib. 8. cap. 16. quæst. 11.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. num. 53.* & alij communiter, licet Fagundez *in primum præceptum Decalogi, lib. 1. cap. 14. num. 33.* Diana *part. 1. tract. 11. resol. 37.* & alij sentiant oppositum, eo quòd prohibitio sit contra retinentes, & contra retinentes ad comburendum, qua de re vide quæ diffusè dicebam suprà *dubitat. 40. petit. 3. 5. 6. & 9.*

PETITIO XXVIII.

Quid prohibeatur in singulis Indicis Regulis?

SVMMARIVM.

1 *In Regula prima Indicis prohibentur omnes libri, qui ante annum 1515. à Summis Pontificibus, vel Oecumenicis Concilijs damnati fuerunt.*

2 *In Regula secunda prohibentur omnes libri hæresiarcharum cuiuscumque tituli, vel argumenti, in qua prohibentur etiam libri hæreticorum, qui de Religione ex professo tractant.*

3 *In Regula tertia agitur de versionibus scriptorum Ecclesiasticorum per Authores damnatos editis.*

4 *In Regula quarta agitur de Biblijs vulgaribus non permittendis, nisi cum certis conditionibus.*

5 *In Regula quinta agitur de libris, qui hæreticorum opera prodeunt, in quibus tamen hæretici nihil, vel parùm de suo apponunt, sed dicta aliorum colligunt.*

6 *In Regula sexta agitur de controuersijs inter Catholicos, & hæreticos vulgari lingua conscriptis.*

7 *In Regula septima prohibentur libri, qui de rebus lasciuis tractant. Antiqui ab Ethnicis conscripti propter sermonis elegantiam permittuntur, non tamen pueris.*

8 *In Regula octaua decernitur, quod libri, quorum principale argumentum est bonum, si à Catholicis Theologis Inquisitionis Generalis auctoritate fuerint expurgati, permitti possint.*

9 *In Regula nona prohibentur omnes libri, opera, & tractatus Astrologiæ Iudiciariæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, & huiusmodi.*

10 *In prædictis libris, vel tractatibus si non continentur hæreses, censura quæ tunc incurritur ab illos legentibus, vel retinentibus, solùm est ea, quæ ponitur in Indice ex Bulla Pij IV. & non est Summo Pontifici reseruata, &c.*

Respondetur quoad Indicem, scilicet Pij IV. & aliorum Pontificum Successorum, in Regula prima prohibentur omnes libri, qui ante annum 1515. à Summis Pontificibus, vel Oecumenicis Concilijs damnati fuerant. 1

In Regula secunda prohibentur omnes libri hæresiarcharum cuiuscumque tituli, vel argumenti, in qua eadem Regula secunda prohibentur libri hæreticorum, qui de Religione ex professo tractant. Permittuntur tamen, qui de Religione non tractant, si à Theologia Catholicis iussu Episcoporum, & Inquisitorum examinati, & approbati fuerint: Permittuntur etiam libri Catholicè conscripti, tam ab illis, qui posteà in hæresim lapsi sunt, quàm ab illis, qui post lapsum ad Ecclesiæ gremium redierunt, si approbati fuerint à Facultate Theologica alicuius Vniuersitatis Catholicæ, vel ab Inquisitione generali. 2

In Regula tertia agitur de versionibus Scriptorum Ecclesiasticorum per Authores damnatos editis, de quibus videri poterunt quæ dicebam *petit. 12.* 3

In Regula quarta agitur de Biblijs vulgaribus non permittendis, nisi cum certis conditionibus, vbi specialiter quoad Regulares subditur, quod ipsi non possint eas legere, vel emere, nisi facultate à suis Prælatis obtenta, iuxta ea quæ dicebam *petit. 11.* 4

In Regula quinta agitur de libris, qui hæreticorum operâ prodeunt, in quibus tamen hæretici nihil, vel parùm de suo apponunt, sed dicta aliorum colligunt (cuiusmodi sunt Indices, Concordantiæ, Apophthegmata, Lexica, & similia) & de his dicitur ibi, quod permittantur, sublatis, vel expurgatis iis, quæ expurgatione indigent, Episcopi, Inquisitoris, & Theologorum consilio, iuxta ea quæ dicebam *petit. 6. & dubit. 36. in appendice.* 5

In Regula sexta agitur de controuersijs inter Catholicos, & hæreticos in lingua vulgari conscriptis, de quibus videri poterunt quæ dicebam *petit. 9. & 10.* 6

In Regula septima prohibentur libri, qui de rebus lasciuis tractant, licet antiqui ab Ethnicis conscripti propter sermonis elegantiam, & proprietatem permittantur, non tamen legi Pueris, nisi prius fuerint expurgati, iuxta ea quæ dicebam *petit. 3.* 7

In Regula octaua decernitur, quod libri, quorum principale argumentum est bonum, in quibus tamen obiter aliqua sunt inserta, quæ ad hæresim, Impietatem, diuinationem, seu superstitionem spectant, si à Catholicis Theologis Inquisitionis generalis auctoritate fuerint expurgati, permitti possint. Idemque dicitur etiam de Summarijs, annotationibus, & Prologis, quæ ab Authoribus damnatis apposita sunt, iuxta ea quæ dicebam *Petit. 7.* 8

In Regula nona prohibentur omnes libri, opera, & tractatus Astrologiæ Iudiciariæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chyromantiæ, Necromantiæ, Artis magicæ, & omnes qui sortilegia, auspicia, veneficia, auguria, incantationes, vel superstitiones continent. Qui & omnes prohibentur etiam à Sixto V. in Bulla, *Cœli, & Terræ*, inter Bullas ipsius *num. 17.* Vbi & statuit etiam idem Sixtus V. quod prædicti libri non possint ab aliquo legi, vel retineri, sed debeant Episcopis, & Ordinarijs locorum, vel Inquisitoribus consignari, quodque scienter illos legentes, vel retinentes, debeant ab Inquisitoribus puniri: Quam Bullam Sixti V. confirmat, & innouat posteà Vrbanus VIII. in alia sua Bulla, quæ incipit *Inscrutabilis*, vbi alias pœnas contrà huiusmodi crimen imponit. 9

Aduerte

6 Adnerte tamen hîc, quod si in prædictis libris, vel tractatibus non contineatur hæresis, censura quæ tunc incurritur ab illos legentibus, vel retinentibus, solùm sit ea quæ ponitur in Indice, ex Bulla Pij IV. & non est, vti dicebam, Summo Pontifici reseruata. Quod intellige, si tales libri prohibiti sint ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, quia solùm de illis loquitur Bulla Pij IV. Si verò in illis contineantur hæreses, prout sæpiùs contingit, censura quæ tunc incurritur ab illos legentibus, vel retinentibus, sit ea quæ ponitur in Bulla Cœnæ, & est Summo Pontifici reseruata. Quod intellige, si tales libri sint hæreticorum, quia solùm de illis loquitur Bulla Cœnæ, iuxta ea quæ dicebam *Petitione secunda & quinta, & dubitat. 36. in appendice, & dubit. 44. in addendis, addendo primo*, & notat præter alios Thesaur. *in praxi, part. 2. verb. superstitio, cap. 1.*

PETITIO XXIX.

Qui dicendum de libris famosis, seu literis infamatoriis?

SVMMARIVM.

1 *Libellus famosus est scriptura, vel signum infamiam alicuius continens de crimine occulto, illud publicans.*

2 *Libellus famosus dicitur scriptura, vel signum, quia non solùm scriptura, sed etiam quodcumque aliud signum, verbi gratia figura, imago, cornu, &c. venit nomine libelli famosi contra aliquem facti.*

3 *Libellus famosus dicitur de crimine occulto, quia si crimen sit publicum, qui illud quomodocumque publicat, non est reus libelli famosi.*

4 *Scribens alicui literas infamatorias eius, ad quem scribit, neque est Reus libelli famosi, quia per tales literas per se crimen non publicatur.*

5 *Quicumque fuerit Author libelli famosi, verberari, & excommunicari decernitur.*

6 *Pœnæ prædicta locum habent non solùm in ordine ad conficientem dictos libellos famosos, sed etiam in ordine ad alias personas circa eandem materiam delinquentes.*

7 *Regulares quicumque libellos famosos in lingua Latina, vel vulgari, necnon cantilenas, vel rhithmos in infamiam status Ordinis Prædicatorum, vel Minorum edere, detinere, vel publicare præsumpserint, sunt excommunicati excommunicatione Summo Pontifici reseruata ab Alexandro IV. in priuilegio*, Ex alto, *& ex alio priuilegio*, Non sine.

8 *Priuilegia prædicta extenduntur etiam ad alias Religiones habentes communicationem priuilegiorum.*

9 *Excommunicatio prædicta non incurritur ab illo, qui contra religiosum priuatum id facere præsumpserit, quia priuilegia prædicta loquuntur solùm de facientibus contra eorum statum.*

1 RESpondetur, libellus famosus est scriptura, vel signum infamiam alicuius continens de crimine occulto, illud publicans. Syluest. *in summa, verb. libellus, num. 4.* Molin. *de iust. tract. 4. disput. 35. num. 4.* Portellus *in dub. regular. verb. libellus famosus, num. 2.* & alij communiter, quos sequitur Bonacina *de contractibus, disp. 2. quæst. 4. punct. 9. num. 2.*

2 Dixi, *scriptura, vel signum*, quia non solùm scriptura, sed etiam quodcumque aliud signum, vt v. g. figura, imago, cornu, &c. contra aliquem modo, quo dicebam factum, etiam venit nomine libelli famosi. Molina, Portell. & alij suprà.

3 Dixi secundò, *de crimine occulto*; quia si crimen sit publicum, qui illud quomodocumque publicat, non est reus libelli famosi, Portell. & Bonacin. *locis suprà citatis.*

4 Dixi tertiò, *illud publicans*, quia si quis alicui scribat literas infamatorias eius, ad quem scribit, neque est reus libelli famosi, quia per tales literas (cùm ab illo, cui mittuntur, celari possint, per se crimen non publicatur. Doctores iidem, quos suprà citabam. Similiter si quis literas continentes defectum alicuius occultum, tacito suo nomine scribens ad Prælatum, vel iudicem, vel eas ponit in aliquo loco, v.g. in mensa, vt ab iis videantur, neque est similiter reus libelli famosi, strictè scilicet loquendo, bene tamen largè, propter Textum *in cap. Inquisitionis, §. Ad hæc, de accusation.* Quia neque sic per se crimen publicatur, quod requiritur ad libellum famosum, vti patet ex definitione, eiusdem libelli famosi suprà tradita, iuxta communem sententiam Doctorum.

5 Dico secundò, quicumque fuerit Author libelli famosi, verberatur, & excommunicari decernitur *5. quæst. 1.* per varios Canones: Item est infamis, *cap. si Testes 4. quæst. 3.* Vbi etiam aliæ pœnæ contra istum talem decernuntur: & *leg. ob carmen, ff. de testib.* Item pœna capitis punitur, *leg. 1. Cod. de libell. famos.* Videantur præter alios Sayr. *in Clau. Regia, lib. 12. cap. 4. num. 10.* & Thesaur. *in prax. part. 2. verb. libelli famosi, cap. 1.*

6 Dico tertiò, prædictæ istæ pœnæ locum habent non solùm in ordine ad conficientem dictos libellos famosos, sed etiam in ordine ad alias personas circa eandem materiam delinquentes: Tum ex prædictis iuribus suprà citatis: Tum etiam præcipuè ex Constitutione Pij V. quæ incipit *Romani Pontificis*, inter Constitutiones ipsius *num.* 147. & ex Constitutione Gregorij XIII. quæ incipit *Ea est rerum*: inter Constitutiones ipsius *num. 4.* & videri poterunt præter alios Sayrus, & Portellus *vbi suprà, num. 13.* prædictæ tamen Constitutiones videntur esse solùm pro vrbe Româ, & statu Ecclesiastico. Portellus *ibidem.*

7 Dico quartò, specialiter loquendo pro Regularibus: Quicumque libellos famosos in lingua Latina, vel vulgari, necnon cantilenas, vel rhithmos in infamiam status Ordinis Prædicatorum, vel Minorum edere, detinere, vel publicare præsumpserit, est excommunicatus excommunicatione Summo Pontifici reseruata ab Alexandro IV. in priuilegio *Ex alto*, & ex altero priuilegio, *Non sine multa.* Caietanus *in summâ, verb. excommunicatio, cap. 81.* Saloniùs, Medina, Sayrus, & alij communiter, quos sequitur
Bonacina *vbi suprà, num. 9.* qui Doctores omnes sup- 8
ponunt, & rectè, quod prædicta priuilegia extenduntur etiam ad alias religiones, quia cùm aliæ Religiones habeant communicationem priuilegiorum cum Prædicatoribus & Minoribus, est etiam in aliis
Religionibus eadem ratio. Supponunt secundò, & 9
etiam rectè, quod prædicta excommunicatio non incurratur ab illo, qui contra aliquem Religiosum priuatum id facere præsumpserit, quia prædicta priuilegia solùm loquuntur de id facientibus contra statum eorum Religiosorum, non autem contra vnum, vel alterum priuatum Religiosum.

DVBITATIO XLVII.

Quinam sint schismatici, qui in hac prima excommunicatione sextò sunt excommunicati? Vbi etiam de hæreticis, & apostatis.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Schisma est species quadam apostasia, & est triplex. Prima ab Ordine sacro, vel Religione. Secunda ab Obedientia. Tertia a Fide.*

2 *Apostasia ab Ordine sacro est, cùm quis à statu Clericali, quem in manu Episcopi, emisso etiam castitatis voto, assumpserat, ad statum coniugij, vel laica conuersationis, dimisso habitu Clericali, temerè se transfert.*

3 *Apostata ab Ordine ipso iure est infamis, & si monitus se non correxerit, deponendus; secus si qui tantùm habet minores Ordines, liberè enim ad coniugium, vel statum laicalem transire potest, dummodo si qua habet Ecclesiastica beneficia, derelinquat.*

4 *Apostasia à Religione est criminosa, & mortifera recessio à Religiosi Ordinis instituto, sine proposito reuertendi.*

5 *Apostata non est, qui cum licentia Superioris ab Ordinis Obseruantia liberatur, vel secundùm Canones ad Episcopatum transfertur.*

6 *Apostata non est, qui ab instituto, vel Ordine, quem professus est, sine licentia Superioris ad alium laxiorem transit, quamuis peccet, & excommunicationem incurrat, & ad priorem Ordinem redire teneatur.*

7 *Apostata propriè non est, qui reuertendi animum retinet, vagaturus ad tempus: Est tamen fugitiuus, & quidem excommunicatus, si penitus habitum abiecit.*

8 *Apostata verus censetur etiam ille, qui Religiosus sine legitima Superioris licentia, & sine proposito reuertendi vagatur in seculo, quamuis habitum religiosum retineat, ita vt qui eum recipit, vel defendit, excommunicationem lata sententia contrahat.*

9 *Religiosa si de Monasterio recedat animo deserendi Religionem, & nunquam ampliùs ad illam reuertendi, est apostata à Religione eodem modo, ac vir Religiosus apostata: Est enim eadem ratio de fœmina, ac de viro. Secùs tamen si fuerit monialis Turris speculorum de vrbe, seu Tertiana, Bizoca, seu Mantellata.*

10 *Religiosus fugiens ad Prælatum Superiorem non est apostata, eo quòd iniustè sit nimis grauatus, vel grauandus a Prælato immediato inferiori; is enim non deserit Religionem, & licitè facit, cùm defensio sit de iure natura.*

11 *Concilium Tridentinum non obstat: solùm enim loquitur in casu, quo Religiosus non est iniustè nimis grauatus, vel grauandus a Prælato immediato inferiori.*

12 *Religiosus fugiens ad Prælatum Superiorem, vel sine fundamento, vel iniustè, non nimis, sed tantùm leuiter grauatus, aut grauandus, si commodè facere possit per literas, vel in alio tempore, puniri potest iuxta statuta sua Religionis, tanquam vagus, & profugus, non autem tanquam verè apostata.*

13 *Religiosus fugiens ad Prælatum Superiorem in tali casu est apostata solùm præsumptiuè quoad forum externum, non autem quoad forum internum.*

14 *Religiosus Romam veniens sine licentia Protectoris, vel Generalis, vel etiam Prouincialis, si fuerit causa communis totius Prouinciæ, est priuatus voce actiua, & passiua per biennium, à solo Pontifice relaxanda.*

15 *Religiosus Episcopus neque est propriè apostata, si renuncians Episcopatui non redeat ad Religionem, sed permaneat in sæculo, quia per Episcopatum fuit exemptus a iugo Religionis dispensatione Pontificis, quæ causa cùm sit fauore dignitatis, non cessat, quia non cessat ipsius dignitas. Contra nonnullos contrarium sentientes.*

16 *Apostata bona post ipsius mortem pertinent ad Cameram Apostolicam, secùs si redeat ad Religionem: Constitutio enim Gregorij XIII. quæ incipit* Officij nostri, *loquitur in casu, quo apostata moritur extra claustra.*

17 *Idem dic, si dicta bona fuerint acquisita illicitè contra sacros Canones, non tamen si iniustè contra iustitiam, quia tunc restituenda sunt ei, cui facta fuit iniuria.*

18 *Apostasia a Religione est casus reseruabilis à Superioribus Religionum.*

19 *Apostasia peccatum si sit casus reseruatus in aliqua Religione, non potest absolui nisi à Prælato, qui reseruauit, secùs si non sit reseruatus, quia tunc potest absolui à quolibet Confessario communi in Monasterio.*

20 *Apostasia ab obedientia, quamuis si latè sumatur, in omni peccato mortali subsit, strictè tamen sumpta solùm est, cùm quis iustis præceptis superioris se opponit, obedire penitùs recusans, cuius præcipua species dicitur schisma.*

21 *Apostasia à fide, quæ omnium grauissima est, si consideretur secundùm ordinem ad terminum a quo, est recessus à vera Fide, & sic differt ab hæresi, tanquam quid maius à minori.*

22 *Apostata dicitur, qui Christum, & fidem Christianam, quam suscepit, penitùs abnegat.*

23 *Hæreticus verò non penitus, sed secundùm vnum, vel aliquot articulos.*

24 *Pœna in iure contra hæreticos statuta, etiam ab apostatis incurruntur.*

25 *Schisma in præsenti sumitur pro scissione ab Ecclesia, eiusque capite: Ecclesia enim est vna, ac proinde indiuisa, constans ex fidelibus tanquam membris, & ex Christo, eiusque Vicario tanquam capite.*

26 *Separare se dupliciter ab Ecclesia quisque potest iuxta duplicem vnionem, quam Ecclesia in se habet.*

27 *Primò deserendo fidem, quæ vnica est in Ecclesia, & tunc est hæreticus, & schismaticus, quia à præcipua Ecclesiæ vnitate, quæ desumitur à fide, se separat.*

28 *Secundò deserendo Ecclesiæ vnitatem quam fideles omnes inter se habent cum suo Capite, tam in Sacramentis, & cultu diuino, quàm in subiectione, & subordinatione ad suum Caput.*

29 *Schisma verum requirit rebellionem in Pontificem, vel Ecclesiam, quæ rebellio in eo consistit, vt verbis, vel factis schismaticus ostendat se nolle Ecclesiam, vel Pontificem, quà talis est, recognoscere.*

30 *Separare quis se potest dupliciter a subiectione Pontificis directè, vel indirectè.*

31 *Separat se directè, intendens expressè, & formaliter non recognoscere Pontificem, vt Superiorem.*

32 *Separat se indirectè, cum facto ipso ostendit, non*

recogno

recognoscere Pontificem vt superiorem, vt si v. g. præsumat absque debita auctoritate congregare Concilia generalia, vel ea, postquam per legitimam auctoritatem dissoluta sunt, prosequi.

33 *In Anglia Catholi Regi exhibentes obedientiæ signa, quibus testantur, eum esse Christi Vicarium in spiritualibus, quamuis interiùs non credant, esto non sint hæretici, verè tamen sunt schismatici.*

34 *Qualibet ex his scissionibus potest dupliciter contingere, primò cum hæresi. Secundo sine hæresi.*

35 *Hæreticus, & schismaticus est subtrahens se ab obedientia Pontificis, & vnitate Ecclesiæ, si neget Pontificis prælationem, vel veritatem Ecclesiæ.*

36 *Schismaticus, non hæreticus est, qui recognoscens Pontificis prælationem, & Ecclesiæ vnitatem, ex malitia tamen non vult illi subiici, & in hac subiectione cum reliquis membris Ecclesiæ communicare.*

37 *Schismatici sunt quicumque ab vnitate Ecclesiæ, & suo Capite se separant.*

38 *Schisma non necessariò requirit separationem à Pontifice, cùm schisma etiam Sede vacante committi possit; nam sufficit esse separationem ab vnitate, quam fideles habent inter se, & cum Christo Capite.*

39 *Schisma est grauissimum peccatum Charitati contrarium, ita vt non possit esse leue ratione leuitatis materiæ.*

1 SVPPONO, quod schisma sit species quædam apostasiæ, quæ secundùm S. Thomam 2.2. q.12. art.1. & Scholasticos ibi, præcipuè Bañes *art.1.* & Valconam *disput.1. q.12. punct.1.* & secundùm Glossam *in cap. 1. de apostatis*, est triplex. Prima ab Ordine sacro, vel à Religione: Secunda ab Obedientia: Tertia à Fide.

2 Apostasia ab Ordine sacro est, cùm quis à statu Clericali, quem in manu Episcopi, emisso etiam Castitatis voto, assumpserat, ad statum coniugij, vel laicæ conuersationis, dimisso habitu clericali, temerè se transfert, *cap. vltimo, de vit. & honest. Cleric.* Is ipso iure

3 est infamis, *cap. Beatus, 3. q.4.* sicque irregularis. Et si monitus non se correxerit, deponendus, *cap. præcipimus, 11. q.4.* Et videri poterit Syluest. *verb. Apostata, quæst.8.*

At qui tantùm habet minores Ordines, liberè ad coniugium, vel statum laicalem transire potest, dummodo si quæ obtinet Ecclesiastica beneficia, derelinquat, *ex cap. Ioannes, de cleric. coniugat.* & tradit cum communi sententia Doctorum Caietan. *in summa, verb. Apostasia.*

Apostata igitur ab Ordine sacro, vel latiùs, à clericatu est ille, qui clericatu reiecto fit sæcularis, deserendo habitum clericalem: Quod contingere potest dupliciter: vel enim talis desertor clericatus erat in Ordinibus maioribus, vel solùm in minoribus: si primum, est propriè apostata, & peccat mortaliter, *cap. vna fraternitati, de apostat. Clement. Quoniam, de vit. & honest. clericor.* Concil. Trident. *sess.14. de reformat. cap.6.* & docent Syluester *verbo apostata, num.6. & 7.* & Tolet. *lib. 4. cap.18. n. 5.* qui subdit, quod in iure non incurrat aliquam excommunicationem, quam tamen incurrit, si vxorem ducat, *Clement. vnica, de consanguinit. & affinit.* & docet præter alios Valentia *tom. 3. disput. 1. quæst. 12. punct. 1.* Si secundum, vel talis habebat beneficium, vel non; si prius, & beneficium non relinquat, est etiam apostata, & peccat mortaliter. Tolet. *ibidem:* Si posterius, nec est propriè apostata, nec etiam (nisi ex contemptu fecerit) peccat mortaliter; cùm constet, quod possit tunc ducere vxorem, & viuere laicaliter: Syluest. *num.7.*

Quamuis etiamsi sit tantùm in prima tonsura, nedum in Ordinibus minoribus, talis etiam tantùm deserendo clericatum sine rationabili causa peccet venialiter; quia erat de sorte Domini, cùm ei dicatur, *Dominus pars hereditatis meæ.* Tum quia descendit è statu superiori, & perfectiori ad statum inferiorem, & imperfectiorem.

Hinc sequitur, quod Religiosus clericus apostata, qui deserendo Religionem, deserit etiam clericatum, fit dupliciter apostata: Ratione scilicet desertionis Religionis, & ratione desertionis clericatus; ac per consequens incurrat pœnas apostasiæ à Religione (de quibus infrà) & pœnas apostasiæ à clericatu, quæ designantur in locis citatis ex Concilio Tridentino, ex Iure canonico, & aliis Iuribus. Secus, si tantùm deserat Religionem, non item clericatum, vt si esset Religiosus laicus, vel si ex clerico Religioso fieret clericus sæcularis. Quia tunc incurret tantùm pœnas apostasiæ à Religione, cùm deserat Religionem tantùm, & non etiam clericatum.

Apostasia à Religione est criminosa, & mortifera recessio à Religiosi Ordinis instituto, sine proposito reuertendi. Caietan. 2.2. *quæst. 11. artic. 1.* Rodriquez *tom. 1. quæst. regul. q.30. art. 1.* & alij passim. 4

Dicitur, *criminosa, & mortifera recessio*, quia qui cum licentia Superioris ab Ordinis obseruantia liberatur, vel secundùm Canones ad Episcopatum transfertur, apostata non est, *Clement. 1. de election.* 5

Dicitur, *à Religiosi Ordinis instituto*, scilicet vniuersim, seu ab omni instituto; quia qui ab Ordine, quem professus est, sine licentia Superioris ad alium laxiorem transit, quamuis peccet, & excommunicationem incurrat, extrauag. 1. de Regular. & ad priorem Ordinem redire teneatur, cap. intelleximus, de ætat. & qualit. tamen apostata non est, Gloss. *in cap. vltim. de apostat.* Abbas *ibidem in fine*, Caiet. *cit. art.1.* Syluest. *verb. apostata, n. 4.* Rodriq. *cit. q. 30. art. 1.* & Sanch. *lib.6. moral. cap.8.* 6

Dicitur, *sine proposito reuertendi*; quia si reuertendi animum retineat, vagatus ad tempus, est fugitiuus, & quidem excommunicatus, si penitus habitum abiecit, *cap. 2. ne cleric. vel monach. in sexto*, & videri poterit Abb. *in cap. Deus qui, de vit. & honest. cleric. num. 4.* Non tamen propriè est apostata, Caiet. *loco supra cit.* Miranda *tom. 1. q. 11. art. 1. concl. 1.* Syluest. *q.4.* & alij passim. 7

Cæterùm ad apostasiæ crimen hoc nihil refert, vtrùm quis habitum religiosum abiiciat, necne? Valent. *tom. 3. disp. 2. q. 11. punct. 1.* Caietan. & Miranda *in locis suprà cit.* Vnde si quis religiosus sine legitima Superioris licentia, & sine proposito reuertendi vagetur in sæculo, quamuis habitum religiosum retineat, adhuc apostata verus censetur, ita vt qui eum recipit, occultat, vel defendit, excommunicationem latæ sententiæ contrahat, iuxta priuilegia Ordinum Regularium, de quibus Miranda *vbi suprà, art. 2.* & *lib. 6. moral. cap. 8. quæst. 3.* 8

Aduerte tamen hic, quod similiter religiosa, si de Monasterio recedat animo deserendi religionem, & nunquam ampliùs ad illam reuertendi, sit apostata à religione, & incurrat pœnas apostasiæ à religione, & eodem modo, ac vir religiosus apostata, sit ad Monasterium reducenda, quia eadem est ratio de fœmina religiosa, ac de viro religioso. Tum quia sic colligitur *ex cap. peruenit ad nos, 27. q. 1.* & docent communiter Doctores, quos sequitur Farinac. *de hæresi, quæst. 183. num. 68.* & Tamburinus *de iur. Abbatiss. disput. 21. quæst. 5.* 9

Secus si fuerit Monialis Turris speculorum de vrbe, & multò minùs si fuerit Tertiaria, Bizoca, seu Mantellata, vel quæcumque alia collegialiter viuens, sed non sub clausura; quia cùm tunc non sit verè religiosa, non deserit statum verè religiosum, atque adeò non est propriè apostata à religione.

Aduerte secundò, quod neque sit apostata religiosus, 10

modi licentiæ sint personales, sequuntur ipsam personam.

10 *Iurisdictio aliqua in concedente, præterquam priuilegiatiua non requiritur, ideoque licentiæ extinguuntur solùm cum ipsa persona, si sint ad tempus indefinitum, vel cum tempore, si sint ad tempus definitum concessæ.*

11 *Habens licentiam legendi, vel retinendi libros prohibitos, v.g. ab Inquisitoribus Lusitaniæ, potest legere in aliis locis, vel Regnis, vbi hi fuerint prohibiti.*

12 *Libri vbi non sunt prohibiti absolutè, sed ad eos prohibendos requiritur examen, possunt Episcopi, vel Inquisitores concedere licentiam eos legendi, & retinendi.*

13 *Refertur in id quoddam decretum Congregationis S. Officij.*

14 *Dictio* Quomodolibet, *quæ est in recensita Constitutione Vrbani, exprimit quamcunque causam, ob quam libri sint prohibiti, ac proinde procedit de libris prohibitis simpliciter, quales non sunt libri suspensi tantùm, aut prohibiti secundùm quid, donec scilicet corrigantur.*

15 *Generales Religionum neque habent facultates prædictas, quas habent Episcopi.*

1 SVppono, quod in ordine ad hoc extet nunc Vrbani VIII. Constitutio sequens:

Reuocatio Licentiarum quarumcunque legendi, & habendi libros prohibitos.

Vrbanus PP. VIII.

Ad futuram rei memoriam.

APostolatus Officium nobis, licet nullo meritorum suffragio, diuina Prouidentia commissum, postulat vt ad ea vigilantiæ nostræ partes propensiùs intendamus, per quæ Religio Catholica, vbi diuina gratia illæsa viget, conseruetur, & vbi restitutione indiget, reparetur. Quapropter, cùm librorum prohibitorum lectio magno sinceræ fidei cultoribus detrimento esse noscatur, & sicut accepimus, nimis excessiua sit huiusmodi libros legendi licentiarum copia: Nos, vt huic malo maturè occurratur, & imposterum quamcautissimè licentiæ huiusmodi concedantur, quantum cum Domino possumus, prouidere volentes, motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine omnes & singulas licentias legendi, & habendi libros quoscumque ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, seu per Constitutiones Apostolicas, etiam ratione Astrologiæ iudiciariæ, vel aliàs quomodolibet prohibitos, quibuscumque personis Laicis, & Ecclesiasticis, tam Sæcularibus, quàm Regularibus, cuiuscumque Ordinis, Societatis, & Instituti existentibus, ac quacumque dignitate, etiam Ecclesiastica fulgentibus, cuiuscumque status, gradus, conditionis, qualitatis, & præeminentiæ, etiam speciali nota, & mentione dignis, ac per Literas Apostolicas ad tempus, seu ad vitam, & aliter quomodocumque, & ex quacumque causa, tam in forma Breuis, quàm aliter quomodocumque à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus, seu a quibuscumque à Nobis, vel ab eis facultatem, & auctoritatē habentibus, non tamen à Nobismetipsis per Literas Apostolicas etiā in forma Breuis, seu chirographum manu nostra signatum concessas, earum tenores præsentibus pro expressis, & insertis habentes, hac nostra perpetuò valitura Constitutione reuocamus, cassamus, & annullamus, ac pro reuocatis, cassis, & annullatis haberi, nulli que suffragari; quinimmò libros per licentias huiusmodi permissos legentes, aut habentes, pœnas in sacris Canonibus, Constitutionibus Apostolicis, & Indice librorum prohibitorum contentas incurrere volumus, & declaramus: Decernentes, vt præsentes Litteræ postquam valuis Basilicarum Sancti Ioannis Lateranensis, & Cancellariæ Apostolicæ, necnon in acie Campi Floræ affixæ fuerint, infra duos citra Montes, vltra verò montes, infra quatuor menses ex tunc proximos, omnes, & singulos, ad quos spectat, arctent, & afficiant, perinde ac si vnicuique personaliter intimatæ fuissent: Quodque dictis duobus, & respectiuè quatuor mensibus durantibus, ij qui libros prohibitos huiusmodi habuerint, eos ad Episcopum, seu Inquisitorem, qui illos quamtocitiùs comburere debeat, deferre, quique aliquos similes libros prohibitos habere sciuerint, eos denunciare teneantur: Neque de cætero similes licentiæ, nisi à Congregatione Sancti Officij, dum singulis hebdomadis coram Nobis habetur; vel ab aliis per Nos etiam in eadem Congregatione specialiter deputandis concedantur: Ac quod earundem præsentium transsumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris, die 2. Aprilis 1631. Pontificatus nostri anno 8.

M.A. MARALDVS.

Quod idem etiam priùs statuerat Gregorius XV. in Constitutione sua quadragesima sexta, apud Bullarium; quæ incipit, *Apostolatus officium*; vbi etiam reuocantur eodem modo omnes legendi libros prohibitos licentiæ, à quibuscumque, & quomodocumque concessæ. 2

Excipit tamen Vrbanus VIII. licentias à seipso per Breue, vel per chirographum propria manu signatum concessas. 3

Motiuum reuocandi dictas licentias respectu vtriusque Pontificis fuit, quia tales licentiæ erant nimis multiplicatæ, sicuti constat ex illis verbis Constitutionis Vrbani VIII. *Accepimus, quod nimis excessiua sit huiusmodi libros legendi licentiarum copia: Nos, vt huic malo maturè occurratur, & imposterum quamcautissimè licentiæ huiusmodi concedantur, &c.* Et hoc erat magnum inconueniens, quia stante tanta multiplicatione istarum licentiarum, & tanta facilitate eas concedendi, perinde erat, ac si libri non essent prohibiti: cùm quisque ferè obtenta licentia, facilè legere potuisset quoscumque libros vellet ex prohibitis. 4

Suppono secundò, quod petitio non tam procedat quoad libros hæreticorum continentes hæresim, vel de Religione tractantes: quia hos libros legendi (sicut retinendi, & imprimendi) licentiam concedere, est ex Canone primo Bullæ Cœnæ reseruatum Summo Pontifici. Doctores quos sequitur Portell. *in dub. Regular. verb. librorum prohibitio, num.* 3. & Lezana *verb. libri, num.* 30. & diffusè dicebam suprà *dubit.* 39. *petitione* 8. & *dubit.* 45. *petitione* 1. sed procedat potiùs quoad alios libros prohibitos. His suppositis 5

Affirmant nonnulli, quos sequitur Tamburinus *libro* 2. *in Decalog. cap.* 1. §. 7. *num.* 19. Loquendo de locis, vbi non est Hispanica Inquisitio; cùm vbi hæc est, ipsa habeat priuilegium concedendi priuatiuè quoad alios: Moti ex eo, quia in dictis Constitutionibus Gregorij XV. & Vrbani VIII. reuocantur tantùm licentiæ legendi, & retinendi libros prohibitos, non autem reuocatur facultas concedendi dictas licentias, quæ est quid valdè diuersum: Ergo cùm Episcopi sint primi Inquisitores in suis Diœcesibus, poterunt ipsi Episcopi, sicut etiam & Inquisitores tales licentias concedere, cùm non constet, quod ipsis adempta sit talis facultas. His tamen non obstantibus 6

Respondetur, oppositum esse dicendum, quia licet ex eisdem constitutionibus Gregorij XV. & Vrbani VIII. in vno loco reuocentur solùm licentiæ legendi, & retinendi libros prohibitos, non autem reuocetur facultas

eas

cas concedendi, quæ est quid valde diuersum, & do iure communi comperebat. In alio tamen loco, seu §. earumdem Constitutionum est restricta talis facultas ad Congregationem Sancti Officij, & ad alios in eadem Congregatione Sancti Officij per Summum Pontificem deputandos, vti constat ex Constitutione Vrbani VIII. ibi: *Neque de cætero similes licentia nisi à Congregatione sancti Officij, dum singulis hebdomadis coram nobis habetur, vel ab aliis per nos etiam in eadem Congregatione specialiter deputandis conceduntur.* Cùm dictio,
7 *nisi*, tanquam exceptiua, excludat omnes alios præter expressos, *l. actiones, Cod. de transaction.* & docent præter alios Bartolus, Iason, Salycetus, & Decius *ibi*, & Berous *in cap. quod autem, num. 36. de iur. patron.* Surd. *decis. 225. n. 19.* Gomez *in cap. 1. n. 88. de Constitution. in 6.* & Rota *decis. 313. n. 13. part. 1. Recent. & decisione 391. n. 14. part. 1. Recent.* Ergo, &c.

8 Vbi aduerte, quod de facto huiusmodi licentias concedat etiam sacra Congregatiò Indicis, & Magister sacri Palatij.

9 Aduerte secundò, quod licentiæ quas concedit Magister sacri Palatij, prosint etiam extra Diœcesim ipsius concedentis, scilicet extra districtum Vrbis Romæ, Rodriquez *tom. 3. summa, cap. 250. num. 4.* Hieronym. Rodriq. *in compend. resol. 92. num. 2.* Nauarr. *cons. 15. de priuileg.* Azor. *part. 1. lib. 5. instit. moral. cap. 25. q. 6.* & Naldus *in summa, verb. liber, n. 6.* quia cùm huiusmo-
10 di licentiæ sint personales, sequuntur ipsam personam, *leg. in omnibus, ff. de regul. iur. cap. Priuileg. de regul. iur. & cap. sanè, de priuileg.* ideoque extinguuntur solùm cum ipsa persona, si sint ad tempus indefinitum, vel extinguuntur cum tempore, si sint ad tempus definitum concessæ. Nec requiritur in concedente alia iurisdictio, quàm priuilegiatiua. Quia facultas concessa ab eo, qui concedit, non solùm vim habet in suo Territorio, sed etiam in alieno: cùm in hac parte iurisdictio quæ exercetur in facultate concessa, non ad iurisdictionem contentiosam, sed ad iurisdictionem voluntariam pertineat. At iurisdictio voluntaria, vt communicare, absoluere, beneficia conferre, Literas dimissorias concedere, & similia, exerceri potest etiam extra proprium Territorium: Ergo, &c.

Quamuis contrarium satis probabiliter teneant Suarez *lib. 8. cap. 26. num. 8.* & alij, quos sequitur Porrellus *verb. prohibiti, num. 4.* Moti ex eo, quia priuilegiatus, vt portet arma vetita in vno Territorio, non est priuilegiatus, vt portet illa in alieno, vel in alterios Territorio: Et priuilegium vnius superioris non potest derogare priuilegio alterius superioris. At ad hæc patet ex dictis supra. Vt omittam, illud de armis, esse totum per accidens: quia cùm ea portentur publicè in alieno, seu in alterius territorio, sequitur scandalum, & periculum subditis talis Territorij, quos tanquam ad se pertinentes, defendere potest Dominus illius Territorij. Quod idem locum habet, si priuilegiatus libros prohibitos legi sibi concessos legat, vel retineat publicè cum schandalo, & periculo subditorum Superioris alterius Territorij. Vt omittam etiam, quod si priuilegiatus sequitur opinionem quæ facit pro se, quia est probabilis, poterit etiam superior talis Territorij in foro exteriori sequi contrariam opinionem, quæ è contra etiam facit pro se; quia ea est etiam satis probabilis, vti iam dicebam.

11 Hinc sequitur, quod habens licentiam legendi, vel retinendi libros prohibitos, v. g. ab Inquisitore Siciliæ, vel Lusitaniæ, possit legere in aliis locis, vel Regnis, vbi hi fuerint prohibiti, propter easdem rationes iam suprà dictas.

12 Obiicies contra id quod dicebatur, scilicet Episcopos, vel Inquisitores non posse concedere licentias legendi, vel retinendi libros prohibitos: in Regula secunda Indicis datur Episcopis & Inquisitoribus ius examinandi, & approbandi libros hæreticorum, qui de Religione non tractant. At non possunt iubere, quod examinentur, nisi concedant licentiam legendi, & retinendi: Ergo falsum est id quod dicebatur.

Respondetur: Nego consequentiam, quia libri de quibus Regula secunda Indicis, nondum sunt prohibiti absolutè, sed admittunt examen: Ideoque quoad huiusmodi libros poterunt Episcopi, vel Inquisitores concedere licentiam legendi, & retinendi. At quod dicebam, procedit de libris examinatis, & prohibitis. 13
Vide apud Naldum *verb. liber, num. 10.* S. Officij declarationem, quæ sic habet: *Episcopi, & Inquisitores non habent auctoritatem concedendi facultatem tenendi, vel legendi libros hæresiarcharum, aut hæreticorum, qui ex professo de Religione tractant, nec alios, qui ad præscriptum Indicis omnino damnati sunt, & prohibiti. Possent tamen eos iidem Superiores retinere ad effectum iudicandi, an possint aliquam recipere correctionem. Aliàs autem essent ignibus comburendi. Quoad libros autem vulgari sermone conscriptos, continentes controuersias inter Catholicos, & hæreticos nostri temporis, facienda erit relatio Authorum ipsorummet librorum, & eorum qui requirunt licentias eos legendi, expectando concessionē ab vrbe.*

Instabis: Ergo saltem poterunt Episcopi, vel Inquisitores concedere licentiam legendi, & retinendi libros non absolutè prohibitos, sed solùm suspensos, aut solùm prohibitos secundum quid, donec scilicet corrigantur.

Respondetur cum Peyrino *de priuileg. tom. 2. ad constitutionem nonam Pauli V. num. 10.* & aliis (quamuis 14
neget Lezzana *part. 1. summæ, cap. 18. num. 96.* motus ex eo, quod constitutio Vrbani VIII. habeat dictionem *quomodolibet*, quæ comprehendit omnem modum prohibitionis:) Transeat totum, quia constitutio prædicta loquitur de libris prohibitis, & dictio *quomodolibet*, contra Lezzanam, exprimit quamcunque causam, ob quam sint prohibiti: Ac proinde procedit de libris prohibitis simpliciter, quales non sunt libri suspensi tantum, aut prohibiti secundum quid, donec scilicet corrigantur.

Hinc sequitur, quod neque Generales Religionum habeant prædictas facultates, quia ipsorum priuilegia (vt & priuilegium à Gregorio XIII. Generali Societatis Iesu concessum ad legendum, vel expurgandum libros hæreticorum, aut alios prohibitos, vel etiam ad concedendum licentiam pro his) & similes concessiones reuocatæ sunt per prædictum Decretum Vrbani VIII. vt omittam, quod etiam reuocatæ sint per priuilegia amplissima sanctæ Inquisitionis in Regnis Hispaniarum. Vtque omittam, quod Societas Iesu cesserit eidem priuilegio in Congregatione facta, sicuti testatur Emmanuel Rodriq. *in quæst. Regular. tom. 2. q. 82. art. 3.* Hieronym. Rodriquez *in compend. quæst. Regul. resol. 92. n. 1.* & Portel. *in dub. Regular. vers. librorum prohibitio, num. 3.*

At de hac re vide etiam quæ dicebam supra *dub. 39. petit. & dubit. 45 petit. 1.*

PETITIO XXIV.

An, & quomodo procedatur contra eum qui legerit, vel retinuerit libros prohibitos?

SVMMARIVM.

1 *Contra legentem, & retinentem libros prohibitos ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, præter excommunicationem vel Bullæ Cœnæ, vel Pij IV. in Indice, quam incurrit, potest procedi, & inquiri tanquam de hæresi suspectum. Si autem alios libros prohibitos ob aliam causam, præter peccati mortalis reatum, vel excommunicationem specialem Clementis VIII. quoad libros Iudæorum, poterit arbitrio Episcopi is seuerè puniri.*

2 *Legentes libros Gentilium, & Iudaeorum, in quibus continentur impia, vel haeretica propositiones, secundum nonnullos incurrunt excommunicationem Indicis latam à Pio IV. contra legentem libros, vel scripta ob haeresim, vel falsi dogmatis suspicionem. At minùs rectè, quia Pontifex non disponit de libris Gentilium, vel Iudaeorum, sed tantùm de libris Christianorum.*

3 *Haeresis, vel falsi dogmatis suspicio non potest habere locum in Gentilibus, & Iudaeis, cùm non habeant fidem, circa quam errare, vel falsiò dogmatizare possint. Et quatenus aliquid tradant, tradunt historialiter, non autem doctrinaliter.*

4 *Merolla cum Azorio, Duardo, & Bonacina putantes idem de libris haeresiarcharum, cuiuscumque materiae sint, de libris haereticorum, de libris catholicè conscriptis, quorum Authores posteà in haeresim inciderunt, nondum iuxta Indicis regulas approbatis, de libris necromantia, geomantia, &c. refelluntur, quia talis opinio ipsorum non congruit cum regulis Indicis, quando libri non continent haeresim, vel falsi dogmatis suspicionem.*

5 *Legentes non solùm Thalmud, sed etiam caeteros Iudaeorum libros, in quibus tacitè vel expressè continentur errores contra fidem catholicam, incurrunt excommunicationem Clementis VIII. quae tamen non est reseruata.*

6 *Damnato Authore, damnati sunt omnes illius libri etiam posteà scripti, quia Ecclesia non recipit quae ab Haereticis scribuntur. Quod tamen intellige saltem casu quo Auctor non sit haeresiarcha de libris, qui vel tractant de Religione, vel de iis quae pertinent ad Religionem.*

7 *Retinens repertos libros prohibitos non potest se defendere allegando, & asserendo, quod eos retinuerit ad confutandum; quia talium librorum lectio, vtpote periculosa, & perniciosa prohibita est. Consideranda tamen eo casu est qualitas personae, an sit vir probus, deditus studiis, an ei periculum immineat, an ei concessa fuisset licentia legendi, & retinendi, si petiisset.*

8 *Haeresis suspicio multò minùs oritur in alicuius haeredibus, si sint viri probi, praesertim quia retentio librorum haereticorum gignit suspicionem haeresis, quando retinentur in ordine ad lectionem.*

9 *In hac materia cùm multùm deferendum sit arbitrio Iudicis, considerari debebit qualitas personae, temporis, & caeterarum circumstantiarum.*

10 *Archidiaconus, Ioan. Andreas cum caeteris Canonistis reiiciuntur, dum volunt, quod libri haeretici apud aliquem reperti, eum declarent haereticum.*

11 *Refelluntur Authores asserentes, quod vt retentio huiusmodi librorum haereticorum constituat haeredem de haeresi suspectum, duo potissimùm requiruntur, nempe scientia, & quod praedicti libri sint pro haereticis damnati. Haeres tamen ad tollendam omnem suspicionem, ne contra ipsum ex dicto capite procedi possit, mortuo testatore conficiat inuentarium omnium librorum, & deferat ad Ordinarium loci, vel Inquisitorem.*

1 RESpondetur: Si legerit, vel retinuerit libros prohibitos ob haeresim, vel falsi dogmatis suspicionem, praeter excommunicationem Bullae Coenae, vel Pij IV. in Indice, quam incurrit, potest contra ipsum siue saecularem, siue regularem procedi, & inquiri tanquam de haeresi suspectum, sicut habetur in Regulis Indicis librorum prohibitorum auctoritate Pij IV. primùm editi, posteà auctoritate Clementis VIII. recogniti, & publicati.

Si autem legerit libros prohibitos ob aliam caussam, quàm ob haeresim, vel falsi dogmatis suspicionem, praeter peccati mortalis reatum, vel excommunicationem specialem Clementis VIII. quoad libros Iudaeorum, iuxta ea quae dicam infra *in aduertendo* 2. poterit arbitrio Episcopi seuerè puniri, sicut habetur in eisdem regulis indicis librorum prohibitorum, & in dicta Constitutione Pij IV. quae incipit *Dominici*, die 20. Martij, anno 1564. edita.

Vbi aduerte primò, quod quatenus spectat ad libros Gentilium, & Iudaeorum, in quibus continentur impiae, vel haereticae propositiones, putant nonnulli, quos sequitur Merolla *tom. 1. Theolog. moral. disputatione 1. capite 2. num.* 355. quod legens tales libros incurrat excommunicationem Indicis latam à Pio IV. contra legentem libros, vel scripta, cuiuscumque sint Auctoris, ob haeresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata. 2

At minùs rectè, quia sicuti constat ex ipsa constitutione Pij IV. Indici praefixa, Pontifex non disponit de libris Gentilium, vel Iudaeorum, sed tantùm de libris Christianorum, cùm disponat de libris in Indice recensitis.

Confirmatur, quia in Gentilibus, & Iudaeis, cùm non habeant fidem, circa quam errare, vel falsò dogmatizare possint, non potest habere locum haeresis, vel falsi dogmatis suspicio. Ergo neque ipsorum libri possunt continere haeresim, vel falsi dogmatis suspicionem, nisi materialiter (qualiter continent etiam libri Catholicorum, qui referunt haereses vel falsa dogmata) sed libri, qui ob haeresim, vel falsi dogmatis suspicionem prohibentur, ideò prohibentur, quia haereses, vel falsi dogmatis suspicionem continent formaliter, & in ordine ad inficiendum Lectorem. Quod non contingit in libris Gentilium, vel Iudaeorum, cùm non doceant ex sensu fidei catholicae, nec habeant fidem apud Catholicos, vt eos docere possint, vel si tradant, tanquam de sensu Catholicorum, tradunt historialiter, non autem doctrinaliter: & falsitas, seu mendacium ipsorum deprehendatur: Ergo, &c. 3

Idem etiam tradit Merolla cum Azorio *part. 1. lib. 8. institut. moral. cap. 16. quaest. 5.* Duardo *in Bull. Coen. lib. 2. quaest. 34. num. 13. & seqq.* & Bonacina *disput. 1. de censur. in particul. quaest. 2. punct. 4. n. 3. & seqq.* de libris haeresiarcharum, cuiuscunque materiae sint: de libris haereticorum, de libris catholicè scriptis, quorum Authores posteà in haeresim inciderunt, nondum iuxta Indicis regulas approbatis, de libris Necromantiae, Geomantiae, Hydromantiae, Aëromantiae, Pyromantiae, Onomantiae, Chyromantiae, sortilegiorum, auguriorum, auspiciorum, veneficiorum, incantationum, artis magicae, &c. eo quod putet cum supradictis Authoribus, huiusmodi libros esse prohibitos ob haeresim, vel saltem ob falsi dogmatis suspicionem. 4

At etiam minùs rectè, quia talis ipsorum opinio non congruit cum regulis Indicis, quando libri non continent haeresim, vel falsi dogmatis suspicionem, vt quando tractant materias non pertinentes ad Religionem; cùm in regulis Indicis tales libri non prohibeantur absolutè, sed solùm donec examinentur ab aliqua Facultate Theologica, vel ab vniuersali Inquisitione approbati concedantur: Ergo non censentur prohibiti ob haeresim, vel falsi dogmatis suspicionem. Consequentia patet, quia si essent prohibiti ob haeresim, vel falsi dogmatis suspicionem, non permitterentur sub sequenti approbatione: Tum quia, si supponitur, quod possint approbari, supponitur etiam, quod fieri possit, vt non contineant haeresim, nec falsi dogmatis suspicionem: Ergo non possunt esse determinatè prohibiti ob haeresim, vel falsi dogmatis suspicionem. In quo casu tantùm locum habet praedicta excommunicatio Pij IV.

Aduerte secundò, quod legens non solùm Thalmud, sed etiam caeteros Iudaeorum libros, in quibus tacitè, vel expressè continentur errores contra fidem catholicam, incurrat excommunicationem Clementis VIII. specialem, per constitutionem illius, anno 1592. editam. Quae tamen excommunicatio non est reseruata, vt propterea à quolibet legitimo Confessario absolui possit.

Aduer

6 Aduerte tertiò, quod damnato Authore, damnati sint omoes libri, etiam postea scripti, Doctores communiter *in cap. fraternitatis, de hæreticis*, quos sequitur Pegna *in Director. Inquisit. part. 2. comment. 3. vers. Tamen si.* Quia Ecclesia, sicut habetur *ex cap. sancta Romana, §. cæterum, dist. 15.* non recipit quæ ab hæreticis scribuntur: Quod tamen intellige saltem casu, quo Author non sit Hæresiarcha, de libris, qui vel tractant de Religione, vel de iis, quæ pertioent ad Religiooem, quia tunc saltem Ecclesia oon curat de cæteris, cum tunc saltem ipsius intentio solùm sit conseruare fideles suos in fide, & Religione sincera. Quod iode patet, qoia In Regulis Indicis permittur hæreticorom libros, qui de Religione non tractant, si à Theologis Catholicis examinati approbentur.

7 Aduerte quartò, quod si quis reperiatur habere libros prohibitos, non possit se defendere allegando, & asserendo, quod eos retinuerit ad confutandum; quia talium librorum lectio, vtpotè periculosa, & perniciosa, prohibita est. Doctores, quos sequitur Pegoa loco suprà citato.

Considerari tameo hîc debet qualitas personæ, an scilicet sit vir probus, an deditus studiis, an ei periculum immioeat ex eorum librorum lectione, an fuisset ex concessa licentia legendi, & retinendi, si petiisset, &c. qoia cum vna præsumptio tollat aliam, *l. Diuus, ff. de in integr. restit. l. quidam testamento, ff. de vulg. & pupill. substit. cap. Tuam, de sponsalib. & cap. afferte, de præscript.* possunt ex parte personæ concurrere tales præsumptiones, quæ elidant præsumptionem ortam ex retentione dictorum librorum; præsertim quia præsumptio exclusiua delicti fortior est præsumptione inclosiua, vt propterea istam elidat, *l. si defunctus. Cod. arbitr. tut. & l. marito, ff. pro socio*, & docent Bartol. *in l. non solùm, §. sed probari, ff. de nou. oper. nunciat.* Bald. *in l. quisquis, num. 3. Cod. si cert. pet.* Romanus, *cons. 68. num.* 8. Grammatic. *cons. 31. num. 11.* Bertazol. *cons. 226. num. 5.* & Farinac. *consil. crimin. num. 7.*

8 Aduerte quiotò, quod multo minus ex retentione librorum hæreticorum oriatur suspicio hæresis in alicuius hæredibus, si iuxta ea, quæ supra dicebam, sint viri probi. Præsertim quia retentio librorum hæreticorum gignit suspicionem hæresis, quando retineotur in ordine ad lectionem. Doctores, quos sequitur Simanch. *de cathol. Institut. tit. 15. n. 5. & in praxi de hæres. tit. 39. num. 4.* Ergo cum reperiuntur apud alicuius hæredes, non gignent in iis talem suspicionem; quia non præsumuntur retineri in ordine ad lectionem, sed præsumuotur retineri tanquam quid in hæreditate, vt propterea supponatur in hæredibus etiam ignorantia.

9 Et cum io hac materia multum deferendum sit arbitrio Iudicis, Doctores quos sequitur Simanch. *loc. suprà cit.* considerari debebit qualitas personæ, temporis, & cæterarum circumstaotiarum, iuxta ea, quæ supra dicebam.

10 Quapropter reiicieodi sunt Archidiacon. *in cap. sanè profertur, quæst. 24. & in cap. filij, de hæretic. in 6.* Ioan. Andr. *ibidem*, Roman. *singul. 326.* Hippol. Marsil. *cons. 51. num. 34.* & Caret. *de hæretic. num. 125.* dum voluit, quod libri hæretici apud aliquem reperti eum declarent hæreticum; quia indicia, coniecturæ, & præsumptiones, quæ ex hoc capite oriri possunt, non faciunt aliquem criminosum, iuxta *cap. literas, de præsumpt.* & docent Simanch. *de cathol. Institut. tit. 38. num. 23.* Azor. *part. 1. lib. 8. Institut. moral. cap. 18. quæst. 10.* & Pegna *in director. part. 2. cap. 4. comment. 3.*

11 Videantur etiam Menoch. *de arbitr. Iudic. cas. 379. num. 12.* Rojas *singul. 124.* Bursat. *consil. 304. vol. 4.* Graff. *cons. 2. de hæretic.* Ricc. *in Praxi for. Eccles. decis. 1675. num. 5. & 6.* Simanch. *vbi suprà, tit. 39. num. 19.* Quatenus aiunt, quod vt retentio huiusmodi librorum hæreticorum constituat hæredem de hæresi suspectum, duo potissimùm requirantur, nempe scientia, & quod prædicti libri sint pro hæreticis damnati. Moneentque tamen hæredem, ad tollendam omnem suspicionem, ad omnes meliores fines, & effectus, ne contra ipsum ex retentione huiusmodi librorum procedi possit, vt mortuo testatore conficiat Inuentarium omnium librorum, & deferat ad Ordinarium loci, vel Inquisitorem.

At de his vide quæ dicebam supra *dubit. 46. per totam.*

PETITIO XXV.

An possint Episcopi sine Inquisitore terminare causas ob retentionem librorum, qui non sapiant manifestam hæresim?

SVMMARIVM.

1 *Causa ob retentionem librorum prohibitorum, si libri retenti apud aliquem sint primi generis, scilicet damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, spectat ad Inquisitores, tam de Iure veteri, quàm de Iure nouo.*

2 *Libri retenti apud aliquem, si sint secundi generis, scilicet non damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, sed propter aliam rationem, causa spectat ad Episcopum sine Inquisitore.*

3 *Episcopi sine Inquisitore possunt terminare causas superstitionum, incantationum, veneficiorum, & blasphemiarum, si non similiter sapiant manifestè hæresim.*

4 *Causa de librorum qualitatis cognitione in dubio, an libri sint damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, spectat ad Inquisitorem; quia cùm Inquisitor sit Iudex in materia hæresis, ad ipsum spectat cognoscere, an libri contineant hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem: At Inquisitor post cognitionem, si intentio eius non substiterit, remittere debet reum ad Episcopum.*

5 *Libri etiamsi postquam fuerint examinati, reperiantur damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, non tamen propter hoc reus est tractandus tanquam de hæresi suspectus, sed solùm tanquam retinens libros prohibitos.*

SVppono, quod iuxta ea, quæ suprà dicebam, & iuxta Constitutionem Pij IV. *Dominici Gregis*, Indici præfixam, libri prohibiti vel sint damnati ob hæresim, aut falsi dogmatis suspicionem (sub quibus comprehenduntur etiam libri hæreticorum tractantes de Religione; quia eo ipso, quod Author libri est hæreticus, & tractat de Religione, adest suspicio falsi dogmatis.) Vel sint damnati ob aliam causam. His suppositis.

1 Respondetur, & dico primò: Si libri retenti apud aliquem sint primi generis, scilicet damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem modo, quo supra dicedam, causa spectat ad Inquisitorem, tum de iure veteri, quia per ius vetus & per Constitutionem secundam *in Bullar. Adriani VI.* quæ incipit, *Dudum vt nobis*, crimen hæresis, sicque & cum ipso connexa, spectant ad Inquisitorem; tum etiam de iure nouo, quia per Constitutionem Pij IV. statuitur, quod in eum, apud quem reperiuntur libri damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, modo quo suprà dicebam, procedi possit tanquam in suspectum de hæresi; sed procedere in aliquem, tanquam in suspectum de hæresi, spectat ad Inquisitorem. Ergo, &c.

2 Dico secundò, è contra libri retenti apud aliquem, si sint secundi generis, scilicet non damnati propter

hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem modo, quo supra dicedam, sed propter aliam rationem; causa è contra spectat ad Episcopum sine Inquisitore; quia Pius IV. in eadem sua prædicta Constitutione decernit, quod ij, apud quos huiusmodi libri repetti fuerint, ab Episcopo seuerè puniantur, & quia sic etiam habetur per Textum *in cap. Accusatus, de heretic. in 6.* & tenent Abbas *in cap. 1. de sortileg. n. 4. vers. & aduerte*, Eymer. *in director. Inquisit. quæst. 42. num. 2.* & Sacra Generalis Congregatio Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis, die 2. Decembris, anno 1612. teste Francisco Leone *in Thesauro for. Eccles. tit. de sortilegiis, n. 46.*

3 Vbi rectè subdit, quod similiter possint Episcopi sine Inquisitore terminare causas superstitionum, incantationum, veneficiorũ, & blasphemiarum, si similiter non sapiant manifeste hæresim, ex dictis Iuribus supra allegatis, & ex supposita potestate eiusdẽ Sacræ Congregationis, quæ ita censuit die 1. Septẽbris eodẽ anno 1612.

4 Dico tertiò, si dubium sit, an libri sint damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, modo quo supra dicebam; causa, scilicet de qualitate librorum cognoscere, spectat ad Inquisitorem, iuxta ea quæ tradunt Abbas *in cap. 1. de sortilegiis, num. 4.* Pegna *in director. part. 2. comment. 57. in fine*, Carrer. *in pract. tit. de heresi, n. 24.* & Comensis *in Lucerna Inquisitorum, verb. Inquisitor, n. 19.* Quia cùm Inquisitor sit Iudex in materia hæresis, ad ipsũ spectat cognoscere, an libri contineant hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem.

Vbi aduerte, quod si libri, postquam fuerint examinati, non reperiantur damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, debeat tunc ex dictis Inquisitor remittere reum ad Episcopum; *d. cap. Accusatus, §. sane, de hereticis in 6.* vbi Glossa, & alij communiter Canonistæ.

5 Aduerte secundò, quod etiamsi è contra libri, postquam fuerint examinati, reperiantur damnati propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, modo quo suprà dicebam; non tamen propter hoc reus sit tractandus tanquam de hæresi suspectus, sed solùm tanquam retinens libros prohibitos; quia cùm dubium sit, an ij fuerint damnati ex prædicto capite, non præsumitur librorum qualitas talis, vtpote dubiæ scientiæ in retinente; ideoque non verificatur de ipso dispositio Constitutionis Pij IV. nempe quod *audeat legere, vel retinere*; quia *audere* supponit notam qualitatem prohibitionis, cum dicat temeritatem, & præsumptionem, iuxta ea, quæ dicebam supra in propriis locis, & iuxta *Authent. habita, Cod. ne filij pro patre, vers. ac igitur*, ibi: *Vt nullus de cætero tam audax inueniatur, qui alienam Scholaribus iniuriam inferre præsumat.* Et iuxta Glossam *in l. si quis in tantam, Cod. vnde vi*: Præsumptio autem importet dolum, atque adeo scientiam rei cum suis qualitatibus, iuxta ea, quæ dicebam ibidem, & tradunt Cardinalis *in Clement. 1. quæst. 39. de priuileg.* Angelus *verb. Excommunicatio 5. num. 15.* S. Antonin. *3. part. tit. 24. cap. 53. vers. quæri*, Syluest. *verb. Excommunicatio 7. num. 35.* Nauarr. *in summa, cap. 27. num. 155.* & alij communiter: Ergo cum certa fuerit librorum qualitas, ob quam fuerint damnati, seu prohibiti, non interueniet in retinente ausus contra prohibitionem.

At de his omnibus vide quæ dicebam suprà *dub. 26. per totam*, & quæ dicam infrà, *dubit. 195. sect. 85. etiam per totam.*

PETITIO XXVI.

Quæ decreta extent quoad impressionem librorum?

SVMMARIVM.

1 *Quoad impressionem librorum extat primò decretum Concilij Lateranensis sub Leone X. sess. X. & habetur in Bulla eiusdem Leonis inter Constitutiones ipsius, n. 12. in primo Tomo Bullarij, hicque refertur.*

2 *Extat secundò vltra decretum pium, & laudabile Concilij Salisburgensis, & Mediolanensis apud Azorium, & Gauantum editum, decretum Concilij Tridentini sess. 4. vide hic per extensum.*

3 *Extat tertiò decretum Indicis librorum prohibitorum auctoritate Pii IV. primùm editi, postea auctoritate Sixti V. aucti, & eandem auctoritate Clementis VIII. recogniti, & publicati, vide per extensum quæ habentur apud Regulam X.*

4 *Decretum Concilij Lateranensis, & Leonis X. cum pœnis in ipso contentis, licet à principio non fuerit receptum; nihilominus postea à Decreto Concilij Tridentini supra relato, fuit ex parte innouatum, & à decreto Indicis in Regula X. ex toto confirmatum.*

5 *Excommunicatio posita in decreto Concilij Lateranensis, Tridentini, & Indicis librorum prohibitorum, cum ibi nulla mentio fiat de reseruatione, nemini est reseruata, sicque ab omni legitimo Confessario absolubilis.*

6 *Pœna alia præter excommunicationem posita in dictis decretis non obligant in conscientia ante sententiam declaratoriam Iudicis.*

7 *Excommunicatio prædicta licèt ex vi Concilii Tridentini solùm afficiat illos, qui sine nomine Auctoris imprimunt, vendunt, vel retinent, nisi prius fuerint examinati, & probati, libros de rebus sacris; nihilominus ex vi Regulæ Indicis præd. videtur afficere generaliter omnes, siue liber sit de rebus sacris, siue de rebus non sacris.*

8 *Verba etiam quæ libris musicalibus apponuntur, imprimi non possunt absque dicta approbatione.*

9 *Regulares quamuis ex decreto Concilij Tridentini vltra examinationem, & probationem, teneantur à suis Superioribus pro libris imprimendis impetrare licentiam, si id non faciant, incurrunt pœnas suarum Constitutionum, non autem excommunicationem Tridentini; quia hæc solùm videtur imposita contra imprimentes, retinentes, &c. libros, absque appositione proprij nominis, & licentia Ordinarij.*

10 *Regulares licet ex decreto Concilij Tridentini communicantes, vel euulgantes libros manuscriptos sine prædicta approbatione, & licentia, incurrant in easdem pœnas, quas incurrunt Impressores; nihilominus id restringi debet ad librum consummatum, & integrum.*

11 *Liber iste non tamen requiritur, quod sit magnus, sed sufficit, quod sit paruus; quia in Regula Indicis prædicta vocatur Libellus: veniunt enim ex vi talis Regulæ Lectiones, Adnotationes, Disputationes, Conciones, & Tractatus.*

12 *Regulares licet ex concessione Clementis VII. apud Cæsarub. possent Minores de Obseruantia, sicque & alij, qui cum ipsis priuilegiorum communicationem habent, imprimi facere sine Ordinarij, & Inquisitionis reuisione illa, quæ ad ipsorum Ordinem spectant; hodie tamen hæc concessio locum non habet, vtpote reuocata, &c.*

13 *Extat quartò decretum Sacræ Congregationis, apud Gauantum, in quo præcipitur, vt nihil, quod ad formandum sacros ritus pertineat, inconsulta Sacra Rituum Congregatione imprimatur.*

14 *Extat quintò quoad degentes in statu Sedis Apostolicæ decretum Sacræ Congregationis Inquisitionis die 18. Septembris, anno 1625. editum, & habetur in 4. Tomo Bullarij, num. 50. inter Bullas Vrbani VIII. Vide hic relatum per extensum.*

Decretum

15 *Decretum prædictum Vrbani cum loquatur de degentibus in statu Ecclesiæ, intelligi non debet de illis, qui obiter, per transitum, vel per breue tempus ibi existunt.*

16 *Extat sextò decretum Pauli V. prohibens imprimi libros de materia Auxiliorum tractantes sine licentia Summi Pontificis, quod confirmauit Vrbanus VIII. die 1. Augusti, anno 1641. occasione desumpta ex quodam libro Iansenij, Episcopi Iprensis, cui Titulus* Augustinus, *prohibito sub pœnis per aliud decretum, &c. Vide hîc relata per extensum.*

17 *Extat septimò decretum Sacræ Congregationis prohibens imprimi libros, gesta, Miracula, vel Reuelationes eorum, qui cum opinione sanctitatis vel martyrij decesserunt, continentes sine approbatione Ordinarij, & responsione circa id negotium, sicque sine recognitione Sedis Apostolicæ: Vnde prædicta neque per modum Historiæ referri licere videntur.*

18 *Idem præcipitur etiam in nouissimis decretis anno 1642. quæ per extensum referuntur hîc.*

19 *Gesta, Miracula, vel Reuelationes eorum, qui cum fama sanctitatis, vel Martyrij decesserunt, vt imprimi possint, non sufficiunt Auctoris protestationes, sed requiruntur etiam Ordinarij approbatio, & Sedis Apostolicæ responsio.*

20 *In libris prædictis imprimendis non potest iis, qui cum fama sanctitatis, vel Martyrij decesserunt, tribui nomen sancti, vel beati, quia id est contra Curiæ stylum.*

1 RESpondetur: Extat primò decretum Concilij Lateranensis sub Leone X. *sess.* 10. Et habetur in Bulla eiusdem Leonis inter Constitutiones ipsius *n.* 12. in primo Tomo Bullarij, vbi sic legitur: *Statuimus, & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, vel aliam quamcunque scripturam, tam in vrbe nostra, quàm in aliis quibuscumque ciuitatibus, & Diœcesibus imprimere, vel imprimi facere præsumat, nisi priùs in Vrbe per Vicarium nostrum, & Sacri Palatij Magistrum; in aliis verò ciuitatibus, & Diœcesibus per Episcopum, vel alium habentem peritiam scientiæ libri, seu scripturæ huiusmodi imprimendæ, ab eodem Episcopo ad id deputandum, ac Inquisitorem hæreticæ prauitatis, Ciuitatis, siue Diœcesis, in quibus librorum impressio huiusmodi fieret, diligenter examinetur, & per eorum manu propria subscriptionem sub excommunicationis sententia gratis, & sine dilatione imponendam approbetur. Qui verò secus præsumpserint, vltra librorum impressorum amissionem, & illorum publicam combustionem, ac centum Ducatorum Fabricæ Basilicæ Principis Apostolorum de vrbe, sine spe remissionis solutionem, ac anni continui exercitij impressionis suspensionem, excommunicationis sententia innodatus existat, ac demùm, ingrauescente contumacia, taliter per Episcopum suum, vel Vicarium nostrum respectiuè per omnia Iuris remedia castigetur, quod alij eius exemplo similia minimè attentare præsumant.*

2 Extat secundò, vt omittam decretum pium, & laudabile Concilij Salisburgensis, & Mediolanensis apud Azorium *tom.* 1. *Instit. moral. lib.* 8. *cap.* 17. & Gauantum *in Manual. Episcop. verb. librorum editio*, decretum Concilij Tridentini *sess.* 4. vbi sic habetur: *Nullique liceat imprimere, vel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris sine nomine Authoris, neque illos in futurum vendere, vel apud se retinere, nisi primùm examinati, probatique fuerint ab Ordinario sub pœna anathematis, & pecuniæ in Canone Concilij nouissimi Lateranensis apposita; & si Regulares fuerint, vltra examinationem, & approbationem huiusmodi, licentiam quoque à suis Superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris iuxta formam suarum ordinationum. Qui autem scripto eos communicant, vel euulgant, nisi anteà examinati probatique fuerint, eisdem pœnis subiaceant, quibus Impressores. Et qui eos habuerint, vel legerint, nisi prodiderint Authores, pro Authoribus habeantur. Ipsa verò huiusmodi librorum probatio in scriptis detur, atque adeo in fronte libri, vel scripti, vel impressi authenticè appareat. Idque totum, hoc est, & probatio, & examen, gratis fiat, vt probanda probentur, & reprobentur improbanda.*

Extat tertiò decretum Indicis librorum prohibitorum, auctoritate Pij IV. primum editi, postea auctoritate Sixti V. aucti, & tandem auctoritate Clementis VIII. recogniti, & publicati, vbi apud Regulam X. sic habetur: *In librorum, aliarumque Scripturarum impressione seruetur, quod in Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 10. statutum est. Quare, si in Alma vrbe Roma liber aliquis sit imprimendus, per Vicarium Summi Pontificis, & Sacri Palatij Magistrum, vel personas à Sanctissimo Domino Nostro deputandas priùs examinetur; in aliis verò locis ad Episcopum, vel alium habentem scientiam libri, vel scripturæ imprimendæ ab eodem Episcopo deputandum, ac Inquisitorem hæreticæ prauitatis eius Ciuitatis, vel Diœcesis, in qua impressio fiet, eius approbatio, & examen pertineat, & per eorum manu propria subscriptionem gratis, & sine dilatione imponendam sub pœnis, & censuris in eodem decreto contentis approbetur. Hac lege & conditione addita, vt Exemplum libri imprimendi authenticum, & manu Authoris subscriptum apud Examinatorem remaneat: Eos verò, qui libellos manuscriptos euulgant, nisi antea examinati probatique fuerint, eisdem pœnis subiici debere, iudicarunt Patres deputati, quibus Impressores. Et qui eos habuerint, & legerint, nisi Authores prodiderint, pro Authoribus habeantur. Ipsa verò huiusmodi librorum probatio in scriptis detur, & in fronte libri, vel scripti, vel impressi authenticè appareat, probatioque, & examen, & cætera gratis fiant.* 3

Vbi aduerte, quod decretum Concilij Lateranensis, & Leonis X. cum pœnis in ipso contentis, licèt à principio non fuerit receptum, Caietan. *verb. excommunicatio, in fine*, Nauar. *in summa, cap.* 27. *n.* 111. Suarez *tom.* 5. *in* 4. *p. disp.* 23. *sect.* 7. *n.* 1. & alij passim: Nihilominus postea à decreto Concilij Tridentini supra relato fuerit ex parte innouatum, & à decreto Indicis librorum prohibitorum in Regula X. suprà relata ex toto confirmatum. Filliucc. *tom.* 14. *n.* 83. & alij quos sequitur Thesaurus *in praxi, part.* 2. *verb. libri, cap.* 3. 4

Aduerte secundò, quod Excommunicatio posita in decreto Concilij Lateranensis, Tridentini, & Indicis librorum prohibitorum, cùm ibi nulla mentio fiat de reseruatione, nulli sit reseruata, sicque ab omni legitimo Confessario absolubilis. Doctores communiter, quos sequitur Toletus *in summa, lib.* 1. *c.* 41. & Peyrinus *tom.* 2. *de Prælato, q.* 3. *c.* 9. *n.* 2. Quidquid in contrarium dixerint Grassius *part.* 1. *decis. lib.* 4. *c.* 24. *n.* 9. & Barb. *de offic. & potest. Episcop. allegat.* 90. *num.* 14. Quæ eous volunt, sed gratis, quod sit Episcopo reseruata. 5

Aduerte tertiò, quod cæteræ pœnæ præter excommunicationem positæ in dictis decretis non obligent in conscientia ante sententiam declaratoriam Iudicis, vti diffusè dicam infrà. & est communis sententia Doctorum, quos sequitur Thesaur. *loco suprà cit.* 6

Aduerte quartò, quod licet excommunicatio prædicta ex vi Concilij Tridentini solum afficiat illos, qui sine nomine Authoris imprimunt, vendunt, vel retinent, nisi priùs fuerint examinati, & probati, libros de rebus Sacris; Suarez, Peyrinus, & alij passim vbi suprà: Nihilominùs ex vi Regulæ Indicis prædicta videatur afficere generaliter omnes, siue liber sit de rebus sacris, siue de rebus non sacris, sed prophanis, & siue liber sit cum nomine, siue sine nomine Authoris. Vide quæ dicebam suprà *Petit.* 15. 7

Aduerte

8 Aduerte quintò, quod etiam verba, quæ libris musicalibus apponuntur, imprimi non possint absque præd. approbatione, & licentia, ex declaratione Sacræ Congregationis apud Quarantam *vbi suprà, n.7.*

9 Aduerte sextò, specialiter quoad Regulares, quod quamuis hi ex decreto Concilij Tridentini prædicto vltra examinationem, & probationem teneantur à suis Superioribus pro libris imprimendis licentiam impetrare, & si id non faciant, tametsi incurrant pœnas suarum Constitutionum, non tamen incurrent excommunicationem Concilij Tridentini; quia hæc solùm videtur imposita contra imprimentes, vendentes, retinentes, &c. libros, absque appositione proprij nominis, & licentia Ordinarij. Doctores passim, quos sequuntur Suarez, & Peyrin. in locis suprà citatis. At de hac re vide etiam quæ dicebam suprà *Petitione* 15.

10 Aduerte septimò, etiam specialiter quoad Regulares, quod licet hi ex decreto Concilij Tridentini, communicantes, vel vulgantes libros manuscriptos sine prædicta approbatione, & licentia, incurrant easdem pœnas, quas incurrunt Impressores: Nihilominùs id cum simus in materia pœnali, & odiosa, restringi debeat ad librum consummatum, & integrum, qualis est ille, qui imprimi consueuit. Suarez, & Peyrinus vbi suprà, & alij communiter, quos sequitur Portell. *in dub. regul. verb. librorum prohibitio, n.6.*

11 Non tamen requiritur, quod liber iste sit magnus, sed sufficit, si sit paruus; quia in Regula Indicis prædicta vocatur *libellus*: Quapropter ex vi talis Regulæ Indicis veniunt etiam lectiones, annotationes, disputationes, Conciones, & Tractatus, tam ad deuotionem, quàm ad Conscientiarum quierationem pertinentes, & cætera huiusmodi, quæ sibi inuicem consueuerunt communicare Regulares. Atque sic quoque, teste Sorbo *in addit. ad compend. Priuileg. mendicant. verb. Imprimere libros, §. 3.* Rodriquez *tom. 2. quæst. Regular. quæst. 104. art. 1.* Naldo *in summa, verb. legere, n.4.* & Barbosa *loco suprà citato*, declarauit Sacra Congregatio: quæ teste etiam Sorbo, & Rodriquez *vbi supra*, nec non Suarez, & Thesauro *cap. 4* declarauit quoque, quod id intelligendum sit, quando communicarentur, vt mandarentur typis, & quando communicarentur per modum librorum, scilicet communicatione publica inter multos, quæ æquiualeret impressioni; non autem communicatione priuata inter paucos. Vide tamen, quæ dicebam suprà, *Petit. 57. & 21.*

12 Aduerte octauò, & etiam specialiter quoad Regulares, quod licet ex concessione Clementis VII. apud Casarub. *in compend. verb. Imprimere libros*, possent Minores de Obseruantia, sicque & alij, qui cum ipsis priuilegiorum communicationem habent, imprimi facere, sine Ordinarij, & Inquisitionis reuisione, illa quæ ad ipsorum Ordinem spectant: Hodie tamen hæc concessio locum non habeat, non solum quia fuit viuæ vocis oraculo, & non authenticè facta, sed etiam quia est contraria decreto Concilij Tridentini, & Regulæ X. Indicis supradictæ. Doctores communiter, quos sequuntur Sorbus, & Rodriquez vbi suprà.

13 Extat quartò decretum Sacræ Congregationis apud Gausntum *locò suprà cit. n. 8.* in quo præcipitur, vt nihil, quod ad formandum sacros Ritus pertineat, inconsulta Sacra Rituum Congregatione imprimatur. Vnde inferri videtur, quod Regulares imprimere non possint Cæremonialis sine consultatione præmissa eiusdem Sacræ Rituum Congregationis.

14 Extat quintò, quoad degentes in statu Sedis Apostolicæ decretum Sacræ Congregationis Inquisitionis die 18. Septembris, anno 1625. editum, & habetur *in 4. tomo Bullarij, n. 50.* inter Bullas Vrbani VIII. vbi sic dicitur: *Sanctissimus Dominus Noster pro debito sui pastoralis Officij corrigere volens abusus nonnullorum in statu Sedis Apostolicæ mediatè, vel immediatè subiecto existentium, qui libros à se compositos extra prædictum statum absque vlla Ordinariorum, & Inquisitorum loci* (vbi degunt) *approbatione imprimendos transmittunt, statuit, & decreuit, vt imposterum nemo in statu prædicto degens, cuiusvis conditionis, gradus, ordinis, & dignitatis existat, libros de quauis materia tractantes, & vbicumque compositos audeat aliò deferre, vel mittere imprimendos, sine expressa in scriptis approbatione Illustrissimi & Reuerendissimi Domini Cardinalis Sanctissimi Domini Nostri Vicarij, & Magistri Sacri Palatij, si in vrbe, si verò extra vrbem existat, sine Ordinarij, & Inquisitoris loci illius, siue ab ijs deputatorum facultate, & licentia operi præfigenda; libros autem, quos contra præsentis decreti tenorem imprimi contigerit, præter alias pœnas arbitrio suæ Sanctitatis infligendas, absque alia declaratione, ex nunc prohibet, & pro expressè prohibitis haberi vult, & mandat, contrariis quibuscumque non obstantibus, &c.*

Vbi aduerte, quod cùm præsens decretum loquatur de degentibus in statu Ecclesiæ, intelligi non debeat de illis, qui obiter, per transitum, vel per breue tempus ibi existunt. Doctores, quos sequitur Thesaur. *vbi suprà, cap. 3.* Quia degere importat habitare, *§. penultimo, Instit. de vsu, & habitation.* Et videri poterit Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 23. n. 12.* 15

Non obstat, quod in proœmio prædicti decreti non videatur esse sermo de degentibus, sed de existentibus in statu Ecclesiæ, vt patet ex illo verbo, *nonnullorum existentium*, &c. Quia cum in sequentibus bis sermo sit de degentibus, prædictæ expositioni, maximè cum simus in materia pœnali, stari debet.

Extat sextò decretum Pauli V. prohibens imprimi libros de materia auxiliorum tractantes, sine speciali licentia Summi Pontificis, quod decretum postea confirmatum est ab Vrbano VIII. die 5. Augusti, anno 1641. in Congregatione generali S. Inquisitionis, occasione desumpta ex quodam libro Iansenij Episcopi Iprensis, cui Titulus *Augustinus*, per aliud decretum, in quo Pontifex sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibet, ne quis prædictum librum, & scripturas occasione ipsius editas retinere, vel legere possit; & insuper sub pœnis excommunicationis ipso facto incurrendæ, Interdicti Ecclesiastici respectiuè, aliisque arbitrio Sanctitatis suæ pœnis infligendis, etiam corporalibus, mandat omnibus, & singulis cuiusvis Religionis, Ordinis, Congregationis, Instituti, Societatis etiam de necessitate exprimendæ, Regularibus, & aliis quibuscumque, tam Ecclesiasticis, quàm sæcularibus personis cuiuscumque status, conditionis, gradus, ordinis, & dignitatis, Abbatiali, Episcopali, Archiepiscopali, & Patriarchali dignitate suffultis, Collegiis, & Vniuersitatibus, *Ne imposterum audeant imprimere, nec quoquo modo in lucem edere libros, tractatus, compositiones ex professo, vel incidenter, etiam sub prætextu commentandi Diuum Thomam, seu in Philosophicis agendi de concursu causæ primæ cum secunda, & præsertim defendendi, aut impugnandi librum dicti Iansenij, cui Titulus* Augustinus, *vel Theses Patrum Societatis Iesu, aliasque scripturas prohibitas, aut alia quauis occasione, vel modo de materia auxiliorum diuinorum, seu de Gratia, & libero arbitrio tractantes, sine expressa, & speciali licentia à Sanctitate sua in Congregatione S. Officij obtinenda, donec aliud in hac materia à Sede Apostolica fuerit ordinatum: absolutionem verò à prædicta excommunicatione, necnon interdicti suspensionem, & relaxationem Sanctitati suæ, & Sacræ Congregationi reseruauit; non obstantibus quibuscumque Priuilegiis, etiam sanctæ Cruciatæ, Iubilæi etiam generalis, & facultatibus Missionariorum, ac aliis à sancta Sede emanatis, seu emanandis, quibus omnibus in hac parte Sanctitas sua derogat, voluitque Sanctitas sua hæc omnia suum plenarium sortiri effectum, omnesque contra facientes, vt suprà ligare, nec quemquam excusari posse sub prætextu, quod decreta Pauli V. & Sanctitatis suæ alias emanata, non* 16

fuerint

fuerint in Prouinciis intimata, vel vsu recepta, irritum quoque, & inane quidquid secus super iis à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernit, contrariis quibuscumque non obstantibus.

17 Extat septimò Decretum Sacræ Congrationis prohibens imprimi libros gesta, miracula, vel reuelationes eorum, qui cum opinione sanctitatis, vel martyrij decesserunt continentes, siue approbatione Ordinarij, & responsione circa id negotium, sicque sine recognitione Sedis Apostolicæ: Vnde prædicta neque per modum historiæ referri licere videntur: Doctores quos sequitur Peyrinus 3.*tom.priuileg.Minimor. cap.* 4. *num.*1.

18 Vbi aduerte, quod circa prædicta præcipiatur sic etiam in nouissimis Decretis, anno 1642. *Responsum, quod à Sede Apostolica in vim prædictorum Decretorum expectare debent Ordinarij locorum, ut imprimi possint libri continentes gesta, miracula, vel reuelationes eorum, qui cum prædicta fama sanctitatis, vel martyrij decesserunt, non detur, nisi cum infrascriptis protestationibus* (Authoris scilicet, vna in principio, altera in fine libri imprimenda; quas apud Lezzanam *in summa verb. sanctorum cultus, num.* 9. *&* 10. reperies) *in dictis libris & historiis inferendis, declarando etiam expresse, quod tales libri, vel historia, licet ab Ordinariis reuisa, & post Sedis Apostolicæ responsum approbata, non faciant maiorem gradum probationis in ordine ad Canonizationem, vel Beatificationem, quam quæ aliàs absque tali approbatione de iure fecissent, non obstante quocumque longissimi temporis cursu.*

19 Aduerte secundò, quod vt gesta, miracula, vel reuelationes eorum, qui cum fama sanctitatis, vel martyrij decesserunt, imprimi possint, non sufficiant prædictæ duæ Authoris protestationes, sed requirantur etiam Ordinarij approbatio, & Sedis Apostolicæ responsio, prout ex contextu ipso colligitur.

20 Aduerte tertiò, quod in prædictis libris imprimendis modo, quo suprà dicebam, non possit iis, qui cum fama sanctitatis, vel martyrij decesserunt, tribui nomen *Sancti*, vel *Beati*, quia id est contra Curiæ stylum, qui solùm iis tribuit nomen *Serui Dei*, *Ancillæ Dei*, &c. Tum quia in Sacra Congregatione Indicis, quando de librorum correctione tractatur, similia nomina, vel similes tituli non permittuntur.

PETITIO XXVII.

Quæ Decreta extent quoad prohibitionem librorum?

SVMMARIVM.

1 *Quoad prohibitionem librorum, omissis particularibus prohibitionibus, duplex est in Ecclesia prohibitio generalis, vna quæ vocatur Indicis, ex Bulla Pij IV. quæ incipit, Dominici Gregis, & habetur in secundo tomo Bullarij inter Bullas ipsius Pij IV. num. 77. & etiam apud Quarantam, &c. Vide ibi per extensum. Altera, quæ vocatur Bulla Cœnæ.*

2 *Prohibitio Bullæ Cœnæ, in quo differat à prohibitione Indicis, ex Bulla Pij IV.*

3 *Legens, vel habens libros, vel scripta hæreticorum, vel quorumcumque aliorum Authorum, incurrit excommunicationem Indicis ex Bulla Pij IV. si tales libri, vel scripta prohibita, seu damnata sint propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, quæ tamen excommunicatio nemini est reseruata.*

4 *Legens, vel habens, libros, vel scripta alicuius Authoris Catholici, in quibus reperitur hæresis, vel error, non incurrit prædictam excommunicationem Indicis, ex Bulla Pij IV. si tales libri, vel scripta non sint prohibita.*

5 *Neque etiam si fuerint prohibita, seu damnata, non tamen propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, sed propter aliam causam, v. g. propter obscuritatem.*

6 *Legens tamen, vel habens prædictos libros, vel scripta, scilicet non ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, sed ob aliam causam prohibita, seu damnata, adhuc peccat mortaliter, & tenetur libros prædictos consignare Inquisitoribus, &c.*

1 Respondetur, vt omittam prohibitiones particulares, quæ quoad hoc ab Inquisitoribus, & Episcopis fieri solent, duplex est in Ecclesia prohibitio generalis.

Vna quæ vocatur Indicis ex Bulla Pij IV. quæ incipit *Dominici Gregis*, & habetur in secundo Tomo Bullarij, inter Bullas ipsius Pij IV. *num.*77. & etiam apud Quarantam *in summa Bullarij, vers. libri prohibiti*, vbi sic legitur: *Qui hæreticorum libros, vel cuiusvis Authoris scripta propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit, habueritve, ipso iure in excommunicationis pœnam incidat, eamque ob causam in eum, tanquam in hæresis suspectum, inquiri, & procedi liceat, præter alias pœnas super hoc ab Apostolica Sede, sacrisque Canonibus constitutas: Qui autem libros alia de causa prohibitos legerit, habueritve, præter peccati mortalis reatum, Episcoporum arbitrio seuerè se nouerit puniendum, non obstantibus*, &c.

2 Altera, quæ vocatur Bullæ Cœnæ, vbi excommunicantur excommunicatione Pontificì reseruata, *eorundem* (scilicet hæreticorum) *libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sine authoritate nostra, & Sedis Apostolicæ, scienter legentes, vel retinentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes ex quauis causa, publicè, vel occultè, quouis ingenio, vel colore*, &c.

Differt igitur prohibito Bullæ Cœnæ à prohitione Indicis ex Bulla Pij IV. Quia prohibitio Indicis ex Bulla Pij IV. solùm est contra legentes, vel habentes libros, vel scripta, siue hæreticorum, siue quorumcumque aliorum Authorum, propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem prohibita, atque damnata: Prohibitio verò Bullæ Cœnæ est contra legentes, retinentes, imprimentes, vel defendentes libros hæreticorum hæresim continentes, vel de Religione tractantes, siue tales libri sint prohibiti, & damnati, siue non, sicuti patet ex ipso contextu, & notat præter alios Beçanus 2.2. *tract.* 15. *de fide, quæst.* 8. *num.* 4. In quonam alio etiam differat prohibitio Bullæ Cœnæ à prohibitione Indicis ex Bulla Pij IV. vide suprà *dub.* 44. *in addendis, addend.* 4. *&* 5.

3 Ex quibus sequitur, quod legens, vel habens libros, vel scripta hæreticorum, vel quorumcumque aliorum Authorum, incurrat excommunicationem Indicis, ex Bulla Pij IV. si tales libri, seu scripta prohibita, seu damnata sint propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem: Quæ tamen excommunicatio, cùm de reseruatione nihil dicat, nulli est reseruata, sicque ab omni legitimo Confessario absolubilis, vti suprà dicebam, & docent Suarez *de fide, disp.* 20. *sect.* 1. *num.* 25. Filliuc. *tract.* 16. *cap.* 2. *num.* 43. Bonacin. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 5. *punct.* 4. *num.* 1. & alij passim.

4 Sequitur secundò, quod è contra legens, vel habens libros, vel scripta alicuius Authoris Catholici, in quibus reperitur hæresis, vel error, non incurrat prædictam excommunicationem Indicis, ex Bulla Pij IV. si tales libri, vel scripta non sint prohibita, seu damnata, & etiamsi non sint prohibita, seu damnata ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem; quia Pontifex Pius IV. solùm loquitur, quando

ea sunt prohibita, seu damnata, & præterea quando sunt prohibita, seu damnata ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem. Doctores communiter, quos sequitur Thesaur. *in praxi, part. 2. verb. libri, cap. 2.*

5 Quapropter nec etiam incurrit prædictam excommunicationem Indicis ex Bulla Pij IV. si fuerint quidem prohibita, seu damnata, non tamen propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, sed propter aliam causam, verbi gratia propter obscœnitatem, &c. Quia, sicuti dicebam, dicta excommunicatio Indicis ex Bulla Pij IV. imponitur propter libros, vel scripta prohibita, seu damnata ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem: Doctores iidem, quos suprà citabam.

6 Legens tamen, vel habens prædictos libros, vel scripta (scilicet non ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, sed ob aliam causam prohibita, seu damnata) peccat adhuc mortaliter, & puniri poterit ab Episcopo, sicuti patet ex ipso contextu Indicis ex Bulla Pij IV. Et tenentur adhuc etiam prædictos libros, vel scripta (scilicet similiter non ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, sed ob aliam causam prohibita, seu damnata: idemque, quin & multò magis dico de libris, vel scriptis ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem prohibitis, seu damnatis, & etiam de libris, vel scriptis hæreticorum, de quibus Bulla Cœnæ) consignare Inquisitoribus. Nec sufficit, quòd propria auctoritate comburat, vel corrigat, propter Constitutionem Iulij III. Suarez *de fide, disp. 20. sect. 2. num. 23.* Azorius *tom. 1. lib. 8. cap. 16. quæst. 11.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. num. 56.* & alij communiter, licet Fagundez *in primum præceptum Decalogi, lib. 1. cap. 14. num. 33.* Diana *part. 1. tract. 11. resol. 37.* & alij sentiant oppositum, eo quòd prohibitio sit contra retinentes, & contra retinentes ad conseruandum, qua de re vide quæ diffusè dicebam supra *dubitat. 40. petit. 3. 5. 6. & 9.*

PETITIO XXVIII.

Quid prohibeatur in singulis Indicis Regulis?

SVMMARIVM.

1 *In Regula prima Indicis prohibentur omnes libri, qui ante annum 1515. à Summis Pontificibus, vel Oecumenicis Concilijs damnati fuerunt.*

2 *In Regula secunda prohibentur omnes libri hæresiarcharum cuiuscumque tituli, vel argumenti, in qua prohibentur etiam libri hæreticorum, qui de Religione ex professo tractant.*

3 *In Regula tertia agitur de versionibus scriptorum Ecclesiasticorum, per Authores damnatos editis.*

4 *In Regula quarta agitur de Biblijs vulgaribus non permittendis, nisi cum certis conditionibus.*

5 *In Regula quinta agitur de libris, qui hæreticorum opera prodeunt, in quibus tamen hæretici nihil, vel parum de suo apponunt, sed dicta aliorum colligunt.*

6 *In Regula sexta agitur de controuersijs inter Catholicos, & hæreticos vulgari lingua conscriptis.*

7 *In Regula septima prohibentur libri, qui de rebus lasciuis tractant. Antiqui ab Ethnicis conscripti propter sermonis elegantiam permittuntur, non tamen pueris.*

8 *In Regula octaua decernitur, quod libri, quorum principale argumentum est bonum, si à Catholicis Theologis Inquisitionis Generalis auctoritate fuerint expurgati, permitti possint.*

9 *In Regula nona prohibentur omnes libri, opera, & tractatus Astrologiæ Iudiciariæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, & huiusmodi.*

10 *In prædictis libris, vel tractatibus si non continentur hæresis, censura quæ tunc incurritur ab illos legentibus, vel retinentibus, solùm est ea, quæ ponitur in Indice ex Bulla Pij IV. & non est Summo Pontifici reseruata, &c.*

RESpondetur quoad Indicem, scilicet Pij IV. & aliorum Pontificum Successorum, in Regula prima prohibentur omnes libri, qui ante annum 1515. à Summis Pontificibus, vel Oecuminicis Concilijs damnati fuerant. 1

In Regula secunda prohibentur omnes libri hæresiarcharum cuiuscumque tituli, vel argumenti, in qua eadem Regula secunda prohibentur libri hæreticorum, qui de Religione ex professo tractant. Permittuntur tamen, qui de Religione non tractant; si à Theologis Catholicis iussu Episcoporum, & Inquisitorum examinati, & approbati fuerint: Permittuntur etiam libri Catholicè conscripti, tam ab illis, qui posteà in hæresim lapsi sunt, quàm ab illis, qui post lapsum ad Ecclesiæ gremium redierunt, si approbati fuerint à Facultate Theologica alicuius Vniuersitatis Catholicæ, vel ab Inquisitione generali. 2

In Regula tertia agitur de versionibus Scriptorum Ecclesiasticorum per Authores damnatos editis, de quibus videri poterunt quæ dicebam *petit. 12.* 3

In Regula quarta agitur de Biblijs vulgaribus non permittendis, nisi cum certis conditionibus, vbi specialiter quoad Regulares subditur, quod ipsi non possint eas legere, vel emere, nisi facultate à suis Prælatis obtenta, juxta ea quæ dicebam *petit. 11.* 4

In Regula quinta agitur de libris, qui hæreticorum operâ prodeunt, in quibus tamen hæretici nihil, vel parum de suo apponunt, sed dicta aliorum colligunt (cuiusmodi sunt Indices, Concordantiæ, Apophthegmata, Lexica, & similia) & de his dicitur ibi, quod permittantur, sublatis, vel expurgatis iis, quæ expurgatione indigent, Episcopi, Inquisitoris, & Theologorum consilio, iuxta ea quæ dicebam *petit. 6. & dubit. 36. in appendice.* 5

In Regula sexta agitur de controuersijs inter Catholicos, & hæreticos in lingua vulgari conscriptis, de quibus videri poterunt quæ dicebam *petit. 9. & 10.* 6

In Regula septima prohibentur libri, qui de rebus lasciuis tractant, licet antiqui ab Ethnicis conscripti propter sermonis elegantiam, & proprietatem permittantur, non tamen legi Pueris, nisi priùs fuerint expurgati, iuxta ea quæ dicebam *petit. 3.* 7

In Regula octaua decernitur, quod libri, quorum principale argumentum est bonum, in quibus tamen obiter aliqua sunt inserta, quæ ad hæresim, Impietatem, diuinationem, seu superstitionem spectant, si à Catholicis Theologis Inquisitionis generalis auctoritate fuerint expurgati, permitti possint. Idemque dicitur etiam de Summarijs, annotationibus, & Prologis, quæ ab Authoribus damnatis apposita sunt, iuxta ea quæ dicebam *Petit. 7.* 8

In Regula nona prohibentur omnes libri, opera, & tractatus Astrologiæ Iudiciariæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chyromantiæ, Necromantiæ, Artis magicæ, & omnes qui sortilegia, auspicia, veneficia, auguria, incantationes, vel superstitiones continent. Qui & omnes prohibentur etiam à Sixto V. in Bulla, *Cœli, & Terræ*, inter Bullas ipsius *num. 17.* Vbi & statuit etiam idem Sixtus V. quod prædicti libri non possint ab aliquo legi, vel retineri, sed debeant Episcopis, & Ordinariis locorum, vel Inquisitoribus consignari, quodque scienter illos legentes, vel retinentes, debeant ab Inquisitoribus puniri: Quam Bullam Sixti V. confirmat, & innouat posteà Vrbanus VIII. in alia sua Bulla, quæ incipit *Inscrutabilis*, vbi alias pœnas contra huiusmodi crimen imponit. 9

Aduerte

6 Aduerte tamen hîc, quod si in prædictis libris, vel tractatibus non contineatur hæresis, censura quæ tunc incurritur ab illos legentibus, vel retinentibus, solùm sit ea quæ ponitur in Indice, ex Bulla Pij IV. & non est, vti dicebam, Summo Pontifici reseruata. Quod intellige, si tales libri prohibiti sint ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, quia solùm de illis loquitur Bulla Pij IV. Si verò in illis contineantur hæreses, provt sæpiùs contingit, ceusura quæ tunc incurritur ab illos legentibus, vel retinentibus, sit ea quæ ponitur in Bulla Cœnæ, & est Summo Pontifici reseruata. Quod intellige, si tales libri sint hæreticorum, quia solùm de illis loquitur Bulla Cœnæ, iuxta ea quæ dicebam *Petitione secunda & quinta, & dubitat. 36. in appendice, & dubit. 44. in addendis, addendo primo*, & notat præter alios Thesaur. *in praxi, part. 2. verb. superstitio, cap. 1.*

PETITIO XXIX.

Qui dicendum de libris famosis, seu literis infamatoriis?

SVMMARIVM.

1 *Libellus famosus est scriptura, vel signum infamiam alicuius continens de crimine occulto, illud publicans.*

2 *Libellus famosus dicitur scriptura, vel signum, quia non solum scriptura, sed etiam quodcumque aliud signum, verbi gratia figura, imago, cornu, &c. venit nomine libelli famosi contra aliquem facti.*

3 *Libellus famosus dicitur de crimine occulto, quia si crimen sit publicum, qui illud quomodocumque publicat, non est reus libelli famosi.*

4 *Scribens alicui literas infamatorias eius, ad quem scribit, neque est Reus libelli famosi, quia per tales literas per se crimen non publicatur.*

5 *Quicumque fuerit Author libelli famosi, verberari, & excommunicari decernitur.*

6 *Pœna prædicta locum habent non solùm in ordine ad conficientem dictos libellos famosos, sed etiam in ordine ad alias personas circa eandem materiam delinquentes.*

7 *Regulares quicumque libellos famosos in lingua Latina, vel vulgari, necnon cantilenas, vel rhithmos in infamiam status Ordinis Prædicatorum, vel Minorum edere, detinere, vel publicare præsumpserint, sunt excommunicati excommunicatione Summo Pontifici reseruata ab Alexandro IV. in priuilegio*, Ex alto, *& ex alio priuilegio*, Non sine.

8 *Priuilegia prædicta extenduntur etiam ad alias Religiones habentes communicationem priuilegiorum.*

9 *Excommunicatio prædicta non incurritur ab illo, qui contra religiosum priuatum id facere præsumpserit, quia priuilegia prædicta loquuntur solùm de facientibus contra eorum statum.*

1 Respondetur, libellus famosus est scriptura, vel signum infamiam alicuius continens de crimine occulto, illud publicans. Syluest. *in summa, verb. libellus, num. 4.* Molin. *de iust. tract. 4. disput. 35. num. 4.* Portellus *in dub. regular. verb. libellus famosus, num. 2.* & alij communiter, quos sequitur Bonacina *de contractibus, disp. 2. quæst. 4. punct. 9. num. 2.*

2 Dixi, *scriptura, vel signum*, quia non solùm scriptura, sed etiam quodcumque aliud signum, vt v. g. figura, imago, cornu, &c. contra aliquem modo, quo effecebam factum, etiam venit nomine libelli famosi. Molina, Portell. & alij suprà.

Dixi secundò, *de crimine occulto*; quia si crimen sit 3 publicum, qui illud quomodocumque publicat, non est reus libelli famosi, Portell. & Bonacin. *locis suprà citatis.*

Dixi tertiò, *illud publicans*, quia si quis alicui scribat literas infamatorias eius, ad quem scribit, neque 4 est reus libelli famosi, quia per tales literas (cùm ab illo, cui mittuntur, celari possint, per se crimen non publicatur. Doctores iidem, quos suprà citabam. Similiter si quis literas continentes defectum alicuius occultum, tacito suo nomine scribens ad Prælatum, vel iudicem, vel eas ponit in aliquo loco, v. g. in mensa, vt ab iis videantur, neque est similiter reus libelli famosi, strictè scilicet loquendo, bene tamen largè, propter Textum *in cap. Inquisitionis, §. Ad hæc, de accusation.* Quia neque sic per se crimen publicatur, quod requiritur ad libellum famosum, vti patet ex definitione, eiusdem libelli famosi suprà tradita, iuxta communem sententiam Doctorum.

Dico secundò, quicumque fuerit Author libelli famosi, verberatur, & excommunicari decernitur *5. quæst. 1.* per varios Canones: Item est infamis, *cap. si Testes 4. quæst. 3.* Vbi etiam aliæ pœnæ contra istum talem decernuntur: & *leg. ob carmen, ff. de testib.* Item pœna capitis punitur, *leg. 1. Cod. de libell. famos.* Videantur præter alios Sayr. *in Clau. Regia, lib. 12. cap. 4. num. 10.* & Thesaur. *in prax. part. 2. verb. libelli famosi, cap. 1.* 5

Dico tertiò, prædictæ istæ pœnæ locum habent 6 non solùm in ordine ad conficientem dictos libellos famosos, sed etiam in ordine ad alias personas circa eandem materiam delinquentes: Tum ex prædictis iuribus suprà citatis: Tum etiam præcipuè ex Constitutione Pij V. quæ incipit *Romani Pontificis*, inter Constitutiones ipsius *num. 147.* & ex Constitutione Gregorij XIII. quæ incipit *Ea est rerum*: inter Constitutiones ipsius *num. 4.* & videri poterunt præter alios Sayrus, & Portellus *vbi suprà, num. 13.* prædictæ tamen Constitutiones videntur esse solùm pro vrbe Romà, & statu Ecclesiastico. Portellus *ibidem.*

Dico quartò, specialiter loquendo pro Regularibus: Quicumque libellos famosos in lingua Latina, 7 vel vulgari, necnon cantilenas, vel rhithmos in infamiam status Ordinis Prædicatorum, vel Minorum edere, detinere, vel publicare præsumpserit, est excommunicatus excommunicatione Summo Pontifici reseruata ab Alexandro IV. in priuilegio *Ex alto*, & ex altero priuilegio, *Non sine multa.* Caietanus *in summa, verb. excommunicatio, cap. 81.* Salonius, Medina, Sayrus, & alij communiter, quos sequitur Bonacina *vbi suprà, num. 9.* qui Doctores omnes supponunt, & rectè, quod prædicta priuilegia extenduntur etiam ad alias religiones, quia cùm aliæ Religiones habeant communicationem priuilegiorum cum Prædicatoribus & Minoribus, est etiam in aliis Religionibus eadem ratio. Supponunt secundò, & 8 etiam rectè, quod prædicta excommunicatio non incurratur ab illo, qui contra aliquem Religiosum priuatum id facere præsumpserit, quia prædicta priuilegia solùm loquuntur de id facientibus contra statum eorum Religiosorum, non autem contra vnum, vel alterum priuatum Religiosum. 9

recognoscere Pontificem vt superiorem, vt si v. g. præsumat absque debita auctoritate congregare Concilia generalia, vel ea, postquam per legitimam auctoritatem dissoluta sunt, prosequi.

33 *In Anglia Catholi Regi exhibentes obedientiæ signa, quibus testantur, eum esse Christi Vicarium in spiritualibus, quamuis interiùs non credant, esto non sint hæretici, verè tamen sunt schismatici.*

34 *Qualibet ex his scissionibus potest dupliciter contingere, primò cum hæresi. Secundo sine hæresi.*

35 *Hæreticus, & schismaticus est subtrahens se ab obedientia Pontificis, & vnitate Ecclesiæ, si neget Pontificis prælationem, vel veritatem Ecclesiæ.*

36 *Schismaticus, non hæreticus est, qui recognoscens Pontificis prælationem, & Ecclesiæ vnitatem, ex malitia tamen non vult illi subiici, & in hac subiectione cum reliquis membris Ecclesiæ communicare.*

37 *Schismatici sunt quicumque ab vnitate Ecclesiæ, & à suo Capite se separant.*

38 *Schisma non necessariò requirit separationem à Pontifice, cùm schisma etiam Sede vacante committi possit; nam sufficit esse separationem ab vnitate, quam fideles habent inter se, & cum Christo Capite.*

39 *Schisma est grauissimum peccatum Charitati contrarium, ita vt non possit esse leue ratione leuitatis materiæ.*

1 VPPONO, quod schisma sit species quædam apostasiæ, quæ secundùm S. Thomam 2.2. *q.*11. *art.*1. & Scholasticos ibi, præcipuè Bañes *art.*1. & Valentiam *disput.*1. *q.*12. *punct.*1. & secundùm Glossam *in cap.* 1. *de apostatis*, est triplex. Prima ab Ordine sacro, vel à Religione: Secunda ab Obedientia: Tertia à Fide.

2 Apostasia ab Ordine sacro est, cùm quis à statu Clericali, quem in manu Episcopi, emisso etiam Castitatis voto, assumpserat, ad statum coniugij, vel laicæ conuersationis, dimisso habitu clericali, temerè se transfert, *cap. vltimo, de vit. & honest. Cleric.* Is ipso iure
3 est infamis, *cap. Beatus*, 3. *q.*4. sicque irregularis. Et si monitus non se correxerit, deponendus, *cap. præcipimus*, 11. *q.*4. Et videri poterit Syluest. *verb. Apostata, quæst.*8.

At qui tantùm habet minores Ordines, liberè ad coniugium, vel statum laicalem transire potest, dummodo si quæ obtinet Ecclesiastica beneficia, derelinquat, *ex cap. Ioannes, de cleric. coniugat.* & tradit cum communi sententia Doctorum Caietan. *in summa, verb. Apostasia.*

Apostata igitur ab Ordine sacro, vel latiùs, à clericatu est ille, qui clericatu reiecto fit sæcularis, deserendo habitum clericalem: Quod contingere potest dupliciter: vel enim talis desertor clericatus erat in Ordinibus maioribus, vel solùm in minoribus: si primum, est propriè apostata, & peccat mortaliter, *cap. tuæ fraternitati, de apostat. Clement. Quoniam, de vit. & honest. clericor.* Concil. Trident. *sess.*14. *de reformat. cap.*6. & docent Syluester *verbo apostata, num.*6. *&* 7. & Tolet. *lib.* 4. *cap.*18. *n.* 5. qui subdit, quod in iure non incurrat aliquam excommunicationem, quam tamen incurrit, si vxorem ducat, *Clement. vnica, de consanguinit. & affinit.* & docet præter alios Valentia *tom.* 3. *disput.*1. *quæst.*12. *punct.* 1. Si secundum, vel talis habebat beneficium, vel non; si prius, & beneficium non relinquat, est etiam apostata, & peccat mortaliter. Tolet. *ibidem*: Si posterius, nec est propriè apostata, nec etiam (nisi ex contemptu fecerit) peccat mortaliter; cùm constet, quod possit tunc ducere vxorem, & viuere laicaliter: Syluest. *num.*7.

Quamuis etiamsi sit tantùm in prima tonsura, nedum in Ordinibus minoribus, talis etiam tantùm deserendo clericatum sine rationabili causa peccet venialiter; quia erat de sorte Domini, cùm ei dicatur, *Dominus pars hæreditatis meæ.* Tum quia descendit è statu superiori, & perfectiori ad statum inferiorem, & imperfectiorem.

Hinc sequitur, quod Religiosus clericus apostata, qui deserendo Religionem, deserit etiam clericatum, sit dupliciter apostata: Ratione scilicet desertionis Religionis, & ratione desertionis clericatus; ac per consequens incurrat pœnas apostasiæ à Religione (de quibus infrà) & pœnas apostasiæ à clericatu, quæ designantur in locis citatis ex Concilio Tridentino, ex Iure canonico, & aliis iuribus. Secus, si tantùm deserat Religionem, non item clericatum, vt si esset Religiosus laicus, vel si ex clerico Religioso fieret clericus sæcularis. Quia tunc incurret tantùm pœnas apostasiæ à Religione, cùm deserat Religionem tantùm, & non etiam clericatum.

Apostasia à Religione est criminosa, & mortifera recessio à Religiosi Ordinis instituto, sine proposito reuertendi. Caietan. 2.2. *quæst.* 11. *artic.* 1. Rodriquez *tom.*1. *quæst. regul. q.*30. *art.* 1. & alij passim. 4

Dicitur, *criminosa, & mortifera recessio*, quia qui cum licentia Superioris ab Ordinis obseruantia liberatur, vel secundùm Canones ad Episcopatum transfertur, apostata non est, *Clement.* 1. *de election.* 5

Dicitur, *à Religiosi Ordinis instituto*, scilicet vniuersim, seu ab omni instituto; quia qui ab Ordine, quem professus est, siue licentia Superioris ad alium laxiorem transit, quamuis peccet, & excommunicationem incurrat, extrauag. 1. de Regular. & ad priorem Ordinem redire teneatur, cap. intelleximus, de ætat. & qualit. tamen apostata non est, Gloss. *in cap. vltim. de apostat.* Abbas *ibidem in fine*, Caiet. *cit. art.*1. Syluest. *verb. apostata, n.* 4. Rudriq. *cit. q.* 30. *art.* 1. & Sanch. *lib.*6. *moral. cap.*8. 6

Dicitur, *sine proposito reuertendi*; quia si reuertendi animum retineat, vagatus ad tempus, est fugitiuus, & quidem excommunicatus, si penitus habitum abiecit, *cap.* 2. *ne cleric. vel monach. in sexto*, & videri poterit Abb. *in cap. Deus qui, de vit. & honest. cleric. num.* 4. Non tamen propriè est apostata, Caiet. *loco suprà cit.* Miranda *tom.* 1. *q.* 11. *art.* 1. *concl.* 1. Syluest. *q.* 4. & alij passim. 7

Cæterùm ad apostasiæ crimen hoc nihil refert, vtrùm quis habitum religiosum abiiciat, necne? Valent. *tom.* 3. *disp.* 1. *q.* 12. *punct.* 1. Caietan. & Miranda *in locis suprà cit.* Vnde si quis religiosus sine legitima Superioris licentia, & sine proposito reuertendi vagetur in sæculo, quamuis habitum religiosum retineat, adhuc apostata verus censetur, ita vt qui eum recipit, occultat, vel defendit, excommunicationem latæ sententiæ contrahat, iuxta priuilegia Ordinum Regularium, de quibus Miranda *vbi suprà, art.* 2. & *lib.* 6. *moral. cap.*8. *quæst.* 3. 8

Aduerte tamen hic, quod similiter religiosa, si de Monasterio recedat animo deserendi religionem, & nunquam ampliùs ad illam reuertendi, sit apostata à religione, & incurrat pœnas apostasiæ à religione, & eodem modo, ac vir religiosus apostata, sit ad Monasterium reducenda, quia eadem est ratio de fœmina religiosa, ac de viro religioso. Tum quia sic colligitur *ex cap. peruenit ad nos*, 27. *q.* 1. & docent communiter Doctores, quos sequitur Farinac. *de hæresi, quæst.* 183. *num.* 68. & Tamburinus *de iur. Abbatiss. disput.* 21. *quæst.* 5. 9

Secus si fuerit Monialis Turris speculorum de vrbe, & multò minùs si fuerit Tertiaria, Bizoca, seu Mantellata, vel quæcumque alia collegialiter viuens, sed non sub clausura; quia cùm tunc non sit verè religiosa, non deserit statum verè religiosum, atque adeò non est propriè apostata à religione.

Aduerte secundò, quod neque sit apostata religiosus, tò

ſi fugiat ad Prælatum Superiorem, eo quòd iniuſtè ſit nimis grauatus, vel grauandus à Prælato immediato inferiori; quia, ſicuti dicebam, verè apoſtata eſt ille, qui deſerit religionem: At qui pergit ad Prælatum Superiorem, non deſerit religionem: Ergo,&c. Quod adeò verum eſt, vt id etiam licitè faciat, cùm defenſio ſit de iure naturæ.

11 Neque obſtat Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 25. c.4. quia ſolùm loquitur in caſu, quo religioſus non eſt iniuſtè nimis grauatus, vel grauandus a Prælato immediato inferiori: & tunc quod ſit ſolùm vagus, & profugus, non autem quod ſit verè apoſtata.

12 Qui igitur fugit ad Prælatum Superiorem, vel ſine fundamento, vel iniuſtè, non nimis, ſed tantùm leuiter grauatus, aut grauandus, vel quamuis iniuſtè, nimis grauatus, aut grauandus, vt faciat querelam contra immediatum Superiorem, cùm tamen eam commodè facere poſſit per literas, vel in alio tempore: contrauenıet quidem dicto Decreto Concilij Tridentini, ita vt propterea puniri poſſit iuxta ſtatuta ſuæ religionis, tanquam vagus, & profugus, non autem, tanquam verè apoſtata. Doctores, quos ſequitur Fagundez *in 2. Eccleſiæ præcepto, lib.* 8. *cap.* 5. *n.* 13. & Portell. *in dubiis Regular. verb. apoſtata, num.* 3.

13 Neque obſtat, quod vt idem Portellius addit *in addit. num.* 6. ex quadam declaratione Sacr. Congregationis talis religioſus ſit apoſtata: Intelligitur enim, quòd ſit apoſtata ſolùm præſumptiuè quoad forum externum, ſicque etiam ſolùm quoad pœnas.

14 Item ſpecialiter quis Romam veniens ſine licentia Protectoris, vel Generalis, vel etiam Prouincialis, ſi fuerit cauſa communis totiùs Prouinciæ, eſt priuatus voce actiua, & paſſiua per biennium, à ſolo Pontifice relaxanda, ex Decreto Clementis VIII. & Vrbani VIII. quæ refertam infrà *dubit.* 136.

15 Aduerte tertiò, quod neque ſit propriè apoſtata Epiſcopus religioſus, ſi renuncians Epiſcopatui non redeat ad religionem, ſed permaneat in ſæculo; quia per Epiſcopatum fuit exemptus à iugo religionis diſpenſatione Pontificis, quæ renunciato Epiſcopatu, non ceſſat, cùm non ceſſet cauſa talis diſpenſationis, ſcilicet dignitas Epiſcopalis, & perfectior ſtatus: Rodriquez *tom.* 3. *quæſt. regular. q.* 52. *art.* 26. & Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 6. *n.* 19. qui ſubdit idem dicendum eſſe, ſi prædictus Epiſcopus religioſus propter culpam ſuam deponeretur ab Epiſcopatu; quamuis contrarium ſentiant alij cum Syluestro *verbo religio* 4. circa finem, ex eo, quod per depoſitionem redditur indignus priuilegiis ſuæ dignitatis. At quidquid ſit de hoc, ſaltem erit apoſtata, ſi non redeat ad religionem, quotieſcumque fuiſſet degradatus; quia per degradationem cauitur omnibus priuilegiis Epiſcopali dignitati conceſſis. Doctores, quos ſequitur etiam idem Sanchez vbi ſuprà *num.* 31.

16 Aduerte quartò, quod apoſtatæ bona poſt ipſius mortem pertineant ad Cameram Apoſtolicam, ex Conſtitutione Gregorij VIII. quæ incipit *Officij noſtri.* Quamuis ſi redeat is poſteà ad religionem, bona quæ ſecum portauerit, pertineant ad ipſam religionem, tam in vita, quàm poſt mortem ipſius, qui fuit apoſtata; quia apoſtata, etiam in apoſtaſia exiſtens, cùm tunc etiam ſit verè religioſus, acquirit religioni. Et ex alio Capite prædicta Conſtitutio Gregorij XIII. applicans apoſtatæ bona ad Cameram Apoſtolicam, loquitur ſi apoſtata moriatur extra clauſtra religionis. Rodriq. *tom.* 1. *quæſt. regular. q.* 30. *art.* 12. §. *ſed contra*, Portell. *in dub. regular. verbo apoſtata, num.* 17. & alij paſſim.

17 Et quod dixi in caſu, quo apoſtatæ bona pertineant ad Cameram Apoſtolicam, vel pertineant ad religionem, intellige etiamſi ea apoſtata acquiſiuerit illicitè contra Canones, non tamen iniuſtè contra Iuſtitiam; quia tunc retinenda erunt ei, cui facta fuit iniuria; Portell. *loco ſuprà citato*, & alij communiter.

18 Aduerte quintò, quod apoſtaſia a religione ſit caſus reſeruabilis à Superioribus religionum, ex Clementis VIII. Decreto de caſuum reſeruatione, quod Decretum eſt ſimul cum Decretis pro reformatione Regularium à ſacra Congregatione ſub Vrbano VIII. approbatis, quæ habentur cum aliis Decretis de apoſtatis, & electis, vbi inter alios caſus reſeruabiles à prædictis Superioribus religionum expreſsè ponitur in his verbis: *Apoſtaſia a religione, ſiue habitu dimiſſo, ſiue retento, quando eò peruenerit, vt extra ſepta Monaſterij, ſeu Conuentus fiat egreſſio.*

Aduerte ſextò, quod ſi prædictum apoſtaſiæ peccatum fuerit in aliqua religione reſeruatum, nemo ab ea abſoluere poſſit, niſi Prælatus qui reſeruauit, vel Superior, vel Succeſſor, vel Delegatus ipſius: quia hoc importat eſſentialiter caſuum reſeruatio, ita vt ad prædictam abſolutionem quidquam non iuuent Priuilegia religionum, Iubilæum, Bulla Cruciatæ, vel quid ſimile; quia prædictæ reſeruationi nullum iſtorum quidquam præiudicat. 19

Si verò idem apoſtaſiæ peccatum non fuerit in aliqua religione reſeruatum, tunc poteſt ab illo abſoluere quicumque communis Confeſſarius in Monaſterio, ſeu Conuentu pro religioſis abſoluendis communiter deputatus.

Cæterùm quoad abſolutionem à cenſuris, & quoad diſpenſationem ab Irregularitate, aliiſque pœnis, quæ per apoſtaſiam à religione contrahuntur; item quoad alia, & etiam quoad hæc eadem, quæ modò dicebam, vide infrà *petit.* 8. & diffuſius *dubit.* 236.

Apoſtaſia ab obedientia, quamuis ſi latè ſumatur, in omni peccato mortali ſubſit, S. Thom. *cit. art.* 1. & Syluest. *vbi ſuprà, num.* 3. iuxta illud *Eccleſiaſt.* 10. *Initium ſuperbiæ hominis apoſtatare à Deo*: & Prouerb. 6. *Homo apoſtata vir inutilis.* Strictè tamen ſumpta ſolùm eſt, cùm quis iuſtis præceptis Superioris ſe opponit, obedire penitus recuſans, cuius præcipua ſpecies dicitur ſchiſma, de quo infrà dicetur. 20

Apoſtaſia à Fide, quæ omnium grauiſſima eſt, dupliciter conſiderari poteſt: Primò in ordine ad terminum à quo, quatenus eſt receſſus à vera fide, & ſic differt ab hæreſi, tanquam quid maius à minore, vel tanquam quid extenſius à minùs extenſo: quia apoſtata dicitur, qui Chriſtum & fidem Chriſtianam, quam ſuſcepit, penitus abnegat: Hæreticus verò non penitus, ſed ſecundùm vnum, vel aliquot articulos: Quapropter omnes pœnæ, quæ in iure hæreticis Decretæ reperiuntur, etiam ab apoſtatis incurruntur, non autem è contra, ſicuti dicebam *dubit.* 12. *coroll.* 3. vbi etiam enumerabam pœnas apoſtatis, & hæreticis, tam iure Canonico, quam ciuili decretas. Secundò, in ordine ad terminum ad quem, de quo dicam infrà *ſectione* 2. *petitione prima.* 21 22 23 24

Suppono ſecundò, quod ſchiſma in præſenti ſumitur pro ſciſſione ab Eccleſia, eiuſque Capite; quia cùm Eccleſia ſit vna, ac proinde indiuiſa, conſtans ex fidelibus tanquam membris, & ex Chriſto, eiuſque Vicario tanquam Capite, qui ſe ab huiuſmodi membris, vel Capite ſeparat, ſchiſmaticus eſt. 25

Suppono tertiò, quod ab Eccleſia dupliciter te potes ſeparare, iuxta duplicem vnionem, quam Eccleſia in ſe habet. Primò, deſerendo fidem, quæ vnica eſt in Eccleſia, & tunc es hæreticus & ſchiſmaticus: quia à præcipua Eccleſiæ vnitate, quæ deſumitur à fide, te ſeparas. Secundò, deſerendo Eccleſiæ vnitatem, quam fideles omnes inter ſe habent cum ſuo Capite, tam in Sacramentis, & cultu diuino, quàm in ſubiectione & ſubordinatione ad ſuum Caput: quia ſi Sacramentorum vſum contemnis, & religioſum cultum omittis; & Chriſti Vicario tanquam vero Capiti te non ſubiicis, hoc ipſo non communicas cum reliquis fidelibus, ſed potiùs ab illorum communione te ſeparas, ac proinde ſchiſma committis. Requiritur igitur ad verum ſchiſma rebellio in Pontificem, vel Eccleſiam: quæ rebellio in eo conſiſtit, vt verbis, vel factis oſtendas, te nolle 26 27 28 29

Eccle

Ecclesiam, vel Pontificem, qua talis est, recognoscere. S. Thomas 2.2.q.39. *art.* 1. quem sequuntur communiter Doctores: Et videri poterit Farinac. *de hæres.* *q.*184.*n.*2.*& seqq.*

30 Suppono quartò, quod dupliciter etiam potes te à
subiectione Pontificis, & vnitate Ecclesiæ separare.
31 Primò directè: Secundò indirectè. Directè te separas,
32 cùm expresse, & formaliter intendis non recognoscere
Pontificem vt Superiorem. Indirectè, cùm facto ipso
ostendis non recognoscere, vt si v.g. præsumas absque
debita authoritate congregare Concilia generalia, vel
ea, postquam per legitimam authoritatem dissoluta
sunt, prosequi. Caietan. *cit.q.*39. *art.*1. Suar. *de Charit.*
disput. 12. *sect.*1. *num.*2. & Sanchez *lib.*2. *moralium,*
*cap.*36.*num.*5.

33 Idem contingere videtur Catholicis in Anglia Regi exhibentibus obedientiæ signa, quibus testantur, eum esse Christi Vicarium in Spiritualibus, quamuis interiùs non credant. Quia sciunctio ab vnitate Ecclesiæ, eiusqoe obedientia in opere ipso externo contingit, ac proinde esto non sint hæretici, verè tamen sunt schismatici. Suarez *de censur.disp.*21.*sect.*2.*n.*13. & Sanch. *lib.*2.*cap.*3.*num.*14.

34 Suppono quintò, quod rursus quælibet ex his scissionibus, tam directa, quàm indirecta, potest dupliciter contingere. Primò cum hæresi: Secundò sine hæresi. Cum hæresi contingit, si quando te subtrahis ab
35 obedientia Pontificis, & vnitate Ecclesiæ, negas Pontificis Prælationem, vel vnitatem Ecclesiæ. Sine hæresi
contingit, quando & Pontificis Prælationem, & Ec-
36 clesiæ vnitatem recognoscis, ex malitia tamen non vis
illi subiici, & in hac subiectione cum reliquis membris
Ecclesiæ communicare. Tolet. *lib.*1.*excommunic.*1. *Bull.*
Cœn. Sanchez *loco suprà cit. n.*8. & Farinac. *de hæres.*
*q.*184.*n.*2. His suppositis

37 Respondetur: Schismatici sunt quicumque ab vnitate Ecclesiæ & suo Capite se separant. Patet ex dictis. Et videri poterit, præter Doctores suprà citatos, Sayr. *lib.*3. *Thes. cap.*5. *num.*18. *& seqq.* & Bonacina *disp.* 3. *quæst.*4.*punct.vltim.* §. 5. *& tom.* 3. *de censur. in partic.* *disp.*1.*q.*2. *punct.*6.*per totum.*

38 Aduerte tamen hic, quod schisma non necessariò requirat separationem à Pontifice, cùm schisma etiam Sede vacante committi possit: Nam sufficit esse separationem ab vnitate, quam fideles habent inter se, & cum Christo Capite. Valent. *disput.* 3. *q.* 15. *punct.* 3. Coninch. *disp.*30.*dub.*5.*num.*41.

39 Aduerte secundò, quod schisma sit grauissimum peccatum Charitati contrarium, ita vt non possit esse leue ratione leuitatis materiæ: Nam leue esse non potest, quod te sciongas ab vniuersa Ecclesia, & Superiorem illius non recognoscas, etiam in re leuissima; cùm summa arrogantia sit ista, & Ecclesiæ Dei grauissimus contemptus. Valent. *loc.cit. punct.* 2. & Bonacina *vbi suprà.*

SECTIO II.

COROLLARIA.

SVMMARIVM.

1 *Schismaticus non est, si sciungat se ab vnius Episcopi, & Cleri communitione: Dummodò simul cum aliis Ecclesiis, & Pontifice communicet. Implicitè tamen schismaticus est, si Episcopus & Clerus cum aliis Ecclesiis & Pontifice communicet in alia re.*

2 *Sciungens se ab Episcopo suo, vel particulari aliqua Ecclesia, volens interim subiectus esse Summo Pontifici, & cum aliis membris Ecclesiæ vniuersalis communicare, probabilius est, quod non sit schismaticus, contra Bellarminum: vel si sit, non propriè, sed ad summum secundùm quid, & impropriè.*

3 *Schismaticorum Canonicas pœnas neque incurrit.*

4 *Schismaticus neque est, qui Pontificis aliquod mandatum non implet, eo quod ei videatur durum, vel extra Pontificis potestatem, vel non impleat in odium, & vindictam Pontificis; quia cum hac inobedientia restat recognitio prælationis Pontificiæ, ac proinde debita illi in aliis materiis subiectio.*

5 *Schismaticus neque est subtrahens se ab obedientia Pontificis, quem probabiliter putat talem non esse; quia tunc non peccat, cum non teneatur obedire Superiori, nisi priùs morali certitudine nouerit, esse illum Superiorem: Immo potius foueret schisma, si dubio Pontifici se subiiceret.*

6 *Ecclesia non tenetur recipere vt Pontificem illum, eique vt Pontifici obedire, si de illius canonica electione non satis constet.*

7 *Pontifex, de cuius canonica electione non satis constat, non potest cogere subditos, vt sibi obediant: quin potiùs tenetur ille iuri suo dubio cedere ad hoc, vt Ecclesia de Pastore sibi prouideat. Pastorem enim non habet, dum dubium Pastorem habet.*

9 *Pontifex aliquando, etiamsi de eius canonica electione prudenter dubitari non possit, adhuc obligatus est cedere iuri, quod habet, & renunciare Pontificatui, si alia via cognoscit, Ecclesiam non esse pacem habituram; quia officium boni Pastoris est animam, nedum honorem, & authoritatem ponere pro ouibus suis.*

10 *Schismaticus neque est, si dominium Pontificis in aliquod Oppidum, vel aliquam Ciuitatem non recognoscat, & ob illam causam eius mandatis obedire nolit: quia hæc non est sciunctio ab vnitate Ecclesiæ, eiusque Capite, quatenus Ecclesiæ Caput est.*

11 *Schismaticus neque est, si peccet mortaliter, quia per hoc non se sciungit ab vnitate Ecclesiæ: Nam vnitas Ecclesiæ consistit in fide, & Sacramentorum vsu, cum debita ad Christum, eiusque Vicarium subiectione.*

12 *Schismaticus neque est, si excommunicetur, quia per hoc non seipsum separat, sed potius separatur à communione fidelium.*

13 *Schisma committitur, cùm quis se separat ab vnitate Ecclesiæ, prout illa est corpus mysticum ex diuersorum statuum fidelibus tanquam membris inter se, & cum eius Capite Christo, eiusque in Terris Vicario connexum.*

14 *Duplex etiam ex dictis schisma dicitur.*

15 *Vnum, cùm quis se separat ab Ecclesiæ visibili Capite, seu Summo Pontifice, denegando debitam obedientiam, ac subiectionem illi, qua Pontifex, idest qua fungens vniuersali potestate gubernandi Ecclesiam à Christo concessa, &c.*

16 *Alterum schisma est, cùm quis se separat à reliquis Ecclesiæ membris, siue fidelibus in Religione, cultu, oratione, Sacramentis, aliisque spiritualibus functionibus, atque seorsim per se, vel cum aliis agit, tanquam si Ecclesiæ membrum non sit, &c.*

17 *Schisma est purum, vel inuolutum cum hæresi, ex dictis.*

18 *Schisma purum Charitati tantum oppositum contingit in eo, qui cùm credat, vnam esse Sanctam Ecclesiam sub visibili Capite Summo Pontifice constitutam; tamen ex malitia voluntatis renuit Pontifici subiectus, vel reliquis Ecclesiæ membris vnitus esse, &c.*

19 *Ad schisma non requiritur directa, seu expressa intentio se subtrahendi à Pontificis obedientia, vel aliorum membrorum communione; sed suf-*

ficit

ficit indirecta, & interpretatiua.

20 *Discrimen inter peccatum hæresis, & schismatis est, quod hæresis in mente interna perficitur, & exterius solùm significatur, &c. At verò schisma externo opere consummatur, ideoque sufficit ad illud voluntarium indirectum.*

21 *Schisma iunctum cum hæresi est, si quis pertinaci animo neget Summum Pontificem totius Ecclesiæ Caput, & Pastorem esse, vel si neget Ecclesiæ sanctæ communionem, &c.*

22 *Fide ruente, ruit etiam Charitas, non autem è contra: Ita hæresis secum trahit schisma, non autem è contra: Quapropter omnis hæreticus verus, ac formalis, est schismaticus.*

23 *Schismaticus verus omnis non est hæreticus, quamuis sit quidem in via, seu dispositione ad hæresim: Quandoquidem schismatici non diu puri manent, sed nisi resipiscant, in hæresim etiam labi consueuerunt.*

24 *Schisma merè internum, præsertim si sit purum, & in sola voluntate consistens, non est propriè dictum schisma, neque qui eo infectus est, propriè schismaticus dicitur; cum & secundùm fidem internam Ecclesiæ membrum existat.*

25 *Hæreticorum occultorum alia ratio, quia isti amissa fide, verè præcisi sunt ab Ecclesia, licet exteriori specie membra Ecclesiæ videantur: Fides enim, & communio requiritur, vt quis Ecclesiæ membrum existat.*

1 EX dictis sequitur, quod schismaticus non sis, si te
seiungas ab vnius Episcopi, & Cleri communica-
tione, dummodò simul cum aliis Ecclesiis, & Pontifi-
ce communices, quia non te seiungis ab vnitate Ec-
clesiæ; quamuis si ille Episcopus, & Clerus cum aliis
Ecclesiis, & Pontifice communicet in illa re, in qua tu
communicare non vis, schismaticus sis, si ab illius
communicatione, vel obedientia te seiungas; quia im-
plicitè te seiungis ab vnitate Ecclesiæ, cùm tunc tota
Ecclesia tibi resistat: Valent. *loco suprà cit.* Coninch.
disput.30. dub. 5. num. 40. & Farinac. *de hæres. q. 184. num. 27. & seqq.*

2 Si igitur ab Episcopo tuo, vel particulari aliqua Ec-
clesia te seiungis, interim volens subiectus esse Summo
Pontifici, & cum aliis membris Ecclesiæ vniuersalis
communicare: quamuis nonnulli, vt Bellarminus *lib.3.
de Eccles. cap.5. in fine*, affirment, te schismaticum esse:
Probabiliùs tamen, præter supradictos Doctores, ne-
gant Vgolin. *de censur. Pap. reseruat. part. 2. cap. 1.
vers. nec non schismatici, n. 3.* Azor. *tom.1, lib.8. cap.20.
q.4.* & Sanch. *lib.2. moral. cap. 36. num.6.* Ita vt ad
3 summum solùm sis schismaticus secundùm quid, &
impropriè, ideoque schismaticorum canonicas pœ-
nas non incurras; non autem propriè. Ratio est,
quia schisma propriè, ac simpliciter, vti dicebam, signi-
ficat separationem ab Ecclesia vniuersali, eiusque visi-
bili in Terris Capite, seu Pastore; sed certum est, quod
possit quis ex maligno affectu se seiungere ab Ecclesia
sua particulari, eiusque Pastore, interim intendens, ac
palam protestans, se manere in communione Ecclesiæ
vniuersalis, & sub obedientia Summi Pontificis: Er-
go talis non erit propriè, ac simpliciter schismati-
cus, cùm adhuc Ecclesiæ vniuersalis membrum per-
maneat.

4 Sequitur secundò, quod neque sis schismaticus, si
Pontificis mandatum non imples, eo quòd tibi videa-
tur durum, vel extra Pontificis potestatem, vel non
impleas in odium, & vindictam Pontificis; quia cum
hac inobedientia restat recognitio prælationis Pontifi-
ciæ, ac proindè debita illi in aliis materiis subiectio;
aliàs quilibet transgressor Ecclesiastici præcepti schis-
maticus esset, quod non est dicendum. S. Thom. 2. 2.
q.39. art.1. Caietan. *ibidem, dub. 1.* Bannez *circa finem*,
S.Antonin. *part.2. tit. 3. cap. 11. §. 6. & 10.* Syluest.
verb. schisma, in principio, Azor. *tom.1. lib.8. cap. 20.
q.4.* Vgolin. *de censur. Papæ reseruat. part.2. cap.1. vers.
necnon schismatici, num.4.* Simanchas *de Cathol. institut.
tit.58, n.9.* Valentia *q.15. punct.1.* Sanch. *lib.2. moral.
cap. 36. num. 3.* Coninch. *disput. 30 dub. 5. num. 42.*
Farinac. *de hæres. quæst.184. n. 11.* & Bonacina *disput. 3.
q.4. punct. vlt. §. 5. num. 2. & tom. 5. de censur. in partic.
disp. 1. q. 2. punct. 5.*

Sequitur tertiò, quod neque sis schismaticus, si te 5
subtrahis ab obedientia Pontificis, quem probabiliter
putas talem non esse; quia tunc non peccas: cùm non
tenearis obedire Superiori, nisi priùs morali certitudi-
ne noueris, esse illum Superiorem. Imò potiùs fo- 6
ueres schisma, si dubio Pontifici te subiiceres: quapro-
pter, cùm quis in Pontificem est electus, si de illius ca-
nonica electione non satis constat, non tenetur Eccle-
sia illum vt Pontificem recipere, illique vt Pontifici,
obedire: Et consequenter neque ipse potest munus 7
Pontificis exercere; cùm ad hoc munus necessariò spe-
ctet, posse cogere subditos, vt sibi obediant; Quin po-
tiùs tenetur ipse iuri suo illi dubio cedere, ad hoc, vt
Ecclesia de Pastore sibi prouideat: Pastorem enim non
habet, dum dubium Pastorem habet. Videri poterunt 8
Doctores, quos suprà citauimus, & præcipuè Coninch.
disp.20. dub.5. n.45. vbi subdit, quod aliquando Pon- 9
tifex, etiamsi de eius canonica electione prudenter du-
bitari non possit, adhuc obligatus sit cedere iuri, quod
habet, & renunciare Pontificatui, si alia via cognos-
cit, Ecclesiam non esse pacem habituram; quia offi-
cium boni Pastoris est animam, nedum honorem, &
authoritatem ponere pro ouibus suis, *Ioan.*20.

Accedit, quod quilibet pro bono communi tenetur
proprium expendere: Ergo multò magis tenebitur
Pontifex expendere authoritatem Pontificiam pro
pace Ecclesiæ, quæ bonum commune quàm maxi-
mum est.

Sequitur quartò, quod neque sis schismaticus, si 10
dominium Pontificis in aliquod Oppidum, vel aliquam
ciuitatem non recognoscas, & ob illam causam eius
mandatis obedire nolis; quia hæc non est seiunctio ab
vnitate Ecclesiæ, eiusque Capite, quatenus Ecclesiæ
Caput est. Doctores, quos citat, & sequitur Sanch. &
Bonacin. *in loc. suprà cit.*

Sequitur quintò, quod neque sis schismaticus, si 11
pecces mortaliter: quia per hoc non te seiungis ab vni-
tate Ecclesiæ: Nam vnitas Ecclesiæ consistit in fide, &
Sacramentorum vsu, cum debita ad Christum eiusque
Vicarium subiectione, Bonacina *disput. 3. q. 4. punct.
vltimo, & tom.5. de censur. in partic. disput. 1. quæst. 2.
punct. 5.* Sayr. *lib.3. Thes. cap.5. num.18. & seqq.* Re-
ginald. *lib.3. num.253.* & Farinac. *de hæres. quæst. 184.
num. 25.*

Sequitur sextò, quod neque sis schismaticus, si ex- 12
communiceris; quia per hoc non te separas ipse, sed
potiùs separaris à communione fidelium. Bonac. Sayr.
Reginald. & Farinac. *in locis suprà cit.*

Breuiter igitur ex dictis schisma committitur, cùm 13
quis se separat ab vnitate Ecclesiæ, prout ille est corpus
myst. cum ex diuersorum statuum fidelibus, tanquam
membris inter se, & cum vno Capite Christo, eiusque
in Terris Vicario connexis; de quo corpore Apostolus
*1. ad Corinth. 12. ad Ephes. 4. ad Coloss. 2. & ad Ro-
man. 12.* ait: *Sicut in vno corpore multa membra habe-
mus, omnia autem membra non eundem actum habent,
ita multi vnum corpus sumus in Christo, alter autem al-
terius membra.*

Duplex autem ex dictis etiam schisma est, vt testatur 14
S. Thomas *quæst. 39. art. 1.* iuncto Caietano *ibidem,
§. aduerte.*

Vnum, cùm quis se separat ab Ecclesiæ visibili Ca- 15
pite, seu Summo Pontifice, denegando debitam obe-
dientiam, ac subiectionem illi, qua Pontifex, idest,
qua fungens vniuersali potestate gubernandi Ecclesiam
à Christo concessa: Nam si quis Pontifici obedire

recuset

recuset ratione rei præceptæ, quòd ea difficilis sit, in aliis obedire paratus: vel ratione offensionis, quam ob specialem causam aduersus hunc Pontificem habet, alioquin contra ipsam Sedem, seu potestatem Pontificiam non rebellis: vel quia probabiliter arbitratur, non esse hunc verum Pontificem, vel saltem rationabiliter dubitat, schismaticus censeri non debet, vti supra dicebam.

16 Alterum schisma est, cùm quis se separat à reliquis Ecclesiæ membris, siue fidelibus in Religionis cultu, Oratione, Sacramentis, alijsque spiritualibus functionibus, atque seorsim per se, vel cum aliis agit, tanquam si Ecclesiæ membrum non sit.

Quamuis, cùm Caput, & aliqua Ecclesiæ membra inter se connexa, & subordinata sint, is qui à membris Ecclesiæ expressa voluntate se separat, virtualiter quoque à Capite se separet: Et è contra, vti etiam supra dicebam, & testatur Cyprianus relatus *in cap. scire debes, 7. quæst. 1.*

17 Item ex dictis schisma est purum, vel iunctum cum hæresi.

18 Purum schisma Charitati tantùm oppositum, contingit in eo qui cùm credat, vnam esse Sanctam Ecclesiam sub visibili Capite Summo Pontifice constitutam, tamen ex malitia voluntatis renuit Pontifici subiectus, vel reliquis Ecclesiæ membris vnitus esse, idque vel sola intentione (quod est schisma merè internum) vel etiam operis executione; cùm quis exteriùs se gerit, ac si non esset Ecclesiæ membrum, vel in spiritualibus Pontifici subiectus (quod est schisma externum, &
19 opere consummatum.) Neque tamen ad schisma requiritur directa, seu expressa intentio se subtrahendi à Pontificis obedientia, vel aliorum membrorum communione; sed sufficit indirecta, & interpretatiua, si scilicet quis externum opus schismatis exerceat, quamuis non ex formali intentione se separandi ab Ecclesia, vel membris illius: vt si Episcopi generalem Synodum absque Summi Pontificis authoritate congregare præsumant: vel si Catholici, verbi gratia, in Anglia Regi suo in spiritualibus, tanquam Ecclesiæ Capiti obedientiam iurent, aut præstent, sicut etiam supra dicebam.

20 Hinc intelligitur discrimen inter peccatum hæresis, & schismatis: quòd hæresis in mente interna perficitur, & exteriùs solum significatur; ideoque requirit actualem, eumque pertinacem errorem intellectus contra fidem. At verò schisma externo opere consummatur, adeoque sufficit ad illud voluntarium indirectum, & interpretatiuum: sicut & ad homicidium, furtum, & alia eiusmodi peccata.

21 Schisma verò iunctum cum hæresi est, si quis pertinaci animo neget, Summum Pontificem totius Ecclesiæ Caput, & Pastorem esse; vel si neget Ecclesiæ sanctæ communionem, atque ideò se separat.

22 Hinc sicuti ruente Fide, ruit etiam Charitas, non autem è contra: ita hæresis secum trahit schisma, non autem è contra. Quapropter omnis hæreticus verus, ac formalis est schismaticus, teste Augustino *lib. contra Crescentium*, vbi hæresim appellat schisma inueteratum.
23 tum. Non item omnis schismaticus verus ac formalis est etiam hæreticus. Quamuis sit quidem in via, seu dispositione ad hæresim. Quandoquidem schismatici non diu puri manent, sed nisi resipiscant, in hæresim etiam labi consueuerunt. Hieronymus relatus *in cap. inter hæresim, 24. q. 3.* S. Thomas *cit. art. 1. ad 3.* & alij communiter. Cuius rei exemplum habemus in Nouatianis, & Græcis.

24 Hinc secundò schisma merè internum, præsertim si sit purum, & in sola voluntate consistens, non est propriè dictum schisma, neque qui eo infectus est, propriè schismaticus dicitur. Cùm & secundum fidem internam Ecclesiæ membrum existat, & externa specie ab
25 Ecclesia non separetur. Alia verò ratio est de occultis hæreticis. Isti enim, amissa fide, verè præcisi sunt ab Ecclesia, licet exteriori specie membra Ecclesiæ videantur: Nam cùm Ecclesia sit fidelium visibilis congregatio, fit quod duo necessaria sint, vt quis Ecclesiæ membrum existat, fides, ac communio. Defectu fidei in Ecclesia non sunt hæretici: Defectu autem communionis in Ecclesia non sunt schismatici externi, cùm à communione Ecclesiæ segregati sint.

PETITIO PRIMA.

Quisnam sit propriè apostata à fide?

SVMMARIVM.

1 *Apostata à fide propriè est qui à tota Fide Christiana recedit, & ad alias religiones, seu sectas se transfert, vt Iudæorum, Turcarum, Paganorum, vel Atheistarum.*

2 *Apostatæ de essentia est recedere solùm à fide, & ad hanc, vel illam sectam accedere solùm est accidentale, ex Valentia, & Sanchez.*

3 *Christianus si recedat à pluribus articulis fidei, non tamen ab omnibus, & retineat nomen Christianum, non est propriè apostata à fide, sed propriè hæreticus.*

4 *Apostata propriè neque est qui relicto Iudaismo transit v. g. ad Paganismum, cùm nunquam receperit fidem à qua recedere dici possit.*

5 *Apostasia non est peccatum essentialiter, seu specie distinctum ab hæresi, quia apostata recedit à tota fide, hæreticus autem recedit à parte fidei; sed ab eo, quod semel susceptum est, recedere magis vel minus, non mutat essentiam, seu speciem.*

6 *Ex pœnarum diuersitate impositarum hæresi, ac apostasiæ, non infertur necessariò distinctio inter hæresim, & apostasiam essentialis, seu specifica, sed solùm accidentalis, seu materialis.*

7 *Pœnitens his non obstantibus, hanc apostasiæ circumstantiam in Sacramento Confessionis explicare debet, secundum aliquos: id tamen verum est in sententia solùm eorum, qui tenent in Sacramento Confessionis esse explicandas, non tantùm circumstantias mutantes speciem, sed etiam circumstantias notabiliter aggrauantes.*

8 *Contra hæreticum defunctum procedi potest vsque ad triginta annos ad eius memoriam damnandam, & ad eius bona confiscanda, sed de apostata secus disponitur, cùm licet contra ipsum procedi possit toto tempore quo vixerit, non tamen procedi poterit postquam mortuus fuerit, nisi solùm intra spatium quinque annorum.*

9 *Contra hæreticum defunctum, ex aliis procedi potest solùm infrà quinque annos, & non vltra: & contra apostatam defunctum procedi potest vltra quinque annos, & contrarium in iuribus quæ citantur, non habetur.*

10 *Hinc inferri non potest, quod hæresis, & apostasia sint inter se peccata essentialiter, seu specie distincta; quia vt dictum est, ex diuersitate pœnarum, quæ aliquando in aliquo casu imponuntur hæresi, & apostasiæ, non necessariò infertur distinctio inter hæresim, & apostasiam essentialis, seu specifica; sed solùm accidentalis, seu materialis.*

11 *Idem recurrit argumentum, & pari modo soluitur.*

12 *Apostatæ ad Fidem Catholicam redeunti remittitur etiam pœna mortis, non solùm iure canonico, sed etiam iure ciuili: non tamen iure ciuili remittuntur quædam aliæ pœnæ, scilicet vt possit testamentum condere, possit testimonium ferre, possit hæres institui, & in hæreditatem succedere*

13 *Leges ciuiles non loquuntur de foro conscientiæ, cùm*

nullum peccatum sit adeò graue, quod per pœnitentiam non remittatur; sed solùm loquuntur de pœnis, quæ hæreticis, & apostatis imponuntur in foro exteriore.

14 *Apostata ad fidem catholicam redeunti, ex praxi condonatur, remittitur, & ignoscitur: legibus enim ciuilibus iam derogatum est per leges canonicas.*

15 *In crimine hæresis, & apostasiæ, cùm ad Episcopos, & Inquisitores pertinet de isto cognoscere, potiùs leges canonicas, quam ciuiles attendi debent.*

1 RESpondetur: Qui à tota fide Christiana recedit, & ad alias Religiones, seu sectas, vt Iudæorum, Turcarum, Paganorum, Atheistarum se confert, *leg. 1. 2. & penultima, Cod. de apostat. cap. contra Christianos, de hæretic. in 6. cap. non potest, 2. quæst. 7. cap. iubemus, 11. q. 3.* & tradunt Innocent. *in cap. de apostat. n. 1.* Ostiens. *ibidem, vers. prima est.* Buttius *num. 4.* Henricus *num. 2.* Soccinus *num. 3.* Ananias *in princ.* Albericus *in leg. si quis de facto, de apostat. num. 2.* Rosella *verb. apostasia, in princ.* Menoch. *de arbitrar. casu. 546. n. 63.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 71. n. 4. & cap. 72.* Tolerus *lib. 4. cap. 6. n. 1.* Turrianus *de fide, disput. 57. dub. 1. in princ.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 21. q. 1.* Valentia *tom. 3. disput. 1.*
2 *q. 1 a. punct. 1.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 7. n. 16.* Qui duo postremi Doctores rectè subdunt, quod de essentia apostasiæ sit recedere solùm à fide. At ad hanc, vel ad illam sectam accedere, solùm esse quid accidentale: cùm possit quis esse propriè apostata, si solùm recedat à fide, absque eo quod ad vllam sectam accedat.

3 Ex dictis sequitur, quod si Christianus recedat à pluribus Articulis fidei, non tamen ab omnibus, & retineat nomen Christianum, non sit propriè apostata à fide, sed propriè hæreticus, *cap. Non potest, 2. q. 7. cap. Beatus, 2. q. 4. cap. Non obseruetis, 16. q. vlt. cap. contra Christianos, de hæretic. in 6. l. 1. Cod. de apostas.* & tradunt Alberic. *in rubr. de hæret. lib. 6. quæst. 11. num. 4.* Paul. Ghirland. *de hæretic. quæst. 2. num. 8.* Ludouic. Carter. *de hæret. §. circa secundum, n. 73.* Canus *de loc. theolog. lib. 12. cap. 9.* Villadiego *de hæretic. q. 20.* & Simanch. *de cathol. instit. cap. 7.*

4 Sequitur secundò, quod si quis relicto Iudaïsmo, transeat v.g. ad Paganismum, cùm nunquam receperit fidem, à qua recedere dici possit, neque etiam sit propriè apostata. Campeg. *de dote, q. 77. vers. & ex his.* Alberic. *in rubr. Cod. de Iudæis, n. 3.* Clarus *in prax. crimin. §. final. q. 7. n. 4.* & Oldrad. *cons. 55.*

5 Sequitur tertiò, quod apostasia non sit peccatum essentialiter, seu specie distinctum ab hæresi. Caietan. 2. 2. *q. 10. art. 1. & q. 11. art. 1.* Castro *lib. 1. de iust. hæreticor. punit. cap. 7.* Pegna *in director. part. 2. q. 49. comment. 74.* Syluest. *verb. apostasia, in princ.* Bannez *2. 2. q. 12. art. 1.* Valentia *tom. 3. disput. 1. q. 11. punct. 1. & q. 12. punct. 1.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 7. n. 16.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 21. quæst. 3.* & Becanus *de fide, disput. 57. dub. 1.* contra Canum *lib. 12. de loc. theolog. cap. 9.* Turrecrematam *in summa, lib. 4. part. 2. cap. 13.* Simancham *de cathol. institut. tit. 7. n. 5.* Suarez *de fide, disput. 16. sect. 5. circa finem*, & alios, quia apostata recedit à tota fide: hæreticus autem recedit à parte fidei. Sed ab eo quod semel susceptum est, recedere magis, vel minus, non mutat essentiam, seu speciem: Ergo apostasia non est peccatum essentialiter, seu speciè distinctum ab hæresi. Tum quia si apostasia distingueretur specie ab hæresi, sequeretur, quod quis per solam multiplicationem hæresum, multiplicando scilicet hæreses, ita vt à tota fide recedat, & apostata fiat, desineret esse hæreticus. Quod non videtur dicendum, cùm non possit quis ob solam multiplicationem furtorum desinere esse fur, vel ob solam multiplicationem homicidiorum desinere esse homicida, & sic de aliis, &c. Tum quia apostasiæ, & hæresi prorsus eædem pœnæ imponuntur, *cap. contra Christianos, de hæret. in 6.* & nos diffusè dicebamus *supra, dubit. 13. per totam*, præsertim *sect. 4.* quod signum est, quod apostasia non sit peccatum essentialiter, seu specie distinctum ab hæresi. Quapropter iura quæ loquuntur de hæreticis, nisi aliter in specie disponant, comprehendunt etiam apostatas. Doctores communiter, quos sequitur Simanchas *de catholic. institution. titulo 17. circa finem.*

Adde, quod si aliquando in aliquo casu diuersæ pœnæ imponantur hæresi, ac apostasiæ, ex hac diuersitate pœnarum in aliquo casu non necessariò inferatur distinctio inter hæresim, & apostasiam essentialis, seu specifica, sed solùm accidentalis, seu materialis. 6

Quamuis his non obstantibus, nonnulli, vt Valentia *cit. quæst. 11. punct. 1. difficult. 2. & quæst. 10. punct. 3. vers. his ita*, & Sanchez *citato cap. 7. num. 17.* adhuc velint, quod pœnitens hanc apostasiæ circumstantiam in Sacramento Confessionis explicare debeat; quia licèt apostasia, inquiunt ipsi, non distinguatur essentialiter, seu specie ab hæresi, est tamen peccatum multò grauius hæresi, & propterea in Sacramento Confessionis explicandum: quod verum est solùm in sententia eorum, qui tenent, in Sacramento Confessionis esse explicandas non tantùm circumstantias mutantes speciem, sed etiam circumstantias notabiliter aggrauantes. Et addunt, quod in Sacramento Confessionis etiam explicare debeat, ad quam ipse sectam transierit; quod verum esse debet in sententia omnium. Quia cùm Iudaïsmus, Paganismus, & Atheismus sint infidelitates essentialiter, seu specie distinctæ, necessariò sequitur, quod in Sacramento Confessionis explicare debeat speciem sectæ, seu infidelitatis, ad quam ipse transierit, iuxta ea quæ dicebam supra *citata iam Dubitatione decimatertia, sectione quarta, in fine.* 7

OBIECTIONES.

Obiicies: Contra hæreticum defunctum procedi potest vsque ad triginta annos, ad eius memoriam damnandam, & ad eius bona confiscanda, *leg. Manichæos, Cod. de hæretic. & leg. quicquam, Cod. ad leg. Iuliam maiestat.* & tradunt Mariana Socein. *in cap. veniens, de accusation. num. 149.* Grammaticus *decisione 105. num. 2.* Decianus *in tract. crimin lib. 5. cap. 5. n. 10.* Mascardus *de probation. lib. 1. conclusion. 112. num. 29.* Pegna *in Directorio, part. 3. comment. 42. vers. his ita positis.* Simanchas *de catholic. institution. titul. 18. numero 14. & in Enchirid. titulo 62. num. 7.* Rojas *de hæretic. part. 2. num. 193.* Paramus *de origine Sanctæ Inquisit. lib. 3. quæst. 4. in rubr. de forma & ordin. iudiciar. Sancti Officij, num. 83.* Squillacens. *de fide catholic. capit. 54. num. 2.* & Carterius *de hæretic. num. 93. & 142.* Sed de apostata secus disponitur, cùm licet contra ipsum procedi possit toto tempore quo vixerit, non tamen procedi poterit postquam mortuus fuerit, nisi solùm intra spatium quinque annorum, *leg. 1. & leg. apostatarum, Cod. de apostat.* & tradunt Afflictus *in constitut. Regn. in rubric. de apostatantibus, num. 3.* Henricus *in cap. si quis Episcopus, de hæretic. num. 5.* Ostiensis *in summa de apostatis, num. 3. §. qualiter puniantur*, Ananias *in cap. 1. de apostatis*, Rojas *de hæreticis, part. 1. n. 494.* Menochius *de arbitrar. centur. 6. casu 146. num. 14.* Mascardus *de probation. tom. 1. conclusion. 112. num. 30.* & Petrus Gregorius *syntagmat. iur. lib. 33. cap. 18.* Ergo signum est, quod hæresis, & apostasia sint inter se peccata essentialiter, seu specie distincta. 8

Respondetur, vt omittam, Salicetum *in leg. Manichæos, Cod. de hæretic. num. 2.* Repertor. Inquisit. *verb. defunctus, vers. sed quæro*, & ibi Mandosium *in addition. litter. D.* Armillam *verb. hæresis, num. 9.* Molinam *de instit. tom. 1. disput. 73. versu Quarta conclusio*, Decianum *in tractat. criminal. lib. 5. cap. 57. n. 12.* Zanchinum *de hæretic. cap. 14. n. 5.* Tabienam *verbo hæreticus, num. 12.* Martinum Delrio *lib. 5. disquisit. magic. sect. 19. circa finem.* Graffium *in decision. lib. 2. cap. 11. num. 11.* 9

&

& Catterium *de haeretic. n.*142. sentire, quod contra hæreticum defunctum procedi possit solùm infra quinque annos, & non vltra. Et vt omittam alios sentire, quod contra apostatam defunctum procedi possit vltra quinque annos,& contrarium in citatis iuribus expres-
10 se non haberi :) Nego consequentiam. Tum ex eo, quia ex diuersitate pœnarum, quæ aliquando in aliquo casu imponuntur hæresi, & apostasiæ, non necessariò infertur distinctio inter hæresim, & apostasiam essentialis, seu specifica, sed solùm accidentalis, seu materialis, sicuti dicebam supra. Tum ex eo, quia prædictis legibus ciuilibus iam derogatum est per leges canonicas, sicuti dicam infra.

11 Instabis : *in leg.3. Cod.de apostat.& in l.Manichaeos, Cod.de haeretic.* condonatur, indulgetur, & remittitur hæretico si ad fidem catholicam redeat, non verò apostatæ, si similiter idem fecerit : Ergo recurrit argumentum, quod scilicet hæresis, & apostasia sint inter se peccata essentialiter, seu specie distincta.

12 Respondetur similiter (vt omittam Riminaldum *consil.crimin.diuersor.consl.*83.*n.* 20.*lib.*2. & Ricciullum *lib.6.de iur. personar.cap.4.n.12.& seqq.* sentire, quod
13 etiam apostatæ ad fidem catholicam redeunti remittatur pœna mortis non solùm iure canonico, sed etiam iure ciuili : non tamen iure ciuili remittantur quædam aliæ pœnæ, scilic. vt possit testamentum condere, possit testimonium ferre, possit hæres institui, & in hæreditatem succedere : & hoc tantùm velle Textus supracitatos. Vt omittam etiam, Accursium *in cit. leg.3. Cod.de apostat.* Afflictum *in constitat.Rega. tit. de apostat. n.*3. & Nicolaum Arelatensem *de haeretic. notab.*4. sentire, quod leges supracitatæ non loquantur de foro conscientiæ; cùm nullum peccatum sit adeò graue, quod per pœnitentiam non remittatur, sed solùm loquantur de pœnis, quæ hæreticis & apostatis imponuntur in foro externo : ita vt iuxta dictas leges hæretico ad fidem catholicam redeunti condonetur in foro interno,& externo : apostatæ verò ad eandem fidem catholicam redeunti condonetur solùm in foro interno, seu apud
14 Deum :) Nego etiam consequentiam. Tum ex eo,quia sicuti dicebam, ex diuersitate pœnarum, quæ aliquando in aliquo casu imponuntur hæresi,& apostasiæ, non necessariò infertur distinctio inter hæresim, & apostasiam essentialis, seu specifica, sed solum accidentalis, seu materialis. Tum ex eo, quia sicuti dicebam, legibus ciuilibus iam derogatum est per leges canonicas, *cap. Quidam, de apostat. & ex cap. Contra Christianos, de haeretic. in* 6. Et quidem sic praxis est, quod apostatæ ad fidem catholicam redeunti condonetur, remittatur, & ignoscatur. Locatus *in Repert.Inquisit.verb. apostata,* Alphons. à Castro *de iust.haeretic.pun.lib.1.cap.23.* & alij quos sequitur Simanch. *tit.6. de apostat. n.*4.

15 Et cum ad Episcopos, & Inquisitores pertineat de crimine isto cognoscere, potiùs leges canonicæ, quàm ciuiles attendi debent, iuxta *cap. Vt Inquisitionis, §.prohibemus, de haeretic. in 6.* & tradunt Gloss. *in cap.Possessor, de regul.iur.& in §.hactenus, Institut.de consanguin. & affin.* Bartol. *in l.priuilegia,Cod.de sacros.Eccl.* Bald. *ibid.n.3.* Iason *in l.filium quem habentem,Cod.famil.Erciscund. n.*28. Abbas *in cap.fin.de 2.napt.& in cap. final. de rescript.* Felinus *in cap.2. de testib.n.3. & in cap.Ecclesia sancta Maria,de constitut. n.*42. Rojas *de haeretic. part.1.n.*496. Simanch. *de cathol. institut.tit.7. num.*4. & alij communiter. Quapropter rectè dixit Glossa finalis *in cap.vlt.19. distinct.* quod ineptè loquantur ij, qui ad leges, & canones concordandos aiunt aliud esse secundùm leges, & aliud esse secundùm canones : quia cum ex dictis sit legibus ciuilibus iam derogatum per leges canonicas, talis distinctio ampliùs locum non habet.

PETITIO II.

Quibusnam pœnis puniantur apostatæ à fide ?

SVMMARIVM.

1. *Apostata à fide punitur eisdem pœnis, quibus punitur haereticus, quia & ipse est etiam formaliter haereticus.*
2. *Apostata à fide est excommunicatus in Bulla Cœnæ Domini, modo ipso quo haereticus.*
3. *Apostata a fide est irregularis, non solum si fuerit publicus, & notorius; sed etiam si fuerit occultus, quia consequens est, quod sit etiam irregularis ex hoc ipso, quod haereticus est irregularis.*
4. *Apostata à fide est infamis, & nullius dignitatis capax, neque promoueri potest ad gradum Doctoratus.*
5. *Apostata à fide punitur pœna confiscationis bonorum.*
6. *Apostata à fide priuatur patria potestate, dominio, iuramento fidelitatis, ita vt scilicet filij, subditi, vassalli sint liberi ab ipsius patria potestate, dominio, & iuramento fidelitatis.*
7. *Apostata à fide repellitur à testimonio ferendo.*
8. *Apostata à fide prohibetur testimonium condere.*
9. *Apostata à fide est incapax hereditatis, siue ex testamento, siue aliunde delata.*
10. *Apostata a fide non potest vendere, nec alienare, nec donare, &c.*
11. *Apostata à fide punitur pœna mortis, si scilicet sit pertinax, vel relapsus.*
12. *Is qui alicui, vt à fide apostatet, persuadet, punitur similiter pœna mortis, & confiscationis bonorum.*

RESpondetur : Eisdem pœnis, quibus punitur hæ- 1
reticus. Patet ex iis, quæ dicebam suprà, & ex iis quæ dicebam *dubit.13.sect.4.* & docent Innocent. *in cap.1. de apost.n.1.* Ioan. Andr. *ibid.n.4.* Henricus *n.3.* Butr. *n.7.* Ostiens. *n.2.* Ananias *n.4.* Caietan. *in summa, verb.apostasia*, Valentia *tom.3. disput.1. q.12. punct.1. notabil.2.* Azor. *tom.1.lib.8.cap.21.q.7.* Sanchez *lib.2. moral. cap.7. n.*18. Quia apostata à fide est etiam formaliter hæreticus, vti dicebam.

Primò igitur apostata à fide est excommunicatus in 2
Bulla Cœnæ Domini, modo quo excommunicatus est ibidem hæreticus.

Secundò apostata à fide est irregularis, non solùm si 3
fuerit publicus, & notorius, sed etiam si fuerit occultus : quia cùm ex dictis sit etiam formaliter hæreticus, consequens est, quod sit etiam irregularis, ex hoc ipso quod hæreticus est irregularis, *cap.2. §.haeretici, de haeretic. in* 6.

Tertiò apostata à fide est infamis,& nullius dignita- 4
tis capax. Goffred. *in summa de apostat. n.*3. quatenus ait, apostatam esse infamem, & non esse promouendum nec ad ordinem,nec ad dignitatem, Syluest. *verb. apostasia, n.2.* quatenus ait, apostatam esse infamem, & rejici à dignitatibus. Ananias *in rubrica de apostatis, num.2.* & Afflictus *in Constit. Rega. de haeretic. rubr.3. n.16.* quatenus asserunt, apostatam non esse capacem vllius dignitatis, nec posse promoueri ad gradum Doctoratus. Diaz *in pract.crimin.canon.verb.apostata, cap.131. num.2.* quatenus docet, apostatam non posse admitti ad dignitatem : & alij passim.

Quartò apostata a fide punitur pœna confiscationis 5
bonorum, *l.1. Cod.de apostat.* ibi : *Facultates eiusdem dominio fisci iubemus vindicari,* & notant ibi Salicet. *in sum.* Odofredus *n.* 1. Clarus *in Pract. §. finali, q.72. num.4.* Afflictus *in constitut.Regn.de haeretic.citata rubrica 3. de apostat.n.5.* & alij communiter. Vide quæ dicam infra *petit.5.*

11 *Metus licet aliquando excuset, vt tamen id efficiat, probari debet, alioquin reus interim torquendus erit, & si sustenta tortura, intentionem negauerit, debebit abiurare de vehementi, & ad grauem pœnam, v. g. triremis, condemnari.*

12 *Quod passim practicatur cum Mauris factis Christianis, si ad Terras Turcarum cum aliis Mauris postea fugam arripiant.*

1 RESpondetur: Si tales apostatæ, seu renegati sponte compareant, & dicant, se non ita faciendum esse credidisse, sed fidem in corde seruasse, tunc vt suspecti abiurant de vehementi, si tamen adulti, non autem pueri sint; quia pueri solent abiurare de leui, & puniuntur aliis pœnitentiis salutaribus. Quod si dicant, se fecisse, sicque faciendum esse credidisse, tunc vt hæretici, vel apostatæ formaliter abiurant de formali, & puniuntur grauius, præsertim si sponte, vel nullo, aut leui metu incusso hæreticalia, vel apostatica facta commiserint.

2 At si non compareant sponte, & confiteantur facta hæreticalia, vel apostatica, negent tamen intentionem prauam, tunc super intentione torquentur, vt intelligatur, an reuera sic crediderint, necne: Et si post torturam legitimè adhibitam in negatiua persistant, asserentes scilicet, se intentionem prauam non habuisse, tunc vt suspecti abiurant tantum de vehementi; quia verisimile est, quod intentionem prauam non habuerint, si per grauem metum talia commiserunt, vt propterea non sint hæretici iudicandi, neque forsan reconciliandi, sed in loco religioso per aliquod tempus reponendi, & in fide orthodoxa instruendi; præsertim si tempore, quo à Saracenis fuerunt capti, & per metum fidem abnegare compulsi, ætatem minorem habuerint; si verò intentionem prauam confiteantur, tunc tanquam hæretici, vel apostatæ formaliter, de formali abiurare compelluntur, aliisque grauibus pœnitentiis afficiuntur.

3 Cæterum, vt grauius, vel minus puniantur, attendi debet qualitas metus incussi, & qualitas personæ delinquentis: vtrum scilicet sit puer, iuuenis, an vir, vtrum doctus, an indoctus, vtrum Laicus, an Clericus, aut Religiosus, similisque alia circumstantia, quæ scilicet grauitatem delicti minuere, vel augere consueuit.

4 Et quidem illi qui sponte non venerunt, & prauam intentionem, mentisque errorem confessi sunt, si postquam hæresim, vel apostasiam abiurarunt, reuerti voluerint, de iure iuxta textum *in cap. excommunicamus 2. §. si qui autem, de hæretic. in 6.* ad perpetuum carcerem sunt condemnandi, aliisque pœnis, vt pecuniæ, fustigationis, &c. afficiendi. Pegna *in director. Inquisit. part. 2. comment. 59.* Rojas, *de hæret. part. 1. num. 108.* Genuens. *in prax. Archiepisc. cap. 68. n. 12.* Bartola *in Aphorism. lit. P, verb. pueri, 6. 2.* & Ioseph. Sesse *in decision. Aragon. tom. 4. decis. 444. n. 9.*

5 Vbi tamen aduerte, quod cum sæpè prædicti apostatæ dicant, se apostatasse propter metum; cumque animus intus lateat, & Ecclesia non iudicet de occultis, meritò in foro interiori quilibet ipsorum confitens, seu asserens, se Christum negasse per vim, vel metum, redditur suspectus de vehementi, vel de leui, attentis coniecturis personarum, & circumstantiarum.

6 Et quidem redditur suspectus de vehementi, si vi vel metu cessante, adhuc in negatione fidei perseuerauerit; quia diuturna continuatio indicat, quod actus ex corde
7 processerit: item si fuerit persona grauis, & prudens, vt Prælatus, Theologus, vel Religiosus, &c. & vis, vel metus non fuerit mortis, vel tormentorum, sed metus reuerentialis, famæ, honoris, exilij, fustigationis, carceris, famis, vel alterius generis non cadentis in constantem virum, quia in his casibus suspicio est ita vehemens, vt meritò tunc reddatur suspectus de vehementi, sicque possit ipsi iudici abiuratio de vehementi.

8 Redditur autem suspectus de leui, si fuerit homo non benè sciens causam fidei, & verisimiliter scire non potuerit, quàm graue delictum sit, negare fidem; cuiusmodi sunt pueri, fœminæ, rustici, simplices, & alij, quos minor vis, vel metus seducit, & auertit. Reddi-
tur tandem suspectus de nulla, seu nulliter, quinimmò 9
diluit omnem suspicionem hæresis, vel apostasiæ, si statim vi, vel metu cessante, doluerit, & pœnitentiam egerit; quia tunc signum est, quod ex vi, vel metu quidquid fecit, fecerit, iuxta illud: *Cessante causa cessat effectus.*

Neque contra hæc facit, quod dicit Eymericus *in director. part. 2. q. 41.* metum scilicet mortis non excusare in foro externo ab hæresi, vel apostasia: quia sicuti rectè notat Pegna *ibi comment. 66. lit. C*, hoc Eymerici dictum est tantum verum de rigore iuris, concurrentibus præterea etiam nonnullis circumstantiis, vt si scilicet, qui fidem metu mortis abnegat, causam fidei benè intelligat, & peritus sit, vt Episcopus, Theologus, Religiosus, vel similis, cui quasi ex officio eam prædicare competat. Item si fidem abneget, vbi facilè periculum euadere poterat, aut vbi maximè eam profiteri tenebatur; vel si diutius in tali apostasia perseueret, & non subitò, habita occasione, reuertatur, & Ecclesiæ reconciliari deposcat; vel si non ipse semetipsum offerat, sed aliorum testimonio legitimè conuincatur, & metum, vel alia, quæ pro sui exculpatione pro-
fert, non probet; licet enim aliquando metus excuset, vt 11
tamen metus id efficiat, debet probari, alioquin reus interim debebit torqueri. Et si, sustenta tortura, intentionem neget, debebit adhuc abiurare de vehementi, & ad grauem pœnam, verbi gratia triremis, condemnari. 10

Quod passim practicatur etiam cum Mauris factis Christianis: Isti enim, si postea cum aliis Mauris ad Terras Turcarum fugam arripiant, & in itinere capiantur; cum ex dicta fuga, & aliis circumstantiis, quæ quasi semper in dicto casu concurrunt, habeant contra se violentam apostasiæ præsumptionem, super intentione torquentur, & si postea sustenta tortura, negent, abiurant adhuc de vehementi, & per triennium condemnantur ad triremes. 12

PETITIO V.

An & quibus pœnis debeant Inquisitores punire prædictos apostatas, seu Renegatos, si abiurent de formali?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores prædictos apostatas debent, confiscatis eorum bonis, condemnare ad carcerem perpetuum, subduntur enim iisdem pœnis, quibus hæretici formales.*

RESpondetur: Debent eos, confiscatis eorum bonis, condemnare ad carcerem perpetuum; subduntur enim iisdem pœnis, quibus subduntur hæretici formales. Innocent. *in cap. 1. de apostasia, n. 2.* Ioan. Andr. *n. 4.* Butr. *n. 7.* Hostiens. *n. 2.* & Lorca *in 2. 2. Sancti Thomæ q. 12. art. 1. disp. 50. num. 13.* Quatenus expressè aiunt, quod prædicti apostatæ & quoad pœnas, & quoad processum iudicialem etiam tractari debeant tanquam hæretici formales. Qua de re videri quoque poterunt, quæ dicebam suprà, *Petit. 2.* 1

PETITIO VI.

An debeant Inquisitores admittere ad reconciliationem prædictos apostatas, seu renegatos, si postea pœnituerint.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores debent admittere ad reconciliationem prædictos apostatas, seu renegatos, si postea pœni-*

tuerint, quibuscumque in contrarium decretis non obstantibus.

1 RESpondetur : Quamuis videatur negandum ex *l.bi qui sanctam*, *Cod. de apostat.* & tenent Arelatanus *de heretic. notabil.*44. Matthæus de Afflictis, & alij, quos citat Rojas *de heretic. part. 1. num.*291. Contrarium tamen est dicendum, quia prædictus Textus *in l.bi qui sanctam*, correctus est per *cap.contra Christianos*, *cap.plerique*, *de consecrat. dist.*4. & *cap. quidam*, *de apostasia*, & tradunt ex communi Doctorum opinione Rojas *vbi suprà*, Canus *lib.*2. *cap.*9. Castrus *lib.*2. *cap.*23. Simanch. *tit.*7. *n.*3. Pegna *in annot. ad Lucernam Inquisitor. verb. apostata*, Lorca *in* 2. 2. *S. Thomæ, quæst.*12.*art.*2. Freyras *in addition.de confessor. sollicit. quæst.*5.*num.*90. Barbosa *in l.Titia* 35. *ff. solut. matrimon.n.*55.*tom.*2. Quatenus expressè aiunt, quod apostata pœnitens recipiendus sit ad reconciliationem, & etiam Peregr. *part.*2. *de man.Reg. cap.*74. *num.*1. Quamuis minus rectè ibi subdat, iudicem Laïcum posse cognoscere de apostasia, quando agitur de quæstione facti; quod ipsum etiam prius *in part.* 1. *in concord. Ioannis I. art.* 1. *num.*185. dixerat de hæresi: quia id est expressè contra Textum *in cap. vt inquisitionis*, §. *prohibemus*, *de heretic. in* 6. & contra Doctores ibi communiter. Qua de re vide, quæ diffusè dicebam *in tractat.de Immun. & Iurisd. Eccles.*

PETITIO VII.

An possint Inquisitores prædictos apostatas, seu renegatos reconciliare sine Episcopo, si postea sponte ad ipsos venerint, & pœnitentiam postulauerint.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores non possunt probabilius, contra aliquos affirmantes, prædictos apostatas, seu renegatos reconciliare sine Episcopo, si postea sponte ad ipsos venerint, & pœnitentiam postulauerint.*

2 *Excipe, vbi est consuetudo in contrarium.*

1 RESpondetur : Quamuis affirment nonnulli cum Molina *de Iustitia*, *tom.*5. *tract.*5. *disp.*28. *n.*16.
2 Probabilius tamen negant alij, nisi alicubi talis sit consuetudo in contrarium, quam esse affirmat Sousa *in Aphor. Inquis. lib.*1. *cap.*3.*n.*5. non solùm quoad prædictum casum, sed etiam absolutè, quatenus expressè ait, esse vsu magis receptum, Inquisitores indicere abiurationem, & purgationem sine Episcopo. Quod si ita est, vbi adest talis consuetudo legitimè præscripta, ibi illam ego non damnarem. Qua de re videri poterunt, quæ diffusiùs dicam infrà, *Dubit.*195. *sect.*25. *&* 26.

PETITIO VIII.

An possint Inquisitores procedere contra apostatas à Religione? vbi etiam an possint procedere contra apostatas ab ordine?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores non possunt procedere contra apostatas à Religione, & ab Ordine; sicque seruatur in Inquisitione Romana, & in Hispanica.*

2 *Excipe, nisi sit aliquid adiunctum, quod sapiat hæresim, vt si v.g. à Religione transeant ad partes hereticorum, cum iis communicantes, eorum conciones audientes, vel eorum impietates aliquo modo auctorizantes.*

3 *Excipe secundò, si habitum lacerent, eumque pedibus conculcent, & blasphemias contra Religionem euomant, &c.*

4 *Excipe tertiò, si quid faciant contra determinationes Ecclesiæ, vt si ducant vxores, &c.*

5 *Excipe quartò, si per annum in excommunicatione perstiterint negligentes ad Religionem redire.*

RESpondetur negatiuè, & tradunt ex communi Doctorum sententia Pegna *in director. inquisitor. part.*2. *comment.* 4. Bariola *in Aphorism. litt. A, verb. apostata*, §.3. & Duard. *in Bull. Cœn.lib.*2. *can.*1. *q.*17. *n.*32. qui etiam subdunt, sic seruari & in Inquisitione Romana, & in Hispanica. 1

Excipe cum Zanardo *in director. Theolog. part.*2. *precept.*1. *cap.*5. §.19. Laurentio de Peyrinis *in priuileg. Minimor. tom.*2. *constitut.*1. *Pauli V.* §.2. *num.*13. & aliis, nisi sit aliquid adiunctum, saltem quod sapiat hæresim: Quia si tunc ratione talis adiuncti possunt inquisitores procedere contra alios, poterunt etiam, quin & multò magis procedere contra tales prædictos apostatas. 2

Vt si verbi gratia, Primò à Religione transeant ad partes hereticorum, cum iis communicantes, eorum conciones audientes, vel eorum impietates aliquo modo authorizantes.

Item secundò, si habitum lacerent, eumque pedibus conculcent, & blasphemias contra Religionem euomant, vel quid aliud simile faciant, aut proferant. 3

Item tertiò, si quid faciant contra determinationes Ecclesiæ, vt si ducant vxores, vel quando nominatim sunt excommunicati, celebrent Missam. 4

Item quartò, si per annum in Excommunicatione perstiterint, negligentes ad Religionem redire. 5

Cæterùm, quæ dixi de apostatis à Religione, eadem dicas etiam de apostatis ab ordine, propter easdem rationes.

DVBITATIO XLVIII.

Quænam sint pœnæ schismaticis decretæ?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Pœnæ octo sunt Schismaticis decreta, quæ omnes ibi per extensum numerantur.*

RESPONDETVR : Octo. Prima priuatio potestatis Ecclesiasticæ, Ordinis, & Iurisdictionis. Secunda excommunicatio, quæ tamen, vt infrà dicetur, non extenditur ad eorundem fautores, receptatores, defensores, &c. sicuti ea, quæ contra hæreticos decreta est. Tertia, inhabilitas ad beneficia Ecclesiastica impostetum obtinenda. Quarta, ad mentem nonnullorum, irregularitas. Quinta, suspensio Ordinis à schismatico scienter recepti. Sexta, vt collatio beneficiorum à schismatico facta irritetur. Septima, suspicio hæresis. Octaua, vt schismaticus subiectus sit iudici Ecclesiastico, à quo pro qualitate criminis puniatur. De singulis dicam sigillatim. 1

SECTIO

SECTIO II.

Quid dicendum de prima pœna, nempe de priuatione poteſtatis Eccleſiaſticæ, Ordinis, & Iuriſdictionis.

SVMMARIVM.

1 *Schiſmaticus priuari non poteſt poteſtate Ordinis conſiſtente in charactere, quia tunc operatur homo vt Inſtrumentum Dei.*

2 *Effectus Sacramentales ob culpam conferentis non poſſunt ceſſare.*

3 *Schiſmaticus priuari poteſt, & de facto priuatur legitimo vſu talis poteſtatis; quia non licet ipſi eam poteſtatem exercere, dum eſt in ſchiſmate.*

4 *Schiſmaticus priuatur ipſo iure poteſtate Iuriſdictionis, quia indignus eſt poteſtate Eccleſiæ frui is qui pertinaciter ab illa ſe ſeiungit; vnde non poterit excommunicare, abſoluere, indulgentias, & beneficia conferre, & alia huiuſmodi, quæ Iuriſdictionem requirunt; ſed omnia hæc nulla ſunt, & inualida, niſi aliundè ex communi errore ob titulum coloratum Iuriſdictio concedatur.*

5 *Schiſmaticus ſecundum aliquos non eſt ipſo facto priuatus poteſtate Iuriſdictionis, ſed per ſententiam priuandus eſt; quia nullibi habetur in Iure, ipſo facto eſſe priuatum.*

6 *Schiſmaticus manifeſtus, ſiue ſit manifeſtus per ſententiam, ſiue per factum proprium, ſecundum alios, non tamen occultus, eſt priuatus poteſtate Iuriſdictionis.*

7 *Schiſmaticus nullus ſecundum aliquos eſſe poteſt priuatus Iuriſdictione, niſi denunciatus ſit, vel manifeſtus Clerici percuſſor; quia cum ſolùm iſtos vitare teneamur poſt Concilium Conſtantienſe, ſolum iſti poſt Concilium Conſtantienſe carent iuriſdictione nobis conueniente.*

8 *Schiſmaticus quilibet quantumuis occultus ipſo facto eſt Iuriſdictione priuatus: Quod quidem patet ex multis ſanctionibus ibi allegatis.*

9 *Schiſmaticus occultus exterior, cum ab vnitate Eccleſiæ, & ſubordinatione ad caput illius ſe ſubtrahat, indignus eſt, cui Eccleſia Iuriſdictionem concedat.*

10 *Iuriſdictionis huiuſmodi priuatio vt effectum habeat, neceſſaria eſt ſaltem declaratoria ſententia criminis.*

1 RESpondetur, ſi loquamur de poteſtate Ordinis conſiſtente in charactere, ſchiſmaticus priuari non poteſt.

2 Probatur, quia priuari non poteſt charactere, à quo talis poteſtas prouenit, *cap. Ordinationes 9. quæſt. 1.* Et ratio ex S. Thoma *q. 39. art. 3.* eſt quia tunc operatur homo vt inſtrumentum Dei: ergo effectus ſacramentales ob culpam conferentis non poſſunt ceſſare.

3 Quamuis priuari poſſit, & de facto priuetur legitimo vſu talis poteſtatis; quia non licet ipſi eam poteſtatem exercere, dum eſt in ſchiſmate. S. Thomas *loco ſuprà cit.* Torrecremata *lib. 4. ſum. part. 1. cap. 7.* & Farin. *de hæreſ. q. 184. n. 43.*

4 At ſi loquamur de poteſtate Iuriſdictionis, ſchiſmaticus priuatus eſt ipſo iure; quia indignus eſt poteſtate Eccleſiæ frui is, qui pertinaciter ab illa ſe ſeiungit. Vnde non poterit excommunicare, abſoluere, Indulgentias, & beneficia conferre, & alia huiuſmodi, quæ iuriſdictionem requirunt; ſed omnia hæc nulla ſunt, & inualida, niſi aliundè ex communi errore ob titulum coloratum iuriſdictio concedatur, iuxta Textum *in l. Barbarius, ff. de offic. prætoris*, & tradit S. Thomas *2. 2. q. 39. art. 3.* Valentia *diſput. 3. q. 15. punct. 3.* Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 7. n. 8.* Azor. *tom. 1. Inſtit. moral. lib. 8. c. 10. q. 9.* Sanchez *lib. 2. moral. c. 36.* & Farinac. *de hæreſ. q. 184. n. 43.*

Probatur ex textu *in cap. 1. de Schiſmatic.* ibi: *Ordinationes ab Hæreſiarchis factas, & ab Ordinatis ab illis, irritas eſſe cenſemus* (intellige cum Gloſſa ibidem, quoad executionem legitimam illarum) *adiicientes, vt qui dignitates Eccleſiaſticas, ſeu beneficia per dictos ſchiſmaticos acceperunt, careant impetratis. Alienationes quoque, quæ per eoſdem ſchiſmaticos, ſeu per Laicos factæ ſunt de rebus Eccleſiaſticis, omni careant firmitate, & ad Eccleſias ſine vllo onere reuertantur.* Item *ex cap. Nouatianus, 7. q. 1.* ibi: *Qui nec vnitatem ſpiritus, nec conuentionis pacem aſſerit, & ſe ab Eccleſiæ vinculo, & à Sacerdotum Collegio ſeparat, neque Epiſcopi poteſtatem habere poteſt, neque honorem.* Item *ex cap. audiuimus, 24. q. 1. & cap. didicimus, eadem cauſ. & quæſt.* ibi: *Didicimus, omnes omninò hæreticos, & ſchiſmaticos nihil habere poteſtatis, & iuris.*

Petes: An hac poteſtate Iuriſdictionis priuetur ſchiſmaticus manifeſtus, & occultus, vel debeat eſſe publicè denunciatus, iuxta Textum *in Extrauag. ad euitanda ſcandala, Concilij Conſtantienſis è* 5

Quidam, vt Caietan. *tract. de authorit. Papæ, & Concilij, cap. 10. & ſeqq.* Canus *de loc. Theolog. lib. 4. c. 2. & vltimo*, & Sotus *in 4. diſt. 22. quæſt. 2. art. 2.* cenſent, ſchiſmaticum non eſſe ipſo facto priuatum, ſed per ſententiam priuandum; quia nullibi habetur in Iure, ipſo facto eſſe priuatum. 6

Alij, vt Valentia *2. 2. diſp. 3. q. 15. punct. 3.* tenent, eſſe priuatum ſchiſmaticum manifeſtum, ſiue ſit manifeſtus per ſententiam, ſiue per factum proprium, non tamen occultum; quia dum eſt occultus, cum Eccleſia vnionem retinet: Ergo Iuriſdictionem ab illa poteſt habere. 7

Alij, vt Bonacina *diſp. 3. q. 4. de charact. punct. vltim. §. 6. n. 8. & tom. 3. de cenſur. diſp. 1. q. 2. punct. 4.* putant, poſt Concilium Conſtantienſe nullum ſchiſmaticum iuriſdictione eſſe priuatum, niſi denunciatus ſit, vel manifeſtus Clerici percuſſor: quia cum ſolum iſtos vitare teneamur poſt Concilium Conſtantienſe, ſolum poſt Concilium Conſtantienſe carent iuriſdictione nobis conueniente. His tamen non obſtantibus 8

Reſpondetur: Iuriſdictione ipſo facto eſſe priuatum quemlibet ſchiſmaticum, quantumuis occultum. Ita ex probabiliori ſententia Doctorum S. Thomas *2. 2. q. 39. art. 3.* Turrecremata *lib. 4. Summa, part. 2. cap. 20.* Caſtr. *lib. 2. de iuſt. hæretic. punit. cap. 23. & ſeq.* Azor. *1. part. lib. 8. cap. 1. q. 9. in fine*, & alij.

Probatur, quia Textus *in cit. c. 1. de ſchiſmatic. cap. Nouatianus, cap. audiuimus, & cap. didicimus*, expreſsè notant, ipſo facto hanc priuationem incurri; dicunt enim, Ordinationes eſſe irritas, & conferentem nihil habere iuris, & poteſtatis. Et ex alia parte hanc priuationem ad omnes ſchiſmaticos extendi, probat Textus *in eodem cap. didicimus: Omnes omninò hæreticos, & ſchiſmaticos nihil habere poteſtatis, & iuris*: Ergo.

Secundò probatur ratione, quia occultus ſchiſmaticus 9
exterior ab vnitate Eccleſiæ, & ſubordinatione ad Caput illius ſe ſubtrahit: Ergo indignus eſt, cui Eccleſia iuriſdictionem concedat.

Aduerte tamen, quod vt talis priuatio Iuriſdictionis 10
effectum habeat, neceſſaria ſit ſaltem declaratoria ſententia criminis, iuxta ea, quæ dicam infra de hac pœna hæreticorũ, & videri poterit Suarez *diſp. 11. ſect. 2. n. 2.*

SECTIO III.

Quid dicendum de ſecunda pœna, nempe de Excommunicatione?

SVMMARIVM.

1 *Schiſmatici, licet olim controuerſum fuerit, an eſſent ipſo iure excommunicati, hodie ſunt ipſo iure excommunicati ex Bulla Cœnæ Domini.*

Bulla

2 *Bulla Cœna excommunicatio, licet secundum aliquos non comprehendat schismaticos non hæreticos; secundum Auctorem, cum in dicta Bulla schismatici ipso iure excommunicentur, & nomine schismaticorum non solum schismatici hæretici, sed etiam non hæretici, suspicionem tamen hæresis habentes, proprie intelligantur, sequitur, quod isti omnes reuera sint excommunicati.*

3 *Bulla Cœna dicta excommunicatio, licet secundùm aliquos comprehendat non solum schismaticos propriè, sed etiam quoscumque alios quomodocumque Pontifici inobedientes: tamen probabilius est, quod comprehendat solum schismaticos propriè.*

4 *Recessus ab obedientia Sedis Apostolicæ propriè, non stat cum recognitione illius.*

5 *Bulla Cœna dicta excommunicatione non ligantur fautores, defensores, receptatores schismaticorum; quia in dicta Bulla non exprimuntur, vt exprimuntur fautores, defensores, & receptatores hæreticorum: Quamuis dicti fautores, &c. schismaticorum ligentur excommunicatione non reseruata, & aliis pœnis etiam afficiantur.*

6 *Excommunicatio lata contra facientes aliquid, non extenditur ad adiuuantes, mandantes, consulentes, fauentes, defendentes, &c. nisi de illis fiat expressa mentio. Ligantur tamen alia excommunicatione non reseruata.*

7 *Excommunicatione dicta Bullæ Cœnæ non solum ligantur recedentes ab obedientia Pontificis, vt Pontifex est, sed etiam se separantes à reliquis membris Ecclesiæ, quia omnes isti sunt verè, & propriè schismatici: non tamen dicta excommunicatione ligantur recedentes ab obedientia Episcopi, vel Sedis Episcopalis.*

8 *Excommunicatio lata in schismaticos vt incurratur, sufficit quod quis opere ipso solo exteriori ita se gerat ac si non sit Pontifici, vt Pontifici subordinatus, vel vnitus illi vt Capiti Ecclesiæ, quamuis mente, & sibi aliud intus retineat. Etsi in hæresi contrarium dicendum sit.*

9 *Præsumentes absque debita auctoritate congregare Synodos vniuersales, vel eas, postquam per legitimam auctoritatem dissoluta sint, prosequi, &c. verè, & propriè sunt schismatici.*

10 *Schismatici solum mente schisma retinentes, non incurrunt dictam excommunicationem latam in schismaticos, sed opus est vt factis, verbis, vel alio signo externo schisma manifestetur, quia ob solum peccatum internum, nisi illud etiam consummetur exteriùs, nunquam excommunicatio incurritur.*

11 *Schismatici non hæretici absolui possunt semel in vita, & semel in morte virtute Cruciatæ.*

12 *Item absolui possunt virtute Iubilæi, vel priuilegij casus Bullæ Cœnæ concedentis; quia solum hæresis ob ipsius grauitatem reseruatur.*

1 Respondetur, quod quamuis olim, vt videre est apud Azorium *1. part. lib. 8. c. 20. q. 5.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 36. num. 11.* & Farinac. *de hæres. q. 184. n. 37.* controuersum fuerit, an ista excommunicatio fuerit schismaticis ipso iure imposita, saltem in solis aliquibus specialibus casibus, vel per sententiam imponenda: Hodie tamen certum sit, esse ipso iure impositam in Bulla Cœnæ Domini, & Pontifici reseruatam, ibi: *Excommunicamus, & anathematizamus schismaticos, & eos qui se à nostra, & à Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt.*

2 Petes, An hæc excommunicatio comprehendat schismaticos non hæreticos?

Quidam, vt Toletus *lib. 4. summa, c. 11. in fine*, negant; ita tamen, vt censeant, quod licèt schismatici non hæretici, non sint excommunicati in Bulla Cœnæ Domini, sint tamen excommunicati à iure, quod habetur *in cap. Nulli, dist. 19. & cap. licèt, de election.*

Sed contra; quia ex his Textibus non colligitur, excommunicationem ipso facto contrahere quemlibet schismaticum; siquidem Textus *in cap. licèt*, loquitur in casu speciali, nempe de Cardinalibus, qui post electum Pontificem ex duarum partium consensu, alium ex tertia parte in Pontificem recipiunt, & simul eum, qui electioni consentit, & vt Pontificem se gerit. Textus verò *in cap. Nulli*, solùm habet, schismaticum esse excommunicatione expellendum. Idemque habet Textus *in cap. 1. de schismaticis*, & *in cap. de Liguribus, 23. q. 5.* Ergo dicendum est, schismaticos non hæreticos ipso iure excommunicatos non esse, vt tenet Abb. *in rubric. de schismaticis, n. 2.* Garcias *part. 11. de benefic. cap. 20. n. 156. & sequen.* Azor. *1. part. lib. 8. cap. 20. q. 6.* & Farinac. *de hæres. q. 184. n. 59.* Vel dicendum est, vt reuera dicendum videtur, esse excommunicatos in Bulla Cœnæ Domini; quia cum in dicta Bulla schismatici ipso iure excommunicentur, & nomine schismaticorum non solum schismatici hæretici, sed etiam non hæretici, suspicionem tamen hæresis habentes, propriè intelligantur, sequitur quod isti omnes reuera sint excommunicati: Atque ita tenet Azor. *loco supra cit. q. 5.* Valent. *tom. 3. disput. 3. q. 15. punct. 3.* Suarez *tom. 5. de censur. disp. 21. sect. 2. n. 18.* & Sanchez *lib. 2. moral. c. 36. n. 11.*

Petes secundò, an dicta excommunicatio bullaris comprehendat non solùm schismaticos propriè, quales *sect. præcedenti* dicebam; sed etiam quoscumque alios quomodocumque Pontifici inobedientes? 3

Quidam, vt Tolet. *lib. 1. c. 19. n. 10. & lib. 4. c. 12. n. 2.* & Farinac. *de hæres. q. 184. n. 11.* affirmant; quia Pontifex in Bulla excommunicat schismaticos, & eos, qui se ab eius, & cuiusvis Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt. Ergo cum in decretis Pontificis nihil sit superfluum, dicendum est, non solùm recedentes à Pontificis obedientia tanquam à Vicario, sed etiam quomodocumque recedentes, intelligi debere; cum recedentes pertinaciter ab obedientia Pontificis, tanquam à Vicario Christi, & Capite Ecclesiæ, sub schismaticorum nomine comprehensi sint. His tamen non obstantibus

Respondetur, dicendum esse oppositum, quod scilicet hæc excommunicatio Bullæ Cœnæ comprehendat solùm schismaticos propriè; atque ita tenet ex communi sententia Doctorum Caietanus *in summa, verb. excommunicatio, cap. 7.* Vgolinus *de censur. Papæ reseruat. part. 2. cap. 1. vers. necnon schismaticus, n. 9.* Suarez *de censur. disp. 21. sect. 2. n. 12.* Azor. *part. 1. lib. 8. c. 20. q. 5.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 36. n. 12.*

Probatur, quia recessus ab obedientia Sedis Apostolicæ propriè non stat cum recognitione illius. Ergo dum Pontificem vt superiorem recognoscis, quamuis ob aliquam causam illi non obedias, à Pontifice, quà tali non recedis, ac proinde excommunicationem istam Bullarē non incurris, quia qui non recedit ab obedientia Pontificis, vt Pontifex est, ac Christi Vicarius, nō dicitur verè, & formaliter recedere ab obedientia Pontificis, vti dicebam. Quapropter etsi sub nomine schismaticorum hi recedentes comprehensi fuerant, fuerunt tamen expressi ad maiorem claritatem, & ad specialem timorem incutiendum: vnde patet ad fundamentum oppositum.

Aduerte tamen, quod dicta excommunicatione Bullæ Cœnæ non ligentur fautores, defensores, receptatores schismaticorum: quia in dicta Bulla non exprimuntur, vt exprimuntur fautores, defensores, receptatores hæreticorum: Et in odiosis, seu pœnalibus non debet vltra proprietatem verborum fieri extensio. Hanc autem extensionem solum apposuit Pontifex circa hæreticos: ergo dum excommunicatio fertur contra facientes, non extenditur ad adiuuantes, nisi exprimantur: Tum quia in Bulla Cœnæ tempore Caietani istos exprimebat Pontifex, vti constat ex eius summa, *verb. excommunicatio, cap. 7.* Ergo cùm in præsenti Bulla Cœnæ eos non exprimat, non comprehendentur. 5

Quod

6 Quod autem excommunicatio lata contra facientes aliquid, non extendatur ad adiuuantes, mandantes, consulentes, fauentes, defendentes, &c, nisi de illis fiat expressa mentio, tenent Caietanus *verb. excommunicatio, quasi in principio*, Nauarr. *in summa, cap.27. num.51.* Syluest *verb. excommunicatio vltimò, quæst. 4. dicto 3.* Tabiena *ibid. q.4. cas. 49. num. finali*, Armilla *num.2.* Ledesma *2. part. quæst.26. art.2.* Henrriquez *lib.13. c.17. num.2. & cap.22. num.2.* & alij communiter.

Quamuis dicti fautores, defensores, receptatores schismaticorum alia ligentur excommunicatione non reseruata, per Textum *in cap. licèt, de elect. & cap.1. de schismaticis, in 6.* Et clariùs per Bullam Pauli IV. quæ incipit, *cum ex Apostolatus officio*, vbi excommunicantur, alijsque pœnis afficiuntur prædicti fautores, defensores, receptatores schismaticorum. Et videri poterit Syluest. *verb. schisma, num. 5.* Decian. *tract. crimin. li. 5. cap.65. num. 6.* & Farinac. *de hæres. q.184. num.17.*

7 Aduerte secundò, quod è contra dicta excommunicatione Bullæ Cœnæ non solùm ligentur recedentes ab obedientia Pontificis, vt Pontifex est, sed etiam se separantes à reliquis membris Ecclesiæ; quia omnes isti tales, vti dicebam suprà *dubit.47. sect.1.* sunt verè, & propriè schismatici; non tamen similiter eadem excommunicatione Bullæ Cœnæ ligentur recedentes ab obedientia Episcopi, vel Sedis Episcopalis, neque sese separantes à reliquis membris illius Diœcesis; quia quandiu non recedunt à Summi Pontificis obedientia, vt Pontifex est, aut à reliquis membris Ecclesiæ vniuersalis (vti dicebam eadem *sect.1.*) non sunt verè, & propriè schismatici. Ergo in materia pœnali, & odiosa non comprehenduntur sub nomine schismaticorum: Qua ratione ducti Ostiensis *in cap. num. 5. de schismaticis*, Abbas *in rubrica eiusdem tit. num. 1. & seqq.* & Anarias *ibidem, num. 3.* tenent, quod isti tales neque incurrant excommunicationem iure communi latam in schismaticos.

8 Aduerte tertiò, quod ad quamcumque excommunicationem latam in schismaticos incurrendam, sufficiat quod quis opere ipso solo exteriori ita se gerat, ac si non sit Pontifici vt Pontifici subordinatus, vel vnitus illi vt Capiti Ecclesiæ; quamuis mente, & fide aliud intus retineat, etsi in hæresi contrarium dicendum sit: Et ratio disparitatis est, quia hæresis non consummatur in solo actu externo, sed necessariò requirit etiam errorem internum. At schisma satis in sua specie consummatur per solum actum externum, vti dicebam etiam suprà *cit. sect. 1.* Qua ratione, qui præsumunt
9 absque debita authoritate congregare Synodos vniuersales, vel eas, postquam per legitimam authoritatem dissolutæ sint, prosequi, & qui Catholici in Anglia solùm exteriùs Regi, tanquam Vicario Christi in spiritualibus; qualem se esse ipse profitetur, obediunt, verè, & propriè (vti dicebam ibidem) sunt schismatici, vt proinde non euadant excommunicationem latam in schismaticos, etsi euadant excommunicationem latam in hæreticos.

10 Aduerte quartò, quod schismatici solùm mente schisma retinentes, non incurrant dictam excommunicationem latam in schismaticos, sed opus sit, vt factis, verbis, vel alio signo externo schisma manifestent; quia ob solum peccatum internum, nisi illud etiam consummetur exteriùs, nunquam excommunicatio incurritur: Doctores communiter, quos sequitur Toletus *in summa, prima excommunicatione Bullæ Cœnæ, num.16.* & Saytus *Thesaur. cas. tom.1. lib.3. cap.4. circa finem.*

11 Aduerte quintò, quod schismatici non hæretici, absolui possint semel in vita, & semel in morte virtute Bullæ Cruciatæ. Item absolui possint virtute Iubilæi,
12 vel priuilegij casus Bullæ Cœnæ concedentis; quia solùm hæresis ob ipsius grauitatem reseruatur, Sanchez *lib.1. moral. cap.36. n.17.* & alij passim.

SECTIO IV.

Quid dicendum de tertia pœna, nempe de inhabilitate ab beneficia Ecclesiastica in posterum obtinenda?

SVMMARIVM.

1 *Schismatici contrahunt pœnam inhabilitatis ad beneficia Ecclesiastica in posterum obtinenda.*

2 *Schismatico in Episcopum electo dispensatiuè confirmare permittitur.*

3 *Schismaticis pœnitentibus? & Ecclesiæ reconciliatis secundùm aliquos tollitur supradicta inhabilitas, quæ cùm proueniat ex schismate, meritò, illo sublato, censetur & ea sublata, maximè rationibus ibidem abundè perpensis.*

4 *Oppositum tamen, nempe schismaticum Ecclesiæ reconciliatum adhuc ad beneficia Ecclesiastica inhabilem existere, nisi per Pontificem, vel vices ipsius habentem dispensatus fuerit, probabilius est.*

5 *Eius est soluere, cuius fuit ligare.*

6 *Episcopus ex Concilio Tridentino potestatem habet ad dispensandum in quacumque inhabilitate ad beneficia, si ea proueniat ex delicto occulto. Vnde si delictum schismaticum fuerit occultum, poterit Episcopus cum schismatico ad vnitatem Ecclesiæ redeunte dispensare.*

7 *Episcopus, si schisma fuerit publicum, quamuis nonnulli Doctores indistinctè teneant sufficere dispensationem Episcopi, & alij putent, posse illum dispensare ad beneficia omnia, præter Episcopatum, & dignitatem exemptam, si scienter quis Ordinem à schismatico non receperit; nihilominus, quia talis potestatis nullum apparet in iure firmum fundamentum, dicendum est, quod non possit.*

8 *Schismaticus iste occultus, & Ecclesiæ reconciliatus, probabile est, quod dispensatione non indigeat; quia pœna inhabilitatis non videtur imposita cuilibet schismatico, sed publico, & manifesto.*

9 *Schismaticus, si schisma non sit hæresi coniunctum, non manet priuatus beneficiis ante schisma obtentis; quidquid in contrarium dixerint alij.*

10 *Hæreticus omnis licet sit schismaticus; non tamen omnis schismaticus est hæreticus.*

Respondetur, quod & hanc pœnam schismatici 1
contrahant, ex Textu *in cap. quia diligentia, de elect.* vbi schismatico in Episcopum electo dispensa- 2
tiuè confirmare permittitur: Ergo signum est, quod ante dispensationem electio valida non sit: & ita tradit Glossa, quam communiter sequuntur Doctores.

Petes: An schismaticis pœnitentibus & Ecclesiæ reconciliatis tollatur hæc inhabilitas?

Quidam, vt Aymon, & Decian. *cit. lib.5. cap. 54.* 3
n.25. Bursat. *cons. 14. n. 34.* Farin. *de hæres. quæst. 189. & quæst.193. num. 66.* & complures alij, quos ipse refert, affirmant.

Probatur, quia hæc inhabilitas prouenit ex schismate: Ergo, schismate sublato, tollitur inhabilitas.

Confirmatur; quia non videntur obstare Textus *in citato capit. quia diligentia*: Nam electio illius schismatici in Episcopum forsan fuit durante schismate, ideoque indiguit confirmatione, & dispensatione, quibus tamen non indigeret, si sublato schismate, & Ecclesiæ reconciliato, electio facta fuisset.

Confirmatur secundò, quia neque obstare videtur Textus *in cap. vnic. de schismaticis in 6.* vbi schimatici, & ipsorum fautores perpetuò inhabiles ad beneficia declarantur; quia loquitur de casu speciali, in quo duo Cardinales noluerunt Pontificem canonicè electum

recognoscere, & alium in Pontificem elegerunt. His tamen non obstantibus.

4 Respondetur, oppositum (nempe schismaticum Ecclesiæ reconciliatum, adhuc ad beneficia Ecclesiastica inhabilem existere, nisi per Pontificem, vel vices ipsius habentem dispensatus fuerit) probabilius esse, quod docent Ostiensis, Antonius, Imola, quos sequitur Azor. 1. *part. lib.* 8. *cap.* 10. *q.* 8. Pegna 2. *part. Director.* *q.* 48. *comment.* 73. Suarez *de censur. disp.* 45. *sect.* 2. *n.* 7. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 36. *num.* 18.

Probatur ex supradicto *cap. quia diligentia*, vbi glossa expresse ait, abiurato schismate in Episcopum electum fuisse, & nihilominus indiguit dispensatione: Ergo signum est, inhabilem remansisse.

Atque hinc patet ad fundamenta contrariæ opinionis.

5 Dixi, *nisi per Pontificem, vel vices illius habentem dispensatus fuerit*: Quia eius est soluere, cuius fuit ligare, Abbas *cit. cap. quia diligentia*, & alij passim.

6 Quamuis ex Tridentino Concil. *sess.* 24. *cap.* 6. concedente casus occultos, Episcopus potestatem habeat ad dispensandum in quacunque inhabilitate ad beneficia, si ea proueniat ex delicto occulto. Vnde, si delictum schismatici fuerit occultum, poterit Episcopus cum schismatico ad vnitatem Ecclesiæ redeunte dispensare. Henriquez *lib.* 13. *de excommunicat. cap.* 56. *num.* 1. *in comment. litera F*, Sanchez *loco suprà citato*, & Bonacina *disput.* 3. *quæst.* 4. *de charit. part. vltima*, §. 5. *num.* 10.

7 At si schisma fuerit publicum, quamuis Abb. *in cap.* 2. *de schismaticis, num.* 7. Decius *cap. at si Clerici*, §. *de adulteriis, de iudiciis, num.* 124. & *in cap. quia diligentia, de elect. num.* 17. vbi indistinctè teneat, sufficere dispensationem Episcopi, Lambertin. *part.* 1. *lib.* 2. *q.* 9. *art.* 8. ex Glossa probabili *in cap.* 2. *de schismaticis*, putent posse Episcopum dispensare ad beneficia omnia præter Episcopatum, & dignitatem exemptam, si scienter quis ordinem à schismatico non receperit: nihilominus, quia huius potestatis nullum apparet in Iure firmum fundamentum, dicendum est, non posse alium, quàm Pontificem dispensare; atque ita docent Sanchez, & Bonacina *in locis supra cit. Gloss. in dicto cap.* 2. *de schismaticis, in fine*, Garzias 11. *part. de benefic. cap.* 10. *n.* 164. & Farinac. *de hæres. q.* 184. *num.* 36.

8 Aduerte tamen hîc probabile esse, hunc occultum schismaticum, & Ecclesiæ reconciliatum dispensatione non indigere; quia pœna inhabilitatis non videtur imposita cuilibet schismatico, sed publico, & manifesto, qualis erat ille Episcopus relatus *in dicto cap. quia diligentia*: quapropter occultus, & præsertim emendatus, non videtur hanc pœnam contrahere, vt probat etiam de hæretico Garzias *loc. supra cit. n.* 83. & *de schismatico num.* 16.

Petes secundò, an schismaticus, etiam beneficiis ante schisma obtentis, maneat priuatus?

9 Respondetur, quod quamuis affirment Rebuff. *in prax. beneficiar. tit. de modis amittendi beneficia*, Flamin. *de resignat. benefic. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 36. & Farinac. *de hæres. q.* 184. *n.* 42. *ex cap. nos consuetudinem*, 12. *dist. ex cap. quia diligentia, de elect.* & *ex cap. vnico, de schismatic. n.* 6. ibi: *Omnibus beneficiis perpetuò priuantes, & inhabiles reddentes ad habenda*; dicendum tamen sit, si schisma non sit hæresi coniunctum, schismaticum beneficiis ante schisma obtentis priuatum non manere.

Probatur, quia supradicti Textus *in cap. quia diligentia, & cap. nos consuetudinem*, non loquuntur de beneficiis ante schisma obtentis, sed de sola inhabilitate ad obtinenda beneficia, sicuti suprà dicebam: & Text. *in cap. nos consuetudinem*, non loquitur de hæreticis Donatistis: & solùm statuit seruari, tanquam consuetudinem, ne isti ad Episcopatum admittantur. Et textus *in cap. vnico, de schismatic. in* 6. loquitur in casu speciali, in quo postposita electione canonica alicuius Pontificis, alius eligitur: Ergo, &c. Videri poterit Garz. *n.* 151. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 36. *n.* 19.

Non obstat, si dicas cum Rebuffo: Nullum schisma est, quod hæresim adiunctam non habeat: sed hæreticus ipso iure est priuatus beneficiis ante schisma obtentis: Ergo. 10

Respondetur enim: Nego maiorem, quia licet omnis hæreticus sit schismaticus, non tamen omnis schismaticus est hæreticus (vti dicebam supra *dubit.* 47. *sect.* 1. *supposito* 5.) Et sic ratio ista Rebuffi solùm probat de schismatico, qui semel sit hæreticus; non autem de schismatico, qui solùm sit schismaticus, & non hæreticus: Atque adeò solùm probat, ratione hæresis, non autem ratione schismatis. Cæterùm an hæreticus (scilicet simul actu externo & interno) ipso iure sit priuatus beneficiis ante schisma obtentis, dicam infrà *dubit.* 102. *vsque ad dubit.* 105.

SECTIO V.

Quid dicendum de aliis quinque pœnis schismaticorum?

SVMMARIVM.

1 *Quarta pœna schismaticorum est irregularitas: At secundùm Suarez, & alios dicta pœna contra schismaticos locum non habet; quia nullus est Textus, ex quo hæc irregularitas clarè colligatur.*

2 *Textus in cap. quia diligentia, de election. & Doctores ibi nullam faciunt mentionem de irregularitate, sed solùm de inhabilitate ad benficia.*

3 *Textus in cap.* 1. *de schismaticis, nullam imponit irregularitatem, sed solùm reddit nullas ordinum collationes à schismaticis factas quoad vsum ordinum in recipiente scienter, priuat beneficiis promissos ab iisdem; sed tamen collatio non est irrita, sed solùm irritanda.*

4 *Textus in cap. qui contra* 23. *q.* 1. & *cap. In nomine Domini, dist.* 23. *nullam imponunt irregularitatem, sed solùm alias pœnas à iudice infligendas.*

5 *Schismaticus, si schisma sit notorium, schismate durante est irregularis irregularitate generali proueniente ex delicto notorio depositione digno, quæ tamen irregularitas sufficienter per pœnitentiam absoluetur.*

6 *Quinta pœna schismaticorum est suspensio ordinis à schismatico scienter recepti.*

7 *Sexta pœna est, vt collatio benefitiorum à schismatico facta irritetur.*

8 *Pœna prædicta quinta & sexta, vt locum habeant in schismatico requiritur, vt schismaticus notorius sit declaratus.*

9 *Pœna prædicta solùm videntur imposita recipientibus scienter ordines, vel beneficia à schismaticis hæreticis; nam in iure hæreticus, & schismaticus æquiparantur.*

10 *Septima pœna est suspicio hæresis, & ea vehemens: quia licet aliquando contingat dari schisma sine errore intellectus, rarò tamen id contingit. Quapropter omnis schismaticus abiurare tenetur, non solùm schisma, sed etiam vehementem hæresis suspicionem.*

11 *Schismatici non solùm, sed etiam schismaticorum sequaces vehementer de hæresi suspecti sunt.*

12 *Octaua pœna schismaticorum est, vt sint subiecti iudici Ecclesiastico, à quo pro qualitate criminis puniantur, non solùm pœna pecuniaria, sed etiam exilio, carcere, triremibus, immò & relaxatione brachio sæculari, si pertinaces existant.*

Respondetur, & dico primò. Quarta pœna schismaticorum ad mentẽ Speculatoris *tit. de dispens.* §. *iuxta, n.* 17. Raymundi *in summa, verb. schisma, vers. vltimò*, Maioli *lib.* 5. *de irregul. cap.* 46. *n.* 3. Pegn. 2. *part. Direct.* *q.* 48. 1

quæst.48.comment.78. Duardi *in Bul.Cœna,lib.2. q.56. n.3.* & Azorij *lib.8. cap.20. q.8.* est irregularitas. At potiùs cum Suarez *de censur. disp.43. sect.2. n.7.* Sayro *in Thesaur. tom.1. lib.7. cap.12. n.16.* Sanches *lib.2. moral. cap.36. n.20.* & aliis, dicendum mihi videtur, quod huiusmodi pœna in schismaticos locum non habeat.

Probatur: quia nullus est Textus, ex quo hæc irregularitas clarè colligatur, & cùm irregularitas non nisi in casibus à iure expressis incurratur, fit quod schismatici non sint irregulares.

2 Non obstat, quod Pegna referat Doctores *in cap.1. quia diligentia, de elect.* id dicentes.

Respondetur enim, quod neque Textus, neque Doctores ibi faciant mentionem de irregularitate, sed solùm de inhabilitate ad beneficia.

3 Neque obstat secundò Textus *in cap.1. de schismaticis*, quia nullam Textus ibi imponit irregularitatem; sed solùm ordinum collationes à schismaticis factas reddit (quoad vsum ordinum in recipiente scienter) nullas, & irritas: decernit etiam, quod recipientes beneficia à schismaticis, careant illis: non tamen, vt volunt Suarez *tom.5. in 3.partem, disput.23. sect.3. n.5.* Sanchez *lib.2. moral. cap.36. n.10.* & alij, est irrita hæc collatio, sed solùm irritanda: Qua de re tamen, quid ego sentiam, dicam infrà *dubit.235. sect.15.16. & 17.*

4 Neque obstat tertiò Textus *in cap. qui contra, 24. q.1. & cap. in nomine Domini, dist.23.* quia similiter etiam hi Textus nullam imponunt irregularitatem, sed solùm imponunt aliàs pœnas à Iudice infligendas.

5 Aduerte tamen, quod si schisma sit notorium, schismate durante, schismaticus sit irregularis irregularitate generali proueniente ex delicto notorio depositione digno: quæ tamen irregularitas sufficienter per pœnitentiam absoluetur, quia per pœnitentiam absoluetur infamia facti, ad quam sequebatur talis irregularitas: Suarez, Sayrus, Sanchez *in locis suprà citatis*, & Bonacina *in Bull.Cœna, disp.1. quæst.2. punct.5. num.15.*

6 Dico secundò: Quinta pœna est suspensio ordinis à schismatico scienter suscepti. Patet *ex cap. ordinationes 9. q.1. & ex cap.1. & 2. de schismaticis*, & tradunt Suarez *loc.cit. disp.23. sect.3. n.4.* Sanchez *n.20.* & Farinac. *de hæres. q.183. n.43.*

7 Dico tertiò: Sexta pœna est, vt collatio beneficiorum à schismatico facta irritetur. Constat *ex cit. cap.1. de schismaticis*, ibi: *Careant impetratis:* & docent Bonacina *disp.3. q.4. punct. vltimo, §.1.* Suar. z, Sanchez, & Farinacius *in locis suprà citatis.*

8 Aduerte tamen, quod vt hæc sexta pœna, & quinta præcedens locum habeant in schismaticum, ex probabili sententia Doctorum requiritur, quod schismaticus notorius sit declaratus.

Probatur, quia sic *in dicto cap. ordinationes, 9. q.1. in principio*, caueri videtur: Tum quia post Concilium Constantiense fideles non videntur obligari vitare schismaticos, quousque fuerint denunciati. Tum quia, vt in prima pœna dicebam, non carent potestate iurisdictionis, quousque illorum delictum fuerit declaratum.

9 Accedit, quod hæ pœnæ solùm videntur impositæ recipientibus scienter ordines, vel beneficia à schismaticis hæreticis, vt satis colligitur *ex cap. ordinationes 9. q.1. & ex cap.1. de schismaticis.* Nam in iure hæreticus, & schismaticus æquiparantur *ex cap. nouissimè, de hæretic.* & ex traditis à Farinac. *de hæres. q.184. num.53.*

10 Dico quartò: Septima pœna est suspicio hæresis, & ea vehemens, contra nonnullos, quos sequitur Sousa *in Aphoris. Inquisit. lib.1. cap.20. n.13.* probatur: quia licèt aliquando contingat, dari schisma sine errore intellectus, vti suprà dicebam, raró tamen id contingit. Quapropter omnis schismaticus abiurare tenetur non solùm schisma, sed etiam vehementem hæresis suspicionem, Menoch. *de præsumpt. lib.5. præsumpt.6. num.14.* Duardus *in Bull.Cœna, lib.2. can.1. q.156. n.12.* Pegna *2.part. Direct. q.48. num.73.* & Farinac. *de hæres. q.184. num.13. & 35.* vide etiam quæ dicam infrà *sect.6. & dubit.235. sect.12.*

Aduerte etiam ex Menoch. *loc. suprà cit.* non solùm schismaticos, sed etiam schismaticorum sequaces vehementer de hæresi suspectos esse, ob eandem rationem. 11

Dico quintò: Octaua pœna schismaticorum est, vt sint subiecti iudici Ecclesiastico, à quo pro qualitate criminis puniantur, non solùm pœna pecuniaria, sed etiam exilio, carcere, triremibus, immò & relaxatione brachio sæculari, si pertinaces existant: Valentia *disput.3. q.15. punct.3.* Sousa *in Aphor. Inquis. lib.3. cap. 27. n.7.* Diaz *in pract. cap.112. n.1.* & Farinac. *de hæres. q.184. num.51. ex cap. de Liguribus, 23. quæst.5. cap. Non vos, q.5. & cap. In nomine Domini, dist.23.*

SECTIO VI.

An possint Inquisitores procedere contra schismaticos?

SVMMARIVM.

1 *Schisma generatim committi potest tribus modis. Primò, per separationem, seu recessum a membris. Secundò per recessum à solo Capite, & non à membris. Tertiò, per recessum à Capite, & a membris simul.*

2 *Separatio, seu recessus à Summo Pontifice contingere etiam potest tribus modis. Primò, negando ei obedientiam. Secundò, sequendo Pseudopontificem. Tertiò, exercendo actus Pontificiæ potestatis.*

3 *Subtrahens se ab obedientia Summi Pontificis, in Bulla Cœnæ condemnatur tanquam schismaticus.*

4 *Pontifex intrusus, & qui ei adhæret, condemnatur tanquam schismaticus.*

5 *Synodos congregans absque Romani Pontificis auctoritate, condemnatur tanquam schismaticus.*

6 *Item qui inuadit Episcopatum.*

7 *Schisma, quo quis se separat à sola vnitate membrorum, raró, vel ferè nunquam contingere solet.*

8 *Schismaticus vt quis sit, non sufficit, quod nolit obedire Pontifici in re aliqua particulari, eo quod v.g. eam putet difficilem, vel contra suum honorem, aut vtilitatem, &c. Modò agnoscat, eum esse Superiorem, & Caput Ecclesiæ: quia ad schisma requiritur inobedientia coniuncta cum quadam rebellione, qua quis vult se omninò subtrahere à iurisdictione illius, quem vult certò esse Pontificem.*

9 *Inquisitores possunt procedere contra schismaticos; quia schismaticus (vt omittam quod si habeat errorem in intellectu, est etiam hæreticus formaliter, ita vt tunc abiurare debeat de formali) est suspectus vehementer, ita vt debeat abiurare de vehementi.*

10 *Schismaticus non solùm debet abiurare hæresim formalem, vel hæresis suspicionem vehementem, aut leuem; sed etiam debet abiurare schisma.*

11 *Schismaticus præfatus præter pœnas amissionis iurisdictionis, excommunicationis latæ sententiæ, inhabilitatis ad beneficia Ecclesiastica, etiam post schismatis pœnitentiam, potest puniri pœna pecuniaria, exilij, carceris, triremis, & si pertinax fuerit, tradi Curiæ sæculari.*

SVppono ex dictis suprà, quod generatim schisma committi possit tribus modis: Vno per separationem, seu recessum à membris, & non à Capite, vt si Galli, vel Hispani, &c. in spiritualibus, & actibus Religionis Christianæ nollent communicare cum Italis: Qui modus schismatis raró, & ferè nunquam contingere solet. Secundò per recessum à solo capite, & non à membris. Qui modus faciliùs contingere potest. Tertiò, per recessum à Capite, & à membris simul: qui modus contingit, dum qui se separat ab 1

obedientia Pontificis, etiam se separat à communione eorum, qui eum vt verum Pontificem sequuntur.

2 Separatio autem, seu recessus à Summo Pontifice contingere etiam potest tribus modis: Primò, negando obedientiam vero Pontifici. Secundò, instituendo, vel sequendo Pseudo-Pontificem. Tertiò exercendo actus Pontificiæ potestatis sine auctoritate veri Pontificis.

3 Et hi omnes modi in diuersis Canonibus condemnantur tanquam schismatici: siquidem in Bulla Cœnæ
4 condemnatur tanquam schismaticus, qui se subtrahit ab obedientia Romani Pontificis, *& in cap. licèt, de elect.* condemnatur tanquam schismaticus Pontifex
5 intrusus, & qui ei adhæret: & *in cap. nec licuit, distinct.17.* & *cap.de Liguribus,24.quæst.1.* condemnantur tanquam schismatici, qui congregant Synodos absque Romani Pontificis auctoritate, *& in cap.non furem, 7.*
6 *quæst.* condemnatur tanquam schismaticus is, qui inuadit Episcopatum.

7 De schismate autem, quo quis se separat à sola voitate membrorum, in iure nulla fit mentio; quia sicuti dicebam, hoc genus schismatis rarò, vel ferè nunquam contingere solet.

8 Aduerte tamen hîc ex dictis etiam suprà, quod vt quis sit schismaticus, non sufficiat, vt nolit obedire Pontifici in re aliqua particulari, eo quòd verbi gratia, eam putet difficilem, vel contra suum honorem, aut vtilitatem; vel eo quòd putet, non posse Pontificem quid simile ipsi præcipere, vel ob aliam causam, &c. modò agnoscat, eum esse Superiorem, & Caput Ecclesiæ; quia ad schisma requiritur inobedientia coniuncta cum quadam rebellione, qua qui vult se omninò subtrahere à subiectione illius, quem nouit certò esse Pontificem, vel saltem nullam habet probabilem rationem dubitandi, an sit verus Pontifex: si enim probabiliter dubitaret, an sit verus Pontifex, vel an sit verè, & validè à Cardinalibus electus, non esset tunc schismaticus, si tunc nollet ei obedire. Vide quæ diffusiùs de hac re dicebam suprà, & dicam etiam infra *dub.235.* His suppositis.

9 Respondetur affirmatiuè, quia schismaticus (vt omittam, quod si habeat errorem in intellectu, sit etiam hæreticus formaliter, ita vt tunc debeat abiurare de formali) est suspectus vehementer, ita vt debeat abiurare de vehementi, sicuti suprà *sectione præcedenti* dicebam; vel saltem est suspectus de leui, ita vt saltem debeat abiurare de leui, vt volunt alij, quos sequitur Sousa *in Aphor. Inquis. lib.1. cap.20. num.13.* qui tamen, quod debeat etiam abiurare de vehementi, consentiunt nobiscum casu, quo diu in schismate perseuerauerit, vel aliqua alia circumstantia contra ipsum reperiatur.

10 Vbi aduerte, quod schismaticus non solùm debeat abiurare hæresim formalem, vel hæresis suspicionem vehementem, aut leuem, vti dicebam, sed etiam debeat abiurare schisma, & abiurare illud sub forma, quæ sit iuxta dispositionem Textus *in cap.quoties cordis, 1. quæst.7.*

11 Aduerte secundò, quod dictus schismaticus, præter pœnas amissionis iurisdictionis, excommunicationis latæ sententiæ, inhabilitatis ad beneficia Ecclesiastica (etiam post schismatis pœnitentiam) acquirenda, & priuationis ipso iure beneficiorum acquisitorum, quas incurrit de iure, sicuti dicebam *sectione præcedenti*, possit etiam puniri pœna pecuniæ, exilij, carceris, triremis, & si pertinax fuerit, tradi Curiæ sæculari, sicuti dicebam *eadem sect. præcedenti.* Hæc dixerim de pœnis schismaticorum.

At de schismaticis vide etiam, quæ dicam infrà *dubitatione 235. per totam.* Dicam nunc de pœnis hæreticorum.

DVBITATIO XLIX.

Quænam sint Hæreticorum pœnæ?

SVMMARIVM.

1 *Hæresis delictum cum sit valdè graue, meritò Ecclesia illud coërcere voluit pœnis similiter grauioribus, non solùm spiritualibus, vt excommunicatione, infamia, priuatione beneficiorum, & officiorum: sed etiam temporalibus, vt pœna carceris, fustigationis, exilij, triremis, mortis, &c.*

RESPONDETVR: De hæreticorum pœnis vide suprà *dubit.13. corollar.3.*

Aduerte tamen hîc, quod cùm delictum hæresis sit valdè graue, meritò Ecclesia illud coërcere voluit pœnis similiter grauioribus, non solùm spiritualibus, vt excommunicatione, infamia, priuatione beneficiorum, & officiorum; sed etiam temporalibus, vt pœna carceris, fustigationis, exilij, triremis, mortis, &c. De quibus omnibus per ordinem sigillatim distinctiùs mox infrà dicetur. 1

PETITIO PRIMA.

An hæreticus sit excommunicatus Iure Ecclesiastico?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus est excommunicatus ipso iure, seu ipso facto, ex pluribus Summorum Pontificum Constitutionibus.*

2 *Hæreticus excommunicatur etiam ipso iure in Bulla Cœnæ Domini, sicque excommunicatione reseruata Summo Pontifici. Quæ tamen ante dictam Bullam non erat reseruata.*

3 *Hæreticus excommunicatur, quia cùm peccatum hæresis sit grauissimum, par est, quod grauissima pœna, qualis est excommunicatio, puniatur, &c.*

4 *Hæreticus debet ipso iure excommunicari, quia licèt excommunicatio ab homine requirat quidem prius praniam monitionem, non tamen eam requirit excommunicatio à iure, cum lex quâ ipsa imponitur, sit instar praniæ monitionis.*

RESpondetur affirmatiuè: Patet *ex cap. nouerat, de sent.excommunic. ex cap. Acacius, ex cap. audiuimus, 24. q.1. ex cap. ad abolendam, ex cap. excommunicamus 1. & 2. ex cap. cum Christus, de hæretic. & ex cap. quicumque, eodem tit. in 6.* Patet etiam ex Constitutione Martini V. quæ incipit, *Inter cunctas*: ex Constitutione Leon.X. quæ incipit, *exurge Domine*: ex Constitutione Innoc.IV. quæ incipit, *nouerit vniuersitas*: & ex Constitutione Nicolai III. quæ etiã incipit, *nouerit vniuersitas*, apud Pegnam in Director. inter literas Apostolicas. 1

Est excommunicatus etiam iure Ecclesiastico in Bulla Cœnæ Domini, sicque excommunicatione reseruata Summo Pontifici: cùm tamen, vti benè notant Syluest. *verb.excommunicatio 7. cas.2.* Caietan. *eodem verb. c.2.* Sotus *in 4. dist.18. q.2. art.3.* Nauarr. *in summ. cap.27. n.55.* Suar. *de fide, disp.21. sect.4. n.3.* Ricciullus *lib.5. de iur. personar. cap.13. n.1.* qui cum Vgolino *de censuris Romano Pontifici reseruat. part.2. §.4. n.11.* & Farinacin *de hæres. q.191. §.1. n.9.* subdit, quod hæreticus tot excommunicationes incurrat, quot hæreses profitetur, ante dictam Bullam Cœnæ Domini, Summo Pontifici non fuerit reseruata. 2

Et quidẽ meritò est excommunicatus iure Ecclesiastico: quia cùm peccatum hæresis sit grauissimum, par est 3

est, quod grauissima pœna, qualis est excommunicatio, puniatur. Tum quia, cùm hæreticus ipsemet ab Ecclesia se seiungat, par est, quod ab Ecclesia repellatur, & bonis spiritualibus spolietur. Tùm ob bonum fidelium, quia cùm hæretici proprium sit alios peruertere, par est, quod à fidelium consortio separetur. Tum etiam ob bonum, & vtilitatem ipsiusmet hæretici, quia cùm is videat, se ab aliorum consortio separari, fortasse resipiscet.

Obiicies ex Apostolo *ad Titum 3. vers. 10.* ibi: *Hæreticum hominem post vnam, & secundam correctionem deuita*: Ergo hæreticus non debet ipso facto, seu ipso iure excommunicari, sed potiùs moneri priùs.

4 Respondetur: Nego priorem partem consequentiæ, quia licèt excommunicatio ab homine requirat quidem priùs præuiam monitionem, vt etiam habetur *in cap. in præsentia, & in cap. sacro, de sent. excommunic.* excommunicatio tamen à iure non requirit similiter hanc præuiam monitionem, cùm lex, qua talis excommunicatio imponitur, sit instar præuiæ monitionis. Nos verò loquimur de excommunicatione, quæ imponitur à iure, & quæ tempore Apostolorum nulla imponebatur.

PETITIO II.

An vt hæreticus mentalis sit excommunicatus iure Ecclesiastico, requiratur quod ipsius hæresis mentalis sit signo aliquo externo sufficienter manifestata.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus mentalis, seu per se occultus, non est excommunicatus, neque ab Ecclesia, neque etiam contrahit alias pœnas aduersus hæreticos de iure latas, ex pluribus Doctoribus contra Glossam, & alios.*

2 *Ecclesia non potest cognoscere hæresim mentalem, seu purè internam.*

3 *Ecclesia non habet per se, & directè Iurisdictionem in actus mentales, seu purè internos.*

4 *Ecclesia etiamsi haberet Iurisdictionem iudicandi, & puniendi actus mentales, seu purè internos, adhuc id facere non expediret bono regimini Ecclesiæ.*

5 *Excommunicatio de facto nullibi fertur in hæresim mentalem, seu purè internam, &c.*

1 Respondetur affirmatiuè, ita vt hæreticus mentalis, seu per se occultus (qui scilicet mente solùm est hæreticus, sed nullo signo externo hæresim suam mentalem extrinsecùs sufficienter manifestauit) non sit excommunicatus iure Ecclesiastico, neque contrahat alias pœnas aduersus hæreticos ab Ecclesia latas. Maior *in 3. dist. 25. quæst. 1. circa finem*, Iacobus Almaynus *in 4. dist. 17. quæst. 1.* Paludan. *ibid. dist. 13. quæst. 13. art. 1. conclus. 8. num. 15.* Caietanus *2. 2. quæst. 11. art. 3. circa finem, & in summa, verb. hæresis, in fine*, Vmbert. Locat. *in iudicial. Inquisit. verb. occultans, n. 4.* Nauarr. *in summa, cap. 11. num. 17. & cap. 27. num. 56. & in cap. cogitationes, de pœnit. dist. 1. & in principio de pœnit. dist. 5. num. 19. & 20. & in rubrica de iudiciis, num. 67.* Sotus *in 4. dist. 22. quæst. 2. art. 3. conclus. 9.* Couarruu. *in Regula peccatum, part. 2. in princ. n. 17.* Aragonius *2. 2. quæst. 11. art. 3. §. propter hæc argumenta*, Suarez *tom. 5. de censur. disp. 21. sect. 2. num. 2. & in tract. de fide, disp. 21. sect. 2. num. 4. & lib. 3. de legib. cap. 13. & lib. 4. cap. 12.* Vasquez *part. 2. disp. 160. num. 20.* Henriquez *lib. 6. de pœnit. cap. 14. num. 6. & lib. 14. cap. 4. §. 1. in glossa litt. D*, Angelus *verb. hæreticus, num. 2.* Syluestr. *verb. excommunicatio 7. num. 3. & 4.* S. Antoninus *part. 3. tit. 24. cap. 4. in principio*, Castro *lib. 2. de leg. pœnal. cap. vltimo, & lib. 2. de iust. hæret. punit. cap. 18.* Bannez *2. 2. quæst. 11. art. 4. dub. 2. concl. 2. vers. His suppositis*, Tolet. *lib. 1. cap. 19. num. 3.* vbi ait, hanc sententiam esse communissimam. Armilla *verb. hæresis, num. 1. & 19.* Clarus *in praxi crimin. lib. 5. §. hæresis, n. 23.* Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 10. & lib. 8. cap. 10. quæst. 3. & cap. 19. quæst. 4.* Vgolinus *tract. de censur. Pap. reseru. part. 2. §. 2. num. 16. & seqq. & §. 4. num. 12. & de irregularit. cap. 34. num. 6.* Graffius *lib. 2. decision. cap. 9. num. 3. & lib. 4. cap. 18. num. 14.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 8. num. 2. & seqq.* Rebuff. *in Bullam Cœnæ, verb. publicè, vel occultè*, Carbo *de legib. lib. 8. disput. 14.* Campeg. *in addition. ad Zanchin. cap. 18. litt. A*, Salas *de legib. disp. 4. sect. 1.* Barbosa *de offic. Episcop. part. 2. allegat. 40. num. 6.* Decianus *in tract. crimin. lib. 5. cap. 48. num. 40.* Reginaldus *lib. 17. quæst. 5. num. 58.* Valentia *2. 2. disp. 7. quæst. 5. punct. 7. & quæst. 11. punct. 5.* Auila *de censur. part. 2. dub. 10. concl. 2. & part. 7. disp. 2. dub. 2.* Garzias *de beneficiis part. 11. cap. 10. num. 91.* Turrianus *de fide, disp. 65. dub. 2.* Simanch. *de cathol. institut. tit. 42. num. 3.* Farinac. *de hæres. quæst. 192. num. 6.* Pegna *in schol. ad Rojas, part. 1. num. 240. & part. 2. num. 319.* vbi ait, hanc sententiam esse veram, & in praxi seruandam. Becanus *de fide, cap. 15. quæst. 1. num. 2. & quæst. 2. num. 3.* Emmanuel Sà *verb. excommunicatio in casib. Bullæ Cœnæ*, & alij communiter.

Contra Glossam *in cap. cogitationes, verb. patitur, de pœnit. dist. 1.* & Glossam *in cap. vnico, §. verùm, verb. eo ipso, de hæreticis*, & Glossam *in cap. vnico, §. omnem, de schismaticis in 6.* Baldum *in leg. si quis, Cod. de Episc. & Cleric. num. 1. & 9.* Felinum *in cap. 1. de præsumpt. num. 9. & in cap. porrò, de sent. excommunicat.* Marsilium *in leg. qui falsam, Cod. ad leg. Cornel. de falsariis, num. 21.* Adrianum *in 4. de confessione, quæst. 2. & quodlib. 8. art. 1.* Rosellam *verb. excommunicatio, & verb. absolutio, n. 28.* Medinam *Cod. de pœnitent. in tract. de oratione, quæst. 15.* Albertinum *tract. de agnoscend. assertion. quæst. 33. n. 31. & seqq.* Imolam *in Clement. 1. de hæretic. num. 18.* Menochium *de arbitr. lib. 2. centur. 4. cas. 366. num. 6. & 7.* Tiraquellum *in leg. si vnquam, verb. reuertatur, n. 240. de reuocand. donation.* Azeuedum *in l. 1. tit. 3. lib. 8. n. 151. & seqq.* Panormitanum *in cap. 2. de offic. ordinar. n. 13. & in cap. extirpandæ, §. qui verò, de præbend. num. 12.* Ceuallos *quæst. 698.* Bottam *consil. 1. num. 10.* Spinum *in specul. testam. gloss. 7. n. 13. & seqq.* Rojas *de hæretic. part. 1. num. 246.* Canteram *in quæstion. crimin. part. 2. cap. 1. num. 8.* Ioannem Vela *de pœnis delict. cap. 14. vers. Iure verò canonico*, & alios quosdam.

Probatur, quia Ecclesia non potest cognoscere hæresim mentalem, seu purè internam: Ergo non potest illam per excommunicationem punire. Antecedens patet, quia cognoscere actus mentales, seu purè internos est proprium Dei. Consequentia probatur, quia quod quis non potest cognoscere, non potest punire, nec præcipere. 2

Confirmatur, quia Ecclesia non habet per se, & directè iurisdictionem in actus mentales, seu purè internos: Ergo non potest per se, & directè ferre excommunicationem in hæresim mentalem, seu purè internam: consequentia patet, quia sine iurisdictione excommunicatio ferri non potest. Antecedens probatur *ex cap. à nobis 2. de sent. excommunic. ex cap. tua, de sponsalib. ex cap. vt nostrum, vt Ecclesiastica benef. sine dimin. conferant. ex cap. 1. de clandest. sponsal. ex cap. sicut tuis literis, de simonia*, ibi: *Ecclesia non iudicat de occultis, ex cap. tua nos, eodem tit. Nobis datum est de manifestis tantummodò iudicare, ex cap. consuluisti, 2. quæst. 5. ex cap. si quando, 15. q. 6. ex cap. cogitationes, de pœnit. dist. 1. Cogitationis pœnam nemo patiatur: ex cap. erubescant, dist. 32. De manifestis loquimur, secretorum autem & cognitor, & iudex est Deus.* Et colligitur etiam ex prima ad Corinth. cap. 4. ibi: *Nolite ante tempus iudicare quoad vsque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia* 3

cordium; quia hæc cùm soli Deo sint cognita, à solo Deo iudicantur.

4 Confirmatur secundò, quia etiamsi Ecclesia haberet iurisdictionem iudicandi, & puniendi actus mentales, seu purè internos, adhuc id facere non expediret bono regimini Ecclesiæ, sicuti rectè præter alios adnotarunt Sotus *in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 5.* Alcozer *in summa cap. 12. punct. 2.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 8. num. 4.*

5 Confirmatur tertiò, quia de facto nullibi fertur excommunicatio in hæresim mentalem, seu purè internam, nec in vllum alium huiusmodi actum similiter, scilicet mentalem, seu purè internum.

PETITIO III.

An ab hæresi mentali, seu purè interna absoluere possint Parochi, & alij Confessarij approbati ab Ordinario?

SVMMARIVM.

1 *Parochi, & alij Confessarij approbati ab Ordinario absoluere possunt ab hæresi mentali, seu purè interna, cùm excommunicationem annexam sibi non habeat, cumque nullibi reseruetur Episcopo, & multò minus Summo Pontifici.*

2 *Inquisitores in aliquibus locis solent habere instructionem, vt qui habet hæresim internam secretò reconcilietur: At non ob id hæresis interna est casus reseruatus, nisi manifestetur aliquo signo exteriori.*

3 *Peccatum hæresis consummatur in mente quoad forum internum, seu quoad Deum, non autem quoad forum externum, seu quoad Ecclesiam, & ideò censura lata propter hæresim, non incurritur, si hæresis lateat in mente, & non sit manifestata aliquo exteriori signo.*

4 *Excommunicatio, quæ fertur in cap. excommunicamus primò, §. credentes, & in cap. excommunicamus secundò, §. si qui autem, de hæreticis, contra eum, qui non credit aliquem articulum fidei, vel qui credit aliquem errorem, non incurritur ab eo, qui sufficienter errorem suum non manifestat exteriùs.*

5 *Excommunicatio lata in Concilio Basileensi sess. 38. contra credentem cuidam libro, non incurritur à credente, seu assentiente, dummodò suum assensum non manifestet exteriùs.*

6 *Inquisitor, seu iudex, qui ex odio, amore, vel spe lucri aliquid omittit, vel committit in causa fidei, excommunicatur in Clement. 1. §. verum, de hæretic. sed non ita vt per talem excommunicationem puniatur actus internus odij, vel amoris: Punitur enim ipsa omissio, vel commissio, posito tali actu interno odij, vel amoris, &c.*

7 *Monachus qui adit Curiam Principis cum animo accusandi suum Prælatum, seu cum animo inferendi damnum illi, vel Monasterio, excommunicatur, non tamen punitur animus internus accusandi, sed solus aditus externus, posito tali animo accusandi tanquam conditione, sine qua non.*

8 *Hæreticus mentalis, seu purè internus, si à iudice interrogatus, an aliquando hæresim aliquam tenuerit: Responderet, se tenuisse, & adhuc tenere, potest puniri, quia iam per talem confessionem non esset ampliùs hæreticus mentalis, seu purè internus, sed sufficienter hæresim suam manifestaret exteriùs per signum externum. Secus si responderes, se tenuisse, sed de præsenti non ampliùs tenere.*

9 *Ecclesia de facto præcipit deuotionem, & attentionem in recitandis horis canonicis, & de facto etiam præcipit dilectionem, contritionem, attritionem, & similes actus interiores in Sacramento Confessionis, &c. indirectè, & per accidens, non directè, & per se.*

10 *Ecclesia de facto absoluit à peccatis internis, & de facto dispensat etiam in votis internis, seu mentalibus, non præcisè, solitariè, vel quomodocunque, sed quatenùs iurisdictioni, & clauibus ipsius Ecclesiæ per actus exteriores subjiciuntur.*

11 *Hæreticus, occultus scilicet non per se, sed per accidens, nempe qui verbis, vel signis sufficienter hæresim suam exterius manifestauit, sed in loco secreto, & occulto, vt propterea per accidens non possit probari, est excommunicatus.*

12 *Hæresis externa, quamuis sit occulta, hoc ipso quod est externa, seu sufficienter exteriùs significata (vtpote tunc ex sua natura manifestata) incipit esse sub Iurisdictione Ecclesiæ, cum per accidens sit, quod in iudicio non possit probari.*

13 *Hæreticus, similiter scilicet non per se, sed per accidens occultus, sicut incurrit excommunicationem, ita propter eandem rationem incurrit etiam alias pœnas à iure aduersus hæreticos inflictas, quamuis illas in seipsum exequi non teneatur, nisi prius delictum probatum fuerit, & sententia Iudicis accesserit.*

14 *Excipe primò in censuris, & irregularitate, ita vt quis hoc ipso in foro conscientiæ sit excommunicatus.*

15 *Excipe secundò in pœnis testamentariis, ita vt si vidua, v.g. domina res illa fuerit à marito, vel vsufructuaria, cum conditione si castè vixerit, si secus fecerit, in foro conscientiæ tenetur restituere dominium, & vsumfructum, etiamsi nullus index, vel executor compellat restituere quod consumpsit.*

16 *Ecclesia è contra potest per se, & directè sibi reseruare peccata merè interna: quia iurisdictio non minùs ad absoluendum à peccatis internis, quàm ab externis conuenienti ordine à superioribus ad inferiores confessarios descendit.*

17 *Reseruare peccata non expedit, quia internorum peccatorum reseruatio non est ita necessaria ad Ecclesiæ gubernationem.*

18 *Peccata, quæ ab Episcopo, vel ab alio Prælato, qui similem in suos iurisdictionem habet, reseruantur, debent esse mortalia, quia venialia reseruari non solent. Omnibus enim Sacerdotibus iure diuino est ab iis absoluendi potestas. Nemoque tenetur ad venialium confessionem.*

19 *Casus etiam Bullæ Cœnæ non reseruatur Summo Pontifici, nisi ratione excommunicationis eidem prædicto casui iam annexæ, quia de facto Summus Pontifex ordinariè nullum peccatum reseruat suo Tribunali.*

20 *Summus Pontifex, vel eius Pœnitentiarius si aliquem absoluit à sola censura Bullæ, vel ab alia censura Summo Pontifici reseruata, inferior Confessarius deinde in foro conscientiæ absoluere potest ab illo peccato, cui talis censura reseruata annexa fuerat.*

21 *Committens peccatum etiam in Bulla Cœnæ contentum, sed ob ignorantiam saltem non crassam, à censura Papali excusatur, eo quòd de illa nihil audiuit, contra Suarez, & alios.*

22 *Hæresis peccatum, cui excommunicatio Papalis annexa est, per se, & immediatè Papæ reseruatum etiam non est; etenim ob suam grauitatem specialem per se, & immediatè Papæ reseruatum est.*

Respondetur ex dictis, quod ab hæresi mentali seu purè interna, cùm hæc excommunicationem annexam sibi non habeat, cumque nullibi reseruetur Episcopo, & multò minus Summo Pontifici, qui casus etiam in Bulla Cœnæ solùm ratione censuræ reseruatur, absoluere possint Parochi, & alij Confessarij 1

approbati

approbari ab ordinario. Caietanus 2. 2. q. 11. *art.* 3. & *in summa verb. hæresis, in fine, & verb. casus reseruati,* Sotus in 4. *dist.* 18 *q.* 1. *art.* 5. *vers. vtrum verò*, Ledesma 2. 4. *quæst.* 7. *art.* 2. *dubit.* 11. Nauarrus *in summa, cap.* 27. *num.* 56. Gutierrez *lib.* 1. *quæst. canonic. cap.* 13. *num.* 28. Simancha *de Cathol. institut. tit.* 32. *num.* 17. Couarruu. *in regula peccatum, part.* 2. *num.* 7. Aragonius 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 3. *vers. ad dubium*, Lælius Zecchius *de casib. Episc. reseruat. circa casum vltimum, n.* 1. *vers. hinc est*, Tirrianus *de fide, disput.* 56. *dub.* 2. *vers. illud placet*, Suarez *tom.* 5. *disput.* 21. *sect.* 2. *n.* 5. Sayrus *de censur. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 21. Rodriquez *in Bull. Cruciata*, §. 9. *num.* 15. Vmbert. Locat. *in oper. iudic. verb. hæreticus, num.* 14. Becanus *de fide, cap.* 15. *quæst.* 1. *num.* 5. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 8. *n.* 3. & alij communiter, quos sequitur Barbosa *de offic. Episcop. part.* 2. *allegat.* 40. *n.* 5. & 6.

2 Non obstat, si dicas: In aliquibus locis Inquisitores solent habere instructionem, vt qui habet hæresim interiorem, secretò reconcilietur: Ergo signum est, quod hæresis interior sit casus reseruatus.

Respondetur enim: Nego consequentiam, quia id fit ex eo, quod rarò contingit, vt hæresis interior aliquo signo exteriori non manifestetur. Vel respondetur meliùs cum Couarruuia vbi supra, Gutierr. *cit. cap.* 13. *num.* 7. Aragonio *cit. a.* 11. *art.* 3. Simancha *de Cathol. instit. tit.* 42. *n.* 9. Suarez *de fide, disput.* 21. *sect.* 1. *n.* 6. & aliis, id intelligi de hæresi interiori, quæ sit occulta non per se, sed occulta per accidens, iuxta ea quæ dicentur infrà *in Aduertendo primo.*

OBIECTIONES.

3 Obiicies: Quotiescumque excommunicatio, vel quæcumque alia censura fertur ipso iure, seu ipso facto propter aliquod peccatum, statim atque consummatur peccatum, incurritur censura, sed peccatum hæresis consummatur in mente: Ergo censura lata propter hæresim, statim incurritur, quamuis hæresis lateat in mente, & nullo modo profeiatur exteriùs.

Respondetur: distinguo minorem, Peccatum hæresis consummatur in mente, quoad forum internum, seu quoad Deum, concedo: quoad forum externum, seu quoad Ecclesiam, quæ solùm ex dictis iudicat de externis, nego; quia quoad forum externum, seu quoad Ecclesiam hæresis consummatur tantùm, quando sufficienter manifestatur exteriùs per aliqua verba, vel per aliqua signa, sicuti infrà *sect. sequenti dicetur.*

4 Instabis: *In cap. excommunicamus, 1. §. credentes, & in cap. excommunicamus 2. §. si qui autem, de hæreticis,* excommunicatur qui non credit aliquem articulum fidei, vel qui credit aliquem errorem: Ergo recurrit difficultas.

Respondetur: Distinguo similiter antecedens: si iste talis errorem suum manifestet sufficienter exteriùs per aliqua verba, vel per aliqua signa, concedo: si secùs, nego.

5 Reinstabis: In Concilio Basileensi *sess.* 38. sub excommunicatione probibetur, ne quis cuidam libro audeat credere, vel assentiri: Ergo recurrit difficultas.

Respondetur similiter etiam, si is tali libro credat, vel assentiatur, ita vt suum assensum sufficienter exteriùs manifestet per aliquod verbum, vel per aliquod signum, concedo: si secus, nego.

6 Vrgebis: In Clementina prima, §. *verum*, de hæreticis excommunicatur Inquisitor, seu Iudex, qui ex odio, amore, vel spe lucri aliquid omittit, vel committit in causa fidei: Ergo recurrit difficultas.

Respondetur similiter etiam iuxta ea, quæ suprà dicebam, distinguo antecedens. Ita vt per talem excommunicationem puniatur actus internus odij, vel amoris, &c. nego: Ita vt puniatur ipsa omissio, vel commissio, posito tali actu interno odij, vel amoris, &c. ex quo ipsa procedit, tanquam conditione, sine qua non, &c. concedo. Vt omittam, nonnullos Doctores sentire, quod Inquisitor, seu Iudex non incurrat prædictam excommunicationem, si huiusmodi actum suum internum odij, vel amoris, &c. nullo signo sufficienter manifestet exteriùs; quamuis alij dicant, quod incurrat; quia Inquisitor, seu Iudex, inquiunt ipsi, hoc ipso prædictum actum suum internum sufficienter manifestat exteriùs; cùm ex tali iniustitia omissionis, vel commissionis externa, hoc ipso sufficienter Ecclesia præsumit prædictum actum internum odij, vel amoris, &c.

7 Reurgebis: *In Clement.* 1. §. *quia verò, de statu monach.* excommunicatur Monachus, qui adit Curiam Principis cum animo accusandi suum Prælatum, seu cum animo inferendi damnum illi, vel Monasterio: Ergo recurrit difficultas.

Respondetur similiter etiam iuxta eadem, quæ suprà dicebam: Distinguo antecedens: Ita vt puniatur animus internus accusandi suum Prælatum, seu inferendi damnum illi, vel Monasterio, nego: Ita vt puniatur aditus externus, posito tali animo accusandi suum Prælatum, seu inferendi damnum illi, vel Monasterio (ex quo animo procedit prædictus aditus) tanquam conditione, sine qua non, concedo. Vt omittam similiter, nonnullos Doctores sentire, quod Monachus non incurrat prædictam excommunicationem, si talem animum suum internum nullo signo manifestet exteriùs. Quamuis alij etiam dicant, quod incurrebat olim, quia Monachus olim, inquiunt etiam ipsij, hoc ipso prædictum animum suum internum sufficienter manifestabit exteriùs; cùm olim propter nimiam frequentiam adeundi Curiam Principis ad accusandum Superiorem hoc ipso Ecclesia præsumeret talem animum prauum internum. Quod tamen non est modò, quia modò cessauit huiusmodi frequentia; sicque Ecclesia modò non præsumit, atque adeò Monachus modò excommunicationem non incurrit, nisi aliunde talem animum suum internum sufficienter manifestet exteriùs per aliquod aliud signum externum.

8 Obiicies secundò: Hæreticus mentalis, seu purè internus, si à iudice interrogatus, an aliquando hæresim aliquam tenuerit, responderet, se tenuisse, posset puniri: Ergo signum est, quod Ecclesia habeat iurisdictionem in actus etiam mentales, seu purè internos; sicque quod possit per excommunicationem punire hæresim etiam mentalem, seu purè internam.

Respondetur: distinguo antecedens, si responderet, se tenuisse, & adhuc tenere, concedo; quia iam per talem confessionem non esset ampliùs hæreticus mentalis, seu purè internus, sed sufficienter hæresim suam manifestaret exteriùs per signum externum: si responderet, se tenuisse, at nunc de præsenti non ampliùs tenere, sed nunc de præsenti cum Ecclesia Catholica sentire, nego; quia in tali casu non debet in rigore puniri, nec indiget absolutione ab excommunicatione, cum (vtpote hæreticus tantùm mentalis, seu purè internus) nullam contraxerit excommunicationem.

9 Obiicies tertiò: De facto Ecclesia præcipit deuotionem, & attentionem in recitandis horis canonicis, *cap. dolentes, de celebr. Missar*, & de facto etiam præcipit dilectionem, contritionem, attritionem, & similes actus interiores in Sacramento Confessionis, Communionis, &c. Ergo signum est, quod Ecclesia se extendat ad actus etiam mentales, seu purè internos; sicque quod possit per excommunicationem punire hæresim etiam mentalem, seu purè internam.

Respondetur, vt omittam, nonnullos Doctores sentire, quod Ecclesia in recitandis horis canonicis præcipiat deuotionem, & attentionem solùm externam, non item internam, sicque etiam actum interiorem, cum solùm deuotio, & attentio externa, non item interna sit intra sphæram iurisdictionis Ecclesiæ. Et quod Ecclesia in Sacramento Confessionis, vel

Commu

Communionis, &c. propter eandem rationem præcipiat Confessionem, & Communionem similiter etiam externam, & materialem, præcisis prædictis actibus interioribus, non item internam, & formalem, sicque prædictos actus interiores: ita vt per Confessionem, & Communionem tantum externam, & materialem, præcisis iisdem actibus interioribus, satisfiat præcepto Ecclesiæ: Distinguo antecedens: De facto Ecclesia præcipit deuotionem, & attentionem, scilicet in sententia nostra, etiam internam in recitandis horis canonicis: directè, & per se, nego: indirectè & per accidens, concedo; quia cùm Ecclesia præcipiat in recitandis horis canonicis veram orationem; & vera oratio non possit esse sine deuotione, & attentione interna; præcipit indirectè, & per accidens etiam deuotionem, & attentionem internam, sicque actum interiorem. Item quando Ecclesia præcipit confessionem, vel communionem, &c. præcipit similiter directè, & per se tantum confessionem, & communionem externam, & materialem, præcisis actibus interioribus; indirectè autem, & per accidens dilectionem, contritionem, attritionem, & similes actus interiores; quia cùm Ecclesia præcipiat veram confessionem, & vera confessio non possit esse sine contritione, vel attritione, vt parte constitutiua, & essentiali; & cum præcipiat veram communionem, & vera communio requirat similes actus interiores, vt quandam dispositionem, præcipit eadem prædictos actus interiores indirectè, & per accidens. Quapropter quotiescumque Ecclesia requirit actum internum, vel illum punit, vt *in dicto cap. dolentes, & in cap. vltimo, vers. Cæterum, de hæreticis in 6. & in can. si quis, dist. 30. & alibi*, solùm loquitur de actibus internis, non secundùm se, sed vt influunt in actus externos; seu, quod idem est, loquitur de actibus externis, quatenus oriuntur, vel causantur, & moralizantur ab actibus internis.

10 Instabis: Ecclesia de facto absoluit à peccatis internis, & de facto dispensat etiam in votis internis, seu purè mentalibus: Ergo recurrit difficultas.

Respondetur: Distinguo antecedens, de facto absoluit à peccatis internis, & de facto dispensat etiam in votis internis, seu mentalibus, præcisè, solitariè, vel quomodocumque, nego: Quatenus iurisdictioni, & clauibus ipsius Ecclesiæ per actus exteriores subiiciuntur, concedo.

ADVERTENDA.

11 Aduerte tamen hic, quod hæreticus occultus, scilicet non per se, sed per accidens, nempe qui verbis, vel signis sufficienter hæresim suam exterius manifestauit, sed in loco secreto, & occulto, vt propterea per accidens non possit probari, sit excommunicatus. Gloss. *in Clem. 1. de hæretic. verb. eo ipso incurrant*, & Canonistæ *ibidem*, præsertim Imola *num. 17. & 18.* Item Glossa *in cap. cogitationes, verb. Patitur, de pœnis, dist. 1.* Bald. *in l. si quis, vers. vnio, Cod. de Episc. & cleric.* Abb. *in principio decretalis, n. 6. & in cap. Extirpanda, §. quia verò, n. 11. de præbend. & in cap. finali, de hæretic. n. 1. & in cap. 2. de offic. ordin. n. 13.* Henricus *in cap. ad abolendam, num. 20. de hæretic.* Couarruu. *in Regul. peccatum, part. 4. in princip. n. 7.* Caietan. *2. 2. quæst. 11. art. 3.* Bañez *ibidem, art. 4. quæstiuncul. 2.* Becanus *de fide, cap. 16. q. 1. num. 7. & quæst. 2. n. 3.* Azorius *tom. 1. lib. 8. cap. 10. quæst. 5.* Auila *de censur. part. 1. dubit. 10. concl. 2.* Valentia *tom. 3. disput. 1. q. 11. punct. 3. circa finem*, Suarez *tom. 5. disput. 4. sect. 2. n. 10. & seqq. & disput. 21. sect. 2. n. 2. & tractat. de fide, disput. 21. sect. 5. num. 6.* Gutierrez *lib. 1. canonic. quæst. cap. 18. n. 18.* Goffredus *in summa, rubr. de hæretic. num. 20.* Didacus Cantera *de quæst. tangen. punit. crimin. rubr. de hæretic. cap. 1. n. 8.* Simanchas *de Catholic. Institut. tit. 41. n. 10.* & alij communiter, quos sequitur Barbosa *de offic. Episc. part. 3. allegat. 40. n. 10.*

Ratio est, quia hæresis externa, quamuis sit occulta, 12
hoc ipso quod est externa, seu sufficienter exteriùs significata, vtpote tunc ex sua natura manifesta, incipit esse sub Iurisdictione Ecclesiæ, cùm per accidens sit, quod in iudicio non possit probari: Ergo potest Ecclesia illam punire per excommunicationem, sicuti de facto punit homicidium occultum per pœnam irregularitatis, vt rectè præter alios adnotauit Nauarrus *in cap. cogitationis, de pœnit. dist. 1. num. . vers. 3. inferitur*, Caietanus *cit. q. 11. art. 3. & 4.* & Vgolin. *in clausul. 1. Bullæ Cœnæ, §. 2. n. 17.*

Aduerte secundò, quod hæreticus similiter, scilicet 13
non per se, sed per accidens occultus, sicut incurrit excommunicationem, ita propter eandem rationem incurrat etiam alias pœnas à iure aduersus hæreticos inflictas. Nauarr. *in summa, cap. 25. num. 56.* Vasquez *part. 2. disput. 169. cap. 5. n. 22.* Bursat. *vol. 3. consil. 289. num. 13.* Corduba *lib. 1. quæst. 36. cap. 2. vers. confirmatur 2.* Villagut. *de extension. legum, tit. de extens. leg. pœnal. inflictarum hæreticis ad eorum filios, num. 101.* & alij, quos sequitur Sanchez *lib. 2. moral. cap. 8. numero 6.*

Quamuis illa in seipsum exequi non teneatur, nisi prius delictum probatum fuerit, & sententia iudicis accesserit; quia ex communi sententia Doctorum, nemo pœnam statutam subire in foro conscientiæ tenetur, nisi postquam ad illam à Iudice condemnatus fuerit.

Excipiunt tamen primò in censuris, & irregularitate 14
ita vt quis hoc ipso in foro conscientiæ sit excommunicatus, suspensus, interdictus, & irregularis, si contra latam à canone de huiusmodi sententiam fecerit, absque alia Iudicis declaratione.

Excipiunt secundò in pœnis testamentariis, ita vt si 15
vidua, v. g. domina, vel vsufructuaria relicta fuerit à marito cum conditione, si castè vixerit, vel si ad secundas nuptias non transierit; hoc ipso in foro conscientiæ, etiamsi clam, & non palam, non castè vixerit, vel ad secundas nuptias transierit, teneatur restituere dominium & vsumfructum, & si quid postquam non castè vixit, vel ad secundas nuptias transiit consumpsit, teneatur, etiamsi nullus Iudex, vel executor compellat restituere, quod consumpsit, non ex eo, quia pœna testamentaria infligitur sine executore, sed quia iam euenit casus, in quo testator sic disposuit, quod per hoc nolit amplius, in illis bonis ius habere illam, quæ solum ex testatoris voluntate habebat, quidquid iuris in illis habebat, vt propterea nulla in hoc casu sententia Iudicis requiratur, sicut nec requiritur in aliis dispositis ab eodem testatore.

Aduerte tertiò, quod Ecclesia è contra possit per se, 16
& directè sibi reseruare peccata merè interna: Maior *in 4. dist. 17. quæst. 5. proposit. 2.* Caietan. *2. 2. quæst. 11. art. 3.* Aragonius *ibidem, art. 3.* Sotus *in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 5. vers. vtrum verò possint*, Ledesma *2. part. 4. quæst. 8. art. 2. dub. 10.* Suarez *tom. 3. disput. 30. sect. 3. num. 3.* Vgolinus *de censur. summo Pontif. reseruat. part. 1. cap. 1. n. 11.* Barthol. Medina *lib. 1. Instruct. cap. 10. in princ.* Henriquez *lib. 6. cap. 14. §. 5.* Llamas *part. 1. method. cap. 7. §. 14.* Finel. *de casib. reseruat. cap. 5. n. 6.* Coninch. *disput. 8. dub. 11.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 8.* & alij, quos sequitur Ricciull. *lib. 5. de Iur. person. cap. 10. n. 7.*

Ratio, quia iurisdictio non minùs ad absoluendum à peccatis internis, quàm ab externis, conueniente Ordine, à superioribus ad inferiores confessarios descendit: Ergo vtraque potestas limitatè, seu cum restrictione concedi potest.

Quamuis reseruare prædicta peccata interna, sicuti 17
dicebam, non expediat, quia sicuti etiam dicebam, internorum peccatorum reseruatio non est ita necessaria ad Ecclesiæ gubernationem, cùm Ecclesiæ gubernatio potissimum externa spectare debeat.

Aduerte

18 Aduerte quartò, quod peccata, quæ ab Episcopo, vel ab alio Prælato, qui similem in suos iurisdictionem habet) reseruantur, requiratur, esse mortalia; quia venialia reseruari non solent, partim quia omnes Sacerdotes, vel iure diuino, vel potiùs generali Ecclesiæ consuetudine, à venialibus absoluendi potestatem habent, quam proinde Episcopus iis auferre non potest, nisi per iustam sententiam excommunicationis. Partim, quia ad venialium peccatorum confessionem nemo tenetur, sicque frustra ea Superior iudicio suo reseruaret. Qua de re videri poterit præcipuè Suarez *disp.at.29.sect.3.* & Finell. *de casib. reseruat. cap.5.num.6.*

19 Aduerte quintò, quod dixerim, casum etiam Bullæ Cœnæ non reseruari Summo Pontifici, nisi ratione excommunicationis eidem prædicto casui iam annexæ; quia de facto Summus Pontifex ordinariè nullum peccatum suo Tribunali reseruat, nisi propter annexam excommunicationem sibi itidem reseruatam: Caietan. *in summa, verb. casus*, Nauarr. *cap.27.num.261.* Henriquez *lib.6.cap.14. num.1.* Tolet. *lib. 3. cap.14.* & alij passim.

20 Hinc sequitur, quod si Summus Pontifex, vel eius pœnitentiarius aliquem absoluit à sola censura Bullæ, vel ab alia censura Summo Pontifici reseruata; inferior Confessarius deinde in foro conscientiæ absoluere possit à peccato illo, cui talis censura reseruata annexa fuerat; Henriquez *loco suprà citato*, & alij, quos sequitur Suarez *citata disput. 29. sectione 2. num.7.*

21 Sequitur secundò, quod si quis commiserit peccatum, etiam in Bulla Cœnæ contentum, sed ob ignorantiam saltem non crassam, à censura Papali excusatus fuerit, eo quòd de illa nihil audiuerit, ab inferiore Confessario similiter absolui possit. Henriquez *vbi suprà*, & alij, quos sequitur Coninch. *cit. dubit. 11. num.82.*

Non tamen, vt putant Suarez *vbi suprà*, *num.8.* Coninch. *num.83.* Sanchez *lib.1. moral. cap.8. num.5.* & alij:

22 Sequitur tertiò, quod peccatum hæresis (cui excommunicatio Papalis annexa est) per se, & immediatè Papæ reseruatum etiam non sit, quia ob suam grauitatem specialem, inquiunt ipsi, per se & immediatè Papæ reseruatum est: ita vt si Sacerdos inferior, qui tali potestate caret, bona fide inuincibiliter reseruationem ignorans, directè absoluere attentet, ob iurisdictionis defectum nihil officiat.

PETITIO IV.

An similiter, saltem in aliquibus casibus, excommunicationem Papalem (etiam in Bulla Cœnæ) aliasque pœnas in hæreticos ab Ecclesia latas non contrahat hæresis externa, seu manifestata signis externis?

SVMMARIVM.

1 *Hæresis externa, seu signis exteriùs manifestata, si non est coniuncta cum hæresi interna, ita vt ab hæresi interna procedat, sicque homo hæreticus si exterans, non contrahat excommunicationem Papalem, etiam in Bulla Cœnæ, aliasque pœnas à iure in hæreticos latas.*

2 *Hæresis externa, seu signis exteriùs manifestata, etiamsi sit coniuncta cum hæresi interna, si tamen non est sufficienter externa, seu signis exteriùs sufficienter manifestata, neque contrahit dictas pœnas. Vide de hac re plura exempla recensita.*

3 *Ecclesia non punit, nisi hæresim, quæ ex sui natura manifestata est Ecclesiæ, & ex natura sua cognosci potest ab Ecclesia, licèt per accidens ex eo, quòd neminem audiente manifestata fuerit in loco occulto & secreto, defectu testis in iudicio probari non possit: consequenter non punit hæresim, quæ per actus externos exteriùs sufficienter non manifestatur.*

4 *Credens aliquid, quod ipse putat hæreticum esse, reuera tamen hæreticum non est, illudque, dummodo animum suum non manifestet, proferens exteriùs, non contrahit excommunicationem Papalem etiam in Bulla Cœnæ, aliasque pœnas à iure in hæreticos latas.*

5 *Credens propositionem aliquam veram, cum animo contrarium, quamuis Ecclesia illud definiret, non credendi, proferensque illam propositionem, dummodo animum suum non manifestet, neque prædictas pœnas contrahit.*

6 *Scribens hæresim characteribus, seu cifris à se repertis, quæ à nemine possint intelligi, neque contrahit prædictas pœnas.*

7 *Neque ob eandem rationem prædictas pœnas contrahit qui narrando, vel transcribendo, vel legendo libros, narrat, transcribit, vel pronunciat hæresim, quam intus fouet, cùm illam non narret, neque transcribat, neque pronunciet vt suam, sed vt alienam; & eo modo, quo Catholicus etiam illam referre potest.*

8 *Neque prædictas pœnas contrahit qui ex hæresi interna, quam tenet, profert blasphemiam non hæreticalem.*

9 *Pœnas prædictas è contra contrahit, qui ex hæresi interna, quam tenet, profert blasphemiam hæreticalem, rebaptizat, diebus vetitis, nulla habita occasione carnes comedit, vel imagini sacræ iniuriam infert, &c.*

10 *Hæresis externa, seu signis exteriùs manifestata, etiamsi sit coniuncta cum hæresi interna, & etiamsi sit sufficienter externa, seu signis externis manifestata, si tamen non est manifestata manifestatione peccaminosa, neque contrahit excommunicationem Papalem, etiam in Bulla Cœnæ, aliasque pœnas à iure in hæreticos latas.*

11 *Manifestans in confessione Sacramentali hæresim suam animo se accusandi, atque contrahit prædictas pœnas; quia Sacerdos nunquam ab hæresi (si propter confessionem hæreticus excommunicationem contraheret) absoluere posset, &c.*

12 *Hæreticus in tali casu de facto punitur à Confessario, qui ei pœnitentiam imponit, sed pœna, quæ imponitur in foro conscientiæ, non quæ imponitur in foro externo.*

13 *Amplius esse verum, quod hæreticus in tali casu excommunicationem, aliasque pœnas iuris non contrahat, etiamsi ille Sacramentaliter hæresim suam confitens, illam postea non derelinquat; quia adhuc in ea ratione non peccat, & hæresim suam confitendo præstat actum bonum.*

14 *Manifestans hæresim suam internam alicui, vt ab illo petat consilium, & modum, quo illa deponere possit, neque contrahit prædictas pœnas, ob easdem rationes, quia scilicet tunc neque peccat, &c.*

15 *Pœnas prædictas neque contrahit, qui cum olim aliquam hæresim tenuerit, eamque postea deposuerit, dicit se olim hæresim illam tenuisse, idque ob easdem rationes, quia scilicet tunc neque peccat, &c.*

16 *Proferens hæresim internam in somno, ebrietate, ioco vel quocumque alio modo omninò inaduertenter, neque contrahit dictas pœnas.*

16 *Neque excommunicationem Papalem etiam in Bulla Cœna, aliasque pœnas à iure in hæreticos latas contrahit hæresis externa, sed signis exterius manifestata, licèt sit coniuncta cum hæresi interna; & etiamsi sit externa, seu signis externis manifestata manifestatione peccaminosa; si tamen non est manifestata manifestatione peccaminosa grauiter, seu mortaliter.*

18 *Percutiens clericum, si percussio non attingat peccatum mortale quoad actum internum, defectu scilicet perfecti voluntarij, vel si attingat peccatum mortale quoad actum internum, nec tamen attingat etiam peccatum mortale quoad actum externum, eo quod ab hominibus non censeatur iniuria grauis, non contrahit excommunicationem: Idque licet arguere in manifestatione hæresis mentalis. Vide ibi.*

1 RESpondetur, & dico primò: Illas non contrahit hæresia externa, seu manifestata signis externis, si ipsa non sit coniuncta cum hæresi interna: Ita vt procedat ab hæresi interna, sicque homo sit hæreticos externus, & simul etiam internus, iuxta ea quæ dicebam suprà *dubit.12. sect.2. & seqq.* Est communis sententia Doctorum.

2 Dico secundò: illas neque contrahit hæresis externa, seu manifestata signis externis (etiam quando est coniuncta cum hæresi interna) si tamen non sit sufficienter externa, seu non sit sufficienter manifestata signis externis, vt si hæresis interna, seu mente latens sit causa alicuius omissionis, vel commissionis, vel cuiuscumque alterius actus exterioris, per quem tamen hæresis interna exteriùs sufficienter non manifestatur: v.g. si quis putet, esse licitum fornicari, & cum hoc animo fornicetur: Vel si quis ex hæresi interna, quam intus tenet) moueat digitos, annuat oculis, percutiat Catholicum, proferat de aliqua hæresi interna, *reuerà ita est*, vel efficiat aliquod aliud signum, quod nullam connexionem habet cum hæresi interna; sicque illam exteriùs sufficienter non manifestet. Bannez 2.2. *q.11. art.4. quæst.2. vers. quod si.* Vasquez 1.2. *disput.160. n.19. & 21.* Petr. Ledesm. *tom.2. summæ, tract.1. cap.6. post 10. conclus.* Nauarr. *cap.27. n.269.* Corduba *lib.4. quæst.3. corollar.4.* Henriquez *lib.6. de pœnit. cap.14.* Vgolin. *in Bull. Cœnæ, part.2. cap.1. §.1. num.17.* Suarez *de fide disput.21. sect.2. num.10. & 13.* Saytus *lib.3. cap.4. num.26.* Viualdus *in exposit. Bull. Cœnæ, num.* &c. *& seqq.* Almain. *de potest. Eccles. cap.3.* Azor. *tom.1. lib.8. cap.9. q.1.* Sanchez *lib.2. moral. cap.8. n.15.* & alij passim.

3 Ratio, quia Ecclesia non punit, nisi hæresim, quæ ex sui natura manifestata est Ecclesiæ, & ex natura sua cognosci potest ab Ecclesia, licet per accidens ex eo, quod nemine audiente manifestata fuerit in loco occulto, & secreto, defectu testis, in iudicio probari non possit: Ergo non punit hæresim, quæ per actus externos exteriùs sufficienter non manifestatur, Ita vt ex illis non possit sufficienter colligi, sed adhuc restet occulta & secreta. Vide quæ dicebam suprà *dub.12. & cit. dubit.13. per totam.*

4 Hinc sequitur, quòd excommunicationem Papalem, etiam in Bulla Cœnæ, aliasque pœnas in hæreticos ab Ecclesia latas non contrahit, qui credit aliquid, quod ipse putat esse hæreticum, seu contra fidem (reuera tamen hæreticum, seu contra fidem non est) illudque dummodò animum suum non manifestet, proferat exteriùs. Doctores, quos sequitur Suarez *citata sect.2. num.10.* quia sic hæresim suam sufficienter non declarauit per aliquod signum externum: cùm verba illa, quæ protulit, non sint per se significatiua hæresis internæ.

5 Sequitur secundò, quod ob eandem rationem neque prædictas pœnas contrahit, qui credit propositionem aliquam veram cum animo contrarium, quamuis Ecclesia illud definiret, non credendi, si illam propositionem, dummodo similiter animum suum non manifestet, proferat similiter exteriùs. Doctores, quos sequitur Suarez *cit. num.10. & tom.5. de censur. disp.4. sect.3. num.17.* vbi tamen subdit, & sequitur Sanchez *lib.2. moral. cap.2. num.26.* quod è contra, qui interiùs credit aliquam hæresim, illamque verbis æquiuocia, & amphibologicis, vt possit subterfugere, manifestat, contrahat prædictas pœnas: quia per talia verba sufficienter explicat exteriùs hæresim suam internam: & talis fictio non mutat culpam, sed per accidens eam occultat. Quamuis contrarium non omninò improbabiliter teneant alij, quos sequitur Ricciull. *lib.5. cap.9. num.5.* eo quod per verba æquiuoca, & amphibologica non sufficienter explicetur, quod latet in mente, sed adhuc restat occultum, & secretum.

Sequitur tertiò, quod ob eandem rationem neque prædictas pœnas contrahat qui scribit hæresim characteribus, seu cifris à se repertis, quæ a nemine possint intelligi: Doctores communiter, quos sequitur Sanchez *cit. cap.2. cas.8. num.10.* & Ricciull. *cit. cap.9. num.7.* 6

Sequitur quartò, quod ob eandem rationem neque prædictas pœnas contrahat, qui narrando, vel transcribendo, vel legendo libros, narrat, scribit, vel pronunciat hæresim, quam intus fouet: cùm illam non narret, neque transcribat, neque pronuntiet vt suam, sed vt alienam: & eo modo, quo Catholicus etiam illam referre potest, sicque adhuc illa restet occulta, & secreta, Corduba *lib.4. quæst.13. vers.3. corollar.* Azor. *tom.1. lib.8. cap.10. quæst.7.* Sanchez *vbi suprà, n.13.* Ricciull. *cap.9. num.15.* Emanuel Sà *in Bull. Cœnæ, n.3.* & alij passim. 7

Sequitur quintò, quod ob eandem rationem neque prædictas pœnas contrahat, qui ex hæresi interna, quam tenet, profert blasphemiam non hæreticalem: Rojas *de hæretic. part.2. assert.12. num.171.* & alij, quos sequitur Sanchez *cit. cap.8. num.14.* & Ricciull. *cit. cap.9. num.11.* 8

Sequitur sextò, quod è contra ob contrariam rationem prædictas pœnas contrahat, qui ex hæresi interna, quam tenet, profert blasphemiam hæreticalem, rebaptizat, diebus vetitis, nulla habita occasione, carnes comedit, vel imagini sacræ iniuriam infert, &c. quia hæc signa, quamuis aliquando fieri possint sine animo hæreticali, sufficienter tamen hæresim internam significant. Caietanus 2.2. *quæst.11. art.4. vers. ex his*, Suarez *de fide, disput. 11. sectione 2. numero 11.* Toletus *excommunic. 1. Bull. Cœn. num.10.* & Saytus *de censuris, lib.3. cap.4. num.30.* qui subdunt, quod etiam omissio irreligiosa sacrilega possit esse signum, per quod sufficienter similiter hæresis interna manifestetur, Vt si quis verbi gratia, ex hæresi interna Missam nunquam audiret, vel cùm in Missa Christi Domini Corpus, aut Sanguis eleuatur, genuflectere nollet; quia huiusmodi signa reddunt hominem de hæresi valdè suspectum, illamque sufficienter significant: quamuis contrarium teneant alij, quos sequitur Azor. *tom.1. lib.8. cap.9.* 9

Dico tertiò: Excommunicationem Papalem, etiam in Bulla Cœnæ, aliasque pœnas in hæreticos ab Ecclesia latas neque contrahit hæresis externa, seu manifestata signis externis, licèt sit coniuncta cum hæresi interna, & licèt sit sufficienter externa, seu sufficienter manifestata signis externis; si tamen non sit manifestata manifestatione peccaminosa, iuxta ea, quæ dicebam *cit. dubit.13. per totam.* Quia tunc quis in illo actu non peccat, nec ex errore hæresis operatur, nec committit peccatum hæresis externæ, nec profitetur hæresim internam. Cùm autem dicitur, quod hæresis interna signo externo manifestata excommunicationem, aliasque Ecclesiæ pœnas contrahat, intelligitur, si ex errore hæreticus internus signum illud exhibeat, vel aliquid operetur; ita vt in illo actu peccet, & committat pecca- 10

tum

tum hæresis externæ, seu profiteatur hæresim internam.

11 Hinc sequitur, quod prædictis pœnas non contrahat, qui hæresim suam internam in confessione Sacramentali manifestat animo se accusandi. Couarruu. *in Regul. peccatum, part. 2. in princ. n. 7.* Corduba *lib. 4. quæst. 13. opin. 3. corollar. 3.* Guttier. *lib. 1. quæst. canonic. cap. 13. n. 9.* Sanch. *de Cathol. institut. tit. 42. num. 9. & seqq.* Suarez *de fide, disput. 21. sect. 3. num. 12.* Saytus *de censur. lib. 3. cap. 4. n. 28.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 10. q. 5.* Becanus *de fide, cap. 15. q. 1. n. 8.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 8. n. 9.* & Ricciullus *lib. 5. cap. 9. n. 12.*

Idque ob easdem rationes iam dictas. Tum quia alioquin Sacerdos nunquam ab hæresi, si propter confessionem hæreticus excommunicationem contraheret, absoluere posset: cùm non possit Pœnitens à peccato absolui, nisi illud confiteatur. Tum quia confiteri hæresim in confessione Sacramentali non est actus malus, quin quammaximè bonus, & est etiam extra iudicium humanum contentiosum: Ergo non debet dici, quod excommunicationem, aliasque pœnas iuris contrahat. Tum quia qui in confessione Sacramentali hæresim suam internam confitetur, non est hæreticus externus: Ergo excommunicationem, aliasque pœnas iuris non contrahit. Consequentia patet ex iis, quæ dicebam *sect. præcedenti*, antecedens probatur, quia hæreticus externus dicitur is, qui committit peccatum hæresis externæ, seu profitetur exteriùs hæresim internam; sed qui confitetur Sacramentaliter hæresim internam, non committit peccatum hæresis externæ, nec profitetur exteriùs hæresim internam, sed potiùs præstat actum quammaximè bonum, sicuti dicebam: Ergo qui confitetur Sacramentaliter hæresim internam, non est hæreticus externus; atque adeò non poterit ab Ecclesia prædictis pœnis puniri.

12 Non obstat, si dicas: Hæreticus in tali casu de facto punitur à Confessario, qui ei pœnitentiam imponit: Ergo falsum est, quod in tali casu hæreticus ab Ecclesia non possit puniri.

Respondetur enim, quod hæreticus in tali casu de facto punitur à confessario, pœna quæ imponitur in foro conscientiæ, concedo: pœna, quæ imponitur in foro externo, de qua nunc loquimur: nego.

13 Cæterùm, cum dixi, quod hæreticus in tali casu excommunicationem, aliasque pœnas Ecclesiæ non contrahat, est verum, etiamsi ille Sacramentaliter hæresim suam confitens, illam postea non derelinquat; quia adhuc in ea actione non peccat & hæresim suam internam confitendo, præstat actum bonum: dummodò tamen bono animo confiteatur; quia alioquin non censeretur confiteri, sed fingere, se velle confiteri. Quapropter nec tunc sigillum Sacramentalis Confessionis obligatet. Corduba, Simanchas, Saytus, & Azotius *in locis suprà citatis.*

14 Sequitur secundò, quod prædictas pœnas neque contrahat, qui hæresim suam internam alicui manifestat, vt ab illo petat consilium, & modum, quo illam deponere possit. Guttier. *lib. 1. quæst. canonic. cap. 13. n. 6.* Aragonius *2. 2. q. 11. art. 3.* Sanch. *de Catholic. institut. tit. 42. n. 7.* Azeuedo *lib. 8. tit. 3. leg. 1. n. 156.* Saytus *de censur. lib. 3. cap. 4. n. 29.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 10. q. 4.* Sanchez *lib. 2. moralium, cap. 8. num. 23.* & alij passim.

Idque ob easdem dictas rationes; quia scilicet tunc neque peccat; & quia alioquin, si sic suam hæresim manifestando, excommunicationem, aliasque iuris pœnas contraheret, præclusam, in damnum fidei, atque veritatis, viam haberet hæresis deponendæ.

15 Sequitur tertiò, quod prædictas pœnas neque contrahat, qui cùm olim aliquam hæresim tenuerit, eamque postea deposuerit, dicit se olim hæresim illam tenuisse: Corduba *lib. 4. q. 13. opin. 3. coroll. 3.* Simanch. *de Cathol. institut. tit. 42. n. 9. & 10.* Suarez *tom. 5. disp. 4. sect. 2. n. 14. & de fide, disput. 21. sect. 2. n. 7.* Vasquez *part. 2. disput. 140. cap. 5. n. 22.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 10. q. 5. & 6.* Saytus *de censur. lib. 3. cap. 4. num. 31.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 8. n. 13.* Ricciull. *lib. 5. cap. 9. n. 17.* & alij communiter.

Idque ob easdem rationes iam suprà dictas, quia scilicet tunc neque peccat, neque ex errore hæresis operatur, sed tantùm profert hæresim, in qua priùs fuit.

Sequitur quartò, quod prædictas pœnas neque contrahat, qui hæresim internam profert in somno, ebrietate, ioco, vel quocumque alio modo, omninò inaduertenter. Petrus Ledesma *in Summa, tom. 2. tract. 1. conclus. 10.* Suarez *de fide, disput. 21. sect. 4. n. 12.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 8. n. 24.* & alij, quos sequitur Ricciull. *lib. 5. cap. 9. num. 16.* Idque ob easdem etiam rationes iam suprà dictas, quia scilicet tunc neque etiam peccat: Neque per illa verba sufficienter exteriùs significat hæresim aliquam internam, quod videlicet ipse proferens hæresim aliquam internam iam de præsenti teneat. 16

Dico quartò, neque excommunicationem Papalem, etiam in Bulla Cœnæ, aliasque pœnas à iure in hæreticos latas contrahit hæresis interna, seu non sellata signis externis, licèt sit coniuncta cum hæresi interna; & licèt sit externa, seu manifestata signis externis manifestatione peccaminosa; si tamen non sit manifestata manifestatione peccaminosa grauiter, seu mortaliter, sed tantùm manifestatione peccaminosa leuiter, seu venialiter. Vt si quis verbi gratia, hæresim internam verbis proferat similiter in somno, ebrietate, ioco, vel quocumque alio modo, etiam cum aliquali aduertentia, quæ tamen solùm sufficiat ad peccatum veniale, non autem ad mortale, iuxta ea, quæ dicebam *dubit. 13. sect. 2. & seqq.* 17

Ratio, quia licèt hæresis mentalis sit manifestata manifestatione peccaminosa; si tamen manifestatio non sit nisi peccaminosa venialiter, non censetur per illam ad extra sufficienter manifestata, neque censetur per illam ad extra perfectè consummata: Quod sicuti dicebam *loc. suprà cit.* requiritur; vt prædicta hæresis contrahat excommunicationem, & alias pœnas Ecclesiæ.

Confirmatur, quia sicuti dicebam *de immunitate & iurisdictione Ecclesiast. cap. 2. dubit. 4. sect. 5.* neque contrahit excommunicationem, qui percutit clericum, si percussio non attingit peccatum mortale quoad actum internum, defectu scilicet perfecti voluntarij. Vel, si attingat peccatum mortale quoad actum internum, non tamen attingit etiam peccatum mortale quoad actum externum; eo quòd scilicet ab hominibus non censeatur iniuria grauis. Ergo sic in casu nostro. Consequentia patet à pari. Antecedens probatur, quia si percussio Clerici non attingit peccatum mortale quoad actum internum, defectu scilicet perfecti voluntarij, sicuti dicebam, absque dubio locum non habet excommunicatio, cùm locum habere non possit pœna grauis, vbi non est culpa grauis: & si attingit peccatum mortale quoad actum internum, non tamen attingit etiam peccatum mortale quoad actum externum, eo quòd non censeatur iniuria grauis, neque locum habebit excommunicatio. Cùm Ecclesia à qua est excommunicatio, non iudicet nisi de externis: & si iudicat etiam de internis, ad summum iudicat de internis indirectè (mediis scilicet actibus externis, qui pendent, & moralizantur ab internis) non autem directè. 18

At quoad omnia hæc, quæ dicebam in hac, & in præcedentibus aliis Petitionibus, vide *cit. dubit. 12. & cit. dubit. 13. per totas.*

De pœnis hæreticorum spiritualibus.

DVBITATIO L.

An Hæreticus sit excommunicatus iure diuino?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus de iure canonico est ipso iure excommunicatus excommunicatione non reseruata Pontifici; & per Bullam Cœnæ Domini est ipso iure excommunicatus excommunicatione reseruata Pontifici.*

2 *Hæreticus vt excommunicationem incurrat, requiritur, hæresim esse non solùm internam mortiferam; sed etiam signo aliquo externo sufficienter manifestatam, quia hæresis purè mentalis Ecclesiæ iurisdictioni non subditur.*

3 *Hæresis qualibet externa quantumuis occulta subditur Ecclesiæ iurisdictioni; quia cum de se cognoscibilis sit, sufficit vt Ecclesia per legem delictum puniat; & per accidens est, si non cognoscatur.*

4 *Hæreticus non est excommunicatus iure diuino.*

5 *Hæretici excommunicatio consistit in priuatione actiua, & passiua Sacramentorum, communione Fidelium, & suffragiis Ecclesiæ, quibus non magis hæreticus iure diuino, quam quilibet peccator priuatur.*

6 *Hæreticus si iure diuino his omnibus priuatus esset, Ecclesia non potuisset in horum priuatione se intromittere.*

7 *Contra hæreticos olim non erat ipso iure excommunicatio lata, sed ferenda, postquam moniti fuerint.*

8 *Hæreticus non est excommunicatus iure diuino, sed solùm iure Ecclesiastico, seu positiuo, ita vt omnis excommunicatio imposita sit ab Ecclesia, contra Almaium, & alios asserentes, excommunicationis pœnam statutam esse in hæreticos de iure diuino, vel quod certè à iure diuino descendat.*

9 *Hæreticus nullibi habetur, quod de iure diuino sit excommunicatus; quinimmò habetur oppositum, siquidem Ecclesia nunquam reputat quempiam excommunicatum, nisi prius ab Ecclesiæ Prælatis excommunicetur.*

10 *Hæreticus si esset excommunicatus de iure diuino, non esset cur in variis Iuribus, & Constitutionibus Pontificiis excommunicaretur, &c.*

11 *In can. 46. & 63. Apostolorum, & alibi, licèt imponantur pœnæ communicantibus cum hæreticis, non propterea Concilia, & Patres dicunt, quod hæreticus sit excommunicatus de iure diuino, sed quod potiùs excommunicari debeat, sitque iuri diuino valdè congruum, quod excommunicetur.*

12 *Tum primò ob bonum fidelium, ne scilicet communicando cum hæreticis, se exponant periculo peruersionis.*

13 *Tum secundò ob bonum aliorum, vt scilicet vitetur scandalum.*

14 *Tum tertiò ob bonum ipsius hæretici, videlicet vt sic resipiscat.*

15 *Habens cum hæretico communicationem, & familiaritatem redditur suspectus de hæresi.*

16 *Habens communicationem, & familiaritatem cum hæretico, si sit Clericus, debet etiam suspendi ab officio.*

17 *Habens dictam communicationem, & familiaritatem cum hæretico, licèt reddatur suspectus de hæresi; tamen propter talem suspicionem non potest condemnari de hæresi. Poterit nihilominus puniri pœna extraordinaria, poteritque cogi ad abiurandum, & etiam ad canonicam purgationem.*

18 *Afferuntur plura loca Sacrarum scripturarum, vbi prohibetur communicatio cum hæreticis; at non ex ipsis sequitur, hæreticum esse excommunicatum de iure diuino, sed potiùs excommunicandum esse, & iuri diuino esse id valdè congruum. Immò verba Apostoli, quæ opponuntur ad probandum, excommunicationem esse de iure diuino, rectè explicantur de excommunicatione ferenda per Ecclesiam, non de lata. Verbumque Anathema, ibi accipitur pro abominatione, non pro excommunicatione.*

19 *Excommunicatio contra hæreticum non semper vsu fuit apud Ecclesiam, quod sat is est, vt hæreticus non sit excommunicatus de iure diuino.*

SVPPONO iuxta ea, quæ dicebam *dubi-* 1
tatione præcedenti, quod hæreticus *in cap.*
cum Christus, in principio, in cap. ad abolendam, in cap. excommunicamus 1. & 2. de hæresic. in cap. nouerit, de sent. excommunic. & in aliis capitibus, quæ suprà citabam, sit ipso iure Ecclesiastico excommunicatus excommunicatione non reseruata Pontifici, & per Bullam Cœnæ Domini, *claus. 1.* sit ipso iure Ecclesiastico excommunicatus excommunicatione reseruata Pontifici.

Suppono secundò iuxta ea, quæ dicebam eadem 2
dubit. præcedenti, quod vt hæreticus talem excommunicationem incurrat, requiratur hæresim esse non solùm internam mortiferam, sed etiam signo aliquo externo sufficienter manifestatam; quia hæresis purè mentalis Ecclesiæ iurisdictioni, cùm Ecclesia visibilis sit, non subditur; subditur autem quælibet hæresis externa,
quantumvis occulta; quia non obstat, quod ab Eccle- 3
sia non cognoscatur. Nam id est per accidens, & de se cognoscibilis est: Quod sufficit, vt Ecclesia per legem delictum puniat, quia punit illud sub conditione, si patratum fuerit, seu annectit tali delicto patrato pœnam ipso iure, sicuti diffusè etiam dicebam supra *dubit. 12. & 13. per tot.* His suppositis

Respondetur negatiuè cum Soto *de inst. & iur. lib. 5.* 4
q. 6. a. 1. 6. & in 4. dist. 22. q. 1. & art. 4. Nauarro *in præl. 3. n. 4. summæ, & in libro de oration. cap. 2. num. 2.* Suarez *de fide, disput. 21. sect. 1. n. 4.* vbi ait, esse communem sententiam Theologorum, *& tom. 5. disput. 2. sect. 1. n. 6.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 9. n. 2.* & aliis, quos mox infrà citabo.

Probatur, quia excommunicatio hæc consistit in pri- 5
uatione actiua, & passiua Sacramentorum, communione fidelium, & suffragiis Ecclesiæ, quibus omnibus iure diuino hæreticus non est magis priuatus, quàm quilibet alius peccator: Ergo.

Confirmatur, quia si hæreticus iure diuino his omni- 6
bus priuatus esset, Ecclesia non potuisset in horum priuatione se intromittere, admittendo excommunicatum (non nominatum, neque manifestum clerici percussorem)
ad communionem fidelium, quibus antea priuatus erat. 7
Confirmatur secundò, quia olim aduersùs hæreticos non erat ipso iure excommunicatio lata, sed ferenda, postquam moniti fuerint, vt colligitur *ex cap. si quis Episcopus, 1. quæst. 7.* Et videri poterunt Doctores *in locis suprà citatis.*

Et quidem, quod hæreticus non sit excommunicatus 8
iure diuino, sed solùm iure Ecclesiastico, seu positiuo, ita vt omnis excommunicatio sit solùm ab Ecclesia, docent præter Sotum, Nauarrum, Suarez, & Sanchez *in locis supra citatis*, Castro *de iust. hæretic. punitione, cap. 17. 18. & 23.* Syluest. *verb. excommunicatio 5. dub. 5.* Victoria *de excommunic. a. 332.* Henriq. *lib. 13. cap. 2.*

*cap.*2.§.3. Valentia *tom.*3.*disput.*1. *q.*17. *punct.* 1. *circa finem*, Azor *tom.*1.*lib.*8.*cap.*10.*q.*2.& *tom.*2.*lib.*4.*cap.*7. *q.*1.*vers. Ego tamen*, Aragon 2.2. *quæst.*32. *art.*9. Sayr. *de censur.lib.*1. *cap.*4. *n.*8. Turrianus *de fide, disput.*56. *dub.*2. *in principio*, Ricciullus *lib.*5.*cap.* 13. *num.* 7. & alij communiter; quamuis contrarium teneant Almaynus *in* 4.*dist.*18.*q.*1.*circa finem*, Deeian.*in tract.crimin. lib.*5.*cap.*41.Oued.*lib.*2.*de libert. Christ.cap.*8. Pegna *in direct. Inquisitor. part.* 2. *comment.* 12. Ioannes Ecchius *in Enchirid.locorum commun. contra Lutheranos, cap.* 27. & Iodocus Clithouæus *in assert. verit. definit. in Concilio Senonensi*, quorum sententiam probabilem censent Castro *loco suprà citato*, Nauarrus *de oration. cap.*27. *num.*9. & Simanch. *de cathol. Institut. tit.*25.*num.*1. Quatenus ait, quod excommunicationis pœna sit in hæreticus de iure diuino, vel quod certè à iure diuino descendat.

9 Primò, præter rationes supradictas, quia nullibi habetur, quod hæreticus de iure diuino sit excommunicatus, quinimmò habetur oppositum; siquidem Ecclesia nunquam reputat quempiam excommunicatum, nisi prius ab Ecclesiæ Prælatis excommunicetur: Nec olim hæreticos reputabat excommunicatos, nisi postquam fuerint ab Ecclesiæ Prælatis excommunicati, *cap. ad abolendam, de hæretic.* Nec tunc erant hæretici ipso iure excommunicati, sed si prius moniti non resipiscerent, iubebantur excommunicari, sicuti patet *cap. si quis Episcopus*, 1.*q.*7. & ex Leone Papa *epist.*93. *cap.vlt.* & ex antiquis Conciliis: Quod apertè probat, hæreticum non esse excommunicatum de iure diuino.

10 Secundò, quia si hæreticus esset excommunicatus de iure diuino, non esset cur in variis iuribus, & constitutionibus Pontificiis excommunicaretur: Et præterea sequeretur, quod & ipso iure excommunicatus etiam esset hæreticus internus, qui scilicet per nullum signum externum suam hæresim manifestauit: Cùm Deus, quamuis non sic Ecclesia, & præcipiat, & puniat actus etiam internos.

11 Obijcies: *In canon.*46. & 63. *Apostolorum*, imponuntur pœnæ communicantibus cum hæreticis. Quod etiam fit à Sancto Clemente Papa, *lib.*6. *constitut. Apostolic.cap.*8.& 18. vbi ait, impios hæreticos, qui impœnitentes fuerint, segregatos à fidelibus eiicite, atque à Dei Ecclesia exterminate; præcipitque fidelibus vt ab eorum consuetudine omnibus modis se abstineant, nec sermonis cum iis; neque precum communionem habeant vllam: Ij enim aduersarij, insidiatoresque sunt Ecclesiæ, qui gregem labefactant, & hæreditatem contaminant. Et à Fabiano Papa *epist.*1.à Leone *epist.*2.& 95. à Concilio Carthaginensi 4. *cap.* 69. 71. & 72. vbi, sicut & *in cap. non licet*, 1. *q.* 1. prohibetur fidelibus communicare cum hæreticis tanquam cum excommunicatis. Et ab Ambrosio *lib.* 7. *in Lucam, cap.*9. *circa finem*, & *cap.*10. *in princ.* ab Irenæo *lib.*3. *contra hæreses, cap.*3. Cypriano *epist.* 40. & 55. Augustino *epist.*62. & 162. Chrysostomo *homil.* 2. *in Genes.* Origene *lib.*1.*in Iob*, & à Patribus Concilij Sardic. *in Epistola ad omnes Episcopos*: Ergo hæreticus est excommunicatus de iure diuino.

Respondetur: Nego consequentiam, quia Concilia & Patres citati non dicunt, quod hæreticus sit excommunicatus de iure diuino, sed quod potius excommunicari debeat, sitque iuri diuino valdè congruum quod excommunicetur.

12 Tum primò ob bonum fidelium, ne scilicet fideles communicando cum hæretico, se exponant periculo subuersionis; quia sicuti legitur 1. *ad Corinth.*5.& *ad Galat.*5. *Modicum fermentum totam massam corrumpit.* Et de hæretico speciatim 2. *ad Corinth.* 2. dicitur: *Cuius sermo, vt cancer serpit.* At de iure naturali, & diuino est, quod quis vitet periculum; quia qui amat periculum, peribit in illo, & qui se exponit periculo peccandi, peccabit. Ob quam eandem rationem olim etiam prohibitum fuit Iudæis, ne communicarent cùm Infidelibus: *Exodi* 34. *vers.* 12. *Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam*: & *vers.* 5. *Ne ineas pactum cum hominibus illarum Regionum*, & *Deuteron.* 7. *vers.*3. *Non inibis cum eis fœdus, neque sociabis cum eis coniugia, filiam tuam non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo; quia seducet filium tuum, ne sequatur me, & vt magis seruiat diis alienis.*

Tum secundò, ob bonum aliorum, vt scilicet vitetur quod etiam de iure naturali; & diuino est scandalum aliorum; quia hi videntes nonnullos communicare cum hæretico, illorum exemplo etiam ipsi communicabunt cum illo, sicque constituent se similiter in periculo sequendi errores illius. 13

Tum tertiò, ob bonum etiam ipsius hæretici, vt scilicet prohibitus communicare cum fidelibus, fortassè resipiscat; vel saltem, ne non prohibitus communicare cum illis, fiat audacior, & pertinacior. 14

Hinc qui communionem, & familiaritatem habet cum hæretico, redditur suspectus de hæresi. Pegna ex Concilio Tarraconensi *in director. Inquisit. part.* 2. Rojas *singul.*175.*n.*4. & *in tract.de hæretic. part.*2.*n.*77. Simanch. *de cathol. Institut. tit.* 11.& 15. Repertor. Inquisit. *verb. Conseruatio*, & Paramus *de origin. S. Inquisitionis, lib.*3. *q.*9.*n.*167. ita vt & propterea prohibeatur ad hæreticum scribere, nuncios mittere, vel etiam ab eo literas accipere. Pegna *in director. part.* 2. *q.*56. *comment.* 82. *vers. iam vt*, Vmbertus Locat. *de Iudicial. Inquisit.verb. credentes, n.* 2.& *verbo suspicio, n.* 25.& ex Concilio Sardicensi, Deeianus *in tract. crimin.lib.*5.*cap.*41.*n.*12. 15

Quod si qui communicationem, & familiaritatem habet cum hæretico, sit Clericus, debet etiam suspendi ab officio, & beneficio, & hæretici familiaritatem abiurare, *cap.inter sollicitudines, de purgat. canonic.* & docet præter alios Pegna *in director. Inquisitor. part.* 2. *comment.*14.*vers.ita tamen.* 16

Cum igitur ob istam communicationem, & familiaritatem cum hæretico reddatur quis suspectus de hæresi, licet propter talem suspicionem non possit condemnari de hæresi, *cap.accusatus, in princ.de hæretic. in* 6. & *cap. literas, de præsumpt.* ibi: *Quocirca mandamus, quatenus eum propter suspicionem, quamuis vehementem, nolumus illum de tam graui crimine condemnari.* Et docent Geminian. *in citato cap. accusatus, n.*1. Ioan. Monach. *ibidem, n.*2. Franch. *n.*1. & *seqq.* Ostiens. *in cap. excommunicamus* 1. *de hæretic.num.* 28. Ananias *ibidem, n.*11. Simanch. *de cathol. institut. tit.*50. *num.*3. & alij communiter, poterit tamen puniri pœna extraordinaria; Vmbert. Locat. *cit. verb. suspicio. n.*26. & alij passim. Poteritque cogi ad abiurandum, Vmbert. Locat. *vbi suprà; n.*17. Menoch. *de præsumpt. lib.*1. *q.*100. *num.*11. Squillacensis *de fide catholica, cap.* 31. *n.*2. & Caotera *in quæstion. criminal. rubr. de hæretic. cap.*1.*num.*36. Poteritque etiam cogi ad canonicam purgationem, iuxta Textum *in cap. inter sollicitudines, de purgation. canonic.* Et tradunt Repertor. Inquisit. *verb. Purgatio, vers. Item quando*, Ananias *in cap. ad abolendam, de hæretic. n.*26. Menoch. *loco supra cit.* Gabriel *cons.* 160. & Pegna *in director. part.* 2. *comment.*114. 17

Instabis, *Ioannis* 2. dicitur: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis.* Quæ verba de hæreticis præter alios intelligit Epiphanius *lib.*1. *tom.* 3. *contra Marcosios, hæres.*34. & *Matthæi* 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus*: & *ad Romanos* 16. *vers.*17. *Rogo vos fratres; vt obseruetis eos, qui dissensiones & offendicula, præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis.* Vbi Apostolus Paulus loquitur de hæreticis Pseudoapostolis, quos in tota illa Epistola cauendos monet. Quod præceptum est simile præcepto à Christo Domino tradito, *Matth.* 7. *vers.*15. *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium.* Per falsos Prophetas 18

autem in sententia omnium intelliguntur hæretici. *Et ad Philippenses 3. vers. 17. obseruate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.* Et paulò post: *Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem, declinate ab illis*: Et 1. *ad Corinth. 5. Ne cum hæreticis cibum sumatis*: Et 2. *ad Thessalonicenses 3. Denunciamus vobis fratres in nomine Domini Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem, quam acceperunt à nobis*, quos esse hæreticos, præter alios intelligit Cyprianus *epist. 55.* & *ad Titum 3. Hæreticum hominem post vnam, & secundam correctionem deuita*: Et *ad Galat. 1. vers. 8. Sed licet nos, aut Angelus de cœlo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit*: Ergo recurrit argumentum, quod scilicet hæreticus sit excommunicatus de iure diuino.

Respondetur: Nego etiam consequentiam, quia ex his etiam locis omnibus non colligitur, quod hæreticus sit excommunicatus de iure diuino, sed quod similiter potius excommunicari debeat, sitque iuri diuino valde congruum, quod excommunicetur. Ad illud autem, quod dicitur ex Apostolo Paulo *ad Titum 3. Hæreticum hominem post vnam, & secundam correctionem deuita*: Respondetur, explicari etiam posse, *denuncia*, id est, excommunica; cum hanc potestatem haberet Titus, qui erat Episcopus: sicque retorquetur argumentum, quod scilicet hæreticus non sit excommunicatus de iure diuino, sed quod potius excommunicatus non sit nisi prius excommunicetur à Prælatis Ecclesiæ. Et ad illud, quod dicitur *ad Galat. 1. vers. 8. Anathema sit*. Respondetur, quod ly *Anathema*, non sumatur ibi pro excommunicatione, vel pro aliqua alia censura, cùm dictum *Anathema*, inferat Paulus Apostolus ibidem etiam in Angelum de cœlo, sed sumatur pro abominatione, seu execratione, scilicet quod doctrina hæretici sit abominanda, seu execranda, sicut abominandus, & execrandus est ipsemet hæreticus.

19 Vigesimò: Ignoratur, ex quo tempore excommunicari reperitur hæreticus, & de hac re non reperitur initium: Ergo recurrit difficultas, quod scilicet hæreticus excommunicatus sit de iure diuino.

Respondetur: Nego consequentiam, quia ex dictis saltem constat, quod excommunicatio contra hæreticum non semper vsu fuerit apud Ecclesiam. Quod satis est ad probandum, hæreticum excommunicatum non esse de iure diuino; quia alioquin prædicta excommunicatio semper vsu fuisset apud Ecclesiam.

DVBITATIO LI.

An hæreticus, quamuis notorius excommunicatus, sit vitandus?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus, quamuis notorius excommunicatus non est vitandus, etiamsi Caluinista, vel Lutheranus sit; quia in Extrauag. ad euitanda scandala, omnibus fidelibus conceditur fauor communicandi cum excommunicatis, qui specialiter, & expressè, seu nominatim denunciati non fuerint, neque fuerint manifesti clerici percussores.*

2 *Fidelis quilibet potest à tali hæretico Sacramenta recipere in illis casibus, in quibus potest à peccatore manifesto; quia excommunicatio non declarata non inducit specialem prohibitionem. Vitandus tamen est hæreticus notorius, ne videatur quis assentiri illius hæresi.*

3 *Excommunicatus excommunicatione maiori ante Extrauagantem Martini V. de iure antiquo vitandus erat ab omnibus: Excommunicatus publicè, vitandus publicè; occultè, vitandus occultè, sed post dictam Extrauagantem de iure nouo vitandus est excommunicatus denunciatus, seu declaratus in particula, & publicus Clerici percussor.*

4 *Decretum Extrauagantis Martini in Concilio Constantiensi editum refertur.*

5 *Et citantur Doctores, qui de ipso faciunt mentionem.*

Hæreticum publicum, & notorium nemo tenetur post dictam Extrauagantem de iure nouo vitare, donec per iudicis sententiam non fuerit nominatim declaratus, seu denunciatus; exceptio enim firmat regulam in casibus non exceptis.

RESPONDETVR negatiuè cum Suarez supra, sect. 3. ... 3. Azor. cap. 23. q. 7. Sanchez num. 3. & aliis. 1

Probatur, quia *in Extrauag. ad euitanda scandala, seu pericula*, omnibus fidelibus conceditur fauor communicandi cum excommunicatis, qui specialiter, & expressè, seu nominatim denunciati non fuerint, neque fuerint manifesti Clerici percussores: ita vt nulla tergiuersatione per ignorantiam iuris, vel facti vti possint; sicque ore proprio ipsi fateantur, se esse excommunicatos. Ergo ex vi huius fauoris, & priuilegij hæreticus, quantumuis notorius, & generaliter nominatus in Bulla Cœnæ Domini, vt v.g. Caluinista, vel Lutheranus, &c. vitandus non erit.

Hinc sequitur, quod post dictam Extrauagantem 2
possis à tali hæretico Sacramenta recipere in illis casibus, in quibus potes à peccatore manifesto; quia excommunicatio non declarata non inducit specialem prohibitionem, quamuis quia peccatum hæresis est valde execrabile, contingere possit, quod recipiendo Sacramentum ab hæretico manifesto, seu notorio, tametsi denunciatus nominatim non sit, videaris illius hæresi assentiri, & tunc illum vitare debeas ob naturale præceptum profitendi fidem catholicam: Suarez, Azorius, Sanchez *in locis supra citatis*, Sayrus *in Thesauro, lib. 3. cap. 5.* & Bonacina *disp. 2. de censur. q. 3. punct. 2. n. 9. & tom. 3. de censur. in particulari, disp. 1. q. 2. punct. 5.*

Sequitur secundò, quod è contra ante dictam Extra- 3
uagantem de iure antiquo teneremur vitare omnem excommunicatum excommunicatione maiori: ita tamen vt excommunicatus publicè fuerit nobis vitandus publicè: Excommunicatus autem occultè, fuerit vitandus occultè, *cap. cum non ab homine, de sent. excommunic. & cap. Excommunicatos 11. q. 3.* At post dictam Extrauagantem de iure nouo teneamur vitare solum duo genera Excommunicatorum, scilicet excommunicatum in particulari, & denunciatum, seu declaratum nominatim talem. Et præterea publicum, seu notorium Clerici percussorem.

Decretum huius Extrauagantis referunt Sotus *in 4.* 4
dist. 22. q. 1. art. 4. & Suarez *tom. 5. de censur. disput. 9. sect. 2.* & illud sic habet: *Ad euitanda animarum pericula statuit sancta Synodus, vt nemo deinceps teneatur aliquem ratione alicuius sententiæ, vel censuræ vitare in Sacramentorũ receptione, vel administratione, vel in aliis rebus externis, nisi talis censura specialiter sit publicata, & denunciata contra aliquam personam, vel communitatem, vel nisi pro sacrilega manuum in clericum iniectione adeo notoriè constiterit incurrisse, vt nulla possit tergiuersatione celari; nam à communione illius, licèt denunciatus non sit, volumus abstineri: Per hoc autem non intendimus ipsos excommunicatos, suspensos, vel interdictos in aliquo relaxare, aut iis quomodocumque suffragari.*

De hoc eodem decreto faciunt mentionem etiam 5
Maior *in 4. dist. 18. q. 3.* vbi idem refert ex Pragmatica Sanctionum Gallicanarum, *cap. de excommunicatis non vitandis*, Adrianus *in 4.* vbi agit de Eucharistia, *q. penult.* & vbi agit de confessione, *dub. 9.* & vbi agit de clauibus *q. 3.* Caietanus *in summa, verb. excommunicatio minor*, Couarruuias *in cap. Alma mater, §. 5. num. 6.* vbi dubitat, an hoc decretum fuerit editum à Concilio, vel à

Martino V. Quidquid tamen de hoc sit, debet illud recipi, & admitti; quia S. Antoninus mox infra citandus, refert, se à viris fide dignis audisse, Martinum V. de hoc interrogatum sic respondisse: *Hac est vna de concordatis, & volo vt semper duret*, Antoninus 3. *part. tit.25. cap.3. & in tract. de censur. cap.83.* Guttiet. *lib.1. canonicar. quæstion. cap.1. n. 1.* Victoria *in summa de excommun. n. 10.* & Auila *de censur part.2. cap.6. disp.2. dubit.1. in principio.*

6 Sequitur tertiò, quod post dictam Extrauagantem de iure nouo neque teneamur vitare publicum, & notorium hæreticum, donec per iudicis sententiam non fuerit nominatim declaratus, seu denunciatus. Suarez *tom.3. in 3. part. disp.18. sect.1. notab. 3. & in tract. de fide, disput.21. sect.3. n.4.* Azot. *tom.1. lib.8. cap.13. q.7.* & alij communiter, quos sequitur Sanchez. *lib.2. moral. cap.9. n.3.* quia in dicta Extrauaganti *Ad euitanda*, excipitur solùm publicus, seu notorius Clerici percussor: Ergo non tenemur vitare alios publicos, seu notorios excommunicatos, cùm exceptio firmet Regulam in contrarium in casibus non exceptis, *cap. ex literis, de sponsal. & l. non aliter, ff. de leg.3.* Atque adeo non tenemur vitare publicos, seu notorios hæreticos, si non fuerint interim nominatim publicati, seu denũciati excõmunicati.

OBIECTIONES.

SVMMARIVM.

1 *Extrauagans* Ad euitanda, *non est vsu recepta, nisi quoad formam à Martino V. præscriptam in Concilio Constantiensi, & non in Concilio Basileensi; quare nihil refert dictum Concilium Basileense fuisse posterius, nec dictam Extrauagantem non reperiri in Concilio Constantiensi; quia cùm dictum decretum Concilij Basileensis nullibi locorum sit vsu receptum, non obligat, maximè cum vbique attendatur decretum Martini.*

2 *Decretum Concilij Basileensis prædictum fuit consuetudine abrogatum, & vsu receptum decretum Concilij Constantiensis, forsitan quia illud editum fuit post schisma, & omnia acta illius reuocata fuerunt ab Eugenio IV. paucis exceptis: Et quatenùs non fuerit reuocatum secundùm Medinam, si benè verba illius attendantur, non differt à Concilij Constantiensis decreto.*

3 *Concilium Bituricense fuit Prouinciale; & licet acceptauerit decretum Concilij Basileensis, nihil efficit, cùm consuetudine receptum sit decretum Concilij Constantiensis.*

4 *Decretum Concilij Basileensis licet fuerit innouatum in Concilio Lateranensi; non est vsu receptum.*

5 *Martinus V. licèt approbauerit, & confirmauerit Concilium Basileense, non tamen approbauit, & confirmauit decreta omnia Concilij Basileensis.*

6 *Decretum Concilij Constantiensis, licet non reperiatur in actis eiusdem impressis; non sequitur hinc, quòd non fuerit editum, & promulgatum; & forsan etiam editum à Martino V. vel saltem ab eodem Pontifice viua voce pronunciatum.*

7 *Excommunicatus nemo est vitandus ex dicta Extrauaganti, nisi notorius Clerici percussor, etiam ante sententiam iudicis, & si non fuerit Clerici publicus percussor, sed ex aliqua alia causa excommunicatus, non est vitandus, nisi post sententiam.*

8 *Hæreticus reputatur ab omnibus, ac si esset nominatim excommunicatus, impropriè, sed non propriè.*

9 *Hæretici omnes sunt vitandi de iure antiquo; non tamen de iure nouo, nisi post sententiam declaratoriam criminis.*

10 *Denunciatio generalis in Bulla Cœna contenta contra Lutheranos, non obligat ad vitandum in particulari, nisi post sententiam, & denunciationem particularem.*

Obiicies: In Concilio Basileensi decernitur, quod debeamus vitare omnes notoriè excommunicatos, quacumque de causa essent illi excommunicati: Quod Concilium Basileense fuit post Concilium Constantiense, & decretum hoc Basileense receptum fuit à Concilio Lateranensi in Pragmatica sanctionum Gallicarum, *tit. de excommunicatis non vitandis.* Immò sub Leone X. in Concilio Lateranensi *sess.11.* & in concordatis inter Leonem, & Franciscum I. fuit illud decretum innouatum, & confirmatum, vt refert Nauarr. *de pœnitentia, dist.6. §. laboret, n.9. vers. sunt mihi duo, & in summa cap.27. n.35.* Et præterea Concilium Basileense fuit approbatum, & confirmatum à Martino V. quoad ea, quæ tractant de censuris Ecclesiasticis, vt patet ex quadam Bulla, quæ habetur *tom.2. Conciliorum*, post Concilium Basileense. Et præterea etiam tale decretum, de quo loquimur, scilicet Concilij Constantiensis, non reperitur in Concilio Constantiensi, propter quas rationes, standum esse Concilio Basileensi, dixerunt Sylvest. *verb. excommunicatio 5. n.9.* Nauarr. *vbi supra*, Couarrun. *in cap. Alma mater, part.1. §.2. n.6.* & alij complures: Ergo falsum est, quod post dictam Extrauagantem *Ad euitanda*, de iure nouo non teneamur vitare publicum, seu notorium hæreticum.

Respondetur: Nego consequentiam, quia standum est decreto Concilij Constantiensis, & dicta Extrauagans *Ad euitanda*, non est vsu recepta, nisi quoad formam à Martino V. præscriptam in Concilio Constantiensi, & non in Concilio Basileensi. Adrianus *in 4. in materia de clauibus, quæst. 3.* B. Antonin. *part.3. tit.26. cap.3.* Sotus *in 4. dist.1. quæst.5. art. 6.* Syluester, qui postea in conflatorio Epistolarum mutauit sententiam, Nauarrus *in summa, cap.27. num. 35.* vbi etiam postea mutauit sententiam, & *consil. 1. de constitut. quæst. 24. & cons. 10. & 15. de hæretic.* Vega *in summa, part. 1. cap. 85. cas. 78.* Petrus de Ledesma *in summa, part. 1. de excommun. cap. 63.* Henriquez *lib. 15. cap. 5. §. 3.* Aragonius *2.2. quæst. 10. art 9.* Viualdus *de excommun. num. 7.* Graff. *lib. 4. decis. cap.11. n. 1. & seqq.* Caietanus *in summa, verb. excommunicatio minor, & 2.2. quæst. 12. art. 2.* Turrecermat. *in summa, part. 2. cap.10.* qui Concilio Basileensi interfuit Medin. *Codice de confessione, quæst. de confessione confessori excommunicato scienter facta*, Suarez *tom. 5. de censur. disput.9. sect.2. num.5. & in tract. de fide, disput.21. sect.3. n. 4.* Auila *de censur. part. 2. cap 6. disput. 2. dubit. 2.* Sayr. *lib.2. de censuris cap.12. num.9.* Zerola *in Praxi Episcop. part. 1. verb. excommunicationis causa formalis, dubit.3. & part. 2. verb. excommunicatio, §. 9.* Martinus Ledesma *2. part.4. quæst. 25. articul. 1.* Valentia *tom. 3. disput. 1. quæst. 12. punct.2*, & alij communiter, & patet ex consuetudine recepta in Anglia, Gallia, Germania, & in aliis Prouinciis, in quibus fideles passim sine scrupulo peccati mortalis cum hæreticis notoriis versantur, sicuti rectè præter alios adnotarunt Nauarr. *cons. 10. num.2. & cons.11. de hæretic.* Azot. *tom.1. lib.8. cap.12. q.1.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap.9. num.5.*

Nec obstant quæ dicebantur in contrarium; quia licet Concilium Basileense celebratum fuerit post Concilium Constantiense, decretum tamen illud Basileense fuit consuetudine abrogatum, & fuit vsu receptum decretum Concilij Constantiensis. Accedit, quod illud decretum Concilij Basileensis editum fuit in eodem Concilio post schisma eiusdem Concilij, sicuti rectè præter alios adnotauit Guttier. *lib. 1. quæst. canonic. cap.1. num. 7.* Et omnia acta illius Concilij ab Eugenio IV. fuerunt reuocata, si excipiantur pauca quædam decreta, inter quæ non refertur hoc decretum. 2

Accedit

Accedit secundò, quod sicuti rectè etiam præter alios adnotauit Medina *in citata quæst. de confessione*, Concilium Basileense prorsùs decreuit idem, quod decernebat Concilium Constantiense: cum verò Concilium Basileense ait, vitandos esse omnes notoriè excommunicatos, intelligi debet solùm de notoriis percussoribus clericorum, iuxta ea, quæ supra dicebantur.

3 Neque obstat, quod illud decretum Basileense fuerit acceptatum à Concilio Bituricensi; quia consuetudine receptum est decretum Concilij Constantiensis, præsertim cum Concilium Bituricense fuerit Prouinciale, nec istud tale Concilium reperiatur in Tomis Conciliorum.

4 Neque obstat, quod decretum Concilij Basileensis fuerit innouatum in Concilio Lateranensi; quia vsu receptum est decretum Concilij Constantiensis, & illa approbatio Concilij Lateranensis non fuit vsu recepta.

5 Neque obstat, quod dicitur de Martino V. quod scilicet ab isto Pontifice fuerit approbatum, & confirmatum Concilium Basileense; quia dictus Pontifex non approbauit, & confirmauit decreta omnia Concilij Basileensis, sed solum quædam decreta in illo Concilio edita quoad materiam Beneficiorum, & quoad absolutiones factas à quibusdam censuris.

6 Neque denique obstat, quod decretum hoc Concilij Constantiensis non reperiatur in dicto Concilio Constantiensi; quia licet non reperiatur nunc inter decreta, quæ extant talis Concilij Constantiensis; non tamen hinc sequitur, quod olim non fuerit editum, & promulgatum, & forsitan etiam editum à Martino V. vel saltem ab eodem Pontifice viua voce pronunciatum, vti refert S. Antoninus *loco suprà citato*. Et nunc de præsenti vbique terrarum vsu receptum.

7 Obiicies secundò: Tenemur vitare eum, qui per iudicis sententiam est denunciatus excommunicatus: Ergo etiam tenemur vitare eum, qui publicè, seu notoriè est excommunicatus. Antecedens patet ex dictis iuxta citatam Extrauag. *Ad euitanda*. Consequentia probatur; quia esse aliquem publicè, seu notoriè excommunicatum, idem est quod esse nominatim declaratum excommunicatum.

Respondetur: Nego consequentiam, & probationem consequentiæ; quia in dicta Extrauaganti legimus, nullum excommunicatum esse vitandum, nisi solum quando quis fuerit notorius Clerici percussor: Hic enim est vitandus, etiam ante sententiam iudicis. Quapropter ad vitandos alios notorios excommunicatos requiritur iudicis sententia: Cum autem in iure decernitur, quod iudex per sententiam aliquid declaret, non sufficit, quod factum sit notorium: Quia sicuti dicitur *in cap. euidentia, de accusation.* euidentia patrati sceleris non eget clamore accusatoris, sed tamen eget sententia iudicis.

8 Instabis: Eo ipso, quod cognoscitur quis esse hæreticus, reputatur ab omnibus, ac si esset nominatim excommunicatus, vt probat præter alios Sotus *in 4. dist. 20. q. 1. art. 5. concl. 2. & dist. 25. q. 1. art. 1. concl. 3. & art. 3.* Sed tenemur vitare nominatim excommunicatum: Ergo etiam notorium hæreticum, & consequenter illud decretum Concilij Constantiensis non extenditur etiam ad hæreticos notorios.

Respondetur: Distinguo maiorem. Impropriè, transeat: Propriè, nego; quia propriè nemo dici potest nominatim excommunicatus, nisi per sententiam iudicis nominatim, & in particulari excommunicetur: at non omnes hæretici sunt per sententiam iudicis nominatim, & in particulari excommunicati, sed solùm sunt excommunicati hæretici in generali, sicuti contingit in aliquibus aliis delictis, quibus inflicta est excommunicatio.

9 Reinstabis: *In cap. sicut, de hæreticis, & in cap. si quem fortè, 24. q. 1.* dicitur, quod omnes hæretici sint vitandi: Ergo.

Respondetur: Distinguo antecedens de iure antiquo, ante Extrauagantem *Ad euitanda*, concedo: De iure nouo, post dictam Extrauagantem, nego.

10 Vrgebis: In prima excommunicatione Bullæ Cœnæ nominatim excommunicantur Lutherani, & quidã alij: Ergo saltem isti post dictam Extrauagantẽ erant vitandi.

Respondetur: Nego consequentiam, quia ex eo, quod in prima excommunicatione Bullæ Cœnæ nominatim excommunicentur quidam hæretici in generali, non requiritur vt eos vitare teneamur: quia illa denunciatio non est specialis, sed generalis, vti dicebam, & tradunt Sayrus *lib. 3. de censur. cap. 4. n. 32.* & Vgolinus *de censur. Papæ reseruatis, part. 1. cap. 54. circa finem*, & alij communiter.

DVBITATIO LII.

An, vt sit vitandus, sufficiat declarare nominatim esse hæreticum, absque eo quod declares nominatim esse excommunicatum?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus vt sit vitandus, non sufficit ex probabiliori declarare nominatim esse hæreticum, absque eo quod declaretur esse excommunicatum nominatim.*

2 *Neque sufficit hanc censuræ declarationem fieri in genere, sed requiritur vt fiat in specie, & in particulari, quia cum plures sint censuræ, ex declaratione communi non arguitur, quæ censura crimini sit annexa.*

3 *Censura ut sit declarata formaliter, & expressè, requiritur in Extrauag. ad euitanda scandala.*

4 *Decretum Extrauag. citatæ latum est in fauorem animarum, ex quo potius debet extendi, vt requiratur censuræ formalis, & expressa declaratio.*

5 *Finis, ob quem Extrauag. fidelibus concessit, ne tenerentur vitare excommunicatos, qui nominati non sint, fuit ignorantia.*

6 *Personæ declaratio non sufficit absque eo, quod de censura expressè mentio fiat, quidquid in contrarium Suarez ex verbis dictæ Extrauagantis Constantiensis intendat, quæ per extensum refertur.*

7 *Fidei fauor non consideratur in dicta censura in casu de quo agitur, eo quòd Concilium exceptionem generalem fecerit omnium, qui publicatò, seu denunciati non sunt.*

8 *Iudex pronuncians sententiam, per quam declarat, reum commisisse delictum aliquod, simul etiam declarat pœnas, quæ contra reum imponuntur à iure, vel ab homine: Hinc est, quod declaratus hæreticus, expressè declaratur excommunicatus.*

9 *Hæreticus neque est vitandus, si publica voce Ecclesia sciatur, quod sit hæreticus, vt est Hæresiarcha; quia licèt iste sit hæreticus notorius, non est tamen per sententiam iudicis denunciatus, nec excommunicatus.*

10 *Dicta de hæretico notorio, non esse scilicet vitandum, nisi sit nominatim excommunicatus denunciatus, dici debent de quolibet publico delinquente, qui ob suum delictum excommunicationem ipso iure contraxerit.*

Respondetur negatiuè, atque ita ex probabiliori sententia doctorum contra Sotum *lib. 9. de iust. q. 1. art. 8. ad primum, & in 4. dist. 2. q. 5. art. 6. concl. 8. & dist. 13. q. 1. art. 9. & dist. 22. q. 1. art. 4. in principio*, Petrum de Soto *lect. 4. de excomm. §. iam verò*, Medinam *in Codic. de confessione, quæst. de confessione scienter facta excommunicato, §. per hæc patet*, Rodericum *in summa, tom. 1. cap. 82. num. 6. & in Bulla Cruciatæ, §. 9. num. 28.* Suarez *tom. 5. disput. 9. sect. 2. n. 10. & in tract. de fide, disput. 21. sect. 3. n. 6. & seqq.* Henriquez *lib. 8. cap. 15. num. 4. & lib. 13. cap. 5. num. 4.* Gutier. *lib. 1. quæst. canonic.* 1

canonic. cap.1.n.42. & alios tenent Nauar. *in cap.quando,de consecr.dist. 1.cap.12. n.6.& Miscell.47. de orat. n.2.* Graff. 1. *part. decis. lib.4.c.12.n.5.* & Sanch. *lib.2. moral. cap.9 .n.4.* qui contra alios subdit: Neque sufficere, hanc censuræ declarationem fieri in genere, sed requiri, vt fiat in specie, & in particulari: quia cum plures sint censuræ, ex declaratione communi non arguitur, quæ censura crimini sit annexa.

3 Probatur, quia Extrauag. *Ad euitanda scandala*, requirit, vt censura sit declarata formaliter, & expressè. At declarato delicto, censura non est declarata formaliter, & expresse, sed solùm virtualiter, & in radice. Ergo.

4 Confirmatur, quia decretum hoc Extrauag. est latum in fauorem animarum: Ergo potiùs extendi debet, vt requiratur censura formalis, & expressa declaratio, quam limitari, vt sufficiat virtualis, & implicita.

5 Confirmatur secundò, quia finis, ob quem Extrauag. fidelibus concessit, ne tenerentur vitare excommunicatos, qui nominati non sint, fuit ignorantia: Sed declarato delicto, potest esse in pluribus, saltem rusticis, & indoctis eadem ignorantia: Ergo vt satisfiat intentioni Extrauagantis, debet ipsamet censura esse expressa, & formaliter declarata.

6 Obiicies ex Suarez: Extrauagans solùm videtur requirere declarationem personæ delinquentis, absque eo, quod de censura expresse mentio fiat. Ait enim non esse fidelibus obligationem vitandi excommunicatos, nisi sententia, vel censura, vel prohibitio contra personam certam à Iudice publicata, vel denunciata fuerit formaliter, & expressè. Ergo siue sententia, siue prohibitio siue censura publicata sit, erit decreto Extrauagantis satisfactum.

Respondetur: Nego antecedens, sufficere scilicet declarare alicuius delictum absque eo, quod declaretur eiusdem hominis censura. Quidquid in contrarium Suarez ex verbis Extrauagantis intendat inferre, sufficere scilicet declarationem cuiuscumque rei, vel delicti vel censuræ. Sic enim habet Concil. Basileense *sess.20. ad finem*, referens hanc Extrauagantem Concilij Constantiensis: *& Ad euitanda scandala, & multa pericula, subueniendum conscientiis timoratis, statuit etiam, quod nemo deinceps à communione alicuius in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque diuinis, vel extra, prætextu cuiuscumque sententiæ, aut censura Ecclesiastica, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel a iure generaliter promulgata teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum obseruare, nisi sententia, prohibitio, suspensio, vel censura huiusmodi fuerit contra personam, collegium, vniuersitatem, Ecclesiam, aut locum certum à Iudice promulgata, vel denunciata specialiter, & expressè.* Verùm his verbis nullo modo videtur inferri, declarationem delicti tantùm sufficere, vt excommunicatus ratione illius publicatus sit specialiter, & expresse: nam sensus eorum verborom est, te non teneri abstinere à communione illius, qui per aliquam sententiam, vel mandatum, vel ratione alicuius suspensionis, aut alterius censuræ prohibitus est tecum communicare, nisi talis sententia, mandatum, suspensio, censura publicata sit. Posita autem ista publicatione, seu denunciatione, teneri videris ab illius communicatione abstinere. Ex his tamen non infertur, te teneri abstinere ab illo, tanquam à nominatim excommunicato: cùm verba Concilij non tam de excommúnicatione, quàm de alia quauis sententia, mandato, suspensione, & censura loquantur.

7 Obiicies secundò: Hic modus dicendi est fauorabilis fidei, in cuius fauorem leges pœnales extendi solent: & est fidelibus vtilior, vt sic ab hæresi liberentur. Ergo.

Respondetur, nego consequentiam, alias etiam hæreticos notorios, non tamen denunciatos, vitare deberemus, quia est fauor fidei, & fidelibus vtilis. At hoc non est admittendum, eo quòd Concil. exceptionem generalem fecerit omnium, qui publicati, seu denunciati non sunt: Ergo dum non adest formalis, & expressa denunciatio excommunicatorum, sub exceptione fauorabili Concilij continentur. Accedit, quod licèt in aliquo casu esset obligatio vitandi hunc hæreticum sic confusè denunciatum, quia esset in fauorem fidei, & vtilitatem fidelium, id tamen generaliter esse non potest, quia est semper finis, quo motum est Concilium ad illud priuilegium concedendum.

8 Vbi aduerte, quod ferè nunquam in praxi contingit casus, de quo est præsens dubitatio: quia cùm Iudex pronunciat sententiam, per quam declarat, reum commisisse delictum aliquod, simul etiam declarat pœnas, quæ contra reum imponuntur à iure, vel ab homine. Cùm igitur quis iuridicè declaratur hæreticus, simul etiam formaliter, & expressè declaratur excommunicatus.

9 Aduerte secundò, quod neque sit vitandus hæreticus, si publica voce Ecclesiæ sciatur, quod sit hæreticus (vt est hæresiarcha:) quia licèt iste sit hæreticus notorius, non est tamen per sententiam Iudicis hæreticus denunciatus, nec excommunicatus. Doctores, quos sequitur Sanch. *lib. 2. moral. cap. 9. n.16.* quidquid in contrarium sentiant alij, quos sequitur Henriquez *lib.9. de Missa, cap.15.n.4.lit. A, in glossa.*

10 Cæterùm, quod dixi de hæretico notorio, non esse scilicet vitandum, nisi sit nominatim excommunicatus denunciatus, idem dico de quolibet publico delinquente, qui ob suum delictum excommunicationem ipso iure contraxerit: quod scilicet neque ipse sit vitandus, nisi sit similiter nominatim excommunicatus publicatus.

DVBITATIO LIII.

An Episcopus possit absoluere ab excommunicatione propter hæresim incursa virtute decreti Concilij Tridentini?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Hæresis absolutio reseruata est Summo Pontifici ratione excommunicationis hæresi annexa: ita vt reseruatio cadat non solum super excommunicationem, sed etiam super crimen excommunicatione affectum.*

2 *Absolutio data de hæresi habente excommunicationem annexam, inualida est, si bona fide detur ab illo, qui potestatem non habet absoluendi à censura.*

3 *Hæresis crimen tunc reseruatum non manet, si ex aliquo capite excommunicatio huic crimini annexa non sit, vel si fuit annexa, iam per absolutionem sublata fuit, quia non reseruatur, nisi vt excommunicationi coniunctum est, & in tali casu poterit à quocumque approbato Confessario absolutionem obtinere.*

4 *Episcopus potest absoluere ab excommunicatione propter hæresim incursa, virtute Concilij Tridentini: quæ verba per extensum referuntur.*

5 *Episcoporum nomine, quibus hæc facultas concessa est, veniunt omnes illi qui subditos habent; quia respectu subditorum conceditur facultas.*

6 *Episcopi debent esse electi, & confirmati ad prædictum effectum; quia ante confirmationem Iurisdictionem non habent; non tamen necessariò debent esse consecrati, quinimmò neque necessariò Sacerdotes, vt possint ab excommunicatione*

reseruata absoluere, quia impendere debent absolutionem sacramentalem.

7 *Debent tamen necessariò esse Episcopi illorum locorum, in quibus receptum est Concilium Tridentinum, alias vti non poterunt tali facultate.*

1 SVPPONO, quod absolutio hæresis reseruata sit Summo Pontifici ratione excommunicationis hæresi annexæ, ita vt reseruatio cadat non solùm super excommunicationem, sed etiam super crimen excommunicatione affectum, vti constat ex prima clausula Bullæ Cœnæ Domini.

2 Hinc fit, quod absolutio data de hæresi habente excommunicationem annexam, inualida sit, si bona fide detur ab illo qui potestatem non habet absoluendi à censura. Doctores communiter apud Suarez *de fide, disput.*21.*sect.*4.*n.*2.& Sanchez *lib.*2.*moral.cap.*8.*n.*5.

3 At si ex aliquo capite excommunicatio huic crimini annexa non sit, vel si fuit annexa, iam per absolutionem sublata fuit, crimen hæresis tunc reseruatum non manet, quia non reseruatur, nisi vt excommunicationi iunctum est. Quod aduerte pro illis, qui cum iuris, vel facti ignorantia, aut inaduertentia de censura hæresim committunt: quia in tali casu, cùm censuram non contrahant, poterunt à quolibet Confessario absolutionem obtinere, Doctores passim apud eundem Sanchez *cit. cap.*8.*n.*5. *& cap.*11.*n.*1. His suppositis.

4 Respondetur affirmatiuè: sic enim ait Concilium Tridentinum *sess.*24. *cap.*6. *de reformat. Liceat Episcopis, in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in Diœcesi sua per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis absoluere, imposita pœnitentia salutari. Idem in hæresis crimine in eodem foro pœnitentiæ, eis tamen, non eorum Vicariis sit permissum.*

5 Cæterum nomine Episcoporum, quibus hæc facultas concessa est, veniunt omnes illi, qui subditos habent; quia respectu subditorum conceditur facultas.

6 Hinc debent esse Episcopi electi, & confirmati, quia ante confirmationem iurisdictionem non habent, non tamen necessariò debent esse consecrati. Quinimò neque necessariò Sacerdotes, vt possint ab excommunicatione reseruata absoluere, quia impendere non debent absolutionem sacramentalem. Gutierr. *de matrim. cap.*49.*n.*16. Sanch. *de matrim. lib.*8.*disp.*2.*n.*11. *& lib.*2. *moral.cap.*11. *num.*3. Barbosa 2.*part. de potest. Episcop. allegat.*39.*n.*2. & alij communiter.

7 Debent tamen necessariò esse Episcopi illorum locorum, in quibus receptum est Concilium Tridentinum, aliàs vti non poterunt tali facultate, quia media receptione, & acceptatione dicti Concilij Tridentini, talis facultas ipsis non conceditur, cùm par non sit acceptare gratias, & repellere onera. Garcia *de benefic. part.*7. *cap.*11.*n.*13. Suarez *de censur. disp.*41.*sect.*2.*n.*6. Sanch. *vbi sup. n.*18. Barbosa *num.*3.

PETITIO.

An Episcopus virtute dicti decreti Tridentini Concilij possit absoluere ab hæresi, & aliis censuris Bullæ Cœnæ non solùm suos subditos habentes domicilium in sua Diœcesi, sed etiam vagos, & cum iisdem dispensare?

SVMMARIVM.

1 *Episcopus virtute decreti Concilij Tridentini potest absoluere ab hæresi, & ab aliis censuris Bullæ Cœnæ, non solùm suos subditos habentes domicilium in sua Diœcesi, sed etiam vagos, & cum iisdem dispensare: quia cùm vagi nullum certum domicilium habeant quoad sacramenta recipienda, subiacent Episcopo, in cuius Territorio reperiuntur.*

2 *Vagi sicut absolui possunt à censuris ab Episcopo loci, in quo reperitur: ita etiam absolui possunt à peccatis à Parocho loci, vbi ad breue tempus commorantur.*

3 *Vagi sicut possunt cuique Parocho confiteri, sic etiam possunt coram quocumque Parocho matrimonium celebrare: quia qui est proprius Parochus ad audiendam confessionem, est etiam ad assistendum matrimonio.*

4 *Episcopus quamuis possit absoluere vagos à casibus reseruatis, & censuris, non tamen potest cum illis dispensare in irregularitate, quia ad hoc requiritur iurisdictio ordinaria in eum cum quo dispensat in irregularitate, contra nonnullos.*

5 *Episcopus potest dispensare cum subditis suis in irregularitate etiam extra suam Diœcesim: quia verba decreti Concilij Tridentini (in Diœcesi sua) referri debent ad posteriorem partem dicti Capituli, contra aliquos Doctores.*

6 *Vagi dicuntur, qui nullibi certum locum habent, sed vagantur per orbem.*

RESpondetur affirmatiuè. Garc. *de benef. part.*11 *cap.*10.*n.*136. Zerol. *in prax. Episcop. part.*1. *verb. Vicarius,* §.18.*dub.*4. Henriq. *lib.*14. *cap.*20.*n.*5. Suar. *tom.*4. *disput.*30.*sect.*2.*n.*3. Armend. *in addit. ad Recopil. legum Nauarr. lib.*1.*tit.*18.*l.*7.*de irregul. in declar. n.*18. Sanch. *de matrim. lib.*3.*disput.*23.*n.*12. *& lib.*2.*moral.cap.*21. *num.*8.*& seqq.* & alij, quos sequitur Barbosa *de offic. Episc. part.*3.*allegat.*39.*n.*5. 1

Probatur, quia cùm vagi nullum certum domicilium habeant, quoad Sacramentum confessionis, Eucharistiæ, dispensationes, & alia huiusmodi, subiecti sunt illi Episcopo, in cuius territorio reperiuntur. At Episcopus potest absoluere à censuris suos subditos, & etiam dispensare cum suis subditis. Ergo poterit absoluere à censuris vagos, & etiam dispensare cum vagis. Idemque dicendum de aduenis & peregrinis.

Vbi aduerte, quod sicut vagi absolui possunt à censuris ab Episcopo loci, in quo reperiuntur, ita etiam absolui possint à peccatis à Parocho loci, in quo ad breue tempus commorantur. Richar. *in* 4.*dist.*17 *art.*3.*q.*1. Palud. *ibid. q.*3.*art.*3.*n.*21. Ostiens. *in summ. tit. de Paroch.* §.*penult. n.*7. Nauarr. *in cap. placuit, de pœnit. dist.*7.*n.*29. & Turrecrem. *in cap. quem pœnitet, de pœnit. dist.*1.*art.*3. *n.*6. Sicut enim puniri possunt pro delictis alibi commissis, vbicumque sortiuntur forum externum. D. quos sequitur Clarus *lib.*5. *recept. in pract. crimin.* §.*fin. q.*39. & Decian. *in pract. crim. lib.*4.*cap.*13.*n.*5. ita etiam iudicari possunt pro peccatis alibi commissis, vbicumque sortiuntur forum conscientiæ. 2

Aduerte secundò, quod prædicti vagi, sicut possunt cuicumque Parocho confiteri, sic etiam possint coram quocumque Parocho matrimonium celebrare, quia qui est proprius Parochus ad audiendam Confessionem, est etiam proprius Parochus ad assistendum matrimonio. Doctores, quos sequitur Petr. de Ledesma *de matr. q.*45. *art.*5.*part.*3. *dub.*3.*concl.*1.*&* 3. & Sanchez *de matrim. disput.*23.*n.*10.*& disput.*25.*n.*11. 3

Aduerte tertiò, quod quamuis Episcopus possit absoluere à casibus reseruatis, & censuris vagos, & alios huiusmodi: non tamen similiter possit dispensare cum illis in irregularitate, quia vt Episcopus dispenset in irregularitate, requiritur, quod habeat iurisdictionem ordinariam in eum cum quo dispensat in irregularitate. Garcia *de benefic. part.*11. *cap.*10. *num.*139. Armend. *in addit. ad Recopil. leg. Nauar. lib.*1.*tit.*18.*l.*7.*de irregul. in declar. n.*18. & Barbosa *de offic. Episc. alleg.*39. *n.*6. qui subdunt, quod sic etiam declarauerit Sacra Congregatio Cardinalium. 4

Quamuis contrarium teneant alij, quos sequitur Henriquez *lib.*14.*cap.*20.

Aduer

5 Aduerte quartò, quod Episcopus possit cum subditis suis dispensare in irregularitate, etiam extra suam Diœcesim. Suarez *de censur. tom. 5. disput. 41. sect. 2. n. 10. & seqq.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 11. num. 12.* Bonacina *de censur. disput. 7. quæst. 5. part. 1. num. 4.* & Barbosa *loco supra citato, num. 7.* Quia verba illa Concilij Tridentini *in dicto cap. 6. (in Diœcesi sua)* referri debent (inquiunt ipsi) ad posteriorem partem illius Capituli, in qua datur Episcopo facultas absoluendi à reseruatis.

Quamuis contrarium (scilicet, quod Episcopus dispensare non possit in irregularitate vi Decreti Concilij Tridentini extra suam Diœcesim) teneant Henriquez *lib. 14. cap. 20. n. 5.* Roderic. *in sum. tom. 2. cap. 69. num. 1.* & Auila *de censur. part. 7. disp. 10. dub. 6.* sed de hac re infrà *sect. 8.*

6 Cæterum vagi dicuntur, qui nullibi certum locum habent, sed vagantur per orbem, *l. eius qui, §. finali, ad municip.* Item vagi dicuntur, qui relicto proprio domicilio, tendunt quærentes, vt possint habitare, *dicta l. eius qui,* & docent Ioan. Andr. *in cap. omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remission. num. 13.* Henric. *ibid. n. 24.* Syluest. *verb. confessor 1. quæst. 6. vers. 4.* & Tabiena *verb. absolutio 1. num. 41.*

SECTIO II.

Quid dicendum de Capitulo Sede vacante, veniatne nomine Episcopi?

SVMMARIVM.

1 *Capitulum Cardinalium, Sede vacante, venit Episcoporum nomine, quia ei competunt ea omnia, quæ competunt Episcopo iure communi, & iurisdictione ordinaria, & ideo potest absoluere, & dispensare circa alios casus, præter hæresim.*

2 *Capitulum Cathedralium Sede vacante, si loquamur de hæresi, non venit Episcoporum nomine, quia Concilium Episcopo tantum, & non illius Vicario facultatem absoluendi ab hæresi concedit: Et Capitulum per Vicarium deputatum exercet iurisdictionem, contra Sanchez.*

3 *Capitulum, si velis absoluere à delicto hæresis per se, requiritur vt cognoscat de delicto, quo cognito, erit publicum, & ita cessat facultas Tridentini Concilij.*

4 *Capitulum Sede vacante, quod virtute Decreti Concilij Tridentini possit absoluere ab hæresi, aliisque censuris occultis Bullæ Cœnæ, quodque valeat exercere omnia, quæ ex dicto Decreto competunt Episcopo; quod quidem tenet Sanchez, non est improbabile, quia Capitulum Sede vacante succedit Episcopo in iis, quæ ad iurisdictionem ordinariam pertinent.*

5 *Capitulum Sede vacante dispensare potest etiam in iis omnibus, in quibus potest Episcopus, contra nonnullos Doctores.*

6 *In Capitulum non transeunt ea, quæ competunt Episcopo iure speciali delegato, seu ex commissione: secus ea, quæ competunt iure speciali ordinario.*

7 *Facultas concessa Episcopo in Decreto Concilij Tridentini non competit iure speciali delegato, sed iure speciali ordinario; non enim conceditur personæ, sed officio, & dignitati, quod dicitur cum dictis circumstantiis de iure ordinario.*

8 *Facultas quotiescumque conceditur Episcopo tanquam delegato Sedis Apostolicæ, quamuis concedatur officio, vel dignitati, & in perpetuum, est facultas delegata, secus si concedatur absolutè, prout conceditur in dicto Decreto.*

9 *Non obstat, quod in dicto Decreto Concilij dicatur quod Episcopus ab hæresi absoluat per semetipsum, & non per Vicarium, & cur.*

1 RESpondetur, si loquamur de facultate absoluendi, & dispensandi circa omnes alios casus præter hæresim, absque dubio venit, quia talis facultas, quamuis competat Episcopo speciali iure, & priuilegio: Competit tamen ei iure communi, & iurisdictione ordinaria: sed quæ sic competunt Episcopo, transeunt in Capitulum, vt communiter tradunt Doctores apud Barbosam *cit. allegat. 39. num. 16.* Ergo.

At si loquamur de hæresi, videtur non venire, quia Concilium Episcopo tantùm, & non illius Vicario facultatem absoluendi ab hæresi concedit: Ergo cùm Capitulum iurisdictionem exerceat per Vicarium deputatum, non apparet, qua ratione Capitulum possit habere facultatem absoluendi ab hæresi, atque ita docet Suarez *tom. 4. de pœnit. disp. 30. sect. 2. num. 4.* & Ledesma *3. tom. summa, tract. 1. cap. 6. difficult. 5.* 2

Quamuis contrarium teneant alij, vt Sanchez *de matrim. lib. 8. disput. 2. num. 10. & lib. 1. moral. cap. 11. num. 4.* moti contrario fundamento, quia Capitulum succedit Episcopo: Ergo sicut potest Episcopus facultatem absoluendi ab hæresi delegare, sic poterit & Capitulum. Tum quia poterit Capitulum suffragiis maioris partis determinare hæreticum absoluendum, & sic illum absoluere: Ergo.

At his non obstantibus, id quod contra Sanchez tenent Suarez, & Ledesma, magis mihi probatur. Ratio est, quia Capitulum ex probabiliori sententia Doctorum non potest absoluere ab hæresi per Vicarium, vt infrà dicetur: Neque etiam potest absoluere per seipsum: Nam vt absoluat per seipsum, debet integrè cognoscere delictum: At cognito delicto à Capitulo, iam delictum non est occultum, sed publicum: Ergo cessat facultas Tridentini Concilij, cùm illa solùm sit pro delictis occultis. 3

Quod tamen tenet Sanchez, non est improbabile, ita vt scilicet Capitulum Sede vacante vigore Decreti Concilij Tridentini possit absoluere ab hæresi, aliisque censuris occultis Bullæ Cœnæ, & sub nomine Episcopi comprehendatur etiam Capitulum Sede vacante, quòd Capitulum valeat exercere omnia, quæ ex dicto Decreto Concilij Tridentini competunt Episcopo. Rodriq. *tom. 1. quæst. regul. quæst. 61. art. 9.* Henriq. *lib. 6. de pœnit. cap. 16. n. 1. & lib. 14. de irregul. cap. 18. n. 2. & c. 20. n. 1.* Garcia *de benefic. part. 5. c. 7. n. 41. & part. 7. c. 12. n. 21.* Aragonius *2. 2. q. 88. art. 12. conclus. 5.* Sayr. *in Clau. reg. lib. 6. c. 11. n. 84.* Beja *in resp. cas. conscient. part. 4. cas. 37. vers. Tandem nullus,* Cenedo *ad 9. collect. 4. n. 3.* Riccius *in prax. for. Eccl. resol. 476.* & *in Praxi aurea, resol. 118. n. 5.* & alij, quos sequitur Barbos. *de offic. Episc. part. 2. alleg. 39. n. 16.* 4

Ratio est, quia Capitulum, dum Sedes Episcopalis vacat, succedit Episcopo in eis, quæ ad Episcopi iurisdictionem ordinariam pertinent (si pauca quædam speciatim iure prohibita excipiantur) Gloss. *in Clement. 1. de hæret.* Abb. *in cap. cùm olim, de maior. & obed.* Innoc. *in cap. Ad abolendam, de hæretic.* Ostiens. *ibid.* Federicus de Senis *cons. 130.* Syluest. *verb. Capitulum, n. 2.* Parisius *de resign. benef. lib. 7. q. 23. n. 11. & seqq.* Pauin. *de potest. Capituli Sede vacante, part. 1. c. 3. n. 1.* Molin. *de iust. tract. 5. disp. 11. n. 1. & seqq.* Rebuff. *in prax. benef. tit. de deuolut. num. 57.* Nauarr. *cons. 94. de temporib. ordinat. art. 1. & cons. 7. de filiis Presbyter.* Guttier. *lib. 1. quæst. canonic. c. 3. n. 10.* Sayr. *in Claui regia, lib. 6. cap. 11. n. 84.* Cardos. *in prax. iudic. verb. Capitulum, n. 3.* & alij, quos sequitur Riccius *in praxi for. Eccles. resol. 304. n. 4.*

Quapropter Capitulum, Sede vacante, dispensare potest etiam in iis omnibus, in quibus potest Episcopus. Zabarell. *in cap. cum omnes, de Constitut. quæst. 10.* Abbas *in cap. At si clerici, de iudic. n. 16.* Guttier. Sayrus, Cardos. Riccius, Molin. *in locis supra cit.* Henriq. *lib. 13. cap. 10. num. 1.* & Pauinus *cit. part. 1. quæst. 3. de potest. Capitul. Sede vacante.* 5

Quidquid in contrarium teneant quidam alij, quos sequitur Alterius *tom. 1. disput. 8. de suspens. cap. 3. vers. ex eodem,* & Bonacin. *de censur. disp. 7. quæst. 5. punct. 1.* quatenus aiunt, quod Capitulum, Sede vacante,

noo habeat eam facultatem abſoluendi, & diſpenſandi, quam habet Epiſcopus, ſibi conceſſam per Tridentinum Concil. *cit. ſeſſ. 24. de reform. cap. 6.*

6 Nou obſtat, ſi cum aduerſariis dicas: non transeunt in Capitulum ea, quæ Epiſcopo competunt iure ſpeciali. Innocent. *in cap. in cunctis, de elect. n. 7.* Abbas *in cap. vtrum, de for. compet. n. 9.* Sed facultas à Tridentino Concilio Epiſcopo conceſſa, competit ei iure ſpeciali: Ergo non tranſit in Capitulum.

Reſpondetur enim, diſtinguo maiorem: Non tranſeunt in Capitulum ea, quæ competunt Epiſcopo iure ſpeciali, ſi competant Epiſcopo iure ſpeciali delegato, ſeu ex commiſſione, concedo: hæc enim quidem non tranſeunt in Capitulum Sede vacante. Abbas *in cap. Cùm olim, de maior. & obed. q. 1.* Felinus *ibid. q. 10. & in cap. Eam te, de reſcrip. n. 17. & in cap. Verùm, de foro compet. n. 1.* Azeuedo *ad Curiam Piſanam, lib. 1. cap. 8. num. 12.* Decius *in cap. Quoniam, de offic. deleg. num. 71. & 81.* Rebuff. *prax. benefic. tit. de deuolut. num. 68.* Franc. Leo *in Theſaur. for. Eccleſ. part. 1. cap. 1. num. 8. verſ. Capitulum,* Sbrozzius *de Vicario Epiſc. lib. 2. q. 16. n. 1. & lib. 1. q. 135. n. 4.* Rota *in antiq. deciſion. 6. de offic. delegat.* Roman. *conſ. 506. num. 4.* & ibi Mandoſ. *addit. vlt. lit. f,* Riccius *in praxi aurea, reſolut. 118. n. 2.* Garcia *de benefic. part. 5. cap. 7. num. 42.* Quarania *in ſumma Bullar. verb. Capitulum Sede vacante, in princip.* & alij paſſim.

Si competant Epiſcopo iure ſpeciali ordinario, nego. Hæc enim è contra tranſeunt in Capitulum Sede vacante: Abb. *in cap. Verùm, de for. compet. n. 9.* Felinus *in cap. Eam te, de reſcript. n. 17.* Henriquez *lib. 6. cap. 16. n. 1. & lib. 14. cap. 20. n. 2.* Suarez *tom. 4. de pœnit. diſp. 30. ſect. 2. num. 4.* Genueoſ. *in prax. Archiepiſc. cap. 67. n. 22.* Aragon. *2. 2. q. 88. art. 12. concl. 5.* Rodericus *tom. 1. quæſt. Regul. quæſt. 61. art. 9. verſ. nec his obſtat,* & alij communiter.

7 Facultas autem Epiſcopo conceſſa in eo decreto Concilij Tridentini, non competit Epiſcopo iure ſpeciali decreto, ſed competit iure ſpeciali ordinario: quia non conceditur perſonæ, ſed officio, vel dignitati, & in perpetuum, vt eſt in caſu noſtro: dicitur tunc competere, ſeu conuenire de iure ordinario, Bartol. *in l. ambitione, ff. de decret. ab Ordinario faciis, n. 34.* Bald. *in cap. fin. de offic. ordinar. n. vnic.* Imola *ibid. circa finem,* Angelus *in ſumma, verb. excommunicatio 5. caſu 1. n. 39.* Ioan. Andr. *in addit. ad Speculat. in tit. delegato, §. vltim.* Nauarr. *in ſum. cap. 27. n. 45.* Felinus *in cap. finali, de offic. delegat. n. 8.* Syluest. *verb. delegatus, q. 8. dicto 1.* Couarr. *lib. 3. var. cap. 20. n. 6.* Corduba *in ſumma, q. 18. in princ.* & Henriquez *lib. 6. de pœnit. cap. 7. n. 3. & lib. 13. cap. 24. num. 2.* Ergo.

8 Neque obſtat, ſi inſtes: Quotieſcumque facultas conceditur Epiſcopo tanquam delegato Sedis Apoſtolicæ, quamuis talis facultas concedatur officio, vel dignitati, & in perpetuum, eſt facultas delegata. Gloſſa *in cap. ad abolendam, de hæretic.* Abbas *ibid. n. 25.* & alij Canoniſtæ, quæ poteſtas non tranſit in Capitulum Sede vacante. Abbas *loco ſuprà citato, circa fin.* Ergo falſum eſt, quod facultas conceſſa Epiſcopo in perpetuum tranſeat in Capitulum Sede vacante. Præſertim cùm in caſu noſtro dicta facultas ſit conceſſa Epiſcopo, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegato.

Reſpondetur enim, diſtinguo antecedens: Si facultas concedatur Epiſcopo tanquam delegato Sedis Apoſtolicæ, concedo: ſi concedatur abſolutè, vt eſt in caſu noſtro, nego. Vt omittam nonnullos Doctores ſentire, quod facultas conceſſa Epiſcopo, tanquam delegato Sedis Apoſtolicæ in perpetuum, non ſit delegata, ſed ordinaria. Vt omittam etiam, facultatem conceſſam Epiſcopo, tanquam delegato Sedis Apoſtolicæ, quamuis concedamus tranſire in Capitulum Sede vacante, quando Epiſcopus non habet eam facultatem, niſi quatenus delegatus Sedis Apoſtolicæ; tranſire tamen, ſi aliunde Epiſcopus illam de iure ordinario etiam habet, non quidem tanquam delegatus, ſed quatenus de iure ordinario ipſi competit.

9 Neque etiam obſtat, ſi vrgeas: In Decreto Concilij Tridentini dicitur, quod ab hæreſi Epiſcopus abſoluat per ſemetipſum, & non per Vicarium: Ergo talis facultas, Sede Epiſcopali vacante, non tranſit in Capitulum. Antecedens patet ex contextu. Conſequentia probatur, quia non videtur Capitulum poſſe abſoluere per ſemetipſum, cùm conſtet Capitulum ex pluribus Canonicis.

Reſpondetur enim, quod poſſit quis negare conſequentiam, vel dicendo quod ſicut poteſtas abſoluendi hæreticum manifeſtum, non eſt penes Inquiſitorem ſolùm, ſed penes Tribunal Sanctæ Inquiſitionis, & tamen poſt cauſam cognitam Tribunal facultatem abſoluendi ab hæreſi externa dat Inquiſitori, qui nomine Tribunalis illam abſoluat: ſic & in caſu noſtro, poſtquam Capitulum cenſuit, hæreticum eſſe abſoluendum, tunc qui præeſt Capitulo, nomine totius Capituli illum ab hæreſi abſoluit: Vel dicendo, quod Capitulum poſſit alicui ſpecialiter ab ipſo Capitulo delegato concedere, quod poſſit talem perſonam ab hæreſi abſoluere.

SECTIO III.

Quid dicendum de Abbatibus, & aliis Prælatis inferioribus iuriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem in ſua Diœceſi habentibus?

SVMMARIVM.

1 *Epiſcoporum nomine, ex probabiliori ſententia Doctorum, veniunt etiam Abbates, & alij prælati inferiores, iuriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem in ſua Diœceſi habentes, etiam quoad facultatem abſoluendi ab hæreſi.*

2 *Poteſtas hæc abſoluendi, & diſpenſandi in hoc decreto Epiſcopis conceſſa, pertinet ad iuriſdictionem Epiſcopalem, quam habent etiam in ſuo Territorio prædicti Prælati.*

3 *Facultas prædicta eſt latè interpretanda, quia eſt inſerta in corpore Iuris, & conſtituit Ius commune, &c.*

4 *Epiſcopi de iure antiquo poterant ab omnibus caſibus abſoluere, & in pluribus diſpenſare: Quapropter per id quod habetur in dicto decreto Conc. redditur huiuſmodi Prælatis ius quod olim habebant. Quæ lex, per quam reducitur aliquid ad ius antiquum, & commune, debet tanquam fauorabilis extendi.*

5 *Facultas prædicta conceſſa eſt Epiſcopis non iure ſpeciali gratioſo, & priuilegiato, ſed iure ſpeciali, communi, & ordinario.*

6 *Neque eligitur alicuius perſona particularis induſtria, ſed cuiuſcumque Iuriſdictionem Epiſcopalem habentis.*

7 *Neque talis facultas derogat iuri communi.*

Reſpondetur ex probabiliori ſententia Doctorum, 2 nomine Epiſcopi tales Prælatos venire etiam quoad facultatem abſoluendi ab hæreſi, & diſpenſandi in caſibus in eo decreto contentis. Atque ita tenent Henriquez *lib. 6. cap. 6. n. 1. & lib. 14. cap. 28. n. 2.* Auila *de cenſur. 7. part. diſput. 10. dub. 6.* Sayr. *in Claui regia, lib. 6. cap. 11. num. 83.* Manuel *1. tom. ſumma, cap. 10. num. 10.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 11. n. 5. & lib. 8. de matrim. diſput. 2. n. 12.* Rodriquez *tom. 2. ſum. cap. 10. num. 6. concluſ. 6. & tom. 1. quæſt. Regul. q. 24. art. 16. & quæſt. 61. art. 9.* Flores de Mena. *lib. 3. variar. q. 24. n. 18.* & alij contra Petrum de Ledeſma *in ſumma, tom. 2. tractat. 2. cap. 6. poſt concl. 2. difficult. 1.* Aragonium *2. 2. quæſt. 88. art. 12. concl. 4.* Cenedum *ad 6. collectan. 4. n. 5.* Riccium *in praxi for. Eccleſ. reſolut. 555.* Bonacinam *de cenſur. diſput. 7.*

disput.7.quæst.5.punct.1.n.8. Alterium tom.2. disput.8. de suspens.c.p.3.vers.sed hic. Armeod. in addit. ad Recopilat.leg.Nauarræ,tit.18.l.7.de Irregularit.in declarat. num.9.& 10. Toletum lib.1. cap.83.num. 5. Garciam de benefic.7.part.cap.11.n.13. Suarez de censur. disp.41. sect.2.n.6.& de pœnitent.disput.30.sect.2.num.6.& complures alios apud Barbosam 3.part.de potestat. Episcop. allegat.39.n.17.& in remission.Concilij,verb. Episcopus, quos ipse sequitur.

2 Probatur : quia potestas hæc absoloendi, & dispensandi in hoc decreto Episcopis concessa pertinet ad iurisdictionem Episcopalem. At talem iurisdictionem Episcopalem habent prædicti Prælati, cùm ab Episcopis in consecratione solùm differant : Ergo.

3 Confirmatur, quia hæc facultas est latè interpretanda, quia est inserta in corpore iuris, & constituit ius commune. Tum quia in materia absolutionis reducitur res ad pristinum statum, in quo nulla reseruatio erat, etiam pro crimine hæresis. Tum quia concessa est non personæ, sed dignitati : Ergo.

4 Confirmatur secundò, quia per id quod habetur in dicto decreto Concilij Tridentini, redditur huiusmodi Prælatis ius quod olim habebant. At de iure antiquo poterant tales Prælati ab omnibus casibus absoluere, & in pluribus dispensare. Et ex alio capite lex per quam reducitur aliquid ad ius antiquum, & commune, debet tanquam fauorabilis extendi. Glossa in l. final.§.in computatione, Cod.de iur.deliber. Bartol.in l.si tutor, Cod..de pign.dat.Iason in l.si constante,n.15.ff.sol. matrimon.Surd.lib.3.cons.334.num. 15. Anton. Gomez tom.1. variar.cap.5. num.21. Tiraquellus de primogen. q.24.n.1.& seqq.Couarr.lib.3. var.cap.6. num.4. & alij communiter : Ergo dictum decretum Concilij Tridentini debet tanquam fauorabile extendi ad Prælatos habentes iurisdictionem quasi Episcopalem.

5 Objicies : Prædicta facultas concessa est Episcopis iure speciali ob illorum dignitatem : Ergo non debet extendi ad alios talem dignitatem non habentes.

Respondetur, distinguo antecedens : Prædicta facultas concessa est Episcopis iure speciali, gratioso, & priuilegiato, nego : Iure speciali, communi, & ordinario, concedo. At in his quæ sic competunt, lata est interpretatio facienda, ex Doctoribus apud Rodriquez quæst.Regul.tom.1.q.61.art.9.

6 Obiicies secundò : Videtur eligi industria personæ, præsertim in absolutione ab hæresi, cùm prohibeat Concilium aliis hanc facultatem Episcopos posse committere : Ergo.

Respondetur : Nego eligi industriam alicuius personæ particularis, sed cuiuscumque iurisdictionem Episcopalem habentis, cùm committatur omnibus Episcopis.

7 Obiicies tertiò : talis facultas derogat iuri communi : Ergo saltem ex hoc capite limitari debet, vt nomine Episcopi solùm veniant, qui propriè Episcopi sunt.

Respondetur : Nego, talem facultatem derogare iuri communi, quia vt constat ex dictis, potiùs constituit ius commune.

SECTIO IV.

Quid dicendum de Prælatis Regularibus, etiam Conuentualibus Religionum Exemptarum.

SVMMARIVM.

1 *Prælati Regulares, etiam Conuentuales Religionum exemptarum non veniunt nomine Episcopi in hac facultate absoluendi, & dispensandi, ex Decreto Sacri Concilij Tridentini.*

2 *Facultas prædicta videtur concessa solùm iis qui Diœcesim habent, sicuti constat ex illis verbis (pro Diœcesi sua.)*

3 *Prælati Regulares, etiam Conuentuales Religionum exemptarum, licèt non veniant quoad prædictum effectum Episcoporum nomine, ex decreto Concilij Tridentini, veniunt tamen ex particulari extensione, quam Pius V. fecit in quodam motu proprio apud Rodriquez, &c.*

4 *Limita tamen, secundum Sanchez in crimine hæresis, quia eius absolutio ob suam grauitatem non videtur concessa. Quæ limitatio tamen non probatur Auctori, quia licèt hæresis absolutio Prælatis Regularibus non concedatur verbis expressis, conceditur tamen verbis æquiualentibus.*

5 *Prælati Regulares in Hispania nullo modo possunt etiam in foro conscientiæ Religiosos sibi subditos absoluere, sed Inquisitoribus remittere debent.*

Respondetur, quod quamuis nonnulli, vt Rodriq. cit.art.9. teneant, nomine Episcopi in hac facultate absoluendi, & dispensandi venire prædictos Regulares, quia hi iurisdictionem quasi Episcopalem habent; vt bene probat Sanch. lib.8. de matrim.disput.3.num.9. Probabilius tamen sit oppositum, ita vt tales Prælati Regulares hanc facultatem non habeant ex Decreto Concilij Tridentini, Atque ita docet Suarez tom. 4. disput.3.sect.2. n.7. Armend.in addit. ad Recopil. legum Nauarr.tit.18.l.7. de irregularit.in declarat. n. 9.& 10. Garcia de benefic. part.7. cap.11. num.13. vbi testatur à Cardinalium Congregatione sic esse decisum. Sanch. lib.2.moral.cap.11. num.7. & Barbosa de potest.Episcop. 2.part. alleg.39. num.18. 1

Probatur, quia talis facultas videtur concessa solùm iis, qui Diœcesim habent, sicuti constat ex illis verbis: *Pro sua Diœcesi.* Sed prædicti Prælati Regulares non habent Diœcesim : Ergo in prædicta facultate non videntur comprehensi. 2

Cæterùm, quamuis Prælati Regulares in tali facultate à Tridentino Concilio concessa non comprehendantur, comprehenduntur tamen ex particulari extensione, quam Pius V. fecit in quodam motu proprio; apud Rodriquez tom.1. quæst. regul.q.61. art. 9. ibi; *Quia sacrum Oecumenicum Concilium generale Tridentinum concessit Episcopis, vt absoluere possent in foro animæ, seu conscientia, ab omnibus peccatis, & dispensare in irregularitatibus, prout sessione 24. cap. 6. habetur, ne Prior, Prouincialis, & Superiores Prælati dicti Ordinis, tam in dicta prouincia, quàm extra illam, vbilibet in hac parte deterioris conditionis, quàm Clerici, vel sæculares existant, eisdem Priori Conuentuali, & Superioribus Prælatis, vt ipsi per seipsos idem omninò possint in Fratres, & Moniales dicti Ordinis sibi subditos, quoad absoluendi, & dispensandi huiusmodi, quàm alias quascumque facultates, eisdem authoritate, & tenore, perpetuò concedimus, & indulgemus, atque etiam declaramus, præsentes Litteras perpetuò durare, & valere.* Et ita tenent Molina de iust.tract.3.disput.70.circa finem, Zerol. in prax.Episcop.part.2. cap.3. num.50. Iacob. de Graff. tom.2.consil.tit.de homicid.cons.2. n. 23.& seqq. Sayrus lib.7.de censur.cap.7.n.23. Roderic. tom.1. quæst. Regul. q.61.art.9. Beija in respons.cas.conscient. part.4. cas.37. in princip. Ioannes de la Cruz de statu Religionis,lib. 1. cap.6.dub.16. Henriquez lib.6. cap.16. num.8. & lib.7. cap.25.n.2.& lib.14.cap.vltim.n.5.circa finem, Sanchez lib.8.de matrim.disput.2.n.13.& lib.2.moral.cap.11.n.7. & Barbosa loc.sup.cit. 3

Limitat tamen Rodriq. tom.1. quæst.Regul. quæst.30. art.10. Auila de censur. part.7. disput.10. dub.6. & Sanchez lib.1.moral.cap.11.n.7. hanc facultatem in crimine hæresis, quia eius absolutio ob suam grauitatem non censetur concessa, nisi exprimatur. At in huiusmodi priuilegio non exprimitur, sed solùm generaliter exprimuntur, quæ Episcopis in illo decreto conceduntur : Ergo licèt in illo decreto hæresis expressè 4

Episcopis concedatur ; non tamen similiter censetur Prælatis Regularibus concessa.

5 Sed limitatio ista mihi non probatur, quia tametsi hæresis absolutio Prælutis Regularibua non concedatur verbis expressis, conceditur tamen verbis æquiualentibus. Dicitur tamen, vt possint tales Prælati in sibi subditos idem, ac possunt Episcopi. Quod vetum non esset, si facultas absoluendi ab hæresi illis coocessa non foret. Accedit, quod deterioris conditionis essent subditi Prælatorum Regularium, quàm Clerici, & sæculares Episcopis subiecti. Quod ibidem vitare intendit Pius V. vti constat ex prædicto contextu. Accedit secundò, quod ex dictis (virtute scilicet dicti Decreti Tridentini Concilij) casus Bullæ Cœnæ, etiam hæresis, quando sunt occulti, fiut Episcopales. At priuilegiatus potest absoluere ab Episcopalibus, exceptis iis, quos Episcopus specialiter sibi reseruauerit, iuxta Decretum Vrbani VIII. Ergo.

6 Quidquid autem sit de hac concessione, illud tamen interim certum est, in Hispania nullo modo posse Prælatos Regulares, etiam in foro conscientiæ, Religiosos sibi subditos absoluere, sed Inquisitoribus remittere debere, ex Bulla Pauli V. apud Barbosam *de potest. Episcop. part. 2. alleg. 40. n. 39.* & apud Emmanuel. *de incantat. & ensalmis, cap. 10.*

PETITIO.

An posito, quod Religiosus exemptus non possit absolui à suo Prælato Regulari, ex facultate eiusdem sui Prælati Regularis possit absolui ab Episcopo à censuris reseruatis, sicut & dispensari in votis, iuramentis, irregularitatibus, &c. Vbi etiam, an possit ipse Prælatus Regularis, si indiguerit: quin & Episcopus (si similiter indiguerit) à Sacerdote aliquo, quem elegerit?

SVMMARIVM.

1 *Religiosus exemptus ex facultate sui Prælati Regularis potest subiici Episcopo, vt ab eo absoluatur ab hæresi, & aliis casibus Bullæ Cœnæ, & dispensetur in votis, iuramentis, irregularitatibus, &c. virtute priuilegij concessi Episcopis à Concilio Tridentino sess. 24. cap. 6. de reformat. eo modo quo potest cum suis subditis, licèt non posset Prælatus Regularis suos subditos à casibus reseruatis absoluere, & cum illis dispensare, sicut potest Episcopus. Contra aliquot Doctores.*

2 *Exemptio Regularium ab Ordinario est inducta in eorumdem fauorem: consequenter in fauorabilibus possunt cum facultate Superiorum subiici Ordinario, ne fauor in odium retorqueatur.*

3 *Religiosi petentes à Pontifice exemptionem, videntur eam solùm petere in odiosis, & non in fauorabilibus.*

4 *Religiosi non debent ob priuilegia obtenta à Sede Apostolica, esse peioris conditionis, quam sæculares.*

5 *Mendicantes habent priuilegium, quod ex suorum Prælatorum licentia possint subiici Episcopo, vt ab illo absoluantur.*

6 *Religio, quin & Summus Pontifex, expressè, vel tacitè consentire censentur, vt ex facultate sui Prælati possit in fauorabilibus Religiosus exemptus subiici Episcopo, non obstante, quod priuilegium exemptionis sit introductum fauore totius Religionis, & particularis non possit præiudicare vniuersitati.*

7 *Religiosus exemptus potest in prædictis casibus adire Episcopum, quando suus Prælatus, seu Superior abesset, vel ad illum non est facilis recursus; quia censetur ipsa Religio, quin etiam Summus Pontifex ipsi concedere hanc facultatem.*

8 *Superior Regularis sicut potest Episcopo subiicere suum subditum Regularem: ita potest subiicere seipsum, si indiguerit absolutione, vel dispensatione, cùm non sit peioris conditionis, quam alij.*

9 *Episcopus simili ratione ne sit inferioris conditionis, quàm subditi, potest dare suo Confessario facultatem, vt ipsum absoluat, & cum ipso dispenset eo modo, quo potest ipse absoluere, & dispensare cum suis subditis, contra aliquos Doctores.*

10 *Idem etiam dic de Prælato Regulari cum suo Confessario: potest enim eidem dare facultatem erga se, quam etiam dat erga subditos suos Regulares. Contra aliquot Doctores.*

1 Respondetur affirmatiuè: ita vt Religiosus exemptus ex facultate sui Prælati Regularis possit subiici Episcopo, vt ab Episcopo absoluatur ab hæresi, & aliis casibus Bullæ Cœnæ, & dispensetur in votis, iuramentis, irregularitatibus, &c. virtute priuilegij concessi Episcopis à Tridentino Concilio *sess. 24. cap. 6. de reformat.* eo modo quo potest Episcopus cum suis subditis: quamuis concederemus, quod non possit Prælatus Regularis suos subditos à casibus reseruatis absoluere, & cum illis dispensare (sicut potest Episcopus.) Iason *in l. si vnus, §. pactus, ff. de pactis, n. 9.* Aocharan. *in cap. Cùm nullus, de temp. ordin. in 6. n. 3.* Syluest. *verb. absolutio 5. n. 2.* Molina *de iust. tom. 4. disput. 61. num. 4.* Henriq. *lib. 6. cap. 56. n. 8. & lib. 7. cap. 25. n. 2. & lib. 10. cap. 20. num. 2. & lib. 14. cap. vltim. n. vlt.* Suarez *tom. 4. disput. 30. sect. 2. n. 3. & tom. 5. disput. 41. sect. 2. num. 12.* Corneus *volum. 2. cons. 214. num. 8.* & Auila *de censur. part. 2. cap. 7. disput. 1. dub. 6.*

Quamuis contrarium sentiant Henricus *in cap. Cùm tempore, de arbitr. n. 51.* Abbas *ibid. n. 11.* Ananias *n. 12.* Alexand. *in cap. 5. de sent. & re indic.* Felin. *in cap. significasti, de for. compet. n. 3. & in cap. cùm olim, de præscr. num. 4.* Angelus *verb. excommunicatio 5. casu 1. num. 40. & verb. exemptus, n. 6.* Tabiena *eodem verb. num. 6.* Rosella *verb. absolutio 3. n. vlt.* & Armilla *verb. exemptio, num. 19.*

2 Probatur nostra responsio: quia exemptio Religiosorum ab Ordinario est inducta in fauorem ipsorum Religiosorum (vt scilicet Deo cum maiori quiete vacare possint:) Ergo in fauorabilibus ex facultate, seu licentia suorum Prælatorum subiici possunt Episcopo, ne quod concessum est in fauorem, redundet in detrimentum.

3 Confirmatur, quia Religiosi petentes à Summo Pontifice exemptionem, videntur eam solum petere in odiosis, & non in fauorabilibus, vt etiam in obtentione Indulgentiarum, &c. Ergo priuilegium exemptionis est solùm in odiosis.

4 Confirmatur secundò, quia Religiosi non debent ob priuilegia obtenta à Sede Apostolica esse peioris conditionis quàm sæculares. At tales essent, si in certis casibus non possent absolui ab Ordinario, vt possunt sæculares, nec ab ipsorum Prælatis: Ergo.

5 Confirmatur tertiò, quia de facto mendicantes, sicque ij, qui eorum priuilegiis fruuntur, habent priuilegium, quod ex suorum Prælatorum licentia possint subiici Episcopo, vt ab illo absoluantur, & dispensentur. Corduba *in priuileg. Mendic. verb. absolutio ordinaria quoad fratres, §. 1.* Ergo.

6 Obiicies ex aduersariis: Priuilegium exemptionis est introductum in fauorem totius Religionis, & non in fauorem vnius tantùm particularis personæ: Ergo non potest Prælatus, nec aliqua particularis persona tali priuilegio renunciare. Quemadmodum ex eo, quod priuilegium Canonis, exemptionis gabellarum, & fori est introductum in fauorem totius Status Clericalis, non potest Clericus particularis tali priuilegio renunciare,

nunciate, *cap. Si diligenti, de foro competenti.*

Respondetur: disparitas est, quia in casu nostro tota Religio, quin & Summus Pontifex expressè, vel tacitè consentire censetur, vt ea facultate sui Prælati possit in fauorabilibus Religiosus exemptus subjici Episcopo, qualis non est voluntas status clericalis (nec etiam Summi Pontificis) quod Clericus particularis renunciet priuilegio Canonis, exemptionis gabellarum, vel fori, vt scilicet quoad forum subijciatur iudici sæculari.

7 Hinc sequitur, quod Religiosus exemptus potest in prædictis casibus adire Episcopum, quando suus Prælatus, seu superior abest, vel ad illum non est facilis recursus, quia tunc censetur ipsa Religio (quin & etiam Summus Pontifex) ipsi concedere hanc facultatem. Syluest. *verb. apostasia, quæst.* 8. *num.* 11. S. Antonin. *part.* 3. *tit.* 24. *cap. vltimo*, §. 1. & alij, quos sequitur Henriquez *lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 8. Item quando Prælatus, seu superior ipsi iniustè denegaret recursum ad Pontificem. Idque propter eandem rationem; quia alinquin scilicet Religiosus cogeretur vagari, vt posset adire Sedem Apostolicam pro obtinenda absolutione, vel dispensatione. Molina *de iust. tom.* 4. *disp.* 61. *num.* 5. & alij, quos sequitur Sanchez *lib.* 4. *moralium, cap.* 39. *num.* 36.

8 Vbi aduerte, quod sicut Superior Regularis potest Episcopo subiicere suum subditum Regularem; ita & poterit (si ipse similiter indiguerit absolutione, vel dispensatione) subiicere Episcopo seipsum, ne ipse sit peioris conditionis, quàm alij: Præsertim, cum interdum non possit facilè superior recurrere ad alium superiorem. S. Thom. 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 8. Angelus *verb. Monachus, num.* 8. Syluest. *verb. Religio* 6. *quæst.* 10. & *Religio* 7. *quæst.* 12. Tabiena *verbo Episcopus, quæst.* 6. Henriquez *lib.* 7. *cap.* 25. *num.* 2. Suarez *tom.* 5. *disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 15. & Auila *de censur. part.* 2. *cap.* 7. *disp.* 1. *dub.* 6.

9 Simili ratione Episcopus, etiam propter eandem rationem dictam potest dare suo Confessario facultatem, vt ipsum absoluat, & cum ipso dispenset eo modo, quo potest Episcopus absoluere, & dispensare cum suis subditis. Angelus *verb. confessio* 3. *num.* 7. Syluest. *verb. Confessor* 1. *quæst.* 9. Tabiena *verb. absolutio* 1. *num.* 37. Paludanus *in* 4. *dist.* 38. *quæst.* 4. *art.* 4. *concl.* 4. *num.* 41. Gabriel *ibidem, dist.* 17. *quæst.* 2. *art.* 3. *dub.* 2. Saytus *in Claui regia, lib.* 7. *cap.* 14. *num.* 5. Henriquez *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 3. & *lib.* 7. *cap.* 28. *num.* 1. & *lib.* 14. *cap.* 18. *num.* 3. Suarez *tom.* 5. *de censur. disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 9. Garcia *de benefic. part.* 11. *cap.* 10. *num.* 139. vbi subdit, quod sic declarauerit Congregatio Concilij. Maiolus *lib.* 2. *de irregul. cap.* 2. *num.* 12. & *lib.* 5. *cap.* 51. *num.* 7. Zerola *in praxi, part.* 2. *cap.* 1. *num.* 17. Armend. *in addit. ad recopil. leg. Nauarr. lib.* 1. *tit.* 18. *l.* 7. *de irregul. in declarat. num.* 12. Riccius *in praxi for. Eccles. resol.* 445. *num.* 2. Belletus *disquis. clerical. part.* 1. §. 1. *num* 54. Sanchez *de matrim. lib.* 8. *disp.* 3. *num.* 3. & *lib.* 2. *moral. cap.* 11. *n.* 11. & alij, quos sequitur Barbosa *de offic. Episc. allegat.* 31. *num.* 15.

10 Simili etiam ratione Prælatus Religionis potest committere Confessario alicui ab ipso electo, quod ipse Prælatus absoluatur, & cum ipso Prælato dispensetur in omnibus, in quibus ipse Prælatus absoluere, & dispensare potest cum suis subditis. Henriquez *loco supra citato*, Emmanuel Sà *verbo Confessor, num.* 16. & alij, qoos sequitur Sanchez *de matrim. lib.* 8. *disp.* 3. *num.* 3. & *lib.* 1. *moral. cap.* 11. *num.* 11.

Quidquid in contrarium, tam in primo, quàm in secundo casu dixerint quidam alij, quos sequi videtur Alterius *de censur. tom.* 2. *disp.* 8. *de suspension. cap.* 3. *conclus.* 4. *vers.* 3. *quæri potest*, quatenus ait, quod Episcopus non possit alteri committere hanc potestatem, vt is cum Episcopo dispenset, &c.

SECTIO V.

Quid dicendum de Archiepiscopo respectu subditorum Suffraganei?

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus habet potestatem absoluendi subditos suffraganei, cum sibi subduntur, quia tunc habet in illos iurisdictionem ordinariam ratione officij.*

2 *Subditi suffraganei Archiepiscopo subduntur primò, cum Diœcesim suffraganei iure sibi concedente visitat, quam visitare solùm potest, cum adest causa legitima, & in Concilio Prouinciali probata, & postquam suam Diœcesim plenè visitauit.*

3 *Subduntur secundò Archiepiscopo per appellationem.*

4 *Subduntur tertiò, si malitiosè suffraganeus differat absolutionem.*

5 *Archiepiscopus in his tribus casibus potest absoluere suffraganei subditos à quibuscumque censuris, & excommunicationibus etiam reseruatis.*

6 *Archiepiscopus vigore Decreti Concilij Tridentini sess. 24. cap. 6. de reformat. potest ab hæresi, & ab aliis casibus Bullæ Cœnæ occultis absoluere subditos suorum suffraganeorum, & cum iisdem dispensare in irregularitate, dum eorum Diœcesim visitat.*

7 *Archiepiscopus tempore visitationis Prouinciæ potest dispensare in votis subditorum suorum suffraganeorum.*

8 *Archiepiscopus absoluere potest ab hæresi occulta, & ab aliis casibus Bullæ Cœnæ, etiam Episcopos ipsos suffraganeos, & cum iisdem dispensare in voto, iuramento, &c. quia sunt sui subditi, &c.*

Respondetur, Archiepiscopum habere potestatem absoluendi subditos suffraganei, cùm sibi subduntur; quia tunc habet in illos iurisdictionem ordinariam ratione officij. Suarez *tom.* 4. *de pœnit. disp.* 30. *sect.* 2. *num.* 8. & *tom.* 5. *disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 12. Henriq. *lib.* 14. *cap.* 18. *num.* 3. Saytus *in Claui reg. lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 79. Bonacin. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 2. *n.* 7. Auila *de censuris,* 2. *part. cap.* 7. *disp.* 1. *dub.* 10. *concl.* 3. Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 11. *num.* 6. & *lib.* 4. *cap.* 38. *n.* 13. & 14. & Barbos. 2. *part. de potest. Episc. alleg.* 39. *num.* 19. 1

Subduntur autem primò, cum Archiepiscopus Diœcesim suffraganei, iure sibi concedente visitat, quam visitare solùm potest, cum adest causa legitima, & in Concilio Prouinciali probata, & postquam suam Diœcesim plenè visitauit, ex Tridentin. *sess.* 24. *cap.* 3. & tradit Henriq. *lib.* 6. *cap.* 14. *num.* 9. & Sanchez *cit. num.* 6. & nos diffusè dicebamus *lib. de immunit. & iurisdict. Eccles. cap.* 14. *dubit.* 20. 2

Subduntur secundò subditi suffraganei Archiepiscopo per appellationem ad ipsum Archiepiscopum, seu Metropolitanum, *cit. cap.* 14. *dub.* 20. 3

Subduntur tertiò, si malitiosè suffraganeus differat absolutionem, *eadem dubit.* 10. 4

In his igitur omnibus tribus casibus potest Archiepiscopus suffraganei subditos à quibuscumque censuris, & excommunicationibus etiam reseruatis, absoluere, vt ibidem dicebamus, & videri poterit præter alios Barbosa *loc. suprà cit.* & Bonacin. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 2. *num.* 7. 5

Et quidem, quod vigore Decreti Concilij Tridentini *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* possit Archiepiscopus ab hæresi, & ab aliis casibus Bullæ Cœnæ occultis absoluere subditos suorum suffraganeorum, & cum iisdem dispensare in irregularitate, dum eorum Diœcesim visitat, docent Suarez, Henriquez, Saytus, Auila, Sanchez, Bonacina, Barbosa, & alij, quos suprà citabam, quia scilicet tempore visitationis habet iurisdictionem 6

ordina

ordinariam in subditos suorum suffraganeorum, sunt- que ipsi illorum superiores.

7 Quod idem teneantur dicere illi, qui tenent, quod tempore visitationis possit Archiepiscopus dispensare in votis subditorum sui suffraganei, qua de re videri poterit præter alios Henriquez *cit. cap.* 18. & Auila *de censur. part. 7. disp.* 0. *dub.* 6.

8 Item quod & Archiepiscopus absoluere possit ab hæresi occulta, & ab aliis casibus Bullæ Cœnæ, etiam Episcopos ipsos suffraganeos, & cum iisdem Episcopis suffraganeis dispensare in voto, iuramento, &c. (propter eandem scilicet rationem, quod illi sint Archiepiscopo subiecti:) docent Paludanus *in 4. dist. 38. quæst. 4. art. 4. concl. 8. num. 45.* S. Antoninus *part. 2. tit. 11. cap. 2. §. 9.* Henriquez *dicto cap. 18. num. 4.* Suarez *tom. 2. de religion. agens de voto, lib. 6. cap. 11. num. 3.* Auila *de censur. part. 7. disp. 6. sect. 5. dub. 5.* Angles *in floribus, part. 2. quæst. unica de voto, art. 8. difficult. 9. conclus. 9.* Sayr, *in Claui regia, lib. 6. cap. 11. num. 79.* Bonacina *de censur. disput. 7. quæst. 5. punct. 1. num. 2.* & Barbos. *de offic. Episc. part. 3. alleg. 39. num. 19.*

SECTIO VI.

Quid dicendum quoad illa verba: *Quoscumque sibi subditos:* in supradicto Decreto Concilij Tridentini posita?

SVMMARIVM.

1 *Episcopis ex vi verborum (quoscumque sibi subditos) potestas absoluendi, & dispensandi non conceditur ad omnes, sed ad illos solos, qui sibi subditi fuerint, sub quorum nomine comprehenduntur omnes illi, qui aliquo modo ipsis subduntur, siue habeant domicilium, siue quasi domicilium, siue solùm transeuntes existant.*

2 *Episcopus potest etiam exercerere iurisdictionem in Regulares exemptos, nam casu quo Prælatus Regularis non possit eos absoluere, possunt ex licentia eorum Superiorum se subiicere Episcopo, & ab illo absolutionem ab excommunicatione occulta hæresis petere.*

3 *Regulares in casu, de quo agitur, si superior iniustè denegaret licentiam petitam, possunt petere ab Episcopo absolutionem, quia per epicheiam credere debemus voluntatem Pontificis, & Religionis esse, vt Episcopus etiam in tali casu Religiosum etiam exemptum absoluat.*

4 *Episcopus per epicheiam secum potest dispensare, vel directè secum sine alio dispensando, vel indirectè vices suas alteri in seipsum committendo.*

5 *Episcopus non potest seipsum absoluere, sed id debet facere Confessarius ab eo electus.*

6 *Episcopus circa crimen hæresis potest vices suas alteri committere, qui ipsum absoluat in casu, de quo agitur.*

7 *Confessarius Episcopi habet respectu Episcopi eam facultatem dispensandi, & absoluendi, quam habet Episcopus respectu suorum subditorum, ne ipse sit deterioris conditionis, quàm sint subditi ipsius.*

8 *Confessarius Episcopi, quando casus non sunt reseruati respectu Episcopi, potest ex facultate à iure concessa Episcopum ab illis absoluere.*

1 RESpondetur: ex vi istorum verborum, Episcopis hæc potestas absoluendi, & dispensandi non conceditur ad omnes, sed ad illos solos, qui sibi subditi fuerint, sub quorum nomine comprehenduntur omnes illi, qui aliquomodo Episcopis subduntur, siue habeant domicilium, siue quasi domicilium (quia residеant maiori anni parte) siue solùm transeuntes existant. Et licèt in materia dispensationis hæc subiectio tam ampla multis non probetur, in materia tamen absolutionis à censuris, & casibus sufficit ex consuetudine generali Ecclesiæ, & benigna interpretatione Pontificis. Suarez *cit. sect. 1. num. 3.* Garcia *de benefic. cap. 10. num. 139.* Sanchez *de matrim. lib. 3. disp. 23. num. 12. & lib. 2. moral. cap. 11. n. 8.* & Barbosa *de potestat. Episcop. allegat. 39. num. 4. & 5.*

De Religiosis autem exemptis, qua ratione circa illos possit Episcopus exercere potestatem absoluendi, (casu quo Prælatus Regularis proprius non possit eos absoluere, sicuti sentiunt quidam, inter quos Sanchez *lib. 2. moral. cap. 11. num. 7.* vti suprà notabam) diximus *cit. lib. de immunit. & iurisdict. Ecclesiast. cit. cap. 14. dubit. 19.* si scilicet ex licentia superiorum se subijciant Episcopo, & ab illo absolutionem ab excommunicatione occulta hæresis petant, vti tradit Sanchez *cit. lib. 2. cap. 11. num. 10. & lib. 3. cap. 39. num. 31.* & Finell. *tract. de casib. reserat. cap. 7. num. 6.* 2

Quod etiam procederet, quando superior iniustè denegaret licentiam petitam, quia per epicheiam credere debemus, voluntatem Pontificis, & Religionis esse vt Episcopus in tali casu Religiosum etiam exemptum absoluat. Molina *de iust. tom. 4. tract. 3. disp. 61. num. 5.* & Pontius *de matrimon. lib. 8. cap. 5. num. 14.* Videri etiam poterit Sanchez *cit. lib. 4 cap. 37. num. 36.* & Suarez *in 3. part. tom. 4. disp. 30. sect. 2. num. 3.* quidquid in contrarium dixerit Megal. *in 1. part. lib. 1. c. 13. num. 10.* 3

Qua ratione etiam possit Episcopus secum dispensare, vel directè (secum sine alio dispensando) vel indirectè, vices suas alteri in seipsum committendo, diximus *cit. lib. de immunit. & iurisdict. Ecclesiast. cap. 15. dubit. 1.* 4

Difficultas igitur solùm restat de absolutione ab hæresi, quomodo Episcopus ex vi Decreti Concilij Tridentini illam obtinere possit, si ipse in hæresim labatur. 5

Ratio difficultatis est, quia Episcopus non potest se ipsum absoluere, sed id debet facere Confessarius ab eo electus; at ipse Episcopus circa crimen hæresis non potest vices suas alteri committere (sicuti ex probabiliori sententia Doctorum infra dicetur:) Ergo neque potest committere confessario, vt ipsum absoluat à dicto crimine hæresis. His tamen non obstantibus. 6

Respondetur, posse Episcopum: Atque ita tenent Sanchez *lib. 2. moral. cap. 11. num. 11* Barbos. *in remission. Concil. super hoc decretum, verb. in Diœcesi sua,* & alij. 7

Probatur, quia Confessarius Episcopi habet respectu Episcopi eam facultatem dispensandi, & absoluendi, quam habet Episcopus respectu suorum subditorum, ne Episcopus sit deterioris conditionis, quàm sint subditi ipsius.

Confirmatur, quia ex vi huius concessionis casus occulti non sunt Pontifici reseruati (cùm Episcopus potestatem habeat illos absoluendi,) sed quando casus respectu Episcopi non sunt reseruati, potest ob dictam rationem Confessarius Episcopi ex facultate à iure concessa Episcopum ab illis absoluere: Ergo. 8

SECTIO VII.

Quid dicendum quoad illa verba: *In foro conscientiæ?*

SVMMARIVM.

1 *Illa verba (In foro conscientiæ) sicut & illa alia (in Diœcesi sua) non sunt apposita in facultate concessa ad dispensandum, sed solùm sunt apposita in facultate concessa ad absoluendum à casibus occultis; quia dispensandi facultas exerceri potest in*

in absentem : At absolutio requirit praesentiam subditi.

2 *Verba illa (in foro conscientiae) non restringuntur ad Sacramentum Poenitentiae : sed hec facultas exerceri potest extra illud, quia forum conscientiae non est forum Sacramentale, sed solum est forum secretum conscientiam respiciens.*

3 *Ita vt absolutio non prosit in foro externo, seu non praeiudicet foro externo, si contingat haeresim in iudicium deduci : Tum quia hoc decretum latè est interpretandum.*

4 *Confessio si necessariò audienda foret expressis verbis, Concilium id assereret, nempe quod Episcopi absoluant audita prius Sacramentali Confessione.*

5 *Excommunicatus propter haeresim, potest absolui ab excommunicatione, & tamen non absolui à peccato haeresis : consequenter facultas absoluendi ab excommunicatione incursa propter haeresim, concessa Episcopis, non debet restringi ad forum Sacramentale.*

6 *Assignatur disparitas inter forum conscientiae, & forum poenitentiae ; siquidem hic necessariò requirit Confessionem Sacramentalem, non sic ille, qui solùm requirit vt absolutio ab excommunicatione (si contingat, quod haereticus trahatur ad iudicem exteriorem) non prosit pro foro exteriori, sed tantùm pro interiori.*

7 *Non debet quis de eodem delicto bis iudicari, & puniri in foro eiusdem rationis, cum scilicet iudicia, & personae sunt eiusdem ordinis : Secùs in foro diuersae rationis, scilicet cùm iudicia, & personae sunt diuersi ordinis.*

8 *Episcopus nihilominus ex declaratione Sacrae Congregationis Cardinalium absoluens à peccatis reseruatis occultis vigore praedicti Decreti sess. 21. de reformat. cap. 6. potest tantùm id facere in Confessione Sacramentali, & non extra illam, & id in praxi est consulendum.*

9 *Idem dic procedere in dispensationibus ab irregularitatibus, & in absolutione à suspensionibus.*

10 *Confessarij vigore iubilaei, in quo conceditur facultas absoluendi in foro conscientiae, non possunt absoluere à censuris extra Confessionem Sacramentalem.*

1 SVpponò, haec verba, *In foro conscientiae*, sicut & illa alia, *in Dioecesi sua*, non esse apposita in facultate concessa ad dispensandum, sed solùm esse apposita in facultate concessa ad absoluendum à casibus occultis. Rationem, cur sint apposita in facultate absoluendi, & non in facultate dispensandi : Quidam, vt Barbos. *citata allegat. 39. n. 7.* aiunt esse, quia dispensandi facultas exerceri potest in absentem : At absolutio haec, cùm debeat esse in Sacramento Poenitentiae ; requirit praesentiam subditi. Quod autem haec absolutio debeat esse in Sacramento Poenitentiae, tenet Barbos. *loc. supra cit.* Garcia *de benefic. part. 11. cap. 10. n. 139.* vbi subdit, sic saepiùs declarasse Congregationem Concilij : & Ricc. *in prax. for. Eccl. resol. 445. n. 8.* His tamen non obstantibus.

2 Respondetur illa verba, *In foro conscientiae*, non restringi ad Sacramentum Poenitentiae, sed hanc facultatem exerceri posse extra illud, quia forum conscientiae non est forum Sacramentale, sed solùm est forum secretum conscientiam respiciens ; ita vt absolutio non prosit in

3 foro externo, seu non praeiudicet foro externo, si contingat haeresim in iudicium deduci. Tum quia hoc decretum latè est interpretandum, vti suprà dicebam : Ergo limitari non debet ad forum Sacramentale Poenitentiae. Nauarr. *cap. 27. n. 41. & lib. 5. consil. tit. de priuileg. cons. 11. q. 2.* Suarez *tom. 3. de relig. tract. 6. lib. 6. cap. 16. n. 4. & in tract. de fide, disp. 21. sect. 4. & de censur. disp. 41. sect. 1. n. 21.* Sanchez *de matrim. lib. 8. disp. 34.* vbi ait, praxim esse, quod Episcopi absoluant extra confessionem : & *lib. 2. moral. cap. 11. num. 13.* Garcia *de benefic. part. 11. cap. 10. n. 138.* Homobon. *de exam. Eccles. part. 2. tract. 5. cap. 5. quaest. 31.* Claudius Solen. *de potest. Confess. cap. 30. §. 1. n. 6* Henriq. *lib. 7. cap. 13. n. 2.* Petr. Ledesm. *part. 2. summa, tract. 1. cap. 6. conclus. 10. diffi. alt. 8.* Genuensis *in praxi, cap. 66. num. 18.* S. Antoninus *part. 3. tit. 14. cap. 77.* Aula *de censur. part. 2. cap. 7. disp. 3. dub. 13.* Rodriq. *tom. 1. summae, cap. 131. n. 6. & tom. 2. quaest. regul. quaest. 20. art. 7. & quaest. 61. art. 10.* & alij passim.

Confirmatur, quia si necessariò audienda foret confessio, expressis verbis Concilium id assereret, nempe quod Episcopi absoluant, audita priùs Sacramentali confessione : Ergo cùm verba Concilij in rigore hanc absolutionem solùm in foro Poenitentiae, seu Sacramentali dandam esse non significent, non debemus illa ad illud forum tantùm restringere. 4

Confirmatur secundò, quia certum est, quod quis absolui possit ab illa excommunicatione, & tamen non absolui à peccato haeresis : Ergo facultatem, quam habent Episcopi absoluendi ab excommunicatione propter haeresim incursam, non debemus restringere ad praedictum Poenitentiae, seu Sacramentale forum ; cum illud solùm sit necessarium, vt quis à peccato absoluatur : Immò potest Episcopus nondum Sacerdos absoluere ab excommunicatione propter haeresim incursa, & facultatem concedere subdito, quod propter peccata haeresis absoluatur à legitimo Sacerdote ; quia quotiescumque remouetur à peccato censura, peccatum illud non censetur ampliùs summo Pontifici reseruatum, cùm summus Pontifex soleat sibi reseruare peccatum solum ratione censurae, Nauarrus *in summa, cap. 27. n. 260. & seqq.* Suarez *tom. 4. de poenit. disp. 29. sect. 2. concl. 2. & de fide, disp. 21. sect. 4. n. 2.* & alij communiter, quos sequitur Sanchez *lib. 2. moral. cap. 8.* non sic Episcopus, qui saepè saepius per sua edicta solet è contra sibi reseruare peccata, etiam sine impositione censurarum. 5

Obiicies : In citato decreto Tridentini Concilij, *sess. 24. cap. 7. de reform.* dicitur, quod Episcopus absoluat in foro conscientiae : Ergo necessariò requiritur, quod praecedat confessio. 6

Respondetur : Nego consequentiam, quia ex dictis aliud est forum conscientiae, & aliud forum Poenitentiae ; siquidem forum poenitentiae necessariò requirit confessionem Sacramentalem ; non sic forum conscientiae, quod solùm requirit, vt absolutio ab excommunicatione, si contingat, quod haereticus trahatur ad iudicem exteriorem, non prosit pro foro exteriori, sed tantum pro interiori. Nauarr. *loc. suprà cit.* Rodriq. *tom. 1. quaest. Regular. q. 61. art. 10.* Suarez *cit. disp. 21. de fide, sect. 4. n. 6.* & alij communiter. Quapropter si tale delictum postea deferatur ad Inquisitores, & probetur in eorum Tribunali, poterit puniri reus poenis haereticorum, non obstante priori absolutione ; sed in citato decreto Concilij Tridentini solùm dicitur, quod Episcopus absoluat in foro conscientiae, non autem dicitur, quod absoluat in foro Poenitentiae. Quo casu quidem necessariò fieri deberet absolutio ab excommunicatione in confessione Sacramentali, iuxta ea quae supra dicebam.

Instabis : Non debet quis de eodem delicto bis iudicari & puniri : Ergo quando in foro conscientiae haereticus est punitus, & absolutus à legitimo Iudice, non poterit postea si delictum haeresis contingat deferri ad Inquisitores, puniri ab eis in foro exteriori. 7

Respondetur distinguo antecedens, non debet quis de eodem delicto bis iudicari & puniri in foro eiusdem rationis (cùm scilicet iudicia, & personae sunt eiusdem ordinis) concedo : In foro diuersae rationis (cùm scilicet iudicia & personae sunt diuersi ordinis) nego. Et quidem, quod si haereticus fuerit punitus, & absolutus in foro interno, possit iterum puniri in foro externo, certum est, inquit Glossa *in cap. gaudeamus, de diuortiis, verb. poterit,* Penna *in director. part. 2. comment. 25. §. rursus altera quaestio,* Zanchin. *tract. de haeretic. cap. 14.* Campegius *ibid. in addition.* Anton. Gomez *lib. 3. var. cap. 1. n. 40.*

& alij, quos sequitur Sanchez *lib.2. moral. cap.12. num.27.* quia potest quis puniri in foro interno, & in foro externo, seu iudiciali propter diuersos fines: In foro interno, vt satisfaciat Deo pro suo delicto, vtque ipse corrigatur: In foro externo seu iudiciali, vt publicè satisfaciat Ecclesiæ, vtque exemplo ipsius alij corrigantur, & metu pœnæ à delictis se abstineant. Quod vlteriùs in casu nostro exinde patet, quia conceditur Episcopo, vt possit absoluere tantùm in foro conscientiæ: quæ verba satis satisque important, quod non obstante hac absolutione, hæreticus possit iterum (si postea ipsius hæresis detegatur) puniri in foro externo, seu iudiciali, idque meritò, quia cùm forum internum, & externum diuersas habeant iurisdictiones, non debet iurisdictio vnius fori impedire iurisdictionem alterius fori.

8 Cæterùm consulerem, sequendam in praxi priorem sententiam nobis contrariam, licèt sententia nostra sit in puncto iuris probabilior, eo quòd Congregatio Cardinalium sæpè sæpiùs declarauit, quod Episcopus absoluens à peccatis reseruatis occultis vigore prædicti Decreti Concilij Tridentini, possit tantùm id facere in Confessione Sacramentali, & non extra illam, vt refert etiam Suarez *tom.5. disp.41. sect.2. num* 10. Barbosa *de offic. Episc. part.4. allegat.39. num.8.* vbi ait, talem esse praxim Sacræ Pœnitentiariæ. Riccius *in praxi fori Eccles. resol.445. num.8.* & Garcia *de benefic. part.11. cap.10. num.139.*

9 Qui subdit primò, quod ita sentiat Viualdus *in appendice, cap.1. num.2.* quem tamen reprehendit in eo, quod putat idem esse dicendum in dispensatione ab irregularitatibus, & in absolutione à suspensionibus: quia quoad dispensationem ab irregularitatibus, & quoad absolutionem à suspensionibus (inquit Garcia) non dicit Concilium, vt fiat in foro conscientiæ, quod & notarunt etiam præter alios Henriquez *lib.14. cap.20. §.1. lit. E, in glo T.* & Vgol. *de irregular. cap.36. §. n.3.*

10 Subdit secundò, quod in iubilæo, quando conceditur facultas absoluendi in foro conscientiæ, vigore talis iubilæi neque possint Confessarij absoluere à censuris extra Confessionem Sacramentalem. Quod & asserunt etiam Vega *in summa, tom.2. cap.127. cas.34. circa finem.* Rodericus *in Bull. Cruciat §.9. n.113. regul.2.* Cordub a *in summa, q.152.* Nauarr. *cap.26. n.31.* Lopez *in instruct. part.2.* vbi agit de clauibus, *cap.6. col.8. vers. præterea his,* Sayr. *in Clau. reg. lib.5. cap.60. n.10.* circa finem, *& lib.6. cap.11. num.105.* Suarez *de Religion. tom.2. tract. de voto, lib.6. cap.16. n.4.* Sorb. *in compend. priuileg. Mendicant. verb. votum, in suis annot. notab.6.* & Vega *2. part resp. cas.9.* Quamuis alij sentiant oppositum. Et videri poterit præter alios Couarruuias *in cap. alma, part.1. §.11. num.10. & 16.*

SECTIO VIII.

Quid dicendum quoad illa verba: *In Diœcesi sua?*

SVMMARIVM.

1 *Verba illa (in Diœcesi sua) secundùm aliquos non sunt limitatoria facultatis Episcopo concessæ, sed potiùs illius quasi extensiua; siquidem comprehendunt subditos, qui verè subditi sunt ratione domicilij, siue sint in Diœcesi, siue sint extra.*

2 *Episcopus potest virtute huius facultatis absoluere ab hæresi, reliquisque censuris subditum existentem in aliena Diœcesi, etiamsi ipse Episcopus sit extra Diœcesim, ita vt ambo sint extra Diœcesim.*

3 *Absolutio, quæ non est contentiosa, sed voluntariæ iurisdictionis, vbicumque locorum fieri potest circa subditos.*

4 *Verba (in Diœcesi sua) quibuscumque non obstantibus sunt limitatoria, ex probabiliori sententia Doctorum, facultatis absoluendi Episcopo concessæ.*

5 *In Decretis Pontificiis nulla clausula, quinimò nulla syllaba superfluere debet.*

6 *Verba in Diœcesi sua, limitanda potiùs sunt ad Episcopos absoluentes, ita vt extra propriam Diœcesim existens hac facultate sibi concessa vti non possit; sed necessariò vt illa vti possit, debeat existere in sua Diœcesi, quia nimirum hæc conditio apposita fuit à Pontifice, cui censura erat reseruata.*

7 *Conditio prædicta cur requiritur.*

QVidam, quos sequitur Sanchez *cit. cap.11. num.17.* Granad. *1.2. con. ron.1. tract.11. disp.14. sect.2. n.6.* & Barbosa *in remissionib. Concilij super hunc locum,* putant, prædicta verba non esse limitatoria facultatis Episcopo concessæ, sed potiùs illius quasi extensiua, siquidem comprehendunt subditos, qui verè subditi sunt ratione domicilij (siue sint in Diœcesi, siue sint extra) & subditos, qui solùm ratione transitus sunt in Diœcesi: Quapropter aiunt prædicti Doctores, posse Episcopum virtute huius facultatis absoluere ab hæresi, reliquisque censuris subditum existentem in aliena Diœcesi, etiamsi ipse Episcopus sit extra Diœcesim, ita vt ambo, tam subditus, quàm Episcopus sint extra Diœcesim. 1 2

Probatur, quia requiri non potest, quod ambo, Episcopus scilicet, & subditus, sint in Diœcesi (esset enim nimis coarctare priuilegium Concilij:) neque requiri potest, quod Episcopus sit in propria Diœcesi, vt subditum à censuris absoluat; hæc enim absolutio est voluntariæ iurisdictionis exercitium, quod vbicumque locorum fieri potest circa subditos: Ergo, vt intelligeremus hanc iurisdictionem voluntariam limitare voluisse Concilium, verbis clarioribus vti debebat, quemadmodum fecit *sess.6. cap.5. de reform.* cum dixit: *Nulli Episcopo liceat Pontificalia in alterius Diœcesi exercere.* Neque tandem requiri potest, quod subditus sit in propria Diœcesi: Verba enim illa, *In Diœcesi sua,* non possunt referri ad subditos, aliàs Concilium non diceret, *In Diœcesi sua,* sed in Diœcesi ipsorum. Tum quia Concilium apposuit virgulam diuidentem subditos à Diœcesi sua: Siquidem dixit, *Liceat Episcopis quoscumque sibi subditos, in Diœcesi sua absoluere,* quasi nolens, quod Diœcesis referatur ad subditos. Ergo. His tamen non obstantibus 3

Respondetur, ex probabiliori sententia Doctorum, prædicta verba, *In Diœcesi sua,* esse limitatoria facultatis absoluendi Episcopo concessæ, atque ita docent Suarez *de censur. disp.41. sect.2. n.10.* Henriquez *lib.14. de irregular. cap.20. n.5.* Manuel *2. tom. Summæ, cap.69. n.1.* Barbos. *de potest. Episc. allegat.39. n.7.* & Diana *tract.5. resol.2. in fine.* 4

Probatur, quia illa verba ibidem apposita, *In foro conscientiæ,* sunt limitatoria, cùm ex vi illorum non prosit absolutio pro foro externo: Ergo etiam sunt limitatoria hæc alia verba, *In Diœcesi sua.* 5

Confirmatur, quia in Decretis Pontificiis nulla clausula, quinimò nulla syllaba superfluere debet, vti rectè probat Sanchez *lib.3. de matrim. disput.46. num.6.* Sed si potestas absoluendi non limitaretur, vel ad subditos existentes in propria Diœcesi Episcopi, vel ad Episcopum existentem in sua Diœcesi, superfluerent prædicta verba, *In Diœcesi sua:* Ergo ne superfluerent, ad alterutrum è duobus limitari debent. Minor probatur: quia concessa Episcopo facultate absoluendi à censuris, potest absoluere quemcunque subditum, quomodocumque sit subditus, vel ratione domicilij, vel ratione habitationis, ita vt si sit subditus ratione domicilij, possit absoluere illum vbicumque existentem, quia per hoc non amittit subiectum: Ergo illa verba, *In Diœcesi sua,* superfluerent.

Hinc

Hinc Suarez *loco suprà cit.* & quidam alij aiunt, prædicta verba limitanda esse ad subditos; quia paci, & recto regimini conuenientius est, si potestas absoluendi limitetur, non solùm ad personas, sed etiam ad territoria.

6 At probabilius Henriquez, Manuel, Barbosa, & Diana vbi suprà putant, prædicta verba, in Diœcesi sua, limitanda potiùs esse ad Episcopos absoluentes, ita vt Episcopus extra propriam Diœcesim existens hac facultate sibi concessa vti non possit, sed necessariò vt illa vti possit, debeat existere in sua Diœcesi.

Probatur, quia sicuti dicebam, illa verba: In Diœcesi sua, non possunt referri ad subditos. Et ratio congruentiæ magis procedit in Prælatis, quàm in subditis: magis enim cócordia inter Prælatos ostendi potest ex eo, quod quis ipsorum extra propriam Diœcesim existens vtatur potestate absoluendi sibi concessa, quàm ex eo, quod existens in propria Diœcesi, subditum alibi existentem absoluat.

Atque hinc respondetur ad fundamentum Sanchez, Granado, & Barbosæ contrarium in principio positum: Non enim hoc est derogare iuri communi, & exercitio voluntariæ iurisdictionis (quod vbicumque locorum exerceri potest) quemadmodum non est derogare iuri communi, & facultati absoluendi, quod absolutio solùm prosit pro foro conscientiæ; quia cùm Episcopus in his Pontifici reseruatis nullam habeat potestatem, potest Pontifex in concessione illius conditiones apponere sine iuris communis derogatione. Quibus seruatis, facultatem concedit, & quibus omissis, denegat; vna autem è conditionibus est, vt absolutio detur ab Episcopo existente in sua Diœcesi, quemadmodum est, vt prosit solùm pro foro conscientiæ.

7 Peres, cur in facultatate dispensandi hæ conditiones requisitæ non sint, requisitæ autem sint in facultate absoluendi; cùm ambæ facultates secundùm nostram opinionem extraiudicialiter exerceri possint?

Respondetur: Præcipua ratio est voluntas Pontificis sic concedentis: Finis verò huius voluntatis potuit esse, vt remedium, quod erat sufficiens, delinquentibus occultis daretur, ipsique timerent delicta committere & publicare, videntes non posse eorum absolutionem ab Episcopis obtinere, nisi delicta sint occulta, & in foro conscientiæ, & existentibus Episcopis in propria Diœcesi. Vide etiam quæ dicebam suprà *dubit.35. sect.1. in petitione.*

SECTIO IX.

Quid dicendum quoad illa verba: Vt delictum sit occultum?

SVMMARIVM.

1 *Occultum dicitur, quod verè probari non potest.*

2 *Occultum contradistinguitur ab illo, quod est notorium, publicum, vel famosum.*

3 *Delictum si sciatur ad aliquibus, modò non sciatur à maiori parte Vicinio, vel Collegij, in quo sint ad minus decem persona, neque sit in iudicium deductum, occultum dici debet: sicque poterit Episcopus ab illo absoluere, ac dispensare.*

4 *De declarationibus Concilij in contrarium adductis non constat authenticè, & licèt faciant opinionem satis probabilem, non tamen faciant certam, ita vt altera opinio sit omninò improbabilis.*

5 *Hæresis si quinque, vel sex personis nota sit, & si hæreticus quinque, vel sex complices habeat, adhuc occulta dicetur, & ab illa Episcopus absoluere poterit: Et si in magna ciuitate nota sit septem, vel octo personis, adhuc publica non dicetur.*

6 *Episcopus vt in casu nostro possit absoluere, & dispensare, sufficit delictum in ratione delicti esse occultum.*

7 *Episcopus, si delictum sit publicum in vno loco, & in alio, in quo petitur absolutio, nesciatur, non potest absoluere, contra nonnullos.*

RƐspondetur, quod quamuis Garcia *de benefic. 7. part. cap. 1. n. 46.* Armendar. *in addition. ad recopil. legum Nauarra, lib. 1. tit. 18. l. 7. de irreg. in declarat. n. 25.* Graff. *tom. 2. consil. sub tit. de homicid. cons. 2. n. 10.* Gutrier. *lib. 1. canon. quæst. c. 13. n. 27.* & Manuel. *in addit. ad Bull. §. 9. n. 69.* putent occultum dici, quod verè probari non potest, ac proinde contradistingui ab illo, quod probari potest; quia sic sacra Congregatio Concilij *sess. 24. cap. 6. de reformat.* declarauit in his verbis: *Absolutus, vel dispensatus à proprio Episcopo in materia delicti perpetrati coram duobus, vel tribus testibus, quod tamen non fuit notorium, non est tutus in conscientia; quia Concilium vtitur termino occulti, quod propriè loquendo dicitur, quando probari non potest, cap. vestra, de cohabit. cleric. At per duos testes probari potest, & ex alio capite verba Concilij intelligi debent secundùm proprietatem:* Ergo. Tum quia eadem sacra Congregatio de illis, qui occatione delictorum occultorum fuerunt inquisiti, sed quia non potuerunt delicta probari, rei non fuerunt neque diffinitiuè, neque alio modo absoluti, sed simpliciter, recepta promissione de se præsentando, dimissi: Respondit, quod isti tales non possint vti huius decreti Concilij beneficio, quia ipsorum delicta fuerunt deducta ad forum contentiosum, sicque sufficit sola deductio, quidquid inde sequatur: Nihilominus non omninò improbabile sit oppositum, scilicet occultum contradistingui ab illo, quod est notorium, publicum, vel famosum; ita vt etiamsi delictum sciatur ab aliquibus, modò non sciatur à maiori parte Viciniæ, Parochiæ, vel Collegij, in quo sint ad minus decem personæ, neque sit in iudicium deductum, occultum dici debeat, sicque possit Episcopus ab illo absoluere, ac dispensare.

Probatur, quia si nomine delicti *occulti*, delictum quod in iudicio probari posset, intelligeretur, inutiliter expostulasset Concilium, ad forum contentiosum esse deductum; cùm tunc sufficiens esset posse deduci.

Ad declarationes Congregationis Concilij respondetur, quòd de eis non constat authenticè, quodque eæ, licèt, vtpotè maximæ auctoritatis, faciant opinionem satis probabilem, non tamen faciant certam, ita vt altera opinio sit omninò probabilis. 4

Atque ita ex communiori sententia Doctorum tenet Azorius *1. part. lib. 8. cap. 10. quæst. 9.* Molina *de inst. & iure, tract. 3. disp. 79. n. 6.* Sanch. *de matrim. lib. 2. disp. 38. num. 11. & lib. 8. disp. 34. n. 55. & lib. 2. moralium, cap. 11. num. 19.* Barbosa *de potest. Episc. 2. part. allegat. 39. n. 24.* Granad. *22. contron. 1. tract. 15. disp. 14. sect. 2. num. 6.* Portell. *in addit. ad dub. regul. verb. dispensare, n. 9.* & Fagundez *de precept. Eccl. tract. 2. lib. 8. cap. 8. n. 32.* vbi expressè ait, quod si hæresis quinque, vel sex personis nota sit, & si hæreticus quinque, vel sex complices habeat, adhuc occulta dicetur, & ab illa Episcopus absoluere poterit; subditque, quod etsi in magna ciuitate nota sit septem, vel octo personis, adhuc publica non dicatur. Nauarrus *in summa, cap. 27. n. 250.* Suar. *tom. 4. disp. 30. sect. 2. num. 2. & tom. 5. de censur. disp. 51. sect. 3. n. 6.* Rodericus *in Bull. Cruciat. §. 9. n. 129. in fine, & in summa, tom. 1. cap. 154. n. 3. & tom. 1. quæst. regul. quæst. 24. art. 11.* Lopez *in instruct. part. 2. agens, de clauibus, cap. 8.* Maiol. *lib. 6. de irregul. cap. 51. num. 4.* Viualdus *part. 2.* vbi agit de irregularitate, *num. 315.* Saytus *de censur. lib. 4. cap. 27. num. 21. & lib. 7. cap. 13. n. 12.* Antonius Rochus *de visitat. verb. occultis*, Auila de *censur. part. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 11. concl. 2. & part. 7. disp. 10. dub. 6.* Toletus *lib. 1. cap. 89. num. 5.* Victorellus *ibidem*, Zerola *in praxi, part. 2. verb. irregularitas, §. 1.* Gennens. *in praxi, cap. 36. num. 2.* Vega *in summa, part. 1. cap. 49. cas. 16.* Sotbus in *compend. Mendicant. in resolution. materia absolutionis*, Alterius de *censur. tom. 2. disp. 8. de suspens. cap. 3. vers. 2.* Zech. de *casib. reseruatis*

cas.vltimo,num.1.& de irregul.cas.1.circa finem. Vgolin. *de potest. Episc.cap.59.num.5.* Reginald. *in praxi, lib.3. tract.2.n.30.* Bonacina *de censur. disp.1. quæst.3. punct.2. num.1.* Riccius *in praxi fori Eccles. resol.450.* Comitol. *lib.6.respons.moral. quæst.44. num.2.* & Barbosa *de offic. Episc.part.2.alleg.39.num.14.* Qui omnes dicunt, quod sic intelligendum sit Decretum Concilij de casibus, & delictis occultis, à quibus Episcopi possunt absoluere.

6 Aduerte etiam, quod vt Episcopus in casu nostro possit absoluere, & dispensare, sufficiat delictum in ratione delicti esse occultum. Quod dixi, quia contingere potest, v.g. aliquem excommunicatum ministrare publicè Sacramenta, sed non esse publicum eum ministrasse excommunicatione ligatum: quo casu delictum in ratione delicti erit omnino occultum (licet actus sit publicus:) atque adeò poterit Episcopus ab illo absoluere, & dispensare. Sayr. *de censur. lib.7. cap.3. n.13.* Sà *verb. Episcopus, num.35.* Riccius *in prax. resol.450. num.3.* Barbos. *loco supra cit.n.26.* Campanil. *in diuers. iur. canonic, rubr.7.cas.5.num.3.* Henriq. *in summa, lib.14. cap.20. num.4.* Rodericus *in summa, part.1.cap.176.n.3.* Vgolin. *de censur.tabul.1.cap.13.§.7. n.4.* Zerola *in praxi Episc.part.1.cap.1.rubric.de dispensat. n.56.* Bonacin. *de censur.disp.7.quæst.5.punct.1.num.5.* Nauarr. *consil.2. de Clerico non ordinato ministrante*, quidquid de hoc dubitet Additionator ad dictũ consiliũ Nauarr. Læl.Zecch. *de casib. Episc.reseru.cas.vltim.n.1.vers. & quod.* Ludou. Miranda *in manual. Prælato. tom.2. q.8. art.14. concl.2.* & Sanchez *de matrim.lib.8.disp.34.num.56.*

7 Petes: Quid si delictum sit publicum in vno loco, & petatur absolutio in alio loco, vbi non est publicum, neque timetur publicandum, an possit in hoc loco Episcopus absoluere?

Respondetur, quod quamuis quidam, vt Auila *de censur.2.part.c.7.disp.1.dub.11. concl.3.* & Sanch. *lib.2. moral.cap.11.n.20.* affirment, sicque in hoc loco facultatem Concilij ad illud extendi: Oppositum tamen, quod docent alij, inter quos Suarez *de pœnit. disp.30. sect.2. num.2.* sit probabilius: In hoc loco scilicet facultatem Concilij ad illud non extendi.

Probatur, quia sine dubio delictum illud est publicum, cùm ad hanc denominationem sufficiat in vno loco publicari: sed Concilium excludit à facultate absoluendi, & dispensandi peccata: Ergo.

Confirmatur, quia vt delictum sit deductum ad forum contentiosum, sicque non possit absolui, neque dispensari, sufficit, quod in vno loco sit deductum: Ergo vt delictum sit publicum, sicque non possit similiter absolui, neque dispensari, sufficit etiam, quod in vno loco sit publicum.

SECTIO X.

Quid dicendum quoad illa verba, *Vt neque sit deductum ad forum contentiosum?*

SVMMARIVM.

1 *Delictum secundùm aliquos dicitur deductum ad forum contentiosum, cum denunciatio, vel accusatio coram legitimo iudice facta sit, & reus ratione illius citatur, quia citatio est primus actus iudicij. Probabile tamen est oppositum, nempe delictum non dici plenè, & perfectè deductum ad forum contentiosum, vt absolui, & dispensari non possit, quousque lis contestata fuerit.*

2 *Forus contentiosus dici non potest, nisi super delicto commisso contendatur inter partes, negando, vel confitendo.*

3 *Forus contentiosus est idem, ac iudicium.*

4 *Forus contentiosus non differt à lite mota, cum idem sit in foro contendere, & in eo litem mouere.*

5 *Episcopus non potest absoluere à delicto sic deducto ad forum contentiosum, neque dispensare etiam in alio loco, vbi omninò ignoratur, quia vbicumque fuerit deductum, simpliciter est deductum.*

6 *Intellige interim dum est deductum, & durat iudicium, quia si reus est absolutus, poterit tunc Episcopus absoluere & dispensare, cum tunc maneat delictum occultum, siquidem in foro contentioso non est probatum.*

7 *Reus accusatus in foro externo, & de tali delicto absolutus, dicitur esse in delicto occulto, & ita vigore Concilij potest absolui.*

8 *Reus accusatus in foro externo, & de tali delicto absolutus, non dicitur dare scandalum, quia cessat ob dictam absolutionem, & ita vigore Concilij potest absolui.*

9 *Amplia, id verum esse etiamsi reus iniquis probationibus, & falsis testibus se defenderit, quia semper procedit eadem ratio.*

10 *Amplia, idem dicendum esse, si iudicium non fuerit sententia finitum, eo quod accusator per annum destiterit; quia taciturnitas accusatoris per tantum temporis spatium arguit defectum probationis, & æquiualet absolutioni.*

11 *Amplia etiam, si duo sint consortes eiusdem delicti, & vnus tantùm ex ipsis deferatur in iudicium, alter absolui, & dispensari possit, quia ipsius delictum, quatenus ab ipso processit, ad iudicium delatum non est.*

12 *Amplia etiam, si delictum sit deductum ad forum contentiosum, & ibi punitum, possit ex vna improbabili sententia Doctorum Episcopus absoluere, & in impedimento inde proueniente dispensare, quia tunc finis Concilij reseruantis cessare videtur. Contrarium tamen dicitur probabilius.*

Respondetur, quod licet Auila, & Henriquez, quos citat, & sequitur Sanchez *cit.cap.11. num.21.* & Riccius *in praxi, decis.522.* putent, delictum dici deductum ad forum contentiosum, cùm denunciatio, vel accusatio coram legitimo iudice facta est, & reus ratione illius citatur; quia citatio est primus actus iudicij, *§ fin. Instit. de pœna temerè litigantium*, & Gloss. *in rubric. Cod. de in ius vocand.* Probabile tamen sit etiam oppositum, quod docent Doctores, quos sequitur Barbos. *de potest. Episc.2. part. allegat.39. n.29.* Nempe delictum non dici plenè, & perfectè deductum ad forum contentiosum, vt absolui, vel dispensari non possit, quousque lis contestata fuerit. 1

Probatur, quia forus contentiosus dici non potest, nisi super delicto commisso contendatur inter partes negando, vel confitendo: quo actu litis contestatio etiam in criminalibus inducitur: Ergo. 2

Confirmatur, quia forus contentiosus est idem, ac iudicium, sed iudicium non est perfectum vsque ad litis contestationem. Doctores apud Peregrin. *var.lib.2. sub rubr.de iudiciis, n.54.* & Lancellot. *de attentat. in præfat. num.7.* Ergo, &c. 3

Confirmatur secundò, quia forus contentiosus non differt à lite mota (cùm idem sit in foro contendere, ac in eo litem mouere:) sed lis mota non dicitur, nisi postquam litis contestatio facta fuerit, vt probat textus *in cap. ex parte, de verbor. signific.* & tradunt Surd. *de aliment. tit.5. quæst.8.n.4.* & Maranta *de ordin. iudic. part.5. tit. Ea omnia fiant durante instantia, n.64.* Ergo delictum non debet dici deductum esse ad forum contentiosum, nisi post litis contestationem, & non ante. 4

Cæterùm ex dictis à delicto sic deducto ad forum contentiosum Episcopus non potest absoluere, neque dispensare, etiam in alio loco, vbi omninò ignoratur, quia vbicumque fuerit deductum, simpliciter est deductum. Suar. *de censur. disp.41. sect.2. n.6.* Graff. *1. part. decis. lib.1. cap.13. num.43.* Molina *de iust. & iur. tract.3. disp.79. num.8.* Sanchez *lib.2. moral. cap.11. num.21.* & Barbos. *de potest. Episc.2. part. allegat.31.* 5

Aduerte

6 Aduerte tamen, quod hoc intelligi debeat interim dum est deductum, & durat iudicium: quia si reus est absolutus, poterit tunc Episcopus absoluere, & dispensare: cùm tunc maneat delictum occultum, & non possit dici ad forum contentiosum deductum cum effectu: siquidem ibi non est probatum.

Confirmatur, quia Concilium Tridentinum vult, vt
7 possit absolui is, qui est in delicto occulto: Sed ea dictis, qui fuit accusatus in foro interno, & de tali delicto fuit absolutus, dicitur esse in delicto occulto: Ergo vigore dicti decreti Concilij Tridentini poterit delinquens absolui, & dispensari.

Confirmatur secundò, quia Concilium Tridentinum
8 negat talem facultatem propter scandalum, & propter delicti publicitatem. At quando reus fuit absolutus, cessat scandalum, & delicti publicitas: ergo tunc vigore Concilij Trid. poterit absolui, & dispensari. Rodericus *in sum. par. 1. cap. 67. n. 4.* Henriq. *lib. 14. cap. 17. n. 2. in gloss. lit. H.* Campanil. *in diuersor. iur. can. rubr. 11. cap. 13. n. 144.* Alterius *tom. 2. de censur. disp. 8. de suspens. cap. 3. vers. postulabit,* Molina *de iust. disp. 79. n. 8. vers. 2. & 3.* vbi subdit, quod ante absolutionem non possit, quamuis crimen deductum non sit probatum. Vuald. *de excomm. n. 42.* Graff. *in decis. part. 1. lib. 1. cap. 13. n. 42. & tom. 2. consilior. in tit. de homicid. tit. 20. n. 20.* Vega *in sum. part. 2. cap. 15. cas. 1.* Sà *verb. Episcopus, n. 34.* Barbos. *de offic. Episc. alleg. 39. num. 32. par. 1.* Bonac. *de censur. disput. 1. q. 3. punct. 2. n. 2. & disput. 7. q. 5. punct. 1. num. 4.* Suarez *tom. 5. disput. 41. sect. 2. n. 6.* Saytus *in Thesauro, lib. 4. cap. 17. n. 23. & lib. 7. cap. 7. n. 12.*

Aduerte secundò, quod id verum sit, etiamsi reus
9 iniquis probationibus, & falsis testibus se defenderit: quia semper procedit eadem ratio, quod scilicet delictum maneat occultum, & ad forum contentiosum deductum non sit cum effectu. Auila *de censur. part. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 11. concl. 3. & part. 7. disput. 10. dub. 6. circa fin.* Henriq. *lib. 14. cap. 10. n. 4.* Candelabr. *part. 2. agens de excommunic. n. 42.* Genuens. *in prax. cap. 56. n. 5. & 6.* Suarez *tom. 5. disput. 41. sect. 5. n. 6. & seqq.* Campanil. *rubr. 7. cap. 5. n. 8. & rubr. 11. n. 10. cap. 23. n. 144.* Sanch. *de matr. lib. 2. disp. 37. n. 12. & lib. 8. disp. 34. n. 57. & lib. 5. moral. cap. 11. n. 21.* Saytus *lib. 7. cap. 7. n. 12.* Sà *verb. Episcopus, n. 34.* & Barbosa *loc. sup. cit. n. 23.*

Aduerte tertiò, quod idem dicendum sit, si iudicium
10 non fuerit sententia finitum, eo quod accusator per annum destiterit: quia taciturnitas accusatoris per tantum temporis spatium arguit defectum probationis, & æquiualet absolutioni. Barbosa *num. 34.* Sayr. *loc. sup. cit. cap. 7. n. 12.* Maiol. *de irregul. lib. 3. cap. 17. n. 9.* & Campanil. *vbi sup. num. 144.* vbi etiam citat Glossam *in cap. Tantis, 81. dist. verb. obrepit, & in cap. omnipotens Deus, de accusationib.*

Aduerte quartò, quod si duo sint consortes eiusdem
11 delicti, & vnus tantùm ex ipsis deferatur in iudicium, alter absolui, & dispensari possit: quia ipsius delictum, quatenus ab ipso processit, ad iudicium delatum non est. Nauarr. *lib. 2. consil. tit. de sent. & re iudic. consil. 2.* & Sanchez *vbi sup. n. 21.*

Aduerte quintò, quod si delictum fuerit deductum
12 ad forum contentiosum, & ibi punitum, posse ex non improbabili sententia Doctorum Episcopus absoluere, & in impedimento inde prouenienti dispensare: quia tunc finis Concilij reseruantis cessare videtur, cùm reseruasse videatur delicta publica, & ad forum contentiosum deducta, ne absolutione Episcopi impediretur processus iudicialis semel inchoatus, & satisfactio publica pro dictis criminibus publicis. At iudicio finito, & satisfactione publica exhibita, cessare videtur hic finis: ergo.

Atque ita tenet Reginald. *lib. 30. tract. 2. n. 29.* Auila *de censur. 2. part. disput. 2. dub. 7. & 7. part. disp. 10. dub. 7.* Henriq. *lib. 14. de irregul. cap. 7. n. 5.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 11. n. 21.* Quamuis contrarium probabiliter etiam, & forsan probabilius ex communiori sententia Doctorum teneat Suarez *de censur. disput. 41. sect. 2. n. 5.* Guttier. *canonic. qq. lib. 1. cap. 3. circa fin.* Roderic. *tom. 1. sum. cap. 168. in fin.* Garcia *de benef. part. 7. cap. 11. n. 50.* Bonacina *de censur. disput. 5. q. 3. punct. 2. n. 2. & disp. 7. q. 5. punct. 1. n. 5.* Barbosa. *de offic. Episc. part. 2. alleg. 39. n. 35.* & alij. Quia Concilium excipit delicta deducta ad forum contentiosum. Quapropter sola deductio sufficiens erit, quod Episcopus non possit vigore illius decreti absoluere, nec dispensare.

Videri etiam poterit Toletus *lib. 1. cap. 89. num. 5.* qui rectè subdit, quod si post absolutionem, vel dispensationem delictum deducatur ad forum contentiosum, absolutio, & dispensatio facta prosit solùm in foro interiori, non item in exteriori.

SECTIO XI.

Quid dicendum quoad illa verba: *Vt Episcopus absolutionem à casibus reseruatis per se, vel per suum vicarium ad id specialiter deputatum concedat: in crimine autem hæresis per se, & non per vicarium?*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest ex probabiliori sententia committere vicario dispensationes irregularitatis, & aliorum impedimentorum, sicuti potest committere absolutionem à casibus reseruatis, contra nonnullos, qui negant ex pluribus rationibus recensitis.*

2 *Potestas hæc dispensandi iure communi competit dignitati Episcopali, non autem personæ, ex quo delegabilis est.*

3 *Potestas dispensandi in irregularitatibus ex illa Constitutione concessa Episcopis, est ita concessa ipsis, vt possint illam delegare non solum suo Vicario, sed etiam alteri.*

4 *Potestas verò absoluendi ab hæresi ab eo concedi non potest, neque eius vicario.*

SVppono, quod in facultate dispensandi non sit appositum, *vt Episcopus per Vicarium dispensationē concedat.* Ex quo silentio difficultas inter DD. orta est, an possit Episcopus committere Vicario dispensationes irregularitatis, & aliorum impedimentorum, sicuti potest cōmittere absolutionē à casibus reseruatis. Hoc posito. 1

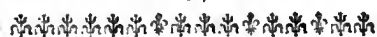
Respondetur, quod licet quidam, vt videre est apud Barbosam *cit. allegat. 39. num. 14.* negent, quia virtualiter restricta fuit potestas dispensandi ad solum Episcopum ex eo, quod potestas absoluendi ipsi, & Vicario concedatur. Nam constitutio ambigua in vna parte, debet ex altera declarari. Ergo cùm in secunda parte illius constitutionis Pontifex apposuerit extensionem ad Vicariū, & in prima omiserit, tacitè limitauit, ne Vicario talis potestas concederetur. Præsertim quia non deest ratio differentiæ, quare Pontifex Vicario permittat potestatem absoluendi, non autem dispensandi, quia potestas absoluendi necessaria est ad salutem animarū, non sic potestas dispensandi: Probabilius tamen sit oppositum, quod docet Nauar. *cons. 11. tit. de priuileg. n. 4.* Suar. *de censur. disp. 41. sect. 2. n. 8.* & Sanch. *cit. cap. 11. n. 25. & de matr. lib. 2. disp. 40. n. 17.* Potestatem scilicet dispensandi committi posse ab Episcopo cuilibet Vicario Generali delegato, & cuilibet etiam personæ speciali.

Probatur, quia cùm potestas hæc dispensandi iure communi competat dignitati Episcopali, non autem personæ, non est cur delegabilis non sit. 2

Atque hinc patet ad opposita: Non enim ex eo quod in secunda parte illius constitutionis commissa sit potestas absoluendi Episcopis, vel eorum Vicariis specialiter deputatis, rectè arguitur, potestatem dispensandi solis Episcopis competere, & aliis delegari non posse, ad restrictionem aliquam faciendam iuri communi ad-

uersantem, clariora fundamenta requiruntur.

3 Sensus igitur illius constitutionis est: Potestas dispensandi in irregularitatibus concessa Episcopis, est ita concessa illis ut possint illam delegare non, solùm suo Vicario, sed etiam alteri: potestatem autem absoluendi à casibus reseruatis, cùm animarum salutem immediatiùs respiciat, non alteri, quàm Vicario ad id specialiter deputato. Potestatem verò absoluendi ab hæresi,
4 quia grauior est, neque etiam huic Vicario. Nauarrus, Suarez, & Sanchez *in locis sup. cit.*

DVBITATIO LIV.

An possit Episcopus committere alteri absolutionem ab hæresi?

SVMMARIVM.

1 *Episcopus ex non improbabili sententia Doctorum potest alteri committere absolutionem ab hæresi.*

2 *Episcopus non potest dare facultatem generalem alicui, quod ab hæresi toties, quoties absoluat: sed si occurrat casus, quod quis incidat in hæresim, potest tunc deputare certum Confessarium, qui à tali peccato pro illa vice illum absoluat. In aliis tamen casibus occultis, excepta hæresi, potest dare facultatem generalem, quod absoluat toties quoties.*

3 *Potestas hæc absoluendi ab hæresi, commissa est Episcopis præsentibus, & futuris in perpetuum: sicque non eligitur industria personæ, sed officij, & dignitatis, atque adeò de se delegabilis est.*

4 *Concilium solùm excludit Vicarium ad id specialiter deputatum, quod intelligi potest de Vicario specialiter deputato ad casus hæresis contingentes, non item de Vicario specialiter deputato ad vnicum casum hæresis.*

5 *Textus in cap. fin. de offic. delegat. vbi habetur, quod non possit is, cui est commissum excommunicare, absoluere, vel dispensare, & c. aliis potestatem hanc concedere, intelligi debet quando conceditur alicui particulari personæ, non autem quando conceditur alicui dignitati, vel officio: quia in tali casu non censetur concessum nudum ministerium.*

6 *Electa industria persona, facultas non potest delegari, nec in generali, nec in particulari. At cùm Concilium cit. sess. 24. cap. 6. concedat Superioribus præsentibus, & futuris, id non concedit personæ particulari, sed officio, & dignitati in perpetuum.*

7 *Sententia tamen opposita, quod videlicet non possit committere hanc facultatem, est probabilior pluribus rationibus ibi recensitis.*

8 *Episcopi à iure communi non habent potestatem absoluendi à casibus Pontifici reseruatis, qualis est crimen hæresis. Et hinc est, quod quando illis conceditur, possit ad ipsos tantum restringi.*

1 RESPONDETVR, ex non improbabili sententia Doctorum affirmatiuè. Atque ita tenent Nauarr. *lib. 5. consil. tit. de consti. consil. 9. vlt. n. 89. & lib. 5. tit. de priuil. consil. 11. q. 2. & 3.* Corduba *in sum. q. 8.* Rodriq. *quæst. Regul. q. 30. art. 11.* Henriq. *lib. 6. de pœnit. cap. 14. n. 6.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 10. q. 11.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 11. n. 13.* Zerol. *part. 1. verb. vicarius, & dub. 1. verb. absolutio, §. 4.* Sà *verb. Episcopus, n. 37.* & alij, quatenus aiunt, quod Episcopus non
2 potest dare facultatem generalem alicui, quod ab hæresi totiesquoties absoluat, sed si occurrat casus, quod quis incidat in hæresim, potest tunc Episcopus deputare certum Confessarium, qui à tali peccato pro illa vice illum absoluat: sicque est discrimen inter hæresim, & alios casus reseruatos, quia in aliis casibus occultis reseruatis potest Episcopus dare facultatem generalem alicui deputato, quod absoluat toties quoties. At in peccato hæresis non potest dare hanc facultatem generalem, vt scilicet quisquis inciderit in hæresim, possit confessarius eum absoluere: Sed cùm occurrerit casus particularis, potest Episcopus deputare in particulari aliquem, qui à tali peccato hæresis absoluat in particulari. Quapropter cùm Concil. Trident. *sess. 24. cap. 6. de reform.* dicit, quod in crimine hæresis solùm Episcopus potest absoluere, & non ipsius Vicarius, sensus est, quod Episcopus non potest deputare Vicarium, vt generaliter quemcunque pœnitentē à peccato hæresis absoluat, non tamen negat Concilium quin possit Episcopus deputare Vicarium ad casum hæresis in particulari.

Probatur, quia potestas hæc absoluendi ab hæresi 3 commissa est Episcopis præsentibus, & futuris in perpetuum, sicque non eligitur industria personæ, sed officij, & dignitatis, atque adeò de se delegabilis est: Sed ex supradictis verbis Concilij hæc delegādi potestas nō ita restringitur, vt nullo modo delegari possit alteri. Ergo. Maior est communis inter DD. vti testatur Iason *in l. more maior. ff. de iurisdict. omn. iudic. n. 65.* & Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 64. n. 17.* Minor probatur, quia Concil. solùm excludit Vicarium ad id specialiter deputatum. At 4 hoc intelligi potest de Vicario specialiter deputato ad casus hæresis contingentes, non item de Vicario specialiter deputato ad vnicum casum hæresis tunc oblatum. Ergo ille, quasi Generalis Vicarius erit exclusus, non item hic specialissimus.

Non obstas, si dicas, *in cap. vlt. §. fin. de offic. deleg.* 5 habetur quod non possit is, cui est commissum excommunicare, absoluere, vel dispensare, & c. aliis potestatem hanc concedere: Ergo cùm sit concessum Episcopo, quod possit absoluere à peccato hæresis, non poterit Episcopus id aliis committere.

Respondetur enim, Textum intelligi debere, quando id conceditur alicui particulari personæ, sicque conceditur nudum ministerium faciendi aliquod, non autem quando conceditur alicui dignitati, vel officio, sicque conceditur in perpetuum, vt est in casu nostro: quia in tali casu non censetur concessum nudum ministerium, sed censetur concessa potestas ordinaria. Bartlo. *in l. ambitiosa ff. de decret. ab Ordin. fac.* Imola *in cap. fin. de offic. Ordin. circa fin.* Felin. *in cap. licet de Offic. Ordin. n. 4.* Sylvester *verb. absolutio 4. q. 2. n. 6.* Angel. *verb. excommunicatio 1. casu 1. n. 39.* Nauarr. *consil. 15. de sentent. excomm.* Couarruu. *lib. 3. var. cap. 10. n. 6. & seqq.* & Compendium Mendic. *verb. absolutio ordinaria quoad Fratres, dub. 1.*

Neque obstat si dicas: Quando eligitur industria 6 personæ, facultas non potest delegari nec in generali, nec in speciali: sed in Concilio Trid. dum conceditur hæc facultas, eligitur industria personæ in Episcopali dignitate constitutæ: Ergo Episcopus non potest concedere alicui, quod possit à peccato hæresis absoluere.

Respondetur enim: Nego minorem, quia sicuti dicebam, quando conceditur aliquid superioribus præsentibus, & futuris (vt est in casu nostro, cùm id non conceditur personæ particulari, sed dignitati, & officio in perpetuum) non censetur esse electa industria personæ: nam tunc facultas conceditur personis incognitis. Iason *in l. more, ff. de iurisd. omn. indic. n. 65.* & ibi communiter Iuristæ, quos sequuntur communiter alij Doctores.

Dixi tamen, ex non improbabili sententia Doctorū, 7 quia sententia opposita, quam docet Suar. *de pænit. disp. 30. sect. 2. n. 9. & de fide disp. 21. sect. 4. n. 8.* Molin. *tract. 5. de iust. disput. 18. n. 1.* Gutier. *lib. 1. canon. quæst. cap. 13. n. 29.* Petr. de Ledesma *tom. 1. sum. tract. 1. cap. 6. pct. 10. concl. diffic. 6.* Garz. *de benef. part. 13. cap. 10. n. 114.* Acost. *q. 57.* & Lorca *t. 2. disp. 45. n. 11.* est forsan probabilior, quia in hac absolutione ille Vicarius videtur exclusus, qui fuit admissus in absolutione à reliquis casibus reseruatis, vt ex contextu colligi videtur. At pro reliquorum casuū absolutione quilibet Vicarius, siue Generalis, siue specialis, deputari potest. Ergo pro absolutione hæresis quilibet videtur exclusus. Tum quia dictio *negans* apposita

posita ante Vicarium, videtur excludere omnẽ Vicariũ, & dictio *tantum*, apposita Episcopis, videtur restringere potestatem ad certas personas solas, aliàs si aliis liceret, non solùm Episcopis, sed etiam totũ Vicariis specialissimis liceret, cõtra verba Concilij, quæ absoluta vidẽtur.

8 Hinc ad fundamentũ prioris sententiæ respõdere quis poterit dicẽdo, quod in hac restrictioue non cõmittitur vlla derogatio iuris communis. Non enim Episcopi à iure communi habent potestatem absoluendi à casibus Pontifici reseruatis. Quapropter, cùm eis tribuitur talis potestas, limitari poterit à Pontifice, vt solùm ipsis competat, non aliis. Quod non est Episcoporum iuri derogare, sed Episcopis beneficium limitatè concedere.

DVBITATIO LV.

An facultas Episcopis per Tridentinum concessa absoluendi à casibus Pontifici reseruatis, & specialiter ab hæresi, sit reuocata per Bullam Cœnæ Domini?

SVMMARIVM.

1 *Verba Bulla Cœna quoad facultatem absoluendi ab haresi recenseatur.*

2 *Hareticus vt pradictam excommunicationem incurrat in foro conscientia, debebis habere errorem in intellectu cum pertinacia, & eius error humano sensui sufficienter subiacere.*

3 *Fidem negans solùm exteriùs, non erit hareticus in foro conscientia, seu interiori.*

4 *Transiens ad aliam sectam, & idolis prabens externum cultum, &c. magnetem, vel caput asini baptizans, incantationes, maleficia, vel similia horrenda facinora perpetrans, si errorem in intellectu non habeat, hareticus non erit in foro conscientia; quamuis punibilis per Inquisitores, tanquam hareticus.*

5 *Hareticus vt quis sit, requiritur quod sciens teneat aliquid contra Ecclesiam, seu cognoscat, & animaduertat, suam opinionem esse contrariam Ecclesia, & nihilominus neglecta auctoritate Ecclesia, in sua opinione persistat.*

6 *Hareticus purè mentalis excommunicationem non incurrit, nisi verbo, signo, vel facto aliquo suam haresim internam sufficienter manifestet.*

7 *Haresis interna, & externa simul subiacent excommunicationi Pontificei reseruata.*

8 *Episcopi, secundum aliquos, post Bullam Cœna Domini absoluere possunt ab haresi interna, & externa simul: ita vt non sit ipsis reuocata facultas concessa in Tridentino.*

9 *Iuris correctio, prasertim Concilij Tridentini, vitanda est, quammaximè fieri potest.*

10 *Absolui intendens, non intendit absolui pratextu alicuius priuilegij à Sede Apostolica concessi, vt dicit Bannes, sed pratextu authoritatis à Christo Domino data.*

11 *Bulla Cœna rectè intelligi potest de peccatis publicis, & de absolutione, qua prodest non solùm pro foro conscientia, sed etiam pro foro externo.*

12 *Lex generalis, pracipuè correctoria, licet posterior sit, limitari debet ex speciali antecedenti.*

13 *Lex specialis, prasertim si fuit edita in Concilio generali nuper edito, non reuocatur per subsequentem generalem, nisi specialiter, & expressè reuocetur.*

14 *Priuilegium in Cruciata concessum pœnitentibus, vt semel in vita possint absolui à quolibet Confessario approbato à quibuscumque peccatis, & censuris, integrum manet, non obstante clausula reuocatoria eiusdem Bulla Cœna.*

15 *Facultas absoluendi concessa Episcopis per Concilium Tridentinum, non est euidens, quod sit reuocata per Bullam Cœna.*

16 *Facultas absoluendi concessa Episcopis per Concil. Trid. ab haresi interna, & externa, est reuocata per Bullam Cœna, ob auctoritates Pontificum, Cardinalium, & Supremi Inquisitionis Pratorij. Quidquid in contrarium dixerint alij.*

17 *Priuilegiis, & concessionibus Concilij Tridentini vt derogetur, non est necessarium fieri expressam mentionem de illo.*

18 *Exceptio à Concilio Tridentino apposita est, dicente se velle, vt robur habeant, dum Pontifici placuerit, non vltra; sed non creditur Pontifex interponere suam auctoritatem, nisi id verbis expressis, & facientibus mentionem dicti Concilij, saltem in genere exprimat, ob eius magnam auctoritatem.*

19 *Priuilegium à Concilio concessum Episcopis reuocarè potest à Pontifice, & ex verbis recensitis Bulla Cœna satis colligitur fuisse reuocatum.*

20 *Pontifex derogans Constitutioni Conciliari, non tenetur id facere per clausulam specialem in aliquibus casibus, vt statuit idem Concilium Tridentinum, cùm possit vti sua facultate ordinaria, sicque derogare Concilio Trid. per clausulam generalem.*

21 *In Bulla Cœna reuocatur facultas concessa Episcopis, & aliis ad absoluendum, etiam per decretum cuiuscumque Concilij.*

22 *Episcopi licèt non possint in foro conscientia hareticos pœnitentes absoluere, iuxta probabiliorem sententiam, possunt tamen in foro externo eos absoluere, & Ecclesia reconciliare, illisque pœnitentiã iniungere, qua absolutio proderit illis in foro interiori.*

23 *Episcopi in Hispania, pradicta non possunt sine Inquisitoribus, neque Inquisitores sine Episcopis, saltem requisitis.*

24 *Bulla Cœna in multis partibus non est vsu recepta; quare vbi non est vsu recepta, Episcopi absoluere possunt suos subditos a peccato haresis.*

RATIO dubitandi est, quia sic in ista Bulla habetur: *Caterùm à pradictis sententiis nullus per alium quam per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, neque etiam tunc, nisi de stando Ecclesia mandatis, & satisfaciendo cautione prastita, absolui potest, etiam pratextu quarumuis facultatum, & indultorum; quibuscumque personis Ecclesiasticis, secularium, & quorumcumque Ordinum, etiam Mendicantium, ac Militarium Regularibus, etiam Episcopali, vel alia maiori dignitate praditis, ipsisque Ordinibus, & eorum Monasteriis, Conuentibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis piis, nec à laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus, per Nos, & dictam Sedem, ac cuiusuis Concilij decreta, verbo, aut alia quacumque scriptura, in genere, & in specie concessorum, & innouatorum, ac concedendorum, & innouandorum.* Et additur excommunicatio aduersus eos qui sic absoluere præsumpserint. Ita Gregorius XV. & Vrbanus VIII. in suis Bullis Cœnæ Domini. 1

Suppono, quod in ordine ad incurrendam excommunicationem in foro conscientiæ requiratur, sicuti *sect.* 12. & 13. dicebam, vt hæreticus habeat errorem in intellectu cum pertinacia, & eius error humano sensui sufficienter subiaceat. 2

Dixi, *vt habeat errorem in intellectu*: quia si quis solùm exteriùs neget fidem, non erit hæreticus in foro conscientiæ, seu interiori. Quapropter qui ad aliam sectã transiret, idolis externum cultum præberet, dæmonem verbo, cultu, vel aliquo alio opere invocaret, magnetem vel caput asini baptizaret, incantationes, maleficia, vel similia horrenda facinora perpetraret, si errorem in intellectu non haberet, hæreticus in foro conscientiæ non esset

esset. Quamuis istum talem Inquisitores punire possent tanquam hæreticum, quia ex signis externis pendeoter possent, & deberent præsumere in illo hæresim internam.

5 Dixi secundò, *cum pertinacia*: quia vt quis sit hæreticus, requiritur quod sciens teneat aliquid contra Ecclesiam, seu cognoscat, & animaduertat, suam opinionem esse contrariam Ecclesiæ, & nihilominus, neglecta auctoritate Ecclesiæ, in sua opinione persistat. Quamuis in hac pertinacia, seu persistentia temporis mora non requiratur, quia in quouis temporis instanti, & vno solo actu, & assensu instantaneo hæresis perfecta consummari poterit.

6 Dixi tertiò, *Vt eius error humano sensui sufficienter subiaceat*, quia hæreticus purè mentalis excommunicationem non incurrit, nisi verbo, signo, vel facto aliquo suam hæresim internam sufficienter manifestet.

Atque ita dicebam *cit. sect.* 12. *&* 13. & docent communiter Doctores, quos citat, & sequitur Sanch. *lib.* 1. *moral. cap.* 7. *num.* 8. Lorca *in* 2. 2. *q.* 11. *art.* 2. *disput.* 47. *n.* 7. Becan. *part.* 5. *q.* 2. Coninch. *de actib. supernatural. disput.* 18. *dub.* 7. *num.* 75. Maldet. *in* 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 1. *memb.* 2. *& seqq.* Barbosa *de potest. Episc. par.* 2. *alleg.* 40. *num.* 5. Campanil. *rubr.* 11. *cap.* 26. *num.* 28. Cherubin. *in compend. Bullar. tom.* 3. *constitut.* 24. *Pauli V. scholio* 2. Valerus *verb. hæresis, different.* 2. *num.* 1. *&* 2. Filliucius *tom.* 2. *tract.* 12. *cap.* 6. *num.* 152. Reginaldus *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 14. *num.* 514. Finellus *de casibus reseruat. casu* 2. *num.* 20. Megala *in tertia part. lib.* 3. *cap.* 1. *quæst.* 1. *n.* 4. Molfesius *in summa, tom.* 1. *tract.* 11. *cap.* 7. *num.* 39. Turrianus *in* 2. 2. *tom.* 1. *disput.* 23. *dub.* 1. Duardus *in Bull. Cœn. lib.* 2. *canon.* 1. *quæst.* 20. *&* 21. Gyptius *de casibus reseruat. cap.* 6. *num.* 74. *& cap.* 9. *num.* 25. Sousa *in Bull. Cœn. cap.* 2. *disput.* 5. *& sequent.* Lazarius *tract. de blasphemia, quæst.* 5. *num.* 74. Fernandez *part.* 3. *cap.* 9. §. 16. *num.* 2. Gambatupta *de casib. reseru. cap.* 4. *n.* 13. *&* 14. Homobonus *de casibus etiam reseruat. part.* 1. *cap.* 8. Zanardus *part.* 1. *precept.* 1. *cap.* 5. Peregr. *de immunit. Eccl. cap.* 8. *n.* 2. Torreblanca *de magia, lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 20. & alij passim.

7 De ista igitur hæresi interna, & externa simul, quæ subiacet excommunicationi Pontifici reseruatæ, difficultas est, an Episcopi possint absoluere post Bullam Cœnæ Domini, vt non sit ipsis reuocata facultas absoluendi concessa in Tridentino.

8 Quidam, quos sequebar *lib. de Parlament. dubit.* 4. *sect.* 19. *subsect.* 35. *edit.* 1. affirmant, quod scilicet non sit reuocata. Sic Bannes 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 4. *dub.* 2. Aragonius *ibidem, artic.* 3. Nauarrus *cap.* 27. *num.* 260. *& lib.* 5. *consil. tit. de priuileg. consil.* 11. *q.* 1. quamuis postea mutauerit sententiam propter declarationes adducendas. Lorca 2. 2. *disput.* 45. *num.* 10. Viualdus *in antiqua edit. part.* 1. *tract. de absolut. n.* 13. *& part.* 2. *in exposition. Bull. Cœn. n.* 141. Campeg. *in addit ad Zanchin. cap.* 34. *de hæretic.* Guttierrez *lib.* 1. *quæstion. canonic. cap.* 13. retractans priorem sententiam. Palatius *in* 3. *distinct.* 25. *disput.* 7. Llamas *part.* 3. *cap.* 1. §. *vltim. circa fin.* Zauall. *in commun. opinion. tom.* 3. *q.* 802. *n.* 65. Corduba *in sum. q.* 8. *punct.* 1. Vela *de pœn. delict. cap.* 14. *vers. Iure verò canonico.* Vega *in summa, tom.* 2. *cap.* 125. *casu* 11. Anton. Gomez *in Bull. Cruciae. claus.* 10. *num.* 44. Angles *in florib. part.* 1. *de confess. q.* 4. *art.* 1. *difficult.* 6. Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. cap.* 14. *n.* 7. Putean. *in* 2. 2. *q.* 11. *art.* 4. *dub.* 2. Fagundez *de precept. Eccles. precept.* 2. *lib.* 8. *cap.* 8. *n.* 32. *&* 33. Granad. *in* 2. 2. *controuers.* 1. *tract.* 15. *disput.* 14. *sect.* 1. *num.* 8. *&* 9. Auila *de censur. part.* 2. *cap.* 7. *disp.* 1. *dub.* 6. Rodriq. *tom.* 1. *quæst. Regul. q.* 20. *art.* 10. Portell. *in addit. ad dub. Regul. verb. Episcopus, n.* 1. Sousa *in Bull. Cœna, cap.* 24. *disput.* 100. *concl.* 3. *num.* 7. Nuñus *tom.* 2. *in addit. ad* 3. *part. q.* 8. *art.* 5. *dub.* 10. *in fin.* Sà *verb. Episcopus, n.* 37. Reputant sententiam istam probabilem Suar. *tom. de censur. disput.* 21. *sect.* 3. *n.* 5. Riccius. *tract. de iur. personar. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 9. Iacobus Scuertius *in can. excommunic. & cas. reseruat. part.* 2. *excommunic.* 5. Ledesma *tract.* 1. *cap.* 6. *concl.* 30. *difficul.* 7. Simanch. *de cathol. instit. tit.* 3. *n.* 6. Sancius *in select. disput.* 50. *n.* 32. Barbosa *de potest. Episc. part.* 2. *alleg.* 40. *n.* 21. & alij plures quos referunt Sanchez, & ipse Barbosa mox in secunda sententia citandi.

Probatur, quia quammaximè fieri potest, vitanda est 9
correctio iuris, præsertim Concilij Tridentini, quod tantæ est auctoritatis, & tanti æstimatur ab omnibus Pontificibus, qui post illud Ecclesiam gubernarunt. Sed absque correctione iuris Tridentini stare potest clausula Bullæ reuocans facultates, quibus absolutio ab Episcopis impendi poterat: Ergo dicendum est, quod clausula Bullæ Cœnæ non reuocat prædictam Tridentini facultatem Episcopis concessam. Maior patet. Minor probatur, quia Bulla Cœnæ solùm habet: *Vt nullus possit absolui prætextu quorumcunque priuilegiorum, quæ Episcopis, Conuentibus, & aliis concessa sint per Sedem Apostolicam.* At qui ab Episcopis absolui intendit, non 10
intendit absolui prætextu alicuius priuilegij ab Apostolica Sede concessi, vt dicit Bannez *loc. sup. cit.* sed prætextu authoritatis à Christo Domino datæ: Ergo.

Secundò, quia Bulla Cœnæ rectè intelligi potest de 11
peccatis publicis, & de absolutione, quæ prosit non solùm pro foro conscientiæ, sed etiam pro foro externo. Siquidem nihil in Bulla habetur, quod cogat nos de peccatis occultis, & de foro conscientiæ reuocationem intelligere. Quod si hoc modo intelligatur, manet integrum Tridentini decretum. Nam Tridentinum concedit solùm absolutionem casus occulti, & pro foro conscientiæ: Ergo si dicatur, quod Bulla Cœnæ reuocet casus publicos, & absolutionem, quæ prosit in foro externo, non corrigit Decretum Tridentini: Ergo ita dicendum, vt vitetur iuris correctio. Præsertim quia sic sentiunt tot, & tam graues Doctores suprà citati, quorum in explicando ius est magna auctoritas. 12

Tertiò, quia lex generalis, præcipueque correctoria, tametsi posterior sit, limitari debet ex speciali antecedenti, vt in materia de legibus. Ergo hæc lex correctoria Bullæ Cœnæ, quæ generalis est, limitari debet per 13
specialem Tridentini. Quapropter lex specialis, præsertim si fuit edita in Concilio generali nuper edito, non reuocatur per subsequentem generalem, nisi specialiter & expressè reuocetur (vt inquiunt Baldus *in l. humana, Cod. de legib. notabil.* 3. Ripa *in cap.* 1. *de iudiciis, num.* 8. Decius *in rubric. de constitut. num.* 7. *in* 2. *lect. & consil.* 341. *n.* 10. Rota apud Cæsarem de Grassis *decis.* 3. *n.* 12. *de rescript.* & apud Vetall. *decision.* 268. *num.* 3. *part.* 1. & in Valentina Decimarum, 9. Decembris 1602. Henriquez *lib.* 7. *de Indulgent. cap.* 16. *num.* 3. Menoch. *vol.* 3. *consil.* 294. *n.* 11. *&* 12. Viualdus 3. *part. cap.* 12. *n.* 22. Zerola *in praxi Episcop. part.* 1. *verb. pensio, & part.* 2. *verb. absolutio*, §. 8. Carroc. *in repetit. Regul. Cùm quid prohibetur, lib.* 6. *part.* 6. *amplia* 6. & Sanchez *lib.* 3. *de matrim. disput.* 26. *num.* 7.) Sed lex, qua datur Episcopis facultas absoluendi in Concilio Tridentino, est specialis, verba verò Bullæ Cœnæ sunt generalia, cùm in illis non fiat mentio de Concilio Tridentino, nec de casibus occultis, de quibus loquitur dictum Concilium. Ergo per Bullam Cœnæ non reuocatur facultas de absoluendo Episcopis concessa. 14

Quartò, quia non obstante clausula reuocatoria Bullæ Cœnæ, manet integrum priuilegium in Cruciata concessum pœnitentibus, vt semel in vita possint absolui à quolibet Confessario approbato à quibuscumque peccatis, & censuris, &c. Ergo integrum manebit etiam priuilegium Episcopis concessum in Concilio Trid. non obstante clausula reuocatoria eiusdem Bullæ Cœnæ.

Quintò, quia non est euidens, Bullam Cœnæ supra- 15
dictam faculatem reuocare, sicuti constat ex dictis. Sed nemo absque euidentia reuocationis debet se proprio iure spoliare. Ergo Episcopi non debent spoliatos se reputare prædicta absoluendi facultate, sine clariori notitia reuocationis, præsertim cùm facultas ipsis concessa sit certa, reuocatio verò dubia, sicuti mox infra dicetur.

Non

Non obstat, si dicas, euidenter constare, hanc absoluendi facultatem Episcopis reuocatam esse, non ex verbis Bullæ præcisè, sed ex illis, iuncta Pontificum declaratione, de qua mox infra dicetur.

Respondetur enim cum Fagundez, & Sousa *in locis suprà citatis*, de declaratione ista nobis authenticè non constare: Nam esto plures Doctores eam asserant, ex fama, tamen, & opinione loquuntur. Et cùm res sit ita grauis, & scientibus Pontificibus controuersia, debuissent illam expressiùs aliquo speciali decreto declarare; quod adhuc factum non est.

Adde quod cùm aliundè tam perspicuè constet de facultate Tridentini, & non constet de illius reuocatione, non cogimur credere, illam esse reuocatam.

Adde secundò, quod cùm Tridentinum Concilium facultatem concesserit Episcopis magna cum consideratione, consultatione, & prudentia. Videbatur enim moraliter necessaria in bonum, & salutem animarum, non est credendum, quod tam facilè fuerit reuocata, nisi euidenter constet.

Adde tertiò, quod indigebat talis declaratio speciali promulgatione, vt vim legis reuocantis haberet; aliàs nos arctare non poterit.

16 Neque obstat secundò, si dicas, in generalis Inquisitionis Prætorio Romano sæpè pronunciatum esse, quod nunc Episcopi non possint absoluere ab hæresi occulta.

Respondetur enim, sic ibi pronunciatum esse secundùm oppositam sententiam, quæ probabilissima est; sed quia nondum nobis præcepit eam amplecti, licitum est adhuc contrariam etiam reputare probabilem, sicut & reputarunt non modicæ notæ Doctores mox supra citati.

Neque obstat tertiò, si dicas, extare de hoc duo Responsa Congregationis Cardinalium, in quibus vt videre est apud Suarez, & Garc. *in locis infrà citandis*, declaratur, facultatem Tridentini Episcopis reuocatam esse.

Respondetur enim similiter, responsa hæc esse quidem magnæ authoritatis, sed non sufficere ad tollendam contrariæ sententiæ probabilitatem.

His tamen non obstantibus, Respondetur ob authoritates Pontificum, Cardinalium, & Supremi Generalis Inquisitionis Prætorij mox infrà referendas, contrarium (nempè per clausulam Bullæ Cœnæ Episcopis reuocatam esse facultatem absoluendi ab hæresi, reliquisque ibi contentis) vt longè probabilius tenendum esse. Sic Suarez *loc. cit. & de pænit. disput. 30. sect. 2. num. 11.* Ricciullus, Sancius, & Barbosa *vbi supra*: Item Pegna *director. 3. part. comment. 141. post q. 95. vers. penult.* vbi testatur, ita declarasse Pium V. & Gregorium XIII. iuxta hanc opinionem in supremo generalis Inquisitionis Prætorio sæpè pronunciatum esse. Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 19. q. 3.* Fuseus *de visitat. lib. 2. c. 31. n. 5.* Genuensis *in prax. cap. 67. n. 10.* vbi ait, Gregorium XIII. & Clementem VIII. sic declarasse. Garcia 11. *part. de benefic. cap. 10. n. 124.* vbi cum Suarez testatur, pro hac parte duas Authenticas Cardinalium declarationes extare. Sanch. *lib. 2. moral. cap. 11. in fine*, Farinac. *de hæres. q. 192. n. 61.* Tolet. *lib. 1. cap. 41.* Ricc. *in Praxi rer. quotidian. resol. 474. & in collect. decis. part. 4. collect. 821. & in decis. Curiæ Archiep. decis. 13. num. 6. & 8. part. 2. & part. 3. decis. 180. n. 8.* Villalob. *part. 1. tract. 9. dub. 61. num. 2.* Gratian. *tom. 3. cap. 414. n. 20.* Bellochius *de casibus reseru. part. 2. q. 1. num. 275.* Bonacin. *disp. 1. de censur. q. 3. punct. 2. num. 1.* Ragucius *in Luterna Parochorum, q. 185. n. 5.* Scortia *in constit. Pontif. Epitome 166. theorem. 431.* Nouar. *in singul. conclus. 3. n. 5.* Syluius *in 2. 2. q. 11. art. 3.* Fabrus *de Sacram. Ordin. dist. 25. q. 1. disp. 3. c. 4. n. 126.* Maiol. *de irregular. lib. 5. cap. 46. num. 6. vers. Caueant*, Viualdus *in vltima editione, part. 1. tit. 11. de absolut. n. 53.* Sayr. *decis. 16. de sent. excommun.* Franciscus Leo *in Thesaur. for. Ecclesiast. part. 1. cap. 37. num. 46.* Armendar. *in Addit. ad recopilat. leg. Nauar. lib. 2. tit. 25. l. vltima de familiar. Inquisit. num. 3,* Guttier. *lib. 1. quæst. canonic. cap. 13. n. 28. & 29.* Graffius *lib. 1. cap. 13. n. 30. & seqq.* Catechism. Neapol. *lib. 1. cap. 25. & lib. 3. cap. 1. & lib. 4. cap. 1.* Benzonius *de fuga, lib. 1. disput. 1. q. 6.* Sorbo *in compend. Mendicant. verb. Absolutio ordinaria quoad Fratres*, Genuens. *in Praxi Archiepisc. cap. 67. num. 10.* Victorellus *in addit. ad Toletum, lib. 1. cap. 63.* Acosta de Andrada *q. 58.* Molina *de Iust. tract. 3. disp. 64. n. 8. & tract. 5. disput. 18. num. 2.* Magister Sacr. Palatij *in Indico libr. expurgand. in Candelabro aureo de absolutione, fol. 152. n. 13.* Iacobus Bleda *in defens. fidei in causa Moriscorum, part. 1. cap. 13,* vbi suddit, sic fuisse declaratum à Paulo V. Læl. Zecch. *in summa, part. 1. tit. de fide, rubric. de heresi, cap. 11. n. 18.* Paramus *de origin. sanctæ Inquisit. lib. 3. q. 9. n. 191.* Philiarcus *de offic. Sacerdot. tom. 1. part. 2. lib. 2. cap. 25. & lib. 4. cap. 22.* Felician. *in Enchirid. de excommunic. cap. 18.* Ægidius *disp. 14. de excommun. dub. 16. n. 243.* Tuschus *in Practic. de visitat. lib. 2. cap. 31. n. 8.* Vgolinus *in Bulla Cœnæ, part. 2. cap. 2. §. 5. n. 3.* Bartholomæus ab Angelo *in examin. Confessor. dialog. 5. §. 554.* Simanchas *de cathol. Institut. tit. 3. num. 6.* Alterius *de censur. lib. 5. disp. 22. cap. 2.* Hieronym. Campanil. *in director. Iur. canonic. rubr. 11. cap. 26. num. 55.* Gratianus *tom. 3. discept. cap. 414. n. 20.* Homobon. *de Examin. Eccles. part. 2. tract. 12. cap. 4. n. 16. & de statibus part. 1. cap. 8.* Antonuccius *ad Cathechis. Diœces. Neapol. lib. 1. cap. 25. n. 9.* Megala *in 1. part. lib. 1. cap. 13. n. 10. & seqq.* Florno. *de casib. reseruat. part. 1. c. 8. §. 22. n. 2.* Torreblanc. *de magia, lib. 3. cap. 10. n. 17.* Valer. *verb. hæresis, difficult. 5. n. 1.* & alij.

Et quidem, teste Zerola, & Garcia locis supra citatis, sic præter Consistorium generale Inquisitionis Romanæ declarauit Congregatio Concilij in his verbis: *Congregatio censuit, huic decreto Concilij Tridentini sess. 24. cap. 6. de reformat. non tantum in crimine hæresis, sed in omnibus casibus comprehensis in Bulla Cœnæ Domini Pij V. esse derogatum.* Rursus secundò in his verbis; teste Garcia, & Riccio vbi supra: *Episcopus, aut Inquisitor absoluere non potest hominem hæreticum in foro conscientiæ, licet hæc facultas à concilio sit tradita Episcopis.* Rursus tertiò in his verbis: *Item an hoc decretum locum habeat in casibus post Concilium Tridentinum ex noua lege Sedi Apostolicæ reseruatis, Gregorius XIII. audita relatione Congregationis, non habere locum respondit.* Rursus 4. in his verbis: *Item in delictis occultis in materia clausula idem respondit audita relatione eiusdem Congregationis, per Constitutionem Pij V. censeri huic decreto derogatum.* Et

Probatur, quia non videtur necessarium ad derogandum Priuilegiis, & Constitutionibus Concilij Tridentini, de illo fieri expressam mentionem, sicut necessarium est fieri de aliis, *cap. ex parte, de capellis Monachorum, ibique Gloss. in verb. nulla mentio, & cap. nonnulla, de rescript.* vbi etiam Gloss. *in verb. fecerunt mentionem*, & ibi Felin. *n. 7. cum multis aliis.* Siquidem 17

ipsum Tridentinum *sess. 21. cap. 21. in fine Concilij*, excipit authoritatem Pontificis in suis decretis, dicens se velle, vt robur habeant dum Pontifici placuerit, & non vltra; inquit enim sancta Synodus: *Omnia, & singula sub quibuscumque clausulis, & verbis, quæ de morum reformatione, deque Ecclesiastica disciplina, tam sub felicis record. Paulo III. & Iulio II. quàm sub Beatissimo Pio IV. Pontificibus maximis in hoc sacro Concilio statuta sunt, declarat ea decreta fuisse, vt in his salua semper authoritas Sedis Apostolicæ sit, & esse intelligatur.* Ergo cùm Pontifex suam authoritatem interponit, ne vllus ab hæresi, reliquisque in Bulla Cœnæ contentis absoluatur, non debet dici reuocare priuilegium in Tridentino concessum, sed ipsum Tridentini Priuilegium cessare; quia cessauit conditio, sub qua fuit concessum. 18

At hæc ratio non probat: concedo enim, non reuocari decreta Tridentini Concilij, quoties Pontifex suam authoritatem in contrarium interponit, sed cessare illa, ex conditione in ipsis decretis apposita. At difficultas est, quando Pontifex censeatur suam authoritatem in contrarium interponere, & credo, nunquam interponere

ponere censeri, nisi id verbis expressis, & facientibus mentionem dicti Concilij, saltem in genere exprimat ob eius magnam authoritatem, vti dicebam.

19 Secundò igitur probatur meliùs; quia sine dubio priuilegium à Concilio concessum Episcopis reuocari potest à Pontifice; sed ex supradictis Bullæ Cœnæ verbis satis colligitur, fuisse reuocatum: Ergo. Maior patet. Minor probatur; quia Pontifex prohibet, ne detur absolutio ab hæresi, reliquisque casibus in Bulla contentis prætextu Priuilegiorum, quæ Episcopis, Religiosis, Conuentibus, &c. concessa sunt à Sede Apostolica, etiam decreto alicuius Concilij; sed nullum Concilium nisi Tridentinum, hanc facultatem absoluendi ab hæresi, reliquisque casibus reseruatis concessit: Ergo hanc facultatem, quam hoc Concilium concessit, intendit Pontifex reuocare, aliàs superfluerent verba illa, *alicuius Concily decreta*.

Neque obstat, si dicas, Bullam Cœnæ reuocare facultatem absoluendi a casibus publicis, & pro foro externo, quia hæc non est data à Concilio, præsertim cùm reseruatio non tam pro foro externo, quàm pro foro conscientiæ facta sit; siquidem solùm permittitur in articulo mortis absolutionem præstari.

20 Tertiò probatur, quia non requiritur, quod specialiter illi derogetur: Nam Pontifex id non tenetur facere in aliquibus casibus, vt statuit idem Concilium Tridentinum, cùm possit vti sua facultate ordinaria, sicque possit derogare Concilio Tridentino per clausulam generalem, vt colligitur ex eodem Concilio, *sess.25. de reformat. cap.* 21. & declarauit Pius V. in quodam motu proprio edito in anno 1570. quem refert Garcia *tract. de benefic. part.4. cap.50.num.30. &* 31. Et respondit Sacra Congregatio Concilij in vna Abulensi, anno 1595. vt refert idem Garcia *de benefic. part.5. cap.8.num.87.* & docet Rota in causa S. Angeli Pensionis, die 16. Decembr. 1594. coram Pamphilio, & in Bononiensi Prioratus, die 9. Iulij, anno 1606. coram Manaancedo, Germonius *de Indult. Cardinalium, §. per oua, n.74.* & Gonzalez *in Regul.8. cancell. Gloss.6.n.*120. Deinde per illa verba Concilij Tridentini, *In genere, vel in specie*, sufficienter reuocantur omnes facultates, non solùm concessæ in generali, sed etiam in speciali. Præsertim cùm in Bulla Cœnæ reuocentur expressè omnes facultates concessæ vi cuiuscumque Concilij, expressè, & specialiter est etiam reuocata talis facultas, cùm in nullo Concilio ea fuerit concessa, nisi in Concilio Tridentino. Præterea etiam complures Doctores docent, vt Cambera *de offic. Legat. lib.*19. *a.*138. Flores *q.*10. *num.*50. & alij, quod possit reuocari lex specialis per subsequentem generalem, etiamsi non fiat expressa mentio de lege illa speciali, seu particulari: Ergo, &c.

21 Neque obstat, si dicas, in Bulla Cœnæ non reuocari facultatem concessam Episcopis, & aliis ad absoluendum, sed solùm reuocari facultatem concessam Pœnitentibus, vt possint eligere confessarium, à quo possint absolui; quia ibi expressè reuocatur facultas concessa Episcopis, etiam per decretum cuiuscumque Concilij: sed Tridentinum Concilium non concedit facultatem eligendi confessarium Pœnitentibus, sed concedit facultatem absoluendi ab omnibus censuris occultis, & non deductis ad forum contentiosum Episcopis: Ergo.

Hinc patet ad fundamenta opposita sententiæ prioris.

22 Aduerte tamen, quod licèt Episcopi non possint in foro conscientiæ hæreticos pœnitentes absoluere iuxta hanc nostram multò probabiliorem sententiam, possunt tamen in foro externo eos absoluere, & Ecclesiæ reconciliare, illisque pœnitentiam iniungere. Quæ absolutio proderit illis etiam in foro interiori, *cap. vt officium, in principio, de hæretic. in* 6. & tradunt Archidiaconus *ibi, n.*1. Geminian. *n.*1. Franch. *num.*2.10. Andreas *n.*1. Glossa *in cap. excommunicamus* 1. *§. credentes vero, circa finem, de hæretic.* Ostiens. *ibidem, num.* 24. Felinus *n.*3. Zabarell. *num.*6. Ananias *num.* 4. Repert. Inquisit. *verb. absolutio, vers. sed nunc, & vers. ex prædictis*, Squillacens. *tract. de fide cathol. cap.*27. *num.*3. Eymer. 3. *part. director. q.*92. Bonacina *de censur. disp.*1. *q.*3. *punct.* 2. *num.*11 Farinac. *de hæres. q.*192. *§.*4. *num.*52. vbi notat, quod cùm Lælius Zecchius 1. *part. tit. de fide, rubr. de hæres. cap.*11. *n.*18. dicat, in supremo Inquisitionis Senatu pronunciatum esse, quod solùm Inquisitores possint Pœnitentes hæreticos in foro externo absoluere, & non Episcopi; enunciarium tamen, vt quid à Doctoribus communiter receptum, & iuri consonum, sic dicendum.

Quamuis in Hispania prædicta facultas illis reuocata sit: Non enim ibi possunt Episcopi sine Inquisitore, neque Inquisitor sine Episcopo, saltem requisito, hæreticum absoluere, & Ecclesiæ conciliare, sicuti habetur ex praxi, & consuetudine loci. 23

Aduerte secundò, quod nonnulli cum Becano *de fide cap.* 15. *q.*2. *n* 6. tenent, quod Bulla Cœnæ in multis partibus non sit vsu recepta, & consequenter ibi non obstringat; & inde fiat, quod possint ibi Episcopi suos subditos absoluere à peccato hæresis, & ab excommunicatione tali peccato annexa. Tenent etiam, quod excommunicentur solùm ij, qui sunt in hæresi pertinaces; & inde fiat, quod Rustici, & Ciues simpliciores, qui habentur hæretici in Gallia, vel in Germania, &c. sed tamen pertinaces non sunt, dictam excommunicationem non incurrant, vt propterea à Parochis, quibus ipsi subiecti sunt, absolui possint. 24

DVBITATIO LVI.

Quid sequatur ex dictis? Vbi multa de Episcopis scitu digna.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi licèt non possint in foro conscientiæ hæreticos pœnitentes occultos absoluere, iuxta probabiliorem sententiam, possunt tamen iuxta sententiam aliorum non improbabilem, quam tutius Episcopi sequi possunt in Regionibus ab vrbe distantioribus degentes.*

2 *Episcopus facultatem sibi concessam absoluendi ab hæresi occulta à Concilio Tridentino, licet ea concessa ibi sit Episcopis tantum, non item eorum Vicariis, potest secundum ius ordinarium hic, & nunc eam delegare cuilibet approbato confessario non improbabiliter.*

3 *Episcopo sicut ex officio, vel priuilegio dignitatis suæ competit absoluere, aliumve iurisdictionis actum exercere, potest id etiam per alium facere.*

4 *Iuris antiqui correctio sine necessitate non debet introduci.*

5 *Episcopi possunt absoluere ab excommunicatione hæresis, etiam extra Sacramentum Pœnitentiæ; quia cum dicitur, quod possint in foro conscientiæ; per talem particulam non intelligitur forum sacramentale, audita scilicet confessione; sed tantum denotatur, vt absolutio, si contingat, hæresim in iudicium deduci, in foro externo non prosit.*

6 *Amplia, quod in tali casu Episcopus possit non improbabiliter absoluere subditum etiam in absentia; quia talis absolutio non est Sacramentalis, qualis est absolutio à peccatis.*

7 *Et etiam si subditus extra Diœcesim sit, & ipse Episcopus simul cum subdito extra Diœcesim inueniatur.*

8 *Iurisdictio non contentiosa, sed voluntaria in territorio alieno exerceri potest; cùm per talem Iurisdictionem territorium alienum inuadi, aut violari non possit.*

9 *Contraria opinio authoris est probabilior.*

Episco

10 *Episcopi quidam in partibus Septentrionalibus ob frequentiam casuum, & difficultatem adeundi summum Pontificem, consueuerunt per se, vel per Vicarium absoluere subditos ab haresi, etiam manifesta.*

11 *Bulla Cœna Domini in multis Germania Prouinciis non est vsu recepta, saltem quoad omnia, qua continet.*

12 *Bulla Cœna Domini probabiliter contra communem opinionem, vbi non est vsu recepta, non obligat in conscientia; quia vt leges humana, tam ciuiles, quam Pontificia in conscientia obligent, requiritur non solum ipsarum promulgatio, sed etiam populi consensus, & acceptatio.*

13 *Lex non est valida, sed nulla, si Princeps intendat leges suas ferre, & promulgare sub alia conditione, scilicet independenter à consensu, & acceptatione populi; atque adeo intendat indepenter à consensu, & acceptatione populi per illas obligare, & cur. Alij contrarium sustinent.*

1 RESPONDETVR ex dictis: Episcopi, licet non possint in foro conscientiæ hæreticos pœnitentes
occultos absoluere iuxta nostram multò probabiliorem
sententiam, vti dicebam, possunt tamen iuxta sententiam aliorum non omnino improbabilem, quam tutius
Episcopi sequi possunt in regionibus ab vrbe distantionibus degentes, sicuti speciatim de absolutione ab hæresi
occulta docuit Nauarr. *lib. 5. consil. 11. de priuileg. edit. 2.*
vbi non improbabiliter etiam subdit, iuxta ea quæ di-
2 cebam *sect.* 54. quod cùm Tridentinum facultatem
absoluendi ab hæresi occulta Episcopis tantùm, non
item eorum Vicariis concedit, intelligendum sit de iure
ordinario, ac veluti ex officio, generaliter scilicet ad
omnes casus, ita tamen vt nihil interim obstet, quominus Episcopus Vicario suo, vel alteri idoneo Sacerdoti, vel Clerico talem facultatem specialiter ad casum
particularem hic & nunc occurrentem, committere
3 possit, *argum. cap. vlt. de offic. ordinar. iuncta Glossa*, vbi
dicitur: *Si cui ex officio, vel priuilegio dignitatis sua
competit absoluere, aliumve Iurisdictionis actum exer-
4 cere, potest id etiam per alium facere.* Nam correctio
iuris antiqui sine necessitate non debet introduci.

Quapropter hanc Nauarri sententiam cum aliis secutus est Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 10. q. 11.* Sà *verb. Episcopus, n. 37.* Emmanuël Rodriq. *tom. 1. quæst. regul. q. 20. art. 11.* Henriquez *lib. 6. cap. 14. n. 7. & in Glossa lit. O.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 15. n. 23.* & Granad. *in 2. 2. controu. 1. tract. 15. disp. 14. sect. 2. n. 7.*

Quamuis contrarium ex multò probabiliori sententia nostra, *ubi Dubit. 54.* sequatur Lorca *in 2. 2. disp. 45. n. 20.* Molin. *de Iustit. tract. 5. disput. 18. n. 1.* Garcias *de benefic. tom. 2. part. 1. cap. 10. n. 153.* Guttier. *lib. 1. canonic. quæstion. c. 15. n. 29.* & Suar. *in 3. part. tom. 4. disp. 30. sect. 2. n. 9. & 15.* Vide quæ dicebam *cit. Dubit.* 54.

5 Adde, quod Episcopi possint absoluere ab excommunicatione hæresis, etiam extra Sacramentum Pœnitentiæ; quia cùm dicitur, quod possint in foro conscientiæ, per talem particulam non intelligitur forum
Sacramentale, audita scilicet confessione, sed tantùm
denotatur, vt absolutio, si contingat hæresim in iudicium deduci in foro externo, non prosit. Nauarr. *lib. 5. consil. tit. de priuileg. consil. 11. q. 2.* Suarez *de censur. disput. 41. sect. 2.* Sanchez *de matrim. lib. 8. disput. 34. n. 29. & lib. 4. moral. cap. 11. num. 13.* Garcia *de benef. part. 11. cap. 10. n. 138.* & alij quos citabam, & sequebar *Dubit.* 53. vbi etiam aduertebam, Sanch. *cit. lib. 2.*
6 *moral. cap. 11. n. 17.* & alios non improbabiliter sentire,
quod in tali casu possit Episcopus absoluere subditum,
7 etiam in absentia; quia talis absolutio non est Sacramentalis, qualis est absolutio à peccatis. Et etiamsi
subditus extra diœcesim sit. Et etiam si ipse Episcopus
8 simul eum subdito extra diœcesim inueniatur, quia
nihil obstat, quominus iurisdictio non contentiosa, sed
voluntaria, in territorio alieno exerceatur; cum per exercitium talis iurisdictionis territorium alienum inuadi, seu violari non videatur; qua de re Abb. *in cap. nouit, n. 3. de offic. Legat.* Nauarr. *cap. 27. n. 6.* & Sayr. *lib. 1. Thes. cap. 9. propè finem.*

Quamuis contrariam opinionem, tanquam probabl- 9
liorem tenuerim ego cum Suarez *3. part. tom. 5. disp. 41. sect. 2. num. 10. & 11.* Henriquez *lib. 4. de irregularit. cap. 20. n. 5.* & aliis *cit. dubit. 53.* Vide ibi.

Adde secundò, quod quidam Episcopi in partibus 10
Septentrionalibus ob frequentiam casuum, & difficultatem adeundi summum Pontificem, consueuerunt
per se, vel per Vicarium absoluere subditos suos ab
hæresi etiam manifesta.

Adde tertiò, quod Becanus *2. 2. cap. 15. q. 2. num. 6.* 11
testatur, Bullam Cœnæ Domini in multis Germaniæ
Prouinciis non esse vsu receptam, saltem quoad omnia, quæ continet: videri etiam poterit Azor. *part. 1. lib. 5. cap. 4. q. 1.* Putean. *in 2. part. S. Thomæ, quæst. 11. art. 4. dub. 2.* Filliuccius *tom. 1. tract. 11. cap. 2. q. 5. n. 21.* Valerus *verb. peccatum, differ. 30. n. 3.* & idem Becanus
in 1. 2. tract. 3. cap. 6. q. 8. n. 4. vbi probabiliter, con- 12
tra communem tamen opinionem Doctorum, subdunt,
quod & ipsa Bulla Cœnæ, vbi non est vsu recepta, non
obliget in conscientia, quia vt leges humanæ, tam
ciuiles, quàm Pontificiæ in conscientia obligent, requiritur non solum ipsarum promulgatio, sed etiam populi consensus, & acceptatio, dependenter à qua præsumitur seu per legislator leges suas ferre, & promulgare. Quinimmò Valentia *tom. 2. disput. 7. q. 5. punct. 5.*
& alij non improbabiliter subdunt, quod si Princeps 13
intendat leges suas ferre, & promulgare sub alia conditione, scilicet independenter à consensu, & acceptatione populi, atque adeo intendat independenter à consensu, & acceptatione populi per illas obligare, lex non sit valida, sed nulla; quia cum tunc ea magnam possit in populo perturbationem excitare, non est propter bonum publicum, atque adeo non est iusta (quod ad essentiam legis requiritur) & consequenter qui eam, siue in primo casu, quod non sit acceptata, siue in secundo, quod sit lata independenter à consensu, & acceptatione populi, non acceptant, etiam sine sufficienti causa, non peccant mortaliter, nisi exinde magnum incommodum Reipublicæ proueniret: Quo casu propterea solum contra ius naturale, non autem contra ius positiuum, & eius pœnas, vt censuras, peccarent. Videri etiam poterit Megalius *in 2. 2. lib. 2. cap. 6. q. 3. n. 125. & 117.* Bonacin. *de legib. disp. 1. q. 1. punct. 5. num. 39.* & Villalob. *tom. 1. tract. 2. dub. 16.*

Quamuis contrarium sentiant alij communiter, inter quos Suarez *de legib. lib. 3. cap. 19. num. 8.* & nos in specie de summo Pontifice, *lib. 1. de immunit. Eccles. cap. 1. dubit. 15. sect. 7.*

DVBITATIO LVII.

An nunc post Bullam Cœnæ possint absoluere ab hæresi Inquisitores?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores, præsertim Hispaniæ, & Siciliæ, secundum aliquos post Bullam Cœnæ possunt absoluere ab hæresi in foro conscientiæ.*

2 *Recensentur verba Bullæ Clementis VIII.* Cum sicut, *ad probandum, quod Inquisitores possunt absoluere ab hæresi in foro conscientiæ.*

3 *In hac Bulla Clementis datur facultas Inquisitoribus, & eorum Commissariis absoluendi hæreticos occultos, neque ab vllo iudice priùs inquisitos extraiudicialiter.*

4 *Bulla prædicta, quod dirigatur specialiter ad Inquisitores Ordinis Prædicatorum existentes in Lombardia, quodque videatur esse specialis commissio facta personis, & non dignitati, non videtur obstare, quia Priuilegia Inquisitoribus specialibus concessa diriguntur ad omnes Inquisitores.*

5 *Per Bullam Cœnæ Domini, quod reuocetur omnis facultas absoluendi ab hæresi, & casibus ibi contentis in foro conscientia, non obstat; quia Bulla solùm reuocat facultates absoluendi, quæ concessæ sunt Pœnitentibus, vel saltem quæ concessa sunt directè in eorum fauorem.*

6 *Ecclesia debet prouidere fidelibus delinquentibus remedium facile, & suaue, vt a occultis liberentur, quod non fecisset, si Inquisitores non haberent prædictam facultatem*

7 *Auctores dictæ sententiæ inferunt, quod Inquisitor etiam non sacerdos, etiam extra Sacramentum confessionis, ac etiam in absentia, possit hanc facultatem exercere; quia non coarctatur illa ad forum Sacramentale, sed ad forum secretum.*

8 *Item inferunt, quod possit Inquisitor cuicumque ulteri vices suas delegare; quia est potestas competens ex officio, ac proinde delegabilis, dum in contrarium non fuerit expressa probitio.*

9 *Hæreticus occultus, quando secretò vult Inquisitori suam hæresim confiteri, nec ad illum fuit iudicialiter delatus, potest tunc ab ipso absolui ab hæresi, cùm verum non sit, quod talis facultas absoluendi concessa sit soli Tribunali S. Inquisitionis simul iuncto.*

10 *Facultas absoluendi ab excommunicatione hæresis concessa est Inquisitoribus in fauorem animarum.*

11 *Inquisitor nullus, neque Tribunal potest absoluere ab hæresi, & ab excommnicationibus reseruatis in foro conscientia, sed necessariò id debet facere in foro externo, & iudiciali, secundum probabiliorem sententiam.*

12 *Inquisitores neque ex vi muneris, neque ex aliquo priuilegio, neque ex consuetudine habent facultatem pro solo conscientiæ foro absoluendi.*

13 *Inquisitoris munus est delicta inquirere, & iudicialiter punire delinquentes, cum sit iudex pro foro externo constitutus.*

14 *Inquisitores neque ex priuilegio possunt absoluere hæreticum in foro conscientiæ.*

15 *Verbum* extraiudicialiter, *vt in supremo Inquisitionis Romana Tribunali declaratum est, non tollit formam iudicij, nempe depositionem coram notario, & testibus, vel saltem coram notario tantum, sed tollit solemnitatem iudicii, quæ consistit in eo quod plures adsint iudicio.*

16 *Facultas Inquisitoribus data, vt extraiudicialiter pœnitentes hæreticos, & à nullo iudice inquisitos absoluere possint, consistit in eo, quod possint ad secretam abiurationem, & secretam pœnitentiam illos admittere, non tamen quod possint absoluere pro solo conscientia foro.*

17 *Priuilegium supradictum, si de absolutione pro solo conscientiæ foro loqueretur, non esset ratio cur per Bullam Cœnæ Domini facultas absoluendi ab hæresi, & casibus in ipsa Bulla contentis reuocata sit Episcopis, & non Inquisitoribus.*

18 *Episcopus, aut Inquisitor ex Cardinalium Congregatione absoluere iam non possunt omnem hæreticum in foro conscientia, licet hæc facultas à Concilio sit ipsis tradita.*

19 *Non est nimius rigor in delicto tam graui obligare delinquentem, vt Inquisitori coram notario se manifestet, præsertim cùm talis rigor satis temperetur ex eo, quod sic absolutus secretò, licèt postea delictum publicetur, non possit de illo iterum iudicari, vel puniri.*

20 *Facultas hæc sic secretò absoluendi ab hæresi, licet præcipuè in toto Tribunali resideat, licet contrarium dixerint alij, in quolibet etiam Inquisitore residet.*

21 *Absolutio data fictè hæretico conuerso valida non est, etiamsi postea valdè conuertatur; quia non intendit absoluere nisi fidelem, & verè pœnitentem.*

22 *Absolutio prædicta quoad forum externum reputatur valida, & vere conuersus non indiget amplius absolutione aliqua iudiciali; sed ipsemet Inquisitor solus sine notario, & testibus absoluere poterit.*

23 *Matrimonium contractum in facie Ecclesiæ inualidè ob aliquod occultum impedimentum, secundum plurium Doctorum sententiam reualidatur sine vlla exteriori solemnitate per solum iterum consensum contrahentium.*

24 *Ex ignorantia proferens hæresim, non tamen manifestans, manet absolutus; si autem ex malitia, distinguendum est, si actus, quos omisisti manifestare, variant grauiter iudicium, non manes absolutus; secus si grauiter iudicium non variant.*

25 *Iudicium quandonam præsumatur fore grauiter variandum ex manifestatione rei tacitæ.*

26 *Hæreticus occultus quid agere debeat, si confessarius non possit obtinere licentiam ab Inquisitoribus, vel Episcopis, existimantibus, non habere facultatem absoluendi, &c.*

SUPPONO, difficultatem non esse, an possint absoluere pro foro externo: sic enim certum est, quod Inquisitores quando tanquam iudices procedunt, possint hæreticum pœnitentem, facta abiuratione, reconciliare Ecclesiæ, eiusque causa cognita in vtroque foro absoluere ab hæresi, & excommunicatione; ita vt si hæreticus occultus sponte Inquisitores adeat, illisque suam hæresim fateatur, possint Inquisitores illum secretò audire, & absoluere, sicuti patet *ex cap. vt officium, de hæret. in 6.* ibi: *Si verò aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, venire voluerit ad Ecclesiæ veritatem, ei iuxta formam Ecclesiæ absolutionis beneficium impendatis.* Vbi idem dicitur esse faciendum circa credentes, fautores, defensores, & receptatores hæreticorum. Et etiam patet ex constitutione Alexandri IV. *Cupientes*, & Vrbani IV. *Licet in omnibus*, & Clementis VII. *Cum sicut*, apud Pennam *in directorio Inquisit.* inter literas Apostolicas. 1

Et ratio est, quia cum ex dispositione iuris concedatur Episcopis, & Inquisitoribus recipere hæreticum pœnitentem, eumque Ecclesiæ reconciliare, consequens est, quod iisdem concedatur etiam, vt possint absoluere ab excommunicatione: Alioquin non possent eum reconciliare Ecclesiæ, sicuti colligitur *ex cap. fin. de cleric. ex commis. ministr. & ex l. oratio, ff. de sponsalib.*

Et docet Penna *in director. comment.* 141. vbi subdit, hoc priuilegium fuisse concessum Inquisitoribus ex rescripto Clementis IV. Gregorij IX. & Innocentii IV. Suarez *de fide, disput. 21. sect. 4. num. 16.* (vbi subdit, in hoc omnes conuenire, sicque esse vsu receptum, & esse valdè rationabile; quia cùm hæreticus occultus non teneatur se prodere, & non possit sæpè, nisi maxima cum difficultate accedere ad Sedem Apostolicam, poterit tunc adire Inquisitores, vt ab iis secretò absoluatur: Quinimmò Inquisitores, audita eius confessione, & recepta abiuratione, & eidem imposita salutari pœnitentia, poterunt etiam eundem remittere ad proprium confessarium, vt ab eo sacramentaliter absoluatur, *iuxta Clement. 1. de hæret.* In quo casu absolutio valebit non solùm in foro Pœnitentiæ & conscientiæ, sed etiam in foro externo, & iudiciali, cum oriatur à Iurisdictione in tali foro. Ricciullus *lib. 5. cap. 14. num. 1. & 2.* vbi subdit, hanc facultatem non esse reuocatam per Bullam Cœnæ; cùm Bulla Cœnæ

lo quatur

loquatur tantùm de facultate absoluendi in foro interiori. Quapropter Pontifex facultatem absoluendi in foro iudiciali reliquit dispositioni iuris communis:) & alij passim.

Difficultas igitur est, an possint pro foro conscientiæ. His suppositis.

Quidam affirmant, præsertim de Inquisitoribus Hispaniæ, & consequenter Siciliæ. Ita Nauarr. *lib.5. consilior. tit. de priuileg. consil.* 11. Bannez *in* 2.2. *q.*11. *art.4.dub.*2. Campeg. *ad cap.*34 Graff. *in decis. part.*1. *lib.*2. *cap.*9. *n.*5. Tolet. *lib.*4. *cap.*4. *n.*2. Henriq. *lib.*6. *cap.*7. *num.*3. Philippus de la Crux *in Thesauro Ecclesiastico, tract.* 1. §. 16. *num.*1. Bonacin. *in Bull. Cœn. tom.*3. *disput.*1. *quæst.* 21. *punct.* 2. *num.*5. Zanch. *de hæreticis, vers. Cùm itaque.* Guttier. *quæst. canon. lib.*1. *cap.*13. *num.*7. Viuald. *Candelabr.* 1. *part. tit.*11. *de absolut. num.*15. vbi testatur de praxi. Manuel. *in Bull. Cruciat.* §.9. *num.*70. Eymer. 3. *part. Director. num.*61. Rodriq. Paramus (quos citat Ricciull. *tract. de iur. person. lib.*5. *cap.*15. *num.*3) Homobon. *de exam. Eccles. part.*5. *tract.* 12. *cap.*6. *quæst.*11. Putean. *in* 2.2. *q.*11. *art.*4. *dub.*2. Lotic. *in Thes. verb. hæreticus,* §.13. Villalob. *tom.*2. *tract.* 1. *difficult.* 12. *num.*6. Freitas *in addit. ad tract. de Confessor. sollicit. quæst.* 31. *num.*18. Garcia *de benefic. tom.* 2 *part.* 11. *cap.*10. *n.*121. & alij, quos refert Sanchez *lib.*2. *moral. cap.*15. *n.*1. Ipseque talam sententiam *num.* 3. probabilem putat. Videri etiam poterit Farinac. *in addit. ad eius opera, post lib.* 3. *consil. ad quæst.* 4. *num.*5. *fol.*4. *col.*1.

2 Probatur ex Bulla Clementis VII. *Cùm sicut*, apud Pegnam in Directorio, vbi sic dicitur: *Vobis etiam, ac Vicariis præfatis extraiudicialiter Lutheranos occultos, & non inquisitos per Ordinarium, siue alios Iudices, aut alios quoscunque hæreticos, fautores, defensores, & receptatores, necnon à sancta Fide apostatas, eosque qui contra inhibitionem Sedis Apostolicæ tenuerint, vel legerint libros Martini Lutheri, vel aliorum, aut etiam sive eisdem quomodolibet adhæserint (si ad cor reuersi pœnitentes id humiliter petierint) postquam hæresim, qua polluti, & infecti erant, abiurauerint, medio iuramento promiserint de cætero ab huiusmodi hæresi penitus abstinere, absoluendi, illisque pro præmissis pœnitentiam iniungendi facultatem, eosque ad gremium sanctæ Matris Ecclesiæ restituendi, & reducendi, authoritate Apostolica, tenore præsentium literarum licentiam, & facultatem concedimus.* Ex cuius Bullæ verbis sic formatur probatio.

3 In hac Bulla datur facultas Inquisitoribus, & eorum Commissariis absoluendi hæreticos occultos, neque ab vllo Iudice priùs inquisitos, extraiudicialiter: Ergo datur facultas illos absoluendi in foro conscientiæ. Antecedens patet: Consequentia probatur, quia Inquisitores *ex supradicto cap. vt officium*, possunt absoluere iudicialiter, seu pro foro iudiciali, non solùm occultos hæreticos pœnitentes, & voluntariè misericordiam petentes, sed etiam publicos hæreticos, & ad iudicium venire compulsos: ergo aliquid speciale intendit hæc Bulla concedere Inquisitoribus: quod non videtur esse aliud, nisi absolutio pro foro conscientiæ.

4 Neque obstat, si dicas, quod prædicta Bulla dirigitur specialiter ad Inquisitores Ordinis prædicatorum existentes in Lombardia; quodque videtur esse specialis commissio facta personis, & non dignitati: Quia licet ex tenore Bullæ sic appareat, ex consuetudine tamen extendimus ad omnes Inquisitores, iuxta ea quæ tradit Pegna 3. *part. Director. q.*109. *comment.* 158. vbi probat, quod priuilegia Inquisitoribus specialibus concessa dirigantur ad omnes Inquisitores, *ex cap. vltimo,* §. *vlt. de hæretic. in* 6. *Clement.* 1. §. *vlt. de hæretic. & l. Ariani,* §. *cunctis, Cod. de legibus.*

5 Neque obstat secundò, si dicas, quod per Bullam Cœnæ Domini reuocatur omnis facultas absoluendi ab hæresi, & casibus ibi contentis in foro conscientiæ; Quia, vt dicit Bannes *loco suprà cit.* Bulla solùm reuocat facultates absoluendi, quæ concessæ sunt pœnitentibus, vel saltem quæ concessæ sunt directè in illorum fauorem. At hæc facultas absoluendi ab hæresi in foro conscientiæ non est concessa pœnitentibus hæreticis, immò neque Inquisitoribus directè in ipsorum fauorem, sed est illis concessa in fauorem officij, quod exercent, defendendi fidem, ad maiorem illorum authoritatem: Indirectè tamen in animarum fauorem: Ergo non est, cur censeatur hæc facultas reuocata per Bullam Cœnæ Domini.

6 Secundò probatur ratione: quia ad Ecclesiam pertinet prouidere fidelibus delinquentibus remedium facile, & suaue, vt à peccatis liberentur: At si Inquisitores non haberent facultatem absoluendi ab hæresi occulta in foro conscientiæ, hæretici occulti non haberent remedium facile, & suaue, vt à peccatis liberentur; non enim est remedium facile, & suaue, sed nimis rigorosum; cogere hæreticum occultum, vt præsentibus testibus, vel coram Notario hæresim suam occultam Inquisitori manifestet: Quod remedium esset illi necessarium, si Inquisitor & Episcopus non haberent in foro conscientiæ facultatem absoluendi ab hæresi occulta: Ergo dicendum est, quod saltem Inquisitores talem habeant facultatem, absoluendi scilicet ab hæresi occulta.

7 Hinc Authores huius sententiæ inferunt, quod Inquisitor, etiam non Sacerdos, etiam extra Sacramentum Confessionis, & etiam in absentia, possit hanc facultatem exercere, quia non contrahatur illa ad forum secretum: Neque conceditur illa Inquisitori, tanquam quid annexum Ordini, sed officio, vti suprà *sect.*23. dicebam de Episcopo. Homobon. *cit. tract.*12. *cap.*2. *quæst.*4. & alij Doctores suprà.

8 Inferunt secundò, quod possit Inquisitor cuicumque alteri vices suas delegare; quia est potestas competens ex officio, ac proinde delegabilis, dum in contrarium non fuerit expressa prohibitio. Homobon. *ibidem,* Sanchez *vbi suprà, n.*4. *&* 5. & Freitas *n.*16.

9 Inferunt tertiò, quod quando hæreticus occultus secretò vult Inquisitori suam hæresim confiteri, nec ad illum fuit iudicialiter delatus; tunc quilibet Inquisitor possit ab hæresi absoluere: Nec est verum, quod talis facultas concessa sit soli Tribunali sanctæ Inquisitionis simul iuncto: quia ab aliis peccatis, vt quis absoluatur in foro conscientiæ, satis est, si Pœnitens secretò confiteatur suo Confessario, nec requiritur, quod toti Tribunali se præsentet: Ergo idem in peccato hæresis occulto, quando pœnitens secretò manifestat illud Inquisitori in confessione Sacramentali, dicendum erit.

10 Confirmatur, quia facultas absoluendi ab excommunicatione hæresis concessa est Inquisitoribus in fauorem animarum: Ergo cùm nullo iure habeatur, quod talis facultas sit solùm concessa Tribunali Inquisitionis & non personis Inquisitorum, non est restringenda: Vnde etiam nonnulli Doctores sententiæ contrariæ, vt Suarez *de fide, disput.* 21. *sect.*4. *n.*28. qui etiam tenent, quod prædicta facultas absoluendi sit per se primò, & directè concessa toti Tribunali, & Consistorio Inquisitionis, concedunt quod quando secretò hæreticus adit Inquisitorem, vt ab eo absoluatur occultè extra Sacramentum pœnitentiæ, possit absolui ab vno Inquisitore: Volunt tamen, requiri consensum aliorum, & esse expediens, vt ita fiat, ad hoc vt scilicet cum minori verecundia, & difficultate pœnitentes accedant. His tamen non obstantibus.

11 Respondeo, oppositum (nempe nullum Inquisitorem, neque Tribunal posse absoluere ab hæresi, & excommunicationibus reseruatis in foro conscientiæ, sed necessariò id debere facere in foro externo, & iudiciali) esse probabilius. Atque ita tenent Sanchez *supr. à, n.*3. Suarez *de fide, disput.*21. *sect.*4. *n.*15. *& tom.*5. *de censur. disput.*43. *sect.*1. *num.*5. Farinac. *de hæresi, quæst.*192.

num. 54. Barbosa *de potest. Episc.* 2. *part. alleg.* 40. *n.* 28. Ferdinand. de Cast. *tom.* 1. *tract.* 4. *disput.* 4. *punct.* 3. §. 3. *num.* 3. Zechius *part.* 1. *tit. de fide, rubr. de haresi, cap.* 11. *num.* 18. Valer. *verb. haresis, differ.* 3. *num.* 3. Ricciul. *de iur. person. lib.* 5. *cap.* 15. *n.* 3. & Alphons. de Leone *de offic. & potest. Confessar. tom.* 2. *recollect.* 6. *num.* 127.

Probatur, quia Inquisitores sunt solùm constituti Iudices in casibus hæreticorum in foro exteriori, & iudiciali (sicuti docet Eymericus *in Director. part.* 3. *num.* 69. & respondit Sacta Congregatio de hoc interrogata, & nullibi habetur, quod illi habeant talem facultatem pro foro interiori: Ergo non videtur ea illis tribuenda.

12 Confirmatur, quia Inquisitores neque ex vi muneris, neque ex aliquo priuilegio, neque ex consuetudine habent facultatem pro solo conscientiæ foro absoluendi: Ergo.

13 Antecedens probatur, quia munus Inquisitoris est delicta inquirere, & iudicialiter punire delinquentes, cùm sit Iudex pro foro externo constitutus. Ergo ex vi muneris hanc facultatem absoluendi ab hæresi pro
14 solo conscientiæ foro non habet. Neque ex priuilegio; quia nullum aliud affertur, nisi contentum in supradicta Bulla Clementis VII. sed illud (vt omittam ex nonnullis Doctoribus cum Ricciullo *lib.* 5. *cap.* 15. *n.* 2. non esse perpetuum, sed solùm personale, vtpote indultum quoddam speciale directum Paulo Bunigellæ Vicario Generali Ordinis Prædicatorum, quod non transiit ad successores, sed cessauit per eius obitum, *l.* 3. *ff. de legibus, &* §. *sed quod Principi, Instit. de iur. natural.*) non loquitur de omnibus Inquisitoribus, sed solùm de Inquisitoribus Ordinis Prædicatorum residentibus in Lombardia, & pro tunc temporis existentibus. Et dato, quod per alias Bullas communicationis (vt colligitur ex Penna in fine Directorij,) extendatur ad omnes, non loquitur de absolutione fori conscientiæ, sed externi coram Notario, & aliquo alio teste, quia non committit facultatem absoluendi, nisi præstito iuramento, & abiurata hæresi: Quæ conditiones non erant necessariæ pro foro conscientiæ, sed solùm pro foro externo, Couarruu. *in Regul. peccatum, part.* 2. *in princ. n.* 7. Suarez *de fide, disput.* 21. *sect.* 4. *num.* 18. Penna 3. *part. comment.* 1x. *in addit. num.* 64. & Ricciull. *loco suprà cit.* cùm alioquin talis absolutio non valeret in foro externo: Nam de illa non posset constare. Quapropter absolutio fieri debet, sicuti dicebam, coram Notario, & aliquo alio teste. Cùm igitur in allegata Bulla Clementis habeatur, posse talem hæreticum occultum absolui extraiudicialiter, sensus est, non esse seruandam integram, & perfectam formam iudicij externi. Non tamen ibi dicitur, non debere illud fieri modo aliquo iudiciali, ad hoc, vt de absolutione in foro externo possit constare. Quod est etiam vtile ipsis hæreticis reuertentibus ad fidem; quandoquidem si contingat postea eorum hæreses manifestari, non poterunt ipsi amplius puniri, cùm sint iam absoluti ab Inquisitoribus coram Notario, & aliquo alio teste, (sicuti rectè præter alios adnotauit Campeggius *loco suprà citato:*) & ex alio capite, cùm absolutio detur
15 illis secretò, satis etiam illorum famæ consulitur: Neque verbum, extraiudicialiter, vrget, quia teste Barbosa *loco suprà cit. num.* 27. sæpè in supremo Inquisitionis Romanæ Tribunali declaratum est, ly *extraiudicialiter*, non tollere formam iudicij, nempe dispositionem coram Notario, & testibus, vel saltem coram Notario
16 tantùm, sed tollere solemnitatem iudicij, quæ consistit in eo, quod plures adsint iudicio. Facultas igitur Inquisitoribus data, vt extraiudicialiter pœnitentes hæreticos, & à nullo iudice inquisitos absoluere possint, consistit in eo, quod possint ad secretam abiurationem, & secretam pœnitentiam illos admittere: non tamen quod possint absoluere pro solo conscientiæ foro. Neque ex consuetudine, quia ex consuetudine constat potiùs oppositum: Nunquam enim Inquisitores, nisi coram Secretario, pœnitentem hæreticum audire volunt, vt ipsemet Banoes fatetur, & consulit Eymer. *in Director.* 3. *part. num.* 39.

Confirmatur secundò, quia si supradictum priuilegium de absolutione pro solo conscientiæ foro loquere- 17
retur, non esset, vti rectè dixit Nauarrus *cons.* 11. *de priuileg.* & Ricciull. *lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 4. ratio cur per Bullam Cœnæ Domini facultas absoluendi ab hæresi, & casibus in ipsa Bulla contentis, reuocata sit Episcopis, & non Inquisitoribus (si habeant tale priuilegium per aliquam aliam antiquam Bullam:) cùm in Bulla Cœnæ reuocentur omnes facultates concessæ omnibus personis cuiuscumque Ordinis, & dignitatis. Præsertim cùm Inquisitores non sint Episcopis maiores, *Clem.* 1. §. *propter, &* §. *verùm, de hæretic.* Et cum etiam Episcopis in sui fauorem, & ob ipsorum dignitatem sit tale priuilegium concessum, & per Bullam, sicuti dicebam, omnia priuilegia, quorum potestate quilibet absolutionem obtinere posset, reuocentur, siquidem absoluentes huiusmodi reos excommunicatione innodantur: Ergo, &c.

Confirmatur tertiò, quia Cardinalium Congregatio 18
apud Barbos. *sess.* 24. *cap.* 6. *Concilij Tridentini, n.* 8. sic declarauit his verbis: Episcopus, aut Inquisitor absoluere iam non possunt omnem hæreticum in foro conscientiæ, licèt hæc facultas a Concilio sit ipsis tradita: Quapropter mihi non probatur opinio Graff. *in decision. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 9. Iacobi Bledæ *in defension. fidei in caus. Morisc. part.* 1. *cap.* 13. Victorell. *in addit. ad Viualdum*, & aliorum asserentium, quod per Bullam Cœnæ non sit Inquisitoribus ablata facultas absoluendi ab hæresi, nisi fortè isti loquantur de absolutione in foro exteriori coram Notario, & Testibus, non autem de foro interiori, & sacramentali, de quo tamen reuera loqui videntur.

Hinc patet ad primum fundamentum sententiæ prioris oppositæ.

Ad secundum respondetur, non esse nimium rigo- 19
rem in delicto tam graui obligare delinquentem, vt Inquisitori coram Notario se manifestet, præsertim cùm talis rigor satis temperetur ex eo, quod sic absolutus secretò, licèt postea delictum publicetur, non possit de illo iterum iudicari, vel puniri, vt rectè dixit Campeggius, quem sequitur Suarez *cit. sect.* 4. *num.* 18. Accedit, quod dictus rigor conuenientissimus sit, vt arceantur homines à simili delicto committendo, videntes difficultatem in illius absolutione, quæ est ratio, cur Ecclesia aliquorum casuum absolutionem reseruare consueuerit.

Cæterùm hæc facultas sic secretò absoluendi ab 20
hæresi, licèt præcipuè in toto Tribunali resideat (etsi contrarium dixerint alij, quos sequitur Freitas *vbi suprà, num.* 15. in quolibet etiam Inquisitore residet modis omnibus, quos suprà dicebant etiam Authores primæ sententiæ in suis Corollariis: vel quia sibi inuicem vices committunt Inquisitores, vt vult Suarez *num.* 18. vel quia Bulla Clementis VII. non cum Tribunali, sed cum Inquisitoribus singulis, & seorsim loquitur (cum eandem facultatem tradat eorum Vicariis, & Commissariis, qui tamen non constituunt Tribunal) vt vult Sanchez *cit. cap.* 12. *num.* 4.

Petes, an absolutio ab Inquisitore data tibi hæretico 21
fictè conuerso, vt ab eo absoluaris pro foro exteroo, etsi libereris pro illo foro à pœnis latis contra hæreticos (cùm tamen reuera non habeas animum deserendi tuos errores) cuius fictionem ignorat absoluens, valida sit, ita vt si postea verè conuertaris, nulla amplius indigeas absolutione?

Respondetur non esse validam, ex defectu inten- 22
tionis in absoluente; quia non intendit absoluere, nisi fideles, & verè pœnitentem, sicque cum conditione, si verè, & ex animo pœnitens conuertatur, & deponat suos errores: Ergo si hæreticus pœnitens talem

animum

animum non habet, cùm conditio deficiat, absolutio non valebit, nec à peccato hæresis reseruatiò tolletur, quia cùm non sit sublata censura, neque sublata erit reseruatio, Suar. *de censur. disput.7. num.12. & de fide, disput.21. sect.4. n.19.* Henriquez *lib.13. de excommunicat. cap.30. num.3.* & alij: Quia tamen hæc absolutio quoad forum externum reputatur valida, non indigebis ampliùs vere conuersus absolutione aliqua iudiciali, sed ipsemet Inquisitor solus sine Notario, & Testibus te absoluere poterit. Ad eum modum quo matrimonium contractum in facie Ecclesiæ inualidè ob
23 aliquod occultum impedimentum, secundum complurium Doctorum sententiam, reualidatur sine vlla exteriori solemnitate, per solum iteratum consensum contrahentium. Suarez *cit. sect.4. num.19.*

24 Petes secundò: Quid si fassus es hæresim, non tamen manifestasti, quoties illam commiseris exteriùs, an maneas absolutus?

Respondetur: Si fecisti ex ignorantia, manes absolutus; at si fecisti ex malitia, distinguendum est: si actus, quos omisisti manifestare, variant grauiter iudicium) ita vt obligent iudicem ad imponendum tibi pœnam grauiorem) non manes absolutus; secus si grauiter iudicium non variant.

25 Petes tertiò, quandnnam præsumitur, ex manifestatione rei tacitæ variandum fore grauiter iudicium?

Respondetur: si plures diuersas speciei hæreses habetes, & aliquam omitteres manifestare. Secundò, si eiusdem speciei hæresis actus tres, vel quatuor manifestares, cum tamen essent decem, vel quindecim. Tertiò, si aliquam personam, quam teneris denunciare, non denuncias, seu manifestas; quia licèt illa manifestatio non variet iudicium respectu tui quoad pœnitentiam tibi imponendam, variat tamen respectu personæ denunciandæ, cuius variationis tu debebas esse causa. Sic intelligas illa verba, quæ communiter in absolutione hæretici consueuerunt apponi: *Si ita est, vt ex corde conuertatur, non tacens de se, nec de aliquo alio rem aliquam contra nostram sanctam Fidem Catholicam, eum absoluimus, & non aliter.*

26 Petes quartò (cùm Confessarius non possit cogere quod hæreticus occultus se prodat Inquisitoribus, vt infrà loco suo probabitur, si Inquisitores sequendo probabiliorem nostram opinionem, facultatem, vt ab ipso Confessario absoluatur, nolint concedere, neque etiam Episcopus, putans similiter, se non habere talem facultatem, ob eandem, vel aliam quamcunque rationem) quid agere debeat hæreticus occultus?

Respondetur: De hac re dicam infrà *dubit.69. & seqq.*

DVBITATIO LVIII.

An nunc post Bullam Cœnæ possint suos subditos absoluere ab hæresi occulta Prælati Regulares?

SVMMARIVM.

1 *Prælati Regulares possunt secundùm aliquos post Bullam Cœnæ absoluere suos subditos ab hæresi occulta.*

2 *Episcopi secundùm opinionem probabilem quorumdam Doctorum possunt suos subditos eodem modo post Bullam Cœnæ absoluere ab hæresi occulta.*

3 *Episcoporum auctoritas si reuocata non est per Bullam Cœnæ, absque dubio possunt etiam suos subditos post Bullam Cœnæ ab hæresi occulta absoluere Prælati Regulares, ex priuilegio Pij V.*

4 *Opinio Megalij non probatur, & cur. Asserentis posse Prælatos Regulares vti priuilegio Pij V. non obstante, quod facultas concessa Episcopis reuocata fuerit per Bullam Cœnæ.*

5 *Bulla Cœnæ non reuocauit omnia priuilegia concessa Regularibus; quia frustra a Summis Pontificibus innouarentur, vt fieri consueuit, si in die Cœnæ ab ipsismet Summis Pontificibus forent reuocanda.*

6 *Gregorius XIII. anno 1564. indulsit Patribus Societatis IESV, vt concessiones illi factæ, non censeantur reuocatæ per Bullam Cœnæ.*

7 *Theatinorum Religio, & forsitan omnis alia per communicationem priuilegiorum, gaudet dicto priuilegio.*

8 *Priuilegium prædictum comprehendit hæresim occultam: quia quando Pontifices volunt à generali aliqua concessione excipere hæresim, illam nominatim excipiunt.*

9 *Patres Societatis IESV, secluso priuilegio Pij V. asserunt ipsorum Generales; & Prouinciales ex priuilegio Gregorij XIII. posse absoluere suos subditos ab hæresi occulta.*

10 *Prouinciales dictæ Societatis possunt subdelegare hanc facultatem in casibus particularibus; non tamen concedere alicui generaliter, nisi habuerit à Generali ampliorem facultatem, quam ipse poterit concedere extra Hispaniam, si sic iudicauerit expedire.*

11 *Theatinorum Religionis Generalis habet eandem facultatem.*

12 *Fratres Minores etiam habent eandem facultatem.*

13 *Prælati Regulares quod non possint absoluere suos subditos ab hæresi occulta post Bullam Cœnæ Domini, est probabilius, præsertim cum nouissimè ita declaratum sit per Sacram Congregationem Cardinalium.*

14 *Vsus facultatis non datur in Hispania ob particularia Inquisitionis indulta.*

VIDAM (vt dicebam *dub.53.*) affirmant. 1
Ita Henriq. *lib.6. cap.16. §.8. lib.7. cap.25. §.2. & lib.14. cap. vltimo, §.5. circa finem.* Rodriq. *tom.1. quæst. Regular. q.61. art.9.* Sanch. *lib.2. moral. cap.12. num.7. & lib.8. de matrim. disp.2. n.14.* Barbosa *de potest. Episc. 2. part. alleg. 8.* & alij, moti ex rationibus, quas ibi adducebam; & præcipuè ex priuilegio Pij V. apud Rodriq. *loco supra cit.* Sanch. *cit. disput.2. num.3.* Portell. *in dub. Regul. verb. Abbas, num.6.* & Suarez *in 3. part. tom.4. disp.30. sect.2. num.7.* vbi conceditur Prioribus Dominicanis, ac proinde aliis Prælatis Regularibus communicantibus, erga suos subditos in foro conscientiæ tantùm, & per seipsos omnis facultas absoluendi, dispensandi, 2
quam in suos subditos habent Episcopi vigore Concilij Tridentini *sess.23. cap 6.* Ergo, si Episcopi secundum opinionem probabilem quorumdam Doctorum (quam dicebam *dubit.55.*) possunt suos subditos eodem modo post Bullam Cœnæ absoluere ab hæresi occulta, poterunt etiam similiter & Prælati Regulares.

Quapropter Suarez *de Relig. tom.4. tract.9. lib.2. cap.20. num.11.* & Coriolan. *de casib. reseru. part.1. sect.1. art.23. n.6.* expressè aiunt, quod si authoritas Episcoporum reuocata non est per Bullam Cœnæ, absque dubio possint etiam similiter suos subditos post Bullam Cœnæ ab hæresi occulta absoluere Prælati Regulares, ex dicto priuilegio Pij V. quia extensio Pij V. generalis est quoad omnes facultates. 3

Non tamen mihi probatur opinio Megalij, quatenus *in 1. part. lib.1. cap.13. num.10.* ait, posse Prælatos Regulares vti dicto priuilegio Pij V. non obstante, quod facultas concessa Episcopis reuocata fuerit per Bullam Cœnæ: Non, inquam, mihi probatur; quia Pius V. in illo priuilegio non vult, quod Prælati 4

Regu

Regulares in hac parte habeant maiorem iurisdictionem, quam Episcopi, sed tantùm, quod non sint peioris conditionis: Ergo si authoritas per Bullam Cœnæ reuocata est Episcopis, reuocata etiam erit & Prælatis Regularibus. Suarez *vbi suprà de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 21. num. 10.*

5 Dices, dato quod Episcopi nunc possint absoluere ab hæresi occulta, non sequitur, posse & Prælatos Regulares, ex dicto motu Pij V. quia per Bullam Cœnæ reuocantur omnia priuilegia. Ita Portell. *in dub. Regul. verb. Abbas, num. 11.*

Respondetur: Nego antecedens, & probationem (nempe per Bullam Cœnæ reuocata esse omnia priuilegia:) quia frustra à Summis Pontificibus innouarentur, vt fieri consueuit, si in die Cœnæ ab ipsismet Summis Pontificibus forent reuocanda. Tum quia in clausula Bullæ Cœnæ non prohibetur absoluere absolutè ratione priuilegiorum, sed eorum prætextu; prætextus autem non excludit illud, quod fit legitima facultate interueniente, sed illud, quod sub aliquo velamine exercetur. Et secundùm hanc expositionem intelligi debent illa verba eiusdem Bullæ Pij V. *concedendorum, & innouandorum.* Et ita docent in terminis Sousa *in Bulla Cœna, cap. 3. disput. 100. concl. 7. n. 3.* Peytin. *de priuileg. Minimorum, tom. 1. constitut. 4. Sixti IV. §. 5. n. 6.* & Villalob. *part. 1. tract. 9. disput. 41. n. 5.* quamuis alij contrarium ex probabiliori sententia Doctorum doceant, vt suprà *dubit. 55.* dicebam.

6 Adde, quod Gregorius XIII. anno 1564. indulsit Patribus Societatis IESV, vt concessiones illis factæ non censeantur reuocatæ per Bullam Cœnæ, vt habetur in compendio eiusdem Societatis, *verb. Bulla Cœna, §. 2.* & notauit Suarez *de Relig. tom. 4. tract. 10. lib. 9. cap. 20. n. 18.* & Portell. *in dub. Regul. verb. Bulla Cœna, n. 2.* Ergo cùm nostra Religio, & ferè omnis alia per com-
7 municationem gaudeat supradicto priuilegio, sequitur quod non obstante derogatione Bullæ Cœnæ, possit vti eorum priuilegiis, quasi semper à Summis Pontificibus innouatis, & denuo concessis. Cùm ex Priuilegio Gregorij XIII. per Bullam Cœnæ concessiones Patribus Societatis factæ, sicuti dicebam, reuocatæ non censeantur.

8 Dices secundò, non posse Prælatos Regulares per dictum priuilegium Pij V. absoluere ab hæresi occulta; quia in dicta concessione non fit specialis mentio de hæresi, & in nulla generali concessione censetur hæresis absolutio comprehēdi, nisi specialiter exprimatur. Vnde nec virtute Iubilæi hæresis absoluitur, nisi in illo explicetur. Ita Sanchez *lib. 2. moral. cap. 11. n. 7.* Sanctarell. *de hæresi, cap. 5. dub. 1. n. 9.* & alij multi, qui propterea aiunt, quod in dicto priuilegio Pij V. non comprehendatur hæresis, & quod virtute talis priuilegij non possint hæreticos occultos absoluere Prælati Regulares.

Respondetur cum Suarez *cit. cap. 20. n. 10.* Portell.
9 *verb. Abbas, n. 6.* & aliis negando, in tali priuilegio non comprehendi hæresim. Tum ob rationes, quas adducebam *sect. 53.* Tum quia quando Pontifices volunt à generali aliqua concessione excipere hæresim, illam nominatim excipiunt, vt patet in concessione facta à Gregorio XIII Fratribus Sancti Bernardi in Hispania, apud Portell. *loco suprà cit.* & in aliis Bullis: Ergo dum non excipiunt, videntur illam concedere. Quapropter multi probabiliter docent, quod licèt in Iubilæo non exprimatur hæresis, tamen ex vi illius facultatem absoluendi à casibus Bullæ Cœnæ generalem continentis, possit confessarius approbatus hæreticos occultos absoluere.

10 Adde, quod etiam secluso priuilegio Pij V. Patres Societatis IESV asserunt, ipsorum Generales & Prouinciales, ex priuilegio Gregorij XIII. posse absoluere suos subditos ab hæresi occulta, vt habetur in compendio eiusdem Societatis, §. 7. & 8. & docet Ortiz *in summa, cap. 5. n. 29.* Peytinus *de priuileg. Minor. tom. 1. constit. 4. Sixti IV. §. 5. n. 20.* & Suarez *de Relig. tom. 4. tract. 10. lib. 9. cap. 2. n. 17.* qui subdit, posse Prouinciales subdelegare hanc facultatem in casibus particularibus, non tamen concedere alicui generaliter, nisi ha- 11
buerint à Generali ampliorem facultatem, quam ipse poterit concedere extra Hispaniam, si sic iudicauerit expedire. Quam eandem potestatem habere Generalem nostræ Religionis, notauit Peregrin. *in compendio* 12
priuilegiorum, pars. 2. tit. absolutio, §. 1.

Adde etiam quod in compendio Minorum, *verb. absolutio Ordinis quoad fratres, §. 18.* & in compendio Societatis IESV, *verb. Bulla Cœna, § 8.* & apud Portellum *in dub. Regul. verbo hæresis, num. 2.* & Villalob. *in summa, tom. 1. tract. 9. dub. 6.* Alexander VI. concessit Minoribus facultatem absoluendi suos subditos ab hæresi occulta: Quibus omnibus priuilegiis nostra Religio, & ferè omnes aliæ per communicationem gaudebunt. His tamen non obstantibus.

Respondetur, oppositum (nempe Prælatos Regula- 13
res non posse absoluere suos subditos ab hæresi occulta post Bullam Cœnæ Domini) esse multò probabilius, iuxta ea, quæ dicebam supra de Episcopis, & Inquisitoribus; præsertim cum nouissimè ita declaratum sit per sacram Cardinalium Congregationem, sub die 17. Nouemb. 1628. Videri poterunt Megala *consil. 21. n. 6.* & Notar. *in singular. conclus. 3. n. 10.* & quæ dicebam suprà *dubit. 55.*

At quidquid sit de hoc, illud certum est, quod in 14
Hispania ob particularia Inquisitionis Indulta, non detur vsus huius facultatis, vti *citata dub. 61.* dicebam.

Peres: Quid agendum, si quis Regularis aliquando in hæresim labatur?

Respondetur: de hac te dixi *eadem dubit. 54.*

DVBITATIO LIX.

An virtute Iubilæi possit absoluere ab hæresi occulta Confessarius ab Ordinario loci approbatus?

SVMMARIVM.

1 *Pontifex aliquando concedit Iubilæum cum facultate absoluendi ab omnibus sibi reseruatis, neque exprimit reseruata in Bulla Cœna, aliquando ea exprimit, hæresi tamen non expressa, aliquando verò & hæresim exprimit.*

2 *In Bulla Cœna reseruata comprehenduntur sub facultate illa generali, secundum plures Doctores, absoluendi ab omnibus reseruatis.*

3 *Beneficium Principis, præsertim cùm eius lata interpretatio non excedit proprietatem verborum, latè interpretandum est.*

4 *Facultate absoluendi ab hæresi occulta expressa quandoque in aliquo iubilæo, facit idem conferre in generali concessione, etiamsi hæresis non exprimatur.*

5 *In casus Pontificij reseruatione non datur magis, vel minus; cùm indiuisibiliter consistat in eo, quod nullus alius præter Pontificem habeat facultatem ab illo absoluendi.*

6 *Motus proprius Gregorij XIII. qui incipit,* Officium partis, *non probatur authenticè.*

7 *Hæresis expressè excipitur in Bulla Cruciata.*

8 *In Bulla Cœna reseruata non comprehenduntur sub facultate generali absoluendi à reseruatis, neque sub facultate absoluendi à reseruatis in Bulla Cœna comprehenditur hæresis, secundum probabilius.*

9 *Hæresis cum sit peccatum valde graue, propter suam specialem grauitatem, non videtur facultas ab ea absoluendi sub generali concessione comprehendi, maximè quia in dicto Decreto Concilij fiat specialis mentio de ea.*

10 *Stylus, & vsus Curiæ Romanæ, qui in hac parte vim legis habet, idem demonstrat.*

11 *In Iubilæis post absolutam concessionem absoluendi à reseruatis in Bulla, exprimi solet, & à crimine hæresis, cuius expressio superflueret, si sub priori clausula sufficienter contineretur.*

12 *Pontifices Romani concedentes hanc facultatem, de facto declararunt, non comprehendi sub generali concessione.*

13 *Facultas, quamuis fauorabilis, extendi debet iuxta responsiones summorum Pontificum, stylum, & vsum Curiæ Romanæ.*

14 *Facultas absoluendi ab omnibus casibus reseruatis etiam in Bulla Cœnæ, interdum datur in priuilegiis, & Iubilæis, excepto casu hæresis, quæ clausula etiamsi non sit apposita, talis facultas non extenditur ad peccatum hæresis.*

15 *Examinatur quænam sententia sit probabilior, &c.*

16 *Hæreticus absolutus in foro conscientiæ, vel ab Episcopo, vel ab Inquisitore, secundum probabilem opinionem, vel ab alio Confessario, cui speciale priuilegium concessum esset, non fit excusatus subire iudicium, & sententiam fori iudicialis.*

17 *Quia diuersi fines in vtroque iudicio seu foro spectantur, & qualis vterque sit.*

1 SUPPONO, quod aliquando Pontifex concedit Iubilæum cum facultate absoluendi ab omnibus sibi reseruatis, neque exprimit reseruata in Bulla Cœnæ, aliquando ea exprimit, hæresi tamen non expressa: Aliquando verò & hæresim exprimit. Difficultas igitur est, an sub facultate illa generali absoluendi ab omnibus reseruatis comprehendantur reseruata in Bulla Cœnæ, licèt non exprimantur, & an sub facultate generali absoluendi ab omnibus reseruatis in Bulla Cœnæ, comprehendatur hæresis, licèt non explicetur. Hoc supposito.

2 Quidam affirmant. Ita Sotus *in 4. dist. 22. q. 2. art. 3. concl. 7.* Corduba *in summa, quæst. 8.* Lorca *2. 2. disp. 45. num. 5.* Pegna *3. part. direct. comment. 25. vers. Quod si quis dicat* Reginald. *in prax. lib. 8. n. 53.* Filliuccius *tom. 1. tract. 8. cap. 10. num. 265.* vbi ait, ita fuisse declaratum Romæ anno 1607. In Sacra Pœnitentiaria, atque ita seruari in praxi. Antonucius *in Catechis. Neapolit. lib. 4. cap. 19.* vbi testatur, ita fuisse decisum Placentiæ ab Episcopo, & Inquisitore illius ciuitatis. Zerola *tract. de Iubilæo, lib. 2. cap. 18. quæst. 3.* vbi asserit, ita practicari à Patribus Societatis IESV. Fagundez *de præcept. Eccles. præcept. 2. lib. 8. cap. 8. n. 38.* Molfes. *in summa, tom. 1. tract. 7. cap. 31. num. 62.* Reginaldus *in praxi, lib. 8. num. 55.* Trechill. *de excommunic. art. 1. part. 4. num. 7. dubit. 1.* Alphonsus de Leone *de Iubilæo, part. 1. quæst. 11. num. 43.* Peyrin. *de Priuileg. Minimorum, tom. 1. constitut. 4. Sixti IV. §. 5. num. 10.* Belochius *de Iubilæo, sect. 42. num. 65.* & alij, quos refert Garzias *part. 11. de benefic. cap. 10. num. 1 c.* & probabilem reputat Suarez *de censur. disput. 72 sect. 5. n. 12.*

3 Probatur, quia beneplacitum Principis, præsertim cùm eius lata interpretatio non excedit proprietatem verborum, latè interpretandum est: at sub reseruatis à Pontifice comprehendere contenta in Bulla Cœnæ, & sub contentis in Bulla Cœnæ comprehendere hæresim, non est excedere proprietatem verborum, sed potiùs est proprietatem verborum sequi: Ergo.

4 Confirmatur, quia ex quo summi Pontifices nouerunt, controuersiam hanc esse inter Doctores, & vt illam sedarent, expressè aliquando exceperunt hæresim, si postea generaliter in aliquo Iubilæo dant potestatem absoluendi, nulla exceptione facta, videntur ex industria illam abstulisse, & voluisse indiscriminatim omnia concedere.

Confirmatur secundò, quia sic videtur expedire ad finem recipiendi thesaurum Indulgentiarum: Nam aliàs complures illas consequi non possent.

Confirmatur tertiò; quia in reseruatione alicuius casus Pontificij non datur magis, vel minus, cùm indiuisibiliter constat in eo, quod nullus alius præter Pontificem habeat facultatem ab illo absoluendi. Ergo si datur facultas absoluendi ab omnibus reseruatis Pontifici, non est, cur aliqui casus reseruati ab illa concessione generali excipiantur. 5

Dices id verum esse, si Gregorius XIII. in quodam Motu proprio apud Rodriq. *in Addit. ad Bull. §. 9. n. 66.* qui incipit: *Officium nostræ partis*, non declarasset, hæresim non comprehendi sub facultate generali absoluendi à contentis in Bulla Cœnæ. 6

Sed contra; quia de hac declaratione non constat authenticè.

Contra secundò; quia ibi solum Pontifex declarauit, hæresim non comprehendi sub facultate absoluendi concessa per Bullam Cruciatæ; quod quidem verum est, quia expressè in tali Bulla Cruciatæ hæresis excipitur: Ergo dum non est talis declaratio, vel exceptio, generalis doctrina admittenda est, nempe sub reseruatis in Bulla Cœnæ hæresim comprehendi. His tamen non obstantibus, 7

Respondetur oppositum (nempe sub facultate generali absoluendi à reseruatis non comprehendi reseruata in Bulla Cœnæ, nec sub facultate absoluendi à reseruatis in Bulla Cœnæ, comprehendi hæresim) esse probabilius. Atque ita tenent Couarru. *cap. Alma Mater, 1. part. §. 11. n. 15.* Suarez *de fide, disput. 21. sect. 4. n. 21.* Garcia *cit. cap. 10. num. 109.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 19. q. 2. cap. 10. q. 12.* vbi inquit, talem esse stylum, & consuetudinem Curiæ Romanæ, & ita etiam respondisse Gregorium XIII. anno 1576. & Pium V. anno 1572. Sanchez *lib. 2. moral. cap. 12. n. 10.* vbi dicit, id esse certum ex Motu proprio Gregorij XIII. quem refert Rodriq. *in addit. ad Bullam Cruciatæ, §. 9. num. 66.* Barbosa *de potest. Episc. part. 2. alleg. 40. n. 31.* Rojas *de hæres. 2. part. asser. 39. n. 321. & de priuileg. Inquis. n. 416.* vbi ait, Pium V. sic declarasse, Vgolinus *de censur. tab. 1. c. 10. §. 4. n. 8.* Rodr. *in addit. ad Bull. §. 9. n. 66.* Arag. *2. 2. q. 11. art. 3. §. sed dubium est*, vbi subdit ità fuisse declaratum à Gregorio XIII. ad petitionem Inquisitorum Hispaniæ, Fłorentius *de casib. reseruat. part. 1. cap. 4. §. 21. n. 4.* Ragucius *in Lucerna Parochor. q. 125. num. 5.* Auila *de censur. part. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 7. concl. 1.* Farinacius *de hæresi, q. 192. §. 4. num. 63.* Nauarrus *cap. 27. n. 275. vers. 14.* Vega *in summa, part. 1. cap. 125. cas. 12.* Ludouic. Lopez *in Instruct. conscient. tom. 1. part. 2. c. 8. & cap. 19.* Vasquez *de excommun. lib. 19. n. 5.* Miranda *in director. tom. 2. q. 7. art. 4.* Ledesma *part. 2. tract. 1. cap. 6. conclus. 19. & 20. diffic. vltima*, Ceuallos *in opinion. commun. tom. 3. q. 802.* Gutrier. *lib. 1. quæst. canon. cap. 13. n. 26.* Simanch. *de Cathol. Institut. tit. 3. num. 1. & 2. & in Enchirid. cap. 15. num. 4.* Henriquez *lib. 7. cap. 13. §. 1. & lib. 8. cap. 16. n. 2. & lib. 13. cap. 27. n. 5.* Acosta *in Bull. Cruciat. q. 59.* Angles *in floribus, quæst. de confession. de casib. reseru. difficult. 6.* Benzonus *lib. 1. de fuga, disp. 1. q. 6.* Philiarch. *de officio sacerdotis, part. 1. lib. 3. c. 27. & part. 2. lib. 2. c. 25. & in addition.* quas affert *in fine tom. 2.* Candelabr. *tit. de absolut. n. 16. & in explicatione Bullæ Cœnæ, n. 134.* Sorbus *in compend. Mendicant. verb. absolutio ordinaria quoad Fratres*, Graff. *lib. 1. cap. 13. n. 33. & lib. 4. c. 15. n. 25.* Mandos. *in Pract. Signaturæ Gratiæ, verb. absolutio ab hæresi*, Sylu. *in 1. x. q. 11. art. 3.* Nouar. *in singul. concl. 3. n. 8.* Portell. *in addit. ad dub. Regul. verb. hæresis, num. 26.* Torrebl. *de magia, lib. 4. cap. 6. num. 3.* Victorell. *in notis ad man. Nauar. cap. 17. num. 74.* & Ricciull. *de iur. person. lib. 5. cap. 14. n. 7.* 8

Probatur, quia sicuti dicebam, cùm hæresis peccatum sit valde graue, ea propter suam peculiarem grauitatem non videtur sub generali concessione comprehendere, cum sicuti dicitur *de in c. in generali, de regul. Iur. in 6.* in generali concessione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter non esset in specie concessurus. Qua de re videri poterit præter alios S. Antoninus *part. 3. tit. 24. cap. 77. §. 1.* 9

DVBITATIO LXII.

An si constitutus in mortis articulo, possis medio Procuratore, vel confessario, vel literis missis obtinere à Superiore absolutionem excommunicationis, vel facultatem absoluendi, vel eum vocare, vt absoluat, tenearis id facere?

SVMMARIVM.

1 *Constitutus in mortis articulo potest secundùm aliquos Doctores adire Superiorem per literas, & per Procuratorem; quia in tali casu non videtur necessitas, cùm necessitas non sit, qua facilè vitari potest, &c.*

2 *Articulus necessitatis est quotiescumque aliquis non potest superiorem adire, etiamsi illum vocare possit, secundum probabiliorem opinionem.*

3 *Ad obtinendam absolutionem solùm requiritur, vt quolibet impedimento canonico quis retrahatur, quominus Romanum Pontificem possit adire.*

4 *Absolutio Superioris reputatur pœnitenti impossibilis, si ipsum adire non possit pro absolutione obtinenda.*

5 *Iura nunquam obligarunt delinquentem se Superiori præsentare per Procuratorem, sed per seipsum.*

6 *Constitutus in mortis articulo neque tenetur ad medium scripturæ; quia & hoc medium est de se manifestatiuum delicti aliis.*

7 *In mortis articulo constitutus ob eandem rationem excusatur peccata scribere, licèt aliâ viâ in dicto articulo non possit confiteri.*

8 *In mortis articulo constitutus neque tenetur ad medium confessarij, qui nomine suo obtineat à Superiore facultatem absoluendi; quia & hoc medium alienum est à reseruatione.*

9 *Neque tenetur ad quærendum priuilegium proprium: Quapropter nemo tenetur in articulo mortis accipere Bullam; sed potest vti ordinario iuris beneficio.*

10 *Neque tenetur ad medium, quod vocet Superiorem, cui venienti, & præsenti possit delictum manifestare, & absolutionem ab illo obtinere; quia alias ei impositum fuisset onus grauandi Superiorem: Tum quia tale medium exequi rarò posset sine nota famæ, casu quo Superior non annuat petitioni suæ.*

11 *Nullo iure habetur, quod qui non potest se præsentare Superiori per semetipsum, teneatur illum adire per tertiam personam.*

12 *Qui non potest adire Superiorem personaliter, censetur, quamuis ad eum possit Procuratorem mittere, legitimè impeditus.*

13 *Confessarius in casibus reseruatis non tenetur adire Superiorem, vt ab eo obtineat facultatem absoluendi pœnitentem, cùm hoc sit onus, & grauamen ipsius Pœnitentis.*

14 *Pœnitens non tenetur monere Superiorem per literas, cum sic exponeret se periculo, si literæ vel aperirentur, vel deperderentur, manifestandi sua peccata.*

1 QVIDAM, vt Zambran. *de casib. art. mort. cap.4. dub.4. n.15.* & Bonacin. *de censur. disp.1. q.3. part.3. n.5.* affirmant; quia in tali caso non est necessitas, cùm necessitas non sit, quæ facilè vitari potest, vt est in casu nostro. Tum quia non potes dici carere copia confessarij, cum in posse tuo sit absque multo grauamine illum habere. His tamen non obstantibus.

Respondetur, oppositum (scilicet articulum neces- 2
sitatis esse, quotiescumque non potes Superiorem
adire, etiamsi illum vocare possis) esse probabilius,
quod docet Suarez *tract. de fide, disput.21. sect.4. n.25.*
quatenus ait: Si per se non potest, non cogitur per
alium adire Superiorem. Corduba *in summa, quæst.18.*
Valentia *tom.4. disput.8. quæst.10. punct.2.* Henriq.
lib.6. de pœnit. cap.9. n. vlt. & cap.11. num.4. Azor.
tom.1. lib.8. cap.19. quæst.5. & Sanchez *lib.2. moralium,*
cap.15. n.14.

Probatur ex textu *in cap. Quamuis, de sent. excom-* 3
munic. vbi ad obtinendam absolutionem solùm requi-
ritur, vt quolibet impedimento canonico retrahatis,
quominùs Romanum Pontificem possis adire.

Secundò probatur ratione, quia si Superiorem adire 4
non potes pro absolutione obtinenda, reputatur tibi
absolutio illius impossibilis, cùm omnia media, quibus
illam obtinere potes, reputentur ac si essent impossi-
bilia: Ergo adest tunc articulus necessitatis. Conse-
quentia patet. Antecedens probatur, quia non teneris
ad medium Procuratoris: Siquidem hoc medium in-
cludit manifestare alteri à confessario tuam conscien-
tiam: Qua de causa nunquam iura delinquentem obli- 5
garunt se Superiori præsentare per Procuratorem, sed
per seipsum: Ergo tale medium reputatur, ac si non
esset possibile; cum ad illud non obligeris. Nauarr.
cap.27. num.90. Suarez *de fid. disput.21. sect.4. n.25.*
& alij, quos citat, & sequitur Sanch. *loc. suprà cit. n.14.* 6
Neque teneris ad medium scripturæ, media qua te
præsentes Superiori; quia & hoc medium est de se ma-
nifestatiuum delicti aliis: Qua de causa excusaris pec- 7
cata scribere, tametsi alia via in articulo mortis non
possis confiteri. Sanch. *vbi suprà, n.14.* & alij commu-
niter. Neque teneris ad medium confessarij, qui no- 8
mine suo obtineat à Superiore facultatem absoluendi;
quia est hoc medium alienum à reseruatione, & ipsam
reseruationem tollens: Ergo ex vi reseruationis non
teneris tale medium adhibere: Tum quia non teneris 9
ad quærendum priuilegium proprium: Quapropter
rectè dixit Sanchez *cit. num.14.* te non teneri in illo
articulo accipere Bullam, sed posse ordinario iuris
beneficio vti: Ergo à fortiori non teneberis ad quæ-
rendum priuilegium alteri, vt te possit absoluere. Ne- 10
que teneris ad medium, quo voces Superiorem, cui
venienti, & præsenti possis delictum manifestare, &
absolutionem ab illo obtinere; quia aliàs esset tibi
impositum præceptum de grauando Superiore. Tum
quia rarò tale medium exequi poteris sine nota famæ,
casu quo Superior annuat petitioni tuæ: nam sæpè
non annuet: ergo non teneris ad id, quod regulariter
est impossibile. Sanch. *loco suprà cit.* Henriq. *lib.6. de*
pœnit. cap.9. n. vltimo, & alij.

Confirmatur, quia nullo iure habetur, quod qui 11
non potest se præsentare Superiori per semetipsum,
teneatur illum adire per tertiam personam: Ergo cùm
Pœnitens in casu nostro non possit se præsentare Su-
periori personaliter, non tenetur id facere per tertiam
personam.

Confirmatur secundò, quia qui non potest adire 12
Superiorem personaliter, censetur quamuis ad eum
possit procuratorem mittere, legitimè impeditus.
Doctores communiter, quos sequitur Nauarr. *in*
summ. cap.27. num.90. & Saytus *in Thesaur. lib.2.*
cap.16. num.3. Sed qui est legitimè impeditus, potest
in articulo mortis absolui ab inferiori Sacerdote: Ergo
non tenetur recurrere ad Superiorem per tertiam per-
sonam.

Confirmatur tertiò, quia in casibus reseruatis non 13
tenetur confessarius adire Superiorem, vt ab eo obti-
neat facultatem absoluendi pœnitentem, cùm hoc sit

part.3. comment.25. Paramua *de origin. S. Inquisit.lib.3. q.8.n.109.* Guttier.*lib.1.canonic. quæst. cap.1. n.59.* Azor. *tom.1.lib.8.cap.19.q.5.* Simanch.*de cathol.instit.tit.3.n.3. & in Enchirid.tit.51.num.6.* Henriquez *in summa,lib.6. cap.9.n.2.& cap.14.n.3.* Suarez *tom.4. de pœnit. disp.30. sect.3.n.1.& tract.de fide,disp.21.sect.4.n.22.* & alij communiter.

Cæterum articolus mortis, quidquid in contrarium dixerit Sotus *in 4. dist.18. q.4. art.8. vers. quaris autem,* & Valentia *tom.4.disp.7.q.10.punct.2.* non eo rigore intelligitur, vt vetus articulus mortis (quando scilicet mors est certò moraliter secutura) solummodò veniat: sed benigniùs explicatur, vt comprehendat quod-
2 libet morale periculum moriendi sine sacramento. Vasquez *de pœnit.q.93.art.1.dub.5. n.2.* Gambarupta *de casib.reseruat.cap.2.n.56.* Viuald. *in Candelabro, tit. de absolutione,num.60.* Bonacina *de sacram.disp.5.q.7.punct.1. num.10.& de censur.disp.1.q.3. punct.4. n.4.* Reginald. *in prax.for.lib.1.num.59.* Graff.*in decis. part.1. lib.1. cap.13. n.82.* Nonus *in addit. ad 3. part. q.8. art.6. dub.6.* Paul.Sanctor.*de casib.Papalib.& Episcop.n.138.& seqq.* Paludan.*in 4.dist.20.quæst.1. art.2.* Syluest.*verb.Confessor 1. q.6. dict.2* Couarr. *cap. alma, part.1. §.11. n.8.* Nauarr.*cap.26.n.31.* Henriq.*lib.6.cap.9.& 11.* Sayr.*lib.2. Thes.cap.10.num.18.* Finell. *cap.8. n.8.* Auila *de censur. part.5.disp.4.sect.5.dub.5.* Rodr. *tom.1. Regul. qq. q.62. art.7.* Sanchez *lib.2.moral.cap.13.n.7.argum. cap. si quis suadente 37.q.4.& cap.eos qui, de sent. excommun. in 6.* Sancius *in select.disp.22.n.5.* Zabran. *de casib. art.mort. præludio 1. n.7.* Suarez *de pœnit. disp.26. sect.4. & de fide disput.21.sect.4.n.23.* Molina *de iust.tom.4. disp.63. n.6.* & Farinac.*de haresi, q.102.n.62.*

Ratio, quia hoc priuilegium concessum est fidelibus, ne sine absolutione moriantur: Ergo concessum est illis, cùm habent periculum morale moriendi, aliàs si espectandum foret verum periculum, sæpè sine absolutione morerentur; cùm non possit illud satis cognosci, & præueniri: sicut igitur in articulo mortis vero quilibet Sacerdos potest absoluere ab omnibus censuris, ita etiam poterit in periculo mortis probabili; quia tunc periculum æternæ salutis iam incipit, & moraliter imminet, vt propterea debeat ei prouideri.

3 Per mortis igitur articulum (in quo omnes Sacerdotes ex Ecclesiæ concessione absoluere possunt) non intelligitur tantùm qui sit vltimus vitæ spiritus, sed quodlibet probabile mortis, siue ex infirmitate, à primo scilicet die morbi periculosi, vt doloris lateris; siue ex perpetua, vel diuturna amentia superuentura; siue ex iudicis decreto, siue ex aliis causis, vt ex imminenti belli conflictu partu periculoso, puta, si primus est, vel si mulier priùs difficiles partus experta fuit, vel si ob complexionem delicatam, aut aliundè timet sibi periculum, vt ferè semper hoc periculum contingit. Abb. *in cap.quod in te, de pœnit. & remiss.col.2.* vel ex nauigatione periculosa, aut valdè longa, in qua probabiliter non erit copia Confessoris. Vel si denique aggressorus es actum quemcunque alium, qui secum hoc periculum habeat, qualis, vt dicebam, reputatur longa nauigatio, pugna cum inimicis, aggressio itineris periculosi, ne v.g. à latronibus occidatur, &c.

4 Aduerte tamen, debere esse morale periculum: quia si pro certo tibi constat, quod antequam illud periculum patiaris, adfuturus sit Superior casus reseruans, vel alius vices illius tenens, qui absolutionem præster, cessat tibi priuilegium: Cessat enim tunc necessitas illa vtendi, cùm non sis tunc in mortis articulo, neque in periculo moriendi sine absolutione legitima. Couarr. Suar. Sanch. & Zabran. *in locis suprà cit.* & ideò nonnulli subdunt, quod opus sit, in casibus positis periculom mortis, non futura occasione confitendi sacerdoti legitimo, esse probabile, & propinquum, puta quia frequenter hominibus tunc mors accidere consueuerit: cuiusmodi periculum est in omnibus peste infectis, vti notat Chapeauille *cap.1. q.1. §.8.* nam subitò, & præter opinionem ex tali morbo mori consueuerunt.

Aduerte secundò, periculum debere tibi esse mora- 5
liter, ineuitabile quia si sine graui iactura vitæ, honoris, vel fortunæ vitare periculú potes, non diceris constitutus in mortis periculo, sed teipsum in periculum con-
stituere, & assumere: Ita vt debeas igitur non sponte, 6
sed ex causa vrgenti, seu morali necessitudine coactus tale periculum subire. Sanch.ex Corduba *n.3.* & quidam
aliis: Quamuis mihi magis proberur oppositum, quia 7
ratio, cur Ecclesia in periculo mortis omnibus sacerdotibus absoluendi potestatem concedat, est quia peccator in tali casu, tam iure diuino positiuo, quàm iure diuino naturali, charitate erga seipsum ad confitendum obligatur: Quæ ratio obligationis æquè locum habet, ac si sine necessitate, sed sponte mortis periculum subeas, vt v.g. in bello iusto, maris nauigatione, &c.

DVBITATIO LXI.

An sub articulo, vel periculo mortis comprehendi debeat quodlibet aliud impedimentum perpetuum ægritudinis, paupertatis, seruitutis, &c. adeundi Pontificem, vel alium, qui nomine ipsius absolutionem impendat?

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum perpetuum reputari debet verus articulus seu periculum mortis, in ordine ad obtinendam ab alio quàm à superiore legitimo absolutionem.*

2 *Impeditus sic moraliter certus est non posse ante mortem à legitimo superiore absolutionem obtinere.*

3 *Non obstat, vt illa necessitas non sit ita vrgens, vt statim obliget, vel latitudinem habeat; quia non propterea tollit quominùs vera necessitas sit.*

4 *Impedito huic si moraliter constet, nunquam habiturum esse occasionem obtinendi à Superiore legitimo absolutionem, ab illo tempore, quo hoc illi constat, poterit hoc priuilegio vti, ne sine absolutione moriatur.*

5 *Mortis ob periculum absolutis, vel ob aliud impedimentum à censura Pontifici reseruata, iniungitur onus comparendi coram legitimo Superiore.*

6 *impediti absolui possunt, ac si essent in articulo mortis Constituti.*

7 *Disposita pro percussione clerici locum habent in omnibus excommunicationibus reseruatis, licèt nonnulli hanc extensionem non admittant in crimine heresis ob eius singularem grauitatem, & rigorosam reseruationem.*

8 *Confessarius quilibet non improbabiliter secundùm Auctorem potest absoluere æquè de haresi, ac de aliis criminibus impeditum: quia potestas vtendi hoc priuilegio fundatur in necessitate pænitentis.*

9 *Nemo tenetur in periculo mortis constitutus per Procuratorem, vel per literas missas absolutionem petere, cùm nemo teneatur assumere medium, quo delictum ipsius manifestari possit.*

10 *Quilibet secundùm plures Doctores propter infirmitatem, senectutem, vel inimicitias, &c. impeditus, quominus possit adire Summum Pontificem, potest absolui ab Episcopo de quacumque excommunicatione Pontifici reseruata, contra Suarez, negantem hanc doctrinam posse extendi ad casum haresis.*

11 *Opinio asserentium, non posse pænitentem, cui non est facilis aditus ad Summum Pontificem,*

28 *Absolutio ab excommunicatione, aliisque censuris, & multò magis dispensatio ab irregularitate, aliisque pœnis ex delicto contractis, non pendet ab absolutione à peccatis.*

29 *Parochi etiam, & alij possunt ab excommunicationibus non reseruatis absoluere extra Sacramentum Pœnitentiæ.*

30 *Quilibet habens peccata reseruata summo Pontifici; si sit constitutus in articulo, vel periculo mortis; nec facilis sit recursus ad Pontificem, potest time absolui a quolibet sacerdote approbato, vel simplici, neque est necessarium, vt ad Episcopum loci recurratur; quia eo casu reseruatio omnis cessat.*

31 *Nullo iure habetur, quod quando Pontifex sibi reseruat aliquod peccatum, recurrendum sit ad Episcopum loci in articulo mortis.*

32 *Recursus ad summum Pontificem est specialis in percussione Clerici.*

1 QUIDAM affirmant, tam de absolutione peccatorum, quàm de absolutione censurarum. Ita Glossa *in cap. non est, de sponsal.* Paludan. *in 4. dist. 17. q. 3. art. 3. concl. 7.* Maior *ibidem, dist. 17. q. 1.* S. Anton. *part. 3. tit. 14. cap. 19. condit. 14.* Syluest. *verb. confessor 1. q. 20.* Tabiena *verb. solutio 1. num. 32.* Armill. *eodem verb. n. 12.* Angles *in 4. tom. 2. q. de confession. art. de ministr. diffic. in art. mort.* Zerola *in praxi de pœnit. cap. 15. n. 4.* Petrus de Ledesma *tom. 1. tract. de Sacram. pœnit. cap. 14. disp. 2.* Comitolus *lib. 1. q. 22. n. 2.* Finellus *de casib. reseruat. cap. 7. in fine,* Valer. *verb. excommunicatio, diff. 23. num. 1.* Villalob. *tom. 1. tract. 17. claus. 1. §. 2. n. 7.* Conradus *part. 1. quæst. 12.* Ludouic. de sancto Ioanne *part. 2. tract. de pœnit. q. 6. art. 6. dub. 4.* Nauarr. *lib. 5. consil. tit. de pœnit. cap. 11. num. 4.* Rodriq. *tom. 1. sum. cap. 59. concl. 3. n. 5.* Sà *verb. Absolutio, num. 6.* Vega *in summa, tom. 1. c. 6. cas. 16.* Sayr. *decis. 21. de pœnit.* Reginald. *lib. 1. num. 60.* Salced. *Practic. cap. 33. vers. excusabitur,* Cened. *ad decretal. collect. 25. num. 9.* Barbosa *in remissionib. Concilij, vers. nulla sit reseruatio, & 2. part. de potest. Episc. alleg. 25. n. 50. & 51.* Qui Doctores adeò

2 verum id arbitrantur, vt subdant omnem sacerdotem hanc potestatem habere, tametsi excommunicatus non toleratus, suspensus, interdictus, irregularis, immò hæreticus, vel degradatus sit; quia verè sunt sacerdotes, & necessitas Pœnitentis excuset eos à peccato administrationis. His tamen non obstantibus.

3 Respondetur, oppositum (præsente scilicet proprio sacerdote, &c. vel Superiore, cui casus sunt reseruati, & volente absoluere pœnitentem, non posse pœnitentem neque licitè, neque validè ab alio, vel ab inferiore sacerdote absolutionem obtinere) probabilius esse. Atque ita tenet Zambran. *de casib. art. mort. cap. 4. dubit. 4. num. 3. & seqq.* Sotus *in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 4.* Viuald. *in Candelabro, tit. de absolut. num. 61.* Chamerot. *tract. de confess. dubit. 20.* Vgolin. *de censur. tabul. 1. cap. 4. §. 5. num. 2.* Valentia *tom. 4. disput. 7. quæst. 10. punct. 2.* Simanch. *in Enchirid. tit. 51. num. 6.* Paramus *de origin. Inquisition. lib. 3. quæst. 8. num. 100.* Riccill. *lib. 5. cap. 14. num. 19.* Suarez *de pœnit. disp. 26. sect. 4. num. 4. & de fide disput. 21. sect. 4. num. 4.* Vasquez *in 3. part. tom. 4. quæst. 93. art. 1. dubit. 4. num. 18.* Nuñus *in addit. ad 3. partem, tom. 2. quæst. 8. art. 6. dubit. 3.* Auila *de censur. part. 2. cap. 6. disput. 3. dub. 1. concl. 4.* Reginald. *tom. 1. lib. 2. cap. 7. num. 61.* Putean. *in 3. part. S. Thomæ, part. 2. q. 3. concl. 1.* Sanctorius *de cas. Pap. & Episc. n. 146.* Benzon. *lib. 1. disp. 1. q. 6.* Coninch. *de Sacram. disput. 8. dub. 11. n. 90.* Molin. *de Iust. tom. 4. disp. 64. num. 2.* Sanc. *lib. 2. moral. cap. 13. num. 7.* Bonacina *de Sacram. disput. 5. q. 7. punct. 1. n. 10. & de censur. disp. 1. quæst. 3. punct. 3. num. 3.* & Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 19. quæst. 1.*

4 Probatur, quia ita declarauit Gregorius XIII. apud Molinam *loco suprà cit.*

Secundò, quia ita declarauit Congregatio Tridentini Concilij apud Barbosam vbi supra, in his verbis: *Congregatio censuit, sacerdotem alioqui idoneum, si tamen ad audiendas confessiones approbatus non sit, iuxta cap. 15. sess. 23. non posse validè à peccatis mortalibus absoluere pœnitentem in articulo mortis constitutum, vbi Parochus præsens iam perhibeatur, paratusque sit infirmi audire confessionem, illumque absoluere, neque vlla subsit causa Parochum ipsum recusandi.* 5

Tertiò probatur *ex cap. Presbyter, 26. q. 6.* sumpto ex Concilio Carthaginensi *3. can. 32.* vbi habetur, quod Presbyter, inconsulto Episcopo, non reconciliet pœnitentem, nisi absente Episcopo vltima necessitas cogat. 6

Quartò probatur ex Tridentino Concilio *sess. 24. cap. 1.* vbi Sacerdoti simplici potestas absoluendi à quibuscumque peccatis in mortis articulo conceditur iure extraordinario ob rationem necessitatis, ne hac occasione (si absolutio denegetur) aliquis pereat. Ergo cessante necessitate, cessat hæc extraordinaria potestas, per regulam, quam iuxta Textum *in cap. 2. de custod. Euchar. & cap. de Syracusana 28. dist. & cap. quoniam 48. dist. & cap. quod pro remedio, 1. q. 7.* tradit Abbas *in cap. cùm venerabilis, de consuetud. in fine: Cùm aliquid conceditur propter necessitatem, durat concessio quatenùs solùm vrget necessitas:* Cum igitur præsente proprio Sacerdote, vel approbato, &c. parato Sacramentum ministrare, cesset necessitas obtinendi ab alio absolutionem, cessat etiam priuilegium simplici Sacerdoti concessum, quod solùm ob necessitatem absolutionis concessum erat, ne scilicet pœnitens occasione reseruationis sine absolutione periret, vti dicebam. 7 8

Confirmatur, quia Concilium Tridentinum *in loco suprà cit.* eodem modo loquitur de absolutione à peccatis, ac de absolutione à censuris. At certum est *ex cap. eos qui, de sentent. excommunic. in 6. & Extrauag. 1. §. decernimus, de excommunic.* quod à censura excommunicationis reseruata nullus in articulo mortis possit absoluere, si facilis sit recursus ad superiorem, ad quem de iure spectat absolutio: Ergo similiter à peccatis nullus sacerdos iure extraordinario in articulo mortis absoluere poterit, nisi ob defectum Ordinarij, vel legitimi sacerdotis. 9 10

Confirmatur secundò, quia in reseruatis Pontifici nullus absolui potest, nisi sub onere se præsentandi Pontifici cum primum poterit: Ergo supponit Pontifex, non posse Pœnitentem se priùs præsentare. Quapropter solet in iure, (sicuti patet *ex cit. Extrauag. 1. §. decernimus, de sent. excommunic. & Extrauag. inter cunctas, §. incendiarius, de priuilegiis, & cap. Presbyter, 26. q. 6.*) hæc conditio apponi, cùm conceditur aliis facultas absoluendi à reseruatis, *si ad superiorem recursus non sit.* Ergo si datur superior præsens, cessat aliorum facultas. 11 a 12

Confirmatur tertiò, quia ante Concilium Tridentinum tunc quilibet Sacerdos poterat in articulo mortis absoluere, quando non aderat proprius Sacerdos (vt patet *ex Extrauag. 1. §. decernimus, de sent. excommun. & ex Extrauag. inter cunctas, §. Incendiarij, de priuileg. & ex cap. Presbyter, 26. q. 6.*) Ergo etiam post Concilium: cùm Concilium nihil de nouo constituat, sed solùm approbet consuetudinem antiquam, quod scilicet tunc solùm quilibet Sacerdos possit absoluere, quando suprà dicebam. Quapropter cùm Concilium dicit, quemlibet sacerdotem posse absoluere in articulo mortis, intelligitur in absentia reseruantis, vel proprij Sacerdotis, vt Parochi, vel Sacerdotis ab Ordinario ad audiendas confessiones approbati. 13

OBIECTIONES.

Obiicies: Iure diuino est omnibus sacerdotibus pro illo articulo commissa facultas absoluendi: Ergo. 14

Respondetur: Nego antecedens, siquidem concessa est à Iure Ecclesiastico, tametsi illius initium nobis notum non sit, vt rectè dixerunt Tolet. *lib. 1. cap. 15. num. 1.*

Suarez

Suarez *de pœnit. disp.*26. *sect.*4. Vazquez *q.*95. *art.*1. *dub.*3. Farinac. *de hæresi.q.*192. *n.*62. & alii passim, ob potestatem completam Jurisdictionis, quæ ibi præter potestatem Ordinis admittetur.

15 Objicies secundò: In favorem illius articuli, & levamen morituri reservatio omninò cessat pro illo articulo: Quapropter in reservatione semper talis articulus exceptitur: Et Tridentinum *sess.*14. *cap.*7. *de pœnit. in fine*, ait: *In Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis*. Sed cessante reservatione, nulla adest causa adeundi superiorem: Ergo poterit à quolibet alio sacerdote æque ac à superiore absolutionem obtinere.

16 Respondetur: Distinguo Majorem: Si sit articulus mortis quicumque, seu sine necessitate, nego: Si sit articulus mortis necessarius, seu cum necessitate, quia scilicet deest copia alterius omnis sacerdotis, concedo.

17 Objicies tertiò. Tridentinum *loc.cit.* asserit, omnes Sacerdotes quoslibet Pœnitentes à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt. Neque concessionem limitavit ad casum, in quo abesset proprius Sacerdos: Ergo non debemus nos illud limitare; cùm sit privilegium in favorem animarum concessum, cumque ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debeamus, præsertim in favorabilibus, & favoribus animarum.

Respondetur distinguendo: Concilium non limitavit explicitè, concedo: non limitavit implicitè, nego. Concessit enim tale privilegium in favorem animarum, si sit non articulus mortis quicumque, sed sit articulus mortis necessarius, seu cum necessitate, sicut dicebam.

18 Quapropter præferendus est semper Sacerdos proprius omnibus aliis, deinde approbatus etiam in aliena Diœcesi simplici, & simplex excommunicato, suspenso, vel interdicto, & hi hæretico, vel degradato, &c.

19 Quod igitur dico de simplici sacerdote (huic scilicet præferendum esse Sacerdotem approbatum) multò magis dico de excommunicato, suspenso, vel interdicto non tolerato, & de hæretico publico, vel denunciato; quia isti omnea omninò jurisdictione, etiam in foro pœnitentiæ, privati sunt, excepto casu necessitatis, uti dicebam; quia cùm homo tunc sit in periculo æternæ salutis, est in extrema, vel saltem in gravi necessitate spirituali: Ergo juxta Tridentinum Concilium, tunc omnes sacerdotes absolvere poterunt, non solùm si, qualia est sententia nonnullorum, id habeant de jure divino, sed etiam si, propter potestatem completam Jurisdictionis, quæ ibi præter potestatem Ordinis admiscetur, habeant de jure Ecclesiastico, quia non præsumitur tunc pia Mater Ecclesia velle in spirituale detrimentum piurum fidelium impedire in homine hæretico, vel excommunicato non tolerato Jurisdictionem, & communicationem cum illis, alioquin in eodem statu communicationem eandem impediret cum iisdem, etiam quoad Baptismum conferendum pio alicui fideli moribundo: Et multò magis communicationem impediret in piis fidelibus cum ipso hæretico, vel excommunicato non tolerato, quominus huic in gravi, vel extrema necessitate corporali existenti, corporale subsidium administrent. Quod est omninò falsum, non solùm in tali casu ita gravi, sed etiam in multis aliis

20 minùs gravibus, juxta illud: *Utile, lex, humile, res ignorata, necesse*. Et ratio à priori est, quia jus positivum, de quo est excommunicatio, non obligat cum magno incommodo, & rigore. Quapropter Suarez 3.*part.tom.*4. *disp.* 26. *sect.* 3. *n.*4. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.*13. *n.*7. apertè inquiunt, sacerdotem excommunicatum non toleratum invalidè absolvere, si adsit sacerdos toleratus; etiam simplex, & non approbatus. Et Navar. *c.*26. *n.*26. ait, saltem hæreticum denunciatum omni facultate absolvendi, etiam in articulo mortis, esse privatum. Quod mihi ex dictis non probatur. Et etiam quia Tridentinũ apertè dicit, in mortis articulo nullã esse peccatorum reservationem, sed eorum absolutionem omnibus sacerdotibus perpetua Ecclesiæ consuetudine concedi.

Admitto tamen, quod constitutus in articulo mortis 21 non peccet, si hæretico sacerdoti, quamvis ab illo periculum perversionis non timeat, ob hæresis detestationem sacramentaliter confiteri recuset, modò spectet de peccatis suis esse contritus. Qua de re Paludan. *in* 4. *dist.*17. *q.*3. *art.*3. *conclus.*7.

Item, quod dico de simplici Sacerdote, huic præferendum esse sacerdotem approbatum, idem similiter 22 dico de sacerdote approbato inferiore, etiam de Parocho, huic scilicet etiam in mortis articulo præferendum esse sacerdotem superiorem, seu Prælatum, quatenus spectat ad peccata illi reservata, ita ut illo præsente, inferior absolvere non possit. Zambr. *cap.*4.*dub.*4. Henriq. *lib.*6. *cap.* 11. *n.*4. Sanchez *cit. num.*7. & Suarez 23 *disp.*30.*sect.*3. *n.*1. Quatenus ait, quod licèt Tridentinum Concilium dixerit, in articulo mortis nullam esse reservationem, id tamen intelligendum sit in absentia reservantis, quia aliàs nulla est vera necessitas; ad quam alii sacerdotes censeantur Jurisdictionem habere, quæ ipsis, per se loquendo, fuerat sublata.

Quod verò aliqui docent, te debere ad Episcopum 24 recurrere, si recursus ad Pontificem non sit, verum non est in omni casu; quia non omnes casus Episcopo conceduntur, sed casus occulti, hæresi excepta, ex Trident. *sess.*24.*cap.*6. & percussione clerici, *ex cap. ea noscitur*, *& cap. de cætero, de sent. excommun.* Ergo non licet ad alios casus facultatem extendere. Suarez *de fide, disp.* 21. *sect.*4. *n.*4. Henriq. *lib.*6. *de pœnit.cap.*13. *num.*5. Molina *de iust.tom.*4. *disput.*63. *num.*3. & Sanch. *lib.*2. *mor.cap.*13. *num.*9.

Porrò quod dixi de absolutione Sacramentali (eam 25 scilicet à sacerdote excommunicato non tolerato, etiam hæretico, propter necessitatem suscipi posse) idem multò magis dico de susceptione Baptismi. De aliis verò Sacramentis est alia ratio; quia non sunt tantæ necessitatis. Qua de re Azot. *tom.*1.*lib.*8.*cap.*11.*q.*12. Quamvis, si in mortis articulo (quod vix unquam continget) 26 Sacramentum pœnitentiæ suscipi non potest, ab hæretico, vel alio excommunicato non tolerato sacrum Viaticum (cùm sit de præcepto) suscipere, casu quo alius non adsit, qui illud administret, non sit illicitum, quia lex Ecclesiastica in tali necessitate non obligat: Nam obligare non solet cum magno rigore.

Cæterùm, cum dixi, quod quilibet sacerdos, etiam 27 excommunicatus non toleratus, ab omnibus censuris, etiam hæresis, absolvere possit, id verum est, etiamsi Sacerdos ille pœnitentem in articulo mortis constitutum à peccatis sacramentaliter non absolvat. Ratio est, quia absolutio ab excommunicatione, aliisque censuris, & multò magis dispensatio ab irregularitate, aliisque pœnis ex delicto contractis, non pendet ab absolutione à peccatis, sicuti infrà ex satis probabili sententia Doctorum suo loco dicetur. Nam quamvis causa, sive 28 occasio, cur talis à censuris absolvendi potestas sacerdotibus omnibus in mortis articulo committeretur, fuerit quod illa sæpè necessaria sit ad sacramentalem absolutionem conferendam. Nihilominus per se, simpliciter, atque sine necessaria connexione ad Sacramentũ Pœnitentiæ concessa videtur, sicuti verba Tridentini Concilii significant, & nos infrà suo loco dicemus. Idque ex eo, quia cum talis concessio gratiam, & favorem contineat, latè interpretanda est. Quod similiter 29 de Parochis, aliisque dicendum est, posse scilicet istos etiam ex concessione *cit. cap. nuper*, ab excommunicationibus non reservatis, videlicet extra Sacramentum Pœnitentiæ, similiter absolvere. Videri potest Navar. *in sum. cap.* 17. *n.* 272. Suarez *de censur.disp.*7.*sect.*4. *n.*19. *& sect.*6. *n.*7. & Sà *verb. excommunicatio*, *n.*1.

Ex dictis sequitur, quod si quis habeat peccata reservata summo Pontifici, & sit constitutus in articulo, vel 30 periculo mortis, modo quo latè suprà dicebã, nec facilis sit recursus ad Pontificem, tunc quilibet Sacerdos approbatus vel simplex, modo etiam quo suprà dicebam, potest ab illis absolvere, nec necessariò requiritur, ut ad

ad Episcopum loci recurratur. Molina *de instit. tom.4. disput 63.n.2.* Henriquez *lib.6. cap.1.n.6.* & alij, quos sequitur Suarez *tom.2. dispnt.30.sect.3.n.4. & in tract. de fide, disput.21.sect.4.n.24.*

31 Ratio est, quia in articulo mortis, quando non potest facilè recurri ad reseruantem, cessat vt ait Tridentinum Concilium, omnis reseruatio: Ergo non est necessariò recurrendum ad Episcopum loci.

Confirmatur, quia nullo iure habetur, quod quando Pontifex sibi reseruat aliquod peccatum, recurrendum sit ad Episcopum loci in articulo mortis: Ergo huiusmodi onus sine textu expresso imponi non debet.

32 Non obstat, si dicas cum Corduba *in sum.q.18.punct. 2.dict.1.in cap.ea noscitur, & in cap.de cætero, de sent. excommun.* dicitur, quod in articulo mortis sit adeundus Episcopus in casu percussionis clerici, Pontifici reseruato: Ergo etiam in aliis casibus reseruatis.

Respondetur enim: Nego consequentiam, quia id est specialiter statutum in casu percussionis clerici, quod non videtur extendendum ad alios casus, cùm nullibi de aliis casibus hoc idem sit statutum. Et cùm ex alio capite in odiosis, & pœnalibus fieri non debeat extensio, *cap.odia, de regul. iur. in 6.leg. constitutionibus, ff. ad municipal.l.3.§.hac verba, ff. de negot.gest.& l.cùm quidam, ff.de liber. & posthum.*

DVBITATIO LXIV.

Quid dicendum, si incepta confessione cum simplici sacerdote, veniat proprius sacerdos, vel superior. Vbi etiam quid dicendum, si adsint simul duo sacerdotes approbati, quorum alter ex priuilegio possit absoluere à reseruatis, alter verò non?

SVMMARIVM.

1 *Pœnitens in mortis articulo, incepta confessione cum simplici sacerdote, non tenetur cum proprio sacerdote superueniente confiteri, sed potest obtinere absolutionem à simplici sacerdote.*

2 *Iurisdictio delegata, quando res non est integra, non exspirat morte concedentis, sed extendi potest vsquedum perficiatur.*

3 *Iurisdictio concessa simplici sacerdoti pro illo mortis articulo, non est conditionata, & ad tempus: sed est concessio absoluta.*

4 *Pœnitens, si peccatum habet censuram reseruatam, debet prius facultatem à superiore, cui est reseruata censura, petere, vel ab eo absolui de censura.*

5 *Quia ratione censuræ reseruatæ, non potest absolutionem ab alio, quam à reseruante impetrare, vel nisi sub onere se præsentandi superiori, cum primum potuerit.*

6 *Pœnitens, si superior reseruans nolit concedere facultatem absoluendi à reseruatis, nisi cum ipso confiteatur, ad id non tenetur, quia ipse non habet potestatem limitandi iurisdictionem ab Ecclesia pro articulo mortis absolutè concessum.*

7 *Pœnitens in mortis articulo, existentibus duobus sacerdotibus, quorum alter absoluat ex priuilegio à reseruatis, alter non, licèt secundum aliquos Doctores potest absolui à quonam maluerit de his duobus. Probabilius tamen est, quod à priuilegiato, quia medio priuilegio cessat necessitatis articulus.*

1 RESPONDETVR, quoad primum, te in tali casu non teneri cum proprio sacerdote, vel cum superiore confiteri, sed posse à simplici sacerdote absolutionem obtinere. Sic Henriquez *lib.6. de pœnitent. cap.11. num.8.* Sanch. *lib.2. moral. cap.13.n.15.* & alij passim.

Probatur, quia in tali casu ille simplex sacerdos vsus 2
fuit iurisdictione delegata, sibi pro illo mortis articulo concessa. At iurisdictio delegata, quando res non est integra, non exspirat morte concedentis, sed extendi potest vsquedum perficiatur, ex textu. *in cap. gratum, & in cap.relatum, de offic.delegat.* Ergo etiam extendi debet in hoc casu, vbi confessio est incepta.

Confirmatur, quia iurisdictio concessa simpliciter sa- 3
cerdoti pro illo mortis articulo non est conditionata, & ad tempus, quousque veniat proprius sacerdos, sed est concessio absoluta: Ergo limitari non debet.

Aduerte tamen, quod si peccatum habet censuram 4
reseruatam, debes priùs facultatem à superiore, cui est reseruata censura, petere, vel ab eo absolui de censura, quia ratione censuræ reseruatæ non potes absolutionem 5
ab alio, quàm à reseruante impetrare, vel nisi sub onere te superiori præsentandi, cum primùm potueris: Ergo cùm tunc te illis possis præsentare, sine dubio teneris, & postea poterit inferior sacerdos confessionem auditam perficere, & à peccatis absoluere.

Quod si ipse nolit absolutionem censuræ, neque fa- 6
cultatem ab illa absoluendi concedere, nisi cum ipso confitearis, ad id non teneris: quia ipse non habet potestatem limitandi iurisdictionem ab Ecclesia pro articulo mortis absolutè concessam, vti dicebam. Videri poterit Sanchez *cit.n.15.* & Bonacina *de censur. disp.1. q.3.punct.3.n.3.*

Porrò quid dicendum, si duo sacerdotes simul adsint 7
approbati ad confessiones audiendas, quorum vnus ex priuilegio habeat facultatem absoluendi à reseruatis, alter verò non?

Respondetur, quod licèt Suarez *de pœnit. disput.30. sect.3.num.5.* & Henriquez *lib.6.cap.10.num.1.* putent te quemlibet ex his duobus eligere posse, quia non teneris vti priuilegio alterius, præsertim si illud fuerit ei concessum in beneficium tuum, scilicet delinquentis, & in illo mortis articulo omnis reseruatio cessat: Probabilius tamen sit, te teneri eligere illum qui habet priuilegium, quia medio priuilegio cessat necessitatis articulus, sicut & cessat etiam reseruatio, & necessitas recurrendi ad superiorem, vel habentem vices ipsius. Et hoc non est vti priuilegio, sed quia pœnitens tenetur confiteri peccata reservata illi, qui potest absoluere à reseruatis, nisi secus exigat necessitas, quæ cessat in casu nostro. Videri poterit Nauarr. *cap.17. num.70.* Corduba *in summa, quæst.18. punct.2.* Vasquez *de pœnitent. quæst.3. art.1.dub.4. n.18.* Sanchez *cit.cap.13. num.11. & de matrim. lib.2. disput.40. num.8.* & etiam Suarez *de fide, disput.21.sect.4.n.24.*

DVBITATIO LXI.

An alius, qui non est sacerdos, possit in articulo mortis absoluere à censuris.

SVMMARIVM.

1 *Alius, qui non est sacerdos, non potest, vt tenent multi Doctores ex probabiliori, etiam in articulo mortis absoluere à censuris.*

2 *Finis, ob quem facultas absoluendi à censuris conceditur in articulo mortis, est vt pœnitens in articulo mortis absolutionem à peccatis, & reliqua Sacramenta recipiat. Quapropter solùm ab illis censuris, quæ receptionem Sacramentorum impediunt, absolui poterit.*

3 *A censuris absoluendi facultas licèt ab Ecclesia committi possit cuicumque Clerico, quin etiam cuicum-*

quæ fideli laico, quamuis hæretico ac præciso, etiam infideli, vel fœmnia: tamen reipsa commisisse nullo iure, vel consuetudine Ecclesiastica ostendi potest.

4 *Concilium Tridentinum meminit solùm de Sacerdotibus quoad hanc facultatem absoluendi à censuris.*

5 *Censura ad maiorem æstimationem pertinet, quod eius absolutio non ab alio, quàm à sacerdote, sine concessione speciali conferatur: præsertim quia rarò accidit, vt sacerdos haberi non possit, qui excommunicationem absoluat.*

6 *Reconciliatio de qua loquitur S. Augustinus, non fuit vera absolutio, sed fuit deprecatoria oratio hominis iam membrum Ecclesiæ per Baptismum effecti.*

7 *Clericus deficiente sacerdote, & laicus deficiente clerico, non improbabile est, quod possit, verùm etiam quod debeat in articulo mortis excommunicato sicut Indulgentias applicare, ita à censuris absolutionem tribuere.*

8 *Absolutio sic expensa negari non potest, esse probabile, quod valeat, cùm ita defendant tam multi, & graues Doctores.*

9 *Absolutio excommunicationis si obtenta sit à non Sacerdote, expediens est, vt post mortem absoluatur ab illo, cui excommunicatio reseruata erat, ne fortè contingat, quod absolutio à laico præstita inualida sit.*

1 RESPONDETVR negatiuè. Atque ita ex probabiliori sententia Doctorum Paludan. *in 4. dist.24.q.1. art.2.* Sot.*dist.18.q.4.art.4.* Nauar. *cap.16.& in cap.1.n.84.dist.6. de pœnit.* Couarr. *in cap. Alma, part.1.§.11.n.9.* Garc. *de benefic. tom.2. part.12. cap.5.n.353.* Suarez *de censur. disput.7. sect.7.n.3. & 6.* Sanch.*lib.2. moral.cap.13.n.13.* Molina *de iustit.tom.4. disput.63.n.3.* Bonacina *de censur.disp.1.q.3.punct.3.n.1.* Filliuc. *tract.11. cap.10. quæsit.5.* Villalob. *tom.1. tract. 18. diffic.20. n.14.* & Coninch. *disp.14. dub.16. n.236.*

2 Probatur, quia finis ob quem facultas absoluendi à censuris conceditur in articulo mortis, est vt pœnitens absolutionem à peccatis, & reliqua Sacramenta recipiat. Quapropter solùm ab illis censuris, quæ receptionem Sacramentorum impediunt, absolui poterit, vt dicam infrà ex Zambran. *de casib. art. mort. cap.4.dub.4.n. 17.* & Sanchez *lib.2. moral. cap.13. num.12.* & aliis. Sed alius à sacerdote non potest absolutionem à peccatis concedere, Eucharistiam, & Extremam Vnctionem ministrare: Ergo neque etiam alius à Sacerdote poterit absolutionem censurarum concedere.

3 Confirmatur, quia licèt Ecclesia talem potestatem cuicumque clerico, quin etiam cuicumque fideli laico, quamuis hæretico, ac præciso, & (vti docent Sayrus *lib.1.cap.5.* & Filliuc.*tract.11.cap.2.*) etiam infideli, vel fœminæ committere possit, tamen reipsa commisisse nullo iure, vel consuetudine Ecclesiastica ostendi potest.

4 Confirmatur secundò, quia Tridentinum *session.14. cap.7.de pœnit.* solùm de Sacerdotibus mentionem facit.

5 Confirmatur tertiò, quia ad maiorem æstimationem censuræ pertinet, quod eius absolutio non ab alio, quàm à sacerdote sine concessione speciali conferatur. Præsertim quia rarò accidit, vt sacerdos haberi non possit, qui excommunicationem absoluat. Quod etiamsi aliquando accidat, poterit tunc moriturus per contritionem à peccatis suis liberari, & post mortem à censuris absolui, saltem impropriè, in quantum sufficiat, vt possit sepeliri in loco sacro, & pro ipso ab Ecclesia publicè orari.

6 Non obstat Textus *in cap. Sanctum, dist.4.de consecr.* quod pro contraria sententia adducit Gloss. *in cap. Pastoralis, §.præterea, de offic.Ordin.* vbi ex S. Augustino refert, quod cùm fidelis quidam, qui ex numero pœnitentium erat, simul cum infidelibus naui veheretur, acciderit, vt vnus illorum à pœnitente Baptismum peteret: hoc ipsi collato, pœnitens vicissim à nuper baptizato reconciliationem petiit, & obtinuit.

Respondetur enim, reconciliationem illam non fuisse veram absolutionem à censuris, & multò minùs sacramentalem à peccatis, sed fuisse deprecatoriam orationem hominis iam membri Ecclesiæ per Baptismum effecti, vt scilicet Deus attendens animum, ac desiderium pœnitentis, etiam sine sacerdotis ministerio, reconciliationem tribueret: atque sic explicat Ambr. *de vera, & falsa pœnit.cap. Quem pœnitet, dist.1.de pœnit.* vbi sic ait: *Qui confiteri vult peccata, vt inueniat gratiam, quærat Sacerdotem scientem ligare, & soluere.* Et paulò post. *Tanta est vis confessionis, vt si deest Sacerdos, confiteatur proximo: sæpe enim contingit, quod pœnitens non potest confiteri coram Sacerdote, quem desideranti nec locus, nec tempus offert: & si ille cui confitebitur, potestatem soluendi non habet, fit tamen dignus venia ex Sacerdotis desiderio, qui socio confitetur turpitudinem criminis.*

At etsi hoc ita sit, arbitror tamen non impossibile 7
esse, quod clericus, qui sacerdos non est, deficiente sacerdote, quin & laicus deficiente clerico, non solùm possit, sed etiam debeat in articulo mortis excommunicato (sicut Indulgentias applicare) à censuris absolutionem tribuere. Sic tenent Gloss. Abb. *in cap. à nobis 2. de sent.excommunic.* Syluest. *verb.absolutio 1.n.8.* Armil. *ibid.n.39.* Auila *de censur.part.2.cap.7. disp.1.dub.3.* Ledesma *tom.1.de excommunic.cap.8.dub.4.* & alter Ledesma *part.4.q.16.art.1.* Ioan. de la Cruz *part.2.de excommunic.dub.4. concl.1.* Sancius *in select.disput.44.num.7.* Valer. *verb.absolutio.diff.13.* Ragucius *de absolut.q.124.* & alij, quos citat Henriquez *lib.6. de pœnis. cap.9.n.3.* Suarez *de censur.cit.disp.7.sect.7.n.4.* & Sanch. *cit.lib.2. moral. cap.13.n.13.* 8

Probatur, quia negari non potest esse probabile, absolutionem sic expensam valere, cùm sic defendant tam multi, & graues DD. quos suprà referebā. At vti illo vsu probabili, nihil obesse, sed potiùs prodesse potest, tam ad sepeliendum defunctum in loco sacro, quàm vt ei sacrificia publica applicētur. Ergo adest obligatio illius.

Aduerte tamen, quod si absolutio excommunicatio- 9
nis obtenta est à non sacerdote, expediens sit, vt post mortem absoluatur ab illo, cui excommunicatio reseruata erat, ne fortè cōtingat, quod absolutio à laico præstita inualida sit, & suffragia publica excommunicato applicata non prosint. Ita Sanchez *cit.n.13.*

Nisi dicas, opinionem probabilem Doctorum tribuere iurisdictionem, sicut tribuit error communis cum titulo colorato, iuxta textum *in leg. Barbarius, ff.de offic. Prætor.* vt alibi dicebam, & satis probabam.

DVBITATIO LXVI.

Quotnam conditiones seruandæ sint in absolutione ab hæresi, vel à quocumque alio crimine reseruato.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis resolutio.

SVMMARIVM.

1 *In absolutione ab hæresi, vel à quocumque alio crimine reseruato tres conditiones seruandæ sunt, videlicet satisfactio partis læsæ, iuramentum de obediendo mandatis Ecclesiæ, obligatio comparendi coram Reseruante.*

2 *Satisfactio in sententia communi exhibenda est parti læsæ prius quàm præstetur absolutio.*

3 *Pœnitens si non possit satisfacere ante absolutionem, si debitum est pecuniarium, debet præstare cautionem pigneratitiam, quam si non potest, debet præ-*

stare

stare fideiussionem, qua si ei sit impossibilis, vel casu aliquo non possit ad id coarctari, debet praestare cautionem iuratoriam.

4 *Iuratoria cautio ad minus praestanda est in delictis Bullae Coenae, & similibus: in aliis verò sufficiet, si promittat satisfacere.*

5 *Poenitens, si delictum non sit pecuniarium, sed honoris, vel doctrinae, non tenetur praestare cautionem pignoratitiam, vel fideiussionem: sed sufficit si iuret, se restituturum, cùm primùm poterit honorem, vel deceptum ad sanam doctrinam reducturum.*

6 *Absolutio data, quin poenitens parti laesae satisfecerit, est valida, si fit ab Ordinario, secus si fit à delegato.*

7 *Iuramentum de obediendo mandatis Ecclesiae est idem ac iuramentum de obediendo mandatis illius, qui absoluit.*

8 *Absoluens vi huius iuramenti, nihil aliud imperare potest, quàm abstinentiam à simili crimine, ob quod in excommunicationem incidit. Quapropter iuramentum est de non committendo iterum tale crimen.*

9 *Iuramentum praedictum non est exigendum in omnibus excommunicationibus, sed solùm in excommunicationibus grauiorum criminum, qualia sunt quae in Bulla Coenae continentur, incendiarium, manifesta Clerici percussio, & similia.*

10 *Iuramentum praedictum non bene tenet Medina exigi solum in percussione manifesta Cardinalium, Episcoporum, & similium.*

11 *Sacerdos quotiescumque absoluit poenitentem à censura reseruata, debet monere absoluendum de obligatione comparendi coram superiore, cum primùm commodè potuerit, attenta qualitate personae.*

12 *Promissio comparendi sub iuramento exigenda est per absoluentem ab absoluendo, ex communi Doctorum sententia in omnibus censuris reseruatis.*

13 *Absoluens à peccatis reseruatis non debet hoc onus imponere, secus si absoluat à censuris reseruatis.*

14 *Iuramentum exigendum est ab absoluendo, si capax sit, secus si sit incapax, eo quòd destitutus sit sensibus, vel defectu aetatis: qua ratione non exigitur ab impubere delinquente.*

15 *Impedito non ad tempus tantùm, sed perpetuò, obligatio iuramenti imponi non potest: esset enim obligare ad impossibile.*

16 *Impeditus perpetuo impedimento; si confessarius ignorantia, vel malitia ab ipso exigat iuramentum de comparendo, non obligatur postea comparere, si miraculosè, & praeter cursum ordinarium impedimentum auferatur, quia non censetur iuramento illo se obligare, nisi in quantum ius obligare intendit.*

17 *Finis huius iuramenti de comparendo est, vt superior cui censura illa erat reseruata, videat an sufficientem medicinam confessarius delegatus applicuerit, & ipse maiorem imponat, si sic expediens iudicauerit.*

18 *Hoc iuramentum, quod praestandum non sit, si parti laesae satisfactum fuerit, malè sentiunt Nauarrus, & alij.*

19 *Auctor tenuit opinionem contrariam non improbabilem in libro de Parlamentis.*

20 *Absolutus, esto haec opinio prior sit communiter vera, non requiritur vt recurrat ad Summum Pontificem necessariò: sed sufficit, vt ab Episcopo, Inquisitore, vel alio, qui ex priuilegio, aut Iubilaeo absoluendi facultatem habet, iterum absoluatur, & cur.*

1 RESPONDETUR: Tres. Prima, satisfactio, si qua exhibenda sit parti laesae. Secunda iuramentum de obediendo mandatis Ecclesiae. Tertia obligatio comparendi coram Reseruante.

SECTIO SECVNDA.

Quid dicendum de prima conditione, quae est satisfactio.

RESpondetur: In sententia communi satisfactio exhibenda est parti laesae, priusquam praestetur absolutio: quod si id fieri nequit, debet poenitens casu quo debitum est pecuniarium, praestare cautionem pignoratitiam, quia pignus est loco solutionis: si non potest dare pignus, debet praestare solutionem: si verò non potest solutionem, eo quod illa sit ipsi difficilis, vel eo, quòd non inueniat, vel sic ipsius delictum timeat publicari, debet praestare cautionem iuratoriam. Hanc autem praestare debet ad minus in delictis Bullae Coenae, & similibus, in aliis verò sufficiet si promittat satisfacere. 2 3 4

Quod si debitum non sit pecuniarium, sed honoris, vel doctrinae, tunc non tenetur poenitens praestare cautionem pignoratitiam, vel fideiussoriam: sed sufficiet si iuret se restituturum cum primùm potuerit, honorem laesum, vel deceptum ad sanam doctrinam reducturum. Doctores, quos sequitur Suarez *de censur. disput. 21. sect. 3. num. 1.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 13. n. 23.* 5

An autem absolutio data, quin poenitens parti laesae satisfecerit (saltem aequiualenter) sit valida?

Respondetur pro nunc, opinionem probabiliorem esse, quod si detur ab illo, qui potestatem ordinariam habet, sit valida: secus si detur ab illo qui potestatem habet delegatam. 6

SECTIO TERTIA.

Quid dicendum de secunda conditione, quae est iuramentum de obediendo mandatis Ecclesiae?

REspondetur: iuramentum de obediendo mandatis Ecclesiae est idem, ac iuramentum de obediendo mandatis illius qui absoluit. 7

Probatur, quia cùm absoluens praestet absolutionem nomine Ecclesiae, iurare eius mandatis obedire, est idem ac iurare obedire mandatis Ecclesiae. Glossa *in cap. ex tenore, de sentent. excommunication. vers. debeat, & cap. si qui, 7. quaest. 1. verb. consensu,* & tradunt communiter Doctores apud Sanchez *lib. 2. moral. cap. 13. num. 20.*

Caeterùm absoluens vi huius iuramenti nihil aliud tibi imperare potest, quàm abstinentiam à simili crimine, ob quod in excommunicationem incidisti. Quapropter iuramentum est de non committendo iterum tale crimen, si sic tibi ab absoluente fuerit impetratum, *cap. de caetero, de sentent. excommunic.* & tradunt cum Glossa ibi *verb. debent,* Doctores passim, inter quos Suarez *de censur. disput. 19. sect. 2. num. 10.* & Sanchez *loc. sup. cit. num. 22.* 8

Hoc autem iuramentum non est exigendum in omnibus excommunicationibus, sed solùm in excommunicationibus grauiorum criminum, qualia sunt quae in Bulla Coenae continentur, incendiarium, manifesta clerici percussio, & similia, sicuti constat *ex cit. cap. de caetero, & cit. cap. ex tenore, de sentent. excommunic.* vbi hoc iuramentum expostulatur, & tradunt Syluester, Caietanus, & alij, quos citat & sequitur Suarez *loco sup. cit.* & Sanchez *num. 17.* 9

Quidquid in contrarium dixerit Medina *lib. 2. summ. cap. 12.* quatenus ait, hoc iuramentum exigendum esse solùm in percussione manifesta Cardinalium, Episcoporum, & similium. Nam id gratis asserit, & sine fundamento; 10

SECTIO QVARTA.

Quid dicendum de tertia conditione, quæ est obligatio comparendi coram reseruante.

11 Respondetur: Quotiescumque Sacerdos ratione necessitatis vrgentis absoluit pœnitentem à censura reseruata, debet monere absoluendum de obligatione comparendi coram superiore, cùm primùm commodè poterit. Patet ex text. *in cap. Eos qui, de senten. excommunic. in 6.*

Quod intellige non physicè, sed moraliter, attenta qualitate personæ, temporis, loci. Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *lib. 2 moral. cap. 13. n. 25.*

12 Et licet in supradicto *cap. Eos qui*, non denotetur teneri absoluentem exigere ab absoluendo sub iuramento promissionem comparendi, liceique nonnulli quos sequitur Auila *de censur. part. 2. cap. 7. disput. 3. dub. 4.* teneant, solùm in percussione graui Clerici esse illud exigendum, communis tamen sententia Doctorum est, esse exigendum in omnibus censuris reseruatis, *argum. cap. quamuis, & cap. ea noscitur, de sent. excommunic.* Et videri poterit Sayr. *lib. 3. cap 25.* Nauarr. *cap. 27. n. 89.* Vasquez *de excommunic. dub. 18. n. 6.* Suarez *de censur. disput. 7. sect. 8. n. 25.* & Sanchez *loc. sup. cit. n. 26.*

13 Dixi, *si absoluit à censura reseruata*: quia si absoluit solùm à peccatis reseruatis, non debet hoc onus imponere, cùm nullibi caueatur imponendū. Corduba *in sum. q. 18. punct. 2. dict. 2.* Zambran. *de casib. artic. mort. cap. 4. dub. 4. n. 21.* Suar. *de pœnit. disp. 30. sect. 3. n. 6.* & Sanch. *vbi sup. n. 14.*

14 Exigendum autem est iuramentum ab absoluendo, si capax sit, secus si incapax, eo quod destitutus sit sensibus, vel defectu ætatis (qua ratione ab impubere delinquente non exigunt huiusmodi iuramentum, quia non videtur, eum vsum rationis talem habere, vt iuramentum tale pro dignitate possit præstare. Sayr. *tom. 1. lib. 2. cap. 18. n. 3.* Sanchez *n. 16.* & Bonacina *de censur.*
15 *disput. 1. q. 3. punct. 3. n. 11.*) Vel si impedimentum ad comparendum non sit ad tempus, sed perpetuum: quia impedito perpetuò obligatio hæc imponi non potest, esset enim obligare ad impossibile. Suarez *de censuris, disputat. 22. sect. 1. num. 85.* Sanchez *num. 30.* & Bonacina *num. 11.*

16 Hinc rectè inferunt prædicti Doctores, quod si tibi laboranti impedimento perpetuo confessarius ex ignorantia, vel malitia exigat iuramentum de comparendo, non obligeris post. à comparere, si miraculosè, & præter cursum ordinarium impedimentum auferatur, quia non censeris iuramento illo te obligare, nisi in quantum ius te obligare intendit: Ergo, cùm ius in supradicto casu te obligare non intendat, sequitur quod ea vi iuramenti obligatus non sis.

17 Cæterùm finis huius iuramenti de comparendo non est, vt iterum absoluaris à superiore: quia plenè iam absolutus es, vti constat *ex cap. non dubium, de sent. excommunic.* Neque etiam est, vt satisfacias parti læsæ, quia forsan nulla pars est, cui satisfactio sit exhibenda, sicuti contingit in hæresi occulta, & à te solùm cognita: Sed finis est, vt superior, cui censura illa erat reseruata, videat an sufficientem medicinam Confessarius delegatus applicuerit, & ipse maiorem imponat, si sic expediens iudicauerit. Suarez *de pœnit. sect. 3. n. 4.* Sanchez *n. 77.* Bonac. *n. 13.* & Barbosa *in collect. tom. 2. lib. 5. art. 39. cap. 11. n. 5.* & colligitur *ex cap. quamuis, de sent. excommunic. & cap. de cætero, eod. tit. vbi gloss. vers. suscepturus*, & Abbas *num. vlt.*

18 Hinc videtur, quod minùs rectè Nauar. *cap. 26. n. 26.* Henriq. *lib. 13. de excommunic. cap. 29. n. 3.* Auila *de censuris, part. 2. cap. 7. disput. 3. dub. 4. concl. 2. §. 2.* & Gambacurta *de casib. reseruat. cap. 2. n. 95.* dixerint, te liberum esse ab hoc iuramento præstando, si parti læsæ satisfeceris: & te liberum esse à comparendo coram superiore, si post præstitum iuramentum satisfactionem exhibueris: quia finis huius iuramenti, & obligationis, vti dictum est, non est satisfactio partis præcisè, aliàs exigendum non esset iuramentum in censuris reseruatis, vbi nulla satisfactio partis interuenit: Sed finis est, vt te subiectum ostendas Superiori reuocanti pro maiori satisfactione, & pœna, si tibi imponendam ille iudicauerit. Sanchez *num. 18.* Bonacina *num. 12.* Couarru. *cap. Alma, 1. p. §. 11. n. 13.* & Suar. *de pœnit. disp. 30. sect. 1.*

At quidquid sit de hac opinione (cùm contrariam non improbabilem tenuerim *lib. de Parlament. dubit. 4. sect. 19. subsect. 32. edit. 1.* cum Filluccio *tom. 1. tract. 13. cap. 7. num. 141.*) illud quidem dicendum est, quod esto opinio prior, quæ est communis, sit absolutè vera, non 19
tamen requiratur vt absolutus necessariò posteà recurrat ad Summum Pontificem reseruantem, sed sufficiat, vt ab Episcopo, Inquisitore, vel alio, qui ex priuilegio, aut Iubilæo absoluendi facultatem habet, iterum absoluatur. Ratio est, quia prior absolutio, modo quo suprà data, non impedit quominus pœnitens nouam absolutionem absolutam obtinere possit ab eo qui illam absolutè præstare potest. Henriquez *lib. 6. cap. 10. n. 5. in comment. lit. G.* Suarez *de pœnit. disput. 30. sect. 1. n. 6.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 13. num. 31.* & Bonacina *de censur. disput. 1. quest. 3. num. 13.*

DVBITATIO LXVII.

An si Confessarius ex ignorantia, vel malitia non petiit iuramentum comparendi, maneas absolutus à censura, & cum obligatione comparendi? Vbi etiam quænam pœna imposita sit tibi non comparenti, cùm ad id obligaris.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitens in articulo mortis, si Confessarius ex ignorantia, vel malitia non petiit iuramentum comparendi, manes absolutus à censura, & cum obligatione comparendi.*

2 *Absolutio nullibi in iure reperitur irrita ob omissam hanc conditionem.*

3 *Obligatio comparendi non oritur ex voluntate Confessarij, sed ex iure ipso, quo stante, cessare non debet ignorantia, obliuione, seu malitia Confessarij*

4 *Pœnitens in casu de quo agitur, obligatur non ex vi iuramenti, sed ex vi præcepti, & mandati, ex text. in cap. Eos qui, de sent. excommunic. in 6. cuius verba per extensum referuntur.*

5 *Iuramentum expostulari superuacaneum non est, etiam si illa secluso, remaneat obligatio comparendi, quia expostulatur ad maiorem cautelam.*

6 *Non comparenti non alia pœna imposita est, quàm eadem censura, quam prius habebat, non numero, sed ex iuris dispositione eadem in specie, quia est æquè ac prior reseruata.*

7 *A censura tripliciter absolui quis potest: Primò absolutè, nullo imposito onere satisfaciendi, vel Superiori se præsentandi. Secundò imposito onere se præsentandi Superiori sub aliqua censura simili præterita. Quæ absolutio dicitur ad reincidentiam, quia videlicet cum nostra contumacia, vel graui peccato de nouo incurritur. Tertiò absolui potest à censura, non perfectè, sed imperfectè, si scilicet quis absoluatur ad aliquem effectum.*

8 *Absolutio ad aliquem effectum, non est propriè absolutio à censura, sed suspensio alicuius effectus illius: nam si censura per talem absolutionem tolle-*

retur

retur, redire nequaquam posset noua sine nouo graui peccato, & noua contumacia.

9 *Nullus alius præter Summum Pontificem potest, manente censura, effectum censuræ limitare, atque adeò nullus alius, præter Summum Pontificem, potest absolutionem concedere hoc modo.*

10 *Potest tamen iudex, etiam delegatus, si necesse sit, vt testimonium alicuius recipiat ad præsentem causam dicendam.*

1 RESPONDETVR affirmatiuè; manere te scilicet absolutum, & cum obligatione comparendi.

Prior pars est Vasquez *de excommunic. dub.* 8. *n.*4. Henriquez *lib.*6. *de pænit. cap.*10. *num.* 11. Sanchez *cit. cap.*13. *num* 35. & aliorum.

2 Probatur, quia nullibi in iure reperitur irrita absolutio ob omissam hanc conditionem.

Confirmatur, quia neque erat conueniens in casu tantæ necessitatis.

Posterior pars est eiusdem Sanchez *loco suprà cit. num.* 30. & aliorum complurium.

3 Probatur, quia illa obligatio comparendi non oritur ex voluntate Confessarij, sed ex iure ipso: Ergo ex oblitione, vel malitia Confessarij cessare non debet.

At hæc ratio non conuincit, quia dicere quis posset, quod hic hanc obligationem non imponat, nisi in quantum Confessarius, medio iuramento exacto, imponit: aliàs superuacaneum esset iuramentum expostulare, si illo secluso, obligationem haberes.

4 Secundò igitur probatur melius, dicendo: Non ex vi iuramenti, sed ex vi præcepti, & mandati te obligatum esse. Quod satis colligitur ex Textu *in cap. eos qui, de sent. excommunic. in* 6. vbi nulla fit mentio de postulatione huius iuramenti, sed absolutè dicitur: *Eos qui à sententia Canonis, vel hominis, ab alio, quàm ab eo, qui de iure erant absoluendi, propter imminentis mortis periculum, vel aliud impedimentum legitimum absoluuntur, si cessante postea periculo, vel impedimento huiusmodi se illi, à quo, his cessantibus, absolui debebant, quamcitò commodè poterunt, contempserint præsentare mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi, & satisfacturi, prout iustitia suadebat, decernimus (ne sic censura eludantur Ecclesiastica) in eandem sententiam incidere ipso iure.*

5 Non obstat, si dicas, quod superuacaneum esset iuramentum expostulare, si illo secluso, obligationem haberes.

Respondetur enim, expostulari ad maiorem cautelam, maioremque extensiuam obligationem.

6 Petes, quænam pœna imposita sit non comparenti, cùm ad id obligatur?

Respondetur, est eadem censura, quam prius habebat, vti constat ex supradicto *cap. eos qui.*

Est autem eadem, non numero, quia eadem numero redire non potest, cùm affectus semel corruptus naturaliter reuiuiscere non possit. Tum, quia illa censura oritur ex noua causa (ex noua scilicet inobedientia se superiori præsentandi, cùm commodè potuerit:) Ergo non potest esse eadem numero.

Est igitur ex iuris dispositione eadem in specie, quia est æquè ac prior reseruata. Doctores communiter apud Nauarrum *cap.*27. *n.*277. Suarez *disp.*22. *de censur. sect.*1. *n.*62. & Sanchez *loco suprà cit. num.*28.

Obiicies: Absolutio censuræ ad reincidentiam differt ab absolutione censuræ absoluta, quòd absolutio absoluta tollit omninò vinculum: absolutio verò ad reincidentiam non tollit vinculum absolutè, sed sub conditione præstanda. Ergo si conditionem non præstes, manebis eodem vinculo ligatus, aliàs si vinculum primum sublatum est, non erit absolutio ad reincidentiam, sed absoluta.

7 Respondetur tripliciter te à censura absolui posse.

Primò absolutè, nullo tibi imposito onere satisfaciendi, vel superiori præsentandi; vel si hoc onus sit impositum, non sit impositum sub aliqua censura simili præteritæ. Si hoc modo absoluaris, non absolueris ad reincidentiam, quia ex omissa satisfatione, vel præsentatione superiori, non reincidis in excommunicationem.

Secundò absolui potes à censura cum certa conditione, quam nisi absolutus intra præfixum tempus, vel quamprimùm commodè potes, adimpleas, v.g. Ordinario te sistas, vel parti læsæ realiter satisfacias, in eandem, vel potiùs in similem censuram reincidas.

Dixi, *vel potiùs in similem*; quia propriè loquendo censura illa, in quam reincidis, non est eadem numero cum illa, quæ per veram absolutionem priùs sublata fuerat, quamuis similis, & æquiualens, vt moraliter eadem censeatur. Sanch. *lib.*2. *moral. cap.*13. *n.*18. & alij passim. Quare requirit nouum etiam contumaciæ peccatum, nouam etiam iudicis, vel Legislatoris sententiam latam sub conditione, nisi tale quid absolutus præstiteris, ad quod iure obligaris. Vnde si idipsum absque tua culpa intermiseris, vel distuleris, reipsa in excommunicationem non rincidis. Doctores, quos sequitur Henriq. *lib.*13. *cap.*29. *num.*2. & Auila *de censur. part.* 2. *cap.*7. *disp.*3. *dub.*14.

Secundò igitur, inquam, absolui potes à censura, imposito v.g. onere te præsentandi Superiori, &c. quod onus imponatur sub aliqua censura simili præteritæ, & hæc absolutio propriè dicitur ad reincidentiam, quia reincidis in excommunicationem similem præteritæ, si cùm commodè possis, te præsentare omiseris. Talis est absolutio data à Pontifice, vel eius legato, sub onere te præsentandi Ordinario, vel alteri, à quo pœnitentiam suscipias, vel iniuriato satisfactionem competentem exhibeas, si cum primùm commodè possis, adimplere non curaueris, *cit. cap. eos qui, de sent. excommunic. in* 6. & tradunt communiter Doctores apud Nauarrum *cap.*27. *n.*113. Auilam *de censur.* 1. *part. cap.*7. *disp.*3. *dub.*4. *conclus.*1. & Suarez *de censur. disp.*7. *sect.*8. *n.*22.

Nunquam autem in hanc similem censuram reincidis absque nouo graui peccato, & noua contumacia, quia noua censura non potest esse sine noua causa, sicut suprà dicebam.

Tertiò absolui potes à censura non perfectè, sed imperfectè, si scilicet absoluaris ad aliquem effectum, v.g. ad testandum, vel ad obtinendum aliquod beneficium, cuius incapax eras per censuram: Qui modus absolutionis frequens est in Bullis Pontificiis, ne illæ ob censuram effectu priuentur.

8 Hæc tamen absolutio non est propriè absolutio censuræ, sed suspensio alicuius effectus illius. Nam si censura per talem absolutionem tolleretur, redire nequaquam posset noua siue nouo graui peccato, & noua contumacia: Perseuerat igitur eadem censura, & solùm suspenditur efficacia illius quoad illum effectum: Quæ 9
suspensio ab alio, quàm à Romano Pontifice fieri non potest, cùm nullus alius præter illum possit, manente censura, effectum censuræ limitare, atque adeò nullus alius præter illum possit absolutionem à censura hoc modo concedere.

Nihilominus frequenter talis absolutio tribuitur sic 10
ad cautelam: *Si forte censura ligatus es, ad effectum talem consequendum tantùm, te absoluimus, iuxta cap. Apostolicæ, de exception. & cap. Veniens* 2. *de testibus*. Doctores ibidem, Vgolinus *tabul.*1. *cap.*4. §.5. *n.*18. & Suarez *disp.*7. *sect.*8. *n.*20. Quod Iudex Ecclesiasticus, etiam delegatus, licèt alioquin à censuris absoluendi potestatem non habeat, tamen absoluere potest, si ità necesse sit, vt testimonium alicuius recipiatur ad præsentem causam dicidendam, quando aliorum testimonium haberi non potest; quamuis id speciale sit in testis receptione, vt ad alios fines, v.g. collationem beneficij, &c. transferri non possit, iuxta ea, quæ suprà dicebam.

DVBITATIO LXVIII.

An satisfacias obligationi comparendi superiori, si per literas, vel Procuratorem compareas? Vbi etiam, an excuseris ab hac obligatione, si ab habente priuilegium aliàs absoluendi, absoluaris?

SVMMARIVM.

1 *Obligationi comparendi coram superiore satisfacit, qui per literas, vel Procuratorem comparet, ex probabili Doctorum opinione.*

2 *Procurator repræsentat personam sui principalis.*

3 *Excipe ab hac regula generali excommunicationem ob percussionem clerici, propter quam nisi iusta causa percussor excusetur, tenetur cùm absolutus est à non habente aliàs facultatem absoluendi, personaliter se Pontifici præsentare.*

4 *Grauamen se præsentandi aliis excommunicationibus imponi non debet, quia in iure nullibi cauetur, & rigores non sunt extendendi, sed potiùs limitandi.*

5 *Absolutus ab habente priuilegium absoluendi excusatur ab hac obligatione, nempe si v. g. ab habente priuilegium absoluendi à reseruatis, vt per iubilæum conceditur Sacerdoti approbato ad omnia crimina reseruata.*

6 *Comparere in tantum quis tenetur absolutus coram reseruante, in quantum qui absoluit, non habebat facultatem absoluendi.*

7 *Sacerdos priuilegiatus nomine superioris integrè succedit, aliàs priuilegium ferè nullius esset vtilitatis.*

1 RESPONDETVR affirmatiuè: Atque ita ex probabiliori opinione Doctorum tenent Syluest. *verb. excommunicatio* 8.§. 8. *quæst.*7. Armilla *eodem verb. n.*59. Henriq. *lib.*13. *de excommunic. cap.*29. & Sanchez *lib.*2. *moral. cap.*13. *num.*33.

2 Probatur, quia verè tu diceris comparere, cum per litteras, vel procuratorem compares: Nam ea, quæ tuus procurator facit, tu facere censeris, ex text. *in cap. Episcopus, dist.* 18.

3 Ab hac tamen Regula generali excipi debet excommunicatio ob percussionem clerici, propter quam, nisi iusta causa excuseris, teneris, cum absolutus es à non habente aliàs facultatem absoluendi, personaliter te Pontifici præsentare, *cap. quod de his, de sent. excommunic.* ibi: *Cæterùm ab his in forma Sacramenti exigi consueuit, vt resumptis viribus, & opportunitate concessa, Romanam Ecclesiam in propria persona debeant visitare.*

4 Hoc autem grauamen aliis excommunicationibus imponi non debet, quia iure nullibi cauetùr, & rigores non sunt extendendi, sed potiùs limitandi: Sanchez *loco suprà citato*, Bonacina *de censur. disp.*1. *quæst.*3. *num.*5. & alij passim.

5 Petes: An excuseris ab hac obligatione, si ab habente priuilegium aliàs absoluendi absoluaris?

Respondetur affirmatiuè, nempe si v. g. ab habente priuilegium absoluendi à reseruatis (vt per Iubilæum conceditur Sacerdoti approbato ad omnia crimina reseruata) absoluaris, non teneris comparere coram reseruante, siue tunc primò absoluaris, siue priùs ob vrgentem necessitatem absolutus fueris.

6 Probatur, quia in tantum teneris comparere coram reseruante, in quantum absolueris à non habente aliàs facultatem absoluendi: Ergo si ab habente aliàs facultatem absolutus sis, cessat omnis obligatio te superio-

7 ri præsentandi: Cum Sacerdos priuilegiatus nomine Superioris integre succedat; aliàs priuilegium ferè nullius esset vtilitatis. Henriquez *lib.*6. *cap.*10. *num.*5. Soarez *de pœnit. disp.*30. *sect.*1. *num.*6. & Sanchez *lib.*2. *moral. cap.*13. *num.*31.

DVBITATIO LXIX.

An possit aliquando hæreticus à priuato Sacerdote absolui à peccatis non reseruatis, tacita hæresi, vel quocumque alio crimine similiter reseruato?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus absque dubio tenetur adire Inquisitorem, & Episcopum, si vera est sententia affirmatiua, quod scilicet possunt absoluere ab hæresi in foro conscientiæ, & credatur alteruter absoluturus, vel petitam facultatem per Sacerdotem concessurus.*

2 *Hæreticus prædictus neque potest priuato Sacerdoti confiteri, & ab illo absolutionem obtinere.*

3 *Excommunicatione innodatus non potest dimidiare confessionem, neque recipere Sacramentum, nisi ob aliquod graue detrimentum excusetur.*

4 *Hæreticus, si Inquisitor, & Episcopus denegent facultatem, quin priùs iudicialiter hæresim suam fateatur, facta hac diligentia, & negata facultate, dubium est, an possit confiteri Sacerdoti priuato omnia peccata non reseruata, & ab istis absolui directè, ab hæresi verò indirectè, sperans successu temporis se habiturum copiam Confessoris, à quo possit postea à reseruata hæresi etiam absolui directè.*

5 *Idem dubium est retenta sententia probabiliori, negante Inquisitori, & Episcopo facultatem absoluendi ab hæresi pro foro conscientiæ.*

6 *Hæreticus potest aliquando à priuato Sacerdote absolui de peccatis non reseruatis, tacita hæresi, vel quocumque alio crimine similiter reseruato, si grauis vrgeat necessitas hoc Sacramentum recipiendi.*

7 *Sufficiens causa dimidiandi materialiter confessionem, est si aliquod graue damnum ex eius integritate proueniat, sicut est obligare ad manifestandum peccatum coram Inquisitore, vel Episcopo, & Secretario.*

8 *Confessionem materialiter dimidiandi sufficiens occasio est, si peccatum alteri, quàm Sacerdoti sit, vel timeatur reuelandum: Ideò enim quis excusatur confiteri per interpretem, vel per scriptionem; qua alia via manifestare non possit.*

9 *Inquisitor, & Episcopus, cum sint iudices pro foro externo, vtuntur & pro bono communi Reipublicæ medio ad hunc finem aptiori.*

10 *Inquisitor, & Episcopus non obligant hæreticum directè pro absolutione Sacramentali, vt crimen iudicialiter priùs manifestet; sed nolunt concedere facultatem, vt absoluatur ab hæresi directè, nisi priùs eam iudicialiter manifestet, quod graue videri non debet, &c.*

11 *Necessitas vrgens, seu causa sufficiens ad dimidiandam confessionem est secundùm aliquos periculum remotum moriendi in peccato, quale quilibet habet in quolibet sua vitæ momento.*

12 *Opinio recensita prædictorum Doctorum non satis probatur Auctori, & cur.*

13 Causa

13 *Causa sufficiens vt materialiter confessionem dimidiare quis possit, est cum vrgetur præcepto confessionis, quia satisfactio illius præcepti videtur sufficientem occasionem sic dimidiandi confessionem præbere.*

14 *Item cùm quis obligatur administrare, vel recipere Sacramentum, & dubitat de contritione; quia præstat tunc securiorem viam eligere, vt digniùs ad Sacramentum accedat.*

15 *Hæreticus occultus potest non data de præsenti copia Confessarij, si Inquisitor, & Episcopus absolutionem Sacramentalem, vel facultatem, vt ab alio absoluatur, nollent impertiri, putantes se id non posse præstare, vel ob aliquam aliam rationem celebrare, si sit Sacerdos, & Eucharistiam sumere, si sit laicus, eliciendo prius actum contritionis, dummodò infamia, vel graue damnum sibi, vel alteri probabiliter timeatur.*

16 *At si elicuisse actum contritionis non confidit, poterit dimidiatè confiteri, & à quouis Confessario absolui.*

17 *Dicta superius intelligenda sunt extra mortis articulum: Nam in mortis articulo quilibet Sacerdos simplex habet iurisdictionem absoluendi directè à peccatis omnibus, etiam quæ Pontifici, vel Episcopo specialiter reseruata sunt.*

1 SUPPONO, quod si vera est sententia affirmans Inquisitorem, vel Episcopum habere potestatem absoluendi ab hæresi in foro conscientiæ, & creditur alteruter absolututus, vel petitam facultatem per Sacerdotem concessurus, absque dubio hæreticus teneatur ipsos adire semel
2 & iterum. Neque possit priuato Sacerdoti confiteri, & ab illo absolutionem obtinere, quia non potest dimi-
3 diare confessionem, neque recipere Sacramentum innodatus excommunicatione, nisi ob aliquod graue detri-
4 mentum excusetur. Quod si Inquisitor, & Episcopus denegent facultatem (quin prius hæreticus iudicialiter hæresim suam fateatur) facta hac diligentia, & negata facultate (quin prius iudicialiter hæresim suam fateatur, vti dicebam) dubium est, an in hoc casu possit hæreticus confiteri Sacerdoti priuato omnia peccata non reseruata, & ab istis absolui directè, ab hæresi verò indirectè, sperans successu temporis, se habiturum copiam Confessoris, à quo possit postea à reseruata hæresi etiam
5 absolui directè. Et idem dubium est, retenta sententia probabiliori negante Inquisitori, & Episcopo facultatem absoluendi ab hæresi pro foro conscientiæ; quia tunc talis hæreticus non habet viam se absoluendi ab hæresi directè, nisi coram Inquisitore, vel Episcopo, & Secretario hæresim suam manifestet. Hoc supposito.

6 Respondetur affirmatiuè, sicque posse hæreticum in tali casu, etiam innodatum excommunicatione, dimidiare confessionem, si grauis vrgeat necessitas hoc Sacramentum recipiendi.

7 Probatur, quia sufficiens causa dimidiandi materialiter confessionem est, si aliquod graue damnum ex eius integritate tibi proueniat. At graue damnum est, te obligare ad manifestandum peccatum coram Inquisitore, vel Episcopo, & Secretario: Ergo, &c. Maior patet ex S. Thoma *in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 3. quæstiuncul. 4. ad 5.* quem sequuntur communiter Doctores, inter quos Suarez *de pœnit. disp. 23. sect. 2. n. 1.* Valentia *tom. 4. disp. 7. quæst. 11. punct. 1.* & Vasq. *de pœnit. quæst. 91. art. 3. dub. 1.* Minor colligitur ex supradictis Doctoribus, &
8 probatur ratione; quia semper reputatum fuit in Ecclesia graue damnum, & occasio sufficiens dimidiandi materialiter confessionem, si peccatum alteri, quàm Sacerdoti sit, vel timeatur reuelandum: Ideò enim excusaris confiteri peccatum, quod manifestare non potes, nisi medio interprete, vel quod probabiliter times, Sacerdotem reuelaturum. Item ideò excusaris scribere peccata, quæ alia via manifestare non potes: Ergo non poteris obligari pro absolutione Sacramentali recipienda manifestare tuum peccatum iudicialiter, siquidem alteri à Confessario obligareris peccatum manifestare, atque adeò absque hac manifestatione poteris recipere Sacramentum dimidiando materialiter confessionem, si necessitas vrgeat illud recipiendi, vti dicebam. Sicuti potes recipere Sacramentum dimidiando materialiter confessionem, si faciendo integram, passurus sis graue damnum.

Neque obstat, si dicas, Inquisitorem, & Episcopum rectè facere, nolentes tibi concedere absolutionem Sacramentalem, vel facultatem, vt ab alio de hæresi Sacramentaliter absoluaris, quin priùs illam iudicialiter manifestes. Quia, cum sint iudices pro foro externo, 9
& pro bono communi Reipublicæ, vtuntur medio ad hunc finem aptiori. Quod medium aptius ad te hæreticum cohibendum, & præcauendum ne hæresis serpat, aliosque inficias, absque dubio est manifestario iudicialis, quàm sit manifestatio Sacramentalis, cum ex confessione Sacramentali non possis publicè puniri, & tua punitione alios in fide firmare, neque inde possint complices inquiri. Quæ omnia fieri possunt confessione iudiciali. Quapropter Inquisitor, & Episcopus non 10
te obligant directè pro absolutione Sacramentali, vt crimen iudicialiter priùs manifestes, sed nolunt tibi concedere facultatem, vt absoluaris ab hæresi directè, nisi priùs eam iudicialiter manifestes. Quod graue reputare non debes, cum tibi supperat medium cum Deo reconciliandi per Sacramentum, dimidiando materialiter confessionem, vti suprà dicebam.

Petes, quæ sit necessitas vrgens, seu causa sufficiens, 11
vt hanc dimidiatam confessionem facere possis?

Quidam censent, causam sufficientem esse solum periculum remotum moriendi in peccato, quale quilibet habet in quolibet suæ vitæ momento. Neque obstat, per contritionem hoc assecurari posse, quia contritio non ita facilè haberi potest.

At hæc istorum Doctorum opinio non satis mihi pro- 12
batur, quia aliàs non tenereris semel, ac iterum apud Inquisitorem, vel Episcopum insistere, vt tibi facultas concedatur ad integrè confitendum, quando sperares illam obtinere, sed commisso peccato, statim coram quolibet Sacerdote materialiter dimidiare confessionem posses, quod non videtur dicendum.

Respondetur itaque meliùs, causam sufficientem, vt 13
materialiter confessionem dimidiare possis, esse cum vrgeris præcepto Confessionis; quia satisfactio illius præcepti videtur sufficientem occasionem sic dimi- 14
diandi confessionem præbere. Item cum obligatis ministrare, vel recipere Sacramentum, & dubitas de contritione, quia præstat tunc securiorem viam eligere, vt digniùs ad Sacramentum accedas.

Si igitur Inquisitor, & Episcopus absolutionem Sa- 15
cramentalem, vel facultatem, vt ab alio hæreticus occultus absoluatur, nollent impertiri, putantes se id non posse præstare, vel ob aliquam aliam rationem, poterit tunc hæreticus occultus obseruare ea, quæ de occulto excommunicato, non data de præsenti copia Confessarij, tradunt Nauarr. *cap. 27. n. 239.* & Henriq. *lib. 6. cap. 15. n. 7.* scilicet poterit, si infamia, scandalum, vel graue malum sibi, vel alteri, vti suprà dicebam, probabiliter timeat, celebrare (si sit Sacerdos) & Eucharistiam sumere (si sit laicus) eliciendo priùs actum 16
contritionis, quem si elicuisse confidit, poterit dimidiatè confiteri, & à Confessario quouis absolui, iuxta doctrinam, quam suprà tradebam, & tradunt Reginald. *tom. 1. lib. 8. cap. 7. num. 87.* Freitas *in addit. ad tract. de confessar. sollicit. quæst. 10. n. 15. in fine, & quæst. 19. n. 15.* & alij, quos citat Sancius *in select. disp. 32. n. 11.* quidquid ipse Sancius sentiat in contrarium. Præsertim quia nonnulli Doctores docent, quod etiam scandalo, vel grauis infamiæ, vel alterius damni periculo remoto, possit occultus hæreticus, si pro viribus suis ab Inquisitore, & Episcopo absolutionem procurans obtinere

non potest, & propter paupertatem, vel aliud impedimentum Pontificem adire non valet, Missam celebrare (si sit Sacerdos) & Eucharistiam sumere (si sit laicus) etiamsi scandalum, vel infamiæ, vel alterius damni grauis periculum non adsit, dommodò tamen priùs probabiliter fuerit contritus, vel dimidiatè confessus, vti suprà dicebam. Atque ita ex Nauarro docet etiam Fagundez *tract. 1. lib. 3. cap. 12. n. 12.* etsi contrarium sentiat Suarez *in 3. part. tom. 5. disp. 9. sect. 3. n. 3.*

17 Et hæc quæ modò dixi, intelligenda sunt extra mortis articulum: Nam in mortis articulo quilibet Sacerdos simplex habet iurisdictionem absoluendi directè à peccatis omnibus, etiam quæ Pontifici, vel Episcopo specialiter reseruata sunt, iuxta ea, quæ dicebam suprà *dubit. 60. & seqq.* & docent communiter Doctores ex Tridentino Concilio *sess. 14. cap. 1.* vbi dicitur, quod in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt in articulo mortis nulla sit reseruatio, atque adeò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuslibet peccatis, & censuris absoluere posse.

SECTIO II.

Appendix ad ea, quæ *dubit. 60. & seqq.* dicebam, vbi multa alia scitu digna de articulo necessitatis, & periculo mortis.

SVMMARIVM.

1 Censura Bullares Pontifici reseruata, & multò magis quinque alia non Bullares ob plures causas relaxantur, & ad iurisdictionem Episcopalem deuoluuntur.

2 Clerici percussionis excommunicatio vt ad Episcopum deuoluatur eius absolutio, qua causa requirantur.

3 Prima causa est atatis infirmitas, si nimirum impuberes excommunicationem incurrant.

4 Secunda est sexus infirmitas: Mulieres enim etiam in excommunicationem incidentes à Diœcesano absolui non prohibentur.

5 Mulieres, & moniales, licèt facultas absoluendi Episcopis concessa à Tridentino Concilio quoad absolutionem de haresi esset renocata per Bullam Cœna, ab Episcopo, vel ab alio, cui Episcopus commiserit, prasertim moniales, de haresi, caterisque Bulla casibus, & censuris absolui poterunt.

6 Tertia causa est quodlibet canonicum, seu legitimum impedimentum adeundi Sedem Apostolicam. Qua ratione:

7 Pauperes excusantur, qui tanto itinere mendicandi consuetudinem non habent.

8 Senes, valetudinary, membris capti.

9 Inimicitias capitales habentes, ita vt absque periculo vita iter facere non possint.

10 Qui sui iuris non sunt, vt serui, & filiifamilias, si ipsorum domini, vel parentes profectioni repugnent.

11 Qui ob curam administrandi familiam, gerendi officium publicum, vel ob periculum infamia, scandali, vel ob aliam similem causam absolutionis obtinenda gratiâ Pontificem adire impediti sunt.

12 Qui sunt viri magna potentia, vel ita delicati, vt laborem adeundi Romam sustinere non possint.

13 Pradicti absolui possunt statim à suis Episcopis, vel à quolibet simplici Sacerdote, si vrgeat periculum mortis: Alioquin verò status persona, & veritas negotij priùs Summo Pontifici explicari debet, & secundùm consilium illius tales viri potentes de commisso scelere corrigi debent.

14 Cateri detento aliquo legitimo impedimento ab Episcopo statim absolui poterunt, neque tenentur, etiamsi possint, nuncium, vel epistolam mittere Romam: Nam id in iure expressum non inuenitur.

15 Impedimentum considerandum est, an sit perpetuum, vel temporale.

16 Episcopus si impedimentum est perpetuum, potest sic impeditum absolutè, & sine onere se prasentandi Apostolica Sedi, absoluere: Si verò est temporale, exigere debet in absolutione iuramentum se prasentandi, cessante impedimento, Apostolica Sedi, vt mandatum accipiat de satisfactione prastanda Ecclesia, & parti lasa.

17 Excipe impuberes, qui etiam post pubertatis atatem absolui possunt ab Episcopo.

18 Absolutus si prasentare se personaliter, vel per Procuratorem, aut per literas intra tempus à iure prafixum, aut cum primum commodè potest, postcà pratermiserit, in eam excommunicationem reincidet.

19 Idem locum habet in omni absolutione ab excommunicatione reseruata, qua datur ob impedimentum, vel causam necessitatis, vt scilicet absolutus teneatur posteà sub pœna reincidentia prasentare se coram superiore, ad quem de iure spectat absolutio.

20 Limitat Nauarrus, nisi priusquam elapsus est terminus, absolutus plenè satisfecerit parti lasa, vel cum ea concordauerit.

21 Limitatio pradicta non videtur conformis textui, neque etiam conformis rationi, quia etiamsi nulla pars sit lasa, vel ei ante absolutionem sit satisfactum, adhuc hoc onus comparendi imponi debet.

22 Sacerdos quicumque, si ob necessitatem in mortis articulo à peccatis superiori reseruatis aliquem absoluit, cessante tali periculo, non requiritur, vt absolutus posteà compareat coram superiore, cui iure ordinario absolutio à talibus peccatis reseruata erat.

23 In mortis articulo omnes Sacerdotes non indirectè, & per concomitantiam, sed directè, & per se ab omnibus peccatis absoluendi potestatem habent.

24 Excipe, nisi peccato sit annexa censura superiori reseruata; quia tunc ex dictis, cessante mortis periculo, absolutus sistere se debet superiori, ad quem de iure ordinario absolutio spectabat; non vt iterum absoluatur, sed vt mandatum illius accipiat.

25 In mortis articulo consultius est confiteri priuilegiato, qui potestatem habeat absoluendi à censuris reseruatis, tanquam delegatus Pontificis, sine onere posteà comparendi.

26 Clerici percussor, si accedere ad Sedem Apostolicam legitime impeditus est, ab Episcopo absolui potest.

27 Amplia id locum habere etiam in aliis casibus Papalibus.

28 Casus Papalis impedimento adeundi Pontificem superueniente fit Episcopalis; quia sic congrua subordinatio inter Pralatos Ecclesia requirere videtur.

29 Excipe tamen mortis articulum, quando omnes Sacerdotes à casibus Papalibus absoluendi ius habent, prater quàm si in iure specialis commissio Episcopis facta reperiatur, vt est in casu percussionis Clerici, modò ad Episcopum sit accessus.

30 In mortis articulo in aliis casibus Papalibus cessat reseruatio, ideoque tunc quilibet Sacerdos etiam simplex, excommunicatus non toleratus, suspensus, interdictus, irregularis, hareticus, vel degradatus absoluere potest.

31 Concilium Tridentinum cap. 1. sess. 14. intelligi debet de iis tantùm censuris quemlibet Sacerdotem absoluere posse in mortis articulo, qua Sacramentorum susceptioni, & Ecclesiastica sepultura obstant, vt excommunicatio, & personale interdictum; non item suspensio ab ordine, officio, aut beneficio, & multò minùs irregularitas.

EX dictis igitur suprà, quatenus spectat ad censuras Bullares Pontifici reseruatas, & multò magis quoad 1
alias quinque non Bullares, ea reseruatio non ita stricta est,

est, quin ob plures causas relaxetur, & ad iurisdictio-
2 nem Episcopalem deuoluatur: Quæ causæ in iure Ca-
nonico circa Clerici percussionem in specie, sicut vide-
re est *in cap. de catero*, *& in cap. ea noscitur*, *de sent.*
excommun explicantur. Quarum
3 Prima causa est ætatis infirmitas, si nimirum impu-
beres excommunicationem incurrant: Isti enim tunc
etiam post pubertatem ab Episcopo absolui possunt,
cap. pueris, de sent. excommunic.
4 Secunda est sexus infirmitas, mulieres enim etiam in
excommunicationem incidentes, a Diœcesano absolui
non prohibentur, *cap. mulieres, & cap. quamuis, eodem*
5 *tit.* Quapropter licet facultas absoluendi Episcopis
concessa a Tridentino Concilio *sess. 24. de reform. cap. 6.*
quoad absolutionem ab hæresi esset reuocata per Bul-
lam Cœnæ Domini, quod non est certum, sed solùm
probabilius, vti suprà suo loco dicebam; adhuc mulie-
res, & multò magis moniales, tanquam personæ Sedem
Apostolicam adire non valentes, ab Episcopo, vel ab
alio, cui Episcopus commiserit, de hæresi, cæterisque
Bullæ casibus & censuris absolui poterunt. Doctores
quos citat, & sequitur Homobon. *part. 3. tract. 15. cap. 7.*
quæst. 20. resol. 1.
6 Tertia est quodlibet canonicum, seu legitimum im-
7 pedimentum adeundi Sedem Apostolicam: Qua ratio-
8 ne excusantur pauperes, qui tanto itinere mendicandi
consuetudinem non habent, senes, valetudinarij,
membris capti, *cap. ea noscitur*; *& cap. quamuis, de*
9 *sent. excommunic.* Habentes capitales inimicitias, ita vt
absque periculo vitæ iter facere non possint, *cap. de ca-*
10 *tero, & eod. tit.* Qui sui iuris non sunt, vt serui, & filiifa-
milias, si ipsorum domini, vel parentes profectioni
11 repugnent. Qui ob curam administrandi familiam, ge-
rendi officium publicum, vel ob periculum infamiæ,
scandali, vel ob aliam similem causam, absolutionis
obtinendæ gratiâ, Pontificem adire impediti sunt,
12 iuxtà *cit. cap. de catero, & cap. quamuis, eod. tit.* Qui
sunt viri magnæ potentiæ, vel ita delicati, vt labo-
13 rem adeundi Romam sustinere non possint: Hos
enim Episcopus (quin & quilibet simplex Sacerdos)
si periculum mortis vrgeat, absoluere statim potest.
Alioquin verò, vt explicat Nauarrus *cap. 27. num. 88.*
licèt paulò post aliter explicet Gloss. *verb. laborem ve-*
niendi, status personæ, & veritas negotij priùs Sum-
mo Pontifici explicari debet, & secundùm consilium
illius tales viri potentes de commisso scelere corrigi de-
14 bent, *cit. cap. mulieres.* Cæteri verò, si legitimo aliquo
ex dictis impedimento detenti fuerint, ab Episcopo sta-
tim absolui poterunt, nec tenentur, etiamsi possint,
nuncium, vel epistolam mittere Romam, vti dicebam
dubit. 6. Nam id in iure expressum non inuenitur, imò
contrarium apparet in præcitatis iuribus, vbi Ordina-
rio locorum hæc facultas demandata est, vt sic impleta
dicatur pro tempore impedimenti obligatio personali-
ter ad Curiam accedendi, & tradunt Doctores, quos
citat, & sequitur Barbosa *de offic. Episc. allegat. 41. n. 7.*
& Diana *part. 4. tract. 4. resol. 58.*
Neque obstat, quod aliquando nonnulli ob id ad
Curiam nuncium mittant, vel scribant. Nam id faciunt
vel ob verecundiam comparendi coram proprio loci
Ordinario, vel quia ad id se teneri putant.
15 Porrò circa huiusmodi canonica impedimenta distin-
16 guendum est, an sint perpetua, vel temporalia: Nam si
impedimentum est perpetuum, Episcopus sic impedi-
tum absolutè, & sine onere se præsentandi Apostolicæ
17 Sedi absoluere potest. Si verò est temporale, absoluen-
dus (excipio pueros impuberes, qui etiam post puber-
tatis ætatem absolui possunt ab Episcopo, vt supra *ex*
cit. cap. pueris, de sent. excommun. dicebam) curare debet,
quod cessante impedimento, Apostolicæ Sedi se præsen-
tabit, non vt iterum ab excommunicatione absoluatur,
quia iam absolutus est, sed vt de satisfactione præstan-
da Ecclesiæ, ac parti læsæ, mandatum accipiat, iuxta
dicta suprà, & tradunt Nauarr. *cap. 26. n. 26.* Sayr. *lib. 3.*

cap. 28. num. 3. Sanch. *lib. 2. moral. cap. 13. n. 7.* & habetur
textus *in cap. de catero, cap. ea noscitur, & cap. quamuis,*
de sent. excommunic.
Quod si absolutus præsentare se personaliter, vel per 18
procuratorem, aut per literas intra tempus a iudice præ-
fixum, aut cum primùm commodè potest, postcà præ-
termiserit, in eandem excommunicationem reincidet,
iuxta dicta etiam suprà, & explicat Nauarr. *c. 22. n. 89.*
& 113. Henriq. *lib. 13. cap. 29. n. 3.* & alij. Idem locum 19
habet in omni absolutione ab excommunicatione re-
seruata, quæ datur ob impedimentum, vel causam ne-
cessitatis, vt scilicet absolutus teneatur postà sub pœ-
na reincidentiæ præsentare se superiori, ad quem de
iure spectat absolutio, iuxta *cit. cap. eos qui.* Et videri
poterunt quæ dicebam suprà.
Limitant tamen doctrinam istam Nauarr. *cap. 26.* 20
Henriq. *cit. n. 3. lit. Z.* Sà *verb. excommunicatio, n. 8.* & alij,
nisi priusquam elapsus est terminus, absolutus plenè sa-
tisfecerit parti læsæ, vel cum ea concordauerit. Ratio
quia tunc cessat causa, ob quam superiori præsentare
se debet.
At ista limitatio non videtur conformis textui *in cap.* 21
Quamuis, de sent. excommunic. neque etiam rationi:
Nam vt parti læsæ satisfiat, non est ratio adæquata hu-
ius comparendi obligationis, sed vt Ecclesiæ etiam læsæ
debita obedientia, & satisfactio præstetur. Quare, ta-
metsi nulla pars sit læsa, vel ei ante absolutionem sit
satisfactum, adhuc hoc onus comparendi imponi de-
bet, sicuti suprà etiam dicebam, & tradunt præter alios
Suarez *tom. 4. disp. 30. sect. 3. n. 6.* & Sanch. *lib. 2. moral.*
cap. 13. num. 19.
Illud tamen fatendum est, quod si Sacerdos quicum- 22
que, ob necessitatem in mortis articulo à peccatis su-
periori reseruatis aliquem absoluit, cessante tali peri-
culo non requiratur, vt absolutus postea compareat
coram superiore, cui iure ordinario absolutio à talibus
peccatis reseruata erat, ex communi. Paludan. *in 4.*
dist. 20. quæst. 1. art. 2. conclus. 3. Syluest. *verb. confessor 1.*
quæst. 20. & Nauarr. *cap. 26. num. 26.* Et ratio est, quia 23
in mortis articulo omnes Sacerdotes, non indirectè, &
per concomitantiam, sed directè, & per se ab omnibus
peccatis absoluendi potestatem habent.
Excipe nisi (vt suprà dicebam) peccato sit annexa 24
censura superiori reseruata, quia tunc ex dictis, cessan-
te mortis periculo, absolutus sistere se debet superiori,
ad quem de iure Ordinario absolutio spectabat, non vt
iterum absoluatur, sed vt mandatum illius accipiat,
iuxta dicta suprà, & iuxta text. *in cit. c. eos qui, de sent.*
excommunic. in 6. & *extrauag. inter cunctas, §. incendia-*
rios, de priuileg. Quare consultius est, in mortis articulo 25
confiteri priuilegiato, qui potestatem habeat absoluen-
di à censuris reseruatis, tanquam delegatus Pontificis,
sine onere postcà comparendi.
Cæterùm, quæ dixi de Clerici percussore (quod sci- 26
licet, si accedere ad Sedem Apostolicam legitimè impe-
ditus est, ab Episcopo absolui possit, iuxta *cit. cap. de*
catero, & cap. ea noscitur, de sent. excommun.) eadem in
aliis casibus Papalibus etiam locum habent. Canonistæ 27
communiter, inter quos Innocent. *in cap. 2. de eo qui*
furtiuè, Abb. & Felin. *in cap. monachi, de sent. excommun.*
Syluest. *verb. absolutio 3. in fine, & 4. n. 5.* Nauarr. *cap. 27.*
n. 86. & 212. Couarruu. *in cap. Alma, part. 1. §. 1. num. 15.*
Henriquez *lib. 6. cap. 11. num. 5. & cap. 16. in principio,*
& Suarez *de censur. disp. 22. sect. 1. num. 64.* Qua-
propter Regula hæc communiter à Doctoribus tradi- 28
tur, quod casus Papalis, impedimento adeundi Ponti-
ficem superueniente, fiat Episcopalis. Et ratio huius re-
gulæ est, quia sic congrua subordinatio inter Prælatos
Ecclesiæ requirere videtur.
Excipitur tamen mortis articulus; quando (sicuti 29
suprà dicebam) omnes Sacerdotes, etiam nullo seruato
ordine, secundùm non improbabilem opinionem Doctorum
à casibus Papalibus absoluendi ius habent, præterquam
si in iure specialis commissio Episcopis facta repe-

niatur, vt est in casu percussionis Clerici, modò ad Episcopum sit accessus, iuxta Textum *in cap. si quis suadente, 17. quæst. 4. & cap. ea noscitur, de sent. excommun.* & docent Couarr. *in cap. alma, part. 1. §. 11. num. 8.* Suarez *de censur. disp. 22. sect. 1. num. 61.* & Sanch. *lib. 2. mor. cap. 13. n. 9.*

30 In aliis verò casibus Papalibus in mortis articulo cessat reseruatio. Ideoque tunc quilibet Sacerdos, etiam simplex, excommunicatus non toleratus, suspensus, interdictus, irregularis, hæreticus, vel degradatus absoluere potest, ex Tridentin. Concil. *sess. 14. cap. 1.* vti suprà etiam dicebam.

31 Aduerte tamen hîc, quod cùm Concilium ait, quemlibet Sacerdotem in mortis articulo à censuris absoluere posse, intelligendum sit de iis tantùm censuris, quæ Sacramentorum susceptioni, & Ecclesiasticæ sepulturæ obstant, cuiusmodi sunt excommunicatio, & personale interdictum, à quibus moriturus interdum absolui potest, quamuis Sacramentalem absolutionem non recipiat, vt quia v. g. est amens: non item suspensio ab ordine, officio, aut beneficio, & multò minùs irregularitas, Zambran. *cap. 4. dub. 4. n. 17.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 13. num. 12.* & alij passim.

SECTIO III.

OBIECTIO PRIMA.

In cuius solutione multa scitu digna de gratiis, & rescriptis.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia, seu gratiæ, quæ sunt concessa per modum iuris, & statuti, & quæ sunt concessa non singulari personæ, sed communitati, non expirant per mortem concedentis.*

2 *Gratiæ, & priuilegia concessa ab homine, & singulari personæ, non extinguuntur post mortem concedentis, etiam re integra.*

3 *Auctoris responsio intelligenda est de gratia facta, non de facienda.*

4 *Gratia facta dicitur quotiescumque facultas, seu licentia alicui in ipsiusmet fauorem à superiore concessa est, quamuis executio ab alia persona dependeat, vt v. g. in gratia expectatiua ad beneficium vacaturum, vel si Pontifex mandet Episcopo, quod alteri de beneficio prouideat.*

5 *Gratia facta dicitur, si Papa mandet Episcopo, vt super impedimento matrimonij veritate precum inspecta dispenset.*

6 *Item si quis impetrat siue à Papa, siue ab Episcopo facultatem eligendi sibi confessorem, & similia.*

7 *Concessiones prædictæ, seu gratiæ, postquam à principe processerunt, censentur ex parte concedentis factæ, atque adeò morte ipsius non expirant, quamuis ipsarum realis executio nondum facta sit.*

8 *Benedictiones à Pontifice concessæ possunt etiam mortuo Pontifice applicari.*

9 *Gratia facienda dicitur, cùm ei in cuius fauorem gratia tendit, nihil directè concessum est à Principe, sed alteri mandatum, vt talem gratiam ei conferat, seu concedat. Tunc enim non est gratia facta, sed mera commissio, seu mandatum illam faciendi, expirat enim morte committentis, ita vt Commissarius post illius mortem mandatum exequi non possit, nisi talis commissio principaliter concessa sit in fauorem Commissarij.*

10 *Facultas audiendi confessiones ab Episcopo, vel Papa delegata Sacerdoti, non expirat mortuo concedente, prout neque facultas concessa absoluendi à reseruatis, cum inter gratias, non inter rescripta iustitiæ numerari debeat.*

11 *Facultas, seu licentia à Parocho alicui Sacerdoti concessa audiendi similiter confessiones non expirat post ipsius mortem, si Parochus potestatem habet delegandi talem facultatem in certa parte Parochiæ. Expirat autem, si Sacerdoti illi solùm vt cooperatori, seu Vicario suo facultatem tribuit.*

12 *Nisum Suarez dicatur, seruandam esse locorum consuetudinem.*

13 *Affertur distinctio inter delegationem generalem, seu indeterminatam, & inter delegationem specialem, seu determinatam, respectu scilicet determinatarum, seu certarum personarum.*

14 *Facultas audiendi confessiones, vel absoluendi à casibus reseruatis, præsertim quæ alicui non ratione officij conceditur, ideoque non in quasi ordinariam transit, licet nonnulli sentiant, quod expiret mortuo concedente, oppositum tamen est probabilius.*

15 *Iurisdictio etiam in foro externo contentiosa, quamuis generatim, & ad vniuersitatem causarum alicui delegata, mortuo delegante expirat.*

16 *Inquisitorum hæreticæ prauitatis officium fauore fidei speciali non expirat post mortem Pontificis concedentis, etiam quoad negotia, quæ nondum cœpta fuerunt.*

17 *Textus in cap. si cui, de præbendis in 6. explanatur, & sententia Auctoris congruere docetur.*

18 *Neque obstat, quod in dicto cap. si cui, & in cap. si super, de offic. delegat. in 6. & in similibus iuribus sermo sit de facultate alicui delegata à Sede Apostolica; quia decisio eorum iurium non nititur in plenitudine potestatis Pontificiæ, sed quod sit gratia facta absolutè illi, cui committitur.*

19 *Et æquè locum habet in Episcopo, & Parocho.*

20 *Inferiores Pontifice sine cognitione causæ, & consensu Capituli non possunt in perpetuum concedere gratias, quæ præiudicant. At per concessionem audiendi confessiones, & eligendi confessarium, nemini præiudicium infertur.*

21 *Speciale esse dicitur in delegato ad iustitiam, siue iurisdictionem contentiosam, vt mortuo delegante, illius potestas expiret, si res integra sit, seu si delegatus nondum iurisdictione vti cœperit.*

22 *Iurisdictio ad iustitiam delegata habet rationem mandati, non gratiæ; mandatum autem expirat morte mandantis.*

23 *Delegatus ad iustitiam vices delegantis gerit, & eius personam repræsentat.*

24 *Extincto iure Auctoris, extinguitur ius acceptoris.*

25 *Delegatus ad confessiones audiendas iudicium in foro pœnitentiæ exercet non in persona delegantis, sed in persona Christi per potestatem Ordinis.*

26 *Iurisdictio absolutè delegata ad confessiones audiendas non habet rationem mandati, sed gratiæ, & beneficij, cuius ius efficaciter acquiritur ipsi delegato, in eoque perpetuò manet, donec reuocetur.*

27 *Episcopus si Decano Ecclesiæ Collegiatæ iurisdictionem in prima, vt vocant, instantia gratiosè concessit, quæ sit accessoria eius officio, illique quasi iure ordinario competens, non extinguitur morte concedentis, cum sit gratia, fauor, seu beneficium, &c.*

28 *Facultas alicui ab Episcopo, vel alio Prælato confessorem sibi eligendi concessa, neque expirat morte concedentis, cum sit etiam gratia, & priuilegium, non autem mera delegatio, seu mandatum.*

29 *Idem dicendum est de aliis ab Episcopo concessis, v. g. suscipiendi Ordines ab alieno Episcopo, celebrandi Missam in Oratorio priuato, assistendi matrimoniis, vescendi lacticiniis in Quadragesima, &c.*

30 *Concessio specialis absoluendi vnam, vel plures personas determinatas, si sit in fauorem absoluentis, non expirat morte concedentis. Secus si sit in fauorem pœnitentis.*

31 *Concessio, seu facultas quando est gratia eius, cui scribitur, non expirat morte concedentis, secus quando est alterius, pro quo scribitur.*

32 Com

32 *Commissio, seu rescriptum de danda absolutione, vel dispensatione, &c. personis determinatis in earundem fauorem facta esse præsumitur in dubio, & tunc distinguendum est.*

33 *Commissio vel est necessaria, habens se per modum præcepti, & non expirat per mortem concedentis etiam re integra, vel est delegatio voluntaria, quæ se habet instar facultatis, & hæc si executio nondum cœpta sit, expirat morte delegantis. Vbi ratio disparitatis assignatur.*

1 OBiicies primò, saltem prædictæ gratiæ, seu priuilegia non valent post mortem concedentis: Ergo.
Respondetur: Nego antecedens, quia sunt concessa
per modum iuris, vel statuti. Tum quia sunt concessa nō
2 singulari personæ, sed communitati. Adde quod & gratiæ, seu priuilegia concessa ab homine, & singulari personæ, non extinguuntur post mortem concedentis, etiam re integra. Nauarr. *consil. 2. de offic. deleg.* Garz. *de benefic. part. 6. cap. 2.* Molina *de iust. tract. 5. disp. 29.* Sà *verb. Gratia, num. 1.* & alij communiter, *ex cap. si super, de offic. deleg. in 6. & ex cap. si cui nulla, de prabend. in 6.*

3 Intelligi verò debet responsio nostra de gratia facta, non autem de gratia facienda.

4 Potiò gratia facta dicitur, quotiescumque facultas, seu
licentia alicui in ipsiusmet fauorem à superiore conces-
cessa est, quamuis executio ab alia persona dependeat,
vt si v. g. detur alicui à Pontifice gratia expectatiua ad
beneficium vacaturum; vel si quis importet à Pontifice
5 literas, quibus mandet Episcopo, quod ipsi de beneficio
prouideat, aut cum ipso super impedimento matrimonij,
6 veritate precum inspecta, dispenset. Vel si quis impetret, siue à Papa, siue ab Episcopo, facultatem eligendi
7 sibi Confessorem, & similia. Huiusmodi enim concessiones, seu gratiæ, postquam à principe processerunt, censentur ex parte concedentis factæ, atque adeò morte ipsius non expirant, quamuis ipsarum realis exequutio nondum facta sit. Henriquez *lib. 7. c. 21. n. 5. & seqq.* Garcia *de benefic. p. 6. c. 2.* Suarez *de legib. lib. 8. cap. 31.* San-
8 chez *lib. 8. cap. 28. q. 1.* & Pasqualig. *decis. 493.* vbi rectè subdit, quod & benedictiones à Pontifice concessæ possint etiam mortuo Pontifice applicari.

9 Gratia verò facienda dicitur, cùm ei, in cuius fauorem gratia tendit, nihil directè concessum est à Principe, sed alteri mandatum, vt talem gratiam ei conferat, seu concedat. Tunc enim non est gratia facta, sed mera commissio, seu mandatum illam faciendi, vt si v. g. à Pontifice, vel ab Episcopo directè Sacerdoti alicui committatur, vel mandetur, vt cum aliqua persona, causa cognita, dispenset, vel ei beneficium conferat, &c. Tunc enim, mortuo committente, si res sit integra, Commissarius mandatum exequi non poterit, nisi talis dispensandi, vel conferendi facultas Commissario principaliter in ipsius fauorem concessa fuerit: Nam in tali
10 casu haberet rationem gratiæ factæ, quæ (sicuti suprà dicebam) per mortem concedentis non expirat: Quod aduerte pro illis, quibus à Pontifice, vel Episcopo delegata est licentia audiendi confessiones, vel absoluendi à reseruatis. Ex dictis enim huiusmodi licentia morte delegantis non expirat, cùm inter gratias, non autem inter rescripta iustitiæ, seu delegatæ iurisdictionis contentiosæ numerari debeat, sicuti infrà meliùs dicam, & docent præter alios Sanch. *cit. quæst. 2. n. 71.* Suar. *tom. 4. disp. 26. n. 6. & 9.* Garcia *cit. cap. 2. num. 319.* Henriq. *lib. 7. cap. 6. num. 7.* & Sà *verbo gratia, num. 4.*

11 An autem idē dicendū sit de licentia à Parocho alicui Sacerdoti similiter audiendi confessiones concessa, quod neque ista scilicet expiret morte Parochi concedentis?

Respondetur cum Garcia *loco suprà cit. n. 325.* distinguendo: si Parochus potestatem habet delegandi talem facultatem in certa parte Parochiæ, & delegat, non expirat, vti suprà dicebam. Expirat autem, si Sacerdoti illi solùm vt cooperatori, seu Vicario suo facultatem tribuit. Cùm enim, mortuo principali, cesset alter esse illius cooperator, seu Vicarius, expirat etiam istius potestas, tametsi quidam adhuc in hoc casu, vt infrà notabitur,
contrarium sentiant, vt propterea Suarez *loc. suprà cit.*
dixerit, consuetudinem locorum in hac re esse atten- 12
dendam.

At vt meliùs intelligatur huius dubitationis ius, & 13
solutio, an scilicet iurisdictio ab Ordinario, v. g. à Pontifice, Episcopo, vel Parocho alicui ad confessiones audiendas delegata, mortuo, vel deposito illo, expiret; distinguendum arbitror inter delegationem generalem, seu indeterminatam, & inter delegationem specialem, seu determinatam, respectu scilicet determinatarum, seu certarum personarum.

Nam quatenus spectat ad priorem, licet Paludanus 14
in 4. dist. 17. quæst. 4. art. 2. conclus. 1. S. Antoninus *part. 3. tit. 17. cap. 9.* & Philiarch. *tom. 1. de offic. Sacerdot. part 2. lib. 2. cap. 14.* doceant, quod facultas audiendi confessiones, vel absoluendi à casibus reseruatis, præsertim quæ alicui non ratione officij conceditur, idcoque non in quasi ordinariam transit, morte concedentis expiret,
quia etiam iurisdictio in foro externo contentiosa (inquiunt ipsi) quamuis generatim, & ad Vniuersitatem 15
causarum alicui delegata, mortuo delegante expirat, sicuti ex communi docet Abb. *in cap. relatum, n. 7. de offic. & potest. iudic. delegat. dicto argumento ex cap. Ne*
aliqui, de hæretic. in 6. vbi fauore fidei specialiter decer- 16
nitur, vt officium Inquisitorum hæreticæ prauitatis non expiret post mortem Pontificis concedentis, etiam quoad negotia, quæ nondum cœpta fuerint: Nihilominùs oppositum docendum est cum Nauarro *in cap. placuit, n. 162. & seq. dist. 6. de pœnit.* Henriq. *lib. 6. cap. 6. num. 7.* Sà *verb. gratia, n. 4.* & Sanch. *lib. 8. de matrimon. disp. 28. n. 72.* ducto argumento *ex cap. si cui, de prabend.*
in 6. vbi dicitur, si cui nulla personarum facta expres- 17
sione, concessa gratiosè sit facultas in certa Ecclesia personis idoneis prouidendi beneficia, huiusmodi facultatem, etiam re integra, non expirare post mortem concedentis, cum sit gratia, seu priuilegium principaliter concessum in fauorem priuilegiati. Et eadem ratio est de facultate audiendi confessiones alicui Sacerdoti generatim, & absolutè concessa; quia licet & ista remotè tendat in vtilitatem pœnitentium, sicut facultas prouidendi beneficia in vtilitatem prouidendorum, proximè tamen, ac directè vtraque est gratia, fauor & beneficium illius, cui talis facultas conceditur. At gratiam, seu beneficium Principis decet esse mansurum, *regul. 16. in 6.* Ergo, &c.

Neque obstat, quod *in dicto cap. si cui, & in cap. si* 18
super, de offic. delegat. in 6. & in similibus iuribus sermo sit de facultate alicui delegata à Sede Apostolica; quia decisio eorum iurium non nititur in plenitudine potestatis Pontificiæ, sed quod sit gratia facta ab-
solutè illi, cui committitur. Quapropter id æquè lo- 19
cum habet in aliis ordinariis, vt in Episcopo, & Parocho, si cui Sacerdoti facultatem absoluendi suos subditos absolutè concedant, vti docent Doctores suprà ci-
tati contra Philiarchum *in cit. cap. 14.* vbi docet, quod 20
inferiores Pontifice sine cognitione causæ, & consensu Capituli non possunt in perpetuum concedere gratias, quæ præiudicant, cuiusmodi sunt facultates audiendi confessiones, & eligendi confessarium, quæ proinde concedentium morte, vel amotione expirant: quod nullo iure probat, neque ratio ei suffragatur, quia cùm huiusmodi facultates iure ordinario competant Episcopo, non est cur ille non possit eas alteri committere, & quidem sine consensu Capituli; siquidem per huiusmodi gratias nullum successori præiudicium inferatur: cùm iste, si voluerit, & quandocumque voluerit, gratiam reuocare possit, sicuti rectè notauit Sanchez *loco suprà citato*. Neque praxis suffragatur Philiarchi sententiæ; Nam mortuo Episcopo, Pœnitentiarins, aliique Confessores ab illo expositi pergunt sua facultate vti, donec à Capitulo, vel successore reuocentur quin & Sacellani, seu cooperatores à Parocho ad

fessiones audiendas assumpti, eo mortuo, saltem in aliquibus locis, suo officio funguntur, donec à successore amoueantur. Qua de re Conink *disp.8.dub.10.n.73.*

21 Ad fundamentum oppositum aduersariorum respondetur, id esse speciale in delegato ad iustitiam, siue iurisdictionem contentiosam, vt scilicet mortuo delegante, illius potestas expiret, si res integra sit, seu si delegatus nondum iurisdictione vti cœperit, sicuti habetur *in cap. sanè, cap. relatum, cap. gratum, & cap. licet vnd que, de*
22 *offic. iudic. deleg.* Et ratio est, quia iurisdictio ad iustitiam delegata habet rationem mandati, & non gratiæ. Man-
23 datum autem expirat morte mandantis. Tum quia delegatus ad iustitiam vices delegantis gerit, & eius personam repræsentat, *cit. cap. sane, & l. vltim. ff. de offic. eius,*
24 *cui mandata est iurisdictio*: Ergo cùm mortuo delegante, extinguatur ipsius iurisdictio, consequens est, vt etiam extinguatur in delegato, quia extincto iure Authoris extinguitur ius accipientis, *l. vectigal. ff. de pignor.* & tradit Abbas *in cit. cap. relatum, n.6.* & Sanch. *vbi su-*
25 *prà, disp.20.n.30. ex cap. quamuis, de offic deleg. in 6.* At delegatus ad confessiones audiendas iudicium in foro pœnitentiæ exercet, non in persona delegantis, sed in
26 persona Christi per potestatem Ordinis. Tum quia iurisdictio absolutè delegata ad confessiones audiendas non habet rationem mandati, sed gratiæ, & beneficij, cuius ius efficaciter acquiritur ipsi delegato, in eoque perpetuò manet, donec reuocetur: Ergo.

27 Hinc primò, si Episcopus v.g. Decano Ecclesiæ Collegiatæ iurisdictionem in prima, vt vocant, instantia gratiosè concessit, quæ sit accessoria eius officio, illique quasi iure ordinario competens, non extinguitur morte concedentis: cùm sit gratia, fauor, seu beneficium. Quamuis à successore reuocari possit, si per modum meræ gratiæ, & non per modum contractus, vel transactionis concessa fuerit.

28 Hinc secundò facultas alicui ab Episcopo, vel alio Prælato confessorem sibi eligendi concessa, neque expirat morte concedentis; cum sit etiam gratia, & priuilegium, non autem mera delegatio, seu mandatum, vti suprà dicebam, & docet Nauarr *in cit. cap. placuit, n.163.* Henriq. *lib.7. cap.11. n.6.* Sa *verb. gratia, n.4.* & Sanch. *de matrimon. suprà disp.18. n.74* Quamuis contrarium sentiat Syluest. *verb. confessor 1. quæst. 7.* Corduba *lib. 5. quæst.361.* & Philiarch. *loco suprà cit.*

29 Hinc tertiò idem dicendum est de aliis gratiis ab Episcopo concessis, v.g. suscipiendi Ordines ab alieno Episcopo, assistendi matrimoniis, vescendi lacticiniis in quadragesima, &c. sicuti suprà etiam dicebam, & tradit Sayr. *tom.1. Thesaur. lib.7. cap.14. n.7.* Nauarr. *cit. n.163.* & Sanch. *num.76.*

30 Quatenus verò spectat ad specialem commissionem absoluendi vnam, vel plures personas determinatas, distinguendum arbitror, an talis facultas concessa sit in fauorem absoluentis, an verò pœnitentis: Nam si primum, non expirat morte concedentis, cum sit gratia, & beneficium. Sanch. *n.73. & 81.* ducto argumento à sensu contrario *ex cap. si cui, de præbend. in 6. in fine*, ibi: *Secus si super prouisione certæ personæ facienda non ob suam, sed eius, cui prouideri mandatur, gratiam, vel fauorem, illa quidem expirat omninò, si concedens re integra moriatur*: vbi Glossa communiter recepta generalem
31 regulam tradit, quod quando est gratia eius, cui scribitur, non expirat morte concedentis, secus quando est
32 alterius, pro quo scribitur. Si secundum, vt plerumque contingit, & in dubio præsumitur, vt scilicet commissio, seu rescriptum de danda absolutione, vel dispensatione, &c. personis determinatis in earundem fauorem principaliter facta sit, tunc iterum distinguendum arbi-
33 tror: vel commissio est necessaria, habens se per modum præcepti, & non expirat morte concedentis, etiam re integra. Tabiena *verb. gratia, §.6.* Suar. *de censur. disp.41. sect.2.* Henriq. *lib.7. cap.21. n.7.* Rodriq. *tom.1. quæst.46. art.7.* & Sanch. *n.80.* v.g. si Pontifex, aut Episcopus, &c. alicuius supplicatione motus mandet inferiori Ordinario, vt supplicantem absoluat ab excommunicatione, vel à casibus reseruatis, aut dispenset eum illo in impedimento matrimonij, in petitione debiti, in voto, in iuramento, & ante cœptam executionem, qui mandauit, moriatur. Tunc enim, hoc non obstante, restat locus executioni: vel est delegatio voluntaria, quæ se habet instar facultatis, & hæc si executio nondum cœpta sit, expirat morte delegantis, vt expressè habetur *in cit. cap. sicut nullo.* Et ratio disparitatis est, quia in commissione necessaria ius acquisitum est ei, qui est absoluendus, vel cum quo est dispensandum, ideoque est gratia facta per concessionem absolutam committentis, solumque exigitur Commissarij executio, quam ille necessariò facere tenetur: At in commissione voluntaria nulli ius 34
acquisitum est: non enim Commissario, quia non in eius fauorem delegatio facta est, neque ei, cum quo est dispensandum, quia liberæ voluntati delegati relinquitur, velitne dispensare, necne; ideoque est gratia facienda, non facta, sicque illa, nisi delegatio facta sit authoritate Sedis, seu dignitatis, quæ nunquam moritur, perit per mortem delegantis; non verò perit hæc, re integra, vt patet ex dictis, & docet Glossa *in cit. cap. si cui, vers. moriatur,* & Sanch. *num.71.*

SECTIO V.

Obiectio secunda, in cuius solutione multa scitu digna de donationibus, & contractibus.

SVMMARIVM.

1 *Donatio, nedum promissio, ordinariè non parit obligationem naturalem, nec ciuilem ante validam acceptationem.*

2 *Donatio semper reuocari potest ante validam acceptationem.*

3 *Idemque locum habet in omnibus aliis contractibus, quia obligatio non nascitur, nisi mutuo duorum consensu.*

4 *Donatio inualida est mortuo donatore ante validam acceptationem, quia ampliùs illa acceptari non potest.*

5 *Donatio de rigore iuris neque potest acceptari ab hæredibus, nam ad illos directa non fuit, videtur autem posse ex quadam æquitate, quia hæredes repræsentant personam defuncti, & talis præsumi debet fuisse mens donatoris, si hæredes sint filij: secus si sint extranei.*

6 *Donatio si deferatur per nuncium, & accidat nuncium mori ante insinuationem, tacitè censetur reuocata, quia per mortem mandatarij soluitur mandatum.*

7 *Excipe, si nuncio commissum fuerat, vt verbis, & traditione reali rem peragerett, secus si solùm litteras deferendas habuerit: Tunc enim istæ, si ad manus donatarij peruenerunt, sufficiunt ad donationem insinuandam, vel deferendam.*

8 *Donatio, & promissio ante validam acceptationem non parit obligationē naturalem, nec ciuilem ordinariè.*

9 *Excipe quasdam promissiones, & donationes, quæ obligant ante vllam acceptationem, nempe quæ fiunt ciuitati, vel Vniuersitati, Ecclesiæ, vel Hospitali.*

10 *Donationes, & promissiones ad pias causas videntur æquari promissionibus, & donationibus factis ciuitati, si priuilegia spectentur.*

11 *Donationes, & promissiones prædicta semper possunt acceptari, & peti: quæ petitio videtur necessaria tanquam conditio, vt promissor teneatur soluere.*

12 *Promissor non tenetur promissionem indicare ciuitati, seu insinuare, quia nulla lex id præcipit.*

13 *Idemque dicendum videtur de promissionibus ad causas pias factis, nisi ex intentione promittentis habeant vim voti, quia tunc spontè solui debent.*

24 Pro

14 *Promissio, vel donatio purè interna homini facta, licèt non obliget, quia neque externa, nisi fuerit acceptata, facta tamen Deo obligat, vtpotè facta cordium inspectori.*

15 *Donatio facta absenti, vt possit validè acceptari, sicque obligationem parere, requiritur primò, quod donator absenti per epistolam, vel Nuncium, cui id commiserit, eam deferat, seu insinuet.*

16 *Domino vt possit valide acceptari, non sufficit si quis alter procurrens, cui id commissum non est, donationem illi insinuet.*

17 *Promissor cùm Nuncium mittit, tunc in verbis Nuncij suum consensum obligationem ponit, vt per eum ad absentem deferatur, & sic, dum absens coram Nuncio acceptat, duorum consensus concurrunt in vnum, quod ad rationem pacti, & ad obligationem est necessarium.*

18 *Donatio si per Nuncium facienda, vel deferenda est absenti, absens eam requiritur quod acceptet coram Nuncio, neque sufficit, si eam acceptet coram aliis, quia alioquin duorum consensus non concurrunt in vnum, nec vicissim innotescunt: Quapropter acceptatio debet exprimi ipsi promittenti, vel eius Nuncio.*

19 *Matrimonium non est verum, secundum sententiam Syluestri, & aliorum, quod quando contrahitur per Nuncium, vel literas, sufficiat vt absens exprimat sententiam suam aliis, quia non est de essentia contractus, vt consensus absentis alteri, cum quo non contrahitur, innotescat.*

20 *Donationis acceptatio, quæ per literas absenti offertur, vt sit valida, ita vt retrocedere donatarius non possit, requiritur quod acceptatio per literas, vel Nuncium missam ipsi donanti innotescat per eundem Nuncium, & cur.*

21 *Prædicta maximè locum habent in promissionibus respectiuis, quæ requirunt repromissionem, ista enim omnes tacitam hanc conditionem habent, si is, cui promisit, simpliciter repromittat, seseque obliget sicut & ipse.*

22 *In donationibus gratuitis non videtur necessarium, quod literæ acceptationis, seu nuncius ad donatorem peruenerint, quia nihil interest eum, qui gratis donat, scire suam donationem acceptari, sicut interest eum qui sub onere aliquid offert, & repromissionem expectat, nosse alterum repromittere, secus verò contingit in illo, qui contractum onerosum facit.*

23 *Donatio si reuocetur, & Nuncio innotescat, non potest Nuncius aliquid efficere: & ratio, quia extinctum est mandatum, ac proinde extincta est omnis potestas insinuandi, vel tradendi.*

24 *Mandatur ratum habere, quod ex vi mandati bona fide ipsius nomine ab aliis gestum est.*

25 *Donatio quando facta est ex parte donatoris, & Missa est Epistola, vel Nuncius, qui illam absenti insinuet, vel rem tradat, validè acceptari potest, etiamsi contingat ante insinuationẽ donatorem mori.*

26 *Donatio illa ex parte donatoris fuit valida, quamuis reuocabilis, & virtute manet in literis, vel Nuncio impressa, vt ad donatarium transeat.*

27 *Donatio, mortuo donatore, non potest reuocari per heredem, etiamsi nondum fuerit acceptata.*

28 *Donatio si ante mortem donatoris non est facta, sed solùm fieri mandata, tunc si prius quàm procurator munere suo fungatur, cõtingat donatorem mori, non potest donatio validè acceptari, sicque res illa restituenda erit hæredibus donatoris, quia ante mortem donatio facta non fuit, sed solũ mandatũ de donando, mandatum autem extinguitur morte mandantis.*

Limita in casu, quo mandatum fuerit factum in fauorem causæ piæ, quia quilibet in extremo suæ vitæ præsumitur sic voluisse.

Mandatum de manumittendo seruum non expirat morte mandantis fauore libertatis.

31 *Donatio si culpa Nuncij, si tempestiuè ante mortem donatoris facta non fuerit, Nuncius ad duplicem restitutionem tenetur hæredibus defuncti, & ratione rei, quæ tunc eorum est, & donatario ratione damni, quod ipsius culpa donatarius contraxit.*

32 *Mandatum donandi non expirare morte donatoris sentiunt non improbabiliter aliqui Doctores, eo quòd huiusmodi mandatum etiam sit gratia quædam, & iuxta illam non tenebitur Nuncius hæredibus, sed solùm donatario.*

Obiicies secundò: Sequeretur, posse validè acceptari donationem post mortem donatoris, cùm donatio sit etiam gratia, & gratia ex dictis non expiret morte concedentis: At hoc est falsum. Ergo.

Vt autem vis, & solutio huius obiectionis melius intelligatur.

Suppono ex materia de contractibus, donationem 1
(nedum promissionem) ordinariè non parere obligatio-
nem naturalem, nec ciuilem ante validam acceptatio-
nem. Doctores communiter, teste Gomezio *tom. 2. cap. 4.*
n. 3. & cap. 9. n. 2. & seqq. & patet *ex l. 1. ff. de pollicitat.*
l. absenti, de donat. & l. nec ambigi, Cod. eodem.

Vnde sequitur, ante validam acceptationem semper 2
reuocari posse donationem, quod clarè colligitur tum
ex prædictis iuribus, tum ex *l. multum interest, Cod. si*
quis alteri, vel sibi, & ex l. si pater, ff. de manumiss. vind.
Idemque locum habet in omnibus aliis contractibus, 3
vt videre est *in leg. contractus, Cod. de fide instrum.* Et
suadet ratio, quia obligatio non nascitur, nisi mutuo
duorum consensu, *l. 1. ff. de pactis.* Quare priusquam al-
terius consensus accedat, alter potest suam obligatio-
nem reuocare.

Sequitur secundò, mortuo donatario ante validam 4
acceptationem, inualidam esse donationem, quia am-
pliùs illa acceptari non potest. Neque dicas, quod possit 5
acceptari ab hæredibus, quia de rigore iuris non potest
ab illis acceptari. Nam ad illos directa non fuit. Vide-
tur autem posse ex quadam æquitate, quia hæredes re-
præsentant personam defuncti, & præterea præsumi
debet, talem fuisse mentem donatoris, vt si defunctus
beneficio illius frui non posset, hæredibus ipsius, nisi de
contrario constet, prodesset. Quod intellige, si hæredes
sint filij, secus si sint extranei.

Sequitur tertiò, si donatio defertur per nuncium, & 6
accidit nuncium mori ante insinuationem, vel traditio-
nem, censeri tacitè reuocatam donationem, quia per
mortem mandatarij soluitur mandatum, vt patet *ex leg.*
mandatum, ff. mandati. Quare consensus donatoris, qui
ei commissus, & per eum ad donatarium deferendus
erat, quasi euanescit, atque adeo fit, vt non concurrat 7
duorum consensus in vnum: Quod tamen intellige, si
Nuncio commissum fuerat, vt verbis, & traditione reali
rem peragerer, secus si solùm literas deferendas habue-
rit. Tunc enim istæ si ad manus donatarij peruenerunt,
sufficiunt ad donationem insinuandam, vel deferendam.
Quapropter ipse poterit vicissim per literas, vel alio
modo, quo mox infrà dicebam, eam acceptare.

Dixi *donationem, & promissionem ante validam ac-* 8
ceptationem non parere obligationem naturalem, nec ciui-
lem, scilicet ordinariè, quia à Doctoribus excipiuntur
quædam promissiones, & donationes, quæ obligent ante 9
vllam acceptationem, nempe quæ fiant ciuitati, vel Vni-
uersitati, Ecclesiæ, vel Hospitali. Nam quamuis in iure
non reperiatur id expressè, nisi de promissione facta ciui-
tati ad instaurandas ruinas, vel ob honorem ab ea recep-
tum, aut recipiendum, vel ad faciendum aliquod opus,
si hoc iam fuerit inchoatum, de quibus *ff. de pollicitat.*
per totum, Doctores tamen extendunt ad promissiones,
& donationes alias supradictas. Ratio est, quia promis- 10
siones, & donationes ad pias causas videntur æquari
promissionibus, & donationibus factis ciuitati, si priui-
legia spectentur, vt patet *ex l. illud, & l. vt inter, Cod. de*
Sacrosanct. Ecclesiis.

Vnde Felinus *in cap.1. de pact.n.7.* (qui citat Barto-
lum,Baldum , Panormitanum, & alios) Couarr.*in cap.
quamuis pactum, part.2.§.1.n. vit.* & Molina *de iustitia
disp.*262. docent huiusmodi prædictas promissiones, &
donationes esse validas ante omnem acceptationem.

Etsi alij (qui quod promissio,& donatio non habeat
vim obligandi ante acceptationem , prouenire putant
non tantùm ea iure ciuili,sed etiam ex iure naturali,vel
gentium) doceant ius ciuile non officere,quod promis-
sio facta ciuitati vim habeat absolutam ante acceptatio-
nem : nihil enim tale colligitur ea vlla lege toto titulo
*de pollicitat.*sed efficere solum,ne possit reuocari pro li-
bito,sicut ex natura rei posset,& de facto reuocari pos-
sunt aliæ promissiones,ac donationes,vt patet ex *leg.3.
eod.tit.*

11 Quare fit , vt talis promissio semper possit acceptari,
& peti : Quæ petitio videtur necessaria, tanquam con-
ditio sine qua non , vt promissor teneatur soluere,sicuti
in iisdem legibus indicatur. Non enim tenetur promis-
12 sor promissionem ciuitati indicare,seu insinuare , quia
nulla lex id præcipit.

13 Idemque dicendum videtur de promissionibus ad
causas pias factis , nisi ex intentione promittentis ha-
14 beant vim voti , quia tunc sponte solui debent : Nam
licèt promissio , vel donatio purè interna homini facta
non obliget, quin neque externa , nisi fuerit acceptata,
vti suprà dicebam ; facta tamen Deo obligat,vtpote fa-
cta cordium inspectori , sicuti communiter dicitur in
materia de contractibus, & videri potest S. Thom. 2.2.
q.48. art.1.

In sententia igitur istorum Authorum nascitur ex
omni promissione solùm quædam obligatio,veluti con-
nata,& suspensa donec acceptetur,vel reuocetur. Quam
reuocationem ius positiuum potest impedire,& de facto
impedit in dictis promissionibus,ac donationibus. Atque
ideò ius ciuile non tribuit propriè promissioni vim,quã
iure naturali , vel gentium non habet, nisi posita valida
acceptatione, tanquam conditione sine qua non,sed so-
lùm impedit , vti dicebam , ne possit reuocari,sicuti re-
uocari possunt aliæ promissiones , ac donationes.

15 Dico secundò, promissionem , & donationem non pa-
rere obligationem naturalem, nec ciuilem,ante validam
acceptationem, quia si donatio facta est absenti, vt pos-
sit validè acceptari,sicque obligationem parere , requi-
ritur primò , quod donator absenti per epistolam , vel
nuncium cui id commiserit, etiam deferat, seu insinuet.
Opus est enim,vt duorum voluntas concurrat in vnum,
vti suprà dicebam , & colligitur *ex l.absenti, ff.de donat.*
16 *& ex l.1. ff.de contrah.empt.* Vnde si quis alter præcur-
rens,cui id commissum non est,donationem illi insinuet,
non sufficit vt validè possit acceptari. DD.communiter,
teste Claro *lib.4.§.donatio,q.*12.& colligitur ex Gloss.*in
l.nec ambigi,C.de donat.*Et ratio est,quia cùm promissor
non intendat per hunc hominem consensum,& obliga-
tionem suam in alterum dirigere,non potest acceptando
alter aliquid iuris acquirere. Nam cui nihil validè offer-
17 tur,nihil validè potest is acceptare. Cùm autem promis-
sor nuncium mittit,tunc in verbis nuncij suum consen-
sum,& obligationem ponit , vt per eum ad absentem
deferatur. Et sic dum absens coram nuncio acceptat,
duorum consensus concurrunt in vnum, quod ad ratio-
nem pacti, & ad obligationem est necessarium,vti suprà
dicebam,& ex communi docet Gomez *tom.2.cap.9.n.*2.

18 Secundò requiritur,quod si donatio per nuncium de-
ferenda,vel facienda est absenti,absens eam coram nun-
cio acceptet,nec sufficit si eam acceptet coram aliis , vt
ca multis tenet Sanchez *lib.1. de matrimon. disputat.7.
num.*35. Et ratio est , quia alioquin duorum consensus
non concurrunt in vnum,nec vicissim innotescunt. Qua-
propter acceptatio debet exprimi illi qui eam offert,
id est ipsi promittenti,vel eius nuncio , qui eius locum
supplet. Hoc ipso enim , quod aliquis destinatur ad ab-
sentem , vt offerat illi promissionem alterius,constitui-
tur etiam ad recipiendam eius acceptationem. Vel si
promissio est onerosa , ad recipiendam eius repromis-
sionem.

Vnde non videtur vera sententia Syluestri *verb. ma-* 19
trimonium 1.q.12.& aliorum, qui docent,quod quando
matrimonium contrahitur per nuncium , vel litteras,
sufficiat vt absens exprimat consensum suum aliis. De-
bet enim ea dictis consensum suum exprimere illi , qui
eum petit,& qui sub conditione illius rependendi in al-
terum consentit,nisi constet aliam esse mentem promit-
tentis. Quod addo, quia non est de essentia contractus,
vt consensus absentis cum quo contrahis tibi innotes-
cat : quandoquidem si mens tua est , vt statim contra-
ctus valeat, posito alterius consensu , etiam antequam
ille tibi innotescat contractus valebit. Quod tamen
non præsumitur , nisi clarè expresseris.

Si verò per litteras donationem tuam absenti offeras, 20
tunc vt acceptatio eius sit valida , ita vt retrocedere
non possis , requiritur quod acceptatio vicissim tibi
per literas, vel nuntium ad te missum innotescat. Atque
ita tenent Sanch.*vbi sup.* Et ratio est,quia requiritur ac-
ceptatio exteriùs expressa , ita vt promissor eam possit
intelligere. Tum quia alioquin non concurrunt consen-
sus duorum in vnum. Tum quia priusquam tibi innotes-
cat consensus alterius , potest ille suum consensum re- 21
uocare : Ergo & tu poteris tuum. Quod maximè locum
habet in promissionibus respectiuis , quæ requirunt
repromissionem. Istæ enim omnes tacitam hanc condi-
tionem habent , si is cui promittis, similiter repromit-
tat, sesque obliget , sicut & tu. Quod fit per signum 22
externum ad promissionem directum. Quamuis in pro-
missionibus,& donationibus gratuitis non putem neces-
sarium , vt literæ acceptationis , vel nuntius ad dona-
torem perueneriint , quia non interest , eum qui gratis
donat, scire suam donationem acceptari, sicuti interest,
eum qui sub onere aliquid offert , & repromissionem
expectat,nosse alterum repromittere (cuius rei signum
est , quia donator non est multum de eo cognoscendo
sollicitus : secus verò contingit,in illo qui contractum
onerosum facit.) Tum denique , quia qui gratis donat,
non videtur beneficium suum ad hoc restringere , vt
illud non habeat vim, nisi literas de acceptatione rece-
perit, sed potiùs cupit illud efficax esse statim ac debi-
to modo acceptatum fuerit.

Tertiò requiritur,quod non reuoces donationem an- 23
te acceptationem donatarij : nam si reuoces ante , &
nuncio quem misisti id innotescat, non potest nuncius
quidquam efficere,sicut habetur *in l.si verò,§.si manda-
uero,ff.mandati.*Et ratio (vt ibi dicitur) est quia extin-
ctum est mandatum , ac proinde extincta est omnis po-
testas insinuandi , vel tradendi. Si verò non innotescat
ante executionem , tunc distinguo : Vel ille habet se
solùm instar nuntij referentis donationem alterius,
aut rem tradentis , vel habet mandatum faciendi dona-
tionem. Si primum , facta reuocatione nihil fit , quia
deest omnino consensus ex parte donantis ; nuntius
enim ille solùm habet officium nuntiandi, vel tradendi,
non autem tribuendi aliquid iuris. Si secundum,valent
eius acta,non quidem ad transferendum dominium, sed
ad tribuendum donatario ius ad rem,& ad injiciendam
obligationem donatori ad consensum, sicuti colligitur 24
ea *l.mandassem, & l.inter cunctas , ff.mandati.* Tenetur
enim mandator ratum habere , quod ex vi mandati bo-
na fide ipsius nomine ab aliis gestum est. Qua de re
Gomezios *tom.2. cap.4.n.3.* His suppositis.

Respondetur ad obiectionem : Nego minorem , & 25
concedo sequelam maioris , nempe quod quando do-
natio facta est ea parte donatoris , & missa est epistola
vel nuntius,qui illam absenti insinuet , vel tradat, vali-
dè acceptari possit , etiamsi contingat ante insinuatio-
nem donatorem mori. Molin. *lib.1. de primogen. cap.2.
num.77.* & Sanchez *de matrimon.lib.1. disput.6. num.5.*
Et ratio est , quia donatio videtur gratia quædam,
quando autem gratia facta est ex parte concedem-
tis, potestas exequutoris non expirat morte conceden-
tis,

tis, vti supra dicebam, & expressè habetur *in cap. si super gratia, de offic. deleg. in 6.* Ergo.

6 Confirmatur, quia donatio illa ex parte donatoris fuit valida (quamuis reuocabilis, vt expressè dicitur *in l. nec ambigi, Cod. de donat.*) & virtute manet in literis, vel nuncio impressa, vt ad donatarium transeat. Ergo perseuerat post mortem donatoris, ac proinde potest post mortem donatoris acceptari.

27 Confirmatur secundò, quia donatio, mortuo donatore non potest reuocari per hæredem, etiamsi nondum fuerit acceptata, sicuti docent communiter Doctores, inter quos Couar. *lib. 3. var. cap. 14. num. 17.* & Clarus *§. donatio, q. 22.* Ergo signum est, illam posse validè acceptari post mortem donatoris. Nam si non posset, non esset cur adimeretur hæredi potestas illam reuocandi.

Quamuis contrarium apud Sanch. *loco sup. citato*, teneant alij, quorum ratio est, quia mandatum expirat morte mandantis.

At hîc non est propriè mandatum donandi, sed ipsamet donatio, sicuti supponebam. Quapropter eorum ratio potius spectat ad casum sequentem.

28 Quod si donatio ante mortem donatoris non est facta, sed solùm fieri mandata: vt si quis v. g. misit rem per nuncium, vel procuratorem cum mandato, vt suo nomine det absenti, tunc si priusquam ille munere suo fungatur, contingat donatorem mori, non potest donatio validè acceptari, sicque res illa restituenda erit hæredibus donatoris. Ratio est, quia ante mortem donatio facta non fuit, sed solùm mandatum da donando. Mandatum autem extinguitur morte mandantis, vt habetur *in dicta leg. inter cunctas, ff. mandati.* Quare procurator ille non potest nomine sui mandatoris donationem facere; & si fecerit, erit illa nullius valoris, sicut & acceptatio.

29 Quod tamen intellige, si mandatum non fuerit in fauorem causæ piæ factum: nam huiusmodi mandatum non extinguitur morte mandantis, vti rectè notauit Couarruu. *lib. 1. var. cap. .. n. 16.* quem sequitur Molina. Et ratio est, quia quilibet in extremo suæ vitæ, cùm tunc opera pietatis quammaximè homini necessaria sint, sic noluisse præsumitur.

30 Confirmatur *ex l. si pater, ff. de manum.* vbi mandatum de manumittendo seruo non expirat morte mandantis, fauore libertatis: Ergo multò minùs fauore piæ causæ, & salutis animæ propriæ.

31 Ex dictis sequitur, quod si culpâ nuncij donatio tempestiuè ante mortē donatoris facta non fuerit, nuncius ad duplicem restitutionem teneatur, hæredibus defuncti, nomine rei, quæ tunc eorum est, & donatario ratione damni, quod ipsius culpa donatarius contraxit. Atque ita docet Molina *disput. 263.* Et ratio est, quia posito tali mandato, tenebatur lege iustitiæ diligentiam adhibere, vt mandatum ex mente mandantis tempestiuè in commodum mandatarij adimpleretur.

Aduerte tamen, quod Sà *verb. Donatio, num. 12. & verb. mandatum, num. 2.* & quidam alij sentiunt, nec mandatum donandi expirare morte donatoris, eo quòd huiusmodi mandatum etiam sit gratia quædam. Quorum sententia non est improbabilis: & iuxta illam non tenebitur nuncius hæredibus, sed solùm donatario, vt per se patet.

DVBITATIO LXX.

An impeditus adire Pontificem pro absolutione casus Pontificij, volens tamen adire Legatum Pontificis, vel alium specialiter priuilegiatum, ab Episcopo absolui possit?

SVMMARIVM.

1 *Impeditus adire pontificem pro absolutione casus Pontificij, valens tamen adire Legatum ipsius, vel alium specialiter priuilegiatum, ab Episcopo absolui potest, ex non improbabili sententia aliquorum.*

2 *Iura in signum specialis reuerentiæ requirunt, vt pro absolutione Pontifex adeatur.*

3 *Reseruatio casuum Pontifici cum deroget iuri Episcopali, strictam habere debet interpretationem, quamuis contrarium teneant ex probabiliori sententia nonnulli Doctores, quia casus reseruatus deuoluitur ad inferiorem ratione necessitatis.*

4 *Clerici percussor non ab alio, quàm à Romano Pontifice, vel eius Legato, absolutionis beneficium obtinere potest, præterquam quod si canonico impedimento, quominus Romanum Pontificem adire possit, retrotrahatur.*

5 *Episcopi in regionibus ab Vrbe distantibus, in quibus nullus adest Legatus Sedis Apostolicæ, præscribere possunt iurisdictionem absoluendi à quibusdam casibus Papalibus, qui frequenter contingere solent, & quinam sint, vide ibi per extensum.*

6 *Episcopi difficile quibusdam videtur, vt huiusmodi excommunicatos subditos suos ad priuilegiatos, puta Regulares, pro absolutione mittant.*

RESPONDETVR ex non improbabili sententia aliquorum, affirmatiuè. Atque ita tenent Suarez *tom. 4. disp. 30. sect. 3. n. 4.* Henriquez *lib. 6. cap. 10. num. 1.* & Auila *de censuris, disp. 1. part. 2. cap. 7. dub. 6.* 1

Probatur, quia iura in signum specialis reuerentiæ requirunt, vt pro absolutione Pontifex adeatur: Ergo si ille adiri non potest, cessat reseruatio Pontificis, & casus deuoluitur ad proprium Ordinarium. 2

Confirmatur, quia reseruatio casuum Pontificis, cùm deroget iuri Episcopali, strictam habere debet interpretationem. 3

Quamuis contrarium ex probabiliori sententia doceant Nauarr. *cap. 27. n. 89. & 90.* Coninch. *de censur. disp. 16. n. 242.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 13. n. 11.* ex eo quia casus reseruatus deuoluitur ad inferiorem ratione necessitatis. At necessitas non est, si adsit qui iure ordinario, vel speciali absoluere potest: ergo.

Confirmant *ex cap. quamuis, de sent. excommunic.* vbi tamen, sicut & *in cap. noscitur*, nihil habetur, quàm clerici percussorem non ab alio, quàm à Romano Pontifice, vel eius Legato absolutionis beneficium obtinere posse, præterquam si canonico impedimento, quominus Romanum Pontificem adire possit, retrotrahatur. Vbi cùm nulla mentio fiat de Legato Pontificis, Canon ille potius fauere videtur priori sententiæ, quam propterea improbabilem iudico, sed contrariam probabiliorem. 4

Ex doctrina tamen Nauarri *lib. 1. consil. quæst. 14. de constitut. edit. 2.* puto locorum consuetudinem spectandam hîc esse: Nam Episcopi in regionibus ab vrbe distantioribus, in quibus nullus adest Legatus Sedis Apostolicæ, præscribere potuerunt iurisdictionem absoluendi à quibusdam casibus Papalibus (qui frequenter contingere solent) v. g. à notoria clerici percussione, hæresi, &c. sine onere, quod delinquenti imponi debeat comparendi coram Romano Pontifice, eiusque Legato: præsertim si delinquens Ecclesiæ, & parti læsæ sufficienter satisfaciat, vel satisfacere paratus sit. 5

Vt verò Episcopi ad priuilegiatos, puta Regulares, quasi hi maiorem ipsis absoluendi potestatem habeant, huiusmodi excommunicatos subditos suos pro absolutione mittant, difficile quibusdam videtur, vti notauit Nauarrus *cit. lib. 1. conf. 1. de priuileg. edit. 2.* 6

DVBI

DVBITATIO. LXXI.

An hæreticus sit infamis? Vbi etiam, an sit irregularis, & quid dicendum de fautoribus, defensoribus, & receptatoribus ipsius hæretici. Et quid de suspectis de hæresi, & de filiis eiusdem hæretici?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus, vtpote excommunicatus, priuatus est omni officio, & munere, quo excommunicatus: quare non potest sacramenta recipere, neque ministrare, neque actum Ordinis exercere, neque obire alia munera, quæ excommunicato interdicuntur.*

2 *Hæreticus si quis moriatur, caret Ecclesiastica sepultura: quod etiam extenditur ad fautores, & defensores hæreticorum.*

3 *Hæreticus vt careat Ecclesiastica sepultura, debet ita notorie mori, vt nulla tergiuersatione ipsius malitia celari possit, alias priuari non debet dicta sepultura.*

4 *Hæreticum notorium sepelire præsumens in loco Sacro incurrit excommunicationem, & existit suspectus de hæresi.*

5 *Hæreticus est ipso iure infamis.*

6 *Hæreticus, nisi eius delictum sit notorium, non perfectè contrahit infamiæ pœnam.*

7 *Infamia est praua alicuius opinio circa plures, quæ esse non potest absque cognitione delicti.*

8 *Infamia pœna licet ob delictum hæresis contrahatur de iure, indiget tamen sententia declaratoria criminis.*

9 *Hæretici bona sunt ipso iure confiscata, sed confiscationis executio requirit sententiam, saltem declaratoriam criminis.*

10 *Infamia non tam contrahitur ex hæresi occulta quoad effectus, scilicet quoad inhabilitatem ad officia publica, & beneficia, quam excommunicatione tali crimini annexa.*

11 *Hæreticus est infamis eo ipso, quod incidit in hæresim, requiritur tamen sententia declaratoria criminis, quæ sola sufficit sine condemnatoria.*

12 *Hæreticus secundum aliquos est ipso iure infamis ante omnem iudicis sententiam; cum verò crimen hæresis fuerit notorium, tunc hæreticus incurret infamiam facti, non tamen infamiam iuris, nisi post criminis sententiam declaratoriam.*

1 SVpPONO, hæreticum, vtpote excommunicatum, priuatum esse omni officio, & munere, quo excommunicatus priuatus est. Vnde non potest Sacramenta recipere, neque ministrare, neque actum Ordinis exercere, neque obire alia munera, quæ excommunicato interdicuntur. Quin si
2 moriatur, caret etiam Ecclesiastica sepultura, *cap. sicut, de hæretic. in fine, cap. excommunicatus 1. §. credentes, de hæretic.* Quod extenditur ad fautores, & defensores hæreticorum. Debet tamen hæreticus ita notoriè mori,
3 vt nulla tergiuersatione ipsius malitia celari possit, aliàs
4 priuari non debet dicta sepultura. Quod si non obstante hac notorietate illum in loco sacro sepelire præsumpseris, excommunicationem incurris, *ex cap. quicumque, de hæretic. in 6.* & ibi Glossa (nisi dicas ex Concilio Constantiensi, posse nos communicare cum excommunicatis, nempe toleratis, post mortem; quia possumus in vita:) & suspectus de hæresi existis, vti rectè tradit Farinac. *de hæresi, q. 92. n. 18. & seqq.* His suppositis.

Respondetur affirmatiuè, ita vt infamiæ pœna hæreticum comitetur ipso iure, ex *Auth. Gazaros, in princip. Cod. de hæretic.* ibi: *Et omnes hæreticos vtriusque sexus, quocumque nomine censeantur, perpetua damnamus infamia.* Et *ex l. cunctos populos, C. de sum. Trinit.* & ex constitut. Federici Imp. *Catharos*, & ex constitut. Leonis X. *Exurge Domine*, apud Peñam inter literas Apostolicas, & *ex cap. infames 6. q. 1. ex cap. alieni, 2. q. 7. ex cap. excommunicamus 1. §. credentes, de hæretic.* vbi etiam declarantur infames fautores hæreticorum, si intra annum non conuertantur, sicque multò magis infames erunt hæretici, *ex cap. 2. §. hæreticus, & ex cap. statutum 2. de hæretic. in 6.* Et tradunt Peña *in director. part. 1. comment. 2. vers. reliquos*, Ghirland. *tract. de hæret. q. 3. n. 2.* Suarez *de fide, disp. 22. sect. 3. n. 3.* & Farinac. *de hæresi, q. 189. n. 10.* quia cum crimen hæresis apud fideles sit valde exosum, meritò in vtroque iure infamiæ pœna punitur. 5

Cæterum hæc infamiæ pœna perfectè non contrahitur ab hæretico, quousque illius delictum fuerit notorium, vel notorietate facti, si factum sit publicum; vel notorietate iuris, si per sententiam innotescat omnibus. Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 7.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 26. n. 1.* Bursat. *consil. 14. n. 18. & 23. lib. 1.* & Farinac. *de hæresi, q. 188. n. 56.* Et probatur, quia infamia est praua alicuius opinio circa plures, quæ esse non potest absque cognitione delicti. 6 7

Neque obstat, quod hæc infamiæ pœna de iure contrahatur ob delictum hæresis. 8

Respondetur enim, quod contrahitur quidem de iure, sed indiget sententia declaratoria criminis. Quemadmodum bona hæretici sunt ipso iure confiscata; sed confiscationis executio requirit sententiam, saltem declaratoriam criminis. 9

Quod verò nonnulli aiunt, ex hæresi occulta contrahi infamiam quoad effectus, scilicet quoad inhabilitatem ad officia publica, & beneficia, arbitror hunc effectum oriri, non tam ex infamia, quàm ex excommunicatione tali crimini annexa. 10

Est igitur hæreticus infamis eo ipso, quod incidit in hæresim, vti dicebam, & tradit Bartol. *in l. cunctos populos, Cod. de sum. Trinit. n. 11. & 12.* Paul. de Castro *ibid. n. 18.* & Alphons. de Castro *de iust. hæreticor. punit. lib. 2. cap. 9.* Requiritur tamen sententia declaratoria criminis, vti etiam dicebam. At sufficit tamen sola declaratoria, & non necessariò requiritur etiam condemnatoria Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 13. post q. 8. in septima hæreticorum pœna*, Farinac. *de hæresi, q. 189. n. 56.* & alij quos sequitur Sanch. *lib. 2. moral. cap. 16. n. 1.* 11

Quamuis quidam sentiant, quod hæreticus sit ipso iure infamis ante omnem iudicis sententiam. Ita Castro *cit. cap. 5. & 9.* Peregrin. *de iure fisci, lib. 5. tit. 1. n. 172.* Penna *in Director. pars 1, commentar. 4.* Suarez *de fide, disputat. 21. sect. 5. num. 4.* Rojas *singul. 81.* Aragon. *2. 2. q. 11. art. 3.* & Sanch. *de catholic. instit. tit. 46. num. 66.* Cùm verò crimen hæresis fuerit notorium, tunc hæreticus incurret infamiam facti, non tamen infamiam iuris, nisi post criminis sententiam declaratoriam. Doctores quos sequitur Azor. *loco sup. cit.* 12

COROLLARIA.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus cùm sit infamis, ad nullos honores vel dignitates admittitur ex iure tam ciuili, quam canonico: & meritò redditur inhabilis ad honores, dignitates, officia, & beneficia, &c. Tum in vindictam tanti criminis, tum in honorem Fidei, ne fideles aliquid damni recipiant. Quod tamen intellige de veris hæreticis, & non tantum de suspectis de hæresi.*

2 *Hæreticus non potest obire publica officia, ex supracitatis Constitutionibus.*

3 *Hæreticus non potest esse index, ex pluribus Consti-*

tutio

titionibus : Quod si fortè Index extiterit, eius sententia ipso iure nullam obtinet firmitatem, & processus coram ipso discussus ipso iure est inualidus.

4 *Hæreticus non potest esse arbiter, & arbitrator, quia arbitria se habent veluti iudicia.*

5 *Hæreticus non potest esse Aduocatus, quia Aduocati officium est laudabile, & honorificum.*

6 *Hæreticus non potest esse notarius, ita vt inualidum sit instrumentum à Notario hæretico confectum. Intellige tamen de instrumentis confectis à notario postquam in hæresim inciderit. Quod si ad fidem postea redierit, poterit officium notariatus iterum exercere.*

7 *Hæreticus (sicut nec ipsius fautores, defensores, receptores, & credentes) non potest esse testis, ita vt à testimonio ferendo repellatur, quia fides haberi non debet eî, qui à fidei veritate recessit.*

8 *Hæreticus non potest creari defensor ciuitatis.*

9 *Hæreticus, quia est infamis, non potest esse miles.*

10 *Hæreticus non potest promoueri ad gradum Doctoratus, quia doctoratus est dignitas.*

11 *Hæreticus amittit, si qua habet priuilegia omnia eo ipso, quod inciderit in hæresim.*

12 *Rescripta ab hæretico impetrata vim nullam habent, & per fraudem, ac dolum extorta præsumuntur.*

13 *Hæreticus super quocumque negotio, licet ipse aliis respondere cogatur, agere non potest.*

14 *Infamia prædicta vt incurratur, requiritur notorietas facti, vel sententia declaratoria criminis.*

1 EX dictis hæreticus, cùm sit infamis, ad nullos honores, vel dignitates admittitur, ex *l. quæ de Samaritis, in principio, Cod. de hæretic.* ibi : *Neque vlla dignitate decoratur, neque publicam adipiscitur curam*, & ex constitutione Alexandri IV. *Quod super*, ex constitutione Honorij IV. *Exhibita*, ex constitutione Martini V. *Inter cunctas*, & ex constitutione Innocentij III. *His quæ ad implicandam fidem*, apud Peñam inter literas Apostolicas, ex *l. 2. Cod. de dignitatib. lib. 12. ex cap. tantis Daniel, dist. 82. ex cap. inter dilectos, de excessib. Prælator. ex cap. vt commissi, de hæretic. in 6. & ex Regula Infamibus* 88. *de Regul. iur. in 6. Infamibus porta omnes ad dignitates sunt clausa*. Et docent Felin. *in cap. excommunicamus 1. de hæret. n. 3.* Henricus *in cap. ad abolendam, eodem tit. n. 20.* Cantera *in quæst. crimin. rubr. de hæretic. cap. 1. n. 9.* vbi subdit, hoc intelligendum esse de veris hæreticis, & non de suspectis de hæresi. Rojas *singul.* 81. Carrer. *de hæretic. n.* 145. Afflict. *in constit. Regn. de hæret. n. 29. vers. Item hæreticus.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 43. n. 8.* & Suárez *de fide, disp. 21. sect. 5. n. 3.* Et meritò redditur hæreticus inhabilis ad honores, dignitates, officia, beneficia, &c. Tum in vindictam tanti criminis : Tum in honorem fidei ; Tum ne fideles aliquid damni recipiant.

2 Tertiò non potest hæreticus obire publica officia, ex supracitatis constitutionibus, *ex cap. quicumque, §. hæretici, de hæret. in 6. & cap. vt ommissi, & ex dicta l. quæ de Samaritis*. Et tradunt Socein. *in cap. excommunicamus 1. de hæret. n. 54.* Ostiens. *in cap. si aduersus, eodem tit. n. 2.* Zabarella *ibidem, n. 1.* Decian. *cit. cap. 43. n. 6.* Rojas *singul.* 86. Ricciull. *de iur. person. lib. 5. cap. 20. n. 6.* & Farinac. *de hæres. q. 189. n. 14.*

3 Quartò non potest hæreticus esse iudex, ex constitutione Innocentij IV. *Ad extirpanda*, & ex altera eiusdem Pontificis, *Nouerit vniuersitas*, ex constitutione Clementis IV. *Ad extirpanda*, ex constitutione Nicolai III. *Nouerit vniuersitas*, ex constitutione Pauli IV. *Cum ex Apostolatus officio*, & ex constitutione Federici Imperatoris, *Cataros*, apud Pennam inter literas Apostolicas, *ex Authentica credentes, §. quod si fortè, Cod. de hæretic.* ibi: *Quod si fortè index extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causa aliqua ad eius audientiam perferantur*, & *ex cap. excommunicamus 1. §. credentes*, *eodem tit.* & notat ibi Ostiensis *n. 19.* Socein *n. 30.* Ancharan. *n. 3.* Io. Andreas *n. 15.* & Zabarella *n. 4.* Albertinus *in rubr. Cod. de hæret. n. 6.* Idem Ostiensis *in cap. si aduersus, de hæretic. n. 1.* Ancharan. *ibidem, n. 3.* Cardinalis *n. 1.* & Ioan. Andr. *n. 3.*

Adeò quod ipso iure inualidus sit processus coram iudice hæretico discussus. Specul. *tit. de Aduocat. §. 1.* Rojas *singul.* 88. *n. 3.* & patet *ex Clement. 1. §. finali, de vsur.* & notat ibi præter alios Canonistas idem Cardinalis supracitat *n. 1.*

Et etiam ipso iure inualida sit sententia à iudice hæretico prolata. Doctores iidem, quos supra citabam, & Decianus *lib. 5. cap. 43. num. 5. & cap. 51. n. 79.* Calderin. *tract. de hæret. in rub. de pœnis, num. 2. & in §. quæ pœna, n. 14.* & Ricciull. *de iur. person. lib. 5. cap. 20. n. 9.*

Quintò non potest hæreticus esse arbiter, vel arbitrator, quia arbitria se habent veluti iudicia. Ricciull. *loco supra cit.* Ioannes Baptista de sancto Seuerino *tract. de arbitr. lib. 4. cap 9* & Rojas *singul.* 20. 4

Sextò non potest esse Aduocatus, ex dictis constitutionibus Innocentij IV. Clementis IV. Nicolai III. Pauli IV. & Federici Imperatoris, *ex dicta l. quæ de Samaritis, & ex cap. excommunicamus 1. §. credentes, de hæretic.* Et probant Angel. *verb. hæreticus, n. 21.* Rosella *n. 16.* Tabiena *n. 11.* Bonifacius de Vitalin. *in rubric. de crimin. hæres. n. 9.* Rojas *singul.* 105. Decian. *in tract. crimin. lib. 5. c. 43. n. 4. & cap. 51. n. 79.* Simanch *de cathol. Instit. tit. 46. n. 61.* & Carrer. *de hæret. n. 151.* Quia Aduocati officium est laudabile, & honorificum, *l. sancimus, in principio, & l. aduocati, Cod. de Aduocat. diuers. iudic.* 5

Septimò non potest esse Notarius, ita vt inualidum sit instrumentum à Notario hæretico confectū, *ex dicta Auth. credentes, §. si Tabellio, Cod. de hæret.* ibi : *Instrumenta per ipsum confecta nullius penitus momenti censeantur*, & ex dictis constitutionibus diuersorum Pontificum, & ex *c. excommunicamus 1. §. credentes, vers. si Tabellio, de hæretic.* ibi : *Instrumenta confecta per ipsum nullius sint momenti, sed cum authore damnato damnentur*, & notant ibi Abbas *n. 2.* Ancharan. *n. 3.* Henricus *n. 10.* Ostiensis *n. 19.* Ioan. Andr. *n. 15.* & Socein *n. 59.* 6

Intellige tamen de Instrumentis confectis à Notario postquam in hæresim inciderit, Abbas *loco suprà cit.* Rojas *singul.* 89. *n. 2.* Petrus de Insula *in Prax. Notariat. in princ. n. 25.* & alij quos sequitur Scaccia *tract. de Iudic. caus. cap. 98. n. 19.*

Quod si ad fidem postea redierit, poterit officium Notariatus iterum exercere. Doctores quos sequitur Riminald. Iunior *lib. 2. cons.* 185.

Octauò non potest hæreticus (sicut nec ipsius fautores, defensores, receptatores, vel credentes) esse testis, ita vt à testimonio ferendo repellatur, *l. quoniam multi, Cod. de hæretic. Auth. credentes, Cod. eodem, cap. excommunicamus 1. §. credentes, eodem tit. cap. si hæreticus, & cap. Pagani 2. q. 7.* Quia fides haberi non debet ei, qui à fidei veritate recessit, *cap. non potest, 2. quæst. 7.* Non enim potest erga homines esse fidelis, qui Deo fuit infidelis, *dicto cap. non potest, & cap. nulla officia, dist. 54.* 7

Nonò non potest creari defensor ciuitatis, *l. iubemus, de Episcopal. audient.* nec vocari ad Concilia, *Auth. credentes, Cod. de hæret. l. Manichæi 1. Cod. eodem, & cap. excommunicamus 1. §. credentes, eodem tit.* 8

Decimò, non potest propter eandem rationem (quia scilicet est infamis) esse miles, *ex l. quicumque, §. nullum, Cod. de hæretic. ex l. Manichæi 1. & ex dicta l. quæ de Samaritis*. Et docet præter alios Decian. *in tract. crimin. lib. 6. cap. 43. n. 4.* 9

Vndecimò non potest promoueri ad gradum Doctoratus, quia Doctoratus est dignitas, *l. prouidendum, in princ. Cod. de postulat. & cap. quanto, de magistr.* & docent Rebuff. *in l. Curialis, Cod. de decurion. n. 1. & seqq.* Abb. *in cap. proposuisti, de probat. n. 15.* Alex. *lib. 1. cons. 94. n. 2.* & Rojas *singul.* 105. *n. 2.* 10

Duodecimò amittit, si quæ habet, priuilegia omnia 11

eo ipso, quod inciderit in hæresim, Auth. *Item priuilegium, Cod. de hæretic. & l.1.Cod.eodem*, ibi: *Priuilegia quæ contemplatione Religionis indulta sunt, Catholicæ tantùm legis obseruatoribus prodesse oportet: hæreticos non solùm ab his priuilegiis alienos esse volumus, sed aduersis oneribus constringi, & subiici.* Et tradunt Rojas *singul.135.n.3.& singul.136.n.2.* & alij, quos sequitur Simanch. *de cathol. Institut.tit.29.n.18.*

12 Adeò quod rescripta etiam ab hæretico impetrata, vim nullam habeant, & per fraudem, ac dolum extorta præsumantur, *l. ficut, Cod.de Pagan.& Sacrific.eor.l.finali, C. si contra ius, vel vtilitatem publicam, & l.2.Cod. de summa Trinit.* & probat Florianus *in l.1. §.sed et si quis, n.1.ff. fin. regund.* Castrens. *in l.2. Cod. de sacros. Eccles.n.3.*Cynus *in l.finali, Cod.si contra ius, vel vtilit. public.* Simanch. *de cath. Instit.tit.45. n. 44.* & Brunus *de hæret.lib.5.cap.7.*

13 Decimotertiò, super quocumque negotio, licet ipse aliis respondere cogatur, agere non potest, ex constitutionibus eisdem, quas suprà citabam *ex cap.excommunicamus 1. §.credentes, de hæretic.* & tradit Ostiens. *in sum. rubr.de hæret. §. quæ pœna, n. 13.* & Carrer. *tract. de hæretic.n.151.*

Non obstat, si dicas: Infamia consistit in hominum cognitione, & existimatione: Ergo priusquam quis cognoscatur hæreticus, non poterit esse infamis, atque adeò non poterit esse infamis eo ipso, quod inciderit in hæresim.

14 Respondetur enim, quod propterea dixerim, ad perfectè incurrendam hanc infamiam requiri notorietatem facti, vel sententiam declaratoriam criminis: at si dicamus, vt nonnulli putant, eam perfectè incurri ipso facto, tunc in sententia istorum dicendum erit, per crimen hæresis, etiam occultum, incurri infamiam quoad effectus iuris (scilicet inhabilitatis ad honores, dignitates, officia, beneficia, &c.) licèt non incurratur illa infamia, quæ in facto, & in hominum notitia consistit.

Quid tamen, & forsan probabiliùs, de hac re ego arbitrer, vide suprà *n.10.*

PETITIO PRIMA.

An hæreticus sit etiam irregularis?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus non solùm notorius, sed etiam occultus, ex probabili sententia multorum est etiam irregularis.*

2 *Hæreticus solùm notorius, probabile est etiam, quod sit irregularis, quia iura, à quibus hæc irregularitas colligitur, loquuntur de delicto notorio, & irregularitas non incurritur, nisi in casibus à iure expressis.*

3 *Hæreticum etiam occultum esse irregularem, afferuntur plures Doctores id asserentes, si non ratione infamiæ, quia ea non potest considerari, nisi factum sit publicum, tamen ea irregularitate, quam dicunt oriri defectu animæ.*

4 *Quodque etiam probatur ex pluribus Pontificum constitutionibus.*

5 *Hæreticus ab hæresi ad fidem reuertens, de consuetudine etiam sine dispensatione non ordinatur, & promotus in Ordinibus susceptis non administrat, vti probatur allatis Patribus, & summorum Pontificum, & Conciliorum constitutionibus.*

6 *Irregularitas quæ oritur ex delicto notorio ratione infamiæ, cessat quando infamia tollitur ob publicam emendationem.*

7 *Inquisitoribus in constitutione Clementis VII.quæ incipit* Cùm sicut, *conceditur quod possint dispensare in irregularitate contracta ob hæresim occultam.*

8 *Hæreticus tantum notorius, & non item occultus, quod sit irregularis, sicque hæreticus non sit irregularis peculiari quadam irregularitate, sed solùm generali, quatenùs scilicet omnia delicta grauia notoria inducant irregularitatem, tenent aliqui Doctores.*

9 *Hæreticus in casu, quo est irregularis, ita est irregularis, vt nec etiam possit ad primam tonsuram promoueri; quia cùm prima tonsura sit medium ad Ordines, & media sint via ad finem, & conformentur cum fine, eadem iuris dispositio est de mediis, ac de fine.*

10 *Apostata multò magis est irregularis; quia cùm hæreticus recedat ab aliquo articulo fidei, apostata verò ab omni, hæreticus in ordine ad apostatam se habet tanquam inclusum ad includens.*

11 *Hæretico, vel apostatæ si conferatur beneficium, collatio nulla.*

12 *Irregularitas nulla incurritur propter hæresim purè internam, seu mentalem, quæ scilicet nullo modo prodiit in actum externum.*

13 *Hæreticus, vel apostata ita est irregularis, vt etiamsi redeat ad fidem Catholicam, adhuc remaneat irregularis.*

14 *Clerici si abiiciant hæresim, permittuntur quidem in Ordinibus susceptis ministrare, non tamen similiter ascendere ad Ordines maiores.*

15 *Idemque dic etiam de Laicis, licèt enim prædicta iura mentionem non faciant de laicis, sed solùm de clericis, communiter tamen extenduntur etiam ad laicos.*

16 *Iura loquentia, quod clericus hæreticus, si abiiciat hæresim, seu sit pœnitens, possit ministrare in Ordinibus susceptis, intelligenda sunt post obtentam dispensationem, non autem ante.*

17 *Facientes ob timorem actum aliquem externum fidei repugnantem, licèt interiùs retineant fidem, sunt etiam irregulares, quamuis non contrahant eam irregularitatem, quæ imponitur hæreticis, & apostatis à fide, sed aliam propriam illius criminis.*

18 *Fautores, item defensores, & receptatores hominis hæretici, siue sint notorij, siue etiam occulti, in sententia eorum, qui asserunt, hæreticum etiam occultum esse irregularem, sunt irregulares.*

19 *Suspecti de hæresi, quotiescumque suspicio nascitur ex eo, quod faueant hæreticis, vel illos defendunt, vel recipiunt, sunt etiam irregulares, secus si suspicio nascatur ex alio crimine.*

20 *Suspecti de hæresi, postquam illam abiurauerint, non sunt irregulares, nec ad officia, & beneficia inhabiles, contra nonnullos.*

Respondetur, ex probabili sententia multorum, hæreticum non solùm notorium, sed etiam occultum esse irregularem. 1

Dixi, *ex probabili sententia multorum*, quia probabile etiam videtur, quod hæreticus solùm notorius sit irregularis, eo quòd iura (de quibus infra) vnde hæc irregularitas colligitur, loquuntur de delicto notorio, & irregularitas ex alio capite non asseritur, nisi in casibus à iure expressis. Quapropter regula tradi solet, quod irregularitas non oriatur ex vllo delicto occulto, nisi solùm ex homicidio, mutilatione, vel violatione censuræ, iuxta ea quæ dicebam *tract. de radice restitutionis*, aliarumque obligationum, & pœnarum, vt excommunicationis, & irregularitatis, quæ oritur ex delicto. 2

Et quidem, quod hæreticus, etiam occultus, sit irregularis, docent Angel. *verb. Irregularitas 1.n.26.* Syluester *eodem verb. q.24. & verb. crimen, q.2.n.3.* Lopez *in Instruct. tom. 2.part. 2. cap.24* Nauarrus *in summa, cap. 27. n. 205. vers. 3. & cons. 19. de hæretic.* Suarez *tom.5.de censur.disput.43. sect. 2.n.4. & in tract.de fide. disp.21.sect.5.n.1.* Felinus *in cap. cam te, de rescript.n.12. limit. 1.* Maiolus *de Irregular. lib. 5. cap. 46. num. 1. & 2.* Lambertin. *de iure patron. part. 1.lib.1. quæst. 7.* Mandos. *de signat. gratiæ, tit. de absolut. ab hæres. in principio, & vers. vltra absolutionem*, Vgolin. *de irregularit. cap. 36. num.1. & seqq.* Valentia *tom.4. disput.7. quæst.19. punct. 3. in 5. specie irregularitatis*, Tolet. *in summa* 3

summa, lib.1.cap.69.n.1. Azor. *tom.1.lib.8. cap.11. q.13. & cap.21.q.8.* Sanch. *lib.2.moral.cap.25. n.2.* Mendoza *lib.3. de confirmat. Concil. Illiberitani, cap.28. & 29.* Speculat. *tit. de dispensation. §. iusta, n.16. vers.6.* Penna *in direct. part.3. comment.162. vers. nunc autem, & comment.175.* Felician. *de censur. cap.7. de irregul.* Ricciul. *de iur. personar. lib.5. cap.17. n.3.* Viuald. *de irregul. n.71. & 72.* & Farinac. *de haeres. quaest.192. n.67.* Idem sentire videntur Armilla *verb. irregularitas 2. n.85.* S. Antonin. *part.3. tit.28. cap.6. in princ.* & Ledesma *2. part.4. q.26. art.2.* quatenus aiunt, quod hæreticus sit irregularis ea specie irregularitatis, quæ oritur ex defectu animæ: quia quotiescumque incurritur irregularitas ratione infamiæ, Doctores non dicunt, incurri irregularitatem ratione illius criminis, nec dicunt irregularitatem oriri ex defectu animæ: Ergo signum est, quod isti Doctores sic loquendo sentiant, irregularitatem esse annexam hæresi secundùm se: sicque hæreticum esse irregularem ratione hæresis, & non solùm ratione infamiæ.

4 Probatur hæc sententia *ex cap. Nos, dist.51. ex cap. inter sollicitudines, de purgat. canonic. ex cap. conuenientibus, § finali 1. quaest.7. ex cap. omnis 1. quaest.3. ex cap. si quis omnem, ex cap. saluberrimum 1. q.3. ex cap. Presbyteri, de poenit. dist.5. ex cap.2. § haeretici, de haeretic. in 6.* ex Concilio Illibertano, *cap.51.* ibi: *Ex omni haeresi qui ad nos fidelis venerit, minime est ad clerum promouendus, vel si qui sunt in praeteritum ordinati, sine dubio deponentur.* Ex epistola Cornelij Papæ apud S. Cyprianum *epist.68.* & apud Eusebium *lib.6. histor. Eccles. cap.35.* ibi: *Reuertentes ab haeresi ad fidem non sunt ad gradus promouendi, nec debent ministrare in illis iam susceptis.* Ex epistola 22. Innocentij I. *cap.4. ad Episcop. Maced.* ibi: *Nostra lex est Ecclesiae, venientibus ab haereticis, qui tamen illis baptizati sint, laicam tantùm tribuere communionem, nec ex his aliquem in Clericatus honorem, vel exiguum subrogare:* Et ex epistola Felicis record. Pij III. *ad Athacium Episc. Constantinopol.* vbi idem habetur.

5 Et talem fuisse consuetudinem (quod scilicet hæreticus ab hæresi ad fidem revertens) sine dispensatione non ordinaretur, & promotus in ordinibus susceptis non administraret, testatur S. August. *in lib. de unico baptismate, cap.15. & in epist.50. ad Bonifacium.* Interdum autem Pontifices, & Concilia dispensasse (quod scilicet idem ab hæresi ad fidem revertens) ordinaretur, & si jam erat promotus, suis ordinibus, & gradibus fungeretur, testatur idem S. August. *in eadem epist.50. & in epist.162.* Et tradit Concilium Nicænum *can.8.* ibi: *Si qui voluerint venire ad Ecclesiam ex Novatianis, placuit Sancto Concilio, ut ordinentur, & sic maneant in Clero.* Et teste S. August. *in eadem epist. 162.* Melchiades Papa in Concilio Romano Episcopos Donatistas, redeuntes ad veram fidem, professus est se velle ad eandem dignitatem & gradum recipere. Quod etiam fecerunt Patres congregati in Concilio Carthaginensi, sicut habet Concilium Africanum *can. 35.* Videri etiam poterit Ruffinus *lib.10. cap.28. 29. & 30.* Hieronymus *contra Lucifer.* August. *de Agone Christiano, circa finem,* & Athanasius *in epist. ad Ruffinum, relata in 7. Synodo, sect.1.*

Secundò probatur ex Leone Papa *epist.3. ad Episcopum Aquiliensem*, ubi licèt concedat facultatem, quod quidam hæretici resipiscentes ad pristinos gradus Ecclesiasticos redeant, prohibet tamen, ne ad majores promoveantur.

6 Tertiò probatur ratione, quia irregularitas, quæ oritur ex delicto notorio ratione infamiæ, cessat quando infamia tollitur ob publicam emendationem: At hæc irregularitas non cessat ob publicam emendationem: Ergo hæc irregularitas non est generalis, sed specialis, & annexa secundùm se crimini hæresis.

7 Quartò, quia in Constitutione Clement. VII. quæ incipit *cum sicut*, apud Pennam inter litteras Apostolicas, cõceditur Inquisitoribus, quod possint dispensare in irregularitate cõtracta ob hæresim occultam. Ergo supponitur, quod irregularitas cõtrahatur ob crimen ipsum hæresis.

At è contra, quod hæreticus tantùm notorius, & non item occultus sit irregularis, itaque hæreticus non sit irregularis peculiari quadam irregularitate, sed solùm generali (quatenus scilicet omnia delicta gravia notoria inducunt irregularitatem,) tenent Henriquez *lib.14. cap.4. n.6. & cap.5. n.2.* Saye. *de censur. lib.7. cap.12. n.16.* Philiarch. *lib.4. cap.15.* Garzias *de benefic. part. 11. cap.10. num. 83. & 84.* Avila *de censur. part. 7. disp.4. dub.2.* Perez *lib.8. ordinat. tit.4. lib.3. parect. tract. de haeres.* & Emmanuel Sà *verb. irregularitas*, cùm loquitur de irregularitate ex defectu animæ, ex eo quia sicuti dicebam, irregularitas non asseritur, nisi in casibus jure expressis, & ex alio capite jura, ex quibus colligitur hæc irregularitas, non loquuntur nisi de notorio hæretico, siquidem *cap. ad abolendam, de haeretic.* loquitur de publico hæretico, in iis verbis: *Quicumque manifestè fuerit in haeresi deprehensus,* & *cap. saluberrimum, 1. quaest.3.* loquitur etiam de hæretico publico, & de abjuratione solemni, quæ fit scriptis, & *cap.2. §. haeretici, de haeretic. in 6.* loquitur pariter de hæretico publico, & de abjuratione pariter solemni, quæ fit similiter in scriptis; & eodem modo loquitur *cap. nos si, §. ita Daniel, 2. quaest.7. & cap. Presbyter, de poenit. distinct.5.* Quidqoid autem sit de hoc, illud tamen.

Adverte, quod hæreticus in casu, quo est irregularis, ita sit irregularis, ut nec etiam possit ad primam tonsuram promoveri. Sylvest. *verb. irregularitas, quaest.5.* Penna *in direct. part.3. comment.165. vers. praeterea qui reuertitur*, & alii quos sequitur Majolus *de irreg. lib.5. cap.46. n.3.* quia cùm prima tonsura sit medium ad Ordines, & media sint via ad finem, & conformentur cum fine, eadem juris dispositio est de mediis, ac de fine. 9

Adverte secundò, quod apostata multò magis sit irregularis. Sylv. eodem *verb. irregularitas, q.5. n.7.* Angel. *n.27.* Armilla *n.23.* Tabiena *eodem verb. irregularitas 4. quaest. ult.* Sotus *in 4. dist.25. quaest.1. art.3.* Et habetur *in cap. Presbyteros, §. de his, dist.50.* Quia cùm hæreticus recedat ab aliquo articulo fidei, apostata verò ab omni, hæreticus in ordine ad apostatam se habet tanquam inclusum ad includens, ita ut (licèt non omnis hæreticus sit apostata) omnis tamen apostata sit hæreticus. 10

Hinc fit, quod si beneficium conferatur hæretico, vel apostatæ, collatio beneficii sit nulla, *cit. cap. Presbyteros,* & docent Sylvest. & Angelus *in locis supra citatis.* 11

Adverte tertiò, quod propter hæresim purè internam seu mentalem (quæ scilicet nullo modo prodiit in actum externum) nulla incurratur irregularitas, Suarez *de fide disp.21. sect.5. num.3.* Philiarch. *de offic. Sacerd. tom.1. part.1. lib.4. cap.15.* & alii passim, quia Ecclesia non habet potestatem in actus purè internos, seu mentales. 12

Adverte quartò, quod hæreticus, vel apostata ita sit irregularis, ut etiamsi redeat ad fidem Catholicam, adhuc remaneat irregularis. Gloss. *in cap. nos consuetudinem, dist.12.* S. Antonin. *in summa, part.3. tit.28. cap.6. in princ.* Penna *in direct. part. 3. q.116. comment. 162. vers. ac primum.* Felin. *in cap. eam te, de rescript. num.12.* Navarr. *cap.27. n.205. vers.3.* Decian. *in tract. crimin. lib.5. cap.54. n.17.* Majolus *de irregul. lib.5. cap. 46. n.1.* & alii, quos sequitur Sanchez. *lib.2. moral. cap.25. n.2.* & constat *ex cap. illud quoque, dist.50.* Quamvis contrarium velint alii, inter quos Parisius *lib.4. cons.21. n.185. & 188.* & Rolandus *lib.3. cons.63. num.26.* 13

Advertè quintò, quod Clerici, si abjiciant hæresim, permittantur quidem in ordinibus susceptis ministrare, non tamen similiter ascendere ad Ordines majores. Sylvest. *verb. irregularitas, §.5.* Ugolin. *de irregularit. cap.36. num.1.* Suarez *tom.5. de censur. disp.43. sect.1. num.2.* Penna *in direct. part.3. comment. 162. & comment.175.* Majolus *de irregul. lib.5. capit.46. numer.2.* Et patet *ex cap. Saluberrimum, ex cap. Conuenientibus, 1. q.7. & cap. nos consuetudinem, dist.12. & ex cap. illud, dist.5.* ubi & redditur ratio; quia *quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen* 14

bent gerendorum Sacramenta suscipere, qui dudum fuerunt vasa vitiorum.

15 Aduerte sextò, quod licet prædicta iura mentionem non faciant de Laïcis, sed solùm de clericis, communiter tamen extendantur etiam ad Laïcos, vt scilicet & Laici etiam non possint vllo modo ad Ordines promoueri; quia clerici promoueri prohibentur, non quia sunt clerici, sed quia sunt irregulares, quales in casu nostro sunt etiam Laïci.

16 Aduerte septimò, quod iura quæ dicunt, clericum hæreticum, si abiiciat hæresim, seu sit pœnitens, posse ministrare in Ordinibus susceptis, intelligenda sint post obtentam dispensationem, non autem antè. Penna *in director. part.3. q.113. comment.162.* Suarez *tom.5. de censur. citata disput.43. sect.1. n.1.* & Azor. *tom.1. lib.8. cap.11. q.13.* Quia si posset ante obtentam dispensationem in ordinibus susceptis ministrare, hæreticus non absolutè esset irregularis.

17 Aduerte octauò, quod qui ob timorem faciunt aliquem actum externum fidei repugnantem, interiùs tamen retinent fidem, sint etiam irregulares: quamuis non contrahant eam irregularitatem, quæ imponitur hæreticis, & apostatis à fide, cum propriè non sint hæretici, neque apostatæ, sed aliam propriam illius criminis. Suarez *cit. disput.43. sect.5. num.1.* & Maiolus *lib.5. de irregularit. cap.34. n.2.* & patet *ex cap. Presbyteros, dist.50.* ibi: *Arcendi sunt ab Ordinibus, qui ex metu Idolis immolarunt.*

18 Aduerte nonò, quod sint etiam irregulares fautores, defensores, & receptatores hominis hæretici, siue sint notorij, siue etiam occulti (in sententia scilicet eorum, qui volunt, quod irregularis sit hæreticus etiam occultus.) Suarez *cit. sect.2. n.5.* Valentia *tom.4. disput.7. q.19. punct.3. in 3. specie irregularitatis*, & Toletus *lib.1. cap.69. n.2.* Et constat *ex cap.2. §. hæretici, de hæretic. in 6.* vbi tales dicuntur esse inhabiles ad omne beneficium, & officium publicum; sub nomine autem officij publici comprehenduntur non solùm officia temporalia, sed etiam officia Ecclesiastica, sicque etiam Ordines, qui pertinent ad officium publicum.

19 Aduerte decimò, quod etiam sint irregulares suspecti de hæresi, quotiescumque suspicio nascitur ex eo, quod fauent hæreticis, vel illos defendunt, vel recipiunt. Quod si suspicio nascatur ex alio crimine, tunc non erunt irregulares propriè propter huiusmodi suspicionem, sed solùm propter infamiam, si scilicet crimen illud fuerit notorium: Quapropter si auferatur infamia, & purgetur suspicio, tolletur etiam huiusmodi irregularitas. Suarez *cit. sect.1. num.8. & 9.* Henriquez *lib.14. cap.4. n.6.* & alij passim.

20 Aduerte vndecimò, quod suspecti de hæresi, postquam illam abiurauerint, non sint irregulares, nec ad officia, & beneficia inhabiles, Garz. *de benef. part.11. cap.10. n.88.* vbi subdit, sic fuisse in Rota Romana resolutum. Henriquez *lib.13. cap.56. n.1.* Parisius *de resignat. benefic. lib.4. quæst.3. n.17.* Sanch. *lib.2. moral. cap.25. n.12.* & Emmanuel Sà *verb. hæresis, n.5.* Quamuis contrarium teneant alij, quos sequitur Azor. *tom.1. lib.6. cap.21. q.8. circa finem.*

PETITIO II.

Quidnam dicendum de filiis ipsius hæretici?

SVMMARIVM.

1 *Filij hæreticorum licet secundum aliquos Doctores sint infames & inhabiles honorum, dignitatum, & publicorum officiorum; contrarium tamen, scilicet prædictos filios non esse infames, sicut neque filios eorum, qui fauent hæreticis, vel defendunt, vel recipiunt, est probabilius, quia nullibi in iure constat, istos esse infames.*

2 *Infamis quis ipso iure non efficitur eo quia sit inhabilis ad officia, & beneficia, & propterea non ex eo, quod filij hæreticorum* cap.2. §. *hæretici, de hæretic. in 6. sint ad ea inhabiles, censentur infames.*

RESpondetur, quod quamuis istos esse infames, velint Henriq. *lib.14. de irregul. cap.5. n.4.* Calderin. *tract. de hæretic. in rubric. de pœn. filior. hæret. n.4. & in rubric. de pœnis receptator. n.3. & 4.* Surdus *cons.380. num.4.* Castro *de iust. hæret. punit. cap.9.* Molina *tom.3. part.1. de Iust. disput.658. n.25.* Penna *in direct. Inquis. part.2. comment.4.* Simanch. *de cath. Institut. tit.29. n.13.* vbi subdit, propterea prædictos filios non posse esse Medicos, Chirurgos, Iudices, Decuriones, Aduocatos, nec posse exercere alias publicas functiones, Graff. *lib.2. cap.11. n.16.* Locatus *in Iudic. Inquis. verb. filij, n.10.* Afflict. *in constitut. Regni de hæret. rubr.2. n.1.* & Repertor. Inquisit. *verb. filij*, contrarium tamen (scilicet prædictos filios non esse infames, sicuti neque sunt infames filij eorum, qui fauent hæreticis, vel defendunt, vel recipiunt hæreticos) quod docent Menoch. *vol.9. cons.888. n.44. & 45.* & Suar. *tom.5. de censur. disp.48. sect.3. n.2.* sit probabilius. 1

Probatur, quia nullibi in iure constat, istos esse infames: Ergo hæc pœna infamiæ non est illis imponenda; cùm *in cap. is qui, de sent. excommun. in 6.* Regula iuris sit, non esse aliquem afficiendum aliqua pœna, nisi fuerit in iure expressa.

Obiicies ex aduersariis: *In cap. 2. §. hæretici, de hæretic. in 6.* prædicti filij efficiuntur inhabiles ad officia, & beneficia: Ergo efficiuntur etiam infames. 2

Respondetur: Nego consequentiam, quia non hoc ipso, quod quis efficiatur inhabilis ad officia, & beneficia, efficitur propterea ipso iure infamis, siquidem infamis non solùm est inhabilis ad prædicta, sed etiam ad multa alia, ad quæ filij hæreticorum non efficiuntur inhabiles; cum nullibi in iure constet, istos esse inhabiles ad omnia, ad quæ filij hæreticorum non efficiuntur inhabiles, cum nullibi in iure constet, istos esse inhabiles ad omnia, ad quæ sunt inhabiles infames: Quare dicendum, filios hæreticorum *in dicto cap.2.* esse quidem inhabiles ad officia, & beneficia, & sic irregulares, non tamen infames.

DVBITATIO LXXII.

An ab hac irregularitate, si contrahatur ob delictum hæresis, vel quodcumque aliud occultum, possit Episcopus virtute priuilegij à Tridentino sibi concessi dispensare?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticis ad fidem redeuntibus, si eorum hæresis sit publica, solus Pontifex potest dispensare, vt ordinibus initientur, vel si initiati fuerint, vt ad superiores promoueantur.*

2 *Hæretici vt ministrent ad fidem redeuntes in ordinibus iam susceptis, licèt secundum aliquos dispensatione non indigeant, at certum est, eos indigere saltem Episcopi dispensatione.*

3 *Episcopus potest absoluere ab hac irregularitate, si delictum hæresis sit occultum, neque deductum ad forum contentiosum virtute Decreti Sacr. Concilij Tridentini sess.19. cap.6. de reformat. dispensare; quia Concilium non limitauit hanc facultatem in irregularitatibus, sed absolutè dixit, posse Episcopos dispensare super omni irregularitate prouenientе ex delicto occulto, excepto homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum.*

4 Priuileg

4 *Priuilegium Episcopis concessum latè est interpretandum.*

5 *Ex negata facultate absoluendi ab hæresi non arguitur hic negata facultas dispensandi in irregularitate, licèt quidquid sit, de hoc dictum sit suprà; quia sunt res omninò diuersa, & à diuersis non fit illatio.*

6 *Facultas absoluendi ab hæresi licet reuocata sit Episcopis, non tamen sequitur, quod inde reuocata etiam sit facultas dispensandi in irregularitate ab hæresi proueniente, qua dubia est.*

7 *Facultas dispensandi cum dicitur maior facultate absoluendi, intelligi debet de facultate dispensandi ab impedimento certo, non autem dubio; qualis est. irregularitas, de qua nunc est sermo.*

8 *Priuilegium dispensandi, sicut & priuilegium absoluendi, vel alia gratia, seu beneficia concessa Episcopis, quibus lege communi, & ordinaria non competunt, est prater ius, siue vltra ius.*

9 *Priuilegium autem prater ius, seu vltra ius ex eo, quia iuri communi derogat, stricta est interpretationis; quia licèt sit fauorabile, quatenus refertur ad priuilegiatum, quatenus tamen exorbitat à iure communi est odiosum.*

10 *Excipe primò cum communi sententia Doctorum, nisi priuilegium concessum sit in fauorem publica, pia, religiosa, vel alterius similis fauorabilis causa.*

11 *Priuilegium exemptionis clericorum à iurisdictione. Principum sacularium, & priuilegium exemptionis Religiosorum à iurisdictione Ordinariorum amplè est interpretandum in fauorem Religionis: quia summa ratio est, qua facit pro Religione.*

12 *Priuilegia non vni persona, sed communitati in perpetuum concessa aquantur legibus corpori iuris insertis, qua latam habent interpretationem.*

13 *Excipe secundò si priuilegium, quamuis sit intra ius commune, motu proprio Principis concessum sit, quia tunc similiter latam habet interpretationem, eo quod proprium Principis beneficium est, & ex certa scientia concessum censetur.*

14 *Inquisitores licèt secundùm aliquos possint saltem pro foro conscientia dispensare in recensita irregularitate ex Bulla Clementis VII. apud Peguam in Directorio Inquisitorum, circa finem; probabilius tamen est oppositum, quod tradit Pegna 3. part. Direct. q. 126. comment. 175. & alij.*

15 *Episcopus potest dispensare cum Clericis Presbytero inferioribus, vt in susceptis ordinibus ministrent, si loquamur de irregularitate contracta ob apostasiam à fide fictam (si forte aliqua sit, eo quòd timore aliquo crimen commissum est: At cum Presbytero vt munus sacerdotale, & pradicandi exerceat, solus poterit dispensare Pontifex, &c.*

16 *Pontifex pariter solus potest dispensare in irregularitate, quam filij, & nepotes hareticorum incurrunt: Neque enim talis potestas vllo modo in Tridentino conceditur Episcopis; quia dicta irregularitas non potest prouenire ex delicto occulto: Tum quia etiamsi ex delicto ortum habeat, non tamen prouenit immediatè ex delicto, sed ex indecentia, quam filij contrahunt ob parentum delictum.*

17 *Filij, & nepotes hareticorum in susceptis Ordinibus priusquam parentum delictum declaretur, vel notorium fiat, possunt absque vlla dispensatione requisita ministrare: quia filij ob parentum delictum non priuantur iure quasito.*

1 SVPPONO, quod cum hæreticis (si eorum hæresis sit publica) ad fidem redeuntibus solus Pontifex possit dispensare, vt Ordinibus initientur, vel si initiati fuerint, vt ad superiores promoueantur. Doctores communiter, quos citat, & sequitur Sanch. *lib. 2. moral. cap. 25. n. 13.* & Suar. *disp. 43. sect. 1. n. 6.*

Vt autem in Ordinibus iam susceptis ministrent, 2
etsi Hurtad. *disp. 2. de irregular. diffic. 3. in fine*, & alij quos refert Coninch. *disp. 18. dub. 7. n. 52.* velint quod dispensatione non indigeant, sed liberè eos ordines exercere possint, eo quòd *in cap. saluberrimam, 1. q. 7. in cap. nos consuetudine, dist. 12.* & in aliis iuribus, quæ infrà in corollariis citabo, id videtur permissum: Probabilius tamen oppositum (nempe quod Episcopi dispensatione indigeant) sentiant Suar. *vbi suprà*, Sanch. *n. 14.* & Coninch. *n. 52.* quia sic colligitur manifestè *ex cap. Presbyteros, dist. 50. & ex cit. cap. saluberrimum*, quatenus ibi dicitur, eos habere debere pro beneficio, quod in susceptis ordinibus ministrare possint: Nam si pro beneficio ea ministratio haberi debet, signum est, quod non sit ipsis iure debita. Immò Suarez *vbi suprà*, Coninch. *n. 52.* & Sanch. *n. 14.* putant; neque Episcopum dispensare posse quoad vsum Sacerdotii: quia sic satis colligitur *ex cit. cap. Presbyteros*, & ideò forsan Pius V. prohibuit Generali Hispaniæ Inquisitori, ne habiles redderet Presbyteros hæreticos, vt in Altari deseruirent, sicuti refert Pegna 3. *part. Directorij, q. 116. comment. 157.*

Difficultas igitur est, an ab hac irregularitate, si de- 3
lictum hæresis sit occultum, neque deductum ad forum contentiosum, possit Episcopus virtute Tridentini *sess. 24. cap. 6. de reformat.* dispensare. His suppositis.

Respondetur affirmatiuè. Atque ita contra Suarez *tom. 5. de censur. disp. 43. sect. 1. num. 15.* Toletum *lib. 1. cap. 46.* Filliucium *in tract. 20. n. 232.* & Bonacinam *de irregular. disp. 7. p. 3. punct. 7. n. 12.* docent Sanchez *lib. 2. moral. cap. 25. n. 18.* Farinac. *de hæresi, q. 164. n. 79.* Garc. *de benefic. part. 11. cap. 10. n. 86.* Vgolin. *de irregular. cap. 36. §. 5. n. 3.* & Viualdus *part. 2. de irregular. n. 70. & 89.*

Probatur: quia Concilium *sess. 24. cap. 6. de reformat.* non limitauit facultatem in irregularitatibus, sed absolutè dixit, Episcopos posse dispensare super omni irregularitate proueniente ex delicto occulto, excepto homicidio voluntario, & exceptis aliis delictis ad forum contentiosum deductis: quæ exceptio firmat regulam in contrarium; præsertim cùm dictum priui- 4
legium Episcopis concessum latè sit interpretandum, vt infrà dicetur.

Non obstat, si dicas: Ex negatione facultatis absol- 5
uendi ab hæresi arguitur negata facultas dispensandi in irregularitate.

Respondetur enim (quidquid sit, an Episcopis negetur à Tridentino facultas absoluendi ab hæresi occulta, de quo dictum est suprà *dubit. 53.*) id non argui, quia sunt res omninò diuersæ; & à separatis non fit illatio, iuxta Textum *in l. Papinianus, ff. de minoribus.* Præsertim cùm quid minus sit dispensare in irregularitate, quæ non est certa, sed dubia, quàm absoluere ab hæresi certa, & indubitata.

Neque obstat secundò, si instes: Reuocata est Epis- 6
copis facultas absoluendi ab hæresi: Ergo reuocata est iisdem potestas dispensandi ab irregularitate inde proueniente. Consequentia probatur, quia hæc irregularitas est accessoria hæresi. Tum quia *in cap. cum illorum, de sentent. excommunic.* dicitur, Episcopos non habere potestatem dispensandi in casibus, in quibus eorum absolutio est illis interdicta, cùm maiora intelligantur prohibita illis, quibus vetita sunt minora: sed absolutio minor est, quàm dispensatio, Gloss. *ibi*, Abb. *n. 2.* Felin. *num. vnico.* Ergo denegata Episcopis potestate absoluendi ab hæresi, censetur etiam denegata consequenter potestas dispensandi ab irregularitate inde proueniente.

Respondetur enim: Nego consequentiam; quia talis dispensatio non potest dici maior, quàm absolutio à crimine hæresis, & excommunicatione: Nam talis irregularitas non est certa, sed dubia, ac proinde

etiamsi denegata sit Episcopis facoltas absoluendi ab
hæresi, non ideò infertur, quod denegata sit eisdem fa-
7 cultas dispensandi ab eius irregularitate, quæ dubia est.
Cùm autem dicitur facultatem dispensandi maiorem
esse facultate absoluendi, iotelligi debet de facultate
dispensandi ab impedimento certo, oon autem dubio,
qualis est irregularitas, de qua nunc est sermo. Neque
dispensatio huius irregularitatis est annexa excommu-
nicationis absolutioni, cùm sint facultates omninò di-
stinctæ, & separatæ, sicuti dicebam.

8 Neque obstat tertiò, si vrgeas: Priuilegium dispen-
sandi (sicut & priuilegium absoluendi, vel aliæ gra-
tiæ, seu beneficia concessa Episcopis, quibus lege
communi, & ordinaria non competunt) est præter ius,
siue vt alij loquuntur, vltra ius: priuilegium autem
9 præter ius, seu vltra ius ex eo, quia iuri communi de-
rogat, strictæ est interpretationis, vti habetur *in cap.
Porrò, & in cap. sane, de priuileg.* & tradunt Innocen-
tius, Abbas *in cap. quod dilectio, de consanguinit. &
affinit.* Nauarr. *cap.* 12. *num.* 79. Syluest. *verb. priuileg.
q.*3. Suarez *de legib. li.* 8. *disput.* 27. *n.*5. Sanch. *lib.* 8.
de matrim. disput. 1. *num.* 1. & ratio est, quia priuile-
gium huiusmodi licèt sit fauorabile, quatenùs exorbi-
tat à iure communi, est odiosum; & consequenter,
cùm fauor iuris communis præferatur fauori priuato,
fit quod priuilegium à iure communi exorbitans, stri-
ctam potiùs habere debeat interpretationem.

10 Respondetur enim cum communi sententia Docto-
rum, quod ab hoc dicto, seu ab hac regula excipitur
primò, si priuilegium concessum sit in fauorem publicæ,
piæ, religiosæ, vel alterius similis fauorabilis causæ,
sicuti est in casu nostro. Qua de re Syluest. *cit. q.*3. &
Tiraquel. *de priuileg. pia causa, priuileg.* 162. *cap.* 27.
*n.*7. vbi propterea docent, priuilegium exceptionis
clericorum à iurisdictione Principum sæcularium, &
11 priuilegium exemptionis Religiosorum à iurisdictione
Ordinariorum amplè esse interpretandum in fauorem
Religionis; quia summa ratio est, quæ facit pro Reli-
gione, sicut habetur *in l. sunt personæ, ff. de relig. & sumpt.
12 funer.* Adde, quod priuilegia non vni personæ, sed com-
munitati in perpetuum concessa, æquantur legibus
corpori iuris insertis, quæ latam habent interpretatio-
nem, sicuti docent præter alios Henriq. *lib.* 7. *cap.* 22.
13 *num.* 16. & Sanch. *lib.* 8. *de matrim. disp.* 1. *num.* 3. Exci-
pitur secundò, si priuilegium, quamuis sit contra ius
commune, motu proprio Principis (vt etiam est in casu
nostro) concessum sit; quia tunc similiter amplam ha-
bet interpretationem, & quod proprium Principis be-
neficium est, & ex certa scientia concessum censetur.
Argumento *cap. si motu, de præbend. in* 6. & tradit Abb.
in cap. vltimo, n. vlt. de translat. Episcop. & Suarez. *cit.
cap.* 27. *n.* 8. Videri etiam potest Textus *in cap. quia circa,
de priuileg. in cap. olim, de verbor. signific. & in l.* 3. *ff. de con-
stit. Principum.*

14 Aduerte tamen, quod licèt Mandos. *de signatur.
Gratia, verbo absolutio ab hæresi, in princ.* Vmbert. Lo-
car. *in iudicial. Inquisitor. verb. irregularitas, num.* 2.
Campeg. *in Addit. ad Zanchinum, tract. de hæret. cap.* 27.
verb. Adde vlteriùs, Zechius *in summa, tom.* 2. *tit. de
fide, cap.* 11. *num.* 16. & Henriq. *lib.* 24. *cap.* 18. *num.* 2.
velint, posse quemlibet ex Inquisitoribus, saltem pro
foro conscientiæ, dispensare in hac irregularitate ex
Bulla Clementis VII. *cum sicut, §. vobis etiam*, apud
Pegnam *in Director. Inquisitor. circa finem.* Probabilius
tamen sit oppositum, quod tradit Pegna 5. *part. Direct.
q.* 126. *commen.* 175. Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 25. *num.* 19.
Suar. *de cens. disp.* 43. *sect.* 1. *num.* 5. & Farinac. *de hæresi,
q.* 192. *n.* 76. quia prædicta Bulla nun fuit vsu recepta,
vel consuetudine, aut aliis posterioribus Pontificum
Bullis censetur reuocata. Accedit, quod videtur lata
pro iis, qui tunc temporis aderant, neque ad alios ex-
tendi, (sicuti infrà in corollariis dicitur) quapropter
teste Pegna vbi supr. Pius V. an. 1567. prohibuit cum
sacerdote hæretico dispensari, quod Missam celebraret.

Aduerte secundò, quod si loquamur de irregularitate 15
contracta ob apostasiam à fide fictam, possit Episco-
pus dispensare cum Clericis Presbytero inferioribus,
vt in susceptis Ordinibus ministrent. At cum Presby-
tero, vt officium sacerdotale, & munus prædicandi
exerceat, solus poterit dispensare Pontifex, sicut &
dispensare, vt ad Ordines promoueatur, vel ad supe-
riores ascendat. Cum iis verò qui à fide sponte apo-
statarunt, neque ad ascensum ad Ordines, neque ad
susceptorum vsum potest alius, quam Pontifex dispen-
sationem concedere. Quæ omnia patent *ex cap. Presbyte-
ros, dist.* 50. & tradunt Sanchez *cit. cap.* 25. *n.* 2. &
Suarez *disp.* 43. *sect.* 2. *n.* 4.

Aduerte tertiò, quod si loquamur de irregularitate, 16
quam filij, & nepotes hæreticorum incurrunt, apud
Pontificem similiter solùm sit potestas dispensandi, ne-
que talis potestas vllo modo in Tridentino conceditur
Episcopis, quia dicta irregularitas non potest proue-
nire ex delicto occulto. Tum quia, etiamsi ex delicto
ortum habeat, non tamen prouenit immediatè ex de- 17
licto, sed ex indecentia, quam filij contrahunt ob pa-
ternum delictum. In susceptis autem Ordinibus priùs
quàm parentum delictum declaretur, vel notorium
fiat, possunt filij absque vlla dispensatione requisita mi-
nistrare, quia filij ob parentum delictum non priuan-
tur iure quæsito, sicuti colligitur *ex cap.* 2. *de hæretic.
in* 6. vbi huiusmodi filij non repelluntur ab officiis ob-
tentis, licèt inhabiles reddantur ad alia obtinenda, &
tradunt Glossa *in cap. satis peruersum, dist.* 56. *in prin-
cipio,* Maiolus *de irregular. lib.* 5. *cap.* 47. *num.* 6. & Sanch.
lib. 2. *moral. cap.* 27. *n.* 10.

COROLLARIA.

SVMMARIVM.

1 *Summus Pontifex solus potest dispensare in irregularitate quam incurrunt hæretici: Idemque dicendum est de irregularitate, quam incurrunt fautores, defensores, & receptatores hæreticorum.*

2 *Inquisitores non possunt dispensare in irregularitate, quam incurrunt hæretici.*

3 *Summus Pontifex solus potest in hac irregularitate dispensare, videlicet quoad ordines suscipiendos, & Episcopus è contra potest dispensare quoad Ordines susceptos ministrandos: Et etiam quoad vsum sacrificij Missæ, contra aliquos oppositum minus rectè asserentes.*

5 *Inferior licèt non possit dispensare in lege Superioris, quando tamen Canones permittunt dispensari in vsu Ordinum susceptorum, eo ipso censentur concedere Episcopo facultatem dispensandi circa illorum vsum, sicut etiam in aliis legibus: Nam potestas dispensandi, vtpote fauorabilis, est latè interpretanda, quando non cedit in alterius præiudicium.*

6 *Dispensandi facultas, quam de iure antiquo habebant Episcopi dispensandi cum eo, qui ante hæresim Ordines susceperat, non est ablata per Concilium Tridentinum, quia Concilium potiùs auget Episcopis facultatem.*

7 *Episcopus hodie vigore Concilij Tridentini potest, si crimen sit occultum, dispensare in irregularitate ob hæresim, vel apostasiam contracta, non solùm quoad Ordines susceptos exercendos, sed etiam quoad Ordines suscipiendos, quia in Decreto generaliter conceditur Episcopis facultas dispensandi in irregularitate, quæ prouenit ex delicto occulto.*

8 *Facultas dispensandi ab irregularitate, quæ prouenit ex hæresi occulta, non est necessarium, quod exprimatur, sicut necesse est exprimi facultatem absoluendi ab hæresi occulta: quia in generali con-*

cessione

cessione absolutionis facienda est specialis mentio de haresi; quia ista est expressa mentio Romanorum Pontificum: At de dispensatione in irregularitate, qua prouenit ex haresi, non est aliquis Textus.

9 *Facultas dispensandi in hac irregularitate, quod nō sit reuocata per Bullam Cœna, prout aliqui tenent, asserunt alij Doctores, quibus assentitur Author.*

10 *Facultas dispensandi in irregularitate pradicta non est ablata Episcopis per Bullam Cœna; quia cum exprimat prohibitionem circa absolutionem, & non circa dispensationem, quam similiter possunt vigore Concilij, est in hac secunda facultate à Concilio recedendum, quia sicut dici solet, illud quod non tollitur, stare non prohibetur.*

11 *Priuilegium dispensandi in irregularitate Episcopis à Tridentino concessum, latè est interpretandum.*

1 EX dictis igitur habetur primò, quod solus Pontifex possit dispensare in irregularitate, quam incurrunt hæretici. Angel. *verb. irregularitas*, n.28. Syluester *eodem v. 1. q.5. n.7.* Ledesma *part.4. quast. 26. art.2.* Penna *in Director. part. 3. q. 126. comment.175.* Suarez *tom.6. de censur. disput.43. sect.1. n.6.* Valentia *tom.4. disp.7. q.19. punct. 3.* Azor. *tom.1. lib. 8. cap.21. q.8.* & Farinac. *de haeres. q.189. §.4. n.13.*

Idemque dicendum est de irregularitate, quam incurrunt fautores, defensores, & receptatores hæreticorum. Suarez *loc. suprà cit. n.5.* Nauarrus *in summ. cap.27. n. 205.* & Philiarch. *de offic. Sacerd. tom.1. part.1. lib.4. cap.9.*

2 Quapropter non possunt in hac irregularitate dispensare Inquisitores, vti suprà dicebam, & notant Eymer. *in Director. part.3. q.126.* & Penna *ibidem, comment. 175.* vbi subdit, Constitutionem Clementis VII. *Cum sicut*, apud ipsum Pennam inter literas Apostolicas (in qua dabatur Inquisitoribus, eorumque Commissariis facultas dispensandi cum clericis sæcularibus, & cum omnibus Religiosis ab omni irregularitate ob hæresim, vel ob apostasiam contracta, reuocatam fuisse per Pium V. in quodam rescripto ad Didacum Spinosam apud eundem Pennam *loco sup. cit.*) Quamuis alij, inter quos Suarez *vbi suprà, n. 5.* putent, prædictam Constitutionem Clementis VII. fuisse personalem, & non perpetuam, nec vsu receptam.

3 Cùm verò dixi, quod solus Pontifex possit in hac irregularitate dispensare, intellige quoad Ordines suscipiendos, non item quoad Ordines susceptos exercendos; quia è contra in hoc potest quidem Episcopus dispensare. Doctores, quos suprà etiam ibidem citabam, inter quos Suarez *tom.5. de censur. disp.43. sect.1. n.6.* vbi tamen subdit, quod non possit similiter Episcopus dispensare quoad vsum Ordinis in sacrificio Missæ. Et fauet quod ait Penna *in Direct. part.3. quast. 126. comment. 175.* Pium V. scilicet anno 1577. prohibuisse Inquisitori Generali Hispaniarum, quod possit cum Sacerdotibus hæreticis pœnitentibus dispensare, vt Missam celebrent.

4 Quod autem Episcopus possit cum Clericis, si ad fidem reuertantur, dispensare quoad vsum Ordinum susceptorum, patet *ex supra citato cap. saluberrimum, ex supra citato cap. nos consuetudine, dist. 18. ex cap. omnis, 1. q.1. ex cap. conuenientibus, 1. q.7. & ex cap. Presbyteros, dist.50.* in quibus locis permittitur clericis exercere post dispensationem obtentam actus Ordinum susceptorum.

5 Non obstat, quod non possit inferior dispensare in lege Superioris; quia quando Canones permittunt dispensare in vsu Ordinum susceptorum, eo ipso censentur concedere Episcopo facultatem dispensandi circa illorum vsum, sicut etiam in aliis legibus, seu Canonibus. Gloss. *in cap. si quis, de elect.* Ostiens. *ibid. in fine*, Innocentius *n. vnico*, Abb. *in cap. veniens, de eo qui cognouit consanguineam, n.3.* Angelus *verb. dispensatio, n.5.* Sylu. *eodem verb. q.9. n.15.* Couarr. *in cap. alma, part.2. §.7. n.8.* & Henriq. *lib.4. de irregul. cap.19. n.2.* Nam potestas dispensandi, tanquam fauorabilis est latè interpretanda, Bartol. *in l.2. ff. de verb. oblig. n.2.* & Bald. *ibid. n. vnico*; sicut enim Principis priuilegium, & beneficium est latè interpretandum, *cap. olim, de verb. signific. & l. beneficium, ff. de constit. Princip.* quando non cedit in alterius præiudicium, sed solùm in iuris communis derogationem. Ita etiam facultas dispensandi est amplè interpretanda, quando non cedit in alicuius præiudicium, sed solùm in dictam iuris communis derogationem, iuxta ea quæ suprà dicebam.

6 Cæterùm, quod aiunt nonnulli, inter quos Vgolin. *de irregul. cap.37. n.2.* facultatem scilicet, quam de iure antiquo habebant Episcopi dispensandi cum eo, qui ante hæresim Ordines susceperat, reuocatam quando hæresis est publica, vel ad forum contentiosum deducta, fuisse per concilium Tridentinum *sess.24. cap.6. de reformat.* mihi minùs probatur; quia dictum Concilium Tridentinum ibi non adimit Episcopis facultatem dispensandi, quam illi prius habebant, sed potiùs illam auget.

7 Habetur secundò, quod Episcopus hodie vigore Concilij Tridentini per Decretum *dict. sess.24. cap.6. de reformation.* possit (si crimen sit occultum) dispensare in irregularitate ob hæresim, vel apostasiam contracta, non solùm quoad Ordines susceptos exercendos, sed etiam quoad Ordines suscipiendos. Doctores communiter, quos suprà citabam; quia in eo Decreto generaliter conceditur Episcopo facultas dispensandi in irregularitate, quæ prouenit ex delicto occulto: Ergo etiam in irregularitate, quæ prouenit ex hæresi occulta.

8 Non obstat si dicas: Quamuis in Decreto concedatur Episcopo facultas absoluendi ab hæresi occulta, non tamen conceditur facultas dispensandi in irregularitate, quæ prouenit ex hæresi occulta, quia in generali concessione non conceditur hæresis, quæ requirit, vt specialis mentio de ipsa fiat. At in eo Decreto solùm conceditur facultas absoluendi ab hæresi occulta (& nihil dicitur de irregularitate annexa hæresi occultæ: Ergo Episcopus vigore illius Decreti non potest dispēsare in irregularitate, quæ prouenit ex hæresi occulta.

Respondetur enim: Nego consequentiam: Et disparitas est, quia in generali concessione absolutionis facienda est specialis mentio de hæresi, eo quòd talis sit expressa intentio Romanorum Pontificum. At de dispensatione in irregularitate, quæ prouenit ex hæresi, non est vllus Textus, vnde id colligatur. Præsertim cùm, vti suprà dicebam, satis probabile videatur, quod non sit per se hæresi irregularitas annexa.

9 Non obstat si instes: facultas concessa Episcopo absoluendi ab hæresi occulta, est in Bulla Cœnæ reuocata: Ergo & reuocata etiam erit facultas eidem concessa dispensandi in irregularitate, quæ prouenit ab hæresi occulta. Et quidem talem facultatem dispensandi reuocatam esse, tenent Maiolus *de irregular. lib.5. cap.46. n.5.* Suarez *tom.5. de censur. disput.41. sect. 1. num. 15. & in tract. de fide, disput. 21. sect.1. num.2.* & Ricciullus *de iur. personar. lib.5. cap.16. num.5.*

10 Respondetur enim: Transeat pro nunc antecedens (qua de re dicebam suprà *dubit. 53.*) Nego etiam consequentiam; quia præter ea, quæ suprà dicebam, difficilius conceditur Episcopo, quod absoluat ab hæresi occulta, quàm quod dispenset in irregularitate, quæ prouenit ab hæresi occulta. Quapropter licèt sit reuocata prior facultas, non propterea reuocata etiam erit posterior: Et quidem è contra facultatem dispensandi in hac irregularitate reuocatam non esse, tenent Vinald. *part. 2. de irregularit. num.70. & 89.* Garcia *de benefic. part. 11. cap. 10. num.86.* Sanchez *lib.2. moral. c.25. num.18.* Vgolin. *de irregularit. cap.16. §.5. num.3.*

*num.*3.& Farinac. *de hæres.quæst.*192.*num.*79.

10 Non obstat, si vrgeas: *In cap. cum illorum, de sent. excomm.* habetur, quod Episcopus dispensare non possit in iis casibus, in quibus non potest absoluere; quia maius est dispensare, quàm absoluere, si, uti docent in *cit. cap. cum illorum*, Abb. *n.*2. Felin. *num.* 1. Socin. *n.*5. & alij passim: Ergo.

Respondetur enim, nego similiter consequentiam; quia præter ea, quæ suprà etiam dicebam, cum Concilium Tridentinum concedat Episcopo facultatem absoluendi ab hæresi occulta, & facultatem dispensandi in irregularitate, quæ prouenit ab hæresi occulta, & postea per Bullam Cœnæ prohibeat absolutionem dumtaxat, fit quod in reliquo non sit à Concilio recedendum; quia sicuti dici solet, illud quod non tollitur, stare non prohibetur. Citatum autem *cap. cum illorum, de sent. excommun.* loquitur quando maius non est expressè permissum. Videatur Garcia *de benefic. part.*11. *cap.*10. *n.*86. & Vgulin. *de irregular. cap.*36.

11 Ex eo autem, quod suprà dicebam (priuilegium scilicet dispensandi in irregularitate Episcopis à Tridentino concessum latè esse interpretandum,) solui poterunt difficultates sequentes: Quare sit.

DVBITATIO LXXIII.

An ex priuilegio à Tridentino Episcopis concesso possint alij, præter Episcopos, similiter ac Episcopi, ab irregularitate dispensare?

SVMMARIVM.

1 *Ex priuilegio à Tridentino Episcopis concesso possunt alij præter Episcopos, similiter ac Episcopi, ab irregularitate dispensare, ita vt ex tali priuilegio dispensati possint super omni irregularitate proueniente ex delicto occulto, excepto homicidio voluntario, & exceptis aliis delictis ad forum contentiosum deductis.*

2 *Abbates, & Priores, qui in Diœcesi aliquam iurisdictionem quasi Episcopalem habent, vti possunt prædicto priuilegio.*

3 *Prælati Regularium exempti ab Episcopi iurisdictione in suos subditos pariter vti possunt prædicto priuilegio, contra nonnullos contrarium sentientes; quia ij iurisdictionem Episcopali æqualem in subditos suos habent.*

4 *Prælati Regularium exempti ab Episcopi iurisdictione possunt approbare Confessarios pro suis subditis.*

5 *Capitulum Sede vacante potest vti recensito priuilegio, contra nonnullos contrarium sentientes, quia Capitulum Sede vacante potest omnem ordinariam Episcopi iurisdictionem exercere.*

6 *Dispensandi facultas prædicta Episcopis ratione dignitatis perpetuo iure concessa, censetur ordinaria.*

1 RESPONDETVR affirmatiuè, ita vt ex tali priuilegio dispensare possint super omni irregularitate proueniente ex delicto occulto, excepto homicidio voluntario, & exceptis aliis delictis ad forum contentiosum deductis (idest, super quibus tractus est quis ad Tribunal, quousque ab instantia absoluatur) non solùm Episcopi consecrati, sed etiam confirmati, licèt nondum consecrati.

2 Item Abbates, & Priores, qui in Diœcesi aliquam iurisdictionem quasi Episcopalem habent, Hurtad. *de irregular. disp.*2. *difficult.*30. & alij.

3 Item in suos subditos Prælati Regularium, exempti ab Episcopi iurisdictione. Henriq. *lib.*14. *cap.*18. *n.*2. *lit.* P, Sanch. *de matrim. lib.*8. *disput.*2. *num.*12. & indicat Nauarr. *cap.*12. *num.*75. (etsi contrarium sentiant alij, inter quos Suarez *lib.*8. *de Legib. cap.*27. *n.*6.) Et ratio est, quia Prælati Regularium exempti iurisdictionem Episcopali æqualem in subditos suos habent. Quare & Confessarios etiam pro suis subditis approbare possunt, vt fatetur ipse Suarez 3. *part. tom.*4. *disp.*38. *sect.*5. 4

Item qui Episcopo in iurisdictione æquiparantur, vt Capitulum Sede vacante. Sanch. *loc. suprà cit. n.*10. & Rodriq. *tom.* 1. *quæst. Regular. q.*61. *art.*9. (etsi dissentiat etiam Suarez *de censur. disput.*41. *sect.*2. *n.*13.) & ratio est, quia Capitulum, Sede vacante, potest omnem ordinariam Episcopi Iurisdictionem exercere (sicuti aiunt Abb. *in cap. verum, num.*9. *de foro compet.* & Rodriq. *loc. suprà cit.*) Hæc verò dispensandi facultas Episcopis, ratione dignitatis, perpetuo iure concessa censetur ordinaria: Ergo. 5 6

At de hac re vide quæ diffusè dicebam *dub.*53.

DVBITATIO LXXIV.

An possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex delicto non notorio, vel famoso, licèt ab aliquibus certò sciatur?

SVMMARIVM.

1 *Episcopi, & etiam prædicti Prælati exempti in suos subditos, cæterique habentes iurisdictionem quasi Episcopalem possunt dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex delicto non notorio, vel famoso, licèt ab aliquibus certò sciatur, dummodò non pateat maiori parti viciniæ, Collegij, Monasterij, vel alterius communitatis, in qua ad minus decem personæ sint, quamuis à tribus, vel quatuor, per quos vt per testes iudicialiter probari possit.*

2 *Delictum dicitur etiam occultum, etiamsi committatur domi coram multis, vel noctu, vel in itinere, vt cùm in itinere stabularij blasphemant.*

RESPONDETVR affirmatiuè, ita vt possint super omni irregularitate proueniente ex omni delicto non notorio, vel famoso, idest non patenti maiori parti viciniæ, Collegij, Monasterij, vel alterius Communitatis (in qua ad minus decem personæ sint) quamuis à tribus, vel quatuor, per quos, vt per testes iudicialiter possit probari, sciatur; quia adhuc delictum censetur occultum. Qua de re Nauarr. *cap.*27. *n.*254. Auila *de censur. part.*7. *disp.*10. *dub.*6. & *nos citat. dubit.*53. diffusè dicebamus. 1

Aduerte, delictum dici etiam occultum, si committatur domi coram multis, vel noctu, vel in itinere (vt cùm in itinere stabularij blasphemant) qua de re Graff. *de casib. reseru.* & alij passim. 2

DVBITATIO LXXV.

An possint aliquando dispensare super irregularitate quæ prouenit ex delicto notorio?

SVMMARIVM.

1 *Episcopi, &c. possunt aliquando dispensare super irregularitate quæ prouenit ex delicto notorio, si delictum sit notorium sumptum materialiter; si autem occultum sumptum formaliter. Vt v.g. si notorium sit*

sit factum : quia scilicet multi præsentes erant, sed nesciebant, illud esse prohibitum, &c.

1 RESPONDETVR affirmatiuè, si delictum sit notorium, sumptum materialiter, sit autem occultum, sumptum formaliter: vt si notorium sit factum, quia scilicet multi præsentes erant, sed nesciebant, illud esse prohibitum. Quapropter delictum sumptum formaliter manet sit occultum: v.g. si Diaconus solemniter baptizauit coram multis nescientibus, Diaconum ad id commissionem legitimam non habuisse, vel sine commissione tale ministerium exercere prohiberi. Atque ita præter alios docent Auila *loc. sup. cit.* & Rodriq. *in sum. part. 1. cap. 166. concl. 3.* Vide etiam quæ dicebam *cit. dubit. 53.*

DVBITATIO LXXVI.

An possint dispensare super irregularitate ex delicto occulto, si alibi sit notorium?

SVMMARIVM.

1 *Episcopi, ex non improbabili sententia Doctorum, possunt dispensare super irregularitate ex delicto occulto, si alibi sit notorium, vel famosum, si scilicet sit occultum vbi dispensant, quamuis sit notorium, vel famosum alibi.*

2 *Sententia tamen opposita probabilior.*

1 RESPONDETVR ex non improbabili sententia Doctorum affirmatiuè: si scilicet sit occultum vbi dispensant, quamuis sit notorium vel famosum alibi. Atque ita docet Auila *de censur. part. 2. disp. 2. cap. 7. dub. 11.* qui citat Sanchez, & alios Doctores Salmanticenses de hac re consultos.

2 Dixi, *ex non improbabili sententia Doctorum*: quia contrariam cum Suarez, & aliis probabiliorem censebam eadem *Dubit. 53.*

DVBITATIO LXXVII.

An possint aliquando dispensare super irregularitate quæ prouenit ex delicto ad forum contentiosum deducto.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi, &c. licet non possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex delicto, quamdiu sub foro contentioso versatur: possunt tamen dispensare postquam iudicium fuerit finitum, siue quia reus, esto iniquis, & falsis mediis, v. g. falsis testibus absolutionem obtinuerit, siue quia reus cum sufficienti satisfactione punitus fuerit, dummodo delictum publicum, vel famosum non sit, & cur.*

2 *Item dispensare non improbabiliter etiam possunt quotiescumque iudicium est finitum, & delictum iam punitum: quia etiam in tali casu per dispensationem super irregularitate non turbatur Tribunal Iudicis: quod vitare intendere videtur Tridentinum per exceptionem prædictam.*

3 *Delictum esse notorium, vel publicum non obstat in tali casu: quia Concilium ideò requirit esse secretum, vt vitetur publicum scandalum.*

1 RESPONDETVR: licèt non possint dispensare super irregularitate quæ prouenit ex delicto, quamdiu sub foro contentioso versatur: etiamsi, vt rectè dixit Henriquez *lib. 14. cap. 7. n. 5.* non videatur illud plenè posse probari: Possunt tamen dispensare, postquam iudicium fuerit finitum; siue quia reus, esto iniquis, & falsis mediis, v.g. falsis testibus absolutionem obtinuerit (vti docent Henriq. *cit. lib. 14. cap. 4. n. 5.* Rodriquez *cap. 167. concl. 4.* & Auila *de censur. part. 7. disp. 10. dub. 6.* moti ex eo, quia cùm in tali casu delictum maneat occultum, cessat ratio deducti ad forum contentiosum) siue quia reus cum sufficienti satisfactione punitus fuerit, dummodo delictum publicum, vel famosum non sit, sicuti contra Rodriq. *cap. 168. concl. 16.* docent Auila *loc. sup. cit. dub. 7.* & alij graues Doctores apud Gutierr. *lib. 1. canonic. quæst. cap. 3. in fine*, moti ex eo, quia Concilium vetat dispensari super delicto ad forum contentiosum deducto, ad finem ne processus iudiciarius impediatur, vel imminuatur. Quæ ratio cessat, si iudicio finito reus iam punitus in Ecclesia toleratur, ideoque delictum manet occultum.

Quin addo, quod & dispensare non improbabiliter 2
etiam possunt quotiescumque iudicium est finitum, & delictum iam punitum. Ratio est, quia in tali casu etiam per dispensationem super irregularitate non turbatur Tribunal Iudicis; quod vitare intendere videtur Tridentinum per exceptionem prædictam, atque præter alios docet Hurtad. *disput. 2. difficult. 10.* & videri etiam poterit Auila *loco sup. cit. & cit. nostra dubit. 53.*

Non obstat, quod delictum sit notorium, vel publi- 3
cum; quia Concilium ideò requirit esse secretum, vt vitetur publicum scandalum, quod cessat per punitionem.

DVBITATIO LXXVIII.

An possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex mutilatione?

SVMMARIVM.

1 *Episcopi, &c. possunt dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex mutilatione; quia Concilium Tridentinum excipit solùm homicidium, quale non est mutilatio.*

2 *Exceptio firmat Regulam in contrarium.*

3 *Exceptiones huiusmodi facultatis ordinariæ, cùm sit fauorabilis, non sunt extendendæ vltra verborum proprietatem, sed potiùs restringendæ.*

4 *Homicidium, & mutilatio licèt æquiparentur in iure quatenus spectat ad causas incurrendi irregularitatem, non tamen æquiparantur quoad cætera, quia illud prius, non item hoc posterius reperitur expressum in iure.*

RESPONDETVR affirmatiuè, atque ita docent 2
ex probabiliori sententia Doctorum Auila
de censur. part. 7. disp. 6. sect. 5. dub. 4. Ro-
driq. *tom. 1. sum. cap. 181. concl. 1.* & Sa *verb.*
irregularitas ex de form. illic. n. 7. contra Medinam *lib. 1.* 1
sum. cap. 11. n. 12. Henriquez *cap. 9. n. 3. lit. Z.* & Sanch. *lib. 1. moral. cap. 10. n. 94.*

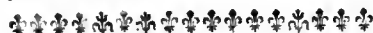
Probatur, quia Tridentinum Concilium excipit solum homicidium, qualis non est mutilatio.

Confirmatur, quia exceptio firmat regulam in con- 2
trarium.

Confirmatur secundò, quia huiusmodi exceptiones facultatis ordinariæ (qualis est facultas dispensandi super irregularitate) cùm sit fauorabilis, vti dicebam *dub. 75.* non sunt extendendæ vltra verborum proprietatem, sed potius restringendæ, sicuti patet ex dictis ibi, & notauit Finell. *de cas. reseru. cas. 3. n. 16.*

Vnde licèt homicidium, & mutilatio æquiparentur in iure, quatenus spectat ad causas incurrendi ir-

regularitatem, non tamen æquiparantur quoad cætera. R. o est, quia illud prius, non item hoc posterius reperitur expressum in iure.

DVBITATIO LXXIX.

An possint dispensare super irregularitate quæ prouenit ex homicidio indirectè volito?

SVMMARIVM.

1 *Episcopi, &c. possunt dispensare super ieregularitate, qua prouenit ex homicidio indirectè volito, si scilicet quis necem hominis indirectè intendit, vel in causa, &c.*

2 *Item secundò si graui ligno, vel lapide volens solùm percutere, occidit.*

3 *Item tertiò, si volens occidere Clericum A, & adhibita diligentia, ne occidat Clericum B, occidit Clericum B, seu putans occidere Clericum A, occidit Clericum B, quem adhibita diligentia. certo putabat esse Clericum A.*

4 *Occidens, vel mutilans in casu recensito neque incurrit excommunicationem cap. Si quis suadente, quia licet dicto casu homicidium Clerici sit volitum, non tamen est voluntarium, vtpote non præcognitum.*

5 *Volens occidere vtrunque Clericum A, & B, & incidens in Clericum A, putando inuincibiliter esse Clericum B, si illum occidat, quem etiam occidisset, si cognouisset eum pro Clerico A, neque incurrit excommunicationem, quia in hoc casu est ignorantia concomitans, qua licèt non faciat inuoluntarium, facit tamen non voluntarium.*

6 *Occidens, vel mutilans vtrumque Clericum A, & B, sed A, putans inuincibiliter esse B, & B, putans inuincibiter esse A, neque excommunicationem incurrit, quia vtrumque clericidium per ignorantiam concomitantem est non voluntarium.*

7 *Volens occidere, &c. seu occidens, &c. in casibus recensitis, præter clericidium internè volitum, tenetur confiteri actum externum, per quem conatur occidere clericum: quia licèt occisio Clerici non sit voluntaria, conatus tamen occidendi illum Clericum quem adesse ex errore putabat, est voluntarius, cùm sit ex odio talis Clerici, &c.*

8 *Item quartò, si tegulam è tecto improuidè deiecit, & hominem occidit.*

9 *Item quintò, si quempiam iniquè verberari mandauit, & prohibuit occidi: mandatarius tamen mandati terminos excedens, homicidium committit.*

10 *Item sextò, si ad rixam prouocatus accessit animo percutiendi tantùm, posteà verò ne à prouocante occideretur, illum occidit.*

11 *Idem dic de similibus aliis casibus, licèt proueniant ex opere, cum quo frequenter coniuncta est hominis occisio.*

1 RESPONDETVR affirmatiuè: si scilicet quis necem hominis non directè intendit, sed indirectè, vel in causa, v.g. si mulierem grauidam iocantè percussit, & abortum induxit.

2 Item secundò, si graui ligno, vel lapide volens solùm percutere, occidit.

3 Item tertiò, si voleos occidere Clericũ A, & adhibita diligentia, ne occidat Clericum B, occidit Clericum B, seu putans occidere Clericum A, occidit Clericum B, quem adhibita diligentiâ certò putabat esse Clericũ A.

4 In quo casu neque incurrit excommunicationem *cap. Si quis suadente*, sicuti docet Suar. *de censur. disput.* 22. *sect.* 1. *n.* 14. & ratio est, quia licèt in dicto casu homicidium Clerici sit volitum, non tamen est voluntarium (vtpote non præcognitum.) Excommunicatio autem est annexa non homicidio Clerici vol[illegible] vt per se patet, sed voluntario: Ergo.

Hinc etiam sequitur, quod si velit occidere vtrumque Clericum A, & B, & incidens in Clericum A, putando inuincibiliter esse Clericum B, illum occidas, quem etiã occidisset, si cognouisset eum pro Clerico A, neque incurrit excommunicationem. Ratio est, quia in hoc casu est ignorantia concomitans, quæ licet non faciat inuoluntarium, facit tamen non voluntarium. Atque adeò eximit ab excommunicatione, quæ solùm annexa est clericidio voluntario, sicuti supra dicebam. 5

Hinc etiam sequitur, quod si occidat vtrumque Clericum A, & B, sed A, putans inuincibiliter esse B, & B, putans inuincibiliter esse A, neque excommunicationem incurrit, quia vtrumque clericidium per ignorantiam concomitantem est non voluntarium. 6

Verum tamen est, quod in his casibus præter clericidium internè volitum teneatur confiteri actum externũ per quem conatur occidere Clericum, quia licèt occisio Clerici non sit voluntaria, conatus tamen occidendi illum Clericum, quem adesse ex errore putabat, est voluntarius, cùm sit ex odio talis Clerici vt præcogniti; excommunicatio tamen non est annexa conatui percutiendi, vel occidendi Clericum, sed ipsi percussioni, vel occisioni Clerici, quæ in dictis casibus non est voluntaria, sicuti dicebam. 7

Item quartò, si tegulam è tecto improuide deiecit, & hominem occidit. 8

Item quintò, si quempiam iniquè verberari mandauit, & prohibuit occidi, mandatarius autem mandati terminos excedens homicidium commisit, iuxta Textum *in cap. vlt. de homicid. in* 6. 9

Item sextò, si ad rixam prouocatus accessit animo percutiendi tantùm, posteà verò, ne à prouocante occideretur, illum occidit. 10

Idemque dico de similibus aliis casibus, licet proueniant ex opere, cum quo frequenter coniuncta est hominis occisio. 11

Atque ita docent Nauarr. *cap.* 27. *n.* 240. & *lib.* 5. *cons.* 27. *de homicid. edit.* 2. Suar. *disput.* 44. *sect.* 1. *n.* 4. Henriq. *lib.* 14. *c.* 19. *n.* 2. Auila *de censur. part.* 7. *disp.* 6. *sect.* 5. *dub.* 5. & Sà *verb. homicidium, n.* 6. contra Caietan. 2. 2. *q.* 69. *art.* 8. Couarr. *part.* 2. *Clem. n.* 1. Azor. *tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 14. & alios. Et ratio est, quia per homicidium voluntarium indispensabile, quod scilicet sibi reseruat Pontifex, intelligi videtur tantùm illud, quod est simpliciter, ac perfectè voluntarium: Sed eiusmodi numerata homicidia, cùm non sint ex proposito directo, ac formali occidendi, non sunt simpliciter, ac perfectè voluntaria, sed veluti mixta ex voluntario, & casuali, sicuti docet S. Thomas *cit. quæst.* 64. *art.* 8. & Nauarrus *cit. cap.* 37. *num.* 219. Ergo, &c.

DVBITATIO LXXX.

An possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex homicidio occulto, causâ defensionis, vel ex subita ira facto?

SVMMARIVM.

1 *Episcopi, &c. possunt dispensare super irregularitate qua prouenit ex homicidio occulto causa defensionis, vel ex subita ira facto, tametsi cum excessu moderaminis inculpata tutela factum fuerit, quia huiusmodi homicidium etiam non est simpliciter, & perfectè voluntarium.*

Idem

2 *Idem dic de homicidio facto ex subita ira, vt & super tali homicidio dispensare possint.*

1 RESPONDETVR affirmatiuè, tametsi cum excessu moderaminis inculpatæ tutelæ factum fuerit. Nauar. *cit. cap. 27. n. 240. & cons. 36. de homicid. edit. 2.* Henriq. *lib. 14. cap. 19. n. 3.* & Auila *de censur. part. 7. disput. 6. dub. 5.*

2 Probatur, quia huiusmodi homicidium etiam non est simpliciter, & perfectè voluntarium.

Idemque dico de homicidio facto ex subita ira, ita vt & super tali homicidio dispensare similiter possint, vti in specie notauit Hurtad. *disputat. 2. de irregularit. difficult. 20.* Mercerus *de Sacrament. q. 24. dub. 7.* & Diana *part. 4. tract. 2. resolut. 3.*

DVBITATIO LXXXI.

An possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex homicidio occulto, sed præter intentionem, vel animum inimicum, seu crudelem?

SVMMARIVM.

1 *Episcopi, &c. possunt dispensare super irregularitate quæ prouenit ex homicidio occulto, sed præter intentionem, vel animum inimicum, seu crudelem, vt si quis commiserationis gratiâ infirmum vertit, vt liberet eum ab angustiis mortis, &c.*

1 VErbi gratia si quis ex commiserationis affectu motus infirmum vertit, vt liberet eum ab angustiis mortis.

Respondetur affirmatiuè, atque ita contra Henriq. *cit. cap. 19. num. 3.* docet Auila *in fine disput. 6.* & videri etiam poterit Victor. *de Sacram. Ordin. n. 139.*

Probatur, quia ex dictis, per homicidium voluntarium indispensabile, quod scilicet sibi reseruat Pontifex, intelligi videtur solùm illud, quod est simpliciter, & perfectè voluntarium: quodque præterea fit animo inimico, seu crudeli, non autem aliter.

DVBITATIO LXXXII.

An possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex homicidio, saltem quoad Ordines Minores, vel beneficium simplex?

SVMMARIVM.

1 *Episcopi, &c. licet non possint dispensare cum homicida perfectè voluntario, quamuis occulto, neque quoad Ordines Minores, seu recipiendos, seu exercendos, neque quoad beneficium simplex: tamen in homicidio casuali mixto, seu indirectè voluntario, notorio dispensare possunt quoad Ordines Minores, & beneficium simplex non curatum, quia huiusmodi iura, in quantum spectat ad homicidium indirectè voluntarium, non sunt immutata per Concilium Tridentinum.*

2 *Episcopi, & qui in Diœcesi iurisdictionem quasi Episcopalem habent, dispensare possunt etiam cum eiusmodi homicida ad retinendum beneficium curatum.*

1 RESPONDETVR: Etsi non possint dispensare cum homicida huiusmodi perfectè voluntario, quamuis, occulto, neque quoad Ordines Minores, seu recipiendos, seu exercendos, neque quoad beneficium simplex, cùm id in Tridentino clarè prohibeatur his verbis: *Omni beneficio careat*, vti præter alios notauit Nauarrus *cap. 27. num. 240.* Lopez *part. 2. cap. 93.* Sayrus *lib. 7. Thesaur. cap. 7. num. 14.* & Auila *de censur. part. 7. disput. 6. sect. 5. dub. 3.* Contra Sa *verb. irregularitas ex deformit. illicit. num. 7.* Henriquez *lib. 13. cap. 57. num. 1. & lib. 14. cap. 19. num. 11.* & alios: Tamen in homicidio casuali mixto, seu indirectè voluntario, notorio dispensare possunt quoad Ordines Minores, & beneficium simplex, non curatum. Atque ita docent Doctores *in cap. 2. de cleric. pugnant. in duell.* Syluest. *verb. homicidium 3. q. 8.* Nauarr. *cit. cap. 27. n. 240.* Sayr. *n. 20.* Henriq. *n. 2.* Auila *cit. sect. 5. dub. 2. ex cap. 1. & cap. ad audientium, de homicidio.*

Probatur, quia huiusmodi iura, in quantum spectat ad homicidium indirectè voluntarium, non sunt immutata per Concilium Tridentinum.

Quin addunt Nauarrus, & Auila *in locis sup. citatis*, quod Episcopi, & qui in Diœcesi iurisdictionem quasi Episcopalem habent (vti suprà dicebam) dispensare possint etiam cum eiusmodi homicida ad retinendum beneficium curatum, antea obtentum. 2

DVBITATIO LXXXIII.

Quousque extendatur facultas dispensandi super irregularitate, quam habent Priuilegiati?

SVMMARIVM.

1 *Habentes priuilegium dispensandi super omnes irregularitates, excepta irregularitate quæ prouenit ex homicidio, bigamia, &c. dispensare possunt super irregularitates prouenientes ex homicidio indirectè vel imperfectè voluntario, & ex homicidio, quod factum est causa defensionis, quamuis cum excessu moderaminis inculpatæ tutelæ.*

2 *Item dispensare possunt super irregularitatem prouenientem ex homicidio iusto ob defectum lenitatis, vt in Milite, Iudice, Assessore, Fiscali, Accusatore, Aduocato, Teste, &c. quia in reseruatione Pontificis intelligitur solùm homicidium voluntarium iniustum, illudque iniustum quoad substantiam.*

3 *Clericus si pugnasset in bello iusto, & propria manu occidisset, possent etiam cum illo dispensare, qui habent priuilegium dispensandi omnem irregularitatem, excepta illa, quæ prouenit ex homicidio, bigamia, &c.*

4 *Facultas dispensandi priuilegiatis concessa, si tantùm sit pro foro conscientiæ, ea illi facilè vti non debent, si factum sit notorium: quia talem dispensationem Episcopi non coguntur admittere in foro externo.*

5 *Episcopi, vel qui quasi Episcopalem iurisdictionem habent, ex vi facultatis sibi à Tridentino concessæ dispensandi super omni irregularitate proueniente ex delicto occulto, non possunt dispensare cum Milite, Iudice, Assessore, Accusatore, &c. & super omni simili alia irregularitate absque delicto contracta, ob defectum scilicet lenitatis, quia talis irregularitas non prouenit ex delicto.*

6 *Prælati Religionum ex vi suorum priuilegiorum habent facultatem dispensandi cum suis super omnes irregularitates, excepta illa quæ prouenit ex homicidio voluntario, vel bigamia vera, vel interpretatiua.*

7 *Prælati Religionum, secundum aliquos per sua priuilegia possunt etiam dispensare cum suis super irregularitatem, quæ prouenit ex bigamia, & quæ pro-*

uenit ex homicidio voluntario, ad Missa tamen celebrationem.

8 *Mendicantes habent à Martino V. speciale priuilegium simpliciter dispensandi cum suis super irregularitate, quæ prouenit ex homicidio voluntario, non tamen notorio.*

9 *Priuilegia Regularium quatenus puguan cum Concilio Tridentino, reuocata sunt.*

10 *Prælati Religiosorum neque in foro conscientia dispensare hodie possunt, vt homicida voluntarius Ordinem aliquem sacrum suscipiat.*

11 *Paulus III. concessit Religiosis S. Benedicti Vallisoleti, quod singulis quibusque annis primo die Lunæ Quadragesima dispensent cum omnibus subditis super omni irregularitate quauis occasione, vel causa contracta.*

12 *Religiosi, cùm priuilegium præfatum non sit ab aliquo reuocatum, videntur posse illo vti prout iacet sine limitatione: quia cùm lex, vel Princeps non distinguit, neque nos distinguere debemus. Id tamen dicit Author non decisiuè, sed relatiuè.*

13 *Irregularitas, quæ prouenit ex defectu natalium, tollitur per professionem in Religione à Summo pontifice approbata, quantum spectat ad susceptionem Ordinum; etsi non etiam quantum spectat ad prælationem.*

14 *Bigamia si excipiatur in priuilegio dispensandi super irregularitate, non est intelligendum de bigamia similitudinaria: quia hæc indispensabilis non censetur.*

15 *Homicidium voluntarium si excipiatur, non est intelligendum de imperfectè, & indirectè, sed tantùm de perfectè, & directè voluntario, quodque (licèt occultum) sit iniustum quoad substantiam.*

16 *Priuilegia, quin etiam & Bulla Cruciata, vel Iubilæi, &c. concedentia facultatem absoluendi ab omnibus censuris, pœnis, & sententiis; non comprehendunt facultatem tollendi irregularitatem ex defectu, etiamsi non exprimatur: neque etiam venit facultas tollendi irregularitatem ex delicto, quia irregularitas non tollitur absolutione, sed dispensatione: Tum quia irregularitas non est censura, neque pœna, contra plures.*

17 *Prælati Religionum, & de consensu ipsorum cæteri Religiosi Confessarij possunt ex vi suorum priuilegiorum, quando absoluunt similes Religiosos, vel etiã sæculares, vti formula dispensandi ab omni irregularitate, quin & dispensare cum iisdem super irregularitate contracta ob violationem censuræ.*

1 RESPONDETVR: qui habent priuilegium dispensandi super omnes irregularitates, excepta irregularitate, quæ prouenit ex homicidio, bigamia, &c. dispensare possunt super irregularitate proueniente ex homicidio indirectè, vel imperfectè voluntario, & ex homicidio, quod factum est causa defensionis, quamuis cum excessu moderaminis inculpatæ tutelæ, sicuti constat ex iis quæ dicebam in dubitationibus præcedentibus, & videri poterit Caietan. 2. 2. *q.* 64. *art.* 8.

2 Item dispensare possunt super irregularitatem prouenientem ex homicidio iusto ob defectum lenitatis, vt in milite, Iudice, Assessore, Fiscali, Accusatore, Aduocato, teste, &c. sicuti docet Caietan. *verb. irregularitas*, Armilla *eod. verb. n.* 13. Henriq. *cap.* 14. *n.* 5. *lit. R, & cap.* 19. *n.* 2. *lit. F*, Auila *sect.* 5. *dub.* 1. & Rodriq. *tom.* 1. *qq. Regul. q.* 24. *art.* 8. Et ratio est, quia ex dictis supra, nomine homicidij indispensabilis, id est, super cuius irregularitate dispensationem Pontifex in omnibus priuilegiis sibi reseruare solet, intelligitur solùm homicidium voluntarium iniustum, illudque iniustum quoad substantiam.

3 Dixi, *iniustum, illudque iniustum quoad substantiam*: quia si v. g. clericus pugnasset in bello iusto, & propria manu occidisset, possent etiam cum illo dispensare, qui habent priuilegium dispensandi super omnem irregularitatem, excepta illa quæ prouenit ex homicidio, bigamia, &c. sicuti docent Auila, & Rodriq. *in locis sup. cit.*

Quamuis si facultas dispensandi priuilegiatis concessa tantùm sit pro foro conscientiæ, ea illi facilè vti non debent, si factum sit notorium: quia talem dispensationem Episcopi non coguntur admittere in foro externo. Qua de re Nauarr. *lib.* 5. *consil.* 39. *de homicid. edit.* 2. 4

Hinc tamen non inferas, quod Episcopi, vel qui quasi Episcopalem iurisdictionem habent, ex vi facultatis sibi à Tridentino concessæ dispensandi super omni irregularitate proueniente ex delicto occulto, dispensare possint cum milite, Iudice, Assessore, accusatore, &c. & super omni alia irregularitate absque delicto contracta, ob defectum scilicet lenitatis. Nauarr. *cap.* 27. *n.* 194. *& cit. consil.* 39. *de homicid.* Henriq. *cap.* 19. *n.* 4 *lit. I.* Auila *cit. dub.* 1. §. *ex dictis.* Rodriq. *in sum. part.* 1. *cap.* 74. *concl.* 3. & Hurtad. *de irregularit. disp.* 2. *diffic.* 20. contra Couarruuiam *in Clem. part.* 2. §. 3. *in fin.* & alios innominatos apud Hurtad. *loc. sup. cit.* Ratio est, quia talis irregularitas non prouenit ex delicto, super quam dispensare ex vi Tridentini possunt Episcopi, & qui iurisdictionem quasi Episcopalem habent, si delictum sit occultum; sed prouenit ex defectu lenitatis. 5

Aduerte tamen hîc, quod Prælati Religionum ex vi suorum priuilegiorum habent facultatem dispensandi cum suis super omnes irregularitates, excepta illa, quæ prouenit ex homicidio voluntario, vel bigamia vera, aut interpretatiua, sicuti videre est apud Rodriq. *tom.* 1. *quæst. Regular. q.* 24. *art.* 2. *& seqq.* 6

Quin Henriquez *lib.* 12. *cap.* 6. *n.* 11. & Auila *part.* 7. *disp.* 8. *dub.* 4. *concl.* 8. putant quod illi per sua priuilegia possint etiam dispensare cum suis super irregularitate, quæ prouenit ex bigamia, & quæ prouenit ex homicidio voluntario, ad Missæ tamen celebrationem. 7

Quod aliquibus non improbatur, præsertim quia Mendicantes habent à Martino V. speciale priuilegiũ simpliciter dispensandi cum suis super irregularitate, quæ prouenit ex homicidio voluntario, non tamen notorio, sicuti tradunt Rodriq. *cit. q.* 24. *art.* 12. Miranda *in manual. Prælator. tom.* 2. *q.* 8. *art.* 10. *concl.* 2. Bartholom. de Vecchis *in prax. Nouitior. disput.* 9. *dub.* 16. *n.* 2. qui extendit etiam ad Nouitios, Ioan. de la Cruz *de statu Relig. lib.* 2. *cap.* 6. *dub.* 1. Sigismund. à Bononia *tract. de elect. part.* 2. *cap.* 4. *dub.* 71. *n.* 1. Corduba, & alij, licèt dissentiant Molin. *de iust. tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 70. *n.* 12. Layman *lib.* 2. *tract.* 5. *part.* 5. *cap.* 9. *n.* 7. & Peyrin. *in priuil. Minim. tom.* 1. *constit. Iul. II.* §. 29. *n.* 103. quatenus aiunt, quod si homicidium sit voluntarium, esto sit occultum, statuit Concilium Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. *de reform.* vt in eo non 8
dispensetur ad sacros Ordines suscipiendos. Priuilegia 9
autem Regularium, quatenus cum dispositione Concilij Tridentini pugnauerint, reuocata sunt. Quapropter 10
(subdunt ipsi) Prælati Religiosorum neque in foro conscientiæ dispensare hodie possunt, vt homicida voluntarius Ordinem aliquem sacrum suscipiat.

Præsertim etiam, quia & adest aliud priuilegium concessum à Paolo III. Religiosis S. Benedicti Vallisoleti, & relatum à Rodriq. *in Bullar. fol.* 817. Vbi conceditur, quod singulis quibusquam annis primo die Lunæ Quadragesimæ dispensent cum omnibus subditis super omnem irregularitatem, quauis occasione, vel causa contractam. In quo priuilegio Rodriq. *compend. quæst. Regul. resol.* 16. *n.* 14. *& resol.* 52. *num.* 25. Portellius *in addit. ad dub. Regular. verb. dispensare, num.* 5. & alij obseruant, quod Pontifex non limitat, si sit delictum homicidij voluntarij, vel casualis: neque limitat, si sit delictum occultum, vel publicum. Neque excipit bigamiam, &c. sed absolutè, & in communi, ait, *quauis occasione, vel causa contractam.* Quare cùm hoc priuilegium sit tam amplum, & generale, & Pontifex id possit concedere, nec ab aliquo successore reperiatur in specie reuocatum; videtur etiam, quod Religiosi pos- 11

sint

sint illo vti, prout iacet, sine limitatione, qoia cum lex, vel princeps non distinguit, nec nos distinguere debemus, maximè io fauoribus, & fauoribus concessis communitati.

Hæc tamen dixerim, non decidendo, sed inquirendo, & referendo, sicut & illud aliud; An dicti Prælati Regulares possint vigore priuilegiorum dispensare super bigamiam veram, vel interpretatiuam: Nam negant Layman *loc. suprà cit.* & alij, quos citat, & sequitur Barthol. à Vecchis *cit. disp.6. dub.24.n.2.* Affirmant autem Auila *de censur. part.7. disp. 8. dub. 4. conclus.7.* Henriquez *lib.12. cap.6. n.11. in gloss. lit.Z*, vt suprà dicebam.

13 At (quidquid sit de istis priuilegiis) illud tamen fatendum est, quod per professionem in Religione à Summo Pontifice approbata, tollatur irregularitas, quæ est ex defectu natalium, quantum spectat ad susceptionem Ordinum, etsi non etiam quantum spectat ad Prælationem, vt sumitur *ex cap.1. de filiis Presbyterorum*, ibi: *Filij illegitimè nati ad sacros Ordines non promoueantur, nisi aut Monachi fiant, aut in Congregatione canonica regulariter viuant: Prælationem verò nullatenus habeant.* Et videri poterit Sotus *in 4. dist.25. quæst.1. art.3.* Medina *cap.11.§. 12.* Henriq. *lib.14. cap.8. num.10.* & Auila *de censuris part.7. disp.10. dub.3.*

14 Item fatendum est, quod si in priuilegio dispensandi super irregularitates excipiatur bigamia, non sit intelligendum de bigamia similitudinaria, quia hæc indispensabilis non censetur, sicuti præter alios notauit Lay-
15 man *lib.1. tract.5. part.5. cap.6. num.6.* Et si excipiatur homicidium voluntarium, non sit intelligendum de imperfectè, & indirectè, sed tantùm de perfectè, & directè voluntario. Quodque (licèt occultum) sit iniustum quoad substantiam, vt suprà dicebam.

16 Aduerte secundò, quod cum in priuilegiis, quin etiam in Bulla Cruciatæ, vel in iubilæo, &c. conceditur facultas absoluendi ab omoibus censuris, pœnis, & sententiis, non venit (etiamsi non exprimatur) facultas tollendi irregularitatem ex defectu; in quo Doctores omnes conueniunt; nec etiam venit facultas tollendi irregularitatem ex delicto. Et ratio est, quia irregularitas non tollitur absolutione, sed dispensatione. Tum quia irregularitas non est censura, neque pœna, neque, cùm solo iure inducatur, sententia: Ergo, &c.

Atque ita tenent Molin. *de iust. tom.4. tract.3. disp.8.* Henriq. *lib.14. cap.17. n.4. in gloss. lit. L*, Reginald. *tom.2. lib.30. tract.2. cap.3. sect.3. n.24.* Suarez *in 3. part. tom 4. disp.40. sect.3. n.3.* Tolet. *lib.1. cap.85. n.7.* Filliuc. *tom.1. tract.1. cap.1. n.9.* Graff. *de casib. reseru. lib.2. cap.17. n.35.* Sanctarell. *de Iubilæo, cap.7. dub. 5.* Beia *part. 1. cas. 17.* Zerola *part.1. verb. irregularitas, n.13. & part.2. num.7.* Chapeauill. *de casib. reseruat. part.1. cap.4. dub.5.* Fabrus *de Sacrament. Ordin. dist.25. quæst.1. disp.3. n.5.* Sanch. *lib.6. moral. cap.17. n.43.* Miranda *tom.2. quæst.33. art.11. concl.3.* Paris. *de resignat. benefic. lib.8. quæst.7. num.213.* Homobòn. *part.1. tract.5. cap.6. quæst.36.* qui citat Caietanum Nauarrum, Sotum, Viualdum, Sayrum, & Maiolum, Auila *de censur. part.7. disp.10. dub.4. conclus.2.* qui citat Villadieg. Lopez, & Ledesm. Acosta in Bulla, *q.48.* & Hurtad. *de irregularit. disp.2. difficult.20.*

Etsi contrarium sentiant Bannes, & Salonius, & Atagonius *in 2.2. quæst.64. art.8.* Sotus *in 4. dist.22. quæst.3. art.1.* Nuñus *in 3. part. tom.2. tract. de Bull. §. vltimo*, Medina *part.1. q.99. art.4.* Ledesma *tom.1. tract. de censur. cap.1. concl.3.* Corduba *quæst.28.* Fernand. *part.3. cap.9. §.14. n.1.* Vega *in spec. curat. tom.2. cap.12. n.323. & in summa. tom.2. cap.15. cas.8.* Gutierrez *lib.1. cap.37. n.6.* Salas *de legib. tract.15. sect.1. conclus.2. num.16.* Cath. *de legib. lib.8. disp.5.* Naldus *in summa, verb. irregularitas, num.25.* Ioan. de la Cruz *part.2. tract. de irregul. dub.15. conclus.2.* & Rodriq. *in Bull. §.9. num.29.*

17 Aduerte tertiò, quod Prælati Religionum, & de consensu ipsorum cæteri Religiosi Confessarij possunt ex vi suorum priuilegiorum, quando absoluunt similes Religiosos, vel etiam sæculares: vti formula dispensandi ab omni irregularitate, quin & dispensare cum iisdem super irregularitatem contractam ob violationem censuræ, sicuti videre est apud Peregrin. *in compend. priuileg. verb. Absolutio, & verb. dispensatio.*

DVBITATIO LXXXIV.

Quid ex se possint irregulares ex delicto in casu necessitatis? Vbi etiam quid possint excommunicati?

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos, qui occultum homicidium commisit, si non celebrando in suspicionem sceleris incidit cum periculo vitæ, vel graui dispendio famæ, vel bonorum, debet in primis adhibere diligentiam, vt quamprimum a Pontifice dispensationem obtineat, interim tamen post peractam pœnitentiam celebrare potest quotiescumque necessitas sic vrget ad vitandam infamiam, vel aliud vitæ, & bonorum graue periculum; quia lex naturalis de defendenda propria fama, vel vita, &c. vincit legem positiuam de abstinendo a Sacro in irregularitate.*

2 *Amplia id procedere etiam in aliis irregularitatibus, & censuris.*

3 *Excommunicatus, licèt ipsi interdicta sit susceptio, siue vsus passiuus Sacramentorum, tamen si vrgeat grauis necessitas ad euitandum periculum mortis, mutilationis, iacturæ bonorum, scandali, vel similium, &c. poterit non obstante occulta censura, licitè, nedum validè Sacramenta suscipere, vel ministrare.*

4 *Habens casus reseruatos cum censura, si vrgeat prædicta, vel similis alia necessitas, poterit simplici confessario omnia peccata, tam non reseruata (à quibus absoluatur directè) quàm reseruata (a quibus absoluatur indirectè) ad hoc vt confessio sit integra, confiteri, & sic communicare.*

5 *Habens casus reseruatos cum censura, ne cogatur bis eadem peccata, scilicet reseruata, confiteri (quod est magnum onus, & à nemine impositum) confiteri potest tantùm non reseruata (à quibus absoluatur directè) & reticere reseruata (à quibus absoluetur indirectè) vel si hoc etiam facere non velit, elicere, si confidit, tanquam non habens copiam confessoris, solùm actum contritionis, & sic communicare, contra nonnullos Doctores.*

6 *Diaconus, si ipsi recenter ordinato, qui se ab ordine suspensum nouit, offeratur in Missa Episcopi canere Euangelicum, quod commodè sine infamia, scandalo, vel alio periculo graui non potest declinare, poterit, nihil impediente censura occulta, canere Euangelium.*

7 *Idem dic de omni alio simili casu, propter eandem rationem.*

8 *Sacerdos qui occultum homicidium commisit, si non potest facilè recurrere ad Pontificem, poterit Episcopus ob rationem dictam in tali casu cum illo dispensare, vt in susceptis ordinibus ministrare possit, quamuis tunc Episcopus non tollat simpliciter irregularitatem, sed tollat solùm illius effectum suspensioni similem, &c.*

ESPONDETVR, si Sacerdos v.g. qui occultum homicidium commisit, non celebrando in suspicionem sceleris incidit cum periculo vitæ, vel graui dispendio famæ, vel bonorum, debet in primis adhibere diligentiam, vt quamprimùm à Pontifice dispensa- 1

tionem

tionem obtineat: Interim tamen post peractam pœnitentiam celebrare potest, quotiescumque necessitas sic vrget ad vitandam infamiam, vel aliud vitæ, aut bonorum graue periculum. Atque ita docet Nauarr. *cap.* 27. *num.*239. Castr. *lib.*1. *de lege pœnali, cap.*15. Molin. *de iust. tract.* 3. *disp.* 79. & Gutier. *lib.*1. *canonic. quæst. cap.*13.*num.*21.

Probatur, quia lex naturalis de defendenda propria fama, vel vita, &c. vincit legem positiuam de abstinendo à sacro in irregularitate, cùm lex illa fortiùs liget, quàm ista, quæ potiùs non obligat cum magno rigore, & incommodo.

2 Eademque ratio est (etsi dissentiat Couarruuias *in cap. Alma, part.* 1.§.2.*n.*11.) de aliis irregularitatibus, & etiam censuris.

3 Hinc & excommunicatus etiam, licet ipsi interdicta sit susceptio, siue vsus passiuus Sacramentorum, *cap. cum illorum, & cap. si quem, de sent. excommunic.* Tamen si vrget grauis necessitas ad euitandum periculum mortis, mutilationis, iacturæ bonorum, scandali, vel similium, &c. poterit, non obstante occulta censura, licitè, nedum validè, Sacramenta suscipere, vel ministrare. V.g. si vrgeat prædicta, vel similis alia necessitas ad

4 communicandum, vel celebrandum, &c. poterit, habens casus reseruatos cum censura, simplici confessario omnia peccata, tam non reseruata, à quibus absoluatur directè; quam reseruata, à quibus absoluatur indirectè, ad hoc, vt confessio sit integra, confiteri.

5 Vel ne cogatur bis eadem peccata, scilicet reseruata, confiteri, quod est magnum onus, & à nemine impositum; confiteri tantùm non reseruata, à quibus absoluatur directè; & reticere reseruata, à quibus absoluetur indirectè. Vel, si hoc etiam facere non velit, elicere, si confidit, tanquam non habens copiam Confessoris, solum actum contritionis. Et sic communicare, si sit laicus; vel celebrare, si sit Sacerdos.

Qua de re videri poterit Durandus *in* 4.*dist.*17.*q.*17. Riccard. *ibid.art.*2.*quæst.*8. *ad* 2. Adrianus *quæst.*4. *de confess.* Alensis *part.* 1.*quæst.*18.*membr.*4.*art.*5.§.2.*ad vltimum*, Angelus *verb. confessio* 1. §.7. Caietanus *verb. Absolutio impedimentor.* & *in opusc. quæst.*1.*de qualit. confessor.* Suarez *in* 3.*part. tom.*4. *disp.*31. *sect.* 3. *n.*6.& *tom.*5.*disp.*10. *sect.*3.*n.*9. Nauarr. *cap.*9.*n.*5. Couarruu. *in cap. Alma mater, part.* 1.§.2.*n.*5. Petrus de Sot. *lect.*10. *de confess.* Filliucc. *tom.*1.*tract.*4. *cap.*7. *num.*113. Vega *tom.*1.*cap.*11.*n.*273. Cardinalis de Lugo *de Sacrament. Eucharist. disp.*14. *sect.*5. Chappeauill. *de cas. reseru. cap.*8. Sancius *in select. disp.*32. *num* 10. Layman *lib.*1. *tract.*5.*part.*2.*cap.*2. *num.*1. & Villalob. *tom.*1. *tract.*9. *diffic.*40 *n.*7.

Quamuis contrarium sentiant Paludanus *in* 4.*dist.*17. *quæst.*6.*art.*1. Ledesma *de pœnit. cap.*10. *dub.*2. Vasquez *in* 3.*part.tom.*4.*de excommunic.dub.*4. *num.*8. & Toletus *lib.*3.*cap.*8 §.*tertius casus.*

6 Hinc secundò Diaconus, si ipsi recenter ordinato, qui se ab ordine suspensum nouit, offeratur in Missa Episcopi canere Euangelium, quod commodè sine infamia, scandalo, vel alio periculo graui (vti suprà dicebam) non potest declinare, poterit, nihil impediente censura occulta, canere Euangelium.

7 Idemque dico de omni alio simili casu, propter eandem rationem.

8 Adde, quod si Sacerdos, qui occultum homicidium commisit, non potest facile recurrere ad Pontificem, poterit Episcopus ob rationem dictam in tali casu cum illo dispensare, vt in susceptis ordinibus ministrare possit. Atque ita docet Syluester *verb. dispensatio, num.*15. Henriquez *cap.*19. *num.*1.& 2. Auila *part.*7. *disp.*6. *sect.*5. *dub.*3. *concl.*1. Quamuis tunc Episcopus non tollat simpliciter irregularitatem, sed tollat solùm illius effectum suspensioni similem, vt nimirum interim Sacerdos celebrare possit, donec culpa, & defectus occultus manet, & à Papa dispensatio impetrabitur.

DVBITATIO LXXXV.

An Episcopi, vel alij possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex defectu corporis?

REspondetur: de hac re dixi *in tract. de irregularit.*

DVBITATIO LXXXVI.

An Episcopi, vel alij possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex mutilatione proprij corporis?

REspondetur, de hac re dixi *ibidem.*

DVBITATIO LXXXVII.

An Episcopi, vel alij possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex defectu animæ?

REspondetur, de hac re dixi etiam *ibidem.*

DVBITATIO LXXXVIII.

An Episcopi, vel alij possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex bigamia? Vbi etiam an bigamus gaudeat priuilegio clericali?

REspondetur, de hac re dixi *loco suprà citato.*

DVBITATIO LXXXIX.

An Episcopi, vel alij possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex defectu natalium?

REspondetur, de hac re dixi *vbi suprà.*

DVBITATIO XC.

An Episcopi, vel alij possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex defectu libertatis?

REspondetur, de hac re vide *in eod. tract. de irregul.*

DVBITATIO XCI.

An Episcopi, vel alij possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex iteratione Baptismi?

SECTIO PRIMA.

Supposita.

SVMMARIVM.

1 *Qui alterum rebaptizat, & qui rebaptizanti ministrat, efficitur irregularis.*

2 *Rebaptizatio licèt secundùm Ostiensem, & alios non debeat esse publica, & solemnis, vt rebaptizans, & Minister sit irregularis, non improbabiliter tamen secundùm Abbatem, & alios debet esse publica, & solennis, & cur.*

3 *Irregularitas hæc Acolyto imposita, qui rebaptizanti ministrauit, non est perfecta, & totalis, sed tantùm partialis, vt solùm ad superiores Ordines ascendere non possit, cum non priuet vsu, & exercitio ordinis habiti, sed solùm ascensu ad superiores*

viores Ordines, adeo vt Doctores arbitrentur, neque de ipso rebaptizante maiorem pœnam asserendam esse.

4 *Rebaptizans non incurrit vllam irregularitatem, si rebaptizet eum, quem putabat baptizatum non esse, quia comparatiuè sui non fuit rebaptizatio: Quandoquidem probabiliter putabat, baptizatum non esse: Non enim dici potest iteratum, quod factum esse nescitur.*

5 *Ignorantia qualibet, modò non sit crassa, & supina, excusat ab hac irregularitate, quia ad eam, sicut & ad omnes alias, quæ ex delicto nascuntur, requiritur dolus, vel culpa lata.*

6 *Rebaptizans neque incurrit vllam irregularitatem, si licet temerè, & non præmissa inquisitione, vtrùm baptismus antea acceptus fuerit, rebaptizet aliquem exterius, absque intentione rebaptizandi, vt si v. g. metu impulsus animo simulato exterius aliquem rebaptizet; quia talis actio non est absolutè, & perfecte rebaptizatio.*

7 *Rebaptizans neque incurrit vllam irregularitatem, si licèt similiter temerè, & absque vlla præmissa diligentia rebaptizet sub conditione, si non est baptizatus.*

8 *Quia leges pœnales intelligi debent cum effectu, contra Sotum, & alios oppositum tenentes, ex eo quod conditio apposita habetur pro non adiecta, sed transeat haberi pro non adiecta quoad peccatum. At secus est quoad irregularitatem.*

9 *Rebaptizari se culpabiliter permittens, irregularis efficitur simpliciter, & absolutè: Ideoque non solùm impeditur à susceptione Ordinum, sed etiam ab vsu susceptorum.*

10 *Rebaptizari qui se sinit ignoranter, & inculpabiliter, incurrit dictam irregularitatem, eo quod hæc irregularitas non in pœnam delicti à rebaptizato commissi, sed in detestationem solius facti, ob honorem, & reuerentiam Sacramenti videatur imposita esse, vt proinde etiam ab ignorantibus incurratur.*

11 *Qui in qualibet ætate alibi, quàm in Ecclesia Catholica, aut baptizati, aut rebaptizati sunt, ad Ecclesiasticam militiã prorsus non permittãtur accedere.*

12 *Qui bis ignoranter baptizati sunt, non indigent pro eo pœnitere, nisi quod secundum Canones ordinari non possunt, nisi magna necessitas cogat.*

13 *Rebaptizari qui se sinit ignoranter, & culpabiliter, prædictis non obstantibus ex communiori, & probabiliori Doctorum sententia, non incurrit dictam irregularitatem, & ex Textibus allegatis, & ratione, quia cum ex nullo iure manifestè habeatur, hanc irregularitatem esse impositam ex defectu alicuius significationis, censeri debet impsitã in pœnam delicti commissi, cum id natura irregularitatis magis conueniat.*

14 *Textus in can. Qui in qualibet, 1. q. 7. explicandus est de qualibet ætate adulta, & doli capaci.*

15 *Paruuli ab Hæreticis baptizati, cum ad Ecclesiam Dei reuersi fuerint, ordinari possunt.*

16 *Textus in can. Qui bis, dist. 4. de consecrat. non est alicuius Pontificis, aut Concilij generalis, sed cuiusdam Theodori Archiepiscopi Cantuariensis: ideoque vim legis habere non potest.*

17 *Baptismum qui ab hæretico taliter declarato liberè & absque vrgenti necessitate suscipit, irregularis efficitur, eo quòd censetur hæreticis commisceri, & eorum erroribus communicare.*

18 *Limita, nisi ignorantia, vel necessitas à culpa excuset: Est enim hæc etiam irregularitas ex eis, quæ propter peccatum introducta sunt.*

19 *Baptizatus in ægritudine propter mortis periculum Presbyter ordinari non debet ob defectum probatæ fidei, quia suspicio est, quod fides ab ipso non tam voluntariè, quàm ex necessitate suscepta sit.*

Limita primò, nisi postea ipsius studium, & fides
20 *probabilis reddatur.*

21 *Limita secundò, si hominum in Sacerdotium promouendorum raritas sit: Et ipse, qui in ægritudine baptizatus est, post superatum morbum ex aliis indiciis non indigans ordinatione videatur: Itaut Episcopus nõ aliter eũ ordinare possit, nisi fides recta vitæ testimonio probetur, & Sacerdotũ penuria vrgeat.*

22 *Irregularitas recensita secundùm aliquos extendi etiam debet ad illos, qui ob vim, metum, vel similem necessitatem baptismum susceperant, ob identitatem rationis; quia scilicet pariter probatæ fidei defectum habent, cum non voluntariè, sed quasi necessitate coacti illum susceprint.*

23 *Irregularitas recensita ne assumeretur ad Sacerdotium in lecto baptizatus, fuit, teste Cornelio Papa, multò antea in Romana Ecclesia obseruata, Nouatianum ita baptizatum memoranti, & postea in Episcopum ordinatum fuisse; ideoque vniuersum Clerum, & complures laicos ab illo abstinuisse.*

24 *Irregularitas prædicta, quæ contrahitur ob iterationem baptismi, an contrahatur ob iterationem aliorum Sacramentorum, & ita affirmant nonnulli, quia eodem modo prohibetur Confirmationis iteratio, ac iteratio baptismi; & sub eadem pœna religiosi obsequi sub habitu regulari, vel clericali.*

25 *Pars negatiua est probabilior, quia nullo iure hæc irregularitas expressa est. Nam esto in cap. dictum, de consecrat. dist. 5. decernatur non posse iterari Confirmationem, sicut nec baptismum, pœna tamen, quæ ibi apposita est, potiùs probat sic iterantem ab irregularitate immunem esse, siquidem Clerici famulatus, cui iterantes addicuntur, in exercitio ordinum, & maximè in Eucharistia consecratione consistit.*

26 *Irregularitas nulla apposita est pro iteratione aliorum Sacramentorum characterem non imprimentium.*

SVPPONO., quod qui alterum rebaptizat, & qui rebaptizanti ministrat, irregularis efficiatur. Sic communiter Doctores, & quatenus spectat ad ministrantem, expressè habetur *in cap. 2. de apostatis*, ex quo colligunt communiter etiam Doctores, idem multò magis de rebaptizãte dicendum esse, quibus & consuetudo, quæ est optima legum interpres, consentit. Nauarr. *cap. 27. num. 146.* Henriquez *lib. 2. cap. 31. n. 1. & lib. 4. cap. 4. n. 4.* Suarez *3. part. tom. 3. disp. 31. sect. 6.* Auila *de censur. part. 7. dub. 1.* & Coninch. *disp. 18. dub. 4. n. 35.* 1

An autem, vt ipse rebaptizans, & Minister rebaptizantis incurrant irregularitatem, requiratur quod rebaptizatio sit publica, seu solemnis? 2

Negant Ostiens. *in cit. cap. 2.* Scot. *in 4. dist. 6. quæst. 8.* Auila *cit. disp. 7. dub. 1.* Henriq *lib. 14. cap. 4. n. 5.* & Sayr. *lib. 7. thes. cap. 8. n. 6.* quia Textus *in cap. qui in qualibet, 1. quæst. 7. & cap. qui bis, & cap. eos quos, de consecr. dist. 4.* nullatenus publicitatem criminis requirunt. Et licèt *in dicto cap. 2. de apostat.* dixerit Pontifex de Ministro rebaptizantis, quod iste ad Ordines superiores, si publicum sit delictum promoueri non possit, nisi transierit ad Religionem. Si verò occultum fuerit, permittitur promoueri. Id tamen intelligendum est ex dispensatione Episcopi.

Affirmant verò, & non improbabiliter, Abbas *in dicto cap. 2. de apostat. n. 1.* Paludan. *in 4. dist 6. quæst. 4. art. 1. concl. 2.* Syluest. *verb. irregularitas, quæst 4.* Toler. *lib. 1. cap. 70. §. 4.* & Hurtad. *de irregular. disp. 3. diffic. 5.* quia Textus *in dicto cap. 2. de apostat.* absolutè decidit, quod si crimen occultum sit, ordinari Acolytus ille possit, neque dispensationis mentionem facit. Ergo absque fundamento dispensatio requiritur, alij verò Textus non de rebaptizante, sed de rebaptizatis loquuntur. Præterquam quod explicari debent iuxta dictum Textum *in cap. 2. de apostat.* vbi Pontifex clarè loquitur; vt per rebaptizationem occultam à rebaptizante irregularitas non incurratur.

Aduerte,

3 Aduerte tamen hîc, quod irregularitas hæc Acolyto imposita, qui rebaptizanti ministrauit, non sit perfecta, & totalis, sed tantùm partialis, vt solùm ad superiores Ordines ascendere non possit, cum non priuet vsu, & exercitio Ordinis habiti, sed solum ascensu ad superiores Ordines, vt *ex ipso cap. 2. de apostat.* constat. Et aduertunt Suar. *tom. 3. in 3. part. disp. 31. sect. 6.* Coninch. *disp. 18. dub. 5. n. 34* & Hurtad. *de irregul. disp. 2. diffi. 1.* Adeo vt prædicti Doctores, præcipue Suarez, arbitrentur, neque de ipso rebaptizante maiorem pœnam asserendam esse, cùm ius non exprimat.

4 Aduerte secundò, quod rebaptizans non incurrat vllam irregularitatem, si rebaptizet eum, quem putabat baptizatum non esse, quia comparatiuè sui non fuit rebaptizatio. Quandoquidem probabiliter putabar, baptizatum non esse. Non enim dici potest iteratum, quod factum esse nescitur, *cap. solemnitates, de consecrat. dist. 1.*
5 *& cap. vnico, de clerico per saltum promoto.* Quapropter ab hac irregularitate excusat quælibet ignorantia, modò non sit crassa, & supina, quia ad hanc irregularitatem, sicut & ad omnes alias, quæ ex delicto nascuntur, requiritur dolus, vel culpa lata, ideoque, sicuti dicebam, excusat ignorantia quæcumque, si non sit crassa, & supina. Doctores, quos citat, & sequitur Bonacin. *de irregul. disp. 7. quæst. 3. punct. 3. num. 3.*

6 Aduerte tertiò, quod rebaptizans neque incurrat vllam irregularitatem, si licèt temerè, & non præmissa inquisitione vtrum baptismus antea acceptus fuerit, rebaptizet aliquem exterius absque intentione rebaptizandi, vt si v. g. metu impulsus animo simulato exterius aliquem rebaptizet; quia talis actio non est absolutè & perfectè rebaptizatio. Bonacin. *cit. punct. 3. n. 4.* Coninch. *disp. 18. dub. 5. n. 38.* & Hurtad. *de irregular. disp. 2. diffi. 1.*

7 Aduerte quartò, quod rebaptizans neque incurrat vllam irregularitatem, si licèt similiter temerè, & absque vlla præmissa diligentia, rebaptizet sub conditione, *si non es baptizatus*, quia leges pœnales debent intelligi cum effectu: sed qui baptizatum sub conditione prædicta baptizat, is reuera non baptizat; quia apposita prædicta conditio, si suo sit, suspendit, & impedit actum, ac proinde exterior illa ablutio non est rebaptizatio, & consequenter neque irregularitati subiecta. Nauarr. *cap. 27. n. 146.* Suar. *disp. 3. sect. 6. dub. 5.* Henriq. *lib. 14. cap. 4. n. 4* & Auila *de censur. part. 7. disp. 7. dub. 3.*

8 Quidquid in contrarium dixerint Sotus *in 4. dist. 3. quæst. vnica, art. 9.* Corduba *in summa, q. 37.* & Vgolio. *de irregular. cap. 35. 6.* quia in prædicto casu, inquiunt ipsi, conditio apposita habetur pro non adiecta, sicuti tradidit Pius V. in Catechismo Romano, *tract. de baptis. cap. de effectib. baptismi, in fine.*

Respondetur enim distinguendo, quod in prædicto casu conditio apposita habeatur pro non adiecta, quoad peccatum, transeat; quoad irregularitatem incurrendam, nego.

9 Suppono secundò, quod qui se culpabiliter rebaptizari permittit, irregularis efficiatur simpliciter, & absolutè, ideoque non solùm impediatur à susceptione Ordinum, sed etiam ab vsu susceptorum, *cap. confirmandum, dist. 50. cap. si bis, cap. eos quos, de consecrat. dist. 4. cap. Aphros, dist. 98. & cap. qui in qualibet, 1. quæst. 7.*

10 An autem idem dicendum sit de eo, qui se rebaptizari sinit ignoranter, & inculpabiliter?

Affirmant Palud. *in 4. dist. 6. quæst. 4. art. 1. concl. 2.* Syluest. *verb. baptismus 5. q. 3.* S. Antonin. *3. part. tit. 14. cap. 13. §. 12.* & Maiol. *de irregular. lib. 3. cap. 14.* eo quòd hæc irregularitas, non in pœnam delicti à rebaptizato commissi, sed in detestationem solius facti ob honorem, & reuerentiam Sacramenti videatur imposita esse, vt proinde etiam ab ignorantibus incurratur.

11 Probatur primò *ex cit. cap. qui in qualibet*, ibi: *Qui in qualibet ætate alibi, quàm in Ecclesia Catholica aut baptizati, aut rebaptizati sunt, ad Ecclesiasticam militiam prorsus non permittantur accedere.* Ex quo colligi videtur, quod etiam infantes, atque adeò & etiam ignorantes ab hæreticis baptizati, vel rebaptizati irregularitatem incurrant.

Secundò, quia *in cap. qui bis, dist. 4. de consecrat.* expressè dicitur: *Qui bis ignoranter baptizati sunt, non indigent pro eo pœnitere, nisi quod secundum canones ordinari non possunt, nisi magna aliqua necessitas cogat.* 12

Negant verò ex communiori, & probabiliori Doctorum sententia Scotus *in 4. dist. 6. quæst. 8.* Sotus *in 4. dist. 3. quæst. vnica, art. 9. §. vnum hic.* Nauarr. *cap. 27. n. 246.* Couarruu. *in Clement. si furiosus, part. 1. n. 8.* Toletus *lib. 1. cap. 70. §. 2.* Henriquez *lib. 14. cap. 4. n. 3. lit. K,* Auila *de censur. part. 7. disp. 7. dub. 2.* Suarez *3. part. disp. 32. sect. 6 & de censur. disp. 42. sect. 1.* Sà *verb. irregularitas ex iterato baptismo, n. 1.* Valent. *tom. 4. disp. 7. q. 19. punct. 3. §. 5* & Sayr. *lib. 7. thes. cap. 8. n. 8. & seqq.* 13

Probatur ex Textu *in cap. placuit, & cap. qui apud, 1. quæst. 4* ex quibus textibus id clarè colligitur.

Secundò probatur ratione, quia cùm ex nullo iure manifestè habeatur, hanc irregularitatem esse impositam ex defectu alicuius significationis, dicendum est, esse impositam in pœnam delicti commissi, cum id naturæ irregularitatis magis conueniat. At stante ignorantia, nullum delictum committitur: Ergo nullum irregularitas hæc locum habet.

Confirmatur, quia Textus suprà citati nihil probant. Nam Textus *in cap. qui in qualibet*, explicandus est de qualibet ætate adulta, & doli capace, sicuti Glossa ibidem explicat. Et colligitur tum ex verbis subsequentibus: *Quibus satis esse debet (considerata eorum culpa) quod in Catholicorum numero sunt recepti.* Tum *ex cap. placuit, & cap. qui apud, 1. q. 4* In quibus expressè decernitur, paruulos ab hæreticis baptizatos, cùm ad Ecclesiam Dei reuersi fuerint, ordinari posse. Textus verò *in cap. qui bis*, non est alicuius Pontificis, aut Concilij Generalis, sed cuiusdam Theodori Archiepiscopi Cantuariensis; ideoque vim legis habere non potest, vti notauit Couarr. Suarez, Sayrus, & alij *in locis suprà citatis.* 14 15 16

Hinc patet ad fundamentum prioris opinionis.

Suppono tertiò, quod qui ab hæretico taliter declarato, liberè, & absque vrgenti necessitate Baptismum suscipit, irregularis etiam efficiatur, eo quòd censeatur hæreticis commisceri, & eorum erroribus communicare, *cap. Aphros, dist. 98. cap. ventum est, 1. quæst. 1. & cap. qui in qualibet, 1. quæst. 7.* 17

Limitari tamen debet vti suprà, nisi scilicet ignorantia, vel necessitas à culpa excuset. Est enim hæc etiam irregularitas ex eis, quæ propter peccatum introductæ sunt, quasi quædam pœnæ, sicuti colligitur *ex cit. cap. placuit, & cap. qui apud, 1. quæst. 4.* 18

Suppono quartò, quod qui in ægritudine propter mortis periculum baptizatus est, Presbyter ordinari non debeat ob defectum probatæ fidei, sicuti constat *ex cap. vnico, dist. 57.* vbi dicta ratio subditur, quia scilicet suscipio est, quod fides ab ipso, non tam voluntariè, quàm ex necessitate suscepta sit. 19

Limitatur tamen primò, si postea ipsius studium, & fides probabilis reddatur. 20

Limitatur secundò, si hominum in Sacerdotium promouendorum raritas sit, & ipse, qui in ægritudine baptizatus est, post superatum morbum ex aliis indiciis non indignus ordinatione videatur. Ita vt Episcopus non aliter eum ordinare possit, nisi fides rectæ vitæ testimonio probetur, & Sacerdotum penuria vrgeat. Maiolus *de irregular. lib. 3. cap. 10.* Sayr. *lib. 7. de irregul. cap. 8. n. 30.* Suarez *de censur. disp. 42. sect. 1. n. 5.* & alij. 21

Arbitrantur verò Maiol. & Suar. *in loc. suprà cit.* irregularitatem istam extendendam esse etiam ad illos qui ob vim, metum, vel similem necessitatẽ baptismum susceperunt ob identitatem rationis, quia scilicet similiter probatæ fidei defectum habent, cùm similiter non voluntariè, sed quasi necessitate coacti illam susceperint: Quæ extensio non improbabilis omninò mihi videtur. 22

Cæterùm

23 Cæterùm dictam irregularitatem (vt scilicet ad Sacerdotium, & omninò in clericum non assumeretur qui in lecto propter morbum baptizatus erat) multò ante io Romana Ecclesia obseruatam fuisse, testatur Cornelius Papa, apud Eosebium *lib.1. Histor. cap.35.* memorans, Nouatianum ita baptizatum, & postea Episcopum ordinatum fuisse; ideoque vniuersum clerum, & complures laicos ab illo abstinuisse.

24 An autem ob iterationem aliorum Sacramentorum characterem imprimentium (qualia sunt Confirmatio, & Ordo) contrahatur eadem irregularitas, quæ contrahitur ob iterationem Baptismi?

Affirmant Richardus *in 3.dist.7.quæst.* 1. S. Antonin. 3.*part.tit.*28.*cap.*6.§.3. Maiol. *de irregular.lib.*8.*cap.*14. Nauarr.*cap.*27.*num.*247. *& lib.*1. *consil. tit. de tempor. ordinat. consil.*36. Ostiensis *in summa, lib.*1.*tit.de Sacrament. non iterand.* §. *vltimo, num.*12. Archidiaconus *in cap.dictum, de consecrat.dist.*5. *& ibi Gloss.vers. amplius*, Graff. *lib.*4.*cap.*27.*num.*15. & alij. Quia *in dicto cap. dictum, de consecrat. dist.*5. eodem modo prohibetur Confirmationis iteratio ac iteratio Baptismi, & sub eadem pœna religiosi obsequij sub habitu regulari, vel clericali.

25 Negant verò probabiliùs Scot. *in* 4. *dist.*5. *q.*5. Paludan. *dist.*7. *quæst.*2. *art.*1. *conclus.*2. Sotus *dist.*7. *quæst.vnica, art.*5. Syluest. *verb. irregularitas, quæst.*4. Couarruu. *in Clement. si furiosus, part.*1. *num.*8. Suar. *de sacram.disp.*38. *sect.*1. *&* 2. Valentia *tom.*4. *disp.*7. *quæst.*19. *punct.*3.§.5. Auila *de censur. part.*7. *disput.*7. *dubit.*5. Alphons. à Castro *lib.*1. *de leg. pœn. cap.*7. *docum.*3. Sà *verb. irregularitas ex iterato Baptismo, n.*2. & Henriq. *lib.*14.*cap.*4. *num.*5. quia nullo iure hæc irregularitas expressa est: Nam esto *in dicto cap. dictum*, decernatur, non posse iterari confirmationem, sicut nec baptismum, pœna tamen, quæ ibi apposita est, potiùs probat, sic iterantem ab irregularitate immunem esse. Siquidem clerici famulatus, cui iterantes addicuntur, in exercitio Ordinum, & maximè in Eucharistiæ consecratione consistit, vti rectè notarunt Scotus, & Alphons. à Castro *in locis suprà citatis*.

26 Hinc à fortiori constat, nullam irregularitatem appositam esse pro iteratione aliorum Sacramentorum characterem non imprimentium. His suppositis

SECTIO V.

Dubitationis Resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex solus dispensare potest super irregularitate, quæ prouenit ex iteratione Baptismi, spectato iure communi. At si proueniat ex delicto secreto, poterit etiam Episcopus virtute Tridentini Concilij sess.24. cap.6. de reformat.*

2 *Rebaptizationem fieri quoties publicè ignoratur, occultum delictum censetur.*

1 RESpondetur super irregularitatem, quæ prouenit ex iteratione baptismi dispensare, spectato iure communi, solus Pontifex potest. At si proueniat ex delicto secreto, poterit etiam Episcopus virtute Tridentini Concilij *sess.24. cap.6. de reformat.* Sic communiter Doctores, quos citat, & sequitur Auila *de censur. part.* 7. *disput.* 7. *in fine*, Sayr. *lib.* 7. *thes. cap.* 8. *in fine*, & Bonacin. *de irregular. disp.*7. *quæst.*3. *punct.*3. *num.*9.

2 Occultum autem delictum censetur, quoties publicè ignoratur, rebaptizationem fieri. Auila, Sayrus, & Bonacina *in locis suprà citatis.*

DVBITATIO XCII.

An Episcopi, vel alij possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex illicita Ordinum susceptione?

SECTIO PRIMA.

Supposita.

SMMARIVM.

1 *Irregularitatem contrahit qui ordinem furtinè suscipit: ex canone enim prohibetur, ne qui Diaconatu furtinè ordinatus est, ad ordinem Sacerdotalem ascendat.*

2 *Ordinatio furtina multis modis contingere potest. Primò, si quis sacris ordinetur sine vero titulo.*

3 *Secundò, si sine Literis dimissoriis.*

4 *Tertiò, si non seruatis interstitiis.*

5 *Quartò, si per saltum.*

6 *Quintò, si ante legitimam ætatem.*

7 *Sextò, si absque approbatione, & admissione Episcopi, sicuti contingit cùm non admissus, neque vocatus se ingerit cum aliis ordinandis, vel vsurpato nomine alterius examinati, & approbati, locum illius occupet, vel si sub nomine suo facit alium examinari, & approbari, & postea ipse proprio nomine vocatus ad ordines accedit.*

8 *Ordinatio furtina propriè solùm hoc sexto modo contingit, & irregularitatem saltem quoad superiores ordines suscipiendos inducit; nam alia furtina ordinationes potiùs suspensionem, quàm irregularitatem inducunt.*

9 *Ordinatus furtinè Diaconatu, & Subdiaconatu eodem die, prohibetur in susceptis ordinibus ministrare: quæ pœna potiùs suspensionis, quàm irregularitatis esse videtur: sed id procedit ex eo, quia ibi sic ordinatus duo delicta commisit, vnum recipiendo ordinem furtiuè, alterum recipiendo duos sacros Ordines eodem die. Propter primum enim incurrit irregularitatem, & propter secundum suspensionem.*

10 *Recipiens ordinem sine Confirmationis receptione, an irregularitatem incurrat, affirmant quidam: alij verò negant probabiliùs: quia nullibi reperitur in iure hæc pœna expressa, neque imposita.*

11 *Suscipiens, & exercens Ordinem, Confirmatione non suscepta, neque peccat mortaliter; quia nullibi reperitur expressum, &c.*

12 *Suscipiens sacros Ordines post matrimonium contractum extra casus à iure permissos, contrahit irregularitatem.*

VPPONO, Irregularitatem contrahe- 1
re illum, qui Ordinem furtiuè suscipit, *cap. de eo, qui ordinem furtinè suscepit*, vbi prohibetur illi, qui Diaconatu furtiuè ordinatus est, ne ad ordinem Sacerdotalem ascendat.

Suppono secundò, hanc furtiuam ordinationem 2
multis modis contingere posse. Primò, si ordinetis 3
sacris sine vero titulo. Secundò, si sine Literis di- 4
missoriis. Tertiò, si non seruatis interstitiis. Quar- 5
tò, si per saltum. Quintò, si ante legitimam ætatem. 6
Sextò, si absque approbatione, & admissione Episcopi, 7
sicuti contingit cum non admissus, neque vocatus
se ingerit cum aliis ordinandis, vel si vsurpato nomine

alterius examinari, & approbari locum illius occupas, vel si sub nomine tuo faciss alium examinari, & approbari, & postea tu ipse proprio nomioe vocatus ad otdines accedis.

8 Soppono tertiò, furtiuam ordinationem solùm hoc sexto modo propriè contingere, & irregularitatem, saltem quosd superiores Ordioes suscipiendos, inducere: Nam aliæ furtiuæ ordinationes potiùs suspensionem, quàm irregularitatem inducunt. Gloss. *in cit. cap.1.* Suatez *disput.42. sect. 3. num.5.* Sayr. *lib.7. thesaur. cap. 9. num.57.* & Conioch. *disput.18. dub.5. num.43.*

9 Obiicies. *In cap. vltimo, de eo qui furtiuè Ordinem suscipit*, sic ordinatus furtiuè Diaconatu, & Subdiaconatu eodem die, prohibetus in susceptis ordinibus ministrare: Quæ pœna potiùs suspensionis, quàm irregularitatis esse videtur. Ergo.

Respondetur, id esse, quia ibi sic ordinatus duo delicta commisit, vnum recipiendo ordinem furtiuè, alterum recipiendo duos sacros ordines eodem die. Propter ptimum delictum incurrit irregularitatem latam *in cap.1. & 2. eodem tit.* Propter secundum verò incurrit pœnam suspensionis.

10 An autem propter receptionem Ordinis sacri sine Confirmationis receptione, irregularitatem incurras.

Affirmant qoidam, inter quos Maiolus *de irregularit. lib.4. cap.12. num.9.* ob Decretum Tridentini Concilij *sess.23. cap.4. de reformat.* statuentis, ne recipiaotur Ordines, noo præmissa confirmationis receptione.

Negant verò probabiliùs Henriq. *lib.14. cap.6. n.3.* Ugolin. *de irregular. cap.38.§.1.* Suarex *tom.3. de sacrament. disput.38. sect.1.* & Sayr. *lib.7. thes. cap.9. n.42.* quia nullibi reperitur in iure hæc pœna expressa, neque imposita.

11 Quod adeò verum est, vt Nauarr. *cap.22. num.9.* Suarez, & Sayrus *in locis suprà citatis*, putent, neque peccare mortaliter eum, qui suscipit, & exercet Ordinem, Confirmatione noo suscepta; quia neque in dicto Tridentini Concilij Decreto, neque alibi reperitur præceptum suscipiendi Confirmationem ante Ordinis susceptionem.

xx Suppono quartò, irregularitatem etiam contrahere suscipientem sacros Ordines post matrimonium contractum, extra casus à iure permissos. Doctores communiter ex Extrauag. *Antiqua concertationi*, de voto. His suppositis

SECTIO II.

Dubitationis Resolutio.

SUMMARIUM.

1 *Episcopus potest dispensare ab irregularitate, quæ prouenit ex furtiua Ordinis susceptione; nisi sub excommunicatione ipso facto incurrenda, sicuti plerumque ab Episcopis interdici consueuit, interdictum fuerit: quo casu dispensatio Summo Pontifici reseruatur excepto, si delinquens fuerit Religionem ingressus, & ibi aliquandiu laudabiliter vixerit.*

2 *Crimen prædictum si sit occultum, dispensare poterit etiam Episcopus virtute Tridentini sess. 14. cap.6. de reform.*

3 *Pontifex solus potest dispensare in irregularitate contracta ab illo, qui indebitè post matrimonium ordinatus est, nisi postea Religionem approbatam profiteatur.*

1 Respondetur, & dico primò, quatenus spectat ad dispensationem irregularitatis, quæ prouenit ex furtiua Ordinis susceptione, potest Episcopus dispensare, *citat. cap.1. de eo qui ordinem furtiuè suscepit*: nisi sub excommunicatione ipso facto incurrenda (sicuti plerumque ab Episcopis interdici consueuit) interdictum fuerit. Quo casu dispensatio Summo Pontifici reseruatur, excepto, si delinquens fuerit Religionem ingressus, & ibi aliquandiu laudabiliter vixerit, *citat. cap.2.*

2 Quamuis, si crimen occultum sit, dispensare possit etiam Episcopus virtute Tridentini *sess.24. cap.6. de reformat.* Sayr. *loco suprà cit. n.30.* & Bonacin. *de irregular. disp.7. q.3. punct.4. n.7.*

3 Dico secundò: quatenus verò spectat ad irregularitatem contractam ab illo, qoi indebitè post matrimonium ordinatus est, solùm Pootifex dispensare potest, nisi postea Religionem approbatam profiteatur, *cit. extrauag. Antiqua concertationi*, vel nisi delictum occultum fuerit.

SECTIO III.

PETITIO PRIMA.

An Clericus, qui suscipit Ordines sacros cum patrimonio ficto, & postea celebrat, in ordinatione ratione patrimonij ficti incurrat suspensionem, & postea celebrando incurrat irregularitatem?

SUMMARIUM.

1 *Clericus, qui suscipit Ordines sacros cum patrimonio ficto, & postea celebrat in ordinatione ratione patrimonij ficti, secundùm plures Doctores incurrit suspensionem, & irregularitatem celebrando.*

2 *Clericus prædictus secundùm Suarez duas incurrit suspensiones, vnam ob patrimonium fictum, quia Tridentinum sess.21. cap.2. de reformat. videtur innouare canones antiquos: Alteram, quia sine proprij Episcopi Literis dimissoriis ordinatur, siquidem Episcopus conferens huiusmodi literas titulo patrimonij illas non conferret, si sciret patrimonium esse fictum.*

3 *Clericus ordinatus sine titulo, licèt peccet mortaliter, tamen suspensionem non incurrit; atque adeò celebrando irregularitatem non contrahit, ex pluribus Doctoribus, & ex declaratione Congregationis Concilij apud Piasecium, & secundùm vsum Pœnitentiariæ apud Sayrum.*

4 *Episcopus si quempiam sine titulo, vel beneficio, de quo necessaria vitæ percipiat, ordinauerit, suis sumptibus eum alere tenetur, donec de beneficio sufficienti eidem prouiderit.*

5 *Concilij Tridentini intentio hac in re fuit innouare pœnas antiquorum Canonum, qui non erant sublati, & correcti per alium Canonem posteriorem: quapropter antiquam illam suspensionem nouo iure per Textum cum secundùm Apostolum, sublatam non innouat Concilium Tridentinum.*

6 *Ordinatus cum ficto patrimonio non incurrit aliam suspensionem latam aduersùs illos, qui sine Literis dimissoriis proprij Episcopi ordinantur; quia licèt per fraudem Literas dimissorias obtineant, adhuc tamen vera licentia est.*

7 *Non obstat si dicatur, quod obtinuisse Literas dimissorias ex causa falsa, sit idem, ac illas non obtinuisse, quia debet Episcopus sufficientem diligentiam adhibere an patrimonium sit verum.*

8 *Neque obstat secundò, si dicatur, supradictum clericum incurrere suspensionem, ex Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos, quia talis Bulla fuit à Clemente VIII. reducta ad terminos iuris communis.*

Ordinatus

9 *Ordinatus prædictus etiam in Doctorum posteri ori sententia potest pœna extraordinaria (cum à iure pœna certa sancita non sit) ab Episcopo puniri : & forsan ab Episcopo poterunt illi necessaria denegari, cùm ipse Episcopus non fuerit in culpa , sed deceptus ab ordinato.*

10 *Sententia prior, his non obstantibus, magis Auctori probatur.*

1 Respondetur affirmatiuè ex dictis. Atque ita tenent etiam Nauarr. *cap.27.num.*158. Sanch. *de matrim. lib.6.disp.*32. *num.*8. Comitol. *lib.*5.*q.*38. Filliuc. *tom.*1. *tract.* 17.*cap.*5. *n.*89. Bonac. *de sacram.disp.*8. *q. vnica, punct.*5. *num.*24. Io. de la Cruz. *part.*2. *de sacram. Ordin. dub.*6. *concl.*2. Scottia *Theorem.* 149. Reginald. *tom.*2. *lib.*32. *tract.*2. *cap.*15. *sect.*3. *n.*71. Vasquez *in* 3. *part. tom.*3. *disp.*246. *cap.*6. *n.*61. & Suarez *ibidem, tom.*5. *disput.*31. *sect.*1. *n.*35. qui subdit , talem clericum duas incurrere suspensiones , vnam ob patrimonium fictum,
2 quia Tridentinum *sess.*21. *cap.*2. *de reformat.* videtur innouate Canones antiquos (Textum scilicet *in cap. Neminem, & in cap. Sanctorum, dist.*70.) in quibus expressè definitur, suspensum illum, qui ordinatur sine beneficio, & patrimonio. Alteram , quia sine proprij Episcopi literis dimissoriis ordinatur : siquidem Episcopus conferens huiusmodi literas titulo patrimonij , illos non conferret, si sciret patrimonium esse fictum : Ergo dictæ literæ sunt subreptitiæ , atque adeò nullæ , seu nullius effectus , ac valoris.

3 Quamuis contrarium (supradictum scilicet clericum ordinatum sine titulo , licèt peccet mortaliter, tamen suspensum non esse , atque adeò celebrando irregularitatem non contrahere) teneant Toletus *lib.*1. *cap.*48. *num.*5. Auila *de censur. disp.*5. Henriq. *lib.* 131 *cap.*37. *n.*2. & *in gloss. lit. G* , Garcia *de benefic. tom.*1. *part.*2. *cap.*5. *n.*20. Flamin. *de resignat. benefic. lib.*2. *q.*6. *num.*18. Gonzalez *ad* 8. *Regul. Cancell. gloss.*6. §.10. *n.*25. Squillac. *de oblig. cleric. part.* 2. *dub.*4. Coninch. *de sacram. disp.*16. *dub.*5. *n.*38. Piasecius *in prax. Episcop. part.*1. *cap.*1. *art.*7. *num.*5. Homob. *part.*2. *tract.*13. *cap.*10. *q.*22. Sayr. *de censur. lib.*4. *cap.*14. *n.*16. Ledesm. *in summa de sacram. Ordin. cap.*7. *concl.*6. *difficult.*3. Villalob. *tom.*1. *tract.*11. *diffic.*15. *n.*10. & Dian. *part.* 3. *tract.*4. *resol.*184. quia secundùm declarationem Congregationis Concilij apud Piasecium *loc. cit.* & secundùm vsum Pœnitentiatiæ apud Sayrum vbi suprà , ordinatos sine titulo nullam suspensionem incurrit , & Tridentinum Concilium non innouat pœnam illam suspensionis *in dicto cap. neminem, & dicto cap. Sanctorum , dist.*70. inte antiquo latam aduersùs ordinatos absque titulo (cùm iam talis pœna ante Tridentinum per alios Canones, scilicet per Textum *in cap. Episcopus*, qui est Alexandri III. & per Textum *in cap. cùm secundùm Apostolum , de præbendis* , qui est Innocentij III. fuerit sublata) sed solùm innouat pœnas horum duorum Canonum recentiorum , *cap. Episcopus ,*
4 *& cap. cùm secundùm Apostolum* , in quibus in pœnam ordinantis statutum est , quod Episcopus eos, quos sine titulo , vel beneficio , de quo necessaria vitæ percipiant , ordinauerit , suis sumptibus alere teneatur , donec de beneficio sufficienti eis prouiderit, Vnde

5 Ad primam nostram rationem respondent, intentionem Concilij Tridentini solùm fuisse, innoüare pœnas antiquorum Canonum , qui non erant sublati, & correcti per alium Canonem posteriorem : Quapropter antiquam illam suspensionem nouo iure per Text. *in cap. cùm secundùm Apostolum* , sublatam non innouat Concilium Tridentinum , quia sic declarauit Congregatio Cardinalium apud Piasecium *loco suprà citato.*

6 Ad secundam respondent præcipuè Henriquez *vbi suprà* , negando, eum, qui cum ficto patrimonio ordinatur, incurrere aliam suspensionem latam aduersùs illos, qui sine Literis dimissoriis proprij Episcopi ordinantur , quia tametsi per fraudem Literas dimissorias , vel licentiam obtineant , adhuc tamen vera licentia est.

7 Neque obstat, si dicas , quod obtinuisse Literas dimissorias ex causa falsa sit idem , ac alias non obtinuisse ; quia , vt ait Auila *vbi suprà* , debet Episcopus sufficientem deligentiam adhibere, vt sciat an patrimonium sit verum. Accedit , quod si fictio patrimonij sufficeret ad incurrendam illam suspensionem , sufficeret etiam falsitas in probatione morum , & generis, quod nemo dixerit.

8 Neque obstat secundò , si dicas , supradictum clericum incurrere suspensionem ex Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos, vti notat Gonzalez *vbi suprà.* Quia talis Bulla fuit à Clemente VIII. redacta ad terminos iuris communis, vti notauit Viuald. *in fine Candelabri.*

9 Aduerte tamen , quod etiam stando in istorum Doctorum sententia posteriori , taliter ordinatus possit pœna extraordinaria (cùm à iure pœna certa sancita non sit) ab Episcopo puniri , vt obseruat Gonzal. *n.*3. & forsan ab Episcopo poterunt illi necessaria denegari ; cùm ipse Episcopus non fuerit in culpa , sed deceptus ab ordinato.

10 His tamen non obstantibus adhuc mihi magis probatur sententia prior, de qua meliùs constabit infrà, petitione octaua.

SECTIO IV.

PETITIO SECVNDA.

An suspensionem incurrat , qui ordinem aliquem suscipit ab Episcopo , qui Episcopatui renunciauit ?

SVMMARIVM.

1 *Ordinem aliquem maiorem qui ab Episcopo suscipit, qui Episcopali dignitati , ac iurisdictioni renunciauit , ab eiusdem ordinis executione in perpetuum suspensus est.*

2 *Episcopus, si ignorantia probabilis, vel etiam aliquo modo culpabilis , dummodò non crassa , & supina intercesserit , potest cum tali ordinato dispensare.*

Respondetur : Qui maiorem aliquem ordinem suscipit ab Episcopo , qui Episcopali dignitatis ac iurisdictioni renunciauit, ab eiusdem ordinis executione in perpetuum suspensus est Doctores communiter *ex cap.* 1. *de ordinatis ab Episcopo, qui Episcopat. renunc.* 1

Quamuis, si ignorantia probabilis , vel etiam aliquo modo culpabilis , dummodò non crassa, & supina, intercesserit, possit Episcopus cum illo dispensare. 2

SECTIO V.

PETITIO TERTIA.

An suspensionem incurrat , qui ordinatur à schismatico , hæretico , simoniaco , vel alio excommunicato, ac denunciato post extrauag. *Ad euitanda:*

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus à schismatico , hæretico , simoniaco , vel alio excommunicato ac denunciato, post extrauag.* Ad

Ad euitanda , in perpetuum suspensus est.

2 *Episcopus potest dispensare cum tali ordinato , si ignorantia facti non crassa laborauit.*

3 *Suspensio , seu canonica hac inhabilitas contrahitur quotiescumque quis ordinatur ab Episcopo, cui ordinandi facultas adempta sit ; per denunciatam scilicet excommunicationem , suspensionem , depositionem , vel degradationem , quia per sacros Canones ab antiquo tempore constitutum est , vt qui ordinis conferendi executionem legitimam non habet , eiusdem ordinis exercitium legitimum , quamuis characterem imprimat , conferre non possit.*

4 *Ordinatus à tali Episcopo excommunicato , &c. probabili ignorantia , si posteà celebret , non incurrit irregularitatem ; secus si scienter , vel cum ignorantia culpabili , præsertim crassa.*

5 *Suspensio hæc tertia , & iam dicta secunda , non sunt propriè dicta censura ; sed canonica quadam inhabilitates propter Ordinantis defectum constituta ; qua proinde etiam sine culpa ordinati ignorantia inuincibili laborantis contrahi possunt.*

1 RESPONDETVR : Qui ordinatur à schismatico , hæretico , simoniaco , vel alio excommunicato (ac denunciato post extrauag. *Ad euitanda*) in perpetuum suspensus est : *cap.1. & 2. de schismatic. cap. statuimus 2. caus.1. quæst.1. & eadem caus.1. quæst.9.*

2 Quamuis cum tali , si ignorantia facti non crassa laborauerit , Episcopus similiter possit dispensare , *cap. si qui à simoniacis , 1. quæst.1. & cap. Ordinationes 9. quæst.1.*

3 Aduerte tamen , quod suspensio , seu Canonica hæc inhabilitas contrahatur quotiescumque quis ordinatur ab Episcopo , cui ordinandi facultas adempta sit, per denunciatam scilicet excommunicationem , suspensionem , depositionem , vel degradationem ; quia per sacros Canones ab antiquo tempore constitutum est , vt qui ordinis conferendi executionem legitimam non habet , eiusdem ordinis exercitium legitimum (quamuis characterem imprimat) conferre non possit. Gloss. communiter recepta *in cap. per tuas , de Simonia.*

4 Aduerte secundò , quod si quis à tali Episcopo ordinatus probabili ignorantia , posteà celebret , non incurrat irregularitatem : secùs si scienter , vel cum ignorantia culpabili , præsertim crassa. Nauarr. *cap.25. n.69.* Coninch. *tom.2. disp.15. dub.5. n.34.* & Auila *de cens. part.3. disput.5. dub.*8.& 9.

5 Aduerte tertiò , quod hæc tertia & præcedens secunda suspensio non sint propriè dictæ censuræ , sed Canonicæ quædam inhabilitates propter ordinantis defectum constitutæ , quæ proinde etiam sine culpa ordinati , ignorantia inuincibili laborantis , contrahi possunt. Gloss. *in cit. cap.1. de ordinatis ab Episcopo, verb. ignorantia.* Nauarr. *cap.27. num.241.* Couarru. *in cap. alma , part.1. §.1. n.6.* Auila *loco suprà cit.* & de Simoniaco tradit expressè S. Thomas 2. 2. *q.100. art. vltimo ad 2.* ibi : *Si quis ordinetur à simoniaco , non recipit ordinis executionem , etiamsi ignoraret , eum esse simoniacum , sed indiget dispensatione.*

SECTIO VI.

PETITIO QVARTA.

An suspensionem incurrat , qui extra legitima tempora , vel ante legitimam ætatem , vel absque literis dimissoriis Ordinem suscipit ?

SVMMARIVM.

Ordinem aliquem sacrum suscipere præsumens extra legitima tempora , vel . ante legitimum ætatem, vel absque literis dimissoriis , ab eodem ordine suspensus manet , donec ab Ordinario suo absoluatur.

2 *Dubium olim fuit circa hanc triplicem suspensionem, an ob dictas causas antiquo iure extiterit suspensio sententia lata , vel ferenda ; nunc autem post Bullam Pij II. nullum est dubium.*

3 *Suspensio item tantum lata est contra eum , qui ordinem aliquem sacrum vno ex tribus illis illegitimis modis suscipit.*

4 *Ordines minores ab Episcopo alieno suscipiens sine proprij Ordinarij licentia , seu Dimissoriis literis , grauiter peccat : & quamuis propriè suspensus non sit , ita vt exercendo sui ordinis actum irregularis efficiatur , est tamen à ministerio interdicendus.*

5 *Ordinatus in minoribus ab Episcopo alieno sine licentia , &c. etiam ante interdictum est , inhabilis ad sic suscepti ordinis exercitium. Ita vt ministrando priusquam dispensationem obtinuerit , peccet mortaliter , quia sicuti sententia lata à non iudice irrita est , ita & ordinatio data ab Episcopo , qui ius ordinandi non habet , irrita in ordine ad legitimam eius executionem , seu vsum censetur.*

6 *Suspensio prædicta spectatis verbis Pij II. est tantum ab exercitio ordinis illegitimè suscepti , non item ab vsu aliorum ordinum ritè susceptorum.*

7 *Ordinatus ita illegitimè secundùm aliquos , impeditus est quominùs ante absolutionem , vel dispensationem suscipere possit Ordinem superiorem : Quod verum est de inhabilitate iuris , ita quod peccet ; sed non ita quod irregularitatem incurreat in suscipiendo ordinem Superiorem : cum revera non exerceat actum Ordinis inferioris , à quo suspensus est.*

8 *Suspensio hæc vt incurratur , requiritur in ordinato dolus , vel saltem culpa lata , & mortalis ; quia pœna suspensionis per Pium II. apposita tantum est contra præsumentes : At qui bona fide facit credens v. g. se habere ætatem , vel quid simile , non dicitur præsumere.*

9 *Ordinem si quis mala fide ante legitimam ætatem, vel extra tempora , vel ab alieno Episcopo suscipiens , licèt suspensionem incurrat ; si tamen posteà bona fide , vel saltem sine culpa mortali, in ordine ministret , neque irregularitatem incurrit : quia talis irregularitas est vna ex eis , quæ quasi pœna ob delictum incurruntur.*

10 *Amplia secundùm aliquos id ita verum esse , in ordinato adeò dolum requiri , vt quamcunque ignorantiam, etiam crassam, si affectata non sit , à suspensione , & ab irregularitate contrahenda excusare arbitrentur.*

11 *Ordinatus bona fide ante legitimam ætatem , si mala fide adueniente celebret ante prædictam legitimam ætatem , neque incurret irregularitatem : quia cùm à principio suspensionem non incurrerit, non est cur si adueniente mala fide , celebret ante legitimam ætatem, irregularitatem incurrat : Nam celebrando , nullam censuram , quæ subsit , tunc violat.*

12 *Ordinatus modo supradicto peccat mortaliter sic celebrando , secundum communem contra aliquos: peccat enim mortaliter , si adueniente mala fide celebret ante legitimam ætatem : quia si celebrat postquam ad legitimam ætatem peruenit, certum est , quod non peccet : quia certum est,*

quod

quod tunc sine vlla dispensatione celebrare, seu exercere actum ordinis possit.

13 *Amplia secundum aliquos etiam ad casum, quo quis mala fide ordines susceperit ante prædictam legitimam ætatem.*

14 *Ordinatus ante legitimam ætatem, quamuis à suspensionis censura absolutus sit, tamen non potest in suscepto ordine ante completam prædictam legitimam ætatem ministrare, nisi Pontifex cum ipso dispenset.*

15 *Absolutio ab ista suspensione duos effectus operatur: primum quod completa legitima ætate, mox sine alia dispensatione ordinis ministerium exercere possit: secundum, quod si absolutus ante legitimam ætatem in ordine ministret, licet peccet mortaliter, irregularitatem non incurrat.*

1 Respondetur: Qui extra legitima tempora, vel ante legitimam ætatem, vel absque literis dimissorijs sacrum aliquem ordinem suscipere præsumit, ab eodem ordine suspensus manet, donec ab Ordinatio suo absoluatur, Extrauag. Pij II. *Cùm ex sacrorum*, & docent Nauarr. *in cap. accepta, de restit. spoliat. opposit.* 8. *n.* 32. *& in summa cap.* 27. *n.* 155. Portel. *in dub. regul. vers. ordinis sacri, n.* 13. Villalob. *tom.* 1. *tract.* 11. *diffic.* 11. *n.* 6. & Diana *part.* 3. *tract.* 4. *resol.* 192.

2 Aduerte tamen circa hanc triplicem suspensionem iam modò dictam, quod olim dubium fuerit, an ob dictas causas antiquo iure extiterit suspensio sententiæ latæ, vel ferendæ, vt videre est apud Syluest. *verb. irregularitas, n.* 11. Couarr. *in Clement. si furiosus, part.* 1. §. 1. *n.* 4. & Auilam *de censur. part.* 3. *disput.* 5. *dubit.* 7. Nunc autem post prædictam Bullam Pij II. nullum dubium sit.

3 Aduerta secundò, quod suspensio tantùm lata sit contra eum, qui ordinem aliquem sacrum vno ex tribus illis illegitimis modis suscipit. Qui autem minores or-
4 dines ab Episcopo alieno sine proprij ordinarij licentia seu dimissorijs literis accipit, is grauiter peccat: Et quamuis propriè suspensus non sit, ita vt exercendo sui ordinis actum, irregularis efficiatur, est tamen à ministerio interdicendus, *cap. quod translationem, de tempor. ordin.* & docet præter alios Nauarr. *cap.* 25. *n.* 69. *& lib.* 1. *consil.* 19. *& seqq. eodem tit. de tempor. ordinat.*

5 Quinimmò etiam ante interdictum, est inhabilis ad sic suscepti ordinis exercitium, ita vt ministrando, priùs quàm dispensationem obtinuerit, peccet mortaliter; quia sicuti sententia lata à non iudice irrita est, ita & ordinatio data ab Episcopo, qui ius ordinandi non habet, irrita in ordine ad legitimam eius executionem, seu vsum censetur, *cap. si quis ausus, dist.* 71. & tradit Glossa *in cap. eos qui, eod. tit. in* 6. *verb. statuunt*, Suarez *disput.* 31. *sect.* 1. *num.* 18. & Auila *cit. dubit.* 7.

6 Aduerte tertiò, quod suspensio hæc, spectatis verbis Pij II. sit tantùm ab exercitio ordinis illegitimè suscepti, non item ab vsu aliorum ordinum ritè susceptorum. Suarez *cit. sect.* 1. *n.* 31. Auila *cit. dub.* 7. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 18. *n.* 1. & Villalob. *tom.* 1. *tract.* 18. *diffic.* 11. *num.* 2.

Etsi contrarium teneant Nauarr. Rodriq. & alij, stante quadam Bulla Sixti V. vt ipsi inquiunt, apud Dianam *loco supra cit. resol.* 182. *in fine.*

7 Addunt nonnulli, inter quos Suarez *vbi suprà*, ita illegitimè ordinatum impeditum esse, quominus ante absolutionem, vel dispensationem suscipere possit ordinem superiorem: Quod verum est, si loquamur de inhabilitate iuris, ita quod peccet; sed non ita quod irregularitatem incurrat suscipiendo ordinem superiorem; cum reuera non exerceat actum ordinis inferioris, à quo suspensus est.

8 Aduerte quartò, quod ab suspensionem hanc incurrendam requiratur in ordinato dolus, vel saltem culpa lata, & mortalis, quia pœna suspensionis per Pium II. apposita tantum est contra præsumentes: At qui bona fide facit, credens v. g. se habere ætatem, vel quid simile, non dicitur præsumere: Ergo, &c. Atque ita etiam docent Miranda *tom.* 1. *q.* 39. *art.* 6. Suarez *de censur. disput.* 31. *sect.* 1. *n.* 26. Nauarr. *in locis suprà cit.* & Henriquez *lib.* 13. *cap.* 38. *n.* 1.

Adde cum Nauarro, Couarr. & Suar. *vbi suprà*, 9
quod etsi quis ordinem mala fide ante legitimam ætatem, vel extra tempora, vel ab alieno Episcopo suscipiens suspensionem incurrat, tamen si postea bona fide, vel saltem sine culpa mortali (quia scilicet ob iuris, vel facti ignorantiam id sibi licitum esse arbitratur) in ordine ministret, neque irregularitatem incurret; qui talis irregularitas est vna ex eis, quæ quasi pœnæ ob delictum incurrontur, sicuti colligitur ex verbis prædictæ Bullæ Pij II. ibi: *Si durante suspensione in ordinibus celebrare præsumpserint, irregularitatem incurrant.* Cùm igitur talis pœna grauis sit, grauem, seu mortalem culpam requirit.

Quod ita verum est, vt quidam, inter quos Auila 10
cit. dubit. 7. & Diana *part.* 3. *tract.* 4. *resolut.* 192. adeò hîc in ordinato dolum requirant, vt quamcunque ignorantiam, etiam crassam, si affectata non sit, à suspensione, & irregularitate contrahenda excusare arbitrentur, quia etiam quoad hanc contrahenda prædictam Bulla Pij II. præsumptionem requirit, vt ex ipsius verbis prædictis apparere videtur: Etsi contrarium Doctores alij complures sentiant.

Aduerte quintò, quod si bona fide ordinatus ante 11
legitimam ætatem, postea mala fide adueniente, celebret ante prædictam legitimam ætatem, neque incurrat irregularitatem. Nauarr. Mirand. & Quaranta, quos citat, & sequitur Peyrinus *in priuileg. Minimorum, tom.* 1. *constit.* 1. *Iulij II.* §. 16. *n.* 19. & Diana *part.* 3. *tract.* 4. *resol.* 182. quia cùm à principio suspensionem non incurrerit, non est cur si, adueniente mala fide, celebret ante legitimam ætatem, irregularitatem incurrat: Nam celebrando nullam censuram, quæ subsit, tunc violat.

Peccat tamen mortaliter sic celebrando, vt mox in- 12
frà dicetur, & tradunt communiter Doctores, quos sequitur Villalob. *tom.* 1. *tract.* 11. *diffic.* 11. *n.* 7.

Etsi contrarium sentiat Nauarrus, cuius sententiam probabilem putat Ledesma *in summ. tom.* 1. *de sacram. ordin. cap.* 7. *concl.* 1.

Peccat, inquam, mortaliter, si adueniente mala fide, celebret ante legitimam ætatem; quia si celebret postquam ad legitimam ætatem peruenit, certum est, quod non peccet; quia certum est, quod tunc sine vlla dispensatione celebrare, seu exercere actum ordinis possit, vt etiam mox infra dicetur, & docent ex communi Doctores, quos citat, & sequitur Scortia *epitome* 39. *Theorem.* 109.

Quod adeò verum est, vt Corduba *cas.* 144. Sotus 13
in 4. *dist.* 25. *q.* 1. *art.* 2. *in fine*, Medin. *in summ. lib.* 1. *cap.* 11. §. 8. Zerola, Passarellus, & Sorbus, quos citat, & sequitur Peyrinus *loc. suprà cit. num.* 21. extendant etiam ad casum, quo quis mala fide ordines susceperit ante prædictam legitimam ætatem; quod mihi cum Syluestro, Mandosio, Couarr. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 38. §. 1. *in Glos. lit. F*, & aliis non probatur.

Aduerte sextò, quod ordinatus ante legitimam æta- 14
tem, quamuis à suspensionis censura absolutus sit, tamen non possit in suscepto ordine ante completam prædictam legitimam ætatem ministrare, nisi Pontifex cum ipso dispenset, vti colligitur ex suprà dictis, & ex Gloss. *in Clement. Generalem, de ætat. & qualit. ordin.* Et ex communi docet etiam Henriq. *cit. lib.* 13. *cap.* 35. *n.* 4. Med. *lib.* 1. *cap.* 11. §. 8. Auila *cit. dub.* 7. & Villalob. *vbi suprà.*

Duos tamen absolutio à suspensione ista effectus 15
operatur. Primum, quod completa legitima ætate, mox sine alia dispensatione, sicuti dicebam, ordinis ministe-

rium exercere possit. Secundum, quod si absolutus, ante legitimam ætatem in ordine ministret (etsi peccet mortaliter, sicuti etiam dicebam, tamen irregularitatem non incurrat.

SECTIO VII.

PETITIO QVINTA.

An possit Episcopus dispensare in Interstitiis, cùm aliquem familiarem suum ordinat?

SVMMARIVM.

1 *Episcopus, licet secundum aliquos possit dispensare in Interstitiis, cùm aliquem familiarem suum ordinat; probabiliter tamen alij id negeant, quia id quod concedit in tali casu Concilium Tridentinum Episcopis, est priuilegium, atque adeò non extendendum ad ea, de quibus non loquitur: probabile tamen est etiam oppositum.*

2 *Episcopus, cum possit ordinare familiarem suum alienæ Diœcesis, si per triennium secum sit commoratus, & ei beneficium conferat, consequens est, quod & cum isto possit in casibus dicti Concilij quoad interstitia dispensare.*

1 RESpondetur, quamuis Nauarr. *lib. 1. consil. 23. de tempor. ordin.* Ledesm. *in summ. tom. 1. de sacram. ordin. cap. 8. conclus. 5.* & Villalob. *tom. 1. tractat. 11. diffic. 9. n. 10.* probabiliter negent; quia id quod concedit in tali casu Concilium Tridentinum Episcopis, est priuilegium; atque adeò non extendendum ad ea, de quibus non loquitur: Probabile tamen est etiam oppositum, quod docet Ioan. de la Cruz *part. 2. de sacram. ordin. dubit. 44. concl. 1.* afferens pro se Cardinalium Congregationem.

2 Probatur, quia cum ex Concilio Trident. *sess. 23. cap. 9.* possit Episcopus ordinare familiarem suum alienæ Diœcesis (si per triennium secum sit commoratus, & ei beneficium conferat:) consequens est, quod & cum isto possit in casibus dicti Concilij, *cap. 11. & 13.* quoad interstitia dispensare; quia eo ipso, quod Concilium Episcopis concedit, concurrentibus illis conditionibus, potestatem ordinandi suos familiares, concedit etiam eisdem necessaria ad talem ordinationem faciendam, qualis est dispensatio in Interstitiis.

SECTIO VIII.

PETITIO SEXTA.

An suspensionem incurrat Episcopus, qui ordinat subditum alienæ Diœcesis?

SVMMARIVM.

1 *Episcopus, qui ordinat subditum alienæ Diœcesis scienter, vel per ignorantiam affectatam, à collatione ordinum per annum suspenditur.*

2 *Episcoporum Titularium nemo subditum alterius prælati, sine eiusdem expresso consensu, etiam prætextu continuæ suæ commensalitatis potest ordinare; & contra faciens ab exercitio Pontificalium per annum ipso iure suspenditur.*

3 *Episcopi suspensio, postquam propter alieni subditi temerariam ordinationem contracta, manifesta fuerit, subditis eiusdem Episcopi sine ipsius licentia interim suscipiendi ordines ab Episcopis vicinis facultas ipso iure concessa est.*

4 *Ordinandi licentia si in dimissoria concedatur à quocumque Episcopo in propria Diœcesi ordinante, an possit quis ordinari ab Episcopo in aliena Diœcesi de licentia Ordinarij loci ordinationem exercente, alij negant, alij verò affirmant, quorum sententia, non obstante dicta limitatione, videtur probabilis, saltem in casu, quo ordinandus, & Episcopus ordinans certò scirent proprium Episcopum, si id nosset, generales dimissorias concessurum fuisse, non enim sumus in casu, quod si ratihabitio non adsit, Sacramentum sit nullum.*

RESpondetur: Episcopus, qui ordinat subditum 1
alienæ Diœcesis scienter, vel per ignorantiam affectatam, à collatione ordinum per annum suspenditur, *cap. eos qui, de tempor. ordin. in 6.* & docent Tolet. *lib. 1. cap. 8. n. 4.* Suarez *de censur. disp. 31. sect. 5.* Campanil. *in diuers. iur. can. rubr. 9. n. 16.* Sayr. *de censur. lib. 4. cap. 12. n. 13.* & alij communiter.

Idem statuitur in Tridentino *sess. 23. cap. 8. de reformat. & sess. 6. cap. 5.* prohibetur Episcopo, ne sub pœna suspensionis à Pontificalibus ipso iure incurrendæ, in aliena Diœcesi ordinet, nisi de licentia expressa proprij Ordinarij, & tunc eiusdem Ordinarij subditos solos.
Et sess. 14. cap. 2. decernitur, quod nemo Episcoporum 2
Titularium) quos alij suffraganeos vocant) subditum alterius Prælati sine eiusdem expresso consensu, etiam prætextu continuæ suæ commensalitatis possit ordinare; & contra faciens ab exercitio Pontificalium per annum ipso iure suspenditur.

Additur verò *in cit. cap. eos qui*, quod postquam sus- 3
pensio Episcopi, propter alieni subditi temerariam ordinationem contracta, manifesta fuerit, subditis eiusdem Episcopi sine ipsius licentia interim suscipiendi ordines ab Episcopis vicinis facultas ipso iure concessa sit.

An autem, si in dimissoria concedatur licentia ordi- 4
nandi à quocumque Episcopo in propria Diœcesi ordinante, possit quis ordinari ab Episcopo in aliena Diœcesi de licentia Ordinarij ordinationem exercente?

Negant quidam, quos sequitur Gutrier. *lib. 1. cap. 16.*

Affirmant verò alij, quos sequitur Ledesma *tom. 1. de Sacram. ordin. cap. 8. concl. 4. difficult. 5.*

Quorum sententia, non obstante dimissoria cum tali limitatione concessa, non improbabilis mihi videtur, saltem in casu, quo ordinandus, & Episcopus ordinans certò scirent, proprium Episcopum (si id nosset) generales dimissorias concessurum esse, & omnia rata habere; quia non sumus in casu, quod si ratihabitio non adsit, Sacramentum sit nullum (vti contingit in Sacramento Pœnitentiæ, non item in Sacramento Baptismi, Confirmationis, & ordinis) quapropter non plus requiri videtur.

Atque ita, præter Ledesmam suprà tenent Paludan. *in 4. dub. 18. q. 1. art. 2. cas. 19.* Villalob. *tom. 1. tract. 11. diffic. 9. n. 8.* contra Riccium *in addit. ad Institut. canon.* Lancellott. *lib. 1. tit. 24. §. pari ratione.* Bonac. *de Sacram. disput. 6. q. vnic. punct. 4. n. 28.* Turrian. *de censur. lib. 5. disput. 46. dubit. 1.* & alios.

SECTIO IX.

PETITIO SEPTIMA.

An suspensionem incurrat Episcopus, qui confert primam tonsuram alienæ Diœcesis subdito, infanti, illiterato, vel coniugato?

SVMMARIVM.

1 *Episcopus, vel quilibet alius Prælatus, qui præsumit conferre primam tonsuram alienæ Diœcesis subdito, vel infanti, nisi Religionem ingressurus sit, vel illiterato, nisi legere saltem, & scribere, aut prima fidei rudimenta sciat; vel coniugato, nisi Religionem*

Religionem ingredi, aut sacros ordines iuxta sacros canones suscipere velit, per annum à collatione tonsura clericalis suspensus est.

2 *Episcopus primam tonsuram alicui sine proprij Episcopi licentia conferens, an incurrat praeterea pœnam suspensionis latam* in cap. eos, de tempor. ordin. in 6. *affirmant alij, alij verò non improbabiliter negant, quia Textus* in cap. cit. *loquens de Episcopo ordinante clericum alienum, supponit eum esse clericum saltem tonsuratum, quapropter dicendum est, eum solùm incurrere suspensionem à collatione primæ tonsuræ.*

3 *Amplia adhuc non esse improbabile, quamuis Concil. Tridentinum explicet id de ordinante simpliciter, & non restringat ad ordinantem clericum.*

1 Respondetur: Episcopus, vel quilibet alius Prælatus, qui præsumit conferre primam tonsuram alienæ Diœcesis subdito, vel infanti (nisi Religionem ingressurus sit) vel illiterato (nisi legere saltem, & scribere, aut prima fidei rudimenta sciat, iuxta Tridentinum Concilium *sess. 23. cap. 4. de reformat.*) vel coniugato (nisi Religionem ingredi, aut sacros ordines iuxta sacros canones suscipere velit) per annum à collatione tonsuræ clericalis suspensus est, *cap. vltimo, de tempor. ordinat. in 6.* & habet communis sententia Doctorum.

An autem Episcopus primam tonsuram alicui sine proprij Episcopi licentia conferens, incurrat præterea pœnam suspensionis latam *in cap. eos, de tempor. ordin. in 6.* de qua dicebam suprà *Petit. præcedenti.*

2 Affirmat Gloss. *in dicto cap. eos, verb. ordinare, & in cap. nullus, eodem tit.* quam sequuntur Salsed. *in Pract. Bernardi Diaz, cap. 26.* Barbos. *in collect. tom. 3. lib. 1. tit. 9. cap. 2. n. 10.* Diana *part. 3. tract. 4. resol. 149.* Et videri poterit etiam Filliuc. *tom. 1. tract. 17. cap. 8. n. 141.* & Bonacina *de censur. disp. 3. punct. 5. §. 2. n. 4.*

Negat verò non improbabiliter Geminian. quem sequuntur Villalob. *tom. 1. tract. 18. difficult. 7. num. 17.* & Riccius *in addit. ad Institut. canon.* Lancellot. *lib. 1. tit. 25. §. pari ratione.*

Probatur, quia Textus *in cap. eos*, loquens de Episcopo ordinante clericum alienum, supponit eum esse clericum, saltem tonsuratum: Ergo Episcopus, si tantum primam tonsuram conferat laico alienæ Diœcesis, non incurrit suspensionem à collatione ordinum, sed solùm à collatione primæ tonsuræ, *argum. cap. nullus, de tempor. ordin. in 6.*

3 Et quamuis Tridentinum Concilium explicet id de ordinante simpliciter, & non restringat se ad ordinantem clericum (vt propterea dubium esse possit, an saltem ex virtute talis decreti Episcopus conferens laico alieno subdito primam tonsuram, à collatione ordinum suspensus sit:) nihilominùs improbabile iuxta ea, quæ dicebam, adhuc non videtur, talem Episcopum, scilicet non nisi à collatione primæ tonsuræ suspensum esse.

SECTIO X.

PETITIO OCTAVA.

An suspensionem incurrat Episcopus aliquem ordinans ordine maiori, cum pacto ne super prouisione ordinato debita ipse molestetur?

SVMMARIVM.

1 *Episcopus si aliquem ordinat ordine maiori, vel alius clericus beneficiatus, eum ad ordinem præsentans, si promissionem, vel iuramentum ab eo recipiat, vt super prouisione ei debita ipse non molestetur, ordinans ab ordinum collatione, & præsentans ab ordinum executione, ordinatus verò ab ordine ita suscepto suspensus manent, donec à Sede Apostolicà absoluantur.*

2 *Episcopo prohibitum est, ne quempiam ad ordinem sacrum admittat, nisi beneficium Ecclesiasticum ad sui sustentationem sufficiens habeat, vel de suo, aut paterna hæreditate vitæ subsidium sufficiens possideat, vel ab aliquo Patrono, v. g. à Parocho, vel alio Beneficiato ad titulum Beneficij sui præsentatus sit.*

3 *Professi in aliqua Religione approbata non indigent alio titulo sustentationis.*

4 *Ordinatio facta sine titulo sustentationis antiquo iure irrita est quoad ordinis executionem. Quod tamen correxit Innocentius III. decernendo, quod si quis sine titulo ordinatus esset; Episcopus eum ordinans, & susceptor ipsius tandiu prouidere debeat ordinato, quamdiu Ecclesiasticum beneficium sufficiens consecutus fuerit.*

5 *Episcopo suffraganeo si ab Ordinario commissa fuerit facultas ordinandi subditos suos, nulla persona expressa, ille verò aliquem ordinauerit sine titulo, ipse suffraganeus, qui fuit in culpa, illi interim vita necessaria ministrare tenetur.*

6 *Episcopus si ad preces Præsentatoris aliquem ordinauerit, tunc Præsentator, seu Patronus illi interim prouidere tenetur.*

7 *Ordinari qui obtinet exhibito titulo patrimonij ficto, seu quia mentitur habere quod non habet, seu quia ab aliquo impetrat patrimonij donationem cum pacto statim illud redonandi, an suspensionem incurrat? Opinio magis communis est affirmatiua.*

8 *Textus in cap. per tuas, & cap. penultimo de simonia, probant id minus efficaciter; quia ibi tantum est sermo de clerico beneficiato, qui ad titulum sui beneficij aliquem ordinandum Episcopo præsentat, interposito pacto nihil ab ipso petendi.*

9 *Textus* in cap. 1. & 2. dist. 70. *vbi absolutè decernitur, quod ordinatio facta sine titulo irrita, seu potius suspensa sit, efficaciùs id probat.*

10 *Beneficium, ad cuius titulum aliquis ordinatus fuit, non potest ex dispositione Tridentini Concilij resignari, nisi aliunde sustentatio sufficiens habeatur.*

11 *Patrimonium, aut pensio, cuius intuitu aliquis ordines suscepit, alienari, extingui, vel remitti non potest sine licentia Episcopi, nisi vel beneficium Ecclesiasticum sufficiens obtineatur; vel sustentatio ex alia causa sufficiens acquiratur; cui tamen prohibitioni nulla censura annexa reperitur.*

12 *Patrimonij eiusdem, vel pensionis renunciatio ante obtentum sufficiens beneficium, vel ante obtentam sufficientem sustentationem, an non tantùm illicita, sed etiam valida sit? Quidam negant esse inualidam, alij verò affirmant propter illud verbum (nullatenus possint) quod nullitatem ipso iure inducit.*

13 *Subdiaconatus si quis post ordinationem ad titulum patrimonij, vel pensionis promissa, eidem renunciauerit, & deinde sine alio sustentationis titulo diaconatus ordinem susceperit, non incurrit suspensionem; quia renunciatio irrita est, atque adeo renuncians adhuc habet veram actionem ad petendum patrimonium, vel pensionem sibi promissam.*

14 *Illatio prædicta auctori probatur, si in Diœcesi vigeat aliqua executio ad rescindendam renunciationem iuxta decretum Tridentini Concilij. Secus autem esse videtur, si quis Patrimonio, vel pensioni renunciauerit sine vlla spe rescindendi renunciationem factam; quia tunc reuera nullum titulum sustentationis habens sacrum ordinem diaconatus illegitimè suscipit.*

15 *Ordinatus cum patrimonio ficto, vtpote v. g. sub conditione donato, vt post ordines susceptos illud restituat donanti, non tenetur in conscientia illud ei restituere; quia talis conditio, vtpote contra ius, tanquam turpis reiicitur, & pro non apposita habetur, contra nonnullos asserentes.*

16 *Quod*

16 *Quod talis donatio fuit conditionalis, & licèt fraudulenter, & verbotenus sit facta, tamen in iure non est reprobata, & aliàs donator potuit conditionaliter donare, & clericus sic admisit donationem.*

17 *Donatio prædicta conditionalis licet in sententia prædictorum in foro conscientiæ sit remittenda a sic ordinato; adhuc in foro exteriori potest rescindi talis redonatio in pœnam donatoris; quia voluit decipere Ecclesiam, & Episcopum ordinantem.*

1 RESpoodetur: Si Episcopus aliquem ordinans ordine maiori, vel alius (clericus beneficiatus) eum ad ordinem præsentans, promissionem, vel iuramentum ab eo recipiat, vt super prouisione ei debita ipse non molestetur, ordinans ab ordinum collatione, & præsentans ab ordinum executione, ordinatus verò ab ordine ita suscepto suspensus manet, donec à Sede Apostolica absoluantur. Patet *ex cap. penult. de simonia*, & tradunt Nauarr. *cap.27. n.158.* Suarez *disp.31. sect.1. suspens.7.* & Henriq. *lib.13 cap.37.n.1.*

2 Aduerte tamen pro intelligentia, quod prohibitum sit Episcopo, ne quempiam ad ordinem sacrum admittat, nisi beneficium Ecclesiasticum ad sui sustentationem sufficiens habeat, vel de sua, aut paterna hæreditate vitæ subsidium sufficiens possideat, *cap. Episcopus, & cap. tuis, de Præbendis* (quod tamen limitauit Tridentinum *sess.21. cap.2. de reformat.*) Vel ab aliquo Patrono, v.g. à Parocho, vel alio beneficiato, ad titulum beneficij sui præsentatus sit, *cap. per tuas 3. de simon. cap. vlt. de iurepatr. & cap. cum secundùm, de præbend.*

3 Quamuis, qui in aliqua Religione approbata professi sunt, alium titulum sustentationis non requirant, *cap. primo, dist. 70.* & est communis sententia Doctorum.

4 Aduerte secundò, quod antiquo iure, *cit. cap. 1. & 2. dist. 70.* Ordinario facta sine titulo sustentationis irrita (quoad ordinis executionem) censetur. Quod tamen correxit Innocentius III. *in cit. cap. cum secundùm*, vbi decreuit, quod si quis sine titulo ordinatus esset, Episcopus eum ordinans, & successor ipsius tamdiu prouidere debeat ordinato, quamdiu Ecclesiasticum beneficium sufficiens consecutus fuerit.

5 Consentit Textus *in cap. si Episcopus, de præbend.* Vbi etiam significatur, quod si alicui Episcopo, scilicet suffraganeo, ab Ordinario commissa fuerit facultas ordinandi subditos suos, nulla persona expressa: Ille verò aliquem ordinauerit sine titulo, ipse suffraganeus, qui fuit in culpa, illi interim vitæ necessaria ministrare teneatur.

6 Sin autem Episcopus ad preces Præsentatoris aliquem ordinauit, tunc Præsentator, seu patronus illi interim præcipere tenetur. Abb. *cit. cap. cum secundùm, n.7.* quem sequuntur communiter Doctores.

7 An verò suspensionem incurrat, qui ordinationem obtinet, exhibito titulo patrimonij ficto, seu quia mentitur habere quod non habet, seu quia ab aliquo impetrat patrimonij donationem, cum pacto statim illud redonandi.

Respondetur affirmatiuè, ex probabiliori sententia Doctorum, iuxta ea quæ dicebam suprà *Petit. 1.*

8 Probatur ab aliquibus *ex Textu in cit. cap. per tuas, & cap. penultimo, de simonia.*

Sed minùs efficaciter, quia ibi tantum est sermo de clerico beneficiato, qui ad titulum sui beneficij aliquem ordinandum Episcopo præsentat, interposito pacto nihil ab ipso petendi. Quod à sacris canonibus tanquam simoniacum iudicatur, ideoque sub pœna suspensionis prohibetur: At id cùm pœnale sit, extendi non debet ad alias promissiones patrimonij cum pacto statim remittendi: Ergo, &c.

9 Probatur igitur secundò efficaciùs ex Textu *in cap. 1. & 2. dist. 70.* vbi absolutè decernitur, quod ordinatio facta sine titulo, irrita, seu potius suspensa sit: Quæ iura, licèt mutata fuerint per Textum *in cap. cum secundùm*, in casu, quo Episcopus scienter aliquem titulo carentem ordinat; quia tacitè tunc illi prouisionem ex Episcopali mensa sua promittere censetur, vt proinde verus titulus tunc non deficiat. Attamen in casu, quo aliquis titulo ficto sacrum ordinem impetrat, Episcopus ordinans eum alere non tenetur, ideoque ordinatus re ipsa titulo caret, idque propter culpam, & dolum suum: Ergo suspensionem incurrere censeri debet ex iuribus antiquis, quorum correctio extendi non debet vltra casum expressum *in cit. cap. cum secundùm.*

Atque ita præter alios Doctores, quos citabam dicta *Petit. 1.* docet Nauarr. *consil. vlt. de tempor. ordinat. edit. 2.* Et consentire videtur Tridentinum Concilium *sess.21. cap.2. de reformat.*

Porrò in eodem Tridentino Concilio decernitur, neque posse validè resignari beneficium (ad cuius titulum aliquis ordinatus fuit, nisi aliunde sustentatio sufficiens habeatur:) Neque posse sine licentia Episcopi alienari, extingui, vel remitti patrimonium, aut pensionem, cuius intuitu aliquis ordines suscepit, nisi vel beneficium Ecclesiasticum sufficiens obtineatur, vel sustentatio ex alia causa sufficiens acquiratur: cui tamen Concilij prohibitioni nulla censura annexa reperitur. 10 11

An autem eiusmodi patrimonij, vel pensionis renunciatio ante obtentum sufficiens beneficium, vel ante obtentam sufficientem sustentationem, non tantum illicita, sed etiam inualida sit? 12

Quidam, inter quos Suarez *disp.31. sect.1. suspens.7. n.38.* negant esse inualidam.

Alij verò, inter quos Nauarr. *cons. 11. de tempor. ordin. edit.2. & in sum. cap. 27. num.158.* Henriquez *cap.28. n.3.* & Auila *cit. dub. 5.* affirmant, propter illud verbum, *nullatenus possint*, quod nullitatem ipso iure inducit, secundùm Glossam *in Clement. 2. de sequestrat. verb. Nullatenus.*

Hinc infertur cum Nauarro, & Auila vbi suprà, quod si quis post ordinationem Subdiaconatus ad titulum patrimonij, vel pensionis promissæ, eidem renunciauerit, & deinde sine alio sustentationis titulo Diaconatus ordinem susceperit, non incurrat suspensionem; quia renunciatio irrita est, atque adeò renuncians habet adhuc veram actionem ad petendum patrimonium, vel pensionem sibi promissam. 13

Quæ illatio mihi probatur, si in Diœcesi vigeat aliqua executio ad rescindendam renunciationem, iuxta decretum Tridentini Concilij. Secus autem esse videtur (vt ait Medina in summa, *lib.1. cap.11. §. 8. in fine*) si quis patrimonio, vel pensioni renunciauit sine vlla spe rescindendi renunciationem factam; quia tum reuera nullum titulum sustentationis habens sacrum ordinem Diaconatus illegitimè suscipit: Ergo suspensionem incurrere dici debebit. 14

Infertur secundò cum Ledesma *in sum. tom. 1. de Sacram. ordin. cap.7. concl.6. diffic.3.* & Villalob. *tom. 1. tract.11. diffic.15. num.10.* quod ordinatus cum Patrimonio ficto, vtpotè v. g. sub conditione donato, vt post ordines susceptos illud restituat donanti, non teneatur in conscientia illud ei restituere; quia talis conditio, vtpotè contra ius, tanquam turpis reiicitur, & pro non apposita habetur. 15

Quamuis contrarium sentiant Corduba, & Lopez, quos citat, & sequitur Auila *de censur. part.3. disput.5. dub. 5. concl. 3.* & Ioan. de la Cruz *part.2. de Sacram. ordin. dub.6. concl.2.* Quatenus aiunt, quod talis donatio fuit conditionalis, & licèt fraudulenter, & verbotenus sit facta, tamen in iure non est reprobata. Et aliàs donator potuit conditionaliter donare, & clericus sic admisit donationem: Ergo in tali casu ordinatus tenetur in conscientia redonare patrimonium ita conditionaliter donatum. 16

Ad

17 At ad istorum Authorum fundamentum Responsio patet ex dictis. Et stando in ipsorum sententia (quod scilicet in foro conscientiæ teneatur sic ordinatus testituere patrimonium ita conditionaliter donatum) adhuc in foro exteriori potest rescindi talis redonatio in pœnam donatoris; quia voluit decipere Ecclesiam,& Episcopum ordinantem : In quo conueniunt etiam aduersarij, inter quos præsertim Auila, saltem vbi viget dictum Decretum Concilij Tridentini.

SECTIO XI.

PETITIO NONA.

An suspensionem incurrat, qui per saltum ordinatur?

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus per saltum, suspensus est ab exercitio ordinis suscepti, donec per Episcopi dispensationem ordinem intermissum suscipiat, sicque in vtroque ministrare permittatur.*

1 RESpondetur : Qui per saltum ordinatur, is suspensus est ab exercitio ordinis suscepti, donec per Episcopi dispensationem ordinem intermissum suscipiat, sicque in vtroque ministrare permittatur. Sotus *in 4. dist.25. quæst.1. art.8.* Henriquez *lib.13. cap.39. num.1.* Suarez *cit. sect.1. suspens. 9.* Nauarrus *cap 5. num.31.* Auila *de censur. part.7. disp.11. sect.1. dub.4.* & alij communiter ex Textu *in cap.vnic.de clerico per saltum promoto, & in cap. solicitudo, dist. 52.* & ex Trident. Concil. *sess.23.cap.14.de reformat.*

SECTIO XII.

PETITIO DECIMA.

An suspensionem incurrat, qui vno die duos sacros Ordines suscipit?

SVMMARIVM.

1 *Ordines duos sacros qui vno die suscipit, suspensionem incurrit, licèt secundum aliquos non lata, sed sententia ferenda : Attamen alij communiter tenent, saltem ipsum illegitimè ordinatum ipso iure suspensum esse.*

2 *Is qui vno die cum minoribus tantùm ordinibus celebrare permittatur : Vnde Cardinalium Congregatio sess. 23. cap. 13. de reformat. declarauit eum, qui ex Regionis consuetudine sic ordinatus est, suspensum non esse, tacitè insinuans, suspensum fore si talis consuetudo in Diœcesi non inualuisset.*

1 RESpondetur affirmatiuè, quia *in cap. literas, de tempor. ordin.* Pontifex ait : *Si vno die duo sacri Ordines eidem conferantur, volumus Episcopum a collatione vtriusque Ordinis; ordinatum verò ab executione posterioris manere suspensos, donec de illis aliter disponamus.*

2 Et quamuis ex his verbis non satis colligi suspensionem latæ sententiæ, sed potiùs ferendæ, putent quidam, inter quos Suar. *loc.suprà cit.suspens.8. n.41.* tamen communiter alij tenent, saltem ipsum illegitimè ordinatum ipso iure suspensum esse. Ita præter alios Nauarr. *cap.25.n.71.* & Auila *part.3.disp.5. argum.c.1. de eo qui furtiuè, &c.* vbi habetur, quod is qui vno die cum minoribus ordinibus Subdiaconatum suscipit, in minoribus tantùm ordinibus celebrare permittatur. Vnde Concilium *sess. 23. cap.13. de reformat.* declarauit, eum qui ex regionis consuetudine sic ordinatus est, suspensum non esse, tacitè insinuans, suspensum fore, si talis consuetudo in Diœcesi non inualuisset.

SECTIO XIII.

PETITIO VNDECIMA.

An suspensionem incurrat Episcopus, qui in aliena Diœcesi Pontificalia exercet?

SVMMARIVM.

1 *Episcopus, qui in aliena Diœcesi Pontificalia exercet, suspensionem incurrit, quia Tridentino Concilio sess.6. cap.5. de reformat. expressè mandatur, quod nullus Episcopus in aliena Diœcesi Pontificalia exerceat, nisi de Ordinarij loci expressa licentia, & in personas eidem Ordinario tantùm subiectas; si secus factum fuerit, Episcopus ab officio Pontificalium, & sic ordinati ab exercitio Ordinum ipso iure suspensi sint.*

1 RESpondetur affirmatiuè; quia in Trident. Concil. *sess.6. cap.5. de reformat.* expressè mandatur, quod nullus Episcopus in aliena Diœcesi Pontificalia exerceat, nisi de Ordinarij loci expressa licentia, & in personas eidem Ordinario tantùm subiectas : si secus factum fuerit, Episcopus ab officio Pontificalium,& sic ordinati ab exercitio Ordinum ipso iure suspensi sint.

SECTIO XIV.

PETITIO DVODECIMA.

An suspensionem incurrat, qui durante matrimonio sacrum Ordinem suscipit?

SVMMARIVM.

1 *Ordinem sacrum qui durante matrimonio suscipit, suspensionem incurrit, quia in extrauag. Antiqua, de voto, id sub eadem pœna expressè cauetur.*

RESpondetur affirmatiuè, quia *in extrauagant antiqua, de vot.* Pontifex in primis prohibet, *Ne quisquam durante matrimonio, nondum etiam consummato, sacrum Ordinem suscipere præsumat, nisi prout sacris Canonibus conuenit* (nempe cum consensu vxoris Religionem ingredientis, vel in sæculo sine periculo incontinentiæ permanentis, edito continentiæ voto, sicut aduertit Gloss. *in cit.extrauag.noverit.*) Sin verò secus attentatum fuerit, subdit ibidem Pontifex : *Vt ordinatus, ne quidem matrimonio soluto, in sic suscepto ordine ministrare, nec ad superiores Ordines prouehi, nec ad aliquod beneficium, vel officium Ecclesiasticum valeat promoueri.* Potest verò hæc suspensio irregularitatibus annumerari;

SECTIO XV.

PETITIO XIII.

An suspensionem incurrat, qui excommunicationis censura ligatus ordinem suscipit?

SVMMARIVM.

1 *Ordinem suscipiens ligatus excommunicationis censura, suspensionem incurrit, nisi ignorantia, vel metus grauis excuset.*

2 *Suspensio ista, quam aliqui irregularitatem appellant, locum habet non solùm si in excommunicatione quis suscipiat ordinem sacrum, sed etiam si in excommunicatione suscipiat quemcumque ordinem minorem, contra aliquos, &c.*

1 RESpondetur affirmatiuè, quia ex Textu *in cap. cùm illorum, de sent. excommun.* Is qui excommunicatus ordinem suscipit, ab eodem suspensus manet, nisi ignorantia, vel metu graui à culpa excusetur. S. Antonin. *3. part. tit. 24. cap. 86. effect. 6.* Syluest. *verb. excommunicatio 3. quæst. 14.* Suarez *vbi suprà, suspens. 11.* & alij ex communiori sententia Doctorum.

2 Subdit verò Suarez *loc. cit.* quod suspensio ista, quam aliqui irregularitatem appellant, locum habeat non solùm si in excommunicatione suscipias Ordinem sacrum, sed etiam si in excommunicatione suscipias quemcunque Ordinem minorem. Quamuis contrarium sentiant Nauarr. *lib. 5. consil. 43. quæst. 2. de sent. excommun. edit. 2.* Less. *de iust. & iur. lib. 2. cap. 34. n. 49.* & alij.

DVBITATIO CXIII.

An Episcopi, vel alij possint dispensare super irregularitate, quæ prouenit ex illicita Ordinis administratione.

SECTIO PRIMA.

Supposita.

SVMMARIVM.

1 *In ordine non habito culpabiliter, si quis seriò, solemniter, & ex officio ministret, v. g. si Diaconus Missam celebret, aquam vel nuptias solemniter benedicat, absque Sacerdotis commissione solemniter baptizet, &c. irregularis efficitur.*

2 Abiiciatur, *verbum positum in Textu, cap. 1. de Clerico non ordinato ministrante, secundùm aliquos denotat excommunicationem ferendam, secundùm alios verò depositionem, seu suspensionem à statu Clericali; quæ depositio, seu suspensio comparata est, vt solùm sit per biennium, vel triennium ab Ordine, qui inter susceptos præcipuus fuerit: irregularitatem autem quæ parte impedit Ordinum susceptionem, ipso iure ferri.*

3 *Irregularitas hæc vt locum habeat, requiritur primò, vt in ea re mortaliter quis peccet, non excusatus probabili ignorantia.*

4 *Irregularitas hæc vt locum habeat, requiritur secundò, vt ordinem non habitum exerceat seriò, quia si exerceat per iocum seu ludum ad aliquam historiam repræsentandam, dictam irregularitatem non incurrit, siquidem non censetur Ordinem exercere, sed illius exercitium repræsentare, quod intercedente honesta causa, & secluso rerum diuinarum contemptu, licitum est, atque adeò irregularitati non subiectum.*

5 *Irregularitas prædicta, vt locum habeat, requiritur tertiò, vt quis exerceat solemniter, & ex officio, quia si sic ordinem non exerceat, non censetur officium Ordinis exercere, hoc enim ex sua natura exigit, vt solùm ab ordinatis exerceri possit.*

6 *Epistolam, vel Euangelium decantans in Missa solemni cum dalmatica indutus, modò manipulum, vel stolam non deferat, irregularis non est, quia proprium insigne Diaconi est stola, Subdiaconi verò manipulus.*

7 *Clerici in minoribus constituti, an licitè fieri possit, vt tanquam Cantores adhibeantur, superpelliceo, vel dalmatica induti, ad cãtandum epistolam, vel Euangelium, vel Passionem Domini, standum est consuetudini Ecclesiarum, quia in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, non permittitur: in quibusdam autem aliis Ecclesiis, præsertim regularium, fieri consuetum est in defectũ Diaconi, & Subdiaconi.*

8 *Clericus Subdiacono inferior apud Fratres Minores ex consuetudine etiam cum manipulo epistolam solemniter canit, ideoque irregularis non efficitur.*

9 *Clerico inferiori quamuis concessum sit, Epistolam in Missa solemni canere, concessum tamen similiter non est sacrum Calicem ad Altare porrigere, alias irregularis efficeretur.*

10 *Clericus inferior, probabilius est, quod licet peccet porrigendo Calicem ad Altare, tamen irregularis non fiat, quia per id non exercet actum Ordinis solemniter; siquidem solemniter ministrare est cum propriis ornamentis ministrare, Proprium autem ornamentum Subdiaconi est manipulus.*

11 *Laicis sine solemnibus vestibus indutis, v. g. superpelliceo, non licet, vt canant in solemni Missa Epistolam: Et quidem non est decens, si saltem Clericus haberi possit, sin verò non possit, forsan ob causam permitti poterit: Præsertim si Religiosus sit, quia talis non exercet actum Ordinis, sed simplicis Cantoris: Id tamen intellige, præcisa consuetudine in contrarium.*

12 *Epistolam, vel Euangelium cantans in solemni Missa cum manipulo, & stola respectiuè, vbi non est priuilegium, aut consuetudo, vt ea solemnitate decantetur ab illis, qui tali ordine non sunt insigniti, irregularis est.*

13 *Irregularis etiam est, si baptizet solemniter, quia baptizare solemniter est vsus, & exercitium Ordinis Sacerdotalis; secus dicendum, si baptizet non solemniter, qualiter baptizare sæpè solent etiam laici.*

14 *Irregularis etiam est, si attentet conficere Eucharistiam, vel illam ministret, vel ministret Ordinem, Confirmationem, aut Extremam vnctionem, cùm Sacerdos non sit, quia sic officium Ordinis, quem non habet, exercet; secus dicendum si assistat matrimonio, quia matrimonio assistere non est actus ordinis, sed iurisdictionis, & propter actum, vel vsum iurisdictionis non habitæ non est vllibi imposita irregularitas.*

15 *Idem dic de officio concionandi; nam quamuis illicitè non ordinatus illud vsurpet, tamen quia non est officium per se annexum Ordini sacro, illud vsurpando, irregularitatem non incurrit, idque siue laicus, siue Clericus sit, & tanquam Diaconus, cum manipulo, & stola prædicare in Ecclesia præsumat; quia per hoc actum ordinis non exercet.*

16 *Prædicans stola indutus tanquam Diaconus, cùm Diaconus non sit, peccat: Alioquin verò consuetudo ferè totius orbis Christiani est, vt Parochi non solùm Diaconos seu inferiores etiam Clericos Theologia eruditos ad prædicandum in Ecclesia interdum assumant: Etsi in quibusdam Diœcesibus consuetudo sit in oppositum, vt scilicet Parochis non liceat ad prædicandum assumere, nisi Diaconos.*

17 *Ad prædicandum substituti Parochorum ex Concilio Tridentino ab Episcopo examinari debent, & approbari, sed quoad hæc cuiuscumque Diœcesis recepta consuetudo seruari debebit.*

18 *Absolutionem Sacramentalem si non Sacerdos impendat, an irregularis sit, affirmant alij, alij verò negant probabiliùs; quia absolutio Sacramentalis quantumcunque secreta sit, est actus, & exercitium Ordinis Sacerdotalis, cuiusmodi est celebratio.*

SVPPONO, quod si quis in Ordine non habito 1
culpabiliter, seriò, solemniter, & ex officio ministret

nistret) v. g. si Diaconus Missam celebret, aquam, vel nuptias solemniter benedicat, absque Sacerdotis commissione solemniter baptizet, &c.) irregularis efficiatur, *cap.1. de cleric. non ordin. ministrant.* ibi: *Si quis baptizauerit* (intellige culpabiliter, seriò, solemniter, & ex officio, sicuti dicebam) *aut officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abiiciatur de Ecclesia, & nunquam ordinetur.*

Quamuis aliqui velint, in hoc Textu per illa verba, *Abiiciatur de Ecclesia*, excommunicationem ferendam statui: alij velint, depositionem, aut suspensionem à statu clericali, quæ depositio, seu suspensio *cap.2. eodem titulo*, temperata est, vt solùm sit per biennium, vel triennium ab Ordine, qui inter susceptos præcipuus fuerit, decerni: irregularitatem autem, qua parte impedit ordinum susceptionem, ipso iure ferri, tam *in dicto cap.1.* quàm *in cap.2. de cleric. non ordin. ministr.*

3 Vt igitur irregularitas hæc locum habeat, requiritur primò, vt in ea re moraliter pecces, non excusatus probabili ignorantia, &c. sicuti infrà meliùs dicetur.

4 Requiritur secundò, vt ordinem non habitum exerceas seriò, quia si exerceas per iocum, seu ludum ad aliquam historiam repræsentandam, dictam irregularitatem non incurris; siquidem non censeris ordinem exercere, sed illius exercitium repræsentare: Quod, intercedente honesta causa, & secluso rerum diuinarum contemptu, licitum est, atque adeò irregularitati non subiectum. Syluest. *verb. irregularitas, quæst.12.* Sotus *in 4.dist.25.quæst.1.art.3.* Nauarr. *cap.27.num.141.* Henriquez *lib.14.cap.6.num.1.* & Sayrus *lib.7.thes.cap.10.num.2.*

5 Requiritur tertiò, vt exerceas solemniter, & ex officio; idem Syluester, Sotus, Nauarrus, Henriquez, & Sayrus *in locis suprà cit.* quia si sic ordinem non exerceas, non censeris officium ordinis exercere. Hoc enim ex sua natura exigit, vt solùm ab ordinatis exerceri possit. Vnde, cum vsus Ordinum Minorum communiter à non ordinatis exerceatur, & Epistola, atque Euangelium sæpiùs in Mis à solemni decantetur cum dalmatica absque manipulo, vel stola ab illis, qui eo Ordine insigniti non sunt, quio etiam cum stola, seu manipulo à Clericis Subdiacono inferioribus in Ecclesiis Fratrum Minorum, vt ex Villadiego testatur Nauarrus *cap.27.n.242.* & Auila *de censur. part.7. disp.9. sect.2. dub.13.* fit quod ob has actiones hæc irregularitas non incurratur: Requiritne igitur ad hanc irregularitatem incurrendam, vt solemniter, & tanquam ex officio exerceas actum ordinis, quem secundùm Ecclesiæ institutionem, aut consuetudinem non liceat exercere illis, qui tali ordine carent. Paludan. *in 4.dist.24. quæst.4.* Syluest. *verb. irregularitas, num.14.* Angel. *eodem verb. num.38.* S. Antonin. *part.3. tit.28.cap.1. §.1.* Tolet. *lib.1. cap.71.* Nauarr. *cap.27. num.235.* Henriquez *lib.14. cap.6. num.1.* Auila *cit. dub.13.* Sayr. *cit. cap.10. num.3. & 4.* & Sà *verb. irregularitas ex abusu ordin.num.5.*

6 Hinc sequitur, quod irregularis non sis, si in Missa solemni Epistolam, vel Euangelium decantes cum dalmatica indutus, modò manipulum, vel stolam non deferas; quia proprium insigne Diaconi est stola, Subdiaconi verò manipulus.

7 An autem etiam licitè fieri possit, vt Clerici in minoribus constituti, tanquam Cantores, adhibeantur superpelliceo, vel dalmatica induti ad cantandam Epistolam, vel Euangelium, vel Passionem Domini?

Respondetur, id ex consuetudine petendum esse; quia in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis non permittitur, in quibusdam autem aliis Ecclesiis, præsertim Regularium, fieri consuetum est, in defectum Diaconi, & Subdiaconi. S. Antonin. *cit. cap.1.* Nauarr. *lib.5. consil.5. de cleric. non ordin. edit.2.* Toletus *vbi suprà*, & Sà *verb. clericus, num.31.* Imò, sicut

8 suprà dicebam, apud Fratres Minores consuetudo vi-

ger, vt Clericus Subdiacono inferior, etiam cum manipulo Epistolam solemniter canat, ideoque irregularis non efficiatur.

Monent verò Syluest. & S. Antonin. *in locis suprà citatis*, quod quamuis concessum sit Clerico inferiori Epistolam in Missa solemni canere (sicuti suprà dicebam) concessum tamen similiter non sit, sacrum Calicem ad Altare porrigere, aliàs irregularis efficietur. 9

At probabiliùs docent Henriq. & Auila *vbi suprà*, quod talis, licèt peccet, tamen irregularis non fit, quia per id non exercet actum Ordinis solemniter; si quidem solemniter ministrare, est cum propriis ornamentis ministrare: proprium autem ornamentum Subdiaconi est manipulus, vti dicebam. 10

Cæterùm, laicum sine solemnibus vestibus, indutum v. g. superpelliceo, epistolam in solemni Missa canere, videtur non esse licitum, saltem quidem non est decens, si Clericus haberi possit; sin verò non possit, forsan ob causam permitti poterit, præsertim si Religiosus sit; quia talis non exercet actum Ordinis, sed simplicis cantoris. Vnde cur laico huiusmodi officium in solemni Missa competere non possit, solùm obstare videtur consuetudo, quæ tamen in diuersis locis diuersa est. 11

Sequitur secundò, quod è contrà irregularis sis, si in solemni Missa Epistolam cum manipulo, vel Euangelium cum stola decantes, vbi non est priuilegium, aut consuetudo, vt ea solemnitate decantetur ab illis, qui tali ordine non sunt insigniti. Sayr. *lib.7. thes. cap.10. num.5. & 4.* Suar. *disp.42. sect.4.n.16.* Coninch. *disp.18. dub.6.* & Bonacin. *disp.7. de irregular. quæst.3. punct.6. num.1. & 2.* 12

Sequitur tertiò, quod etiam irregularis sis, si baptizes solemniter, quia baptizare solemniter est vsus, & exercitium Ordinis Sacerdotalis, *cap.1. de cleric. non ordin. ministr.* secus dicendum, si baptizes non solemniter, qualiter baptizare sæpè solent etiam laici. Nauarr. *cap.22. num.7.* Henriq. *lib.2. cap.29. num.2. & 3.* Sayr. *cit. cap.10. n.5.* Auila *part.7. disp.9. dub.14.* & alij communiter. 13

Sequitur quartò, quod similiter irregularis sis, si attentes conficere Eucharistiam, vel illam ministres, vel ministres Ordinem, Confirmationem, aut Extremam vnctionem, cùm Sacerdos non sis; quia sic officium Ordinis, quem non habes, exerces. Secus dicendum, si assistas matrimonio, tanquam Parochus, cùm Parochus non existas, quia matrimonio assistere non est actus ordinis, sed iurisdictionis. Et propter actum, vel vsum iurisdictionis non habitæ non est vllibi imposita irregularitas. Suarez *disp.45. sect.4. n.19.* & Coninch. *disp.18. dub.5.num.48.* 14

Idemque dicendum de officio concionandi: nam quamuis illicitè non ordinatus illud vsurpes, tamen quia non est officiù per se annexum Ordini sacro, illud vsurpando irregularitatem non incurris. Idque siue Laicus, siue Clericus sis, & tanquam Diaconus cum manipulo, & stola prædicare in Ecclesia præsumas; quia, sicuti dicebam, per hoc actum Ordinis non exerces. Doctores communiter contra Nauarrum *cap.27.num.163.* 15

Peccas nihilominus, quando actum Ecclesiasticum prædicandi stola indutus, tanquam Diaconus exerces, cum Diaconus non sis. Alioquin verò (ait idem Nauarrus *lib.1. consil.7. de offic. delegat.*) consuetudo ferè totius orbis Christiani est, vt Parochi non solùm Diaconos, sed inferiores etiam Clericos Theologiæ eruditos ad prædicādum in Ecclesia interdum assumãt. Etsi in quibusdam tamen Diœcesibus consuetudo sit in oppositum, vt scilicet Parochis non liceat ad prædicandum assumere, nisi Diaconos. Imò Tridentin. Concil. *sess.5. cap.2. & sess.24. cap.4. de reformat.* significat, tales substitutos in munere prædicandi priùs ab Episcopo examinari, & approbari debere, quod etiam docent nonnulli, inter quos Simanchas *de cathol. instit.* 16

c.49.n.1. ex cap.excommunicatus,§.quia verò, de heret. & ex Concilio Lateranensi sub Leone X. *seß.*11.sed quoad hæc cuiusqumque Diœcesis recepta consuetudo seruari debebit.

18 An autem neque irregularis sis, si non Sacerdos, absolutionem Sacramentalem impendas?

Affirmant Syluest.*verb. confessor* 1. *in princ.* Ledesma 2.*part.4.quæst.7. art.3. dub.1.* & ex probabili Auila *de censur. part.7. disp.9. dub.15.* Quia talis actus exercetur absque vlla solemnitate: Ergo inter officium Ordinis reputari non debet.

Negant verò probabiliùs Nauarr. *cap.27. num.*142. Suarez *disp.42.sect.4.num.*19.Henriq.*lib.14. cap.6. n.1.* Sayr.*lib.7.thes.cap.10.n.5.*& alij communiter.

Colligitur *ex cap.1. de cleric. non ordin. ministr.* & probatur, quia absolutio Sacramentalis, quantumcumcumque secreta sit, est actus, & exercitium Ordinis Sacerdotalis, cuiusmodi est celebratio: Ergo sicut irregularitatem inducit vsurpatio celebrationis à non Sacerdote, ita & irregularitatem inducet vsurpatio absolutionis: falsumque est, sub officio Ordinis Sacerdotalis absolutionem Sacramentalem non contineri. His suppositis.

SECTIO II.

Dubitationis resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Super irregularitate, quæ prouenit ex illicita Ordinis administratione solus Pontifex dispensat, vt ad superiores Ordines ascendat, vt verò possit in susceptis Ordinibus ministrare, dispensat etiam Episcopus.*

2 *Episcopus, imposita vigore cap.2.de cleric.non ordin. ministr. suspensione biennij, non videtur posse super illa dispensare, excepto, si irregularitas proueniat ex delicto occulto.*

1 RESpondetur, super irregularitate, quæ prouenit ex illicita Ordinis administratione, solus Pontifex dispensat, vt ad superiores Ordines ascendas: vt verò possis in susceptis Ordinibus ministrare, dispensat etiam Episcopus. Innoc. *in cap. dilectus, de tempor. ordinat.n.3.* Abbas *in cap.2. de cleric. non ordin. ministr. n.3.*Syluest. *verb.irregularitas, quæst.12.in fine,* Angel. *eodem verbo, n.*58.Nauarr. *cap.27.num.*243.& Auila *de censur. part.7. disp.9. dub.15. ex dicto cap.2. de cler. non ordin. ministr.* vbi hæc suspensio arbitrio Episcopi remittitur.

2 Ac si rectè aduertatur, in prædicto Textu solùm Episcopo committitur, an sis biennio, vel triennio suspendendus, moderari verò tempus biennij non videtur concedi: Ergo, imposita suspensione biennij, non videtur Episcopus posse super illam dispensare. Excepto, si irregularitas proueniat ex delicto occulto, iuxta concessionem Trident.Concil.*seß.24. cap.6.* sicuti in præsenti aduertit Suar.*de censur. disp.42. sect.4. n.3.* & Bonacin. *de irregular.disp.7.quæst. 3. punct.6.n.10.*

SECTIO III.

PRIMA PETITIO.

An seriò exercens officium ordinis, quem non habes, v.g. canendo solemniter Epistolam, vel Euangelium, celebrando, vel ministrando aliud Sacramentum, &c. absque intentione tamen vsurpandi Ordinis vsum, irregularitatem incurras?

SVMMARIVM.

1 *Ordinis officium seriè exercens, quem non habet, v.g. canendo solemniter Epistolam, vel Euangelium, celebrando, vel ministrando aliquod Sacramentum, & absque intentione tamen vsurpandi Ordinis vsum, irregularitatem non incurrit.*

2 *Diaconus existimans per ignorantiam non crassam officium v.g. solemniter baptizandi in Ecclesia Ordini suo annexum esse, non fieret irregularis, licet sine Sacerdotis commissione baptizaret, quia non haberet intentionem baptizandi vt sacerdos.*

3 *Idem dic, si absolueret à peccatis in articulo mortis, existimans similiter per ignorantiam non crassam, quod tunc possit & ipse id præstare, si copia Sacerdotis non sit, seu si Sacerdos non adsit.*

4 *Irregularitas prædicta, quæ decreta est in cap.1. de cleric. non ordin. ministr. ideò statuitur, eo quòd non ordinatus solemniter baptizauit, vel aliud officium Ordini annexum exercuit.*

5 *Irregularitas prædicta vt incurratur, opus esse videtur, vt officium Ordinis quis exerceat, si non verè, saltem quantum est ex se: at non exercetur illud officium, si desit intentio.*

6 *Rebaptizans exteriùs absque intentione, irregularitatem aduersus rebaptizantes impositam non incurrit, quia quantum est ex se, non rebaptizat.*

7 *Non ordinatus si temerè exerceat officium ordinis, quem non habet, v.g. celebret, vel confessiones audiat, tenetur etiam pœna falsi, sicuti qui non habens dignitatem, profitetur se habere, vel vtitur insignibus eius.*

RESpondetur negatiuè, atque ita contra Suarez *de censur.disp.42.sect.4.n.18.& seq.*Coninch. *disp.18. dub.6.n.47.*& alios, probabilius docent Tabien.*verb. irregularitas* 4.§.3.Nauarr.*consil.3. de Sacram. non iterand. & in summa, cap.27.n.142.* Vgolinus *de censur. cap.37. n.10.* & Auila *part.7. disp.9. sect.2. dub.13.* specialiter 1
loquentes de officio Diaconi, & Subdiaconi, quatenus aiunt, opus esse, vt habeas intentionem id faciendi tanquam Diaconus, vel Subdiaconus. Præter quàm, si quis per ignorantiam non crassam existimaret, tale officium, etiam suo Ordini, quem habet, conuenire, vt si Diaconus existimaret, solemniter baptizare in Ecclesia Ordini suo annexum esse, non fieret irregularis, etsi sine Sacerdotis commissione baptizaret, quia non haberet intentionem baptizandi vt Sacerdos, vti docet idem Nauarr. *consil.3. de cleric. non ordin. edit.*1. Idemque dicas, si absolueret à peccatis in articulo mortis, existimans similiter per ignorantiam non crassam, quod tunc possit & ipse id præstare, si copia Sacerdotis non sit, seu si Sacerdos non adsit. 2 3

Probatur, quia *in cap.1. de cleric. non ordin. ministr.* statuitur hæc irregularitas, eo quòd non ordinatus solemniter baptizarit, vel aliud officium Ordini annexum exercuerit. Quod formaliter intelligi debet. 4

Confirmatur, quia ad hanc irregularitatem incurrendam opus esse videtur, vt officium Ordinis exerceas, si non verè, saltem quantum est ex te. At si intentionem non habes illud officium exercendi, etiam quantum est ex te, non exerces, cum deficias in intentione. Ergo irregularitatem incurrere non videris. 5

Confirmatur secundò, quia sicuti suprà suo loco dicebam, si rebaptizes exteriùs absque intentione, irregularitatem aduersus rebaptizantes impositam non incurris; quia quantum est ex te, non rebaptizas: ergo sic, &c. in casu nostro. 6

His adde ex Abb. *in cap.1. de cler. non ordin. &c.* quod si non ordinatus temerè exerceas officium Ordinis, quem non habes, v.g. celebres, vel confessiones audias, tenearis etiam pœna falsi, sicuti qui non habens dignitatem, profitetur se habere, vel vtitur insignibus eius, *l. eos, ff. ad leg. Cornel. de falsis.* 7

SECTIO

SECTIO IV.

SECVNDA PETITIO.

An hæc irregularitas afficiat non solùm Clericos vsurpantes officium Ordinis, quem non habent, sed etiam laicos.

SVMMARIVM.

1 *Irregularitas hæc secundum aliquos Doctores afficit non solùm Clericos vsurpantes officium Ordinis, quem non habent, sed etiam laicos: quia in cap. 1. de cleric. non ordin. ministr. generaliter statuitur, ne ordinetur qui cùm ordinatus non sit, baptizauerit, vel officium sacrum exercuerit.*

2 *Verbum illud (de Clerico) in titulo appositum forsan ex inaduertentia fuit appositum, cùm in antiquis codicibus non reperiatur.*

3 *Laicus grauiùs peccat Ordinis officium vsurpans, quàm Clericus.*

4 *Pars negatiua dicitur probabilior, quia hæc irregularitas de laico ministrante in iure expressa non est, si sequamur probabilem intellectum cap. 1. quem rubrica, & titulus indicat.*

5 *Textus in dicto cap. 1. de cleric. non ordin. ministr. licet generaliter videatur loqui, & tam Clericos, quàm laicos comprehendere, tamen quia sub titulo de cler. non ordin. ministr. constitutus est, indicat manifestè, quod pro clericis tantùm latus sit.*

6 *In antiquis codicibus omissum esse verbum illud (de Clerico) non est verum: præterquam, quod Textus hanc irregularitatem imponentes, satis apertè significant solis Clericis illam imponi.*

7 *Textus in cap. 1. de cler. non ordin. ministr. si sequamur probabilem intellectum Abbatis, per illa verba (abjiciatur ab Ecclesia) suspensionem, seu depositionem ferendam imponi, manifestè indicat, quod de clericis tantùm loquatur.*

8 *Laicus licet grauiùs peccet, quàm Clericus officium Ordinis vsurpans; tamen quia Clericus frequentiùs, quàm laicus illud vsurpare consueuit, propterea contra Clericum Ordinis officium vsurpantem imposita est irregularitas, & non contra laicum.*

9 *Sententia illorum, qui tenent, quod laicus, si fingens se Sacerdotem esse, à peccatis absoluere præsumat, irregularis efficiatur, reiicitur, contra Sotum, & Valentiam.*

1 Affirmant S. Anton. *part. 3. tit. 28. cap. 1.* Syluester *verb. irregularitas, q. 12. dict. 2.* Sotus *in 4. dist. 18. q. 4. art. 1.* Nauarr. *cap. 27. n. 242.* Suar. *tom. 3. de Sacram. disput. 31. sect. 4. circa fin.* & Valentia *tom. 4. disp. 6. q. 10. punct. 1.* Ita vt & laïcus etiam exercens actum ordinis, v.g. solemniter baptizans, dictam irregularitatē incursat.

Probatur, quia *in cap. 1. de cler. non ordin. ministr.* generaliter statuitur, ne ordinetur, qui cùm ordinatus non sit, baptizauerit, vel officium sacrum exercuerit. At hic Textus cùm sit antiquior Rubrica, non potest Rubricâ restringi: Ergo.

2 Confirmatur, quia verbum illud, *de clerico*: in titulo appositum, forsan ex inaduertentia fuit appositum, cùm in antiquis codicibus non reperiatur.

3 Confirmatur secundò, quia grauiùs peccat laïcus Ordinis officium vsurpans, quàm Clericus: Ergo si per hoc Clericus irregularitatē incurrit, incurret & laïcus.

4 Negant verò probabiliùs Couarr. *in Clem. part. 1. §. 1.* Angel. *verb. irregularitas 1.* Rosella *eod. verb. n. 6.* Armil. *ibid. n. 3.* vbi subdit, hanc sententiam tanquam benigniorem in materia odiosa, sequendam esse. Henriq. *lib. 2. cap. 29. n. 1. lit. H,* Sayr. *lib. 7. Thesaur. cap. 10. n. 6.* & Sà *verb. Clericus, n. 32.*

Probatur, quia hæc irregularitas de laïco ministrante in iure expressa non est, si sequamur probabilem intellectum *cap. 1.* quem rubrica, & titulus indicat, & tradunt Abb. ibi, Sylu. & Sayr. *in loc. sup. cit.* quod ministrans solemniter in ordine quem non habet, sit deponendus, & nunquam ordinandus: depositio enim est propria Clericorum.

Confirmatur, quia esto Textus *in d. cap. 1. de cleric. non ordin. ministr.* generaliter videatur loqui, & tam Clericos, quàm laïcos comprehendere, tamen quia sub titulo, & rubrica *de cler. non ordin. ministr.* constitutus est, indicat manifestè, quod pro Clericis tantùm latus sit. 5 6

Hinc patet ad fundamentum oppositæ sententiæ.

Ad primam confirmationem respondetur negando, in antiquis codicibus, omissum esse verbum illud, *de Clerico*: sicuti videre est apud Sayr. *lib. 7. Thesaur. cap. 10, num. 6.* Præterquam quod Textus hanc irregularitatem imponentes satis apertè significant, solis clericis illam imponi. Nam Text. *in cap. 1.* expressè loquitur de ordinato, cui vltra prohibitionem, ne ad superiores ordines ascendat, imponitur suspensio per biennium, vel triennium ab ordine præcipuo, quem habet. Textus verò 7 *in cap. 1.*) si vti dicebam, sequamur probabilem intellectum Abbatis ibi, Syluestri, & Sayri *vbi sup.* asserentium, per illa verba, *abiiciatur ab Ecclesia*, suspensionem, & depositionem ferendam imponi) manifestè indicat, quod de Clericis tantùm loquatur, cùm laici nec suspendi, nec deponi possint.

Ad secundam confirmationem Respondetur, negando consequentiam, quia licèt grauiùs peccet laïcus, quàm clericus officium Ordinis vsurpans, tamen quia clericus frequentiùs, quàm laïcus illud vsurpare consueuit, propterea contra clericum ordinis officium vsurpantem imposita est irregularitas, & non contra laicum. 8

Quapropter ipse etiam S. Antonin. *3. part. titul. 17. cap. 7. §. 1.* & Syluest. *verb. confessor 5. n. 1.* reijciunt sententiam illorum qui tenent, quod laicus, si fingens se Sacerdotem esse, à peccatis absoluere præsumat, irregularis efficiatur; licet hanc opinionem sequantur Sotus, & Valentia *in locis sup. cit.* adducentes pro se Paludanum *in 4. dist. 17. q. 3.* qui tamen in contrarium magis propendere videtur. 9

SECTIO V.

PETITIO TERTIA.

Qualiter ob illicitam Ordinis habiti administrationem irregularitas incurratur?

SVMMARIVM.

1 *Irregularitas ob nullam illicitam Ordinis habiti administrationem incurritur, præter illam in qua censura excommunicationis, suspensionis, vel interdicti violatur: ita vt Clericus solùm violans censuram maioris excommunicationis, suspensionis ab ordine, interdicti personalis, aut localis, exercendo actum proprium ordinis irregularis efficiatur.*

2 *Irregularitas hæc vt incurratur, requiritur vt Clericus vsurpando hoc ordinis ministerium, mortaliter peccet. Quapropter per ignorantiam, si crassa non sit, ab irregularitate incurrenda liberatur.*

3 *Irregularitas non incurritur ab eo, qui ante sententiam appellauerit; Iudex autem existimans appellationem illegitimam, ac nullam esse, nihilominus ad sententiam excommunicationis procedat: excommunicatus verò in appellatione sua confisus bona fide, si postea superior ad quem appellatum fuit, pronunciet, appellationem nullam fuisse, & iudicis prioris iurisdictionem non suspendisse: quia ad irregularitatem incurrendam requiritur temeritas, vel saltem mala fides, & culpa mortalis.*

4 *Secus dicendum, si mala fide appellationem prosecutus post latam sententiam celebrasset.*

5 *Irregularitas prædicta vt incurratur, requiritur secundò, vt ministerium, quod Clericus in censura exercet, sit proprium ordinis, seu ab alio qui talem ordinem non habet, exerceri non possit.*

6 *Clericus in minoribus Ordinibus constitutus vix potest ex hac causa irregularitatem incurrere: quia consuetudo obtinet, vt talis Clerici ministeria à laicis etiam solemniter exerceantur.*

7 *Clericus excommunicatus, vel suspensus neque irregularitatem incurrit, si quamuis illicitè, præstet ea, quæ solius iurisdictionis, non ordinis officia sunt, v. g. si Episcopus in censura existens excommunicet, vel ab excommunicatione absoluat (omissa tamen solemnitate precum;) Item si Parochus matrimonio assistat, sed nuptias non benedicat.*

8 *Clericus neque irregularitatem incurrit, si censura ligatus in Ecclesia Lectiones, & Responsoria cantet, dummodo officiator non sit, dicendo Collectam, præmisso* Dominus vobiscum. *Item si in loco sacro mortuum sepeliat intermisso officio diuino.*

9 *Irregularitas prædicta vt incurratur, requiritur tertiò, vt exercitium ordinis sit ipsi Clerico secundum substantiam prohibitum, & non secundùm modum solum accidentalem.*

10 *Episcopus si suspensus à Pontificalibus Missam celebret cum apparatu Episcopali, neque incurrit irregularitatem, quia ab actu celebrandi non est suspensus secundùm substantiam, sed tantum secundum solemnitatem accidentalem.*

11 *Clericus in interdicto generali loci celebrans officium diuinum Ordini Clericali proprium, non obseruata moderatione, quam ponit text. in cap. Alma, de sent. excomm. irregularitatem incurrit, & tamen in hoc casu celebratio officij secundum substantiam actus ipsi non est prohibita: sed id non officit, quia talis casus est specialis; siquidem iure antiquo simpliciter decretum erat, quod Clericus interdicti tempore celebrans irregularitatem incurreret, quod ius postea mutatum non est simpliciter, sed cum moderationibus, & conditionibus, &c.*

12 *Episcopus excommunicatus, interdictus, vel ab officio suspensus irregularitatem incurrit, secundum Doctores, si coram se celebrari auctoritatiuè iubeat. At hæc irregularitas non nititur Iuri scripto.*

1 RESpondetur: Irregularitas ob nullam illicitam ordinis habiti administrationem incurritur, præter illam in qua censura excommunicationis, suspensionis, vel interdicti violatur: ita vt Clericus solùm violans censuram maioris excommunicationis, suspensionis ab ordine, interdicti personalis, aut localis, exercendo actum proprium ordinis, irregularis efficiatur, sicuti constat ex toto titulo *Decret. de cleric. excomm. ministr. ex cap. 1. de sent. & re iudic. in 6. & ex cap. is cui, de sent. excommunic. lib. 6.*

2 Requiritur autem ad hanc irregularitatem incurrendam, vt clericus vsurpando hoc ordinis ministerium mortaliter peccet. Quapropter per ignorantiam, si crassa non sit, ab irregularitate incurrenda liberatur, *cap. Apostolica, de cler. excomm. ministr.* & ibi communiter DD.

3 Hinc si quis ante latam sententiam appellauerit, iudex autem existimans appellationem illegitimam, ac nullam esse, nihilominus ad sententiam excommunicationis procedat, excommunicatus verò in appellatione sua confisus, bona fide celebret, irregularitatem (si postea superior ad quem appellatum fuit, pronunciet, appellationem nullam fuisse, & iudicia prioris iurisdictionem non suspendisse) minimè incurrit, ait Glossa communiter recepta *in cap. solet, verb. in officiis, de sentent. excommun. in 6.* Nauar. *cap. 23. n. 104.* & Auila *de censur. part. 2. cap. 5. dub. 12. & cap. ad præsentiam, de appellat.* quia ad irregularitatem incurrendam requiritur temeritas, vel saltem mala fides, & culpa mortalis, vti dice-
4 bam. Quare secus dicendum, si mala fide appellationem prosecutus post latam sententiam celebrauerit, vt idem Auila *loc. sup. cit.* notauit.

5 Requiritur secundò, vt ministerium quod clericus in censura exercet, sit proprium Ordinis, seu ab alio qui talem ordinem non habet, exerceri non possit.

6 Hinc sequitur, quod clericus in minoribus constitutus, vix possit ex hac causa irregularitatem incurrere, quia consuetudo obtinet, vt talis clerici ministeria à laicis etiam solemniter exerceantur. Sotus *in 4. dist. 22. q. 3. art. 1. concl. 5.* Says. *lib. 7. Thes. cap. 9. n. 4.* Henriquez *lib. 14. cap. 7. n. 1. lit. F,* Auila *de cens. part. 7. disp. 9. sect. 2. dub. 13.,* & S. Antonin *part. 3. tit. 28. cap. 1. in princip.*

7 Sequitur 2. quod clericus excommunicatus, vel suspensus neque irregularitatem incurrat, si quamuis illicitè, præstet ea quæ solius iurisdictionis, non ordinis officia sunt, v.g. si Episcopus in censura existens excommunicet, & ab excommunicatione absoluat (omissa tamen solemnitate precum, & stolæ.) Item si parochus matrimonio assistat, sed nuptias non benedicat. DD. *in loc. suprà cit.* præsertim Henriquez *num. 7.* & Auila *sect. 2. dub. 2.*

8 Sequitur 3. quod neque irregularitatem incurrat clericus, si censura ligatus in Ecclesia Lectiones, & Responsoria cantet (dummodo Officiator non sit, dicendo Collectam, præmisso *Dominus vobiscum.*) Richard. *in 4. dist. 18. art. 3. q. vlt.* & Abb. *in cap. vltim. de excessib. Prælat. n. 5.* Item si in loco sacro mortuum sepeliat, intermisso officio diuino. Henriq. & Auila *vbi sup.* Nauarrus *cap. 27. n. 244.* & alij passim.

9 Requiritur tertiò, vt exercitium Ordinis sit ipsi clerico secundum substantiam prohibitum, & non secundùm modum solum accidentalem.

10 Hinc Episcopus, si suspensus à Pontificalibus Missam celebret cum apparatu Episcopali, irregularitatem neque incurrit: quia ab actu celebrandi non est suspensus secundum substantiam, sed tantùm secundum accidentalem solemnitatem. Syluest. *verb. Suspensio, q. 3.* Couarr. *in Clem. part. 1. [illegible] n. 1.* & Auil. *cit. dub. 3.* contra Angelum *verb. suspensio 3. n. 3.* & alios.

11 Obiicies: Ex communi sententia DD. quam sequitur Syluest. *verb. interdictum 5. q. 5.* Couarr. *in cap. Alma, p. 2. §. 4. n. 6.* & Henriq. *lib. 14. c. 7. n. 4.* Clericus in interdicto generali loci celebrans Officium diuinum ordini clericali proprium, non obseruata moderatione quam ponit Text. *in cap. Alma,* irregularitatem incurrit: & tamen in hoc casu celebratio officij secundùm substantiam actus ipsi non est prohibita: Ergo.

Respondetur: Disparitas est, quia talis casus est specialis, siquidem iure antiquo simpliciter decretum erat, quod clericus interdicti tempore celebrans irregularitatem incurreret. Quod ius postea mutatum non est simpliciter, sed cum moderationibus, seu conditionibus *cap. Alma,* sicuti significatur *in cap. is qui, §. is verò, de sent. excomm. in 6.* ibi: *Is verò qui scienter in loco celebrat, supposito interdicto, nisi super hoc priuilegiatus existat, aut à iure sit concessum eidem, irregularitatem incurrit.*

12 An autem Episcopus excommunicatus, interdictus, vel ab officio suspensus, &c. irregularitatem incurrat, si coram se celebrari auctoritatiuè iubeat?

Affirmant Abb. *in cap. illud, de cleric. excommunic. n. 8.* Syluest. *verb. irregularitas, n. 15. dict. 4.* Nauarr. *cap. 27. n. 244.* Couarr. *in cap. Alma, part. 1. §. 9. n. 8.* & alij multi, *arg. cap. illud, de cler. excommunic.*

At ibi reuerà id non exprimitur. Quapropter hæc irregularitas potiùs auctoritati Doctorum, quàm iuri scripto nititur, inquit Coninch. *disput. 18. dub. 6. circa finem.*

SECTIO VI.

PETITIO QVARTA.

An Clericus suspensus à suo Ordine irregularitatem incurrat, si ad superiorem Ordinem promoueatur.

SVMMARIVM.

1 *Clericus suspensus à suo Ordine irregularitatem non incurrit, si ad superiorem ordinem promoueatur, quia hac irregularitas neque à iure expressa est, neque rationes pro ipsa allata conuincere videntur.*

2 *Ad ordinem superiorem ascensus non nisi impropriè & abusiuè dici potest exercitium ordinis inferioris: Quapropter irregularitas ob ordinis illicitum exercitium decreta non debet extendi ad illicitam ordinis superioris susceptionem, cùm pœna non sint extendenda.*

3 *Diaconus ab ordine suspensus Presbyteratum suscipiens exercet ministerium Presbyteri sacrificando cum Episcopo. Item Subdiaconus Diaconatum recipiens exercet ministerium Diaconi canendo solemniter Euangelium: non propterea irregulares efficiuntur, quia vltra quod id est per accidens, primum sacrificium illud non astimatur actus concelebrationis, cùm neque certum sit, an reuerà ipse consecret, vel solus Episcopus.*

4 *Presbyter non efficitur irregularis, quando in sui ordinatione contracta suspensione ob immaturam atatem, simul cum Episcopo verba consecrationis profert: sed quando postea, non obtenta prius dispensatione, primum sacrum facit.*

5 *Diaconi ordinati non omnes Euangelium canunt, quin si contingat, vt alicui hoc officium deferatur, qui se ab ordine suspensum nouit, & absque sui diffamatione, vel aliorum scandalo declinare non possit, tunc nihil obstante censura occulta obedire poterit: quia censura cùm sit de iure positiuo, non obligat cum tanto rigore.*

1 RESpondetur negatiuè. Atque ita ex probabili sententia Doctorum docent Suar. *disp.42. sect.3. n.2.* & Sayr. *lib.4. cap.16. n.22.* contra Nauarr. *lib.1. consil. 26. n.2. de tempor. ordin.* Couar. *in cap. alma, part.1. §.3. n.5.* Henriq. *lib.14. cap.5. n.4.* & alios.

Probatur, quia hæc irregularitas neque (sicuti Henriquez ipse fatetur) in iure expressa est, neque rationes pro ipsa allatæ conuincere videntur, vt ex mox infra dicendis apparebit: Ergo.

2 Obiicies: Ascensus ad ordinem superiorem est veluti exercitium ordinis inferioris, à quo clericus suspensus est: Ergo, &c.

Respondetur: Nego antecedens, siquidem ascensus ad ordinem superiorem non nisi impropriè, & abusiuè dici potest exercitium ordinis inferioris. Quapropter irregularitas ob ordinis illicitum exercitium decreta non debet extendi ad illicitam ordinis superioris susceptionem, cùm pœnæ non sint extendendæ, sed potiùs restringendæ.

3 Obiicies secundò: Diaconus ab ordine suspensus Presbyteratum suscipiens exercet ministerium Presbyteri sacrificando cum Episcopo. Item Subdiaconus Diaconatum recipiens exercet ministerium Diaconi canendo solemniter Euangelium: Ergo his actibus irregulares efficiuntur.

Respondetur: Nego consequentiam, quia (vt omittam id esse per accidens in Diacono suscipiente Presbyteratum) primum sacrificium illud non æstimatur actus concelebrationis, cùm neque certum sit, an reuerà ipse consecret, vel solus Episcopus, vti tenent Medin. *lib.1. cap.11. §.8.* Sayr. *loc sup. cit. n.23.* Henriq. *lib.14. cap.3. n.6.* & Aula *de censur. part.3. disp.5. dub.7. assert.3.* qui
propterea subdunt (etsi contrarium teneant Navarrus
lib.5. conf.8. de cleric. excom. ministr. edit.2. Couar. *cit. §.3.* 4
& alij) non effici irregularem Presbyterum, quando in
sui ordinatione, contracta suspensione ob immaturam
ætatem, simul cum Episcopo verba consecrationis profert,
sed quando postea non obtenta priùs dispensatione
pimum sacrum conficit. Ordinati verò Diaconi non 5
omnes Euangelium canunt. Quin si contingat, vt alicui
hoc officium deferatur, qui se ab ordine suspensum nouit, & absque sui diffamatione, vel aliorum scandalo declinare non potest; tunc nihil obstante censura occulta obedire poterit, quia censura cùm sit de iure positiuo, non obligat cum tanto rigore, & incommodo.

DVBITATIO XCIV.

An Episcopi, vel alij possint dispensare super irregularitate quæ prouenit ex infamia?

SECTIO PRIMA.

Supposita.

SVMMARIVM.

1 *Infamia est boni nominis, seu bona fama diminutio, quia cùm bona fama, seu bona existimatio sit dignitatis illasa status legibus, ac moribus comprobatus, sequitur quod infamia non sit aliud, quam talis status diminutio.*

2 *Infamia est duplex, vna iuris, seu legalis: alia facti, seu popularis, ac vulgaris.*

3 *Infamia iuris, seu legalis est triplex: vna ex delicto proprio, cui ex iuris constitutione, seu iure ipso infamia annexa est: alia ex delicto alieno: alia ex officio vili, quod exercetur.*

4 *Infamia ex delicto proprio est duplex: vna qua annectitur ipsi delicto tantùm ante iudicis sententiam: altera qua prarequirit delicti condemnatoriam sententiam.*

5 *Infamia iuris annexa delicto tantùm ante iudicis sententiam, oritur ex delicto, cui propter suam atrocitatem ius ciuile, vel canonicum infamiã annectit.*

6 *Crimen lenocinij infamat, & ad eius infamiam incurrendam, vt lenocinium, id est prostitutionem maris, vel fœmina quis per consuetudinem quasi exerceat, requiritur.*

7 *Contrahens bina sponsalia, seu matrimonia, quamuis inualida, propria auctoritate, infamis efficitur, secus si contrahat iussu alterius cui subiicitur; quia tunc infamia refunditur in pracipientem.*

8 *Locans sua opera, vt pugnet cum bestia, nisi bestia aliis sit perniciosa, infamis efficitur.*

9 *Descendens in certamen priuatum cum alio homine quastus causa, seu pretio accepto, secus si descendat causa fortitudinis ostendenda, vel etiam exercenda, etiam proposito pramio.*

10 *Dux, vel miles ab exercitu dimissus ob delictum ibi commissum, vel si ob eam causam militaribus insignibus priuetur, qua ignominiosa exautheratio militis dicitur, infamis efficitur.*

11 *Miles cùm quis similiter sit, conducens pradia aliena negotiationis causa, infamis efficitur.*

12 *Vsurarius publicus, seu qui exercet publicè ex officio fœnus, infamis efficitur.*

13 *Periurij promissorij crimen committens, seu non adimplens, cùm possit, iuramentum promissorium, quo tenebatur, infamis efficitur.*

14 *Lesa Maiestatis, tam Diuina, quàm humana Rei iure canonico ante sententiam iudicis etiam infames*

sunt

sunt, eorumque fautores, & Cardinalium S. R. E. hostiliter insectatores, eorumque auxiliatores.

15 *Item mulierum raptores, & qui illis consilium, vel auxilium præstant, sunt infames.*

16 *Item in duellum descendentes, eorumque patrini sunt infames.*

17 *Item omnes illi, qui iure ciuili infames sunt: Nam hi omnes iure canonico etiam infames existunt, nisi infamiam à iure ciuili introductam canones specialiter abstulerint. Quemadmodum in cap. vlt. de 2. nupt. ablata est infamia decreto mulieri intra annum viduitatis ad secundas nuptias transeunti.*

18 *Homagium non adimplentes iure Regio in Hispania ante iudicis sententiam etiam infames sunt, cum possint, & debeant, licet promissio iuramento firmata non sit.*

19 *Nobiles prælitigantium recusantes in iudicio sunt infames.*

20 *Item sodomiæ voluntarij non vim passi sunt infames, isti enim iure communi probabiliter infames non sunt, etsi nonnulli Doctores contrarium sentiant, quatenus aiunt, quod si non iure expresso, tamen per consuetudinem, & Doctorum consensum infames sint.*

21 *Altera infamia iuris ex delicto proprio, quæ delicti, vtpotè non tam atrocis sententiam condemnatoriam requirit, oritur ex condemnatione delicti publici, scilicet delicti, de quo quilibet de populo accusare potest, vti sunt crimen adulterij lenæ sumptæ, proditionis, falsi, rapinæ, Institut. de public. iudic.*

22 *Adde insuper quædam crimina priuata, vt furti, iniuriarum, & doli mali; nam esto crimina hæc priuata sint, subsequente condemnatione tamen infamiam inducunt.*

23 *Item infamiam incurrunt non solum qui de his criminibus proprio nomine condemnati sunt, sed etiam qui pactum fecerunt, ne de tali crimine accusarentur, siquidem intelligitur confiteri crimen qui paciscitur: Requiritur tamen hic iudicis sententia condemnatoria de turpi pactione.*

24 *Item infamiam incurrunt, qui actione directa pro socio, tutela, mandati, vel depositi ob interuenientem dolum damnati sunt.*

25 *Item infamiam incurrunt, qui de calumnia per iniquam accusationem illata, vel de præuaricatione damnati sunt: Dicitur autem præuaricator quasi variator, qui diuersam, vel potius aduersam causam adiuuat, prodita causa sua.*

26 *Infamia ex hoc capite vt incurratur, requiritur quod antecesserit processus ordinarius per viam accusationis, vel saltem citato, & audito reo ad sui defensionem, si iudex ex officio procedat.*

27 *Infamia ex hoc capite vt incurratur, requiritur etiam, quod sequatur sententia condemnatoria, quia sola iudicialis probatio, & confessio criminis non habentis ipso iure annexam infamiam, non infert infamiam iuris.*

28 *Quamuis si causa subsit, cur ordinarius iuris processus, & sententia condemnatoria non præmittatur, & reus crimen confessus, vel in illo deprehensus verberum, vel simili publica, & crimini competente pœna afficiatur, hoc ipso iuris infamiam incurrat.*

29 *Tortura cum non sit ad condemnationem, sed ad veritatis indagationem, infamiam non infert.*

30 *Infamia vt ex hoc capite incurratur, requiritur quod sententia iudicis condemnatoria sit per sententiam definitiuam, quæ transeat in rem iudicatam; nam quousque talis sententia non accesserit, non censetur reus damnatus; & quod ab illa intra tempus à iure definitum non fuerit appellatum, quia sicut interposita appellatio suspendit sententiam, ità etiam suspendit infamiam ex tali sententia sequentem.*

31 *Condemnatio prædicta vt infamiam inferat secundùm aliquos debet esse non ex officio iudicis, sed instigante accusatore.*

32 *Damnatus ob criminis notorietatem aliquam pœnam publicam, v.g. fustigationis, flagellationis, vel similium, infamiã incurrit, quia huiusmodi pœnæ infamiã inducũt.*

33 *Textus in l. nullum, Cod. ex quib. caus. infamia irrogatur, definiens non incurri infamiam, loquitur quando talis pœna infligitur ad indagandam veritatem, quo casu infamia non contrahitur.*

34 *Infamia oritur secundò ex delicto alieno: Infames enim sunt iure ciuili filij proditorum, & criminis læsæ maiestatis committentium.*

35 *Infames sunt iure canonico filij, & nepotes parentum violentas manus in Cardinalem S. R. E. inijcientium, vel eum hostiliter persequentium.*

36 *Hæreticorum filij, ad quos etiam nonnulli Doctores extendunt prædictam infamiam, quibus officia publica, & beneficia prohibentur, licet irregulares sint; non tamen infames sunt, alias redderentur inhabiles ad testimonium ferendum: Item si Clerici essent, priuari deberent officiis, & beneficiis habitis, cùm hæc omnia infamibus prohibeantur, quæ tamen filiis hæreticorum prohibita non sunt.*

37 *Histrionum, carnificum, & aliorum vilia officia exercentium filij nullo modo sunt infames; quia neque sunt irregulares, quia nullibi id habetur in iure, etsi nonnulli teneantur in quibusdam locis, vt in Germania, filios carnificum, & quorundam lictorum infames esse, ita vt non solum à publicis dignitatibus, sed etiam à mechanicis officiis repellantur.*

38 *Filij qui ex non legitimo matrimonio nati sunt, putant complures Doctores, quod infames sint, quia infames, seu ignominia notati censentur, quapropter eorum natalium defectus dicitur, sed nullatenus infames dici possunt, cùm admittantur ad actus legitimos, v.g. ad testimonium ferendum in iudicio, & ad ius hæreditatis ex testamento, tametsi iure canonico irregulares, & ad Ordines suscipiendos & beneficia Ecclesiastica obtinenda, aliosque effectus inhabiles existant.*

39 *Infamia oritur tertiò ex officio; sunt enim quædam officia ita vilia, vt ea exercentes infames fiant: Tales sunt histriones, qui in publicis obscœnis spectaculis agunt, & ob indignas repræsentationes infamia notantur.*

40 *Item tales sunt, qui cum mulieris publicis eiusmodi spectaculis mancipata matrimonium contrahunt.*

41 *Carnificum, macellariorum, lictorum, & similia officia secundùm aliquos Doctores irrogant infamiam, sed absque fundamento, quia esto officia ista sint infimæ conditionis, nullo tamen iure scripto cauetur, quod ea exercentes infames fiant, quod multò magis dicendum est de filiis ipsorum; præscindendo tamen à iure municipali aliquorum locorum, &c.*

42 *Infamia altera dicitur facti, quia ex facto ipso, seclusa omni lege, oritur; nam cùm fama sit dignitatis illæsæ status legibus, ac moribus comprobatus, fit quod sanè quolibet facto, seu opere legibus, & bonis moribus contrario famæ integritas diminuatur.*

43 *Infamia hæc ex facto graui, scilicet ex peccato mortali orta, esto generalis sit, sufficit tamen, quod spectato iure canonico, dum perseuerat, ab ordinibus suscipiendis infamatum repellat, quinimò non solùm peccatũ graue, sed etiam eius vulgata opinio apud viros probos, & prudentes sufficit etiam, vt sic infamatũ ab ordinibus, & aliis officiis reiiciat interim dum non se purgat.*

44 *Peccata multa sunt spectato iure ciuili, quæ suos Auctores, attento eorum statu, & communitate, in qua viuunt, vilis, & abiectæ existimationis non efficiunt, neque ab officiis, & muneribus communibus reiiciunt.*

45 *Infamia facti cum sit publica notitia, vel opinio commissi criminis, per quod fama, vel existimatio hominis, spectata personæ qualitate, & statu apud*

viros

viros probos, & prudentes grauiter læditur, non solùm ex publica commissi criminis euidentia, sed etiam ex communiter vulgata opinione infamia contrahatur; siquidem infamia aliud non est, quàm publica fama, seu existimationis diminutio.

46 *Infamis non ex eo quis censeri debet, quod de crimine infami accusetur, nisi apud viros probos, & prudentes fama eius læsa sciatur.*

47 *Clericus quotiescumque non ex vanis, sed ex probabilibus coniecturis infamatus est de crimine, quod probari tamen non potest, iudici ipsi debet purgatia canonica, vt iuret se delictum non commisisse, & adhibeat compurgatores viros honestos, qui etiam iurent se credere, purgatorem verè iurasse.*

48 *Crimen, de quo aliquis infamatus est, si graue sit, & cum scandalo iunctum, tunc superior eum interim suspendere debet, donec se purgauerit.*

49 *Infamatus vt aliquis de crimine dicatur, opus est, viros probos, & prudentes talem de illo opinionem habere: nam si constet ab hominibus tantùm leuibus, & imprudentibus rumorem criminis emanasse, non contrahitur infamia; quia vana voces hominum non sunt audienda.*

50 *Crimen, de qua aliquis infamatur, debet esse ale, vt cum attento statu personæ, & communitatis, in qua viuis, meritò vilis existimationis efficiat; quare si homo sæcularis in simplices fornicationes incidat, vel nimis iuret, vel similia alia crimina committere consueuerit, non contrahit infamiam facti.*

51 *Quod intellige ad contrahendos ciuiles effectus infamia: Nam ad Ecclesiasticos ordines talis est inhabilis.*

52 *Infamia facti, seu vulgaris, aut popularis aliquo modo pendet ex iuris dispositione, nempe quatenus spectat ad effectus, seu impedimenta legalia; quare faciliùs contrahitur hac infamia spectato iure canonico, nempe propter quodlibet peccatum mortale, in quo aliquis notoriè perseuerat.*

53 *Infames ciuili iure in primis sunt, quos ipsa leges apud viros probos, & prudentes sinistra opinione speciatim notatos significant, v.g. filij, quos pater in testamento seriò increpauit: sin vero leges non significarunt, tunc id iudicis arbitrio videtur commissum, considerata tam criminis nondum emendati grauitate, quam etiam dignitate muneris, à quo criminosus repelli debet.*

54 *Amplias, id etiam ferè locum habere in infamia canonica, quia antiquus ille canonum rigor, vt propter quodlibet peccatum mortale infamia contrahatur, hodie non tam strictè in vsu est, saltem in ordine ad aliquos effectus infamia. Quamuis maximè in vsu esse deberet, vt talis persona antequam emendata sit, ad Ecclesiasticos ordines, & beneficia non admittatur, & testimonio illius magna fides non habeatur.*

55 *Infames siue iuris, siue facti repelluntur à dignitatibus.*

56 *Item repelluntur ab actibus legitimis, & publicis muneribus, cuiusmodi sunt iudicis, assessoris, causarum patroni, testis, &c.*

57 *Infames item sunt irregulares, & proinde non possunt ad ordines promoueri, nec in susceptis ministrare, ex communi Doctorum sententia.*

58 *Discrimen assignatur inter predictos infames, quod infames infamia iuris sunt simpliciter irregulares, cùm ipsorum irregularitas perpetua sit; at infames infamia facti sunt irregulares secundùm quid; cùm ipsorum irregularitas cesset emendatione vitæ.*

1 SVPPONO, quod infamia sit boni nominis, seu bonæ existimationis diminutio, quia cùm bona fama, seu bona existimatio sit *dignatis illæsa status legibus ac moribus comprobatus*, *l. cognitionem, ff. de variis, & extraordin. cognition.* sequitur quod infamia non sit aliud, quàm talis status diminutio, Gregor. Tholos. *lib. 31. syntag. cap. 29. num. 7.* Suarez *disput. 48. sect. 1. num. 1.* & alij communiter.

Suppono secundò, quod infamia sit duplex, vna iuris seu legalis, altera facti, seu popularis, ac vulgaris 2

Infamia iuris, seu legalis est triplex, vna ex delicto proprio, cui ex iuris constitutione, seu iure ipso infamia annexa est., alia ex delicto alieno, alia ex officio vili, quod exercetur. 3

Rursus infamia ex delicto proprio est duplex; vna quæ annectitur ipsi delicto tantùm ante iudicis sententiam, altera quæ prærequirit delicti condemnatoriam sententiam. Alphons. de Castr. *lib. 2. de leg. pæn. cap. vlt. circa finem*, Couarruu. 3. *resolut. cap. 3. n. 2.* Auila *de censur. part. 7. disp. 4. dub. 5.* & alij passim. 4

Infamia iuris annexa delicto tantùm, ante iudicis sententiam oritur ex delicto, cui propter suam atrocitatem ius ciuile, vel canonicum infamiam annectit. Eiusmodi est 5

Primò crimen lenocinij, *l. athletas, §. ait pretor, ff. de his qui notantur infamia, & l. palam, §. Lenocinium, ff. de ritu nupt.* ex quibus tamen iuribus colligi videtur, quod opus sit ad hanc infamiam incurrendam, vt lenocinium, idest prostitutionem maris, vel fœminæ, quasi per consuetudinem exerceas; nempe per consuetudinem marem, vel fœminam prostituas, aut suadeas, vt cum alio fornicetur. 6

Secundò, si bina sponsalia, seu matrimonia, quamuis inualida, propria auctoritate contrahas, *l. 1. & l. quid ergo, ff. de his, qui notantur infamia, & cap. nuper, de bigamis*: Secus si contrahas iussu alterius, cui subiiceris, quia tunc infamia refunditur in præcipientem, iuxta præcitata eadem iura. 7

Tertiò, si loces tuam operam, vt cum bestia pugnes (nisi bestia aliis sit perniciosa) *l. 1. §. item senatusconsulto, ff. de postulando.* 8

Quartò, si descendas in certamen priuatum cum alio homine quæstus causa, seu pretio accepto, *l. 2. §. vlt. ff. de his qui notantur infamia*: secus si descendas causa fortitudinis ostendendæ, vel exercendæ, etiam proposito præmio (quo casu pugil, seu athleta diceris) *l. 2. Cod. de athletis, lib. 10.* & ibi Glossa. 9

Quintò, si cum sis miles, vel dux, ab exercitio dimittaris ob delictum ibi commissum, vel si ob eam causam militaribus insignibus priueris (quæ ignominiosa exauthoratio militis dicitur) *l. 1. & 2. ff. de his qui not. infam.* 10

Sextò, si cum sis similiter miles, prædicta aliena conducas negociationis causa, *l. vltim. ff. de locat.* 11

Septimò, si sis vsurarius publicus, seu ex officio publicè fœnus exerceas, *l. improbum fœnus, Cod. ex quib. causis infamia irrogetur.* 12

Octauò, si crimen periurij promissorij committas, seu cum possis, iuramentum promissorium, quo tenebaris, non adimpleas, *l. si quis maior, Cod. de transact. & l. quoties, Cod. de dignit. lib. 12.* 13

His adde, quod iure canonico ante sententiam iudicis etiam infames sint læsæ maiestatis, tam diuinæ, quàm humanæ rei, eorumque fautores, & Cardinalium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ hostiliter insecutores, eorumque auxiliatores, *cap. felicis, de pœnis in 6.* 14

Item raptores mulierum, & qui illis consilium, vel auxilium præstant, iuxta Trid. Concil. *sess. 24. cap. 6. de reformat. matrimon.* 15

Item in duellum descendentes, eorumque patroni, *sess. 25. cap. 19. de reformat.* 16

Item omnes illi, qui iure ciuili infames sunt: Nam hi omnes iure canonico etiam infames existunt, iuxta generalem regulam Adriani Papæ *in cap. omnes, 6. q. 1.* ibi: *Omnes infames esse dicimus, quos leges sæculi infames appellant.* Nisi infamiam à iure ciuili introductam canones speciatim abstulerint: Quemadmodum *in cap. vltim. de secund. nupt.* ablata est infamia decreta mulieri intra annum viduitatis ad secundas nuptias transeunti, *Auth. Cod. de secund. nupt.* 17

Adde secundò, quod iure regio in Hispania ante sententiam iudicis etiam infames sint non adimplentes 18

homagium, cum possint, & debeant, tametsi promissio iuramento firmata non sit, *leg. Reg. 2. tit. 5. part. 7.*

19 Item nobiles palinodiam recantantes in iudicio, *leg. suprà cit.*

20 Item sodomitæ voluntarij non vim passi, *leg. Reg. 4. tit. 6. part. 7.* Illi enim iure communi probabilius infames non sunt, etsi nonnulli Doctores contrarium sentiant, quatenus aiunt, quod si non iure expresso, tamen per consuetudinem, & Doctorū consensum infames sint.

21 Altera infamia iuris ex delicto proprio, quæ delicti; vtpotè non tam atrocis (vti sunt superioria, de quibus modò diximus) sententiam condemnatoriam requirit, oritur ex condemnatione delicti publici, scilicet delicti, de quo quilibet de populo accusare potest, vti sunt crimen adulterij latè sumpti, proditionis, falsi, rapinæ, *Institut. de public. iudic. l. 1. & l. infamem, ff. eodem titulo.*

22 His adde etiam quædā crimina priuata, vt furti, iniuriarum, & doli mali: Nam esto crimina hæc priuata sint, subsequente condemnatione tamen infamiam inducunt, *l. 1. & l. athletas, §. vltim. ff. de his, qui not. infam.*

23 Item infamiam incurrunt non solùm qui de his criminibus proprio nomine condemnati sunt, sed etiam qui pactum fecerunt, ne de tali crimine accusarentur, *cit. l. athletas, §. vlt. Siquidem intelligitur confiteri crimen, qui paciscitur, l. seq. ff. eodem.* Requiritur tamen & hîc iudicis sententia condemnatoria de turpi pactione.

24 Item infamiam incurrunt, qui actione directa, pro socio, tutelæ, mandati, vel depositi ob interuenientem dolum damnati sunt, de quibus Molina *tract. 4. disp. 9. n. 6. & 22.*

25 Item infamiam incurrunt, qui de calumnia per iniquam accusationem illata, vel de præuaricatione damnati sunt, *cit. l. athletas, §. calumniator, & §. Item præuaricator.* Dicitur autem præuaricator, quasi variator, qui diuersam, vel potiùs aduersam causam adiuuat, prodita causa sua.

26 Requiritur autem ad infamiam ex hoc capite incurrendam, quod antecesserit processus ordinarius per viam accusationis, vel saltem citato, & audito reo ad sui defensionem, si iudex ex officio procedat. DD. communiter quos sequitur Clar. *lib. 5. sent. §. practica crimin. q. 72. num. 3.*

27 Requiritur etiam, quod sequatur sententia condemnatoria; quia sola iudicialis probatio, vel confessio criminis non habentis ipso iure annexam infamiam, non infert infamiam iuris, Bartol. *in l. infamem, ff. de public. indic.* Angel. *verb. infamia, n. 6.* & alij passim.

28 Quamuis, si causa subsit, cur ordinarius iuris processus, & sententia condemnatoria non præmittatur, & reus crimen confessus, vel in illo deprehensus verberum, vel simili publica, & crimini competente pœna afficiatur, hoc ipso iuris infamiam incurrat, vt mox infra dicetur.

29 Tortura tamen cum non sit ad condemnationem, sed ad veritatis indagationem, infamiam non infert, *l. nullam, Cod. ex quib. caus. infamia irrogetur,* & Gloss. *ibidem.*

30 Respondetur tandem, quod sententia iudicis condemnatoria sit per sententiam definitiuam, quæ transeat in rem iudicatam: Nam quovsque talis sententia non accesserit, non censetur reus damnatus, *argum. l. 1. ff. de his qui notantur infamia, & cit. l. infamem, ff. de public. indic.* & tradunt Syluest. *verb. infamia, num. 12.* & Nauarrus *cap. 25. n. 73.* Et quod ab illa intra tempus à iure definitum non fuerit appellatum; quia sicut interposita appellatio suspendit sententiam, ita etiam suspendit infamiam ex tali sententia sequentem. Doctores communiter, inter quos Molina *tract. 3. disp. 9. n. 4.*

31 Quinimmò quidam (vt Abb. *in cap. inquisitiones, de accusat. n. 2.* & Suar. *disput. 48. sect. 1. n. 9.*) volunt, quod ista condemnatio debeat esse non ex officio iudicis, sed instigante accusatore.

32 At quidquid sit de hoc, illud certum est, quod si ob criminis notorietatem damnatus sis alicui pœnæ publicæ, v.g. fustigationis, flagellationis, vel similium, infamiam incurras, vti suprà dicebam; quia huiusmodi pœnæ infamiam inducunt, ex *l. ictus, ff. de his qui notant. infam. & l. fustibus, Cod. ex quibus causis infamia irrogetur,* & docet Gloss. *in l. nullam, §. quæstione, Cod. eodem,* & Molina *cit. disp. 9. n. 59.*

Non obstat, quod citata *l. nullam, Cod. eod. tit.* definiat non incurri infamiam; quia (vt aduertit Molina *loc. suprà cit.*) hæc lex loquitur quando talis pœna infligitur ad indagandam veritatem: Quo casu quidem infamia non contrahitur, vti suprà dicebam de tortura. 33

Secundò oritur infamia ex delicto alieno: Infames enim sunt iure ciuili filij proditorum, & crimen læsæ Maiestatis committentium, *l. quisquis, §. filij, Cod. ad leg. Iul. Maiest.* 34

Item infames sunt iure Canonico filij, & nepotes parentum violentas manus in Cardinalem S.R. Ecclesiæ iniicientium, vel eum hostiliter persequentium, *cap. felicis, vers. quod si quis, de pœnis in 6.* 35

Nonnulli Doctores id extendunt ad filios hæreticorum, quibus officia publica, & beneficia prohibentur. 36

At licèt huiusmodi filij irregulares sint, non tamen infames sunt; alias redderentur inhabiles ad testimonium ferendum, iuxta Textum *in cap. testimonium, & in cap. licet, de testibus.* Item si clerici essent, priuari deberent officiis, & beneficiis habitis, cùm hæc omnia infamibus prohibeantur: quæ tamen filiis hæreticorum prohibita non sunt, vti infrà suo loco dicetur. Vide Suar. *de fide, disp. vlt. sect. vlt. n. 7.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 28. n. 5.*

Filij autem histrionum, carnificum, & aliorum vilia officia exercentium nullo modo sunt infames, quia neque sunt irregulares, quia nullibi id habetur in iure. Doctores, quos sequitur Suarez *de censuris, disp. 48. sect. 3. in fine.* Etsi nonnulli testentur, in quibusdam locis, vt in Germania, filios carnificum, & quorumdam lictorum infames esse, ita vt non solùm à publicis dignitatibus, sed etiam à mechanicis officiis repellantur. 37

Filij qui ex non legitimo matrimonio nati sunt, putant complures Doctores, quod infames sint; quia infames, seu ignominia notati censentur. Quapropter eorum natalium defectus dicitur, vti notauit Abb. *in cap. per venerabilem, n. 3. qui filij sint legitimi,* & fauet *lex regia 2. tit. 6. part. 7.* Sed vt rectè Couarr. *pract. quæst. cap. 19. n. 6.* & Molina *tract. 4. disp. 7. n. 6.* dixerunt) nullatenus infames dici possunt, cùm admittantur ad actus legitimos, v.g. ad testimonium ferendum in iudicio, & ad munera publica, v.g. Tabellionatus, & Decurionatus, *l. generaliter, § spurios, & l. spurij, ff. de decurionibus,* & ad ius hæreditatis ex testamento, vt si quis carens ascendentibus, & descendentibus illegitimum instituit, à fratre testatoris per querelam testamenti inofficiosi, quasi vilis, & infamis persona instituta esset, repelli non possit. Doctores, quos sequitur Molina *tract. 4. disp. 7. n. 5.* 38

Tametsi iure canonico irregulares, & ad ordines suscipiendos, & beneficia Ecclesiastica obtinenda, aliosque effectus inhabiles existant.

Tertiò oritur infamia ex officio: Sunt enim quædam officia ita vilia, vt ea exercentes infames fiant. Tales sunt histriones, qui in publicis obscœnis spectaculis agunt, & ob indignas repræsentationes infamiâ notantur, *l. 1. & 2. §. vltim. ff. de his qui not. infamia, cap. definimus 4. q. 1. & cap. aliquantos, dist. 55.* & tradit Henriq. *lib. 4. cap. 14. n. 4.* & Auila *de censur. part. 7. disput. 4. dub. 5. concl. 2.* 39

Item tales sunt, qui cum muliere publicis eiusmodi spectaculis mancipata matrimonium contrahunt, *cap. si quis viduam, dist. 34.* 40

Præter supradictum officium histrionum, seu scenicorum, alij Doctores enumerant officium carnificum, macellariorum, lictorum, & similium; sed absque fundamento, quia esto officia ista sint infimæ conditionis, nullo tamen iure scripto cautum, quod ea exercentes infames fiant: Quod multò magis dicendū est de filiis ipsorum,

præscin

præscindendo tamen à iure municipali aliquorum locorum, vt de filiis carnificum, & quorumdam lictorum supra dicebam in Germania, ad mentem aliquorum Doctorum.

42 Altera infamia dicitur facti, quia ex facto ipso, seclusa omni lege, oritur: Nam cùm fama sit, *dignitatis illæsa status legibus, ac moribus comprobatus*, vti supra dicebam, fit quod sanè quolibet facto, seu opere legibus, &
43 bonis moribus contrario status integritas diminuatur. Hæc infamia ex facto graui, scilicet ex peccato mortali orta, esto generalis sit, sufficit tamen, quod spectato iure canonico, dum perseuerat, ab ordinibus suscipiendis infamatum repellat, ex *cap. testimonium, de testibus, & ex cap. alieni, 2. q. 7.*

Quinimmò non solùm peccatum graue, sed etiam eius vulgata opinio apud viros probos, & prudentes sufficit etiam, vt sic infamatum ab ordinibus, & aliis officiis reiiciat interim, dum non se purgat, iuxta textum *in cap. quoties, & cap. inter, de purgat. canonic.* Quia non decet in clericum assumi, & officia honorifica exercere illum, cuius existimatio, seu opinio grauata est.

44 Dixi, spectato iure canonico, quia spectato iure ciuili, multa sunt peccata, quæ suos authores, attento eorum statu, & communitate, in qua viuunt, vilis, & abiectæ existimationis non efficiant, neque ab officiis, & muneribus communibus reiiciant. Doctores, quos sequitur Molina *de inst. tract. 4. disp. 7. n. 6.*

45 Hinc sequitur, quod (cùm infamia facti sit publica notitia, vel opinio commissi criminis, per quod fama, vel existimatio hominis, spectata personæ qualitate, & statu, apud viros probos, & prudentes grauiter læditur, vti patet ex dictis, & colligitur *ex l. ea qua pater, Cod. ex quib. caus. infam. & ex cap. vltimo, de tempor. ordinat.*) non solùm ex publica commissi criminis euidentia, sed etiam ex communiter vulgata opinione infamia contrahatur; siquidem infamia aliud non est, quàm publicæ famæ, seu existimationis diminutio, vti
46 supra dicebam. Verùm, etsi de crimine infami aliquis accusetur, non tamen propterea infamis censeri debet, nisi apud viros probos, & prudentes fama eius læsa sciatur, vti etiam suprà dicebam, & tradunt Ostiensis *in cap. meminimus, de accusat.* Nauarrus *lib. 5. cons. 7. de accusat. edit. 2.* & alij passim.

47 Quo casu, & quotiescumque clericus non ex vanis, sed ex probabilibus coniecturis infamatus est de crimine, quod probari tamen non potest, indici ipsi debet purgatio canonica, vt iuret, non se delictum commisisse, & adhibeat compurgatores viros honestos, qui etiam iurent, se credere, purgatorem verè iurasse, iuxta textum *in cap. quoties, de purgat. canon.* & tradit Simanchas *de cathol. instit. cap. 56.*

48 Quod si crimen, quo aliquis infamatus est, graue sit, & cum scandalo iunctum, tunc superior eum interim suspendere debet, donec se purgauerit, sicuti colligitur *ex cap. inter, eodem tit.*

49 Sequitur secundò, quod vt aliquis de crimine infamatus dicatur, opus sit, viros probos, & prudentes talem de illo opinionem habere: Nam si constet, ab hominibus tantum leuibus, & imprudentibus rumorem criminis emanasse, non contrahitur infamia; quia vanæ voces hominum non sunt audiendæ, *l. decurionum, Cod. de pœnis.* Videatur Abb. *in cap. quæsitum, de accusat. numer. 4. & in cap. qualiter 2. eod. tit. num. 29.*

50 Sequitur tertiò, quod crimen, de quo aliquis infamatur, debeat esse tale, vt eum, attento statu personæ, & communitatis, in qua viuit, meritò vilis existimationis efficiat. Quare, si homo sæcularis in simplices fornicationes incidat, vel nimis iuret, vel similia alia crimina committere consueuerit, non contrahit infamiam facti. Molin. *loc. suprà cit. disput. 7. num. 6.*

51 Quod intellige ad contrahendos ciuiles effectus infamiæ: Nam ad Ecclesiasticos ordines talis inhabilis est, vti constat *ex can. 17. Apost.* & ex iis, quæ infrà dicentur.

Sequitur quartò, quod etiam infamia facti, seu vulgaris, aut popularis, aliquo modo pendeat ex iuris dispositione, nempe quatenus spectat ad effectus, seu impedimenta legalia. Vnde facilius contrahitur hæc infamia spectato iure canonico, nempe propter quodlibet peccatum mortale, in quo aliquis notoriè perseuerat, *cap. testimonium, de testib. cap. constituimus 3. quæst. 5. cap. alieni, 2. q. 7. cap. Infames, & cap. illi 6. quæst. 1.* 52

Ciuili autem iure infames in primis sunt, quos ipsæ leges apud viros probos, & prudentes sinistra opinione speciatim notatos significant, v. g. filij, quos pater in testamento serio increpauit, *cit. l. ea qua pater*: Sin verò leges non significarunt, tunc id iudicis arbitrio videtur commissum, considerata tam criminis nondum emendati grauitate, quàm etiam dignitate muneris, à quo criminosus repelli debet. 53

Quod fere etiam locum habet in infamia canonica; quia antiquus ille canonum rigor, vt propter quodlibet peccatum mortale infamia contrahatur, hodie non tam strictè in vsu est, saltem in ordine ad aliquos effectus infamiæ. Quamuis maximè in vsu esse deberet, vt talis persona antequam emendata sit, ad Ecclesiasticos ordines, & beneficia non admittatur, & testimonio illius magna fides non habeatur. 54

Suppono tertiò, quod infames, siue iuris, siue facti repellantur à dignitatibus, *in sect. se.* dicetur. 55

Item repellantur ab actibus legitimis, & publicis muneribus, cuiusmodi sunt iudicis, assessoris, causarum patroni, accusatoris, testis, &c. *caus. 3. q. 7. cap. licet, & cap. testimonium, de testibus.* Et tradunt Syluester *verb. infamia, q. 8.* Gregor. Tholos. *lib. 31. syntag. cap. 29. n. 7.* & Molin. *tom. 4. disp. 11.* 56

Item sunt irregulares, ac proinde non possint ad ordines promoueri, nec in susceptis ministrare. Quæ est communis sententia Doctorum apud Nauarr. *cap. 27. num. 204.* Suar. *disput. 48. sect. 2.* & Auilam *de censur. part. 7. disp. 4. dub. 5. ex cap. infames 6. q. 1. ex cap. qui in aliquo, dist. 51. ex cap. omnipotens, de accusat. & ex Regul. infamibus, de Regul. iur. in 6.* Puros enim, & immaculatos, non autem infamatos in clerum, seu sortem Domini, & sacrum eius ministerium assumi conuenit. Vide Scholasticos *in 4. dist. 25.* & ibi Richard. *art. 6.* 57

Est tamen discrimen inter prædictos infames, quod infames infamia iuris sunt simpliciter irregulares, cùm ipsorum irregularitas perpetua sit: At infames infamia facti sunt irregulares secundùm quid, cùm ipsorum irregularitas cesset emendatione vitæ, vt infrà dicetur. His suppositis. 58

SECTIO II.

Dubitationis Resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex quatenus spectat ad effectus iure canonico indictos personis infamibus, potest super illos dispensare: Potest enim absolutè infames ad ordines & beneficia promouere; sed quia talis promotio non expedit, nisi purgata infamia, & persona in pristinum statum restituta, id nunquam præstabit, nisi priùs infamiam absoluerit.*

2 *Pontifex potest infamiam iuris à quolibet clerico abolere, quia suæ iurisdictioni subditus est; à laico verò non potest, nisi vel ipse, vel iudex infamiam irrogans, Pontificis iurisdictioni subditus sit.*

3 *Princeps sæcularis etiam infamiam iure ciuili indictam à subditis suis abolere potest, qua abolita, cessat irregularitas, quæ in illa fundabatur.*

4 *Episcopus non potest dispensare cum infamibus, vt ad ordines ascendant, potest tamen dispensare cum illis, vt in susceptis ministrent post peractam pœnitentiam, si delicta, ex quibus infamia contracta fuerat, sint adulterio minora.*

5 *Infamiam auctoritatiuè abolere, seu tollere spectat ad principem comperatiua ad subditos suos; v. g. spectat ad Pontificem Ecclesiasticas personas quascumque in qualibet Republica degentes, quæ ex quacumque causa infamiam iuris contraxerunt, pristinæ famæ restituere; quin & laicos ex plenitudine sua potestatis vltra casum supradictum restituere etiam poterit, si videlicet eos in clericalem statum per sacram ordinationem ex causa recipiendos putauerit.*

6 *Infamia facti ex communi Doctorum opinione aboletur emendatione vitæ, saltem si emendatio vitæ fuerit per triennium continuata; quia infamia, quæ oritur ex facto, adhæret facto, ex quo infertur, quod facto cessante, cesset infamia.*

1 RESpondetur, & dico primò. Quatenus spectat ad effectus iure canonico indictos personis infamibus potest Pontifex super illos dispensare: Potest enim absolutè infames ad ordines, & beneficia promouere; sed quia talis promotio non expedit, nisi purgata infamia, & persona in pristinum statutum restituta, Pontifex id nunquam præstabit, nisi prius infamiam aboleuerit.

2 Infamiam autem iuris à quolibet clerico abolere potest; quia suæ iurisdictioni subditus est: à laico verò non potest, nisi vel ipse, vel iudex infamiam irrogans, Pontificis iurisdictioni subditus sit. Doctores, quos sequitur Molina *tract. 4. disp. 10. n. 3.* & colligitur *ex cap. cum te, de sent. & re iudic.*

3 Dico secundò. Princeps sæcularis etiam infamiam iure ciuili indictam à subditis suis abolere potest; qua abolita, cessat irregularitas, quæ in illa fundabatur. Suar. *disput. 48. sect. 2. n. 4. & 10.* Henriq. *lib. 14. cap. 5. n. 3.* & Auila *part. 7. disp. 4. dub. 5.*

4 Dico tertiò, Episcopus non potest dispensare cum infamibus, vt ad ordines ascendant, potest tamen dispensare cum illis, vt in susceptis ministrent post peractam pœnitentiam, si delicta, ex quibus infamia contracta fuerat, sint adulterio minora. Abb. *in cap. cum te, de sent. & re indic. n. 15.* Molina *tract. 4. disp. 10. num. 6.* Henriq. & Auila *in locis suprà cit.* & colligitur *ex cap. At si clerici, §. de adulteriis, de iudic.*

5 Hinc sequitur, quod authoritatiuè abolere, seu tollere infamiam iuris spectet ad Principem, comparatiuè ad subditos suos, v. g. spectat ad Pontificem Ecclesiasticas personas quascumque in qualibet Republica degentes, quæ ex quacumque causa infamiam iuris contraxerunt, pristinæ famæ restituere. Doctores, quos sequitur Molina *cit. disp. 10. n. 4.* Quin & laicos ex plenitudine suæ potestatis, vltra casum supradictum, restituere etiam poterit, si scilicet eos in clericalem statum per sacram ordinationem ex causa recipiendos putauerit. Syluest. *verb. infamia, q. 15.* & Molina *loco suprà citato.*

6 Cæterum, si loquamur de infamia facti, conueniunt Doctores, Abb. *in cap. Inquisitionis, de accusat. & cap. ex diligenti, de simonia, n. 6.* Syluest. *verb. infamia, n. 15.* Molina *vbi suprà*, Henriq. *lib. 14. cap. 5. num. 3.* Garcia *de benefic. part. 7. cap. 8. num. 64.* & alij communiter, quod talis infamia aboleatur emendatione vitæ, saltem si emendatio vitæ fuerit per triennium continuata. Clar. *lib. 5. sent. §. vltim. q. 21. n. 2.* & alij passim; quia infamia, quæ oritur ex facto, adhæret facto: Ergo eo facto cessante, cessat infamia, sicuti colligitur *ex cap. si duo, 15. q. 6.* ibi: *Infames effecti donec ab incepto crimine desistant.*

SECTIO III.

PETITIO PRIMA.

An alicui alteri crimini, præter ea quæ dicebantur supra, irregularitas annexa sit?

SVMMARIVM.

1 *Irregularitas licet secundum aliquos Doctores annexa sit alicui alteri crimini præter ea, quæ superius recensita sunt, quatenus aiunt, omnia crimina depositione digna irregularitatem inducere; dicendum tamen est oppositum, quia ex sacris Canonibus ex nullo crimine depositione digno, si occultum sit, homo à sacris ordinibus prohibendus est.*

2 *Adulterij, periurij, homicidij, vel falsi testimonij crimina proposita, ordine iudiciario si probata, vel aliàs nota non fuerint, non debent ij, præter reos homicidij post pœnitentiam in susceptis ordinibus, vel suscipiendis impediri.*

3 *Crimina prædicta quando publica, vel notoria sunt, tunc non ratione criminis præcisè, sed ratione infamiæ inde exortæ ab ordinibus repellunt.*

1 RESpondetur: licet nonnulli, quos sequitur Maiolus *lib. 4. de irregular. cap. 23. & lib. 5. cap. 1. & 12.* affirment, quatenus aiunt, omnia crimina depositione digna, irregularitatem inducere: Dicendum esse tamen oppositum, nulli scilicet alteri crimini, præter ea, quæ dicebantur sect. præcedenti, irregularitatem annexam esse. Atque ita tenent Nauarr. *c. 27. n. 248.* Henriq. *lib. 13. cap. 36.* & Auila *de censur. part. 7. disp. 4. dub. 7.*

Probatur ex Textu *in cap. ex tenore, de tempor. ordinat.* vbi expresè dicitur, quod ex nullo crimine depositione digno, si occultum sit, homo à sacris ordinibus prohibendus sit.

2 Secundò probatur ex Textu *in cap. vltimo, eod. tit.* vbi habetur, quod si proposita crimina (scilicet adulterij, periurij, homicidij, vel falsi testimonij) ordine iudiciario probata, vel aliàs notoria non fuerint, non debeant ij (præter reos homicidij) post pœnitentiam in susceptis ordinibus, vel suscipiendis impediri.

3 Quando verò hæc crimina publica, vel notoria sunt, tunc non ratione criminis præcisè, sed ratione infamiæ inde exortæ ab ordinibus repellunt, vti supra dicebam.

SECTIO IV.

PETITIO SECVNDA.

Quodnam discrimen sit inter infamiam iuris, & facti?

SVMMARIVM.

1 *Discrimen est inter infamiam iuris, & facti, quod infamia iuris aboletur dispensatione superioris; quia perseuerat post crimen commissum, & emendatum, vtpotè effectus iure positiuo inductus; at infamia facti aboletur sola emendatione vitæ.*

2 *Textus in cap. at si clerici, §. de adulteriis, de iudiciis, non loquitur de infamia facti, sed de infamia iuris orta ex sententia iudicis.*

1 RESpondetur, discrimen esse, quod Infamia iuris aboletur dispensatione Superioris; quia perseuerat post crimen commissum, & emendatum, vtpore effectus iure positiuo inductus. At infamia facti aboletur sola emendatione vitæ. Abb. *in cap. ex diligenti, de simon.* Nauarr. *cap. 27. n. 504.* Henriq. *lib. 14. c. 15. n. 3.* & Auila *part. 7. disp. 4. dub. 5. concl. 2.*

Obiicies:

2 Obilcies. *In cap. At si clerici, §. de adulteriis, de iudic.* habetur quod de adulteriis, & aliis criminibus, quæ suot minora, potest Episcopus post peractam pœnitentiam cum clericis dispensare: Ergo signum est, quod talis infamia non aboleatur per solam pœnitentiam.

Respondetur: Nego consequentiam; quia Textus ille non loquitur de infamia facti, sed de infamia iuris orta ex sententia iudicis, vt colligitur ex §. antecedenti, ibi: *Si verò ceram Episcopo de criminibus in iure confessi sunt, seu legetima probatione conuicti, &c.*

At de hac re vide diffusius infrà *petit. penult. & vlt.*

SECTIO V.

PETITIO TERTIA.

An infamia iuris (saltem quæ annexa est crimini tantùm, ante iudicis sententiam) & quæ inde nascitur irregularitas, contrahatur ob solam admissionem criminis, licèt occultum maneat, seu in publicam notitiam non deueniat?

SVMMARIVM.

1 *Infamia inris, saltem qua annexa est crimini tantùm ante iudicis sententiam, & qua inde nascitur irregularitas, secundùm aliquos contrahitur ob solam admissionem criminis, licèt occultum maneat, seu in publicam notitiam non deueniat; quatenus aiunt, ex delicto etiam occulto infamiam incurri, & quatenus aiunt eum, qui occultè commisit crimen, cui infamia ipso iure annexa est, teneri abstinere ab ordinibus, tanquam irregularem, si esset pericn-*
2 *lum se infamandi. Sed opinio etiam negatiua est probabilis, quatenus aiunt, quamuis ex ipso crimine infamia proueniat, nihilominus illius manifestationem, seu publicationem requiri tanquam conditionem sine qua non, vt infamia contrahatur.*

3 *Infamia est fama, seu bona æstimationis diminutio: qua diminutio non oritur, dum crimen est occultum: nam cùm infamia consistat essentialiter in diminutione fama, pœna infamia cum suis effectibus incurri saltem completè non potest ante publicationem criminis: quo tamen publicato, statim sine omni sententia iudicis infamia indelebilis, & irregularitas propriè dicta contrahitur.*

4 *Delinquens, si timetur crimen esse publicandum, & consequenter infamiam esse contrahendam, tenetur abstinere ab omnibus illis actibus, à quibus infames abstinent: aliàs exponit se periculo depositionis, & annullationis à iudice facienda.*

1 AFfirmant, & quidem probabiliter, Syluest. *verb. irregularitas, quæst.* 14. S. Antonin. *part. 2. tit. 25. cap. 6. §. 7.* Suarez *disp. 4*8. *sect. 1. n. 17.* & alij multi, quatenus aiunt, ex delicto, etiam occulto, infamiam incurri; & quatenus aiunt, eum qui occultè commisit crimen, cui infamia ipso iure annexa est, teneri abstinere ab Ordinibus, tanquam irregularem, si esset periculum se infamandi, &c.

Probatur, quia in casu, de quo loquimur, infamia non contrahitur ex manifestatione criminis, sed ex ipso crimine.

2 Negant verò, & etiam probabiliter, Glossa *in cap. Inquisitionis, de accus.* Abbas *in cap. ex tenore, de tempor. ordinat.* Couarr. 3. *var. resol. cap. 3. n. 2.* Henriq. *lib. 13. cap. 36.* & Aula *de censur. pars 7. disp. 4. dub. 7. conclus. 1.* quatenus aiunt, quamuis ex ipso crimine infamia proueniat, nihilominus illius manifestationem, seu publicationem requiri, tanquam conditionem sine qua non, vt infamia contrahatur: Et quatenus regulam tradunt *ex cap. vlt. de tempor. ordinat. Per nullum crimen occultum, excepto homicidio* (adde tu violationem censuræ Ecclesiasticæ) *irregularitatem contrahi.*

Probatur, quia infamia est famæ, seu bonæ æstimationis diminutio; sed dum crimen est occultum, fama, seu bona æstimatio delinquentis non diminuitur: Ergo ex crimine, dum est occultum, infamia, sicque irregularitas oriri non potest: Nam cùm infamia consistat essentialiter in diminutione famæ, pœna infamiæ cum suis effectibus incurri, saltem completè, non potest ante publicationem criminis: quo tamen publicato, statim sine omni sententia iudicis, infamia indelebilis, & irregularitas propriè dicta contrahitur, vt mox infrà ex dicendis clariùs apparebit. 3

Cum his tamen, quæ modò dixi, stat quod si timetur, crimen esse publicandum, & consequenter infamia contrahenda, teneatur delinquens abstinere ab omnibus illis actibus, à quibus infames abstinent; aliàs exponit se periculo depositionis, & annullationis à iudice faciendæ, vt præter alios aduertit Suar. *loc. suprà cit. num. 16.* 4

SECTIO VI.

PETITIO QVARTA.

An Infamis repellatur à dignitatibus?

SVMMARIVM.

1 *Infamis repellitur à dignitatibus, siue infamia sit iuris, siue per sententiam, siue per malam, & improbam vitam: quod multò magis ex canonico iure locum habet in ordine ad dignitates Ecclesiasticas, vtpotè quæ à purioribus administrari debent.*

2 *Idem debet intelligi de quibuscumque Ecclesiasticis Beneficiis, quod ab infami acquiri non possunt, adeò vt nomine dignitatum comprehendantur personatus, & Beneficia qualibet Ecclesiastica, quin & officia publica Reipublica, Iudicis, Assessoris, Aduocati, Tabellionis, & similium.*

3 *Discrimen est inter infamiam iuris, seu legalem, & inter infamiam facti, seu popularem, quòd prior infamia non tantùm repellit à Dignitatibus, & Beneficiis acquirendis, sed etiam priuat quæsitis, quia sicut Miles per contractam infamiam priuatur iure militari, ita multò magis Miles spiritualis per contractam infamiam priuatur iure Ecclesiastico.*

4 *Iudicis tamen sententia requiritur ad executionem.*

5 *Limita id intelligi solùm de Dignitatibus, non de aliis minoribus Beneficiis, quorum priuatio non incurritur ipso iure per infamis criminis admissionem, cùm id iure expressum non reperiatur, sed solùm potest iudicis sententiam.*

6 *Infamia facti, seu popularis repellit quidem ipso iure à dignitatibus, & beneficiis acquirendis, non tamen priuat antè quæsitis, cum id nullo iure expressum inueniatur: quare priuatio dignitatis à legitimo Superiore inferenda erit, si crimen depositione dignum sit.*

7 *Accusatus de crimine eligi non potest, si infamia præcessit: sin minus, eligi quidem potest, ne malitiosè accusatio prætendatur: sed interim promouendus, seu instituendus non est.*

8 *Electio, seu collatio beneficij facta infami ipso iure nulla est, si loquamur de infamia iuris, cum hic vnus esse videatur effectus ex effectibus sententia, vel à canone, vel ab homine inflicta.*

9 *Si verò loquamur de infamia facti, triplex est sententia: Affirmatiua ex eo, quia omnis irregularitas beneficij collationem præcedens, reddit*

ipsam subsequentem irritam: Negatiua, ex auctoritate aliquorum Doctorum: Alij verò procedunt cum distinctione de foro externo, & interno. Hinc

10 *Iudex in foro externo beneficij electionem, seu collationem factam moribus infami perinde cassare debet, ac si à principio irrita illa fuisset.*

11 *Electus in foro conscientia, vel prouisus, si vita emendatione infamiam, & consequenter irregularitatem abstergere velit, non obligatur ad resignandum beneficium: quia cum talis criminosus, nec à iure, nec ab homine condemnatus sit, non videtur ad id obligari, si se ad beneficium habilem reddere voluerit.*

12 *Prouisus in irregularitate iuxta sententiam aliquorum beneficium retinere potest, si super sola irregularitate dispensationem impetraturus speret.*

13 *Infames à dignitatibus, beneficiis, & officiis obtinendis sic exclusi sunt, vt eorum prouisio irrita, seu nulla sit, iuxta communem sententiam Doctorum; quia Ecclesia, & Respublica à suis dignitatibus, beneficiis, & officiis, seu muneribus eos excludit quantum potest per illa verba:* Infamibus portæ non pateant dignitatum.

14 *Prouisio supradictorum in foro conscientia valida videtur quousque à iudice rescindatur: idque forsan etiamsi prouisus sit infamis infamia iuris, quia annullatio actus, vtpotè odiosa, absque manifesto textu induci non debet, & nullus est Textus, qui hanc annullationem inducat ipso iure.*

15 *Infamia si superueniat Dignitatum, Officiorum, vel Beneficiorum possessori, quamuis iure ipso priuationem illorum inducat, non tamen infamis tenetur ea abdicare à se, quousque sententia iudicis, saltem declaratoria criminis, accedat.*

16 *Infamia si facti sit, non iuris, dignitatibus, officiis, vel beneficiis ante quæsitis non priuat ipso iure, ex communi Doctorum sententia.*

1 RESpondetur affirmatiuè, *ex l. vnica, Cod. de infamib. lib. 10. & ex l. 2. Cod. de dignitatibus, lib. 12.* ibi: *Neque famosis, & notatis, & quos scelus, & vita turpitudo inquinat, & quos infamia ab honestorum cœtu segregat, dignitatis porta patebunt.*

Quibus verbis admonet ibi Gloss. omnem infamiam comprehendi, siue sit iuris, siue per sententiam, siue per malam, & improbam vitam: quod totum multo magis ex Canonico iure locum habet in ordine ad dignitates Ecclesiasticas, vtporè quæ à potioribus administrari debent, *cap. inter dilectos, de excessib. Prælat.* ibi: *Cùm personis vilibus, & indignis porta dignitatis patere non debeant, iuxta legitimas sanctiones.* Et *regul. 87. in 6. Infamibus porta non pateant dignitatum.* Et
2 debet intelligi de quibuscumque Ecclesiasticis beneficiis, quod ab infami acquiri non possint, adeò vt nomine dignitatum comprehendantur personatus, & beneficia quælibet Ecclesiastica, quin & officia publica Reipublicæ, Iudicis, Assessoris, Aduocati, Tabellionis & similium, sicuti dicebam *sect. præced.* supposito tertio, & tradit Abb. *in cap. querelam, de iureiur.* Couarruv. 3. *var. cap. 3. num. 3.* & Mulin. *tract. 4. disp. 11. num. 3.*

3 Est tamen inter infamiam iuris, seu legalem, & infamiam facti, seu popularem discrimen, quod prior infamia non tantùm repellit à dignitatibus, & beneficiis acquirendis, sed etiam priuat quæsitis, vti colligitur *ex cit. l. vnica, Cod. de infamib. lib. 10.* & docent Syluest. *verb. infamia, num. 15.* Armilla *eodem verbo, num. 4.* Couarr. *in pract. quæst. cap. 19. num. 5.* Molina *loc. supra cit.* & alij passim: quia sicut miles per contractam infamiam priuatur iure militari, *l. 2. §. miles, ff. de his qui not. infam.* ita multò magis miles spiritualis per contractam infamiam priuatur iure Ecclesiastico, vt ibi argumentatur Glossa.

Requiritur tamen sententia iudicis ad executionem: Doctores communiter, quos sequitur Molin. *vbi supr.* 4

Prætetea debet intelligi solùm de dignitatibus, non de aliis minoribus beneficiis, quorum priuatio non incurritur ipso iure per infamis criminis admissionem, cùm id iure expressum non reperiatur, sed solum post iudicis sententiam. Syluest. & Molin. *in locis supra cit.* Garcia *de benefic. part. 7. cap. 8. num. 37.* & videri poterit Glossa *in cap. vltimo, verb. exui, de iureiurando.* 5

6 At verò posterior infamia, scilicet facti, seu popularis, repellit quidem ipso iure à dignitatibus, & beneficiis acquirendis, non tamen priuat antè quæsitis, cùm id nullo iure expressum inueniatur. Vnde priuatio dignitatis à legitimo superiore inferenda erit, si crimen depositione dignum sit. Molin. *loco supra cit.* Garcia *num. 35.* Henriq. *lib. 14. cap. 5. num. 3.* & Auila *part. 7. disput. 4. dub. 5. concl. 2.* Et videri poterit Abb. *in cap. omnipotens, de accusat.* vbi tractans, an accusatus de crimine eligi possit, respondet negatiuè, si infamia præcessit; sin minùs, eligi quidem posse, ne malitiosè accusatio prætendatur; sed interim promouendum, seu instituendum non esse. 7

An autem electio, vel collatio beneficij facta infami ipso iure nulla sit? 8

Respondetur: Si loquamur de infamia iuris, videtur ipso iure nulla esse, cum hîc vnus esse videatur effectus ex effectibus sententiæ, vel à Canone, vel ab homine inflictæ: sic communiter Doctores. Sin verò loquamur de infamia facti, an scilicet electio, vel collatio beneficij facta cuicumque alteri criminoso, seu improbo homini, ipso iure irrita sit?

Affirmant communiter etiam Doctores, Abb. *cap. inter dilectos, de excessib. Prælat. num. 8.* Nauarr. *cap. 27. num. 204. & 251.* Molin. *tract. 4. disp. 11. num. 3.* & Auila *de censur. part. 7. disp. 4. dub. 7.* quia omnis irregularitas beneficij collationem præcedens reddit ipsam subsequentem irritam (inquiunt ipsi, præsertim Nauarr. *loco supra cit.*) sed omnis infamia, non solùm iuris, verùm etiam facti, inducit irregularitatem: Ergo non solùm infamia iuris, verùm etiam facti, reddit beneficij electionem, vel collationem subsequentem irritam. 9

Negant verò alij, quos citat, & sequitur Garcia *de beneficiis, part. 7. cap. 8. num. 47.* etiamsi crimen sit depositione dignum.

Distinguunt alij de foro externo, & interno, seu conscientiæ, quod scilicet prior sententia vera sit in foro externo, ita vt iudex beneficij electionem, vel collationem factam moribus infami, perinde cassare debeat, ac si à principio irrita illa fuisset. At verò in foro conscientiæ electus, vel prouisus, si vitæ emendatione infamiam, & consequenter irregularitatem abstergere velit, non obligetur ad resignandum beneficium; quia cùm talis criminosus nec à iure, nec ab homine condemnatus sit, non videtur ad id obligari, si se ad beneficium habilem reddere voluerit. 10 11

Confirmatur, quia iuxta sententiam aliquorum in materia de beneficiis, prouisus in irregularitate beneficium retinere potest, si super sola irregularitate dispensationem impetraturus sperat: Ergo multò magis in casu nostro, si hanc minùs propriè dictam irregularitatem, ex vitæ scilicet improbitate exortam, notoriâ pœnitentiâ amouere paratus sit. 12

Ex dictis igitur habetur, quod à dignitatibus, beneficiis, & officiis obtinendis sic exclusi sunt infames, vt eorum prouisio irrita, seu nulla sit, iuxta communem sententiam Doctorum, quam suprà dicebam: quia præter rationes supradictas, Ecclesia, & Respublica à suis dignitatibus, beneficiis, & officiis, seu muneribus eos excludit, quantum potest per illa verba: *Infamibus porta non pateant dignitatum,* quasi diceret: Omnis via ad dignitates illis exclusa sit. At si validè possent obtinere dignitatem, iam aliqua via ad dignitates obtinendas illis pateret: Ergo, &c. 13

Nihil

14 Nihilominus adhuc, etsi hæc sententia communia sit, & in foro externo passim obseruetur, non improbabile videtur, supradictorum prouisionem in foro conscientiæ validam esse, quousque à iudice rescindatur, idque forsan, etiamsi prouisus sit infamis infamia iuris; quia annullatio actus, vtpotè odiosa, absque manifestu Textu induci non debet. At nullus est Textus, qui hanc annullationem inducat ipso iure: Nam esto infamibus nullæ sint dignitatum portæ patentes, sed omnes occlusæ, exinde tamen solùm infertur, illarum ingressum illis esse interdictum, non autem, si de facto fiat, inualidum esse, sicuti non est inualidus ordo infamibus collatus, tametsi & ordinum portæ infamibus non pateant.

15 Quod si infamia dignitatum, officiorum, vel beneficiorum possessioni superueniat, quamuis iure ipso priuationem illorum inducat, non tamen infamis tenetur ea abdicare à se, quousque sententia iudicis, saltem declaratoria criminis, accedat, vti suprà dicebam, & tradunt Syluest. *verb. infamia*, *num.* 15. Couarr. *pract. quæst. cap.* 19. *num.* 5. & Molina *tract.* 4. *disp.* 11. *num.* 3.

16 Quinimmò, si infamia sit facti, & non iuris, dignitatibus, officiis, vel beneficiis antè quæsitis non priuat ipso iure, vti etiam suprà dicebam, & ex communiori sententia Doctorum tenent Couarruv. & Molin. *in locis suprà cit.* Garzias *de benefic. part.* 7. *cap.* 8. *num.* 35. Henriq. *lib.* 14. *cap.* 5. *n.* 3. & Auila *part.* 7. *disp.* 4. *dub.* 5. *concl.* 2. quia nullo iure hæc priuatio probari potest.

SECTIO VII.

PETITIO QVINTA.

An criminis infamia, & quæ inde sequitur irregularitas, tollatur per pœnitentiam.

SVMMARIVM.

1 *Criminosus, si crimen, quod vt infame à iure damnatum est, occultum fuit, & publicandum non timetur, potest post actam pœnitentiam sacros Ordines suscipere, ex probabili Doctorum sententia, & è contra debet abstinere si publicandum timet; nam alioquin ordinatus à iudice deponeretur, & collatio officij, vel beneficij rescinderetur, perinde ac si ab initio irrita fuisset.*

2 *Infamia ipso iure, vel per sententiam iudicis contracta propter crimen notorium, non tollitur per pœnitentiam, sed per solam dispensationem Principis, cuius auctoritate talis infamia decreta fuerat: quia talis infamia habet rationem pœnæ sententialis, quæ à legitimo Superiore in perpetuum illata est.*

3 *Magistratus Ecclesiasticus via ordinaria, & directa non potest iure ciuili infamem restituere in ordine ad effectus ciuiles, vt scilicet ad dignitates, & actus legitimos admitti debeat: neque è contra Magistratus ciuilis potest infamem iure canonico restituere.*

4 *Limita, si infamia iure canonico directè, & speciatim decreta non fuerit: sed solùm indirectè, quatenus omnes iure ciuili infames, etiam canonicè infames & irregulares censeantur, eo quòd non deceat illos qui à ciuilibus officiis repelluntur, ad Ecclesiasticos ordines, vel beneficia assumi.*

5 *Infamia facti, licèt orta sit ex crimine enormi, & depositione digno, penitus tollitur per factum contrarium, nempè per publicam, & constantem vitæ emendationem: & sublata infamia, consequenter cessat omnis inhabilitas; quia, vt habetur ex sacris Canonibus, non debet despici in eo, quod fuit, qui iam incipit esse quod non fuit, &c.*

6 *Item cessante causa cessat effectus, & per quas causas aliquid nascitur, per easdem dissoluitur.*

7 *Irregularitas prædicta non oritur propriè, & simpliciter ex infamia facti; quia irregularitas est perpetua inhabilitas ad ordines suscipiendos, quousque dispensatione tollatur.*

8 *Sacerdos concubinarius, vel adulter publicus post actam pœnitentiam, & vitæ emendationem publicam, interposito saltem aliquo temporis spatio, potest sine dispensatione celebrare: quamuis contrarium sentiant alij, eo quòd existimant ex omni crimine notorio, & depositione digno, nasci irregularitatem propriè dictam, & indelebilem.*

9 *Suspensio ab officio inflicta ex sacris Canonibus clerico concubinario publico, consuetudine ablata est, & colligitur ex Tridentino sess. 24. cap 14. de reformat. vbi habetur, quod tales post vnam, & alteram admonitionem à beneficiis suspendi, & si adhuc se non emendauerint, omninò priuari debeant: quamuis post manifestam vitæ emendationem cum eisdem dispensari possit.*

10 *Prohibitio non audiendi Missam Sacerdotis concubinarij publici nunc post Extrauag.* Ad euitanda, *locum non habet, priusquam iste Sacerdos tanquam in sacris vitandus publicè denuncietur.*

RESpondetur, & dico primò: Si crimen, quod vt infame à iure damnatum est, occultum fuit, & publicandum non timetur, potest criminosus post actam pœnitentiam sacros ordines suscipere. Sic ex probabili sententia Doctorum (etsi probabilis sit etiam opposita) dicebam suprà *petit.* 3. vbi tamen subdebam cum Suarez, quod si quis existimaret, crimen infame à se occultè commissum, in publicam notitiam deuenturum fore, abstinere deberet à susceptione Ordinum, officij, vel beneficij, &c. Nam alioquin ordinatus à iudice deponeretur, collatioque officij, vel beneficij, &c. rescinderetur, perinde ac si ab initio irrita fuisset. 1 2

Dico secundò: Infamia ipso iure, vel per sententiam iudicis contracta propter crimen notorium, non tollitur per pœnitentiam, sed per solam dispensationem Principis, cuius auctoritate talis infamia decreta fuerat. Sic dicebam *sect.* 97. *circa fin.* & docent communiter Doctores, quos sequitur Gratian. *in cap. Euphemium,* 2. *q.* 3. & ex Calixto Papa *epist.* 2.

Probatur, quia talis infamia habet rationem pœnæ sententialis, quæ à legitimo superiore in perpetuum illata est: Ergo tolli non potest, nisi ab eodem superiore. Antecedens patet. Consequentia probatur, quia eiusdem iurisdictionis est ligare, & absoluere, seu pœnam imponere, & in integrum restituere.

Hinc sequitur, quod nec Magistratus Ecclesiasticus via ordinaria, & directa possit iure ciuili infamem restituere in ordine ad effectus ciuiles, vt scilicet ad dignitates, & actus legitimos admitti debeat. Neque vicecuersa Magistratus ciuilis possit infamem iure canonico (v. g. hæreticum, vel binas nuptias contrahentem) restituere in ordine ad effectus canonicos, vt scilicet ad ordines promoueri possit. 3

Quod tamen loc. supr. cit. limitabã cum Suar. *disp.* 48. *sect.* 2. *n.* 10. si infamia iure canonico directè, ac speciatim decreta non fuerit, sed solùm indirectè, quatenus omnes iure ciuili infames, etiam canonicè infames, & irregulares censeantur; eo quòd non deceat, illos qui à ciuilibus officiis repelluntur, ad Ecclesiasticos ordines, vel beneficia assumi, quia tunc, ablata infamia ciuili per sæcularis Principis restitutionem, aufertur consequenter etiam & inhabilitas, seu irregularitas canonica. Vide quæ dicebam *cit. sect.* 97. *circa finem.* 4

Dico tertiò. Infamia facti, licèt orta sit ex crimine enormi, & depositione digno, penitùs tollitur per factum contrarium, nempe per publicam, & constantem vitæ emendationem: & sublata infamia, consequenter etiam tollitur, seu cessat omnis inhabilitas, tam ciuilis, quàm canonica. 5

Probatur

Probatur *ex cap. testimonium, de testibus, & attestat.* (vbi id docent Gloss. & Innocentius) *ex cap. ferrum, dist. 50.* ibi : *Non debet despici in eo , quod fuit, qui iam incipit esse, quod non fuit : ex cap. si duo, 35. quæst. 9.* ibi: *infames effecti donec ab incepto crimine desistant : & ex cap. nunquam , dist. 56.* ibi : *Ad meliora conuersum nequaquaquam prior vita commaculat.*

Probatur secundò ratione , quia *cessante causa, cessat effectus , cap. cùm cessante, de appellat.* Et *per quas causas aliquid nascitur , per easdem dissoluitur , cap. 1. de iuribus.*

Vide quæ dicebam *cit. sect. 97. in fine*, vbi subdebam cum Claro *lib. 5. sent. §. vlt. q. 21. in fine, n. 1.* infamiam istam plenè purgari emendatione vitæ per triennium.

7 Hinc sequitur , quod ex infamia facti non oriatur propriè, & simpliciter dicta irregularitas ; quia irregularitas est perpetua inhabilitas ad ordines suscipiendos , quousque dispensatione tollatur. Quare Regula generalis sit : Impedimentum , quod absque dispensatione tolli, sed ipso facto cessare potest, non est propriè irregularitas, vt v. g. defectus ætatis, scientiæ, vel mutum, &c.

8 Sequitur secundò, quod Sacerdos concubinarius, vel adulter publicus post actam pœnitentiam , & vitæ emendationem publicam , interposito saltem aliquo temporis spatio , possit sine dispensatione celebrare. Quamuis contrarium sentiant alij , eo quòd existimant , ex omni crimine notorio, & depositione digno nasci irregularitatem propriè dictam , & indelebilem; qua de re videri poterunt quæ dicebam suprà *petit. 2.*

9 Obijcies : Syluest. *verb. concubinarius, q. 5.* Sanctus Antonin. *part. 3. tit. 27. cap. 3.* Couarruu. *in Clement. si furiosus, part. 1. §. 2. num. 5.* docent, clericum concubinarium publicum contrahere suspensionem ab officio , cùm ita habeatur *in cap. præter , dist. 32. cap. si qui sunt, dist. 81. & cap. vlt. de cohabit. cleric. & mulier.* Ergo , &c.

Respondetur : Nego consequentiam , quia talis suspensio consuetudine sublata est, vti testantur Sotus *in 4. dist. 1. q. 5. art. 6.* Medina *lib. 1. cap. 12. §. 8.* Sayr. *lib. 4. thes. cap. 15. num. 24.* Henriq. *cap. 13 . art. 36.* Suar. *de censur. disp. 31. sect. 4.* & alij complures : Et colligitur ex Trident. *sess. 14. cap. 24. de reformat.* vbi habetur, quod tales post vnam , & alteram admonitionem à beneficiis suspendi , & si adhuc se non emendauerint, omninò priuari debeant , quamuis post manifestam vitæ emendationem cum eisdem dispensari possit, vti etiam habetur *in cap. at si clerici, §. de adulter. de iudiciis.*

10 Obiicies secundò, iure antiquo prohibitum erat , ne fideles Sacerdotis concubinarij publici Missam audirent , *cap. si qui sunt, cap. nullus , & cap. præter , dist. 32.* & docet S. Thom. *3. part. q. 82. art. 9. ad 3.* & Nauarr. *cap. 25. n. 80.* Ergo, &c.

Respondetur. Nego etiam consequentiam , quia talis prohibitio nunc post Extrauag. *Ad euitanda*, locum non habet, priusquam iste Sacerdos , tanquam in sacris vitandus , publicè denuncietur. Sot. *loc. suprà cit.* Henriq. *lib. 9. cap. 25. num. 12.* & Suar. *3. part. tom. 3. disp. 18. sect. 1.* & colligitur *ex cap. vera , de cohabit. cleric. & c. in fine.*

SECTIO VIII.

PETITIO SEXTA.

An hæreticus , & apostata post pœnitentiam & absolutionem , ad sacros Ordines admitti possit ?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus, & apostata post pœnitentiam , & absolutionem ad sacros ordines admitti potest, si hæresis, vel apostasia occulta fuerit : quia non propter hæresim , & apostasiam secundum se , sed quatenus iuris infamiam annexam habent, irregularitas decreta esse videtur : contra nonnullos contrarium etiam probabiliter asserentes.*

2 *Hæresis, vel apostasia, si notoria fuerit, impedit à susceptione ordinum etiam post pœnitentiam peractam, & absolutionem obtentam.*

3 *Hæretici , eorumque fautores , & in hæresi decedentium filij , ac nepotes, ad nullum Ecclesiasticum beneficium, vel publicum officium admittendi sunt.*

4 *Limita, id intelligi secundum nonnullos Doctores de liberis natis postquam parens in hæresim lapsus est : nam liberi, qui nati sunt antea, non procedunt ex infecta radice.*

5 *Hæreticorum filij irregulares non sunt in Regionibus, in quibus nulla ipsis ob crimen parentum infamia aspersa est : Quapropter ob hanc eandem rationem probabiliter defendi potest consuetudo quarundam septentrionalium Regionum , in quibus Episcopi ex hæresi ad fidem Catholicam conuersos , & absolutos ordinare consueuerunt , eo quòd tales neque in ciuili foro à publicis dignitatibus, & officiis reiiciantur.*

6 *Ad fidem Catholicam cum huiusmodi conuersis in dictis Regionibus Episcopi dispensare possunt, si priuilegium habeant dispensandi super omnes irregularitates, præter eas, quæ ex voluntario homicidio, mutilatione , bigamia, vel natalium defectu proueniunt.*

Respondetur, & dico primò affirmatiuè , si hæresis, vel apostasia occulta fuit. Ita ex probabili sententia Doctorum dicebam suprà *petit. 3.* quia non propter hæresim , & apostasiam secundùm se, sed quatenus iuris infamiam annexam habent , irregularitas decreta esse videtur. Etsi contrarium probabiliter etiam asserant alij, quatenus absolutè censent, per hæresim irregularitatem incurri. Vide quæ dicebam suprà *petit. 3.* 1

Dico secundò, si hæresis , vel apostasia notoria fuit, impedit à susceptione ordinum , etiam post pœnitentiam peractam , & absolutionem obtentam. Sic communiter Doctores. 2

Probatur , quia *in cap. Presbyteros , dist. 50. cap. 1. cap. qui in qualibet, cap. saluberrimum, 1. q. 7. & cap. 2. §. hæretici, de hæretic. in 6.* statuitur, hæreticos, eorumque fautores , & in hæresi decedentium filios , ac nepotes ad nullum Ecclesiasticum beneficium , vel publicum officium admittendos : Ergo signum est , quod ipso iure sint infames, atque adeò irregulares. 3

Aduerte tamen , quod nonnulli Doctores id intelligant de liberis natis postquam parens in hæresim lapsus est : Nam liberi qui nati sunt antea, non procedunt ex infecta radice (licet alij Doctores contrarium sentiant) vt videre est apud Couarruu. *2. p. resolut. cap. 18. n. 5.* & Simanc. *de Cathol. instit. tit. 29. num. 22.* & nos dicemus infrà *dubit. 202.* 4

Aduerte secundò , quod filij hæreticorum irregulares non sunt in Regionibus , in quibus nulla ipsis ob crimen parentum infamia aspersa est. Quapropter ob hanc eandem rationem probabiliter defendi potest consuetudo quarundam Septemtrionalium Regionum, in quibus Episcopi ex hæresi ad fidem Catholicam conuersos, & absolutos ordinare consueuerunt, eo quòd tales neque in ciuili foro à publicis dignitatibus, & officiis reiiciantur. Qua de re Nauarr. *lib. 1. cons. 1. de constitut. quæst. 14.* 5

At quidquid sit de hoc, illud certum est, quod cum talibus ad fidem Catholicam in iis Regionibus conuersis, & absolutis dispensare possint , qui priuilegium habent dispensandi super omnes irregularitates , præter eas, quæ ex voluntario homicidio , mutilatione, bigamia , vel Natalium defectu proueniunt. 6

DVBITA

DVBITATIO XCV.

An irregularis sit (sicut hæreticus) qui exteriùs fidem negat, interiùs tamen retinet?

SVMMARIVM.

1 *Heresis crimini, etiam occulto annectitur irregularitas, sicut annectitur excommunicatio, ex communi DD. sententia: quia ex sac. Canonibus Clerici apostantes à fide prohibentur ad ulteriorum gradum ascendere, etsi in susceptis ordinibus postquam conuersi sunt, permittantur ministrare.*

2 *Textus in can. si qui voluerint, 1. q. 7. de Nouatianis redeuntibus ad Ecclesiam, vbi dicitur posse eos ordinari, intelliguntur non simpliciter, sed ex dispensatione, vel saltem intelligi debet de laicis, quibus non est certum hanc irregularitatem impositam esse, cùm omnes Textus, qui hanc irregularitatem imponere videntur, de Clericis loquantur.*

3 *Haretici redduntur inhabiles ad beneficia Ecclesiastica, & officia publica.*

4 *Sententia contraria, irregularitatem scilicet crimini heresis, si sit occultum, non annecti, est valde probabilis: quid Textus qui hanc irregularitatem inducunt, exigunt notorietatem criminis, dirigunt enim sermonem non ad ipsos hæreticos, sed ad Ecclesiæ Pastores, quibus præcipitur, ne admittant hæreticos ad Ordines.*

5 *Fidem negans exteriùs, retinens tamen interiùs, posita sententia communi, quod scilicet hæreticus, quamuis occultus, & non publicus irregularis sit, licèt nonnulli afferant, quod sit irregularis, quia qui exteriùs fidem negat, est apostata verbo, & opere, & apostata pœnis hæreticorum subiicitur: probabile tamen est oppositum, quia nullibi continentur irregularitas contra fictè negantem fidem, &c.*

1 VPPONO, quod communis sententia affirmat irregularitatem annecti crimini hæresis, etiam occulto, sicut annectitur excommunicatio. Ita Sylnest. *verb. irregularitas, q. 5.* Nauarrus *cap. 27. n. 205.* Tolet. *lib. 1. cap. 64.* Pegna *in Director. part. 3. comment. 162. q. 113.* Suar. *de censur. disp. 43. sect. 1. n. 3.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 25. n. 2.* Farinac. *de hæresi, q. 189. n. 43.* & alij, quos suprà citaham *dubit. præced. petit. 4. & Dubit. 74. circa fin.*

Primò, quia *in cap. si qui presbyteri, cap. saluberrimum, & cap. conuenientibus, 1. q. 7. & cap. nos consuetudine, dist. 32.* Clerici apostatantes à fide prohibentur ad ulteriorem gradum ascendere, etsi in susceptis Ordinibus, 2 postquam conuersi sunt, permittantur ministrare.

Neque obstat, quod *in cap. si qui voluerint, 1. q. 7.* de Nouatianis redeuntibus ad Ecclesiam dicatur, posse eos ordinari: nam intelligitur ex dispensatione, iuxta Text. *in cap. maximum, & in cap. donanum.* Vel saltem intelligi debet de laicis, quibus non est certum, hanc irregularitatem impositam esse, cùm omnes Textus, qui hanc irregularitatem imponere videntur, de clericis loquantur. 3

Secundò, quia *in cap. 2. & 15. de hæretic. in 6.* hæretici redduntur inhabiles ad beneficia Ecclesiastica, & officia publica: Ergo signum est, quod & reddantur ir-4 regulares.

Quamuis contraria sententia (irregularitatem scilicet crimini hæresis, si sit occultum, non annecti) sit valde probabilis, vti dicebam *locis sup. cit.* & docent Glos. *in cap. Inquisitioni, de accusat.* Abb. *in cap. ex tenore, de tempor. ordinat.* Couarr. *3. var. resolut. cap. 3. num. 2.* Henriquez *lib. 13. cap. 16.* Auila *de censur. part. 6. disput. 4. dub. 7. concl. 1.* Sayr. *lib. 7. Thes. cap. 11. n. 16.* Philiatchus *lib. 4. cap. 25.* Sà *verb. irregularitas ex defectu animi, n. 2.* Hurtad. *disp. 2. diffic. 4. n. 14.* & alij, quos refert Barb. *de remiss. Concil. sess. 24. cap. 6. verb. hæresis.*

Probatur quia Textus qui hanc irregularitatem indicant, exigunt notorietatem criminis, dirigunt enim sermonem non ad ipsos hæreticos, sed ad Ecclesiæ Pastores, quibus præcipitur, vt admittant hæreticos ad ordines (vt omittam, quod Text. *in cap. saluberrimum*, loquitur de peccato: siquidem mandat fieri abiurationem solemnem, quæ fit in scriptis.) Et Text. *in cap. 2. & 15. de hæretic. in 6.* apertè supponit notitiam criminis communem. Prohibet enim, ne hæretici, & ipsorum fautores ad beneficium, vel officium publicum admittantur: quod fieri non potest, nisi delictum sit publicum ac diuulgatum.

Posita tamen sententia communi, quod scilicet hæreticus, quamuis occultus, & non publicus, irregularis sit, 5 quæritur an talis irregularitas extendatur ad illum, qui fidem exteriùs negat, retinet tamen interiùs.

Respondetur, quamois probabiliter affirment Maiol. *de irregularit. lib. 5. cap. 34. n. 2.* Suar. *de censur. disp. 43. sect. 2. n. 1.* Farinac. *de hæres. q. 192. n. 75.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 25. n. 6.* quia in *cap. Presbyteros, dist. 50.* dicitur de Presbytero qui ex timore fidem negauit, sacerdotale officium non posse ministrare, neque offerre, neque sermonem ad populum habere. Tum quia qui exteriùs fidem negat, est apostata verbo, & opere. Apostata verò pœnis hæreticorum subiicitur, *cap. non potest, q. 7. & cap. contra Christianos, de hæret. in 6.* Probabile tamen esse etiam oppositum, quod tenet Nauarr. *lib. 5. consil. tit. de hæresi. consil. 3.* Azor. *lib. 8. cap. 11. q. vlt.* & alij.

Probatur, quia neque in supradicto *cap. Presbyteros*, nec alibi continetur irregularitas contra fictè negantem fidem; siquidem *in d. cap. Presbyteros*, nullum est verbum ex quo colligatur, quod Presbyter ille fictè apostatauerit à fide: poterat enim timore duci, & nihilominus fidem ex animo negare. Et dato, quod Textus loquatur de fictè negante fidem, solùm comprehendit delinquentem. Nam in conclusione dicitur, eus quorum crimina manifesta sunt, ante, vel post ordinationem à sacris Ordinibus repellendos esse, quorum tamen peccata secreta sunt, secreta satisfactione, secundùm Sacerdotis edictum, in propriis Ordinibus remanere posse. Textus autem *in cap. non potest, & in cap. contra Christianos*, intelliguntur de vero apostata, qui fidem ex animo negauit: Secus qui solùm verbis, vel factis negare significauit.

Hinc patet ad rationes oppositæ sententiæ.

DVBITATIO XCVI.

An irregularis sit (sicut hæreticus) fautor, receptator, vel defensor hæretici, quatenus hæretici?

SVMMARIVM.

1 *Fautor, receptator, vel defensor heretici quatenus heretici probabiliter est irregularis: quia in cap. 2. §. heretici, de heretic. in 6. Haretici, & ipsorum filij vsque ad secundam generationem prohibentur, ne ad Ecclesiasticum beneficium, vel publicum officium admittantur. At nomine officij venit officium ordinis: Probabile tamen est etiam oppositum, quia neque in dicto cap. 2. de heretic. in 6. neque aliunde talis irregularitas colligitur: nam licèt in d. cap. fautores hereticorum excludantur ab officio publico: nomine tamen officij publici non venit officium Ordinis, sed officium Iurisdictionis, v.g. Magistratus, Pratoriatus, vel Notariatus.*

3 *Officium publicum illud vocatur, quod ad publicam*

 vtilita

vtilitatem, & populi regimen ordinatur.

4 *Fautoria deberet esse publica, dato quod ab his fautoribus hæreticorum irregularitas contrahatur, quia de ea vt publica loquitur Textus. Prohibentur enim ibi Ordinarij admittere fautores hæreticorum ad publica officia: quod fieri non potest, nisi ipsis Ordinariis fautoria perfectè nota fuerit.*

1 RESPONDETVR (quamuis Suarez, Sanchez, & alij *in locis sup. cit.* probabiliter affirment, quia *in cap. 2. §. hæretici, de hæret. in 6.* Hæretici, & ipsorum filij vsque ad secundam generationem prohibentur, ne ad Ecclesiasticum beneficium, vel publicum officium admittantur. At nomine officij venit officium ordinis: Ergo excluduntur ab ordine, atque adeò sunt irregulares:) Probabile tamen esse etiam oppositum, quod docent Henriq. *lib. 14. cap. 3. n. 6.* Sà *verb. irregularitas ex defectu animæ, n. 2.* & alij.

2 Probatur, quia neque *ex d. cap. 2. de hæretic. in 6.* ne-
que aliunde talis irregularitas colligitur. Nam licèt *in*
d. cap. fautores hæreticorum excludantur ab officio pu-
blico, nomine tamen officij publici non venit officium
ordinis, sed iurisdictionis, v.g. Magistratus, Prioratus,
vel Notariatus, &c. vt ait Glossa ibi ex Text. *in cap. fe-*
3 *lici, §. quod si quis, de pœn. in 6.* Et meritò, quia illud vo-
catur officium publicum, quod ad publicam vtilitatem,
& populi regimẽ ordinatur. Tum quia, si nomine officij
publici veniret etiam officium ordinis, prius Pontifex
fautores hæreticorum exclusisset ab officio publico,
quàm à beneficio, cùm ordinis collatio præsupponatur ad collationem beneficiorum.

4 Confirmatur, quia dato quod ab his fautoribus hæreticorum irregularitas contrahatur, fautoria tamen deberet esse publica: quia de ea vt publica loquitur Tex. Prohibentur enim ibi Ordinarij admittere fautores hæreticorum ad publica officia, quod fieri non potest, nisi ipsis Ordinariis fautoria nota perfectè fuerit.

DVBITATIO XCIII.

An irregularis sit (sicut hæreticus) suspectus de hæresi?

SVMMARIVM.

1 *De hæresi suspectus est irregularis secundùm quid, nempe dum non purgauerit suspicionem; qua tamen purgata, poterit absque dispensatione ad ordines promoueri.*

2 *Abiurare coactus de vehementi propter vehementem de hæresi suspicionem, facta abiuratione non manet irregularis, neque inhabilis ad beneficia, vel officia publica: quia non fuit damnatus tanquam hæreticus, sed tanquam suspectus de hæresi, quam suspicionem abiuratione purgauit.*

1 RESPONDETVR: Est irregularis secundum quid, nempe dum non purgauerit suspicionem: qua tamen purgata, poterit absque dispensatione ad ordines promoueri. Suar. *disp. 53. sect. 2. n. 9.* Henriquez *lib. 14. cap. 4. n. 6.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 25. num. 10.* & Farin. *de hæresi, q. 192. n. 81.*

2 Hinc si quis propter vehementem de hæresi suspicionem coactus est abiurare de vehementi, facta abiuratione non manet irregularis, neque inhabilis ad beneficia, vel officia publica, quia non fuit damnatus tanquam hæreticus, sed tanquam suspectus de hæresi: quam suspicionem, abiuratione illa facta (se scilicet nunquam incurrisse, neque vnquam incursum in hæresim) sufficienter purgauit. Quapropter neque infamis, neque ad beneficia, vel officia inhabilis manet, neque eius beneficia habita vacare debent. Nauarr. *lib. 6. cons. 5. de hæretic.* Henriq. *lib. 13. cap. 56. n. 1.* Farin. *cit. q. 192. num. 80.* & Flamin. *de resignat. lib. 4. q. 3. n. 17.*

DVBITATIO XCIV.

An irregulares sint (sicut hæreticus) filij & nepotes hæreticorum?

SVMMARIVM.

1 *Filij, & nepotes hæreticorum, & eorum fautores, & receptatores, si descendant per lineam masculinum, irregulares sunt: si verò descendant per lineam fœmininam, irregulares sunt filij, non nepotes.*

2 *Amplia, dictam irregularitatem extendi etiam ad filios illegitimos, & spurios, cùm nulla sit ratio ob quam isti speciali priuilegio, quàm filij legitimi gaudeant. Præsertim quia Textus de filiis generaliter loquitur.*

3 *Fundamentum dictæ sententiæ communis, scilicet asserentis irregulares esse filios, & nepotes hæreticorum, est inefficax: quia nomine officij publici non venit officium ordinis, sed iurisdictionis temporalis. Quapropter sententia contraria, nempe hos filios irregulares non esse, non est omnino improbabilis: quia nullibi aduersùs hoc statuta reperitur talis irregularitas.*

4 *Irregularitas prædicta si incurratur, iuxta præfatam sententiam Doctorum, requiritur primò, quòd ipsi filij nati fuerint ante delictum parentum: nam si priusquam parentes deliquerint, ipsi fuerint nati, irregulares non sunt; quia qui ante nati sunt, non censentur per hæresim parentis superuenientem inquinari; siquidem eo casu non sunt formaliter filij hæreticorum, sed potius Catholicorum, cùm à parentibus catholicis concepti, & nati sint, &c.*

5 *Irregularitas prædicta quatenus sit, & incurratur, requiritur secundò, quod delictum parentum sit notorium, scilicet sit notorium, parentes esse in hæresi, vel in hæresi decessisse, & non esse emendatos, & non sufficit, quod de hæresi suspecti sint, vel suspecti decesserint: quia Textus damnat filios hæreticorum, non autem filios eorum, qui de hæresi suspecti sunt, vel decesserunt: siquidem tales non sunt formaliter hæretici.*

6 *Item requiritur secundum multos Doctores, vt parentes sint damnati de hæresi, quæ sententia non improbatur aliquibus in locis, vbi propter multitudinem hæreticorum, non censetur infamia filium esse, vel nepotem hæretici: secus verò in aliis locis.*

7 *Exponitur Textus in cap. statutum, de hæretic. in 6. in quo comprehenduntur omnes illi parentes, quos passim constat vel adhuc hæreticos esse, vel hæreticos decessisse, vt filij ipsorum irregularitatem incurrunt.*

8 *Filij eorum parentum, qui ob crimen hæresis repetitum comburuntur, quique ab hæresi ante mortem ob data signa pœnitentiæ sunt absoluti, non sunt irregulares: quia Textus in dicto cap. statutum, hanc irregularitatem filiis hæreticorum imponens, requirit vt in hæresi decedant parentes à delicto non emendati, neque Ecclesiæ incorporati, &c.*

9 *Contraria sententia est etiam satis probabilis, quia sic conuersi præsumuntur in hæresi decedere, & fictè conuerti, timore potiùs, ne viui comburantur, quàm amore fidei; ideoque nec iuridicè admittuntur ad pœnitentiam, nec solemniter absoluuntur: quæ iuridica, & solemnis absolutio requiri videtur vt Ecclesia indicet, eos decedere sibi reconciliatos, & reincorporatos.*

10 *Amplia, prædictum irregularitatem extendi à præfatis Doctoribus ad filios eorum qui comburuntur, eo quòd probatam hæresim negant; nam cùm de*

hæresi

hæresi conuicti sint, & eam confiteri recusent, præsumuntur in ea perseuerare, atque adeò hæretici esse.

11 *Amplia extendi etiam ad filios eorum, qui in absentia condemnantur, quorumque statua comburuntur; quia ipsorum contumacia hæresim probat, à qua tamen contumacia censentur liberi, si constiterit ipsos ante mortem signa contritionis dedisse, & absolutionem petiisse.*

12 *Irregularitas prædicta si sit, quatenus incurratur, requiritur tertiò, vt constet filios esse hæreticorum; quia si res sit occulta, non affert illis infamiam, atque adeò neque irregularitatem.*

13 *Requiritur quartò, quod eorum parentes decedentes hæretici reputentur ob hæresim infames: quod non contingit in iis locis, vbi passim permixtim hæretici viuunt cum Catholicis, vt in Anglia, Germania, &c. filij istorum parentum, quos constat in hæresi decessisse, irregulares non sunt: quia hæc irregularitas prouenit in filios ob infamiam parentum ex hæresi contractam.*

14 *Filij supradicti ex quorumdam Doctorum sententia licet sint inhabiles ad beneficia, possunt tamen ordinari, quia iure non prohibentur, sed obstat Curiæ stilus, qui seruari debet.*

15 *Nepotes non sunt irregulares, si mater sit hæretica, pater verò non sit, sed solummodò filij.*

16 *Pœna prædicta extenditur ad eos qui hostiliter infectati sunt Cardinalem, vel Episcopum, & ad filios, nepotesque illorum.*

17 *Filij prædicti excusantur ex priuilegio Pontificis ab irregularitate, inhabilitate, & aliis pœnis statutis, si ipsi denuncient parentes hæreticos Inquisitoribus.*

1 RESPONDENT communiter DD. Nauarr. *cap.27. n.205.* Simanch. *de cathol. institut. tit.9. n.19.* Sanch. *lib.2. moral. cap.28. n.7.* Valentia *disp.7. q.19. punct.3.* & Suar. *de censur. disp.43. sect.3. n.1.* irregulares esse filios, & nepotes hæreticorum, & eorum fautores, & receptatores, si descendant per lineam masculinam: si verò descendant per lineam fœmininam, irregulares esse filios, non nepotes.

Probant, quia *in cap. statutum, de hæret. in 6.* ij filij excluduntur ab officio, & beneficio: Sed nomine officij venit officium ordinis: Ergo.

2 Quod adeò verum arbitrantur Gloss. *in cit. cap. statutum, vers. volumus,* Couarr. *2. var. cap.6. n.3.* Peña *3. p. director. comment.163.* & alij, quos refert Sanch. *loc. sup. cit. cap.27. n.1.* vt eandem irregularitatem extendant ad filios illegitimos, & spurios, cùm nulla sit ratio, ob quam isti specialiori priuilegio, quàm filij legitimi gaudeant, præsertim quia Textus de filiis generaliter loquitur.

3 Dixi: Respondent communiter Doctores, quia quamuis talis sententia asserens irregulares esse filios, & nepotes hæreticorum, sit communis; tamen cùm talis sententiæ communis fundamentum sit inefficax (nam vt suprà *sect.10.* dicebam, nomine officij publici non venit officium ordinis, sed officium iurisdictionis temporalis) sententia contraria (scilicet filios irregulares non esse) quam tenent Tolet. *lib.1. cap.25. n.8.* Sayrus *lib.6. Thesaur. cap.10. n.40.* & alij, non est omninò improbabilis: quia nullibi aduersus tales irregularitas statuta reperitur.

4 At concesso cum communi sententia Doctorum, hos filios irregulares esse, ad incurrendam tamen hanc irregularitatem

Requiritur primò, quod ipsi filij nati fuerint post delictum parentum: nam si priusquam parentes deliquerint, ipsi fuerint nati, irregulares non sunt. Nauarr. *consil. 27. de hæretic.* Simanch. *de cathol. instit. tit.23.* Henriq. *lib.14. cap.5. n.4.* & Sanch. *lib.2. moral. cap.27. n.14.* quia qui ante nati sunt, non censentur per hæresim parentis superuenientem inquinari: Siquidem eo casu non sunt formaliter filij hæreticorum, sed potiùs catholicorum; cùm à parentibus catholicis concepti, & nati sint. Tum quia non est verisimile, quod Ecclesia propter parentum delictum velit priuare filios iure quæsito, & habilitate possessa ad Ordines suscipiendos, & exercendos: quod esset, si filij ante hæresim parentum nati, irregulares redderentur ob hæresim parentum posteà superuenientem.

Requiritur secundò, quod delictum parentum sit notorium, scilicet sit notorium, parentes esse in hæresi, 5
vel in hæresi decessisse, & non esse emendatos, *citato cap. statutum.* Et non sufficit, quod de hæresi suspecti sint, vel suspecti ex hac vita decesserint; quia Textus damnat filios hæreticorum, non autem filios eorum, qui de hæresi suspecti sunt, vel decesserunt: Siquidem tales non sunt formaliter hæretici. Pegna *3. part. Director. quæst.115. commentar.164. vers. nam filij.* Sayrus *lib.6. Thesaur. cap.10. num.40.* Sanchez *lib.2. Moral. cap.27. num.29.* & Farinacius *de hæresi, quæstione 191. num.67.*

Quod adeò verum quidam Doctores arbitrantur, vt 6
requirant, parentes esse damnatos de hæresi: quia *in cap. statutum,* dicitur: *Qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur*: per quæ verba videtur requiri, vt id probatum sit in iudicio. Quæ sententia non improbatur aliquibus in iis locis, vbi propter multitudinem hæreticorum non censetur infamia, filium esse, vel nepotem hæretici: secus verò in aliis locis.

At reuerà non est ea mens illius Textus, quia si age- 7
retur de probatione in iudicio, dicendum erat, *Non qui tales esse, vel decessisse probantur*: sed, *qui probati legitimè fuerint.* Debuisset enim probatio præcedere: idque non in solis defunctis, sed etiam in viuentibus: quare nec filij hæreticorum viuentium essent incapaces, nisi in iudicio probatum fuerit, parentes iam esse hæreticos, & fuisse tales ante filiorum procreationem. Ly igitur *Probantur*, idem est, quod *Noscuntur*, seu ex certis signis probari possunt. Quæ formula loquendi frequens est Gregorio Papæ, quem alij Pontifices sequuntur.

Comprehenduntur itaque *in cap. statutum,* omnes illi parentes, quos passim constat, vel adhuc hæreticos esse; vel hæreticos decessisse, vt filij ipsorum irregularitatem incurrant.

Hinc Simanchas *de catholic. institut. tit. 29. num.17.* Henriquez *lib.14. de irregular. cap.5. num.4.* & alij, quos citat Sanchez *lib.2. moral. cap.27. num.22.* & Pegna *3. part. Director. commentar.164.* negant, filios eorum 8
parentum (qui ob crimen hæresis repetitum comburuntur, quique ab hæresi ante mortem ob data signa pœnitentiæ sunt absoluti) irregulares esse: quia Textus *in cap. statutum,* hanc irregularitatem filiis hæreticorum imponens, requirit vt in hæresi decedant parentes à delicto non emendati, neque Ecclesiæ reincorporati. Quod de iis parentibus non videtur posse verificari, cùm facto ab hæresi absoluantur, & decedant parati pœnitentiam adimplere (& Ecclesiæ præceptis obtemperare. Neque obstat, quod solemniter non absoluantur: satis enim esse videtur, quod de facto absoluantur, siquidem hac absolutione, quantumuis priuata, Ecclesiæ reconciliantur, & reincorporantur. Neque Textus reconciliationem, & reincorporationem solemnem requirit: & cùm simus in materia pœnali, & odiosa, non est restrictio facienda.

Quamuis contrarium, & satis quidem probabiliter, 9
teneant Pegna, & Sanchez *in loc. sup. cit.* Rojas *tract. de hæretic. 2. part. n.337.* Suarez *de censur. disp.43. sect.3. n.4.* & Molin. *tract.3. disp.658. n.19.* Quia sic conuersi præsumuntur in hæresi decedere, & fictè conuerti, timore potiùs, ne viui comburantur, quàm amore Fidei; ideoque nec iuridicè admittuntur ad pœnitentiam, nec solemniter absoluuntur: quæ iuridica, & solemnis absolutio requiri videtur, vt Ecclesia iudicet, eos decedere sibi reconciliatos, & reincorporatos.

Quod adeò verum præcitati Doctores arbitrantur, vt eandem irregularitatem extendant ad filios eorum, qui comburuntur, eo quod probatam hæresim negant. Nam cùm de hæresi conuicti sint, & etiam confiteri recusent, præsumuntur in ea perseuerare, atque adeò hæretici esse.

11 Item extendunt ad filios eorum, qui in absentia condemnantur, quorumque statuæ comburuntur: quia ipsorum contumacia hæresim probat, *cap. cum contumacia, de heres. in 6.* Ab hac tamen contumacia censentur liberi, si constiterit, ipsos ante mortem signa contritionis dedisse, & absolutionem petiisse. Pegna *loc. sup. cit.* & Sanch. *num. 19.*

12 Requiritur tertiò, quod constet, filios esse hæreticorum: quia si res sit occulta, non affert illis infamiam, atque adeò neque irregularitatem.

13 Requiritur 4. quod eorum parentes decedentes hæretici, reputentur ob hæresim infames. Quod cùm non contingat in iis locis, vbi passim permixtim hæretici viuunt cum Catholicis (vt in Anglia, Germania, &c.) filij istorum parentum, quos constat in hæresi decessisse, irregulares non sunt, quia hæc irregularitas prouenit in filios ob infamiam parentum ex hæresi contractam. Sanch. *cit. cap. 27. n. 28.* Henriq. *lib. 14. cap. 5. n. 4.* Sà *verb. irregularitas ex defectu animæ, n. 4.* & alij passim.

14 Aduerte tamen, quosdam Doctores sentire, quod etsi supradicti filij sint inhabiles ad beneficia, possint tamen ordinari, quia iure non prohibentur: sed obstant Curiæ stylus, qui seruari debet, & quæ supra dicebam.

15 Aduerte secundò, si mater sit hæretica, pater autem non sit, tunc nepotes non esse irregulares, & inhabiles, sed filios solos, *cap. statutum, supra.*

16 Aduerte tertiò, hanc pœnam extendi ad eos, qui hostiliter insecuti sunt Cardinalem, vel Episcopum, & ad filios, nepotesque illorum, *cap. felicis, de pœn. in 6. & Clement. 1. de pœnis.*

17 Aduerte quartò, ex priuilegio Pontificis excusati filios ab irregularitate, inhabilitate, & aliis pœnis iure statutis, si ipsi denuncient parentes hæreticos Inquisitoribus. Pegna *2. part. direct. cap. 14. comment. 15. vers. hoc addiderim.* Sanch. *cit. cap. 27. n. 31.* Simanch. *de cath. institut. tit. 29. n. 47.* & Farin. *de hæresi, q. 191. n. 37.*

DVBITATIO XCIX.

An irregularis sit (sicut hæreticus) qui Neophytus est?

SVMMARIVM.

1 *Neophytus, qui scilicet nouus est in Baptismo in ætate adulta suscepto, dum neophytus est, irregularis existit, & ab ordinibus suscipiendis repellitur, quod quidem probatur sacrorum Canonum auctoritate, & sacr. Scripturarum testimonio, per tot.*

2 *S. Ambrosij ordinatio cur, & à quibus commendata.*

3 *Episcopi nomine etiam Presbyter comprehenditur, sicut intellexit Concilium Nicænum I. Concilium Sardicense, & vniuersim S. Gregorius I.*

4 *Recenter conuersus ad fidem, nec in doctrina fidei potest esse satis instructus, nec in Ecclesiasticis rebus expertus, imò nec in constantia fidei satis probatus.*

5 *Episcopus prudens declarare debet, considerata personæ qualitate, & temporis spatio, an transierit status neophyti, vt sine dispensatione aliqua ordinari possit: durante tamen conditione neophyti, non potest ei Ordines conferre sine consensu summi Pontificis; quia ad solum Summum Pontificem spectat in vniuersalis Ecclesiæ Canonibus dispensare.*

6 *Episcopus potest determinare tempus, pro quo neophytus quis censendus est, dummodo decennium non excedat: nam transacto decennio post Baptismum, non est qui neophytus censeatur.*

7 *Neophytus si vltra biennium, vel triennium à baptismo suscepto sufficientia probata fidei signa dederit, ad arbitrium Episcopi poterit absque dispensatione aliqua ad Ordines promoueri: quia cessat tunc hæc irregularitas.*

8 *Neophytus non est irregularis, qui in infantia baptizatus est, etiamsi descendat ex patre Iudæo, vel Gentili, neque est inhabilis ad obtinendas dignitates, vel Ecclesiastica beneficia: quia nullibi contrarium cauetur.*

9 *Iuramentum, cùm à testibus exigitur, an ordinandus sit Christianus veteranus, intelligi debet, an sit ita Christianus veteranus, vt non sit Neophytus, neque filius ancillæ, vel hæretici, vt taliter condemnati. Quapropter esto descendat ex patre Iudæo, Gentili, vel ad fidem reconciliato, poterunt in prædicta depositione testes absolutè iurare, illum esse Christianum veteranum, neque à Iudæis descendentem: quia non descendit eo modo, quo impediatur ab Ordinibus, beneficiis Ecclesiasticis, vel officiis publicis.*

10 *Bulla Pauli IV. in qua prohibentur descendentes ex Iudæis, & hæreticis vsque ad quartam generationem sacris Ordinibus initiari, quam Greg. XIII. extendit ad descendentes ex Sarracenis, non est vsu recepta.*

11 *Bullæ prædictæ latæ sunt pro Ordine Sancti Francisci, ad quem Ordinem prohibentur admitti sic descendentes: quinimmò Sixtus V. prædictas Bullas restrinxit ad secundam generationem paternam, & primam maternam.*

12 *Textus in can. constituit, 17. q. 4. vbi Iudæi, vel qui ex Iudæis sunt, ab officiis publicis excluduntur, intelligi debet de iis, qui sunt ex Iudæis noniter ad fidem conuersis, non autem de iis, qui ab infantia fidem susceperunt.*

13 *Dicta de Iudæis, & Saracenis, &c. eorumque descendentibus, intelligi debent spectato iure communi: quia si spectentur particularia statuta à Pontifice confirmata, descendentes à Iudæis, Mauris, vel Saracenis, &c. excluduntur etiam vsque ad millesimam generationem ab aliquibus officiis publicis, vt in Tribunali Sanctæ Inquisitionis, & ab aliquibus beneficiis, & capellaniis, vt in Ecclesia Legionensi, & Toletana.*

ESPONDETVR: Neophytus (qui scilicet nouus est in Baptismo in ætate adulta suscepto, iuxta Textum *in cap. sicut Neophytus, dist. 48.*) dum Neophytus est, irregularis existit, & ab Ordinibus suscipiendis repellitur. 1

Probatur, quia sic manifestè deciditur *in cap. 1. & 2. cit. dist. 48.* & ratio redditur ab Apostolo *1. ad Thimot. 3. Ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli*, existimans, Ecclesiam suo ministerio indigere: ideoque *in cap. constituit 17. q. 4.* neophytus redditur etiam incapax ad officia publica. Nam (vt inquit Textus *in cap. miserum, dist. 61.*) *Miserum est, eum magistrum fieri, qui nondum esse discipulus didicit.*

Confirmatur *ex can. Apost. 79.* ibi: *Eum qui ex vita gentili accesserit, & baptizatus fuerit, vel ex improba viuendi ratione, non est æquum protinus Episcopum fieri: Iniquum est enim, vt qui sui nondum experientiam ostenderit, sit aliorum magister, nisi fortè hoc digna gratia, seu speciali vocatione fiat.* Sicuti posteà S. Ambrosio contigit. Quapropter ipsemet se excusans *epist. 82. ad Vercellenses*, inquit: *Si dilatio ordinationi defuit, vis cogentis est.* Addit tamen, quod *ordinationem suam Occidentales Episcopi iudicio, Orientales etiam exemplo in ordinatione Nectarij Constantinopolitani probarunt.* 2

Nomine autem Episcopi comprehenditur etiam Presbyter, sicuti intellexit Concilium Nicænum I. *can. 2.* 3 ibi: *Ne accedentes nuper ad fidem, simul vt baptizat*

zati sunt, ad Episcopatum, vel Presbyteratum promoueantur: Nam & tempore opus est ei, qui catechizatur, & post baptisma probatione quamplurima; manifesta est enim Apostolica scriptura. Quinimmò Concilium Sardicense latiùs intellexit *can.13.* ibi: *Conueniens non est, nec ratio, nec disciplina patitur, vt temerè ordinetur aut Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui Neophytus est.* Et vniuersim de sacris Ordinibus, & de Clericali statu intellexit Gregor.1. *lib.4. epist.50. ad Vigilium Episcopum*, ibi: *Cùm ad sacros ordines Apostolus Neo-*
4 *phytum venire prohibeat*, &c. Et meritò, quia recenter conuersus ad fidem nec in doctrina fidei potest esse satis instructus, nec in Ecclesiasticis rebus expertus: Immò nec in constantia fidei satis probatus, vt rectè notarunt Sayr.*lib.6.thes. cap.15. n.10.* Suar. *disp.43. sect.3. n.6.*
5 & Coninch. *disp.18. dub.7. n.55.* qui subdunt ad prudentem Episcopum pertinere, quod declaret, considerata personæ qualitate, & temporis spatio, transiisse statum Neophyti, vt sine dispensatione aliqua ordinari possit; durante tamen conditione Neophyti, non potest Episcopus ei ordines conferre sine consensu Summi Pontificis, quia ad solum Summum Pontificem spectat in vniuersalis Ecclesiæ canonibus dispensare. Idque clarè colligitur *ex cit.can.2.* Concilij Nicæni, vbi hoc ipsum culpatur, quod *Neophyti ex necessitate, vel vrgentibus hominibus, præter Ecclesiasticum canonem ordinati fuerunt.*

6 Determinare igitur tempus, pro quo Neophytus quis censendus sit, arbitrio prudentis Episcopi relinquitur, qui sicuti dicebam, iuxta qualitatem personæ, & debitam illius instructionem poterit coarctare, vel prolungare tempus, dummodo decennium non excedat: nam transacto decennio post baptismum, non est qui Neophytus censeatur. Doctores communiter, quos sequitur Sayr. *loco suprà cit.* & Bonacin. *disp.7. de irregul.*
7 *quæst.2. punct. 1. num.6.* Quare si quis Neophytus intra biennium, vel triennium à baptismo suscepto sufficientia probatæ fidei signa dederit, ad arbitrium Episcopi poterit absque dispensatione aliqua ad ordines promoueri, quia cessat tunc hæc irregularitas, *cap. Neophytus, dist.61.* ibi: *Neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in superbiam; sed si non deest humilitas competens Sacerdotio, vbi causa non adhæret, vitium non imputatur.* Videri etiam poterit Textus *in cap. si quis, dist.57.* & Couarr. *in Clement. si furiosus, 1. part. §.2. n.8. concl.3.* Sanch. *lib. 2. moral. cap.28. num.12.* & Auila *de censur. part.7. disp.4. dub.4.*

8 Hinc sequitur, quod Neophytus non sit, neque irregularis, qui in infantia baptizatus est (etiamsi descendat ex patre Iudæo, vel Gentili) neque sit inhabilis ad obtinendas dignitates, vel Ecclesiastica beneficia; quia nullibi contrarium cauetur, Couarr. *loc. suprà cit.* Sanch. *n.11.* Nauarr. *cap.27. n.205.* & Sayr. *cit. n.10.* qui rectè subdunt, in hac parte nihil esse à Concilio Tridentino mutatum *sess.23. cap.3. de reformat.* Vbi præcipitur Episcopis, inquirere ordinandorum genus, &c. quia hac inquisitione Concilium tantùm voluit, vt ea, quæ
9 sunt à iure statuta, exactè obseruarentur. Vnde cum à testibus exigitur iuramentum, an ordinandus sit Christianus veteranus, iuramentum intelligi debet, an sit ita Christianus veteranus, vt non sit Neophytus, neque filius ancillæ, vel hæretici, vt taliter condemnati. Quapropter esto descendat ex patre Iudæo, Gentili, vel ad fidem reconciliato, poterunt in prædicta depositione testes absolutè iurare, illum esse Christianum veteranum, neque à Iudæis, vel Gentilibus descendere; quia non descendit eo modo, quo impediatur ab Ordinibus, beneficiis Ecclesiasticis, vel officiis publicis. Sanch. *cit. cap.28. num.16.* & alij passim.

10 Obicies. In Bulla Pauli IV. apud Nauarr. *lib.5. consil. tit. de Iudæis, & Saracenis, cons.1.* descendentes ex Iudæis, & hæreticis vsque ad quartam generationem prohibentur sacris Ordinibus initiari: Quam Bullam Gregor. XIII. extendit ad descendentes ex Saracenis.

Respondetur, has Bullas non esse vsu receptas, teste Auila *cit. disp.4. dub.3.* & Hurtad. *disp.2. diffic.3. n.9.*
Accedit, quod latæ sunt pro Ordine Sancti Francisci, 11
ad quem Ordinem prohibentur admitti sic descendentes, Rodriq. *tom.1. quæst.14. art.1. & 2. & in summa, tom.2. cap.5. n.2.* Quinimò Sixtus V. (vt idem Rodriq. ait) prædictas Bullas restrinxit ad secundam generationem paternam, & primam maternam.

Obicies secundò: *in cap. constituit, 17. q.4.* Iudæi, 12
vel qui ex Iudæis nati sunt, ab officiis publicis excluduntur: Ergo quomodocumque descendant, censentur inhabiles, & irregulares.

Respondetur cum Sanch. *loc. suprà cit. num.15.* intelligi de iis, qui sunt ex Iudæis noviter ad fidem conuersi, non autem de iis, qui ab infantia fidem susceperunt.

Cæterùm quæ dixi, intellige si spectetur ius com- 13
mune, quia si spectentur particularia statuta à Pontifice confirmata, descendentes à Iudæis, Mauris, vel Saracenis, &c. excluduntur, etiam vsque ad millesimam generationem, ab aliquibus officiis publicis, vt in Tribunali Sanctæ Inquisitionis, & ab aliquibus beneficiis: & Capellaniis, vt in Ecclesia Legionensi, & Toletana.

DVBITATIO C.

Quid quoad cætera, quæ spectant ad materiam de irregularitate?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus, scilicet internus, & externus, est excommunicatus, & etiam saltem si sit publicus, est infamis, & irregularis, pœnas etiam alias incurrit, quæ recensentur Dubitationibus sequentibus.*

RESPONDETVR. Vide *in tractatibus moralibus, tract.5. de Radice restitutionis, & irregularitatis* (quæ oritur ex delicto) *à dubit.2. vsque ad 9.*

Dixi vsque adhuc, quod hæreticus (scilicet inter- 1
nus, & externus) sit excommunicatus; & etiam (saltem si sit publicus) sit infamis, & irregularis: nunc dicam, quod præter has pœnas excommunicationis, infamiæ, & irregularitatis incurrat etiam alias pœnas spirituales, nempe priuationis beneficiorum, & officiorum ritè acquisitorum, & inhabilitatis ad futura, iuxta Textum *in cap. vt commissi, §. priuandi, de hæret. in 6.* & *in cap. statutum 1. eodem tit.* & iuxta communem sententiam Doctorum: Quæ omnia, vt clariùs elucescant, sit

DVBITATIO CI.

An hæreticus (scilicet internus, & externus) sit inhabilis ad beneficia, & officia publica?

SECTIO PRIMA.

Supposita.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij collatio facta excommunicato excommunicatione maiori, vel suspenso, vel interdicto, est nulla.*
2 *Beneficij collatio facta excommunicato excommunicatione minori, non est ipso facto nulla, sed annullanda.*
3 *Collatio non solùm, sed etiam electio, præsentatio, & postulatio excommunicati excommunicatione maioris,*

vel suspensi, vel interdicti, quin & resignatio in eius fauorem est nulla.

4 *Prædicta locum habent in omnibus beneficiis, quæ potestate humana conferuntur; sicque etiam in Episcopatu, quia iura generaliter de beneficiis loquuntur. Tum quia qui minorum capax non est, multò magis maiorum capax esse non debet.*

5 *Limita, dicta de excommunicato non procedere in Papatu, qui non ab hominibus, sed ab ipso Christo Domino confertur ei, qui secundùm formam in Ecclesia receptam, tanquam conditione sine qua non, à Cardinalibus fuerit electus, etiamsi excommunicatus, suspensus, interdictus, vel irregularis sit. Vnde clarè sequitur, quod non obstet ei censura aliqua prior, neque sua, neque eligentium, vt vitentur occasiones schismatis, quod Ecclesiæ quamplurimum obest.*

6 *Electio, vel collatio beneficii, si prouisus ignoret ignorantia probabili se esse excommunicatum, licet sit valida secundùm aliquos: Probabilius tamen est oppositum, quia sic seruatur in praxi: Nam Pontifex solet ad cautelam à censuris absoluere, dum alicui de beneficio prouidet, ad effectum solum præsentis collationis consequendum, &c.*

7 *Collatio si alicui facta sit ante excommunicationem, & is accepset excommunicatus, licèt sit valida secundùm aliquos, quia iam ante excommunicationem censetur ei ius quæsitum per collationem, siquidem acceptatio, seu consensus non tribuit nouum ius. Probabilius tamen est oppositum, quia licèt per talem collationem acquirat ius ad rem, non tamen acquirit ius in re, nec facit illud suum: Ad hoc enim requiritur acceptatio.*

8 *Collatio, electio, vel præsentatio, &c. si facta sit existenti in censura, is tamen acceptet eam post absolutionem, cùm capax est, licèt secundùm aliquos acceptatio sit valida, quia acquiritur ius absolutum, dum fit acceptatio, tunc autem est capax, non autem incapax: Probabilius tamen est oppositum, quia canones irritant electionem excommunicati, nec mentionem faciunt acceptationis, &c.*

9 *Opposita prior sententia valde probabilis est, si electores, vel patroni persistant in eadem voluntate eo tempore, quo iam electus, præsentatus, vel prouisus est absolutus, quia tunc videtur tacitè priorem actum ratificare.*

10 *Collatio facta irregulari est etiam nulla, quia irregularis est inhabilis ad ordines, eorumque vsum, ex quo etiam infertur esse inhabilem ad beneficium ordini annexum: Tum quia irregularis in iure dicitur indigere dispensatione, etiam ad beneficium simplex.*

11 *Irregularis esse potest quis tantum secundùm quid, v. g. irregularis ad suscipiendum Sacerdotium, ita tamen vt non sit irregularis ad vsum Ordinis suscepti, v. g. ad canendum Euangelium, vel Epistolam, & Sacerdos amissis quibusdam digitis, potest esse irregularis ad celebrandum, ita tamen vt non sit irregularis ad audiendas confessiones: Vnde tali irregulari poterit conferri beneficium, quod non requirit aliud ministerium, quàm illud, ad quod aptus remansit.*

12 *Titulus quando inualidè collatus fuit, etiam ob censuram, irregularitatem, vel inhabilitatem, quæ per Episcopum tolli poterat, adhuc Episcopus, sublata illa inhabilitate, non potest titulum reualidare, si prima collatio spectabat ad Pontificem, cùm hæc reualidatio fieri debeat per eum, cuius est beneficium primo conferre: Quamuis si iusta causa subsit, possit Episcopus titulum reualidare ex tacito Pontificis consensu.*

1 SVPPONO, quod collatio beneficij facta excommunicato excommunicatione maiore, vel suspenso, vel interdicto, sit nulla. Sic cõmuniter Doctores.

De excommunicato habetur *in cap. postulastis, de clerico excommunic.*

De suspenso habetur *in cap. cùm dilectus, de consuetudin. in cap. cùm inter, de elect. & in cap. cùm bona, de ætat. & qualit.*

De interdicto colligitur *ex cap. 1. de postulat. Prælat.* Quia quamuis ibi non dicatur inhabilis, qui est interdictus, sed qui interdictum violauit. Dubium tamen non est, quin mens Canonum sit, vt etiam is, qui sua culpa interdictum personale contraxit, inhabilis efficiatur: Nam qui non potest præstare officium publice, sicut in Ecclesia fieri consueuit, par est, vt beneficij capax non sit, vti colligitur ex iuribus citatis.

Dixi *excommunicato excommunicatione maiori*, quia si minore tantùm sit excommunicatus, collatio non est ipso facto nulla, sed annullanda, sicuti patet *ex cap. si celebrat, de cleric. excommunic.* Quamuis Glossa, quam multi Doctores sequuntur, ly *annullanda* explicet *nulla declaranda*; sed meo iudicio minus rectè, quia potius in pœnis mitior interpretatio est facienda, & odia sunt restringenda, iuxta vulgatam regulam iuris apud Doctores. 2

Suppono secundò, quod non solùm collatio, sed etiam electio, præsentatio, & postulatio excommunicati excommunicatione maiori, vel suspensi, vel interdicti, quin & resignatio in eius fauorem sit nulla, sicuti colligitur *ex cit. Textibus*, & docent Gloss. *in cap. si postquam, de electione.* Couarr. *in cap. Alma, 1. part. §. 7. n. 1.* Rebuff. *§. formula dimissoriarum, num. 24.* & alij communiter. 3

Suppono tertiò, quod quæ dixi, locum habeant in omnibus beneficiis, quæ potestate humana conferuntur, sicque etiam in Episcopatu; quia iura generaliter de beneficiis loquuntur. Tum quia, qui minorum capax non est, multò magis maiorum capax esse non debet. 4

Dixi, quæ potestate humana conferuntur, vt excludatur Papatus, qui non ab hominibus, sed ab ipso Christo Domino confertur ei, qui secundùm formam in Ecclesia receptam (tanquam conditione sine qua non) à Cardinalibus fuerit electus, etiamsi excommunicatus, suspensus interdictus, vel irregularis sit, vti colligitur *cap. licet*, ibi: *Ille absque vlla exceptione ab vniuersali Ecclesia pro Romano Pontifice habeatur, qui à duabus partibus concordantibus electus fuerit, & receptus.* Vnde clarè sequitur, quod non obstet ei censura aliqua prior, neque sua, neque eligentium; de quibus sic etiam expressè statuitur *in Clement. Ne Romani, §. cæterum.* Causa sic statuendi fuit, vt vitentur occasiones schismatis, quod Ecclesiæ quamplurimùm obest. Cessat verò in illo casu excommunicatio, vel quæcumque alia censura per seipsam; quia euectus in Papatum non potest amplius lege excommunicationis, vel cuiuscumque alterius censuræ, vtpotè à pari lata constringi; cùm par in parem imperium non habeat. 5

Petes: An si prouisus ignoret ignorantia probabili, se esse excommunicatum, electio, vel collatio beneficij sit valida? 6

Respondetur: quamuis Gloss. 2. *in cap. Apostolica, de cleric. excommunic. ministr.* Cardinalis, & Felinus, quos citat, & sequitur Nauarr. *in cap. Fratres, de pœnit. dist. 5. n. 45.* affirment, quod multò magis dicerent de suspenso, & interdicto; probabilius tamen esse oppositum, quod docent Gloss. commun. Abbas, & alij *in dicto cap. Apostolica*, quia sic seruatur in praxi: Nam Pontifex solet ad cautelam à censuris absoluere, dum alicui de beneficio prouidet, ad effectum solùm præsentis collationis consequendum. Tum quia, licet ignorantia excommunicationis, vel cuiuscumque alterius censuræ valeat ad non incurrendam irregularitatem ei, qui aliquid prohibitum in tali statu fecerit, non tamen valet ad habilitandum hominem in ordine ad ea, ad quæ per excommunicationem, vel quamcunque aliam censuram

censuram inhabilis existit. Doctores, quos sequitur Conarr. *loco suprà cit. n.3.*

Petes secundò, an si facta sit alicui collatio ante excommunicationem, & eam is acceptet in excommunicatione, acceptatio sit valida?

7 Respondetur, quamuis complures Doctores, quos citat Couarr. *lib.3. var.cap. 26. n. 4. & in cap. Alma, suprà,n.4.* affirment,quia iam ante excommunicationem censetur ei ius quæsitum per collationem; siquidem acceptatio, seu consensus non tribuit nouum ius, cum fiat auctoritate priuata, sed solùm declarat consensum beneficiarij capientis collatum sibi ius retinere: Probabilius tamen esse oppositum, quia licèt per talem collationem acquirat ius ad rem, non tamen acquirit ius in re, nec facit illud suum: Ad hoc enim requiritur acceptatio, sicuti clarè colligitur *ex cap. si tibi absenti, de prabend. in 6.* Ergo cùm illo tempore sit incapax noui iuris acquirendi, non videtur acceptatio pro illo tempore esse valida, sed pro tempore, quo desinit esse excommunicatus; quia tunc acceptatio prior, quæ adhuc, cum non sit reuocata, censetur manere, habebit effectum suum, neque opus erit noua acceptatione. Doctores, quos sequitur Couarru. *vbi suprà*, etsi idem Couarr. fateatur priori sententiæ contrariæ praxim fauere.

8 Petes tertiò, an si collatio, electio, vel præsentatio, &c. facta sit ei stenti in censura, acceptet tamen eam is post absolutionem, cùm capax est, acceptatio sit valida?

Respondetur, quamuis nonnulli, quos sequitur Henriquez *cap.13.* affirment, quia acquiritur ius absolutum, dum fit acceptatio; tunc autem est capax, non autem incapax.Probabilius tamen esse oppositum, quia canones irritant electionem excommunicati, nec mentioneo faciunt acceptationis. Tum quia electus, præsentatus, vel prouisus in excommunicatione facilè differre posset acceptationem, donec esset absolutus; sicque nihil ei obesset excommunicatio: Quod videtur esse contra mentem canonum.

9 Fateor tamen priorem oppositam sententiam valdè probabilem esse, si Electores, vel patroni persistant in eadem voluntate eo tempore, quo iam electus, præsentatus, vel prouisus est absolutus, quia tunc videntur tacitè priorem actum ratificare.

10 Suppono quartò, quod collatio facta irregulari, etiam sit nulla. Est similiter communis sententia Doctorum, Abb. *cap. tanta, de excessib. pralat.* Nauarr. *cap.27. n.151.* & aliorum passim. Quia irregularis est inhabilis ad ordines, eorumque vsum: ergo etiam est inhabilis ad beneficium ordini annexum; cùm inhabilis ad vnum, inhabilis sit ad annexum.Tum quia irregularis in iure dicitur indigere dispensatione, etiam ad beneficium simplex, *cap.sindeat,dist.50.*& *cap.2.de cleric.pugnant.in duell.*

11 Aduerte tamen, quod possit quis esse irregularis tantùm secundum quid, v.g. irregularis ad suscipiendum Sacerdotium; ita tamen, vt non sit irregularis ad vsum ordinis suscepti, v. g. ad canendum Euangelium, vel Epistolam,& Sacerdos, amissis quibusdam digitis, posset esse irregularis ad celebrandum, ita tamen vt non sit irregularis ad audiendas confessiones. Quibus casibus poterit tali irregulari conferri beneficium, quod non requirit aliud ministerium, quàm illud, ad quod is aptus remansit. Nauarr. *loc. suprà cit.* & alij passim.

12 Aduerte secundò, quod quando titulus inualidè collatus fuit, etiam ob censuram, irregularitatem, vel inhabilitatem, quæ per Episcopum tolli poterat, adhuc Episcopus, sublata illa inhabilitate, non possit titulum reualidare, si prima collatio spectabat ad Pontificem; cùm hæc reualidatio fieri debeat per eum, cuius est beneficium primò conferre. Quamuis, si iusta causa subsit (vt si esset prouisus vir benemeritus, & pro ratione sui status indigens, & qui sine scandalo vix posset beneficium deserere, quique ob paupertatem non posset commodè Pontificem adire) possit Episcopus ei titulum reualidare ex tacito Pontificis consensu. Doctores, quos citat, & sequitur Henriq. *cap. 14. de excommun.* Idemque dicendum arbitrantur alij ex priori ratione, quod (si scilicet similiter iusta causa subsit, & collatio spectet ad alium, apud quem prouisus infamaretur, si se aperiret:) æquitas etiam suadeat, præsertim cùm prior, quantum in se est, suam collationem iam ante in illum fecerit, hanc eandem esse mentem Pontificis, qui in hoc casu titulum reualidare potest; quare si prouisus non possit adire Pontificem, poterit ei titulum reualidare Episcopus, sicut in casu priore. His suppositis.

SECTIO II.

Dubitationis Resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus internus, & externus, est inhabilis ad beneficia, & officia publica, durante hæresi; quia saltem est excommunicatus, si non irregularis.*

2 *Collatio beneficij sic facta nulla est, & fructus inde percepti restitui debent ante omnem sententiam.*

3 *Hæreticus, si hæresis fuit publica, adhuc est incapax beneficiorum Ecclesiasticorum, si dispensatus non sit, quia irregularis est. Si autem hæresis fuit occulta, ex probabili sententia Doctorum non est inhabilis ad beneficia Ecclesiastica; quia ex probabili sententia Doctorum ab hæresi occulta non oritur irregularitas.*

4 *Limita prædicta procedere in foro externo; ita tamen vt non omninò improbabilis sit supradictorum prouisionem in foro conscientia validam esse, quousque à iudice rescindatur, vti ad mentem nonnullorum superius dictum est.*

5 *Prouisus in irregularitate, in sententia aliquorum beneficium retinere potest, si se super irregularitate speret dispensationem impetraturum.*

Respondetur affirmatiuè, durante hæresi; quia saltem est excommunicatus,si non est irregularis: Et patet etiam ex Textu *in cap.statutum 1. de haret. in 6.* ibi: *Ne haritici ad aliquod beneficium Ecclesiasticum admittantur*, & ex Constitutione Innocentij IV.*Nouerit vniuersitas*, & ex Constitutione simili Nicolai III. *Nouerit vniuersitas*, & tenent Simanch. *de cath. Instit. tit.46. n.63.* Vitalin. *in rubric. de crimin. haref. num.6.* Lambertin. *de iurepatr. lib.1. part.1. art.3.* Locat. *in Indicial. Inquisit. verb. beneficium, num.1.* & Zanchin. *tract.de haret.cap.18.* 1

Quod adeò verum est, vt collatio beneficiorum facta hæreticis, & illorum fautoribus, defensoribus, vel receptatoribus, ipso iure sit inualida; & fructus, quos isti ex illo beneficio perceperunt, restituere teneantur. Castr.*de iust. haret. punit.lib.2. cap.9.* Penna *in Direct. part. 3. q. 113. comment. 162. vers. ad hac*, Lopez *in addit. ad Diaz,in Pract. crimin. cap.11. verb. haretici, litt. A.* Sayr. *lib.3.cap.9.n.3.* Azor. *tom.1.lib.8.cap.13. q.9.*& Sanch. *lib.2. moral. cap.26. num.4.* Et patet ex *cap.2. §. haretici, de haretic.in 6.* ibi: *si secus fiat, sit inualidum*; & ex eo, quia isti, sicuti dicebam, sunt saltem excommunicati, si non sint irregulares; collatio verò beneficiorum facta excommunicatis, vel irregularibus, est inualida. Idemque tenent Suarez *tract. de fide,disput.21. sect.5. circa finem*, vbi subdit, quod prædicti neque post conuersionem retinere possint beneficium absque noua collatione. Lambert. *de iurepatron. lib.2. part.1. q.9.* Ignatius ad Diaz *lib.8. q.13. cap.8.vers.haretici*,& Ricciull. *lib.5.cap.19.n.3.*

Item secundò adeò verum est, vt sit puniendus ordinarius, qui beneficium confert ei, quem nouit esse hæreticum,

vel suspensi, vel interdicti, quin & resignatio in eius fauorem est nulla.

4 *Prædicta locum habent in omnibus beneficiis, quæ potestate humana conferuntur; sicque etiam in Episcopatu, quia iura generaliter de beneficiis loquuntur. Tum quia qui minorum capax non est, multò magis maiorum capax esse non debet.*

5 *Limita, dicta de excommunicato non procedere in Papatu, qui non ab hominibus, sed ab ipso Christo Domino confertur ei, qui secundum formam in Ecclesia receptam, tanquam conditione sine qua non, à Cardinalibus fuerit electus, etiamsi excommunicatus, suspensus, interdictus, vel irregularis sit. Vnde clarè sequitur, quod non obstet ei censura aliqua prior, neque sua, neque eligensium, vt vitentur occasiones schismatis, quod Ecclesia quamplurimum obest.*

6 *Electio, vel collatio beneficii, si prouisus ignoret ignorantia probabili se esse excommunicatum, licet sit valida secundum aliquos: Probabilius tamen est oppositum, quia sic seruatur in praxi: Nam Pontifex solet ad cautelam à censuris absoluere, dum alicui de beneficio prouidet, ad effectum solum præsentis collationis consequentem, &c.*

7 *Collatio si alicui facta sit ante excommunicationem, & is acceptet excommunicatus, licèt sit valida secundum aliquos, quia iam ante excommunicationem censetur ei ius quæsitum per collationem, siquidem acceptatio, seu consensus non tribuit nouum ius. Probabilius tamen est oppositum, quia licèt per talem collationem acquirat ius ad rem, non tamen acquirit ius in re, nec facit illud suum: Ad hoc enim requiritur acceptatio.*

8 *Collatio, electio, vel præsentatio, &c. si facta sit existenti in censura, is tamen acceptet eam post absolutionem, cum capax est, licèt secundum aliquos acceptatio sit valida, quia acquiritur ius absolutum, dum sit acceptatio, tunc autem est capax, non autem incapax: Probabilius tamen est oppositum, quia canones irritant electionem excommunicati, nec mentionem faciunt acceptationis, &c.*

9 *Opposita prior sententia valde probabilis est, si electores, vel patroni persistant in eadem voluntate eo tempore, quo iam electus, præsentatus, vel prouisus est absolutus, quia tunc videtur tacitè priorem actam ratificare.*

10 *Collatio facta irregulari est etiam nulla, quia irregularis est inhabilis ad ordines, eorumque vsum, ex qua etiam infertur esse inhabilem ad beneficium ordini annexum: Tum quia irregularis in iure dicitur indigere dispensatione, etiam ad beneficium simplex.*

11 *Irregularis esse potest quis tantum secundùm quid, v. g. irregularis ad suscipiendum Sacerdotium, ita tamen vt non sit irregularis ad vsum Ordinis suscepti, v.g. ad canendum Euangelium, vel Epistolam, & Sacerdos amissis quibusdam digitis, potest esse irregularis ad celebrandum, ita tamen vt non sit irregularis ad audiendas confessiones: Vnde tali irregulari poterit conferri beneficium, quod non requirit aliud ministerium, quàm illud, ad quod aptus remansit.*

12 *Titulus quando inualidè collatus fuit, etiam ob censuram, irregularitatem, vel inhabilitatem, quæ per Episcopum tolli poterat, adhuc Episcopus, sublata illa inhabilitate, non potest titulum reualidare, si prima collatio spectabat ad Pontificem, cùm hæc reualidatio fieri debeat per eum, cuius est beneficium primo conferre: Quamuis si iusta causa subsit, possit Episcopus titulum reualidare ex tacito Pontificis consensu.*

1 SVPPONO, quod collatio beneficij facta excommunicato excommunicatione maiore, vel suspenso, vel interdicto, sit nulla. Sic cõmuniter Doctores.

De excommunicato habetur *in cap. postulastis, de clerico excommunic.*

De suspenso habetur *in cap. cùm dilectus, de consuetudin. in cap. cùm inter, de elect. & in cap. cùm bona, de ætat. & qualit.*

De interdicto colligitur *ex cap. 1. de postulat. Prælat.* Quia quamuis ibi non dicatur inhabilis, qui est interdictus, sed qui interdictum violauit. Dubium tamen non est, quin mens Canonum sit, vt etiam is, qui sua culpa interdictum personale contraxit, inhabilis efficiatur: Nam qui non potest præstare officium publicè, sicut in Ecclesia fieri consueuit, par est, vt beneficij capax non sit, vti colligitur ex iuribus citatis.

2 Dixi *excommunicato excommunicatione maiori*, quia si a minore tantùm sit excommunicatus, collatio non est ipso facto nulla, sed annullanda, sicuti patet *ex cap. si celebrat, de cleric. excommunic.* Quamuis Glossa, quam multi Doctores sequuntur, ly *annullanda* explicet *nulla declaranda*; sed meo iudicio minus rectè, quia potius in pœnis mitior interpretatio est facienda, & odia sunt restringenda, iuxta vulgatam regulam iuris apud Doctores.

3 Suppono secundò, quod non solùm collatio, sed etiam electio, præsentatio, & postulatio excommunicati excommunicatione maiori, vel suspensi, vel interdicti, quin & resignatio in eius fauorem sit nulla, sicuti colligitur *ex cit. Textibus*, & docent Gloss. *in cap. si postquam, de election.* Couarr. *in cap. Alma, 1. part. §. 7. n. 1.* Rebuff. §. *formula dimissoriarum, num. 24.* & alij communiter.

4 Suppono tertiò, quod quæ dixi, locum habeant in omnibus beneficiis, quæ potestate humana conferuntur, sicque etiam in Episcopatu; quia iura generaliter de beneficiis loquuntur. Tum quia, qui minorum capax non est, multò magis maiorum capax esse non debet.

5 Dixi, quæ potestate humana conferuntur, vt excludatur Papatus, qui non ab hominibus, sed ab ipso Christo Domino confertur ei, qui secundùm formam in Ecclesia receptam (tanquam conditione sine qua non) à Cardinalibus fuerit electus, etiamsi excommunicatus, suspensus interdictus, vel irregularis sit, vti colligitur *cap. licet*, ibi: *Ille absque vlla exceptione ab vniuersali Ecclesia pro Romano Pontifice habeatur, qui à duabus partibus concordantibus electus fuerit, & receptus.* Vnde clarè sequitur, quod non obstet ei censura aliqua prior, neque sua, neque eligentium; de quibus sic etiam expressè statuitur *in Clement. Ne Romani, §. cæterum.* Causa sic statuendi fuit, vt vitentur occasiones schismatis, quod Ecclesiæ quamplurimùm obest. Cessat verò in illo casu excommunicatio, vel quæcumque alia censura per seipsam; quia euectus in Papatum non potest amplius lege excommunicationis, vel cuiuscumque alterius censuræ, vtpotè à pari lata constringi; cùm par in parem imperium non habeat.

6 Petes: An si prouisus ignoret ignorantia probabili, se esse excommunicatum, electio, vel collatio beneficij sit valida?

Respondetur: quamuis Gloss. 2. *in cap. Apostolica, de cleric. excommunic. ministr.* Cardinalis, & Felinus, quos citat, & sequitur Nauarr. *in cap. Fratres, de pœnit. dist. 5. n. 45.* affirment, quod multò magis dicerent de suspenso, & interdicto; probabilius tamen esse oppositum, quod docent Gloss. commun. Abbas, & alij *in dicta cap. Apostolica*, quia sic seruatur in praxi: Nam Pontifex solet ad cautelam à censuris absoluere, dum alicui de beneficio prouidet, ad effectum solùm præsentis collationis consequendum. Tum quia, licet ignorantia excommunicationis, vel cuiuscumque alterius censuræ valeat ad non incurrendam irregularitatem ei, qui aliquid prohibitum in tali statu fecerit, non tamen valet ad habilitandum hominem in ordine ad ea, ad quæ per excommunicationem, vel quamcunque aliam

censuram

censuram inhabilis existit. Doctores, quos sequitur Couarr. *loco suprà cit. n.3.*

Petes secundò, an si facta sit alicui collatio ante excommunicationem, & eam is acceptet in excommunicatione, acceptatio sit valida?

7 Respondetur, quamuis complures Doctores, quos citat Couarr. *lib.3. var.cap.16. n. 4. & in cap. Alma, suprà,n.4.* affirment, quia iam ante excommunicationem censetur ei ius quæsitum per collationem; siquidem acceptatio, seu consensus non tribuit nouum ius, cum fiat auctoritate priuata, sed solùm declarat consensum beneficiarij capientis collatum sibi ius retinere: Probabilius tamen esse oppositum, quia licèt per talem collationem acquirat ius ad rem, non tamen acquirit ius in re, nec facit illud suum: Ad hoc enim requiritur acceptatio, sicuti claré colligitur *ex cap. si tibi absenti, de præbend. in 6.* Ergo cùm illo tempore sit incapax noui iuris acquirendi, non videtur acceptatio pro illo tempore esse valida, sed pro tempore, quo desinit esse excommunicatus; quia tunc acceptatio prior, quæ adhuc, cum non sit reuocata, censetur manere, habebit effectum suum, neque opus erit noua acceptatione. Doctores, quos sequitur Couarruu. *vbi suprà*, etsi idem Couarr. fateatur priori sententiæ contrariæ praxim fauere.

8 Petes tertiò, an si collatio, electio, vel præsentatio, &c. facta sit ex senti in censura, acceptet tamen eam is post absolutionem, cùm capax est, acceptatio sit valida?

Respondetur, quamuis nonnulli, quos sequitur Henriquez *cap.13.* affirment, quia acquirit ius absolutum, dum fit acceptatio; tunc autem est capax, non autem incapax. Probabilius tamen esse oppositum, quia canones irritant electionem excommunicati, nec mentionem faciunt acceptationis. Tum quia electus, præsentatus, vel prouisus in excommunicatione facilè differre posset acceptationem, donec esset absolutus; sicque nihil ei obesset excommunicatio: Quod videtur esse contra mentem canonum.

9 Fateor tamen priorem oppositam sententiam valdè probabilem esse, si Electores, vel patroni persistant in eadem voluntate eo tempore, quo iam electus, præsentatus, vel prouisus est absolutus, quia tunc videntur tacitè priorem actum ratificare.

10 Suppono quartò, quod collatio facta irregulari, etiam sit nulla. Est similiter communis sententia Doctorum, Abb. *cap. tanta, de excessib. prælat.* Nauarr. *cap.27. n.151.* & aliorum passim. Quia irregularis est inhabilis ad ordines, eorumque vsum: ergo etiam est inhabilis ad beneficium ordini annexum; cùm inhabilis ad vnum, inhabilis sit ad annexum. Tum quia irregularis in iure dicitur indigere dispensatione, etiam ad beneficium simplex, *cap. studeat, dist.50.* & *cap. a. de cleric. pugnant. in duell.*

11 Aduerte tamen, quod possit quis esse irregularis tantùm secundum quid, v.g. irregularis ad suscipiendum Sacerdotium; ita tamen, vt non sit irregularis ad vsum ordinis suscepti, v. g. ad canendum Euangelium, vel Epistolam, & Sacerdos, amissis quibusdam digitis, possit esse irregularis ad celebrandum, ita tamen vt non sit irregularis ad audiendas confessiones. Quibus casibus poterit tali irregulari conferri beneficium, quod non requirit aliud ministerium, quàm illud, ad quod is aptus remansit. Nauarr. *loc. suprà cit.* & alij passim.

12 Aduerte secundò, quod quando titulus inualidè collatus fuit, etiam ob censuram, irregularitatem, vel inhabilitatem, quæ per Episcopum tolli poterat, adhuc Episcopus, sublata illa inhabilitate, non possit titulum reualidare, si prima collatio spectabat ad Pontificem; cùm hæc reualidatio fieri debeat per eum, cuius est beneficium primò conferre. Quamuis, si iusta causa subsit (vt si esset prouisus vir benemeritus, & pro ratione sui status indigens, & qui sine scandalo vix posset beneficium deserere, quique ob paupertatem non posset commodè Pontificem adire) possit Episcopus ei titulum reualidare ex tacito Pontificis consensu. Doctores, quos citat, & sequitur Henriq. *cap. 14.* de excommun. Idemque dicendum arbitrantur alij ex priori ratione, quod (si scilicet similiter iusta causa subsit, & collatio spectet ad alium, apud quem prouisus infamaretur, si se aperiret:) æquitas etiam suadeat, præsertim cùm prior, quantum in se est, suam collationem iam ante in illum fecerit, hanc eandem esse mentem Pontificis, qui in hoc casu titulum reualidare potest; quare si prouisus non possit adire Pontificem, poterit ei titulum reualidare Episcopus, sicut in casu priore. His suppositis.

SECTIO II.

Dubitationis Resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus internus, & externus, est inhabilis ad beneficia, & officia publica, durante hæresi; quia saltem est excommunicatus, si non irregularis.*

2 *Collatio beneficij sic facta nulla est, & fructus inde percepti restitui debent ante omnem sententiam.*

3 *Hæreticus, si hæresis fuit publica, adhuc est incapax beneficiorum Ecclesiasticorum, si dispensatus non sit, quia irregularis est. Si autem hæresis fuit occulta, ex probabili sententia Doctorum non est inhabilis ad beneficia Ecclesiastica; quia ex probabili sententia Doctorum ab hæresi occulta non oritur irregularitas.*

4 *Limita prædicta procedere in foro externo; ita tamen vt non omninò improbabilis sit supradictorum prouisionem in foro conscientiæ validam esse, quousque à iudice rescindatur, vti ad mentem nonnullorum superius dictum est.*

5 *Prouisus in irregularitate, in sententia aliquorum beneficium retinere potest, si se super irregularitate speret dispensationem impetraturum.*

Respondetur affirmatiuè, durante hæresi; quia saltem est excommunicatus, si non est irregularis: Et 1
patet etiam ex Textu *in cap. statutum t. de hæret. in 6.* ibi: *Ne hæretici ad aliquod beneficium Ecclesiasticum admittantur*, & ex Constitutione Innocentij IV. *Nouerit vniuersitas*, & ex Constitutione simili Nicolai III. *Nouerit vniuersitas*, & tenent Simanch. *de cath. Instit. tit.46. n.63.* Vitalin. *in rubric. de crimin. hæref. num.6.* Lambertin. *de iurepatr. lib.1. part.1. art.3.* Locat. *in Iudicial. Inquisit. verb. beneficium, num.1.* & Zanchin. *tract. de hæret. cap.18.*

Quod adeò verum est, vt collatio beneficiorum facta hæreticis, & illorum fautoribus, defensoribus, vel receptatoribus, ipso iure sit inualida; & fructus, quos isti ex illo beneficio perceperunt, restituere teneantur. Castr. *de iust. hæret. punit. lib.2. cap.9.* Penna *in Direct. part. 3. q. 113. comment. 162. vers. ad hæc*, Lopez *in addit. ad Diaz, in Pract. crimin. cap. 11. verb. hæretici, litt. A.* Sayr. *lib.3. cap.9. n.3.* Azor. *tom. 1. lib.8. cap.13. q.9.* & Sanch. *lib.2. moral. cap.16. num.4.* Et patet ex *cap.2. §. hæretici, de hæretic. in 6.* ibi: *si secus fiat, sit inualidum*; & ex eo, quia isti, sicuti dicebam, sunt saltem excommunicati, si non sint irregulares; collatio verò beneficiorum facta excommunicatis, vel irregularibus, est inualida. Idemque tenent Suarez *tract. de fide, disput.21. sect.5. circa finem*, vbi subdit, quod prædicti neque post conuersionem retinere possint beneficium absque noua collatione. Lambert. *de iurepatron. lib.2. part.1. q.9.* Ignatius ad Diaz *lit.8. q.13. cap.8. vers. hæretici*, & Ricciull. *lib.5. cap.19. n.3.*

Item secundò adeò verum est, vt sit puniendus ordinarius, qui beneficium confert ei, quem nouit esse hæreticum,

hæreticum, *cit. cap. vt commissi.* Et notant ibi communiter Canonistæ, qui etiam volunt, quod Ordinarius puniendus sit, tanquam hæreticorum fautor. Idemque tenent Penna *in director. part. 3. quæst. 113. comment. 162.* Lambertin. *tract. de iurepatron. lib. 2. part. 1. quæst. 9. art. 6.*

Item tertiò adeò verum est, vt hæretici non solùm sint inhabiles ad obtinenda beneficia, sed etiam sint inhabiles ad obtinendas pensiones: Doctores, quos sequitur Riccíull. *cit. cap. 19. n. 6.* subdens, ita fuisse decisum in Rota in Conchen. pensionum, die 24. Octobr. & die 26. Decemb. 1594. Quia licet pensio non sit beneficium, nec veniat appellatione beneficij, præsertim in materia odiosa (sicut adnotauit Gigas *de pension. quæst. 28. & consil. 139.* Nauarr. *consil. 66. de simonia, num. 30.* Suarez *tom. 5. de censur. disp. 15. sect. 1. num. 7.* Gonzal. *in regul. mensium, gloss. 5. §. 5.* Caccialup. *de pension. quæst. 12. & vlt.* Mandos. *in regul. 19. Cancell. quæst. 11. num. 13. & cons. 55. num. 18.* Suarez *tom. 5. de censuris, disp. 15. sect. 1. num. 7.* Redoanus *de simonia, part. 2. cap. 14. num. 10.* Hieron. Paulus *in practic. Cancell. vers. quod pensiones quæ constituuntur*, Hojeda *de incompatibilit. benefic. in præfat. n. 30.* & Duard. *de benefic. lib. 6. cap. 4. vers. annua huiusmodi*:) in materia tamen hæresis in odium, & pœnam tanti criminis pensio venit appellatione beneficij, ita vt tunc beneficium sumatur paulò latiùs, prout comprehendit etiam pensionem: Et quidem, quod interdum nomine beneficij veniat pensio, docent Glossa *in cap. quicumque, §. hæretici, verb. beneficium, de hæretic. in 6.* Barbat. *in cap. ad audientiam 2. de rescript.* Abbas *ibid. n. 2.* Felin. *in principio*, Gambar. *de offic. legat. lib. 6. n. 309.* & Gigas *de pension. quæst. 94. num. 7.*

2 Hinc, vti dicebam, collatio beneficij sic facta nulla est, & fructus inde percepti (vtpote sine titulo, & sine titulo à principio percepti) restitui debent ante omnem sententiam. Pegna *3. part. direct. quæst. 113. commen. 162.* Garz. *de benef. part. 11. cap. 10. num. 72.* Farin. *de hæres. quæst. 187. n. 71.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 26. num. 4.* & alij, quos suprà citabam.

3 An autem, si reliquit hæresim, & ab illa fuit absolutus, & Ecclesiæ reconciliatus, adhuc maneat inhabilis ad beneficia, & officia publica, ita vt adhuc nulla reddatur eorum collatio, si ei conferantur ab alio, quàm ab illo, qui dispensare potest in inhabilitate contracta?

Respondetur: quamuis apud Farinacium *loc. sup. cit. num. 82. & seqq.* aliqui affirment, alij verò negent: distinguo, si hæresis fuit publica, hæreticus adhuc est incapax beneficiorum Ecclesiasticorum, si dispensatus non sit: quia irregularis est. Si autem hæresis fuit occulta, ex probabili sententia Doctorum non est inhabilis ad beneficia Ecclesiastica, quia ex probabili sententia Doctorum ab hæresi occulta non oritur irregularitas, vti dicebam *dubit. 98. petit. 3. & 6.* Et nullibi cauetur, hanc inhabilitatem ex occulta hæresi, iam exclusa, manere. Et textus *in cit. cap. statutum*, vbi imponitur, intelligi debet de hæretico vt hæretico, non de hæretico pœnitente.

4 Cæterum, cum dixi, hæreticum (scilicet internum, & externum) esse inhabilem ad beneficia, & officia publica, durante hæresi, intellige secundùm sententiam communem, quam meritò forum externum in iudicando sequitur: ita tamen, vt interim non omninò improbabiliter supradictorum prouisio in foro conscientiæ valida sit, quousque à iudice rescindatur, vti ad mentem nonnullorum annuebam *dubit. 98.*

5 *petit. 4. circa fin.* Præsertim, quia in sententia aliquorum prouisus in irregularitate, beneficium retinere potest, si se super irregularitate speret dispensationem impetraturum, vt ibidem dicebam: Præsertim etiam, quia Text. *in cap. statutum 1. de hæretic. in 6.* solùm dicit, ne hæreticus ad aliquod beneficium Ecclesiasticum admittatur, non tamen irritat, neque annullat admissionem. Quapropter videri alicui poterit, quod non sit inhabilis ipso iure ad alia, & similia beneficia obtinenda, sed illa recipere possit, si conferantur, & retinere quousque rescissoria sententia iudicis aduenerit.

DVBITATIO CII.

An hæreticus (internus scilicet, & externus) ipso iure priuetur beneficiis, etiam ritè possessis?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus internus scilicet, & externus ipso iure non priuatur beneficiis ritè possessis, quia in casu dubio an sit priuatio per sententiam, vel ipso iure, pro priuatione per sententiam interpretatio facienda est: vt enim aliqua pœna ipso iure incurratur, debet esse in iure expressa, & nullus est Textus, qui talem priuationem exprimat ipso iure.*

2 *Textus in cap. quo iure, dist. 8. vbi dicitur, qui præter Ecclesiæ Catholicæ communicationem vsurpant sibi nomen Christianum, nec volunt in pace colere pacis Authorem, nihil nomine Ecclesiæ audeant possidere: non loquitur de possessione habita, sed de possessione habenda, quod contingit cùm hæreticus petit possessionem, & restitutionem alicuius rei, cui obstare potest exceptio hæresis.*

3 *Textus in cap. ad abolendam, §. 1. de hæretic. in 6. vbi habetur (si clericus est, totius Ecclesiastici Ordinis prærogatiua nudetur, & sic omni officio, & beneficio spoliatus Ecclesiastico, sæcularis relinquatur.) Qui textus etiam nihil probat, sed potiùs probat contrarium, sententiam scilicet iudicis expectandam esse.*

4 *Textus in cap. vt commissi, de hæretic. in 6. vbi de hæreticis dicitur (priuandi, vel priuatos nunciandi dignitatibus, ac aliis beneficiis Ecclesiasticis, &c.) etiam nihil probat, quia quod nonnulli volunt, ly* vel, *non sumitur ibi disiunctiuè, sed declaratiuè, ita vt faciat hunc sensum, Inquisitoribus concedimus facultatem priuandi hæreticos beneficiis.*

5 *Expositio Couarruuiæ asserentis, particulam illam* Priuandi, *referri ad receptatores, & defensores hæreticorum: Particulam verò illam, priuatos nunciandi, referri ad ipsos hæreticos, non probatur, quia id gratis asserit.*

6 *Particula prædicta refertur ad vtrumque: Noluit enim Pontifex definire modum, quo hæretici, & eorum fautores beneficiis priuantur; sed siue hæc priuatio contingat ipso iure, siue contingat per sententiam, tribuit Inquisitoribus facultatem priuandi, si priuati non sunt, & priuatos nunciandi, si ipso iure priuati sunt, iuxta stylum frequentem Inquisitionis.*

7 *Item particula* vel, *disiunctiuè, seu copulatiuè sumi potest, vti sæpè fit in iure, & tunc facit hunc sensum, facultatem concedimus Inquisitoribus priuandi hæreticos, & eorum defensores beneficiis publicis, & sic iam priuatos nunciandi; quare non satis ex hoc infertur priuatio ipso iure.*

8 *Textus in Bulla Pij V.* Cum ex Apostolatus officio; *vbi dicitur, beneficia vacantia propter hæresim Apostolicæ sedi reseruari, & à nemine posse impetrari, nisi vacationis modus explicetur, nihil probat, quia ibi non habetur quandonam propter hæresim beneficia vacent, ante sententiam scilicet, vel post sententiam, sed solùm habetur, reseruata esse, quandocumque vacent; ex quo non infertur vacare ipso iure.*

9 *Beneficia, dum sententia priuationis eiusmodi succedit, possunt renunciari permutari, & adueniente sententia renunciationem, vel permutationem antea*

factam

factam non infirmari: quia & sequitur neque posse ab aliquo impetrari, cùm hoc generale sit quoties beneficium non vacet ipso iure.

10 *Pars affirmatiua dicitur probabilior, quatenùs Doctores aiunt, hæreticum externum, quantumcũque occultum, ipso iure priuatum esse beneficiis ritè possessis: quia ex stylo Curiæ, & consuetudine Romanæ Ecclesiæ à die commissi criminis reputatur beneficium ipso iure vacare, neque posse renunciari: sed posse à quolibet alio impetrari.*

11 *Hæretici bona à die commissi criminis, ex cap. Cum secundùm leges, de hæretic. in 6. sunt confiscata, ita vt is à die commissi criminis omnium bonorum temporalium titulum, & dominium deperdat.*

12 *Hæreticus non tenetur ante sententiam criminis declaratoriam se beneficiis, sicut neque aliis bonis spoliare.*

13 *Sententia criminis declaratoria non solùm requiritur, sed & executio facta per iudicem; quamuis Gonzalez & alij putent, hæreticum obligatum esse dimittere beneficium non solùm post sententiam declaratoriam criminis, sed etiam ante illam à die commissi criminis, quia ex tunc caret hæreticus beneficij titulo, & sine titulo non potest quis beneficium retinere, neque fructus lucrari.*

1 NEGANT Alphonsus de Castro *lib. 2. de inst. hæretic. punit. cap.* 4. Ludouic. Gomez *regul. de annal. possess. q.* 52. Ignatius Lopez *in addit. ad Diaz in pract. crimin. cap.* 114. *lit. A*, vbi ait, hanc sententiam esse benigniorem, & forsan probabiliorem. Candelabr. *in Appendic. cap.* 1. *num.* 15. Zerol. *in prax. Episc. part.* 1. *verb. Priuatio, in princip.* Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 26. *num.* 6. Simanch. *de Cathol. institut. tit.* 46. *num.* 72. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 56. *num.* 2. Aragon. 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 3. *vers. secunda pœna*, Vasq. *part.* 2. *disp.* 172. *cap.* 2. *n.* 11. & alij, quatenus expresè aiunt, non esse ipso iure priuatum, sed venire priuandum.

Probatur, quia in casu dubio, an sit priuatio per sententiam, vel ipso iure, pro priuatione per sententiam interpretatio facienda est; sed ita res se habet in casu nostro: Ergo. Maior patet, quia semper in pœnis facienda est benignior interpretatio, cùm odia ex vulgata regula iuris restringenda sint. Tum quia, vt aliqua pœna ipso iure incurratur, debet esse in iure expressa, vt communiter docent Doctores apud Garziam *de benefic. part.* 11. *cap.* 10. *num.* 3. Minor probatur, quia in iure nullus est Textus, qui talem priuationem
2 exprimat ipso iure.

Primò enim adducitur Textus *in cap. quo iure, dist.* 8. (vbi sicut & *in cap. si vos,* 23. *q.* 5. & *cap. si de rebus, & cap. quod autem,* 23. *q.* 7. dicitur: *Qui præter Ecclesiæ Catholicæ excommunicationem vsurpant sibi nomen Christianum, nec voluit in pace colere pacis Authorem, nihil nomine Ecclesiæ audeant possidere.*

At hic textus nihil probat: Respondetur enim cum Glossa, quod non loquatur de possessione habita, sed de possessione habenda. Quod contingit cùm hæreticus petit possessionem, & restitutionem alicuius rei; cui obstare potest exceptio hæresis, quia non est iustum, vt audeat nomine Ecclesiæ consequi possessionem, cùm ipsam Ecclesiam offendat.

3 Secundò adducitur Textus *in cap. ad abolendam,* §. 1. *de hæret.* vbi habetur: *Si clericus est, totius Ecclesiastici ordinis prærogatiua nudetur, & sic omni officio, & beneficio spoliatus Ecclesiastico, sæcularis relinquatur.*

At hic Textus etiam nihil probat, sed potiùs probat contrarium, sententiam scilicet iudicis expectandam esse: Nam ly *nudetur, & spoliatus relinquatur*, diriguntur ad iudicem, qui debet nudare, & spoliatum
4 relinquere, atque ideò importat sententiam.

Tertiò adducitur Textus *in cap. vt commissi, de hæret. in 6.* vbi de hæreticis dicitur: *Priuandi, vel priuatos nunciandi dignitatibus, ac aliis beneficiis Ecclesiasticis, de Diœcesanorum, vel eis absentibus, Vicariorum suorum consilio, & officiis publicis, ac honoribus quibuscumque eosdem hæreticos, credentes, receptatores, & defensores ipsorum, eorumque filios, & nepotes, plenam concedimus facultatem.*

At hic Textus etiam nihil probat: quia quod nonnulli (vt Ioan. Andreas, Geminianus, & alij Canonistæ ibi) volunt ly *vel*, non sumi disiunctiuè, sed declaratiuè, ita vt faciat hunc sensum; Inquisitoribus concedimus facultatem priuandi hæreticos beneficiis, idest, declarandi priuatos esse beneficiis; mihi non probatur: Nam si per illa verba, *priuandi hæreticos*, Pontifex non intenderet concedere Inquisitoribus facultatem illos beneficiis, & officiis priuandi, sed supponeret iam esse priuatos, & solùm concederet facultatem renunciandi priuatos, clariùs procederet, omittendo illa verba: *priuandi hæreticos*. Siquidem illa nihil aliud operantur, nisi Pontificem verba superflua assumpsisse, & reddere sensum difficilem: quæ non videntur dicenda.

Neque mihi probatur, quod per accommodatam partitionem dicit Couarruuias *lib.* 2. *var. cap.* 8. *num.* 4. 5
particulam scilicet illam *priuandi*, referri ad receptatores, & defensores hæreticorum: particulam verò illam, *priuatos nunciandi*, referri ad ipsos hæreticos. Quia id gratis asserit, cum ex Textu colligi non possit magis vnum, quàm aliud ad hæreticos referri: Ergo dicendum referri ad vtrunque, & noluisse Ponti-
ficem definire modum, quo hæretici, & eorum fauto- 6
res beneficiis priuentur: sed siue hæc priuatio contingat ipso iure, siue contingat per sententiam, tribuit Inquisitoribus facultatem priuandi, si priuati non sunt, & priuatos nunciandi, si ipso iure priuati sunt, iuxta stylum frequentem Inquisitionis. Nam, cùm aliquis hæreticus condemnatur, sententia profer-
tur: *Eum priuamus, seu priuatum declaramus.* Acce- 7
dit ly *vel*, disiunctiuè, seu copulatiuè sumi posse, vti sæpè fit in iure, & tunc facit hunc sensum: facultatem concedimus Inquisitoribus priuandi hæreticos, & eorum defensores beneficiis, & officiis publicis, & sic iam priuatos nunciandi. Non igitur ex huiusmodi Textu *in dicto cap. vt commissi*, satis infertur priuatio ipso iure.

Quapropter rectè inquit Suarez *de fide disput.* 21. 8
sect. 2. *num.* 28. quod tam expositio Ioan. Andreæ, Geminiani, & aliorum Canonistarum prior, quàm expositio Couarruuiæ posterior afferantur absque sufficienti ratione, & in materia pœnali sint nimis rigorosæ; & ideò ipse Suarez putat, quod Pontifex loquutus sit sub disiunctione, quia noluit modum determinare; & *num.* 10. subdit, quod non constet proprio, & speciali iure, hæreticum amittere beneficium ipso iure, sed quod solùm probetur vsu, & stylo Curiæ, possitque comprehendi *in cap. Cùm secundùm leges, de hæretic. in 6.*

Cæterùm, quamuis hæreticus priuetur beneficiis ipso iure, nihilominùs priùs quam amittat possessionem illorum requiritur sententia declaratoria iudicis, iuxta ea quæ dicam infrà *n.* 12. & 13. & tradunt Petr. Ledesma *tom.* 1. *summæ, tract.* 1. *cap.* 6. *conc.* 1. 14. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *centur.* 5. *cas.* 416. *num.* 62. & *seqq.* Ignatius Lopez *in addit. ad Diaz, loco suprà cit. vers. fateor tamen.* Flamin. *de resignat. benefic. lib.* 3. *q.* 1. *num.* 48. & Axor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 13. *q.* 3. & 8.

Quartò adducitur Textus in Bulla Pij V. *Cùm ex Apostolatus officio*, apud Pegnam *in Direct. circa finem*, vbi dicitur, beneficia vacantia propter hæresim Apostolicæ Sedi reseruari, & à nemine posse impetrari, nisi vacationis modus explicetur: Ergo signum est, quod ex vi huius Bullæ saltem priuatio ipso iure inducatur propter hæresim; cum supponere videatur Pontifex, propter hæresim beneficia vacare.

8 At hic Textus etiam nihil probat: Quia ibi non habetur, quandunam propter hæresim beneficia vacent (ante sententiam scilicet, vel post sententiam) sed solū habetur, reseruata esse, quandocumque vacent: Ergo neque ex hoc textu sufficienter infertur, vacare ipso iure, vt ex Authoribus contrariæ sententiæ fatetur præter alios Sanchez *lib. 2. moral. cap. 25. num. 6.*

9 Ex hoc modo dicendi sequitur interim, dum sententia succedit, posse beneficia renunciari, permutari, & adueniente sententia, renunciationem, vel permutationem antea factam non infirmari: quin & sequitur, neque posse ab aliquo impetrari; cùm hoc generale sit, quoties beneficium non vacat ipso iure. Sanch. *vbi suprà, n. 16. & de matrim. lib. 7. disp. 42. num. 2.*

10 Affirmant autem probabiliùs Gonzalez *regul. 8. Cancellar. gloss. 15. n. 65.* Couarr. *lib. 2. var. cap. 8. num. 4.* vbi ait, esse communem sententiam; eandemque supponit *in cap. Alma mater, part. 1. cap. 2. n. 9.* quatenùs ait, hæretici beneficium ante sententiam contra eum latam posse impetrari, & conferri. Abb. *in cap. inter dilectos, n. 11. de excessib. Prælator.* Prob. *in Monach. in cap. alma mater, de sent. excomm. in 6. n. 8.* Paris. *de resignat. lib. 1. q. 3. n. 2. & lib. 3. q. 1. num. 31.* Io. Andræas *in cap. vt commissi, de hæretic. in 6. n. 4.* Geminian. *ibidem, n. 4.* Franch. *num. 2.* Rebuff. *in Practica, part. 3. rubrica de modo amittendi benef. n. 4.* Nauarr. *cons. 19. de hæret.* Suar. *tom. 5. de censur. disput. 43. sect. 1. num. 4. & de fide disput. 21. sect. 5. num. 20.* vbi subdit, posse propterea beneficium impetrari à die commissi criminis, & resignationem ab illo factam ex eodem tempore inualidari. Cassiodor. *decis. 13. super Regul. num. 1.* Corras. *de benefic. part. 2. cap. 4. n. 13. & part. 3. cap. 6. num. 15. & seqq.* Rojas *singul. 73.* Ricciull. *lib. 6. cap. 19. n. 9.* vbi subdit beneficium hæretici propterea impetrari posse ante sententiam declaratoriam iudicis. Rota *decis. 707. & 728. lib. 3. part. 9. diuers.* & apud Cassiodorum *dicta decis. 14. super Regul.* Sarnens. *in Regul. de annal. q. 52. & de triean. q. 52.* Locat. *post iudic. inquisit. pag. 473.* vbi refert Decretum Pauli IV. in quo decernitur, hæreticorum beneficia vacare à die commissi criminis: *& pag. 475. in rubrica, ne Ordinarij conferant*, Diaz *in practic. crimin. cap. 114. verb. hæretici, n. 2.* & ibi Lopez *lit. A, vers. qua hodie*, vbi subdit, nunc esse certum ex Constitutione Pij V. At minùs rectè, quia ex Constitutione Pij V. hoc non habetur: cum ibi non dicatur, nec supponatur, ipso iure vacare huiusmodi beneficia, sed solùm Sedi Apostolicæ reseruentur collatio eorum, quando vacauerint, siue vacent ipso iure, siue post sententiam iudicis. Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 13. q. 3. & 8.* & *tom. 2. lib. 7. cap. 17. q. 1.* Lancell. *de attent. cap. 5. num. 14.* Arag. *2. 2. q. 1. art. 10.* Duaren. *lib. 8. cap. 6. §. 5.* Rodriquez *in summa, tom. 1. cap. 129. num. 3.* Petr. Ledesma *part. 2. summa, tr. 1. cap. 4. concl. 14.* Mandos. *de signat. gratia, tit. de absolut. ab hæresi, vers. hæreticorum beneficia*, Menoch. *de recuper. remed. 1. n. 340. & de arbitrar. lib. 2. cas. 416. n. 61.* Pegn. *4. part. Direct. q. 113. comment. 162.* Salsed. *cap. 14.* Garz. *de benefic. part. 11. cap. 10. n. 60.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 26. num. 6.* Farinac. *de hæres. disp. 189. art. 67. & 77.* Barbos. *de potest. Episc. 3. part. allegat. 57. num. 17.* & alij passim, quatenùs aiunt, hæreticum externum, quantumcumque occultum, ipso iure priuatum esse beneficiis ritè etiam possessis.

Probatur *ex cap. quo iure, dist. 8.*

Sed contra; quia, præter ea quæ suprà dicebam, ibi solùm refertur sententia S. August. nec fertur lex Ecclesiastica, sed solùm refertur lex Imperatoris, qui non habet potestatem ferendi leges circa materiam beneficiorum.

Contra secundò, quia *in cit. cap. quo iure*, de hæretico dicitur: *Nihil nomine Ecclesiæ audeat possidere.* Quæ verba exigunt sententiam iudicis.

Probatur secundò, *ex cap. ad abolendam, §. 1. de hæret.* vbi de eodem hæretico dicitur: *Et sic omni officio, & beneficio spoliatus Ecclesiastico, sæcularis relinquatur arbitrio potestatis*: Quo verbo *spoliatus*, significatur priuatio ipso iure. Buttius *in cap. finali, de postulat.* Felin. *in cap. 2. n. 3. de rescript. & in cap. Rodulphus, n. 5. eodem tit.* Et quidam alij Canonistæ.

Sed contra, quia cum *in dicto cap. ad abolendam*, hæreticus dicatur esse nudandus totius Ecclesiastici ordinis prærogatiua, & consequenter nudandus per sententiam iudicis, fit quod sequentibus verbis, *& sic omni officio, & beneficio spoliatus Ecclesiastico*, significetur similiter esse spoliandum omni beneficio Ecclesiastico per sententiam iudicis, non autem esse spoliatum ipso iure ante dictam sententiam iudicis. His igitur probationibus, & aliis, quas suprà adducebam, reiectis, sic meliùs

Probatur tertiò; quia ex stylo Curiæ & consuetudine Romanæ Ecclesiæ (sicut testantur Pegna, & Farinac. *in locis suprà cit.*) à die commissi criminis reputatur beneficium ipso iure vacare, neque posse renunciari, sed posse à quolibet alio impetrari.

Probatur quartò quia *ex cap. Cùm secundùm leges, de hæretic. in 6.* à die cōmissi criminis omnia bona hæretici sunt confiscata, ita vt is à die cōmissi criminis omnium bonorum temporalium titulum, & dominium deperdat: Ergo idem multò magis dicendum erit de beneficiis Ecclesiasticis: Præsertim, quia nomine bonorum veniunt etiam beneficia Ecclesiastica, *l. bonorum, ff. de verb. signif. & cap. 1. de præbend.* 11

Probatur quintò; quia in Constitutione Nicolai III. quæ incipit: *Nouerit vniuersitas*, apertè dicitur, quod hæreticus ipso iure priuetur beneficiis Ecclesiasticis. 12

Requiritur tamen declaratoria sententia criminis, ita vt ante illam non teneatur hæreticus se beneficiis, sicut neque aliis bonis, spoliare, vti colligitur *ex cit. cap. cum secundùm*, & tradit Farinac. *vbi suprà, num. 80.* Sanch. *n. 7.* & Suar. *de fide disp. 21. sect. 5. in fine.*

Requiritur etiam non solùm sententia declaratoria criminis, sed & etiam executio facta per iudicum. Farinac. *n. 77.* Sanch. *n. 8.* & Couarr. *4. decretal. 2. part. cap. 6. §. 8. n. 6* iuxta ea, quæ dicebam *suprà n. 7.*

Quamuis Gonzal. *gloss. 15. n. 150.* Flamin. *de resign. lib. 3. q. 1. n. 81.* Garz. *de benefic. part. 11. cap. 10. n. 18.* & Barbos. *cit. allegat. 57. n. 254.* putent, hæreticum obligatum esse dimittere beneficium, non solùm post sententiam declaratoriam criminis, sed etiam ante illam à die commissi criminis: quia ex tunc caret hæreticus beneficij titulo, & sine titulo non potest quis beneficium retinere, neque fructus lucrari.

At nego hæreticum carere beneficij titulo absolutè ipso facto ante sententiam, sed sub conditione, si sententia succedat, vt *dubit. seq.* commodiùs explicabo.

DVBITATIO CIII.

Quinam sint effectus huius priuationis ipso iure?

SVMMARIVM.

1 *Priuationis huius ipso iure primus effectus est, posse beneficium impetrari à quocumque, præsentari à patrono, conferri ab Episcopo, tanquam vacans ipso iure.*

2 *Præsentatio, vel electio, &c. an fieri possit, hæretico non citato, licèt Doctores citati affirment, eo quòd hæreticus careat iam titulo beneficij; negant verò probabiliùs alij, quia quotiescumque quis in pœnam alicuius criminis priuatur beneficio, non priuatur titulo beneficij perfectè ante sententiam: sed imperfectè, & sub conditione, si sententia succedat, aliàs deberet is ante sententiam dimittere beneficium, sicut dimittere debet, cùm obtinet beneficium aliud ei incompatibile: cùm tunc absolutè*

absolutè, & perfectè titulum Beneficij deperdat.

3 *Beneficij possessio non potest alteri conferri, hæretico non citato; quia per crimen non amisit possessionem beneficij: sed neque amisit titulum perfectè, & absolutè.*

4 *Priuationis huius secundus effectus est, impetrantem beneficium hæretici non teneri in impetratione exprimere requisita in Regula Cancell. 32. disponente, quod impetrans beneficium pacificè possessum, debet exprimere valorem beneficij, & alia, quæ ibi decernuntur.*

5 *Tertius effectus est, hæreticum non posse resignare irreuocabiliter beneficium in fauorem alterius; quia non est perfectè suum, sed Apostolicæ Sedi reseruatum: Neque propterea resignatarius ex vi talis resignationis acquirit irreuocabiliter ius in beneficium sibi resignatum.*

6 *Hæreticus si de facto resignationem beneficij faciat, vel cum altero permutet, resignatio, vel permutatio tenet, quousque sententia declaratoria criminis adueniat; quia hæreticus non amittit beneficij possessionem, etiamsi amittat titulum, & proprietatem, quod videtur sufficiens vt beneficium de facto transferat; & is, in quem tale beneficium translatum est, non teneatur dimittere quousque sententia declaratoria criminis aduenerit.*

7 *Ratio Sanchez reiicitur: quia non videtur posse transferri in alium beneficij possessio, non translato titulo.*

8 *Resignatio, vel permutatio beneficij, supposito hæreticum priuatum esse ipso iure beneficio, facta declaratione criminis rescinditur, & aufertur beneficium ab eo, cui via resignationis, vel permutationi collatum fuit beneficium: quia sententia illa declaratoria criminis habet effectum suspendendi, & inualidandi omnes actus, qui subsecuti fuerunt à die commissi criminis, &c.*

9 *Resignatarius si loco beneficij ab hæretico accepti aliud illi contulit, potest ad suum pristinum beneficium redire propria auctoritate, vel saltem adueniente noua collatione: quia resignatio, vel permutatio non habuit effectum.*

10 *Quartus effectus est priuatio fructuum ex beneficio perceptorum: quia si hæreticus priuatur beneficio, priuari etiam debet fructibus ex eo perceptis; neque allegare poterit eos sibi deberi ex ministerio exhibito, quia vndecumque habeat, omnibus priuatur.*

11 *Hæreticum ante sententiam declaratoriam criminis teneri fructus restituere, affirmat Gonzalez, & alij: quia fructus acquiri non possunt sine titulo beneficij, & hæreticus amittit titulum: negant tamen probabilius alij, quia ad horum acquisitionem sufficit titulus possessionis, & administrationis legitima beneficij, sicut contingit in qualibet alia re temporali fructifera, qua hæreticus priuatus est ipso iure.*

12 *Posterior sententia licèt Auctori magis probetur, non tamen eidem probatur ratio; quia putat priuationem beneficij hæretico factam ante sententiam, non esse ita absolutam, & perfectam, vt it titulum, & dominium beneficij, & aliarum rerum deperdat; quia non potest intelligi, quomodo hæreticus possit beneficium retinere, & illo vti, si titulo beneficij scienter careat: sed putat esse quamdam imperfectam, & conditionalem priuationem, vt adueniente sententia declaratoria criminis, censeatur à die commissi criminis priuatus beneficio, & omnibus aliis rebus.*

1 RESPONDETVR: Primus effectus est, posse beneficium impetrari à quocumque, præsentari à Patrono, conferri ab Episcopo, tanquam vacans ipso iure, *cap. licèt Episcopus, de prebend. in 6.* & ibi Glossa *vers. Te non vocato.* Gonzal. *gloss. 15. num. 148. & seqq.* Garc. *de benefic. part. 11. cap. 10. num. 23.* Farinac. *de hæres. quæst. 189. n. 76.* Barb. *in cit. allegat. 57. num. 255.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 26. num. 12.* Parisius *de resignat. benef. lib. 3. quæst. 1. n. 33.* Decian. *in pract. lib. 3. cap. 44. num. 26.* & vniuersaliter, quotiescumque beneficia ipso iure amittuntur, tenet Gloss. *in cit. cap. licet Episcopus, de prebendis in 6. verb. Te non vocato.* Dominicus *ibidem in fine,* Franch. *circa fin.* Parisius *loc. cit. n. 37.* Abbas *in cap. si diligenti, de for. compet. n. 20.* Surd. *decis. 247. n. 2.* Alex. *lib. 2. cons. 103. n. 17.* Dec. *in Auth. cas. Cod. de sacros. Eccles. num. 14.* Mizinger. *obseru. 43. centur. 1.* Sarnen. *in Regul. de annal. quæst. 52. num. 5.* Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 8. q. 3.* Bursat. *lib. 1. cons. 14. n. 18.* Rota *decis. 707. n. 4. part. 3.* & patet *ex cap. cum secundum leges, in fine, de hæret. in 6.*

An autem hæc præsentatio, vel electio, &c. fieri possit, hæretico non citato?

Affirmant Doctores adducti suprà, eo quòd hæreticus careat iam titulo beneficij: & adducunt etiam pro se Textum *in cit. cap. licet Episcopus:* Nam esto talis Textus loquatur de beneficio vacante ob assecutionem alterius beneficij incompatibilis, extendendum tamen illum arbitrantur ad casus, in quibus inducitur priuatio ipso iure. 2

Negant verò probabilius alij; quia quotiescumque quis in pœnam alicuius criminis priuatur beneficio, non priuatur titulo beneficij perfectè ante sententiam, sed imperfectè, & sub conditione, si sententia succedat; aliàs deberet is ante sententiam dimittere beneficium, sicut dimittere debet, cùm obtinet beneficium aliud ei incompatibile; cum tunc absolutè, & perfectè titulum beneficij deperdat: ergo vt valida sit præsentatio, vel electio, &c. debet hæreticus citari, & taliter declarari.

Confirmatur, quia possessio beneficij non potest alteri conferri, hæretico non citato, sicuti probat Sanch. *vbi suprà.* Et videri poterit Parisius, Decianus, Glossa, Abbas, Surdus, Alexander, Decius, Myzingerius, Sarnen. Azorius, Bursatus, Rota, & alij, quos suprà citabam; quia per crimen non amisit possessionem beneficij; sed neque amisit titulum perfectè, simpliciter, & absolutè, vti dicebam: Ergo. 3

Secundus effectus est, impetrantem beneficium hæretici non teneri in impetratione exprimere requisita in Regula Cancellariæ XXXII. disponente, quod impetrans beneficium pacificè possessum debet exprimere valorem beneficij, & alia quæ ibi decernuntur. Diaz *cap. 14. n. 2.* Cassador. *in decis. Rot. 15.* & alij, quos citat & sequitur Farin. *loc. suprà cit. n. 79.* 4

Tertius effectus est, hæreticum non posse resignare irreuocabiliter beneficium in fauorem alterius: quia nõ est perfectè suum, sed Apostolicæ Sedi reseruatum. Neque propterea resignatarius ex vi talis resignationis acquirit irreuocabiliter ius in beneficium sibi resignatum. Salsed. *cap. 114.* & Pegna *3. part. q. 114. comment. 162. vers. huc quoque.* Idemque tenet Azor. *lib. 8. cap. 13. q. 14.* & Sanch. *vbi suprà, n. 9.* qui subdit, quod si de facto hæreticus resignationem beneficij faciat, vel cum altero permutet, resignatio, vel permutatio teneat quousque sententia declaratoria criminis adueniat; quia hæreticus non amittit beneficij possessionem, etiamsi amittat titulum, & proprietatem: quod videtur sufficiens (inquit ipse) vt hæreticus beneficium de facto transferat, & is, in quem tale beneficium translatum est, non teneatur dimittere, quousque sententia declaratoria criminis aduenerit. 5 6

At licet, quod subdebat Sanchez, mihi probetur, non tamen probatur ratio: quia si verum esset, hæreticum amittere titulum, id quod subdebat Sanch. non videtur posse defendi, quia non videtur posse transferri in alium beneficij possessio, non translato titulo: Ergo si crimine hæresis deperdatur titulus, non videtur, quod ab hæretico possit transferri possessio. 7

8 Sed quidqui sit de hoc, illud certum est, quod supposito, hæreticum priuatum esse ipso iure beneficio, facta declaratione criminis rescindatur resignatio, vel permutatio beneficij, & auferatur beneficium ab eo, cui via resignationis, vel permutationis collatum fuit beneficium: quia sententia illa declaratoria criminis habet effectum suspendendi, & inualidandi omnes actus, qui subsecuti fuerunt à die commissi criminis; rescissa autem tali renunciatione, vel permutatione au-
9 fertur à resignatario beneficium collatum; ipseque resignatarius, si loco beneficij ab hæretico accepti aliud illi contulit, potest ad suum pristinum beneficium redire propria authoritate, vel saltem adueniente noua collatione, quia resignatio, vel permutatio non habuit effectum. Doctores, quos sequitur Paris. *lib.1. de resignat. benefic. quæst.14. num.6. & seqq.* Flam. & Sanch. *in loc. suprà cit.*

10 Quartus effectus est priuatio fructuum ex beneficio perceptorum; quia si hæreticus priuatur beneficio, priuari etiam debet fructibus ex eo perceptis: Ergo cùm, adueniente sententia declaratoria criminis hæretico confiscantur omnia bona, confiscati manebunt etiam fructus. Neque allegare poterit, eos sibi deberi ob ministerium exhibitum, quia vndecumque habeat quæ habet, omnibus priuatur: Doctores communiter, inter quos Molin. *de iust. tom.1. disp.96.* & Henriq. *de excommunic. cap.56. num.2.*

11 An autem ante sententiam declaratoriam criminis teneatur fructus restituere?

Affirmant Gonzal. *gloss.15. n.150.* & alij plures, quos citat, & sequitur Barb. *3. part. allegat.52. n.253.* quia fructus acquiri non possunt sine titulo beneficij, sed hæreticus ob crimen hæresis amittit titulum beneficij, ergo. Neque allegare potest bonam fidem, cùm se esse titulo priuatum rectè nouerit: nam ignorantia iuris non præsumitur, atque adeò non excusat.

Negant autem probabiliùs alij, inter quos Salsed. *loco suprà cit.* Suar. *de fide, disp.21. sect.5. n.19.* Sanch. *cit. cap.26. n.10.* Ita vt hæreticus beneficiatus lucretur fructus beneficij, taliter quod non teneatur illos restituere ante sententiam; quia ad horum acquisitionem sufficit titulus possessionis, & administrationis legitimæ beneficij, etiamsi priuatus sit titulo, & proprietate beneficij, sicuti contingit in qualibet alia re temporali fructifera, qua hæreticus priuatus est ipso iure: nam sicut cum hac priuatione stare potest excusatio restituendi rem, & fructus illius ante sententiam, ita & de beneficio, & eius fructibus etiam dici poterit: In quo discrimen est ab illo qui scienter à principio titulum non habet (cùm iste talis neque possessionem, neque administrationem beneficij legitimam habeat, siquidem hæc fundantur in titulo:) sed cùm titulus in pœnam delicti deperditur, non deperditur possessio, neque administratio; Ergo neque deperditur titulus legitimus ad lucrandos fructus.

12 At, licèt mihi ista posterior sententia magis probetur, non tamen probatur ratio; quia puto priuationem beneficij hæretico factam ante sententiam non esse ita absolutam, & perfectam, vt is titulum, & dominium beneficij, & aliarum rerum deperdat; quia non potest intelligi, quomodò hæreticus possit beneficium retinere, & illo vti, si titulo beneficij scienter careat: neque intelligi potest, quomodo possit validè beneficium in alium transferre, non translato titulo, sicuti patet ex iis, quæ suprà dicebam. Sed puto, esse quandam imperfectam, & conditionalem priuationem, vt scilicet adueniente sententia declaratoria criminis, censeatur à die commissi criminis priuatus beneficio, & omnibus aliis rebus simul cum fructibus earum, sicuti patet ex iis, quæ suprà dicebam, & magis patebit ex iis, quæ dicam de confiscatione bonorum *dubit.130. & seqq.*

DVBITATIO CIV.

An si clericus ex toto corde conuertatur, priuandus sit beneficiis, & officiis?

SVMMARIVM.

1 *Clericus hæreticus, si ex toto corde conuertatur, secundùm nonnullos Doctores, non est priuandus beneficiis, & officiis; quia in cap. Ad abolendam, de hæretic. dicitur, si clericus est, totius Ecclesiastici Ordinis prærogatiua nudetur, & sic omni beneficio, & officio spoliatus Ecclesiastico, sæcularis relinquatur arbitrio Potestatis, animaduersione debita puniendus, nisi continuò post deprehensionem erroris ad fidem Catholicam sponte recurreret, & errorem suum ad arbitrium Episcopi, &c.*

2 *Hæreticus dicitur continuò spontè ad fidem reuerti, si infrà tempus gratiæ veniat non monitus, re integra, vel ante receptas probationes, vel ante sententiam definitiuam.*

3 *Clericus hæreticus, etiamsi ex toto corde conuertatur, secundùm alios est priuandus beneficiis, & officiis: ita vt solùm ex dispensatione Pontificis ea hæreticus retinere possit, quia in Concilio Eliberitino dicitur cap.51. Ex omni hæresi qui ad nos fidelis uenerit, minimè est ad clerum promouendus, vel si qui sunt in præteritum ordinati, sine dubio deponentur, quod verbum, deponentur, significat depositionem perpetuam.*

4 *Prima sententia secundùm Pegnam intelligenda est de hæretico ad fidem redeunte ante sententiam, vel antequam receptæ sint probationes. Secunda autem intelligenda est de hæretico, qui non continuò sponte, sed potiùs testibus conuictus, vel post sententiam ad fidem reuertitur.*

5 *Hæreticus iuxta sententiam, quæ affirmat, ipsum à die commissi criminis ipso iure beneficiis, & officiis priuatum esse, ea retinere non potest, nisi ex dispensatione Pontificis, si crimen ipsius declaratum sit, quantumcumque ante declaratoriam ad fidem redierit: Et in hoc sensu vera est secunda sententia, quia facta declaratione, contrahit pœnas à iure decretas, quarum vna est priuatio ipso facto beneficiorum.*

6 *Beneficia quæcumque ob hæresim vacantia ex Bulla Pij V. quæ incipit.* Cum ex Apostolatus officio, *reseruantur Sedi Apostolicæ.*

7 *Hæreticus si continuo sponte fuerit conuersus, scilicet priusquam fuerit sæpiùs monitus, vel testibus conuictus, vel ante sententiam, conueniens est, quod à Sede Apostolica beneficia ipsi reddantur: quia hæc gratia aliorum conuersionem inducit, & in hoc sensu explicandus est Textus in cap. Ad abolendam, de hæreticis.*

EGANT Eymer. *3. part. Director. q.113.* 1
Decian. *tractat. crimin. lib.5. cap.54. n.8.* Carrer. *in pract. crimin. tract.4. de hæretic. §. modò qualiter, n.1.* & alij, quos citat Farinac. *de hæres. q.180. num.81.*

Probatur, quia in *cap. Ad abolendam, de hæretic.* dicitur: *Si Clericus est, totius Ecclesiastici ordinis prærogatiua nudetur, & sic omni beneficio, & officio spoliatus Ecclesiastico, sæcularis relinquatur arbitrio Potestatis, animaduersione debita puniendus, nisi continuò post deprehensionem erroris ad fidem Catholicam sponte recurreret, & errorem suum ad arbitrium Episcopi, &c.* Ergo, si continuò sponte ad fidem reuertitur, non priuatur beneficiis.

Dicitur

2 Dicitur autem continuò sponte ad fidem reuerti, si infra tempus gratiæ veniat nou monitus, ra integra, vel ante receptas probationes, vt dicit Archidiacon. *in cap. vt commissi, de hæretic. in 6.* vel ante sententiam definitiuam, vt dicit Pegna 3. *part. director. q.* 109. *comment.* 158. & Campeg. *in lucerna, verb. redire*, §. 6.

3 Affirmant Simanch. *de cathol. Institut. cap.* 47. *n.* 76. Repertor. Inquisitor. *verb. conquerantur*, Zecch. *in summa, part.* 1. *tit. de fid. cap.* 11. *n.* 16. & alij, quos citat Farin. *vbi suprà* Ita vt solùm ex dispensatione Pontificis ea hæreticus retinere possit.

Probatur, quia in Concilio Elibertino *cap.* 51. dicitur: *Ex omni hæresi qui ad nos fidelis euenerit, minimè est ad clerum promouendus, vel si qui sunt in præteritum ordinati, sine dubio deponantur.* Sed verbum *deponantur*, significat depositionem perpetuam, vt ex Glossa, & aliis communiter notat Farin. *loc. suprà cit.* Ergo.

4 Distinguunt Pegna *cit.* 3. *part. q.* 113. *commentar.* 162. & alij complures, quos citat, & sequitur Farin. *vbi suprà*, vt prima sententia intelligenda sit de hæretico ad fidem redeunte ante sententiam, vel antequàm receptæ sint probationes, & testibus conuincatur. Secunda autem intelligenda sit de hæretico, qui non continuò sponte, sed potius testibus conuictus, vel post sententiam ad fidem reuertatur.

His tamen sententiis relatis non obstantibus.

5 Respondetur: Iuxta nostram sententiam, quæ affirmat hæreticum ipso iure à die commissi criminis beneficiis, & officiis priuatum esse, dicendum est, ea hæreticum retinere non posse, nisi ex dispensatione Pontificis, si crimen ipsius declaratum sit, quamuiscunque ante declarationem ad fidem redierit, & in hoc sensu vera est secunda sententia; quia facta declaratione criminis, contrahit hæreticus pœnas à iure decretas, quarum vna est priuatio ipso facto beneficiorum: Ergo, &c.

6 Confirmatur; quia ex Bulla Pij V. *Cum ex Apostolatus officio*, suprà relata reseruantur Sedi Apostolicæ quæcumque beneficia ob hæresim vacant; sed vacant saltem hæresi declarata: Ergo.

7 Quamuis, si hæreticus continuò sponte fuerit conuersus) scilicet priusquam fuerit sæpius monitus, vel testibus conuictus, vel ante sententiam) conueniens sit, quod à Sede Apostolica beneficia ipsi reddantur, quia hæc gratia aliorum conuersionem inducit, & in hoc sensu vera est prima, & tertia sententia. Et in hoc eodem sensu explicandus est Textus *in dicto cap. ad abolendam, de hæretic.* cum dicit, clericum non esse Ecclesiasticis officiis, & beneficiis priuandum, si continuò, & sponte ad fidem reuertatur.

DVBITATIO CV.

An si clericus obtineat beneficium ad preces hæretici, vel fautoris, &c. priuandus sit beneficiis, & officiis?

SVMMARIVM.

1 *Clericus si obtineat beneficium ad preces hæretici, vel fautoris, &c. priuandus est beneficiis, & officiis, ex cap. quicumque, §. ad hæc, de hæretic. in 6.*

2 *Pœna prædicta vt locum habeat, requiritur primò preces esse efficaces, ita vt ex vi illarum obtineatur beneficium. Secundò requiritur, recipientem beneficium debere scire ad preces hæreticorum sibi beneficium esse collatum: quibus conditionibus existentibus, recipiens perpetuò priuatur beneficiis sic acquisitis, & redditur inhabilis ad alia similia obtinenda, &c.*

3 *Hæreticus prædictus non redditur inhabilis ipso iure ad alia, vel similia beneficia in posterum obtinenda; sed illa recipere potest, si eidem conferantur, & retinere, donec rescissoria sententia iudicis aduenerit; eo quòd Textus solùm dicit, Ne ad beneficia admittatur: non tamen irritat, neque annullat admissionem, &c.*

RESPONDETVR affirmatiuè, *ex cap. quicumque, §. ad hæc, de hæretic. in 6.* vbi dicitur, *quoscumque viros Ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi personarum* (scilicet hæreticorum, vel credentium, receptatorum, defensorum, vel fautorum eorum) *dignitates, personatus, & quæcumque alia beneficia Ecclesiastica sunt adepti, ex nunc priuamus taliter acquisitis, volentes, quod tales & habitis careant perpetuo, & si receperunt illa scienter, ad alia, vel similia nequaquam in posterum admittantur.* 1

Aduerte tamen hic, quod vt hæc pœna locum habeat, requiritur primò, preces esse efficaces, ita vt ex vi illarum obtineatur beneficium. Secundò requiritur, recipientem beneficium debere scire, ad preces hæreticorum sibi beneficium esse collatum, quibus conditionibus existentibus, recipiens perpetuò priuatur beneficiis sic acquisitis, & redditur inhabilis ad alia, vel similia in posterum obtinenda. 2 Nisi forsan dicas, non 3 esse eum inhabilem ipso iure ad alia, vel similia in posterum obtinenda, sed illa recipere posse, si conferantur, & retinere, donec rescissoria sententia iudicis aduenerit, eo quòd Textus solùm dicit, *ne ad beneficia admittantur*, non tamen irritat, neque annullat admissionem.

COROLLARIA.

Ex dictis igitur *dubit.* 101. *& seqq.* habetur primò, quod hæreticus propter crimen hæresis sit priuatus beneficiis. Et patet ex *cap. ad abolendam, §. præterea, de hæretic. in 6.* ibi: *Et sic beneficio, & officio spolietur Ecclesiastico.* Ex *cap. vt commissi, §. priuandi, de hæretic. in 6.* vbi de hæreticis dicitur: *Priuandi proterea, vel priuatos denunciandi dignitatibus, & aliis beneficiis Ecclesiasticis.* Ex constitut. Alexandri IV. *Quod super*, Nicolai III. *Noverit vniuersitas*, Martini V. *Inter cunctas*, Honorij III. *Exhibita*, Gregorij IX. *Contra Patarenos*, & Pij V. *Cum ex Apostolatus officio*, ibi: *Sedi Apostolicæ est reseruatum ius conferendi beneficia, quibus clerici priuati sunt propter hæresim, & nunquam intelligitur, esse collata huiusmodi beneficia, nisi in collatione fiat expressa mentio, quod beneficia vacauerint propter hæresim.* Quas omnes constitutiones reperies apud Pennam inter literas Apostolicas, post Director. Inquisit.

Habetur secundò, quod ex probabiliori sententia Doctorum hæreticus ob crimen hæresis sit priuatus beneficiis, etiam ritè obtentis, & possessis ante crimen commissum ipso iure, iuxta ea quæ dicebam *dubit.* 102.

Habetur tertiò, quod etiam ex probabiliori sententia Doctorum hæreticus propter crimen hæresis sit inhabilis ad obtinendum in posterum alia beneficia, & pensiones, iuxta ea quæ dicebam *dubit.* 101.

Habetur quartò, quod etiam ex probabiliori sententia Doctorum, non solùm hæreticus propter crimen hæresis sit priuatus beneficiis (etiam ritè obtentis, & possessis ante crimen commissum) ipso iure, & inhabilis ad obtinendum in posterum alia beneficia, & pensiones; sed sint etiam similiter priuati ipso iure, & inhabiles ab obtinendum in posterum alia beneficia, & pensiones ipsius hæretici credentes, fautores, defensores, & receptatores. Et patet *ex cap. vt commissi, §. priuandi, de hæreticis in 6.* vbi notant communiter Canonistæ, *ex cap. statutum* 1. *eod. tit.* vbi etiam notant communiter Canonistæ, *ex cap. excommunicamus, §. credentes, de hæretic.* ex constitutione Innocentij IV. *Noverit vniuersitas*, Alexandri IV. *Quod super*, Nicolai III. *Noverit vniuersitas*, vbi sic habetur: *Hæretici*

autem, & receptatores, defendentes, & fautores eorum, ipsorumque filij usque ad secundam generationem ad nullum Ecclesiasticum beneficium, seu officium admittantur, quod si secus actum fuerit, decernitur irritum, & inane: Nos enim predictos ex nunc priuamus beneficiis acquisitis, volentes, vt tales & habitis perpetuò careant, & ad alia similia nequaquam in posterum admittantur.) Et ex constitutione Pauli IV. Cum ex Apostolatus, & ducent Angel. *verb. hæreticus, n.*8. Syluest. *eod. verb. hæreticus* 1. *n.*14. & 16. & *verb. hæreticus* 2. *n.*12. Tabiena *eodem verb. hæreticus* 1. *n.*8. Annilla *verb. hæresis, n.*6. Decianus *in tract. crimin. lib.*5. *cap.*51. *n.*45. & Azor. *tom.*2. *lib.*7. *cap.*17. *q.*1.

Obiicies: hæc constitutio Nicolai III. non est posita in libro 6. Ergo nullam vim habet. Antecedens patet. Consequentia probatur; quia approbantur omnes constitutiones præcedentium summorum Pontificum, quæ in libro 6. non sunt positæ, sicuti constat ex proœmio talis libri.

Respondetur: Concedo antecedens; at nego consequentiam, & ad illius probationem respondeo distinguendo: Abrogantur omnes constitutiones præcedentium summorum Pontificum, quæ in libro 6. non sunt positæ, si non sint circa materiam de hæresi, concedo; si sint circa materiam de hæresi, nego. Huiusmodi enim posteriores constitutiones non abrogantur, etiamsi non sint positæ in constitutionibus, quæ in libro 6. sunt insertæ, sicuti patet *ex cap. finali de hæretic. in* 6. & notat Glossa *in cit. proœmio, verb. reseruantur.*

Dixi, quod & etiam ex probabiliori sententia Doctorum sunt priuati beneficiis ipso iure, & inhabiles ad obtinendum in posterum alia beneficia, & pensiones ipsius hæretici, fautores, defensores, & receptatores; quia non desunt Doctores, qui probabiliter velint, tales fautores, &c. non esse priuatos ipso iure, sed esse solùm priuandos per sententiam iudicis. Ita Couarruu. *lib.*2. *var. cap.*8. *n.*4. Penna *in direct. Inquis. part.*3. *q.*113. *comment.* 162. & alij, quos sequitur Sanchez *lib.*2. *moral. cap.*26. *n.*15. & 16.

Habetur quintò, quod è contra suspectus de hæresi non sit similiter priuatus beneficiis ipso iure, seu non amittat beneficia ipso iure, sicut hæreticus. Abb. *in cap. inter sollicitudines, de hæretic. n.*6. quatenus ait, statutum loquens de hæretico non habere locum in suspecto de hæresi. Penna *in direct. part.*2. *comment.*262. *ad q.*113. Sanchez *lib.*2. *moral. cit. cap.*26. *n.*16. & Rota apud Achill. *decis.*1. *de hæretic.* & apud Anton. August. *decis.*1. *eodem tit.* & coram Comitolo die 20. Iunij 1587.

Hinc si suspectus de hæresi priusquam per sententiam iudicis priuetur beneficiis, in fauorem alterius renunciaret, vel permutaret beneficium, talis renunciatio, vel permutatio est valida, nec post latam sententiam iudicis rescinditur, quia licèt is, qui est priuatus beneficiis ipso iure non possit satis probabiliter in fauorem alterius resignare, vel permutare beneficium, & si resignet, vel permutet, talis resignatio sit inualida. Dominic. *in cap.*1. *de rer. permut. in* 6. *n.*6. Franch. *ibidem, num.*17. Cosin. *in Pragmat. sanctæ. tit. de collat.* §. *item super, verb. disponere, circa fin.* Lessius *de Iust. lib.*2. *cap.*34. *n.*195. Azor. *tom.*2. *lib.*7. *cap.*29. *q.*19. Parif. *lib.*3. *de resign. benefic. q.*1. *n.*21. & *seqq.* Farinac. *de hæres. q.*189. *n.*76. Riccius. *lib.*5. *cap.*19. *n.*13. & alij multi, quos suprà citabam, quia iste talis, inquiunt ipsi, nullum ius habet in eo beneficio, is tamen, qui non est priuatus ipso iure, sed est solùm priuandus per sententiam iudicis, potest è contra in alterius fauorem resignare, vel cum altero permutare beneficium (etiam lite pendente) quia iste alter è contra ante latam sententiam beneficium habet vt suum. Gloss. *in cap.*2. *verb. finita, vt lit. pend.* Couar. *in Clement. si furiosus, de homicid. part.* 1. §. 3. *n.*7. Rebuff. *de pacific. possess. n.*261. Zauallos *in Practica, q.*147. *n.*7. Henriq. *lib.*13. *de excommun. c.*56. *n.*4. & alij cõmuniter.

Hinc secundò, si in aliquo loco fuerit statutum, quod filij, & nepotes hominis hæretici non admittantur ad beneficia, non extenditur tale statutum ad filios, & nepotes hominis suspecti de hæresi. Puteus *decis.*400. *lib.*1. & alij, quos sequitur Ricciull. *lib.*5. *cap.*19. *n.*27.

Hinc tertiò, constitutio Pij V. (quæ est 29. in ordine Bullarij) sedi Apostolicæ reseruans beneficia vacantia per hæresim, non comprehendit eum, qui est suspectus de hæresi, licèt abiurauerit de vehementi. Parif. *de resig. lib.*4. *q.*3. *n.*17. Nauarr. *cons.*6. *de hæretic.* Sanchez *lib.*2. *moral. cap.*25. *n.*12. & Ricciull. *loco suprà citato.*

Habetur sextò, quod permutatio beneficij facta ab hæretico sit inualida, saltem post sententiam criminis declaratoriam. Quapropter is, cum quo facta est permutatio potest redire ad beneficium, quod permutauit cum hæretico. Parif. *lib.*2. *de resignat. benefic. q.*14. *n.*6. & *seqq.* & alij, quos suprà citabam; quia cùm hæreticus, saltem post sententiam criminis declaratoriam sit incapax, & inhabilis ad beneficia consequenda, nullum ius acquirit in illo beneficio, sicque cùm permutatio non sit valida, nec sortita sit suum effectum, perinde est, ac si non fuisset facta: Ergo poterit permutans propria auctoritate redire ad illud beneficiũ, quod priùs habebat.

Habetur septimò, quod beneficia hæretici (cum ob eius hæresim vacant ipso iure) possint tanquam vacantia impetrari, & alteri conferri ante sententiam criminis declaratoriam. Et in sententia multorum probabiliter non sit necesse, quod citetur hæreticus; quia in sententia multorum probabiliter hæreticus post hæresim commissam, & ante sententiam criminis declaratoriam in illis beneficiis ius vllum amplius non habet. Possessio tamen eorundem beneficiorum in sententia communi omniũ alteri conferri non poterit, si non citetur prædictus hæreticus: quia in sententia communi omnium hæreticus post hæresim commissam, & ante sententiam criminis declaratoriam, si in dicta beneficia ius vllum amplius non habet, habet saltem possessionem. DD. quos suprà etiam citabam: Et patet *ex cap. cum secundùm leges, de hæret. in* 6. & *ex cap. licet Episcopus, de prabend. in* 6. *verb. Te non vocato*, & docent ibi Glossa, Dominicus, Franch. & alij Canonistæ. Videri etiam poterit Parif. *de resignat. lib.*3. *q.*1. *n.*33. Decian. *in Pract. lib.*5. *cap.*44. *n.*26. Abbas *in cap. si diligenti, de for. compet. n.*10. Alex. *lib.*1. *cons.*109. *n.*17. Decius *in Auth. cas. Cod. de sacros. Eccles. n.*14. Surd. *decis.*147. *n.*2. Azor. *tom.*1. *lib.*5. *cap.*8. *q.*3. Bursat. *lib.*1. *cons.*14. *n.*18. Sarnen. *in Regul. de Annal. q.*52. *n.*5. & Rota *decis.*707. *part.*3.

Habetur octauò, quod hæreticus, quamuis post sententiam hæresis declaratoriam non solùm priuetur beneficiis, sed etiam fructibus perceptis à die commissi delicti, Molin. *tom.*1. *de iust. disp.*96. Henriquez *lib.*13. *de excommun. cap.*56. *num.*2. & alij quos suprà citabam. Nihilominus ante dictam sententiam hæresis declaratoriam faciat beneficij fructus suos (sicut & quotiescumque vacant beneficia per quodcumque aliud delictum.) DD. quos suprà etiam citabam, inter quos Suarez *tract. de fide, disp.*21. *sect.*5. *n.*19. vbi iuxta ea, quæ supra dicebam, rectè inquit, quod hæreticus ante sententiam criminis declaratoriam non teneatur ad dimittendum beneficium, seu ad se spoliandum beneficio. Ita vt si nunquam denuncietur, possit absque noua collatione, vel confirmatione retinere beneficium, & tuta conscientia retinere fructus beneficij, subditque etiam rectè *n.*20. iuxta ea, quæ suprà etiam dicebam, quod si postea sequatur sententia criminis declaratoria, omnes fructus ex tali beneficio percepti ab illo die, quo beneficiarius incidit in hæresim, confiscati remaneant: quia retrotrahitur dicta sententia ad dictum diem, quo beneficiarius incidit in hæresim.

Non obstat, si dicas: fructus beneficij non acquiruntur absque titulo (ita vt si quis ab initio vsurpasset beneficium sine titulo, non faceret fructus illius beneficij suos:) Ergo neque postquam illud amisit, quod amittit quilibet delinquens, cuius beneficia vacant ipso iure.

Respondetur enim, concedo antecedens. At nego consequentiam. Et disparitas est, quia quando benefi-

cium

cium requiritur sine titulo (cùm tunc nec etiam legitima possessio acquiratur)nullo modo potest is,qui beneficium sine titulo occupauit, facere fructus suos : At quando propter crimen beneficiarius amittit titulum (quem tamen in sententia nostra ante sententiam criminis declaratoriam non amittit perfectè,simpliciter,& absolutè, sed solùm imperfectè , secundùm quid, & conditionatè , si scilicet sequatur postea dicta sententia) cum tunc ante sententiā criminis declaratoriā retineat, & habeat saltem possessionem , poterit vsque ad dictam sententiam criminis declaratoriam facere fructus suos.

Dixi vsque adhuc de pœnis hæreticorum spiritualibus (vt excommunicationis, infamiæ , irregularitatis, inhabilitatis ad beneficia,& officia, eorumdemque beneficiorum & officiorum priuationis,&c.) dicam nunc

De pœnis hæreticorum temporalibus.

DVBITATIO CVI.

An sub confiscatione cadant eadem bona hæretici?

SVMMARIVM.

1 *Hæretici bona cadunt sub confiscatione , ex legibus ciuilibus.*

2 *Innocentius III. confirmauit dictas leges ciuiles; cum hac tamen differentia , quod si damnati sint laici, eorum bona confiscentur , si sint clerici, eorum bona applicentur Ecclesiis , à quibus stipendia receperunt.*

3 *Clemens IV.in Bulla, quæ incipit,* Ad extirpanda, *decreuit , quod bona hæreticorum in tres partes diuidantur , ita vt prima deuenire debeat in commune ciuitatis , vel loci.Secunda in fauorem, & expeditionem officij Inquisitionis. Tertia ponatur in aliquo loco tuto , & distribuatur pro arbitrio Diœcesani, & Inquisitoris , in fauorem fidei, & extirpationem hæreticorum.*

4 *Bonifacius VIII. in cap.* Cum secundum leges , *de hæret.in 6. decreuit , bona hæreticorum non solùm esse confiscanda , quemadmodum decreuerant prædecessores,sed etiam esse ipso iure confiscata.*

5 *Benedictus XI. in Extrauag.* Ex eo , *de hæretic.ne Ordinarij putarent habere potestatem exigendi rationem ab Inquisitoribus de huiusmodi bonis distributis , decreuit quod solùm Cameræ Apostolicæ, vel alteri , qui vices Romanæ Sedis habuerit , obligati sint rationem reddere,*

6 *Clemens V. ne Inquisitores potestatem extenderent, Ecclesiasque hac confiscationis pœna damnificarēt, in Clem. de hæreticis prohibuit , ne bona Ecclesiarū ob delicta clericorū etiā fisco Ecclesiæ applicarētur.*

7 *Leges non ciuiles , sed Ecclesiasticæ attendi debent in executione talis pœnæ , confiscatione scilicet bonorum hæretici ; quia crimen hæresis est crimen merè Ecclesiasticum , cùm autem crimen est Ecclesiasticum , tam laici , quàm clerici legibus , & iurisdictioni Ecclesiæ subduntur.*

8 *Principes,& Domini temporales hanc pœnam confiscationis non possunt exequi contra voluntatem Ecclesiæ ; quia hæc pœna est accessoria delicto , ac proinde illius executio spectat ad idem Tribunal, ad quod spectat delictum ; cùm accessorium sequatur naturam sui principalis.*

1 RESPONDETVR affirmatiuè, & ita vt bona hæretici sint ipso iure confiscata à die , quo quis incidit in hæresim.

Probatur *ex cap.cum secundùm leges, de hæretic. in 6.* ibi : *Bona hæreticorum ipso iure decernimus confiscata,* vbi Gloss. *verb.ipso iure,* Archidiac.*n.*1.Franc. *num.*1. Henric. *in cap. vrgentis , de hæret.n.*4. Abb. *ibidem n.*2. Zabarell.*n.*1. Angel.*verb.hæreticus,n.*1. Syluest.*eod. verb. hæreticus* 1.*n.*12. Armilla *verb.hæresis,n.*5. Anton. Gomez *de delict. cap.*2. *rubric. de crimin. læsæ maiest. n.*1. Roland.*cons.*8.*n.*7.*lib.*3. Scacc.*de iudic.caus.ciuil.tom.* 1. *cap.*98.*n.*20. Simanch. *de catholic. instit.tit.*9. *num.* 11. Bursat.*vol.*1.*cons.*43.*n.*3.*& vol.*3. *cons.*289.*n.*10. Clar. *lib.*5 *recept.sentent.§.hæresis,vers.item bona condemnatorum,* Azor.*tom.*1. *lib.*8.*cap.*22.*n.*1. & alij communiter. Et ex constitutione Martini V. *Inter cunctas,*apud Pennam inter literas Apostolicas. Quod idem statutum est in crimine Læsæ Maiestatis humanæ,*l.quisquis. Cod.ad leg.iul. maiest.human.*ibi : *Bonis eius omnibus fisco nostro addictis.*

Probatur etiam *ex l. Manichæos,Cod.de hæretic.*ibi: *Quos bonorum etiam omnium publicatione persequimur.* Et ex *Auth.Gazaros,Cod. eodem tit.*ibi : *Et omnes hæreticos vtriusque sexus quocumque nomine censeantur,perpetua damnamus infamia, diffidamus , atque bannimus; censentes,vt bona talium confiscentur,neque ad eos vlterius reuertantur : Ita vt filij eorum ad successionem peruenire non possint , cum longè sit grauius æternam , quàm temporalem offendere Maiestatem.*

Quas leges ciuiles Innocentius III. *in cap.vergentes,* 2 *de hæretic. & in cap.excommunicamus* 1.§. *damnati, eodem tit.*confirmauit, cum hac tamen differentia , quod si damnati sint laici,eorum bona applicentur Ecclesiis, à quibus stipendia receperunt. Et Clemens IV.in Bulla, 3 quæ incipit *Ad extirpanda* , decreuit,quod bona hæreticorum in tres partes diuidantur , ita vt prima deuenire debeat in commune ciuitatis, vel loci. Secunda in fauorem , & expeditionem officij Inquisitionis , detur officialibus , qui tunc tale munus peregerint : Tertia ponatur in aliquo loco tuto,& distribuatur pro arbitrio Diœcesani , & Inquisitoris in fauorem fidei , & extirpationem hæreticorum. Et postea Bonifacius VIII. *in* 4 *cap.cum secundùm leges, de hæret.in 6.* decreuit , bona hæreticorum , non solùm esse confiscanda (quemadmodum decreuerant prædecessores) sed etiam esse ipso iure confiscata , ibi : *Confiscationis tamen executionem non debere à Principibus, & aliis Dominis temporalibus fieri, antequam per Episcopum loci , vel aliam personam Ecclesiasticam,quæ s. per hoc habeat potestatem,sententia super eodem crimine fuerit promulgata.*

At Benedictus XI.*in Extrauag. ex eo,de hæretic.* Ne 5 ordinarij putarent habere potestatem exigendi rationem ab Inquisitoribus de huiusmodi bonis distributis, decreuit , quod solùm Cameræ Apostolicæ, vel alteri, qui vices Romanæ Sedis habuerit, obligati sint rationem reddere. Et ne Inquisitores potestatem extende- 6 rent, Ecclesiasque hac confiscationis pœna damnificarent , Clemens V. *in Clem.*2.*de hæretic.* prohibuit, ne bona Ecclesiarum ob delicta clericorum , etiam Fisco Ecclesiæ applicarentur.

Cæterum in executione talis pœnæ(confiscatione sci 7 licet bonorū hæretici)attendi debent leges, nō ciuiles, sed Ecclesiasticæ; quia crimen hæresis est crimen merè Ecclesiasticum,*cap.Inquisitionis,§.prohibemus, de hæret. in 6.* cùm autem crimen est Ecclesiasticum , tam laici, quàm clerici legibus, & iurisdictioni Ecclesiæ subduntur,*cap.licèt, de for. compet.* & ibi Gloss. *verb.vacante imperio,*quam sequuntur communiter Doctores.

Quod adeo verum est,vt non possint Principes,& Do- 8 mini temporales hanc pœnam confiscationis exequi contra voluntatem Ecclesiæ, quia hæc pœna est accessoria delicto , Geminian. & alij Doctores passim *in cit. cap.cùm secundùm leges,de hæretic.in 6.*ac proinde illius executio spectat ad idem Tribunal , ad quod spectat delictum, cùm accessorium sequatur naturam principalis, *cap.accessorium,de regul.iur.in 6.* Et videri poterit Pegna 3.*part.direct.q.*109. *commentar.* 158.

Ex dictis igitur , hæretici propter crimen Læsæ Maiestatis diuinæ priuantur suis bonis , quæ Fisco applicantur, citata *l.Manichæos,& seqq.tit.Auth.Gazaros,*

Cod.

Cod. de hæretic. l. quisquis, l. vltima, Cod. ad leg. Iul. maiest. l. vlt. Cod. de bonorum proscript. cap. cum secundùm leges, de hæretic. in 6. &c. quæ pœna iure optimo in hæreticos infligitur.

Primò, quia homines quammaximè timent, quod suis bonis priuentur: Ergo meritò leges crimini hæresis talem pœnam imponunt; vt scilicet timore dictæ pœnæ homines in officio contineantur, & ab huiusmodi delicto perpetrando detineantur.

Secundò, quia cùm hæretici sint hostes Ecclesiæ, & fidelium) iustum est, quod priuentur bonis temporalibus) quæ possident, vt hac ratione ipsorum vires debilitentur, cum homines ad suos hostes vexandos, & persequendos dictis bonis quamplurimùm iuuentur.

Tertiò, quia qui committunt crimen læsæ maiestatis humanæ, & quædam alia delicta, priuantur suis bonis: Ergo meritò priuabuntur etiam, qui committunt crimen læsæ maiestatis diuinæ, cùm hoc crimen sit multò grauius, & enormius, quam illud.

DVBITATIO CVII.

An sub confiscatione cadant bona hæretici omnia?

SVMMARIVM.

1 *Hæretici bona omnia cadunt sub confiscatione, ità vt comprehendantur tam bona mobilia, quam immobilia, iura, & actiones, quæ hæretici propria sunt, cum delictum committit, ex communi Doctorum sententia.*

2 *Particula, omnia, exprimitur tantum in l. Manichæos, Cod. de hæretic. & licèt in cap. cum secundùm leges, de hæret. in 6. non exprimatur, vbi hæc pœna confiscationis ipso iure decernitur, non ideo obstat, quia sufficit sine limitatione bonorum confiscationem ipso iure decerni, vt omnia bona intelligantur comprehensa, aliàs effectum confiscatio non haberet.*

3 *Bona tantùm hæretici confiscantur, quia bona quæ sunt alterius, licèt in potestate hæretici reperiantur, in confiscationem non cadunt, quia aliàs Innocentes punirentur.*

4 *Bona, quæ fuerunt hæretici, sed non sunt illius de tempore commissi delicti, eo quòd illa à se alienauerit, seu per donationem simplicem, seu per contractum, non cadunt sub confiscationem.*

5 *Excipe, nisi alienauerit in fraudem fisci, quia tunc nulla est alienatio, siue fuerit per donationem simplicem, siue per contractum, vt venditionis, &c. sed omninò reuocatur à fisco, ex communi Doctorum sententia.*

6 *Fraus prædicta præsumitur primò, si facta alienatione statim delictum committatur, nisi alienandi necessitas appareat.*

7 *Fraus prædicta præsumitur secundò, si sit donatio omnium bonorum, vel maioris illorum partis, vel bonorum meliorum, seu magis pretiosorum.*

8 *Amplia adeò id verum esse, vt etiamsi donatio bonorum omnium facta sit interpolatis vicibus, & diuersis personis, adhuc tamen præsumatur in fraudem fisci facta.*

9 *Idem dic de venditione omnium bonorum: non tamen de venditione maioris illorum partis, de hac enim venditione fraus non præsumitur, cum facilè possit honestari.*

10 *Fraus neque præsumitur in venditione omnium bonorum, si talis venditio facta sit iusto pretio, vel parum minori, palam, & absque vlla occultatione.*

11 *Fraus item tertiò præsumitur, si donatio, vel venditio facta sit personæ amicitia, vel sanguine iunctæ, à qua facilè possit sic donatum, vel venditum recuperare.*

RESPONDETVR affirmatiuè, ita vt comprehendantur tam mobilia bona, quàm immobilia, iura, & actiones, quæ hæretici propria sunt, cùm delictum committit. Est communis sententia Doctorum, &c. 1

Probatur ex *l. Manichæos, Cod. de hæretic.* vbi expressè id traditur per particulam *Omnia*. Et licet *in cap. cum secundùm leges, de hæretic. in 6.* vbi hæc pœna confiscationis ipso iure decernitur, non apponatur prædicta particula *Omnia*, non propterea quidquam obstat in contrarium; quia sufficit, sine limitatione bonorum confiscationem ipso iure decerni, vt omnia bona intelligantur comprehensa; aliàs effectum confiscatio non haberet; cùm nulla esset ratio, cur magis hæc, quàm illa bona confiscarentur. Vide etiam, quæ dicentur infrà *dubit.* 119. 2

Dixi, confiscari bona, quæ hæretici propria sunt, quia bona quæ sunt alterius, licèt in potestate hæretici reperiantur, in confiscationem non cadunt; quia aliàs Innocentes punirentur, contra *l. sancimus, Cod. de pœnis.* Tum quia in *dicto cap. cum secundùm leges*, & aliis relatis semper dicitur confiscari bona hæreticorum: Ergo, si non sunt bona hæreticorum, sed Catholicorum, confiscari non debent. 3

Dixi secundò *cùm delictum committit*, vt excludentem bona quæ fuerunt hæretici, sed non sunt illius tempore delicti, eo quòd illa à se alienauerit, seu per donationem simplicem, seu per contractum. 4

Excipe, nisi alienauerit in fraudem fisci: quia tunc nulla est alienatio) siue, inquam, fuerit per donationem simplicem, siue per contractum, vt venditionis, &c.) Sed omninò reuocatur à fisco. Doctores communiter, quos citat, & sequitur Farinac. *in pract. q.* 164. *n.* 45. *& seqq.* 5

Petes, quandonam hæc fraus præsumatur? 6

Respondetur, præsumitur primò, si facta alienatione, delictum committatur, nisi alicuandi necessitas appareat. Menoch. *lib.* 3 *præsump.* 127. *n.* 18. Gomez *tom.* 3. *var. cap.* 14. *n.* 4. & Farinacius *cit. q.* 164. *n.* 154. etsi dissentiant Ioan Faber *in §. item si quis, n.* 7. *& seqq. Inst. de action.*

Præsumitur secundò, si sit donatio omnium bonorum, vel maioris illorum partis, vel bonorum meliorum, seu magis pretiosorum, Menoch. *loc. sup. cit. n.* 9. Gomez *cit. n.* 4. & Fario. *vbi sup. n.* 126. 7

Quod adeo verum est, vt etiamsi donatio bonorum omnium facta sit interpolatis vicibus, & diuersis personis, adhuc tamen præsumatur in fraudem fisci facta. Menoch. Gomez, Farinac. *in loc. sup. cit.* Idemque dicendum de venditione omnium bonorum, non tamen de venditione maioris illorum partis. De hac enim venditione fraus non præsumitur, cùm facilè possit honestari. Menochius, Gomez, & Farinac. *ibidem.* Neque etiam in venditione omnium bonorum præsumitur fraus, si talis venditio facta sit iusto pretio, vel parum minori, palam, & absque vlla occultatione. Gomez *n.* 19. & Farinac. *n.* 133. 8 9 10

Præsumitur tertiò fraus, si donatio, vel venditio facta sit personæ amicitiâ, vel sanguine iunctæ, à qua facilè possit sic donatum, vel venditum recuperare. Menochius *n.* 23. & Farinac. *n.* 136. 11

DVBITATIO CVIII.

An sub confiscatione cadant bona donata sub conditione?

SVMMARIVM.

1 *Bona donata sub conditione, cadunt sub confiscatione*

nem, ita vt sub bonis confiscatis comprehendantur etiam bona, quæ quis sub conditione donauit, quando conditio purgatur adueniente delicto, ex communi Doctorum sententia; quia bona, quæ sub conditione donantur, sunt donantis, dum conditio non purgatur, tempore autem conditionis iam sunt fisci, ob hæresim, vel ob aliud simile delictum.

2 *Amplia, id adeò verum esse, vt extendi debeat non solum ad donationem inter viuos, sed etiam ad donationem causa mortis.*

1 RESPONDETVR affirmatiuè, it vt sub bonis confiscatis comprehendantur etiam bona quæ quis sub conditione donauit, quando conditio purgatur, adueniente delicto. Est communis sententia Doctorum apud Simanch. *de cathol. instit. cap. 9. n. 9.* Suar. *de fide disp. 22. sect. 5. n. 3.* & Farin. *de hæresi, quæst. 190. n. 12.*

Probatur, quia bona, quæ sub conditione donantur, sunt donantis, dum conditio non purgatur: Tempore autem conditionis iam sunt fisci, ob hæresim, vel ob aliud simile delictum.

2 Et quod dixi, adeò verum est, vt extendi debeat non solùm ad donationem inter viuos, sed etiam ad donationem causâ mortis.

DVBITATIO CIX.

An sub confiscationem cadant bona donata per donationem absolutè factam causa mortis, quæ reuocari potest?

SVMMARIVM.

1 *Bona donata per donationem absolutè factam causa mortis, quæ reuocari potest, si a viro vxori donata sint, donatio firma manet, commisso delicto, & bonis publicatis, ac si mors naturalis euenisset, atque adeo in fiscum non transit, ex communi Doctorum sententia, quia ita deciditur ex legibus.*

2 *Donatio dicta manet firma respectu fisci, non item manet firma respectu viri; vir enim, dum superstes est, potest eam reuocare.*

3 *Donatio hæc viri facta vxori respectu fisci, vt firma maneat, & sub confiscationem res donata non cadat, requiritur traditio.*

4 *Donatio si non à viro vxori, sed ab vxore viro, vel à viro aliis facta sit, morte ciuili donantis non confirmatur; sed omninò dissoluitur, atque ideo res donata transit in fiscum, quia morte ciuili firmari donationem causa mortis respectu fisci, est speciale priuilegium vxoris.*

5 *Donatio maritalis ante tempus criminis, ac reatus collata in vxorem, quia pudicitiæ præmio cessit, obseruanda est, tanquam se maritus eius natura, non pœna subduxerit.*

1 RESPONDETVR distinguendo: si talis donatio facta sit à viro vxori, firma manet, cõmisso delicto & bonis publicatis, ac si mors naturalis euenisset, atque adeò in fiscum non transit. DD. communiter, quos citat & sequitur Farin. *de hæres. quæst. 25. n. 130.* Molin. *de iust. disp. 659. in fine*, & Sanch. *de matrim. lib. 6. disp. 17. n. 5.*

2 Probatur, quia ita expresse deciditur *in l. sed si mors, ff. de donation. inter vir. & vxor.* & *in l. quisquis, §. vxores, Cod. ad leg. Iul. maiest.*

Dixi, manere firmam donationem respectu fisci, quia non item manet firma respectu viri, vir enim dum superstes est, potest eam reuocare, Farin. Sanch. & alij *in locis suprà cit.* ex dicta *l. sed si mors, ff. de donat. int. vir. & vxor.*

3 Vt autem hæc donatio viri facta vxori respectu fisci firma maneat & sub confiscationem res donata non cadat, Clarus *in §. donatio, q. 9. vers. sciat autem*, Farin. *q. 5. n. 137.* (vbi testatur de communi) tenent requiri traditionem. Molin. tamen *tom. 1. disp. 288. §. dubium est*, Sanch. *de matrim. cit. lib. 6. disp. 11. num. 5.* & alij contrarium, & quidem satis probabiliter docent, quia text. *in d. l. sed si mors*, hanc traditionem non requirit.

4 At si donatio non à viro vxori, sed ab vxore viro, vel à viro aliis facta sit, morte ciuili donantis non cõfirmatur, sed omninò dissoluitur, atque adeo res donata transit in fiscum, quia morte ciuili firmari donationem causa mortis respectu fisci, est speciale priuilegium vxoris. Molin. *cit. tom. 2. disp. 289.* Sanch. *cit. lib. 6. de matrim. disp. 10. n. 5.* & Farin. *de hæres. quæst. 25. n. 131. & quæst. 164. n. 17. & l. res vxoris, de donat. inter vir. & vxor.* ibi: *Donatio maritalis ante tempus criminis, ac reatus collata in vxorem, quia pudicitiæ præmio cessit, obseruanda est, tanquam si maritus eius natura, non pœna subduxerit.* 5

Quod inde etiam sufficienter confirmatur, quia ad hanc confiscationem faciendam nihil aliud requiritur, quàm sententia declaratoria criminis.

DVBITATIO CX.

An sub confiscationem cadant bona acquisita post delictum commissum?

SECTIO PRIMA.

Supposita.

SVMMARIVM.

1 *Bona, quæ post commissum delictum, & latam sententiam sunt acquisita, non cadunt sub confiscationem; quia tunc cessat fundamentum confiscationis, quod est delictum: tum quia quando confiscantur bona hæreticorum, & similium aliarum personarum, confiscantur tantùm bona præsentia, & non futura.*

2 *Textus in l. 2. Cod. de bonis damnatorum (vbi dicitur: Deportati neque earum quidem rerum, quas post pœnam irrogatam habuerint, hæredem habere possunt, sed hæ publicabuntur) non loquitur de quolibet delinquente, cuius bona confiscantur, sed de delinquente deportato, qui cùm capite minutus sit, hæredem habere non potest.*

SVPPONO, sub confiscationem non cadere bona, quæ post commissum delictum, & latam sententiam sunt acquisita, quia tunc cessat fundamentum confiscationis, quod est delictum. 1 Tum quia quando confiscantur bona hæreticorum, & similium aliarum personarum, confiscantur tantùm bona præsentia, & non futura, *ex l. si mandauero, §. is cuius, ff. mandat.* ibi: *In publicandis bonis quidquid postea acquiritur, non sequitur fiscum.* Ea *l. eius qui, §. 1. ff. de test.* ibi: *Bona quoque, quæ tunc habuit, cum damnaretur, publicantur.* Ex *l. certa forma, Cod. de iur. fisci*, ibi: *Parentibus hæredes existere eos non oportere, nulla legis sanctione statutum est.* Et *ex cap. felicis, de pœnis in 6. vers. cùm talis*, ibi: *De postmodùm acquisitis repetitio denegetur*: Et docet Gloss. ibi, *verb. acquisitis, in leg. iam ad ea, vers. præsens, ff. de condit. & demonstr. & in l. 1. ff. de pœnis*, vbi dicitur, quod delinquens eam causam sustinere debeat, quam sustinuisset, si eo tempore esset sententiam passus, cum deliquisset. Simanch. *de cathol. instit. tit. 9. num. 61. & in Enchirid. tit. 56. num. 5.* Cephal. *cons. 321. num. 40.* Rota *decis. 515. num. 4. part. 1. diuers.* Baiard. *ad Iulium clarum in §. hæresis*, Alex. *lib. 1. cons. 13. num. 4.* & *cons. 75. num. 15.* Natta *cons. 481. num. 4. & seqq.* Bursat. *lib. 1. cons. 14. num. 28. & cons. 43. num. 42.* Locat. *verb. publicatio bonorum, num. 5.* Curt. Sen. *cons. 59. num. 13. & cons. 62. num. 32.* Bossius *de publicatione bonorum, num. 15.*

num.15. & 27. Dec.*conf.438.num.10.& conf.442.n.20.* Repert. Inquisit. *verb. bona, vers.sed bonorum,* Zech. *in summ.part.1. tit. de fide, rubr.de haresi, cap.11.num.16.* Suar.*de fide,disp.22. sect.1.num.13.* Clarus *lib.5.recept. §.fin.quast.78.num.24.* Vasquez *1.2.disp.169.cap.1.n.8.* Azor.*tom.1.lib.5.cap.7.quast.8.* Fatio.*de hares.quast.190. num.25.& quast.25.num.138.*Sanch.*lib.2.moral.cap.14. num.8.* & alij passim.

2 Non obstat textus *in l.2. Cod. de bonis damnatorum,* vbi dicitur: Deportati neque earum quidem rerum, quas post pœnam irrogatam habuerint, hæredem habere possint, sed hæ publicabuntur.

Respondetur enim cum Fachin. *lib.9. controuers. cap.5 1.*& aliis, textum illum non loqui de quolibet delinquente, cuius bona confiscantur, sed delinquente deportato, qui quia capite minutus est, hæredem habere non potest. His suppositis sit

SECTIO II.

Dubitationis Resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Bona donata per donationem absolutè factam causa mortis, qua reuocari potest, non cadunt sub confiscationem: ita vt non confiscentur bona, qua intermedio tempore inter delictum, & sententiam sunt acquisita, sed solùm ea, qua tempore delicti commissi hareticus, vel similis delinquens habebat; quia confiscatio hac est annexa delicto, neque delinquenti sententia aliam confiscationem imponit, nisi qua per delictum imposita est.*

2 *Confiscatio ipso iure hoc prastat, vt ius loco sententia succedat, & delinquens puniatur ex delicto, ac si tunc sententia pronunciata esset.*

3 *Delinquens in l.1.ff. de pœnis, eam pœnam sustinere cogitur per sententiam, quam sustinuisset, si eo tempore, quo deliquit, esset lata sententia, qua si lata esset, non extenderetur ad bona postea acquisita.*

4 *Nullibi habetur extendi debere sententiam ad bona acquisita post commissum delictum.*

5 *Contrarium defenditur à pluribus Doctoribus ibi citatis. Primò, quia consuetudo est, vt omnia bona qua habet delinquens, dum eius delictum declaratur, publicentur. Quod in haresis delicto efficacius procedit ob prasumptam perseuerantiam, dum ad Ecclesiam non redit; sed transeat hoc, cùm id eueniat, quia rarò inter delictum, & sententiam bona acquiruntur. Tum quia nescitur, an bona illo intermedio tempore incrementum, vel decrementum habuerint.*

6 *Ad textum in l.eius qui,§.1.de testamentis, vbi dicitur bona quoque, qua tunc habuit, cum damnaretur, publicabuntur, respondetur legem illam loqui non de delictis, in quibus publicatio habetur ipso facto, sed de delictis, in quibus publicatio facienda est per iudicem: & in his delictis transeat, quod iudex possit omnia bona, qua tunc delinquens habet, cùm damnatur, publicare.*

7 *Sententia Auctoris à quibusdam limitatur, vt intelligatur casu quo aliquis haresim renunciauerit, & ex toto corde ad fidem conuersus fuerit: secus si in illa persoueraret, quia si in illa perseuerat, iam hareticus est.*

8 *Limitatio pradicta reiicitur, quia confiscatio non fit ob haresim mentalem, vel ob haresim habitualiter permanentem, sed ob haresim externam, & manifestam, qua iam cessauit, vti supponit Auctor.*

9 *Non obstat, hareticum esse obligatum redire ad Ecclesiam, à qua se seiunxit, vbi dicatur bona illius esse confiscata ob non impletam talem obligationem, quia confiscatio bonorum non est annexa peccato huius commissionis, sed haresis externa.*

10 *Perseuerans habitualiter in haresi, ob haresim habitualiter permanentem, vel est factus incapax acquirendi aliquam hareditatem, vel non. Si primum, ea non acquiritur fisco, sed haredibus venientibus ab intestato. Si secundum, acquiritur donatario, & eius haredibus, dum sententia non pracedit.*

11 *Ratio in contrarium adducta non obstat, quia licèt confiscentur bona haretici, non tamen confiscantur bona haretici habitualis, sed actualis, quemadmodum confiscantur bona sodomita, qui scilicet actu est talis, non tamen qui fuit, & est solùm in habitu talis.*

RESpondetur negatiuè, ita vt non confiscentur bona, quæ intermedio tempore inter delictum, & sententiam sunt acquisita, sed solùm ea quæ tempore delicti commissi hæreticus, vel similis delinquens habebat: Ita ex probabiliori sententia Doctorum docent Angel. *in leg. quoties, in fine, ff. de nouat.* Salsed. *in pract. Bernard. cap.76.* Guttierez *lib.2. quast. pract. quast. 39. num.6.* Bursat. *vol.1. cons. 14. num. 28. & cons.43. num.4.* Marian.*lib.5. recopil.tit.4. leg.3. gloss.7. num.6.* Baiard. *in addition. ad Clarum, lib.5. §. haresis, num.19. & quast.78. num.212.* & Sanchez *lib.2.moral. cap.14.num.10.16.& 20.* 1

Probatur, quia confiscatio hæc est annexa delicto, neque delinquenti sententia aliam confiscationem imponit, nisi quæ per delictum imposita est: sed per delictum non imponitur confiscatio, nisi bonorum, quæ tempore delicti habentur: Ergo neque sententia aliam confiscationem imponit.

Confirmatur, quia confiscatio ipso iure hoc præstat, vt ius loco sententiæ succedat, & delinquens puniatur ex delicto, ac si tunc sententia pronunciata esset: Ergo non punitur in bonis acquisitis post delictum. 2

Confirmatur secundò, quia *in l.1. ff. de pœnis*, delinquens eam pœnam sustinere cogitur per sententiam, quam sustinuisset, si eo tempore, quo deliquit, esset lata sententia: Sed si eo tempore esset lata sententia, non extenderetur ad bona postea acquisita: Ergo neque etiam extenditur postea. 3

Confirmatur tertiò, quia nullibi habetur extendi debere sententiam ad bona acquisita post commissum delictum: Ergo non est, cur nos eam extendamus, cùm pœnæ non sint extendendæ, sed potiùs restringendæ. 4

Contrarium tamen tenet Azor. *tom.1. lib.5. cap.7. q.8.* Iul. Clar. *lib.5. recept. §. haresis, n.19.* Curt. Sen. *cons. 50.n.13.* Tellus *ad leg. Taur. leg.4. n.48.* Peregr. *de Iur. fisc.lib.5.tit.1.n.132.* Gratian. *tom.2.discept.forens.cap. 309.n.19.* Suar. *de fid. disp.22.sect.1.n.15.* Simanch. *de cathol.Institut. tit.9.n.61.* Vasq. *1.2.disp.169.cap.1.n.8.* Fatin. *de hares.q.190.n.25.* & alij. 5

Primò, quia consuetudo est, vt omnia bona, quæ habet delinquens, dum eius delictum declaratur, publicentur: Quod in hæresis delicto efficaciùs procedit, quia dum ad Ecclesiam non redit, in hæresi censetur perseuerare: Ergo.

At respondetur: Transeat, consuetudinem esse, bona delinquentis, quæ tempore sententiæ habet, publicari; id tamen esse, quia rarò inter delictum, & sententiam bona acquiruntur. Tum quia nescitur, an bona illo intermedio tempore incrementum, vel decrementum habuerint: Immò semper præsumitur, delinquentem illa deteriora reddidisse, ne ad fiscum deuenirent.

Secundò, quia *in l.eius qui, §. 1. de testament.* dicitur: *Bona quoque qua tunc habuit, cùm damnaretur, publicabuntur*: Ergo signum est, quod attendatur ad condemnationem, & non solùm ad delictum.

At

At respondetur, id ibi dici, quia tunc damnatur delinquens, cùm delictum committit. Vel respondetur, legem illam loqui non de delictis, in quibus publicatio habetur ipso facto, sed de delictis, in quibus publicatio facienda est per iudicem: Et in his delictis transeat, quod iudex possit omnia bona, quæ tunc delinquens habet, cum damnatur, publicare.

7 Sententiam nostram tamen limitant quidam, inter quos Sanchez *loco suprà citato*, vt intelligatur casu, quo hæresi renunciaueris, & ex toto corde ad fidem conuersus fueris, secus si in illa perseueres, quia si in illa perseueras, iam hæreticus es: At bona hæretici confiscantur: Ergo. Non idem, subdunt, dicendum est in sodomia, quæ est peccatum transiens, & finito actu finitur.

8 At hæc limitatio mihi non probatur, Ita vt idem dicendum putem de hæresis, ac de sodomiæ peccato: quia confiscatio non fit ob hæresim mentalem, vel ob hæresim habitualiter permanentem, sed ob hæresim externam, & manifestam; sed hæc hæresis externa & manifesta (etiamsi de illa non fueris absolutus) iam cessauit, vti suppono: Ergo cessat effectus confiscationis ex tali hæresi proueniens.

9 Neque obstat, te esse obligatum redire ad Ecclesiam, à qua te seiunxisti, vt dicatur, bona illa esse confiscata ob non impletam talem obligationem; quia confiscatio bonorum non est annexa peccato huius omissionis, sed hæresis externæ.

10 Confirmant, quia vel perseverans habitualiter in hæresi, ob hæresim habitualiter permanentem es factus incapax acquirendi aliquam hæreditatem, vel non. Si primum, ea non acquiritur fisco, sed hæredibus venientibus ab intestato. Doctores, quos citat, & sequitur

11 Farinac. *lib. 1. prax. quæst. 25. num. 139. ex leg. si quis mihi, §. si quis plenè, ff. de acquirend. hæreditat. ex l. 1. Cod. de hæredib. instituend. & ex l. metallum, ff. de iur. fisc.* Si secundum, acquiritur tibi, & tuis hæredibus, dum sententia non præcedit. Doctores, quos citat, & sequitur idem Farinac. *cit. quæst. 25. num. 140. & quæst. 102. num. 110.*

12 Neque obstat ratio, quæ adducebatur in contrarium, quia concedo, confiscati quidem bona hæretici, non tamen hæretici habitualis, sed actualis, quemadmodum confiscantur bona sodomitæ, qui scilicet actu est talis, non tamen qui fuit, & est solùm in habitu talis.

SECTIO III.

Corollaria.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas delata hæretico post bonorum confiscationem non acquiritur fisco.*

2 *Legitima non confiscatur, si tempore, quo quis in hæresim incidit, parentes viuebant, quia tunc ius legitimæ non erat perfectè acquisitum, & ius futurum non confiscatur; si verò in hæresim incidit post mortem patris, cùm ius petendi legitimam ex bonis patris defuncti transeat ad hæredes extraneos, transit etiam illud in fiscum.*

3 *Fiscus potest etiam agere ad supplementum legitimæ hæretici, & petere restitutionem in integrum.*

4 *Hæretici non semper confiscantur omnia bona, quæ ante sententiam declaratoriam habebat, sed solùm quæ habebat ante hæresim: quod idem dicendum est de omnibus aliis criminosis, quorum bona ipso iure ob ipsorum delictum confiscantur, quia ex dictis bona confiscantur propter hæresim.*

5 *In pœnis imponendis inspicitur tempus delicti, non autem sententiæ latæ.*

6 *Sententia eorum, qui dicebant publicari omnia bona, quæ hæreticus habebat ante sententiam declaratoriam, licet ante illam ab hæresi resipuerit, non probatur.*

7 *Multò minùs probatur sententia aliorum dicentium hæreticum emendatum, & absolutum post sententiam acquirere quidem vsum suorum bonorum, manere tamen hæc bona confiscata, ita vt de illis testari non possit, ex eo quia is, qui propter delictum omnibus suis bonis priuatur, testari non potest. At respondetur, quod hæreticus Ecclesiæ non reconciliatus testari non potest, secus autem si sit reconciliatus, qui non est amplius hæreticus.*

EX dictis sequitur, quod non acquiritur fisco hæreditas delata hæretico post bonorum confiscationem. Bald. *in l. si qua pœna, ff. de his qui sunt sui, num. 2. & lib. 2. cons. 7.* Gratian. *tom. 2. discept. forens. cap. 309. n. 13.* Castr. *lib. 2. cons. 212.* Boss. *de publicat. bonor. n. 77.* Peregr. *de iur. fisc. tit. 1. n. 133.* Cepal. *cons. 321. num. 51.* & Cepoll. *cons. 58. num. 24. in ciuil.* 1

Sequitur secundò, quod si tempore, quo quis in hæresim incidit, parentes viuebant, legitima non confiscatur, Boss. *loc. suprà cit. n. 17.* Dec. *cons. 438. n. 8.* Ruin. *lib. 3. cons. 149. num. 13.* Menoch. *cons. 77. num. 26.* Rota *decis. 515. n. 4. part. 1. diuers.* Cepoll. *cons. 58. num. 29. in ciuil.* Lauden. *tract. de fisco, quæst. 6.* & Roland. *lib. 2. cons. 97. n. 5.* Quia tunc ius legitimæ non erat perfectò acquisitum, *l. 1. §. si impuberi, ff. de collat. bonor.* Et ius futurum non confiscatur. Si verò in hæresim incidit post mortem patris (cùm ius petendi legitimam ex bonis patris defuncti transeat ad hæredes extraneos, *leg. quanquam, Cod. ad leg. falcid.*) transit etiam illud in fiscum. Peregr. *de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. n. 97.* & Menoch. *loc. suprà cit.* Potest etiam fiscus agere ad supplementum legitimæ hæretici, & petere restitutionem in integrum, Pereg. *vbi suprà, num. 84* 2 3

Sequitur tertiò, quod non semper confiscantur omnia bona hæretici, quæ ante sententiam declaratoriam habebat, sed solùm quæ habebat ante hæresim: Quod idem dicendum est de omnibus aliis criminosis, quorum bona ipso iure ob ipsorum delictum confiscantur, quia ex dictis bona confiscantur propter hæresim. Ergo confiscantur bona, quæ aquisita erant ante hæresim, non item quæ post hæresim, cùm nullo iure hoc habeatur. Tum quia iudex solùm declarat, hæreticum incidisse in pœnam amissionis rerum, vt in iure statuitur: sed in iure solùm statuitur, ob hæresim amitti bona præsentia: Ergo solùm amittuntur bona, quæ quis habet tempore hæresis, non item quæ habet post hæresim. Tum quia in pœnis imponendis inspicitur tempus delicti, non autem sententiæ latæ, *cit. leg. 1. ff. de pœnis*, ibi: *Eam causam debet sustinere, quam sustineres, si eo tempore esset sententiam passus, cùm deliquit.* 4 5

Hinc mihi non probatur sententia eorum, qui dicebant, publicari omnia bona, quæ hæreticus habebat ante sententiam declaratoriam, tametsi ante illam ab hæresi resipuerit, 6

Et multò minùs mihi probatur sententia Emmanuel. Suar. *in scholio ad Antonium Gomez, lib. 3. var. cap. vlt.* & aliorum asserentium, hæreticum emendatum, & absolutum, post sententiam acquirere quidem vsum suorum bonorum, manere tamen hæc bona confiscata, ita vt de illis testari non possit, sed in ea fiscus succedat. 7

Ex eo, quia is, qui propter delictum omnibus suis bonis priuatur, testari non potest, *leg. 1. Cod. de bonis proscript.* At hæreticus omnibus bonis priuatur: Ergo si tempore mortis habeat aliqua bona, de illis testari non poterit.

Respondetur enim, legem illam loqui de bonis confiscatis, vel ad summum de hæretico nondum Ecclesiæ reconciliato, hic enim testari non potest. At hæreticus reconciliatus non est ampliùs hæreticus.

DVBITATIO CXI.

An sub confiscationem cadant bona sub Conditione futura hæretico, vel simili alteri delinquenti debita?

SVMMARIVM.

1 *Bona sub conditione futura hæretico, vel simili alteri delinquenti debita non cadunt sub confiscationem, quia illa bona non sunt hæretici quousque adimpleatur conditio; & conditio non est adimpleta, cùm delictum committitur.*

2 *Hæretico dupliciter quid deberi potest: Vel ex testamento, vel ex contractu: quod debetur ex testamento, qualia sunt hæreditas, fideicommissum, & legatum, ad fiscum non transit, quia ea sola ad fiscum transeunt, quæ ad hæredes extraneos remitti possunt, cum fiscus succedat loco hæredis extranei: sed ius succedendi in hæreditate, fideicommisso, & legato, transmissibile non est ad hæredes, ex quo neque transmitti potest ad fiscum.*

3 *Substitutio conditionalis, quod non transeat in fiscum, si purificetur conditio post sententiam, liquet ex legibus.*

4 *Fideicommissum, quod neque transeat ad fiscum, patet; quia venientia ex vltima voluntate non transmittuntur ad hæredes, si fideicommissarius decedat ante conditionis euentum.*

5 *Legatum conditionale, quod neque similiter transeat ad fiscum, si conditio, sub qua est legatum, impleatur post delictum, habetur pariter ex legibus. Hoc enim procedit, siue conditio sit potestatiua, hoc est pendens à voluntate legatarij, siue mixta, nempe partim pendens ex voluntate legatarij; partim ex voluntate alterius; quocumque enim modo conditio purificata non sit, cùm delictum committitur, legatum non transit in fiscum.*

6 *Legatum etiam alimentorum, quod non transeat ad fiscum durante vita banniti, tenent Doctores.*

7 *Filius, si viuente patre committat homicidium, eoque mortuo formetur inquisitio contra filium, & condemnetur de delicto cum confiscatione bonorum, talis paterna hæreditas non adita per filium, quamuis bene ante condemnationem delata, non transit in fiscum, quia ius adeundi transmissibile non est ad hæredes extraneos, atque adeò neque ad fiscum.*

8 *Hæretico quod debetur ex contractu, v.g. venditione, stipulatione, &c. transit ad fiscum, etiamsi conditio post condemnationem impleatur, quia tale ius est transmissibile ad hæredes.*

9 *Ratia cur transeat ad hæredes, quod alicui debetur ex contractu, non autem quod debetur ex vltimis voluntatibus, ea est, quia in contractu interuenit factum, & persona creditoris, qui in dubio præsumitur non solùm sibi, sed etiam suis hæredibus prospicere, & perpetuam vtilitatem ex contractu acquirere: At in vltimis voluntatibus non interuenit vllum factum eius, in cuius fauorem est facta dispositio, sed solùm interuenit factum disponentis, & legantis, qui solùm merita, & personam legatarij attendisse videtur.*

1 ESPONDETVR negatiuè; quia illa bona non sunt hæretici, quousque adimpleatur conditio, sed non est adimpleta conditio, cùm delictum committitur. Ergo neque transeunt in fiscum, cum fiscus solùm vsurpet bona, quæ sunt hæretici, atque ita habetur *in l. non ad ea, ff. de condit. & demonstr.* ibi: *Vel si publica sunt; nam postea quæsita non caderent in eas causas.*: Et docet ibi Glossa, quam communiter sequuntur Doctores apud Gomez *tom.3. var. cap.14. num.2.* & Farinac. *lib.1. prax. quæst.25. num.142.*

Obiicies: Quamuis illa bona non sint hæretici, ius tamen ad illa bona spectat ad hæreticum: Ergo illud ius potest hæreticus per delictum transmittere in fiscum, ita vt fiscus repræsentans personam hæretici in illis bonis, adueniente conditione, succedat.

Respondetur, dupliciter posse quid deberi hæretico, 2
vel ex testamento, vel ex contractu.

Quod debet ex testamento (qualia sunt hæreditas, fideicommissum, & legatum) ad fiscum non transit, quia ea solùm ad fiscum transeunt, quæ ad hæredes extraneos remitti possunt, cum fiscus succedat loco hæredis extranei, *leg.2. Cod. ad leg. iul. de vi, & leg. eorum, ff. ad leg. Iul. maiest.* & tradunt communiter Doctores, quos citat, & sequitur Farinac. *lib.1. prax. quæst.25. num.41.* Peregr. *de iur. fisc. lib.2. tit.1. à n.68.* & Sanch. *lib.1. moral. cap.14. num.5.* Sed ius succedendi in hæreditate, fideicommisso, & legato, transmissibile non est ad hæredes, *l. vnic. §. fin autem, Cod. de caducis tollendis*: Ergo nec transmitti potest ad fiscum: Farinacius *loco suprà citato, num.143.* Sanchez *num.15.* & alij passim.

Et quidem quatenus spectat ad substitutionem con- 3
ditionalem, quod hæc non transeat in fiscum, si purificetur conditio post sententiam, colligitur *ex l. substitutio, ff. de acquir. rer. dom.* ibi: *Substitutio, quæ nondum competit, extra bona nostra est*, & *ex l. ex facto, §. fin. ff. de vulgar. & pupillar.* & docet ibi Bald. quem refert, & sequitur Gigas *de crimin. læs. maiest. lib.2. quæst.7. num.2.* Farinac. *quæst.25. num.144.* & Sanch. *cit. cap.14. num.18.*

Quatenus spectat ad fideicommissum, quod neque 4
hoc transeat ad fiscum, patet; quia venientia ex vltima voluntate non transmittuntur ad hæredes, si fideicommissarius decedat ante conditionis euentum, *leg. legata sub conditione, ff. de condit. & demonstr. & leg. in causa, §. Pomponius,* & ibi Glossa, *ff. de minoribus*: Ergo neque etiam in tali casu transeunt ad fiscum.

Quatenus spectat ad legatum conditionale, quod 5
neque hoc similiter transeat ad fiscum, si conditio sub qua est legatum, impleatur post delictum, habetur *ex leg. vnica, §. fin autem, Cod. de caducis tollendis*, & *ex leg. si ita expressum, de condit. & demonstrat.* & docent Farinac. *loc. suprà cit. num.141.* Couarr. *practic. quæst. cap.39. in fine*, & Sanchez *vbi suprà, num.17.* subdens hoc procedere, siue conditio sit potestatiua, nempe pendens à voluntate legatarij; siue casualis, nempe pendens ex fortunæ casu; siue mixta, nempe partim pendens ex voluntate legatarij, partim ex voluntate alterius. Quocumque enim modo conditio purificata non sit, cùm delictum committitur, legatum non transit in fiscum.

Quinimmò, quod legatum alimentorum, etiam 6
durante vita banniti, non transeat ad fiscum, tenent Doctores, quos citat, & sequitur Farinacius *quæst.25. num.145.* qui *eadem quæstione, num.141.* ita doctrinam nostram supra traditam extendit, vt affirmet, quod si 7
viuente patre, filius committat homicidium, eoque mortuo, formetur inquisitio contra filium, & condemnetur de delicto cum confiscatione bonorum, talis paterna hæreditas non adita per filium, quamuis benè ante condemnationem delata, non transeat in fiscum, quia ius adeundi transmissibile non est ad hæredes extraneos, atque adeò neque ad fiscum.

Quod autem hæretico debetur ex contractu, v.g. 8
venditione, vel stipulatione, &c. transit ad fiscum, etiamsi conditio post condemnationem impleatur, quia tale ius est transmissibile ad hæredes, vti constat *ex §. ex conditionali, Instit. de verb. obligation.* ibi: *Ex conditionali stipulatione tantum spes est, debitum iri, eamque ipsam spem in hæredem transmittimus, si priusquam conditio extet, mors nobis contigerit*; & ex ibi

Glossa,

Gloſſa, quam ſequuntur communitèr Doctores: Ergo tranſit ad fiſcum, *ex l. inter ſocerum*, §. *final. ff. de pact*. & docent paſſim Doctores, quos citat, & ſequitur Gomez *tom.* 3. *var. cap.* 14. *num.* 2. Farinac. *de hæreſi, quæſt.* 160. *num.* 13. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 14. *num.* 2.

9 Ratio autem, cur tranſeat ad hæredes, quod alicui debetur ex contractu, non autem quod debetur ex vltimis voluntatibus, ea eſt, quia in contractu interuenit factum, & perſona creditoris, qui in dubio præſumitur non ſolùm ſibi, ſed etiam ſuis hæredibus proſpicere, & perpetuam vtilitatem ex contractu acquirere, *arg. l. ſi pactum, ff. de probat*. At in vltimis voluntatibus non interuenit vllum factum eius, in cuius fauorem eſt facta diſpoſitio, ex quo colligatur ſibi, & ſuis hæredibus voluiſſe proſpicere, ſed ſolùm interuenit factum deponentis, & legantis, qui ſolùm merita, & perſonam legatarii attendiſſe videtur.

DVBITATIO CXII.

An ſub confiſcationem cadant non ſolùm bona hæretici debita ſub conditione caſuali, & mixta, ſed etiam debita ſub conditione poteſtatiua?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Bona hæretici debita ſub conditione caſuali, & mixta, ſed etiam debita ſub conditione poteſtatiua, non cadunt ſub confiſcationem; quia bona huius poſterioris generis non tranſeunt ad hæredes, neque ad fiſcum, ſi tempore quo viuebat hæreticus, implere conditionem omiſerit, quia tunc creditor cenſetur eſſe in culpa, non implendo conditionem, & tali culpa tacitè videtur iuri ſibi debito renunciaſſe.*

2 *Debita ex contractu lucratiuo ſub conditione poteſtatiua non tranſeunt ad hæredes: ſecus verò debita ex contractu oneroſo vltro citroque obligatorio; hic enim tranſit ad hæredes, ne alter contrahentium detrimentum patiatur.*

3 *Contractus oneroſus non poteſt committi in liberam voluntatem alicuius contrahentis: ſecus tamen reſolutio contractus, quæ inducitur per pactum de retrouendendo: hæc enim benè poteſt committi in liberam voluntatem alicuius contrahentis.*

1 RESPONDETVR negatiuè, quia bona huius poſterioris generis non tranſeunt ad hæredes: Ergo neque ad fiſcum, ſi tempore quo viuebat hæreticus, implere conditionem omiſerit, *l. ſi decem, ff. de verb. obligat.* & *l. qui balneum, ff. qui potior. in pignor.* Et ratio eſt, quia tunc creditor cenſetur eſſe in culpa, non implendo conditionem: & tali culpa tacitè videtur iuri ſibi debito renunciaſſe. Gomez *tom.* 3. *cap.* 14. *num.* 2. Sanchez *cit. cap.* 14. *num.* 24. & Farinac. *cit. quæſt.* 25. *num.* 147.

2 Obijcies: *in l.* 2. *Cod. de pact. inter emptor. & vendit.* ſi quis vendidit rem cum pacto de retrouendendo, ipſe & hæres eius poteſt redimere rem oblato pretio, & tamen talis conditio eſt poteſtatiua: Ergo quod debetur ſub conditione poteſtatiua, tranſit ad hæredes, & conſequenter ad fiſcum.

Reſpondetur cum Gomez *tom.* 2. *var. cap.* 11. *n.* 36. & aliis, debita ex contractu lucratiuo ſub conditione poteſtatiua non tranſire ad hæredes: ſecus verò debita ex contractu oneroſo, vltro citroque obligatorio. Hic enim non tranſit ad hæredes, ne alter contrahentium detrimentum patiatur.

In ſtabis: Contractus oneroſus non poteſt committi in liberam voluntatem alicuius contrahentis, *l. in vendentis, Cod. de contrah. empt.* Ergo neque in conditionem poteſtatiuam, quod idem eſt. 3

Reſpondetur: Concedo, contractum oneroſum, & eius ſubſtantiam non poſſe committi in liberam voluntatem alicuius contrahentis, ſecus tamen reſolutionem contractus, quæ inducitur per pactum de retrouendendo: hæc enim benè poteſt committi in liberam voluntatem alicuius contrahentis, *ex l. quod ſi noluit, ff. de adilit. edict.* Et tradunt Doctores, quos citat, & ſequitur Gomez *cit. cap.* 11. *num.* 36.

SECTIO II.

Suppoſita.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus ſi priuſquam incidat in hæreſim, & quilibet incidat in aliquod aliud delictum, ob quod bona ipſo iure confiſcantur, celebret contractum cum alio ſub conditione, ſi conditio impleatur, poſtquam fuerit condemnatus, iura, & debita prouenientia ex tali contractu pertinent ad fiſcum.*

2 *Contrahens cum alio hoc modo: Si Titius viuit, dabis mihi centum: ſi mortuus fuerit, dabis nihil, ſi interim tua bona confiſcantur ob hæreſim, vel aliud delictum ſimile, ſi Titius viuit, illa centum debentur fiſco: non item ſi mortuus fuerit, quia ſi tunc Titius viuit, ſtatim illa centum tibi acquiruntur, & conſequenter fiſco, tanquam ei qui ſuccedit in bonis tibi acquiſitis. At ſi non viuit, nihil debetur fiſco, cùm nihil tibi delinquenti fuerit acquiſitum.*

3 *Delinquens ſi dixerit Titio, dabo tibi centum, ſi hoc feceris: & Titius antequam delictum committat, illam conditionem non impleat, ea centum lucrabitur fiſcus, ſi Titius eam conditionem impleat eo modo quo tunc cum Titio conuenit: quia quotieſcumque hæredes poſſunt adimplere conditionem eo modo quo contrahentes intendebant, ius implendæ conditionis tranſmittitur ad hæredes.*

4 *Delinquens priuſquam incidat v. g. in hæreſim, vel aliud ſimile delictum, ſi dicat Titio, Promitto, ſi hoc feceris, me daturum tibi centum, & poſt delictum Titius impleat conditionem, fiſcus ſuccedens in bonis delinquentis non tenetur ſoluere Titio illa centum quæ promiſit ipſe delinquens.*

5 *Fiſcus tenetur ſoluere debita, & ſubire onera hæretici, vel alterius ſimilis delinquentis, prouenientia ex contractu conditionali, quamuis conditio eueniat poſtquam fuerit condemnatus: quia hæret tenetur ſoluere debita prouenientia ex contractu conditionali, cùm bona tranſeant ad hæredes cum onere ſuo; quamuis contrarium doceant aliqui Doctores.*

6 *Filius licet non ſit quidem propriè hæres, eſt tamen propriè, & verè vniuerſalis ſucceſſor bonorum hæreti ci, vel alterius ſimilis delinquentis. Quapropter hoc ipſo, quod eſt vniuerſalis ſucceſſor bonorum, tenetur ſubire omnes obligationes ad quas tenebatur is cui ſuccedit. Accedit, quod licèt fiſcus non ſit propriè hæres, tamen habetur loco extranei hæredis.*

7 *Fiſcum vocat Baldus ſucceſſorem anomalum, & æquiparat illum ſucceſſori in Prælatura.*

8 *Debita, & iura conditionalia non confiſcantur quando conditio impletur poſt condemnationem, ſi prædicta*

dicta iura, & debita oriantur ex vltima voluntate, cuiusmodi sunt hareditas, fideicommissum, legatum, &c.

9 *Hereticus si fuerit alteri substitutus, & post condemnationem eueniat conditio, seu tempus quo debet substitui, bona que hereticus ratione illius substitutionis consequitur, non confiscantur, sed reputantur bona futura, quia talia iura non transeunt ad heredes.*

10 *Conditio aliqua quando apponitur vltimis voluntatibus, attenditur illud tempus, in quo impletur talis coditio, nec conditio retrotrahitur ad tempus quo fuit apposita, sed quando est adimpleta conditio post condemnationem heretici, vel alterius similis delinquentis, tunc verè acquiruntur illa bona, qua tanquam futura non pertinent ad fiscum.*

11 *Spes pupillaris substitutionis non egreditur personam substituti, & consequenter non transit in fiscum.*

1 EX dictis supra sequitur, quod si priusquam incidas in hæresim, vel in aliquod aliud delictum, ob quod bona ipso iure confiscantur, celebres contractum cum alio sub conditione, Si conditio impleatur, postquam fueris condemnatus, iura, & debita prouenientia ex tali contractu pertineant ad fiscum. Bald. *in l. fin. Cod. de contrahend. num.* 15. Salycet. *ibidem, n.* 7. *q.* 5. Roman. *consil.* 194. Imola *in l. non ad ea, ff. de condit. & demonstr.* Iason *in l. si quis arbitratu, ff. de verb. obligat. num.* 30. Alez. *in l.* 3. *§. illud, ff. quod quisque iuris, num.* 3. Rip. *in in l.* 1. *ff. de vulg. & pupillar. num.* 155. Peregrin. *de iur. fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 76. Cephal. *consil.* 101. *num.* 26. Grammat. *consil.* 7. *num.* 3. *in crimin.* Natta *consil.* 472. *num.* 14. Simanch. *de cathol. institut. tit.* 9. *num.* 11. Vasquez 1. 2. *disput.* 169. *cap.* 1. *num.* 5. Menoch. *volum.* 1. *consil.* 101. *num.* 26. Et patet *ex l. inter socerum, §. fin. ff. de pact. dotal. ex* l. 1. *Cod. de bon. liber. ex* l. *final. Cod. de contrahend. emption. & ex l. si filiusfamil. in princip. ff. de verb. obligation.* vbi habetur, quod cùm in contractibus ponitur aliqua conditio, retrahatur illa statim ac est impleta, perinde ac si esset impleta tempore quo fuit apposita dicta conditio, ita vt tempore, quo nondum erant confiscata bona acquisita per illam conditionem, fuissent acquisita condemnato: Ergo impleta conditione post confiscationem, pertinebunt ad fiscum eo modo, quo pertinuissent ad condemnatum, atque adeo talia bona confiscabuntur cum reliquis bonis condemnati.

2 Sequitur secundò, quod si contrahas cum alio hoc hoc modo: Si Titius viuit, dabis mihi centum, si mortuus fuerit, dabis mihi nihil; & interim tua bona confiscantur ob hæresim, vel aliud delictum simile, si Titius viuit, illa centum debentur fisco, non item si mortuus fuerit: quia si tunc Titius viuit, statim illa centum tibi acquiruntur, & consequenter fisco tanquam ei qui succedit in bonis tibi acquisitis. At si non viuit, nihil debetur fisco, cùm nihil tibi delinquenti fuerit acquisitum. Gomez *tom.* 2. *var. cap.* 11. *n.* 38. *conclus.* 5. & Vasquez 1. 2. *disp.* 169. *cap.* 1. *n.* 6.

3 Sequitur tertiò, quod si dixeris Titio: Dabo tibi centum, si hoc feceris: & Titius antequam delictum committas, illam conditionem non impleat, ea centum lucrabitur fiscus, si fiscus dictam conditionem impleat eo modo, quo tunc cum Titio conuenisti. Azorius *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 7. *q.* 8. & Simanch. *de cathol. instit. tit.* 9. *n.* 11. Quia quotiescumque hæredes possunt adimplere conditionem eo modo, quo contrahentes intendebant, ius adimplendæ conditionis transmittitur ad hæredes: Ergo etiam transmittitur ad fiscum, & consequenter fiscus, si dictam conditionem impleat, lucrabitur illa centum.

4 Sequitur quartò, quod si priusquam incidas in hæresim, vel aliud simile delictum, dicas Titio: Si hoc feceris, promitto me daturum tibi centum, & post delictum tuum Titius impleat conditionem, fiscus succedens in bonis tuis non tenetur soluere Titio illa centum, quæ tu ipsi Titio promisisti. Baldus *in leg. fin. Cod. de contrahend. emption. n.* 15. Alex. *in leg. si marito, ff. solut. matrimon. num.* 2. Gomez *tom.* 3. *var. cap. vltimo, num.* 2. & Farinac. *in pract. tom.* 1. *part.* 1. *titul. de delict. quæstion.* 25. Quia vt dicitur *in l. qui balneum, in princip. & in l. potior, ff. qui potior. in pignor.* conditio potestatiua (nempe pendens à sola voluntate eius, cui imponitur, vt v.g. *si feceris hoc, dabo tibi centum*) non retrotrahitur, sed habetur ratio temporis, quo conditio impletur, vt tunc vim suam habeat. Atsi delinquens contraheret tempore conditionis impletæ, & promitteret illa centum, non tenetur illa centum dare, cùm non sint ampliùs illa centum plenè sub dominio ipsius, sed obligata fisco: Ergo nec etiam tenebitur fiscus ea centum dare.

Quamuis contrarium doceant alij, inter quos Baiardus *ad Iul. Clar. in §. fin. q.* 78. *n.* 105. & Barb. *in l. constante, §. fin. ff. solut. matr. n.* 6.

Sequitur quintò, quod fiscus teneatur soluere debi- 5
ta, & subire onera hæretici, vel alterius similis delinquentis prouenientia ex contractu conditionali, quamuis conditio eueniat postquam fuerit condemnatus. Salycet. *in l. fin. Cod. de contrahend. empt. n.* 7. *q.* 5. Boss. *in pract. tit. de bonor. possess. n.* 14. Quia hæres tenetur soluere debita prouenientia ex contractu conditionali, cùm bona transeant ab hæredes cum onere suo: Ergo etiam tenetur & fiscus. Tum quia fiscus tenetur soluere creditoribus hæretici, vel alterius similis delinquentis. At creditores sub conditione sunt propriè creditores, *l. creditores, ff. de verb. significat. & l. is cui, ff. de actionib. & obligat.* Ergo illis tenetur soluere ea quæ debebat soluere hæreticus, vel alter similis delinquens.

Quamuis contrarium (quod scilicet non teneatur fiscus soluere debita prouenientia ex contractu conditionali, si conditio eueniat postquam fuerit quis condemnatus, seu inciderit in hæresim, vel aliud simile delictum) doceant Iason *in l. si quis arbitrator, ff. de verb. oblig. circa fin.* Aret. *vol.* 4. *cons.* 110. & Nellus *in* 1. *part.* 2. *tempor. q.* 31.

Obiicies fundamentum istorum Doctorum: Fiscus 6
non est propriè hæres: Ergo ratio nostra supra allata, quod teneatur fiscus soluere debita hæretici, vel alterius similis delinquentis, cùm bona transeant ad hæredes cum onere suo, nihil probat. Consequentia patet. Antecedens probatur *ex l. filius, ff. de iur. fisc. & ex l. si sub pignore, Cod. de fiscal.* vbi id expressè habetur: & notat Glossa final. *in l. inter eos, §. fin. ff. de fideicommiss.* Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuileg.* 59. *num.* 5. Et ratio est, quia dum quis viuit, non potest hæredem habere, *l. inter eos, §. fin. ff. de fideiuss.* & notat Iason *in l. facta §. Iulianus, ff. de vulgar. & pupillar. substit.* Sed fiscus succedit hæretico, vel alteri simili delinquenti, dum viuit: Ergo fiscus non est propriè hæres. Tum quia hæres succedit in omnibus bonis defuncti, vbicumque illa fuerint, *l. ex facto, ff. de hered. instituend. & l.* 2. *Cod. vbi de heredit.* Sed fiscus tantùm succedit in bonis delinquentis constitutis sub sua iurisdictione. Bartolus *in l. cunctos populos, quæst.* 8. *Cod. de Sum. Trinit.* & nos dicemus infra suo loco. Tum quia hæres tenetur soluere creditoribus defuncti in solidum, quamuis hæreditas non sit soluendo, nisi illam adierit cum beneficio inuentarij, *l. fin. Cod. de iur. delibr.* Sed fiscus ad quem pertinent bona confiscata, vel alio modo vacantia, non tenetur vltra vires bonorum. Alex. *in rubr. ff. de acquir. hered. num.* 19. Ripa *in l. ex facto, ff. ad senatusconsult. Trebellian. num.* 7. Bossius *de publicat. bonor. num.* 25. Anchaetanus *consil.* 294. *num.* 317. Et patet ex *l.* 1. *§. an bona, & l. non possunt, ff. de iur. fisc. & l. eius, §.* 1. *de testam.* Ergo.

Respondetur: Nego consequentiam, quia licet fiscus non sit quidem propriè hæres, est tamen propriè, & verè vniuersalis successor bonorum hæretici, vel alte-

rius

rius similis delinquentis. Doctores, quos sequitur Boss. *in pract. tit. de bonor. publicat. num.* 3. Quapropter hoc ipso, quod est vniuersalis successor bonorum, tenetur subire omnes obligationes ad quas tenebatur is, cui succedit, modo quo supra dicebam. Accedit, quod licet fiscus non sit propriè hæres, tamen habetur loco extranei hæredis, *l. si marito, in principio, ff. soluto matrimonio, & l. cum fisco, ff. ad Syllan.* Et tradit Bartol. *in l. capitis, ff. de fideiussor.* Socin. Iun. *cons.* 34. Surdus *de aliment. tit.* 8. *priuileg.* 59. *num.* 3. Ruinus *lib.* 5. *consil.* 24. *num.* 11. Menochius *de arbitr. cas.* 137. *num.* 4. Aymon. *consil.* 263. *num.* 7. & Gayll. *lib.* 2. *obseruat.* 86. *num.* 6.

7 Quare Baldus *in l. final. Cod. de contrahend. emption. num.* 15. vocat fiscum hæredem anomalum. Et *in l.* 2. *Cod. de bonis quæ, &c.* æquiparat illum successori in Prælatura, quod etiam tradunt Afflictus *in cap.* 1. *de nou. benefic. inuest.* & Gratian. *tom.* 3. *disceptat. forens. cap.* 423. *num.* 16. Sicut igitur hæres extraneus tenetur soluere debita eius, cuius est hæres, ita & tenebitur fiscus.

8 Sequitur sextò, quod non confiscentur debita, & iura conditionalia, quando conditio impletur post condemnationem, si prædicta iura, & debita oriantur ex vltima voluntate (cuiusmodi sunt hæreditas, fideicommissa, legata, &c.) Gloss. *in l. non ad ea, verb. præsens, ff. de condition. & demonstr.* Bartolus *in l. traditam, ff. eod.* Romanus *in l. si mora, ff. solut. matrimon. num.* 24. Baldus *in l. etiam, Cod. ad leg. Falcid. num.* 4. Cephal. *lib.* 3. *consil.* 321. *num.* 51. Peregrinus *de iur. fisc. libro* 5. *tit.* 1. *num.* 93. Simanchas *de cathol. instit. tit.* 9. *num.* 62. Decianus *lib.* 1. *consil.* 18. *num.* 337. Alex. *volumin.* 5. *cons.* 23. *num.* 5. Menochius *lib.* 1. *cons.* 191. *num.* 15. Curt. Sen. *cons.* 60. *num.* 32. Paul. de Castr. *vol.* 1. *cons.* 56. Dec. *cons.* 438. & Felin. *in cap. ad liberandum, de Iudæis, num.* 1.

9 Quare si hæreticus fuerit alteri substitutus, & post condemnationem eueniat conditio, seu tempus quo debet substitui, bona quæ hæreticus ratione illius substitutionis consequitur, non confiscantur, sed reputantur bona futura, *leg. substitutio, ff. de acquirend. rerum dominio,* ibi: *Substitutio, quæ nondum competit, extra bona nostra est.* Et probatur, quia talia iura non transeunt ad hæredes, *leg. legata sub conditione, ff. de condit. & demonstrat. & l. vnic. §. sin autem, Cod. de caduc. tollendis.* Siquidem (vt dicitur *in leg.* 1. §. *Scius, ad Syllanian. & in l. si cum hæres, ff. quando dies legat. & in l.*

10 *quæ legata, ff. de regulis iuris:*) quando vltimis voluntatibus apponitur aliqua conditio, attenditur illud tempus, in quo adimpletur talis conditio, nec conditio retrotrahitur ad tempus quo fuit apposita, sed quando est adimpleta conditio post condemnationem hæretici, vel alterius similis delinquentis, tunc verè acquiruntur illa bona. Ergo tanquam futura non pertinebant ad fiscum, cùm bona acquisita à delinquente post condemnationem non pertineant ad fiscum, vti suprà dicebam.

11 Hinc spes pupillaris substitutionis non egreditur personam substituti, *l. qui habebat, ff. de vulg. & pupill.* & consequenter non transibit in fiscum, *l. ex facto, §. Iulius, ff. eod.* & tradit Nati. *consil.* 472. *num.* 6. & Cephal. *lib.* 3. *cons.* 321. *n.* 30.

DVBITATIO CXIII.

An confiscatis bonis hæretici, vel alterius similis delinquentis, cadat sub confiscationem iuspatronatus?

SECTIO PRIMA.

Supposita.

SVMMARIVM.

1 *Iurispatronatus confiscatio non datur, quia cùm de facto dicitur confiscari, non transfertur in fiscum, sed datur extinctio talis iuris in fauorem Ecclesiæ: ita vt Ecclesia à die confiscationis iurispatronatus maneat libera ab illo iure sibi oneroso, neque in posterum pertineat amplius id ius præsentandi ad hæredes delinquentis, neque ad fiscum: quia sicut ab hæredibus auferuntur bona condemnati, sic etiam aufertur iuspatronatus, quod est annexum illis bonis, ita vt omnino extinguatur in fauorem Ecclesiæ ex priuilegio, licèt non expresso in iure, recepto tamen consuetudine.*

2 *Limita, nisi sint alij compatroni, quibus conueniat ius præsentandi, quia tunc Ecclesia non manet libera, sed ius præsentandi ad illos pertinebit, cùm non debeant ob vnius delictum alij patroni iure suo acquisito priuari.*

3 *Limita secundò, nisi iuspatronatus sit institutum cum conditione, quod vocentur hæredes sanguinis, vel alij de certa familia: quia tunc etiam iuspatronatus neque confiscatur, sed deuoluitur per sententiam declaratoriam ad sequentes vocatos, eo modo quo vocantur fideicommissarij ad bona subiecta fideicommisso.*

4 *Ecclesia manet libera in perpetuum, si alij ab institutore vocati non sunt: sed iure hæreditario iuspatronatus ad successores erat cum aliis bonis transiturus, quia in hoc successoribus nulla fit iniuria, cùm solùm habeant ius succedendi casu, quo delinquens ad ipsos possit bona transmittere.*

5 *Ecclesia etiam manebit libera, durante vita delinquentis, si dispositio instituentis, quæ attendi debet, post vitam delinquentis vocet agnatos, & eius successores: sed si dispositio non solùm vocet post vitam delinquentis agnatos, & eius successores, verùm etiam cùm primùm talis deliquerit, quidam Doctores putant, talem dispositionem non præiudicare fisco, atque adeò manere liberam Ecclesiam. Alij verò tenent oppositum.*

6 *Iuspatronatus si transire non possit ad hæredes extraneos, eo quòd in ipsius fundatione cautum est debere succedere agnatos, aut alios homines talis conditionis, neque transit ad fiscum, quia fiscus habetur loco hæredis extranei. Fiscus enim non potest vsurpare bona delinquentis, nisi quatenus illius sunt: At illius non est iuspatronatus, si sit sub conditione transitoria, & ius succedendi competit ipsis, non ex voluntate delinquentis, sed instituentis, &c.*

7 *Limita cum pluribus Doctoribus, id intelligi de confiscatione perpetua, secus autem de confiscatione ad vitam delinquentis, quia durante vita delinquentis nulli ex vocatis fit iniuria, si fiscus habeat ius præsentandi: cùm ipsi non sint vocati durante vita delinquentis.*

8 *Limitatio prædicta non probatur, quia est contra dispositionem instituentis iuspatronatus: Nam instituens prohibuit iurispatronatus alienationem, & successionem in alios, qui tales qualitates non haberent.*

9 *Confiscatio si facta sit à iudice Ecclesiastico, vt fit in crimine hæresis, siue patronus sit Laicus, siue Clericus, & confiscentur omnia bona delinquentis, confiscatum manet iuspatronatus, quod ad hæredes extraneos transire potest: quia delictum est dignum tali pœna, & condemnans Ecclesiasticus talem*

talem iurisdictionem habet; quare curandum tunc non est, an iuspatronatus veniat ad confiscationem bonorum principaliter, vel accessoriè, &c.

10 *Confiscatio è contra si facta sit à Iudice laïco, vt fit in crimine sodomiæ, & læsæ Maiestatis humanæ, & reus est laicus; tunc directè, & per se non potest confiscari iuspatronatus, quia hoc est spirituale, & circa spiritualia Iudex laicus non habet iurisdictionem neque indirectam.*

11 *Iuspatronatus à Iudice Ecclesiastico confiscatur directè, quando in confiscatione illud exprimitur, quocumque modo exprimatur: Confiscatur verò accessoriè, cùm non exprimitur, sed confiscantur bona, quibus est annexum. Et rectè dicunt Doctores hoc in casu posteriori, cùm tunc nulla exerceatur iurisdictio in iuspatronatus, sed solùm in bona.*

12 *Iuspatronatus in confiscatione exprimi potest, & adhuc nihilominus confiscari non directè, sed accessoriè. Quapropter in priori casu vniuersaliter non rectè dicunt: siquidem dupliciter potest in confiscatione iuspatronatus exprimi, vel per particulam &, vel per particulam* cum. *Per particulam &, confiscatur directè, si per particulam* cum, *confiscatur accessoriè. Vide exempla ibi adducta.*

1 SVPPONO, quod non detur huius iurispatronatus confiscatio: quia cùm de facto dicitur confiscari, non transfertur in fiscum, sed datur extinctio talis iuris in fauorem Ecclesiæ, ita vt ipsa à die confiscationis iurispatronatus maneat libera ab illo iure sibi oneroso, nec in posterum pertineat amplius ius præsentandi ad hæredes delinquentis, nec ad fiscum; quia sicut ab hæredibus auferuntur bona condemnati, sic etiam aufertur iuspatronatus, quod est annexum illis bonis, ita vt omnino extinguatur in fauorem Ecclesiæ. Quod priuilegium licèt non sit expressum in iure, est tamen receptum consuetudine. Ioan. Lupus *in rubr. de donat. inter vir. & vxor.* §. 37. *n.* 7. Glossa *in Clem. Pastoralis, de re iudic. verb. subiectis*, Imol. *ibidem*, *n.* 71. Anan. *in cap. vergentis, de heret. n.* 6. Cardinalis *in Clement. plures, de iurepatr. n.* 8. Rojas *singul.* 117. *n.* 4. Lambert. *de iurepatr. lib.* 3. *q.* 8. *art.* 8. *num.* 16. Molina *lib.* 1. *de primogen. cap.* 24. *num.* 27. Bernardus Diaz *in prax. cap.* 132. *num.* 5. Cantera *quæstion. crimin. tit. de quæst. tangent. punit. delict. cap.* 1. *num.* 50. Rota *decis.* 53. *n.* 5. *tom.* 1. *in recent.* Vasquez *t.* 2. *disput.* 167. *cap.* 2. *n.* 19. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 12. *q.* 9. Suarez *de fid. disp.* 22. *sect.* 5. *num.* 6. Simanchas *de catholic. institut. tit.* 9. *num.* 95. & 96. Farinacius *de heresi, q.* 190. *n.* 24. Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 19. *num.* 16.

2 Limita, nisi sint alij compatroni, quibus conueniat ius præsentandi, quia tunc Ecclesia non manet libera, sed ius præsentandi ad illos pertinebit, cùm non debeant ob vnius delictum alij patroni iure suo acquisito priuari. Sanchez *loco citato, num.* 17. & Cantera *citato num.* 50.

3 Limita secundò, nisi iuspatronatus sit institutum cum conditione, quod vocentur hæredes sanguinis, vel alij de certa familia: quia tunc etiam iuspatronatus neque confiscatur, sed deuoluitur post sententiam declaratoriam ad sequentes vocatos, eo modo, quo vocantur fideicommissarij ad bona subiecta fideicommisso. Cantera *vbi supra*, Peregrinus *de iure fisci, lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 72. & 121. Diaz *in praxi, cap.* 132. *num.* 5. Iulius Clarus *in* §. *final. quæst.* 78. *num.* 8. Socinus Iunior *consilio* 51. *n.* 3. & Rota apud Farinac. *tom.* 2. *consil. dec.* 221. & 241.

4 Si igitur alij ab institutore vocati non sunt, sed iure hæreditario iuspatronatus ad successores erat cum aliis bonis transiturum, Ecclesia manet libera in perpetuum, quia in hoc successoribus nulla fit iniuria, cùm solùm habeant ius succedendi casu, quo delinquens ad ipsos possit bona transmittere: sed si alij ab institutore vocati sunt, attendi debet dispositio instituentis: quæ si post 5
vitam delinquentis vocet agnatos, & eius successores durante vita delinquentis, Ecclesia etiam manebit libera: sed si dispositio non solùm vocet post vitam delinquentis agnatos, & eius successores, verùm etiam cum primum talis deliquerit, quidam Doctores putant, talem dispositionem non præiudicare fisco, atque adeò manere liberam Ecclesiam. Alij verò Doctores tenent, præiudicare fisco, atque adeò statim ipso facto iuspatronatus transire ad successores. Qua de re tamen quid ego sentiam, dicam infra *Dubitatione* 116.

Suppono secundò, quod si iuspatronatus transire non possit ad hæredes extraneos, eo quòd in ipsius 6
fundatione cautum est, debere succedere agnatos, aut alios homines talis conditionis, neque transeat etiam ad fiscum: quia fiscus habetur loco hæredis extranei, *leg.* 2. *Cod. ad leg. Iul. de vi.* Et ratio est clara, quia fiscus non potest vsurpare bona delinquentis, nisi quatenus illius sunt. At illius non est iuspatronatus, si sit sub conditione transitoria: Ergo. Tum quia delinquentis agnati, vel alij homines talis conditionis non habent ius succedendi in iurepatronatus ex voluntate delinquentis, sed ex voluntate instituentis. Quo iure priuari non possunt ex alterius delicto, aliàs innocentes sine causa directè punirentur. Diaz *pract. cap.* 132. *num.* 5. *circa fin.* Clarus *in practica, lib.* 5. *q.* 78. *num.* 8. Peregr. *de iur. fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 72. & Farinac. *de heresi, q.* 190. *n.* 24.

Limitant Soccinus Iunior *consil.* 51. *volum.* 2. Cantera *titulo de quæst. tangent. punit. delict. cap.* 1. *num.* 50. 7
Locatus *post indic. Inquisit. quæst.* 7. & Farinacius *de heresi, citata quæst.* 190. *num.* 24. vt id intelligatur de confiscatione perpetua, secus de confiscatione ad vitam delinquentis: quia durante vita delinquentis, nulli ex vocatis fit iniuria, si fiscus habeat ius præsentandi, cùm ipsi non sint vocati, durante vita ipsius delinquentis.

At minus rectè sic limitant, quia est contra dispositionem instituentis iuspatronatus talis limitatio: Nam 8
instituens prohibuit iurispatronatus alienationem, & successionem in alios, qui tales qualitates non haberent: Ergo cùm illa temporalis successio sit verè successio, & alienatio, nequit fieri à fisco: aliàs posset patronus ad vitam vendere iuspatronatus contra voluntatem instituentis.

Suppono tertiò, quod si confiscatio sit facta à Iudice Ecclesiastico (vt fit in crimine hæresis, siue patro- 9
nus sit Laicus, siue Clericus) & confiscentur omnia bona delinquentis, confiscatum maneat iuspatronatus, quod ad hæredes extraneos transire potest. *Clement. pastoralis*, §. *rursus, de sentent. & re iudic.* à contrario sensu. Et ratio est, quia delictum est dignum tali pœna, & condemnans Ecclesiasticus talem iurisdictionem habet. Quare curandum tunc non est, an iuspatronatus veniat ad confiscationem bonorum principaliter, vel accessoriè. Item an exprimatur, vel non exprimatur, quia Iudex Ecclesiasticus, vti dicebam, habet iurisdictionem cognoscendi de iurepatronatus etiam directè, & principaliter, cùm ad Iudicem Ecclesiasticum spectet iudicare de rebus spiritualibus. Cantera *in quæst. crim. tit. de quæst. tangent. punit. delict. cap.* 1. *n.* 5. Lambertin. *de iurepatr. lib.* 3. *q.* 8. *art.* 8. *n.* 10. Diaz *in pract. cap.* 132. *n.* 5. & alij, quos citat & sequitur Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 19. *n.* 3.

Suppono quartò, quod si confiscatio è contra sit fa- 10
cta à Iudice Laico (vt fit in crimine sodomiæ, & læsæ Maiestatis humanæ, & reus est laïcus) tunc directè, & per se non possit confiscari iuspatronatus, quia hoc est spirituale; & circa spiritualia Iudex Laïcus non habet iurisdictionem directam, immò neque indirectam, *cap. tuam, de ordin. cognit.* Lambertinus *loco suprà citato*, *numero* 11. Sanchez *num.* 4. & Farinacius *quæst.* 25. *num.* 152.

Pere

11 petes, quandonam à iudice Ecclesiastico confiscetur iuspatronatus directè?

Respondetur: Quidam dicunt, confiscari directè quando in confiscatione illud exprimitur quocumque modo exprimatur: confiscari verò accessoriè, cum non exprimitur, sed solùm confiscantur bona, quibus est annexum.

Et quidem in posteriori casu rectè dicunt, cùm tunc nulla exerceatur iurisdictio in iuspatronatus, sed solùm in bona, v. g. in Castrum, Villam, vel domum, quibus est annexum. Gigas *de crimin. læs. maiest. q. 4. n. 5.* Lambert. *cit. quæst. 8. art. 8. num. 10.* Farinac. *cit. quæst. 25. n. 156.* & alij communiter, & habetur *in cap. pia mentis, 16. quæst. 7. & in cap. cum secundùm, de iurepatronat.*

12 In priori autem casu vniuersaliter non rectè dicunt, quia in confiscatione exprimi potest iuspatronatus, & adhuc nihilominus confiscari, non directè, sed accessoriè; siquidem dupliciter potest in confiscatione iuspatronatus exprimi, vel per particulam *&*, vel per particulam *cum*, si exprimatur per particulam *&*, vt si iudex dicat: *Confisco omnia bona huius delinquentis, & iuspatronatus*, tunc confiscatur directè; quia tunc videtur iuspatronatus æquè, ac alia bona confiscari. Quapropter si talis confiscatio iurispatronatus facta sit à iudice laico, nulla est defectu iurisdictionis. At si confiscatio fiat per particulam *cum*, vt si iudex laicus dicat: *Confisco omnia bona huius delinquentis cum iurepatronatus*; Tunc iuspatronatus confiscatur accessoriè; quia sic nominans solùm intendit confiscare iuspatronatus ad confiscationem reliquorum bonorum, quibus illud inest, eo modo quo inest. Quapropter si confiscatio facta sit à iudice laico, valida est; quia, vtpote accessoria, non est iudici laico prohibita: sicut nempe ipsi delinquenti est prohibita eiusdem iurispatronatus accessoria alienatio. His suppositis.

Difficultas est, an ex eo, quod à iudice laico confiscentur, vel vendantur bona delinquentis, censeatur etiam tunc confiscari iuspatronatus, quod ad hæredes extraneos transire potest?

SECTIO II.

Dubitationis Resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Iuspatronatus non censetur confiscatum ex eo, quod à iudice laico confiscentur, vel vendantur bona delinquentis, quod ad hæredes extraneos transire potest; quia dispositio de re spirituali, qualis est iuspatronatus, aliena est à iudice laico, non solùm expressa, sed etiam tacita.*

2 *Limitant quidam Doctores, vt intelligatur de confiscatione perpetua, secus de temporali, & quæ durat tantùm ad vitam condemnati: hanc enim volunt comprehendi sub confiscatione bonorum delinquentis facta à iudice laico, quia hoc solùm est confiscare exercitium iurispatronatus, non autem ipsum ius.*

3 *Limitatio prædicta non est admittenda, sed æquè dicendum de confiscatione temporali, ac de perpetua; quia ratio æquè procedit de vtroque; cum tam iuspatronatus, quàm exercitium illius sit quid spirituale, atque adeo extra iurisdictionem iudicis sæcularis; tum quia exercitium præsupponit iuspatronatus, &c.*

4 *Iuspatronatus secundùm alios censetur confiscatum ex eo, quod à iudice laico confiscantur, vel venduntur bona delinquentis; quia in tali confiscatione solùm indirectè, & accessoriè confiscatur iuspatronatus: At illius confiscatio, & venditio non est prohibita fieri à iudice laico; nam quamuis iudex laicus non possit per se, & directè priuare iurepatronatus; potest tamen indirectè, & accessoriè, quatenus confiscat omnia bona, quibus annexum est iuspatronatus.*

5 *Iuspatronatus, vel est annexum alicui rei directè confiscabili à iudice laico, vel est annexum solùm personæ, quæ in alios illud transmittere potest. Si est annexum rei, &c. tunc confiscatis bonis, & ipsum confiscatum manet; si verò est annexum solùm personæ, tunc confiscatis bonis, non manet confiscatum iuspatronatus, quia non potest à iudice laico confiscari accessoriè ad bona directè confiscabilia.*

NEgant Glossa *in cap. satis peruersum, dist. 50. & in Clement. Pastoralis, verb. subiecta, de re iudic.* Felin. *in cap. quanto, de iudic. num. 3.* Barbat. *ibidem num. 18.* Angel. *de malefic. verb. & eius bona, num. 15.* Archidiac. *in cap. filius, 16. quæst. 7. num. 2.* Bellamera *ibidem, n. 6.* Franch. *in cap. felicis, §. nullus, de pœnis in 6. num. 2.* Ancharan. *ibidem, num. 4. notab. 10.* Imol *in Clement. Pastoralis, de sent. & re iudic. n. 72.* Lambert. *de iurepatr. quæst. 8. art. 8. num. 23.* Nellus *de Bannitis, p. rt. 1. secundi tempor. num. 32.* Canteta *in quæst. crimin. tit. de quæst. tangent. punit. delict. cap. 5. num. 49.* Gigas *lib. 1. de crimin. læs. maiest. quæst. 4. numero 4.* Roch. de Curte *de iurepatr. quæst. 29.* & Farinac. *de hæres. quæst. 190. num. 24.* Quia dispositio de re spirituali, qualis est iuspatronatus, aliena est à iudice laico, non solùm expressa, sed etiam tacita, *ex cap. tuam, de ordine cognitionis, & ex cap. at si clerici, de iudic.* & ibi Gloss. Sed si iuspatronatus confiscatur, iudex laicus tacitè disponit de re spirituali: Ergo. 1

Limitant tamen quidam ex prædictis Doctoribus (vt Gigas, & Rochus in locis citatis) supradictam doctrinam (quæ neget sub confiscatione bonorum intelligi iuspatronatus) vt intelligatur de confiscatione perpetua, secus de temporali, & quæ durat tantum ad vitam condemnati: Hanc enim volunt comprehendi sub confiscatione bonorum delinquentis facta à iudice laico; quia hoc solùm est confiscare exercitium iurispatronatus, non autem ipsum ius. 2

At hæc limitatio, vt rectè probat Farinac. *lib. 1. prax. q. 25. n. 154.* admittenda non est, sed æquè dicendum de confiscatione temporali, ac de perpetua, quia ratio æquè procedit de vtroque; cùm tam iuspatronatus, quàm exercitium illius sit quid spirituale, atque adeo extra iurisdictionem iudicis sæcularis. Tum quia exercitium iurispatronatus haberi non potest, nisi habito prius ipso iurepatronatus; at hoc, siue ad tempus, siue in perpetuum, ob eius spiritualitatem non potest confiscari: ergo neque exercitium illius. 3

Affirmant Guillelmus Benedict. *in cap. Raynutius, vers. & vxorem, decis. 8. num. 370. de testament.* & alij quos citat, & sequitur Molin. *de primogen. cap. 24. num. 26.* Clar. *lib. 5. pract. quæst. 78. num. 8.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 19. num. 10.* Surd. *de aliment. tit. 9. quæst. 32. num. 38.* Quod scilicet si iudex laicus confiscet omnia bona hæretici, vel alterius similis delinquentis, eo ipso confiscare intelligatur iuspatronatus; quia in tali confiscatione solùm indirectè, & accessoriè confiscatur iuspatronatus: At illius confiscatio, & venditio indirecta, & accessoria non est prohibita fieri à iudice laico, sicuti neque ipsi delinquenti est prohibita iurispatronatus indirecta, & accessoria alienatio, vti suprà dicebam. Nam quamuis iudex laicus non possit per se, & directè priuare iurepatronatus; quia cùm sit quid spirituale, non est sub potestate, & iurisdictione iudicis laici, vt patet ex dictis, & ex communi docet Peregrin. 4

de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. n. 72. Lambert. *de Iurepart. lib. 3. quæst. 8. art. 8. n. 11.* & Gigas *tract. de crim. læs. maiest. tit. de pœnis, quæst. 4. n. 3.* potest tamen indirectè, & accessoriè, quatenus confiscat omnia bona, quibus annexum est ius patronatus. His tamen non obstantibus.

5 Respondetur distinguendo: Vel iuspatronatus est annexum alicui rei directè confiscabili à iudice laico, vel est annexum solùm personæ, quæ in alios illud transmittere potest: si iuspatronatus est annexum alicui rei, vt Castro, Villæ, domui, &c. directè confiscabili à iudice laico, tunc confiscatis bonis, & ipsum iuspatronatus confiscatum manet, vt patet ex iis, quæ suprà dicebam, & facit Textus *in cap. ex literis, de Iurepatr.* & ibi Glossa, quam sequuntur ferè communiter Doctores. Si verò iuspatronatus non est annexum vlli rei directè confiscabili à iudice laico, sed solùm personæ, tunc confiscatis bonis, non manet confiscatum iuspatronatus; quia non potest à iudice laico confiscari accessoriè ad bona directè confiscabilia, cùm non sit illis annexum; neque etiam confiscari potest directè, vtpote & spirituale, & consequenter extra iurisdictionem iudicis laici: Ergo.

DVBITATIO CXIV.

An, confiscatis bonis à iudice laico, quibus annexum est iuspatronatus, possit iudex Ecclesiasticus, declarando delictum, conficare Iuspatronatus?

SVMMARIVM.

1 *Iudex Ecclesiasticus confiscatis bonis à iudice laico, quibus annexum est iuspatronatus, non potest secundùm aliquos, declarando delictum, confiscare iuspatronatus, quia non habet cognitionem criminis in laicum. Tum quia quando semel de delicto cognitum fuit ab vno iudice, ampliùs ab alio cognosci non potest.*

2 *Iudex Ecclesiasticus potest, secundum alios, confiscatis bonis à iudice laico, declarando delictum, confiscare iuspatronatus; quia illa declaratio delicti non est aliena à iudice Ecclesiastico, &c.*

3 *Iudex Ecclesiasticus secundùm probabiliorem, licèt non possit delinquentis delictum à iudice laico semel punitum, vocare iterum in iudicium, & augere impositam pœnam, iuxta Doctores primæ sententiæ, quia absolutè esset bis idem crimen iudicare; potest tamen formare processum de condemnatione facta à iudice laico, & de infamia, & tanquam ab indigno iuspatronatus auferre.*

1 NEGANT Nellus 1. *part. secundi tom. q. 32.* & alij, quos sequitur Farinac. *lib. 1. praxis, c. 25. n. 153.* quia iudex Ecclesiasticus non habet cognitionem criminis in laicum. Tum quia, quando semel de delicto cognitum fuit ab vno iudice, ampliùs ab alio cognosci non potest, *l. licèt, §. penult. ff. nauta, caupones, & stabularij.*

2 Affirmant alij, quos refert Lambert. *de Iurepatron. q. 8. art. 8. n. 15.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 19. n. 7.* quia illa declaratoria delicti non est aliena à iudice Ecclesiastico. Tum quia est ad tollendum iuspatronatus, quod condemnatus iustè habere non potest; tum quia est ad complendam sententiam iudicis laici, quæ non potuit se extendere ad iuspatronatus. His tamen non obstantibus.

Respondetur probabiliùs: Iudex Ecclesiasticus, 3
quamuis non possit delinquentis delictum à iudice laico semel punitum, vocare iterum in iudicium, & augere impositam pœnam, iuxta Doctores primæ sententiæ; quia absolutè esset bis idem crimen iudicare, contra Textum *in dicta l. licèt,* potest tamen formare processum de condemnatione facta à iudice laico, & de infamia, quam ex illa acquisiuit condemnatus, ob quæ videtur indignus retinendi iuspatronatus; & tanquam ab indigno iuspatronatus auferre à condemnato: Quod non est delictum bis iudicare, vel declarare, sed illius declaratione supposita, ad defensionem Ecclesiæ, & bonorum illius procedere.

DVBITATIO CXV.

An confiscatis bonis hæretici, vel alterius similis delinquentis, cadat sub confiscationem pensio Ecclesiastica?

SVMMARIVM.

1 *Pensio Ecclesiastica, confiscatis bonis hæretici, vel alterius delinquentis, non cadit sub confiscationem, quia hæc est quid spirituale; quinimò neque videtur pensionarius posse iudicari à iudice laico, quia ratione pensionis est de iurisdictione Ecclesiæ.*

2 *Fructus pensionis decursi ante sententiam, si confiscatio bonorum fiat à iudice Ecclesiastico, confiscantur, quia sunt bona delinquentis; secus est de fructibus decurrendis post sententiam.*

3 *Quia confiscatio non extenditur ad futura, neque etiam ius ad eos colligendos propriè confiscatur, sed si delictum est dignum priuatione, extinguitur fauore Ecclesiæ, vt beneficium liberum maneat ab illo onere.*

RESPONDETVR (quidquid sit de fructibus, 1
de quibus dicetur mox infrà) negatiuè, ita vt sub confiscatione bonorum non comprehendatur pensio Ecclesiastica; quia hæc est quid spirituale; quinimò neque videtur pensionarius posse iudicari à iudice laico; quia ratione pensionis est de iurisdictione Ecclesiæ.

Cæterùm, si confiscatio bonorum fiat à iudice Ec- 2
clesiastico, distinguendum arbitror de fructibus decursis ante sententiam, & de fructibus post sententiam: si loquamur de fructibus decursis ante sententiam, confiscantur; quia sunt bona delinquentis; si verò loquamur de fructibus decurrendis post sententiam, non confiscantur; quia confiscatio non
extenditur ad futura. Neque etiam ius ad eos colli- 3
gendos propriè confiscatur; sed si delictum est dignum priuatione pensionis, extinguitur in fauorem Ecclesiæ, vt beneficium, ex quo pensio soluebatur, liberum maneat ab illo onere, & delinquens exinde nullam ampliùs iam pensionem retineat. Vide Suarez *de fide, disputatione. 22. sect. 5. numero 6.*

DVBITATIO

DVBITATIO CXVI.

An ob hæresim, vel aliud simile delictum cadant sub confiscationem bona prohibita alienari?

SVMMARIVM.

1 *Bona expresè prohibita alienari in fauorem aliorum non cadunt sub confiscationem ob delictum illius, qui ea possidet; sed statim spectabunt ad sequentes vocatos.*

2 *Bona huiusmodi expresè prohibita alienari non solùm non cadunt sub confiscationem ob delictum possessoris quoad proprietatem; sed neque etiam quoad fructus: Quapropter illorum bonorum fructus non spectabunt ad fiscum, etiam durante vita condemnati; sed statim pertinebunt ad sequentes vocatos.*

3 *Legans alteri seruos cum conditione, ne aliis seruiant, si contingat bona legatarij ob eius delictum confiscari, serui non pertinent ad fiscum, sed consequuntur libertatem; quia legans expresè prohibuit, ne illi serui alienentur.*

4 *Expresè prohibita aliquorum bonorum alienatione, tunc commoditas illorum fructuum, quæ ex talibus bonis percipitur, est annexa dominio illorum bonorum.*

5 *Fructuum commoditas, quod durante vita possessoris pertineat ad fiscum, etiam quando est expressa prohibitio alienandi, sentiunt plures Doctores.*

6 *Textus in l.Statim, ff. de iur. fisci, vbi dicitur vniuersaliter, & absolutè bona fideicommisso subiecta confiscari quoad fructus, quamdiu delinquens vixerit, loquitur in casu, quo est solùm tacita prohibitio alienandi; non autem in casu, quo est expressa prohibitio.*

7 *Delinquens potuit tales fructus alienare toto tempore vita sua, dummodo tamen retineret dominium illius rei, ex qua fructus erant percipiendi: At cùm statim post delictum commissum censeatur vocatus successor, vt dominium illius rei transeat in successorem, transibunt etiam & fructus percipiendi ex illa re post delictum prædecessoris.*

8 *Neque etiam sub confiscationem cadunt bona, cum is, qui reliquit bona, non prohibuit absolutè, ne alienentur, sed solùm ne alienentur extra familiam.*

9 *Bona subiecta fideicommisso non possunt alienari, & consequenter non possunt confiscari.*

10 *Delinquens non tenetur statim ea bona, quæ ob crimen transeunt in successorem vocatum, in foro conscientia tradere successori vocato; sed post sententiam iudicis condemnatoriam, vel declaratoriam: Qua secuta retrotrahitur dominium illorum bonorum ad successorem vocatum, cui debentur à die commissi delicti etiam fructus percepti; quia talia bona relinquuntur à testatore cum hac conditione, ne transeant extra familiam.*

11 *Bona huiusmodi item relinquuntur cum conditione, vt transeant ad successorem deficiente possessore, & ante sententiam iudicis nullo iure statutum est, quod delinquens non remaneat possessor.*

12 *Clausula apponi solita in fideicommissis, & maioratibus, vt a puncto attentati, vel commissi delicti bona possessoris pertineant ad successorem vocatum, facit sensum, non vt transferatur dominium talium bonorum statim in successorem vocatum, sed talia bona esse ita affecta, & obligata successori vocato, vt facta delicti declaratione, retrotrahatur dominium talium bonorum, & pertineant ad successorem vocatum cum omnibus fructibus perceptis à possessore post delictum.*

13 *Bona quæ prohibentur alienari, non deueniunt ad fiscum etiam quoad fructus, dum vixerit delinquens, si testator, vel institutor vtitur his, vel similibus verbis, vt scilicet eo ipso, quod possessor tractauerit, vel attentauerit committere delictum ob quod bona sunt confiscanda, statim amittat bona prohibita alienari, & transeat ad alios vocatos cum omnibus suis commoditatibus, tunc enim fructus non pertinebunt ad fiscum ob delictum possessoris, sed pertinebunt ad alios vocatos.*

14 *Testator, vel institutor fideicommissi, vel maioratus potest, cùm quilibet rei suæ sit moderator, & arbiter, relinquere sua bona sub conditione, & onere, vt suos successores præferre fisco; præsertim cùm idonus non apponat in fraudem fisci, neque in bonum possessoris delinquentis, sed in bonum familia.*

15 *Prohibitio facta in fraudem fisci tunc non est valida, quando qui disponit, est ille idem, qui deliquit, vel cogitauit delinquere, cum in potestate delinquentis non sit pœnam vitare; quare non valeret institutio, si quis ita institueret: Dono tibi bona mea, si contingat vt ob meum delictum illa confiscentur; quia tunc non valeret prohibitio alienationis suorum bonorum, secus in casu recensito.*

16 *Bona prædicta ob delictum possessoris non transeunt in fiscum, si à Principe obtineatur, vt hanc ipsam clausulam confirmet, vel si is, qui instituit fideicommissum, in institutione exprimat, se id non prohibere causa fraudandi fiscum, sed causa conseruandi bona in sua familia.*

17 *Expresè tunc aliquid alienari prohibetur, quando qui de rebus suis disponit, verbis expressis prohibet, ne bona sua alienentur; tunc verè prohibetur tacite, cum non prohibet verbis expressis, sed disponit tali modo, vt ex tali dispositione sequatur bona sua non posse alienari.*

18 *Discrimen est inter prohibitionem tacitam, & expressam, quia in prohibitione expressa non potest possessor vllo modo bona alienare, quod si alienet, poterit successor vocatus statim ea bona sibi vendicare, nec tenetur expectare mortem prioris possessoris, seu tempus illud limitatum, quo possessor illa bona alienauit: At in prohibitione tacita, quamuis non possit possessor in perpetuum bona illa alienare; potest tamen alienare vel ad certum tempus, vel quamdiu fructibus illorum bonorum durante vita sua est fruiturus.*

19 *Fructus in prohibitione expressa alienandi non separantur à dominio: Et sicut dominium bonorum non transit in fiscum, ita nec transeunt fructus illius dominij; sed tam dominium illius rei, quàm fructus spectant ad successorem vocatum, secus est in prohibitione tacita.*

20 *Res confiscatur non solùm quoad fructus, sed etiam quoad dominium, seu proprietatem; quando prohibetur aliquid alienari in fauorem solùm illius cui res relinquitur ob illius delictum; quare illud, quod prohibetur alienari, spectabit in perpetuum ad fiscum, & ob delictum possessoris totus ille fauor deperditur; quia quando lege prohibetur aliquid alienari in fauorem alterius, si iste postea deliquerit, priuatur ob delictum fauore, & priuilegio legis; frustra enim legis auxilium implorat, qui in legem delinquit.*

RESPONDETVR, & dico primò. Bona expresè prohibita alienari in fauorem aliorum, non cadunt sub confiscationem ob delictum illius, qui ea possidet, sed statim spectabunt ad sequentes vocatos. Ioan, Andreas in 1

*Addit.ad Speculat.tit.de feud.vers.*40. Natta *conf.* 528. *n.*31.Ruin.*vol.*2.*conf.*129.*n.*4.Rota *decis.*10. *n.*9. *tom.*1. *in Recent.* Roland *vol.*1.*conf.*101.*n.*25. Grammat.*decis.* 105.*n.*29.Boër. *decis.*168.*n.*6.Cepoll.*conf.ciuil.*58. *n.*3. Menoch. *vol.*1.*conf.*104.*num.*42. & Hier. Gabr. *vol.*1. *conf.* 284. *num.*2. Vide etiam quæ dicam infià *dubit.*
2 *sequenti.*

Et huiusmodi bona espresè prohibita alienari non solùm non cadunt sub confiscationem ob delictum possessoris quoad proprietatem, sed nec etiam quoad fructus. Quapropter illorum bonorum fructus non spectabunt ad fiscum, etiam durante vita condemnati, sed statim pertinebunt ad sequentes vocatos. Ruin. *vol.*2.*conf.*198.*n.*4. Alciat.*tom.*3.*conf.*67.*n.*1. Dec.*vol.*3. *conf.*442.*n.*27.Riminald. Iun. *vol.*3.*conf.*311.*n.*8. Hier. Gabr. *lib.* 1. *conf.*183.*num.*2. Pancirola *conf.*181. *vol.*1. Natta *conf.*518.*n.*19.& 20.Et patet *ex l.cum verò, ff.de fideicom.liber.ex l.iura, ff. de Inrepatr. & ex l. Imperator,*
3 *ff.de fideicom. liber.* vbi dicitur, quod cùm quis leget alteri seruos cum conditione, ne aliis seruiant, si contingat bona legatarij ob eius delictum confiscari, serui non pertineant ad fiscum, sed consequantur libertatem; quia legans espresè prohibuit, ne illi serui alienentur: Ergo quæ sunt expresè prohibita alienari, non pertinebunt ad fiscum ob delictum delinquentis.

4 Quod verò neque pertineant ad fiscum eorum fructus, probatur; quia quando espresè prohibetur, ne aliqua bona alienentur, tunc commoditas illorum fructuum, quæ ex talibus bonis percipitur, est annexa dominio illorum bonorum: Ergo sicut ob delictum possessoris non transit ad fiscum, sed pertinet ad sequentes vocatos dominium, ita nec etiam transibunt ad fiscum, sed pertinebunt similiter ad sequentes vocatos eorundem bonorum fructus.

5 Quamuis contrarium (quod scilicet durante vita possessoris commoditas fructuum pertineat ad fiscum, etiam quando est expressa prohibitio alienandi) sentiant non improbabiliter Paul. *in l.fil.fam.*§. *Diui,n.*11. *ff.de legat.*1. Alciat. *ibidem*, *n.*4.& 5. Molin. *de Inst. tom.*2. *disput.* 470. & alter Molin. *de primogen. lib.*1. *cap.*20. *num.*9.& Sayr. *in clau.Reg.lib.*9.*cap.*7.*n.*7.& alij.

6 Obiicies fundamentum istorum Doctorum: *in l. Statius, ff. de Iur. fisc.* dicitur vniuersaliter, & absolutè bona fideicommisso subiecta confiscari quoad fructus, quamdiu delinquens vixerit: Ergo.

Respondetur, hanc legem loqui in casu, quo est solùm tacita prohibitio alienandi, non autem in casu, quo est expressa prohibitio: Nam in prohibitione tacita ob delictum delinquentis commoditas fructuum pertinebit ad fiscum, quamdiu delinquens vixerit: Pertinebit autem ad vocatos, seu successores, statim ac delinquens mortuus fuerit.

7 Obiicies secundò: Is qui delictum commisit, poterat toto tempore vitæ suæ illos fructus alienare, tanquam verus dominus talium fructuum, nec successores habebant aliquod ius ad tales fructus: Ergo, cùm ob ipsius delictum omnia bona transeant in fiscum, transibunt etiam in fiscum prædicti fructus.

Respondetur: Concedo antecedens (quod scilicet delinquens potuerit tales fructus alienare toto tempore vitæ suæ) dummodò tamen retineret dominium illius rei, ex qua fructus erant percipiendi; at cum statim post delictum commissum censeatur vocatus successor, vt dominium illius rei transeat in successorem, transibunt etiam & fructus percipiendi ex illa re post delictum prædecessoris: Ita vt, cùm illa res non sit amplius sub dominio delinquentis, sed successoris, fructus etiam pertineant ad successorem, qui est verus dominus.

8 Dico secundò. Nec etiam sub confiscationem cadunt bona, cùm is qui reliquit bona, non prohibuit absolutè, ne alienentur, sed solùm ne alienentur extra familiam; Doctores, quos sequitur Anton. Gabr. *lib.* 7. *commun. opinion. tit. de criminal. concl.*24. & Farin. *in Praxi, tom.*1. *part.* 2. *tit. de delictis, quæstion.* 25. *numer.* 32.

Hinc patet, bona subiecta fideicommisso non posse 9
alienari, vt etiam expresè habetur *in l. Imperator, ff.de fideicomm.* & consequenter non posse confiscari. Dec. *conf.*442.*num.*28.Peregr.*de Iur.fisc. lib.*5.*tit.*1.*num.*98. Alex. *lib.*1.*conf.*23. Socin. Iun. *lib.*3. *conf.*34. *num.*49. Cepoll. *conf.*58. *dub.*1. Ruin.*lib.*5. *conf.* 8. & Roland. *lib.*2.*conf.*98.

Dico tertiò: Cùm dixi, *ob crimen possessoris fideicom-* 10
missi, vel maioratus transire huiusmodi bona in successorem vocatum, non intellexi, teneri delinquentem statim ea bona in foro conscientiæ tradere successori vocato, sed post sententiam iudicis condemnatoriam, vel declaratoriam. Qua secuta, retrotrahitur dominium illorum bonorum ad successorem vocatum, ita vt à puncto delicti commissi dominium illorum bonorum, & fructus pertineant ad successorem vocatum; sicut pertinuissent ad fiscum, si talia bona non fuissent subiecta fideicommisso; qua de re vide diffusius infià *dubit.*131. 132. & 133.

Probatur, quia talia bona relinquuntur à testatore cum huiusmodi conditione, ne bona transeant extra familiam, sed conseruentur in familia: At hoc rectè obseruatur, quamdiu possessor retinet illa bona, & illorum fructus (quæ omnia retinet ante sententiam iudicis:) Ergo ex mente testatoris non obligatur delinquens tradere illa bona successori ante sententiam iudicis.

Confirmatur; quia relinquuntur talia bona cum 11
conditione, vt transeant ad successorem, deficiente possessore; sed ante sententiam iudicis nullo iure statutum est, quod delinquens non remaneat possessor: Ergo non tenetur talia bona tradere successori vocato ante sententiam iudicis.

Obiicies. In fideicommissis, & maioratibus apponi- 12
tur clausula, vt à puncto attentati, vel commissi delicti bona possessoris pertineant ad successorem vocatum: ergo mens testatoris est, vt ipso facto talia bona consignentur à possessore successori vocato.

Respondetur, sensum illorum verborum esse, non vt transferatur dominium talium bonorum statim in successorem vocatum, sed talia bona esse ita affecta, & obligata successori vocato, vt facta delicti declaratione; retrotrahatur dominium talium bonorum, & pertineant ad successorem vocatum cum omnibus fructibus perceptis à possessore post delictum commissum.

Dico quartò: Ad hoc, vt bona, quæ prohibentur 13
alienari, non deueniant ad fiscum, etiam quoad fructus, dum vixerit delinquens, testator, vel institutor debet vti his, vel similibus verbis: *Vt (scilicet) eo ipso, quod possessor tractauerit, vel attentauerit committere delictum, ob quod bona sunt confiscanda, statim amittat bona prohibita alienari, & transeant ad alios vocatos cum omnibus suis commoditatibus* Tunc enim fructus non pertinebunt ad fiscum ob delictum possessoris, sed pertinebunt ad alios vocatos. Menoch. *vol.*1. *conf.*91. *num.*6.Riminald.Iun.*vol.*2.*conf.*131.*num.*63. Hier.Gabr. *vol.*1.*conf.*125.*num.*12.Roland. *vol.*1.*conf.*56. *num.*11. Marian. Soccin. Ion. *vol.*3.*conf.*49.*n.*2. Tobias Nonius *vol.*1. *conf.*97.*num.*2. Ruin. *vol.*2.*conf.*129.*n.*4. Sfortia Oddo *vol.* 1. *conf.* 53. *num.*7. Molin. *tom.* 3. *de inst. disput.*626.*num.vltimo*, & Suar. *de fide, disp.*22. *sect.*5. *num.*12.

Probatur, quia testator, vel institutor fideicom- 14
missi, vel maioratus potest, cùm quilibet rei suæ sit moderator, & arbiter, relinquere sua bona cum conditione, & onere, ac suos successores præferre fisco. Præsertim cùm id onus non apponat in fraudem fisci, nec in bonum possessoris delinquentis, sed in bonum familiæ, nempe vt bona conseruentur in familia.

Obiicies: Testator, vel institutor videtur apponere 15
id onus ex dolo in fraudem fisci: Ergo talis institutio

tanquam

tanquam facta ex dolo in fraudem fisci, non est valida, cùm omnia iura disponant fraudibus, & dolis non essa locum dandum, *l. in fundo, ff. de rei vendicat.*

*Respon*detur: Nego antecedens, cùm testator, vel institutor in tali casu vtatur iure suo. Accedit, licitum esse vti fraudibus, cùm illæ iniostitiam non inuolvunt: Nam tunc non sunt propriè fraudes, cùm nemo rebus suis alterum fraudet. Accedit secundò, tunc prohibitionem factam in fraudem fisci non esse validam, quando is qui disponit, est ille idem, qui deliquit, vel cogitauit delinquere, cùm in potestate delinquentis non sit pœnam vitare: quare non valeret institutio; si quis ita institueret, *Dono tibi bona mea, si contingat, vt ob meum delictum illa confiscentur*; qoia tunc non valeret prohibitio alienationis suorum bonorum. At cùm is, qui instituit fideicommissum, vel maioratum, nec deliquerit, nec cogitauerit de delicto, non censetur disponere in fraudem fisci, sed id facere, vt successores ab ipso instituti in suis bonis timore illa amittendi retrahantur à delictis committendis: quod est in bonum Reipublicæ, & iuxta bonos mores, tam ciuiles, quàm naturales.

16 Cæterùm certum est, quod non transeant prædicta bona ad fiscum ob delictum possessoris, si à Principe obtineatur, vt hanc ipsam clausulam confirmet, vel si is, qui instituit fideicommissum, in institutione exprimat, se id non prohibere causa fraudandi fiscum, sed causa conseruandi bona in sua familia. Doctores, quos sequitur Fario. *in pract. tom. 1. part. 1. tit. de delictis, & pœnis, quæst. 45. num. 29.*

17 Dico quintò. Tunc prohibetur expressè aliquid alienari, quando qui de rebus suis disponit, verbis expressis prohibet, ne bona sua alienentur. Tunc verò prohibetur tacitè, cùm non prohibet verbis expressis; sed disponit tali modo, vt ex tali dispositione sequatur bona sua non posse alienari.

18 Est verò (sicut rectè præter alios adnotauit Peregr. *de iur. fisci, lib. 5. tit. 1. n. 120.* & Farinac. *in pract. crimin. loca suprà cit. q. 25. n. 38. & 39.* discrimen inter prohibitionem tacitam, & expressam: quia in prohibitione expressa non potest possessor vllo modo bona alienare; quod si alienet, poterit successor vocatus statim ea bona sibi vendicare, nec tenetur expectare mortem prioris possessoris, seu tempus illud limitatum, quo possessor illa bona alienauit. At in prohibitione tacita, quamuis non possit possessor in perpetuum bona illa alienare, potest tamen alienare, vel ad decretum tempus, vel quandiu fructibus illorum bonorum durante vita sua est fruiturus. Quare si alienet, valebit alienatio, nec poterit ea reuocari, nisi elapso illo certo tempore, ad quod fuerunt illa bona alienata, vel adueniente morte prioris possessoris.

19 Dico sextò: In prohibitione expressa alienandi fructus non separantur à dominio (vti suprà dicebam) & sicut dominium bonorum non transit in fiscum, ita nec transeunt fructus illius dominij: sed tam dominium illius rei, quàm fructus spectat ad successorem vocatum. At in sola prohibitione tacita, sicut durante vita possessoris possunt illa bona transire in alterum, ita etiam & fructus; & consequenter illa bona quoad fructus poterunt transire in fiscum toto tempore vitæ delinquentis: Quare si in institutione fideicommissi, vel maioratus prohibeatur tacita alienatio, potest tunc fideicommissum, vel maioratus confiscari quoad fructus: Secus si addatur expressa prohibitio alienandi; quia tunc non confiscantur, nec quoad dominium, nec quoad fructus, sed fideicommissum, vel maioratus absolutè spectabunt ad successorem vocatum.

20 Dico septimò: Quando prohibetur aliquid alienari in fauorem solùm illius, cui res relinquitur, ob illius delictum res illa confiscatur, non solùm quoad fructus, sed etiam quoad dominium, seu proprietatem. Quare illud, quod prohibetur alienari, spectabit in perpetuum ad fiscum, & ob delictum possessoris totus ille fauor deperditur, Bartol. Socio. *vol. 2. cons. 266. n. 38.* Anton. Gabr. *lib. 7. commun. opinion. titul. de minim. concl. 14. n. 3.* Natta *vol. 3. cons. 528. num. 11.* Molina *de iust. tom. 3. disp. 656. n. 4.* & Farin. *cit. q. 25. num. 46.* Quia quando lege prohibetur aliquid alienari in fauorem alterius, si ille postea delinquit, priuatur ob delictum fauore, & priuilegio legis; cùm frustra legis auxilium imploret, qui in legem delinquit, *cap. quia frustra, de vsur.* Hæc de bonis alienari prohibitis dixerim in genere, & vniuersali, dicam nunc in specie, & particulari. Quare sit.

DVBITATIO CXVII.

An confiscatis bonis hæretici, vel alterius simplicis delinquentis, cadat sub confiscationem fideicommissum, & maioratus?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissum, & maioratus, confiscatis bonis hæretici, vel alterius similis delinquentis, non cadit sub confiscationem: ita vt sub publicatione bonorum non comprehenduntur fideicommissum, & maioratus, vtpotè prohibita alienari, quia quilibet habet de suis bonis liberam disponendi facultatem.*

2 *Bona fideicommissi, & maioratus alienari non possunt in præiudicium alterius contrahendo, neque delinquendo: quia delictum est quasi contractus cum fisco factus, ratione cuius bona sunt fisco obnoxia.*

3 *Nemo potest amittere, nisi ea, quæ sibi propria sunt, & quorum liberam dispositionem habet.*

4 *Successores non accipiunt fideicommissum, & maioratum à proximo possessore, sed ab institutore fideicommissi, vel maioratus.*

5 *Bona quæ non transeunt ad hæredes extraneos, non cadunt sub confiscationem, & huiusmodi sunt fideicommissum, & maioratus, contra nonnullos contrarium sentientes.*

6 *Possessor maioratus non est absolutus dominus, sed tenetur bona maioratus ex institutione facta conseruare successoribus.*

7 *Omnia iura clamant, vt ob grauia delicta delinquentis bona confiscentur: sed id intelligitur de bonis, quorum delinquens est absolutus dominus. At possessor non est absolutus dominus bonorum maioratus.*

8 *Ampliatur responsio principalis in principio posita non solùm ad bona, quæ ei sunt prohibita alienari, sed etiam ad bona, quæ eidem sunt prohibita diuidi: quia diuidere non potest quin alienet, & diuisio est quædam alienatio.*

ESPONDETVR ex dictis *dubit. præcedenti*, negatiuè: Ita vt sub publicatione bonorum non comprehendantur fideicommissum, & maioratus, vtpotè prohibita alienari, sicuti patet ex dictis, & habetur expressè *in l. Imperator, de fideicomm. liber.* & docet ibi Bartol. *num. 1.* quem sequuntur communiter Doctores apud Molinam *de primogen. lib. 4. cap. 11. num. 32.* Castr. *de iust. hæret. punit. cap. 2.* Vasq. *part. 2. disp. 169. cap. 4. n. 30.* Suar. *de fid. disp. 22. sect. 5. n. 12.* Clar. *pract. quæst. 38. vers.* 1

saltem. Gig. *de crimin. læs. Maiest. lib. 1. tit. de pœnis, quæst. 3. num. 1.* Molinam *de iust. tom. 3. disput. 556.* Farinacium *lib. 1. pract. quæst. 25. num. 11. & de hæret. quæst. 190. §. 4. num. 60.* & Riuecciullum *tract. de iure personarum, lib. 5. cap. 32. num. 65. & seqq.* Vide etiam quæ dicebam suprà *dubit. præcedenti*.

Probatur, quia quilibet habet in suis bonis liberam disponendi facultatem, *l. sed & si, §. consuluit, ff. de petit. hæred.* sed qui tibi talia bona reliquit, non reliquit absolutè, sed sub conditione, ne ea alienare possis: Ergo sub confiscationem non cadunt.

2 Confirmatur, quia non potes in præiudicium alterius talia bona alienare contrahendo: Ergo neque delinquendo, *l. si filius, Cod. de bon. proscript.* & tradit Bartol. *in l. si finita, §. de vectigalibus, n. 11. ff. de damn. infect.* præsertim quia delictum est quasi contractus cum fisco factus, ratione cuius bona sunt fisco obligata, *l. Imperatores, ff. de iur. fisc.* ibi: *In te ipsum pœna subdidisti*.

3 Confirmatur secundò, quia nemo potest amittere, nisi ea quæ sibi propria sunt, & quorum liberam dispositionem habet, *ex l. si dotem, Cod. de iur. dotium, & ex l. emancipatum, §. fin. de senat.*

4 Confirmatur tertiò, quia successores non accipiunt fideicommissum, & maioratum à proximo possessore, sed ab institutore fideicommissi, vel maioratus: Ergo cùm sic successores habeant ius ad bona fideicommissi, vel maioratus, non debent illis priuari ob delictum possessoris contra voluntatem primi institutoris, qui voluit, quod si possessor committat aliquod delictum, fideicommissum, vel maioratus pertineat ad successores: Nam quilibet potest sua bona relinquere cum illis confiscationibus, & oneribus, quæ voluerit, si rectæ rationi non repugnant.

5 Confirmatur quartò, quia bona quæ non transeunt ad hæredes extraneos, non cadunt sub confiscationem: At huiusmodi sunt fideicommissum, & maioratus: Ergo.

Quamuis contrarium sentiant Simanch. *de Cathol. institut. tit. 9. num. 153. & tit. 13. num. 252. & seqq.* & Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 12. quæst. 7. & 13.* quatenus aiunt, ob crimen hæresis in perpetuum publicari bona maioratus, & pertinere ad fiscum, nunquam reuersura ad hæredes eius, qui maioratum instituit.

6 Obiicies fundamenta ipsorum: Possessor maioratus est verus dominus bonorum maioratus: Ergo ob ipsius delictum bona maioratus in perpetuum cadunt sub confiscationem.

Respondetur: Nego consequentiam; quia talis possessor non est absolutus dominus, sed tenetur bona maioratus ex institutione facta conseruare successoribus.

7 Obiicies secundò, omnia iura clamant, vt ob grauia delicta delinquentis bona confiscentur: Ergo.

Respondetur, intelligi de bonis, quorum delinquens est absolutus dominus: At possessor non est absolutus dominus bonorum maioratus.

8 Ampliatur responsio nostra principalis in principio posita non solùm ad bona, quæ tibi sunt prohibita alienari, sed etiam ad bona, quæ tibi sunt prohibita diuidi; quia diuidere non potes, quin alienes; & diuisio est quædam alienatio, *l. si pupillorum, ff. de reb. eorum*; & tradunt Ruin. *cons. 23. num. 15. lib. 5.* Roland. *cons. 84. num. 30. vol. 1.* & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *lib. 5 pract. quæst. 55. n. 31.* & Sanchez *lib. 4. moralium, cap. 32. num. 17.*

SECTIO II.

Limitatio prima.

SVMMARIVM.

1 *Limitatur primò eadem responsio, vt procedat casu quo testator prohibuerit alienationem fieri in fauorem alterius à delinquente, quod sæpè contingit in fideicommissis, & quoties aliqui sunt vocati; quia si prohibuerit alienationem fieri in fauorem delinquentis, tunc in fiscum transeunt illa bona; siquidem propter delictum fauor ille deperditur.*

2 *Amplia id verum esse, etiamsi testator expressè prohibuerit bona illa in fiscum transire: quia talis prohibitio, vtpotè fauens delinquenti, & facta in fraudem fisci, non impedit translationem in fiscum.*

3 *Delinquentibus omnibus, quorum occasione facta est alienationis prohibitio, fideicommissum alienari prohibitum transeat in fiscum: quia cessat tunc ratio damnificandi innocentem ex tali transitu.*

Limitatur tamen eadem responsio primò, vt procedat casu, quo testator prohibuerit, alienationem fieri in fauorem alterius à delinquente (quod semper contingit in fideicommissis, & quoties aliqui sunt vocati:) quia si prohibuerit alienationem fieri in fauorem delinquentis, quod contingit quando nullus est datus substitutus, neque aliqui sunt vocati: Tunc in fiscum transeunt illa bona, siquidem propter delictum fauor ille deperditur, vti dicebam *dubit. præcedenti*, & & docet Farin. *q. 25. num. 46.* Molin. *de primogen. lib. 4. cap. vltimo, n. 5.* & alij multi, quos citat, & sequitur Sanch. *lib. 2. moral. cap. 18. n. 5.* 1

Quod verum est, etiamsi testator expressè prohibuerit bona illa in fiscum transire: quia talis prohibitio, vtpote fauens delinquenti, & facta in fraudem fisci, non impedit translationem in fiscum. Farinac. Molin. & Sanch. *in loc. suprà cit.* & fauet Textus *in l. filiusfam. §. Diui, ff. de legat.* ibi: *Sed neque creditoribus, neque fisco fraudi esse.* 2

Hinc sequitur, quod delinquentibus omnibus, quorum occasione facta est alienationis prohibitio, fideicommissum alienari prohibitum transeat in fiscum; quia cessat tunc ratio damnificandi innocentem ex tali transitu, vti dicebam *cit. dubit. præcedenti*. Et videri poterit Sanch. *vbi suprà, num. 40.* 3

SECTIO III.

Limitatio secunda.

SVMMARIVM.

1 *Responsio item superior limitatur secundò, vt intelligatur de alienatione perpetua; quia loquendo de temporali, & ad vitam damnati, fideicommissum transire potest in fiscum, ita vt fiscus percipiat eius commoditatem, & vsumfructum, quem percipere debuisset damnatus; siquidem in hoc nulla fit iniuria innocenti.*

2 *Non obstat, sic delinquentem bannitum cum publicatione bonorum reputari pro mortuo, vt dicamus substitutum debere succedere, & non fiscum; quia id verum est in iis, quæ spectant commodum delinquentis, non autem in iis, quæ spectant vtilitatem aliorum.*

3 *Intellige supradicta, quando fideicommisso non esset expressè addita prohibitio alienationis extra familiam: quia si prohibitio fideicommisso expressè addita*

addita esset, tunc ex probabiliori sententia Doctorum neque commoditas, vel vsusfructus transit in fiscum.

4 *Vsusfructus non potest transire in fiscum, quin bona sint alienata in fiscum: & eo ipso, quod sunt alienata, transeunt expressa dispositione testatoris in substitutum.*

5 *Conditio requisita vt succedat substitutus, & excludatur fiscus, purificatur stante alienatione per delictum in fiscum.*

6 *Legatis tribus seruis Mutiano hac conditione, ne aliis seruirent, cùm Mutiani bona fuerint confiscata, serui manserunt liberi: quia purificata fuit legati conditio, ex l. Imperator, ff. de fideic. libert.*

7 *Testator in casu, de quo agitur, non impedit vt leges in sua dispositione locum non habeant, quia non impedit legis dispositionem ex eo, quod ante commissum delictum disponat, vt si de facto delictum committatur, bona illa delinquentis in alterum transeant. At illa bona iam desinunt esse delinquentis ex dispositione testatoris, cùm delinquens delictum committit, & applicantur successori.*

8 *Testatoris dispositio neque videtur facta in praeiudicium fisci: quia praeiudicium esse non potest, vbi non tollitur ius quaesitum.*

9 *Ius quod acquisiturus erat fiscus ex delicto, si talis dispositio non fuisset, licèt tollatur, id tamen in causa esse non potest, vt dicatur dispositio facta esse in praeiudicium fisci: aliàs in omni fideicommisso hoc praeiudicium adesset, quod non est dicendum.*

10 *Dispositio hoc modo facta, volo vt mea bona, si delinquam, ad agnatum proximum perueniant, & non ad fiscum, non valet; quia talis dispositio censetur facta in praeiudicium fisci, cùm facta sit in fauorem delinquentis, & idcò non tenet: Secus quando nec deliquit, nec delinquere cogitanie, disponit non in fauorem delinquentis, sed in fauorem familiae, quam intendit praeferre fisco, &c.*

11 *Taciti, & expressi est idem iuris, quando tacitum loco expressi, & expressum loco taciti succedit: At secus est quando expressum, vt in praesenti, tacito superadditur: quia duplex prohibitio, legis scilicet, & hominis, plus operatur, quam simplex.*

12 *Alienari prohibita tacitè, si alienantur, non possunt nec per fideicommissarium, nec per eius substitutum, durante vita grauati vindicari: At fideicommissa alienari prohibita expressè, si alienentur, possunt non quidem à fideicommissario, sed à substituto etiam durante vita grauati vindicari.*

13 *Testatoris adaequatus finis sic disponentis non est ne bona illa transeant in alienum, sed est, ne in delinquente iam declarato retineantur. Ex quo fine sequitur, quod non possit fiscus commoditates, & vsusfructus percipere: quia illis bonis in substitutum innocentem translatis, debent etiam & fructus transferri: aliàs sine culpa fructibus sibi debitis priuaretur.*

14 *Bona fideicommissi, vel maioratus praedicta transeunt ad substitutum post delicti declarationem, & delinquentis condemnationem, quia delinquens vsque ad illud tempus retinere potest fideicommissum, vel maioratum: siquidem testator solùm voluit, ne extra familiam veniret, quod non venit donec delinquens retinet: data tamen sententia declaratoria, dominium retrotrahitur à die commissi criminis, & cum fructibus transfertur in sequentem vocatum.*

Limitatur secundò, vt intelligatur de alienatione perpetua, quia loquendo de temporali, & ad vitam damnati, fideicommissum transire potest in fiscum, ita vt fiscus percipiat eius commoditatem, & vsumfructum, quem percipere debuisset damnatus; siquidem in hoc nulla fit iniuria innocenti, vti patet ex iis quae dicebam *cit. dubit. praeced.* & ex textu in *l. Statius*, *§. Cornelio, ff. de iur. fisc.* in *l. cùm pater*, *§. haereditatem, ff. de legat. 2. & in l. ex facto, ff. ad Trebellian.* & ex communi traditur à Doctoribus apud Farinac. *q. 25. num. 34.* & apud Sanch. *lib. 2. moral. cap. 18. num. 8.*

Non obstat, sic delinquentem bannitum cum publicatione bonorum reputari pro mortuo, *ex cit. l. ex facto; §. ex facto*, vt dicamus substitutum debere succedere, & non fiscum; quia id verum est in iis, quae spectant commodum delinquentis, non autem in iis quae spectant vtilitatem aliorum. Boër. *q. 41.* Riminal. *cons. 50. n. 109. lib. 1.* & alij passim, quos citat, & sequitur Farin. *loco suprà cit. num. 34.*

Hoc autem, quod modò dixi, intellige quando fideicommisso non esset expressè addita prohibitio alienationis extra familiam, quia si talis prohibitio fideicommisso expressè addita esset, tunc ex probabiliori sententia Doctorum neque commoditas, neque vsusfructus transit in fiscum. Clar. *in pract. q. 78. vers. quaero*, & ibi Baiard. *n. 36.* Diaz *in pract. cap. 132. n. 4.* Hieron. Gabr. *cons. 123. & cons. 184. num. 1. lib. 1.* Farinac. *q. 25. n. 35.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 18. n. 15.* & alii, quos citabam *dubit. praeced.* Etsi contrarium non improbabiliter doceant Gig. *tract. de crim. laesa Maiest. lib. 2. tit. de poen. committ. in crimin. q. 3. n. 4.* Peregr. *de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. n. 101.* Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 20. num. 9. & lib. 4. cap. vltimo, num. 11.* & alij, quos citabam eadem *dubitatione praecedenti.* 3

Probatur, quia non potest vsusfructus transire in fiscum, quin bona sint alienata in fiscum. Et eo ipso, quod sunt alienata, transeunt ex expressa dispositione testatoris in substitutum: Ergo. 4

Confirmatur, quià stante alienatione per delictum in fiscum, purificatur conditio requisita, vt succedat substitutus, & excludatur fiscus: Ergo. 5

Confirmatur secundò *ex l. Imperator, ff. de fideicom. libert.* vbi legatis tribus seruis Mutiano hac conditione, ne aliis seruirent, cùm Mutiani bona fuerint confiscata, serui manserunt liberi: quia purificata fuit legati conditio; sed cùm tibi fideicommissum tradatur ea conditione ne extra familiam deueniat, si per delictum alienas, iam purificatur conditio, vt illud transeat in substitutum: Ergo. 6

Obiicies fundamenta contraria: Testator non potest impedire, quin leges in sua dispositione locum habeant, iuxta Textum *in l. nemo potest, ff. de legat. 1.* At si commisso delicto, testator impedit, ne bona delinquentis transeant in fiscum, impedit quin leges in sua dispositione locum habeant: Nam impedit legis dispositionem, quae bona delinquentis fisco applicat: Ergo. 7

Respondetur: Concedo maiorem, nego tamen minorem, impedire scilicet testatorem, quin leges in sua dispositione locum habeant: quia non impedit legis dispositionem ex eo, quod ante commissum delictum disponat, vt si de facto delictum committatur, bona illa delinquentis in alterum transeant: siquidem lex solùm disponit, vt bona delinquentis, quae sunt delinquentis, cum ab isto delictum committitur, fisco applicentur. At illa bona iam desinunt esse delinquentis ex dispositione testatoris, cùm delinquens delictum committit, & applicantur successori: Ergo.

Obiicies secundò. Haec dispositio testatoris videtur facta in praeiudicium fisci: ergo reiicienda, & nulla, argumento Textus *in l. filiusfamil. §. Diui 2. ff. de legat. 1.* 8

Respondetur: Nego antecedens, quia praeiudicium esse non potest, vbi non tollitur ius quaesitum.

Quod si dicas: Tollitur ius, quod acquisiturus erat fiscus ex delicto, si talis dispositio non fuisset. 9

Respondetur, id in causa esse non posse, vt dicatur dispositio facta esse in praeiudicium fisci, aliàs in omni fideicommisso hoc praeiudicium adesset, quod non est dicendum, cum cuilibet liberum sit de suis bonis disponere: neque in hac dispositione iniuriam

iniuriam alicui inferat, vtpotè iure suo vtens.

10 Quod si instes. Ergo valebit hæc dispositio: Volo vt mea bona, si delioquam, ad agnatum proximum perueniant, & non ad fiscum, contra Battoli doctrinam *in l. post contract.n.9.ff. de donat.* quam sequnntur communiter Doctores.

Respondetur: Nego consequentiam. Et disparitas est, quia talis dispositio censetur facta in præiudicium fisci, cum facta sit in fauorem delinquentis, & ideò non tenet: At cùm pater delinquentis, vel alius, qui nec deliquit, nec delinquere cogitauit, disponit, quod si delictum à fideicommissario committatur, fideicommissum transeat ad agnatos, non disponit in fauorem delinquentis, sed in fauorem familiæ, quam intendit præferre fisco, & ideò è contra talis dispositio sustineri debet. Vide Farinacium, Molinam, & Sanchez *in lo-*

11 *cis suprà citatis.*

Obiicies tertiò: Taciti, & expressi idem est iuris, *l. de quibus, in fine, ff. de legib. & l. cùm quid, ff. si cert. pet.* At tacita alienationis prohibitio (quæ in quolibet fideicommisso reperitur) non impedit quominùs fiscus vsumfructum fideicommissi percipiat: Ergo neque impediet expressa prohibitio.

Respondetur: Concedo maiorem (taciti scilicet, & expressi esse idem iuris) quando tacitum loco expressi, & expressum loco taciti succedit. At secus quando expressum (vt in præsenti) tacito superadditur. Quia duplex prohibitio, legis scilicet, & hominis, plus operatur, quàm simplex, *cap. cùm ad verum*, & ibi Glossa *de condit. apposit.* & tradunt Doctores, quos citat, & sequitur Sanch. *lib. 2. moral. cap. 18. num. 2.* & Farinac.

12 *q. 25. n. 36.* Ex quo rectè inferunt differentiam inter ea, quæ à lege alienari sunt prohibita tacitè, qualia sunt bona restitutioni obnoxia, ac fideicommissaria, & inter ea quæ vltra tacitam prohibitionem à testatore, alienari sunt prohibita expressè, vt videlicet alienari prohibita tacitè, si alienentur, non possint nec per fideicommissarium, nec per eius substitutum, durante vita grauati, vindicari. At fideicommissa alienari prohibita expressè, si alienentur, possint non quidem à fideicommissario, sed à substituto, etiam durante vita grauati, vindicari. Et quoad hoc consentiunt Molina *lib. 1. de primogen. cap. 16. num. 33.* & Peregr. *de iure fisc. lib. 5. tit. 1. num. 101.*

13 Obiicies quartò: Finis testatoris est, ne bona illa transeant in alienum. At hoc saluari potest, etiamsi commoditates, & vsusfructus transeant in fiscum, vti contingit quando fideicommisso non additur expressa alienationis prohibitio: Ergo.

Respondetur. Nego adæquatum finem testatoris sic disponentis, esse ne bona illa transeant in alienum, sed etiam esse, ne in delinquente iam declarato retineantur. Ex quo fine sequitur, quod non possit fiscus commoditates, & vsusfructus percipere: quia illis bonis in substitutum innocentem translatis, debent etiam & fructus transferri, aliàs sine culpa fructibus sibi debitis priuaretur.

14 Aduerte tamen, bona fideicommissi, vel maioratus prædicta transire ad substitutum post delicti declarationem, & delinquentis condemnationem; quia delinquens vsque ad illud tempus retinere potest fideicommissum, vel maioratum; siquidem testator solùm voluit, ne extra familiam veniret, quod non venit donec delinquens retinet; data tamen sententia declaratoria, dominium retrotrahitur à die commissi criminis, & cum fructibus transfertur in sequentem vocatum: ita vt bona illa sint successori addicta, & obligata à puncto commissi delicti; non secùs, ac alia bona, quæ ipso facto sunt confiscata, & obligata fisco, vti dicebam *dubitatione præcedenti.* Et videri poterit Sanch. *cit. lib. 2. moral. cap. 18. n. 30.*

SECTIO IV.

Limitatio tertia.

SVMMARIVM.

1 *Responsio prior limitatur tertiò in confiscatione facta ob crimen læsæ Maiestatis diuinæ, vel humanæ, & ob crimen sodomiæ: In hac enim confiscatione, præsertim ob crimen hæresis, volunt sub publicatione bonorum maioratum comprehendi: quia maioratus sub hac tacita conditione videtur institui, & institutio à Principe approbari, secùs repelli.*

2 *Limitatio prædicta sic vniuersaliter sumpta Auctori non probatur: plures enim casus distinguendi videntur.*

3 *Maioratus non comprehenditur sub confiscatione bonorum, si alius à primo institutore possideat maioratum constitutum ex dispositione iuris communis, concedentis cuilibet non habenti hæredes necessarios disponere de propriis bonis, prout voluerit, & si incidat in crimen læsæ Maiestatis diuinæ, vel humanæ, vel in crimen sodomiæ.*

4 *Fiscus solùm occupat bona delinquentis, quatenùs sunt delinquentis, & maioratus prædictus non est delinquentis absolutè, & in perpetuum, sed solùm pro tempore suæ vitæ.*

5 *Fideicommissa omnia, & alienari prohibita communi iure statutum est, non confiscari in perpetuum.*

6 *Textus in l. 1. Cod. de bonis libert. non obstat vbi bona libertorum ob crimen læsæ Maiestatis confiscantur, quia hic Textus loquitur de iuribus libertorum, quæ transire possunt ad hæredes extraneos, &c.*

7 *Bona aliqua si à Rege alieni donata sunt absolutè, & non sub titulo maioratus; is verò ex illis maioratum instituit, talia bona delinquente aliquo ex possessoribus non confiscantur in perpetuum, sed transeunt ad sequentem vocatum: quia talis possessor delinquens non à Rege, sed à se maioratum habet.*

8 *Bona aliqua si à Rege alicui donata sunt sub titulo maioratus, & confiscationem faciat non Rex, sed Pontifex, vt de facto facit in crimine hæresis. Pontifex non potest ea confiscare in perpetuum, sed solùm potest commoditates, & fructus maioratus applicare Ecclesiæ pro vita delinquentis: cùm non possit priuare innocentes iure ipsis debito in maioratu.*

Limitatur tertiò ab Azorio *tom. 1. lib. 8. cap. 12.* 1
quæst. 7. Simanch. *de Cathol. institut. tit. num. 253. & seqq.* & aliis, in confiscatione, præsertim ob crimen læsæ Maiestatis diuinæ, vel humanæ, & ob crimen sodomiæ: In hac enim confiscatione, præsertim ob crimen hæresis, volunt sub publicatione bonorum maioratum (qui est quoddam fideicommissum) comprehendi: quia maioratus sub hac tacita conditione videtur institui, & institutio à Principe approbari, secùs repelli.

At hæc limitatio sic vniuersaliter sumpta mihi non 2
probatur, sed plures casus distinguendi videntur; quare.

Dico primò. Si alius à primo instituente possideat 3
maioratum constitutum ex dispositione iuris communis concedentis cuilibet non habenti hæredes necessarios, disponere de propriis bonis, prout voluerit, & incidat in crimen læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ, vel in crimen sodomiæ, sub confiscatione bonorum non comprehenditur maioratus. Molin. *de primogen. cap. 2. num. 10.* alter Molin. *de iust. tom. 3. disput. 657. n. 3.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 18. num. 36.* & Vasq. *part. 2. disp. 169. cap. 4. n. 30. & seqq.*

Proba

4 Probatur, quia fiscus solùm occupat bona delinquentis, quatenus sunt delinquentis: At hic maioratus non est delinquentis absolutè, & in perpetuum, sed solùm pro tempore suæ vitæ; illa enim transacta, addictus est ex dispositione primi instituentis aliis cognatis: Ergo solùm pro tempore vitæ delinquentis, atque adeò solùm quoad fructus, & commoditates confiscari potest.

5 Secundò probatur, quia communi iure statutum est, omnia fideicommissa, & alienati prohibita non confiscari in perpetuum. At nullus est textus, qui ob hæc crimina confiscet maioratum; sed potiùs sunt plures textus, qui maioratum in his criminibus à confiscatione excipiant: Ergo. Minor probatur *ex leg. iura libert. ff. de iurepatr.* vbi ex causa perduellionis, sicut ex aliis, non datur confiscatio. Tum *ex leg. eorum, ff. ad leg. Iul. Maiest.* vbi ob crimen læsæ maiestatis iura libertorum non confiscantur. Tum *ex cap. felicis, §. si quæ verò feuda, de pœnis in 6.* vbi feuda, quæ ad hæredes extraneos transire non possunt, non cadunt in confiscationem.

6 Neque obstat textus *in leg. 1. Cod. de bonis libert.* vbi bona libertorum ob crimen læsæ maiestatis confiscantur; quia hic textus loquitur de iis iuribus libertorum, quæ transire possunt ad hæredes extraneos, iuxta *leg. si non sortem, §. libertus, ff. de condict. indebit.* vt ibi notauit Bald. *num.* 2. & Paul. *num.* 4. Vel loquitur de confiscando iurepatronatus, quod competebat eius hæredibus, & successoribus; maioratus autem si in perpetuum confiscaretur, non solùm delinquenti, sed etiam successoribus auferretur.

7 Dico secundò, si bona aliqua à Rege tibi donata sunt absolutè, & non sub titulo maioratus: Tu verò ex illis maioratum instituisti, talia bona, delinquente aliquo ex possessoribus, non confiscantur in perpetuum, sed transeunt ad sequentem vocatum. Molin. *de primog. lib.* 4. *c. vlt. n.* 48. Sanch. *lib. 2. moral. c.* 18. *n.* 37. & alij.

Probatur, quia talis possessor delinquens non à Rege, sed à te maioratum habet, & bona illa non possunt dici regalia, cùm à Rege fuerint donata absolutè, & translata non possessori maioratus, sed primo instituenti: Ergo.

8 Dico tertiò: Si bona aliqua à Rege tibi donata sunt sub titulo maioratus, & confiscationem facit non Rex, sed Pontifex (vt de facto facit in crimine hæresis) applicans ea fisco Ecclesiæ, Pontifex non potest ea confiscare in perpetuum, sed solùm poterit commoditates, & fructus maioratus applicare Ecclesiæ pro vita delinquentis. Doctores, quos sequitur Sanchez *loc. suprà cit. num.* 40. & Vasquez *part. 2. disp.* 169. *cap.* 4. *num.* 28.

Probatur, quia non potest Pontifex priuare innocentes iure ipsis debito succedendi in maioratu, cùm nec datus, nec institutus fuerit sub ea conditione ab ipso Pontifice: Ergo.

SECTIO V.

Quid dicendum, si bona aliqua à Rege tibi, tuisque successoribus donata sint sub titulo maioratus in perpetuum, & quis ex possessoribus crimen læsæ maiestatis humanæ committat in Regem?

SVMMARIVM.

1 *Crimen læsæ maiestatis humanæ si quis ex possessoribus bonorum à Rege donatorum sub titulo maioratus committat in Regem, secundum aliquos Doctores, prædicta bona confiscantur in perpetuum, & deuoluuntur ad coronam Regis, quia donatis à Rege videtur tacita conditio inesse, vt quicumque ex possessoribus Regem offenderit, statim ea deuoluantur ad coronam Regis: Et probatur à simili de feudo, quod sub ea conditione datum esse videtur.*

2 *Item quia donationes ex ingratitudine donatarij aduersus donantem iure reuocantur.*

3 *Bona prædicta his non obstantibus, neque ob crimen læsæ maiestatis humanæ, neque Diuinæ, neque ob crimen sodomiæ confiscari in perpetuum, & deuolui ad coronam Regis possunt, secundum probabiliorem sententiam, quia non reperitur in iure textus expressus, qui talem confiscationem perpetuam inducat.*

4 *Argumentum de feudo non est simile, quia tunc solùm in feudo admittitur confiscatio, quando aduersus dominum feudi committitur offensio, ratione cuius offensionis dominus feudi in præiudicium sequentium vocatorum vindicat sibi feudum, cùm hæc sit via à iure concessa, qua vindicare iniuriam potest. At id non procedit in maioratu, cuius possessor habet dominium directum, & vtile.*

5 *Item argumentum ex ingratitudine donatarij non est efficax, quia successor in Regno, & in maioratu non sunt propriè donator, & donatarius, sed per quandam analogiam.*

6 *Donatio ob ingratitudinem esto reuocetur, reuocari debet respectu donatarij ingrati, non respectu aliorum, qui ingrati non sunt: At in maioratu tot sunt donatarij, quot successores vocati.*

7 *Maioratus donatio si ob ingratitudinem reuocaretur, reuocari deberet donatio, cuiuscumque fuerit conditionis, & non solùm oppidorum, castrorum, & similium sub titulo maioratus, vel ducatus concessorum.*

8 *Dicta de iure communi, idem etiam dic de iure regio Castellæ, quamuis contrarium non improbabiliter doceant aliqui Doctores ex quadam pragmatica Henrici II.*

9 *Maioratus donatio reuocabilis ex dicta pragmatica in casu recensito intelligi non debet de omnibus bonis donatis, sed solùm de castris, oppidis, & villis, quia de his solùm ipsa loquitur, & hæc sunt, quæ seruitij, & fidelitatis iura exigunt, non aliæ donationes minoris momenti.*

10 *Item subdunt, quod impediatur confiscatio, si bona à Rege donata iure maioratus donata sint in remunerationem seruitij facti, & illius qualitatem, & quantitatem non excedant, quia hæc ob ingratitudinem reuocari non possunt, cum non sint donationes gratuitæ, sed debitæ respectu illius qualitatis, ac quantitatis.*

11 *Pragmatica dicta Henrici II. non constat, quòd sit publicata, ac proinde valorem non habet.*

12 *Pragmatica dicta non est lata in forma legis, est enim solùm quædam responsio ab Henrico II. vassallis sic petentibus facta, quorum petitionem ipse gratam habuit, & promisit executioni mandare.*

13 *Item ibi non ex quocumque læsæ maiestatis humanæ crimine villa, & oppidum videntur esse publicanda, sed ex eo solùm, quod villam, vel oppidum regale vsurpauerit, vel inde bellum aduersus Regem mouerit, & vocatus à Rege non obedierit.*

14 *Pragmatica prædicta è contra videtur loqui non solùm de crimine læsæ maiestatis humanæ, sed de quocumque crimine confiscatione digno, & de quibuscumque bonis.*

15 *Bona maioratus à Rege donata neque de iure communi, neque de iure regio Castellæ confiscari in perpetuum possunt, sed solùm quoad vsusfructus, & commoditates, quas delinquens percepturus erat durante vita ipsius, secus autem est de iure regio Lusitaniæ, quod loquitur de quocunque maioratu, feudo, vel foro à Rege recepto.*

QVidam, vt Molin. *lib. 4. de primogen. cap. vlt. n.* 40. 1
& seqq. Vasquez *part. 2. disp.* 168. *cap. 4. num.* 28.

Sanchez *lib. 2. moral. cap.* 18. *n.* 37. & Molina *de iustit. tract.* 2. *tom.* 3. *disp.* 660. *num.* 1. putant in tali casu (si quis scilicet ex possessoribus crimen læsæ Maiestatis humanæ committat in Regem) prædicta bona confiscari in perpetuum, & deuolui ad coronam Regis, seu ad ipsum Regem, ipsiusque successores, quia donatis à Rege videtur tacita conditio inesse, vt possessores talium bonorum sint fideles Regi, eique inseruiant in bello, & si quis ex possessoribus Regem offenderit, statim ea deuoluantur ad coronam Regis. Et probant à simili ex feudo, quod sub ea conditione datum esse videtur, vt si feudatarius dominum offenderit, excludantur agnati, & feudum reuertatur ad dominum, *cap.* 1. §. *denique, quæ fuerit* 1. *caus. benefic. amit.* & *cap.* 1. §. *si vassallus, si de feudo fuerit controuersia inter domin.*

2 *& agnat.* Probant etiam ex ratione generali (qua donationes reuocari consueuerunt) quæ est ingratitudo donatarij aduersus donantem, *cap. si propter, de donat. & leg. final. Cod. de reuocand. donat.* & ibi Glossa, quam sequuntur communiter Doctores; & in præsenti locum habet, quia quilibet possessor maioratus à Rege instituti est immediatus Regis donatarius, & ab ipsa Regia corona, quæ nunquam moritur, maioratum accipere censetur: Ergo ipsa Regia corona potest ob ingratitudinem donatarij maioratum reuocare: Quia sicuti dicebatur, in his donationibus inest tacita conditio vt possessores talium bonorum sint Principi fideles, eique inseruiant in bello. Quare si fideles non fuerint, quin eum offendere tentent in re graui, talis donatio ob ingratitudinem donatarij reuocatur, & consequenter illa bona cedibunt ad principem, eiusque successores, libera ab omni vinculo maioratus. His tamen non obstantibus.

3 Respondetur oppositum (nempe prædicta bona neque ob crimen læsæ maiestatis humanæ, neque Diuinæ, neque ob crimen sodomiæ confiscari in perpetuum, & deuolui ad coronam Regis) esse probabilius. Atque ita tenent Gregor. Lopez *leg.* 2. *verb. mandamos, quæst.* 5. *tit.* 2. *part.* 7. Anton. Gomez *leg.* 41. *Tauri, circa finem*, & probabile putat Sanchez *loc. suprà cit. num.* 37.

4 Probatur, quia non reperitur in iure textus expressus, qui talem confiscationem perpetuam inducat, argumentum autem de feudo non est simile, quia tunc solùm in feudo admittitur confiscatio, quando aduersus dominum feudi committitur offensio, ratione cuius offensionis dominus feudi in præiudicium sequentium vocatorum vindicat sibi feudum, cum hæc sit via à iure concessa, qua vindicare initiam potest, *cap.* 1. §. *denique, quæ fuit prima causa benefic. amit.* & *cap.* 1. §. *si vassallus, si de feudo fuerit controuersia inter domin. & agnat.* At in maioratu hoc locum non habet, quia possessor maioratus habet dominium & directum, & vtile, absque eo quod vllum ius in instituente remaneat. Et argumentum ex ingratitudine donatarij

5 non est efficax, quia esto ob ingratitudinem donatio gratuita reuocari possit, cum tamen certum sit, hanc reuocationem solùm fieri posse ab eo, qui verè donator fuit respectu sui donatarij, & non transire ad hæredes donantis, neque competere aduersus hæredes donatarij, sed hoc ius reuocandi sistere, & finiri in persona primi donantis, & primi donatarij, *ex leg. final. Cod. de reuocand. donation.* ibi: *Hoc tamen vsque ad primas personas tantummodò stare censemus*, cumque successor in regno, & in maioratu non sint propriè donator, & donatarius, sed per quandam analogiam: sequitur, quod dicta donatio reuocari non possit ob titulum ingratitudinis.

6 Confirmatur, quia esto donatio ob ingratitudinem reuocetur, reuocari debet respectu donatarij ingrati, non respectu aliorum qui ingrati non sunt: At in maioratu tot sunt donatarij, quot sunt successores vocati: Ergo par non est, vt ob ingratitudinem vnius donatio alius facta reuocetur.

Confirmatur secundò, quia si ob ingratitudinem reuocaretur donatio maioratus, reuocari deberet donatio, cuiuscumque fuerit conditionis, & non solùm oppidorum, castrorum, & similium sub titulo maioratus, vel ducatus, &c. concessorum (vt volunt aduersarij, sicut patebit ex infrà dicendis) cum æquè in qualibet donatione ingratitudo reperiatur. 7

8 Cæterùm, quod dixi de iure communi, Idem etiam dico de iure regio Castellæ. Quamuis contrarium non improbabiliter doceant Molina *lib.* 4. *de primogeniis, cap. vltimo, num.* 40. *& seqq.* & alter Molina *de iustitia tract.* 2. *tom.* 3. *disp.* 660. ex quadam pragmatica Henrici II. circa quam subdunt, quod intelligi non debeat de omnibus bonis donatis, sed solùm de castris, oppidis, & villis, quia de his solùm ipsa loquitur: Et hæc sunt, quæ seruitutis, & fidelitatis iura exigunt, non aliæ donationes minoris momenti: Et consentit Sanch. *lib.* 1. *moral. cap.* 18. *num.* 38. Item subdunt, quod impediatur confiscatio, si bona à Rege donata iure maioratus, donata sint in remunerationem seruitij facti, & illius qualitatem, ac quantitatem non excedant; quia hæc ob ingratitudinem reuocari non possunt, cum non sint donationes gratuitæ, sed debitæ respectu illius qualitatis, ac quantitatis, *cap. relatum, de testament. & leg. si donationem, Cod. de collat.* vbi Doctores. Item subdunt, quod dicta bona ob crimen hæresis, & sodomiæ non publicentur, sed solùm ob crimen læsæ maiestatis humanæ, quia in solo hoc crimine reperitur ingratitudo, quæ est causa reuocandi donationes. Et consentit etiam Sanch. *vbi suprà, num.* 39. Idem etiam, inquam, dico de iure regio Castellæ. 9 10

11 Primò, quia prædicta pragmatica Henrici II. non constat, quod sit publicata, ac proinde valorem non habet, alias in compilatione legum regalium contineretur.

12 Secundò, quia non est lata in forma legis: Est enim solùm quædam responsio ab Henrico II. vassallis sic petentibus facta, quorum petitionem ipse gratam habuit, & promisit executioni mandare: Quomodo autem executioni mandanda foret, & quid in ea statuerit, non apparet.

13 Tertiò, quia ibi non ea quocumque læsæ maiestatis humanæ crimine villa, & oppidum videntur esse publicanda, sed ea eo solùm, quod villam, vel oppidum regale vsurpauerit, vel inde bellum aduersus Regem mouerit, & vocatus à Rege non obedierit: Ergo de aliis criminibus non videtur loqui prædicta pragmatica.

14 Quartò, quia è contrà videtur loqui non solùm de crimine læsæ maiestatis humanæ, sed de quocumque crimine confiscatione digno, & de quibuscumque bonis: Ergo videtur non solùm ad bona ex donatione Regis, sed etiam ad bona aliunde acquisita extendi, & in omni crimine confiscatione digno, quod est contra præcitatos Doctores.

15 Dicendum igitur est, neque de iure communi, neque de iure regio Castellæ bona maioratus à Rege donata confiscari in perpetuum, sed solùm quoad vsusfructus, & commoditates, quas delinquens percepturus erat durante vita ipsius.

Dixi, neque de iure communi, neque de iure regio Castella, quia de iure regio Lusitaniæ pro parte affirmatiua videtur clara decisio legis *lib.* 5. *ordin. tit.* 3. §. 5. quæ loquitur de quocumque maioratu, feudo, vel foro à Rege recepto, non tamen aliunde acquisito, & in solo crimine læsæ maiestatis humanæ, non tamen Diuinæ, neque sodomiæ.

SECTIO

SECTIO VI.

Quid dicendum, si bona aliqua, vt oppida, Ciuitates, & similia à Rege tibi donata sint sub titulo Maioratus, cum conditione, vt ob crimen læsæ Maiestatis, vel simile non confiscentur?

SVMMARIVM.

1 *Bona aliqua, vt oppida, Ciuitates, & similia, si à Rege alicui donata sint sub titulo maioratus cum conditione, vt ob crimen lesa Maiestatis, vel simile non confiscentur, ob tale crimen possessoris predicta bona non confiscantur, sed transeunt ad successores: quia talis conditio non repugnat bonis moribus, nec recta rationi. Quamuis secus, si apponeretur in bonum delinquentis, quia tunc praberet occasionem delinquendi, &c. contra Molinam, &c.*

1 RESpondetur: Tunc ob tale crimen possessoris prædicta bona non confiscari, sed transire ad successores. Molina *tom. 3. de iust. disput. 660. n. 2.* Vasquez *1. 2. disput. 169. cap. 4. n. 28.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 18. n. 38.*

Probatur, quia talis conditio non repugnat bonis moribus, nec rectæ rationi, cùm scilicet dicta conditio apponitur in vtilitatem, & commoditatem aliorum innocentium ex illa familia; quamuis secus si apponeretur in bonum delinquentis, quia tunc præberet occasionem delinquendi, & consequenter tanquam contraria bonis moribus, esset habenda pro non adiecta.

Quidquid in contrarium dixerit Molina *libr. 4. de primogen. cap. vltim. num. 69.* vbi in priori casu ait, non impediri confiscationum, etiamsi à Rege cautum esset, ne fisco applicarentur illa bona casu, quo quis possessoribus delinqueret: quia & talis remissio, atque conuentio (inquit ipse) vtpote fauens delicto, nulla esse videtur.

At minùs rectè, vt patet ex dictis. Quia talis remissio, & conuentio consona est iuris communis dispositioni, quæ habet, bona non fisco, sed successoribus in priori casu applicari. Neque talis remissio, & conuentio delicto fauet, quia delinquens nullum ex ea commodum reportat. Faueret autem delicto, & delinquenti, si Rex statueret non confiscare commoditates, & vsusfructus à delinquente, etiamsi delictum committeret.

SECTIO VII.

Quid dicendum, si Maioratus sit institutus ex facultate Regis, & Rex è contra facultatem concesserit ea conditione, vt si quis ex possessoribus Maioratus crimen commiserit læsæ Maiestatis humanæ, vel Diuinæ, vel contra naturam, eo ipso bona in sequentes successores non transeant, sed confiscentur?

SVMMARIVM.

1 *Maioratum si sit institutus ex facultate Regis, & Rex e contra facultatem concesserit ea conditione, vt si quis ex possessoribus maioratus crimen commiserit lasa Maiestatis Diuina, vel humana, vel contra naturam, eo ipso bona in sequentes successores non transeant, sed confiscentur, predicta bona manent confiscata à die commissi delicti, quia in tali casu instituens maioratum, applicat fisco bona maioratus.*

2 *Dispositio pradicta reiici non debet, sed sustineri, quia bonis moribus fauet, & possessores maioratus à delicto committendo compescit.*

3 *Si quis vtitur facultate regia prædictam clausulam habente, non potest instituere maioratum sub ea conditione, vt si vnus ex successoribus tractauerit de delicto contra Maiestatem Diuinam, vel humanam, vel naturam, tempore aliquo antecedenti ad delictum, bona maioratus transeant ad successorem: quia hoc esset eludere fiscum, & facultatem regiam.*

RESpondetur, quod in tali casu prædicta bona maneant confiscata à puncto, seu instanti commissi delicti. Doctores, quos citat, & sequitur Molina *de primogen. lib. 2. cap. 2. num. 10.* alter Molina *de iustitia disputat. 657. num. 2.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 18. num. 41.* 1

Probatur, quia in tali casu instituens maioratum applicat fisco bona maioratus, ita vt & ipse fiscus sit vocatus ab instituente maioratum, sicut quilibet alius ex descendentibus: Ergo.

Neque talis dispositio reiici debet, sed sustineri, 2
quia bonis moribus fauet, & possessores maioratus à delicto committendo compescit.

Hinc sequitur, quod is, qui vtitur facultate Re- 3
gia prædictam clausulam habente, non possit instituere maioratum ea conditione, vt si vnus ex successoribus tractauerit de delicto, contra Maiestatem Diuinam, vel humanam, vel contra naturam, tempore aliquo antecedenti ad delictum bona maioratus transeant ad successorem: quia hoc esset eludere fiscum, & facultatem regiam. Doctores prædicti *in locis suprà citatis.*

SECTIO VIII.

Quid dicendum, si in facultate regia omittatur conditio; maioratum scilicet applicandum esse fisco ob crimen læsæ maiestatis humanæ, vel diuinæ, vel sodomiæ?

SVMMARIVM.

1 *Maioratus non applicatur fisco, sed deuenit ad successores, si in facultate regia omittatur conditio, maioratum scilicet applicandum esse fisco ob crimen lesa maiestatis humana, vel diuina, vel sodomia; quia talis facultas regia aliquando sine ista clausula, aliquando cum ista clausula conceditur: Et quando vno, vel altero modo fit concessio, non debet id, quod frequentiùs accidit, suppleri, sed potiùs vt omissum, & ad ius commune redactum reputari.*

2 *Princeps in facultate instituendi maioratum cùm frequentiùs soleat ob supradicta crimina fisco maioratum applicare, si aliquando hanc applicationem omittat, censeri debet, non voluisse talem facultatem grauare.*

3 *Quæ solent apponi in alicuius rei concessione, semper censentur apposita, quamuis omittantur; secus autem est de iis, quæ frequentiùs apponi solent.*

4 *In facultatibus recentioribus debet constare de libera voluntate principis concedentis, cùm omittit hanc clausulam apponere; quia facultas, quæ hanc clausulam non habet, deuiat à stylo his temporibus communi; & quæ à communi stylo deuiant, suspecta debent iudicari.*

5 *Maioratus institutus ex regia donatione non confiscatur in perpetuum, & quatenus id esset con-*

cessum, non debere extendit ad maioratum ex bonis patrimonialibus ex facultate regia institutum; siquidem illud non est propriè ex donatione Regis quoad bona ex quibus maioratus constat, sed quoad priuilegia, & exemptiones.

1 RESpondetur, maioratum in tali casu non applicari fisco, sed deuenire ad successores. Doctores, quos sequitur Molin. *de iust. disp.657. n.2.* & Sanchez *lib.2. moral.cap.18.n.43.*

Probatur, quia talis facultas Regia aliquando sine ista clausula, aliquando (etsi frequentiùs) cum ista clausula conceditur. At quando vno, vel altero modo fit concessio, non debet id quod frequentiùs accidit, suppleri, sed potiùs vt omissum, & ad ius commune redactum reputari, *l. commodissimè, ff. de liberis, & posthumis.* Ergo cùm data fuerit facultas instituendi maioratum, & in ea non fuerit apposita clausula, vt ob ea crimina fisco maioratus applicetur, relinquitur dispositioni iuris communis, in quo nulla est applicatio.

2 Confirmatur, quia cùm Princeps in facultate instituendi maioratum frequentius soleat ob supradicta crimina fisco maioratum applicare si aliquando hanc applicationem omittat, censeri debet non voluisse talem facultatem grauare: si enim voluisset, id èapressisset.

3 Obiicies: Ea *leg. final. Cod. de fideiussorib. & cap. Cùm te., de constitution.* quæ solent apponi in alicuius rei concessione, semper censentur apposita, quamuis omittantur: Ergo cùm soleat apponi in Regia facultate applicatio fisco facienda, censeri debet semper apposita.

Respondetur, id intelligi de iis quæ semper solent apponi: secus de iis quæ frequentiùs. Doctores (quos citat, & sequitur Molina *lib.4. de primogen. cap. vltim. num. 66.*

4 Non nego tamen, in facultatibus recentioribus debere constare de libera voluntate Principis concedentis, cùm omittit hanc clausulam apponere: quia facultas, quæ banc clausulam non haberet, deuiat à stylo his temporibus communi; nulla enim ferè est, quæ dictam clausulam non habeat. At quæ à communi stylo deuiant, suspecta debent iudicari. Felinus *in cap.2.num. 15. de rescript.* & alij passim, quos sequitur Molina *cit.cap.vlt.n.68.* Ergo.

5 Obiicies secundò: Maioratus institutus ex regia facultate, reputari debet ac si esset institutus ex regia donatione, eo quòd Princeps donare censeatur illud; super quo suam authoritatem interponit, *l. in ædibus, §. 1. ff. de donat. & l. etsi liquerat, Cod. de inoffic. donat.* & ibi communiter Doctores. Ergo.

Respondetur: Transeat antecedens, id tamen non obstat. Tum quia, sicuti suprà dicebam, maioratus institutus ex regia donatione, non confiscatur in perpetuum. Tum quia esto id esset concessum, non deberet extendi ad maioratum ex bonis patrimonialibus ea facultate regia institutum. Siquidem illud non est propriè ea donatione Regis quoad bona ex quibus maioratus constat, sed quoad priuilegia, & eaemptiones; si tamen bona essent ipsius Regis, & Rex super illorum dispositione suam authoritatem interponeret, censeretur illa donasse.

SECTIO IX.

Quid dicendum, quando non constat, an maioratus ex regia facultate, an sine illa sit institutus?

SVMMARIVM.

1 *Maioratus, quando non constat, an ex regia facultate, an sine illa sit institutus; quamuis nonnulli putent ex regia facultate esse institutum, & facultatem concessam esse sub illo frequentiori, & communi onere, vt scilicet ad fiscum deueniat. Probabilius tamen est oppositum, nempe sine facultate Regis esse institutum.*

2 *Institutio enim censenda est fieri ex communi iure, cùm de priuilegio non constat: nam priuilegium consistit in facto, quod non præsumitur, nisi demonstretur.*

3 *Institutum esse ex communi iure, vtilius est possidenti, cùm securior sit ab alienatione. At hoc è conuerso præsumitur.*

4 *Maioratum instituens ex facultate regia, quem poterat instituere ex dispositione iuris communis absque illa facultate, censeri debet instituisse ex dispositione iuris communis, & non ex facultate regia, ac proinde maioratum non esse subiectum confiscationi.*

5 *Actus quando fieri potest ex iure communi, & speciali, præsumi debet fieri ex iure communi, & non ex speciali.*

6 *In dubio semper quis præsumitur de suis bonis disponere eo modo, quo sibi dispositio vtilior est.*

RESpondetur: quamuis in tali casu nonnulli, quos sequitur Simanchas *de cathol. institution. titul.9. num.275.* putent, maioratum ea regia facultate esse institutum, & facultatem esse concessam sub illo frequentiori, & communi onere, vt scilicet ad fiscum deueniat: Probabilius tamen esse oppositum (nempe sine facultate Regis esse institutum, ac proinde non confiscari.) Quod docent Molina *lib.2. de primogen. cap.2. num.18. & sequentibus*, alter Molina *de iustitia, tom.3. disp.657. num.2.* & Sanchez *lib.2. moral. capite 19. num.53.* 1

Probatur, quia institutio censenda est fieri ex communi iure, cùm de priuilegio non constat: Nam priuilegium consistit in facto, quod non præsumitur, nisi demonstretur, *l. in bello, §. facta, ff. de capt.* 2

Accedit quod esse institutum ex communi iure vtilius est possidenti, cùm securior sit ab alienatione. At hoc è conuerso præsumitur; Ergo. 3

Hinc sequitur, quod si quis ex facultate regia instituat maioratum, quem poterat instituere ex dispositione iuris communis absque illa facultate (vt quia v. g. in bonis liberis instituit, si habuit descendentes, in tertia, & quinta parte suorum bonorum, iuxta *leg. Tauri*, & si habuit ascendentes in tertia:) censeri debet instituisse ex dispositione iuris communis, & non ex facultate regia, ac proinde maioratum non esse subiectum confiscationi. Molina *de primogen. citato cap.2. num.10.* alter Molina *citato tom.3. disput.582.* & Sanchez *citato cap.18. num.47.* 4

Quia sicuti dicebam, quando actus fieri potest ex iure communi, & speciali, præsumi debet fieri ex iure communi, & non ex speciali, *leg. quamquam, Cod. de testament. militar.* Et Doctores, quos sequitur Molina *dicto cap.2. n.15.* Tum quia, sicuti etiam dicebam, in dubio semper quis præsumitur de suis bonis disponere eo modo, quo sibi dispositio vtilior sit. At vtilior est dispositio ex iure communi, quàm ex priuilegio. Siquidem sic facta perire non potest ob confiscationem, sicuti potest, si ex priuilegio sit facta: Ergo. 5 6

SECTIO X.

An cùm habens descendentes, & ex facultate regia instituens maioratum ex omnibus suis bonis, non possit, cessante facultate, maioratum instituere, nisi in tertia, & quinta parte suorum bonorum, censeatur talis maioratus institutus ex facultate regia, ac proinde subiectus confiscationi, non solùm quoad excessum, sed etiam quoad illam partem, in qua poterat instituere, secluso priuilegio?

SVMMARIVM.

1 *Habens descendentes, & ex facultate regia instituens maioratum ex omnibus suis bonis, si non possit cessante facultate maioratum instituere, nisi in tertia, & quinta parte suorum bonorum, non censetur talis maioratus institutus ex facultate regia, ac proinde non subiectus confiscationi non solum quoad excessum, sed etiam quoad illam partem, in qua poterat instituere, secluso priuilegio, quia non debet quis censeri quod vtatur priuilegio, nisi quatenus priuilegium ipsi necessarium est, vel conueniens.*

2 *Amplia etiam in casu, quo institutor dicat, se ex facultate regia sibi concessa maioratum instituere, quia id intelligi debet solum quoad eam partem, in qua non poterat, secluso priuilegio, instituere.*

3 *Quamuis contrarium, nempe totum maioratum etiam in priori casu ex facultate regia esse institutum, non improbabiliter alij doceant, quia sola regia facultas est, quo totam illam dispositionem comprehendere potest, & cùm videatur quodam dispositio indiuisibilis, non videtur dari locus, vt pars vna faculrati regali, pars altera facultati legali correspondeat.*

4 *Opinio predicta in duobus casibus Authori satis probatur.*

5 *Primus est, si institutor habens descendentes, maioratum instituat ex regia facultate in tertia, & quinta parte bonorum, & in reliquis bonis, relictis reliquis filiis alimentis, & in hac maioratus institutione non seruet ordinem proscriptum, vt scilicet prius vocet descendentes legitimos, & naturales, deinde agnatos, & cognatos, seu collaterales, postremò extraneos, quia tunc finis institutionis est, vt maioratus integrè perueniat ad vocatos, & integrè peruenire non potest ad eos, nisi fuerit institutus ex regia facultate.*

6 *Secundus casus est, si institutor habens vnicum filium, disponat non solùm de quinta bonorum parte, sed etiam de tertia, vel de omnibus bonis, quia tunc cum solùm possit disponere de quinta parte bonorum, si de tertia, & reliquis disponit, censeri debat ex priuilegio Regis, non solùm de iis, sed etiam de quinta parte disponere, quia est facultas Regis concessa aequaliter pro omnibus, & Rex non concederet facultatem grauandi filium in sua legitima, si parens quintam partem bonorum eo modo grauare non vellet.*

7 *Instituens ex facultate regia maioratum, quem saltem ex parte poterat absque illa facultate instituere, si protestetur se instituere illum tam ex facultate regia, quàm ex legali, prove sibi, & suis successoribus vtilius sit ad maioratum in totum, vel in partem conseruandum, tunc dicendum erit, maioratum institutum esse tam ex facultate regia, quàm ex legali, & pro illa parte, qua ex facultate regia institutus est, subiici confiscationi, & non pro alia, quia talis institutio duplici institutioni aequiualere videtur.*

Respondetur negatiuè: Atque ita tenent Molina *de inst. tom. 3. disp. 181. num. 3.* & Sanchez *lib. 2. moral cap. 18. num. 50.* 1

Probatur, quia non debet quis censeri quod vtatur priuilegio, nisi quatenus priuilegium ipsi necessarium est, vel conueniens; sed ad firmitatem maioratus in illa parte, in qua poterat maioratum instituere, secluso priuilegio, priuilegium ipsi necessarium non est, neque conueniens, quinimmò conuenientius est, ex dispositione iuris maioratum esse institutum, quàm ex priuilegio: Ergo sic esse institutum censeri debebit.

Ampliatur responsio etiam in casu, quo institutor dicat, se ex facultate regia sibi concessa maioratum instituere, quia id intelligi debet solùm quoad eam partem, in qua non poterat, secluso priuilegio instituere. 2

Quamuis contrarium (nempe totum maioratum etiam in priori casu, ex facultate regia esse institutum) non improbabiliter doceant alij, quos sequitur Gomez *leg. 40. Tauri, num. 91.* Quia sola regia facultas est, quae totam illam dispositionem comprehendere potest, & cùm videatur esse quaedam dispositio indiuisibilis, non videtur dari locus, vt pars vna facultati regali, pars altera facultati legali correspondeat: Ergo. 3

Quae opinio in duobus casibus mihi satis probatur. 4

Primus est, si institutor habens descendentes maioratum instituat ex regia facultate in tertia, & quinta parte bonorum, & in reliquis bonis, relictis reliquis filiis alimentis, & in hac maioratus institutione non seruet ordinem praescriptum à *l. 11. tit. 5. lib. 5. recopilat.* (vt scilicet priùs vocet descendentes legitimos, & naturales, deinde agnatos, & cognatos, seu collaterales, postremò extraneos) quia tunc finis institutionis est, vt maioratus integrè perueniat ad vocatos, at integrè peruenire non potest ad eos, nisi fuerit institutus ex regia facultate, cum solùm ex illa possit omitti ordo praescriptus: Ergo. Tum quia priuilegio quis vti censetur, cum ipsi illud necessarium est, aut conuenientius; sed ad praesentem dispositionem est necessarium, aliàs dispositio in principaliori parte corrueret: Ergo. 5

Secundus est, si institutor habens vnicum filium, disponat non solùm de quinta bonorum parte, sed etiam de tertia, vel de omnibus bonis, quia tunc cùm solùm possit disponere de quinta parte bonorum, aliae enim sunt legitimae illius filij, quae grauari non possunt, si de tertia, & reliquis disponit, censeri debet ex priuilegio Regis, non solùm de iis, sed etiam de quinta parte disponere, quia est facultas regis concessa aequaliter pro omnibus, & Rex non concederet facultatem grauandi filium in sua legitima, si parens quintam partem bonorum eodem modo grauare non vellet: Tum quia dispositio aliarum partium trahit ad se quintae partis dispositionem, vtpote minùs praecipuam: Quae rationes generales sunt, vt maioratus intelligatur ex facultate regia integre esse institutus. 6

At si instituens ex facultate regia maioratum, quem saltem ex parte poterat absque illa facultate instituere, protestetur se instituere illum, tam ex facultate regia, quàm ex legali, prout sibi, & suis successoribus vtilius sit ad maioratum in totum, vel in partem conseruandum, tunc dicendum erit maioratum institutum esse, tam ex facultate regia, quàm ex legali, & pro illa parte, qua ex facultate regia institutus est, subiici confiscationi, & non pro alia, quia talis institutio duplici institutioni aequiualere videtur. Molin. & Sanch. *locis suprà citatis.* 7

Etsi contra hoc dictum adhuc difficultatem aliquam faciat ratio superiùs posita de indiuisibilitate institutionis, & de facultate regis aliàs non concedenda, nisi ex ea tota dispositio promanet.

SECTIO XI.

Quid dicendum, si ipse maioratus institutor crimen confiscatione dignum committat?

SVMMARIVM.

1 *Maioratus dupliciter institui potest, testamento, vel contractu.*

2 *Maioratus si sit institutus testamento, nullum ius successoribus nominatis acquiritur, quousque testator mortuus fuerit, quia talis est testamenti natura, quod locum habet etiamsi quoad maioratus institutionem facta in testamento ponantur aliqua verba, quæ donationem significent, quia non propterea censeri debebit donatio, sed legatum.*

3 *Maioratus si contractu sit institutus, inspecto iure communi institui potest contractu reuocabili, vel irreuocabili: irreuocabili, si sit institutus in persona filij emancipati, vel alterius agnati, vel extranei, donatione inter viuos acceptata: reuocabili, si fiat filio sub potestate existenti, vel si fiat causa mortis, quia hæc vsque ad mortem possunt reuocari.*

4 *Maioratum is qui instituit, inspecto iure regio Castellæ, siue in filio emancipato, siue in extraneo, reuocare semper illum potest, nisi in quibusdam casibus expressis.*

5 *Institutio fieri potest ante commissum crimen, vel illo iam commisso: Et crimen est duplex, vel cui confiscatio bonorum est ipso facto annexa, vel cui confiscatio solùm per sententiam imponi potest.*

6 *Maioratus si sit institutus post crimen, cui confiscatio est ipso iure annexa, & sit institutus de bonis habitis tempore criminis, institutio, quemodocumque, siue testamento, siue contractu fiat, non tenet, neque talis institutio confiscationem impedit, quia est facta de bonis fisco obligatis, ac proinde facta declaratione criminis, perit institutio, & in perpetuum confiscatur maioratus.*

7 *Bona, si ob crimen ipso iure non confiscantur, sed per sententiam confiscanda veniunt, distinguendum tunc erit. Si institutio maioratus est facta in codicillo, vel testamento ex bonis tempore criminis habitis, subiicitur confiscationi: Si verò est facta ex bonis post crimen acquisitis, spectato iure communi nulla institutio.*

8 *At secus est spectato iure regio Castellæ.*

9 *Maioratus si institutus sit contractu irreuocabili, priusquam de crimine condemnetur institutor, tenet institutio, & confiscationi non subiicitur: Quia cum tunc illa bona non sint fisco obligata, potest institutor de illis, tanquam de bonis liberis liberè disponere.*

10 *Excipe, nisi talis contractus fiat in fraudem fisci, quia tunc reuocari poterit, cùm omnis contractus, omnisque alienatio, nedum donatio in fraudem fisci, siue ante crimen, siue post crimen sit facta, non valeat, ad hoc saltem vt non possit reuocari, & in foro externo quoties alienatio sit post crimen, semper præsumitur fraus.*

11 *Maioratus si institutus sit contractu reuocabili inter viuos post crimen commissum, quidam putant, etiam seclusa præsumptione fraudandi fiscum, quæ semper adest, subiici confiscationi, quia talis contractus non tollit à delinquente dominium bonorum: Alij verò distinguunt inter donationem factam à marito vxori, vel factam aliis, si facta sit aliis contractu reuocabili, non confirmatur, cum confiscantur bona donantis, sed transit in fiscum; si autem facta sit à marito vxori, confirmatur marito bannito, sicque non transit in fiscum.*

12 *Alij, quos sequitur Molina, probabilius tenent non subiici confiscationi perpetuæ, quoties institutor contractu reuocabili disponit de bonis fisco non obligatis, quia esto illa bona sint delinquentis, sunt tamen obligata transmitti successoribus vocatis, quibus ex tali contractu est ius acquisitum. Quod ius etsi reuocabile sit ab instituente dum viuit, non tamen cum sit personale, est reuocabile à fisco.*

13 *Maioratus, si institutus sit contractu irreuocabili ante crimen commissum, certum est, quod non subiiciatur confiscationi, quia ea, quæ quis non potest alienare contractu, neque potest alienare delicto.*

14 *Excipe, nisi institutus sit in fraudem fisci, vel ex facultate regia sub ea conditione concessa, vt subiiciatur confiscationi.*

15 *Maioratus, si institutus est contractu reuocabili, probabilius est, quod non subiicitur confiscationi, quia esto illa bona sint delinquentis, sunt tamen obligata transmitti successoribus vocatis, quibus ex tali contractu ius est acquisitum.*

16 *Delinquens, si ante mortem reuocet maioratum, secundum aliquos Doctores, sic ante sententiam declaratoriam maioratus pertinet ad fiscum, secus verò si reuocet post sententiam declaratoriam, eo quod in confiscatione solùm includuntur bona, quæ tunc erant delinquentis, alteri non obligata.*

17 *Maioratus etiam in posteriori casu probabilius pertinet ad fiscum, quia etiam in tali casu maioratus bona sunt delinquentis, etsi successoribus sint obligata.*

18 *Maioratus non est quid simile donationi factæ vxori à marito; hæc enim donatio non solùm morte naturali mariti, sed etiam eius morte ciuili confirmatur, esto non sit marito adempta potestas dictam alienationem reuocandi, ac proinde non potest in fiscum transire: At aliæ donationes morte ciuili donantis non confirmantur: Immò neque donatio facta marito ab vxore morte ciuili confirmatur.*

SVppono maioratum dupliciter institui posse, testamento, vel contractu. 1

Si sit institutus testamento, nullum ius successoribus nominatis acquiritur, quousque testator mortuus fuerit, quia talis est testamenti natura: Quod locum habet, etiamsi quoad maioratus institutionem factam in testamento ponantur aliqua verba, quæ donationem significent; quia non propterea censeri debebit donatio, sed legatum, siquidem vt bene aduertit Molin. *de primogen. lib.1. cap.12. num.2.* ea verba testamenti naturam non mutant, cùm verba intelligi debeant secundum subiectam materiam, *leg. si vino, ff. de legat.* 2

Si verò maioratus sit institutus contractu, inspecto iure communi, constitui potest contractu reuocabili, vel irreuocabili. *Irreuocabili*, si sit institutus in persona filij emancipati, vel alterius agnati, vel extranei, donatione inter viuos acceptata, *leg. perfecta donatio, Cod. de donat. quæ sub modo, & leg. siue emancipatis, Cod. de donation. Reuocabili*, si fiat filio sub potestate existenti, vel si fiat causa mortis; quia hæc vsque ad mortem possunt reuocari. Doctores communiter, quos citat, & sequitur Molin. *cit. cap.12. num.10. & seqq.* 3

Dixi, *inspecto iure communi*, quia inspecto iure regio Castellæ, is qui instituit maioratum (siue in filio emancipato, siue in extraneo) reuocare semper illum potest, nisi in casibus expressis à *leg. 44. Tauri.* 4

Suppono secundò, institutionem fieri posse ante commissum crimen, vel illo iam commisso; & crimen esse duplex, vel cui confiscatio bonorum est ipso facto annexa (quale est crimen contra Maiestatem diuinam, humanam, & naturam) vel cui confiscatio solùm per sententiam imponi potest (quale est homicidium, simonia, &c.) His suppositis. 5

Respon

6 Respondetur: Si maioratus sit institutus post crimen, cui confiscatio est ipso iure annexa, & sit institutus de bonis habitis tempore criminis, institutio (quomodocumque, siue testamento, siue contractu fiat) non tenet, neque talis institutio confiscationem impedit, quia est facta de bonis fisco obligatis, ac proinde facta declaratione criminis, perit institutio, & in perpetuum confiscatur maioratus. Doctores, quos sequitur Vasquez t. 2. *disput.* 169. *num.* 39. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 18. *num.* 6. Videri etiam poterit Molin. *de iust. tom.* 3. *disput.* 659. & alter Molin. *de primogenit. lib.* 4. *cap. vlt.*

7 Si verò ob crimen bona ipso iure non confiscantur, sed per sententiam confiscanda veniunt, distinguendum tunc erit: Si institutio maioratus est facta in codicillo, vel testamento ex bonis tempore criminis habitis, subjicitur confiscationi, in quo conueniunt Doctores: Si autem est facta ex bonis post crimen acquisitis, spectato iure communi, nulla est institutio, *ex l. eius cui, §. si cui, ff. de testament.* vbi committens crimen, cui pœna mortis, deportationis, aquæ & ignis interdictionis, bonorum amissionis imponitur, priuatur facultate testandi, ibi: *Neque illud testamentum valet, quod antea fecit, neque id, quod postea fecit.*

8 Dixi, *spectato iure communi*, quia spectato iure regio Castellæ, valet institutio, & confiscationi non subiicitur, ex *l. 3. tit. 4. lib. 5. compilat.* Et videri poterit Molin. *de primogen. lib. 4. cap. vlt. num.* 20.

9 Quod si maioratus institutus sit contractu irreuocabili, priusquam de crimine condemnetur institutor, tenet institutio, & confiscationi non subiicitur, quia cùm tunc illa bona non sint fisco obligata, potest institutor de illis, tanquam de bonis liberis liberè disponere, *argum. l. post contractum, ff. de donat.* & tradunt Molin. *de iust. tom. 3. disp. 659. n. 1.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap.* 28. *num.* 63.

10 Excipe, nisi talis contractus fiat in fraudem fisci, quia tunc reuocari poterit, cùm omnis contractus, omnisque alienatio, nedum donatio in fraudem fisci (siue ante crimen, siue post crimen sit facta) non valeat, ad hoc saltem, vt non possit reuocari, *leg. in fraudem, ff. de iur. fisc.* & docent communiter Doctores, quos sequitur Gomez *var. resolut. tom. 3. tit. de confiscat. cap. 14. num. 4.* Clarus *practic. quæst.* 78. & Farinac. *quæst. 25. num.* 134. qui *quæst.* 164. *de falsit. & simulat. num.* 18. & 46. rectè subdit, in foro externo, quoties alienatio fit post crimen, hanc fraudem semper præsumi.

11 At si maioratus institutus sit contractu reuocabili inter viuos post crimen commissum

Quidam, quos sequitur Simanchas *de cathol. institut. tit. 9. num.* 256. putant, etiam seclusa præsumptione fraudandi fiscum, quæ semper adest, subiici confiscationi, quia talis contractus non tollit à delinquente dominium bonorum: Ergo tanquam bona ipsius delinquentis subiiciuntur confiscationi.

Alij, quos sequitur Farinac. *quæst. 25. num.* 130. distinguunt inter donationem factam à marito vxori, vel factam aliis: si facta sit aliis contractu reuocabili, non confirmatur cum confiscantur bona donantis, sed transit in fiscum, *ex l. si aliquis, ff. de donat. caus. mort.* Si autem facta sit à marito vxori, confirmatur, marito bannito, sicque non transit in fiscum, *ex l. sed si mors, ff. de donat. inter vir. & vxor. & ex l. si res vxoris, Cod. eod. tit.* Ex quo inferunt ad maioratus institutionem, si facta hæc sit in alia persona, quàm vxoris (vt necessariò contingit, cùm instituuntur omnes vocati) maioratum, crimine commisso (quod secum trahit bonorum confiscationem ipso iure) subiici confiscationi, & transire ad fiscum.

12 Alij, quos sequitur Molin. *de primogen. lib. 4. cap. vlt. num.* 23. & Sanchez *lib. 2. moral. cap.* 18. *num.* 66. probabilius tenent, non subiici confiscationi perpetuæ, quoties institutor contractu reuocabili disponit de bonis fisco non obligatis, quia esto illa bona sint delinquentis, sunt tamen obligata transmitti successoribus vocatis, quibus ex tali contractu est ius acquisitum. Quod ius, etsi sit reuocabile ab instituente, dum viuit, non tamen cùm sit personale, est reuocabile à fisco. Ergo dum institutor non reuocat, fiscus non potest possidere illa bona, nisi cum obligatione transferendi illa ad successores vocatos.

13 Si tamen maioratus institutus sit contractu irreuocabili, ante crimen commissum, certum est, quod non subiiciatur confiscationi; quia ea, quæ non potes alienare contractu, neque potes alienare delicto. Molin. *cit. cap. vltim. num.* 18. & Sanchez *cit. cap.* 18. *num.* 64.

14 Excipe, nisi institutus sit in fraudem fisci, vel ex facultate regia sub ea conditione concessa, vt subiiciatur confiscationi. Sanch. *vbi suprà, n. 64. & 65.*

15 Si autem institutus sit contractu reuocabili, probabilius est, quod non subiiciatur confiscationi perpetuæ. Molina, & Sanchez *in loc. suprà cit.* quia ex dictis esto illa bona sint delinquentis, sunt tamen obligata transmitti successoribus vocatis, quibus ex tali contractu ius est acquisitum modo, quo suprà dicebam: Talis enim contractus licèt sit similis vltimæ voluntati quoad potestatem reuocandi, tamen quoad ius donatariis acquisitum, non vltimæ voluntati, sed donationi inter viuus comparari debet. Molina *cit. cap. vltimo, num.* 23. & Sanchez *cit. cap.* 29. *num.* 65.

16 Petes: Quid dicendum, si deliquens ante mortem reuocet maioratum?

Quidam, quos sequitur Sanchez *vbi suprà, num.* 68. distinguunt: Si reuocet ante sententiam declaratoriam, pertinere ad fiscum, in quo conueniunt Doctores. Secus verò si reuocet post sententiam declaratoriam, eo quòd in confiscatione solùm includuntur bona, quæ tunc erant delinquentis, alteri non obligata. Et confirmant exemplo donationis factæ vxori à marito, qui si post condemnationem criminis donationem vxori factam reuocet, donatio non fisco, sed delinquenti accrescit, *leg. sed si mors, ff. de donat.* & tradunt Iuristæ, præsertim Baldus *in leg. executorem, Cod. de execut. rei iudic.* Iason *in leg. si stipulatus fuerim, §. s. de verb. obligat.* His tamen non obstantibus.

17 Respondetur maioratum, etiam in posteriori casu ad fiscum pertinere probabiliùs. Doctores, quos sequitur Molin. *de iust. tom. 3. disp. 659. num. vltim.*

Probatur, quia etiam in tali casu maioratus bona sunt delinquentis, etsi successoribus obligata: Ergo transeunt in fiscum cum illa obligatione; sed illa obligatio reuocata institutioris voluntate cessat: Ergo remanent illa bona sub fisci potestate in perpetuum.

18 Neque est simile de donatione facta vxori à marito. Hæc enim donatio non solùm morte naturali mariti, sed etiam eius morte ciuili confirmatur, esto non sit marito adempta potestas dictam donationem reuocandi. Ac proinde non potest in fiscum transire, iuxta textum *in cit. leg. sed si mors, & in cit. leg. res vxoris,* & tradunt communiter Doctores, quos citat, & sequitur Farinac. *quæst. 25. num. 130. & seqq.* At aliæ donationes, vt idem Farinac. ibidem rectè probat, morte ciuili donantis non confirmantur, immò neque donatio facta marito ab vxore morte ciuili confirmatur (vti suprà dicebam, & ex communi docet Sanchez *de matrimon. lib. 6. disp. 17. num. 6.* Ac proinde mirum non est, quod facta reuocatione, ad fiscum transeat in perpetuum.

SECTIO

SECTIO XII.

Quid dicendum, si bona maioratus confiscentur in perpetuum.

SVMMARIVM.

1 *Maioratus bona si confiscentur in perpetum, transennt in fiscum tanqnam bona libera, quia in tali casu, cùm finita sit successio illorum, quos institutor vocabat, finitus est maioratus.*

2 *Rex si de illis bonis disponat, & delinquentis successoribus illa titulo maioratus relinquat, nonus maioratus censeri debet institutus.*

1 Respondetur, in tali casu dicta bona transite in fiscum, tanquam bona libera. Doctores, quos sequitur Saneb. *lib. 2. moral. cap. 18. num. 58.*

Probatur, quia in tali casu, cùm fioita sit sucessio illorum, quos institutor vocabat, finitus est maioratus: Ergo.

2 Hine sequitut, quod si Rex de illis bonis disponat, & delinquentis successoribns illa titulo maioratus relinquat, nouus maiotatus censeti debeat institutus, non primus continuatus.

DVBITATIO CXVIII.

An confiscatis bonis hæretici, vel alterius similis delinquentis, cadat sub confiscationem emphyteusis, & census?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteusis est contractus, in quo dominus rei immobilis, vt domus, villa, vel agri, &c. eam alicui tradit reseruato sibi dominio directo, & in emphyteutam translato dominio vtili sub annua pensione in recognitionem dominij directi sibi reseruati, vel in compensatio nem fructuum.*

2 *Emphyteusis differt à censu, quia in censu transfertur in consuarium non solùm dominium vtile, sed etiam directum, cum obligatione tamen soluendi pensionem, censns enim, seu pensio alteri soluenda constituitur aliquando in propria re, ob pretium, vel ob liberam donationem, qua intercessit.*

3 *Emphyteusis ali a est accepta ab Ecclesia, seu Ecclesiastico, alia est accepta à persona priuata, seu sacnlari.*

4 *Item emphyteusis, alia qua potest transmitti ad haredes extraneos, alia qua non potest transmitti: si emphyteusis sit accepta à persona priuata, potest transmitti; si autem sit accepta ab Ecclesia, transmitti non potest ad haredes extraneos, nisi fuerit ab Ecclesia expresè in perpetuum concessa, & in qua concessione fuerint seruata conditiones requisita per extrauag.* Ambitiosæ.

5 *Emphyteusis, si transmitti potest ad haredes extraneos, confiscatis bonis haretici, vel alterius similis delinquentis, sub confiscationem cadunt bona, & pradia, ex quibus delinqnens censum soluit Ecclesia, vel alteri particulari, salno tamen iure dicti census prastandi ei, cui debitus sit, qnia fiscus succedit in iuribus delinquentis.*

6 *Emphyteusis si transmitti non potest ad haredes extraneos, sub confiscationem non cadunt pradicta bona, vel pradia, quia qua transire non possunt ad haredes extraneos, neque transire possunt ad fiscum, cùm fiscus in bonis confiscatis succedat loco haredis extranei.*

7 *Emphyteusis, qua transmitti non potest ad haredes extraneos, sub confiscationem licet non cadat, illa tamen priuatur delinquens, & transit ad successorem vocatum, si quis vocatus sit, sin minùs ad dominum directum, quia emphyteuta facta declaratione criminis lasa maiestatis Diuina, vel humana, vel contra naturam, priuatur omni emphyteusi, & efficitur inhabilis ad alia obtinenda.*

Svppono, emphyteusim esse contractum, in quo dominus rei immobilis, vt domus, villæ, vel agri, &c. eam alicui tradit, reseruato sibi dominio directo, & in emphyteutam translato dominio vtili sub annua pensione in recognitionem dominij directi sibi reseruati, vel in compensationem fructuum, *leg. 1. Cod. de iur. emphyt.* 1

Differt autem emphyteusis à censu, quia io censu transfertur in censuarium non solùm dominium vtile, sed etiam directum, cum obligatione tamen soluendi pensionem, *cap. constitutus, de religios. domib.* & ibi Gloss. & communiter canonistæ, qui subdunt, quod census, seu pensio alteri soluenda constituatur aliquando io propria re ob pretium, vel ob liberam donationem, quæ intercessit. 2

Suppono secundò, emphyteusim aliam esse acceptam ab Ecclesia, seu Ecclesiasticam, aliam esse acceptam à persona priuata, seu sæcularem. 3

Item aliam esse, quæ transmitti potest ad hæredes extraneos, aliam quæ non potest transmitti. Si emphyteusis sit accepta à persooa priuata, transmitti potest ad hæredes extraneos, nisi fuerit restrictio apposita. Doctores communiter, quos sequitur Clarùs *in practic. §. emphyteusis, quæst. 29.* Si autem sit accepta ab Ecclesia, transmitti non potest ad hæredes extraneos, nisi fuerit ab Ecclesia expresè in perpetuum concessa, & in qua concessione fuerint seruatæ conditiones requisitæ ex extrauag. *Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien.* de quibus dicebam *lib. de immunit. & iurisd. Eccles. cap. 17. dubit. 9. & seqq.* Et quas seruandas esse solùm in prima alienatione, innuebam *loc. sup. cit.* cùm semel res perpetuò alienata, & in emphyteusim concessa, reddatur perpetuò alienabilis absque solemnitate, nisi redeat ad Ecclesiam, & ex non causa velit illam in emphyteusim concedere Ecclesia. His suppositis. 4

Respondetur, & dico primò: si emphyteusis transmitti potest ad hæredes extraneos, confiscatis bonis hæretici, vel alterius similis delinquentis, sub confiscationem cadunt bona, & prædia, ex quibus delinquens censum soluit Ecclesiæ, vel alteri particulari, saluo tamen iure dicti census præstandi, cui debitus sit. Doctores, quos sequitur Molina *de iust. tom. 5. disp. 481. & tom. 5. disp. 654. num. 5.* Gigas *de crimin. læs. maiest. lib. 1. tit. de pæn. commit. id crimen, quæst. 6. num. vlt.* Suarez *de fide disp. 22. sect. 5. num. 11.* Simaneb. *de cathol. instit. cap. 9. num. 20.* Farin. *de hæres. quæst. 180. num. 18.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 19. num. 58.* & alij, quos citabo infrà *sect. 8.* contra nonnullos, quos ibidem etiam citabo. 5

Probatur, quia fiscus succedit in iuribus delinquentis: Ergo in dominio vtili, & directo illorum bonorum, vel prædiorum, cum obligatione tamen soluendi censum ei, cui debitus sit: Qua de re vide distinctius infrà *sect. 3.* 6

Dico secundò: Si emphyteusis transmitti non potest ad hæredes extraneos, sub confiscationem non cadunt prædicta bona, vel prædia. Doctores etiam, quos citat, & sequitur Simanchas, Farinacius, & Sanchez *in loc. suprà cit.*

Probatur, quia quæ transire non possunt ad hæredes extraneos, neque transire possunt ad fiscum, cùm fiscus in bonis confiscatis succedat loco hæredis extranei, vt patet *ex l. 2. Cod. ad leg. Iul. de vi, ex l. iura libert. ff. de iurepatron, & ex l. eorum. ff. ad leg. Iul. Maiest.* & ex iis, quæ dicebam *dubitationibus præcedentibus.*

7 Cæterum licèt talis emphyteusis, quæ transmitti non potest ad hæredes extraneos, sub confiscationem non cadat, illa tamen priuatur delinquens, & transit ad successorem vocatum, si quis vocatus sit: sin minùs ad Dominum directum: quia emphyteuta, facta declaratione criminis læsæ Maiestatis diuinæ, vel humanæ, vel contra naturam, priuatur omni emphyteusi, & efficitur inhabilis ad alias obtinendas, ex Bulla Leonis X. *Exurge Domine*, apud Pegnam *in fine director. Inquisit. fol. 111.* & videri poterit Farinac. *de hæres. q. 190. num. 63.*

SECTIO II.

An in tali casu, quo emphyteusis sub confiscationem non cadit, durante vita huius emphyteutæ, fructus, & commoditates, quas ipse ex emphyteusi percipere debebat, transeant ad fiscum, vel ad illum, ad quem transit emphyteusis?

SVMMARIVM.

1 *Emphyteusis fructus non pertinent ad fiscum, sed transmittuntur simul cum emphyteusi, si vltra prohibitionem legis, quam secum trahit emphyteusis, addita fuerit alia expressa prohibitio à domino emphyteusim concedente.*

2 *Emphyteusis fructus si non est apposita ab institutore hac expressa prohibitio alienationis, sed emphyteusis sua natura relinquitur, durante vita emphyteuta, secundùm aliquos Doctores, pertinent ad dominum directum, quia dominium vtile cum directo consolidatur.*

3 *Alij distinguunt inter emphyteusim concessam ab Ecclesia, & concessam ab alio particulari: Ita vt si emphyteusis sit concessa à particulari, affirment illius fructus, & commoditates pertinere ad fiscum: At si emphyteusis sit concessa ab Ecclesia, negant pertinere ad fiscum, sed ad ipsam Ecclesiam, à qua concessa fuit, qua omnia probantur iuribus ibi citatis.*

4 *Fructus, & commoditates emphyteusis sæcularis, ex probabili sententia Doctorum, & etiam Ecclesiastica, quæ transmitti non potest ad heredes extraneos, pertinent ad fiscum durante vita emphyteutæ; quia vtraque est quoddam fideicommissum, cuius fructus, & commoditates percipere debebat emphyteuta tempore sua vita.*

5 *Textus in cap. felicis, de pœnis in 6. intelligi potest non de locatione emphyteutica, sed de rigorosa ad tempus locatione alicuius agri, qui ad Ecclesiam liberè reuertitur, vt eum possit Ecclesia pro voluntate iterum locare: vel si loquitur de locatione emphyteutica, loquitur de illa, qua statim ad Ecclesiam tanquam ad dominum directum reuertitur, &c.*

6 *Ex vi supradicti Textus neque videtur colligi fructus emphyteusis, quæ ad Ecclesiam reuerti debet, non pertinere ad fiscum, durante vita emphyteutæ: quia dato, quod Textus loquatur de locatione emphyteutica, debet loqui non de quacumque, quæ ad Ecclesiam reuerti debet, eo quòd non habeat successorem designatum: sed de illa, quæ statim amittitur ab emphyteuta, & quæ ad Ecclesiam reuertitur.*

7 *Textus cùm dicit ad Ecclesiam locationes, officia, & beneficia liberè reuerti debere, ad hunc effectum id dicit, sicut dicit Glossa ibi, verbo disponant, vt illis non vocatis, etiamsi possiderent, possit Ecclesia de illis disponere.*

8 *Fructus emphyteusis, quæ transmitti non potest ad hæredes extraneos, habet tamen successores vocatos; durante vita delinquentis ex probabiliori sententia Doctorum pertinent ad fiscum, nisi vltra tacitam legis prohibitionem, aliam habeat expressam institutoris prohibitionem alienationis.*

9 *Si tamen nullum successorem vocatum habet, sed ad dominum directum reuerti debet, tunc si vltra tacitam prohibitionem, quam secum trahit emphyteusis, habeat etiam aliam expressam, statim ad dominum directū cum fructibus, & commoditatibus pertinet: si autem vltra tacitam alienationis prohibitionem expressam non habet, durante vita delinquentis fructus, & commoditates ad fiscum pertinebunt.*

SVppono, quod si vltra prohibitionem legis, quam secum trahit emphyteusis, addita fuerit alia expressa alienationis prohibitio à domino emphyteusim concedente, fructus non pertineant ad fiscum, sed transmittantur simul cum emphyteusi, vti *dubitatione præcedenti* dicebam de fideicommissis, & maioratibus, quibus est apposita expressa alienationis prohibitio. Et videri poterit Sanchez *loc. supra cit. num. 23.* 1

Difficultas igitur solùm est, si non est apposita ab institutore hæc expressa alienationis prohibitio, sed emphyteusis suæ naturæ relinquitur; an tunc emphyteusis fructus, & commoditates, durante vita emphyteutæ pertineant ad fiscum, vel ad successurem vocatum, vel ad dominum directum? 2

Quidam, quos sequitur Vasquez *part. 2. disp. 169. cap. 3. n. 26.* tenent pertinere ad dominum directum, quia dominium vtile cum directo consolidatur.

Alij, quos sequitur Gabr. *consl. 73. num. 3. & seqq.* Farinac. *quæst. 25. num. 39.* & Sanchez *loco suprà citato, numero 21. & 22,* distinguunt inter emphyteusim concessam ab Ecclesia, & concessam ab alio particulari; ita vt si emphyteusis sit concessa à particulari, affirment illius fructus, & commoditates pertinere ad fiscum (vti *dubitatione præcedenti* dicebam, omnes fructus, & commoditates fideicommissi, durante vita fideicommissarij pertinere ad fiscum) quia nulla videtur in his esse differentia: At si emphyteusis concessa sit ab Ecclesia, negant pertinere ad fiscum, sed ad ipsam Ecclesiam, à qua concessa fuerit emphyteusis; quia *in cap. felicis, vers. si quæ verò feuda, de pœnis,* vbi sermo est de reo læsæ Maiestatis in Pontificem, dicitur: *Si quæ verò feuda locatione ab Ecclesiis obtinet, sit eis ipso iure priuatus, quæ liberè ad Ecclesiam reuertantur.* Sed sub nomine locationis, tanquam species sub genere, comprehenditur emphyteusis: Ergo emphyteusis debet liberè reuerti ad Ecclesiam, atque adeo cum fructibus: Non enim liberè reuerteretur ad Ecclesiam, si fructus, & commoditates, durante vita emphyteutæ, pertinerent ad fiscum. His tamen non obstantibus. 3

Respondetur, ex probabiliori sententia Doctorum, tam fructus, & commoditates emphyteusis sæcularis, quàm Ecclesiasticæ, quæ transmitti non potest ad hæredes extraneos, pertinere ad fiscum, durante vita emphyteutæ. Gigas *de crimen. læs. Maiest. lib. 2. tit. de pœn. commiss. quæst. 6. num. vltimo,* & Molina *de Iust. tom. 2. disput. 481.* 4

Probatur, quia emphyteusis, tam sæcularis, quàm Ecclesiastica, est quoddam fideicommissum, cuius fructus, & commoditates percipere debebat emphyteuta tempore suæ vitæ: Ergo cùm fiscus succedat in omnibus iuribus delinquentis, succedit etiam in hoc iure, & potestate percipiendi hos fructus, & commoditates, nisi aliqua lege prohibeatur: sed nulla lege prohibetur: Ergo.

Minor probatur, quia si qua lege prohibetur, prohibetur Textu *in cap. felicis, de pœnis in 6.* sed, tali Textu non prohibetur, quia dictus Textus intelligi potest, non de locatione emphyteutica, sed de rigorosa ad tempus locatione alicuius agri, qui ad Ecclesiam liberè reuertitur, & cum possit Ecclesia pro voluntate iterum locare: vel si loquitur de locatione emphyteutica, loquitur de illa, quæ statim ad Ecclesiam, tanquam ad dominum directum reuertitur, quod indicant illa verba: *Si qua verò feuda, locationes, officium, vel beneficium spirituale, vel temporale ab aliquibus Ecclesiis obtinet, sit eis ipso iure priuatus: Quasi libere ad Ecclesiam reuertantur, quod Ecclesiarum Rectores de ipsis pro sua voluntate disponant.* Constat enim, quod emphyteusis, quæ signatos habet hæredes, non possit à Rectoribus Ecclesiarum pro sua voluntate disponi, neque ad hunc effectum possit liberè ad Ecclesiam reuerti: Ergo signum est, quod Textus non loquatur de hac emphyteusi, sed de illa, quæ nullum habet successorem vocatum: & consequenter, quod hanc dicat reuerti ad Ecclesiam, vt Ecclesia de ipsa, tanquam de quodam officio, vel beneficio, possit liberè disponere.

6 Accedit, quod neque ex vi huius Textus videtur colligi fructus emphyteusis, quæ ad Ecclesiam reuerti debet, non pertinere ad fiscum, durante vita emphyteutæ: quia dato, quod Textus loquatur de locatione emphyteutica, debet loqui non de quacumque, quæ ad Ecclesiam reuerti debet, eo quòd non habeat successorem signatum, sed de illa, quæ statim amittitur ab emphyteuta, & quæ ad Ecclesiam reuertitur: At id solùm contingit, vt concedunt ipsimet aduersarij, inter quos Sanch. *loco supra cit. n. 23.* cùm vltra tacitam legis prohibitionem, habet aliam expressam institutoris prohibitionem alienationis: Ergo emphyteusis, quæ hanc duplicem alienationis prohibitionem non habet, quamuis ad Ecclesiam, transacta vita delinquentis, reuerti debeat, quia non habet vocatum successorem, vt tunc Ecclesia pro sua voluntate disponat, ad fiscum tamen, durante tali vita, pertinebit.

7 Cæterum, cùm Textus dicit, ad Ecclesiam locationes, officia, & beneficia liberè reuerti debere, ad hunc effectum id dicit (sicut ait Glossa ibi, *verbo disponant*) vt illis non vocatis, etiamsi possiderent, possit Ecclesia de illis disponere.

8 Dicendum breuiter igitur est, quod ex probabiliori sententia Doctorum, fructus emphyteusis, quæ transmitti non potest ad hæredes extraneos, habet tamen successores vocatos, durante vita delinquentis ad fiscum pertineant, nisi vltra tacitam legis prohibitionem, habeat aliam expressam institutoris prohibitionem alienationis: si tamen nullum successorem vocatum habet, sed ad dominum directum reuerti debet,

9 tunc, si vltra tacitam prohibitionem, quam secum trahit emphyteusis, habeat etiam aliam expressam, statim ad dominum directum cum fructibus, & commoditatibus pertinet; si autem vltra tacitam alienationis prohibitionem expressam non habet, durante vita delinquentis, fructus, & commoditates ad fiscum pertinebunt.

SECTIO III.

Quid dicendum de emphyteusi, quæ transire potest ad hæredes extraneos?

SVMMARIVM.

1 *Emphyteusis, quæ transire potest ad hæredes extraneos, quidam putant, non transmitti ad fiscum, siue sit Ecclesiastica, siue etiam sæcularis: sed reuerti ad dominum directum, & dominium vtile consolidari cum proprietate.*

2 *Alij distinguunt inter emphyteusim Ecclesiasticam, & sæcularem, ita vt illam negent transmitti ad fiscum: affirment autem ad fiscum transmitti istam, quia Regula generalis est, quod quotiescumque bona delinquentis transire possunt ad hæredes extraneos, transeant ad fiscum, à qua regula generali excipitur emphyteusis Ecclesiastica, non item sæcularis, & cur.*

3 *Emphyteusis qualibet, siue sæcularis, siue Ecclesiastica, quæ ad hæredes extraneos transmitti potest, confiscatis bonis delinquentis, ex probabiliori sententia Doctorum cadit sub confiscationem, seu transit ad fiscum, quia Authentica Iustiniani suprà citata solùm concedit facultatem dominis directis, vt translata emphyteusi in fiscum Regis, vel in ciuitatem aliquam, vel in Curiam, vel in aliquam venerabilem aliam domum, possint declarare suam voluntatem intra biennium, ut rem emphyteuticam recuperent, vel possidentibus derelinquant cum obligatione soluendi annuam pensionem.*

4 *Emphyteusim reuocandi dicta facultas intra biennium, non de qualibet emphyteusi, sed de emphyteusi Constantinopolitana, & non in perpetuum concessa, neque ad extraneos hæredes transmissibili debet intelligi.*

5 *Ecclesia non redditur deterioris conditionis ex eo, quod emphyteusis transeat ad fiscum, quia fiscus semper est soluendo, & suis priuilegiis nocere non potest Ecclesiæ: Nam soluere tenetur Canonem, & præstare alia, quæ cæteri priuati tenentur; non enim fiscus est priuilegiatus, nisi in casibus à iure expressis.*

6 *Dicta superiùs intellige de emphyteusis confiscatione, quam faciat iudex Ecclesiasticus; quia iudex sæcularis emphyteusim Ecclesiasticam, vtpote à sua iurisdictione alienam confiscare non potest.*

Qvidam, quos sequitur Cancerius *in quæst. criminal. rubr. de hæresi. cap. 1. n. 46.* putant non transmitti ad fiscum, siue sit Ecclesiastica, siue etiam sæcularis, sed reuerti ad dominum directum, & dominium vtile consolidari cum proprietate. 1

Alij, quos sequitur Clarus *in pract. lib. 4. §. emphyteusis, q. 59.* Bernard. Diaz *cap. 132. n. 4.* & Molina *de iust. tom. 2. disp. 481. concl. 1. & 2.* distinguunt inter emphyteusim Ecclesiasticam, & sæcularem, ita vt illam negent transmitti ad fiscum, affirment autem ad fiscum transmitti istam: quia regula generalis est, quod quotiescumque bona delinquentis transire possunt ad hæredes extraneos, transeant ad fiscum, à qua regula generali excipitur emphyteusis Ecclesiastica, nô item sæcularis, quia in Authentica Iustiniani de alienatione, & emphyteusi, §. 1. emphyteusis Ecclesiastica translata in fiscum potest intra biennium vindicari: Tum quia, si emphyteusis Ecclesiastica transiret in fiscum, Ecclesia redderetur deterioris conditionis propter fisci potentiam, ob quam difficilè conueniri potest, & ob eius priuilegia, & præcipuè quia nulla esset spes caducitatis, cùm fiscus nunquam puniatur, ob quæ non videtur verisimile, voluisse Ecclesiam, vt emphyteusis sua transeat ad fiscum. His tamen non obstantibus. 2

Respondetur, ex probabiliori sententia Doctorum, quamlibet emphyteusim, siue sæcularem, siue Ecclesiasticam, quæ ad hæredes extraneos transmitti potest, confiscatis bonis delinquentis, cadere sub confiscationem, seu transire ad fiscum. Azor. *tit. 1. lib. 8. cap. 12. q. 15.* Simanch. *de cathol. institut. tit. 9. n. 97.* Boss. *de bonor. publicat. n. 62.* & alij, quos citat, & sequitur Farin. *q. 55. n. 54.* & Sanch. *lib. 2. moralium, cap. 19. n. 25.* 3

Probatur præterea ea, quæ dicebam *sect. 1.* quia Authentica illa Iustiniani solùm concedit facultatem Dominis directis, vt translata emphyteusi in fiscum Regis, vel in Ciuitatem aliquam, vel in Curiam, vel in aliquam venerabilem aliam domum, possint declarare suam

ſuam voluntatem intra biennium, vt rem emphyteuticam recuperent, vel poſſidentibus derelinquant cum obligatione ſoluendi annuam penſionem : ſed ex hac facultate non ſequitur, tranſlationem eſſe nullam, & inualidam, ſed potiùs ſubſiſtentem, & validam, quamuis reuocabilem : Ergo.

4 Confirmatur, quia dicta facultas reuocandi emphyteuſim intra biennium, non de qualibet emphyteuſi, ſed de emphyteuſi Conſtantinopolitania, & non in perpetuum conceſſa, nec ad extraneos hæredes tranſmiſſibili debet intelligi, vt *ſect. ſeq.* dicetur : Ergo.

5 Confirmatur ſecundò, quia neque verum eſt ea eo, quod emphyteuſis transeat ad fiſcum, Eccleſiam reddi deterioris conditionis; quia fiſcus ſemper eſt ſoluendo, & ſuis priuilegiis nocere non poteſt Eccleſiæ : Nam ſoluere tenetur canonem, & præſtare alia, quæ cæteri priuati tenentur : Non enim fiſcus eſt priuilegiatus, niſi in caſibus à iure expreſſis, *l. 1. Cod. de petit. hæred.* & *l. quod placuit, ff. de iur. fiſc.* & Doctores, quos ſequitur Menoch. *conſ. 242. n. 9. lib. 3.* & Farinac. *in fragm. verb. fiſcus, num. 149. & ſeqq.* ſpes autem caducitatis non videtur conſiderabilis, quoties emphyteuſis in perpetuum ad hæredes extraneos tranſire poteſt, quia ſemper quis relinquit hæredem : Ergo.

6 Cæterùm quod ſupra dixi, intellige de emphyteuſis confiſcatione, quam faciat iudex Eccleſiaſticus : quia iudex ſæcularis emphyteuſim Eccleſiaſticam, vtpotè à ſua iuriſdictione alienam, confiſcare non poteſt. Doctores, quos ſequitur Farinac. *cit. q. 25. n. 57.* & Sanch. *loc. ſupra cit. num. 29.*

SECTIO IV.

An Eccleſiæ competat ius, ſeu facultas reuocandi emphyteuſim tranſlatam in fiſcum?

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuſim tranſlatam in fiſcum, Eccleſiæ non competit ius, ſeu facultas reuocandi, quia non competit Eccleſiæ ex iure naturali, neque ex iure poſitiuo.*

2 *Emphyteuſis alia ab Eccleſia Conſtantinopolitana tranſiens ad hæredes extraneos, ſi tranſeat ad fiſcum, ex probabiliori ſententia Doctorum reuocari non poteſt : ſed perpetuò manet apud fiſcum, qui integrum ius Domino directo ſeruare tenetur, contra nonnullos Doctores expreſsè aſſerentes, quamlibet Eccleſiam reuocare poſſe intra biennium emphyteuſim ſuam tranſlatam in fiſcum.*

3 *Baldi doctrina reiicitur extendentis ſupradictam facultatem reuocandi alienationem emphyteuſis ſolùm Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ conceſſam, ad alias Eccleſias, ex eo quia quidquid in alicuius Eccleſiæ fauorem decernitur, intelligi debet ius eſſe generale.*

4 *Contrarium reperitur expreſſum in citata Authentica Iuſtiniani, ex qua clarè colligitur, Imperatorem voluiſſe fauorem illum limitare ad Eccleſiam Conſtantinopolitanam.*

5 *Emphyteuſis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſi tranſire non poſſet ad hæredes extraneos, neceſſaria non eſſet facultas eam reuocandi, caſu quo tranſlata eſſet in fiſcum : quia iure ipſo vendicari poſſet quolibet tempore, tanquam indebitè occupata à fiſco, ſed ratio non ſubſiſtit.*

6 *Emphyteuſis Conſtantinopolitana tranſire poteſt ad hæredes extraneos non in perpetuum, ſed pro determinato tempore : Ideoque poteſt pro illo tempore tranſire ad fiſcum, & neceſſaria eſt facultas reuocandi : quæ tamen aliis Eccleſiis conceſſa non apparet, licet eis conceſſum ſit, poſſe adhibitis iuris ſolemnitatibus emphyteuſim perpetuam concedere.*

RESpondetur negatiuè : Doctores, quos citat, & ſequitur Fachin. *lib. 9. controuerſ. cap. 53.* Boſſ. *loc. ſuprà cit. n. 60* & Farinac. *q. 25. n. 56.*

Probatur : quia hæc facultas non competit Eccleſiæ ex iure naturali, aliàs competeret non ſolum Eccleſiæ, ſed etiam cuilibet perſonæ particulari : neque ex iure poſitiuo : quia nullibi expreſſum id reperitur; ſiquidem Authentica illa Iuſtiniani, quæ ad id probandum inducitur, ſolùm loquitur de emphyteuſi conceſſa ab Eccleſia Conſtantinopolitana, & non in perpetuum, neque ad hæredes extraneos tranſmiſſibili, ſicuti patet ex Textu; ex cuius verbis habetur primò, poteſtatem reuocandi ſolùm emphyteuſi Conſtantinopolitanæ eſſe conceſſam, non aliis. Secundò aliis Eccleſiis conceſſam eſſe facultatem alienandi rem in emphyteuſim perpetuam, non tamen Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, qua de re Fachin. *lib. 9. cap. 53.*

Ex quibus ſequitur, emphyteuſim aliam ab Eccleſia Conſtantinopolitana tranſeuntem ad hæredes extraneos, ſi tranſeat ad fiſcum, ex probabiliori ſententia Doctorum reuocari non poſſe, ſed perpetuò manere apud fiſcum, qui integrum ius Domino directo ſeruare tenetur. 2

Quamuis contrarium doceant Bald. *vol. 3. conſil. 427. num. 2. & in l. ſi quis presbyter, num. 2. Cod. de Epiſc. & cleric.* Salycet. *ibidem circa finem*, Sanch. *lib. 2. moralium, cap. 19. num. 31.* Clar. *in practic. lib. 4. §. emphyteuſis, quæſt. 29.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 12. q. 11.* Simanch. *de Cathol. inſtitut. tit. 9. n. 104.* Molin. *de iuſtitia, tom. 2. diſp. 481.* & Vaſq. *part. 2. diſp. 169. cap. 3. n. 23.* quatenus expreſsè aiunt, quamlibet Eccleſiam reuocare poſſe intra biennium emphyteuſim ſuam tranſlatam in fiſcum.

Primò probant : quia licèt ſupradicta facultas reuocandi alienationem ſolùm emphyteuſi Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ conceſſa ſit, ad alias tamen Eccleſias extendi debet, ex doctrina Bald. *in Authentica niſi rogati, num. 13. Cod. ad Trebellian.* docentis, quidquid in alicuius Eccleſiæ fauorem decernitur, intelligi ius eſſe generale, niſi contrarium reperiatur expreſſum, *Authent. de non alienandis, §. hac ergo*, & tradunt Clar. *in pract. lib. 4. §. emphyteuſis, q. 29.* & Burſat. *conſ. 199. num. 6. lib. 2.* 3

At reſpondetur, contrarium in præſenti expreſſum reperiri : quia ex ſupradicta Authentica Iuſtiniani clarè colligitur, Imperatorem voluiſſe fauorem illum limitare ad Eccleſiam Conſtantinopolitanam : Id enim indicant verba Textus, & diſtinctio ibi facta inter emphyteuſim Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & aliarum Eccleſiarum. 4

Secundò probant; quia ſi emphyteuſis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ tranſire non poſſet ad hæredes extraneos, neceſſaria non eſſet facultas reuocandi emphyteuſim, caſu quo tranſlata eſſet in fiſcum : quia iure ipſo vindicari poſſet quolibet tempore, tanquam indebitè occupata à fiſco : Ergo dicendum, quod hæc facultas reuocandi conueniat cuilibet Eccleſiaſticæ emphyteuſi, quæ tranſire poteſt ad hæredes extraneos. 5

At reſpondetur : Nego conſequentiam : dico enim emphyteuſim Conſtantinopolitanam tranſire poſſe ad hæredes extraneos non in perpetuum, ſed pro determinato tempore, ideoque poſſe pro illo tempore tranſire ad fiſcum, & neceſſariam eſſe facultatem reuocandi, quæ tamen facultas aliis Eccleſiis conceſſa non apparet, etſi eis conceſſum ſit poſſe, adhibitis iuris ſolemnitatibus, emphyteuſim perpetuam concedere. 6

SECTIO V.

An (ſtante ſententia contraria , poſſe ſcilicet quamlibet Eccleſiam intra biennium reuocare emphyteuſim tranſlatam in fiſcum) quæ eſt ſatis probabilis, ſi biennium labatur , poſſit Eccleſia petere reſtitutionem in integrum?

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia poteſt petere reſtitutionem in integrum , ſecundùm aliquos , ſtante ſententia contraria , poſſe ſcilicet quamlibet Eccleſiam intra biennium reuocare emphyteuſim tranſlatam in fiſcum , quæ eſt ſatis probabilis.*

2 *Monaſterium inſtitutum ſub conditione, vt intra annum ædificet Xenodochium ſubſtituto alio Monaſterio , ob conditionem non impletam , poteſt non implens conditionem reſtitui aduerſus termini lapſum contra Monaſterium ſubſtitutum : quia minori competit reſtitutio aduerſus omiſſionem conditionis à teſtatore iniunctæ.*

3 *Oppoſitum , quod docent alij , eſt probabilius , quia cùm agitur de lucro captando , priuilegiatus non gaudet priuilegio contra pariter priuilegiatum.*

4 *Ratio prædicta non conuincit : Priuilegiatus enim non gaudet priuilegio contra pariter priuilegiatum , cùm vterque priuilegiatus agit de lucro captando , vel de damno vitando , ita vt ſint cætera paria : At ſecus cùm vnus priuilegiatus agit de lucro captando , alter verò de damno vitando.*

5 *Eccleſia ſi expreſſè intra biennium vellet habere fiſcum emphyteutam , non poſſet voluntatem reuocare , aliàs nulla eſſet tranſlatio firma : ſed quotieſcumque aduertenter cognoſcit labi biennium , & emphyteuſim non reuocat , cenſetur velle habere fiſcum emphyteutam.*

6 *Ratio de Monaſterio ſubſtituto non applicatur ad fiſcum ; Monaſterium enim ſubſtitutum non habet ius acquiſitum ab ipſo inſtituto , ſed à primo inſtituente : At fiſcus non habet eſſe perpetuus emphyteuta , niſi ex remiſſione , & voluntate Eccleſiæ , cui competit optio , vel reuocandi emphyteuſim , vel relinquendi illam apud ipſum fiſcum.*

1 QVidam quos ſequitur Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.9. num.106.* Vaſquez *cit. cap.3. num.23.* & Sanch *vbi ſupra* , affirmant ex doctrina Baldi, quem ſequuntur communiter Doctores , quatenus ait , quod Monaſterium inſtitutum ſub conditione , vt intra an-
2 num ædificet Xenodochium , ſubſtituto alio Monaſterio,ob conditionem non impletam , poſſit non implens conditionem reſtitui aduerſus termini lapſum contra Monaſterium ſubſtitutum. Et ratio doctrinæ Baldi eſſe poteſt , quia minori competit reſtitutio aduerſus omiſſionem conditionis à teſtatore iniunctæ ; *ex l.3. §. ſi hæres , ff. de minorib.* Ergo cùm Eccleſia gaudeat priuilegio minoris , *cap.1. de reſtitut. in integrum* , poterit reſtitui ,ſicut & minor. His tamen non obſtantibus

3 Reſpondetur , oppoſitum (quod docent alij , quos ſequitur Quemada *in quæſtion. fiſcal. quæſt.13.*) eſſe probabilius.

Probatur, quia cùm agitur de lucro captando , priuilegiatus non gaudet priuilegio contra pariter priuilegiatum , *l.2. Cod. de priuileg. fiſc. & l. verùm , §. finali, ff. de minor.* Ergo cùm Eccleſia , & fiſcus gaudeant priuilegio minoris , non poterit Eccleſia contra fiſcum vti priuilegio minoris.

4 At hæc ratio non conuincit : Nam reſpondere quis poſſet , priuilegiatum non gaudere priuilegio contra pariter priuilegiatum, cùm vterque priuilegiatus agit de lucro captando , vel de damno vitando , ita vt ſint cætera paria. At ſecus cùm vnus priuilegiatus agit de lucro captando , alter verò de damno vitando , ita vt non ſint cætera paria , vt eſt in caſu noſtro ; quia Eccleſia agit de vitando damno , quale eſt amittere emphyteuſim ſibi competentem , & habere illam tranſlatam in fiſcum potentiorem. At fiſcus agit de lucro captando , cùm emphyteuſis ei non competat , niſi ob omiſſam ab eccleſia reuocationem.

Secundò igitur probatur melius : quia Eccleſia , ſi 5
expreſsè intra biennium vellet habere fiſcum emphyteutam , non poſſet voluntatem reuocare , aliàs nulla eſſet tranſlatio firma ; ſed quotieſcumque aduertenter cognoſcit labi biennium , & emphyteuſim non reuocat , cenſetur velle habere fiſcum emphyteutam , cùm ab Authentica illa Iuſtiniani conceditur biennium , vt deliberet , an velit habere fiſcum emphyteutam, vel ab illo emphyteuſim reuocare : Ergo cùm non reuocat, deliberaſſe cenſetur , velle fiſcum emphyteutam.

Atque hinc patet ad fundamentum contrariæ ſen- 6
tentiæ prioris : Concedo enim , Monaſterium inſtitutum ſub conditione , reſtitui poſſe aduerſus aliud Monaſterium ſubſtitutum, ob omiſſam illam conditionem, quia Monaſterium ſubſtitutum eſt inſtitutum ab ipſo primo inſtituente ob omiſſam conditionem primi inſtituti : & quia Monaſterium ſubſtitutum non habet ius acquiſitum ab ipſo inſtituto , ſed à primo inſtituente, ideò reſtitutio ipſi conceditur : At in caſu noſtro fiſcus non habet eſſe perpetuus emphyteuta , niſi ex remiſſione , & voluntate Eccleſiæ , cui competit optio vel reuocandi emphyteuſim , vel relinquendi illam apud ipſum fiſcum : vnde patet diſparitas.

SECTIO VI.

An (ſtante etiam ſententia contraria , poſſe ſcilicet quamlibet Eccleſiam intra biennium reuocare emphyteuſim tranſlatam in fiſcum , quæ eſt ſatis probabilis) melioramenta facta in re emphyteutica pertineant ad fiſcum , vel ad Eccleſiam , quæ reuocat emphyteuſim?

SVMMARIVM.

1 *Melioramenta facta à delinquente poſt delictum commiſſum, ob quod bona ipſo iure confiſcantur, pertinent ad fiſcum , ſecundùm aliquos , ſtante ſententia contraria , poſſe ſcilicet quamlibet Eccleſiam intra biennium reuocare emphyteuſim tranſlatam in fiſcum , quæ eſt ſatis probabilis : quia omnia bona delinquentis à puncto commiſſi delicti fiſco ſunt obligata.*

2 *Inter melioramenta computari debent labor , induſtria, & expenſæ in eis appoſita.*

3 *Melioramenta facta ante delictum commiſſum, quamuis quoad proprietatem pertineant ad dominum emphyteuſis , adhuc tamen quoad pretium , & æſtimationem pertinent etiam ad fiſcum ; quia melioramenta , quæ emphyteuta facit in re emphyteutica, licet quoad dominium directum pertineant ad dominum rei , quoad vtilitatem tamen ſibi , vel ſucceſſoribus acquirit : At fiſcus confiſcat omnia bona , quæ ſunt delinquentis tempore commiſſi delicti.*

4 *Oppoſitum quoad vtramque partem eſt probabilius: quia confiſcatio non extenditur ad bona futura, & ſic non extenditur ad melioramenta facta poſt delictum commiſſum.*

5 *Confiſcatio ipſo iure impoſita , cùm ſit pœna certa,*
inſpicit

inspicit tempus delicti commissi, & statum, qui erat delinquentis tempore delicti commissi.

6 *Melioramenta facta ante delictum commissum pertinent ad Dominum directum, sicut pertinet res emphyteusis: siquidem cum re emphyteutica consolidantur.*

7 *Melioramenta in sententia communi quoad proprietatem pertinent ad Dominum; ideò enim res maximè fructifera pro modica pensione donatur.*

8 *Emphyteuta quotiescumque amittit emphyteusim, quia pensionem non soluit, vel aliam conditionem in emphyteusi appositam non exequitur, melioramenta pertinent ad Dominum emphyteusis.*

1 QVidam, quos sequitur Simanch. *de cathol. institut. tit.9. n.107. & seqq.* Diaz *in pract. cap.132. n.4.* Garf. *de expensis cap.10. num.51.* Molin. *de iustitia tom.2. disput.481.* Vasquez 1. 2. *disput.167. cap.3. num.23.* Azor. *tom.1. lib.8. cap.12. q.11.* & Sanch. *lib.2. moral. cap.19. n.34.* tenent quod melioramenta facta à delinquente post delictum commissum, ob quod bona ipso iure confiscantur, pertineant ad fiscum; quia omnia bona delinquentis à puncto delicti com-
2 missi fisco sunt obligata (inter quæ labor, industria, & expensæ in his melioramentis appositæ computari debent.) Melioramenta verò facta ante delictum com-
3 missum, quamuis quoad proprietatem pertineant ad Dominum emphyteusis, adhuc tamen quoad pretium, & æstimationem pertinent etiam ad fiscum; quia melioramenta, quæ emphyteuta facit in re emphyteutica, quamuis quoad dominium directum pertineant ad Dominum rei, nisi aliud in emphyteusis institutione conuentum sit, vel nisi melioramenta sint modici valoris; Doctores quos sequitur Molin. *cit. tom.2. disput. 461. concl.1.* tamen quoad vtilitatem sibi, & successoribus acquirit: at fiscus confiscat omnia bona, quæ sunt delinquentis tempore commissi delicti: Ergo & hæc melioramenta etiam quoad valorem confiscabit, ac proinde, si postea Ecclesia velit emphyteusim à fisco reuocare simul cum melioramentis, horum melioramentorum æstimationem debet fisco compensare. His tamen non obstantibus.

4 Respondetur, oppositum quoad vtramque partem esse probabilius.

Probatur quoad partem priorem; quia sicuti supra suo loco dicebam, confiscatio non extenditur ad bona futura: Ergo non extenditur ad melioramenta facta post delictum commissum; sic enim extenditur ad bona futura.

5 Confirmatur, quia sicuti etiam suprà suo loco dicebam, confiscatio ipso iure imposita, cum sit pœna certa, inspicit tempus delicti commissi, & statum qui erat in delinquente tempore delicti commissi: Ergo cadit super commoditates, & melioramenta, quæ tunc emphyteuta propria habebat (si aliqua habet) & non super ea, quæ subsequuntur delictum commissum.

6 Probatur quoad partem posteriorem; quia melioramenta facta ante delictum commissum, pertinent ad Dominum directum, sicuti pertinent res emphyteusis; siquidem cum re emphyteutica consolidantur: Ergo sicut non potest emphyteuta deducere pretium, & æstimationem, sed solum vsumfructum, ex re emphyteutica, ita etiam ex melioramentis factis ante delictum commissum.

7 Confirmatur, quia in sententia communi melioramenta quoad proprietatem pertinent ad Dominum rei: Ergo valor, & æstimatio melioramentorum quoad proprietatem pertinebunt ad eundem; atque adeò valor, & æstimatio melioramentorum sub confiscationem non cadent.

Confirmatur secundò; quia omnis emphyteusis, nisi aliud expresse caueatur, videtur data sub conditione, quod melioramenta facta in re emphyteutica pertinent ad Dominum; ideò enim res maximè fructifera pro modica pensione donatur: Et licèt in nonnullis emphyteusis institutionibus id expresse apponatur, non apponitur quia necessarium sit, sed ad maiorem cautelam, vt scilicet omnis dubitatio tollatur, & impediatur vsus oppositæ sententiæ non omninò improbabilis. Simanch. Vasquez, & Azor. *in locis suprà cit.* Ergo, &c.

Confirmatur tertiò, quia quotiescumque emphyteuta amittit emphyteusim, quia pensionem non soluit, vel aliam conditionem in emphyteusi appositam non exequitur, melioramenta pertinent ad Dominum emphyteusis. Doctores communiter; quos sequitur Molina *de iusticia, disput. 481. conclus. 2.* Vasq. *part. 2. disp. 169. cap. 3. n. 25.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 16. num. 36.* Ergo quotiescumque etiam ob culpam emphyteutæ amittitur emphyteusis, melioramenta ibi facta pertinebant similiter ad eundem Dominum emphyteusis. 8

SECTIO VII.

Quid cadat sub confiscationem, si Dominus emphyteusis committat delictum confiscatione dignum?

SVMMARIVM.

1 *Emphyteusis cadit sub confiscationem quoad dominium directum, si Dominus emphyteusis committat delictum confiscatione dignum; quia bonum illius est, & emphyteuta tenetur soluere fisco pensionem.*

R
Espondetur, in tali casu cadere sub confiscationem emphyteusim quoad dominium directum, quia bonum illius est, & emphyteutam teneri fisco soluere pensionem. Cantera *in quæstion. criminal. tit. de quæst. tangent. pers. delict. cap. 1. n. 46.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 19. n. 37.* & alij passim. 1

SECTIO VIII.

Corollaria ex dictis in sectionibus præcedentibus.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteusis, si accepta sit ab aliqua persona priuata; & non transeat ad hæredes extraneos, commoditas emphyteusis pertinet ad fiscum, quamdiu vixerit emphyteuta; ita tamen vt teneatur fiscus soluere pensionem Domino directo illius emphyteusis, vt à simili in bonis fideicommisso subiectis.*

2 *Idem dic, si similis emphyteusis sit accepta ab Ecclesia, quamuis contrarium, nempe fructus talis emphyteusis non confiscari, sed talem emphyteusim simul cum fructibus redire ad Ecclesiam, quæ habet directum dominium illius, probabiliter doceant aliqui Doctores.*

3 *Emphyteusis, quando non est accepta ab Ecclesia, & potest transire ad hæredes extraneos, tunc confiscatis bonis delinquentis confiscabitur etiam talis emphyteusis, ita vt vtile dominium sit apud fiscum, & directum sit apud eundem, cuius erat priusquam emphyteusis deueniret ad fiscum; quia quæ possunt deuenire ad hæredes extraneos, possunt etiam deuenire ad fiscum, nisi fuerit specialis aliqua prohibitio; sed nulla est specialis prohibitio, quia confiscatis omnibus bonis delinquentis, non confiscatur etiam emphyteusis.*

4 *Emphyteusis alienari non potest in potentiorem irreuocabiliter, potest tamen reuocabiliter: Quapropter in hac altera opinione non improbabili, is qui habet dominium directum, potest cogere fiscum, vt eam alienet in personam, quæ non sit ita potens, vt est fiscus: toto verò tempore, quo emphyteusis manebit apud fiscum, tenetur fiscus præstare Domino ea omnia, quæ præstare tenebatur delinquens.*

5 *Fiscus si alienet emphyteusim, tenetur soluere laudemium Domino directo, eumque præferre aliis emptoribus, si emere voluerit vtile dominium emphyteusis.*

6 *Emphyteusis Ecclesiastica quando transire potest ad hæredes extraneos, confiscatur simpliciter ob crimen emphyteutæ.*

7 *Sententia Beroi & Romani reiicitur; quia nullibi reperitur, quod emphyteusis Ecclesiastica non possit alienari, sed solùm conceditur Ecclesiæ priuilegium, an velit habere fiscum emphyteutam, vel potius reuocare emphyteusim.*

8 *Emphyteusim an velit reuocare, vel habere fiscum emphyteutam, datur cuilibet Ecclesiæ optio, vt intra biennium deliberet.*

9 *Textus in §. 1. vers. si verò contigerit, Auth. de alien. & emphyteus. licet loquatur de sola Ecclesia Constantinopolitana, & priuilegium concessum tali Ecclesiæ extendi non debeat ad alias Ecclesias, præsertim cum talis lex sit lata à principe sæculari, & præsertim cum disponat de rebus Ecclesiæ, extenditur tamen ad omnem emphyteusim Ecclesiasticam; quia quando aliquid statuitur in fauorem alicuius Ecclesiæ, censetur esse statutum pro omnibus Ecclesiis, & esse factum veluti legem quandam generalem.*

10 *Leges latæ à principibus sæcularibus in fauorem Ecclesiæ, eique priuilegium concedentes, vtpote merè priuilegiatiuæ, suum valorem habent, ex communi sententia Doctorum.*

11 *Emphyteusis alia à Constantinopolitana transiens ad hæredes extraneos, si ad fiscum transeat, est probabilius, quoad reuocari non possit, sed quòd perpetuò maneat apud fiscum, qui integrum ius Domino directo seruare tenetur.*

1 EX dictis in sectionibus præcedentibus sequitur, quod si emphyteusis sit accepta ab aliqua persona priuata, & non transeat ad hæredes extraneos, commoditas emphyteusis pertineat ad fiscum, quamdiu vixerit emphyteuta; ita tamen vt teneatur fiscus soluere pensionem Domino directo illius emphyteusis. Farinac. *in pract. tom. 1. part. 1. tit. de delict. & pæn. quæst. 15. n. 58.* & alij, quos citabam *sect. 1.* Quia, sicuti in aliis bonis fideicommisso, quod non transit ad hæredes extraneos, subiectis commoditas fructuum confiscatur tempore vitæ delinquentis; ita similiter dicendum erit de bonis emphyteuticis, quorum fructus debebat percipere emphyteuta tempore, quo vixerit ipsemet emphyteuta.

2 Sequitur secundò, quod idem dicendum sit, si similis emphyteusis sit accepta ab Ecclesia, ob rationes quas adducebam *sect. 2.*

Quamuis contrarium (nempe fructus talis emphyteusis non confiscari, sed talem emphyteusim simul cum fructibus redire ad Ecclesiam, quæ habet directum dominium illius) probabiliter doceant Gabr. *vol. 2. cons. 73. n. 3. & seqq.* Farinac. *q. 25. num. 58.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 19. ex cap. felicis, vers. si qua verò feuda, de pœnis in 6.* vbi fit mentio de delicto in Pontificem commisso, & dicitur, eum qui tale delictum commisit, priuari feudis, & locationibus, quæ obtinet ab Ecclesia, & liberè illa reuerti ad Ecclesiam: Ergo si locationes liberè reuertantur ad Ecclesiam, pari ratione emphyteusis etiam liberè reuertetur ad Ecclesiam, cùm emphyteusis sit species quædam locationis. Liberè autem non reuerteretur ad Ecclesiam, si toto tempore, quo vixerit delinquens, fiscus perciperet fructus, & commoditates ex emphyteusi.

Ad hanc tamen rationem respondebam suprà *citata sect. 2.*

Sequitur tertiò, quod quando emphyteusis non est accepta ab Ecclesia, & potest transire ad hæredes extraneos, tunc confiscatis bonis delinquentis, confiscabitur etiam talis emphyteusis, ita vt vtile dominium sit apud fiscum, & directum sit apud eundem, cuius erat priusquam emphyteusis deueniret ad fiscum. Bartol. *in l. si finita, §. si de vectigalibus, ff. de damno infecto, n. 6.* quem sequuntur communiter Doctores, Simanch. *de cathol. instit. tit. 9. num. 97.* Quemada *in quæstion. fiscal. quæst. 11.* Boss. *in pract. tit. de bonor. publicat. n. 60.* Clar. *in pract. lib. 4. §. emphyteusis, q. 29.* Molin. *de iustitia, tom. 2. disputat. 485. concl. 4.* Vasquez 1. 2. *disput. 169. cap. 3. n. 25.* & Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 11. q. 11.* Quia quæ possunt deuenire ad hæredes extraneos, possunt etiam deuenire ad fiscum, nisi fuerit specialis aliqua prohibitio; sed nulla est specialis prohibitio, qua confiscatis omnibus bonis delinquentis, non confiscetur etiam emphyteusis: Ergo. 3

Obiicies, emphyteusis alienari non potest in potentiorem, quia Dominus directus ob hanc alienationem graue damnum pateretur, cùm fiscus multis priuilegiis gaudeat, & nullo tempore deficiat, sicque nunquam esset spes, quod emphyteusis ad Dominum directum rediret: Ergo emphyteusis non transit ad fiscum, sed redit ad Dominum habentem dominium directum, & dominium vtile consolidatur cum directo dominio, seu cum proprietate. 4

Respondetur (vt omittam, quod dicebam *sect. 5.* secundùm opinionem probabiliorem, negando antecedens, & sequendo nunc alteram opinionem non improbabilem) emphyteusim alienari non posse in potentiorem irreuocabiliter, posse tamen reuocabiliter. Quapropter in hac altera opinione non improbabili is, qui habet dominium directum, potest cogere fiscum, vt eam alienet in personam, quæ non sit ita potens, vt est fiscus. Toto verò tempore, quo emphyteusis manebit apud fiscum, tenetur fiscus præstare Domino ea omnia, quæ præstare tenebatur delinquens. Ita Azor. Vasq. & alij *in loc. suprà cit.* Vnde si fiscus alienet emphyteusim, tenetur persoluere laudemium Domino directo, eumque præferre aliis emptoribus, si emere voluerit vtile dominium emphyteusis. 5

Sequitur quartò, quod emphyteusis Ecclesiastica, quando transire potest ad hæredes extraneos, confiscetur simpliciter ob crimen emphyteutæ: Bartholom. Socin. *vol. 2. cons. 266. num. 31.* Ruin. *vol. 1. cons. 117. num. 16.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 12. quæst. 11.* 6

Non obstat; si dicas cum Bero. *vol. 1. cons. 114.* & alij, *num. 54.* & Romano *in l. si finita, §. si de vectigalibus, ff. de damn. infect. n. 12.* (qui contrariam sententiam negatiuam sequuntur) in §. 1. *vers. si vero contigerit, Authent. de alienat. & emphyteusi*, Ecclesiæ conceditur priuilegium, vt emphyteusis Ecclesiastica non possit alienari: Ergo. 7

Respondetur enim: Nego antecedens, quia nec ibi, nec alibi reperitur, quod emphyteusis Ecclesiastica non possit alienari, quin nec supponitur, talem emphyteusim alienari posse; sed solùm conceditur Ecclesiæ priuilegium, an velit habere fiscum emphyteutam, vel potius reuocare emphyteusim: Quapropter ibi supponitur, quod emphyteusis Ecclesiastica sit iam alienata. 8

Sequitur quintò, quod ex probabili detur Ecclesiæ cuilibet optio, vt intra biennium deliberet, an velit reuocare emphyteusim, vel habere fiscum emphyteutam. Doctores quos citabam *sect. 4.* 9

Quod si dicas cum Bossio, Farinac. & Fachio. quos sequebar *cit. sect. 4.* quamlibet Ecclesiam non habere facultatem

facultatem reuocandi empyteusim Ecclesiasticam; quia *si haberet*, maximè id esset, quia datur ipsi hæc facultas *in §. n. vers. si verò contigerit, Auth. de alienat. & emphyteus.* sed hic textus minus probat; quia ibi solùm est sermo de Ecclesia Constantinopolitana: Et priuilegium concessum tali Ecclesiæ extendi non debet ad alias Ecclesias. Præsertim cùm talis lex sit lata à principe sæculari, & præsertim cùm disponat de rebus Ecclesiæ, vim nullam habeat: Ergo.

Respondetur, esse quidem ibi sermonem de sola Ecclesia Constantinopolitana, extendi tamen ad omnem emphyteusim Ecclesiasticum, vt præter alios aduertit Clarus *in pract. lib. 4. §. emphyteusis, q. 19.* quia quando aliquid statuitur in fauorem alicuius Ecclesiæ, censetur esse statutum pro omnibus Ecclesiis, & esse factam veluti legem quandam generalem: Et quamuis huius-
10 modi lex sit lata à Principe sæculari, non tamen caret vi sua; quia leges latæ à Principibus sæcularibus in fauorem Ecclesiæ, eique priuilegium concedentes, vtpotè merè priuilegiatiuæ, suum valorem habent, ex communi sententia Doctorum, quam diffusè probabam *lib. de immunit. & iurisdict. Eccles. cap. 9. dubit. 1.*

11 Dixi, *ex probabili*; quia oppositum (scilicet emphyteusim aliam à Constantinopolitana transeuntem ad hæredes extraneos, si ad fiscum transeat, reuocari non posse, sed perpetuò manere apud fiscum, qui integrum ius Domino directo seruare tenetur) est probabilius, & iuri conformius, vti suprà *cit. sect. 4.* dicebam, & rectè explicat Fachin. *lib. 9. cap. 53.* Cuiac. *ad Nouellam* 120. dicens: *Id est singulare in Ecclesia maiore Constantinopolitana, & aliis religiosis ædibus, quæ sunt intra eam vrbem, vel intra territorium eius, vt prædiorum suorum perpetuam emphyteusim, vel etiam permutationem prædiorum inuicem facere non possint.* Et paulò post: *Id etiam est singulare in eis, vt post contractam emphyteusim cum fisco, vel Imperatore, vel republica, vel curia, vel alio venerabili loco, possint pœnitere intra biennium.*

DVBITATIO CXIX.

An confiscatis bonis hæretici, vel alterius similis delinquentis, cadat sub confiscationem feudum?

SVMMARIVM.

1 *Feudum cùm naturam emphyteusis imitetur, & ei sit simillimum, Doctores eodem modo loquuntur de feudo, ac de emphyteusi.*

2 *Feudum duplex est: Vnum in quo feudatarius astringitur soluere Domino directo certam aliquam pensionem pecuniæ, vini, vel frumenti, &c. Et hoc non est propriè feudum, sed emphyteusis; ac proinde de tali feudo idem ac de emphyteusi dici debet.*

3 *Feudum alterum est, pro quo feudatarius astringitur præstare seruititium personale, & hoc est propriè feudum: At si simul cum hoc seruitio personali soluenda sit aliqua pensio pecuniæ, vini, vel frumenti, &c. feudum, & emphyteusis simul dicetur.*

4 *Feudum debet primò constitui super re immobili, vel æquiualenti, cum obligatione Dominum recognoscendi, & fidelitatem illi præstandi: Quapropter feudatarij facere solent iuramentum de hac fidelitate seruanda.*

5 *Feudum secundò transit ad hæredes masculos in infinitum, non autem transit ad fœminas, quæ non succedunt; quia sunt inhabiles ad bella, & seruitia militaria, & ad secreta retinenda, & ad consilia danda.*

6 *Feudum tertiò non potest alienari sine consensu Domini, & agnatorum.*

7 *Feudum si aliquando constituatur sine recensitis conditionibus, vel sine earum aliqua, non propriè feudum censetur, sed impropriè.*

8 *Feudum si proprium sit, & non transeat ad hæredes extraneos, non cadit sub confiscationem; quia fiscus est loco hæredis extranei, & cùm feudum huiusmodi non possit alienari contractu, non poterit alienari delicto.*

9 *Feudum quocumque modo fuerit concessum, applicatur Domino, si confiscatio bonorum fiat ob delictum commissum aduersus Dominum feudi; quia sub hac conditione à principio concessum videtur, vt in casu ingratitudinis contra Dominum, ad Dominum reuertatur.*

10 *Excipe, nisi ex inuestitura constet, noluisse concedentem, vt delictum vnius noceat alteri, vt si in inuestitura dicatur: Concedo de vno in alium, vel omnibus principaliter, vel insolidum, vel concedo attentis meritis singulorum, vel concedo generi suo.*

11 *Feudum si alicui concessum sit in feudum hæreditarium, vt ex eo, tanquam ex radice transeat ad hæredes, deuoluitur Domino, si confiscatio bonorum fiat non ob delictum aduersus Dominum, sed ob aliud; secus si alicui, & suis cognatis æquè concessum sit, quia tunc deuoluitur cognatis.*

12 *Feudi vsusfructus, & commoditates in hoc casu, durante vita delinquentis pertinent ad fiscum secundum aliquos Doctores, quia feudatarius durante vita sua, potest commoditates, & vsusfructus feudi alienare contractu.*

13 *Oppositum tenent alij, quatenus aiunt, vsusfructus, & commoditates prædictas pertinere ad eum, ad quem pertinet feudum; quia fructus feudi comitantur feudum.*

14 *Feudum si vltra tacitam alienationis prohibitionem inductam a lege habet aliam expressam inductam ab institutore, tunc fructus feudi non ad fiscum, sed ad successorem pertinebunt; si autem solum tacitam alienationis prohibitionem habet, probabile est, quod durante vita delinquentis ad fiscum pertineant; quia solùm tacita alienationis prohibitio non videtur impedire translationem feudi, durante feudatarij vita, sed solum impedire translationem post vitam, aut in perpetuum.*

15 *Translatio hæc specialem habet difficultatem in feudo, quam non habet in emphyteusi, eo quòd feudatarius ex natura feudi debet iurare Domino fidelitatem, & potiùs obstringitur ad seruitium personale, quam ad reale.*

16 *Feudum si possit transire ad hæredes extraneos, eo quod datum sit alicui, & suis hæredibus, vel ei, & quibus is dare voluerit, facta bonorum confiscatione transit ad fiscum; quia quæ transire possunt ad hæredes extraneos, transeunt ad fiscum.*

17 *Intellige id quando feudatarius potest de feudo disponere liberè; at secus si de illo non potest disponere sine Domini licentia.*

Vppono, quod cùm feudum naturam em- 1
phyteusis imitetur, & emphyteusi sit simil-
limum, Doctores eodem modo loqui con-
sueuerint de feudo, ac de emphyteusi. Vt 2
tamen distinctiùs procedam, distinguo duplex feudum.
Vnum, in quo feudatarius astringitur soluere Domino
directo certam aliquam pensionem pecuniæ, vini, vel
frumenti, &c. Et hoc non est propriè feudum, sed em-
phyteusis; ac proinde de tali feudo idem, ac de emphy-
teusi dici debet. Alterum est, feudum pro quo feudata- 3

tius

rias astringitur præstare seruitium personale, & hoc est propriè feudum. At si simul cum hoc seruitio personali soluenda sit aliqua pensio pecuniæ, vini vel frumenti, &c. feudum, & emphyteusis simul dicetur. Doctores communiter, quos citat, & sequitur Mathien. *lib. 5. compilat. tit.* 10. *l.* 6. *gloss.* 2. *num.* 13. *& seqq.* Vbi explicans naturam, & proprietates feudorum, subdit.

4 Primò, feudum debere constitui super re immobili, vel æquiualenti, cum obligatione Dominum recognoscendi, & fidelitatem illi præstandi. Quapropter feudatarij facere solent iuramentum de hac fidelitate seruanda, iuxta *cap.* 1. de noua forma fidelitatis.

5 Secundò, feudum transire ad hæredes masculos in infinitum, iuxta *cap.* 1. §. *hoc autem, qui feudum dare possunt*; non autem transire ad fœminas, quæ non succedunt, quia sunt inhabiles ad bella, & seruitia militaria, & ad secreta retinenda, & ad consilia danda.

6 Tertiò, feudum non posse alienari sine consensu Domini, & agnatorum.

7 Quod, si quando feudum ex conuentione sine prædictarum aliqua conditionum constituatur, non feudum proprium, sed improprium dicetur. His suppositis,

8 Respondetur: Si feudum sit proprium, & non transeat ad hæredes extraneos, non cadit sub confiscationem: Simanch. *de cathol. Institut. tit.* 9. *num.* 120. Clarus *in* §. *feudum, quæst.* 84. Pegna *in direct.* 3. *part. quæst.* 112. *comment.* 161. & Farinac. *quæst.* 25. *num.* 71.

Probatur, quia fiscus est loco hæredis extranei, & cùm feudum huiusmodi non possit alienari contractu, non poterit alienari delicto, vt suprà pluries dictum est in dubitationibus præcedentibus.

9 Petes: An cùm vniuersa bona feudatarij confiscantur, dictum feudum applicetur Domino, vel agnatis?

Respondetur: Si confiscatio bonorum fiat ob delictum commissum aduersus Dominum feudi, dictum feudum, quocumque modo fuerit concessum, applicatur Domino. Roland. *cons.* 15. *n.* 1. *& seqq. vol.* 4. Boss. *in tit. de bonorum publicatione, n.* 53. & alij, quos citat, & sequitur Farin. *quæst.* 25. *n.* 78.

Probatur; quia sub hac conditione à principio concessum videtur, vt in casu ingratitudinis contra Dominum ad Dominum reuertatur.

10 Excipe, nisi ex inuestitura constet, noluisse concedentem, vt delictum vnius noceat alteri (vt si in inuestitura dicatur: Concedo de vno in alium, vel omnibus principaliter, seu insolidum: vel concedo, attentis meritis singulorum, vel concedo generi tuo) quia tunc, cùm omnes per se, & æquè principaliter considerentur, & tanquam successores instituentis, non tanquam successores primi inuestiti, delictum vnius non nocet alteri, Doctores *in loc. suprà cit.*

11 At si confiscatio bonorum fiat, non ob delictum aduersus Dominum, sed ob aliud, distinguo: Si feudum tibi concessum sit in feudum hæreditarium, vt ex te, tanquam ex radice, transeat ad hæredes, deuoluitur Domino; secus si tibi, & tuis cognatis æquè concessum sit, quia tunc deuoluitur non Domino, sed cognatis, quia cognati non ex iure à te accepto, sed ex iure accepto à primo instituente, & concedente feudum, succedunt. Doctores, quos refert & sequitur Farinac. *cit. quæst.* 25. *n.* 87. *& seqq.*

Petes secundò: An in hoc casu saltem vsusfructus & commoditates durante vita delinquentis pertineant ad fiscum?

12 Affirmant Doctores, quos citat, & sequitur Gigas *de crimin. læs. maiest. lib.* 2. *tit. de pœn. committent. crim. læs. maiest. q.* 5. *n.* 3. *& seqq.* & Menoch. *de recuper. possess. remed.* 9. *num.* 260 Quia feudatarius, durante vita sua, potest commoditates, & vsusfructus feudi alienare contractu, vt communiter tradunt Doctores *in l. si domus*, §. *fin. de legat.* 1. & Roland. *cons.* 80. *num.* 13. *lib.* 1. Ruinus *cons.* 176. *n.* 13. *lib.* 1. & Clarus §. *feudum, quæst.* 31. *vers. successiue*: Ergo & poterit alienare delicto.

13 Negant verò Doctores, quos citat, & sequitur Boss. *in tit. de bonor. publicat.* Pegna 3. *part. Director. q.* 112. *comment.* 161. *vers. mihi quandoque*, & Farinac. *q.* 25. *num.* 68. quatenus aiunt, vsusfructus, & commoditates prædictas pertinere ad eum, ad quem pertinet feudum. Quia fructus feudi continantur feudum: Ergo si feudum pertinet ad alium, confiscatis bonis delinquentis, & fructus pertinebunt ad eundem. His tamen non obstantibus.

Respondetur probabilius distinguendo: Si feudum vltra tacitam alienationis prohibitionem inductam à lege, habeat aliam expressam inductam ab institutore (qualis esset, si diceret institutor, se velle, vt ea bona nullatenus exeant ex sua familia, vel vt in illa semper permaneant) tunc fructus feudi non ad fiscum, sed ad successorem pertinebunt, iuxta ea quæ dicebam *Dubit.* 118. *de censu, & emphyteusi.* Si autem solùm tacitam alienationis prohibitionem habet, probabile est, quod durante vita delinquentis, ad fiscum pertineant, quia solùm tacita alienationis prohibitio non videtur impedire translationem feudi, durante feudatarij vita, sed solùm impedire translationem post vitam, aut in perpetuum. 14

15 Dixi, *probabile est*; quia hæc translatio specialem habet difficultatem in feudo, quam non habet in emphyteusi, eo quòd feudatarius ea natura feudi debet iurare Domino fidelitatem, & potius astringitur ad seruitium personale, quam ad reale: Quæ onera non videntur posse transferri in fiscum, ac proinde nec feudum.

16 Petes tertiò. Quid dicendum, si feudum possit transire ad hæredes extraneos, eo quòd datum sit tibi, & tuis hæredibus; vel tibi, & quibus tu dare volueris; an in tali casu, facta bonorum confiscatione, transeat ad fiscum?

Respondetur cum Rolando *cons.* 29. *num.* 17. *vol.* 3. Menoch. *de recuper. possess. remed.* 9. *n.* 251. Boss. *in tit. de publicat. bonor. n.* 20. & Farinac. *part.* 1. *tract. quæst.* 25. *n.* 71. affirmatiuè; quia ex dictis suprà in dubitationibus præcedentibus, quæ transire possunt ad hæredes extraneos, transeunt ad fiscum.

17 Quod tamen intellige, quando feudatarius potest de feudo disponere libere. At secus, si de illo non potest disponere sine Domini licentia; quia ratione huius prohibitionis, sicut non potest feudum alienare contrahendo, ita neque potest alienare delinquendo, sed facta confiscatione bonorum, feudum reuertitur ad Dominum, & dominium vtile solidatur cum directo. Boss. *loc. suprà cit. n.* 74. Farinac. *n.* 72. & Clar. §. *feudum, quæst.* 84. *vers. secundum autem.*

DVBITATIO CXX.

An confiscatis bonis hæretici, vel alterius similis delinquentis, cadant sub confiscationem prædia, iura, alimenta, &c.

SVMMARIVM.

1 *Prædia, iura, alimenta, confiscatis bonis hæretici, vel alterius similis delinquentis, cadunt sub confiscationem, quod probatur multis iuribus, quæ ibi passim citantur n.* 2. *&* 3.

4 *Bona prædicta confiscantur etiamsi post mortem hæretici memoria damnetur, ex cap. accusatus, §. in eo verò, de hæretic. in* 6.

5 *Amplia*

5 *Amplia, id esse verum, licèt ante mortem non fuerit accusatus, licèt contrarium voluerit Ostiensis.*

6 *Fiscus vniuersim quoties bona sunt confiscata ipso iure ob delictum, agere potest aduersus hæredes delinquentis, vt sibi bona illius tradantur, quia fiscus ob delictum acquiret actionem, ius, & hypothecam ad illa bona.*

7 *Fisco non datur actio aduersùs hæredes, quando delicto non est imposita pœna confiscationis ipso iure, & priusquam moriatur delinquens, non est lis contestata: quia fiscus non habet bona delinquentis obligata priusquam illum condemnet.*

8 *Hæretici bona cum confiscantur, confiscantur etiam prædia, quæ soluunt censum Ecclesiæ: Tenetur tamen fiscus soluere Ecclesiæ censum huiusmodi bonis adhærentem.*

9 *Idem dic de rebus censui obligatis: quia deueniunt ad fiscum cum onere suo, pensionem scilicet soluendi.*

10 *Hæretici bona cum confiscantur, confiscantur etiam illius bona mobilia, & immobilia, iura, actiones illi competentes, & iura sepulchrorum: quia in iuribus citatis confiscantur absolutè bona hæreticorum, ac proinde censentur confiscari iura, & actiones.*

11 *Item cum confiscantur bona, confiscantur omnia iura, & actiones, quæ transeunt in hæredem extraneum, licèt quando confiscantur bona mobilia, & immobilia, non excludantur, & confiscentur iura, & actiones.*

12 *Quod est verum etiam quando confiscantur bona mobilia, immobilia, & se mouentia; quia publicatio bonorum est stricti iuris, & strictè interpretanda.*

13 *Item non confiscantur iura personalia, quia cum sint personalia, non egrediuntur personam, & consequenter non transeunt ad hæredes.*

14 *Hinc neque confiscatur ius eligendi collatum in personam, cùm sit etiam personale.*

15 *Item neque confiscatur contractus societatis, qui morte vnius ex sociis dissoluitur; quia confiscatione bonorum dissoluitur societas.*

16 *Personalia, quæ merè sunt, sicut non transeunt in eos, qui verè sunt hæredes, multò minus transeunt in fiscum, qui propriè non est hæres.*

17 *Neque confiscatur relictum, vel obligatio de dandis alimentis, quia non egreditur personam alimentarij.*

18 *Neque confiscantur alimenta; quia & hæc, vtpote personalia, non egrediuntur personam, atque adeò non transeunt ad hæredes, & multò minus ad fiscum.*

19 *Item non confiscatur vsusfructus, qui cùm non possit transire ad alios, neque poterit transire ad fiscum, licèt in aliquo sensu probabilius sit illum confiscari posse.*

20 *Hæretici bona confiscantur, quamuis doleat de peccato hæresis, quod commisit, vt probatur ex cap. vergentis, de hæreticis.*

25 *Hæretico pœnitenti in multis locis est consuetudo, vt bona confiscata ex misericordia condonentur.*

22 *Hæretico relapso, postquam traditus fuit Curiæ sæculari, bonorum confiscatio non remittitur.*

23 *Hæreticus si in carcerem coniectus, antequam ipsi Testium dicta publicentur, hæresim fateatur, non solùm liberatur à pœna perpetui carceris, sed etiam à confiscatione bonorum.*

24 *Hæreticus pœnitens quando recuperat bona confiscata, recuperat etiam iuspatronatus, si restitutio fiat auctoritate Pontificis.*

25 *Hæreticus pœnitens non recuperat iuspatronatus, si post sententiam latam auctoritate Pontificis fiat restitutio, nisi fiat expressa mentio de restitutione talis iuris.*

26 *Hæreticus pœnitens, si ei auctoritate Principis sæcularis restituantur bona, non recuperat iuspatronatus; quia Ecclesia per confiscationem iam acquisiuit suam libertatem, quam Princeps sæcularis non potest auferre.*

27 *Iuspatronatus hæretici compatroni si per confiscationem accreuerit aliis compatronis, non ideo Princeps sæcularis potest remittere pœnam in præiudicium aliorum compatronorum, quibus ius accreuit: quia hoc facere spectat solùm ad iudicium Ecclesiasticum.*

28 *Princeps non præsumitur in dubio velle facere ea, quæ sunt iudicis Ecclesiastici.*

29 *Hæreticus pœnitens non potest recuperare beneficia, nisi ipsi restituantur auctoritate Apostolica, ob Bullam Pij V. incipientem,* Cùm ex Apostolatus.

RESPONDETVR, & dico primò: Cadunt sub confiscationem prædia, & omnia similia bona. Bartol. *in l. post contractum, ff. de donat. num.* 12. Angel. *in l. si debitor, ff. quæ in fraudem creditorum,* Abb. *in cap. dilecti, de arbitr. n.* 12. Surd. *tract. de aliment. tit.* 8. *priuileg.* 35. *& decis.* 247. *n.* 1. *& seqq.* Bursat. *cons.* 7. *n.* 30. Menoch. *cons.* 185. *n.* 8. Peregr. *de iur. fisc. lib.* 5. *tit. primo, n.* 156. Farin. *de hæres. q.* 198. *n.* 3. Sotus *de Iust. & iur. lib.* 2. *q.* 6. *art.* 7. Vasquez *de success. lib.* 1. §. 4. *num.* 166. Aragon. 2. 2. *q.* 11. *art.* 3. Lessius *de Iust. & iur. lib.* 2. *cap.* 29. *n.* 8. & Rota *in Bononiensi alimentorum* 1594. coram Pena. 1

Probatur ex iis, quæ dicebam suprà *dubit.* 106.

Secundò *ex l. Manichæos,* §. 1. *Cod. de hæret.* ibi: 2 *Quorum bonorum etiam omnium publicatione prosequimur*: Et ex Authentica *Gazaros, in principio, Cod. eodem,* ibi: *Censentes, vt omnia bona talium confiscentur, nec ad eos vlteriùs reuertamur.*

Item probatur, *ex cap. vergentis,* §. 1. *de hæretic.* ibi: 3 *In terris verò temporali iurisdictioni subiectis bona hæreticorum statuimus publicari, & in aliis idem præcipimus fieri per potestates, & Principes sæculares*: & notant ibi communiter Canonistæ. Et *ex cap. excommunicamus* 1. *de hæretic.* §. *damnati,* ibi: *Ita quod bona huiusmodi damnatorum, si laici fuerint, confiscentur, si verò clerici, applicentur Ecclesiis, à quibus stipendia receperunt.* Et *ex cap. super quibusdam, de verb. signification.* ibi: *Quorum bona propria confiscantur*: Et *ex cap. Cùm secundum leges, de hæretic. in* 6. vbi hæc bonorum confiscatio imponitur ipso iure.

Dico secundò. Confiscantur prædicta bona, etiamsi 4 post mortem hæretici memoria damnetur.

Probatur *ex cap. accusatus,* §. *in eo verò, de hæretic. in* 6. ibi: *Ad confiscationem bonorum post mortem eiusdem nihilominùs procedatur*: Et notant ibi Glossa *in* §. *porrò,* Ostiens. *in cap. vergentis, in principio,* & ibi Io. Andr. *n.* 1. Bursat. *lib.* 1. *cons.* 43. *n.* 2. & Afflictus *in constitut. regn. de hæret. Rubr.* 3. *de apostatantibus, n.* 3.

Quod est verum, quamuis ante mortem non fuerit accusatus. Roland. *lib.* 3. *cons.* 8. *n.* 41. *&* 58. & alij, licèt contrarium voluerit Ostiensis *in sum. rubr. de hæretic.* §. *qua pœna puniatur, num.* 8.

Et vniuersim, quoties bona ob delictum sunt ipso iure confiscata, fiscus agere potest aduersus hæredes delinquentis, vt sibi bona illius tradantur: quia fiscus ob delictum acquirit actionem, ius, & hypothecam ad illa bona, ita vt sint ipsi fisco realiter obligata: Ergo, cùm transeunt ad hæredes cum tali onere, potest fiscus agere aduersùs hæredes delinquentis.

At quando delicto non est imposita pœna confiscationis ipso iure, & priusquam moriatur delinquens, lis non est contestata, tunc non datur actio fisco aduersùs hæredes, vt pœnam pro delicto testatoris

soluant, *leg. ex iudiciorum, ff. de accusat. & leg. vnica, Cod. ex delict. defunct. in quant. hared. teneri.* Quia fiscus non habet bona delinquentis obligata, priusquam illum condemnet. Et cùm crimen sit personale, sicque solùm sequatur personam delinquentis, non potest fiscus agere aduersus hæredes illius, Anchar. *in d. cap. cum secundùm leges, de hæretic. in princ.* Vasq. *1. 2. disp. 170. cap. 4. num. 22.* & Gomez *tom. 3. variar. cap. vltimo, num. 2.*

8 Dico tertiò. Cùm hæretici bona confiscantur, confiscantur etiam prædia, quæ soluunt censum Ecclesiæ. Tenetur tamen fiscus soluere Ecclesiæ censum huius-
9 modi bonis adhærentem. Idemque dico de rebus censui obligatis, quia deueniunt ad fiscum cum onere suo, pensionem scilicet soluendi. Simanch. *de cathol. Institut. tit. 9. num. 20.* Azorius *tom. 1. lib. 8. cap. 12. quæst. 12.* & alij passim. Et patet ex iis, quæ dicebam *dub. 117.*

10 Item, cum hæretici bona confiscantur, confiscantur etiam illius bona mobilia, & immobilia, iura, actiones illi competentes, & iura sepulchrorum. Zabarellus *consil. 83.* Imola *consil. 35.* Decius *consil. 442. vol. 1.* Azcuedus *in recopilat. lib. 8. tit. 3.* Simanch. *citat. tit. 9. num. 7.* Azorius *cit. tom. 1. lib. 5. cap. 7. quæst. 8.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 14.* & Ricciullus *lib. 5. cap. 32. num. 17.* Quia *in cap. cum secundum leges, de hæretic. in 6.* & in aliis iuribus suprà citatis, confiscantur absolutè bona hæreticorum. Cùm autem confiscantur absolutè bona, censentur etiam confiscari iura, & actiones, *leg. si ademptis, Cod. de sent. pass.* Ita vt sub nomine bonorum comprehendantur etiam iura, & actiones, *leg. bonorum, ff. de verb. significat. leg. princeps, & leg. nam quod, §. final. ff. ad Trebellian.* & probant Bartol. *in leg. Quintus, §. argentum, ff. de aur. & argent. legat.* Alexander *cons. 59. num. 4.* Imola *cons. 35.* Card. *cons. 85.* Decius *consil. 442. num. 2.* Peregrinus *de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 50.* & Barbosa *in leg. si constante, §. fin. ff. solut. matrim. num. 2.* Et meritò, quia omnia prædicta sunt realia bona.

11 Et quod, cum confiscantur bona, confiscentur omnia iura, & actiones, quæ transeunt ad hæredem extraneum, docent etiam Glossa *in leg. 1. Cod. de bonis quæ liber.* Bartol. *in leg. iura, ff. de iurepatronat.* Decius *in leg. ea sola, ff. de regul. iur.* Alexander *cons. 23. num. 29. lib. 1.* Natta *consil. 528. num. 23.* Rolandus *consil. 98. num. 16. lib. 2.* & Socinus Iunior *consil. 49. num. 12. lib. 3.*

Quamuis, quando confiscantur bona mobilia & immobilia, non includantur, & confiscentur iura, & actiones, cum hæc quandam tertiam speciem constituant, *leg. à Diuo Pio, §. in venditione, ff. de re iudic. & leg. quam Tuberonis, §. in peculio, ff. de peculio,* & docent Alexand. *in leg. si constante, §. final. ff. solut. matrim. n. 9. & cons. 224. lib. 6.* Socin. Iun. *lib. 2. cons. 51.* & Ricciul. *lib. 5. de iurepatr. cap. 31. num. 12.*

12 Quod est verum, etiam quando confiscantur bona mobilia, immobilia, & se mouentia. Peregrin. *de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 49.* Pinellus *in rubr. Cod. de bonis mater. part. 1. num. 25.* Alexand. *cons. 266. lib. 6.* & Natt. *cons. 146. num. 14.* Quia publicatio bonorum est stricti iuris, & strictè interpretanda. Peregr. vbi suprà, *n. 47.* Bald. *in leg. 1. Cod. de hæred. Instit.* Butrius *cons. 49.* & Dec. *cons. 445. num. 47.*

13 Dico quartò. Non tamen confiscantur iura personalia, quia cum sint personalia, non egrediuntur personam. Peregrin. *num. 91.* Cephal. *cons. 321. num. 35. lib. 3.* & Sanchez *lib. 1. moral. cap. 14. num. 6.* & consequenter cùm non egrediantur personam, sed adhæreant personæ, non transeunt ad hæredes, *leg. pluribus, ff. de suis, & legit. §. plane, de iur. natur. leg. his solis, & leg. final. Cod. de reuoc. donat. & cap. si gratiosè, de rescript.* atque adeo minùs transeunt ad fiscum, quia quæ non transeunt ad hæredes, minus transeunt ad fiscum, vti pluries dicebam in præcedentibus dubitationibus, & tradunt communiter Doctores *in leg. cum qui, in princip. ff. de interdict. & relegat. & in leg. iura, ff. de iurepatronat.* Decius *in leg. ea sola, ff. de regul. iur.* Alexand. *cons. 23. num. 9.* Roland. *cons. 98. n. 16. lib. 2.* Socin. Sen. *cons. 121. num. 17. lib. 4.* Socin. Iun. *cons. 51. num. 3. lib. 2.* & Natta *cons. 528. num. 23.*

Hinc neque confiscatur ius eligendi collatum in per- 14
sonam alterius, cum sit etiam personale, *leg. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Trebellian. & leg. cum pater, §. hæreditatem, ff. de legat. 2.*

Item neque confiscatur contractus societatis, qui 15
morte vnius ex sociis dissoluitur, *leg. actione, §. morte, ff. pro socio.* Quia confiscatione bonorum dissoluitur societas, *leg. actiones, §. publicatione, ff. pro socio, & §. publicatione, Institut. eod. tit.*

Et ratio horum omnium est, quia sicuti dicebam, quæ 16
vtpote personalia non transeunt in eos, qui verè sunt hæredes, multò minus transeunt in eum, qui propriè non est hæres.

Dico quintò. Neque confiscatur relictum, vel obli- 17
gatio de donandis alimentis, quia relictum, vel obligatio de dandis alimentis non egreditur personam alimentarij, *leg. cum hi, ff. de tra. fact.*

Hinc neque confiscantur alimenta, quia & hæc, vt- 18
pote personalia, non egrediuntur personam, atque adeo non transeunt ad hæredes, & multò minus ad fiscum. Bald. *in leg. corruptionem, circa finem, Cod. de vsufruct.* Albericus *in 3. part. statut. quæst. 11.* Syluest. *in leg. si ademptis, Cod. de sent. pass.* Rota *decis. 107. n. 5.* Simanch. *de cathol. instit. tit. 9. num. 63.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg. 59. num. 14.* Bossius *in pract. tit. de bonor. publicat. num. 72.* Farinac. *in pract. tom. 1. part. 1. tit. de delict. q. 25. n. 145.* Clar. *lib. 5. recept. quæst. 78. n. 23.* Peregr. *de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. n. 123.* Ricciull. *lib. 5. cap. 32. num. 63. ex leg. is cui, ff. de aliment. legat.*

Item non confiscatur vsusfructus, qui cùm non pos- 19
sit transire ad alios, *leg. si vsusfructus, ff. de iur. dot. & §. finitur, eod. tit. de vsufructu,* neque poterit transire ad fiscum. Baldus *in leg. corruptionem, Cod. de vsufruct.* Alexand. *in leg. si finita, §. de vectigalibus, ff. de damn. infect. num. 51. & cons. 116.* & Gabr. *cons. 123. n. 10. lib. 1.*

Quamuis in sententia aliorum probabilius sit, illum (quatenus scilicet est ius ad percipiendos annuos fructus) confiscari posse, sicuti dicetur infrà *dubit. 122. sect. 1.*

Dico sextò: Hæretici bona confiscantur, quamuis 20
doleat de peccato hæresis, quod commisit: Gemman. *in cap. cum secundùm leges, de hæretic. in 6. num. 4. & Io. Franc. ibidem n. 2.* Simanch. *de cathol. Institut. tit. 14. n. 17.* Rojas *de hæresic. part. 1. n. 118.* Felin. *cons. 10.* Bcun. *de hæret. lib. 5. cap. 6. circa fin.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 15. num. 12.*

Probatur *ex cap. vergentis, de hæretic.* ibi: *Nec ad eos bona eorum vlterius reuertamur, nisi eis ad cor reuertentibus, & abnegantibus hæreticorum consortium, misereri aliquis voluerit.* Ex quibus verbis satis colligitur, per solam pœnitentiam hæretico pœnitenti non remitti pœnam confiscationis, posse tamen illi bona confiscata condonari ex misericordia, & benignitate, sicuti notant ibi Gloss. *verb. misereri,* Ancharan. *n. 3.* Abbas *n. 2.* & Felin. *n. 2.*

Et quidem, quod in multis locis sit consuetudo, vt 21
hæretico pœnitenti bona confiscata condonentur, testatur Clarus *in §. hæresis, n. 7.* Boclatt. *cons. 14. n. 33. lib. 1.* & Farin. *de hæres. quæst. 190. n. 143.*

Hæretico autem relapso, postquam traditus fuit Cu- 22
riæ sæculari, bonorum confiscatio non remittitur. Ostiens. *in cap. ad abolendam, de hæretic. n. 9.* & Decian. *tract. criminal. lib. 5. cap. 34. n. 2.*

Cæterùm, si hæreticus in carcerem coniectus, antequam ipsi testium dicta publicentur, hæresim fatea- 23
tur, præterquam quod liberatur à pœna perpetui carceris, Ostiens. *in summ. titul. de hæretic. §. qualiter deprehensus,* Pegna *director. part. 3. comment. 142.*

vers. 3.

vers.3. & Simanch. *de cathol.Instit.tit.47. num.31.* Liberatur etiam à confiscatione bonorum. Farioac. *de hæres.quæst.194.§.9.n.149.* & Locatus *in indic. Inquis. verb.gratia, num.3.*

24 Dico septimò. Quando hæreticus pœnitens recuperat bona confiscata, recuperat etiam iuspatronatus, si restitutio fiat auctoritate Pontificis, Gloss. *in cap.maximum,1.quæst.7.* Butr.*in cap. quia diligentia, de elect.n.16.* & Roland. *cons.63.num.25.lib.3.*

Probatur, quia licèt hæreticus amittat iuspatronatus statim ac in hæresim incidit, iuxta textum *in cap. cum secundùm leges, de hæretic. in 6.* Tamen cùm non priuetur possessione huius iuris ante sententiam iudicis, eo ipso quod dolet de crimine hæresis, & bona recuperat, recuperat etiam iuspatronatus.

25 Quod si post sententiam latam authoritate Pontificis fiat restitutio, hæreticus pœnitens non recuperat iuspatronatus, nisi fiat expressa mentio de restitutione talis iuris. Lambert. *de iurepatr. lib.3. quæst.8. art.2. num.6.* Quia cum per talem sententiam Ecclesia liberetur ab onere, & ius Ecclesiæ sit quæsitum, in dubio non præsumitur Pontifex velle iterum Ecclesiam in seruitutem redigere, & ius quæsitum Ecclesiæ auferre.

26 At quidquid sit de hoc, illud certum est, quod quando authoritate Principis sæcularis hæretico pœnitenti restituuntur bona, talis hæreticus non recuperat iuspatronatus, quia cùm per confiscationem Ecclesia libertatem acquisierit, non potest Princeps sæcularis iterum Ecclesiam in seruitutem redigere. Gloss. *in cap. pia mentis,16.quæst.7.* & colligitur *ex leg. seruitutes, in fine,ff.de seruitut.*

27 Simili ratione, si plures sint qui habent illud iuspatronatus, & aliis patronis per confiscationem hæretici compatroni accreuerit tale ius, neque tunc Princeps sæcularis poterit remittere pœnam in præiudicium aliorum compatronorum, quibus ius accreuit, quia cùm iuspatronatus sit ius spirituale, concedere, vel remittere iuspatronatus non pertinet ad ipsum, sed hoc est penes iudicem Ecclesiasticum, iuxta textum *in cap.*
28 *illud, & in cap. consuluit, de iurepatr.* Et in dubio non præsumitur id velle Principem facere, iuxta textum *in cap. nostrum, de concess. præbend. in cap. si postquam, de præbend. in 6. & in cap. super eo, de officio delegat.*

29 Simili ratione etiam non potest hæreticus recuperare beneficia, nisi ipsi restituantur auctoritate Apostolica, quia per Bullam Pij V. quæ incipit: *Cum ex Apostolatus*, omnia beneficia, canonicatus, & dignitates vacantia propter crimen hæresis reseruantur dispositioni Sedis Apostolicæ: Ergo non poterit hæreticus illa recuperare, nisi auctoritate eiusdem Sedis Apostolicæ.

DVBITATIO CXXI.

An confiscatis bonis filij, qui non sit sub patria potestate, sed emancipatus, ob crimen ipsius filij, cadant sub confiscationem bona omnia eiusdem filij?

SVMMARIVM.

1 *Confiscata si sint bona filij emancipati ob crimen ipsius, cadunt sub confiscationem bona omnia ipsius filij.*

2 *Filius, qui non est sub patria potestate, sed emancipatus, est sui iuris.*

3 *Filius egreditur à patria potestate, primò si pater naturaliter moriatur, neque superfit alius ascendens per lineam masculinam, in cuius potestatem filius reincidat.*

4 *Filius de iure Castellæ, & Lusitaniæ solùm existit in potestate patris, ac proinde mortuo patre, filius efficitur sui iuris.*

5 *Filius egreditur à patria potestate secundò, si morte ciuili condemnetur, scilicet in insulam deportetur cum amissione omnium bonorum.*

6 *Filius egreditur à patria potestate tertiò, si pater hæresim committat, etsi ipsemet filius hoc crimen committat.*

7 *Filius egreditur à patria potestate quartò, si scienter pater contrahat incestas nuptias, easque copula carnali consummet, quia tunc filij priorum nuptiarum à patria potestate eximuntur.*

8 *Filius item egreditur à patria potestate quintò, si eligatur in Episcopum, licèt non sit consecratus, dummodò sit electus à Pontifice.*

9 *Idem dicendum si eligatur in Cardinalem.*

10 *Filius egreditur à patria potestate sextò, si pater, vel filius religionem profiteatur.*

11 *Item si eligatur in patritium, nempe in Regis consiliarium.*

12 *Filius non egreditur à patria potestate per alias dignitates, vt Prætoris, Præfecti, & similium, nisi subierit illarum administrationem.*

13 *Filius egreditur à patria potestate octauò, si emancipetur à patre, nempe si coram iudice ordinario de communi consensu patris, & filij filius à potestate patris eximatur.*

14 *Filius de iure Castellæ, & Lusitaniæ hoc ipso egreditur à patria potestate, quo matrimonium contrahit inuitis, & insciis parentibus.*

15 *Filius non egreditur à patria potestate ratione ætatis, etiamsi sit senex, cùm nullo iure id cautum reperiatur.*

16 *Filius non egreditur à patria potestate ratione ordinis, etiam Sacerdotalis.*

RESPONDETVR affirmatiuè: Est communis 1 sententia Doctorum. Et probatur, quia filius, qui non est sub patria potestate, sed 2 egressus ab illa, seu emancipatus, est sui iuris: Ergo omnia ipsius bona confiscantur, ac si patrem superstitem non haberet.

Egreditur autem filius à patria potestate primò, si 3 pater naturaliter moriatur, neque supersit alius ascendens per lineam masculinam, in cuius potestatem filius reincidat, §. *hi verò qui, Institut. quibus ius patr.potest. solv.*

Dixi, *neque supersit alius ascendens*, quia de iure 4 Castellæ, & Lusitaniæ filius solùm existit in potestate patris, ac proinde mortuo patre, filius efficitur sui iuris.

Secundò, si pater, vel ipse filius morte ciuili con- 5 demnetur, scilicet in insulam deportetur cum amissione omnium bonorum, §.*cum autem, Instit. eod.tit.*

Tertiò si pater hæresim committat, *cap.2. §. vltimo,* 6 *de hæret. in 6.* Idemque dicas, si ipse filius hoc crimen committat, *argum.text.in §.cùm autem is, Institut. quib. mod.ius patr.potest solu.*

Quartò, si scienter pater contrahat incestas nuptias, 7 quia tunc filij priorum nuptiarum à patria potestate eximuntur, *Auth.incestas, Cod.de incestis nuptiis, §. 1.* debent tamen hæ incestæ nuptiæ copula carnali consummari, vt pœna hæc incurratur, Doctores, quos sequitur Couarruu. *in Epit. decret. 1. part. cap. 6. §. 8. num.20.*

Quintò, si filius eligatur in Episcopum, *Auth. sed* 8 *Episcopalis dignitas, Cod. de Episcop. & Cleric. & cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi.* Neque requiritur, quod consecratus sit, sed sufficit, si sit

electus à Pontifice, sicuti constat ex prædictis iuribus.

9 Idem dicendum, si eligatur in Cardinalem. Couarr. *in cap. quia nos, num. 5. de testament.*

10 Sextò, si pater, vel filius religionem profiteatur, Gloss. *in leg. si ex causa, §. Papinianus, ff. de minorib.* quam sequuntur communiter Doctores apud Couarr. *cap. 2. de testament. num. 8.*

11 Septimò, si eligatur in Patritium, nempe in Regis consiliarium. Auth. *constituit, in princip. & tit. Authent.*
12 *sed Episcopalis dignitas, Cod. de Episcop. & Cleric.* Per alias autem dignitates, vt Prætoris, Præfecti, & similium, quæ numerantur *in leg. vltim. Cod. de Decurionib. lib.* 10. à patria potestate filius non egreditur, donec illarum administrationem subierit.

13 Octauò, si filius emancipetur à patre, nempe si coram iudice ordinario de communi consensu patris, & filij filius à potestate patris eximatur, *§. præterea, Instit. quib. modis patr. potest. solu. & leg. vlt. Cod. de emancipat. liberor.*

14 Aduerte tamen, quod de iure Castellæ, & Lusitaniæ filius egreditur à patria potestate hoc ipso, quod matrimonium contrahit, etiam inuitis, & insciis parentibus, *leg. Tauri 47. & 48. & ordinat. reg. 1. tit. 67. §. 4.*

15 Aduerte secundò, quod è contra filius non egreditur à patria potestate ratione ætatis, etiamsi sit senex, cùm nullo iure id cautum reperiatur: Gloss. *in leg. final. §. pupillus, ff. de verb. obligat.* quam sequuntur cæteri Doctores.

16 Aduerte tertiò, quod neque egreditur à patria potestate ratione ordinis, etiam Sacerdotalis, *cap. constitutus, de in integr. restitut.* & ibi Abb. *cap. si annum, de iudiciis in 6. & Authen. Presbyteros, Cod. de Episcop. & Cleric.* Et videri poterit Molin. *de instit. tract. 2. disp. 229.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 15. num. 1.*

DVBITATIO CXXII.

An confiscatis bonis filiifamilas (qui scilicet est sub patria potestate) ob crimen ipsius filiifamilias, cadant sub confiscationem bona omnia eiusdem filiifamilias?

SECTIO PRIMA.

Supposita.

SVMMARIVM.

1 *Filiifamilias bona censeri possunt legitima, peculium profectitium, aduentitium, castrense, & quasi castrense.*

2 *Legitima est pars hæreditatis debita filio, mortuo parente.*

3 *Peculium profectitium est, quod filiofamilias prouenit à parente viuo, vel causa parentis principaliter donatur.*

4 *Peculium aduentitium est, quod filius labore suo, & industria extra militiam acquirit.*

5 *Peculium aduentitium item est, quod filio donatur non à parente, sed ab aliis, neque in gratiam parentis, sed in gratiam ipsius filij.*

6 *Hæreditas matris, superstite patre, connumeratur inter bona aduentitia respectu patris, quamuis non ita hæreditas patris respectu matris, ea superstite.*

7 *Peculium Castrense est, quod filius acquirit occasione militia, vel obsequij principis in palatio.*

8 *Item quod his acquisitis lucratur.*

9 *Peculium quasi castrense est, quod filius acquirit ex beneficio Ecclesiastico, & quod acquirit post Clericatum, etiamsi alias esset peculium aduentitium.*

10 *Item quod acquirit officio publico alicuius artis liberalis, vt Cathedratici, Iudicis, Aduocati, Procuratoris, Tabellionis, &c.*

11 *Item libri, quos deno accipit occasione studendi his facultatibus, à quocumque eos accipiat.*

12 *Item quod solùm liberalitate Principis fuerit filio donatum.*

13 *Item quod donatum fuerit à quocumque ea conditione, vt pater non habeat vsumfructum.*

14 *Item quod donatum fuit patre contradicente, quia par non est, vt ex illo pater commodum reportet.*

15 *Item vsusfructus, quem filio remittit pater, quia tunc ipsi accrescit, & quasi Castrense peculium iudicatur.*

16 *Item vsusfructus alicuius rei filio relictus, quia tunc ad patrem non pertinet, eo quòd non datur vsusfructus vsusfructus, sicut nec seruitus seruitutis.*

17 *Filius efficitur sui iuris, & in bonis aduentitiis acquirit vsumfructum, si pater in hæresim incidat.*

18 *Filius in peculio profectitio nullum habet dominium, neque vtile, neque directum, sed totum huiusmodi peculium residet apud patrem.*

19 *Filius habet proprietatem in peculio aduentitio, sed non vsumfructum, neque administrationem; administratio enim, & vsusfructus deferuntur patri.*

20 *Filius, patre non consentiente, non potest peculium aduentitium alienare, neque de eo peculio disponere: Potest tamen, patre consentiente, donare causa mortis. Testari verò non potest nisi ad pias causas.*

21 *Filius in peculio castrensi, vel quasi castrensi habet proprietatem, vsumfructum, & administrationem, sicut paterfamilias, ac proinde alienare ea potest donatione, & contractu, quin & testamento, si pubes sit; nam ante pubertatem nemo testari potest.*

SVPPONO, bona filiifamilias esse posse legitimam, peculium profectitium, aduentitium, castrense, & quasi castrense. 1

Legitima est pars hæreditatis debita filio, mortuo parente. Syluest. *verb. peculium,* Nauarr. *cap. 17. n. 142.* Molin. *de inst. disp. 9.* & alij communiter. 2

Peculium profectitium est, quod filiofamilias prouenit à parente viuo, vel causa parentis principaliter donatur, *§. igitur, Institut. per quas personas nobis acquiratur,* & *leg. cum oportet, in principio, Cod. de bon. quæ liber.* 3

Aduentitium est, quod filio donatur non à parente, sed ab aliis, neque in gratiam parentis, sed in gratiam ipsius filij. 4

Item quod filius labore suo, & industria extra militiam acquirit. 5

Item hæreditas matris, superstite patre: Hæc enim etiam inter bona aduentitia connumeratur respectu patris: Quamuis non sic hæreditas patris, superstite matre respectu matris; quia hoc ius solùm patriæ potestati defertur, *cit. §. igitur. Instit. & leg. cum oportet.* 6

Castrense est, quod filius acquirit occasione militiæ, vel obsequij Principis in palatio, *leg. Castrense, ff. de castrensi peculio.* 7

Item quod his acquisitis lucratur, *leg. 1. Cod. de castrens. pecul. lib. 12.* 8

Quasi castrense est, quod acquirit ex beneficio Ecclesiastico, & quod acquirit post Clericatum, etiamsi aliàs esset peculium aduentitium, *Authent. Presbyteros, Cod. de Episcop. & Cleric.* quia clericus est miles spiritualis. 9

Item quod acquirit officio publico alicuius artis liberalis, vt Cathedratici, Iudicis, Aduocati, Procuratoris 10

ratoris

ratoris, Tabellionis, &c. *leg. Aduocati, Cod. de aduocat. diuers. iudic.*

11 Item libri, quos dono accipit occasione studendi his facultatibus, à quocumque eos accipiat.

12 Item quod solùm liberalitate Principis fuerit filio donatum.

13 Item quod donatum fuerit à quocumque, ea conditione, vt pater non habeat vsumfructum.

14 Item quod donatum fuerit, patre contradicente, quia par non est vt ex illo pater commodum reportet, *l. vlt. §. fin verò, Cod. de bon. qua liber.*

15 Item vsusfructus, quem filio remittit pater: quia tunc filio accrescit, & quasi castrense peculium iudicatur, *l. cùm oportet, §. non autem, Cod. eodem.*

16 Item vsusfructus alicuius rei filio relictus, quia tunc ad patrem non pertinet, eo quòd non datur vsusfructus vsusfructus, sicut nec seruitus seruitutis, *leg. 1. ff. de vsufruct. legat.*

17 His adde, quod si pater in hæresim incidit, filius efficitur sui iuris, *cap. 2. §. final. de hæretic. in 6.* Et in bonis aduentitiis acquirit vsumfructum, quia tunc vsusfructus consolidatur cum dominio directo, sicut infra dicetur.

18 Suppono secundò, filium in peculio profectitio nullum habere dominium, neque vtile, neque directum, sed totùm huiusmodi peculium residere apud patrem. Quare filius non potest illud alienare, neque in proprios vsus conuertere, nisi iuxta præscriptum patris.

19 In peculio autem aduentitio filius habet proprietatem, sed non vsumfructum, neque administrationem. Administratio enim, & vsusfructus deferuntur

20 patri: Quare patre non consentiente, filius non potest hoc peculium alienare, neque de hoc peculio disponere. Potest tamen, patre consentiente donare causa mortis, *ex leg. tam is, ff. de mort. caus. donat.* Testari verò non potest, nisi ad pias causas, *cap. licet pater, de sepult. in 6.*

21 In peculio tandem castrensi, vel quasi castrensi filius habet proprietatem, vsumfructum, & administrationem, sicut paterfamilias, ac proinde alienare ea potest donatione, & contractu, quia & testamento, si pubes sit. Nam ante pubertatem nullus testari potest, *leg. qua ætate, ff. qui testament. facer. poss.* Et videri poterit Syluest. Nauarr. Molin. *in loc. suprà cit.* & Less. *de iust. & iur. lib. 2. cap. 4. dubit. 3.*

SECTIO II.

An ob crimen filiifamilias cadat sub confiscationem legitima debita in bonis paternis?

SVMMARIVM.

1 *Legitima non venit confiscanda ob crimen filiifamilias.*

2 *Legitima non est delinquentis, quousque pater moriatur.*

3 *Confiscatio non extenditur ad bona aliena, sed solùm ad propria delinquentis.*

4 *Legitima ius quia est personale, & ad hæredes extraneos non transmissibile, non potest confiscari, licèt filiusfamilias habeat ius, & ipsi mortuo patre detur legitima.*

5 *Confiscatio non extenditur ad iura futura, & conditionalia.*

6 *Legitima non confiscatur, licèt post crimen filiifamilias pater moriatur, quia cùm fertur sententia confiscationis, solùm confiscantur bona præsentia, & non qua acquiruntur post confiscationem.*

7 *Alimenta debita filio non confiscantur, quia sunt bona futura filij, non præsentia, & similiter ius alimentorum est personale, & ad hæredes extraneos non transmissibile.*

8 *Legitima venit confiscanda duobus concurrentibus, & assignatione, & traditione legitima facta ipsi filio, & emancipatione à patria potestate; aliàs non confiscatur, contra Sanchez. & alios Doctores.*

Respondetvr, negatiuè: Couarruuias *lib. 2. var. cap. 8. num. 7.* Simanch. *de cathol. instit. tit. 9. n. 79.* Peregrin. *de iur. fisc. lib. 6. tit. 1. n. 9.* Farinac. *in pract. tom. 1. part. 1. tit. de delict. quæst. 24. n. 16.* Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 7. quæst. 8.* Vasquez *1. 2. disp. 169. cap. 2. n. 18.* alij communiter. 1

Probatur, quia legitima non est delinquentis, quousque pater moriatur: Ergo ob crimen filiifamilias non cadit sub confiscationem. Antecedens patet *ex leg. suis, de liber. & posthum. & ex leg. 1. §. si impuberes, ff. de collat. bonorum*, vbi expresse dicitur, quod viuentibus parentibus, filio non debeatur legitima. Consequentia probatur, quia confiscatio non extenditur ad bona aliena, sed solùm ad propria delinquentis. 2 3

Obijcies: Esto filiusfamilias, viuente patre, non habeat legitimam, quæ actu confiscari possit, habet tamen ius, vt ipsi detur legitima, mortuo patre: Ergo hoc ius confiscari poterit, & ratione talis iuris, mortuo patre, fiscus confiscabit legitimam. 4

Respondetur: Nego consequentiam, quia hoc ius est personale, & ad hæredes extraneos non transmissibile, *leg. 1. §. in nouissimo, Cod. de caduc. tollend.* & docet Bart. *in leg. & postquam, ff. de acquirend. hæredit.* quem sequuntur passim alij Doctores. Accedit, quod confiscatio non extenditur ad iura remota, futura, & conditionalia, *leg. si mandauero tibi, §. is cui bona, ff. mandati*, & docet Farin. *in practic. quæst. 24. num. 19.* Vasquez *1. 2. disp. 169. cap. 2. num. 16.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. n. 19. & seqq.* 5

Nec confiscabitur legitima, quamuis post filiifamilias crimen pater moriatur. Speculator *tit. de execut. sent. §. sequitur videre, Cod. de bon. liber. num. 11.* Paul. *consil. 212. num. 1. vol. 2.* & Ruin. *consil. 149. num. 13. vol. 3.* Quia cùm fertur sententia confiscationis, solùm (vt diceb m) confiscantur bona præsentia, & non ea, quæ acquiruntur post confiscationem. At legitima acquiritur post sententiam confiscationis: Ergo legitima non confiscatur. 6

Idem dicendum de alimentis debitis filio: hæc enim etiam non confiscantur, quia similiter sunt bona futura filij, non præsentia: Et similiter ius alimentorum est personale, & ad hæredes extraneos non transmissibile. Doctores communiter, quos citat, & sequitur Sanch. *loc. suprà cit. num. 12.* 7

An autem legitima cadat sub confiscationem, saltem si eam filio pater assignasset, & tradidisset? 8

Respondetur, quod quamuis Doctores, quos sequitur Sanchez, simpliciter affirment, quia illa assignatione, & traditione filius est factus dominus legitimæ: Doctores autem, quos sequitur Baiard. *in addit. ad Clar. lib. 5. quæst. 78. num. 48.* simpliciter negent: Probabiliùs cum distinctione dicatur, si filius simul cum assignatione, & traditione legitimæ à patria potestate eximitur, legitimam cadere sub confiscationem ob rationem assignatam ab iis, qui simpliciter affirmabant. At si filius sub patria potestate remanet, cùm tunc legitima reputari debeat quasi peculium castrense, vel aduentitium, de legitima dicendum esse, quod infrà dicetur de peculio castrensi, vel aduentitio.

SECTIO III.

An ob crimen filiifamilias cadat sub confiscationem peculium profectitium.

SVMMARIVM.

1 *Peculiam profectitium non venit confiscandnm ob erimen filiifamilias.*

2 *Peculium profectitiam tam qaoad proprietatem, quàm quoad vsnmfrnctum, non est filij, sed patris.*

3 *Amplia, peculium profectitium noa esse confiseandam, etiamsi à patre filius haberet talis pecalij administrationem, quia uon per hoc censetur habuisse faoaltatem alienandi.*

4 *Amplia secundò, peculiam profectitium non esse confiscandum, etiamsi à patre filins haberet expresie potestatem donandi, & dissipandi, quia adhnc per hoc aon intelligeretur habaisse facultatem alienandi per delictam.*

1 REspondetur negatiuè. Paris. *cons.* 157. *num.* 36. *vol.* 4. Curtius Senior *cons.* 59. *num.* 12. Socinus Iunior *cons.* 77. *num.* 6. *vol.* 2. Lessius *de iust. & iur. lib.* 2. *cap.* 4. *dub.* 3. *num.* 12. Couarruvias *lib.* 2. *var. cap.* 8. *nam.* 8. Farinacius *in practic. tom.* 1. *part.* 1. *tit. de delict. quæst.* 24. *num.* 3. Azorius *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 7. *quæst.* 8. Suarez *de fide dispat.* 22. *sect.* 5. *nam.* 9. Bossius *tit. de bonorum publicat. num.* 71. Ruinus *cons.* 24. *num.* 5. Clarus *pract. quæst.* 78. *vers. pratera qaaro.* Gomez *tom.* 2. *var. resol. tit. de fernit. cap.* 15. *num.* 16. Bernardus Diaz *practic. cap.* 132. *num.* 6. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 15. *num.* 17. & alij communiter.

Probatur *ex leg. cùm oportet, Cod. de bon. qua liber. ex leg. filiat* 3. *Cod. de bon. proscript. ex leg.* 5. §. *sed votum, ff. de minoribas*, & *ex leg. certum, Cod. famil. ercisennda*, ex quibus iuribus sic claré colligitur.

2 Probatur secundò ratione, quia huiusmodi peculium tam quoad proprietatem, quàm quoad vsumfructum, non est filij, sed patris, *leg. si plures, § in adrogato, ff. de vulgar. & papillar.* Ergo si ob crimen filij bona filij confiscantur, non debet propterea confiscari peculium profectitium, quod non ad filium, sed ad patrem pertinet, vti dicebam.

3 Ampliatur, etiamsi à patre filius haberet talis peculij administrationem, quia non per hoc censetur habuisse facultatem alienandi, *argumento textus in leg. creditor,* §. *Lacius, ff. mandati, & in leg. si conuenire, ff. de pact. dotalib.* Et videri poterit Farinac. *cit. quæst.* 24. *num.* 3.

4 Ampliatur secundò, etiamsi à patre filius haberet expresè potestatem donandi, & dissipandi, quia adhuc per hoc non intelligeretur habuisse facultatem alienandi per delictum, cùm non præsumatur cogitatum fuisse de delicto. Doctores quos citat, & sequitur Gomez *num.* 16. Sanch. *num.* 18. & Bernard. Diaz *num.* 6.

SECTIO IV.

An ob crimen filiifamilias cadat sub confiscationem peculium aduentitium, reseruato patri vsufructu?

SVMMARIVM.

1 *Peculiam aduentitium ob erimen filiifamilias non venit confiseandum, sed pertinet ad patrem non solùm qaoad vsamfructam, qaem priùs pater in eo peculio aduentitio habebat, sed etiam quoad proprietatem, contra nonnullos Doctores oppositum minus probabiliter sentientes.*

2 *Filias licet sit dominns pecalij aduentitij quoad proprietatem, noa tamen potest illam alienare sine consensa patris, ob reuerentiam illi debitam, & ne talis alienatio à proprietario extraneo retorqueatur in dammum, & detrimentum patris in vsufructu sibi debito.*

3 *Filius licet sit dominus peculij aduentitij quoad proprietatem, non tamen potest illam alienare, vendere, vel obligare sine consensa patris, & consequenter neqae per delictum à fortiori.*

4 *Qui non potest alienare in praiudiciam alterias per contractum, multò minus potest alienare per delictam.*

5 *Pecalium castrense non confiscatur ob filiifamilias deportationem, & à fortiori neqae peculium aduentitiam, in qao filius minus habet.*

6 *Acqaisita per filium iure antiquo erant patris qualiacnmqae essent, & à patre tanqaam propria occupabantur, si forte filias intestatus morlebatnr.*

7 *Filio per delictum dignum confiscatione aufertur ius eidem concessam, vt proprietatem habeat in bonis aduentitiis, & patri reseruetur vsufructus; tali enim casa bona relinquuntur patri, vt ea tanquam propria occupet.*

8 *Exponitur textus in leg. si postulaaerit, §. iubet lex, ff. ad leg. Ial. de adulter, & solaitar argumentum ex ea deductam: Proprietas enim peculij aduentitij confiscanda foret, si illius alienatio in fauorem patris prohibita filio non esset, vel si pater publicatis bonis filij, eam statim vt propriam non occuparet.*

9 *Pater ex confiscatione proprietatis patitur damnum, cum facilè inquietari possit à fisco super administratione rei confiseata, an scilicet rectè illam administret, vt filius in proprietate nullum damnum patiatur: Et ideò argumenta in contrarium corruunt.*

Bona minoris, licet non possint absque auctoritate
10 *tatoris alienari, confiseantur tamen ob delictam de facto, quia sola alienatio volantaria per contractam, & vltimam voluntatem prohibetur, non autem alienatio necessaria, & indacta à lege.*

Bona minoris de facto confiseantur ob delictum, non
11 *tamen confiscantur bona filiifamilias; quia cùm probibitio alienandi facta sit in fauorem ipsius minoris, ob delictam amisit huiusmodi fauorem: At filiosamilias prohibita est alienatio pecalij aduentitij ob faaorem patris vsufructuarij, qui tamen non amittitur ob delictum fily, per quod pator priuari non debet faaore sao.*

12 *Pater tenetur iudicati actione de peculio, si filius condemnatas sit solaere aliquam pecania quantitatem: At secus cùm condemnatio sit in confiscatione bonorum.*

REspondetur, quod quamuis affirment Paris. *cons.* 157. 1 *lib.* 4. Caldas *in leg. si curatorem, vers. lasis, n.* 152. *Cod. de in integr. restitut.* Suarez *de fide, dispat.* 22. *sect.* 5. *num.* 9. subdens in hoc omnes conuenire: Probabilius sit oppositum (scilicet peculium aduentitium ob crimen filiifamilias non confiscari, sed ad patrem pertinere, non solùm quoad vsumfructum, quem priùs pater in eo peculio aduentitio habebat, sed etiam quoad proprietatem) quod docent Abb. *cons.* 66. *num.* 2. Curt. Senior *cons.* 69. *num.* 12. Menoch. *de recuperand. possess. remed.* 6. *num.* 66. Peregr. *de iur. fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 128. Ruin. *cons.* 24. *lib.* 5. Roland. *cons.* 56. *nam.* 10. Anton. Gomez *tom.* 2. *var. cap.* 15. *nam.* 14 Farinac. *quæst.* 24. *num.* 5. Fachin. *lib.* 4. *controu. cap.* 47. Clar. *lib.* 5. *recept. quæst.* 78. *nam.* 52. Bernard. Diaz *cap.* 132. *num.* 6. & Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 15. *num.* 9.

Probatur, quia esto filius sit dominus peculij aduentitij quoad proprietatem, non tamen potest illam alie- 2

nare

nare fine consensu patris, ob reuerentiam illi debitam (ne scilicet pater ob talem alienationem factam inquietetur à proprietario extraneo, & patiatur aliquando detrimentum in vsufructu sibi debito:) sed quoties prohibita est alicui alienatio ob fauorem alterius, non potest prohibitus alienare per delictum, *leg. Imperator, ff. de fideicommiss. libert.* Ergo.

3 Confirmatur, quia esto, sicuti dicebam, filius sit dominus peculij aduentitij quoad proprietatem, non tamen potest illam alienare, vendere, vel obligare sine consensu patris, idque sicuti subdebam, ob reuerentiam
4 patris, *ex l. final. §. filiis autem, Cod. de bon. qua liber.* Ergo multò minùs poterit alienare per delictum, cùm qui non potest alienare in præiudicium alterius per contractum, multò minùs possit alienare per delictum.

5 Secundò probatur, quia *ex leg. si filius 3. Cod. de bonis proscript.* ob filiifamilias deportationem non confiscatur peculium castrense, sed remanet apud patrem in paternæ potestatis solatium: Ergo neque confiscabitur
6 peculium aduentitium, in quo filius minus ius habet. Vtrumque probatur, quia iure antiquo, quidquid filius acquirebat, erat patris, *leg. placet, ff. de acquir. heredit.* illudque pater, tanquam proprium ipsius, occupabat, si fortè filius intestatus moriebatur, *leg. 1. & 2. ff. de*
7 *castrens. pecul.* Ex noua autem *leg. 1. Cod. de bon. qua liber.* filio ius est concessum, vt proprietatem habeat in bonis aduentitiis, & patri reseruetur vsusfructus. At per delictum confiscatione dignum filio hoc ius aufertur, & bona relinquuntur patri, vt ea tanquam propria occupet: Ergo patri, & non fisco, deferri deberit. Minor probatur *ex cit. leg. si filius*, ibi: *Si filius tuus, cum esset in potestate, in insulam deportari meruit, peculium eius, nec quod in castris acquisiuit, vel quod ei militaturo donasti, auferri tibi debet.* Vbi per ly *auferri*, denotatur ob delictum bona filij iam facta esse patris, & patri auferri non debere.

8 Obiicies ex aduersariis. Proprietas peculij aduentitij est filij, non patris: Ergo confiscatis bonis filij, hæc proprietas confiscabitur, *ex leg. si postulauerit, §. iubet lex, ff. ad leg. Iul. de adulter.* ibi: *Iubet lex, eos homines, de quibus quæstio ita habita est, publicos esse, proinde in communi partem publicamus in propriis; cuius vsusfructus alienus est, nudam proprietatem.*

Respondetur, proprietatem peculij aduentitij confiscandam fore, si illius alienatio in fauorem patris prohibita filio non esset, vel si pater, publicatis bonis filij eam statim vt propriam non occuparet.

9 Obiicies secundò. Facta hac confiscatione proprietatis, pater nullum damnum patitur, nullumque ius amittit, cùm ipsi vsusfructus reseruetur: Ergo ob vsumfructum ipsi debitum, impediri non potest confiscatio, argumento textus *in leg. quinque legibus, & leg. sequenti, ff. de bonis damnatorum.* Vbi confiscatis bonis vxoris, maritus omnes actiones saluas habet aduersus fiscum: Quod idem videtur esse in casu nostro, cùm pater saluum habere possit vsumfructum.

Respondetur. Nego patrem ex hac confiscatione nullum damnum pati, cum facilè inquietari possit à fisco super administratione rei confiscatæ, an scilicet rectè illam administret, vt fiscus in proprietate nullum damnum patiatur.

10 Obiicies tertiò. Bona minoris, licet non possint absque authoritate tutoris alienari, *leg. Clarum, Cod. de authorit. præstan.* confiscantur tamen ob delictum de facto, quia sola alienatio voluntaria per contractum, & vltimam voluntatem prohibetur, non autem alienatio necessaria, & inducta à lege: Ergo similiter alienatio proprietatis peculij aduentitij, licet prohibita sit absque consensu patris, *leg. final. §. filiis autem, Cod. de bon. qua liber.* prohibita tamen non erit per delictum.

11 Respondetur. Nego consequentiam, quia bona minoris de facto confiscantur in casu posito, eo quòd prohibitio alienandi ei facta est in ipsius fauorem, qui ob delictum amittitur; sicut enim puniri potest in persona, sic & in bonis. At filiofamilias prohibita est alienatio peculij aduentitij ob fauorem patris vsufructuarij. Quare patet disparitas: nam (sicuti dicebam) quod filius alienare non possit bona aduentitia, statutum est in fauorem patris, & ideò ob delictum filij pater priuari non debet fauore suo, sed quod minor non possit alienare sua bona sine consensu tutoris, vel curatoris, statutum est in fauorem minoris, qui meritò tali fauore priuari debet ob proprium delictum.

Obiicies quartò. Pater tenetur iudicati actione de 12
peculio, si filius condemnatus sit, *leg. 3. §. idem scribit, ff. de peculio*: Ergo condemnato filio, & eius bonis confiscatis, non potest pater peculium aduentitium retinere, sed debet tradere fisco, reseruando sibi vsumfructum.

Respondetur. Concedo, patrem teneri de peculio, cùm filius condemnatus est soluere aliquam pecuniæ quantitatem. At secus cùm condemnatio fit in confiscatione bonorum, quia tunc sola bona, quæ filius habet (si aliqua habet) sententia vendicat.

SECTIO V.

Limitationes.

SVMMARIVM.

1 *Peculium aduentitium filiifamilias, quod ob delictum non sit confiscandum, limitatur ab aliquibus Doctoribus, vt procedat casu, quo pater habeat in peculio aduentitio filij vsumfructum, vel spem vsusfructus, quibus cessantibus, filius potest illud peculium alienare per contractum, & consequenter etiam ob delictum.*

2 *Peculium aduentitium filiifamilias ob delictum ideò dicitur non esse confiscandum, quia filius illud alienare non potest ob fauorem patris, ne scilicet damnum aliquod patiatur in vsufructu, quæ ratio cessat, cùm pater in tali peculio non habet, neque sperat vsumfructum.*

3 *Pater habere vsumfructum, vel spem vsusfructus in bonis aduentitiis filij dicitur, cùm bona relicta sunt filio, reseruato alteri vsufructu; tunc enim pater habet spem vsusfructus, siquidem præmortuo vsufructuario ante filium, ipse pater succedit in vsufructu, qua spe durante, non potest filius absolutè ea bona alienare.*

4 *Dos non confiscatur ob delictum filiæ, eo quia pater habet in illa spem consolidationis.*

5 *Spes in pluribus casibus quod multa operetur, scribunt aliqui Doctores, qui ibi citantur.*

6 *Limitatio prædicta Authori non probatur, sed oppositum magis placet, scilicet peculium aduentitium non cadere sub confiscationem, etiamsi pater in illo non habeat vsumfructum, neque spem vsusfructus.*

7 *Filiusfamilias de peculio aduentitio, licet pater in eo nullum habeat vsumfructum, non potest testari: Iure enim impeditur à testamento conficiendo, dum est sub patria potestate: At non conuincit hoc, quod non possit alienare illud per contractum, vel per delictum.*

8 *Peculium castrense, licet pater in illo non habeat vsumfructum, non confiscatur, sed patri defertur vt illius proprium, & idem dicendum videtur de peculio aduentitio, etiamsi pater non habeat in isto similiter vsumfructum.*

9 *Pater iure suo occupat peculium filij, quotiescumque filius ob capitis diminutionem amittit priuilegium sibi concessum.*

10 Filij

10 *Filio permissa est peculij aduentitij alienatio contractu, non tamen delicto, quia illa bona, facta capitis diminutione filij, sunt patri delata, & illius propria.*

11 *Bona aduentitia quod confiscari non possint per delictum filiifamilias, vna ex præcipuis rationibus licèt sit prohibitio alienandi facta in fauorem patris; attamen hæc ratio solùm est efficax in bonis aduentitiis, quorum pater habet vsumfructum, vel spem vsusfructus: At non militat in bonis aduentitiis, in quibus non habet vsumfrum, neque spem vsusfructus.*

12 *Limita secundò cum Bartolo, & aliis post ipsum, vt procedat in peculio aduentitio, cuius pater habet administrationem: non in peculio, cuius liberam administrationem pater filio concessi.*

13 *Filiusfamilias cedere potest bonis aduentitiis, quæ possidet, volente patre, & potest de illis liberè disponere.*

14 *Limitatio supradicta ab Authore reiicitur, & magis probatur oppositum.*

15 *Facultas alienandi per delictum non infertur concessa ex libera facultate alienandi, cùm de delicto nunquam intelligatur cogitatum.*

16 *Filius eo ipso, quod crimen confiscatione dignum committit, perdit in bonis priuilegia sibi concessa, & pater ea occupat, tanquam propria.*

17 *Limitatio supradicta neque procedit de iure regio Castellæ, ex quo filius disponere potest de tertia parte peculij aduentitij, tam per testamentum, quàm per contractum, absque consensu patris: si enim filius potest ex tali iure regio alienare testando, vel contrahendo, poterit etiam delinquendo.*

18 *Limitatio dicta non placet, quia non est certum, an lex loquatur de filiofamilias, vel de filio emancipato.*

19 *Affertur etiam alia ratio cur prædicta limitatio Auctori non probetur.*

20 *Pater fisco præfertur in bonis possessis à filio existente sub patria potestate.*

21 *Lex Tauri citata non concedit filiofamilias dispositionem liberam tertiæ partis suorum bonorum, nisi tantùm per testamentum, non autem per contractum.*

22 *Limita cum Azorio, vt non procedat in crimine læsæ maiestatis Diuinæ, & humanæ. Idemque dicendum in regno Castellæ de crimine contra naturam.*

23 *In crimine læsæ maiestatis Diuinæ, & humanæ, & in crimine contra naturam soluitur patria potestas.*

24 *Particula (quisquis) dicitur esse generalis, comprehendens tam eos, qui sui iuris sunt, quàm eos, qui sunt iuris alieni.*

25 *Particula (suorum) quæ comprehendat.*

26 *Filius innocens ob crimen læsæ maiestatis commissum à Patre priuatur quacumque hæreditate, & successione.*

27 *In delictis valet argumentum de minori ad maius affirmatiuè sumptum.*

28 *Limitatio prædicta licet non sit omninò improbabilis, adhuc tamen magis censetur probabile oppositum; omnes enim rationes, quæ à confiscatione excludunt peculium aduentitium, locum habent in confiscatione facta ob ista crimina, nempe quod non possit alienari peculium habente patre vsumfructum, & quod succedat pater in tali peculio, filio capite diminuto.*

29 *Limitationis supradictæ extensio, vt ob dicta crimina veniat sub confiscationem peculij aduentitij non solùm proprietas, sed etiam vsusfructus patri debitus, Auctori non probatur, quia licet filius egrediatur à patria potestate, non solùm facta declaratione delicti, sed à puncto delicti commissi, factum tamen filij non potest præiudicare iuri patris acquisito.*

30 *Pater, licèt filius per professionem emissam in Religione approbata non sit ampliùs sub eius potestate, non tamen propterea amittit vsumfructum, quem priùs acquisitum habebat in bonis aduentitiis filij.*

31 *Filius licet per crimen læsæ maiestatis non sit amplius sub patria potestate, non tamen pater perdit vsumfructum, quem priùs habebat in bonis aduentitiis ipsius filij.*

32 *Filius in regno Castellæ, & Lusitaniæ, si iam per hæresim exemptus à patria potestate Ecclesiæ reconciliatur, & matrimonium Ecclesiæ benedictionibus subsecutis contrahat, secundùm Molinam vsusfructus pertinet ad fiscum, quia succedit in omnibus bonis ipsius delinquentis.*

33 *At Auctori oppositum videtur probabilius, quia confiscatio non extenditur ad bona futura, sed solùm ad existentia tempore delicti.*

34 *Vsusfructus bonorum, quæ filius acquirit post hæresim, secundùm Molinam, applicandus est fisco, quia & proprietas fisco debetur acquisita durante hæresi, secundùm Sanchez. At aliis neque id probatur.*

Limitatur tamen à Parisio *cons. 157. num. 11. & seqq. vol. 4.* Gig. *de crimin. læs. maiest. lib. 2. tit. de pœn. committ. id crimen. quæst. 11.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 15. num. 14.* & aliis responsio nostra, vt procedat casu, quo pater habeat in peculio aduentitio filij vsumfructum, vel spem vsusfructus: Quia cùm pater in peculio aduentitio filij non habeat vsumfructum, neque spem vsusfructus, potest filius illud alienare, *leg. vltima, §. filius, Cod. de bon. quæ liber.* sed quæ potest filius alienare contractu, potest etiam alienare delicto: Ergo. 1
Tum quia ratio, ob quam non confiscatur peculium aduentitium filij est, quia filius illud alienare non potest ob fauorem patris (ne scilicet pater damnum aliquod ex tali alienatione in vsufructu percipiendo patiatur.) At hæc ratio cessat, cùm pater in tali peculio non habet, nec sperat vsumfructum: Ergo. 2

Dixi ad mentem istorum Doctorum, *casu quo pater habeat in peculio aduentitio filij vsumfructum, vel spem vsusfructus*: sicuti contingit, cùm bona relicta sunt filio, reseruato alteri vsufructu: Tunc enim pater habet spem vsusfructus. Siquidem præmortuo vsufructuario ante filium, ipse pater succedit in vsufructu; quia ratione huius spei, inquiunt ipsi, talia bona non confiscantur, cùm ratione huius spei filius non possit ea bona absolutè alienare, *argumento textus in leg. final. §. filius autem, Cod. de bonis, quæ liber.* vbi prohibetur filius alienare bona, in quibus pater habet vsumfructum, vel quid aliud. Per quæ posteriora verba non intelligitur, nisi spes futuri vsusfructus. Sanchez *loco suprà citato, num. 13.* Menochius *cons. 87.* Farinacius *quæst. 24. num. 7.* qui cum Ruino *consil. 24. num. 13. vol. 5.* id idem confirmat exemplo dotis, quæ non confiscatur ob delictum filiæ, iuxta textum *in Authent. contrà si filij, Cod. de repud.* solùm ex eo, quia pater habet in illa spem consolidationis, *leg. 2. §. quod si in patris, ff. solut. matrim.* 3 4

Et quod in pluribus aliis casibus spes multa operetur, tractant Tiraquellus *de legib. connubial. num. 34. & seqq.* Ruin. *cons. 19. num. 4.* Socinus Iun. *cons. 95. num. 30. lib. 3.* & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *vbi suprà, num. 7.* 5

At hæc limitatio mihi minùs probatur, sed magis probatur oppositum (scilicet peculium aduentitium non cadere sub confiscationem, etiamsi pater in illo non habeat vsumfructum, neque spem vsusfructus) quod docent Ruinus *cons. 24. num. 1. lib. 5.* 6

Peregri

Peregrin. *de iur. fisc. tit. 1. n. 127. lib. 5.* Clar. *quæst. 78.* & Farinac. *q. 24. n. 6.*

7 Primò quia *ex l. penultima, Cod. qui testament. facere poss.* Filiusfamilias de hoc peculio, licèt pater in eo nullum habeat vsumfructum, non potest testari: Ergo non potest alienare in hæredes extraneos: Ergo multò minus per delictum in fiscum. Quæ tamen ratio, vt fatear, non conuincit: Negare enim quis posset consequentiam, asserendo quod filiusfamilias iure impeditur à testamento conficiendo, dum est sub patria potestate, non tamen iure impeditur, peculium aduentitium, in quo pater non habet vsumfructum, alienare per contractum, vel per delictum.

8 Secundò melius, quia ex supradicta *l. 3. Cod. de bon. damnat.* peculium castrense, etiamsi pater in illo non habeat vsumfructum, non confiscatur, sed patri defertur, vt illius proprium: Ergo nec confiscabitur peculium aduentitium, si pater non habeat in illo similiter vsumfructum.

9 Confirmatur, quia pater iure suo occupat peculium filij, quotiescumque filius ob capitis diminutionem amittit priuilegium sibi concessum.

10 Ad opposita respondetur. Ad primum concedo, filio permissam esse peculij aduentitij alienationem contractu, non tamen delicto, eo quòd illa bona, facta capitis diminutione filij, sunt patri delata, & illius propria.

11 Ad secundum respondetur: Concedo, prohibitionem alienandi factam in fauorem patris esse vnam ex rationibus, ob quam nego, bona aduentitia confiscari per delictum filiifamilias. At subdo, hanc rationem solùm esse efficacem in bonis aduentitiis, quorum pater habet vsumfructum, vel spem vsusfructus; in bonis autem aduentitiis, in quibus pater non habet vsumfructum, neque spem vsusfructus, non militat hæc ratio, sed altera deducta *ex cit. l. 3. Cod. de bon. proscript.*

12 Limitatur secundò à Bartolo *in l. si finita, §. si de vectigalibus, n. 14. ff. de damn. infect.* Paris. *cons. 157. n. 15. lib. 4.* Menoch. *de recuperanda possess. remed. 9. num. 77.* & aliis, vt procedat in peculio aduentitio, cuius pater habet administrationem, non in peculio, cuius liberam administrationem pater filio concessit. Hoc enim peculium, inquiunt ipsi, confiscatur quoad proprietatem,

13 reseruato patri vsufructu. Quia *ex l. cùm & filij, Cod. qui bonis cedere possunt*, filiusfamilias cedere potest bonis aduentitiis, quæ possidet, volente patre, & potest de illis liberè disponere: Ergo si potest ea alienare per contractum, poterit etiam alienare per delictum; præsertim quia nullum ius patri aufertur, cùm ex eius voluntate talis alienatio procedat.

14 At & hæc limitatio mihi minùs probatur, sed magis probatur oppositum, quod docent Abb. *cons. 66. num. 5. vol. 2.* Boër. *decis. 7. num. 16.* Baiard. *ad Clar. quæst. 78. num. 55. lib. 5.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 25. num. 12.*

15 Primò, quia ex libera facultate alienandi non infertur concessa facultas alienandi per delictum; cùm de delicto nunquam intelligatur cogitatum, *l. Creditor, §. Lucius, ff. mandat. & l. conuenire, ff. de pact. dotalib.* Et videri poterit Diaz *cap. 132. numero 6. circa finem*, & Gomez *tom. 2. var. resol. lib. 2. cap. 15. num. 35.*

16 Secundò, quia ex dicta *l. 3. Cod. de bonis proscript.* eo ipso, quod filius crimen confiscatione dignum committit, perdit in bonis priuilegia sibi concessa, & pater bona ea occupat, tanquam propria: Ergo ex facultate alienandi non infertur confiscatio per delictum filij in bonis aduentitiis.

Limitatur tertiò ab aliis (quos sequitur Carrera *in quæst. criminal. tit. de quæst. tangent. punit. delict. cap. 1. num. 39.* vt non procedat de iure regio Castellæ, ex quo iuxta *l. 6. Tauri*, filius disponere potest de tertia parte peculij aduentitij, tam per testamentum, quàm per contractum, absque consensu patris;

quia si filius potest ex tali iure regio alienare testando, vel contrahendo, poterit etiam alienare delinquendo.

At neque hæc limitatio mihi probatur, quia vt ait Sanch. *lib. 6. de matrim. disput. 39. n. 3.* non est certum, quod hæc lex loquatur de filiofamilias; sed de filio emancipato. 18

Secundò, quia esto loquatur tam de filiofamilias, quàm de emancipato, quod videtur probabilius, eò quòd comparantur filij cum parentibus in tertia parte bonorum, & parentes comparantur cum filiis in quinta parte bonorum; de qua quinta parte bonorum, cum non sit legitima, nec debita filiis, possunt parentes disponere non solùm per testamentum, sed etiam per contractum: Ergo similiter & poterunt filij non solùm per testamentum, sed etiam per contractum de tertia illa parte bonorum disponere. Gomez *in citat. leg. 6. Tauri, numero 14.* & Caldas *in l. si curatorem, vers. lesis, num. 152. Cod. de in integr. restitut.* Adhuc tamen videtur non venire in confiscationem, quia semper militat ratio deducta *ex dicta l. 3. Cod. de bon. damnat.* per quam pater fisco præfertur in bonis possessis à filio existente sub patria potestate. 19 20

Atque ita præter alios tenet Sanch. *lib. 2. moral. cap. 15. n. 10.* etsi non ob hanc rationem, sed quia putat supradictam legem Tauri non concedere filiofamilias dispositionem liberam tertiæ partis suorum bonorum, nisi tantum per testamentum, non autem per contractum, iuxta *l. 5. Tauri.* 22

Limitatur quartò ab Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 7. quæst. 8.* Simanch. *de catholic. institut. tit. 9. num. 16.* Vasquez *1. 2. disput. 169. cap. 1. num. 9.* Fachin. *lib. 9. controuers. iur. cap. 48. vers. contraria sententia*, & Farinac. *1. part. praxis, quæst. 24. num. 9.* vt non procedat in crimine læsæ maiestatis diuinæ, & humanæ (idemque dicendum in regno Castellæ de crimine contra naturam;) ita vt in istis criminibus ob filiifamilias crimen peculium aduentitium confiscetur, reseruato patri vsufructu. 22

Primò, quia in istis criminibus soluitur patria potestas, *§. item autem, institut. quib. mod. ius patriæ potest. soluit.* ibi: *Pari ratione, & si quis in potestate parentis sit, in insulam deportatus fuerit, desinit esse in potestate parentis:* Ergo filius, quasi sui iuris effectus, delinquendo bona propria alienat. 23

Secundò, quia *in lege quisquis, Codic. ad leg. Iul. maiestat.* cuicumque hoc crimen committenti imponitur pœna confiscationis suorum bonorum; sed sub illa particula *Quisquis* (quæ generalis est) comprehenduntur tam ij, qui iuris sui, quàm ij, qui iuris alieni sunt, argum. *l. si plures, vers. sicuti hæc verba (quisquis) ff. de legat. 3.* Et sub illa particula *suorum*, comprehenduntur bona, quæ quis habet, eo modo, quo habet: Ergo. 24 25

Tertiò, quia filius innocens ob crimen læsæ maiestatis commissum à patre priuatur quacumque hæreditate, & successione: Ergo à fortiori priuabitur dominio suorum bonorum. Antecedens patet, consequentia probatur, quia in delictis valet argumentum de minori ad maius affirmatiuè sumptum, vt ex Bald. *in l. si quis, notab. 2. Cod. de Episc. & Cleric.* tradit Farinac. *q. 24. num. 11.* 26 27

At licèt hæc limitatio non omninò mihi improbetur, adhuc tamen magis probatur oppositum, quod docet Gigas *de crimin. læs. maiest. lib. 2. tit. de pœn. committ. crim. læs. maiest. quæst. 11.* & Sanch. loquens de peculio castrensi *lib. 2. moral. cap. 15. num. 4.* Quia omnes rationes, quæ à confiscatione excludunt peculium aduentitium, locum etiam habent in confiscatione facta propter ista crimina, sicque in istis etiam criminibus similiter non posse alienari peculium, habente patre vsumfructum illius; sed succedat in tali peculio pater filio propter crimen capite diminuto. 28

Hinc mihi non probatur supradictæ limitationis extensio, quam faciuns Vasquez *disp.169. cap.1. num.9.* Simanch. *de cathol. institut.tit.9. num.18.* & Azor. *lib. 5.cap.7. quæst.8.* vt ob dicta crimina confiscetur peculij aduentitij non solùm proprietas, sed etiam vsusfructus patri debitus, eo quòd, inquiunt ipsi, filius ob talia crimina egreditur à patria potestate, *§. cum autem is, Instit.quib. mod. ius patr. potest. solu.* At vsusfructus in peculio aduentitio filij patri pertinet solùm ob patriam potestatem: Ergo illa exclusa, ad patrem non pertinet, *l.si ex causa.§.Papinianus, ff. de minorib.* sed consolidabitur cum proprietate, ita vt confiscata proprietate, confiscetur & vsusfructus.

Mihi, inquam, non probatur supradictæ limitationis extensio, quia licet filius egrediatur à patria potestate, non solùm facta declaratione delicti, sed à puncto delicti commissi, *argum. text.in cit.§.cum autem is, Instit.quib.mod. ius patr. potest. solu.* Sicut enim à puncto, quo pater ista delicta committit, filius à patria potestate egreditur, ita & egredi debet à puncto, quo ipse filius eadem delicta committit. Doctores, quos sequitur Molin. *de iustit.disp.9.vers. ab hac regula*: Hoc tamen non præstat, vt pater vsumfructum sibi debitum in bonis acquisitis à filio ante delictum, & toto tempore, quo filius sub patria potestate erat, amittat; quia factum filij non potest præiudicare iuri patris acquisito. Tum quia ius percipiendi vsumfructum patriæ potestati non est annexum quoad conseruari, esto quoad primam acquisitionem a patria potestate dependeat. Doctores, quos sequitur idem Molina *loco suprà cit.* Azeued. *in recopil.lib.8. tit.3. leg.1. num.1212.* Sanch. *lib.2.moral.cap.15. num.12.* Sayr. *in Claui regia, lib.9.*
30 *cap.7.n.7.* & Octauian. Cacheranus *decis.Pedemont.94. n.9. & seqq.* Sicut licet per professionem à filio emissam in Religione filius non sit amplius sub patria potestate, non tamen propterea pater amittit vsumfructum,
31 quem priùs acquisitum habebat in bonis aduentitiis filij: Ita similiter licet per crimen læsæ maiestatis filius non sit amplius sub patria potestate, non tamen propterea pater priuabitur vsufructu, quem priùs habebat in bonis aduentitiis eiusdem filij.

32 Subdit tamen Molina, quod in regno Castellæ, & Lusitaniæ, si filius iam per hæresim exemptus à patria potestate Ecclesiæ reconcilietur, & matrimonium Ecclesiæ benedictionibus subsecutis contrahat (in quo casu vsusfructus debitus patri filio accrescit, iuxta *l.48.Tauri*) vsusfructus pertineat ad fiscum, quia fiscus succedit in omnibus bonis ipsius delinquentis.

33 At mihi probabilius videtur oppositum (prædictum scilicet vsumfructum non pertinere ad fiscum, sed ad ipsum delinquentem:) quia confiscatio non extenditur ad bona futura, sed solùm ad præsentia, & existentia tempore delicti.

34 Subdit secundò, quod vsusfructus bonorum, quæ filius acquirit post hæresim, applicandus sit fisco, quia & proprietas fisco debetur: quod tamen Sanchez *loc. suprà cit. n.31.* intelligis solùm de bonis aquisitis durante hæresi, non de bonis acquisitis retractata hæresi, cùm illa bona acquirantur filio iam constituto extra potestatem patris.

Quamuis aliis probabilius videatur, nulla ex iis bonis pertinere ad fiscum, sed ad ipsum criminosum, si acquisitionis sit capax (qua de re infrà) vel ad eius consanguineos, & hæredes, si ob crimen acquisitionis factus sit incapax.

SECTIO VI.

An ob crimen filiifamilias cadat sub confiscationem peculium castrense, vel quasi castrense?

SVMMARIVM.

1 *Peculium castrense, vel quasi castrense contra sententiam aliquorum Doctorum, probabiliùs in sententia auctoris non confiscatur, sed patri defertur ob delictum ipsius filij.*

2 *Textus in l.3. Cod. de bonis proscript. patri, cuius filius est deportatus, concedit omnia bona castrensia, vel quasi castrensia, & non est per aliam legem abrogatus.*

3 *Lex tertia citata solùm est abrogata, quatenus negat filiofamilias, quod habeat administrationem, & dispositionem peculij castrensis, & quod in illo habeat hæredem, & successorem, si ab intestato moriatur, ex qua abrogatione non infertur eiusdem legis abrogatio, & cur.*

4 *Filiofamilias interdicta erat iure antiquo administratio & dispositio cuiuscumque peculij acquisiti; nam patri acquirebat, & nouo iure concessa est libera peculij castrensis dispositio, in qua concessione non intelligitur concessa administratio dolosa, & alienatio per delictum.*

5 *Filiofamilias non est concessa facultas alienandi peculium castrense ex iure communi, sed ex iure speciali, & priuilegiato, & ideo non potest is alienare dolosè, & per delictum, stante speciali priuilegio, quod tunc deperditur.*

6 *Filiusfamilias in peculio castrensi, vel quasi castrensi habet plenum, & perfectum dominium, tam quoad proprietatem, quàm quoad vsumfructum, habetque liberam illius administrationem, & dispositionem, ac si esset paterfamilias.*

7 *Non tamen potest illud alienare delinquendo, quia quod habeat illius peculij administrationem, & dispositionem, quin & dominium, est ex speciali priuilegio, non autem de iure communi.*

8 *Pater præfertur fisco in alienatione filiifamilias per delictum, peculij castrensis, vel quasi castrensis, ex citata l.3.*

9 *Vir durante matrimonio potest alienare omnia lucra communia cum vxore per contractum, non tamen potest ea alienare per delictum.*

10 *Obligatio, quæ nascitur ex delicto, non ita obligat, sicut ea, quæ nascitur ex contractu.*

11 *Lex 3.Cod. de bonis proscript. licèt lata sit tempore quo filius omnia acquirebat patri, & sit hoc idem mutatum quoad successionem, acquisitionem, & dispositionem; non tamen mutatum est quoad illam partem, in qua statuitur, patrem præferrè fisco, & eidem illa bona auferri non debere.*

12 *Leges antiquæ sæpè corriguntur posterioribus legibus quoad aliquam partem; ita tamen vt in alia parte suum vigorem retineant, præsertim cum à iure antiquo absque Textu expresso recedendum non sit, quia iuris correctio est odiosa, & omninò vitanda.*

13 *Amplia responsionem procedere etiam in casu, quo filius condemnatus habeat filios; quia hoc non obstat, quominus patri peculium sibi debitum deferatur.*

14 *Limita in casu, quo filius condemnatus esset sub patris potestate; quia in illius prærogatiuam, & solatium bona filij condemnati patri deferuntur.*

15 *Filius tamen in regno Castellæ, & Lusitaniæ, quia eo ipso, quo vxorem ducit, egreditur à patria potestate*

potestati, si delictum confiscatione dignum committat, omnia bona sua in fiscum, & non in filios, neque parentes transmittit.

1 RESpondetur, quod quamuis affirment Antonius Gabriel *tom. 2. var. cap. 15. n. 15.* Simanch. *de cathol. instit. tit. 9. num. 15.* Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 7. quæst. 8.* Vasquez *prima 2. quæst. 96. art. 5. disput. 169. cap. 1. num. 9.* Suarez *de fide, disput. 2. sect. 5. num. 9.* Nellus *de bannitis, 1. part. 2. tempor. num. 25.* Gigas *tract. de crim. læs. maiest. lib. 2. tit. de pœn. commit. hoc crimen, quæst. 12.* & alij, probabilius sit oppositum (peculium scilicet castrense, vel quasi castrense ob crimen filiusfamilias non confiscari, sed patri deferri) quod docet Clar. *lib. 5. quæst. 78.* Couarruu. *lib. 1. var. cap. 8. num. 7.* Menoch. *de recuperanda possession. remed. 9. numer. 70.* Peregrin. *de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 130.* Fachin. *lib. 9. controuers. cap. 49.* Farinac. *1. part. praxis, quæst. 24. n. 11.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 15. n. 4.*

2 Probatur, quia Textus in *l. 3. Cod. de bonis proscript.* patri, cuius filius est deportatus, concedit omnia bona castrensia, vel quasi castrensia, ibi: *Si filius tuus, cùm esset in tua potestate, in insulam deportari meruit, peculium eius, nec quod in castris acquisiuit, nec quod ei militaturo donasti, auferri tibi debet.* Et notat ibi Bart. *num. vnico*, Bald. *num. 1.* & Angel. *num. 1.* Sed hæc lex non est per aliam legem abrogata: Ergo dicendum, quod ob crimen filiusfamilias confiscatione dignum, peculium castrense, vel quasi castrense ipsius filiifamilias non confiscetur, sed patri deferatur. Mi-
3 nor ostenditur, quia dicta lex solùm est abrogata, quatenus negat filiofamilias, quod habeat administrationem, & dispositionem peculij castrensis, & quod in illo habeat hæredem, & successorem, si ab intestato moriatur; at ex horum abrogatione non infertur eiusdem legis tertiæ abrogatio quoad cætera; quia rectè stare potest, quod filiusfamilias possit administrare peculium castrense, & in illo habere hæredem, ac successorem. Et nihilominus, si delinquat, illud patri deferatur in prærogatiuam patriæ potestatis, & in solatium patris: Ergo.

4 Confirmatur; quia filiofamilias interdicta erat iure antiquo administratio, & dispositio cuiuscumque peculij acquisiti: Nam patri acquirebat, *l. placet, ff. de acquirend. hæred.* Et nouo iure concessa est libera peculij castrensis dispositio, *l. 3. Cod. de castrensi pecul. lib. 12. & l. 2. Cod. ad Macedonian.* At in hac concessione non intelligitur concessa administratio dolosa, & alienatio per delictum, *l. creditor, §. Lucius, ff. mandati*: Ergo.

5 Confirmatur secundò, quia filiofamilias non est concessa facultas alienandi peculium castrense ex iure communi, sed ex iure speciali, & priuilegiato. At cui est concessa facultas alienandi ex iure speciali, & priuilegiato, non potest is alienare dolosè, & per delictum. Doctores communiter in *supradicta l. si fiscus, Cod. de bon. proscript.* quia tunc deperditur priuilegium: Ergo.

6 Obiicies fundamentum aduersariorum: Filiusfamilias in peculio castrensi, vel quasi castrensi habet plenum, & perfectum dominium, tam quoad proprietatem, quàm quoad vsumfructum; habetque liberam illius administrationem, & dispositionem, ac si esset paterfamilias, *l. 2. Cod. ad Macedonian. l. miles 1. ff. de castrensi peculio, & l. cum oportet, Cod. de bon. quæ liber.* Ergo poterit alienare delinquendo; quia quicumque potest alienare contrahendo, potest alienare delinquendo; præsertim quia qui delictum confiscatione dignum committit, tacitè contrahere, & alienare censetur, *l. Imperatores, ff. de iur. fisc.*

7 Respondetur: Nego consequentiam; quia esto filiusfamilias habeat plenum, & perfectum dominium, & administrationem, & dispositionem peculij castrensis, vel quasi castrensis, non tamen habet iure communi, sed speciali, & priuilegiato: Ideoque alienare non potest per delictum, vti dicebam.

Respondetur secundò: Concedo, filiumfamilias 8
alienare posse peculium castrense, vel quasi castrense, non tamen fisco, sed patri, qui *ex supradicta lege 2.* in hac alienatione fisco præfertur. Vt omittam, falsum esse, quod quicumque potest alienare contrahendo, possit etiam alienare delinquendo; quia vir, 9
durante matrimonio, potest alienare omnia lucra communia cum vxore per contractum, non tamen potest ea alienare per delictum. Et obligatio, quæ nascitur 10
ex delicto, non ita obligat, sicut ea, quæ nascitur ex contractu.

Obiicies secundò. Tota ratio, cur in *cit. lege 3.* 11
mandetur bona castrensia non debere auferri patri, erat quia tempore illius legis bona erant patris, & solùm filio permittebatur fauore militiæ de illis disponere; quod si non disponebat, patri deferebantur, tanquam propria, *ex l. 2. ff. de pecul. castrens.* At hodierno iure bona castrensia non sunt patris, sed filij, & pater in illis succedit non iure proprio, sed iure hæreditario. *Authent. de heredibus ab intestato venientibus, collat. 9. §. si igitur, & Authent. defuncto, Cod. ad Tertyllian. & l. finali, Cod. communia de successión.* Ergo cùm finis illius legis cesset, cessare debet etiam eiusdem legis dispositio.

Respondemus: Concedo, legem illam latam esse tempore, quo filius omnia acquirebat patri: Quod licèt mutatum sit quoad acquisitionem, dispositionem, & successionem, non tamen mutatum est quoad illam partem, in qua statuitur, patrem præferri fisco, & patri illa bona auferri non debere: Sæpè enim antiquæ 12
leges corriguntur posterioribus legibus quoad aliquam partem, ita tamen vt in alia parte suum vigorem retineant; præsertim cum à iure antiquo absque textu expresso recedendum non sit, quia iuris correctio est odiosa, & omninò vitanda, *l. præcipimus, Cod. de appellat.* At nullus est textus nouus expressus, qui neget, in his bonis patrem præferri fisco, & qui neget, hæc bona patri non debere deferri, cùm filius crimen aliquod confiscatione dignum committit: Ergo.

Ampliatur responsio, vt locum habeat etiam in casu 13
quo filius condemnatus habeat filios; quia hoc non obstat, quominus patri peculium sibi debitum deferatur, Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *lib. 2. moral. cap. 15. n. 5.*

Quod tamen intellige in casu, quo filius condem- 14
natus esset sub patris potestate; quia in illius prærogatiuam, & solatium bona filij condemnati patri deferuntur. Couarruu. *lib. 2. var. cap. 8. num. 7.* Clar. *lib. 5. quæst. 78. vers. quæro etiam, circa finem*, & Farinac. *quæst. 24. num. 13.*

Hinc in regno Castellæ, & Lusitaniæ id locum non 15
habet; quia eo ipso, quod filius vxorem ducit, egreditur è patria potestate; sicque effectus sui iuris, si delictum confiscatione dignum committit, omnia bona sua in fiscum, & non in filios, neque parentes transmittit.

SECTIO VII.

An ob crimen filiifamilias cadat sub confiscationem peculium castrense, vel quasi castrense, saltem in crimine læsæ maiestatis diuinæ, & humanæ, & sodomitico?

SVMMARIVM.

1 *Peculium castrense, vel quasi castrense ob crimen filiifamilias saltem læsæ maiestatis diuinæ, & humanæ, & sodomitico, licet secundum multos Doctores veniat confiscandum, cùm filio familias in his criminibus imponatur pœna amissionis suorum bonorum, nisi enim prædicta posset amittere, supernacanea esset lex quisquis, Cod. ad leg. Iul. maiest.*

2 *Nihilominùs non improbabile est oppositum; quia nihil speciale de his criminibus clarè statutum esse videtur.*

1 REspondetur, quod quamuis affirment Vmbert. Locat. *quæst.* 18. *vers. sed vt nihil*, Repertor. Inquisit. *verb. confiscatio*, Gigas *de crimine læs. maiest. lib.* 2. *tit. de pœn. committent. hoc crimen, quæst.* 12. *in fine*, Fachin. *lib.* 9. *controuers. cap.* 47. *in fin.* Fatin. *de hæres. quæst.* 190. §. 1. *n.* 17. & Octauian. *decis. Pedemont.* 94. Quia *ex l. quisquis, §. filij verò, Cod. ad leg. Iul. maiest.* in iis criminibus filiofamilias imponitur pœna amissionis suorum bonorum. At si ob ea crimina non amitteret filius bona castrensia, vel quasi castrensia, nulla essent bona, quæ posset amittere; quia nulla alia habet magis propria, quàm castrensia, vel quasi castrensia: Ergo. Tum quia lex *quisquis*, respectu filiifamilias esset vana, & inutilis. Tum quia dicta lex *quisquis*, condemnat filios in amissione suorum bonorum, & non distinguit, an sint sua ex iure communi, vel ex
2 iure speciali: Ergo omnia comprehendit. Nihilominus non improbabile sit oppositum, quod docent Doctores, quos sequitur Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 15. *n.* 4. Quia nihil speciale clarè de iis criminibus statutum esse videtur. Et pœnæ non sunt ampliandæ, sed potiùs restringendæ.

Ad opposita respondere quis posset ex iis, quæ dicebam sectione præcedenti, ad primum argumentum.

DVBITATIO CXXIII.

An confiscatis bonis parentis ob crimen ipsius parentis, cadant sub confiscationem bona, seu peculia filiifamilias?

SECTIO PRIMA.

Supposita.

SVMMARIVM.

1 *Pater in bonis aduentitiis filiifamilias habet solum vsumfructum; in bonis verò profectitiis habet non solùm vsumfructum, sed etiam proprietatem; in bonis autem castrensibus, vel quasi castrensibus non habet neque vsumfructum, neque proprietatem.*

2 *Vsufructuarius quotiescumque patitur maximam, vel mediam capitis diminutionem, quia tunc efficitur seruus pœnæ, de iure communi finitur vsusfructus.*

3 *Damnatus ad metallum, vel ad bestias patitur maximam capitis diminutionem. Item cùm damnatur ad vltimum supplicium. Item cùm maior viginti quinque annis se vendi patitur, vt pretio fruatur. Item cùm libertus ob ingratitudinem in patronum redigitur in seruitutem.*

4 *Damnatus cùm ei interdicitur aqua, & ignis, & deportatur in insulam, patitur mediam capitis diminutionem, etiamsi retineat libertatem, si fiat hæc deportatio, seu relegatio cum amissione omnium bonorum; aliàs non dicetur pati mediam capitis diminutionem.*

5 *Pœna interdictionis aquæ, & ignis, damnationis ad metallum, & deportationis, hodie non sunt in vsu; sed loco ipsarum successit exilium perpetuum, præcipuè ad insulam minùs salubrem, damnatio ad perpetuum carcerem, vel triremes.*

6 *Nemo à principio benè natus, idest ingenuus, efficitur seruus pœnæ, etiamsi ad supradictas pœnas condemnetur.*

7 *Vsufructuarius secundùm aliquos Doctores non reputatur seruus pœnæ, neque ipsius vsusfructus finitur, neque tanquam mortuus habetur, si condemnetur ad mortem ciuilem, secus si condemnetur ad mortem naturalem; quia tunc etiam de iure Authenticorum efficitur seruus pœnæ, ac proinde intestabilis, & vsusfructus ipsius finitur.*

8 *Authentica* Sed hodie, *nullam distinctionem facit inter condemnatum ad mortem naturalem, vel ad ciuilem; ex quo infertur, vtrumque condemnatum comprehendi, atque adeò vtrumque condemnatum eximi à seruitute pœnæ.*

9 *Condemnatus ad mortem ciuilem, vel naturalem, licèt ab eo tollatur seruitus pœnæ, & libertatem per condemnationem non amittat, non tamen inde sequitur, quod sit habilis ad testandum, & disponendum de suis bonis.*

10 *Condemnatus ad mortem ciuilem, vel naturalem non est seruus pœnæ in ordine ad matrimonium contrahendum, vel ad perseuerandum in contracto, ex vi Authentica de nuptiis, §. quod autem; sed habendus est in hac parte, ac si omninò liber, & indamnatus esset: at in ordine ad testamentum vel dispositionem suorum bonorum, nihil est de seruitute immutatum; sed tam patiens maximam capitis diminutionem, quàm patiens mediam, intestabilis est, & pro mortuo habetur; ac proinde ipsius vsusfructus finitur, & ad proprietarium deuoluitur.*

11 *Damnatus ad mortem ex iure regio Castellæ potest testari, & liberè de bonis suis disponere confiscationi non subiectis, ac si condemnatus non esset: vnde sequitur, quod non finiatur vsusfructus in vsufructuario per maximam, vel mediam capitis diminutionem, sed requiritur mors naturalis cum effectu.*

12 *Extenditur etiam doctrina ad regnum Lusitaniæ.*

13 *Condemnato vsufructuario, & bonis eius confiscatis, de iure communi vsusfructus non confiscatur; sed ad proprietatem reuertitur, si crimen sit tale, ob quod vsufructuarius patitur maximam, vel mediam capitis diminutionem.*

14 *In regno Castellæ, & Lusitaniæ, in quibus ob maximam, vel mediam capitis diminutionem vsusfructus non finitur, non confiscatur, sed potiùs ad proprietatem reuertitur.*

15 *Vsufructuarius non potest alienare vsumfructum per contractum, vel vltimam voluntatem, immò si de facto tentet illum alienare, nulla est alienatio,*

&c.

& vsusfructus reuertitur ad proprietatem : ex quo infertur, quod neque potest alienare per delictum.

16 *Vsusfructus non potest transire ad extraneum, & consequenter neque ad fiscum : Quod enim non potest transire ad hæredem extraneum, neque potest transire ad fiscum, cùm succedat loco heredis extranei.*

17 *Reiicitur obiectio, qua dicitur vsufructuarius non posse alienare, neque ad hæredem extraneum transmittere ius percipiendi vsumfructum, bene tamen posse vita sua durante alienare commoditates, & vtilitates vsusfructus, quæ propterea confiscari possunt.*

18 *Quia contra est, cùm confiscatio non extendatur ad bona futura, & succedentia post crimen, sed solum ad bona tempore criminis existentia : Commoditas enim, & vtilitas vsusfructus succedit post crimen, & condemnationem.*

19 *Vsusfructus secundum probabiliorem sententiam, durante vita vsufructuarij, & bonis eius confiscatis ob crimen, ratione cuius non finitur vsusfructus, confiscatur quoad commoditatem, & vtilitatem.*

20 *Vsufructuarius licèt non possit alienare ius percipiendi fructus nomine proprio (quia tale ius est personale) bene tamen potest alienare, & alteri cedere facultatem percipiendi fructus durante eius vita, non quidem vt ille alter nomine proprio fructus percipiat, sed vt eius nomine percipiat, & fruatur.*

21 *Vsusfructus non reputatur inter bona futura, sed præsentia, sicut census reputatur inter bona præsentia.*

22 *Amplia supradictam doctrinam, etiamsi vsufructuarius grauatus sit restituere vsumfructum post mortem, vel certum aliquod tempus, quia semper confiscabitur vsusfructus pro tempore, quo illum percipere debet, nisi in constitutione vsusfructus expressa esset alienationis prohibitio.*

23 *Secus si talis prohibitio alienationis facta esset in fauorem ipsius delinquentis : quia tunc e contra confiscabitur vsusfructus.*

1 SVPPONO ex dictis *dubitatione præcedenti, sect.* 1. Parentem in bonis aduentitiis filiifamilias habere solum vsumfructum, in bonis profectitiis habere non solùm vsumfructum, sed etiam proprietatem. In bonis autem castrensibus, vel quasi castrensibus, non habere neque vsumfructum, neque proprietatem. Difficultas igitur est, an confiscatis bonis ob delictum parentis, hæc bona, quæ filiifamilias sunt, cadant sub confiscationem, saltem secundùm illam partem, quæ pertinet ad parentem.

2 Suppono secundò de iure communi, vsumfructum finiri quotiescumque vsufructuarius patitur maximam, vel mediam capitis diminutionem : quia tunc vsufructuarius efficitur seruus pœnæ, & habetur pro mortuo : Ergo sicut vsusfructus finitur, & cum proprietate consolidatur, quando vsufructuarius moritur: ita & quando vsufructuarius à iure habetur pro mortuo, *l. corruptionem, Cod. de vsufructu, & §. finitur, Institut. de vsufructu*, & ibi communiter Doctores.

3 Patitur autem quis maximam capitis diminutionem, cùm damnatur ad metallum, vel ad bestias, *§. pœna seruus, Institut. quib. mod. ius patr. potest. soluit.* Item cùm damnatur ad vltimum supplicium, *l. qui vltimo, ff. de pœnis* : Item, cùm maior vigintiquinque annis se vendi patitur, vt pretio fruatur, *§. maxima, Institut. de capit. damnat.* Item, cùm libertus ob ingratitudinem in patronum, redigitur ad seruitutem.

4 Patitur mediam capitis diminutionem, cùm interdicitur aqua, & igni, & deportatur in insulam, etsi retineat libertatem, *§. minor, Instit. eodem tit.* debet tamen hæc deportatio, seu relegatio fieri cum amissione omnium bonorum, aliàs non dicetur pati mediam capitis diminutionem, *§. cùm autem, Instit. quib. mod. ius patr. potest. soluit.*

Cæterùm istæ pœnæ interdictionis aquæ, & ignis, damnationis ad metallum, & deportationis, hodie non sunt in vsu, sed loco ipsarum successit exilium perpetuum (præcipuè ad insulam minùs salubrem,) damnatio ad perpetuum carcerem, vel triremes. Doctores communiter, quos sequitur Peregrin. *de iur. fisc. lib.* 5. *titul.* 1. *num.* 116. Molina *de iustit. tom.* 1. *disput.* 9. *§. quod vt*, & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 16. *n.* 7. 5

An autem hæc omnia hodie correcta sint per *Authent. de nuptiis, §. quod autem, & per Auth. sed hodie, Cod. de donat. inter vir. & vxor.*

Ratio dubitandi est, quia ibi habetur, neminem à principio bene natum, idest ingenuum, effici seruum pœnæ, etiamsi ad supradictas pœnas condemnetur: Ergo, si desinit esse seruus pœnæ, non debent ab ipso bona auferri, neque ipsi illorum dispositio interdici, ac proinde neque si vsufructuarius est, vsusfructus ipsius finiri. 6

Quidam, vt Couarruu. *in rubric. de testament. part.* 3. *num.* 27. & Anton. Gomez *tom.* 2. *var. cap.* 15. *num.* 20. putant, non reputari seruum pœnæ, neque tanquam mortuum, vsufructuarium, neque ipsius vsumfructum finiri, si condemnetur ad mortem ciuilem damnationis ad metallum, carcerem, triremes perpetuos, vel quid simile: quia per *cit. Authent. sed hodie*, liberatur à seruitute pœnæ, & consequenter priuari non debet iure disponendi de suis bonis : secùs (subdunt ipsi) si condemnetur ad mortem naturalem, quia tunc etiam de iure Authenticorum efficitur seruus pœnæ (sicut antea) ac proinde & intestabilis, & vsusfructus ipsius finitur. Et adducunt pro se Glossam ordinariam *in dicta Authent. sed hodie*, & complures alios Doctores. 7

Sed contra, quia Authentica *sed hodie*, nullam distinctionem facit inter condemnatum ad mortem naturalem, vel ad ciuilem : Ergo vtrumque condemnatum comprehendit, atque adeò vtrumque condemnatum eximit à seruitute pœnæ, præsertim quia vterque condemnatus erat anteà seruus pœnæ, & intestabilis factus sine vlla distinctione, *l. quidam sunt serui, ff. de pœnis, & l. eius qui, ff. de testament.* 8

Contra secundò ; quia esto à condemnato ad mortem ciuilem, vel naturalem tollatur seruitus pœnæ, & libertatem per condemnationem non amittat, non tamen inde sequitur, quod sit habilis ad testandum, & disponendum de suis bonis : quia iure antiquo, qui interdicebatur aqua, & igni, vel deportabatur in insulam, non efficiebatur seruus pœnæ ; nam esto ciuitatem amitteret, libertatem tamen non amittebat, *§. minor, Institut. de capit. damnat.* & tamen sic deportatus, seu proscriptus intestabilis erat, *cit. l. eius qui, §. sed cui* ; quia simul cum deportatione omnibus bonis spoliabatur, & illa fisco, vel hæredibus ab intestato applicabantur. Quod si aliquando deportatio contingebat absque istorum bonorum amissione, sic deportatus, seu relegatus mediam capitis diminutionem pati non dicebatur, *§. cùm autem, Instit. quib. mod. ius patr. potest. soluit.* Ergo quamuis Authentica *sed hodie*, tollat à condemnato ingenuo seruitutem pœnæ, non tamen inde sequitur, quod illum efficiat habilem ad testandum, & disponendum de suis bonis. 9

Dicendum igitur est cum Abbate *in rubric. de testam.* Molina *de iustit. tom.* 1. *disp.* 9. & aliis, quod ex vi dictæ Authenticæ de nuptiis, *§. quod autem*, & dictæ Authenticæ *sed hodie, Cod. de donation. inter vir. & vxor.* condemnatus ad mortem ciuilem, vel naturalem non sit seruus pœnæ in ordine ad matrimonium contrahendum, vel ad perseuerandum in contracto ; sed habendus sit in hac parte, ac si omninò liber, & indamnatus esset. At in ordine ad testamentum, vel dispositionem 10

suorum bonorum nihil sit de seruitute immutatum, sed
tam condemnatus ad mortem naturalem; quàm ad ci-
uilem (scilicet ad deportationem cum amissione om-
nium bonorum) seu tam patiens maximam capitis di-
minutionem, quàm patiens mediam, intestabilis sit,
& pro mortuo habeatur: ac proinde ipsius vsusfru-
ctus, si quis erat, finiatur, & ad proprietarium deuol-
uatur.

11 Quamuis in quibusdam locis, vt in Regno Castellæ
hoc ius mutatum sit: conceditur enim, vt videre est
post *l.4. Tauri, quæ est 4. tit.4. lib.5. recopilat.* tali
condemnato potestas testandi, & disponendi de bonis
confiscationi non subiectis, ac si condemnatus non es-
set. Vnde sequitur, quod non finiatur vsusfructus in
vsufructuario per maximam, vel mediam capitis dimi-
nutionem, sed requiratur mors naturalis cum effectu.
Ratio, quia de iure communi ideò vsufructuario con-
demnato finiebatur vsusfructus, quia respectu bono-
rum temporalium tanquam mortuus habebatur: At
ex iure regio Castellæ cessat hæc reputatio: cùm dam-
natus ad mortem possit testari, & liberè de bonis suis
disponere: Ergo ex iure regio Castellæ cessante hac
reputatione, cessabit etiam dispositio, & finis vsus-
fructus. Molina *cit. disput.6.* Rebell. *part.1. lib.1.
quæst.7.* & Sanch. *lib.2. moral. cap.16. num.* 8. Qui
12 eandem doctrinam extendunt ad Regnum Lusitaniæ;
quia cùm in tali regno condemnatis ad mortem natu-
ralem concedatur potestas testandi de tertia parte suo-
rum bonorum, vt patet ex 5. *lib. ordin. tit.94.* & con-
demnatis ad mortem eiusdem tacitè concedatur pote-
stas testandi simpliciter, efficitur vsumfructum illo-
rum, si quem habent, non finiri per condemnationem,
quousque cum effectu mors naturalis sequatur: Re-
putari enim non possunt tanquam mortui, quibus
aliqua bonorum suorum dispositio concessa repe-
ritur.

13 Hinc sequitur, quod de iure communi, vsufructua-
rio condemnato, & bonis eius confiscatis, vsusfru-
ctus non confiscetur, sed ad proprietatem reuertatur,
si crimen sit tale, ob quod vsufructuarius patitur ma-
ximam, vel mediam capitis diminutionem, *l. corruptio-
nem, Cod. de vsufruct.* & docent Peregrin. *de iur. fisc.
lib.5. tit.1. num.73.* Molin. *vbi suprà*, & Sanchez *cit.
cap.19.num.7.* quia tunc ex dictis de iure communi vsus-
fructus finitur.

14 An autem confiscetur etiam in regno Castellæ, &
Lusitaniæ, in quibus ob maximam, vel mediam capitis
diminutionem vsusfructus non finitur; & idem est se-
cundùm ius commune de crimine, in quo condemna-
tus non patitur maximam, vel mediam capitis diminu-
tionem: vel potiùs ad proprietatem reuertatur?

Negant, confiscari, sed ad proprietatem reuerti,
Bald. *in l.1. Cod. de bon. libert. num.4.* & ibi Salycet.
num.9. Alexand. *cons.23. num.14. vol.1.* & Bernard. Diaz
pract. cap.152. num.4.

13 Primò quia vsufructuarius non potest alienare vsum-
fructum per contractum, vel vltimam voluntatem;
immò si de facto tentet illum alienare, nulla est alie-
natio, & vsusfructus reuertitur ad proprietatem, *l. si
vsusfructus, ff. de iur. dot.* & *§. finitur, instit. de vsufruct.*
& ibi Gloss. quam sequuntur communiter Doctores:
Ergo neque potest alienare per delictum. Consequen-
tia patet ex *l. Imperatores, ff. de fideicomm.* vbi expressè
habetur, quod qui non potest alienare per contractum,
vel vltimam voluntatem, neque possit alienare per
delictum.

16 Secundò, quia vsusfructus non potest transire ad ex-
traneum, *cit. §. finitur, Instit. de vsufruct.* Ergo neque
ad fiscum. Consequentia probatur: quia quod non
potest transire ad hæredum extraneum, non potest tran-
sire ad fiscum: cùm fiscus succedat loco hæredis extra-
nei, vt patet ex iis, quæ suprà sæpè sæpiùs dicebantur.

17 Quod si dicas, vsufructuarium non posse aliena-
re, neque ad hæredem extraneum transmittere ius per-
cipiendi vsumfructum, bene tamen posse, vita sua du-
rante, alienare commoditates, & vtilitates vsusfructus,
iuxta Textum *in l. Arboribus, ff. de vsufructu.* Sicuti
licèt non possit in laicum alienari ius decimandi, *cap.
prohibemus, de decimis*, bene tamen potest in laicum
vendi, locari, vel quouis alio titulo concedi commodi-
tas, & perceptio fructuum, *cap. vestra, de locat.* Ergo
licèt non possit confiscari ius percipiendi vsumfru-
ctum, bene tamen poterit confiscari commoditas, &
vtilitas vsusfructus.

Contra est, quia confiscatio non extenditur ad bona 18
futura, & succedentia post crimen, sed solùm ad bona
tempore criminis existentia. At commoditas, & vtili-
tas vsusfructus succedit post crimen, & condemnatio-
nem; & solùm ius percipiendi vsumfructum existit
tempore criminis: Ergo si non potest confiscari, quia
non potest alienari ius percipiendi vsumfructum, ne-
que poterit confiscari commoditas, & vtilitas vsusfru-
ctus: quia ad ipsam commoditatem, & vtilitatem vsus-
fructus, vtpote succedentem, non extenditur crimen,
& confiscatio.

Affirmant multò probabilius, ita vt durante vita 19
vsufructarij, & bonis eius confiscatis ob crimen, ra-
tione cuius non finitur vsusfructus, confiscetur & vsus-
fructus quoad commoditatem, & vtilitatem. Roman.
in l. si finita, §. si de vectigalibus, ff. de damn. infect. n.12.
Surd. *de aliment. tit.8. priuileg.39. num.21.* Peregrin. *de
iur. fisc. lib.5. titul.1. num.73.* & 116. Molina *tom.2. de
inst. disput.9. vers. ex dictis.* Vasquez *part.2. disput.169.
cap.1. num.10.* Simanch. *de Cathol. instit. tit.9. num.19.*
Nilus *de banitis, 1. part. secund. el. tempor. num.21.* An-
ton. Gomez *tom.2. var. cap.15. num.18.* Sanch. *lib.2.
moral. cap.16. n.4.* Farinac. *1. part. prax. q.25. num.150.*
Fachin. *lib.9. controuers. cap.50.* & alij.

Probatur *ex l. si postulauerit, §. inter, ff. ad leg. Iul.
de adult.* vbi expressè habetur, ob crimen vsufructuarij
confiscari commoditatem, & vtilitatem illius vsusfru-
ctus toto eo tempore, quo vsufructuarius deberet illo
vti, ibi: *In quo tantùm vsumfructum habet reus, magis* 20
*est vt perceptio vsusfructus ad publicum incipiat perti-
nere.* Et ratio est; quia licèt tu vsufructuarius non
possis alienare ius percipiendi fructus nomine proprio,
quia tale ius est personale; bene tamen potes alienare,
& alteri cedere facultatem percipiendi fructus, duran-
te tua vita: non quidem, vt ille alter nomine proprio
fructus percipiat, quia hoc solùm tibi vsufructuario
competere potest, sed vt nomine tuo percipiat, &
fruatur: qua alienatione, & cessione facta, tu vsufru-
ctuarius remanes impeditus vti vsufructu, propter alie-
nationem, & cessionem alteri factam; ille tamen alter
potest percipere fructus nomine tuo. At ea, quæ pos-
sunt alienari, & transmitti in alterum, possunt confisca-
ri. Ergo potest confiscari hæc facultas percipiendi alie-
no nomine commoditatem, & vtilitatem vsusfructus,
quia huiusmodi facultas transmissibilis in alterum, non
est bonum futurum, sed præsens, quando crimen com- 21
mittitur, esto ipsa commoditas, & vtilitas vsusfructus
posteà sequatur. Sicque igitur vsusfructus non reputa-
tur inter bona futura, sed præsentia, sicut census re-
putatur inter bona præsentia, quia à tempore, quo
vsufructuarius habuit sibi concessum ius in vsumfru-
ctum, habet absolutum ius in illum vsumfructum, si-
cut censuatius habet absolutum ius ad percipiendas
annuas pensiones, licèt singulis annis commoditas il-
lius vsusfructus sit soluenda vsufructuario, sicut etiam
singulis annis commoditas pensionum in censu est
soluenda censuario. Quare sicut ius ad annuum cen-
sum reputatur inter bona præsentia, ita & ius ad an-
nuos vsusfructus.

Ampliatur supradicta doctrina, etiamsi grauatus sis
restituere vsumfructum post mortem, vel certum ali- 22
quod tempus: quia semper confiscabitur vsusfructus
pro tempore, quo illum percipere debebas: nisi in
constitutione vsusfructus expressa esset alienationis
prohibitio

prohibitio facta in fauorem alicuius substituti; quia tunc ratione talis expressæ prohibitionis alienationis,
23 commisso crimine, non confiscabitur, sed ad substitutum transibit vsusfructus. Secus si talis prohibitio alienationis facta esset in fauorem tui ipsius delinquentis, quia tunc è contra confiscabitur vsusfructus: communiter Doctores asserentes, prohibitionem factam alienandi res alicui concessas in fauorem illius, confiscari ob eius delictum, & amitti talem fauorem in odium delicti. Menoch. *de recuper. possess. remed. 9. num.78.* Molina *tom.3. de instit. disp.656.n.5.* & Sanch. *lib.2. moral. cap. 16. num.5.*

Ad opposita responsio patet ex dictis.

SECTIO II.

Dubitationis Resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Bona castrensia, vel quasi castrensia filij ob crimen patris nullo pacto confiscantur, quia ea tam quoad proprietatem, quam quoad vsumfructum & administrationem pertinent ad filium, & non ad patrem.*

2 *Bona aduentitia filij ob crimen patris non confiscantur quoad proprietatem, quia ea quoad proprietatem pertinent similiter ad filium, & non ad patrem.*

3 *Bona aduentitia filij ob delictum patris contra nonnullos probabilius est, posse confiscari quoad vsumfructum pro toto illo tempore, quo vsufructuarius debebat percipere vsumfructum.*

4 *Fiscus succedit non solum in bonis, sed etiam in iuribus, quæ possunt alienari.*

5 *Limita nisi crimen sit tale, per quod extinguatur vsusfructus: si enim crimen est tale, vsusfructus non confiscatur, sed consolidatur cum proprietate.*

1 Respondetur, & dico primò. Nullo pacto confiscantur bona castrensia, vel quasi castrensia filij ob crimen patris. Suarez *de fide, disput.22. sect.5. num.9.* Nellus *tract. de bannitis, prima part. secundi tempor. num.26.* Farinac. *de heresi, quæst. 190. num.17.* Sanchez *lib.2. moralium, cap.16. num.1.* & alij communiter.

Probatur, quia bona castrensia, vel quasi castrensia filij, tam quoad proprietatem, quàm quoad vsumfructum & administrationem pertinent ad filium, & non ad patrem.

2 Dico secundò. Neque ob crimen patris confiscantur bona aduentitia filij quoad proprietatem. Suarez, Nellus, Sanchez, & alij suprà *in locis citatis.*

Probatur, quia bona aduentitia filij quoad proprietatem pertinent similiter ad filium, & non ad patrem.

3 An autem confiscentur quoad vsumfructum?

Respondetur, quod probabilius sit, confiscari quoad vsumfructum pro toto eo tempore, quo vsufructuarius debebat percipere vsumfructum (si scilicet quando pater commisit delictum, habebat vsumfructum in bonis aduentitiis filij, & ob delictum patris non amittitur patria potestas.) Sanch. *loco suprà cit. n.13.* Fachin. *lib.9. cap.50.* Antonius Gomez *tom.2. var. resolut. cap.15. num.18.* Farinac. *q.24. n.23.* & alij mox infrà citandi.

Quamuis contrarium sentiant Bald. *in l. 1. Cod. de bon. libert. num.4.* Salycet. *ibidem, num.9.* Alexander *vol.1. cons.23. num.14.* & alij, quatenus aiunt, vsumfructum non confiscari, sed cum proprietate consolidari, & ad dominum habentem proprietatem illorum bonorum, in quibus alter habet vsumfructū, pertinere.

Probatur nostra responsio, quia ex dictis *sectione præcedenti*, fiscus succedit non solùm in bonis, sed etiam in iuribus, quæ possunt alienari, *l. si postulauerit, §. iubet, ff. de adulter.* Sed quamuis ab vsufructuario non possit alienari ius percipiendi fructus nomine proprio, potest tamen alienari ius percipiendi fructus nomine ipsius vsufructuarij: Ergo hoc potest transire in fiscum. 4

Confirmatur, quia cùm vsusfructus sit patris, publicari debet, sicuti patet *ex l. si postulauerit, ff. ad leg. Iul. de adulter.* vbi dicitur, quod ob delictum vsufructuarij publicetur commoditas illius vsusfructus toto eo tempore, quo vsufructuarius deberet illo vti, & quidem quod ob delictum vsufructuarij publicetur vsusfructus, docent etiam Alexander *in l. si finita, §. si de vectigalibus, ff. de damn. infect. num.51.* Romanus *ibidem, num.12.* Peregrin. *de iur. fisc. tit.5. lib.1. num.73. & 116.* Surd. *de aliment. tit.8. priuil.59. num.22. & 23.* Molina *de instit. tom.1. disput.9. vers. ex dictis.* Simanch. *de cathol. Institut. titul.9. num.16.* & Vasquez *pars.2. disput.169. cap.1. num.10.*

Limita, nisi crimen sit tale, per quod extinguatur vsusfructus, quia si crimen sit tale, ex dictis eadem *sectione præcedenti*, & ex dicendis etiam *sectione sequenti* vsusfructus non confiscatur, sed consolidatur cum proprietate. Doctores quos citat, & sequitur Farinac. *vbi suprà, num.33.* & Menoch. *de recuper. possess. remed.9. num.244.* 5

Limita secundò, si vsumfructum alienari prohibeatur in fauorem aliorum, & non delinquentis, iuxta ea quæ mox infrà dicentur.

Objicies contra nostram responsionem ex Baldo, Salyceto, & Alexandro *in locis suprà citatis*: Bona futura non publicantur: At vsusfructus, qui debetur post publicationem, reputatur inter bona futura: Ergo non publicatur?

Respondetur: Nego minorem, quia potiùs vsusfructus reputatur inter bona præsentia, sicuti census: Nam ex tempore, ex quo vsufructuarius sibi concessum habuit vsumfructum, habet absolutum ius ad percipiendos annuos fructus, sicuti censuarius habet absolutum ius ad percipiendas annuas pensiones: licèt singulis annis commoditas illius vsusfructus soluenda sit vsufructuario, sicuti singulis annis etiam commoditas pensionum soluenda est censuario. Quapropter sicuti ius ad percipiendas annuas pensiones reputatur inter bona præsentia, sic etiam vsusfructus, seu ius ad percipiendos annuos fructus.

Instabis: Sæpè prohibetur vsufructuarius alienare vsumfructum: Ergo quamuis vsufructuarius delictum committat, vsusfructus non publicabitur, seu non transibit ad fiscum?

Respondetur: Distinguo consequens, si prohibeatur vsufructuarius alienare vsumfructum in fauorem aliorum, concedo: si prohibeatur alienare vsumfructum in fauorem ipsius vsufructuarij delinquentis, nego. Dico igitur, quod si talis prohibitio facta sit in fauorem ipsius vsufructuarij delinquentis, tunc vsusfructus publicatur. Menoch. *de recup. possess. remed. 9. num.78.* Molina *de Iustit. tom.3. disp.656. num.5.* & alij communiter, quia cùm prohibitio alienandi res alicui concessas facta est in fauorem ipsius, tunc illæ res ob ipsius delictum confiscantur, & deperditur ille fauor: Quod si prohibitio alienandi facta fuerit in fauorem aliorum, tunc non confiscabitur vsusfructus, sed consolidatur proprietati: quia par non est, quod ob delictum nocentis puniatur innocens.

SECTIO

SECTIO III.

An committente patre crimen, ratione cuius filius à patria potestate eximitur, extinguatur in patre vsusfructus bonorum, quæ filius ante crimen patris acquisiuit?

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus secundùm plures Doctores in crimine hæresis extinguitur, & cum proprietate consolidatur: In reliquis autem criminibus pater remanet vsufructuarius, & fiscus potest confiscare vsumfructum toto eo tempore, quo pater illo fruiturus erat.*

2 *Filius non ex eo, quod egreditur à patria potestate, pater amittit vsumfructum in bonis ante egressum acquisitis; siquidem hic vsusfructus non debetur patri ob patriam potestatem actu existentem, sed ob patriam potestatem, quam in filium exercuit tempore, quo filio bona aduenerunt.*

3 *Vsusfructus, attento iure communi, consolidatur cum proprietate, si crimen, quo filius eximitur à patria potestate, sit tale, per quod pater patiatur maximam, vel mediam capitis diminutionem; quia tunc attento iure communi extinguitur.*

4 *Nullum est crimen patris, quo soluatur patria potestas in filium, quin sit crimen, ratione cuius pater non patiatur maximam, vel mediam capitis diminutionem.*

5 *Vsusfructus patris in bonis aduentitiis filij, non publicatur ratione criminis hæresis, læsæ maiestatis, vel sodomiæ à patre commissi; sed ad filium tanquam extinctus pertinet à puncto, quo talia crimina declarantur.*

6 *Vsusfructus patris hæretici, rebellis, & sodomitæ, attento iure regio Castellæ, & Lusitaniæ, vbi ob nullum crimen quis redditur intestabilis, ad fiscum pertinet toto illo tempore, quo pater illum percipere debebat, si non delinqueret.*

7 *Specialis exceptio hæresis, quam aduersarij faciunt, ex cap. 2. §. finali, de hæretic. in sexto, Auctori non probatur: quia nullum ibi verbum est, ex quo colligatur, vsumfructum ad filium pertinere, nisi ex eo, quod eximitur filius à patria potestate.*

1 Dixi, *Bonorum, quæ filius ante crimen acquisiuit*; quia de acquisitis postea difficultas non est, ad patrem non pertinere; siquidem non habet pater amplius in filium patriam potestatem. Hoc supposito.

Quidam, vt Molina *de Iustit. tom. 1. disput. 9. & disput. 229.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 16. n. 18.* Alexand. *in l. si finito, §. fin. ff. de damn. infect. num. 45. & 51.* Peregrin. *de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 129.* Vasquez *part. 2. disput. 169. cap. 2. num. 18.* Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 7. quæst. 8. & lib. 8. cap. 12. quæst. 15.* Rebell. *de Iust. 1. part. lib. 2. quæst. 7. sect. 1. num. 23.* Suarez *de fide, disput. 22. sect. 5. num. 9.* & Less. *de Iust. & iur. lib. 2. cap. 3. dub. 5. num. 23.* putant in crimine hæresis vsumfructum extingui, & cum proprietate consolidari: In reliquis autem criminibus patrem remanere vsufructuarium, & fiscum eius bona confiscantem confiscare vsumfructum toto eo tempore, quo pater illo fruiturus erat.
2 Quia non ex eo, quod filius egreditur à patria potestate, pater amittit vsumfructum in bonis ante egressum acquisitis; siquidem hic vsusfructus non debetur patri ob patriam potestatem actu existentem (cùm percipitur fructus,) Sed ob patriam potestatem, quam in filium exercuit tempore, quo filio bona aduenerunt, aliàs, ingresso filio in religionem, pater amitteret vsumfructum, & ingresso patre, rediret vsusfructus ad filium, quod non videtur in praxi receptum. In crimine autem hæresis ob eius atrocitatem filius ita à patria potestate egreditur, vt quoad omnia ipsius bona maneat exemptus, *ex cap. 2. §. final. de hæretic. in 6.* His tamen non obstantibus.

Respondetur meliùs cum aliis, quos sequitur Farin. *lib. 1. prax. cap. 24. numero 33.* distinguendo: vel crimen, quo filius eximitur à patria potestate, est tale, per quod pater patitur maximam, vel mediam capitis diminutionem, & tunc attento iure communi, vsusfructus consolidatur cum proprietate: quia tunc, attento iure communi, extinguitur vsusfructus, vti dicebam suprà *sect. 1.* vel crimen non est tale, & tunc vsusfructus pertinet ad fiscum; quia esto soluatur patria potestas, tamen cùm vsusfructus non sit extinctus, ad fiscum pertinere debet. 3

Quamuis hoc de iure communi nunquam contingat, quia nullum est crimen patris, quo soluatur patria potestas in filium, quin sit crimen, ratione cuius pater non patiatur maximam, vel mediam capitis diminutionem. 4

Ex quibus sequitur, quod ratione criminis hæresis, læsæ maiestatis, vel sodomiæ à patre commissi, non publicetur eius vsusfructus in bonis aduentitiis filij, sed ad filium ille, tanquam extinctus, pertineat à puncto, quo talia crimina declarantur. Simanch. *de Cathol. Institut. tit. 9. num. 81.* Canter. *in quæst. criminal. cap. 1. num. 34.* & alij, quos refert Farinac. *de hæres. quæst. 190. §. 1. num. 27.* 5

At attento iure regio Castellæ, & Lusitaniæ (vbi ob nullum crimen quis redditur intestabilis) vsusfructus patris hæretici, rebellis, & sodomitæ, ad fiscum pertinet toto illo tempore, quo pater illum percipere debebat, si non delinqueret. 6

Probatur: quia esto filius à patria potestate egrediatur, non tamen ob id extinguitur vsusfructus: Nam pater reputari non potest tanquam mortuus, ex prædicto iure regio Castellæ, & Lusitaniæ; cùm ex tali iure aliquam in bonis suis dispositionem habeat.

Neque mihi probatur specialis exceptio hæresis, quam aduersarij faciunt, *ex cap. 2. §. finali, de hæretic. in 6.* quatenus in dicto *cap.* ob crimen patris, etiam occultum, eximitur filius à patria potestate; quia nullum ibi verbum est, vnde colligatur, vsumfructum ad filium pertinere, nisi ex eo, quod eximitur filius à patria potestate: Ergo cùm ob solam exemptionem à patria potestate, attento iure regio Castellæ, & Lusitaniæ, non extinguatur vsusfructus, sed solùm attento iure communi, sequitur quod attento iure regio Castellæ, & Lusitaniæ vsusfructus patris delinquentis pertineat ad fiscum, & attento iure communi pertineat ad filium, & consolidetur cum proprietate. 7

SECTIO IV.

An confiscatis bonis patris ob crimen patris, confiscetur filiifamilias peculium profectitium.

SVMMARIVM.

1 *Peculium profectitium, confiscatis bonis patris ob crimen patris, secundùm aliquos Doctores non confiscatur: quatenus secundùm ipsos dictum peculium pertinet ad filios, & non ad fiscum.*

2 *Limitant nonnulli ex ipsis, vt non procedat in casu quo crimen patris sit tale, vt per illud soluatur patria potestas; quia tunc secundùm ipsos peculium profectitium non pertinet ad filium, sed ad fiscum, eo quòd desinat esse peculium: secus verò cùm crimen non est tale, quia tunc durat patria potestas.*

3 Pecu

3 *Peculium profectitium, quod hac ratione confiscetur in crimine heresis, docent aliqui, quod tamen ab aliis reprobatur; quia ad confiscationem nihil refert desinere esse peculium, cessante patria potestate: sed sufficit esse peculium tempore, quo crimen committitur, & confiscatio fit.*

4 *Oppositum dicitur esse probabilius, & in crimine heresis, & alterius, quo soluatur patria potestas: quia peculium profectitium est patris quoad proprietatem, & vsumfructum. Neque confiscatio impediri potest administratione, & spe succedendi, quam habet filius in hoc peculio; cum sit hoc quid accessorium possessioni patris.*

5 *Peculium aduentitium quoties pater committit crimen confiscatione dignum, confiscatur quoad vsumfructum, etsi non quoad proprietatem, quia vsusfructus pertinet ad patrem: At peculium profectitium pertinet ad patrem non solum quoad vsumfructum, sed etiam quoad proprietatem.*

6 *Fiscus confiscatis bonis patris, si ex eius bonis non potest integrè satisfacere creditoribus, tenetur illis satisfacere de peculio profectitio, quia dominium illius peculij est patris.*

7 *Æs alienum minuit filiorum legitimam; nedum peculium profectitium; tum quia par non est, quod filius agens de lucro captando praferatur creditoribus agentibus de damno vitando, qua rationes probant peculium profectitium confiscari.*

8 *Peculium profectitium reputatur tanquam legitima, qua deductis alimentis secundum probabiliorem sententiam confiscatur.*

9 *Fiscus in sententia communi non tenetur creditoribus delinquentis, cuius bona confiscat, satisfacere, nisi solùm pro viribus hereditatis confiscata.*

10 *Fiscus tenetur soluere debita de peculio ob delictum patris, quando actio de peculio est annalis.*

11 *Limitatio Sanchez dicentis non decidi in l. 1. §. sed & si alia, ff. quando actio de peculio est annalis, peculium confiscari: sed casu, quo confiscetur, teneri fiscum ad debita, reprobatur: quia frustra diceretur teneri fiscum de illo peculio, si illud nunquam posset confiscare.*

12 *Fiscus eodem modo dicitur de illo peculio teneri ad debita deportatione patris, ac tenetur heres morte eiusdem patris; sicut enim heres tenetur in omniam sententia de illo peculio satisfacere creditoribus morte patris; sic etiam fiscus.*

13 *Peculium in confiscatione bonorum patris, ex l. 3. §. sed vtrum, ff. de minoribus, spectat ad filium.*

14 *Pandecta Florentina quomodò legant in dicta lege, videlicet debitum pecuniarium, an debitum simpliciter.*

15 *Verbum (debitum) comprehendit etiam debitum ex delicto.*

16 *Alij dicunt, esse ibi legendum delictum, non debitum.*

17 *Legislator si remittit peculium ob debitum pecuniarium patris, multò magis illud remittit ob delictum eiusdem patris.*

18 *Peculium profectitium neque separatur, non tanquam à fisco non occupatum, sed tanquam id de quo dubitatur, an applicari debeat fisco; vel creditoribus patris: quia clarè in Textu citato dicitur ad filium spectare.*

19 *Peculium profectitium spectat ad filium, retenta communi lectione citati Textus, vt scilicet fiscus propter debitum pecuniarium patris occupet bona, interim dum non cognoscitur, an reliqua bona sufficiant ad satisfactionem contracti debiti.*

20 *Peculium profectitium, si loco debiti pecuniarij in Textu legendum sit,* delicti, *separatur, & aliquo casu ad filium spectat, scilicet cùm filius aliunde non habet vnde sustentetur.*

21 *Fiscus non potest occupare bona delinquentis qua parte aliena sunt, ac proinde non potest occupare directè administrationem peculij profectitij; sed occupando illa à potestate; & dominio patris, occupat administrationem illius indirectè: Quod non est inconueniens.*

NEgant Syluest. *verb. peculium* 1. *quæst.*3. Angelus 1
ibidem, num. 15. Tabiena *quæst.* 57. *num.* 18. Rosel-
la *num.*12. Anton. Gomez *lib.*2. *var. cap.* 16. *num,*16.
Couarr. *lib.* 2. *var.cap.*8. *num.*7. Bossius *in pract. tit. de
bonorum publicat. num.*71. Menoch. *de recuperan.possess.
remed.*9. *num.*73. Clar. *lib.*5. *recept. quæst.*78. *num.*14.
Peregr. *de iur.fisc.lib.*5. *tit.*8. *num.*126. Farinac. *lib.*1.
*quæst.*24.*n.*26. Sanch. *lib.*2.*moral.cap.*16. *num.*22. Can-
ter. *in tract. crimin. tit. de quæst. tang. punition.delict.
cap.*1. *num.*36. Petr. Nauarr. *de restitut. lib.*3. *cap.*2.
part. 2. *dub.*4. *num.*79. & alij quatenùs aiunt; in tali
casu peculium profectitium pertinere ad filium, & non
ad fiscum.

Etsi nonnulli ex iis limitent suam sententiam, vt non 2
procedat in casu, quo crimen patris sit tale, vt per il-
lud soluatur patria potestas; quia tunc (subdunt ipsi)
peculium profectitium non pertinet ad filium, sed ad
fiscum, eo quòd desinat esse peculium, *l.final. Cod. de
inoffic. testam.* Secus verò cùm crimen non est tale;
quia tunc durat patria potestas, & ob hanc rationem
in crimine hæresis confiscari peculium profectitium,
docuerunt Cantera *vbi suprà, num.*57. Gigas *tract. de
crim.læs. maiest. lib.*2. *tit.de pœnis committent. id crimen,
quæst.*13. *num.*4. & Lælius Zecchius *in summa, part.*1.
*tit.de fid.rubr.de hæres. cap.*51. *num.*16. Quam tamen li- 3
mitationem reprobant Antonius Gomez, Menochius,
& Sanchez *in locis suprà cit.* quia ad confiscationem
nihil refert desinere esse peculium, cessante patria po-
testate, sed sufficit si fuerit peculium tempore, quo cri-
men commissum est, & confiscatio facienda erat. His
tamen non obstantibus,

Respondetur, probabilius esse oppositum, quod do- 4
cent Bald. *l.filius, num.* 2. *ff.de his qui sunt sui, vel alieni
iuris,* Caldas *in l.si Curatorem, num.*159. *Cod.de in in-
tegr.restitut.* Azot. *tom.*1.*lib.*5.*cap.*7.*quæst.*8. Simanch.
*de Cathol.Institut.tit.*9. *num.*57. Suar. *de fide,disput.*22.
*sect.*5. *num.*9. Vasquez 1.2. *disput.*169. *cap.*1. *num.*10.
Et in crimine hæresis, & alterius, quo soluatur patria
potestas, tenent Gabriel Quemada *in quæst. fiscal. q.*19.
& Farinac. *de hæres. quæst.*190. §.3. *num.*15.

Probatur, quia peculium profectitium est patris 5
quoad proprietatem, & vsumfructum, *l.certum, Cod.
famil. ercisc.* sed fiscus vsurpat bona, quæ sunt de-
linquentis tempore commissi delicti: ergo vsurpat
peculium profectitium quoad proprietatem, & vsum-
fructum. Neque id impediri potest administratione,
& spe succedendi, quam habet filius in hoc peculio;
quia hæc administratio, & spes est quid accessorium
possessioni patris, qua per delictum sublata, tollitur ad-
ministratio, & spes.

Confirmatur, quia peculium aduentitium quoties
pater committit crimen confiscatione dignum, con-
fiscatur quoad vsumfructum, etsi non quoad proprie-
tatem, quia vsusfructus pertinet ad patrem; sed pe-
culium profectitium pertinet ad patrem non solùm
quoad vsumfructum, sed etiam quoad proprietatem:
Ergo confiscatis bonis patris, confiscabitur peculium
profectitium, non solùm quoad vsumfructum, sed
etiam quoad proprietatem. Aliàs exemptiora essent
à confiscatione ob crimen patris bona profectitia, quàm
aduentitia: Quod non videtur dicendum; cùm pater
reuera plus iuris habeat in bonis profectitiis, quàm in
aduentitiis.

Confirmatur secundò: quia confiscatis bonis pa- 6

tis, si ex cæteris bonis fiscus non potest integrè
satisfacere creditoribus, tenetur illis satisfacere de pe-
culio profectitio. Bald. *leg. filius, ff. de his, qui sunt*
sui, vel alieni iuris, numero 2. Salycet *in leg. penulti-*
ma, Codic. qui bonis cedere, numero 3. & consentit San-
chez *vbi sup. cap.* 16. *numero* 24. & Farinac. *de hæres.*
quæst. 190. *num.* 15. quia dominium illius peculij est
7 patris quoad proprietatem, & vsumfructum, *l. certum,*
ff. famil. hereiscund. Tum quia æs alienum minuit fi-
liorum legitimam, nedum peculium hoc. Tum quia
par non est, quod filius agens de lucro captando, præ-
feratur creditoribus agentibus de damno vitando;
sed omnes istæ rationes probant, peculium prædi-
ctum confiscari: Ergo. Minor probatur, quia illud
8 peculium reputatur tanquam legitima, quæ deductis
alimentis, secundùm probabiliorem sententiam con-
fiscatur. Tum quia filius in dicto peculio agit de lu-
cro captando, ac proinde creditoribus postponendus:
Ergo signum est, quod tale lucrum à patre filio
proueniat, sed nullum lucrum pater filio conce-
dere potest, cùm omnia patris iura confiscentur:
Ergo.

Confirmatur tertiò, quia in sententia communi
9 fiscus non tenetur creditoribus delinquentis, cuius
bona confiscat, satisfacere, nisi solùm pro viribus hæ-
reditatis confiscatæ: Ergo si confiscatis bonis patris
delinquentis, creditoribus de peculio profectitio fieri
debet satisfactio, quando reliqua bona non sufficiunt,
signum est, peculium profectitium confiscari, seu sub
confiscatione comprehendi.

10 Confirmatur quartò, quia *ex l.* 1. *§. sed etsi alio, ff.*
quando actio de peculio est annalis, tenetur fiscus solue-
re debita de peculio ob delictum patris, ibi: *Sed etsi*
morte patris, vel deportatione, sui iuris fuerit effectus
filius, de peculio intrà annum hæres patris, vel fiscus
tenebitur. Ergo si tenetur fiscus de illo peculio credi-
toribus satisfacere, signum est, quod illud peculium
iam transiuerit ad fiscum. Cynus ibi, Bald. *in l. diximus,*
§. si pater, ff. de excusat. tutor. Roman. *in leg. si finita,*
§. si de vectigalibus, quæst. 1. *num.* 16. & Alexand. *ibi-*
dem, num. 45.

11 Neque dicas cum Sanchez *loco suprà cit. num.* 21.
non decidi ibi, peculium confiscari, sed casu quo con-
fiscetur, teneri fiscum ad debita; quia frustra diceretur,
fiscum teneri de illo peculio, si illud peculium nun-
quam fiscus posset confiscare: Quapropter affirmans
Textus, fiscum teneri, supponit peculium illud con-
fiscari.

12 Confirmatur quintò; quia eodem modo dicitur fis-
cus de illo peculio teneri ad debita deportatione patris,
ac tenetur hæres morte eiusdem patris: sed in omnium
sententia tenetur hæres de illo peculio satisfacere
creditoribus morte patris: quia in illo peculio suc-
cedit cum tali onere, & grauamine: Ergo etiam fiscus
in eodem peculio succedit cum eodem onere, & gra-
uamine.

13 Obiicies *ex l.* 3. *§. sed vtrum, ff. de minoribus.* Pecu-
lium in confiscatione bonorum patris spectat ad fi-
lium, ibi: *Licèt aliquo casu peculium ad filium spectet,*
vtpote si patris eius bona à fisco propter debitum pecu-
niarium occupata sunt: Nam peculium eius ex Consti-
tutione Diui Claudij separatur. Vbi glossa verbo *sepa-*
ratur, ait, *vt saluum habeat filius.*

14 Neque dicas, ibi non agere legislatorem de occupa-
tione bonorum ob delictum, sed de occupatione bo-
norum ob debitum pecuniarium: Quia in Codicibus
15 Florentinis non habetur verbum *Pecuniarium*, sed so-
lùm *Debitum*, quod comprehendit etiam debitum ex
delicto, *leg. si cui ex empto, ff. de verb. significat.* Tum
16 quia Sanchez ex Balduino probat, non esse legendum
debitum, sed *delictum*. Tum quia maior difficultas
est in remissione debiti pecuniarij, quàm in remissio-
ne pœnæ ob delictum. Quia in remissione debiti pe-
cuniarij agitur de damno vitando: In remissione verò
pœnæ ob delictum, agitur solùm de lucro captando: 17
Ergo si legislator remittit peculium ob debitum pe-
cuniarium patris, multò magis illud remittet ob deli-
ctum eiusdem patris.

Neque etiam dicas, peculium illud separari, non 18
tanquam à fisco non occupatum, sed tanquam id, de
quo dubitatur, an applicari debeat fisco, vel creditori-
bus patris: quia clarè in supradicto Textu dicitur,
peculium illud ad filium spectare: Quod cum effe-
ctu debet intelligi, aliàs in casu confiscationis non
ad filium; sed ad fiscum diceretur spectare: Ergo
ex eiusmodi lege videtur omninò dicendum, pe-
culium profectitium filij non confiscari, sed ad filium
spectare.

Respondetur, si retinetur communis lectio (vt scili- 19
cet fiscus propter debitum pecuniarium patris occu-
pet bona) dicendum est cum Bald. *in l. filius, n.* 2. *ff. de*
his, qui sunt sui, vel alieni iuris, ad filium tale pecu-
lium spectare interim, dum non cognoscitur, an reli-
qua bona sufficiant debito contracto satisfacere. Quem
intellectum satis indicat verbum illud *separare*; se-
paratur enim tale peculium, vt illud saluum habeat fi-
lius, casu quo reliqua bona patris sufficiant credito-
rum satisfactioni.

Quod si legi debere contendas loco *debiti pecunia-*
rij, delicti: Respondetur cum eodem Baldo *in l. exe-* 20
cutorem, num. 30. *Cod. de execut. rei iudic.* ex Constitu-
tione Diui Claudij peculium profectitium separari, &
aliquo casu ad filium spectare, scilicet, cùm filius
aliunde non habet vnde sustentetur.

Obiicies secundò: Fiscus non potest occupare bona
delinquentis, quæ parte aliena sunt à delinquente. 21
At bona illa profectitia non sunt patris delinquentis
quoad administrationem, & spem in illis succeden-
di, sed filij: Ergo secundùm hanc partem occupari
non possunt à fisco. Præsertim, quia priuatio illius
administrationis est pœna, *leg. testamento, Digestis*
de manumissis testamento: sed nulla pœna infligi po-
test absque culpa illius, qui illam patitur: Ergo filius
absque culpa non potest administratione illorum bono-
rum priuari, atque adeò nec poterunt dicta bona con-
fiscari.

Respondetur, fiscum non occupare bona quæ par-
te aliena sunt, ac proinde non occupare directè ad-
ministrationem peculij profectitij, sed occupando illa
à potestate & dominio patris, occupat administratio-
nem illius indirectè: Quod non est inconueniens, ces-
sare scilicet administrationem filij ob occupatam pro-
prietatem ab alio, quàm à patre, sicuti si occuparetur
à creditoribus ob debitum patris.

SECTIO V.

An confiscatis bonis patris ob crimen patris, confiscetur legitima?

SVMMARIVM.

1 *Legitima, confiscatis bonis patris ob crimen patris, ex generali regula non confiscatur, ex l. cùm ratio, ff. de bonis damnat. vbi etiam debetur de iure naturali.*

2 *Legitima filio non debetur, nisi à die, quo bona patris confiscata sunt: quia ab illo die pater tanquam mortuus iudicatur, ex leg.* 1. *ff. de bonis damnator. vbi ponderandum verbum illud (accipiunt) quod est præsentis temporis, non futuri.*

3 *Legitima debita filio attento iure communi, licèt sit tertia pars hæreditatis paternæ, quando filij*

sunt

sunt quatuor, aut pauciores, & dimidia, quando sunt quinque, vel plures; in casu tamen, in quo bona patris confiscantur, si pater habet vnum, vel duos filios, est dimidia pars totius hæreditatis: si verò habeat tres, vel plures filios, tota hæreditas diuiditur in filios, & fisco nihil applicatur.

4 *Hæreditas tota patris, attento iure regio Castellæ, excepta quinta parte; de qua ipse liberè potest disponere, reputatur filiorum legitima.*

5 *Limita regulam generalem supradictam non procedere in bonis maternis, si ea ob crimen matris confiscantur; quia non reseruatur inde filiis legitima, quæ tamen reseruatur filiis fœminis, ac si pater non deliquisset.*

6 *Limita, vt etiam non procedat in filiis conceptis post condemnationem; quia illis non debetur legitima, cùm tunc temporis pater nihil habeat, quod possit illis relinquere.*

7 *Limita & in crimine hæresis, in quo ob paternam hæresim, & punitionem patris tale crimen committentis, priuantur filij, etiam Catholici, legitima ipsis debita in totum, & per totum.*

8 *Limita etiam in crimine læsæ maiestatis humanæ, commisso tamen in Principem, vel Rempublicam; quia ratione huius criminis tantùm filij priuantur successione paterna.*

1 Respondetur, regulam generalem esse, legitimam non confiscari. Tiraquell. *in repetit. l. si vnquam, num.* 332. *Cod. de reuocan. donation.* Peregrin. *de iur. fisc. lib.* 3. *titul.* 1. *num.* 54. *& seqq.* Roland. *cons.* 97. *num.* 29. *vol.* 1. Clarus *quæst.* 78. *vers. videndum est*, & alij complures, quos citat, & sequitur Farinac. *lib.* 1. *prax. quæst.* 24. & Sanch. *num.* 34. *lib.* 2. *moral. cap.* 16. *num.* 25.

Probatur, quia *in l. cum ratio, ff. de bon. damnat.* expressè dicitur, quod confiscatis bonis parentis, faciendum non sit præiudicium in legitima.

Secundò probatur ratione, quia ex supradicta lege legitima debetur de iure naturali, non positiuo: Ergo non transit in fiscum, nisi expressè à fisco id cau-
2 tum sit.

Nota tamen hîc, quod filio non debeatur legitima, nisi à die, quo bona patris confiscata sunt: quia ab illo die pater tanquam mortuus iudicatur. Roland. *cons.* 97. *num.* 34. *vol.* 2. Boss. *in titul. de bonor. publicat. num.* 6. & Farinac. *quæst.* 24. *num.* 35. *ex leg. prima, ff. de bon. damnat.* quatenùs ibi dicitur, quod quando bona patris confiscantur ob crimen, ratione cuius pater vita, vel ciuitate, & libertate priuatur, filij portionem ex bonis patrum damnatorum accipiunt. Ponderat enim verbum illud accipiunt, quod est præsentis
3 temporis, non futuri.

Nota secundò, quod hæc legitima debita filio, attento iure communi, licèt sit tertia pars hæreditatis paternæ, quando filij sunt quatuor, aut pauciores: & dimidia, quando sunt quinque, vel plures, *Authent. nouissima, Cod. de inofficios. testam.* In casu tamen, in quo bona patris confiscantur, si pater habet vnum, vel duos filios, est dimidia pars totius hæreditatis. Si verò habeat tres, vel plures filios, tota hæreditas diuiditur in filios, & fisco nihil applicatur, *l. final. Cod. de bon. damnat.* Glossa, & alij, quos refert, & sequitur Roland. *cons.* 97. *num.* 30. & Farinac. *quæst.* 24. *prax. num.* 37. *& seqq.* vbi subdit, quod ab hac doctrina, vtpotè iuris expressa authoritate firmata, & communiter à Doctoribus recepta, recedendum non sit in
4 iudicando.

Dixi, *attento iure communi*, quia attento iure regio Castellæ, tota hæreditas patris, excepta quinta parte, de qua ipse liberè potest disponere, reputatur filiorum legitima, *l.* 1. *titul.* 6. *lib.* 5. *recopilat.* His notatis.

Limitatur regula generalis supradicta in bonis ma- 5
ternis; quia si hæc bona ob crimen matris confiscantur, non reseruatur inde filiis legitima, *l. de bonis matris, Cod. de bonis proscript.* & tradunt Doctores, quos citat; & sequitur Clarus *lib.* 5. *q.* 78. & Farinac. *quæst.* 24. *num.* 34. reseruatur tamen legitima filiis fœminis, ac si pater non deliquisset. Doctores quos citat & sequitur idem Farinac. *in praxi, lib.* 3. *quæst.* 115. §. 3. *num.* 99.

Limitatur secundò, vt non procedat in filiis conce- 6
ptis post condemnationem; quia illis non debetur legitima, cùm tunc temporis pater nihil habeat, quod possit illis relinquere. Bald. *in l. final. Cod. de bon. damnator.* Roland. *dicto cons.* 96. *num.* 38. & Farinac. *vbi suprà, num.* 42. vbi subdit, id procedere in casu deportationis, secùs in banno; quia per bannum non amittuntur iura communia, quemadmodùm amittuntur per deportationem; Ergo si post bannum patris filius conceptus sit, debetur ei legitima, secus si post deportationem.

Limitatur tertiò in crimine hæresis, in quo ob pater- 7
nam hæresim, & in punitionem patris tale crimen committentis priuantur filij, etiam Catholici, legitima ipsis debita in totùm, & per totum, *cap. vergentis, de hæretic.* vbi filij redduntur incapaces omnis successionis paternæ, vt sic patres timore pœnæ ita grauis deterreantur à tali crimine committendo, *Authent. Gazarot, Cod. de hæretic.* & tradunt Gloss. *in cap. Cùm secundùm, de hæretic. in* 6. Pegna 2. *part. Director. comment.* 9. Simane. *de Cathol. Instit. titul.* 29. *num.* 12. Farinac. *vbi suprà, n.* 44. & Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 16. *num.* 26.

Limitatur quartò in crimine læsæ maiestatis huma- 8
næ, commisso tamen in Principem, vel Rempublicam; quia ratione huius criminis tantùm filij priuantur successione paterna, *ex leg. quisquis, Cod. ad leg. Iul. maiestat.* & tradit Glossa *in leg. eorum, ff. eodem*, vbi latè probat, non extendi alia crimina læsæ maiestatis contenta *in l. prima, secunda & tertia, ff. eodem*, quam Glossam sequuntur Clarus *in practica, §. læsæ maiestatis, numero* 15. Menoch. *de arbitrar. lib. secundo, cas.* 316. *numero* 29. Farinacius *in praxi, lib.* 2. *quæstione.* 115. §. 3. *numero* 123. & alij communiter.

SECTIO VI.

An confiscatis bonis parentum ob crimen læsæ Maiestatis commissum à parentibus, reseruanda sit filiabus legitima?

SVMMARIVM.

1 *Legitima, confiscatis bonis parentum ob crimen læsæ maiestatis commissum à parentibus, reseruanda est filiabus de bonis maternis; secus de paternis, à quibus omninò excluduntur, quia ea propter sexus infirmitatem minùs ausura creduntur, difficiliusque prauos paternos mores imitatura.*

2 *Legitima; licèt non debeatur filiabus ex bonis patris crimen læsæ maiestatis committentis, debetur tamen eis dos, casu quo aliunde eam non habeant; quia iure naturæ pater obligatur filias dotare.*

3 *Obligatio tradendæ dotis filiabus, ni fuerit adimpleta per patrem, transit ad ipsius hæredes, atque adeò cùm fiscus loco hæredis succedat, bonis patris confiscatis, filias dotare tenetur.*

4 *Filiæ priuari debent quacumque legitima, dote, & successione paterna, & materna in crimine hæresis, si ab vtroque parente commissum sit, si*

verò ab vno, priuari debent omnibus iis, quæ ab ipso debebant ipsis prouenire.

1 RESpondetur, reseruandam eam esse de bonis maternis, secus de paternis: Ab his enim omninò excluduntur, *ex l. quisquis, §. filias, Cod. ad leg. Iul. Maiest.* Et redditur ibi ratio huius fauoris: quia propter sexus infirmitatem minùs ausuræ creduntur fœminæ, difficiliusque prauos paternos mores imitaturæ, & Glossa ibi *verb. si iamur*, & Doctores, quos citat, & sequitur Farinac. *quæst. 115. §. 3. num. 74.*

2 Cæterùm, quamuis filialibus non debeatur legitima ex bonis patris crimen læsæ maiestatis committentis, tamen debetur eis dos, casu quo aliunde eam non habeant: quia iure naturæ pater obligatur filiam dotare, 3 *l. final. Cod. de dot. promiss.* Ergo si pater huic obligationi non satisfecit, ea ad ipsius hæredes transit. Bartol. *in l. si maritus, §. si voluntate, & l. in insulam, ff. solut. matrim.* Alexand. *in l. quæsitum, §. si sponsam, ff. de priuileg. credit.* & alij passim, atque adeò cùm fiscus loco hæredis succedat, bonis patris confiscatis, sequitur quod fiscus filias dotare teneatur. Bartol. *in l. final. Cod. de dot. promiss.* Roland. *cons. 73. num. 13. volum. 23.* Clar. *in pract. criminal. læs. maiest. vers. ha autem pœna*: & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *quæst. 24. num. 46.*

4 At in crimine hæresis videtur, quod propter eius atrocitatem quacumque legitima, dote, & successione paterna, & materna filiæ priuari debeant, si ab vtroque parente commissum sit: si verò ab vno, priuari debeant omnibus iis, quæ ab illo debebant ipsis prouenite. Esto supradicti Doctores eodem modo loqui videantur de hoc crimine, ac de crimine læsæ maiestatis humanæ: & Textus *in cap. vergentis, de hæretic.* dicta crimina comparet inter se.

SECTIO VII.

An filiis committentium crimen læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ, reseruanda sint saltem alimenta?

SVMMARIVM.

1 *Alimenta reseruanda non sunt filiis committentium crimen læsæ Maiestatis diuinæ, vel humanæ: nisi solum ex misericordia: Tales enim debent esse in hoc mundo, vt ipsis vita sit supplicium, & mors solatium.*

2 *Filij, saltem in crimine læsæ maiestatis humanæ, licèt priuentur hæreditate, & legitima patris delinquentis, secundùm nonnullos Doctores non improbabiliter non priuantur alimentis, sed de patris bonis debent ali.*

1 RESpondetur negatiuè, nisi solùm ex misericordia, quia, vt dicitur *in l. quisquis, Cod. ad leg. Iul. maiestat. & in cit. cap. vergentis*, tales debent esse in hoc mundo, vt ipsis vita sit supplicium, & mors solatium. Petr. Surd. *de aliment. tit. 1. quæst. 31.* & alij communiter, quos citat, & sequitur Sanch. *lib. 2. moral. cap. 16. num. 26.*

2 Quamuis contrarium (scilicet, saltem in crimine læsæ maiestatis humanæ, filios, etsi priuentur hæreditate, & legitima patris delinquentis, non priuari tamen alimentis, sed de patris bonis alendos esse) non improbabiliter doceant Soccin. *cons. 30. num. 3. lib. 2.* Ripa *in l. ex facto, §. ex facto, num. 9. ff. ad Trebell.* & alij, quos refert, & sequitur Farinacius *lib. 3. praxis, q. 115. §. 2. num. 128.*

SECTIO VIII.

An filij committentium crimen hæresis, aut læsæ maiestatis, possint in foro conscientiæ ad sustentationem sui aliquid abscondere de bonis parentum confiscandis, si ipsis non reseruentur alimenta?

SVMMARIVM.

1 *Filij committentium crimen hæresis, aut læsæ maiestatis possunt in foro conscientiæ ad sustentationem sui aliquid abscondere de bonis parentum confiscandis, si ipsis non reseruentur alimenta.*

2 *Limita in sola extrema necessitate, quando omnia sunt communia, & secundùm Authorem extende etiam ad grauem necessitatem, quo casu satis probabiliter tenetur fiscus illis eleemosynam largiri.*

3 *Debitor in casu grauis necessitis non tenetur creditori debitum restituere, ita vt obligatus cedere bonis suis possit abscondere, & retinere quantum opus est ad tenuem sui, & eorum, quos alere tenetur, sustentationem iuxta suum statum; cùm ad restitutionem nullus teneatur cum tanto suo incommodo.*

RESpondetur affirmatiuè: Quod etsi à Sanch. *lib. 2.* 1
moral. cap... num. 27. limitetur in sola extrema ne- 2
cessitate, quando omnia sunt communia, extendendum tamen mihi videtur etiam quoties filij grauem indè passuri sunt necessitatem: quia in tali casu satis pro- 3
babiliter tenetur fiscus illis eleemosynam largiri. Tum quia *in dicto casu* non tenetur debitor creditori debitum restituere: ita vt obligatus cedere bonis suis, possit abscondere, & retinere, quantum opus est ad tenuem sui, & eorum, quos alere tenetur, sustentationem, iuxta suum statum, eo quòd ad restitutionem nullus tenetur cum tanto suo incommodo. Doctores, quos sequitur Bonacina *disput. 3. de contract. quæst. 8. punct. vltimo, §. 1. num. 15.*

DVBITATIO CXXIV.

An confiscatis bonis mariti ob crimen ipsius mariti, cadant sub confiscationem bona vxoris?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Vxoris bona non confiscantur, confiscatis bonis mariti ob crimen ipsius mariti, etiamsi læsæ maiestatis, vel hæresis sit.*

2 *Pœna suos tenet Authores, nec vlteriùs contra eos progreditur: Non enim videtur conforme rectæ rationi, vt ob alterius crimen innocens puniatur, nisi quando fuerit in iure expressum.*

3 *Dos vxoris non solùm non confiscatur: sed neque bona propria ipsius vxoris.*

4 *Excipe, nisi fortè mulieres ipsæ cum viris matrimonium contraxissent, quos hæreticos tunc sciebant, tunc enim dotes ipsarum in pœnam confiscantur.*

5 Bona

5 *Bona paraphernalia, vel alio titulo vxori quæsita, neque confiscantur.*

6 *Arrha, nempe donatio vxori facta propter nuptias à sponso, neque confiscantur, nisi tunc sponsus fuerit hæreticus; quia in tali casu omnes donationes à puncto commissi criminis infirmantur, cùm omnia eius bona fisco sint obligata.*

7 *Donatio prædicta censetur inter bona vxoris, quæ tamen hodie censetur à nonnullis non esse ampliùs in vsu.*

8 *Donationes factæ vxori à consanguineis mariti, neque confiscantur, nisi donans expressisset voluntatem, vt marito acquirerentur, quod rarò fit.*

9 *Donationes à consanguineis mariti vxori factæ non confiscantur ob crimen mariti, quando illæ acquiruntur vxori; confiscantur tamen quando acquiruntur marito: Tunc enim acquiruntur marito, quando constat de voluntate donantis.*

10 *Donata à consanguineis mariti vxori, probabilius est, & è contra donata à consanguineis vxoris marito, esse acquisita donatario, & consequenter, soluto matrimonio, non esse restituenda.*

11 *Acquisita ab vxore constante matrimonio, confiscatis bonis mariti, non confiscantur, ex generali regula, & consequenter neque vbi lucra diuiduntur per æquales partes inter coniuges, confiscatur media pars lucri vxori innocenti acquisita.*

12 *Donationes factæ vxori à marito constante matrimonio, probabiliter non confiscantur; quia morte ciuili mariti videntur confirmatæ quoad effectum, nec transferuntur in fiscum.*

13 *Vestes vxori donatæ a marito, siue viles, siue pretiosæ, non confiscantur; quia semper præsumi debent esse illius, cui sunt donatæ.*

14 *Vestes pretiosæ non improbabiliter secundum alios confiscantur, dummodo illi sint datæ à marito; non tamen confiscantur vestes viles, & quotidianæ. Et è contra quod ob crimen vxoris confiscentur vestes viles, & quotidianæ, non tamen vestes pretiosæ, consent aliqui, & cæt.*

1 ESPONDETVR: Confiscatis bonis mariti ob crimen ipsius mariti, etiamsi læsæ maiestatis, vel hæresis sit, nulla bona vxoris confiscantur: Ita Glossa *in cap. decreuit, de hæretic. in 6. verb. confiscari*, Angelus *verb. hæreticus, n. 11.* Syluest. *eodem verbo 1. n. 13.* Armill. *verb. hæresis, n. 15.* Suarez *de fide, disput. 21. sect. 5. num. 8.* Roland. *lib. 1. cons. 31. n. 33. & in tract. de lucro dotis, quæst. 59.* Socin. Sen. *lib. 4. cons. 121. n. 1. & 2.* Socin. Iun. *lib. 1. cons. 55.* Bossius *tit. de confiscat. bonor. num. 73.* & alij communiter.

2 Probatur, quia *ex l. sancimus, Cod. de pœn.* & *ex l. ob maritorum, Cod. ne vxor pro marito*, pœna suos tenet authores, nec vlterius contra eos progreditur: Et ratio est, quia non videtur conforme rectæ rationi, vt ob alterius crimen innocens puniatur, nisi quando fuerit in iure expressum, vt expressum est, filios hæreticorum, & aliorum quorumdam puniri ob crimen parentum; at nullo iure expressum est, vxorem esse puniendam ob crimen mariti, vel è contra: Ergo.

3 Hinc sequitur, quod non confiscetur dos vxoris, *l. si marita, in principio, ff. solut. matrim.* Et idem etiam statuitur de dote, & omnibus bonis propriis vxoris, *in l. si quis post hæc, in principio, Cod. de bonis proscript. in l. quisquis, §. vxores, Cod. ad leg. Iul. maiest. & in cap. decreuit, de hæretic. in 6.* dicitur: *Decreuit felicis recordationis Innocentius Papa IV. quod propter hæresim maritorum, vxorum Catholicarum dotes non debeant*
4 *confiscari.* Excipit tamen Pontifex, nisi fortè mulieres ipsæ cum viris matrimonium contraxissent, quos hæreticos tunc sciebant, quia tunc in pœnam criminis commissi, & periculi peruersionis, cui se mulieres exponunt, dotes ipsarum confiscantur.

Sequitur secundò, quod neque confiscentur bona 5
paraphernalia, vel alio titulo vxori quæsita; quia sunt vxoris, Læl. Zecch. *in summa, part. 1. tit. de fide, rubr. de hæretic. cap. 11. n. 16.* & Pegna *in director. Inquisit. part. 3. q. 111. commentar. 160.*

Sequitur tertiò, quod neque confiscentur arrhæ, 6
nempe donatio vxori facta propter nuptias à sponso, nisi tunc sponsus fuerit hæreticus; quia in tali casu omnes donationes à puncto commissi criminis infirmantur, cùm omnia eius bona fisco sint obligata. Simanch. *de cathol. institut. tit. 9. n. 70.* Roland. *lib. de lucro dotis, quæst. 59. num. 4.* Carrera *in quæst. crimin. rubr. de hæretic. cap. 1. n. 3.* Vasquez *part. 2. disput. 169. cap. 2. num. 13.* Peregr. *de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 82.* Socin. *lib. 4. cons. 121. n. 1.* Albertin. *tract. de statut. part. 3. quæst. 3.* Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 7. quæst. 8.* Et patet *ex Auth. bona damnat. §. vxore, Cod. de bon. proscript.* Quia huiusmodi donatio inter bona vxoris numeratur.

Quamuis, quod hæc donatio non sit ampliùs in 7
vsu, velint Glossa *in Authent. Æqualitas, in fine, Cod. de pact. conuent.* Bald. *in Authent. dos data, Cod. de donat. propt.* & Paris. *lib. 2. cons. 95. n. 31.*

Sequitur quartò, quod neque confiscentur donatio- 8
nes vxori factæ à consanguineis mariti, nisi donans expressisset voluntatem, vt marito acquirerentur: Quod rarò fit, quia esto contemplatione mariti vxori donentur, potest tamen donans velle, vt vxori acquirantur: Et ita velle regulariter præsumi debet, quod scilicet regulariter acquirantur coniugi donatario, & non alteri coniugi. Bald. *cons. 316. n. 2. vol. 2.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 26. num. 17.* Pegna *in director. 3. part. q. 114. comment. 160. vers. neque*, & Farin. *de hæresi, q. 190. n. 46.* quamuis alij contrarium sentiant, vt mox infrà patebit.

Donationes igitur consanguineis mariti vxori factæ 9
non confiscantur ob crimen mariti, quando illæ acquiruntur vxori; confiscantur tamen quando acquiruntur marito. Tunc autem acquiruntur marito, quando constat de voluntate donantis, vt si consanguineus donans exprimat, quod acquirantur marito; cùm acquisitio pendeat ex voluntate donantis. Quando autem 10
est dubium de voluntate donantis, tunc licèt donata à consanguineis mariti vxori, censeri esse donata marito, sicque post solutum matrimonium esse restituenda marito, vel eius hæredibus: & è contra donata à consanguineis vxoris marito, censeri esse donata vxori, sicque ipsi, vel ipsius hæredibus esse restituenda soluto matrimonio, velint Syluest. *verb. donatio 2. q. 5.* Rosella *eodem verb. 2. n. 39.* Nauarr. *cap. 17. n. 166.* Molina *de Iust. disp. 430. concl. 2.* & Mascard. *de probat. concl. 564. n. 5. & seqq.* Probabilius tamen est oppositum (In dubio scilicet donata à consanguineis vxoris marito esse acquisita donatario, & consequenter, soluto matrimonio non esse restituenda) vti suprà dicebam cum Baldo, & aliis suprà citatis.

Sequitur quintò, quod neque vbi lucra diuiduntur 11
per æquales partes inter coniuges, confiscetur media pars lucri vxori innocenti acquisita: Et generaliter quod acquisita ab vxore, constante matrimonio, confiscatis bonis mariti, non confiscentur, docet Pegna *loco suprà cit.* Farinac. *n. 46.* & Graff. *lib. 2. decis. cap. 12. n. 33.*

Sequitur sextò, contra Simancham *de cathol. instit.* 12
tit. 9. n. 10. Vasquez *1. 2. disput. 169. cap. 1. n. 4.* & Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 7. q. 8.* quod probabiliter neque confiscentur donationes vxori factæ à marito, constante matrimonio; quia morte ciuili mariti videntur tales donationes confirmatæ quoad effectum, nec transferuntur in fiscum.

Sequitur septimò, quod probabiliter etiam neque 13
confiscentur vestes vxori datæ à marito, siue viles, siue pretiosæ sint; quia ea dictis semper præsumi debent esse illius, cui sunt donatæ, & morte ciuili donantis confirmari respectu donatarij.

Quamuis alij, vt Alexander *conf. 42. num.4. vol.5.* Roman. *conf.* 14. Roland.*consil.*10.*n.*12. *lib.*1. Barbat. *conf.*60. *lib.*3. Rosella *verb. donatio* 1.*n.*37. & Syluest. *eodem verb.* 2. *quæst.* 5. non improbabiliter distinguant, asserendo quod ob crimen mariti confiscentur vestes pretiosæ vxoris, datæ illi à suo marito, non tamen confiscentur vestes viles, & quotidianæ, & è contra, quod ob crimen vxoris confiscentur vestes viles, & quotidianæ, non tamen vestes pretiosæ; quia vestes pretiosæ non censentur esse donatæ vxori, sed solùm illi ad vsum accommodatæ, ac proinde, soluto matrimonio, sunt restituendæ marito, viles verò, & quotidianæ censentur esse vxori donatæ, atque adeo, soluto matrimonio, sunt vxoris, eiusque hæredum.

Sed de his omnibus, & similibus, vide Doctores suprà citatos, præsertim Farinac. *part.* 1. *praxis, quæst.*25. *n.*111. *& seqq.* & *de hæresi q.*190. §. 3. *n.* 43. *& seqq.* Vasquez 1.2. *disput.*169. *cap.*1. & 2. Sanch. *de matrimon. disput.* 16. *lib.* 6. & *lib.* 2. *moral. cap.* 17. *per tot.* & præterea Eymeric. *in* 3.*part. directorij*, *q.*121. & ibi Pegnam *commentar.* 160.

SECTIO IV.

Aduertenda.

SVMMARIVM.

1 *Vxor, confiscatis bonis mariti, potest propria auctoritate capere dotem, paraphernalia, arrhas, medietatem lucri, & quidquid coniugis innocentis proprium est.*

2 *Vxor, cuius dos, & alia, quæ naturam dotis sequuntur, non sunt in propria specie, sed habet bona mariti obligata, & hypothecata doti, potest impedire confiscationem, quousque sibi de dote plenè satisfactum fuerit.*

3 *Vxor in tali casu non est necessarium, quod declaret, se bona mariti possidere iure hypothecæ, quia sufficit causam possidendi superuenisse.*

4 *Sola obligatio, & hypotheca, si non adsit clausula constituti, non impedit dotis confiscationem, esto vxor possit eam à fisco repetere.*

5 *Vxor si habuerit in instrumento dotali clausulam constituti, poterit impedire confiscationem quousque sibi de dote satisfactum fuerit, quia ratione talis clausulæ transfertur dominium, & possessio bonorum.*

6 *Vxor, vt impediat confiscationem, non sufficit dotem, & alia esse à marito confessa in quolibet instrumento, nisi simul per testes, vel fidem Tabellionis, vel aliter constet de illius reali traditione, & numeratione, aliàs fisco non præiudicabit.*

7 *Fiscus, & quilibet alius hæres aduersus vxorem, in cuius fauorem constat sola confessio instrumentalis mariti, non verò numeratio pecuniæ, potest vti exceptione non numeratæ dotis, etiamsi in instrumento renunciatum fuerit exceptioni non numeratæ dotis.*

8 *Fiscus debet opponere exceptionem non numeratæ dotis intra annum à die mortis mariti, vel illius condemnationis; quia succedit loco hæredis, qui pariter non potest exceptionem huiusmodi opponere transacto anno, vel melius transacto decennio.*

9 *Fiscus quousque dotem non soluit, tenetur præstare alimenta vxori, quia succedit loco hæredis, qui ad idem tenetur.*

10 *Vxor potest repetere fundum dotalem, quem ob hæresim mariti vendiderit fiscus, si illum vendiderit maritus hæreticus, etiam cum consensu iurato ipsius vxoris.*

11 *Vxor ideò potest repetere fundum, etiamsi sit suo consensu iurato alienatum ab emptore in casu, de quo agitur, ex eo quod fiscus habet ius reuocandi alienationes factas à delinquente ex tempore commissi delicti, qua reuocatione facta, succedit ipsa in fundo dotali.*

1 ADuerte primò, quod omnia supradicta, dotem, paraphernalia, arrhas, medietatem lucri, & quidquid coniugis innocentis proprium est, possit vxor, confiscatis bonis mariti, propria auctoritate capere, *l. si quis post hæc, Cod. de bon. proscript.* Quia licèt de iure cautum sit, quod nemo in re propria habeat manuum iniectionem, *l. si quis in tantùm, Cod. de vi, & l. extat, ff. quod metus causa*, vxor tamen, quasi in prærogatiuam matrimonij, concessum habet, vt res proprias detentas à marito, cuius bona confiscantur, propria auctoritate capere possit. Ioan. Lupus *in rubric. de donat. inter vir. & vxor.* §. 76. *n.* 18. & alij, quos sequitur Farinac. 1. *part. praxis, quæst.*25. *num.* 119. & Sanchez *cit. cap.*17.*n.*3.

2 Aduerte secundò, quod si dos, & alia, quæ naturam dotis sequuntur, non sint in propria specie, sed vxor bona mariti habeat obligata, & hypothecata doti, licèt regulariter obligatio, & hypotheca non tribuat creditori priuilegium retentionis, fauore tamen dotis contrarium decretum sit (si simul cum obligatione, & hypotheca detur illorum bonorum retentio, & possessio) quare ratione possessionis, & hypothecæ poterit vxor impedire confiscationem, quousque sibi de dote plenè satisfactum fuerit. Baldus, Bossius, & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *loc. supra cit. num.* 18. Vbi ex 3 Rota Romana probat, non esse necessarium, quod vxor declaret, se bona mariti possidere iure hypothecæ; quia sufficit, causam possidendi superuenisse.

4 Dixi, *si simul cum obligatione, & hypotheca concurrat possessio, & retentio illorum bonorum ab vxore*, quia sola obligatio, & hypotheca, si non habet clausulam *Constituti*, non impedit dotis confiscationem, esto possit eam à fisco repetere. Doctores, quos citat, & sequitur Bossius *de bonor. publicat.* Iul. Clar. *q.*78. *vers. quæro*, & Farinac. *quæst.*25. *n.*116. At si clausulam *Constituti* habuerit vxor in instrumento dotali, poterit impedire 5 confiscationem, quousque sibi de dote satisfactum fuerit; quia ratione talis clausulæ transfertur dominium, & possessio bonorum. Farinac. *loco suprà cit.* & Rolandus *cons.* 31. *n.* 39. *vol.*1.

6 Aduerte tertiò, quod non sufficiat, dotem, & alia supradicta esse à marito confessa in quolibet instrumento, vt confiscatio impediatur, nisi simul per testes, vel fidem tabellionis, vel aliter constet de illius reali traditione, & numeratione, aliàs fisco non præiudicabit, *l.* 1. *Cod. de dote cauta, non numerata, & l. si quis post hæc, Cod. de bonis proscript.* & tradunt communiter Doctores. Quare poterit fiscus, sicut & quilibet alius 7 hæres, aduersus vxorem vti exceptione non numeratæ dotis, etiamsi in instrumento renunciatum fuerit exceptioni non numeratæ dotis: Doctores, quos sequitur Farinac. *de hæresi, q.*190. *n.*48.

8 Debet tamen opponere exceptionem intra annum à die mortis mariti, vel illius condemnationis. Simanch. *de cathol. institut. tit.*9. *num.*69. Sanchez *lib.*2. *moral. cap.*17.*n.*6. & alij, vel melius intra decennium, *Authent. quod locum, Cod. de dote cauta non numerata*, & Farinac. *q.*25.*n.*121. Quia in hac parte fiscus non vtitur priuilegio, sed succedit loco hæredis: Ergo sicut hæres, transacto anno (vel meliùs, transacto decennio) non potest opponere exceptionem non numeratæ dotis, ita neque poterit fiscus.

9 Hinc sequitur, quod fiscus teneatur præstare alimenta vxori, quousque dotem non soluit, quia succedit loco hæredis, qui tenetur ad id, eo quòd alimenta sunt annexa doti. Doctores, quos sequitur Sanch. *loco suprà cit. num.* 8.

10 Sequitur secundò, quòd si maritus hæreticus consensu vxoris iurato vendat fundum dotalem, quem ob hæresim mariti vendiderit fiscus, possit illum vxor repetere

tere, quia non debet fiscus vxoris detrimento locupletari, Sanchez vbi supra, n.6. & Farin. de heresi,q.180. num.84.

Non obstat, si dicas, vxorem non posse repetere fundum sic alienatum ab emptore ob consensum datum.

Respondetur enim, non esse nouum, vt quis ex alterius persona consequatur, quod ex se consequi non potest: Consequitur autem hic ex eo, quod fiscus habet ius reuocandi alienationes factas à delinquente ex tempore commissi delicti, qua reuocatione facta, succedit vxor in fuudo dotali.

SECTIO III.

An confiscatis bonis mariti, confiscetur vsusfructus dotis vxoris pro eo tempore, quo ipse maritus illo fruiturus erat?

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus dotis vxoris non confiscatur, confiscatis bonis mariti pro eo tempore, quo ipse maritus illo fruiturus erat; quia ob confiscationem factam maritus effectus est impotens alere vxorem.*

2 *Vsusfructus dotis pertinet ad maritum constante matrimonio, quia pertinet ad ipsum ad effectum alendi vxorem: quare reddita dote vxori, redditur & illi vsusfructus, quia consolidatur eum proprietate.*

1 Respondetur negatiuè, atque ita tenet ex Baldo *in tractat. dotis, 7. part. princip. 17. Gomez leg. 78. Tauri, n.4. argum. Textus in l. vbi adduc, Cod. de iur. dotium.*

Probatur, quia ob confiscationem factam maritus effectus est impotens alere vxorem: Ergo, cùm dos data sit marito ad alendam vxorem, reddenda est ea vxori, vt sibi possit prouidere. Alias non esset licitum vxori bona dotalia vsurpare, neque illi essent reddenda, sed apud fiscum deberent manere, contra id quod dicebatur *sect.* præcedenti.

2 Neque obstat, si dicas, vsumfructum dotis pertinere ad maritum, constante matrimonio: Ergo cùm fiscus succedat in omnibus iuribus mariti delinquentis, succedet etiam in hoc vsufructu marito delinquenti debito.

Respondetur enim, vsumfructum dotis pertinere ad maritum, constante matrimonio; quia pertinet ad maritum, ad effectum alendi vxorem: vnde reddita dote vxori, redditur & illi vsusfructus, quia consolidatur cum proprietate.

SECTIO IV.

An confiscatis bonis mariti, confiscetur dos vxori inopi, vel cum dote modica nuptæ debita, nempe quarta pars bonorum mariti, iuxta Textum in Authent. præterea, Cod. vnde vir, & vxor?

SVMMARIVM.

1 *Dos vxori inopi, vel cum dote modica nupta debita, nempe quarta pars bonorum mariti, non confiscatur confiscatis bonis mariti.*

2 *Maritus ratione matrimonij contracti tenetur concedere vxori pauperi, vel cum dote modica nuptæ quartam partem suorum bonorum, & fiscus, sicut & quilibet hæres extraneus, tenetur satisfacere debitis ex contractu.*

3 *Quarta pars bonorum mariti vxori inopi, vel cum modica dote nupta magis debetur, quam filiis legitima: Nam hæc quarta pars debetur titulo oneroso, & ratione contractus matrimonij. Legitima verò solùm debetur titulo successionis, ac proinde confiscatur legitima, non tamen hæc quarta pars.*

4 *Quarta pars prædicta minuit legitimam filiorum, & extrahi debet ex toto cumulo hæreditatis, sicut quodlibet aliud debitum ex contractu factum.*

5 *Amplia etiam, si confiscatio fieret vigore alicuius statuti particularis; quia adhuc talis quarta pars non confiscabitur, nisi ex tali statuto expressè cautum fuerit, confiscari.*

6 *Omne statutum confiscans bona, debet intelligi secundùm ius commune.*

7 *Quia secundùm ius commune, & titulo pietatis, & ex contractu debentur, non censentur quauis generali constitutione reuocata, nisi expressè de illis mentio fiat.*

8 *Consuetudo præsumi non debet contra ius commune, nisi probetur.*

9 *Limita doctrinam suprà ampliatam non procedere, quando mulier bis nupsisset, & vellet à priori marito quartam exigere; quia tunc non posset petere ex bonis secundi mariti confiscatis, non enim tunc ipsi quarta debetur, cùm non sit pauper.*

10 *Intellige, in casu quo mulier cum nupserit secundo, haberet ius exigendi quartam à primo marito; & posset illam exigere. Secus si ius exigendi præscriptione periisset, &c.*

Respondetur negatiuè, atque ita tenet Socin. *consil. 121. n.7. & 16. vol.4.* Farinac. *quæst.25. n.123.* & Sanch. *lib.2. moral. cap.17. n.11.* 1

Probatur, quia ex dispositione supradictæ Authenticæ tenetur maritus ratione matrimonij contracti concedere vxori pauperi, vel cum dote modica nuptæ quartam partem suorum bonorum, sed tenetur fiscus, sicut & quilibet hæres extraneus, satisfacere debitis ex contractu: Ergo tenebitur satisfacere etiam huic obligationi. 2

Non obstat, si dicas: hæc quarta pars, quæ loco dotis est assignata vxori inopi, &c. non est illi debita viuente marito, sed est sicut legitima, quæ non debetur filiis viuente patre, sed post mortem illius: At confiscatis bonis patris, confiscatur filiorum legitima, præsertim in crimine hæresis: Ergo confiscatis bonis mariti confiscabitur hæc quarta pars. 3

Respondetur enim, disparitatem esse, quia magis debetur hæc quarta pars vxori inopi, &c. quàm filius legitima: Nam hæc quarta pars debetur titulo oneroso, & ratione contractus matrimonij, legitima verò solùm debetur titulo successionis, ac proinde confiscatur legitima, non tamen confiscatur hæc quarta pars.

Accedit, quod huiusmodi quarta pars minuit legitimam filiorum, & extrahi debet ex toto cumulo hæreditatis, sicut quodlibet aliud debitum ex contractu factum. Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *loco suprà cit.* Ergo ex confiscatione legitimæ non rectè infertur huius quartæ partis confiscatio. 4

Ampliatur doctrina, vt procedat etiamsi confiscatio fieret vigore alicuius statuti particularis; quia adhuc talis quarta pars non confiscabitur, nisi in tali statuto expressè cautum fuerit, confiscari; quia omne statutum confiscans bona, debet intelligi secundùm ius commune. Tum quia quæ debentur secundùm ius commune, & titulo pietatis, & ex contractu, non censentur quauis generali constitutione reuocata, nisi expressè de illis mentio fiat, *l. libertis, §. posthumis, ff. de aliment. & cibar. legat. & cap. si propter, de rescript. in 6.* Et videri poterit Farinac. *q.25. n.124.* 5 6 7

Quod dixi de statuto, seu constitutione, idem dico 8 de

de consuetudine, quia & hæc contra ius commune præsumi non debet, nisi probetur.

9 Limitatur tamen doctrina, quæ suprà ampliabatur, vt non procedat quando mulier bis nupsisset, & nollet à priori marito quartam exigere; quia tunc non potest petere ex bonis secundi mariti confiscatis: non enim tunc ipsi quarta debetur, cùm tunc non sit pauper. Socin *cons. 121. n. 30. & seqq.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 17. n. 11.*

10 Quod tamen intellige casu, quo mulier cum nupserit secundò, haberet ius exigendi quartam à primo marito, & posset illam exigere; quia si ius exigendi, quod mulier habebat, præscriptione periisset, & primus maritus non haberet bona, ex quibus vxori quarta pars possit adiudicari, tunc quarta mulieri debetur à secundo marito; quia tunc mulier verè pauper est.

SECTIO V.

An si mulier scienter nupserit marito hæretico condemnari debeat non solùm in priuatione dotis, sed etiam in priuatione aliorum bonorum, quæ ipsius mulieris sunt propria?

SVMMARIVM.

1 *Dos mulieris nubentis marito hæretico confiscatur confiscatis bonis mariti, si ipsa cognouisset eo tempore, quo matrimonium contraxit, maritum esse hæreticum: At in casu, quo dubium sit, an scinerit, fisco incumbit onus probandi eam sciuisse, vt possit à dotis vindicatione repelli.*

2 *Dotis mulieris nubentis scienter cum marito hæretico confiscatio non est ipso facto, sed per sententiam iudicis.*

3 *Pœna etiam ipso iure lata non debetur ante sententiam.*

4 *Dos tradita marito cum onere, vt alteri, soluto matrimonio restituatur, exempta est à prædicta pœna; quia tunc dos, sicut quodlibet aliud fideicommissum, confiscari non poterit in perpetuum, bene tamen pro tempore, quo mulier illa dote fruitura erat.*

5 *Mulier si scienter nupserit marito hæretico, condemnari non debet neque in priuatione dotis, neque in priuatione aliorum bonorum, quæ ipsius mulieris sunt propria: id enim nullo iure habetur.*

6 *Ratio desumpta ex cap. decreuit, in 6. de hæreticis, non probat, & cur.*

7 *Mulier durum videtur, quod scienter hæretico nubens eadem generali pœna afficiatur, ac afficitur ipse hæreticus; cum in lucro acquirendo nulla videatur esse turpitudo, ob quam confiscatione sit dignum.*

8 *Sententia in oppositum non est improbabilis; quia textus in dicto cap. decreuit, nihil aliud voluit, quàm dotem à confiscatione bonorum mariti exemptam esse, excepto casu, quo mulier sciuerit, maritum esse hæreticum, & ab exemptione dotis alia etiam bona exempta esse intelliguntur: At è contra si dos non est exempta in casu scientiæ, neque alia bona erunt exempta.*

9 *Dos in cit. cap. fuit nominata gratiâ exempli (cùm sit quid præcipuum, & magis proprium vxoris) non vt dispositio ad solam dotem sit coarctata.*

10 *Ex dictis refelluntur fundamenta prioris sententiæ.*

11 *Sententia, quod mulier scienter nubens hæretico priuetur dote, adeo à Doctoribus suis defenditur, vt eam non solùm extendant ad bona possessa ab vxore tempore matrimonij contracti, sed etiam ad medietatem lucri constante matrimonio acquisiti.*

12 *Mulier potest in priuatione omnium illorum bonorum condemnari, non quidem præcise ob crimen præteritum, quod commisit nubens scienter hæretico, sed quia sic nubens, & in tali matrimonio perseuerans redditur suspecta de hæresi, & vt fautrix hæreticorum damnari potest.*

13 *Mulier si à principio ignoranter processerit, postea verò sciuerit maritum esse hæreticum, eumque comitetur, neque denunciet, non ex hoc confiscatione bonorum damnari debet; quia cum denunciare in tali casu probabiliter non teneatur, non censetur peccato illius consentire.*

14 *Mulier in dubio præsumitur quod ignorans contraxerit cum hæretico: Quapropter ad fiscum volentatem, vt dos illius publicetur, pertinebit probare scientiam.*

SVppono ex dictis *sect. 1.* dotem mulieris nubentis marito hæretico, confiscatis bonis mariti, confiscari, si ipsa cognouisset eo tempore, quo matrimonium contraxit, maritum esse hæreticum; quia sic expressè habetur *in cap. decreuit, de hæret. in 6.* ibi: *Nisi mulieres ipsæ cum viris matrimonium contraxissent, quos hæreticos tunc esse sciebant.* Et tradit ibi Glossa, Ioan. Monach. *num. 2.* Ioan. Andr. *num. 1.* Geminian. *num. 2.* Angel. *verb. hæreticus, num. 11.* Syluest. *eodem verb. 1. num. 18. & verb. hæresis*, Repertor. Inquisit. *verb. dotes, vers. 1.* Armilla *verb. hæresis, n. 5.* Tabiena *verb. hæreticus, num. 6.* Pegna *cit. comment. 160.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 17. n. 17.* & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *de hæresi, quæst. 190. §. 3. n. 52.* qui rectè subdunt, quòd in casu dubio præsumatur ignorantia, & fisco competat onus probandi, habuisse vxorem scientiam hæresis, vt possit à dotis vindicatione repelli. 1

2 Suppono secundò, hanc confiscationem dotis mulieris nubentis scienter cùm marito hæretico, non esse ipso facto, sed per sententiam iudicis, quia *in cit. cap. decreuit*, nullum est verbum hanc pœnam irrogans ipso iure. Doctores, quos sequitur idem Sanchez *ubi suprà num. 18.* Quare non tenetur vxor tradere dotem fisco ante sententiam iudicis; quia sicuti dicebam, in eo textu non imponitur hæc pœna ipso iure incurrenda. 3 Vt omittam, pœnam etiam ipso iure latam, non deberi nisi præcedente sententia iudicis. Poterit tamen iudex illam damnare ad amissionem dotis, siue quia scienter contraxit cum hæretico, siue quia tali matrimonio reputatur fauere hæretico.

Suppono tertiò, ab hac pœna omnino exemptam esse dotem, quæ marito tradita fuerit cum onere, vt alteri, soluto matrimonio, restituatur; quia tunc dos, sicut quodlibet aliud fideicommissum, confiscari non poterit in perpetuum, bene tamen pro tempore, quo mulier illa dote fruitura erat. Doctores, quos citat, & sequitur Sanch. *cit. cap. 17. numero 19.* & Bonacina *disput. 3. de contractibus, quæst. 8. punct. vltimo, §. 1. n. 16.* His suppositis. 4

Respondetur negatiuè, atque ita tenent Sanchez, & Bonacina *in locis suprà citatis*, & alij quos sequitur Barbosa *in Collectan. tom. 3. lib. 5. tit. 5. cap. 14. n. 3.* 5

Probatur; quia nullo iure habetur, in dicto casu omnia bona vxoris confiscari: Ergo sine textu expresso pœna hæc imponi non debet.

Secundò, quia si quæ ratio esset, præcipuè esset quia sic statuitur de bonis dotalibus *in cit. cap. decreuit, de hæretic. in 6.* At hæc ratio non probat, quia pœnæ non sunt extendendæ, & si Pontifex voluisset, vt ob matrimonium scienter cum hæretico contractum vxor amitteret omnia bona sua, expressisset, & non restrinxisset ad dotem, mentionem faciendo solùm de dote: Ergo. 6

Tertiò, quia durum videtur, quod eadem generali pœna confiscationis afficiatur mulier scienter hæretico nubens, ac afficitur ipse hæreticus; cùm in lucro 7

acquirendo

acquirendo nullá videatur esse turpitudo, ob quam confiscatione sit dignum.

8 Oppositum tamen non improbabiliter tenent Cantera *in quæst. criminal. tit. de quæst. tangent. pænit. delict. cap. 1. num. 23.* Simanchas *de catholic. Institut. tit. 9. num. 74.* Vasquez *part. 2. disput. 169. cap. 1. num. 13.* & Farinacius *de hæresi, quæst. 190. §. 3. num. 94.* ex eo, quia textus *in dicto cap. decreuit*, nihil aliud voluit, quàm dotem à confiscatione bonorum mariti exemptam esse, excepto casu, quo mulier sciuerit, maritum esse hæreticum. At ex eo, quod dos sic fuit exempta, probamus etiam & reliqua bona vxoris exempta fuisse: Ergo, si in casu scientiæ dos non fuit exempta, in casu scientiæ, reliqua etiam bona non erunt exempta, sed comprehensa.

9 Secundò, quia dos ibi fuit nominata gratiâ exempli, cùm sit id, quod præcipuum est, & magis proprium vxoris; non vt dispositio ad solam dotem sit coarctata, aliàs sola dos, & non bona paraphernalia, & largitas sponsalitia in casu ignorantiæ erunt exclusæ, quod est omninò falsum: Ergo in casu scientiæ dos, & reliqua bona vxoris comprehendentur.

10 Ad fundamenta prioris nostræ sententiæ respondere quis posset, ad primum *ex dicto cap. decreuit*, desumptum, iam probatum esse, ibi dotem fuisse nominatam gratiâ exempli, non vt dispositio, quæ ad solam dotem coarctaretur.

Ad secundum, non eodem modo puniri mulierem scienter nubentem viro hæretico, ac punitur ipse vir hæreticus; quia vir hæreticus punitur in confiscatione bonorum ipso facto: mulier verò per sententiam iudicis. Vt omittam, virum hæreticum puniri aliis pœnis, quibus non punitur mulier ob hoc delictum nubendi.

11 Hinc Cantera, Simanchas, Vasquez, & Farinacius *in locis suprà citatis*, adeò veram suam sententiam arbitrantur, vt eam non solùm extendant ad bona possessa ab vxore tempore matrimonij contracti, sed etiam ad medietatem lucri constante matrimonio acquisiti.

12 At vt hoc defendi possit, intelligi debet, posse mulierem in priuatione omnium illorum bonorum condemnari, non quidem præcisè ob crimen præteritum, quod commisit nubens scienter hæretico; sed quia sic nubens, & in tali matrimonio perseuerans, redditur suspecta de hæresi, & fautrix hæreticorum, ita vt solùm tanquam suspecta de hæresi, & fautrix hæreticorum damnari possit. Glossa *in dicto cap. decreuit, & ibidem* Ioan. Andreas, Geminianus, Franchus, Cantera *cit. cap. 1. num. 2.* & Farinacius *de hæresi, quæst. 190. num. 50.*

13 Quod si à principio ignoranter mulier processerit, postea verò sciuerit, maritum esse hæreticum, eumque comitetur, neque denunciet, non ex hoc confiscatione bonorum damnari debet, quia cum denunciare in tali casu probabiliter non teneatur, non censetur peccato illius consentire. Glossa *in dicto cap. decreuit, de hæretic. in 6. vers. tunc*, & ibi Ioan. Andr. *in fine*, Geminian. *num. 2.* Franchus *num. 2.* Dominicus *in fine*, Aocharan. *in fine*, Pegna *in director. Inquisit. part. 3. comment. 160. vers. in hac tractatione*, Læl. Zecchius *in summa, titul. de fide, rubr. de hæretic. cap. 11. num. 16.* Bossius *tit. de bonor. publicat. num. 73. & 75.* Peregr. *de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 83.* Farinacius *quæst. 25. n. 111.* Clarus *lib. 5. recept. quæst. 78. num. 15.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 17. num. 24.*

14 Et in dubio præsumitur mulier, quod ignorans contraxerit cum hæretico. Quapropter ad fiscum volentem, vt dos illius publicetur, pertinebit probare, quod scienter fecerit, vti suprà probabam.

Et mulier non amittit dotem, si non denunciet virum, postquam nouit illum esse hæreticum, vti etiam suprà probabam, & quia nullo iure imponitur hæc pœna, qua de re videri poterit Pegna *loc. suprà cit. vers. plus tamen.*

SECTIO VI.

An si maritus catholicus ducat mulierem, quam certò nouit hæreticam esse, puniri debeat confiscatione bonorum ob hoc crimen, sicut de muliere sectione præcedenti dictum est?

SVMMARIVM.

1 *Maritus, si scienter ducat mulierem, quam certò nouit esse hæreticam, puniri non debet confiscatione bonorum ob hoc crimen, quia nullo iure id probatur.*

2 *In cap. decreuit, de hæretic. in 6. dicitur: Vxor contrahens cum viro hæretico amittit dotem: At vir in matrimonio contrahendo non affert dotem.*

3 *Mulier ob ipsius facilitatem, & subiectionem marito grauiori periculo peruersionis se exponit sic nubens, quam vir.*

4 *Fœmina rapiens virum, vel aliam fœminam, non incurrit eas pœnas, quas incurrit vir rapiens fœminam: sic à pari maritus non incurrit pœnas statutas tantùm contra fœminas nubentes scienter hæretico.*

5 *Pœna imposita viro rapienti fœminam, extendi debere ad fœminam rapientem virum, vel aliam fœminam, censere nonnulli Doctores.*

6 *Fœmina occidens virum suum non incurrit eas pœnas, quas incurrit vir occidens vxorem suam. Quapropter cùm in casu, de quo agitur, sit solùm imposita pœna contra fœminam contrahentem cum viro hæretico, extendi non debet ad virum catholicum contrahentem cum fœmina hæretica.*

7 *Pœna imposita contra virum occidentem vxorem suam extendi debeat ad fœminam occidentem virum suum, ut sentiunt aliqui Doctores.*

8 *Sententia in oppositum non est improbabilis: Non improbabiliter enim sub nomine dotis bona vxoris in cap. decreuit, de hæretic. in 6. comprehenduntur.*

9 *Periculum peruersionis maius censetur in fœminis ob facilitatem, ac maius in viris, ob passionem amoris.*

10 *In cit. cap. decreuit, non imponitur pœna amissionis dotis mulieri scienter nubenti viro hæretico, sed relinquitur dispositioni iuris communis, ob hæresis præsumptionem in muliere: Consequenter etiamsi eadem præsumptio vigeat in viro, ipse etiam amissione bonorum condemnari poterit, non omninò improbabiliter.*

Respondetur negatiuè, atque ita tenent Sanchez *lib. 2. moral. cap. 17. num. 23.* Bonacina *disp. 3. de contract. quæst. 8. punct. vlt. §. 1. num. 16.* Videri etiam poterit Suar. *de fide, disp. 22. sect. 5.* Pegna *in direct. Inquis. part. 3. comment. 160.* Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 7.* & Zecch. *in summ. tom. 1. tit. de fide, cap. 11. num. 16.* 1

Probatur, quia nullo iure id habetur: Ergo talis pœna non debet imponi.

Secundò, quia *in cap. decreuit, de hæretic. in 6.* dicitur vxor contrahens cum viro hæretico amittere dotem. At vir in matrimonio contrahendo non affert dotem: Ergo pœna ibi statuta extendi non debet ad bona mariti. 2

Tertiò, quia mulier ob ipsius facilitatem, & subiectionem marito, grauiori periculo peruersionis se ex- 3

ponit sic nubens, quàm vir: Ergo, cùm non sit adæquatè eadem ratio dispositionis in viro, ac in muliere, par non est, vt eadem pœnâ ambo puniantur.

4 Quartò, quia fœmina rapiens virum, vel aliam fœminam, non incurrit eas pœnas, quas incurrit vir rapiens fœminam. Syluest. *in leg.vnica,Cod. de rapt.virgin.num.7.* Decian. *in tract.crimin.lib.8. cap.7.num.27.* Menoch, *de arbitr.lib.2.centur.3.cas.291. in fine,* Clar. *lib. 5. recept. §. raptus, num.6.* & alij passim, quia *in dicta leg. vnica* (inquiunt ipsi) fit solùm mentio de viro: Ergo, cum *in dicto cap. decreuit,* fiat solùm mentio de fœmina contrahente matrimonium cum viro hæretico, & fœminæ solùm imponatur ea pœna, pœna ibi statuta extendi non debet ad virum catholicum contrahentem cum fœmina hæretica.

5 Etsi pœnas impositas viro rapienti fœminam extendi debere ad fœminam rapientem virum, vel aliam fœminam, sentiant Bald. *in cit. leg. vnica, Cod. de rapt. virgin. num. 23.* & ibi Angel. *in fine,* Hyppolit. *num. 225.* Henriq. *lib. 12. cap. 14. num.4.* & Rodriquez *1. tom. Summa, cap.232.*

6 Quintò, quia fœmina occidens virum suum non incurrit eas pœnas, quas incurrit vir occidens vxorem suam. Syluest. *verb. matrimonium 7. quæst. 6. dict. 1.* Armill. *eodem verbo, num.48.* Tolet. *lib.2.cap.15.num.3.* Ledesma *2. part. quæst.62. art.2.* & alij communiter, Quia *in cap. interfectores,& in cap. Admonere, 33. quæst. 2. & in cap. quicumque, eadem quæst.& caus.* (inquiunt ipsi) solùm imponitur pœna contra virum occidentem vxorem, quæ pœna extendi non debet sine textu ad fœminam occidentem virum: Ergo cum in casu nostro sit solùm imposita pœna contra fœminam contrahentem cum viro hæretico, extendi non debet ad virum catholicum contrahentem cum fœmina hæretica.

7 Etsi, pœnas impositas contra virum occidentem vxorem suam, extendi debere ad fœminam occidentem virum suum, sentiant S. Antoninus *3. part. tit.1. cap.16. §. 4.* Nauarrus *in summa, cap.22. num. 74.* Sotus *in 4. dist.37. quæst.vnica, art.1.* & Henriquez *cit. lib. 12. cap. 2. num. 1.*

8 Oppositum tamen ad responsionem nostram in principio positam non improbabiliter tenent alij:

Primò, quia sicuti *sectione præcedenti* dicebatur, non improbabiliter sub nomine dotis bona vxoris *in cap. decreuit, de hæret. in 6.* comprehenduntur.

9 Secundò, quia esto ob facilitatem, & viro subiectionem adsit in fœmina grauius periculum peruersionis, quàm in viro, ob passionem amoris, tamen solet grauius adesse in viro, iuxta illud scripturæ: *certissimè auerteat corda vestra.*

10 Tertiò, quia *in supradicto cap. decreuit* (si benè aduertatur) non imponitur pœna amissionis dotis mulieri scienter nubenti viro hæretico, sed relinquitur dispositioni iuris communis; solùm enim ibi dicitur, mulierem nubentem viro hæretico dotem non perdere, nisi fortè scienter viro hæretico nupserit. In quo casu non subiungit Pontifex, debere perdere, sed id tacitè innuit, vel potiùs dispositioni communi relinquit: Ergo cùm hæc pœna non sit ipso iure lata ob tale crimen, sed per sententiam imponenda; & præcipua causa huius dispositionis sit præsumptio hæresis in muliere sic nubente, si eadem præsumptio adsit in viro, eodem modo vir ad amissionem bonorum condemnari poterit.

Atque ex his respondere quis posset non omninò improbabiliter ad fundamentum nostræ sententiæ prioris,

DVBITATIO CXXV.

Quænam vxoris bona ob eius crimen cadant sub confiscationem.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Dos, paraphernalia, & omnia alia, quæ vxor constante matrimonio acquisiuit, mortuo marito, & confiscatis bonis vxoris viduæ, ob eius crimen confiscantur: quia fiscus cum confiscationem facit, vsurpat omnia bona, quæ sunt delinquentis.*

2 *Vxor si deliquerit, attento iure communi, constante matrimonio, non potest ipsius dos (benè tamen ipsius reliqua bona) confiscari, nisi in quinque casibus, scilicet in crimine læsæ maiestatis, vis publicæ, parricidij, veneficij, & sicarij, ex l. quinque legibus, ff. de bonis damnat.*

3 *Lex citata licèt non faciat mentionem de hæresi, tamen absque dubio extenditur ad ipsam hæresim, cùm hæresis sub crimine læsæ maiestatis comprehendatur; & ideò ob hæresim vxoris dos ipsius, & reliqua etiam bona confiscantur.*

4 *Vxor si delinquat (etiam extra illa quinque crimina) attento iure Castellæ, pars dotis, vel tota dos ipsius confiscari potest.*

5 *Pars dotis, vel tota dos vxoris vt confiscari possit, neque requiritur, quod crimen sit confiscatione dignum; quia textus non facit mentionem de confiscatione, & cur.*

6 *Dos, vel pars dotis in omnibus casibus, in quibus confiscari potest, confiscatio non extenditur vltra id, quod est proprium vxoris.*

ESPONDETVR, & dico primò: Mortuo marito, & confiscatis bonis vxoris viduæ ob eius crimen, confiscantur dos, paraphernalia, & omnia alia, quæ vxor, constante matrimonio, acquisiuit. Clarus *quæst.78. vers. quæro si bona,* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 27. num.15.* & alij, quos citat, & sequitur Farinacius *quæst.25. num.112.* 1

Probatur, quia cùm confiscationem facit, vsurpat omnia bona, quæ sunt delinquentis, & facit textus *in leg. constante, §. fin. ff. solut. matrim.* & ibi tradunt Bart. Bald. Paul. Imola, & alij.

Dico secundò: Attento iure communi, si vxor deliquerit constante matrimonio, non potest ipsius dos (benè tamen ipsius reliqua bona) confiscari, nisi in quinque casibus, scilicet in crimine læsæ maiestatis, vis publicæ, parricidij, veneficij, & sicarij. Doctores communiter. 2

Probatur, quia sic expressè habetur *in leg. quinque legibus, ff. de bonis damnat.* Et meritò, quia cùm eo tempore vir dicatur dominus dotis, *leg. doce ancillam, Cod. de iur. dot.* noluit Imperator ob quodlibet crimen, nisi ob hæc ita grauia, dotem vxoris confiscare.

Cæterùm quamuis *in dicta leg. quinque legibus,* non fuerit facta mentio de hæresi, tamen absque dubio talis lex extenditur ad hæresim, cùm hæresis sub crimine læsæ maiestatis comprehendatur: Quapropter quod ob hæresim vxoris confiscetur eius dos, sicut & reliqua bona, tradunt communiter Doctores, quos citat, & sequitur Rojas *tract. de hæret. part. 2. assert. 40. num. 322.* 3

Farinac.

Farinac. de haeresi, quaest. 190. *num.* 54. & Sanch. *vbi supra, num.* 26.

4 Dico tertiò : Attento iure Castellæ, si delinquat vxor (etiam extra illa quinque crimina) pars dotis, vel tota dos ipsius confiscari poteit ; quia sic habetur *in leg.* 73. *Tauri*, quæ est lex 11. *tit.* 9. *lib.* 6. *Recopil.*

5 Neque vt pars dotis, vel tota dos vxoris confiscari possit, requiritur, quod crimen sit confiscatione dignum, quia textus non facit mentionem de confiscatione. Tum quia dicit, posse in parte dotem amitti: quod alienum est à confiscatione, cum in ipsa totum confiscetur. Tum quia loquitur generaliter de delicto: Ergo ex quocumque delicto mulier condemnetur, poterit in bonis ipsius dotalibus executio condemnationis fieri. Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 17. *num.* 29.

6 Dico quartò : In omnibus casibus, in quibus dos, vel pars dotis confiscari poteit, confiscatio non extenditur vltra id, quod est proprium vxoris. Ita vt si vxor dotem habeat obligatam, soluto matrimonio, marito, vel alteri reddi, fiscus non possit confiscare dotem in perpetuum, sed ad summum pro tempore, quo vxor frui dote debebat, & illo transacto, redire debeat ad substitutum.

Probatur : Quia sic expressè habetur *in leg. si dotem, Cod. de iur. dot.* Et videri poterunt Baldus *ibi*, & alij quos citat, & sequitur Sanchez *loco suprà citato, num.* 33.

SECTIO II.

An quoties confiscatur dos ob crimen vxoris, confiscetur non solùm quoad proprietatem, sed etiam quoad vsumfructum?

SVMMARIVM.

1 *Dos non solùm quoad proprietatem, sed etiam quoad vsumfructum confiscatur, quoties ea ob crimen vxoris venit confiscanda, etiam constante matrimonio, argumentis in contrarium facientibus non obstantibus.*

2 *Lex in dubio referens se ad aliqua bona, intelligi debet secundùm proprietatem, & vsumfructum.*

3 *Alienatio recensita dicitur alienatio non ex contractu, sed ex delicto, quæ dicitur alienatio necessaria, & per legem inducta: Et in illa consequenter praeiudicari poterit marito.*

4 *Dos propriè dicitur, cùm constat matrimonium.*

5 *Dos datur ad onera matrimonij subeunda: At si vxor ob crimen suum dotem amittit, onus quod habebat maritus illam alendi, cessat, culpa enim vxoris aufertur.*

6 *Obligatio alendi mulierem in casu, de quo agitur, tota refunditur in parentes, quibus impotentibus, tenebitur vir ratione vinculi coniugalis, & mutui amoris.*

7 *Dos non est viri quoad dominium, & proprietatem, sed solùm quoad administrationem in sustentationem familiae; quæ administratio cessat, sublato fundamento, sicut si casu periret.*

8 *Maritus sicut non eximitur ab onere alendi vxorem si dos ipsius casu periret, ita etiam non eximitur, si dos eiusdem confiscetur.*

1 RAtio dubitandi locum habet, cùm crimen est tale, ob quod vxor non afficiatur pœna mortis, sed viua relinquatur, quia tunc videtur dos pertinere ad victum quoad vsumfructum, cum tradatur viro ad onera matrimonij subeunda, *leg. pro oneribus, Cod. de iur. dot. & leg. dotis fructus, ff. eodem.* Sed fiscus non occupat bona, quæ aliena sunt à delinquente : Ergo non occupat vsumfructum dotis. Accedit, quod non debet vir innocens ob crimen alterius puniri ; puniretur autem, si priuaretur vsufructu, & ex alia parte teneretur vxorem alere : Ergo non est dicendum, constante matrimonio, confiscationem extendi ad vsumfructum dotis. His tamen non obstantibus.

Respondetur affirmatiuè, & docent Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 17. *num.* 31. & in crimine hæresis tradunt Zanchinus *tract. de haeret. cap.* 25. *num.* 4. Zechius *in summa,* 2. *part. tit. de fide, rubric. de haeretic. cap.* 16. *vers.* 5. *ampliatur*, Rojas *singul.* 127. & Farinacius *quaest.* 190. *num.* 54. Etsi dissentire videantur Plaz. *in repetit. rubr. de donat. inter vir. & vxor.* Ioan. Lupus *in eadem rubr.* §. 66. & Bonacina *disput.* 3. *de contract. quaest.* 8. *punct. vlt.* §. 5. *num.* 17.

Probatur, quia in dubio lex referens se ad aliqua bona, intelligi debet secundùm proprietatem, & vsumfructum, iuxta textum *in leg. videamus*, §. *in Faviana, ff. de vsur. & leg. in condemnat. ff. de regul. iur.* Ergo cùm attento iure communi ob quinque illa crimina dos confiscanda veniat, & attento iure Castellæ, ob quodlibet crimen vxoris dos, vel pars dotis confiscari possit, sequitur quod confiscetur secundum proprietatem, & vsumfructum. 2

Secundò, quia hæc est alienatio non ex contractu, sed ex delicto, quæ dicitur alienatio necessaria, & per legem inducta : Ergo in illa præiudicari poterit marito, *argum. textus in leg. alienationes, ff. famil. erciscund.* 3

Tertiò, quia dos propriè dicitur, cùm constat matrimonium : Ergo si dos ob crimen vxoris confiscatur, constante matrimonio confiscatur. 4

Ad rationem dubitandi respondetur : Concedo, quod dos detur ad onera matrimonij subeunda. At si vxor ob crimen suum dotem amittit, onus quod habebat maritus illam alendi, cessat. Sicut enim, si dos promissa est, & non soluitur, non obligatur maritus vxorem alere ; Ita & non obligatur, cùm dos culpa vxoris aufertur. Sanchez *de matrimon. lib.* 9. *disput.* 5. *num.* 10. & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *de haeres. quaest.* 190. *num.* 54. 5

Tota tamen obligatio tunc refunditur in parentes. Doctores quos sequitur Molina *lib.* 2. *de primog. cap.* 16. *num.* 24. 6

Quod si hi eam alere non possint, tenebitur vir ratione vinculi coniugalis, & mutui amoris.

Adde, quod etsi concedatur cum Surdo *de alimentis tit.* 7. *quaest.* 21. *num.* 6. Simancha *de catholic. Institut. tit.* 16. *num.* 19. & aliis, teneri virum alere vxorem sic alienantem dotem : Adhuc inde non sequitur, dotem confiscari non posse, quia dos non est viri quoad dominium, & proprietatem, sed solùm quoad administrationem in sustentationem familiæ, quæ administratio cessat, sublato fundamento, sicut si casu periret. Vnde sicut si dos casu pereat, non excusatur maritus ab alenda vxore, *leg. si cum dotem*, §. *si maritus, ff. solut. matrimon.* ita neque excusabitur, si dos confiscetur, quia obligatio alendi vxorem oritur tunc ex vinculo coniugali, quo non dissoluto, non dissoluitur hæc obligatio. 7 8

Nisi dicas, disparitatem esse, quia in priori casu vxor non est in culpa : Est autem in posteriori.

SECTIO III.

An possit dos confiscari quoad proprietatem, & vsumfructum, si pactom sit inter virum, & vxorem, vt committente vxore aliquod crimen ex iis ob quæ imponitur confiscatio, eo ipso ad virum proprietas, & vsusfructus dotis deueniat?

SVMMARIVM.

1 *Dos non potest confiscari quoad proprietatem, & vsumfructum, si pactum sit inter virum, & vxorem, vt committente vxore aliquod crimen ex iis, ob quæ imponitur confiscatio, eo ipso ad virum proprietas, & vsusfructus dotis deueniat, contra aliquos existimantes oppositum, ex eo, quod tale pactum deroget legi communi decernenti confiscationem bonorum delinquentis, & cur.*

1 RESpondetur, licèt affirment Barb. *in leg. si constante, ff. solut. matrim, §. fin. n. 1*, Sanch. *lib. 2. moral. cap. 27. n. 32.* & alij, ex eo quod tale pactum deroget legi communi decernenti confiscationem bonorum delinquentis, atque adeo sit nullum, iuxta textum *in leg. ius publicum, ff. de pactis*: Probabilius esse oppositum, quod docent Peregrin. *de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 83.* & alij, quos citat, & sequitur Farinacius *quæst. 25. num. 115.*

Probatur, quia tunc dos expresse prohibetur alienari, & non in fauorem delinquentis, cùm non applicetur vxori delinquenti; neque in fraudem fisci, cùm non sit post crimen commissum, sed casu, quo committatur: Ergo tale pactum est firmum; & ratione illius vir habet ius quæsitum ad dotem, ita vt præferendus sit fisco, iuxta ea, quæ dicebam suprà de fideicommisso, & maioratu.

DVBITATIO CXXVI.

Quænam Clerici bona ob eius crimen cadant sub confiscationem?

SECTIO PRIMA.

Quid dicendum de bonis Ecclesiæ, quæ possidet Clericus?

SVMMARIVM.

1 *Bona Ecclesiæ, quæ possidet Clericus ob crimen Clerici non confiscantur, ex communi Doctorum sententia, & ex Clement. 2. de hæretic. vbi duplex actio excommunicationi subiicitur, Pecunia extorsio, & Ecclesiæ bonorum ob crimen Clerici fisco applicatio.*

2 *Inquisitores, Episcopi, & Capitulorum Sede vacante Commissarij ad negotia Inquisitionis, includuntur circa vtramque actionem.*

3 *Commissariorum nomine intelliguntur eorum Vicarij: Quod verum est, siue sint Vicarij, siue eorum substituti, etiamsi delegatio sit ad tempus.*

4 *Inquisitores an includantur, pendet ex litera contextu qui anceps est, quia si clausula incipit, Inquisitoribus, & tam ipsorum, &c. includuntur, si verò incipit, Et tam ipsorum, non includuntur.*

5 *Oppositum Auctori non videtur omnino improbabile, & cur.*

6 *In dubio non est apponendum onus vbi non apparet, & in dubio melior est conditio suam libertatem possidentis.*

7 *Episcopi non includuntur, quia de ipsis textus mentionem non facit, forsan ipsorum dignitati deferendo.*

8 *Episcopi neque includuntur nomine Inquisitorum, quia specificè nominari solent in reliquis ad officium Inquisitorum pertinentibus, &c.*

9 *Minus rectè docent asserentes, Episcopos includi, eò quòd plus delinquant, & cur.*

10 *Capitulum Sede vacante neque includitur, quia textus de solis ipsius Vicariis mentionem facit.*

11 *Prælati iurisdictionem quasi Episcopalem habentes in propria Diœcesi, neque ipsorum Vicarij includuntur, neque Commissarij ad peragenda negotia Inquisitionis in sua Diœcesi.*

12 *Extorsio pecuniarum, quæ fuerit quocumque modo illicita prætextu officij, excommunicationi huic subiicitur.*

13 *Extorquentes vt includantur, requiritur, vt pecunia extorquatur illicitè, secus si licitè.*

14 *Item vt pecunia extorqueatur reuera, quia si sponte offertur viâ muneris, non contrahitur censura, etiamsi Inquisitor, vel Commissarius nouerit sibi offerri prætextu officij.*

15 *Nec sufficit ad istam censuram contrahendam, si pecunia, vel quid aliud æquiualens timore vexationis, vel rigoris Inquisitoris offeratur; quia requiritur concussionis crimen.*

16 *Item requiritur, vt extorsio fiat prætextu officij Inquisitionis, secus si fiat alio prætextu.*

17 *Textus, quamuis loquatur de sola pecunia extorsione, nomine tamen pecuniæ intelligit quodcumque aliud pecuniâ æstimabile, quia id omne sufficit ad crimen concussionis.*

18 *Excommunicatio dicti textus non incurritur ob solius mutui extorsionem, quia mutuum non est pecuniâ æstimabile, & simpliciter non extorquetur pecunia, cum sit restituenda; secus si non restituatur.*

19 *Actio altera, ob quam hæc excommunicatio incurritur, est Ecclesiæ bonorum fisco etiam Ecclesiastico ob Clerici crimen applicatio.*

20 *Excommunicatio prædicta vt incurratur, requiritur vt hæc actio fiat scienter, quia sic expressè statuitur in textu.*

21 *Item requiritur, vt bona sint Ecclesiæ, quia textus de bonis Ecclesiæ, non de bonis Clerici loquitur.*

22 *Bona Ecclesiæ sunt, vt domus, prædia, & similia, ex quibus Clerici sæpè redditus beneficij percipiant.*

23 *Excommunicatio prædicta incurritur applicando fisco bona acquisita à professo aliquo Præfecto alicui Ecclesiæ, licèt intuitu personæ ea acquisiuerit; quia is non acquirit sibi, sed Ecclesiæ.*

24 *Item incurritur dicta excommunicatio applicando fisco alia bona Religiosi ob delictum illius, vt libros, vestes, &c. quia cum ea bona sint Monasterij, applicantur fisco bona Ecclesiæ, secus si Religiosus sit Ordinis Minorum, quia tunc incapax proprii, & ob eius delictum bona confiscantur.*

25 *Sed melius dicendum, quod confiscando eius bona non incurratur excommunicatio prædicta, non quod confiscari possint.*

26 Item

26 *Item vt incurratur dicta excommunicatio, requiritur vt prætextu officij dicta bona applicentur, quia sic expressè habetur in textu.*

27 *Item requiritur, quod reuerà applicentur.*

28 *Verbum (ne attentes applicare) importare videtur quamcunque inchoationem, vel adhibitionem cuiuscumque medij ad hanc applicationem, etiamsi conatus suum effectum non habeat: tamen reuera non est hic illorum verborum sensus.*

29 *Item requiritur, vt ea bona applices fisco, quare excommunicationem non incurris, si ea applices tibi, vel aliis; quia textus de sola applicatione facta fisco mentionem facit.*

30 *Excommunicatio prædicta probabilius incurritur, siue bona fisco, sibique, siue aliis applicentur, quia verum non est, quod textus solius fisci mentionem faciat.*

31 *Excommunicationis absolutio, si loquamur de statuta contra applicantem bona Ecclesiæ fisco, non est reseruata; neque ad eius absolutionem requiritur restitutionem præmitti.*

31 *Secus verò si loquamur de statuta contra extorquentem pecunias, quia est reseruata Pontifici, non tamen simpliciter, sed cum quadam conditione, ibi, &c.*

33 *Inferior Pontifice, vt possit ab hac excommunicatione absoluere, requiritur vt eum effectu prius conditio satisfactionis partis impleatur, & vsque ad vnum denarium.*

34 *Satisfactio erit realis, cùm is, cui restitutio facienda est, longè distat, & pœnitens pecuniam restituendam deponit.*

1 RESPONDETVR, huiusmodi bona ob crimen Clerici non confiscari. Est communis sententia Doctorum, &

Probatur, quia sic expressè habetur *ex Clementina secunda, de hæreticis*, ibi: *Inquisitoribus, & tam ipsorum, quàm Episcoporum, seu Capitulorum Sede vacante, super hoc deputatis Commissariis quibuscumque districtius iniungentes, ne prætextu officij Inquisitionis, quibuscumque modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant, nec scienter attentent Ecclesiarum bona ob Clericorum delictum, prædicti occasione officij fisco etiam Ecclesiæ applicare. Quod si secus in his, vel eorum altero fecerint, excommunicationis sententia eos subiacere decernimus ipso facto, à qua non possint absolui, præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorserint, plenè satisfecerint de pecunia sic extorta, nullis priuilegiis, pactis, aut remissionibus super hoc valituris.* Vbi, vt vides, duplex actio excommunicationi subiicitur. Pecuniæ extorsio, & Ecclesiæ bonorum ob crimen Clerici fisco applicatio.

2 Petes, quænam personæ circa vtramque actionem includantur?

Respondetur, includi vniuersos Inquisitorum, Episcoporum, & Capitulorum Sede vacante Commissarios ad negotia Inquisitionis; quia omnes hi in textu clarè explicantur.

3 Nomine autem Commissariorum intelliguntur eorum Vicarij. Glossa *in cit. Clem. verb. ipsorum*, Tabiena *verb. excommunicatio 5. cas. 16. num. 18.* Nauarr. *cap. 27. num. 142.* & Suarez *tom. 5. in 3. part. disp. 23. sect. 5. num. 24.*

Quod est verum, siue sint Vicarij, siue eorum substituti, Glossa, Tabiena, & Suarez *in locis suprà citatis*, qui rectè subdit, id verum etiam esse, licèt delegatio sit ad tempus, vel ad peculiarem causam: Quia omnes hi propriè dicuntur Commissarij.

4 Petes secundò: An includantur Inquisitores?

Respondetur, id pendere ex litteræ contextu, qui anceps est: quia si clausula incipiat, *Inquisitoribus, & tam ipsorum, &c.* includuntur: Si verò incipit: *Et tam ipsorum, &c.* non includuntur. Cardinal. *in dicta Clement. 2. verb. Inquisitoribus, num. 1.* Qui subdit, intellectum communiorem, & probabiliorem esse, vt incipiat, *Inquisitoribus*, sicque in hac excommunicatione includantur Inquisitores, & ipsorum Commissarij. Idem tenent Glossa, Imola, & Bonifacius *ibi*, Syluest. *verb. excommunicatio 9. cas. 42. num. 81.* Caietan. *eodem verb. cap. 4.* Nauarrus *loc. suprà cit.* & alij communiter.

5 Quamuis oppositum mihi videatur non omninò improbabile, quia considerato textu benè, quin melius legi potest particula illa, *Inquisitoribus*, cum clausula præcedenti, in qua præscribitur ætas Inquisitoribus creandis, ita vt alia clausula subsequens incipiat à ly, *& tam ipsorum.* Præsertim, quia in editione antiqua, & in editione Gregoriana nouiter correcta ita habetur: Ergo, cùm saltem sit 6 dubium iuris, non est censenda excommunicatio lata, quia in dubio non est apponendum onus, vbi non apparet: Et in dubio melior est conditio suam libertatem possidentis, & odia sunt restringenda.

7 Petes tertiò: An includantur Episcopi?

Respondetur negatiuè, quia de ipsis textus mentionem non facit, forsan ipsorum dignitati deferendo, *cap. 2. de offic. delegat. in 6.*

8 Neque dicas, Episcopos includi nomine Inquisitorum, quia Episcopi specificè nominari solent in reliquis ad officium Inquisitorum pertinentibus. Tum quia textus exprimit Commissarios Inquisitorum, & Episcoporum, quod non fieret, si Episcopi includerentur nomine Inquisitorum. Atque ita tenent Glossa, Imola, Cardinalis, Bonifacius *in supradicta Clement.* S. Antoninus *3. part. tit. 24. cap. 8.* Syluest. & Suarez *in loc. supra cit.*

9 Hinc sequitur, minùs rectè quosdam docere, Episcopos includi, eo quòd plus delinquant. Quia id solum probat, Episcopos, ita delinquendo, alia pœna plectendos esse, non autem excommunicatione, quæ non incurritur, nisi in casibus à iure expressis.

10 Sequitur secundò, neque includi Capitulum Sede vacante, quia textus de solis ipsius Vicariis mentionem facit: Bonifac. *vbi suprà.*

11 Sequitur tertiò, neque includi Prælatos iurisdictionem quasi Episcopalem habentes in propria Diœcesi, quin neque includi ipsorum Vicarios, seu Commissarios ad peragenda negotia Inquisitionis in sua Diœcesi, quia licet videantur includi nomine Vicariorum Episcopi, cum sint similiter Vicarij Iurisdictionis Episcopalis: Tamen cum sit materia odiosa, & de his nulla mentio facta sit, facta autem sit de Vicariis Capituli Sede vacante (qui similiter sunt Vicarij iurisdictionis Episcopalis) non est ad hos excommunicatio extendenda.

12 Petes quartò: Quænam pecuniæ extorsio excommunicationi huic subiiciatur?

Respondetur: Extorsio, quæ fuerit quocumque modo illicita prætextu officij. Patet ex textu, & est communis sententia Doctorum.

13 Requiritur igitur primò, vt pecunia extorqueatur illicitè. Secus si licitè.

14 Requiritur secundò, vt pecunia, seu quid aliud æquiualens extorqueatur reuera, quia si sponte offertur via muneris, non contrahitur censura. Armilla *verb. excommunicatio*, inter casus excommunicationis, *cas. 20.* & Suarez *cit. sect. 5. num. 25.* qui rectè subdit, id esse verum etiamsi Inquisitor, vel Commissarius nouerit sibi offerri prætextu officij.

15 Nec sufficit ad istam censuram contrahendam, si pecunia, vel quid aliud æquiualens, timore vexationis,

vel rigoris Inquisitoris offeratur, quia requiritur concussionis crimen. Quod, vt rectè dixit Syluest. *verb. concussio, quæst.* 1. *n.* 2. est cùm qui in officio constitutus extorquet aliquid à subditis, metum inferendo, vel debitum exequi, non data pecunia, recusando, quod in casu nostro locum non habet. Bonifac. *in dict. Clemen.* 2. *n.* 49. & alij Doctores *ibi*.

16 Requiritur tertiò, vt extorsio fiat prætextu officij Inquisitionis: secùs si fiat alio prætextu: Quo casu excommunicatio hæc non incurritur, quia hæc conditio expressè exigitur in textu dictæ *Clement.* 2. & tradunt Glossa, Imola, Bonifacius, & Cardinalis *ibi*, Angelus *verb. excommunicatio* 7. *cas.* 42. Antonius, Syluester, & Suarez *in locis suprà citatis*.

17 Cæterùm, quamuis textus loquatur de sola pecuniæ extorsione, nomine tamen pecuniæ intelligit quodcumque aliud pecuniâ æstimabile, vt suprà innuebam; quia id omne sufficit ad crimen concussionis. Doctores iidem vbi suprà, præcipuè Nauarr. *in summa, cap.* 27. *num.* 142. Caietan. *verb. excommunicatio, cap.* 4. & Suarez *num.* 25.

18 Hinc sequitur, quod non incurratur hæc excommunicatio ob solius mutui extorsionem; quia mutuum non est pecuniâ æstimabile, & simpliciter non extorquetur pecunia, cùm sit restituenda: Quod si postea non restituatur, sed prorsus, tanquam reuera data retinetur, incurritur hæc excommunicatio; quia ea tunc est vera pecuniæ extorsio. Suarez *vbi suprà*.

19 Petes quintò: Quænam sit altera actio, ob quam hæc excommunicatio incurratur?

Respondetur: Est Ecclesiæ bonorum fisco etiam Ecclesiastico, ob clerici crimen applicatio.

20 Requiritur tamen primò, vt hæc actio fiat scienter; quia sic expressè statuitur in Textu, quapropter excusat quæcumque ignorantia, dummodo non sit adeò crassa, vt sit ingens temeritas; nec sit affectata.

21 Requiritur secundò, vt bona sint Ecclesiæ; quia Textus de bonis Ecclesiæ, non de bonis clerici loquitur; glossa, Imola, Bonifacius, & Cardinalis *in cit. Clement.* 2. Syluester, S. Antoninus, & Suarez *in locis suprà citatis*.

22 Bona autem Ecclesiæ sunt, vt domus, prædia, & similia, ex quibus Clerici sæpè redditus beneficij percipiunt.

23 Hinc sequitur, quod hanc excommunicationem incurras, si applices fisco bona acquisita à professo aliquo Præfecto alicui Ecclesiæ, etsi intuitu personæ ea acquisiuerit: Quia cùm professus ob professionem acquirere sibi non possit, acquirit Ecclesiæ, sicque tu applicando, applicas fisco bona, quæ sunt Ecclesiæ, *cap. vnico*, 18. *quæst.* 1. & ibi Glossa, Cardinalis, & Imola.

24 Sequitur secundò, quod & hanc excommunicationem incurras, si alia bona Religiosi (qui non est ordinis Minorum, ac proinde monasterio acquirit) applices fisco ob delictum illius Religiosi, vt libros, vestes, &c. quia cùm ea bona sint Monasterij, & sic Ecclesiæ, applicas fisco bona, quæ sunt Ecclesiæ. Simanch. *de catholic. institut. tit.* 9. *n.* 88. & Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 12. *quæst.* 14. quatenus aiont, te hanc excommunicationem non incurrere, si ob fratris Franciscani delictum bona illius confisces; quia cùm monasterium talis fratris sit habendi proprij (etiam in communi) incapax, ea non sunt bona Ecclesiæ. Etsi minus rectè Azorius ex hoc inferat, quod bona huius Fratris ob eius hæresim con-

25 fiscentur; quia inde solùm sequitur, quod si confisces, excommunicationem hanc non incurras, ob rationem traditam: non tamen sequitur, quod possis confiscare, quia cùm ea bona neque sint talis Fratris, eo quòd & ipse sit proprij habendi incapax, non possunt ob ipsius delictum confiscari.

26 Requiritur tertiò, vt prætextu officij, scilicet occasione officij, ea bona applices; quia sic expressè habetur in Textu, & docent passim Doctores, præcipuè Suarez *loco suprà citato*, *num.* 12.

Requiritur quartò, quod reuera applices; quia 27
licèt Textus non dicat, ne applices, sed *ne attentet applicare*; quod verbum importare videtur quamcunque inchoationem, vel adhibitionem cuiuscumque medij ad hanc applicationem, etiamsi conatus suum effectum non habeat, id enim est attentare. Tamen reuera non est hic illorum verborum sensus, sed vtitur Textus termino *attentationis*, eo quòd cùm ea confiscatio sit irrita, dicatur potiùs attentata, quàm facta.

Quapropter hanc excommunicationem non incurris, 28
nisi quatenus ex parte tua est, applices; quod euenit si cum effectu facias hæc bona fisco applicari, vel si sententiam proferas ea bona fisco applicantem. Suarez *cit. sect.* 5. *num.* 26.

Requiritur quintò, vt ea bona applices fisco; quare 29
excommunicationem non incurris, si ea applices tibi, vel aliis. Suarez *cit. n.* 26. motus ex eo, quia Textus de sola applicatione fisco mentionem facit. Idque forsan, quia frequentius, & maiori colore fieri consueuit.

At probabilius mihi videtur, quod excommunica- 30
tionem incurras, siue vtriuis fisco, siue tibi, siue aliis applices; quia verum non est, quod Textus solius fisci mentionem faciat, cùm huiusmodi verbis vtatur: *Fisco etiam Ecclesiæ applicare*. Quæ particula *etiam*, vtpotè implicatiua, multò magis implicat prohibitionem applicandi fisco sæculari, vel tibi, vel aliis: Atque ita docent Glossa ibi, *verb. Ecclesiæ*. Imola *numer.* 7. Syluest. Angelus, & Sanct. Antoninus *in locis suprà citatis*.

Petes sextò: An vtriusque excommunicationis ab- 31
solutio sit reseruata?

Respondetur: Si loquamur de excommunicatione posteriori statuta contra applicantem bona Ecclesiæ fisco, non est reseruata, neque ad eius absolutionem requiritur restitutionem præmitti; quia verba in limitatione potestatis absoluendi posita, loquuntur clarè de sola priori excommunicatione, cum loquantur de pecunia extorta restituenda. Vide textum dictæ *Clement.* 2. Bonifac. *ibi*, *num.* 93. & Suarez *cit. sect.* 5. *num.* 27.

Si verò loquamur de priori excommunicatione sta- 32
tuta contra extorquentem pecunias, est quidem Pontifici reseruata, non tamen simpliciter, ita vt eius absolutio non permittatur cum quadam conditione, ibi: *A qua non possint absolui, præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorserint, plenè satisfecerint de pecuniis sic extortis, nullis remissionibus super hoc valituris.*

Quapropter, etsi in aliis casibus censeatur satisfa- 33
ctum parti, quomodocumque cum ea conueniatur, ac ei placuerit, *l.* 1. *ff. qui satisdare cogantur*, *& l. si rem*, *§. omnes, de pignorat. action.* Tamen vt possit inferior Pontifice ab hac excommunicatione absoluere, id non sufficit; sed requiritur, quod priùs cum effectu conditio hæc impleatur. Suarez *cit. sect.* 5. *n.* 17. & Bonifac. *numer.* 88. Qui subdit ex *dicta Clement.* 2. *Requiri plenam satisfactionem*, id est, *vsque ad vnum denarium.*

Erit autem satisfactio realis, cùm is cui resti- 34
tutio facienda est, longè distat, & pœnitens pecuniam restituendam deponit. Doctores, quos sequitur Henriquez *lib.* 13. *cap.* 28. *n.* 4.

SECTIO

SECTIO II.

An autem restituendi impotentia excuset ad effectum, vt possit inferior ab hac excommunicatione absoluere sine reali satisfactione, sed sola restituendi cautione extorquentibus possibili præstita.

SVMMARIVM.

1 *Restituendi impotentia, quamuis secundùm aliquos non excuset ad effectum, vt possit inferior ab hac excommunicatione absoluere sine reali satisfactione, sed sola præstita cautione possibili de restituendo: Probabilius tamen est oppositum, si extorquentes non possint satisfacere: Quando enim paupertas excusat, poterunt absolui ab inferiore.*

2 *Mortis articuli exceptio non obstat, quia tacitè subintelligebatur; & ideò eius expressio nihil operatur, &c.*

3 *Delegatus, cui concessa est facultas absoluendi cum hac limitatione, ne videlicet absoluat, nisi præmissa integra, & reali satisfactione, potest absoluere data impotentia satisfaciendi.*

4 *Restituere debentes munera accepta à regularibus, quamuis vigore motus proprij Clementis VIII. super munerum largitione, non possint absolui, nisi præmissa reali restitutione, absoluendi tamen sunt stante impotentia restituendi.*

5 *Restituere debentes accepta pro iustitia, vel gratia obtinenda vigore motus proprij Gregorij XIII. licèt non possint absolui, nisi præmissa restitutione; possunt tamen, quando non possunt vllo modo, vel commodè restituere, eo quòd periculum vitæ, famæ, vel magni bonorum detrimenti imminet.*

6 *Detrahentes decimas excommunicantur, neque ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absoluuntur, ex Concilij Tridentini decreto: Quod tamen intelligendum est, quando impotentia commoda restitutionis non excusat, contra Nauarrum.*

7 *Expensarum restitutio non venit, quando textus præcipit tantùm pecuniarum extortarum restitutionem, neque restitutio quadrupli.*

8 *Excommunicatio posterior statuta à Clementina 2. aduersus applicantes bona Ecclesiarum fisco, non est reseruata, neque ad eius absolutionem requiritur ista praeuia restitutio; quia verba in limitatione potestatis absoluendi ibi posita loquuntur solùm in priori excommunicatione, cùm loquantur de pecunia extorta reddenda.*

1 RESpondetur, quod quamuis Doctores, quos sequitur Suarez *citato num.*27. negent, quia hoc in articulo mortis exigitur ad absolutionem hanc ritè concedendam, & tamen in illo textu solus mortis articulus excipitur: Ergo tali articulo excepto, est necessaria realis satisfactio, aliàs excommunicatio remanet Pontifici reseruata: Tamen probabiliùs Glossa *in Clementina 2. verb. satisfecerint*, & *ibi* Imola, Bonifacius *ibidem, num.* 92. S. Antoninus 3. *part. tit.* 24. *cap.*8. Syluest. *verb. excommunicatio* 9. *cas.* 42. *num.*81. Tabiena *eodem verbo* 5. *cas.*4. *quæst.*17. *num.*18. Nauarrus *in sum. cap.*27. *num.*132. & alij tenent id intelligendum esse, si hi extorquentes sint satisfaciendo. Quare quando paupertas excusat, poterunt absolui ab inferiori.

2 Probatur, quia si quid obstaret, obstaret illa articuli mortis exceptio: sed non obstat, quia tacitè subintelligebatur, & ideo eius expressio nihil operatur: Tum quia si in dicto mortis articulo, non præmissa hac reali satisfactione, nec excusante paupertate, valeret hæc absolutio, in tali articulo illa non petatur, & extra illum ea non valeret: Ergo.

Confirmatur, quia Doctores, quos sequitur Henriquez *lib.*13. *de excommunicat. cap.* 18. docent, quod concessa absoluendi facultas delegato, & exprimendo, ne talis absoluat, nisi præmissa integra, & reali satisfactione, possit exerceri, quando reus satisfacere non potest. 3

Confirmatur secundò, quia Clemens VIII. in motu proprio de largitione munerum interdicta Religiosis, sic de recipientibus munera ab illis habet: *Restitutione ipsa realiter non facta, neque etiam in foro conscientia absolui possint*: Et tamen Doctores, quos sequitur Sousa in eius expositione, *num.* 96. tenent id intelligi, quando moraliter possunt restituere. 4

Confirmatur tertiò, quia Gregorius XIII. in motu proprio de datis, & acceptis pro iustitia, vel gratia obtinenda, sic habet: *Nec quisquam admittatur ad absolutionis gratiam, nisi prius erogatum esset pauperibus, quantum ille dedisset, vel recepisset.* Et tamen Doctores, quos sequitur Nauarrus *in comment.* dicti motus, *num.*38. aiunt, posse hunc absolui, quando impotentia restituendi excusat, sicut excusat ab aliis restitutionibus. Quinimò idem Nauarrus *in summa, cap.*17. *num.*56. subdit, posse talem absolui, restitutione non præmissa, non solùm quando nullo modo potest, sed etiam quando commodè non potest, eo quòd periculum vitæ, famæ, vel magni bonorum detrimenti imminet. Et Molina *tom.* 1. *de iust. & iur. disp.* 92. *vers. pœna*, explicans eundem motum ait; id intelligi debere, quando per absoluendum stat, quominus restitutio fiat. 5

Confirmatur quartò, quia Tridentinum Concilium *sess.*25. *de reformat. cap.*12. sic habet: *Detrahentes decimas excommunicentur, nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absoluantur*: Et tamen Nauarrus *in Summa, cap.* 17. *num.* 59. Molina *tom.*3. *de iust. & iur. disput.* 756. *in fine*, & Henriquez *lib.* 15. *de excommunicatione, cap.* 28. *num.* 1. dicunt id intelligi, quando impotentia commodæ restitutionis non excusat, quamuis minùs rectè Nauarrus *lib.*4. *de restitut. cap.*4. *dub.* 13. *num.* 17. id non admittat, nisi quando hi ratione impotentiæ essent absque culpa excommunicari. 6

Aduerte tamen, quod cùm textus solam pecuniæ extortæ restitutionem præmitti iubeat, non requiritur quod permittatur restitutio expensarum, quas extorquens tenetur restituere ei, cui extorsit. Doctores, præsertim Bonifacius *in cit. Clement.*2. *num.*30. Nec à fortiori requiritur solutio quadrupli, quod in pœnam huius extorsionis statutum est, *cap. quoniam, in fine, dist.*18. Quia pœna ante condemnationem non debetur: Et *in eadem Clement.*2. hæc solutio non exigitur. Videri poterit Glossa *ibi*, verb. officij, & Ancharanus *n.*5. *notabil.*3. & Nauarr. *in summa, cap.*27. *num.*142. 7

Aduerte secundò, quod posterior excommunicatio statuta *in eadem Clement.* 2. aduersus applicantes bona Ecclesiarum fisco, non est reseruata, nec ad eius absolutionem requiritur ibi, hanc restitutionem præmitti, quia verba in limitatione potestatis absoluendi ibi posita loquuntur solùm in priori excommunicatione, cùm loquantur de pecunia extorta reddenda. Sic Bonifacius *num.*63. & alij Canonistæ, quos sequitur Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 23. *sect.* 5. *num.*27. 8

SECTIO III.

Quid dicendum de aliis bonis, quæ possidet Clericus?

SVMMARIVM.

1 *Confiscatis Clericorum bonis ob aliquod delictum, intelliguntur etiam confiscata bona patrimonialia, quia ij possunt de his disponere tam in contractu, quàm in testamento.*

2 *Item veniunt ea bona, quæ Clerici acquirunt non ex beneficio, seu fructibus beneficij, sed ratione alicuius ministerij Ecclesiastici, vt v. g. pro sacris faciendis, pro concionibus, pro Sacramentis ministrandis, &c. quia & de his etiam potest Clericus, & Episcopus liberè testari, & in extraneos hæredes transmittere.*

3 *Clericorum bona titulo beneficij Ecclesiastici acquisita, seu ex fructibus, siue sint bona immobilia, siue mobilia, de iure communi non confiscantur, sed pro rata applicantur Ecclesiis, à quibus stipendia Clerici receperunt, quia ita in iure expressè decernitur.*

4 *Clericorum bona confiscata, si quis ex Clericis à pluribus Ecclesiis stipendia acceperit, pertinebunt ad omnes illas Ecclesias, à quibus stipendia recepit: Ita vt maior pars prædictorum bonorum applicanda sit iis Ecclesiis, à quibus maiora stipenda receperat, iuxta proprietatem.*

5 *Neque dicta bona sic acquisita possunt Clerici in hæredes extraneos transmittere, cùm post eorum obitum cedant Ecclesiæ.*

6 *Acquisita ex beneficio simplici, & bona acquisita ex beneficio curato non differunt inter se, quia textus in cap. excommunicamus, de hæreticis, nullam distinctionem facit.*

7 *Clerici in Hispania, vbi possunt contra ius commune testari ex consuetudine introducta de acquisitis titulo cuiuscumque beneficij Ecclesiastici, non gaudent priuilegio exemptionis à confiscatione dictorum bonorum.*

8 *Clericorum bona patrimonialia, & alia, quæ confiscantur, applicanda sunt fisco Ecclesiæ Episcopalis, quamuis secundùm aliquos applicanda sint fisco sæculari, talisque consuetudo est in Hispania, & in Gallia.*

9 *Clericorum bona, quæ confiscantur, secundùm alios applicantur pro expensis Inquisitionis, maximè quando Clericus hæreticus habebat beneficium simplex, & non curatum.*

1 Respondetur; & dico primò: Coofiscatis Clerici bonis ob aliquod delictum, confiscantur bona eius propria, & patrimonialia. Glossa *in Clement. 2. de hæret. verb. Ecclesiarum*, Lopez *in addit. ad Diaz in pract. crimin. cap. 244. verb. hæretici, lit. F.* Couarruuias *lib. 2. var. cap. 9. num. 12.* Peña *in director. Inquis. part. 3. comment. 161.* Simanchas *de cathol. Institut. tit. 9. num. 91.* & alij communiter, quia in sententia omnium Clericus de his potest disponere, tam contractu, quàm testamento, *cap. quia nos, de testament.* Ergo.

2 Ad hæc bona reducuntur ea quæ Clericus acquirit non ex beneficio, seu ex fructibus beneficij, sed ratione alicuius ministerij Ecclesiastici, vt verbi gratia pro sacris faciendis, pro Concionibus, pro Sacramentis ministrandis, pro defunctis sepeliendis, pro vicaria ministranda ad tempus concessa, & similibus. Quia & de his etiam (quæ dicuntur quasi patrimonialia) potest Clericus, & Episcopus liberè testari, & in extraneos hæredes transmittere: Ergo & delinquendo in fiscum alienare: Doctores communiter iidem, quos referebam suprà, & sequitur Sanchez *lib. 2. moral. cap. 20. num. 21.* & Farinacius *de hæres. quæst. 190. §. 11. n. 154.*

Dico secundò, non tamen coofiscantur bona Cle- 3
rici titulo, seu ex fructibus beneficij Ecclesiastici acquisita (siue sint bona immobilia, siue mobilia) sed pro rata applicantur Ecclesiis, à quibus stipendia Clericus recepit. Simanchas *de cathol. Institut. tit. 9. num. 89.* Cantera *in quæstion. crimin. rubr. de hæretic. cap. 1. num. 41.* Angel. *verb. hæreticus, num. 5.* Syluest. *eodem verb. hæreticus 1. num. 13.* Director. Inquisitor. *part. 3. quæst. 112.* Peña *ibidem, comment. 161. vers. alterum verò axioma*, Couarruuias *lib. 2. var. cap. 9. num. 11.* & patet *ex cap. excommunicamus 1. §. damnati, de hæretic.* vbi dicitur: *Si vero Clerici, applicentur Ecclesiis, à quibus stipendia receperunt.* Et notant ibi Felinus *num. 1.* Butrius *in principio*, Socinus *num. 8.* Zabarell. *num. 2.* Et colligitur *ex cap. relatum 2. ex cap. quia nos, & ex cap. requisisti, de testament.* in quibus textibus prohibetur Clericis, ne de huiusmodi bonis testentur, & statuitur quod ea post Clericorum obitum applicanda sint suis Ec-
clesiis. Quare cùm illorum huiusmodi bona non pos- 4
sint transire ad hæredes, neque poterunt transire ad fiscum. Quod si quis ex Clericis à pluribus Ecclesiis stipendia acceperit, eius bona confiscata pertinebunt ad omnes illas Ecclesias, à quibus stipendia recepit. Butrius *in dicto cap. excommunicamus, num. 10.* Ostiensis *ibidem, num. 1.* & *in summa de hæret. §. qua pœna feriatur, num. 8.* & Decianus *in tract. crimin. lib. 5. cap. 44. num. 2.* & ita vt maior pars prædictorum bonorum applicanda sit iis Ecclesiis, à quibus maioratus stipendia receperat, iuxta scilicet proportionem.

Non confiscantur igitur bona Clerici titulo, seu ex fructibus beneficij Ecclesiastici acquisita, sed pro rata applicantur Ecclesiis, à quibus stipendia Clericus recepit; quia (sicut dicebam) decernitur expressè *in cap. excommunicamus 1. §. damnati, de hæ-
reticis*, iuncta Glossa: Et ratio huius dispositionis 5
(vti etiam dicebam) est, quia huiusmodi bona Clericus non potest in hæredes extraneos transmittere, cùm post ipsius obitum cedant Ecclesiæ, *cit. cap. relatum 2. cit. cap. quia nos, & cit. cap. requisisti, de testament.* Sed ea, quæ in hæredes extraneos non potest transmittere, neque potest transmittere in fiscum loco hæredis extranei succedentem; vt pluries iam dictum est cum communi sententia Doctorum apud Farinac. *cit. quæst. 190. numero 160.* Sanchez *cit. cap. 20. numero 24.* & Azorium *1. part. lib. 8. cap. 12. quæst. 14.* Ergo, &c.

Neque (vt contra Lælium Zecchium *in summa,* 6
part. 1. tit. de fide, rubr. de hæresi, cap. 11. num. 16. rectè aduertit Couaruuias *lib. 2. variar. cap. 9. num. 11. in fine*, Farinacius, & Sanchez *in locis suprà citatis*,) vlla differentia ponenda est inter acquisita ex beneficio simplici, aut curato; quia textus *in dicto cap. excommunicamus*, nullam distinctionem facit: Et ex quocumque beneficio acquisito sint, sunt bona Clerici formaliter, & Ecclesiarum stipendia, ac proinde Ecclesiis, à quibus Clerici stipendia sumpserunt, applicari debent.

Hinc sequitur, quod si in aliquo loco, vt in Hispa- 7
nia, consuetudine introductum sit, Clericum posse, sicut de patrimonalibus, & quasi patrimonialibus, testari de acquisitis titulo cuiuscumque beneficij Ecclesiastici, tunc confiscatis Clerici bonis ob delictum, confiscantur etiam & bona hæc, quæ sunt acquisita titulo cuiuscumque beneficij Ecclesiastici. Vasquez *t. 2. disp. 169. cap. 2. num. 19.* Sanch *loco suprà cit. num. 25.* Peña *3. part. direct. comment. 161.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 12. quæst. 14.* & alij passim.

Cæterùm

8 Cæterùm patrimonialia, quasi patrimonialia, & alia Clericorum bona, quæ confiscantur, applicanda sunt fisco Ecclesiæ Episcopalis, vt volunt Zabatella *in Clement.2. de hæresic.§. Inquisitori ut, n.2.* Imola *ibid. n.8.* Angel. *verb. hæreticus, n.5.* Syluester *eodem verb. hæreticus 1.n.13.* Peregrin. *de iur. fisc. lib.4. tit.6. n.31.* Diaz *in pract. crimin. verb. hæretici, cap.124. n.4.* & Bursatus *lib.1. concl.43. num.37. & 38.*

Quamuis alij velint, quod sint applicanda fisco sæculari. Sic Ignatius Lopez *in addit. ad Diaz, cap.114. verb. hæretici*, qui ait quod talis consuetudo sit in Hispania, & Gallia. Idemque docet Gulielm. de Benedict. *in repetition. cap. Raynutius, verb. & vxorem, n.242. & seqq. de testam.* quatenus inquit, quod in Gallia receptum sit vt bona immobilia Clericorum hæreticorum applicentur fisco Regio, & Couaruv. *lib.2. var. cap.9. n.12.* quatenus asserit, quod in regno Castellæ bona eorundem hæreticorum Clericorum applicentur fisco sæculari, talemque consuetudinem ipse approbat.

9 Et alij (vt Canteta *in quæst. crimin. rubr. de hæret. cap.1. n.41.*) velint, quod huiusmodi bona applicentur pro expensis Inquisitionis: Et alij (vt Lælius Zech. *in sum. part.1. tit. de fide, rubr. de hæres. cap.11. num.16.*) velint quod quando Clericus hæreticus habebat beneficium simplex, & non curatum, tunc ipsius bona non applicentur illi Ecclesiæ, in qua habebat beneficium prædictum, quod verum est vbi est consuetudo, quod Clericus possit de illis testari, sed officio Sanctæ Inquisitionis. Vide quæ dicentur infrà *dubitatione sequenti, & dubitatione 138. & 139.*

DVBITATIO CXXVII.

An ad bona delinquentis sita in alieno territorio à iudice confiscante, confiscatio ipsius extendatur?

SVMMARIVM.

1 *Confiscatio extenditur ad bona delinquentis existentia extra territorium confiscantis, si fiat vigore legis communis, nempe legis latæ à superiore vtriusque territorij, & iudicis, & loci, vbi bona delinquentis sita sunt, sicut contingit in crimine hæresis, secus si ea fiat iure speciali, seu municipali, quia confiscatio fundata in lege, non potest magis extendi, quàm ipsa lex.*

2 *Confiscatio etiamsi fiat de iure speciali, vel municipali, si fiscus sit vnus & idem, tunc extenditur etiam ad bona delinquentis existentia extra territorium, secus si fiscus non sit vnus, & idem.*

3 *Confiscationis etiam iure communi facta executio fieri non potest, nisi per officiales illius loci, vbi bona sita sunt.*

4 *Excipe, nisi iudex illius territorij per iudicem, qui sententiam tulit, requiratur.*

5 *Hæreticorum bona confiscata extra statum temporalem Summi Pontificis olim applicabantur fisco sæculari: In terris verò statui temporali Summi Pontificis immediatè subiectis, fisco Ecclesiæ: At omnia hæreticorum bona pertinent ad Fiscum Ecclesiæ secundùm Nauarrum.*

6 *Hæreticorum bona applicantur domino loci, in quo ea sunt, & non in quo reus condemnatur. Quod si in diuersis locis reperiantur, applicantur diuersis dominis, in quorum territoriis illa bona sunt sita.*

7 *Hæreticorum bona non potest iudex laicus confiscare, neque illorum possessionem apprehendere, nisi postquam fuerunt confiscata à Iudice Ecclesiastico.*

8 *Hæreticorum bona confiscata hodie applicari solent solùm Sanctæ Inquisitionis officio.*

RESPONDETVR, si confiscatio sit vigore legis communis, nempe legis latæ à superiore 1
vtriusque territorij, & iudicis, & loci, vbi bona delinquentis sita sunt (sicuti contingit in crimine hæresis) ad illa confiscatio extenditur. Doctores communiter, quos citat, & sequitur Farinac. *in praxi, quæst. 25. num. 100.* Clarus *quæst. 78. num.27.* Peregrin. *lib.5. tit.1. num.138.* & Sanchez *lib.2. moral. cap.20. num.31.* Si autem confiscatio sit iure speciali, seu municipali, quod in territorio, vbi bona delinquentis sita sunt, locum non habet, ad illa confiscatio non extenditur; quia confiscatio fundata in lege, non potest magis extendi, quàm extenditur ipsa lex, *leg. libertas, §. penultimo, ff. ad municip.* & tradunt Farinac. 2
& Clarus *in locis suprà citatis.* At si tandem confiscatio sit iure speciali locum habente etiam in territorio vbi bona delinquentis sita sunt, distinguendum tunc est; si fiscus, cui bona illa sunt applicanda, sit vnus, & idem, confiscatio ad illa bona se extendit; quia nulla est ratio, cur tunc illa bona eximi possint. At si fiscus diuersus sit, ad ea se non extendet; quia confiscatio extendere se non potest ad illa bona, quin simul illa bona fisco applicentur: Ergo cùm illa bona sita in alieno territorio, non possit suo fisco applicare, fit quod impublicata remaneant illa bona, Doctores, quos sequitur Farinacius *loco suprà cit. num.98.* & Bossius *de publicat. bonor. num.62.*

Aduerte tamen, quod executio confiscationis, etiam 3
factæ iure communi, fieri non possit, nisi per officiales illius loci, vbi bona sita sunt, *argum. textus in leg. cum vnus, §. final. de bonis auth. iudic. possid.*

Excipe, nisi iudex illius territorij per iudicem, qui 4
sententiam tulit, requiratur. Farinac. *vbi suprà, num.95.* Sanch. *num.33.* Boss. *num.6.* & alij passim.

Aduerte secundò, quod bona hæreticorum confisca- 5
ta extra statum temporalem Summi Pontificis, olim applicabantur fisco sæculari: In terris verò statui temporali Summi Pontificis immediatè subiectis, fisco Ecclesiæ, *cap. vergentis, de hæretic.* ibi: *In terris verò temporali nostræ iurisdictioni subiectis bona hæreticorum statuimus publicari, & in aliis idem præcipimus fieri per Potestates, & Principes sæculares.* Et notat ibidem Ostiens. *num. 1.* Ananias *num.3.* Abbas *num. 1. & 2.* Felin. *num.1.* Peña *in director. Inquis. part.3. quæst.109. comment.158.* & Nauarr. *cons.20. de hæretic. num.1.* asserens esse communem opinionem: Addit tamen, quod omnia hæreticorum bona pertineant ad fiscum Ecclesiæ.

Applicantur verò huiusmodi bona domino loci, in 6
quo sunt in illa bona, & non in quo reus condemnatur. Probus *in cap. cum secundum, de hæret. in 6. in Addit. ad Ioannem Monachum num.8.* Ioan. Andr. *n.2.* Geminian. *n.4.* Franch. *n.3.* Gundisaluus *tract. de hæretic. quæst.15. n.6.* Decian. *in tract. crimin. lib.5. cap.44. n.8.* & Simanc. *de cathol. Institut. tit.9. n. 129.* quatenus aiunt, quod si hæretici bona in diuersis locis reperiantur, applicentur diuersis dominis, in quorum territoriis illa bona sita reperiuntur.

Aduerte tertiò, quod *in cap. cùm secundùm, §. con- 7
fiscationis, de hæretic. in 6.* statuitur, quod non possit iudex laicus bona hæreticorum confiscare, neque illorum possessionem apprehendere, nisi postquam fuerint confiscata à iudice Ecclesiastico, ibi: *Confiscationis tamen huiusmodi executio, vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per Principes, aut alios Dominos temporales, antequam per Episcopum loci, vel aliam personam Ecclesiasticam, quæ super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.* Et notat ibidem Glossa *verb. cum secundùm,* Franch. *num. 2.* & Geminian. *num. 1. & 3.* Idemque etiam

habetur in constitutione Martini V. *Inter cunctas*, apud Pennam inter literas Apostolicas; post latam verò sententiam poterat olim iudex laicus statim apprehendere bona confiscata, nec aliquid aliud requirebatur. Decian. *in tract. crimin. lib.5. cap.44. n.9.* Alciat. *in cap. perniciosum, de offic. ordinar. n.73. & 74.* & Graff. *lib.2. decis. cap.11. n.4.*

8 Hodie tamen bona hæreticorum confiscata applicari solent solùm sanctæ Inquisitionis Officio; quia ad Inquisitores pertinet facere expensas, quæ vt hoc officium possit administrari, necessariæ sunt. Nauarrus *consil.20. de haeret. n.2.* Alberic. *in l. Manichaeos, Cod. de haeretic. n.2.* Lucerna Inquisit. *verb. bona haeretici, n.6.* Locat. *in iudic. Inquisit. verb. fiscus, vers. hodie*, & Peña *in director. part.3. q.109. comment.158. vers. cùm autem.* Vide quæ dicebam suprà *dubitatione praecedenti*, & quæ dicam infrà *dubit. 138. & 139.*

DVBITATIO CXXVIII.

Ad quas personas confiscatio bonorum ob hæresim, & alia crimina extendatur?

SVMMARIVM.

1 *Confiscatio cum sit poena, & à legislatore delinquentibus imponenda, necessariò debent ij illi esse subditi, vt hac poena puniri possint.*

2 *Christiani omnes, cum subditi sint Romano Pontifici, possunt ob graue delictum contra leges Ecclesiasticas, veluti haeresis, hac poena puniri.*

3 *Christiani omnes de facto ob haeresis crimen hac confiscationis poena afficiuntur.*

4 *Potentiores si delinquant, cùm grauius obsint, grauius sunt puniendi.*

1 RESPONDETVR: Cùm confiscatio sit poena, & à legislatore delinquentibus imponenda, fit quod necessariò delinquentes legislatori subditi esse debeant, vt hac

2 poena tales puniri possint: vnde sequitur, quod cum omnes Christiani Romano Pontifici subditi sint, quilibet istorum, cuiuscumque dignitatis existat, ob transgressionem legum Ecclesiasticarum, si grauis sit (qualis est illa ob hæresim) possit tali poena puniri. DD. quos sequitur Suarez *in defensione fidei, lib.4. c.21.*

3 Quinimò de facto ob crimen hæresis hac confiscationis poena omnes afficiuntur, quia textus *in cap. cum secundùm leges, de haeretic.* generaliter loquitur, & Bulla Coenæ Domini aduersus omnes procedit.

4 Adde, quod cùm, qui sunt potentiores, grauius obsint si delinquant, grauius puniri debent.

DVBITATIO CXXIX.

Quotuplex discrimen sit inter confiscationem ipso iure, seu ipso facto, & confiscationem per iudicem imponendam?

SVMMARIVM.

1 *Confiscationem lex dupliciter potest imponere: Primò, annectendo confiscationem ipsi delicto, & tunc dicitur confiscatio ipso iure, seu ipso facto. Secundò, delegando iudicem, vt illam imponat.*

2 *Inter confiscationem ipso iure, seu ipso facto, & confiscationem per iudicem imponendam, est duplex discrimen. Et qualenam sit.*

3 *Lex imponens ipso iure confiscationem, vt in crimine laesae maiestatis, &c. ligat delinquentes à die commissi criminis, & eorum bona ita sunt fisco obligata, vt ab illo die omnes alienationes in praeiudicium fisci factae sint nulla, vel saltem per iudicem annullanda; quia sententia per iudicem prolata retrotraditur ad diem commissi delicti.*

4 *Haeres delinquentis potest puniri, & bonis à delinquente receptis priuari, si memoria delinquentis condemnetur; quod tamen non procedit in aliis criminibus, in quibus ante mortem delinquentis lis contestata non est; quia quando sunt bona ob delictum ipso iure, seu ipso facto confiscata, sunt obligata realiter fisco, & sic non transeunt ad haeredes. Secus quando bona non sunt ipso iure, seu ipso facto confiscata; quia tunc haeres conueniri non potest, & car.*

5 *Assignatur discrimen inter poenam ipso iure latam, & inter poenam à iudice imponendam; prior enim poena statim ac profertur sententia, retrotrahitur ad omnia bona, quae delinquens habebat à tempore commissi delicti; sed posterior non retrotrahitur, nec reuocantur alienationes à delinquente factae.*

6 *Haereticorum alienationes, licèt reuocari possint à fisco; secus tamen est, si ij tanquam innocentes absoluantur à proprio iudice, etiamsi constet post dictam absolutionem eos reuerà reos haeresis fuisse, quia tunc requiritur nouus processus.*

SVPPONO, quod lex dupliciter confiscationem imponere potest. Primò annectendo confiscationem ipsi delicto, & tunc dicitur confiscatio ipso iure, seu ipso facto. Secundò dirigendo iudicem, vt illam imponat; quemadmodum apparet in poena excommunicationis, quæ aliquando delinquentes eo ipso, quod delictum committant, afficit, & dicitur excommunicatio ipso iure, seu ipso facto lata. Aliquando verò afficit illos post sententiam, & dicitur excommunicatio ferenda. Hoc supposito. 1

Respondetur, esse duplex discrimen. Primum, quando lex confiscationem ipso iure imponit (vt in crimine læsæ maiestatis humanæ, vel diuinæ, & apud Hispanos etiam in crimine sodomiæ) bona delinquentis à die commissi criminis ita sunt fisco obligata, vt ab illo die omnes alienationes in præiudicium fisci factæ sint nullæ, vel saltem per iudicem annullandæ; quia sententia postea prolata retrotrahitur, ac si pronunciatio fuisset, cùm delictum primò committitur. Quod nullo modo locum habet in confiscatione imponenda per iudicem. 2 3

Secundum discrimen est, quod hæres delinquentis potest puniri, & bonis à delinquente receptis priuari, si memoria delinquentis condemnetur, *cap. accusatus, §. in eo, de haeretic. in 6.* quæ memoria condemnari non potest in aliis criminibus, in quibus ante mortem delinquentis lis contestata non est, vt patet ex Textu *in l.2. Cod. de delict. defunct.* & *in l. ex iudiciorum, ff. de accusation.* ibi: *Non aliàs transeunt aduersus haeredes poena bonorum ademptionis, quàm si lis contestata, & condemnatio fuerit secuta, excepto repetundarum, & maiestatis iudicio.* 4

Et ratio est, quia quando sunt bona ob delictum ipso iure, seu ipso facto confiscata, sunt obligata realiter fisco, & sic obligata transeunt ad hæredes, ratione cuius obligationis hæres potest conueniri; sed quando bona non sunt ipso iure, seu ipso facto confiscata, hæres delinquentis conueniri non potest, quia conueniri non potest ratione delicti; cùm hoc, vtpote personale, personam delinquentis non excedat. Neque potest conueniri ratione bonorum, quæ à delinquente possidebantur;

quia

quis non transfierunt in ipsum per aliquam obligationem affecta: Ergo, &c. Farinac. *in praxi, part.1.q.55. num.190.& seqq.* Vasquez 1.2. *disp.170. cap.4. n.22.* Simanch. *de Cathol. institut. tit.9. num* 168. Suarez *de fide, disput.22.* Sanchez *lib.2. moralium, cap.22. n.26. & seqq.* & alij passim.

5 Inter pœnam igitur ipso iure latam, & inter pœnam à iudice imponendam discrimen est, quod prior pœna statim ac prolata fuerit sententia, retrotrahitur ad omnia bona, quæ delinquens habebat à tempore commissi delicti, à quo tempore etiam rescinduntur omnes contractus à delinquente celebrati; sed posteriori pœna, quæ imponitur à iudice, non retrotrahitur, nec reuocantur alienationes à delinquente factæ, nisi quando in fraudem fisci factæ fuerint, vti dicam infrà *dubitat.*137.

6 Cæterum aduerte hic, quod licet alienationes ab hæretico factæ reuocari possint à fisco, si tamen hæreticus, vel alius quicumque reus criminis, ob quod ipso iure bona publicantur, absoluatur à proprio Iudice tanquam innocens, & post absolutionem manifestatur, quod reuera fuerit hæreticus, vel reus cuiuscumque alterius, criminis modo suprà dicto, alienationes ab eo factæ postquam fuerit absolutus, priusquam de nouo formetur processus, sunt ita validæ, vt reuocari non possint. Surd, *decis.*147. Scaccia *lib.1. de indic. cap.98. numero* 17. & Bossius *in practica, tit. de bonor. publicat. num.76.* Etsi in contrarium inclinent alij, quos sequitur Ricciull. *lib. 5. cap.35. circa finem.*

DVBITATIO CXXX.

An delinquens ipso iure ante sententiam declaratoriam delicti priuetur dominio suorum bonorum, quando delictum, quod ipse committit, ipso iure confiscationem bonorum annexam habet?

SVMMARIVM.

1 *Delinquens ipso iure ante sententiam declaratoriam delicti priuatur, secundum aliquos Doctores, dominio suorum bonorum, quando delictum habet annexam ipso iure bonorum confiscationem; at secundum sententiam probabiliorem aliorum Doctorum non priuatur.*

2 *Leges permittunt delinquenti, cui bona ipso iure confiscantur, possessionem, & vsum bonorum, quæ ipsi sic confiscata fuerunt; Consequenter non auferunt ab illo dominium talium bonorum: At hæc ratio non omninò conuincit, & cur.*

3 *Lex humana debet esse obseruabilis, & tolerabilis: At ea quæ priuat aliquem ipso iure dominio suorum bonorum, est grauissima, & obseruatu difficillima. At neque hæc ratio conuincit, & cur.*

4 *Suadetur ratio ex textu in l.quasitum, ff. qui & à quibus manumiss. Ex quo videtur delinquens à die commissi delicti solùm amisisse ius danda libertatis, nempe liberam bonorum administrationem, non tamen dominium.*

5 *Delinquens, sicut per condemnationem amittit dominium, ita & amittit dominium ante condemnationem, postquam tamen commisit delictum. Vbi vide, quomodo explicetur Textus in l. quæsitum, ff.qui & à quibus manumiss.*

6 *Assignatur ratio dubitandi, & ratio decidendi, quænam fuerit in dicta lege.*

7 *Delinquens commisso delicto, & ante sententiam, seu condemnationem, non tenetur se bonis spoliare, & fisco restituere, consequenter retinet dominium ante condemnationem.*

8 *Delinquens, commisso delicto non est dicendus priuatus dominio, sed non possessione; quia verba legis sunt generalia, & consequenter generaliter intelligenda.*

9 *Delinquentis ex delicto læsæ maiestatis bona ex vi dicti criminis sunt confiscata à die commissi delicti, ex quo non sequitur, delinquentem amittere dominium, sed solùm ab illa die illa bona esse fisco obligata, & quasi hypothecata, quod non repugnat dominio.*

10 *Hypotheca est penes debitorem, & consequenter etiam dominium, & quamuis creditori competat actio ex hypotheca.*

11 *Delinquentis bona à die commissi delicti ita sunt obligata fisco, vt possit fiscus lata sententia, illa recuperare à quocumque detentore, seu possessore; consequenter delinquens amisit ius transferendi illorum dominium in quemcumque alium.*

12 *Delinquens ante sententiam, seu condemnationem illa bona retinere potest, illisque frui, & vti: consequenter non amisit quomodocumque dominium, seu ius vtendi, quod antea habebat.*

13 *Delinquens à die commissi delicti priuatur quidem dominio, non tamen absolutè, sed solùm conditionatè.*

14 *Delinquens licet ante sententiam retineat dominium, & sic disponendi ius de suis bonis, non tamen potest de illis disponere perfectè, firmè, & irreuocabiliter, sed solùm imperfectè, infirmè, & reuocabiliter, quia ea sunt obligata fisco.*

RESPONDETVR, quod quamuis satis probabiliter affirmant Abbas *in cap. dilecti, de arbit. n.12.* Archidiac. *in cap. felicis, n.13. de pœnis in 6.* Ioan. Andreas *ibidem, num.4.* Dominicus *n.8.* Franch. *n.3.* Roland. *vol.3. consil.63. n.75.* Caietan. *2.2.q.62.art.3. in fine,* Castr. *lib.2. de leg. pœnal.c.10. & lib.1.de inst. hæret. punit. cap. 6.* Couarr. *in 4. decretal. part.2. cap.6. §. 8. n.8. & 9.* Tolet. *lib.4. cap.4.n.4.* Gregor. Lopez *in l.4.tit.2. part.7.* Less. *de iust. lib.1.cap.29.dubit.8.n.64.* Azor. *tom.1. lib.5. cap.7. q.2. & cap.8. quæst.2. & lib.8. cap.12. q.2.* Ioan. Medina *Cod. de restitut. q.1.§. post rer. dominium,* Corduba *lib.1. quæst.36.* Aragonius *2. 2. quæst.12. art.2. & q.62.art.3.* Salonius *ibidem, contron. 1.* Graffius *lib.2. decis. cap.18. n.15.* Bursat. *cons.14.n.3.* Decian. *lib.5. cap.10. num.3.* Gomez *de delict.cap.1.n.1.* & Farinac. *de hæresi, q.190. §.6.n.68.* Ita ut prædictum dominium bonorum statim à die commissi delicti transferatur in fiscum: Probabiliùs tamen negent Victoria *relect. 1. de Insulan. part. 1. num.14.* Cardinalis *consil.120.num.2.* Francisc. Beccius *cons.57.num.15.* Archidiac. sibi contrarius *in cap. cùm secundùm leges, de hæret.in 6.* Locatus *in indic. Inquisit. verb.donatio, n.6.vers.& nota,* Bañez *2.2.quæst.12.art.2. dub.unico, concl. ultima,* Simanch. *de Cathol. Institut. tit.9.n.173.& 129.* Ioan. Guttierrez *lib.2.canonic.cap.5. n.28.* Lopez *tom.1. in Instruct. cap.112.* Petr. Ledesma *in summa, part.1. tract.1.cap.6. conclus. 15. & tract.8. cap.9. concl.7.* Auila *de censur. part. 1. dub. 7.* Vasquez *1.2. disp.170. cap. 3.* Barthol. Medina *1.2. q.96. art.4. ad 3.* Molina *de iust. disp.95. tom. 1. vers. dubium verò est,* Henriquez *lib.13. cap.56. n.2.* Peregrin. *de iur. fisc. lib.5. tit.1. n.176.* Et putat esse probabile Corduba *cit. lib.1.quæst.36.* 1

Probatur; quia leges permittunt delinquenti (cui bona ipso iure confiscantur) possessionem, & vsum bonorum, quæ ipsi sic confiscata fuerunt: Ergo non auferunt ab illo dominium talium bonorum. Antecedens patebit ex iis, quæ infra dicentur. Consequentia probatur, quia absurdum est dicere, aliquem esse priuatum dominio suorum bonorum, & posse legitimè illa possidere, & legitimè illis vti; cùm ablato dominio, necessariò corruat ius possidendi, & vtendi, quod in dominio fundatur. Accedit, quod prædictus delinquens ante senten- 2

ſententiam declatatoriam delicti poteſt accipere ex illis bonia, quidquid neceſſe habuetit ad ſe, & ſuam familiam ſuſtentandam : Ergo ſignum eſt, quod babeat dominium illorum bonorum,

At hæc ratio non omninò conuineit; quia in multia caſibus dominium eſt penes vnum, & poſſeſſio, ac vſus eſt penes altetum : Quandoquidem Religioſi Ordinis S. Franciſci de facto habent poſſeſſionem, & vſum bonorum; & tamen domininm prædictotum bonorum eſt apud Romanum Pontificem. S. Bonauentura *in Regula S. Franciſci, cap. 4. ad 4.* Sotus *de iuſt. lib. 4. p. 1. art. 1. verſ. hiſce tamen*, Alcozer *lib. de ludo, cap. 17. in fine*, Menchaca *lib. 1. controu. illuſtr. cap. 17. num. 10.* Barthol. *in tract. Minoritar. lib. 2. diſp. 3. cap. 2.* Rodetic. *tom. 2. queſt. regular. queſt. 125. art. 6.* Ledeſma *part. 4. q. 18. art. 1. dub. 2.* Rebell. *de iuſt. part. 1. lib. 1 queſt. 7. ſect. 4. n. 33.* Salonius *2. 2. q. 62.* Azor. *tom. 1. lib. 12. cap. 24. q. 5.* & alij paſſim. Item bona aduentitia filiifamilias quoad dominium ſunt apud filiumfamilias, quoad vſumfructum autem ſunt apud pattem, *l. quecumque, & l. cùm oportet, Cod. de bon. qua liber.* Ergo licèt prædictus delinquens retineat poſſeſſionem, & vſum ſuorum bonorum, non tamen hinc ſequitur, quod & tetineat etiam dominium, illudque non ſit tranſlatum in fiſcum; quia leges, quamuis auferant prædicto delinquenti dominium ſuorum bonorum à die commiſſi delicti, concedunt tamen illi poſſeſſionem, & vſum eorundem bonorum ante ſententiam declaratoriam delicti; cùm hanc poſſeſſionem, & hunc vſum illi non non auferant, vti ſuprà dicebam.

3 Probatur ſecundò, quia lex humana debet eſſe obſeruabilis, & tolerabilis : At lex priuans aliquem ipſo iura dominio ſuorum bonorum, eſt grauiſſima, & obſeruatu difficillima : Ergo.

At hæc ratio atiam multò minus conuincit; quia tunc lex eſſet grauiſſima, & obſeruatu difficillima, quando obligaret delinquentem ad ſua bona tradenda fiſco ante ſententiam declaratoriam delicti; ſed priuare aliquem ipſo iure dominio ſuorum bonorum, ita tamen vt illorum poſſeſſionem, & vſum retineat, non eſt ita graue, & obſeruatu difficile, vt Principes non poſſint huiuſmodi legem ferre in delicta quibuſdam valdè grauibus : Ergo. Et quidem multæ leges id indicant, vt mox patebit : & in materia beneficiorum, vt dicebam ſuprà *dub. 102. & dubit. 103.* multæ videntur latæ legea, quibus beneficiarius ob delictum eo ipſo priuatur beneficio; cum tamen ante ſententiam declaratoriam delicti dictum beneficium legitimè retineat, & poſſideat. Accedit, quod cum leges poſſint conferre dominium, vt fit per præſcriptionem, multò magis ob aliquod graue delictum poterunt illud auferre. Melius igitur ſic

4 Probatur tertiò *ex l. quaſitum, ff. qui & à quib. manumiſſ.* ibi : *Quæſitum eſt, an is, qui maieſtatis crimine reus factus eſt, manumittere poſſit, quoniam ante damnationem Dominus eſt : & Imperator reſpondit, ex eo tempore, quo quis propter facinorum ſuorum cogitationem iam de pœna ſua certus eſſe poterat, multò plus cogitatione, & ſcientia delictorum, quam damnatione ius danda libertatis eum amiſiſſe.* Ergo videtur, quod delinquens à die commiſſi delicti ſolùm amiſerit ius dandæ libertatis, nempe liberam bonorum adminiſtrationem, non tamen dominium.

5 Dices cum aduerſariis ſuprà, vt Deciano, & aliis, rationem dubitandi in ſupradicta lege (an ſcilicet delinquens ante condemnationem manumittere poſſit) ortam fuiſſe ex eo, quod ante codemnationem *videtur Dominus*; cui rationi dubitandi reſpondit Imperator, efficaciùs amittere delinquentem, poſtquam certus eſt de ſuo delicto, ius dandæ libertatis, quàm poſt condemnationem; ſiquidem poſt condemnationem ideò amittit, quia certus eſt de ſuo delicto, cùm ſententia faciat notorium; ſed magis certus eſt de ſua propria conſcientia, quæ falli non poteſt : Et ſic coniungendo rationem dubitandi cum ratione decidendi, & deciſione ipſa, dicendum eſt, quod ſicut per condemnationem delinquens amittit dominium, ita & amittit dominium ante condemnationem, poſtquam tamen commiſit delictum. Aliàs non fuiſſet ſoluta ratio dubitandi, quæ erat, quod ante condemnationem delinquens *Dominus eſt*. Nam ſi voluiſſet Imperator dicere, rationem deciſionis eſſe, quod aliud eſt amittere dominium, aliud autem amittere adminiſtrationem, ſimpliciter dixiſſet; manumittere non poteſt, licet dominus remaneat vſque ad ſententiam, ſeu condemnationem.

Sed contra; quia alia fuit ratio dubitandi, alia ratio 6
decidendi in ſupradicta lege. Ratio dubitandi, an manumittere poſſit delinquens, fuit; quia Dominus eſt ante condemnationem : ratio verò decidendi, & deciſio ipſa negatiua, quod manumittere poſſit ante condemnationem, non fuit, quia caret dominio; aliàs manis eſſet ratio dubitandi, an manumittere poſſit; ſed fuit fraus facta fiſco, quæ omninò à delinquente præuideri debuit : Nam cum poſt crimen læſæ maieſtatis commiſſum donationes perfectæ eſſe non poſſint (hæredes enim etiam tenet tale crimen, *l. donationes, §. vltim. de donationibus*) & committens hoc crimen præuidere debeat, quod ſic condemnari poſſit, *l. 8. de manumiſſ.* infertur in fraudem fiſci factam fuiſſe alienationem, ac proinde à die commiſſi delicti amiſiſſe delinquentem ius plenum, & perfectum dandæ libertatis : non autem amiſiſſe dominium.

Probatur quartò, quia delinquens commiſſo delicto 7
ante ſententiam declaratoriam delicti, non tenetur ſe bonis ſpoliare, & fiſco reſtituere : Ergo ſignum eſt, quod ante ſententiam dictam retineat dominium. Antecendens patebit ea iis, quæ dicemus dubitationibus ſequentibus. Conſequentia probatur, quia ſi dominium eſſet tranſlatum in fiſcum, non poſſent abſque voluntate fiſci à delinquente bona retineri; nullibi autem conſtat de tali voluntate fiſci : Ergo dicendum eſt, quod retentio prouenit ea eo, quod delinquens non ſit priuatus dominio ante ſententiam declaratoriam delicti.

Neque dicas, quod delinquens ſit quidem priuatus 8
dominio, ſed non priuatus poſſeſſione : Quia præter ea quæ infrà dicentur, verba ſunt generalia, atque adeò generaliter ſunt intelligenda.

Probatur quintò, quia ex vi criminis læſæ maieſta- 9
tis ſolùm habetur, quod à die commiſſi criminis bona delinquentis ſint confiſcata; ſed ex hoc non infertur, quod delinquens amittat dominium; ſed ſolùm infertur, quod ab illo die illa bona ſint fiſco obligata, &
quaſi hypothecata. Quod optimè ſtare poteſt cum do- 10
minio; quemadmodum hypothecata res, poſſeſſa à debitore, eſt penes illius dominium, quamuis obligata ſit creditori : Ergo dicendum, quod confiſcatio non priuet delinquentem dominio, præſertim quia pœnæ ſunt reſtringendæ, non autem ampliandæ.

Probatur ſextò; quia certum eſt, quod à die com- 11
miſſi delicti bona delinquentis ita ſunt obligata fiſco, vt poſſit fiſcus, ſecuta dicta ſententia, illa bona recuperare, à quocumque poſſeſſa inuenerit : Ergo ſignum eſt, quòd delinquens amiſerit quodam modo ius,
quod habebat transferendi plenè ſua bona in quem- 12
cumque poſſeſſorem; è contra verò delinquens ante dictam ſententiam illa bona retinere poteſt, illiſque frui, & vti, ſicut infrà dicemus : Ergo ſignum etiam ea altera parte eſt, quod non amiſerit omni modo dominium, & ius fruendi, ac vtendi, quod antea habebat in prædicta bona. Quapropter iuxta ea,
quæ dicebam *Dubitat. 103.* dici poteſt, quod de- 13
linquens à die commiſſi delicti priuetur dominio, non ſimpliciter, perfectè, & abſolutè; ſed tantùm ſecundùm quid, imperfectè, & conditionatè, poſita ſcilicet dicta ſententia iudicis, ita vt hac poſita, omnia priùs acta, licèt valida, reddantur inualida, ac ſi à die commiſſi delicti delinquens dominio priuatus fuiſſet:

Et

Et consequenter, licèt ante dictam sententiam delinquens retineat dominum, & ius dispouendi de bonis aliquo modo, non tamen possit de illis disponere perfectè, firmè, & irreuocabiliter, sed solùm imperfectè, infirmè, & reuocabiliter. Atque adeò licet ante dictam seotentiam habeat aliquam administrationem de suis bonis, habeat tamen illam obligatam fisco.

OBIECTIONES.

SVMMARIVM.

1 *Clausula (ipso iure) in cap. Cùm secundùm leges, de hereticis in sexto, noa significat, quod hareticns sit ipso iure priuatus dominio suorum bonorum, sed quod eo ipso talia bona sint fisco obligata; ita vt lata sententia declaratoria delicti, retrotrahatur publicatio ad diem, que delictum est commissum.*

2 *Verba Authent. & aliarum legum eodem modo explicantur.*

3 *Qua sit ratio cur alienationes facta à delinquente rescindantur.*

4 *Delinqueas post commissum delictum ex citatis iuribus priuatus est dominio conditionatè, atque ideò potestate alienandi perfectè, firmè, & irreuocabiliter; noa autem imperfectè, infirmè, & reuocabiliter.*

5 *Delinquentis bona licèt secundùm l. quisquis, Cod. ad leg. Iul. maiestat. dicantur fisco addicta, non tamen dicuntur sublata à possidente, saltem quoad dominium.*

6 *Delinquentis bona translata ad heredes, si ipsi non satis purgauerint delictum, vindicantur, ex l. vltima, ff. ad leg. Iul. maiestat. At non ita vindicantur ante sententiam, sed posita sententia, sea condemnatione.*

7 *Fiscus si noa acquireret dominium bonorum delinquentis, qua ipso iure confiscantur, non sequeretur, quod bona illa translata in tertium possessorem fructificarent huic, & non fisco; sed tantùm quod ea fiat addicta, seu obligata fisco à die commissi delicti, ita vt possit latâ sententiâ, bona cum fructibus perceptis à die commissi criminis vindicare.*

8 *Pontifex in cap. Cùm secundùm leges, de heret. in 6. tantùm prohibuit Principibus secularibus occupare bona delinquentium ante sententiam, seu condemnationem; quia ante sententiam, sea condemnationem iudicis Ecclesiastici, non debet fieri executio, & occupatio bonorum delinquentis: At non inde sequitur, an delinquens habeat dominium, necne, quia ab hac quastione voluit Pontifex se abstinere.*

9 *Dominium vtile ex Suarez manet apud ipsum delinquentem: Dominium verò directum transit in fiscum.*

1 OBiicies primò: *In cap. Cùm secundùm leges, de haretic. in 6.* dicitur, quod hæretici bona ipso iure publicentur: Ergo hæreticus ipso iure amittit dominium suorum bonorum, illudque traosit in fiscum.

Respondetur: Nego consequentiam, quia per illa verba, *ipso iure*, non significatur, quod hæreticus sit ipso iure priuatus dominio suorum bonorum, sed quod eo ipso talia bona sint fisco obligata: ita vt, lata sententia declaratoria delicti, retrotrahatur publicatio ad diem, quo delictum est commissum, & ex illo die bona hæretici simul cum fructibus sint transferenda in fiscum: Hoc tamen non impedit, quin hæreticus possit retinere dominium, antequam de delicto condemnetur. Accedit, quod *in l. vltima, ff. de public. & vectigal.* & *in l. cùm ancilla, Cod. de incest. nupt.* & *in cap. ita quorumdam, de Iudais*, ipso iure publicantur bona aliquorum, & tameo bonorum eorum dominium non transfertur in fiscum: Ad eum modum, quo bona alicuius debitoris hypothecata, obligata sunt creditori, & tamen dominium illorum bonorum remanet apud dictum debitorem. Accedit etiam, quod prohibemur alienari bona quædam, cùm tamen dominium illorum sit penes illum, qui possidet dicta bona, quare non valet argumentum: Publicantur ipso iure bona: ergo delinquens, cuius publicantur ipso iure bona, amittit dominium suorum bonorum.

Eodem modo explicantur verba *Authent. de incest. nuptiis, cap. 1.* vbi dicitur: *Mox rec rerum suarum casus immines*: Quia, vt inquit ibi Glossa, *ipso iure dominium perdit*: Et explicantur verba *Authent. de rapt. mulier. in fine*, vbi dicitur: A tempore commissi delicti transfertur dominium in fiscum. Et explicantur verba *l. commissa, ff. de public. & vectigal.* & *l. vltima, Cod. ad leg. Iul. maiestat.* vbi dicitur: *Reus perdit dominium suorum bonorum à die commissi criminis*: quia hæc, & similia verba intelligenda sunt de dominio secundùm quid imperfecto, & conditiooali, quod vltrò concedo acquiri fisco, scilicet fiscum habere ius ad bona delinquentis: Ita vt possit ferre seotentiam declaratoriam criminis delinquentis, qua probata, possit bona delinquentis vendicare. Et quia qui habet ius ad rem acquirendam, dicitur esse aliquo modo dominus illius rei, ideò fiscus io casu nostro dicitur esse aliquo modo dominus bonorum delinquentis, oon tamen simpliciter, perfectè, & absolutè, sed tantùm secundùm quid, imperfectè, & conditionatè, sicuti suprà dicebam. 2

Obiicies secundò: Post latam sententiam declaratoriam delicti rescinduntur omnes alienationes factæ à delinquente, & bona delinqueotis simul cum fructibus perceptis à die commissi delicti pertinent ad fiscum: Ergo per huiusmodi delicta amittitur dominium bonorum ipso iure. 3

Respondetur, nego consequentiam: quia ex dictis ratio, cur rescindantur alienationes factæ à delinquente, non est eo quòd delinquens amiserit dominium suorum bonorum (nisi modo, quo suprà dicebam) sed eo quòd à die commissi delicti illa bona sint obligata fisco, habeatque fiscus actionem ad illa bona post sententiam declaratoriam delicti.

Obiicies tertiò, committens delictum, ob quod bona ipsius sunt ipso iure addicta fisco, priuatus est potestate libera alienandi, & administrandi talia bona, sicut priùs habebat. Quòd patet io crimine læsæ maiestatis humanæ, *ex l. iudiciorum, ff. de accusationibus*, ibi: *Adeò vt Diuus Seuerus, & Antoninus rescripserint, ex quo quis aliquid ex his causis crimen contraxit, nihil ex bonis suis alienare, aut manumittere eum posse.* Et *ex l. vltima, Cod. ad leg. Iul. maiest.* ibi: *Ex quo quis tale crimen contraxit, neque alienare, neque manumittere eum posse, neque ei soluere iure debitorem, magnus etiam Antoninus rescripsit.* Et in crimine hæresis patet, *ex cap. Cùm secundùm leges, de hæretic. in 6.* sed dominium nihil aliud est, quàm ius vtendi re propria, tanquam propria: Ergo cùm delinquens ob delictum hoc ius amiserit, amittit & dominium. 4

Respondetur ex prædictis iuribus nihil aliud sequi, quàm quod delinquens post commissum delictum priuatus sit dominio imperfectè, & conditionatè: atque adeò priuatus sit potestate alienandi perfectè, firmè, & irreuocabiliter, vti suprà dicebam.

Obiicies quartò. *In leg. quisquis, Cod. ad leg. Iul. maiestat.* dicitur, ob prædicta crimina bona delinquentis esse fisco addicta: Ergo signum est, quod sint sublata à possidente, saltem quoad dominium. 5

Respondetur, hinc tantùm sequi, quod bona illa sint addicta, seu obligata fisco: Quod compati potest cum dominio possidentis.

6 Obiicies quintò, *in l.vltima, ff. ad leg. Iul. maiest.* vindicantur bona delinquentis translata ad hæredes, si hæredes non satis purgauerint delictum: sed vindicatio competit soli domino, iuxta Textum *in l.in rem, ff. de rei vindicat.* Ergo signum est, quod fiscus sit dominus.

Respondetur, vindicari quidem, sed ita vt vindicatio competat fisco, non ante sententiam declaratoriam criminis, sed posita tali sententia: In quo casu vltro concedo, quod fiscus factus sit dominus.

7 Obiicies sextò: Si fiscus non acquireret dominium delinquentis honorum, quæ ipso iure confiscantur, sequeretur quod bona illa translata in tertium possessorem fructificarent huic, & non fisco: Sed hoc est falsum, quia fiscus vindicat rem delinquentis cum fructibus perceptis à die commissi delicti: Ergo signum est, quod fiscus comparauerit, seu acquisiuerit dominium illorum bonorum ab illo die.

Respondetur, hinc tantùm sequi, quod bona delinquentis sint addicta, seu obligata fisco à die commissi delicti, ita vt possit fiscus lata sententia declaratoria delicti, à die commissi delicti bona illius cum fructibus perceptis vindicare.

8 Obiicies septimò: Si in delicto hæresis non amitteretur dominium à die commissi delicti, frustrà Pontifex *in cap.cum secundùm leges, de hæretic. in 6.* prohiberet Principibus sæcularibus occupare bona delinquentium quousque Episcopus, vel alius Ecclesiasticus habens potestatem, proferat sententiam super tale delictum; quandoquidem certum est, quod retento dominio alicuius rei, non possit à domino res auferri, quousque per sententiam, seu condemnationem ea priuatus sit.

Respondetur, hinc tantùm sequi, Pontificem prohibuisse Principibus sæcularibus occupare bona delinquentium ante sententiam declaratoriam delicti; quia ante talem sententiam iudicis Ecclesiastici non debet fieri executio, & occupatio bonorum delinquentis (aliàs confiscationis iudices essent Principes sæculares) non autem sequi, delinquentem habere, vel non habere dominium; quia ab hac quæstione voluit Pontifex se abstinere. Vt omittam, quod delinquens priuetur dominio suorum bonorum, non perfectè, & absolutè, sed imperfectè, & conditionatè, posita scilicet sententia declaratoria delicti, tanquam conditione sine qua non, modo suprà explicato.

9 Cæterùm aduerte, quod Suarez *de fide, disput.22. sect.3.n.5.* conciliet prædictas duas opiniones docendo, quod dominium vtile maneat apud ipsum delinquentem, dominium verò directum transeat ad fiscum. Ad eum modum, quo emphyteuta acquirit dominium vtile, dominium verò directum remanet apud dominum fundi; subditque, quod hoc probent Textus allegati, in quibus dicitur, quod à die commissi delicti dominium bonorum transferatur in fiscum, nempe dominium directum; cùm dominium vtile eorundem bonorum remaneat apud priorem dominum, & possessorem, scilicet delinquentem.

DVBITATIO CXXXI.

An confiscatio delinquentem, cui bona sunt ipso facto, seu ipso iure confiscata, obliget quod ea fisco tradat ante sententiam declaratoriam delicti?

SVMMARIVM.

1 *Confiscatio non obligat, secundùm probabiliorem sententiam, delinquentem, cui bona sunt ipso facto, seu ipso iure confiscata, ad tradendum ea fisco ante sententiam; quia delinquens in tali casu non priuatur dominio suorum bonorum, nisi conditionatè, contra complures Doctores affirmantes ex eo, quod defendant, delinquentem à die commissi delicti priuatum esse dominio suorum bonorum.*

2 *Princeps licèt in vno, vel altero casu possit obligare delinquentem, vt in seipsum pœnam grauem exequatur, non tamen id potest passim, & per legem, sicuti esset, si delinquens commisso delicto obligaretur bona fisco tradere.*

3 *Leges imponentes hanc confiscationis pœnam non priuant expresse delinquentem possessione suorum bonorum; consequenter delinquens non tenetur se illorum possessione spoliare.*

4 *Lex (ad hoc vt obliget) debet esse proportionata, & conformis fragilitati humanæ, debetque esse obseruatu moraliter possibilis, quod non esset, si iuberet aliquem esse executorem pœnæ contra se ipsum.*

5 *Princeps non videtur ad id obligare, cùm lex obligans ad omnia bona fisco tradenda ante sententiam sit obseruatu valde difficilis.*

6 *Clausula (ipso iure) non facit sensum, quod bona delinquentis sint tradenda fisco ante sententiam, sed quod confiscatio retrotrahatur ad diem commissi delicti.*

7 *Delinquentis bona licèt transeant in fiscum, remanent tamen plura in ipso delinquente, hoc est possessio, administratio, & vsus illorum; ita vt de illis non veniat spoliandus ante sententiam, sed tantùm post.*

8 *Limita cum Adriano, prædicta procedere quando delictum est occultum.*

9 *Limitatio prædicta reiicitur; quia lex confiscans bona delinquentis loquitur de delictis publicis, & de occultis, nullamque distinctionem facit.*

10 *Sententia non requiritur, vt populo constet de delicto delinquentis, cùm populus non obligetur hæretici bona fisco deferre, neque requiritur, vt ipse delinquens certus reddatur de suo delicto, sed vt pœna imposita per legem applicetur, & executioni mandetur.*

11 *Delinquens occultus ex aduersariis non tenetur sua bona tradere fisco ante sententiam, consequenter nec delinquens publicus, ob eandem rationem.*

12 *Delinquens vt teneatur tradere bona sua fisco, requiritur, quod de delicto ipsius habeatur illa notitia, quæ iure ciuili, & Canonico est præscripta. Volunt enim leges, hanc notitiam haberi per Iudicis sententiam.*

13 *Delinquens etiamsi crimen suum in iudicio confessus fuerit, adhuc non tenetur se bonis spoliare, neque fiscus potest ab illo bona illa eripere, & occupare; quia illa confessio solùm facit crimen esse notorium, non autem esse reum damnatum, & pœnam applicatam.*

14 *Sententia hæc in delictis, quæ ipso facto, seu ipso iure confiscationis pœnam trahunt, sufficit si sit declaratoria, seu condemnatoria delicti; quia eo ipso est simul condemnatoria pœnæ delicto annexæ.*

15 *Hæretici, vel alterius delinquentis bona (quando sunt ipso iure, seu ipso facto confiscata) non requiritur sententia condemnatoria, seu declaratoria pœnæ; requiritur tamen sententia declaratoria delicti, ad hoc vt illa bona deueniant ad fiscum.*

16 *Sententia declaratoria delicti implicitè includit sententiam condemnatoriam, seu declaratoriam pœnæ.*

RESPONDETVR, quod quamuis *in Repet.cap. exstirpandæ, §.qui verò, de præbend. n.24.* Parisius *de resignat. benefic. lib.3. quæst.1. n.22. & 81.* Marian. Socin. Senior *in cap.Iudæi 1. de Iudæis, num.14.* Felin. *in cap.Inquisitionis, de accusat. n.7.* & *in cap.1. de Constit. n.43. & in cap. Rodulphus, de rescript. n.12.13. & 38.* 1

Lorca

Lorea 1.2.disput.24. de legib.n.2. §. vltimo, Alphonsus de Castro lib.2.de leg.pœnali,cap.10. & 11. & lib.2. de iust. hæretic. punit. cap.5. & 6. & Antonius Gomez tom. 3. var. cap.2. num.5. affirment ex eo quod tenent, delinquentem absolutè à die commissi delicti priuatum esse dominio suorum bonorum, & consequenter teneri ea fisco tradere eo ipso, quod delictum commisit; quia aliàs possideret, & retineret bona illa contra voluntatem fisci, qui factus est illorum dominus, quod vtique est illicitum:) Probabilius tamen sit oppositum, quod docent Alexander in l. si quis maior, Cod. de transact. num.13. Adrian.quodlib.1.art.1.lit.I, Caietan.2.2.q.6a. art.3. & in summa, verb. pœna. Victoria relect.1. de Indis,num.14. Molina de iust.tom.1. disput.65.vers. contrariam sententiam,& tom.3.disp.657. numero 3.Henriquez lib.13. de excommunic.cap.56.num.2.Sotus de iust. lib.1.q.6. art.6. concl.1. Valentia 1.2. disput.7. quæst.5. punct.6.q.3. vers. ea qua deinde, & 2.2. disp.1. quæst.11. art.3. Bannes 2.2. quæst. 12. art.2. vers. tertium argumentum, Syluest. verb. assassinus,num.vlt. & verb. hæresis 1.quæst.8. n.13. Rosella eodem verbo hæresi, numero 1. Tabiena ibidem,quæst. vnic.num.1.& 3.Medina de restitut. quæst. 1. Angel. verb.pœna, numero 3. Mynsingerius singul. obseru. centur.2. decis.43. Bursat. lib.1. cons.14. in 8.& 19.Peregrin. de duello, quæst.7.num.14.Salonius 2.2.q.62.art.3. controu.1.post 3.conclusionem, Aragon. 2.2. q. 11. art.3. §. his suppositis, Lessius de iust. lib.2. cap.19.dubit.8.num.64.Emmanuel Sà verb.fiscus,num.1. Philiarch. tom.1. part.2. lib.6. cap.12. Rojas singul.26. num.5.& 6. Caoteta in quæst. crimin. rubr. de hæretic. cap.1.n.16.Graff. lib.1. decis.cap.11. num.1.& 40.Sayr. in clau. reg. lib.3. cap.9. num.30. Lancellot. de attentat. cap.5. num.36. Nauarrus in summa, cap.23. numero 66. Couarruu. 4. decret.2.part.cap.6.§.8.num.10. Suarez de fide,disput.22.sect.3,num.3. vbi ait, esse hanc sententiam communissimam,securissimam, & in praxi seruandam. Azor.tom.1.lib.5.cap.7.q.1. & 3. & lib.8. cap.12. q.3. 4.& 5. Simanch. de Cathol. Institution. tit.9. num.161. & seqq. Pegna in director. Inquisitor.3. part. commentar.158. Vasquez 1.2.disp.169.cap.4. & disput. 170. cap.3. Farinac. de hæres.q.190. n.13.& Sanchez lib. 2. moral. cap. 18. num.30. & cap.22. num.7. Videri etiam poterunt Mol. de primogen.lib.4.cap.vlt,n.31. & Mieres de maioratu, part.4.quæst. 23. & quæ dicebam suprà dubit.116.num.10.& 11.

Probatur, quia ex iis, quæ dicebam dubit.103. & dubit.130. delinquens etiam in tali casu non priuatur dominio bonorum suorum, nisi solùm conditionatè, posita scilicet sententia, seu condemnatione iudicis,tanquam conditione sine qua non: Ergo.

2 Confirmatur, quia licèt princeps in vno, vel altero casu possit obligare delinquentem, vt in seipsum pœnam grauem exequatur, non tamen id potest passim, & per legem,cùm non expediat bono communi talis obligatio, vtpote humanæ infirmitati contraria, & multis transgressionibus subiecta. Sed si delinquens, commisso delicto obligaretur bona sua fisco tradere, obligaretur grauem pœnam in seipsum exequi: Ergo dicendũ,quod non possit passim,& per legem princeps ad id obligare.

3 Confirmatur secundò, quia leges imponentes hanc confiscationis pœnam,non priuant expressè delinquentem possessione suorum bonorum: Ergo non tenetur delinquens se illorum possessione spoliare,etiamsi dominio priuatus sit, nisi id expressè dicatur. Antonius Gomez tom.3. variar.c.2. de delictis,n.3. Cautera in quæst. criminal.rubric.de hæretic.cap.1.n.16. & alij, quos refert Farinac. de hæres.q.190.n.85.

4 Confirmatur tertiò, quia lex ad hoc vt obliget,debet esse proportionata,& conformis fragilitati humanæ, debetque esse obseruatu moraliter possibilis: At quod quis sit executor in seipsum pœnæ grauissimæ, non est quid proportionatum, & conforme fragilitati humanæ, neque est quid obseruatu moraliter possibile: Ergo non est dicendum, quod lex velit ad id obligare.

Confirmatur quartò, quia cùm lex obligans ad omnia bona fisco tradenda ante sententiam, sit, vt omnes concedunt, obseruatu valdè difficilis, non est dicendum, quod princeps velit ad id obligare, nisi claris, & expressis verbis id ipsum præcipiat; sed nullibi in iure id clarè,& expressè præcipitur, sed potiùs, vt dicam mox infrà, habetur oppositum: Ergo non est dicendum, quod velit princeps ad tam rigorosam pœnam obligare. 5

Obiicies: leges clarè,& expressè habent,quod bona delinquentis, de quo loquimur, sint ipso iure confiscata: Ergo non requiritur alia sententia, præsertim cùm leges obligare possint ad pœnam ante sententiam latam. 6

Respondetur: distinguo antecedens: *Sunt ipso iure confiscata*, ita vt hæc verba faciant sensum, quod statim sint tradenda fisco ante sententiam, nego: ita vt faciant sensum, quod statim sint obligata fisco, vt propterea post latam sententiam retrotrahatur confiscatio ad illum diem, in quo fuit commissum delictum, concedo.

Instabis: statim ac quis committit delictum (ob quod ipsius bona ipso iure confiscantur) transit illorum dominium in fiscum: Ergo debent statim tradi fisco, cùm non possit res aliena retineri sine domini consensu. 7

Respondetur, nego antecedens (quod scilicet statim transeat dominium in fiscum, nisi solùm modo,quo suprà dicebam.) At dato, transeat; distinguo tamen, ita vt apud delinquentem nihil relinquatur, nego: ita vt apud delinquentem relinquatur possessio,administratio, & vsus illorum bonorum, sicque possit delinquens ea bona possidere, & non retineat inuito domino; atque adeò non teneatur se illis spoliare ante sententiam, sed ad summum post sententiam, concedo.

Limitant Adrianus quodlib.8. art.1. lit. I, Sylnest. verb. hæresis,quæst.8 & verb.assassinus, quæst.5. & verb. pœna, quæst.21. Angel. verb.pœna, num.3. Farinac. & de hæres.quæst.190.n.85.& de crimin. læs.maiest.quæst.116. num.18. quod id, quod dixi, intelligatur quando delictum est occultum: Tunc enim (inquiunt ipsi) non tenetur delinquens se bonis spoliare ante sententiam, ne sit occasio se prodendi; secùs si delictum sit notorium, quia tunc cessat ratio, ob quam sententia requiritur, quæ est, vt constet de delicto, & nulla detur occasio vexandi innocentem. 8

At hæc limitatio mihi non probatur, quia lex confiscans bona delinquentis, æquè loquitur de delictis publicis, & de occultis, nullamque distinctionem facit: Ergo si non obligat,vt se bonis spoliet, delinquentem secretè, neque obligabit delinquentem publicè. 9

Confirmatur, quia sententia non requiritur, vt populo constet de delicto delinquentis, cùm populus non obligetur hæretici bona fisco deferre: neque requiritur, vt ipse delinquens certus reddatur de delicto suo (cùm satis sua conscientia,quæ falli non potest, de illo certus reddatur. Ergo solùm requiritur, vt pœna imposita per legem applicetur, & quasi executioni mandetur,auditis delinquentis defensionibus. 10

Confirmatur secundò ad hominem, quia vt ipsi aduersarij concedunt, non tenetur ante sententiam sua bona tradere fisco delinquens occultus: Ergo nec etiam tenetur delinquens publicus. Consequentia probatur, quia si ad id teneretur delinquens publicus, esset quia scitur hæresis illius: Ergo cùm delinquens occultus rectè sciat delictum suum,licèt ab aliis non sciatur,non minùs si sola scientia sufficiat, obligabitur tradere bona sua fisco delinquens occultus, quàm teneatur delinquens publicus: sed falsum est,vt ipsi aduersarij etiam concedunt, quod ad id obligetur delinquens occultus, ergo etiam falsum erit,quod ad id obligetur delinquens publicus. 11

Confirmatur tertiò, quia ad hoc, vt delinquens teneatur tradere bona sua fisco, requiritur (vt mox infrà dicetur) 12

dicetur) quod de delicto ipsius habeatur illa notitia, quæ iure ciuili, & canonico est præscripta; sed leges ciuiles, & canonicæ, (vt etiam mox infra dicetur) præscribunt, quod hæc notitia habeatur per iudicis sententiam, ad maiorem scilicet certitudinem, ad satisfactionem Reipublicæ, ad vitandas fraudes, &c. Ergo ante hanc iudicis sentiam non tenetur bona sua tradere fisco delinquens, quamuis publicus.

13 Quapropter delinquens etiamsi crimen suum in iudicio confessus fuerit, adhuc non tenetur se bonis spoliare, nec fiscus potest ab illo bona illa eripere, & occupare; quia illa confessio solùm facit crimen esse notorium, non autem esse reum damnatum, & pœnam applicatam; quod requiri videtur, *argum. l. vltima, Cod. ad leg. Iul. maiest.* ibi: *Vt conuicto reo, memoria eius damnetur, & eius bona successoribus eripiantur.* Ex quibus verbis colligitur, requiri quod reus sit conuictus, & damnatus, ad hoc, vt bonis suis possit spoliari: & *argum. cap. cùm secundùm leges, de haret. in 6.* vbi expressè cauetur, non posse bona delinquentis ante sententiam iudicis occupari. Videri poterit præter alios Sanchez *loco suprà cit. cap.16.* Fachin. *lib.4. controuers. cap.35. in fine,* Vasquez *vbi supra, n.14.* Simanch. *n.175.* Suarez *n.7.* & Farinac. *n.23.*

14 Cæterùm hæc iudicis sententia in delictis (quæ ipso facto, seu ipso iure confiscationis pœnam trahunt) sufficit si sit declaratoria delicti; quia eo ipso est simul declaratoria, & condemnatoria pœnæ eidem delicto annexæ. Syluest. *verb. hæresis 1. n.3. & verb. assassinus, quæst. vltima,* Tabiena *eodem verb. assassinus, quæst. vnica, n.2.* Sotus *lib.1. de iust. quæst. 6. art.6. concl.3.* Peregrin. *de iur. fisc. lib.4. tit.5. num.29. & lib.5. tit.1. num.171.* Nauar. *cons.20. de haret. num.4.* Roland. *lib.3. cons.8. n.7.* Bursat. *lib.1. cons.14. n.18. & cons.53. num.1. & 22.* Scacc. *lib.1. de iudic. cap.98. num.10. & 11.* Philiarch. *tom.2. part.2. lib.6. cap.22.* Graff. *lib.2. decis. cap.11. n.4.* Cantera *in quæst. crimin. rubr. de haret. cap.1. n.14. & 16.* Zanchin. *tract. de haret. cap.25. n.1.* Gomez *tom.3. var. cap.2. tit. de crimin. læs. maiest. num.1. & 3.* Felin. *in cap. Rodulphus, num.35. de rescript.* Alex. *in l. si quis maior, Cod. de transact. n.13.* Dominicus *in cap. cum secundum leges, de hæretic. in 6. §. confiscationis, n.1.* Tiraquel. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.40. Cod. de reuocand. donat.* Couarruu. *in 4. decret. part.2. cap.6. §.8. num.18.* Mandos. *in addit. ad repert. Inquisit. verb. confiscatio, lit. C.* Simanch. *de Cathol. Institution. tit.9. n.164.* Vasquez *1.2. disput. 170. cap.4. n.14.* & Sanchez

15 *cit. cap.22. n.17.* Quamuis igitur, quando hæretici, vel alterius delinquentis bona sunt ipso iure, seu ipso facto confiscata, non requiratur sententia condemnatoria, seu declaratoria pœnæ; requiritur tamen sententia declaratoria delicti, scilicet quod talis reus hoc, vel illud delictum commiserit, ad hoc vt illa bona deueniant ad fiscum, vti dicebam. Et patet *ex cit. l. vltima, Cod. ad leg. Iul. maiest.* & *ex cit. cap. cùm secundùm leges, de hæretic. in 6.* vbi dicitur, *Confiscationis executio non fiat, donec sententia fuerit promulgata super crimen.* Sufficit verò, vti etiam dicebam, sententia declaratoria delicti; quia pœna incurritur ipso facto, ac committitur delictum, sicque declarato delicto, declaratur etiam & pœna, & ea succedit delicto.

16 Non obstat, si dicas: communiter Doctores inquiunt, quod sententia diffinitiua, quæ non continet condemnationem, vel absolutionem, non habeatur pro iusta, & valida: Ergo sententia, quæ solùm declarat esse commissum delictum, & reum non condamnat, non valebit.

Respondetur enim, quod in sententia declaratoria delicti, implicitè includatur sententia condemnatoria, seu declaratoria pœnæ (quando scilicet declaratur delictum, cui ipso iure, seu ipso facto pœna est imposita.) Quamuis quando pœna non est imposita ipso iure, vel ipso facto, sed debet ea per iudicem imponi, tunc requiratur sententia, quæ declaret pœnam, & condemnet ad pœnam.

COROLLARIVM.

An, si in aliqua lege dicatur, non opus esse sententia declaratoria, vt quis bona sua amittat, sed eo ipso, quod delinquit, absque alia sententia declaratoria censeatur bona ea amisisse, adhuc requiratur sententia declaratoria criminis?

SVMMARIVM.

1 *Sententia criminis declaratoria adhuc requiritur, etiamsi in lege habeatur, ea opus non esse, vt bona sua quis amittat; sed statim absque alia sententia declaratoria censeatur amisisse, quia alioquin esset obligatio nimis rigorosa.*

2 *Non obstat, si dicas: Eo ipso, quod ipso iure aliqua pœna imponitur delicto, sufficit sententia declaratoria criminis, & non requiritur expressè sententia declaratoria pœna; quia non est omninò certum, quod sententia declaratoria pœna non sit necessaria simul cum sententia declaratoria delicti.*

3 *Sententia declaratoria pœna, dato quod expressè non sit necessaria ad hoc, vt pœna incurratur, adhuc lex potest illam excludere ad maiorem cautelam, & firmitatem: Quod à stylo legum non est alienum.*

4 *Clausula (absque sententia declaratoria) est explicanda de declaratione pœna, non autem delicti; idque est verum, etiamsi lex dicat, absque alia declaratione facti, vel pœna, & etiamsi crimen commissum sit notorium.*

5 *Clausula (absque sententia declaratoria) apponitur ad maiorem verborum declarationem, sicut (& ipso iure.)*

EX dictis sequitur primò, quod si in aliqua lege dicatur, non opus esse sententia declaratoria, vt quis bona sua amittat, sed eo ipso, quo delinquit, absque alia sententia declaratoria censeatur bona ea amisisse (vt dicitur in crimine sodomiæ apud regnum Castellæ, *in l.1. tit.21. lib.8. Recop.*) Adhuc ex probabiliori sententia Doctorum requiritur sententia declaratoria criminis, ob rationes in principio dictas; quia alioquin esset obligatio nimis rigorosa, & regulariter vltra fragilitatem humanam, atque adeò bono communi non expediens: Quapropter lex illa intelligi debet de sententia declaratoria pœnæ, ita vt absque sententia declaratoria pœnæ, pœna censeatur incursa, non autem absque sententia declaratoria delicti. Anton. Gomez *3. variar. cap. vltimo, n.3.* Vasquez *disput.170. num.21. & seqq.* Sanchez *lib.2. moralium cap.22. n.20.* & alij, quos mox infrà citabo. 1

Neque obstat, si dicas: Eo ipso quod ipso iure aliqua pœna imponitur delicto, sufficit vt talis pœna incurratur, sententia declaratoria criminis, & non requiritur expressè sententia declaratoria pœnæ: Ergo si lex excludit sententiam declaratoriam, videtur exclusisse sententiam declaratoriam delicti, & non sententiam declaratoriam pœnæ, quæ per se, vtpotè non necessaria, iam exclusa videtur. 2

Respondetur enim, non esse omninò certum, quod sententia declaratoria pœnæ non sit necessaria simul cum sententia declaratoria delicti, iuxta Textum *in l. Præses, Cod. de sentent. & interlocut.* vbi definitiua sententia, quæ absolutionem, vel condemnationem non continet, pro iusta non habetur.

Respondetur secundò, dato quod sententia declaratoria pœnæ expressè non sit necessaria ad hoc, vt pœna incurratur, adhuc lex potest illam excludere ad maiorem cautelam, & firmitatem: Quod à stylo legum non 3
est

est alienum. DD. quos sequitur Couarr. *lib. 2. var. cap. 5. n. 9.* & Sanchez vbi suprà.

4 Quando igitur ob hæresim, vel ob aliquod aliud delictum ipso iure, seu ipso facto publicantur bona delinquentis: & præterea subditur, quod nulla alia opus sit sententia declaratoria, seu declaratione, adhuc non tenetur delinquens sua bona applicare, & offerre fisco absque sententia declaratoria delicti, & illa verba, *Absque sententia declaratoria, seu absque declaratione*, sunt explicanda de declaratione pœnæ. Ant. Gomez, Vasquez, Sanchez *in locis suprà citatis*, & Couarruu. *in 4. decret. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 10. vers. 1.* Quaranta *verb. alienatio, n. 49.* Less. *de iust. lib. 2. cap. 29. num. 63.* Peregrin. *de duello, q. 7.* vbi subdit, hoc esse verum, etiamsi lex dicat, absque alia declaratione facti, vel pœnæ, & etiamsi crimen commissum sit notorium; citatque Sotum *1. de iust. quæst. 6. art. 6. concl. 1.* & Graffium *vol. 1. decis. lib. 2. cap. 11. n. 26. & seqq.* aliosque que passim Doctores.

5 Non obstat, si dicas: Hinc sequi (si adhuc requiratur sententia declaratoria criminis) illa verba, *absque alia declaratione*, frustà addi.

Respondetur enim: Nego antecedens; quia ex dictis per illa verba, *absque alia declaratione*, solùm excluditur declaratio pœnæ, non verò declaratio criminis. Et quamuis per illa verba, *ipso iure, vel ipso facto confiscata*, sit satis exclusa declaratio pœnæ; non tamen propterea illa verba: *Absque declaratione*, inutiliter apponuntur; quia saltem apponuntur ad maiorem verborum declarationem, & ad maiorem cautelam, vti dicebam.

COROLLARIVM II.

An ante sententiam declaratoriam delicti neque delinquens, etiam publicè, teneatur bona sua fisco deferre, neque fiscus possit bona delinquentis occupare?

SVMMARIVM.

1 *Delinquens ante sententiam declaratoriam delicti, etiam pulicè non tenetur bona sua deferre fisco, neque fiscus potest bona delinquentis occupare; quia dum non accedit sententia prædicta, ipse delinquens iure possidet, quo tempore fiscus non potest eiusdem bona occupare.*

2 *Fiscus non potest bona hæretici, vel alterius delinquentis, cuius ipso iure bona publicantur, ante sententiam declaratoriam criminis, quamuis crimen esset notorium, occupare.*

3 *Sententia declaratoria criminis non requiritur tantum, vt constet delictum esse commissum, sed vt iudex tanquam minister legis, auditis defensionibus rei, applicet pœnam statutam in lege, huic vel illi reo.*

4 *Fiscus si quando crimen est notorium, in tali casu occupet bona hæretici, vel alterius delinquentis, non solùm peccat contra præceptum in cap. cùm secundùm leges, de hæretic. in 6. sed etiam tenetur bona occupata restituere.*

5 *Fiscus tamen potest tradere dicta bona alicui custodienda ante sententiam declaratoriam, ne auferantur in damnum rei, & ipsius fisci.*

1 EX dictis sequitur secundò, quod ante sententiam declaratoriam delicti neque delinquens etiam publicè teneatur bona sua fisco deferre, neque fiscus possit bona delinquentis occupare; quia dum non accedit sententia declaratoria delicti, delinquens iure possidet, & dum iure possidet, fiscus non potest bona delinquentis occupare, vt expresè habetur *in cap. in literis, de restitut. spoliator.* & ex communi docent Molina *de iust. & iur. tom. 1. disputat. 95. ad 3.* Simanch. *de catholic. Institut. tit. 9. num. 175. & seqq.* Suarez *de fide, disput. 22. sect. 1. n. 6.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. n. 18.* & alij quos infrà citabo.

Neque fiscus igitur potest bona hæretici, vel alterius delinquentis, cuius ipso iure bona publicantur, ante sententiam declaratoriam criminis, quamuis crimen esset notorium, occupare. Angel. *verb. pœna, num. 3* Syluest. *verb. Assassinus, quæst. vltima*, Molina *de iust. tom. 1. cit. disputat. 95.* & Vasquez *1. 2. disput. 170. cap. 4. num. 14.* etsi contrarium sentiant Abbas *in cap. cùm non ab homine, de iudic. n. 29.* Dominicus *in cap. cum secundum leges, §. confiscationis, num. 3. de hæretic. in 6.* & Castr. *lib. 2. de leg. pœnal. cap. 10.* quatenus aiunt, quod in crimine notorio possit fiscus bona prædicti delinquentis occupare, non expectata sententia declaratoria criminis. 2

Non obstat, si dicas cum istis Doctoribus: ideò requiritur sententia declaratoria criminis, vt declaretur crimen esse commissum. At quando crimen est notorium, cùm constet illud esse commissum; non requiritur talis declaratio: Ergo sicut tenetur reus dare bona sua fisco post sententiam declaroriam criminis, ita etiam quando notoriè constat, crimen esse commissum, tenebitur similiter dare ea ante dictam sententiam. 3

Respondetur enim, nego maiorem, quia falsum est, requiri sententiam declaratoriam criminis solùm, vt constet crimen esse commissum; sed præterea requiritur ad aliud, vt scilicet iudex tanquam minister legis, auditis defensionibus rei, applicet pœnam statutam in lege huic, vel illi reo. Quod est verum etiam in casu, quo reus in iudicio confessus sit suum crimen, ita vt & in hoc casu etiam requiratur sententia declaratoria criminis, vti suprà dicebam.

Quapropter, si fiscus in tali casu (quando scilicet crimen est notorium) bona hæretici, vel alterius delinquentis, cuius bona ipso iure confiscantur, occupet, non solùm peccat contra id, quod præcipitur *in dicto cap. cùm secundum leges, de hæretic. in 6.* vbi præcipitur, quod bona delinquentis ante sententiam non accipiantur: sed etiam tenetur bona occupata restituere. Molina *de iust. tom. 1. cit. disput. 95. in solutione ad 3.* Suarez *de fide, disput. 22. sect. 2.* circa finem, Vasquez *1. 2. disput. 170. cap. 4. num. 15.* & alij, quos suprà citabam: Quia delinquens, vti dicebam, ante sententiam declaratoriam criminis habet dominium, vel saltem iustam possessionem bonorum suorum: Ergo qui priuat illum suis bonis, peccat contra iustitiam, & consequenter tenetur illa restituere delinquenti; cùm quod de iure ab aliquo possidetur, non nisi per iniuriam auferatur, *cap. in literis, de restitut. spoliat.* Tum quia *in dicto cap. cum secundùm leges*, expresè dicitur, quod fiscus non habet ius illa occupandi ante sententiam declaratoriam criminis: Ergo si ante talem sententiam bona illa occupet, faciet iniquè, & iniustè; ita vt ad restitutionem, sicut iam dicebam, teneatur. 4

Non nego tamen, quod cum hoc stare possit, vt queat fiscus ante sententiam declaratoriam criminis bona delinquentis alicui, ne auferantur, custodienda tradere; quia id & fisco, & delinquenti expedire videtur, vti præter alios adnotauit Suarez *de fide disput. 22. sect. 2. num. 6.* 5

DVBITATIO CXXXII.

An posita sententia declaratoria delicti, teneatur delinquens bona sua fisco deferre? Et quid in tali casu possit delinquens in fauorem suum operari?

SVMMARIVM.

1 *Delinquens, posita sententia declaratoria delicti, neque potest executioni sententiæ resistere; quia esset resistere executioni iustæ, & debitæ post sententiam iudicis.*

2 *Delinquens non potest bona sua ex proposito occultare, & aliis custodienda tradere, ne fiscus possit illa reperire.*

3 *Delinquens si edicto, vel alio modo à iudice rogetur de bonis, quæ habet, & quæ fisco iam sunt applicata, debet manifestare, & non manifestando executioni sententiæ resistit, & sic peccat contra iustitiam.*

4 *Dicta de delinquente procedunt etiam in illius hærede, & possessore, apud quem alia bona ipsius condemnati reperiuntur; quia semper transeunt cum illo onere, & obligatione ad fiscum.*

5 *Delinquens si condemnatus, & à fortiori eius successor, ex communi Doctorum sententia, bona occupanda fisco non occultet interrogatus, neque resistat si illis spoliari attentetur, sed paratus sit petita deferre, satisfacit obligationi, neque tenetur ea fisco deferre; quia sententia non obligat delinquentem, vt sua bona fisco tradat, sed solùm tribuit fisco ius ad ea occupanda; contra nonnullos contrarium tenentes ob translationem illorum bonorum post sententiam in fiscum.*

6 *Delinquens non tenetur etiam post sententiam declaratoriam criminis sua bona offerre fisco, sed solùm tenetur non resistere quando sententia executioni mandatur, quia nimis durum esset obligare aliquem, quod sua bona offerat fisco.*

1 RESPONDEMVS, & dico primò: In tali casu communis sententia Doctorum est, quod non possit delinquens sententiæ executioni resistere: Quia esset resistere executioni iustæ, & debitæ post sententiam iudicis: sic Bannes 2.2. *quæst.* 162. *art.* 3. *dub.* 2. Aragon *ibid. col.* 2. Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 8. *quæst.* 3. Sanchez *cit. cap.* 22. *num.* 11. & alij, quos infrà citabo.

2 Hinc non potest delinquens bona sua ex proposito occultare, & aliis custodienda tradere, ne fiscus possit illa reperire, & occupare, quia hoc esset (vt inquiunt ipsi) positiuè resistere.

3 Hinc etiam delinquens, si vt suprà, vel alio modo à iudice interrogetur de bonis, quæ habet, & fisco iam sunt applicata, debet manifestare, & si non manifestat (subdunt ipsi) executioni sententiæ positiuè resistit, sicque peccat contra iustitiam aduersus fiscum, atque adeò tenetur restituere; quia fiscus ratione dominij in delinquentis bona acquisiti, habet ius obligandi delinquentem, vt veritatem interrogatus manifestet.

4 Et quod dictum est de delinquente, idem dicunt de illius hærede, & possessore, apud quem talia bona delinquentis condemnati reperiuntur; quia semper talia bona transeunt cum illo onere, & obligatione ad fiscum. Doctores *in locis suprà citatis*, & præcipuè Azor. *in cit. cap.* 8. *q.* 4.

Quamuis si quoad ea, quæ modò dicta sunt, quid aliquantulum benignius quis exoptet, videre poterit, quæ dicebam Tractatu de Parlamentis, *cap.* 4. *dubit.* 29. & tractato de impediente bonum alienum, *dubit.* 6.

Dico secundò, communis etiam sententia Doctorum est, quod si delinquens condemnatus (& à fortiori eius successor) bona occupanda fisco non occultet interrogatus, neque resistat, si illis spoliari attentetur, sed paratus sit ea petita deferre, satisfaciat obligationi, neque teneatur ea fisco deferre; quia sententia non obligat delinquentem, vt sua bona fisco tradat, sed solùm tribuit ius fisco, vt ea occupare possit; quia esset durissima obligatio delinquentem ipsum suæ pœnæ executorem constituere. Sic Couarruu. 4. *decretal.* 2. *part. cap.* 6. §. 8. *n.* 10. *conclus.* 2. Molina *de iust. tom.* 1. *disp.* 66. Simanch. *de cathol. Institut. tit.* 9. *num.* 184. Azor. *cit. cap.* 8. *quæst.* 4. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 22. *num.* 8. & alij, quos infrà citabo: quorum tamen aliqui limitant, nisi iudex expressè delinquentem ad solutionem condemnaret: Quod in confiscatione omnium bonorum, vel partis illorum nunquam fieri consueuit.

Quamuis alij, vt Corduba *lib.* 1. *quæstion. quæst.* 36. § *notabil.* 2. & Vasquez *de legib. disput.* 171. *cap.* 2. *n.* 11. contrarium teneant ex eo, quia facta condemnatione delinquens nullum ius habet in illis bonis confiscatis, sed totum ius translatum est in fiscum: Ergo fiscus ea sibi occupat, vt propria: Et consequenter, quamuis fiscus ea non petat, non poterit delinquens retinere, & multo minùs alienare, vel in proprios vsus consumere; quia hæc est propria actio dominij, & possessionis, qua iam per sententiam ipse delinquens spoliatus est.

Confirmant, quia exinde non fit, obligari delinquentem ad rem minus arduam, & difficilem; quia declarato delicto, & lata sententia, non est nimis arduum, & difficile, delinquentem deferre fisco bona sua: Tum quia non est necessarium, vt delinquens deferat, sed sufficit, si manifestet bona, quæ possidet, vt possit fiscus ea occupare.

Quod si, facta manifestatione, fiscus negligens fuerit in illis bonis occupandis, iam ex tunc delinquens censebitur ex voluntate fisci retinere; quæ voluntas ante manifestationem à delinquente factam in fisco non sumebatur.

At his non obstantibus, adhuc satis probabile est, quod suprà dicebam cum communi sententia Doctorum, Didaci Couarruuiæ, Molinæ, Simanchæ, Azorij, Sanchez, & aliorum etiam, quos mox infrà citabo, præsertim si attendantur, quæ dicebam *citato Tractatu de Parlamentis, cap.* 4. *dubit.* 29. & *citato tractat. de impediente bonum alienum, dubitat.* 6. Ex quibus facilè quis ad rationes aduersariorum istas respondere poterit.

Delinquens igitur (inquam) non tenetur, etiam post sententiam declaratoriam criminis, sua bona offerre fisco, sed solùm tenetur non resistere, quando sententia executioni mandatur. Couarruuias *in* 4. *decretal. part.* 2. *cap.* 6. §. 8. *n.* 10. & *lib.* 1. *variar. cap.* 2. *numero* 10. Molina *de iust. tom.* 1. *disput.* 66. *vers. addis optimè*, & *disputat.* 95. *vers. ad secundum principale*, & *in fine*, Simanch. *de Cathol. Institut. tit.* 9. *numero* 184. & 209. & 2° 3. Azor. *tom.* 1. *Instit. moral. lib.* 5. *cap.* 8. *quæst.* 4. quamuis contrarium velit *tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 17. *quæst.* 3. vbi ait, priuatum ipso iure beneficio non facere fructus suos; quia caret titulo, sed debere eos restituere. Quod etiam inquit *in dicto cap.* 8. *q.* 3. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 22. *num.* 8. Padilla *in l. si quis maior, Cod. de transact. n.* 58. Nauarr. *in summa, cap.* 23. *n.* 66. Lessius *de Iust. lib.* 2. *cap.* 29. *n.* 63. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 56. §. 2. & 3. *circa finem*, Prosper de Aug. *in Bullar.* Quarant. *verb. alienatio, in Append.* & *verb. fodomia, in fine*, Ludouic. Mexia *in Pragmat. frum. concl.* 6. *num.* 134. Azeued. *initio tit.* 1. *lib.* 2. *recopil. numero* 24. Carbo *de legib. lib.* 8. *disputat.* 9. *circa finem*, Bannez 2.2. *quæst.* 62. *art.* 3. *dubit.* 3. quamuis contrarium velit *quæst.* 12. 6

*quaest.*12. *art.*2. *conclus.*2. Vega *part.*2. *cap.*63. *cas.*2. *in fine*, Suarez *de fide, disput.*22. *sect.*2. *n.*7. *& sect.*3. *n.*7. Farinac. *de haeres. quaest.*109. *n.*21. & alij passim. Quia sicuti dicebam, nimis durum esset obligare aliquem, quod sua bona offerat fisco. Et lex obligaret quodammodò ad quid moraliter impossibile, cùm nemo teneatur aduersus seipsum sententiam rigidissimam caeque. Tum quia reuera sententia non profertur, quod reus bona sua offerat fisco, sed solùm dat fisco ius ad illa capienda: Ergo satis erit, si fisco capienti ea bona reus non resistat.

DVBITATIO CXXXIII.

Quid dicendum, si reus interrogatus de delicto, quod verè commisit, contra iuris ordinem, veritatem negat, vel falsis testibus innocentiam probat, vel futili appellatione iudicium subterfugit, & propterea non damnatur, neque fiscus eius bona occupat; an scilicet in tali casu delinquens teneatur restituere fisco emolumentum, quod posita sententia fiscus percepturus erat.

SVMMARIVM.

1 *Reus si interrogatus de delicto, quod verè commisit, contra iuris ordinem, veritatem neget, vel falsis testibus innocentiam probet, vel futili appellatione iudicium subterfugiat, & propterea non damnetur; neque fiscus eius bona occupet; licet secundùm aliquos Doctores teneatur restituere fisco emolumentum, quod posita sententia percepturus erat: Probabilius tamen est oppositum.*

2 *Sententia contraria in hoc fundabatur, quia licet fiscus non habebat ius occupandi bona delinquentis, nisi posita sententia declaratoria criminis, habet tamen ius, vt hac occupatio mendaciis non impediatur.*

3 *Impediens aliquem à consecutione alicuius beneficij, tenetur compensare emolumentum, quod inde sperabat, arbitrio prudentis viri.*

4 *Fiscus non habet ius ad obligandum reum, vt veritatem fateatur; cum talis obligatio solùm ex iudicio, & iustitia legali proueniat, ex quo sequitur sententiam Auctoris esse probabiliorem.*

5 *Fiscus si ad poenam coporalem infligendam reo procederet, non propterea reus, qui veritatem negaret, peccaret contra fiscum, sed solùm contra iudicium publicum; quia iudicium publicum per se institutum est ad punienda delicta, & ad praecauenda mala in Republica, contra aliquos contrarium sentientes de Procuratore fiscali; quia ea conditione à Republica constitutus est, vt vtilitatem fisci procures, & delicta in iudicium deferat.*

6 *Quod tamen non procedit secundùm dictos Doctores in iudicibus, & aliis ministris iustitiae; quia ij non sunt constituti à Republica ad locupletandum fiscum, sed ad eam purgandam; secus tamen si instante fiscali ipse iudex negligens esset in ferenda sententia, & in applicanda poena, quia tunc teneretur ad compensanda emolumenta fisco obuentura.*

7 *Procurator fiscalis, & iudex in dictis casibus ex probabiliori sententia ad nullam restitutionem tenentur, ex dictis suprà, & alibi,*

1 AFFIRMANT Sotus *de Iustitia, & Iur. lib.*5. *q.*6. *art.*6. Castro *de lege poenali, lib.*2. *cap.*12. §. ex R. P. Delbene de Offic. S. Inquisit. *Tom. I.* *his*, Molina *de iust. & iur. tom.*1. *disput.*95. *vers. duo sunt*, & alij, ea eo quia licèt fiscus non habeat ius occupandi bona delinquentis, nisi posita sententia declaratoria criminis, habet tamen ius, vt haec occupatio mendaciis non impediatur. Quemadmodum nemo habet ius, vt tu ipsi legatum aliquod gratiosum in testamento relinquas, vel ipsi donationem facias, vel beneficium conferas, &c. Habet tamen ius, ne ab aliquo vi, vel fraude id facere impediaris; quod si quis te sic impedit, ipse tenebitur compensare emolumentum, quod inde sperabas, arbitrio prudentis viri. 2 3

Confirmant; quia si quempiam quaerentem sibi beneficium, quod sollicitudine sua consequi poterat, à beneficij consecutione mendacio, vi, vel fraude diuertas, teneris compensare emolumentum ei arbitrio viri prudentis obuenturum, sed falsis testibus, & mendacio fiscum quaerentem consequi bona tua delinquentis diuertis, ne consequatur: Ergo teneris compensare fisco emolumentum quod illi obuenisset, si à te modo supradicto impeditus non fuisset. His tamen non obstantibus.

Respondetur, probabilius esse oppositum, quod docent Bannez, Aragonius, & Salonius *in* 2. 2. *S. Th. quaest.*62. *art.*3. Vasquez 1.2. *disput.*175. *cap.*2. *num.*13. Lessius *de iust. & iur. lib.*2. *cap.*31. *dubitat.*8. *num.*5. Reginald. *lib.*24. *n.*145. & Sanchez *de matrim. tom.*3. *lib.*10. *disp.*8. *n.*14. *& lib.*2. *moral. cap.*22. *n.*22.

Probatur, quia fiscus non habet ius ad obligandum reum vt veritatem fateatur, cùm talis obligatio solùm ex iudicio, & iustitia legali proueniat: Ergo, cùm reus veritatem occultat, & fallaciis vtitur, non delinquit contra fiscum, sed contra iudicium, & iustitiam legalem, atque adeò nihil fisco restituere tenetur; cùm iustitia legalis ad restitutionem non obliget, sed solùm commutatiua. 4

Confirmatur, quia si fiscus ad poenam corporalem infligendam reo procederet, & ipse reus veritatem negaret, non propterea reus peccaret contra fiscum, sed solùm contra iudicium publicum: Ergo similiter cùm fiscus ad poenam pecuniariam infligendam reo procedit. 5

Et ratio à priori omnium est, quia iudicium publicum per se institutum est ad punienda delicta, & ad praecauenda mala in Republica, non autem ad locupletandos accusatores. Ergo negatio veritatis, & fallentia facti in iudicio non directè procedit contra accusatores, sed contra ipsum iudicium publicum, ac propterea nulla est obligatio compensandi damnum.

Quamuis fecus sentiant aliqui, quos sequitur Vasq. 1. 2. *disput.*175. *cap.*1. *num.*9. *& seqq.* de procuratore fiscali, si scilicet iste omittat delinquentem accusare, cum se teneri nouerit, sciens facta accusatione, & condemnatione sequuta, bona delinquentis fiscum esse occupaturum. Quia Procurator fiscalis ea conditione à Republica constitutus est, vt vtilitatem fisci procuret, & delicta in iudicium deferat, ad hoc vt ista punita fisco emolumentum afferant: Ergo si negligens fuerit, ad restitutionem fisco faciendam tenetur. Iudices autem, & alij Ministri Iustitiae, subdunt hi Doctores, etiamsi negligentes sint in deferendis in iudicium, & puniendis in iudicio delictis, ad restitutionem fisco faciendam non tenentur; quia tales non sunt constituti à Republica ad locupletandum fiscum, neque ad fisci vtilitatem quaerendam, sed ad Rempublicam purgandam à vitiis, & in pace conseruandam. At si delicta in iudicium iam essent delata, & à Procuratore fiscali, vel à quolibet alio, cui poena esset applicanda, peteretur sententia, ipseque iudex negligens esset in ferenda sententia, & in applicanda poena, absque dubio teneretur emolumentum alteri obuenturum compensare; quia ex iustitia commutatiua iudex tenetur in iudicio reddere ius suum petenti; sed ius habet, qui petit poenam, vt sibi illa per sententiam 6

 applicetur:

applicetur: Ergo si iudex negat, seu non applicat, iniustitiam committit aduersus petentem, & non solùm aduersus iudicium publicum.

7 At adhuc his non obstantibus, quod procurator fiscalis, & iudex in dictis casibus ad nullam restitutionem teneantur, est saltem non improbabile. Tum ex iis quæ dicebam suprà: tum præcipuè ex iis, quæ dicebam *citato tractatu de Parlamentis, cap.4. dubit.2. & citato tractatu de impediente bonum alienum, dubit.6.* Tum ex iis quæ dicam *Dubit.217. Petitione 9.* Ex quibus quis respondere poterit ad fundamenta ista aduersariorum. Videri etiam poterit Emmanuel de Moura *Opuscul.de Ensalm. & Incantationibus, sect.3.cap.1. n.35.* quatenus ait, si petas, an casu quo Inquisitor extra tempus gratiæ, & à fortiori tempore gratiæ, vel Episcopus dedita opera hæreticum pœnitentem recipiat ad gremium Ecclesiæ, siue alioquin conuictum, siue media tantum illius confessione, nullam interim sententiam directè ferendo, sed admissa confessione, & abiuratione in forma, eum è carceribus dimittendo, teneatur restituere fisco, quantum fisci intererat sententia, qua non lata (cum debuisset ferri) non possunt rei bona confiscata ad fiscum deuenire? Respondetur (subdit ipse) negatiuè; quia ius, quod fiscus ad hæretici bona acquirit, est remotum, & quasi per accidens, seu quasi ex hypothesi, si scilicet delinquens in effectu per iudicem competentem, sententia lata, condemnetur. Ergò fiscus non habet ius commutatiuum, vt ea sententia feratur? Nec fiscum contra iustitiam lædit, qui illam illicitè contra quamcunque virtutem impedit.

PETITIO.

An sicut non nisi post sententiam iudicis debetur pœna legalis, ita etiam non nisi post sententiam iudicis debeatur pœna conuentionalis?

SVMMARIVM.

1 *Pœna conuentionalis potest apponi licitè, sine labe scilicet vsuræ in contractu etiam mutui, nempe pacisci, quod mutuatarius si ad terminum statutum sortem non restituerit, aliquid vltra sortem in pœnam suæ moræ soluere teneatur; debitor enim qui est in mora, peccat contra iustitiam retinendo rem alienam, ac proinde est pœna dignus.*

2 *Pœnam imponere licet superioris sit, quando non requiritur consensus subditi, & cum potest inuicem obligare; priuatus tamen potest alterum obligare consentientem.*

3 *Pœna conuentionalis, vt licitè in contractu apponatur, quatuor conditiones requiruntur: Prima enim est, vt non fiat in fraudem vsuræ.*

4 *Item secunda, vt debitor verè sit in culpa non soluendo; quia sine culpa non potest apponi pœna, siue illa sit iudicialis, quæ à iudice imponitur per sententiam; siue legalis, quæ à lege est constituta; siue conuentionalis, quæ est ex conuentione partium.*

5 *Debitor si ex culpa sua factus est impotens ad soluendum, si aduerterit ad culpam, tenebitur nihilominus ad pœnam; secus si non aduertit, seu impotens euaserit, non ex propria culpa.*

6 *Item tertia conditio est, vt pœna conuentionalis sit moderata iuxta mensuram culpæ, quod etiam requiritur in pœna iudiciali, & legali.*

7 *Pactum legis commissoria in pignoribus est iure prohibitum.*

8 *Pœna tota conuentionalis peti non potest, si debitum solutum fuerit ex parte.*

9 *Item quarta conditio est, vt mora sit notabilis, quia vnius diei, vel etiam vnius hebdomadæ interuallum ordinariè saltem in foro conscientiæ sufficiens non est ad pœnam incurrendam. Qualitas tamen negotij, & mos Prouinciæ spectari debet.*

10 *Pœna conuentionalis non debetur, nisi post iudicis sententiam, instar pœnæ legalis: Talis enim videtur esse mens contrahentium, & pœnam apponentium, nisi aliud exprimant.*

11 *Pœna ex natura sua cum sit contra voluntatem, eius conditio naturalis postulare videtur, vt non debeat solui nisi coactè.*

12 *Quamuis aliqui Doctores velint, vt sufficiat exactio partis.*

13 *Et alij, vt pœna conuentionalis debeatur in foro conscientiæ.*

14 *Pactum de soluenda pœna conuentionali, includit in se obligationem soluendi eam post iudicis sententiam, sicut soluuntur aliæ pœnæ, & talis videtur esse mens contrahentium.*

15 *Iudex sua prudentia attemperare debet pœnas conuentionales valdè rigidas contra resilientem à contractu.*

16 *Pœna conuentionalis, consuetudine receptum videtur, vt non soluatur, nisi alter ex contrahentibus propterea patiatur aliquod damnum.*

17 *Pœna qualibet, siue iudicialis, siue legalis, siue conuentionalis, non debetur, nisi post iudicis sententiã.*

18 *Excipe censuras, scilicet excommunicationem, suspensionem, & interdictum, & etiam irregularitatem.*

19 *Excipe etiam pœnas testamentarias, vt quando maritus reliquerit vxorem suorum bonorum dominam, vel vsufructuariam; &c. si castè vixerit, vel ad secundas nuptias non transierit; quia hæ non sunt propriè pœnæ, sed conditiones.*

SVppono, quod in contractu, etiam in mutuo, licitè, sine labe scilicet vsuræ, apponi possit pœna conuentionalis, nempe pacisci, quod mutuatarius, si ad terminum statutum sortem non restituerit, aliquid vltra sortem in pœnam suæ moræ soluere teneatur. Scotus *dist.15. q.2.* Gabriel *ibidem, q.11. art.1. col.4.* Syluest. *verbo vsura 1.num.28.* Ioan. Medina *q.3. de vsur. §. 4. causa.* Nauarrus *cap.17. num. 215.* & alij communiter, quia debitor, qui est in mora, peccat contra iustitiam retinendo alienum, seu quod est alteri debitum, ac proinde dignus est pœna: Ergo ex conuentione partium potest ei aliqua pœna apponi, sicut & solet apponi ei, qui à contractu resilierit. Et hæc pœna tametsi mutuans nihil incommodi sit passus, licitè poterit peti, ob rationem dictam. 1

Neque obstat, si dicas: Nemo potest alteri imponere pœnam, quam teneatur subire, nisi solus superior. Ergo. 2

Respondetur enim, nego consequentiam; quia solus superior potest inuitum obligare ad pœnam, sed priuatus potest alterum obligare consentientem. Tunc enim ille per suum consensum seipsum obligat, sicut in aliis pactis.

Suppono secundò, quod ad hoc, vt prædictæ pœnæ appositio licita sit, quatuor conditiones requirantur, quarum 3

Prima conditio est, vt non fiat id in finem vsuræ. Scotus, Gabriel, & alij Doctores in locis suprà citatis, vt si reuerà non cures, vtrum mutuatarius soluat ante talem terminum, necne; sed solùm vt possis lucrari ex mutuo, terminum illi cum pacto pœnali constituas; quia tunc non ex culpa, quæ nulla esset in non soluendo, sed ex vi mutui censereris illud lucrum expectare. Eodem pertinet, si vt lucreris, nimis breuem terminum, intra quem scis, illum soluere non posse, constituas. Opus igitur est, vt dum mutuas, velis reuera tibi ad talem terminum sortem restitui, & vt talis terminus iusta temporis distantia, ad hoc vt intra eum mutuatarius possit soluere, distans sit: Tunc enim ille non restituendo peccabit: proinde tu potes de pœna pacisci, vt si contra voluntatem is non restituerit, pœnam solue-

Quod si constituta iam poena, optes illam incurri, peccas quidem contra charitatem, optando peccatum proximi propter tuum commodum, non tamen peccabis contra iustitiam, nec proinde exactio poenæ erit iniusta, etsi contrarium velint nonnulli cum Navarro supra, quia omissio solutionis non ideò desinit esse peccatum contra iustitiam, ob rationem dictam.

4 Secunda conditio est, vt debitor verè sit in culpa non soluendo, quia sine culpa non potest apponi pœna, siue ea sit iudicialis, quæ à iudice imponitur per sententiam, siue legalis, quæ à lege est constituta; siue conuentionalis, quæ est ex conuentione partium. Vnde si factus sit ille impotens, poena non potest peti. Doctores iidem cum Navarro, quos suprà citabam. Pari modo si contractus, cui apposita est pœna, inde sit irritus, quia tunc contractus absque peccato potest non seruari, si tamen dictus contractus iuramento esset confirmatus, pœna peti posset, quia tunc obligaret, ac proinde eius violatio esset peccatum, quod propterea & pœnam meretur.

5 Petes, quid si culpa sua factus sit ille impotens, vt si v. g. aleis, vel comessationibus decoxerit rem suam familiarem.

Respondetur: Si aduertit, vel facilè aduertere potuit, ex negligentia, vel actione sua culpabili secuturam impotentiam, tenebitur adhuc ad pœnam, quia tunc non soluere est quid culpabile, vtpote quid volitum in causa culpabili: Vnde meretur & pœnam. Secus si id factum ita sit, vt nullo modo aduerterit, quia tunc cum non adsit culpa, nec adesse debet & pœna, sicuti suprà dicebam.

6 Tertia conditio est, vt pœna sit moderata iuxta mensuram culpæ: Quod etiam requiritur in pœna iudiciali, & legali, quia quando pœna est immoderata, iniquè cogitur mutuatarius in eam consentire, ac proinde non potest peti pœna, ex qua parte iustam ipsa mensuram excedit.

7 Hinc pactum legis commissoriæ in pignoribus, id est, vt pignus sit creditoribus, si debitor certo tempore non soluerit, est iure prohibitum, *l. 1. & 2. de pact. pign. & cap. significante, de pignorib.*

8 Hinc etiam, si debitum solutum fuerit ex parte, non potest peti tota pœna, sed tantùm pars illius: Ea scilicet pars, quæ parti debiti proportionabiliter correspondet.

9 Quarta conditio est, vt mora sit notabilis, quia vnius diei, vel etiam vnius hebdomadæ interuallum ordinariè, saltem in foro conscientiæ, sufficiens non est ad pœnam incurrendam. Qualitas tamen negotij, & mos Prouinciæ spectari debet, quia si concessum fuerit spatium sufficiens ad soluendum, & intra illud solutio facta non fuerit, poterit pœna peti, quamuis vel vnus dies excesserit, si iuris rigore vti velit mutuator. His suppositis.

10 Respondetur ad petitionem affirmatiuè, vt sicut scilicet, quando bona propter aliquod delictum iure ipso publicantur, non tenetur delinquens illa tradere fisco ante sententiam iudicis, sed solum tenetur ei non resistere, & potest interim, quousque petantur, bona illa retinere. Ita pariter dicendum sit de pœna conuentionali, quod & hæc etiam pœna non debetur quousque à creditore petatur, imò quod & neque debeatur ante iudicis sententiam, quamuis à creditore peteretur. Adrian. *quodlib. 6. art. 1. conclus. 1. illat. 3.* vbi generaliter docet, nullam pœnam esse soluendam ante condemnationem. Lopez *lib. 1. de contract. cap. 31. & lib. 2. cap. 44.* Victoria, vt refert idem Lopez, Gutier. *lib. 2. quæst. canonic. cap. 20. num. 13.* Navarrus *cap. 23. num. 67.* Palatius *lib. 4. de contractibus, cap. 3.* Beija *cas. 41.* & alij, quos sequitur Sanchez *de matrim. lib. 1. disp. 37.*

11 Probatur, quia talis [illegible] contrahentium, & pœnam app[illegible] [illegible]rmant; Nam ideò appon[illegible] [illegible] contrahentem ad [illegible]

pellendi eum ad pœnæ solutionem, si fidem non seruauerit.

Confirmatur, quia cùm pœna ex natura sua sit contra voluntatem, eius conditio naturalis postulare videtur, vt non debeat solui, nisi quis eam soluere cogatur. 11

Quamuis alij, vt Couarruuias *in 4. decret. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 11.* Molina *de iust. tom. 1. disp. 97. circa finem*, Rebuff. *in reper. leg. vnic. Cod. de sent. quæ pro eo, num. 40.* & Gutier. *de iuramen. part. 1. cap. 36. num. 11.* velint quod is, qui reus est pœnæ, non teneatur quidem illam soluere in conscientia, priusquam petatur. At si petatur, teneatur soluere, non expectata sententia, quia sicut (inquiunt ipsi) pœna legalis, & iudicialis non debentur ante sententiam iudicis, ita conuentionalis non debetur ante exactionem partis, quæ hic iudicis vicem supplet; cùm sit nimis durum, & moribus hominum non satis accommodatum, quod solutio pœnæ debeatur ante exactionem. Æquum verò sit, quod debeatur parte exigente, quia debetur ex pacto. Quare sicut non licet resistere iudici pœnam legalem iubenti, sic neque licebit denegare parti pœnam conuentam exigenti. 12

Quinimmò & alij, vt Paludanus *in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 2. num. 13.* Felinus *in cap. 1. de constit. n. 46.* Menchac. *lib. 1. contron. vsu frequent. cap. 7. num. 21.* & Syluester *verb. pœna, num. 14.* velint, quod pœna conuentionalis debeatur in foro conscientiæ, etiam antequam peratur, quia contrahentes (inquiunt ipsi) se obligarunt ad illam soluendam, & de hoc pactum ineunt: Ergo tenentur statim illam soluere, qui à contractu resilierunt: Nam de iure naturæ est, vt pacta soluantur, *leg. 1. ff. de pactis*: Et dicta pœna debetur ex vi pacti inter contrahentes initi, & sic communis sensus hominum eam accipit: Vnde multùm differt pœna conuentionalis à pœna legali, & iudiciali, quæ non debentur ante sententiam; cùm illæ pœnæ non sint ex vi pacti, & promissionis rei (sicut est pœna conuentionalis) sed sint ex præcepto iudicis delictum puniente. 13

At ad istas aduersariorum rationes respondetur ex dictis, quod pactum sit soluendi pœnam conuentionalem, etiam post iudicis sententiam, sicque non debeatur pœna conuentionalis, nisi etiam post iudicis sententiam, sicut & aliæ pœnæ: Et talis videtur esse mens contrahentium, quod scilicet solùm velint se obligare ad soluendam pœnam conuentionalem post iudicis sententiam, vt sit io aliis pœnis. 14

Adde, quod cùm sæpè sic contrahentes imponant pœnas valdè rigidas ei, qui à contractu resilierit, recta ratio velle videtur, quod Iudex sua prudentia illas attemperet. 15

Adde secundò, quod consuetudine receptum videtur, vt pœna conuentionalis non soluatur, nisi alter ex contrahentibus propterea patiatur aliquod damnum, scilicet vel lucri cessantis, vel damni emergentis. 16

Quælibet igitur pœna, siue ea sit Iudicialis, quæ à Iudice imponitur per sententiam; siue legalis, quæ à lege est constituta, siue conuentionalis, quæ constituitur ex conuentione partium, satis probabiliter non debetur, nisi post iudicis sententiam. 17

Excipe tamen (sicut alibi probabam) censuras, scilicet excommunicationem, suspensionem, & interdictum, & etiam irregularitatem, ita vt excommunicatus, suspensus, & interdictus, etiam irregularis sit, quicumque contra latam à canone de huiusmodi sententiam facit, absque alia declaratione iudicis. 18

Excipe etiam (sicut alibi etiam probabam) pœnas testamentarias, vt quando v. g. maritus reliquerit vxorem suorum bonorum dominam, vel vsufructuariam, &c. si castè vixerit, vel ad secundas nuptias non transierit; quia hæ non sunt propriè pœnæ, sed conditiones, sub quibus testator vult, vel non volt sic bona sua 19

applicetur: Ergo si iudex negat, seu non applicat, iniustitiam committit aduersus petentem, & non solùm aduersus iudicium publicum.

7 At adhuc his non obstantibus, quod procurator fiscalis, & iudex in dictis casibus ad nullam restitutionem teneantur, est saltem non improbabile. Tum ex iis quæ dicebam suprà: tum præcipuè ex iis, quæ dicebam *citato tractatu de Parlamentis, cap.4. dubit.2. & citato tractatu de impediente bonum alienum, dubit.6.* Tum ex iis quæ dicam *Dubit.217. Petitione 9.* Ex quibus quis respondere poterit ad fundamenta ista aduersariorum. Videri etiam poterit Emmanuel de Moura *Opuscul. de Ensalm. & Incantationibus, sect.3. cap.1. n.35.* quatenus ait, si petas, an casu quo Inquisitor extra tempus gratiæ, & à fortiori tempore gratiæ, vel Episcopus dedita opera hæreticum pœnitentem recipiat ad gremium Ecclesiæ, siue alioquin conuictum, siue media tantum illius confessione, nullam interim sententiam directè ferendo, sed admissa confessione, & abiuratione in forma, cum è carceribus dimittendo, teneatur restituere fisco, quantum fisci intererat sententia, qua non lata (cum debuisset ferri) non possunt rei bona confiscata ad fiscum deuenire? Respondetur (subdit ipse) negatiuè; quia ius, quod fiscus ad hæretici bona acquirit, est remotum, & quasi per accidens, seu quasi ex hypothesi, si scilicet delinquens in effectu per iudicem competentem, sententia lata, condemnetur. Ergo fiscus non habet ius commutatiuum, vt ea sententia feratur? Nec fiscum contra iustitiam lædit, qui illam illicitè contra quamcunque virtutem impedit.

PETITIO.

An sicut non nisi post sententiam iudicis debetur pœna legalis, ita etiam non nisi post sententiam iudicis debeatur pœna conuentionalis?

SVMMARIVM.

1 *Pœna conuentionalis potest apponi licitè, sine labe scilicet vsuræ in contractu etiam mutui, nempe pacisci, quod mutuatarius si ad terminum statutum sortem non restituerit, aliquid vltra sortem in pœnam suæ moræ soluere teneatur; debitor enim qui est in mora, peccat contra iustitiam retinendo rem alienam, ac proinde est pœna dignus.*

2 *Pœnam imponere licet superioris sit, quando non requiritur consensus subditi, & cum potest inuitum obligare; priuatus tamen potest alterum obligare consentientem.*

3 *Pœna conuentionalis, vt licitè in contractu apponatur, quatuor conditiones requiruntur: Prima enim est, vt non fiat in fraudem vsuræ.*

4 *Item secunda, vt debitor verè sit in culpa non soluendo; quia sine culpa non potest apponi pœna, siue illa sit iudicialis, quæ à iudice imponitur per sententiam; siue legalis, quæ à lege est constituta; siue conuentionalis, quæ est ex conuentione partium.*

5 *Debitor si ex culpa sua factus est impotens ad soluendum, si aduerterit ad culpam, tenebitur nihilominus ad pœnam; secus si non aduertit, seu impotens euaserit, non ex propria culpa.*

6 *Item tertia conditio est, vt pœna conuentionalis sit moderata iuxta mensuram culpæ, quod etiam requiritur in pœna iudiciali, & legali.*

7 *Pactum legis commissoria in pignoribus est iure prohibitum.*

8 *Pœna tota conuentionalis peti non potest, si debitum solutum fuerit ex parte.*

9 *Item quarta conditio est, vt mora sit notabilis, quia vnius diei, vel etiam vnius hebdomada interualium ordinariè saltem in foro conscientia sufficiens non est ad pœnam incurrendam. Qualitas tamen negotij, & mos Prouincia spectari debet.*

10 *Pœna conuentionalis non debetur, nisi post iudicis sententiam, instar pœna legalis: Talis enim videtur esse mens contrahentium, & pœnam apponentium, nisi aliud exprimant.*

11 *Pœna ex natura sua cum sit contra voluntatem, eius conditio naturalis postulare videtur, vt non debeat solui nisi coactè.*

12 *Quamuis aliqui Doctores velint, vt sufficiat exe actio partis.*

13 *Et alij, vt pœna conuentionalis debeatur in foro conscientia.*

14 *Pactum de soluenda pœna conuentionali, includit in se obligationem soluendi eam post iudicis sententiam, sicut soluuntur alia pœna, & talis videtur esse mens contrahentium.*

15 *Iudex sua prudentia attemperare debet pœnas conuentionales valdè rigidas contra resilientem à contractu.*

16 *Pœna conuentionalis, consuetudine receptum videtur, vt non soluatur, nisi alter ex contrahentibus propterea patiatur aliquod damnum.*

17 *Pœna qualibet, siue iudicialis, siue legalis, siue conuentionalis, non debetur, nisi post iudicis sententiã.*

18 *Excipe censuras, scilicet excommunicationem, suspensionem, & interdictum, & etiam irregularitatem.*

19 *Excipe etiam pœnas testamentarias, vt quando maritus reliquerit vxorem suorum bonorum dominam, vel vsufructuariam; &c. si castè vixerit, vel ad secundas nuptias non transierit; quia hæ non sunt propriè pœna, sed conditiones.*

Svppono, quod in contractu, etiam in mutuo, licitè, sine labe scilicet vsuræ, apponi possit pœna conuentionalis, nempe pacisci, quod mutuatarius, si ad terminum statutum sortem non restituerit, aliquid vltra sortem in pœnam suæ moræ soluere teneatur. Scotus *dist.15. q.2.* Gabriel *ibidem, q.11. art.1. col.4.* Syluest. *verbo vsura 1. num.18.* Ioan. Medina *q.3. de vsur. §. 4. causa.* Nauarrus *cap.17. num. 215.* & alij communiter, quia debitor, qui est in mora, peccat contra iustitiam retinendo alienum, seu quod est alteri debitum, ac proinde dignus est pœna: Ergo ex conuentione partium potest ei aliqua pœna apponi, sicut & solet apponi ei, qui à contractu resilierit. Et hæc pœna tametsi mutuans nihil incommodi sit passus, licitè poterit peti, ob rationem dictam. 1

Neque obstat, si dicas: Nemo potest alteri imponere pœnam, quam teneatur subire, nisi solus superior. Ergo. 2

Respondetur enim, nego consequentiam; quia solus superior potest inuitum obligare ad pœnam, sed priuatus potest alterum obligare consentientem. Tunc enim ille per suum consensum seipsum obligat, sicut in aliis pactis.

Suppono secundò, quod ad hoc, vt prædictæ pœnæ appositio licita sit, quatuor conditiones requirantur, quarum 3

Prima conditio est, vt non fiat id in finem vsuræ. Scotus, Gabriel, & alij Doctores in locis suprà citatis, vt si reuerà non cures, vtrum mutuatarius soluat ante talem terminum, necne; sed solùm vt possis lucrari ex mutuo, terminum illi cum pacto pœnali constituas; quia tunc non ex culpa, quæ nulla esset in non soluendo, sed ex vi mutui censeteris illud lucrum expectare. Eodem pertinet, si vt lucreris, nimis breuem terminum, intra quem scis, illum soluere non posse, constituas. Opus igitur est, vt dum mutuas, velis reuera tibi ad talem terminum sortem restitui, & vt talis terminus iusta temporis distantia, ad hoc vt iotta eum mutuatarius possit soluere, distans sit: Tunc enim ille non restituendo peccabit, ac proinde tu potes de pœna pacisci, vt si contra hanc voluntatem is non restituerit, pœnam soluere teneatur.

Quod

Quod si constituta iam pœna, optes illam incurri, peccas quidem contra charitatem, optando peccatum proximi propter tuum commodum, non tamen peccabis contra iustitiam, nec proinde exactio pœnæ erit iniusta, etsi contrarium velint nonnulli cum Nauarro suprà, quia omissio solutionis non ideò desinit esse peccatum contra iustitiam, ob rationem dictam.

4 Secunda conditio est, vt debitor verè sit in culpa non soluendo, quia sine culpa non potest apponi pœna, siue ea sit iudicialis, quæ à iudice imponitur per sententiam, siue legalis, quæ à lege est constituta; siue conuentionalis, quæ est ex conuentione partium. Vnde si factus sit ille impotens, pœna non potest peti. Doctores iidem cum Nauarro, quos suprà citabam. Pari modo si contractus, cui apposita est pœna, iure sit irritus, quia tunc contractus absque peccato potest non seruari; si tamen dictus contractus iuramento esset confirmatus, pœna peti posset, quia tunc obligaret, ac proinde eius violatio esset peccatum, quod propterea & pœnam meretur.

5 Petes, quid si culpa sua factus sit ille impotens, vt si v. g. aleis, vel comessationibus decoxerit rem suam familiarem.

Respondetur: Si aduertit, vel facilè aduertere potuit, ex negligentia, vel actione sua culpabili secuturam impotentiam, tenebitur adhuc ad pœnam; quia tunc non soluere est quid culpabile, vtpote quid volitum in causa culpabili: Vnde meretur & pœnam. Secus si id factum ita sit, vt nullo modo aduerterit, quia tunc cum non adsit culpa, nec adesse debet & pœna, sicuti suprà dicebam.

6 Tertia conditio est, vt pœna sit moderata iuxta mensuram culpæ: Quod etiam requiritur in pœna iudiciali, & legali, quia quando pœna est immoderata, iniquè cogitur mutuatarius in eam consentire, ac proinde non potest peti pœna, ex qua parte iustam ipsa mensuram excedit.

7 Hinc pactum legis commissoriæ in pignoribus, idest, vt pignus sit creditoribus, si debitor certo tempore non soluerit, est iure prohibitum, *l. 1. & 2. de pact. pign. & cap. significante, de pignorib.*

8 Hinc etiam, si debitum solutum fuerit ex parte, non potest peti tota pœna, sed tantùm pars illius: Ea scilicet pars, quæ parti debiti proportionabiliter correspondet.

9 Quarta conditio est, vt mora sit notabilis, quia vnius diei, vel etiam vnius hebdomadæ interuallum ordinariè, saltem in foro conscientiæ, sufficiens non est ad pœnam incurrendam. Qualitas tamen negotij, & mos Prouinciæ spectari debet, quia si concessum fuerit spatium sufficiens ad soluendum, & intra illud solutio facta non fuerit, poterit pœna peti, quamuis vel vnus dies excesserit, si iuris rigore vti velit mutuator. His suppositis.

10 Respondetur ad petitionem affirmatiuè, vt sicut scilicet, quando bona propter aliquod delictum iure ipso publicantur, non tenetur delinquens illa tradere fisco ante sententiam iudicis, sed solum tenetur ei non resistere, & potest interim, quovsque petantur, bona illa retinere. Ita pariter dicendum sit de pœna conuentionali, quod & hæc etiam pœna non debetur quovsque à creditore petatur, imò quod & neque debetur ante iudicis sententiam, quamuis à creditore peteretur. Adrian. *quodlib. 6. art. 1. conclus. 1. illat. 3.* vbi generaliter docet, nullam pœnam esse soluendam ante condemnationem. Lopez *lib. 1. de contract. cap. 31. & lib. 2. cap. 34.* Victoria, vt refert idem Lopez, Gutier. *lib. 2. quæst. canonic. cap. 20. num. 13.* Nauarrus *cap. 23. num. 67.* Palarius *lib. 4. de contractibus, cap. 3.* Beija *cas. 41.* & alij, quos sequitur Sanchez *de matrim. lib. 1. disp. 37.*

Probatur, quia talis videtur esse mens contrahentium, & pœnam apponentium, nisi aliud exprimant: Nam ideò apponunt pœnam, vt cogant secum contrahentem ad seruandam fidem, & vt ius habeant compellendi eum ad pœnæ solutionem, si fidem non seruauerit.

11 Confirmatur, quia cùm pœna ex natura sua sit contra voluntatem, eius conditio naturalis postulare videtur, vt non debeat solui, nisi quis eam soluere cogatur.

12 Quamuis alij, vt Couarruuias *in 4. decret. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 11.* Molina *de iust. tom. 1. disp. 97. circa finem*, Rebuff. *in reper. leg. vnic. Cod. de sent. quæ pro eo, num. 40.* & Gutier. *de iuramen. part. 1. cap. 36. num. 11.* velint quod is, qui reus est pœnæ, non teneatur quidem illam soluere in conscientia, priusquam petatur. At si petatur, teneatur soluere, non expectata sententia, quia sicut (inquiunt ipsi) pœna legalis, & iudicialis non debentur ante sententiam iudicis, ita conuentionalis non debetur ante exactionem partis, quæ hic iudicis vicem supplet; cùm sit nimis durum, & moribus hominum non satis accommodatum, quod solutio pœnæ debeatur ante exactionem. Æquum verò sit, quod debeatur parte exigente, quia debetur ex pacto. Quare sicut non licet resistere iudici pœnam legalem iubenti, sic neque licebit denegare parti pœnam conuentam exigenti.

13 Quinimmò & alij, vt Paludanus *in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 2. num. 13.* Felinus *in cap. 8. de constit. n. 46.* Menchac. *lib. 2. controu. vsu frequent. cap. 7. num. 21.* & Syluester *verb. pœna, num. 14.* velint, quod pœna conuentionalis debeatur in foro conscientiæ, etiam antequam petatur, quia contrahentes (inquiunt ipsi) se obligarunt ad illam soluendam, & de hoc pactum inierunt: Ergo tenentur statim illam soluere, qui à contractu resilierunt. Nam de iure naturæ est, vt pacta soluantur, *leg. 1. ff. de pactis*: Et dicta pœna debetur ex vi pacti inter contrahentes initi; & sic communis sensus hominum eam accipit: Vnde multùm differt pœna conuentionalis à pœna legali, & iudiciali, quæ non debentur ante sententiam; cùm hæ pœnæ non sint ex vi pacti, & promissionis rei (sicut est pœna conuentionalis) sed sint ex præcepto iudicis delictum punientis.

14 At ad istas aduersariorum rationes respondetur ex dictis, quod pactum sit soluendi pœnam conuentionalem, etiam post iudicis sententiam, sicque non debeatur pœna conuentionalis, nisi etiam post iudicis sententiam, sicut & aliæ pœnæ: Et talis videtur esse mens contrahentium, quod scilicet solùm velint se obligare ad soluendam pœnam conuentionalem post iudicis sententiam, vt fit in aliis pœnis.

15 Adde, quod cùm sæpè sic contrahentes imponant pœnas valdè rigidas ei, qui à contractu resilierit, recta ratio velle videtur, quod iudex sua prudentia illas attemperet.

16 Adde secundò, quod consuetudine receptum videtur, vt pœna conuentionalis non soluatur, nisi alter ex contrahentibus propterea patiatur aliquod damnum, scilicet vel lucri cessantis, vel damni emergentis.

17 Quælibet igitur pœna, siue ea sit iudicialis, quæ à iudice imponitur per sententiam; siue legalis, quæ à lege est constituta, siue conuentionalis, quæ constituitur ex conuentione partium, satis probabiliter non debetur, nisi post iudicis sententiam.

18 Excipe tamen (sicut alibi probabam) censuras, scilicet excommunicationem, suspensionem, & interdictum, & etiam irregularitatem, ita vt excommunicatus, suspensus, & interdictus, etiam irregularis sit, quicumque contra latam à canone de huiusmodi sententiam facit, absque alia declaratione iudicis.

19 Excipe etiam (sicuti alibi etiam probabam) pœnas testamentarias, vt quando v. g. maritus reliquerit vxorem suorum bonorum dominam, vel vsufructuariam, &c. si castè vixerit, vel ad secundas nuptias non transierit; quia hæ non sunt propriè pœnæ, sed conditiones, sub quibus testator vult, vel non vult sic bona sua

alteri relinquere ; scilicet facere vxorem suorum bonorum domioam, vel vsufructuariam, &c. si castè vixerit, vel ad secundas nnptias non transierit. Vnde tunc tenebitur vxor de consumptis, postquam castè non vixit, vel ad secundas nuptias transtir, etiamsi nullus iudex homanus ad id ipsam compellat: Quod non ideò est, quia pœna testamentaria infligitur sine executore, sed ideò est, quia euenit casus, in quo voluntas testatoris sic disposuit de bonis suis. Et propterea sicut reliqua à testatore disposita io diuersis casibus non egent declaratione iudicis, cùm scilicet casus illi eneniunt ; ita disponente testatore, quod vxor sua sit suorum bonorum dominia, vel vsufructuaria, quandiu castè vixerit, vel ad secundas nuptias non transierit ; sic adueniente casu castitatis omissæ, vel transitus ad secundas noprias desinit vxor succedere marito in illis bonis sic sibi ab illo dispositis ; quia (sicuti dicebam) deuentum est ad casum, in quo testator noluit bona sua ad illam transire ; sicque per hoc vxor tunc nullum ius habet in illis bonis, quæ ex testatoris voluntate solùm habebat, quidquid iuris in illis priùs habebat.

DVBITATIO CXXXIV.

An confiscatio ipso iure delicto imposita impediat, ne delinquens possit alienare sua bona, & efficiat, quod fiscus ea sic alienata recuperare possit?

SVMMARIVM.

1 *Confiscatio dupliciter impedire potest alienationem. Primò, quod fiat validè; secundò quod fiat licitè.*

1 SVpponO, quod confiscatio dupliciter impedire possit alienationem, Primò, quod fiat validè. Secundò, quod fiat licitè: Quapropter vt dubitatio hæc melius explicetur, sit

SECTIO PRIMA.

An alienationes factæ à committente delictum, cui ipso iure confiscatio imposita est, sint validæ?

SVMMARIVM.

1 *Alienationes facta à committente delictum, cui ipso iure confiscatio imposita est, quovis titulo facta fuerint, sunt valida, contra aliquos Doctores putantes, inualidas esse, ex eo, quod delinquens à principio commissi delicti sit priuatus dominio suorum bonorum.*

2 *Alienationes pradicta valida sunt; quia delinquens non priuatur dominio suorum bonorum, nisi posita sententia, seu condemnatione iudicis; neque habet prius interdictam, sed potius legitimam administrationem suorum bonorum.*

3 *Delinquens si non posset ante sententiam, seu condemnationem iudicis validè, & liberè alienare bona sua ob delictum confiscata, cum ex testamento filio hareditatem relinqueret, teneretur vel fisco manifestare delictum, vel eidem prius satisfacere: qua sunt absurda.*

4 *Contractus initi à Catholicis cum hareticis Germania, & Anglia, & similibus communiter reputantur legitimi. Qui quidem legitimi non essent, si delictum haresis priuaret delinquentem potestate validè alienandi.*

5 *Leges pro sententia contraria adducta non vrgent: quia sapè alienationes; qua valida, firma, seu rata non sunt, inualida vocantur.*

6 *Donationes, alienationes, &c. in pluribus legibus dicuntur non valere, seu nullius esse momenti, qua facta fuerunt à delinquente: sed hoc non operatur vt ante reuocationem factam à fisco ea non valeant; sed tales dicuntur, quia fiscus eas potest reuocare.*

7 *Delinquens nullo iure habetur, quod prohibitus sit contractus celebrare: Et dato, quod id facere sit prohibitus, non tamen sequitur, quod contractus, & alienatio ab ipso facta sit ipso iure nulla.*

8 *Alienationes an sint ipso iure nulla, & annullanda per iudicis sententiam, multùm differt.*

REspondetur, quod quamuis Salycet. *in leg. apostatarum, Cod. de apostat, num.* 1. Decius *vol.* 2. *consf.* 235. *num.* 3. Clarus *in pract. crimin.* §. *haresis, num.* 11. Victoria *relect.* 1. *de Indis, num.* 3. Anton. Gomez *de delict. cap.* 2. *rubr. de crimin. las. maiest. num.* 9. Archidiac. *in cap. cum secundùm leges, num.* 6. *de haretic. in* 6. Geminian. *ibidem, num. vltimo*, Locat. *in iudicial. verb. alienatio, in princ.* Syluest. *verb. haretic.* 1. *quast.* 8. *num.* 14. Aragon. 2. 2. *quast.* 11. *art.* 3. *vers. infero* 2. Surdus *decis.* 247. *num.* 4. *&* 10. & *in tractat. de aliment. tit.* 8. *priuil.* 35. *& tit.* 9. *quast.* 32. Zanchin. *tract. de haret. cap.* 27. *num.* 1. *& seqq.* Mandos. *in addit. ad repertor. Inquis. verb. alienatio, vers. crimine autem*, Ghirland. *de haret. quast.* 5. *num.* 8. Gigas *tract. de crimin. las. maiest. lib.* 2. *quast.* 24. *num.* 4. Bursat. *cons.* 43. *num.* 3. *& cons.* 448. *num.* 18. Rojas *singul.* 12. *num.* 2. Peregrin. *de iur. fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 166. Simanchas *de cathol. Instit. tit.* 9. *num.* 15. & Bossius *in practicu, tit. de bon. publicand. num.* 7. sentiant, eas inualidas esse, ex eo, quod putent, delinquentem ob tale delictum commissum, à principio commissionis priuatum esse dominio suorum bonorum, & consequenter non posse validè illa alienare, adducantque pro sua sententia textum *in leg. ex iudiciorum, ff. de accusation. in leg. Manichaos,* §. *praterea, de hareticis, in leg. vlt. Cod. ad leg. Ial. maiest.* & *in leg. donationes,* §. *finali, de donat.* In quibus legibus tollitur delinquenti facultas disponendi, subdiuntque, tales donationes valere non debere: Tamen contrarium (scilicet prædictas alienationes à delinquente factas, quouis titulo illæ factæ fuerint, validas esse) probabilius sit: Et docent Vasquez 1. 2. *disp.* 171. *cap.* 2. *num.* 9. Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 7. *quast.* 7. *in fine*, Suarez *de fide, disput.* 22. *sect.* 4. *num.* 3. Farinacius *de haref. quast.* 190. *num.* 72. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 22. *num.* 50. Bañez 2. 2. *quast.* 12. *art.* 2. Molina *de iust. tom.* 1. *disp.* 95. *vers. licèt autem*: Et ideò is, qui bona delinquentis huiusmodi possidet, non tenetur illa restituere fisco, & colligitur *ex leg. Manichaos,* §. *praterea, Cod. de haret.* & notat *loco suprà citato* Azor. *num.* 10. 1

Probatur, quia cùm ex dictis *dubit.* 103. *& dubit.* 130. delinquens non priuetur dominio suorum bonorum, nisi posita tantùm sententia, seu condemnatione iudicis, non habet priùs interdictam, sed potiùs, vtpotè dominus, legitimam administrationem illorum: At ad legitimam administrationem sequitur potestas alienandi: Ergo potest delinquens alienare, ita vt validè alienet bona, quæ possidet, nisi accesserit sententia, seu condemnatio iudicis, vti dicebam. 2

Confirmatur, quia si delinquens non posset ante sententiam, seu condemnationem iudicis, validè, & liberè alienare bona sua ob delictum confiscata, cum ex testamento filio hæreditatem relinqueret, teneretur vel fisco manifestare delictum, vt sciret illa bona accepta esse inalienabilia, vel deberet priùs satisfacere fisco, ne pateretur fiscus damnum ex alienatione filij: sed omnia hæc sunt absurda. Ergo non est dicendum, quod inua- 3

c

lidæ

lidæ sint alienationes delinquentis, antequam accesserit sententia, seu condemnatio iudicis.

Confirmatur secundò, quia si quis emat bona fide ab
4 hæretico rem fructiferam, facit fructus suos: Ergo per talem emptionem acquisiuit dominium illius rei, sicque alienatio fuit valida, cùm non transferatur dominium alicuius rei in alterum, si contractus non fuit validus.

Confirmatur tertiò, quia contractus à Catholicis facti cùm hæreticis Germaniæ, Galliæ, Scotiæ, Angliæ, &c. communiter reputantur legitimi, qui quidem legitimi non essent, si delictum hæresis priuaret delinquentem potestate validè alienandi ante sententiam, seu condemnationem iudicis, cùm ipsi verè hæretici, & omnes pœnas hæreticis impositas incurrant: Ergo.

5 Atque hinc patet ad fundamentum aduersariorum in contrarium. Neque leges pro sententia ipsorum adductæ quidquam vrgent, quia sæpè alienationes, quæ validæ, firmæ, seu ratæ non sunt, inualidæ vocantur ex textu *in leg. 1. & leg. post contractum, ff. de donation.* Quapropter mirum non est, si alienationes factæ post crimen hæresis, vel simile, dicantur inualidæ, scilicet infirmæ, & retractabiles, etiamsi non accesserit adhuc sententia, seu condemnatio iudicis.

6 Hinc, inquam, patet ad textum *in dicta l. donationes, §. vlt. de donation.* vbi dicitur, non posse esse ratas donationes post crimen perduellionis: *& in dicta l. ex iudiciorum, ff. de accusation.* vbi dicitur, vt ipso quis aliquid ex his causis crimen contraxit, nihil eum ex bonis suis alienare, vel manumittere posse: *& in dicta l. Manichaos, Cod. de hæretic.* vbi dicitur, *non relinquimus contrahendi facultatem: & in dicta l. post contractum, in l. quisquis, & in dict. l. vlt. Cod. ad leg. Iul. maiest.* vbi dicitur, *neque alienari posse.* Respondetur, inquam, ex dictis, dici non valere, seu nullius esse momenti, quatenus fiscus dictas alienationes, vel donationes reuocare potest, ac si factæ non fuissent, & proinde dicuntur inualidæ, caducæ, & infirmæ. At priusquam tamen eas reuocet fiscus, valent, & subsistunt. Quapropter (vt dicebam) in iura dicitur inualida donatio, quæ non est perfecta, sed potest
7 reuocari, *cit. l. 1. & cit. l. post contractum, ff. de donation.*

Neque obstat, si iostes: Pupillus est dominus suorum bonorum, & tamen non potest sua bona alienare, cum alienare iure prohibeatur, ita vt si alienet, alienatio sit nulla, irrita, & inualida. Idemque dicitur de prodigo, & de illo, qui possidet bona, quæ prohibita sunt alienari: Ergo quamuis hæreticus, vel alius similis delinquens, cuius bona sunt ipso iure confiscata, retineat dominium suorum bonorum, non ideo tamen poterit ea alienare.

Respondetur enim, nego consequentiam, quia nullo iure habetur, quod prædictus delinquens prohibitus sit contractus celebrare, & sua bona alienare. Et dato quod id facere sit prohibitus, non tamen propterea sequitur, quod contractus, & alienatio ab ipso facta, sit ipso iure irrita; quia multa fieri prohibentur, quæ tamen facta valent; sed nunc tantùm contractus, & alienatio prohibita, est inualida, quando additur verbum irritans; quod non est in casu nostro, cum nullibi habeatur, quod contractus, & alienatio facta ab eo, cuius bona ipso iure
8 confiscantur, sit ipso iure inualida.

Aduerte tamen hîc, quod multùm differt, an alienationes sint ipso iure nullæ, vel annullandæ per iudicis sententiam, quia in priori casu fructus ex rebus alienatis percepti, cùm nullum ius per alienationem in illis bonis sit comparatum, restitui debent; secus in posteriori casu, si scilicet alienationes valeant, licèt annullandæ veniant per sententiam iudicis; quia tunc recipiens fructus, facit eos suos, ita vt ad restitutionem non teneatur quovsque delinquens per iudicis sententiam condemnatus fuerit. Videri potest Vasquez *loco supra citato, cap. 2. num. 2.* & Sanch. *lib. 2. moralium, cap. 22. num. 52.*

SECTIO II.

An alienationes factæ à committente delictum cui ipso iure confiscatio imposita est, sint saltem per sententiam iudicis annullandæ.

SVMMARIVM.

1 *Alienationes factæ à committente delictum, cui ipso iure confiscatio imposita est, sunt saltem post sententiam iudicis annullandæ, quia à die commissi criminis eâ bona sunt fisco addicta, & quasi in hypothecam tradita. Et propterea, lata sententia, confiscatio retrotrahitur ad diem commissi delicti.*

2 *Amplia, id verum esse, etiamsi bona fide illa bona sic obligata fisco à delinquente receperit quis ignorans delictum; quia hæc bona fides non adimit fisci ius, & delinquentis obligationem.*

3 *Hæreticus, vel quicumque alius delinquens, cuius bona ipso iure publicantur, si bona sua alienet, talem alienationem potest fiscus reuocare, & sententia lata retrotrahitur vsque ad diem commissi delicti, ita vt omnia bona, quæ tempore commissi delicti delinquens habebat, pertineant ad fiscum, quamuis per donationem, venditionem, vel per alios contractus peruenerint ad varias personas, potestque fiscus omnes contractus rescindere.*

4 *Discrimen quale sit inter pœnam ipso iure latam, & inter pœnam à iudice imponendam.*

5 *Hæretici alienationes, si is sit absolutus, licet postea manifestetur fuisse verè hæreticus, non reuocantur à fisco, nisi prævio altero processu, & sententia, contra nonnullos in contrarium inclinantes.*

RESpondetur affirmatiuè, ita vt alienatio facta à delinquente post delictum commissum, cuius bona ipso iure publicantur, non sit ita valida, quin fiscus eam reuocare possit per sententiam iudicis: DD. communiter, quos sequitur Suarez *de fide, disput. 22. sect. 4. n. 5.* Farinac. *de hæres. q. 190. n. 70.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. n. 53. & seqq.* 1

Probatur, quia à die commissi talis criminis ea bona sunt fisco addicta, & quasi in hypothecam tradita. Ergo in quemcunque possessorem transeant, cum hoc onere transeunt. Id enim ad minus probant leges, quas suprà adducebam, prohibentes his delinquentibus alienationes, qualis est *l. ex iudiciorum, versic. vnde, ff. de accusation.* ibi: *Ex quo quis aliquod ex his causis crimen contrahit, nihil ex bonis suis alienare, aut manumittere eum posse,* & *l. Manichæos, § præterea, Cod. de hæretic.* ibi: *Non relinquimus contrahendi facultatem,* & *l. vltima, Cod. ad leg. Iul. maiest.* ibi: *Neque alienare posse,* & *l. donationes in concubinam, §. finali, ff. de donationib.* vbi similia habentur. Probant enim istæ, & aliæ complures leges, quod non possit sic delinquens bona sua alienare firmiter, & irreuocabiliter: Quapropter lata sententia, confiscatio à die commissi delicti retrotrahitur ac si in illo die sententia lata fuisset, & bona alienata ab illo die deuoluuntur ad fiscum, etiamsi ad plures, & diuersos possessores peruenissent.

Quod verum est, etiamsi bona fide quis à delinquente ea receperit, ignorans delictum; quia hæc bona fides, & ignorantia non tollit, quin res accepta non sit fisco obligata. Atque adeo sic non infirmatur ius fisco iam acquisitum. 2

Ex dictis igitur, si hæreticus, vel quicumque alius delinquens, cuius bona ipso iure publicantur, bona sua alienet, talem alienationem potest fiscus reuocare, & sententia lata retrotrahitur vsque ad diem commissi delicti; ita vt omnia bona, quæ tempore commissi delicti delinquens habebat, pertineant ad fiscum, quamuis per donationem, venditionem, vel per alios contractus 3

tractus peruenerint ad varias personas, poteítque fiscus omnes contractus rescindere. Et patet *ex cit. leg. Manichaos, §. prasente, Cod. de haretic. ex l. Ariani, §. cunctis, ex l. sancta, & ex l. qua, Cod. eodem*, & docet Glossa *in cap. excommunicamus 1. §. credentes, de haereticis, verb. sit etiam instabilis*, Archidiac. *in cap. cum secundum, de haeret. in 6. n. 2.* Odofred. *in cit. l. Manichaos, n. 1.* Zanchin. *tract. de haret. cap. 27. n. 1. & seq.* Locat. *in indic. Inquis. verb. fiscus, n. 1.* Bursat. *cons. 289. n. 10. & 11.* Rojas *singul. 185. n. 4.* Menoch. *cons. 284. n. 8.* Surd. *decis. 147. num. 9. & seqq.* Simanch. *de cath. institut. tit. 9. n. 21.* & Peregr. *de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. n. 170.* quia prædictus delinquens vel amittit dominium suorum bonorum ipso iure, & dominium illorum bonorum transfertur ipso iure in fiscum (vt volunt multi) & tunc iuxta hanc sententiam delinquens non potest illa bona alienare firmiter, & irreuocabiliter, cùm non sint ampliùs sub suò dominio, sed sub dominio fisci. Vel si non amittit dominium ipso iure, tamen cùm ipsi imponatur amissio bonorum ipso iure, statim fiscus ob delictum commissum acquirit actionem, & hypothecam in bona delinquentis, ita vt cum isto onere transeant ad quamcumque personam, in quam transferuntur à delinquente. Cùm igitur fiscus acquisierit actionem, ius, & hypothecam in illa bona, nulla alienatio postea facta à delinquente poterit præiudicare tali iuri acquisito à fisco, sicuti contingit in aliis bonis, in quæ quis alter habet actionem, ius, vel hypothecam.

4 Vbi aduerte, quod sit discrimen inter pœnam ipso iure latam, & inter pœnam à iudice imponendam; quia in priori pœna statim ac profertur sententia, retrotrahitur ad omnia bona, quæ delinquens habebat à tempore commissi delicti, & rescinduntur omnes contractus à delinquente celebrati; sed pœna posterior, quæ imponitur à iudice, non retrotrahitur, nec reuocantur alienationes factæ à delinquente, nisi quando in fraudem fisci factæ fuerint, vt dicam infrà *dubit. 136.*

Aduerte secundò, quod quamuis alienationes factæ ab hæretico, vel à quocumque alio delinquente, seu criminoso, cuius bona ipso iure publicantur, reuocari possint, tametsi hæreticus, vel quicumque alius criminosus, cuius bona ipso iure publicantur, absoluatur à proprio iudice, tanquam innocens; & post absolutionem reperiatur, quod reuera fuerit hæreticus, vel criminosus modo supradicto, alienationes ab illo factæ, postquam fuit absolutus, & priusquam de nouo formetur processus, sunt ita validæ, vt non possint reuocari. Surdus *decisi. 147.* Scacc. *de iudic. lib. 1. cap. 98. num. 17.* & Bossius *in practic. tit. de bouer. public. num. 76.* Quamuis potiùs in contrarium inclinent alij, quos sequitur Ricciul. *lib. 5. cap. 35. circa finem.*

SECTIO III.

Quid dicendum si possessores talium bonorum, quæ fisco sunt addicta, legitimè præscripserint? Vbi etiam per quantum temporis legitimè præscribant?

SVMMARIVM.

1 *Fiscus agere non potest contra possessores bonorum ipsi addictorum per confiscationem, quando ea sunt prascripta ad fauorem tertij possessoris, ad reuocandum iam factas alienationes.*

2 *Prascriptio contra fiscum quanto tempore currat, discordant inter se Doctores: Alij enim spatium 40. alij 30. alij 20. alij decem annorum requirunt.*

3 *Prascriptio contra fiscum in crimine haresis requirit lapsum 40. annorum.*

4 *Limita cum aliquibus Doctoribus pradictum tempus requiri, cùm bona haretici applicanda sunt Ecclesia. Secus si applicanda sint fisco saculari, quia tunc ad prascribendum sufficit spatium quinque annorum.*

5 *Limitatio pradicta reiicitur, quia indistinctè dicendum videtur, spatium pradictum quadraginta annorum requiri cuicumque bona sint applicanda. Crimen enim haresis est crimen Ecclesiasticum, & ideo standum est potius in illo puniendo dispositioni iuris Ecclesiastici, quàm ciuilis.*

6 *Pontifex nullam distinctionem facit de confiscatione applicanda fisco Ecclesiastico, vel saculari.*

7 *Textus in leg. 2. de apostatis, non vrget, quia non loquitur de confiscatione, sed de actione intra quinquennium exercenda contra testamentum apostata.*

8 *Limita cum Ioanne Andrea, Aucherano, & aliis, supradictam prascriptionem quadragenariam procedere post mortem haretici: viuente enim eo, putant nunquam currere hanc prascriptionem, etiamsi per sexcentos annos possessores possederint; quia iura eam concedunt post mortem ipsius haretici.*

9 *Limitatio pradicta licèt sit satis probabilis, vt oppositum etiam, saltem in puncto iuris, probabile, & forsan probabilius non videatur; non tamen probatur Auctori, quia licèt nullo tempore prascribatur actio procedendi aduersus hareticum, non tamen exindè infertur, quod etiam nullo tempore in eius bonis prascribi possit.*

10 *Textus in cap. finali, de prascriptionibus, nihil de prascriptione, viuente haretico, loquitur, neque etiam infertur sentire, quod prascribi non posse per illud tempus aduersus eius bona, &c.*

11 *Textus pradictus si satis expendatur, satis clarè in prima parte insinuat, viuente haretico, prascribi posse in bonis ad alias Ecclesias pertinentibus per spatium 40. annorum, & in bonis ad Ecclesiam Romanam spectantibus prascribi posse per spatium centum annorum.*

12 *Prascriptio contra fiscum Romana Ecclesia secundùm allegata per Farinacium, in bonis ab illa in feudum, vel alio titulo acceptis non currit, nisi per lapsum centum annorum. In bonis autem, qua non ab Ecclesia Romana accepta sunt in feudum, neque illius sunt alio titulo, sed pertinent ad alias Ecclesias, vel ad Ecclesiam Romanam, solùm ob fiscum ratione delicti commissi, per spatium quadraginta annorum absque vlla distinctione prascribitur.*

13 *Prascriptio contra fiscum Ecclesia ob delictum haresis, vt post mortem haretici currat ad fauorem haredum, requirit nonnullas conditiones, quas non praexigunt alia delicta. Prima, vt possidentes sint Catholici; secunda, vt hareticus, cuius bona ipsi possident, prasumatur decessisse: Tertia, vt istis conditionibus per totum spatium quadraginta annorum perseueret.*

14 *Prascriptio pradicta debet esse continuata; quia si fuerit interrupta, non currit prascriptio in damnum fidei, licèt esset centum annorum.*

15 *Prascriptio interrumpitur, si possidentes intra tempus prascriptionis nouerint, haresim defuncti.*

16 *Prascriptio secundùm alios interrumpitur, si toto eo quadraginta annorum tempore detegatur haresis, licèt nondum esset lata sententia; dummodo tamen esset lis cum possessoribus, aut esset crimen probatum. Idem asserunt ij, qui in hac prascriptione requirunt bonam fidem.*

17 *Prascriptio occasione aliorum delictorum prater haresim contra fiscum non currit minori tempore, ex probabiliori sententia Doctorum, quàm viginti annorum; idemque probatur variis iuribus.*

19 *Textus in l.2.Cod.de vectigal. præscribens aduersus fiscum per lapsum tantummodò quinque annorum, non obstat; quia est casus specialis; loquitur enim de bonis confiscatis ob vectigal non solutum.*

20 *Item neque obstat textus in leg. in cognitione, ff. ad Syllan. eodem tempore præscribens, quia etiam est casus specialis: loquitur enim ibi de cognitione aperti contrà Senatusconsultum testamenti eius, qui à familia sua occisus dicatur.*

21 *Item neque obstat textus in leg. sicut, & in leg. omnes, Cod. de præscription. 30. vel.40. annor. quia etiam hic casus est specialis; loquitur enim textus de præscriptione bonorum, quæ sunt iam fisco incorporata.*

22 *Bona fides in his omnibus existit, etiamsi quis sciat, delinquentem commisisse culpam, ob quam ipsius bona ipso iure publicantur; quia huiusmodi cognitio, cùm non teneatur ea bona fisco deferre, non impedit bonam fidem.*

23 *Fiscus non potest petere à tertio possessore bona in ipsius fraudem alienata, nisi infrà spatium vnius anni vtilis, cuius loco datur hodie spatium quatuor annorum, quia illo tempore tolluntur, & præscribuntur actiones reuocatoriæ.*

24 *Fiscus non habet restitutionem in integrum aduersus præscribentem bona, quæ competebant ipsi fisco; quia in odiosis, & correctoriis, qualis est actio confiscandi bona, cessat, & denegatur restitutio in integrum.*

25 *Restitutio in integrum in executionibus, & exactionibus pœnarum non datur neque fisco, neque alteri.*

1 RESpondetur, quod in tali casu fiscus contra tales possessores non possit procedere, vt dictas alienationes factas possit reuocare.

Probatur *ex cap.finali de præscription. in 6. ex leg.2. Cod.de apostat.* & *ex leg.in omnibus,ff. de iur.fisc.* In quibus iuribus expresse habetur, prædicta bona posse præscribi. Et probant Molina *tom.1.de iustitia, disp.73.* & Locatus *in Iudicial. Inquis. verb.fiscus, num.2. & seqq.* & conueniunt in hoc communiter Doctores.

2 Quantum autem spatium temporis ad hanc præscriptionem faciendam requiratur, discordant inter se Doctores, quia sicuti videre est apud Bartol.*leg.2. Cod. de vectigal.* Peregrin. *de iur.fisc.lib.6.tit.8.num.36.* Farinacium *de hæresi, quæst.190.num.119.* & Sanch.*lib.2.moral. cap.22. num.37.* alij dicunt, requiri spatium 40. annorum, alij 30. alij 20. alij decem, alij tandem quinque: Quapropter, vt distinctius quoad hanc difficultatem procedatur

3 Respondetur, & dico primò: In crimine hæresis requiritur spatium quadraginta annorum, ad hoc vt scilicet possessor præscribat bona delinquentis contra fiscum. Atque ita tenent Glossa *in cit.cap.finali, verb.hæretici,* Dominicus *ibidem, in §.si post mortem, n.4.* Syluester *verb.hæreticus 1.num.14.vers.excipe tamen,* Tabiena *eodem verbo, num.12.vers.secundus est,* Simanch.*de catholic. Institut.tit.9.num.133.* & *in Enchirid. tit.62. numero 7.* Quemada *quæst.16.n.1.& seqq.* Azor.*tom.1. lib.5.cap.7. circa finem,* & *lib.8.cap.12. quæst.16.* Molina *de iust. & iur.tom.1.disp.73.vers.hinc infert,* Fachin. *lib.9.controu. cap.54.* Farinac. *cit.quæst.190.* & *tom.1.in practic.1.part. de delictis, quæst.25.num.163.* & Sanch.*cit.cap.22. n.40.* & habetur expresse *in cap.2.de præscription.in 6.* ibi: *Si post mortem hæreticorum, qui dum viuerent, Catholici putabantur, bona ipsorum à Catholicis eorum filijs, vel nepotibus, vel extraneis quibuscumque spatio quadraginta annorum fuerint bona fide possessa, sancimus eos super bonis huiusmodi, etiamsi ad Romanam peruenire debeant Ecclesiam, in hoc casu non esse vlterius molestandos: Quamquam illi, quorum bona fuerint, tunc detegerentur hæretici extitisse.* Qua de re vide etiam quæ dicam infrà *dubit.204.*

4 Limitant Abbas *in cap.cùm à nobis, num.8.de præscriptionibus,* Felinus *ibidem, num.11.* Couarru.*4.decretal. 2.part.cap.6.§.8.num.16.* Gomez *tom.5.variar. cap.vlt. num.5.* Quemada *in quæstion. fiscal.quæst.16. conclus.2. & 3.* Carrerius *tract. de hæretic. §. expedito processu, num.33.* & alij, vt procedat cùm bona hæretici applicanda sunt Ecclesiæ; secus si applicanda sint fisco sæculari, quia tunc, inquiunt ipsi, ad præscribendum sufficit spatium quinque annorum. Probant *ex leg. 2. Cod. de apostat.* vbi quinquennio præscribitur, ne contra apostatam defunctum procedatur.

At hæc limitatio mihi non placet, sed indistinctè dicendum videtur, spatium scilicet quadraginta annorum 5
ad præscriptionem hanc faciendam requiri, siue bona applicanda sint fisco Ecclesiæ, siue fisco sæculari. Atque ita etiam tenent Molina vbi suprà, Sanchez *num.40.* Pegna *in 3.part. director. Inquisit. commentar.92.* Farinacius *de Inquisit.quæst.10.n.82.* & Simanch. *de Cathol. Instit.tit.9.num.133.*

Probatur, quia crimen hæresis est crimen Ecclesiasticum, *cap.vt Inquisitionis, §. prohibemus, de hæretic. in 6.* Sed in criminibus Ecclesiasticis potiùs standum est dispositioni iuris canonici, quàm ciuilis: Ergo cùm secundùm ius canonicum spatio quadraginta annorum, & non minori concedatur præscriptio, potiùs iuri canonico, quàm iuri ciuili standum erit.

Secundò, quia Pontifex nullam distinctionem facit 6
de confiscatione applicanda fisco Ecclesiastico, vel sæculari. Ergo censeri debet, quod de vtroque indistinctè loquatur; quia vbi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, *leg.3.ff. de offic. præsid. leg. de pretio, ff.de public. in rem actione,* & *leg.1. §. generaliter, ff. de legat. præstand.*

Ad textum *in leg 2. de apostatis*, respondetur, quod 7
non vrgeat; quia non loquitur de confiscatione, sed de actione intra quinquennium exercenda contra testamentum apostatæ, ibi: *Eaque gratia testari minimè potuisse, confirmat intra iuge quinquennium.* Vide Doctores, quos citat, & sequitur Fachin. *lib.9. controuers. cap.54.*

Cùm igitur Glossa *in leg. Manichæos, verb. subire, Cod. de hæretic.* & Bartolus *in leg. 2. Cod.de apostat. num. vnico*, doceant bona hæreticorum præscribi à possessoribus spatio quinque annorum, quia sic habetur *in dicta leg.2. Cod. de apostat.* Abbas, Felinus, Couarruuias, vbi ait, id esse verum, quando bona hæretici sunt fisco sæculari applicanda, quamuis possessores fuerint in mala fide, scientes illum fuisse hæreticum. At verò si fuerint applicanda fisco Ecclesiæ, ait hanc scientiam impedire præscriptionem. Gomez, Quemada, Carrerios, & alij Doctores in locis suprà citatis respondent præscribi dicta bona spatio quinque annorum, si dicta bona sint applicanda fisco sæculari, sicque dictam *leg.2.* esse intelligendam, si verò sint applicanda fisco Ecclesiæ, præscribi spatio quadraginta annorum.

Neque dicta doctrina Glossæ, & Bartoli, neque dicta responsio Abbatis, Felini, Couarruuiæ, Gomez, Quemadæ, Carrerij, & aliorum mihi probatur; quia ex dictis in præscriptione circa bona hæreticorum standum est iuri Ecclesiastico, & non iuri ciuili, sicque in huiusmodi præscriptione requiritur spatium quadraginta annorum; licet in aliis criminibus sæcularibus, ob quæ similiter ipso facto publicantur bona, seruandum sit ius ciuile. Accedit, quod vbi bona hæreticorum applicantur fisco sæculari, id fit executione Summi Pontificis, qui ad hanc præscriptionem requirit quadraginta annos: Ergo quadraginta anni requiruntur, etiamsi applicatio bonorum non sit facienda fisco Ecclesiæ, sed fisco sæculari.

Limitant secundò Ioan. Andreas *in dicto cap. finali,* 8
num.3. Ancharan. *ibidem notab.7.num.3.* & Dominicus, quos citat, & sequitur Molina *de iust. tom.1. disput.72. concl.3. & 6.* Sanchez *lib. 2. moral. cap.22. num. 37.* Villadiego *de hæretic. quæst. 22, num. 3.* &

dicetur) quod de delicto ipsius habeatur illa notitia, quæ iure ciuili, & canonico est præscripta; sed leges ciuiles, & canonicæ, (vt etiam mox infra dicetur) præscribunt, quod hæc notitia habeatur per iudicia sententiam, ad maiorem scilicet certitudinem, ad satisfactionem Reipublicæ, ad vitandas fraudes, &c. Ergo ante hanc iudicis sentiam non tenetur bona sua tradere fisco delinquens, quamuis publicus.

13 Quapropter delinquens etiamsi crimen suum in iudicio confessus fuerit, adhuc non tenetur se bonis spoliare, nec fiscus potest ab illo bona illa eripere, & occupare; quia illa confessio solùm facit crimen esse notorium, non autem esse reum damnatum, & pœnam applicatam; quod requiri videtur, *argum. l. vltima, Cod. ad leg. Iul. maiest.* ibi: *Ve conuicto reo, memoria eius damnetur, & eius bona successoribus eripiantur.* Ex quibus verbis colligitur, requiri quod reus sit conuictus, & damnatus, ad hoc, vt bonis suis possit spoliari: & *argum. cap. cùm secundùm leges, de haret. in 6.* vbi expressè cauetur, non posse bona delinquentis ante sententiam iudicis occupari. Videri poteris præter alios Sanchez *loco suprà cit. cap. 16.* Fachin. *lib. 4. controuers. cap. 35. in fine,* Vasquez *vbi supra, n. 14.* Simanch. *n. 175.* Suarez *n. 7.* & Farinac. *n. 23.*

14 Cæterùm hæc iudicis sententia in delictis (quæ ipso facto, seu ipso iure confiscationis pœnam trahunt) sufficit si sit declaratoria delicti; quia eo ipso est simul declaratoria, & condemnatoria pœnæ eidem delicto annexæ. Syluest. *verb. hæresis 1. n. 3. & verb. assassinus, quæst. vltima,* Tabiena *eodem verb. assassinus, quæst. vnica, n. 2.* Sotus *lib. 1. de iust. quæst. 6. art. 6. concl. 3.* Peregrin. *de iur. fisc. lib. 4. tit. 5. num. 59. & lib. 5. tit. 1. num. 171.* Nauar. *cons. 50. de hæret. num. 4.* Roland. *lib. 3. cons. 8. n. 7.* Bursat. *lib. 1. cons. 14. n. 18. & cons. 53. num. 1. & 25.* Scacc. *lib. 1. de iudic. cap. 98. num. 10. & 11.* Philiarch. *tom. 2. part. 2. lib. 6. cap. 22.* Graff. *lib. 2. decis. cap. 11. n. 4.* Cantera *in quæst. crimin. rubr. de hæret. cap. 1. n. 14. & 16.* Zanchin. *tract. de hæret. cap. 25. n. 1.* Gomez *tom. 3. var. cap. 2. tit. de crimin. læs. maiest. num. 2. & 3.* Felin. *in cap. Rodulphus, num. 35. de rescript.* Alex. *in l. si quis maior, Cod. de transact. n. 13.* Dominicus *in cap. cum secundum leges, de hæretic. in 6. §. confiscationis, n. 1.* Tiraquel. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 40. Cod. de reuocand. donat.* Couarruu. *in 4. decret. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 18.* Mandos. *in addit. ad repert. Inquisit. verb. confiscatio, lit. C.* Simanch. *de Cathol. Institution. tit. 9. n. 164.* Vasquez *1. 2. disput. 170. cap. 4. n. 14.* & Sanchez

15 *cit. cap. 52. n. 17.* Quamuis igitur, quando hæretici, vel alterius delinquentis bona sunt ipso iure, seu ipso facto confiscata, non requiratur sententia condemnatoria, seu declaratoria pœnæ; requiritur tamen sententia declaratoria delicti, scilicet quod talis reus hoc, vel illud delictum commiserit, ad hoc vt illa bona deueniant ad fiscum, vti dicebam. Et patet *ex cit. l. vltima, Cod. ad leg. Iul. maiest.* & *ex cit. cap. cùm secundum leges, de hæretic. in 6.* vbi dicitur, *Confiscationis executio non fiat, donec sententia fuerit promulgata super crimen.* Sufficit verò, vti etiam dicebam, sententia declaratoria delicti; quia pœna incurritur ipso facto, ac committitur delictum, sicque declarato delicto, declaratur etiam & pœna, & ea succedit delicto.

16 Non obstat, si dicas: communiter Doctores inquiunt, quod sententia diffinitiua, quæ non continet condemnationem, vel absolutionem, non habeatur pro iusta, & valida: Ergo sententia, quæ solùm declarat esse commissum delictum, & reum non condamnat, non valebit.

Respondetur enim, quod in sententia declaratoria delicti, implicitè includatur sententia condemnatoria, seu declaratoria pœnæ (quando scilicet declaratur delictum, cui ipso iure, seu ipso facto pœna est imposita.) Quamuis quando pœna non est imposita ipso iure, vel ipso facto, sed debet ea per iudicem imponi, tunc requiratur sententia, quæ declaret pœnam, & condemnet ad pœnam.

COROLLARIVM.

An, si in aliqua lege dicatur, non opus esse sententia declaratoria, vt quis bona sua amittat, sed eo ipso, quod delinquit, absque alia sententia declaratoria censeatur bona ea amisisse, adhuc requiratur sententia declaratoria criminis?

SVMMARIVM.

1 *Sententia criminis declaratoria adhuc requiritur, etiamsi in lege habeatur, ea opus non esse, vt bona sua quis amittat; sed statim absque alia sententia declaratoria censeatur amisisse, quia alioquin esset obligatio nimis rigorosa.*

2 *Non obstat, si dicas: Eo ipso, quod ipso iure aliqua pœna imponitur delicto, sufficit sententia declaratoria criminis, & non requiritur expressè sententia declaratoria pœnæ; quia non est omninò certum, quod sententia declaratoria pœna non sit necessaria simul cum sententia declaratoria delicti.*

3 *Sententia declaratoria pœnæ, dato quod expressè non sit necessaria ad hoc, vt pœna incurratur, adhuc lex potest illam excludere ad maiorem cautelam, & firmitatem: Quod à stylo legum non est alienum.*

4 *Clausula (absque sententia declaratoria) est explicanda de declaratione pœnæ, non autem delicti; idque est verum, etiamsi lex dicat, absque alia declaratione facti, vel pœnæ, & etiamsi crimen commissum sit notorium.*

5 *Clausula (absque sententia declaratoria) apponitur ad maiorem verborum declarationem, sicut (& ipso iure.)*

EX dictis sequitur primò, quod si in aliqua lege dicatur, non opus esse sententia declaratoria, vt quis 1
bona sua amittat, sed eo ipso, quo delinquit, absque alia sententia declaratoria censeatur bona ea amisisse (vt dicitur in crimine sodomiæ apud regnum Castellæ, *in l. 1. tit. 21. lib. 8. Recop.*) Adhuc ex probabiliori sententia Doctorum requiritur sententia declaratoria criminis, ob rationes in principio dictas; quia alioquin esset obligatio nimis rigorosa, & regulariter vltra fragilitatem humanam, atque adeò bono communi non expediens: Quapropter lex illa intelligi debet de sententia declaratoria pœnæ, ita vt absque sententia declaratoria pœnæ, pœna censeatur incursa, non autem absque sententia declaratoria delicti. Antòn. Gomez *3. variar. cap. vltimo, n. 3.* Vasquez *disput. 170. num. 51. & seqq.* Sanchez *lib. 2. moralium cap. 22. n. 20.* & alij, quos mox infrà citabo.

Neque obstat, si dicas: Eo ipso quod ipso iure ali- 2
qua pœna imponitur delicto, sufficit vt talia pœna incurratur, sententia declaratoria criminis, & non requiritur expressè sententia declaratoria pœnæ: Ergo si lex excludit sententiam declaratoriam, videtur exclusisse sententiam declaratoriam delicti, & non sententiam declaratoriam pœnæ, quæ per se, vtpotè non necessaria, iam exclusa videtur.

Respondetur enim, non esse omninò certum, quod sententia declaratoria pœnæ non sit necessaria simul cum sententia declaratoria delicti, iuxta Textum *in l. Præses, Cod. de sentent. & interlocut.* vbi definitiua sententia, quæ absolutionem, vel condemnationem non continet, pro iusta non habetur.

Respondetur secundò, dato quod sententia declara- 3
toria pœnæ expressè non sit necessaria ad hoc, vt pœna incurratur, adhuc lex potest illam excludere ad maiorem cautelam, & firmitatem: Quod à stylo legum non est

eſt alienum. DD. quos ſequitur Couarr. *lib. 2. var. cap. 5. n. 9.* & Sanchez vbi ſuprà.

4 Quando igitur ob hæreſim, vel ob aliquod aliud delictum ipſo iure, ſeu ipſo facto publicantur bona delinquentis: & præterea ſubditur, quod nulla alia opus ſit ſententia declaratoria, ſeu declaratione, adhuc non tenetur delinquens ſua bona applicare, & offerre fiſco abſque ſententia declaratoria delicti, & illa verba, *Abſque ſententia declaratoria, ſeu abſque declaratione*, ſunt explicanda de declaratione pœnæ. Ant. Gomez, Vaſquez, Sanchez *in locis ſuprà citatis*, & Couarruu. *in 4. decret. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 10. verſ. 1.* Quaranta *verb. alienatio, n. 49.* Leſſ. *de iuſt. lib. 2. cap. 29. num. 63.* Peregrin. *de. duello, n. 7.* vbi ſubdit, hoc eſſe verum, etiamſi lex dicat, abſque alia declaratione facti, vel pœnæ, & etiamſi crimen commiſſum ſit notorium; citatque Sotum *1. de iuſt. quaſt. 6. art. 6. concl. 1.* & Graffium *vol. 1. deciſ. lib. 2. cap. 11. n. 26. & ſeqq.* aliosque quæ paſſim Doctores.

5 Non obſtat, ſi dicas: Hinc ſequi (ſi adhuc requiratur ſententia declaratoria criminis) illa verba, *abſque alia declaratione*, fruſtrà addi.

Reſpondetur enim: Nego antecedens; quia ex dictis per illa verba, *abſque alia declaratione*, ſolùm excluditur declaratio pœnæ, non verò declaratio criminis. Et quamuis per illa verba, *ipſo iure, vel ipſo facto confiſcata*, ſit ſatis excluſa declaratio pœnæ; non tamen propterea illa verba: *Abſque declaratione*; inutiliter apponuntur; quia ſaltem apponuntur ad maiorem verborum declarationem, & ad maiorem cautelam, vti dicebam.

COROLLARIVM II.

An ante ſententiam declaratoriam delicti neque delinquens, etiam publicè, teneatur bona ſua fiſco deferre, neque fiſcus poſſit bona delinquentis occupare?

SVMMARIVM.

1 *Delinquens ante ſententiam declaratoriam delicti, etiam publicè non tenetur bona ſua deferre fiſco, neque fiſcus poteſt bona delinquentis occupare; quia dum non accedit ſententia prædicta, ipſe delinquens iure poſſidet, quo tempore fiſcus non poteſt eiuſdem bona occupare.*

2 *Fiſcus non poteſt bona hæretici, vel alterius delinquentis, cuius ipſo iure bona publicantur, ante ſententiam declaratoriam criminis, quamuis crimen eſſet notorium, occupare.*

3 *Sententia declaratoria criminis non requiritur tantùm, vt conſtet delictum eſſe commiſſum, ſed vt iudex tanquam miniſter legis, auditis defenſionibus rei, applicet pœnam ſtatutam in lege, huic vel illi reo.*

4 *Fiſcus ſi quando crimen eſt notorium, in tali caſu occupet bona hæretici, vel alterius delinquentis, non ſolùm peccat contra præceptum in cap. cùm ſecundùm leges, de hæretic. in 6. ſed etiam tenetur bona occupata reſtituere.*

5 *Fiſcus tamen poteſt tradere dicta bona alicui cuſtodienda ante ſententiam declaratoriam, ne auferantur in damnum rei, & ipſius fiſci.*

1 EX dictis ſequitur ſecundò, quod ante ſententiam declaratoriam delicti neque delinquens etiam publicè teneatur bona ſua fiſco deferre, neque fiſcus poſſit bona delinquentis occupare; quia dum non accedit ſententia declaratoria delicti, delinquens iure poſſidet, & dum iure poſſidet, fiſcus non poteſt bona delinquentis occupare, vt expreſsè habetur *in cap. in literis, de reſtitut. ſpoliator.* & ex communi docent Molina *de iuſt. & iur. tom. 1. diſputat. 95. ad 3.* Simanch. *de catholic. Inſtitut. tit. 9. num. 175. & ſeqq.* Suarez *de fide, diſput. 22. ſect. 1. n. 6.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. n. 18.* & alij quos inſrà citabo.

2 Neque fiſcus igitur poteſt bona hæretici, vel alterius delinquentis, cuius ipſo iure bona publicantur, ante ſententiam declaratoriam criminis, quamuis crimen eſſet notorium, occupare. Angel. *verb. pœna, num. 3* Syluest. *verb. Aſſaſſinus, quaſt. vltima*, Molina *de iuſt. tom. 1. cit. diſputat. 95.* & Vaſquez *1. 2. diſput. 170. cap. 4. num. 14.* etſi contrarium ſentiant Abbas *in cap. cùm non ab homine, de iudic. n. 19.* Dominicus *in cap. cum ſecundum leges, §. confiſcationis, num. 3. de hæretic. in 6.* & Caſtr. *lib. 2. de leg. pœnal. cap. 10.* quatenus aiunt, quod in crimine notorio poſſit fiſcus bona prædicti delinquentis occupare, non expectata ſententia declaratoria criminis.

3 Non obſtat, ſi dicas cum iſtis Doctoribus: ideò requiritur ſententia declaratoria criminis, vt declaretur crimen eſſe commiſſum. At quando crimen eſt notorium, cùm conſtet illud eſſe commiſſum; non requiritur talis declaratio: Ergo ſicut tenetur reus dare bona ſua fiſco poſt ſententiam declaratoriam criminis, ita etiam quando notoriè conſtat, crimen eſſe commiſſum, tenebitur ſimiliter dare ea ante dictam ſententiam.

Reſpondetur enim, nego maiorem, quia falſum eſt, requiri ſententiam declaratoriam criminis ſolùm, vt conſtet crimen eſſe commiſſum; ſed præterea requiritur ad aliud, vt ſcilicet iudex tanquam miniſter legis, auditis defenſionibus rei, applicet pœnam ſtatutam in lege huic, vel illi reo. Quod eſt verum etiam in caſu, quo reus in iudicio confeſſus ſit ſuum crimen, ita vt & in hoc caſu etiam requiratur ſententia declaratoria criminis, vti ſuprà dicebam.

4 Quapropter, ſi fiſcus in tali caſu (quando ſcilicet crimen eſt notorium) bona hæretici, vel alterius delinquentis, cuius bona ipſo iure confiſcantur, occupet, non ſolùm peccat contra id, quod præcipitur *in dicto cap. cùm ſecundum leges, de hæretic. in 6.* vbi præcipitur, quod bona delinquentis ante ſententiam non accipiantur; ſed etiam tenetur bona occupata reſtituere. Molina *de iuſt. tom. 1. cit. diſput. 95. in ſolutione ad 3.* Suarez *de fide, diſput. 22. ſect. 2.* circa finem, Vaſquez *1. 2. diſput. 170. cap. 4. num. 15.* & alij, quos ſuprà citabam: Quia delinquens, vti dicebam, ante ſententiam declaratoriam criminis habet dominium, vel ſaltem iuſtam poſſeſſionem bonorum ſuorum: Ergo qui priuat illum ſuis bonis, peccat contra iuſtitiam, & conſequenter tenetur illa reſtituere delinquenti; cùm quod de iure ab aliquo poſſidetur, non niſi per iniuriam aufeatur, *cap. in literis, de reſtitut. ſpoliat.* Tum quia *in dicto cap. cum ſecundùm leges*, expreſsè dicitur, quod fiſcus non habet ius illa occupandi ante ſententiam declaratoriam criminis: Ergo ſi ante talem ſententiam bona illa occupet, facier iniquè, & iniuſtè; ita vt ad reſtitutionem, ſicut iam dicebam, teneatur.

5 Non nego tamen, quod cum hoc ſtare poſſit, vt queat fiſcus ante ſententiam declaratoriam criminis bona delinquentis alicui, ne auferantur, cuſtodienda tradere; quia id & fiſco, & delinquenti expedire videtur, vti præter alios adnotauit Suarez *de fide diſput. 22. ſect. 2. num. 6.*

DVBITATIO CXXXII.

An posita sententia declaratoria delicti teneatur delinquens bona sua fisco deferre? Et quid in tali casu possit delinquens in fauorem suum operari?

SVMMARIVM.

1 *Delinquens, posita sententia declaratoria delicti, neque potest executioni sententia resistere; quia esset resistere executioni iustæ, & debita post sententiam iudicis.*

2 *Delinquens non potest bona sua ex proposito occultare, & aliis custodienda tradere, ne fiscus possit illa reperire.*

3 *Delinquens si edictis, vel alio modo à iudice rogetur de bonis, quæ habet, & quæ fisco iam sunt applicata, debet manifestare, & non manifestando executioni sententiæ resistit, & sic peccat contra iustitiam.*

4 *Dicta de delinquente procedunt etiam in illius herede, & possessore, apud quem alia bona ipsius condemnati reperiuntur; quia semper transeunt cum ille onere, & obligatione ad fiscum.*

5 *Delinquens si condemnatus, & à fortiori eius successor, ex communi Doctorum sententia, bona occupanda fisco non occultet interrogatus, neque resistat si illis spoliari attentetur, sed paratus sit petita deferre, satisfacit obligationi; neque tenetur ea fisco deferre; quia sententia non obligat delinquentem, vt sua bona fisco tradat, sed solùm tribuit fisco ius ad ea occupanda; contra nonnullos contrarium tenentes ob translationem illorum bonorum post sententiam in fiscum.*

6 *Delinquens non tenetur etiam post sententiam declaratoriam criminis sua bona offerre fisco, sed solum tenetur non resistere quando sententia executioni mandatur, quia nimis durum esset obligare aliquem, quod sua bona offerat fisco.*

1 RESPONDETVR, & dico primò: In tali casu communis sententia Doctorum est, quod non possit delinquens sententiæ executioni resistere: Quia esset resistere executioni iustæ, & debitæ post sententiam iudicis: sic Bannes 2.2. *quæst.* 162. *art.* 3. *dub.* 2. Aragon *ibid. col.* 2. Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 8. *quæst.* 3. Sanchez *cit. cap.* 22. *num.* 11. & alij, quos infrà citabo.

2 Hinc non potest delinquens bona sua ex proposito occultare, & aliis custodienda tradere, ne fiscus possit illa reperire, & occupare, quia hoc esset (vt inquiunt ipsi) positiuè resistere.

3 Hinc etiam delinquens, si vt suprà, vel alio modo à iudice interrogetur de bonis, quæ habet, & fisco iam sunt applicata, debet manifestare, & si non manifestat (subdunt ipsi) executioni sententiæ positiuè resistit, sicque peccat contra iustitiam aduersus fiscum, atque adeò tenetur restituere; quia fiscus ratione dominij in delinquentis bona acquisiti, habet ius obligandi delinquentem, vt veritatem interrogatus manifestet.

4 Et quod dictum est de delinquente, idem dicunt de illius hærede, & possessore, apud quem talia bona delinquentis condemnati reperiuntur; quia semper talia bona transeunt cum illo onere, & obligatione ad fiscum. Doctores *in locis suprà citatis*; & præcipuè Azor. *in cit. cap.* 8. *q.* 4.

Quamuis si quoad ea, quæ modò dicta sunt, quid aliquantolum benignius quis exoptet, videre poterit, quæ dicebam Tractatu de Parlamentis, *cap.* 4. *dubit.* 29. & tractatu de impediente bonum alienum, *dubit.* 6.

5 Dico secundò, communis etiam sententia Doctorum est, quod si delinquens condemnatus (& à fortiori eius successor) bona occupanda fisco non occultet interrogatus, neque resistat, si illis spoliari attentetur, sed paratus sit ea petita deferre, satisfaciat obligationi, neque teneatur ea fisco deferre; quia sententia non obligat delinquentem, vt sua bona fisco tradat, sed solùm tribuit ius fisco, vt ea occupare possit; quia esset durissima obligatio delinquentem ipsum suæ pœnæ executorem constituere. Sic Couarruu. 4. *decretal.* 2. *part. cap.* 6. §. 8. *n.* 10. *conclus.* 2. Molina *de iust. tom.* 1. *disp.* 66. Simanch. *de cathol. institut. tit.* 9. *num.* 184. Azor. *cit. cap.* 8. *quæst.* 4. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 22. *num.* 8. & alij, quos infrà citabo: quorum tamen aliqui limitant, nisi iudex expressè delinquentem ad solutionem condemnaret: Quod in confiscatione omnium bonorum, vel partis illorum nunquam fieri consueuit.

Quamuis alij, vt Corduba *lib.* 1. *quæstion. quæst.* 36. 5 *notabil.* 2. & Vasquez *de legib. disput.* 172. *cap.* 2. *n.* 11. contrarium teneant ex eo, quia facta condemnatione delinquens nullum ius habet in illis bonis confiscatis, sed totum ius translatum est in fiscum: Ergo fiscus ea sibi occupat, vt propria: Et consequenter, quamuis fiscus ea non petat, non poterit delinquens retinere, & multo minùs alienare, vel in proprios vsus consumere; quia hæc est propria actio dominij, & possessionis, qua iam per sententiam ipse delinquens spoliatus est.

Confirmant, quia exinde non fit, obligari delinquentem ad rem minus arduam, & difficilem; quia declarato delicto, & lata sententia, non est nimis arduum, & difficile, delinquentem deferre fisco bona sua: Tum quia non est necessarium, vt delinquens deferat, sed sufficit, si manifestet bona, quæ possidet, vt possit fiscus ea occupare.

Quod si, facta manifestatione, fiscus negligens fuerit in illis bonis occupandis, iam ex tunc delinquens censebitur ex voluntate fisci retinere: quæ voluntas ante manifestationem à delinquente factam in fisco non sumebatur.

At his non obstantibus, adhuc satis probabile est, quod suprà dicebam cum communi sententia Doctorum, Didaci Couarruuiæ, Molinæ, Simanchæ, Azorij, Sanchez, & aliorum etiam, quos mox infrà citabo, præsertim si attendantur, quæ dicebam *citato Tractatu de Parlamentis, cap.* 4. *dubit.* 29. & *citato tractat. de impediente bonum alienum, dubitat.* 6. Ex quibus facilè quis ad rationes aduersariorum istas respondere poterit.

Delinquens igitur (inquam) non tenetur, etiam post sententiam declaratoriam criminis, sua bona offerre fisco, sed solùm tenetur non resistere, quando sententia executioni mandatur. Couarruuias *in* 4. *decretal. part.* 2. *cap.* 6. §. 8. *n.* 10. & *lib.* 1. *variar. cap.* 2. *numero* 10. Molina *de iust. tom.* 1. *disput.* 66. *vers. addit optimè*; & *disputat.* 95. *vers. ad secundum principale*, & *in fine*. Simanch. *de Cathol. Institut. tit.* 9. *numero* 184. & 209. & 2c3. Azor. *tom.* 1. *Instit. moral. lib.* 5. *cap.* 8. *quæst.* 4. quamuis contrarium velit *tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 17. *quæst.* 3. vbi ait, priuatum ipso iure beneficio non facere fructus suos; quia caret titulo, sed debere eos restituere. Quod etiam inquit *in dicto cap.* 8. *q.* 3. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 22. *num.* 8 Padilla *in l. si quis maior, Cod. de transact. n.* 58. Nauarr. *in summa, cap.* 23. *n.* 66. Lessius *de Iust. lib.* 2. *cap.* 29. *n.* 63. Henriquez *lib.* 14. *cap.* 56. §. 2. & 3. *circa finem*, Prosper de Aug. *in Bullar.* Quarant. *verb. alienatio, in Append. & verb. sodomia, in fine*, Ludouic. Mexia *in Pragmat. frum. concl.* 6. *num.* 134. Azeued. *initio tit.* 1. *lib.* 2. *recopil. numero* 24. Carbo *de legib. lib.* 8. *disputat.* 9. *circa finem*, Bannez 2.2. *quæst.* 62. *art.* 3. *dubit.* 3. quamuis contrarium velit *quæst.* 12. 6

quæst.12. art.2. conclus.2. Vega *part.2. cap.63. caſ.2. in fine,* Suarez *de fide, disput.22. ſect.2. n.7. & ſect.3. n.7.* Farinac. *de hæreſ. quæſt.199. n.13.* & alij paſſim. Quia ſicuti dicebam, nimis durum eſſet obligare aliquem, quod ſua bona offerat, fiſco. Et lex obligaret quodammodò ad quid moraliter impoſſibile, cùm nemo teneatur aduerſus ſeipſum ſententiam rigidiſſimam exequi. Tum quia tenera ſententia non profertur, quod reus bona ſua offerat fiſco, ſed ſolùm dat fiſco ius ad illa capienda: Ergo ſatis erit, ſi fiſco capienti ea bona reus non reſiſtat.

DVBITATIO CXXXIII.

Quid dicendum, ſi reus interrogatus de delicto, quod verè commiſit, contra iuris ordinem, veritatem negat, vel falſis teſtibus innocentiam probat, vel futili appellatione iudicium ſubterfugit, & propterea non damnatur, neque fiſcus eius bona occupat; an ſcilicet in tali caſu delinquens teneatur reſtituere fiſco emolumentum, quod poſitâ ſententiâ fiſcus percepturus erat.

SVMMARIVM.

1 *Reus ſi interrogatus de delicto, quod verè commiſit, contra iuris ordinem, veritatem neget, vel falſis teſtibus innocentiam probet, vel futili appellatione iudicium ſubterfugiat, & propterea non damnetur; neque fiſcus eius bona occupet, licet ſecundum aliquos Doctores teneatur reſtituere fiſco emolumentum, quod poſita ſententia percepturus erat: Probabilius tamen eſt oppoſitum.*

2 *Sententia contraria in hoc fundabatur, quia licèt fiſcus non habebat ius occupandi bona delinquentis, niſi poſita ſententia declaratoria criminis, habet tamen ius, vt hæc occupatio mendaciis non impediatur.*

3 *Impediens aliquem à conſecutione alicuius beneficij, tenetur compenſare emolumentum, quod inde ſperabat, arbitrio prudentis viri.*

4 *Fiſcus non habet ius ad obligandum reum, vt veritatem fateatur; cum talis obligatio ſolùm ex iudicio, & iuſtitia legali proueniat, ex quo ſequitur ſententiam Auctoris eſſe probabiliorem.*

5 *Fiſcus ſi ad pœnam corporalem infligendam reo procederet, non propterea reus, qui veritatem negaret, peccaret contra fiſcum, ſed ſolùm contra iudicium publicum; quia iudicium publicum per ſe inſtitutum eſt ad punienda delicta, & ad præcauenda mala in Republica, contra aliquos contrarium ſentientes de Procuratore fiſcali; quia ea conditione à Republica conſtitutus eſt, vt vtilitatem fiſci procuret, & delicta in iudicium deferat.*

6 *Quod tamen non procedit ſecundum dictos Doctores in iudicibus, & aliis miniſtris iuſtitiæ; quia ij non ſunt conſtituti à Republica ad locupletandum fiſcum, ſed ad eam purgandam; fiſcus tamen ſi inſtante fiſcali ipſe iudex negligens eſſet in ferenda ſententia, & in applicanda pœna, quia tunc teneretur ad compenſanda emolumenta fiſco obuentura.*

7 *Procurator fiſcalis, & iudex in dictis caſibus ex probabiliori ſententia ad nullam reſtitutionem tenentur, ex dictis ſuprà, & alibi.*

1 AFFIRMANT Sotus *de Iuſtitia, & Iur. lib.1. q.6. art.6.* Caſtro *de lege pœnali, lib.2. cap.12.5.* ex R. P. Delbene de Offic. S. Inquiſit. *Tom. I.* *bis,* Molina *de iuſt. & iur. tom.1. diſput.95. verſ. duo ſunt,* & alij, ex eo quia licèt fiſcus non habeat ius occupandi bona delinquentis, niſi poſita ſententia declaratoria criminis, habet tamen ius, vt hæc occupatio mendaciis non impediatur. Quemadmodum nemo habet ius, vt tu ipſi legatum aliquod gratioſum in teſtamento relinquas, vel ipſi donationem facias, vel beneficium conferas, &c. Habet tamen ius, ne ab aliquo vi, vel fraude id facere impediaris: quod ſi quis te ſic impedit, ipſe tenebitur compenſare emolumentum, quod inde ſperabas, arbitrio prudentis viri. 2 3

Confirmant; quia ſi quempiam quærentem ſibi beneficium, quod ſollicitudine ſua conſequi poterat, à beneficij conſecutione mendacio, vi, vel fraude diuertas, teneris compenſare emolumentum ei arbitrio viri prudentis obuenturum, ſed falſis teſtibus, & mendacio fiſcum quærentem conſequi bona ſua delinquentis diuertis, ne conſequatur: Ergo teneris compenſare fiſco emolumentum quod illi obueniſſet, ſi à te modo ſupradicto impeditus non fuiſſet. His tamen non obſtantibus,

Reſpondetur, probabilius eſſe oppoſitum, quod docent Bannez, Aragonius, & Salonius *in 2. 2. S. Th. quæſt.62. art.3.* Vaſquez *1.2. diſput.175. cap.2. num.13.* Leſſius *de iuſt. & iur. lib.2. cap.31. dubitat.8. num.5.* Reginald. *lib.24. n.145.* & Sanchez *de matrim. tom.3. lib.10. diſp.8. n.14. & lib.2. moral. cap.22. n.22.*

4 Probatur, quia fiſcus non habet ius ad obligandum reum vt veritatem fateatur, cùm talis obligatio ſolùm ex iudicio, & iuſtitia legali proueniat: Ergo cùm reus veritatem occultat, & fallaciis vtitur, non delinquit contra fiſcum, ſed contra iudicium, & iuſtitiam legalem, atque adeò nihil fiſco reſtituere tenetur; cùm iuſtitia legalis ad reſtitutionem non obliget, ſed ſolùm commutatiua.

5 Confirmatur, quia ſi fiſcus ad pœnam corporalem infligendam reo procederet, & ipſe reus veritatem negaret, non propterea reus peccaret contra fiſcum, ſed ſolùm contra iudicium publicum: Ergo ſimiliter cùm fiſcus ad pœnam pecuniariam infligendam reo procedit.

Et ratio à priori omnium eſt, quia iudicium publicum per ſe inſtitutum eſt ad punienda delicta, & ad præcauenda mala in Republica, non autem ad locupletandos accuſatores. Ergo negatio veritatis, & fallentia facti in iudicio non directè procedit contra accuſatores, ſed contra ipſum iudicium publicum, ac propterea nulla eſt obligatio compenſandi damnum.

Quamuis ſecus ſentiant aliqui, quos ſequitur Vaſq. *1. 2. diſput.175. cap.1. num.9. & ſeqq.* de procuratore fiſcali, ſi ſcilicet iſte omittat delinquentem accuſare, cum ſe teneri nouerit, ſciens factâ accuſatione, & condemnatione ſequuta, bona delinquentis fiſcum eſſe occupaturum. Quia Procurator fiſcalis ea conditione à Republica conſtitutus eſt, vt vtilitatem fiſci procuret, & delicta in iudicium deferat, ad hoc vt iſta punita fiſco emolumentum afferant: Ergo ſi negligens fuerit, ad reſtitutionem fiſco faciendam tenetur. Iudices autem, & alij Miniſtri Iuſtitiæ, ſub- 6 dunt hi Doctores, etiamſi negligentes ſint in deferendis in iudicium, & puniendis in iudicio delictis, ad reſtitutionem fiſco faciendam non tenentur; quia tales non ſunt conſtituti à Republica ad locupletandum fiſcum, neque ad fiſci vtilitatem quærendam, ſed ad Rempublicam purgandam à vitiis, & in pace conſeruandam. At ſi delicta in iudicium iam eſſent delata, & à Procuratore fiſcali, vel à quo- 7 libet alio, cui pœna eſſet applicanda, peteretur ſententia, ipſeque iudex negligens eſſet in ferenda ſententia, & in applicanda pœna, abſque dubio teneretur emolumentum alteri obuenturum compenſare; quia ex iuſtitia commutatiua iudex tenetur in iudicio reddere ius ſuum petenti; ſed ius habet, qui petit pœnam, vt ſibi illa per ſententiam

applicetur;

applicetur: Ergo si iudex negat, seu non applicat, iniustitiam committit aduersus petentem, & non solùm aduersus iudicium publicum.

7 At adhuc his non obstantibus, quod procurator fiscalis, & iudex in dictis casibus ad nullam restitutionem teneantur, est saltem non improbabile. Tum ex iis quæ dicebam supra: tum præcipuè ex iis, quæ dicebam *citato tractatu de Parlamentis, cap. 4. dubit. 2. & citato tractatu de impediente bonum alienum, dubit. 6.* Tum ex iis quæ dicam *Dubit. 217. Petitione 9.* Ex quibus quis respondere poterit ad fundamenta ista aduersariorum. Videri etiam poterit Emmanuel de Moura *Opuscul. de Ensalm. & Incantationibus, sect. 3. cap. 1. n. 35.* quatenus ait, si petas, an casu quo Inquisitor extra tempus gratiæ, & à fortiori tempore gratiæ, vel Episcopus dedita opera hæreticum pœnitentem recipiat ad gremium Ecclesiæ, siue alioquin conuictum, siue media tantum illius confessione, nullam interim sententiam directè ferendo, sed admissa confessione, & abiuratione in forma, eum è carceribus dimittendo, teneatur restituere fisco, quantum fisci interererat sententia, qua non lata (cum debuisset ferri) non possunt rei bona confiscata ad fiscum deuenire? Respondetur (subdit ipse) negatiuè; quia ius, quod fiscus ad hæretici bona acquirit, est remotum, & quasi per accidens, seu quasi ex hypothesi, si scilicet delinquens in effectu per iudicem competentem, sententia lata, condemnetur. Ergo fiscus non habet ius commutatiuum, vt ea sententia feratur? Nec fiscum contra iustitiam lædit, qui illam illicitè contra quamcunque virtutem impedit.

PETITIO.

An sicut non nisi post sententiam iudicis debetur pœna legalis, ita etiam non nisi post sententiam iudicis debeatur pœna conuentionalis?

SVMMARIVM.

1 *Pœna conuentionalis potest apponi licitè, fine labe scilicet vsuræ in contractu etiam mutui, nempe pacisci, quod mutuatarius si ad terminum statutum sortem non restituerit, aliquid vltra sortem in pœnam sua mora soluere teneatur; debitor enim qui est in mora, peccat contra iustitiam retinendo rem alienam, ac proinde est pœna dignus.*

2 *Pœnam imponere licet superioris sit, quando non requiritur consensus subditi, & cum potest inuicem obligare; priuatus tamen potest alterum obligare consentientem.*

3 *Pœna conuentionalis, vt licitè in contractu apponatur, quatuor conditiones requiruntur: Prima enim est, vt non fiat in fraudem vsuræ.*

4 *Item secunda, vt debitor verè sit in culpa non soluenda; quia sine culpa non potest apponi pœna, siue illa sit iudicialis, quæ à iudice imponitur per sententiam; siue legalis, quæ à lege est constituta; siue conuentionalis, quæ est ex conuentione partium.*

5 *Debitor si ex culpa sua factus est impotens ad soluendum, si aduerterit ad culpam, tenebitur nihilominus ad pœnam; secus si non aduertit, sen impotent euaserit, non ex propria culpa.*

6 *Item tertia conditio est, vt pœna conuentionalis sit moderata iuxta mensuram culpæ, quod etiam requiritur in pœna iudiciali, & legali.*

7 *Pactum legis commissoria in pignoribus est iure prohibitum.*

8 *Pœna tota conuentionalis peti non potest, si debitum solutum fuerit ex parte.*

9 *Item quarta conditio est, vt mora sit notabilis, quia vnius diei, vel etiam vnius hebdomada internallum ordinarie saltem in foro conscientia sufficiens non est ad pœnam incurrendam. Qualitas tamen negotij, & mos Prouincia spectari debet.*

10 *Pœna conuentionalis non debetur, nisi post iudicis sententiam, instar pœna legalis: Talis enim videtur esse mens contrahentium, & pœnam apponentium, nisi aliud exprimant.*

11 *Pœna ex natura sua cum sit contra voluntatem, eius conditio naturalis postulare videtur, vt non debeat solui nisi coactè.*

12 *Quamuis aliqui Doctores velint, vt sufficiat exe actio partis.*

13 *Et alij, vt pœna conuentionalis debeatur in foro conscientia.*

14 *Pactum de soluenda pœna conuentionali, includit in se obligationem soluendi eam post iudicis sententiam, sicut soluuntur alia pœna, & talis videtur esse mens contrahentium.*

15 *Iudex sua prudentia attemperare debet pœnas conuentionales valdè rigidas contra resilientem à contractu.*

16 *Pœna conuentionalis, consuetudine receptum videtur, vt non soluatur, nisi alter ex contrahentibus propterea patiatur aliquod damnum.*

17 *Pœna qualibet, siue iudicialis, siue legalis, siue conuentionalis, non debetur, nisi post iudicis sententiam.*

18 *Excipe censuras, scilicet excommunicationem, suspensionem, & interdictum, & etiam irregularitatem.*

19 *Excipe etiam pœnas testamentarias, vt quando maritus reliquerit vxorem suorum bonorum dominam, vel vsufructuariam; &c. si castè vixerit, vel ad secundas nuptias non transierit; quia hæ non sunt propriè pœna, sed conditiones.*

Svppono, quod in contractu, etiam in mutuo, licitè, 1
sine labe scilicet vsuræ, apponi possit pœna conuentionalis, nempe pacisci, quod mutuatarius, si ad terminum statutum sortem non restituerit, aliquid vltra sortem in pœnam suæ moræ soluere teneatur. Scotus *dist. 15. q. 2.* Gabriel *ibidem, q. 11. art. 1. col. 4.* Syluest. *verbo vsura 1. num. 28.* Ioan. Medina *q. 3. de vsur. §. 4. causa.* Nauarrus *cap. 17. num. 215.* & alij communiter, quia debitor, qui est in mora, peccat contra iustitiam retinendo alienum, seu quod est alteri debitum, ac proinde dignus est pœna: Ergo ex conuentione partium potest ei aliqua pœna apponi, sicut & solet apponi ei, qui à contractu resilierit. Et hæc pœna tametsi mutuans nihil incommodi sit passus, licitè poterit peti, ob rationem dictam.

Neque obstat, si dicas: Nemo potest alteri imponere 2
pœnam, quam teneatur subire, nisi solus superior. Ergo.

Respondetur enim, nego consequentiam; quia solus superior potest inuitum obligare ad pœnam, sed priuatus potest alterum obligare consentientem. Tunc enim ille per suum consensum seipsum obligat, sicut in aliis pactis.

Suppono secundò, quod ad hoc, vt prædictæ pœnæ 3
appositio licita sit, quatuor conditiones requirantur, quarum

Prima conditio est, vt non fiat id in finem vsuræ. Scotus, Gabriel, & alij Doctores in locis suprà citatis, vt si teueris non cures, vtrum mutuatarius soluat ante talem terminum, necne; sed solùm vt possis lucrari ex mutuo, terminum illi cum pacto pœnali constituas; quia tunc non ex culpa, quæ nulla esset in non soluendo, sed ex vi mutui censeretis illud lucrum expectare. Eodem pertinet, si vt lucreris, nimis breuem terminum, intra quem scis, illum soluere non posse, constituas. Opus igitur est, vt dum mutuas, velis teuera tibi ad talem terminum sortem restitui, & vt talis terminus iusta temporis distantia, ad hoc vt intra eum mutuatarius possit soluere, distans sit: Tunc enim ille non restituendo peccabit, ac proinde tu potes de pœna pacisci, vt si contra hanc voluntatem is non restituerit, pœnam soluere teneatur.

Quod

Quod si constituta iam pœna, optes illam incurri, peccas quidem contra charitatem, optando peccatum proximi propter tuum commodum, non tamen peccabis contra iustitiam, nec proinde exactio pœnæ erit iniusta, etsi contrarium velint nonnulli cum Nauarro supra, quia omissio solutionis non ideò desinit esse peccatum contra iustitiam, ob rationem dictam.

4 Secunda conditio est, vt debitor verè sit in culpa non soluendo, quia sine culpa non potest apponi pœna, siue ea sit iudicialis, quæ à iudice imponitur per sententiam, siue legalis, quæ à lege est constituta; siue conuentionalis, quæ est ex conuentione partium. Vnde si factus sit ille impotens, pœna non potest peti. Doctores iidem cum Nauarro, quos suprà citabam. Pari modo si contractus, cui apposita est pœna, irritus sit, quia tunc contractus absque peccato potest non seruari; si tamen dictus contractus iuramento esset confirmatus, pœna peti posset, quia tunc obligaret, ac proinde eius violatio esset peccatum, quod propterea & pœnam meretur.

5 Petes, quid si culpa sua factus sit ille impotens, vt si v. g. aleis, vel comessationibus decoxerit rem suam familiarem.

Respondetur: Si aduertit, vel facilè aduertere potuit, ex negligentia, vel actione sua culpabili secuturam impotentiam, tenebitur adhuc ad pœnam; quia tunc non soluere est quid culpabile, vtpote quid volitum in causa culpabili: Vnde meretur & pœnam. Secus si id factum ita sit, vt nullo modo aduerterit, quia tunc cum non adsit culpa, nec adesse debet & pœna, sicuti suprà dicebam.

6 Tertia conditio est, vt pœna sit moderata iuxta mensuram culpæ: Quod etiam requiritur in pœna iudiciali, & legali, quia quando pœna est immoderata, iniquè cogitur mutuatarius in eam consentire, ac proinde non potest peti pœna, ex qua parte iustam ipsa mensuram excedit.

7 Hinc pactum legis commissoriæ in pignoribus, idest, vt pignus sit creditoribus, si debitor certo tempore non soluerit, est iure prohibitum, *l. t. & 2. de pact. pign. & cap. significante, de pignorib.*

8 Hinc etiam, si debitum solutum fuerit ex parte, non potest peti tota pœna, sed tantùm pars illius: Ea scilicet pars, quæ parti debiti proportionabiliter correspondet.

9 Quarta conditio est, vt mora sit notabilis, quia vnius diei, vel etiam vnius hebdomadæ internallum ordinariè, saltem in foro conscientiæ, sufficiens non est ad pœnam incurrendam. Qualitas tamen negotij, & mos Prouinciæ spectari debet, quia si concessum fuerit spatium sufficiens ad soluendum, & intra illud solutio facta non fuerit, poterit pœna peti, quamuis vel vnus dies excesserit, si iuris rigore vti velit mutuator. His suppositis.

10 Respondetur ad petitionem affirmatiuè, vt sicut scilicet, quando bona propter aliquod delictum iure ipso publicantur, non tenetur delinquens illa tradere fisco ante sententiam iudicis, sed solum tenetur ei non resistere, & potest interim, quousque petantur, bona illa retinere. Ita pariter dicendum sit de pœna conuentionali, quod & hæc etiam pœna non debetur quousque à creditore petatur, imò quod & neque debetur ante iudicis sententiam, quamuis à creditore peteretur. Adrian. *quodlib.6. art.1. conclus.1. illat.3.* vbi generaliter docet, nullam pœnam esse soluendam ante condemnationem. Lopez *lib.1. de contract. cap.31. & lib.2. cap.54.* Victoria, vt refert idem Lopez, Gutier. *lib.2. quæst.canonic.cap.20.num.13.* Nauarrus *cap.23. num.67.* Palatius *lib.4. de contractibus, cap.3.* Beja *cas.41.* & alij, quos sequitur Sanchez *de matrim.lib.1.disp.37.*

Probatur, quia talis videtur esse mens contrahentium, & pœnam apponentium, nisi aliud exprimant: Nam ideò apponunt pœnam, vt cogant secum contrahentem ad seruandam fidem, & vt ius habeant compellendi eum ad pœnæ solutionem, si fidem non seruauerit.

Confirmatur, quia cùm pœna ex natura sua sit contra voluntatem, eius conditio naturalis postulare videtur, vt non debeat solui, nisi quis eam soluere cogatur. 11

Quamuis alij, vt Couarruuias *in 4. decret. part. 2. cap.6. §.8. num.13.* Molina *de iust. tom.1. disp.97. circa finem*, Rebuff. *in repet. leg. vnic. Cod. de sent. quæ pro eo, num.40.* & Guttier. *de iuramen. part.1. cap.36. num.11.* velint quod is, qui reus est pœnæ, non teneatur quidem illam soluere in conscientia, priusquam petatur. At si petatur, teneatur soluere, non expectata sententia, quia sicut (inquiunt ipsi) pœna legalis, & iudicialis non debentur ante sententiam iudicis, ita conuentionalis non debetur ante exactionem partis, quæ hic iudicis vicem supplet; cùm sit nimis durum, & moribus hominum non satis accommodatum, quod solutio pœnæ debeatur ante exactionem. Æquum verò sit, quod debeatur parte exigente, quia debetur ex pacto. Quare sicut non licet resistere iudici pœnam legalem iubenti, sic neque licebit denegare parti pœnam conuentam exigenti. 12

Quidam verò & alij, vt Paludanus *in 4. dist.17. quæst.1. art.2. num.13.* Felinus *in cap.1. de constit. n.46.* Menchac. *lib.1. controu. vsu frequent. cap.7. num.21.* & Sylwester *verb. pœna, num.14.* velint, quod pœna conuentionalis debeatur in foro conscientiæ, etiam antequam petatur, quia contrahentes (inquiunt ipsi) se obligarunt ad illam soluendam, & de hoc pactum inierunt: Ergo tenentur statim illam soluere, qui à contractu resilierunt. Nam de iure naturæ est, vt pacta soluantur, *leg.1. ff. de pactis*: Et dicta pœna debetur ex vi pacti inter contrahentes initi; & sic communis sensus hominum eam accepit: Vnde multùm differt pœna conuentionalis à pœna legali, & iudiciali, quæ non debentur ante sententiam; cùm hæ pœnæ non sint ex vi pacti, & promissionis rei (sicut est pœna conuentionalis) sed sint ex præcepto iudicis delictum punientis. 13

At ad illas aduersariorum rationes respondetur ex dictis, quod pactum sit soluendi pœnam conuentionalem, etiam post iudicis sententiam, sicque non debeatur pœna conuentionalis, nisi etiam post iudicis sententiam, sicut & aliæ pœnæ: Et talis videtur esse mens contrahentium, quod scilicet solùm velint se obligare ad soluendam pœnam conuentionalem post iudicis sententiam, vt fit in aliis pœnis. 14

Adde, quod cùm sæpè sic contrahentes imponant pœnas valdè rigidas ei, qui à contractu resilierit, recta ratio velle videtur, quod iudex sua prudentia illas attemperet. 15

Adde secundò, quod consuetudine receptum videtur, vt pœna conuentionalis non soluatur, nisi alter ex contrahentibus propterea patiatur aliquod damnum, scilicet vel lucri cessantis, vel damni emergentis. 16

Quælibet igitur pœna, siue ea sit iudicialis, quæ à iudice imponitur per sententiam; siue legalis, quæ à lege est constituta, siue conuentionalis, quæ constituitur ex conuentione partium, satis probabiliter non debetur, nisi post iudicis sententiam. 17

Excipe tamen (sicut alibi probabam) censuras, scilicet excommunicationem, suspensionem, & interdictum, & etiam irregularitatem, ita vt excommunicatus, suspensus, & interdictus, etiam irregularis fit, quicumque contra latam à canone de huiusmodi sententiam facit, absque alia declaratione iudicis. 18

Excipe etiam (sicuti alibi etiam probabam) pœnas testamentarias, vt quando v. g. maritus reliquerit vxorem suorum bonorum dominam, vel vsufructuariam, &c. si castè vixerit, vel ad secundas nuptias non transierit; quia hæ non sunt propriè pœnæ, sed conditiones, sub quibus testator vult, vel non vult sic bona sua 19

alteri relinquere; scilicet facere vxorem suorum bonorum dominam, vel vsufructuariam, &c. si castè vixerit, vel ad secundas nuptias non transierit. Vnde tunc tenebitur vxor de consumptis, postquam castè non vixit, vel ad secundas nuptias transiit, etiamsi nullus iudex humanus ad id ipsam compellat: Quod non ideò est, quia pœna testamentaria infligitur sine executore, sed ideò est, quia euenit casus, in quo voluntas testatoris sic disposuit de bonis suis. Et propterea sicut reliqua à testatore disposita in diuersis casibus non egent declaratione iudicis, cùm scilicet casus illi eueniunt; ita disponente testatore, quod vxor sua sit suorum bonorum domina, vel vsufructuaria, quandiu castè vixerit, vel ad secundas nuptias non transierit; sic adueniente casu castitatis omissæ, vel transitus ad secundas nuptias definit vxor succedere marito in illis bonis sic sibi ab illo dispositis; quia (sicuti dicebam) deuentum est ad casum, in quo testator noluit bona sua ad illam transire; sicque per hoc vxor tunc nullum ius habet in illis bonis, quæ ex testatoris voluntate solùm habebat, quidquid iuris in illis priùs habebat.

DVBITATIO CXXXIV.

An confiscatio ipso iure delicto imposita impediat, ne delinquens possit alienare sua bona, & efficiat, quod fiscus ea sic alienata recuperare possit?

SVMMARIVM.

1 *Confiscatio dupliciter impedire potest alienationem. Primò, quod fiat validè; secundò quod fiat licitè.*

1 SVppono, quod confiscatio dupliciter impedire possit alienationem, Primò, quod fiat validè. Secundò, quod fiat licitè: Quapropter vt dubitatio hæc meliùs explicetur, sit

SECTIO PRIMA.

An alienationes factæ à committente delictum, cui ipso iure confiscatio imposita est, sint validæ?

SVMMARIVM.

1 *Alienationes facta à committente delictum, cui ipso iure confiscatio imposita est, quouis titulo facta fuerint, sunt valida, contra aliquos Doctores putantes, inualidas esse, ex eo, quod delinquens à principio commissi delicti sit priuatus dominio suorum bonorum.*

2 *Alienationes pradicta valida sunt, quia delinquens non priuatur dominio suorum bonorum, nisi posita sententia, seu condemnatione iudicis; neque habet priùs interdictam, sed potiùs legitimam administrationem suorum bonorum.*

3 *Delinquens si non posset ante sententiam, seu condemnationem iudicis validè, & liberè alienare bona sua ob delictum confiscata, cum ex testamento filio hæreditatem relinqueret, teneretur vel fisco manifestare delictum, vel eidem prius satisfacere: qua sunt absurda.*

4 *Contractus initi à Catholicis cum hæreticis Germania, & Anglia, & similibus communiter reputantur legitimi. Qui quidem legitimi non essent, si delictum hæresis priuaret delinquentem potestate validè alienandi.*

5 *Leges pro sententia contraria adducta non vrgent, quia sæpè alienationes, qua valida, firma, seu rata non sunt, inualida vocantur.*

6 *Donationes, alienationes, &c. in pluribus legibus dicuntur non valere, seu nullius esse momenti, qua facta fuerunt à delinquente: sed hoc non operatur vt ante reuocationem factam à fisco ea non valeant, sed tales dicuntur, quia fiscus eas potest reuocare.*

7 *Delinquens nullo iure habetur, quod prohibitus sit contractus celebrare: Et dato, quod id facere sit prohibitus, non tamen sequitur, quod contractus, & alienatio ab ipso facta sit ipso iure nulla.*

8 *Alienationes an sint ipso iure nulla, & annullanda per iudicis sententiam, multùm differt.*

RESpondetur, quod quamuis Salycet. *in leg. apostatarum, Cod. de apostat. num.* 1. Decius *vol.* 2. *cons.* 235. *num.* 3. Clarus *in pract. crimin.* §. *hæresis, num.* 11. Victoria *relect.* 1. *de Indis, num.* 3. Anton. Gomez *de delict. cap.* 2. *rubr. de crimin. las. maiest. num.* 9. Archidiac. *in cap. cum secundùm leges, num.* 6. *de hæretic. in* 6. Geminian. *ibidem, num. vltimo*, Locat. *in iudicial. verb. alienatio, in princ.* Syluest. *verb. hæretic.* 1. *quæst.* 8. *num.* 14. Aragon. 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 3. *vers. infero* 2. Surdus *decis.* 247. *num.* 4. & 10. & *in tractat. de aliment. tit.* 8. *priuil.* 35. & *tit.* 9. *quæst.* 32. Zanchin. *tract. de hæret. cap.* 27. *num.* 1. & *seqq.* Mandos. *in addit. ad repertor. Inquis. verb. alienatio, vers. crimine autem*, Ghirland. *de hæret. quæst.* 5. *num.* 8. Gigas *tract. de crimin. læs. maiest. lib.* 2. *quæst.* 24. *num.* 4. Bursat. *cons.* 43. *num.* 3. & *cons.* 448. *num.* 12. Rojas *singul.* 12. *num.* 2. Peregrin. *de iur. fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 166. Simanchas *de cathol. Instit. tit.* 9. *num.* 15. & Bossius *in practica, tit. de bon. publicand. num.* 7. sentiant, eas inualidas esse, ex eo, quod putent, delinquentem ob tale delictum commissum, à principio commissionis priuatum esse dominio suorum bonorum, & consequenter non posse validè illa alienare, adducantque pro sua sententia textum *in leg. ex iudiciorum, ff. de accusation. in leg. Manichaos*, §. *praterea, de hæreticis, in leg. vlt. Cod. ad leg. Iul. maiest.* & *in leg. donationes*, §. *finali, de donat.* In quibus legibus tollitur delinquenti facultas disponendi, subditurque, tales donationes valere non debere: Tamen contrarium (scilicet prædictas alienationes à delinquente factas, quouis titulo illæ factæ fuerint, validas esse, probabilius sit: Et docent Vasquez 1. 2. *disp.* 171. *cap.* 2. *num.* 9. Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 7. *quæst.* 7. *in fine*, Suarez *de fide, disput.* 22. *sect.* 4. *num.* 3. Farinacius *de hæres. quæst.* 190. *num.* 72. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 22. *num.* 50. Bañes 2. 2. *quæst.* 12. *art.* 2. Molina *de iust. tom.* 1. *disp.* 95. *vers. licèt autem*: Et ideò is, qui bona delinquentis huiusmodi possidet, non tenetur illa restituere fisco, & colligitur *ex leg. Manichaos*, §. *praterea*, *Cod. de hæret.* & notat *loco suprà citato* Azor. *num.* 10. 1

Probatur, quia cùm ex dictis *dubit.* 103. & *dubit.* 130. delinquens non priuetur dominio suorum bonorum, nisi posita tantùm sententia, seu condemnatione iudicis, non habet priùs interdictam, sed potiùs, vtpotè dominus, legitimam administrationem illorum: At ad legitimam administrationem sequitur potestas alienandi: Ergo potest delinquens alienare, ita vt validè alienet bona, quæ possidet, nisi accesserit sententia, seu condemnatio iudicis, vti dicebam. 2

Confirmatur, quia si delinquens non posset ante sententiam, seu condemnationem iudicis, validè, & liberè alienare bona sua ob delictum confiscata, cum ex testamento filio hæreditatem relinqueret, teneretur vel fisco manifestare delictum, vt sciret illa bona accepta esse inalienabilia, vel deberet priùs satisfacere fisco, ne pateretur fiscus damnum ex alienatione filij: sed omnia hæc sunt absurda. Ergo non est dicendum, quod inuali- 3

lidæ

lidæ sint alienationes delinquentis, antequam accesserit sententia, seu condemnatio iudicis.

Confirmatur secundò, quia si quis emat bona fide ab
4 hæretico rem fructiferam, facit fructus suos: Ergo per talem emptionem acquisiuit dominium illius rei, sicque alienatio fuit valida, cùm non transferatur dominium alicuius rei in alterum, si contractus non fuit validus.

Confirmatur tertiò, quia contractus à Catholicis facti cùm hæreticis Germaniæ, Galliæ, Scotiæ, Angliæ, &c. communiter reputantur legitimi, qui quidem legitimi non essent, si delictum hæresis priuaret delinquentem potestate validè alienandi ante sententiam, seu condemnationem iudicis, cùm ipsi verè hæretici, & omnes pœnas hæreticis impositas incurrant; Ergo.

5 Atque hinc patet ad fundamentum aduersariorum in contrarium. Neque leges pro sententia ipsorum adductæ quidquam vrgent, quia sæpè alienationes, quæ validæ, firmæ, seu ratæ non sunt, inualidæ vocantur ex textu *in leg. 1. & leg. post contractum, ff. de donation.* Quapropter mirum non est, si alienationes factæ post crimen hæresis, vel simile, dicantur inualidæ, scilicet infirmæ, & retractabiles, etiamsi non accesserit adhuc sententia, seu condemnatio iudicis.

6 Hinc, inquam, patet ad textum *in dicta l. donationes, §. vlt. de donation.* vbi dicitur, non posse esse ratas donationes post crimen perduellionis; *& in dicta l. ex iudiciorum, ff. de accusation.* vbi dicitur, ex quo quis aliquod ex his causis crimen contraxit, nihil eum ex bonis suis alienare, vel manumittere posse: *& in dicta l. Manichæos, Cod. de hæretic.* vbi dicitur, *non relinquimus contrahendi facultatem: & in dicta l. post contractum, in l. quisquis, & in dict. l. vlt. Cod. ad leg. Iul. maiest.* vbi dicitur, *neque alienari posse.* Respondetur, inquam, ex dictis, dici non valere, seu nullius esse momenti, quatenus fiscus dictas alienationes, vel donationes reuocare potest, ac si factæ eæ non fuissent, & proinde dicuntur inualidæ, caducæ, & infirmæ. At priusquam tamen eas reuocet fiscus, valent, & subsistunt. Quapropter (vti dicebam) in iura dicitur inualida donatio, quæ non est perfecta, sed potest
7 reuocari, *cit. l. 1. & cit. l. post contractum, ff. de donation.*

Neque obstat, si instes: Pupillus est dominus suorum bonorum, & tamen non potest sua bona alienare, cum alienare iure prohibeatur, ita vt si alienet, alienatio sit nulla, irrita, & inualida. Idemque dicitur de prodigo, & de illo, qui possidet bona, quæ prohibita sunt alienari: Ergo quamuis hæreticus, vel alius similis delinquens, cuius bona sunt ipso iure confiscata, retineat dominium suorum bonorum, non ideo tamen poterit ea alienare.

Respondetur enim, nego consequentiam, quia nullo iure habetur, quod prædictus delinquens prohibitus sit contractus celebrare, & sua bona alienare. Et dato quod id facere sit prohibitus, non tamen propterea sequitur, quod contractus, & alienatio ab ipso facta, sit ipso iure irrita; quia multa fieri prohibentur, quæ tamen facta valent; sed nunc tantùm contractus, & alienatio prohibita, est inualida, quando additur verbum irritans; quod non est in casu nostro, cùm nullibi habeatur, quod contractus, & alienatio facta ab eo, cuius bona ipso iure
8 confiscantur, sit ipso iure inualida.

Aduerte tamen hic, quod multùm differt, an alienationes sint ipso iure nullæ, vel annullandæ per iudicis sententiam, quia in priori casu fructus ex rebus alienatis percepti, cùm nullum ius per alienationem in illis bonis sit comparatum, restitui debent; secus in posteriori casu, si scilicet alienationes valeant, licèt annullandæ veniant per sententiam iudicis; quia tunc recipiens fructus, facit eos suos, ita vt ad restitutionem non teneatur quousque delinquens per iudicis sententiam condemnatus fuerit. Videri potest Vasquez. *loco suprà citato, cap. 2. num. 1.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 12. num. 51.*

SECTIO II.

An alienationes factæ à committente delictum cui ipso iure confiscatio imposita est, sint saltem per sententiam Iudicis annullandæ.

SVMMARIVM.

1 *Alienationes factæ à committente delictum, cui ipso iure confiscatio imposita est, sunt saltem post sententiam iudicis annullandæ, quia à die commissi criminis ea bona sunt fisco addicta, & quasi in hypothecam tradita. Et propterea, lata sententia, confiscatio retrotrahitur ad diem commissi delicti.*

2 *Amplia id verum esse, etiamsi bona fide illa bona sic obligata fisco a delinquente receperit quis ignorans delictum; quia hæc bona fides non adimit fisci ius, & delinquentis obligationem.*

3 *Hæreticus, vel quicumque alius delinquens, cuius bona ipso iure publicantur, si bona sua alienet, talem alienationem potest fiscus reuocare, & sententia lata retrotrahitur vsque ad diem commissi delicti, ita vt omnia bona; quæ tempore commissi delicti delinquens habebat, pertineant ad fiscum, quamuis per donationem, venditionem, vel per alios contractus peruenerint ad varias personas, potestque fiscus omnes contractus rescindere.*

4 *Discrimen quale sit inter pœnam ipso iure latam, & inter pœnam a iudice imponendam.*

5 *Hæretici alienationes, si is sit absolutus, licèt postea manifestetur fuisse verè hæreticus, non reuocantur à fisco, nisi prævio altero processu, & sententia, contra nonnullos in contrarium inclinantes.*

Respondetur affirmatiuè, ita vt alienatio facta à delinquente post delictum commissum, cuius bona 1
ipso iure publicantur, non sit ita valida, quin fiscus eam reuocare possit per sententiam iudicis: DD. communiter, quos sequitur Suarez *de fide, disput. 22. sect. 4. n. 5.* Farinac. *de hæres. q. 190. n. 70.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. n. 33. & seqq.*

Probatur, quia à die commissi talis criminis ea bona sunt fisco addicta, & quasi in hypothecam tradita. Ergo in quemcunque possessorem transeant, cum hoc onere transeunt. Id enim ad minus probant leges, quas suprà adducebam, prohibentes his delinquentibus alienationes, qualis est *l. ex iudiciorum, versic. adeò, ff. de accusation.* ibi: *Ex quo quis aliquod ex his causis crimen contrahit, nihil ex bonis suis alienare, aut manumittere eum posse,* & *l. Manichæos, § præterea, Cod. de hæretic.* ibi: *Non relinquimus contrahendi facultatem,* & *l. vltima, Cod. ad leg. Iul. maiest.* ibi: *Neque alienare posse,* & *l. donationes in concubinam, §. finali, ff. de donationib.* vbi similia habentur. Probant enim istæ, & aliæ complures leges, quod non possit sic delinquens bona sua alienare firmiter, & irreuocabiliter: Quapropter lata sententia, confiscatio à die commissi delicti retrotrahitur ac si in illo die sententia lata fuisset, & bona alienata ab illo die deuoluuntur ad fiscum; etiamsi ad plures, & diuersos possessores peruenissent.

Quod verum est, etiamsi bona fide quis à delinquente ea receperit, ignorans delictum; quia hæc bona fides, & ignorantia non tollit, quin res accepta non sit fisco obligata. Atque adeo sic non infirmat ius fisco iam acquisitum. 2

Ex dictis igitur, si hæreticus, vel quicumque alius delinquens, cuius bona ipso iure publicantur, bona sua alienet, talem alienationem potest fiscus reuocare, & sententia lata retrotrahitur vsque ad diem commissi delicti; ita vt omnia bona, quæ tempore commissi delicti delinquens habebat, pertineant ad fiscum, quamuis per donationem, venditionem, vel per alios con- 3
tractus

tractus peruenerint ad varias personas, potestque fiscus omnes contractus rescindere. Et patet *ex cit. leg. Manichaos*, §. *præsente*, *Cod. de hæretic. ex l. Ariani*, §. *cunctis*, *ex l. sancta*, & *ex l. qua*, *Cod. eodem*, & docet Glossa *in cap. excommunicamus* 1. §. *credentes*, *de hæreticis*, *verb. sit etiam intestabilis*, Archidiac. *in cap. cum secundum*, *de hæret. in 6. n.* 2. Odofred. *in cit. l. Manichaos*, *n.* 1. Zanchin. *tract. de hæret. cap.* 27. *n.* 1. & *seq.* Locat. *in iudic. Inquis. verb. fiscus*, *n.* 1. Bursat. *cons.* 289. *n.* 10. & 11. Rojas *singul.* 185. *n.* 4. Menoch. *cons.* 264. *n.* 8. Surd. *decis.* 147. *num.* 9. & *seqq.* Simanch. *de cath. institut. tit.* 9. *n.* 21. & Peregr. *de iur. fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 170. quia prædictus delinquens vel amittit dominium suorum bonorum ipso iure, & dominium illorum bonorum transfertur ipso iure in fiscum (vt volunt multi) & tunc iuxta hanc sententiam delinquens non potest illa bona alienare firmiter, & irreuocabiliter, cùm non sint ampliùs sub suo dominio, sed sub dominio fisci. Vel si non amittit dominium ipso iure, tamen cùm ipsi imponatur amissio bonorum ipso iure, statim fiscus ob delictum commissum acquirit actionem, & hypothecam in bona delinquentis, ita vt cum isto onere transeant ad quamcunque personam, in quam transferuntur à delinquente. Cùm igitur fiscus acquisierit actionem, ius, & hypothecam in illa bona, nulla alienatio postea facta à delinquente poterit præiudicare tali iuri acquisito à fisco, sicuti contingit in aliis bonis, in quæ quis alter habet actionem, ius, vel hypothecam.

4 Vbi aduerte, quod sit discrimen inter pœnam ipso iure latam, & inter pœnam à iudice imponendam; quia in priori pœna statim ac profertur sententia, retrotrahitur ad omnia bona, quæ delinquens habebat à tempore commissi delicti, & rescinduntur omnes contractus à delinquente celebrati; sed pœna posterior, quæ imponitur à iudice, non retrotrahitur, nec reuocantur alienationes factæ à delinquente, nisi quando in fraudem fisci factæ fuerint, vt dicam infrà *dubit.* 136.

Aduerte secundò, quod quamuis alienationes factæ ab hæretico, vel à quocumque alio delinquente, seu criminoso, cuius bona ipso iure publicantur, reuocari possint, tametsi hæreticus, vel quicumque alius criminosus, cuius bona ipso iure publicantur, absoluatur à proprio iudice, tanquam innocens; & post absolutionem reperiatur, quod reuera fuerit hæreticus, vel criminosus modo supradicto, alienationes ab illo factæ, postquam fuit absolutus, & priusquam de nouo formetur processus, sunt ita validæ, vt non possint reuocari. Surdus *decisi.* 247. Scacc. *de iudic. lib.* 1. *cap.* 98. *num.* 17. & Bossius *in practic. tit. de bonor. public. num.* 76. Quamuis potiùs in contrarium inclinent alij, quos sequitur Ricciul. *lib.* 5. *cap.* 35. *circa finem.*

SECTIO III.

Quid dicendum si possessores talium bonorum, quæ fisco sunt addicta, legitimè præscripserint? Vbi etiam per quantum temporis legitimè præscribant?

SVMMARIVM.

1 *Fiscus agere non potest contra possessores bonorum ipsi addictorum per confiscationem, quando ea sunt præscripta ad fauorem tertij possessoris, ad reuocandum iam factas alienationes.*

2 *Præscriptio contra fiscum quanto tempore currat, discordant inter se Doctores: Alij enim spatium 40. alij 30. alij 20. alij decem annorum requirunt.*

3 *Præscriptio contra fiscum in crimine hæresis requirit lapsum 40. annorum.*

4 *Limita cum aliquibus Doctoribus prædictum tempus requiri, cùm bona hæretici applicanda sunt Ecclesiæ. Secus si applicanda sint fisco sæculari, quia tunc ad præscribendum sufficit spatium quinque annorum.*

5 *Limitatio prædicta reiicitur, quia indistinctè dicendum videtur, spatium prædictum quadraginta annorum requiri cuicumque bona sint applicanda: Crimen enim hæresis est crimen Ecclesiasticum, & ideo standum est potius in illo puniendo dispositioni iuris Ecclesiastici, quàm ciuilis.*

6 *Pontifex nullam distinctionem facit de confiscatione applicanda fisco Ecclesiastico, vel sæculari.*

7 *Textus in leg. 2. de apostatis, non vrget, quia non loquitur de confiscatione, sed de actione intra quinquennium exercenda contra testamentum apostata.*

8 *Limita cum Ioanne Andrea, Ancherano, & aliis, supradictam præscriptionem quadragenariam procedere post mortem hæretici: viuente enim eo, putant nunquam currere hanc præscriptionem, etiamsi per sexcentos annos possessores possederint; quia iura eam concedunt post mortem ipsius hæretici.*

9 *Limitatio prædicta licèt sit satis probabilis, vt oppositum etiam, saltem in puncto iuris, probabile, & forsan probabilius non videatur; non tamen probatur Auctori, quia licèt nullo tempore præscribatur actio procedendi aduersus hæreticum, non tamen exinde infertur, quod etiam nullo tempore in eius bonis præscribi possit.*

10 *Textus in cap. finali, de præscriptionibus, nihil de præscriptione, viuente hæretico, loquitur, neque etiam infertur sentire, quod præscribi non possit per illud tempus aduersus eius bona, &c.*

11 *Textus prædictus si satis expendatur, satis clarè in prima parte insinuat, viuente hæretico, præscribi posse in bonis ad alias Ecclesias pertinentibus per spatium 40. annorum, & in bonis ad Ecclesiam Romanam spectantibus præscribi posse per spatium centum annorum.*

12 *Præscriptio contra fiscum Romanæ Ecclesiæ secundùm allegata per Farinacium, in bonis ab illa in feudum, vel alio titulo acceptis non currit, nisi per lapsum centum annorum. In bonis autem, quæ non ab Ecclesia Romana accepta sunt in feudum, neque illius sunt alio titulo, sed pertinent ad alias Ecclesias, vel ad Ecclesiam Romanam, solùm ob fiscum ratione delicti commissi, per spatium quadraginta annorum absque vlla distinctione præscribitur.*

13 *Præscriptio contra fiscum Ecclesiæ ob delictum hæresis, vt post mortem hæretici currat ad fauorem hæredum, requirit nonnullas conditiones, quas non præexigunt alia delicta. Prima, vt possidentes sint Catholici; secunda, vt hæreticus, cuius bona ij possident, præsumatur decessisse: Tertia, vt in iis conditionibus per totum spatium quadraginta annorum perseueret.*

14 *Præscriptio prædicta debet esse continuata; quia si fuerit interrupta, non currit præscriptio in damnum fidei, licèt esset centum annorum.*

15 *Præscriptio interrumpitur, si possidentes intra tempus præscriptionis nouerint hæresim defuncti.*

16 *Præscriptio secundùm alios interrumpitur, si toto eo quadraginta annorum tempore detegatur hæresis, licèt nondum esset lata sententia; dummodo tamen esset lis cum possessoribus, aut esset crimen probatum. Idem asserunt ij, qui in hac præscriptione requirunt bonam fidem.*

17 *Præscriptio occasione aliorum delictorum præter hæresim contra fiscum non currit minori tempore, ex probabiliori sententia Doctorum, quàm viginti annorum; idemque probatur variis iuribus.*

19 *Textus in l.2.Cod.de vectigal. præscribens aduersus fiscum per lapsum tantummodò quinque annorum, non obstat; quia est casus specialis; loquitur enim de bonis confiscatis ob vectigal non solutum.*

20 *Item neque obstat textus in leg. in cognitione, ff. ad Syllan. eodem tempore præscribens, quia etiam est casus specialis: loquitur enim ibi de cognitione aperti contra Senatusconsultum testamenti eius, qui à familia sua occisus dicatur.*

21 *Item neque obstat textus in leg. fient, & in leg. omnes, Cod. de præscription. 30. vel 40. annor. quia etiam hic casus est specialis; loquitur enim textus de præscriptione bonorum, quæ sunt iam fisco incorporata.*

22 *Bona fides in his omnibus existit, etiamsi quis sciat, delinquentem commisisse culpam, ob quam ipsius bona ipso iure publicantur; quia huiusmodi cognitio, cùm non teneatur ea bona fisco deferre, non impedit bonam fidem.*

23 *Fiscus non potest petere à tertio possessore bona in ipsius fraudem alienata, nisi infra spatium vnius anni vtilis, cuius loco datur hodie spatium quatuor annorum, quia illo tempore tolluntur, & præscribuntur actiones reuocatoriæ.*

24 *Fiscus non habet restitutionem in integrum aduersus præscribentem bona, quæ competebant ipsi fisco; quia in odiosis, & correctoriis, qualis est actio confiscandi bona, cessat, & denegatur restitutio in integrum.*

25 *Restitutio in integrum in executionibus, & exactionibus pœnarum non datur neque fisco, neque alteri.*

1 RESpondetur, quod in tali casu fiscus contra tales possessores non possit procedere, vt dictas alienationes factas possit reuocare.

Probatur *ex cap. finali de præscription. in 6. ex leg. 2. Cod. de apostat.* & *ex leg. in omnibus, ff. de iur. fisc.* In quibus iuribus expresè habetur, prædicta bona posse præscribi. Et probant Molina *tom. 1. de iustitia, disp. 73.* & Locatus *in Iudicial. Inquis. verb. fiscus, num. 2. & seqq.* & conueniunt in hoc communiter Doctores.

2 Quantum autem spatium temporis ad hanc præscriptionem faciendam requiratur, discordant inter se Doctores, quia sicuti videre est apud Bartol. *leg. 2. Cod. de vectigal.* Peregrin. *de iur. fisc. lib. 6. tit. 8. num. 36.* Farinacium *de hæresi, quæst. 190. num. 119.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 22. num. 37.* alij dicunt, requiri spatium 40. annorum, alij 30. alij 20. alij decem, alij tandem quinque: Quapropter, vt distinctius quoad hoc difficultatem procedatur

3 Respondetur, & dico primò: In crimine hæresis requiritur spatium quadraginta annorum, ad hoc vt scilicet possessor præscribat bona delinquentis contra fiscum. Atque ita tenent Glossa *in cit. cap. finali, verb. hæretici,* Dominicus *ibidem, in §. si post mortem, n. 4.* Syluester *verb. hæreticus 1. num. 14. vers. excipe tamen,* Tabiena *eodem verbo, num. 12. vers. secundus est,* Simanch. *de catholic. Institut. tit. 9. num. 133.* & *in Enchirid. tit. 62. numero 7.* Quemada *quæst. 16. n. 1. & seqq.* Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 7. circa finem,* & *lib. 8. cap. 12. quæst. 16.* Molina *de iust. & iur. tom. 1. disp. 73. vers. hinc infert,* Fachin. *lib. 9. controu. cap. 54.* Farinac. *cit. quæst. 190.* & *tom. 1. in practic. 1. part. de delictis, quæst. 25. num. 163.* & Sanch. *cit. cap. 22. n. 40.* & habetur expresè *in cap. 2. de præscription. in 6.* ibi: *Si post mortem hæreticorum, qui dum viuerent, Catholici putabantur, bona ipsorum à Catholicis eorum filiis, vel nepotibus, vel extraneis quibuscumque spatio quadraginta annorum fuerint bona fide possessa, sancimus eos super bonis huiusmodi, etiamsi ad Romanam pertinere debeant Ecclesiam, in hoc casu non esse vlterius molestandos: Quamquam illi, quorum bona fuerint, tunc detegerentur hæretici extitisse.* Qua de re vide etiam quæ dicam infrà dubit. 204.

4 Limitant Abbas *in cap. cùm à nobis, num. 8. de præscriptionibus,* Felinus *ibidem, num. 11.* Couarruu. *4. decretal. 2. part. cap. 6. §. 8. num. 16.* Gomez *tom. 5. variar. cap. vlt. num. 5.* Quemada *in quæstion. fiscal. quæst. 16. conclus. 2. & 3.* Carrerius *tract. de hæretic. §. expedito processu, num. 33.* & alij, vt procedat cùm bona hæretici applicanda sunt Ecclesiæ; secus si applicanda sint fisco sæculari, quia tunc, inquiunt ipsi, ad præscribendum sufficit spatium quinque annorum. Probant *ex leg. 2. Cod. de apostat.* vbi quinquennio præscribitur, ne contra apostatam defunctum procedatur.

At hæc limitatio mihi non placet, sed indistinctè dicendum videtur, spatium scilicet quadraginta annorum ad præscriptionem hanc faciendam requiri, siue bona applicanda sint fisco Ecclesiæ, siue fisco sæculari. Atque ita etiam tenent Molina vbi suprà, Sanchez *num. 40.* Pegna *in 3. part. director. Inquisit. commentar. 92.* Farinacius *de Inquisit. quæst. 10. n. 82.* & Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 9. num. 133.* 5

Probatur, quia crimen hæresis est crimen Ecclesiasticum, *cap. vt Inquisitionis, §. prohibemus, de hæretic. in 6.* Sed in criminibus Ecclesiasticis potiùs standum est dispositioni iuris canonici, quàm ciuilis: Ergo cùm secundùm ius canonicum spatio quadraginta annorum, & non minori concedatur præscriptio, potiùs iuri canonico, quàm iuri ciuili standum erit.

Secundò, quia Pontifex nullam distinctionem facit de confiscatione applicanda fisco Ecclesiastico, vel sæculari. Ergo censeri debet, quod de vtroque indistinctè loquatur; quia vbi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, *leg. 3. ff. de offic. præsid. leg. de pretio, ff. de public. in rem actione,* & *leg. 1. §. generaliter, ff. de legat. præstand.* 6

Ad textum *in leg. 2. de apostatis*, respondetur, quod non vrgeat; quia non loquitur de confiscatione, sed de actione intra quinquennium exercenda contra testamentum apostatæ, ibi: *Eaque gratia testari minimè potuisse, confirmat intra iuge quinquennium.* Vide Doctores, quos citat, & sequitur Fachin. *lib. 9. controuers. cap. 54.* 7

Cùm igitur Glossa *in leg. Manichæos, verb. subire, Cod. de hæretic.* & Bartolus *in leg. 2. Cod. de apostat. num. vnico*, doceant bona hæreticorum præscribi à possessoribus spatio quinque annorum, quia sic habetur *in dicta leg. 2. Cod. de apostat.* Abbas, Felinus, Couarruuias, vbi ait, Id esse verum, quando bona hæretici sunt fisco sæculari applicanda, quamuis possessores fuerint in mala fide, scientes illum fuisse hæreticum. At verò si fuerint applicanda fisco Ecclesiæ, ait hanc scientiam impedire præscriptionem. Gomez, Quemada, Carrerius, & alij Doctores in locis suprà citatis respondent præscribi dicta bona spatio quinque annorum, si dicta bona sint applicanda fisco sæculari, sicque dictam *leg. 2.* esse intelligendam, si verò sint applicanda fisco Ecclesiæ, præscribi spatio quadraginta annorum.

Neque dicta doctrina Glossæ, & Bartoli, neque dicta responsio Abbatis, Felini, Couarruuiæ, Gomez, Quemadæ, Carrerij, & aliorum mihi probatur; quia ex dictis in præscriptione circa bona hæreticorum standum est iuri Ecclesiastico, & non iuri ciuili, sicque in huiusmodi præscriptione requiritur spatium quadraginta annorum; licet in aliis criminibus sæcularibus, ob quæ similiter ipso facto publicantur bona, seruandum sit ius ciuile. Accedit, quod vbi bona hæreticorum applicantur fisco sæculari, id fit executione Summi Pontificis, qui ad hanc præscriptionem requirit quadraginta annos: Ergo quadraginta anni requiruntur, etiamsi applicatio bonorum non sit facienda fisco Ecclesiæ, sed fisco sæculari.

Limitant secundò Ioan. Andreas *in dicto cap. finali,* 8
num. 3. Ancharan. *ibidem notab. 7. num. 3.* & Dominicus, quos citat, & sequitur Molina *de inst. tom. 1. disput. 72. concl. 3. & 6.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. num. 37.* Villadiego *de hæretic. quæst. 22. num. 3.* &

Quemada *quæst.16. num.1. & seqq.* Vt quod de præscriptione quadragenaria suprà dixi, procedat post mortem hæretici, quia viuente hæretico, putant ipsi nunquam prædicta bona præscribi posse, tametsi per sexcentos annos possessores possederint. Mouentur ex eo, quia viuente hæretico, semper potest contra ipsum hæreticum procedi, tametsi spatium 40. annorum præcesserit; sed quotiescumque aduersus hæreticum procedi potest, vt condemnari possit, non videtur, quod possessores suorum bonorum præscribere possint: Ergo, &c.

Secundò, quia textus *in cap. finali, de præscriptionibus*, concedit eam in hæretici bonis præscriptionem post mortem ipsius hæretici: Ergo cum textus de vita hæretici nihil loquatur, videtur quod viuente hæretico, in eius bonis præscriptio dari non possit.

9 At hæc limitatio, licèt sit satis probabilis, non tamen ita mihi probatur, vt oppositum etiam, saltem in puncto iuris, probabile, & forsan probabilius non videatur; quia licet nullo tempore præscribatur actio procedendi aduersus hæreticum, non tamen exinde infertur, quod etiam nullo tempore in eius bonis præscribi possit; siquidem complures Doctores, quos sequuntur Couarruuias 4. *Decretal.* 2. *part. cap.* 6. §. 8. *num.* 16. *& seqq.* Simanchas *de catholic. Instit. tit.* 18. *num.* 42. & Sanchez *cit. cap.* 22. *num.* 42. affirmant, nullo tempore præscribi posse actionem procedendi aduersus hæreticum defunctum ad eius memoriam damnandam; & tamen pro certo habent, præscribi posse per spatium quadraginta annorum aduersus hæretici bona.

10 Secundò quia ex eo, quod textus *in cit. cap. finali, de præscription.* nihil de præscriptione viuente hæretico loquatur, neque etiam infertur sensisse, quod præscribi non possit per illud tempus aduersus eius bona. Tum quia iste fuit casus omissus, & dispositioni iuris canonici relictus: Tum quia textus expresse concedit aduersus Ecclesiam in bonis ab illa receptis præscribi per spatium quadraginta annorum; cùm tamen iure communi aduersus illam non præscribatur, nisi per spatium centum annorum, *ex cap. ad audientiam, cap. cum nobis,* & *cap. si diligenti, de præscription.* Ergo quotiescumque possessor non possidet bona Ecclesiæ Romanæ per delictum applicata, poterit præscribere per spatium quadraginta annorum.

11 Tertiò, quia si prædictus textus satis expendatur, satis clarè in prima parte insinuat, viuente hæretico præscribi posse in bonis ad alias Ecclesias pertinentibus per spatium quadraginta annorum, & in bonis ad Ecclesiam Romanam spectantibus præscribi posse per spatium centum annorum. Habet enim sic textus: *Statuimus in apprehendendis, vel occupandis bonis eisdem, quæ à Romana, vel ab aliis delinquentes tenent, vt nullus ipsis Ecclesiis temporis lapsus obsistat, nisi contrà ipsam Romanam Ecclesiam centenaria, vel contra Ecclesias alias quadragenaria præscriptio legitimè sit completa.* Vbi nulla distinctio fit de hæretico viuente, vel de hæretico mortuo.

12 Quapropter cum Doctoribus, quos citat, & sequitur Farinacius *de hæres. quæst.* 25. *num.* 163. *&* 168. dicerem contra fiscum Romanæ Ecclesiæ in bonis ab illa in feudum, vel alio titulo acceptis non præscribi, nisi per spatium centum annorum; excepto nisi post mortem hæreticorum bona ipsa fuerint à filiis catholicis, &c. per spatium quadraginta annorum bona fide possessa. In bonis autem, quæ non ab Ecclesia Romana accepta sunt in feudum, neque illius sunt alio titulo, sed pertinent ad alias Ecclesias, vel ad Ecclesiam Romanam solùm ob fiscum ratione delicti commissi, per spatium quadraginta annorum absque vlla distinctione præscribi.

Cæterùm licèt *in citato cap. finali, de præscription.* 13
singularis fauor fiat successoribus hæreticorum (vt scilicet post mortem delinquentium, ne vexentur in bonis quæ possident, si per spatium quadraginta annorum possederint, etiamsi talia bona ad Romanam Ecclesiam pertineant, & ab illa sint accepta) requiruntur tamen ad hanc præscriptionem nonnullæ conditiones, quæ ad præscriptionem bonorum ob alia delicta non exiguntur. Prima, vt possidentes sint catholici; nam si essent hæretici, nunquam possent præscribere, sicut nec ipse hæreticus aduersus fiscum vnquam præscribit. Secunda, vt hæreticus, cuius bona possident, præsumatur decessisse Catholicus: cui præscriptioni obstat, si diffamatus, vel suspectus de hæresi decessit. Tertia, vt in iis conditionibus per totum spatium quadraginta annorum perseuerent; quia si infra tale tempus nuntietur, defunctum hæreticum fuisse, vel ipse possessor in hæresim incidat, tota hæc præscriptio interrumpitur, quia cessat bona fides, quam supradictus textus requirit: Vide Glossam, & Dominicum ibi, Couarruuias *in* 4. *decretal.* 2. *part. cap.* 6. §. 8. *num.* 16. aliosque Canonistas, quos sequitur Peña 3. *part. directorij, commentario* 92. *vers. Filij verò,* & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 12. *num.* 41.

Hæc igitur præscriptio debet esse continuata, quia si 14
fuerit interrupta, non currit præscriptio in damnum
fisci, licèt esset centum annorum. Zanchinus *tractat.*
de hæretic. cap. 40. *num.* 1. *& seqq.* Repertorium Inquisi-
torum *verb. præscriptio, vers. sed suprà,* & Peña *loco ci-*
tato, vbi ait præscriptionem interrumpi, si possiden- 15
dentes intra tempus præscriptionis nouerint hæresim
defuncti. Alij volunt, interrumpi præscriptionem, si to- 16
to eo quadraginta annorum tempore detegatur hæresis,
licet nondum esset lata sententia, dummodò tamen es-
set lis cum possessoribus, aut esset crimen probatum.
Ita Ioan. Andr. *in dicto cap. finali, de præscription. in* 6.
num. 5. Franchus *ibidem, num.* 9. & Dominicus *§. si post*
mortem, num. 4. Idemque afferunt ij, qui in hac præ- 17
scriptione requirunt bonam fidem, quam tunc inquiunt
esse, quando is, qui accepit ea bona, putabat illum, à
quo accepit, esse Catholicum. Ita Glossa *in eodem cap.*
finali, verb. bona fide, Dominic. *ibidem, §. si post mortem,*
num. 4. Quemada *quæst.* 16. *num.* 1. & Peña *in director.*
cit. part. 3. *comment.* 92. *vers. filij verò.* Et quidem in casu
hæresis peculiariter statutum est *in cap.* 2. *de præscript.*
in 6. quod ad hoc, vt bona defuncti hæretici præscri-
bantur, debeant eius hæredes, ac possessores ignorare
illum fuisse hæreticum. Quapropter *in dicto cap.* 2. scien-
tia, quod aliquis fuerit hæreticus, dicitur ad bona de-
functi hæretici præscribenda esse mala fides. 18

Dico secundò: si de præscriptione bonorum confiscatorum ob alia crimina, præter hæresim, loquamur, ex probabiliori sententia Doctorum non præscribitur minori tempore, quàm per spatium viginti annorum.

Probatur, quia ita videtur expressè definiri *in leg. in omnibus, ff. de diuersis & tempor. præscription.* ibi: *In omnibus fisci quæstionibus, exceptis causis, in quibus minora tempora seruari specialiter constitutum est, viginti annorum præscriptio custoditur.* Ergo vbi minora tempora constituta non fuerint, vt est in casu nostro, viginti annorum spatium necessarium videtur.

Secundò probatur *ex l. querela, Cod. ad leg. Cornel. de falsis,* ibi: *Querela falsi temporalibus præscriptionibus non excluditur, nisi viginti annorum exceptione, sicut cætera quoque ferè crimina.* Ergo si in cognitione delictorum quoad condemnationem personæ non præscribitur per minora tempora, quàm per spatium 20. annorum, neque etiam per minora tempora præscribetur in bonorum condemnatione, quæ est accessoria. Glossa, Bartolus, & alij Iuristæ *in cit. l. in omnibus,* quos citat, & sequitur Fachin. *vbi suprà, cap.* 54. *lib.* 9. & Boss. *de publ. bonor. n.* 78.

Obijcies:

Obiicies: *in leg.2. Cod. de vectigalib.* præscribitur aduersus fiscum per spatium tantummodò quinque annorum: Ergo.

Respondetur, huoc textum non obstare, quia est casus specialis: loquitur enim ibi textus specialiter de bonis confiscatis ob vectigal non solutum; secus si bonorum confiscatio facta fuerit ob aliud delictum. Doctores, quos sequitur Farinac. *de haeres. quaest.24. num.163.* & Fachin. *loco supra citato.*

20 Obiicies secundò: *In leg. in cognitione, ff. ad Syllan.* præscribitur etiam contra fiscum per spatium similiter quinque annorum: Ergo.

Respondetur, neque hunc textum obstare, quia etiam est casus specialis; loquitur enim textus etiam specialiter de cognitione aperti contra Senatusconsultum testamenti eius, qui à familia sua occisus dicatur: quæ cognitio quinquennio præscribitur.

21 Obiicies tertiò: *In leg. sicut, & in leg. omnes, Cod. de praescription 30. vel. 40. annor.* ad præscribendum bona fisco acquisita requiritur prædictum spatium, temporis triginta, vel quadraginta annorum: Ergo.

Respondetur: Neque hunc textum obstare, quia etiam similiter est casus specialis, loquitur enim textus de præscriptione bonorum, quæ sunt iam fisco incorporata: Hæc namque (vt habetur *Instit. de vsucapionib. §. res fisci,*) præscribi non possunt, nisi illius longissimi temporis spatio. Secus verò dicendum de bonis, quæ licèt sint publicata, tamen non sunt incorporata fisco. Hæc enim, etiam sine titulo, modò adsit bona fides in possidente, præscribuntur ad summum per spatium viginti annorum. Doctores, quos citat, & sequitur Molina *de iust. & iur. tom.1. disp.73. conclus.1.* & Fariuac. *quaest.15. num.163.*

22 Aduerte tamen hîc, quod bona fides in his omnibus existit, etiamsi scias, delinquentem commisisse culpam, ob quam ipsius bona ipso iure publicantur; quia cùm non tenearis, sicut neque tenetur ipse delinquens, bona illa fisco deferre, huiusmodi cognitio non impedit bonam fidem. Abbas, Felinus, & alij *in cap. vltimo, de praescription.* quos sequitur Couarruuias *4. decretal. 2. part. cap.6. §.8. num.16.* Molin. *tom.1. de iustit. disp.66. conclus.1.* & Lessius *de iust. & iur. lib.2. cap.6. dub.6. num.20.*

23 Aduerte secundò, quod non possit fiscus petere à tertio possessore bona in ipsius fraudem alienata, nisi infra spatium vnius anni vtilis, cuius loco datur hodie spatium quatuor annorum; quia illo tempore tolluntur, & præscribuntur actiones reuocatoriæ, *§. item si quis in fraudem, Instit. de action. & leg.1. §.1. ff. quae in fraud. creditor.* & tradunt Doctores, quos citat, & sequitur Antonius Gomez *tom.3. cap.14. de bonis public. num.5.* & Farinac. *quaest.25. num.164.*

24 Aduerte tertiò, quod fiscus non habeat restitutionem in integrum aduersus præscribentem bona, quæ competebant ipsi fisco. Doctores, quos sequitur Farin. *cit. quaest.25. num.165.* Quia in odiosis, & correctoriis (qualis est actio confiscandi bona) cessat, & denegatur restitutio in integrum. Doctores, quos citat, & sequitur Tiraquell. de vtroque retractu, *part.1. § 35. gloss.2.*

25 *num.10.* & Aymon. *lib.1. consil.171. num.7.* Tum quia in executionibus, & exactionibus pœnarum neque fisco, neque alteri datur de iure restitutio in integrum. Doctores, quos citat, & sequitur Farinac. *loco supra cit.* & Oddus *in tract. de restitut. in integrum, part.1. quaest.3. num.85.*

SECTIO IV.

Quid dicendum de alienationibus necessariis, an & hæ etiam factæ ab hæretico, vel ab alio, cui ipso iure sunt bona publicata, & cui ipso iure est interdicta bonorum suorum administratio, reuocari similiter à fisco possint, sicut & voluntariæ?

SVMMARIVM.

1 *Alienationes necessariae factae ab haeretico, vel ab alio, cui ipso iure sunt bona publicata, & cui ipso iure est interdicta bonorum suorum administratio, reuocari non possunt à fisco, sicut possunt voluntariae; quia necessariae censentur factae quasi nomine fisci, & ex praesumpta illius mente.*

2 *Prohibitio alienandi, de qua tractat Alciatus in leg. post contractum, ff. de donation. num.19. intelligi debet de alienationibus voluntariis, non autem de necessariis.*

3 *Alienatio necessaria dicitur, si haereticus, vel similis delinquens expendat bona sua, vt creditoribus satisfaciat; quia tunc ipse facit, quod fiscus facere debebat.*

4 *Alienatio necessaria dicitur, si à delinquente facta sit ad effectum se, & familiam suam alendi, quia quosque sententia criminis accesserit, ipsemet fiscus tenetur alere delinquentem ex bonis suis.*

5 *Alienatio necessaria dicitur, si delinquens eam faciat pro sui, vel suorum valetudine, quia haec tanquam alimenta reputantur. Idemque dic si faciat pro funere, quia & hoc ipsum est quid necessarium.*

6 *Alienatio necessaria item dicitur, si delinquens faciat pro sui, vel suorum redemptione à captiuitate, quia vtraque est grauis necessitas.*

7 *Alienatio necessaria item dicitur, si delinquens faciat pro defendenda causa, pro soluendis Procuratoribus, vel Aduocatis, pro extrahendis scripturis, vel militibus, quia defensio propria de iure naturae cuilibet competit.*

8 *Alienatio demum necessaria dicitur, si delinquens faciat pro defendendis, reparandis, vel conseruandis bonis, quia ita vtiliter gerit negotium.*

Respondetur, quidquid in contrarium dixerint aliqui, quos sequitur Alciatus loco infrà citando, & videri etiam poterit Bursatus *consil.14. num.24.* & Becius *cons.8. num.7. & 8.* negatiuè: Ita vt tantùm à fisco reuocari possint alienationes voluntariæ, non item necessariæ à delinquente factæ ante sententiam iudicis. Bartolus *in leg. post contractum, ff. de donat. num.1.* Ioan. Andr. *ibidem, num.268.* Sotus *de iustit. lib.1. quaest.6. art.6. concl.4.* Surdus *de aliment. tit.9. quaest.3. num.10.* Bursatus *cons.79. num.29.* Corduba *in quaestionar. lib.1. quaest.36. notabil.2.* Grattanus *tom.1. discept. cap.54. num.15.* Simanchas *de cathol. Instit. tit.9. num.13. & seqq.* Gabriel Quemada *quaest.7. num.6.* Angel. *verb. poena, num.3.* Syluest *verb. haeresis 1. quaest.8. num.14.* Molin. *de iust. tom.2. disp.95. col.10. vers. licet,* Bañes *2. 2. quaest.12. art.2. coroll.1.* Azor. *tom.1. lib.5. cap.7. quaest.7.* Aragon *2.2. quaest.11. art.3. vers. & si quis obiiciat,* Anton. Gomez *tom.3. variar. cap. vlt. num.4.* Peregrin *de iur. fisc. lib.1. tit.1. num.166. & lib.5. tit.5. num.176.* Couarruu. *4 decretal. 2. part. cap.6. §.8. n.9.* Farinacius *de haeres. quaest 190. num.87.* Sanchez *lib.2. moral. cap.22. num.55.* & Bossius *tit. de bonis publicandis, num.77.* 1

Probanir primò ratinoe, quia alienationes, quæ sunt necessariæ, non autem voluntariæ, quasi nomine fisci, & ex præsumpta voluntate fisci censentur factæ.

Secundò probatur auctoritate ex textu *in leg. alienationes, Cod famil. ercisc.* ibi: *Alienationes post iudicium acceptum interdicta sunt dumtaxat voluntaria*: Ergo si factæ sint ex causa necessaria, censeri debent concessæ. Quapropter

2 Non obstat, si dicas cum Alciato, quatenus in contrarium *in citata leg. post contractum, ff. de donation. n. 19.* ait, quod possint à fisco reuocari prædictæ alienationes, quando bona delinquentis sunt ob delictum ipso iure confiscata, huiusmodi delinquenti prohibetur in iure alienare: Ergo.

Respondetur enim, vti suprà dieebam, prohibitionem istam intelligendam esse de alienationibus voluntariis, non item de necessariis, iuxta textum *in leg. alienatio, ff. famil. ercifcund. in leg. peto, §. praiudicium, ff. de leg. 2.* & *in leg. 1. ff. de fundo dotal.* & docent Bald. *in Auth. Hoc ius porrectum, Cod. de sacros. Eccles. num. 10.* Ripa *in leg. filiusfamil. §. diui, n. 14. ff. de leg. 1.* Tiraquell. *de retract. consanguin. §. 1. gloss. 15. num. 11.* & Francisc. Beccius *cons. 6. num. 6.*

3 Quæ autem alienationes necessariæ reputentur?

Respondetur, quod alienatio necessaria reputatur

Primò, si hæreticus, vel similis delinquens expendat bona sua, vt creditoribus satisfaciat; quia tunc ipse facit, quod fiscus facere debebat, *leg. sed neque illud, ff. de solution.* & docet Bartol. *in leg. post contractum, num. 17. ff. de donation.* quem sequuntur Farinacius *de heres. quæst. 190. num. 87.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. num. 56.* & alij passim.

4 Secundò, si alienationes delinquens faciat ad effectum, se, & familiam suam alendi; quia quousque sententia criminis accesserit, ipsemet fiscus tenetur alere delinquentem ex bonis suis, Bartol. *loco suprà citato, num. 12.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg. 35. n. 4. & seqq.* & *tit. 9. quæst. 32.* Gratian. *tom. 1. discept. cap. 53. num. 16.* Gomez *de delictis, lib. 3. cap. 4. n. 4.* Scacc. *de iudic. lib. 1. cap. 90. n. 16.* Simanch. *de cathol. Institution. tit. 9. n. 15.* Bursat. *cons. 14. n. 29.* Farinac. *vbi suprà, n. 87.* & Sanch. *n. 56.* & alij.

5 Tertiò, si alienationem delinquens faciat pro sui, vel suorum valetudine, quia hæc tanquam alimenta reputantur. Idemque dicas, si faciat pro funere; quia & hoc ipsum est quid necessarium, sicut & alimenta sunt necessaria, Farinacius, Sanchez, & alij *in locis suprà citatis.*

6 Quartò, si faciat pro sui, vel suorum redemptione à captiuitare, vel pro liberatione à carcere; quia vtraque est grauis necessitas, cui potest delinquens ex bonis actu possessis subuenire. Angel. *in leg. si quis post hac, Cod. de bon. proscript. num. 3.* Natta *cons. 212. num. 3.* Farinac. *de falsit. quæst. 164. num. 113.* & Bossius *tract. de publicand. bonis, num. 47.* cùm id faciat pro causa, necessaria iuxta dicta, & iuxta *leg. final. ff. de in rem.*

7 Quintò, si faciat pro defendenda causa, pro salario soluendo Notariis, Procuratoribus, vel Aduocatis, pro extrahendis scripturis, & pro aliis expensis factis in lite, vel similibus; quia defensio propria de iure naturæ competit cuilibet. Bartol. *in leg. post contractum, ff. de donat. num. 12.* Montepic. *ibidem, num. 75.* Ioan. Annibal. *num. 263.* Sotus *de iust. lib. 1. quæst. 6. art. 6.* Surdus *de aliment. tit. 9. quæst. 32. n. 22.* Bursat. *cons. 43. num. 9.* & *cons. 289. n. 9. &* 21. & alij Doctores communiter, quos citat, & sequitur Farinac. *loco suprà citato, num. 11. & de heresi, quæst. 190. num. 87.* & Sanchez *vbi suprà, num. 56.* Et quamuis Sanchez limitet de alienatione facta pro expensis litis quoad illud crimen, ob quod bona publicantur; alij tamen non limitant, sed indistinctè loquuntur: Et meritò, quia si ex alio crimine persona delinquentis, vel eius bona periclitantur, adhuc & in hoc casu de iure naturæ defensio illi competit, ita vt proinde & hæc reputanda sit alienatio necessaria, non autem voluntaria.

Sextò, si faciat pro defendendis, reparandis, vel conseruandis bonis; quia in hac defensione, reparatione, vel conseruatione vtiliter gerit negotium fisci. Farinacius, Sanchez, & alij Doctores *in locis suprà citatis.* 8

SECTIO V.

Quid dicendum de alienatione facta pro dotandis filiabus, an & hæc inter alienationes necessarias reputari debeat, vt proinde & hæc à fisco reuocari non possit?

SVMMARIVM.

1 *Alienatio facta pro dotandis filiabus à delinquente, licèt secundùm aliquos censenda non sit necessaria, tamen oppositum est probabilius, quia dos competens, & moderata succedit loco alimentorum, & consequenter non est reuocabilis per fiscum.*

2 *Fiscus publicatis bonis per sententiam non tenetur dotare filias: at id non obstat, quia neque videtur teneri ante sententiam præstare alimenta; & tamen communiter alienatio facta pro alimentis filiorum necessaria reputatur.*

Respondetur, quod quamuis Sanchez *loco suprà citato, num. 56.* Bossius *vbi supra, num. 77.* & alij negent ex eo, quia fiscus non tenetur dotare filias, & consequenter neque delinquens, qui fisci vices gerit, poterit bona sua ad hunc effectum alienare: Probabilius sit oppositum, quod docent Peregrin. *de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 175.* Farinac. *de heres. quæst. 190. n. 87.* & alij. 1

Probatur, quia dos competens, & moderata succedit loco alimentorum; & ex alio capite dos, & alimenta æquiparantur, sicuti docent Abbas *in cap. cum haberet, de eo, qui duxit in matrim. num. 5.* Tiraquell. *de primogen. quæst. 62. num. 4.* Molina *de primogen. lib. 2. cap. 15. num* 8. & alij passim: Ergo dicendum, quod huiusmodi alienatio reputanda sit inter alienationes necessarias, & non voluntarias, vt proinde & ipsa censeri debeat irreuocabilis, seu quæ à fisco reuocari non possit.

Obiicies: fiscus, publicatis bonis per sententiam, non tenetur dotare filias: Ergo. 2

Respondetur per instantiam, quia fiscus etiam non videtur teneri ante sententiam præstare alimenta; & tamen communiter ante sententiam alienatio facta pro alimentis filiorum necessaria reputatur: Quapropter idem de alinatione dotis dici poterit. Vide Peregrinum, & Farinacium *in locis suprà citatis.*

SECTIO VI.

Quid dicendum de alienatione facta ob benemerita donatarij, an & hæc inter alienationes necessarias reputari etiam debeat, vt & ipsa etiam à fisco reuocari non possit?

SVMMARIVM.

1 *Alienatio facta ob benemerita donatarij, reputari etiam debet necessaria, & consequenter non reuocabilis per fiscum, contra aliquos Doctores insinuantes*

insinuantes oppositum at, minus rectè, quia est remuneratoria; licèt enim remunerare merita non sit obligatio iustitiæ, est tamen gratitudinis, quæ prorsus conuenit viro probo, & honesto.

2 *Merita donatarij constare debent aliunde, quàm ex confessione donantis, aliàs præsumeretur fraus.*

1 RɛEspondetur, quod quamuis Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. n. 56.* & alij sententiam negatiuam insinuent ex eo, quod talis donatio sit gratuita, & sic non necessaria, ac proinde reuocabilis: Tamen probabilius sit etiam oppositum, scilicet esse alienationem, vipotè remuneratoriam, necessariam, ac proinde irreuocabilem; seu quæ à fisco reuocari etiam non possit.

Probatur, quia remunerare merita, licèt non sit obligatio iustitiæ, est tamen obligatio gratitudinis, quæ prorsus conuenit viro probo, & honesto: sed cuilibet, præsertim viro probo, & honesto, necessarium est honestatis debito satisfacere, ex quo non satisfacto læditur ipsius bona existimatio apud homines: Ergo.

2 Aduerte tamen, quod merita constare debent aliunde, quàm ex confessione donantis, aliàs præsumeretur fraus. Doctores, quos citat, & sequitur Farinac. *in loco suprà citato*, & Mantica *de tacit. & ambig. conuention. lib. 13. tit. 39. n. 17.*

SECTIO VII.

An, & quid dicendum de alienatione facta à marito bonorum vxoris hæreticæ, constante matrimonio acquisitorum, an hæc reuocari possit à fisco?

SVMMARIVM.

1 *Alienatio facta à marito bonorum vxoris hæreticæ constante matrimonio acquisitorum, non est reuocabilis per fiscum, casu quo maritus ignarus fuit tale crimen ab vxore commissum fuisse; quia durante hac ignorantia, maritus non amittit talium bonorum administrationem.*

2 *Fiscus, si probetur alienatio prædicta facta in fraudem vxoris, reuocare eam poterit; quia succedit in ius vxoris hæreticæ, quæ ob hanc causam poterat dictam alienationem à marito factam reuocare.*

3 *Alienandi sub hac potestate, quam habet maritus, continetur solùm contractus onerosus, & excluditur gratuitus; alienationes enim gratuitæ in tali casu sub nomine alienationis simpliciter non comprehenduntur, sed censentur factæ in fraudem vxoris, & cur.*

4 *Item frustraterium esset disponere, quod mulier dimidiam partem bonorum acquisitorum habeat, si posset maritus nullos habens filios illa omnia bona suis consanguineis donare.*

5 *Limita casu quo maritus donationem fecißet ad filias communes dotandas, vel alendas, vel ad similes alias causas necessarias.*

6 *Limita secundò in donationibus moderatis, quas viri suæ qualitatis præstare consueuerunt.*

7 *Maritus si conscius fuerit criminis vxoris, fiscus alienationem à marito factam reuocare poterit eo modo, quo reuocare posset, si ipsa vxor post mortem mariti, & post crimen commissum alienasset; quia ratione scientiæ videtur maritus habere bonorum illorum administrationem.*

8 *Fiscus reuocare non potest alienationem factam à marito, si præsumptio vincatur alia præsumptione validiore, quæ probet, eam non fuisse in fraudem fisci, sed ex causa necessaria.*

9 *Maritus si incidat in hæresim, ob quam eius bona publicentur, & fisco incorporentur, postea reconcilietur Ecclesiæ, alienare non potest dimidiam bonorum partem, quæ constante matrimonio vxori contigerat in diuisione facta, & cur, contra nonnullos contrarium sentientes.*

10 *Bonorum acquisitorum dimidia pars facta condemnatione mariti, & bonis eius publicatis, ita adiudicatur vxori, vt sit illius propria, neque marito communis, neque cum ipso iterum diuidenda.*

11 *Maritus habet administrationem bonorum vxoris, quæ propria vxoris sunt, vt sunt etiam paraphernalia, sed non habet administrationem, vt de illis tanquam de bonis communibus disponere possit.*

REspondetur, & dico primò, negatiuè in casu, quo maritus ignarus fuit, tale crimen ab vxore commissum fuisse. Simanch. *de cathol. Institut. tit. 9. n. 83.* Vasquez 1. 2. *disp. 167. n. 15.* & Sanch. *lib. 2. moral. cap. 22. n. 43.* 1

Probatur, quia durante hac ignorantia, maritus non amittit talium bonorum administrationem: Ergo validè, non secus ac si vxor hæretica non fuisset, maritus alienat, ita vt valida sit talium bonorum alienatio à marito facta, quoties probatum non fuerit, eam in vxoris fraudem factam fuisse.

At si probetur, eam in fraudem vxoris fuisse factam, 2 reuocari à fisco poterit; quia fiscus succedit in ius vxoris, quæ ob hanc causam poterat dictam alienationem à marito factam reuocare. Simanch. Vasquez, & Sanchez in locis suprà citatis. Videri etiam poterit Matiens. *l. 5. tit. 9. lib. 5. compilat. glos. 6. n. 2.* vbi sic testatur de consuetudine etiam in regno Galliæ, & Burgundiæ, ex Chassanæo *in consuetudinibus Burgundiæ, rubr. 4. §. 3.*

An autem sub hac potestate alienandi, quam habet 3 maritus, contineatur solùm Contractus onerosus, & excludatur gratuitus?

Respondetur affirmatiuè, ita vt alienationes gratuitæ in tali casu sub alienationis nomine simpliciter non comprehendantur, sed censendæ sint in fraudem vxoris factæ, ac proinde à fisco reuocandæ. Sanch. *lib. 2. moral. cap. 22. num. 44.* & alij, quos sequitur Matiens. *loco suprà citato.*

Probatur, quia si maritus venderet rem aliquam vxoris pretiosam vili pretio, censeretur talem venditionem in fraudem vxoris fecisse: Ergo à fortiori dicendum, quod si donasset, in fraudem vxoris donasset, ex textu *in l. si quis donationis causa, ff. de contrahend. emption.*

Confirmatur, quia frustratorium esset disponere, 4 quod mulier dimidiam partem bonorum acquisitorum habeat, si posset maritus nullos habens filios illa omnia bona suis consanguineis donare.

Limita, si maritus donationem fecisset ad filias com- 5 munes dotandas, vel alimentandas, vel ad similes alias causas necessarias, *argum. l. filiusfamilias, ff. de donation.* ibi: *Quid ergo, si iusta ratione motus donet? numquid possit dici locum esse donationi?* Quod magis probabitur, dicit ibi glossa, vt matri, vel similibus coniunctis personis possit donare.

Limita secundò in donationibus moderatis, quas 6 viri suæ qualitatis præstare consueuerunt; quia hæ in vtilitatem vxoris etiam cedere, vel ad alienationem necessariam reduci videntur.

Dico secundò, si maritus conscius fuerit criminis vxoris, fiscus alienationem à marito factam reuocare poterit eo modo, quo fiscus reuocare posset, si ipsa 7 vxor post mortem mariti, & post crimen commissum alienasset. Sanchez *cit. cap. 22. num. 45.* Simanchas, & Vasquez *in locis suprà citatis.*

Probatur, quia ratione scientiæ videtur, quod maritus habeat illorum bonorum administrationem interdictam: Vel melius ex sententia aliorum, non quod

maritus illorum bonorum administrationem habeat interdictam, cùm hoc nullibi constet; quinimmò potius tacitè permittatur marito dictorum bonorum communicatio vsque ad sententiam declaratoriam criminis. Sed quod, tali scientia probata, præsumitur maritus in fraudem fisci prædicta bona vxoris alienasse, vt proinde, tanquam rem in fraudem fisci alienatam, possit eam fiscus reuocare.

8 Hinc sequitur, quod si hæc præsumptio vincatur alia præsumptione validiori, quæ probet alienationem factam à marito non fuisse in fraudem fisci, sed ex alia causa, scilicet necessaria, vel gubernationi domus conuenienti, reuocare eam alienationem fiscus non possit.

9 Dico tertiò, si maritus incidit in hæresim, ob quam eius bona fuerunt publicata, & fisco incorporata, & postea reconciliatur Ecclesiæ: quamuis nonnulli, quos sequitur Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. num. 46.* putent, maritum alienare posse dimidiam bonorum partem, quæ constante matrimonio vxori contigerat in diuisione facta, ex eo, quia nullibi constat ob paupertatem maritum amisisse bonorum societatem, & illorum administrationem. Tum quia bona à marito reconciliato pacta cum vxore sunt diuidenda: Quapropter societas bonorum post condemnationem integra manet: Probabilius sit oppositum, quod docent Vasquez *de legib. disput. 169. cap. 2. num. 16.* Simanch. *de catholic. Institut. tit. 9. num. 87.* Azeued. *lib. 5. recopil. tit. 9. leg. 5. num. 17.* & alij.

10 Probatur, quia facta condemnatione mariti, & bonis eius publicatis, illa dimidia pars bonorum acquisitorum ita adiudicatur vxori, vt sit illius propria, neque marito communis, neque cum marito iterum diuidenda. Aliàs ex condemnatione mariti vxor in propriis bonis detrimentum pateretur: Ergo societas in illa bonis iam est dissoluta, quamuis firma maneat in acquirendo.

11 Confirmatur, quia exinde non fit, quod illius partis maritus administrationem non habeat: Habet enim vtique, sicut & habet administrationem dotis, & bonorum paraphernalium, quæ propria vxoris sunt, & in quibus maritus non communicat. Sed non habet administrationem, vt de illis, tanquam de bonis communibus disponere possit. Vasquez, Simanchas, & Azeuedus *in locis suprà citatis.*

SECTIO VIII.

Quid dicendum de alienatione facta ante delictum, an hæc à fisco reuocari possit, sicut & alienatio facta post delictum?

SVMMARIVM.

1 *Fiscus reuocare non potest alienationem factam ante delictum, sed solùm alienationem factam post delictum, nisi facta fuerit in fraudem fisci, quia tota ratio reuocationis prouenit ex delicto.*

2 *Limita, id intelligi de alienationibus de se validis; quia si delinquens ante delictum inualidè quid alienauit, potest fiscus, commisso delicto, reuocare.*

3 *Fiscus reuocare potest alienationem factam ab vxore sine licentia mariti, à pupilla, & minore sine licentia Tutoris, vel Curatoris, etiam iuramento firmatam, si in hæresim inciderint.*

1 Respondetur negatiuè; ita vt à fisco reuocari non possit nisi solùm alienatio facta post delictum, non item alienatio facta ante delictum, nisi facta fuerit in fraudem fisci, vt infrà *Dubit. 136.* dicetur. Doctores communiter, quos sequitur Sanchez *loco suprà citato*, *n. 51.* Simanch. *vbi suprà*, & Anton. Gomez *3. variar. cap. 14. n. 4.*

Probatur, quia non est, vnde alienationes factæ ante delictum, si factæ non fuerint in fraudem fisci, infirmari, seu reuocari possint à fisco; cùm tota ratio reuocationis proueniat ex delicto.

Quod tamen intellige de alienationibus de se validis; quia si delinquens ante delictum inualidè quid alienauit, poterit fiscus, commisso delicto, id sic alienatum repetere, & reuocare; cùm fiscus succedat in omnibus iuribus delinquentis. 2

Hinc sequitur, quod si vxor quid alienauit sine licentia mariti, vel pupillus, & minor sine licentia tutoris, vel curatoris, in quibus casibus alienationes sunt ipso iure nullæ, si post alienationes etiam sacramento firmatas in hæresim incidunt, fiscus sic alienata reuocare poterit. DD. quos citant, & sequuntur Simanchas *de catholic. Instit. tit. 9. num. 57.* & Farinac. *de hæresi quæst. 190. n. 83.* 3

SECTIO IX.

Quid dicendum in casu, quo tertius possessor possideat bona ex pacto publico Principis, vel Officialis, qui absolutionem reo concesserit?

SVMMARIVM.

1 *Fiscus reuocare non potest, quod alienatum est in casu, quo tertius possessor possidet bona ex pacto publico Principis, vel Officialis, qui absolutionem reo concesserit; etiamsi postea vitium publicationi subiectum detegatur, quia alienationes prædictæ factæ videntur ex consensu, & voluntate fisci, qui eas reuocare debebat.*

2 *Limita casu quo vitium, quod detegitur, sit illud, à quo per potestatem publicam reus fuit absolutus, quamuis contrarium videatur, si ipsemet princeps contractum approbaret.*

Respondetur: In tali casu fiscus, quod alienatum est, reuocare non potest, ita vt alienationes factæ ab ipso reo sic absoluto, & ante noui processus renouationem firmæ remaneant, etiamsi postea vitium publicationi subiectum detegatur. Scacci. *de iudic. lib. 1. cap. 98. num. 17.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. num. 47.* Bossius *pract. tit. de bonor. publicat. num. 76.* & alij passim. 1

Probatur, quia in tali casu alienationes prædictæ videntur factæ ex consensu, & voluntate fisci, qui eas reuocare debebat.

Quod tamen ego intelligerem, dummodo vitium, quod detegitur, sit illud, à quo per potestatem publicam reus fuit absolutus; quia si detegeretur aliud vitium, ob quod bona publicantur, absolutio supradicta per accidens esset, atque adeò prodesse non posset, vt alienatio facta firma permaneat; siquidem iudex absoluens, ratione absolutionis ab vno crimine non intendit delinquentem ex omni capite ad contrahendum babilem reddere, sed solùm ex illo capite, quo est absolutus. 2

Quamuis secus dicendum videatur, si ipsemet princeps contractum approbaret; quia ratione authoritatis suæ supremæ interpositæ videtur velle, quod contractus firmus semper maneat.

SECTIO

SECTIO X.

An sicut alienationes factæ pôst delictum, quod ipso iure bonorum confiscationem trahit, sunt validæ (licèt à fisco reuocari possint post sententiam, vt suprà dicebatur) ita etiam sint licitæ?

SVMMARIVM.

1 *Alienationes facta post delictum, quod ipso iure bonorum confiscationem trahit, licèt sint valida, & à fisco non revocabiles; non tamen secundum aliquos Doctores sunt licita, ex eo, quia adsunt leges prohibentes tales alienationes delinquentibus, quibus bona ipso iure confiscata sunt; sed contrarium est probabilius, ita vt sine peccato fieri queant, si possessori nullum inde detrimentum prouenire possit; leges enim publicantes bona, tollunt delinquenti facultatem liberam ea alienandi firmiter, & irreuocabiliter, non autem prohibent alienationem reuocabilem.*

2 *Alienatio pradicta neque potest esse illicita ex parte fisci, cui bona, qua alienantur, sunt obligata, nisi in fraudem ipsius fisci facta fuerit: Etenim non minuitur ius acquisitum ob alienationem factam.*

3 *Alienatio pradicta neque potest esse illicita ex parte persona, cui bona tribuuntur; quia si alienatio sit gratuita, nullum inde donatarius detrimentum pati potest, regulariter loquendo.*

4 *Excipe, nisi alienans apud se retineret alia bona non confiscanda, quibus integrè posset satisfacere possessori, casu quo alienata vindicarentur.*

5 *Alienans causa dotis, vel titulo nuptiarum rem fisco obligatam, si ad sit periculum, vt ea à fisco repetatur, peccat grauiter.*

6 *Vendens rem supradicto periculo subiectam, peccat grauiter, si taceat vitium, etiamsi vendat ad alimenta, vel ad alia necessaria, & etiamsi pretium retineat emptor; quia hac non liberant emptorem à graui molestia.*

7 *Alienationes pradicta non prohibentur, ita vt sint illicita, & peccaminosa, sed vt nulla, & inualida, quemadmodum prohibetur testamentum fieri non seruatis quibusdam solemnitatibus iure requisitis.*

8 *Hareticus, vel similis delinquens non amittit dominium nisi post latam sententiam; vel dato quod amittat dominium, non amittit possessionem, nisi post sententiam.*

9 *Alienationes pradicta dicuntur licita simpliciter, & per se; illicita autem secundum quid, & per accidens.*

10 *Fisco non infertur damnum per dictas alienationes, contra Medinam; quia potest eas reuocare.*

11 *Hareticus, vel similis delinquens, cuius bona sunt ipso iure confiscata, peccat alienando bona sua etiam ad finem, vt inde habeat vnde possit vitam suam, & suorum sustentare, contra Molinam, & Vasquez, si fuerit periculum, quod crimen manifestetur, vel casu quo vitium rei emptori non detegatur; nam detecto errore, emptor graue damnum patitur.*

12 *Amplia id etiam procedere in contractibus gratuitis, & non onerosis, si alienatio fieret in fraudem fisci, vel donatario, vel munatario sequeretur aliquod damnum.*

1 NEgant Medina *de restitutione quæst.* 1. §. *post rerum dominium, vers. ad propositum*, Angel. *in floribus*, 2. *part. quæst. de restrinctione l., finalis, conclus.* 2. Sayrus *in claui regia, lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 30. & alij; ex eo, quia adsunt leges probibentes has alienationes delinquentibus, quibus bona ipso iure confiscata sunt. Tum quia statim ac quis committit delictum hæresis, vel simile, dominium suorum bonorum transit in fiscum. Tum quia fit damnum possessoribus, è quibus bona sic alienata vindicari poterunt. Tum quia fit præiudicium fisco, & contra eius voluntatem transeunt in tertium possessorem. His tamen non obstantibus.

Respondetur, contrarium quod docent Couarruu. *in* 4. *decret. part.* 2. *cap.* 6. §. 8. *num.* 9. Molina *de iust. tom.* 1. *disput.* 95. *vers. tertium est*, Bañes 1. 2. *quæst.* 12. *artic.* 2. *corollar.* 3. Cordaba *lib.* 1. *quæstion. quæst.* 36. *notabil.* 2. Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 7. *quæst.* 7. Suarez *de fide, disput.* 22. *sect.* 4. *num.* 4. Salas *de legibus, disput.* 15. *sect.* 5. Farinac. *de hæres. quæst.* 190. §. 5. *n.* 82. Vasquez 1. 2. *disputat.* 171. & *de legib. disputat.* 171. *cap.* 1. *n.* 1. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 22. *num.* 59. esse probabilius, scilicet prædictas alienationes, siue onerosas, siue gratuitas, licitas esse, ita vt sine peccato fieri queant, si possessori nullum inde detrimentum prouenire possit.

Probatur, quia leges publicantes bona tollunt delinquenti facultatem liberam ea alienandi firmiter & irreuocabiliter, non autem prohibent alienationem reuocabilem. Siquidem delinquenti relinquunt bonorum suorum possessionem; quin etiam, ex probabiliori Doctorum sententia (quam sequebar suprà *dubit.* 103. & 130.) dominium, si sententia, seu condemnatio iudicis non accesserit: Ergo ex parte legum in casu nostro illicita alienatio esse non potest.

Neque potest esse illicita ex parte fisci, cui bona quæ alienantur, sunt obligata, nisi in fraudem ipsius fisci facta fuerit, sicuti suprà dicebam. Quia fisco non minuitur ius acquisitum ob alienationem factam; cùm semper alienata transeant fisco obligata, & fiscus ea repetere possit, in quemcumque possessorem transiuerint. Quod si quando contingat ex alienatione facta rem perire, & fiscum ea priuari, id est per accidens; non enim delinquens tenetur curare, vt res illa conseruetur, quia non est ipse fisci procurator constitutus, cum solùm teneatur, ne in fraudem fisci alienet. Quod tunc contingit, quando nulla interueniente honesta causa alienandi, alienationem facit, ne possit ad fiscum alienatum peruenire. 2

Neque potest esse illicita alienatio ex parte personæ, cui bona tribuuntur; quia si alienatio sit gratuita, nullum inde donatarius detrimentum pati potest, regulariter loquendo, quandoquidem si res vindicetur, nihil ipse ex propriis amittit. Si autem alienatio sit onerosa, & delictum sit ita occultum, vt nullum sit periculum deueniendi ad forum externum, nulla est iniustitia, quia tunc delinquens alienans censetur alienare rem, ac si nullo vitio esset affecta, cùm sic moraliter reputetur. At si adsit periculum, & taceat alienans, absque dubio iniustitiam committit, quia alienat rem vitiosam tacito vitio; cùm alienet rem vendicationi subiectam, tacendo eam sic subiectum esse: sicuti peccaret, si rem alteri hypothecatam, tacita hypotheca, alienaret contractu oneroso. Angel. *verb. pæna, num.* 3. Syluest. *verb. hæreticus* 1. *quæst.* 8. *n.* 14. Adrian. *quodlib.* 6. *art.* 1. Simanch. *de cathol. Institut. tit.* 9. *num.* 28. Anton. Gomez *de delict. cap.* 2. *rubric. de crimin. læs. maiest.* Molina *de iust. tom.* 1. *disp.* 94. Azor. *tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 7. *q.* 7. & alij passim. 3

Excipe, nisi alienans apud se retineret alia bona non confiscanda, quibus integrè posset satisfacere possessori, casu quo alienata vindicarentur; vel nisi alienans vitium, & periculum manifestaret, vt sic cognoscens, qui accepit, iuri suo cedere censeatur; quia in his casibus cessat tota ratio iniuriæ, & iniustitiæ. 4

Ex his sequitur, quod grauiter pecces, si causa dotis, vel titulo matrimonij rem fisco obligatam alienes, & adsit periculum, vt ea à fisco repetatur; nec periculi conscium facias recipientem; quia tunc imminet recipienti periculum, vt per se patet. 5

Sequitur

6 Sequitur secundò, quod etiam grauiter pecces, si vendas rem supradicto periculo subiectam, tacito vitio, tametsi vendas ad alimenta, vel ad alias res necessarias, & tametsi pretium retineas; quia hæc omnia non eximunt emptorem à graui molestia, neque à sumptibus faciendis, in probando, quod pretium ab ipso datum apud te retineatur, vel quod in res necessarias consumptum fuerit.

7 Sequitur tertiò, quid, & quomodo respondere debeas ad rationes aduersariorum iam suprà relatas.

Si enim dicas cum aduersariis: *In l. ex iudiciorum, ff. de accusation. & in l. donationes in concubinam, ff. de donat.* prohibentur huiusmodi alienationes: Ergo licitè fieri non possunt.

Respondetur distinguendo antecedens: Prohibentur huiusmodi alienationes, ita vt sint illicitæ, & peccaminosæ, nego. Ita vt sint nullæ, & inualidæ, quia scilicet à fisco reuocari possunt, concedo. Quemadmodum prohibetur testamentum fieri non seruatis quibusdam solemnitatibus iure requisitis, non quidem vt si fiat sic, sit illicitum, & peccaminosum, sed solùm, vt non sit validum, & in foro externo robur non habeat: Quapropter prædictæ leges non prohibent delinquentibus, ne alienent, obstringendo illos ad peccatum mortale, si contrarium fecerint: sed prohibent ipsas alienationes, denegando eis robur, & firmitatem in foro externo, cùm eas possit fiscus reuocare, sicuti dicebam.

8 Si dicas secundò: Statim atque quis committit delictum hæresis, vel simile, dominium suorum bonorum transit in fiscum: Ergo sine fisci consensu bona illa non possunt alienari.

Respondetur, nego consequentiam; quia hæreticus, vel similis delinquens non amittit dominium, nisi post latam sententiam; vel dato quod amittat dominium ante latam sententiam: Nihilominus, quia vsque ad illam latam retinet possessionem, & administrationem illorum bonorum, non peccabit ea alienando, sicuti etiam dicebam.

9 Si dicas tertiò: Per huiusmodi alienationes infertur damnum possessoribus, qui emerunt: Ergo non sunt licitæ.

Respondetur: Distinguo consequens: Non sunt licitæ simpliciter, & per se, nego: Non sunt licitæ secundùm quid, & per accidens, scilicet in tali casu, concedo: Quotiescumque enim infertur damnum possessoribus, vel damni eis est aliquod periculum, tunc ex dictis hæreticus, vel similis delinquens mortaliter quidem peccabit; quia tunc alienando bona sua, decipit eum, in quem fit alienatio, tradendo scilicet ei rem vitiosam, & exponendo eum periculo amittendi rem, & pretium, quo rem illam emerat: at non interuenit vlla deceptio, cùm possessori nullum imminet periculum, vel ei notum est, quod bona, quæ in ipsum alienantur, sint hominis hæretici, vel alterius similis delinquentis, sicuti etiam dicebam.

10 Si dicas quartò, præcipuè cum Molina *de restitut. loco suprà cit.* Per huiusmodi alienationes infertur damnum fisco: Ergo non possunt eæ licitè fieri.

Respondetur: Nego antecedens, quia fiscus potest prædictas alienationes reuocare, sicuti etiam dicebam. Vt omittam, quod non pertineat ad delinquentem procurare, nec conseruare bona pro fisco, sed solùm post sententiam à iudice latam tenetur ea fisco tradere, & ante prædictam sententiam non alienare in fraudem eiusdem fisci.

11 Aduerte, quod quamuis Molina *de iustitia, tom.1. disp.95.* Vasquez 1.2. *disp.* 171. *cap.*1. & Azor. *tom.1. lib.5. cap.7. quæst.7.* putent, quod hæreticus, vel similis delinquens, cuius bona sunt ipso iure confiscata, non peccet alienando bona sua ad finem, vt inde habeat vnde possit vitam suam, & suorum sustentare, ex eo quia, vt inquiunt ipsi, tales alienationes non nocent emptori, cùm reuocari non possint à fisco; nec nocent fisco, cùm prædictus delinquens ante iudicis sententiam possit ex bonis suis se, & suos sustentare: Nihilominus ex dictis contrarium cum aliis DD. quos sequitur Sanch. *lib.2. moral. cap.22. n.65.* tenendum sit, nempe quod si prædictus delinquens id fecerit, peccet casu, quo fuerit periculum, quod crimen manifestetur, vel casu, quo vitium rei emptori non detegatur. Nam detecto errore, emptor graue damnum patitur. Tum quia ad ipsum pertinebit probare, pretium rei emptæ conuersum fuisse in res necessarias ad ipsum delinquentem, & suam familiam sustentandam: Tum quia vt à fisco recuperaret rem à se emptam, cùm fiscus statim bona delinquentis, apud quemcumque fuerint reperta, occupet, sufferre deberet magnos labores, magnasque molestias, & impensas. Tum quia, sicut prædictus delinquens ad vitam suam, & suorum sustentadam non potest rem vitiosam aliis vendere, nisi manifestato vitio rei, quam vult vendere, ita nec etiam poterit ad eundem finem consequendum alienare rem suam fisco obligatam, nisi manifestato hoc vitio rei, nempe quod res sit obligata fisco, si scilicet esset periculum, quod crimen manifestaretur, vel quod emptor damnum aliquod pateretur.

Aduerte secundò, quod quamuis Angelus *verb. pœna, num.3.* Syluest. *verb. hæresis 1. quæst.8. num.13.* Vasquez 1.2. *disput.* 171. *cap.*1. *n.*2. Suarez *tract. de fide, disput.* 22. *sect.* 4. *num.*4. & Gomez *tom.3. variar. cap. vltimo, num.*3. putent quod prædictus delinquens, cuius scilicet bona sunt ipso iure confiscata, non peccet, si illa alienet titulo gratuito, vel lucratiuo, nempe donando, mutuando, vel locando, &c. Tametsi sit periculum, quod crimen detegatur, & tametsi vitium rei non manifestetur illi, in quem fit alienatio, ex eo, quia, vt inquiunt ipsi, prædicto delinquenti, priusquam de crimine damnetur, conceditur ius disponendi de rebus suis, & nullum damnum infertur iis, in quos fuerunt illa bona alienata, siquidem cùm illa possideant bona fide, solùm post sententiam à iudice latam tenentur reddere fisco id, quod apud ipsum reperitur, vel id, in quo factus est ditior: Nihilominus ex dictis etiam cum Valentia 1.2. *disput. 7. quæst.5. punct.*6. & Simanch. *de cathol. institut. tit.* 9. *n.* 28. contrarium tenendum sit, nempe quod si prædictus delinquens id fecerit, peccet casu quo alienatio fieret in fraudem fisci, vel casu quo ex huiusmodi alienatione donatario, vel mutuatario sequeretur aliquod damnum. 12

DVBITATIO CXXXV.

Quemnam modum seruare debeat fiscus in his alienationibus rescindendis, & in bonis sic alienatis repetendis?

Vt Dubitatio hæc meliùs explicetur, attendendæ sunt sectiones sequentes, & in primis videatur sectio sequens.

SECTIO PRIMA.

An aliquid dari, vel relinqui possit possessori à quo res alienata vindicatur?

SVMMARIVM.

1 *Possessori, à quo res alienata vindicatur, si talis rem accepit per donationem gratuitam, nullis sumptibus factis*

factis, nihil ipsi est dandum, vel relinquendum quia nihil ipse ex propriis amittit. Si autem rem accepit per contractum onerosum, v. g. emptionem, & pretium datum formaliter, vel aequivalenter apud delinquentem existit, ipsi emptori est illud reddendum, cùm re empta priuatur; quia Fiscus solùm habet ius dissoluendi contractum, & recuperandi bona, qua sibi sunt obligata.

2 *Excipe cum aliquibus casum quo emens rem à delinquente, conscius fuerit eius criminis. Qua tamen exceptio non probatur, quia ea nullo iure cauetur.*

3 *Pretium esse apud delinquentem perinde est, ac esse apud eundem illius aestimationem. Erit autem apud delinquentem illius aestimatio, si illo pretio delinquens soluit creditoribus, vel si illo pretio vitae necessaria sibi, aut suis suppeditauit, &c.*

1 Respondetur ex communi sententia Doctorum: si talis rem accepit per donationem gratuitam, nullis sumptibus factis, nihil ipsi est dandum, vel relinquendum, quia nihil ipse ex propriis amittit; & reuocatio hunc effectum habet, vt res ad priorem statum redeat, efficiatque, ac si nunquam res alienata fuisset; si autem rem accepit per contractum onerosum, v. g. per emptionem, & pretium datum formaliter, vel aequiualenter apud delinquentem existit, ipsi emptori est illud reddendum, quando re empta priuatur, Franch. *in cap. cùm secundum, n. 2. de haeretic. in 6.* Syluest. *verb. haeret. 1. n. 14.* Montepicus *in l. post contractum, ff. de donat. n. 42.* Simanch. *de cathol. instit. tit. 9. n. 19.* Rojas *sing. 18. n. 4.* Zanchin. *de haeret. cap. 17. n. 6.* Gomez *de delict. cap. 2. n. 2.* Decian. *lib. 5. q. 195. §. 5. n. 78.* Gabriel Quemada *q. 7. n. 4. & seqq.* Locat. *in iudic. inquisit. verb. alienationes, n. 1. & verb. Fiscus, n. 1.* Bossius *tit. de public. bonor. n. 77.* Decianus *in tract. crim. lib. 5. cap. 44. n. 4.* Scac. *in tract. de indic. caus. cap. 98. n. 16.* Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 7. q. 8.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. n. 68.* Suarez *de fide, disput. 22. sect. 4. n. 9.* Ricciull. *lib. 5. cap. 38. n. 5.* Francifcus de Alphano *tract. de offic. Fiscal. glos. 20. n. 160.* & patet *ex l. ex his, ff. quae in fradu credit. ex l. penultima circa finem, de rebus eorum, ex l. si cum dotem, §. vltimo, ff. sol. matrim. ex l. Imperator, §. vltimo, ff. de legat. 2. ex l. quod dicitur, §. vltimo, ff. de impens. in rebus dotalibus fact. & ex l. apud Celsum, §. 1. ff. de dol. mal. & met. except.* quia Fiscus solùm habet ius dissoluendi contractum, & recuperandi bona quae sibi sunt obligata: ergo simul non potest habere ius occupandi pretium ab innocente solutum; quia non est illud delinquentis, nisi dum contractus factus firmus existit, & res vendita non vindicatur: quapropter dissoluto contractu, & re vendita vindicata, debet pretium ad innocentem redire.

2 Excipiunt nonnulli, quos sequitur Scac. *de indiciis; lib. 1. cap. 98. n. 16. & seqq.* casum, quo emens rem à delinquente conscius fuerit eius criminis.

At haec exceptio mihi non probatur, quia ea nullo iure cauetur; cùm enim emens, conscius criminis delinquentis, nullum delictum committat in tali emptione, non est cur causam det Fisco, vt pretio à Fisco priuetur, nisi fortè probatum fuerit, voluisse emptorem rem delinquentis ita occultare, vt ad Fiscum non perueniret, quod rarò probari poterit. Vasquez *de legib. disput. 17 . cap. 2. n. 8.* Bossius *in pract. tit. de bonor. public. n. 77.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. n. 69.*

3 Dixi, *si pretiū formaliter, vel aequiualenter existit,* quia moraliter loquendo perinde est, esse apud delinquentem pretium, ac esse apud eundem pretij existimationem; erit autem apud delinquentem pretij existimatio, si illo pretio delinquens soluit creditoribus; vel si illo pretio vitae necessaria sibi, ac suis suppeditauit; vel illo pretio rem aequè pretiosam, ac rem venditam emit; vel illo pretio res proprias meliorauit; quia tunc ex illo pretio delinquens locupletior factus est, ac proinde ei; qui dedit dictum pretium, restituendum erit. Vasquez cit. *disput. 172. cap. 2.* Sanchez *cit. cap. 22. n. 79.* Simanch. *de cath. instit. tit. 9. n. 31. & seqq.* Suarez *de fide, disput. 22. sect. 4. n. 4.* Couarruv. *in 4. Decretal. part. 2. cap. 6. §. 8. n. 9.* Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 98. n. 16.* Quemada *in quaest. fiscal. q. 7.* & Farinac. *de haeres. q. 190. n. 78.*

COROLLARIUM.

SVMMARIVM.

1 *Fiscus bona haeretici, vel alterius similis delinquentis, cuius bona ipso iure publicantur, post commissum delictum alienata, vbicumque ea repererit, vindicare potest absque vlla restitutione facta illi, qui ea possidet, siue titulo oneroso, siue gratuito.*

2. 3 *Quod probat auctoritate, & ratione.*

4 *Amplia, id verum esse etiam si bona à praedicto delinquente alienata transiecut per mille manus, quia semper poterit Fiscus ea vbicumque repererit, vindicare.*

5 *Fiscus, si in bonis confiscatis reperiatur pretium, vel aliquid loco pretij, putà si fuerit conuersum pretium in vtilitatem ipsius delinquentis alienantis, &c. tenetur restituere emptori, &c.*

6 *Amplia id procedere, etiamsi emptor fuerit conscius criminis venditoris, contra nonnullos.*

7 *Pretium, quo res Fisco obligata empta fuit, reperiri dicitur in bonis delinquentis, si vel ipsummet pretium reperiatur, vel extet formaliter; quia scili-*
8 *cet nondum fuit consumptum. Vel si conuersum fuerit in vtilitatem bonorum ipsius delinquentis, quae vtilitas transierit ad Fiscum.*

9 *Vel si ea pecunia vsus fuerit delinquens ad debita à se contracta soluenda.*

10 *Vel ad sibi, suisque subueniendum.*

11 *Vel pro medicinis, & aliis rebus ad valetudinem conseruandam necessariis.*

12 *Onus probandi dictam conuersionem pecuniae incumbit emptori.*

Ex dictis habetur, quod bona haeretici, vel alterius similis delinquentis (cuius scilicet bona ipso iure publicantur) post commissum delictum alienata Fiscus, vbicumque ea repererit, vindicare potest absque vlla restitutione facta illi, qui dicta bona, siue titulo donationis, siue titulo emptionis possidet. 1
Bartol. *in l. si debitor, in fine, ff. quae in fraud. creditor.* Montepicus *in l. post contractum, ff. de donat. n. 70.* Tiraquell. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, cod. de reuocand. n. 276.* Ioan. Andr. *in cap. cum secundùm, de haeretic. in 6. in fine,* Geminian. *ibidem, n. 5. & 7.* Ancharan. *in cap. finali, de praescript. n. 2. & in cap. 1. de rescript. n. 6.* Sotus *de iust. lib. 1. q. 6. art. 6. concl. 4.* Syluest. *verb. haereticus 1. q. 8. n. 17.* Angel. *verb. poena, n. 3.* Molina *de iust. tom. 1. disput. 95. vers.* licèt autem, Couarruv. *de sponsal. par. 2. cap. 6. §. 8. n. 9.* Gomez *tom. 2. cap. 2. n. 6.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 44. n. 4.* Peregr. *de iur. Fisc. lib. 5. tit. 1. n. 173.* Surd. *decis. 247. n. 10.* Ricciull. *lib. 5. cap. 38. n. 1. & seqq.* Quemada *q. 7. n. 1.* Locatus *in Indic. inquisit. verb. Alienationes, n. 1. & verb. Fiscus n. 1.* Bossius *in practic. tit. de bonor. public. n. 77.* Corduba *lib. 2. q. 36. notab. 2.* Repertor. Inquis. *verb. Alienatio, vers. 1. in discursu,* Scac. *in tract. de indic. caus. lib. 1. cap. 98. n. 15. & seqq.* Simanch. *de Cathol. institut. tit. 9. n. 27. & seqq.* Bursat. *lib. 1. cons. 14. n. 4. & cons. 45. n. 5. & cons. 247. n. 11.* Rojas *singular. 18. num. 3. & 4.* (vbi expressè ait, quod inquisitores, quando reuocant alienata per haereticos, non teneantur emptoribus ad pretium; sed si pretium,

vel aliquid loco pretij inter bona hæreticorum inueniatur, vel in vtilitatem hæreticorum pretium conuersum fuerit, in his casibus Inquisitores pretium restituere tenentur, alias non teneantur) Zanchin. *tract. de haret. cap.17. n.6.* Suarez *tract. de fide, disput.22. sect.4. n.9.* Azor. *tom.1. lib.5. cap.7. q.8.* Sanchez *lib.2. moral. cap. 22. n.68.* Vasquez *prima secunda, disput. 162. cap.2. n.7.* & 8. Farinac. *de haeres. q.190. §. 8. n.76.* & Atagnius *2.2. q.11. art.3. versic. infero* 3. & Alterius.

2 Probatur auctoritate *ex l. si mancipium, Cod. de re iudic. ex l. in ciuitatem, C. de furt. & ex l. superempti, Cod. de euict.* ex quibus legibus clarè colligitur quod dicebam.

3 Probatur secundò ratione; quia si quis emat bona fide rem alienam, vel alteri obligatam, talis emptio nullum damnum infert vero domino, vel alteri ad illam rem hypothecam habenti: Ergo (cùm Fiscus à die commissi criminis habeat dominium bonorum delinquentis, vel saltem habeat omnia bona illius sibi obligata, ita vt post sententiam declaratoriam criminis possit sibi bona illa vendicare) venditio postea prædictorum bonorum à delinquente facta in nulla re Fisco præiudicare poterit, nec Fiscus pretium restituere tenebitur, alioquin venditio à delinquente facta illi præiudicaret.

4 Et quod dixi, est verum, etiamsi bona à prædicto delinquente alienata transierint per mille manus; quia semper poterit Fiscus ea vbicumque reperierit, vendicare propter eandem rationem dictam, Archidiaconus. *in cap. cum secundùm leges, de haeretic. in 6. n.1.* Ioan. Andr. *ibid. n.6.* Geminian. *n.7.* Franch. *num. 2.* Bald. *in l. final. Cod. commun. de leg. n.6.* Montepicus *in l. post contractum, ff. de donation. n.69.* Suid. *decis.147. n.11.* Gregor. Lopez *in l.4. verb. non debet, in fine, tit.2. part.7.* Scac. *de iudic. lib.1. cap.98. n.15.* & Bossius *in Pract. tit. de bonor. public. n.76.*

5 Quod si in bonis confiscatis delinquentis reperiatur pretium, vel aliquid loco pretij (vt si fuerit pretium conuersum in vtilitatem ipsius delinquentis alienantis, & propterea factus sit ditior, vel emerit alias res, vel soluerit debita, &c.) tunc Fiscus tenebitur restituere illud ei, qui emerat bona prædicti delinquentis, vti suprà dicebam cum Rojas *cit. singulari* 18. *num.3. &* 4.

6 Et quamuis nonnulli Doctores velint, quod Fiscus teneatur quidem restituere emptori pretium repertum in bonis delinquentis, si emptor non fuerit conscius criminis venditoris: quod si verò fuerit conscius, tunc restituere non teneatur, id ex dictis suprà minùs verum est, quia cùm (præter ea, quæ suprà dicebam) nullo iure constet, talem pœnam esse statutam contra emptorem, non est cur talem pœnam illi imponamus; sed dicendum videtur, quod emptor pretio repertum in bonis delinquentis priuari non debeat, donec per iudicem condemnetur; cùm ex dictis suprà etiam priuari possit in pœnam fraudis, quia præsumitur voluisse occultare bona delinquentis, vti suprà etiam dicebam.

7 Cæterùm pretium (quo res Fisco obligata empta fuit) reperiri dicitur in bonis delinquentis, si vel ipsummet pretium reperiatur, seu extet formaliter; quia scilicet nondum fuit consumptum, vel si non extat formaliter, conuersum fuerit in vtilitatem delinquentis:

8 quia scilicet inde factus est ditior, quod etiam redundat in bonum Fisci, Simancb. *de Cathol. Institut. tit.9. n.31.* & Suarez *tract. de fide, disput.22. sect.4. n.4.* Vel si conuersum fuerit in vtilitatem bonorum eiusdem delinquentis, quæ bona deinde cum illa vtilitate transeunt

9 in Fiscum: Couarruv. *in 4. decret. part. 2. cap.6. §.8. n.9.* Azor. *tom.1. lib.5. cap.8. q. vltima*; vel si eo pretio, seu pecunia delinquens vsus fuerit ad debita à se contracta soluenda: Simanch. *loco suprà cit. n.33.* Suarez *cit. n.4.* Quemada *in quaest. fiscal. q.7.* & patet *ex l. idem secundum, ff. de leg. 2. & ex l. emptor, ff. de rei*

10 *vendic.* vel si delinquens, eadem pecunia vsus fuerit ad sibi, suisque subueniendum: Simancb. *tit. 9. n. 36.* Becanus *cons.97. num.6.* Scac. *de iudic. lib.1. cap.98. numero 26.* Suarez & Azorius *locis suprà citatis*, & patet *ex l. prima, §. in rem, ex l. vlt. ff. de in rem vers. & ex l. mortuo, ff. de statuliber.*

11 Vel si tandem eadem dicta pecunia vsus fuerit pro medicinis, & aliis rebus ad valetudinem conseruandam necessariis. Sanchez *lib.2. moral. cap.22. n.36.* & Simanchas *de cathol. institut. tit.9. num.35.* Vide infrà sectiones sequentes.

12 Ad emptorem autem, vel mutuantem pertinet probare pecuniam fuisse conuersam in vtilitatem venditoris, vel mutuatarij, ad hoc vt fiscus teneatur illis restituere pretium, Simanch. *de cathol. institut. tit. 9. num.39.* Scac. *tract. de iudic. cap.98. num.13.* Gomez *tom.3. var. cap. 2. num.2.* Suarez *de fide, disput.22. sect. 4. num.9.* Azorius *tom.1. lib. 5. cap.7. q.8.* Sanchez *lib.2. moral. c.22. num.68.* Quemada *in quaest. fiscal. lib. q.7.* & Farinac. *de haeres. q.190. num.76. contra ( ) num in l. finali, C. ad legem Iul. maiestatis.* Alciatum *in l. post contractum, n.21. ff. de donat.* & quosdam alios. Vide *infrà sect.3.*

SECTIO II.

An censendum sit stare pretium apud delinquentem, si ex illo res necessariæ ad victum, & vestitum, vel ad alia supradicta emptæ fuerint, quæ tamen casu perierunt.

SVMMARIVM.

1 *Pretium stare apud delinquentem, si ex illo res necessaria ad victum, & vestitum, vel ad alia supradicta empta fuerint, qua tamen casu perierint, affirmant aliqui ex eo, quod aquiualenter pretium extat apud delinquentem: negant autem alij ex eo, quia tempore, quo contractus ille rescinditur, non verificatur, pretium illud extare apud delinquentem.*

2 *Pretium publicari non debet, si ex pretio accepto delinquens emit rem, quam sine dubio emisset, etiamsi pretium non accepisset; sed dari debet ei, qui dedit, quia ex illius redditione non infertur, quod Fiscus minori patrimonio frueretur, quam frueretur si contractus ille, qui rescinditur, factus non fuisset.*

3 *Conciliatur primâ, & secunda sententia ex dictis, qua contraria inter se prima facie videbantur.*

4 *Fisco non incumbit onus probandi pretium in delinquentis vtilitatem versum esse, sed illi, qui pratendit sibi illud esse restituendum; quia Fiscus ius certum possidet adeersus omnia bona, qua in possessione delinquentis inuenit.*

5 *Probandi modus pretium in vtilitatem delinquentis versum esse, non est ex testimonio ipsius delinquentis tantùm, sed ex aliquibus etiam coniecturis, quibus verisimiliter colligitur, pretium in vtilitatem delinquentis versum esse.*

6 *Fisco in tali casu liberum est, contractum non rescindere, quia contractus est validus, & potestas illum rescindendi competit Fisco, tanquam priuilegio, quo possit vti.*

Affirmant aliqui, quos sequitur Simanchas, *de catholic. instit. tit.98. n.3.* Farinacius *de haeres. q.190. num.28.* Azorius *tom.1. lib.5. cap.7. q. vltima circa finem*, & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. num.71.* Ex eo, quia æquiualenter pretium extat apud delinquentem, quoniam delinquens ratione illius pepercit propriis bonis: at propter pretium receptum delinquens pepercit propriis bonis, quæ necessariò consumpsisset, si pretium non recepisset: ergo, &c. 1

Negant autem alij, quos sequitur Vasquez *de legib. disp.*

disp.172.cap.2.num.9. Ex eo, quia tempore, quo contractus ille rescinditur, non verificatur, pretium illud apud delinquentem extare etiam æquivalenter, cùm neque in vtilitatem ipsius, neque in vtilitatem Fisci versum fuerit; ergo, &c. His tamen non obstantibus.

2 Respondetur meliùs sic distinguendo: si ex pretio accepto delinquens emit rem, quam sine dubio emisset, etiamsi pretium non accepisset, pretium publicari non debet, sed dari debet ei, qui dedit; quia ex illius redditione non infertur, quod Fiscus minori patrimonio fruatur, quàm frueretur, si contractus ille, qui rescinditur, factus non fuisset; & tale pretium moraliter censetur existere tempore, quo contractus rescinditur, quatenus in delinquentis vtilitatem versum est; siquidem delinquens ratione illius pepercit propriis bonis, quæ consumere debebat: at si eo pretio accepto delinquens emit rem quam non emisset, si contractum priorem non fecisset, & pretium non accepisset, in tali casu pretium restitui non debet ei, qui dedit; quia absolutè neque in vtilitatem delinquentis, neque in vtilitatem Fisci consumptum est.

3 Atque his facilè conciliari potest prima, & secunda sententia, quæ contrariæ inter se prima facie videbantur.

4 Aduerte tamen hîc, quod onus probandi, pretium in delinquentis vtilitatem versum esse, incumbat non Fisco, sed ei qui prætendit, sibi illud restitui debere. Ratio, quia Fiscus ius certum possidet aduersùs omnia bona, quæ in possessione delinquentis inuenit: ergo si tu prætendis, hoc ius certum ob contractum factum diminuere, probare debebis, quod ex tuo pretio delinquens locupletior factus sit. Vasquez *cap.9. de testament.§.4. dubit.6.* Molin. *de iust.& iur.tom.1. disp.95.vers. licèt autem*, & alij, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.1. mor. cap.22. num. 60. & seqq.*

5 Aduerte secundò, quod modus probandi, pretium in vtilitatem delinquentis versum esse, sit non ex testimonio ipsius delinquentis tantùm, sed ex aliquibus etiam coniecturis, quibus verisimiliter colligatur, pretium in vtilitatem delinquentis versum esse, Sanchez *vbi suprà num.72.* Farinacius *de heref.q.190.n.28.* & Simanchas *de cathol. instit. tit.39.& seqq.*

6 Aduerte tertiò, quod in tali casu liberum sit Fisco contractum non rescindere, quia (sicut suprà dicebatur) contractus est validus, & potestas illum rescindendi competit Fisco, tanquam Priuilegium, quo vti possit, non autem tanquam obligatio, qua vti teneatur: sic Doctores quos sequitur Suarez *de fide, disp.22.sect.4. num.9.*

SECTIO III.

An rem à delinquente tibi venditam possit fiscus à te vindicare, nullo restituto pretio, quotiescumque non probas, pretium in vtilitatem delinquentis versum esse?

SVMMARIVM.

1 *Fiscus potest vindicare ab emptore rem venditam à delinquente, nullo restituto pretio, quotiescumque non probet, pretium in vtilitatem delinquentis versum esse, quamuis nonnulli id negent minus rectè, quia bona hæretici, vel alterius similis delinquentis, quæ ipso iure ob delictum publicantur, sunt à die commissi delicti Fisco obligata, & hypothecata.*

2 *Possessor illius rei Fisco obligatæ, illam possidet eo modo, quo possidebat delinquens, & consequenter sicut Fiscus nullo pretio soluto poterat à delinquente rem vindicare, ita potest à domino Possessore.*

3 *Amplia id verum esse, etiamsi possessor bona fide possederit, & contractum inierit ignarus criminis delinquentis, quia bona fides non tollit, quin res alienata sit Fisco obligata, neque tollit, quin pretium sit in vtilitate Fisci consumptum.*

4 *Contractus ille emptionis, & venditionis ex probabiliori sententia Doctorum licèt rescindendus sit, validus fuit, & consequenter in possidentem translatum est dominium rei, sed eo modo, quo delinquens habebat, quare si habebat ius reuocabile à Fisco, ita & habet possessor.*

5 *Ex eo, quod res à delinquente alienata Fisco obligata sit, solùm infertur, posse Fiscum rescindere contractum factum, & efficere, ac si factus non fuisset. At non sequitur, quod pretium reddendum sit emptori: Fiscus enim rescindit contractum ex vtraque parte, etiamsi non soluat pretium.*

Respondetur, quamuis negent Cynus *l. finali, C. ad l. Iul. maiest.* Alciatus *in l. Post contractum, n.21. ff. de donatione.* & alij, quos refert Scac. *tract. de Iudic. cap.98.num.13.* probabilius sit quod docent Scacela *loc. cit.* Simanchas *de cathol.institution.tit.9.n.26.* Antonius Gomezius *tom. 3. var. cap.2. num.2.* Quemada *in quæst. fiscal.q.7.* Suarez *de fide, disput.22.sect.4.n.6.* Farinacius *de heref.q.190.num.76.* Azotius *tom.1. lib.5. cap.7.q.8.* Sanchez *lib.1. moral.cap.22. num.68.* nempe non teneri Fiscum in supradicto casu reddere pretium sibi possidenti, sed posse rem sibi integrè vindicare. 1

Probatur, quia bona hæretici, vel cuiuscumque similis alterius delinquentis, quæ ipso iure ob delictum publicantur, sunt à die commissi delicti Fisco obligata, & hypothecata: ergo cum hac obligatione transeunt in quemcumque transferantur: ergo potest fiscus ea vindicare vbicumque inuenerit, etiam pretio pro tali vindicatione non soluto. Antecedens, & prima consequentia patent. Vltima probatur, quia aliàs fiscus deberet dare pretium ex propriis bonis: at si fiscus deberet rem possidenti dare ex propriis pretium pro rei vindicatione, non vindicaret rem tanquam sibi obligatam & hypothecatam, sed absolutè illam emeret: ergo dicendum, quod fiscus possit absolutè vindicare rem sibi debitam, nullo pretio soluto possidenti.

Secundò probatur: quia possessor illius rei fisco obligatæ illam possidet eo modo, ac possidebat delinquens (cum ius, quod delinquens habebat, idipsum, & non aliud in possessorem transtulerit) sed delinquens ita possidebat rem, vt nullo pretio accepto pro ipsa fiscus possit illam vindicare: ergo similiter dicendum est fieri posse in possessore, quotiescumque pretium datum à possessore neque formaliter, neque æquiualenter existit. 2

Et hoc verum est, etiamsi possessor bona fide possederit, & contractum fecerit ignarus criminis delinquentis, quia bona fides non tollit, quin pretium sit in vtilitate fisci consumptum: quæ est causa, cur illi non reddatur, cùm res accepta vindicatur. Ita Doctores, quos citat, & sequitur Suarez *de fide, disput.22.sect.4.num.9.* Farinacius *de heresi, q. 190. num.76.* Scaccia *de Iudic. cap.98.num.15.* & Azotius *tom.1. lib.5. cap.7.q.8. vers. deinde quæres.* 3

Obiicies fundamentum Aduersariorum: ex probabiliori Doctorum sententia contractus ille emptionis & venditionis, licèt rescindendus venit, validus fuit; ergo communicauit emptori dominium rei à delinquente venditæ; ergo illa priuari emptor non potest, nisi pretium ipsi restituatur. Antecedens, & prima consequentia patent. Vltima consequentia probatur; quia res illa, licèt sit obligata fisco, non est tamen fisci, sed possidentis: ergo ius possidentis, vtpotè in re, prævalere debet iuri fisci, quamuis sit antiquius. 4

Respondetur: concedo, in possidentem translatum esse dominium rei, sed eo modo, quo delinquens habebat; quare si delinquens habebat ius reuocabile, & vindi

vindicabile à fisco, ita & habebit possessor: cui iuri, vtpote antiquiori, præiudicari non potest per alienationem onerosam; præiudicaretur autem, si fiscus teneretur soluere pretium ea propriis pro re, quam à delinquente liberè poterat vindicare.

5 Obiicies secundò: ex eo quod res à delinquente alienata fisco obligata sit, solùm infertur, quod possit fiscus rescindere contractum factum, & efficere ac si factus non fuisset; sed ex tali rescissione sequitur, quod pretium in omni casu reddendum sit emptori, aliàs non rescinderetur contractus emptionis, & venditionis, si vtrique parti non redderetur alienatum ab ipsa, sed esset rescissio contractus donati; in qua rescissione occupatur donatum, nulla re donatario tributa: ergo.

Respondetur, fiscum rescindere contractum ex vtraque parte, etiamsi non soluat pretium; cùm non soluat pretium eo quod pretium casu perierit; per se autem tenebatur fiscus soluere pretium, si in bonis delinquentis illud repetisset.

SECTIO IV.

An fiscus vindicet à tertio possessore bona delinquentis cum quolibet augmento in illis facto?

SVMMARIVM.

1 *Fiscus vindicat à tertio possessore bona delinquentis cum quolibet augmento in illis facto, si augmentum non sit à re separabile, scilicet illi tantùm affixum, vt ianua, fenestra, lapis pretiosus, &c. ex publicatione rei fisco obligata, quia hoc augmentum cedit possidenti; secus si augmentum sit intrinsecum rei fisco obligata, ita vt ab illa separabile non sit; quia vindicatur, solutis expensis, si qua facta fuerint.*

2 *Fiscus tenetur soluere expensas quas quis ignorans aliquem esse hæreticum, vel similem delinquentem, fecerit in domo, vel prædio hæretici, vel delinquentis, à se empto pro melioramentis.*

3 *Item tenetur soluere etiamsi sciuerit emptor bona esse hæretici, si meliorationes fuerint necessariæ; secus si fuerint vtiles, vel voluptuosæ.*

4 *Expensæ verò, seu meliorationes necessariæ sunt, quæ si factæ non fuissent, res vel esset peritura, vel deterior futura, & quales eæ sint.*

5 *Expensæ, seu meliorationes vtiles sunt, quæ rem efficiunt meliorem, non tamen si omittantur, res efficitur deterior.*

6 *Expensæ, seu meliorationes voluptuariæ sunt, quæ faciunt ad ornatum, non tamen augent fructum.*

7 *Fiscus ei, in quem bona hæretici, vel similis delinquentis transierunt, tenetur stare in contractu locationis factæ.*

1 RESpondetur, si augmentum sit à re separabile, scilicet illi tantùm affixum, vt ianua, fenestra, lapis pretiosus, &c. Ex publicatione, & vindicatione rei fisco obligatæ, hoc augmentum non vindicatur, sed cedit possidenti; ita vt si res sine tali augmento vindicari non potest, reddi debeat possidenti valor illius: sic Doctores communiter, quos citat & sequitur Suar. *de fide, disput.* 22. *sect.* 4. *num.* 10. Vasquez 1. 2. *disput.* 172. *cap.* 1. *n.* 1. & Sanchez *lib.* 2. *mor. cap.* 23. *n.* 204.

At si augmentum sit intrinsecum rei fisco obligatæ, ita vt ab illa separabile non sit, vindicatur solutis expensis, si quæ factæ fuerint; quia res illa est obligata fisco: ergo meliorationes illius pertinent ad fiscum; quamuis si tales meliorationes expensis, & industria possidentis acquisitæ sint, teneatur fiscus eas soluere, quia par non est quod fiscus innocentis labore locupletetur, Suarez, Vasquez, & Sanchez *in locis supra citatis.*

2 Si quis igitur emat domum, vel prædium, &c. ab hæretico, vel simili delinquente (cuius bona sint ipso iure confiscata) ignorans illum esse hæreticum, vel similem delinquentem, & fecerit expensas, seu meliorationes in re empta, tenetur ei fiscus illas soluere. Tiraquellus *de retract. convent.* §. 7. *gloss.* 1. *n.* 1. *& seqq.* & alij, quos sequitur Garz. *tract. de meliorat. cap.* 6. *n.* 20. & constat *ex l. in fundo, ff. de rei vindic. & ex l. diuortio, §. impendia, ff. sol. matrim.*

3 Quod si nouerit, illum esse hæreticum, vel similem delinquentem, tenetur adhuc illi fiscus soluere meliorationes necessarias. Bart. *in l. fundo, ff. de rei vindic. n.* 15. Menochius *de recuper. remed.* 15. *n.* 515. & Aleiat. *in l. impensæ, ff. de verb. signif. n.* 3. & patet *ex l. damnum, Cod. de rei vindic. & ex l. Plena, ff. de pet. hæred.*

Non tamen tenetur soluere meliorationes vtiles. Ruin. *lib.* 4. *cons.* 100. Neutzan. *cons.* 78. *circa fin.* & alij, quos sequitur Peregrin. *de fideicom. art.* 50. *n.* 29.

Et multò minùs tenetur soluere meliorationes voluptuarias; quamuis ei permittatur abrasio, si fortè sine detrimento rei fieri possit: ita Doctores, quos sequitur Menochius citatus *remed.* 25. *n.* 544. & constat *ex l. vtil. ff. de pet. hæred. in fin.*

4 Expensæ verò, seu meliorationes necessariæ sunt, quæ si factæ non fuissent, res vel esset peritura, vel deterior futura, *l.* 1. *ff. de impens. in reb. dot. & l. impensæ, ff. de verb. signific.* quales sunt, v. gr. construere ædificia pro vsu colonorum, & animalium, sine quibus possessiones coli non possent. Ruin. *cons.* 157. *n.* 21. *lib.* 1. Surd. *decis.* 300. *num.* 4. & Roland. *cons.* 28. *n.* 12. *lib.* 1. Item construere necessariò aggeres, foueas, canales pro aquis arcendis; quia sine illis possessiones notabiliter redderentur deteriores. Ruin. *loc. suprà cit.* & alij, quos sequitur Alciatus *cons.* 66. *num.* 26. *lib.* 1. & constat *ex citata l. impensæ.* Item reficere ædificium, si forsan esset periculum quod rueret. Seraphin. *decis.* 189. *n.* 4. & constat *ex l. si necessarias, ff. de pignor. act. & ex l. interdum, ff. qui potior. in pignor. habeant.*

5 Expensæ, seu meliorationes vtiles sunt, quæ rem efficiunt meliorem, non tamen si omittantur, res efficitur deterior, *l. impensæ, §.* 1. *de verborum significatione.* Quales sunt stercorare agros, possessionibus imponere pecora, & similia, *leg. veluti, & cit. leg. impensæ.* Item exsiccare paludem, vt possit ad culturam redigi, Rota *decisione* 6. *&* 7. *tom.* 1. *in recentior.* Item redigere terras incultas ad culturam, Rota *loco suprà citato*, & Roland. *lib.* 1. *cons.* 28. *numero* 27. Item à seruitutibus, & pensionibus liberare fundum, vel quid simile. Peregrinus *de fideicommiss. articulo* 50. *numero* 27. & alij, quos sequitur Bertazol. *cons.* 107. *circa finem.*

6 Expensæ, seu meliorationes voluptuariæ sunt, quæ faciunt ad ornatum, non tamen augent fructum, quales sunt construere viridaria, vel picturas, & similia, *leg. vtiles, ff. de petit. hæredit. & leg. voluptuaria, ff. de impens. in rebus dotal.* & tradunt communiter Doctores.

7 An autem fiscus ei, in quem bona hæretici, vel similis delinquentis transierunt, teneatur stare in contractu locationis factæ?

Respondetur affirmatiuè. Baldus *in l. diuortio, ff. solut. matrim. num.* 8. Iason *ibidem, num.* 36. Peregrinus *de iur. Fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 74. Gomez *tom.* 2. *var. cap.* 3. *n.* 10. Barbosa *in l. si filiofamilias, §. final. ff. solut. matrim. numero* 40. *&* 41. & alij, quos sequitur Sanchez *libro* 2. *moral. cap.* 22. *numer.* 56. & constat *ex leg. si fundus, ff. locat.*

SECTIO

SECTIO V.

An fructus, qui ex rebus confiscatis à die commissi criminis vsque ad sententiam iudicis prouenerunt, vindicentur à Fisco?

SVMMARIVM.

1 *Fiscus vindicat fructus, qui ex rebus confiscatis à die commissi criminis vsque ad sententiam iudicis proueniunt, si reperiantur existere apud tertium possessorem formaliter; quia huiusmodi fructus cedunt dominio rei.*

2 *Tertius possessor non habet aliud ius in illis fructibus, ac haberet delinquens, qui non potest impedire illorum fructuum recuperationem.*

3 *Fructus si solùm æquivalenter reperiantur apud tertium possessorem existere, si ij fuerint naturales, publicantur; quia procedunt ex re confiscata. At si fuerint industriales, ex communi sententia Doctorum non publicantur, si illos possessor consumpserit bona fide.*

4 *Idem dic de fructibus prouenientibus ex melioramentis rei per possessorem factis.*

5 *Fiscus quoscumque fructus, siue naturales, siue industriales vindicat, si mala fide consumpti sunt, secus si bona fide. In primo enim casu est iniustitia contra fiscum commissa. In secundo nulla est iniusta acceptio.*

6 *Bona delinquentis si alienata fuerint post delictum commissum in tertiam personam, si is, in quem fuerunt alienata, ignorauerit delictum alienantis, tenetur restituere fructus omnes formaliter extantes: at consumptos tenetur solùm restituere, quatenus ex illis factus est ditior.*

7 *Quod si sciuerit delictum tanquam possessor malæ fidei, tenetur restituere omnes fructus formaliter extantes, & etiam consumptos.*

1 RESpondetur affirmatiuè, si formaliter reperiantur existere apud tertium possessorem, ita vt fructus, qui formaliter reperiuntur inter bona delinquentis, publicentur, sicut & alia bona eiusdem delinquentis, & publicatio retrotrahatur ad fructus perceptos ab eo tempore, quo fuit delictum commissum. Bald. *in Auth. incestas, in fine, Cod. de incest. nupt.* Soccin. *in cap. Rodulphus, de rescript. n.* 70. *& in cap. de quarta, de præscript. n.* 37. Peregrin. *de iur. fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *num* 174. Tabiena *verb. Assassinus, q. vlt. num.* 3. Couarruuias *in* 4. *decretal. part.* 2. *cap.* 6. §. 8. Molina *de iust. tom.* 1. *disput.* 96. Suarez *tractat. de fide, disp.* 22. *sect.* 4. *num.* 11. Sayrus *in clau. reg. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 30. Vasquez *vbi suprà, num.* 3. Sanchez *num.* 194. & patet *ex leg. ex diuerso,* §. 1. *de rei vendic.* Quod multò magis verum est, si tempore alienationis fructus erant pendentes; quia tunc fructus, tanquam pars rei alienatæ, reuocantur. Bursat. *consf.* 43. *num.* 8. & alij passim. Et patet *ex l. finali, §. fructus, ff. quæ in fraud. creditor. & ex l. fructus pendentes, ff. de rei vendicat.*

Probatur, quia tales fructus cedunt domino rei, & cum res in casu nostro pertineat ad fiscum quoad dominium, ipsamque fiscus ratione illius vindicare possit, poterit & vindicare fructus.

2 Confirmatur; quia tertius possessor non habet aliud ius in illis fructibus, ac haberet delinquens (cùm loco delinquentis ipse succedat,) sed non posset delinquens impedire fisco occupationem illorum fructuum: ergo neque poterit impedire tertius possessor.

At si solùm æquiualenter fructus reperiantur existere (eo quòd ex illis possessor locupletior factus fuerit) tunc si fructus fuerunt naturales, publicantur, quia procedunt ex re confiscata, ac proinde sub tali ratione fisco debita, & consequenter debiti fructus moraliter ex illa prouenientes, & existentes.

Si fructus fuerint industriales, ex probabili sententia Doctorum non publicantur, si illos possessor consumpsit bona fide; quia si fructus rei alienæ industriales consumptos non tenetur possessor bonæ fidei restituere, quamuis illorum consumptione locupletior factus sit; ex probabili sententia multorum, quos sequitur Sanch. *lib.* 2. *mor. cap.* 23. *n.* 76. à fortiori non tenebitur restituere fructus industriales consumptos ex re fisco obligata; cùm absolutè non sint fructus rei alienæ, sed propriæ possidentis. 3

Et hoc multò magis dicendum arbitror de fructibus prouenientibus ex melioratione rei per possessorem factæ; quia tales fructus non videntur prouenire ex re aliena, sed ex re propria possidentis, cuius est melioratio. 4

Quod si fructus, siue naturales, siue industriales, ita à possidente consumpti fuerint, vt neque æquiualenter remaneant, distinguendum arbitror; si mala fide consumpti sunt, à fisco vindicantur: si bona fide, non vindicantur. Prior pars patet, quia tunc est iniustitia contra fiscum commissa dissipando rem illi obligatam. Posterior pars probatur, quia nulla est ibi iniusta acceptio (cùm sine peccato consumpti sint) neque existit res accepta: ergo ex nullo capite poterit fiscus vindicare. 5

In casu igitur, quo bona delinquentis alienata fuerint post delictum commissum in tertiam personam, si is in quem fuerunt illa bona alienata, ignorauerit delictum alienantis, tenetur restituere fructus omnes formaliter extantes, at consumptos tenetur solùm restituere, quatenus ex illis factus sit ditior. Ratio, quia possidens bona fide rem alienam, tenetur restituere fructus inde perceptos omnes formaliter extantes, consumptos verò solùm, quatenus inde factus est locupletior. Paludan. *in* 4. *dist.* 14. *q.* 2. *art.* 5. Gabriel *ibid. q.* 3. *art.* 3. *dub.* 5. *propos.* 2. Sotus *de iustit. lib.* 4. *q.* 7. *art.* 2. Baldus in *l. Ancilla, num.* 15. *Cod. de furt.* Abb. *in cap. Grauis, n.* 6. *de restitut.* Anchatan. *ibidem, n.* 9. Molina *de iust. tom.* 2. *disput.* 560. *vers. Quando aliquid.* Couarruuias *lib.* 1. *var. cap.* 3. *num.* 3. *&* 6. & alij communiter. Ergo idem dicendum est de hoc tertio possessore percipiente bona fide fructus ex rebus sibi à delinquente alienatis. Ioannes Annibal *in l. Post contractum, ff. de donat. n.* 265. *&* 357. Montepic. *ibid. num.* 101. Surd. *decis.* 247. *num.* 11. Sotus *de iustit. lib.* 1. *q.* 6. *art.* 6. Bursat. *cons.* 43. *n.* 9. Ghirland. *de hæret. q.* 4. *n.* 7. & patet *ex l.* 2. §. *non solùm, ff. de iis quæ in fraud. credit.* 6

Quod si sciuerit delictum alienantis, tunc tanquam possessor malæ fidei (inquiunt Simancb. Sanchez, Vasquez, & Bursat. *in locis infra citandis.*) tenetur restituere omnes fructus formaliter extantes, & etiam consumptos, sicuti tenetur quicumque alius malæ fidei possessor: putant enim ad bonam fidem in hac materia requiri, quod possidens ignoret alienantem esse hæreticum, vel similem delinquentem, eiusque bona esse ipso iure confiscata; quia si id cognouerit, constituitur (subdunt ipsi) in mala fide, sicque obligatur ad talem restitutionem; contrarium tamen tenent alij (quos sequitur Suarez *loco infrà etiam citando*) asseruntque scientiam delicti alterius, scilicet delinquentis, non sufficere in hac materia ad constituendum possessorem in mala fide. Quapropter vt id magis clarescat, sit sequens 7

SECTIO VI.

Quandonam censeatur possessor mala fide fructus consumere, vt sic fiscus possit illos vendicare?

SVMMARIVM.

1 *Possessor mala fide fructus consumere dicitur, vt sic fiscus possit illos vendicare, secundum aliquos, quando agnouit alienantis delictum: at probabilius est, non oriri in tali casu ex huiusmodi scientia malam fidem; quia hæc scientia non tollit possessori iustam possessionem illorum fructuum, sicut ipsimet delinquenti scientia sui criminis non tollit, quominus illa bona iustè possideat.*

2 *Hæreticus, vel similis delinquens (cuius bona ipso iure sunt confiscata) bona fide possidet bona sua, quamuis sciuerit, se esse hæreticum, vel similem delinquentem, suaque bona ipso iure esse confiscata. Consequenter etiam emptor, donatarius, &c.*

3 *Alienans transfert in hunc possessorem totum ius, quod in illa bona habebat, & eo modo, quo ipse habebat; consequenter translatarius etiam possidet bona fide ante iudicis sententiam.*

4 *Delinquens, & tertius possessor tunc dicetur mala fide fructus consumere, cùm nulla occasione honesta intercedente consumet, ne fiscus eos occupare possit.*

5 *Is in quem alienata fuerunt bona hæretici, vel similis delinquentis, cuius bona ipso iure sunt confiscata, non tenetur restituere fructus, neque ratione rei acceptæ, neque ratione iniustæ acceptionis.*

6 *Lex requirit bonam fidem ad præscribendum, cùm præscriptio sit beneficium à lege concessum: at lex non vniuersaliter ad constituendum aliquem in bona fide requirit ignorantiam.*

7 *Fructus acquiri etiam possunt per errorem à possidente, cùm acquirere fructus sit minus, quàm acquirere rem producentem fructus: at à dominio ad possessionem non valet argumentum.*

8 *Fiscus nullo modo potest vendicare à tertio possessore, quinimò neque ab ipso delinquente fructus, qui poterant percipi ex re sibi obligata.*

9 *Delinquens non tenetur procurare emolumentum fisco, sed ad summum iam quæsitum conseruare.*

10 *Delinquens, si rem fisco obligatam ex proposito deteriorem reddat, poterit à fisco condemnari, vt illius æstimationem soluat. Quod procedit etiam in tertio possessore: at non ideò poterit condemnari in fructibus percipiendis; quia fructus possibiles non inuoluunt hypothecam, sicut res, quæ sunt apud delinquentem tempore commissi delicti.*

11 *Fiscus haberet actionem iure vendicationis contra tertium possessorem, si is non titulo iusto, sed iniusto, furti scilicet, vel rapinæ, rem fisco obligatam à delinquente acciperet.*

12 *Is cui delinquens sua bona alienauit, quamuis cognouerit delictum delinquentis, non tenetur restituere fructus, qui poterant percipi ex illis bonis; quia non tenetur is ad plus, quàm delinquens.*

13 *Is cui fuerunt à delinquente alienata bona, non tenetur restituere fisco fructus, quos potuit percipere ex illis bonis, & ob negligentiam non percepit; quamuis si apud delinquentem permansissent, eos fuisset percepturus.*

14 *Fructus quando veniunt restituendi, deduci debent expensæ.*

1 RESpondetur, quod (quamuis nonnulli, quos sequitur Bursatus *vol. 1. cons. 43. n. 10.* Simanch. *de cathol. instit. tit. 9. num. 58.* Vasquez *disp. 172. cap. 1. n. 5.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 23. n. 199.* putent id contingere quando possessor agnouit alienantis delictum, non ex eo, quia hoc ipso, inquiunt ipsi, possessor agnouit rem sibi traditam fisco obligatam esse, cui obligationi satisfaciendi se subiecit, cùm rem illam accepit) probabilius sit, quod docent alij, quos sequitur Suarez *de fide, disp. 22. sect. 4. n. 13.* scilicet in præsenti casu non oriri ex tali scientia malam fidem in possidente.

Probatur; quia hæc scientia non tollit possessori iustam possessionem illorum fructuum, sicut neque ipsimet delinquenti scientia sui criminis tollit quominus illa bona iustè possideat: ergo si delinquens ipse iustè possidet fructus, & bona fisco obligata, dum per sententiam non priuatur, multò magis possidebit tertius possessor innocens; & consequenter fructus ex tali scientia consumpti non debent reputari tanquam consumpti à possessore malæ fidei, sed tanquam consumpti à possessore bonæ fidei, ac proinde non debent publicationi esse subiecti.

Confirmatur, quia hæreticus, vel similis delinquens (cuius bona ipso iure sunt confiscata) bona fide bona sua possidet, quamuis sciuerit, se esse hæreticum, vel similem delinquentem, suaque bona ipso iure esse confiscata: ergo is, in quem dicta bona per donationem, vel per emptionem, vel per alium modum translata fuerunt, bona fide similiter illa possidebit, quamuis nouerit delictum alienantis, cùm nulla sit ratio, cur alienans bona fide transferat bona sua, & is, in quem fuerunt translata, eadem bona fide similiter non recipiat. 2

Confirmatur secundò, quia alienans transfert in hunc possessorem totum ius, quod in illa bona habebat, & eo modo, quo ipse habebat; sed ipse habebat ius possidendi ante iudicis sententiam: ergo bona fide hic secundus possidet tale ius ante dictam iudicis sententiam, sicque quamuis sciuerit hæresim, vel simile delictũ prioris domini,) non propterea constituitur in bona fide. 3

Tunc igitur dicetur delinquens & tertius possessor mala fide fructus consumere, cùm nulla occasione honesta intercedente consumunt, ne fiscus eos occupare possit; quia tunc fructus, tanquam in fraudem fisci consumptos poterit fiscus repetere, & sic repetitos, & non antea, tenebitur delinquens, & possessor reddere. Videri poterit Suarez *loc. suprà cit.* 4

Hinc sequitur, quod is, in quem alienata fuerunt bona hæretici, vel similis delinquentis (cuius bona ipso iure sunt confiscata) non teneatur restituere fructus, cùm ad id non teneatur ratione rei acceptæ, quia non extant, neque ratione iniustæ acceptionis, quia consumpsit illos bona fide, quamuis si in fraudem fisci dictos fructus dissipasset, tunc posset fiscus agere contra ipsum, & recuperare fructus iniustè consumptos, sicuti dicebã. 5 6

Obiicies, ad præscriptionem bonorum hæretici, vel similis delinquentis requiritur bona fides, quæ consistit in hoc, vt is qui præscribit, ignoret priorem possessorem fuisse hæreticum, vel similem delinquentem: ergo etiam in præsenti materia ad constituendum in bona fide eum, in quem alienata sunt bona hæretici, requiritur quod ignoret priorem possessorem fuisse hæreticum, vel similem delinquentem.

Respondetur, nego consequentiam, quia in præscriptione lex requirit talem fidem dictam, cùm præscriptio sit beneficium à lege concessum cum tali conditione. At lex non vniuersaliter ad constituendum aliquem in bona fide requirit ignorantiam; ergo nec nos requirere debemus.

Instabis: Bona fides non sufficit, vt is (in quem bona hæretici, vel similis delinquentis sunt alienata) acquirat dominium rei confiscatæ: ergo nec etiam sufficit, vt quis sit liber à restitutione fructuum, etiam bona fide consumptorum. 7

Respondetur (vt omittam, quod si is in quem res confiscata transiuit per emptionem, vel venditionẽ, &c. bona fide rem illam consumpserit, nec factus sit inde ditior, ad nullam teneatur restitutionem) nego consequẽtiam, quia cùm acquirere fructus sit minus, quàm acquirere rem producentem fructus, vt adnotauit præter alios Curtius senior *cons. 71. n. 14.* & Surd. *cons. 115. n. 5.* Potest enim possidens acquirere fructus etiam per errorem. Gloss. *in l. quod vxor, ff. de acquir. possess.* Beccius

consil.

conſ.95.num.15. & patet *ex l.ſed ſi lege,§.ſcire,ff.de pet. hered.* vbi Baldus, qui *in l. legas, ff. de vſucap. n.10.* ſequens Surd. *dec.247.n.12.* ait, ſufficere qualemcumque occaſionem poſſidendi) non valet argumentum. Non poteſt quis acquirere dominium rei; ergo neque fructum rei; cùm (ſicuti dicebam) plus requiratur ad acquirendum dominium rei, quàm ad acquirendum dominium fructuum, qui percipiuntur ex re.

8 Sequitur ſecundò, quod nullo modo poſſit fiſcus vendicare à tertio poſſeſſore, quinimò neque ab ipſo delinquente fructus, qui poterant percipi ex re ſibi obligata: nam fiſcus non poteſt exigere fructus perceptos, & conſumptos, qui bona fide conſumpti ſunt; & quia ex ipſius fiſci permiſſione conſumpti videntur, neque poterit exigere fructus, qui nunquam extiterunt.

9 Confirmatur, quia ex multis Doctoribus, quos citat, & ſequitur Diaz *in practica, cap.131.num.6.* & Sanchez *lib.2. moral.cap.23. num.200.* delinquens non tenetur procurare emolumentum fiſco, ſed ad ſummum iam quæſitum conſeruare.

10 Obiicies. Delinquens, ſi rem fiſco obligatam ex propoſito deteriorem reddat, poterit à fiſco condemnari, vt illius æſtimationem ſoluat (idemque dicendum de tertio poſſeſſore, qui ſciens rem ſic eſſe fiſco obligatam, deterioret) ergo etiam poterit condemnari in fructibus percipiendis, ſi viderit fiſcus, ex negligentia illos perceptos non eſſe; cùm hæc omnia in fraudem ipſius fiſci facta videantur.

Reſpondetur, concedo antecedens, at nego conſequentiam; & diſparitas eſt, quia res ipſa (cùm ſit penes delinquentem, quando iſte delictum committit) eſt fiſco obligata, & hypothecata; ſed fructus poſſibiles (cùm nunquam extiterint) hanc obligationem, & hypothecam non inuoluunt.

11 Non nego tamen, quod ſi tertius poſſeſſor non titulo iuſto, ſed iniuſto, furti ſcilicet, vel rapinæ, rem fiſco obligatam à delinquente acciperet, poſſet tunc fiſcus fructus ex illa re à delinquente percipiendos à tertio poſſeſſore exigere; quia ipſe delinquens tales fructus exigere poterat ab ipſo poſſeſſore: quapropter cùm fiſcus ſuccedat in iuribus delinquentis, ſuccedet etiam & in iure, ſeu poteſtate exigendi dictos fructus: vide DD. quos citat, & ſequitur Sanchez *cit.cap.23.n.203.*

12 Is igitur, cui delinquens ſua bona alienauit, quamuis cognouerit delictum delinquentis, non tenetur reſtituere fructus, qui poterant percipi ex illis bonis; quia præter ea, quæ dicebam, non tenetur iſte ad plus, quàm delinquens; ſed delinquens non tenetur reſtituere fructus, quos potuiſſet percipere ex bonis ſuis, & non percepit: ergo multò minùs tenebitur tertius poſſeſſor.

Tum quia, qui recipit rem à fure cum titulo, verbi gratia, donationis, vel emptionis, &c. ſciens, rem eſſe alienam, quamuis teneatur reſtituere fructus perceptos, non tamen tenetur reſtituere fructus, qui poterant percipi, ſi dominus rei illos non fuiſſet percepturus: ergo multò magis in caſu noſtro non tenebitur tertius poſſeſſor reſtituere fructus, qui percipi poterant ex bonis alienatis.

13 Sequitur tertiò, quod is, cui fuerunt à delinquente alienata bona, non teneatur reſtituere fiſco fructus, quos potuit percipere ex illis bonis, & ob negligentiam non percepit, quamuis ſi apud delinquentem permanſiſſent, fuiſſet percepturus dictos fructus; quia ideò is, qui poſſidet rem alienam mala fide, reſtituere tenetur non ſolùm fructus à ſe perceptos, ſed etiam fructus à domino rei percipiendos, ſi apud ſe rem illam habuiſſet. Couarruuias *in Regul. Peccatum, part.2. §.6. num.4.* Leſſius *de iuſt.lib.2.cap.17.dubit.17. num.116.* Salonius *2.2.q.62.art.6.controuerſ.3.conclus.3.* Petrus Nauarra *de reſtitut.lib.4.cap.1.dub.5.num.34. & 35.* & alij communiter; quia damnum intulit vero domino: at tertius poſſeſſor in caſu noſtro non infert damnum delinquenti (qui vel eſt verus dominus illorum bonorum ante ſententiam iudicis, vel ſaltem eſt legitimus adminiſtrator) cùm talis delinquens ſciens, & volens rem ſuam alienauerit in tertium poſſeſſorem: ergo ex hoc capite non tenetur reſtituere fiſco, quia non tenetur reſtituere fiſco plus, quàm teneatur delinquens: at delinquens non tenetur fiſco reſtituere fructus, quos poterat percipere, & ex negligentia non percepit (cùm non teneatur aliquid facere in bonum fiſci:) ergo etiam tenebitur tertius poſſeſſor.

Aduerte tamen, quod quando debent reſtitui fructus, deduci debeant expenſæ. Peregrinus *de iur.fiſc. lib.6. tit.1.n.27.* Tiraquellus *de retract.conſanguin. §.5. gloſſ.1.num.11.* & conſtat *ex l.3.ff.de impenſ.in reb.dot.fact.*

DVBITATIO CXXXVI.

An alienatio facta à delinquente, cuius bona non publicantur ipſo iure, ſed per ſententiam iudicis, valida ſit, ita vt à fiſco non poſſit reuocari?

SECTIO PRIMA.

Proponuntur Suppoſita.

SVMMARIVM.

1 *Delictum, ratione cuius dubitatur, an alienatio facta poſſit à fiſco reuocari, eſt ſolùm illud, ratione cuius bona omnia, vel pars illorum principalis veniunt publicanda, quia ſola hæc publicatio poteſt infirmare alienationem, vt ſibi contrariam.* 14

2 *Alienatio à delinquente facta ante, vel poſt delictum commiſſum, cuius bona non publicantur ipſo iure, etiamſi in fraudem fiſci facta fuerit, eſt valida interim dum à fiſco non reuocatur.*

3 *Excipe niſi alienatio facta fuerit rei irreuocabilis, v. g. libertatis ſeruo conceſſa; quia hæc facta in fraudem fiſci ipſo iure annullatur.*

4 *Alienatio facta etiam condemnatione, & publicatione bonorum, ratione cuius interdicitur delinquenti libera bonorum adminiſtratio, adhuc ex probabiliori ſententia Doctorum eſt ipſo iure valida.*

VPPONO primò, delictum ratione cuius dubitatur, an alienatio facta poſſit à fiſco reuocari, eſſe ſolùm illud, ratione cuius bona omnia, vel pars eorum principalis, veniunt publicanda; quia ſola hæc publicatio poteſt infirmare alienationem, vt ſibi contrariam: ſic Doctores communiter *in l. Poſt contractum, ff.de donation.* quos citat & ſequitur Peregrinus *de iur.fiſc.lib.5.tit.1.num.153.* Farinacius *de falſitat.q.164. num.61.* & Sanchez *lib.2.moralium, cap.21.num.* . 1

2 Suppono ſecundò, alienationem à delinquente factam ante vel poſt delictum commiſſum, cuius bona non publicantur ipſo iure, etiamſi in fraudem fiſci facta fuerit, validam eſſe, interim dum à fiſco non reuocatur; quia ratione horum delictorum, & fraudis, bona delinquentis non ſunt fiſco ſpecialiter obligata, ex textu *in l. Res vxoris, Cod.de donation.inter vir.& vxor.& in l.1.Cod.de pœn. fiſcal.* & tradunt communiter Doctores apud Antonium Gomez *tom.3. cap.14.* & apud Farinacium & Sanchez *in locis ſuprà citatis.*

3 Excipe, niſi alienatio facta fuerit rei irreuocabilis, v. g. libertatis ſeruo conceſſæ; quia hæc facta in fraudem fiſci, ipſo iure annullatur, eo quòd libertas ſemel data, reuocari

reuocari nunquam possit. *Institut.qui manumit. poss.* §. *semel.* Et meritò ; quia aliàs fiscus non satis sibi possideret.

Facta autem condemnatione, & publicatione bonorum, ratione cuius interdicitur delinquenti libera bonorum administratio, adhuc ex probabiliori sententia Doctorum alienatio est ipso iure valida, sicuti alibi dicebam, validam esse alienationem post delictum, cuius bona ipso iure publicantur ; quia dum delinquens relinquitur in possessione suorum bonorum, potest eam possessionem in alium transferre, & ius sibi competens abdicare ; non est tamen valida firmiter, sed infirmiter, & reuocabiliter ; quia est de bonis fisco iam addictis, & publicatis, sicuti dicebam de alienatione cuius bona sunt ipso iure publicata : nam idem est, quoad valorem alienationis & reuocationem illius, esse delinquenti interdictam suorum bonorum administrationem, vel esse ipsius bona ipso iure publicata. Peregrinus *de iur.fisc.lib.5. tit. 1.n.175.* Antonius Gomez *tom.3.var.cap.14.num.4.* Sanchez *lib.2. moral. cap.22. num.32.* & alij passim.

Difficultas igitur est, an alienatio facta à delinquente supradicto, cuius bona non publicantur ipso iure, neque specialiter interdicitur bonorum administratio, sit valida firmiter, & irreuocabiliter. Quare sit,

SECTIO II.

Proponitur dubitationis resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio facta à delinquente supradicto, cuius bona non publicantur ipso iure, neque specialiter interdicitur bonorum administratio, est valida firmiter, & irreuocabiliter, si fiat ante delictum ; ita enim probatur in iure, & ratione ; quia ante delictum, seclusa fraude, fisco non competit ius contra bona delinquentis.*

2 *Creditoribus futuris non competit ius infirmandi alienationes factas à debitore ante delictum commissum, nisi in ipsorum fraudem probentur fuisse facta.*

3 *Alienatio si facta sit post delictum commissum, & ante sententiam iudicis, etiam est ipso iure valida, nec reuocari poterit, siue titulo oneroso, siue gratuito facta fuerit, nisi probetur facta in fraudem fisci; quia propter tale delictum non est delinquenti sublata bonorum administratio.*

4 *Limita secundum aliquos, doctrinam traditam procedere solùm casu, quo sententia condemnationis non sequatur; illa enim secuta, alienatio facta post delictum inualida est, & reuocabilis.*

5 *Limitatio prædicta reiicitur, quia textus* in l. Post contractum, *citatus non intendit ex condemnatione postea sequuta, donationes ante condemnationem factas infirmari.*

6 *Item quia donatio post commissum delictum, & ante sententiam, vel est valida irreuocabiliter, vel non: si primum, sequitur ex superueniente sententia reuocari non posse : si secundum, reuocari poterit, etiamsi condemnatio non sequatur.*

7 *Limita cum aliis valere alienationem post delictum, si lis non sit contestata, sed facta accusatione delinquentis, & præcipuè lite iam contestata, bona ipsius litigio subduntur.*

8 *Limitatio prædicta pariter reiicitur, videtur enim absolutè dicendum, quod quocumque tempore alienatio facta sit ante sententiam, præcisa fraude, valeat irreuocabiliter ;* nam in citata lege Post contractum, *solùm excipitur tempus condemnationis.*

9 *Textus* in leg.finali, Cod.de litig. *non obstat ; quia quando principaliter agitur de vindicta delicti, & sic criminaliter, non autem de bonis per contestationem litis, bona non redduntur litigiosa.*

10 *Limita cum Paulo de Castro, vt intelligatur, nisi lis pendeat in contumacia ; quia delinquenti contumaci prohibita est alienatio.*

11 *Limitatio prædicta etiam reiicitur, quia non delinquenti fugitiuo prohibita est alienatio, sed delinquenti contumaci, sic per sententiam declarato.*

12 *Condemnatus in contumaciam est satis probabile, quod possit propter solam contumaciam alienare; secus si præcedentibus legitimis indiciis fuerit pro delicto condemnatus.*

13 *Alienatio reuocari potest, si loquamur de alienatione facta post sententiam condemnatoriam iudicis, à qua appellatum non sit.*

14 *Appellatione pendente, nihil est innouandum in illo, circa quod appellatio pendet.*

15 *Alienationem hanc reuocandi nulla est causa pendente appellatione ; quapropter nisi facta fuerit in fraudem fisci, seu ex causa non necessaria, non reuocatur.*

Respondetur, & dico primò : Alienatio facta à de- 1
linquente supradicto, cuius bona non publicantur ipso iure, neque specialiter interdicitur bonorum administratio, est valida firmiter, & irreuocabiliter, si fiat ante delictum, & non in fraudem fisci : sic Doctores communiter, quos refert & sequitur Farinacius *de falsit.q.164.n.1.*

Probatur primò authoritate ex Textu *in leg. si quis post hac,* §. *si quid etiam, C.de bonis damnator.* ibi: *Si quid etiam in emancipatos liberos ante tempus criminis, ac reatus patrem contulisse claruerit, integrum eisdem citra inquietudinem reseruetur.*

Secundò probatur ratione, quia ante delictum, seclusa fraude, fisco non competit ius neque contra delinquentem, neque contra bona illius : ergo non est vnde possit alienatio tunc facta infirmari, & à fisco reuocari.

Confirmatur, quia futuris creditoribus non compe- 2
tit ius infirmandi alienationes factas à debitore ante delictum commissum, nisi in ipsorum fraudem probentur fuisse factæ : ergo multò minùs competere poterit fisco, qui solùm agit de lucro captando.

Dico secundò, si alienatio facta sit post delictum 3
commissum, & ante sententiam iudicis, etiam est ipso iure valida, nec reuocari poterit (siue titulo oneroso, siue titulo gratuito facta fuerit) nisi probetur facta similiter in fraudem fisci. Doctores communiter, quos citat, & sequitur Peregrinus *de iur.fisc.lib.5.titul.1.n.178.* Scacc.*lib.1.de indic.cap.98. num.21.* Ant.Gomez *tom.3. var.cap.14.num.4.* Farinac.*de falsit.q.164.n.2.* & Sanch. *lib.2.moral.cap.21.n.32.*

Probatur, quia propter tale delictum non est delinquenti sublata bonorum administratio (vt habetur *in l. affertur, ff.de iur.fisc.* neque eius bona sunt fisco obligata, & hypothecata (vt habetur *in l. Res vxoris, Cod. de donat.inter vir.& vxor.* & *in l.1.Cod.de pæn.fisca lib.*) Ergo non est vnde talis alienatio infirmari, seu reuocari à fisco possit ; cùm solùm ex delicto detur actio, & accusatio aduersùs delinquentem, non autem aduersùs bona ante delictum alienata, ex textu *in l. finali,* §. *fin. ff. de contrahend. empt.*

Limitant tamen Odofredus *in l. Post contractum, ff.de* 4
donation.num.2. & alij, vt doctrina tradita procedat solùm casu, quo sententia condemnationis non sequatur; illa enim sequuta (subdunt ipsi) alienatio facta post delictum inualida est, & reuocabilis. Mouentur ex eo, quia supradicta *l. Post contractum,* inquit: *Post contractum capitale crimen, donationes factæ valent constitutione Di-*

uorum

uorum Seueri, & Antonini, nisi condemnatio secuta sit. Ergo, secuta condemnatione, non valeot factæ post delictum, quocumque tempore factæ sint.

5 Sed hæc limitatio mihi non probatur, quia supradicta *l. post contractum*, absolutè decidit, donationes factas post capitale crimeo valere firmiter, & irreuocabiliter: cùm verò subdit, *nisi condemnatio secuta sit*, non intendit, condemnatione postea sequuta, donationes ante condemnaionem factas infirmari; sed intendit solùm dicere, donationes factas post commissum delictum, taliter qiod iam condemnatio secuta sit, minimè valere, quod autem hic intellectus sustinendus sit, præterquàm qiod (vt mox dicetur) communis est, negari non potet, quod sit satis probabilis, & Textui conformis: ergo præferendus, cùm valoreio actus defendat.

6 Secundò, quia donatio post commissum delictum, & ante sententiam, vel est valida irreuocabiliter, vel non: si primum, ergo ex superueniente sententia reuocari non poterit; si secundum, reuocari poterit, etiamsi condemnatio non sequatur: quod est contra supradictam legem, & Doctores omnes: ergo omninò dicendum, quod eius valor noo pendeat ex coodemoatione postea contingente.

Atque ita, teste etiam ipso Odofredo *loco suprà citato*, est nobiscum contra ipsum communis sententia Doctorum, Bartoli *in dicta l. post contractum*, Cumani *ibidem, num. 1.* Iul. Clari *in Practica, §. final. q. 78. num. 15.* Sanchez *lib. 2. Moral. cap. 21. num. 33.* & aliorum passim.

7 Limitant secundò Gloss. *in l. ex iudiciorum, ff. de accusation.* Cyn. *in l. si quis post hac, n. 2. Cod. de bon. proscript.* Bald. *ibidem, num. 2.* Angel. *num. 3.* & alij plures apud Farinac. *q. 164. num. 14.* valere alienationem post delictum, si lis non sit contestata, vel accusatio non sit firmata. Nam si lis est contestata, vel accusatio firmata, tenent alienationem posse reuocari, ex Textu *in l. final. Cod. de litig.* vbi deciditur, rem litigiosam non posse alienari; sed facta accusatione delinquentis, & præcipuè lite iam contestata, bona delinquentis litigio subduntur: (An scilicet sint confiscanda, necne?) ergo tunc non poterunt alienari.

8 Sed neque hæc limitatio mihi probatur; sed absolutè dicendum videtur, quod quocumque tempore alienatio facta sit ante sententiam, valeat irreuocabiliter, nisi in fraudem fisci facta fuisset.

Probatur, quia *in supradicta l. post contractum*, solòm excipitur tempus condemnationis; atque ita tenent Clarus *in Practic. §. final. q. 78. num. 17.* Anton. Gomez *tom. 3. variar. cap. 14. num. 4.* Farinac. *cit. q. 164. de falsitat. n. 15.* & Sanchez *cit. cap. 21. n. 32.*

9 Ad Textum *in citata l. finali, Cod. de litig.* respondetur, non obstare; quia quando principaliter agitur de vindicta dilicti, & sic criminaliter, non autem de bonis per contestationem litis, bona non redduntur litigiosa; siquidem non est litigium de ipsis, sed de delicto puniendo, ac proinde non comprehenduntur ipsa in decisiooe *supradicta leg. finalis*, Bartol. *in citata l. post contractum, num. 14.* Cuman. *ibid. num. 2.* Imola *num. 1.* & alij quos citat, & sequitur Farinac. *de falsit. q. 164. n. 13.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 21. n. 31.*

10 Limitant secundò, Paulus de Castro *in dict. l. post contractum, num. 2.* Sanchez *loco suprà citato, num. 34.* & alij apud Farinac. *de falsitat. q. 164. num. 25.* vt intelligatur, nisi lis pendeat in contumacia; quia delinquenti contumaci prohibita est alienatio, ne hoc prætextu eius fuga instrui possit, *l. final. ff. de requirend. reis.*

11 Sed neque hæc limitatio mihi probatur, quia non delinquenti fugitiuo prohibita est alienatio, sed delinquenti contumaci, sic per sententiam declarato. Doctores, quos sequitur Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 124. num. 58.*

12 Secundò, quia adhoc est satis probabile, quod possit condemnatus in contumaciam propter solam contumaciam alienare; quamuis secùs, si præcedentibus legitimis indiciis fuerit pro delicto condemnatos, licèt contumax. Peregrinus *de iur. Fisc. lib. 5. tit. 1. num. 182.* & alij, quos citat & sequitur Farinac. *loco suprà citato, num. 27. & seqq.*

Dico tertiò, si loquamur de alienatione facta post sententiam condemnatiuam Iudicis, à qua appellatum non sit, reuocari alienatio potest, ex textu *in dict. l. post contractum*, ibi: *Nisi condemnatio secuta sit*: Et tenent communiter Doctores. At si à sententia appellatum est, & ob appellationem illius executio suspensa, valida est alienatio, non secùs ac si sententia lata non fuisset, quia dici non potest lata sententia, quæ iam non habet effectum. Sic Doctores, quos citat & sequitur Anton. Gomez *tom. 3. variar. cap. 14. num. 4.* Farinac. *cit. q. 164. n. 24* & Sanchez *cit. cap. 21. n. 86.* 13

Obiicies, pendente appellatione nihil est innouandum: ergo, &c.

Respondetur: Nihil est innouandum in illo, circa quod appellatio pendet, quapropter cùm appellatio propriè non sit à prohibita administratione bonorum, sed à delicto administrationem bonorum non prohibente, fit quod pendente appellatione, bona possint administrari, sicuti poterant ante sententiam, ex Textu *in l. post onam, ff. vt legat. seruand. caus. caueat.* 14

Hinc sequitur, quod nulla adsit causa reuocandi hanc alienationem, pendente appellatione, nisi quia in fraudem Fisci fuisse facta præsumitur (quæ fuit causa reuocandi conditionem factam cuiusdam fundi, quem relegatus, pendente appellatione, pupillo authoritate tutoris, vendiderat, de quo *in l. Chirographis, §. final. ff. de administr. tutor.*) Quapropter, si cesset hæc præsumptio, sicuti reuera cessat, si probetur alienatio facta fuisse ex causa necessaria, non reuocatur alienatio. At dum hoc probatum non fuerit, timore pœnæ imponendæ per sententiam confirmatoriam facta præsumetur. 15

SECTIO III.

Quid dicendum, si alienatio facta fuerit in fraudem Fisci.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio facta in fraudem Fisci à delinquente ante vel post delictum, non est valida, sed est reuocabilis, quia fraus præbet iustam reuocandi causam.*

2 *Textus* in l. si aliquis, ff. de donation. caus. mortis, *intelligendus est de valore irreuocabili, & sic contra nos obstat.*

RESpondetur, sæpè suprà dixi, alienationem factam à delinquente ante, vel post delictum, validam esse irreuocabiliter, nisi in fraudem Fisci facta fuisse probetur, quia si sic probetur facta fuisse, ex communi sententia Doctorum valida quidem adhuc est, sed reuocabilis à Fisco, ex Textu *in l. in fraudem, de iure fisci*, ibi: *In fraudem Fisci non solùm per donationem, sed quocumque modo res alienatæ reuocantur.* Vbi aduerte verbum *reuocantur*, quod sententiam, & officium Iudicis importat: solùm igitur fraus alienantis præbet reuocationis causam. Bartol. *in citata l. post contractum*; Peregrin. *de Iur. Fisci, lib. 5. tit. 1. num. 153.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsump. 124. num. 1.* Sanchez *cit. cap. 21. num. 25.* Farinac. *de falsitat. q. 164. num. 46.* & alij passim: Etsi quidam pauci Doctores dissentiant, ex Texto *in l. si aliquis, ff. de donationib. caus. mortis*, qui mox infrà adducentur. 1

Objicies: *in dict. l. si aliquis*, denotatur per argumentum à contrario sensu, donationes factas ex suspicione 2

pœnæ non valere: dicitur enim ibi, *Cæteras donationes sine suspicione pœnæ factas valere*: Ergo signum est, quod à contrario sensu quæ factæ sunt cum suspicione pœnæ, non valeant.

Respondetur, id intelligi de valore irreuocabili, & sic nihil contra nos obstare Textum.

SECTIO IV.

An, & quomodo probetur, alienationem in fraudem Fisci factam esse, vt sic Fiscus, condemnato delinquente, possit eam, vt sibi noxiam reuocare?

SVMMARIVM.

1 *Alienatio in fraudem Fisci facta probatur secundùm aliquos non coniecturis, sed dilucidis tantùm probationibus: At probabilius est, quod probetur etiam coniecturis, quia fraus est quid latens in animo, & difficilis probationis.*

2 *Coniectura, & indicia debent esse perspicua ad hunc effectum: Perspicua enim dicuntur, quæ in hominum æstimatione communi fraudem non inferunt.*

3 *Alienatio, si de ea sermo sit ante delictum, vt in fraudem Fisci probetur, probari debet etiam tempore alienationis adfuisse aliquam causam, v. g. inimicitiam capitalem, vel quid simile impellens delictum committere; aliàs fraus præsumi non potest.*

4 *Alienans quod cogitauerit committere delictum in specie, & de præsenti, coniecturis dilucidis probari debet, vt sic alienatio censeatur facta in fraudem Fisci, & sit reuocabilis.*

5 *Indicium perspicuum, & sufficiens non est ad fraudem in Fiscum præsumendam donatio omnium bonorum facta à delinquente ante delictum commissum, nisi simul Fiscus probauerit adfuisse tunc aliquam causam impellentem delictum committere.*

6 *Indicium sufficiens, & perpetuum neque est ad fraudem in Fiscum præsumendam donatio facta consanguineo, affini, vel amico, nisi alia causa impellens ad delictum simul adjungatur.*

7 *Indicium sufficiens, & perspicum neque est ad dictam fraudem præsumendam alienatio facta alicuius fundi, in cuius possessione alienans existit, & fructus percipit; quia alia causa simulationis haberi potest.*

8 *Alienatio simulata probata per Fiscum, si delinquens condemnetur in pœnam confiscationis, à Fisco non reuocatur, sed potiùs bona censentur inalienata.*

9 *Alienans sic simulatè, & inualidè potest allegare in iure simulationem suam, vt alienatum sibi reddatur, si ad simulandum honesta causa motus fuerit.*

10 *Indicium sufficiens, & perspicuum neque est ad præsumendam dictam fraudem, si probetur alienatio fuisse clandestina; quia potuit adesse aliqua causa sic actum honestandi.*

11 *Indicium sufficiens & perspicuum neque est ad dictam fraudem præsumendam, si delictum in continenti post alienationem sequatur; quia sequi potuit ex inopinata rixa.*

12 *Alienationis fraudulentæ ante delictum commissum, duplex esse potest causa: Prima, si alienet delinquens sub conditione publicationis bonorum; quia tunc clarum est, quod velit Fiscum defraudare, & suo delicto fauere: Secunda, si ante donationem dixerit aliqua verba, quibus denotetur, ipsum de delicto patrando cogitasse.*

13 *Indicium sufficiens est post delictum commissum qualibet ex supradictis coniecturis sufficienter probata ad præsumendam in Fiscum fraudem.*

14 *Alienanti ad eludendam dictam præsumptionem fraudis incumbit onus probandi quod ex causa necessaria alienauerit; aliàs in fraudem Fisci alienasse censebitur.*

15 *Coniecturæ plures afferuntur, ex quibus ante delictum commissum possit cognosci, quod alienationes factæ sint in frudem Fisci.*

16 *Frandis suspicio vt cesset, videlicet ne bona in fraudem Fisci alienata censeantur, quid requiratur.*

1 Respondetur, & dico primò (quamuis Ancharanus *consil.* 251. *num.* 4. Alciat. *cons.* 125. *num.* 8. Decian. *tract. crimin. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 7. & alij putent, id non coniecturis, sed dilucidis tantùm probationibus probandum, ex Textu *in l. sed etsi maritus*, §. *etsi constanter*, *ff. qui & à quibus*, ibi: *Dilucidis hoc probationibus, &c.* Probabilius tamen sit oppositum (quod ex communi sententia Doctorum docent Decius *cons.* 235. *num.* 1. Ioannes Faber *in* §. *item si quis in fraudem, num.* 7. *Institut. de Action.* Clar. *in pract. finali*, *q.* 78. *num.* 16. & Peregrinus *de iur. Fisci*, *lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 154.) scilicet id probari etiam posse solummodò coniecturis.

Probatur, quia fraus est qoid latens in animo, & difficilis probationis: ergo coniecturis etiam solummodò probari debebit. Et manifestè habetur *in cap. si te præbendam, de renunciat. in* 6. ibi: *Dummodo de præmissa fraude appareat, saltem per aliquas probabiles coniecturas.*

2 Aduerte tamen, quod coniecturæ, & indicia debeant esse perspicua, vt probat Textus *in l. dolum, Cod. de dolo*, ibi: *Dolum ex indiciis perspicuis probari conuenit.* Et tenet alios referens, & contrarias opiniones concilians Farinacius *de pœnis temperand. q.* 89. *num.* 16. vbi benè subdit, quæ dicantur indicia perspicua, & pro manifestis probationibus reputata, scilicet ea, quæ in hominum æstimatione communi fraudem inferant, vt in bonam partem nullo modo trahi possint.

3 Dico secundò, si sermo sit de alienatione facta ante delictum, vt in fraudem Fisci probetur hæc esse facta, probari debebit, tempore alienationis adfuisse etiam aliquam causam (v. g. inimicitiam capitalem, vel quid simile) impellentem delictum committere, aliàs fraus præsumi non poterit; quia præsumi non potest, delictum esse committendum. Iul. Clar. *Practic.* §. *finali, quæst.* 78. *num.* 16. Menochius *de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 124. *num.* 5. Gomez *tom.* 3. *variar. cap.* 14. *num.* 4. & Farinacius *de falsitate, quæst.* 164. *num.* 71.

4 Quapropter coniecturis dilucidis probari debebit, quod alienans cogitauerit in specie, & de præsenti committere delictum, vt sic alienatio censeatur facta in fraudem Fisci, & reuocari possit à Fisco; nec sufficiet probari, quod cogitauerit in genere de delicto, v. g. quod cùm sit homo rixosus, dubitans committere delictum, ne bona sua transeant ad Fiscum, voluit sic illa donare; quia talis cogitatio in genere non facit, quod donatio censeatur facta in fraudem Fisci, & reuocari possit à Fisco. Menochius *loco suprà citato*, & alij, quos sequitur Farinacius *vbi suprà, num.* 65.

5 Hinc sequitur, quod non sit sufficiens, & perspicuum indicium ad fraudem in Fiscum præsumendam donatio omnium bonorum facta à delinquente ante delictum commissum, nisi simul Fiscus probauerit, adfuisse tunc aliquam causam impellentem delictum committere: ita Doctores communiter, quos citat, & sequitur Gomez *tom.* 3. *variar. cap. vltimo, num.* 4. Menochius *lib.* 3. *præsumpt.* 124. *num.* 5. Farinacius *loco suprà citato, quæst.* 164. *num.* 134. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 21. *num.* 7.

6 Sequitur secundò, quod neque sit sufficiens, & perspicuum indicium ad fraudem in fiscum præsumendam donatio

donatio facta consanguineo, affini, vel amico, nisi alia causa impellens ad delictum simul adiungatur; quia sæpè consaoguinitas, affinitas, vel amicitia impellit ad donandum: ergo fraus perspicua ex sola illa donatione ooo probatur. Gomez, & Menochius *loco suprà citato, numero* 24. Farinacius *num.* 138. & Sanchez *num.* 11.

7 Sequitur tertiò, quod neque sit sufficiens, & perspicuum indicium ad fraudem in fiscum præsumendam alienatio facta alicuius fundi, in cuius possessione alienans existit, & post alienationem fructus illius percipit, quia præter fisci fraudem, alia causa sic simulatè alienandi adesse potuit. Mascardus *de probat. lib.* 1. *conclus.* 439. *num.* 5. Antonius Gomez, Farinacius, Sanchez, & alij *in locis suprà citatis.*

8 Aduerte tamen, quod si probata simulatione delinquens condemnetur in confiscatione bonorum à fisco, non reuocantur bona, tanquam donata, sed potiùs occupantur tanquam inalienata, & sub dominio delinquentis adhuc existentia: secus tamen dicendum erit de alienatione non simulata, sed in fraudem fisci facta; quia hanc fiscus post condemnationem delinquentis reuocare debet antequam possit bona alienata occupare, cùm talis alienatio fuerit valida, & per eam in possessorem translatum dominium; ac proinde non via executiua, sed ordinaria contra possidentem procedi debeat: sic Doctores, quos citat & sequitur Sanchez *cit. cap.* 21. *num.* 28.

9 Aduerte secundò, quod sic simulatè, & inualidè alienans possit allegare in iure simulationem suam, vt alienata sibi reddantur, si ad simulandum honesta causa motus fuerit; secus verò, si in fraudem fisci alienauerit: sic Doctores, quos citat & sequitur Farinacius *citata quæstione* 162. *numero* 49. & *quæstione* 164. *numero* 69.

10 Sequitur quartò, quod neque sit sufficiens, & perspicuum indicium ad præsumendam in fiscum fraudem, si probetur, quod alienatio fuerit clandestina; quia potuit adesse aliqua causa sic honestandi actum. Quare vt fraus probetur, debet simul cum illa præsumptione probari, causam fraudis adfuisse. Bartolus *in leg. Post contractum, ff. de donation. numero* 7. quem sequuntur communiter Doctores, Menochius *libro* 3. *præsumpt.* 124. *numero* 41. Antonius Gomez *tom.* 3. *variar. capite vltimo, numero* 4. Farinacius *quæst.* 162. *numer.* 211. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 21. *numer.* 17. & alij.

11 Sequitur quintò, quod neque sit sufficiens, & perspicuum iudicium ad præsumendam in fiscum fraudem, seu ad probationem fraudulentæ contra fiscum alienationis ante delictum factæ, si delictum in continenti post alienationem factam sequatur, quia sequi potuit ex inopinata rixa: quare cum hac coniectura coniungi etiam debebit probatio causæ, quæ ad committendum delictum impulerit; nempe quod rixa, vel inimicitia præcesserit. Menoch. Farinac. & Sanchez *in locis suprà citatis.*

12 Ante delictum commissum igitur duplex tantùm fraudulentæ alienationis probatio clara esse poterit.

Prima si alienes sub conditione publicationis bonorum; quia tunc clarum est, quod velis fiscum defraudare, & tuo delicto fauere. Bartolus *in leg. Post contractum, ff. de donat. numero* 9. Alciatus *ibidem, numero* 6. Farinacius *quæstione* 64. *numero* 162. & Sanchez *loco suprà citato, numero* 21. vbi testatur de communi: secus si dones sub conditione, quod donatarius delictum confiscatione dignum non committat (quo casu delictum illo committente, via quod ad alios hæredes donatum transeat) quia tunc neque fiscum defraudas, neque delicto faues, sed tuo iure vteris. Menochius *libro* 3. *præsumpt.* 124. *numero* 50. & alij, quos sequitur Farinacius *loco suprà citato, numero* 263.

Secunda probatio clara fraudis est, si ante donationem dixeris aliqua verba, quibus denotetur, te sufficienter de delicto patrando cogitasse, vt si alicui minando dixeris, Prouidebo rebus meis, & postea mihi satisfaciam; quia tunc, secuto delicto, bona sic priùs alienata, in fraudem fisci alienata præsumuntur. Sic Doctores communiter, quos citat & sequitur Antonius Gomez *citato capite vltimo, num.* 4. & Farinacius *vbi suprà.*

Dico tertiò, Post delictum verò commissum quælibet ex supradictis sufficienter probata est sufficiens & perspicuum indicium ad præsumendam in fiscum fraudem, seu ad probationem fraudulentæ contra fiscum alienationis factæ; quia tunc adest causa impellens fisci defraudationem, quæ est timor pœnæ ob delictum imponendæ. 13

Quapropter ad eludendam hanc præsumptionem tibi incumbet onus probandi, quod ex causa necessaria alienaueris; aliàs in fraudem fisci alienasse censeberis: ita Doctores *in locis suprà citatis*, qui nullam limitationem faciunt, nisi cùm delictum ita occultè patratur, vt nullus adsit timor diuulgationis; quia tunc cessat causa committendi fraudem. Videri poterunt Doctores, quos suprà citabam, præsertim Alciatus *num.* 56. & Sanchez *num.* 19. 14

Ex dictis igitur coniecturæ, ex quibus ante delictum commissum possit cognosci, quod alienationes factæ sint in fraudem fisci (vt si primò bona alienentur clandestinè, Mascardus *de probationibus, conclusione* 815. *numero* 53. Antonius Gomez *libro* 3. *variar. capite vltimo, numero* 4. *casu* 4. Item secundò, si quis donet bona sua consanguineo, vel affini; cùm tunc censeatur id facere, vt bonis suis fruatur fiscus, sed consanguineus, vel affinis. Peregrinus *de iur. fisci, libro* 5. *titulo* 1. *numero* 169. & Bossius *in Pract. tit. de bonorum publicat. numero* 51. Item tertiò, si qui delictum commisit, omnia sua bona, vel maiorem, seu meliorem partem illorum alienauit. Baldus *in Authent.* sed iam necesse, *quæst.* 2. *Codice de donation.* & Roman. *in leg. Post contractum, numero* 2. *de donation.* Dec. *volum.* 2. *conclusione* 235. *numero* 2. & Imola *in eadem lege Post contractum, numero* 1. Item quartò, si quis bona sua alienauit, & post alienationem illa possidet, & ex eis fructus percipit; quamuis exprimat se illa retinere nomine illius, in quem dicta sua bona alienauit; cùm ad hoc vt non præsumatur fraudem committere, necesse sit, vt ea realiter tradat. Peregrinus *loco suprà citato, numero* 60. Mascardus *num.* 48. & *seqq.* Alciatus *numero* 44. & 45. 15

Item quintò, si quis post factam alienationem statim committat delictum. Simanchas *de cathol. instit. tit.* 9. *num.* 56. & Bossius *ubi suprà, num.* 51.) non sunt sufficientes ad probandum, quod alienationes factæ sint in fraudem fisci, sed præterea, vt cesset suspicio fraudis, quid aliud requiritur, v.g. quod præcesserint graues inimicitiæ, vel quod bona alienata fuerint ob necessitatem, cùm tunc potiùs præsumendum sit, quod alienatio facta fuerit ob iustam causam, quàm ob fraudandum fiscum: ita Doctores, quos suprà citabam, præsertim Peregrinus *numero* 158. & Bossius *numero* 145. 16

SECTIO IV.

Proponitur Appendix ad ea, quæ suprà dicebantur.

SVMMARIVM.

1 *Donatio tanquam in fraudem fisci facta, vt reuocari possit, non est necesse donatarium fraudis esse participem, quamuis secus vt reuocari possit vendi-*

tio, permutatio, vel quilibet alius similis contractus onerosus; quia in alienatione gratuita donatarius solùm passiuè se habet; at in alienatione onerosa æqualis est vtrimque contractus, ac proinde in vtroque contrahente fraus adesse debet, vt talis contractus rescindatur.

2 *Gomez reprehenditur, quod minùs rectè dixerit, in omnibus casibus, in quibus præsumitur fraus ex parte alienantis, præsumi etiam ex parte alienationem accipientis; quia efficax præsumptio fraudis est in alienante, si statim post alienationem delinquat.*

3 *Item ex venditione omnium bonorum, ad quam sequitur delictum, esto arguatur fraus in vendente, non tamen etiam in emente.*

4 *Item ex venditione facta consanguineo, affini, vel amico sufficienter præsumitur fraus in vendente: at non sic in emente, si iusto pretio emerit.*

5 *Emptorem esse participem fraudis in communi à vendente in duplici casu concedi potest: primò si emat medio pretio rem magni valoris: secundò si clam data opera celebret contractum.*

6 *Fiscus reuocat rem alienatam in sui fraudem, non solùm quoad ipsam rem, sed etiam quoad fructus in illa pendentes, quia tales fructus pars illius rei confiscatæ reputantur; quamuis non reuocet etiam fructus perceptos medio illo tempore ante sententiam.*

7 *Limitatio aliquorum Doctorum, qui id intelligunt de fructibus perceptis ante litem contestatam non probatur; quia quod lis sit contestata, non tollit quin dominium sit translatum in possessorem.*

8 *Fiscus licet aduersùs alienantem in sui fraudem habeat ius, & actionem, non tamen potest res alienatas in tertium possessorem translatas ab illo reuocare via executiua, sed ordinaria; quia alienatio facta est valida.*

9 *Alienationes in fraudem fisci factæ reuocari possunt à fisco post latam sententiam confiscationis, non tamen ea sunt ipso iure nulla, irrita, seu innalida.*

10 *Textus* in l. si quis, ff. de donat. caus. mort. *vbi dicitur, quod valeant donationes factæ sine suspicione pœna, intelligi debet quod non valeant irreuocabiliter, & perfectè; quia postquam fuerit fraus manifestata, datur fisco actio ad illas reuocandas.*

11 *Alienationes quando factæ sunt in fraudem fisci titulo lucratiuo, reuocari possunt, licèt qui illas acceperit non fuerit conscius fraudis; sufficit enim in hoc casu sola fraus alienantis, secus si factæ fuerint titulo onoroso; quia tunc requiritur fraus in vtroque contra hæreticum.*

12 *Alienatio delinquentis (cuius bona non sunt ipso iure confiscata, si facta fuerit post delictum, non tamen in fraudem fisci) valebit irreuocabiliter, siue titulo gratuito, siue oneroso facta fuerit, dummodò tamen condemnatio non sit secuta, quia qui committit aliquod crimen, ipsius bona pro tali crimine non obligantur, sed solùm fiscus acquirit ius contra personam delinquentis.*

13 *Fructus percepti à possessoribus earum rerum, quæ sunt alienatæ in fraudem fisci, non reuocantur, si fuerint ante iudicis sententiam percepti, quamuis res alienatæ reuocentur; quia fiscus nullum ius acquisierat in rem alienatam. Secus dic de bonis, quæ ipso iure publicantur.*

1 ADuerte primò, quod vt donatio reuocari possit, tanquam in fraudem fisci facta, non sit necesse, donatarium fraudis esse participem; quamuis secus, vt reuocari possit venditio, permutatio, vel quilibet alius similis onerosus contractus, sicuti disponitur *in leg. ait Prætor, §. qui particeps, ff. quæ in fraud. creditor.* Et ratio huius diuersæ dispositionis est, quia in alienatione gratuita donatarius solùm passiuè se habet, acceptans beneficium sibi collatum; ita vt solùm agat de lucro captando, ac proinde fraus in illo non spectatur. At in alienatione onerosa (contractu scilicet permutationis, emptionis, & venditionis, &c. vbi agitur de damno vitando) æqualis est vtrimque contractus, ac proinde in vtroque contrahente fraus adesse debet, vt talis contractus rescindatur. Bartol. *in cit. l. Post contractum, num. 3.* Clarus *in Practica, §. final. q. 78. num. 17.* Farinacius *q. 164. num. 58.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 21. num. 19.*

Aduerte secundò, quod minùs rectè dixerit Anto- 2
nius Gomez *tom. 3. var. cap. vlt. num. 4.* in omnibus casibus in quibus præsumitur fraus ex parte alienantis, præsumi etiam ex parte alienationem recipientis. Minùs rectè, inquam, dixit Gomez *vbi suprà*; quia efficax præsumptio fraudis est in alienante, si statim post alienationem delinquat, vel si statim post commissum delictum alienet, & tamen is, qui cum illo contrahit, hoc ignorare potuit: ergo ex hoc capite non rectè probatur, quod etiam emptor sit particeps fraudis. Bartolus *in dicta l. Post contractum, num. 8.* Sanchez *vbi suprà, num. 30.* & Farinacius *num. 83.*

Item secundò, ex venditione omnium bonorum, ad 3
quam sequitur delictum, esto arguatur fraus in vendente, vt habet communis sententia Doctorum (non tamen arguitur etiam in emente: sic Doctores, quos citat, & sequitur *in locis suprà citatis* Farinacius *num. 75.* & Sanchez *num. 30.*

Item tertiò ex venditione facta consanguineo, affini, 4
vel amico sufficienter præsumitur fraus in vendente; at non sic in emente, si iusto pretio emerit. Alciatus *in cit. l. Post contractum, num. 42.* & alij: licèt (vt verum fateat) dissentiant Bartolus *in dicta leg. Post contractum, num. 3.* Farinacius *num. 75.* & Sanchez *num. 30.*

Quapropter in duplici casu concederem, sufficienter 5
præsumi emptorem esse participem fraudis à vendente commissæ.

Primò, si emat modico pretio rem magni valoris; quia nemo præsumitur sine causa rem suam dissipare. Peregrinus *de iur. fisc. lib. 1. tit. 1. num. 157.* Farinacius *q. 164. num. 75.* & Sanchez *cit. cap. 21. num. 30.*

Secundò si clam data opera celebret contractum; quia talis occultatio malitiam arguit. Farinacius *in loc. suprà citato, num. 82.* Sanchez *num. 30.* & Antonius Gomez *num. 4. & seqq.* vbi subdunt, & rectè, nunquam fraudem præsumendam esse ex parte emptoris, quin priùs præsumatur ex parte vendentis delictum committentis.

Aduerte tertiò, quod fiscus reuocet rem alienatam in 6
sui fraudem, non solùm quoad ipsam rem, sed etiam quoad fructus in illa pendentes; quia tales fructus pars illius rei confiscatæ reputantur, quamuis non reuocet etiam fructus perceptos medio illo tempore ante sententiam, siue tales fructus sint consumpti, siue non; quia cùm dominium illius rei fructus afferentis translatum sit in possessorem, possessori acquiruntur absque vlla fisco obligatione: ita Doctores communiter, quos citat & sequitur Sanchez *lib. 2. moral. cap. 15. n. 41.* Farinacius *q. 164. num. 55.* & Peregrinus *de iur. fisc. lib. 5. tit. 8. num. 174.*

Et quamuis aliqui ex his Authoribus limitent, vt id 7
intelligatur de fructibus perceptis ante litem contestatam, secus postea; limitatio tamen hæc mihi non probatur, quia quod lis sit contestata, non tollit quin dominium sit translatum in possessorem.

Aduerte quartò, quod licèt fiscus aduersùs alienan- 8
tem in sui fraudem ius, & actionem habeat, non tamen possit res alienatas in tertium possessorem translatas ab illo reuocare via executiua, sed ordinaria; quia alienatio facta valida est: tum quia iure communi (tametsi Actor habeat reum sibi per scripturam obligatum) non procedit via executiua, *l. minor, ff. de minorib.* & tradunt Doctores, quos refert & sequitur Farinacius

de

de heresi, quæstione 190.*numero* 88.

9 Breuiter igitur ex dictis habetur primò, quod alienationes in fraudem fisci factæ reuocari possunt à fisco post latam sententiam confiscationis. Gloss. *in l. si quis post hac, Cod. de bon. damnat. verb. Reatus*. Angelus *ibidem, num.* 3. Cynus *num.* 3. *q.* 2. Bartolus *in l. Post contractum, ff. de donat. num.* 1. Tabiena *verb. Assassinus, quæst. vnica. num.* 4. Et patet *ex l. vnica, num.* 4. & *ex l. in fraudem, ff. de iur. fisc.* ibi: *in fraudem fisci non solùm per donationem, sed quocumque modo res alienata reuocantur.*

Non tamen prædictæ alienationes sunt ipso iure nullæ, irritæ, seu inualidæ. Bartolus *in loca suprà citato*, Alciat. *ibidem, num.* 28. Imola *num.* 1. Tabiena *vbi suprà*. Et colligitur *ex dicta l. in fraudem*, vbi non dicitur, quod hæ alienationes sint ipso iure nullæ, vel irritæ, sed quod sint reuocandæ.

10 Nòn obstat, si dicas: *in l. si aliquis, ff. de donat. caus. mort.* dicitur, quod valeant donationes factæ sine suspicione pœnæ: ergo è contrario donationes factæ in fraudem, & metu pœnæ non valebunt.

Respondetur enim intelligi, quod non valeant irreuocabiliter, & perfectè; quia postquam fuerit fraus manifesta, datur fisco actio ad illas reuocandas.

11 Habetur secundò, quod quando alienationes factæ sunt in fraudem fisci titulo lucratiuo, reuocari possunt, tametsi qui illas accepit, non fuerit particeps fraudis, sed sufficiens erit fraus alienantis: at si factæ fuerint titulo oneroso (v. g. commutationis, vel emptionis, &c.) non sufficiens erit sola fraus alienantis, sed requiritur præterea, quod talis fraudis particeps sit etiam, qui illas accepit, aliàs non poterunt reuocari. Angelus *in l. si post hac, Cod. de bon. damnat, num.* 4. Salycet. *ibidem, num.* 6. & constat *ex leg. Ait Prætor, §. si quis particeps, ff. quæ in fraud. credit.*

12 Habetur tertiò, quod si delinquens (cuius scilicet bona non sunt ipso iure confiscata) post delictum alienet (non tamen in fraudem fisci) bona sua, talis alienatio valebit irreuocabiliter siue titulo gratuito, siue titulo oneroso facta fuerit (dummodò tamen condemnatio non sit secuta, sicuti subdit *textus, de cuius intelligentia suprà dicebam.*) Scacc. *lib.* 1. *de iudic. c.* 98. *num.* 21. Peregrinus *d. iur. fisc. lib.* 5. *titul.* 1. *num.* 178. & Antonius Gabriel *tom.* 3. *variar. cap. vlt. num.* 4. Et patet *ex dicta l. Post contractum, de donation.* ibi: *Post contractum capitale crimen donationes facta valent constitutione diuorum Seueri, & Antonini, nisi condemnatio secuta sit.*

Et ratio est, quia qui committit aliquod crimen, ipsius bona pro tali crimine non obligantur, sed solùm fiscus acquirit ius contra personam delinquentis: ergo ante sententiam latam poterit delinquens bona sua alienare; cùm id nullo iure ipsi prohibeatur; quinimò concedatur *in dicta l. Post contractum.*

13 Habetur quartò, quod fructus percepti à possessoribus earum rerum, quæ sunt alienatæ in fraudem fisci, non reuocantur, si fuerint ante iudicis sententiam percepti, quamuis res alienatæ reuocentur. Angelus *de malefic. verb. Et eius bona publicamus, num.* 24. Peregrinus *de iur. fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 174. Felinus *in cap. de quarta, de præscript. num.* 33. & Couarruuias *in* 4. *decret. part.* 2. *cap.* 6. §. 8. *num.* 6. & 7. Quia fiscus nullum ius acquisierat in rem alienatam, & (cùm alienatio valuerit, & rei alienatæ dominium in possessorem translatum fuerit) fructus ex illa percepti pertinebunt ad possessorem, & non ad fiscum.

Secus verò dicendum esset de bonis, quæ ipso iure publicantur. Hæc enim bona simul cum fructibus à die commissi criminis post sententiam condemnatoriam, vel declaratoriam pertinebunt ad fiscum, *vt suprà dubit.* 135. *sect.* 5. dicebam.

DVBITATIO CXXXVII.

An confiscatio bonorum delinquentis condemnati in contumacia ob causam fidei, fieri debeat à tempore latæ sententiæ, vel à tempore quo testium probationes signant delictum esse commissum?

SVMMARIVM.

1 *Bona delinquentis condemnati in contumacia ob causam fidei, licèt secundùm aliquos non publicentur à die quo testes deponunt, illum in hæresim incidisse, sed à die, quo damnatur tanquam contumax, vel à purgatione indicta defecit: probabilius tamen est oppositum, publicari nempe dicta bona à die, quo testes deponunt, hunc contumacem in hæresim incidisse; quia cùm reus condemnatur, non condemnatur propter contumaciam, sed propter delictum hæresis, quod commisisse præsumitur.*

2 *Hæresis delictum non iudicatur reus incurrisse in die, quo profertur sententia condemnatoria, sed in die, quo testes signant, seu deponunt, illum exercuisse actum, ex quo talis suspicio oritur.*

3 *Insordescens in excommunicatione per annum in causa fidei condemnatur vt hæreticus: non autem condemnari posset vt hæreticus, si iuris fictione hæreticus non esset.*

4 *Contumacia neque est actuale delictum, neque hæresis.*

5 *Ecclesia punit suspectum de hæresi, & in contumacia persistentem eisdem pœnis, ac punit hæreticum præsentem, ex quo infertur non punire contumaciam, sed delictum per contumaciam probatum.*

6 *Contumacia, & inobedientia est quadam delicti suspecti, & accusati manifesta probatio: æquiualet enim delicti confessioni.*

7 *Contumax licèt à die contumacia probata condemnetur vt hæreticus, tamen ratio condemnationis est delictum hæresis, de quo suspectus fuit, & pro quo fuit citatus respondere, & non respondit.*

8 *Contumax non habetur pro confesso, & conuicto, neque condemnatur vt hæreticus, nisi à die, quo perfecta est contumacia: at non sequitur, quod solùm ab illo die bona illius censeri debeant confiscata.*

9 *Contumax in supradicto capite cùm contumacia, habetur quod damnandus sit velut hæreticus, non autem dicitur, quod iudicandus sit hæreticus, sed similis illi; at non ideò sequitur, ipsum condemnari ob contumaciam.*

10 *Ficta probatio non præiudicat hæredi; sed delicti probatio ob contumaciam non dicitur ficta, quia licèt sit ficta confessio, est tamen vera probatio delicti.*

11 *Ficta probatio regulariter non præiudicat tertio, at fallit in aliquibus delictis grauibus, & specialiter in delicto hæresis ob eius atrocitatem.*

12 *Qui defecit in purgatione canonica, ex textu* in cap. Inter solicitudinem, *detruditur in monasterium, & non traditur Curiæ sæculari, quia fassus est errorem, & misericordiam postulauit: quo casu nullus hæreticus traditur Curiæ sæculari.*

13 *Glossa asserens probationem per contumaciam esse solùm præsumptiuam, & non veram, & directam, ideoque contumacem minùs puniri debere, reprobatur communiter.*

14 *Reus cùm citatur respondere de fautoria hæresis, si*

factum sit plenè probatum, citatur, vt purget suspicionem hæresis, in quam incidit: quam purgationem si omittat facere, non solùm probat fautoriam per ipsam contumaciam, verùm etiam dictam suspicionem.

15 *Neque obstat, quod fautoria sit hæresis in genere, seu in communi, & non in particulari, vt non possit hic fautor vt hæreticus condemnari; quia ad hanc condemnationem sufficit, quod erret contra fidem in genere, seu in communi.*

16 *Fautoria rarò est hæresis in communi; quia rarò fauet hæretico vt sic, sed fauet tali hæretico, tali scilicet errore affecto.*

17 *Reus si comparendo probet, se non habuisse culpam in contumacia, eo quòd infirmitate, vel alio impedimento detentus comparere non potuerit, purgat contumaciam, & infirmat sententiam; quia ex falsa præsumptione lata fuit: at si comparendo contumaciam recognoscit, delictum autem, de quo fuit vt suspectus citatus negat, non debet audiri, neque ad pœnitentiam admitti, quousque delictum fateatur, & errorum abiuret, non secus ac si veris testibus conuictus fuisset.*

1 SVPPONO ex huius Dubitationis resolutione pendere, an contumax alienare possit bona sua priusquam in contumacia condemnetur, & ipsius alienatio valeat, & reuocari non possit, nisi in fraudem fisci facta fuisse probetur, nam si confiscatio non est trahenda ad diem, in quo testium probationes signant delictum esse commissum, sed ad diem, in quo sententia super delicto in contumacia lata fuit, poterit contumax, dum condemnatus non est, bona sua alienare, sicque suorum bonorum confiscationem deuitare. Aliàs non. Hoc supposito.

Respondetur, quod (quamuis Gabriel Quemada *in quæstionibus fiscalibus, quæst.* 8. Couarruuias *in cap. Alma mater, 1. part. §. 7. num.* 11. Simanchas *de cathol. instit. tit. 9. num. 26.* Menochius *lib. 2. cons. 159. num. 19.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. num. 35.* teneant bona talis delinquentis non publicari à die, quo testes deponunt, illum in hæresim incidisse, sed à die, quo damnatur tanquam contumax, vel à purgatione indicta defecit;) probabilius tamen sit oppositum (quod docent Doctores, quos sequitur Farinacius *de hæres. quæst. 190. §. 12. num. 21.*) Bona scilicet prædicti delinquentis publicari à die, quo testes deponunt, hunc contumacem in hæresim incidisse, iuxta ea, quæ dicam etiam *infrà dubitat. 203. circa finem.*

Probatur (vt omittam, quod vt in supposito insinuabatur, alioquin posset contumax, dum condemnatus non est, bona sua alienare, & sic bonorum suorum confiscationem vitare, sicque fisci iudices eludere, quod non leue inconueniens mihi videtur) quia, cùm reus, vt hæreticus, v. g. condemnatur in contumacia, non condemnatur propter contumaciam, & inobedientiam, quam Ecclesiæ Prælatis habuit, eorum mandata transgrediens non comparendo, sed condemnatur ob delictum hæresis, quod commisisse præsumitur, & pro quo citatus fuit, vt responderet, & non respondit.

2 At delictum hæresis non iudicatur reus incurrisse in die, quo profertur sententia condemnatoria, sed in die, quo testes signant, seu deponunt, illum exercuisse actum, ex quo talis suspicio nascitur: ergo ab illo die publicatio bonorum fieri debet. Consequentia patet, quia publicatio bonorum annexa est delicto hæresis.

3 Maior probatur ex textu *in cap. cùm contumacia, de hæret. in 6.* Vbi insordescens in excommunicatione per annum in causa fidei, condemnatur vt hæreticus; non autem condemnari poterat vt hæreticus, si iuris fictione hæreticus non esset. Glossa *ibi*, Couarruuias *loco suprà citato, §. 7. num.* 11. Diaz *cap. 117. circa fin.* Nauarr. *consil. 21. sub titul. de hæretic. num. 2.* Menoch. *de arbitr. lib. 2.*
4 *cas. 416.* Peña *3. part. commentar. 49.* Et patet, quia contumacia non est æquale delictum, ac hæresis: ergo non potest æqualem pœnam mereri, ac hæresis: ergo contra iustitiam is procederet, si æqualiter hæc delicta puni- 5
rèt. At suspectum de hæresi, & in contumacia persistentem eisdem pœnis punit, ac punit hæreticum præsentem (vt *ex textu. & Doctoribus suprà relatis* apparet) ergo non punit contumaciam, sed hæresim, probatam scilicet per illam contumaciam, cùm contumacia 6
& inobedientia sit quædam delicti suspecti, & accusati manifesta probatio: æquiualet enim delicti confessioni, & sicut si reus delictum confiteretur, illud probaret; sic per contumaciam confessioni æquiualentem illud idem manifestè probat. Minor probatur, quia licèt con- 7
tumax à die contumaciæ probatæ condemnetur vt hæreticus, tamen ratio condemnationis est delictum hæresis, de quo suspectus fuit, & pro quo fuit citatus respondere, & non respondit. Hoc autem delictum non commisit, cùm noluit respondere, sed cùm testes deponunt, illud eum commisisse; tum quia licèt à die contumaciæ declaretur hæreticus, non tamen declaratur, quod non fuerit hæreticus antea, cùm rectè stet, quod fuerit hæreticus antea, sed quia id nondum probatum fuerat, non potuerit iudicari, & declarari hæreticus; facta autem probatione ex tunc declaratur hæreticus, licèt declaratio non ad delictum tempore declarationis commissum, sed ad delictum multo tempore antea commissum extendatur.

Obiicies ex Aduersariis *in cit. cap. cùm contumacia, de hæretic. in 6.* Contumax non habetur pro confesso, & 8
conuicto, neque condemnatur vt hæreticus, nisi à die, quo perfecta est contumacia: ergo solùm ab illo die bona illius censeri debent confiscata.

Respondetur, nego consequentiam, & patet ex iis, quæ modò suprà dicebam.

Obiicies secundò, *in supradicto cap. cùm contumacia,* 9
solùm dicitur, quod contumax damnandus sit velut hæreticus, non autem dicitur, quod iudicandus sit hæreticus, sed similis illi; ergo signum est, quod damnetur ob contumaciam (quæ in pœnis impositis similis est hæresi) non autem quod condemnetur ob hæresim.

Respondetur: nego etiam consequentiam, quia ly *velut*, non denotat similitudinem, sed proprietatem, & veritatem, iuxta illud Ioannis 1. *Vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti à Patre.* Vbi ly *quasi*, explicat vtilitatem: sic & in casu nostro. Glossa, Archidiaconus, Ioannes Andreas, & alij *in dict. cap. cùm contumacia.*

Obiicies tertiò, ex Bartolo *in l. eius qui delatorem, ff. de iur. fisci,* & aliis communiter ficta probatio non præ- 10
iudicat hæredi, sed in casu nostro contumax solùm fictione iuris censetur confiteri delictum, de quo accusatur: ergo ipsius ficta confessio non debet præiudicare hæredi, vt proinde bona alienata à delinquente recuperari possint à fisco.

Respondetur, nego quod probatio delicti orta ex contumacia sit ficta probatio, quia licèt sit ficta confessio delicti, non est tamen ficta, sed vera probatio delicti, quapropter non mirum, si tertio præiudicet.

Respondetur secundò, quod ficta probatio regulari- 11
ter non præiudicet tertio (qui si plenum ius habeat, non debet ab illo præsumptionibus, sed plenis probationibus deturbari. Ripa *in cap. sæpè, de restit. spoliat.* Peregrinus *de fideicomm. art. 4. num. 22.* & alij. At fallit in aliquibus delicti grauibus, & specialiter in delicto hæresis ob eius atrocitatem. Bartolus *in l. 2. de bonis eor. qui mort. sibi consciuer.* Rojas *singul. 69.* Mascardus *de probat. conclus. 348. num. 34.* & alij, quos citat & sequitur Farinacius *cit. q. 190. §. 11. n. 42.* Alioquin si illa ficta probatio in delicto hæresis hæredi non præiudicaret, neque etiam hæredi præiudicaret post sententiam, cùm hæc lata contra contumacem, & contra eum, qui se plenè non defendit, tertio præiudicium non afferat. Alexand. *cons. 126. in fin. lib. 2.* Roman. *cons. 154. num. 5.* & alij, quos refert & sequitur Farinacius *loco suprà cit.*

Obiicies

Obiicies quartò ex text. *in cap. Inter sollicitudinem, de purgatione canonica*, qui deficit in purgatione canonica, detruditur in monasterium: ergo cùm non traditur Curiæ sæculari, sequitur quod non sit iudicandus, & condemnandus vt hæreticus; & fauet Glossa ibi, quatenus ait: *Non traditur Curia sæculari, quia illa probatio est præsumptiua, & non vera, & directa, ac proinde mitius puniri debet.*

Respondetur. Qui deficit in purgatione canonica, non traditur in illo texto Curiæ sæculari, quia falsus est errorem, & misericordiam postulauit (quo casu nullus hæreticus traditur Curiæ sæculari.) Glossa *ibidem in solutione secunda*. Abbas, & alij.

13 Quod autem suprà dixerat Glossa, scilicet probationem per contumaciam esse solùm præsumptiuam, & non veram & directam, ideoque contumacem mitiùs puniri debere, reprobant communiter Doctores. Abbas *num.5.* & alij, quos citat & sequitur Farinacius *loco suprà citato*. Et meritò, quia alias dicendum esset, bona neque confiscari debere à die perfectæ contumaciæ, & lapsus anni, neque à die sententiæ, & condemnationis; quod nemo dixerit.

14 Obiicies quintò, si testes deponant, reum fuisse hæreticis, ob quam fautoriam citatur sub excommunicatione comparere, & in excommunicatione per annum persistit, non reputatur, & condemnatur vt hæreticus, sed ad summum vt hæreticorum fautor (cùm contumacia sit ficta confessio, illique æquiualeat.) Ergo si ex rei professione solum delictum fautoriæ argueretur, ex contumacia idipsum tantùm censeri debet probatum, & non quid amplius.

Respondetur in casu posito, cùm reus citatur respondere de fautoria hæresis, si factum sit plenè probatum (vt sæpè debet esse) citatur vt purget hæresis suspicionem) in quam incidit, quam purgationem si omittit facere, non solùm per contumaciam probat ipsam fautoriam, sed potiùs probat ipsam suspicionem, ita vt ipsa suspicio, quæ à principio erat leuis, facta citatione, transeat in vehementem; & perfecta contumacia, reddatur violenta, & digna, vt ob illam contumax tan-

15 quam de delicto verè probato condemnetur.

Neque obstat, quod fautoria sit hæresis in genere, seu in communi, & non in particulari, vt non possit hic fautor vt hæreticus condemnari; quia ad hanc condemnationem sufficit, quod erret contra fidem in genere, seu in communi. Peña 2. *part. commentar. q.5 3.* Bellamer. *decis.*688.*num.*33. & alij, quos refert, & sequitur Farinacius *loco suprà citato, num.*51.

16 Adde, quod rarò fautoria sit hæresis in communi; quia rarò fauet hæretico vt sic, sed fauet tali hæretico, tali scilicet errore affecto; ac proinde illius erroris, cui fauorem præstitit, fautoria dicitur, & suspicio illius hæresis ex illa fautoria generatur.

17 Obiicies sextò, si reus post contumaciam probatam, & sententiam latam compareret, posset contumaciam purgare, & condemnationem euitare. Couarruu. *cap. Alma mater, 1. part. §.7. num.15.* Diaz *practic. cap.117. n.12.* & alij passim: ergo contumacia in causa fidei non constituit iuris fictione quempiam hæreticum. Alias qui semel ita constitutus est, pœnas hæresi impositas vitare non posset.

Respondetur in casu posito, si reus comparendo probat, se non habuisse culpam in contumacia, eo quòd infirmitate, vel alio impedimento detentus comparere non potuerit, purgat contumaciam, & infirmat sententiam (si fortè rata fuerit) quia ex falsa præsumptione lata fuit, à si comparendo contumaciam recognoscit, delictum au tem, de quo fuit vt suspectus citatus, negat, non debet audiri, neque ad pœnitentiam admitti, quousque delictum fateatur, & errorem abiuret, non secus ac si veris testibus de delicto conuictus esset. Cafiner. 5. *part. commentar. q.47. n.4.* Bellamer. *decis.*688. *num.*30. & alij passim.

DVBITATIO CXXXVIII.

Cuinam applicari debeant confiscatá bona delinquentis delicto læsæ maiestatis, vel etiam (vt in quibusdam locis, verbi gratiâ, in Regno Castellæ,) delinquentis delicto Sodomiæ, seu contra naturam?

SVMMARIVM.

1 *Bona confiscata delinquentis delicto Regiæ maiestatis, vel delicto sodomiæ, seu contra naturam, applicantur in aliquibus locis fisco regio, si confiscatio facta sit à Principe, si verò facta sit non à Principe, sed à iudice inferiori, talia bona sic extra territorium confiscantis existentia non applicantur iudici, seu domino confiscanti, sed domino loci illius, vbi sunt sita.*

2 *Limita, dummodo dominus alterius territorij habeat ius confiscandi; si enim ius confiscandi non habet, applicantur confiscanti.*

3 *Limita secundò de bonis immobilibus, quia bona mobilia delinquentis personam comitantur, & territorio non circumscribuntur, ac proinde applicantur confiscanti.*

4 *Limita tertiò etiam in delicto hæresis; quia etiam in tali delicto bona confiscata, extra confiscantis territorium existentia, non applicantur ipsi confiscanti, sed fisco iudicis loci illius, vbi sunt existentia.*

5 *Limita quartò, etiamsi bona extra confiscantis territorium existentia, spectent ad ipsum iure directi dominij; quia adhuc non applicantur domino directo confiscanti, sed feudatario.*

6 *Sublimita, nisi delictum, ob quod fit bonorum confiscatio, sit læsæ maiestatis aduersus dominum directum; quia tunc ea bona applicantur domino directo in satisfactionem iniuria.*

7 *Confiscationis sententia, si ad bona extra territorium confiscantis expressè non extendatur, potest tunc superior illius territorij, si delinquens ratione originis, vel domicilij ipsi subdatur, nouum processum instituere, & denuò condemnare, & vigore illius bona ibidem existentia confiscare.*

RESPONDETVR, si sermo sit de confiscatione facta à Principe, qualis est ob crimen læsæ maiestatis, & in aliquibus locis, vt in Regno Castellæ, ob crimen sodomiæ, seu contra naturam, bona confiscata applicantur fisco regio. Est communis sententia Doctorum, & per se patet. Si verò sermo sit de confiscatione facta non à Principe, sed à iudice inferiori (etiamsi fiat de iure communi, in quo casu *dubitatione* 126. dicebam, extendi ad bona sita extra territorium confiscantis) talia bona sic extra territorium confiscantis existentia non applicantur iudici, seu domino confiscanti, sed domino loci illius, vbi sunt sita, argumento textus *in l. Tutores, §. hæres, ff. de administr. tutorum, l. final. Cod. de bonis vacantibus, lib.10. & l. quicumque, §. vniuersi, Cod. de hæretic.* ibi: *In cuius territorio est, &c.* & docent Bartolus *in citata leg. Tutores*, & alij Iurisiæ communiter, quos sequitur Clarus *in Practic. quæst.78.* Farinacius *lib.1. Praxis, quæst.25. num.101.* & Sanchez *lib.2. moral. cap.20. num.34.* 1

Quod autem modò dixi, intellige dummodo domi- 2

nus

nus alterius territorij habeat ius confiscandi; aliàs, si scilicet ius confiscandi non habet, applicantur confiscanti. Clarus, Farinacius, & Sanchez *in locis suprà citatis*; quia cessat tunc iurisdictionum confusio, quæ est ratio, quare bona extra territorium confiscantis sita, & per ipsum confiscata, non applicantur confiscanti.

3 Intellige secundò de bonis immobilibus: sic Doctores communiter, quos citat, & sequitur Farinacius & Sanchez *in locis suprà citatis*; quia bona mobilia delinquentis personam comitantur, & territorio non circumscribuntur; ac proinde applicantur confiscanti, ex textu *in cap.1. §. si iudex, de vsib. feuder.* ibi: *Dominus eius omnia bona mobilia sub sacramento iudici repræsentet*. Quidquid in contrarium Mediolani seruetur, teste Claro *cit. q. 78. vers. Sed hic quæro.*

4 Intellige tertiò, etiam in delicto hæresis, quia etiam in tali delicto bona confiscata extra confiscantis territorium existentia, non applicantur ipsi confiscanti, sed fisco iudicis loci illius, vbi sunt existentia. Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap 41. num.* 8. Simanchas *de cathol. instit. tit. num.* 129. & alij, quos refert, & sequitur Farinac. *q. 190. de hæresi, §. 12. num. 166.*

5 Intellige quartò, etiamsi bona extra confiscantis territorium existentia spectent ad ipsum iure directi dominij; quia adhuc non applicantur domino directo confiscanti, sed feudatario: sic Doctores communiter, quos citat & sequitur idem Farinacius *loco suprà citato:* siquidem vassallus infeodatus à domino de mero, & mixto imperio, non solùm debet habere mulctas suorum subditorum, quæ meri imperij sunt (vti docent Doctores communiter *in leg. Imperium, ff. de iurisd. omn. iudicum*) sed etiam debet habere confiscationes bonorum, cùm ipse censeatur quasi Procurator Fisci in rem suam.

6 Excipe, nisi delictum, ob quod fit bonorum confiscatio, sit læsæ maiestatis aduersùs dominum directum; quia tunc ea bona (etiamsi extra territorium ipsius sita sint) applicantur domino directo, in satisfactionem iniuriæ sibi factæ, nisi forsan bona illa sint in feudum, vel emphyteusim accepta à feudatario; quia tunc, ne ex delicto vassalli infeudati feudatarius detrimentum patiatur, applicantur ipsi feudatario, & dominium vtile consolidatur cum dominio directo, ex textu *in cap. 1. §. illud, de prohibit. feudi alienat.* & tradunt Doctores communiter, quos citat, & sequitur Farinacius *cit. quæst. 25. num. 505.*

7 Aduerte tamen hîc, quod si sententia confiscationis ad bona extra territorium confiscantis expressè non extendatur, possit tunc superior illius territorij, si delinquens ratione originis, vel domicilij ipsi subdatur, nouum processum instituere, & denuò condemnare, & vigore illius bona ibidem existentia confiscare: ita Doctores, quos citat & sequitur Farinacius *q. 55. num. 501.* Vide quæ dicebam *suprà dubit. 126. & dubit. 557.*

DVBITATIO CXXXIX.

Cuinam applicari debeant confiscata bona delinquentis delicto hæresis?

SECTIO PRIMA.

Supposita.

SVMMARIVM.

1 *Patrimonialia, quasi patrimonialia, & alia Clericorum bona, quæ confiscantur, applicanda sunt fisco Ecclesiæ Episcopalis, secundùm aliquos Doctores; quamuis secundùm alios ex consuetudine applicari debeant fisco sæculari, & secundùm alios pro expensis Inquisitionis.*

2 *Alij limitant de Clerico hæretico habente beneficium simplex, non curatum; quia tunc ipsius bona non applicantur illi Ecclesiæ, in qua habebat beneficium, sed officio S. Inquisitionis, si ibi sit consuetudo, quod de illis bonis possit testari.*

3 *Bona hæreticorum confiscata extra statum temporalem Summi Pontificis olim applicabantur fisco sæculari: in Terris verò statui temporali Summi Pontificis immediatè subiectis applicabantur fisco Ecclesiæ.*

4 *Applicantur autem huiusmodi bona domino loci, in quo ea sita sunt, & non vbi fit rei condemnatio.*

5 *Iudex laicus non potest bona hæreticorum confiscare, nec illorum possessionem capere, nisi postquam fuerint confiscata à iudice Ecclesiastico.*

6 *Iudex laicus olim poterat post latam sententiam statim capere bona confiscata, nec aliquid aliud requirebatur.*

7 *Hæreticorum bona confiscata hodie solùm applicari solent S. Inquisitionis Officio.*

8 *Bonorum delinquentis applicatio delicto hæresis est penes Pontificem; quia cùm crimen hæresis sit Ecclesiasticum, eidem competit committentes illud punire.*

9 *Hæresis delicti cognitio conuenit Pontifici, eiusque Ministris, & nullo modo Potestatibus sæcularibus.*

10 *Pontifex sæpè dirigit constitutiones suas ad aliquas speciales Prouincias, vel personas, quo non obstante, illæ sunt leges vniuersales pro totâ Ecclesia.*

11 *Innocentius III.* in cap. vergentis, de hæretic. *decreuit, bona hæreticorum confiscari, & in Terris Ecclesiæ applicari Fisco Ecclesiæ; in Terris verò Ecclesiæ temporaliter non subiectis applicari fisco iudicis sæcularis, etiamsi condemnatus filios catholicos haberet.*

12 *Limitauit dictam Constitutionem idem Pontifex in bonis Clericorum, vt scilicet hæc non fisco Ecclesiæ, sed Ecclesiis, à quibus illi stipendia receperunt, applicentur.*

13 *Innocentius IV. quem sequutus est Alexander IV. & Clemens IV. trimembrem fecit bonorum confiscatorum diuisionem: primam applicandam in commune ciuitatis: secundam in fauorem, & expeditionem Sancti Officij Inquisitionis, dandam Officialibus: tertiam in aliquo tuto loco reseruandam ad dispositionem Diœcesani Inquisitoris in fauorem fidei, &c.*

14 *Constitutiones prædictæ obligant omnes Catholicos, tam existentes in Italia, quàm extra, contra Bullatum.*

15 *Constitutiones prædictæ sunt authenticæ, & vsu receptæ, vt probant Doctores.*

16 *Neque dictis Constitutionibus est derogatum per Constitutionem Alexandri IV. quia per Constitutionem Clementis IV. qui proximus Alexandro fuit, trimembris illa diuisio Innocentij firmata est.*

17 *Trimembris dicta diuisio seruanda est, donec aliud à Pontifice cautum non fuerit.*

18 *Trimembris hæc bonorum diuisio, vt locum habeat, debent domini temporales Inquisitoribus, & eorum Ministris, quidquid necessarium fuerit pro expeditione Officij Sanctæ Inquisitionis, suppeditare, iuxta Constitutiones dictorum Pontificum; aliàs omnia Sanctæ Inquisitionis Officio, & Inquisitoribus applicari debent.*

19 *Clericorum*

19 *Clericorum bona ab Ecclesiis in stipendium accepta non sunt neque fisco, neque Inquisitionis Officio, sed Ecclesiis, à quibus Clerici receperunt, applicanda.*

20 *Bona omnia hæreticorum in Hispania, & in Regno Siciliæ applicantur Regio fisco, forsan quia Rex Catholicus Inquisitoribus, & eorum Ministris subministrat de proprio quidquid ad promotionem Sancti Officij necessarium fuerit.*

21 *Bona hæreticorum Placentiæ, & Mantuæ de consuetudine diuiduntur in duas partes, quarum vna applicatur fisco Principis qui brachium suum sanctæ Inquisitionis Officio præstat, & altera applicatur sanctæ Inquisitionis Officio pro eius conseruatione.*

22 *Bona hæreticorum Mediolani de consuetudine diuiduntur æquis portionibus inter Fiscum Ducalem, Episcopum, & Inquisitorem.*

23 *Bona immobilia in Gallia etiam Clerici ad degradationem, vel ad perpetuum carcerem condemnati de consuetudine applicantur Regi, vel domino temporali imperium ibi habenti: mobilia verò applicantur Episcopo.*

24 *Bona hæreticorum Sabaudiæ ex speciali Constitutione Gregorij XIII. diuiduntur hoc modo: si dicta bona non excesserint valorem mille ducatorum, medietas applicatur fisco Ducali, & altera medietas Officio sanctæ Inquisitionis. Quod si dictum valorem excesserint, omnia applicantur Cameræ Ducali, cum obligatione persoluendi pro qualibet dictarum confiscationum sanctæ Inquisitionis Officio scuta quingenta.*

25 *Principes, & domini temporales si in exequendis Inquisitorum mandatis negligentes fuerint, non solùm tanquam indigni portione bonorum confiscatorum sibi debita priuati remanebunt, sed etiam tanquam hæreticorum defensores, & fautores inquiri poterunt.*

1 SVPPONO primò *ex dictis suprà dubitat.* 126. quod Patrimonialia, quasi Patrimonialia, & alia Clericorum bona, quæ confiscantur, applicanda sint fisco Ecclesiæ Episcopalis, vt volunt Zabarella *in Clem. 2. de hæretic. §. Inquisitoribus, num. 3.* Imola *ibidem, num.* 8. Angelus *verb. hæretic num.* 5. Syluester *eod. verb. Hæreticus* 1. *num.* 13. Peregrinus *de iur. fisc. lib.* 4. *tit.* 5. *num.* 31. Diaz *in Pract. criminal. Canonic. verb. hæretici, cap.* 124. *n.* 4. & Bursatus *lib.* 1. *cons.* 43. *n.* 37. *&* 38.

Quamuis alij velint, quod sint (scilicet ex consuetudine) applicanda fisco sæculari; sic Ignatius Lopez *in Addition. ad Diaz, cap.* 124. *verb. hæretici*, qui ait, talem esse consuetudinem in Gallia, & Hispania: quod idem docet Guillelm. de Benedict. *in repet. cap. Raynutius, verb. Et vxorem, de testament. num.* 242. (quatenus asserit, in Gallia esse receptum, vt bona immobilia Clericorum hæreticorum applicentur fisco Regio) & Couarruvias *lib.* 2. *var. cap.* 9. *num.* 12. (quatenus testatur in Regno Castellæ bona prædicta applicari fisco sæculari, talemque consuetudinem ipse approbat.)

Et alij, vt Canteta *in quæst. crimin. rubr. de hæretic. cap.* 1. *num* 41. velint, quod huiusmodi bona applicentur pro expensis Inquisitionis.

2 Et alij (vt Lælius Zecchius *in summa, part.* 1. *tit. de fide, rubr. de hæretic. cap.* 11. *num.* 16.) velint, quod quando Clericus hæreticus habebat beneficium simplex, & non curatum, tunc ipsius bona non applicentur illi Ecclesiæ, in qua habebat tale beneficium (quod est verum vbi est consuetudo, quod Clericus possit de illis testari, iuxta ea, quæ dicebam *suprà dubit.* 126. *n.* 6.) sed applicentur Officio sanctæ Inquisitionis.

3 Suppono secundò, ex dictis *dubit.* 127. quod bona hæreticorum confiscata extra statum temporalem Summi Pontificis olim applicabantur fisco sæculari; in terris verò statui temporali Summi Pontificis immediatè subiectis applicabantur fisco Ecclesiæ, sicuti patet *ex cap. vergentis, in princ. de hæret.* ibi: *In terris verò temporali nostræ iurisdictioni subiectis bona hæreticorum statuimus publicari. & in aliis idem præcipimus fieri per potestates, & Principes sæculares.* Et notat ibi Ostiens. *n.* 6. Abbas *n.* 1. *&* 2. Felin. *n.* 1. Ananias *n.* 3. Pẽa *in director. Inquis. part.* 3. *q.* 109. *comm.* 158. & Nauarr. *cons.* 20. *de hæret. n.* 1. asserens, esse communem opinionem, addens tamen, quod omnia hæreticorum bona pertineant ad fiscum Ecclesiæ.

Applicantur autem huiusmodi bona domino loci, in quo sunt illa bona, & non in quo fit rei condemnatio. 4
Probus *in c. cum secundùm, de hæret. in* 6. *in addit.* ad Ioan. Monach. *n.* 8. Geminian. *ibid. n.* 4. Ioan Andr. *n.* 2. Franch. *n.* 3. Gundisaluus *tract. de hæret. q.* 15. *n.* 6. Simanch. *de cathol. Instit. tit.* 9. *n.* 129. & Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *c.* 44. *n.* 8. quatenus aiunt, quod si hæretici bona in diuersis locis reperiantur, applicentur diuersis Dominis, in quorum territoriis illa bona sita reperiuntur.

Aduerte tertiò, quod *in c. cum secundùm, §. confiscationis, de hæret. in* 6. statuitur, quod non possit iudex laicus bona hæreticorum confiscare, nec illorum possessionem apprehendere, nisi postquam fuerint confiscata à iudice Ecclesiastico, sic enim ibi legitur: *Confiscationis tamen huiusmodi executio, vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per Principes, aut alios dominos temporales, antequam per Episcopum loci, vel aliam personam Ecclesiasticam, quæ super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.* Et notat ibidem Glossa *verbo cum secundùm*, Geminian. *n.* 1. *&* 4. Franch *n.* 2. Idemque etiam habetur in constitutione Martini V. *Inter cunctas*, apud Peñam inter literas Apostolicas. 5

Post latam verò sententiam poterat olim iudex laicus statim apprehendere bona confiscata, nec aliquid aliud requirebatur. Alciatus *in cap. Perniciosum, de officio Ordinarij, num.* 73. *&* 74. Decian. *in tractat. crimin. lib.* 5. *cap.* 44. *num.* 9. & Graff. *lib.* 2. *decis. cap.* 11. *num.* 4. 6

Hodie tamen bona hæreticorum confiscata applicari solent solùm Sanctæ Inquisitionis Officio, quia ad Inquisitores pertinet facere expensas, quæ vt hoc officium possit administrari, necessariæ sunt. Albericus *in l. Manichæos, num.* 2. *Cod. de hæretic.* Lucerna *Inquisit. verb. fiscus, vers. hodie*, Nauarr. *cons.* 20. *de hæret. num.* 2. & Peña *in director. part.* 3. *q.* 109. *commentar.* 158. *vers. Cùm autem.* 7

Suppono quartò, quod applicatio bonorum delinquentis delicto hæresis sit penes Pontificem; quia cùm crimen hæresis sit Ecclesiasticum, *cap. vt Inquisitionis, § Prohibentes, de hæresic. in* 6. Pontifici competit, committentes illud (siue Ecclesiasticos, siue laicos punire, *cap. licèt, de foro compet.* Et ibidem cum Glossa & communiter Doctores: at vna ex pœnis, quæ fertur contra hæreticos, est confiscatio bonorum. Ergo, &c. Ita vt in tali pœna imponenda Constitutiones Pontificiæ debeant seruari, & præferri Constitutionibus Regiis, si hæ forsan illis aduersentur. 8

Secundò, quia cognitio talis delicti conuenit Pontifici, eiusque Ministris, nullo modo Potestatibus sæcularibus, ex textu *in citato cap. vt Inquisitionis.* Ergo etiam applicatio bonorum hæreticorum competit soli Pontifici, & quibus ipse facultatem concesserit, & non aliis; quia hæc bonorum applicatio accessoria est primæ cognitioni, vel potiùs condemnationi; accessorium autem iudicari debet iuxta naturam principalis, *cap. Accessorium, de regul. iur. in* 6. 9

Suppono quintò, quod Pontifex sæpè dirigat Constitutiones suas ad aliquas speciales Prouincias, vel personas, quo non obstante, illæ sunt leges vniuersales pro tota Ecclesia, sicuti constat ex pluribus Constitutionibus insertis in corpore iuris, quæ specialibus locis vel personis directæ quidem erant. Dicendum igitur est, quod multæ Constitutiones sint à Pontifice latæ in 10

fauorem Sanctæ Inquisitionis, quæ Inquisitoribus tantùm Ordinis Prædicatorum, aut Inquisitoribus Italiæ directæ essent (vt videre est in iis, quas refert Peña *in fi. directorij Inquisitorum.*) Et tamen hinc inferri non debeat, quod obseruandæ non sint ab Inquisitoribus totius Orbis Aliàs plurima priuilegia illis concessa corruerent. Et ratio, quare vim legis vniuersalis habere, & ab omnibus obseruari debeant, vlterius est, quia *in cap. vlt. §. vlt. de hæretic. in 6.* & *in Clement. 1. §. vlt. de hæretic.* expressè decernitur, quod omnes Constitutiones, & Extrauagantes contra prauitatem hæreticam editæ, etiamsi in corpore iuris non contineantur, ab omnibus obseruari debeant, vti rectè notauit Peña *3. part. directorij, comment. 158.* & Farinac. *de hæres. q. 190. num. 173.*

11 Suppono sextò, quod (vti dicebam) Innocentius III. *in cap. vergentis, de hæretic. decreuerit*, bona hæreticorum confiscari, & in terris Ecclesiæ applicari fisco Ecclesiæ, in terris verò Ecclesiæ temporaliter non subiectis, applicari fisco iudicis sæcularis, etiamsi condemnatus filios Catholicos haberet. Quam Constitutionem postea *in*
12 *cap. Excommunicamus 1. §. damnati*, eodem titulo de hæreticis, limitauit in bonis Clericorum, vt scilicet hæc non fisco Ecclesiæ, sed Ecclesiis, à quibus illi stipendia receperant, applicentur. At Innocentius IV. (quem
13 secutus est Alexander IV. & Clemens IV.) in sua Constitutione edita anno 1252. (quæ incipit *Ad exstirpanda*) trimembrem fecit bonorum confiscatoriam diuisionem, & primam decreuit applicandam esse in commune ciuitatis, seu loci, in quo delinquens damnatur, vel bona illius sita sunt. Secundam in fauorem, & expeditionem Sancti Officij Inquisitionis dandam esse Officialibus, qui tunc negotia ipsius peregerint. Tertiam ponendam in aliquo loco tuto, secundùm quod dictis diœcesano, & Inquisitori videbitur reseruanda, & per consilium eorumdem in fauorem fidei, & ad hæreticos extirpandos reseruanda.

14 Neque dicas cum aliquibus, quos sequitur Bursatus *lib. 3. cons. 8.* quod dictæ Constitutiones obligent solùm in Italia, & non extra; quia id minùs verum est ex dictis suprà, & tradunt communiter Doctores.

15 Neque dicas secundò, quod non sint authenticæ, vel quod non sint vsu receptæ, quia & quod sint authenticæ, & quod sint vsu receptæ, probant rectè Peña *comment. 158. vers. Ego verò*, & Farinacius *quæst. 190. num. 178.*

16 Neque dicas tertiò, quod dictis Constitutionibus derogatum sit per Constitutionem Alexandri IV. editam anno 1260. incipientem *Discretionis vestræ*, apud Peñam, & Farinacium *in locis suprà citatis* (vbi ait Pontifex, *Bona publicata, & in posterum publicanda, eorum pretium ad opus Romanæ Ecclesiæ conseruetur*) quia præterquam quod Constitutio hæc Alexandri IV. loquitur de casu speciali, & de parte illa, quæ fisco Ecclesiæ applicanda est, cùm sit de bonis hæreticorum in Prouincia Romana existentium; per Constitutionem Clementis IV. qui proximus Alexandro fuit, trimembris illa diuisio Innocentij IV. firmata est (quod idipsum fecit Eugenius IV. in sua Constitutione edita anno 1438. quæ incipit *Sedis Apostolicæ prouidentia*, & extat apud Farinacium *citat. quæstione 190. num. 178.* His suppositis, sit

SECTIO II.

Dubitationis Resolutio.

17 Respondetur, quod dicta trimembris bonorum diuisio seruanda sit, donec aliud à Pontifice cautum non fuerit; atque ita docent Doctores, quos sequitur Peña *citato commentario 158. vers. Quare vt ad institutum*, & Decianus *tract. criminal. lib. 5. cap. 44. num. 3.*

Quamuis vt hæc trimembris bonorum diuisio locum 18
habeat, debeant Domini temporales Inquisitoribus, & eorum Ministris, quidquid necessarium fuerit pro expeditione Officij Sanctæ Inquisitionis suppeditare, iuxta Constitutiones Innocentij IV. Alexandri IV. & Eugenij IV. Aliàs omnia Sanctæ Inquisitionis Officio, & Inquisitoribus applicari debebunt; cùm esset tunc ratio, quare illa tertia pars Dominis temporalibus applicari debeat: sic Doctores communiter, quos sequitur Peña *citato commentar. 157. vers. Cùm autem*, & Farinacius *cit. quæst. 190. num. 185.*

Dixi, quod dicta trimembris bonorum diuisio ser- 19
uanda sit, donec aliud à Pontifice cautum non fuerit; quia bona Clericorum ab Ecclesiis in stipendium accepta, non sunt neque fisco, neque Inquisitionis Officio, sed Ecclesiis, à quibus Clerici recipiunt, applicanda, iuxta textum *in cap. Excommunicamus, de hæretic.* Secundò, quia in pluribus locis (cùm ibi consuetudo sit in contrarium, vti suprà dicebam) aliud à Pontifice cautum videtur. Et quidem

In Hispania de consuetudine (sicut & in Regno Sici- 20
liæ) omnia bona hæreticorum applicantur Regio fisco, quia Rex Catholicus Inquisitoribus, & eorum Ministris subministrat de suo quidquid ad promotionem Sancti Officij necessarium fuerit. Clar. *in Pract. crimin. § hæresis, n. 11.* Nauar. *cons. 2. nu. tit. de hæret.* Peña *cit. comment. 158. vers. hinc consequitur.* Torreblanc. *de Magia, lib. 3. c. 18. n. 41.* Lorca *in 2. 2. q. 11. n. 4. disp. 46. membr. 1. n. 6.* Simanch. *de cathol. instit. tit. 9. n. 138.* Farinac. *cit. q. 190. n. 188.* & Couarr. *variar. resol. lib. 1. c. 9. n. 12.* vbi subdit, quod hæc applicatio fisco regio facienda in Hispania locum habeat etiam in bonis Clericorum habentium Beneficia (quæ non Ecclesiis, à quibus stipendia receperunt) sed Regio fisco applicantur. Vnde (quamuis bona Clericorum applicata, attento iure Canonico, sint applicanda fisco Ecclesiæ, sicuti probat Couarr. *vbi suprà.*) Nihilominus in Inquisitione Hispanica bona Clericorum, siue mobilia, siue immobilia, quæ ob ipsorum hæresim publicantur, applicanda sunt fisco Regio. Quam praxim testantur, & approbant Lorca, & Couarr. *in locis suprà cit.* Hier. Rodriq. *in compend. quæst. Regular. resol. 73. n. 14.* Sanchez *tom. 1. moral. lib. 2. c. 10. n. 26.* Cenedus, Azeuedus, Salzedus, & alij, quos citat, & sequitur Barbosa *in collectan. tom. 2. lib. 5. tit. 7. cap. 13. num. 8.*

Placentiæ verò, & Mantuæ de consuetudine bo- 21
na hæreticorum diuiduntur in duas partes, quarum vna applicatur fisco Principis, qui brachium suum Sanctæ Inquisitionis Officio præstat; & altera applicatur Sanctæ Inquisitionis Officio pro eius conseruatione. Vmbertus Locatus *in iudicio Inquisitionis, verbo Fiscus, num. 1.* Bursatus *consil. 43. num. 45. lib. 1.* & Farinacius *loco suprà citato.*

Mediolani de consuetudine bona hæreticorum diui- 22
duntur æquis portionibus inter Ducem, Episcopum, & Inquisitorem. Clarus *in Pract. crimin. §. hæresis, numero 11. versu, In hoc autem Ducatu*, & Thuscus *in Pract. conclusion. verbo Hæreticus, conclus. 108. n. 14. & 16.*

In Gallia de consuetudine bona immobilia, etiam 23
Clerici ad degradationem, vel ad perpetuum carcerem condemnati, applicantur Regi, vel Domino temporali imperium ibi habenti: mobilia verò applicantur Episcopo: sic Doctores, quos citat & sequitur Salzed. *Pract. crimin. capite 114. verbo Hæretici*, & Couarruvias *libro 1. variarum, capite 9. numero 5a.* & Peregrinus *de iur. fisc. libro 4. tit. 5. n. 31.*

In Sabaudia tandem ex speciali Constitutione Grego- 24
rij XIII. edita anno 1584. hæreticorum bona diuiduntur hoc modo, si dicta bona non excesserint valorem mille scutorum, medietas applicatur Cameræ, seu fisco Ducali, & altera Officio Sanctæ Inquisitionis.

Quod

Quod si excesserit dictum valorem mille scutorum, omnia applicantur eidem Cameræ, seu fisco ducali, quamuis debeant Ducis Ministri pro qualibet confiscatione realiter, & cum effectu, & sine aliqua mora Sanctæ Inquisitionis Officio scuta quingenta omninò persoluere: sed de hac re vide etiam quæ dicebam suprà *citata dubit.126. & cit. dubit.127.*

25 Cæterùm, si Principes, & Domini temporales, quibus vel ex Romani Pontificis speciali concessione, vel ex consuetudine ab illo approbata pars aliqua in bonis delinquentis confiscatis conuenit, in exequendis Inquisitorum mandatis negligentes fuerint, non solùm tanquam indigni portione bonorum confiscatorum sibi debita priuati remanebunt, sed etiam tanquam hæreticorum defensores, & fautores, inquiri poterunt: sic Doctores, quos sequitur Farinacius *loco suprà citato.*

DVBITATIO CXL.

An excusetur hæreticus à supradicta pœna confiscationis bonorum, si resipuerit, vel misericordiam postulauerit?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus non excusatur à supradicta pœna confiscationis bonorum de rigore iuris, etiamsi resipuerit, vel misericordiam postulauerit, quia talis pœna est annexa delicto.*

2 *Excusatio si competeret hæretico in tali casu, constare deberet ex aliqua lege, vel decreto Pontificio, quod nullibi reperitur.*

3 *Confiscatio quandoque par est, quod ex benignitate, & misericordia remittatur; quia textus* in cap. vergentis, de hæretic. *sufficiens præstat fundamentum ad hanc remissionem, seu gratiam faciendam.*

4 *Hæretico ex benignitate & misericordia petenti bona confiscata remitti, remitti debent. Primò cùm pœnitentiam agit, & misericordiam postulat, antequam accusatus, vel denunciatus fuerit. Secundò, si postquam est accusatus & denunciatus, statim errorem suum confiteatur antequam dicta testium sibi publicata fuerint. Tertiò, secundùm aliquos, si ante sententiam resipiscat, & misericordiam petat: quamuis hæc tertia Auctori non probetur, & cur?*

5 *In Hispania nulli hæretico remittuntur bona, nisi tantùm ei, qui errores suos sponte fatetur, scilicet nullo metu probationis, & testificationis ductus ad iudices fidei accedit misericordiam postulaturus.*

6 *Ductus dicitur nullo metu probationis, & testificationis ad iudices fidei accedere misericordiam postulaturus, qui non vocatus ob denunciationem, vel accusationem iudices Fidei adit, crimina confessurus.*

1 RESPONDETVR negatiuè, si de rigore iuris loquamur, & est sententia communis Doctorum.

Probatur, quia talis pœna confiscationis est annexa delicto, *c. cùm secundùm leges, de hæret. in 6.* Ergo semel delicto commisso, ab hac pœna delinquens non excusatur.

2 Neque dicas, quod non excusatur ab illa pœna contrahenda, excusatur tamen ab illius pœnæ executione ob pœnitentiam, vel misericordiam postulatam, quia hæc excusatio (quæ est pœnæ per legem impositæ remissio) constare deberet ex aliqua lege, vel decreto Pontificio, sed nulli constat, quod excusetur, vt ipsi hæretico pœnitenti bona confiscata remitti debeant: ergo remitti non debent, si vti dicebam, de rigore iuris loquamur.

Quamuis ex benignitate, & misericordia par est, 3
quod aliquando remittantur, quia text. *in c. vergentis, de hæret.* sufficiens præstat fundamentum ad hanc remissionem, seu gratiam faciendam, ibi: *Neque ad eos (scilicet hæreticos) bona eorum vlterius reuertantur, nisi eis ad cor reuertentibus, & abnegantibus hæreticorum consortium misereri aliquis voluerit.* Et tradit Gloss. ibi, Abbas *ibid. n.2.* Felin. *n.2.* & alij Canonistæ, quos sequitur Peña *in director. Inquisit. 3. part. comment. 158. vers. sed cùm ex benignitate,* & Farinac. *q.25. n.16. & q.190. §. 9. num.144.* (quidquid in contrarium dixerit Corradus Brunus *tractatu de hæretic. lib.5. cap.6. num.9.*

Quandonam autem ex benignitate, & misericordia 4
hæretico pœnitenti bona remitti debeant?

Respondetur primò, cùm pœnitentiam agit, & misericordiam postulat, antequam accusatus, vel denunciatus fuerit. Simanchas *de cathol. instit. tit.47. num.16.* Peña *3. part. director. comment. 158 vers. tertia similiter,* Calderin. *tract. de hæretic. n.2.* & alij passim.

Secundò, si postquam est accusatus, vel denunciatus, quinimò & captus, statim errorem suum plenè confiteatur, antequam dicta testium sibi publicata fuerint. Ita Peña *loco suprà cit.* Parisius *consil.1. num.184.* & alij quos citat, & sequitur Farinac. *quæst.25. num.6. & q.190. num.135.*

Tertiò, ex aliquorum sententia, si ante sententiam, tametsi post dicta testium sibi publicata resipiscat, & misericordiam petat: ita Doctores, quos citat & sequitur Farinacius *in locis suprà citatis.*

Quamuis id aliis minùs probetur, quia tunc delinquens non videtur ex voluntate delictum fateri, sed quia de illo conuictus sit. Quapropter talis perpetuo carceri mancipatur, ex Textu *in cap. excommunicamus 2. §. si qui, de hæretic.* ibi: *Si qui postquam fuerint deprehensi, redire voluerint ad agendam pœnitentiam, in perpetuos carceres detrudantur.* Intellige tamen, *postquam fuerint deprehensi.* Plenè, nempe non solùm captura, sed præcipuè depositione testium.

Cæterùm in Hispania nulli hæretico remittuntur 5
bona, nisi tantùm ei qui errores suos sponte fatetur, scilicet, nullo metu probationis, & testificationis ductus ad iudices fidei accedit misericordiam postulaturus. Peña *3. part. commentar. 12. vers. Magnam veniam,* & Simanchas *de catholic. institutionibus, titulo 44. numero 3.*

Dicitur autem nullo metu probationis, & testifi- 6
cationis ductus ad iudices fidei accedere misericordiam postulaturus, qui non vocatus ob denunciationem, vel accusationem iudices fidei adit crimina confessurus. Abbas *in cap. de hoc, de simonia,* & Peña *loco suprà citato, versu & metu probationis.* Vide etiam quæ dicam infrà *dubitat. 203. & 211.*

PETITIO.

An possint Inquisitores relinquere Hæretico pœnitenti bona confiscata?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores, saltem ex benignitate, & misericordia possunt relinquere hæretico pœnitenti bona confiscata, & ita seruatur in vniuersa Italia. Contra alios tenentes contrarium satis probabiliter, maximè attenta consuetudine, quæ viget in Hispanica Inquisitione, vbi hæretici, etiamsi redeant ad Ecclesiæ gremium, non recuperant bona confiscata*

2 *Parisius, & alij complures errant circa hoc, & cur?*
3 *Hæretico pœnitenti in Inquisitione Hispanica non fit bonorum proscriptorum remissio, nisi sponte confiteatur errores suos.*

1 RESpondeo ex dictis (saltem ex benignitate, & misericordia) affirmatiuè. Parisius *lib.4.conf.2.n.184.* Vmbert. Locat. *in Prax. Inquisit. verb. Inquisitor, num.33.* Bursatus *lib.1.conf.14.num.31. & 32.* (vbi subdit, quod & teneantur,) Ghuland. *tract. de heretic quæst.6. num.1. & seqq.* Decian. *in tract. crimin. lib.5. cap.43. num.2.* Roland. à Valle *lib.3. conf.92. num.24.* Zasius *lib.1. conf.23. numero 11.* Peña *in director. Inquisit. part.2. comment.9.* Zanchin. *de heretic. cap.25. num.22.* Et ita seruatur in vniuersa Italia, sicuti testatur Peña *loco suprà citato.* Videri etiam poterit Surdus *conf. 386.* & Ricciull. *in tract. de iur. person. lib.5. cap.41. num.2.*

Quamuis contrarium satis probabiliter teneant Canteta *in quæstion. crimin. cap.1. de heretic. num.18.* Ioan. Rojas *singul.26. num.4.* Simanchas *de cathol. instit. titul. 47. num.15.* Corrad Brun. *de heretic. lib.5. cap.6. num.10.* Et ita (quidquid sit de consuetudine aliorum locorum) seruatur in Inquisitione Hispanica, sicuti testatur Si-
2 manchas *loco iam supradicto*, quatenus ait: non solùm publicam pœnitentiam agunt hæretici, qui ad Ecclesiam redeunt, sed etiam ipsorum bona publicantur, & ea (quamuis ad Ecclesiæ gremium recipiantur) non recuperant: Qua in re falli videntur Parisius, & alij complures, qui sequuntur Italiæ consuetudinem, quæ (cum sit vetustissima, & à Summis Pontificibus approbata) pro lege ab eis seruanda est: in Hispania verò iura ipsa Pontificia, & leges Regias sequimur. Quapropter in Hispania Inquisitores non videntur bona ipso iure confiscata posse relinquere hæretico pœnitenti in damnum fisci, cui iam ius esse quæsitum videtur.

3 In Inquisitione igitur Hispanica nulli hæretico pœnitenti fit bonorum remissio, nisi soli illi qui sponte fatetur errores suos: quod tunc contingit, quando nullo testificationis, & probationis metu ductus ad Inquisitores accedit, & misericordiam hæresim suam integrè manifestando petit, sicuti suprà dicebam. Et videri poterit Instructio Toletana anni 1561. *num.41.* Videri etiam poterunt, quæ dicebam infrà *dicta dubitat.203. & 211.*

DVBITATIO CXLI.

An, & quomodo debeat fiscus satisfacere creditoribus delinquentis, cuius bona confiscantur?

SVMMARIVM.

1 *Fiscus debet soluere omnia debita delinquentis ante delictum contracta, si omnia eius bona confiscauerit, quia licèt fiscus non sit propriè hæres, habetur tamen loco hæredis.*
2 *Fiscus non potest occupare, nisi bona delinquentis, quæ eius non reputantur, nisi deducto ære alieno.*
3 *Fiscus debet soluere omnia debita delinquentis, quomodolibet sint contracta, ex mutuo, deposito, commodato, legato, fideicommisso, &c. quia fiscus est vniuersalis successor.*
4 *Fiscus non tenentur soluere debita delinquentis contracta post delictum, vbi est annexa confiscatio ipso iure, nisi in quantum probatum fuerit, versum fuisse in vtilitatem delinquentis, & ipsius fisci.*
5 *Fiscus si confiscauerit partem bonorum delinquentis, tenetur solùm soluere pro parte.*
6 *Hæreticus, si non confiscantur omnia eius bona, sed solùm pro parte, tenetur æs alienum soluere pro ea parte bonorum, quæ non fuit confiscata, quamuis ordinariò in crimine hæresis omnia bona confiscentur.*
7 *Fiscus non tenetur soluere æs alienum in totum, si bona hæretici confiscata non sufficiant, sed solùm pro illa parte, quæ ad ipsum deuenit: pro altera verò parte tenetur ipse hæreticus, si scilicet post condemnationem acquisiuerit aliqua bona, vnde soluere possit.*
8 *Debita in dubio an sint contracta post delictum, licèt nonnulli asserant, quod teneatur probare opponens, probabilius tamen est, teneri fiscum, quia constat de delicto, & obligatione.*
9 *Onus probandi, donatorem non potuisse donare, pertinet ad successores ipsius, & donatarius non tenetur probare, donatorem potuisse id facere.*
10 *Fiscus, si delicto non sit annexa ipso iure confiscationis pœna, sed veniat imponenda, tenetur eodem modo soluere debita, ac si ante delictum commissa essent, quia tunc delinquens potest bona sua obligare debitoribus.*
11 *Fiscus, quamuis inuentarium non fecerit, non tenetur soluere debita delinquentis vltra vires bonorum publicatorum.*

RESPONDETVR: debet fiscus soluere omnia debita delinquentis ante delictum contracta, si omnia bona delinquentis confiscauerit. Est Simanchæ *de cathol. instit. tit.9. n.35. & in Enchirid. titul. 56. n.7.* Lælij Zechij *in summa, tit. de fide, rubr. de heres. cap.11. n.16.* Torreblanc. *de Magia, lib.3. cap.11. num.45.* & communis aliorum sententia. 1

Probatur; quia fiscus, licèt non sit propriè hæres, eo quòd succedit condemnato viuenti, habetur tamen loco hæredis: Ergo sicut hæres tenetur soluere omnia debita defuncti, ita & fiscus tenebitur soluere omnia debita delinquentis condemnati.

Confirmatur, quia fiscus non potest occupare, nisi bona delinquentis: at bona delinquentis non reputantur nisi quæ deducto ære alieno supersunt, ex textu *in l. non possunt, ff. de iur. fisc.* ibi: Non possunt vlla bona ad fiscum pertinere, nisi quæ creditoribus superfutura sunt: id enim bonorum cuiusque esse intelligitur, quod æri alieno superest; ergo, &c. 2

Dixi, omnia debita delinquentis: siue scilicet ex mutuo, deposito, commodato, legato, fideicommisso, &c. sint contracta. Item siue ad ea ciuiliter, siue naturaliter tantùm delinquens obligetur; quia fiscus est vniuersalis successor, succedens in omni actione, tam actiua, quàm passiua delinquentis, ex textu *in l. Papinianus, §. meminisse, ff. de inofficios. testament.* & ex textu *in l. ex facto, ff. ad Trebell.* & docent communiter Doctores quos citat & sequitur Farinacius *de heres. quæst. 190. num.28.* 3

Dixi secundò, *Debita ante delictum contracta*, quia ad ea, quæ post delictum, cui ipso iure est annexa pœna confiscationis, contracta sunt, fiscus non tenetur; nisi in quantum probatum fuerit, quod in vtilitatem delinquentis, & sic in vtilitatem ipsius fisci impensa sint; cùm ex bonis priùs fisco obligatis, solui posteriora debita non debeant: sic Doctores, quos sequitur Sanchez *lib.2. moral. cap.22. num.76.* 4

Dixi tertiò: si omnia bona delinquentis confiscauerit, quia si fiscus confiscauerit partem, tenetur tantùm pro parte, cùm tunc fiscus solùm pro parte loco debitoris subrogetur, ex textu *in l. finali, Cod. de debitor. ciuit. libro 11.* ibi: *Pro rata rerum, quas possident, conuenientur.* 5

Si igitur non confiscantur omnia bona hæretici, sed solùm pro parte, tunc hæreticus tenetur soluere pro ea 6
parte

parte bonorum, quæ non fuit confiscata, *l. Tutela, ff. de capit. dimin. l. 1. Cod de fideiussor. l. 3. §. si verò partem, Cod. de serui. pass. & l. 2. Cod. ad leg. Iul. de vi public.* Et tradunt Doctores, quos sequitur Farinac. *com. 1. q. 25. num. 177.* Sanchez *vbi supra*, & Oddo *de restitut. part. 2. q. 97. notabil. 2. num. 11.* quamuis ordinariè in crimine hæresis omnia bona confiscentur, *cap. cùm secundùm leges, de haret. in 6.*

7 Sicut similiter si bona hæretici non sufficiant ad soluendum æs alienum (quod hæreticus contraxit) tunc etiam Fiscus non tenetur soluere æs alienum in totum, sed solùm pro illa parte, quæ ad ipsum deuenit; pro altera verò parte tenebitur ipse hæreticus, si scilicet post condemnationem acquisiuerit aliqua bona, vnde soluere possit. Ita Doctores, quos sequitur Vasquez *prima secunda, q. 66. art. 5. disput. 169. cap. 2. num. 21.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. n. 89.*

8 Quisnam autem in dubio, an debita sint contracta post delictum, probare debeat?

9 Respondetur quod (quamuis nonnulli, quos sequitur Cantera *quæst. crimin. rubr. de haretic. cap. 1. n. 21.* teneant, quod debeat probare opponens,) probabilius tamen sit quod docent Farinacius *q. 190.* & Sanchez *loco supra cit.* scilicet quod debeat probare Fiscus, quia constat de delicto, & obligatione: ergo vt Fiscus ab illa se eximat, debet ipse probare, quod debita sint contracta post delictum.

Confirmatur, quia si quis promitteret certam quantitatem bonorum, & is cui facta est promissio, petat ab hæredibus promissoris illam quantitatem, si dubium fuerit, an potuerit ea bona donare, non pertinet ad donatarium probare, quod donator potuerit illa donare, sed onus probandi, quod non potuerit donare, incumbit successoribus: ergo etiam in casu nostro onus probandi, quod debita fuerint contracta post delictum, incumbet Fisco.

10 Confirmatur secundò, quia in tali casu ioxta sententiam aliquorum delinquens alienando in præjudicium Fisci, delinqueret. At in dubio nemo delinquere præsumitur: ergo, &c.

Cæterùm, si delicto non sit annexa ipso iure pœna confiscationis, sed veniat imponenda, tenetur Fiscus eodem modo soluere debita, ac si ante delictum contracta essent, quia tunc delinquens potest bona sua obligare debitoribus, cùm iam non sint Fisco propriè obligata, & quasi hypothecata; aliàs posset Fiscus omnia bona delinquentis in tertios alienata, auocare hypothecaria actione, quod minùs verum est: sic Doctores quos citat, & sequitur Farinacius *part. 1. Praxis, q. 25. num. 190.*

11 Non tamen tenetur Fiscus soluere debita vltra vires bonorum publicatorum (quamuis inucotarium non fecerit.) Clarus *in pract. lib. 5. q. 78. n. 30.* Ceuall. *tom. 3. commun. opinion. q. 822. num. 13.* Fachin. *lib. 6. controu. cap. 21.* & alij quos sequitur Bossios *in pract. tit. de bonor. publicat. num. 23.*

DVBITATIO CXLII.

Quem modum Fiscus seruare debeat in soluendo debita, seu in satisfaciendo creditoribus delinquentis?

SVMMARIVM.

1 *Fiscus in soluendo debita, seu in satisfaciendo creditoribus delinquentis, primò procurare debet nosse creditores delinquentis solo summario examine, & veritate inspecta, non expectando diffinitiuam sententiam; quia ita tenebatur soluere Auctor ipsius fisci.*

2 *Fiscus debet secundò satisfacere creditoribus pro viribus bonorum confiscatorum, & non vltrà; quia fiscus solùm ratione bonorum contraxit obligationem satisfaciendi.*

3 *Hæres, si non fecerit inuentarium, tenetur soluere debita defuncti vltrà vires hæreditatis; at non sic fiscus debita delinquentis, quando non suppetunt facultates, quia non est propriè hæres, ac proinde non tenetur conficere inuentarium.*

4 *Fiscus debet tertiò satisfacere creditoribus delinquentis ex bonis confiscatis, & incorporatis, non autem ex debitis postea confiscandis; quia sicut debitor aliud pro alio inuitis creditoribus soluere non potest; ita neque fiscus loco debitoris subrogatus.*

5 *Fiscus debet quartò satisfacere creditoribus vnius territorij, ex bonis ibidem confiscatis, non autem ex bonis confiscatis alibi, quia creditori satisfaciendum est, vbi contractus celebratus fuit, non alibi, ipso creditore inuito.*

6 *Fiscus tenetur soluere creditoribus vnius territorij, si ipsi velint sibi satisfieri ex bonis alibi confiscatis, & ad fiscum diuersum spectantibus, quando bona confiscata in illo territorio sufficientia sunt, quia licet creditori ante confiscationem hoc ius competebat ex generali bonorum obligatione, facta nihilominus confiscatione hoc competere non potest, ne fiscus vnus priuetur, altero illæso remanente.*

7 *Bona vnius territorij si ad debita ibidem contracta soluenda non sufficerent, satisfieri debet creditoribus ex bonis in alio territorio existentibus, quia absolutè sunt bona delinquentis.*

8 *Fiscus debet quintò satisfacere creditoribus delinquentis, priusquam fideiussor eiusdem delinquentis, quia fiscus subrogatur loco delinquentis; quapropter si creditores delinquentis exigant debitum à fideiussore, poterit fideiussor excipere excussionem faciendam à fisco.*

9 *Fiscus obligari poterit ad soluendum via executiua, si via executiua conueniri poterat delinquens; quia fiscus non censetur priuilegiatus, nisi in casibus à iure expressis.*

10 *Fiscus non poterit eo casu conueniri coram Iudice delinquentis, etiamsi sententia contra delinquentem cœpta fuerit, sed conueniri debebit coram proprio Iudice.*

11 *Fiscus debet septimò, si bona delinquentis condemnati sufficientia non sint, ad satisfaciendum creditoribus, & ipsimet pro expensis in delinquentis condemnatione, & in eiusdem bonorum confiscatione factis priùs satisfacere creditoribus, quàm sibimet; quia creditoribus iam quæsitum erat ius, quod ob debitum postea contractum diminui non debet.*

12 *Fiscus in hoc casu non agit vtiliter negotium creditorum, contra Peregrinum; quia in hoc potiùs confirmat eorum negotium, &c.*

13 *Dicta de creditoribus fisco præferendis dici etiam debent de pœna imposita à fisco pro reparatione alicuius damni contra aliquem tertium à delinquente illati; secùs tamen videtur de pœna pecuniaria imposita delinquenti, non pro reparatione alicuius damni contra aliquem tertium à delinquente illati, sed pro aliquo delicto commisso, applicanda tamen alicui priuato, & cur?*

RESPONDETVR. Debet primò fiscus procurare nosse creditores delinquentis solo summario examine, & veritate inspecta, non autem diffinitiuam sententiam expectare. 1

Probatur authoritate ex Textu *in l. si quis post hac, Cod.de bon.proscript.* & tradunt Clar. *Pract. q.78. vers. sed quaro*, & Farinac. *q.25. n.176.* & probatur ratione, quia delinquens solo hoc summario examine, & inspecta veritate tenetur debita soluere : ergo & eudem modo solùm tenebitur fiscus, qui loco illius subrogatur.

a Secundò debet fiscus iuxta ea quæ dicebam dubitatione præcedenti, satisfacere creditoribus pro viribus bonorum confiscatorum, & non vltra (etiamsi non fecerit inuentarium) quia fiscus solùm ratione bonorum contraxit obligationem satisfaciendi creditoribus delinquentis : ergo non obligabitur vltra prædicta bona accepta à delinquente.

Objicies. Hæres, si non fecerit inuentarium, tenetur soluere debita defuncti vltra vires hæreditatis, *Authent. sed cum Testator, Cod.ad leg. falcid.* ergo & tenebitur fiscus.

3 Respondetur : Nego consequentiam, quia fiscus non est propriè hæres, ac proinde non tenetur conficere inuentarium, sicuti tenetur hæres. Bartol.*in l.1. §.an bona.* Et ibidem communiter Iuristæ, *ff.de iur.fisc.* Clarus *in practic.q.78.num.*30. Farinac. *de haresi, q.25. n.*183.& Sanchez *lib.2.moral.cap.22.n.*83.

4 Tertiò debet fiscus satisfacere creditoribus delinquentis ex bonis confiscatis, & incorporatis, non autem ex debitis postea confiscandis ; quia sicut ipse debitor delinquens non poterat creditoribus inuitis dare in solutum nomina sui debitoris, ex Textu *in l.is cum quo, Cod.de solution.* & ibi Baldo, & aliis Iuristis, ita neque poterit fiscus loco debitoris subrogatus. Ita Doctores communiter, quos citat, & sequitur Farinac. *citata q.25.num.*274.

5 Quartò debet fiscus satisfacere creditoribus vnius territorij ex bonis ibidem confiscatis, non autem ex bonis confiscatis alibi, quia creditori satisfaciendum est vbi contractus celebratus fuit, non alibi, ipso creditore inuito, ex Textu *in l.is qui certo, ff.de eo, quod cert. loc.* & ibi Doctoribus. Et sicut quilibet fiscus potest bona sua in suo territorio occupare, & non alia, ita debet debita ibidem contracta satisfacere, & non alia.

6 Vnde si creditores vnius territorij velint sibi satisfieri ex bonis alibi confiscatis, & ad fiscum diuersum spectantibus, non tenetur fiscus eis soluere, quando bona confiscata in illo territorio sufficientia sunt, quia licèt creditor habens bona debitoris sibi obligata, & hypothecata, possit ex quibuscumque illius bonis, etiam in alio territorio sitis, petere sibi satisfactionem fieri, *ex l.creditoribus, ff.de distract. pignor.* Nihilominus facta confiscatione id petere non potest, ne fiscus vnius territorij omnibus bonis confiscatis sibi pertinentibus, altero fisco illæso remanente, priuetur. Ita Doctores, quos citat & sequitur Farinacius *cit.quæst.25.num.*173. Clar. *Pract. quæst.*78. *vers. sed quaro*, & Sanchez *cit. cap.22.num.*78.

7 Cæterùm, si bona vnius territorij ad debita ibidem contracta soluenda non sufficerent, satisfieri deberet illis ex bonis in alio territorio existentibus, quia absolutè sont bona delinquentis, qui est obligatus, cuius obligationis satisfactio iuri per fiscum acquisito præferri debet. Clarus, Farinacius, & Sanchez *in locis suprà citatis.*

8 Quintò debet fiscus satisfacere creditoribus delinquentis priusquàm fideiussor eiusdem delinquentis, quia fiscus subrogatur loco delinquentis : quapropter si creditores delinquentis exigant debitum à fideiussore, poterit fideiussor excipere excussionem faciendam à fisco in bonis confiscatis, sicuti poterant ipsi excipere excussionem faciendam à debitore, si debitor non fuisset delinquens, ex Textu *in Authent. quod si debitor, Cod.de pignor.* & docent quamplures Doctores, quos citat & sequitur Farinac. *de haresi, q.25. num.* 171. & Sanchez *lib.2, moral.cap.22.num.*79. Etsi alij contrarium teneant.

Sextò, si via executiua conueniri poterat delinquens, 9
poterit & eodem modo conueniri, & obligari soluere fiscus, quia fiscus non censetur priuilegiatus, nisi in casibus à iure expressis, *l. 1. Cod. de petit. hæredit. & l. quod placuit, ff. de iur.fisci.* Et tradunt Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *loco suprà citato, n.*80.

Non poterit tamen fiscus conueniri coram Iudice 10
delinquentis (etiamsi sententia contra delinquentem cœpta fuerit) sed conueniri debebit coram proprio iudice. Barbosa *in l.si constante, §.finali, ff.solut.matrim.* & videri etiam poterit Peregrinus *de iure fisci, lib.7. tit.1. n.*11.& Farinacius *part.1.fragmentor.verb. fiscus, n.*185. Quia cùm concessum sit fisco, ne possit conueniri, nisi coram proprio iudice (sicuti habetur *ex citata lege si constante, §.finali, ff.solut.matrim. l.2. Cod.si aduersus fiscum, l.1. Cod.de fid. instrument. & leg.cùm eorum, Cod. de sentent.& interlocut.omn. iudic.*) & alicubi non habeatur exceptio (quando causa cœpta fuerit coram alio iudice) videtur, quod in tali casu coram proprio iudice conueniri debeat : quamuis secùs videatur si iure hæreditario succederet, aut post latam sententiam in causa appellationis : sic Barbosa, Farinacius, & præcipuè Peregrinus *in locis suprà citatis.*

Septimò, si bona delinquentis condemnati suffi- 11
cientia non sint ad satisfaciendum creditoribus, & fisco pro expensis in delinquentis condemnatione, & in eiusdem bonorum confiscatione factis, debet fiscus prius satisfacere creditoribus, quàm ipsimet ; quia creditoribus quæsitum iam erat ius, quod ob debitum postea contractum diminui non debet : tum quia Princeps suis expensis debet persequi delinquentes, iuxta Textum *in l.1.Cod.de mulier. quæ se publicè commiscuit*, & docent Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.20.moral. cap.22.n.*93. Quamuis contrarium sentiant alij, quos refert & sequitur Peregrinus *de iur.fisc.lib.5.tit.1.n.*193.

Obiicies ex Peregrino : Fiscus in hoc agit vtiliter negotium creditorum : ergo. 12

Respondetur negando antecedens, quia fiscus in hoc potiùs infirmat negotium creditorum, tum ob expensas, quas ipse fiscus facit : tum quia fiscus transfert debitum in potentiorem, qui est ipsemet idem fiscus : vt omittam, quod punitio delinquentium non spectet ad creditores, sed potiùs ad Rempublicam, vel ad Principem, vt suprà dicebam.

Cæterùm, quod dictum est de Creditoribus fisco 13
præferendis, idem dico de pœna imposita à fisco pro reparatione alicuius damni contra aliquem tertium à delinquente illati, quod scilicet & hæc pœna præferri debeat etiam cuilibet alteri pœnæ fisco applicandæ, quia damnum passus est creditor, cui delinquens iure naturæ satisfacere tenebatur : ergo fiscus succedens in iuribus, tam actiuis, quàm passiuis delinquentis, hanc satisfactionem præstare tenetur, priusquam sibi bona delinquentis applicet : sic Doctores, quos citat, & sequitur Farinacius *q.25.n.*189.& Sanchez *cit. cap.*21.*in fin.*

Quamuis secùs videatur dicendum de pœna pecuniaria imposita delinquenti, non pro reparatione alicuius damni contra aliquem tertium à delinquente illati, sed pro aliquo debito commisso; applicanda tamen alicui priuato, quia huiusmodi pœna, si bona delinquentis vtrique pœnæ soluendæ sufficientia non sint, præferri non debet pœnæ fisco ipsi applicandæ ; quia fiscus in hac parte dignior est, & sic alteri priuato præferri debet, *l.quod placuit, ff.de iur.fisc.* & tradunt Clar. *pract.5.q.78.n.*31. Couarruu. *variar. resol.lib.1. cap.*16. *num.*8. Farinac. *loc.suprà cit. n.*183. & Sanchez *lib.1. moral.cap.22.num.*94.

DVBITA

❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧

DVBITATIO CXLIII.

An facta confiscatione bonorum, delinquens liberetur ab omni obligatione satisfaciendi creditoribus?

SVMMARIVM.

1 *Delinquens facta confiscatione bonorum, liberatur ab obligatione soluendi creditoribus, etiamsi postea ad pinguiorem fortunam deuenerit; quia in tali casu tota satisfaciendi obligatio transmissa est in fiscum.*

2 *Amplia, quod neque in foro conscientiæ tenetur ea soluere.*

3 *Limita, dummodò bona delinquentis confiscata sufficiant pro debitis omnibus soluendis, aliàs non, quia fiscus obligationem suscipit solùm pro viribus illorum.*

4 *Delinquens, cui bona fuerunt publicatata, si stante insufficientia illorum fiscus non satisfecerit creditoribus, tenetur si redierit ad pinguiorem fortunam, satisfacere ex bonis de nouo acquisitis; non enim eius obligatio est extincta, sed tantùm suspensa.*

5 *Limita secundò cum Sanchez non manere delinquentem satisfacre creditoribus obligatum, si bona confiscata sufficientia fuerint, dummodò potuerint crediteres à fisco bona recuperare: secus verò si recuperare non potuerint ex defectu probationis, vel ob expensas exorbitantes; quod quidem non benè probatur, quin non probetur oppositum; quia delinquens non est in causa, vt creditores careant probatione.*

6 *Fiscus, si confiscatio non fuit omnium, sed partis bonorum, vel si fuit omnium, tamen pars delinquenti restituta est, tenetur soluere illius debita pro rata talis partis.*

7 *Creditorum ius non potest fieri deterius ex facto debitoris; non enim ex persona hæredum immutatur conditio obligationis, sed possunt creditores à quocumque hærede habente bona obligata sui debitoris integrum debitum petere: at secus est in casu, de quo agimus, quia contra voluntatem ipsius debitoris fiscus aufert ei bona, ex quibus ipse debitor debebat satisfecere creditoribus.*

8 *Fiscus tenetur ad ea omnia, ad quæ priùs hæreticus tenebatur, cùm in ipsum transierint post bonorum confiscationem iura, & actiones bonorum, quæ competebant hæretico.*

9 *Hæreticus, confiscatis ipsius bonis, non potest ampliùs conueniri pro debito, cùm omnia bona sua transierint in fiscum.*

10 *Amplia id verum esse, etiamsi post bonorum confiscationem hæreticus factus est ditior.*

11 *Amplia neque posse conueniri hæreticum ob tutelam, vel curam administratam, sed quod adhuc debeat conueniri solus fiscus.*

12 *Amplia id procedere non solùm pro onere reali, sed etiam pro onere, & obligatione personali.*

13 *Amplia id procedere, etiamsi hæreticus se obligauerit in forma Cameræ.*

14 *Amplia, id procedere etiam in fideiussore ipsius hæretici, qui æque potest conueniri.*

15 *Amplia, hæc omnia habere locum non solùm in foro fori, sed etiam in foro Poli.*

16 *Limita tamen, quod si bona hæretici non sunt sufficientia ad soluendum debitum contractum, fiscus tenetur soluere proportionabiliter pro parte, & hæreticus pro alia parte pariter proportionabiliter.*

RESPONDETVR affirmatiuè: ita vt si fiscus non soluat debita à delinquente ante delictum contracta (sicut soluere tenetur) delinquens non teneatur ea soluere (quamuis ad pinguiorem fortunam postea deuenerit) sed eo ipso, quod fuerunt ipsius bona confiscata, remaneat liber à soluendis debitis. Alexander *in l. si marito, ff. sol. matrim. num.* 4. Oddus *de restit. in integr. part.* 2. *quæst.* 97. *art.* 2. *num.* 13. Bossius *in Pract. de proclamat. num.* 15. Surdus *de aliment. tit.* 8. *priuileg.* 59. *num.* 10. Chassanæus *in consuetudinibus Burgundiæ, rubric.* 2. §. 1. *num.* 33. Vasquez *in* 1. 2. *disp.* 169. *c.* 2. *n.* 20. Simanchas *de Cathol. instit. tit.* 9. *num.* 122. Peregrinus *de iur. fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 55. Vasquez 1. 2. *disput.* 169. *cap.* 2. *num.* 20. Farinacius *de hæresi quæst.* 190. *num.* 29. & Sanchez *cit. cap.* 22. *num.* 86. 1

Probatur, quia in tali casu tota satisfaciendi obligatio transmissa est in fiscum, & extincta in delinquente, iuxta textum *in l.* 1. *Cod. de fideiussor. & in l. si debitori, ff. de fideiussor.* ibi: *Si debitori deportatio irrogata est, non posse pro eo fideiussorem accipi, scribit Iulianus, quasi tota obligatio contra eum extincta sit.*

Quod ita verum est, vt delinquens neque in foro conscientiæ teneatur ea soluere; quia tota obligatio translata est in fiscum, in quem bona delinquentia translata fuerunt. Surdus *de aliment. tit.* 8. *priuileg.* 59. *num.* 10. Chassanæus *in consuetud. Burgund. rubr.* 2. §. 1. *num.* 33. & Baiard. *in Pr. Cr.* Iul. Clar. *lib.* 5. *quæst.* 78. *num.* 155. & (cùm id non statuatur in pœnam, neque innitatur falsæ præsumptioni) est seruandum etiam in foro conscientiæ; cùm idem in vtroque foro seruandum sit, quando quid non est statutum in pœnam, & forum externum non innititur falsæ præsumptioni. Sotus *de iustitia lib.* 4. *quæst.* 5. *art.* 3. & alij, quos sequitur Suarez *tom.* 5. *disput.* 40. *sect.* 5. *num.* 16. Vasquez 1. 2. *disput.* 66. *cap.* 1. *num.* 3. *& disput.* 164. *num.* 73. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 22. *num.* 87. 2

At cùm dixi, quod facta confiscatione bonorum, delinquens liberetur ab omni obligatione satisfaciendi creditoribus, intellige dummodò bona delinquentis confiscata sufficientia sint pro debitis omnibus soluendis, aliàs non, quia fiscus obligationem suscipit solùm pro viribus illorum. Vasquez *loco suprà citato, num.* 21. Farinacius *quæst.* 190. *num.* 29. & Sanchez *vbi suprà, num.* 89. 3

Quapropter, si debita aliqua condemnati, eo quòd bona confiscata illius sufficientia non fuerint, insoluta remanserunt, & condemnatus ad pinguiorem fortunam redit, debet ipse ex bonis de nouo iam acquisitis satisfacere creditoribus, cùm obligatio illis satisfaciendi non extincta, sed suspensa fuerit in ipso, eo quòd scilicet satisfaciendi impotens erat, Vasquez, Farinacius, & Sanchez *in locis suprà citatis.* 4

Intellige secundò cum Sanchez *vbi suprà, num.* 91. (scilicet non manere delinquentem obligatum satisfacere creditoribus, si bona confiscata ipsius solutioni sufficientia fuerunt) dummodò potuerint creditores à fisco bona recuperare, & ob negligentiam suam non recuperauerint; secùs verò, si recuperare non potuerint ex defectu probationis, vel ex eo quod exorbitantibus expensis opus habuerint, quia par non videtur, quod creditores absque culpa propria debito priuentur. 5

At hoc non ita mihi probatur, vt non etiam mihi probetur oppositum, & fortasse magis ex eo, quia delinquens non est in causa, vt creditores careant probatione, vel quod in recuperatione debiti exorbitantes expensas faciant, cùm hoc alienum sit à suo delicto, & obligatione primæua, sicque cogi non debeat ipse satisfacere illis, quia quantum est ex parte sua, transferendo obligationem in fiscum, plenè satisfecit. Aliàs bis idem debitum soluere cogeretur. Primò, cùm bona

solutioni

ſolutioni ſufficientia transfert in fiſcum. Secundò, cùm debitum effectiuè ſoluit.

6 Cæterùm, ſi confiſcatio non fuit omnium, ſed partis bonorum, vel ſi fuit omnium; tamen Pars delinquenti reſtituta eſt, in tali caſu fiſcus tenetur ſoluere debita delinquentis pro rata talis partis, & condemnatus ſimiliter pro parte reſidua: ſic Doctores communiter, & definitur *in l. 1. C. de fideiuſſor.* ibi: *Si Lyſias adempta parte bonorum, exulare iuſſus eſt, non niſi pro parte, quam retinuit, crediteribus obligatus eſt.* Et probatur ratione; quia talis obligatio ſatisfaciendi creditoribus annexa eſt bonis confiſcatis: ergo, ſi cum effectu non confiſcantur, ſeu in fiſcum non transferuntur omnia, ſed ſolùm pars, ita vt pars relinquatur condemnato, pro parte tantùm tenebitur fiſcus, & pro parte tenebitur condemnatus, ita vt inter vtrumque diuidatur obligatio.

7 Obiicies: Ius creditorum non poteſt fieri deterius ex facto debitoris: at ſi delicto poſito, & confiſcatione facta, creditores non poſſunt à debitore integrum debitum petere, ſed tantùm partem, & alteram partem debent petere à fiſco, ipſorum ius redderetur deterius, (cùm in plures partes diuidatur.) Ergo in tali caſu non debet admitti debitorum diuiſio, ſed dici, quod vterque teneatur ſoluere debita, prout creditoribus placuerit.

Reſpondetur, concedo ex perſona hæredum non immutari conditionem obligationis, ſed poſſe creditores à quocumque hærede habente bona obligata ſui debitoris, integrum debitum petere, iuxta textum *in l. 2. §. 1. ff. de verb. oblig.* At in caſu noſtro de facto aliter diſpoſitum eſt *in l. 2. C. ad l. Iul. de vi publica, & l. ſi marito, ff. ſolut. matrim.* & cum ſatis rationabili fundamento, quia contra voluntatem ipſius debitoris fiſcus aufert ei bona, ex quibus ipſe debitor debebat ſatisfacere creditoribus: Quapropter æquum eſt, vt fiſcus pro rata ſubeat obligationem, quia ſi totam obligationem ſatisfaciendi relinqueret debitori, ſæpè confiſcatio partialis æquivaleret confiſcationi totali, & ſic nullam gratiam faceret debitori condemnato, relinquens ei aliqua bona, ſi ſcilicet ex illis bonis ſibi relictis deberet debitor condemnatus præſtare creditoribus integram ſatisfactionem. Simanchas *de cathol. inſtit. tit. 9. n. 122.* Farinacius *q. 25. num. 78.* & alij paſſim.

8 Cùm igitur poſt bonorum confiſcationem iura, & actiones bonorum (quæ competebant Hæretico) tam actiuè, quàm paſſiuè tranſeant in fiſcum, *l. 2. C. ad l. Iul. de re public. l. ſi marito, ff. ſol. matrim. & l. cum fiſco, ff. ad Syllan. & d. l. 2. C. ad l. Iul. de vi public.* & tradunt Bartolus *in l. Non intelligitur, §. cum ex cauſa, ff. de iur. fiſc.* Guillelm. de Benedict. *in cap.* Raynutius, *verb. Vxorem, de teſtam. num. 850.* Grammatic. *decif. 85.* Surdus *de aliment. tit. 8. priuileg. 59. n. 9. & ſeqq.* Hooded. *conſ. 38. n. 44. lib. 2.* Beccius *conſ. 57. n. 5. & 7.* Calcan. *conſ. 66.* Simanchas *de Cathol. inſtit. tit. 9. n. 33. & 34.* & Rota *decif. 57. num. 3. tom. 1. in Recent.*

9 Vt propterea hæreticus non poſſit ampliùs conueniri pro debito (cùm omnia bona ſua tranſierint in fiſcum) ſed creditores debeant agere contra fiſcum, in quem omnis actio dirigitur, *l. ſi debitori, & l. Inter eos, §. vlt. ff. de fideiuſſor. l. 2. & 3. ff. de ſent. paſſ. l. 2. §. 1. ff. de alim. legat. l. ſi maritus, & l. ſi marito, ff. ſol. matrim. l. facto, §. final. ff. de cond. & demonſtr. l. 1. C. de fideiuſſ. & l. 2. Cod. ſol. matrim.* Et docent Bald. *in d. l. ſi marito*, Alex. *ibid. n. 4.* Gratian. *tom. 3. diſcept. forenſ. cap. 423. n. 4.* Honded. *conſ. 38. n. 44. lib. 2.* Caſtrenſ. *conſ. 68. n. 1. lib. 2.* Grammatic. *decif. 85.* Surdus *de aliment. tit. 8. priuileg. 59. n. 10. & tit. 9. q. 32. n. 5. & 6.* Beccius *conſ. 57. n. 4.* Corn. *conſ. 190. n. 4.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. n. 74.* & Farinacius *tom. 1. q. 25. n. 177.*

10 Quod eſt verum, etiamſi poſt bonorum confiſcationem hæreticus factus ſit ditior, ita vt in hoc caſu etiam non poſſit conueniri hæreticus, ſed fiſcus, *l. 4. C. de ſent. paſſ.* & tradunt Menoch. *conſ. 103. n. 20. lib. 1.* & Odd. *de reſtit. in integr. part. 2. q. 97. art. 2. n. 13.*

11 Item ſecundò eſt verum, vt non poſſit conueniri idem hæreticus ob tutelam, vel curam adminiſtratam, ſed adhuc debeat conueniri ſolus fiſcus, *l. Qui neque, & l. Prædia, ff. de reb. cor. l. ſi Tutor Reipublicæ, ff. de tutel. & rat. diſtrah.* & docent Simanchas *de cathol. inſtit. tit. 9. n. 123.* & Vaſquez *1. 2. q. 96. art. 5. diſp. 169. cap. 2. n. 51.*

Item tertiò eſt verum, vt ſicuti non poteſt conueniri pro onere reali, ſic etiam non poſſit conueniri pro onere, & obligatione perſonali. Salycet. *in l. 1. C. de fideiuſſ. n. 2.* & Imola *in l. ſi debitori, in princ. ff. de fideiuſſor.* 12

Item quartò eſt verum, vt non poſſit conueniri, etiamſi ſe obligauerit in forma Cameræ, & etiamſi iurauerit, ſe tempore ſatisfacturum creditoribus, ſed adhuc propter eandem rationem ſupradictam creditores debeant agere contra fiſcum, in quem bona hæretici tranſierunt. Imola *in cap. 2. de ordin. cognit. n. 34.* Grammatic. *dec. 85. n. 3.* Stephan. Gratian. *cit. cap. 443. n. 60. & 82.* & Soccin. *conſ. 28. n. 3. lib. 3.* quia iuramentum (cùm ſit acceſſorium) ſequitur naturam ſui principalis, & quia præterea ſub conditione emiſſum illud videtur. 13

Item quintò eſt verum, vt (ſicuti pro dictis oneribus non poteſt conueniri hæreticus) ita etiam non poſſit conueniri hæretici fideiuſſor, quia (cùm fideiuſſor ſimiliter ſe habeat acceſſoriè, ſequitur fideiuſſor ſimiliter naturam principalis, ita vt ſi à dictis oneribus liber effectus eſt hæreticus, liber etiam efficiatur hæretici fideiuſſor, qui in defectum hæretici, tanquam ſui principalis ſolummodò tenebatur. Farinacius *q. 25. num. 178.* Anton. Henriq. *tract. de fideiuſſor. cap. 20. §. 14. num. 10.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 12. n. 92.* 14

Item ſextò eſt verum, vt omnia, quæ vſque adhuc dixi, locum habeant non ſolùm in foro externo, ſed etiam in foro conſcientiæ, ſicuti *ſuprà n. 2.* cum Soto, Vaſquio, & Sancio dicebam. 15

Vbi tamen aduerte, quod ſi bona hæretici non ſint ſufficientia ad ſoluendum debitum, quod hæreticus contraxit, tunc fiſcus non teneatur ſoluere illud in totum, ſed tantùm pro illa parte, quæ ad ipſum deuenit, pro altera autem parte teneatur hæreticus, ſi ſcilicet poſt condemnationem hæreticus aliqua bona acquiſiuerit, vnde ſoluere poſſit creditoribus: ita DD. communiter, quos ſequitur Vaſquez *1. 2. q. 96. art. 5. diſput. 169. cap. 2. n. 21.* & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 21. n. 89.* Sicut etiam quando non confiſcantur omnia hæretici bona, ſed ſolùm pro aliqua parte, tunc etiam fiſcus non tenetur ſoluere debitum in totum, ſed ſimiliter hæreticus tenebitur ſoluere pro ea bonorum parte, quæ confiſcata non fuit, *l. 1. C. de fideiuſſ. l. 3. C. de ſent. paſſ. §. ſi verò partem, l. Tutela, ff. de capit. diminut. l. 2. C. ad l. Iul. de vi public.* & tradunt Farinacius *tom. 1. q. 25. n. 177.* Odd. *de reſtit. in integr. part. 2. q. 97. notabil. 2. num. 11.* & alij communiter. Quamuis in crimine hæreſis ordinariè omnia bona confiſcentur, iuxta text. *in cap. cùm ſecundùm leges, de hæretic. in 6.* 16

DVBITATIO CXLIV.

Quid dicendum, ſi facta confiſcatione omnium bonorum, ex gratia Principis reſtituantur condemnato bona confiſcata?

SVMMARIVM.

1 *Condemnatus, ſi facta confiſcatione, ei ex gratia Principis reſtituantur bona confiſcata, tenetur ſatisfacere creditoribus; quia obligatio ſatisfaciendi, quæ translata erat in fiſcum ratione bonorum confiſcatorum, iterum redit ad debitorem; quamuis ſi ei*

et non restituantur omnia bona, sed pars, conueniri possit pro parte.

2 *Condemnatus neque excusatur ab hac obligatione satisfaciendi creditoribus ex eo, quod per negligentiam bona à fisco non recuperauerit, quia vt possit conueniri, & debeat crediteribus satisfacere, sufficit quod ius recuperandi habuerit, & non recuperauerit.*

3 *Limita tamen non procedere id, quando confiscatis bonis debiteris, fiscus emisisset proclama, vt intra certum tempus omnes creditores comparerent, & docerent de suo credito, quod elapso, & de credito non edocto, amplius ad illud petendum non admitterentur.*

4 *Condemnatus prædictus non tenetur soluere debita suis creditoribus, quando ex Principis benignitate ad pristimum statum redierit; si tamen ipsi non fuerint restituta bona, quæ fiscus iam semel occupauit.*

1 RESPONDETUR: in tali casu tenetur ipse condẽnatus satisfacere creditoribus, quia obligatio satisfaciendi, quæ translata erat in fiscum ratione bonorum confiscatorum, iterum redit ad debitorem, quamuis si condemnato non restituantur omnia bona, sed pars, conueniri possit in tali casu pro parte: sic Doctores communiter, quos citat & sequitur Bossius *in Pract. de proclamation. numero* 55. Odd. *de restitut. in integr. part. 2. quæst. 97. art. 2. num.* 13. & Farinacius *quæst. 25. num.* 188. ex textu *in l. 5. C. de sent. pass.*

2 Neque condemnatus ab hac obligatione satisfaciendi creditoribus excusatur ex eo, quod per negligentiam bona à fisco non recuperauerit, quia vt possit conueniri, & debeat creditoribos satisfacere, sufficit, quod ius recuperandi habuerit, & non recuperauerit: ita Doctores quos citat, & sequitur Farinacios *loco supra citato, num.* 180. ex textu *in l. penultim. ff. de sent. pass.*

3 Limita tamen non procedere quod dixi, quando confiscatis bonis debitoris, fiscus emisisset *Proclame*, vt intra certum tempus omnes creditores comparerent, & docerent de suo credito, quo elapso, & de credito non docto, ampliùs ad aliquid petendum, dictante sic aliqua Constitutione speciali, vel consuetudine, non admitterentur; quia tunc creditores, si negligentes in debito petendo fuerint, cadent à debito, & non poterunt fiscum, consequenter neque debitorem, cui bona sunt iterum restituta, molestare, cùm fiscus iam contra creditores præscripserit, & præscriptione illa ius eorum extinxerit, quod extinctum ampliùs reuiuiscere non potest: ita Doctores, quos citat, & sequitur Farinacius *vbi suprà, numero* 181.

4 Ex dictis sequitur, quod è contra prædictus condemnatus non teneatur soluere debita suis creditoribus, quando ex Principis benignitate ad pristinum statum redierit; si tamen ipsi non fuerint restituta bona, quæ fiscus iam semel occupauit. Simanchas *de Catholic. institutionibus, titulo 9. numero 35. & in Enchirid. titulo 56. numero 3.* Lælios Zecchius *in summa, titulo de fide, rubr. de hæres. capito 11. numero 16.* Oddus *de restitut. in integr. parte 1. quæstione 97. articulo 2. numero 13.* & Bossius *in Practic. de proclamat. numero 15.*

DVBITATIO CXLV.

Quid dicendum de fideiussore debitoris condemnati? An ipse fideiussor, facta confiscatione bonorum, teneatur creditoribus satisfacere?

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor debitoris condemnati facta confiscatione bonorum, non tenetur creditoribus satisfacere: secus si fiscus non satisfecerit, quia fideiussor succedit in defectum Principalis.*

RESPONDETUR negatiuè, ita vt in tali casu fideiussor debitoris condemnati deobligatus sit creditoribus satisfacere, sicut & ipse debitor principalis, si scilicet fiscus satisfecerit: secus si fiscus non satisfecerit; quia fideiussor succedit in defectum principalis. Et sic habetur *in l. 1. Cod. de fideiussoribus*, ibi: *Verum qui pro eo fidem suam astrinxerint, conueniri possunt.* Et sic etiam tradunt communiter Doctores, quos refert & sequitur Anton. Henriq. *tract. de fideiuss. cap. 20. §. 14. num. 10.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. n. 92.* & Farinac. *q. 25. n. 78.* 1

PETITIO.

An, & quando sequestratio bonorum fieri debeat ab Inquisitoribus?

SVMMARIVM.

1 *Sequestratio, seu descriptio bonorum est præparatoria ad confiscationem, & fieri non debet, nisi quando quis est reus de hæresi formali confessus, vel legitimè conuictus: non autem pro aliis casibus sapientibus hæresim.*

2 *Sequestratio bonorum in dicto casu de hæresi formali fieri debet statim ac reus comprehenditur, & Canonibus Sancti Officij traditur, ne bona ipsius subripiantur, vel absconduntur, deponique debent apud aliquam personam idoneam coram Notario, & Executore.*

3 *Sequestratio bonorum fieri non debet contra hæreticum defunctum.*

4 *Sequestratio bonorum hæretici absentis quomodo sit facienda.*

RESpondetur, quod (cùm sequestratio, seu descriptio bonorum sit ad confiscationem præparatoria, seu solùm fiat in ordine ad confiscationem) fieri non debet, nisi quando quis est reus de hæresi formali confessus, vel legitimè conuictus, vt propterea fieri non debeat nisi pro hæresi formali, non autem pro aliis casibus, sapientibus hæresim. Repertor. Inquisit. *verb. Confiscatio, vers. Item secundum.* Tabiena *verb. hæreticus, num. 5.* Zanchin. *de hæretic. cap. 18. num. 5. & cap. 16. num. 1.* Rojas *de hæreticis, part. 2. num. 50.* (quatenus sit, sequestratio, seu descriptio bonorum fieri non debet, quotiescumque Inquisitores procedunt contra Blasphemos, Sortilegos, secundò nubentes, &c. quia prædicti, & alij similes non sunt propriè, & verè hæretici.) Vmbert. Locat. *in Prax. Inquisit. vers. bona hæreticorum, num. 1.* 1

*num.*1. Cantera *in quæst. crimin.rubric. de hæretic.cap.*1. *num.*54. & alij communiter. Sequestratio igitur, seo descriptio bonorum fieri non debet, nisi pro hæresi formali: sic Doctores *in locis suprà citatis*, & etiam Instructio Toletana anni 1561. *num.*6.

2 Aduerte tamen, quod in dicto casu de hæresi formali sequestratio bonorum fieri debeat statim ac talis reus comprehenditur, & carceribus Sancti Officij traditur, oe bona ipsius subripiantur, vel abscondantur, & coram Notario, atque Executore deponantur penes aliquam personam idoneam, quæ eorum causam, & custodiam habeat, & illa bona, quæ seruando seruari non possunt, Inquisitorum mandato per custodem vendantur.

3 Aduerte secundò, quod non similiter fiat sequestratio bonorum contra hæreticum defunctum: sic Doctores *in locis suprà citatis*, & etiam dicta Instructio Toletana *num.*61.

4 Aduerte tertiò, quod an sequestratio bonorum fieri debeat contra hæreticum absentem, sic supremus Senatus Inquisitionis respondit Inquisitoribus Galeciæ anno 1620. Bona absentium in tertium possessorem translata, licèt de rigore iuris sequestrari non debeant: Nihilominus si paulò aote citationem fuga præcessit, & probari facilè possunt, quæ bona sint, sequestrari debent: at si fugit reus tempore, quo captura exequenda erat, sequestrantur bona pro derelicto habita, & quæ in potestate vxoris, atque filiorum reperiuntur, Quod si hæc discerni non possunt, sequestrantur omnia quæ in eius domo reperiuntur, quia omnia illa fugitiui esse præsumuntur.

Dixi de confiscatione bonorum: Dicam nunc

De aliis Hæreticorum pœnis.

DVBITATIO CXLVI.

An hæreticus nunc temporis possit testari?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus olim poterat testari, dummodò hæredes quos instituebat, essent Catholici. At postea fuit id hæretico prohibitum.*

2 *Hæreticus non potest testari ex communi Doctorum sententia, quia à die commissi delicti omnia bona ipsius sunt fisco addicta.*

3 *Testari, seu condere testamentum competit hominibus ex iuris indulgentia, & beneficio.*

4 *Cui prohibitum est bona administrare, prohibitum est etiam testamentum condere.*

5 *Testamentum si condat hæreticus ante sententiam criminis declaratoriam, licèt secundùm aliquos sit ipso iure inualidum, & irritum, ex probabiliori tamen sententia Doctorum est solùm per sententiam iudicis annullandum.*

6 *Hæretici, vel alij criminosi prohibentur bona alienare, & tamen si ea alienent, possunt recipi ab eo, in quem sunt alienata.*

7 *Reprehenduntur Doctores asserentes, hæreticum scilicet pœnitentem, & Ecclesiæ reconciliatum, non posse testari de bonis acquisitis post abiurationem, quia is solùm redditur intestabilis de bonis confiscationi subiectis.*

8 *Hæreticus neque potest testari ad pias causas, neque instituere hæredes filios suos Catholicos.*

9 *Leges quæ id concedebant, reuocatæ sunt per Leges Canonicas.*

10 *Testamentum ab hæretico factum est nullum.*

SVPPONO, quod hæreticus olim poterat testari, 1
dummodo hæredes, quos instituebat, essent Catholici, Auth. *Vt cum, de appellatione cognosc.* §. *Si quis de dictis parentibus, vers. Generalem.* At postea fuit id hæretico prohibitum, *leg. Manichæos,* §. *propterea, Cod. de hæretic.* ibi: *Ergo & suprema illius scriptura irrita sit, siue testamento, siue codicillo, siue epistola, siue quolibet alio genere reliquerit voluntatem.* Et Authent. *Credentes, Cod. de hæret.* & Auth. *Vt cum, de appellat. cognoscend.* §. *si quis de parentibus Orthodox. leg. Manichæi* 2. *& l. sancimus, Cod. eodem* (vbi habetur; quod hæreticus non possit habere successores ex testamento;) & *ex cap. excommunicamus* 1. §. *credentes, de hæretic.* (vbi de fautore & defensore dicitur: *sit etiam intestabilis, vt nec testandi liberam habeat facultatem:*) & tradunt Glos. *in cap. si quis Episcopus, in fine, versic. Nota quod, de hæretic.* Ancharan. *ibid. n.*2. Imola *n.*6. Ioan. Andr. *n.*15. Felin. *in cap. Cum dilectus, de accusat. n.*5. Didac. Castell. *in l.*5. *Tauri*, Bursat. *cons.*280. *n.*1. Rojas *sing.*61. *n.*2. Spino *de testam. part.*12. *n.*89. Axor. *in summa, tit. de hæret. n.*3. & alij communiter. Hoc supposito

Respondetur negatiuè: Est, sicuti dicebam, communis sententia Doctorum, &

Probatur, quia hæreticus, cùm à die commissi delicti 2
bona ipsius omnia sint addicta fisco, redditur intestabilis, ex cit. Textu *in cap. Excommunicamus* 1. §. *Credentes, de hæret.* ibi: *sit etiam intestabilis, vt nec testandi liberam habeat facultatem.* Qui Textus licèt de fautore hæreticorum loquatur, nihilominus multò magis de ipso hæretico intelligi debet (in quo conueniunt Doctores.)

Confirmatur, quia testari, seu condere testamentum 3
competit hominibus ex iuris indulgentia, & beneficio, *l. Institutio, ff. de hæred. instituend.* & docent Abb. *in rub. de testam. n.*2. Riminald. *in rubr. instit. de testam. n.*72. Guillelm. de Benedict. *in c. Raynutius, verb. Testamentum* 1. *n.*5. Vasquez *de success. progress.* §. 1. *ad* 6. & alij passim: at iuris indulgentia, & beneficium non prodest hæretico, *l.*1. *& Auth. C. de hæretic.* Ergo.

Confirmatur secundò, quia cui prohibitum est bo- 4
na administrare, prohibitum etiam est testamentum condere, *l. is cui bonis, ff. de testam. &* §. *item prodigi, Inst. quib. non est permissum facere testam.* At prohibitum est hæretico bona administrare, *cap. Cùm secundùm leges, de hæret. in* 6. Ergo.

An autem hæreticus ante condemnationem ita sit 5
incapax testandi, vt ipsius testamentum sit nullum ipso iure, vel potiùs sit tantùm per sententiam iudicis annullandum?

Respondetur, quod quamuis si hæreticus testamentum condat, illud esse nullum, inualidum, & irritum ipso iure ante sententiam criminis declaratoriam, teneant Anchar. *in d. c. excommunicamus* 1. §. *credentes, de hæret. n.*2. Henric. *n.*11. Ananias *n.*6. Ioan. Andr. *n.*15. Ostiens. *in sum. rubr. de hæres.* §. *qua pœna feriatur*, Peña *in direct. part.*3. *comment.*165. Peregr. *de iur. fisc. lib.*5. *tit.*1. *n.*172. Greg. Lopez *in l.*3. *Tauri*, & Aragon 2. 2. *q.*11. *art.*3. *coroll.*4.) Tamen ex probabiliori sententia DD. sit solùm per sententiam iudicis annullandum: ita DD. quos citat & sequitur Farinac. *q.*190. §. 6. *n.*89. Vasq. 1. 2. *disp.*171. *c.*1. *n.*11. *& de testam. c.*9. §. 1. *dub.*4. *n.*11. Sanch. *lib.*2. *moral. c.*24. *n.*3. Molina *de inst. tom.*1. *disp.*95. *vers. secundum est*, Salzedo *in pract.* Diaz, *c.*86. Decian. *in pract. crim. lib.*7. *cap.*49. *n.*20. & Tello *in l.*4. *Tauri*, *n.*34.

Probatur primò authoritate, ex Text. *in cit. cap. excommunicamus*, quatenus ibi dicitur, *sit intestabilis*; nam cùm ly, *sit*, importet futurum tempus, secundùm probabiliorem DD. opinionem significat sententiam iudicis non latam, sed ferendam, atque adeò quod testamentum conditum ab hæretico sit ante sententiam declaratoriam criminis validum, quamuis post latam sententiam possit reuocari, & quatenus ibidem dicitur, *nec testandi liberam habeat facultatem*, quasi diceretur, licèt quidem

quidem habeat facultatem testandi; non tamen habeat liberam, aliàs dici deberet: nec restandi vllam habeat facultatem.

Secundò probatur ratione, quia secundùm probabiliorem sententiam, quam suo loco dicebam, hæreticus non priuatur dominio suorum bonorum, nec potestate in alios illa transferendi, quovsque sententia condemnatoria, seu declaratoria criminis accesserit: ergo sicut ex vi huius dominij, & potestatis potest hæreticus validè, licèt irreuocabiliter, sua bona alienare per quemlibet contractum, ita & poterit eadem alienare per testamentum.

6 Confirmatur, quia hæretici, & alij criminosi prohibentur bona sua alienare, & tamen si ea alienent, possunt prædicta bona recipi ab eo, in quem sunt alienata (quamuis illa alienatio possit reuocari:) ergo etiam, quamuis isti prohibeantur testari, & tamen teneantur, non tamen propterea testamentum est ipso iure nullum, sed potest annullari, seu reuocari; ita vt lata sententia confiscationis retrotrahatur ad reuocanda testamenta facta ab eo tempore, quo fuit delictum commissum.

7 Cæterùm, quod aiunt Calderin. *tract. de hæret. rubr. de pœnis hæreticorum filiorum, & nepotum, n.3.* & alij, quos citat & sequitur Farinac. *q.190. n.93.* (hæreticum scilicet pœnitentem, & Ecclesiæ reconciliatum non posse testari de bonis acquisitis post abjurationem, quia *ex supradicto cap. excommunicamus,* redditur intestabilis) mihi cum Vasq. *opusc. de testam. c.9. §.2. n.26.* Sanch. *lib.1. mor. c.24. n.4.* & aliis non probatur; quia solùm redditur intestabilis de bonis confiscationi subiectis, vtpote quæ non sunt ampliùs delinquentis, sed fisci: at confiscatio non extenditur ad bona futura, & post sententiam acquisita (vt etiam suprà suo loco dicebam:) ergo neque impotentia testandi ad illa extendi debet.

8 Petes: An hæreticus neque possit testari ad pias causas, neque instituere hæredes filios suos Catholicos?

Respondetur, quod neque potest testari ad pias causas, ita Felin. *in c. si quis Episcopus, n.11. de hæret.* Bald. *lib. 3. consil.255. n.2.* Locat. *in iudic. inquisit. verb. Pœna, n.9. versic. 17.* & Carrer. *de hæret. n.151.* quia quod hæreticus non possit testari, statutum est non solùm de iure ciuili, sed etiam de iure canonico (sicuti patet ex dictis.) At quando quis de iure canonico prohibetur, ne possit testari; simul etiam prohibetur ne possit testari ad pias causas, vt præter alios docet Bald. *loc. suprà cit.* Ergo, &c.

Neque etiam potest testari, ita vt in suo testamento instituat hæredes filios suos Catholicos. Gloss. *in c. Cùm secundùm leges, de hæret. in 6. verb. ipso iure.* Fortunius Garcia *in l. Gallus, §. quid, ff. de liber. & posth.* Simanchas *de cathol. instit. tit.9. n.4.* Brunus *de hæret. lib.5. c.6.* & alij passim; quia sic expressè decernitur *in Auth. Gazaros, Cod. de hæret.*

9 Non obstat, si dicas: *in l. Manichæos, in l. Cognouimus, C. de hæret. in Auth. vtrum, de appellat. §. si quis de peccatis, & in c. Iudæi, 1. q.9.* dicitur, quod hæreticus possit testari, & instituere hæredes filios suos Orthodoxos: Ergo:

Respondetur enim, dictas leges reuocatas esse per alias leges canonicas, & per Text. *in cit. c. vergentis.* Cùm verò dicitur, quod hæreticus non possit testari, seu condere testamentum; appellatione testamenti veniunt etiam Codicilli, Epistolæ, & alia similia, quibus significatur vltima voluntas hominis, *cit. l. Manichæos, §. Ergo,* & docent præter alios Spino *de testam. part.12. n.43.* Palatius Rubeus *in l.5. Tauri;* & Rojas *sing.185. n.6.*

10 Petes secundò, an testamentum ab hæretico factum, sit nullum, & inualidum, vt etiamsi Testator redeat ad fidem, non propterea illud habeat robur, & valorem?

Respondetur affirmatiuè; qua de re præter alios videri poterit Repertorium inquisit. *verb. Pœna, vers. Item nota quod hæreticus,* Rojas *sing.61. n.3.* & Calderin. *tr. de hæret. in rubr. de pœn. hæret. filior. n.3.*

DVBITATIO CXLVII.

An hæreticus possit succedere ex testamento, vel ab intestato?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus succedere non potest, neque ex testamento, neque ab intestato.*

2 *Amplia id ita verum esse, vt etiamsi hæretico legatum relinquatur in testamento militum, adhuc is tali legato priuetur.*

3 *Amplia id ita verum esse, vt hæreticus non solùm priuetur hæreditate ex testamento, vel ab intestato relicta, sed etiam contracta inter viuos, scilicet donatione.*

4 *Hæreticus si successionis sit incapax, omnia quæ ipsi deferuntur, vel relinquuntur, applicantur fisco, & venientibus ab intestato.*

5 *Hæreticus, durante hæresi, est incapax cuiuslibet successionis, & legati secundùm probabiliorem sententiam, à qua in consulendo, & iudicando non est recedendum, quia si crimen læsæ maiestatis humanæ reddit illud committentium filios incapaces qualibet successione siue ex testamento, siue ab intestato, multo magis crimen læsæ maiestatis diuinæ.*

6 *Ratio prædicta non conuincit, quia pœnæ non extenduntur de casu ad casum grauiorem.*

7 *Textus* in cap. excommunicamus, de hæreticis, *prohibet ne is ad hæreditatis successionem accedat; qui Textus licèt de credentibus, fautoribus, & receptatoribus hæreticorum loquatur, quando excommunicatione notati sunt, & contemnunt intra annum satisfacere; nihil tamen obstat, quod de hæreticis efficaciùs non intelligatur, & cur?*

8 *Hæreticus durante hæresi tenetur restituere hæreditatem sibi delatam; hæredibus venientibus ab intestato, secundum primam sententiam.*

9 *Hæreticus in secunda sententia; attento iure Regio Castellæ est incapax successionis; secus autem attento iure communi, quia tunc non est incapax successionis, neque donationis, sed indignus, ac proinde non tenetur ante sententiam neque hæredibus, neque fisco aliquid restituere.*

10 *Hæreditas, in qua hæreticus, Maurus, vel Iudæus institutus est,* in lege Regia finali *dicitur, quod deueniat ad propinquos, parentes: & quod apostata non possit hæres institui, dicitur* in lege Regia 5.

11 *Hæretici hæc incapacitas successionis in nullo iuris communis textu statuitur.*

12 *Secunda sententia sic distinguens Auctori non probatur; quia in iure Regio nulla decisio specialis apparet, quæ obliget ad affirmandum, quod hæreticus sit successionis incapax, & tamen non obligat attento iure communi, siquidem dici posset ad leg.* Regiam, *quod loquatur de hæretico & apostata per sententiam declarato.*

13 *Quæ explicatio adhiberi etiam potest ad Textus citatos iuris communis, eò magis, quia pœnæ non extenduntur de casu ad casum, etiam grauiorem; quapropter videtur, quod neque iure Regis Castellæ, neque iure communi expressè probetur incapacitas succedendi in hæretico occulto, nondum per sententiam declarato.*

41 *Hæreticus ex aliorum sententia potest succedere, estque capax hæreditatis, & donationis, eamque verè acquirit ante sententiam criminis declaratoriam; quæ non est omninò improbabilis.*

15 *Textus* in cap. excommunicamus, de hæret. *loquitur*

quando credentes, fautores, &c. declarati fuerunt per sententiam iudicis excommunicati, & per annum permanentes in excommunicatione, noluerunt satisfacere.

16 *Pœna cùm sint odiosa, non sunt extendenda de casu ad casum.*

17 *Hæreticus admissa hac tertia sententia, ea quæ acquirit titulo hæreditatis, potest tuta conscientia*
18 *retinere, & non tenetur ante sententiam iudicis restituere hæredibus ab intestato. Secus tamen est, si sequamur primam sententiam.*

19 *Bona hæretico relicta non pertinebunt ad fiscum, sed ad hæredes ab intestato, si in aliquibus Regnis sint iura, quæ expresse reddant hæreticum incapacem cuiuscumque successionis, & quomodo lex reddat aliquem incapacem successionis.*

20 *Incapax habetur pro mortuo.*

21 *Limita tamen vt non procedat hæc prima communis sententia in hæreditate, & legato relicto illi, quem quis nouerit esse hæreticum; quia nunc in pœnam delicti, quod incapacem, vel saltem indignum instituerit, poterit fiscus hæreditatem, vel saltem legatum occupare.*

22 *Hæreticus postquam fuit ab hæresi absolutus, & Ecclesiæ reconciliatus, redditur capax hæreditatis, cùm cesset tunc ipsius incapacitas.*

23 *Hæreticus est capax successionis, si hæresim fuerit detestatus, licèt interim ab illa non absolutus; quia licet excommunicatio tollatur per absolutionem, & non per pœnitentiam, hæresis tamen tollitur per pœnitentiam.*

24 *Hæreticus, attenta prima sententia communi Doctorum, hæreditatem & legatum sibi relictum repudiare non solùm potest, sed etiam debet; quia secundùm eorum sententiam est incapax illius, quamuis plures Doctores putent, quod non possit repudiare, quia repudiatio cederet in fraudem fisci; tamen probabilius est, quod possit nondum validè, sed etiam licitè.*

25 *Alienatio rerum, quas possidet damnatus, æquiparari videtur cum omissione requisitionis, ex Text.* in l. in fraudem, ff. de iur. fisc. *At textus iste non obstat, quia non loquitur de renunciatione hæreditatis delatæ, sed de alienatione iuris quæsiti facta in fraudem fisci, siue per alienationem dominium transferatur, siue non.*

1 RESPONDETVR negatiuè, atque ita docent Socinus *in cap. Excommunicamus 1. §. credentes, de hæret. n.* 39. Buttius *ibid. n.* 33. Ancharan. *num* 6. Zabarella *n.* 6. Petrus Gregorius *Syntagm. iur. lib.* 33. *c.* 8. *n.* 10. Angel. *verb. Hæretic.* 1. *n.* 14. & 21. Syluest. *eod. verb.* 1. *n.* 14. Tabiena *n.* 14. Armilla *verb. Hæresis, n.* 10. Vasquez 1. 2. *disp.* 169. *c.* 3. *n.* 32. Menoch. *vol.* 2. *conf.* 185. *n.* 14. & *conf.* 186. *n.* 14. Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 8. *q.* 1. & *lib.* 8. *cap.* 12. *q.* 8. Ioan. Rojas *sing.* 79. *n.* 1. Quemada *in quæstion. fiscalib. q.* 18. Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 9. *n.* 124. & *tit.* 46. *n.* 55. Calderin. *tr. de hæret. rubr. de pœn. hæret. n.* 2. Farinac. *de hæresi q.* 190. *n.* 93. & alij communiter Doctores, quos infrà citabo.

Probatur *ex cit. cap. Excommunicamus*, ibi: *Nec ad hæreditatis successionem accedat.* Et ex l. *Manichæos*, §. 1. *C. de hæret.* ibi: *ipsos quoque volumus amoueri ab omni liberalitate, & successione, quolibet titulo venientes*: & ex *l. Ariani, §. cunctis, C. eod. tit.* ibi: *Siue ex vltima voluntate, rebus qualitercumque relictis.*

2 Et hoc adeò verum est, vt etiamsi hæretico legatum relinquatur in testamento militum, adhuc hæreticus tali legato priuetur. Decian. *tract. crim. lib.* 5. *c.* 44. *n.* 17 Albericus, Salycetus, & alij, quos citat & sequitur Farinac. *de hæres. q.* 190. *n.* 95. ex Textu *in l. vlt. C. de hæret.* ibi: *Iussimus neminem errore constrictum hæreticorum hæreditatem, vel legatum, vel fideicommissum accipere, etiam in vltimis militum voluntatibus.*

Item adeò verum est, vt hæreticus non solùm priuetur hæreditate ex testamento, vel ab intestato relicta, sed etiam contractu inter viuos, scilicet donatione: sic Doctores communiter, quos citat, & sequitur idem Farinacius *vbi suprà, n.* 96. ex Textu *in cit. l. Ariani, §. cunctis, C. de hæret.* ibi: *siue de donationibus hæreticorum conuenticula.* 3

An autem hæreticus, durante hæresi, ita priuetur successione ex testamento, vt illius sit incapax, vel solùm indignus? 4

Suppono, quod si successionis sit incapax, omnia quæ ipsi deferuntur, vel relinquuntur, non applicentur fisco, sed venientibus ab intestato; ita Doctores communiter, quos citat & sequitur Farinacius *q.* 25. *n.* 193. & Sanchez *lib.* 2. *moral. c.* 14. *n.* 32. ex Textu *in l. si quis mihi bona, §. si quis planè, ff. de acquir. hæred.* & *in l.* 1. *C. de hær. instituend.* At si sit capax, sed solùm indignus, applicantur fisco, non autem venientibus ab intestato; ita Doctores iidem *in locis suprà citatis*, ex Textu *in l.* 1. *ff. de iur. fisc. l. Papinianus, §. meminisse, & l. cum tabulis, §. finali, de his quibus vt indignis.* Videatur præter alios Ananias *in cap. Excommunicamus* 1. §. *credentes, de hæret. n.* 7. Felin. *ibid. n.* 3. Menoch. *conf.* 185. *n.* 8. *vol.* 2. Simanch. *de Cath. instit. tit.* 9. *n.* 124. & Quemada *in quæst. fiscalib. q.* 18. Paul. *consil.* 112. *n.* 2. & præcipuè Farinac. & Sanch. *in locis supra citatis.* Hoc supposito,

Prima, & communis sententia (à qua in consulendo, & iudicando recedendum non est) tenet quod hæreticus durante hæresi sit incapax qualibet successione, & legato, sicuti videre est apud Farinac. *de hæres. q.* 190. *n.* 93. & Sanchez *cit. cap.* 14. *n.* 32. & *seqq.* Atque sic præter alios tenet Menoch. *vol.* 2. *conf.* 185. *n.* 14. & *conf.* 186. *n.* 14 Simanchas *de cathol. instit. tit.* 9. *n.* 84. Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 8. *q.* 1. & *lib.* 8. *cap.* 12. *q.* 8. Vasquez *opusc. de testam. cap.* 9. §. 1. *dub.* 2. *n.* 152. & 1. 2. *disp.* 169. *cap.* 3. *n.* 32. quatenus ait, quod hæreticus, quamuis occultus, sit inhabilis ad obtinendam hæreditatem:) sic etiam sentire videntur Gigas *tract. de crimin. læs. maiest. lib.* 2. *de pœn. committ. id crimen, q.* 14. *n.* 1. & *q.* 31. Decian. *in tr. crim. lib.* 7. *cap.* 40. *n.* 26. (quatenus inquiunt, quod rei læsæ maiestatis sint incapaces cuiuslibet successionis) & Socinus *in cap. Excommunicamus* 1. §. *credentes, de hæretic. n.* 39. Buttius *ibid. n.* 33. Zabarella *n.* 6. Ancharan. *n.* 6. Angel. *verb. hæreticus* 1. *n.* 14. & 21. Syluest. *eod. verb.* 1. *n.* 14. Tabiena *n.* 14. Armilla *verb. hæresis, num.* 10. Petrus Gregorius *Syntagm. iur. lib.* 33. *cap.* 8. *n.* 10. & Rojas *sing.* 79. *n.* 1. (quatenus asserunt, quod hæreticus non possit succedere in hæreditate, siue illa proueniat ex testamento, siue ab intestato) cùm generaliter loquantur. 5

Probatur; quia crimen læsæ maiestatis humanæ reddit illud committentium filios incapaces qualibet successione, siue ex testamento, siue ab intestato, *l. Quisquis, §. filij, Cod. ad leg. Iul. maiest.* ibi: *Ab hæreditate & successione habeantur alieni.* Et paulò post: Ex testamentis extraneorum nihil capiant. (quod multò magis locum habet in ipsis delinquentibus. Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *præsumpt.* 45. *n.* 21. Farinac. *de crim. læsæ maiest. quæst.* 102. *num.* 65. & alij passim.) Ergo, cùm crimen læsæ maiestatis diuinæ grauius sit, habet eandem pœnam, quam trahit crimen læsæ maiestatis humanæ.

At hæc ratio non conuincit: negare enim quis posset consequentiam, asserendo doctrinam, quod pœnæ extendendæ non sint de casu ad casum, etiam grauiorem (si in grauiori expressæ non sint,) cùm id solùm probet, quod conuenienter potuerint extendi, non tamen quod de facto sint extensæ: quapropter 6

Secundò probatur meliùs, quia *in citato capite Excommunicamus, §. credentes*, expresse cauetur, *ne ad hæreditatis successionem accedat.* Qui textus licet de credentibus, fautoribus & receptatoribus hæreticorum loquatur, quando excommunicatione sunt notati, & contemnunt intra annum satisfacere; nihil 7

tamen

tamen obstat, quominus de hæreticis etiam, quin & efficaciùs intelligatur, quia qui ob fautoriam hæresis excommunicatione notatur, & intra annum satisfacere contemnit, est hæreticus fictione iuris: ergo si Textus in hoc hæretico locum habet, multò magis locum habebit in illo, qui verè & propriè hæreticus est. Tum quia *in l. Manichaeos, §. 1. Cod. de haeretic.* dicitur: *Ipsos quoque volumus amoueri ab omni liberalitate, & successione quolibet titulo venientes.* Et *in l. Ariani, §. cunctis, Cod. eodem titulo*, legitur: *Sine ex vltima voluntate rebus qualitercumque relictis.*

8 Ex hac prima sententia communi sequitur, quod hæreticus, durante hæresi, teneatur restituere hæreditatem sibi delatam, hæredibus venientibus ab intestato; quia (cùm ipse illius sit incapax, & nullum titulum habeat ad illam retinendam) aliis illa acquiritur.

9 Secunda sententia aliorum, quos citat, & sequitur Sanchez *lib. 2. moral. cap. 28. num. 34.* distinguit de iure regio Castellæ, & de iure communi; & ait, quod attento iure regio Castellæ, hæreticus sit incapax: At attento iure communi non sit incapax successionis, neque donationis, sed solùm sit indignus; ac proinde non teneatur ante Iudicis sententiam, neque hæredibus, neque fisco quidpiam restituere; posita tamen Iudicis sententia, fiscus ex omnia ab illo, tanquam ab indigno aufertat.

10 Priorem partem probat Sanchez, quia in lege regia finali, *titulo 7. parte 6.* deciditur, quod hæreditas in qua hæreticus, Maurus, vel Iudæus institutus est, deueniat ad propinquos parentes: & in lege regia quinta, *titulo 25. parte 7.* decidituur, quod apostata non possit hæres institui: Ergo ex his omnibus regiis legibus habetur, quod hæreticus sit successionis incapax.

11 Posteriorem partem probat idem Sanchez *loco supra citato.*

Primò authoritate, adducendo pro sua sententia Imolam *cap. 2. num. 44. de testament.* Molinam *de iust. & iur. tom. 1. disp. 154. & tom. 3. disp. 658. num. 19.* Decianum *pract. criminal. lib. 5. cap. 44. num. 17.* Less. *de iust. & iur. lib. 2. cap. 19. dub. 5. num. 52.* & Azorium *tom. 1. Instit. moral. lib. 5. cap. 8. q. 1.*

Secundò ratione, quia nullus Textus iuris communis extat, quod hæc incapacitas hæretico statuatur; & ex alio capite pœnæ non debent extendi de casu ad casum, etiam grauiorem, vti dicebatur.

12 At hæc secunda sententia sic distinguens, mihi non probatur, quia in iure regio Castellæ nulla decisio specialis apparet, quæ obliget ad affirmandum, quod hæreticus sit successionis incapax, & tamen non obliget, attento iure communi, siquidem ad legem regiam finalem, *titulo 7. parte 6.* (vbi deciditur, quod hæreditas, in qua hæreticus, Maurus, vel Iudæus institutus est, deueniat ad propinquos parentes) respondere quis posset, quod intelligatur de hæretico, Mauro, vel Iudæo, per Iudicis sententiam declarato. Et eandem explicationem adhibere posset ad legem regiam quintam, *titulo 25. parte 7.* (vbi deciditur, apostatam non posse hæredem institui) quod similiter intelligatur de apostata per Iudicis sententiam declarato: Et cùm ibidem subditur, quod legatum, & donatio illi facta, vel quam ille alteri facit, non valeat à die commissi criminis, explicari potest, vt non valeat irreuocabiliter, cui explicationi fauet ipsa lex regia quarta, *titulo 26. parte 7.* vbi dicitur, quod non debeat valere donatio, &c. à die, quo per Iudicis sententiam iudicatus est hæreticus; ergo in iure regio Castellæ non est aliquis Textus manifestè probans, hæreticum occultum, & nondum per Iudicis sententiam declaratum, successionis esse incapacem; sed ad summum probat, esse quidem illum successionis irreuocabilis incapacem, at successionis reuocabilis capacem: quæ explicatio, vt verum fatear, adhiberi etiam poterit ad Textus adductos iuris communis, & etiam ad Textum adductum *in citato capite excommunicamus, §. credentes, de haereticis* (vbi dicitur: *Neque ad haereditatis successionem accedat.*) Vt scilicet non accedat irreuocabiliter dum per Iudicis sententiam non est hæreticus declaratus; quapropter videtur, quod neque iure regio Castellæ, neque iure communi expressè probetur succedendi incapacitas in hæretico occulto, & nondum per Iudicis sententiam declarato; & ideò

Tertia sententia Imolæ *cap. 2. num. 44. de testament.* 14
Molinæ *de iust. & iur. tom. 1. disput. 154. & tom. 3. disput. 658. num. 19.* Deciani *Pract. crimin. lib. 5. cap. 44. num. 17.* Lessij *de iust. & iur. lib. 2. cap. 19. dub. 5. num. 52.* Azorij *tom. 1. lib. 5. cap. 8. q. 1.* & aliorum, quæ simpliciter (& sic tantum attento iure communi) docet, quod hæreticus possit succedere, sitque capax hæreditatis, & donationis, eamque verè acquirat ante sententiam criminis declaratoriam, non est omninò improbabilis, quia quod hæreticus sit incapax hæreditatis, & donationis, est pœna: & pœna ex alio capite non est imponendas nisi fuerit in iure expressa, *cap. qui, de sent. excommun. in 6.* sed nullibi: sicuti dicebatur, in iure exprimitur, quod hæc pœna hæretico sit imposita: ergo non est imponenda.

Non obstat quoad ius commune, quod *in tit. capi. Excommunicamus*, dicitur de hæretico: *Nec ad haereditatis successionem accedat.* Et *in l. Manichaeos, §. 1. Cod. de haeret.* habetur: *ipsos quoque volumus amoueri ab omni liberalitate, & successione quolibet modo venientes.* Et *in l. Ariani, §. cunctis, Cod. eodem tit.* legitur: *Siue ex vltima voluntate, rebus qualitercumque relictis.* 15

Respondere enim quis posset, quod *in dicto cap. Excommunicamus*, solùm sit sermo (quando credentes, fautores, &c. declarati fuerunt per sententiam Iudicis excommunicati, & per annum permanentes in excommunicatione noluerunt satisfacere.) Pœnæ verò non sunt extendendæ de casu ad casum etiam grauiorem: *in l. Manichaeos* verò, *& in l. Ariani*, non fertur sententia ipso iure, sed dicitur esse ferenda, cùm ly *amoueri*, significet sententiam ferendam, non autem sententiam ipso iure latam.

Non obstat secundò, quod rei criminis læsæ Majestatis humanæ sint incapaces omnis successionis, *l. quisquis, §. filij verò, Cod. ad leg. Iul. Majest.* Ergo etiam & rei criminis læsæ Majestatis diuinæ. 16

Respondere enim quis posset negando consequentiam, quia sicuti dicebam, pœnæ cùm sint odiosæ, non sunt extendendæ de casu ad casum, etiam grauiorem, sed solùm locum habent in casibus, in quibus expressè à iure cauetur: à iure autem expressè cautum non est quod pœnæ latæ contra reos criminis læsæ Majestatis humanæ, extendantur etiam ad Reos criminis læsæ Majestatis diuinæ.

In qua tertia sententia, quæ acquirit hæreticus titulo hæreditatis, legati, vel donationis, potest ea tuta conscientia retinere, & non tenetur ante sententiam Iudicis restituere hæredibus ab intestato; quin & secuta sententia neque pertinebunt ad hæredes testatoris, vel donatoris, sed ad fiscum, eo modo quo pertinebunt alia bona propria eiusdem hæretici, quia illa bona relicta hæretico, sunt verè iam ab hæretico acquisita; cùm hæreticus sit capax hæreditatis, legati, & donationis, in hac tertia sententia. 17

Quod si sequatur sententiam primam eorum; qui tenent, quod hæreticus sit incapax hæreditatis, legati, &c. (quæ sicuti dicebam, est communis, & in consulendo, ac in iudicando sequenda,) tunc dicendum erit, quod si quæ hæreditas, &c. hæretico (siue ex testamento, siue ab intestato) relinquatur, sit illa tradenda hæredibus succedentibus ab intestato; & præterea si hæreticus hæreditatem acceperit, teneatur in conscientia, etiam ante Iudicis sententiam, 18

eam restituere iisdem hæredibus ab intestato, non autem restituere fisco. Ananias *in cap. excommunicamus* 1. §. *credentes, de hæretic. num.* 7. Felinus *ibid. num.* 3. Menoch. *conf.* 185 *num.* 8. (vbi ait, quod legata relicta hæretico sint habenda pro non scriptis.) Quemada *in quæstion. fiscal. q.* 18. (vbi inquit, quod relicta hæretico sint tradenda aliis hæredibus.) Simanch. *de Cathol. Instit. tit.* 7. *num.* 124. (vbi asserit quod legata & fideicommissa relicta hæretico sint similiter habenda pro non scriptis, & pertineant ad alios hæredes.) Et colligitur *ex l.* 1. *ff. de his quæ pro non script.* (vbi dicitur, quod si in metalla damnato quid extra causam alimentorum relictum fuerit, id pro non scripto sit, nec ad fiscum pertineat.) Item ex eo, quia quæ relicta sunt Banoito successionis incapaci, non pertinent ad fiscum, sed ad testatoris hæredes ab intestato. Ita Doctores, quos citat & sequitur Paulus *conf.* 212. *num.* 1. *vol.* 2. Et quæ relicta sunt spurio incapaci, non sunt tradenda fisco propter crimen commissum à spurio: ergo sic etiam quæ relicta sunt à testatore alicui hæretico, non tenetur hæreticus (si scilicet hæreticus sit incapax) ea tradere fisco, sed tenetur restituere testatoris hæredibus ab intestato.

19 Hinc si in aliquibus Regnis sint iura, quæ expressè reddant hæreticum incapacem cuiuscumque successionis, ibi sine dubio bona hæretico relicta non pertinebunt ad fiscum, sed ad hæredes ab intestato: tunc verò censetur, quod lex aliquem expressè reddat incapacem successionis, donationis, &c. ob aliquod delictum, quando relicta delinquenti non applicat fisco, sed hæredibus ab intestato (sicut contingit in spuriis, incestuosis, damnatis ad metalla, deportatis, & similibus, quos lex de facto reddit incapaces.) Gloss. *in* §. *legati, Instit. de legat. & in l. si quis mihi bona,* §. *si quis planè, ff. de acquir. hæredit.* Bartol. *in l. hæreditas, num.* 3. *Cod. de his, quib. vt indign. bon. aufer.* Bald. *ibidem, num.* 6. Iason. *num.* 10. Paulus *num.* 5. Decius *in l.* 2. *num.* 10. *Cod. de secund. nupt.* Guillelm. Benedict. *in c. Raynutius, verb. mortuo itaque testatore, num.* 37. *de testament.* Couarruu. *in* 4. *decretal. part.* 2. *cap.* 8. §. 5. *num.* 9. Peregrin. *de iur. fisc. lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 2. Alex. *conf.* 202. *col.* 6. Corneus *conf.* 319. *vol.* 4. Oldrad. *conf.* 309. Socin. Iunior *conf.* 3. *n.* 12. *vol.* 3. Marian. Socin. Sen. *conf.* 22. *num.* 13. *lib.* 1. Gozadin. *conf.* 21. Castr. *conf.* 306. *lib.* 1. Hieron. Gabriel *conf.* 104. *lib.* 1. Hippolyt. *conf.* 93. *n.* 15. *& seqq.* Menoch. *conf.* 186. *n.* 1. *vol.* 2. & Bossius *in Pract. tit. de his quib. vt indign. bon. aufer. n.* 3.

Et patet *ex l. si qua pœna, ff. de his qui sunt sui, ex l. si post mortem,* §. *liberi, ff. de bonor. poss. ex l.* 3. *de his quæ pro non scriptis habentur, & ex l.* 1. *Cod. de hæred. Instit.*

20 Et suadet ratio, quia incapax habetur pro mortuo, *l.* 1. §. *sed si Patronus, ff. de coniung. cum emancip.*

Cæterùm etiam remoto prædicto iure regio, quod expressè reddat hæreticum incapacem, & attento solo iure communi) adhuc prima sententia (quæ tenet, quòd ex eo, quod vt inquit ipsa, hæreticus durante hæresi, sit incapax hæreditatis, legati, &c. fiscus in tali hæreditate, legato, &c. locum non habeat, sed dicta hæreditas, &c. hæredibus ab intestato venientibus sit applicanda) mihi videtur in consulendo, & iudicando sequenda; quia si non probabilior, saltem communior est inter Doctores, vti patet ex dictis.

21 Limita tamen, vt non procedat prædicta prima sententia in hæreditate, legato, &c. relicto illi, quem tu noueris esse hæreticum; quia tunc in pœnam delicti, quod incapacem, vel saltem indignum institueris, poterit fiscus hæreditatem, legatum, &c. occupare. Et facit Textus *in l. qua de Samaritis, Cod. de hæretic.* ibi, *Delatam ipsius successionem vindicat fiscus*: quamuis interim quod fiscus sententiam condemnatoriam non pronunciat, hæredibus ab intestato venientibus illa sit applicanda. Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 5. *cap.* 8. *q.* 1. Simench. *de Cathol. Instit. tit.* 46. *num.* 57. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 14. *num.* 38. & Farinacius *de hæres. q.* 190. *num.* 104.

Dixi hæreticum, durante hæresi, incapacem esse 22 hæreditatis, legati, &c. quia postquam fuit ab illa absolutus, & Ecclesiæ reconciliatus, redditur capax; cùm cessetrune ipsius incapacitas. Ita Doctores communiter *in locis suprà citatis.*

An verò fit capax, si hæresim fuerit detestatus, & 23 interim ab illa non absolutus?

Respondetur, quod quamuis negent nonnulli, quos sequitur Vasquez *cit. cap.* 9. §. 4. *dub.* 1. *num.* 123. *de testament.* Ex eo quod interim, dum non est absolutus, in hæresi perseuerare censetur. Probabilius sit oppositum, quod scilicet fit capax, non solùm in foro conscientiæ (sicuti tenent Doctores, quos sequitur Sanchez *lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 40.) Sed etiam (si de vera Pœnitentiam constiterit) in foro conscientiæ; quia licèt excommunicatio tollatur per absolutionem, & non per pœnitentiam, hæresis tamen tollitur per pœnitentiam: sed incapacitas succedendi non oritur ab excommunicatione, sed à peccato hæresis: ergo per pœnitentiam sublato peccato hæresis, per eandem pœnitentiam tollitur incapacitas succedendi.

Ex dictis sequitur, quod attenta prima sententia 24 Doctorum, hæreticus hæreditatem, legatum, &c. sibi relictum repudiare non solùm possit, sed etiam teneatur; quia secundùm primam sententiam hæreticus incapax est illius. At attenta tertia contraria sententia (esse quidem hæreticum successionis capacem, dum per Iudicis sententiam condemnatus non fuerit) quamuis plures Doctores putent, quod hæreticus repudiare non possit, ex eo, quia talis repudiatio cederet in fraudem fisci (sicuti non potest licitè, etsi possit validè, debitor in fraudem creditorum hæreditatem sibi delatam repudiare.) Tamen probabilius sit, quod possit hæreticus repudiare, nondum validè, sed etiam licitè, quia nullibi prohibetur talis repudiatio (cùm solùm hæretico prohibeatur alienare quod est suum, & fisco obligatum, non autem prohibeatur omittere acquirere quod est alienum, & ad fiscum deuenire potest,) sed repudiatio hæreditatis, legati, &c. est quædam alieni iuris acquisitionis omissio: ergo cùm id hæretico non prohibeatur, poterit ab hæretico nondum validè, sed etiam licitè fieri repudiatio. Ita Doctores, quos sequitur Vasquez *opuscul. de testament. cap.* 9. *dub.* 6. *n.* 24.

Objicies Textum *in l. in fraudem* 45. *ff. de iur. fisc.* vbi 25 alienatio rerum, quas possidet damnatus, æquiparari videtur cum omissione acquisitionis, ibi: *In fraudem fisci non solùm per donationem, sed quocumque modo res alienatæ reuocantur; idemque iuris est, etsi non quæratur, æquè enim in omnibus fraus punitur.*

Respondemus cum Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 14. *num.* 53. Textum hunc non obstare, quia ibi non est sermo de renunciatione hæreditatis delatæ, sed de alienatione iuris quæsiti facta in fraudem fisci, siue per alienationem dominium transferatur, siue non; hoc enim vltimum significant illa verba: *Etsi non quæratur*; quia ad fraudem fisci faciendam impertinens est, quod per alienationem ius alteri quæratur, vel non quæratur.

COROLLARIVM I.

An hæreditas ad hæreticum, vel alium delinquentem, ante commissum delictum delata, si eam hæreticus, vel alius delinquens non adiuerit, cum aliis bonis hæretici, vel alterius delinquentis publicetur?

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas ad hæreticum, vel alium delinquentem ante commissum delictum delata, non adita, non publicatur cum aliis bonis hæretici, vel alterius delinquentis, non solùm si is sit incapax, secundùm primam sententiam, quando sine dubio spectat ad hæredes ab intestato, sed etiam si sit capax secundùm tertiam sententiam.*

2 *Hæreditatem adeundi ius, priusquam ea acceptetur, non computatur inter bona.*

3 *Hæreditas delata, sed nondum adita, non transit ad hæredes, consequenter neque ad fiscum.*

4 *Hæretici, vel alterius delinquentis, quando eius bona publicantur, transeunt ad fiscum omnia iura, & actiones reales, non autem iura, & actiones merè personales.*

5 *Hæreditatis ante acceptationem legatum à morte testatoris non transit in dominium legatarij perfectè, & irreuocabiliter, sed imperfectè, & reuocabiliter.*

1 RESpondetur ex dictis suprà negatiuè, non solùm si hæreticus, vel alius delinquens sit incapax secundùm primam sententiam (quando sine dubio spectat ad hæredes ab intestato,) sed etiam si sit capax secundùm tertiam sententiam suprà in principio dubitationis relatas: sic contra Papiensem *in praxi in form. libell. pro hæredit. ab intestato delata, num.* 7. Et paucos quosdam alios tradunt Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, verb. & vxore, decis. 5. num.* 282. Gigas *de crimin. læs. maiest. lib. 2. tit. de pœn. committen. id crimen q.* 8. Decius *in l. 3. §. illud, ff. quod quisque iuris, num. 2. & 3. & cons.* 438. *num. 8. cons.* 442. *& cons.* 445. *num.* 65. Ruin. *cons.* 23. *lib.* 5. Cephal. *lib. 3. cons.* 321. *num. 25. & seqq.* & Nellus *de Bannitis, part. 1. 2. tempor. q.* 30.

2 Probatur vlteriùs etiam; quia *in l. pretia rerum, ff. ad leg. falcid.* habetur, quod non computetur inter bona ius adeundi hæreditatem priusquam acceptetur. Ergo quando publicantur bona hæretici, vel alterius delinquentis, non publicabitur ius adeundi hæreditatem; cùm tale ius computetur inter bona hæretici, vel alterius delinquentis, *ex prædicta l. pretia rerum.*

3 Confirmatur, quia *in l. vnica, Cod. de iis qui ante apertas tabul.* dicitur, quod hæreditas delata, sed nondum adita, non transeat ad hæredes: ergo neque transibit ad fiscum.

4 Obiicies: Hæreticus, vel alter delinquens habet ius ad talem hæreditatem: At transeunt ad fiscum omnia iura, & actiones hæretici, vel alterius delinquentis, quando eius bona publicantur: ergo transibit etiam tale ius.

Respondetur, distinguo minorem: transeunt ad fiscum omnia iura, & actiones hæretici, vel alterius delinquentis, si sint iura & actiones reales, concedo; si sint iura, & actiones merè personales, nego: sic autem contingit in casu nostro, quia quod quis acquirat ius, & dominium in hæreditatem delatam, pendet ex consensu illius, ad quem illa defertur, quapropter cùm talis consensus sit personalis, non poterit illud transire ad delinquentem, nisi delinquens priùs hæreditatem delatam adiuerit.

5 Instabis: *in l. à Titio, ff. de furtis,* dicitur quod legatum à morte testatoris transeat in dominium legatarij, nec requiratur, vt priùs adeatur hæreditas: ergo ius adeundi hæreditatem computatur inter bona, tametsi hæres nondum illam adierit.

Respondetur: distinguo antecedens (quod scilicet ante acceptationem hæreditatis legatum à morte testatoris transeat in dominium legatarij) perfectè, & irreuocabiliter, nego; imperfectè & reuocabiliter, seu sub conditione, nisi repudietur, quare si postea non acceptetur, non acquiratur dominium, concedo.

COROLLARIVM II.

An hæreticus, vel alius delinquens possit in fraudem fisci repudiare hæreditatem, vel legatum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus, vel alius delinquens potest in fraudem fisci repudiare hæreditatem, vel legatum, &c. non solùm si delinquens sit incapax secundùm primam sententiam, quando etiam tenetur; quia sine dubio spectat ad hæredes ab intestato, sed etiam si sit capax, secundùm tertiam sententiam.*

2 *Fisci in fraudem factum non videtur, quod acquisitum non est.*

3 *Hæreditas repudiari potest in fraudem creditoris, consequenter etiam in fraudem fisci; est enim creditor melioris conditionis, quàm fiscus.*

4 *Fiscus quod habeat priuilegium, vt in ipsius fraudem non possit repudiari hæreditas, vel legatum, nullo iure habetur.*

5 *Fisci in fraudem res alienata non solùm per donationem, sed quemcunque alium modum, reuocantur; æquè enim in omnibus fraus punitur: At non sequitur, quod aliquid in fraudem fisci non possit repudiari; non enim id lex exprimit, sed tantùm loquitur de bonis publicatis, eorumque alienatione, non de dicta repudiatione hæreditatis non aditæ.*

6 *Debitor potest repudiare similiter hæreditatem, vel legatum, &c. in fraudem, seu in præiudicium creditorum, ad hoc vt ipsius filij succedant, & potest vti hoc remedio repudiationis, ne creditores hæreditatem, vel legatum, &c. consequantur.*

7 *Hæreditas priusquàm acceptetur, ipso iure acquiritur hæredibus suis, sed non perfectè, & irreuocabiliter; imperfectè tamen, & reuocabiliter, seu sub conditione.*

8 *Debitor potest repudiare hæreditatem, vel legatum, &c. in fraudem creditorum, ita vt is, qui in illa bona repudiata succedit, licitè & tuta conscientia queat illa retinere; qui enim repudiat, nihil de suo alienat, sed tantùm desinit acquirere.*

9 *Successor in hoc casu nihil capit à repudiante, sed tantùm à suis prædecessoribus.*

10 *Debitor nolens acceptare, peccat contra iustitiam: At non etiam sic is, qui succedit; quia successor non cooperatur peccato illius, cùm non dederit ei consilium, vt non acceptaret.*

11 *Delinquens licèt non possit licitè hæreditatem, legatum, &c, repudiare in fraudem, seu præiudicium fisci, si sit capax, & si non sit capax, non solùm licitè possit, sed etiam tenetur: Creditor tamen repudians in fraudem creditorum peccat mortaliter contra iustitiam; nam tenetur ex iustitia adhibere media conuenientia, præsertim facilia, ad hoc vt possit soluere creditoribus.*

12 *Debitor callens aliquam artem, tenetur illam, si dedecus ei non inferat, ex iustitia actu exercere, vt possit soluere creditoribus, quibus debet: consequenter magis ex iustitia acceptare hæreditatem, legatum, &c.*

13 *Filius, quia tenetur ex pietate, & charitate subuenire parentibus in necessitate constitutis, peccat contra charitatem, & pietatem, si sine causa non acceptaret hæreditatem, legatum, &c. vt possit ipsis subuenire: ergo à simili de debitore.*

14 *Hæreditatem*

14 *Hæreditatem quis repudiare licitè potest in foro externo in præjudicium creditorum, non quòd forus externus id approbet tanquam iustum, sed quia creditoribus in tali casu non resistit; & propterea non valet argumentum à foro externo ad internum animæ in hoc, & in aliis casibus quæ hic recensentur.*

15 *Debitor non solùm peccat contra Iustitiam, non acceptando hæreditatem, legatum, &c. in fraudem creditorum, sed peccant etiam contra eam Procuratores, & Aduocati, consulendo ei, vt non acceptet, seu retineat hæreditatem, legatum, &c. in dictorum fraudem, & tenentur ad restitutionem; potest tamen debitor aliquando, si id bona fide faciat, excusari à peccato.*

16 *Qui non habet vnde soluat, non tenetur ex iustitia debitum soluere, si non habeat neque in actu, neque in potentia: At cùm in potentia habeat, & debitum non solutum, neque remissum sit extinctum, sed per impotentiam consopitum, sequitur quod deueniens debitor ad pinguiorem fortunam teneatur soluere, & in ordine ad dictam obligationem soluendi tenetur adhibere medium ad soluendum, &c.*

17 *Delinquens si sit capax, non potest in fraudem fisci repudiare hæreditatem, legatum, &c. nec debitor in fraudem creditorum, si dicant se renunciare, vt alter succedat.*

18 *Donatio non valet, quando Maritus ei, qui vult ipsi aliquid donare, iubet vt donet vxori, cùm eo ipso, quod iubet donari vxori, videatur priùs tacitè acceptare, & postea sua vxori donare. Consequenter non valebit repudiatio facta in fauorem alterius.*

19 *Repudiatio, seu renunciatio facta in fauorem alterius valeret, si delinquens, vel debitor nullo modo, nec expressè, nec tacitè acceptaret.*

1 RΕspondetur ex iisdem dictis suprà affirmatiuè, non solùm si delinquens sit incapax secundùm primam sententiam (quando etiam tenetur; quia sine dubio spectat ad hæredes ab intestato, vti suprà dicebam) sed etiam si sit capax secundùm tertiam sententiam, in eodem principio dubitationis relatas. Ruinus *lib. 5. cons. 25.* Decius *cons. 445. num. 65. & seqq.* Menoch. *cons. 101. num. 4. vol. 1.* Barbat. *lib. 3. cons. 22. num. 9. & seqq.* Vinc. de Franch. *decis. 101. num. 5.* & alij.

2 Probatur vlteriùs etiam authoritate; quia *in l. cum quidam, ff. de iur. fisci,* dicitur: *Rescriptum est non videri in fraudem fisci factum, quod acquisitum non est.*

3 Probatur vlteriùs etiam ratione; quia potest hæreditas repudiari in fraudem creditoris: ergo multò magis poterit repudiari in fraudem fisci; quia creditor est melioris conditionis, quàm fiscus, cùm creditor tractet de damno vitando, fiscus autem de lucro faciendo.

4 Confirmatur; quia nullo iure habetur, quod fiscus habeat priuilegium, vt in ipsius fraudem repudiari non possit hæreditas, vel legatum, &c. (cùm iura vniuersaliter concedant, esse validam repudiationem factam etiam in fraudem creditorum.) Ergo talis repudiatio valida erit.

5 Objicies: *in l. in fraudem, ff. de iur.* dicitur, quod in fraudem fisci non solùm per donationem, sed per quemcunque alium modum res alienata reuocetur. *Idemque Iuris sit, etsi non quæratur (æquè enim in omnibus fraus punitur.)* Ergo in fraudem fisci non potest aliquid repudiari.

Respondetur, nego consequentiam; quia ibi non dicitur, quod non valeat repudiatio hæreditatis facta à delinquente, cuius bona propter delictum publicantur; sed solùm dicitur, quod sit puniendus ille, qui in fraudem fisci bona iam publicata alienat, illa verò verba quæ *ibidem* habentur (*etsi non quæratur*) faciunt, vt *suprà* dicebam, sensum, quod scilicet punienda sit fraus, quamuis in ea bona iam publicata nullum ius acquirat ille, vbi in fraudem fisci fuerunt alienata.

Hinc sequitur, quod debitor possit repudiare similiter hæreditatem, vel legatum, &c. in fraudem, seu in præjudicium creditorum, ad hoc vt ipsius filij succedant, & possit vti hoc remedio repudiationis, ne creditores hæreditatem, vel legatum, &c. consequantur. 6
Ioannes Lupus *in rubr. de donation. §. 47. num. 9.* Gomez *tom. 1. variar. cap. 9. num. 17.* Molina *de Iust. tom. 1. disput. 180.* Vasquez *prima secunda, disput. 172. cap. 3. num. 13. & seqq.* Sanchez *de matrim. lib. 6. disput. 4. num. 8.* & alij passim.

Non obstat si dicas: *in l. Nolentibus, Cod. de iur. delib. & in l. 1. ff. qui sunt in potest.* dicitur, quod ipso iure (priusquàm acceptetur hæreditas) acquiratur hæredibus suis, adhuc ignorantibus: Ergo cùm hæreditas sit iam acquisita, non potest repudiari, quia solùm repudiantur ea, quæ nondum à nobis sunt acquisita. 7

Respondetur enim distinguendo, quod ipso iure (priusquàm acceptetur) hæreditas acquiratur hæredibus suis, adhuc ignorantibus, perfectè, & irreuocabiliter, nego: Imperfectè, & reuocabiliter, seu sub conditione, si hæres velit eam acceptare, concedo.

Sequitur secundò, quod debitor possit repudiare hæreditatem, vel legatum, &c. in fraudem creditorum, ita vt is, qui in illa bona repudiata succedit, licitè, & tutâ conscientiâ queat illa retinere, quia qui repudiat aliquid sibi in testamento relictum, legatum, vel oblatum, &c. nihil de suo alienat, sed tantùm desinit acquirere. *Regul. non fraudantur, ff. de regul. iur.* (Cùm enim debitor nihil acquisiuerit, non potest dici, quod aliquid de suo alienet: nam ius adeundi hæreditatem, &c. non computatur inter bona illius, qui illam adire potest antequam illam acceptet.) Ergo cùm debitor nihil de suo donet, vel alienet is qui succedit, poterit illud licitè, & tuta conscientia (tanquam quid ad se delatum, & spectans) possidere. 8

Confirmatur, quia qui succedit in hoc casu, nihil capit à repudiante, sed à suis prædecessoribus; ergo totum illud poterit licitè, & tuta conscientia retinere. 9

Non obstat, si dicas: debitor nolens acceptare, peccat contra iustitiam: ergo etiam & is, qui succedit (tanquam cooperator peccati illius) similiter peccabit contra iustitiam. 10

Respondetur enim: Nego consequentiam, quia successor non cooperatur peccato illius, cùm non dederit ei consilium vt non acceptaret, sed tantùm permittit peccatum illius, cùm ad quidquam non teneatur, nec plus diligere proximum, quàm seipsum.

Aduerte tamen, quod (licèt delinquens possit licitè hæreditatem, legatum, &c. repudiare in fraudem, seu præjudicium fisci, si sit hæreditatis, legati, &c. capax: Nam si non sit capax, non solùm licitè potest, sed etiam tenetur, cùm tunc hæreditas, legatum, &c. spectet ad hæredes ab intestato, sicuti pluries suprà dicebam.) Tamen non potest licitè creditor, absque eo, quod peccet mortaliter contra iustitiam, repudiare similiter hæreditatem, legatum, &c. in fraudem, seu præjudicium creditorum: sic Doctores, quos sequitur Medina *de iust. disput. 435.* Vasquez *prima secunda, disp. 172. cap. 13. n. 15.* & Sanchez *de matrim. lib. 6. disput. 4. n. 9. & lib. 2. moral. cap. 14. n. 54.* 11

Probatur, quia debitor tenetur ex iustitia adhibere media conuenientia (præsertim si fuerint facilia) ad hoc, vt possit soluere creditoribus, quibus debet: ergo & tenetur ex iustitia acceptare hæreditatem, legatum, &c. vt hac ratione possit soluere creditoribus, quibus debet, alioquin ex dictis peccabit contra iustitiam aduersùs creditores. Consequentia patet. Antecedens probatur, quia qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media.

Confirmatur: qui nouit aliquam artem, tenetur 12 illam

illam, si ipsi illa dedecus non inferat, ex iustitia actu exercere, vt possit soluere creditoribus, quibus debet. Nauarrus *in cap. non dicatis*, 12.q.1.num. . Nauarra *de restitution. lib.4.n.93.* Medina *Cod. de restit. q.3. caus.*8. & alij passim. Ergo multò magis tenebitur ex iustitia acceptare hæreditatem, legatum, &c. vt possit hoc modo soluere creditoribus, quibus debet, cùm multò facilius sit acceptare hæreditatem, legatum, &c. quàm actu exercere aliquam artem, quæ dedecus exercenti inferat.

13 Confirmatur secundò: filius, quia tenetur ex pietate, & charitate subuenire parentibus in necessitate constitutis, peccaret contra charitatem, & pietatem, si sine causa non acceptaret hæreditatem, legatum, &c. vt possit subuenire parentibus: ergo debitor, quia tenetur ex iustitia soluere creditoribus, quibus debet, peccaret contra iustitiam, si sine causa hæreditatem, legatum, &c. non acceptaret, vt possit satisfacere creditoribus, quibus debet.

14 Obijcies: Potest quis in præjudicium creditorum licitè repudiare hæreditatem, legatum, &c. in foro externo; ergo poterit etiam licitè repudiare in foro interno. Consequentia probatur, quia idem in vtroque foro seruandum, & sentiendum est, quotiescumque forum externum non innititur falsæ præsumptioni, vel non est in pœnam delicti. Sotus *de iustit. lib.4.q.5.art.3.* Ledesma 2.4 *q.14.art.1. dub.12.* Couarru. *in cap. Cum esses, de testament. n.7.* & alij communiter: Ergo.

Respondetur: distinguo Antecedens. Potest quis in præjudicium creditorum licitè repudiare hæreditatem, legatum, &c. in foro externo, ita vt is, in cuius fauorem fit repudiatio, licitè accipiat, & retineat, quia qui repudiat, validè repudiat, concedo: ita vt & qui repudiat, licitè etiam repudiet in foro externo, subdistinguo: In sensu, quod forum externum creditoribus, in quorum præjudicium fit repudiatio, non assistat, & non tribuat, sed deneget actionem ad agendum (ne scilicet multiplicentur lites) concedo. At nego consequentiam, & ad probationem respondeo, quod idem in vtroque foro seruandum, & sentiendum est, quotiescumque forum externum non innititur falsæ præsumptioni, vel non est in pœnam delicti, & vlterius etiam Tertiò, quotiescumque forum externum approbat aliquid, tanquam iustum, & non tantùm (vt est in casu nostro) ei, cui fit præjudicium, ex aliqua rationabili causa non assistit, nec tribuit, sed denegat actionem ad agendum: quod inde patet, quia *ex toto titulo ff. de eo, quod met. caus.* & *ex Regula Vani, ff. de Regul. Iur.* ea quæ sunt extorta per metum leuem, non sunt restituenda in foro externo, & tamen ex Molina *de iust. disput.* 167. Nauarro *in summa, cap.17. num.5.* Nauarra *de restitut. lib.3.cap.1.dub.7.* & aliis, restituenda sunt in foro interno, quia leges ea, quæ sunt externa, per metum leuem non approbant, tanquam iustè acquisita, sed tantùm ei, qui passus est metum (vt vitentur lites) non assistunt, nec tribuunt, sed denegant actionem ad agendum in foro externo, idémque patet in promissione ex titulo iustitiæ facta, & acceptata (si sit simplex, & nuda, scilicet non iurata, nec stipulatione vestita) quod & talia promissio etiam ob eandem rationem iam dictam non sit seruanda in foro externo, sit tamen ex communiori sententia Doctorum seruanda in foro interno, seu conscientiæ, idemque patet etiam in contractibus, testamentis, & aliis vltimis voluntatibus, si habeant contrahentium, vel disponentium consensum, non tamen habeant Iuris solemnitates requisitas.

15 Instabis: Si debitor peccaret contra Iustitiam non acceptando hæreditatem, legatum, &c. in fraudem creditorum, peccarent etiam contra iustitiam Procuratores & Aduocati consulendo debitori, quod non acceptet, seu renunciet hæreditatem, legatum, &c. in fraudem creditorum.

Respondetur: Concedo totum, ita vt etiam Procuratores, & Aduocati in defectum debitoris teneantur ad restitutionem creditoribus, quia iniustè fuerunt causa, quod creditores damnum paterentur. Concedo tamen, quod sæpè debitor excusetur à tali peccato, & à restitutione, quia bona fide putat, se non teneri acceptare hæreditatem, legatum, &c. iudicans propter varias leges, se non peccare sic repudiando, præsertim cùm contraria opinio habeat etiam aliquam probabilitatem. Et quod dixi de debitore, idem etiam dicendum erit de Procuratoribus & Aduocatis.

Vrgebis, qui non habet vnde soluat, non tenetur 16 ex iustitia debitum soluere, sed debitor in casu nostro non habet vnde soluat: ergo non tenetur ex iustitia debitum soluere, & consequenter non tenetur ex iustitia quærere medium, acceptando scilicet, quod ipsi offertur, vt sic possit debitum soluere creditoribus.

Respondetur, distinguo maiorem: qui non habet vnde soluat, non tenetur ex iustitia debitum soluere, si non habet neque in actu, neque in potentia, concedo: si non habet solùm in actu, sed benè habet in potentia, nego: quia per ly *non habere*, non extinguitur debitum (ita vt debitor omninò sit liber à soluendo) sed solùm sopitur debitum (ita vt si debitor postea deueniat ad pinguiorem fortunam, teneatur ex Iustitia soluere, quare (cùm adhuc ex iustitia debitor teneatur ad solutionem,) peccabit contra iustitiam, si (cùm facilè possit adhibere medium ad soluendum) nolit illud adhibere, acceptando scilicet hæreditatem, vel legatum, &c. vt sic soluat creditoribus. Alioquin sequeretur, quod pater, qui non habet vnde subueniat filiis in necessitate existentibus, non peccaret, si hæreditatem, vel legatum, &c. repudiet solùm, quia non vult illis subuenire, alias acceptaret: quod non est dicendum. Sicut igitur pater in casu nostro repudiando hæreditatem, vel legatum, &c. peccant mortaliter contra pietatem, & charitatem, ita & debitor non acceptando similiter hæreditatem, vel legatum, &c. peccabit etiam mortaliter contra iustitiam.

Aduerte secundò, quod non potest delinquens (si 17 scilicet hæreditatis, legati, &c. sit capax, vti dicebam) in fraudem fisci, nec debitor in fraudem creditorum, repudiare hæreditatem, vel legatum, &c. si dicant se renunciare, vt alter succedat. Ita Doctores, quos sequitur Vasquez *prima secunda, disput.172. cap.3. n.12*

Probatur, quia qui sic repudiat hæreditatem, vel legatum, &c. tacitè priùs illam acceptat, & postea illam donat alteri: sed donatio facta à delinquente, (quem dicebam) vel à debitore potest reuocari? Ergo, &c.

Confirmatur; quia non valet donatio, quando maritus ei, qui vult ipsi aliquid donare, iubet vt donet vxori, *l.3.& 4. ff. de donat. int. vir.* &c. (cùm eo ipso, quod iubet donari vxori, videatur priùs tacitè acceptare, & postea ius vxori donare) ergo etiam in casu nostro non valebit repudiatio facta in fauorem alterius (cùm delinquens quem dicebam, vel debitor censeatur acceptare donationem, & postea alteri donare, quod sibi donatum est, quodque tacitè ipse acceptauit, quia qui sic renunciat in fauorem alterius, censetur verè, & propriè donare, cùm censeatur priùs rem sibi donatam acceptare, & eam statim postea alteri donare, sicuti dicebam) ergo talis repudiatio poterit reuocari. 18

Valeret tamen repudiatio, seu renunciatio facta in 19 fauorem alterius, si delinquens (quem dicebam) vel debitor nullo modo, nec expressè, nec tacitè acceptaret, vt si v.g. rogaret eum (qui vult ipsi relinquere hæreditatem, vel legatum, &c.) quod non relinquat, vel donet ipsi, sed suo consanguineo, vel amico; quia tunc non censeretur acceptare, & postea alteri donare.

COROLLARIVM III.

Anis, qui hæredem instituit hæreticum, afficiatur aliqua pœna?

SVMMARIVM.

1 *Hareticum instituens haredem afficitur aliqua pœna, ita vt Episcopus afficiatur pœna excommunicationis.*

2 *Episcopus nihil potest ex testamento relinquere, non solùm haretico, sed neque etiam Pagano, Iudeo, vel alteri cuicunque à Fide Catholica alieno.*

3 *Episcopi nomen hareticum haredem instituentis inter Dei Sacerdotes nullo modo computatur.*

4 *Episcopus non solùm, sed etiam quicumque Clericus haredem instituens hareticum est excommunicatus.*

5 *Fidelis quilibet haredem instituens hareticum est etiam excommunicatus, & potest inquiri etiam post mortem.*

6 *Limita in eo, qui relinquit aliquid haretico, sciens eum esse hareticum, non autem si id ignoret; quia tunc cùm absit culpa, a'est etiam pœna.*

7 *Ignorantia in hoc casu prasumenda est ad excludendum delictum, quandiu scientia non probetur.*

8 *Hareticum instituens haredem incidit in excommunicationem ex tunc temporis, quo testamentum confecit.*

9 *Dictio* saltem, *quando ad tempus refertur, semper duplex tempus importat.*

10 *Instituens, quamuis possit reuocare testamentum, tamen institutio statim ac testamentum fuit cum suis solemnitatibus confectum, fuit perfecta, & delictum consummatum, prasertim cùm non facilè sit prasumendum, quod mutaturus sit voluntatem, cùm testamenta confici soleant cum prudentia, & maturitate.*

1 RESpondetur affirmatiuè, ita vt si sit Episcopus, afficiatur pœna excommunicationis, *cap. si quis Episcopus, de hareticis*, ibi: *Si quis Episcopus haredes instituerit extraneos à sua consanguinitate, vel hareticos etiam consanguineos pratulerit, saltem post mortem, ei anathema dicatur.* Et notant ibi Gloss. *verb. si quis Episcopus*, Abbas *num.* 2. Soccin. *num.* 1. & passim alij Canonistæ. Angel. *verb. hareticus, num.* 14. Armilla *verb.*
3 *haresis, num.* 19. & passim alij Summistæ.

Adde, quod Episcopus nihil possit ex testamento
2 relinquere non solùm hæretico, sed nec etiam Pagano, Iudæo, vel alteri cuicumque à Fide Catholica alieno, *cit. cap. si quis Episcopus, verb. Aut Paganus*; & notat *ibid.* Gloss. Butrius *num.* 6. Ostiens. *num.* 1. Soccin. *num.* 2.
4 & Ananias *num.* 1. & 6.

Adde secundò, quod *in eodem cap. si quis Episcopus*, subiungatur vt nomen Episcopi hæredem hæreticum instituentis, inter Dei Sacerdotes nullo modo computetur: & notat *ibi* Soccin. *num.* 5. & 6. Zabarell. *num.* 1. & Ostiens. *verb. Inter Dei Sacerdotes*, subdens quod huiusmodi Episcopus sit infamis.

Adde tertiò, quod non solùm Episcopus, sed etiam quicumque Clericus hæredem instituens hæreticum, sit excommunicatus, *cap. in eos, de haretic.* ibi: *Denique quod de Episcopis & Presbyteris dictum est, debet de reliquis Clericis etiam dici.* Et notant *ibi* Gloss. *verb. de reliquis.* Abbas *num.* 1. Ostiens. *num.* 4. & alij Canonistæ.
5 Adde quartò, quod aliqui velint, quod quilibet fidelis hæredem instituens hæreticum, sit etiam excommunicatus. Sic Ostiens. *in dicto cap. si quis Episcopus, num.* 3. *ibid.* Henric. *num.* 1. & 2. & Ananias *num.* 1. Et possit inquiri, etiam post mortem. Gloss. *ibi, verb. post mortem.* Abbas *num.* 3. Ostiens. *num.* 3. & Paul. Ghirland. *tract. de haretic. q.* 9. subdens, quod quiquidpiam donauit, vel legauit hæretico, sit vt hæreticus damnandus, & declarandus; sicque etiam eius corpus ex Ecclesiastica sepultura exhumandum.

Aduerte tamen, quod quæ dixi, intelligenda sunt de 6
eo, qui relinquit aliquid hæretico, sciens eum esse hæreticum, non autem si id ignoret; quia tunc (cùm absit culpa, abest & etiam pœna. Henricus *in cit. cap. si quis Episcopus, num.* 1. Butrius *num.* 4. Ananias *num.* 1. Ancharan. *num.* 2. Soccin. *num.* 9. & Felinus *in principio, vers. & limita.*

Aduerte secundò, quod in tali casu debeat ad exclu- 7
dendum delictum præsumi potiùs ignorantia (quandiu illa probatur) quàm scientia; Felinus & cæteri Canonistæ *locis supra citatis*, quia hæc est ignorantia facti: & factum, præsertim delictum, non præsumitur, nisi demonstretur; quia in dubio quilibet præsumitur bonus, & in dubio potiùs standum est pro reo.

Aduerte tertiò, quod qui instituit hæredem hære- 8
ticum, incidat in excommunicationem ex tunc temporis, quo testamentum confecit, vti colligitur *ex dicto cap. si quis Episcopus* (vbi dicitur: *Quod saltem post mortem ei anathema dicatur.*) His enim verbis satis significatur, quod instituens hæredem hæreticum ante mortem in excommunicationem inciderit, quia illa dictio *saltem*, quando ad temps refertur, semper du- 9
plex tempus importat. Baldus *lib.* 2. *cons.* 69. *num.* 2. Iason *in l. Rogasti, §. final. ff. si cert. petat.* Castrens. *in lib.* 1. *cons.* 79. *num.* 7. Paris. *lib.* 3. *cons.* 14. *num.* 6. & alij Iuristæ passim. Tum quia, quando quis instituit hæredem hæreticum, redditur ex tunc temporis suspectus de hæresi. Carter. *de haretic. cap.* 2. *num.* 69. Menneb. *de prasumpt. lib.* 5. *prasumpt.* 6. *num.* 33. & alij communiter. Ergo ex tunc temporis etiam meritò excommunicatione punitur; tum quia non potest incidere in excommunicationem post mortem (cùm mortuus, vtpotè nullius contumaciæ capax, omnis censuræ, quæ fertur solùm in contumacem, sit incapax.) Gloss. *in cap. mulieres, §. finali, de sentent. excommunic. verb. Autem*, Couarruv. *in cap. Alma Mater, §.* 11. *num.* 8. Suarez *tom.* 5. *de censur. disput.* 5. *sect.* 1. *num.* 3. Nauarr. *in summa, cap.* 27. *num.* 13. Ancharan. *in cap. Cùm quis, num.* 9. *de sentent. excommunic. in* 6. & alij communiter. Ergo incidit in excommunicationem ex tunc temporis, quo instituit hæredem hæreticum, cùm nullum aliud tempus possit assignari.

Non obstat, si dicas: Testamentum (cùm voluntas 10
vsque ad mortem sit deambulatoria) potest reuocari, *l.* 1. *ff. de incest. nupt. & irrit. fact. testam.* & *§. Posteriore, Instit. quib. mod. testam. infirm.* Ergo (cùm delictum, quando hæreticus hæres instituitur, non sit consummatum) non debet ex tunc instituens excommunicationem incurrere.

Respondetur enim, quod quamuis instituens possit reuocare testamentum, tamen institutio statim ac testamentum fuit cum iuris solemnitatibus confectum, fuit perfecta, sicque delictum consummatum, præsertim cùm non facilè sit præsumendum, quod mutaturus sit voluntatem, *l. Eum qui voluntatem, ff. de probationib.* & *l. Cùm hic status, ff. de donat. int. vir. & vxor.* Quod maximè dicendum est in testamentis, quæ confici solent cum prudentia & maturitate.

DVBITATIO CXLVIII.

An hæreticus, durante hæreſi capax ſit alimentorum legati?

SVMMARIVM.

1 *Alimentorum legatum habet tractum ſucceſſiuum, ita vt cenſeantur tot legata, quot ſunt anni, quibus legatum cedere debet.*

2 *Hæreticus eſt capax omnium illorum alimentorum, quæ poſt pœnitentiam, vel abſolutionem hæreſis, ſuccedunt, ita vt ea nullo modo fiſcus poſſit occupare. Secus tamen durante hæreſi, ſi eum fiſcus pronunciauit ſententiam condemnatoriam, ea inter bona delinquentis inuenerit, ſecundùm aliquos Doctores, probabiliter tamen prædicta alimenta nullo modo publicantur.*

3 *Hæreticus, ſi durante hæreſi, alimentorum eſt incapax, applicari illa non debent fiſco, ſed hæredibus venientibus ab inteſtato; ſi autem eſt capax aliter, quàm eſt capax cuiuſlibet alterius relicti, vel donati, ſequitur quod ſit capax irreuocabiliter.*

4 *Hæretico relinqui poteſt alimentorum legatum, & eiuſdem eſt capax, etiamſi reliquorum legatorum incapax ſit, contra Menochium, quia alimenta poſſunt relinqui etiam incapaci.*

5 *Alimentorum legati capax eſt damnatus ad metalla, & etiam ſeruus, licèt ſeruo nihil legari poſſit.*

1 SVPPONO, quod alimentorum legatum habeat tractum ſucceſſiuum, ita vt cenſeantur tot legata facta, quot ſunt anni, quibus legatum cedere debet, ex Textu *in l. ſi cum præſinitione, ff. quando dies legati cedat.* Hoc ſuppoſito,

2 Reſpondetur: hæreticus eſt capax omnium illorum alimentorum, quæ poſt pœnitentiam, vel abſolutionem hæreſis ſuccedunt, ita ea nullo modo fiſcus poſſit occupare (in quo conueniunt Doctores omnes, (illorum tamen alimentorum, quæ durante hæreſi cedunt: quamuis Doctores nonnulli (quos ſequitur Sanchez *cit. cap.* 14. *num.* 41.) putent, quod hæreticus ſit quidem capax, ſed tamen quod fiſcus poſſit ea ſibi vſurpare (ſi eùm pronunciauit ſententiam condemnatoriam, ea inuenit inter bona delinquentis, quia tunc ea ſunt bona delinquentis præſentia.) Probabilius tamen docent Doctores alij (quos citat & ſequitur Farinac. *q.* 25. *num.* 145.) quod prædicta alimenta nullo modo publicentur.

3 Probatur, quia ſi hæreticus, durante hæreſi, illorum eſt incapax, applicari illa non debent fiſco, ſed hæredibus venientibus ab inteſtato, ſi autem eſt capax aliter, quàm eſt capax cuiuſlibet alterius relicti, vel donati, ſequitur quod ſit capax irreuocabiliter, (cum aliorum legatorum in ſententia aduerſariorum ſit capax reuocabiliter, & ſic, quod aliquid ſpeciale concedi debeat huic alimentorum legato) ſicuti de facto concedit Textus *in l.* 3. *ff. de his, quæ pro non ſcript. habent. & in l. ſi cui, ff. de aliment. & cibar. legat.*) vbi de damnatis ad metalla, & poſtea reſtitutis, ait Textus, tempore damnationis ipſos rectè ſumpſiſſe alimenta, & poſt reſtitutionem ipſi dicta alimenta deberi.) Atque adeo dicendum, quod hoc legatum, etiam durante hæreſi, non publicetur.

4 Cæterùm, quod alimentorum legatum poſſit hæretico relinqui, & hæreticus prædicti legati ſit capax (etiamſi reliquorum incapax ſit) contra Menochium *conſ.* 185. *num.* 8. *& ſeqq.* docent pariter Sanchez *cit. cap.* 14. *num.* 41. Baldus *in l. corruptionem, Cod. de vſufruct. circa finem.* Speculator *tit. de execut. ſentent.* §. *ſequitur videre, num.* 11. *verſ. Præterea legatum alimentorum* Surd. *de alimentis, tit.* 9. *q.* 31. *num.* 9. *& ſequentib.* Burſat. *conſ.* 14. *num.* 9. *&* 28. Molin. *de iuſt. tom.* 1. *diſputat.* 154. *col.* 2. *verſ. de Iure ciuili,* Alberic. *in* 3. *part. ſtat. q.* 11. Nellus *tract. de bannit. in ſecundo tempore, q.* 30. *&* 48. Borgnin. *tract. de vſufruct. num.* 238. Boſſius *de publicat. honor. num.* 72. & alij communiter, quia alimenta poſſunt relinqui etiam incapaci: quapropter *in leg. ſi cui, ff. de aliment. & cib. legat.* alimentorum legati capax eſt damnatus ad metalla, & (vt probat Surdus *in tit. de priuileg. aliment. cap.* 7. & conſtat *ex l. ſeruo alieno,* §. *ſi quis poſth. ff. de leg.* 1. & *ex l. ſeruo ad cuſtodiam Templi, ff. de aliment. & cib. leg.*) eiuſdem alimentorum legati capax etiam eſt ſeruus, licèt ſeruo nihil legari poſſit, *l. ſeruis, Cod. de legatis.* 5

DVBITATIO CXLIX.

An hæreticus incapax ſit donationis, ſicut etiam hæreditatis, legati, &c.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus incapax eſt donationis, ſicut hæreditatis, & legati, durante hæreſi, ac propterea donatum donanti reddendum eſt, & per fiſcum non publicandum. Quod probatur ex pluribus iuribus, & Doctorum rationibus.*

2 *Hæreticus ſecundùm probabiliorem ſententiam non eſt incapax donationis, atque ita valida eſt donatio hæretico facta; & is ante ſententiam donatum reſtituere non tenetur, quia attento tam iure communi, quàm Iure regio Caſtellæ, nullus eſt Textus, qui hanc donationem annullet.*

3 *Leges regiæ prædictæ non eodem modo loquuntur de ſucceſſione ex teſtamento, ac de donatione, quia in ſucceſſione ex teſtamento vtuntur verbo* non poteſt, *quod indicat actus annullationem. At in donatione non vtuntur hoc verbo, ſed verbo* non valet.

4 *Hæretico, Mauro, vel Iudæo delata in lege regia finali, declarantur ſpectare ad hæredes ab inteſtato, & non ad fiſcum regium; quod de donatione non cauetur.*

5 *Leges ſupradictæ regiæ reddunt hæreticum eodem modo inhabilem ad acceptandam donationem ſibi factam, ac reddunt inhabilem ad donandum, & contrahendum.*

DOCTORES communiter apud Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 8. *cap.* 8. *q.* 1. & Farinac. *de hæreſi, q.* 190. *n.* 96. ſatis probabiliter tenent, idem iuris eſſe de donatione, ac de hæreditate, & legato; & ac proinde hæreticum, durante hæreſi, incapacem eſſe etiam cuiuſlibet donationis inter viuos, vt propterea & donatum etiam donanti reddendum ſit, & per fiſcum non publicandum, niſi in caſu, quo donans nouerit ſe hæretico donare. 1

Probant primò ex Textu *in l. Ariani,* §. *cunctis, Cod. de hæretic.* ibi: *Siue de donationibus hæreticorum conuenticula, ſiue ex vltima voluntate, &c.*

Probant ſecundò ex Textu *in cap. in eos, de hæretic.* vbi prohibetur Epiſcopis, & Clericis aliquid hæretico conferre, ibi: *Nihil conferant* (quod tam de vltima voluntate, quàm de donatione inter viuos intelligit gloſſ. ibi)

sed ratio prohibitionis non potest esse alia, quàm incapacitas hæretici; ergo hæreticus est incapax cuiuslibet donationis, sicut & successionis.

Idemque satis probabiliter etiam tradunt Doctores communiter *in locis suprà citatis de Iure regio Castella ex lege quinta, titul.*11. *part.*7. *ex l.*4. *tit.*16. *parte* 4. quæ videntur eodem modo loqui de successione ex testamento, ac de donatione, & vtrunque reddere hæreticum incapacem. His tamen non obstantibus;

2 Respondetur, probabilius esse oppositum (quod docent Doctores, quos sequitur Sanchez *lib.*1. *moral. cap.*14.*num.*36. Ita vt valida sit donatio hæretico facta, & ipse ante sententiam donatum restituere non teneatur; qua tamen posita, possit fiscus occupare.

Probatur, quia tam attento iure communi, quàm attento iure regio Castellæ, nullus est Textus, qui hanc donationem annullet, quandoquidem Textus *in leg. Ariani*, & Textus *in cap. in eos*, non probant donationem hæretico factam esse inualidam, sed solùm probant, illam non debere fieri, non quia hæreticus sit incapax, sed quia sit indignus, leges autem regiæ, licèt quidem clariùs indicare videantur, donationem factam hæretico non valere; tamen cùm non addant *ipso iure*, vel *ante sententiam*, non est cur sic actum annullemus, quia in casu dubio standum est potiùs pro valore actus.

3 Adde quod prædictæ leges regiæ non eodem modo loquantur de successione ex testamento, ac de donatione, quia in successione ex testamento vtuntur verbo *non potest* (quod verbum ob defectum potentiæ indicat annullationem actus, Ita Doctores apud Sanchez *de matrimonio, lib.*6.*disput.*38.*num.*20.) At in donatione non vtuntur verbo *non potest*, sed verbo *non valet*.

4 Adde secundò, quod *in lege regia final. tit.*7.*part.*6. hæreditas hæretico, Mauro, vel Iudæo delata, declaretur spectare ad hæredes ab intestato, & non ad fiscum regium: quod de donatione non cauetur: ergo signum est, quod hæreticus aliter sit incapax successionis ex testamento, ac donationis.

5 Adde tertiò, quod leges suprà dictæ regiæ reddant hæreticum eodem modo inhabilem ad acceptandam donationem sibi factam, ac reddunt inhabilem ad donandum, & contrahendum. At ad donandum, & contrahendum non reddunt ipso iure inhabilem, sed post latam sententiam, vt suprà dicebam: ergo neque etiam ipso iure inhabilem ad acceptandam donationem.

DVBITATIO CL.

An hæreticus priuetur patria potestate in filios?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus priuatur patria potestate in filios, ex Textu in cap. quicumque, de hæretic. vbi videntur filij eximi à patria potestate à die commissi delicti, quia talis exemptio adducitur pro causa.*

2 *Pater sic effectus hæreticus non potest filio suo impuberi pupillariter substituere, nempe pro eo testamentum facere, quia ad dictam substitutionem pupillarem requiritur patria potestas.*

3 *Filius non tenetur extra casum extremæ necessitatis præstare alimenta parenti hæretico: quia pater non tenetur extra casum extremæ necessitatis præstare alimenta filio hæretico.*

4 *Pater potest filium hæreticum priuare hæreditate, consequenter potest illum priuare alimentis, nam ex quibus causis potest exhæredare filium, ex iisdem etiam potest illi denegare alimenta, cùm hæreditas succedat loco alimentorum.*

5 *Pater non tenetur constituere dotem filiæ hæreticæ, ad paterna verò beneficia filij Catholici sunt admittendi, alij verò excludendi.*

6 *Filius à patria potestate exemptus reputatur extraneus, & consequenter non tenetur præbere alimenta patri hæretico extra casum extremæ necessitatis: quamuis contrarium, teneri scilicet filium fidelem præbere alimenta patri hæretico, sit probabilius Authori, quia maiori obligatione tenetur filius erga patrem, quàm pater erga filium.*

7 *Argumentum ab obligatione patris erga filium, non valet è conuerso.*

8 *Argumentum à correlatiuis non valet, quando non militat eadem ratio.*

9 *Amor magis descendit, quàm ascendit, si loquamur de amore sensuali secundùm sensum; secus si loquamur de amore rationali, seu secundùm rationem.*

10 *Alimenta in extrema necessitate, tam filius fidelis tenetur præstare patri hæretico, quàm pater fidelis filio hæretico.*

11 *Hæreticorum fautores, defensores, & receptatores, non puniuntur eadem pœna, vt scilicet & ipsorum filij etiam à patria potestate liberentur.*

12 *Subueniendum prius est in casu necessitatis ob sanguinis coniunctionem prius parenti, fratri, vel cognato hæretico, quàm extraneo.*

RESPONDETVR affirmatiuè, vt scilicet filij eximantur à patria potestate propter hæresim patris. Simanch. *de Cathol. instit. titul.*46. *num.*74. Repertor. Inquisit *verb. Pœna, vers. Item in filiis.* Declan. *in tract. crimin. lib.*5. *cap.*44. *num.*28. & alij Doctores communiter, quos citat, & sequitur Peña *director. q.*116. *comment.* 165. Farinacius *de hæresi. q.*197. §. 3. *num.*29. & Sanchez *lib.*2. *moral. cap.*24. *num.*6. 1

Probatur ex Textu *in cap. quicumque, §. illorum, de hæretic. in* 6. ibi: *Illorum autem filiorum emancipationem, quorum Parentes post emancipationem huiusmodi, etiam apparuerit ante ipsam à via veritatis ad hæreticæ superstitionis inuios declinasse, nullius volumus esse momenti, velut factam de hominibus sui iuris, cum dignum sit, vt propter tanti atrocitatem delicti, filij esse in Parentum hæreticorum desierint potestate.* Et iterum: Omnes quomodocumque hæretico obstrictos, siue ex iuramento, siue ex pacto, siue ex promissione, fieri liberos ab huiusmodi vinculis, & obligationibus.

Vbi aduerte, quod ex hoc Textu filij videantur à patria potestate eximi à die commissi criminis, ante sententiam declaratoriam eiusdem criminis; quia talis exemptio adducitur pro causa: quapropter emancipatio ante criminis sententiam declaratoriam criminis facta, non tenet. Glossa *ibi*, & passim Canonistæ.

Et quidem, quod ad hoc, vt filij efficiantur sui iuris, non necessariò requiratur sententia declaratoria criminis, sed statim ante illam efficiantur sui iuris, tenent Molina *de iust. tom.*1. *disput.*229. *in tertio modo liberationis à patria potestate.* Director. Inquisit. *part.* 1. *q.*116.*comment.*165. Lessius *de iust. & iur. lib.*2. *cap.*3. *dub.*5.*num.*13.& Azor.*tom.*1.*lib.*2. *cap.*11. *q.*6. Et colligitur, vti dicebam, *ex cit. cap. quicumque, §. final. de hæret. in sexto.* Quatenus ibi dicitur, nullius momenti esse emancipationem factam à patre hæretico ante sententiam declaratoriam criminis. Huiusmodi enim verbis satis significatur, quod patria potestas

potestas necessaria ad emancipationum filij, cesset quandocumque Pater factus fuerit hæreticus: Ergo signum est, quod statim ob hæresim paternam cesset potestas patris in filium; quod & notabat Glossa *ibid.* vei etiam dicebam. Et præterea quod emancipatio filiorum facta à patre hæretico, sit nullius momenti, statuit etiam Innocentius I V. in Constitutione, *Noverit Vniversitas, vers. illorum autem*, apud Peñam *inter literas Apostolicas.*

2 Ex hia sequitur, quod pater sic effectus hæretieus, non possit filio suo impuberi pupillariter substituere, nempe pro eo testamentum facere. Peña, & Sanchez *in locis suprà citatis*; quia ad testamentum faciendum requiritur patria potestas, cùm nemo possit testamentum facere pro eo, qui extra ipsius potestatem existit, *§.1.institut.de pupillar. substitut.* & *l.2. ff. de vulgar. & pupillar.*

3 Sequitur secundò, quod probabiliter filius non teneatur extra casum extremæ necessitatis præstare alimenta parenti hæretico. Bald. *in Auth. Bona damnatorũ, C. de bon.damnat. n.4.* Ioan. Lupus *in rubr. de don. inter vir. & vx.§.64.n.13.* Tiraq. *de retract.lignag.§.1. gloss.9. n.72.* Nauar. *in 2.part.decret.tit.de censur.ecclesiast.c.27. vers.4.quod fautores*, Decian. *tr. crim. lib.5. c.51. n.39.* Vgolin. *tract. de censur. 2.part.in gloss.Receptatores, §.2. n.8.* Farinac. *q.182. §.1. n.13.* & Sanchez *lib.2. moral. cap.24.n.*. Quia pater non tenetur extra casum extremæ necessitatis præstare alimenta filio hæretico. Ergo neque tenebitur eadem præstare filios patri hæretico. Consequentia patet à pari. Antecedens probatur, quia

4 pater potest filium hæreticum priuare hæreditate. *Authent. vtrum, de appellat. cognosc. §. si quis de prædictis*, & docent Abbas *in c. Quintavallis, de iureiur. n.5.* Caccialup. *in l. frater à fratre, n.108. ff. de cond.indeb.* Ascan. Clem. *in tr. de patr.potest.effect.7.n.7.* Felin. *in c. cùm sit, de iud.n.2.* & Carret. *de heret.n.158.* Ergo etiam potest illum priuare alimentis. Nam pater ex quibus causis potest exhæredare filium, ex eisdem etiam potest illi denegare alimenta. Gloss. *in l. si vero, C. de alend.liber. & in l. si quis à liberis, §. Idem iudex, verb. Detulerat is, ff. de liber.agnosc.* Bart. *in l. Diuus, ff. ad l. Pompei. de parricid. & in tract. de aliment.n.11.* Iason *in l. ius autem ciuile, de inst. & iur. n.25.* & Angel. *in tract. de testam. glossa 45. n.12.* cùm hæreditas succedat loco alimentorum. Sic Doctores communiter apud Molinam *lib.2.c.16. n.1. & seqq.*

5 Tum quia pater non tenetur constituere dotem filiæ hæreticæ. Gloss. *in l. si verò, ff. de in rem vers.* Ripa *in l.1. ff. solut.matr.n.72.* Iason *in §. fuerat, n.112. inst. de action.* Socin. *in tract. de fallen.reg. 281. in 2. fallentia*, Corras. *in l. qui liberos, ff. de rit.nupt.n.102.* & Ascan. Clem. *in tr. de patr.potest.effect.7.n.7.* Quod probat Gloss. per Text. *in l. cognouimus, verb. Cæteris liberis, C. de heret.* Quatenus ibi dicitur, quod ad paterna beneficia filij Catholici sint admittendi, alij verò excludendi. Ergo non tenebitur pater præbere alimenta filio hæretico, nec præbere

6 dotem filiæ hæreticæ. Tum quia filios à patria potestate exemptus, reputatur extraneus: sed extraneus extra casum extremæ necessitatis non tenetur præbere alimenta hæretico: ergo neque tenebitur filius patri hæretico.

7 Quamuis contrarium (teneri scilicet filium fidelem præbere alimenta patri hæretico, quod docet Gloss. *in c. si qui filij, dist.30.* Abbas *in c. si quis Episcopus, de hær. notab.1.* Felin. *in c. cùm sit, de Iudæis, n.2.* Nellos *tractat. de bannit. part.1. 2. tempor. num.48. circa fin.* Corduba *in l. si quis à liberis, §. Etsi impubes, n.8. ff. de liber. agnosc.* Castr. *lib.2. de iust. heret. punit. c.7.* Mascard. *tract. de Iudæis, p.1. c.3. n.4.* & Ceuall. *tom.3. commun. q.779. n.154.* mihi probabilius videatur; quia cùm maiori obligatione teneatur filius erga patrem, quàm pater erga filium, magis tenetur filius præbere alimenta patri, quàm pater filio, sicuti rectè præter alios adnotauit Cynus *in l.2. circa fin. C. de patr. qui fil.*

Non obstat, si dicas: pater non tenetur extra casum extremæ necessitatis præbere alimenta filio hæretico: Ergo neque tenebitur filius patri hæretico.

Respondetur enim ex dictis, nego consequentiam; quia non est eadem ratio.

Neque obstat secundò, si instes: dispositum in vno correlatiuorum censetur etiam esse dispositum in altero, *l. non tantùm, ff. de re iud. & in l. finali, Cod. de instit. & substit.* quod est etiam verum in pœnalibus, & correctiuis, *l. finali, C. de indict. viduit. tollend.* 8

Respondetur enim etiam ex dictis: Argumentum à correlatiuis non valere, quando non militat eadem ratio, *l. curatore, C. de interd. matr.* & ibi Gloss. & *l. final. C. de rescind. vend.* Et tradit etiam præter alios Iason *in l. Transigere, col.1. C. de transact. & in d. l. finali, n.18. Cod. de indict. viduit. tollend. & in decis. Pedem. 140. n.9.* Euerard. *loco 7. col.2 vers. Præmissa tamen.*

Neque obstat tertiò, si vrgeas: Amor magis descendit, quàm ascendit: Ergo. 9

Respondetur enim, id verum esse, si loquamur de amore sensuali, seu secundùm sensum, non autem si loquamur de amore rationali, seu secundùm rationem. Hic enim potiùs ascendit, cùm magis obligetur filius patri, quàm pater filio, sicut dicebam.

Vbi tamen aduerte, quod in eo Doctores omnes conueniant, tam scilicet filium teneri alere hæreticum patrem, quàm patrem teneri alere hæreticum filium, in extrema scilicet necessitate, quemadmodum licèt excommunicato regulariter sint alimenta deneganda, in extrema tamen necessitate sunt eidem illa præstanda. Gloss. *final. in c. Pastoralis, §. verum, de appellat.* Præposit. *in c. Præter hæc, dist. 32. n.9.* & alij passim. 10

Aduerte secundò, quod fautores, defensores, ac receptatores hæreticorum non puniantur eadem pœna, vt scilicet & ipsorum filij etiam à patria potestate liberentur; quia id nullo iure cauetur, & supradictus Text. *in c. Quicumque*, solùm loquitur de hæreticis, & ex alio capite Regula iuris est, quod pœnæ non sint extendendæ. Peña *lo. suprà cit. comment.165.* Farinac. *q.197.* & Sanch. *lib.2. mor. c.24. n.5.* 11

Aduerte tertiò, quod in casu cuiuscumque necessitatis ob sanguinis coniunctionem priùs subueniendum sit parenti, fratri, vel cognato hæretico, quàm extraneo; sic Doctores communiter, quos citat & sequitur Farinac. *q.182. §.1. n.13.* 12

⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜

DVBITATIO CLI.

An hæreticus priuetur dominio in seruos, seu mancipia?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus priuatur dominio in seruos, ex communi Doctorum sententia, & ex iuribus allegatis.*

2 *Leges publicationis non tollunt priuilegia antiqua seruis Christianis concessa, cùm ea lata non sint ad locupletandum fiscum, sed vt hæretici grauioribus pœnis perterriti, magis arceantur à crimine hæresis.*

3 *Serui possunt absque culpa, & pœna relinquere dominum suum hæreticum, transire ad Ecclesiam, & Deo famulari; libertatem enim statim consequuntur ac fidem catholicam amplectuntur.*

4 *Serui Catholici quarum legum virtute efficiantur sui iuris.*

5 *Pœnâ prædicta ex probabiliori sententia Doctorum locum non habet ante sententiam iudicis; oportet enim, quod hæresis sit manifesta, manifestatione scilicet principali, & præcipua, qua-*

lis est per sententiam iudicis.

6 *Serui exempti ab obsequio domini heretici secundùm aliquos libertatem non obtinent, & cum reliquis bonis domini confiscatis in fisci dominium transeunt; quia nullus est Textus, qui hanc illis huiusmodi libertatem concedat. At probabilius est, seruos Christianos eximi à seruitute; seruos autem Paganos, vel hereticos cum reliquis bonis domini confiscatis transire in dominium fisci; quia licèt hac libertas non sit in iure satis expressa, est tamen satis insinuata.*

7 *Seruus alicuius heretici suscipiens fidem in præmium fidei susceptæ integrè eximitur à seruitute; quia iudicat Ecclesia, illum fideliori seruitio se mancipare, & eadem ratione integrè à seruitute eximitur, qui iam fidem suscepit.*

8 *Seruus Paganus, vel hereticus nullibi hac libertate donatur, & cùm inter bona domini reputetur, cum aliis bonis domini confiscatis in dominium fisci transire debet.*

9 *Seruus, si cum eius dominus in heresim incidit, nondum est baptizatus, at intendit baptizari, & est Catechumenus, æquum est vt libertate donetur, & sui iuris efficiatur; quia hoc pertinet ad argumentum Catholicæ Religionis: tum quia is in fide Christi perseuerans membrum Christi efficitur.*

10 *Seruo infideli denuncianti Inquisitoribus Dominum hereticum, æquum est libertatem concedi, præsertim si subsit spes, quod ad fidem facilius conuertatur.*

11 *Seruus si semel acquisiuit libertatem, nunquam ad priorem seruitutem ampliùs redit, etiamsi ipsius dominus ad fidem reuertatur cum restitutione bonorum omnium confiscatorum sibi concessa.*

1 RESPONDETVR affirmatiuè. Est communis sententia Doctorum, &

Probatur *ex leg. vnic. Cod. Ne Christianum mancipium, & ex l. Deo nobis, §. his autem, C. de Episc. & Cler.* quatenus ibi expresse dicitur, quod Christianum mancipium propter domini hæresim statim libertatem consequatur.

2 Non obstat si dicas: Post huiusmodi leges statutum fuit, quod bona hæreticorum publicentur: ergo etiam ipsi serui, seu mancipia cum aliis bonis hæreticorum pertinebunt ad fiscum.

Respondetur enim: nego consequentiam, quia leges publicationis non tollunt priuilegia antiqua seruis Christianis concessa, cùm tales leges latæ non sint ad locuplerandum fiscum, sed vt hæretici grauioribus pœnis perterriti magis arceantur à crimine hæresis. Vt omittam, quod leges latæ in fauorem fidei, & libertatis sint potiùs dilatandæ, quàm restringendæ; & quod nullo iure constet, propter leges deinde latas publicationis, seruos Christianos amittere priuilegia ab antiquo tempore ipsis concessa.

3 Probatur secundò *ex l. Manichæos 4. circa fin. Cod. de heret.* (& notat ibi Gloss. *verb. extra noxam*) quatenus ibi expressè etiam dicitur, quod serui possint absque noxa (scilicet absque culpa, & pœna) relinquere dominum suum hæreticum, & transire ad Ecclesiam, ac Deo famulari. Huiusmodi enim verbis satis innuitur, quod serui libertatem consequantur statim atque fidem Catholicam amplectuntur, quamuis ibi non sit sermo de seruis Christianis, sed de seruis infidelibus; nihilominus quia in ea lege statuitur pœna publicationis, propterea dico, quod posita tali lege publicationis, non amittant serui Christiani priuilegium, quod est ipsis concessum *in d. l. vnica, C. ne Christian. mancip. & in d. l. Deo nobis, §. his autem, C. de Episc. & Cler.*

Probatur tertiò *ex cap. Absolutos, de heret.* ibi: *Absolutos se nouerint à debito fidelitatis domini, & totius obsequij, quicumque lapsis manifestè in heresim aliquo pacto quacumque firmitate vallato tenebuntur adstricti.* Ergo serui obligati dominis, liberantur à seruitute propter hæresim dominorum.

Non obstat si dicas: ex dicto Textu serui hæreticorum liberantur quidem à dominio hæreticorum, non tamen à dominio fisci, qui in hæreticorum bona succedit, sicut vassalli similiter etiam absoluti sunt quidem ab obsequio debito suis dominis hæreticis; non tamen ab obsequio, & obedientia præstanda ei, qui in illorum bona succedit. 4

Respondetur enim: concedo, quod vt dicit Textus, serui non eo ipso quidem liberi fiant, nec à potestate fisci liberentur, nihilominus (sicut habetur *in cap. quicumque, §. illorum, de heret. in 6.*) vi eiusdem text. *in d. c. Absolutos, de heret.* declaratur, quod filij propter parentum hæresim efficiantur sui iuris: ergo ita etiam pari ratione censendum est, quod vi præcedentium legum ciuilium ab Ecclesia receptarum Summus Pontifex *in eod. cap. Absolutos,* voluerit seruis hæreticorum concedere omnia priuilegia illis ante per leges ciuiles concessa: sicut enim Alexander IV. *in d. c. Quicumque,* effecit filios liberos à potestate hæreticorum parentum, ita censendum est, quod Gregorius IX. *in d. c. Absolutos,* voluerit efficere seruos Christianos similiter liberos absolutè, eodem modo, quo ante leges publicationis latas liberi efficiebantur.

Petes: An hæc pœna locum habeat ante sententiam iudicis, sicuti de priuatione patriæ potestatis in filios dubitatione præcedenti decebam? 5

Respondetur ex probabiliori sententia Doctorum, ante sententiam iudicis locum non habere, quia supradictus Textus *in cap. Absolutos,* liberat à debito totius obsequij eos, qui tenebantur adstricti iis, *qui manifestè in heresim lapsi sunt:* Ergo videtur requiri, quod hæresis sit manifesta, manifestatione scilicet principali, & præcipua, qualis est per sententiam iudicis, quæ tamen sententia iudicis retrotrahitur ad diem commissi delicti.

Petes secundò: An serui exempti ab obsequio domini hæretici libertatem obtineant, vel cum reliquis bonis domini confiscatis in fisci dominium transeant? 6

Quidam (vt Geminianus, Ioan. Andreas, Dominicus *in c. Quicumque, §. vltimo, de hereticis in 6.* & Ananias *in capite finali, de hereticis numero 4.*) negant seruos libertatem obtinere, sed volunt, seruos omnes cum reliquis bonis Domini confiscatis in fisci dominium transire, quia nullus, inquiunt, est Textus, qui hanc illis libertatem concedat: nam Textus *in cap. Absolutos,* solùm eximit illos ab obsequio debito dominis, sicuti eximit vassallos à debito fidelitatis (quod benè stare potest, etiamsi in fisci dominium transeat, sicuti de facto benè stat exemptio vassallorum à debito fidelitatis debitæ domino hæretico, etiamsi subdantur alteri Principi,) & Textus *in l. Manichæos, Cod. de heret.* (vbi dicitur, *seruos extra noxam esse volumus, si dominum sacrilegum euitantes ad Ecclesiam Catholicam seruitio fideliori transierint,*) loquitur de seruis fidem suscipientibus per Baptismum, qui quidem ratione fidei susceptæ à debita tunc seruitute liberantur, non autem loquitur de seruis, seu mancipiis Christianis: ergo non est, cur dicamus, seruos libertatem obtinere: His tamen non obstantibus.

Respondetur, probabilius esse (quod docent Simanchas *de Cathol. instit. tit. 61. n. 8.* Castr. *de inst. heresis. punit. lib. 2. c. 7.* Vasquez *1. 2. disput. 169. c. 2. n. 59. & disp. 172. c. 3. n. 15.* Azot. *tom. 1. lib. 8. c. 12. q. 7.* Molina *de iust. & iur. 1. tomo, disp. 40. per totum,* Peña *3. part. comment. 168. vers. de seruis,* Decian. *tract. crim. lib. 5. c. 44. num. 28.* Farinac. *de heres. q. 197. §. 3. n. 30.* & Sanchez *loc. supra cit. n. 10.*) nempe seruos Christianos eximi à seruitute, seruos autem Paganos, vel hæreticos cum reliquis bonis domini confiscatis transire in dominium fisci.

Prior pars patet ex dictis, quia licèt hæc libertas seruis Christianis non sit in iure expressa, est tamen illis 7 satis

satis insinuata *in supradicta l. Manichaeos* (vt omittam *cit. l. vnic. C. ne Christianum mancipium, cit. l. Deo nobis, §. his autem, Cod. de Episc. & Cler. & cit. cap. Absolutos, de haeretic.* Nam si seruus alicuius hæretici, suscipiens fidem, in præmium fidei susceptæ, integrè eximitur à seruitute, quia iudicat Ecclesia, illum fideliori seruitio se mancipare, debet ob eandem rationem integrè à seruitute eximi, qui iam fidem suscepit, & in ea (cum ipsius dominus Ecclesiam deserit) vult perseuerare, quia sua perseuerantia testatur, se similiter fideliori seruitio mancipare.

8 Posterior pars probatur, quia nullibi in iure seruus Paganus vel hæreticus hac libertate donatur, & cùm inter bona domini reputetur, *l. Rem in bonis, ff. de acq. dom. & l. vlt. §. vlt. C. de verb. sign.* Sequitur, quod cum aliis bonis domini confiscatis in dominium fisci transire debeat. Molina, Azorius, Sanchez, & Farinacius *in locis supra cit.*

9 Aduerte tamen, quod si seruus, cùm dominus ipsius in hæresim incidit, nondum est baptizatus, at intendit baptizari, & est Catechumenus, æquum est, vt libertate donetur, & sui iuris efficiatur, quia hoc pertinet ad augmentum Catholicæ Religionis, tum quia Catechumenus in deuotione, & fide Ecclesiæ perseuerans, Christi membrum efficitur, *cap. veniens, de Presbyt. non baptizat.* Quapropter videtur, quod gaudere debeat priuilegio Christianorum, quamuis ipso iure libertate donatus non sit, quia nondum est Christianus. Videri poterit Tiraquellus *in l. si vnquam, Cod. de reuocand. donat.* Peña *cit. comment. 168. vers. An autem,* & Sanchez *cit. cap. 54. n. 11.*

10 Aduerte secundò, quod licèt seruo infideli, si dominum à fide apostatantem ex zelo Inquisitoribus denunciauerit, nullibi inueniatur concessa libertas, æquum etiam est, vt concedatur, præsertim si subsit spes, quod ad fidem faciliùs conuertatur. Tiraquellus, Peña, & Sanchez *in locis suprà cit.*

11 Aduerte tertiò, quod seruus si semel acquisiuit libertatem, nunquam ad priorem seruitutem ampliùs redit, etiamsi ipsius dominus ad fidem reuertatur, cum restitutione bonorum omnium confiscatorum, sibi per liberalitatem Principis concessa, nec hæreticus pœnitens recuperans alia bona, recuperat propterea talem seruum, iuxta Textum *in cap. Vergentis, de haeret.* quia libertas quocomque modo semel data nunquam reuocatur, *l. 1. & 2. C. si aduers. libert.* & tradunt Peña & Sanchez *vbi suprà,* Simanchas *de cathol. instit. tit. 61. num. 9.* Molina *tom. 1. disp. 40.* & Farinac. *de haeres. q. 197. n. 30.*

DVBITATIO CLII.

An hæreticus priuetur quolibet iure, & qualibet obligatione, etiam iuramento vallata?

SVMMARIVM.

1 *Haereticus priuatur quolibet iure, & qualibet obligatione etiam iuramento vallata, ex communi Doctorum sententia.*

2 *Debitores excusantur à debiti solutione praestanda Haeretico, si per sententiam iudicis crimen declaratum non fuerit, contra nonnullos dicentes, simpliciter eos excusari, quia fiscus ante sententiam saltem declaratoriam criminis bona haeretici non potest occupare.*

3 *Haereticus post crimen haeresis commissum, interim dum sententia declaratoria non accessit, saltem possessione, & administratione bonorum non priuatur.*

4 *Textus* in cap. Absolutos, citato, *requirit, quod haeresis sit manifesta, sed non quacumque manifestatione, sed manifestatione pracipua, & principali, qualis est iudicialis.*

5 *Haereticus à die commissi criminis non amittit dominium suorum bonorum, & sic etiam iurisdictionis, & obligationis cuiuscumque absolutè, sed si sententia iudicis accesserit.*

6 *Debitores, licèt à die commissi criminis eximantur à debitis haeretico soluendis, & vassalli, licet similiter à die commissi criminis soluantur à debito fidelitatis dominis praestando, non sunt tamen ita exempti, vt ipsorum debita, & subiectio omnino cesseat, & extinguantur; quia si alij vocati non fuerint, in creditum, & in dominium succedit fiscus.*

7 *Debitores non ideo liberantur ab obligatione soluendi debita creditori haeretico, vt ea debita sibi acquirant, sed in Textu quod non teneantur ea soluere creditori haeretico; nam in ea succedit fiscus, cui ij tenentur soluere.*

8 *Limita tamen, praedicta intelligi debere, si constet de haeresi creditoris, quia si haereticus fuerit occultus, tunc obligationes, & debita non cessant, neque extinguuntur.*

RESPONDETVR affirmatiuè, ita vt creditor hæreticus non possit agere contra suos debitores ad soluendum sibi debitum. Est sententia communis Doctorum ex supradicto Textu, *Absolutos, de haereticis*, quem communiter Doctores extendunt ad quæcumque debita, & ad quascumque obligationes. Gloss. *in eod. cap. Absolutos, de haeret. in princ.* Abbas *ibid. n. 1.* Ananias *in princ.* Butrius *n. 3.* Socin. *in princ.* Zabarella *n. 1.* Angelus *verb. Haereticus, n. 15.* Tabiena *ibidem, n. 15.* Armilla *verb. haeresis, n. 11.* & alij passim, quos sequitur Farinacius *de haeres. q. 189. n. 57.* Quod est verum, quamuis debitor se obligauerit in forma Cameræ, & iurauerit se suo tempore soluturum. Gloss. *in d. c. Absolutos, verb. Aliquo pacto,* Ostiens. *ibid. eod. verb.* Butrius *n. 5.* & nos dicemus infra diffusiùs *in Corollario seq.* 1

An autem, vt debitores excusentur à debiti solutione hæretico præstanda, requiratur sententia, saltem declaratoria criminis? 2

Respondetur, quod (quamuis Innocentius *in d. c. Absolutos, de haeret. in fin.* Castr. *lib. 2. de iusta haeretic. punit. c. 7.* Syluester *verb. Haereticus, §. 1. n. 24.* Peña *3. part. direct. comment. 168. vers. Postremò,* Azor. *part. 5. lib. 8. cap. 53.* & alij putent sufficere, si hæresis manifesta sit ex facto, vel ex depositione testium, etiamsi per sententiam nota non fuerit.) Probabilius tamen sit oppositum (quod tenent Bursatus *lib. 1. cons. 14. n. 18.* Sanchez *lib. 2. moral. c. 24. n. 9.* Azorius *tom. 5. lib. 8. c. 13. q. 2.* & alij) posse scilicet, & debere debitores hæretico debita soluere, & obsequia alia debita præstare, dum per sententiam Hæretici crimen declaratum non fuerit.

Probatur, quia fiscus ante sententiam, saltem declaratoriam criminis, bona hæretici non potest occupare (sicuti suprà loco suo dicebam, & habetur expressè *in c. Cùm secundùm leges, de haeret. in 6.* ibi: sententia fuerit pronunciata.) At si debitores debita non deberent soluere hæretico, sed fisco, iam fiscus ante sententiam posset bona hæretici occupare: Ergo, &c.

Confirmatur, quia hæreticus post crimen hæresis commissum, interim dum sententia declaratoria non accessit, si dominio, saltem possessione, & administratione suorum bonorum non priuatur: ergo saltem ratione huius possessionis & administrationis ipsi, & non alteri debent debita solui, & alia obsequia debita præstari. 3

Obiicies ex Aduersariis: Textus *in supradicto cap. Absolutos*, solùm requirit, quod hæresis sit manifesta: Ergo. 4

Respondetur

Respondetur : distinguo , quod sit manifesta quacumque manifestatione , nego ; quod sit manifesta manifestationa præcipua, & principali, qualis est indicialis, vt dubitatione præcedenti dicebam , concedo.

Accedit, quod licèt probabile sit, à die commissi criminis in actum exteriorem exeuntis , debitores esse absolutos à debito hæreticis soluendo ; indigent tamen sententia declaratoria criminis, vt absolutio illa sortiatur plenum effectum suum , quemadmodum licèt à die commissi criminis omnia bona hæretici sint addicta fisco, indiget tamen fiscus sententia declaratoria criminis , vt ea occupare possit.

5 Obiicies secundò : Hæreticus à die commissi criminis amittit dominium suorum bonorum , & sic etiam iurisdictionis, & obligationis cuiuscumque (ita vt fisco sit illud applicandum) ergo fisco , vtpote domino , in actione, & iure , quod delinquens habebat , succedenti , debita solui debent.

Respondetur (vt omittam , quod licèt hæreticus à die commissi criminis amittat dominium suorum bonorum,non tamen amittit possessionem , & administrationem illorum) distinguo antecedens. (Hæreticus à die commissi criminis amittit dominium suorum bonorum,& sic etiam iurisdictionis, & obligationis cuiuscumque, ita vt fisco sit illud applicandum) absolutè (in sensu , quo fiscus à die commissi criminis habeat dominium in bona hæretici delinquentis absolutè) nego, conditionatè (si scilicet postea sententia iudicis accesserit) concedo.Quapropter retorquetur argumentum, vt propterea ob dictam scilicet rationem non debeant hæretico debita denegari , & alia debita obsequia non præstari , dum sententia iudicis non accesserit.

6 At(quidquid sit de hoc) illud saltem dicendum est, debitores scilicet (licèt à die commissi criminis eximantur à debitis hæretico soluendis , & vassallos, licèt similiter à die commissi criminis soluantur à debito fidelitatis dominis præstando) non esse tamen sic exemptos, vt ipsorum debita,& subiectio omnino cessent , & extinguantur, quia si alij vocati non fuerint , in creditum,& in dominium succedit fiscus. Abbas *in cap.finali, de hæret.* Ananias *ibid.n.1.* Socin.*n.1.* & 4. Felin. & alij communiter , quos sequitur Farinac.*q.189.n.68.*

7 Cùm igitur dixi, quod debitores liberentur ab obligatione soluendi debita creditori hæretico, non intelligas, quod debitores ea debita sibi acquirant,sed in sensu, quo non teneantur ea soluere creditori hæretico, at quia tamen in bona creditorum succedit fiscus , ideo etiam succedit in huiusmodi creditum idem fiscus , & debitores tenentur soluere fisco , qui successit. Abbas, Ananias, Socinus , Felinus , & alij *in locis suprà citatis.* Ratio,quia confiscatis bonis,hæreticus aduersùs debitores actionem vllam ampliùs non habet , sed suas actiones omnes transfert in fiscum, *l.2.ad leg.Iul.de repad.* & *l.si debitori,ff.de fideiuss.*& docent Bart.*in l.creditor, ff. de solut.*Peregrin.*de iur.fisc.lib.5.tit.1.n.50.* Iason *cons.26. lib.3.* Decius *cons.15.n.1.* Menoch. *de arbitr. cons.147. n.4.*Ruin.*cons.116.lib.5.*& Afflict.*decis.170.n.17.*Et quidem, quod post latam sententiam debitores non teneantur soluere debita creditori hæretico, sed fisco (in quem omnia bona eiusdem hæretici transierunt (sic docent communiter Doctores , quos sequitur Azor.*tom.1. lib.8.c.13.q.2.* Becan. *tract.de fide,c.16.q.2.n.16.*& Sanchez *lib.2. moral.cap.24.n.8.*

8 Item cùm dixi,quod debitores liberentur ab obligatione soluendi debita,intelligas quando constat de hæresi creditoris , quia si hæreticus fuerit occultus , tunc obligationes, & debita non cessant , nec extinguuntur. Innocentius *in cap. finali,de hæret. verb. manifestè.* Butr. *ibid.n.3.* Zabarella *n.1.* & alij passim.

COROLLARIVM.

SVMMARIVM.

1 *Fiscus , cum in ipsam post bonorum confiscationem transeant iura, & actiones omnes , quæ competebant hæretico, non solùm actiuè , sed etiam passiuè , tenetur ad ea omnia , ad quæ priùs tenebatur hæreticus , vt propterea non possit ampliùs hæreticus conueniri pro debito, sed creditores debeant agere contra fiscum , in quem omnis actio dirigitur.*

2 *Amplia id procedere etiamsi post bonorum publicationem hæreticus factus est ditior , quia & in hoc casu etiam non poterit ipse hæreticus conueniri, sed debent creditores agere contra fiscum , propter eandem rationem.*

3 *Idem etiam procedit in casu Tutelæ , & Curæ administrata,nam conueniri debet solus fiscus.*

4 *Idem etiam procedit non solùm in actione reali , sed etiam in personali.*

5 *Item etiamsi hæreticus se obligauerit in forma Cameræ , & cum iuramento.*

6 *Idem etiam procedit non solùm in hæretico , sed etiam in eius fideiussore , qui propterea neque conueniri potest.*

7 *Idemque procedit non solùm in foro externo, sed etiam in foro interno Pœnitentiæ. Vbi tamen aduertendum est , quod si bona hæretici non sufficiant ad soluendum æs alienum , tunc tenetur fiscus soluere solùm pro parte , & proportionabiliter. Pro altera verò parte ipse hæreticus, si post condemnationem aliqua bona ad ipsum deuenerint , quamuis in crimine hæresis bona omnia publicari consueuerint.*

EX dictis (cùm post bonorum confiscationem iura 1
& actiones omnes , quæ competebant hæretico, transeant non solùm actiuè , sed etiam passiuè in fiscum, vti dicebam,& constat *ex l.2.C.ad l.Iul. de vi public.ex l.cum fisco,ff. ad Syllan.* & *ex l.si marito,in princ. solut.matrim.*) sequitur quod teneatur fiscus ad ea omnia , ad quæ priùs tenebatur hæreticus, *l.2. C.ad l.Iul.de vi public.* & *cit. l. cum fisco, ff. ad Syllan.* & docent Bart. *in l.non intelligitur,§.cum ex causa,ff.de iur.fisc* Guillem. de Benedict. *in cap. Raynutius,verb. vxorem , de testam. n.850.* Grammatic.*decis.85.* Surdus *de aliment.tit.8.priuileg.59.n.9.* & *seqq.* Beccius *cons.57. n.5.* & *seqq.* Calcan.*cons.66.*Honded.*cons.38.n.44.lib.1.* Simanch.*de cathol.instit.tit.9.n.31.* & 34. & Rota *decis.57.n.3. tom.1. in recent.*

Vt propterea non possit ampliùs hæreticus conueniri pro debito , sed creditores debeant agere contra fiscum , in quem omnis actio dirigitur, quia omnia bona hæretici transierunt in fiscum,*l.2.* & *3. ff.de sent.pass. l.2.§.1.ff.de alim. legat.l. si marito* , & *l.si maritus,ff.sol. matrim.l.facto,§.finali, ff.de cond.* & *demonstr. l.inter eos, §.vlt.* & *l.si debitori,ff. de fideiussor.* & *l.1. C. eod.l.2. C. solut.matrim.*& docent Bart.*in l.quoties , ff.de nouat.n.3.* Bald.*in l.si marito,ff. sol.matrim.* Alexand. *ibid.n.4.* Cravetta *cons.263.n.7.*Grammatic. *decis.85.* Castrens *cons. 68.n.1.* Honded.*cons.38.n.44.* Surd. *de alim. tit.8.priuil. 59.n.10.* & *tit.9.q.32.n.5.* & 6. Beccius *cons.57.n.177.* & Sanchez *lib.2.moral.cap.12.n.74.*

Et quod dixi est verum , etiamsi post bonorum pu- 2
blicationem factus sit ditior, quia & in hoc casu etiam non poterit ipse hæreticus conueniri , sed debent creditores agere contra fiscum , propter eandem rationem , quia scilicet omnia bona ipsius hæretici transierunt in fiscum , vti suprà dicebam , & habetur *in l.4. Cod.de sent. pass.* & docent Menochius *cons. 103. n.20. lib.1.* Oddus *de restitut. in integr. pars.2.quæst.97.art.2. num.13.* & alij passim.

Item

3 Item secundò est verum, vt non possit hæreticus ob eandem rationem conueniri propter tutelam, vel eorum administratam, sed conueniri debeat similiter solus fiscus, *l. Qui neque, & l. Pradia, ff. de reb. cor. & l. si tutor Reipublica, ff. de tutel. ration. distrah.* Et tradunt Simanchas *de cathol. instit. titul. 9. n.* 123. & Vasquez 1. 2. *q.* 96. *art.* 3. *disput.* 14. *cap.* 2. *num* 21.

4 Item tertio est verum, vt post publicationem bonorum, sicut non potest hæreticus conueniri pro onere reali, sic similiter ob eandem etiam rationem non possit conueniri pro onere, & obligatione personali. Imola *in l. si debitori, in princ. ff. de fideiussor.* Salycet. & alij *in l.* 1. *n.* 2. *C. eod.*

5 Item quartò est verum, etiamsi hæreticus se obligauerit in forma Cameræ, & cum iuramento, ita vt & in isto casu etiam non possit hæreticus conueniri, sed creditores debeant agere similiter contra fiscum, in quem bona omnia hæretici transierunt. Socin. *cons.* 28. *n.* 1. Imola *in c.* 12. *de ordin. cognit. n.* 34. Grammatic. *dec.* 85. *n.* 3. & Stephanus Gratian. *c.* 41. *n.* 60. & 61. quia cum iuramentum sit accessorium, sequitur naturam principalis; & tum quia sub conditione censetur illud emissum.

6 Item quintò est verum, vt quemadmodum pro dictis oneribus non potest conueniri hæreticus, ita etiam non possit conueniri fideiussor: quia fideiussor etiam (cùm se habeat accessorie) sequitur similiter naturam principalis, vt scilicet sicut non tenetur principalis, pro quo fideiussit, ita etiam neque teneatur ipse fideiussor. Henriquez *tract. de fideiuss.* 20. §. 14. *n.* 10. Farinacius *q.* 25. *n.* 178. & Sanchez *lib.* 2. *moral. c.* 22. *n.* 92.

7 Item sextò est verum, vt omnia quæ vsque adhuc dicta sunt, locum habeant non solùm in foro externo, sed etiam in foro conscientiæ, sicuti *suprà dub.* 143. cum Soto, Suarez, Vasquez, & Sanchez probabam.

8 Vbi tamen aduerte, quod si bona hæretici non satis sint ad soluendum æs alienum (quod hæreticus contraxit) tunc non teneatur fiscus soluere æs alienum in totum, sed solùm pro illa parte, quæ ad ipsum deuenit: pro altera verò parte teneatur hæreticus, si scilicet post condemnationem hæreticus aliqua bona, ex quibus possit soluere, sibi acquisiuerit. Vasquez *ex communi* 1. 2. *q.* 96. *n.* 5. *disp.* 169. *c.* 2. *n.* 21. & Sanchez *lib.* 2. *moral. c.* 22. *n.* 89. Sicut etiam, cùm non confiscantur omnia bona hæretici, sed solùm pro parte, tunc etiam fiscus non tenetur soluere æs alienum in totum, sed similiter hæreticus tenetur soluere pro ea parte bonorum, quæ publicata non fuit, *l.* 2. *C. de fideiuss. l.* 3. *C. de sent. pass. §. si verò partem, l. Tutela, ff. de capit. diminut. & l.* 2. *C. ad l. Iul. de vi public.* & tenent Odd. *de restit. in integr. part.* 2. *q.* 97. *notab.* 2. *n.* 11. & alij quos sequitur Farinac. *tom.* 1. *q.* 25. *num.* 177. Quamuis in crimine hæresis ordinariè bona omnia publicari consueuerint, *cap. Cùm secundum leges, de hæret. in* 6.

DVBITATIO CLIII.

An hæreticus priuetur fide data, vel potiùs sit ei seruanda fides?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Recensentur aliqui casus, in quibus promissio aliàs valida, & obligandi vim habens, ex communi sententia Doctorum desinit obligare. Primò, vt si res promissa fiat illicita, inutilis, vel impossibilis. Secundò, si status rerum, aut personarum mutetur. Tertiò, si alter è duobus, qui mutuò promiserunt, non seruet fidem. Quartò, si quid promissum est ob causam, quæ tamen non subest.*

2 *Hæreticis seruanda est fides, si simus in rebus licitis, & honestis, & maximè si tunc sit expostulet bonum commune, quia obligatio pacti, seu mutuæ promissionis procedit ex virtute veritatis, fidelitatis, & iustitiæ.*

3 *Veritatis virtus ad hoc obligat, vt homo sincerè, non fictè promittat, scilicet vt quod verbo promittit, etiam animo promittat, ne sit mendax.*

4 *Fidelitatis virtus ad hoc obligat, vt opere præstet quod promisit, ne sit perfidus.*

5 *Iustitiæ virtus ad hoc obligat, vt alteri, cum quo pactus est, tribuat ius suum, quod illi debet ratione pacti, seu mutuæ promissionis, ne sit iniustus, & iniuriosus.*

6 *Quæ intrinsecè, & ex natura sua mala sunt, & illicita, nunquam quocumque prætextu fiant, benè, & licitè fieri possunt. Mendacium enim, perfidia, & iniustitia intrinsecè, & ex natura sua mala sunt, & illicita.*

7 *Iure naturali quilibet tenetur fidem alteri datam obseruare. Quod verò non teneatur illam obseruare hæreticis, nullo iure habetur.*

8 *Hæreticis si fides data non esset seruanda, neque ea licitè daretur.*

9 *Qui alteri aliquid promittit, illudque non seruat, est perfidus, consequenter & qui fidem hæretico datam non obseruat.*

10 *Qui fidem etiam hæreticis datam, vel promissionem factam non adimplet, mentitur, est perfidus, ius illius violat, & contra iustitiam delinquit.*

11 *Non licet aliquid ab Hæreticis subripere, nec eum occidere, vel odio persequi, consequenter neque illum decipere, vel fidem fallere.*

12 *Fideles si ineant pactum cum infidelibus, seu Gentilibus, tenentur illud obseruare. Vbi recensentur multa sacræ Scripturæ exempla.*

13 *Iosue, & alij Principes populi Israelitici cum Gabaonitis infidelibus, & idololatris pactum, & amicitiam inierunt, fidemque illis datam, quamuis ab ipsis fuissent decepti, seruauerunt: quos propterea quod fidem seruando benefecerint, commendat Ambrosius.*

14 *Factum ingenti miraculo Deus comprobauit: Sol enim stetit: Iosue enim pacti, & societatis memor Gabaonitas defendit, & victoriam insignem reportauit.*

15 *Idem factum Deus comprobauit non solùm pro tunc, sed etiam multos post annos: cum enim fidem Gabaonitis datam Saul violasset, quamplurimos scilicet ex illis occidendo, propter hoc delictum tempore Dauid populus Israeliticus per tres annos maxima rerum inopia laborauit, vt necesse fuerit dare è posteris Saulis septem Gabaonitis, qui durissima, & turpissima morte punirentur.*

16 *Iosue, & Principes populi Israelitici, nonnulli putant, quod iuramentum seruauerint, eo quòd putabant se illo iuramento obstringi, ita vt solùm ex conscientia erronea tenerentur stare pacto, & societati initæ cum Gabaonitis: at minùs rectè, quia non est verisimile, quod ipsi ignorassent eorum obligationem, stante doctrina, quam callebant Iosue Propheta, & complures alij Principes.*

17 *Israelitæ in conscientia non erant obstricti iuramento, quia habuerunt intentionem contrahendi amicitiam & societatē cum Gabaonitis remotis, atque exteris, eo quòd ij dixerint, se ex longinquis regionibus venire,*

& extra Cananea terminos habere, quod falsum erat, & ideo ex hoc iuramento non obstringebantur.

1 SVPPONO, quosdam esse casus, in quibus promissio aliàs valida, & obligandi vim habens, ex communi sententia DD. desinit obligare. Primo, vt si res promissa fiat illicita, inutilis, vel impossibilis. Secundò, si status rerum, aut personarum ita mutetur, vt promissor secundùm iudicium Prudentum non videatur talem euentum voluisse comprehendere; quod ex conditione rei promissæ, & Promissarij dispositione, aliisque circumstantiis nosci debet. Tertiò, si alter è duobus, qui sibi mutuò promiserunt, non seruet fidem, quia tunc nec alter tenebitur fidem seruare, iuxta illud: *Frangenti fidem fides frangatur eidem.* Quartò, si quid promissum est ob causam, quæ tamen reuera non subest, vt si v. gr. quid promiseris Titio, putans illum aliquid in gratiam tui fecisse, cum tamen reuera non fecerit. In his, & similibus casibus promissio, aliàs valida, & obligandi vim habens, desinit obligare. S. Tom. *q.* 110. *n.* 3. Caiet. *q.* 113. *n.* 5. *circa fin.* Nauarr. *in sum. cap.* 18. *n.* 7. & alij communiter. Difficultas igitur est, an præter hos dictos casus promissio aliàs valida, & vim obligandi habens desinat obligare ex eo præcisè, quod hæreticis facta sit, seu (quod in idem incidit) præter hos dictos casus prædicta promissio desinat obligare, præcisè propter hæresim promissarij. His suppositis.

2 Respondetur ad difficultatem in principio propositam affirmatiuè, ita scilicet, vt fides iam semel hæreticis præstita, seruanda sit illis sicut & Catholicis, si simus in rebus licitis, & honestis, & maximè si tunc sic expostulet bonum commune. Est sententia communis Doctorum. Et

Probatur, quia obligatio pacti, seu mutuæ promissionis procedit ex virtute veritatis, fidelitatis, & iustitiæ,
3 (& quidem virtus veritatis ad hoc obligat, vt homo sincere, non fictè, promittat, scilicet vt quod verbo promittit, etiam animo promittat, ne sit mendax: virtus fi-
4 delitatis ad hoc obligat, vt opere præstet, quod promisit, ne sit perfidus: virtus iustitiæ ad hoc obligat, vt alteri, cum quo pactus est, tribuat ius suum, quod illi debet ratione pacti, seu mutuæ promissionis, ne sit iniustus, &
5 iniuriosus.) At hæ virtutes hominem æquè obligant, siue apud Catholicos, siue apud hæreticos existat. Ergo. Maior patet. Minor probatur, quia nunquam homini licet mentiri, nunquam perfidum esse, nunquam alterius ius violare, vel iniustitiam committere, quia si semel concedas, homini licere hæc, eo quòd hæretico mentitur, hæretico perfidus est, hæretico iniuriam facit, &c. consequens est, vt & etiam concedas, licere homini hæreticum occidere, furto res eius subtipere, odio eum persequi, & similia. Quæ omnia sunt absurda, & legi naturali, atque diuinæ repugnantia.

6 Confirmatur, quia quæ intrinsecus, & ex natura sua mala sunt, & illicita, nunquam, quocumque prætextu fiant, benè, & licitè fieri possunt: at mendacium, perfidia, & iniustitia intrinsecus, & ex natura sua mala sunt, & illicita: Ergo nunquam, quocumque prætextu fiant, benè, & licitè fieri poterunt, atque adeo, siue apud Catholicos, siue apud hæreticos homo sit mendax, perfidus, & iniustus, semper æquè reus erit, & æquali scelere se obstringet.

7 Confirmatur secundò, quia iure naturali quilibet tenetur fidem alteri datam obseruare. Quod verò non teneatur illam obseruare hæreticis, nullo iure ha-
8 betur, nec sufficienti aliqua ratione probatur.

Confirmatur tertiò, quia si fides hæreticis data non esset seruanda, neque ea licitè daretur, cùm de rebus illicitis fides dari, seu promissio fieri non liceat.

9 Confirmatur quartò, quia qui alteri aliquid promittit, illudque non obseruat, est perfidus. Et qui alteri non reddit, quod illi debet, est iniustus: Ergo qui fidem etiam hæretico datam non obseruat, est perfidus, éstque etiam iniustus, cùm ratione fidei datæ, vel promissionis factæ non illi tribuat quod tribuere tenetur. Ergo dicendum, quod quilibet teneatur fidem etiam hæreticis datam, vel promissionem factam obseruare: ita vt quod eis ore promisit, opere implere teneatur.

Confirmatur quintò, quia qui fidem, etiam hære- 10
ticis datam, vel promissionem factam non adimplet, mentitur, est perfidus, ius illius violat, & contra iustitiam delinquit (vt patet ex dictis) ergo quilibet tenetur etiam hæreticis in conscientia opere adimplere quod iis ore promisit, cum homini non sit licitum mentiri, nec esse perfidum, nec ius alterius violare, nec contra iustitiam delinquere.

Confirmatur sextò, quia non est licitum aliquid ab 11
hæretico subripere, nec eum occidere, vel odio persequi: ergo nec etiam est licitum eum decipere, ei scilicet fidem datam, vel promissionem factam, vel pactum cum eo initum non seruando.

Confirmatur septimò, quia si fideles ineant pactum 12
cum infidelibus, seu Gentilibus, tenentur fideles illud obseruare: Ergo etiam si ineant pactum cum hæreticis. Consequentia patet à pari. Antecedens probatur *ex Iosue cap.* 9.

Vbi Iosue, & alij Principes populi Israëlitici cum 13
Gabaonitis infidelibus, & idololatris pactum, & amicitiam inierunt, fidemque illis datam (vt scilicet illis non solùm vitam, de qua pacti fuerant, ipsi darent, sed etiam contra vicinos hostes bello iuerentur) de facto, quamuis ab illis fuissent decepti, seruauerunt, & quod Israëlitæ talem fidem illis datam seruando bene fecerint, docent Ambrosius *lib.* 1. *Officior. c.* 29. *& lib.* 3. *cap.* 10. & alij Sancti Patres, quos sequitur Abulensis *in d. cap.* 9. *Iosue, q.* 30. Et patet etiam *ex eod. cap.* 9. *Iosue, vers.* 19. illis verbis: *Iurauimus eis in nomine*
Dei Israel, & idcirco non possumus eos contingere. Quod 14
factum ingenti miraculo Deus comprobauit pro tunc, Iosue enim pacti, & societatis memor Gabaonitas defendit, & victoriam insignem reportauit, ad quam cõplendam & consummandam Sol stetit in medio cœ-
li, vt habetur *Iosue* 10. Quod idem factum Deus com- 15
probauit non solùm pro tunc, sed etiam multos post annos: cùm enim fidem Gabaonitis datam Saül violasset, quamplurimos ex illis occidendo, propter hoc delictum tempore Dauidis populus Israëliticus per tres annos maxima rerum inopia laborauit, vt habetur 2. *Regum capite* 21. Ita vt ad placandam iram diuinam necesse fuerit, iussu Dei dare Gabaonitis septem è posteris Saülis, qui durissima, & turpissima morte punirentur: nam Gabaonitæ eos crucifixerunt in monte coram Domino. Quod idem factum etiam laudat Textus *in cap. Venerabilem, de elect.* ibi: cùm Gabaonitæ à filiis Israël per fraudem subripuerint iuramenta, ipsi tamen, cognita fraude, contra illud venire temerè noluerunt, quia ex obseruatione iuramenti magis permouebantur Gabaonitæ ad veram Religionem amplectendam: seruare enim pacta, & iuramenta, etiam cum aliquo suo incommodo, maiorem vim habet ad sanctè aliorum mentes permouendas, quàm si statim rescinderetur, quod minùs cautè est promissum, atque iuratum; & apud homines cordatos turpe est iuramentum infringere, etiam quando imprudenter est iuratum, vt rectè præter alios adnotauit Sanctus Bernard. *epist.* 219.

Cæterùm nonnulli putant, quod Iosue, & Principes 16
populi Israëlitici iuramentum seruauerint, eo quòd putabant, se illo iuramento obstringi, ita vt solùm ex conscientia erronea tenerentur stare pacto, & societati initæ cum Gabaonitis: nam omne, quod non est ex fide, peccatum est. *Rom.* 14. *in fin.*

At minùs rectè, quia si Iosue, & Principes populi Israëlitici reuera tali iuramento non tenebantur, non est verisimile, quod id ignorarent, cùm tali pacto, & societati adfuerint Iosue Propheta, cõplurimi Principes dicti,

docti, & (vt Ioseph testatur) etiam Eleazarus Pontifex insignis, quapropter potiùs dicendum videtur, Iosue, & Principes prædictos cognouisse se non teneri tale iuramentum obseruare, voluisse tamen illud ad bonum exemplum, & de consilio ad supererogationem, & cautelam adimplere, vt sic omnes intelligerent, quanti æstimanda sit iurisiurandi religio.

7 Quod verò tali iuramento (quamuis contrarium dixerit Caietanus in dictum illud *cap. 9. Iosue*) in conscientia non tenerentur obstricti Israëlitæ, probatur; quia Iosue, & alij Principes populi Israëlitici habuerunt intentionem contrahendi amicitiam & societatem cum Gabaonitis, remotis, atque exteris, eo quod Gabaonitæ dixerint, se ex longinquis regionibus venire, & extra Cananeæ terminos habitare; ergo cùm Gabaonitæ non essent tales, Israëlitæ in nulla re Gabaonitis erant obstricti; ita vt ex hoc capite possent Israëlitæ iuramentum illis non seruare; quia non tenet, seu non obligat contractus, cùm erratur in substantia, *l. 19. de condit. empt.* Nec tenet, seu non obligat promissio, cum est extorta per fraudem, vel per dolum, sicuti contingit in casu nostro.

OBIECTIONES.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus fidem Deo non seruat; at nihilominus fides ei seruanda est, quia quod ipse fidem Deo non seruet, non pertinet ad contractus humanos, sicut pertinet seruare hæretico fidem datam.*

2 *Hæretici duplici titulo vitandi sunt: Primò, ratione hæresis: Secundò, ratione excommunicationis.*

3 *Hæretici ratione hæresis vitandi sunt iure naturali, & diuino in tribus casibus. Primò in illicita communicatione in rebus diuinis. Secundò in periculo subuersionis. Tertiò, si timeatur scandalum.*

4 *Cum hæreticis non licet more Caluinisto synaxim sumere, quemadmodum non licet cum Ethnicis, seu Gentilibus idola colere; quia communicatio ista in rebus diuinis est illicita, cùm sit contra veram fidem.*

5 *Homines simplices, & natura fragiles non debent multùm cum hæreticis versari; quia sic facillimè peruertentur, & in errorem inducentur.*

6 *Item neque docti, & constantes, si probabile sit, quod alij exinde scandalum patiantur.*

7 *Conuersatio cum hæreticis extra hos tres casus licita est iure naturali, atque diuino, modò conuersatio sit aliàs honesta.*

8 *Hæretici ratione excommunicationis vitandi sunt iure humano, siue Ecclesiastico in his tribus casibus. Primò in sacramentorum communione. Secundò in publicis precibus, & suffragiis. Tertiò, in communi conuictu, & familiaritate.*

9 *Ab hæreticis non licet postulare Baptismum vi excommunicationis, nisi fortè sic casus necessitatis; vel cum illis matrimonium contrahere. Secundò, neque licet publicè pro illis orare. Tertiò, neque ciuiles contractus cum eis inire.*

10 *Ius Ecclesiasticum, de vitandis scilicet excommunicatis, ab Ecclesia est institutum propter duos honestos fines. Primò, in commodum & vtilitatem delinquentium, vt cùm vident se vitari, confundantur, & resipiscant. Secundò in bonum, & cautelam aliorum.*

11 *Ius ipsum Ecclesiasticum de vitandis excommunicatis post Concilium Constantiense non est ita rigidum, vt erat prius; quia licet excommunicati vi excommunicationis abstinere teneantur a communione fidelium; nihilominus è contrario fideles non tenentur similiter à consortio illorum se seiungere, nisi prædicti excommunicati vel sint nominatim tales, vel notorij Clericorum percussores.*

12 *In Gallia, Germania, Polonia, & vbi permittitur conscientia, & Religionis libertas, licet Catholicis, quatenus attinet ad ius Ecclesiasticum commune, conuersari cum hæreticis; quia nullus ibi nunc temporis nominatim excommunicatus est propter hæresim.*

13 *Iure naturali tamen, & diuino quilibet Catholicus tenetur omnes hæreticos vitare in casibus recensitis, non quidem ratione excommunicationis, sed ratione hæresis.*

14 *Excommunicatis vicissim non licet, siue hi Catholici sint, siue hæretici, sponte se ingerere in conuersationem aliorum, quia limitatio, seu moderatio illa iuris Ecclesiastici non est facta in fauorem excommunicatorum, sed aliorum fidelium.*

15 *Hæretici, si non sint nominatim excommunicati, vel notorij, ita vt nulla tergiuersatione celari possint; sicut etiam percussores Clericorum, non sunt vitandi ratione excommunicationis; ac proinde, possumus cum illis validè paciscì, & contractus celebrare, non minus quam cum aliis.*

16 *Contractus initus antequam vnus ex contrahentibus fuit excommunicatus, sicut fuit validus, ita non efficitur inualidus per solam excommunicationem subsequentem, ac proinde manet contrahens obligatus ad seruandam fidem, quam in tali contractu promisit. At si initus fuit in excommunicatione, contractus est validus, sed peccat contrahens.*

17 *Matrimonium contractum cum excommunicato validum est; ita & professio in religione facta ab excommunicato.*

18 *Contractus initus cum excommunicato licet sit illicitus, non tamen est inualidus.*

19 *Hæretici per excommunicationem non priuantur dominio, & iure rerum temporalium.*

20 *Hæreticorum bona sunt ipso iure confiscata, sed non virtute excommunicationis.*

21 *Variæ pœnæ in hæreticos constitutæ sunt. 1. Excommunicatio. 2. Priuatio dominij, seu iurisdictionis in subditos. 3. Priuatio dominij in bona temporalia. 4. Exilium. 5. Mors. Et hæ per distinctas leges constitutæ sunt.*

22 *Leges pœnales, prout sunt recensitæ contra hæreticos, non obligant nisi post sententiam.*

23 *Hæretici licet per leges pœnales priuati sint dominio bonorum temporalium, non tamen tenentur se illis spoliare, vel illa fisco offerre ante sententiam. Neque etiam post sententiam; quia executio pœnæ non spectat ad ipsos, & alioquin ante executionem legitimam vti possunt rebus suis.*

24 *Hæretico ante sententiam debitor soluere tenetur, vel aliquid præstare ex data fide; post sententiam verò iudici, vel fisco. Quod rarò contingit in Gallia, Germania, & Polonia, & aliis locis, vbi datur libertas conscientiæ.*

Obiicies Hæreticus fidem Deo non seruat: ergo hæretico fides seruanda non est. 1

Respondetur: nego conseq. quia quod hæreticus Deo fidem non seruet, non pertinet ad contractus humanos (de quibus nunc loquimur) sed diuino iudicio relinqui debet.

Instabis: si hæretico fides seruanda est, non obstante hæresi, saltem ei fides seruanda non erit, obstante excommunicatione, seu ratione excommunicationis, vel ex vi excommunicationis; cùm excommunicatio prohibeat, seu impediat commerciū cum illis, & illos reddat vitandos. 2

Respondetur, sed vt ad instantiā responsio clarescat, suppono: hæreticos duplici titulo vitandos esse primò ratione hæresis: secundò ratione excommunicationis.

Ratione hæresis hæretici vitandi sunt iure naturali & diuino in tribus casibus. Primò in illicita communicatione in rebus diuinis. Secundò, in periculo subuersionis. Tertiò, si timeatur scandalum. 3

4 Hinc sequitur primò, non licere cum illis more Caluinistico synaxim sumere; quemadmodum non licet cum Ethnicis seu Gentilibus Idola colere, quia communicatio ista in rebus diuinis est illicita, cùm sit contra veram fidem.

5 Sequitur secundò, homines simplices, & natura fragiles, vel inconstantes, non debere multum cum hæreticis versari; quia sic facillimè peruerterentur, & in errorem inducerentur.

6 Sequitur tertiò, neque doctos, & constantes debere cum illis versari, si probabile sit, quod alij exinde scandalum patiantur.

7. Sequitur quartò è contra, extra hos tres casus licitam esse iure naturali, atque diuino cum eisdem conuersationem, modò conuersatio sit aliàs honesta.

8 Ratione excommunicationis hæretici vitandi sunt iure humano, seu Ecclesiastico in his tribus casibus. Primò in Sacramentorum communione. Secundò in publicis precibus, & suffragiis. Tertiò in communi conuictu, & familiaritate. S. Thom. *in 4. dist. 18.* quem sequuntur communiter Doctores. Et patet passim ex iure canonico per multos titulos.

9 Hinc sequitur primò, vi excommunicationis non licere ab illis Baptismum (nisi forsan in casu necessitatis) postulare, vel cum illis matrimonium contrahere. Secundò, neque licere publicè pro illis orare. Tertiò, neque licere ciuiles contractus facere, prandium sumere, sermones miscere, &c. etiamsi nullum periculum, & scandalum adsit.

10 Hoc ius Ecclesiasticum, de vitandis scilicet excommunicatis, ab Ecclesia est institutum propter duos honestos fines: primò in commodum, & vtilitatem delinquentium, vt cùm viderint se vitari, confundantur, & resipiscant, iuxta illud Apostoli *2. Thessalonicens. 3. 14. Ne commisceamini cum illo vt confundatur.* Et videri poterit Innocentius IV. *in cap. Cùm medicinalis, de sent. excommunic. in 6.* Secundò, in bonum, & cautelam aliorum, ne scilicet corrumpantur, & inficiantur, iuxta illud *1. Corinthiorum 5. 6. Nescitis, quia medicum fermentum totam massam corrumpit?* Vnde patet, quod non solùm excommunicati, sed etiam alij hoc iure obligentur, excommunicati, vt in pœnam delicti sui separati maneant à communione fidelium, alij verò, qui sani sunt, ne consortio eorum infectionem, seu contagionem aliquam trahant.

11 Hoc ipsum ius Ecclesiasticum, de vitandis, inquam, excommunicatis, post Concilium Constantiense non est ita rigidum, vt erat prius; quia licèt excommunicati vi excommunicationis abstinere teneantur à communione fidelium, nihilominus è contrario fideles non teneantur similiter à consortio illorum se seiungere, nisi prædicti excommunicati vel sint nominatim excommunicati, vel notorij (ita vt nulla tergiuersatione celari possint) Clericorum percussores: sic in Concilio Constantiensi ad fauorem fidelium decreuit Martinus V. *in extrauaganti*, quæ incipit: *Ad euitanda scandala*; & videri poterit Caiet. *in sum. verb. Excommunicatio*, Henriquez *de sacram. lib. 3. c. 5.* Dominic. Sotus *in 4. dist. 22. q. 1. n. 4.* S. Antonin. *3. p. tit. 25. c. 2. & 3.* & præter alios multos Suarez *tom. 5. disp. 9. sect. 2. n. 5.*

12 Hinc sequitur primò, in Gallia, Germania, Polonia, & in aliis similibus locis (in quibus permittitur conscientiæ, seu Religionis libertas) licitum esse Catholicis (quatenus attinet ad ius Ecclesiasticum commune) conuersari cum hæreticis, quia nullus ibi nunc temporis nominatim excommunicatus est propter hæresim. An autem ibidem quis ex illis sit notorius (ita vt nulla tergiuersatione celari possit) Clerici percussor, quilibet ex facto in ciuitate, vel habitatione sua id scire poterit.

13 Dixi, quatenus attinet ad ius Ecclesiasticum; quia iure naturali, & diuino quilibet Catholicus tenetur omnes hæreticos, non quidem ratione excommunicationis, sed ratione hæresis vitare in tribus casibus suprà numeratis, scilicet in illicita communicatione in rebus diuinis, in periculo subuersionis, & in periculo scandali, sicuti suprà dicebam.

Dixi secundò: *Quatenus attinet ad ius Ecclesiasticum commune*, quia in quibusdam locis, præsertim hic in Italia, & etiam in Hispania, propter priuata iura, & prohibitiones non est licitum cum hæreticis conuersari.

Sequitur 2. non licere vicissim excommunicatis (siue hi Catholici sint, siue hæretici) sponte se ingerere in 14
conuersationem aliorum; quia limitatio, seu moderatio illa iuris Ecclesiastici non est facta in fauorem excommunicatorum, sed aliorum fidelium, vt patet *ex cit. Extrauag. Martini V.* Quamuis si ab aliis fidelibus excommunicati inuitentur ad conuictum, sermonem, vel contractum, &c. possint excommunicati illis obtemperare in re licita, ne frustratorium reddatur priuilegium aliorum fidelium, cùm alioquin nullum esset priuilegium illorum: sic Doctores, quos citat & sequitur Suarez *loc. suprà cit. disp. 15. sect. 8. n. 7.* His positis,

Respondetur, inquam, ad instantiam ex dictis, Hæreticos, si non sint nominatim excommunicati, vel notorij 15
(ita vt nulla tergiuersatione celari possint) percussores Clericorum non esse vitandos ratione excommunicationis; ac proinde posse nos cum illis validè pacisci, & contractus celebrare, non minùs quàm cum aliis, ideoque fidem illis esse seruandam.

De aliis, qui nominatim excommunicati sunt, distinguendum est.

Si cum illis quis contraxit, antequam essent excom- 16
municati, tunc quia contractus fuit validus, non efficitur inualidus per sulam excommunicationem subsequentem, ac proinde manet obligatus ad seruandam fidem, quam in tali contractu promisit, quia cùm excommunicatio sit iuris humani, non habet maiorem vim quàm habet concessam à potestate humana; sed nulla est Constitutio, vel lex humana, quæ tribuat illi vim priuandi aliquem iure suo, quod habet ex legitimo contractu (haberet autem talem vim, si contractum legitimum rescinderet, & inualidum efficeret:) ergo istum non rescindit, & inualidum efficit. Hinc fit, quod si hæreticus excommunicatus retineat suum ius, quod accepit in contractu tecum celebrato, proculdubio maneas in conscientia obligatus ad præstandum id, quod illi iure debetur.

Si verò contraxit cum illis eo tempore, cùm iam essent nominatim excommunicati, peccauit quidem contrahendo; quia contra prohibitionem Ecclesiæ fecit communicando cum excommunicatis: contractus tamen si non sit aliunde defectus, est validus, ac proinde teneris seruare fidem; sic colligitur *ex cap. felicis, cap. Verùm, de pæn. in 6* Et patet inductione; quia validum 17
est matrimonium contractum cum excommunicato, *cap. significasti, de eo qui duxit.* Item valida est Professio in Religione facta ab excommunicato, *cap. cùm illorum, de sent. excomm.* vbi Abbas, & alij passim Canonistæ. Item valida est donatio facta similiter ab excommunicato, *cap. Inter dilectos, de donat.* Ergo idem de aliis contractibus, nisi quid aliunde obstet, dicendum erit.

Reinstabis: Non licet agere cum eo, qui nominatim 18
est excommunicatus, vel publicus Clerici percussor. Ergo non teneris illi seruare fidem, præsertim si non possis nisi cum illo agendo.

Respondetur, nego consequentiam; quia ex dictis licet contractus cum excommunicato nominatim, vel publico Clerici percussore sit illicitus, non tamen est inualidus: quapropter conueniunt Doctores in eo, quod si legitimè contraxisti cum aliquo nominatim excommunicato, vel publico Clerici percussore, tenearis illi seruare fidem, nec possis tibi retinere, quod illi ex contractu debeatur, cùm id nulla lege permissum sit; dissentiunt tamen an debeas illi fidem, & debitum persoluere, dum manet excommunicatus; an potiùs expectare tempus, donec absoluatur ab excommunicatione (qua de re videri poterit præter alios Suarez *cit. disp. 15. sect. 8.*) Quæ tamen dissensio parum facit ad casum

nostrum

nostrum; cùm satis hîc nobis sit ostendere, quod hæreticis, etiam nominatim excommunicatis, vel publicis Clerici percussoribus seruanda sit fides, quocumque modo, vel quocumque tempore id fieri debeat.

19 Vrgebis: Hæretici per excommunicationem videntur esse priuati dominio, & iure rerum temporalium, *ex cap. cum secundum leges, de hæret. in 6.* quatenus ibi dicitur, bona hæreticorum esse ipso iure confiscata: ergo quidquid illis promittas, aut quocumque modo cum illis contrahas, non habebunt ij vllum ius petendi, vel exigendi: atque adeò non teneberis illis quidquam præstare.

20 Respondetur, nego consequentiam, quia sicuti dicebam, hæretici per excommunicationem non sunt priuati dominio, & iure rerum temporalium; ad id autem, quod obijcitur ex Iure Canonico (scilicet hæreticorum bona esse ipso iure confiscata) concedo, sed non vi excommunicationis, quia variæ pœnæ à iure in hæreticos

21 constitutæ sunt. Prima est excommunicatio. Secunda priuatio dominij, seu iurisdictionis in subditos. Tertia priuatio dominij in bona temporalia. Quarta exilium. Quinta mors; & hæ pœnæ per distinctas leges constitutæ sunt; vnde fit, quod hæretici ex eo præcisè, quod sint excommunicati, non sint priuati dominio, & iurisdictione; cùm hæc priuatio sit ab excommunicatione pœna distincta, per distinctam legem irrogata.

22 Rurgebis: saltem vi huius pœnæ poteris fidem hæretico promissam non seruare, quia si ex dictis hæreticus caret omni iure, & dominio rerum temporalium ex quocumque capite id fiat, non habebit illa ius à te quidquam exigendi: ergo licèt ratione promissionis, vel pacti à te aliquid exigat, illi præstare non teneberis.

Respondetur: nego etiam consequentiam, quia leges Canonicæ & Ciuiles, quibus hæ pœnæ in hæreticos fuerunt constitutæ, sunt merè pœnales, & leges pœnales ex alio capite non obligant ad executionem pœnæ ante sententiam Iudicis. Sanctus Thomas *in 2. 2. q.6 2. art. 3. ad certium*, quem sequuntur communiter Doctores.

23 Hinc sequitur primò, quod licèt hæretici per leges pœnales priuati sint dominio bonorum temporalium, non tamen teneantur se illis spoliare, vel illa fisco offerre ante sententiam Iudicis. Secundò sequitur, quod neque etiam teneantur per sententiam, quia executio pœnæ non spectat ad ipsos, sed ad Ministros Iudicis, vel fisci. Sequitur tertiò, quod quamdiu legitimè executio facta non est, habeant illi ius vtendi, & fruendi suis bonis.

24 Quapropter, si hæretico ex fide promissionis, vel pacti aliquid debeas ante sententiam Iudicis, & executionem pœnæ, teneatis id præstare hæretico; post sententiam autem teneatis, si fueris requisitus, præstare ipsi Iudici, vel fisco: quamuis id rarò contingat in Gallia, Germania, Polonia, & in aliis locis (in quibus permittitur libertas conscientiæ, seu Religionis) cùm ibi in vsu non sit, quod bona hæreticorum, nisi quid aliud interueniat, à fisco recipiantur.

SECTIO II.

An hæreticis seruanda sit fides in libertate conscientiæ, seu Religionis?

1 *Hæreticis seruanda est fides in libertate conscientiæ, seu Religionis, licèt libertas hæc sit toto conatu impedienda, cùm Christianæ Religioni, & Reipublicæ tranquillitati quamplurimùm aduersetur, & veritas fidei è contra sit omni conatu seruanda: quapropter si Princeps Catholicus promiserit hæreticis, se velle tolerare, & permittere libertatem conscientiæ, seu Religionis, quam sine magno damno impedire non potest, tenetur seruare quod iis promisit.*

2 *Conscientiæ, seu Religionis libertatem tolerare, & permittere ad maiora mala vitanda, est licitum, & honestum, & præterea tendit ad bonum commune.*

3 *Princeps, vel Magistratus Catholicus, licèt omnibus modis impedire debeat libertatem conscientiæ, seu Religionis; tamen si id facere non possit sine grauiori incommodo boni communis, potest ad euitandum maius malum, eam tolerare, tanquam minus malum, quia ex duobus malis, quotiescumque vtrumque euitari non potest, minus est eligendum.*

4 *Princeps, vel Magistratus Catholicus si pacificatur cum hæreticis de toleranda conscientiæ seu Religionis libertate, quam sine maiori detrimento impedire non potest, fidem seruare debebit, quia fides seruanda est in omni pacto licito, & honesto.*

Respondetur (licèt libertas conscientiæ seu Religionis, nempe quod quis possit sequi quancumque sectam voluerit, sit omni conatu impedienda, cùm Christianæ Religioni, & Reipublicæ tranquillitati, iuxta illud Luc. 11. *Omne Regnum in se diuisum desolabitur*, quamplurimùm aduersetur; è contra verò veritas fidei sit omni conatu seruanda, & retinenda, propter contrariam rationem; sicuti patet ex Apostolo *ad Galatas cap. 1. vers. 8. 1. ad Corinth. 14. vers. 33. ad Ephesios 4. & ad Hebræos 13. vers. 9.* & patet ex *l. Nullus, Cod. de sum. Trinit. & fid. Cathol. & ex l. Cuncti, Cod. de hæreticis & Manichæis*: & rectè probat præter alios Sanctus Ambrosius *cap. 33. ad Marcellinam sororem*, Sanctus Augustinus *epist. 29.* Leo Papa *epist. 76.* & Theodoretus ex Ioanne Chrysostomo contra Gainam Ducem, Arianum hominem, *lib. 5. cap. 33.*) Nihilominus, si Princeps Catholicus promiserit hæreticis, se velle tolerare, & permittere libertatem conscientiæ, seu Religionis (siue concedatur libertas omnibus sentiendi, & sequendi quod quisque vult, ita vt cuilibet liberum sit, vel Catholicum esse, vel Lutheranum, vel Caluinistam, vel Anabaptistam, &c. siue concedatur libertas solis hæreticis exercendi suam Religionem inter Catholicos) quam sine magno damno impedire non potest, tenetur seruare quod iis promisit. Est etiam sententia communis Doctorum, & 1

Probatur, quia tolerare, & permittere libertatem conscientiæ, seu Religionis ad maiora mala vitanda, est licitum & honestum, & præterea tendit ad bonum commune: ergo Princeps, qui id promisit, seruare tenetur, cùm ex dictis *sectione præcedenti*, seruanda sit hæreticis fides in rebus licitis & honestis; præsertim si id tendat ad bonum commune. 2

Breuiter igitur dico, quod licèt Princeps, vel Magistratus Catholicus omnibus modis impedire debeat libertatem conscientiæ, seu Religionis (vti dicebam) tamen si id facere non possit sine grauiori incommodo boni communis, possit ad euitandum malum maius (quod alioquin sequeretur) eam tolerare, tanquam malum minus, quia ex duobus malis, quoties cumque vtrumque euitari non potest, minus eligi debet; cùm in tali casu illud minus malum non eligatur præcisè vt malum quoddam est, sed vt medium vtile ad euitandum maius malum, ac proinde eligitur sub ratione boni vtilis. Sanctus Thomas *in 2. 2. q. 10. art. 11.* (vbi ex hoc principio, ad vitandum scilicet maius malum, probat quod Ritus Gentilium, & Hæreticorum tolerari possint.) Caietanus *ibid.* Molin. *de Iust. & iur. tract. 2. disput. 335.* & alij, quos sequitur Valentia *tom. 3. disput. 1. q. 10. part. 7.* Estque id ad mentem Sancti Gregorij apud Gratianum *dist. 13. cap. Nerui*, & ad mentem etiam S. Augustini *lib. 2. de Ordine, cap. 4.* quatenus ait: Aufer meretrices de rebus humanis, turbaueris omnia libidinibus. 3

4 Quaptopter, si Princeps, vel Magistratns Catholicus pacis.atur cum hæteticis de toleranda conscientiæ, seu Religionis libertate (quam sine maioti detrimento impe lire non potest,) fidem seruare debebit; quia ex dictis fides seruati debet in omni pacto licito, & honesto; sed licitum & honestum est, conscientiæ, sen Religionis libertatem ad maius malum euitandum tolerate, & de illa toleranda Princeps, vel Magistratus Catholicus licitè, & honestè pacisci potest; ergo si de facto paciscitur, de facto fidem seruare debebit.

SECTIO III.

An hæreticis seruanda sit fides in bello?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticis seruanda est fides in bello, quia talis promissio fit liberè circa materiam honestam, & est actus honestus, & tendit etiam ad bonum commune.*

2 *Infideli, qui non seruat quod promisit, fides seruanda non est, iuxta illud,* frangenti fidem fides frangatur eidem. *At id non intelligitur de hæretico.*

3 *Hæretici, contra quos bellum gerunt Catholici, peccant pugnando cum Catholicis; at non inde sequitur, quod fides hæreticis præstita non sit seruanda, quia hostibus, quamuis iniustam causam defendant, fides seruari debet à Catholico, si in re licita, & honesta cum illis liberè pactum inierit.*

4 *Hostis si vi metus, vel dolo alterum ad pactum aliquod ineundum induxerit, tunc quidem absque dubio pactum initum rescindi poterit.*

5 *Iosuë quamuis à Gabaonitis dolo inductus fuerit ad paciscendum, putauit tamen fidem illis esse seruandam; fecit enim id, quia putabat se obstringi pacto, præsertim iurato, sicque fecit ex conscientia erronea.*

6 *Hostis, si fidem nobis non seruauerit, neque nos in tali casu fidem illi seruare tenebimur.*

1 Respondetur affirmatiuè. Est etiam sententia communis Doctorum (quatenus in vniuersum tradunt, quod hostibus in bello fides seruanda sit,) & patet *ex cap. Noni, 23. q. 1.* ibi: *Fides quando promittitur, etiam hosti seruanda est, contra quem bellum geritur.* Et docet Glossa *in cap. Innuens, 22. q. 4.* Ambrosius *in priori Apologia pro Dauide, cap. 7. & in lib. 3. de offic. cap. 10. & lib. 1. cap. 19.* quatenus ait: *Quanta autem Iustitia sit, ex hoc intelligi potest, quod nec locis, nec personis, nec temporibus excipitur, quæ etiam hostibus reseruatur, vt si constitutus sit cum hoste, aut locus, aut dies prælij, aduersus iustitiam putetur, aut loco præuenire, aut tempore.* Et paulò post: *Liquet igitur, etiam in bello fidem, & iustitiam seruari oportere, nec vllum decorem esse posse, si violetur fides.* Et Augustinus *epist. 207. & 225.* Isidorus *lib. 2. Synonymorum, cap. 10.* Sanctus Thomas 2. 2. *q. 40. art. 3.* Angelus *verb. Pedagium, q. 7.* Syluester *verb. Gabella 3. q. 4.* Molina *de iustitia, tom. 1. disput. 111.* & alij passim.

Probatur, quia talis promissio fit liberè circa materiam honestam, & est actus honestus, & tendit etiam ad bonum commune: ergo, sicuti alia pacta, aliique contractus vim obligandi habet, atque adeò erit implenda, iuxta ea quæ dicebam Sectionibus duabus proximè præcedentibus.

2 Obiicies: *In l. si conuenerit, ff. pro socio, & in l. viro & vxori, ff. sol. matrim.* habetur, quod infideli fides seruanda non sit: Ergo nec hæretico seruari debebit.

Respondetur, nego consequentiam, quia nomine infidelis ibi intelligitur is, qui non seruat quod promisit: quo casu quidem absque dubio alter liber manet ab obligatione promissionis, vel contractus, cùm noluerit se obligare, nisi sub conditione, quod alter staret promissis: quapropter *Regula Iuris in 6.* habet: *Frustra sibi fidem quis postulat ab eo seruari, qui fidem à se præstitam seruare recusat.* Quò etiam spectat illud: *Frangenti fidem, fides frangatur eidem.*

Objicies secundò: hæretici contra quos bellum gerunt Catholici, peccant pugnando cum Catholicis: ergo fides hæreticis præstita non est seruanda.

Respondetur (vt omittam, hoc argumentum habere vim etiam contra Catholicos, quotiescumque bellum iniustum gerunt) nego consequentiam, quia ex dictis hostibus, quamuis iniustam causam defendant, fides seruari debet à Catholico, si in re licita & honesta cum illis liberè pactum inierit; præsertim si sic (vt est in casu nostro) bonum publicum exposcat. 3

Quod si verò hostis vi, metu, vel dolo alterum ad pactum aliquod ineundum induxerit, tunc quidem absque dubio pactum initum rescindi poterit, iuxta ea, quæ duabus proximè præcedentibus sectionibus dicebam, & iuxta *l. 1. Cod de rescindend. vendit. l. qui in carcerem, ff. de eo quod met. caus. l. 1. ff. de indic. vers. At si restitisset, l. Et eleganter, §. 1. ff. de dolo, & l. qui in aliena, §. Celsus, ff. de acquir. hæredit. & cap. 2. de his quæ vi,* ibi: *Quæ vi, vel metu fiunt, debent in irritum reuocari.* 4

Non obstat, si dicas: Iosuë, quamuis à Gabaonitis dolo inductus fuerit ad paciscendum, putauit tamen fidem illis esse seruandam, & pactum nullo modo rescindendum: ergo. 5

Respondetur enim, quod Iosuë id fecerit, vel quia putabat se obstringi pacto, præsertim iurato, sicque fecerit ex conscientia erronea, vel potiùs ad præbendum bonum exemplum, vt sic ostenderet, quanti æstimanda sit Iurisiurandi religio, iuxta ea quæ suprà sectione prima dicebam.

Quod si etiam hostis nobis fidem non seruauerit, neque nos in tali casu etiam fidem illi seruare tenebimur, iuxta *Regulam Iuris in 6. Frustra sibi fidem quis postulat ab eo seruari, qui fidem à se præstitam seruare recusat.* Et iuxta illud dictum vulgare: *Fragenti fidem fides frangatur eidem.* Quapropter si induciæ ad tempus essent constitutæ, & hostis eas nobis non seruaret, neque nos eas (etiamsi essent firmatæ iuramento, cùm iuramentum, vtporè accessorium, sequatur naturam sui Principalis) teneremur hosti seruare, quia pactum, sicque & iuramentum accedens, vtpote accessorium, semper habet tacitam illam conditionem: *Modò tu illi stes, modò tu vicissim omnia serues.* 6

SECTIO IV.

An hæreticis seruanda sit fides in saluoconductu?

SVMMARIVM.

1 *Per saluumconductum intelligitur publica quædam fides, & securitas eundi, & redeundi ad certum locum.*

2 *Saluusconductus potest duobus modis concedi: Primò iure communi; secundò iure speciali: vbi vide quid vtrumque sit?*

3 *Hæreticis seruanda est fides in saluoconductu, ex communi sententia Doctorum.*

4 *Princeps sæcularis in Concilio Constantiensi, qui hæreticis securitatem promisit, non manet obligatus, quando fecit quod in seipso est, & potuit. Consequenter supponit Concilium, quod sit obligatus in quantum potuit.*

5 *Ecclesia sæpè concedit hæreticis saluum conductum veniendi ad Concilia.*

6 *Expedit*

6 *Expedit bone communi, quod haretici veniant ad Concilia, & proponant suas difficultates, vt sic veritas magis explicetur, fideles in fide firmentur, haretici confundantur.*

7 *Pontifices & Concilia de facto saluumconductum hareticis concesserunt, & quod promiserunt fideliter seruauerunt. Vbi vide plures concessiones saluiconductus.*

1 SVppono, quod per saluumconductum intelligitur publica quædam fides, & securitas eundi, & redeundi ad certum locum. Bartol. *in l. Proximum, ff. ad leg. Iul. maiest. & in l. finali, Cod. de dign. lib. 2. & in l. vtimur, ff. de sepulcr. violat. & in l. Relegati, ff. de pœnis, & in l. Promissum, ff. ad leg. Iul. maiest.* (quem sequuntur communiter Iuristæ.) Et Abbas *in cap. quia diuersitatem, de concess. prabend.* (quem sequuntur communiter Canonistæ.)

2 Potest autem saluusconductus duobus modis concedi: Primò, iure communi, vt quando datur securitas contra vim iniustam, salua semper iustitia. Secundò, iure speciali cum derogatione iuris communis, vt quando datur securitas contra omnem vim, siue iustam, siue iniustam, præsertim in illa causa, de qua agitur.

De priori saluoconductu (qui datur iure communi) Minsingerius *in obseruationib. Iudic. Imperial. Camer. obseru.* 8 a. quatenus ait: *Quando datur alicui securitas, vel saluusconductus, tunc intelligitur solùm de violentia, qua de facto contra ius infertur, & ideò meo tempore cuidam, qui habebat saluumconductum, capto propter delictum, & maleficium, & supplicanti in Camera pro mandato de relaxando, & citatione ad videndum, &c. petiti processus à Dominis Assessoribus sunt denegati.* Eodem modo de saluoconductu loquuntur Euerardus *centur. 1. quæst. Iur. q. 1. §. 18.* Petrus Bermus *in lib. de securit. promiss. & fid. public.* & Io. Molanus *lib. 2. de fid. haret. seruan. cap. 3.* Qui & subdunt, quod formula, qua vtuntur Saxones ex Carolina Constitutione sit huiusmodi: *Damus tibi fidem publicam causam dicendi in iudicio contra vim, non tamen contra Iuris executionem.* Quam eandem formulam secuti sunt Patres Concilij Constantiensis *sess. 6.* ibi: *Ad quod à violentia, Iustitia semper salua, omnem saluumconductum nostrum, quantum in nobis est, & fides exigit orthodoxa, præsentium tenore offerimus.*

De posteriori autem saluoconductu (qui datur cum derogatione iuris communis) agunt Patres Concilij Tridentini post *sess. 15.* vbi dicunt: *Se omnibus Germanis, Catholicis & hareticis largiri publicam fidem, & plenissimam securitatem veniendi Tridentum, ibique manendi, standi, morandi, proponendi, disputandi, &c.* Illo etiam addito: *Vt Religionis pratextu, excessus, aut delictorum circa ea commissorum, aut committendorum minimè puniantur.* Et in hac parte inquiunt, se derogare Concilio Constantiensi, quod scilicet tam plenam securitatem non concesserat, sed cum illa communi clausula: *Iustitia semper salua:* sed de saluoconductu vide plura apud Gregorium de Magalottis *tom. 11. tract. Iur. part. 1. col. 231.* & Farinacium *in Practica criminali, q. 29.* Hoc supposito

3 Respondetur ad dubitationem affirmatiuè. Est etiam sententia communis Doctorum, &

Probatur ex iis quæ dicebam suprà tribus sectionibus proximè præcedentibus.

4 Confirmatur, quia Concilium Constantiense *sess. 19. in decreto de saluisconductibus, in fine,* ait: *Quod Princeps sacularis, qui hareticis securitatem promisit, non maneat obligatus, quando fecit quod in ipso est, & potuit.* Ergo Concilium supponit, quod quando Princeps hæretico promittit securitatem veniendi, vel redeundi ad aliquem locum, v. g. ad Concilium, vel Diætam, &c. obligetur seruare præstitam fidem, quantum potuerit.

Confirmatur secundò, quia Ecclesia sæpè concedit hæreticis saluumconductum veniendi ad Concilia: ergo signum est, quod talis promissio, seu publica securitas obliget; cùm alioquin saluusconductus nullam hæreticis securitatem generaret, sed videretur Ecclesia voluisse potiùs illis illudere, quod dici non debet. 5

Confirmatur tertiò, quia expedit bono communi, quod hæretici veniant ad Concilia, & proponant suas difficultates, vt sic veritas magis explicetur, fideles in fide confirmentur, hæretici confundantur, & suos agnoscentes errores, ad fidem Catholicam reuertantur: ergo licitè potest hæreticis saluusconductus, si ad Concilium venire velint, concedi, & fides illis præstita seruari, cùm alioquin, si timerent hæretici, ne fides ipsis seruaretur, nunquam ad Concilia venirent, & sic bonum commune supradictum impediretur. Adde, quod alioquin prædictum saluum conductum non liceret illis promitti, cùm promissio fieri non possit de re illicita. 6

Confirmatur quartò, quia de facto Pontifices, & Concilia sæpè sæpiùs saluumconductum hæreticis concesserunt, & quod promisere fideliter seruauerunt. Sic Gregorius *lib. 4. Registri, Indict. 13. epist. 49* concessit saluumconductum Episcopis quibusdam hæreticis. Leo decimus in Bulla quæ habetur post Concilium Lateranense sub Leone X. quæque damnat errores Lutheri, misit saluumconductum, quod Romam veniret, Luthero, qui tamen venire recusauit. Concilium Senonense concessit Abaylardo. Concilium Basileense *sess. 24.* concessit Græcis. Concilium Tridentinum *sess. 15. in fine*, concessit hæreticis Protestantibus, & *sess. 18. in fine*, concessit hæreticis Germaniæ. Et Carolus Quintus saluumconductum veniendi ad Diætam, cum conditione tamen, quod extra Diætam, nec publicè, nec occultè suas hæreses doceret, concessit Luthero: qui idem Imperator Carolus Quintus, cùm à quodam Principe interrogaretur, cur Luthero fidem præstitam obseruaret? respondit fidem præstitam etiamsi toto orbe exularet, tamen apud Imperatorem consistere oportere. Vide Molanum *lib. 1. cap. 2.* 7

OBIECTIONES.

SVMMARIVM.

1 *Ioannes Hus, & Hieronymus de Praga habuerunt saluumconductum, & tamen combusti fuerunt in Concilio Constantiensi: at non ob id fuit violata fides publica, quia si concedatur haretico saluusconductus veniendi ad Concilium, & non dicatur in eo, hareticum, etiamsi in haresi persliterit, non fore puniendum, poterit & ob suam pertinaciam puniri.*

2 *Saluusconductus intelligi debet, quod hareticus etiamsi permanserit in sua haresi, non sit puniendus, alioquin nullius esset momenti; nam is nunquam veniret ad Concilium.*

3 *Saluusconductus concedi solet cum expressa clausula de non puniendis hareticis, & ita fuerunt plures concessi.*

4 *Ioannes Hus & Hieronymus à Praga non habuerunt saluumconductum a Concilio Constantiensi, sed à Sigismundo Imperatore, qui neque pradictum saluumconductum violauit; quia iis concesserat saluumconductum cum conditione ne fugam arriperent, alioqui essent pœna mortis puniendi; at fugam arripuere contra tenorem eiusdem, & ideò poterant puniri sine vlla violatione promissionis illis prastita.*

5 *Sigismundus Imperator concessit Ioanni Hus saluumconductum iure communi, id est securitatem contra violentiam iniustam, salua semper Iustitia, & Iuris executione.*

6 Scriptores

6 *Scriptores plures de morte Ioannis Hus, scilicet de violata promissione, nihil scripserunt; immò neque ipse Hus cùm duceretur ad supplicium unquam conquestus fuit de dicta violata promissione; & Lutherus ipse, qui eum laudat, & Hieronymum Pragensem, de tali violatione nihil scripsit.*

7 *Ioannes Hus futili ratione excusatur à Laurentio Humfredo Caluinista, & quia se videret obseruari à Patribus, & quòd tres Pontifices etiam aufugerint; quia Patres obseruabant eum, ne suis rationibus inficeret alios. Neque peccatum aliorum excusat peccatum ipsius.*

8 *Neque excusari potest ex eo, quod non fuerit hæreticus; nam palam professus est omnes Vuiclefi errores, quorum aliqui hic recensentur.*

9 *Hieronymo Pragensi multò minus fides violata fuit, quia saluusconductus ei concessus fuit à Concilio cum clausula, Salua iustitia: fuit in Concilio, abiurauit errores, in quos tandem relapsus est, & iuxta Canonicas sanctiones combustus.*

10 *In Concilio Constantiensi non fuit definitum, quod fides hæreticis data non sit seruanda; sed dicitur, quod Principes sæculares non possint impedire Prælatos Ecclesiasticos in exercitio suæ Iurisdictionis Ecclesiasticæ.*

11 *Referuntur verba Concilij Constantiensis, in quibus non obstante saluoconductu præseruatur potestas, & Iurisdictio Ecclesiastica, & eius exercitium in contumaces, & diffamatos de hæresi, si errores non reuocauerint.*

12 *Iudex superior sidentiam à Iudice inferiore factam ratam habere non cogitur, tum quòd Reipublicæ intersit delicta puniri, tum etiam quòd superior legibus, aut pactis inferioris non ligetur.*

13 *Princeps sæcularis, qui promittit alicui securitatem (cùm fecerit quod in ipso est) non manet in aliquo obligatus.*

14 *Decreta Concilij Constantiensis non negant fidem hæreticis esse seruandam (vt calumniosè aduersarij contendunt) sed tantùm instruunt Principes sæculares de eorum potestate circa saluumconductum concedendum, ad quodnam se extendat.*

15 *Carolus Quintus concessit saluumconductum Luthero, vt veniret ad Diætam Imperialem; venit, neque tamen Legatus Pontificis illum apprehendit: at non inde sequitur, quod Prælati Ecclesiastici non potuerint contra dictos hæreticos procedere; ideò enim Legatus Pontificis id non fecit contra Lutherum, quia tunc temporis id non expediebat.*

16 *Concilium Tridentinum concedit saluumconductum Protestantibus, & ait in hoc se derogare Concilio Constantiensi, & Senensi; non tamen verè & realiter, sed putatiuè, siue in opinione aliquorum Doctorum.*

17 *Patres Concilij Tridentini per Concilium Senense intelligunt Concilium Basileense, quia hoc Concilium fuit inchoatum Papiæ, & tempore Martini translatum Senas, & tempore Eugenij IV. translatum Basileam.*

18 *Seruare fidem hæretico post Concilium in hæresi perseueranti, est in graue detrimentum boni communis: at dictum detrimentum permitti potest propter aliud bonum commune, quod sæpè ex huiusmodi promissionibus, & obseruationibus sequitur.*

1 OBjicies: Ioannes Hus, & Hieronymus de Praga habuerunt saluumconductum, & tamen combusti fuerunt in Concilio Constantiensi: ergo signum est, quod Concilium Constantiense iudicauerit saluumconductum hæreticis concessum non esse seruandum.

Respondetur, nego consequentiam; quia licèt prædicti hæretici habuerint saluumconductum, & postea combusti fuerint in Concilio Constantiensi, non tamen ob id dicendum erit, quod fuerit illis fides præstita violata: Ratio, quia si concedatur hæretico saluusconductus veniendi ad Concilium, & in prædicto saluoconductu non dicatur hæreticum, etiamsi in hæresi perstiterit, non fore puniendum, poterit is ob suam pertinaciam puniri, cum saluusconductus (vti præter alios ait Molanus *lib. 2. de fid. hæret. seruand. cap. 7.*) intelligi debeat, quod non punietur ob prius solum peccatum; quemadmodum qui contrahit sponsalia cum femella, quam sciebat fuisse fornicariam, non potest ob priorem solam fornicationem recedere à sponsalibus: at si ea post contracta sponsalia de nouo fornicetur, poterit is recedere ab illis, quamuis essent iuramento firmata.

Sed contrà, quia saluusconductus intelligi debet, quod hæreticus, etiamsi permanserit in sua hæresi, non sit puniendus, alioquin saluusconductus nullius esset momenti; nam hæreticus nunquam veniret ad Concilium, cùm putet, quod virtute saluiconductus possit immunis, etiamsi suam hæresim retinuerit, à Concilio recedere; quamuis quidem ordinariè saluusconductus concedi soleat cum expressa clausula de non puniendis hæreticis venientibus ad Concilium, vel Diætam, &c. etiamsi in prioribus erroribus perseuerauerint: & sub hac expressa clausula Gregorius *lib. 4. Registri, epist. 49.* concessit saluumconductum hæreticis, Concilium Senonense Abaylardo, Concilium Basileense Bohemis, & Concilium Tridentinum Protestantibus. 2 3

Respondetur igitur secundò meliùs: nego consequentiam ex alio capite, quia prædicti hæretici non habuerunt saluumconductum à Concilio Constantiensi, sed à Sigismundo Imperatore, qui neque prædictum saluumconductum violauit; quia saluumconductum Ioanni Hus concesserat cum conditione, ne fugam arriperet, alioquin esset pœna mortis puniendus: at Ioannes Hus contra præceptum Imperatoris fugam arripuit (de cuius fuga scripsit Campianus *in rationibus ad Academicos Angliæ, ratione* 4. vbi etiam subdit, dictum Ioannem Hus, conditiones quas cum Imperatore Sigismundo inierat violasse, in his verbis: *Sed nec in Hussium tamen animaduersum fuisset, nisi homo perniciosus & pestilens, retractus ex fuga, quam ei Sigismundus Imperator periculo capitis interdixerat, violatis etiam conditionibus, quas scripto pepigerat cum Cæsare, vim omnem illius diplomatis eneruasset.* Et Laurentius Humfredus Caluinista *in lib. contra Campianum.* Et Coclæus *lib. 2. historiarum Hussitarum.* Et Naucterus *generat.* 48. Quapropter meritò poterat puniri absque vlla violatione promissionis illi præstitæ; & cùm in fuga postea captus noluerit suos errores deserere, iure optimo tanquam pertinax combustus fuit: nam leges Imperiales, & Pontificiæ præcipiunt hæreticum comburi. 4

Accedit, quod Sigismundus Imperator concessit Ioanni Hus saluumconductum iure communi, id est securitatem contra violentiam iniustam, salua semper iustitia, & iuris executione, cùm saluusconductus iure communi concessus (vti dicebam, & præter alios tradit Ioannes Molanus *lib. 2. de fide hæreticis seruanda, cap. 3.* & Petrus Bremus *in lib. de securit. promission. & fide publica*,) nihil aliud, quàm hoc, quod dicebatur, significet, & importet. Hanc autem promissionem Sigismundus Imperator Ioanni Hus non violauit, cùm Ioannes Hus ex eo, quod priùs fidem Imperatori datam violauit, nihil iniustè pertulerit. Quod inde patet, quia complures de morte Ioannis Hus illo tempore scripserunt, & tamen de violata promissione facta Ioanni Hus nihil loquuti sunt, & ipse Ioannes Hus, cùm ad mortem duceretur, & multa liberè diceret, de viola- 5

ta

ta sibi promissione facta, ne verbum quidem protulit: & Lutherus etiam laudans Ioannem Hus, de violata promissione illi facta nihil scribit, & Hieronymus de Bragha, cùm Ioannis Hus fuisse virum bonum, quinimò & sanctum testaretur, quod illi promissio facta fuerit violata, nihil prorsus ait, vti legi potest in Epistola Poggi, quam scripsit de morte dicti Hieronymi da Bragha, cuius ipse spectator fuit.

7 Instabis ex Laurentino Humfredo Caluinista, quatenus fatetur, Ioannem Hus Constancia profugisse, sed factum excusat dupliciter. Primò videbat, inquit, Hussius se obseruari à Patribus, & suspectum haberi, ideoque fugam arripuit. Secundò, fugerunt eodem tempore tres Pontifices, Ioannes, Benedictus, & Eugenius: ergo Hussius culpandus non erat.

Respondetur: Neutra excusatio sufficit: non prior, quia Patres meritò obseruabant Hussium, ne forsan ille quem sciebant palam professum esse hæresim in Bohemia, Constanciæ etiam errores suos disseminaret. Nec etiam posterior, quia culpa vnius patrocinari non potest culpæ alterius. Fugerint igitur esto Pontifices, (qua de re modò non loquimur) non propterea licuit Hussio contra conuenta cum Imperatore pacta impunè fugam arripere.

8 Vrgebis ex aliis, quatenus forsan volunt, quod Ioannes Hus hæreticus non fuerit.

Respondetur: falsum id quidem est, quia Ionnes Hus & tenuit, & pertinaciter defendit doctrinam Viclefi, cuius inter cætera sunt ista deformia, & horrenda capita. Primum, Deus debet obedire diabolo. Secundum, si Episcopus vel Sacerdos existat in mortali peccato, non ordinat, non conficit, non baptizat, non consecrat. Tertium, nullus est Dominus ciuilis, nullus est Prælatus, nullus Episcopus, dū est in peccato mortali: Quartum, omnia de necessitate absoluta eueniunt. Quintum, iuramenta illicita sunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus, & ciuilia commercia. Sextum, contra sacram Scripturam est, quod viri Ecclesiastici habeant possessiones. Septimum, Benedictus, Augustinus, Bernardus damnati sunt, nisi pœnitentiam egerint de hoc, quod habuerunt possessiones, & intrarunt Religiones. Octauum, omnes Religiones indifferenter introductæ sunt à Diabolo. Sic præter Concilium Constantiense *sess.* 8. referunt Sanderus *lib. 7. Monarchiæ*, Coclæus *lib. 1. histor. Hussitar.* & alij. Ista autem dogmata (quod etiam Lutherani & Caluinistæ fateri debent) absque dubio hæretica sunt: absque dubio igitur Ioannes Hus fuit hæreticus, & quidem pertinax, cùm ea eiurare recusauerit. Hæc, quatenus spectat ad Ioannem Hus.

9 Quatenus autem spectat ad Hieronymum de Praga, multò minùs & homini isti fides violata fuit, quia homo iste, sicuti habetur in Concilio Constantiensi *sess. 6.* fuit ab eo Concilio citatus, fuitque ei ab eodem Concilio, non autem ab Imperatore (quemadmodum aduertunt Molanus *lib. 3. de fid. hæret. seruand. cap. 2.* & Coclæus *lib. 2. histor. Hussit.*) concessus saluusconductus, cum hac expressa clausula, *salua semper Iustitia*. Venit ad Concilium, disputauit, conuictus fuit, suosque errores abjurauit (vti constat *ex sess.* 19. vbi ponitur formula abjurationis, & *ex sess. 21. eiusdem Concilij.*) Sed postea in pristinos errores relapsus, è Concilio fugam arripuit: quapropter à Ministris Iustitiæ captus, & tanquam relapsus, iuxta leges Canonicas & Ciuiles combustus fuit, vt habetur *ibid. cit. sess. 21.* & apud Campianum, Molanum, Coclæum & alios: clarè igitur sequitur, quod multò minùs Hieronymo de Praga fides violata fuerit. Primò, quia datus fuit illi saluusconductus cum hac clausula: *salua semper iustitia*. Secundò, quia per fugam expirauit saluusconductus. Tertiò, quia in errores quos abjurauerat, relapsus est.

10 Objicies secundò, in Concilio Constantiensi *sess.* 19. fuit definitum, quod fides hæreticis data non sit seruanda: ergo.

Respondetur cum Ioanne Molano *lib. 3. de fide hæretici seruanda, cap. 2. & 3.* Alano Copo *dialog. 6. cap. 32.* Coclæo *lib. 2. de gestis Hussitarum*, & Sandero *lib. 7. de visibili Monarchia*, Nego antecedens, quia solum ibi dicitur, quod Principes sæculares non possunt impedire Prælatos Ecclesiasticos in exercitio suæ Iurisdictionis Ecclesiasticæ, quapropter si Princeps sæcularis concedat hæretico saluumconductum, talis saluusconductus non potest impedire, quominus Iudex Ecclesiasticus possit procedere contra istum hæreticum, quia cùm Iudex Ecclesiasticus habeat distinctum Tribunal à Tribunali Principis sæcularis, illudque Tribunal sit superius Tribunali Principis sæcularis, non potest Princeps sæcularis impedire Iurisdictionem Prælati Ecclesiastici, cùm Iudex superior non possit ligari legibus, & pactis Iudicis inferioris.

Et vt hæc responsio magnis clarescat, referam hîc 11
verba Concilij, quæ talia sunt *in sess. 19. Præsens sancta Synodus ex quouis saluoconductu per Imperatorem, Reges, & alios sæculi Principes hæreticis, vel de hæresi diffamatis concesso, nullum fidei Catholicæ, vel iurisdictioni Ecclesiasticæ præjudicium generari, vel impedimentum præstari posse vel debere, declarat, quominus dicto saluoconductu non obstante, liceat Iudici competenti, & Ecclesiastico de huiusmodi personarum erroribus inquirere, & aliàs contra eos debitè procedere, eosdemque punire, quantum Iustitia suadebit, si suos errores reuocare pertinaciter recusauerint, etiamsi de saluoconductu confisi, ad locum venerint iudicij, aliàs non venturi, nec sic promittentem (cùm fecerit, quod in ipso est) ex hoc in aliqua remansisse obligatum.* Hæc sunt Constantiensis Concilij verba, quibus duo decernunt Patres prædicti Concilij: Vnum est, quod sæcularis potestas nullo modo possit impedire Ecclesiasticam potestatem à suo legitimo exercitio, quapropter si quis sæcularis Princeps alicui hæretico saluumconductum concedat, id obstare non debeat, quominùs possit Ecclesiasticus Iudex suum officium exercere, scilicet reum examinare, & contra illum secundùm allegata atque probata procedere, quod (vt omittam doceri à Iuristis, quos sequitur etiam Euerardus §. 3. in his verbis: *Iudex superior* 12
talem fidentiam à Iudice inferiore factam, ratum habere non cogitur, tum quòd Reipublicæ intersit delicta puniri, tum etiam quòd superior legibus, aut pactis inferioris non ligetur, &c. Est iuri & rationi quammaximè conforme, quia ex dictis, quando sunt duo Principes, qui habent distincta iudicia, & Tribunalia, quorum vnum altero maius, & superius est, tunc inferior Princeps non potest impedire superiorem ab executione suæ Iurisdictionis, ac proinde securitas, quam ille promittit alicui, non se extendit ad Tribunal Principis superioris, cùm superior legibus & pactis inferioris non ligetur, *cap. cum inferior, extra de maiorit. & obedient.* Sed Princeps sæcularis, & Princeps Ecclesiasticus habent distincta Tribunalia, & Tribunal Ecclesiasticum est superius Tribunali sæculari, *cap. solitæ, eodem titulo citato.* Ergo Princeps sæcularis, quando alicui saluumconductum concedit, non potest illum sine ipsius consensu extendere ad Tribunal superius, nec per concessam à se securitatem impedire Iurisdictionem Principis superioris.

Alterum est, quod sæcularis Princeps qui promittit 13
alicui securitatem (cùm fecerit quod in se est) non maneat in aliquo obligatus. Et hoc quidem etiam indubitatum est, quia qui promittit securitatem, non censetur securitatem maiorem promittere, quàm ipse præstare possit: ergo si fecerit quod in ipso est, non peccat vllo modo contra fidem promissionis.

Atque hæc sunt duo Decreta Concilij Constantien- 14
sis, quibus non negat (vt minùs rectè & caluminosè aduersarij contendunt) fidem hæreticis esse seruandam, sed instruit solùm sæculares Principes, quid in saluoconductu seruare debeant, & quousque illorum potestas, & Iurisdictio in promittenda, & præstanda alicui securitate se extendat.

15 Instabis: Carolus Quintus concessit saluumconductum Luthero, vt veniret ad Diætam Imperialem; venit, nec tamen Legatus Pontificis illum apprehendit: ergo cùm Imperator concedit saluumconductum hæreticis, tunc Prælati Ecclesiastici non possunt contra illos procedere.

Respondetur: Nego consequentiam, quia Pontificis Legatus, qui erat in illa Diæta Imperiali, potuit Lutherum (vt instabat Ioannes Echius allegans dictum Decretum Concilij Constantiensis) apprehendere, & in carcerem detrudere, sed fortasse non fecit, indicans id tunc temporis non expedire, cùm in illa Diæta adessent multi Principes potentes sæculares, qui Luthero fauebant, ita vt non sine magno scandalo, & tumultu apprehendi is potuisset.

16 Vrgebis: Concilium Tridentinum *sess.* 15. concedit saluumconductum Protestantibus, & ait in hoc se derogare Concilio Constantiensi & Senensi: ergo Patres Concilij Tridentini iudicarunt, in Concilio Constantiensi definitum esse quod fides hæreticis data non sit seruanda.

Respondetur (vt omittam, quod Concilium Tridentinum dixerit, se derogare Concilio Constantiensi, eo quòd Concilium Constantiense non tam plenam, sicut ipsum Tridentinum, securitatem concesserit, sed cum illa communi clausula: *Iustitia semper salua*) distinguo posteriorem partem antecedentis (*scilicet: Et ait, in hoc se derogare Concilio Constantiensi, & Senensi*) verè & realiter, nego; Putatiuè, seu in opinione aliquorum Doctorum, concedo, ita vt Patres Concilij Tridentini sic concesserint saluumconductum, quia sciebant, inter aliquos Doctores controuersiam esse, qualisnam sit sensus Concilij Constantiensis in Decreto de saluisconductibus; & propterea vt hæretici essent tuti veniendo ad Concilium, voluerunt Patres Concilij Tridentini sic derogare Decreto Concilij Constantiensis, si scilicet in opinione aliquorum Doctorum quid in illo esset, ex quo hæretici possent dubitare, se non posse venire tutos ad Concilium Tridentinum.

17 Cæterùm per Concilium Senense intelligunt Patres Concilij Tridentini Concilium Basileense, quia hoc Concilium Basileense fuit inchoatum Papiæ, & tempore Martini translatum Senas, & tempore Eugenij IV. translatum Basileam, vti colligitur *ex sess. 1. Concilij Basileensis*, & notat Miranda *in summa Conciliorum*. Hoc verò Concilium Senense, seu Basileense approbat ea, quæ in Concilio Constantiensi decreta sunt, inter quæ continebatur Decretum de saluisconductibus, & propterea Concilium Tridentinum ob dictam causam fecit expressam mentionem de Concilio Senensi. Hæc approbatio facta à Concilio Basileensi est affixa Concilio Constantiensi *tom. 3. Conciliorum*.

18 Objicies tertiò: Seruare fidem hæretico post Concilium in hæresi perseueranti, est in graue detrimentum boni communis (cùm contingere possit, vt pertinax talis hæreticus postea multos decipiat) ergo cum hoc detrimento boni communis fides hæreticis data non est seruanda, atque adeò non debuit Carolus Quintus seruare Luthero quod ei promiserat.

Respondetur: nego consequentiam, quia dictum detrimentum permitti potest propter aliud bonum commune, quod sæpè sæpiùs ex huiusmodi promissionibus, & obseruationibus sequitur, cùm sic (vti dicebam) hæretici ad Concilium veniant, multi conuertantur, res fidei magis confirmetur, multæ veritates auditis hæreticorum argumentis definiantur, & res definitæ magis explicentur. Quod verò dicitur de Carolo Quinto, iam suprà dictum est, vt omittam, dici etiam posse, quod ille pro tunc commodè & prudenter non potuerit Legato Pontificis auxilium ad Lutherum apprehendendum præbere, cum multi Domini temporales potentes adessent, qui acriter & quamplurimùm fauebant Luthero.

COROLLARA.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus priuatur fide data, & securitate promissa, ita vt fides, & securitas ipsi seruanda non sit, ex communi Doctorum sententia; cùm enim non sit seruanda Tyrannis, Pyratis, & cæteris publicis prædonibus, qui occidunt corpus, multò minus est seruanda hæreticis, qui occidunt animas.*

2 *Bannito pro delicto capitali non seruatur pax, quia est hostis publicus.*

3 *Limita tamen cum Menochio, & aliis, vt procedat in fide, & securitate hæretico data à priuata persona; secus si fides & securitas data fuerit à persona publica, seu Principe, qui possit illam concedere.*

4 *Inquisitor, si hæretico promiserit gratiam faciendam, casu quo veritatem fateatur, & ipse hæreticus sub spe gratiæ consequendæ hæresim confiteatur, tenetur ei fidem datam seruare, quia illam ei dare poterat, cùm concessa sit Inquisitoribus ampla potestas pœnas temperandi.*

HÆreticus igitur ex dictis priuatur fide data, & securitate promissa, ita vt fides & securitas ipsi seruari non debeat. Clar. *in Pract. §. hæresis, num. 16.* Rojas *singul. 63.* Simanchas *de cathol. Instit. tit. 46. num. 52.* & alij communiter, quos citat & sequitur Farinac. *q. 197. n. 24.* quia fides non seruatur Tyrannis, Pyratis, & cæteris publicis prædonibus, eo quòd occidunt corpus: ergo multò minùs seruari debebit hæreticis, eo quòd occidunt animas: tum quia non seruatur pax Bannito pro delicto capitali, eo quòd est hostis publicus: ergo multò minùs seruari debebit hæretico. 1 2

Limita tamen etiam ex dictis cum Menochio *cons. 106. n. 326.* Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 20. n. 55.* & aliis etiam communiter (quos sequitur Farinac. *loco suprà citato*) vt procedat in fide & securitate hæretico data à priuata persona; secus si fides & securitas hæretico data seruari debebit, cùm sic exigat bonum commune; quamvis non item, si data fuerit à persona privata, quæ talem fidem & securitatem promittere non poterat, vti dicebam. 3

Hinc fit, quod Inquisitor (si hæretico promiserit gratiam faciendam, casu quo veritatem fateatur, & ipse hæreticus sub spe gratiæ consequendæ hæresim fatetur) teneatur fidem hæretico datam seruare, quia illam ei dare poterat, cùm concessa sit Inquisitoribus ampla potestas pœnas temperandi, ex Textu *in cap. vt commissi, de hæret. in 6.* Quamuis secus, si promiserit omnimodam impunitatem, quia hanc Inquisitor ei promittere non poterat; quapropter illam hæretico seruare non debebit. Peña *in direct. 3. part. comment. 23. n. 106. vers. Iam in hac promissione*, & alij, quos citat & sequitur Farinac. *q. 81. n. 299.* debebit tamen Inquisitor in tali casu hæreticum condemnare, non ad pœnam ordinariam, sed ad extraordinariam solùm, quia dolosè extorsit ab illo confessionem. Vide quæ dicam *infrà dubit. 195. sect. 43.* 4

SECTIO V.

Ab hæreticis seruanda sit fides in Matrimonio?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticis seruanda est fides in matrimonio, quia si Catholici cum hæreticis contrahant matrimonium, & nihil aliud obstet, nisi hæresis, validus est contractus matrimonij.*

2 *Hæresi*

2 *Hæresis non numeratur inter impedimenta dirimentia matrimonium.*

3 *Cultus disparitas intelligitur de dignitate cultus, quæ est inter fidelem, & infidelem non baptizatum.*

4 *In contractu matrimonij inito inter Catholicos, & hæreticos, cùm validus & legitimus sit, absque dubio alter alteri coniugi fidem seruare debet in iis, quæ pertinent ad honestum vsum matrimonij.*

5 *Ad fidem coniugalem tria potissimùm spectant. Primum est, vt neuter, viuente altero coniuge, cum alia persona copuletur; quia matrimonij vinculum est indissolubile. Secundum est, vt alter alteri debitum reddat. Tertium, vt alter cum altero coniuge cohabitet, & simul familiam administrent.*

6 *Fides coniugalis ita seruari debet, vt nunquam liceat viro fideli, viuente vxore etiam hæretica, ducere alium.*

7 *Diuortium aliquando fieri potest propter causam legitimam, manente tamen vinculo coniugali.*

8 *Diuortij legitima causa est, si vterque coniux ex mutuo consensu voueat perpetuam continentiam, & transeat ad Religionem.*

9 *Item crimen alterius coniugis, & adulterium, vel nimia sæuitia, ex qua periculum vitæ esset, vel instigatio ad peccandum. Item lepra, vel quicumque alius horridus, & contagiosus morbus.*

10 *Fidelis si accipiat vxorem hæreticam, vt illa patiatur, quod vir fidelis Catholico ritu viuat, filios educet, familiam administret, & nullo scelere, vel morbo vitam coniugalem impediat, debet in omnibus istis vxori non minùs, quàm si illa fidelis esset, fidem seruare; secùs si adultera sit, vel ad hæresim virum incitet, vel liberos in hæresi instituat.*

11 *Vir si à principio promiserit vxori hæreticæ, se fore contentum, vt liberi ab ipsa vxore hæretica instituantur, huiusmodi promissio, vtpote turpis, est per se irrita, atque adeò nullo modo seruanda, etiamsi accesserit iuramentum.*

12 *Item si matrimonij Catholici cum hæretica promissio, vel pactum etiam iuratum adjiciatur, vt liberorum mares, v.g. Patrem fidelem; femellæ verò matrem hæreticam sequantur, quia tale pactum, tanquam turpe & impium irritum est.*

1 Respondetur affirmatiuè; quia si Catholici cum hæreticis contrahant matrimonium (quod quidem cum illis non facilè, sed solùm in quibusdam casibus licitè contrahere possunt) & nihil aliud obstet, nisi hæresis, validus est contractus matrimonij. Sanctus Thomas *in quarto, dist. 39. quæst. 1. art. 1. ad quintum,* Valentia *disput. 10. quæst. 5. punct. 3.* Nauarrus *in summa,*
2 *cap. 22. num. 49.* & alij communiter. Et ratio est, quia hæresis non numeratur inter impedimenta dirimentia matrimonium; ergo non obstat, quominùs (si aliunde non sit defectus) matrimonium sit validum: consequentia patet; antecedens probatur, quia licèt inter impedimenta dirimentia matrimonium numeretur cul-
3 tus disparitas; id tamen intelligitur de disparitate cultus, quæ est inter fidelem, & infidelem non baptizatum, non autem de disparitate cultus quæ est inter fidelem & infidelem, seu hæreticum baptizatum, vt est communis sententia Doctorum, & seruatur in praxi, & suadetur ratione; quia per baptismum, qui est quasi ianua reliquorum Sacramentorum, tribuitur ius percipiendi reliqua Sacramenta: ergo qui baptismum susceperunt, habent hoc ius, quod alij tamen non habent.

4 Hinc sequitur, quod in tali contractu matrimonij, cùm validus & legitimus sit, absque dubio alter alteri coniugi fidem seruare debeat in iis, quæ pertinent ad honestum vsum matrimonij, quia si fides seruari debet in omni alio contractu legitimo, ac valido (sicuti in sectionibus proximè præcedentibus dicebam) multò magis ea seruari debebit in contractu matrimoniali, qui omninò indissolubilis est, iuxta illud Matthæi 19. vers. 5. *Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* Et paulò post: *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.* Et Luc. 16. *Omnis qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mœchatur; & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.* Et 1. ad Corinth. 7. vers. 10. *Iis autem, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere; quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari, & vir vxorem non dimittat.*

Ad fidem autem coniugalem tria potissimùm spe- 5
ctant. Primum est, vt neuter, viuente altero coniuge, cum alia persona copuletur; quia matrimonij vinculum est indissolubile, ita vt non aliter quàm per mortem alterius dissoluatur. Hoc probant testimonia suprà citata, & illud ad Romanos 7. vers. 2. *Quæ sub viro est mulier, viuente viro, alligata est legi; si autem mortuus fuerit vir, soluta est à lege viri: igitur, viuente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro.* Secundum est, vt alter alteri coniugi debitum reddat, 1. ad Corinth. 7. vers. 3. *Vxori vir debitum reddat; similiter autem & vxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier: nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi.* Tertium est; vt alter cum altero coniuge cohabitet, & simul familiam administrent; ita tamen vt mulier subdita sit viro, quia (sicuti ait Apostolus prima ad Corinth. 11. vers. 3.) *Caput mulieris est vir.* Et prima ad Timotheum 2. vers. 12. *Docere autem mulierem non permitto, neque dominari in virum.*

In his tribus consistit fides coniugalis, & quidem 6
quatenus spectat ad primum, fides ita seruari debet, vt nunquam liceat viro fideli, viuente vxore, etiam hære-
tica, ducere aliam. Hoc rectè probant loca Scripturæ 7
suprà allegata: quatenus verò spectat ad torum & cohabitationem, potest aliquando propter causam legitimam, manente tamen vinculo coniugali (sicut definitum est in Tridentino Concilio *sess. 24. can. 8.*) fieri diuortium.

Causa verò legitima prima est, si vterque coniux ex 8
mutuo consensu voueat perpetuam continentiam, & transeat ad religionem. Matthæi 19. vers. 29. *Omnis qui reliquerit domum, aut vxorem propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Secunda est crimen alterius coniugis, & adulterium, de quo Matth. 5. 32. *Omnis qui dimiserit vxorem suam, excepta*
fornicationis causa, facit eam mœchari, vel nimia sæuitia, 9
ex qua vitæ periculum esset, vel instigatio ad peccandum. Matth. 18. 8. *Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proijce abs te;* vel quid aliud simile. Tertia causa est lepra, vel quicumque alius horridus & contagiosus morbus. Sic Doctores communiter, quos sequitur Bellarmin. *de matrimon. cap. 14.* & Valentia *etiam de matrim. q. 4. part. 2.*

Quapropter si fidelis accipiat vxorem hæreticam, & 10
illa patiatur, quod vir fidelis Catholico ritu viuat, filios educet, familiam administret, & nullo scelere, vel morbo vitam coniugalem impediat, debet vir in omnibus istis vxori non minùs, quàm si illa fidelis esset, fidem seruare; secùs si vel adultera sit, vel ad hæresim virum incitet, vel liberos in hæresi instituat: tunc enim poterit vir illam, manente nihilominus vinculo coniugali à se dimittere.

Quod si vir à principio ei promiserit, se fore con- 11
tentum, vt liberi ab ipsa vxore hæretica instituantur, huiusmodi promissio, vtpote turpis, est per se irrita, atque adeò nullo modo seruanda; idque verum est, etiamsi accesserit iuramentum: tum quia iuramentum, vtpote accessorium,

accessoriom sequitur naturam sui principalis : tum quia iuramentum non est vinculum iniquitatis, & in tali casu nullo pacto potest placere Deo.

12 Similiter, si matrimonio Catholici cum hæretica promissio, vel pactum, etiam iuratum, adjiciatur, vt liberorum mares, v. g. patrem fidelem, femellæ verò matrem hæreticam sequantur (tanquam etiam turpe, & impium) irritum erit, atque adeò etiam nullo modo seruandum; cum liberos suos omnes in vera fide ac Religione educandi cura ad utrumque spectet. Sic Doctores communiter.

COROLLARIVM I.

An matrimonium contractum à fideli cum hæretica sit validum?

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contractum à fideli cum hæretica est validum.*

2 *Matrimonium contractum à fideli cum infideli inualidum est, vel iure diuino; vel, quod est probabilius, iure solo Ecclesiastico; at non sequitur inde quod matrimonium fidelis cum hæretica sit inualidum, quia in hoc est sacramentum; at in priori est simplex contractus.*

3 *Matrimonium contractum à fideli cum catechumena est inualidum ob eandem rationem, quia Catechumena etiam caret baptismate, quod est ianua cæterorum Sacramentorum.*

4 *Nuptiæ contractæ cum hæretico* in sexta Synodo generali, can. 72. *dicuntur esse irrita, & hujusmodi coniugium esse nefarium; at Canones illi non habent authoritatem, neque sunt authentici, neque editi à Concilio, sed post dissolutum Concilium à quibusdam Episcopis, neque sunt ab vllo Pontifice Romano approbati.*

5 *Canones prædicti neque recepti sunt ab Adriano Papa, vt supponitur; non enim Gratianus refert ea verba, ac si essent Adriani Papæ.*

6 *Matrimonium fidelis cum hæretico ex iure colligitur, quod sit illicitum, non tamen quod sit inualidum; peccat enim mortaliter fidelis contrahendo cum hæretico. Secus tamen est in locis vbi hæretici permixtim cum Catholicis viuunt, ob consuetudinem in illis locis receptam.*

7 *Matrimonium fidelis cum infideli, quod sit validum non habetur ex aliquo textu, sed ex Apostolica traditione.*

8 *Fidelis si matrimonium contrahat cum infideli, grauissimè peccat.*

9 *Matrimonium fidelis cum infideli, si non sit prohibitum de iure diuino, sed tantùm de iure positiuo, & Ecclesiastico, posset Summus Pontifex in ratione contractus dispensare, quia tota ratio, quare prædictum matrimonium non sit validum, est quia iure positiuo & Ecclesiastico prohibetur.*

10 *Matrimonium hominis baptizati cum non baptizata, etiam catechumena, Ecclesiastico iure est irritum.*

11 *Matrimonium hominis Catholici cum hæretica est quidem validum, sed mortaliter illicitum. Est validum, quia veram habet rationem Sacramenti; est illicitum, maximè ob periculum peruersionis, &c.*

12 *Limita, nisi hæreticus se post matrimonium fidem Catholicam suscepturum promittat, & causa subsit, cur matrimonium absolutioni ab hæresi præponatur.*

13 *In Lege veteri licèt cautum fuerit, ne Iudæorum quisquam vxorem acciperet ex Gentilitate, quia auerterent corda ipsorum, ne sequantur Deos alienos; nihilominus Mahason, & postea Booz Dauidis proauus, in vxorem duxit Ruth Mohabitidem, & Salmon Rahab meretricem, propterea quod istæ Iudaismum suscipere paratæ erant.*

14 *Limita in Polonia, Germania, aliisque Septentrionalibus Regionibus, in quibus Catholici mixtì cum hæreticis viuunt, quia ibi consuetudo obtinuit vt connubia inter se iniri possint.*

15 *Limitatio prædicta admitti potest, si in aliquo casu moraliter euidens sit, nullum esse periculum scandali, peruersionis, aliorumque incommodorum, quæ cum hujusmodi matrimonio plerumque conjuncta reperiuntur. Si verò sit dubium periculi, ad Summum Pontificem, vel ad Episcopum examinare pertinebit.*

16 *Matrimonium quod à principio fuit irritum ob aliquod impedimentum, si dictum impedimentum in facie Ecclesiæ fuerit publicum, seu notorium, debent iterum adhiberi Parochus & testes, & coram ipsis necesse est matrimonium celebrari.*

Idemque faciendum est, si periculum sit, ne in foro externo, vel in facie Ecclesiæ impedimentum aliquando innotescat.

17 *Impedimentum si sit omninò occultum, Parochum & testes iterum adhiberi necesse non est, sed ipsi coniuges prioris impedimenti conscij possunt inter se per consensum verbis, vel aliquo facto declaratum, matrimonium prædictum validum reddere: cessat enim in casu prædicto ratio, propter quam Concilium Tridentinum prohibuit, & irrita reddidit matrimonia clandestina.*

18 *Sufficit igitur quæcumque expressio mutui consensus qualicumque signo declarati, vt si carnalem copulam habeant, vel maritali consensu cohabitent.*

19 *Coniuges si nesciant errorem matrimonij non possunt velle, vt validetur; quia error tollit voluntarium.*

20 *Votum inualidè emissum, vt quis ratificet, necesse est, vt eius inualiditatem cognoscat, quia si nesciat, vel de valore eius dubitet, non censetur habere absolutam voluntatem se obligandi, sed solum renouandi, vel confirmandi obligationem priorem, nisi constet, quod animus vouentis fuerit, quod promittere & obligare se velit, quamuis prior promissio & obligatio irrita fuisset.*

21 *Idem etiam locum habet in casu nostro de matrimonio validando, quia si maritus, v.g. occultè super impedimentum impetrata dispensatione, putet non expedire, quod vxor id sciat, potest eam oblata occasione copulæ, vel cuiuscumque alterius affectus maritalis, interrogare, an sic ipsum diligat, vt iam etiam consentiat ipsum in maritum accipere, proinde ac si omninò ab ipso libera esset.*

22 *Tutius tamen est, vt coniux conscius impedimenti, saltem generatim, indicet alteri coniugi ignoranti, suspicor ex causa aliqua non valuisse inter nos matrimonium contractum, ideò rogo te ad pacandam conscientiam meam, vt quatenus opus est, de nouo in matrimonium consentiamus.*

23 *Matrimonium si fuerit irritum ob consensum simulatum ex parte alterius coniugis, aliud non requiritur ad illud validandum, nisi quod consensum internè suppleat, quia id solùm deest, quod in hoc casu ad matrimonij valorem iure naturali & diuino exigitur.*

EX dictis habetur primò, matrimonium contractum à fideli cum hæretica esse validum; & tenet Sanctus Thomas *in 4. dist. 34. q. vnica, art. 1. ad 5.* S. Bonauentura *ibidem, art. 1. quæst. 1.* S. Antoninus *3. part. tit. 1. cap. 6.* Syluester *verb. Matrimonium 8. quæst. 10. dicto 3.* 1

Tolet.

Tolet. *lib. 7. cap. 7. n. 1.* Bellarmin. *lib. 1. de matrim. c. 23. in princ.* Valentia *tom. 4. disput. 10. q. 5. punct. 3.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 11. q. 5.* Glossa *in c. Non oportet, verbo hæreticus, 28. q. 1.* Archidiac. *ibid. n. 4.* Abbas *in c. finali, de conditionib. apposit. n. 5.* Præpositus *ibid. n. 6.* Henricus *n. 2. & 3.* Franc. *n. 1.* Nauarr. *c. 22. n. 49.* & alij communiter (quidquid in contrarium dixerint. Glossa *in c. finali, de condit. apposit. verb. contra substantiam.* Ostiensis *in cap. 1. de coniug. seruor. n. 1.* Anchar. *ibid. n. 1.* & Simanch. *de cathol. instit. tit. 40. n. 46.* Quatenus expressè docent, quod matrimonium fidelis cum hæretica, vel cum apostata sit irritum, & nullum.) Et ratio vlterius est, quia nullo iure habetur, quod tale matrimonium sit inualidum. Quinimò *in c. decreuit, de hæret. in 6.* Supponitur contrarium (scilicet esse validum) cùm ibi solùm statuatur, vxores contrahentes scienter cum hæreticis esse in pœnam delicti dote priuandas, & non subdatur, esse separandas. Quod vtique subderetur, si prædictum matrimonium esset inualidum.

2 Obiicies ex Aduersariis: Si fidelis contrahat matrimonium cum infideli, tale matrimonium inualidum est, vel iure diuino (vt volunt Catharinus *libro 5. contra Caietanum, cap. de matrimonio.* Viguerius *libro instit. capite 16. §. 7. vers. 9. Impedimento 10.* & alij) vel, quod est probabilius, iure solo Ecclesiastico (vt volunt Sanctus Bonauentura *in 4. distinct. 30. articulo 1. quæstione 1.* Sotus *ibidem, quæstione vnica, articulo 2.* Gabriel *quæstione vnica, articulo 1. & 2.* Victoria *in sum. de matrimonio, numero 292.* Valentia *tom. 4. disput. 10. quæstione 5. puncto 3.* Bellarminus *libro 1. de matrim. capite 23. conclusione 2. & 3.* Calderinus *in cap. finali, de condition. apposit.* Alexander *ibidem, numero 11.* Syluester *verbo matrimonium 8. quæstione 10. dicto 3.* Tabiena *verbo Impedimentum, impedimento 8. numero 1.* & Couarruvias *in 4. decretalium, 2. part. capite 6. paragrapho 11. numero 1.*) Ergo etiamsi fidelis contrahat cum hæretico, tale matrimonium inualidum erit.

Respondetur: Nego consequentiam; & disparitas est, quia ex dictis matrimonium contractum à fideli cum infideli non est sacramentum, quale est matrimonium contractum à fideli cum hæretica, ratione scilicet baptismi ab vtroque coniuge suscepti; & ideò matrimonium est inualidum in casu priori, non item in posteriori.

3 Vbi aduerte, quod etiam matrimonium contractum à fideli cum catechumena sit inualidum ob eandem rationem; quia scilicet catechumena etiam caret baptismate, quod est ianua cæterorum sacramentorum. Sanctus Thomas *in 4. dist. 39. quæst. vnic. art. 1. ad 5.* S. Bonauentura *ibid. in expositione literæ, n. 1.* Paludanus *q. vnica, art. 1. n. 7.* Glossa *in c. Caue, verb. alienum, 28. q. 1.* Turrecremata *in c. si quis Gentilis, art. 1. n. 2. ad 3. & in cap. Caue, num. 1. 28. quæst. 1.* Tolet. *lib. 7. cap. 7. num. 1.* & alij passim.

4 Obiicies secundò: *In 6. Synodo generali, can. 72.* Nuptiæ contractæ cum hæretico dicuntur esse irritæ, & huiusmodi coniugium esse nefarium, ibi: *Non licere virum Orthodoxum cum muliere hæretica, nec Orthodoxam cum viro hæretico copulari; sed si quid eiusmodi ab vllo ex omnibus factum apparuerit, irritas nuptias existimari, & nefarium coniugium dissolui.* Ergo, &c.

Respondetur: Nego consequentiam, quia canones illi non habent authoritatem, neque sunt authentici, neque editi à Concilio, sed post dissolutum Concilium à quibusdam Episcopis, neque sunt ab vllo Pontifice Romano approbati: quapropter prædicti canones à Doctoribus appellantur Trullani, eo quòd editi fuerint in Trullo (quod erat Palatium Regis) & quidem, quod prædicti canones non habeant authoritatem, neque sint authentici, neque sint editi à sexta Synodo, rectè probant Sotus *de inst. & iur. lib. 7. q. 2. art. 2. vers. hac ergo,* Surius *tom. 3. Concilior. in 6. Synodo, in præfatione ad Lectorem,* Bellarminus *lib. 1. de Conciliis, cap. 7. & lib. 2. de Romano Pontifice, cap. 18.* & Torrensis *lib. de Canonibus 6. Synodi.* Quinimò à 6. Synodo nulli canones fuerunt editi, sicuti patet *ex 7. Synodo, cap. 4. & 5.* & tales canones Trullani fuerunt reprobati à Sergio Papa (qui tunc temporis viuebat) sicuti testatur Beda *lib. de sex ætatibus, in Iustiniano* (vbi canones prædictos vocat Synodum erraticam) Paulus Diaconus *lib. 8. de rebus Roman. cap. 9.*

Instabis: Tales canones recepti fuerunt ad Adriano Papa, sicuti patet ex cap. sextam Synodum, *dist. 16.* ibi: *Sextam Synodum sanctam, inquit Adrianus, recipio cum omnibus suis:* Ergo, &c. 5

Respondetur, nego antecedens, quia Gratianus ibi non refert huiusmodi verba, ac si ea verba essent Adriani Papæ, sed tantùm refert, quod Adrianus Papa referat prædicta verba ex quadam Epistola, quam Tharasius miserat ad ipsum Adrianum, vti notant addentes in nouo decreto Gregoriano, *in dicto capite Sextam Synodum.*

Obiicies tertiò: *In cap. Non oportet, & in cap. Caue, 28. q. 1.* prohibetur, ne fidelis contrahat cum hæretico: Ergo recurrit difficultas. 6

Respondetur: Nego consequentiam, quia ex citatis textibus solùm colligitur, quod huiusmodi matrimonium sit illicitum, non autem quod etiam sit inualidum, vti suprà dicebam, & infra iterum dicam.

Vbi tamen aduerte, quod ex communi sententia Doctorum, si fidelis matrimonium contrahat cum hæretica, mortaliter peccet: Sotus *in 4. dist. 39. quæstione vnica, articulo 7. ad vltimum.* Palatius *ibidem, quæstione vnica, vers. vnde quod.* Valentia *vbi suprà,* & alij passim; quia qui sic matrimonium contrahit, transgreditur Ecclesiæ præceptum in re graui, cùm id interdicatur ob periculum, cui se exponit coniux fidelis, ne peruertatur ab hæretico, & ne etiam proles amplectatur hæresim eiusdem coniugis hæretici.

Quamuis in locis, vbi hæretici permixtim cum Catholicis viuunt (vt in Polonia, Germania, & aliis conuicinis septentrionalibus partibus) qui sic contrahit, mortaliter non peccet. Nauarrus *consilio 1. de constitut. numero 36. & sequentibus,* Azorius *tomo 1. libro 8. capite 11. quæstione 5.* & alij communiter, ob consuetudinem scilicet in illis locis receptam. Proles tamen (quæ ex matrimonio à fideli cum hæretica contracto nascitur) educari debet apud coniugem fidelem; quia sic in fauorem fidei statuitur *in cap. finali, de conuers. infidelium,* & notat *ibi* Ostiensis *in fine,* Abbas *numero 8.* Cardinalis *quæstione 5. circa finem,* Ioannes Andreas *numero 7.* & Ancharanus *in fine*) & *in cap. Iudæi 28. quæstione 1.* (& notat ibi Glossa *verb. Iudæi.*) Adeo quod si Catholicus coniux promiserit à principio se fore contentum, vt liberi, siue omnes, siue tantùm femellæ, à coniuge hæretica instruerentur, talis promissio (etiamsi eam ipse iuramento firmauerit) vtpote turpis, sit per se irrita, atque ideò nullo modo seruanda, sicuti *suprà in princ. sectionis* probabam.

Cùm verò dixi, matrimonium à fideli cum infideli contractum esse inualidum, non intelligas, id prouenire quasi aliquo Textu expresso prædictum matrimonium irritetur (cùm illud nullo iure habeatur irritari) sed prouenire ex Apostolica traditione, & ex consuetudine vniuersali apud omnes fideles recepta, quæ vim legis habet) vti notant Sotus *in 4. distinct. 39. quæst. vnica, art. 2. vers. hac autem,* Bellarminus *lib. 1. de matr. cap. 23. proposit. 2. & 3.* & alij, quos sequitur Valentia *tomo 4. disputatione 10. quæstione 5. puncto 3.*) Textus enim canonici (vt *cap. Caue, cap. Non oportet, cap. si qui Iudaica, & cap. Iudæi, 28. quæst. 1.*) quibus prohibetur huiusmodi matrimonium, solùm præcipiunt, ne à fideli matrimonium contrahatur cum infideli; non tamen expressè subdunt (quod esset ad talem effectum inducendum omninò necessarium) esse irritum, nullum, seu inualidum. 7

Cæterùm in eo conueniunt DD. quod si fidelis ma- 8

trimonium contrahat cum infideli, grauissimè peccet, quia ab initio Ecclesiæ id prohibitum fuit, vt 2. Cor. 6. ibi: *Nolite iugum ducere cum infidelibus*, id est, matrimonium contrahere cum infidelibus (sicuti interpretatur Hieronymus lib. 1. ad Iouinian. & in Epist. 11. ad Ageruchiam) & 1. Corinth. 7. ibi: *Mulier, si dormierit vir eius, libera est, cui autem vult, nubat, tantum in Domino*: id est enim fideli (sicuti talem locum interpretantur S. Ambros. S. Anselm. S. Thom. S. August. *lib. 1. de adult. coniug. c. 5.* & Tertull. *lib. 2. ad vxor.* Accedit, quod ob eandem rationem (ob periculum scilicet ne fidelis peruerteretur ab infideli, & ne proles sequeretur sectam parentis infidelis, etiam in antiqua lege prohibitum fuit Hebræis contrahere matrimonium cum infidelibus, seu Gentilibus, sicuti constat *ex Deuter. 7. & ex 3. Reg. 10.*) Ergo, &c.

9 Hinc sequitur, quod si matrimonium fidelis cum infideli non sit prohibitum, & irritum de iure diuino (sicuti volebant Catharinus, & Viguerius suprà) sed solùm de iure positiuo, & Ecclesiastico, possit Summus Pontifex in ratione contractus (vt scilicet contractus sit validus, & licitus) iusta de causa dispensare, quod aliquis fidelis contrahat matrimonium cum infideli. Syluester *verb. matrimonium 8. q. 10. dicto 3.* Sotus *in 4. dist. 39. q. vnic. art. 2. in fin. corp.* Tabiena *verb. impedimentum, impedimento 8. num. 1.* Alexander *in cap. finali, de condit. apposit. num. 11.* & alij; quia stante ista sententia (quæ est probabilior) tota ratio, quare prædictum matrimonium non sit validum, est quia iure positiuo, & Ecclesiastico prohibetur, atque limitatur: at potest Summus Pontifex iusta de causa dispensare iure positiuo, & Ecclesiastico; ergo.

10 Breuiter igitur dico, quod matrimonium hominis baptizati cum non baptizata (etiam catechumena) Ecclesiastico iure sit irritum. Colligitur *ex cap. Caue, 28. q. 1. Si Christiana sit*, id est, cathechizata sit, ait Glossa, *non est satis, nisi ambo initiati sint sacramento baptismatis*. Et hanc esse communem sententiam Doctorum, & Ecclesiæ praxim, testatur Couarruvias *in epist. p. 2. c. 6. §. vlt.* Henriq. *lib. 12. c. 23. n. 3.* Toletus *lib. 7. c. 11.* Bellarminus *d. matrim. c. 23.* & alij, quos sequitur Sanchez *lib. 7. disp. 71.*

11 Matrimonium autem hominis Catholici cum hæretica sit quidem validum, sed mortaliter illicitum, quæ est etiam communis sententia Doctorum, S. Thom. *in 4. dist. 39. q. 1. art. 1.* Richardi *ibid. art. 1. q. 1.* Durandi *q. 1. ad 2.* Couarruviæ *cit. §. vlt. num. 5.* Sanchez *loc. suprà cit. de matrim. disp. 72.* & aliorum contra Gloss. *in c. vir, verbo contra substantiam, de condit. apposit.* & quosdam alios

Prior pars colligitur *ex c. decreuit, de hæret. in 6.* Et ratio reddi potest, quia matrimonium Catholici cum hæretica (quæ baptizata est) veram habet rationem sacramenti: Ergo non decuit sic infirmari, sicut infirmatur matrimonium Catholici cum infideli; quamuis contrarium senserint nonnulli, quos sequitur Simanchas *de Cathol. instit. tit. 40. n. 19.*

Posterior pars habetur ex Concilio Calchedonensi *can. 14.* Eliber. *c. 16.* Laodicensi *can. 10. & 31.* Carthaginien. *3. c. 12.* & Agathens. *c. 67.*

12 Limita, nisi hæreticus se post matrimonium fidem Catholicam susceptutum promittat, & causa subsit, cur matrimonium absolutioni ab hæresi præponatur. Nicolaus Seranus de coniugio Catholicorum cum hæreticis, *c. 2.* Sà *de matrim. impediment. n. 8.* quatenus expressè ait, mortale esse cum hæretica contrahere, nisi spes certa conuersionis esset. Et colligitur *ex cit. can. 14. Concilij Calchedonensis*, ibi: Non oportet cum hominibus hæreticis miscere connubia, & vel filios, vel filias dare, sed potiùs accipere, si tamen profiteantur, Christianos se esse futuros, & Catholicos. Et

13 Confirmatur, quia licèt in lege veteri *Exodi c. 34. & Deuteronom. 7.* cautum fuerit, ne Iudæorum quispiam vxorem acciperet ex Gentilitate, quia auertent corda ipsorum, vt sequantur Deos alienos (sicuti videre fuit in Salomone Rege) nihilominus Mahalon, & postea Booz Dauidis Proauus in vxorem duxit Ruth Mohabitidem, & Salomon Rahab meretricem (sicuti constat ex cap. 1. Matthæi) propterea quod istæ Iudaismum suscipere paratæ essent.

Limita secundò, in Polonia, Germania, aliisque septentrionalibus Regionibus, in quibus Catholici mixti cum hæreticis communi iure viuunt, quia ibi consuetudo obtinuit, vt connubia inter se iniri possint, si coniugi, qui Catholicus est, liberè permittatur, sine periculo peruersionis in fide Catholica permanere. 14

Quæ limitatio etiam admitti potest, si in aliquo casu moraliter euidens sit, nullum esse periculum scandali, peruersionis, aliorumque incommodorum, quæ cum huiusmodi matrimonio plerumque coniuncta reperiuntur, sin verò sit dubium, an huiusmodi mala sequi possint, ad Summum Pontificem, vel etiam ad Episcopum in dictis septentrionalibus regionibus pertinebit rem examinare, & contrahendi matrimonium licentiam concedere; quamuis experientia doceat, quod ex matrimonio hominis Catholici cum hæretico tam multa incommoda spiritualia, tam ipsi coniugi Catholico, quàm liberis, & Christianæ Religioni sequi soleant, vt naturali plerumque legi charitatis repugnet. Et propterea tunc neque Summus Pontifex possit dispensare, præterquam si in aliquo casu probabilis spes sit, quod ex huiusmodi matrimonio secuturus sit multò maior spiritualis fructus, ob quem incommoda illa, tanquam minora permitti possint. Quod tamen tarò contingit. Setar. *loc. suprà cit.* Becan. *in 2. 2. cap. 9. q. 5. dubit. 4.* & alij. 15

PETITIO.

An, & quomodo (si matrimonium, quod irritum est ob aliquod impedimentum, v. g. ob defectum ætatis, vel quia fuit metu iniusto extortum, vel intra quartum gradum consanguinitatis, aut affinitatis, &c. contractum, postea secuta ætate, deposito metu, vel impetrata dispensatione reualidandum sit) fieri debeat, & an parochum, & testes de nouo adhiberi necesse sit? 16

Respondetur, & dico primò: si impedimentum in facie Ecclesiæ fuit publicum, seu notorium, parochum, & testes iterum adhiberi, & coram ipsis matrimonium celebrari necesse est: sic Doctores communiter. Idem faciendum, si periculum sit, ne in foro externo, vel in facie Ecclesiæ impedimentum aliquando innotescat. Rodriquez *art. 1. cas. 1. c. 220. concl. 2.* & alij, quos sequitur Sanchez *de matrim. lib. 2. disp. 37. n. 11.* Idemque etiam faciendum, licèt solus parochus, vel testes requisiti impedimentum extra confessionem notum habuerint, quia non poterant tales auctoritatem, vel testimonium præbere matrimonio, quod sciebant esse nullum. Petrus Ledesma *q. 4. art. 3. dub. vlt.* Henriq. *lib. 12. c. 3. n. 7.* & alij, quos sequitur idem Sanchez *loc. suprà cit. n. 10.* 17

Dico secundò: Si impedimentum sit omnino occultum, parochum & testes iterum adhiberi necesse non est, sed ipsi coniuges, prioris impedimenti conscij, possunt inter se per consensum verbis, vel aliquo facto declaratum matrimonium prædictum validum reddere. Nauarrus *c. 22. n. 70. & lib. 4. cons. 14. circa fin.* Rodriq. *cit. concl. 2.* Petr. Ledesma *q. 45. n. 5. dub. pen.* Philiarch. *tom. 1. de off. Sacerd. p. 2. lib. 2. c. 13.* Henriq. *cit. c. 3. n. 6.* & alij, quos sequitur Sanchez *cit. disp. 37. n. 3.* &

Probatur, quia ratio, quæ mouit Concilium Tridentinum ad irritanda clandestina matrimonia, fuit vt grauiora peccata, & incommoda, quæ ex iis sequi plerumque solebant, impedirentur; sed in dicto casu illa penitus cessant, quia potius è contra incommoda, & scandala magna sequerentur, si matrimonia (quæ publicè pro validis habebantur) iterum coram parocho & testibus celebrari deberent: Ergo meritò è Trident. Conc. decreto, (quatenus

(quatenus clandestini matrimonij prohibitorium , & cassatorium est) colligitur,quod casus, in quo matrimonium occultè inualidum reualidari debet, non comprehendatur,

18 Dixi, quod in tali casu coniuges possint inter se matrimonium validum reddere *verbis , vel aliquo facto*, ideoque qualicumque signo declarante mutuum consensum , vt-si carnalem copulam habeant, vel maritali affectu cohabiteot. *Argum. c. Ad id, c. Is qui, de sponsal. & c. insuper*, qui matrimonium accusare possunt , vbi id notat Abbas *n.2.* Sotus *in 4. dist. 35. q. unic. n.1. vers. sed præterea*, Couarruv. *p.2. c.4. n.5.* Henriq. *lib.1. cap.9. circa fin.* & alij , quos sequitur Sanchez *de matrim. lib.1. disp. 36. n.7.*

19 Dixi etiam , si coniuges prioris impedimenti sint conscij , quia si ignorent matrimonium, in quo versantur, inualidum esse , non possunt velle, quod validetur, cùm error voluntarium tollat , sicut ex communi sententia Theologorum dixit Nauarr. *c.22. n.47. & consil.12. de sponsal. edit.2. Argum. c. Veniens*, iuncta glossa, de eo qui nupsit in matrim. quam polluit : quia etiam ratione ex communi sententia Theologorum similiter dixit
20 idem Nauarr. *c.12. n.71.* Rodriq. *p.2. c.69. concl.7.* & Sanchez *de matrim. lib.1. disp. 36. n.7.* Quod vt quis votum quod inualidè edidit , de nouo ratificet , vel confirmet, necesse sit , vt eius inualiditatem cognoscat, quia si nesciat , vel de valore eius dubitet , non censetur habere absolutam voluntatem se obligandi , sed solùm renouandi , vel confirmandi obligationem priorem , nisi constet , quod animus vouentis fuerit , quod promittere , & obligare se velit , quamuis prior promissio , & obligatio irrita fuisset.

21 Hoc idem locum habet in casu nostro de validando matrimonio, quia si maritus v.g. occultè super impedimentis impetrata dispensatione , putet non expedire, quod vxor id sciat , potest eam oblata opportuna occasione copulæ, vel cuiusque alterius affectus maritalis interrogare , an sic ipsum diligat , vt iam etiam consentiat ipsum in maritum accipere , proinde ac si omnino ab ipso libera esset , iuxta non omnino improbabilem opinionem Caietani *tom.1. opuscul. tract.12. de matrim. q.2.* Sot. *in 4. dist.28. q.1. a.2. concl.3. cas.1.* Henriq. *lib.11. c.3. n.6.* Veracruz *1. part. specul. art.44. concl.3.* Sanchez *de matrim. lib.2. disp.36. concl.2.* & aliorum , contra Nauarrum *c.22. n.47.* Philiarchum *tom.1. part.2. lib.2. cap.13.* &
22 complures alios, qui tenent , necessarium esse, vt coniux conscius impedimenti , saltem generatim indicet alteri coniugi ignoranti, *Suspicor ex causa aliqua non valuisse inter nos matrimonium contractum, ideò rogo te ad parandam conscientiam meam, vt quatenus opus est , denuo in matrimonium consentiamus.* Qui modus , si sine graui incommodo adhiberi poterit, absque dubio est securior, & de facto adhibendus in praxi , cùm alioquin non facilè ab altero coniuge ignorante eliciatur consensus de præsenti efficax , sed solùm quod vellet de nouo matrimonium contrahere, nisi antea contractum fuisset : qualis tamen consensus non sufficit , vti suprà dicebam , & præter alios adnotauit Sanchez *disp.36. concl.2.*

23 Illud non improbabiliter etiam docent Richard. *in 4. dist.29. q.2. art.1.* Veracruz *part.1. specul. art.19. circa fin.* & Sanchez *de matrim. lib.2. disp.32. n.11.* Quod scilicet si matrimonium fuit irritum , quia sponsorum alter internum consensum verè non præbuit , sed simulauit , aliud non requiratur ad validandum matrimonium, nisi quod consensum internè suppleat, quia id solùm deest, quod in hoc casu ad matrimonij valorem iure naturali, & diuino exigitur, neque Ecclesiasticæ constitutiones aliud exigere possunt : ergo si id suppleatur, sufficit.

Cæterùm ea , quæ vsque adhuc de validando matrimonio carnali dicta sunt, intelligas etiam de validando matrimonio spirituali , seu Religionis professione.

COROLLARIVM II.

An possit coniux separari quoad habitationem & torum ab altero coniuge , si iste alter coniux incidat in hæresim , vel apostasiam ?

SVMMARIVM.

1 *Coniux potest separari quoad habitationem ab altero coniuge , si iste alter coniux incidat in hæresim, vel apostasiam , quandiu scilicet permanserit in hæresi, vel apostasia , ob periculum , ne fidelis peruertatur ab hæretico.*

2 *Item poterit etiam separari quoad torum, quamdiu permanserit in hæresi , vel apostasia , ita vt potest ei non reddere debitum , quia esset idem periculum peruersionis.*

3 *Ecclesia potest priuare hæreticum bonis , & patria, &c. consequenter multò magis amissione iuris petendi debitum.*

4 *Coniux si per copulam cognoscat consanguineam suæ coniugis , Ecclesia de facto priuat illum iure petendi debitum , & alter non tenetur ei reddere, consequenter mulip magis poterit priuare coniugem hæreticum.*

5 *Matrimonij vinculum , licèt coniux fidelis possit separari à coniuge hæretico , non tamen dissoluitur, contra Ostiensem , & Ioannem Andream , qui volunt , Ecclesiam posse in pœnam delicti statuere, quod matrimonium propter hæresim dissoluatu . At minùs rectè , casu quo matrimonium fuerit consummatum.*

6 *Amplia id adeo verum esse , vt etiam matrimonium inter infideles consummatum indissolubile sit ; quia lex Christi Domini , qua præcipitur ind Totul ilitas matrimonij , ad infideles etiam se extendit , nam-nis dissoluatur casu quo alter coniugum ad fidem conuertatur.*

7 *Matrimonium ratum non consummatum potest ex iusta causa dispensari à Summo Pontifice.*

8 *Diuortium ex eo conceditur propter hæresim secundùm aliquos , quia conceditur à Christo Domino propter fornicationem , quia hæresis est quadam fornicatio spiritualis , tum per fidem homo priùs desponsetur Deo , iuxta illud Oseæ 2. desponsabo te mihi per fidem; quamuis hæc ratio aliis minùs probetur; hæresis enim dicitur fornicatio metaphoricè , non propriè.*

9 *Coniux hæreticus , si priusquam de hæresi condemnetur , resipiscat , tenetur coniux fidelis illum ad societatem coniugalem recipere : ratio enim , cur ante condemnationem fiat diuortium , est periculum peruersionis.*

10 *Coniux fidelis, seu Catholicus recedens propter hæresim à coniuge hæretico propria auctoritate , tenetur illum , si ab hæresi resipiscat , recipere ad societatem coniugalem , contra plures Doctores.*

11 *Coniugi fideli non est verum , quod* in cap. finali, de conuers. coniug. *concedatur facultas non recipiendi coniugem hæreticum emendatum , si coniux fidelis velit fieri Religiosus. Neque est verum , quod* cap. de illa, de diuort. coniugator. *corrigatur* per dictum cap. final. de conuers. coniug.

12 *Separatio dicitur tunc esse facta per auctoritatem iudicis Ecclesiastici , quando coniux hæreticus est condemnatus de hæresi , neque requiritur , quod iudex ferat specialem sententiam de diuortio , quia statim ac quis est declaratus per iudicis sententiam hæreticus , censetur esse condemnatus.*

Ex

1 EX dictis habetur secundò, posse coniugem separari quoad habitationem ab altero coniuge, si iste alter coniux incidat in hæresim, vel apostasiam (quamdiu scilicet iste alter coniux permanserit in hæresi, vel apostasia.) Patet etiam *ex c. Non solùm, c. Idololatria, 28. q. 1. c. finali, de conuers. coniug. c. quanto, & cap. 2. de diuortiis.* Vbi & redditur ratio, ob periculum scilicet, ne fidelis peruertatur ab hæretico: quod valde timendum est in tanta familiaritate, & coniunctione coniugali, vt propterea fieri debeat separatio supradicta.

2 Similiter, quamdiu alter coniux permanserit in hæresi, vel apostasia, poterit etiam coniux fidelis ab eo separari quoad torum, ita vt possit ei non reddere debitum: Ioannes Andreas *in c. 2. de diuort. n. 2.* Abbas *ibid. in fin.* Anchar. *n. 2.* Rosell. *verb. Impedimentum, impedimento 9. n. 4.* Abul. *in c. 19. Matthæi, q. 70.* & alij passim, quia esset idem periculum, ne scilicet fidelis peruerteretur ab hæretico: patet etiam *ex c. finali, de hæret. in 6.* ibi: *Absolutos se nouerint à debito fidelitatis, dominij, & totius obsequij quicumque lapsis manifestè in hæresim aliquo pacto quacumque firmitate vallato tenebantur astricti.* Ergo eo ipso, quod quis coniux incidit in hæresim, vel apostasiam, priuatur is omni iure, quod in alterum coniugem habebat, ita vt sicut vnus coniux liberatur ab onere, & obligatione reddendi debitum, ita etiam & alter priuetur iure petendi debitum.

3 Confirmatur, quia potest Ecclesia hæreticum priuare amissione bonorum, patriæ, &c. Ergo multò magis poterit illum priuare amissione iuris petendi debitum, ita vt coniux Catholicus non teneatur illi reddere debitum.

4 Confirmatur secundò, quia si coniux per copulam cognoscat consanguineam suæ coniugis, Ecclesia de facto priuat illum iure petendi debitum, & alter non tenetur ei reddere debitum, sicuti rectè tradunt Ostiensis *in c. Transmissæ, in fin. de eo qui cognoscit consanguineam.* Ioannes Andreas *ibid. circ. fin.* Henricus *n. 3.* Abbas *n. 7.* Couarruuias *in 4. decret. 2. p. c. 7. §. 3. n. 5.* Victoria *in sum. de matrim. n. 28.* & alij communiter. Imò vniuersaliter (ob connexionem scilicet inter se) quotiescumque vnus coniux amittit ius petendi debitum, alter liberatur ab obligatione reddendi debitum. Paludanus *in 4. dist. 32. q. 1. art. 2. concl. 4. n. 9.* Almaynus *q. vnic.* S. Antoninus *2. p. tit. 1. c. 20. §. 10.* & alij passim. Ergo multò magis Ecclesia poterit priuare coniugem hæreticum iure petendi debitum, & liberare coniugem Catholicum ab obligatione reddendi debitum, & cohabitandi cum illo.

5 Aduerta tamen, quod licèt coniux fidelis possit separari à coniuge hæretico propter hæresim, non tamen vinculum matrimonij dissoluatur propter hæresim, sicuti patet *ex c. 2. & ex c. Quanto, de diuortiis,* & *ex Trid. Concilio sess. 24. de matrim. canon. 5.*

Quamuis Ostiensis *in c. ex parte 2. de conuersion. coniug. verb. Ratum, n. 2.* & Ioannes Andreas *ibid. n. 3.* velint, quod Ecclesia possit in pœnam delicti statuere, quod matrimonium dissoluatur propter hæresim, scilicet si alter coniux in hæresim, vel apostasiam inciderit, vti suprà dicebam.

At minùs rectè casu, quo matrimonium fuerit consummatum, quia matrimonium consummatum est de iure diuino indissolubile, *Matth. 19.* ibi: *Quos Deus coniunxit, homo non separet,* & 1. Cor. 7. *Iis qui matrimonio coniuncti sunt, præcipio, non Ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere,* & Rom. 7. *Mulier viuente viro alligata est legi.* Ita vt in nullo casu Summus Pontifex dispensare possit in matrimonio consummato. Couarruu. *in 4. decret. p. 2. c. 7. §. 4. n. 15.* Henr. q. *lib. 11. de matrim. cap. 2. num. 3.* & alij, quos sequitur Barbosa *in rubr. ff. solut. matr. part. 2. n. 10.*

6 Quod adeò verum est, vt etiam matrimonium inter infideles consummatum indissolubile sit, quia lex Christi Domini, qua præcipitur indissolubilitas matrimonij, etiam ad infideles se extendit: sic Doctores, quos sequitur Abulensis *in 1. Reg. c. 8. q. 45.* Quamuis tamen Christus Dominus dispensauerit, quod dissoluatur, casu quo alter coniugum ad fidem conuertatur, vti patet ex *1. Cor. cap. 7.*

7 Cæterùm, si matrimonium non fuerit consummatum, sed tantùm ratum, in tali casu poterit Pontifex ex iusta causa dispensare. Innocentius *in cap. ex publico, de concession. circa fin.* Ioannes Andreas *ibid. n. 9.* & Abbas *in c. final. de spons.* Henricus *ibid. n. 4.* Imola *in c. final. de transact. n. 5.* Angelus *in sum. verb. Impedimentum 3. impedim. 13. n. 3.* Syluester *verb. Diuortium, q. 4.* & alij complures. Quod adeò verum est, vt de facto Summus Pontifex pluries dispensauerit, vt infrà, cùm dicam de apostatis, fugitiuis, & eiectis, circa finem.

8 Aduerte secundò, quod Rosella *verb. Impedimentum, impedim. 9. & verb. Diuortium, n. 13.* Syluester *eod. verb. Diuortium, q. 10.* Castro *lib. 2. de leg. pœn. c. 4.* Abbas *in c. final. de conuersion. coniug. n. 1.* Ioannes Andreas *in c. 2. de diuortiis,* Ancharanus *ibid. n. 2.* & alij putent, rationem (cur possit fidelis separari à coniuge hæretico quoad torum, & cohabitationem) esse, quia conceditur à Christo Domino diuortium propter fornicationem, *Matth. 5. & 19.* Sed hæresis est fornicatio quædam spiritualis (cùm per fidem homo primò desponsetur Deo, iuxta illud Oseæ 2. *Desponsabo te mihi per fidem.* Quæ desponsatio violatur per hæresim) ergo cum à Christo Domino concedatur diuortium propter hæresim, quæ comprehenditur sub nomine fornicationis, cùm nomen fornicationis complectatur tam fornicationem carnalem, quàm spiritualem.

Quamuis aliis (vt Soto *in 4. dist. 16. q. vnica, art. 3. ad 2.* Abulensi *in c. 19. Matthæi, q. 70.* & Bellarmino *lib. 5. de matrim. c. 14.*) hæc ratio minùs probetur, & rectè, quia hæresis dicitur fornicatio minùs propriè, & per quandam metaphoram, & propriè fornicatio dicitur illa, quæ est carnalis; at ex Augustino *lib. 3. de doctrina Christiana* (quem communiter sequuntur Theologi, quotiescumque non est ratio, vel absurdum euidens in contrarium) propriè, quantum fieri potest, intelligi debeot; siquidem alioquin nunquam aliquid putum exhauriri posset ex sacris Scripturis) Ergo, &c.

9 Aduerte tertiò, quod si coniux hæreticus, priusquam de hæresi condemnetur, resipiscat, teneatur coniux fidelis illum ad societatem coniugalem recipere, *cap. non solùm 28. q. 1. & c. 2. de diuortiis.* Et probatur, quia ratio, cur ante condemnationem de hæresi fiat diuortium, est propriè periculum subuersionis, sed periculum subuersionis, quando hæreticus resipiscit, & corrigi paratus est, cessat: ergo. In quo differt hæresis ab adulterio carnali, quia coniux innocens non tenetur coniugem adulterum (quamuis coniux adulter resipiscat) recipere ad societatem coniugalem, cùm fides coniugalis sit violata etiam per vnicum actum, & cum (quamuis adulter resipiscat, non cesset esse illa violata, sicuti cessat periculum subuersionis. Sanctus Thomas *in 4. dist. 35. q. vnic. art. 5. ad 3.* S. Bonauentura *ibid. dist. 39. in expositione literæ, n. 4.* Ostiensis *in c. final. de conuersion. coniugum, in princ.* Antoninus *ibid. n. 2.* Ioannes Andreas *n. etiam 2.* Henricus *in c. Quanto, de diuortiis, n. 7.* & alij passim.

10 Aduerte quartò, quod licet coniux fidelis, seu Catholicus recedens propter hæresim à coniuge hæretico propria auctoritate, teneatur illum, si ab hæresi resipiscat, recipere ad societatem coniugalem, vti dicebam; si tamen ab eo recedat, seu separetur per sententiam iudicis Ecclesiastici, non teneatur illum similiter (etiamsi similiter resipiscat) recipere ad eandem dictam societatem coniugalem. Castro *lib. 2. de iust. hæretic. punit. c. 7.* Couarruuias *in 4. decret. part. 2. c. 7. §. 5. n. 5.* Abulensis *in c. 19. Matthæi, q. 72. & 73.* & Barbosa *in rubric. part. 2. n. 10. ff. solut. matrim.* (quamuis quid in contrarium sentiant Glossa *in c. de illa, de diuortiis, in fin.* Ostiensis *ibid. n. 2.* Ioannes Andreas *n. 3.* Antoninus *n. 4.* Ancharanus *n. 5.* Præpositus *n. 7.* Alexander *n. 3.* Supplementum Gabrielis *in 4. dist. 32. q. vnic. n. 2. concl. 6.* Sotus *ibid. dist. 39. quæst.*

quæst.vnic.art.4.ad 3. Abulensis *in cap.17. Matthæi,quæst. 76.* Ananias *in cap.4. de diuortiis, num.* 11. Ostiensis *ibid.in fin.* Iulius Clarus *lib.5.recept. §. hæresis, num.15.* & Surdus *de alimentis ,tit.7. q.21. n.7.* quatenus aiunt, coniugem Catholicam non teneri quidem recipere hæreticum emendatum ad consortium coniugale post sententiam latam à iudice, si velit fieri Religiosus; teneri tamen, si velit remanere in sæculo.

Probatur ex citato capite *de illa,de diuortiis,*ibi: *De illa, quæ à viro suo labente in hæresim, ipsius consortium sine iudicio Ecclesiæ declinauit, videtur nobis, quod mulier ei cùm conuersus fuerit, sit reddenda, quæ etsi reuerti noluerit, compellatur; si verò iudicio Ecclesiæ ab ea recessit, ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendam.* Quibus verbis expressè deciditur, quod post sententiam iudicis Ecclesiastici, non teneatur coniux fidelis coniugem hæreticum emendatum recipere ad consortium coniugale.

11 Obiicies fundamentum Aduersariorum: *in cap. finali de conuersion. coniug.* conceditur coniugi fideli facultas non recipiendi coniugem hæreticum, emendatum, si coniux fidelis velit fieri Religiosus: ergo exinde clarè colligitur, quod è contra teneatur illum recipere, si velit remanere in sæculo: neque obstat, quod *in d.c.de illa,de diuortiis,* coniugi fideli liberè concedatur separatio; quia dictum *cap.de illa,*corrigitur per dictum *cap. finale, & per cap. Quantò ,de diuortiis,* sicuti notat Glossa *in d.c.de illa, circa fin.*

Respondetur: Nego assumptum tanquam quid falsum: sicut & falsum etiam est,dictum *cap.de illa,de diuort.* corrigi per dictum *cap.finale,de conuersion. coniug.* quia coniux fidelis ibi non cogitur ingredi Religionem,sed datur ipsi facultas, & optio, quod possit ingredi,si velit,non tamen propterea ibi habetur, teneri recipere hæreticum emendatum, si velit remanere in seculo,sed datur ipsi; sicuti dicebam, facultas, & optio, etiam vsque eò, quod possit ingredi, si velit, & multò minùs corrigitur per dictum *cap. Quantò, de diuortiis,* quia *in dicto cap. Quantò,de diuortiis*, solùm est sermo de muliere, quando se separauit à coniuge hæretico propria auctoritate, non autem quando separatio facta est auctoritate iudicis Ecclesiastici, & quidem in casu priori tenetur,vti dicebam, illum admittere, & recipere ad societatem coniugalem; non tamen sic etiam in casu posteriori.

12 Aduerte quidò, quod tunc dicatur separatio esse facta per auctoritatem iudicis Ecclesiastici, quando coniux hæreticus est condemnatus de hæresi; nec requiratur,quod iudex ferat specialem sententiam de diuortio. Couarruvias *in 4. decret.part.2.c.7.§.5.n.5.* Henriquez *lib.11.cap.17.num.6.* & Barbosa *in rubric. part.2.ff.solut. matrimonio,n.21.& 22.*quia statim atque quis est declaratus per iudicis sententiam hæreticus,censetur esse condemnatus, vt bonis suis priuetur, & aliis pœnis contra hæreticos latis puniatur; & consequenter, quod etiam debito petendi iure spolietur, & diuortij pœna puniatur,cùm diuortium sit vna pœna ex aliis pœnis hæresis crimini annexa. Castro *lib.2.de iust.hæret.punit.c.7.* Valentia *in controuers.lib.de indissolubil. matrim.cap.17. n.16.* & alij passim.

PETITIO.

An quando per sententiam facta fuit separatio propter hæresim, possit coniux Catholicus sicut ingredi Religionem, sic & suscipere ordines sacros?

SVMMARIVM.

1 *Coniux Catholicus quando per sententiam iudicis facta fuit separatio propter hæresim, sicut potest ingredi Religionem, ita etiam secundùm probabiliorem sententiam suscipere ordines sacros; quia quando per sententiam iudicis facta fuit separatio, potuit vir innocens ob fornicationem carnalem alterius coniugis, etiam inuita adultera, suscipere ordines sacros.*

2 *Coniux innocens quotiescumque potest ingredi Religionem, potest etiam suscipere ordines sacros.*

3 *Nullus coniux post matrimonium contractum potest suscipere ordines sacros, nisi in illis casibus, in quibus conceditur per sacros canones: at in casu nostro sufficit, si extet Textus,in quo conceditur, quod ob hæresim coniugis possit alter coniux Catholicus ingredi Religionem; nam eo ipso censetur concedi facultas suscipiendi Ordines sacros.*

4 *Vir, vt habetur* in cap. Coniugatus, de conuers. coniug. *non potest suscipere ordines sacros, nisi vxor in sæculo remanens emittat votum castitatis: at dictum capitulum loquitur, quando coniux non est liber ab onere coniugali; & ideo non applicatur præsenti casui.*

RESpondetur, quod (quamuis negent Innocentius *in cap. Veniens,circa fin.de conuers. coniug.* Ostiensis *ibid.n.8.& 9.* Ioannes Andreas *n.4.* Antonius *n.4.* & quidam alij, quatenus aiunt, quod possit quidem vir ob adulterium vxoris, & vxor ob adulterium viri ingredi Religionem, eo quòd sic decisum sit *in cap. constitutus, cit.cap.veniens, & cap. Agathosa, 27.q.2.*) Probabiliùs tamen affirmant Sotus *in 4.dist.39.q.vnic.art.4.ad 3.* Palatius *ibid. dist.35.disput. vnic.* Rodriq. *tom.1. cap.230. num.2.* & alij, quos sequitur Barbosa *in rubrica, part.2. num.20. ff. solut.matrim.* 1

Probatur, quia quando per sententiam iudicis facta fuit separatio, potest vir innocens ob fornicationem carnalem alterius coniugis, etiam inuita adultera, suscipere ordines sacros: ergo etiam poterit ob fornicationem spiritualem,quæ est hæresis. Consequentia patet à pari. Antecedens tradunt Paludanus *in 4.dist.27. q.3.art.2.n.10.* Sotus *ibid.q.1.n.4.in fin.* Glossa *in cap.Constitutus, de conuers.coniug.verb.ad gradum.* Abbas *ibid.n.57.* Antonius *n.4.* Syluester *verb. diuortium,q.17. dicto 1.n.20.* Armilla *eod.verb.n.11.* S.Antoninus *3.part.tit.1.cap.21.§.1.circa fin.* Henriquez *lib.11.de matrim.c.8.n.10.* & Corduba *in sum. q.137.*

Confirmatur, quia quotiescumque potest coniux innocens ingredi Religionem, potest etiam suscipere Ordines sacros. Paludanus, Sotus, Syluester, & Armilla *in locis suprà citatis.* Sed coniux fidelis ob hæresim alterius coniugis potest ingredi Religionem, ex dictis *suprà & ex cap.finali,de conuers.coniug.* Ergo etiam & poterit suscipere Ordines sacros. 2

Obiicies: Post matrimonium contractum nullus coniux potest suscipere Ordines sacros, nisi in illis casibus,in quibus (vt habetur *in extrauag. antiqua, Ioannis XXII.de Voto*) conceditur per sacros canones: at nullus extat Textus canonicus, in quo id concedatur in casu nostro: ergo. 3

Respondetur: Nego minorem, quia sufficit, si extat Textus, in quo conceditur, quod ob hæresim coniugis possit alter coniux Catholicus ingredi Religionem; nam eo ipso censetur etiam concedi, quod & possit suscipere Ordines sacros; siquidem ius coniugij, sicut impedit, ne coniux ingrediatur Religionem; sic etiam impedit,ne suspiciat Ordines sacros: cùm ergo coniux hæreticus, postquam fuit condemnatus de hæresi,amittat omne ius coniugale, sequitur quod sicut potest alter coniux innocens, & fidelis ingredi Religionem, sic etiam possit suscipere Ordines sacros.

Instabis: *In cap. coniugatus, de conuers. coniug.* dicitur, quod non possit vir suscipere Ordines sacros, nisi vxor in sæculo remanens emittat votum castitatis: Ergo, si in casu nostro vxor hæretica, & emendata 4

nolit emittere tale votum, vir innocens, & fidelis non poterit suscipere ordines sacros.

Respondetur, nego consequentiam; quia dictum *cap. coniugatus*, intelligitur quando coniux non est liber ab onere coniugali: tunc enim vltrò concedo, quod vir non possit (quamuis vxor det ei facultatem) ingredi Religionem, nec suscipere ordines sacros, nisi illa remanens in sæculo emittat votum castitatis: at secus quando vir est omnino liber ab omni onere coniugali, sicut est in casu nostro: tunc enim non requiritur, quod vxor similiter emittat prædictum votum castitatis.

COROLLARIVM III.

An coniux hæreticus, condemnatus de hæresi, & facta separatione per iudicis sententiam, possit sine consensu coniugis innocentis ingredi Religionem, vel suscipere ordines sacros?

SVMMARIVM.

1 *Coniux hæreticus condemnatus de hæresi, & facta separatione per iudicis sententiam, non potest sine consensu coniugis innocentis ingredi Religionem, vel suscipere ordines sacros, quia si fiat diuortium propter fornicationem carnalem, non potest adulter, inuito altero coniuge innocente, ingredi Religionem.*

2 *Innocens, ad cuius petitionem fertur sententia diuortij propter adulterium carnale alterius coniugis, videtur cedere iuri suo, & concedere alteri facultatem ingrediendi religionem, & suscipiendi ordines sacros: tamen id non debet concedi in adulterio spirituali ob crimen hæresis.*

3 *Coniux innocens, si post latam sententiam de hæresi alterius coniugis nocentis, monitus fuerit, quod illum iam emendatum recipiat, sed recipere recuset, potest tunc prædictus alter coniux nocens ingredi Religionem, quia sic procedit etiam in adulterio carnali.*

4 *Coniux nocens iam emendatus, vt ingredi possit Religionem, requiritur multiplex admonitio, quia iniustum non videtur, vt statim atque semel coniux innocens fuerit admonitus, debeat illum recipere ad societatem coniugalem.*

5 *Coniux hæreticus, vel adulter iam emendatus, si Religionem post latam de diuortio sententiam ingrediatur, & coniux innocens id notum habuerit, & cùm potuerit contradicere, non contradicit, valet professio; quia censetur tunc dedisse facilitatem ingrediendi Religionem.*

1 EX dictis habetur tertiò, non posse; & docent Sotus *in 4. dist. 39. q. vnic. art. 5. ad 3.* Palatius *ibid. dist. 35. disp. vnic.* Angelus *verbo diuortium, q. 10.* Armilla *eodem verbo, n. 8.* & alij, quos sequitur Barbosa *in rubrica, part. 2. ff. solut. matrim.* Et vlteriùs

Probatur, quia si fiat diuortium propter fornicationem carnalem, non potest adulter, inuito altero coniuge innocente, ingredi Religionem: ergo neque similiter etiam, si fiat diuortium propter fornicationem spiritualem, scilicet propter hæresim. Consequentia patet à pari. Antecedens tradunt Glossa *in cap. ex literis, verbo redire, de diuort.* Syluester *verb. Matrimonium, q. 1 t.* S. Antoninus *part. 3. tit. 1. cap. 21. §. 6.* & alij, quos sequitur Barbosa *vbi suprà*, & suadet ratio, quia adulter, etiam post latam sententiam, tenetur redire ad consortium coniugale (si coniux innocens id petat) cùm per sententiam judicis latam de divortio conjux innocens non privetur jure, & dominio, quod habet in corpus alterius conjugis, alioquin sententia lata judicis aduersùs reum esset in fauorem illius, contra id quod habetur *in leg. euidenter, ff. de exception. rei iudic.* & alioquin adulter ex delicto commodum reportaret, contra id, quod habetur *in leg. itaque, ff. de furtis.* Et notant Sanctus Thomas *in 4. distinct. 35. quæstione vnica, art. 6. ad 3.* Sanctus Bonauentura *ibidem, articulo vnico, quæst. 5.* Maior *q. 1. circa finem*, S. Antoninus *part. 3. tit. 1. cap. 21. §. 6.* Abbas *in cap. ex literis, de diuort. circa fin.* Ostiensis *ibidem, num. 2.* Ioannes Andreas *num. 1.* Alexander *num. 20.* Abulensis *in cap. 19. Matthæi, q. 75.* & alij passim.

Confirmatur, quia etiamsi concederetur, quod in adulterio carnali non possit coniux adulter post emissam in Religione professionem, vel post susceptos ordines sacros redire ad coniugem innocentem (si coniux innocens petat vt redeat, & adulter ingressus sit Religionem, vel susceperit ordines sacros, sine facultate coniugis innocentis, post latam scilicet sententiam de diuortio, sicuti volunt Paludanus *in 4. distinct. 35. quæstione 2. articulo 3. numero 19.* Sotus *in 4. dist. 36. quæstione vnica, articulo 6. ad 2.* Henriquez *libro 11. de matrimonio, capite 17.* Ex eo quod, vt loquiunt ipsi, innocens, ad cuius petitionem fertur sententia diuortij propter adulterium carnale alterius coniugis videtur cedere iuri suo, & concedere alteri facultatem ingrediendi Religionem, vel suscipiendi ordines sacros) tamen id etiam concedi non debet in adulterio speciali (cùm quando fit diuortium ob crimen hæresis, tale diuortium fiat in pœnam hæresis, vbi coniux fuit de hæresi condemnatus; & diuortium sit pœna coniuncta hæresi, licet coniux fidelis non petat, quod feratur sententia de diuortio: ergo, si hæreticus emendatus ingrediatur Religionem, poterit coniux innocens, & fidelis illum reuocare, cùm non potuerit ille profiteri in præiudicium coniugis innocentis; nec coniux innocens censeatur cessisse iuri suo, & facultatem dedisse coniugi nocenti, quod ingrederetur Religionem, vel susciperet Ordines sacros.

Aduerte tamen, quod si coniux innocens post latam sententiam de hæresi alterius coniugis nocentis, monitus fuerit quod illum iam emendatum recipiat, sed recipere recuset, possit tunc prædictus alter coniux nocens, iam emendatus, ingredi Religionem, & non possit post emissam professionem à coniuge innocente reuocari. 3

Probatur, quia in adulterio carnali post latam sententiam de diuortio, & post præmissam monitionem, quod velit coniux innocens coniugem adulterum sibi reconciliare, potest coniux adulter ingredi Religionem, & non potest post professionem à coniuge innocente reuocari: ergo idem dici debet in casu nostro de adulterio spirituali. Consequentia patet à pari. Antecedens tradunt Ostiensis *in cap. Gaudemus, de conuers. coniug. n. 3.* Cardinalis *ibid. num. vnic.* Ioannes Andreas *num. 3.* Abulensis *in cap. 19. Matthæi, q. 75. 76.* & alij passim, & suadet ratio, quia coniux innocens recusans alterum coniugem iam emendatum recipere, & sibi reconciliare, videtur tacitè illi concedere facultatem vt possit ingredi Religionem, quandoquidem, si denegans illi reconciliationem, nolit concedere facultatem ingrediendi Religionem, irrationabiliter agit; ita vt talis nolitio tanquam irrationabilis, attendenda non sit.

Quamuis, vt prædictus coniux nocens, iam emendatus, ingredi possit Religionem, requiratur multiplex admonitio, quia iniustum non videtur, vt statim atque semel coniux innocens admonitus fuerit, debeat illum recipere ad societatem coniugalem, & sibi reconciliare. Ancharan. *in d. c. Gaudemus, de conuers. coniug. n. 5.* Antoninus *ibid. circa fin.* Astensis *part. 2. lib. 8. tit. 11. art. 3.* & alij complures. 4

Aduerte

3. Aduerte secundò, quod si coniux hæreticus, vel adulter iam emendatus, Religionem post latam de diuortio sententiam ingrediatur, & coniux innocens id notum habuerit, & cùm potuerit contradicere, non contradixit, valeat professio; quia censetur tunc coniux innocens dedisse illi facultatem ingrediendi prædictam religionem. Syluester *verbo Matrimonium 9. quæst.1.1.* Tabiena *eodem verbo Matrimonium 4.q.5. n.6.* S. Antoninus *part.3.tit.1.cap.12.§.6.* & alij communiter.

COROLLARIVM IV.

An si coniux fidelis, sciens alterum coniugem incidisse in hæresim, habeat copulam cum illo, possit ampliùs ab illo per diuortium separari?

SVMMARIVM.

1 *Coniux fidelis sciens alterum coniugem incidisse in hæresim, si habeat copulam cum illo, potest ampliùs ab illo per diuortium separari, nisi habuerit expressam voluntatem remittendi illi ius, quod sibi competit diuertendi à prædicto coniuge post sententiam: Ratio enim, cur coniux, qui deliquit, non possit petere debitum à coniuge innocente, est quia coniux innocens vult vti iure diuortij.*

2 *Oculus ad hoc vt eliciat actus visionis, quos elicere non potest propter aliquod impedimentum, quod ei opponitur, solùm requiritur, quod remoueatur huiusmodi impedimentum, quo remoto, statim oculus potest elicere prædictos actus.*

3 *Excommunicatio si tollatur à iudice excommunicato, statim ille (cùm ipso iure per excommunicationem potestas iudicis non sit extincta, sed solùm suspensa, seu impedita) potest exercere actus iudici competentes.*

4 *Quando quis tacitè repudiat hæreditatem, hæreditas illa transit ad substitutos, & non requiritur illorum acceptatio.*

5 *Coniux innocens quando renunciat iuri acquisito per diuortium, & non ampliùs vti vult iure diuortij, statim ad ius petendum vocat coniugem nocentem virtute vinculi matrimonij, quod non fuit dissolutum, sed tantùm ex parte suspensum.*

6 *Coniux fidelis si copulam habeat cum coniuge hæretica, vel è contra, post sententiam latam de hæresi, non tenetur illam recipere ad pristinam societatem coniugalem; quia nullo iure habetur, quod coniux innocens petens debitum à coniuge adultera, vel hæretica, iam emendata, vel è contra, condonet iniuriam sibi factam per adulterium carnale, vel spirituale.*

7 *Nouitius, si post annum elapsum vestibus Professorum vtatur, aliósque actus Religiosis Professis competentes exerceat; sed tamen animum profitendi non habeat, quamuis in foro externo Professus præsumatur, reuera tamen ob defectum voluntatis Professus non erit, quia actus non operatur vltra intentionem agentis.*

1 EX dictis habetur quartò, quod si coniux fidelis sciens alterum coniugem incidisse in hæresim, habeat copulam cum illo, priusquam ille de hæresi fuerit condemnatus, possit talis coniux innocens post sententiam de alterius coniugis hæresi latam ab illo per diuortium separari. Nec censendum sit, quod delictum illi condonauerit per priorem copulam cum eodem habitam, nisi quando haberet expressam voluntatem remittendi illi ius, quod sibi competit diuertendi à prædicto coniuge post sententiam latam: quamuis si habeat voluntatem expressam remittendi illi tale ius per illam copulam cum eodem habitam, valeret remissio, & condonatio, etiamsi per solam mentem facta fuerit; & non requiritur, quod alter coniux, cui talis condonatio, & remissio facta fuit, talem condonationem, & remissionem acceptet: Hoc Corollarium quoad omnes partes patet; quoad vltimam tamen (scilicet, quod non requiratur acceptatio, in qua est aliqua difficultas.)

Probatur, quia ratio, cur coniux, qui deliquit, non possit petere debitum à coniuge innocente, est quia coniux innocens vult vti iure diuortij: ergo statim atque hæc voluntas cessat, recuperat alter coniux illud ius, & alia acceptatio non requiritur.

Confirmatur: Ad hoc, vt oculus eliciat actus visionis, quos elicere non potest propter aliquod impedimentum, quod ei opponitur, solùm requiritur quod remoueatur huiusmodi impedimentum; quo remoto, statim oculus (cùm in ipso remaneat integra potentia visiua) potest elicere prædictos actus visionis, & quid aliud non requiritur: ergo similiter in casu nostro (cùm vinculum matrimonij remaneat etiam integrum, & illæsum, & solùm sit impedimentum, quia coniux innocens vult vti iure diuortij) si huiusmodi impedimentum remoueatur, statim alter coniux, qui deliquit, recuperabit pristinum ius, & alia acceptatio non requiritur. 2

Confirmatur secundò: Si à iudice excommunicato tollatur excommunicatio, statim ille (cùm in ipso per excommunicationem potestas iudicis non sit extincta, sed solùm suspensa, seu impedita) potest exercere actus iudici competentes, & quid aliud non requiritur: ergo similiter (cùm ob hæresim non sit extinctum vinculum matrimonij, sed solùm coniux reus sit impeditus, vt ob hæresim ab altero coniuge debitum petere possit) statim atque tollitur huiusmodi impedimentum (quod tollitur, quotiescumque alter coniux cedit iuri suo) recuperat coniux hæreticus iam emendatus, ius petendi, & alia acceptatio non requiritur. 3

Confirmatur tertiò, quando quis tacitè repudiat hæreditatem, statim hæreditas illa transit ad substitutos, & non requiritur illorum acceptatio: ergo similiter etiam, quando coniux innocens renunciat iuri suo acquisito per diuortium, & non ampliùs iure diuortij vult vti, statim coniux nocens recuperat ius petendi, & alia acceptatio non requiritur. 4

Non obstat, si dicas: quod quando quis tacitè repudiat hæreditatem, statim hæreditas illa transit ad substitutos, quia ad hæreditatem illam substitutos vocat ipsum testamentum. 5

Respondetur enim, quod similiter etiam, quando coniux innocens renunciat iuri acquisito per diuortium, & non ampliùs iure diuortij vult uti, statim ad ius petendum vocat coniugem nocentem ipsum vinculum matrimonij, quod nunquam fuit dissolutum, sed tantùm suspensum, seu impeditum ex parte coniugis nocentis.

Aduerte tamen, quod si coniux fidelis copulam habeat cum coniuge hæretica (vel è contra) post sententiam latam de hæresi, non teneatur illum recipere ad pristinam societatem coniugalem, si non habeat animum ei condonandi, & remittendi ius diuortij (sicut etiam contingit in adulterio carnali.) 6

Probatur; quia nullo iure habetur, quod coniux innocens petens debitum à coniuge adultera, vel hæretica iam emendata (vel è contra) condonet iniuriam sibi factam per adulterium carnale, vel spirituale; sed solùm apud sacros Canones in casu de adulterio carnali habetur, præsumi factam esse condonationem: quæ verba tantùm significant præsumptio-

nem, & non iam realiter factam condonationem, seu remissionem: ergo. Consequentia patet. Antecedens probatur; quia hoc modo loquendi (scilicet quod innocens per copulam subsecutam censeatur coniugi nocenti condonare iniuriam, & ius diuortij) vtuntur canones, & leges, inter quas *lex Quæsitum, §. Item quæritur, ff. ad legem Iuliam de adulteriis*. Et hoc eodem modo loquendi vtuntur etiam communiter Doctores, inter quos Innocentius *in cap. Inquisitionis, de sentent. excommunic. num. 1.* Cardinalis *ibidem, numero vnico*, Ioannes Andreas *numer. 3.* Sotus *in 4. distinct. 36. quæst. vnica, art. 7. in fine corporis*, Supplementum Gabrielis *in 4. dist. 35. quæst. vnica, art. 7. casu 6. in prima conclusione*, Sanctus Antoninus *parte 3. titulo 1. cap. 21. §. 5.* Palaus *libro 1. cons. 402. num. vnico*, & alij passim.

7 Confirmatur, quia si nouitius post annum elapsum vestibus Professorum vtatur, aliósque actus Religiosis professis competentes exerceat, sed tamen animum profitendi non habeat (quamuis in foro externo Professus præsumatur, reuera tamen ob defectum voluntatis professus non erit;) sic Doctores communiter, quos sequitur Nauarrus *comment. 4. de Regular. num. 75.* Ergo etiam in casu nostro ob defectum similiter voluntatis non erit remissio, seu condonatio vera iuris diuortij, sed solùm præsumpta; ita vt si remissio, seu condonatio vera sit iuris diuortij, requiratur animus remittendi, seu condonandi ius diuortij.

Et ratio à priori est, quia sicuti habetur *in leg. Non omnes, ff. si cert. pet.* actus non operatur vltra intentionem agentis; sed reuera, qui habet copulam modo suprà explicato, non vult remittere, seu condonare ius diuortij; ergo realiter non erit remissio, seu condonatio vera iuris diuortij.

DVBITATIO CLIV.

An licitè possit quis recipere sacramenta ab hæretico in articulo mortis?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus non toleratus amittit iurisdictionem, & propterea non potest efficere validos actus qui iurisdictionem requirunt.*

2 *Hæreticus non toleratus non potest absoluere, excommunicare, Indulgentias dare, vel quid aliud simile facere: secus inualidè faceret.*

3 *Excommunicatus non potest excommunicare, & excommunicatus ab hæretico pro excommunicato non reputatur.*

4 *Excommunicatus ad iudicandum non recipitur, quia iurisdictio datur, & aufertur per Ecclesiam, & præcipuè aufertur propter hæresim.*

5 *Ab hæretico etiam nominatim excommunicato, suspenso, & degradato in articulo mortis licitè quis potest recipere baptismum, si tunc non sit alius, qui baptizare possit.*

6 *Qui in articulo mortis ab hæretico baptismum suscepit, expressè laudatur* in cap. si quem, in fine, 24. quæst. 1.

7 *Hæreticus quod non possit conferre baptismum in casu necessitatis, non videtur esse mens Ecclesiæ, imò in casu necessitatis constitutus non solùm potest, sed tenetur recipere.*

8 *In articulo mortis potest quis licitè à Sacerdote hæretico etiam similiter nominatim excommunicato, suspenso, & degradato recipere sacramentum Pœnitentiæ, secundùm communiorem Theologorum sententiam; quamuis contrarium non improbabiliter teneant aliqui ibi relati.*

9 *In articulo mortis absolutè, & vniuersaliter dicitur in Concilio Arausicano, & Tridentino, omnes Sacerdotes absoluere posse.*

10 *Qui omnes dicit, neminem excludit.*

11 *In articulo mortis ex Concilio Tridentino quilibet excommunicatus, & hæreticus absolui potest ab omnibus peccatis & censuris: ergo sic etiam quilibet Sacerdos etiam excommunicatus & hæreticus absoluere potest in eodem articulo constitutum; cum Concilium de vtraque parte eodem modo loquatur.*

12 *In articulo mortis licitè potest quis ab hæretico recipere Baptismum; ergo etiam & sacramentum Pœnitentiæ, cum quilibet in articulo mortis sacramentum Pœnitentiæ recipere teneatur, si sit copia Ministri.*

13 *Sacramentum Pœnitentiæ (sicut Baptismus est necessarius omnibus simpliciter post peccatum originale) ita est necessarium, si non simpliciter omnibus, tamen simpliciter omnibus lapsis.*

14 *Sacramentum Pœnitentiæ dicitur Sacramentum secunda Tabula post peccatum actuale.*

15 *Neque videtur esse mens Ecclesiæ in eo statu denegare potestatem absoluendi Sacerdoti, quamuis hæretico, etiam nominatim excommunicato, cùm tunc temporis agatur de æterna salute, & contritio ex alio capite sit valde difficilis.*

16 *Non obstat, quod hæreticus careat iurisdictione; quia in casu necessitatis, v.g. si non sit copia alterius, non videtur ab eo ablata huiusmodi facultas, neque præsumitur Ecclesia extendere prohibitionem suam ad casum tantæ necessitatis.*

17 *Textus* in can. Verbum, de Pœnit. distinct. 1. & in can. Arianus 1. quæst. 1. *loquuntur extra articulum mortis, & ideò eorum sermo non adaptatur casui, de quo agimus: Ecclesia enim in tali casu concedit omnibus Sacerdotibus facultatem absoluendi propter commune bonum animarum.*

18 *Hæretico, si sit periculum, quod is inferat iniuriam huic Sacramento, quodque non habeat intentionem absoluendi, videtur denegata iurisdictio absoluendi etiam in articulo mortis. Et idem dic, si sit periculum peruersionis, vel quod aliis fidelibus scandalum præstetur: secus est, si probabiliter traderetur oppositum.*

19 *In articulo mortis constitutus licèt Syluester teneat, quod tantùm licitè possit confiteri Sacerdoti hæretico, si non sit copia alterius Sacerdotis; tamen non solùm licitè potest, sed etiam tenetur cum eodem confiteri.*

20 *Pœnitens in tali casu neque peccabit; quia petit Sacramentum, quod Sacerdos (eliciendo scilicet actum contritionis) dignè administrare potest, quod si non fecerit, non imputatur pœnitenti, sed malitiæ Sacerdotis. Quapropter non inducit illum ad peccandum, sed potiùs peccatum illius permittit. Quidquid dicant alij de Sacerdote parato, & non parato.*

21 *In articulo mortis potest quis licitè à Sacerdote hæretico, etiam similiter nominatim excommunicato, suspenso, vel degradato, accipere Sacramentum Eucharistiæ, si non adsit alius, qui illum administret.*

22 *Eucharistiæ sacramentum in articulo mortis est de præcepto, & valde vtile ad salutem, cùm interdum per accidens conferat primam gratiam. Quandoquidem si pœnitens fuerit solùm attritus, recipiendo hoc sacramentum, fit virtualiter contritus.*

Sanctus

23 *Sanctus Hermenegildus* in cap. vltimo, 24. quæst. 1. *laudatur, quod potius mori voluerit, quàm Eucharistiam recipere ab Episcopo Ariano. Sed id præterquam quod non fuerit in articulo mortis, Eucharistia ei dabatur per Arianum, tanquam in signum sui consensus in patris hæresim.*

24 *In articulo mortis non potest quis licitè à Sacerdote hæretico, nec etiam à Sacerdote nominatim excommunicato, vel publico Clerici percussore, qui nulla tergiuersatione celari possit, è contra recipere Sacramentum Extremæ Vnctionis.*

25 *Sacramentum Extremæ Vnctionis non est tantæ necessitatis, & ordinariè supponit, infirmum esse absolutum à peccatis:* & *certum non est prædictum Sacramentum non esse de præcepto, tenentque plures Doctores, non esse peccatum mortale, si quis in articulo mortis hoc Sacramentum sine contemptu prætermittat.*

26 *Sacramentum Extremæ Vnctionis non est conferendum tempore interdicti.*

27 *Sacerdos hæreticus, vt suprà, potest etiam administrare hoc Sacramentum in articulo mortis constituto, si eidem aliter succurri non potest, videlicet si sit tantùm attritus, quia virtute huius Sacramenti quoad effectum potest fieri contritus.*

1 REspondetur, & dico primò (licèt hæreticus, scilicet non toleratus, amittat Iurisdictionem, & propterea non possit efficere validos actus, qui iurisdictionem requirunt, Sanctus Thomas 2.2. *q.* 10. *art.* 4. com-
2 muniter receptus: Vnde, inquit ipse, non potest hæreticus absoluere, nec excommunicare, nec Indulgentias dare, vel quid aliud simile facere, quod si fecerit, nihil est factum: *& in cap. audiuimus*, 24. *q.* 1. dicitur
3 quod excommunicatus non possit excommunicare: *& in cap. Apertè, eodem loco*, habetur quod is, qui ab hæretico excommunicatur, talis non reputetur; *& in c. Mi-*
4 *ramur, ibidem*, aperitur, quod excommunicatus ad iudicandum non recipiatur; & ratio est, quia iurisdictio datur, & aufertur per Ecclesiam: aufertur autem præ-
5 cipuè propter hæresim.) Nihilominus in articulo mortis licitè potest quis ab hæretico, etiam nominatim excommunicato, suspenso, & degradato, recipere baptismum, si tunc non sit alius qui baptizare possit. Sanctus Thomas 3. *part. q.* 64. *art.* 6. *ad tertium, & q* 82. *art.* 7. *ad secundum, & in* 4. *dist.* 19. *q.* 1. *art.* 12. *quæstiuncul.* 2. *ad tertium.* Scotus *in* 4. *dist.* 5. *q.* 2. Durandus *ibid. q.* 2. *num.* 7. Thomas de Argentina *quæst. vnica, art.* 1. Capreolus *conclus.* 3. *&* 4. Caietanus 3. *part. q.* 84. *art.* 3. Paludanus *in* 4. *dist.* 5. *disput.* 3. Sotus *in* 4. *distinct.* 1. *q.* 5. *art.* 6. Victoria *in summa de baptismo, num.* 29. Angelus *verbo Angelus* 1. *num.* 12. Syluester *eodem verbo* 3. *quæst.* 5. 6. *&* 7. *& verbo Confessor* 1. §. *vltimo*, Ioannes Medina *Cod. de Confessione, q.* 28. Nauarrus *in summa, cap.* 12. *num.* 4. Astensis 1. *part. lib.* 4. *tit.* 1. *art.* 3. Couarruv. *in cap. Alma mater*, §. 6. *num.* 8. *conclus.* 8. (vbi dicit esse communem Theologorum opinionem,) Angles *in materia de Sacramentis in genere, part.* 1. Bartholomæus Ledesma *de Sacramentis etiam in genere, dubit.* 54. Tabiena *verbo Absolutio* 1. *num.* 32. Vgolinus *tabul.* 1. *de censuris, cap.* 13. §. 17. Suarez *de censur. disput.* 55. *sect.* 1. *num.* 5. & Sayrus *de censuris, etiam lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 12.

6 Probatur primò auctoritate, quia *in cap. signum, in fine*, 24. *q.* 1. expressè laudatur is, qui in articulo mortis ab hæretico baptismum suscepit.

7 Secundò probatur ratione, quia non videtur esse mens Ecclesiæ, quod in casu necessitatis nolit conferri baptismum ab hæretico, cùm in tali casu etiam infidelis possit Baptizare: quod adeo verum est in casu necessitatis, vt non solùm possit recipere baptismum ab hæretico, sed etiam teneatur, si possit; cùm baptismus, præsertim in dicto casu, necessarius sit ad salutem. Sic Sotus, Victoria, Sayrus, & alij complures *in locis suprà citatis.*

Dico secundò: In articulo mortis potest quis licitè 8
à Sacerdote hæretico, etiam similiter nominatim excommunicato, suspenso, & degradato, recipere Sacramentum Pœnitentiæ. Durandus *in* 4. *dist.* 19. *q.* 2. Paludanus *dist.* 24. *q.* 7. *art.* 2. *& dist.* 25. *q.* 1. *art.* 3. *ad* 3. Maior *dist.* 19. *quæst.* 1. Sotus *dist.* 18. *quæst.* 4. *art.* 4. Glossa *in cap. Non est vobis, verbo baptismus paruulorum, de sponsal.* Nauarr. *in summa, cap.* 27. *num.* 271. *& consil.* 23. *de pœnit. & remission.* Canus *relect. de pœnit. part.* 5. *fol.* 83. Medina *tract.* 2. *de pœnit. quæst.* 18. *circa finem.* Vasquez *etiam de pœnit. q.* 93. *art.* 1. *dubit.* 4. *num.* 8. Reginald. *in Praxi for. pœnitential. lib.* 1. *num.* 58. *& seqq.* Sanctus Antoninus 3. *part. tit.* 14. *cap.* 19. §. 16. *&* 18. Henriquez *lib.* 6. *cap.* 11. §. 8. Angelus *verbo Confessio* 3. *num.* 2. Syluester *verbo Confessor* 1. *q. vltima, & verbo Confessor* 3. *q.* 6. Armilla *verbo Absolutio, n.* 12. Rosella *verbo Confessio* 3. *num.* 35. Suarez *tom.* 5. *disp.* 11. *sect.* 1. *num.* 7. *&* 14. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 11. *quæst.* 11. *&* 12. *& cap.* 19. *q.* 5. Gambatupta *de casib. reseruat. cap.* 2. *n.* 54. *& seqq.* Conineh. *de Sacrament. disp.* 8. *dub.* 2. *num.* 15. Iacob. de Graff. 1. *decis. part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 81. Miranda *in Manual. Prælat. tom.* 1. *num.* 45. *art.* 11. *concl.* 1. Cenedus *ad decretum, collect.* 24. *num.* 5. Chamerotus *tract. de Confess. dub.* 16. 17. *& seq.* Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 13. *num.* 5. Victoria *in summa, tract. de clauib. n.* 28. Viualdus *de confession. num.* 64. Bonacina *de Sacramentis, disp.* 5. *quæst.* 7. *punct.* 1. *num.* 9. *& de censuris, disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 3. *num.* 5. Ruard. Tapper. *in explicat. art.* 3. §. 5. Ledesma 2. *part. quæst.* 1. *art.* 6. *& q.* 22. *art.* 1. & Vgolinus *tabul.* 1. *cap.* 14. §. 16. *n.* 12. Quorum sententiæ fauent S. Bonauentura *in* 4. *dist.* 19. *quæst.* 1. *vers. Quilibet*, Caietanus *verbo Absolutio, cap.* 2. *de absolut. ex parte absoluentis, verbo necessitas*, Adrianus *q.* 3. *de confess.* Capreolus *in* 4. *dist.* 19. *q. vnica, art.* 3. *ad* 4. Pedraza *in summa, cap.* 7. Alcozer *in summa, cap.* 9. Catechismus *fol.* 289. Directorium Curatorum *fol.* 144. Polancus *in directorio, cap.* 2. & alij, quatenus vniuersaliter docent, quod in articulo mortis quilibet Sacerdos possit absoluere.

Quamuis contrarium non improbabiliter teneant Alensis 4. *part. q.* 80. *membr.* 3. *art.* 2. §. 1. *vers. Item non est.* Richardus *in* 4. *dist.* 18. *art.* 9. *q.* 1. Medina *Cod. de Confession. q. cui debeat fieri confessio*, §. *ad aliud, &* §. *oppositum*, Couarruu. *in cap. Alma mater, part.* 1. §. 6. *n.* 8. *concl.* 8. (vbi subdit, hanc esse communem sententiam Doctorum.) Gloss. *in cap. Præter hoc, dist.* 32. §. *Ad hoc, verbo Per manus*, Abbas *in cap. Non est, de sponsal. n.* 9. Castro *lib.* 2. *de iust. hæreticor. punit. cap.* 23. *&* 24. Pisanella *verbo Confessio* 3. *q.* 19. Corduba *in summa casuum, q.* 18. Abulensis *in cap.* 16. *Matthæi, q.* 83. Turrecremata *in cap. Verbum, de pœnit. dist.* 1. *num.* 14. & Astensis *part.* 2. *lib.* 5. *tit.* 14. *q.* 6. idem sentire videtur S. Thomas *in* 4. *dist.* 17. *q.* 3. *art.* 3. *quæstiuncul.* 1. *ad secundum, & distinct.* 19. *quæst.* 1. *art.* 2. *quæstincul.* 2. *ad* 3. *& in supplemento, q.* 19. *art.* 6. quatenus expressè aiunt, quod Sacerdos nominatim excommunicatus, præsertim si fuerit hæreticus, non possit absoluere in articulo mortis.

Probatur primò ex Concilio Arausicano *cap.* 3. & ex 9
Concilio Tridentino *sess.* 14. *cap.* 2. *de reformat.* vbi absolutè, & vniuersaliter dicitur, omnes Sacerdotes absoluere in articulo mortis: ergo etiam id de hæreticis intelligendum erit. Antecedens patet: conse- 10
quentia probatur, quia qui omnes dicit, neminem excludit, *argumento l. Iubemus*, *ff. de legat.* 3. Tum quia ex Concilio Tridentino in articulo mortis quili- 11
bet excommunicatus, & hæreticus absolui potest ab omnibus peccatis, & censuris: ergo sic etiam in eodem articulo mortis quilibet Sacerdos, etiam excommunicatus, & hæreticus, absoluere potest constitutum in prædicto articulo mortis, cùm Concilium eodem modo (tam ex parte eius, qui debet absoluere, quàm ex parte eius qui debet absolui) vniuersaliter loquatur.

12 Secundò probatur ratione, quia ex dictis suprà, in articulo mortis licitè potest quis ab hæretico recipere baptismum: ergo etiam & Sacramentum Pœnitentiæ, cùm quilibet in articulo mortis Sacramentum Pœni-
13 tentiæ recipere teneatur, si sit copia ministri; tum cùm Sacramentum Pœnitentiæ, sicut baptismus est necessarius omnibus simpliciter post peccatum originale: (quapropter baptismus dicitur Sacramentum primæ tabulæ post peccatum originale,) ita sit & necessarium, si non simpliciter omnibus, tamen simpliciter omnibus
14 lapsis: quapropter Sacramentum Pœnitentiæ dicitur Sacramentum secundæ Tabulæ post peccatum actuale.

15 Confirmatur, quia non videtur esse mens Ecclesiæ, quod in articulo mortis deneget potestatem Iurisdictionis Sacerdoti, quamuis hæretico, etiam nominatim excommunicato; cùm infirmus tunc temporis sit in eo statu, in quo agitur de æterna salute, & contritio ex alio capite sit valdè difficilis.

16 Objicies ex aduersariis: huiusmodi Sacerdos caret Iurisdictione: ergo confessio illi facta erit inualida.

Respondetur, nego antecedens, quia mens Ecclesiæ videtur esse, quod in articulo mortis quilibet Sacerdos possit absoluere; cùm verisimile sit, non velle Ecclesiam, quod lex sua, qua hæretico prohibet exercere Iurisdictionem, extendatur etiam ad causam tantæ necessitatis.

17 Instabis: *In cap. verbum, de pœnitent. dist. 1.* ex Ambrosio *lib. 1. de Cain & Abel, cap. 4.* habetur, quod hæreticus non habeat potestatem ligandi & soluendi, & *in cap. Adrianus, 1. q. 1.* dicitur, quod hæreticus possit solùm conferre baptismum.

Respondetur: vtrobique esse sermonem extra articulum mortis, quia in articulo mortis Ecclesia concedit omnibus Sacerdotibus facultatem absoluendi propter commune bonum animarum, eo quòd in articulo mortis Sacramentum Pœnitentiæ sit maximè necessarium, præsertim si pœnitens sit solùm attritus.

18 Reinstabis: est periculum, quod hæreticus inferat iniuriam huic Sacramento, quodque non habeat intentionem absoluendi: ergo potius verisimile est, quod Ecclesia ad hæc incommoda vitanda deneget Sacerdoti hæretico Iurisdictionem absoluendi, etiam in articulo mortis.

Respondetur: concedo totum, si sit hoc periculum, vel si timeatur, quod fidelis ab hæretico peruertatur, vel quod aliis fidelibus scandalum præstetur; at si probabiliter credatur, quod Sacerdos hæreticus administraturus sit hoc Sacramentum secundùm ritum Ecclesiæ, tunc constitutus in articulo mortis non solùm licitè potest confiteri Sacerdoti hæretico, sed etiam tenetur; cùm habet ministrum qui hæc Sacramenta ritè conferre potest, & obliget tunc præceptum diuinum
19 quod commodè adimplere potest, quamuis nonnulli cum Syluestro *verbo Confessor 1. quæst. vltima*, teneant, quod possit quidem licitè confiteri, non tamen teneatur: at quod dicebam videtur mihi probabilius, ob rationes dictas. Cum verò dixi (quod constitutus in articulo mortis licitè possit confiteri Sacerdoti hæretico, quin & teneatur) intellige, si non adsit alius Sacerdos, quia si adsit alius Sacerdos, debet tunc huic Sacerdoti confiteri, & non Sacerdoti hæretico, saltem (si magnum incommodum suum non sit) ex charitate, ad vitandum scilicet peccatum Sacerdotis hæretici.

20 Vrgebis: Pœnitens scit, quod Sacerdos hæreticus administraturus sit hoc Sacramentum Pœnitentiæ in peccato mortali: ergo non potest illi licitè confiteri; peccabit enim inducendo illum ad peccandum.

Respondetur: Nego quod peccabit, quia petit Sacramentum quod Sacerdos (eliciendo scilicet actum contritionis) dignè administrari potest, quod si non fecerit, non imputatur pœnitenti, sed malitiæ Sacerdotis, præsertim cùm infirmus teneatur tunc consulere suæ conscientiæ, & tunc ius habeat petendi absolutionem à quocumque Sacerdote, quapropter non inducit illum ad peccatum, sed solùm illius peccatum permittit; quamuis quidam cum Angelo *verbo Confessio 1. num. 1.* teneant, quod licitè quidem hoc Sacramentum petere possit à Sacerdote parato ad illud administrandum, non tamen similiter à non parato, sed quod dicebam, videtur mihi multò probabilius ob rationes dictas.

Dico tertiò: In articulo mortis potest quis licitè à 21
Sacerdote hæretico, etiam similiter nominatim excommunicato, suspenso, vel degradato, accipere Sacramentum Eucharistiæ, si non adsit alius qui illud administret. Nauarrus *in summa, cap. 22. num. 4.* & alij, quos sequitur Suarez *tom. 3. in 3. part. disput. 72. sect. 4. circa finem.* Quamuis contrarium satis probabiliter sentiant Paludanus *in 4. dist. 8. q. 2. art. 3. & dist. 13. q. 1. art. 4. concl. 5. & dist. 17. q. 3. art. 3. conclus. 7.* S. Bonauentura *ibidem, dist. 13. q. 1.* Richardus *ibidem, art. 1. q. 4.* Gabriel *q. 1. art. 3. dub. 4.* Scotus *q. 2. § restat ergo,* Sotus *dist. 13. q. 1. art. 9.* Syluester, *verbo Eucharistia 3. q. 4.* Canus *relectione de pœnitentia, part. 5.* Victoria *de Eucharistia, q. 93. & de clauibus num. 17.* Medina *Cod. de Confess. q. 28. dub. 2.* Enriquez *lib. 13. cap. 10. num. 2.* Astensis *part. 1. lib. 4. tit. 23. art. 3.* & Vgolinus *tabul. 1. cap. 13. § 17. n. 14.* Idemque videtur etiam sentire S. Thomas *3. part. q. 82. art. 3. ad 2. & art. 9.*

Probatur, quia hoc Sacramentum in articulo mor- 22
tis est de præcepto, & est valdè vtile ad salutem, cùm interdum per accidens conferat primam gratiam; quandoquidem si pœnitens fuerit solùm attritus, recipiendo hoc Sacramentum fit (virtualiter scilicet, & quoad effectum) contritus, & sic saluatur: ergo verisimile est, quod Ecclesia concedat Sacerdoti hæretico prædicto facultatem, vt constituto in articulo mortis illud possit administrare.

Objicies ex aduersariis: Sanctus Hermenegildus *in* 23
cap. vltimo, 24. q. 1. laudatur, quod potiùs mori voluerit, quàm Eucharistiam recipere ab Episcopo Ariano: ergo.

Respondetur: concedo totum. Primò, quia id non fuit in articulo mortis. Secundò, quia tunc Eucharistia ei dabatur, vt esset signum quod ipse consentiret Patri in hæresi Ariana, quod absque dubio non licebat fieri.

Dico quartò: In articulo mortis non potest quis 24
licitè à Sacerdote hæretico, nec etiam à Sacerdote nominatim excommunicato, vel publico Clerici percussore (qui nulla tergiuersatione celari possit) è contra recipere Sacramentum Extremæ Vnctionis. Syluester *verbo Vnctio, q. 4.* Tabiena *eodem verbo, num. 6.* Armilla *ibid.* S. Antoninus *part. 3. tit. 14. cap. 15. § 5.* & alij communiter, quos sequitur Suarez *tom. 5. de censur. disp. 11. sect. 1. num. 23.*

Probatur, quia Sacramentum hoc Extremæ Vnctio- 25
nis non est tantæ necessitatis, & ordinariè supponit infirmum esse absolutum à peccatis; & certum non est, prædictum Sacramentum Extremæ Vnctionis esse de præcepto (ita Sanctus Thomas *in 4. dist. 23. q. 2. art. 1. quæstiunc. 3. ad 1.* Sotus *ibid. q. 1. art. 1.* supplementum Gabrielis *dist. 23. q. 1.* Caietanus *in summa, verbo Vnctio extrema,* Angelus *eodem verbo, num. 2.* Syluester *q. 9.* Armilla *num. 1.* Nauarrus *in summa, cap. 22. n. 16.* Viualdus *de extrema Vnctione, num. 27.* Victoria *in summa de extrema Vnctione, num. 219.* Couarruv. *in cap. Alma, part. 2. § 2. num. 6.* & Suarez *tom. 4. in 3. part. disp. 44. sect. 1. num. 2.* teneant, quod non sit peccatum mortale, si quis in articulo mortis hoc Sacramentum sine contemptu prætermittat.) Ergo, &c.

Confirmatur, quia *in cap. quod in te, de pœnit. & re-* 26
mission. dicitur quod hoc Sacramentum extremæ Vnctionis non sit conferendum tempore interdicti: ergo non etiam conferri poterit à ministro hæretico in articulo mortis.

Quamuis, si infirmus constitutus in articulo mortis non dederit signum contritionis (ita vt secundùm

commu

communiorem, & probabiliorem, saltem ab intrinseco, sententiam Doctorum non possit ipsi conferri absolutio sacramentalis.) Tunc Sacerdos hæreticus, etiam nominatim excommunicatus, vel notorius Clerici percussor (qui nulla tergiuersatione celari queat) possit illi conferre Sacramentum prædictum Extremæ Vnctionis; quia fieri potest, quod talis infirmus constitutus in articulo mortis, sit solùm attritus, & recipiendo hoc Sacramentum fiat (virtualiter scilicet, seu quoad effectum) contritus; ergo, cùm ex receptione talis Sacramenti pendeat æterna vita illius infirmi, poterit Minister hæreticus prædictus Sacramentum hoc conferre in articulo mortis. Videri poterit Suarez *tom. 5. de censuris, disput. 2. sect. 11. num. 23.* vbi expressè docet, quod Sacerdos nominatim excommunicatus possit in tali casu conferre infirmo prædictum Sacramentum Extremæ Vnctionis.

PETITIO PRIMA.

An licitè possit quis recipere Sacramentum ab hæretico, etiam extra articulum mortis?

SVMMARIVM.

1 *Licitè etiam potest quis etiam extra articulum mortis recipere Sacramenta post Extrauagantem Martini V. ab hæretico etiam notorio, si non sit nominatim excommunicatus, vel publicus Clerici percussor, qui nulla tergiuersatione celari possit.*

2 *Sanctus Thomas vbi dicit, non licere Sacramenta recipere ab hæretico notorio, & hæreticum carere iurisdictione, loquitur iuxta ius antiquum.*

3 *Sotus autem idem dicit, quia putat quemlibet hæreticum & schismaticum esse nominatim excommunicatum, sicque vitandum, & non toleratum; sed hæc opinio est contra communem Doctorum sententiam.*

4 *Textus* in cap. Verùm, & in cap. Potest fieri, de pœnitentia dist. 1. *intelligi debent de hæretico, quatenus hæreticus est, non de hæretico, quatenus per Ecclesiam eidem permittitur talis potestas in bonum commune fidelium.*

5 *Azorij distinctio rejicitur, qua dicit, quod licèt non prohibeamur recipere Sacramenta ab hæretico notorio ex vi censuræ, tamen prohibemur ex vi hæresis, quia seclusa excommunicatione ex vi hæresis, neque iure diuino, neque Ecclesiastico id facere prohibemur. Potest nihilominus id esse illicitum ratione scandali.*

1 RESpondetur: Etiam extra articulum mortis licitè potest quis post Extrauagantem *Ad euitanda*, ex decreto Concilij Constantiensis sub Martino V. recipere ab hæretico, etiam notorio, si non sit nominatim excommunicatus, vel publicus Clerici percussor, qui nulla tergiuersatione celari possit. Nauarrus *consil. 1. de constit. quæst. 4. & 25. & cons. 10. num. 2. de hæreticis.* Suarez *tract. de fide, disp. 21. sect. 3. num. 5. & tom. 4. in 3. part. disp. 18. sect. 1. vers. 3. est obseruandum, & disp. 72. sect. vltima, circa finem, & tom. 5. de censur. disput. 11. sect. 1. num. 14.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 9. n. 10.* & alij communiter.

2 Probatur, quia post Extrauag. *Ad euitanda*, solùm tenemur vitare nominatim excommunicatum, & notorium Clerici percussorem, qui nulla tergiuersatione celari possit.

3 Objicies: Sanctus Thomas *3. part. q. 82. art. 7.* expressè ait, non licere Sacramenta recipere ab hæretico notorio: *& 2. 2. q. 39. art. 3.* expressè etiam inquit, hæreticum carere iurisdictione. Et Sotus *in 4. dist. 20. q. 1. art. 5. sen concl. 2.* docet, hæreticum & schismaticum notorium (cùm utrumque sit nominatim excommunicatus, sicque vitandus, & non toleratus) amittere iurisdictionem, ita vt vtriusque absolutio sit nulla, & inualida: ergo.

Respondetur: Sanctus Thomas (vti rectè notauit Caietanus *dicta quæst. 82.*) loquitur iuxta ius antiquum; quia post Extrauag. *Ad euitanda*, nec hæreticus, neque excommunicatus, etiam notorius, amittit Iurisdictionem, nisi fuerit nominatim excommunicatus, vel publicus Clerici percussor, qui nulla tergiuersatione celari possit, vti suprà dicebam. Sotus verò illud dicit; quia putat, quemlibet hæreticum & schismaticum esse nominatim excommunicatum, sicque vitandum, & non toleratum; quod si esset verum, hæreticus notorius careret quidem iurisdictione, sicut & ea caret nominatim excommunicatus, & publicus Clerici percussor, qui nulla tergiuersatione celari possit; sed hæc opinio est contra communem sententiam Doctorum, & minus vera.

Instabis: *In cap. Verum, & in cap. Potest fieri, de pœnit. dist. 1.* ex S. Ambrosio *lib. de pœnit. cap. 1.* Hæreticus non habet potestatem ligandi, & soluendi: ergo. 4

Respondetur: Id intelligi de hæretico, quatenus hæreticus est, quia (cùm extra Ecclesiam nulla sit Iurisdictio, & hæreticus sit extra Ecclesiam) non potest hæreticus iurisdictionem habere, nisi quatenus ipsi permittitur ab Ecclesia, quæ post citatam Extrauag. *Ad euitanda* permittit in bonum commune fidelium, quod hæreticus illam retineat, donec non fuerit nominatim excommunicatus, vel notorius Clerici percussor, qui nulla tergiuersatione celari possit, vti toties dicebam: quidquid in contrarium dixerit Azorius *tom. 1. lib. 8. cap. 13. q. 7.* vbi docet, hæreticum carere iurisdictione, quamuis occultus hæreticus sit.

Vrgebis ex eodem Azorio *citato lib. 8. cap. 11. quæst. 7.* licèt non prohibeamur recipere Sacramenta ab hæretico notorio ex vi censuræ, tamen prohibemus ex vi hæresis. 5

Respondetur cum communi sententia Doctorum (quos sequitur Suarez *locis suprà citatis*, & Sanchez *citat. q. 9. num. 20.*) nego antecedens, quia seclusa excommunicatione ex vi hæresis, neque iure diuino, neque Ecclesiastico id facere prohibemur, quamuis aliunde quidem id possit esse illicitum, vt si qui recipit Sacramentum ab hæretico, aliis præberet scandalum, vel si periculum esset, quod ab hæretico peruerteretur, vel si absque vlla iusta & rationabili causa hæreticum induceret ad peccandum.

PETITIO II.

An hæreticus ob delictum hæresis deperdat potestatem Ordinis in ordine ad conficienda Sacramenta, & potestatem, seu iurisdictionem Ecclesiasticam in ordine ad conficienda sacramentalia.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus licèt notorius, quin & quantumuis vitandus, & non toleratus, ob delictum hæresis non amittit potestatem Ordinis in ordine ad conficienda Sacramenta.*

2 *Sacerdos hæreticus notorius, quamuis nominatim excommunicatus, & publicus Clerici percussor, qui nulla tergiuersatione celari possit, verè consecrat, & Episcopus, si quem ordinat, verè ordinat, dummodo seruetur debita materia, forma, & intentio.*

3 *Character ex communi sententia Doctorum est indelebilis, & independens ab Ecclesia, receptus in anima etiam reprobi in altera vita.*

4 *Ecclesia*

4 *Ecclesia non potest ab hæretico auferre characterem.*

5 *Nullo iure habetur, quod ablata fide, auferatur potestas Ordinis, cùm hæc potestas non fundetur in fide, sed in charactere indelebili.*

6 *Sacerdos hæreticus si resipiscat, non reassumit priores Ordines ad quos fuit semel promotus.*

7 *Hæreticus si ob delictum hæresis amitteret potestatem Ordinis, statim atque incideret in hæresim etiam occultam, amitteret dictam potestatem, quod non est dicendum.*

8 *Textus* in cap. Arianos, in cap. Conuenientes, in cap. Sequi voluerint, q.7. & in cap. Ordinationes, p.1. *irritant & annullant omnes ordinationes factas ab Episcopo hæretico quoad vsum, non quoad substantiam, quia ordinati ab eo non possunt Ordines susceptos exercere.*

9 *Magister sententiarum & Gratianus aientes hæreticum ipso iure priuari potestate ordinis, eodem modo intelligendi sunt.*

10 *Hæreticus est extra Ecclesiam, si simpliciter & absolutè loquamur, non autem si secundùm quid, id est secundùm characterem Baptismi & Ordinis, retinet enim potestatem offerendi Sacrificium Missæ quoad substantiam, non verò quoad vsum; seu meritum & fructum sacrificij.*

11 *Sacerdos offert sacrificium Missæ in persona Ecclesiæ quatenus orat, & sic hæretici sacrificantis oratio vim nullam habet: At secus est, quatenus consecrat; consecratio enim hæretici est valida, & subsistens.*

12 *Hæreticus, quamuis notorius, non tamen vitandus, & non toleratus ob delictum hæresis, neque deperdit potestatem in ordine ad conficienda sacramentalia, vt benedicere aquam; & si sit Episcopus, consecrare potest Ecclesias, Altaria, Calices, &c. licèt peccet.*

13 *Sacerdos hæreticus statim atque incideret in hæresim etiam occultam, deperderet prædictam potestatem, sicque neque posset absoluere in articulo mortis; & idem dic de Episcopo hæretico, quod quidem est absurdum.*

14 *Ecclesia consecrata ab illo qui non habet fidem Trinitatis, sunt iterum consecrandæ: & Paramenta, Altaria, &c. ab hæretico benedicta, iterum benedicenda, si hæreticus in consecrationibus, & benedictionibus non seruauerit formam præscriptam ab Ecclesia.*

15 *Hæreticus licèt sit indignus hac potestate & iurisdictione, non tamen ei de facto aufertur iurisdictio & potestas.*

16 *Hæreticus quod ipso iure, seu ipso facto priuetur prædicta potestate, & iurisdictione, licèt plures Doctores teneant, attamen multò plures tenent contrarium: Nonnulli tamen ex eis distinguunt priuari prædicta iurisdictione quoad se, non quoad alios; & alij loquuti sunt ante Extrauagantem Martini V.*

1 RESPONDETUR, & dico primò: Hæreticus, quamuis notorius, quin & quamuis vitandus, & non toleratus, ob delictum hæresis non deperdit potestatem
2 Ordinis in ordine ad conficienda Sacramenta; quapropter Sacerdos hæreticus notorius, quamuis nominatim excommunicatus, & publicus Clerici percussor, qui nulla tergiuersatione celari possit, verè consecrat; & Episcopus, si quem ordinet, verè ordinat, dummodo seruetur debita materia, forma, & intentio. Sanctus Thomas 2.2.q.32.*art*.3. Sotus *in* 4.*dist*.13.*art*.7. Turrecremata *de Ecclesia*, *lib*.4.*part*.1.*cap*.7. Triumphus de potest. Papæ, *q*.25.*art*.3. & alij communiter.

Probatur primò ex auctoritate, quia sic expressè tradit Textus *in cap. Ostenditur, de consecrat. dist*.4. & Textus *in cap. Præter*, §. *Verùm*, & §. *Ad hoc*, *dist*.32. Et sic etiam expressè docent Glossa *ibidem*, §. *verùm*, *verbo formam*, & *in cap*. 1. *de schismaticis*, & Canonistæ passim.

Probatur secundò ratione, quia character ex communi sententia Doctorum est indelebilis, & independens ab Ecclesia, receptus in anima (etiam reprobi in altera vita) ergo est etiam indelebilis potestas Ordinis. 3

Confirmatur, quia ex dictis Ecclesia non potest ab hæretico auferre characterem: ergo nec potestatem Ordinis. 4

Confirmatur secundò, quia nullo iure habetur, quod ablata fide, auferatur potestas Ordinis (cùm hæc potestas non fundetur in fide, sed in charactere indelebili, modo quo suprà dicebam: ergo gratis dicitur, quod hæreticus ob delictum hæresis deperdat potestatem Ordinis. 5

Confirmatur tertiò, quia Sacerdos hæreticus, si resipiscat, non reassumit priores Ordines, ad quos fuit semel promotus: ergo signum est, quod talis potestas Ordinis non fuerit sublata, sed semper permanserit. 6

Confirmatur quartò, quia si hæreticus ob delictum hæresis amitteret potestatem Ordinis, statim atque incideret in hæresim (etiam occultam) dictam potestatem Ordinis amitteret, quod nullo modo dici debet. 7

Objicies: *In cap. Arianos, q.1. in cap. Conuenientes, in cap. si qui voluerint, q.7. & in cap Ordinationes, q.1.* dicitur, quod ordinationes factæ ab Episcopo hæretico sint irritæ & nullæ: ergo. 8

Respondetur, distinguo antecedens: dicitur, quod sint irritæ & nullæ quoad substantiam (quasi, quod veros Ordines & characteres non receperint, qui ordinati fuerint ab Episcopo hæretico) nego: quod sint irritæ & nullæ quoad vsum & exercitium (quatenus scilicet nec Episcopus hæreticus ordinans, nec qui fuerint ordinati ab Episcopo hæretico, licitè possint Ordinem suum exercere, cùm ambo sint à tali vsu suspensi) concedo; & eodem modo intelligi debet Textus *in cap. didiscimus* 14. *q*.1. (vbi dicitur, hæreticum carere potestate Ordinis.) Et eodem modo etiam intelligi debent Magister & Gratianus (qui aiunt, hæreticum ipso iure priuari potestate Ordinis,) quod scilicet hæreticus careat potestate Ordinis, & hæreticus ipso iure priuetur potestate Ordinis, non quidem quoad substantiam, sed quoad vsum & exercitium Ordinis, modo quo suprà dicebam: nam quod, qui ordinati fuerint ab Episcopo hæretico, validè (etsi non licitè) ordinati fuerint, habetur etiam (vt omittam iura, quæ supra adducebam) expressè *in cap. Quod quidem*, *q*.1. ex Augustino *lib*.2. *contra epistolam Parmeniani*, *cap*.3. Et videri poterit præter alios Alphonsus à Castro *lib*.2. *de iusta hæretic. punit. cap*.21. 9

Instabis: Hæreticus est extra Ecclesiam: ergo hæreticus saltem non retinet potestatem offerendi sacrificium Missæ in Ecclesia; cùm non sit verum sacrificium extra Ecclesiam, sicuti docent Augustinus, Leo, & Innocentius, quos refert Sanctus Thomas 3. *part. quæst*.81.*art*.7. 10

Respondetur, distinguo antecedens: Hæreticus est extra Ecclesiam, si simpliciter & absolutè loquamur, concedo; secundùm quid, id est, secundùm characterem Baptismi, & ordinis, nego; vel respondetur, transeat antecedens: at distinguo consequens: ergo hæreticus saltem non retinet potestatem offerendi sacrificium Missæ in Ecclesia, quoad substantiam (quasi sacrificium ab hæretico oblatum sit irritum, & nullum) nego: quoad vsum, & exercitium, seu meritum & fructum sacrificij, concedo.

Vrgebis: Sacerdos offert sacrificium in persona Ecclesiæ, sed Sacerdos hæreticus est extra Ecclesiam: ergo non potest illud offerre in persona Ecclesiæ, atque adeò sacrificium Missæ ab ipso oblatum non erit verum sacrificium. 11

Respondetur, distinguo maiorem: Sacerdos offert sacrificium

sacrificium Missæ in persona Ecclesiæ, quatenus orat, concedo; & sic hæretici sacrificantis oratio vim nullam habet: quatenus consecrat, nego (cùm sic offerat in persona Christi) & sic eiusdem hæretici sacrificantis consecratio est valida & subsistens.

12 Dico secundò: hæreticus, quamuis notorius (non tamen vitandus, & non toleratus) ob delictum hæresis neque deperdit potestatem in ordine ad conficienda sacramentalia, quapropter si Sacerdos hæreticus, quamuis notorius (non tamen vitandus, & non toleratus) benedicat aquam (in forma scilicet præscripta ab Ecclesia) licèt peccet, illa tamen aqua erit verè benedicta; & similiter Episcopus hæreticus, quamuis notorius, non tamen vitandus & non toleratus, consecret Ecclesias, Altaria, Calices, &c. licèt etiam peccet, hæc tamen omnia erunt verè consecrata. Caietanus *tom. 1. opuscul. in tract. de potest. Pontific. cap. 18. & 19.* Syluester *verbo Confessor 1. quæst. 19. & 20.* & Nauarrus *consil. 10. de hæreticis*; quamuis contrarium sentiant alij, quos sequitur Castro *[illegible] de iust. hæretic. punit. cap. 13.*

Probatur, quia nullo iure habetur, quod hæreticus, quamuis notorius (non tamen vitandus, & non toleratus) deperdat potestatem conficiendi sacramentalia: ergo si id asseratur, gratis asseritur.

Confirmatur, quia id non expedit bono communi Ecclesiæ, sed oppositum (vt patet ex dictis) ergo, &c.

13 Confirmatur secundò, quia alioquin Sacerdos hæreticus statim atque incideret in hæresim, etiam occultam, deperderet prædictam potestatem, sicque neque posset absoluere in articulo mortis. Similiter & Episcopus hæreticus statim ac incideret in hæresim etiam occultam, deperderet dignitatem Episcopalem, quod nullo modo dici debet.

14 Objicies ex aduersariis: in aliquibus iuribus dicitur, quod Ecclesiæ consecratæ ab illo, qui non habet fidem Trinitatis, sint iterum consecrandæ, & *in cap. Agapitus, de consecrat. dist. 4.* habetur, quod Paramenta, Altaria, &c. ab hæretico benedicta, sint iterum benedicenda: ergo signum est, quod tales operationes, & benedictiones sint nullæ; atque adeo quod hæreticos ob delictum hæresis ipso iure priuetur potestate conficiendi sacramentalia.

17 Respondetur, Textus hos & similes intelligi, si hæreticos in consecrationibus & benedictionibus non seruauerit formam ab Ecclesia præscriptam.

15 Instabis: Hæreticus est indignus hac potestate & iurisdictione: ergo potiùs verisimile est, quod Ecclesia ab hæretico auferat hanc potestatem & iurisdictionem, statim atque inciderit in hæresim.

Respondetur: Nego consequentiam, sed solùm exinde sequitur, quod Ecclesia possit quidem illam auferre ab hæretico, non tamen quod de facto auferat (nisi non quidem in fauorem ipsius hæretici, cùm reuera indignus sit) sed in fauorem aliorum, cùm adsit iusta causa, quod Ecclesia dictam potestatem & iurisdictionem toleret in hæretico, donec non fuerit denunciatus, vel publicus Clerici percussor (qui nulla tergiuersatione celari possit) & multò magis, donec fuerit hæreticus nullo modo publicus, sed simpliciter occultus.

16 Vrgebis: Plures Doctores sentiunt, quod hæreticus ipso iure, seu ipso facto priuetur prædicta potestate & iurisdictione: ergo non est facilè concedendum, quod hæreticus, quamuis notorius, si non sit vitandus, seu non toleratus, illam retineat.

Respondetur: concedo antecedens, at nego consequentiam, quia multò plures sunt, qui nobiscum tenent contrarium: vt omittam ea aduersariis ipsis nonnullos locutos esse, hæreticum priuari prædicta potestate & iurisdictione quoad se (quia nimirum peccat vtendo tali potestate & iurisdictione) non tamen priuari quoad alios, quia donec non fuerit per sententiam Iudicis denunciatus, seu nominatim excommunicatus, vel notorius Clerici percussor (qui nulla tergiuersatione celari possit) si absoluat, v. g. valebit talis absolutio. Vt omittam etiam ex iisdem aduersariis quosdam alios locutos esse ante Extrauagant. *Ad euitanda*, non autem post, iuxta ea quæ suprà dicebam.

PETITIO III.

An in locis hæreticorum licitè possit quis hæreticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, precibus, ac ritibus Ecclesiasticis interesse.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum in locis non potest quis licitè frequentare eorum Templa, eorumque concionibus, precibus, ac ritibus Ecclesiasticis interesse, etiamsi protestaretur se id facere, vt suo Principi obediat, & non vt falsam hæreticam sectam profiteatur & sectetur: immò debet potiùs mortem subire.*

2 *Hæreticorum in regionibus si quis Templa frequentaret, eorumque concionibus, precibus, & ritibus Ecclesiasticis interesset, exponeret se graui & probabili periculo recedendi à fide Catholica, & accedendi ad falsam hæreticam sectam.*

3 *Catholici in prædictis locis statuerunt quandam legem non adeundi prædicta Templa, etiamsi sub grauissimis pœnis adstringerentur per laicam potestatem.*

4 *Catholici quamplures ob dictam legem seruandam perpessi sunt grauia mala, quæ omnia adeundo hæreticorum Templa vitassent.*

5 *Fides Catholica in quibusdam Regionibus ob communicationem Catholicorum cum hæreticis euanuit: & in aliis Regionibus è contra propter separationem viget & floret.*

6 *Protestatio de non frequentando hæreticorum Templa ad profitendam falsam sectam, sed tantùm in obsequium Principis laici, non excusat à peccato mortali, ob rationes recensitas, & maximè ob periculum peruersionis, & ob scandalum Catholicorum.*

7 *Talis protestans, vtpotè in fide firmus & stabilis, licèt à vera fide non deficeret, suo tamen exemplo præberet occasionem aliis deficiendi, præsertim vxori, filiis, famulis, &c. vtpote non similiter in vera fide constantes.*

8 *Catholici hic & nunc in dictis Regionibus ab hæreticis discernuntur, quia non frequentant eorum Templa. Hinc eorum Templa debent vitari, cùm eorum frequentatio habeatur tanquam signum contrariæ sectæ profitendæ, præsertim si exinde sequatur fidei contemptus, & omittatur fidei externa professio, quando vrget præceptum.*

9 *Idolo offerens thus, etiamsi id faceret metu amittendi vitam, vel bona temporalia, coactus à Tyranno Principe, non excusaretur à peccato mortali, quamuis se id facere ob obsequium, & obedientiam Principis protestaretur.*

10 *Paulus V. in quodam suo Breui declarauit, non licere scilicet Catholicis hæreticorum Templa adire, quatenus monet, atque obtestatur Catholicos, quod nullo modo ad Templa hæreticorum accedant, aut eorum conciones audiant, aut cum iis in ritibus communicent, ne Dei iram incurrant.*

11 *Catholici in sententia nonnullorum, quos sequitur Azorius, possunt simul cum hæreticis orare, Deum precari, & rem diuinam audire, modò non sint hæretici nominatim excommunicati, vel notorij Clericorum percussores, iuxta Extrauag. Martini V. sed citati Auctores intelligendi sunt, si id fiat in Templis Catholicorum, non autem in Templis hæreticorum.*

12 *Catholici in sententia Azorij possunt hareticorum Templa adire, eorumque concionibus, &c. interesse, dummodò publicè protestentur, se id facere, vt suo Principi sub pœna bonorum, & vita pracipienti obediant; quod tamen non docet absolutè & simpliciter, sed ad hareticorum errores confutandos, & cum aliquibus conditionibus qua ibi recensentur. Quod quidem non expedit fieri in Regionibus, de quibus loquimur in presenti.*

13 *Catholicorum familia non possunt excusari ex metu ne extirpentur, neque opprimantur, si in casu de quo agimus, hareticorum Templa non frequentent, quia prater quam quod non sunt facienda mala, vt eueniant bona, Ecclesia Dei persecutionibus augetur, non minuitur, & fideles in primitiua Ecclesia falce recisi, velut frumentum germinabant.*

14 *Hareticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, &c. interesse, non est per se malum simpliciter & absolutè, seu solitariè, pracisè & seiunctim à circumstantiis: secus coniunctim cum quibusdam circumstantiis, vt cum periculo peruersionis, &c. vel si vtatur symbolo instituto ad profitendam hareticorum prauitatem.*

15 *Eleazar (licèt per se malum non fuerit vesci carne porcina) tamen quia tunc erat id veluti signum institutum ad profitendam falsam Religionem, potiùs voluit mori, quàm carne porcina vesci.*

16 *Catholici in illis Regionibus profitentur Catholicam fidem, seque hareticorum Templa frequentere, eorúmque concionibus, &c. interesse, sine animo deserendi veram fidem, sed non virtute huius protestationis excusantur à peccato mortali, & cur?*

17 *Hareticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, &c. interesse, non sunt actus per se ordinati ad significandam sectam falsam, sed tamen sunt ad id ordinati ex instituto hominum, & ideò huiusmodi actus non excusant à mortali.*

18 *Certum non est in illis Regionibus Catholicos hareticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, &c. interesse omninò inuitè, cùm id nonnullis possit esse ignotum, licèt coactio Principis Tyranni sit notissima.*

19 *Hareticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, &c. interesse, si peccatum esset, id potissimùm esset, quia fideles dissimularent fidem Catholicam, quando vrget praceptum illam exteriùs profitendi, sed militant etiam alia rationes.*

20 *Praceptum positiuum licèt non obliget cum graui incommodo, obligat tamen praceptum diuinum, quale est hic & nunc de profitenda exteriùs fide coram Tyranno; ex communi enim Theologorum sententia tale praceptum tunc obligat, quando fidelis de sua fide publica auctoritate interrogatur.*

21 *In dictis hareticorum Regionibus sub grauissimis pœnis pracipitur, quod omnes Templa hareticorum adeant, eorumque concionibus, &c. intersint, & ostendant quamnam Religionem sectentur. Hinc virtualiter omnes interrogantur de sua fide, sicque tunc obligat praceptum diuinum de sua fide profitenda coram Tyranno, quod quidem excludit omnem simulationem.*

22 *Totis viribus resistendum est huiusmodi edictis & legibus: & prastat amittere bona temporalia, quàm animam.*

23 *Magis est fugiendum à locis & concionibus, qua pestilentibus opinionibus complentur, quàm à locis contagiosis, & infectis, quia hac corporibus nocent, illi verò animas interimunt.*

24 *Exsufflantes & anathematizantes oportet longè fugere ab hareticis, &c.*

25 *Qui hareticorum Templa frequentant, eorumque concionibus, &c. intersunt, animo tamen orandi ritu Catholico, non communicant cum hareticis in ritibus, neque hareticorum Religionem profitentur verè & interiùs, sicut simulatè & exteriùs.*

26 *Elisaus concessit Naaman, vt Dominum suum ad Templum euntem comitaretur, & simul cum illo ad suum Dominum sustentandum coram idolo genuflecteret; cùm Naaman intentio non esset Idolum adorandi, sed tantùm obsequium Domino suo prastandi; at non ex hoc potest inferri, quod Catholicus vt obediat Principi pracipienti sub pœnis, &c. possit frequentare Templa sine animo honorandi, seu approbandi ritus hareticorum; licet enim frequentare ob aliquod negotium ciuile, quale est famuli erga Dominum, dummodo non communicetur cum illis in ritibus, aliàs secùs.*

27 *Princeps hareticus si sua Templa frequentet, possunt ipsius famuli, & subditi coram illo ferre sceptrum, coronam, gladium, &c. quia hoc modo sese habent solùm materialiter, & non formaliter.*

28 *Hareticorum Templa frequentare non licet causa superstitionis, cùm id pracipiatur, vt Catholicè ab hareticis dignoscantur.*

RESpondetur negatiuè; & etiam si iste talis prote- 1
stetur se id facere, vt suo Principi obediat, & non
vt falsam hæreticorum sectam profiteatur, atque sectetur. Suarez *in defensione fidei Catholica, lib. 6. cap. 9. n. 16.* (quatenus ait, id esse sine vlla dubitatione dicendum.) Azor. *tom. 3. lib. 1. cap. 7. q. 2.* (quatenus inquit, Catholicis non licere adire hæreticorum Ecclesias, preces, conciones, &c. subdens iam esse vsu receptum, quod hæreticorum rituum frequentatio propè ab omnibus habeatur pro signo distinctiuo, quo hæretici à Catholicis discernuntur, & se de hac re aliquando interrogatum ita respondisse.) Sanchez *lib. 2. moral. c. 4. n. 27.* (quatenus asserit, id nullatenus licere, sed potiùs mortem subeundam: quod communi consensu multi viri doctissimi à Catholicis consulti subscripserunt; & nouissimè Paulus V. in quodam suo proprio motu definiuit, vt mox infrà dicetur.

Probatur, quia si quis in illis Regionibus hæretico- 2
rum Templa frequentaret, eorumque concionibus, precibus & ritibus Ecclesiasticis interesset, exponeret se graui & probabili periculo recedendi à fide Catholica, & accedendi ad falsam hæreticorum sectam: ergo ratione talis periculi id licitè facere non poterit; consequentia patet, sequela antecedentis probatur, quia sic ibi in compluribus experientia sæpè docuit, & in dies adhuc docet.

Confirmatur, quia propterea legem veluti quandam 3
Catholicis in prædictis locis statuerunt, ne quis ex ipsis imposterùm, etiam sub grauissimis pœnis à Principe ferendis, hæreticorum Templa adiret, eorumque concionibus, precibus, conuentibus, & ritibus Ecclesiasticis interesset.

Confirmatur secundò, quia propterea etiam com- 4
plurimi in illis locis libenter amiserunt bona omnia, passique sunt multa alia mala, quæ omnia, adeundo hæreticorum Templa, eorumque concionibus, precibus, & conuentibus assistendo (licèt fidem interiùs retinerent, quinetiam & palam profiterentur) facilè deuitassent: quod tamen non fecerunt; signum igitur est, quod id facere sit peccatum mortale, cùm illi qui id non fecerunt, fuerint viri bonitate & litteris insignes, & excellentes.

Confirmatur tertiò, quia & propterea etiam in qui- 5
busdam Regionibus (propter communicationem scilicet Catholicorum cum hæreticis in Templis concionibus, diuinis officiis, aliisque ritibus Ecclesiasticis) omninò fides Catholica euanuit, è contra verò in aliis Regionibus (ob separationem scilicet eorundem Catholicorum ab hæreticis) magna cum admiratione viget & floret: dicere igitur quod liceat Catholicis Templa hæreticorum adire, eorúque concionibus, diuinis officiis, aliisque ritibus

Ecclesia

Ecclesiasticis interesse, est concedere, & velle, quod fides Catholica in illis Regionibus vim & splendorem suum amittat; quodque Catholici nunc ad omnem pietatem propensi, ab ea omninò deficiant.

6 Neque hominis protestatio (quod ipse hæreticorum Templa frequentet, eorumque concionibus, precibus, conuentibus, aliisque ritibus Ecclesiasticis intersit, vt solùm suo Principi obediat, & non vt falsam hæreticorum sectam profiteatur, atque sectetur) excusat ipsum à peccato mortali: tum ob rationes dictas: tum quia licèt hæc protestatio fortsan à principio in aliquibus admittatur, progressu tamen temporis ipse eum aliis experientia magistra sub pœna à Principe constitutis cogetur hæreticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, precibus, conuentibus, ac ritibus Ecclesiasticis, etiam omissa omni protestatione interesse, & progressu etiam temporis cogetur cum hæreticis in diuinis communicare, atque cum illis Synaxim suscipere, quinimò & etiam cogetur publicè illorum errores profiteri; non igitur hæc protestatio excusat ipsum à peccato mortali, sed propterea à principio omninò obsistere debet, ob maxima scilicet mala & incommoda, quæ exinde postea facilè eueniunt; & quidem, si in hoc Catholici hæreticis cederent, fides nostra in illis locis paulatim deficiet; & si hæretici de hoc victoriam reportarent, etiam de aliis reportabunt, constituendo scilicet grauissimas pœnas iis, qui publicè ipsorum errores & articulos profiteri recusauerint. Vt omittam, quod per dictam protestationem, licèt publicè fieret, non tamen Catholicorum offensioni consuleretur, neque propriæ, vel alienæ proximi subuersionis periculum euitaretur, sicuti infrà in responsione ad secundum clariùs apparebit.

7 Secundò probatur, quia (licèt ipse, qui hæreticorum Templa frequentat, eorumque concionibus, precibus, ac ritibus Ecclesiasticis assistit, frequentando & assistendo (vtpote in vera fide cõstans, & non infirmus) à vera fide non deficiat, suo tamen exemplo præberet occasionem deficiendi aliis, præsertim vxori, filiis, famulis, &c. qui (vtpotè non similiter in vera fide constantes, sed infirmi, ab illa deficerent: ergo ratione scandali saltem, licitè nō poterit hæreticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, precibus, ac ritibus Ecclesiasticis assistere.

8 Tertiò probatur, quia hîc & nunc in dictis Regionibus Catholici ab hæreticis discernuntur in hoc, quod Catholici hæreticorum Templa non adeunt, eorumque concionibus, precibus, ac ritibus Ecclesiasticis non assistunt, cùm hoc ipso, quod quis incipit hæreticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, precibus, ac ritibus Ecclesiasticis assistere, censeatur fidem veram abiecisse, & hæreticorum sectam falsam acceptasse: quapropter, cùm Catholici adeunt Templa hæreticorum, eorumque officiis assistunt, hæretici de hoc gloriantur, ac si illi recessissent à Catholicis; & Catholici ingemiscunt, ac si illi transissent ad hæreticos:) ergo nullo modo poterit quis hæreticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, precibus, officiis, ac ritibus Ecclesiasticis assistere, cùm licitè non possit (etiam ob metum amittendi vitam) vti signo, quando hoc ex natura sua, vel ex hominum instituto, & consuetudine ad falsam hæreticorum sectam profitendam refertur, præsertim si exinde sequatur fidei contemptus, & omittatur fidei externa professio, quando vrget præceptum de facienda tali fidei externa professione propter impium Tyranni Principis iussum in contrarium.

9 Confirmatur, quia si quis metu amittendi vitam, vel bona temporalia cogeretur à Tyranno Principe offerre thus Idulo, & offerat, non excusaretur à peccato mortali, quamuis se id, vt obediret suo Principi, & ob metum amittendi bona, facere protestaretur: ergo cùm in dictis Regionibus hic & nunc sit vsu receptum, quod actus adeundi hæreticorum Templa, eorumque concionibus, precibus, officiis, ac ritibus Ecclesiasticis assistendi sit signum profitendi sectam falsam hæreticorum, & abnegandi fidem veram Catholicorum, non poterit licitè hæreticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, &c. assistere: ita vt si adiret & assisteret, non excusaretur, etiam facta prædicta protestatione à peccato mortali.

Quartò probatur, quia sic tandem Paulus V. in quodam suo Breui declarauit, non licere scilicet Catholicis hæreticorum Templa adire (quatenus monet, atque obtestatur Catholicos, quod nullo modo ad Templa hæreticorum accedant, aut eorum conciones audiant, aut cum iis in ritibus communicent, ne Dei iram incurrant) neque licere hoc facere sine detrimento diuini cultus & salutis æternæ: quibus verbis satis apertè declarat Romanus Pontifex, quod tales actus sint mali, deformes & illiciti, ideoque prohibeantur: ergo Catholicus, si aliter fecerit, mortaliter peccabit; cùm quando Summus Pontifex aliquid circa materiam moralem, & ad salutem animarum pertinentem declarat, eius declarationi, (tanquam tunc infallibili, quia de fide tunc errare non potest, sicuti in Summa Theologica *disput. 1. q. 18. & seqq.* diffusè probabam) omninò & necessariò standum sit. 10

OBIECTIONES.

Obiicies: quidam, quos sequitur Azorius *tom. 1. Instit. moral. lib. 8. cap. 11 q. 1.* docent, Catholicos posse simul cum hæreticis orare, Deum precari, & rem diuinam audire, modò non sint hæretici nominatim excommunicati, vel notorij Clericorum percussores, qui nulla tergiuersatione celari possint, iuxta Extrauag. *Ad euitanda*, ex Decreto Concilij Constantiensis sub Martino V. 11

Respondetur, eos Doctores intelligi, si id fiat in Templis Catholicorum cum Catholicis, non autem si id fiat in Templis hæreticorum cum hæreticis, de quibus loquimur.

Instabis: Idem Azorius *loco suprà cit. q. 4.* apertè docet, posse Catholicos hæreticorum Templa adire, eorumque concionibus, &c. interesse; idemque tradit *cit. lib. 8 cap. 27. q. 5.* dummodò publicè protestentur, se id faceia, vt suo Principi sub bonorum publicationis, vel mortis pœna sic præcipienti obediant, & non vt sectam falsam hæreticorum profiteantur: ergo. 12

Respondetur; docet absolutè, & simpliciter nego; docet non absolutè & simpliciter, sed ad hæreticorum errores confutandos, & hæreticam impietatem euertendam, concedo; vel saltem sub quibusdam conditionibus, quarum (vt ipsemet Azorius aduertit,) prima est, dummodo in Catholicorum animis nulla offensio generetur: at in Regionibus, de quibus loquimur, grauiter offenduntur Catholici, si quis ex ipsis Catholicis Templa hæreticorum adeat. Secundò, dummodo nulla sit communicatio rituum, & cæremoniarum hæreticorum, & hæreticæ impietatis. Tertia, dummodo nullum sit periculum propriæ, vel alienæ proximi subuersionis, nullùmque sit periculum contemptus Catholicæ fidei: at in dictis Regionibus, de quibus loquitur, experientia docet, quod paulatim fidem Catholicam relinquant ij, qui Templa hæreticorum frequentant, eorumque cõciones audiunt, quapropter glorantur hæretici, si videāt, quod quis Catholicorū cū ipsis in Templis, vel in audiendis ipsorū concionibus, &c. cōmunicet; quapropter exinde necessariò sequitur contemptus Catholicæ Religionis, & necessariò etiam sequitur, quod hæretica prauitas in illis locis in dies magis augeatur, & in Catholicorum animis pietas, & feruor paulatim diminuatur. Quarta, dummodo adita Templa hæreticorum, eorumque concionibus, &c. interesse, non sit syn bolum hæreticæ prauitatis, sicuti de facto est in casu nostro, quemadmodum suprà probabam: vt omittam, quod si hæ conditiones abessent, per protestationem (quamuis publicè fieret) Catholicorum offensioni non consuleretur, nec periculum propriæ subuersionis euitaretur, præsertim cum tunc propter impium Tyranni Princi-

pis iussum ad sectam hæreticorum sequendam, Catholicus quammaxime fidem Catholicam exterius profiteri teneretur.

13 Objicies secundò: Si Catholici Templa hæreticorum non frequentarent, eorumque concionibus, precibus, officiis, alijsque ritibus Ecclesiasticis non interessent, familiæ Catholicorum protsùs opprimerentur, & extinguerentur: ergo ad euitanda hæc incommoda licitè poterit Catholicus id facere.

Respondetur (vt omittam, quod non sint facienda mala, vt eueniant bona, quodque nullo modo sint præferenda bona temporalia saluti æternæ) nego sequelam antecedentis, vti constat ex primitiua Ecclesia, quando (licèt tunc tanta persecutio, tantus furor, tantaque sæuitia contra Catholicos vigeret) non tamen propterea Catholici fuerunt oppressi & extincti, sed potiùs ad instar vitis, quæ falce sciditur, fuerunt quampluri-mùm aucti & multiplicati.

14 Objicies tertiò: Hæreticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, &c. interesse, non est per se malum (cùm posset quis id facere, vt hæreticos irrideret, & confutaret, vel vt Oratoris in dicendo eloquentiam perspiceret, vel vt hæreticorum orationibus, & ritibus tantùm materialiter assisteret, interim scilicet de rebus diuinis cogitando, & preces suas ritu Catholico recitando:) Ergo ne Catholicus suis bonis temporalibus spolietur, licitè poterit id facere.

Respondetur: Distinguo antecedens: Non est per se malum, simpliciter & absolutè, seu solitariè, præcisè & sejunctim à circumstantiis, concedo: Coniunctim cum quibusdam circumstantiis (vt si adsit, v.g. periculum ruinæ propriæ, vel alienæ proximi, præsertim in fide infirmi, & non ita constantis) vel si vtatur symbolo ex hominum vsu, & consuetudine instituto ad profitendam hæreticam prauitatem; vnde sequatur contemptus veræ fidei, & omittatur veræ fidei externa professio, quando vrget præceptum de facienda tali veræ fidei externa professione propter impium Tyranni Principis iussum in contrarium) de quibus dicebam suprà, nego.

15 Quemadmodum & Eleazar 2. *Machab*. 6. (licèt per se malum non fuerit vesci carne porcina) tamen, quia tunc erat id veluti signum institutum ad profitendam falsam Religionem, potiùs voluit mori, quàm carne porcina vesci: vbi aduerte, quod tametsi malum est hæreticorum Templa frequentare, peius tamen sit, eorumdem precibus, & ritibus interesse; cùm per hanc præsentiam Catholici hæreticorum ritus non solùm (saltem tacitè) approbent, sed etiam illis cooperentur; quod sine graui & detestabili sacrilegio fieri non potest.

16 Objicies quartò: In illis Religionibus Catholici publicè profitentur Catholicam fidem, seque hæreticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, &c. interesse, sine animo deserendi veram fidem: Ergo virtute huius protestationis Catholicus excusabitur à peccato mortali.

Respondetur: Nego consequentiam, quia prædicta protestatio, vel non fit, vel si fit, non fit notoriè, & publicè, neque progressu temporis, sed progressu temporis omittitur, & paulatim Catholici trahuntur ab hæreticis ad mala & incommoda maiora: quapropter à principio omninò obsistendum est, vti suprà dicebam: tum quia prædicta protestatio non impedit, quominùs Catholicus exponat se, & proximum (præsertim in fide infirmum, & non ita constantem) periculo deficiendi à fide; & quominus vtatur symbolo profitendi hæreticam prauitatem, vnde necessariò sequatur contemptus fidei, & omittatur fidei externa professio, quando vrget præceptum de faciendа tali fidei externa professione, propter impium Tyranni Principis iussum in contrarium. Vt omittam, quod si hoc argumentum valeret, sequeretur quod quilibet Catholicus posset exteriùs profiteri quamcunque sectam falsam, protestatione præmissa, se id non facere animo deserendi veram fidem, sed ne vita, & bonis suis spolietur, quod nullo pacto dici debebit.

Objicies quintò: Hæreticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, &c. interesse, non sunt actus per se ordinati ad significandam sectam falsam (quapropter si hæreriei prædictos actus ad hunc finem ordinent, est per accidens:) ergo si Catholicus eosdem actus faciat sine intentione profitendi sectam falsam, non peccabit, sed solùm permittet, quod alij decipiantur ob iustam causam, ne scilicet ipse suis bonis spolietur. 17

Respondetur: Distinguo antecedens: Non sunt actus per se ordinati ad significandam sectam falsam, ita vt neque sint ordinati ex instituto hominum, nego: ita tamen, vt sint ordinati ex instituto hominum, concedo: quapropter, cùm tales actus ex communi impositione, vsu, & instituto hominum sint actus Religionis & facti, sic iubente Principe hæretico, vt significent cultum superstitiosum, atque adeò ad hunc finem instituti, fit quod quacumque intentione fiant, à mortali non excusetur qui eos fecerit. Vt omittam alia præterea incommoda, quæ exinde etiam sequuntur, vti suprà probabam.

Objicies sextò: In illis regionibus nemo est, qui nesciat Catholicos facere illos actus non spontè, sed ne deperdant vitam, vel bona, & Principem id præcipere, non ob Religionem, sed ob pecuniæ lucrum: ergo si Catholicus hæreticorum Templa frequentet, eorumque concionibus, &c. intersit, nullam scandali occasionem aliis præbebit. 18

Respondetur: Nego antecedens; non enim tam certum est, Catholicos hæreticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, &c. non esse omninò inuitè; cùm id nonnullis possit esse ignotum, nec etiam tam certum est, Principem id præcipere solùm ob pecuniæ lucrum: quod si hæc, tanquam etiam, concedamus, adhuc argumentum nihil probat, quia per huiusmodi actiones adest periculum propriæ, vel alienæ proximi ruinæ, & fides nostra contemnitur, quinimò (saltem tacitè) etiam abnegatur, & quamplurima præterea alia mala, atque incommoda sequuntur, vti suprà dicebam.

Objicies septimò: Si peccatum esset hæreticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, &c. interesse, id potissimum esset, quia fideles dissimularent fidem Catholicam, quando vrget præceptum illam exteriùs profitendi; sed falsum est, quod hic & nunc eam (ex eo scilicet, quod vrgeat præceptum de illa exteriùs profitenda) dissimulare sit peccatum, cùm leges non soleant obligare cum graui incommodo: ergo Catholicus ad vitandam vitæ, vel bonorum pœnam impositam, poterit hæreticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, &c. interesse sine peccato. 19

Respondetur: Transeat maior: Dixi autem, transeat maior, quia præter rationem assignatam sunt & aliæ rationes, eæque etiam potissimæ, sicuti patet ex dictis. At nego minorem, quia licèt præceptum positiuum non obliget cum graui incommodo, obligat tamen præceptum diuinum, quale est hic & nunc de profitenda exteriùs fide Catholica coram Tyranno, & quod hic & nunc obliget tale præceptum. 20

Patet primò, quia communis sententia Theologorum est, tunc prædictum præceptum obligare, quando fidelis publica auctoritate de sua fide interrogatur, vtrum scilicet Catholicam, an aliam Religionem sectetur; sed cùm in Regionibus hæreticorum Catholici per Edictum Principis compelluntur hæreticorum Templa frequentare, eorumque concionibus, &c. interesse, virtute interrogantur de sua fide, vtrùm scilicet Catholicã Religionẽ profiteantur, an potiùs hæreticorũ ritus, &c. approbẽt & sectẽtur: ergo tũc obligat præceptũ diuinũ de profitenda exteriùs fide corã Tyrãno; alioquin de ipsis dici posset, quod erubescerent Christum, ita vt & ipsis optimè accommodari 21

commodari possint verba Cypriani in libro de lapsis, quatenus ait, non esse dicendum Christiaoum, nec esse cum Christo, qui Christianus esse confunditur, veretur, vel erubescit.

21 Patet secundò; quia sub grauissimis pœnis præcipitur, quod omnes Templa hæreticorum adeant, eorumque concionibus, &c. intersint, & ostendant quamnam Religionem sectentur: ergo virtute tunc omnea interrogantur de sua fide, sicque tunc obligat præceptum diuinum de fide exteriùs profitenda coram Tyranno, ita vt omnes teneantur illud implere, quod quidem implerent, si recusauerint prædicta hæreticorum Templa adire. Quod si non recusauerint, sed potiùs exteriùs cum hæreticis eorum actus (quamuis simulato animo) fecerint, non seruant præceptum diuinum de profitenda exteriùs fide coram Tyranno, sicut optimè adnotauit præterea Chrysostomus homilia 25. in Matthæum, & Cyprianus libro de lapsis, quatenus aiunt: *Totis viribus resistendum est huiusmodi edictis & legibus, & præstat amittere bona temporalia, quàm animam*; sicut adnotauit etiam idem Chrysostomus oratione prima de prouidentia & fato, Augustinus libro de fide & symbolo,
23 cap. 1. & Nazianzenus oratione 53. quatenus inquiunt: *Magis est fugiendum à locis, & concionibus, quæ pestilentibus opinionibus complentur, quam à locis contagiosis, & infectis, quia hæc corporibus nocent, illa verò animas interimunt.* Videri etiam poterit Irenæus libro 1. capite 13. quatenus asserit: *Exsufflantes, & anathematizantes oportet longè fugere ab hæreticis*: & libro 3. capite 3.
24 quatenus inquit: Apostoli, eorumque discipuli (idemque traditur de sancto Antonio Abbate) tantum habuerunt timorem, vt ne verbo quidem communicarent alicui eorum, qui adulterauerant veritatem.

25 Obiicies octauò: Qui hæreticorum Templa frequentant, eorumque concionibus, &c. intersunt, animo tamen orandi ritu Catholico, non communicant cum hæreticis in tribus, neque hæreticorum Religionem profitentur: ergo non peccant.

Respondetur: Distinguo antecedens. Non communicant cum hæreticis, neque hæreticorum Religionem profitentur, verè & interiùs, concedo: simulatè saltem, & exteriùs, nego; & hoc sufficit ad peccatum, vti suprà dicebam, & tradunt Tertullianus libro de spectacul. capite 13. S. Augustinus in libro contra mendacium, & in epistolis de cessation. legal. ad S. Hieronymum, & Cyprianus epistola 31. & 32. iuxta illud Apostoli 1. ad Corinth. cap. 10. *Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum.*

26 Obiicies nonò: Libro 4. Regum, capite 5. Elisæus concessit Naaman, vt dominum suum ad Templum euntem comitaretur, & simul cum illo ad suum dominum sustentandum coram idolo genuflecteret, cùm Naaman intentio non esset idolum adorare, sed tantùm obsequium domino suo præstare: ergo multò magis poterit Catholicus hæreticorum Templa, sine animo honorandi ritus illorum, ad præstandam obedientiam Principi suo, qui sic mandat, & iubet, frequentare.

27 Respondetur: Concedo antecedens; at nego consequentiam, quia licitum quidem est, hæreticorum Templa frequentare ob aliquod negotium ciuile, ita vt famuli comitari possint dominos suos hæreticorum Templa frequentantes, dummodò cum illis nec in precibus, nec in ritibus communicent; & similiter, si Princeps sua Templa frequentet, possint ipsius famuli, & subditi coram illo ferre sceptrum, coronam, gladium,
8 &c. Nam hoc modo hæreticorum Templa frequentant solùm materialiter, & non formaliter: hoc modo Elisæus concessit Naaman, quod posset comitari Principem suum; at quod nos contendimus, est quod non liceat hæreticorum Templa frequentare causa superstitionis, cùm id præcipiatur, vt Catholici ab hæreticis dignoscantur, vtque ritus hæreticorum cum honore celebrentur. Omitto, quod si etiam in primo casu adest periculum spiritualis ruinæ propriæ, vel alienæ proximi, vt sequatur contemptus fidei, neque in primo casu etiam res licita sit, ob easdem rationes.

COROLLARIVM.

An possint Inquisitores indicere abiurationem de vehementi, & punire tanquam credentem hæreticorum eum, qui bis hæreticorum concionibus, seu conuenticulis assistit?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores non possunt indicere abiurationem de vehementi, & punire, tanquam credentem hæreticorum eum, qui bis eorum concionibus, seu conuenticulis assistit, quia is est tantum de hæresi suspectus leuiter, & multò magis si tantùm semel astiterit: contra plures Doctores oppositum sentientes, eo quia ex actu geminato videtur crimen trahi ad consuetudinem.*

2 *Limita id non habere locum in terris Catholicorum, vbi si quis sciat occulta conuenticula hæreticorum, & ad ea etiam semel accedat, est suspectus de hæresi vehementer.*

RESpondetur (quamuis affirment Ioannes Andreas, 1 Archidiaconus, Geminianus, & alij *in cap. Quicumque, §. hæretici, verb. Credentes, de hæret. in 6.* Repertor. Inquisit. *verb. Credentes. §. Ponamus*, Calderinus *tractatu de hæret. c. 3. n. 4.* Zanchin. *de hæret. c. 3. n. 6.* & Campeg. *in annotation. ad eundem Zanchinum, ibidem.* Moti ex eo, quia ex actu geminato videtur crimen trahi ad consuetudinem.) Probabiliùs tamen negent Suarez *de fide, disp. 24. sect. 5. n. 3.* Peña *in director. Inquisit. part. 2. quæst. 50. versi & plurimùm.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 15. quæsit. 1.* & Sousa *in Bull. Cœn. c. 4. disput. 8. n. 10.* (ita vt prædictus sit tantùm suspectus de hæresi leuiter, & multò magis, si solùm semel astiterit, sicque non debeat abiurare de vehementi) cum hac tamen limita- 2 tione, vt id, quod modò dixi, non procedat etiam in Terris Catholicorum; quia si quis in Terris Catholicorum sciat occulta conuenticula fieri ab hæreticis, & ad ea etiam semel accedat, erit suspectus de hæresi vehementer, atque adeò abiurare debebit de vehementi, nisi ignorantia, vel alia circumstantia facti, vel qualitas personæ in contrarium concurrat.

PETITIO IV.

An licitè possit quis cum Hæreticis, vel Infidelibus disputare de fide, præsertim publicè?

SVMMARIVM.

1 *Potest quis licitè cum hæreticis, vel infidelibus disputare de fide, præsertim publicè, si scilicet talem disputationem inieris ad fidem defendendam, erroresque refellendos.*

2 *Theologia ab Augustino dicitur scientia necessaria ad hæreticos refellendos, & fidem Catholicam defendendam.*

3 *Christus Dominus disputauit cum Pharisæis, & quidam de Synagoga cum Stephano: Paulus confundebat Iudæos, & disputabat cum Græcis.*

4 *Qui cum hareticis de fide disputat, fidem disputando profitetur, & talem disputationem ad ipsius fidei honorem, &c. refert, & ordinat.*

5 *Textus* in l. nemo, Cod. de summa Triuit. *cum sit ciuilis, & feratur circa materiam spiritualem, Clericos non comprehendit.*

6 *Clericis prohibetur disputare de rebus fidei, qua sunt certa, & ab Ecclesia iam semel definita.*

7 *Disputare de fide cum hareticis, vel infidelibus, non est nisi bonum, atque adeò licitum, si fiat cum circumstantiis requisitis. Vide quanam sint.*

1 RESpondetur affirmatiuè, si scilicet talem disputationem assumat ad fidem defendendam, erroresque refellendos. S. Leo *epist.* 20. S. Augustinus *lib.* 14. *de*
2 *Trinitat.* (quatenus ait, operam dandam esse Theologiæ, tanquam scientiæ necessariæ, & ad hæreticos refellendos, fidemque Catholicam defendendam vtilissimæ (& alij Sancti Patres passim, quos sequitur S. Thomas 2.2.*q.* 10. *art.* 7. Caiet. Bañez, Valentia, & Aragonius *ibid.* Suarez *disp.* 20. *sect.* 1. Coninch. *disp.* 10. *dub.* 9. Sanchez *lib.* 2. *moral. c.* 6. & alij Doctores communiter.

3 Probatur primò, auctoritate ex Scripturis: quia *Matthai* 14. & *Ioannis VIII.* Christus Dominus disputauit cum Pharisæis, & Act. 6. *Surrexerunt disputantes cum Stephano, & non poterant resistere sapientia, & spiritui, qui loquebatur.* Et Act. 9. *Paulus conualescebat, & confundebat Iudaos, & loquebatur Gentibus, & disputabat cum Gracis*: & cap. 17. Idem *Paulus disserebat de Scripturis secundùm consuetudinem*: & paulò post, *disputabat in Synagoga cum Iudais*, &c.

4 Probatur secundò ratione; quia qui cum hæreticis de fide disputat, fidem disputando profitetur, & talem disputationem ad ipsius fidei honorem, ad maiorem eiusdem fidei cognitionem, ad hæreticos confutandos, vel conuertendos, & ad Catholicos confirmandos refert, & ordinat. Ergo disputare de fide cum hæreticis, non est nisi bonum, atque adeò licitum, si scilicet (vt infrà dicetur) fiat cum circunstantiis requisitis.

5 Obiicies: *In l. Nemo, Codice de Summa Trinitate,* prohibetur etiam & Clericis de rebus fidei disputare: Ergo.

Respondetur, quod talis lex, cùm sit ciuilis, & feratur circa materiam spiritualem, Clericos non comprehendat. Becanus *tractat. de fide, cap.* 15. *quast.* 7. *num.* 8. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 26. *quast.* 2. & alij, quos sequitur Sanchez *lib.* 2. *mor. c.* 6. *n.* 8.

6 Respondetur secundò, distinguo antecedens: prohibetur etiam & Clericis disputare de rebus fidei, quomodocumque, nego: disputare de rebus fidei, quæ sint certæ, & ab Ecclesia iam semel definitæ, concedo: quod etiam prohibitum est à Concilio Chalcedonensi *in secunda definitione fidei*, & à Leone Papa *epist.* 48. *ad Marianum Imperatorem.* Et meritò, quia disputare de fide in dubium reuocando, & iterum in examen adducendo ea, quæ sunt certa, & ab Ecclesia iam semel definita, præterquam quod est dubitare de fide, ad nihil aliud deseruit, nisi vt fideles perturbentur, atque adeò est prorsus illicitum: quod multò magis illicitum erit, si fiat ex animo, & voluntate fidem oppugnandi: sic Doctores, quos sequitur Suarez *citata disp.* 29. *sect.* 1.

7 Cæterùm dixi, quod disputare de fide cum hæreticis, vel infidelibus, non est nisi bonum, atque adeò licitum, si fiat cum circumstantiis requisitis; quæ cùm sint ad summum quatuor: Prima ex parte finis. 2. Ex parte conditionis personæ disputantis. 3. Ex parte conditionis Audientium. 4. Ex parte conditionis modi disputandi: ideò sit

PETITIO V.

An licitè possit quis disputare cum hæreticis, vel infidelibus de fide (præsertim publicè) ex parte finis?

SVMMARIVM.

1 *Disputare quis licitè potest cum hareticis, vel infidelibus de fide, presertim publicè, ex parte finis, si scilicet talem disputationem assumat ad fidem defendendam, erroresque refellendos: secus si ad fidem euertendam, erroresve seminandos.*

2 *Haretici solent Scripturas, & Conciliorum decisiones in quastionem adducere contra legem Dei, & sacrorum Canonum.*

3 *Neque disputare quis potest cum animo firmo defendendi fidem, sed animo dubio, an scilicet debeat illam amplecti; quia talis animus constituit infidelitatem, ac proinde disputatio illa non est ex fide, sed contra fidem, ideoque illicita.*

4 *Idque procedit in iis, quibus fides iam sufficienter proposita est, & ob id sunt obligati eam firmiter tenere. Secus si fides non sit sufficienter proposita, quia tunc ad veritatem inquirendam Mysteria fidei licitè possunt adducere in quastionem; tunc enim disputatio est medium ad fidem amplectendam.*

5 *Amplia, id procedere etiam in heretico, cui fides sufficienter est proposita, cùm possit fieri, quod is velis errores deserere, sed argumentis aliquibus apparentibus, sibi tamen visis efficacibus vrgeatur, qua si proponat viro docto, à quo solutionem illorum accipiat, errores deseret, sic enim faciens nihil operatur contra fidem.*

6 *Secùs si eandem disputationem assumat cum heretico, vel cum infideli pertinaci, quia talis disputatio est otiosa, & nullius fructus.*

7 *Disputatio cum illo ineunda non est, qui ita subuersus, & obstinatus est, vt spes esse non possit, quod sit reducendus, sed potiùs sumpturus occasionem irridendi fidem, & fidei fundamenta firma eludendi, atque alios peruertendi.*

8 *Haretici ex Augustino disputare non amant, sed quomodocumque imprudentissima pertinacia superare.*

9 *Quod tamen ex Chrysostomo intelligendum est tantùm de illis, de quibus certi sumus, quod quantumcunque fecerimus, nunquam eos ad veritatis vitam reuocabimus.*

10 *Disputatio cum heretico, seu infideli pertinaci secundùm plures Doctores regulariter est tantùm peccatum veniale: at auctori probabilius potiùs videtur contrarium, videlicet quod sit peccatum mortale, quia hereticus, vel infidelis illo obstinato animo disputans contra fidem committit quamplurima peccata, qua tenemur nos ex charitate vitare, nisi ob aliquam causam grauem, &c.*

RESpondetur affirmatiuè, si scilicet (vti dicebam) 1
talem disputationem assumat ad fidem defendendam, erroresque refellendos: patet ex dictis *sectione pracedenti*, & tradunt cum S. Thoma 2.2.*q.* 10. *n.* 7. communiter Doctores, quos ibi referebam.

Secus, si dictam disputationem assumat ad fidem 2
euertendam, erroresque seminandos. Qua ratione solent hæretici Scripturas & Conciliorum decisiones in quæstionem adducere contra legem Dei, & sacrorum Canonum, sicuti habetur ex Concilio Chalcedonensi *actione* 3. *in* 2. *definitione fidei*, & *ex epistola* 48. Leonis

nis Papæ ad Martianum Imperatorem, & ex Gelasio
Papa *epist.11.ad Episcopos Sardiniæ*; quibus assentitur
etiam idem Martianus Imperator *in l.nemo, C. de summ.*
Trinit. quatenus expresse ibi prohibet, quod quis in
dubium reuocet ea, quæ à Concilio Generali iam se-
mel definita sunt.

3 Secus secundò, si eandem dictam disputationem
assumat non animo firmo defendendi fidem, sed animo
dubio, an scilicet debeat illam amplecti; quia talis ani-
mus constituit infidelitatem, ac proinde disputatio illa
non est ex fide, & pro fide, sed contra eam, ideoque
erit illicita ex Apostolo *ad Romanos* 14.

4 Quod tamen intellige de iis, qui cùm sit ipsis fides
sufficienter proposita, sunt obligati fidem firmiter te-
nere; quia si quis (cùm ipsis fides sufficienter propo-
sita non sit) vt veritatem inquirat, fidei Mysteria in
quæstionem adducit, licitè poterit id facere, quia tunc
est medium ad fidem amplectendam. Banoez 2.2.q.10.
*n.3.*Valentia *disput.1.q.10.punct.4.concl.1.*Sanchez *lib.2.*
moral.c.6.n.1.& alij, quos sequitur Coninch.*disput.18.*
dub.9.n.142.(quamuis hæc non sit disputatio Catholici
cum hæretico, vel cum infideli, sed è contra disputatio
hæretici, vel infidelis cum Catholico.)

5 Quod adeò verum est, quod etiam hæreticus, cui fi-
des sufficienter est proposita, possit etiam licitè hanc
disputationem assumere: fieri enim potest, quod hæ-
reticus velit errores deserere, sed argumentis aliquibus
apparentibus, sibi tamen visis efficacibus, vrgeatur, quæ
si proponat viro docto, à quo solutionem illorum acci-
piat, errores deserer, & fidem amplectetur: quapropter
in tali casu licitè poterit dicta argumenta sub tali in-
tentione illi proponere; quia sic faciens nihil operatur
contra fidem, sed potius in fidei fauorem assumit me-
dium, quo possit dubitationem conceptam repellere: sic
Doctores, quos sequitur Coninch. *loco suprà cit.n.142.*
circa fin.

6 Secus tertiò, si etiam eandem dictam disputatio-
nem assumat cum hæretico, vel cum infideli pertinaci;
quia talis disputatio est otiosa, & nullius fructus, iuxta
illud Apostoli 2. ad Timoth. *Noli verbis contendere;*
ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionem audientium,
& iuxta illud aliud eiusdem Apostoli ad Titum 3. *Hæ-*
reticum post vnam, & secundam correctionem deuita,
sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est, vbi Tertullia-
7 nus de præscript. cap.16. aduertit, quod non dixerit
Apostolus post vnam, & secundam disputationem, sed
post vnam, & secundam correctionem, quia disputatio
cum illo incunda non est, eo quòd ita subuersus, & ob-
stinatus sit, vt spes esse non possit, quod sit reducendus,
sed potiùs quod sit sumpturus occasionem irridendi fi-
dem, & fidei fundamenta firma eludendi, atque alios
8 peruertendi; non enim (vt rectè dixit Augustinus
libro 3. contra Faustum, capite 12.) disputare amant hæ-
retici, sed quomodocumque impudentissima pertinacia
superare.

9 Quod tamen cum quibusdam Doctoribus ex Chry-
sostomo *homilia 6. super illa verba Apostoli ad Titum*
3. intelligi debet de illis solis hæreticis & infidelibus,
de quibus certi sumus, quod quantumcunque feceri-
mus, nunquam eos ad veritatis vitam reuocabimus.

10 Cæterùm putant Suarez *disp.20.sect.1.n.53.* Valentia
cit.punct.4.concl.1.circa fin.& alij (quos sequitur Sanch.
loc. suprà cit. n.2.) quod hæc disputatio cum hæretico,
vel cum infideli pertinaci regulariter (sicut & alij actus
otiosi) sit peccatum tantùm veniale: at mihi videtur
probabilius contrarium, quod scilicet regulariter sit po-
tiùs peccatum mortale; quia hæreticus, vel infidelis illo
obstinato animo disputans contra fidem, committit
quamplurima peccata, quæ tenemur nos ex charitate
vitare, nisi ob aliquam causam grauem (vt si dicta
disputatio prodesse possit Catholicis, aut hæreticis; Ca-
tholicis illos in fide confirmando, hæreticis eorum
audaciam reprimendo, vel alios ad fidem conuertendo)
rationabiliter excusemur; quia tunc prædicta disputa-
tio cum hæretico, vel infideli pertinaci sufficienter ho-
nestabitur, & licita reddetur.

PETITIO VI.

An licitè possit quis disputare cum hæreticis, vel infidelibus de fide (præsertim publicè) ex parte conditionis ipsiusmet disputantis?

SVMMARIVM.

1 *Disputare licitè quis potest cum hæreticis, vel infidelibus de fide, præsertim publicè ex parte conditionis ipsiusmet disputantis, si scilicet doctus sit, & nulla lege positiua prohibeatur; in tali enim casu potest & aliis multùm prodesse: secus, si scientiam requisitam non habeat.*

2 *Scientia quanam requiratur, arbitrio prudentis viri relinquitur pro qualitate materia disputanda, & pro qualitate persona, cum qua disputatur; debet enim saltem esse talis, quod possit veritatem confirmare, & argumenta opposita facilè dissoluere.*

3 *Defendens fidem non satis est, vt sciat argumenta sibi proposita dissoluere, sed requiritur etiam, vt possit ea ita dissoluere, vt audientes solutionem eorum percipiant.*

4 *Laici prohibentur lege positiua disputare de rebus fidei cum infidelibus, vel hæreticis publicè, & priuatim; quia præsumuntur minùs idonei, & sufficientes ad disputandum de fidei Mysteriis. Secus est de Clericis, cùm regulariter soleant esse in sacris literis, & in doctina Theologica magis instructi.*

5 *Laïcis prohibetur etiam prædicare, & docere, & multò magis disputare de fidei Mysteriis.*

6 *Clericis etiam si tantùm primam tonsuram habeant, Religiosi, etiamsi laici vulgò dicti sint, non veniunt laïcorum nomine; quia absolutè laici non sunt, sed Clericorum nomine, & priuilegio gaudent.*

7 *Laïcus quamuis doctus comprehenditur sub hac prohibitione, quia non tantùm prohibetur ob defectum doctrinæ, quæ rarò in laicis reperitur, sed etiam propter indecentiam ob præminentiam sacræ doctrinæ super alias facultates.*

8 *Laicus indoctus iure naturæ prohibitus est de fide disputare, sicut Clericus indoctus.*

9 *Laïcus doctus si sub hac prohibitione non comprehenderetur, prohibitio nihil iuuaret, & incommoda non vitaret.*

10 *Laïcus quantumuis doctus prohibetur docere, & prædicare: ergo & de fide disputare.*

11 *Finis legis nequaquam cessat in laico, licèt defectus scientiæ in illo cessset, quia tamen communiter non cessat in aliis, finis legis nunquam cessat.*

12 *Limita prædictam conclusionem in casu necessitatis vel grauis, & euidentis vtilitatis; quia tunc obseruare legem esset contra salutem animarum, & contra bonum fidei.*

13 *Limita, si laicus non assumat hanc disputationem propria auctoritate, quia sic iussus, vel rogatus à Clericis non peccaret, cum tunc nomine Clericorum de fide disputet; tum quia tunc verificari non potest quod ius docendi, vel disputandi sibi vindicet, aut vsurpet.*

14 *Limita, si non sit in locis, in quibus hæretici cum Catholicis permixtim viuunt; quia ibi lex prædicta abrogata videtur per consuetudinem contrariam, cum passim se offerat occasio hæreticos arguendi, & conuincendi, ne crescant, & grassentur; tum quia*

videntibus

videntibus, & non contradicentibus] Prælatis idoneè laici has disputationes assumunt, non solùm verbis, sed etiam scriptis.

15 *Albertus Pighius, & Henricus VIII. Rex Angliæ, licèt laici, cum Lutheranis de fide disputarunt.*

16 *Limita conclusionem intelligi de disputatione formali, qualis est quæ assumitur ad persuadendam fidem iis, qui in fide firmi non sunt; non autem de disputatione materiali, qualis est quæ assumitur ad exercenda, & acuenda ingenia, siue causa exercitij, & honoris.*

17 *Laïco solùm prohibetur disputatio de fide cum hæretico, vel cum infideli; quia disputatio inter fideles, & Catholicos veritatem agnoscentes, & credentes, non potest esse disputatio formalis, cùm non possit esse ad fidem persuadendam, & defendendam, sed solùm exercitij causa, contra Caietanum, & alios.*

18 *Laïco prohibitum, & illicitum est de fide disputare ex dubitatione, quam habet de fide; quia tunc non solùm mortaliter peccat, sed etiam est hæreticus, cùm habeat animum recedendi à fide, si rationes contrariæ sibi magis conuincentes videantur.*

19 *Idem ob eandem rationem dicendum est etiam de Clerico, si cum tali dubitatione de fidei Mysteriis disputet.*

20 *Excipe hominem infidelem, cui fides nondum est sufficienter proposita.*

Aduertenda.

21 *Clericus indoctus, si de rebus fidei disputet, non peccat contra prohibitionem factam* in cap. Quicumque, de hæreticis in 6. *quæ solùm laicos obstringit: Peccat tamen contra legem naturalem, exponendo se periculo errandi in multis: quapropter si Clericus indoctus de fide disputabit, excommunicationem non incurret; incurret autem laicus ex vi citati capituli.*

22 *Excommunicatio in casu, de quo agimus, non est lata ipso facto, sed per iudicem Ecclesiasticum ferenda.*

23 *Laicus si de Mysteriis fidei disputet, peccat mortaliter sine dubio, si sit indoctus, & etiamsi sit doctus, probabiliùs peccabit.*

24 *Lex quando aliquid prohibet sub pœna excommunicationis, censetur obligare ad peccatum mortale; quia cùm à lege aliquid prohibetur, vel præcipitur sub pœna excommunicationis, non requiritur alia admonitio, vt is qui dictam legem transgreditur, à legitimo Superiore excommunicari possit, cùm sufficienter à lege sit admonitus: Ergo cùm talis excommunicari queat, sequitur quod mortaliter peccauerit.*

25 *Excommunicatio lata, cùm sit grauis pœna, grauem culpam supponit.*

26 *Prohibitio ista est in materia graui pertinenti ad bonum fidei, & Religionis, & est ordinata ad remouendos errores in doctrina, & ad remouendas occasiones rixæ, & turbationis, & consequenter obligat ad culpam mortalem.*

27 *Laicus doctus, si de Mysteriis fidei disputet, quod non peccet mortaliter, non omninò est improbabile, sicut quod neque comprehendatur* in cap. Quicumque, *citato.*

28 *Lex prohibens, vel præcipiens aliquid sub pœna excommunicationis, scilicet non latæ, sed solùm ferendæ, non improbabile est, quod non semper obliget sub peccato mortali.*

29 *Pœnæ graues, grauiores, grauissimæ in iure appositæ, exceptis excommunicationibus latæ sententiæ, aut sunt tales, vt sine mortali peccato incurri possint, aut si sine mortali peccato incurri non possint, exigere videntur monitionem.*

30 *Prohibitio prædicta licèt sit in materia graui pertinenti ad bonum fidei, ac Religionis, & ordinata ad remouendos errores in doctrina, & ad remouendas occasiones rixæ, & turbationis, locum habere non videtur in laico docto.*

31 *Inquisitores possunt procedere contra eum, qui disputat de fide in casu à iure prohibito.*

RESpondetur affirmatiuè, si scilicet doctus sit, & 1
nulla lege positiua prohibeatur. Suar. *citat. disp.* 20. *sect.* 1. *n.* 2. Valentia 2.2. *disp.* 1. *q.* 10. *punct.* 4. *concl.* 2. & alij quos sequitur Cooinch. *disp.* 18. *dub.* 9. *n.* 140. & 141. quia in tali casu potest & fidei, & aliis multùm prodesse.

Secus si scientiam requisitam non habeat; quia tunc è contra poterit & sibi, & aliis multum obesse.

Quæ autem scientia requiratur, arbitrio prudentis 2
viri relinquitur pro qualitate materiæ disputandæ, & pro qualitate personæ, cum qua disputatur: illud autem pro tunc certum esse debet, quod requiratur scientia talis, quæ & veritatem confirmare, & argumenta, quæ ab illo, cum quo disputabit, proponi poterunt, possit facilè dissoluere, iuxta illud Apostoli ad Titum 1. vbi de Episcopo, ad quem spectat hæreticos, & infideles conuincere, ait, quod debeat esse ita doctus, vt possit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere.

Vbi aduerte, non satis esse, quod defendens fidem 3
sciat argumenta sibi proposita dissoluere, sed requiri etiam, vt possit ea ita dissoluere, vt audientes dissolutionem eorum percipiant: quapropter sæpè sæpiùs contingere potest, quod mediocriter doctus, & in his controuersiis versatus, ad disputandum sit aptior illo, qui mentem suam satis explicare non valet: sic doctores, quos sequitur Coninch. *loc. suprà cit.*

Secus secundò, si aliqua lege positiua prohibeatur; 4
lege positiua autem prohibentur non omnes, sed solùm laïci, *c. Quicumque*, §. *inhibemus quoque, de hæret. in* 6. vbi Alexander Papa ait, *Inhibemus quoque, ne cuiquam laicæ personæ liceat publicè, vel priuatim de fide Catholica disputare, qui verò contrafecerit, excommunicationis laqueo innodetur*, & *in* 6. *synodo, c.* 64. *Trullano*, vbi pariter prohibetur laicis docere, vel disputare publicè de rebus fidei: *in cit. c. Quicumque*, prohibetur talis disputatio, non solùm si fiat publicè, sed etiam si fiat priuatim.

Fit tamen hæc prohibitio laicis, quia præsumuntur minùs idonei, & sufficientes ad disputandum de fidei Mysteriis, cùm ex alio capite regulariter Clerici soleant esse in sacris literis, & in doctrina Theologica magis instructi; tum quia *in c. Cùm ex iniuncto, & in c. fiem, de hæret. in* 6. *& Concilio Carthaginensi* 4. c. 48. Laicis pro- 5
hibetur prædicare, & docere: ergo meritò similiter & prohibetur de fide disputare.

Nomine autem laicorum non comprehenduntur 6
Clerici, etiamsi tantùm primam tonsuram habeant, neque Religiosi, etiamsi *laici* vulgò dicti sint; quia absolutè laici non sunt, sed Clericorum nomine, & priuilegio gaudent. Dominicus *in cit. c. Quicumque, de hæret. in* 6. *n.* 1. & 2. Francus *ibid. n.* 1. Suar. *disp.* 20. *sect.* 1. *num.* 10. Sanchez *lib.* 2. *moral. c.* 6. *n.* 6. & Coninch. *disp.* 18. *dub.* 9. *num.* 145.

An autem sub hac prohibitione comprehendatur 7
etiam laicus, tametsi doctus?

Respondetur quod quamuis negent Caiet. 2.2. *q.* 10. *n.* 7. *dub.* 1. Bañez *ibid.* Petr. de Ledesma *tom.* 2. *sum. tract.* 1. *c.* 5. *concl.* 13. & ex probabili Sanchez *cit. c.* 6. *n.* 5. *ex eo*, quia tunc cessat finis legis, qui est defectus doctrinæ communiter in laicis contingens: Probabiliùs tamen affirment Gloss. *in cit. c. Quicumque, verb. laicæ*, Dominic. & Francus *ibid. n.* 1. Suarez *de fide, cit. disp.* 20. *sect.* 1. *n.* 11. Azor. *tom.* 1. *inst. moral. lib.* 8. *c.* 26. *dub.* 1. Valentia 2.2. *disp.* 1. *q.* 10. *punct.* 4. *concl.* 2. Sanchez *loc. suprà cit.* Rosella *verb. Infidelis, in fin.* Sylu. *verb. Disputatio, n.* 1. Nauarr. *consil.* 17. *de hæret. n.* 2. & *in sum. c.* 11. *n.* 17. Albertinus *de agnoscend. proposit. q.* 13. *n.* 12. Peña *in director. Inquisit. p.* 1. *quæst. commentar.* 25. Castro *lib.* 1. *de iusta hæreticor. punit. c.* 19. Aragon. 2.2. *quæst.* 10. *art.* 7. *notab.* 2. Bocan. *tractat. de fide, cap.* 15. *q.* 7. *n.* 5. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 9.

dubio 9. numero 145. & alij passim.

8 Probatur, quia laicus indoctus iure naturæ prohibitus est de fide disputare, sicut Clericus indoctus: ergo cùm prohibetur laico de fide disputatio, & non Clerico, aliquid speciale laico prohibetur, quod aliàs Clerico licitum est; sed nihil speciale laico prohibitum esset, si ille solùm, cum est indoctus, prohiberetur de fide disputatio; ergo dicendũ est, quod omnis laicus, siue indoctus, siue doctus, sub dicta prohibitione cõprehendatur.

9 Confirmatur, quia si laicus doctus sub hac prohibitione non comprehenderetur, quilibet laicus præsumere, vel occasionem sumere posset, quod sufficientem ipse doctrinam habeat, vt de fide disputationem assumere possit, & sic prohibitio nihil iuuaret, & incommoda non vitaret.

10 Confirmatur secundò; quia laicus, quantumuis doctus, prohibetur docere, & prædicare: ergo & de fide disputare: Antecedens patet *ex c. cum ex iniuncto, & ex c. sicut in vno, de hæreticis in 6.* Consequentia probatur; quia ob eandem rationem laico vtrumque prohibetur, scilicet ob sacræ doctrinæ decentiam, & ob communiter in laicis contingentem scientiæ defectum.

11 Confirmatur tertiò, quia nequaquam in laico cessat finis legis; licèt enim defectus sciẽtiæ in illo cesset, quia tamen communiter non cessat in aliis, finis legis nunquam cessat: nam finis illius legis non fuit defectus scientiæ cuiuslibet in particulari, sed defectus scientiæ generaliter contingens in vniuersali: (leges enim feruntur non de iis, quæ rarò, sed quæ frequenter accidunt, *l. nam ad ea, ff. de legibus*) qui finis semper, etiamsi vnus, vel alter laicus sufficientem scientiam habeat, adhuc perseuerat, ergo ob scientiam non sequitur, quod laicus doctus sub dicta prohibitione non cõprehẽdatur.

Atque hinc patet ad fundamentum Aduersariorum in contrarium.

Limitationes.

12 Limita, vt quod dixi, intelligatur in casu necessitatis, vel grauis, & euidentis vtilitatis: vt si v.g. esset infidelis, vel hæreticus aliquis, qui fideles peruerteret, & Clericus doctus non adesset, qui posset cum illo de fide disputare; quia tunc posset laicus doctus dictam de fide disputationem assumere (cùm tunc obseruare legem, esset contra salutem animarum, & contra bonum fidei, quinimò & propterea teneretur, tum scilicet ratione charitatis proximo debitæ, tum ratione fidei & Religionis despectæ, quam debet ab iniuria liberare. Suarez *tract. de fid. disp.* 20. *sect.* 1. *n.* 11. Valentia 2. 2. *disp.* 1. *q.* 10. *punct.* 4. *post* 2. *conclus.* Aragon *ibid. q.* 10. *n.* 7. *notab.* 2. Sanchez *lib.* 2. *mor. c.* 6. *n.* 7. Becanus *de fide, c.* 15. *q.* 7. *n.* 6. Turrian. *tr. de fide, q.* 10. *n.* 7. *disp.* 50. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 9. *n.* 147. & fauet Textus *in c. Nolite timere,* 11. *q.* 3.

13 Limita secundò, vt laicus hanc disputationem assumat propria authoritate, quia si eam assumeret iussus, vel rogatus à Clericis, non peccaret, cùm tunc nomine Clericorum de fide disputet: tum quia tunc verificari non potest, quod ius docendi, vel disputandi sibi vindicet, aut vsurpet: quæ est materia prohibitionis, vti colligitur ex Leone Papa *epist.* 62. *cap. vlt.* vbi dicitur: *Nullus laicus ius docendi sibi vindicet.* Et *ex can.* 64. 6. *Synod.* vbi similiter legitur, quod laicus docendi authoritatem sibi non vsurpet: quæ verba clare significant, quod non peccet laicus, si à Clericis iussus, vel rogatus, cum infidelibus, vel cum hæreticis disputationem assumat. Vide Doctores, quos sequitur Suarez *cit. disput.* 20. *sect.* 1. *n.* 11.

14 Limita tertiò, si non sit in locis, in quibus hæretici cum Catholicis permixtim viuunt, quia ibi lex prædicta abrogata videtur per consuetudinem contrariam, cùm passim se offerat occasio hæreticos arguendi & conuincendi, ne crescant & grassentur: tum quia videntibus & non contradicentibus Prælatis, idoneè lai-
15 ci has disputationes assumunt, & quidem quod in dictis locis sic vsu receptum sit, vt scilicet laici docti cum hæreticis de fidei mysteriis, non solùm verbis, sed etiam scriptis, (vt fecerunt Albertus Pighius, & Henricus VIII. Rex Angliæ, qui tametsi laici, cum Lutheranis de fide disputarunt) disputationes assumant, notant Caietanus 2. 2. *q.* 10. *art.* 7. Bannez *ibidem,* Petrus de Ledesma *in summa, tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 5. *concl.* 13. Valentia 2. 2. *disput.* 1. *q.* 10. *punct.* 4. *concl.* 2. Becanus *de fide, cap.* 15. *q.* 7. *num.* 6. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 6. *num.* 7. Coninch. *disput.* 18. *dub.* 9. *num.* 147. & Turrianus *tract. de fide, q.* 10. *art.* 7. *disput.* 50.

Limita quartò, vt intelligatur de disputatione for- 16
mali, qualis est quæ assumitur ad persuadendam fidem iis qui in fide firmi non sunt; non autem de disputatione materiali, qualis est quæ assumitur (vt fiat in scholis) ad exercenda & acuenda ingenia, seu causa exercitij & honoris. Caietanus 2. 2. *q.* 10. *art.* 7. *dub.* 1. Bañez *ibidem,* & Aragonius *notab.* 2. Nauarrus *in summa, cap.* 11. *num.* 27. Castr. *lib.* 1. *de iust. hæretic. punit. cap.* 19. Petrus de Ledesma *in summa, tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 5. *concl.* 13. Valentia 2. 2. *disput.* 1. *q.* 10. *punct.* 4. *concl.* 2. Suar. *tract. de fide, disput.* 20. *sect.* 1. *in principio,* Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 7. *num.* 9. & Coninch. *disput.* 18. *dub.* 9. *circa finem.* Quapropter licitè poterit laicus de mysteriis fidei causa exercitationis disputare, quia talis disputatio est vtilis ad ingenia exercenda: tum quia sic addiscitur modus disputandi cum hæreticis, & confirmandi mysteria fidei, dummodo nullum subsit periculum titubandi de fide, neque in illo qui disputat, neque in illis qui audiunt disputationem.

Hinc sequi videtur, quod laico solùm prohibeatur de 17
fide disputatio cum hæretico, vel cum infideli, quia disputatio inter fideles & Catholicos veritatem agnoscentes & credentes, non potest esse disputatio formalis, cùm non possit esse ad fidem persuadendam, & defendendam, sed solùm exercitij causa. Castr. *lib.* 1. *de iust. hæretic. punit. c.* 19. Suarez *cit. sect.* 1. *n.* 1. (quatenus ait, formalem disputationem solùm esse illam, quæ contra hæreticos suscipitur.) Coninch. *vbi supra, n.* 146. (quatenus inquit, prohiberi solùm disputationem ad conuincendos eos qui in fide errant,) & alij.

Quamuis contrarium sentiant Caiet. 2. 2. *q.* 10. *art.* 7. 18
dub. 1. Bañez *ibid.* Valentia 1. 2. *disp.* 1. *q.* 10. *punct.* 4. *concl.* 2. Pet. de Ledesma *in sum. tract.* 1. *c.* 5. *concl.* 13. & alij, quatenus docent, quod laico prohibeatur de fide disputatio vera & formalis, quæ & tunc est, quando non suscipitur solùm gratia exercitij, sed etiam ad fidem (cùm hæreticorum argumenta proponantur, vt iis solutis fidei veritas confirmetur) suadendam & confirmandam.

At quidquid sit de hoc, illud tamen omninò dicendũ 19
est, quod laico prohibitum, & illicitum sit de fide disputare, ex dubitatione, quam habet de fide; quia tunc non solùm mortaliter peccat, sed etiam est hæreticus (cùm habeat animum recedendi à fide, & rationes contrariæ sibi magnis conuincentes videantur) qui autem sic dubitat, est hæreticus. S. Thomas 2. 2. *q.* 10. *art.* 7. quem sequuntur communiter Doctores: ergo est, quod idem in hoc casu dicendum erit de Clerico, si similiter cum tali dubitatione de fidei Mysteriis disputet, propter eandem rationem.

Excipe tamen hominem infidelem, cui fides non- 20
dum est sufficienter proposita; si enim iste talis de fide dubitet, & de illa ad veritatem inquirendam disputet, non peccabit mortaliter, vti dicebam suprà *petitione præcedenti,* & tradunt Bannez *citat. q.* 10. *art.* 7. Valentia *citato puncto* 4. *concl.* 2. Becanus *tract. de fide, c.* 15. *q.* 7. *num.* 2. & alij communiter.

Aduertenda.

Aduerte tamen hic primò, quod Clericus indoctus, si 21
de rebus fidei disputet, non peccet contra prohibitionẽ factam *in cap. quicumque, de hæret. in* 6. (cùm prohibitio in eo Texto facta solùm Laico obstringat) peccabit tamen contra legem naturalem, exponendo se periculo errandi in multis, ita vt sic & sibi, & aliis obesse possit. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 26. *q.* 1. Becanus *tract. de fide, cap.* 15. *disputat.* 7. *num.* 7. & alij quos sequitur

Sanchez lib.2.*moral.cap.6.num* 8. vterque igitur (tam scilicet Clericus, quàm laicus indoctus) de fide disputando peccauit; Laicus tamen contra legem naturalem & Ecclesiasticam; Clericus autem solùm contra legem naturalem: Quapropter si Clericus indoctus de fide disputabit, excommunicationem non incurret; incurret autem laïcus ex vi prædicti *cap. Quicumque, de haret. in 6.* cùm excommunicatio non inferatur à iure naturali, sed solùm à iure Ecclesiastico, & tunc quando illa ab isto iure imponatur & explicatur.

22 Aduerte secundò, quod excommunicatio quam in isto casu incurrit laicus, non sit ipso facto lata, sed per Iudicem Ecclesiasticum ferenda. Glossa *in cit.cap. Quicumque, verbo Innodetur,* Syluester *verbo disperatio.n.2.* Valentia 2.2.*disput.1.q.10.punct.4.vers.alij etiam,* Turrianus *de fide,q.10.art.7.* Suarez *de fide, disput.2.sect.1. num.12.*Sanchez *lib.2.moral.cap.6.num.3.*Emmanuel Sà *verb. Fides, num.3.*Coninch. *disput.18. dub.9. num.145.* & Bttanus *vbi supra, num.7.*

Ratio, quia lex vtitur verbo de futuro, scilicet *innodetur*, quod natura sua non importat excommunicationem latam, sed quod per sententiam ab altero illa feratur. Gloss. *in l.In criminali, Cod.de iurisd. omn.Iudic.* & *in l.Habemus,§.sanè,Cod.de sacros.Ecclesiis,& in l.1. Cod. Ne liceat potentiori, & in Auth. Habita, Cod. Ne filius pro parte,& in l.Improbum,Cod.ex quibus causis infamia irrogetur,& in cap. Quisquis,de elect.verbo fiat,& verbo suspendatur, & in cap. Quia propter, de foro compet.verbo priuentur, & in cap. si delinguenti, eod.tit.verb. causam perdent,& in cap.Cum tu,de vsuris,verbo priuandus,& in Clement.sæpè,de verb.signific.verbo Irritandis,* & Tiraquell.*de reuocand.donat.verbo reuertatur,num.36. & seqq.*Ananias *consil.32.*Marsilius *in Practica,§.Aggredior,n.116.*Albericus *in dictionar. verbo Ipso iure,* Angelus *consil.371.* Suarez *de legib.tract.14. disput 13..sect.6. num.77.& 7`.* Tuschus *Practic.concl.verbo Priuatio,conclus.719.n.8.& seqq.*& alij communiter.

23 An autem laicus, si de mysteriis fidei disputet, peccet mortaliter?

Respondetur affirmatiuè, idque sine dubio, si sit indoctus, quia tunc exponit se periculo errandi in multis, ita vt & sibi,& aliis obesse possit (vt suprà dicebam) ob quam rationem peccabit etiam mortaliter Clericus indoctus.

24 Si verò laïcus fuerit doctus, adhuc etiam probabiliùs peccabit mortaliter. Caietanus *in summa,verbo disputatio, in fine.* Armilla *eodem verbo, num.1.* Nauarrus *consil.24.de haretic.num.2. & in summa,cap.11.num.27. vers.quintò.*Suarez *tract.de fide,disput.20.sect.1.num.12.* Albertin.*de agnoscend. proposition.q.13.num.12.* Emmanuel Sà *verbo fides,num.3.*& Sanchez *lib.2.moral.cap.6. num.3.*

Primò, quia disputare de fide laïco prohibetur sub pœna excommunicationis *in cap. Quicunque, §.inhibemus, de haretic. in 6.* sed quando lex aliquid prohibet sub pœna excommunicationis, censetur obligare ad peccatum mortale (sicuti docent Caietanus 2.2.*q.186. art.9.ad 2.Argumentum.* Gabriel *in 4. dist.16.q.3.art.1. circa finem,* Angelus *verbo Clericus, num. 4.* Syluester *eodem verbo 2.num.2. vers. quartò peccat,* Tabiena *eodem etiam verbo 1. num. 7.* Nauarrus *in summa, cap. 23. num.53.* Vasquez 1.2.*q.96.art.4.disput.148.cap.5.n.41. & seqq.* Salonius 2.2.*q.77. art.1. controuers.8. regul.3.* Henriquez *lib.13.de excommunic.cap.17.num.2.* Sayrus *in claui regia, lib.3.cap.7. num.15.* Azor. *tom.1. lib.5. cap.6. q.5.* Couarruv. *In Regula Peccatum, pars.2.§.5. num.3.& in cap.Alma mater, part.1.§.9.num.2.* Sotus *in 4.dist.20.q.1.art.4.vers.Hinc fit, & dist.22. q.1.art.2. conclus.1.corollar.1.* Valentia 2.2.*q.10.punct.5.vers.Prater hanc.* Ledesma 2.*part.4. q.17.art.2. dub.6. & q.23. art.2.* Aragonius 2.2. *q.62. art. 3.§. Et si quis quarat,* Ioannes Medina *Cod.de Ieiunio, in quæst. de necessit.seruand.ieiun.vers. Vt igitur,* Medina *prima secunda, q.96. art.4. vers. quarta Regula.* Rodericus *in summa,tom.1. cap.194. num.2.* Gutierrez *lib. 1. quæst. Canonic. cap.7. num.25. & seqq.* Philiarchus *tom. 1. p.2. lib.3. cap. 3. dicto 3.* & alij passim.) Quia cùm à lege aliquid prohibetur, vel præcipitur sub pœna excommunicationis, non requiritur alia admonitio, vt is qui dictam legem transgreditur, à legitimo superiore excommunicari possit, cùm sufficienter à lege sit admonitus, vti docet Abbas *in cap.Cùm sit Romana, de appellat. num.18.* Ergo cùm talis transgressor excommunicari queat, sequitur quod mortaliter peccauerit; cùm nemo sine peccato mortali excommunicari possit, *cap.Nemo Episcopum, & cap. nullus, 11. q. 3.* & tradit Tridentinum 25
Concilium *sess.25. cap.3. de reformat.* & ratio est, quia cùm excommunicatio lata sit grauis pœna, necessariò grauem culpam supponit.

Secundò, quia prohibitio ista est in materia graui 26
pertinenti ad bonum fidei ac Religionis, & est ordinata ad remouendos errores in doctrina, & ad remouendas occasiones rixæ & turbationis (quæ faciliùs in disputatione laicorum timeri possunt) ergo lex laïco prohibens, ne de fidei mysteriis disputet, obligat ad culpam mortalem.

Quamuis contrarium, quod scilicet laïcus doctus, 27
si de mysteriis fidei disputet, non peccat mortaliter) non omninò improbabile sit, non solùm quia ad mentem Caietani, Bannez, Petri de Ledesma, Sanchez, & aliorum non improbabile est, quod sub dicta prohibitione *in cap.Quicumque, §. Inhibemus quoque,de haretic. in 6.* facta, non comprehendatur laicus, si doctus sit, sed etiam

Primò, quia neque improbabile est, quod lex pro- 28
hibens, vel præcipiens aliquid sub pœna excommunicationis (scilicet non latæ, sed ferendæ) non semper obliget sub peccato mortali. Petrus de Soto *sect.3. de excommunic. §. primò igitur,* Driedo *lib. 2. de libertate Christ.cap.1. ante 3. propositionem.* Valentia *tom.2. disp. 7.q.5 punct.6.q.3.vers. Quartum signum,* & alij, quibus fauet Caietanus *in summa,verbo Clericorum peccata,* quatenus ibi ait, quod si quis ex Clericis comam relaxauerit (quamuis sit excommunicandus) non peccet mortaliter, quia non incurrit pœnam excommunicationis latæ, sed tantùm ferendæ, si scilicet monitus contumax fuerit, quoniam quidquid sit de rigore iuris, æquitatis, tamen ratio habet vt non sit excommunicandus, nisi præmonitus à Iudice suo; tum ne quasi ex improuiso tanta, talisque pœna inferatur pro iis quæ non sunt ex suo genere criminosa, tum propter tantam multitudinem impunè solitam hæc transgredi, ita vt non pro magno peccato transgressio reputetur, quæ ex suo genere mala non est, sed ex positiuo iure: excommunicatio enim non nisi pro magno crimine inferenda est; & propterea (subdit idem Caietanus) meo iudicio non incurrit mortale peccatum ante contemptum, seu contumaciam; & propter hanc rationem (quia scilicet 29
pœnæ graues, grauiores, ac grauissimæ in iure appositæ, exceptis excommunicationione latæ sententiæ, aut sunt tales, vt sine mortali peccato incurri possint, aut si sine mortali peccato incurri non possunt, exigere videntur monitionem, vt hæc nisi in contumacem feratur) extendi iudicium meum ad omnia Clericis prohibita; & dixi, quod si desit temeritas, contemptus, & contumacia, non video ex vi præcepti peccatum mortale; qui autem putat omnia præcepta obligare ad mortale, eget lumine, quo videat, nec naturalis, nec diuinis, nec(& multò magis) humani iuris præcepta omnia obligare ad mortale, sed ea sola, quorum transgressio est contra charitatem.

Secundò, quia licèt, vt dicebatur, prædicta prohibitio
sit in materia graui pertinenti ad bonum fidei, ac Reli- 30
gionis, & ordinata ad remouendos errores in doctrina, & ad remouendas occasiones rixæ & turbationis (quæ faciliùs in disputatione laïcorum timeri possunt) hoc tamen locum habere non videtur in laïco docto, præsertim cùm, vtpote talis, prudens etiam esse consueuerit.

COROLLA

COROLLARIVM.

An possint Inquisitores procedere, & punire eum (qui siue laicus, siue etiam Clericus, verbi gratiâ indoctus) disputat de fide in casu à iure prohibito?

31 EX dictis sequitur affirmatiuè, & docent Vmbert. Locat. *in prax. Inquisit. verbo disputare, n. 2.* Zanard. & alij, quos sequitur Farinac. *de haeres. q. 78. n. 117.*

PETITIO VII.

An licitè possit quis disputare cum hæreticis, vel infidelibus de fide (præsertim publicè) ex parte conditionis audientium?

SVMMARIVM.

1 *Disputare cum hereticis, vel infidelibus de fide, præsertim publicè ex parte conditionis audientium licitè quis potest, si scilicet disputatio fiat cum fructu illorum, secùs si fiat cum damno, quod regulariter est timendum, si disputatio habeatur coram vulgaribus.*

2 *Culpa, quam quis incurrit propter dictam disputationem, est peccatum imprudentiæ, secundùm Sanchez & Caietanum, & rarissimè secundùm Valentiam periculum est, vt excedat peccatum veniale, sed Auctori multò probabilius videtur oppositum, quod scilicet rarissimè excusetur à peccato mortali, quia rarissimè abest periculum peruersionis, si scilicet habeatur coram indoctis.*

3 *Damnum prædictum Audientium in triplici casu non est timendum, ideoque peccatum mortale non interuenit. Primò, si concurrat doctrina disputantis, & argumentorum clarissima solutio. Secundò, si disputatio assumatur ad stabiliendum fideles vacillantes hereticorum persuasionibus, vel infidelium. Tertiò si Auditores sint viri docti.*

4 *Doctorum nomine hic veniunt non solùm ij, qui perfectè sunt literati, sed etiam omnes, qui sunt capaces talis doctrinæ, & ei aliquo modo student; quia hoc solùm satis est, vt ex auditione disputationis periculum ipsi non generetur.*

5 *Fides impugnanda non est in disputationibus, quæ fiunt exercitij causa, quia præterquam quod periculum est de rebus fidei disputare, periculum etiam esse potest, ne deinde incipiant in fide vacillare.*

6 *Disputantes de fide regulariter plus detrimenti, quàm vtilitatis afferre solent, & cur?*

7 *Disputans cum hereticis secundùm Diuum Bernardum debet possidere eloquentiam, linguarum peritiam, antiquitatis cognitionem, Patrum eruditionem, in artibus exercitium, & ingenij celeritatem magnam.*

1 REspondeTur affirmatiuè, si scilicet disputatio fiat cum fructu illorum; quia tunc, cùm sit vtilis, absque dubio licita erit: sic Doctores communiter, quos duabus Petitionibus immediatè præcedentibus referebam.

Secus si fiat cum damno, & detrimento eorundem; regulariter tamen hoc damnum, & detrimentum audientium timeri potest, si disputatio fiat coram vulgaribus, & indoctis hominibus; quia tales faciliùs argumenta in contrarium, quàm nostræ fidei rationes, & Aduersariorum solutiones percipiunt. Tum quia hæretici coram illis, vtpote indoctis, contronersiam vocibus, & arrogantia definire intendunt, ex quo fit, quod licèt prædicti Auditores priùs firmi fuerint in fide, postea tamen vacillare incipiant in eadem: quapropter regulariter illicita erit talis disputatio. S. Thomas 2. 2. *quæst. 10. art. 7.* Caietanus, & alij passim *ibidem*, Suarez *de fide, disp. 20. sect. 1. n. 14.* Sanchez *lib. 2. moral. c. 6. n. 10.* Valentia 2. 2. *disp. 1. q. 10. punct. 4. post quintam conclusionem*, Coninch. *disp. 18. dub. 7. n. 139.* & Turrian. *de fide, q. 10. art. 7.*

Subdit tamen Sanchez *loc. suprà cit.* cum Caietano *in summa, verbo Disputatio*, quod huiusmodi culpa sit peccatum imprudentiæ; subditque cum Valentia 2. 2. *disp. 1. q. 10. punct. 4. concl. 1. circa fin.* quod rarissimè periculum sit, vt excedat peccatum veniale, sed mihi multò probabilius videtur contrarium, quod scilicet rarissimè excusetur à peccato mortali; quia rarissimè abest periculum peruersionis, si scilicet disputatio fiat coram indoctis & vulgaribus hominibus, vti suprà dicebam. 2

Quamuis in triplici casu concedam, quod prædictum damnum, & detrimentum audientium timendum non sit, atque adeò mortale peccatum non intercedat. 3

Primò, si disputans sit ita doctus, vt aduersariorum argumenta tanta claritate soluat, vt meritò iudicare possit, quod id auditores facilè sint percepturi: hoc tamen rarissimè contingit, vti rectè adnotarunt Sanchez, & Valentia *in locis suprà cit.*

Secundò, si iam auditores sollicitati sint ab aliquo hæretico, & sic ij quasi in fide vacillare cœperint; quia tunc vir doctus potest, imò & tenetur disputationem assumere, vt expulsa dubitatione firmitatem illi recipiant; aliàs silentium, & disputationis timor multùm dubitantibus obesset. S. Thomas, Suarez, Sanchez, Valentia, Turrianus, & alij, quos suprà citabam in locis allegatis.

Tertiò, si auditores sint viri docti, scilicet tales, qui rationes pro vna, & altera parte percipere possint; quia tunc disputatio non videtur periculosa, sed potiùs proficua, & vtilis. S. Thomas, Suarez, Sanchez, Valentia, Turrianus, & alij vbi suprà.

Per doctos igitur in hoc loco intelliguntur non solùm ij, qui perfectè sunt literati, sed etiam omnes, qui sunt capaces talis doctrinæ, & ei aliquo modo student; quia hoc solùm satis est, vt ex auditione disputationis periculum ipsis non generetur, quapropter Valentia dixit, quod disputari possit de rebus fidei, non solùm coram hæreticis, sed etiam coram aliis cordatis, & prudentibus viris, qui iudicantur, quod sint futuri capaces ipsius virtutis, & etiam facilè animaduersuri errorem Aduersariorum. 4

Aduerte tamen hîc, quod (vt notauit Nazianzenus oratione 26.) in disputationibus, quæ fiunt exercitij causa ad acuenda ingenia inter Catholicos, cauere quis debeat, ne in huiusmodi disputationibus impugnare fidem assuescat; quia præterquam quod periculum est de rebus fidei disputare (vt idem Nazianzenus *oratione 3. de Theologia, in princ.* ait) periculum etiam esse potest ne deinde incipiat in fide vacillare. 5

Aduerte secundò, quod disputationes de fide regulariter plus detrimenti, quàm vtilitatis afferre soleant; sicut adnotauit Tertullianus *libro de præscriptionibus hæretic. ca. 16.* Author imperfecti *in Matth. homil. 24.* Vincentius Lyrinensis *lib. de prophanis hæretic. nouit.* Constantinus Imperator *in epistola ad Arium, apud Socratem lib. 1. historiar. cap. 6.* Eusebius *lib. 2. de vita Constantini*, Nicephorus *lib. 8. histor. cap. 13.* & Concilium Toletanum 4. *cap. 10.* Et ratio est, quia cum hæretici veritatem non quærant, sed (sicut adnotauit Gregorius *li. 8. moral. cap. 2.*) vt ab audientibus iudicentur victores, fit quod si publicè conuincantur (ne videantur victi) non conuertentur, sed potiùs audientes peruertentur: nam (cum rationes Catholicorum non percipiant) propter hæreticorum audaciam, & clamorem, iudicabunt, quod hæretici (sicuti notauit Socrates *lib. 1. historiar. c. 10.*) potiùs victores extiterint. 6

7 Aduerte tertiò, quod S. Bernardus *serm. 64. in Cantic.* cum Origene *homil. 10. in hexaemer.* & aliis, in eo, qui disputat cum hæreticis, requirat eloquentiam, linguarum peritiam, antiquitatis cognitionem, Patrum eruditionem, in artibus exercitium, & ingenij celeritatem magnam.

PETITIO VIII.

An licitè possit quis disputare cum hæreticis, vel infidelibus de fide (præsertim publicè) ex parte conditionis modi disputandi?

SVMMARIVM.

1 *Disputare cum hereticis, vel infidelibus de fide, præsertim publicè, ex parte conditionis modi disputandi licitè quis potest, si scilicet modus disputandi seruet debitam mediocritatem. Secus si excedat.*

2 *Excessus interuenit, si disputans non tam rationum pondere, quàm verbis velit contendere.*

3 *Item si ex modo disputandi potius videatur velle aduersarium vincere, quàm errorem superare, quia est indicium superbiæ, &c.*

4 *Item si nimia tarditate, vel nimio feruore disputationem assumat.*

5 *Disputatio vt sit licita, debet esse modesta, & temperata: quapropter abstinendum est à conuiciis, quia hæ nullam afferunt vtilitatem. Et non ostendendus erit animus vincendi, vel gloriam captandi, sed amor, & desiderium reducendi hæretices ad fidem.*

1 REspondetur affirmatiuè, si scilicet modus disputandi seruet debitam mediocritatem; quia tunc licita erit disputatio: sic Doctores communiter, quos in superioribus Petitionibus referebam.

Secùs si excedat, quia tunc è contra propter contrariam rationem illicita erit disputatio, vt apud eosdem Doctores videri poterit.

2 Primò autem excedet, si disputans non tam rationum pondere, quàm verbis velit contendere, contra Paulum Apostolum ibi: *Noli contendere verbis.*

3 Secundò, si ex modo disputandi potiùs videatur velle Aduersarium vincere, quàm errorem superare, quia est iudicium superbiæ; & quia est contra consilium Hieronymi *lib. 1. contra Pelagium, circa medium*, ibi: *Non de Aduersarie victoriam, sed contra mendacium quæramus veritatem.*

4 Tertiò, si nimia tarditate, vel nimio feruore disputationem assumat. Quapropter ex vtroque extremo, quod vtile est, sumi, sicque medium teneri debebit, vti dixit Nazianzenus *oratione 26. de moderatione in disputatione adhibenda.*

5 Disputatio igitur, vt sit licita, debet esse modesta, & temperata, sicuti præter Nazianzenum *loc. suprà cit.* adnotauit etiam Clemens Romanus *epist. 1.* Gregor. 2. *p. pastor. c. 4.* & Hieronymus *lib. 1. & 3.* contra Iouinian. Quapropter abstinendum erit à conuiciis; quia hæc nullam afferunt vtilitatem; & non ostendendus erit animus vincendi, vel gloriam captandi, sed amor, & desiderium reducendi hæreticos ad fidem, vti dixit Hieronymus *cit. lib. 1. contra Pelagium*; & propterea Nazianzenus *in oratione contra Arium*, requirit in disputante omnium virtutum ornamentum.

Obiectiones contra ea, quæ suprà dicebantur.

SVMMARIVM.

1 *Apostolus exhortans ad vitandum hereticos, & etiam alij Doctores, & Patres id consulentes, intelligi debent, si ex disputatione nullus fructus, nullaque vtilitas speretur, tam scilicet ex parte ipsorum hereticorum disputantium, quàm ex parte aliorum; secùs si fructus, vel vtilitas aliqua speretur.*

2 *Heretici ex Bernardo nec rationibus conuincuntur, quia non intelligunt: nec auctoritate corriguntur, quia non resipiscunt: nec flectantur suasionibus, quia subuersi sunt.*

3 *Heretici ex Bernado capiuntur non tam armis, quàm argumentis.*

4 *Item etsi hereticus non surgat ex face, Ecclesia tamen confirmatur in fide.*

5 *Cum hereticis ex Augustino verbis est agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum, & quamuis non speretur, quod hereticus, cum quo disputatur, conuertatur, non propterea semper à disputatione est abstinendum; quia potest esse spes, quod fiant minus audaces, & magis timidi, vel quod alij heretici conuertantur, vel quod Catholici magis confirmentur.*

6 *Apostolus Paulus* in epistol. 2. ad Tim. cap. 2. & in epist. 1. ad Cor. cap. 11. *intelligendus est, si ex disputatione nullus fructus, nullaque vtilitas speretur, quod alibi in doctrina Apostoli manifestatur. Cui consentit Petrus, & reliqui. Vide ibi Dydimi pulcherrimam sententiam.*

7 *Leo Papa licèt expresiè prohibeat Monachis docere, & prædicare, non ideo sequitur, vt id prohibeat, etiamsi fiat cum hereticis; quia lex illa reuocata iam fuit per aliam legem nouam posteriorem, cum tulerit legem illam tempore, quo Monachi regulariter non ad ordines promouebantur, nec literis operam nauabant.*

OBiicies: Apostolus *ad Titum 3.* dicit: *Hereticum hominem post vnam, & secundam correctionem de proprio indicio damnamus.* Ergo hæreticus est vitandus, atque adeò cum hæretico nec laici, nec Clerici de fide disputare debent: quapropter Tertullianus propter hæc verba Apostoli *in cap. 16. de prescript. heretic.* ait: *Fides nostra obsequiū Apostolo debet prohibenti quæstiones inire, nouis vocibus aures accōmodare, hereticum post vnam correctionē conuenire, non post disputationem, adeò interdicit disputationē, correctionem designans causa heretici conueniendi, ob hoc vnum scilicet, quia non est Christianus,* & propter eadē verba Apostoli prædicta Gelasius Papa *in cōmonitorio ad Faustum*, inquit, *nobis nullū fas est inire certamen cum hominibus communicationis alienæ, dicente Apostolo, hereticum hominem post vnam, & secundam correctionem deuita, sciens, &c.* Et Zosimus apud Socratem asserit: *Disceptatores non solùm non reconciliant schismata, sed potiùs heretices ad contentionem magis accendunt.* 1

Respondetur, & Paulum Apostolum, & Patres citatos intelligi, quando ex disputatione nullus fructus, nullaque vtilitas speratur, tam scilicet ex parte ipsorum hæreticorum disputantium (quod præsertim contingit quando disputatur cum iis, qui fuerunt Magistri erroris, cùm tales, vti adnotarunt Driedo *lib. 2. de scripr. cap. 3.* Valentia *2. 2. disput. 1. quæst. 10. punct. 4. circa finem*, & alij sint valdè obstinati, quàm ex parte aliorum; secus si fructus, vel vtilitas aliqua speretur, vel ex parte illorum priorum, vel ex parte istorum posteriorum: quapropter S. Bernardus, licèt *in ser. 66. in Cant.* dicat, quod *Heretici* 2

nec

nec rationibus conuincantur, quia non intelligunt, nec auctoritate corrigantur, quia non resipiscunt, nec flectantur suasionibus, quia subuersi sunt. Quapropter cum hæreticis non sit disputandum) tamen *in serm.64.*
3 *in eadem Cantic.*dixit: *Capiuntur heretici non tam armis quàm argumentis.* Et paulò post, *in eodem serm.64.*
4 subdidit: *Etsi hereticus non surgat ex face, Ecclesia tamen confirmatur in fide.* Et S. Augustinus *epist.48.* ait:
5 *Cum hæreticis verbis est agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum, & quamuis non speretur, quod hæreticus, cum quo disputatur, conuertatur, non propterea semper à disputatione est abstinendum, quia potest esse spes, quod fiant minus audaces, & magis timidi; vel quod alij hæretici conuertantur, vel quod Catholici magis confirmentur.*
6 Instabis: Apostolus Paulus *in Epist.2. ad Timoth. cap.2.* inquit: *Noli contendere verbis, ad nihil vtile est, nisi ad subuersionem audientium.* Et *in epist.1. ad Corinth.cap.11.* dicit: *Si quis videtur esse contentiosus, nec talem consuetudinem habemus, sed neque Ecclesia Dei.* Quæ omnia potissimùm accommodantur ad hæreticos (qui semper contendunt verbis, & conantur subuertere Catholicos audientes;) ergo Apostolus Paulus potissimùm prohibet omnem disputationem cum hæreticis.

Respondetur (vt suprà) Apostolum Paulum intelligi, si ex disputatione nullus fructus, nullaque vtilitas speretur; & hoc inde patet, quia idem Apostolus *ad Titum 1.* scribit: *Oportet Episcopum esse amplectentem eum qui secundùm doctrinam, &c. vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere, quod præcipuè fit disputando contra illos, qui doctrinæ sanæ contradicunt, quales sunt hæretici.* Et *ad Colossenses 4.* inquit: *In sapientia ambulate propter eos qui foris sunt, scientes quomodo oporteat singulis respondere.* Et paulò post subdit: *Propterea qui præsidere Ecclesiasticæ Magisterio deputatur, super hoc, quod debet habere doctrinam, debet etiam resultantes obstruere.* Et Apostolus Petrus *in epist.1. cap.3.* ait: *Fideles omnes debent esse parati ad satisfactionem omni poscenti rationem reddere de ea quæ in nobis est spe.* Quod si fideles debent secundùm Apostolum Petrū, reddere rationem de spe, debebunt etiam & reddere rationem de fide: quæ Apostoli Petri verba prædicta putat ibi Dydimus pertinere non solùm ad Ecclesiæ Præsides, sed etiam ad priuatas personas, quapropter ait: *Sicut continuè agi, quod bonum est, diuina doctrina vult, ita & instructes esse fideles hortatur, vt parati sint ad comprobationem rerum sapiendarum; quia enim multi Euangelio disciplinabiliter intendentes, exigunt eius satisfactionem spei bonæ, non oportet segnes esse, & ad satisfactionem deferre requirentes, sed magis esse preparatos Christi discipulos.* Videri etiam præter Dydimum poterit Fulgentius *lib.2. ad Trasimundum, cap.1. & lib. ad Donatum, cap.1.* Et S. Thomas *2.2. q.2. art. vltimo*, qui in Epistolam Petri Apostoli supradictam legunt vtrumque, scilicet de fide, & de spe.

Obiicies secundò: Leo Papa *in epist.62.cap. vltimo*, expressè prohibet Monachis docere & prædicare: ergo multò magis cum hæreticis de fide disputare: atque adeò falsum est, quod Clericis & Religiosis de fide cum hæreticis disputare prohibitum non sit, contra ea, quæ suprà petitionibus præcedentibus dicebamus.
7 Respondetur: Nego consequentiam, quia lex illa Leonis Papæ reuocata iam fuit per aliam legem nouam potentiorem; & meritò, quia Leo Papa tulit legem illam tempore quo Monachi regulariter nec ad Ordines promouebantur, nec litteris operam nauabant; ac proinde tunc (quod non est nunc) tanquam insufficientes à disputando de fide cum hæreticis prohibebantur.

PETITIO IX.

Quousque fideli prohibita sit communicatio cum infideli?

SVMMARIVM.

1 *Fideli cum infideli de iure naturali & diuino prohibita est communicatio in suis ritibus, & superstitioso cultu, v.g. in sacrificando, orando, & alia quæ infideles præstant, efficiendo, quia talis cultus est intrinsecè malus, neque vlla ratione honestari potest.*

2 *Fideli cum infideli quæcumque etiam prohibita est communicatio de iure naturali & diuino, si ex tali communicatione immineat fideli peruersionis periculum, quia quilibet tenetur saluti suæ consulere, quod non censetur facere quotiescumque non vitat periculum, quod sibi imminet.*

3 *Periculum huiusmodi ex frequenti, & diuturna cum infidelibus communicatione semper timeri potest, præsertim si fidelis sit homo simplex, & communicatio sit cum Iudæis, vel cum hæreticis.*

4 *Fideli de iure naturali & diuino prohibitum etiam est admittere infidelem ad Sacramentorum participationem; quia infidelis est incapax fructuum illorum, & ideò si per vim se ingerat, potest Ecclesia eum tanquam iniurium repellere.*

5 *Fidelis cum infideli non potest contrahere matrimonium, non solùm ob periculum peruersionis, sed etiam ob reuerentiam Sacramenti, quod vnus altero non recipiente, recipere non potest.*

6 *Fideli de iure positiuo & Ecclesiastico prohibitum etiam est admittere infidelem non baptizatum ad sacrificium Missæ, quamuis liceat fideli eundem admittere ad orationes priuatas, ad conciones, & ad alia, quæ Missa catechumenorum dicuntur.*

7 *Infidelis conuersio si sperari poterit ex admissione eiusdem ad sacrificium, tunc admitti poterit, dummodo non fuerit nominatim excommunicatus, vel publicus Clerici percussor, qui nulla tergiuersatione celari possit.*

8 *Fideli etiam prohibitum est de iure positiuo & Ecclesiastico infidelem hæreticum admittere ad quamcunque communicationem, quæ omninò necessaria non sit, si sit nominatim excommunicatus, seu denunciatus, vel Clerici manifestus percussor, &c. quia priusquàm sit talis, etiamsi sit notorius hæreticus, non est ex obligatione vitandus.*

9 *Fidelis non prohibetur ex vi iuris Ecclesiastici orare, sacrificio assistere, celebrare, &c. tametsi simul adsit hæreticus etiam notorius, qui tamen peccabit, si se vltrò ingerat; quia nulla est obligatio hunc siue in humana, siue in diuina conuersatione vitandi, quousque fuerit nominatim excommunicatus.*

10 *Fidelis ex vi iuris Ecclesiastici neque obligatur vitare hæreticum etiam notorium, si similiter non fuerit nominatim excommunicatus, &c. in administratione Sacramentorum, sed licitè potest ab illo; qui etiam non peccabit, si fuerit inuitatus, seu requisitus (ne priuilegium concessum non excommunicatis frustratorium reddatur) Sacramenta (si ritu Catholico administret) recipere in iis casibus, in quibus ea licitè à Ministro peccatore petere potest.*

11 *Fidelis licitè potest filium hæretici de sacro fonte suscipere, illumque ad Ecclesiam & scholas Catholicorum admittere, ob eandem rationem; quamuis non possit hæreticorum scholas adire propter periculum peruersionis; neque hæreticum sui filij Pa-*

trinum adhibere, propter eius inhabilitatem ad docendum fidei diuinæ rudimenta.

12 *Fidelis non potest licitè cum hæretico non denunciato, neque Clerici manifesto percussore (qui nulla tergiuersatione celari possit) matrimonium contrahere, si simus in locis Catholicorum, quia adest specialis Ecclesiæ prohibitio ob periculum peruersionis. Secùs dic in locis vbi passim Catholici cum hæreticis permixti viuunt; quia consuetudo obtinuit licitum esse, cùm non adsit ibi regulariter tale periculum.*

13 *Fidelis quamuis ratione excommunicationis, quam contrahit hæreticus, eius familiaritatem non teneatur vitare, quousque ille non fuerit nominatim excommunicatus, seu denunciatus, vel Clerici notorius percussor (qui nulla tergiuersatione celari possit) nihilominus si exinde hæreticus sumat occasionem perseuerandi in hæresi, vel si exinde alij scandalizentur præsumendo, quod fidelis erroribus illius consentiat, omninò illum vitare debebit.*

14 *Fidelis in foro externo ex nimia cum hæretico familiaritate, conuersatione, visitatione, munerum oblatione, &c. de hæresi suspectus redditur, & hæretici fautor indicatur.*

15 *Purgatio canonica indicitur illi qui cum hæretico conuersatur.*

16 *Suspicio modò leuis, modò grauis, pro qualitate circumstantiarum indicatur.*

1 SVpp0no, quod communicatio fidelis cum infideli vel sit in rebus diuinis, vel in humanis & politicis: item, quod communicatio fidelis cum infideli, vel sit cum infideli baptizato & Ecclesiæ subdito, vel sit cum infideli non baptizato & Ecclesiæ non subdito.

Suppono secundò, quod prædicta prohibitio vel sit de iure naturali diuino, vel sit de iure positiuo & Ecclesiastico. His suppositis:

Respondetur, & dico primò: De iure naturali & diuino prohibita est fideli communicatio cum infideli in suis ritibus & superstitioso cultu, v.g. in sacrificando, orando, & alia, quæ infideles præstant, efficiendo. Est sententia communis Doctorum, &

Probatur, quia talis cultus est intrinsecè malus, neque vlla ratione honestari potest, aliàs etiam idololatria externa honestari posset, quod nemo dixerit: Ergo.

2 An verò, si fidelis infidelium sacrificiis & orationibus intersit, censeatur cum illis communicare, & an aliquando se à peccato excusare possit. Vide quæ dicebam suprà *Petitione tertia.*

Dico secundò: De iure naturali & diuino prohibita etiam est fideli communicatio cum infideli quocumque, si ex tali communicatione immineat fideli peruersionis periculum: est etiam sententia communis Doctorum, &

Probatur, quia quilibet tenetur saluti suæ consulere, quod non censetur facere quotiescumque non vitat periculum, quod sibi imminet, iuxta illud: *Qui amat periculum peribit in illo.* Videri poterit præter alios Sanctus Thomas 2.2.*q.*10.*art.*9.

3 . Cæterùm ex frequenti & diuturna cum infidelibus communicatione tale periculum semper timeri potest, præsertim si fidelis sit homo simplex, & communicatio sit cum Iudæis, vel cum hæreticis; cùm isti semper fideles peruertere conentur. Ita Doctores, quos etiam adducendo Cyprianum, Athanasium, & Irenæum sequitur Conincb. *de fide, disput.* 18. *dub.* 11. *n.* 173.

4 Dico tertiò: De iure naturali & diuino prohibitum etiam est fideli admittere infidelem ad Sacramentorum participationem: est similiter etiam communis sententia Doctorum, &c.

Probatur, quia infidelis est incapax fructus illorum: quapropter si infidelis per vim se ingerat, poterit Ecclesia eum tanquam Religioni iniuriosum repellere, & punire.

Hinc sequitur, quod non possit fidelis cum infideli matrimonium contrahere, non solùm ob periculum peruersionis, sed etiam ob reuerentiam Sacramenti, quod vnus altero non recipiente, recipere non potest. 5

Dico quartò: De iure positiuo & Ecclesiastico prohibitum etiam est fideli admittere infidelem non baptizatum ad sacrificium Missæ, sicuti patet ex Textu *in cap. Episcopus, de consecrat. dist.* 1. quamuis liceat fideli eundem admittere ad orationes priuatas, ad conciones, & ad alia quæ Missæ Catechumenorum dicuntur, sicuti constat ex eodem Textu citato. 6

Quod si ex admissione infidelis ad sacrificium speretur fructus aliquis specialis, v.g. eius, vel alterius conuersio, tunc admitti poterit infidelis, dummodò non fuerit nominatim excommunicatus, vel publicus Clerici percussor, qui nulla tergiuersatione celari possit. Sic Doctores, quos sequitur Conincb. *loco suprà citato, num.* 164. 7

Dico quintò: De iure positiuo & Ecclesiastico prohibitum etiam est fideli infidelem hæreticum (si sit nominatim excommunicatus, siue denunciatus, vel Clerici manifestus percussor, ita vt nulla tergiuersatione celari possit) admittere ad quamcunque communicationem, quæ omninò necessaria non sit, sicuti habetur in Extrauag. *Ad euitanda*, ex decreto Concilij Constantiensis sub Martino V. & tradunt communiter Doctores *in tract. de censuris*, & præcipuè videri poterit Nauarrus *lib.* 5. *consilior. tit. de hæreticis, consil.* 16 *num.* 7. Suarez *tom.* 3. *de Sacrament. disput.* 18. *sect.* 1. Azor. *tom.* 1. *Instit. moral. lib.* 8. *cap.* 11. *q.* 4. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 9. *n.* 5. *& seqq.* 8

Dixi: *Si sit nominatim excommunicatus, seu denunciatus, vel Clerici manifestus percussor, qui nulla tergiuersatione celari possit*; quia priusquam sit talis, etiamsi sit notorius hæreticus, non est ex obligatione vitandus, iuxta dictam Extrauag. *Ad euitanda*, & tradunt Doctores *in locis suprà citatis.*

Hinc sequitur, quod ex vi iuris Ecclesiastici non prohibeatur fidelis orare, sacrificio assistere, celebrare, &c. tametsi simul adsit hæreticus, etiam notorius (qui tamen peccabit, si se vltrò ingerat,) quia nulla est obligatio hunc siue in humana, siue in diuina conuersatione vitandi, quousque fuerit nominatim excommunicatus, seu denunciatus, vel Clerici manifestus percussor, qui nulla tergiuersatione celari possit, iuxta eandem supradictam Extrauag. *Ad euitanda*, & iuxta eosdem Doctores *suprà* citatos. 9

Sequitur secundò, quod ex vi iuris Ecclesiastici neque obligetur fidelis hæreticum etiam notorium (si similiter non fuerit nominatim excommunicatus, seu denunciatus, vel Clerici manifestus percussor, qui nulla tergiuersatione celari possit,) vitare in administratione Sacramentorum, sed licitè possit ab illo (qui etiam non peccabit, si fuerit inuitatus, seu requisitus, ne priuilegium concessum non excommunicatis frustratorium reddatur) Sacramenta (si non ritu Catholico administret) recipere in iis casibus, in quibus ea licitè à Ministro peccatore petere potest. Sic Doctores, quos sequitur Suarez *vbi suprà, notabil.* 3. & Sanchez *num.* 10. 10

Sequitur tertiò, quod licitè possit fidelis filium hæretici de sacro fonte suscipere, illumque ad Ecclesiam, & scholas Catholicorum admittere, ob eandem rationem. Nauarrus *lib.* 1. *consil. tit. de constitution. consil.* 2. *q.* 27. Azor. *vbi supra, q.* 8. *&* 9. & Sanchez *citato cap.* 9. *num.* 12. *&* 13. Quamuis licitè non possit idem fidelis hæreticorum scholas adire, propter periculum peruersionis, neque hæreticum sui filij Patrinum adhibere, quia non potest hæreticus (vt periculum peruersionis omittam) obligationi illum docendi rudimenta fidei satisfacere, cùm hæreticus prohibeatur instruere, & docere. Nauarrus *loco suprà citato, q.* 19. & Azor. Sanchez, & alij *vbi suprà.* 11

An autem licitè possit fidelis cum hæretico non denunciato, 12

nunciato, neque Clerici manifesto percussore (qui nulla tergiuersatione celari possit) matrimonium contrahere.

Respondetur cum distinctione: Si simus in locis Catholicorum, non potest, quia adest specialis Ecclesiæ prohibitio ob periculum peruersionis; si verò simus in locis vbi passim Catholici cum hæreticis permixti viuunt, potest; quia consuetudo obtinuit licitum esse, cùm non adsit ibi regulariter tale periculum; quod si tamen adsit aliquando, eo quòd scilicet fidelis non sit permittendus Christianè viuere, sed potiùs timeatur vexandus, vt fidem derelinquat, non poterit, & multò magis non poterit inire pactum, vt ex filiis alij Catholicam fidem, alij verò hæresim profiteantur, quia id esset infidelitati consentire, seu infidelitatem approbare. Sic Doctores, quos sequitur Sanchez *de matrimonio, lib.7.disput.72.num.5. & seqq.& lib.2.moral.cap.9. num.9.*

13 Cæterùm (quamuis ratione excommunicationis quam contrahit hæreticus, eius familiaritatem fidelis non teneatur vitare quovsque ille non fuerit nominatim excommunicatus, seu denunciatus, vel Clerici notorius percussor, qui nulla tergiuersatione celari possit) nihilominus, si exinde hæreticus sumat occasionem perseuerandi in hæresi, vel si exinde alij scandalizentur, præsumendo quod fidelis hæretici erroribus consentiat,
14 omninò fidelis illum vitare debebit; quapropter fidelis in foro externo ex nimia cum hæretico familiaritate, conuersatione, visitatione, munerum oblatione, &c. de hæresi suspectus redditur, & hæretici fautor iudicatur, iuxta Textum *in cap. inter sollicitudines, vers.*
15 *In pœnam, de purgat. Canonic.* vbi ob dictam suspicionem indicitur purgatio, & ab officio suspensio illi qui
16 sic cum hæretico conuersatur; suspicio autem modò leuis, modò grauis pro qualitate circumstantiarum iudicatur; qua de re præter alios videri poterit. Eymericus *2.part.quæst.56.* Peña *ibidem*, & Farinac. *de hæresi, quæst.182.§.10.n.166. & seqq.*

PETITIO X.

Quinam sint casus, in quibus iure Ecclesiastico prohibeatur fideli cum infidelibus communicatio?

SVMMARIVM.

1 *Fideli generaliter prohibetur familiaritas cum Iudæis, maximè quæ consistit in quinque casibus, & quinam sint? Clerico enim in his casibus imponitur pœna depositionis, laicis verò excommunicationis.*

2 *Fideli prohibetur Iudæos inuitare, vel ad eorum conuiuia accedere.*

3 *Item esse Obstetrices, vel Nutrices eorum filiorum in eorum domibus.*

4 *Famulari iisdem, vel in testamento aliquid relinquere, aut eos legatarios facere.*

5 *Itemque ipsis seruitutis vinculo subjici.*

6 *Itemque publica officia committere, vbi permittens excommunicandus iubetur.*

7 *Fideli cum Iudæis, quatenus attinet ad generalem prohibitionem de familiaritate, solùm ea prohibetur familiaritas, ex qua peruersionis, vel scandali periculum timeri potest; quapropter si hæc duo cessabunt, cessabit etiam & prohibitio.*

8 *Peruersionis periculum & scandali, etiamsi cesset in particulari, adhuc tamen probabile est, familiaritatem prohiberi, quia lex non respicit casus particulares, sed ea quæ communiter contingunt.*

9 *Probibitio nulla est ex sententia satis probabili nonnullorum Doctorum, quantum attinet ad quinque primos casus, præter eam, quæ iure naturæ inest, ob periculum scilicet peruersionis, &c.*

10 *Concilii Trullani Canones non sunt, vt putat Gratianus, ex sexta Synodo generali desumpti, sed ex quibusdam Pontificibus, qui vt Iustiniano Imperatori placerent, plura statuerunt, quorum statuta ab Ecclesia Romana recepta non sunt.*

11 *Ingressus cum Iudæo in idem balneum, eo quòd nullibi reperiatur expressus, nisi* in cap. Nullus, cit. *quod non est firmæ auctoritatis, hodie locum habere non videtur; solùm enim lotio simultanea ex condicto videtur prohibita.*

RESpondetur: Generaliter prohibetur fideli fami- 1
liaritas cum Iudæis, *cap. Iudæi, cap. Ad hæc, & cap. finali, de Iudæis.* Specialiter autem prohibetur in decem casibus.

Primò prohibetur fideli cum Iudæis habitare.

Secundò, eorum azymis vesci.

Tertiò, iis Medicis vti.

Quartò, ab iis medicinas accipere.

Quintò, simul cum iis in balneum ingredi.

Hi quinque casus habentur *in cap. Nullus, 28.q.1.* quod desumptum est ex Canone XI. Concilij Trullani, vbi transgredienti, si sit Clericus, imponitur pœna depositionis, si verò sit laïcus, imponitur pœna excommunicationis, non tamen latæ, sed solùm ferendæ.

Sextò, prohibetur fideli Iudæos inuitare, vel ad eo- 2
rum conuiuia accedere, *cap. omnes, 28.q.1.* quod desumptum est ex Concilio Agathensi *cap.40.*

Septimò, esse obstetrices, vel nutrices eorum filio- 3
rum, in eorum domibus, *cap. Ad hæc, de Iudæis.* Et ita vt committatur ibi Prælatis, quod per censuram recessum compellant.

Octauò, iis famulari, vel in testamento aliquid re- 4
linquere, aut eos legatarios facere, *eodem cap. Ad hæc, & cap. si quis Episcopus, de hæretic. & cap. sanè 2. 24. quæst.2.*

Nonò, iis seruitutis vinculo subjici, *dicto cap. Ad hæc,* 5
de Iudæis.

Decimò, iis publica officia committere, *cap. consti-* 6
tui. 17.q.4. vbi permittens excommunicandus iubetur.

Hi omnes decem casus referuntur, & expenduntur ab Angelo, Rosella, Syluestro, Armilla, & Tabiena *verbo Iudæus*, à Suarez *de fide, disput. 18.sect.6. num.6. & seqq.* ab Azorio *tom.1. Instit. moral. lib. 8. cap.22.* à Sanchez *lib.2. moral. cap.31.* & à Coninch. *disput.18. dub.11. num.166.* Et expendentur etiam à nobis *infrà, dub.230. per totam.*

Aduerte interim tamen, quod (quatenus attinet ad 7
generalem prohibitionem de familiaritate fidelis cum Iudæis) solùm ea prohibeatur familiaritas, ex qua peruersionis, vel scandali periculum timeri potest; quapropter si hæc duo cessabunt, cessabit etiam & prohibitio. S.Thomas 2.2. *q.10. art.9.* Sanchez *vbi suprà, num.2. & seqq.* Coninch. *num.167. circa finem.* & alij complures.

Quamuis non omninò improbabile sit, quod licèt 8
in particulari casu peruersionis, & scandali periculum cesset, adhuc familiaritas prohibeatur, quia lex non respicit casus particulares, sed ea quæ communiter contingunt, iuxta illud: *Leges accommodantur ad ea, quæ frequentiùs accidunt, l. Nam ad ea, ff. de legibus.* Sic tenent quidam Doctores, quos sequitur Suarez *loco suprà citato. num.6.* vbi propterea docet, quod familiaritas cum Iudæis permittatur solùm iis, qui ita sunt in fide firmi, vt ipsis infidelium conuersio specialiter commissa sit.

Aduerte secundò, quod quatenus attinet ad quin- 9
que primos casus ex Concilio Trullano desumptos, & *in cap. Nullus 28.q.1.* relatos, ex sententia satis probabili nonnullorum Doctorum nulla sit prohibitio, præter eam quæ iure naturæ inest, ob periculum scilicet peruersionis, vel scandali, quod dicebam, quia illius

Concilij

Concilij Canones non sunt, vt putat Gratianus, ex sexta Synodo generali desumpti, sed ex quibusdam Pontificibus, qui vt Iustiniano Imperatori placerent, plura statuerunt, quorum statuta ab Ecclesia Romana recepta non sont. Sic Doctores, quos sequitur Bañez a. a. *q.1.art.1. dub.5.* Quapropter, quod prædicti quinque casus in conscientia non obligent, docent expresse nonnulli, quos sequitur Coninch. *cit. disput.* 18. *dub.* 11. *num.*168. At quia Alexander III. in Concilio Lateranensi, & alij Pontifices ferè eisdem verbis supradictos casus statuerunt; & Doctores etiam communiter approbant, libenter illos expendam *infrà cit. dubit.* 230. *per totam*, de quorum expensione ibi videri poterit.

Aduerte tertiò, quod quintus casus, ingressus scilicet in idem balneum cum Iudæo (eo quòd nullibi reperiatur expressus, nisi *in supradicto cap. Nullus*, quod vti dicebam, non est firmæ auctoritatis) hodie locum habere non videatur. At posita illa prohibitione, quæ esto & adhuc non cessauerit, non de quocumque ingressu simultaneo intelligi debet, quia si casu fidelis (cùm Iudæus balneum ingreditur) accedat lauari, non tenetur expectare, vel à lotione abstinere; cùm solùm ex intentione, condicto, & conuentione lotio simultanea prohibeatur: Hæc enim solùm est, quæ familiaritatem inducit, & quæ propterea solùm ab illo Textu vitatur.

PETITIO XI.

An hæreticus, scilicet infidelis, qui baptismum suscepit, cogi possit ad retinendam fidem?

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia cogere potest ad retinendam fidem fictè baptizatum, quamuis nunquam prius fidei actum habuerit.*

2 *Ecclesia non ob aliam causam pueros parentum Christianorum, quando veniunt ad vsum rationis, cogere potest, vt fidem retineant, nisi quia Ecclesia per baptismum iurisdictionem in eos acquisiuit, tametsi ante vsum rationis nunquam fidei actum habuerint.*

3 *Qui baptizatur, per se, vel per alios se subjicit Ecclesiæ, pollicendo scilicet, se velle esse sub tutela & iurisdictione Ecclesiæ.*

4 *Ecclesia cùm sit visibilis, habere debet iurisdictionem, quæ fundatur in aliqua re visibili.*

5 *Christus Dominus concessit Ecclesiæ quidquid erat necessarium ne Sacramenta contaminarentur.*

6 *Ecclesia cogere potest ad retinendam fidem adultum, etiamsi metu ductus baptismum susceperit, dummodo baptizari voluerit.*

7 *Projiciens merces tempore naufragij in mare, licèt quidem illas projiciat inuoluntariè secundùm quid, quia scilicet aliàs non prosperet, projicit tamen voluntariè, simpliciter & absolutè, ad seruandam scilicet vitam.*

8 *Suscipiens fictè baptismum, sicut etiam & alia Sacramenta, magnam Ecclesiæ & Sacramentis iniuriam intulit.*

9 *Ecclesia cogere potest post vsum rationis ad fidem retinendam filios infidelium, qui inuitis parentibus ante vsum rationis baptizati sunt, contra nonnullos oppositum satis probabiliter asserentes.*

10 *Ecclesia è contra cogere non potest ad retinendam fidem eum, qui aliquando fidem habuit, si modò velit illam abjicere.*

11 *Ciuitas defectu iurisdictionis non potest punire eum, qui vult fieri ciuis, sed nondum tamen factus est ciuis.*

12 *Religio non potest punire eum qui vult fieri Religiosus, sed nondum tamen factus est Religiosus.*

13 *Ecclesia non habet iurisdictionem in eum, qui nunquam fuit in Ecclesia.*

14 *Ecclesia cogere non potest, vt postquam peruenit ad vsum rationis, baptismum suscipiat filius hominis Christiani, qui nondum baptismum suscepit, defectu iurisdictionis in eum.*

15 *Ecclesia non ex eo quod habet iurisdictionem in Parentem* Christianum, *habet etiam iurisdictionem in filium illius parentis non baptizatum, quia non in potestate patris, sed in potestate filij est suscipere baptismum.*

16 *Neque ex eo quod iam crediderit, & inter Catholicos nutritus & educatus fuerit, sicuti patet de Catechumeno, qui non tamen quod crediderit, cogi potest ad suscipiendum baptismum, secus si post vsum rationis tanquam Catholicus diu vixerit in Ecclesia, recipiendo scilicet Sacramenta & fruendo priuilegiis Ecclesiæ.*

17 *Ecclesia neque cogere potest hæreticum ad suscipiendam fidem, qui nunquam verum baptismum suscepit, quia sic verè nunquam fuit in Ecclesia; secus si præsumeretur baptizatus, & diu tanquam Catholicus vixerit.*

28 *Puniendi sunt tanquam hæretici, qui metu baptizati sunt, dummodò non fuerit absoluta coactio, quia scilicet tunc non fuit verus baptismus.*

19 *Nullibi reperitur in sacra Scriptura, quod non sit cogendus ad retinendam fidem is qui ab illa recedere vult: quando enim Iesus fecit discipulis potestatem abeundi, licèt iam essent in Ecclesia, forsitan non ideò erant baptizati, & erant tantùm quoad affectum, non autem re, & quoad effectum; neque enim, licèt poterat cogere eos ad retinendam fidem, coëgit quia nondum expediebat hac vti potestate.*

20 *Per vasa fictilia ab Apostolo* ad Timoth. 2. *intelliguntur peccatores qui cum iustis permixti sunt in Ecclesia, vel Christiani infirmi, & debiles, qui ab hæreticis facilè seducuntur.*

21 *Imenæus & Philetus hæretici, licèt aliquos infirmos ad ipsorum falsam sectam seduxerint, non tamen timendum est, quia in Ecclesia non solùm sunt vasa fictilia, sed etiam aurea, & argentea.*

22 *Per magnam domum ibidem ab Apostolo intelligitur non Ecclesia, sed totus mundus; non enim in Ecclesia sunt vasa lignea & fictilia, id est mali, sed tantùm aurea & argentea, id est soli boni iusti; in mundo autem sunt boni & mali.*

23 *Boni solùm & iusti, ex citatis Sanctis Patribus intelliguntur esse in Ecclesia quasi partes, & viua membra eiusdem; mali autem quasi membra semimortua, cùm careant charitate, quæ est anima & vita primaria Ecclesiæ.*

24 *Per magnam domum probabiliùs ibi significatur Ecclesia, vt autumant Ambrosius, Cyprianus, & alij.*

25 *Ecclesia, licèt dicatur Sancta, quia in ipsa solùm reperitur vera sanctitas, caput sanctum, & Sacramenta sancta, semperque in ipsa reperiuntur viri sancti, tamen comprehendit non solùm viros sanctos, sed etiam malos.*

26 *Ecclesia ab eodem Apostolo non solùm vocatur domus, sed etiam domus Domini, & Dei; quapropter fideles in eadem domo conuersantes, vocantur domestici Dei, & domestici fidei.*

27 *Hæretici non sunt in Ecclesia simpliciter & absolutè, sed sunt in Ecclesia secundùm quid; quatenus scilicet retinent charitatem baptismalem, & vera Sacramenta administrant, & possunt ab Ecclesia puniri: vnde argumentum desumptum ex doctrina Sancti Augustini retorquetur.*

28 *Deus quamuis permittat hæreses, neque vllum cogat ad*

ad fidem retinendam, non ideò sequitur, quod aeque Ecclesia cogere debeat, quia praterquam quod argumentum nihil valet, sequeretur etiam quod nulla peccata, cùm Deus omnia peccata permittat, punienda forent; punit enim Deus hæreses suo tempore, quapropter & Ecclesia punire potest.

29 *Hæresum nomina ex Apostolo* 1. ad Corinth. 11. *intelliguntur dissensiones, qua erant inter Corinthios; nihilominus distinguendo argumenti antecedens, oportet hæreses esse antecedenter, & absolutè negatur, quia quicumque peccat, liberè peccat, ita ut possit non peccare, alioquin non peccaret, cùm Deus non obliget ad impossibilia: in effectu, consequenter, & ex suppositione, quod Deo permittente voluntas humana ex sua malitia sic se determinatura est, conceditur.*

30 *Scandala, licèt ex Sancto Matthao necessariò dicantur euenire, non tamen ea, & alia peccata non patiuntur, quia non sunt similiter necessaria in causa, seu necessaria necessitate antecedenti, & absoluta, sed necessaria in effectu, seu necessaria necessitate consequenti, & ex suppositione.*

31 *Mala permittit Deus propter bonum commune, quia scilicet sunt occasio, vt veritas diligentiùs inquiratur, examinetur, & prædicetur.*

32 *Deus ex Sancto Augustino, sapientia sua magis congruere videt ex malis bona facere, quàm nulla mala esse permittere.*

33 *Hæreticorum inquietudine fit, ut scripturas vigilantiùs perscrutemur; vnde, ne ouili Christi noceant, & illis pestis occurri, tanquam de somno ignauia nostra educitur industria: ita per multiplicem gratiam Saluatoris etiam quod inimicus in perniciem machinatur, Deus concessit in adjutorium.*

34 *Infideles cogi non possunt ad fidem suscipiendam, cùm fides debeat esse voluntaria, & cùm si illi ad fidem suscipiendam cogerentur, sequerentur multa mala, & incommoda: secùs tamen dicendum est de hæreticis; in primos enim Ecclesia non habet iurisdictionem, quam tamen habet in secundos, & ob id cogere potest hæreticos ad fidem retinendam.*

35 *Ecclesiæ iure suo vtenti imputari non debet, si hæretici fictè simulent fidem, & fictè suscipiant Sacramenta, & alia incommoda sequantur; sed prauæ hæreticorum voluntati.*

36 *Fides est voluntaria antecedenter & absolutè, si scilicet nunquam fuerit suscepta; est tamen necessaria solùm consequenter, & ex suppositione, si semel fuerit per baptismum suscepta.*

1 RESpondetur, & dico primò: Ecclesia cogere potest ad retinendam fidem fictè baptizatum, quamuis nunquam priùs fidei actum habuerit.

Probatur primò auctoritate, quia sic habetur *in cap. contra Christianos, de hæretic. in 6.* & notant ibi communiter Canonistæ: tum quia sic etiam colligitur *ex cap. Maiores, de baptismo, & ex cap. de Iudæis, dist. 45.*

2 Secundò probatur ratione, quia Ecclesia non ob aliam causam pueros parentum Christianorum, quando veniunt ad vsum rationis, cogere potest ut fidem retineant, nisi quia Ecclesia per baptismum iurisdictionem in eos acquisiuit, tametsi ante vsum rationis nunquam fidei actum habuerit: ergo propter solam susceptionem baptismi Ecclesia cogere potest ad retinendam fidem eum, qui fictè baptizatus est; non enim obstat quod baptizatus dicat, se fictè baptizatum esse, quia non creditur in propria causa testimonium pro se ferenti; tum quia Ecclesia non iudicat de occultis.

3 Confirmatur, quia qui baptizatur, per se, vel per alios se subjicit Ecclesiæ, pollicendo scilicet, se velle esse sub tutela & iurisdictione Ecclesiæ: ergo per baptismum Ecclesia acquirit ius in baptizatum, sicque illum cogere potest ad retinendam fidem & Religionem, quam per baptismum exteriùs professus est, quamuis dicat se fictè baptismum suscepisse, sicuti dicebam.

Confirmatur secundò, quia Ecclesia (cùm sit visibilis) habere debet iurisdictionem quæ fundetur in aliqua re visibili: ergo cùm hæc non possit esse vera fides, vtpotè quid interius, erit necessariò baptismus, vtpotè quid exterius. 4

Confirmatur tertiò, quia Christus Dominus concessit Ecclesiæ quidquid erat necessarium, ne Sacramenta contaminarentur: ergo concessit etiam Ecclesiæ potestatem puniendi eum qui fictè Sacramenta suscepit, sicque adhuc poterit eum punire, cogendo ad retinendam fidem & Religionem, quam exteriùs per susceptionem baptismi professus est, etiamsi solùm fictè baptismum susceperit, vt dicebam. 5

Dico secundò: Ecclesia cogere potest ad retinendam fidem adultum, etiamsi metu ductus baptismum susceperit, dummodò tamen baptizari voluerit (cùm alioquin baptismus, vtpotè in suscipiente intentionem suscipiendi requirens inualidus sit. 6

Probatur primò auctoritate, quia sic patet *ex cap. Maior, §. Item quæritur, de baptismo,* & ex Concilio Toletano IV. *cap. 56.* quod refertur *in cap. de Iudæis, dist. 45.*

Probatur secundò ratione, quia qui tempore naufragij merces projicit in mare, licèt quidem illas projiciat inuoluntariè secundùm quid (quia scilicet, si non esset naufragij periculum, non projiceret,) projicit tamen voluntariè simpliciter & absolutè, ad seruandam scilicet vitam: ergo sic etiam in casu nostro, atque adeò propter talem susceptionem baptismi Ecclesia acquirit in illum potestatem & iurisdictionem; sicque cogere poterit illum ad retinendam fidem, & Religionem, quam exteriùs per talem susceptionem baptismi professus est: non enim obstat, quod dicat se non habuisse voluntatem suscipiendi baptismum, quia non creditur in propria causa testimonium pro se ferenti, nec Ecclesia iudicat de internis, vti *suprà* dicebam. 7

Confirmatur, quia si baptismum, sicut etiam & alia Sacramenta fictè suscepit, magnam Ecclesiæ, & Sacramentis iniuriam intulit: ergo adhuc Ecclesia poterit illum punire, & cogere vt maneat in fide & Religione, quam exteriùs per susceptionem baptismi professus est. 8

Dico tertiò: Ecclesia cogere potest post vsum rationis ad fidem retinendam filios infidelium, qui inuitis parentibus, ante prædictum vsum rationis baptizati sunt, quia reuera tales characterem baptismalem receperunt; nec ipsi (quidquid sit de parentibus) in hoc iniuriam passi sunt, cùm ipsorum negotium perutiliter gestum sit: ergo, &c. 9

Quamuis contrarium alij, & quidem probabiliter arbitrentur, quia non est conueniens, inquiunt ipsi, quod quia Ecclesia iniustè contra parentes eorum filios baptizauit, per hanc iniuriam in eorum filios iurisdictionem acquisiuerit; tum quia si in tales filios ratione baptismi aliquod ius Ecclesia acquisiuisset, posset illos ante vsum rationis à parentibus subtrahere, & fidelibus nutriendos consignare; quod ex communi sententia Doctorum in tractatu de baptismo non admittitur; ergo signum est, quod prædicti filij quando veniunt ad vsum rationis, ad fidem seu religionem nostram retinendam non sint compellendi, sed potiùs in propria ipsorum potestate relinquendi.

At ad istas aduersariorum rationes facilè respondere quis posset ex iis quæ *suprà* dicebantur.

Dico quartò: E contra Ecclesia cogere non potest ad retinendam fidem eum, qui aliquando fidem habuit, si modò velit illam abjicere, & nunquam fuerit baptizatus. 10

Probatur auctoritate ex Concilio Tridentino *sess. 14.* vbi dicitur, quod Ecclesia nullum ius habet in eum, qui per baptismum nondum est in ipsam ingressus.

11 Secundò probatur ratione, quia defectu iurisdictionis ciuitas non potest punire eum qui vult fieri ciuis,
12 sed nondum tamen factus est ciuis, neque Religio potest punire eum qui vult fieri Religiosus, sed nondum tamen factus est Religiosus: ergo similiter defectu iurisdictionis Ecclesia non poterit punire eum qui vult fieri Christianus, sed nondum tamen per baptismum factus est Christianus; atque adeò non poterit cogere eum ad retinendam fidem, cùm nondum per baptismum factus sit Christianus, sicque subditus Ecclesiæ, sicuti dicebam.

13 Confirmatur, quia quod Ecclesia non habeat iurisdictionem in eum qui nunquam fuit in Ecclesia, satis habetur ex 1. *ad Corinth.* 5. ibi: *Quid mihi de iis qui foris sunt, iudicare?* Et tradunt Innocentius III. *in cap. Gaudemus, de diuortiis*, S. Augustinus *homil.* 50. *de pœnitentia*, Chrysostomus *ibid.* Theodoretus, Theophylactus, & alij, sed qui baptismum nondum suscepit, non est tamen, etsi fidem habuerit, propriè in Ecclesia (sicuti suo loco *infrà* diffusiùs dicam. Et tradunt Nazianzenus *in oratione in sacrum lauacrum*, Augustinus *tract.* 4. *in Ioannem*. Chrysostomus *homil.* 24. *similiter in Ioannem*, Cyrillus *lib.* 11. *etiam in Ioannem, cap.* 50. & Turtulianus *libro de præscript. hæretic.* Et patet *ex cap.* 2. *Actuum*, vbi dicitur, quod homines fiunt de corpore Ecclesiæ, cùm baptismum suscipiunt:) ergo, &c.

14 Dico quintò, neque Ecclesia cogere potest, vt postquam peruenit ad vsum rationis, baptismum suscipiat, filium hominis Christiani qui nondum baptismum suscepit, quia ex dictis Ecclesia in eum (cùm nondum scilicet baptizatus fuerit) iurisdictionem habet.

15 Non obstat quod eius parens sit Christianus, quia non propterea Ecclesia in filium potestatem habet; cùm non in potestate patris, sed in potestate filij sit suscipere, vel non suscipere baptismum.

16 Neque obstat secundò, quod filius iam crediderit, & inter Catholicos nutritus & educatus fuerit, quia neque propterea propter eandem dictam rationem cogi potest ad suscipiendum baptismum, sicuti patet de Catechumeno, qui quamuis etiam iam crediderit, & inter Catholicos nutritus & educatus fuerit; non tamen propterea cogi potest ad suscipiendum baptismum & retinendam fidem, quamuis quidem ad id cogi possit, si post vsum rationis tanquam Catholicus diu vixerit in Ecclesia (recipiendo scilicet Sacramenta, & perfruendo priuilegiis Ecclesiæ) quia tunc ratione Sacramentorum & Ecclesiæ priuilegiorum vsus censetur se iam subjecisse Ecclesiæ, atque adeò Ecclesia in ipsum potestatem & iurisdictionem acquisiuisse; præsertim quia si ipse in tali casu fidem desereret, iniuram Sacramentis & Ecclesiæ faceret; quapropter posset Ecclesia (& propter hoc) illum punire, cogendo illum ad suscipiendum baptismum, & ad retinendam fidem.

17 Dico sextò: Neque Ecclesia ad suscipiendam fidem cogere potest hæreticum, qui nunquam verum baptismum suscepit, quia hic verè nunquam fuit in Ecclesia,
18 sicuti dicebam. Et patet *in cap. contra Christianos, de hæretic. in* 6. (vbi dicitur, quod puniendi sint tanquam hæretici qui metu baptizati sunt, dummodo non fuerit absoluta coactio, quia scilicet tunc non fuit verus baptismus. Et patet etiam *ex cap. maiores, de baptismo*, (vbi traditur, quod hos compellere ad fidem sit nostræ Religioni contrarium) cùm igitur non fuerit verus baptismus, Ecclesia nullum ius habet in hæreticum, de quo dicebamus; sicque Ecclesia cogere eum non poterit ad baptismum, seu fidem suscipiendam; quamuis quidem cogere posset, si præsumeretur baptizatus, & diu tanquam Catholicus vixisset in Ecclesia (suscipiendo scilicet Sacramenta, perfruendo priuilegiis Ecclesiæ, seu Christianorum fidelium) vti *suprà* dicebam.

OBIECTIONES.

19 Objicies: Ex sacra Scriptura habetur, quod non sit cogendus ad retinendam fidem is, qui ab illa recedere vult, sicuti patet *ex Ioan.* 6. vbi Christus Dominus dedit abeundi potestatem Apostolis, qui tamen ex Cypriano *lib.* 1. *epist.* 9. & aliis Sanctis Patribus erant in Ecclesia: ergo, &c.

Respondetur: Nego antecedens, quia id ex nullo loco sacræ Scripturæ colligitur, & *ad cit. cap. Ioan.* 6. respondetur, quod fortasse tunc discipuli non fuerint baptizati; fuerint tamen in Ecclesia, non re & quoad effectum, sed quoad affectum, & votum tantùm ad instar Catechumenorum; vel dato, quod fuerint baptizati, & fuerint re & quoad effectum in Ecclesia: Respondetur, quod Christus Dominus cogere potuerit illos ad retinendam fidem quam fuerant iam professi, non tamen coëgerit, quia nondum expediebat huiusmodi potestate vti.

Instabis: Apostolus *ad Timoth.* 2. ait, quod in magna 20
domo non solùm sint vasa aurea & argentea, sed etiam sint vasa fictilia, scilicet hæretici: ergo.

Respondetur: per vasa fictilia ab Apostolo ibi intelligi peccatores, qui cum iustis permixti sunt in Ecclesia: sic *ibi* Ambrosius, Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Anselmus, & alij; vel per vasa fictilia ab Apostolo intelligi Christianos infirmos & debiles, qui ab hæreticis facilè seducuntur: sic Cyprianus *ib.*, & Augu-
stinus *lib.* 4. *de baptismo, c.* 12. Ait enim ibidem Aposto- 21
lus, quod licèt Imenæus & Philetus hæretici aliquos infirmos ad ipsorum falsam sectam seduxerint, non sit tamen timendum, quia in Ecclesia non solùm sunt vasa fictilia, sed etiam aurea & argentea, scilicet viri fortes, & in fide constantes, qui seduci minimè poterunt.

Respondetur secundò: Per magnam domum ibi ab 22
Apostolo intelligi, non Ecclesiam, sed totum mundum; sic Chrysostomus *in d. cap. epist.* 2. *ad Timoth.* Theodo-
retus, Theophilactus, Sedulius, & alij *ibi*. Aiunt enim, 23
in Ecclesia non sunt vasa lignea & fictilia, id est mali; sed tantùm aurea & argentea, id est soli boni & iusti, in mundo autem sunt boni & mali.

Vbi aduerte, quod prædicti Sancti Patres intelligunt 24
solos bonos & iustos esse in Ecclesia, quasi partes, & membra viua Ecclesiæ; malos autem (cùm careant charitate, quæ est anima & vita primaria Ecclesiæ) quasi membra semimortua Ecclesiæ.

Aduerte secundò, quod probabiliùs Apostolus *ibi* per magnam domum significet Ecclesiam. Ambrosius *in d. locum* 2. *Timoth.* 2. Cyprian. *lib.* 1. *epist.* 2. & *lib.* 4. *epist.* 2. & August. *lib.* 4. *de baptismo contra Donatistas, cap.* 12. &
lib. 7. *c.* 51. & 52. Quæ Ecclesia (licèt dicatur sancta, quia 25
in ipsa solùm reperitur vera sanctitas, caput sanctum, & Sacramenta sancta, semperque in ipsa reperiuntur viri sancti,) tamen comprehendit non solùm viros sanctos, sed etiam malos, & peccatores: qua de re videri poterit præter alios Chrysostomus *in Psalm.* 39.

Aduerte tertiò, quod Ecclesia ab eodem Apostolo 26
non solùm vocetur domus, vt *in cit. loco* 2. *Timoth.* 2. sed etiam domus Domini & Dei, vt in *epist.* 1. *ad eund. Timotheum, c.* 3. *vers.* 15. ibi: *Vt scias, quomodo oporteat te in domo Domini conuersari, quæ est Ecclesia.* Et *ad Hebr.* 3. *vers.* 50. ibi: *Moyses fidelis erat in domo Dei, id est in Ecclesia, & populo fideli Iudæorum.* Ob quam causam fideles in eadem domo conuersantes vocat idem Apostolus *ad Ephes.* 2. *Domesticos Dei.* Et *ad Galat.* 6. *Domesticos fidei.*

Vrgebis: S. Augustinus *cit. lib.* 4. *de baptismo contra* 27
Donatistas, c. 12. satis clarè per vasa aurea & argentea intelligit fideles, per lignea & fictilia autem intelligit hæreticos: ergo ad mentem S. Augustini hæretici sunt in Ecclesia, atque adeo permittendi & tolerandi, non autem vllo modo vexandi ab Ecclesia.

Respondetur: Distinguo primum consequens: hæretici sunt in Ecclesia simpliciter & absolutè, nego (sicut *infrà* suo loco diffusè dicitur) sunt in Ecclesia secundùm quid (quatenus scilicet retinent characterem baptismalé, & vera Sacramenta administrant, & possunt ab Ecclesia

punisi;

puniri; & quatenùs, dum per sententiam à fidelium consortio non segregantur, viuunt cum fidelibus, & retinent iurisdictionem & dignitatem quam receperunt ab Ecclesia: quapropter Chrysostomus *epist. ad Antaniauum*, ait, quod Hymenæus & Philetus in Ecclesia, quasi adhuc vasa fictilia delituerint) concedo: vnde negatur vltima consequentia, & retorquetur potiùs argumentum.

28 Objicies secundò: Deus permittit hæreses, neque cogit vllum ad fidem retinendam: ergo neque Ecclesia cogere debebit.

Respondetur (vt omittam, quod si argumentum quidquam valeret, sequeretur quod nulla peccata, cùm Deus omnia peccata permittat, punienda forent) Deus punit hæreses suo tempore, quapropter & Ecclesia punire poterit hæreticos, vt fidem quam semel per baptismum professi sunt, retineant; cùm alioquin totum redundet in iniuriam Ecclesiæ, & Sacramentorum Ecclesiæ.

29 Objicies tertiò, ex Apostolo *1. ad Corinth. 11. Oportet hæreses esse*: Ergo cùm hæreses sint necessariò futuræ, debent permitti & tolerari, atque adeò non sunt propter illas hæretici puniendi, nec ad fidem retinendam compellendi.

Respondetur (vt omittam, quod ibi per hæreses intelligantur dissensiones quæ erant inter Corinthios, vti notant *ibi* Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Ambrosius, & alij.) distinguo antecedens, Oportet, seu necesse est, hæreses esse, in causa, antecedenter & absolutè, nego; quia quicumque peccat, liberè peccat, ita vt possit non peccare, alioquin non peccaret, cùm Deus non obliget ad impossibile: in effectu, consequenter, & ex suppositione, quod Deo permittente voluntas humana ex sua malitia sic se determinatura est: quam rem vt sic futuram Deus (cùm omnia præ-
30 uideat) necessariò præuidit ab æterno, concedo; sed nego consequentiam, quemadmodum etiam *Matth. 18.* dicitur, *Necesse est vt veniant scandala*; non tamen propterea scandala, & alia peccata non puniuntur, quia non sunt similiter necessaria in causa, seu necessaria necessitate antecedenti & absoluta, sed necessaria in effectu, seu necessaria necessitate consequenti, & ex suppositione, sicuti dicebam. Videatur Ambrosius, Hieronymus, Theodoretus, Theophylactus & Caietanus *in*
31 *cit. 1. ad Corinth. 11. & in cit. Matth. 18.* Quæ tamen omnia ex Anselmo, Beda, & S. Thoma *in dictum locum 1. ad Corinth. 11.* & ex Alensi *part. 2. quæst. 161. membr. 3.* permittit Deus propter bonum commune, quia scilicet sunt occasio vt veritas diligentiùs inquiratur, exami-
32 netur, & prædicetur: quapropter S. Augustinus *in Enchiridio*, ait: *Deus sapientiæ suæ magis congruere vidit, ex malis bona facere, quàm nulla mala esse permittere.* Quod etiam satis colligitur *ex citato loco 1. ad Corinth. 11.* vbi Apostolus asserit: *Oportet hæreses esse, vt qui probati sunt inter vos, manifesti fiant.* Et ideò idem Sanctus Augustinus *libro de vera Religione, cap. 8. & in enarratione super Psal. 54. & in epist. 105.* inquit:
33 *Hæreticorum inquietudine fit, vt Scripturas vigilantiùs perscrutemur. Vnde ne Ouili Christi noceant, & illis possit occurri, tanquam de somno ignauia nostra educitur industria: ita per multiplicem gratiam Saluatoris, etiam quod inimicus in perniciem machinatur, Deus conuertit in adjutorium.*

34 Objicies quartò: Infideles cogi non possunt ad fidem suscipiendam (cùm fides debeat esse voluntaria; & cùm, si illi ad fidem suscipiendam cogerentur, sequerentur multa mala, & incommoda;) ergo neque hæretici cogi poterunt ad fidem retinendam, cùm vtrobique sit eadem ratio.

Respondetur; Nego consequentiam, & disparitas est, quia in fideles Ecclesia non habet iurisdictionem quam habet in hæreticos ratione baptismi suscepti; & ideò licet Ecclesia cogere non possit infideles ad fidem suscipiendam, cogere tamen poterit hæreticos ad fidem retinendam. Neque in hoc (etiamsi hæretici fictè si- 35
mulent fidem, & fictè suscipiant Sacramenta, & alia incommoda sequantur, peccat aliquo modo Ecclesia, quia cùm Ecclesia iure suo non vtatur, peccata & incommoda quæ sequuntur, imputari non debent Ecclesiæ iure suo vtenti, sed pravæ hæreticorum voluntati; quemadmodum non peccat, qui iure suo vtens petit mutuum ab alio, quamuis ille det ad vsuram; quinimò si id non faceret Ecclesia, multò plura & maiora incommoda sequerentur: vnde & sequitur etiam, quod fides sit voluntaria antecedenter & absolutè (si scilicet nunquam fuerit suscepta) sit tamen necessaria solùm consequenter, & ex suppositione (si scilicet semel fuerit per baptismum receptum suscepta.) Et meritò, quia alioquin totum redundaret in iniuriam Ecclesiæ, & Sacramentorum Ecclesiæ, sicuti *suprà* dicebam.

PETITIO XII.

An hæretici sint membra Ecclesiæ, seu sint in Ecclesia.

SVMMARIVM.

1 *Hæretici, licèt secundùm Caietanum & alios, sint membra Ecclesiæ, seu sint in Ecclesia ratione characteris per baptismum recepti; probabiliùs tamen est oppositum ex Gregorio, & Hieronymo, & Augustino, quatenus aiunt hæreticos nomine tantum esse Christianos.*

2 *Idem probatur ex sacris Canonibus, præsertim* in cap. statutum, de hæretic. in 6. *quatenus ibi habetur, hæreticos esse extra Ecclesiam.*

3 *Item ex Summis Pontificibus, Sixto Romano, & Felice I. necnon ex Patribus, quatenus aiunt hæreticos esse foris, & redire ad Ecclesiam, cùm reuertuntur.*

4 *Sacerdotes & Episcopi hæretici habent iurisdictionem in Ecclesia; at non ob id signum est, quod simpliciter sint membra Ecclesiæ, sed tantùm ex parte, seu secundùm quid, id est quoad characterem baptismi, præsertim quia Deus per membra præcisa & separata, potest multa operari, cùm conferat characterem, &c. sic statuente Deo propter commune bonum fidelium.*

5 *Hæretici conferunt & administrant vera Sacramenta; at non exinde sequitur, quod sint in Ecclesia simpliciter & absolutè, sed tantùm ex parte, & secundùm quid, præsertim quia hæretici in administrandis Sacramentis se habent vt instrumentum Dei.*

6 *Infidelis si baptizans intendat facere quod intendit Ecclesia, verum baptismum confert, & tamen certum est, quod infidelis nullo pacto sit pars & membrum Ecclesiæ, seu nullo pacto sit in Ecclesia.*

7 *Sacramenta administrans, si non vtatur forma Ecclesiæ, non confert vera Sacramenta, nec per illa character imprimitur.*

8 *Per baptismum ingrediuntur homines in Ecclesiam, sicque per characterem baptismalem constituuntur homines partes & membra Ecclesiæ, ex parte & secundùm quid, non simpliciter & absolutè.*

RESpondetur, quod licèt Caietanus *opuscul. 1. de* 1
authoritate Papæ, c. 22. & 27. & opuscul. 2. c. 25. Castro *lib. 2. de iust. hæret. punit. c. 24.* & quidam alij affirment ratione characteris per baptismum, vel per ordinem recepti; probabiliùs tamen negant S. Thomas *3. part. q. 8. art. 3. & opusc. 23.* Sotus *in 4. dist. 22. q. 2. art. 3.* S. Antoninus *3. part. tit. 22 §. 3.* Canus *lib. 4. de loc. Theologic. c. 2.* Victoria *de potest. Ecclesiæ, in princip. n. 6.* Sander. *de visibil. Monarch. lib. 8. cap. 2.* Bellarmin. *lib. 3. de*

*Ecclesi. militante, cap.*4. Turrecremata *lib.*1.*c.*6.*& lib.*4. *part.*2.*cap.*20. Ricciullus *lib.*5. *cap.*13. *num.*11. & alij communiter.

Probatur ex Gregorio *lib.*12.*moral.cap.*15.*& lib.*16. *c.*31. ex Hieronymo *dialog.contra Lucifer.* & ex Augustino *lib.*7.*de baptismo,c.*10.*& de vnit.Eccles.c.*4. quatenus aiunt, hæreticos nomine tantùm esse Christianos.

2 Secundò probatur *ex cap. Non in vobis,de consecrat. dist.*4. quatenus de hæreticis ibi dicitur: *Nobiscum autem estis in baptismo, in cæteris Dominicis Sacramentis, in Spiritu autem veritatis, in vinculo pacis, in ipsa denique Ecclesia Catholica nobiscum non estis.*

Tertiò probatur *ex c.Ipsa pietas,*23.*q.*4. *ex c. Aduocauit,* 24.*q.*1. *ex c. Si quis,*1.*q.*1.*ex cap.*3. *de hæretic.& ex c.Statutum,de hæretic.in* 6. quatenus ibi habetur, hæreticos esse extra Ecclesiam.

3 Quartò probatur ex Sixto Romano Pontifice *in epist.*1. *decretali*, ex Felice I. *epist.*1. ex Cypriano *lib.*8. *epist.*2. & ex Irenæo *lib.*3.*c.*3. quatenus aiunt, hæreticos esse foris, & redire ad Ecclesiam, cùm reuertuntur. Vide etiam quæ dicentur *infrà dubit.* 335. *sect.* 13. *per totam.*

4 Objicies ex aduersariis: Sacerdotes & Episcopi hæretici habent iurisdictionem in Ecclesia: ergo signum est quod sint partes & membra Ecclesiæ: antecedens patet, quia Sacerdos hæreticus verè consecrat hostiam, eiusque consecratio est vera; & Episcopus hæreticus validè promouet ad Ordines, eiusque promotio ad Ordines, seu ordinatio est subsistens & valida. Consequentia probatur, quia nemo habet iurisdictionem in aliqua Republica, vel Vniuersitate, nisi fuerit pars, vel membrum talis Reipublicæ, vel Vniuersitatis; quin, nisi fuerit caput prædictæ Reipublicæ, vel Vniuersitatis; vel vniuersale, & primum, scilicet quoad omnes, vel saltem particulare, seu partiale & secundarium, seu subordinatum, scilicet quoad aliquos.

Respondetur: Concedo antecedens; at distinguo consequens: ergo signum est, quod sint partes & membra Ecclesiæ; ex parte, seu secundùm quid, id est quoad characterem Baptismi & Ordinis, concedo; simpliciter, seu absolutè, nego; præsertim quia Deus per membra præcisa & separata potest multa operari; cùm conferat characterem, qui vtpote indelebilis, etiam sublata fide tolli non potest; unde fit quod hæreticus retinens characterem, possit, quamuis non sit membrum Ecclesiæ, validè exercere quosdam actus ordinis & iurisdictionis in Ecclesia: deinde, licèt in rebus physicis & naturalibus ad hoc vt caput influat in membra, debeat coniungi cum membris; tamen in moralibus id necessariò non requiritur, cùm possit membrum præcisum influere in reliqua membra, sic statuente Deo propter commune bonum fidelium, vti dicebam.

5 Instabis: Hæretici conferunt & administrant vera Sacramenta: ergo signum est, quod sint in Ecclesia. Antecedens patet ex dictis. Consequentia probatur, quia Sacramenta non repetiuntur nisi in Ecclesia, non autem extra Ecclesiam.

Respondetur: distinguo consequens, etiam vt suprà, scilicet, ergo signum est, quod sint in Ecclesia; ex parte, & secundùm quid, concedo; simpliciter & absolutè, nego; præsertim, quia hæretici in administrandis Sacramentis se habent vt instrumenta Dei, & non vt in-
6 strumenta Ecclesiæ; & Deus ex alio capite per instrumenta præcisa potest multa operari, sicuti dicebam; & patet per instantiam, quia etiam infidelis, si baptizans intendat facere quod intendit Ecclesia, verum baptismum confert, & tamen certum est, quod infidelis nullo pacto sit pars & membrum Ecclesiæ, seu nullo pacto sit in Ecclesia, sed omninò extra Ecclesiam; cùm verò dicebatur, Sacramenta non esse nisi in Ecclesia, non
7 autem extra Ecclesiam. Respondetur cum Glossa *in cap. Extra Ecclesiam*, 1.*q.*9. sensum esse, Sacramenta non esse nisi in forma Ecclesiæ, non autem extra formam Ecclesiæ; quia si quis in administrandis Sacramentis non vtitur forma Ecclesiæ, non confert vera Sacramenta, nec per illa character imprimitur, sicuti constat *ex c.*1.*de baptismo, & ex c.detrahi,*1.*q.*1. Et tradunt *in c.*1. *de Schismaticis, verbo Irritat*, Glossa, & *ibid.* Ananias *num.* 12. Socinus *n.*6. & communiter alij Canonistæ, quos sequitur Triumphus *lib.*8.*q.*15.*art.*3. *ad* 3.

Vrgebis: Per baptismum ingrediuntur homines in Ecclesiam, sicque per characterem baptismalem constituuntur homines partes & membra Ecclesiæ: ergo hæretici, cùm retineant tanquam indelebilem hunc characterem, remanent partes & membra Ecclesiæ. 8

Respondetur similiter etiam vt *suprà*, distinguo antecedens: Per baptismum ingrediuntur homines in Ecclesiam, sicque per characterem baptismalem constituuntur homines partes, & membra Ecclesiæ, ex parte, & secundùm quid, concedo; simpliciter & absolutè, nego; quod autem per characterem baptismalem non constituantur homines partes, & membra Ecclesiæ simpliciter & absolutè, sed ad id requiratur præterea saltem fides, patet ex eo, quia Ecclesia, quæ tunc viget, est eadem numero cum Ecclesia, quæ olim vigebat; & tamen tunc homines non constituebantur partes, & membra Ecclesiæ per characterem, sed per fidem: ergo signum est, quod ad constituendum aliquem, vt sit simpliciter & absolutè pars, & membrum Ecclesiæ, non sufficiat solus character præcisè, sed requiratur præterea saltem etiam fides. At verò vt hæc difficultas magis elucescat, sit

---

PETITIO XIII.

Quinam in vniuersum sint membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia; quinam autem non?

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia variis modis sumitur: Primò vniuersalissimè pro qualibet collectione Deum venerante.*

2 *Secundò pro Congregatione fidelium, seu illorum qui fidem in Deum profitentur: Et hoc modo eadem est Ecclesia, quæ fuit à principio mundi, & quæ modò est.*

3 *Catechumeni propriè, seu simpliciter & absolutè non sunt membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia, quamuis fidem formatam habeant; quia licèt sint membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia, quoad effectum & meritum, non tamen profitentur fidem sub speciali Sacramentorum signo.*

4 *Catechumenus est in Ecclesia non quoad rem, sed quoad votum & meritum.*

5 *Catechumeni sunt similes hominibus conceptis, sed nondum tamen natis, non tamen propriè, seu simpliciter sunt in Ecclesia, cùm nondum Ecclesiam ingressi sint.*

6 *Catechumenus non potest vocari fidelis, nisi per baptismum intus ingrediatur Ecclesiam.*

7 *Catechumenus non ex eo quod possit saluari, est in Ecclesia; nemo enim saluari potest extra Ecclesiam, si sit extra Ecclesiam quoad rem & votum simul; secùs si sit tantùm quoad rem.*

8 *Catechumenus per fidem est membrum Christi, non tamen sequitur quod sit membrum Ecclesiæ.*

9 *Hæretici & apostatæ sunt membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia ex parte & secundùm quid, non autem propriè, seu simpliciter & absolutè, sed potiùs extra Ecclesiam.*

10 *Schismatici sunt membra Ecclesiæ ex parte, & secundùm quid, quia similiter etiam sub speciali Sacramentorum signo fidem profitentur: non tamen propriè, seu simpliciter & absolutè, sed potiùs extra Ecclesiam, quia sunt extra vnionem inuisibilem cum Christo, &c.*

11 *Peccatores è contra sunt propriè, seu simpliciter & absolutè membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia.*

12 *Excommunicati etiam sunt proprie, seu simpliciter & absolutè membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia, quia hi si contriti & pœnitentes fuerint, possunt esse membra viua, & Christo Domino inuisibiliter vnita.*

1 SVppono, quod Ecclesia variis modis sumatur. Primò, vniuersalissimè pro qualibet collectione Deum venerante (quemadmodum sumitur ab Apostolo *ad Ephes. cap. 1. & 5.*) pro collectione scilicet hominum & Angelorum, & Viatorum, & Beatorum.

2 Secundò, pro congregatione fidelium, seu illorum qui fidem in Deum profitentur: & hoc modo eadem est Ecclesia quæ fuit à principio mundi, & quæ modò est; sed quia hæc professio fidei post aduentum Christi Domini habetur diuerso modo, ac prius, ideò Ecclesia post aduentum Christi Domini definitur, quod sit congregatio fidelium, seu illorum qui fidem Dei sub speciali Sacramentorum signo, & sub eodem capite profitentur: quæ definitio constat *ex c. Ecclesia, dist. 1. & ex c. firmiter, de summa Trinitate & fide Catholica.* Et videri poterit præter alios Bannez *1. 2. q. 1. art. 10. in commentario circa principium.* & Valentia *disput. 1. q. 1. punct. 7. q. 4. §. 14.* His suppositis

3 Respondetur: Ex dictis sequitur primò, quod propriè, seu simpliciter, & absolutè membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia Catechumeni (quamuis firmatam fidem habeant) non sint, quia licèt sint membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia quoad affectum & meritum (merentur enim salutem, quemadmodum si in Ecclesia, seu intra Ecclesiam essent) non tamen profitentur fidem sub speciali Sacramentorum signo. Gloss. *in c. Cane, verb. si Christiana, 28. q. 1. & in c. Catechumenum, de consecrat. dist. 4.* Decius *in c. 1. de constitut. lectur. 2. n. 26.* Canus *de locis Theologicis, lib. 2. cap. 3.* Suarez *tom. 4. disput. 53. sect. 4. num. 8.* Menoch. *de arbitr. cas. 290. n. 17. & seqq.* Bellarmin. *de Eccles. militant. lib. 4. cap. 3.* Stephanus Gratianus *in repetit. c. Ad limina, n. 209. §. 5. q. 1.* Altezius *de censur. tom. 1. lib. 5. cap. 2. vers. sequitur 6. & vers. illud quoque*, & alij communiter. Quidquid in contrarium dixerint Andreas *in cap. 1. de constitution. n. 2. & seqq.* Nauarr. *commentar. de Iubileo, notabil. 3. n. 48.* Alphonsus à Castro *lib. 1. de iusta hæretic. punit. c. 8.* & quidam alij.

Objicies ex aduersariis: Sanctus Augustinus *tract. 4. in Ioannem*, ait, Catechumenum esse in Ecclesia; & Textus *in c. Veniens, de Presbytero non baptizato*, habet, hominem fieri membrum non solùm per Sacramenta, sed etiam per fidei Sacramenta.

4 Respondetur ex dictis, Catechumenum esse in Ecclesia, & hominem fieri membrum (non solùm per Sacramenta, sed etiam per fidei Sacramenta) quoad rem nego; quoad votum & meritum, concedo. Quapropter idem Augustinus *lib. 2. de symbolo, in principio*,

5 inquit, Catechumenos esse similes hominibus conceptis, sed nondum tamen natis; Non igitur propriè, seu simpliciter & absolutè catechumenus est in Ecclesia, seu membrum Ecclesiæ, cùm nondum Ecclesiam ingressus sit; & propterea Nazianzenus *in oratione in sanctum lauacrum*, dicit, quod catechumenus non possit

6 vocari fidelis, nisi per baptismum intus ingrediatur Ecclesiam, & S. Augustinus *citato tract. 4. in Ioannem*, contradistinguit catechumenum à fideli; quemadmodum etiam & contradistinguit Tertullianus *lib. de præscription.* S. Chrysostomus *homil. 24. in Ioannem*, & Cyrillus *lib. 2. in Ioannem, c. 50.* & meritò, quia (sicuti dicebam) non est quis membrum Ecclesiæ, nisi per signum visibile, scilicet per baptismum à Christo Domino institutum, coniunctus sit Ecclesiæ.

7 Instabis: Catechumenus potest saluari: ergo est in Ecclesia, seu membrum Ecclesiæ: antecedens patet, quia potest habere fidem, spem, charitatem, & cæteras virtutes. Consequentia probatur, quia nemo saluari potest extra Ecclesiam, ex Concilio Lateranensi *cap. 1. & in Extrauag. Vnam sanctam, de maiorit. & obedient.* ibi: *Vna est fidelium vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus saluari potest.*

Respondetur: Concedo antecedens: At nego consequentiam; & ad probationem consequentiæ respondeo distinguendo: Nemo saluari potest extra Ecclesiam, si sit extra Ecclesiam quoad rem tantùm, nego; si sit extra Ecclesiam quoad rem & votum simul, concedo. Quemadmodum nemo potest saluari sine baptismo, quoad rem & votum simul, non autem sine baptismo circa fidem: *& cap. 2. de Presbytero non baptizato, in fine.* Et videri poterit præter alios Bellarmin. *de Ecclesia militante, lib. 3. c. 9.*

Vrgebis: Catechumenus per fidem est membrum 8 Christi: ergo etiam est membrum Ecclesiæ.

Respondetur: Concedo antecedens, quod scilicet Catechumenus per fidem internam & inuisibilem sit membrum Christi; sed nego consequentiam, quod sic sit etiam membrum Ecclesiæ, cùm homo, sicuti dicebam, fiat membrum Ecclesiæ visibilis per signum visibile (qualis est baptismus) institutum à Christo.

Sequitur secundò, quod hæretici (idemque dico de 9 apostatis) sint membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia, & non sint: sint secundùm quid, quia sub speciali Sacramentorum signo fidem aliquando professi sunt (ratione cuius professionis Ecclesia potest illos punire, & coërcere) non sint propriè, seu simpliciter & absolutè, sed potiùs extra Ecclesiam, quia sunt extra vnionem inuisibilem cum Christo: tum quia reijciunt fidem, in qua reliqui fideles conueniunt; tum quia Ecclesia illos rejicit à se, tanquam membra arida, & reliquo corpori pestifera & damnosa.

Sequitur Tertiò, quod similiter schismatici sint 10 membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia, & non sint: sint similiter secundùm quid, quia similiter etiam sub speciali Sacramentorum signo fidem profitentur (ratione cuius professionis etiam Ecclesia potest illos punire & coërcere.) Non sint propriè, seu simpliciter & absolutè, sed potiùs extra Ecclesiam, quia sunt extra vnionem inuisibilem cum Christo; & sunt extra vnionem cum membris & capite Ecclesiæ; tum quia Ecclesia illos etiam rejicit à se tanquam membra similiter arida, & reliquo corpori pestifera & damnosa. Vide quæ dicentur *infrà dubit. 255. sect. 11. per totam.*

Sequitur quartò, quod è contra sint propriè, seu simpliciter & absolutè membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia 11 peccatores & reprobi baptizati, iuxta illud *Matth. 13.* (vbi Ecclesia nomine Regni cœlestis comparatur sagenæ missæ in mare ex omni genere piscium congreganti, habentique bonos & malos; & comparatur decem Virginibus fatuis & prudentibus; & comparatur areæ habenti triticum & paleas; & comparatur etiam domui, in qua sunt vasa in honorem, & vasa in contumeliam,) quia peccatores & reprobi baptizati profitentur fidem eodem signo baptismi & aliorum Sacramentorum, ac profitentur prædestinati. Vide quæ dicentur *infrà citata sectione 13.*

Sequitur quintò, quod etiam propriè, seu simpliciter 12 & absolutè sint membra Ecclesiæ, seu in Ecclesia excommunicati, quia hi (si contriti & pœnitentes fuerint) possunt esse membra viua, & Christo Domino visibiliter vnita per charitatem: tum quia non deserunt fidem, neque deserunt vnionem cum cæteris membris & capite Ecclesiæ, sed solùm excluduntur à participatione communi orationum, & suffragiorum Ecclesiæ. Vide quæ dicentur *infra eadem sectione 13.*

PETITIO XIV.

Quotnam sint proprietates huius Ecclesiæ?

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ huius proprietates septem esse dicuntur, scilicet quod sit Vna, Sancta, Catholica, Apostolica, Visibilis, à Spiritu sancto gubernata, & extra quam salus esse non potest.*

2 *Ecclesia dicitur Vna, quia est ab vno principio, scilicet à Deo vocante ad vnum finem, scilicet ad vitam æternam per vnica media, scilicet per Sacramenta.*

3 *Ecclesia dicitur Sancta, quia etsi non omnes, complurimos tamen Sanctos habet, & Sanctos efficit: tum quia eius caput, quatenus tale, est Sanctum.*

4 *Ecclesia dicitur Catholica, id est vniuersalis, quia recipit omnes, qui salutem consequi volunt, siue Iudæus, siue Græcus, siue seruus, siue liber, siue mas, siue fœmina.*

5 *Non obstat, quod in Passione Christi Apostoli scandalum passi fuerint, quia non ob id fidem dereliquerunt.*

6 *Neque quod in fine mundi propter persecutionem Antichristi Christus Dominus dixerit, Lucæ* 18. Putasne filius hominis veniens inueniet fidem in terra? *quia exinde tantùm sequitur, quod in paucis fides inuenietur.*

7 *Ecclesia dicitur Apostolica, quia ab Apostolis initium habuit, & ab Apostolis per totum orbem terrarum propagata est.*

8 *Item dicitur Visibilis, id est visu cognoscibilis, quia euidenter cognosci potest, quod in mundo sit aliquis hominum cœtus, seu aliqua hominum Congregatio, ita Deum colens, vt meritò quilibet, etsi obscurè & ineuidenter, firma tamen fide cognoscere debeat, quod sit vera Ecclesia.*

9 *Item dicitur à Spiritu sancto gubernata, ratione cuius gubernationis media Regula animata infallibili, scilicet Romano, seu Summo Pontifice, nec fallere, nec falli potest; quia est columna, atque firmamentum veritatis.*

10 *Magistri, Pastores, & Doctores omnes errare non possunt, quia si omnes errare possint (cùm hi sint præcipua Ecclesiæ membra, à quibus Ecclesia denominari debet, absolutè dici potiùs deberet, quod ipsa falli possit.*

11 *Non obstat, quod hæc gubernatio, vel assistentia Spiritus sancti sit promissa tantùm Petro, eiúsque Successoribus; quia nomine omnium intelligendus est etiam Summus Magister, Pastor, & Doctor.*

12 *Item dicitur talis, extra quam salus esse non possit, ita vt sit via vnica salutis, & quia comparatur Arca Noe, & quia nemo saluari potest, nisi Christi membrum.*

1 RESpondetur: septem, scilicet quod sit Vna, Sancta, Catholica, Apostolica, Visibilis, à Spiritu sancto gubernata, & extra quam salus esse non potest. Videri poterit præter alios Canus *lib.*3. & 4. *de locis Theologicis*, Valdensis *de doctrina fidei*, Bannez *disp.*1. *q.*1. *punct.*7.§.16. & *seq.*

2 Dicitur *Vna*, quia est ab vno principio, scilicet à Deo vocante ad vnum finem, scilicet ad vitam æternam; per vnica media, scilicet per Sacramenta; & sub vno Capite & Pastore, scilicet Christo Domino, eiúsque Vicario summo Pontifice.

3 Dicitur secundò *Sancta*, quia (etsi non omnes) complurimos tamen Sanctos habet, & Sanctos efficit; tum quia eius caput præcipuum (scilicet Christus Dominus, Petríque Vicarius, quatenus talis) est sanctum: tum quia sanguine Christi Domini sanctissimi est decorata, multisque charismatum donis ornata, & ad diuinum cultum spiritualibus præceptis, institutis & Sacramentis dedicata; ita vt verum sit, quod omnes illius partes (etsi non omnes vitæ sanctitatem habeant) sanctissimum tamen cultum profiteantur: tum quia vocat omnes, vt sobriè, & iustè, & piè in hoc sæculo viuamus.

4 Dicitur tertiò *Catholica*, id est, vniuersalis; quia recipit omnes, qui salutem consequi velint, siue Iudæus, siue Græcus, siue seruus, siue liber, siue mas, siue fœmina quis sit; tum quia media Regula animata infallibili, scilicet Romano Pontifice, vniuersaliter vera est, nullúmque errorem continet, neque continere potest: tum quia extenditur ad omnem locum, iuxta illud Psalmi 18. *In omnem terram exiuit sonus eorum.* Tum quia, sicuti ab initio aliqua Dei Ecclesia fuit, sic vsque ad finem mundi sine interruptione semper durabit.

5 Non obstat, quod in Passione Christi Apostoli scandalum passi fuerint, *Matth.*26. quia (vt omittam, id in Beatissima Virgine Maria locum non habuisse) non obinde sequitur, Apostolos fidem dereliquisse, sed solùm exteriùs eos fidem non manifestasse.

6 Neque obstat secundò, quod in fine mundi propter persecutionem Antichristi Christus Dominus dixerit Lucæ 18. *Putasne filius hominis veniens inueniet fidem in terra?* quia exinde tantùm sequitur, quod in paucis fides inuenietur, teste Sancto Augustino *lib. de vnitate Ecclesiæ, cap.*13.

7 Dicitur quartò *Apostolica*, quia ab Apostolis initium habuit, & ab Apostolis per totum orbem terrarum propagata est: tum quia media Regula animata infallibili, scilicet summo Pontifice, Apostolorum doctrinam & traditiones sequitur: tum quia Apostolorum martyrio & sanguine decorata est.

8 Dicitur quintò *Visibilis*, id est, visu ipso cognoscibilis, quia euidenter cognosci potest, quod in mundo sit aliquis hominum cœtus, seu aliqua hominum Congregatio ita Deum colens, vt meritò quilibet, etsi obscurè, & ineuidenter, firma tamen fide cognoscere debeat, quod sit vera Ecclesia, quapropter euidentia non est, quod talis hominum cœtus, seu Congregatio rectè colat Deum: hæc enim euidentia pugnat cum illo articulo fidei, *Credo Ecclesiam sanctam Catholicam,*) sed euidentia est, quod sit in mundo talis hominum cœtus, seu Congregatio, vt meritò quilibet debeat de tali hominum cœtu, seu Congregatione credere fide diuina Deum ritè colere.

9 Dicitur sextò, *A Spiritu sancto gubernata*, ratione cuius gubernationis media Regula animata infallibili, scilicet Romano, seu summo Pontifice, nec fallere, nec falli potest, quia est Ecclesia (sicut ait Apostolus 1. *ad Timoth.*3.) Columna atque firmamentum veritatis, à qua columna, & à quo firmamento veritatis excludi debet omnis error, & ignorantia, etiam inuincibilis; aliàs si aliquando falli, vel fallere potest, non esset certa regula.

10 Hinc fit, quod Magistri, Pastores, & Doctores omnes errare non possint, quia si omnes errare possent (cùm hi sint præcipua Ecclesiæ membra, à quibus Ecclesia denominari debet, iuxta doctrinam Aristotelis *lib.*9. *Ethic. c.*9. absolutè dici potiùs deberet, quod Ecclesia falli possit: tum quia ex Apostolo *ad Ephes.*4. Hi Magistri, Pastores, & Doctores dati sunt à Christo Domino, vt reliquos fideles (ne omni vento doctrinæ circumferantur) instruant, ac doceant. ergo requiritur, quod non errent, sed firmiter & infallibiliter veritatem cognoscant, quia si ipsi omnes errarent, ipsorum error totam Ecclesiam inficeret, cùm ipsis reliqui fideles obedire teneantur, iuxta illud Matthæi 23. *Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi: omnia ergo quæcumque dixerint vobis, seruate & facite.*

11 Non obstat si dicas: Hæc gubernatio, vel assisten-

tia

tia Spiritus sancti est promissa tantùm Petro, eiúsque successoribus, iuxta illud Matthæi: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Et iuxta illud aliud: *Ego pro te rogabo, Petre, vt non deficiat fides tua.* Et non est promissa etiam aliis Magistris, Pastoribus, & Doctoribus: ergo hi alij poterunt errare.

Respondetur enim: cùm dixi, omnes Magistros, Pastores, & Doctores errare non posse, non exclusi Pontificem, seu summum Magistrum, Pastorem, & Doctorem: quod si autem illos, vt à summo Pontifice seiunctos, sumamus, eos etiam sic sumptos, nec etiam errare posse, licèt non sit de fide, est tamen theologicè certum, quia sic spectat ad specialem Dei prouidentiam, qua Deus Ecclesiam suam regit & gubernat.

12 Dicitur septimò, quod sit talis, *Extra quam salus esse non potest*, ita vt sit via vnica salutis; quia propterea S. Petrus 1. *epist. cap.* 3. Ecclesiam comparauit cum Arca Noë: tum quia nemo saluari potest, nisi Christi membrum, & cum Christo per fidem & charitatem vnitus fuerit: sed qui voluntariè est extra Ecclesiam, non est Christo vnitus, sed potiùs à Christo separatus: ergo saluari nequaquam poterit, sed erit tanquam palmes extra vitem, qui tantummodò igni deseruit ad combustionem.

PETITIO XV.

An prædictæ proprietates competant soli Congregationi, quæ Romano Pontifici pro tempore existenti obedit, ita vt ipsa sola sit vera Ecclesia?

SVMMARIVM.

1 *Proprietates prædictæ competunt soli Congregationi quæ Romano Pontifici pro tempore existenti obedit, ita vt ipsa sola sit vera Ecclesia, idque de fide.*

2 *Ecclesia est vna, quia est ab vno principio, scilicet Deo, ad vnum finem, scilicet gloriam, seu vitam æternam, sub certis mediis, &c.*

3 *Item est Sancta, quia etsi non omnes, complures tamen Sanctos habet, & Sanctos efficit, & quia eius caput præcipuum est sanctum, &c.*

4 *Item est Catholica, quia omnes, quotcumque volunt Christo vniri, ad se recipit, nullum excludens, & quia media Regula animata infallibili (scilicet Romano, seu summo Pontifice) per omne tempus idem docuit.*

5 *Item est Apostolica, quia media regula animata infallibili, sequitur Apostolorum doctrinam, etiamsi typis mandata non sit.*

6 *Item est visibilis, quia visibiliter apparet esse Congregatio, quam meritò quisque credere fide diuina debet colere Deum, &c.*

7 *Item est habens hæc Congregatio sub Romano Pontifice militans diuini Spiritus assistentiam, gubernationem, & protectionem, &c.*

8 *Item denique est talis, extra quam salus esse non potest, sicque est via vnica salutis.*

1 REspondetur affirmatiuè, idque de fide; & probatur discurrendo per singulas.

2 Est enim Primò *Vna*; quia est ab vno principio, scilicet Deo; ad vnum finem, scilicet gloriam, seu vitam æternam, sub certis mediis, scilicet præceptis, Sacramentis, & sacrificiis; & sub vno Capite & Pastore, scilicet Christo, eiusque Vicario.

3 Secundò, est *Sancta*: quia, etsi non omnes, complures tamen Sanctos habet, & Sanctos efficit; & quia eius Caput præcipuum (scilicet Christus, Petrique Vicarius, quatenus talis) est sanctum; & quia habet præcepta, Sacramenta, sacrificia, & media ad salutem, gloriam, seu vitam æternam sancta.

Tertiò est *Catholica*; quia omnes, quotcumque volunt Christo vniri, in se recipit, nullum excludens; & quia media Regula animata (scilicet Romano, seu summo Pontifice) per omne tempus idem docuit, & docet, iuxta illud Pauli 1. *ad Corinth.* 1. *Fidelis Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo, est & non, sed est in illo, fuit.* Quasi diceret: Non est in illo inconstantia aliqua, vel mutatio, sed idem firmiter perseuerat, vtpote fundatus supra firmam Petram, aduersus quam portæ inferi non præualebunt. 4

Quartò est *Apostolica*, quia media Regula animata infallibili prædicta, sequitur Apostolorum doctrinam, etiamsi typis mandata non sit. 5

Quintò est *Visibilis*; quia visibiliter apparet esse Congregatio, quam meritò quisque credere fide diuina debet colere Deum; & quia sub visibili Capite, sub visibilibus Sacramentis, & sub visibili cultu est instituta. 6

Sextò, est habens hæc Congregatio, sub Romano Pontifice militans, diuini Spiritus assistentiam, gubernationem, & protectionem; quod non leuiter colligitur ex eo, quod semper eadem perseuerat, nec doctrinæ vento circumfertur. 7

Ex quibus omnibus sequitur vltimò, quod sit talis, extra quam salus esse non potest; sicque sit via vnica salutis: quæ omnia (quemadmodum consideranti facilè patebit) sectis hæreticorum conuenire non possunt, sed solùm Romanæ Ecclesiæ conueniunt. Vide præter alios Valentiam *disp.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 7. §. 20. & *sequentib.* Vide etiam quæ dicentur *infrà dubitat.* 235. *per totam.* 8

De Pœnis Hæreticorum quoad corpus, siue de pœnis hæreticorum corporalibus.

DVBITATIO CLV.

An Hæretico pœnitenti possit imponi pœna carceris.

SVMMARIVM.

1 *Hæretico pœnitenti potest imponi pœna carceris, ex communi Doctorum sententia, quia id expressè inuenitur iure decisum.*

2 *Hæretici omnes pœnitentes, licèt de rigore iuris damnari possint ad perpetuum carcerem, non tamen id de facto seruatur; sed illi tantùm damnantur, qui post probationem testium plenè suum errorem fatentur, & pœnitentia signa ostendunt.*

3 *Ad perpetuum carcerem damnari non debet, qui ante publicationem testium errorem suum fateatur; quia tunc nòn videtur in errore suo satis deprehensus.*

4 *Suspectus solùm de hæresi, ad perpetuum carcerem damnari non potest.*

5 *Inquisitores cum Episcopis possunt, si rationabilis causa accesserit, mitigare perpetuum carcerem hæreticis pœnitentibus post publicationem testium debitam, & solùm ad tempus reducere, vel etiam totaliter tollere, vel in alias extraordinarias pœnitentias commutare.*

6 *Carcer iste, ad quem reus condemnatur, non debet esse ita arctus vt incarcerati vitam abbreuiet, aliàs talis carceris pœnam imponens irregularitatem non effugiet.*

7 Textus

7 *Textus in* Clement. 1. §. Propter, de hæretic. *requirit durum carcerem, siue arctum, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiam videatur, at non ita, quod vita carcerati abbrevietur notabiliter, sed tantùm aliqualiter.*

8 *Carceris perpetui dispensatio, commutatio, relaxatio, &c. in Hispania ex speciali privilegio Sedis Apostolicæ, est solùm penes Inquisitorem generalem.*

7 *Tempus, post quod carcer perpetuus pœnitenti remitti potest, remittitur ad arbitrium Inquisitorum, qui spectata pœnitentium humilitate, poterunt illud, prout iustum fuerit, abbreviare.*

10 *Clericus immurandus, propter hanc solam dispensationem non solet degradari.*

1 RESPONDETVR affirmatiuè; & ita, vt de facto sæpè sæpiùs imponatur. Sic Doctores communiter. Peña *director. 3. part. quæst. 3. commentar.* 142. Simanchas *de Cathol. Instit. tit. 47. num.* 29. Rojas *tract. de hæretic. part. 2. num.* 197. & alij, quos refert & sequitur Farinacius *quæst.* 193. *num.* 103.

Probatur, quia id expressè deciditur *in c. Excommunicamus 2. de hæret.* ibi: *Si qui autem de prædictis, postquam fuerint deprehensi, redire voluerint ad agendam pœnitentiam, in perpetuo carcere damnentur.*

2 Aduerte tamen, quod ad perpetuum carcerem non omnes hæretici pœnitentes, etsi de rigore iuris omnes tales damnari possint, de facto damnantur; sed illi tantùm qui post probationem testium plenè suum errorem fatentur, & pœnitentiæ signa ostendunt. Peña, Simanchas, Rojas, & Farinacius *locis suprà citatis.*

3 Hinc sequitur, quod ad perpetuum carcerem damnari non debeat, qui ante publicationem testium errorem suum fateatur; quia tunc non videtur in errore suo satis deprehensus, iuxta Textum *in citato cap. Excommunicamus*; quamuis secus, si id fecerit post publicationem testium, quia tunc vndequaque (cùm iam conuictus sit) non solùm corpore, sed etiam mente in errore deprehensus est.

4 Sequitur etiam, quod ad perpetuum carcerem damnari non possit, qui solùm est de hæresi suspectus, iuxta *cit. Textum in prædicto cap. Excommunicamus*, & tradunt Repertor. Inquisit. *in verb. Carcer, vers. Viso de carcere*, & alij, quos citat & sequitur Farinacius *quæst.* 193. §. 1. *num.* 103.

5 Aduerte secundò, quod perpetuum carcerem hæreticis pœnitentibus post publicationem testium debitum possint Inquisitores cum Episcopis, si rationabilis causa intercesserit, mitigare, & solùm ad tempus reducere, vel etiam totaliter tollere, vel in alias extraordinarias pœnitentias commutare, secundùm potestatem ipsis traditam in *cap. Vt commissi, de hæretic. in 6.* ibi: *Et illorum qui vestris mandatis obedientes humiliter stant propter hæresim in carcere, vel muro reclusi, pœnam vnà cum Prælatis, quorum iurisdictioni subsunt, mitigandi, vel mutandi, cùm videritis expedire.* Et tradunt cum Glossa ibi communiter Canonistæ. Videri poterit Instructio Hispalensis anni 1484. §. 11. Videri etiam poterunt Clarus *in Practic. §. hæresis, num.* 7. Peña 3. *part. directorij, q.* 93. & 96. Simanchas *de Cathol. Instit. tit.* 16. *rubr. de custodia reorum, num.* 5. & Farinacius *de hæresi, quæst.* 193. *num.* 104.

6 Aduerte tertiò, quod iste carcer, ad quem reus condemnatur, non debet esse ita arctus, vt incarcerati vitam abbreuiet, aliàs talis carceris pœnam imponens irregularitatem non effugiet. Peña *loco suprà citato, quæst.* 59. *commen.* 107. *in fine*, Decian. *lib.* 5. *c.* 42. *n.* 14. & alij, quos citat & sequitur Farinac. *quæst.* 193. *n.* 106. quidquid in contrarium dixerit Martin. Delrio *de disquisit. magic. lib.* 5. *sect.* 7. *in princ.*

7 Objicies textum *in Clementina 1. §. Propter, de hæreticis*, ibi: *Duro tamen tradere carceri, siue arcto, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiam videatur*: ergo si Inquisitor de consensu Episcopi, & Episcopus de consensu Inquisitoris, possunt reum ad talem carcerem condemnare, poterunt etiam medio tali carcere incarcerati vitam abbreuiare.

Respondetur: Distinguo consequens: Poterunt incarcerati vitam abbreuiare, aliqualiter, concedo; notabiliter (ita vt intra paucos dies ibi incarceratus moriturus esset,) nego; quia hæc videretur esse clara quædam ad mortem condemnatio, quæ per Iudices laicos, & curiam sæcularem solùm fieri debet.

Aduerte quartò, quod in Hispania ex speciali priuilegio Sedis Apostolicæ perpetui carceris dispensatio, commutatio, relaxatio, vel ad tempus, postquam reus est condemnatus, commutatio (sicut & vestis crucibus signatæ depositio) sit solùm penes Inquisitorem Generalem. Rojas *singul.* 155. *n.* 5. Simanchas *de Cathol. Instit. tit.* 16. *n.* 20. Peña 3. *part. direct. q.* 59. *comment.* 108. & Farinac. *quæst.* 193. *n.* 98. 8

Aduerte quintò, quod tempus, post quod carcer perpetuus impositus reo remitti possit, relictum sit arbitrio Inquisitorum, qui spectata pœnitentium humilitate, poterunt tempus, prout ipsis visum fuerit, abbreuiare, vel in aliam leuiorem pœnitentiam commutare: Regulariter tamen cum condemnato ad carcerem perpetuum dispensatur post annos tres; cum condemnato autem ad carcerem perpetuum irremissibilem, non dispensatur, nisi post annos octo: Peña 3. *part. directorij, quæst.* 59. *comment.* 108. *circa finem.* Simanchas *de Cathol. Instit. tit.* 16. *n.* 20. & alij, quos citat & sequitur Farinac. *quæst.* 193. *num.* 104. 9

Aduerte sextò, quod propter hanc solitam dispensationem non soleat degradari Clericus immurandus. Peña *loco suprà citato, comment.* 46. *num.* 202. & alij passim. 10

DVBITATIO CLVI.

An hæretico pœnitenti possit imponi pœna fustigationis, exilij, & triremis.

SVMMARIVM.

1 *Hæretico pœnitenti potest imponi pœna fustigationis, exilij, & triremis.*

2 *Pœna fustigationis, vel triremis in Hispania licèt non imponatur nisi hæreticis qui fuerunt duri ad conuersionem: Romæ verò, & alibi loco perpetui carceris, pœnitenti hæretico pœna triremis ad triennium imponitur; & si est vehementer de hæresi suspectus, punitur pœna fustigationis, exilij, & triremis.*

RESPONDETVR affirmatiuè, & docent communiter Doctores, vt videre est apud Decianum *tract. crimin. lib.* 5. *c.* 42. *n.* 5. *& seqq.* & apud Farinacium *quæst.* 193. *num.* 85. *& seqq.* 1

Aduerte tamen, quod licèt in Hispania pœna fustigationis, vel triremis, non imponatur, nisi hæreticis qui duri fuerunt ad conuersionem; Romæ verò, & alibi, pœnitenti hæretico, loco perpetui carceris, pœna triremis ad triennium imponatur. Farinacius *loco suprà citato, num.* 82. Rojas *de hæretic. 2. part. num.* 263. & Bossius *tit. de hæreticis, num.* 18. Et ei, qui commisit delictum, ob quod est vehementer de hæresi suspectus, soleat pœna fustigationis, exilij, vel triremis imponi. 2

COROLLA

COROLLARIVM.

An, & quomodo procedatur aduersùs hæreticos pœnitentes?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus pœnitens, loquendo quoad pœnam abiurationis, abiurat de formali; loquendo verò quoad alias pœnas, vltrà confiscationem bonorum, si in limine Iudicij ante accusationem suas hæreses confiteatur, per breue tempus condemnatur ad carcerem temporalem cum habitu pœnitentiali; si confiteatur post accusationem, punitur pœna & pœnitentia maiori; si verò post publicationem testium, condemnatur ad perpetuum carcerem, quia præsumitur metu probationem confiteri, & eius conuersio inuoluit suspicionem.*

2 *Inquisitores possunt ex iusta causa temperare dictam pœnam perpetui carceris, & solùm reducere ad tempus, putà in pœnam triremis ad triennium; idque fieri solet in Inquisitione Romana & Hispana.*

3 *Inquisitores possunt cum Nobilibus & aliis sibi beneuisis temperare pœnam perpetui carceris eam exilio, deportatione, & in Monasterium aliquod detrusione, vel alia pœna ad tempus, cum pœna triremiam non sit Nobilium.*

4 *Hæreticus pœnitens pubes debet reconciliari, necnon & puniri leuiùs, propter minorem ætatem.*

5 *Summus Inquisitor solùm in Inquisitione Hispanica potest post condemnationem commutare, seu temperare pœnam reo.*

6 *Hæreticus, si non conuertatur postquam à carcere Inquisitorum fuerit eductus, sed in Tabulatu, licèt de rigore iuris ad reconciliationem admitti non debeat, nihilominus si specialissima signa conuersionis dederit, arbitrio Inquisitorum ad reconciliationem admitti potest; quia saltem nondùm damnationis sententia est promulgata: & quandoque, licèt rarò, arbitrio Inquisitorum id fieri potest, etiam post sententiam publicatam.*

7 *Hæreticus qui in tortura cum legitima ratihabitione hæreses suas confitetur, etiam ad reconciliationem admitti debet, licèt in principio talis confessio vi tormentorum habita sit, quia liberè postea ratificata, spontanea censetur.*

8 *Instructio Hispalensis, in qua contrarium habetur, fuit reuocata per Instructionem Toletanam.*

9 *Hæreticus, licet verè pœnitens, ad reconciliationem non admittitur in quibusdam casibus, & quinam ij sint, & vtrùm in primo & secundo horum casuum sit admittendus.*

1 RĘspondetur ex dictis *dubit.* 155. *&* 156. proximè præcedentibus: Hæreticus pœnitens, loquendo quoad pœnam abjurationis, abiurat de formali, vt per se patet, & tradunt omnes Doctores; loquendo verò quoad alias pœnas (vltra confiscationem bonorum) si in limine Iudicij ante accusationem suas hæreses confitetur, per breue tempus condemnatur ad carcerem temporalem cum habitu pœnitentiali; si confitetur post accusationem, punitur pœna & pœnitentia maiori; si confiteatur post publicationem testium, condemnatur ad perpetuum carcerem, quia præsumitur in isto casu, quod metu probationum confiteatur, vt propterea talis conuersio suspicionem aliquam inuoluat. Peña *in director. parte* 3. *commentar.* 145. Rojas *de hæreticis, parte* 2. *num.* 197. *& sequentibus*, & Simanchas *de Catholicis Institutionib. tit.* 47. *num.* 29. *&* 30. & in Enchiridio, *titulo* 58. *num.* 7. *ex cap. Excommunicamus secundò, de hæreticis*, ibi: *Qui autem de de prædictis, postquam fuerint deprehensi, redire voluerint ad agendam pœnitentiam, in perpetuo carcere damnentur.* Vbi etiam Glossa, Abbas, Butrios, & alij communiter; sicque (hanc scilicet pœnam perpetui carceris, obseruatam fuisse Cremonæ cum quodam hæretico pœnitente) testatur Bossius *titulo de hæreticis, num.* 18. Sicque etiam habet Instructio Toletana anni 1561. *cap.* 41.

2 Aduerte tamen hîc, quod dictam pœnam perpetui carceris possint Inquisitores ex iusta causa temperare, & solùm reducere ad tempus, vti *suprà, dubitatione* 155. *&* 156. dicebam; quinimò videtur, quod hodie dicta pœna transierit in pœnam triremis triennalis, tam in Inquisitione Romana (sicuti testatur ex Farinacio Bariol. *in Aphor. Inquisit. littera H, verbo hæretici nec spontè comparentes*) quàm in Inquisitione Hispanica, sicuti testatur Rojas *vbi suprà, part.* 2. *de hæreticis, num.* 503. Quatenus inquit, quod hodie hæretici, dummodò non sint debiles, vel senes, adde tu vel Nobiles, loco perpetui carceris condemnentur ad triremes, non ad minus tamen, quàm ad triennium, vel sicuti testatur Vmbertus Locatus *in casibus Inquisitionis decisis Placentiæ, casu* 3. etiam interdum ad quinquennium.) Vt propterea hoc arbitrio Inquisitorum remissum videatur, iuxta ea quæ *suprà cit. dubit.* 155. *&* 156. dicebam.

3 Cùm igitur Inquisitores possint dictam pœnam perpetui carceris temperare, vel solùm ad tempus, vel ad alias extraordinarias pœnas reducere, consequens est, quod possint etiam in ordine ad Nobiles, vel alios sibi beneuisos (qui ad triremes damnari non possunt, neque debent,) pensatis qualitatibus eorum, & circumstantiis delicti, pœnam carceris cum exilio, deportatione, in Monasterium aliquod detrusione, vel alia pœna ad tempus quodcumque commutare. Peña *in directorio, part.* 3. *commentar.* 142. Campegius *in Additionibus ad Zanchinum de hæreticis, cap.* 3. Decianus *lib.* 5. *cap.* 54. *num.* 45. & Bariola *loco suprà citato*, quatenus expresè aiunt, quod pœnitentiæ qualitas, & quantitas relinquatur arbitrio Iudicis, maiori tamen pœna puniri debeant prudentes, quàm simplices, & maiori pœna Clerici quàm laïci, & maiori pœna Prælati quàm subditi.

4 Aduerte secundò, quod hæreticus pœnitens pubes debeat reconciliari, necnon puniri leuiùs, propter minorem ætatem. Sic Doctores, quos sequitur Rojas *part.* 2. *de hæretic. num.* 318.

5 Aduerte tertiò, quod in Inquisitione Hispanica ex priuilegio Sedis Apostolicæ ceo impositæ pœnæ commutatio, vel relaxatio post latam sententiam, seu postquam Reus fuerit condemnatus, spectet solùm ad summum Inquisitorem. Peña, Simanchas, & Rojas, quos citabam *suprà, dubitatione* 155.

6 Aduerte quartò, quod hæreticus, si non conuertatur postquam è carcere Inquisitorum fuerit eductus, sed in Tabulatu (quamuis tunc de rigore iuris ad reconciliationem admitti non debeat, quia potiùs metu instantis mortis, quàm amore veræ pœnitentiæ conuerti videtur;) nihilominus de pietate & misericordia, si specialissima conuersionis signa dederit, arbitrio Inquisitorum ad reconciliationem admitti possit; quia saltem nondum damnationis sententia est promulgata. Peña *in Director. part.* 3. *commentar.* 175. Rojas *de hæreticis, part.* 2 *num.* 193. *&* 194. Decianus *lib.* 5. *cap.* 39. *num.* 3. Farinacius *quæst.* 193. *num.* 60. & Sousa *in Aphorism. Inquis. lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 8. (qui citans Peñam, Decianum, & Farinacium subdit, quod etiam post sententiam latam & publicatam arbitrio Inquisitorum reconciliari queat, rarò tamen debeat, præsertim si Curiæ sæculari jam traditus sit. Videatur præter Doctores citatos Instructio Toletana anni 1561. *num.* 54.

7 Aduerte quintò, quod hæreticus, qui in tortura

cum legitima ratihabitione hæreses suas confitetur, etiam ad reconciliationem (quidquid in contrarium dixerint aliqui cum Syluano *consil 89.*) admitti debeat, quia (licèt à principio talis confessio vi tormentorum habita sit;) tamen quia postea sponte, & liberè à reo ratificatur, perinde est, ac si spontanea & libera fuisset: ergo etiam reus tunc ad reconciliationem admitti debebit. Sic Doctores, quos sequitur Simanchas *in Enchiridio, tit. 58. num. 14.* & Rojas *de hæreticis, part. 2. num. 291.*

8 Non obstat Instructio Hispalensis anni 1484. *n. 15.* (in qua contrarium habetur,) quia ea per Instructionem Toletanam anno 1561. *n. 13.* iam reuocata est.

9 Aduerte sextò, quod (vti diffusè dicam *dubit. 162. in Corollariis, Coroll. 8.*) ex Bulla Clementis VIII. die 3. Febr. anni 1603. Hæreticus tametsi verè pœnitens, ad reconciliationem non admittatur in quibusdam casibus, quorum primus est, non Presbyter Missam celebrans. Secundus, non Presbyter confessionem audiens, & sacramentaliter non absoluens. Tertius, negans Trinitatem Personarum in diuinis. Quartus, negans diuinitatem Iesu-Christi. Quintus, negans Iesum-Christum conceptum de Spiritu Sancto. Sextus, negans Iesu Christi mortem, vt nos redimeret. Septimus, negans Beatæ Mariæ matris Virginitatem. Octauus, Magistratus, seu Dominus (siue Ecclesiasticus, siue sæcularis) schismaticus, vel hæreticus, seu schisma, vel hæresim excitans.

At de primo & secundo casu dicam infrà diffusè *dubit. 210.* Et omnes prædictos casus non esse in Inquisitione Lusitana receptos, testatur Sousa *in Aphorism. Inquisitor. lib. 2. cap. 49. n. 6.* Videri etiam poterit Scortia *in Bull. Pontific. epitom. 10. theorem. 36.* Zanardus *in directior. Theolog. p. 1. pracept. 1. c. 5. quæst. 11.* Nald. *in summa, verb. Hæresis, n. 7.* & Genuensis *in praxi, c. 58. n. 7.*

DVBITATIO CLVII.

An hæretico possit imponi pœna mortis?

SVMMARIVM.

1 *Hæretico potest imponi pœna mortis; quia est delictum valde graue, & valde Ecclesiæ perniciosum.*

2 *Ecclesia id potest facere ex potestate sibi à Christo Domino tradita, quod primò probatur ratione; quia alioquin non posset, prout oportet inobedientes exercere, & eorum delicta punire, neque membra putrida, & toti corpori noxia resecare.*

3 *Idem probatur diuersis iuribus.*

4 *Idem dic de iis, qui tentauerint illicita addiscere, cùm illicita docere, vel addiscere in iure æquiparentur.*

5 *Ecclesia non solet hanc potestatem exequi per iudices Ecclesiasticos, sed per iudices & ministros sæculares; & quia sic videtur conformius Ecclesiæ pietati.*

6 *Delinquens cùm à Iudicibus fidei remittitur puniendus brachio sæculari, iudex sæcularis non potest illi pœnam remittere, sed omninò debet statim inferre.*

7 *Varij sunt hæreticorum gradus, & non omnibus hæc pœna mortis imponitur.*

1 RESPONDETVR affirmatiuè; quia est delictum valde graue, & valde Ecclesiæ perniciosum, & tradunt communiter Doctores, vt videre est apud Couarruuiam *lib. 2. var. cap. 10. n. 10.* Suarez *de fide, disp. 20. sect. 3. num. 18. & seqq.* Simanch *tit. 46. num. 44. & seqq.* & Valentiam *tom. 3. disp. 1. q. 11. punct. 3.*) Quod autem Ecclesia id possit facere ex potestate sibi à Christo Domino tradita, 2

Probatur primò ratione, quia alioquin Ecclesia non posset, prout oportet, inobedientes coërcere, & eorum delicta punire, neque membra putrida, & toti corpori noxia resecare. Quod adeò verum (& rectè) reputat Suarez *loc. suprà cit. disp. 20. sect. 3. n. 21.* vt hanc Ecclesiæ potestatem denegare dicat esse errorem.

Secundò probatur authoritate ex Textu *in extrauag. Vnam sanctam, de maior. & obed.* ex Textu *in cap. ad Apostolica, de sent. & re iud. in 6.* & ex Textu *in c. 1. de homicid. in 6.* Item ex Textu *in l. Arriani, C. de hær.* & ex Textu *in l. Quicumque, C. de hær.* ibi: *Vltimo supplicio coërceantur, qui illicita docere tentauerint.* Idemque dicas de iis, qui tentauerint illicita addiscere, cùm illicita docere, vel addiscere in iure æquiparentur, *l. culpa, C. de malefic.* & tradunt eum Gloss. *in c. excommunicamus 2. de hær.* communiter Canonistæ. Vide etiam quæ dicam infrà *dubit. 153. petitione 5.* 3 4

Aduerte tamen, quod Ecclesia non soleat hanc potestatem exequi per iudices, & Ministros Ecclesiasticos, sed per iudices, & Ministros sæculares, iuxta Text. *in cap. ad abolendam, §. præterea, de hær.* Idque ex eo, quia sic videtur conformius Ecclesiæ pietati: tum quia sic potestas sæcularis iudicatur inferior, & subdita potestati spirituali. 5

Aduerte secundò, quod cùm à iudicibus fidei delinquens remittitur puniendus brachio sæculari, iudex sæcularis non potest illi pœnam remittere, sed omninò debet statim inferre, iuxta Textum *in cap. vt officium, de hær. in 6.* Aliàs vt hæreticorum fautor puniri potest. 6

Aduerte tertiò, quod varij sint hæreticorum gradus, & non omnibus (etiamsi omnes digni sint) hæc pœna mortis imponatur: quapropter videndum est, quibusnam imponatur. Ideò sit 7

DVBITATIO CLVIII.

An de facto imponatur pœna mortis hæretico impœnitenti, & pertinaci?

SVMMARIVM.

1 *Pœna mortis imponitur hæretico impœnitenti, & pertinaci, ex communi Doctorum sententia; quia sic expressè reperitur decisum.*

2 *Pœna mortis si alicui hæretico imponi debeat, maximè imponenda est impœnitenti, & pertinaci, cum ipse maximè omnium delinquat.*

3 *Hæreticus priusquam hac pœna mortis afficiatur, iudices fidei debent omnia media, quæ conuenientia iudicabunt, adhibere, vt ille errorem suum agnoscat.*

ESPONDETVR affirmatiuè: Est communis sententia Doctorum. Clar. *lib. 5. §. hæresis,* Decian. *tract. crim. lib. 5. cap. 55. in fin.* Peña *2. p. directorij, q. 40. comment. 65.* Simanch. *de Cathol. instit. tit. 48. n. 6.* Suarez *de fide disp. 23. sect. 2. num. 3.* Farinac. *quæst. 196. §. 1. num. 4.* Sousæ *in Aphor. Inquis. lib. 2. cap. 46. n. 6.* & aliorum passim. Videatur etiam Instructio Toletana anni 1561. *num. 43.* 1

Probatur primò authoritate; quia sic expressè deciditur *in cap. ad abolendam, de hær.*

Secundò probatur ratione; quia si pœna mortis alicui hæretico imponi debet, maximè imponi debet impœnitenti, & pertinaci; cùm ipse maximè omnium delinquat. 2

Aduerte

3 Aduerte tamen, quod priusquam hæreticus hac pœna mortis afficiatur, iudices fidei debent omnia media, quæ conuenientia iudicabunt, adhibere, vt ille errorem suum agnoscat: præcipuè autem adhibere debent, vt mediis viris doctis de errore suo conuincatur: cui medio si sæpiùs repetito non acquieuerit, sed in errore suo pertinaciter perseuerauerit, tradi debebit viuus comburendus Curiæ sæculari, alligata lingua, ne impiis blasphemiis offendat adstantes.

DVBITATIO CLIX.

An de facto imponatur pœna mortis hæretico fictione iuris impœnitenti, & pertinaci?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus fictione iuris impœnitens est, qui legitimis testibus conuictus, negat hæresim se commisisse; quia tunc præsumitur in illa velle perseuerare, dum illam non confitetur.*

2 *Pœna mortis imponitur hæretico fictione iuris impœnitenti, ex communi Doctorum sententia.*

3 *Hæretici solùm fictione iuris non concremantur viui, sed priùs suffocantur ob dictam iuris fictionem.*

4 *Pœna hæc vt locum habeat, tria requiruntur. Primò, vt verba, vel facta sint ita clara contra fidem, vt nullum alium sensum habere possint. Secundò, vt reus per testes omni exceptione maiores conuincatur. Tertiò, vt non possit cùm in negatiua persistit, obliuio præsumi.*

5 *Obliuio præsumi non potest in factis arduis, atrocibus, & horrendis, & in factis, vel dictis solitis, & consuetis: secus in causis, quæ insignes, & ardua non sunt, nec solita, & consueta, neque delinquentem comitantur.*

6 *Obliuio regulariter præsumitur decennio, nisi aliter iudicibus fidei visum fuerit.*

7 *Errores omnes hæreticales, de quibus per testes quis est conuictus, si non confiteatur, est tradendus Curiæ sæculari, si ipsi adeò recentes, & graues essent, vt eorum verisimiliter credi non possit oblitus.*

8 *Qui omnes suos errores hæreticales fatetur, recusat tamen manifestare errores alienos, quorum conuincitur notitiam habere, vt verus hæreticus, probabilius est, quod tanquam impœnitens tradi possit Curiæ sæculari.*

9 *Qui in iudicio manifestauit suos errores, sed postea confessionem factam reuocat, licèt secundùm aliquos damnandus non sit ut impœnitens: probabilius tamen est oppositum, si in reuocatione persistit, & reuocandi, ac infirmandi priorem confessionem verisimilem causam non demonstrat, & cur?*

10 *Ratio Aduersariorum friuola est, quando non probatur verisimilis causa reuocationis.*

1 SVPPONO, quod hæreticus fictione iuris impœnitens & pertinax sit qui legitimis testibus conuictus negat, hæresim se commisisse; quia tunc præsumitur in illa velle perseuerare, dum illam non confitetur. Neque obstat, quod exteriùs fidem Catholicam profiteatur, quia reputatur in tali casu ficta, & dolosa professio. Hoc supposito,

2 Respondetur affirmatiuè, sicque seruatur *in Praxi*, & docent communiter Doctores. Cantera *q. crim. rubr. de hær. cap. 1. n. 57.* Peña *2. p. direct. quæst. 34. comment. 59. num. 2.* Rojas *tr. de hær. p. 1. n. 69.* Suarez *de fide, disp. 23. sect. 2. num. 5.* Farinac. *q. 178. n. 20.* Lorca *in 2. 2. S. Thom. disp. 47. n. 20.* Albertin. *quæst. 8. n. 7. & 8.* & Ioseph. Sessa *tom. 4. decis. 445. n. 55.* (quidquid in contrarium dixerit Boërius *decis. 341. n. 4.* & Clar. *lib. 5. §. hæresis, num. 10.*) Videatur etiam Instructio Hispalensis anni 1484. *n. 14.* & Instructio Toletana anni 1561. *num. 43.*

Probatur primò ratione; quia venia indulgenda non est ei qui non agnoscit peccatum suum; cùm potiùs testibus, quibus reus conuictus est, quàm ipsi reo in proprio facto fides adhibenda sit.

Probatur secundò authoritate ex Textu *in cit. c. ad abolendam*, quatenus ibi mandatur, iudici sæculari puniendum relinqui hæreticum, qui in hæresi deprehensus satisfactionem congruam exhibere recusauerit; at qui de sua hæresi legitimè conuictus, illam fateri recusat, satisfactionem congruam non exhibet: ergo sequitur, quod hæreticus pertinax, & incorrigibilis puniri debeat.

Aduerte tamen, quod ibi viui non concrementur, sed priùs suffocentur, eo quòd solùm præsumptione iuris hæretici impœnitentes reputantur. 3

Aduerte secundò, quod vt hæc pœna locum habeat, tria requirantur: Primò, vt verba, vel facta (de quibus hæreticus accusatus, & conuictus est) sint ita clarè contra fidem, vt nullum alium sensum habere possint. Secundò, vt reus per testes contestes omni exceptione maiores, talia facta fecisse, vel talia verba protulisse conuincatur. Tertiò, vt non possit (cùm reus in negatiua persistit) obliuio præsumi. Peña *2. p. direct. q. 34. comment. 59.* Albertin. *quæst. 34. num. 52.* & Rojas *tract. de hær. p. 1. num. 84.* 4

Quandonam autem obliuio præsumi possit?

Respondetur cum Peña *cit. q. 34. comment. 59. versic. In his ergo*, in factis arduis, atrocibus, & horrendis, (vt in direptione, conculcatione imaginum, & prædicatione hæresum, &c.) in factis, vel dictis solitis, & consuetis (licèt ardua non sint) & in his, quæ semper delinquentem comitantur, obliuionem non præsumi, etiam post longum tempus; in cæteris verò causis, quæ insignes, & arduæ non sunt, nec solitæ & consuetæ, neque delinquentem comitantur, decennio regulariter obliuio præsumitur, nisi aliter iudicibus fidei visum fuerit, pensata delicti, personarum, & circumstantiarum qualitate. Videatur etiam instructio Hispalensis anni 1484. c. 13. 5 6

Ex dictis sequitur, quod velut diminutus confitens, & negatiuus Curiæ sæculari tradi debeat, qui omnes errores hæreticales (de quibus per testes contestes omni exceptione majores esset conuictus) non confitetur, si ipsi adeò recentes, & graues essent, vt eorum verisimiliter credi non possit oblitus; quia cùm non omnes confiteatur, non est vera confessio, *cap. quem pœnitet, de pœnit. dist. 1.* Et ex alio capite perseuerantia, & contumacia in vno solo errore (tametsi alij abiurentur) verum hæreticum constituit. Peña *2. p. direct. comment. 59. in fin.* Rojas *de hær. 2. p. assert. 21.* & Suarez *de fide, disp. 23. sect. 2. num. 6.* 7

Sequitur secundò, quod ille, qui omnes suos errores fatetur, recusat tamen manifestare errores alienos, quorum conuincitur notitiam habere (quamuis nonnulli teneant, quod non vt impœnitens hæreticus damnari debeat, quia ex hac occultatione solùm conuincitur, quod sit fautor hæreticorum, non autem verus hæreticus, & consequenter, quod non vt verus hæreticus, & impœnitens condemnari, sed solùm ob hanc causam torqueri debeat.) Probabilius tamen sit, quod vt verus hæreticus, impœnitens, & Curiæ sæculari tradi possit, sic occultans alienos errores, cùm suos manifestat; quia cùm tempore pœnitentiæ ita hæreticis faueat, præsumitur non verè, & ex animo, sed fictè errores suos manifestare. Bursat. *consil. 7. n. 13.* Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 55. n. 10.* Param. *lib. 3. q. 9. n. 193. & seqq.* Suarez *loc. suprà cit. num. 6.* Simanch. *de Cathol. instit. tit. 48. n. 27. & 28.* Peña *direct. 2. p. q. 34. comment. 59. vers. Ex his possumus*, & Farinac. *de hær. q. 196. §. 1. num. 17.* 8

Videatur etiam Sousa *in Aphorism. Inquisit. lib. 2. c.48.n.11.& 12.* quatenus inquit, quod diminutus qui de se confitetur, non tamen omnes suos errores, nec omnes suos complices reuelauit, est tradendus Curiæ sæculari, dummodò circa illa in ipso non præsumatur obliuio, & planè probetur diminutio, si diminutio verò non planè probetur, & illa notabilis sit, est torquendus iuxta probationis qualitatem. Diminutus similiter censetur, qui non confitetur omnes qualitates, quæ veram, & formalem hæresim respiciunt. Item & qui non confitetur tempus hæresum suarum, si in ipso similiter non præsumatur obliuio, sed malitia; circa tempus tamen à parte ante præsumi potest obliuio, & complicum obliuisci posse reus præsumitur, si ij remoti sint, & cum iis rarò conuersatus fuerit, præsertim si interim complices consanguineos, & propinquos confessus sit. Item præsumi potest etiam obliuio, si reus confessus sit præcipuos errores, vel præcipuas circumstantias, & qualitates illorum, minores verò taceat. Quinimò Rojas *de hær.p.2.n.242.* & Ioseph Sesse *tom.4.decis.446.n.16. & decis.453.n.7.* volunt, quod qui complices, vel omne delicti tempus non reuelat, diminutus non censeatur; quia non est verisimile, quod qui delictum suum confitetur, partem temporis (cùm sit res minoris momenti) vel complices manifestare non velit.

Videatur etiam Canteta *in quæst.crim.c.1.de hær.n.57.* quatenus ait, quod (vt quis relaxetur Curiæ sæculari ex diminutionibus) requiritur esse illas valde claras, & manifestas, & constare, quod ex malitia reus non vult dicere, & declarare illud, in quo est diminutus; ideoque in supremo Concilio sanctæ Inquisitionis maxima cum maturitate mandatum fuit, quod propter diminutionem nemo damnetur sine consultatione eiusdem supremi Concilij sanctæ Inquisitionis.

Videatur etiam Freyias *de confessar. sollicit.quæst.22. n.57.& 58.* (quatenus asserit, quod vel diminutio rei, non satisfaciendo scilicet in totum testificationi, est minima, & tunc reus est admittendus ad misericordiam, & non torquendus: vel est diminutio maxima, & legitimè probata, & tunc potest torqueri, præmissa supremi Concilij consultatione.) Et *num. 60.* quatenus subdit, quod Doctores, dum de diminutis agunt, comprehendunt, & explicant etiam in complicibus; dum autem agunt de iisdem diminutis Curiæ sæculari relaxandis, exemplificant tantum, & restringunt se ad diminutos circa errores, & hæreses, de quibus conuincuntur; ideoque sentiunt, quod hunc, vel illum complicem omitti (nisi sit Magister) pertineat ad minorem diminutionem, vt propterea cautè in his Inquisitores se gerere debeant.

9 Sequitur tertiò, quod qui in iudicio manifestauit suos errores, sed postea confessionem factam reuocat (quamuis nonnulli, quos sequitur Canteta *in quæst. criminrubr.de hær.c.1.n.70.* putent, quod damnandus non sit vt impœnitens; quia per hanc reuocationem aliquid minuitur de fide, & firmitate confessionis factæ) probabilius sit oppositum, si in reuocatione persistit, & reuocandi, ac infirmandi priorem confessionem verisimilem causam non demonstrat: sic Doctores, quos citat, & sequitur Farinaceius *de hær.quæst.187. n.75. & quæst.196.n.28.& seqq.*

Probatur, quia ex propria confessione iam delictum est planè probatum, cùm verò postea reuocat, præsumitur dolosè, ad vitandam pœnam ordinariam reuocare: Ergo. Accedit, quod si facta hac reuocatione, non posset iste condemnari vt hæreticus negatiuos, cùm etiam non possit condemnari vt hæreticus pœnitens, quia pœnitentiæ signa de suo errore non ostendit, cuilibet hæretico daretur ansa reuocandi suam confessionem, vt sic pœnam ordinariam effugeret: quod est maximum absurdum.

10 Atque hinc patet ad rationem Aduersariorum in contrarium: Respondetur enim ex dictis, quod illa friuola sit, quando non probatur causa verisimilis reuocationis: Accedit, quod licèt minuatur aliqualiter firmitas confessionis, iuuatur tamen coniecturis præcedentibus, vt integram probationem retineat.

COROLLARIVM.

An, & quomodo procedatur aduersùs hæreticos impœnitentes, etiam fictione iuris?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus impœnitens, & pertinax punitur pœna mortis. Quod si post diligentias adhibitas ab Inquisitoribus, conuertatur, admittitur ad reconciliationem, sicut quicumque alius hæreticus non relapsus: quia tamen talis conuersio metu mortis facta præsumi potest, perpetuò est immurandus, & priùs degradandus, si sit Clericus.*

2 *Degradatio huiusmodi de iure debet esse realis: de consuetudine tamen iam introducta sufficit verbalis; & quia temperari solet prædicta pœna immurationis, vel perpetui carceris, omitti etiam solet vtraque degradatio.*

3 *Hæreticus impœnitens, & pertinax, etiam fictione iuris, punitur eadem pœna mortis, excepto si in ipso, quando in negatiua persistit, præsumatur obliuio.*

Respondetur ex dictis *dubit. 158. & 159.* proximè praecedentibus. Hæreticus impœnitens & pertinax punitur pœna mortis, iuxta *cit. c.ad abolendam, de hær.* & iuxta *cit. Instructionem Toletanam anni 1561. n. 43.* Quod si post adhibendas ab Inquisitoribus diligentias (de quibus Campeg. *in Annot. ad Zanchinum de hær. cap.16. lit. A,*) conuertatur, admittitur ad reconciliationem, sicuti quicumque alius hæreticus non relapsus; quia tamen talis conuersio metu mortis facta præsumi potest, perpetuò est immurandus, & si aliquo Ordine fuerit insignitus, priùs degradandus: quæ degradatio de iure debet esse realis; de consuetudine tamen iam introducta sufficit verbalis: quinimò, quia iuxta ea (quæ dicebam *dubit. 155.*) temperari solet prædicta pœna immurationis, vel perpetui carceris, omitti etiam solet prædicta vtraque degradatio. 1 2

Vide *dubitationem 158.* & ex Doctoribus, quos *ibid.* citabam, vide præcipuè Sousam *in Aphor. Inquis.lib. 2. cap.46.num.6.*

Eadem pœna mortis punitur impœnitens, & pertinax, etiam fictione iuris; excepto si in ipso, quando in negatiua persistit, præsumatur obliuio. Vide *dubitationem 159.* & ex Doctoribus, quos *ibid.* citabam, vide præcipuè Peñam, Rojas & Sousam *cap.48.n.11.& seqq.* 3

DVBITATIO CLX.

An imponatur pœna mortis hæretico relapso?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus relapsus est, qui post erroris abiurationem iterum in abiuratam hæresim incidit.*

2 *Hæretico relapso imponitur pœna mortis: quia sic expressè in iure decisum reperitur.*

3 *Si quis sponte ab alio non præuentus manifestet, quod ipse in hæresim abiuratam reinciderit, pœnam mortis effugiet: Ratio enim cur ei imponitur pœna mortis*

mortis, est præsumptio eius ficta conversionis, quæ cessat quando sponte se accusat.

4 *Relapsus si non veniat sponte, sed venisse probetur metu probationum sibi instantium, eo quòd intelligebat alios ad seipsum accusandum præparare, pœnam mortis non vitabit.*

5 *Reus si prima vice de hæresi conuictus fuerit sola sua confessione, & postea per testes conuincitur relapsus; quamuis de rigore iuris pœna relapsi condemnari possit, potest tamen ad misericordiam, & reconciliationem admitti.*

6 *Ad relapsum pœnitentem mittuntur duo, vel tres Ecclesiastici, qui eum in fidei veritate confirment, ad mortis patientiam exhortentur, & ad sacramentum Pœnitentiæ, & sacramentum Viatici disponant.*

7 *Non traditur Curiæ sæculari dictus relapsus, inconsulto supremo Senatu Inquisitionis.*

8 *Et cùm sic Curiæ sæculari traditur, antequam tradatur, est prius torquendus in caput alienum, si adsit semiplena probatio, quod deliquerit, cum complicibus: estque etiam prius degradandus, si aliquo Ordine fuerit insignitus.*

1 SVPPONO, quod hæreticus relapsus sit, qui post erroris abiurationem, vel canonicam pœnitentiam in abiuratam hæresim reincidisse deprehenditur. Hoc supposito,

2 Respondetur affirmativè. Est communis sententia Doctorum, &

Probatur, quia sic expressè deciditur *in cap. ad abolendam, §. illos quoque, de hæreticis*, ibi: *Illos quoque, qui post abiurationem erroris, vel postquam se proprii Antistitis examinatione purgauerint, deprehensi fuerint in abiuratam hæresim reincidisse, sæculari iudicio, sine vlla penitus audientia decernimus relinquendos.* Et tradunt *ibi* Glossa, Abbas, Felinus, & alii Canonistæ passim.

3 Aduerte tamen, quod præcitatus Textus requirit, quod sint deprehensi: per quod verbum indicat, ab aliis deprehendi debere, hæreticos in hæresim reincidisse: quapropter si quis spontè ab alio non præuentus manifestet, quod ipse in hæresim abiuratam reinciderit, pœnam mortis effugiet. Locatus *in Prax. Inquisit. verbo Abiurare, num. 4.* Peña *3. p. direct. comment. 12. vers. Sed quid si relapsus*, Decian. *tract. crim. lib. 5. c. 56. num. 12.* Menoch. *consil. 81. num. 168.* Alphonsus de Castro *tract. de iust. hær. punit. lib. 2. c. 2.* & Farinac. *q. 193. num. 36.* (quidquid in contrarium dixerit Rojas *de hær. p. 2. num. 32.*) quia ratio, quare pœna mortis hæretico relapso imponatur, est quia præsumitur fictè converti, sicque incorrigibilis esse; sed qui ab alio non præuentus seipsum defert, & pœnitentiam petit, clarum veræ conuersionis suæ signum præbet: ergo. Quod ampliat, & rectè Menochius *vbi suprà*, etiamsi captus sit hæreticus, dummodò fateatur hæresim, de qua in processu non constabat.

4 Aduerte secundò, quod si relapsus non veniat spontè, sed venisse probetur metu probationum sibi instantium, eo quòd intelligebat, alios se ad ipsum accusandum præparare, pœnam mortis non vitabit. Barbosa *in collect. tom. 2. lib. 5. tit. 7. cap. 9. num. 25.* Decianus, Alphonsus de Castro, & Farinacius *in locis suprà citatis.* Quapropter Farinacius & Peña *vbi suprà*, requirebant, delictum esse occultum: quia in publico ferè semper præsumitur, quod hæreticus relapsus non verè, & ex animo, sed ex metu probationum sibi instantium pœnitentiam, & misericordiam petat.

5 Aduerte tertiò, quod si prima vice reos de hæresi conuictus fuit sola sua confessione, & postea per testes conuincitur relapsus esse (quamuis de rigore iuris pœna relapsi possit condemnari) tamen si priores errores tempore, quo erat impubes, commissos abiurauit, ad misericordiam, & reconciliationem admitti poterit, sic Doctores, quos suprà citabam *in locis suprà allegatis.*

Aduerte quartò, quoad praxim, quod ad relapsum pœnitentem mittantur duo, vel tres Ecclesiastici, qui eum in fidei veritate confirment, ad patientiam in morte (quæ *ex c. ad abolendam, §. Illos quoque, de hæret.* euitari non potest) exhortentur, & curent quod non solùm sacramentum Pœnitentiæ, sed etiam sacramentum Eucharistiæ (quidquid in contrarium alicubi, forsan contra præceptum diuinum de sumendo Viatico, practicatur) administretur eidem relapso pœnitenti, qui post duos, vel tres dies Curiæ sæculari tradatur: sic Doctores, quos sequitur Sousa *in Aphor. Inquis. lib. 2. cap. 45. num. 18. & seqq.* 6

Aduerte quintò, quod relapsus tradi ab Inquisitoribus inferioribus Curiæ sæculari non possit inconsulto supremo Senatu sanctæ Inquisitionis. Molina *de iust. tract. 5. disp. 8. n. 14.* & alij passim. Videri etiam poterit Instructio Toletana anni 1561. 7.

Aduerte sextò, quod relapsus, antequam sic tradatur Curiæ sæculari, sit priùs torquendus in caput alienum, si adsit semiplena probatio, quod deliquerit cum complicibus; sitque etiam priùs ab Episcopo degradandus, si aliquo Ordine insignitus fuerit. Sic DD. communiter, quos sequitur idem Sousa *loc. suprà cit.* 8

DVBITATIO CLXI.

An relapsus dicatur, & Curiæ sæculari tradi debeat, qui de primo lapsu non fuit plenè conuictus, sed abiurauit de vehementi: in secundo autem lapsu plenè conuincitur?

SVMMARIVM.

1 *Relapsus dicitur, & Curiæ sæculari tradendus, qui de primo lapsu non fuit plenè conuictus, sed abiurauit de vehementi: in secundo verò lapsu plenè conuincitur, quia sic expressè deciditur* in cap. Accusatus, de hæreticis, in 6.

2 *Textus citatus dicit, quod talis sit relapsus quadam iuris fictione, non autem verè.*

3 *Textus item requirit, quod prius abiurauerit de suspicione hæresis vehementi; secus si solùm abiurauerit de suspicione leui.*

4 *Relapsus etiam dicendus est, si prius scilicet abiurauerit hæresim; postea verò incidit in suspicionem hæresis vehementem, & sic Curiæ sæculari est tradendus, contra nonnullos; quia ad hoc, vt quis fictione iuris relapsus reputetur, sufficit si de vno lapsu constet plenè, & de altero constet præsumptione iuris vehementi.*

5 *Textus* in cap. litteras, de præsumptionibus, *non obstat; quia ibi solùm dicitur, quod is confessus sit hæresim suam, & fratris, quam confessionem postea reuocauit, ob cuius reuocationem, & priorem confessionem factam suspectus de hæresi vehementer fuit.*

6 *Relapsus dicitur solùm fictione iuris qui post vehementem hæresis abiuratam suspicionem, manifestè in hæresim incidit; at ex dictis inde satis colligitur idem dicendum esse, si lapsum manifestum antecedat, vel subsequatur vehemens hæresis suspicio.*

7 *Neque* in cap. Accusatus, de hæreticis, *relapsus dicitur, qui post vehementem suspicionem hæresis manifestè in hæresim incidit; cùm potiùs ibi habeatur contrarium, quandoquidem is, qui primò hæresim abiurauit, si postea hæreticis fauere reperiatur, tanquam relapsus punitur.*

8 *Limitant autem Menochius, & alij, si ille talis faueat hæreticis profitentibus eandem hæresim, quam ipse prius abiurauerat; secus autem si diuersam.*

9 *Limitatio prædicta Auctori non placet; quia qui abiurat hæresim vnam, tacitè abiurat hæreses omnes, ac proinde si incidit in vehementem hæresis suspicionem, fictione iuris relabi censetur.*

1 RESPONDETVR affirmatiuè, & docent communiter Doctores, quos citat & sequitur Barbosa *in collect. tom. 3. lib. 5. tit. 2. c. 8. n. 2.* quia sic expresse deciditur *in cap. Accusatus, in princ. de hæret. in 6.* ibi: [Aeeusatus de hæresi, vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna, & vehemens suspicio orta erat, si hæresim in iudicio abiurauit, & postea cummittit, in ipsam censeri debet quadam iuria fictione relapsua, licet ante abiurationem suam hæresis crimen plenè probatùm non fuerit contra ipsum.]

2 Aduerte, quod Textus dicit, quod talis sit relapsus quadam iuris fictione, non autem verè; ad hoc enim requirebatur, vt in idem crimen eodem modo bis fuerit lapsus.

3 Aduerte secundò, quod Textus requirit, quod priùs abiurauerit de suspicione hæresis vehementi; secus si solùm abiurauerit de suspicione leui, ibi: [Si autem leuis, & modica suspicio illa fuerit, quamquam ex hoc sit grauiùs puniendus, non tamen debet in hæresim relapsorum pœna puniri.]

Aduerte tertiò, quod si quis, postquam fuerit in hæresim lapsua (cùm ante lapsum, & abiurationem esset de crimine hæresis leuiter suspectua, & post abiurationem plenè probetur, verè illud crimen antea commisisse) dicendua est etiam relapsus, & puniendus pœna imposita relapsia: sic Doctores, quos sequitur Squillacent. *de fid. Cathol. c. 31. n. 2.*

4 Petes, quid dicendum de casu contrario, si scilicet priùs abiurauerit hæresim in quam fuit lapsua, postea verò incidit in suscipionem hæresis vehementem: an scilicet in hoc casu etiam fictione iuria sit dicendus relapsus, & sic Curiæ sæculari tradendus?

Respondetur, quod quamuis negent Treuisanus *lib. 2. decis. 37. per totam*, Suarez *de fide, disput. 24. sect. 2. n. 7.* Sousa *in Aphor. Inquis. lib. 2. c. 45. n. 3.* vbi testatur sic practicari in Inquisitione Lusitana; & Rojas *de hæret. 2. p. n. 335.* Probabiliùs tamen saltem in puncto iuris affirment Alphonsus à Castro *de iust. hær. punit. lib. 2. c. 2.* Zanchin. *tract. de hær. c. 16. n. 3.* Menochius *cons. 82. n. 148. lib. 2.* Bursat. *cons. 7. n. 15. lib. 1.* Cantera *in quæst. crim. c. 1. de hær. n. 58.* Vbi testatur sic sensisse supremum sanctæ Inquisitionis Concilium: & alij, quos refert, & sequitur Farinacius *de hæres. q. 195. n. 17.* (quamuis fateatur, contrariam sententiam, etiam in Italia, sicut in Lusitania ab Inquisitoribus practicari.)

Probatur, quia ad hoc, quod quis fictione iuris relapsua reputetur, sufficit si de vno lapsu constet plenè, & de altero constet præsumptione iuris vehementi; quod autem lapsua præsumptua antecedat, vel subsequatur lapsum certum, materialiter, & impertinenter se habet: ergo & cùm in vtroque casu sit tantundem, & æquale fundamentum pro affirmatiua sententia.

5 Obiicies ex Aduersariis Text. *in c. literas, de præsumpt.* vbi quidam post factam confessionem, & abiuratam hæresim, quam de se, & fratre suo confessus fuerat, postea hæresim fratris negauit; ob cuius negationem damnatur non tanquam hæreticus relapsus, sed tanquam de hæresi suspectus: Ergo.

Respondetur, Textum hunc non obstare; quia ibi solùm dicitur, quod is confessus sit hæresim suam, & fratris, quam confessionem postea reuocauit, ob cuius reuocationem & priorem confessionem factam suspectus vehementer de hæresi fuit. Non tamen ibi dicetur, quod priùs hæresim abiurauerit, & postea in vehementem hæresis suspicionem inciderit.

6 Obiicies secundò Textum *in c. Accusatus*, vbi fictione iuria, & non propriè hæreticus reputatur, qui abiurata hæresi, de qua fuit plenè conuictus, iterum in suspicionem hæresia vehementem incidit: ergo, cùm nihil statuatur de illo, qui prius vehementer de hæresi suspectua fuit, & postea in manifestam hæresim incidit, inferri non debet, quod & iste talis etiam pœnæ relapsi simpliciter subiiciatur, cùm pœnæ sint restringendæ, & non ampliandæ.

Respondetur: Transeat, quod *in cit. c. Accusatus*, solùm dicatur fictione iuris relapsua, qui post vehementem hæresis abiuratæ suspicionem manifestè in hæresim incidit: at ex dictis inde satis colligitur, idem dicendum esse, si lapsum manifestum antecedat, vel subsequatur vehemens hæresis suscipio.

7 Respondetur secundò: Nego, quod in supradicto capitulo solùm dicatur relapsua, qui post vehementem hæresis suspicionem manifestè in hæresim incidit, cùm potiùs ibi habeatur conitarium, quandoquidem is, qui primò abiurauit, si postea hæreticia facere reperiatur, tanquam relapsus punitur, ibi: [Ille quoque, de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem constiterat, vel nunc constat, si post illam hæreticos receptet, deducat, visitet, siue associet, aut dona, vel munera, seu fauorem eis impendat, meritò debet iudicari relapsus.] Quapropter Farinac. qui *n. 18.* dixerat, quod Inquisitores Italiæ non soleant condemnare vt relapsum, eum qui primò confessus, vel conuictus fuit de hæresi, & postea incidit in vehementem hæresia suspicionem, subdit *n. 32.* quod id extendi non debeat ad hunc casum expressum de fauore hæreticorum.

8 Limitant autem Menoch. *cons. 82. num. 149. lib. 1.* Alphons. de Castro *de iust. hær. punit. lib. 2. c. 2.* Simanch. *de Cathol. instit. tit. 57. rubr. de relapsis, n. 6.* Azor. *p. 1. lib. 8. c. 14. q. 4.* & alij, si ille talia faueat hæreticis profitentibus eandem hæresim, quam ipse priùs abiurauerat, secus autem, si diuersam; quia tunc non censetur in hæresi priori abiurata consentire.

9 At hæc limitatio mihi cum Deciano *tractat. crimin. lib. 5. cap. 56. num. 13.* Cantera *quæst. crimin. rubr. de hær. cap. 1. num. 48.* & aliis non probatur: quia qui abiurat hæresim vnam, tacitè abiurat hæreses omnes, ac proinde, si incidit in vehementem hæresia suspicionem, fictione iuris relabi eonsetur, vt in Dubitatione sequenti meliùs explicabitur.

DVBITATIO CLXII.

An vt quis pœna relapsi damnetur, debeat in eandem hæresim priùs abiuratam labi?

SVMMARIVM.

1 *Relapsi pœna vt quis damnetur, debet in eandem hæresim prius abiuratam relabi.*

2 *Item relapsi pœna vt quis damnetur, sufficit si solùm hæresim, in quam incidit, abiurauerit, & postea in aliam diuersam relabatur, contra nonnullos, quia qui abiurat vnam hæresim, tacitè abiurat omnes.*

3 *Limita tamen in casu, quo quis priùs de hæresi vehementer suspectus abiurauit, & postea in diuersam hæresis speciem relapsus fuit, quia tali casu licet prior abiuratio fuerit generalis, tamen non debet censeri relapsus.*

4 *Limita secundò, vt intelligatur, si incidit in aliam hæresim post hæresis abiurationem: secus verò si post hæresis purgationem; quia qui abiurat vnam*

vnam hæresim, abiurat omnes hæreses: at qui se purgat ab vnius hæresis infamatione, non se purgat ab omnibus.

5 *Relapso cuilibet pœnitenti, & Curiæ sæculari tradendo, dari debent sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, contra Couarruuiam quoad Eucharistiam.*

6 *Relapsus est, qui ad hæresim, postquam eam vt Pœnitens abiurauit, iterum reuertitur.*

7 *Relapsi ex communi sententia Doctorum dicuntur, qui in eandem speciem hæresis, quam priùs abiurarunt, relabuntur.*

8 *Hæreticus item relapsus est, qui post hæresim abiuratam, etiam in diuersam speciem hæresis relabitur: licèt enim is non sit relapsus secundùm etymologiam, & proprietatem vocabuli, est tamen relapsus secundùm ius.*

9 *Sententia prædicta est certa, quando reus abiurauit hæresim simpliciter, & generaliter; quia tunc absque dubio si in diuersam hæresim ab ea, quam priùs tenuit, relabitur, dicetur verè relapsus.*

10 *Hæreticus nunc temporis ad fidem rediens quamuis in vnam tantùm hæresim inciderit, abiurat omnem hæresim absolutè, & generaliter.*

11 *Hæreticus pœnitens si vnam tantùm speciem hæresis abiurauerit, & postea relabitur in diuersam speciem hæresis ab ea, quam abiurauit, probabiliùs dicitur relapsus, contra nonnullos censentes hanc sententiam nimis rigorosam.*

12 *Hæreticus relapsus est, qui post abiuratam hæresim non quidem iterum in hæresim labitur, sed hæreticis fauet, illos defendit, vel receptat.*

13 *Hæreticus relapsus est ille quoque, de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem constiterat, vel nunc constat, si post illam hæreticos receptet, deducat, visitet, siue associet, aut dona, vel munera, seu fauorem ei impendat.*

14 *Hæreticus relapsus est, qui post indictam purgationem iterum in hæresim labitur.*

15 *Hæreticus relapsus est, qui de vehementi suspicione hæresis abiurauit, si post abiurationem de vehementi in hæresim incidat.*

16 *Relapsus non est is, qui primò de leui abiurauit, ex Alexandri IV. Constitutione; quamuis post huiusmodi abiurationem de hæresi conuictus fuerit.*

17 *Hæreticus relapsus est etiam qui in aliquos casus hæreticales, quamuis illos non abiurauerit, incidit ex Constitutione Pauli IV. & quinam hi casus sint,* vide ibi.

18 *Relapsi habentur ex Constitutione Pauli IV. omnes Magistratus, & Domini temporales, & Ecclesiastici, qui in hæresim, vel in schisma inciderint, aut hæresim, vel schisma excitauerint.*

19 *Idem habetur in Constitutione Clementis VIII. innouando Sixti V. & Pauli IV. Constitutiones circa hoc.* Vbi vide de pœnis contra prædictos statutis.

20 *Missas celebrantes, Confessiones audientes, & sacramentaliter absoluentes, cùm non sint in sacro Presbyteratus Ordine constituti, ex Constitutione Gregorij XIII. inquirendi, & cognoscendi sunt ab Inquisitoribus.*

21 *Confessiones sacramentales audientes, non tamen absoluentes, cùm non sint in sacro Presbyteratus Ordine constituti, non comprehenduntur, neque puniuntur pœnis statutis in dicta Gregorij XIII. Constitutione.*

22 *Item neque Sacerdotes Confessiones audientes, & absoluentes sine licentia Ordinarij.*

23 *Hæreticus relapsus è contra non est, qui hæresim in iudicio, quamuis in eam iterum, atque iterum lapsus fuerit, non abiurauit; relapsi enim dicuntur illi, qui post abiuratas hæreses, in hæreses incidisse conuincuntur, non autem qui in eundem errorem iterum, atque iterum labuntur, nulla pœnitentia solemni, vel abiuratione, vel canonica purgatione iudicialiter facta interueniente.*

24 *Hæreticus relapsus neque est, qui occultè in hæresim post abiurationem emissam relabitur; sed vt hæreticus relapsus sit, requiritur quod de relapsu constet, vel per propriam confessionem in iudicio, vel per testes, vel per euidentiam facti.*

25 *Hæreticus relapsus neque satis probabiliter est, qui post abiuratam hæresim redditur de secundo in eandem hæresim lapsu suspectus vehementer; idque hodie seruatur per Italiæ Inquisitores, quia quod talis sit relapsus, nullo iure habetur.*

26 *Hæreticus neque verè, sed solùm ex iuris fictione dicitur relapsus, qui post abiurationem de vehementi suspicione iterum in manifestam hæresim labitur.*

27 *Hæreticus relapsus neque est, qui post abiurationem iterum eo, quod de nouo reddatur de hæresi suspectus, abiurat, sed necessariò requiritur ad hoc vt relapsus dicatur, quod constet de vno saltem in hæresim lapsu, vel ante, vel post abiurationem.*

28 *Hæreticus relapsus neque est, qui abiurauit de vehementi, & postea receptauit hæreticos.*

29 *Hæreticus relapsus neque est, qui post hæresim certam abiuratam hæreticos receptauit, vel cum illis communicauit; si illi tamen alias diuersas sectas, aut hæreses sequantur, quia quod is sit relapsus, nullo iure constat; quamuis aliqui Doctores sentiant, quod sit relapsus, si generaliter abiurauerit.*

30 *Hæreticus relapsus neque est qui hæresim abiurauit tanquam fautor hæreticorum, & post abiurationem iterum illi fauet.*

31 *Hæreticus relapsus neque est, qui post purgationem relabitur in hæresim, si tamen purgatio ei indicta fuerit.*

32 *Hæreticus relapsus neque est, qui post purgationem incidit in aliam hæresim, non tamen in eandem, quam purgauit: qui enim se purgat, solùm se purgat de illis hæresibus, de quibus fuit diffamatus: at non sic qui abiurat.*

33 *Hæretici relapsi olim Curiæ sæculari non tradebantur, sed perpetuo carceri, vel arcto monasterio ad pœnitentiam peragendam mancipabantur; hodie tamen etiamsi ad fidem reuertantur, Curiæ sæculari traduntur, quia qui in hæresim relabitur non præsumitur verè, & realiter redire ad fidem, sed fictè, & simulatè.*

34 *Qui pluries quàm semel in idem delictum relabitur, non est venia dignus, & ex peccandi consuetudine debet pœna augeri.*

35 *Relapsus, & quicumque alius hæreticus, si pertinax sit, igni viuus traditur: si autem pertinax non sit, priùs strangulatur, postea igne comburitur.*

36 *Ecclesia hæretico non relapso, sed ad fidem redeunti vitam condonat; ita tamen vt eum in perpetuo carcere includat, bonisque suis spoliet.*

37 *Ecclesia nunquam gremium suum claudit redeuntibus quoad spiritualia, non autem quoad temporalia.*

38 *Hæretico relapso administranda sunt Ecclesiæ sacramenta, si pœnitentiæ signa dederint manifesta.*

30 *Relapso, si sponte ad Ecclesiam redeat, & sponte suum errorem coram Inquisitore fateatur, vita condonatur: Relapsus enim punitur pœna mortis, & traditur Curiæ sæculari, eo quòd censeatur esse incorrigibilis.*

40 *Relapsus dicitur, qui post abiuratam hæresim conuincitur iterum in hæresim reincidisse: sed qui spontè coram Inquisitore comparet, & suum errorem fatetur, non propriè est de relapsu conuictus.*

Is

41 *Is dicitur spontè venire, & comparere, qui indiciis non preuentus coram Inquisitoribus comparet.*

1 RESPONDETVR, & dico Primò: si quis, cum priorem hæresim, in quam incidit, simul abiurauit etiam generaliter omnes (vt de more fieri solet) hæreses, absque dubio relapsi pœna damnatur: est communis sententia DD. ita expresè deciditur *in cap. Accusatus*, §. *cum verò*, *de hæreticis in 6.* ibi: [Eum verò, qui in vna hæresis specie, vel secta commisit, aut in vno fidei articulo, seu Ecclesiæ sacramento errauit, & postmodum hæresim simpliciter, vel generaliter abiurauit, si ex tunc in aliam hæresis speciem, siue sectam, aut alio articulo, seu sacramento committat, volumus vt relapsum in hæresim iudicari.] Et sic cum Glossa ibi notant communiter Canonistæ.

2 Dico secundò: Si solam hæresim, in quam incidit, abiurauit, & postea in aliam diuersam hæresim labitur, (quamuis Glossa *in c. Accusatus*, Repertorium Inquisitorum *verbo Relapsus*, *sub vers.* 3. Mrnoch. *cons.* 82. *n.* 156. *lib.* 1. Suatez *de fide, disp.* 23. *sect.* 1. *n.* 8. & Peña 2. *p. direct. q.* 40. *comment.* 65. negent, quod sit relapsus, quia neque ratione criminis, cùm sit diuersum, neque ratione abiurationis relapsus dici potest; & fauet citatum caput Accusatus, vbi Textus expresè postulat abiurationem hæreticis generalem, vt quis relapsus censeatur.) Probabiliùs tamen affirmant Vmbertus Locatus *in iudicial. Inquisit. verb. Relapsi, num.* 6. & Decianus *tractatus crim. lib.* 5. *c.* 56. *n.* 2.

Probatur, quia qui abiurat quamlibet vnam hæresim, tacitè abiurat omnes (cùm abiuret recessum à diuina reuelatione per Ecclesiam proposita, & tacitè promittat, se ab Ecclesia ampliùs non recessurum.) Ergo ex hac præcisa abiuratione, si in hæresim labatur, relabi censeri debebit.

3 Limita dictum secundum nostrum tamen in casu, quo quis priùs tantùm de hæresi vehementer suspectus abiurauit, & postea in diuersam hæresis speciem lapsus fuit; quia in tali casu, licèt abiuratio prior fuerit generalis, tamen non debet censeri relapsus, per Textum *in cit. cap. Accusatus*, ibi, *si postea delinquit in ipsa*: quasi diceret, si deliquit in ipsa hæresi, quam priùs de vehementi abiurauit; secus verò si in alia diuersa: sic 4 Doctores, quos sequitur Farinacius *q.* 195. *n.* 46.

Limita secundò, dictum idem secundum nostrum, vt intelligatur, si incidit in aliam hæresim post hæresis abiurationem; secus verò, si post hæresis purgationem, quia qui abiurat vnam hæresim, abiurat omnem hæresim: at qui se purgat ab vnius hæresis infamatione, non se purgat ab omni hæresi: quæ est ratio, cur possit vt relapsus puniri, qui solùm vnam hæresim abiurauit, si in aliam diuersam labatur, non tamen si se ab vna purgauit, & in aliam incidit. Peña *directorij* 3. *p. rubr. de secundo modo finiendi processum, comment.* 38. *numero* 150. Paramus *de orig. Inquis. lib.* 3. *q.* 4. *rubr. de expedit. Process. n.* 5. & alij, quos citat, & sequitur Farinacius 5 *q.* 191. *n.* 30.

Aduerte tamen, quod cuilibet relapso pœnitenti, & Curiæ sæculari tradendo dari debeant sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ, iuxta Textum *in cap. super eo, de hæretic. in 6.* & tradunt Simanch. *loco suprà citato, titulo* 63. *numero* 7. & Suarez *de fide, disput.* 23. *sect.* 2. *numero* 12. quidquid in contrarium quoad Eucharistiam dixerint Couarruuias *libro* 2. *variarum, capite* 1. *numero* 11. & Cantera *quæstione de hæretic. numero* 14. de quorum opinione dicam *infrà* commodiùs *Dubitatione seq.*

Aduerte secundò, quod relapsus pœnitens, quem suprà dicebam, publicè ad reconciliationem non admittatur, etiamsi confitens existat: sic Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 27. *num.* 23.

COROLLARIA.

Ex dictis igitur *suprà, dubitatione* 160. 161. & 162. 6

Primò relapsus est, qui ad hæresim, postquam eam vt pœnitens abiurauit, iterum labitur. Director. Inquisitorum *p.* 2. *q.* 58. *n.* 1. & *q.* 40. *n.* 3. Peña *ibid. comment.* 85. (quatenus ait: Iure Pontificio hæreticus relapsus est, qui post solemnem, & iudicialem hæresum abiurationem relapsus fuit, *c. Accusatus, de hær. in* 6.) Ioan. Rojas *singul.* 172. *n.* 1. (quatenus inquit: Relapsus est, qui post abiurationem iterum in hæresim labitur.) Locat. *in iudicial. Inquisit. verbo Relapsi* (quatenus asserit: Relapsi dicuntur quasi iterum lapsi.) Simanchas *de Cathol. instit. tit.* 57. (quatenus dicit: Relapsi dicuntur, quasi in eandem hæresim labentes.) Alphonsus de Castro *lib.* 2. *de iusta hæretic. punit. c.* 2. & alij. Et quidem ex commu- 7 ni sententia Doctorum relapsi dicuntur, qui in eandem speciem hæresis, quam priùs abiurarunt, re abuntur, *cap. Illos quoque, de hæret.* ibi: [Illos quoque, qui post abiurationem erroris deprehensi fuerint in abiuratam hæresim reincidisse, sæculari iudicio sine vlla penitus audientia decernimus relinquendos.] Quod præcipuè præter alios adnotauit Director. Inquisit. *p.* 2. *q.* 55. Peña *in direct. p.* 3. *comment.* 38. *vers. Ex his planè*, & Simanchas *cit. tit.* 57. *n.* 4.

Secundò, Hæreticus relapsus est, qui post hæresim 8 abiuratam etiam in diuersam speciem hæresis labitur. Locatus *verb. Relapsi, n.* 6. Bursatus *lib.* 1. *cons.* 7. *num.* 54. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cas.* 374. Carrer. *tract. de hær. n.* 133. Hippolytus Riminald. *cons.* 150. *n.* 23. Azor. *tom.* 1. *Instit. mor. lib.* 8. *c.* 141. (quatenus ait, hunc talem non esse relapsum, secundùm etymologiam, & proprietatem vocabuli, esse tamen relapsum secundùm ius) & alij. Quæ sententia est certa quando reus abiurauit 9 hæresim simpliciter, & generaliter, quia tunc absque dubio, si in diuersam hæresim ab ea, quam priùs tenuit, labitur, dicetur verè relapsus, ita vt pœna relapsis imposita puniendus sit, *ex capite Accusatus*, §. *Eum verò, de hæreticis in* 6. ibi: [Eum verò qui in vna hæresis specie, vel secta commisit, aut in vno fidei articulo, seu Ecclesiæ sacramento errauit, & postmodùm hæresim simpliciter, vel generaliter abiurauit, si ex tunc in alia etiam hæresis specie, siue secta, aut alio articulo, seu sacramento committit, volumus vt relapsum iudicari. Et notat ibi Glossa *verbo simpliciter*, & *verbo iudicari*, Ioannes Monachus *ibidem, numer.* 3. Roselia *verbo hæreticus, num.* 35. Syluester *eodem verbo, num.* 15. Tabiena *num.* 16. Simanchas *de Cathol. instit. titul.* 57. *numero* 4. & alij passim.

Et quidem nunc temporis hæreticus ad fidem re- 10 diens, quamuis in vnam tantùm hæresim incideris, abiurat omnem hæresim absolutè, & generaliter, *in cap. Accusatus*, & tradunt Peña *in direct. p.* 2. *q.* 40. *comment.* 65. *circa fin.* (vbi ait, hodie ita fieri vbique, & in specie Romæ in Officio sanctæ Inquisitionis) & *p.* 3. *comment.* 40. (vbi refert formam, quam hodie adhibent hæretici in abiuratione.) Decianus *in tract. crim. lib.* 5. *c.* 47. *n.* 10. (vbi inquit, ita hodie fieri.) Simanchas *in Enchirid. tit.* 53. *n.* 9. & alij communiter.

Quod si hæreticus pœnitens vnam tantùm speciem 11 hæresis abiurauit, & postea labitur in diuersam speciem hæresis ab ea, quam abiurauit (quamuis quod non sit habendus pro relapso, teneat Glossa *in c. Accusatus*, §. *cùm verò, verb. simpliciter, de hær. in* 6. Ioannes Andreas *ibid. n.* 8. & *seqq.* Director. Inquisit. *p.* 2. *q.* 40. *num.* 5. vbi dicit, contrariam opinionem esse nimis rigorosam, Menoch. *lib.* 1. *cons.* 82. *n.* 156. & Repertor. Inquisit. *verbo relapsus, vers.* 3.) Alij tamen probabiliùs nobiscum sentiunt, quod etiam in tali casu sit relapsus, & tanquam relapsus puniendus. Ioan. Monachus *in cit. c. Accusatus, n.* 3. & *seqq.* Geminian. *ibidem, n.* 4. Franch. *num.* 3. Peña *in director. Inquisit. part.* 2. *quæst.* 40. *comment.* 65. *lit. D.*

(vbi ait, hanc opinionem hodie esse magis receptam) Locat. *verb. Relapsi,n.6.* vbi asserit, esse opinionem veriorem, Mandosius *in addit. ad Repertorium, loc. cit.* (vbi dicit, esse opinionem magis veram, & communem) & alij complures, & quidem hæc opinio est hodie magis in praxi recepta, & consequenter sequenda, iuxta ea quæ dicebam *supra dubit. præced.*

12 Tertiò, hæreticus relapsus est, qui post abiuratam hæresim in quam lapsus fuit, non quidem iterum in hæresim labitur, sed hæreticis fauet, illos defendit, vel receptat, &c. Gloss. *in c. Accusatus, §. Ille quoque, de hæretic. in 6.* Ioan. Andreas *ibid. n. 1.* Geminian. *num. 1.* Rosella *verbo Hæreticus, n. 16.* Syluester *eod. verb. hæreticus 1. n. 16.* Tabiena *n. 57.* Menoch. *lib. 1. conf. 8 5. n. 148.* Director. Inquisit. *p. 2. q. 40. n. 6.* Mascard. *de probationibus, volum. 2. conclus. 863. n. 6.* Bursat. *lib. 1. cons. 7. n. 36.* & alij passim.

13 Et patet *ex cit. c. Accusatus, §. Ille quoque, de hær. in 6.* ibi: [Relapsus est ille quoque, de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem constiterat, vel nunc constat, si post illam hæreticos receptet, deducat, visitet, siue associet, aut dona, vel munera in fauorem eis impendat.] Et patet etiam ex Constitutione Alexandri V. quæ incipit, *Quod super, verf. Quæsiuistis*, apud Peñam, *inter literas Apostolicas*, ibi: [Quæsiuistis etiam circa idem, si is qui hæresim abiurauit, & per solam inexcusabilem receptionem, vel receptationem, vel deductionem, seu associationem, vel visitationem hæreticorum, siue dationem, vel missionem munerum, aut etiam aliàs in fauorem eorum quis excusari non possit, sine adoratione tamen (vt vestris verbis vtamur) lapsus est postmodùm, propter hoc debeat iudicari relapsus; & quidem si legitimè constitit, vel etiam nunc constaret, quod tales post huiusmodi abiurationem in hæresim commisissent, non est dubium eos per hoc fuisse relapsos, quia tunc dubitari non debet illos ex approbati à se priùs erroris consequenter id fecisse.]

Quartò, hæreticus relapsus est, qui post purgationem indictam, scilicet ob suspicionem de hæresi non leuem, sed grauem in hæresim labitur. Rosella *verb. hæreticus, num. 17.* Syluester *eod. verb. hæreticus 1. num. 15. & seqq.* Decian. *in tract. crim. lib. 5. c. 48. n. 51.* Director. Inquisit. *p. 3. n. 150. verf. Nec contendat*, & Peña *ibid. comment. 35. & 38. lit. E.* & alij communiter.

14 Et patet *ex cap. ad abolendam, §. Illos quoque, de hæreticis*, ibi: [Illos quoque, qui post abiurationem erroris, vel postquam se propriis Antistitis examinatione purgauerunt, deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, sæculari iudicio, sine vlla penitus audientia, decernimus relinquendos] Ex quibus verbis elatè patet, quod non solùm sit relapsus, qui in hæresim relabitur post abiuratam hæresim, sed etiam qui relabitur post purgationem.] Et notat ibi Glossa: patet etiam *ex cap. Excommunicamus 1. §. Adjicimus, de hæret.* ibi: [Qui si post purgationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi perfidiam, canonicè puniantur.] Et notat etiam ibi Glossa. Patet similiter etiam *ex cap. super eo, de hæretic. in 6.* ibi: [Quodque ij, qui post abiurationem erroris, vel postquam se proprij Antistitis examinatione purgauerint, si deprehensi fuerint in abiuratam hæresim reincidisse, sæculari decernantur iudicio.]

15 Quintò, hæreticus relapsus est, qui de vehementi suspicione hæresis abiurauit (eo quòd de primo lapsu per plenas probationes non fuerit conuictus) si post dictam abiurationem de vehementi in hæresim incidar. Syluester *verb. hæreticus 1. n. 15.* Rosella *eodem verbo, num. 34.* Martinus Delrio *lib. 5. disquis. magic. sect. 12.* Mascard. *de probat. lib. 2. concl. 863. num. 3. & 4.* & alij passim.

Et patet *ex cap. Accusatus, de hæretic. in 6.* ibi: [Accusatus de hæresi, vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna, & vehemens suspicio orta erat, si hæresim in iudicio abiurauit, & postea committit, eo ipso censeri debet quadam iuris fictione relapsus, licèt ante abiurationem suam hæresis crimen plenè probatum non fuerit contra ipsum.] Patet etiam ex Constitutione Alexandri IV. *Quod super*, apud Peñam inter literas Apostolicas, *verf. Primum igitur*, ibi: Quod talis si tanquam accusatus, vel suspectus de hæresi eam in iudicio abiurauit, & postea committat in ipsa, censeri debet quadam iuris fictione relapsus, licèt ante abiurationem suam plenè probatum non fuerit crimen hæresis contra ipsum; dummodò huiusmodi priùs orta suspicio violenta fuerit, ac certis, & veris indiciis comprobata: si verò leuis, & modica, quanquam ex hoc sit grauiùs puniendus, relapsorum tamen in hæresim non debet pœna puniri, ex quo præsumi non potest verisimiliter antea lapsus in eam.]

Vbi aduerte, quod ex prædictæ Alexandri IV. Constitutionis vltimis verbis elatè colligatur, non esse relapsum eum, qui primò de leui abiurauit, quamuis post huiusmodi abiurationem de hæresi conuictus fuerit: quod etiam elatè colligitur *ex dicto capite Accusatus, de hæreticis in 6.* ibi: [Si autem leuis, & modica suspicio illa fuerit, quanquam ex hoc sit grauiùs puniendus, non tamen debet in hæresim relapsorum pœna puniri.] Et tradunt Rosella *verbo hæreticus, numero 34.* Syluester *eodem verbo hæreticus 1. numero 15.* Tabiena *numero 16.* Mascardus *de probationibus, libro 2. conclus. 863.* Rojas *singul. 12. numero 26.* Hieronymus Gabriel *libro 1. consil. 160. numero 23. & sequentibus.* Carrer. *tractatu de hæreticis, numero 159.* Afflict. *in Constitut. Regni de hæreticis, rubric. 1. numero 31.* & Squillacens. *de fide Catholica, capite 31. numero 2.* Quamuis hi duo postremi Doctores rectè subdant, istum talem (si postquam fuerit in hæresim relapsus, cùm ante relapsum, & abiurationem esset de crimine hæresis leniter suspectus, & post abiurationem plenè probetur, quod verè etiam illud antea commiserit) esse verum relapsum, & puniendum pœna relapsis imposita. 16

17 Sextò, ex Constitutione Pauli IV. quæ incipit, *Cum quorumdam*, apud Peñam inter literas Apostolicas, hæreticus relapsus est etiam, qui in aliquos casus hæreticales, quamuis illos non abiurauerit, incidit, quotum primus est, si quis negaret sanctissimum Trinitatem: Secundus, si negaret Iesu Christi diuinitatem: Tertius, si negaret, Christum esse conceptum de Spiritu Sancto. Quartus, si negaret, Christum Dominum sustinuisse mortem crucis, vt nos redimeret: Quintus si negaret, Beatissimam Virginem Mariam esse veram Matrem Dei, & fuisse semper Virginem.

Sic Paulus IV. in præcitata Constitutione, vbi mandat, quod negans vnum ex istis articulis, pro relapso in hæresim habeatur, quodque vt relapsus Curiæ sæculari tradatur, & debitis pœnis in relapsos statutis in omnibus, & per omnia puniatur, perinde ac si verè, & realiter in hæresim relapsus esset, & esse relapsum conuinceretur.

18 Idem Paulus IV. in altera Constitutione (quæ incipit, *Cum ex Apostolatus*, apud Peñam inter literas Apostolicas, vult quod etiam tanquam relapsi habeantur omnes Magistratus, & Domini temporales, & Ecclesiastici, qui in hæresim, vel in schisma inciderint, aut hæresim, vel schisma excitauerint.

19 Præterea Clemens VIII. in sua Constitutione, quæ incipit, *Etsi aliàs*, contra celebrantes Missas, & audientes Confessiones sacramentales sine Ordine Presbyteratus (statuitur, quod isti etiam habeantur tanquam relapsi, & à iudicibus sanctæ Inquisitionis, vel locorum Ordinariis, tanquam Ecclesiæ misericordia indigni, à foro Ecclesiastico abjiciantur, & ab Ordinibus Ecclesiasticis, si quos habuerint) ritè degradati, statim per iudices sæculares pœnis debitis puniendi, Curiæ sæculari tradantur; subditque in eadem Constitutione Clemens VIII. sic etiam fuisse statutum priùs

priùs à Sixto V. & Paulo IV. cuius Constitutionem refert Locatus post Iudiciala Inquisitorum in rubrica contra sine Ordinibus celebrantes, vbi ait, tanquam relapsum habendum esse illum, qui Missam celebrauit sine Ordine Presbyteratus, & tradendum esse eundem brachio sæculari; vbi etiam idem Locatus refert aliud decretum eiusdem Pauli IV. in quo præcipitur, quod tanquam relapsus habeatur is, qui cùm non fuerit promotus ad Ordinem Sacerdotalem, audit Confessionem Sacramentalem; quodque etiam tanquam relapsus habeatur is, qui diuinissimo Eucharistiæ Sacramento abutitur.

20 Aduerte tamen hîc, quod Gregorius XIII. in sua Constitutione (quæ incipit *Officij*, estque 14. in Bullario, edita anno 1574. die 6. Augusti) definiuerit, ac declarauerit eos, qui in sacro Presbyteratus ordine non constituti Missas celebrare, & Confessiones audire, atque sacramentaliter absoluere præsumerent, esse inquirendos, & cognoscendos ab Inquisitoribus sancti Officij.

21 Refert hanc Constitutionem Acuña *de confess. sollic. q.13.n.17.* qui *n.14.* sequens Rodericum *tom.2.quæst. regular.q.28.n.2.vers.hac Constitutio*, quod per hanc Gregorij XIII. Constitutionem puniantur illi, qui non habentes ordinem Sacerdotalem Confessiones audiunt, si audiant, & simul absoluant; non autem si tantùm audiant, & non absoluant, vt patet ex illis verbis dictæ Constitutionis: *Confessiones audire, & sacramentaliter absoluere præsumerent*; quia si Sacerdos tantùm audiret Confessionem, & sacramentaliter non absolueret, non conficeret Sacramentum, vbi etiam *num.15.* idem Acuña sequens etiam eundem Rodericum *loco suprà citato*,

22 asserit, & rectè, pœnis latis in prædicta Constitutione non puniri illum, qui est Sacerdos, si Confessiones audiat absque actuali iurisdictione, & simul etiam absoluat; sed puniri solùm illum, qui Presbyteratus Ordinem non habens, Confessiones audire, & à peccatis absoluere præsumat. At de hoc sexto casu vide quæ dicebam *dubit.156.in Corollario*, & quæ dicam *dubit.210.*

23 Septimò, è contra hæreticus relapsus non est, qui hæresim in Iudicio (quamuis in eam iterum atque iterum lapsus fuerit) non abiurauit. Vmbert. Locat. *in Iudic. Inquisit. verb. Abiuraret, num.5.* Repertor. Inquisitor. *verb. Relapsus, vers. Nota quod licet*, Castro *lib.2. de iusta hæretic. punit. cap.16.* Simanchas *de Cathol. Instit. tit.57. num.2. & seqq.* Oldrad. *consil.271.n.1.* Squillac. *de fid. Cathol. cap.35. circa finem*, Peña *in directorio, part.2.q.58. commentar.83. vers. Obseruandum est* (quatenus ait, quod relapsi dicantur illi qui post abiuratas hæreses, in hæreses incidisse conuincuntur, non autem dicantur relapsi illi, qui in eundem errorem iterum atque iterum labuntur, nulla pœnitentia solemni, vel abiuratione, vel canonica purgatione iudicialiter facta interueniente: si quis enim iterum atque iterum in varias, vel easdem hæreses labatur (etsi verè, id est physicè, seu secundùm naturam relapsus dici posset prius quàm illas abiurauerit,) nihillominus vt relapsus, ita vt Curiæ sæculari tradatur (dummodo pœnitere velit) iuridicè, legitimè, seu secundùm leges puniri non debet. Azor. *tom 1. instit. moral. lib.8. cap.14. q.1.* (quatenus inquit, quod in Iure Canonico relapsus hæreticus censeatur ille, qui postquam hæresim publicè coram Iudice abiurauit, id est iureiurando damnauit, & execratus est, in eam iterum incurrit: quapropter, etiamsi millies quis in hæresim, à qua per veram cordis pœnitentiam recessit, relabatur, relapsus non habebitur, nisi eam hæresim coram Iudice abiurauerit,) & alij passim.

24 Octauò: Neque hæreticus relapsus est, qui occultè in hæresim post abiurationem factam relabitur, sed vt hæreticus relapsus sit, requiritur quod de relapsu constet, vel per propriam confessionem in iudicio, vel per testes, vel per euidentiam facti. Syluester *verb. hæreticus 1. num.19.* Menoch. *lib.1. cons.82. num.177.* & alij communiter.

Nonò, satis probabiliter, neque hæreticus relapsus 25
est, qui post abiuratam hæresim, in quam lapsus fuit, redditur de secundo in eandem hæresim lapsu suspectus vehementer. Ioan. Rojas *part.2. num.333.* Farinac. *de hæres. q.195. §.1. num.18.* subdens hanc sententiam hodie regulariter per Italiæ Inquisitores seruari: quia quod iste talis sit relapsus, inquiunt ipsi, nullo iure habetur, & ex alio capite pœnæ sunt strictè interpretandæ, *cap. Odia, de regul. iur. in 6.*

Quamuis alij nobiscum *suprà dubit.161.* propter rationes ibi allatas probabiliùs contrarium sentiant, istum scilicet etiam fictione iuris esse relapsum, & ideò pœnis contra relapsos latis puniendum. Bursat. *lib.1. cons.7. n.15.* Zanchin. *tract. de hæretic. cap.16. num.3.* Menoch. *lib.1. cons.82. num.148.* & Alphonsus de Castro *lib.2. de iust. hæretic. punit. cap.2.* Quatenus ait, quod adhuc alio modo possit quis dici lapsus, si scilicet primò de hæresi conuictus hæresim omnem abiurauit, & perpetuo carceri (prout fieri mandatur *in cap. Excommunicamus, §. si quis autem, de hæretic.*) mancipatus fuerit, & postea ex carcere exiuit: tunc enim dicetur meritò relapsus qui de primo lapsu fuit conuictus, & de secundo dedit vehementem suspicionem per hoc solùm, quod è carcere exiuerit.

Decimò: Neque verè, sed solùm fictione iuris hæ- 16
reticus relapsus est, qui post abiurationem de vehementi labitur in manifestam hæresim, *cap. Accusatus, de hæretic. in 6.* & notat ibi Glossa *verbo Iurisdictione*. Geminian. *num.1.* Archidiacon. *num.1.* Mascard. *conclus.853. num.3.* & alij passim, & nos dicebamus *suprà cit. dubit.161.*

Vndecimò: Neque hæreticus relapsus est, qui post 27
abiurationem de vehementi iterum (eo quòd de nouo reddatur de hæresi grauiter suspectus) abiurat de vehementi; sed necessariò requiritur, ad hoc vt relapsus dicatur, quod constet de vno saltem in hæresim lapsu, vel ante, vel post abiurationem. Hippolyt. Riminald. *cons.150. num.23.* Repertor. Inquisit. *verb. Relapsus, vers. 2. & verb. Abiuratio, vers. Item si*, Locat. *in Iudic. Inquisit. verb. Vehemens suspicio, num.1.* (vbi subdit, sic à Pio V. Romæ in Congregatione anno 1567. declaratum fuisse) Menoch. *lib.1. consil.82. num.150.* Simanch. *de Cathol. Institut. tit.57. num.1* & alij communiter, quia quod iste talis sit relapsus, saltem fictione iuris, nullo iure constat; & ex alia parte pœnæ *ex cap. Odia, de regul. iur. in 6.* restringi debent.

Duodecimò, iuxta ea quæ mox *suprà* dicebam, ne- 28
que hæreticus relapsus est, qui abiurauit de vehementi, & postea receptat hæreticos: Castro *lib.2. cap.2.* Læl. Zech. *in summa, part.1. tit. de fide Cathol. rubric. de hæres. c.11. n.1.* Peña *in director. Inquis. part.2. q.56. commentar.81. lit. C. vers. Iam Eymericus*. Simanch. *de Cath. Instit. tit.57. n.5.* & alij communiter, ob eandem rationem dictam; & quia, quod iste talis sit hæreticus relapsus, saltem fictione iuris, nullo etiam iure constat, & ex alia parte pœnæ sunt restringendæ.

Decimotertiò. Neque hæreticus relapsus est, qui post 26
hæresim etiam quandam abiuratam hæreticos receptat, defendit, vel cum istis communicat, si isti tales alias diuersas sectas, aut hæreses sequantur. Castro *cit. cap.2.* Menoch. *lib.1. cons.82. num.148.* Simanch. *vbi suprà, n.5. & 7.* & Azor. *tom.1. Instit. Moral. lib.8. cap.14. q.4.* ob eandem etiam rationem dictam, quia scilicet etiam, quod iste talis sit hæreticus relapsus, saltem fictione iuris, nullo etiam iure similiter constat, & ex alio capite pœnæ sunt restringendæ, sicuti dixi.

Quamuis Decianus *in pract. crimin. lib.5. c.56. n.13.* Petr. Gregor. *syntagm. iur. lib.33. c.8. n.6.* & Cantera *in quæst. crim. in rubric. de hæretic. c.1. n.58.* & rectè sentiant, quod sit relapsus, casu quo (sicuti nunc fieri solet) priùs abiurauerit hæresim in generali, & postea hæreticos receptet, defendat, vel cum istis communicet, non obstante quod isti tales diuersa alia dogmata sectentur.

Decimoquartò, iuxta ea quæ *suprà* dicebam *n.27.*

neque

Neque hæreticus relapsus est, qui hæresim abiurauit, tanquam fautor hæreticorum, & post abiurationem iterum illis fauet. Calderin. *in tract. de heretic. in rubr. de pœn. receptat. num. 3. & in rubr. de execut. sent. n. 6.* Decian. *in tract. crim. lib. 5. cap. 56. n. 36.* & alij communiter, quia ex dictis *cit. num. 27.* ad hoc vt quis sit verè relapsus, constare debet quod in aliquam hæresim verè lapsus fuerit, *cap. Accusatus, §. illa quoque, de heretic. in 6.* Et tradunt præter alios Castro *lib. 2. de iusta heretic. punit. c. 2.* & Simanchas *de Cathol. institut. tit. 57. num. 5.* Sed qui iterum fauet hæreticis, non constat quod is vnquam in hæresim verè lapsus fuerit: ergo non erit verè relapsus.

31 Decimoquintò: Neque hæreticus relapsus est, qui post purgationem labitur in hæresim, si purgatio ipsi indicta fuerit propter suspicionem de hæresi leuem, & non propter suspicionem de hæresi vehementem. Locat. *in Iudic. Inquisit. verb. Suspensio, n. 7.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. c. 48. n. 51.* Hieron. Gabriel *lib. 1. consil. 160. n. 23.* Peña *in director. Inquisit. part. 3. in rubr. de secundo modo finiendi processum, comment. 35. & 38.* & alij passim.

32 Decimosextò, Neque hæreticus relapsus est, qui post purgationem,) etiam indictam propter suspicionem de hæresi vehementem) incidit in aliam hæresim, & non in eandem, quam purgauit. Param. *de orig. S. Inquisit. lib. 3. q. 4. in rubr. de expedit. Process. num. 5.* Director. Inquisit. *par. 3. loc. cit. n. 150.* & *ibi* Peña *d. comment. 35. & 38. lit. E*, & alij complures. Ratio autem, cur qui abiurat de vehementi, si iterum in eandem, vel in diuersam hæresim labatur, sit verè relapsus; qui verò vt infamatus etiam de vehementi, etiam de vehementi se purgat, non censeatur relapsus, nisi iterum labatur in eandem hæresim, de qua se purgauit, illa est, quia qui abiurat hæresim, abiurat omnem hæresim; & ideò in quamcunque hæresim postea iterum labatur, dicitur verè relapsus: at verò qui se purgat, solùm se purgat de illis hæresibus, de quibus fuit diffamatus; & ideò si in alias hæreses iterum labatur, non dicetur verè relapsus, quamuis hodie, qui se purgat de vehementi, soleat etiam generaliter omnem hæresim abiurare; & sic vtrobique est eadem ratio, vt scilicet hæreticus relapsus sit, etiamsi postea non in eandem, sed in diuersam hæresim labatur.

Aduertenda.

33 Aduerte, quod hæretici relapsi olim Curiæ sæculari non tradebantur, sed perpetuo carceri, vel arcto Monasterio ad pœnitentiam peragendam mancipabantur. Repertor. Inquis. *verb. Relapsus, vers. Nota*, Ioan. Calderin. *tract. de heretic. in rubr. de redeuntibus, n. 7.* & alij passim. Hodie tamen, etiamsi ad fidem reuertantur, Curiæ sæculari traduntur. Butrius *in cap. Ad abolendam, §. illos quoque, de heretic.* Ostiens. *ibid. num. 9.* Abbas *num. 1.* Felin. *num. 2.* Iul. Clar. *in Pract. crimin. §. heresis, num. 7.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. cas. 374.* Simanchas *de Catholic. Instit. tit. 57. n. 10.* & alij, quos sequitur Bossius *tit. de heretic. n. 19.* &

Patet *ex d. cap. Ad abolendam, §. Illos quoque, de heretic.* ibi: *Illos quoque, qui post abiurationem erroris deprehensi fuerint in abiuratam heresim reincidisse, sæculari Iudicio, sine vlla penitùs audientia, decernimus relinquendos.* Et *ex cap. Super eo, de heretic. in 6.* ibi: *Si deprehensi fuerint in abiuratam heresim reincidisse, sæculari decernantur Iudicio.*

Ratio autem (cur hodie Ecclesia relapsos non recipiat, sed eos brachio sæculari tradat) illa est, quia qui in hæresim relabitur, non præsumitur verè, sed simulatè & fictè (cùm malus semper præsumatur malus in eodem genere mali) rediisse ad fidem, & quia exinde alij sumere possent occasionem in abiuratas hæreses relabendi, & quia periculum est, ne relapsi alios inficiant, & peruertant: quapropter meritò Concilium Narbonense *cap. 11.* decernit, quod illi qui post abiurationem, vel purgationem erroris deprehensi fuerint in abiuratam hæresim reincidisse, sine vlla penitus audientia Curiæ sæculari pœna debita puniendi relinquantur, quia satis est, inquit Concilium, tales per falsam conuersionem semel Ecclesiam decepisse.

Confirmatur, quia (sicuti dicitur *in l. 3. Cod. de Episc. audientia*) qui pluries quàm semel in idem delictum relabitur, non est venia dignus. Et sicuti dicitur *in eadem leg. 3. & in leg. facultas, Codice de iur. fisc.*) ex peccandi consuetudine pœna debet augeri: ergo meritò Ecclesia relapsos in hæresim non recipit, sed eos, tanquam homines, qui præsumuntur in hæresis peccato persistere, & solùm conuersionem, ne pœna mortis puniantur, fingere, Curiæ sæculari tradit. 34

Aduerte secundò, quod relapsus, & quicumque alius hæreticus, si pertinax sit, igni viuus traditur; quod si pertinax non sit (cùm tamen sit relapsus) priùs strangulatur, & postea igne comburitur. 35

Aduerte tertiò, quod Ecclesia hæretico non relapso, sed ad fidem redeunti vitam condonat (ita tamen vt eum in perpetuum carcerem includat, bonisque suis exspoliet, *cap. Vt commissi, de heretic. in 6.*) At verò hæreticum relapsum, etiamsi ad fidem reuertatur, Curiæ sæculari tradit, *cap. Ad abolendam, §. illos quoque, de heretic. in 6.* 36

Objicies: *In l. Vltim. 1. Cod. de sum. Trinit. & fid. Cathol.* dicitur, quod Ecclesia nunquam gremium suum claudat redeuntibus; ergo neque etiam gremium suum claudere debebit relapsis. Accedit quod *in cap. Dico, 23. q. 4.* habetur: [Peccatores nunquam deserendos, quia homines sunt; persequendam in eis propriam iniquitatem, sed miserandam, & subleuandam communem naturam.] 37

Respondetur: Distinguo antecedens: Ecclesia nunquam gremium suum claudit redeuntibus, quoad spiritualia, concedo: quoad temporalia, nego, & quidem de facto Ecclesia relapsis redeuntibus ad fidem Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ non denegat, quamuis illos vita, & bonis temporalibus priuet; & ad id, quod dicitur *in cit. cap. Dico, 23. q. 4.* Respondetur eodem modo, ita vt in eundem sensum interpretanda sint illa vltima verba prædicti Textus, scilicet esse naturam communem subleuandam auxiliis spiritualibus, præbendo reis Sacramenta Ecclesiæ; cùm ibi non dicatur, quod relapsi vita, & bonis suis priuari non debeant.

Vt omittam dici posse, prædictas leges tunc temporis (quando Ecclesia omnes ad fidem redeuntes excipiebat) latas esse; nunc autem, quoniam experientia rerum magistra docuit, ob bonum fidei præstare propter rationes dictas, quod relapsi (etiamsi ad fidem redeant) pœna mortis puniantur, locum non habere, neque seruari.

Vt omittam etiam, Textum illum loqui de homine peccatore in generali: sic Doctores quos sequitur Becanus *de fide, cap. 15. q. 9.* quapropter aiunt, Iudices debere in hæreticis persequi propriam iniquitatem, infligendo illis pœnas à iure constitutas: debere tamen misereri communem naturam, admittendo eosdem ad fructum, & participationem Sacramentorum.

Ex dictis sequitur, quod hæretico relapso administranda sint Ecclesiæ Sacramenta, iuxta Textum *in cap. Super eo, de heretic. in 6.* ibi: [Si tamen postea pœniteant, & pœnitentiæ signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt humiliter petita Sacramenta Ecclesiæ, nempe pœnitentiæ & Eucharistiæ, deneganda] Et docet Glossa *ibi, verb. deneganda.* Ioan. Andr. *ibid. n. 3.* Ioan. Monachus *num. 5.* Angel. *verb. hereticus, n. 19.* Syluester *eodem verbo hereticus 1, num. 14. & seqq.* Squillacens. *tract. de fide Cathol. c. 27. n. 4.* & alij passim. 38

Aduerte quartò, quod relapso, si sponte ad Ecclesiam redeat, & sponte suum errorem coram Inquisitore fateatur, vita condonetur. Locatus *in iudicial. Inquisit. verb. Abiurare, num. 4.* Peña *in direct. Inquisit. part. 3. comment. 12. vers. sed quid si relapsus.* Param. *de orig. S. Inquis. lib. 3. q. 4. in rubr. de forma & ordine iudiciario,*

num. 12. Repert. Inquis. *verb. Relapsus, vers. si tamen, & verb. Misericordia, vers. Ego tamen,* Castr. *lib. 2. de iust. hæretic. punit. cap.* 2. Menoch. *lib.* 1. *consil.* 82. *n.* 168. & alij communiter: Et

Probatur, quia relapsus punitur pœna mortis, & ab Ecclesia traditur Curiæ sæculari, eo quòd censeatur esse in hæresi incorrigibilis, & pertinax, & fictè, atque simulatè conuerti; sed in relapso (qui spontè suum errorem fatetur, & spontè Ecclesiæ reconciliari humiliter petit,) hæc ratio cessat: ergo iura disponentia, relapsum Curiæ sæculari tradendum, non loquuntur de relapso, qui spontè ad fidem reuertitur.

40 Confirmatur, quia relapsus dicitur, qui post abiuratam hæresim conuincitur iterum in hæresim reincidisse; sed qui spontè coram Inquisitore comparet, & spontè suum errorem fatetur, non propriè (sicuti iura de reo conuicto loquuntur) est de relapsu conuictus: ergo iura loquentia de relapsu, non loquuntur de eo qui spontè ad gremium Ecclesiæ reuertitur.

41 Cæterùm is dicitur spontè venire, & comparere, qui indiciis non præuentus coram Inquisitoribus comparet: quod si hæreticus relapsus compareat ex eo quia timet, ne ab aliquibus apud Inquisitores accusetur, vel facilè id præuidere potest; tunc non spontè, sed ex metu dicetur ad Ecclesiam redire; atque adeò ipsi vita non condonabitur. Sic Doctores, quos sequitur Decianus *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 56. *n.* 12. & Paramus *de origin. S.Inquisit. lib.* 3. *quæst.* 4. *in rubrica de form. & ordin. Iudiciar. num.* 12.

PETITIO I.

An hæreticus impunè possit occidi?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus impunè potest occidi in terris, vbi Catholici non viuunt permixti cum hæreticis, & non gaudet libertate conscientiæ, quia in iure discernitur esse diffidatus.*

2 *Idem etiam dic de credentibus, receptatoribus, fautoribus, & defensoribus hæreticorum.*

3 *Limita id esse faciendum, non propria auctoritate, & priuata, sed auctoritate publica, & cum magna consideratione, & sic ex iustitia & magnis causis, volente, & percipiente Principe, & Magistratu.*

4 *Hæreticus impunè non potest offendi & occidi, nisi fuerit iuridicè declaratus hæreticus, & non sufficit si tantùm fuerit probatus.*

5 *Hæreticus impunè non potest offendi & occidi, nisi quando Magistratui volenti illum capere, resistentiam inferret; idque fieri debet prudenter, videlicet necessitate sic exigente, &c.*

6 *Percutiens Clericum hæreticum, vtpotè qui amisit Canonis priuilegium propter hæresim, non est excommunicatus.*

1 RESpondetur affirmatiuè, scilicet in terris, vbi Catholici non viuunt permixti cum hæreticis, & non fruitur libertate conscientiæ.

2 Probatur, quia *in Auth. Gazaros, Cod. de hæretic.* dicitur, quod hæreticus sit diffidatus (sicuti patet ex illis verbis: *Diffidamus atque bannimus.* Idemque habetur in Constitutione Clementis IV. *Ad extirpanda, vers. Idem quoque*; & in Constitutione Leonis X. *Exurge Domine, vers. Necnon*; & Friderici Imperatoris, vbi id etiam extenditur ad credentes, receptatores, fautores, & defensores hæreticorum, & probant præter alios Peña *in director. Inquisit. part.* 3. *tit. de forma denunciandi, commentar.* 36. *litt. B, vers. Sed ipsum,* & Scaccia *tract. de Iudic. causar. cap.* 70. *num.* 2.) Ergo si hæreticus est diffidatus, impunè poterit offendi & occidi. Peña & Scaccia *in locis suprà citatis,* & etiam Soccin. *in cap. Excommunicamus* 1. *de hæretic. num.* 12. Ioan. Monachus, & Ioan. Andr. *in cap. Præsidentes, de hæretic. lib.* 6. Gundisaluus *de hæret. quæst.* 14. *per totam*, Carrer. *tract. de hæretic. num.* 148. & Graffius *lib.* 2. *decision. cap.* 11. *num.* 15. & colligunt *ex Deuter. cap.* 13. *& cap.* 17. *ex Numer.* 25. *ex lib.* 4. *Regum, cap.* 22. *&* 25. *& ex lib.* 1. *Machabæorum, cap.* 2.

Aduerte tamen, quod id quod dixi, fieri debeat non 3 auctoritate propria & priuata, sed auctoritate publica, & cum magna consideratione, & sic ex iustis & magnis causis, volente & præcipiente Principe, & Magistratu (qui in hac sententia ferenda rationem habere debet ad bonum publicum, Religionem Christianam, & honorem Dei;) & quotiescumque hæreticus sua perfecta doctrina alios inficeret, & nullum aliud remedium facilè adhiberi posset, Archidiac. *in cap. Præsidentes, de hæretic. in* 6. *num.* 1. Geminian. *ibid. num.* 7. Ioan. Andreas *num.* 2. Franch. *num.* 3. Bonifacius de Vitalinis *in rubrica de crimine hæresis, n.* 17. Rojas *in singular. fidei, sing.* 3. *n.* 31. Ostiensis *in summa de hæretic. §. qualiter deuitetur, n.* 7. & alij, quos sequitur Decianus *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 42. *num.* 2.

Quinimò, quod hæreticus impunè non possit of- 4 fendi & occidi, nisi fuerit iuridicè hæreticus declaratus, & non sufficiat si tantùm fuerit probatus, tenent Geminian. *in d. cap. Præsidentes, de hæretic. in* 6. *num.* 7. Franch. *ibid. n.* 3. & Repertor. Inquisit. *verb. Executio, vers. spoliatio hæreticorum.*

Quinimò etiam quod hæreticus impunè non possit 5 offendi & occidi, nisi quando hæreticus Magistratus volenti illum capere, resistentiam inferret, docent Peña & Scaccia *in locis suprà citatis.* Idque adhuc etiam prudenter & non leuiter fieri debet, sed necessitate scilicet sic exigente, & cum aliis circumstantiis in Iure Ciuili & Canonico requisitis.

Cæterùm addunt Carrer. *tract. de hæretic. n.* 148. & 6 Decian. *cit. lib.* 5. *cap.* 41. *n.* 11. *& cap.* 42. *n.* 2. quod qui percutit Clericum hæreticum non sit excommunicatus, cùm propter hæresim Clericus, vt inquiunt ipsi, Canonis priuilegium amittat.

PETITIO II.

An hæreticus sepeliri debeat in loco sacro?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus sepeliri non debet in loco sacro, neque pro ipso orandum est, prout decernitur in pluribus Iuribus, & constat ex Auctoribus qui recensentur luculenter.*

2 *Hæreticus scienter sepeliens in loco sacro, est ipso iure excommunicatus, neque à censura excusabitur, nisi id fecerit cum aliqua ignorantia, iuxta tenorem Textus* in cap. quicumque, de hæretic. in 6. *qui loquitur de sepelientibus hæreticum scienter in loco sacro, non de nesciente.*

3 *Excommunicatus ob dictam causam humationis, seu sepultura hæretici, non potest absolui, nisi eiusdem ossa exhumauerit publicè propriis manibus. Quod si plures sepelierint, tunc demùm omnes absoluentur, si vnus tantùm extraneus ossa exhumauerit.*

4 *Hæretici sepulti ossa exhumanda non sunt, si ab ossibus Catholicorum discerni non possint.*

5 *Hæreticum in loco sacro scienter sepeliens, non solùm est ipso facto excommunicatus, sed etiam est de hæresi suspectus, & propterea contra eum, tanquam contra suspectum de hæresi, procedere possunt Inquisitores.*

6 *Hæreticum si scienter Clericus sepelierit, est priuandus*

dus

das officiis, ad quæ nunquam absque indultu Sedis Apostolicæ restituitur.

7 *In loco vbi sepultus fuit hæreticus, nullus alius sepeliri potest.*

8 *Sepeliens hæreticum extra locum sacrum, non incidit in excommunicationem latam* in cap. 2. de hæretic. in 6. *licèt sepelinerit cum Ecclesiasticis ceremoniis.*

9 *Sepultura Ecclesiastica carere dicitur grauis pœna, & grauis ignominia.*

10 *Dicta de priuationis pœna Ecclesiastica sepultura, & suffragiorum Ecclesiæ contra hæreticum, potiùs intelligi debent ratione hæresis, & impœnitentiæ finalis, quàm ratione excommunicationis.*

1 RΕspondetur negatiuè, ita vt pro ipso etiam neque orari debeat. Castro *lib. 2. de iust. hær. pun. c. 18. vers. At cum nullus*, Didac. Spin. *in specul. testament. glos. 1. in princ. n. 17.* Syluester *verbo Sepultura, n. 9.* Ghirland. *de hæretic. q. 9. n. 5.* Carrer. *in Praxi, tit. de hæretic. §. nunc de pœnis, n. 6.* Simanchas *de Cathol. Institut. tit. 18. n. 7.* Rojas *singular. 181.* & Peña *in director. part. 3. schol. 102. vers. sed alterum.*

Probatur, quia sic patet *ex cap. sicut, de hæretic.* & notant ibi Glossa *vers. Nec inter Christianos.* Zabarella *in princ.* Ostiensis *n. 2.* Ananias *n. 2.* & alij Canonistæ. Sic etiam patet ex Constitutione Leonis X. *Exurge Domine*, apud Peñam inter literas Apostolicas, & ex Constitutione Martini V. *Inter cunctas*, apud Peñam etiam *loco citato*: sic etiam colligitur *ex cap. Excommunicamus 1. §. credentes, de hæretic.* (quatenus ibi de defensoribus & laudatoribus hæreticorum, ita statuitur. [Sanè Clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus Ecclesiastica Sacramenta, nec eos Christianæ præsumant tradere sepulturæ] Quod multò magis locum habere debet in ipsis hæreticis, vti rectè notant ibi Zabarella *n. 6* Butrius *n. 38.* & Ananias *n. 10.*) Et sic tandem etiam colligitur *ex cap. Sacris, de sepulturis*, quatenus ibi de excommunicato decernitur: [Sacris est Canonibus institutum, vt quibus non communicamus viuis, non communicemus defunctis, & vt careant Ecclesiastica sepultura, qui priùs erant ab Ecclesiæ vnitate recisi.]

2 Aduerte tamen, quod qui scienter hæreticum in loco sacro sepeliuerit, sit ipso iure excommunicatus, *cap. Quicumque, de hæretic. in 6.* ibi. [Quicumque hæreticos scienter præsumpserint Ecclesiasticæ tradere sepulturæ, excommunicationis sententiæ se nouerint subjacere.] Quod præter alios notat ibi Franchus *n. 5.* idemque habetur in Constitutione Nicolai III. quæ incipit: *Nouerit vniuersitas*, apud Peñam inter literas Apostolicas; quapropter ab excommunicatione ista, & ab aliis pœnis excusatur, qui hæreticum in loco sacro cum aliqua ignorantia, quod ille fuerit hæreticus, sepelierit; cùm *in d. cap. Quicumque*, dicatur: [Quicumque hæreticos scienter præsumpserint Ecclesiasticæ tradere sepulturæ.] Et notant ibi Glossa *verbo Scienter*, Archidiac. *num. 6.* Nauarr. *cons. 11 de hæretic.* & alij passim Canonistæ.

3 Aduerte secundò, quod ab hac excommunicatione, qui eam contraxit, non possit absolui, nisi hæretici sepulti ossa exhumauerit, *c. 5. de hæretic. in 6.* ibi: [Nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant huiusmodi corpora damnatorum.] Et notant ibi Glossa *verbo propriis manibus*, Archidiac. *n. 7. & seqq.* Franch. *n. 3.* & alij communiter. Quod si plures hæreticum scienter sepelierint, & ab vno (quamuis sit extraneus) ossa fuerint extumulata, tunc omnes ab excommunicatione prædicta absolui poterunt. Geminian. *in d. c. 2. n. 15.* Franch. n. 3. & alij plures.

4 Aduerte tertiò, quod exhumanda tamen ossa hæretici sepulti non sint, si ab ossibus Catholicorum discerni non possint. Sic Doctores communiter cum Glossa *in d. cap. Quicumque, de hæret. in 6. verbo Extumulent*; & id satis colligitur *ex cap. Sacris, de sepulturis*, vbi (cùm fiat mentio de excommunicato) dicitur, quod eius ossa non sint exhumanda, si à Catholicorum ossibus discerni non possint.

5 Aduerte quartò, quod qui hæreticum in loco sacro scienter sepelierit, non solùm sit ipso iure, seu ipso facto excommunicatus, sed etiam sit de hæresi suspectus, vt propterea contra eum, tanquam contra suspectum de hæresi, procedere possint Inquisitores. Ita Doctores, quos sequitur Peña *in director. Inquisit. part. 3. quæst. 40. comment. 87. vers. Sed alterum.*

6 Aduerte quintò, quod qui hæreticum, vel etiam hæretici fautorem in loco sacro scienter sepeliuerit, si sit Clericus, priuetur officiis, ad quæ nunquam absque indultu Sedis Apostolicæ restituitur, *cap. Excommunicamus 1. §. credentes, de hæretic.* & notant ibi præter alios Glossa *verbo Apostolic.* Buttius *numero 39.* Ananias *numero 4.* & Socinus *numero 41.*

7 Aduerte sextò, quod in loco vbi sepultus fuit hæreticus, nullus alius sepeliri possit, *cap. 5. de hæretic. in 6.* ibi: [Et locus ille perpetua careat sepultura.] Et notant ibi Glossa *verbo Locus*, Geminianus *num. 3.* Franch. *in princ.* Rojas *singul. 105.* & alij passim.

8 Aduerte septimò, quod non incidat in excommunicationem latam *in cap. 1. de hæretic. in 6.* is qui sepeliuerit hæreticum extra locum sacrum, tametsi illum sepeliuerit cum Ecclesiasticis cæremoniis. Ledesma 2. *part. quæst. 26. art. 2. excommun. 27.* & alij, quos sequitur Suarez *tom. 5. de censur. disput. 15. sect. 4. num. 13.* quia in illo Textu dicitur, quod *Locus ille careat perpetua sepultura.* Quæ verba supponunt, quod dictus locus debeat esse ad fideles sepeliendos deputatus: tum quia is, qui extra locum sacrum, consuetis cæremoniis, & solemnitatibus adhuc adhibitis sepultus fuit, non dicitur propriè loquendo, frui Ecclesiastica sepultura; licèt in contrarium inclinare videantur Angelus *verbo excommunicatio 7. cas. 58. & verbo hæreticus, numero 19.* Syluester *verbo Excommunicatio 9. num. 58.* & S. Antoninus *part. 3. tit. 24. cap. 5. apud Suarez loco suprà citato.*

9 Cæterum, quam grauis pœna & quam grauis ignominia sit, quod quis careat Ecclesiastica sepultura, videri poterit Axinius *in l. 4. §. sed tunc locus, ff. de Relig. & sumpt. funer. num. 115.* Gulielmus Benedict. *in cap. Raynutius, verbo Mortuo itaque Testatore, num. 50.* Repertor. Inquisit. *verbo Sepultura.* Couarruv. *lib. 2. var. cap. 1. num. 10.* Anton. *Cod. de iure non scripto, lib. 3. cap. 99.* Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 18. num. 9.* Roland. *vol. 3. cons. 20. num. 57.* Castr. *lib. 5. de iust. hæret. punis. cap. 18. & lib. 13. aduersùs hæreses, verb. sepultura.* Conrad. Brun. *de cæremon. Ecclesiast.* Paulus Fuscus *de visitat. lib. 1. cap. 25. numero 4.* & Petr. Pechius *de iure sistend. cap. 5. num. 17.*

10 Aduerte octauò, quod quæ dicebam, scilicet quod hæreticus non debeat sepeliri in loco sacro, neque pro ipso orari, quodque qui contrarium scienter fecerit, incurrat excommunicationem, aliasque pœnas (quæ suprà dicebantur) intelligi debent potiùs ratione hæresis & impœnitentiæ finalis, quàm ratione excommunicationis; cùm licèt quis sit excommunicatus, etiam notorius, dummodò non sit nominatim denunciatus, vel publicus Clerici percussor, qui nulla tergiuersatione celari possit) post Extrauag. *Ad euitanda*, ex decreto Concilij Constantiensis sub Martino V. non sit necessariò vitandus, sed sicut possumus communicare cum illo viuo, sic etiam possumus communicare cum illo eodem defuncto.

PETITIO III.

Quandonam & qualiter Clericus hæreticus debeat degradari?

SUMMARIUM.

1 *Clericus hareticus debet degradari, quando traditur Curia saculari, ex pluribus deductis.*

2 *Clericus hareticus debet degradari, quando condemnatur ad perpetuum carcerem.*

3 *Clericus debet secundùm probabiliorem, degradari quando condemnatur ad perpetuum carcerem ob crimen haresis, non ob alia crimina.*

4 *Item debet degradari, quando condemnatur ad perpetuas triremes.*

5 *Clericus quando condemnatur ad perpetuos carceres, vel triremes, non degradatur realiter, seu actualiter, sed solùm verbaliter, ex benignitate S. Inquisitionis, non autem de rigore iuris.*

6 *Degradatio duplex est: vna realis, seu actualis: altera verò verbalis, & quid vtraque sit?*

7 *Degradatio realis, seu actualis, propriè est degradatio, qua in Ecclesiastico foro aquiparatur separationi anima à corpore, & verbalis degradatio potiùs dicenda est depositio.*

8 *Degradatio & depositio, quinetiam & suspensio sapè confunduntur, & pro vno & eodem sumuntur.*

9 *Clericus depositus & degradatus verbaliter, gaudet priuilegio Canonis* 17. quæst. 4. cap. si quis suadente diabolo.

10 *Clericus pariter depositus, seu degradatus verbaliter, si similiter viuat instar Clericorum, & deferat habitum & tonsuram, gaudet etiam priuilegio fori, ita vt non possit conueniri coram Iudice saculari, nec capi, nec puniri à Iudice laico, nisi tradatur Curia saculari à Iudice Ecclesiastico.*

11 *Clericus depositus, seu degradatus verbaliter, gaudet vtroque priuilegio, tam Canonis, quàm fori, si non sit incorrigibilis; secus si fuerit incorrigibilis, quia eo casu amittit vtrumque.*

12 *Clericus degradatus realiter amittit etiam vtrumque priuilegium Canonis & fori.*

13 *Percutiens Clericum degradatum realiter, vel Clericum depositum, seu degradatum verbaliter, sed incorrigibilem, non incurrit excommunicationem Canonis* si quis suadente, *& potest Iudex saecularis illum capere & punire.*

14 *Vterque pradictorum Clericorum, tam realiter, quàm verbaliter degradatorum, licèt modo pradicto amittant dicta priuilegia, non tamen liberantur onere recitandi diuinum Officium, si habeant ordinem sacrum, quemadmodum neque liberatur excommunicatus, suspensus & interdictus.*

15 *Idem docent alij de Clericis damnatis ad triremes, quamuis alij probabiliter sentiant oppositum.*

16 *Depositionis pœna imposita in iure, intelligi debet de depositione verbali, quia in pœnalibus mitior & benignior pars est eligenda.*

17 *Clericus in quibus casibus degradatur, & brachio saculari traditur, est pœna mortis afficiendus.*

18 *Degradatio pro nullo crimine imponitur (quamuis graue fuerit) nisi in iure fuerit id expressum.*

19 *Clericus absens, quando degradatur verbaliter, & per sententiam relinquitur curia saculari, potest tunc à Iudice saculari etiam pœna mortis, sine alia degradatione reali, seu virtuali puniri: meliùs tamen quod priùs degradetur realiter, &c.*

20 *Degradationis caremonia, seu solemnitas ergo Clericum absentem vbinam habeatur?*

21 *Sacerdotis ad degradationem requiruntur Episcopi sex, ad Diaconi tres; at cùm quilibet ipsorum degradatur propter haresim, sufficit solus Episcopus, prasentibus tamen Abbatibus, & Pralatis sua Diœcesis. Quod est speciale in isto crimine haresis.*

22 *Sententia quando profertur in hareticum absentem, poni debet in loco publico eius statua, seu imago, qua habeat infixum nomen & cognomen haretici, cuius memoria damnatur, & qua statim curia saculari detur vt comburatur.*

23 *Idem fit, quando post mortem quis condemnatur de crimine haresis, in quo casu etiam coram pradicti haretici statua, seu imagine omnes illius, ac si tunc viueret, hareticales errores recitantur, & pradicta statua, vel imago comburitur à Iudice saculari.*

24 *Criminis propter grauitatem etiam post mortem delinquentis, aduersus illum proceditur & inquiritur, licèt cessante criminis grauitate pœna delinquentis morte extinguatur.*

1 RESpondetur: Clericus hæreticus debet degradari quando traditur Curiæ sæculari. Clar. *in §. final. quæst.* 36. *n.* 35. Couarr. *in pract. q.* 32. *n.* 2. Scaccia *de iudic. conf. lib.* 1. *c.* 11. *n.* 76. *& cos.* 95. *n.* 4. Anton. Scap. *de iur. non script. lib.* 5. *cap.* 140. *n.* 10. Diaz *cap.* 97. *n.* 4. & ibi Salzedo, Bobadilla *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 54. *&* 76. Farinac. *lib.* 1. *quæst.* 8. *num.* 78. & alij communiter.

Probatur *ex cap. Ad abolendam, §. præterea, de hære.* ibi: *Totius Ecclesiastici Ordinis prærogatiua nudetur.* Et docent ibi Ostiensis *num.* 6. Zabarella *in princ.* Abbas *n.* 1. *&* 5. Ancharan. *num.* 4. Ananias *num.* 6. Ioan. Andr. *in princ.* & Butrius *n.* 1. Probatur etiam *ex c. Excommunicamus* 2. *§. damnati, & ex cap. excommunicamus* 1. *§. damnati, de hæretic.* ibi: *Clericis priùs à suis Ordinibus degradatis.* Probatur etiam tandem ex Constitutione Innocentij IV. & Nicolai III. *Nouerit vniuersitas, vers. damnati*: & ex Constitutione Martini V. *inter cunctas, vers. Similiter Clerici.*

2 Item secundò Clericus debet degradari, quando condemnatur ad perpetuum carcerem, propter crimen hæresis. Sic Doctores, quos sequitur Peña *in direct. Inquis. part.* 3. *comment.* 46. *n.* 202. *litt. F, verb. & consequenter* (vbi subdit, sic decisum fuisse ab Vrbano IV. in quodam rescripto quod ibi refertur;) & patet *ex cap.* 1. *de hæretic. in* 6. & docent ibi Glossa *in princ.* Archidiac. *num.* 1. Geminian. *num.* 3. & Franch. *n.* 2. Et patet etiam ex Constitutione Alexandri IV. *Quod super, vers. quæstioni verò*, apud Peñam *loco suprà citato.*

3 An autem Clericus debeat similiter degradari, quando damnatur ad perpetuum carcerem, etiam ob aliud crimen, quàm ob crimen hæresis.

Respondetur, quod quamuis nonnulli cum Arnald. Albert. *in c.* 1. *de hæretic. in* 6. *num.* 27. *&* 28. affirment.) Probabiliùs tamen alij cum Francho *in eo capite, num.* 2. negent, ita vt Clericus debeat tantùm degradari, quando condemnatur ad perpetuos carceres ob crimen hæresis, & non ob alia crimina.

4 Item tertiò Clericus debet degradari, quando condemnatur ad perpetuas triremes. Peña *vbi suprà, n.* 202. Campeg. *in Addit. ad Zanchin. tract. de hæretic. cap.* 20. *litt. G, verb. Pœnas*, & alij.

Aduertenda.

5 Aduerte tamen hîc, quod quando Clericus condemnatur ad perpetuos carceres, vel triremes, non degradetur realiter, seu actualiter, sed solùm verbaliter. Peña & Campeg. *in locis suprà citatis*; vbi tamen subdunt, quod degradetur tantùm verbaliter ex benignitate Sanctæ Inquisitionis, non autem de rigore iuris, quia de rigore iuris deberet degradari realiter; & ideò aliquando talis Clericus realiter degradatus sit. Videantur Peña, & Campegius *vbi suprà.*

Videsi

Videri etiam poterunt Repertorium Inquisit. *verb. Degradatio*, *verf. degradatio autem*, & Locat. *in indic. Inquif.verb. degradatio*, *n.5.* qui aiunt, quod Clericus in minoribus Ordinibus constitutus, semper degrade-tur solùm verbaliter, & nunquam realiter, etiam in casu quo morti tradendus fuerit.

6 Aduerte secundò, quod ex dictis, & *ex c.degradatio, de pœnis in 6.* (qua de re etiam Soccin. Iun. *in c.Pervenit*, *n.131.de sentent.excommunic.* Speculator *in tit.de accusat.§.2.* Menoch. *de arbitr. caf.415. n.4.* Iul.Clar. *in §.final.q.74.* Scaccia *tract.de indic. part.1.c.11.n.71.* Zerola *in Praxi Episcop. verb. Degradatio*, *in princ.* & Farinac. *in tract.crimin.quast.8.n.72.*) duplex sit degradatio: vna realis, seu actualis; altera verbalis.

Verbalis est, cùm ab Episcopo contra Clericum profertur sententia, cuius vigore priuatur ille Ordinum susceptorum executione, seu ministerio; actualis autem est, cùm Clericus per sententiam non solùm priuatur Ordinum susceptorum executione, seu ministerio, sed etiam actualiter & personaliter priuatur & spoliatur Ordinibus Ecclesiasticis. Abbas *in c. Qualiter*, *& in c. Quando*, *n.10.de accusation. & in c. At si Clerici*, *§.de Adulteriis*, *n.14.de Iudiciis*, & alij cum Glossa *in c.Idcò*, *verb. Ac restitutionibus*, *2.q.6.*

7 Et hæc degradatio posterior propriè est degradatio (quæ in Ecclesiastico foro æquiparatur separationi animæ à corpore, sicuti præter alios notant Candelabrum *part.3.tract. de depositon.& degradation.n.7.* & Maiolus *de irregularit.lib.3.c.22.n.2.*) quia degradatio prior illa verbalis potiùs dici debet propositio.

Et quidem, quod depositio & degradatio verbalis sit vnum & idem, patet *ex c. degradatio, de pœnis in 6. & ex c.si quis latens*, *22.q.3.* & tradunt Ioan.Aloys. de Leo *in l.Officiale*, *Cod.de Episcop. & Cleric. n.14.* Iul. Clar. *in 6.finali*, *q.74.in princ.* Peña *in director. Inquif. scholio 69.col.5.* Farinac. *in pract.crimin.q.8.n.72.* Flamin. Chartar. *in tract.de execus.sent.capit. bannit. cap.1. num.289.* Menoch. *de arbitr. caf.415.n.5.& 7.* Scaccia *tract.de indic.part.1.cap.12.num.71.* & Grass. *de effect. Cleric.effect.1.num 816.*

8 Et quod degradatio & depositio, quin etiam & suspensio sæpè confundantur, & pro vno & eodem sumantur, patet etiam *ex cap. Sacerdos*, *cap. Dictum est*, *cap. Clericus*, *& cap. Archidiaconus*, *dist.81.*

9 Aduerte tertiò, quod Clericus depositus, seu degradatus verbaliter, gaudeat priuilegio Canonis 17. *q. 4. cap. Si quis suadente Diabolo*, ita vt qui illum percusserit, incurrat excommunicationem prædicti Canonis, Glossa *in cap. Degradatio*, *verb. Priuilegio Clericali*, *de pœnis in 6.* Quod tamen intellige, si prædictus Clericus viuat instar Clericorum, & deferat habitum & tonsuram. Glos. *in cap. ex parte*, *de Cleric.coniug.verb. sæcularitèr*, Abb. *in cap. Ad abolendam*, *de hæret.n.11.& in cap.Nouimus*, *de verb.signif.n.2.* Enriquez *lib.13.cap.55. n.3.* Toler. *lib. 1.cap.17.* & alij communiter.

10 Aduerte quartò, quod Clericus similiter depositus, seu degradatus verbaliter, (si similiter viuat instar Clericorum, & deferat habitum & tonsuram) gaudeat etiam priuilegio fori, itavt non possit conueniri coram Iudice sæculari, nec capi, nec puniri à Iudice laïco, nisi tradatur Curiæ sæculari à Iudice Ecclesiastico, Dec. *in l.In omnibus causis*, *de reg.iur.num.18.* Clar. *quast.36. num.32. & seqq.* Syluester *verbo Degradatio 1. num.8.* Peña *in director. Inquis. part. 3. schol.49. §. Postremò quamuis*, Maranta *in Practica*, *part.4.disp.11.n.71.* Menochius *lib.8.conf.789. num.9.* Scaccia *tract.de indic. part.1.cap.11. num.73.* Salzedo ad Diaz, *cap.135. circa finem*, *& cap.139.verf. Et cum Clericus*, *& cap.150.littera C*, *verf.Nam quando*, Farinacius *lib.1.quaest.8.n.73.* Bobadilla *lib.2.cap.12.num.38.* & Grass. *de effect. Clericat.effect.1.num.824.*

11 Cæterùm (cùm dixi, quod Clericus depositus, seu degradatus verbaliter gaudeat vtroque priuilegio Clericali, Canonis scilicet & fori) intellige si talis Clericus depositus, seu degradatus verbaliter non sit incorrigibilis, quia si incorrigibilis fuerit, amittit vtrumque prædictum priuilegium, Angelus *verbo degradatio*, *n.1.* Syluester *n.8.* Nauarr. *cap.27. n.82.* & Bernard. Diaz *in practica*, *cap.139.*

12 Aduerte quintò, quod è contra Clericus degradatus realiter amittat etiam vtrumque priuilegium, Canonis scilicet & fori, *c.Degradatio, de pœn.in 6.* & Doctores communiter *in locis suprà citatis*, cum Decio, Claro, & aliis, quos in principio præcedentis aduertendi citabam. Et quidem, quod Clericus degradatus realiter possit coram Iudice sæculari conueniri, & ab illo etiam sine alia traditione capi & puniri, docent Abbas *in cap. Tua*, *n.2.de pœnis in 6. & in c. Ex parte*, *n.3.de Cleric. coniug.* Franch. *in c.2.&.finali*, *de præbendis in 6.* Syluester *verbo Iudex 1. num.4.* Menoch. *de arbitr.caf.415. num.6.* Roland. *lib.1.conf.4.n.24.* Bernard. Diaz *in Practic.n.133.* Bobadilla *lib.2.cap.18.n.38.& 74.* Alciatus *in c.Cùm non ab homine*, *de indic. num.108.* Farinacius *in tract.crimin.q.8. num.73.* Grass. *de effect.Cler.effect.1. n.823.* Vinius *lib.1.commun.opinion.litt. C*, *n.61.* Betoius *in c.At si Clerici*, *n.273. de indiciis*, Bossius *in crimin. tit.de foro compet. n.140.* Maranta *in Practica*, *part.4. disp.11.n.71.* Peña *in director.part.3.comment.49.* Chartar. *in tract. de execut.sentent.cap bannit. cap.1.n.286.* & Scaccia *tract.de indic.part.1.cap.11.num.58.* qui tres vltimi Doctores subdunt, idem esse quod Clericus degradetur realiter, ac si, præcedente tamen degradatione verbali, tradatur Curiæ sæculari: quod Scaccia *loco suprà citato*, *n.76.* asserit esse certum.

13 Ex quibus sequitur, quod qui percusserit Clericum degradatum realiter, vel Clericum depositum, seu degradatum verbaliter, sed incorrigibilem, non incurrat excommunicationem Canonis *Si quis suadente diabolo*, & quod non prohibeatur Iudex sæcularis capere & punire talem Clericum.

14 Cæterùm (quamuis vterque prædictus Clericus amittat vtrumque prædictum priuilegium, scilicet Canonis & fori) non tamen propterea, si habeat Ordines sacros, liberetur ab obligatione recitandi diuinum Officium. Angel. *verb. Degradatio*, *n.4.* Syluester *eodem verbo*, *quæst.8.* Tabiena §.2. & Nauarrus *de oratione*, *cap.7.num.17. & cap.21.num.17.* Quemadmodum neque liberatur à prædicta obligatione recitandi prædictum diuinum Officium is qui fuerit excommunicatus, suspensus, vel interdictus. Syluester *verb. Hora*, *quaest.3.* & Nauarr. *cit.cap.7.num.17.* quia par non est, vt quis ex delicto commodum reportet, & soluatur vinculo obligationis præcedentis, præsertim cùm recitatio diuini officij et pœnæ non repugnet. Idem tradunt
15 aliqui de damnato ad triremes, quamuis alij probabiliter sentiant oppositum, quia dum per vim in illo supplicio distinetur, satis habet afflictionis: tum quia rarò tunc habet animum paratum ad recitandum diuinum Officium: tum quia cederet in dedecus Ordinis Ecclesiastici, si scilicet recitando diuinum Officium in illa hominum colluuie ostenderet statum suum, quod sit in sacris.

16 Aduerte sextò, quod cùm in iure imponitur pœna depositionis, intelligi debeat de depositione verbali. Enriquez *lib.13.de excommun. c.55.n.5.* Bernard. Diaz *in Pract.cap.140.n.4* & alij passim, quia in pœnalibus & odiosis mitior & benignior pars est amplectenda, & in dubio standum est potiùs pro reo.

17 Aduerte septimò, quod in omnibus illis casibus, in quibus Clericus degradatur, & brachio sæculari traditur, talis Clericus sit pœna mortis afficiendus. Sic Doctores communiter, quos sequitur Auila *de cens. part.4. dub 3.circa fin.* Pro nullo tamen crimine (quamuis graue fuerit) imponitur degradatio, nisi in iure fuerit id expressum. Couar. *lib.pract.quaest.32.n.2.* Bernard. Diaz *in practica*, *cap.140.num.1.* Enriquez *lib.24.c.55.n.5.* Casus verò in quibus Clericus possit degradari, tradunt Couarr. *loc.suprà cit.* Farin. *lib.1.q.8.num.47.57. & 58.*

Bernard.

Bernard. Diaz *vbi suprà, cap.97. num.4.* & ibi Salzedo *in Addit. cap. 519.* & Garzias *de Nobilit. glos. 9. num.29.*

19 Aduerte octauò, quod quando degradatur verbaliter, & per sententiam relinquitur Curiæ sæculari Clericus absens, possit tunc à Iudice sæculari, etiam pœna mortis, sine alia degradatione reali, seu actuali puniri. Peña *in director. part. 3. comment.49. §. præterea dico,* & Chartar. *de exeqm. sentent. cap. bannit. cap. 1. num. 588.* qui tamen subdunt, melius esse quod priùs degradetur realiter, seu actualiter, & quod Iudex sæcularis petere debeat à Prælato Ecclesiastico, vt sic realiter scilicet eum degradet. Angel. de Castro *inter consil. criminal. diuers. consil. 37. tom.2.* & alij. quos sequitur Farin. *lib. 1. quæst. criminal. quæst. 8. num. 109.*

20 Quænam autem forma, seu quænam cæremonia & solemnitas adhibenda sit, quando degradatur Clericus absens, habetur *in director. Inquis. part. 3. n. 215.* & tradit ibi Peña *comment. 48. littera D*, Aloysius de Leo *in l. Officiales, Cod. de Episcop. & Cleric. num. 15.* Menoch. *de arbitr. cas. 415. num. 8. & seqq.* Scaccia *tract. de iudic. part. 1. cap. 11. num. 73. & seqq.* Maranta *in Practica, part. 4. dist. 11. n. 71. & 72.* & Farinacius *in pract. crimin. quæst. 8. n. 72.* & habetur etiam *in Pontificali Romano, pag. 190.* & quænam forma adhibenda sit quando degradatur Clericus præsens, habetur *in cap. Degradatio, de pœnis in 6. in cap. Cùm ab homine, de indic. in cap. Nouimus, de verb. signific. in cap. Non potest, de re iudic. & in cap. Felix V. quæst. 7.* & habetur etiam in Tridentino *sess. 13. cap. 4. de reform.* & in Repertorio Inquisit. *verbo Degradatio, vers. Forma autem,* & tradit Mandosius *ibi, lit. B.*

21 Cùm degradatur Sacerdos, interesse debent Episcopi sex, cùm verò degradatur Diaconus, interesse debent Episcopi tres, *cap. Si quis tumidus, cum duob. seqq. 15. quæst. 7.* At cùm quilibet istorum degradatur propter hæresim, sufficit solus Episcopus, præsentibus tamen Abbatibus, & Prælatis suæ Diœcesis: quod est speciale in isto crimine hæresis, *cap. 1. de hæretic. in 6.* ibi: *Quoniam Episcoporum numerus ad degradationem Clericorum à Canonibus constitutus non potest de facili conuenire, concedimus vt Sacerdotem, vel alium Clericum in sacris constitutum*, cùm pro hæresi fuerit sæculari Curiæ relinquendus, aut perpetuò carcerandus, conuocatis Abbatibus, alijsque Prælatis & religiosis personis, & litteratis suæ Diœcesis, de quibus expedire videbitur, vnus solus Episcopus possit degradare. Et tradunt præter alios Simanch. *de Cathol. Institut. tit. 46. num. 69.* & Peña *in directorio, part. 3. comment. 45. vers. Olim autem.*

Cæterùm, quandonam Clericus amittat priuilegium Canonis, fori, vel exemptionis gabellarum, & quandonam & qualiter degradari debeat in criminalibus, satis dixi *in tract. de Immunit. & Iurisdict. Ecclesiastica, præsertim Tomo priori.*

22 Aduerte nonò, quod quando sententia profertur in hæreticum absentem, puniri in loco publico debeat eius statua, seu imago, quæ habeat infixum nomen, & cognomen hæretici (cuius memoria damnatur) & quæ statim Curiæ sæculari detur vt comburatur. Scaccia *de iudic. caus. cap. 98. num. 4.* Simanch. *de Cathol. Institut. tit. 2. num. 8. & in Enchirid. tit. 45. num. 4.* Paramus *de orig. Sanctæ Inquisit. lib. 3. quæst. 4. num. 87.* Peña *in director. part. 3. comment. 46. n. 216. vers. Contra verò,* Rojas *singul. 134. num. 10.* & Campegius *ad Zanchin. tract. de hæretic. cap. 19. litt. B.*

23 Quod etiam fit, quando post mortem quis condemnatur de crimine hæresis. Rojas *citato singul. 134. num. 10* Farinacius *quæst. 10. n. 36.* & Peña *citata part. 3. comment. 32. §. contra verè,* qui subdit, quod coram prædicti hæretici statua, vel imagine, omnes illius, ac si tunc viueret, hæreticales errores recitentur, & prædicta statua, vel imago comburatur à Iudice sæculari: qui idem Peña *comment. 49. vers. Quando cœperit,* subdit etiam, quod hic modus comburendi statuam, vel imaginem hæretici absentis non sit antiquus; cùm olim ossa defuncti hæretici exhumarentur, & Ecclesiastica sepultura priuarentur.

Obijcies: crimen & pœna delinquentis morte extinguitur (vti constat *ex l. defuncto, ff. de public. indic.* ibi: *Defuncto eo qui fuit reus criminis, & pœna extincta est.* Et quod crimen & pœna delinquentis morte ipsius extinguatur, tradunt etiam Peregrinus *de iur. fisc. lib. 4. tit. 5. in princ.* Iulius Clarus *in §. final. quæst. 51. num. 12.* Gomez *de delictis, cap. 1. num. 18.* Decian. *regul. 173.* Rojas *singul. 50. & singul. 134.* Sebastianus Medices *in tract. Mors omnia soluit, part. 2. conclus. 2. in princ. & conclus. 27. num. 76. & conclus. 32. num. 86.* Simanchas *de Cathol. Institut. tit. 18. n. 2.* & alij passim. Videri poterit etiam Stobæus *serm. 152.* vbi ait: *Viuos castigare decet, & non mortuos; quid enim iuuat mortuos, qui ampliùs non sunt, affligere?* Et Fabius *declamat. 12.* vbi inquit, mortem finem esse, nec sæuitiam vltra facta procedere, esseque eum valdè crudelem, qui adeò hominem exuit, vt ibi pœnam quærat, vbi sensum doloris non inueniat:) Ergo post mortem hæretici non est illius statua, vel imago comburenda. 24

Respondetur: Distinguo antecedens: Regulariter (si scilicet sint alia crimina, præter crimen hæresis, & læsæ Maiestatis humanæ) concedo: specialiter (si scilicet sit crimen hæresis, vel læsæ Majestatis humanæ) nego; quia propter grauitatem criminis, etiam post mortem delinquentis, aduersùs illum proceditur & inquiritur, vt patet ex dictis, & docent præter alios Clarus *loco supra citato, num. 13. & in §. læsa Majestatis, num. 16.* Gomez *tom. 3. de delictis, cap. 1. num. 80. & cap. 5. num. 12.* Rojas *citato singul. 50. & citato singul. 134. num. 9.* Romanus *singul. 436.* Dueñas *vbi suprà,* Sebastianus Medices *cit. conclus. 2. num. 8.* Lancellotus *Instit. Canonic. lib. 4. tit. de hæretic. §. post mortem, & §. hæresis, num. 51.* Simanchas *in Enchirid. tit. 55. num. 3. & tit. 62. num. 3.* Peña *in director. part. 3. comment. 42. vers. In crimine tamen,* Peregrinus *de Iur. fisc. lib. 4. tit. 5. num. 19.* & Gigas *de crimine læsæ Majestatis, lib. 1. tit. Qualiter in crimine læsæ Majestatis procedatur, quæst. 20. num. 3.*

PETITIO IV.

An Inquisitores, & alij Iudices Ecclesiastici reum Iudici sæculari mortis pœna puniendum tradentes, si ille mortis pœna de facto puniatur, incurrant irregularitatem? Vbi etiam, an possint illum sic tradere, & à principio (si sit Religiosus, Nobilis, vel aliqua ratione insignitus) ad carcerem apprehendere, inconsulto supremo Senatu Sanctæ Inquisitionis?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores, & alij Iudices Ecclesiastici, reum Iudici sæculari tradentes, si ille pœna mortis afficiatur, non incurrunt irregularitatem, ex Summorum Pontificum Constitutionibus, quæ recensentur, & quia rogant Iudicem sæcularem, vt misericorditer se gerat contra talem reum: qua protestatione præmissa, nullam incurrunt irregularitatem.*

2 *Inquisitores etiamsi protestationem non præmittant, quin etiam prorsùs eam omittant, nullam adhuc irregularitatem incurrunt. Idemque procedit etiam in Fiscali, secretario, denunciatoribus, & aliis Officialibus in Tribunali Inquisitionis.*

3 *Inquisi*

3 *Inquisitores, si Iudex sæcularis differat executionem, possunt contra eum instare, vt sententiam exequatur, alioquin eundem de hæresi suspectum habebunt, & tamen adhuc nullam irregularitatem incurrent, contra nonnullos oppositum sentientes.*

4 *Inquisitores, cùm tradunt hæreticos Curiæ sæculari puniendos, non tenentur præmittere protestationem.*

5 *Idemque dicas de fiscali, secretario, denunciatoribus, & aliis S. Inquisitionis Officialibus.*

6 *Inquisitor si quis irregularitatem aliquo modo forsan incurrit, alter potest cum illo dispensare ex priuilegio quodam Vrbani III.*

7 *Inquisitores non possunt relaxare reum brachio sæculari, quin neque in Inquisitione Hispanica illum possunt (si sit Religiosus, Nobilis, vel aliqua ratione insignitus) à principio comprehendere ad carcerem, inconsulto supremo Senatu Sanctæ Inquisitionis.*

1 RESpondetur negatiuè. Couarruv. *in Clem. 2. part. 5. §. 5. n. 6.* Simanch. *de Cathol. Instit. c. 34. n. 48.* Felic. *de cens. tit. de Irreg. c. 5. de 5. specie irregularitatis, quæ contrahitur extra bellum, vers. Inquisitor tradens*, Didac. Perez *lib. 8. tit. 4. l. 3. vers. sed dubium occurrit.* Alphons. de Azcued. *ad Cur. P. s. lib. 5. c. 5 t. n. 1.* Peña *in director. part. 2. comment. 20. & part. 3. q. 36. comment. 85. in fine.* Thom. Zerola *in Prax. Episcop. p. 1. §. hæretici, n. 12.* Sayr. *de censur. lib. 6. cap. 18. n. 15.* Auila *de censur. par. 7. disp. 5. sect. 2. dub. 2.* Medina *in summa, lib. 1 1. c. 1. §. 10. reg. 4.* Armilla *verb. Irregularitas, n. 14.* Maiol. *de irregularit. lib. 2. c. 9. & lib. 5. c. 48. §. 2. n. 9.* Scortia *Epitom. 19. Theorem. 24.* Vivald. *de Irregul. ex homicidio volunt. n. 146.* & alij passim.

Probatur, quia sic patet ex quadam Bulla Pauli IV. Cardinalibus concessa (quam postea ad tollendos omnes scrupulos, ne periculo irregularitatis incurrendæ Ministri Sanctæ Inquisitionis ab officio retardarentur, confirmauit Pius V. qui illam extendit ad omnes Inquisitores, eorumque Vicarios, Commissarios, Consultores, & alios prædictæ Sanctæ Inquisitionis Ministros, quantumcunque, & quomodocumque ad hæreticorum condemnationem concurrat:) sic etiam patet ex altera Bulla prædicti Pauli IV. (quæ incipit, *Cùm ex Apostolatus*, & refertur in Bullario, & est 19. inter Constitutiones eiusdem Pauli IV. *tom. 1.*) apud Peñam inter literas Apostolicas, *fol. 157.* in qua similiter habetur, quod Inquisitores quantumcunque, & quomodocumque procedentes aduersus hæreticos, nullarum pœnarum, & censurarum sententias incurrant, & vlteriùs ratio est, quando Inquisitores, & alij Iudices Ecclesiastici tradunt mortis pœna puniendum hæreticum, vel alium reum Iudicibus sæcularibus, rogant eos, vt erga talem reum misericorditer se gerant, qua protestatione facta nullam incurrunt irregularitatem, *ex c. Nouimus, de verb. signific.* tum quia ex dictis Bullis Inquisitores, aliique Iudices & Ministri Ecclesiastici, solùm prohibentur exequi sententiam mortis: Ergo, &c.

2 Quapropter Henriquez *lib. 14. cap. 15. n. 5. litt. B*, in Glossa, Peña, Maiolus, Sayros, Scortia, Zerola, & Auila *in locis suprà citatis*, tenent quod Inquisitores, etiamsi protestationem non præmittant, quin etiam prorsùs eam omittant, nullam adhuc (quod idem de fiscali, secretario, denunciatoribus, & aliis Officialibus in Tribunali Sanctæ Inquisitionis tradunt Doctores, quos citat & sequitur Auila *vbi suprà*,) irregularitatem incurrant, quia Inquisitores & alij Ecclesiastici Ministri non procedunt ad occisionem, neque ad mutilationem executiuè, modo quo *suprà* dicebam, procedere solùm prohibentur.

3 Et hoc adeò verum est, quod si Iudex sæcularis differat executionem, possint Inquisitores contra eum instare, vt sententiam exequatur, alioquin eundem de hæresi suspectum habebunt, & tamen adhuc nullam irregularitatem incurrent. Tabiena *verb. Irregul. 2. n. 15.* Henriquez *num. 5. litt. D, in glossa*, Medina & Auila *in locis suprà cit.* quos sequitur Barbosa *in collectan. tom. 2. lib. 5. tit. 7. cap. 13. num. 5.* quamuis contrarium sentiant alij cum Couarruu. *vbi suprà, num. 6.*

Ex dictis sequitur, quod Inquisitores, cùm tradunt hæreticos Curiæ sæculari mortis pœna puniendos, non teneantur præmittere protestationem (prout habet Textus *in c. Nouissimus, de verb. signific.* Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 34. num. 47.* Auila *loco suprà cit.* & Cened. *in quæst. Canonic. quæst. 15. num. 5.* 4

Idemque dicas de fiscali, secretario, denunciatoribus, aliisque Sanctæ Inquisitionis Ministris, & Officialibus, scilicet quod neque isti, si dictam protestationem omittant, irregulares efficiantur. Sic Doctores iidem *in locis suprà cit.* 5

Aduerte tamen, quod si quis Inquisitorum irregularitatem aliquo modo forsan interdum incurrat, alter possit cum illo dispensare, ex priuilegio quodam Vrbani III. Sic Doctores, quos sequitur Rojas *de hæret. part. 2. num. 421.* 6

Aduerte secundò, quod Inquisitores non possint relaxare quempiam brachio sæculari, inconsulto supremo Senatu Sanctæ Inquisitionis, quia id inter causas grauissimas computatur. Peña *in director. Inquis. part. 3. comment. 96* Molina *de iustit. tract. 5. disp. 28. n. 14.* (quatenus expressè ait, quod nullus relaxatur brachio sæculari, Senatu supremo inconsulto, tametsi vota Inquisitorum, Ordinarij, & Consultorum omnium consentiant, ob eandem rationem, quam iam *suprà* ego dicebam.) Simanchas *de Cathol. Instit. tit. 34. n. 53.* & alij, iuxta Instructionem Toletanam anni 1561. *n. 66.* 7

Qui subdunt etiam in Hispania sancitum esse, quod Inquisitores particulares nullum religiosum, Nobilem, vel aliqua ratione insignitum comprehendant, quin priùs certiorem efficiant Inquisitorem Generalem, ejusque supremum Senatum, missis ad eus indiciis & probationibus contra talem reum habitis, quodque ex eorum præscripto procedatur, & non aliter. Excipitur tamen casus periculi, fugæ, vel alterius grauis mali, juxta eandem Instructionem Toletanam, *num. 5.*

PETITIO V.

An hæreticus per publicas & supremas potestates debeat affici pœna mortis?

Supposita.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia habet potestatem puniendi hæreticum, ex communi Doctorum sententia, quia is in Baptismo fidem Catholicam professus est.*

2 *Hæreticus fuit aliquando in Ecclesia, cui adhuc etiam ratione characteris baptismalis subiectus manet, & fidei, & Ecclesiæ infert iniuriam consequenter punibilem.*

3 *Qualibet Respublica habet ius & potestatem puniendi transgressores suæ Religionis, & quilibet Princeps suæ militiæ desertores.*

4 *Deus in antiqua lege dedit ius & potestatem Superioribus Populi Iudaici, quod puniret sacrilegos, & eos qui fideles ad Idola veneranda permouerent: consequenter à fortiori eam dedit Christus Dominus suæ Ecclesiæ.*

5 *Constantinus primus, sic volente Synodo Nicæna, Arium cum aliquibus eius sociis in exilium relegauit.*

6 *Imperatores multi ex Sancto Augustino multas leges contra hæreticos tulerunt.*

7 *Iustinianus omnes hæreticos de Imperio suo eiecit, ex Paulo Diacono.*

8 *Hæreticus quod puniatur, est rationabile, pium, vtile, & necessarium.*

9 *Hæretici sunt exterminandi, tanquam insidiatores Ecclesiæ, labefactores gregis, contaminatores hæreditatis, qui Iudæos falsa Religione, Græcos impietate superant, ex sancto Clemente, & ex aliis Patribus ipsos esse puniendos demonstratur.*

10 *Rebelles, & nocentes rationabile, pium, vtile, ac necessarium est vt puniantur.*

11 *Hæretici, sicut & alij peccatores, puniuntur tum propter ipsorum vtilitatem; sic enim sæpè corriguntur, & emendantur: tum etiam vt alij terreantur, & in officio contineantur, & à delictis retrahantur: tum denique vt aliis non noceant.*

12 *Multitudo ex Aristotele necessitati potiùs, quàm rationi paret, & ob bonum commune delicta puniri debent, alioquin innumera delicta & peccata committerentur.*

13 *Hæretici sunt peste infecti, & tanquam pestiferi diligenter arcendi, ipsorum enim malitia ex Patribus superat malitiam homicidarum, & adulterorum, & Christi crucifixorum, & superat etiam malitiam meretricis, quæ supposititium filium sectum voluit.*

14 *Lutherus ipse fatetur, se plusquam salis modium cum Satana comedisse, & ab illo argumenta ad tollendam Missam didicisse.*

15 *Hæreticos contra loquutus est Apostolus* 2. ad Tim. 3. *vbi erunt (inquit) homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, timidi, & voluptatum amatores magis quàm Dei, &c.*

16 *Hæreticus si sit impœnitens, per publicas, & supremas potestates debet affici pœna mortis.*

17 *Hæreticus impœnitens ex legibus etiam Imperialibus damnatur pœna mortis. Vide ibi plures, qui recensentur, vbi licet dispositum sit de Manichæis, seu certi generis sectariis, attamen est eadem ratio de cæteris, idque etiam procedit de iure canonico, iuxta Textum* in cap. Ad abolendam, de hæreticis, &c.

18 *Michaël Imperator ex Paulo Diacono tulit legem, vt hæretici omnes pœna capitis plectantur.*

19 *Falsi Prophetæ olim à vera fide recedentes iubebantur excidi,* ex Deut. cap. 13.

20 *Hæretici, quod pœna mortis plectendi sint, traditur ex Patribus, vbi ex Cypriano habetur, si ante aduentum Christi circa Deum colendum, & idola spernenda hæc præcipuè sunt seruata, quanto magis post aduentum Christi erunt seruanda? Hæresis enim idololatriæ æquiparatur.*

21 *Arius in Alexandrina vrbe vna scintilla fuit, sed quia non statim oppressa est, totum Orbem eius flamma populata est, ex Hieronymo.*

22 *Priscillianus Hæresiarcha cum suis sociis iussus est occidi per Maximum Imperatorem, ex Hieronymo.*

23 *Hæretici Albigenses,* n. 180. *tempore Innocentij III. simul exusti fuerunt, ex Antonio, & Concilio Chalcedonensi.*

24 *Iudices laici non possunt dictam pœnam remittere.*

25 *Hæreticus pariter impœnitens non solùm puniri debet pœna mortis, sed etiam pœna ignis.*

26 *Hæreticus pariter impœnitens non solùm puniri debet pœnâ ignis quomodocumque, sed ita vt etiam viuus comburatur.*

27 *Ignis pœna in hæreticos fuit vsu, & consuetudine paulatim introducta; quapropter minùs rectè Ostiensis, Ioannes Andreas, Abbas, & alij eam deducunt à verbis Christi, Ioannis 15. Si quis in me non manserit, mittetur foras, sicut palmes, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet; Christus enim Dominus ibi non solùm loquitur de hæreticis, sed etiam de peccatoribus in vniuersum, nec de igne nostro, sed de igne gehennæ.*

28 *Fredericus Imperator statuit, quod hæreticus viuus comburatur.*

29 *Pœna prædicta comburij est antiqua, ex pluribus Patribus, & Historicis Ecclesiasticis.*

30 *Blasphemi, Idololatræ, magiam sectantes, & alij similes homines scelesti licitè pœna mortis puniuntur, consequenter etiam hæretici.*

31 *Consuetudo fuit etiam apud alias Nationes, vt qui à Religione, quam putabant veram, recederent, morte punirentur, ob quam causam Athenis occisus fuit Socrates, & Nabuchodonosor Rex legem tulit, vt qui Deum Danielis blasphemaret, occideretur, & eiusdem domus deuastaretur.*

32 *Hæretici vt coërceantur, præter pœnam capitis, non est aliud remedium efficax.*

33 *Adulteratores monetæ, falsarij, & rei læsæ maiestatis humanæ pœna capitis puniuntur.*

34 *Adultera mulier pœna capitis punitur, eo quòd non seruet fidem promissam viro suo.*

35 *Hæretici sunt fures, & latrones, itemque lupi rapaces, qui omnes pœna capitis puniuntur.*

36 *Hæretici Deum impiè blasphemant, cùm Dei auctoritati, & verbo repugnent, & Deo tribuant quod ei non inest, tollant autem quod eidem inest, & Ecclesiæ sunt rebelles, eique grauem inferunt iniuriam, &c.*

37 *Scelesti omnes, quorum scelus notabiliter proximum lædit, pœna capitis puniuntur: consequenter multò magis hæretici puniendi sunt.*

38 *Hæretici perturbant pacem, & tranquillitatem Reipublicæ magis, quàm fures, adulteri, homicidæ, falsarij, periuri, & alij similes scelesti, qui omnes pœna capitis plectuntur: consequenter multò magis hæretici ipsi.*

39 *Hæretici inficiunt alios magis, quàm fures, adulteri & similes scelesti.*

40 *Credere licèt sit donum Dei, est tamen cum Dei auxilio, quod nemini denegatur, in potestate ipsius, quod credat.*

41 *Fides debet esse libera, non consequenter, & ex suppositione, si scilicet illa fuerit iam semel suscepta, sed antecedenter, & absolutè; cùm nemo cogi possit ad illam suscipiendam: susceptam tamen si quis deserat, sicut infert grauem iniuriam Religioni, ita grauiter est plectendus.*

42 *Gentiles in antiqua lege ante circumcisionem factam cogi non poterant ad amplectendum Iudaismum: at post eam cogi poterant ad obseruandam legem Mosaicam.*

43 *Hæreticus, si loquamur de pœnis spiritualibus, est tantùm vitandus: secùs autem si loquamur de pœnis temporalibus.*

44 *Ecclesia non punit Iudæos, sed eos tolerat: at non ideò sequitur, quod tolerare debeat hæreticos, quia Iudæi nunquam nostram fidem receperunt, sicque nunquam Ecclesiæ subditi facti sunt: at secus hæretici, qui fidem susceperunt, & subditi eidem facti sunt.*

45 *Iudæi sic viuere ex Augustino permittuntur, ad hoc vt Scripturæ sacræ testimonium conseruent.*

46 *Quamplures ob metum pœnæ ad fidem redeunt, sicque de facto videre est in illis locis, vbi viget sanctæ Inquisitionis Officium.*

47 *Sanctus Martinus reprehendebat Iudices & Principes Christianos, quòd hæreticos pœna capitis punirent; quia nondum nouerat, legibus cautum esse, quod hæretici pœna capitis punirentur; vel quia Iudices, & Principes Christiani sic hæreticos puniebant, non tam ex affectu virtutis, ac fidei, quàm*

ex

ex affectu odij, & vindicta, &c.

48 Sanctus Martinus quosdam Episcopos reprehendebat, quòd permiserint, vt Priscillianus appellare potuerit ad Imperatorem.

49 Sanctus Augustinus, Cyprianus, Bernardus, Iustinus, & Ambrosius senserunt, hæreticos non esse puniendos pœna capitis. At Augustinus dictam sententiam retractauit, vt ex pluribus locis eiusdem apertè demonstratur. Cyprianus tantùm loquitur, quando si punirentur, maiora mala sequerentur. Bernardus tantùm docet, hæreticos potiùs rationibus conuincendos, quàm armis. Iustinus solùm dicit, eos non esse puniendos propter tumultum Populi, & Ambrosius negat à Iudicibus Ecclesiasticis tantùm pœna capitis esse puniendos; non tamen à iudicibus laicis: consequenter non obstant eorum dicta contra punitionem eorundem.

50 Hæreses erant tempore Apostolorum, & tamen tunc hæretici pœnis temporalibus non puniebantur, quia tunc id non expediebat: at ex eo, quod tunc talis consuetudo non fuerit, non sequitur, Ecclesiam non habuisse talem potestatem.

51 Sanctus augustinus ait, quod Reges, & Principes sæculares debeant hæreticos punire; idemque sentire videntur Gregorius, Leo, & alij Sancti Patres ex eo, quod Ecclesia in executione sua iurisdictionis & potestatis, vtatur tanquam Ministro, & instrumento brachio Principum sæcularium; &c.

52 Isaias 11. vbi dicit: Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo decumbebit: & vitulus & leo, & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos. Et paulò post, Non nocebunt, & non occident in vniuerso monte sancto meo: Per hæc verba solùm significat, quod in Ecclesia Christi pacificè simul conuersabuntur pauperes, & diuites, crudeles, & mansueti, iusti, & peccatores; impatientes, & patientes; nobiles & ignobiles, &c.

. Idem etiam habetur Oseæ 2. vbi sensus dictæ Scripturæ aperitur, & declaratur.

53 Ecclesia ex Scripturis allegatis non sequitur, quod non possit persequi, & pœna etiam mortis, non quidem ex odio, sed ex zelo iustitiæ punire, tanquam pacis & fidei perturbatores hæreticos.

54 Aperitur sensus verborum Isaiæ, cap. 11. in fauorem hæreticorum pœnitentium, quamuis etiam dici possit, quod & hæretici, qui sunt serpentes, & aspides, non nocebunt, neque damnum inferent Catholicis; quia licèt videantur illi nocere, reuera tamen non nocent, sed eos in doctrina, & virtute Catholica se exercere faciunt.

55 Homines potentes & crudeles in sacra Scriptura appellantur lupi, leones, pardi, pantheræ, & vrsi.

56 Isaias cap. 2. vbi habet: Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces; non leuabit gens contra gentem, &c. describit solùm tempus Aduentus Messiæ, prout demonstratur ex eodemmet Isaia, & ex Patribus interpretibus, consequenter non ex illis verbis sequitur, quod fides Christi non armis, nec hominum cæde sit insinuanda.

57 Item possunt prædicta verba ex plurimorum Patrum interpretatione intelligi de bonis & probis Viris, qui animi affectionibus edomiti, & secum, & cum proximo, & cum Deo magnam pacem habent, &c.

58 Parobola de zizania, Matth. 13. non est intelligenda de hæreticis tantùm, sed de peccatoribus omnibus in vniuersum, quando scilicet si punirentur, grauia mala sequerentur.

59 Hieronymus, Theophylactus, Euthymius, Chrysostomus, Cyprianus, & Augustinus per zizania intelligunt hæreticos, non ita vt excludant cæteros reprobos, sed quia inter cæteros improbos hæretici sunt peiores, de hæreticis faciunt mentionem specialem.

60 Christus Dominus per istam parabolam de zizania non prohibet extirpari hunc, vel illum improbum, seu peccatorem in particulari; sed solùm prohibet, ne probi tentent extirpare omnes improbos, seu peccatores in vniuersum, cùm hoc fieri non possit sine magno damno proborum.

61 Christus Dominus prohibuit, ne hæretici punirentur, quando non possunt cognosci, neque à fidelibus discerni; sed si delictum sit publicum, & cognoscantur qui sint hæretici, qui verò Catholici, parabola nihil officit.

62 Dominus solus potest fictilia vasa confringere, & zizania eradicare, scilicet omnia, vel etiam si discerni non possint, vel immediatè absque vllo medio, cùm Ecclesia tantùm possit mediis Principibus sæcularibus tanquam instrumentis eidem subordinatis.

63 Christus Dominus in illis verbis Lucæ 9. Nescitis cuius spiritus estis, filius hominis non venit animas perdere, sed saluare, solùm significat se voluisse suam doctrinam Euangelicam in Orbe terrarum introducere per externam violentiam more Tyrannorum volentium alia Regna vsurpare.

64 Item ibi reprehenduntur a Christo Domino Apostoli cupientes Samaritanos non tam ex affectu salutis animarum, sed ex affectu odij, & vindictæ per ignem puniri.

65 Item ex illo loco ad summum deducitur, quod non pertineat ad Ecclesiam mortis sententiam in hæreticos, seu in alios delinquentes per se, & immediatè exequi.

66 Christus Dominus Luc. 22. & Matt. 26. vbi prohibet Apostolis, ne vtantur gladio, solùm significat, quod non sint ex odio, & vindicta, neque ex propria, & priuata auctoritate vindicandæ iniuriæ.

67 Christus Dominus reprehendit Petrum, quòd sine ipsius iussu seruum Pontificis vulnerauerit; quia temerarium erat, vnum hominem velle cum tanta militum turba pugnare; præsertim quia facilè, si Dominus voluisset, potuisset se liberare, &c.

68 Christus Dominus per illa verba: Qui acceperint gladium, gladio peribunt, non significat, quod omnes illi, qui gladium acceperint, nisi forsan vt plurimum gladio perituri sint; sed alludit ad veterem legem, qua præcipiebatur, quod omnis homicida interficeretur.

69 Item Christus Dominus per dicta verba voluit significare Iudæos, qui contra ipsum gladio venerant, gladio Romanorum perituros.

70 Hieronymus, & alij exponunt prædicta verba non de gladio materiali, sed de gladio spirituali, scilicet de diuina vindicta, quo punientur à Deo in hac, vel in altera vita, vel vt loquitur Augustinus, intellexit de gladio materiali, videlicet peccato, quia vt ipse ait, omnis qui gladio percusserit, gladio morietur; nam ipso peccato anima morietur: alij denique exponunt non de facto, sed de merito, seu secundùm meritum.

71 Paulus Apostolus 2. ad Cor. 10. vbi dicit: Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, &c. solùm significat, Apostolos in Euangelio prædicando non esse vsos armis carnalibus, scilicet vt explicat ibi Chrysostomus, opibus, gloria, Principatu, humana scientia, facundia, astutia, simulatione, gladio, scuto, &c. quibus homines carnales vtuntur, sed esse vsos armis spiritualibus, &c.

72 Potestas, quam habet Eclesia à Christo Domino puniendi etiam corporaliter hæreticos, & alios delinquentes, potest dici spiritualis, quia licèt directè extendatur in spiritualia, & temporalia ordinen-

tur ad spiritualia, indirectè extenditur etiam ad temporalia.

73 *Arma prædicta dicuntur ab Apostolo, esse potentia Deo; quia scilicet sunt ordinata ad defendendum honorem Dei, vel quia sunt valida, & efficacia per Deum; vel quia sunt virtus Dei, &c.*

74 *Arma prædicta dicuntur item ad destructionem munitionum, quia scilicet sunt ad destructionem syllogismorum, sophismatum eloquentia humana, virtutum philosophicarum, sæcularis potentia, &c.*

75 *Apostolus Paulus vsus est interdum potestate diuina ad corporaliter puniendos delinquentes.*

76 *Apostolus ideò dicit: Principes temporales non sine causa gladium portare, quia ipsis vsus gladij materialis conceditur directè, Ecclesiæ autem solùm indirectè, & eminenter.*

77 *Potestas puniendi in corpore, vel in bonis temporalibus homines, si delinquant, non solummodò, & priuatiuè lege naturæ conceditur Principibus sæcularibus, ita vt nullo modo concedatur Ecclesiæ; sed ita vt indirectè concedatur etiam Ecclesiæ.*

78 *Idque maximè verum est in crimine hæresis, quod potest, & debet Ecclesia per se, vel per alios punire.*

79 *Necesse est hæreses esse, non antecedenter, & absolutè, quia quicumque peccat, liberè peccat, ita vt possit non peccare, alioquin non peccaret, cùm Deus non obliget ad impossibile: oportet autem esse consequenter, & ex suppositione, quod Deo permittente sic homo ex sua malitia liberè se determinauerit.*

80 *Deus non ex eo, quod permittat hæreses, eas vult, quia permittit etiam scandala, & cætera omnia peccata, quæ tamen puniuntur.*

81 *Deus permittit hæreses, ita vt in hac vita nunquam hæreticos puniat; sed non inde sequitur, quod Ecclesia illos punire non debeat in hac vita, etiamsi Deus puniat in altera.*

82 *Deus etiam punit tempore suo hæreticos in hac vita.*

83 *Iudas qui primus fuit inter Christianos hæreticus, laqueo se suspendit, & crepuit medius.*

84 *Simon Magus Hæresiarcha, cùm volare arte magica niteretur, orante S.Petro in terram præceps corruit, & confractus est.*

85 *Lucianus apostata, cũ diu, & multum aduersus Christum, & Ecclesiam latrauerit, à canib. dilaniatus fuit.*

86 *Manes Persa dictus Manichæus, Rege sic volente arundine fuit excoriatus, eiusdemque corpus fuit traditum bestiis deuorandum. Cutis verò paleis expleta, instar vtris ante portam vrbis suspensa.*

87 *Iulianus apostata, lancea, sicuti quidam volunt, à dæmone transfossus, desperans miserè mortuus est.*

88 *Donatistæ quidam, qui sacrosanctam Eucharistiam canibus suis comedendam tradiderunt, ab iisdem canibus rabie accensis, tanquam non domini, sed ignoti, & inimici lacerati fuerunt.*

89 *Arius eodem tempore, quo furore armatus in Ecclesiam pugnare aggrediebatur, animam, viscera, & excrementa turpiter effudit.*

90 *Nestorius blasphema lingua à vermibus exesa, & consumpta, apud Insulam quandam exulans infeliciter abiit.*

91 *Lutherus, cùm vespere benè comedisset, & bibisset, atque hilaris decubuisset, postridie exanimis in lectulo repertus est.*

92 *Caluinus calculo, podagra, hæmorrhoide, phthisi, asthmate, hemicrania, fluxione, & sanguinis excreatione laborans animam exhalauit.*

93 *Hæreticos pœnis corporalibus, præsertim pœna capitis punire esset contra mansuetudinem Ecclesiæ, si ea id faceret quomodocumque; at quia id facit monendo prius hæreticos, vt ad fidem redire velint, & tamen illi sunt pertinaces, vel relapsi, non est contra mansuetudinem, sed potius pro mansuetudine; mansuetudo enim debet esse talis, vt puniantur delinquentes, & seruetur iustitia.*

94 *Apostoli mites, & mansueti fuerunt, & tamen compluries spiritu seueritatis vsi sunt: nam Petrus occidit Ananiam, & Saphiram coniuges, & Paulus tradidit fornicarium Sathanæ, &c.*

95 *Hæretici pœnitentes licèt pœna mortis puniantur, non est periculum, quod damnentur; & ideò non currit argumentum in oppositum, sicut neque habet locum in hæreticis pertinacibus; cùm bonum Ecclesiæ bono particulari sit præferendum, & ipsis hæreticis, non autem Ecclesiæ sit imputandum, si non saluentur.*

96 *Hæretici non sunt membra Ecclesiæ simpliciter, & absolutè loquendo, quatenus scilicet non retinent etiam fidem: sunt tamen membra Ecclesiæ secundùm quid, quatenus scilicet retinent saltem characterem baptismalem, per quem se subdiderunt Ecclesiæ.*

97 *Homicidæ, fures, latrones, adulteri, & similes homines scelesti, ex eo quod perturbant pacem, & tranquillitatem Reipublicæ, seu Politicam, puniuntur pœnis corporalibus à Principibus & Ministris sæcularibus: at non inde sequitur, hæreticos esse puniendos tantùm pœnis spiritualibus à Prælatis Ecclesiasticis, quia ipsi perturbant vtramque pacem, & tranquillitatem, &c.*

SVppono 1. quod Ecclesia habeat potestatem punien- 1
di hæreticum. Est sententia communis DD. Et patet
ex iis quæ dicebam *suprà, dubit.* 159. & vlteriùs

Probatur, quia hæreticus in Baptismo fidem Catho-
licam professus est, & eam obseruare promisit: ergo
eam deserendo grauem fidei, & Ecclesiæ iniuriam in-
fert, sicque Ecclesia debet habere ius, & potestatem
eum puniendi, & in fide suscepta retinendi.

Confirmatur, quia hæreticus fuit aliquando in Ec- 2
clesia, cui adhuc etiam ratione characteris baptismalis
subiectus manet: ergo conueniens non est, vt ob pro-
prium scelus, & iniuriam, quam fidei, & Ecclesiæ in-
fert, ab Ecclesiæ potestate subtrahatur; alioquin ex pro-
prio scelere commodum reportaret, & dolus, & fraus
ipsi patrocinaretur, contra id quod habetur *in c. 1. 23.
q. 6. & in c. constituit, 20. q. 3.*

Confirmatur 2. quia quælibet Respublica habet ius, 3
& potestatem puniendi transgressores suæ Religionis, &
quilibet Princeps etiam habet ius, & potestatem punien-
di desertores suæ militiæ: ergo sic & Ecclesia.

Confirmatur 3. quia Deus in antiqua lege dedit ius,
& potestatem Superioribus populi Iudaici, quod puni- 4
rent sacrilegos, & eos qui fideles ad idola veneranda
permouerent, sicuti constat *ex c. 13. 17. 19. & 21. Deut.*
Ergo multò magis dicendum est, quod Christus Do-
minus hanc potestatem dederit suæ Ecclesiæ, cùm hæc
sit Respublica perfectior, & multò latior, per totum
scilicet terrarum Orbem extensa.

Confirmatur 4. quia, sic volente Synodo Nicæna 5
Constantinus I. Arrium cum aliquibus eius sociis in
exilium relegauit (sicuti refert S. Augustinus *lib. 1. contra* 6
Epistolam Parm. c. 7. Qui idem S. Aug. *in Epist. 166.* re-
fert etiam quod multi Imperatores multas leges contra
hæreticos tulerint) & Iustinianus omnes hæreticos de
Imperio suo eiecit (sicuti refert Paul. Diaconus *lib. 16.*) 7
Ergo dicendum est, quod Ecclesia talem habeat pote-
statem, ne dicamus, quod pij, & religiosi Imperatores &
Principes iniquas leges condiderint.

Suppono 2. quod sit rationabile, pium, vtile, ac ne- 8
cessarium, vt hæreticus puniatur. Suarez *de fide, disp. 20.
sect. 3. n. 6.* Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 46. n. 1. & seqq.
& in Enchirid. tit. 1. n. 1. & seqq.* Castro *lib. 2. de iust. hær.
punit. c. 12.* Decian. *in tract. crim. lib. 5. c. 40.* Læl. Zech.
in sum. p. 1. tit. de fide, rubr. de hæresi, c. 11. n. 16. Roffen-
sis *art. 33. contra Lutherum,* Bellarmin. *lib. 3. de laicis,
c. 21. & 22.* & Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 13.* Patet ex dictis,
& vlteriùs

Probatur 1. Auctoritate, quia S. Clemens *lib. 4. consti-
tut. c. 28.* [ait, Hæretici sunt exterminandi, tanquam insi-
diatores Ecclesiæ, labefactores gregis, contaminatores
hæreditatis,

hæreditatis, qui Iudæos falsa Religione, Græcos impietate superant.] Et S. Leo *epist.8. ad Episcopos Italiæ*, de Manichæis loquens, inquit: [Quos vigilantia nostra reperit, auctoritas, & censura coërcuit.] Et paulò post, *& in epist.83.* [Pertinacea autem per publicam potestatem perpetuo sunt exilio relegati.] Et Lucius primus *in epist. ad Episcopos Galliæ* scribit. [Hæretici seuerè sunt extirpandi.] Idem etiam asserunt Cyprian. *lib. de vnit. Eccles.* Ambrosius *lib.1. de Pænitentia, c.14.* quatenus ait: [Sequestrari oportet grauiter lapsum, ne modicum fermentum totam massam corrumpat.] Augustinus *lib. contra Donatistas, c.4. & 20. tract.10. in Ioan. epist.48. & lib.2. retractat. c.5.* Hieronymus *epist.53.* Origenes *homil.9. in Numer.* & Patres Concilij Toletani *quæst. canon.57. & 59.* & tandem Innocentius I. quatenus Catafrigenses, & Gelasius quatenus Manichæos in exilium miserunt.

10 Probatur secundò ratione; quia rationabile, pium, vtile, ac necessarium est, vt puniantur rebelles, & nocentes, sicuti habetur ex Petro *epist.1. c.2.* & ex Paulo *ad Rom. c.13.* quatenus ibi Principes dicuntur Ministri Dei, & malefacta vindicare: ergo rationabile, pium, vtile, ac necessarium est, vt puniantur hæretici, qui sunt Ecclesiæ rebelles, sacrilegi, & fidei contemptores.

11 Confirmatur, quia hæretici (sicut & alij peccatores) puniuntur; tum propter ipsorum vtilitatem, *ex Prouerb.5.* & ex Apostolo *ad Corinth.17.* sic enim sæpè corriguntur, & emendantur, vt obseruat S. Augustinus *epist.48.50. & 61. & lib.1. contra Parmen. c.7.* iuxta illud Psalm.22. *Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt, quem enim Dominus diligit, eum castigat, & punit, & vexatio dat intellectum.* Isaiæ 28. Vnde & Deus, vt ad se Paulum traheret, per pœnam cæcitatis temporalem id fecit, *Act.9.* Quod etiam notauit S. Leo *epist.4.* ibi: Profuit ista distinctio: dum ad spirituale remedium nonnunquam recurrunt, qui timent temporale supplicium: impediuntur etiam, ne liberiùs peccent, & ne alios inficiant, & peruertant. Quapropter hæreticis obstinatis rectè dixit Bellarminus *lib.3. de laicis, c.22. circa fin.* [Beneficium est, quod de hac vita tollantur: nam quo diutius viuunt, eo plures errores excogitant, & maiorem sibi damnationem acquirunt.] Tum secundò, vt alij terreantur, & in officio contineantur, & à delictis retrahantur: vt enim ait Aristoteles *lib.10. Ethic. cap.9.*

12 [Multitudo necessitati potiùs, quàm rationi paret.] Et ob bonum commune delicta puniri debent, alioquin innumera delicta & peccata committerentur, *cap. vt fama, de sent. excomm.* quod etiam dicitur *ad Titum 5.* ibi: [Peccantem coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant.] Tum tertiò, vt aliis non noceant. Quæ omnia (sicuti adnotarunt Ambrosius, Hieronymus, & Augustinus *locis suprà citatis*) præcipuè locum habent in hæreticis: Ergo, &c.

13 Confirmatur secundò, quia hæretici sunt peste infecti, & tanquam pestiferi diligenter arcendi: ipsorum enim malitia (sicuti dicerunt Hieronymus *epist. ad Damasum, & in dialog. aduersùs Lucifer.* Augustinus *lib.1. de Baptismo, c.4. & lib.2. c.8.* Irenæus *lib.4. c.62.* & alij, superat malitiam homicidarum, & adulterorum, & Christi crucifixorum, qui vestem inconsutilem integram seruarunt, *Ioan.19.*) & superat etiam malitiam meretricis, quæ suppostitium filium sectum voluit, *3. Reg.*
14 *c.1.* Quod & inde quoque patet, quia Lutherus ipse *de angul. Miss.* fatetur, se plusquam salis modium cum Satana comedisse, & ab illo argumenta ad tollendam Missam didicisse: & Apostolus *2. ad Timoth.3. vers.2. de*
15 *hær.* inquit: [Erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores magis, quàm Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes, &c.] Ergo cùm hæretici sint tales, absque dubio rationabile, pium, vtile, ac necessarium est vt puniantur. His suppositis, sit

Difficultatis Resolutio.

Respondetur igitur: hæreticus, si sit impœnitens, 16
per publicas, & supremas Potestates debet affici pœna mortis: patet ex iis, quæ dicebam *supr. Dubitatione 158.* (vbi etiam de hac re vide) & docent Ostiensis *in c. ad abolendam, de hær. n.6.* Abbas *ibid. n.13.* Zabarella *n.80.* Ioannes Andreas *n.6.* Butrius *num.17.* Anchataran. *num.7.* Henricus *n.19.* Syluester *verbo Hæresis 1. num.14.* Raynerius *eod. verb. c.5. vers. Quartum est.* Bellarminus *lib.3. de laic. c.21. & 22.* Castro *lib.1. de inst. hær. punit. c.9. & lib.2. c.21.* Suar. *de fide, disp.23. sect.1.* Valentia *2.2. disp.1. q.11. punct.3.* Azor. *tom.1. lib.8. c.13. q. vlt. vers. vlt. pœna,* Albertin. *de agnoscend. hær. q.8. & q.34. n.52.* Rojas *de hær. p.1. n.590. & p.2. assert.21.* Petr. Gregorius *syntagm. iur. lib.33. c.8. n.20.* Antonius Gomez *de delictis, cap.2. rubr. de crim. lesæ maiestat. n.1.* Couarruu. *lib.2. var. c.10. n.10.* Simanch. *de Cathol. instit. tit.46. n.42.* Bossius *tit. de hær. n.37.* Menoch. *de arbitr. lib.2. cas.374. n.1.* Afflict. *in constit. Regn. de hær. rubr.1. n.36.* Turrian. *de fide, disp.56. dub.1.* Roffensis *art.33. contra Lutherum,* Osius *lib.1. contra Brentium*, & alij communiter.

Prima Probatio ex Auctoritate.

Probatur primò, quia sic patet *ex l. Ariani, §. Ma-* 17
nichæi, C. de hær. (vbi quamuis sit sermo solùm de Manichæis, est tamen eadem ratio de cæteris,) & *ex leg. Quicumque, §. eas, C. eod.* quatenus ibi dicitur: *Vltimo supplicio afficiantur, qui illicita docere tentauerint.* Vbi quamuis fiat mentio solùm de docentibus, est tamen eadem ratio de addiscentibus. Gloss. *in c. excommunicamus 1. verbo Puniendi, de hær.* cùm sicuti dicitur *in l. culpa, C. de malefic.* docere, & discere illicita æquiparentur: *& ex l. vbicumque, ex l. sequenti, ex l. Manichæi, Cod. de hær.* (quatenus ibi dicitur, quod hæretici Ministris laicis sint tradendi, debita, id est, secundùm leges, quæ est pœna mortis, animaduersione puniendi) & *ex c. excommunicamus, de hær.* & tandem *ex c. super eo, de hær. in 6.*

Confirmatur, quia & Michaël Imperator tulit le- 18
gem, vt hæretici omnes pœna capitis plectantur, sicuti refert Paulus Diaconus *lib.15. histor.*

Confirmatur secundò, quia olim etiam falsi Pro- 19
phetæ à vera fide recedentes, iubebantur occidi, sicuti constat *ex Deut. c.13.* quatenus ibi præcipitur, vt falsus Propheta interficiatur, quia *locutus est,* inquit Textus, vt vos auerteret à Domino Deo vestro. Videri etiam poterit Textus *in c.18. & in lib.3. Reg. c.18. & in lib.4. c.10. & 23.*

Confirmatur tertiò, quia & quod hæretici pœna 20
mortis plectendi sint, tradunt etiam S. Cyprianus *contra epist. Parmen. c.7. & de veritate Eccles. c.7. & in exhortatione ad Martyres, c.5.* quatenus ait: [Si ante aduentum Christi circa Deum colendum, & idola spernenda hæc præcipuè sunt seruata, quantò magis post aduentum Christi erunt seruanda?] Hæresis enim idololatriæ æquiparatur; quandoquidem dogmata hæretica, inquit Hieronymus *ad Galat. 5.* sunt idola, quæ fidelibus ab hæreticis adoranda proponuntur. Symmac. Papa apud Suarez *tract. de fide, disp.23. sect.1. n.3.* quatenus inquit: [Ferro abscindanda sunt vulnera, quæ fomenta non sentiunt.] Optatus Mileuitanus *lib.3. contra Parmen.* quatenus asserit, quod propter hæreses occisi fuerint Donatistæ. Gregorius *lib.1. epist.71. & 72.* Bernardus *serm.66. in Cantic.* Leo *epist.19. ad Turibium, c.1.* Hieron. *in c.5. ad Galat.* in illa verba. [Modicum fermentum to- 21
tam massam corrumpit, quatenus scribit: [Arius in Alexandria vrbe vna scintilla fuit, sed quia non statim oppressa est, totum Orbem eius flamma populata est.] Et quatenus *lib. de Vir. illustr.* refert, Maximum Imperatorem præcepisse, quod Priscillianus Hæresiarcha cum suis sociis occideretur. Innocentius *epist.25.* quatenus affert exemplum de Chirurgo, qui priùs curat, vt me-

dicamentis volnus sanetur ; at illud, sic manens sanari non potest, ferro amputat, ne corpus reliquum sua tabe corrumpat,) & S. Antoninus 1.*p.tit*.19.§.4.*historia*, quatenus scribit, quod tempore Innocentij III. simul exusti fuerint 180. hæretici Albigenses, quod dem babetur in Concil. Caleedon.*c*.1.

24 Aduerte tamen hîc, quod iudices laïci non possint dictam pœnam remittere, sicuti constat *ex c.vt officium, de haret.in* 6. ex Bulla Vrbani IV. incipiente *Licet*, & ex Bulla Innocentij IV. incipiente *Statuimus*, quæ Bullæ referuntur in Directorio Inquisitorum.

25 Aduerte secundò, quod hæreticus (si scilicet fuerit impœnitens, vti dicebam) non solùm puniri debeat pœna mortis, sed etiam pœna ignis, sicuti patet ex Constitutione Federici Imperatoris, quæ incipit *Inconsutilem*, estque apud Peñam *inter literas Apostolicas*, & tradunt Ostiensis *in sum.de haret.§.qua pœna feriatur*, *n*.9. Vitalin.*in rubr.de crim.heres.n*.6. Abbas *in c.Excommunicamus* 1.*de har.in princ*. Socin.*ibid.n*.7. Decian. *in tract. crim.lib*.5.*c*.42.*n*.4. Clar.*in Practica*, §.*haresis*, *n*.7. Rolandus *lib*.3.*cons*.75.*n*.5. Martinus Delrio *lib*.5. *disquis.magicar.sect*.16. Et videri etiam poterit Conc. Chalcedon. *act*.1. vbi habetur, qood Diaconus Episcopus Alexandrinus dixerit : [Si Eutyches præter dogmata Ecclesiæ sapit, non solùm pœna dignus est, sed etiam & igne.]

26 Aduerte tertiò, quod hæreticus, si similiter impœniteos sit, non solùm puniri debeat pœna ignis quomodocumque, sed ita vt etiam viuos combutarur. Calderin. *tract.de haret.in rubr.de pœn.haret.filior*. *n*.10. Simaneh. *de Cathol.institut.tit*.46.*n*.49. Rojas *tract.de haret.p*.5. *n*.360.*& seqq*. Lælius Zecchius *in sum.part*.1. *tit.de fide, rubr.de haret.c*.11.*n*.16. Repertor. Inquisit. *verbo comburi, vers*.1. & Castro *lib*.2.*de inst.haret.punit.cap*.12. qui refert, quod in Italia, Hispania, & Gallia hæretici igne comburendi tradantur, in Flandria, & in aliis inferioris Germaniæ partibus capite plectantur, & alibi ligatis manibus, & pedibus in flumen projiciantur.

27 Aduerte quartò, quod Ostiensis, Ioannes Andreas, Abbas, & alij complures *in c. Ad abolendam, de haretic*. putent pœnam, vt hæretici igne comburendi tradantur, desumi ex eo, qood Christus Dominus *Ioan*.15.dixerit: *Si quis in me non manserit, mittetur foras, sicut palmes, & arescet : & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet*. At minùs rectè, qoia Christus Dominus ibi non solùm loquitur de hæreticis, sed etiam de peccatoribus in vniuersum, nec loquitur de igne nostro, sed igne gehennæ, quapropter Simanch. *de Cathol. instit. tit*.46. *n*.47. Villadi ego *de haret.q*.15.*n*.7. & quidam alij aiunt, pœnam hanc fuisse paulatim vsu introductam, & continuatam, & nullo iure scripto traditam haberi : quorum Doctorum sententia fortasse vera est, si loquamur de legibus in corpore Iuris insertis ; at secus, si loquamur
28 etiam de dicta Constitutione *Inconsutilem*, Federici Imperatoris, quia in ea expressè Federicus Imperator statuit, qood hæreticus viuus comburatur, sicuti suprà notabam.

29 Aduerte quintò, quod hæc pœna sit antiqua, sicuti inquit S. Gregorius *lib*.1. *dialog.c*.4. & inquiunt etiam Claudius Sanct. *lib. de methodo contra sectas veterum Principum*, Paulus Diaconus *lib*.14. Sozomenus *lib*.1. *c*.10. Zonaras, quatenus in vita S. Alexij ait, quod Basilius quidam hæreticus fuerit flammis combustus. Nicephor.*lib*.18.*c*.4. quatenus scribit, quod Constantinopoli similiter alij quidam hæretici fuerint etiam flammis combusti, quapropter grauiter errabant Donatistæ, qui (sicuti refert S. Augustinus *lib*.1.*contra epist. Parm. c*.7. *& epist*.166.*& lib*.2.*contra literas Petilian.c*.10.*& lib*.2. *contra Epist. Gaudentii, c*.17.) negabant, quod liceret Ecclesiæ tradere hæreticum igne comburendum ; cum quibus Donatistis sentit etiam hæreticus Ioannes Hus, vti refertur in Concilio Constantiensi, *art*.14. vbi error iste damnatur, sicut & damnatur in Bulla Leonis X. contra Lutherum, qui etiam sic sentiebat, vti refert Roffensis *art*.33.

Secunda Probatio ex ratione.

Probatur secundò ratione, quia licitè pœna mortis 30
puniuntur Blasphemi, Idololatræ, magiam sectantes, & alij similes homines scelerati. Ergo & hæretici. Consequentia patet à pari, quin à fortiori. Antecedens probatur *ex lib*.3.*Regum, cap*.8.*ex lib*.4.*c*.10.*vers*.25.*& cap*.23.*ex lib*.1.*Machabaor.c*.15.*& Leuit*.10. *vers. secundo, & c*.24.*vers*.16. vbi præcipitur, quod qui blasphemanesit Nomen Domini, morte moriatur : Idem præcipitur *Numer*.2. contra illos, qui Idolis sacrificabant, & *Exodi* 23.*vers*.27. Moyses præcepit, vt occiderentur multa millia Iudæorum, eo quòd idolum vituli adorassent, & à veri Dei fide recessissent, *& Leuitic*.20.*& Numer*.25. *cap*. puniebantur illi, qui ad Magos declinassent, *& cap*.16.*Numer*. terræ hiatu absorbentur schismatici, *& c*.25. *vers*.5.*Deuter*.13.*vers*.6.*& cap*.17.*vers*.12. dicitur : Qui superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, & decreto iudicis, moriatur homo ille. Et *Actor*.5. Petrus occidit Ananiam, quia Spiritui Sancto fuerat mentitus (de quo facto ait Ambrosius *sermon*.19. *Dum illum punit, alios corrigit : Voluit enim, vt pœna ad vnum, metus ad alios perueniret.*) & *Actor*.13. Paulus cæcitate percussit illum, qui fidem impedire conabatur.

Confirmatur, quia etiam apud alias natioces consuetudo 31
fuit, vt qui à Religione (quam putabant veram) recederent, morta puoirentur, sicuti coostat ex iis quæ refert Aristoteles *lib*.1.*de Monarch.c*.1. & ex iis, quæ refert Plato *lib*.10.*de legibus*, qui idem Plato *lib* 6. ait: *Quos Legislator insanabiles sentit, hos vltimo supplicio afficit, non ignorans istis meliùs esse mori, quàm viuere.* Ob quam causam Athenis occisus fuit Socrates, vti testatur idem Plato, & Ælianus *libro* 5. *variar. histor*. scribit, quod Athenienses consueuerint lapidibus occidere illos, qui Deos blasphemabant; & Nabuchodonosor Rex legem tulit, vt qui Deum Danielis blasphemaret, occideretur, & eiusdem domus deuastaretur, *cap*.3. *Danielis* : qua lege Nabuchodonosor Rex obsequium iustissimum, ait S. Augustinus *epistola* 50. præstitit Deo vero.

Confirmatur secundò, quia ad coërceodos hæreti- 32
cos, præter pœnam capitis, non est aliud remedium efficax : quod inde patet, quia priùs hæretici excommunicabantur, at iactitabant, quod excommunicatio esset frigidum fulmen : priuabantur bonis suis, neque hanc pœnam valde timebant, cùm haberent multos, à quibus alerentur : coniiciebantur in carcerem, & eiiciebantur in exilium, sed neque hoc satis erat ; cùm præsentes verbis, absentes verò libris & epistolis corrumperent, & inficerent.

Confirmatur tertiò, quia adulteratores monetæ, fal- 33
sarij, & rei læsæ maiestatis humanæ pœna capitis puniuntur, *l*.1.2.*& 3.de fals.monet.l.Quicumque, & l.Cornelia, ff.ad l.Cornel.de fals.& l.lex* 12.*Tabularum, ff.ad l.Iul.maiest*. Ergo moltò magis & hæretici pœna capitis puniri debebunt, cùm sint adulteratores, & falsarij verbi Dei, & rei læsæ maiestatis diuinæ.

Confirmatur quartò, quia mulier adultera pœna 14
capitis punitur, eo quòd non seruet fidem promissam viro suo : ergo multò magis & pœna capitis puniri debebit hæreticus, eo quòd non seruet fidem promissam Deo viuo, & vero, cùm hoc peccatum (vt rectè dixit Augustinus *epist*.50.) grauius sit peccato adulterij.

Confirmatur quiotò, quia *Ioan*.10. Hæretici sunt fu- 35
res, & latrones (vt ibi præter alios exponit Chrysostom. *hom*.68.) & *Matth*.7. sunt lupi rapaces. *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces* (vt ibi exponit Ambros.*lib*.7.*in Lucam, c*.10.*in princ*. & August. *tract*.45.) Idemque dicitur *Act*.20. vbi Paulus ait, *Attendite vobis, & vniuerso gregi : ego scio, quod post discessionem meam intrabunt in vos lupi rapaces*. At fures, latrones, & lupi rapaces pœna capitis puniuntur. Ergo, &c.

Confirmatur

36 Confirmatur sextò, quia hæretici, dum impiè blasphemant (cum Dei auctoritati, & verbo repugnent, & Deo tribuant, quod ei non inest, tollant autem, quod eidem inest) & Ecclesiæ sunt rebelles, eique grauem inferunt iniuriam, (cùm ab ea se separent, & ei tribuant, quod possit fallere, & falli.) Inferunt etiam iniuriam omnibus fidelibus (eum, sicuti dicitur *in l. Manichæos, Cod. de hæretic.* quod in Religionem diuinam committitur, in omnium iniuriam committatur) omnibus sunt quammaximè perniciosi, etiam in spiritualibus (cùm animas occidant) tollunt fundamentum omnis, & vniuersæ bonitatis; Rempublicam seditionibus, & tumultibus replent: ergo non est, cur pœna capitis puniendi non sint.

37 Confirmatur septimò, quia omnes scelerati, quotum scelus notabiliter proximum lædit, pœna capitis puniuntur: Ergo multò magis & hæretici pœna capitis puniri debebunt, cùm ipsorum scelus non solùm notabiliter proximum lædat, sed etiam Deo quammaximam iniuriam inferat.

38 Confirmatur octauò, quia hæretici perturbant pacem, & tranquillitatem Reipublicæ magis, quàm fures, adulteri, homicidæ, falsarij, periuri, & alij similes scelerati: at isti pœna capitis puniuntur: ergo multò magis & hæretici pœna capitis puniri debebunt. Minor, & consequentia patent. Maior probatur, quia Pax Ecclesiastica consistit in fide, & sacramentorum vnitate; pax verò politica consistit solùm in externa tranquillitate; sed hæretici perturbant vtramque pacem; fures autem, adulteri, &c. perturbant tantùm pacem politicam: Ergo, &c.

39 Confirmatur nonò, quia hæretici inficiunt alios magis, quàm fures, adulteri, & similes scelerati, quandoquidem ex Hieronymo *lib. 3. commentar. ad Galatas*, & ex aliis Sanctis Patribus, de hæreticis dicitur, quod scintilla statim, atque apparet, sit extinguenda, fermentum putridum à vicina massa sit remouendum, putridæ carnes sint secandæ, scabiosum animal à caulis ouium sit repellendum, ne tota domus comburatur, tota massa, corpus, aut pecus corrumpatur (cùm

Morbida facta pecus totum corrumpat ouile.)

Et præterea comparetur hæresis cancro, quod medicamentis curari non potest, sed (ne perpetuò serpat, & totum corpus corrumpat) ferro abscindi debet.

Obiectiones.

40 Obiicies, quod quis credat, est donum Dei: ergo puniri non debet hæreticus, qui non credit.

Respondetur: Nego consequentiam, quia licet quod quis credat, sit donum Dei; est tamen cum Dei auxilio (quod nemini denegatur) in potestate ipsius, quod credat; Theologi communiter ex Augustino *lib. de prædestinat. sanct. cap. 11.* Correctio autem mouet hominem, vt Dei gratiæ obediat, & cooperetur, iuxta illud Prouerb. 29. *Virga, & correctio tribuit sapientiam:* quemadmodum, quod quis sit castus, vel iustus, &c. est similiter donum Dei, & tamen si castus, & iustus non sit, punitur, & compellitur ad iustè, vel castè viuendum.

41 Instabis: Fides debet esse libera: ergo non debet puniri hæreticus, si illam deserit.

Respondetur: distinguo antecedens: debet esse libera consequenter, & ex suppositione (si scilicet illa fuerit iam semel suscepta) nego: antecedenter, & absolutè, quod scilicet nemo cogi possit ad illam suscipiendam, concedo: non tamen hinc sequitur, quod (vti dicebam) puniri non possit, qui fidem semel susceptam deserit; quia homo (cum fidem iam semel susceptam deserendo grauem iniuriam inferat fidei, Sacramentis, & Ecclesiæ) meritò punitur ab Ecclesia, quemadmodum in
42 antiqua lege Gentiles ante circumcisionem factam cogi non poterant ad amplectendum Iudaismum: at post dictam circumcisionem factam cogi poterant ad obseruandam legem Mosaïcam, *ex cap. 5. ad Galatas, vers. 3.* ibi: *Testificor omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ.* Quemadmodum etiam licèt liberum sit homini alia peccata committere, tamen si ista committat, punitur: ergo & sic, licèt liberum sit homini non credere, tamensi non credat, puniri poterit. Vide Augustinum *epist. 50. ad Bonifacium, & lib. 3. contra Cresconium, cap. 51. & lib. 2. contra epistolam Gaudentij, c. 11.* vbi ait: datum est homini liberum arbitrium, sed vt si esset mala faciens, fieret mala patiens.

Reinstabis: *Matth. 18.* dicitur, *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus; & ad Titum* 43
3. habetur: *hæreticum hominem post vnam, & secundam correctionem deuita, quia subuersus.* Ergo sequitur, quod hæreticus sit tantùm vitandus.

Respondetur: distinguo consequens, si loquamur de pœnis spiritualibus tantùm, concedo: si loquamur de pœnis etiam corporalibus (quæ licèt in dictis locis sacræ Scripturæ non sint expressæ, tamen non sint exclusæ, quin potiùs in aliis locis eiusdem sacræ Scripturæ inclusæ, sicuti patet ex dictis, & etiam patebit ex dicendis) nego. Vt omittam, quod Paulus Apostolus scribebat ad Titum, qui erat Episcopus, quem propterea non decebat vti gladio temporali, sed solùm spirituali, scilicet excommunicatione; & quamuis tunc posset Titus hæreticum pertinacem, & incorrigibilem tradere brachio sæculari, vt ab illo puniretur, tamen id tunc non fecit, nec facere iussus fuit à Paulo Apostolo, quia tunc non erant Principes sæculares, quibus posset committi; cùm omnes tunc essent Gentiles, & Infideles. Vt omittam etiam, quod ibi tantùm erat sermo de admonitione, quæ fieri debet hæretico priusquam excommunicetur ab Ecclesia, quæ priusquam quempiam excommunicet, ad minus bis monere consueuit.

Vrgebis: Ecclesia non punit Iudæos, sed eos tolerat: ergo & tolerare debebit hæreticos. 44

Respondetur: Nego consequentiam, & disparitas est, quia Iudæi nunquam nostram fidem receperunt, sicque nunquam Ecclesiæ subditi facti sunt: at secus hæretici, qui à fide recepta, & à promissione Deo, & Ecclesiæ facta, iam subditi per baptismum susceptum facti Ecclesiæ, recesserunt. Vt omittam, quod (cum 45
sacra Scriptura conseruetur apud Iudæos inimicos nostræ fidei, & exinde desumatur magnum argumentum ad probandam veritatem eiusdem nostræ fidei) dicit Sanctus Augustinus *in Psalmo quadragesimo, circa finem, & libro 18. de Ciuitate Dei, capite quadragesimosexto,* quod Iudæi sic viuere permittantur, ad hoc, vt Scripturæ sacræ testimonium conseruent, & citat illud ad Romanos 11. *Illorum delictum salus est Gentium;* & illud Psalmi quinquagesimioctaui. *Ne occidas eos, ne fortè obliuiscantur populi mei, disperge illos in veritate tua.* Vt omittam etiam, quod Religio Iudæorum fuit pro tempore instituta à Deo, secta autem hæreticorum, quæ plena mendaciis est, fuit instituta à dæmone patre mendacij.

Reurgebis: Experientia docet, quod terrores non valeant, vt hæretici reuocentur ad fidem: 46
Ergo.

Respondetur: Nego antecedens, quapropter Augustinus *epist. 48.* rectè dicit, ob metum pœnæ quamplurimos ad fidem redire, sicque de facto videre est in illis locis, vbi viget sanctæ Inquisitionis Officium. Vt omittam, quod de facto etiam sectæ complures Albigensium, Donatistarum, & Manichæorum, &c. armis extinctæ sint.

Obiicies secundò, S. Martinus reprehendebat Iudices, 47
& Principes Christianos, quod hæreticos pœna capitis punirent, sicuti refert Sulpitius *lib. 2. histor. sacr. circa fin.* Ergo.

Respondetur, Sanctum Martinum eos reprehendisse, quia nondum ipse nouerat legibus cautum esse, quod hæretici pœna capitis punirentur: vel quia Iudices, & Principes Christiani sic hæreticos puniebant, non ex

affectu

affectu virtutis, ac fidei, quàm ex affectu odij, & vindictæ; vel quia tunc (cùm exinde maiora mala, perturbationes scilicet, & seditiones contra pacem, & bonum commune sequerentur) non expediebat hæreticos pœna capitis puniri; quemadmodum & hodie etiam in Germania, & in aliis regionibus ad vitanda maiora incommoda hæretici similites tolerantur, & permittuntur..

48 Cæterum idem S. Martinus (vt ibidem refert Sulpitius) quosdam Episcopos reprehendebat, quòd permisissent, vt Priscillianus hæreticus appellare potuerit ad Imperatorem; & quidem rectè, quia de causis Ecclesiasticis non Principes sæculares, sed Prælati Ecclesiastici iudicare debent; reprehendebat etiam eosdem, quòd apud Imperatorem causam accusatoris agerent; & quidem etiam rectè, quia licèt Prælatis Ecclesiasticis licitum sit Ministris sæcularibus hæreticos puniendos tradere; licitum tamen non est apud eosdem Ministros sæculares partes accusatoris agere.

49 Instabis: S. Augustinus *q.10. & 11. in Matthæum, lib.2.contra Cresconium,c.35.lib.6. contra Donatistas,post collationem 56. epist. 48. ad Vincentium, & epist. 51. ad Bonifacium Comitem*, & in multis aliis locis apertè ait, quod hæretici non sint puniendi pœna capitis, & S. Cyprianus apertè etiam asserit, quod hæretici non sint puniendi alia pœna, nisi solùm, vt habeantur tanquam Ethnici, & Publicani, quemadmodum indicatur *Matth. 18.*) & S. Bernardus *serm.64.in Cantic.*apertè similiter etiam inquit, quod hæretici conuincendi sint, non armis, sed argumentis: idemque sentire videntur Iustinus *epist.ad Zenam*, & Ambros. *epist.37.*

Respondetur: concedo, quod S. Augustinus sic senserit, cùm esset iunior, ast hanc sententiam postea retractauit *lib.2.retractation.c.5.*vbi ait: [Non placebat, quod antea senseram, quia nondum expertus eram, vel quantum mali eorum auderet impunitas, vel quantum in eis in melius vitandis conferre posset diligentia disciplinæ.] *& epist.48.ad Vincentium*, atque *epist.50.ad Bonifacium*, vbi loquens de legibus Principum contra hæreticos, inquit: [Magis pro illis sunt istæ leges, quæ illis videntur aduersæ, quoniam multi per illas correcti sunt, & quotidie corriguntur: nam per has leges terrentur sæuientes, & corriguntur intelligentes.] & *lib.3. contra literas Parmen.cap.2.* vbi asserit, quod hæretici sint pœnis ad fidem reuocandi: & *epist. 166. & 167. & lib.2. contra duas Epistolas Gaudentij, c.17. & 26. & lib.2. contra literas Petiliani, c.83.* vbi probat, quod Christiani Principes habeant potestatem hæreticos puniendi pœnis mortis, iuxta illud ad Roman.13. *Non sine causa gladium portant*, & *cit.epist.50.ad Bonifacium*, vbi aduertit, quod Ecclesia non statim voluerit circa puniendos hæreticos vti tota potestate, quam habebat, sed processerit paulatim, quia prius voluit, quod hæretici redire ad fidem monerentur, quodque fideles cum illis non communicarent, postea cœpit hæreticos in exilium mittere, postea verò tandem hæreticorum malitiam crescere videns, cœpit seuerioribus pœnis eos coërcere: & affert parabolam de nuptiis *Luc. 14.* vbi Christus Dominus prius inuitauit semel, & illos vocauit iterum, postea verò præcepit, quod intrare per vim cogerentur.

Non obstat igitur Augustinus, vti dicebam, neque obstat Cyprianus; quia tantùm loquitur quando, si punirentur hæretici, maiora mala sequerentur, neque obstat Bernardus; quia solùm docet, quod hæretici potiùs conuincendi sint rationibus, & argumentis, quàm armis, cùm rationes, & argumenta sint ad fidem persuadendam magis apta, quàm arma: neque obstat Iustinus, quia solùm dicit, quod hæretici puniendi non sint propter tumultum populi, non tamen dicit, quod à iudicibus puniendi non sint, secluso periculo: neque tandem obstat Ambrosius, quia solùm negat, quod hæretici à iudicibus Ecclesiasticis pœna capitis sint puniendi, non tamen negat, quod ab istis ad puniendum potestati sæculari sint tradendi.

Reinstabis: Tempore Apostolorum erant hæreses, & 50 tamen tunc hæretici pœnis temporalibus non puniebantur.

Respondetur: concedo totum; at tunc id erat, quia tunc id non expediebat, neque in praxi poni poterat; at ex eo, quod tunc in Ecclesia hæreticos puniendi consuetudo non fuerit, non sequitur, quod tunc Ecclesia talem potestatem non habuerit: non enim semper quis vti debet potestate, quam habet, sed tempore opportuno; tunc autem Apostuli, cùm de facto, licet non de iure, subiecti fuerint Principibus sæcularibus, talem potestatem exercere non poterant; & idcò rectè dicit Augustinus *cit. epist. 50.* quod non semper Ecclesia vsa sit tota potestate, quam habet, sed cœperit paulatim hæreticos per se, vel per Principes sæculares pœnis temporalibus punire: nunc scilicet exilio, vt *in l. Ariani, Cod. de hæret.* Nunc pœna pecuniaria, vt *in l. cunct. hæretici, eod.tit.* Nunc amissione omnium bonorum, vt *in l. Manichæi*, & nunc tandem pœna mortis, vt *in l. Quicumque, eodem Codice.*

Vrgebis: S. Augustinus *citata epist.50. circa medium* 51 ait, quod Reges, & Principes sæculares debeant hæreticos punire, idemque sentire videtur Gregorius *lib. 1. epistola 72.* Leo *epist. 4.* (quatenus ait: *seueris Principum constitutionibus Ecclesiam adiuuari*:) & *epistola 2.* (quatenus de hæreticis loquens inquit, hæreticos iuxta Christianorum Principum leges releganados esse) & alij Sancti Patres.

Respondetur, Augustinum, Gregorium, Leonem, & alios Sanctos Patres id dicere ex eo quod Ecclesia in executione suæ iurisdictionis, & potestatis vtatur (tanquam Ministro, & instrumento) brachio Principum sæcularium, & ex eo quod Ecclesia exigat à Principibus sæcularibus, vt sibi ad hæreticos, & alios delinquentes puniendos auxilium præbeant; sicque non ex eo, quod non habeat talem iurisdictionem, & potestatem, sed ex eo, quod sibi vires deficiant, & potestatem, quam habet, non possit sine sæcularium Principum auxilio executioni mandare, & propterea Ecclesia monet prædictos Principes sæculares, vt sibi ad sui, & Reipublicæ defensionem vtantur, sicuti tenentur circa prædictos delinquentes puniendos, potestate quam habent.

Obiicies tertiò, *Isaia 11.* habetur: *Habitabit lupus cum* 52 *agno, & pardus, cum hœdo decumbebit. Vitulus, & leo, & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos.* Et paulò post: *Non nocebunt, & non occident in vniuerso monte sancto meo, quia impleta est terra scientia Domini, sicut aqua maris operientis*: Quibus verbis significat Isaias, quod sine cæde, & sanguine doctrina Christi per totum Orbem propaganda, & conseruanda sit. Ergo hæretici in Ecclesia sunt tolerandi, non autem pœnis temporalibus, præsertim capitis, puniendi.

Respondetur: Nego conseq. quia Isaias per ea verba solùm significat, quod in Ecclesia Christi pacificè simul conuersabuntur pauperes, & diuites, crudeles, & mansueti, iusti, & peccatores, impatientes, & patientes, nobiles, & ignobiles, ita vt gentes barbaræ, & crudeles, deposita ferocitate, & crudelitate sua, viuant simul cum mansuetis, & patientibus. Inde Saulus ex Hieron. *in d.c. 11. Isaiæ*, spirans minarum, & cædis in Christianos, qui erat lupus, habitauit cum S. Petro, & S. Ioanne. Sic præter Hier. exponunt prædicta verba Origen. *hom. 1. in c. 6. Gen.* Chrysost. *hom.13* Basil. *hom.10.* & alij Patres.

Idem etiam habetur *Oseæ 2. vers.18.* ibi: *Et percutiam cum eis fœdus in die illa cum bestia agri, & cum volucre cæli, & bellum conteram de terra, & dormire eos faciam fiducialiter.* Quibus verbis significantur varij hominum mores, variarum ferarum naturam imitantes, & promittit Deus, quod in sui mansuefacturus omnes gentes (etiam crudeles, impias, barbaras & feras) vt fideles possint simul cum eis habitare adeò pacificè, ac si pactum cum eisdem inijssent: sic exponunt prædicta verba Hieronymus, Theophylactus, Theodoretus, & alij *in cit.c.2.Oseæ.*

Quamuis

Quamuis Rupertus, Isidorus & Montanus *in d. cap.* 10.*Osea* exponant de bestiis ad litteram, quæ Apostolis & Martyribus subdebantur, eorumque pedibus subiiciebantur, iuxta illud *Luca* 10. *vers.*9.[Ecce dedi vobis potestatem calcandi suprà serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.] Vnde *Act.*28. *vers.*5. S. Paulus à vipera inuasus nihil mali ab ea passus est.

De hoc fœdere loquens Iob *c.*5. *v.*13.inquit : [Sed cum lapidibus Regionum pactum tuum,& bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.] Et Dauid *Psal.*90.*v.*13.Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.

Isaias igitur per dicta verba solùm significat, quod homines gentiles (qui instar luporum, leonum, ac pardorum barbari & feroces sunt) tempore legis Euangelicæ ferocitatem & barbariem suam sint deposituri, & simul cum mansuetis eandem Christ doctrinam amplexuri, & amicos & cultores Dei non persecuturi, sed simul cum illis sub eisdem legibus pacificè victuri: Quod factum est iuxta illud *Actor.*4. *vers.*32. [Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna.

53 Non tamen hîc sequitur, quod Ecclesia non possit persequi, & pœna etiam mortis (non quidem ex odio, sed ex zelo iustitiæ) punire (tanquam pacis & fidei perturbatores) hæreticos; alioquin sequeretur, quod neque posset Ecclesia punire sacrilegos, fures, adulteros, falsarios, homicidas, & alios delinquentes.

Cæterùm illa alia verba Isaiæ *eodem cap.*11. [Non occident, & non nocebunt in omni monte sancto meo,] faciunt sensum, quod qui priùs erant idololatræ impij & crudeles, ad Christum postea conuersi, Ecclesiæ (quæ est mons sanctus Dei) non nocebunt, sicuti dicebam, & præter alios exponit Hieronymus *loco suprà citato*.

54 Quamuis etiam dici possit, quod & hæretici (qui sunt serpentes, & aspides) non nocebunt, neque damnum inferent Catholicis, quia licèt videantur iis nocere, reuera tamen non nocent, sed eos in doctrina & virtute Catholica se exercere faciunt; & quod Isaias hoc significare videatur, colligitur ex verbis paulò priùs prolatis *in eodem cap.*11.ibi : [Et delectabitur infans ab vbere super foramine aspidis.] Quia in lege Euangelica (sicuti patet in Martyribus & Confessoribus) paruuli, qui in mansuetudine & innocentia infantes erant, inermes & nudi ad aspidum (scilicet Tyrannorum) fraudes & venenum non timebant, sed quasi ludum cum ipsis congredi putabant; cùm tamen ante legem Euangelicam etiam nomen, ac membrum illorum pertimescerent.

55 Ex dictis patet, quod in sacra Scriptura homines potentes & crudeles appellentur lupi, leones, pardi, Pantheræ, & vrsi; quapropter *Hieremia* 5. Nabuchodonosor Rex appellatur leo, lupus, & pardus : *& Prouerb.*23. *vers.*15. Princeps impius super populum pauperem appellatur leo rugiens, & vrsus esuriens.

56 Instabis : *Isaia cap.*2.habetur : [Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces, non leuabit gens contra gentem, nec exercebuntur vltra ad prælium.] Quibus verbis significat Isaias, quod fides Christi non armis, nec hominum cæde sit insinuanda & conseruanda : ergo recurrit difficultas, quæ suprà fiebat.

Respondetur : Nego consequentiam, quia Isaias ibi describit solùm tempus Aduentus Messiæ, sicuti patet ex principio eiusdem *cap.*2.*vers.*2.[Et erit in nouissimis diebus, scilicet (vt præter alios exponit Augustinus *epist.*80.*ad Hesich.*) tempore Messiæ, præparatus mons domus Domini.] Scilicet (vt exponunt ibi Hieronymus, Basilius & Rupertus) Christus Dominus, cùm Christus Dominus sit mons in vertice montium, id est Prophetarum,& Apostolorum, quos doctrina & gratia sine vlla comparatione excedit (quamuis per hunc montem Cyrillus *ibi*, Eusebius *lib.*2. *demonstrat.cap.*3. *demonstr.*37. & Athanasius *epist. ad Epictetum in princ.* exponant & intelligant Ecclesiam,)cùm igitur ibi Isaias loquatur solùm de tempore Aduentus Messiæ, illa verba [Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces] significant, quod tempore Aduentus Domini bella cessabunt, & quod homines relicta militia, agriculturæ operam nauabunt; & quidem quod tempore Aduentus Domini fuerit per vniuersum orbem maxima pax, scribit præter alios Hieron.*in d.c.*2.*Isaia.*

Possunt etiam prædicta verba (sicuti volunt Tertullianus *lib.*3.*contra Marcion.cap.*21.Athanasius *lib.*1. *de Incarnat.* Irenæus *lib.*4.*cap.*67.& Origenes *lib.*5. *contra Celsum*) intelligi de bonis & probis viris, qui animi affectionibus edomitis,& secum,& cum proximo,& cum Deo magno pacem habent, adeò quod si lædantur & bellare cogantur, non bellum in se, sed per bellum pacem & iustitiam quærunt, sicque Isaias prædicat, quod tempore Aduentus Messiæ talis futura sit lex Euangelica,& homines tunc non ad bellum, sed ad pacem adducantur,& fideles tunc non ad prælium, sed ad pacem & iustitiam exerceantur. Videri poterit præter alios Tertullianus *Gnost. cap.*13. 57

Non autem hinc sequitur, quod Ecclesia non possit persequi, & pœna etiam mortis punire hæreticos, vti *suprà* dicebam.

Objicies quartò : *Matthai* 13.*vers.*29.dicitur, quod non sint euellenda zizania, ne eradicetur simul cum eis triticum, sed per zizania intelliguntur hæretici, per triticum autem intelliguntur Catholici : ergo fit, quod hæretici non sint eradicandi, sed simul cum Catholicis in eodem agro (scilicet in eadem Ecclesia) vsque ad diem iudicij tolerandi. 58

Respondetur : Nego consequentiam, quia parabola ista de zizaniis non est intelligenda de hæreticis tantùm,sed de peccatoribus omnibus in vniuersum (quando scilicet, si punirentur, grauiora mala sequerentur.) Origenes *homil.*21. *in Iosue*,S.Augostinus *lib.*2.*retract. cap.*8.*& lib.*3. *contra Parmen. cap.*2. *circa med. & lib.de fide & operibus, cap.* 17. *& contra Aduersarios legis & Prophetarum,& serm.*39.*de Sanctis*, vbi exponens hanc parabolam ait : zizania peccatores nempe sunt) *& sermon.*233.*de tempore,cap.*2. (vbi inquit : [Dicam fratres mei, quod sentio, inter vos segetes Dei mixta sunt zizania,scilicet amatores mundi,amatores pecuniæ, amatores deliciarum, consultores nugarum, &c. S. Hieronymus *in d. verb.cap.* 13. *Matthai*, & S. Thomas a.2. *q.*10.*art.*8.*ad primum,& q.*11.*art.*3.*ad* 3.*& q.*108. *art.*3. *ad primum.*

Et colligitur *ex cap.Notandum*,24.*q.*3.ibi : [sicut per bonum semen in dicto loco S. Matthæi intelliguntur omnes boni, quod explicat Christus Dominus, cùm ait : Bonum semen hi sunt filij Regni; zizania autem filij sunt nequam, id est filij diaboli, qui nequam est.] Colligitur etiam secundò ex verbis subsequentibus,ibi: [Mittet filius hominis Angelos suos,& colligent de regno suo omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis.] Quæ verba comprehendunt omnes malos, qui mittendi sunt in infernum. Colligitur denique tertiò ex eo, quia zizania contradistinguitur à tritico,ibi : [Colligite primùm zizania in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregare in horreum nostrum.] Sed per triticum intelliguntur omnes probi & electi : ergo per zizania intelliguntur omnes improbi & reprobi, seu præsciti.

Quod si dicas : Hieronymus, Theophilactus & Euthymius *in cit.cap.Matthai* 13. Chrysostomus *in homil.* 47.Cyprianus *lib.*3.*epist.*3. & etiam Augustinus *in libro post collationem contra Donatistas, cap.*8. per zizania intelligunt hæreticos. 59

Respondetur : Intelligunt hæreticos,ita vt excludant cæteros improbos, nego : ita vt includant, sed quia inter cæteros improbos hæretici sunt peiores,de hæreticis

faciunt specialem mentionem, concedo. Intelligenda est igitur Parabola ista de zizaniis, non de hæreticis tantùm, sed de improbis omnibus in vniuersum, sicuti dicebam.

60 Cæterùm autem per istam Parabolam Christus Dominus non prohibet extirpari hunc, vel illum improbum, seu peccatorem in particulari, sed solùm prohibet, ne probi tentent extirpare omnes improbos, seu peccatores in vniuersum; cùm hoc fieri non possit sine magno damno proborum, seu iustorum, ita vt sic Christus Dominus insinuet, quod ante diem Iudicij nunquam futurum est, vt omnes improbi sint eradicandi.

61 At dato, quod Parabola dicta de zizaniis intelligenda sit solùm de hæreticis: Respondetur, quod Christus Dominus prohibuit ne hæretici punirentur, quando non possunt cognosci, neque à fidelibus discerni; sed si delictum sit publicum, & cognoscantur qui sint hæretici, qui verò Catholici, parabola dicta nihil obstat nobis, quia in tali casu, licèt eradicentur hæretici, non tamen periculum est, quod eradicentur fideles; quin quod in dicto casu hæretici eradicandi sunt, patet ex iis quæ suprà dicebantur, & etiam ex eo, quia verba illa 1. *ad Corinth. cap. 5. vers.* 13. *Auferte malum ex vobismetipsis*, præcipuè accommodanda sunt ad hæreticos: item ex eo quia (cùm Christus Dominus dixerit esse cauendum & attendendum ab hæreticis) eo ipso censetur dedisse facultatem Ecclesiæ, quod ipsa ad eos coërcendos & puniendos mediis necessariis vteretur; quare cùm indicauerit Ecclesia, ad dictos hæreticos coërcendos pœnam mortis esse medium expediens, sit quod eos tali pœna punire possit.

62 Instabis: S. Cyprianus *lib. 2. epist. 3.* ait, solùm Dominum posse fictilia vasa confringere, & zizania eradicare: Ergo.

Respondetur iuxta ea quæ mox *suprà* dicebam, solum Dominum posse fictilia vasa confringere, & zizania eradicare, scilicet omnia, vel etiam si discerni non possint, vel immediatè absque vllo medio, cùm Ecclesia tantùm possit mediis Principibus sæcularibus, tanquam instrumentis eidem Ecclesiæ subordinatis.

63 Vrgebis: *Luc. 9. vers. 54.* dicitur: *Domine vis vt ignis descendat de cælo?* Ad quæ verba Christus Dominus ad Apostolos conuersus, eos increpat dicens: *Nescitis cuius spiritus estis, filius hominis non venit animas perdere, sed saluare.* Quibus verbis Christus Dominus reprehendit Apostolos, quòd vellent Samaritanos, quia non recipiebant Christum, per ignem consumere: Ergo, &c.

Respondetur: Nego consequentiam, quia illis verbis solùm significat Christus Dominus, noluisse se suam doctrinam Euangelicam in Orbe terrarum introducere per externam violentiam (sicuti faciunt Tyranni, quando volunt Regna aliorum vsurpare,) sed per mansuetudinem (sicuti prædixerat Isaias *cap. 15. vers. 5. & cap. 61. vers. 1.*) non tamen hinc sequitur, quod Euangelium, postquam fuerit prædicatum & insinuatum, non possit defendi & conseruari, etiam pœnis temporalibus puniendo illos, qui ab Euangelica doctrina iam semel recepta recedere volunt: sermo igitur ibi non est de hæreticis, sed solùm de infidelibus nondum ad fidem conuersis, qui (cùm per baptismum Ecclesiæ subditi nunquam facti sint) ob infidelitatem ab Ecclesia puniri non possunt.

Respondetur secundò: Reprehendi ibi à Christo Domino Apostolos, quia cupiebant Samaritanos, non tam ex affectu salutis animarum (vt facit Ecclesia) sed ex affectu odij & vindictæ per ignem punire, sicuti indicat Cyprianus *epist. 51. & 52.*

64 Respondetur tertiò: Ex illo loco ad summum deduci, quod non pertineat ad Ecclesiam mortis sententiam in hæreticos, nec etiam in alios delinquentes per se & immediatè exequi: quod vltro concedimus; cùm propterea Inquisitores non possint hæreticos punire pœna mortis, sed solùm eos tradere brachio sæculari.

Objicies quintò: *Luca* 22. Christus Dominus pro- 65
hibet Apostolis, ne vtantur gladiis: *& Matth. 26. & Ioan. 18.* Christus Dominus ad Petrum ait: *Conuerte gladium tuum in locum suum; omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Quibus verbis significat, quod Ecclesia non debeat vti gladio materiali: vnde S. Bernardus *lib. 4. de consideratione, cap. 3.* scribens ad Eugenium Papam inquit: [Quid tu denuò vsurpare gladium tentas, quem iussus es in vaginam conuertere.] Et Tertullianus *lib. de patientia, cap. 3.* scribit: [Patientia Christi in Malcho vulnerata est; itaque gladij opera maledixit in perpetuum.] Putant igitur S. Bernardus, & Tertullianus, nolle Christum, quod Ecclesia vtatur gladio materiali: ergo, &c.

Respondetur: Nego consequentiam, quia *Luca* 22.
Christus Dominus solùm significat, quod non sint ex 66
odio & vindicta, neque ex propria & priuata auctoritate vindicandæ iniuriæ, idemque significat *Matth. 26. & Ioannis* 18. per illa verba: *Conuerte gladium tuum in locum suum.* Quod scilicet similiter non debeamus ex odio & vindicta, neque ex propria & priuata auctoritate sumere vindictam de inimicis nostris, vel quod non debeat Ecclesia capitis pœna delinquentes punire propria authoritate, sed debeat illos tradere potestati sæculari, & punire per Ministros sæculares, sicuti dicebam, & notat etiam Bernardus *lib. 4. de consideratione.*

Reprehendit verò Petrum Christus Dominus, quòd 67
sine ipsius iussu seruum Pontificis vulnerauerit, quia temerarium erat, vnum hominem velle cum tantæ militum turba pugnare. (Præsertim quia facilè Christus Dominus, si voluisset, potuisset se liberare, quapropter dixit: [An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò plusquam duodecim legiones Angelorum:] Vel quia sic Petrus Christi mortem impedire volebat; quapropter dixit: [Calicem quem dedit mihi Pater, non vis vt bibam] *cit. Matth. 26. & cit. Ioannis* 18.

Cæterùm Christus Dominus per illa verba: *Qui* 68
acceperint gladium gladio peribunt, non significat, quod omnes illi qui gladium acceperint (nisi forsan vt plurimùm) gladio perituri sint, sed alludit ad veterem legem, qua præcipiebatur, quod omnis homicida interficeretur. *Genes. 9. vers. 6.* ibi: [Quicunque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius.] Voluit sic igitur Christus Dominus monere Petrum, quod conuerteret gladium in locum suum, quia lege statutum erat, quod omnis homicida vita priuaretur. Theophilactus *in cap. 18. Ioannis*, vbi subdit, quod per hæc 69
verba Christus Dominus etiam significauerit, Iudæos, qui contra ipsum gladio venerant, gladio Romanorum perituros fuisse; quapropter & Euthymius inquit: [Prophetia fuit hæc perditionis Iudæorum, qui aduersùs Christum Dominum venerant.]

Quamuis alij (vt Hieronymus) exponant prædicta 70
verba de gladio non materiali, sed de gladio spirituali, scilicet de diuina vindicta, qua punientur à Deo in hac, vel in altera vita. Et alij (vt Augustin. *lib. 2. de serm. Domini in monte, cap. 29.*) exponant etiam non de gladio materiali, sed de gladio similiter spirituali, scilicet de peccato; quia inquit Augustinus: [Omnis qui gladio percusserit, gladio morietur: nam ipso peccato anima moritur; omnis igitur qui alterum iniustè occidit, seipsum occidit.] Et alij (vt idem Augustinus *in quæstionib. veteris & noui Testamenti*, Theophylactus *in d. cap. 26. Matthæi*, & Caietan. *in d. cap. 18. Ioannis*) exponant non de facto, seu secundùm factum, sed de merito, seu secundùm meritum, ita vt sensus sit: omnis qui gladio iniustè interfecerit hominem, morte dignus est.

Objicies sextò: Paulus Apostolus 2. *ad Corinth.* c. 10. 71
v. 4. inquit: [Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum.] Accedit quod ipsemet Paulus Apostolus aduersùs hæreticos solùm armis spiritualibus vsus sit, vel vt ipsemet Paulus loquitur

loqoitne, *gladio spiritus*, quod est verbum Dei. Accedit secundò, quod idem Paulos Apostolos *ad Romanos* 13. de solis Principibus & Iudicibus laïcis dicat, quod non sine causa gladiom portent: ergo recurrit difficultas.

Respondetur: Nego consequentiam, qoia Paulus Apostolus per illa verba 2. *ad Corinth.* [Arma militiæ nostræ, &c.] solùm significat, Apostolos in Euangelio prædicando non esse vsos armis carnalibus, scilicet (vt explicat ibi Chrysostomus) opibus, gloria, Principatu, humana scientia, facundia, astutia, simulatione, gladio, scuto, &c. (quibus homines carnales vtuntur,) sed esse vsos armis spiritualibus, scilicet (vt exponit ibidem Anselmus,) charitate, patientia, humilitate, oratione, prædicationis efficacia, spiritus vehementia, sanctitate, miraculis, pura intentione, &c. quod dixit idem, & Paulus Apostolus 1. *ad Corinth.* 2. cùm ait: [Sermo meus & prædicatio mea, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostentatione spiritus, vt fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei. Nihil igitur ex hoc loco Pauli Apostoli colligitur, quod nobis aduersetur.

72 Vt omittam potestatem quam habet Ecclesia à Christo Domino, puniendi etiam corporaliter hæreticos & alios delinquentes, posse dici spiritualem; quia potestas hæc cùm directè extendatur ad spiritualia, & temporalia ordinentur ad spiritualia, indirectè extenditur etiam ad temporalia.

73 Dicuntur autem a Paolo Apostolo hæc arma esse potentia Deo, quia scilicet sunt ordinata ad defendendum honorem Dei, vel quia sunt valida & efficacia per Deum, vel quia sunt virtus Dei (cùm per illa in audientium animis mirus effectus operetur Deus,) vel quia quodammodo vsui sunt ipsimet Deo, vel quia instituta sunt à Deo, vel quia denique indicant, vim & potentiam Dei.

74 Dicuntur item eadem *arma ad destructionem munitionum*; quia scilicet sunt ad destructionem syllogismorom, sophismatum eloquentiæ humanæ, virtutum philosophicarum sæcularis potentiæ, &c.

75 Vt omittam etiam Apostolum Paulum ipsum interdum tali virtute diuina ad corporaliter puniendos delinquentes vsum fuisse, quamuis tamen rarò, quia tunc expediebat Ecclesiæ.

76 Quod verò de Principibus temporalibus dicit idem Apostolus, scilicet eos non sine causa gladium portare, id-ò est, quia Principibus sæcularibus vsus gladij materialis conceditur directè, Ecclesia autem solùm indirectè & eminenter; ita ut seruato debito ordine iustitiæ, Principes sæculares gladio materiali vtantur nuen Pontificis, & gladius materialis Principum sæcularium subordinetur, seu subiectus sit gladio spirituali Pontificis.

77 Objicies septimò: Lege naturæ conceditur Principibus sæcularibus potestas puniendi in corpore, vel in bonis temporalibus homines, si delinquant: ergo homines, si delinquant, punire in corpore, vel in bonis temporalibus, spectabit ad Principes sæculares, non autem ad Ecclesiam, seu ad Prælatos Ecclesiasticos.

Respondetur: distinguo antecedens; solummodò, & priuatiuè, itavt nullo modo concedatur Ecclesiæ, nego: itavt indirectè concedatur etiam Ecclesiæ, concedo; quia potestas Ecclesiæ, vtpotè spiritualis, directè extenditur ad spiritualia, & consequenter indirectè extenderur etiam ad temporalia, vt seruetur subordinatio temporalium ad spiritualia (cùm temporalia ordinentur ad spiritualia,) & vt Ecclesia possit res suas Ecclesiasticas administrare, & fideles adiuuare quoad finem supernaturalem (ad quem conditi sunt) consequantur; & vt quandocumque opus erit, defectum potestatis sæcularis (si in sui officij executione negligens fuerit, vel si potestate temporali, quam habet, abutatur) possit supplere.

78 Idque maximè verumest in crimine hæresis, quod

potest & debet Ecclesia per se, vel per alios punire; & Ecclesiam potestatem habere puniendi delinquentes pœnis etiam temporalibus, patet vlterius *ex cap. si vos,* 23.*q.*5. (quod desumptum est ex Augustino *lib. de vnitate Eccles. cap.* 17.) *& cap. Sæpe* 28.*q.*1. *ex cap.* 2. *de pœnis, & ex cap.* 2. *de homicid.* (quod desumptum est ex Concilio generali Lugdonensi, vbi Innocentius IV. omnes cuiuscumque sint ordinis & dignitatis (etiam Principes) qui procurant vt fideles per Assassinos occidantur, punit non solùm excommunicatione, & aliis pœnis spiritualibus, sed etiam pœnis temporalibus; cùm velit ibi Pontifex, quod isti tales priuentur suis bonis, & ab vniuerso Christiano populo sint diffidati: diffidare verò (vt ex communi præter alios docent Couarruvias *lib.* 2. *variar. ar.* 20. *n.* 10. & Castaldus *de Imperat. q.* 108. *n.* 2. significat, quod qui est diffidatus, licitè & impunè possit puniri.

Objicies octauò: oportet, seu necesse est, hæreses esse: ergo hæretici non sunt, præsertim pœna capitis puniendi, sed tolerandi. 79

Respondetur: Distinguo antecedens: Necesse est hæreses esse, antecedenter & absolutè, nego; quia quicumque peccat, liberè peccat, ita vt possit non peccare, alioquin non peccaret, cùm Deus non obliget ad impossibile: Consequenter & ex suppositione, quod Deo permittente, sic homo ex sua malitia liberè se determinauerit, concedo: At nego consequentiam, quia similiter etiam dicitur: *Necesse est vt veniant scandala;* & tamen scandala puniuntur, vnde subditur: *Væ autem illi per quem scandalum venit.*

Instabis: Deus permittit hæreses: ergo recurrit difficultas. 80

Respondetur: Nego similiter consequentiam, quia permittit etiam scandala, & cætera omnia peccata, quæ tamen puniuntur.

Reinstabis: Deus permittit hæreses, ita vt in hac vita nunquam hæreticos puniat: ergo nec Ecclesia illos punire debebit. 81

Respondetur: Nego etiam consequentiam; & disparitas est, quia (cùm Deus hæreticos puniat in altera vita, in qua non punit Ecclesia,) debebit Ecclesia illos punire in hac præsenti vita. Vel

Respondetur secundò melius: Nego antecedens, quia 82 tempore suo Deus etiam punit hæreticos in hac vita, & quidem (vt omittam alios, ne sim longior)

Iudas qui primus fuit inter Christianos hæreticus (vt 83 habetur *in Epistola Sancti Athanasij ad Episcopos Catholicos aduersus Arium*, quæ refertur *lib.* 1. *histor. tripart. cap.* 13. & notat Hieronymus *in cap.* 26. *Matthæi*, & Prateolus *verbo Iudas Iscariotes,*) laqueo se suspendit, & crepuit medius, à quo proditore Iuda dicti fuerunt Iudaistæ, qui (sicuti referunt Prateolus *loco suprà citato*, & Philastrius *lib. de hæres. hæres.* 56.) docebant Iudam bonum opus operatum esse, eo quòd Christum Dominum prodiderit.

Simon Magus similiter Hæresiarcha, cùm volare arte 84 magica niteretur, orante Sancto Petro, in terram præceps corruit, & confractus est: qua de re videri poterit præter alios Baronius anno Domini 68.

Lucianus apostata, cùm diu & multum aduersùs 85 Christum & Ecclesiam latrauerit, à canibus dilaniatus fuit: sic refert Suidas *verb. Lucianus*, & Baronius anno 171. *n.* 7. qui idem an. 173. *n.* 10. scribit Montanum & Maximillam Pseudoprophetissam laqueo sese suspendisse; & eodem anno 173. *n.* 20. subdit, Theodorum Coristium in aërem à Dæmone se extolli permisisse, & in terram prolapsum horribiliter obiisse, de quibus omnibus videri poterit etiam Eusebius *lib.* 5. *cap.* 5. *& cap.* 15.

Manes Persa, dictus Manichæus, Rege sic volente, 86 arundine fuit excoriatus, eiusdemque corpus fuit traditum bestiis deuorandum, cutis verò paleis expleta instar vtris ante portam vrbis suspensa: sic refert Cyrillus *catech.* 6. & Epiphanius *hæres.* 67. subdens, quod sic suo

tempore dicta cutis in Perside custodita fuerit.

87 Iulianus apostata, lancea, sicuti quidam volunt, à dæmone transfossus, desperans miserè mortuus est; sic refert Baronius anno 363.& 364.*n.*1.*& seqq.*

88 Donatistæ quidam, qui Sacrosanctam Eucharistiam canibus suis comedendam tradiderunt, ab iisdem canibus rabie saccensis, tanquam non domini, sed ignoti, & inimici lacerati fuerunt: sic refert S. Optatus *lib.*2. *contra Parmen.paulo post medium.*

89 Arius eodem tempore, quo furore armatus in Ecclesiam pugnare aggrediebatur, animam, viscera,& excrementa turpiter effudit.

90 Nestorius, blasphema lingua à vermibus excesa & consumpta, apud Insulam quandam exulans infeliciter obiit.

91 Lutherus, cùm vespere berè comedisset & bibisset, atque hilaris decubuisset, postridie exanimis in lectulo repertus est die 18. Februarij, anno 1546. sic refert Cocleus *in vita eiusdem Lutheri*, ac denique

92 Caluinus calculo, podagra, hæmorrhoide, phthisi, asthmate, hemicrania, fluxione,& sanguinis excreatione laborans animam exhalauit die 27.Maij, an.1564. Beza *in vita Caluini.* Bellarminus *de Eccles.cap.*17.& Bolzecus *in vita eiusdem Caluini, cap.*22. vbi subdit, Caluinum non solùm pediculis, ac vermibus toto corpore, præsertim in fundamento & verendis (quibus fœtidissimum ulcus inerat) fuisse corrosum, sed etiam dæmones inuocantem, stomachantem, execrantem, maledicentem tempori, quo studuerat, & scripserat, infeliciter obiisse.

93 Vrgebis: Est contra mansuetudinem Ecclesiæ pœnis corporalibus, præsertim pœna capitis, punire hæreticos: ergo.

Respondetur: Distinguo antecedens, si id faceret Ecclesia quomodocumque, concedo: si id faceret Ecclesia (sicut de facto facit) monendo priùs hæreticos, quod ad fidem redire velint; & tamen illi sint pertinaces, vel relapsi, nego; quia mansuetudo debet esse talis, vt puniantur delinquentes, vt seruetur iustitia (cùm virtus vna non pugnet cum alia virtute, sed omnes inter sese virtutes connexæ sint.) Et quia modus regiminis debet esse ita suauis, vt expediat bono communi, non autem sit contra bonum commune.

94 Quod inde quoque patet, quia Apostoli mites & mansueti fuerunt, & tamen compluries spiritu seueritatis vsi sunt: nam Petrus occidit Ananiam & Saphiram coniugem eius, *Actor.*5. & Paulus tradidit Corinthium Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret. *Corinth. cap.*5.*vers.*5. Et excæcauit Elimam Magum. *Actor.*13.*vers.*11. Quo spiritu seueritatis vsus est etiam idem Paulus (vt notauit Augustinus *lib.*3.*contra Epistol.Parmen.*) *epist.*1.*ad Corinth. cap.*4.*vers.*21. ibi: *Quid vultis in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis?* Et *epist.*2.*ad eosdem Corinthios, c.*10. ibi: *In promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam.* Et paulò pòst: *Si gloriatus fuero de potestate quam dedit Dominus nobis in ædificationem, non in destructionem, non erubescam.* Quinimò & Christus Dominus ipse, quamuis mitissimus, flagello de Templo ejecit ementes & vendentes. *Luc.*19.*vers.*45.

Reurgebis: Si hæretici pœna mortis puniantur, periculum est quod damnentur: at si vita donarentur, possent conuerti & saluari: ergo non sunt per potestates sæculares pœna capitis puniendi.

95 Respondetur: Nego consequentiam, quia argumentum non habet locum in hæreticis pœnitentibus (cùm si in tali casu moriantur, saluentur;) neque argumentum locum habet in hæreticis pertinacibus (cùm bonum Ecclesiæ bono particulari sit præferendum,& ipsis hæreticis, non autem Ecclesiæ sit imputandum, si non saluentur,) vt omittam fieri etiam posse, quod & iisdem hæreticis melius sit, si vita priuentur, quia viuendo plura peccata committerent, & causa essent, quod plures damnarentur.

Obiicies nonò: Hæretici non sunt membra Ecclesiæ: ergo non potest eos punire Ecclesia. Consequentia probatur, quia qui sunt foris, seu extra Ecclesiam, non potest eos punire Ecclesia. *Cap. Gaudemus, de diuortiis, cap. multis*, 2. *q.*1. Et docent ex communi præter alios Albericus *in rubrica Cod. de iudic.n.*3. & Oldrad. *cons.*51. Quapropter Apostolus Paulus 1. *Corinthior.*5. *vers.* 12. inquit: *Quid enim mihi de iis, qui foris sunt iudicare?* 96

Respondetur: Distinguo antecedens: Hæretici non sunt membra Ecclesiæ simpliciter & absolutè loquendo (quatenus scilicet non retinent etiam fidem) concedo: Non sunt membra Ecclesiæ secundùm quid (quatenus scilicet retinent solum characterem baptismalem, per quem se subdiderunt Ecclesiæ, nego; quapropter quamuis sint ab Ecclesia separati quoad vnionem spiritualem, & internam, & etiam quoad communicationem externam cum cæteris fidelibus, tamen quia secundùm quid sunt in Ecclesia, & de iure etiam pertinent ad Ecclesiam, puniri poterunt ab Ecclesia. Apostolus Paulus autem loquitur solùm de iis, qui omni modo sunt extra Ecclesiam (cuiusmodi sunt qui baptismum nunquam susceperunt) non autem etiam de iis qui illum non habuerunt, sicuti patet ex iis quæ dicebam, & ex eo, quia Respublica non priuatur iurisdictione in subditum, etiamsi subditus fugiat extra Patriam & Rempublicam. Neque dux exercitus priuatur iurisdictione in suum militem, etiamsi suus miles fugiat extra militiam, *l. desertorem, ff. de re militar.* Neque Abbas priuatur iurisdictione in suum Monachum, etiamsi suus Monachus fugiat extra Monasterium, vel Religionem, *cap. sanè, & cap. finali, de Regular.* Neque tandem Dominus priuatur iurisdictione in suum vassallum (vt redeat v.g. ad habitandum) si scilicet suus vassallus sine licentia Domini decesserit de loco. Bald. *in prælud. feud. n.*17. Afflict. *in cap. finali, §. vltimo, n.*126. *de cap. qui cur. vend.* Decian. *respons.*41. *n.*90. *lib.*2. & alij, quos citat & sequitur Ricciullus *lib.*5. *de Iure person. cap.*12. *n.*14 *& seqq.* (vbi subdit; quod Ecclesia in quibusdam casibus punire possit etiam Hebræos, *l.*2. *& l. Iudæos, & l. Iudæi, Cod. de Iudæis, & cap. In nonnullis, eod. tit.*) Vide quæ dicebam *suprà, sect.* 20. *&* 21.

Instabis: Homicidæ, fures, latrones, adulteri, & similes homines scelerati, ex eo quod perturbant pacem & tranquillitatem Reipublicæ, seu Politicam, puniuntur pœnis corporalibus à Principibus & Ministris sæcularibus: ergo hæretici ex eo, quod perturbant solùm pacem & tranquillitatem Ecclesiæ, seu Ecclesiasticam, puniri debebunt pœnis tantùm spiritualibus, & non etiam temporalibus à Prælatis Ecclesiasticis. 97

Respondetur: Nego consequentiam, quia hæretici (sicuti suprà dicebam) perturbant vtramque pacem & tranquillitatem; & quidem primò & per se perturbant pacem & tranquillitatem Ecclesiæ, seu Ecclesiasticam (quæ consistit in vnione fidei, iuxta illud *ad Ephes.*4. 5. *Vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptisma.*) Perturbant etiam pacem & tranquillitatem Reipublicæ, seu politicam; quia cùm hæretici irrideant cæremonias Ecclesiasticas, Sacramenta, cultumque Sanctorum, & euertant Altaria, &c. non possunt cum Catholicis pacificè viuere. Quod & inde patet, quia Ariani perturbarunt totum Orientem, Macedoniam, Græciam; Donatistæ & Circumcelliones Africam; Iconomachi, & Albigenses, Romanorum Imperium; Lutherani, Germaniam; Hussitæ, Bohemiam; Caluinistæ, Galliam, Angliam, & alias mundi partes: quare potiùs retorquetur contra aduersarios argumentum.

PETITIO VI.

An hæreticus puniri debeat etiam in domo, ita vt ipsius domus funditus euertatur?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus puniri debet etiam in domo, ita vt eius domus funditus euertatur, ita vt nullo vnquam tempore sit reparanda, dummodo in ea is conuenticula fecerit, & hæresim docuerit.*

2 *Idem dic de domo, in qua hæreticus se occultauit, ne caperetur ab Inquisitoribus; quia reputatur, quod dominus illius fauorem ipsi hæretico præstiterit.*

3 *Dominus domus vt ab hac pœna excusetur, debebit probare, quod ignoranter processerit, vt habetur in Constitutione Alexandri IV. & Clementis IV.*

4 *Domus non destruitur, si non ex consensu Domini domus; sed ex consensu conductoris, eò hæretici conuenerint; sed conductor, vt hæreticorum fautor aliis pœnis punitur, scilicet pecuniæ, verberum, & exilij.*

5 *Domus aliena aliquando destruitur, etiamsi dominus illius crimen in illa commissum ignorauerit, si scilicet talis destructio conuenire videbatur ad vtilitatem, & terrorem communem; restituto tamen pretio domino domus.*

6 *Domus delinquentis delicto læsæ maiestatis, siue diuina, siue etiam humana, si sit hypothecata vxori, vel alteri, & delinquens non habeat alia bona, quæ loco domus subrogentur, non potest tunc domus destrui, nisi Fiscus ex propriis bonis vxori, vel alteri satisfecerit.*

1 RESpondetur affirmatiuè, & ita vt nullo vnquam tempore sit reparanda, si scilicet in ea hæreticus conuenticula fecerit, & hæresim docuerit. Zanchin. *tract. de hæretic. cap. 39. &* 40. Peña *loco supra citato, comment. 92. circa finem,* & alij, quos refert & sequitur Farinac. *quæst. 190. §. 2. n. 30. & seqq.*

2 Idem dicas de domo, in qua hæreticus se occultauit, ne caperetur ab Inquisitoribus (etiamsi dicta domus sit alterius) quia reputatur, quod dominus illius fauorem ipsi hæretico præstiterit. Zanchin. Peña, & Farinacius *in locis suprà citatis.*

3 Quapropter, vt dominus domus ab hac pœna excusetur, debebit probare, quod ignoranter processerit, vt habetur in Constitutione Alexandri IV. quæ incipit, *Felicis recordationis*, ibi: *Nisi legitimè constiterit, prædictarum domorum dominos penitus innocentes, & prorsus inculpabiles extitisse.* Et in Constitutione Clementis IV. quæ incipit, *Ad extirpanda,* apud Peñam *inter litteras Apostolicas, in fine.*

4 Aduerte tamen; quod si non ex consensu Domini domus, sed ex consensu conductoris ibi hæretici conuenerint, non destruitur domus, sed conductor, vt hæreticorum fautor, aliis pœnis punitur, scilicet pecuniæ, verberum, vel exilij, iuxta conditionem personæ, ex Textu *in l. Ariani, §. Cunctis, vers. siue de priuatis ædificiis, Cod. de hæretic.* & tradunt Decian. *lib. 5. c. 31. num. 50.* & alij passim, quos citat & sequitur Farinac. *quæst. 190. §. 2. num. 37.*

5 Aduerte secundò, quod aliquando domus aliena destruitur (etiamsi dominus illius crimen in illa commissum ignorauerit,) si scilicet talis destructio conuenire videbitur ad vtilitatem & terrorem communem; restituto tamen pretio domino domus: Quod rarò contingit, nisi in crimine nimis publico & scandaloso. Zanchin. *tract. de hæretic. cap. 39.* Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 46. n. 91.* & alij quos refert & sequitur Farinacius *loco suprà citato, num. 37.*

6 Aduerte tertiò, quod si domus delinquentis delicto læsæ Majestatis, siue diuinæ, siue etiam humanæ, sit hypothecata vxori, vel alteri, & delinquens non habeat alia quæ loco domus subrogentur, non potest tunc domus destrui, nisi Fiscus ex propriis bonis vxori, vel alteri satisfecerit, quia aliàs vxor, vel alter creditor innoxius hypothecam amitteret, quod est absurdum. Clar. *quæst. 82. verb. statuum 8. num. 4.* & alij, quos citat & sequitur Farinac. *quæst. 116. num. 28. & seqq.*

DVBITATIO CLXIII.

An, & quomodo puniendi sint Hæresiarchæ, & Dogmatistæ?

SVMMARIVM.

1 *Hæresiarchæ & Dogmatistæ, sunt non solùm qui errorem inuenerunt, sed etiam qui errorem iam inuentum, quasi ex officio, vel consuetudine, aliis, siue publicè, siue occultè prædicarunt; quia ratione talis consuetæ prædicationis verè sunt Magistri, & Principes erroris, & errorem sequentium.*

2 *Hæresiarchæ & Dogmatistæ sunt, qui alios quasi ex officio vel consuetudine peruertere conantur, ita vt excludantur ij, qui consanguineos, vel vnum, vel alterum priuatim peruerterunt.*

3 *Hæresiarchæ & Dogmatistæ, licèt secundùm aliquos quantumuis signa pœnitentiæ præbuerint, brachio sæculari sine vlla misericordia tradendi sunt: Probabiliùs tamen est oppositum, nempe eos, si veræ conuersionis signa præbuerint, ad reconciliationem admittendos esse, & brachio sæcularis non tradendos; quia nullus est Textus in Iure Canonico, qui talibus talem pœnam indicet.*

4 *Berengarius hæresiarcha conuerti volens ad gremium Ecclesiæ receptus fuit.*

5 *Hæresiarcha & Dogmatista sic conuersus faciliùs alios conuertet.*

6 *Peruersor aliorum ex legibus Imperialibus pœna mortis punitur: at prædictas leges non obstare censendum est; quia ea in hoc crimine, quod merè est Ecclesiasticum, locum non habent, nisi quando hæretici ex foro Ecclesiæ pelluntur.*

7 *Dispositio Iuris simpliciter prolata de hæreticis, debet simpliciter etiam intelligi de Hæresiarchis, & Dogmatistis.*

8 *Inquisitores in admittendis Hæresiarchis & Dogmatistis debent cum magna prudentia procedere, ne illi simulata pœnitentia simplices decipiant.*

9 *Inquisitores forsan non debent ad reconciliationem admittere Hæresiarchas & Dogmatistas illos, qui post longum tempus, & post multas admonitiones, & mox Curiæ sæculari tradendi, pœnitentiæ signa præbent, quia tales videntur fictè conuerti.*

10 *Inquisitores forsan neque debent ad reconciliationem admittere illos, qui præceptis, comminationibus, pœnis, præmiis, promissionibus iuratis, vel aliis exquisitis modis conati sunt hæresim persuadere. Vel conati sunt peruertere Regem, Principes, vel alias personas Regales; &c.*

11 *Ecclesiæ Sacramenta concedi debent omnibus his delinquentibus, qui pœnitentiæ signa præbent, licèt brachio sæculari tradantur, & ad publicam reconciliationem non admittantur.*

1 SVpporro, quod Hæresiarchæ & Dogmatistæ sint non solùm, qui errorem inuenerunt, sed etiam qui errorem iam inuentum quasi ex officio, vel consuetudine, aliis siue publicè, siue occultè prædicauerunt, quia ratione talis consuetæ prædicationis verè sunt Magistri, & Principes erroris, & errorem sequentium. Peña *2.part.director.q.39.comment.64.* Suarez *de fide, disp.23.sect.2.n.11.* & alij, quos citat & sequitur Farinac. *q.178.n.15.* ex Textu *in cap. Qui aliorum 24. q. 3.* ibi: *Qui aliorum defendit errorem, multò ampliùs damnabilior est illis, qui errant, quia non solùm errat, sed etiam aliis offendicula erroris præparat & confirmat: unde quia Magister erroris est, non tantùm hæreticus, sed etiam Hæresiarcha dicendus est.*

2 Dixi, quod hæresiarchæ & Dogmatistæ sint, qui alios quasi ex officio, vel consuetudine peruertere conantur, vt excludantur ij qui consanguineos, vel vnum, aut alterum priuatum peruerterunt, tales enim non propriè Hæresiarchæ, vel Dogmatistæ dicuntur. Sic Doctores *in locis supra citatis*, præcipuè Suarez *num. 11.* His suppositis,

3 Respondetur, quod quamuis Rojas *tract. de hæretic. 2.part.n.339.assert.43.* Repertor. Inquisit. *verb. Docere*, Suarez *cit. sect. 2.n 9.* & Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 47. n.50.* putent, Hæresiarchas & Dogmatistas sine vlla misericordia, quantumuis signa pœnitentiæ præbuerint, brachio sæculari tradendos esse. Ad quam opinionem inclinat etiam Lorca *in 2.2.q.11.art.4.disp.27.membr.5. n.7.* licèt in fine subdat, quod interdum conueniat, supradictis reia pœnam mortis indulgeri; ideoque id prudenti iudicio Inquisitorum remittendum sit. Probabilius tamen sit oppositum (quod docent Cantera *quæst. crimin. rubr. de hæretic. c.1.n 70.* Peña *2.part. direct. comment.64. versic. An autem*, & Decian. *lib. 5. tractatuum criminal. c.54 n.47.*) nempe prædictos Hæresiarchas & Dogmatistas, si veræ conuersionis signa præbuerint, ad reconciliationem admittendos, & brachio sæculari non tradendos esse.

Probatur, quia nullus est Textus in Iure Canonico pœnam, modo quo volunt aduersarij, Hæresiarchis & Dogmatistis indicens, quinimò contrarium potiùs insinuat Textus *in cap. Ad abolendam, de hæretic.* cùm ibi Pontifex æquet eos, qui docent, iis qui credunt hæreses, ibi: *Aliter sentire, aut docere non metuunt*: & de omnibus subjungat, ad misericordiam recipi, si publicè consenserint abjurare, & congruam satisfactionem exhibere.

4 Confirmatur, quia Berengarius hæresiarcha conuerti vulens ad gremium Ecclesiæ receptus fuit, *cap. Ego Berengarius, de consecrat. dist. 2.* & Cazalla insignis hæresiarcha, teste Cantera *loco supra citato*, brachio sæculari ex speciali Breui Sedis Apostolicæ relaxatus fuit, aliàs non relaxandus.

5 Confirmatur secundò, quia sic Hæresiarcha & Dogmatista conuersus, faciliùs alios conuertet, & conuersos in fide confirmabit.

6 Objicies ex aduersariis: In quampluribus legibus Imperatoris expressè cauetur, quod aliorum peruersor pœna mortis puniatur. Sic *in l. vltima, Cod. de Iudæis*, ibi: *Pœna sanguinis destinandus, qui fidem alterius expugnauit peruersa doctrina. In l. vltima, Cod. de apostat.* ibi: *Pœna capitis esse puniendum, qui alium peruertit. In l. Eum qui seruum, Cod. eodem, in l. Quicumque, Cod. de hæretic in l. 2. Cod. Ne sacrum Baptisma iteretur*, & in aliis multis; quibus legibus standum est, cùm in Iure Canonico contrarium dispositum non reperiatur; non enim insitatum est, quod in pœnis imponendis Ius Canonicum per Ius Ciuile suppleatur.

Respondetur, prædictas leges Imperatorias non obstare, quia tales leges in hoc crimine, quod merè est Ecclesiasticum (cùm contrarium, vt suprà dicebam, in Iure Canonico sit insinuatum) locum non habent, nisi quando hæretici ex foro Ecclesiæ pelluntur, & iudicio sæculari traduntur iudicandi. Accedit quod si quid probarent, probarent etiam, quod quilibet peruersor alterius, etiam vnius tantùm, pœna mortis sit afficiendus, quod nemo dixerit.

Objicies secundò. Esto in Iure Canonico cautum sit, hæreticos pœnitentes ad reconciliationem admitti debere; id tamen intelligi debet de hæreticis communiter contingentibus, non autem de hæreticis qualificatis & à communi modo peccandi exorbitantibus; tales enim metiendi non sunt regula communi, sed ita vt lex simpliciter loquens, in illis locum habere non debeat, argumento *l. Nunquam plura, ff. de priuat. delict.* 7

Respondetur: Distinguo ly, *Non autem intelligi debet de hæreticis qualificatis*; ita vt per hæreticos qualificatos intelligantur quicumque Hæresiarchæ & Dogmatistæ, nego ob rationes supradictas; ita vt intelligantur tantùm Hæresiarchæ, vel Dogmatistæ quidam, de quibus mox *infrà* dicam *in Aduertendo 2. & 3.* concedo.

Aduerte tamen, quod in admittendis Hæresiarchis & Dogmatistis, Inquisitores debent cum magna prudentia procedere, ne illi simulata pœnitentia simplices decipiant, iuxta Textum *in cap. Vt officium, de hæretic. in 6.* ibi: *Prouiso solerter, ne simulata conuersione redeant fraudulenter, & vos, imò seipsos fallentes, sub agni specie lupum gerant.* Quapropter tales homines multis experimentis, an fictè, vel verè, & ex animo conuertantur, debent tentari, & grauissimis pœnis affici, præcipuè carceris irremissibilis, à quo non nisi post longissimum tempus, & manifestissima veræ contritionis signa liberari debebunt. Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 47. n.72.* Peña *2. part. direct. q.39. comment. 64. vers. Tametsi*, & alij communiter, quos refert & sequitur Farinacius *q. 193. num. 12.* 8

Aduerte secundò, quod forsan Inquisitores non debent ad reconciliationem admittere Hæresiarchas & Dogmatistas illos, qui post longum tempus, & post multas admonitiones, & mox Curiæ sæculari tradendi pœnitentiæ signa præbent; quia tales non videntur verè & ex animo, sed fictè (ad vitandam scilicet pœnam mortis) conuerti velle: quapropter dixit Sousa *in Aphor. Inquis. lib. 1. cap. 9. n. 14.* quod si Hæresiarcha, vel Dogmatista errorem suum, postquam ab Inquisitoribus deprehensus fuit, defendat, tametsi postea conuertatur, non sit ad reconciliationem admittendus; quod si verò statim conuersus fuerit, & signa veræ conuersionis ferè euidentia dederit, ad reconciliationem admitti possit. 9

Aduerte tertiò, quod forsan Inquisitores neque debent ad reconciliationem admittere illos, qui præceptis, comminationibus, pœnis, præmiis, promissionibus iuratis, vel aliis exquisitis modis conati sunt hæresim persuadere, vel conati sunt peruertere Regem, Principem, vel alias personas Regales, aut filios, quia in his omnibus delinquentibus ratione grauitatis delicti, & ratione pœnitentiæ defectus, qui cum magno periculo semper timetur, sufficiens fundamentum existit, vt Inquisitores recedere possint à communi Iuris regula statuente, quod hæretici pœnitentes ad reconciliationem admittantur. Sic Doctores, quos citat & sequitur Farinacius *q. 193. §. 1. num. 7. & seqq.* 10

Aduerte quartò, quod omnibus his delinquentibus, qui pœnitentiæ signa præbent, licèt brachio sæculari tradantur, & ad publicam reconciliationem non admittantur, concedi debent Ecclesiæ Sacramenta (sicuti de relapsis pœnitentibus dubitatione præcedenti dicebam.) ex Textu *in cap. Super eo, de hæretic. in 6.* (qui Textus etsi de relapsis expressè loquatur, ad omnes tamen pœnitentes, ex identitate rationis extenditur,) & docent communiter Doctores, quos sequitur Suarez *de fide, disput. 23. sect. 2. n. 11.* Simanch. *tit. 63. n. 7.* Sousa *in Aphor. Inquis. lib. 1. c. 10. n. 18.* & Barbos. *in collect. tom. 3. lib. 5. tit. 2. c. 5. num. 5.* Quidquid in contrarium dixerint Couarruu. *lib. 2. variar. cap. 1. n. 11.* & Cantera *rubr. de hæretic. n. 13.* moti ex eo, quod in praxi talis consuetu- 11

do

do seruetur; quæ quidem tametsi alicubi reuera seruatur, seruari non debere videtur, cùm illa præcepto diuino de sumendo viatico repugnare videatur.

DVBITATIO CLXIV.

An, & quomodo puniendi sint Hæretici pœnitentes tardè conuersi? An scilicet tales ad reconciliationem admitti, vel potiùs brachio sæculari tradi debeant?

SVMMARIVM.

1 *Heretici pœnitentes tardè conuersi, si conuertantur ante sententiam, etiam post receptas probationes, & testium publicationem, ad reconciliationem admitti debent.*

2 *Hæretici pœnitentes continuò & confestim dicuntur redire ad fidem, si redierint intra tempus, quo condemnari possunt.*

3 *Hæretici pœnitentes si conuertantur post latam sententiam, probabilius est, quod regulariter ad reconciliationem admitti non debeant, quia damnati relinquuntur brachio sæculari, debita animaduersione puniendi.*

4 *Traditus Curiæ sæculari, ad misericordiam & reconciliationem non admittitur.*

5 *Reus in casu, quo vera conuersionis magna indicia dederit, poterit ab Inquisitoribus ex æquitate ad reconciliationem admitti.*

6 *Is qui eductus è carcere, vel potiùs in Tabulato existens auditurus sententiam, conuertitur ad misericordiam, seu reconciliationem, admitti non debet, quia respectu ipsius sententia est iam prolata, quamuis is etiam, si conuersionis dederit specialissima signa, possit similiter ad reconciliationem admitti.*

1 RESPONDETVR, & dico primò: si conuertantur ante sententiam, etiam post receptas probationes & testium publicationem, ad reconciliationem admitti debent. Sic Doctores communiter, quos sequitur Simanch. *de Cathol. Inst. tit. 47. n. 36.* Deciao. *tract. crim. lib. 5. cap. 34. n. 3.* Peña *2. part. direct. comment. 8. vers. Vsus autem,* Zanchin. *tract. de hæretic. cap. 16. n. 5.* Suarez *de fide, disp. 23. sect. 2. num. 15.* & Farinac. *quæst. 193. num. 55.*

Probatur ex Textu *in cap. Excommunicamus 2. §. si qui, de hæretic.* & ex communi consuetudine & praxi omnium Inquisitorum.

2 Obiicies, *in cap. ad abolendam, de hæretic.* solùm ij qui continuò & confestim, postquam fuerint deprehensi, ad fidem redierint, ad misericordiam admittuntur: At ij qui post receptas probationes, & testium publicationem, & repetitas monitiones ad fidem redeunt, non possunt dici continuò & confestim ad fidem redire: ergo ad misericordiam, seu reconciliationem admitti non debent.

Respondetur: Nego minorem, quia si intra tempus quo condemnari possunt, ad fidem redierint, continuò & confestim ad fidem redire censentur. Eymeric. *3. part. direct. quæst. 98.* & Menoch. *de arbitr. cas. 8. & 9. ex §. vlt. Instit. de inutil. stipulation.*

3 Dico secundò, si conuertantur post latam sententiam, probabilius est, quod regulariter ad reconciliationem non debeant. Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 46. num. 36.* Peña *2. part. direct. comment. 38. vers. Postquam,* Suarez *de fide, disp. 23. sect. 2. num. 16.* & Farinac. *quæst. 193. num. 58.* etsi quidam alij contrarium sentiant.

Probatur, quia *in cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret.* damnati relinquuntur brachio sæculari debita animaduersione puniendi: ergo post damnationem non videtur quòd ad reconciliationem admitti debeant, cùm post condemnationem Iudex Ecclesiasticus iam functus sit officio suo.

Secundò probatur, quia traditus Curiæ sæculari, ad misericordiam, seu reconciliationem, vt mox infrà dicetur, non admittitur: At nullus damnatur impœnitens, qui brachio sæculari per ipsam condemnationem non tradatur: ergo facta condemnatione, videtur quod remissioni locus non relinquatur. 4

Dixi *Regulariter*, quia in casu quo reus veræ conuersionis magna indicia dederit (itavt de ipso verè quid boni sperari possit) poterit ab Inquisitoribus ex æquitate ad misericordiam, seu reconciliationem admitti, cùm sic pietati Matris Ecclesiæ conuenire videatur. 5

Hinc sequitur, quod is qui eductus è carcere, vel potiùs in Tabulato existens, auditurus sententiam, conuertitur, ad misericordiam, seu reconciliationem admitti non debeat, quia respectu ipsius sententia est iam prolata, ipsique manifesta, licèt non promulgata: ergo conuersio ipsius fit post condemnationem, & sic non debet censeri vera, sed ficta (ad vitandam scilicet pœnam mortis) ac proinde non debet recipi. Sic Doctores quos sequitur Peña *2. part. direct. comment. 36. vers. Postanam.* 6

Quamuis & iste reus etiam in casu quo dederit veræ conuersionis specialissima signa, possit similiter ad misericordiam, seu reconciliationem admitti, propter eandem rationem quam suprà dicebam. Peña *loco suprà cit.* Decian. *tract. crim. lib. 5. cap. 36. num. 3.* & alij, quos refert & sequitur Farinac. *de hæres. quæst. 193. n. 60.*

DVBITATIO CLXV.

An, & quando puniendi sint, qui omittunt exequi pœnitentias ab Inquisitoribus sibi impositas, vel omittunt saccum benedictum portare? Vbi etiam quid dicendum, si effringant, vel fugiant è carcere, dum ipsorum causa tractatur spectans ad S. Officium?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores ex consuetudine iam recepta solent hæreticis pœnitentibus in signum conuersionis, & detestationis erroris, quem commiserant, præter alias pœnitentias imponere, vt patenter suprà vestes habitum quemdam portent signatum crucibus rubei, vel crocei coloris.*

2 *Hæretici huiusmodi pœnitentes, si pœnitentias sibi ab Inquisitoribus impositas non exequantur, vel suprà dictum habitum occultauerint, aut abiecerint, possunt Inquisitores aduersus eos procedere, tanquam de hæresi suspectos.*

3 *Item secundùm aliquos tales damnandi sunt vt impœnitentes & relapsi, atque adeo brachio sæculari tradendi, quia qui sine causa pœnitentiam sibi impositam exequi omittit, præsumitur fictè conuersus.*

4 *Omittens pœnitentias impositas ab Inquisitoribus, propriè non est relapsus, sed impœnitens, & consequenter tanquam impœnitens est puniendus, & sic si ab impœnitentia recedat, recipiendus, neque tradendus brachio sæculari.*

5 *Pœnitentias violare impositas, quales sunt non ieiunare,*

nare, non peregrinari, habitum pœnitentialem occultare, è carcere fugere, non sunt signa erroris approbationis à iure statuta.

6 *Fundamentum aduersariorum solùm habet locum, cùm quis omittit exequi pœnitentias sibi impositas directè contrarias errori priori detestato, ac proinde tunc solùm poterit vt relapsus condemnari.*

7 *Auctoris sententia locum habet, etiamsi hæreticus pœnitens sub iuramento & pœna relapsi ad pœnitentiarum executionem se obligauerit, itavt neque in tali casu debeat vt relapsus condemnari.*

8 *Pœnitentiam non adimplens, non tanquam relapsus, sed tanquam impœnitens condemnandus est pœna arbitraria, vt ieiunij, fustigationis, vel duplici pœna.*

9 *Damnatus ad carcerem perpetuum, si exinde fugiat, etiamsi non sponte, sed comprehensus redeat, reconciliandus est, maiori tamen pœnitentia propter fugam afficiendus.*

10 *Excipe, nisi pœnitentia imposita de directo tendat contra hæresim detestatam, vt contra ipsam prædicare, vel cum hæreticis non conuersari, &c. quia in tali casu reus condemnari debet, contra nonnullos tenentes in tali casu non omninò improbabiliter reum non esse habendum pro relapso, sed condemnandum denuò arbitrio Inquisitorum ad maiorem aliam pœnitentiam.*

11 *Pœnitentias iniunctas non adimplens, immò animo obdurato adimplere recusans, iudicandus est tanquam impœnitens, & si resipiscere nolit, tradendus Curiæ sæculari. Idemque dic, si pœnitentiam impositam propter hæresim probatam recipere nolit.*

12 *Abiurare recusans habetur pro conuicto, & Curiæ sæculari tradendus est, ex Constitutione Martini V. & statim si sit confessus, conuictus, vel in hæresi manifestè deprehensus. Secus autem si non sit confessus, conuictus, &c. nam tunc non statim Curiæ sæculari tradi debet, sed priùs excommunicabitur, in qua censura si per annum persiterit, tanquam hæreticus condemnabitur.*

13 *Detentus in carcere pro crimine hæresis, si effringat, vel fugiat è carcere, non est pro conuicto habendus, & tanquam hæreticus condemnandus, contra aliquos Doctores oppositum sentientes, quia in tali casu præsumi debet effugisse, &c. tædio carceris.*

14 *Reus huiusmodi effringens, & fugiens è carcere, punitur pœna arbitraria, consuetudine potiùs quàm lege aliqua, præsertim in Inquisitione Hispanica, vbi si sit vir Nobilis, Doctor, Religiosus, arctiùs ob id custoditur; si verò ignobilis, vilis, &c. publicè verberibus flagellatur, & causa hæresis in suo statu permanet.*

15 *Detentus in carcere pro crimine hæresis, si effringat, vel fugiat, &c. & contra ipsum resultet indicium ad torturam, potest citari ad comparendum, & si non compareat, etiam condemnari.*

1 SVPPONO, quod Inquisitores ex consuetudine iam recepta soleant hæreticis pœnitentibus, in signum conuersionis & detestationis erroris, quem commiserant, præter alias pœnitentias imponere, vt portent suprà vestes habitum quendam crucibus rubei, vel crocei coloris signatum portare debeant: qua de re Calderin. *tract. de hæreticis redeuntib. & conuers. n.* 8. Simanch. *de Cathol. Instit. tit.* 47. *num.* 9. *& seqq. & in Enchirid. tit.* 61. *num.* 7. Rojas *tract. de hæretic.* 2. *part. n.* 309. Peña 3. *part. direct. comment.* 42. *n.* 175. & Farin. *quæst.* 193. *n.* 91.

2 Suppono secundò, quod si tales hæretici pœnitentes pœnitentias sibi ab Inquisitoribus impositas non exequantur, vel supradictum habitum occultauerint, aut abiecerint, possint Inquisitores aduersùs illos pœnitentias sibi impositas non implentes procedere, tanquam de hæresi suspectos, quia sic tales homines non leuem suspicionem ingerunt, quod fictè, & non verè, & ex animo conuersionem antecedentem fecerint, & errores præteritos fuerint detestati; cùm satisfactionem debitam omittant, vel paruipendant. Peña *loco suprà cit. comment.* 146. Simanch. *de Cathol. Instit. tit.* 48. *n.* 29. *& in Enchirid. cit. tit.* 61. *n.* 7. & Farinac. *de hæres. cit. q.* 193. *num.* 123. His suppositis,

Quidam, vt Calderinus *tract. de hæretic. rub. de hæretic. contumelia, n.* 1. Dec. *tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 36. *n.* 4. Vmbert. Locat. *in iudicial. Inquisition. verb. Carcer, n.* 16. Rojas *sing.* 122. *n.* 3. (vbi citat Calderinum, & Squillante,) Zanchin. *de hæret. cap.* 10. *n.* 4. & *ibid.* Additionator Campegius *lit.* C, & alij, Menoch. *lib.* 1. *cons.* 82. *num.* 102. Riminald. *lib.* 2. *cons.* 150. Bursat. *cons.* 7. *n.* 32. *& seqq.* & Treuisan. *lib.* 2. *decis.* 36. tenent, quod tales 3
hæretici pœnitentias sibi impositas implere recusantes, debeant damnari vt relapsi, atque adeò brachio sæculari tradi: quod præcipuè (inquiunt ipsi) locum habet in carceris pœnitentia, quæ grauior est, si scilicet ab illo aufugere tentauerint.

Probant, quia qui sine causa pœnitentiam sibi impositam exequi omittit, præsumitur fictè conuersus, & in priori errore perseuerare: ergo vt relapsus damnari debebit, cùm iam in errorem priorem reprobatum præsumatur relabi. Neque obstat (subdunt ipsi) quominùs vt relapsus damnetur, eo quòd hæc pœnitentiæ violatio non sit formaliter hæresis, sed hæresim præsumptiuè arguat, quia vt relapsus damnatur, qui abiurata hæresi, in violentam hæresis suspicionem incidit, vt ex *cap. Accusatus, de hæret. in* 6. *dub.* 162. dicebam. His tamen non obstantibus,

Respondetur, probabilius esse (quod docet Simanch. 4
de Cathol. Instit. tit. 16. *rubr. de custodia reor. n.* 24. *& tit.* 47. *n.* 77. *& tit.* 48. *n.* 29. Rojas sibi contrarius *tract. de hæret.* 2. *part. assert.* 41. *n.* 335. *vers.* 3. *fuit*, Iul. Clar. *lib.* 5. *verb. hæresis, n.* 10. & ipsius Additionator *lit.* V, vbi citat Rimin. *loc. suprà cit.* defendentem à pœna relapsi mulierem, cui Inquisitores imposuerant, ne de domo, quam sibi pro carcere præfixerant, exiret, & exiuit sine licentia. Cantera *in quæst. crim. cap.* 1. *de hæret. n.* 60. Sousa *in Aphor. Inquis. lib.* 2. *c.* 26. *n.* 38. Peña 3. *part. direct. q.* 97. *comment.* 146. *vers. Itaque*, & Farinac. *q.* 193. *n.* 536. *& seqq.*) scilicet eum qui pœnitentias sibi impositas violat, non esse relapsum, sed impœnitentem; & consequenter contra illum (dum in illo statu perseuerat) tanquam contra impœnitentem solùm procedi debere: quapropter (sicut impœnitens, si à contumacia recedat, & misericordiam petat, admittitur, & brachio sæculari non traditur) sic & iste talis, quamuis debeat pro crimine pœnitentiæ absque causa violatæ, arbitrio Inquisitoris puniri pœna pecuniaria, vel fustibus, vel ieiuniis, pensata malitia & qualitate personæ & grauitate criminis.

Probatur, quia violare pœnitentias impositas, quales 5
sunt non ieiunare, non peregrinari, habitum pœnitentialem occultare, vel abjicere, è carcere fugere, &c. non sunt signa erroris approbationis à iure statuta: ergo non debet, qui prædictas pœnitentias sibi impositas violat, ob talem violationem condemnari vt relapsus. Antecedens patet; consequentia probatur, quia non possunt Iudices condemnare vt relapsum, quem iura non iudicant relapsum: tum quia solùm fictione & præsumptione iuris dici poterit, qui prædictas pœnitentias impositas violat, errorem priorem detestatum approbare: ergo cùm verè non approbet, non poterit pœna ordinaria puniri.

Ex his sequitur, quid dici debeat ad fundamentum 6
aduersariorum in contrarium; locum enim illud solùm habet, cùm quis omittit exequi pœnitentias sibi impositas, directè contrarias errori priori detestato, vt si omittat se purgare, errorem abiurare, hæreticis non fauere, &c. (cùm hæc à iure statuta sint signa erroris approbationis vehementia) ac proinde tunc solùm poterit vt relapsus condemnari; secùs verò si omiserit alias pœnitentias, de quibus *suprà* dicebam. Simanchas Peña, & Farinacius *in locis suprà citatis.*

Sequitur

Sequitur secundò, quod nostra sententia locum habeat, etiamsi hæreticus pœnitens sub iuramento & pœna relapsi ad pœnitentiarum executionem se obligauerit, itavt & in tali casu etiam ob violationem pœnitentiarum, quæ hæresi directè contrariæ non sunt, non debeat vt relapsus condemnari, quia cuiuscumque obligatio metienda est iuxta iuris regulam (cui quilibet se conformare velle censetur, ex Textu *in l. Si duo, ff. de acquirend. vel omittend. possession. & in l. Nemo potest, ff. de leg. 1.*) Ergo cùm iuris regula non permittat hunc violatorem puniri vt relapsum, sequitur quod neque ex ipsius obligatione hanc pœnam subire debeat. Riminald. *d. cons. 130. num. 6. 7. & 35* Menoch. *cons. 82. num. 113. lib. 1.* Peña *3. part. directorij, quæst. 97. commentar. 146. in fine*, & alij, quos citat & sequitur Farinac. *de heresi, quæst. 193. n. 141.* Vide etiam quæ dicam *infrà, dubit. 195. sect. 16. & 17.*

8 Qui igitur pœnitentiam non adimplet, non tanquam relapsus, sed tanquam impœnitens condemnandus est pœna arbitraria, vt ieiunij, fustigationis, vel duplici pœna. Cantera *vbi suprà*, Sousa *in Aphor. lib. 3.*
9 *cap. 29. num. 5.* dicens, quod si damnatus ad carcerem perpetuum exinde fugiat, etiamsi non sponte, sed comprehensus redeat, reconciliandus sit, maiori tamen pœnitentia propter fugam afficiendus (quidquid in contrarium asserat Bartar. *lib. 1. consil. 7. num. 4.* Rojas *singul. 23. n. 5.* & Arelatan. *notabil. 6.*) Et videri etiam poterit Pacianus *consil. 17. num. 64.* & Zechius *tom. 1. tit. de heretic. cap. 15. num. 18.*

10 Excipe, nisi iuxta ea (quæ dicebam *suprà*) pœnitentia imposita de directo tendat contra hæresim detestatam (vt contra ipsam prædicare, vel cum hæreticis non conuersari, &c.) quia in tali casu reus (cùm sit signum vehemens à iure statutum, approbationis erroris) condemnari debebit tanquam relapsus. Simanchas, Peña, Farinacius *vbi suprà*, Riminald. *lib. 2. consil. 156. num. 13.* Treuisan. *lib. 2. decis. 36. num. 2.* Menoch. *lib. 1. cons. 82. num. 107.* Cantera *loco suprà cit.* Locat. *in Prax. Inquis. verb. Pœnitentia*, & Sousa *in Aphor. Inquisitor. lib. 2. cap. 29.*

Quamuis non omninò improbabiliter contrarium (quod scilicet etiam in tali casu reus non adimplens pœnitentiam, non sit habendus pro relapso, sed condemnandus arbitrio Inquisitorum denuò ad maiorem aliam pœnitentiam) teneant alij, quos sequitur Simanchas *tit. 47. num. 77.*

11 Aduerte tamen hîc, quod si injunctas pœnitentias non solùm non adimplet, sed etiam animo obdurato adimplere recusat, tanquam impœnitens sit iudicandus, & si resipiscere nolit, tradendus Curiæ sæculari. Idemque dicendum est, si pœnitentiam impositam propter hæresim probatam recipere renuat. Peña *in director. Inquis. part. 3. comment. 146.* & alij, quos sequitur Sousa *loco suprà cit. num. 7.*

12 Hinc qui abiurare recusat, pro conuicto habetur, & Curiæ sæculari ex Constitutione Martini V. tradendus est; & tradendus statim, si sit confessus, conuictus, vel in hæresi manifestè deprehensus; secus autem, si non sit confessus, conuictus, vel in hæresi manifestè deprehensus: tunc enim non statim Curiæ sæculari tradendus erit, sed priùs excommunicabitur, & si in excommunicatione per annum perstiterit, tanquam hæreticus condemnabitur. Eymericus *in director. Inquis. part. 2. quæst. 35.* & ibi Peña *comment. 80.* Vmbert. Locat. *in Prax. Inquis. verb. Suspicio, num. 8.* Hippolit. Riminald. *lib. 4. cons. 395. n. 64.* Martin. Delrio *in disquis. magic. lib. 5. sect. 12.* & Sousa *in Aphor. lib. 2. cap. 40. num. 16.* qui propterea rectè dixit, quod & renuens abiurare de leui (quin multò magis) non statim sit Curiæ sæculari tradendus, sed priùs excommunicandus, & si per annum in excommunicatione pertinaciter permanserit, Curiæ sæculari tradendus.

13 Aduerte secundò, quod detentus in carcere pro crimine hæresis, si effringat, vel fugiat è carcere (quamuis Zanchinus *de heret. cap. 10. num. 4.* & Additionator Campegius *ibid. in Addit. litt. B*, & ex parte Mascard. *de probat. tom. 2. concl. 820.* teneant, quod sit pro conuicto habendus, & tanquam hæreticus condemnandus.) Contrarium tamen teneant meliùs Simanch. *in Annotat. ad Tractatum Zanchini, cap. 8. & in Cathol. Instit. tit. 16. n. 21.* Peña *in director. part. 3. comment. 35.* Ioseph Aldrete *de discipl. inend. lib. 2. cap. 8. num. 25.* Rojas *de heretic. part. 2. assert. 15.* & Sousa *in Aphor. Inquis. lib. 2. cap. 26. num. 37.* Quia reus in tali casu præsumi debet effregisse, vel fugisse è carcere tædio carceris, vel metu falsorum testium, aut tormentorum, &c. non autem eo quòd errorem habuerit in intellectu.

Debebit tamen propter fugam pœna arbitraria pu- 14
niri. Peña *loco suprà cit.* (vbi ait, quod si quis, dum custodiretur pro hæresi, è carcere fugit, consuetudine potiùs quàm lege aliqua, præsertim in Inquisitione Hispanica receptum est, vt si sit vir Nobilis, Doctor, Religiosus, vel alius honorabilis Ciuis, custodiatur arctiùs, & puniatur duriùs: quod si sit homo vilis, publicè verberibus flagelletur, & causa hæresis in suo statu permanens tractetur, aliisque pœnis arbitrariis interim puniatur; in quo casu tamen mitiùs est agendum cum illo, qui negligentia custodis euasit è carcere.) Paramus *lib. 3. quæst. 4. num. 72. & 73.* Ioseph. Sessé *tom. 4. decis. 471. num. 6.* & Sousa *in Aphor. Inquis. lib. 2. cap. 26. num. 32.*

Aduerte tertiò, quod licèt, vti dicebam, detentus 15
in carcere pro crimine hæresis, si effringat, vel fugiat è carcere, neque pro confesso, neque pro conuicto habendus sit, atque adeò neque tanquam hæreticus condemnandus; tamen non solùm contra ipsum resultet indicium ad torturam, sed etiam si non compareat, ex tali indicio cum aliis adjuncto possit citari ad comparendum, & si non compareat, etiam condemnari. Peña *loco suprà cit.* Rojas *num. 183.* Ioseph Sessé *num. 8.* & Sousa *num. 37.* Vide etiam quæ dicam *infrà dub. 217. petit. 6.*

Dixi de pœnis Hæreticorum, dicam nunc

De pœnis Suspectorum de Hæresi.

DVBITATIO CLXVI.

An, & quotuplex sit hæresis suspicio, seu præsumptio?

SVMMARIVM.

1 *Hæresis suspicio triplex est. Prima modica & leuis. Secunda magna, seu vehemens. Tertia maxima, seu violenta.*

2 *Hæresis suspicio modica, seu leuis est, quæ oritur ex leuibus indiciis, seu ex leuibus coniecturis: leuia verò indicia, seu leues coniecturæ sunt, ex quibus leuiter infertur, seu ex quibus non frequenter, sed rarò concluditur crimen suspectum, &c.*

3 *Hæresis suspicio magna, seu vehemens est, quæ desumitur ex verbis, seu factis efficaciter, & frequenter hæresim concludentibus, vt si v. g. quis vocetur ad respondendum de fide, & intra terminum assignatum absque causa legitima non compareat.*

4 *Item si impedias scienter, directè, vel indirectè Inquisitionis officium, vel impedientibus des fauorem, consilium, vel auxilium.*

5 *Item si instruas hæreticos, vel eorum credentes ab Inquisitoribus citatos, quomodo veritatem talem, vel falsum deponant.*

6 *Item si faueas, defendas, vel recipias hæreticum; non tamen quia amicum, vel consanguineum, sed quia hæreticum.*

7 *Item si cum hæreticis specialem contrahens familiaritatem.*

8 *Item si in causa fidei conuincaris falsum in Iudicio dixisse, eo quod renoces, quod priùs confessus fueris.*

9 *Item si sis Religiosus, & in partibus vltràmontanis absque superiorum licentia commorans, detrahas Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Constitutionibus, vel similia alia à fide deuia in sermonibus, vel secretis colloquiis euomas.*

10 *Hæresis suspicio maxima, seu violenta est, quæ oritur ex verbis, vel factis arctantibus Iudicem ad credendum quod sic dicens, vel faciens hæreticus sis, vt si hæreticis reuerentiam, vel adorationem more ipsorum exhibeas, vel consolationem, aut communionem ab illis recipias.*

11 *Item si in causa fidei excommunicatus per annum insordescas.*

12 *Item si deficias in purgatione Canonica, quam in causa fidei tibi indictam præstare non potuisti.*

13 *Item si post abjurationem hæresis, de qua conuictus fueras, vel postea conuinceris, cum hæreticis communices, vel eos visites, receptes, deducas, associes, muneribus immediatè, vel mediatè per alios afficias.*

1 RESPONDETVR, Triplex: Prima, modica, seu leuis. Secunda, magna, seu vehemens. Tertia, maxima, seu violenta. Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 50. num. 22. & seqq.* Directori. Inquisit. *part. 2. quæst. 55. n. 2. vers. Et hæc suspicio,* & ibi Peña *comment. 80. & part. 3. comment. 24. n. 100.* Henric. *in cap. 1. de hæretic. n. 8.* Martin. Delrio *lib. 5. sect. 12.* Locat. *in iudic. Inquisitor. verb. præsumptio, n. 8. & verb. Suspicio, n. 3. & seqq.* Afflict. *in constit. Regni de hæreticis, & Patarenis, rubr. 1. n. 31.* Lælius Zecchius *in sum. part. 1. tit. de fide rubr. de hæretic. cap. 11. num. 5.* & Farinac. *de hæresi, quæst. 187. §. 2. & seqq.*

2 Suspicio, seu præsumptio hæresis modica, seu leuis est, quæ oritur ex leuibus indiciis, seu ex leuibus coniecturis (ita vt propterea modicam, seu leuem probationem faciat, & modica, seu leui defensione tollatur. Director. Inquisit. Peña, & Martinus Delrio *loco suprà cit.*) leuia verò indicia, seu leues coniecturæ sunt, ex quibus leuiter infertur, seu ex quibus non frequenter, sed tardò concluditur crimen suspicatum: vt si, v. g. frequenter perjuras, & vitam geris deprauatam. Item si Sacramenta ministras in malo statu, vel sine iurisdictione & potestate. Item si bis repetis Sacramentum non repetendum. Item si priore coniuge viuente, contrahis secundas nuptias. Item si per annum existis in excommunicatione extra causam fidei. Item si in Sacramento Confessionis prouoces ad venerem, vel ad alia scelera pœnitentem. In his enim omnibus redderis de hæresi suspectus leuiter. Sic Doctores *in locis suprà citatis.*

Aduerte tamen, quod ex iis indiciis, quæ diximus, quædam reddunt te de hæresi suspectum leuiter secundùm Doctorum communem opinionem: quædam autem alia te reddunt de hæresi suspectum leuiter de iure, & lege sic statuente, inter quæ discrimen est aliquod notabile, vt *infrà* dicetur *dubit.* 168.

3 Suspicio, seu præsumptio hæresis magna, seu vehemens est, quæ desumitur ex verbis, vel factis efficaciter, & frequenter hæresim concludentibus (ita vt propterea magnam, seu vehementem probationem faciat, & non nisi magna, seu vehementi defensione tollatur. Simanchas *cit. tit. 50. n. 23.* Direct. *cit. part. 2. q. 55.* & ibi Peña *comment.* 80. Martin. Delrio *cit. sect. 12.* Locatus *cit. verb. præsumptio, n. 8. & cit. verb. suspicio, n. 3.* Verbi gratiâ, si vocaris respondere de fide, & intra terminum assignatum absque causa legitima non compareas, ex Textu *in cap. Cùm contumacia, de hæretic. in 6.* Item si impedias scienter, directè vel indirectè Inquisitionis officium, ex Textu *in cap. Vt Inquisitionis negotium, §. vltimo, de hæreticis in 6.* cùm in tali casu censearis hæreticorum fautor & defensor. Item si impedientibus Inquisitionis 4
officium scienter des consilium, auxilium, vel fauorem,
ex Textu *in citato cap. Vt Inquisitionis negotium.* Idque
ob eandem rationem mox *suprà* dictam, quia scilicet
hæresi faues. Item si instruas hæreticos, vel eorum cre- 5
dentes ab Inquisitoribus citatos, quomodo veritatem
celent, vel falsum deponant, ex Textu *in cap. Accusatus, §. finali, de hæretic. in 6.* Idque etiam ob eandem ra-
tionem, quia similiter eorum hæresi faues. Item si fa- 6
ueas, defendas, vel recipias hæreticum, non tamen quà
amicum, vel consanguineum, sed quà hæreticum, ex
Textu *in cap. Excommunicamus 1. §. credentes, de hæretic.*
Idque ob eandem rationem iam suprà pluries repeti-
tam. Item si cum hæreticis specialem contrahas fami- 7
liaritatem, ex Textu *in cap. Inter solicitudines, de purgatione Canonica.* Idque ob eandem rationem quam su-
prà pluries dicebam. Item si in causa fidei conuincaris 8
falsum in iudicio dixisse, eo quòd renoces, quod priùs
confessus fueris, ex Textu *in cap. Literas, de præsumptionib.* Item si sis Religiosus, & in partibus vltramontanis 9
absque Superiorum licentia commorans, detrahas Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Constitutionibus, vel similia alia à fide deuia in sermonibus, vel secretis colloquiis euomas, ex Textu *in Extrauaganti Ioannis XXII.* incipiente *Ad nostram, de Regularib. inter communes.* In his enim omnibus redderis de hæresi suspectus vehementer. Sic Doctores iidem, quos *suprà in principio dubitationis* citabam.

Suspicio, seu præsumptio hæresis maxima, seu vio- 10
lenta est, quæ oritur ex verbis, vel factis arctantibus Iudicem ad credendum, quod sic dicens vel faciens, hæreticus sis (ita vt, sicuti dicebam, arctet & vrgeat Iudicem ad credendum, quod hæreticus sis; & propterea dicatur ea præsumptio Iuris & de iure. Simanch. *cit. tit. 50. n. 4.* Peña *part. 2. q. 55. comment. 80. vers. Tertia suspicio,* & Læl. Zecch. *tit. c. 11. n. 5.*) verbi gratia, si hæreticis reuerentiam, vel adorationem more ipsorum exhibeas, vel consolationem, aut communionem ab illis recipias, ex Textu *in cap. Quicumque, & in cap. Accusatus, de hæ-
retic. in 6.* Item si in causa fidei excommunicatus per 11
annum insordescas, ex Textu *in cap. Cùm contumacia, de
hæretic. in 6.* Item si deficias in purgatione Canonica, 12
quam in causa fidei tibi indictam præstare non potuisti, ex Textu *in cap. Inter sollicitudines, de purgatione Cano-
nica.* Item si post abiuratam hæresim, de qua conuictus 13
fueras, vel postea conuinceris, cum hæreticis communices, vel eos visites, receptes, deducas, associes, muneribus immediatè vel mediatè per alios afficias, ex Textu *in cap. Accusatus, §. Ille quoque, de hæretic. in 6.* In his enim omnibus casibus redderis de hæresi suspectus violenter. Director. Inquisit. *part. 2. quæst. 55. num. 6.* Simanchas *de Cathol. Instit. tit. 5. num. 26.* Locatus *in d. indic. Inquisit. verb. Suspicio, num. 4.* & alij Doctores *in locis suprà cit.*

DVBITATIO CLXVII.

An hæresis suspicio leuis sufficiat ad condemnandum reum tanquam hæreticum?

SVMMARIVM.

1 *Hæresis suspicio leuis non sufficit ad condemnandum reum, quia leuia indicia, seu leues coniecturæ mouere non debent prudentem virum ad faciendum iudicium de crimine.*

2 *Reus condemnatur ex leui argumento aduersùs Catholicam Religionem,* in l. 2. Cod. de hæretic. *At non*

non ideò iudex debet moueri ex leuibus indiciis; quia plures Doctores in lege citata pro leui indicio intelligunt pro leui hæresi.

1 RESPONDETUR negatiuè: Rojas *tract. de hær. 2. p. assert. 6. n. 148.* Director. Inquisit. *2. p. quæst. 5. num. 2.* & ibi Peña. Simanch. *de Cathol. instit. tit. 50. num. 22.* Henric. *in cap. 1. de hær. num. 8.* & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *quæst. 187. num. 26.*

Probatur; quia leuia indicia, seu leues coniecturæ mouere non debent prudentem virum ad faciendum iudicium de crimine adeò graui, sed potiùs ad interpretandum omnia in sensum sanum.

2 Objicies: *in l. 2. C. de hær.* reus condemnatur vt hæreticus ex leui argumento aduersùs Catholicam Religionem, ibi: [Hæreticorum autem vocabulo continentur, & latis aduersùs eos sanctionibus succumbere debent, qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ Religionis, & tramite detecti fuerint deuiare:] Ergo.

Respondetur: Nego consequentiam; quia licèt nonnulli Doctores (vt verum fatear) verba illa, *vel leui argumento*, intelligant pro leui indicio, & probatione; meliùs tamen communiter alij intelligunt pro leui hæresi, itavt sensus sit, hæreticorum vocabulo contineri illos, qui vel *leui argumento*, id est, vel paululum, aut in vno tantùm articulo à fide Catholica deuiauerint: sic Doctores, quos sequitur Peña *2. p. direct. ad cap. 1. de hær. comment. 1. vers. Et hæc sententia*, & Farinac. *de hæresi, quæst. 178. num. 61.*

⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜

DVBITATIO CLXVIII.

An hæresis suspicio leuis, non præcedente diffamatione, sufficiat ad inquirendum specialiter contra aliquem, & ad interrogandum eum? Vbi etiam, an sufficiat ad carcerandum?

SVMMARIVM.

1 *Hæresis suspicio leuis, quod non sufficiat ad specialiter inquirendum, & interrogandum reum, asserunt nonnulli Doctores; quia Inquisitio, & examinatio de credulitate alicuius, esse non potest, nisi quia de illius recta fide dubitatur: quod quidem non conuenit ex leui suspicione de crimine tam graui infidelitatis.*

2 *Hæresis suspicio leuis è contra, quod sufficiat ad specialiter inquirendum, & interrogandum reum, docent alij Doctores; quia Inquisitio, & examinatio assumuntur à iudice ad inuestigandam veritatem; quæ inuestigatio non est frustratoria, vt per se patet.*

3 *Reus, si daret indicia suspicionis vehementia, non solùm posset inquiri, & examinari, sed etiam super delicto infamato posset torqueri.*

4 *Limitant tamen nonnulli ex Doctoribus suprà citatis, vt quod dicebam procedat in homine vili, & improbo; non autem in viro nobili, honesto, & Religioso, quia ratione vilitatis, & improbitatis suspicio augetur.*

5 *Homo vilis, & improbus si de fide inquiratur, & examinetur, graui iniuria non afficitur, sicut sola Inquisitione afficeretur vir honestus, & probus.*

6 *Homo vilis, & improbus in omnium sententia neque capturâ afficitur ex leuibus indiciis; quia ea is etiam grauiter læderetur.*

7 *Suspicio non qualiscumque ad inquirendum, & examinandum reum exigitur, sed probabilis, scilicet à iure probata, quo casu reus potest inquiri de sua fide: secus si suspicio oriatur ex aliis delictis, seu indiciis, quæ solùm ex opinione Doctorum habent, quod ingerant suspicionem.*

8 *Ex praxi Inquisitorum probatur, quod reus inquiritur ob leuem suspicionem iuridicam; quia in tali Inquisitione & examinatione non videtur, quod nulla iniuria afficiatur.*

9 *Leuiter de fide suspectis indicitur abiuratio de leui: quod quidem necessariò supponit, reum esse priùs inquisitum, & examinatum.*

10 *Reus leuiter suspectus suspicione probabili, & iuridica, condemnari debet, vt abiuret de leui, vt per talem abiurationem purget suspicionem, quam contraxit.*

11 *Reus pro commisso crimine leuem suspicionem inducente, condemnari potest ad aliquam pœnitentiam, vt pecuniæ, reclusionis in carcere pro aliquo tempore, fustigationis, vel triremis, arbitrio iudicum fidei, pensata qualitate personæ, & grauitate delicti.*

12 *Leuiter suspecto de fide vt abiuratio, & condemnatio inferatur, necessariò delictum, seu indicium, ex quo talis suspicio oritur, debet esse plenè probatum, quia aliàs non esset vera suspicio, quæ pœnam mereatur.*

NEGANT Menochius *de præsumpt. quæst. 100. num. 2. & seqq.* Nauarr. *cons. 2. num. 8. tit. de hær. lib. 5.* Clar. *pract. crimin. §. final. quæst. 6. num. 6.* Lessius *de iust. & iur. lib. 2. cap. 29. dub. 3. num. 15.* Simanch. *de Cathol. instit. tit. 50. num. 18.* Alphons. de Castro *lib. 2. de hær. punit. cap. 15.* Homobonus de Bonis *tract. de casib. reseru. part. 2. cas. 1.* (vbi propterea docet, quod non sit aliquis denunciandus ob suspicionem leuem, sed ob suspicionem vehementem) Valentia *tom. 2. disp. 6. quæst. 13. punct. 4. §. 1. vers. Sed vt hæc Inquisitio*, vbi loquens de sortilegio, seu maleficio inquit, quod vt quis possit interrogari de seipso, requiratur, vt sit suspectus, vel propter publicam infamiam, vel propter semiplenam probationem, vel propter grauia indicia. Genuens. *in prax. Archiepisc. c. 18. n. 10.* & Lazarius *de blasphemia, q. 12. n. 32.* quia inquisitio, & examinatio de credulitate alicuius esse non potest, nisi quia de illius recta fide dubitatur: sed ob leuia indicia, & leues coniecturas dubitare de aliquo crimen infidelitatis adeò graue, non est licitum (cùm sit valde iniuriosum) ergo non est licita inquisitio, & examinatio, quæ hanc dubitationem supponit. 1

Affirmant Rojas *tract. de hær. 2. p. n. 20.* vbi ait, certum, & indubitatum esse, quod Inquisitores possint contra aliquem in crimine hæresis procedere ex leui, seu modica suspicione, vt suspectus interrogetur, quid sentiat de fide. Decian. *in tract. crim. lib. 5. c. 20. n. 21. & c. 35. n. 20.* Peña *in director. inquisit. p. 2. comment. 12. vers. Cæterùm, & comment. 80. vers. Atque ita crederem*, Calderin. *tract. de hær. filior. & nepot. n. 10.* Scacc. *tract. de iud. c. 59. n. 2. & seqq.* Rolandus *cons. 8. n. 6. lib. 3.* Paris. *cons. 2. n. 100. lib. 4.* & Mascardus *de probat. lib. 1. concl. 862. n. 3.* quia inquisitio, & examinatio assumuntur à iudice ad inuestigandam veritatem: quæ inuestigatio non est frustratoria, vt per se patet, neque iniuriosa, cùm illius ipsemet reus fundamentum, & occasionem præstiterit: Ergo. 2

Secundò, quia si reus daret indicia suspicionis vehementia, non solùm posset inquiri, & examinari, sed etiam super delicto infamato posset torqueri: ergo propter indicia leuia saltem poterit examinari. 3

Limitant tamen nonnulli (Rojas scilicet, & Peña) ex Doctoribus suprà citatis, vt quod dicebam, procedat in homine vili, & improbo, non autem in viro nobili, honesto, & religioso; quia ratione vilitatis, & improbi- 4

tatis suspició augetur, ratione verò nobilitatis, & probitatis suspicio minuitur: tum quia homo vilis, & improbus, si de fide inquiratur, & examinetur (cùm ipsemet malæ suspicionis occasionem dederit) graui iniuria
5 non afficitur, sicuti sola Inquisitione afficeretur vir honestus, & probus: quapropter in sententia omnium ob solam leuem suspicionem neque homo vilis, & improbus capturæ subijcitur, quia captura etiam homo vilis, & improbus grauiter læderetur. His tamen non obstantibus.

7 Respondetur meliùs cum Vmberto Lucato *in indicialibus Inquisit. verbo Citatio, n.15.* Repertorio Inquisitorum *verb. Suspecto, vers. Nota quod suspicio,* Conrado *practic. tit. de hær. n.9.* Ferdinando de Castro *in oper. mor. tract. 4. disp. 7. punct. 1. n.7.* (qui citat Suarez *de fide disp. 24. sect. 2. n. 4.*) & Farinacio *de heresi, q. 185. n. 58.* (quatenus ad inquirendum, & examinandum reum exigunt suspicionem non qualemcunque, sed probabilem, scilicet à iure probatam) distinguendo: si hæresis suspicio leuis oritur ex delicto, seu indicio cui à iure, vel consuetudine talis suspicio annexa est, reus de sua fide potest inquiri, & examinari; secus si suspicio oriatur ex aliis delictis, seu indiciis, quæ solùm ex opinione Doctorum habent, quod ingerant suspicionem.

8 Posterior pars probatur ex fundamento primæ sententiæ, quod in posteriori casu satis mihi probatur.

Prior verò pars probatur ex vsu, & consuetudine Inquisitorum; quia quotiescumque reperitur, quod quis habeat libros prohibitos, & illos legat, vel quod sine potestate, & iurisdictione sacramenta ministret, binas nuptias contrahat, in sacramento Confessionis pœnitentem ad Venerem excitet, in excommunicatione per annum insordescat, &c. examinatur eius fides: ergo dicendum est, quod ob leuem suspicionem iuridicam reus inquiri, & examinari possit; quia in tali inquisitione, & examinatione non videtur, quod vlla iniuria afficiatur, cùm non imponatur ipsi alia suspicio, vel dubitatio, præter eam, quæ à iure est imposita.

9 Confirmatur, quia (sicuti mox infrà dicetur) condemnatis super hoc delicto, & sic de fide leuiter suspectis, indicitur abiuratio de leui: sed hæc necessariò supponit, quod reus sit priùs inquisitus, & examinatus: ergo.

10 Ex his sequitur, quod reus leuiter suspectus suspicione probabili, & iuridica, condemnari debeat, vt abiuret de leui, ad hoc vt per talem abiurationem purget suspicionem quam contraxit. Simanch. *de Cathol. instit. tit. 1. rubr. de abiuratione, n. 18. 21. & seqq.* Squillacent. *tract. de fid. Cathol. c. 31. n. 2.* Decian. *tract. crim. lib. 5. c. 47. n. 2.* Scacc. *de iudiciis, c. 59. n. 10.* Peña *2. part. direct. q. 55. comment. 80. vers. Et vbi quis,* & *3. p. q. 87. comment. 136. vers. Nec refert,* & Farinac. *de heresi, q. 187. n. 31.*

11 Sequitur secundò, quod reus pro commisso crimine leuem suspicionem inducente, condemnari possit ad aliquam pœnitentiam, vt pecuniæ, reclusionis in carcere pro aliquo tempore, fustigationis, vel triremis arbitrio iudicum fidei, pensata qualitate, malitiaque personæ, & grauitate delicti. Decian. *loc. suprà cit. cap. 38. n. 7.* Farinac. *vbi suprà, num. 33.* & Repertorium Inquisitor. *verb. Testis, vers. Nota quod.*

Et quidem, quod suspicio, seu præsumptio leuis sufficiat, vt qui sic est suspectus, seu præsumptus, cogi possit ad abiurandum de leui, patet ex Constitutione Innocentij IV. *Nouerit Vniuersitas,* ex Constitutione Nicolai III. *Nouerit Vniuersitas,* & ex Constitutione Federici Imperatoris *Catharos, vers. Qui autem* (quæ Constitutiones omnes habentur apud Peñam inter literas Apostolicas) & docent etiam Doctores, quos Corollario primo citabam.

Quin, quod & etiam sufficiat ad purgationem indicendam, tenent Peña *in direct. inquis. p. 3. q. 87. comment. 136. vers. Nec refert,* Afflict. *in Constitut. Regni de heret. & Patarenis, rub. 1. n. 31.* & Martin. del Rio *lib. 5. disquisit. sect. 13. in princ.*

Aduerte tamen, quod (vt leuiter suspecto de fide abiuratio, & condemnatio inferatur) necessariò delictum seu iudicium, ex quo talis suspicio oritur, debeat esse plenè probatum; quia aliàs non esset vera suspicio, nec merens pœnam (quæ vltra abiurationem de leui solet esse vel exilium, vel ad triremes condemnatio, vel alia pœna pecuniaria, pensatis qualitatibus personarum, & delictorum.) Arelatanus *de heret. notab. 27.* Rojas *de her. 2. p. assert. 6. n. 148.* Menoch. *cons. 81. n. 155.* Mascard. *de probat. lib. 2. concl. 861. n. 7.* & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *q. 187. n. 34.* 12

An autem suspicio leuis sufficiat ad carcerandum? Vide infrà *Dubit. 205. Petit. 2.*

PETITIO

An hæresis suspicio leuis, non præcedente similiter diffamatione, sufficiat saltem ad inquirendum generaliter, seu ad formandam inquisitionem generalem?

SVMMARIVM.

1 *Hæresis suspicio leuis, non præcedente diffamatione, sufficit ad inquirendum generaliter, seu ad formandam inquisitionem generalem. Contra Clarum tenentem, requiri querelam, vel denunciationem vltra leuem suspicionem, quia hoc dato sequerentur plura absurda.*

2 *Suspicio leuis in crimine hæresis, non præcedente diffamatione, non est leuis simpliciter, sed per comparationem ad suspicionem vehementem, vel violentam, vt propterea interim debeat esse notabilis arbitrio prudentis iudicis.*

3 *Suspectus leuiter, vehementer, vel violenter quinam dicatur.*

Respondetur affirmatiuè, *ex c. Accusatus, de hær. in 6.* nou autem *ex c. Excommunicamus, §. Adjicimus, de hær.* (vt benè aduertit Angel. *tract. de malefic. vers. Hac est, n. 51.*) & docent Roland. à Valle *cons. 8. n. 6. lib. 1.* Arelatanus *de her. notab. 26.* Simaneh. *de cathol. instit. tit. 44. n. 9.* & alij communiter. 1

Cæterùm (quamuis Iulius Clarus *lib. 5. §. final. q. 6. n. 7.* teneat, quod in crimine hæresis possit procedi ex suspicione leui, absque eo, quod præcedat diffamatio, vti diccbam) tenet tamen adhuc, quod vltra ipsam suspicionem leuem requiratur querela, vel denunciatio, prout in aliis criminibus; aliàs darentur Inquisitoribus habenæ nimis laxæ.

At contrarium, & quidem satis rectè, tenent alij, quos sequitur Scaccia *de iudic. lib. 1. c. 59. n. 11.* quia si vera esset opinio Iulij Clari, sequeretur, quod si quis committeret aliquod factum hæreticale, v. g. contereret, vel combureret crucem, aut imaginem alicuius Sancti, vel faceret quid simile, propter quod redderetur suspectus de hæresi, & Inquisitor inquirendo generaliter eum reperiret sine accusatione, vel denunciatione, non posset contra eum procedere: quod magnum videtur absurdum. Non obstat, quod Inquisitoribus darentur habenæ nimis laxæ, quia in munus Inquisitorum non eliguntur, nisi viri graues, & probi, vt omittam, quod suspicio leuis in casu nostro non sit leuis simpliciter, sed per comparationem ad suspicionem vehementem, vel violentam, vti mox infrà dicetur.

2 Quamuis igitur in crimine hæresis possit non solùm per viam accusationis, vel denunciationis; sed etiam per viam inquisitionis procedi ex suspicione leui, non præcedente diffamatione, seu clamore, vel infamia, vt in aliis delictis, suspicio tamen leuis in tali casu non sit leuis simpliciter, sed per comparationem ad suspicionem

picionem vehementem, vel violentam, vt propterea in-fetiori debeat esse notabilis arbitrio prudentis iudicis, *cap. excommunicamus* 1. §. *qui autem, de hær.* & docent communiter Doctores, quos sequitur Freyras *in addit. ad tract. de Confessor. sollicit. quæst.* 5. *n.* 37. In quo sensu sunt eaplicandi Scaccia *loc. suprà cit.* Arelatanus *de hær. notabil.* 27. Rojas *de hær. p.* 2. *n.* 20. & 180. & alij, dum asserunt, quod in casu hæresis possit procedi contra quemcumque ex suspicione leui.

3 Qui autem dicatur de hæresi suspectus leuiter, vehementer, vel violenter: vide quæ dicebam *suprà, dubit.* 166. Vide etiam præter alios ea Doctoribus Albettinum *de agnoscendis, quæst.* 34. *n.* 4. & *seqq.* Simancham *de Cathol. instit. tit.* 50. *num.* 24. & *seqq.* Zecchium *in sum. tom.* 1. *tit. de fide, cap.* 18. *n.* 11. Riccium *in praxi, tom.* 1. *resol.* 423. *per totam*, & Farinacium *de hæresi, quæst.* 187. *num.* 24. & *seqq.*

DVBITATIO CLXIX.

An, & quid dicendum de eo, qui de fide suspectus est suspicione vehementi?

SVMMARIVM.

1 *Suspectus de fide suspicione vehementi potest primò condemnari ad abiurationem, quia per aliam viam non videtur, quod possit suspicionem tam grauem purgare.*

2 *Suspectus de fide suspicione vehementi potest condemnari ad aliquam extraordinariam pœnam, vt pecunia, triremis, vel fustigationis, attenta qualitate personæ, & delicti, ex quo oritur suspicio.*

3 *Suspicio vehemens si oriatur ex fautoria hæresis, sic suspectus est ipso iure excommunicatus excommunicatione prima Bullæ Summo Pontifici reseruata.*

4 *Item est irregularis, ex probabiliori sententia Doctorum; fautores enim hæreticorum redduntur inhabiles ad beneficium: nomine autem Officij intelligitur Officium Ecclesiasticum; quamuis secùs dici debeat, si suspicio oriatur ex alio delicto.*

5 *Hæreticorum Fautor, Receptator, vel Defensor, efficitur infamis.*

6 *Pœna supradicta vt contrahatur, requiritur sententia declaratoria delicti, sicut & in delicto hæresis.*

7 *Requiritur etiam ex probabili sententia Doctorum, vt intra annum excommunicatione notatus satisfacere contempserit.*

8 *Hæreticorum Fautor, Receptator, Defensor, vel quomodocumque de hæresi vehementer suspectus, si sit Clericus, licèt ipso iure non amittat beneficia obtenta, venit tamen illis priuandus per iudicis sententiam.*

9 *Item redduntur ij inhabiles ipso iure ad quodlibet officium publicum, & beneficium Ecclesiasticum, ita vt collatio illis facta sit nulla, & inualida.*

10 *Item non possunt admitti ad publica officia, vel consilia, nec ad alios eligendos; suntque incapaces testandi, & succedendi ex testamento, & alias habent inhabilitates à iure, quæ hic recensentur.*

11 *In Hispania non quilibet Hæreticorum Fautor, Receptator, vel Defensor his pœnis subjacet; sed illi solùm qui publicantur ob fautoriam excommunicati.*

1 RESPONDITVR, quod talis (quamuis non possit de crimine hæresis condemnari, *ex c. Accusatus, de hær. in* 6. *in princ.* ibi: [Licèt ante abiurationem suam hæresis crimen plenè probatum non fuerit contra ipsum.] Et docent ibid. Gloss. Geminian. *num.* 1. Franchus *num.* 1. & alij Canonistæ, expressè tradentes, quod crimen hæresis ex vehementi suspicione non dicatur plenè probatum, & *ex c. literas, de præsumpt.* ibi: [Quocirca mandamus, quatenus eum propter solam suspicionem, tametsi vehementem, nolumus illum de tam graui crimine condemnari.] Et docent Ostiensis *in c. Excommunicamus* 1. *de hær. n.* 28. Ananias *ibid. n.* 11. Parisius *lib.* 4. *conf.* 2. *num.* 61. & 99. & Oldrad. *conf.* 210. *in princ.*) Potest tamen condemnari ad abiurationem; quia per aliam viam non videtur, quod possit suspicionem ita grauem purgare, Cantera *in quæst. crim. rubr. de hær. c.* 1. *n.* 56. Locat. *in iudical. inquisit. verb. Suspicio, n.* 7. Peña 3. *p. direct. rubr. de quinto modo terminandi processum, comment.* 41. *n.* 165. *vers. Circa istum,* Decian. *tract. crim. lib.* 5. *c.* 47. *n.* 2. Menochius *de præsumpt. lib.* 1. *q.* 11. & Farinac. *q.* 287. *n.* 40.

2 Item potest condemnari ad aliquam extraordinariam pœnam, vt pecuniæ, triremis, vel fustigationis, attenta qualitate personæ, & delicti, ex quo oritur suspicio (cùm delictum sit, quod punitur) Simanch. *de Cathol. inst. tit.* 50. *rubr. de præsumpt. n.* 21. Rojas *de hær.* 2. *p. n.* 304. & *seqq.* Suarez *de fide, disp.* 23. *sect.* 2. *n.* 4. & Farinac. *loc. suprà cit. n.* 42. sicque, & multò magis, poterit ei indici purgatio, *c. Inter sollicitudines, vers. Attendentes, de purgat. canonic.* & Peña *in direct. part.* 21. *comment.* 14. *vers. Est autem purgatio,* Vmbert. Locat. *in iudic. inquisit. verb. Suspicio, n.* 7. & Gabriel *conf.* 160. *n.* 6.

3 Aduerte tamen, quod (si suspicio vehemens oriatur ex fautoria hæresis) sic suspectus est ipso iure excommunicatus excommunicatione prima in Bulla Cœnæ Summo Pontifici reseruata.

4 Secundò, ex probabiliori sententia Doctorum est irregularis, iuxta Text. *in c.* 2. §. *Hæretici, de hær. in* 6. Vbi fautores hæreticorum (sicut ipsimet hæretici) redduntur inhabiles ad beneficium, & officium; nomine autem Officij ibi intelligitur Officium Ecclesiasticum; sic Doctores, quos citat & sequitur Sanch. *lib.* 1. *moral. c.* 25. *n.* 7. & Farinac. *q.* 192. *n.* 74.

Quamuis secus dici debeat, si suspicio oriatur ex alio delicto; quia tunc caso quo delictum non sit publicum, & infamiam gignat, delinquens irregularis non efficitur. Suarez *de fide, disp.* 23. *sect.* 2. *n.* 6. & alij, quos citat, & sequitur Sanchez *loc. suprà cit. n.* 10.

5 Tertiò, hæreticorum Fautor, Receptator, vel Defensor efficitur infamis, ex Textu in Constitutione Innocentij IV. quæ incipit *Ad extirpanda,* ex Textu in Constitutione Alexandri IV. quæ incipit *Quod super*, & ex Textu in Constitutione Pauli IV. quæ incipit, *Licèt ex Apostolatus officio,* apud Peñam *in fine Directorij Inquisitorum.*

6 Vt autem hæc pœna contrahatur, requiritur sententia declaratoria delicti, sicut & in delicto hæresis requiri, in loco suo suprà dicebatur, & tradunt communiter Doctores, quos citat, & sequitur Bursatus *conf.* 14. *n.* 18. *lib.* 1. Azor. *tom.* 1. *instit. lib.* 8. *c.* 13. *rubr. de* 4. *hæret. pœna, q.* 7. Farinac. *q.* 189. *n.* 56. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 26. *num.* 1.

7 Requiritur etiam ex probabili sententia Doctorum, vt infra annum excommunicatione notatus satisfacere contempserit: sic Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *cit. c.* 26. *n.* 3.

8 Quartò, si hæreticorum Fautor, Receptator, Defensor, vel quomodocumque de hæresi vehementer suspectus sit Clericus (licèt ipso iure non amittat beneficia obtenta, ita vt propterea possit illa in fauorem tertij renunciare, & renunciatio non rescindatur) venit tamen illis priuandus per iudicis sententiam, iuxta Textum *in cap. Excommunicamus* 1. §. *Credentes, de hæreticis,* & tradunt Doctores, quos citat & sequitur Sanchez *lib.* 2.

moral.t.26.num.14.& sequentibus, & Farinac ius *q.179. num.82.& 86.*

9 Quintò, redduntur inhabiles ipso iure ad quodlibet officium publicum, & beneficium Ecclesiasticum, ita vt collatio illis facta sit nulla, & inualida, ex Text. *in c.2. §.heretici, de har. in 6.* & docent Peña *3.p.direct. q.113. comment.162.* Simanch. *1.p.inst.mor.c.13. q.8.* & Sanchez *cit.t.26. num.4.*

10 Sextò, non possunt admitti ad publica officia, vel consilia, nec ad alios eligendos. Item sunt incapaces testandi, & succedendi ex testamento. Item nullus ipsis cogitur super quocumque negotio, sed ipsi alicti respondere coguntur. Item si quis ipsorum fuerit iudex, ipsius sententia est nulla, & nulla causa ad ipsius audientiam perferri debet. Item si sit Aduocatus, ipsius patrocinium non admittitur. Si Tabellio, instrumenta per ipsum facta non valent, sed cum authore damnato damnantur; si verò fuerit Clericus, ab omni officio, & beneficio deponi debet. Insuper mandatur Clericis, ne huiusmodi prauis hominibus exhibeant Ecclesiastica sacramenta, vel Christianam sepulturam, nec eleemosynas, vel oblationes ipsorum recipiant, alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam absque indulto Sedis Apostolicæ speciali restituantur: denique excommunicationis sententia iubentur affici, qui prædictos istos homines sic ab Ecclesia denotatos vitare contempserint.

11 Aduerte secundò, quod in Hispania tamen non quilibet hæreticorum fautor, receptator, vel defensor his pœnis subiacet; sed illi solùm, qui publicantur ob fautoriam excommunicati; & postquam sic publicati sunt, infrà annum satisfacere contemnunt; quia de his tantùm loquitur Text. *in c. Excommunicamus, §. credentes, de hereticis*, vt notauit cum Eymerico *3.p.direct.q.123. n.2.* Peña *ibid.loc.cit.*

DVBITATIO CLXX.

An, & quid dicendum de eo, qui de fide suspectus est suspicione violenta?

SVMMARIVM.

1 *Suspectus de fide suspicione violenta potest damnari tanquam hereticus.*

2 *Hereticus verus non dicitur, sed præsumptus condemnatus ex suspicione, seu præsumptione violenta. Est tamen præsumptio iuris, & de iure in contrarium probationem directam non admittens.*

3 *Suspecto de fide suspicione violenta indicenda abiuratio, nedum purgatio.*

4 *Præsumptio iuris, & de iure licèt non admittat probationem directam, admittit tamen indirectam, qualis est, si sic suspectus velit probare, quod testes examinati falsum dixerint, vel quod indicia vera non sint.*

5 *Procedendi modus contra suspectum violenta suspicione, idem est, ac modus procedendi contra suspectum de vehementi.*

1 RESPONDETVR, quod talis potest damnari tanquam hæreticus. Gloss *in c. cùm contumacia, de har. in 6. verbo vehementem*, Geminian. *ibid. n.12.* Franch. *n.3.* Directot. Inquisit. *p.2.q.55.n.10.* & ibi Peña & Menochius *de præsumpt. lib.1.q.100. num.15.*
2 (Vbi tamen tacitè subdit, quod condemnatus ex suspicione, seu præsumptione violenta, non dicatur hæreticus verus, sed tantùm præsumptus) quia, sicuti dicebam suprà *dubitatione 166.* hæc suspicio, seu præsumptio, est præsumptio iuris, & de iure, in contrarium probationem directam non admittens: & patet ex Textu *in c. Quicumque, c. Cùm contumacia, c. contra Christianos, c. filij, de hereticis lib 6. cap. Excommunicamus, §. qui autem, de hereticis*, & tradunt communiter Doctores, quos sequitur Peña *2. parte directorij, quæst.55. num.10. comment.80. vers. violenta suspicio*, & Farinacius *quæstione 187. num.46.*

Sicque, & multò magis, poterit ei indici Abiuratio, nedum Purgatio. Directot. *p.3. rubr. de 6. modo terminandi processum fidei, num 173.* Martin. Delrio *lib.3. disquisit. sect.2. vers. Si verè*, & Genuensis *in Praxi Archiepisc. c.84. n.8.* 3

Dixi, *Probationem directam non admittens*, quia indirectam vtique admittit, qualis est, si sic suspectus velit probare, quod testes examinati falsum dixerint, vel indicia, ex quibus violenta suspicio desumitur, vera non sint. Peña *loc. suprà cit. vers. Quamuis*, Simanch. *de Cathol. instit. tit. 51. rubr. de probation. n.13.* & alij, quos sequitur Farinac. *vbi supra, n.50.* 4

Cæterùm licèt quæ de violenta suspicione dixi ita se habeant; modus tamen procedendi contra sic suspectum in iudicio idem est, ac modus procedendi contra suspectum de vehementi: sic Doctores iidem, quos citat, & sequitur Farinac. *loc suprà cit. n.61.* 5

DVBITATIO CLXXI.

An, & quid dicendum de eo, qui metu ductus exteriùs recedit à Catholica fide?

SVMMARIVM.

1 *Recedens exterius metu ductus à Catholica fide, si metu graui cadente in constantem virum, licèt grauissimè peccet, non tamen vt hæreticus, neque vt de hæresi vehementer suspectus damnari debet, quia non præsumitur voluntariè recedere, qui tali metu ductus recedit.*

2 *Hæresis suspicio vt tollatur, non sufficit quilibet metus, sed requiritur metus mortis, vel magni tormenti corporalis, ita vt infamia, exilij, vel non valde grauis fustigationis metus non videatur sufficere in tam graui delicto.*

3 *Hæresis suspicio vt excludatur, requiritur etiam, vt qui exteriùs à fide Catholica recessit, cessante metu statim signa doloris ostendat, & commissi sceleris pœnitentiam expostulet. Aliàs præsumitur & prius ex animo consensisse, & nunc de præsenti ratum habere.*

RESPONDETVR, si recedit metu graui ductus cadente in virum constantem, licèt grauissimè peccet, non tamen vt hæreticus, neque vt de hæresi vehementer suspectus damnari debet. Peña *1.p. direct. comment. 24. vers. Rursus*, Simanchas *de Cathol. institut. titul. 17. numer. 29.* & alij passim. 5

Probatur, quia cum hæresis consistat in voluntario recessu à Catholica veritate, non præsumitur voluntariè recedere qui tali metu ductus recedit.

Dixi, *si recedat metu graui ductus cadente in virum constantem*; quia, vt tollatur hæc hæresis suspicio, 2

non

non sufficit quilibet metus, sed requiritur metus mortis, vel magni tormenti corporalis; ita vt infamiæ, exilij, vel non valde grauis fustigationis metus non videatur sufficere in tam graui delicto ad excludendam eius suspicionem, præsertim si qui recedit, sit Episcopus, Religiosus, Clericus, Theologus, Nobilis, vel similis; secus si sit fœmina, puer, vel homo plebeius; quia tunc prædictorum malorum metus sufficere videbitur.

3 His adde cum Azorio 1.*p.inst.mor.lib.8.c.9.q.9. circa fin.* peña *loc.suprà cit. versic. Sed hæc quidem*, Farinacio *q.183.n.26. & seqq.* & aliis, requiri etiam ad excludendam prædictam suspicionem, vt qui exterius à fide Catholica recessit, cessante metu, statim signa doloris ostendat, & commissi sceleris pœnitentiam expostulet; aliàs præsumetur & priùs ex animo consensisse, & nunc de præsenti recessum, quem à fide, & veritate Catholica commisit, ratum habere; ideoque in tali casu grauiùs puniendus, & ad abiurationem, tanquam de hæresi vehementer suspectus, compellendus erit.

PETITIO I.

An suspecti, & inquisiti de hæresi torqueri possint? Vbi etiam, an detur casus, in quo possint Inquisitores torquere quempiam, & non imponere illi abiurationem de vehementi? & an licèt reus fuerit tortus, possint ei Inquisitores imponere abiurationem tantùm de leui?

SVMMARIVM.

1 *Suspectus, & inquisitus de hæresi, si aliter veritas haberi non possit, torqueri potest, & debet. Sufficitque vnicus testis, vt is torqueri possit; si tamen fuerit omni exceptione maior, alioquin sufficiens non erit.*

2 *Hæresis in crimine Indicia ad torturam magna, & vrgentia esse debent: & minùs rectè dixerunt nonnulli, solam infamiam adhuc sufficere: sola namque infamia non facit indicium ad torturam, nisi fuerit magna, grauis, & vrgens.*

3 *Reus, quando torqueri potest, torqueri potest non solùm vt dicat, aut ipse sit hæreticus, sed etiam an in hæresi complices habeat, quia hæreticus complices habere consueuit.*

4 *Suspectus, & inquisitus de hæresi torqueri potest etiamsi sit persona priuilegiata, quæ scilicet aliàs non esset torquenda.*

5 *Suspectus tanquam de hæresi torquendus est impediens sanctum Inquisitionis officium.*

6 *Hæreticalia verba qui se protulisse fatetur, torquendus est, etiamsi asserat, non ex praua intentione protulisse.*

7 *In fide errans, asserens quod ita tenuerit, quia ita Ecclesia tenere putabat, torqueri potest.*

1 Respondetur (cùm tortura detur in subsidium probationis,) si suspectus, & inquisitus de hæresi sit, & aliter veritas haberi non possit, torqueri potest, & debet: Director. Inquisit. *p.3. n.151.* (vbi Peña *comment.39.n.151.*) *& p.3.q.61.n.1.* vbi idem Peña *comment.110.vers.iam nota.* Zabarell. *in Clement. finali n.12. & in Clem.1.num.2.de hæret.* Locat. *in iudicial. verb. Inquisitor, vers. Si autem.* & Simanchas *in Enchirid. tit.52. n.1.* Qui subdunt, quod in crimine hæresis sufficiat vnicus testis, ad hoc vt reus torqueri possit.

Quod tamen intellige, si testis ille fuerit omni exceptione maior; alioquin vt reus torqueri possit, sufficiens non erit. Gabriel *lib.1. consil.168. num.6.* & Carterius *in tract. de hæret. num.118.* Quinimò etiam requiritur, quod reus fuerit de hæresi infamatus, quia contra hominem bonæ famæ vnicus testis, nisi alia concurrant, ad torturam indicium non facit. Peña *in cit. comment. 130. vers. Non dubito tamen*, & Decianus *in tract. crim. lib.5.c.36.n.6.*

Item in crimine hæresis indicia ad torturam magna, & vrgentia esse debent. Director. *p.3.q.61.num.6. & ibi* Peña *comment.110.vers.5.regula.* Simanchas *cit. tit.52. n.5. & 6.* & alij. 2

Quapropter minùs rectè dixit Locatus *vbi suprà*, & Squillacensis *de fide Catholica, cap.31. num.1.* quod sola infamia sufficiat, vt reus torqueri possit, sed potiùs cum Directorio *cit. q. 61. num.8.* & Peña *cit. comment.110. vers.2. Regula*, & Scaccia *de indic. caus. c.95. n.1.* dicendum erit, quod sola infamia non faciat indicium ad torturam, nisi fuerit, iuxta quæ dicebam, magna, grauis, & vrgens.

Aduerte tamen hic, quod quando reus torqueri potest, torqueri possit non solùm an ipse sit hæreticus, sed etiam an in hæresi complices habeat, quia hæreticus complices habere consueuit. Paulus IV. & Pius V. *apud Locatum post iudicial. Inquisit. inter decreta*, & docent Binsfeld. *de confess. malef. 2. membr.* & Martinus del Rio *lib.5. disquis. sect.3. vers. Secundum indicium.* 3

Aduerte secundò, quod cùm dixi, suspectum & inquisitum de hæresi torqueri posse, intelligendum sit, etiamsi iste talis fuerit persona priuilegiata (quæ scilicet aliàs torqueri non posset:) quia ob grauitatem tanti criminis, de quo loquimur, de tortura priuilegium non habet, *l. etsi excepta, C. de malef. & mathemat.* & docet Rojas *sing.10*?. Martinus del Rio *vbi suprà, vers. Quoad personas*, Carterius *tract. de hæretic. n.117.* 4

Aduerte tertiò, quod in specie, tanquam de hæresi suspectus torqueri possit, qui sanctum Inquisitionis officium impedit: sic Doctores quos sequitur Peña *in p.2.q.54. comment.79. vers. In hac materia.* 5

Item torqueri possit, qui confitetur, quod verba hæreticalia protulerit, negat tamen, quod id ex praua intentione fecerit. Simanchas *in Enchirid. tit.29. n.10. & tit.52. num.7.* & Decianus *in tractat. crimin. lib.5. cap.36. direct. num.*?. 6

Item torqueri possit, qui in fide errat, asserit tamen, quod ita tenuerit, quia ita Ecclesiam tenere putabat, alioquin nullo modo ab Ecclesia recessisset. Bellameta *in c.1. de sum. Trinit. q.3. n.11.* & alij, quos sequitur Menoch. *de præsumpt. lib.5. præsumpt.6. n.3.* 7

An autem detur casus, in quo possint Inquisitores torquere quempiam, & non imponere illi abiurationem de vehementi? Vide infrà *dubit.192. petit.12.*

Item, an licèt reus fuerit tortus, possint ei Inquisitores imponere abiurationem tantùm de leui? Vide *citata dubit.192. petit.13.*

PETITIO II.

An suspecti, & inquisiti de hæresi abiurare teneantur?

SVMMARIVM.

1 *Hæresim abiurare est cùm quis ad fidem reuersus ex præcepto iudicis errores hæreticos, quos tenebat, abiurat, scilicet iureiurando promittit, se ampliùs ad eos nunquam reuersurum.*

2 *Suspecti, & inquisiti de hæresi abiurare tenentur, ita vt si quis ipsorum id facere recusauerit, sit hoc ipso habendus pro conuicto, & Curiæ sæculari tradendus, ex Constitutione Martini V.*

3 *Iuramentum*

3 *Iuramentum interuenire debet in abiuratione hæresis, cuius forma habetur in iure expressa, ita vt pœnitens iureiurando promittat, se semper fidem Catholicam professurum, nunquam ab ea recessurum, & nunquam etiam ad hæresim rediturum.*

4 *Item debet etiam damnare, ac detestari Auctores illarum hæresum, quos ipse secutus est, & damnare, ac detestari libros illorum.*

5 *Abiuratio fieri debet per Scripturam, in qua abiurans detestetur præteritos errores, & in qua faciat veræ fidei confessionem, vel per propriam manum abiurantis scriptam, vel per Notarium confectam ab ipso subscriptam.*

6 *Suspectus, vel inquisitus de vna hæresi, debet abiurare non solùm illam, sed omnes hæreses.*

7 *Neque satis est vt abiuret, & damnet omnes hæreses, sed tenetur etiam detestari in particulari illas hæreses, in quas lapsus est.*

8 *Qui abiurat de leui, cogi potest, quod abiuret omnem hæresim.*

9 *Abiuratio hæresum ordinariè fieri debet publicè, & in loco publico; secùs si sponte quis accedat ad Inquisitores, & errores suos confiteatur, priusquam fuerit accusatus, vel denunciatus.*

10 *Abiurare non tenetur publicè, & in loco publico de hæresi leniter suspectus, sed secretò, & coram paucis viris.*

11 *Abiurare multò magis tenetur de hæresi vehementer suspectus, licèt de ea conuictus non fuerit; & multò magis qui eam confessus est.*

12 *Qui abiurat de vehementi, non admittitur ad audiendas Confessiones, secus si abiurauit de leui.*

13 *Regularis, qui abiurauit (etiam de leui) redditur inhabilis ad officia, gradus, & dignitates Religionis, per quamcunque pœnitentiam impositam, si non sit illa salutaris.*

14 *Abiuratio (etiam de vehementi) non inducit irregularitatem.*

1 SVppono, quod abiurare hæresim sit, cùm quis ad fidem reuersus ex præcepto iudicis errores hæreticos, quos tenebat, abiurat, scilicet iureiurando promittit, se ampliùs ad eos nunquam reuersurum; ita vt hæreticus ad hoc, quod Ecclesiæ reconcilietur, suos errores damnare, & detestari teneatur. Simanch. *de Cathol. inst. tit. 1. n. 2.* Peña *in direct. p. 3. comment.* 40. & Decian. *in tract. crim. lib. 5. c. 47. n. 1.* Hoc supposito.

2 Respondetur affirmatiuè, ita vt si quis ipsorum id facere recusauerit, sit hoc ipso habendus pro conuicto, & Curiæ sæculari tradendus, ex Constitutione Martini V. *Inter cunctas*, apud Peñam *inter literas Apostolicas*, & tenent Ostiensis *in sum. de hær. §. qualiter deprehendantur, n. 4.* Tabiena *verbo hæreticus, n. 16. & 24.* Oldrad. *cons. 271. n. 5.* & alij passim.

3 Quapropter aduerte, quod in abiuratione hæresis debeat interuenire iuramentum (cuius forma habetur *in c. Quoties, 1. q. 7. & in c. Ego Berengarius, de consecrat. dist. 2.*) Ita vt pœnitens iureiurando promittat, se semper fidem Catholicam professurum, nunquam ab ea recessurum, & nunquam etiam ad hæresim rediturum, ita vt hæreticus debeat non solùm detestari hæresim, quam tenuit, sed etiam debeat profiteri fidem Catholicam, quam tenet Ecclesia Romana: sic Doctores, quos sequitur Simanchas *de Cathol. inst. tit. 1. n. 4.*

4 Aduerte secundò, quod debeat etiam damnare, ac detestari Authores illarum hæresum, quas ipse secutus est, & damnare, ac detestari libros illorum: sic iidem Doctores, quos sequitur Simanchas *loc. suprà cit.*

5 Aduerte tertiò, quod abiuratio fieri debeat per scripturam, in qua abiurans detestetur præteritos errores; & in qua faciat veræ fidei confessionem. Locat. *c. si quis voluerit, c. Quoties, c. Maximum, 1. q. 7. c. hi qui tempore, 26. q. 2. & cit. c. Ego Berengarius*, & docent Rojas *sing. 1. n. 7.* Gundisaluus *tract. de hær. q. 20. num. 7.* Locat. *in iudicial. verb. Scriptura, n. 8.* & Decian. *tract. crim. lib. 5. c. 47. n. 6.* Et constat etiam ex Constitutione Iulij III. quæ incipit, *Illius*; apud Peñam *inter literas Apostolicas*, vbi dicitur, quod abiuratio facienda sit per scripturam propria manu abiurantis scriptam, vel per publicum Notarium confectam, & ab ipso abiurante subscriptam.

Aduerte quartò, quod vsu receptum sit, vt is, qui in vnam tantùm hæresim incidit, debeat abiurare non solùm illam hæresim, in quam incidit, sed etiam omnes alias hæreses generatim, *c. Accusatus, §. cùm verò, de hær. in 6.* & docet Ioan. Andreas *ibid. n. 9.* Gemmian. *n. 4* Decian. *vbi suprà, num. 10.* & Simanch. *de cathol. inst. tit. 1. num. 12.* 6

Aduerte quintò, quod non satis sit, vt quis abiuret, & damnet omnes hæreses in vniuersum, sed teneatur etiam detestari in particulari illas hæreses, in quas lapsus fuerat. Simanchas *loc. suprà cit. & in Enchirid. tit. 53. n. 10.* & Martinus del Rio *lib. 5. disquisit. sect. 12. vers. De. ent præterea.* 7

An autem qui abiurat de leui, compelli possit ab Inquisitoribus abiurare generaliter omnem hæresim? 8

Respondetur, quod quamuis negatiuè videatur respondendum per ea, quæ tradit Glossa *in c. Accusatus, §. cùm verò, n. verb. simpliciter, de hær. in 6.* Eymeric. *in direct. Inquisit. sub tit. Forma abiurandi hæresim, quando delatus est suspectus leuiter, num. 163. & seqq.* Calderin. *de hær. q. 1. c. 20. num. 1* & Vmbert. Locat. *in Inquisitionis formula, sub tit. Forma abiurationis leuiter suspecti.* Meliùs tamen affirment Decianus *in tract. crim. lib. 5. c. 47. num. 10.* Zech. *in sum. tom. 1. tit. de fide, c. 11. n. 5.* Simanchas *de Cathol. inst. tom. 1. n. 12. & tit. 57. n. 7.* sicque seruatur Romæ in Tribunali sanctæ Inquisitionis, teste Peña *in direct. Inquisit. p. 3. comment. 4.* sicque etiam seruatur in Tribunali S. Inquisitionis Hispaniæ, teste Acuña *de Confessor. sollicit. q. 24. n. 22.*

Aduerte sextò, quod Abiuratio hæresum ordinariè fieri debeat publicè, & in loco publico, constat *ex c. Ad abolendam, §. præterea, de hær.* & docent communiter Butrius *ibid. n. 6.* Ananias *n. 12.* Soccin. *n. 8.* Eymeric. *in direct. inquisit. p. 3. n. 126. 166. 167. & 171.* ponens formam abiurationis publicæ, quando abiurans est suspectus de leui, de vehementi, vel de violenta, & *ibi* Peña *comment. 42.* reddens rationem, ob quam abiurationes istæ publicæ fiant. Riminald. *lib. 6. cons. 686. num. 25. & 250. & 251.* asserens abiurationem factam secretò non valere. Menoch. *de arbitr. lib. 2. cons. 372. n. 1.* Simanch. *de cathol. instit. tit. 47. n. 8. & 74. in Enchirid. tit. 53. n. 12* Squillacens. *tract. de fide cathol. c. 29. n. 2.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. c. 47. n. 5.* declarans quando, & quomodo abiuratio dicatur publicè facta. Rojas *singul. 1. n. 16. & 17.* Martin. del Rio *in disquis. magic. lib. 5. sect. 12. vers. Et hæc abiuratio*, & Barbosa *in collect. tom. 2. lib. 5. tit. 7. c. 9. n. 11.* Et constat etiam ex Constitutione Martini V. inter literas Apostolicas, apud eundem Peñam inter literas Apostolicas, & ex instructione Hispalensi anni 1484. *n. 5.* 9

Potest tamen quis abiurare non publicè, sed secretò, seu priuatim (scilicet in Auditorio Inquisitorum) ex causa beneuisa Inquisitoribus. Zechius *in sum. tom. 1. tit. de fide, c. 11. n. 17.* Roland. à Valle *lib. 3. cons. 63. n. 7. & 8.* & Decian. *in tract. crim. lib. 5. c. 38. n. 6. & c. 47. n. 7.* 10

Item potest, & non tenetur abiurare publicè, & in loco publico is, qui priusquam fuerit accusatus, vel inquisitus, sponte ad Inquisitores accedens, suas hæreses occultas non per se (quæ scilicet non prodierunt exteriùs, itaque non poterant sciri, nisi per illam confessionem spontaneam, quia hæreticus per se occultus, seu purè mentalis non indiget abiuratione, & reconciliatione; quinimò neque indiget Inquisitorum absolutione: ita Doctores communiter, quos sequitur Sanchez *lib. 2. moral. cap. 8. num. 3.* & Bonacina *in Bull. Cœnæ, tomo 3. disput. 1. quæst. 2. punct. 2. num. 2. & 3.* & ego dicebam diffusè *suprà dubitatione 12. & 13. per totas*)

sed

ſed occultas per accidens (quæ ſcilicet prodierunt quidem exteriùs, at non poterant probari defectu teſtium) confitetur, & cum Eccleſia Romana ſentire paratus eſt. Rojas *ſingul.23. numero* 8. *& in tractatu de hæreticis, parte* 2. *numero* 272. Simanchas *de Catholicis inſtitutionibus, titulo* 1. *n.*24. Barboſa *loco ſuprà citato*, Locatus *in iudic. inquiſit. verbo Ordinarios, num.* 2. & alij paſſim.

10 Item poteſt, & non tenetur regulariter abiurare publicè, & in loco publico, ſed ſecreto, ſeu priuatim is, qui de hæreſi fuit leuiter ſuſpectus. Director. *p.3.n.*261. & *ibi* Peña *comment.*42.*verſ. Præterea differunt*, Simanchas *de Cathol.inſtit.tit.*1.*n.*24. Rojas *ſingul.*1. *n.*26. Scaccia *de iudic.lib.*1.*c.*59.*n.*10. Genuenſ. *in Prax. Archiepiſcop. c.*84.*n.*9. & alij communiter.

Quamuis hoc non obſeruetur in omnibus delictis; quia v. gratia contrahens binas nuptias in Inquiſitione Hiſpanica eſt de hæreſi ſuſpectus leuiter; & tamen ibi abiurat publicè, non autem ſecretò, ſeu priuatim. Vide infrà diffuſiùs in Petitionibus ſequentibus.

Cæterùm (quamuis qui de hæreſi leuiter ſuſpectus eſt, poſſit, & non teneatur regulariter abiurare publicè, & in loco publico) cogi tamen debet, vt abiuret ſaltem ſecretò, ſeu priuatim, & coram paucis viris. Simanchas *de Cathol.inſtit.tit.*1.*n.*18. *& ſeqq.* Scaccia *de iudic.cauſ. c.*59.*n.*10. & alij quos ſequitur Squillacenſ. *tract. de fide cathol.c.*31.*n.*2.

11 Quapropter multò magis tenetur abiurare is, qui de hæreſi vehementer ſuſpectus fuit, quamuis de ea conuictus non fuerit. Repertor. Inquiſit. *verbo Abiuratio, verſ. ſed abiurationes*, Director. Inquiſit. *p.*2. *q.*55.*n.*12. *& p.*3.*n.*16. & alij complures.

Et multò magis etiam tenetur abiurare is, qui hæreſim confeſſus eſt, Locat. *in iudic. inquiſ.verb. Abiurare, n.*1.& Dec.an.*lib.*5.*c.*47.*n.*2. *& ſeqq.* Vide quæ dicentur *infra in Petitionibus ſeqq.*

12 Aduerte ſeptimò, quod Sacerdos qui abiurauit, admitti amplius non poſſit ad audiendas confeſſiones, ſi abiurauerit de vehementi. Vmbert. Locat. *in fin. prax. inquiſ.*Ricc.*p.*2.*dec.*218. Genuenſ. *in prax. Archiep.c.*45. *n.*2.& Alphonſ. de Leon.*de offic.& poteſt. Confeſſ.tom.*2. *recollect.n.*211.ex declaratione S.Congregationis S.Officij apud Vmbert.Locat. *vbi ſuprà*, per quam expreſsè ordinatur, quod ampliùs non admittatur ad audiendas Confeſſiones, ſi abiurauerit de vehementi.

Secus autem, ſi abiurauerit de leui. Genuenſ. *loc.ſupr. cit.*quatenus ait: dubitatum fuit in Curia Archiepiſcopali, an quidam Sacerdos, qui abiurauerat hæreſim de leui, eſſet admittendus ad audiendas confeſſiones fidelium? & re delata ad S. Congregationem generalis Inquiſitionis S.Officij in vrbe, fuit reſcriptum die 6. Mart. anni 1596. quod dictus Sacerdos non fuerit impeditus exercere omnes Ordines, & miniſtrare Sacramenta, & audire etiam fidelium ſæcularium confeſſiones, ſi ſic tantùm abiurauerit de leui.

13 Aduerte octauò, quod Regularis, qui abiurauit, etiam de leui, reddatur inhabilis ad officia, gradus, & dignitates Religionis. Alphonſ.de Leon *vbi ſupra*, ex decreto S.Congregationis S.Officij, annuente Vrbano VIII.per quod expreſsè Regulares redduntur inhabiles ad Officia, gradus, & dignitates Religionis, propter quamcunque pœnitentiam, ſi non ſit illa ſalutaris, quamuis contrarium tradiderint Rodriq.*in q.Reg.tom.*2.*q.*82.*art.*2.& Freytas *in addit.ad Tract.de confeſſ.ſolicit.q.*24.*n.*70. Idque etiamſi abiurauerit de vehementi.

14 Aduerte nonò, quod ex abiuratione (etiam de vehementi) non incurratur irregularitas. Alphonſ. de Leon *loc.ſuprà cit.* Sanchez *lib.*1.*mor.c.*25.*num.*12. Villalob.*in ſum. tom.*2. *tract.*22. *difficult.*15.*n.*2. quia irregularitas imponenda non eſt ſi non fuerit expreſſa in jure, ſicuti eſt in caſu noſtro.

At de abiuratione vide etiam quæ dicam *infrà dubitatione* 195.*ſect.*25.26.*&* 27.

PETITIO III.

An, & qui ſint de hæreſi ſuſpecti?

SVMMARIVM.

1 *Suſpecti de hæreſi ſunt, qui ſanctæ Inquiſitionis Officium impediunt, non tamen ſi id fecerint ex amicitia, ex pretio, & ex conſanguinitate. Poteſt nihilominus contra eos procedi tanquam contra perturbantes iuriſdictionem ſanctæ Inquiſitionis, non tamen tanquam contra ſuſpectos de hæreſi.*

2 *Suſpecti de hæreſi ſunt, qui cum hæreticis conuerſantur; non tamen qui cum ipſis conuerſantur ob bonum finem, v. g. ob illorum ſalutem.*

3 *Item de hæreſi ſuſpecti ſunt qui hæreticorum conciones audiunt.*

4 *Item qui hæreticos receptant.*

5 *Item qui hæreticis fauent.*

6 *Item qui hæreticos viſitant.*

7 *Item qui hæreticis munera mittunt.*

8 *Item qui cum hæreticis confœderationes contrahunt.*

9 *Item qui hæreticos ſepeliunt.*

10 *Suſpecti de hæreſi ſunt qui eo quòd Eccleſiam contemnere videntur, fidelium conſortia deuitant, ſingulis annis ſua peccata non confitentur, neque communicant, diebus feſtiuis Miſſam, & diuina Officia non audiunt, diebus ieiunij non ieiunant, vel diebus vetitis carnes comedunt.*

11 *Suſpecti de hæreſi ſunt, qui facilè, & ſæpè mulieres conſanguineas, affines, moniales, commatres, vel ſimiles alias perſonas carnaliter cognoſcunt.*

12 *Suſpecti de hæreſi ſunt, qui duas vxores ducunt, viua priore.*

13 *Suſpecti de hæreſi ſunt, qui apoſtatæ à Religione negligentes ad eam redire, per annum in excommunicatione perſiſtunt.*

14 *Suſpecti de hæreſi ſunt, qui fideles, vbi tamen mixtim non viuunt, matrimonium cum hæreticis contrahunt.*

15 *Suſpecti de hæreſi ſunt, qui horrenda iuramenta, execrabiles blaſphemias, verba impudentiſſima, vel nomen dæmonis frequenter proferunt.*

16 *Suſpecti de hæreſi ſunt ſacrilegi, & dæmonem inuocantes.*

17 *Suſpecti de hæreſi ſunt, qui hæreticum non reuelant.*

18 *Suſpecti item de hæreſi ſunt, qui in cauſa hæreſis examini ſe ſubiicere nolunt.*

19 *Suſpecti de hæreſi ſunt, qui priùs de ſe, vel de aliis hæreſim confeſſi fuerunt, poſtea verò negant.*

20 *Suſpecti de hæreſi ſunt, qui libros hæreticorum retinent, etiamſi illos non legant: ſecùs ſi ſtatim ac eos habuerint, lacerent, comburant, vel Inquiſitoribus aut Epiſcopis deferant.*

21 *Suſpecti item de hæreſi ſunt, qui libros hæreticorum tranſcribunt, vel legunt; ſecùs ſi tranſcribant, vel legant ex ignorantia.*

22 *Suſpecti de hæreſi ſunt, qui Chriſti fidem ore, licèt non corde, negant.*

23 *Suſpecti de hæreſi ſunt Officiales, Magiſtratus, vel Domini temporales, ſi in puniendis, vel fugandis hæreticis negligentes ſint. Vel ſi requiſiti ab Epiſcopis, & Inquiſitoribus hæreticos apprehendere recuſent.*

Reſpondetur: de hæreſi ſuſpecti ſunt, qui ſanctæ Inquiſitionis Officium impediunt. Locat. *in indic. Inquiſit.verb.Suſpicio,num.*21. Peña *in director. parte* 2. 1

RR 2 q.54.

q.54. commentar.76.& Campeg.in Addit. ad Zanchin. tract.de hæretic.cap.50.lit. A.verb. Suspicio. Non tamen sunt de hæresi suspecti, si id fecerint ex amicitia, ex pretio, vel ex consanguinitate; quo casu, quamuis contra eos procedi possit, tanquam contra perturbantes Iurisdictionem Sanctæ Inquisitionis Officij, non tamen procedi poterit tanquam contra suspectos de hæresi. Bonifacius de Vitalinis in Clement.1. de hæretic. n.100. Zabarella ibid.n.7.& Peña in director.part.2 q.56. comment.81. vers. Et quamquam hæc sententia. Vide etiam quæ dicam infrà dubit.208.

2 Secundò, de hæresi suspecti sunt qui cum hæreticis
conuersantur. Repertor. Inquisit. verb. hæreticus, vers.
Nota quod. Campeg. citato cap.10. verb. Suspicio, in 7.
casu, & Rojas singul. 175. n. 4. Non tamen de hæresi
suspecti sunt, si cum hæreticis conuersentur ob bonum
finem, v.g. ob illorum salutem. Tabiena verb. Hæreticus,
3 n.4. & alij passim. Item de hæresi suspecti sunt qui
hæreticorum conciones audiunt. Archidiacon. in cap.
Quicumque, de hæretic. in 6. n.5. Ioannes Andreas ibid.
n.3. Geminian. n.7. Peña in director. part.2. comment.75.
versic. Sed plurimùm, & Azor. tom.1. lib.8. cap.15. q.1.
4 Item qui hæreticos receptant. Repertor. Inquisit. verbo
Defensores, versic. primo, Locatus in indicial. Inquis. verbo Suspicio, n.3. Director. Inquisit. part.3. q.51. n. 3. & ibi
Peña comment.76. & Menoch. de arbitr. cas.374. n.13.
5 Item qui hæreticis fauent, vel illos defendunt. Archidiacon. vbi suprà, n.4. Io. Andreas ibid. n.4. Director. Inquisit. part.2. q.50. n.4. & 5. Zanchin. de hæretic. cap.17. n.1.
6 & Simanchas in Enchirid. tit.13. n.1. & tit.14. n.3. Item
qui hæreticos visitant. Calderin. tract. de hæretic. rubr. de
hæretic. credentibus, n.11. Campeg. vbi suprà, in cas.8. Di-
7 rector. Inquisit. part.2. q.56. n.8. Item qui hæreticis mu-
nera mittunt. Director. Inquisit. loco suprà cit. & Locat.
8 in indicial. Inquisit. verb. Suspicio, n.3. Item qui cum hæ-
reticis confœderationes contrahunt. Locatus verbo
9 Suspicio, n.5. & Peña part.2. q.56. comment.81. Item
qui hæreticos sepeliunt. Sic Doctores passim in locis
suprà citatis.

10 Tertiò de hæresi suspecti sunt, qui (eo quod Ecclesiam contemnere videntur) fidelium consortia deuitant, singulis annis sua peccata non confitentur, neque communicant, diebus festiuis Missam & diuina Officia non audiunt, diebus ieiunij non ieiunant, vel diebus vetitis carnes comedunt. Zabarella in cap. Excommunicamus 1. de hæreticis, in fine. Felinus ibid. n.4. Ananias in cap. Ad abolendam, eodem tit. n.4. idem Felinus ibid. n.2. Repertor. Inquisit. verbo Cognoscere, vers. Sed an Index, & verb. Præsumptio, & verb. Credentes, vers. Non credit, & verb. Confessio, vers. Si quis semel, Peña in director. part.2. in c.1. de hæretic. Alberic. de hæretic. q.13. n.71. Genuens. in Prax. Archiepisc. cap.18. n.11. Læl. Zecch. in summa, tom.1. tit. de fide, cap.11. n.5. Duard. in Bull. Cœn. lib.1. Canon.1. q.33. n.7. Alphons. de Leone de offic. & potest. Confessar. tom.1. recollect.25. n.15. cas.15. Emmanuel de Moura Opuscul. de Empsal. & Incant. sect.3. c.3. n.10. Rojas singul.98. n.6. (qui propterea ait, quod possint Inquisitores procedere contra eum, qui non recipit sacram Communionem quolibet anno.) Et Peña in director. Inquisit. part.2. q.55. comment. 46. (Vbi inquit, vehemens suspicio sumitur ex signis exterioribus operum, vel verborum, ex quibus capitur argumentum concludens frequenter, & vt in pluribus, quod qui talia facit, vel dicit, sit hæreticus; vt si quis diebus prohibitis absque necessitate & superioris facultate carnibus vesceretur,) & alij passim.

Non obstat si dicas: Omnia ista supradicta fieri posse sine mentis errore: ergo.

Respondetur enim, concedo totum; at non tamen exinde sequitur, quod arbitrio suo non possint Inquisitores procedere contra talia facientem, pensatis circumstantiis & qualitatibus facti, temporis, & personarum; quamuis hodie regulariter contra eum, qui non communicat in Paschate, procedere soleant Episcopi.

Quartò, propter eandem rationem de hæresi suspe- 11
cti sunt, qui facilè & sæpè Mulieres Consanguineas, Affines, Moniales, Commatres, vel similes alias personas carnaliter cognoscunt. Sic Doctores, quos sequitur Simanchas de Cathol. Instit. tit.50. n.30.

Quintò de hæresi suspecti sunt qui duas vxores du- 12
cunt. Castr. lib.2. de iust. hæretic. punit. c.1. Peña in direct. part.2. q.56. comment.81. vers. De eo qui videmus, Menoch. de præsumpt. lib.5. præsumpt.6. n.37. Graff. lib.5. decision. c.18. n.16. & Simanchas loco suprà cit. tit.40. n.2. & in Enchirid. tit.11. n.5.

Sextò, de hæresi suspecti sunt, qui apostatæ à Reli- 13
gione negligentes ad eam redire per annum in excommunicatione persistunt. Director. Inquisit. part.2. q.49. n.3. Vmbert. Locat. in indicial. Inquisit. verb. apostata, n.1. & Decian. in tract. crim. lib.5. c.71. n.2.

Septimò, de hæresi suspecti sunt, qui fideles (vbi ta- 14
men permixtim non viuunt) matrimonium cum hæreticis contrahunt. Glossa in cap. Decreuit, de hæretic. in 6. Franch. ibid. n.1. Geminian. n.1. Io. Andreas n.1. & Cancera in quæst. crim. rubr. de hæretic. c.1. n.1.

Octauò, de hæresi suspecti sunt, qui horrenda iura- 15
menta, execrabiles blasphemias, verba impudicissima, vel nomen Dæmonis frequenter proferunt. Sic Doctores, quos sequitur Petrus Binsfeld. in l. finali, Cod. de malefic. & mathemat. in indicia 11.

Nonò, de hæresi suspecti sunt sortilegi, & dæmo- 16
nem inuocantes. Simanch. de Cathol. Instit. tit.21. n.13. & Menoch. de præsumpt. lib.5. præsumpt.7. n.50.

Decimò de hæresi suspecti sunt, qui hæreticum non 17
reuelant. Castr. lib.2. de iust. hæretic. punit. c.25. in princip.
Repertor. Inquisit. verb. Fautores, vers. Item in Indicatione. Peña in director. part.2. q.55. comment.88. vers. Postremò, & Læl. Zecch. in Summa, part.1. tit. de fide, rubr. de
hæres. c.11. n.5. Item de hæresi suspecti sunt, qui in cau- 18
sa hæresis examini se subjicere nolunt. Sic Doctores, quos sequitur Peña in director. part.3. q.65. comment.121. vers. Sed opportunè.

Vndecimò de hæresi suspecti sunt, qui priùs de se, 19
vel de aliis hæresim confessi fuerunt, postea verò negant, cap. literas, de præsumpt. ibi: [Nos verò prædictum N. suspectum de hæresi vehementer habuimus, tum quia vel mendacium priùs dixit in fratrem, asserendo illum hæreticum, vel periurium postea commisit in Deum, purgando illum de hæresi.] Et tradunt ibi communiter Canonistæ.

Duodecimò, de hæresi suspecti sunt, qui libros hæ- 20
reticorum retinent. Vmbert. Locat. in indic. Inquisit. verb. Libri, n.1. Albertin. tract. de agnosc. assertion. q.28. n.14. Conradus in Practica, rubr. de hæret. n.4. (etiamsi illos non legant. Sic Doctores, quos sequitur Decianus in tract. crim. lib.5. cap.37. n.55. & c.46. n.35.) Secus si statim ac eos habuerint, lacerent, comburant, vel Inquisitoribus, aut Episcopis deferant. Syluest. verb. hæresis
1. n.10. Repertor Inquisit. verb. Libri, vers.2. Carer. tract.
de hæretic. n.115. & Albertinus vbi suprà. Item de hæ- 21
resi suspecti sunt, qui libros hæreticorum transcribunt, vel legunt. Secus si transcribant, legant, vel retineant ex ignorantia. Peña in direct. part.2. comment.17. vers. Cæterùm, & Mascard. de probat. lib.2. conclus.842.

Decimotertiò, de hæresi suspecti sunt, qui Christi fi- 22
dem ore, licèt non corde, negant. Peña vbi suprà, par.2. q.9. comment.24. vers. Sed hæc quidem, & alij, quos sequitur Azor. tom.1. lib.8. c.9. q.9.

Decimoquartò, de hæresi suspecti sunt Officiales, Ma- 23
gistratus, vel domini temporales, si in puniendis, vel fugandis hæreticis negligentes sint. Peña in director. p.2. comment.1. vers. Si de Episcopis, & Menoch. de præsumpt. lib.5. præsumpt.6. n.31. Vel si requisiti ab Episcopis, aut Inquisitoribus hæreticos apprehendere recusent. Peña, & Menochius in locis suprà citatis.

Quid autem dicendum de percutientibus, & conspurcantibus sacras Imagines, dicam infrà dubit.195. sectione 86. per totam.

PETI

PETITIO IV.

Quænam sint pœnæ suspectorum de hæresi?

SVMMARIVM.

1 *Suspecti de hæresi puniri possunt pæna pecuniaria.*

2 *Item possunt detrudi in carcerem.*

3 *Suspecti de hæresi bona non ipso Iure sunt confiscata, quamuis hæreticorum bona sint ipso iure confiscata.*

4 *Filij hominis suspecti de hæresi non priuantur beneficiis, neque ad ea redduntur inhabiles.*

1 RΕspondetur (vt omittam pœnas quas suprà dicebam) suspecti de hæresi puniri possunt pœna pecuniaria. Rojas *singul.1.n.21.* Peña *in director. part.3. q.103. comment.162. vers. sed non erit,*& Simanchas *de Cathol.Instit.tit.46.n.66.& in Enchirid.tit. 67.n.10.*

2 Item possunt detrudi in carcerem. Rojas *de hæretic. part.2.assert.1.*Martin.Delrio *lib.5.disquis.sect.7.in princip.* Genuens. *in Praxi Archiepisc. cap.84. n.1.* Scaccia *tract.de iudic.caus. cap.44. & cap.59.n.6.* & Gundisalu. *tract.de hæret.q.11.*

3 Cæterùm (quamuis hæreticorum bona sint ipso iure confiscata) non tamen id est verum in suspectis de hæresi. Vmbert.locat.*in Iudic. inquis. verb. bona hæreticorum,n.1.*Tabiena *verb.hæreticus,n.5.* Cantera *in quæst. crimin. rubr. de hæretic. c.1. n.54.* & Lopez *in addition. ad Diaz.c.116.n.12.*

4 Item filij hominis suspecti de hæresi non priuantur beneficiis, neque ad ea redduntur inhabiles, Zanchin. *tract.de hæret.c.27.n.3.*Repertor.Inquis. *verb. alij,vers. Item filij,*Puteus *decis.200.lib.2.*Peña *in director.part.3. q.155.comment. 164.*& alij quos sequitur Sanchez *lib.2. moral.cap.27.n.29.*

PETITIO V.

An possit condemnari reus, vt abiuret publicè de leui?

SVMMARIVM.

1 *Reus si de leui est suspectus publicè, debet etiam de leui abiurare publicè, contra plures Doctores asserentes non debere; quia differentia inter abiurationem de vehementi,& abiurationem de leui, est tantùm respectu loci.*

2 *Reus si non est suspectus de leui publicè,debet tantùm abiurare in Audientia secreta Inquisitorum,secundùm quod apud plures, vel pauciores suspectus fuerit de hæresi.*

3 *Contrahens binas nuptias in Inquisitione Hispanica abiurat de leui, & tamen abiurat publicè.*

4 *Abiuratio de vehementi licèt fieri debeat publicè, & in loco publico, aliquando tamen ex causa rationabili fieri potest non publicè,sed secretò.*

5 *Mares ante 14.& fæmina ante 12.ætatis annum cogi non debent ad abiurandum, quamuis si fuerint doli capaces, possint cogi prius, rarò tamen, & non publicè.*

6 *Mares, & fæmina supradictæ ætatis si reconcilientur ex hæresi formali propter ipsorum propriam confessionem, & postea relabantur, videntur ex misericordia, consulto supremo Inquisitorum consilio, pro illa vice iterum ad reconciliationem posse admitti.*

RΕspondetur (quamuis negent Simanchas *tit.1.n.24.* Peña *in director.Inquis.p.2. comment.40.* Scacc. *de Iudic.caus.lib.1.c.59.n.10.*Barbos.*in collect. tom.2. lib.5. tit.7.cap.9.n.12.*& Rojas *singul.16.n.16.* Quatenus ait, quod secunda differentia, quæ est inter abiurationem de vehementi, & inter abiurationem de leui, sit respectu loci; quia abiuratio de vehementi fit solemniter in conspectu totius populi: abiuratio verò de leui fit in domo Episcopi, vel coram Inquisitoribus. Quod 1 quidem ordinariè est verum.) Melius tamen,vt tollatur 2 scandalum,& satisfiat populo) sentit Eymeric.*in direct. Inquis.part.3.n.161.*docens,quod reus, si est suspectus publicè, debet etiam de leui,abiurare publicè, si verò non est suspectus publicè, debeat abiurare in Audientia secreta Inquisitorum, secundùm quod apud plures, vel pauciores suspectus fuerit de hæresi: & Sousa *in Aphor.Inquisit.lib.2.c.40.n.5.* inquiens,quod abiuratio leuis aliquando fiat publicè,aliquando verò secretè,secundùm quod culpa publica, vel occulta fuerit, prout 3 videbitur Inquisitoribus; sicque seruatur in Inquisitione Hispanica, in qua contrahens binas nuptias abiurat de leui, & tamen abiurat publicè; idemque etiam faciunt aliquando blasphemi, Astrologi iudiciarij, legentes libros Hæreticorum, &c.

Hinc sequitur, quod licèt abiuratio de vehementi 4 fieri debeat publicè,& in loco publico, sicuti suprà dicebam,& docet præter alios Riminald.*lib.6. consil.686.* Menoch.*de arbitr.lib.1.cas.322.n.1.* & constat *ex c. Ad abolendam,§.præterea,de hæret.* vbi Butrius *n.6.* Ananias *n.12.* Soccinus *n.8.*& etiam ex Bulla Martini Quinti; aliquando tamen ex causa rationabili fieri possit non publicè, sed secretò. Doctores, quos sequitur Peña *in direct.Inquisit.part.3.comment.40.n.161.*

Cæterùm ætas requisita ad abiurandum in Maribus 5 est 14. annus, in fœminis 12. ex Concilio Toletano *c.11.* & ex Concilio Bituricensi *c.3.* quamuis si fuerint doli capaces, possint cogi abiurare prius, rarò tamen, & non publicè. Peña *in director. part.3. comment.40. n.161.*Param.*lib.3.q.4.n.17.* Sousa *cit.cap.40.n.4.*Et videri etiam poterit Instructio Vallisoletana Anni 1488.§.12.

Vbi aduerte, quod supradicti, si reconcilientur ex 6 hæresi formali propter ipsorum propriam confessionem, & postea relabantur, videntur ex misericordia, consulto supremo Inquisitorum consilio, pro illa vice, non obstante relapsu, iterum ad reconciliationem admittendi.

PETITIO VI.

An possit condemnari reus, qui abiurauerit de leui, ad grauem aliquam pœnam, vt triremium, vel fustigationis, &c.

SVMMARIVM.

1 *Reus qui abiurauit de leui, si aliunde delictum sit graue, non est omninò improbabile, quod possit condemnari graui aliqua pœna, vt triremium, vel fustigationis; sicque seruatur in Inquisitione Hispanica, in qua ducens duas vxores abiurat de leui, & tamen fustigatur, & condemnatur pœna triremium: Et sollicitans in confessione pariter abiurat de leui, & tamen damnatur pœna triremium, contra plures Doctores asserentes, pœnas graues esse tantùm infligendas abiurantibus de vehementi; & de leui pœnas leues, vt pecuniaria, carceris per aliquot menses, vel alterius publica pœnitentia non valdè grauis.*

1 REspondetur (quamuis absoloтè, & sine distinctione negent Zanard.*in direct.Theolog. part.3. c.134.* quatenus ait , quod qui abiurat de leui , non afficiatur pœna graui , sed pœna pecuniaria, vel cæteris per aliquot menses , vel alterius publicæ pœnitentiæ non valde grauis ; qoi verò abiurat de vehementi, possit fustigari,trium ictuum funis pœna puniri,per annos ad carcerem,vel ad triremes iuxta qualitatem personæ,ac delicti condemnari.Et Genuens.*in Prax.Archiepisc.c.68. n.8.*quatenus inquit , quod suspectis leuiter possit imponi pœnitentia salutaris , suspectis autem vehementer pœna triremium;) oppositom tamen non est improbabile , si aliunde delictum sit graue) ad hoc vt scilicet correspondeat delicto pœna proportionata ; sicque seruatur in Inquisitione Hispanica , in qua (vt dicam *infrà dubit.*209. ducens duas vxores abiurat de leui , & tamen fustigatur , & condemnatur ad triremes ; similiter (vt etiam dicam *infrà,dubit.*237.)sollicitans in confessione,blasphemus , &c. abiurat etiam de leui , & tamen aliquando similiter etiam condemnatur ad triremes ; quibus pœnia punitur de hæresi suspectus vehementer. Videatur præter Doctores suprà citatos , Rojas *de heretic.part.2.n.*301. c.

PETITIO VII.

An quando ex delicto oritur suspicio vehemens, debeat semper considerari reus ad abiurandum de vehementi.

SVMMARIVM.

1 *Suspicio ex delicto heresis an sit vehemens, vel leuis, considerandum est ex personarum , & causarum circumstantiis , ex quibus interdum oritur suspicio vehemens , interdum leuis , interdum verè nulla, secundùm Peñam contra Regulam communem, quam afferunt alij , quod id considerandum sit ex qualitate delicti inducentis vehementem , vel leuem suspicionem , secundùm quas vel grauiter , vel leniter Reus puniri debeat.*

2 *Processus Minorum in causa fidei quotiescumque de heresi formali non constat , regulariter non terminatur per abiurationem maiorem, quàm per abiurationem leuem.*

1 REspondetur (quamuis affirment Vmbert.Locat. *in prax. Inquis. verb.suspicio,§. suspectus*,Torreblanca *de magia,lib.3.c.20.n.*1.Ricciull.*tract.de Iur.person.lib.5. c.11.n.*30.& alij communiter, quatenus regulam generalem adducunt,quod quando quis committit delictum inducens suspicionem vehementem , debeat abiurare de vehementi ; quando verò committit delictum inducens suspicionem leuem,debeat abiurare de leui.) Meliùs tamen sentit Peña *in direct.Inquis.p.2.comment.*85.*in fine*, (quatenus ait : vnum præ cæteris habeant Inquisitores ante oculos,ne facilè credant hunc,vel illum delinquentem esse suspectum vehementer , eo quòd reperiant ex hoc , vel illo delicto , quod ille committit , oriri suspicionem vehementem ; quia quamplurimùm semper considerandæ sunt personarum , & causarum circumstantiæ , ex quibus interdum oritur suspicio vehemens, interdum leuis , interdum verò nulla) & Zanardus *in direct.Theolog.p.2. precept.1.c.1.§.25.* quatenus asserit, quod ex consideratione personarum , & circumstantiarum aliquando suspiciones vehementes conuertantur in leues,& è contra suspiciones leues conuertantur in vehementes.

2 Quapropter ex Peña rectè dixit Sousa in *Aph.Inquis. lib.2.c.40.n.25.*quod processus minorum in causa fidei, quotiescumque de hæresi formali non constat,regulariter non terminetur per abiurationem maiorem , quàm per abiurationem leuem ; quia prǽmatura ætas in prædicta fidei causa quamplurimùm delicto detrahit.

PETITIO VIII.

An, & quando purgatio indici possit?

SVMMARIVM.

1 *Purgatio est infamia , seu suspicionis deletio, & innocentia detectio per modos à Iure prescriptos , itavt qui se purgauit,ad omnes honores , officia , & dignitates promoueri possit.*

2 *Purgatio indici potest propter solam suspicionem,quod quis sit hereticus.*

3 *Purgatie indici potest propter solam suspicionem , ex qua oritur scandalum.*

4 *Purgatie indici potest propter solam infamiam , seu diffamationem.*

5 *Infamia , seu diffamatio sola sufficit ad inquirendum, & procedendum in crimine heresis , & iunctis aliis adminiculis,non solùm sufficit ad purgationem , sed etiam ad abiurationem , dummodò scilicet illa sit publica,grauis, & vehemens ; & orta non ab æmulis , & vilibus hominibus. Dicta infamia , seu diffamatio probatur per Testes inhabiles , si sint plures, quàm duo, & dicant verisimilia.*

6 *Purgare se recusans, vel deficiens in purgatione, debet tanquam infamis haberi ; & si per annum in se purgando contumax fuerit , tanquam hereticus condemnari.Vide hic permultas constitutiones.*

7 *Purgare pariter se recusans , seu in purgatione deficiens,debet etiam officio,& beneficio priuari.*

8 *Purgare qui se tenetur de crimine heresis , tenetur etiam iuramentum prestare , & si iurare noluerit, ex hoc ipse tanquam hereticus reputatur.*

SVppono, quod purgatio sit infamiæ , seu suspicionis 1
delerio , & innocentiæ detectio per modos à Iure præscriptos : ita vt qui se purgauit , ad omnes honores, officia , & dignitates promoueri possit : sic Doctores communiter , quos sequitur Gabriel *lib.1. consil.160. n.11.*Hoc supposito,

Respondetur : Purgatio indici potest propter solam 2
suspicionem,qood quis sit hæreticus : Patet ex dictis,& *ex cap.Ad abolendam,§.qui verò,de heret.in 6.*& docent ibi Abbas *n.1.*Buttius *n.6.*Soccin. *n.10.* Angelus *verbo heres.n.2.*Syluester *eod.verbo heretic.1.n.81.*& alij,quos sequitur Gabriel *loco suprà citato,n.1.*

Item 2. Purgatio indici potest propter leuem suspi- 3
cionem,ex qua oriatur scandalum,*cap. Tua,de cohabitat. Cleric.& mulier.cap.Ex parte, de offic. ordinarij, & cap. Inter sollicitudines,vers.Antecedentes,de purgat.canonic.* & docet Gabriel *vbi suprà,n.7.*& Simanch.*de Cathol.Institut.tit.56.n.8.*

Item 3.Purgatio indici potest propter solam infa- 4
miam,seu diffamationem,*cit.cap. Inter sollicitudines,ibi:* [Ipsum igitur adire remittentes,vt ibi purgetur,vbi noscitur infamatus :] & patet ex constitutione Martini Quinti , *Inter cunctas*,apud Peñam , & docent Rosella *verb.heretic.n.13.*Syluester *eod.verb.heret.n.10.* & alij, quos sequitur Martinus Delrio *lib.5. disquisit. sect.23. sed vers. de infamia.*

Vbi aduerte,quod sola infamia , seu diffamatio suffi- 5
ciat(& multò magis) ad inquirendum,& procedendum in crimine hæresis. Zabarella *in Clem.1.§. verum 2. de heretic.n.5.* Ioannes Monachus *in c.vt officium,de heret. in 6.*Zanchin.*de heret.c.12.n.5.*Repertor.Inquisit. *verb. Accusatio,vers.sed ponamus*, & ibi Mandosius *in Addit. lit.O*, vbi generaliter ait, quod fama succedat loco Accusatoris , & sufficiat ad inquirendum.

Quinimò Peña *in directorio , part.2. quaestione 57. commentar. 82. vers. Purgatio* , Paramus *de origine*

sancta

sanctæ Inquisitionis, libro 3. quæstione 4. numero 26. & alij tenent, quod infamia, seu diffamatio, iunctis aliis adminiculis, sufficiat non solùm ad purgationem, sed etiam ad abiurationem, *ex eod. c. Inter sollicitudines, de purgat. canonic.*

Quamuis non quælibet infamia; seu diffamatio sufficiat ad purgationem indicendam, sed illa solùm, quæ sit publica, & grauis, vel vehemens, *d. c. Inter sollicitudines,* & docent Peña *p. 3. direct. comment.* 38. Decianus *in tract. crim. lib. 5. c. 48. n. 8.* & Gabriel *citat. cons.* 160. *num.* 4.

Item quæ sit orta non ab æmulis, & vilibus hominibus. Peña *vbi suprà, comment.* 82. Gabriel *lib. 1. cons.* 160. *n.* 5. Oldrad. *cons.* 210. *n.* 9. Simanch. *de Cathol. inst. tit.* 56. *n.* 7. *& in Enchirid. tit.* 54. *num.* 4. & alij communiter.

An autem infamia, seu diffamatio ad indicendam purgationem in crimine hæresis probetur per testes inhabiles?

Respondetur, quod (quamuis affirment Eymeric. *in direct. p. 2. q. 57. n. 2.* & Vmbert. Locat. *in praxi, verb. diffamati, num. 3. & seqq.*) Probabilius tamen sit contrarium; nisi prædicti testes inhabiles sint plures, quàm duo, & præterea deponant verisimilia: sic Doctores, quos sequitur Peña *in direct. p. 3. comment.* 19.

6 Aduerte secundò, quod qui se purgare recusat, vel in purgatione deficit, debeat tanquam infamis haberi, & si per annum in se purgando contumax fuerit, tanquam hæreticus condemnari, c. *Excommunicamus* 1. §. *Qui autem, de hæret.* ibi: [Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi iuxta considerationem suspicionis qualiscumque personæ propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur, ita quod si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tunc veluti hæretici condemnentur.] Idem patet ex Constitutionibus citatis Innocentij IV. & Nicolai IV. ex Constitutione Martini V. *Inter cunctus,* & ex Constitutione Federici Imperatoris *Gazaros,* quæ omnes reperiuntur apud Peñam inter literas Apostolicas. Idemque etiam patet *ex Auth. Gazaros, §. qui autem. C. de hæret.* ibi: [Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabilet, nisi ad mandatum Ecclesiæ iuxta considerationem suspicionis, qualitatemque personæ propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, tanquam Infames & banniti ab omnibus habeantur; ita quod, si sic per annum permanserint, ex tunc omnes, tanquam hæreticos, condemnatus.] Et docent Felio. *cit. c. excommunicamus* 1. *n.* 1. Syluester *verb. hæreticus* 2. *n.* 10. & alij, quos sequitur Bossius *tit. de hæret. num.* 21.

7 Aduerte tertiò, quod qui similiter se purgare recusat, vel in purgatione deficit, debeat etiam officio, & beneficio priuari, *cap. Inter sollicitudines, de purgat. canonic.* ibi: Quod si fortasse in purgatione defecerit, eum Ecclesiasticæ disciplinæ mucrone percellas, & ab officio, & beneficio depositum, ad agendam pœnitentiam in arctum monasterium detrudere non omittas; & docent Doctores, quos sequitur Lopez *in allegat. hær. §.* 11.

8 Aduerte quartò, quod qui se purgare tenetur, teneatur etiam iuramentum præstare, *cap. Excommunicamus* 1. §. *Adjicientes, de hæretic.* ibi: [Si qui verò ex eis religionem obstinatione damnabili respuentes iurare fortè noluerint, ex hoc ipsi, tanquam hæretici, reputantur.] Et docent ibi Gloss. *verbo iurare,* Ostiensis *numero* 50. Abbas *num.* 12. Ioannes Andreas *num.* 13. & alij communiter Canonistæ.

Dixi de pœnis Hæreticorum, & suspectorum de hæresi, dicam nunc

De pœnis filiorum, & nepotum, tam diuina, quàm humana læsa Maiestatis crimen committentis.

DVBITATIO CLXXII.

Quibusnam pœnis afficiantur hæreticorum filij?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij propter parentum hæresim nullis pœnis corporalibus afficiuntur; esset enim inhumanum.*

2 *Hæreticorum filij ob delictum parentum neque priuantur bonis propriis temporalibus, habitis eo tempore, quo parens commisit delictum, quia nullibi id reperitur cautum in iure.*

3 *Hæreticorum filij neque priuantur potestate succedendi in maioratu, quem habet pater hæreticus; quia eum non habet à patre, sed à primo instituente.*

4 *Maioratus compluries habet iurisdictionem in vassallos, & tamen si iurisdictio, & dignitas sit accessoria, ea non priuantur hæreticorum filij; secus si iurisdictio, & dignitas sit per se concessa.*

5 *Iurisdictio, & dignitas, quæ multoties maioratum consequitur, est accessoria tum ex vsu; tum quia per successionem ex sola bonorum obtentione habetur; tum quia transit etiam ad fœminas.*

6 *Hæreticorum filij neque priuantur successione auorum, vel aliorum consanguineorum, vel extraneorum, sicut priuantur successione parentis; quia nullibi id etiam reperitur in iure cautum.*

7 *Filij reorum læsæ maiestatis humanæ priuati sunt qualibet successione; ut non sic dicendum de filiis reorum læsæ maiestatis diuinæ; cùm simus in pœnalibus, & pœnæ restringendæ sint tantùm ad expressa. Neque militat eadem ratio in vtraque dispositione.*

RESPONDETVR, & dico primò, si loquamur de pœnis corporalibus, hæreticorum filij propter parentis hæresim nullis pœnis afficiuntur. Simancha *de Cathol. inst. tit.* 29. Suarez *de fide, disp.* 13. *sect.* 3. *num.* 2. & alij passim; quia inhumanum esset, propter parentis delictum morte, verberatione, fustigatione, vel simili malo pœnæ filios afficere. 1

Dico secundò: si loquamur de pœnis temporalibus, ob delictum parentis, filij neque priuantur bonis propriis habitis eo tempore, quo parens delictum commisit. Menochius *cons.* 805. *num.* 31. Molina *de iust. & iur. tom.* 3. *disp.* 658. *num.* 25. Vasquez *de legib. disp.* 169. *num.* 36. Sanch. *lib. 2. mor. cap.* 30. *n.* 4. & Farinac. *de hæret. q.* 191. *n.* 42. 2

Probatur, quia nullibi id reperitur cautum in iure; & ex alio capite pœnæ, præsertim in ordine ad innocentes, extendi non debent sine manifesto iure, vel ratione.

Item secundò, hæreticorum filij neque priuantur potestate succedendi in maioratu (quem habet pater hæreticus;) quia eum non habent à patre, sed à primo instituente, qui descendentes omnes in successione vocauit, & maioratus non connumeratur inter bona patris, sed potiùs inter bona familiæ, seu generis. 3

Objicies: maioratus compluries habet iurisdictionem in vassallos: at hæreticorum filij iurisdictione, & dignitate sunt priuati, *cap. secundo de hæreticis in 6.* 4

ibi:{ Ad nullum officium publicum admittantur:ergo.

Respondetur: Distinguo minorem, si iurisdictio, & dignitas sit per se concessa, concedo: si iurisdictio, & dignitas sit accessoria, nego: quia talis iurisdictionis, & dignitatis hæreticorum filij sunt capaces eo ipso, quo capaces sunt bonorum maioratus, quibus talis iurisdictio & dignitas annexa est; cùm principale trahat accessorium. Regul. Accessorium 42. *de Reg. iur. in 6.*

5 Quod autem talis iurisdictio, & dignitas, quæ multoties maioratum consequitur, sit necessoria, probatur tum ex vsu, tum quia per successionem ea sola bonorum obtentione habetur; tum quia transit non solùm ad mares, sed etiam ad fœminas. Menochius, Molina, & Sanchez *in locis suprà cit.*

6 Dico tertiò: Neque priuantur successione auorum, vel aliorum consanguineorum, vel extraneorum (sicuti successione parentis priuantur.) Baldus, Iason, Alexander, Guido Papus, Cephalus, Molina, Antonius Gomez, Iacob. Buttig. *in locis infra citandis post dubitationem 173. corollar. 1.* Simanchas *de cathol. inst. tit. 29. num. 19.* Cantera *quæst. crimin. tit. de quæstione sanguine punit. delict. c. 2. n. 11.* Surdus *cons. 386. lib. 3.* Menochius *cons. 805. n. 23.* Suarez *de fide, disp. 24. sect. 3. n. 3.* Decian. *tractat. crim. lib. 5. c. 45. n. 5.* Farinac. *q. 116. n. 75.* & Sanchez *lib. 2. mor. c. 29. n. 13.*

Probatur, quia nullibi id etiam reperitur cautum in iure.

7 Obijcies: Filij reorum læsæ maiestatis humanæ priuati sunt qualibet successione, ex textu *in l. Quisquis, §. filij, C. ad l. Iul. maiest.* Ergo idem multò magis dicendum erit de filijs reorum læsæ maiestatis diuinæ; cùm crimen læsæ maiestatis diuinæ multò maius sit crimine læsæ maiestatis humanæ.

Respondetur: Nego consequentiam, quia sicuti pluries dicebam, pœnæ, vtpote odiosæ, extendi non debent de casu ad casum, etiam ob maioritatem, nedum identitatem rationis: vt omittam, quod in casu nostro non sit eadem ratio, siquidem in crimine læsæ maiestatis humanæ priuantur filij qualibet successione ob seueritatem Principis, qui meritò timet, ne filij, si diuitijs affluant, delicta parentum sequantur: quod in crimine hæresis, seu læsæ maiestatis diuinæ locum non habet.

⚜⚜⚜⚜:⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜

DVBITATIO CLXXIII.

An bonis parentis priuentur hæreticorum filij?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij priuantur bonis parentis, etiamsi sint illegitimi, & etiam adoptiui; quia sic habetur expressum.*

2 *Hæreticorum filij priuantur etiam legitima, quidquid sit de iure ciuili veteri; id enim procedit de iure ciuili nouo, & de iure canonico.*

3 *Filiæ fœminæ hæreticorum priuantur dote ob patris hæresim; quia omnia delinquentis istius bona applicantur fisco.*

4 *Hæreticorum filij probabiliùs non priuantur alimentis, saltem ex æquitate, & misericordia; præsertim cùm ius naturæ, vtpote fortius, iure positiuo tolli non possit.*

1 RESpondetur affirmatiuè (etiam illegitimi, etsi non etiam adoptiui, sicuti dicetur *infrà in Corollarijs.*) Peña a. *p. direct. comment. 9. ad c. vergentis, de hær. vers. cæterùm hodie,* Graff. *lib. 2. decis. c. 11. num. 9.* Decian. *tract. crim. c. 45. n. 3.* Farinac. *q. 191. n. 1.* Sanchez *lib. 2. mor. c. 29. n. 9.* & alij passim.

Probatur, quia sic habetur *in c. Quicumque, §. hæretici, & in c. filij, de hær. in 6.* vbi expressè hæreticorum filij excluduntur à successione bonorum parentis condemnati. Item probatur *ex c. Cùm secundùm leges, eodem tit.* vbi bona parentis hæretici iam applicantur fisco.

Hinc sequitur, quod hæreticorum filij priuentur etiam legitima, sic Doctores iidem, quos supra referebam in locis suprà citatis, quia licèt de iure ciuili veteri, iuxta Text. *in l. Manichæos, & in l. cognonimus, Cod. de hær.* filij Catholici non priuarentur hæreticorum parentum legitima: de iure tamen ciuili nouo, & de iure canonico, cui in hoc crimine hæresis, cùm sit Ecclesiasticum, standum est, hodie priuantur; cùm ius illud ciuile vetus correctum iam sit ab Imperatoribus in Authent. *Gazaros, C. de hær.* & ab Ecclesia *in cit. c. Quicumque, c. filij, & c. cùm secundùm leges, de hær. in 6.* 2

Sequitur secundò, quod etiam filiæ fœminæ priuentur dote parentis hæretici, quia omnia delinquentis istius bona applicantur fisco, sicuti suprà dicebam ex Text. *in cit. cap. Cùm secundùm leges,* & docent Cantera *quæst. crim. rubr. de hær. c. 1. n. 10.* Simanch. *de cathol. inst. tit. 9. rubr. de bonis hæreticorum,* Farinac. *q. 191. n. 8.* Quemada *q. 24. n. 12.* & Azor. *p. 1. instit. moral. lib. 8. c. 12. q. 6. vers. Imò dotes.* Vide quæ dicentur *infrà Corollar. 2.* 3

An autem priuentur etiam alimentis?

Respondetur, quod quamuis satis probabiliter affirment Imola *in Clem. Pastoralis, de sent. & re iudic. n. 25.* Ioannes Lupus *in c. Per vestras, notab. 3. §. 23. n. 16. de donationib. inter vir. & vxor.* Bursatus *cons. 58. num. 12. volum. 3.* Quemada *in quæst. fiscal. cit. quæst. 24. num. 15.* Simanchas *vbi suprà, titul. 29. rubric. de filiis, & minorib. num. 11.* Sanchez *tom. 1. moral. lib. 2. cap. 16. num. 26.* & Ricciull. *tract. de iur. person. lib. 5. cap. 40. num. 1.* Sicque omnia parentum bona, nullis filiorum alimentis reseruatis, publicari propter atrocitatem delicti; quia, tametsi parentes astringantur iure naturali filios alere, non tamen ob id impediuntur, quominus possint omnia bona hypothecæ alicui subijcere per contractum, ita vt sæpè à creditoribus omnia bona, non deductis filiorum alimentis, vsurpentur: ergo à fortiori id poterunt per delictum, cùm prior obligatio oriatur ex propria parentum voluntate, posterior autem ex legis præscripto, propter bonum commune, vt tam grauis supplicij timore à delicto perpetrando parentes deterreantur.) Probabilius tamen sit oppositum, filios scilicet (saltem ex æquitate, & misericordia, præsertim cùm alimenta sibi procurare non valent) alimentis non priuari; quia cùm parens iure naturæ filios suos (dum hi alimenta sibi procurare non valent) ex proprijs bonis alere debeat, videtur quod fiscus in delinquentis bona succedens, in hac obligatione (sicut in obligatione soluendi creditoribus) succedere teneatur. Præsertim cùm ius naturæ, vtpote fortius iure positiuo, tolli illo non possit. Torreblanca *de magia, libro 3. capite 12. numero 46. & 47.* Plotus *inter consil. criminal.* Zillet. *lib. 1. consil. 130. numero 83.* Socinus *libro 1. consil. 30. numero 3.* Peña a. *parte directorij, commentar. 9. ad cap. vergentis, vers. Inquisitores tamen,* Surdus *consilio 386. numero 8. & 13.* Rojas *singul. 87.* & alij, quos *infrà* citabo *corollario secundo.* Et fauet Instructio Hispalensis, quam affert ipse Gabriel Quemada *loco suprà citato.* 4

Ex dictis igitur *Dubitatione 171. & 173.* fit

COROLLA

COROLLARIVM I.

An filij hæreticorum possint succedere ex testamento, vel ab intestato in bonis, quæ sibi relinquuntur, siue ab auis, siue ab aliis consanguineis, siue etiam ab aliis (quamuis extraneis) Catholicis?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij possunt succedere ex testamento, vel ab intestato in bonis, quæ sibi relinquuntur, siue ab auis, siue ab aliis consanguineis, siue etiam ab aliis, quamuis extraneis, Catholicis, contra Angelum, & alios.*

2 *Non valet argumentum à pœnis statutis contra reos læsæ maiestatis humanæ, ad reos læsæ maiestatis diuinæ; cùm enim pœna sit restringenda, non extenduntur de casu ad casum, nisi sit iure expressum.*

3 *Filij reorum læsæ maiestatis humanæ ideò priuantur potestate succedendi ex testamento, vel ab intestato in bonis, quæ sibi relinquuntur, ne imitantes suos parentes idem crimen in Principes committere audeant, cùm diuitiæ ad hoc valde conferant, quæ ratio non militat in filiis hæretici.*

1 RESpondetur affirmatiuè ex dictis *suprà dubitatione 172.* & docent Baldus *in l. Gallus, §. quidam recte, num. 2. ff. de liber. & posth.* Iason in *l. hæreditas, n. 8. C. de his quib. vt indign.* Alexander *vol. 3. cons. 74. n. 1.* Guido Papæ *cons. 176. num. 3.* Cephal. *vol. 1. cons. 103.* Molina *de iust. tom. 3. p. 2. disp. 658. num. 19. & 25.* Antonius Gomez *tom. 2. var. cap. 2. num. 13.* Iacob. Buttig. *in l. 1. C. de hær. inst. circa medium*, Gomez *lib. de delictis, rubr. de crimin. læs. maiest. num. 13.* (quatenus ait, quod filij, vel nepotes hæreticorum non possint quidem succedere parentibus, & ascendentibus, qui fuerunt hæretici, quando illorum bona confiscantur; possint tamen succedere omnibus aliis ascendentibus, siue fuerint collaterales, siue extranei, siue ex testamento, siue ab intestato.) Cantera *in quæst. crimin. rubr. de hær. cap. 1. num. 11. & 12.* (quatenus testatur, quod ita seruetur in praxi.) Simanchas *de Cathol. instit. tit. 39. n. 19.* (quatenus asserit, quod filij hæreticorum possint succedere in hæreditate aui paterni) Decianus *in tract. crim. lib. 5. cap. 45. num. 5.* (quatenus inquit, quod dicti filij hæreticorum possint succedere in hæreditate aui paterni, si fuerit Catholicus dictus auus paternus) & alij, quos citabam *suprà cit. dubit. 172. num. 6.*

2 Quamuis contrarium teneant Angelus *in l. 1. Cod. de hær. instituend. num. 4.* Ancharanus *in cap. Statutum 2. de hæreticis in 6. num. 2.* Auanias *in cap. Vergentis, num. 17. de hær.* Repertor. Inquisit. *verb. Filij hæreticorum, vers. Nunc videndum est*, & Zanchin. *tract. de hær. cap. 28. num. 2.* Ex quibus Doctoribus

Objicies: Filij eorum, qui committunt crimen læsæ maiestatis humanæ, sunt incapaces eius, quod ipsis relinquitur ex testamento, vel ab intestato: ergo etiam filij eorum, qui committunt crimen læsæ maiestatis diuinæ; cùm crimen læsæ maiestatis diuinæ sit quid grauius, quàm crimen læsæ maiestatis humanæ.

Respondetur: Concedo antecedens, at nego consequentiam; quia sicuti *loc. cit.* dicebam, pœnæ statutæ contra committentes crimen læsæ maiestatis humanæ non extenduntur ad committentes crimen læsæ maiestatis diuinæ, seu ad hæreticos, nisi in iis casibus, qui sunt expressi in iure; præsertim cùm Regula iuris sit, quod pœna non sit imponenda, nisi fuerit expressa in iure; sed nullibi expressum est in iure, quod filij hæreticorum sint incapaces succedendi in huiusmodi bonis; & ratio cur filij committentium crimen læsæ maiestatis humanæ puniantur prædicta pœna succedendi, forsan est, quia leges timent, ne filij imitantes suos parentes, idem crimen in Principes committere audeant, & attentent; cùm opes, & diuitiæ ad hoc audendum, & attentandum vim magnam habeant: quod periculum non est in hæresi; cùm vt quis fiat hæreticus, non indigeat opibus, & diuitiis. 3

COROLLARIVM II.

An filij hæreticorum ob hæresim parentum priuentur hæreditate paterna?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij ob hæresim parentum priuantur hæreditate paterna; quandoque enim iuxta canonicas sanctiones fertur vltio non solùm in auctorem scelerum, sed etiam in progeniem damnatorum. Quod quidem fit in criminis detestationem; atque hac ratione parentes, qui plurimùm diligunt filios, deterreantur; bonum enim publicum Reipublicæ Christianæ sic exigit, fitque etiam auctoritate Imperiali, & ratione.*

2 *Amplia, eos non tantùm priuari hæreditate paterna, sed etiam legitima.*

3 *Amplia, filios hæreticorum secundùm nonnullos priuari etiam alimentis, quod quidem saltem ex æquitate, & misericordia non seruatur; solent enim Inquisitores præbere alimenta filiis hæreticorum, præsertim paruulis, & impuberibus.*

4 *Amplia etiam quoad filias hæreticorum, quæ priuantur etiam dote, quamuis interdum etiam ex æquitate, & misericordia soleant Inquisitores constituere dotem hæreticorum filiabus.*

5 *Idemque faciunt Principes sæculares cum filiabus reorum criminis læsæ maiestatis.*

RESpondetur ex dictis *suprà dubitatione 173.* affirmatiuè, & docent Doctores, quos ibi citabam *n. 1.* Et patet etiam *ex cap. Vergentis, de hær.* ibi: [Si propter crimen læsæ maiestatis humanæ filij priuantur hæreditate paterna, multò magis priuari debent ob læsam maiestatem diuinam: Nec hoc dissonum est à ratione; quia (vt ibidem dicitur) iuxta canonicas sanctiones quandoque fertur vltio non solùm in auctorem scelerum, sed etiam in Progeniem damnatorum (vbi notant Glossa, Butrius *num. 1. 5. & 6.* Henricus *num. 4.* Ioan. Andreas *num. 1.* Socein. *num. 7.* & Ancharanus *num. 4.*) Quod quidem fit in detestationem tanti criminis, vtque hac ratione parentes, qui quamplurimùm diligunt filios, deterreantur à dicto crimine: bonum enim commune Reipublicæ Christianæ sic exigit, & præferri debet particularibus personis. 1

Patet secundò etiam ex Constitutione Federici Imperatoris (quæ incipit *Catharos*) apud Peñam inter literas Apostolicas.

Patet etiam tertiò ratione; quia, vt pluries dictum est, bona hæreticorum publicantur, & transeunt ad fiscum; ergo in ea filij succedere non possunt.

Et quod dixi adeò verum est, vt filij hæreticorum hæreditate paterna priuentur, etiam quoad legitimam. Roland. *lib. 3. cons. 8. num. 35. & seqq.* Ghirland. *tract. de hær. quæst. 4. num. 1. & 2.* Quemada *quæst. 14. n. 2.* & alij, quos citabam *suprà dicta dubit. 173.* 2

Item adeò verum est, vt satis probabiliter priuentur, etiam quoad alimenta. Imol. *in Clement. Pastoral. de sent. & re iud. n. 25.* Ioan. Lup. *in cap. Per vestras, notab. 3. §. 23.*

§.13.*n.16.de donat.inter vir.& vxor.* Butsat. *vol.3. conf.* 28. *n.*22. Quemada *in loco infrà citando*, Sanch. *de Cathol.inst. tit.*29. *n.*12. & alij, quos citabam *suprà eadem dubit.*173.

Quamuis Rojas *sing.* 47. Peña *in direct.p.2. comment.* 9.*in c.vergentis,de hær.*Surd.*conf.*386.*n.*13. velint, quod saltem ex æquitate, & misericordia, filij hæreticorum non sint priuandi alimentis; quemadmodum etiam ex æquitate, & misericordiæ, neque filij committentium crimen læsæ maiestatis humanæ priuantur dictis alimentis. Peregrin. *de iur.fisc.lib.5.tit.1.n.*34.& alij, quos sequitur Bossius *in practica,tit.de bonor.public.n.9.*

Et quidem, quod soleant Inquisitores, saltem ex æquitate, & misericordia, præbere alimenta filiis hæreticorum (præsertim infirmis, paruulis, & impuberibus, qui scilicet alimenta sibi procurare non valent) testantur Corras.*in l.Qui literas, ff.de rit.nupt.n.*62. Lup.Seru. *in tract.de hær.c.*18.Peña *in direct.p.2.comment.*8. *vers.Inquisitores tamen*, Io.Lup.*in cit.c.Per vestras*,§.72. Simanchas *de cathol.inst.tit.*29.*n.*12.& alij,quos citabam *suprà d.dub.*173.Et fauet,vt ibidem dicebam,quædam Instructio Hispalensis, quam refert ipse Gabriel Quemada *in quæst.fiscalib.q.*14.*n.*12.

4 Item tertiò, adeò verum est, vt priuentur etiam hæreticorum filiæ quoad dotem. Cantera *in quæst. crim.rubr. de hær.c.1.n.*20.& alij, quos sequitur Quemada *q.*24.

Quamuis interdum, etiam ex æquitate,& misericordia, soleant Inquisitores constituere dotem hæreticorum filiabus. Peña *in direct.loc. suprà cit.*& Cantera *vbi suprà, n.*10.sicut & solent etiam ex æquitate, & miseri-
5 cordia idem facere Principes sæculares cum filiabus reorum criminis læsæ maiestatis humanæ. Angel. *conf.* 357.*n.*2 Becc.*conf.*8. Afflict.*in c.1. in princ.gloss.*3.*n.*30. quæ fuit prima causa benef. amitt.& Surd. *de aliment. tit.*9.*q.*32.*n.*21.

COROLLARIVM III.

An filij priuentur etiam hæreditate paterna, si mater fiat hæretica, vel si pater Iudæus ad fidem conuersus, postea incidat in hæresim?

SVMMARIVM.

1 *Filij priuantur etiam hæreditate paterna, si mater fiat hæretica, vel si pater Iudæus ad fidem conuersus postea incidat in hæresim.*

2 *Textus* in cap.Iudæi,1.q.1.*ibi: à rebus eorum fideles filios excludi non oportebit, est correctus* per cap. contra Christianos, de hær.in 6. *& propterea non obstat.*

1 RESpondetur ex dictis etiam affirmatiuè, & quidem quod filij priuentur hæreditate paterna, si mater fiat hæretica, docent Locatus *in iudic. Inquis.verb. filij, n.9.*Zanchin. *tract.de hær.c.*28.& alij communiter.

Quod etiam priuentur hæreditate paterna, si pater Iudæus, ad fidem conuersus, postea incidat in hæresim, tenent Gloss. *in cap.contra Christianos,de hær.in 6. verb. Procedendum*,Archidiacon.*ibid.n.1.*Geminian.*n.7.*Felin. *in c.vergentis,de hær.n.4.*& Tolet.*lib.1.c.69.n.2.*

2 Non obstat Textus *in c.Iudæi,1.q.1.* ibi: [Iudæi baptizati, si postea præuaricantes in Christum, qualibet pœna damnati extiterint, à rebus eorum fideles filios excludi non oportebit:] Et redditur ratio, quia facilè prædicti filij à fide recederent, videntes se priuari omnibus bonis paternis: quod non est ita præsumendum de filiis Christianorum.

Respondetur enim cum Felin.*loc.suprà cit.*talem textum esse iam correctum per prædictum *c. Contra Christianos,de hær.in 6.*

COROLLARIVM IV.

An hæreticorum filij propter parentum hæresim priuentur hæreditate paterna, non solùm de iure canonico, sed etiam de iure ciuili?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij propter parentum hæresim non solùm de iure canonico, sed etiam de iure ciuili non priuantur hæreditate paterna.*

2 *Hæreticorum filij de iure Authenticorum, sicut & de iure canonico, cui in hac materia, vtpote ad fidem spectante, standum est, priuantur hæreditate paterna.*

RESpondetur ex dictis negatiuè: & patet
Primò *ex l. Manichæos,§.præterea,Codice de hæreticis*, ibi: [Sed nec filios hæredes eius existere, aut adire permittimus, nisi à paterna prauitate discesserint.] Et notant ibi Odofredus *num.1.* Azor. *num.*11. & alij Iuristæ. 1

Secundò *ex leg.hæretici, §.Orthodoxi, Cod.de hæretic.* ibi: [Orthodoxi filij hæreticorum, qui nihil deliquerunt, illibatum accipiant, & indiminutum, quod eis ab intestato competit.]

Tertiò *ex l.Manichæi* 2. *ex l. quæ de Samaritis, ex l.cognouimus, Codice de hæreticis, & ex Authent. Codice eodem*, in quibus locis expressè habetur, quod filij Catholici, siue ex testamento, siue ab intestato, succedant in hæreditatem paternam; quamuis ipsorum parentes fuerint hæretici. Et probat Azor. *in summa, rubric. de hæreticis,numero 3.& sequentibus.* Peregrinus *de iur.fisc.lib.4.titul.5.num.*30. Menochius *de arbitr. lib.2. centur.6.cas.*546.*num.*10. Parisius *lib.4.cons.2.num.*180. Surdus *conf.*386.*n.*11.Roland.*lib.3.conf.8.n.36.*& Clar. *in pract.crim.§.finali, q.78.n.4.*

At verò de iure Authenticorum (sicut & de iure canonico, cui in hac materia, vtpote ad fidem spectante, standum est) priuantur hæreditate paterna Salycet.*in l. Manichæos,C.de hær.n.1.*& Butrigar.*ibid.circa fin.*& patet *ex Auth.Gazaros,C. de hær.in princ.* ibi: Ita quod filij eorum ad successionem eorum peruenire non possint; cùm longè grauius sit æternam, quàm temporalem offendere maiestatem; & notant ibi idem Salycet. *n.1.* Cynus *n.* 2. & alij passim. 2

COROLLARIVM V.

An filij hæreticorum possint succedere in maioratum, si tamen ipsorum parentes non fuerint eiusdem maioratus institutores, sed tantùm possessores;

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij succedere possunt in maioratum, si tamen ipsorum parentes non fuerint eiusdem maioratus institutores, sed tantùm possessores; filius enim succedit in maioratum, non quasi accipiat à parente, sed à primo institutore.*

2 *Filius quotiescumque succedit in aliqua bona ex persona propria, & non ex persona parentis, delictum parentis non impedit eius successionem, & sic non amittit bona maioratus, cùm in dicta bona succedat ex persona propria, non ex persona parentis.*

Hæreticorum

3 *Hæreticorum filij propter hæresim parentum non sunt infames; quia, vt diximus, in pœnalibus non fit extensio à pœnis latis in reos læsæ maiestatis humanæ ad læsam maiestatem diuinam; neque enim id iure vllo cautum est.*

4 *Amplia, idem procedere etiamsi essent infames; quia sicut possunt succedere in bona ipsis ex testamento, vel ab intestato relicta à suis ascendentibus, vel etiam ab aliis extraneis Catholicis, ita similiter poterunt succedere in bona maioratus.*

5 *Hæreticorum filij etiamsi dicerentur incapaces successionis, intelligendum id esset de successione in illa bona, quæ acquirunt post delictum patris; non autem in ea, quæ habent ius acquisitum ante eius delictum.*

6 *Reorum læsæ maiestatis humanæ filij sunt omninò incapaces succedendi in bona ex testamento, vel ab intestato, & nihilominus succedere possunt in alia bona, quæ sunt ipsis in spe acquisita, & debita ante delictum parentum.*

7 *Filij nondum nati, tamen nascituri, cùm non acquirant ius aliquod physicum, sed solùm morale, non requiritur, quod habeant existentiam physicam, sed sufficit, quod habeant solùm moralem: instituto enim maioratu pro omnibus successoribus, omnes isti successores existunt moraliter.*

8 *Parens hæreticus licet non possit succedere in maioratum, possunt tamen succedere eius filij, cùm succedant ex persona propria, non patris.*

9 *Feudum quando relinquitur alicui, & ipsius hæredibus, hæredes non amittunt illud feudum propter crimen patris, quia filij successores non habent illud iure succedendi à parente, neque succedunt nomine, seu vocatione parentis, sed habent illud ius ab eo, qui feudum concessit.*

10 *Filij etiam in aliquo casu possent succedere repræsentando personam parentis, si scilicet in aliquo tempore eorum parens vel in potentia, vel in spe habuit tale ius succedendi.*

1 RESpondetur ex dictis *eadem dubitatione* 172. affirmatiuè: quamuis etiam prædicti filij fuerint nati post hæresim parentum. Sarment. *lib.* 3. *select. cap.* 4. *num.* 5. Molina *de iustitia, tom.* 3. *parte* 1. *disputat.* 658. *num.* 25. Vasquez 1.2. *disput.* 169. *num.* 36. alter Molina *lib.* 4. *de Primogen. cap. vltimo, num.* 51. *& sequentibus*, & alij, quos sequitur Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 30. *num.* 4.

Probatur; quia filius succedit in maioratum, non quasi illum accipiat à parente, sed à primo Institutore: ergo propter delictum parentis non potest impediri, quin in maioratum succedat. Antecedens patet ex dictis *citata dubitatione* 172. Consequentia probatur *ex lege* 3. *de interdict. & relegat.* vbi dicitur, quod filius propter delictum parentis amittat bona, quæ ipse obtineret à parente, si parens non deliquisset, non autem amittat bona, quæ ipsi prouenïunt, non à parente, sed à gente, ciuitate, vel rerum natura, &c.

2 Confirmatur, quia quotiescumque filius succedit in aliqua bona ex persona propria, & non ex persona parentis, delictum parentis non impedit successionem filij (sicuti rectè aiunt Peregrinus *de iur. fisc. tit.* 9. *n.* 2. Grammat. *decis. Neapol.* 6. *n.* 13. *&* 14. Ruland. *cons.* 68. *n.* 10. *vol.* 3. Boër. *cons.* 155. *n.* 5. *vol.* 3. & alij passim) ergo filius propter hæresim parentis non amittit bona maioratus; cùm filius in dicta bona maioratus succedat non ex persona parentis, sed ex persona propria, sicuti *supra* dicebam, & docent Bart. *in l.* 1. §. *si sit filius, num. vnic. ff. de coniung. cum emancip.* Mantica *de coniect. vlt. volunt. lib.* 8. *tit.* 18. *n.* 45. & alij passim.

3 Objicies: Filij hæreticorum propter hæresim parentum sunt infames; ergo ratione infamiæ contractæ succedere non possunt in maioratum.

Respondetur: Nego antecedens, quia, quamuis sint infames filij eorum, qui committunt crimen læsæ maiestatis humanæ, *ex l. quisquis*, §. *filij verò, Codice ad leg. Iul. maiest.* non tamen similiter sunt infames etiam filij eorum, qui committunt crimen læsæ maiestatis diuinæ; cùm nullo iure constet, quod tali pœna afficiantur posteriores filij; & pœna non sit apponenda, nisi sit in iure expressa; neque extendenda de casu ad casum, etiam ob maioritatem rationis, vti suprà dicebam.

Respondetur secundò: Transeat antecedens; at nego 4
consequentiam, quia etiamsi prædicti filij essent infames, adhuc tamen, sicuti possunt succedere in bona ipsis ex testamento, vel ab intestato relicta à suis ascendentibus, vel etiam ab aliis extraneis Catholicis, ita similiter poterunt succedere in bona maioratus, saltem si maioratus iurisdictionem, & dignitatem annexam non habeat.

Vt omittam, quod quamuis etiam concederemus, 5
filios hæreticorum non esse capaces successionis, id tamen intelligendum sit, non posse scilicet prædictos filios succedere in ea bona, quæ acquirunt post delictum parentum; non autem etiam in ea, in quæ habebant ius acquisitum ante delictum illorum: filij autem hæreticorum ab eo tempore, quo maioratus institutus fuit, acquisiuerunt ius quoddam, & spem succedendi in dictum maioratum suo loco, & tempore (sicuti præter alios tradunt Tiraquellus *de Primog. quæst.* 40. *n.* 200. & Molina *lib.* 4. *de Primog. cap. vltimo, num.* 51.) quia ex dispositione testatoris, vel institutoris ea bona ipsis debentur, suntque ipsis acquisita, saltem in spe, sicuti dicebam; quapropter succedere poterunt in maioratum, & minimè impediuntur à tali successione pro-
pter delictum parentum. Quemadmodum ob eandem 6
rationem, licet filij eorum, qui committunt crimen læsæ maiestatis humanæ, sint omninò incapaces succedendi in bona ex testamento, vel ab intestato, *ex d. l. Quisquis.* Nihilominus succedere possunt in ea alia bona, quæ sunt ipsis in spe acquisita, & debita ante delictum parentum: sic DD. quos sequitur Boër. *decis.* 7. *num.* 6. & Menoch. *cons.* 805. *n.* 31. *&* 38. *vol.* 89.

Instabis: Filij nondum nati non habent esse in rerum 7
natura: ergo nequeunt acquirere aliquod ius; atque adeò falsum est, quod debeant succedere in maioratum, ex eo quod habent ius acquisitum in illum.

Respondetur: Nego consequentiam; quia filij nondum nati, tamen nascituri (cùm non acquirant ius aliquod physicum, sed solùm morale, non requiritur quod habeant existentiam physicam, sed sufficit, quod habeant solùm existentiam moralem; eo ipso autem, quod quis instituit maioratum pro omnibus successoribus, omnes isti successores existunt moraliter in ipso institutore, qui est caput generis, seu familiæ.

Vrgebis: Parens hæreticus non potest succedere in 8
maioratum, *cap. vergentis, de hær.* ergo neque poterunt ipsius filij; cùm ipsi filij succedant in maioratum repræsentando personam parentis.

Respondetur: Nego consequentiam; quia filij non succedunt ex persona parentis, sed ex persona propria; neque habent ius succedendi à parente, vel ex iure in seipsos transmisso à parente, sed à primo maioratus institutore: quapropter licèt ob aliquod crimen reddatur incapax succedendi parens, non tamen propterea
redditur etiam incapax succedendi filius: quemadmo- 9
dùm quando relinquitur feudum alicui, & ipsius hæredibus, hæredes non amittunt illud feudum propter crimen parentis, quia filij successores non habent illud ius succedendi à parente, neque succedunt nomine, seu vocatione parentis; sed habent illud ius ab eo qui feudum concessit, & succedunt ex vocatione ipsorum propria independenter à parente, itavt omnes descendentes videantur esse successores illius, qui feudum concessit. Baldus *in l. penultima, Codice de legit. hæred. num.* 2. & Ripa *in l. finali, quæst.* 70. *Cod. de reuocand. donat. num.* 236.

10 Vt omittam, quod etiamsi concederemus, filios succedere repræsentando personam Parentis, adhuc possint ij succedere, quamuis ipsorum Parens ob aliquod crimen factus fuerit incapax succedendi; quia licet filius non possit succedere repræsentando personam Parentis, quando ipsius Parens nullo vnquam tempore (nec in potentia, nec in spe) ius succedendi habuit, sed ex ipso conceptionis tempore à tali iure exclusus fuit (vti rectè præter alios adnotauit Menochius *cons. 172. n. 5.* & Molina *lib. 3. de Primog. cap. 7. n. 1. & seqq.*) Nihilominus poterit prædictus filius succedere, si in aliquo tempore ipsius Parens, vel in potentia, vel in spe habuit (sicuti habent successores maioratus) tale ius succedendi: Nam in tali casu, si postea ob aliquod crimen parens reddatur incapax succedendi, poterit filius succedere, etiam repræsentando personam Parentis.

COROLLARIVM VI.

An filij hæreticorum possint succedere in Maioratum, si similiter ipsorum Parentes non fuerint Maioratus institutores, sed tantùm possessores, tametsi prædictus Maioratus iurisdictionem, & dignitatem (quamuis amplissimam) annexam habeat?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij possunt succedere in Maioratum, si similiter ipsorum parentes non fuerint Maioratus institutores, sed tantùm possessores, quamuis talis maioratus iurisdictionem, & dignitatem amplissimam annexam habeat, licèt prædicti filij nati sint post hæresim parentum. Nullibi enim oppositum reperitur in iure expressum.*

2 *Hæreticorum filij sunt incapaces iurisdictionis, si ea conferatur per se, & principaliter; secùs si per accidens, & secundariè, seu accessoriè, & per consequentiam: Iurisdictio enim est per accidens coniuncta bonis maioratus.*

3 *Cæcus incapax est iurisdictionis per se, & principaliter; est tamen capax per accidens, & per consequentiam, quia si succedat alicui in Comitatum, Marchionatum, vel Ducatum, &c. non solùm acquirit bona Comitatus, &c. sed etiam iurisdictionem illis bonis annexam.*

4 *Infames sunt incapaces dignitatis: At hæreticorum filij non sunt infames, cùm hæc infamia nullibi reperiatur expressa, & non valeat argumentum à crimine læsæ maiestatis humanæ ad læsam maiestatem diuinam in pœnalibus.*

5 *Infames non sunt capaces dignitatis, si ea conferatur per se, & principaliter, secùs si conferatur per accidens, & secundariò.*

6 *Dominium bonorum Maioratus verè, & formaliter est in persona, & non in bonis Maioratus; attamen quamuis iurisdictio, & dignitas verè, & formaliter non sint in bonis Maioratus, sed in persona, dicitur tamen esse accessoria bonis Maioratus, quia ipsis connectitur.*

7 *Cura animarum licet verè, & formaliter non sit in beneficio, sed in persona Beneficiati; dicitur tamen esse accessoria beneficio, quia illi annectitur; sicque dicitur de iurepatronatus.*

8 *Dignius trahit ad se minùs dignum, quando vtrumque est æquè principale; secus tamen est, quando vtrumque non est æquè principale, sed dignius fuerit accessorium, vt in casu, de quo agitur; idque etiam contingit in iurepatronatus, quod est dignius fundo, & sequitur naturam fundi, tanquam sui principalis.*

9 *Minùs dignum potest ad se trahere magis dignum, quod est illi annexum.*

RÉspondetur: Ex dictis etiam *eadem dub. 172.* affirmatiuè, quamuis similiter prædicti filij fuerint nati post hæresim parentum. Valasc. *de Iur. Emphyt. quæst. 49. num. 11.* Berous *cons. 155. & 156.* (quatenus vniuersaliter aiunt, non impediri filium, si succedat ex persona propria, succedere in bona sibi ab aliis relicta, neque tali iure succedendi priuari propter delictum, sicuti contingit in casu nostro, in quo filij succedunt in dictum maioratum ex persona propria, & non ex persona parentis) idemque tradunt etiam Menoch. *cons. 808. num. 9. & seqq.* & Molina *de Iust. tom. 3. part. 1. disp. 655. num. 25.* 1

Probatur, quia nullibi habetur in iure, quod prædicti filij sint incapaces talis successionis: ergo sine iure expresso non sunt tali pœna afficiendi, cum *ex cap. Is qui, de sent. excommunic. in 6.* pœna imponenda non sit, nisi fuerit in iure expressa; præsertim quando pœna est imponenda innocentibus propter crimen parentis, sicuti contingit etiam in casu nostro.

Objicies; Filij hæreticorum sunt incapaces iurisdictionis: Ergo etiam erunt incapaces bonorum, quibus est annexa iurisdictio, præsertim si talis iurisdictio fuerit amplissima, qualis solet esse Maioratus, cui solet esse annexa iurisdictio, & dignitas Comitatus, Marchionatus, vel Ducatus, &c. 2

Respondetur: Distinguo Antecedens. Filij hæreticorum sunt incapaces iurisdictionis, si iurisdictio conferatur per se, & principaliter, concedo; si conferatur per accidens, & secundariò, seu accessoriè, & per consequentiam (vt est in casu nostro) nego; quia cùm prædicti filij sint capaces bonorum Maioratus, erunt etiam capaces iurisdictionis, quæ est coniuncta cum bonis Maioratus; quandoquidem ex regula Accessorium, *de regul. Iur. in 6.* Principale trahit ad se Accessorium; sicque qui capax est principalis, capax est etiam accessorij. Bartol. *in l. Cotus, de Iudic. in fine*, Angel. *in l. Cùm Prætor, §. non autem, n. 2. ff. de Iudic.* Abbas *cons. 47. n. 2.* Buër. *decis. 24. n. 35.* & alij (quatenus aiunt, quod multi, qui sunt incapaces iurisdictionis per se, & principaliter, sint tamen capaces illius accessoriè, & per consequentiam; & quidem cæcus, qui incapax est iurisdictionis per se, & principaliter, est tamen capax illius per accidens, & per consequentiam; quia si 3 succedat alicui in Comitatum, Marchionatum, vel Ducatum, &c. non solùm acquiret bona Comitatus, Marchionatus, vel Ducatus, &c. sed etiam acquiret iurisdictionem illis bonis annexam; quapropter rectè dixit Glossa *in l. 1. ff. de auctor. Tutor. verb. accommodare*, Sæpè quod non est licitum directè, licitum est per consequentiam.

Instabis: Infames non sunt capaces dignitatis, *l. a. Cod. de dignitatibus.* Ergo neque sunt capaces prædicti Maioratus (cùm sit amplissima dignitas) atque adeò hæreticorum filij, tanquam infames, non erunt capaces Maioratus, de quo loquimur, scilicet iurisdictionem, & dignitatem annexam habentis. 4

Respondetur: Nego consequentiam, quia ex dictis hæreticorum filij non sunt infames.

Respondetur secundò; transeat, quod hæreticorum 5 filij sint infames: at distinguo Antecedens: Infames non sunt capaces dignitatis, si dignitas conferatur per se, & principaliter, concedo: si dignitas conferatur per accidens, & secundariò, seu accessoriè, & per quamdam consequentiam, nego. Ad hoc autem, vt quis sit habilis ad ea, quæ sunt accessoria, & per quandam consequentiam, sufficit si sit habilis ad Principale; cùm igitur hæreticorum filij sint habiles ad bona Maioratus, erunt etiam habiles ad iurisdictionem, & dignitatem, tanquam annexam bonis Maioratus; sicut vt quis possit vendere fundum, cui est annexum iuspatronatus, sufficit si possit vendere fundum (quod est principale)

cipale (cum tamen iuspatronatus non possit vendi per se, & principaliter: at vendito fundo, simul cum fundo transit in emptorem etiam iuspatronatus, *cap. ex literis, de Iurepatron.*

6 Reinstabis: Dominium bonorum Maioratus verè, & formaliter est in persona, & non in bonis Maioratus: Ergo etiam iurisdictio bonorum Maioratus verè & formaliter est in persona, & non in bonis Maioratus) vti docent etiam Alex. *in l. 1. ff. de Iurisdict. omn. iudic. n. 32.* & Bellet. *verf. 227. n. 6. & 7.*) ergo falsum est quod ideò filij hæreticorum possint per quandam consequentiam succedere in Maioratum habentem iurisdictionem, & dignitatem; quia iurisdictio, & dignitas est accessoria Maioratui.

Respondetur: Nego consequentiam; quia quamuis iurisdictio, & dignitas verè, & formaliter non sit in bonis maioratus, sed in persona; dicitur tamen esse accessoria bonis maioratus; quia bonis maioratus annectitur, id est, cùm illis datur, & transfertur, sicut licèt

7 cura animarum verè, & formaliter non sit in beneficio, sed in persona beneficiati, dicitur tamen esse accessoria beneficio, quia illi annectitur, id est cum illo datur, & transfertur; sicut etiam, licèt iuspatronatus verè, & formaliter non sit in fundo, sed in persona Domini fundi, dicitur tamen esse accessorium fundo, quia illi annectitur, id est, cum illo datur, & transfertur; omnia igitur ipsa, & similia dicuntur esse accessoria bonis, quia bonis annectuntur, id est circa bona exercentur, & cum bonis dantur, & transferuntur.

8 Vrgebis: Dignius trahit ad se minùs dignum, & hoc sequitur naturam dignioris, *cap. quod in dubiis, de consecrat. Eccles.* Ergo cùm iurisdictio & dignitas sint quid dignius bonis temporalibus maioratus, & hæreticorum filij non sint capaces iurisdictionis, & dignitatis, fit quod neque sint capaces bonorum maioratus, ita vt potiùs ex incapacitate iurisdictionis, & dignitatis arguendum sit, quod ij non sint capaces talium bonorum, quàm è contra, scilicet quod cum sint capaces bonorum maioratus, propterea sint capaces iurisdictionis, & dignitatis; quia habenda est maior ratio dignioris, quod ad se trahit minùs dignum, *cit. cap. quod in dubiis.*

Respondetur, distinguo antecedens: Dignius trahit ad se minùs dignum, quando vtrumque est æquè principale, concedo: quando vtrumque non æquè principale, sed dignius fuerit accessorium (vt est in casu nostro) nego; sicut contingit in iurepatronatus, quod est dignius fundo, in quo est constitutum ipsum iuspatronatus; & tamen, quia annectitur fundo, dicitur esse accessorium fundo, & sequitur naturam fundi, tanquam sui principalis (vt scilicet vendi possit simul cum fundo) iuxta textum *in §. si tamen alienam, Instit. de rerum diuis.* ibi: [Interdum vilius tradit ad se id, quod est magis pretiosum.] Quapropter rectè dixit Domini-

9 cus *in cap. super eo, de prebend. in 6. n. 1.* [Minus dignum potest ad se trahere magis dignum, quod est illi annexum.

COROLLARIVM VII.

An etiam filij eorum, qui committunt crimen læsæ maiestatis humanæ, possint succedere in Maioratu, tametsi prædictus Maioratus iurisdictionem, & dignitatem (quamuis amplissimam) annexam habeat?

SVMMARIVM.

1 *Filij eorum, qui committunt crimen læsæ maiestatis humanæ succedere possunt in maioratum, quamuis habent annexam iurisdictionem, & dignitatem etiam amplissimam.*

2 *Filij eorum qui committunt crimen læsæ maiestatis humanæ redduntur incapaces cuiuscumque successionis, siue ex testamento, siue ab intestato; sed id intelligitur de bonis acquisitis post delictum Patris, non autem de bonis ante delictum.*

Respondetur etiam affirmatiuè, quamuis similiter prædicti filij fuerint nati post delictum Parentum. 1
Iuenla *in cap. ex parte, de feud. n. 23.* Gramm atic. *decis. Neapol. 6. n. 13. & seqq.* & Peregrin. *de Iur. fisc. tit. 9. num. 2.* (quatenus vniuersaliter aiunt, quod crimen parentis non noceat Filiis succedentibus ex persona propria, & vt principaliter vocatis, vti contingit in casu nostro.) Item Sarmiento *lib. 3. select. q. 4. num. 5.* & Vasquez *p. 2. disput. 169. num. 36.* (quatenus vniuersaliter etiam inquiunt, quod ob nullum parentum crimen filij amittant Maioratum) & reddunt rationem, quam suprà dicebam; quia scilicet filij non accipiunt maioratum à parente, sed à primo institutore.

Objicies: *in l. quisquis, §. filij vero, Cod. ad leg. Iul. maiest.* filij eorum, qui committunt crimen læsæ maiestatis humanæ redduntur incapaces cuiuscumque successionis, siue ex testamento, siue ab intestato: ergo non sunt capaces maioratus, præsertim si maioratus iurisdictionem, & dignitatem annexam habeat. 2

Respondetur: distinguo Antecedens, ita vt id intelligatur de illis bonis, quæ relinquuntur filiis post crimen parentum, concedo, ita vt id intelligatur etiam de illis bonis, quæ sunt acquisita filiis ante crimen parentum, nego. Ius autem succedendi in maioratum est filiis acquisitum (saltem in spe, & ex dispositione institutoris) ab eo tempore, quo fuit institutus maioratus, quem maioratum non accipiunt dicti filij à parente, sed à primo institutore.

COROLLARIVM VIII.

An non solùm filij legitimi hæreticorum, & & aliorum committentium crimen læsæ maiestatis humanæ, & eorum receptatorum, fautorum, vel defensorum, &c. priuentur hæreditate paterna, & afficiantur aliis pœnis in iure statutis; sed etiam eorum filij legitimi?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij, non solùm legitimi, & aliorum committentium crimen læsæ maiestatis humanæ, & eorum receptatorum, fautorum, vel defensorum, sed etiam illegitimi priuantur hæreditate paterna, & afficiuntur aliis pœnis à iure statutis, ne plus foueatur luxuria, quàm castitas; neque enim decet filios illegitimos esse melioris conditionis, cùm digni sint maiori odio.*

2 *Leges indistinctè loquentes de filiis, generaliter intelligi debent.*

3 *Filij illegitimi veniunt in odiosis nomine filiorum, quando odium est rationabile.*

4 *Natura non distinguit inter filios illegitimos, & naturales legitimos.*

5 *Pœnæ huius priuationis ratio militat tam in filiis legitimis, quàm in illegitimis; sunt enim partes corporis parentis, & ex eiusdem sanguine nascuntur.*

6 *Filij puniuntur odio parentum, qui tam excruciantur videndo eorum causa puniri legitimos, quàm illegitimos.*

7 *Filij spurii, qui certum patrem non habent, non priuantur similiter hæreditate paterna, nec afficiuntur similiter aliis pœnis ob quodcumque crimen Parentum.*

1 RESpondetur *ex eadem dubit.*273. affirmatiuè, & tenent Glossa *in cap.statutum 2.de haret. in 6. verbo volumus*. Geminianus *ibidem,num*.4.Dominicus *in principio*, Ancharanus *num.* 2. Andreas *num.* 5. *in fine*, Franchus *num*.4. Menoch. *de præsumpt. lib.*5. *præsumpt.* 33.*num*.11. Surd. *consil.*386.*n*.6. Couarruu. *lib.*2.*variar. c.*8.*n.*3.Grafhius *lib.*2 *c.*11.*n.*19. Peña *in director.part.*3. *comment.*163. Suarez *tom.*5.*disput.*43.*sect.*3.*n.*2. Sanchez *lib.*2.*moral.c.*27.*n.*1. Molina *lib.*4.*de Primogen.c.*11. *n*.36. & Azor *tom.*1.*lib.*8.*c.*13.*q.*8.

Primò probatur: ne plus foueatur luxuria, quàm castitas, & ne plus honoris tribuatur luxuriæ, quàm castitati, contra id, quod habetur in Auth. *de restitut. & ea quæ, §.vltimo.* [Nec decet, filios illegitimos esse melioris conditionis, cùm digni sint maiori odio,] *l.Parentes, ff.de in ius vocand.*

2 Confirmatur, quia leges indistinctè loquuntur de filiis, quæ cùm non distinguant, nec nos distinguere debemus, *l.de pretio, ff.de public.& l.*2.*ff.de offi. Præsid.*

3 Confirmatur secundò, quia quando odium est rationabile, tunc etiam in odiosis sub nomine filiorum veniunt illegitimi: sic Doctores, quos sequitur Surd. *cit.consil.*386.*n*.6.

4 Secundò probatur, quia natura non distinguit inter filios illegitimos, & naturales legitimos. Bald. *in l.quisquis, Cod.ad leg.Iul.maiestat.num.* 6. Tiraquell. *in l.si vnquam, verb. donatione largitus, Cod. de reuocand. donat. n.* 268. Ancharan. *consil.* 223. & patet *ex l.parentes, ff.de in ius vocand. ex l.hos accusare, ff. de accusat. ex l. Adoptiuus, §. seruiles, de rit. nuptiar. & ex Auth, quibus mod.natural. effic. sui, § si quis ergo filios.* Ergo cùm leges puniant filios ob crimen parentum, nomine filiorum comprehenduntur etiam illegitimi.

5 Confirmatur, quia dictæ pœnæ sunt statutæ contra filios ex eo, quod sint partes corporis parentum, & ex eorum sanguine nascantur; quæ ratio æquè militat in filiis naturalibus illegitimis, ac in legitimis.

6 Tertiò probatur, quia (cùm filij puniantur odio parentum, vti dicebam, & patet *ex cap. Vt commissi, de hæret.in 6.ex cap.vergentis.de hæret. & ex l. Quisquis, Cod. ad leg.Iul. maiestat.* & parentes etiam, cum vident suos filios illegitimos sua causa puniri, excrucientur) pœnæ statutæ in iure contra filios, extenduntur etiam ad filios illegitimos.

7 Hinc fit, quod filij spurij, qui certum patrem non habent, non priuentur similiter hæreditate paterna, nec afficiantur similiter aliis pœnis ob quodcumque crimen parentum. Bald. *in l. quisquis, Cod. ad leg. Iul. maiestat.n.*6. Ioan. Andr. *in cap.statutum, de hæret. in* 6. *n.*4. Ancharan. *ibidem, in fine*, Franch.*n*.4. Surd. *consil.* 386.*n*.6. Couarr. *lib*.2.*variar.c.*8.*num.*5. Repertor. Inquisit.*verb.filij, vers. sed ex præsupposito*, & Decianus *in tract.crim.lib.*5.*c.*45.*n.*3.

COROLLARIVM IX.

An etiam filij adoptiui incurrant pœnas statutas in iure contra filios hæreticorum.

SVMMARIVM.

1 *Filij adoptiui non incurrunt pœnas statutas in iure contra filios hæreticorum; quia non sunt propriè filij, sed habent solùm quandam imaginem filiorum.*

2 *Filij adoptiui dicuntur filij, succedunt in bona parentum simul cum aliis filiis legitimis & naturalibus, & in successione bonorum excludunt ascendentes & vxorem. Item si vsusfructus relinquatur vxori à patre filij adoptiui, restringitur ad alimenta, sicut restringeretur si filius adoptiuus esset filius legitimus & naturalis: At non sic debent subire onera filiorum, vt scilicet & ipsi propter crimen parentum puniantur; quia fauores sunt ampliandi; odia verò restringenda.*

3 *Filius legitimus & naturalis, si pater eius in hæresim incidat, contrahit pœnas statutas in iure contra filios, quamuis talis filius esset alteri datus in adoptionem, essetque in alterius potestatem & familiam translatus, quia adhuc ipse habet ius ad bona parentis naturalis, & succedit in eius bona, tam ex testamento, quàm ab intestato.*

4 *Filius adoptiuus potest per emancipationem reuerti ad patrem legitimum & naturalem.*

RESpondetur negatiuè, & tradunt communiter Doctores. 1

Probatur, quia non sunt propriè filij, sed habent solùm quandam imaginem filiorum, *l.quæsitum, ff. de Adoption. l.filio, ff.de lib. & posth. & l. cùm Adoptiuum, Cod. de decurion.* Ideoque cùm quid in iure disponitur de filiis, in tali dispositione non veniunt etiam filij adoptiui. Socc in. *in l. Adoptiuum, ff.de in ius vocand. n.*4. & alij, quos sequitur Tiraquell. *in l. si vnquam, verb. susceperit liberos, Cod.de reuocand.donat.n.*5.

Objicies: Filij adoptiui dicuntur filij, *cit.l.cùm adoptiuum, Cod de decurion.lib.*10.& habent multa priuilegia filiorum (vt præter alios probat Tiraquell. *loco suprà cit.n.*20. Succedunt etiam in bona parentum simul cum aliis filiis legitimis & naturalibus, *l.penult.§. etsi quidem, Cod.de adoptionib. & l.si te parente, Cod.de suis & legitim.* Item in successione bonorum excludunt ascendentes & vxorem, *l.*1. *§. liberi, ff. ad Tertyll. & l. Æquissimum, in princip. tit. eodem.* Et probat præter alios Guliel. Benedict. *in cap. Raynutius, verb. vxorem, de testament. n.* 478. Item si vsusfructus relinquatur vxori à patre filij adoptiui, restringitur ad alimenta, sicut restringeretur si filius adoptiuus esset filius legitimus & naturalis. Picus *in l.Titia, ff. de legat.*2.*num.*61. Caualcan. *de vsufruct.relict.n.*34. Mantic. *lib.* 9.*de coniectur.vlt.volunt.tit.*7.*n.*13. & Surd. *de aliment.tit.*2.*q.*15. *n.*36.) Ergo debent etiam subire onera filiorum, vt scilicet & ipsi propter crimen parentum puniantur, sicut cæteri filij, iuxta Regulam iuris: *Qui sentit commodum, sentire debet & incommodum.* 2

Respondetur: Concedo antecedens. At nego consequentiam, & disparitas est, quia fauores sunt ampliandi, odia verò restringenda: quapropter filij adoptiui non sunt propriè filij, nec debent quoad omnia æquiparari filiis naturalibus; quod verò in multis ipsi aliorum naturalium priuilegiis gaudeant, ratio est, quia sic iura statuerunt, & quia sic præsumitur esse voluntas patris filij adoptiui: quod neutrum est in casu nostro.

Vbi aduerte, quod filius legitimus & naturalis, si pater eius in hæresim incidat, contrahat pœnas statutas in iure contra filios, quamuis talis filius esset alteri datus in adoptionem, essetque in alterius potestatem & familiam translatus, quia adhuc ipse habet ius ad bona parentis naturalis, & succedit in eius bona, tam ex testamento, quàm ab intestato, & potest agere contra inofficiosum testamentum patris, *l.penultima, §.omnia igitur, Cod.de adoption. & §. sed & hodie, instit.eod. tit.* Item per adoptionem non tollitur vt pater naturalis non sit verus pater, cùm Ius Ciuile dirimere non possit iura sanguinis, *l. Ius autem ciuile, ff. de pact. l. iura sanguinis, ff.de regul iur. l. Abdicatio, Cod. de patr. potest. & §. finali, Instit. de legit. agnat.* Item potest dictus filius adoptiuus per emancipationem reuerti ad patrem legitimum & naturalem, *l. Penultima, §. tunc enim necesse est, Cod. de adoption.* cùm per emancipationem adoptio statim dissoluatur, *cit. l.Penultima, §.sin autem.* 3 4

✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣

DVBITATIO CLXXIV.

An aliis pœnis, præter supradictas Dubitatione præcedenti, afficiantur hæreticorum filij, & nepotes?

SVMMARIVM.

1 *Hareticorum filij & nepotes afficiuntur aliis pœnis, prater supradictas: ita communiter Doctores.*

2 *Prima pœna est Irregularitas, qua filiis & nepotibus hareticorum, & fautorum imponitur descendentibus per lineam masculinam; si verò per lineam fœmininam, solùm filij, non nepotes.*

3 *Hareticus, vel fautor, vt eorum filij tali pœna afficiantur, debet esse condemnatus per Iudicis sententiam, vel debet esse talis per euidentiam facti.*

4 *Pœna pradicta ex probabiliori sententia Doctorum extenditur ad filios illorum, qui brachio saculari comburendi traduntur, quamuis pœnitentia signa prabuerint.*

5 *Filij illegitimi, & incestuosi non excusantur ab hac pœna irregularitatis; alias crimen parentum illis faueret, & luxuria prarogatiua, qua castitati coniugali denegatur, concederetur, quod est absurdum.*

6 *Pœna, vt ex delicto parentis ad filios descendant, requiritur, quod parens certò sit parens; nam in dubio à pradictis pœnis, & cateris inferendis excusabuntur.*

7 *Filiatio probatur per denominationem patris, & reputationem ortam ex tractatu vt talis, scilicet filij.*

8 *Pœna secunda est inhabilitas ad beneficia Ecclesiastica recipienda: ita Doctores communiter.*

9 *Descendentes si solùm descendant per lineam maternam, solùm redduntur inhabiles filij, non nepotes.*

10 *Beneficij nomine venit etiam pensio in fauorem fidei, & detestationem heresis.*

11 *Inhabilitas pradicta inuenitur ipso iure, ita vt collatio beneficij illis facta sit ipso iure nulla, & inualida.*

12 *Pœna tertia est inhabilitas ad officia publica, vt Magistratum, Iudicium, Pratoriatum, Notariatum, & similia; non tamen sunt priuati iure eligendi, & reprasentandi, cùm id non sit officium publicum.*

13 *Pœna quarta ex opinione aliquorum Doctorum est priuatio beneficiorum, qua filij, vel nepotes obtinebant priusquam ipsorum parens, vel auus esset hareticus declaratus; qua tamen opinio rejicitur, & cur.*

14 *Filij percutientium sancta Romana Ecclesia Cardinales priuantur beneficiis, qua tempore delicti parentum obtinebant; at non sic fily hareticorum, quia pœna non sunt extendenda de casu ad casum.*

15 *Pœna quinta pariter ex opinione aliquorum Doctorum est infamia, eo quòd infamia afficiuntur fily delinquentium delicto lasa maiestatis humana: At hac opinio pariter rejicitur, quia in iure canonico nullus est textus hanc illis pœnam irrogans, neque argumentum à simili, neque à fortiori in lege pœnali validum est.*

1 RESPONDETVR affirmatiuè; in quo conueniunt omnes, tam iuris ciuilis, quàm iuris canonici Doctores; quarum.

2 Prima pœna est irregularitas, quæ filiis, & nepotibus imponitur *in cap. 2. §. haret. & in cap. statutum 2. de haret. in 6.* ex quo textu aduertunt præcitati Doctores, quod si descendant per lineam masculinam,
irregulares sint filij, & nepotes hæreticorum, & fautorum; si autem descendant per lineam fœmininam,
solùm filij, non autem & nepotes.

Aduerte tamen, quod in tali casu requiratur, hære- 3
ticum, vel fautorem esse talem, vel decessisse talem per
sententiam iudicis, vel per euidentiam facti probari,
sicuti habetur *in cit. cap. quicumque*, ibi: [Qui tales esse,
vel tales decessisse probantur:] & tradunt Azorius
1. part. instit. moral. lib. 13. cap. 13. quast. 8. Sanchez *lib. 2.*
moral. cap. 37. num. 28. & Farinac. *quast. 191. num.* 61. qui
subdunt, quod sufficiat solùm euidentia facti, tametsi
sententia iudicis sequuta non fuerit.

Aduerte secundò, quod ex probabiliori sententia 4
Doctorum extendatur ad filios illorum, qui brachio
sæculari comburendi traduntur (qualis est relapsus negatiuus, & Hæresiarcha) quamuis pœnitentiæ signa
præbuerint; quia impœnitentes à iure reputantur.
Axor. Sanchez, & Farinac. *in locis suprà citatis*, &
Suarex *de fide, disp. 23. sect. 3. num. 3.*

Aduerte tertiò, quod ab hac pœna irregularitatis, & 5
ab aliis pœnis mox infra referendis non excusentur filij illegitimi, & incestuosi, aliàs crimen parentum illis
faueret, & luxuriæ prærogatiua, quæ castitati coniugali denegatur, concederetur; quod est absurdum. Menoch. *de prasumpt. lib. 5. prasumpt. 33. n.* 1. Peña 3. *part.*
directorij, quast. 114 *comment.* 163. *circa principium*, Farinac. *quast. 191. num.* 9. & alij, quos citat, & sequitur
Sanchez *lib. 2. moral. cap. 37. num.* 1.

Aduerte quartò, quod vt ex delicto parentis pœnæ 6
ad filios descendant, requiratur quod parens hæreticus certò sit parens; nam in dubio à prædictis, & cæteris referendis pœnis excusabuntur: Farinaceus & Sanchez *in locis supra citatis*, & Couarruuias *lib. 2. variar.*
cap. 8. num. 3.

Aduerte quintò, quod filiatio probetur per nomi- 7
nationem patris, & reputationem ortam ex tractatu vt
talis, scilicet filij. Reperiot. Inquis. *verbo filij, vers. & si*
quaratur, & alij, quos citat, & sequitur Farinac.
quast. 191. num. 10.

Secunda pœna est inhabilitas ad beneficia Ecclesia- 8
stica recipienda: sic Doctores etiam communiter ex
Textu *in cap. quicumque, §. haretici, de haretic. in 6.* ibi
[hæreticorum, eorumque credentium, receptatorum,
defensorum, & fautorum filij vsque ad secundam generationem ad nullum Ecclesiasticum beneficium admittantur.] Et notant cum Glossa *ibi communiter Canonista.*

Aduerte tamen, quod si qui descendunt, descendant 9
per lineam maternam, solùm reddantur inhabiles filij,
non item nepotes, ex textu *in c. statutum 1. de har. in 6.*

Aduerte secundò, quod nomine beneficij veniat 10
etiam pensio in fauorem fidei, & detestationem hæresis. Suarez *de fide, disp. 23. sect. 3. num.* 4 Farin. *quast. 191.*
num. 60. & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 28. num. 36. & seqq.*
ex Textu *in cap. 5. de haret. in 6.*

Aduerte tertiò, quod hæc inhabilitas incurratur ip- 11
so iure, ita vt collatio beneficij illis facta sit ipso iure
nulla, & inualida. Suarez *de fide, disp. 24. sect. 3. num.* 4.
& Sanchez *lib. 5. moral. cap. 28. num.* 31. & habetur expressè *in cap. 2. de haret. in 6.* ibi: [quod si secus actum
fuerit, decernimus irritum, & inane. Accedit, quod
tales sunt irregulares.] Irregularitas autem est impedimentum irritans collationem beneficij. Suarez &
Sanch. *in locis suprà citatis.*

Tertia pœna est inhabilitas ad officia publica, vt Ma- 12
gistratum, Iudicium, Prætoriatum, Notariatum, &
similia, ex Textu *in cit. cap. Quicumque, & cap. statutum,*
de haret. in 6. & tradunt communiter Doctores, quos
sequitur Suarez *de fide, disp. 24. sect. vlt. num.* 6. referens
Bullam Innocentij IV. Alexandri IV. & Clementis
IV. id ipsum statuentium: vbi subdit, & rectè idem
Suarez, quod ex vi huius inhabilitatis non sint prædicti filij, & nepotes priuati iure eligendi, & repræsentandi, cùm id non sit officium publicum.

Quarta pœna (ex opinione Geminiani *in c. vt com-* 13

missi, §. priuandi, de haret. in 6. n. 1. Dominici ibid. n 4. Ioan. Monach. ante n. 1. vers. 68. Franch. in c. felicis, n. 6. de pœnis in 6. Alexandri ad Bartol. in l. Quisquis, lit. L. Cod. ad leg. Iul. Maiest. Peregr. de iure Fisci, lib. 3. n. 2. tit. 10. Archid. in c. dixit Apost. 24. c. 3. Romani singul. 693. circa finem. Gurtierr. canon. quæst. lib. 2. c. vlt. n. 48. Gomez tom. 3. variar. c. 1. n. 16. Calderin. consil. 2. tit. de haret. Flaminij de resignat. benef. lib. 3. q. 1 n. 34. Nauarr. cons. 23. de haret. lib. 5. Molinæ de Iust. & Iur. lib. 1. p. 1. disput. 618. n 22. & aliorum complurium) est priuatio beneficiorum, quæ filij, vel nepotes obtinebant, prius quàm ipsorum parens, vel auus fuerit hæreticus declaratus.

At hæc opinio mihi cum Abbate in c. vergentis, de haret. n. 4. Felino ibid. n. 3. Bottio n. 9. Simancha de Cath. Instit. tit. 29. n. 10. Paramo de orig. S. Inquisit. lib. 3. q. 8 n. 103. & seqq. Couarr. lib. 3. var. c. 8. n 4. Rebuffo in prax. benefic. p. 3. de modo amittendi benef. n. 25. Peña 3. p. direct. q. 114. comm. 163. vers. In hac quæst. Sanch. li. 2. moral. c. 28. n. 27. Farin. q. 191. n. 57. Suarez de fide, disp. 14. sect. 3. & aliis non probatur, quia nullibi cauta reperitur talis priuatio: ergo gratis asseritur: tum quia pœnæ, vtpote odiosæ, non debent, præsertim respectu innocentium ampliari, sed potiùs restringi.

14 Obiicies fundamentum aduersariorum, quia in c. felicis, §. quod si quis, de pœnis in 6. Filij percutientium S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem priuantur beneficiis, quæ tempore delicti parentis obtinebant: ergo multò magis priuari debebant filij hæreticorum, cùm grauiùs delinquat qui maiestatem diuinam offendit.

Respondetur: nego consequentiam, quia argumentum in pœnis, vt sæpè suprà dicebam, non valet, neque etiam ex maioritate rationis, quæ solùm probat, potuisse Ecclesiam filios etiam hæreticorum beneficiis priuare, non autem probat de facto eos priuasse, priuauit autem de facto in crimine læsionis Cardinalis filios percutientium, licèt tale crimen leuius sit crimine læsæ maiestatis diuinæ, ob euitandam audaciam delinquendi, quod non ita locum habet in crimine læsæ maiestatis diuinæ. Vide quæ dicam infra diffusiùs in corollario.

15 Quinta pœna ex opinione Couarr. lib. 1. var. c. 8. n. 1. Siman. de cathol. Inst. tit. 29. n. 13. & 14. Farin. q. 191. n. 28. & aliorum (vt verum fatear) communi, est infamia, eo quòd infamia afficiantur filij delinquentium delicto læsæ maiestatis humanæ, ex Text. in l. quisquis, §. filij, Cod. ad leg. Iul. maiest. At & hæc opinio etiam mihi, cum Menoch consil. 858. n. 44. vol. 1. Suarez de censur. disp. 48. sect. 3. n. 2. & de fide disp. 14. sect. vlt. n. 7. Sanchez lib. 2. moral. c. 28. n. 5. & aliis non probatur; quia in iure canonico (cui in hoc delicto, vtpote Ecclesiastico, stari debet) nullus est textus hanc illis pœnam irrogans: constitutiones autem Innocentij IV. Alexandri IV. & Clementis IV. Ad extirpand. &c. quas nonnulli ex aduersariis contra nos adducunt, solùm hos filios excludunt à publicis officiis: ex qua exclusione minùs rectè infertur pœna infamiæ, neque argumentum à simili, vel etiam à fortiori, in lege pœnali (sicuti suprà dicebam) validum est, cum pœnæ (sicuti supra etiam dicebam) non ob similitudinem, vel maioritatem rationis, sed ob iuris dispositionem solam imponantur. Accedit, quod si prædicti filij essent infames, essent etiam priuati omnibus priuilegiis, & omni actu, legato, omnique testimonio ferendo, quod gratis dicitur & sine fundamento.

COROLLARIVM I.

An, & quando filij propter parentum delicta priuentur beneficiis?

SVMMARIVM.

1 Clerici licèt propter hæresim parentum priuentur ipso iure beneficiis obtentis, postquam ipsorum parentes in hæresim inciderunt: non tamen etiam priuantur beneficiis obtentis ante parentum hæresim: Nullo enim iure id habetur expressum. Contra plures Doctores contrarium tenentes in vtroque crimine, & læsæ maiestatis diuinæ, & humanæ.

3 Textus in cap. vt commissi, de hæretic. in 6. vbi inter facultates concessas Inquisitoribus hæreticæ prauitatis vna est declarandi, esse priuatos beneficiis hæreticos, & eorum fautores, & illorum filios, & nepotes, intelligi debet de beneficiis obtentis à filiis, postquam eorum parentes in hæresim inciderunt.

4 Hæreticorum filij non priuantur beneficiis ante parentum hæresim obtentis, ex Constitutione octaua per ordinem inter Constitutiones Innocentii IV. &c. quia id, quod decernit ibi Innocentius IV. intelligi debet de beneficiis, & officiis post parentum crimen obtentis; non enim Pontifex ibi voluit inducere ius nouum, sed solùm confirmare antiquum.

5 Innocentius IV. in Constitutione X. per ordinem inter suas Constitutiones prohibet, ne filij hæreticorum ad vllum beneficium Ecclesiasticum admittantur. At ibi loquitur de beneficiis quæ filij obtinuerunt ad precet parentum hæreticorum.

6 Alexander IV. in Constitutione per ordinem X. inter suas Constitutiones, & relata in cap. Vt commissi, de hæretic. in 6. ait, quod Ecclesiasticis beneficiis priuandi sint hæreticorum filij. At dicta Constitutio non aduersatur in casu, de quo agitur, cùm nihil ibi dicatur de priuatione beneficiorum, sed solùm ibi declaratur facultas quam habent hæreticæ prauitatis Inquisitores priuandi filios & nepotes hæreticorum beneficiis.

7 Textus in cap. 1. de schismatic. in 6. vbi schismatici, eorumque filij indistinctè beneficiis omnibus Ecclesiasticis, tam obtentis, quàm obtinendis indigni dicuntur, non facit contra sententiam Auctoris, cùm ibi solùm sit sermo de hæreticis: At de filiis hæreticorum, si hi fuerint Catholici, nihil prorsus dicit.

8 Nicolaus III. Paulus III. & Paulus IV. nil aliud de nouo in suis Constitutionibus in casu de quo agitur, voluerunt statuere, sed solùm confirmarunt, quod de iure antiquo iam statutum erat.

9 Filij ideò puniuntur pœna propter delictum parentis, quia proueniunt ex radice infecta, & sanguine impetrato, quidquid dicatur in contrarium.

10 Hæreticorum filij puniuntur vt filij hæreticorum propriè & formaliter, scilicet eorum, qui iam erant hæretici, non vt filij hæreticorum impropriè & materialiter, scilicet eorum, qui postea in hæresim inciderunt, cùm pœnæ sint potiùs restringendæ, quàm ampliandæ, &c.

11 Filij priuantur beneficiis obtentis post delictum parentum, & non beneficiis obtentis ante delictum eorumdem; quia ratio cur sic priuantur, est vt parentes puniantur in filiis, qui sint filij delinquentium propriè & formaliter; non autem qui sint filij delinquentium impropriè & materialiter, præsertim cùm pœnæ sint restringendæ: tum quia cùm legitimè, & nullo iure prohibente, beneficia acquisiuerint ante parentum delictum, non debent sine propria culpa illis priuari, &c. neque militat eadem ratio in natis ante, ac in natis post delictum.

12 Filij committentium crimen læsæ maiestatis humanæ non priuantur beneficiis ante parentum crimen obtentis.

13 Nun valet argumentum à pœnis statutis contra crimen læsæ maiestatis humanæ, ad crimen læsæ maiestatis diuinæ, cùm in pœnalibus (præsertim contra innocentes, & non delinquentes, non sit facienda extensio.

14 Argu

14 *Argumentum à crimine læsæ maiestatis humanæ ad crimen læsæ maiestatis diuinæ, valet in iis solis quæ sunt in iure expressa.*

15 *Innocentius III.* in cap. Vergentis, de hæret. *arguit non à grauitate criminis, sed tantùm ex maiori grauitate peccati hæresis vult probare se non sine causa hæreticis bonorum confiscationem infligere; cùm ius ciuile reis læsæ maiestatis humanæ, quod est peccatum leuius, eandem bonorum confiscationem infligat.*

16 *Sanctus Augustinus fauet sententiæ Auctoris. Neque enim loquitur de pœna solùm spirituali, cùm dicat, quod parentum peccata non noceant filiis antea natis, noceant verò filiis postea nascituris. Sed de pœna corporali, seu reali, cùm absolutè dicat Sanctus Augustinus aliis in locis, quod pœna nulla spirituali filij propter peccata parentum sint afficiendi.*

17 *Sanctus Augustinus in locis recensitis non loquitur solùm de hæresi, sed etiam de aliis delictis grauibus, quæ etiam suo tempore propter delictum parentum in filiis puniebantur.*

18 *Concilium Toletanum* 13. cap. 11. *mandat, quod ex benignitate restituantur ad pristinos honores filij hæreticorum nati post delictum parentum, si ipsorum parentes resipuerint; fauetque multùm sententiæ Auctoris, cùm supponat filios conceptos ante delictum parentum non indigere, vt ipsis ignoscatur.*

19 *Hæreticorum filij non sunt perpetuò infames infamia iuris, quidquid in contrarium dicatur: Non enim sunt infames ob solum delictum parentum, sed ob solum delictum proprium.*

20 *Formula qua vtuntur Inquisitores condemnando hæreticos, est formula ordinaria, in qua nihil certi de hoc statuitur.*

1 EX dictis habetur primò, quod Clerici (licèt propter hæresim parentum priuentur ipso iure beneficiis obtentis postquam eorum parentes in hæresim inciderunt.) Non tamen etiam priuantur beneficiis obtentis ante parentum hæresim. Abbas *ex c. Vergentis, de hæret. n.* 4. Felinus *ibidem, n.* 3. Butrius *n.* 9. Simanchas *de Cathol. Instit. tit.* 29. *n.* 20. *& in Enchiridio, tit.* 65. *n.* 9. Patamus *de orig. S. Inquis. lib.* 3. *q.* 8. *num.* 203. *& seqq.* Couarruuias *lib.* 2. *var. c.* 8. *n.* 4. Rebuffus *in Praxi benefic. part.* 3. *de modo amittendi beneficia, n.* 25. Zecchius *in summa, part.* 2. *tit. de fide, rubr. de hæret. c.* 11. *n.* 16. Afflictus *lib.* 4. *feudor. tit. quæ sint Regalia, §. & bona committentium, n.* 118. Carrerius *tract. de hæret. n.* 141. Decianus *in tract. crim. lib.* 5. *c.* 45. *n.* 5. Peña *in direct. comment.* 165. Surd. *conf.* 386. *n.* 5. Menoch. *vol.* 8 *consil.* 105. *n.* 33. Villadieg. *de hæret. q.* 23. *n.* 2. Toletus *lib.* 1. *c.* 67. *n.* 4. Lancel. *Instit. Iur. Canon lib.* 4 *tit. de hæret. §. bona quoque, verb. filij.* Petrus Ledesma *tom.* 2. *summæ, tract.* 1. *c.* 6. *conclus.* 17. *diff.* 2. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *c.* 13. *q.* 8. *in* 8. *hæret. pœna,* Sanch. *lib.* 2. *moral. c.* 28. *n.* 28. Suarez *tom.* 5. *de censur. disp.* 43. *sect.* 3. *n.* 2. *& tract. de fide, disput.* 24. *sect.* 3. *n.* 5. (quatenus ait, quod isti solùm prohibeantur recipere beneficia, vel de beneficiis prouideri, non autem quod præcipiantur etiam priuari beneficiis iam obtentis.) Rota *decis.* 87. *&* 90. apud Farinac. *tom.* 2. *consiliorum.* Clarus *lib.* 5. *§. hæresis, n.* 6. (vbi ait, quod hæc sit benignior sententia.) Hojeda *de incompatibilit. benefic. c.* 25. *num.* 100. Aufrerius *ad Capell. Tolosan. decis.* 120. *circa finem.* Otalora *de Nobilit. part.* 4. *c.* 9. *n.* 9. Ricciull *lib.* 5. *c.* 29. *in fine,* (vbi inquit, quod consultis sancti Officij Cardinalibus, sic declarauerit Clemens VIII.) Guttier. *lib.* 2. *quæst. canon. c.* 30. *num.* 38. & alij, quos suprà citabam & sequebar.

Ratio, quia (sicuti dictum est) nullo iure habetur, quod hi priuentur beneficiis obtentis ante parentum hæresim: Ergo talis pœna (vtpote potiùs restringibilis) absque Textu expresso non est ipsis imponenda.

Quamuis contrarium (quod scilicet filij propter parentum crimen læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ non solùm sint inhabiles ad beneficia consequenda, sed etiam ipso iure priuentur beneficiis ante parentum crimen consecutis) teneant Geminianus *in c. vt commissi §. priuandi, de hæret. in* 6. Ioan. Monachus *ibidem, ante n.* 1. *vers.* 68. Dominic. *n.* 4. Franchus *in cap. felicis, n.* 6. *de pœnis in* 6. Alexander *ad Bartol. in l. quisquis, lit. I, Cod. ad leg. Iul. maiest.* Præpositus *in c. quo iure, distinct.* 8. *col.* 3. *vers. nota vlteriùs, & in c. satis peruersum, num.* 4. *dist.* 56. Ananias *in cap. vergentis, de hæretic. num.* 12. Berous *in capite Item cum quis, de restitution. spoliat. numero* 43. Imola *in l. in Insulam, ff. solut. matrim. circa finem principij* (licèt sub dubio.) Tabiena *verb. hæreticus, num.* 6. Rota *in vna Conchen. pensionis* 1598. Flaminius *de resignat. benefic. lib.* 3. *quæst.* 1. *num.* 34. Archidiacon. *in cap. dixit Apostolus,* 24. *q.* 3. Bellamera *ibid. n.* 2. Peregrinus *de Iur. Fisc. lib.* 3. *tit.* 10. *n.* 2. Romanus *singul.* 693. *in fine,* Garzia *de benefic. par.* 11. *cap.* 10. *num* 72. *& seqq.* Decianus *in tract. crim. lib.* 5. *c.* 20. *n.* 5. Gundisaluus *tract. de hæretic. q.* 23. *n.* 2. Repertor. Inquisit. *verb. filij, vers. nunc videndum.* Calderin. *tract. de hæret. rubr. de pœnis hæreticorum filiorum, n.* 4. Restaurus Castaldus *tract. de Imperat. q.* 118. *n.* 13. Ioan. Lopez *de obtent. regn. part.* 5. §. 8. Grassius *lib.* 2. *dec. c.* 21. *n.* 11. & alij, quos suprà referebam, ex quibus contra nostram sententiam 2

Obiicies: *In cap. vt commissi, de hæret. in* 6. Pontifex enumerans facultates hæreticæ prauitatis Inquisitoribus concessas, tanquam præcipuam enumerat illam, quod scilicet ab Inquisitoribus declarari debeant esse beneficiis priuati hæretici, & hæreticorum fautores, & illorum filij, & nepotes; idque in executionem constitutionum Innocentij, Alexandri, & Clementis Prædecessorum: ergo. 3

Respondetur: nego consequentiam; quia id, quod dicitur *in citato capite vt commissi,* intelligi debet de beneficiis à filiis obtentis, postquam eorum parentes in hæresim inciderunt, iuxta id, quod habetur *in c.* 2. *§. hæretici, eodem tit. de hæret. in* 6. vbi filij hæreticorum, & eorum nepotes non priuantur beneficiis ante parentum delictum obtentis, sed solùm redduntur inhabiles ad ea in posterum consequenda, sicut patet ex illa particula: *non admittantur.* Quæ particula solùm significat, quod isti tales inposterum non sint ad beneficia admittendi: quapropter Glossa *in Clem.* 1. *de pœnis, verb. obtinendi, & ibidem* præter alios Imola *n.* 18. aiunt, quod inhabilitas ad beneficia, & officia obtinenda non priuet beneficiis, & officiis priùs obtentis, ita vt dicendum sit, quod *in d. cap. vt commissi,* nihil de nouo statuatur de beneficiorum priuatione.

Instabis, quod filij hæreticorum priuentur beneficiis ante parentum hæresim obtentis, decreuit Innocentius IV. *in constitut.* 8. per ordinem inter suas constitutiones, *in vers. Cæterùm,* ad quam Bonifacius dum canonizat Federici constitutionem latam contra hæreticos, & hæreticorum fautores, eorumque filios, & nepotes, priuando scilicet eos omnibus beneficiis, honoribus, & dignitatibus, se refert *in cit. cap. vt commissi.* Et quamuis quidem D. Federici constitutio defectu potestatis ad beneficia Ecclesiastica se non extenderet, ad ea tamen se extendit, postquam à Pontifice fuerit approbata, *l.* 1. *Cod. de veter. Iur. enucleand. & cap. ad Apostolica, de præbend. in* 6. Ergo recurrit difficultas. 4

Respondetur, nego antecedens; quia id quod decreuit ibi Innocentius IV. intelligi debet de beneficiis, & officiis post parentum crimen obtentis; non enim Pontifex ibi voluit inducere ius nouum, sed solùm confirmare, quod de iure antiquo iam statutum fuerat, nempe quod hæreticorum filij, & nepotes priuentur beneficiis post parentum crimen obtentis, vti dicebam.

Reinstabis: idem Innocentius IV. in constitutione decima per ordinem inter suas constitutiones prohibet, ne filij hæreticorum ad vllum beneficium Ecclesiasticum admittantur, subditque quod beneficiorum 5

collatio

collatio ipsis facta ut inualida, eosdemque priuat beneficiis acquisitis, & reddit etiam inhabiles ad alia acquirenda: Ergo recurrit difficultas.

6 Respondetur: nego consequentiam, quia ibi Innocentius IV. solùm loquitur de beneficiis, quæ filij obtinuerant ad preces parentum hæreticorum; subditque, quod huiusmodi collatio sit inualida, quemadmodum etiam statuitur *in c.2. §. penultimo, de hæret. in 6.* quod scilicet omnes collationes ad preces hæreticorum factæ sint inualidæ, vti etiam dicebam.

Vrgebis: Alexander IV in constitutione per ordinem decima inter suas constitutiones, & relata *in d.cap. vt commissi,* ait quod Ecclesiasticis beneficiis priuandi sint hæreticorum filij, dum explicat, quomodo se gerere debeant hæreticæ prauitatis Inquisitores, si quando ipsis ab Apostolica Sede committitur, quod in hæreticos, & hæreticorum filios animaduertant, illos scilicet priuando beneficiis Ecclesiasticis, honoribus, & dignitatibus: & hoc frequenter accidere, subdit idem Pontifex, quod quidem non alliet, si tales pœnæ, quas exequuntur, contra eos à iure statutæ non fuissent, dummodò tunc tales reperti fuerint, non verò in iis, quos emendatos constiterit: ergo.

7 Respondetur: nego etiam consequentiam; neque enim prædicta Alexandri IV. constitutio quidquam nobis aduersatur, cùm nihil ibi dicatur de priuatione beneficiorum, sed solùm ibi declaretur facultas, quam habent hæreticæ prauitatis Inquisitores priuandi filios, & nepotes hæreticorum beneficiis; quod verò priuandi sint beneficiis etiam ante parentum crimen acquisitis, nihil ibi dicitur.

Reurgebis, quod hæreticorum filij beneficiis ante parentum hæresim obtentis priuentur, pro absoluto præsupponit Pontifex *in c.1. de schismatic. in 6.* vbi cum schismatici, ipsorumque filij puniendi veniant, eos indistinctè beneficiis omnibus Ecclesiasticis, tam obtentis, quàm obtinendis indignos reddit, vt propterea ex hoc cesset obiectio, quod ille sit casus specialis; quia licèt fuerit particularis prouisio, pœnæ tamen in decimo casu iniunctæ, cùm iam schismaticis, tanquam hæreticis, infligantur, omnibus hæreticis communes præsupponuntur; ita vt si extensio aliqua ibi fiat, ea sit, quod hæreticorum pœnæ ad schismaticos etiam extendantur. Doctores, quos sequitur Bero. *in cap. Item cum quis, de restitut. spol. n.44. circa finem.*

Respondetur, nego antecedens; neque ibi quidquam dicitur contra nostram opinionem, cùm ibi solùm sit sermo de hæreticis, quos vltrò concedo, ipso iure priuatos esse omnibus beneficiis, etiam obtentis ante hæresim: At de filiis hæreticorum, si hi fuerint Catholici, nihil prorsus dicitur.

8 Reurgebis: hoc saltem clarè disponit Nicolaus III. *in constitut.* 1. per ordinem inter suas, ibi: [Nos enim prædictos ex nunc priuamus beneficiis acquisitis, volentes, vt tales & habitis perpetuò careant, & ad alia similia nequaquam in posterum admittantur:] quæ constitutio non potest dici antiquata (ita vt contrarium de consuetudine seruetur) quia per constitutionem Pauli IV. 41. per ordinem inter suas, omnes antiquæ summorum Pontificum constitutiones contra hæreticos, & hæreticorum fautores, eorumque filios latæ renouantur; tum quia non multò priùs à Paulo III. *in extrauaganti* 20. per ordinem inter suas, & postea ab aliis summis Pontificibus contra læsæ maiestatis humanæ, & diuinæ reorum filios id seruatum videtur.

Respondetur; nego etiam antecedens, quia Nicolaus III. solùm loquitur ibi de beneficiis post parentum delictum obtentis, scilicet quæ iure prohibente sunt à dictis hæreticorum filiis acquisita, nec ibi Nicolaus aliquid aliud de nouo statuere voluit: eodemque modo respondetur ad constitutionem Pauli IV. & ad alteram Pauli III. Nihil enim in eis etiam aliquid de nouo statuitur, sed solùm quod de iure antiquo iam statutum erat.

9 Obiicies secundò: Filiis propter delicta parentum pœna imponitur non ex eo, quod filij prouenerint ex radice infecta & sanguine improbato (cùm crimen sit merè spirituale, non trahens originem, vel commercium à radice, vel à sanguine) ergo non intrat distinctio, vtrum filij sint nati ante, vel post delictum parentis: sic Doctores, quos sequitur Claudius *in l. si quis id quod, n.19. ff. de Iurisd. omn. iudic.*

Respondetur: nego similiter antecedens, quia ratio, cur filiis propter delicta parentum pœna imponatur, est hæc ipsa, quod filij proueniant ex radice infecta, & sanguine improbato, sicuti patebit ex iis, quæ dicam *infra, dubit.176.*

Instabis: hæreticorum filij priuantur beneficiis vt filij (quod æquè conuenit filiis iam natis, ac nasciturus: sic Doctores, quos sequitur Zabarella *in cap. quibusdam, extra de pœnis, vers. quæro an filij*) & hoc vt parentes in filiis acriùs puniantur, iuxta textum *in leg. Isti quidem, circa fin. ff. quod met. caus. & in c. Afferte, de præsumpt.* Cùm pater magis timeat, posse affligi filios, quàm seipsum. Glossa *in Extrauag. Ioan. XXII. §. filij eius, de pœnis.* Ostiens. *in c. Vergentis, in finalibus verbis, de hæretic.* & Io. Andr. *ibid. in vers. Progenie.* Quæ quidem ratio magis militat in filiis iam natis, quàm in filiis nasciturus; cùm fortasse hæretici post delictum filios non suscipiant, & maior sit pœna videre infamatum filium iam adultum, & forsan in dignitate constitutum, quàm filium minorem, & forsan infantem, qui nihil adhuc cognoscit; & cùm præterea filij iam nati faciliùs quàm filij nascituri possint patris actiones, quas vident, imitari: quæ fuit ratio præcipua propter quam quod filij in hoc propter delicta parentum puniantur, sancitum fuit. 10

Respondetur: Distinguo antecedens; Hæreticorum filij puniuntur vt filij; vt hæreticorum propriè, & formaliter, scilicet eorum, qui iam erant hæretici, concedo; vt filij hæreticorum impropropriè & materialiter, scilicet eorum qui postea in hæresim inciderunt, iuxta ea quæ diffusè dicam *infrà cit. dub.177.* nego, cùm pœnæ sint potiùs restringendæ quàm ampliandæ: tum quia plures sunt rationes, ob quas filij propter parentum delictum puniuntur; & quamuis vna sit, vt hac ratione puniantur parentes videntes filios affligi; noluerunt tamen leges punire filios, priuando eos beneficiis legitimè iam obtentis, quia cùm iam acquisitum sit filiis ius, non debet iis illud auferri per subsequentem parentum calamitatem, iuxta id quod habetur *in §. Etsi, instit. de ingenuis, in l. filium, in l. emancipatum, §. 1. ff. de Senatoribus, & in l. generali, ff. de rit. nupt.* Tum quia præcipua ratio est, ne filij parentes imitentur, tanquam nati ex radice infecta & sanguine improbato (in quibus filiis est maior timor, vt *infrà* dicetur,) quæ ratio solùm reperitur in filiis conceptis post delictum parentis, & non ante; & ideò lex pœnalis extendi non debet ad filios conceptos ante.

Reinstabis: Filij priuantur beneficiis obtentis post 11 delictum parentum; ergo priuabuntur etiam beneficiis obtentis ante delictum eorumdem. Consequentia probatur, quia ratio cur filij propter delicta parentum priuentur beneficiis, est vt hac ratione parentes puniantur in filiis.

Respondetur: Nego consequentiam, & ad probationem respondeo, quod ratio, sicuti dicebam, est vt sic parentes puniantur in filiis, qui sint filij delinquentium propriè & formaliter, non autem, qui sint filij delinquentium impropriè & materialiter; præsertim cùm pœnæ sint restringendæ: tum secundò, quod cùm filij legitimè, & nullo iure prohibente, beneficia acquisiuerint ante parentum delictum, non debent sine propria culpa illis priuari; priuantur autem beneficiis acquisitis post delictum parentum, quia iure iis prohibetur tunc consecutio beneficiorum, præsertim cùm leges pœnales non extendantur ad casus non expressos ob similitudinem rationis: tum tertiò, quod est maior ratio, cur filij concepti post delictum parentum priuentur

uentur beneficiis, quia isti trahunt originem ex sanguine parentum iam infecto; præsertim cùm timor ne filij imitentur parentes, oriatur præcipuè (sicuti dicam *citata dubitatione* 179.) ex sanguine prædictorum parentum infecto; & ideo Iura voluerunt beneficiis priuare filios conceptos post delictum parentum, non autem conceptos ante delictum eorundem.

12 Vrgebis: In crimine læsæ majestatis humanæ per potestatem ciuilem, seu laicalem, id indistinctè statutum fuit *ex l. Quisquis, Cod. ad leg. Iul. majest.* Sic Doctores, quos sequitur Clandius *in l. si quis id quod, n.* 19. *ff. de iurisdict. omn. iudi.* & Gigas *in tract. de crim. læs. maiest. q.* 5. Ergo multò magis idem seruandum erit in crimine læsæ maiestatis diuinæ; cùm crimen læsæ maiestatis diuinæ sit enormius crimine læsæ maiestatis humanæ, sicut in terminis argumentatur Innocentius III. *in cap. Vergentis, de hæretic.*

Respondetur: Nego antecedens, quia filii committentium crimen læsæ majestatis humanæ, non priuantur beneficiis ante parentum crimen obtentis, vt dicam *infra dubit.* 177. præsertim *petit.* 1. vbi etiam explicabo dictam *l. Quisquis.*

13 Respondetur secundò: Transeat antecedens, at nego consequentiam, quia non valet argumentum à pœnis statutis contra crimen læsæ maiestatis humanæ, ad crimen læsæ maiestatis diuinæ, cùm in pœnalibus (præsertim contra innocentes & non delinquentes) non sit facienda extensio. Sic Doctores, quos sequitur Bartholom. Soccin. *num.* 11. agens de pœnis statutis *in dicta l. Quisquis,* & Gigas *vbi suprà, lib. 3. tit. 1. de pœnis quas incurrunt filij committentes id crimen, quæst.* 17. *circa fin.* vbi ait, quod liceat argumentari à crimine læsæ

14 maiestatis humanæ ad crimen læsæ maiestatis diuinæ, in iis solis quæ sunt in iure expressa: cùm igitur iuxta nostram opinionem non sit in iure expressum, quod filij priuentur beneficiis obtentis ante parentum hæresim, non est cur hanc pœnam (etiamsi concederemus, eam esse statutam contra filios parentum committentium crimen læsæ maiestatis humanæ) illis infligamus; præsertim cùm sæpè contingat, quod iustis de causis grauiora delicta mitioribus pœnis quàm leuiora puniantur. Sic Doctores, quos sequitur Couarr. *lib. 2. var. resol. c. 8. num.* 4.

15 Vt omittam Innocentium III. non ex eo quod crimen læsæ Maiestatis diuinæ est grauius crimine læsæ maiestatis humanæ, argumentari, filios hæreticorum incurrere easdem pœnas, quæ sunt statutæ contra filios committentium crimen læsæ majestatis humanæ; sed tantùm ex maiori grauitate peccati hæresis vult probare, se non sine causa hæreticis bonorum confiscationem infligere, cùm ius ciuile committentibus crimen læsæ maiestatis humanæ (quod est leuius peccatum) eandem bonorum confiscationem infligat: quapropter ex eo Textu solùm deducitur, quod possit quidem pœna inflicta crimini læsæ maiestatis humanæ, infligi etiam hæresi; non tamen deducitur, quod omnis pœna inflicta per ius ciuile alicui crimini, sit etiam de facto inflicta hæresi; quinimò potius deducitur, quod pœna inflicta illi crimini, non sit hæresi infligenda à iudice, nisi etiam ea de facto hæresi inflicta fuerit à iure.

16 Objicies tertiò: Si vera esset nostra opinio, præcipuè id esset, quia huius sententiæ videtur esse S. Augustinus (vt refertur *in c. Iam itaque primo, q.* 4.) Sed S. Augustinus (cùm adducat illud Domini per Exechielem, *Anima quæ peccauerit, ipsa morietur,*) intelligi debet de pœna spirituali,) vt etiam ex eiusdem S. Augustini dictis declaratur *in c. Si habes,* 24. *q.* 3. Tum etiam, quia crescente hæreticorum corruptela, ad reprimendam audaciam illorum, qui vix vllis pœnis resipiscunt, augendæ erunt pœnæ, sicut innuit Summus Pontifex *in d. c. Vergentis, in princ.* vbi pœnæ contra hæreticos latæ, etiam ad hæreticorum filios extenduntur.) Ergo, &c.

Respondetur: Concedo maiorem, & quidem S. Augustinus est apertè nostræ sententiæ, tum *in d. c.*

Itaque (quod est desumptum ex Epist. ipsius 23. ad Bonifacium,) tum *in c. Quæris, de consecrat. dist.* 4. quod etiam est desumptum ex eadem epistola: tum *in c. Non imputentur,* 1. *q.* 4. (quod Gratianus tribuit eidem Augustino id asserenti *in epist.* 75. *ad Auxilium,*) tum *in Psal.* 84. *& Deuter.* 42. At nego minorem; quia falsum est, quod S. Augustinus ibi loquatur solùm de pœna spirituali, cùm in prædictis locis dicat, quod parentum peccata non noceant filiis antea natis, noceant verò filiis postea nascituris: quod intelligi non potest de pœna spirituali, cùm propterea peccata parentum filij nec antea nati, nec postea nascituri vllam pœnam spiritualem incurrant, vt ait idem S. Augustinus *Iosue* 1. quapropter *in d. c. Non imputantur,* legitur: [Non imputantur filiis peccata parentum, quæ post eorum natiuitatem à parentibus committuntur.] Non igitur S. Augustinus intelligi potest de pœna spirituali, cùm absolutè dicat, quod filij propter peccata parentum nulla pœna spirituali sint afficiendi.

Vt omittam, S. Augustinum ibi non loqui solùm 71
de hæresi, sed etiam de aliis delictis grauibus, quæ etiam suo tempore propter delictum parentum in filiis puniebantur, vt patet *ex l. Quisquis, Cod. ad leg. Iul. maiestatis,* lata per multos annos ante mortem S. Augustini, in qua filij parentum committentium crimen læsæ maiestatis grauiter puniuntur.

Obiicies quartò: Si vera esset dicta nostra opinio, 81
id esset quia in Concilio Toletano 13. *cap.* 1. mandatur, quod ex benignitate restituantur ad pristinos honores filij hæreticorum nati post delictum parentum, si ipsorum parentes resipuerint: at hoc non multùm vrget, quia illud Concilium non est generale: tum quia exinde non necessariò infertur, quod filij nati ante delictum parentum dicta benignitate non indigeant; cùm per Concilium prouisum fuerit in eo casu tantùm, tanquam in casu magis dubitabili, argumento *l. si, Cod. qui ætat. se excus. lib.* 10.

Respondetur: Concedo maiorem; siquidem tale Concilium multùm fauet nostræ opinioni, cùm supponat quod filij concepti ante delictum parentum non indigeant, vt ipsis ignoscatur, vti patet ex illis verbis: [Quod & de filiis eorum decernimus obseruandum, qui post admissum scelus nati esse produntur.] At nego minorem; quia quamuis illud Concilium non fuerit generale, magnæ tamen est apud omnes auctoritatis, cùm ei interfuerint ferè omnes Hispaniarum Episcopi, sicut præter alios tradit Couarr. *lib. 2. var. c. 8. n.* 5.

Obiicies quintò: Isti hæreticorum filij sunt perpe- 91
tuò infames infamia iuris. Couart. *cit. c.* 8. *n.* 1. *vers.* 3. & Alphons. à Castro *de iust. hæret. punit. lib. 2. c. 12. paulò post principium, vers. Propter hanc causam, ex c. si quis* 6. *q.* 1. *& ex c. Vergentis, de hæreticis.* Ergo sunt ipso iure priuati, vel saltem priuandi beneficiis etiam obtentis, *l. 2. §. Miles, de his qui notant. infam.* & *l. infam. Cod. de decurion. lib.* 10. & docent Glossa *in regula infamis, de regul. iur. in* 6. Io. de Imola *in l. insulam, ff. solut. mat. in.* Præpositus *in c. Satis peruersum, distinct.* 50. Roman. *singul.* 673. & alij.

Respondetur: Nego antecedens, sicuti dicebam su- 02
prà, & dicam etiam infrà ex probabiliori sententia Doctorum: At transeat pro nunc antecedens, distinguo tamen consequens; si fuerint infames ob delictum proprium, concedo; si fuerint infames ob solum delictum parentum, nego: nam in tali casu non priuantur beneficiis antea obtentis, sed ad summum obtentis post delictum parentum: Immò non desunt Doctores, qui putent, quod neque priuentur beneficiis etiam postea obtentis.

Obiicies sextò: Inquisitores proferunt sententiam condemnantem hæreticos, eorumque filios, & reddentem eos inhabiles ad habendum, tenendum, & possidendum dignitates, beneficia, & officia, tam Ecclesiastica, quàm sæcularia: quibus verbis aptè comprehenduntur & obtenta, & obtinenda: ergo.

Respondetur: Nego consequentiam, quia Inquisitores vtuntur hac formula ordinaria, in qua nihil certi de hoc statutum est; & noluerunt per illam definire quidpiam, sed tantùm voluerunt, quod disputatio remittatur viris Theologiæ, & vtriusque Iuris peritis, præsertim quia in fine prædictæ sententiæ Inquisitores se remittunt ad ea, quæ de iure statuta sunt: quapropter, cùm (sicut probabam) iura intelligenda sint de filiis conceptis post delictum parentum, non autem ante, fit quod sententia Inquisitorum etiam non comprehendat filios conceptos ante.

COROLLARIVM II.

An hæreticorum filij sint saltem à iudice Ecclesiastico priuandi beneficiis obtentis ante Parentum hæresim,

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij neque sunt à iudice Ecclesiastico priuandi beneficiis obtentis ante Parentum hæresim; quia nullo iure id habetur, sed solùm redduntur inhabiles ad alia in posterum obtinenda.*

2 *Textus* in cap. felicis, §. quod si quis, de pœnis in 6. *vbi habetur, quod filij parentis percutientis Cardinalem ipso iure sunt priuati beneficiis obtentis ante parentis delictum, non potest trahi ad dispositionem non expressam in iure in aliis delictis etiam grauioribus, prout non est expressum idem de filiis hæreticorum.*

1 HAbetur secundò, quod hæreticorum filij neque sunt à iudice Ecclesiastico priuandi beneficiis obtentis ante parentum hæresim, Glossa *in Clem. 2. §. Ipsius, de pœnis.* Angelus *de malefic. verb. & eius bona publicamus, n. 27.* Clar. *§. hæresis, n. 16.* Couarruuias *lib. 2. var. cap. 8. num. 4.* Peña *in direct. Inquisit. part. 3. comm. 263. vers. sententiam,* Hojeda *de benefic. part. 1. cap. 23. num. 10.* Menoch. *consil. 805. num. 32.* Rojas *singul. 24. & singul. 66. num. 3.* Villadieg. *de hæret. quæst. 13.* Decianus *lib. 5. c. 45. n. 6.* Rebuff. *in Praxi, part. 3. de mod. amittend. benefic. num. 25.* Repertor. Inquis. *verb. filij, vers. supradictum est,* & *vers. nunc quæritur,* Paramus *de origin. S. Inquisit. lib. 3. quæst. 9. n. 203.* Maiolus *lib. 5. de Irregularit. cap. 47. n. 6.* Azeuedo *lib. 8. tit. 3. leg. 1. num. 204.* Didacus Perez *lib. 8. tit. 7. l. 1. vers. Tenendo priorem opinionem,* Guttier. *lib. 2. canonic. quæst. cap. 30. n. 18.* Surd. *consil. 386. num. 3.* Graffius *lib. 2. cap. 11. num. 21.* Salzedo *in Practica Bernardi Diaz, cap. 114. vers. quinimò filij.* Simanch. *de Catholic. Instit. tit. 29. num. 2.* & *in Enchirid. tit. 63. num. 9.* & alij passim.

Ratio, quia etiam nullo iure habetur, quod hæreticorum filij priuandi sint beneficiis obtentis ante parentum hæresim, sed solùm redduntur inhabiles ad alia in posterum obtinenda.

Quamuis contrarium teneant Imola *in l. insulam, in principio, ff. sol. matrimon.* Palacius *rubr. de Regno Nauarr. part. 5. §. 8.* Henricus *in cap. Vergentis, col. 4. de hæretic.* Ananias *ibidem, col. 2.* Ioan. Andreas *in cap. vt commissi, col. 2.* Dominicus *ibidem, §. priuandi,* Gigas *lib. 3. de crim. læs. maiest. tit. de pœnis,* quas filij incurrunt, *quæst. 21* & alij, quos sequitur Suarez *tom. 5. disp. 4. sect. 3. num. 1.* Ex quibus contra nostram opinionem

2 Objicies: *In cap. felicis, §. quod si quis, de pœnis in 6.* habetur quod filij parentis percutientis Cardinalem ipso iure sint priuati beneficiis obtentis ante parentis delictum (cùm tamen tale delictum sit leuius delicto læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ:) Ergo.

Respondetur: nego consequentiam, quia non in casu nostro valet argumentum: Quod enim filij parentis percutientis Cardinalem priuentur beneficiis obtentis ante parentis delictum, est expressum in iure; non est autem expressum similiter de filiis hæreticorum, &c.

COROLLARIVM III.

An hæreticorum filij sint priuati ipso iure beneficiis post parentum hæresim, & reddantur inhabiles ad alia beneficia obtinenda, priusquam parentes de hæresi condemnentur.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij non sunt priuati ipso iure beneficiis obtentis post parentum hæresim, nec redduntur inhabiles ad alia beneficia obtinenda, priusquam parentes de hæresi condemnentur, nec debent illis beneficiis priuari, sed solùm redduntur inhabiles ad acquirenda, & retinenda illa beneficia, quæ post parentum condemnationem obtinuerunt: cessat enim ratio dispositionis priusquam sit lata sententia declaratoria criminis.*

2 *Filij concepti ante parentum delictum, non sunt infames, nec inhabiles ad beneficia consequenda, nec priuantur beneficiis obtentis etiam post parentum condemnationem.*

HAbetur tertiò, quod hæreticorum filij non sunt priuati ipso iure beneficiis obtentis post parentum hæresim, nec redduntur inhabiles ad alia beneficia obtinenda, priusquam parentes de hæresi condemnentur, nec debent illis beneficiis priuari, sed solùm redduntur inhabiles ad acquirenda, & retinenda illa beneficia, quæ post parentum condemnationem obtinuerunt: sic Doctores, quos sequitur Peña *in direct. Inquis. p. 3. comment. 163. vers. sententiam,* & Suarez *tom. 3. disp. 4. sect. 3. num. 2.* 1

Ratio, quia tales filij priuantur beneficiis obtentis post parentum hæresim, vel quia sunt infames (vt etiam tenet communis opinio) vel saltem quia ex alio capite sunt inhabiles ad ea consequenda, vt dicebam *suprà in principio dubitationis præsentis:* sed priusquam parentes condemnentur de hæresi, non sunt tales, vt dicebam *ibidem,* & dicam etiam *infrà in corollario 5.* Ergo non priuantur beneficiis obtentis (etiam post parentum hæresim, priusquam parentes de hæresi fuerint condemnati. Quod si ante condemnationem essent notoriè hæretici, tunc essent inhabiles ad beneficia acquirenda, adeo quod si illa obtinerent, inualidè obtinerent, vt dicam *infrà cit. coroll. 5.* Filij præterea concepti ante parentum delictum non sunt infames, nec inhabiles ad beneficia consequenda, nec priuantur beneficiis obtentis, etiam post parentum condemnationem, nec debent illis priuari; quia filij concepti ante parentum delictum nullas pœnas incurrunt propter crimen parentum, vti dicebam *suprà,* & iterum diffusè dicam *infrà, dubitatione 176.* 2

COROLLARIVM IV.

An non solùm filij hæreticorum, & eorum fautorum, defensorum, receptatorum, & credentium sint priuati beneficiis, sintque inhabiles ad alia consequenda (sicut etiam ad officia publica modo, quo suprà explicabam,) sed etiam eorum descendentes, atque nepotes vsque ad secundam generationem?

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Hareticorum filij, & eorum Fautorum, Defensorum, Receptatorum, & credentium sunt priuati beneficiis, suntqne inhabiles ad aliâ consequenda, & ad officiu etiam publica, sicque eorum descendentes, atque nepotes vsque ad secundam generationem.*

2 *Limita dictam pœnam habere tantùm locum in filiis, & nepotibus descendentibus per lineam masculinam, seu paternam vsque ad secundam generationem, idest filios, & nepotes: per lineam verò fœmininam, seu maternam vsque ad primam generationem, id est vsque ad filios: licèt enim tam pater, quàm mater concurrant ad generationem, magis tamen concurrit pater, quàm mater.*

3 *Constitutio Pauli IV. apud Nauarrum* lib.5. consil. tit.de Iudæis, & Saracenis, cons.1. *&c. prohibet, quod admittantur descendentes ex hareticis, vel Iudais vsque ad quartam generationem: at praterquam quod non est vsu recepta, loquitur solùm de admissione ad Religionem Sancti Francisci, & limitata fuit à Sixto V. vsque ad secundum gradum in linea paterna, & vsque ad primum in linea materna.*

4 *Constitutio pradicta Pauli IV. ex aquitate iuris non habet locum in iis, qui spontè, nullo cogente metu, conuersi sunt.*

1 HAbetur quartò, quod sic: & patet *ex cap. Vt commissi, §. priuandi,* & *ex cap. Quicumqne, §. haretici, de har. in 6.* & *ex Constitutione Innocentij IV. Nouerit Vniuersitas, vers. haretici, apud Peñam inter*
2 *literas Apostolicas.* Quod deinde tamen limitatum est in filiis, & nepotibus descendentibus per lineam masculinam, seu paternam vsque ad secundam generationem, idest, vsque ad filios, & nepotes: per lineam verò fœmininam, seu maternam vsque ad primam generationem, idest, vsque ad filios, *ex cap. statutum 2. de har. in 6.* ibi: [Primum, & secundum gradum per paternam lineam comprehendere declaramus; per maternam verò dumtaxat ad primum volumus hoc extendi.] Et docent *ibi* Glossa *verbo inane*, Geminian. *num.*2. Ioan. Monach. *num. 1. & seqq.* Molina *de iust. tom.3. disp.658. num.19.* Azor. *tom.1. lib.8. cap.13.* Suarez *tom.5. de censur. disp.43. sect.3. num.1.* & alij, quos sequitur Sanchez *lib.2. moral. cap.27. num.2.*

Ratio, quia licèt tam pater, quàm mater concurrant ad generationem (quod inde probatur, quia si equus copulam habeat cum asina, vel asinus cum equa, proles quæ nascitur ex tali copula, etiam quoad figuram externam, participat de vtroque: ergo signum est, quod ad generationem animalium concurrat tam pater, quàm mater) magis tamen concurrit pater, quàm mater: ergo filius magis inficitur (sicut etiam & magis nobilitatur) ex semine patris, quàm ex semine matris.

Confirmatur, quia propterea etiam ordinariè magis filius repræsentat, & sequitur patrem, quàm matrem.

3 Objicies: Constitutio Pauli IV. *apud Nauarrum lib.5. consil. titul. de Iudais & Saracenis, cons.1. & apud Rodriquez tom.1. quast. regul. quast.14. art.1. & 2.* prohibet, quod admittantur descendentes ex hæreticis, vel Iudæis, vsque ad quartam generationem: ergo pœnæ contra hæreticos latæ non solùm extenduntur vsque ad primam, & secundam, sed etiam vsque ad quartam generationem.

4 Respondetur (vt omittam nonnollos Doctores, quos sequitur Auila *de censur. p.7. disp. 4. dub. 3.* sentire, quod talis Constitutio non sit vsu recepta,) nego consequentiam; quia dicta Constitutio loquitur solùm de admissione ad Religionem sancti Francisci; sicuti patet ex verbis eiusdem Constitutionis, & notat Rodriq. *cit. art. 1.* vbi subdit, quod eadem Constitutio limitata sit à Sixto V. iuxta restrictionem *cap. statutum 2. de har. in 6.* scilicet vsque ad secundum gradum in linea paterna, & vsque ad primum in linea materna. Videri etiam possunt Nauarrus, & Auila *locis suprà citatis*, qui tenent, quod licèt dicta Constitutio (quam subdunt, fuisse ad Saracenos extensam, & confirmatam à Gregorio XIII.) in rigore iuris intelligenda sit in descendentibus ex hæreticis, Iudæis, vel Saracenis (etiam non condemnatis, sed conuersis,) nihilominus ex æquitate iuris non habeat locum in iis, qui spontè, nullo cogente metu, conuersi sunt.

COROLLARIVM V.

An ad hoc, vt filij, & nepotes hæreticorum incurrant pœnas irregularitatis, & inhabilitatis ad beneficia, non necessariò requiratur sententia iudicis declarantis, parentes fuisse hæreticos?

SVMMARIVM.

1 *Hareticorum filij, & nepotes vt incurrant pœnas irregularitatis, & inhabilitatis ad beneficia, non necessariò requiritur sententia iudicis declarantis, parentes fuisse hareticos, sed satis est, si eos tales fuisse constes aut per euidentiam facti, aut per propriam parentum confessionem in iudicio; in iure enim ita expressum est.*

HAbetur quintò, quod ad hoc, vt filij, & nepotes hæreticorum incurrant pœnas irregularitatis, & 1
inhabilitatis ad beneficia, non necessariò requiritur sententia iudicis declarantis, parentes fuisse hæreticos, sed satis est, si eosdem parentes fuisse hæreticos, vel fautores, defensores, vel receptatores hæreticorum, constet solùm etiam aut per euidentiam facti, aut per propriam parentum confessionem in iudicio: ita Doctores, quos sequitur Suarez *tom.5. disp.43. sect.3. num.2.* & Sayrus *de censur. lib.6. cap.10. num.40.*

Ratio, quia in *cap. statutum 2. de har. in 6.* dicitur, quod filij, & nepotes hæreticorum tunc incurrant prædictas pœnas, quando tales esse, vel tales etiam decessisse ipsorum parentes probatur: at his verbis satis innuitur, quod tunc isti tales incurrant dictas pœnas, quando ipsorum parentes decessisse in hæresi, vel per sententiam iudicis, vel per propriam in iudicio confessionem, vel per facti euidentiam manifestum est; cùm illud verbum *probatur*, in aliis causis, & delictis talem sensum, & significationem habeat. Ergo, &c.

COROLLARIVM VI.

An filij, & nepotes hæreticorum, cùm sint inhabiles ad beneficia consequenda, non possint beneficium (quod antequam inhabiles facti fuissent, habebant) permutare?

SVMMARIVM.

1 *Hareticorum filij, & nepotes cùm sint inhabiles ad beneficia consequenda, non possunt beneficium, quod antequam facti fuissent inhabiles, habebant, permutare, si enim id faciunt, talis permutatio est*

inualida: nam si sunt inhabiles ad consequendum, sunt etiam inhabiles ad permutandum.

2 *Beneficij permutatio facta ab excommunicato, cùm is sit incapax, & inhabilis ad acquirendum aliquod beneficium de nouo, est inualida.*

1 HAbetur sextò, quod filij, & nepotes hæreticorum, cùm sint inhabiles ad beneficia consequenda, non possint beneficium (quod antequam facti fuissent inhabiles, habebant) permutare, adeò quod si permutent, talis permutatio sit inualida. Gloss. *in Clem.*1. *de pœnis, verb. Obtinenda*, Cardinalis *ibid.num.*4.*quæst.*3. & communiter alij Canonistæ.

Ratio, quia prædictæ personæ sunt inhabiles ad consequendum aliquod beneficium: ergo etiam ad permutandum: antecedens supponitur. Consequentia probatur; quia in permutatione acquiritur cum alterius resignatione de nouo aliquod beneficium.

2 Confirmatur, quia excommunicatus (cùm sit incapax, & inhabilis ad acquirendum aliquod beneficium de nouo) si permutet beneficium cum alio, talis permutatio est inualida; sic communiter Doctores, quos sequitur Couarruuias *in cap. Alma mater, p.*1.§.7.*n.*2. Ergo (cùm prædictæ personæ sint etiam similiter inhabiles, si similiter permutent beneficium cum alio, similiter etiam permutatio erit inualida.

COROLLARIVM VII.

An filij, & nepotes hæreticorum (sicut post parentum hæresim sunt inhabiles ad beneficia consequenda, & priuantur beneficiis consecutis, eo modo, quo suprà dicebam (pari ratione sint inhabiles ad pensiones, & eis, etiam consecutis, priuentur?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij, & nepotes, sicut per parentum hæresim sunt inhabiles ad beneficia consequenda, & priuantur beneficiis consecutis, ita sunt etiam inhabiles ad pensionis, & iis etiam consecutis priuantur; quia in tali casu nomine beneficiorum veniunt pensiones.*

2 *Beneficiorum incapaces sunt etiam incapaces pensionum.*

1 HAbetur septimò, quod sic Garaias *de benef. p.*11. *cap.*1. §.1.*num.*74. Gigas *de pension. quæst.*94.*n.*7. Rota *in vna Conchensi pensionis*,6. *Martij* 1598. *vers. quod si priuantur, & in vna Hispalensi pensionis apud Puteum decis.*350. *lib.*1. & passim Doctores, quos sequitur Farinac. *de hæresi, quæst.*191.§.1.*num.*60.

Ratio, quia *in cap.vt commissi, de hær.in* 6. dicitur, quod isti tales priuentur quibuscumque beneficiis: *& in cap.*2. §. *hæretici, eod.tit.* habetur, quod iidem nullum possint habere beneficium: at cùm iura de beneficiis ita loquuntur, nomine beneficiorum veniunt etiam pensiones. Gloss. *in Clem.* 2. *verb. Quodcumque, de vita, & honestate Clericor. & in cap. Quicumque*, §.*hæretici, verb. Beneficium, lib.* 6. Abbas *in cap. ad audientiam* 2. *num.*6. *vers. Diceremus tamen, de rescript.* Felin. *ibid.in princ.& in cap. Postulasti, num.*8.*in eod.tit.* Caccialupus *de pension.quæst.*30.*num.*3. Mandos. *in Regul.Cancell.*33.*quæst.*6.*num.*2. Rebuff. *de pacific. possess.* *num.*114. Gigas *de pension. quæst.*28.*n.*11. & alij communiter ex eo, quod verbum, *Quodcumque, ex cap.solita benignitatis, circa fin. de maiorit. & obed.* importet omnimodam generalitatem (in qua comprehenduntur etiam pensiones: quod etiam est verum in literia ad beneficia, quæ tamen vt ambitiosæ strictam habent interpretationem.) Ergo, &c.

Confirmatur, quia incapaces beneficiorum sunt 2
etiam incapaces pensionum. Nauarr. *cons.*11. *num.*1. *de temporibus ordin.* Zerol. *in prax. Episc.p.*2. *verb. Irregularitas*, §. 8. *& verb. Pensio*, §. 6. Garcia *de benef. p.*1. *cap.*5.*num.*121. (qui subdit, quod hoc saltem sit verum secundùm Curiæ stylum, qui seruari debet, *cap. Quàm grauis, de crim. fal.*) & alij communiter, quos sequitur Sanchez *de matrimonio, lib.*7. *disp.*44.*num.*9.

COROLLARIVM VIII.

An filij hæreticorum pœnitentium, & ad fidem reuertentium, non priuentur beneficiis, nec reddantur inhabiles ad alia beneficia obtinenda, quamuis ipsorum parentes obierint ante peractam pœnitentiam, dummodo tamen essent parati ad illam recipiendam?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum pœnitentium, & ad fidem reuertentium filij non priuantur beneficiis, nec redduntur inhabiles ad alia beneficia obtinenda, quamuis ipsorum parentes obierint ante peractam pœnitentiam, dummodo tamen essent parati ad illam recipiendam, ex ratione desumpta per Textum* in cap. statutum, de hæreticis in 6. *& aliis iuribus.*

HAbetur octauò, quod filij hæreticorum pœnitentium, & ad fidem reuertentium non priuantur beneficiis, nec redduntur inhabiles ad alia beneficia obtinenda; quamuis, &c. 1

Ratio desumitur *ex cap. statutum, de hær. in* 6. ibi: [Non autem illorum, quos emendatos esse constiterit, reincorporatos Ecclesiæ voitari.] Et ex Constitutione Honorij IV. *Exhibita*, & ex altera Constitutione Alexandri IV. *Quod super*, apud Peñam inter literas Apostolicas, vbi idem etiam habetur, & docent Gloss. *in cit.cap. statutum, verb. Reincorporatos, & verbo Parati*, Franchus *ibid.num.*2. Geminian. *in* §. *hoc sanè, num.*2. & alij communiter Canonistæ, Rojas *sing.*66. *num.*3. Surd. *cons.*386. *num.*14. Bursat. *lib.*1.*cons.*14.*num.*33. Parisius *lib.*4. *cons.*2. *num.* 185. Roland. *lib.*3. *cons.*63. *num.*27. Deciano, *in tract.crim.lib.*5.*cap.*45.*num.*5. Carrer. *tract.de hær.num.*241. Tolet. *lib.*1.*cap.*69.*n.*3. Peña *in direct. Inquis. p.*3.*q.*113. *comment.*162. Gundisaluus *de hær.quæst.*23. Cantera *in quæst.crim. rubr. de hær.c.*1. *num.*11. Ricciull. *lib.*5.*cap.*30.*num.*41. & alij, quos sequitur Sanchez *lib.*2.*mor.cap.*27.*n.*26. *& seqq.*

An autem neque priuentur beneficiis, neque alias pœnas incurrant filij, & nepotes hæreticorum (si ipsorum parentes sint mortui quidem Catholici, fuerint tamen tanquam relapsi in hæresim, combusti? Dicam *infrà dubit.seq. eiusque Corollariis.*

COROLLARIVM IX.

An filij, & nepotes hæreticorum (si ipsorum parentes in hæresi decesserint) promoueri non possint ad sacros Ordines?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij, & nepotes, si ipsorum parentes in hæresi decesserint, promoueri non possunt ad sacros ordines*

Ordines, quia vel sunt infames, vel saltem ex alio capite sunt inhabiles ad officia, beneficia, & dignitates.

2 *Idem dic de filiis, & nepotibus eorum, qui commiserunt crimen læsæ maiestatis humanæ.*

1 HAbetur nonò, quod promoueri non possunt ad Ordines sacros. Repertor. Inquisit. *verbo filij, vers. Item filij, & vers. Sed circa supradictos.* Surd. *cons.* 386. *num.* 4. Couarruv. *lib.* 2. *var. cap.* 8. *num.* 6. Maiolus *lib.* 5. *de irregularit. cap.* 46. *num.* 5. Rojas *de hær. part.* 2. *assert.* 42. *num.* 337. Salzedo *ad Diaz, cap.* 23. *n.* 2. & alij communiter.

Ratio, quia vel sunt infames (vt etiam tenet communis opinio) vel saltem ex alio capite sunt inhabiles ad officia, beneficia, & dignitates, vti dicebam *suprà in princ. dubit. præsentis.*

2 Idemque dicendum de filiis, & nepotibus eorum, qui commiserunt crimen læsæ maiestatis humanæ: sic Doctores, quos sequitur Maiolus *vbi suprà, c.* 47. & Gigas *lib.* 3. *tit. de pœnis,* quas filij incurrunt, *q.* 12. *n.* 1.

DVBITATIO CLXXV.

An pœnis, quas dicebam *suprà Dubitatione* 173. & 174. afficiantur filij, & nepotes hæretici damnati in contumacia ob istam solam?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij in contumaciam damnatorum nullam pœnam illis propriam contrahunt, & proinde non sunt inhabiles ad beneficia, neque irregulares, neque infames, neque incapaces successionis; quia ficta confessio resultans ex contumacia non est delicti probatio vera, sed præscripta.*

2 *Criminis probatio orta ex contumacia efficit probationem requisitam ad delictum præiudicans Tertio.*

3 *Sententia lata aduersùs aliquem præiudicat quidem hæredi, si tamen non fuerit lata in contumaciam.*

4 *Sententia lata in contumaciam nunquam transit in rem iudicatam quoad pœnam corporalem.*

5 *Contumax, de quo loquitur, habetur pro hæretico, & condemnatur velut hæreticus; at non ideò sequitur, quod filij dicti hæretici contumacis priuantur pœnis statutis contra filios veri hæretici, quia non est delicti probatio vera.*

6 *Doctrina prædicta procedit communiter in crimine læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ; non enim exceptio in contrarium reperitur in iure.*

7 *Confiscatio bonorum ob sententiam latam in contumaciam fit in præiudicium filiorum; ita tamen vt illa non sit pœna directè afficiens filios, sed indirectè, cùm sit pœna propria ipsius contumacis.*

1 REspondetur, quod (quamuis affirment Decianus *lib.* 7. *cap.* 41. *num.* 33. Peña *in direct.* 3. *p. q.* 115. *comment.* 164. *vers. Patre damnato,* Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 27. *num.* 19. & alij.) Probabilius tamen sit oppositum (quod Gigas *de crim. læsæ maiest. lib.* 3. *tit. de pœnis,* quas incurrunt filij, *quæst.* 13. *num.* 3. Roland. *cons.* 29. *num.* 1. *lib.* 3. & Farinacius *quæst.* 126. *num.* 180. & *quæst.* 191. *num.* 78.) filios scilicet, & nepotes hæretici in contumaciam damnati, nullam pœnam ipsis propriam contrahere, ac proinde non esse inhabiles
ad beneficia, neque irregulares, neque infames, ne- 1
que incapaces successionis, etiam in sententia illorum, qui filios veri hæretici infames, & cuiuslibet successionis incapaces esse contendunt.

Probatur; quia ficta confessio resultans ex contumacia non est delicti probatio vera, sed præsumpta: at delicti probatio præsumpta delinquenti solùm, non autem hæredibus nocet; cùm nocumentum hæredibus ex delicto prædecessoris vero, non autem ficto prouenire debeat, sicuti constat ex Text. *in l. Eius qui delatorem, ff. de iur. fisc.* ibi: [Eius qui delatorem corrupit, ea conditio est, vt pro conuicto habeatur: sed enim hæc pœna magis est, vt aduersùs ipsum locum habeat, qui delatorem redimit. Cæterùm aduersùs hæredem ipsum transire non debet.] Et tradunt Bart. *in l. cùm filius familias, num.* 4. *de verb. oblig.* Felin. *in c. Cùm Bertold. n.* 8. *ff. de re iud.* Brun. *de statutis, verb. Confessio, vers. An ficta confessio,* & Bossius *de delictis, n.* 6. & *tit. Banniti quid amittant, n.* 19.

Confirmatur, quia probatio criminis orta ex contu- 2
macia non efficit probationem requisitam ad delictum præiudicans tertio, ex text. *in l. finali, C. de probat.* & *in l. sancimus, C. de pœn.* & tradunt Bart. *in loc. supra cit.* Dec. *cons.* 410. & Natta *cons.* 540. *n.* 29. *vol.* 3.

Confirmatur secundò, quia sententia lata aduersùs 3
aliquem præiudicat quidem hæredi, si tamen non fuerit lata in contumaciam; quia tunc solùm contumaci, & non alteri præiudicat, vt habetur *in l. præses, C. de pignor.* & tradunt Gigas *de crim. læs. maiest. tit. quomodo, & per quos, q.* 1. *n.* 35. & complures alij, quos citat, & sequitur Farinac. *de delict. & pœn. lib.* 1. *tit.* 3. *q.* 24. *n.* 175.

Confirmatur 3. quia sententia lata in contumaciam 4
nunquam transit in iudicatum quoad pœnam corporalem, ita vt quandocumque hæreticus compareat, etiamsi eius statua combusta fuerit, audiri debeat. Gloss. *in c. excommunicamus* 1. *verb. condemnetur, de hær.* Simancb. *de Cathol. instit. lib.* 2. *n.* 20. Peña 3. *p. direct. comment.* 49. *vers. Adueniente autem.* Sanchez ipse *lib.* 1. *mor. c.* 27. *n.* 18 & alij passim: at iustum non est, vt innocentes puniantur ex sententia, quæ est in pendenti, & quæ potest reuocari: Ergo.

Obiicies ex Aduersariis: Contumax, de quo loqui- 5
mur, habetur pro hæretico, & condemnatur velut hæreticus, *c. cùm contumacia, de hær. in* 6. & *c. excommunicamus* 1. §. *qui autem, de hær.* Item qui per annum in excommunicatione perseuerat, pertinax præsumitur præsumptione iuris, & de iure, & damnatur vt talis, I. Andr. Geminian. & passim Canonistæ *in cit. c. cum contumacia.* Ergo pœnæ, quæ ex hæretico in filios descendunt, in huius hæretici, de quo loquimur, damnatione, in eiusdem filiis locum habent.

Respondetur: concedo Anteced. hæreticum scilicet condemnatum ob solam contumaciam haberi pro confesso, & conuicto hæretico, & condemnari tanquam pertinacem hæreticum; at nego conseq. eius scilicet condemnationem alteri, præter ipsum, præiudicare, quia non est delicti probatio vera, sed ficta, & potest reuocari, sicut *supr.* dicebam.

Instabis ex Sanchez *loc. supr. cit. n.* 19.) cui fauere vi- 6
dentur Bart. *in l.* 2. §. *bis, n. vnic. de bonis eor.* qui ante sententiam, Mascard. *de probat. conc.* 348. *n.* 35. & Rojas *sing.* 69. *n. vnic.*) dicendo doctrinam nostram communem non procedere in crimine læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ, cùm tale crimen sit valde graue, & perniciosum: Ergo.

Respondetur: Nego Assumptum, quia talis exceptio nullo iure fundatur: & Bart. Mascard. & Rojas loquuntur de bonorum amissionis pœna, quæ hæredi præiudicat non directè, sed indirectè, cùm hæc non sit pœna hæredis, sed contumacis cui, cùm sublata sint bona, cessant transire ad hæredem.

Vrgebis: Bona huius hæretici, de quo loquimur, con- 7
fiscantur in præiudicium filiorum: ergo & reliquæ pœnæ in eiusdem hæretici filiis locum habent.

Respondetur : Concedo Antecedens,confiscationem scilicet bonorum ob sententiam latam in contumaciam, fieri in præiudicium filiorum ; ita tamen vt illa non sit pœna directè afficiens filios, sed indirectè, cùm sit pœna propria ipsius contumacis , cui bona tolluntur, quibus sublatis, nihil est, quod transeat ad hæredes, sicuti *suprà* dicebam.

COROLLARIVM I.

Quidnam dicendum de filiis , & nepotibus hæreticorum , si ipsorum parentes sint quidem mortui Catholici, sed tamen , tanquam relapsi in hæresim, combusti fuerint ?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij , & nepotes non priuantur beneficiis, neque incurrunt alias pœnas , si ipsorum parentes sint quidem mortui Catholici , sed tamen , tanquam relapsi in hæresim, combusti fuerint , quia dispositio* in c.2.§. hæretici, de hær. in 6. *restringitur* in c.statutum , suprà cit. *ad filios , & nepotes hæreticorum, qui non sunt emendati, neque sunt Ecclesiæ incorporati : contra plures oppositum sentientes.*

2 *Interpretatio benigna facienda est, cùm aliquis punitur propter aliorum delictum.*

3 *Hæretici, qui comburuntur, eo quòd relapsi fuerint in hæresim , etiamsi illam abiurent , præsumuntur decedere in hæresi , & illam abiurare solùm , ne viui comburantur, ex Auctoribus opposita sententia.*

4 *Hæretici tunc dicuntur incorporati Ecclesiæ , cùm per absolutionem solemnem , & iuridicam reincorporantur Ecclesiæ, & admittuntur ad pœnitentiam iuridicè adimplendam , & non traduntur brachio sæculari : quamuis enim isti relapsi sint ex sacramento Confessionis absoluti , talis tamen absolutio solùm facit, vt possint recipere sacramentum Eucharistiæ, & solùm prodest quoad forum internum.*

5 *Text.* in l.legem, C.de nat. liber. *intelligi debet extra casum hæresis.*

6 *Sententia tamen superior negatiua , quod scilicet in tali casu non priuentur , auctori videtur probabilior.*

1 EX dictis sequitur primò , quod non priuentur beneficiis,neque incurrant alias pœnas filij , & nepotes hæreticorum , si ipsorum parentes sint quidem mortui Catholici ; sed tamen,tanquam relapsi in hæresim,combusti fuerint ; sicque quod tales filij.& nepotes hæreticorum relapsorum non incurrant pœnas impositas filiis hæreticorum. Dominicus *in c. statutum,circa fin. de hær.in* 6. Geminian. *ibid.§.hoc sanè,n.2.* Surd. *cons.346. n.24.* Alphons.Montal. *in l.Castella,l.2.tit.26 p.7.versic, Est ergo conclusio,*Lupus *de hær.c.*18, Repertor.Inquisit. *verb.filij ,§.nunc.*Henriq.*lib.14.de irregularit.c.5.num.4.* Tolt.*lib.1.c.69.n.4.* Cantera *in quæst.crim.* (vbi subdit, quod ita decisum fuerit in Inquisitione Conchensi) Ricciull.*lib.5.c.30.n.30.*& alij(vt Nauarrus *c.27.n.205.* Valentia *tom.4.disp.7.q.19.punct.3. in 3.specie irregularitatis,*) quatenus aiunt , quod tunc filij hæreticorum prædictas pœnas incurrant , quando ipsorum parentes in hæresi obierunt ; quibus verbis innuere videntur, quod prædicti filij prædictas pœnas non incurrant, quando ipsorum parentes in hæresi non obierunt.

Ratio, quia (quamuis *in cap.2.§. hæretici, de hæreticis in 6.* dicatur,quod filij.& nepotes hæreticorum afficiendi sint grauibus pœnis) tamen *in cap. statutum 2. de hæret.in 6.* restringitur id (quod *in dict.c.2.*decisum est) ad solos filios,& nepotes hæreticorum,qui non sunt emendati, neque sunt Ecclesiæ reincorporati: sed dicti parentes sunt iam emendati, & Ecclesiæ reincorporati. Ergo pœnæ statutæ contra filios , & nepotes hæreticorum, non extenduntur ad istos, quando ipsorum parentes in hæresi non decesserunt.

Confirmatur , quia *in l.legem,Cod.de natur. lib.dicitur* , 2 quod cum aliqui propter aliorum delictum puniuntur, facienda sit benigna interpretatio : ergo iura prædicta interpretanda erunt de filiis, & nepotibus hæreticorum in hæresi decedentium.

Qoamuis contrarium , & quidem satis probabiliter, teneant Glossa *in c.2.§.statutum,de hær. in 6.verb. Reincorporati.*Franchus *ibidem,in fine,*Ioannes Andreas *circa finem,*Bursat. *consil.289. n.16 & seqq.lib.3.* (vbi subdit, quod ita decisum fuerit in Senatu Mantuano,) Rojas *tract.de hæret.p.2. assert.42.n.* 338. Locatus *in Iudicial. Inquis.verb. Filij, n.6.& 7.* Paramus *de orig. S.Inquisit. li .3.q.9.n.209.*Suarez *tom.5.disput.43.sect.3.n* 4. Auila *de censur.part.7.disp.4.dub.1.*Azor.*tom.1.lib.8.c.13 q.8. in 8.hæret.pœna, & tom.2.lib.6.c.4.q.1.* Simanch. *de Cathol.Institut.tit.29.num.17. & in Enchiridio,tit.63.n.6. & 7.* & alij moti ex eo , quia isti tales parentes præsu- 3 muntur decessisse in hæresi , & illam denegasse solùm, ne viui comburerentur : ergo, &c.

Ad rationem prioris contrariæ sententiæ respondent, negando consequentiam ; quia dicti hæretici relapsi , & brachio sæculari traditi non sunt dicendi (sicuti petit *dictum cap. statutum*) reincorporati Eccle- 4 siæ ; siquidem tunc hæretici dicuntur reincorporati Ecclesiæ , cum per absolutionem solemnem , & iuridicam reincorporantur Ecclesiæ , & admittuntur ad pœnitentiam iuridicè adimplendam , & non traduntur brachio sæculari. Archidiaconus *in cap. Accusatus, de hæretic. num.* 7. Geminianus *in dicto capite statutum, num.5.* & alij Canonistæ ibidem : At quamuis isti relapsi sint in Sacramento Confessionis absoluti , talis tamen absolutio solùm facit , vt possint ij recipere Sacramentum Eucharistiæ ; & solùm prodest quoad forum internum. Glossa *in cap. super eo, de hæretic. in.6. verb.deneganda.*Io.Andreas *in d. c. statutum,circa finem,* Decian.*lib.5.c.56.n.7.*Param.*de orig.S.Inquisit.lib.5.q.9. n.159.*& alij,quos sequitur Azor.*tom.1.lib.8.c.14.q.7.*

Ad confirmationem verò respondent, quod dictum 5 *in l.legem, C.de natur. liber.* intelligendum sit , si simus extra casum hæresis ; nam in casu hæresis fieri debet ea interpretatio, quæ fidei magis fauet. Gloss.*in c. Quicumque,§.hæretici, verb. beneficium , de hær.in 6.* Gemin. *ibid.n.2.*Abbas *in c.ad audientiam 2.de rescript. n.2.* Gigas *de pension.q.94.n.7.*& alij *ex l.omnes,§.hæreticorum, C.de hær.*

At adhuc tamen probabilius mihi videtur , quod di- 6 cebam suprà , idque ob rationes dictas, ex quibus facilè respondetur ad rationes istas oppositas.

COROLLARIVM II.

Quidnam dicendum de filiis eorum , quorum statuæ combustæ sunt , eo quòd vocati ab Inquisitoribus ad se defendendum de hæresi, de qua sunt suspecti, non comparuerint?

SVMMARIVM.

1 *Filij eorum , quorum statuæ combustæ sunt , eo quòd vocati ab Inquisitoribus ad se defendendos de hæresi , de qua sunt suspecti , non comparuerint , non incurrunt omnes pœnas , quas incurrunt filij hæreticorum,qui propter veram hæresim combusti sunt, si non præcedant plenæ , & concludentes probationes:*

2 *Secùs autem , si præcedant : Pœna enim illius , qui pro conuicto habetur , transire non debet aduersus hæredem , contra plures oppositum sentientes ex eo, quod*

quod Textus in l.eius qui, de iur. fisc. *intelligatur, si simut extra casum criminis læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ. Sed oppositum est probabilius.*

1. SEquitur secundò, quod neque tales filij incurrant omnes pœnas, quas incurrunt filij hæreticorum, qui propter veram hæresim combusti sunt Gloss. *in cap. excommunicamus 1. §. Qui autem, de hær. verb. condemnetur.* Archidiacon. *in c. statutum, de hær. in 6. n. 1.* Io. Monsch. *ibid. n. 4.* Gigas *de crim. læs. maiest. lib. 3. tit. 1. de pœnis,* quas incurrunt filij, *n. 3.* Vbi tamen subdit, intelligendum esse, si non præcedant plenæ, & concludentes probationes, secus verò, si præcedant plenæ, & concludentes probationes criminis. Simanchas *de Cathol. Institut. titul. 2. num. 10. & 21. & tit. 14 circa finem,* Farinacius *de hæres. quæst. 191. §. 1. num. 68.* & alij, quos sequebar *suprà.*

2 Ratio, quia *in leg. Eius qui, de iur. fisc.* dicitur, quod pœna illius, qui pro conuicto habetur, transire non debeat aduersùs ipsius hæredem: Estque iuxta doctrinam Bartoli *in l. Cùm filiusfamilias, in principio, ff. de verb. oblig. num. 4.* Baldi *l. a. C. de edend. n. 23.* & aliorum communiter.

Quamuis oppositum (& quidem etiam satis probabiliter) teneant Decianus *in tractat. crimin. lib. 7. c. 41. num. 33.* Peña *in director. Inquisit. part. 3. comment. 164.* Molina *de iust. tom. 3. part. 1. disput. 658. num. 19.* & alij (quos referebam suprà) moti ex eo, quia tales parentes reputantur tanquam de hæresis crimine conuicti, & tanquam hæretici pertinaces. Glossa *finalis in addit. cap. Cùm contumacia, de hæreticis in 6.* Geminian. *ibidem, num. 11.* Ioannes Andreas *in fin.* Franch. *n. a.* & alij Canonistæ: Et

Ad rationem prioris contrariæ sententiæ respondent, quod dictum *in l. eius qui, de iur fisc.* intelligatur, si simua extra casum criminis læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ, quod & adnotauit (subdunt ipsi) idem Bart. *in l. 2. §. si is, n. vnic. ff. de bon. eor.* qui ante sententiam. Rojas *sing. 69. n. vnic.* & Mascard. *de probat. concl. 348. n. 35.*

At adhuc tamen probabilius etiam mihi videtur, quod dicebam *suprà*, idque ob rationes dictas, ex quibus etiam facilè respondetur ad rationes oppositas.

DVBITATIO CLXXVI.

An beneficiorum, & officiorum priuatio, infamia, & reliquæ pœnæ filiorum propriæ (de quibus dixi *suprà dubitatione 173. & 174,*) afficiant etiam filios natos, vel conceptos ante delictum parentum?

SVMMARIVM.

1 *Beneficiorum, & officiorum priuatio, infamia, & reliquæ pœnæ filiorum propria, præter confiscationem supradictam non afficiunt filios natos, vel conceptos ante delictum parentum, quia ij non dicuntur propriè, vel formaliter filij delinquentis, contra plures Doctores contrarium sentientes, & contra Ceuall. quò sic sæpè in Tribunalibus Hispaniæ iudicatum esse testatur.*

2 *Filij patris deportati, quos ipse genuit ante deportationem, non dicuntur filij patris deportati, ita vt eius pœnas incurrant.*

3 *Filius Senatoris non dicitur is, cuius pater à Senatu amotus est antequam nasceretur.*

4 *Filij concepti ante seruitutem parentis, ob ipsius ingratitudinem contractam, non amittunt ius libertatis quæsitum.*

5 *Patres Concilij Toletani XIII. concedentes remissionem omnibus, qui in infidelitatem inciderunt, ad eorum filios, qui post admissum scelus nati esse produntur, priuilegium extenderunt, consequenter supposuere, filios natos ante dictum crimen remissione non indiguisse.*

6 *Delictum parentis quod non possit obesse filiis ante delictum genitis, probat S. Augustinus; quia filij iam in seipsis sunt, & non in parente.*

7 *Filij ideò propter delictum parentis puniuntur, quia quodammodo sunt participes criminis parentis, & sunt eiusdem parentis audaciæ successores. Quæ ratio non verificatur, nisi ex infecto parente nascantur.*

8 *Priuilegium nobilitatis parenti concessum, non extenditur ad filios ante priuilegij concessionem natos, sed solum ad nascituros. Ergo multò magis id procedit in pœnalibus, in quibus non fit extensio, si fauores extendendi ad filios iam natos non extenduntur.*

9 *Filij, & nepotes Senatorum gaudent priuilegio, & dignitate parentum, si sint nati, vel concepti post adeptam dignitatem, non autem si ante.*

10 *Filiorum sub nomine absolutè, & indistinctè pronunciatorum veniunt filij tam post delictum, quam ante delictum nati, si non sit ratio in contrarium; secùs si sit ratio in contrarium, vt est in casu nostro.*

11 *Leges fauorabiles, quæ sunt amplianda, non adaptantur in casu nostro, quia sumus in pœnalibus.*

12 *Filij parentum decedentium è vita, & consolationem ab hæreticis petentium, non admittuntur ad probandum, parentes in amentia fuisse, si ipsorum parentes prius de hæresi diffamati fuerint; at non ideò filij nati ante delictum parentum pœnas incurrent, quia sumus in pœnalibus, vt dictum est.*

13 *Hæreticorum filij redduntur infames, quorum parentes tales esse, vel tales decessisse probatum fuerit; at non ita filij nati ante delictum parentum pœnas incurrent.*

14 *Filij reuelantes Inquisitoribus hæresim parentis, eique non consentientes, excusantur à pœnis; at non ideò filij nati ante delictum parentis pœnas incurrent.*

15 *Ratio quare pœna infamiæ, priuationis beneficiorum, officiorum, &c. imponatur filiis, est in supplicium parentis, qui filiorum mala, quàm propria magis sentire censetur: at ista ratio non est principalis.*

16 *Delinquentis punitio præcipuè attendi solet in imponendis pœnis primariis, quæ imponuntur ipsi delinquenti, non in secundariis.*

17 *Filij quod puniantur propter patris delictum, ratio principalis licèt sit timor, ne ipsi mores parentis imitentur, & propterea ne ad hanc imitationem procedant, pœnis afficiantur; non tamen æquè principaliter id locum habet in filiis ante delictum natis.*

18 *Punitio delicti parentis est saltem vna ex rationibus filios puniendi, sed non magis principalis, siue primaria, sed minùs principalis, & secundaria.*

19 *Lex quando pluribus rationibus in sua dispositione mouetur, eius dispositio non cessat obligare, si illæ plures rationes sint æquè principales, & primariæ, non autem si vna sit minùs principalis, & secundaria.*

20 *Argumentum à pœnis statutis contra filios reorum læsæ maiestatis humanæ non extenditur ad filios reorum læsæ maiestatis diuinæ: & nihilominus licèt nonnulli teneant indistinctè filios reorum læsæ maiestatis natos etiam ante delictum parentum contrahere pœnam infamiæ, attamen probabilius est etiam oppositum.*

21 *Text.* in c. Vergentis, de hær. *probat solùm iustè puniri filios propter delictum parentum, non tamen exinde vult Legislator inferre, velle se filios etiam ante delictum parentum conceptos punire.*

22 *Pœna imposita filiis hæreticorum non extenduntur ad filios conceptos ante delictum parentum, & ita ex supremis Principum Tribunalibus seruatur in praxi.*

1 DIxi, *& reliqua pœna filiorum propria,* vt excluderem ab hac dubitatione bonorum confiscationem, quæ sicuti dubitatione præcedenti dicebam) non est pœna propria filiorum, sed parentum. vt proinde mirum non sit, in filios ante delictum parentum natos, vel conceptos huiusmodi pœnæ damnum resiliare posse. Hoc supposito.

Respondetur, quod quamuis satis probabiliter affirment Gabriel Quemada *quæst.* 24. *num.* 8. Claud. Aquensis *in l. si quis, ff. de iurisdict. omn. iudic. n.* 14. Bellapertica *in l. Nullus, num. vnic. C. ad l. Iul. maiest.* Sutd. *de alim. tit.* 1. *quæst.* 31. *circa fin.* Rota *in nouissimis, vol.* 3. *lib.* 2. *p.* 3. *decis.* 114. Antonius Burgensis *in cap. inter cæteras, de rescript. num.* 7. *& seqq.* Decianus in *Practica, lib.* 5. *cap.* 45. *num.* 3. *vers. Amplius,* Castro *de leg. pœnal. lib.* 1. *cap.* 7. *& lib.* 2. *de iust. hær. punit. cap. vlt.* Gundisaluus *tract. de hær. quæst.* 23. *num.* 5. Gregorius Lopez *in l.* 2. *tit.* 2. *p.* 7. *verb. Sus hijos.* Garzias *de benef. cap.* 10. *p.* 11. *num.* 73. Anton. Gomez *tom.* 3. *var. cap.* 2. *n.* 16. Otalora *de nobilit. p.* 4. *cap.* 6. *num.* 8. Repertor Inquisit. *verb. filij, vers. sed quæro,* Graffius *lib.* 2. *decis. cap.* 11. Couarruu. *lib.* 2. *var. cap.* 8. *num.* 5. Cantera *in quæst. crim. tit. de quæst. tangent. punit. delict. cap.* 1. *num.* 11. Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *præsumpt.* 33. *num.* 17. *& seqq.* Peña 3. *p. direct. commem.* 163. *vers. Omissi tamen,* Rojas *de hær.* 2. *p. n.* 336. *& in sing.* 68. *num.* 3. Perez *lib.* 4. *ordin. tit.* 9. *l.* 3. qui sic testatur de praxi, Azor. *tom.* 1. *inst. mor. lib.* 8. *cap.* 13. *post quæst.* 8. Suarez *tom.* 5. *disp.* 43. *sect.* 3. *num.* 2. & Tolet. *lib.* 1. *cap.* 69. *num.* 4.) probabilius tamen negent Igneus *in l. finali, ff. ad Syllan. num.* 32. *& seqq.* Vgolinus *de irregul. cap.* 36. §. 1. *num.* 6. Clarus in *Practica crim.* §. *hæresis, num.* 15. Simanchas *de Cath. inst. tit.* 29. *num.* 22. *& seqq. & in Enchirid. tit.* 63. *n.* 10. *&* 11. & Locat. *post in l. Inquisit. quæst.* 22. Rodriq *in sum. tom.* 1. *cap.* 129. *n.* 5. Parisius *lib.* 4. *cons.* 2. *num.* 183. Ceuallos *in commun. opin. quæst.* 653. *num.* 14. Ananias *in cap. Vergentis, de hær. num.* 18. Tiraquellus de *iur. primog. quæst.* 31. *num.* 4. Bursat. *vol.* 3. *cons.* 289. *n.* 8. Petrus Ledesma *tom.* 2. *sum. tract.* 1. *cap.* 6. *concl.* 17. *difficult.* 1. Rota *decis.* 830. *num.* 8. *apud Seraphinum,* Beto. *in cap. Item cùm quis, de restit. spol. num.* 43. Henriq *lib.* 24. *cap.* 5. *num.* 4. Emmanuël Sà *verb. hæresis, num.* 4. Nauarr. *cons.* 23. *de hær. lib.* 5. Calder. *cons.* 3. *tit. de hær.* Molino *de iust. & iur. tom.* 3. 2. *p. disp.* 658. *num.* 21. alter Molina *de primog. lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 55. Ceuall. *in commun. opin. quæst.* 653. *n.* 14. (vbi ex Manuele 1. *tom. Summ. c.* 120. *n.* 5. sic sæpè in Tribunalibus Hispaniæ iudicatum esse testatur) & alij complures, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.* 2. *mor. c.* 27. *n.* 14.

Probatur, quia filij nati, vel concepti ante delictum parentis non dicuntur propriè, & formaliter filij delinquentis: ergo nec filij nati, vel concepti ante hæresim parentis, dicentur propriè, & formaliter filij patris hæretici: ergo cùm pœnæ hæreticorum filiis impositæ sint ita graues, vt afficiant innocentem, limitari debent ad filios, qui sint propriè, & formaliter filij delinquentis hæretici; non autem extendi ad illos, qui solùm sunt materialiter tales. Primum, & secundum consequens patent: antecedens probatur, quia filij pa-
2 tris deportati, quos ipse genuit ante deportationem, non dicuntur filij patris deportati, vt eius filij ejus pœnas incurrant, vt expressè habetur ex Textu *in l. ex facto, §. ex facto, ff. ad Trebell.* Item non dicitur filius Senatoris, cuius pater à Senatu amotus est, antequam nasceretur (etiamsi simus in fauorabilibus, quæ ampliari
3 debent) vt habetur ex Text. *in l. emancipatum, ff. de Senatorib.* quia (vt *ibid.* subditur) ad hanc denominationem tempus conceptionis spectari debet; & probant cum gloss. *in l. Imperialis, §. illud, C. de nupt.* Tiraquell. *de primog. quæst.* 31. *num.* 8. & alij passim. Ergo similiter & multò magis neque dici poterit propriè filius hæretici, cuius pater post illius generationem, vel conceptionem in hæresim incidit, cùm simus in pœnis, & odiosis, quæ restringi debent.

Secundò probatur; quia *in §. sed etsi, Instit. de ingenuis, in l. filium, ff. de Senatorib. & in l.* 1. *C. de libert. & eor. liberis,* filij concepti ante seruitutem parentis, ob ipsius ingratitudinem contractam, non amittunt ius libertatis quæsitum: ergo idem dicendum in casu nostro; cùm jam filiis hæreticorum ante delictum parentum natis, vel conceptis quæsitum similiter sit ius habilitatis ad officia, & beneficia. 4

Tertiò, quia cùm Patres Concilij Toletani XIII. *cap.* 1. vellent omnibus, qui in infidelitatem inciderant, remissionem concedere, ad eorum filios priuilegium extendunt in his verbis: *Quod & de filiis eorum decernimus obseruandum, qui post admissum scelus nati esse produntur.* Ergo cùm nullam mentionem fecerint de filiis, qui ante delictum parentum nati essent, supponunt prædicti Patres illius Concilij, tales filios remissione non indigere, eo quòd nullas pœnas incurrerint. 5

Quartò probatur, quia *in c. Non imputantur, & in cap. iam itaque primum, quæst.* 4. (quæ sunt Augustini) probat Augustinus, quod delictum parentis non possit obesse filiis ante delictum genitis, quia filij iam in se ipsis sunt, & non in parente; quæ ratio solùm comprehendit filios natos, & non nascituros. 6

Quintò probatur ex ratione decidendi Textus *in l. Quisquis, C. ad l. Iul. maiest.* vbi redditur ratio puniendi filios propter delictum parentis; quia quodammodò sunt participes criminis parentis, & sunt eiusdem parentis audaciæ successores: at hæc ratio verificari non potest, nisi quatenus filij ab infecto parente originem trahunt; ergo solùm comprehendi possunt filij concepti post delictum, & non ante: quod est conforme ad id, quod docebat Augustinus *locis suprà cit.* 7

Sextò probatur; quia priuilegium nobilitatis parenti concessum non extenditur ad filios ante priuilegij concessionem natos, sed solùm ad filios nascituros: ergo idem à pari, quin à fortiori dici debebit in casu nostro. Consequentia patet, quia si filiis natis non communicatur priuilegium, & fauor Principis parenti concessus, multò minùs communicari debet pœna, qua idem parens punitur; cùm in pœnis facienda sit restrictio: in fauoribus autem ampliatio. Antecedens probatur, quia sic cauetur *in l. vlt. C. de decurionib. lib.* 10. *ibi:* [Suæque posteritati, quam postquam meruerit dignitatem, vel actum gesserit, ediderit, anterioribus filiis in conditione pristina remansuris.] Idemque cauetur *in l. si decurio, eod. tit. & libro, & in l. filij, vers. Senatores* 1. *ff. ad municipal.* vbi expressè decernitur, filios, & nepotes Senatorum gaudere priuilegio, & dignitate parentum, si sint nati, vel concepti post adeptam dignitatem, non autem si ante. Et notant cum Gloss. *ibi,* Bart. *in l.* 2. §. *in filiis, ff. de decurionib.* Couarr. *lib.* 2. *var. cap.* 8. *num.* 5. *vers.* 3. & alij multi, quos citat, & sequitur Tiraquell. *tract. de nobilit. cap.* 15. *num.* 9. *& in cit. tract. de iur. Primogen. quæst.* 31. *num.* 28. 8

Septimò probatur, quia *in §. sed etsi, Inst. de ingenuis* dicitur: [Si mater libera concepit, deinde facta ancilla pariat, placuit eum, qui nascitur, liberum nasci, quia iam proli conceptæ erat acquisitum ius libertatis, quod non potest auferri per subsequentem matris calamitatem.] Ergo cùm etiam ante delictum parentum sit acquisitum ius proli, vt posset consequi officia, dignitates, & alia similia, non poterit tale ius illi auferri per sequentem patris calamitatem. Idem etiam colligitur *ex l. filiam, de Senatoribus,* ibi: Nam quæsita dignitas laboris propter casum patris auferenda non est. Et *ex l. Generali, ff. de rit. nupt.* ibi: [Dignitas filiis quæsita

propter

propter crimen patris non est auferenda,] *ex cap. non imputantur* 1. *q.*4. ibi : [Non imputantur filiis peccata parentum, quæ post eorum nativitatem a parentibus committuntur.]

Confirmatur, quia filij ante parentum dignitatem concepti non gaudent honoribus parentum, *l. si decurio, C. de decurionib. lib.* 10. Ergo multò minùs erunt puniendi propter delicta parentum post conceptionem filiorum commissa.

Confirmant secundò, quia *in l.* 2. *C. de libertis, & eorum liber.* dicitur, quod liberti reduci possint in pristinam servitutem ob ingratitudinem, & reduci possint etiam ipsorum filij : quod intelligit Textus de filiis natis post ingratitudinem. [Siquidem, inquit, illis delicta parentum non nocent, quos iam natos esse constiterit dum libertate potirentur.

Confirmatur tertiò, quia *ex l. emancipatum*, §. 1. *ff. de Senatorib.* deducitur, quod filius non privetur privilegiis Senatoris filio concessis, si tempore conceptionis pater esset Senator, quamuis postea parens propter delictum amoveretur à dignitate Senatoris; & ratio est eadem, quam dicebam, quia scilicet, cùm iam filio esset acquisitum ius ad huiusmodi privilegia, non est illis privandus propter delictum parentis sequens : ergo pari ratione cùm iam similiter filio concepto ante delictum parentum acquisitum sit ius ad officia, dignitates, & alia similia, non debet propter delictum parentum sequens tali iure privari.

Obiectiones.

10 Obiicies : *in c. Quicumque, §. Haretici, c. statutum, de har. in 6. c. vergentis, de her. & in l. Quisquis, §. filij, C. ad l. Iul. maiest.* cùm pœnæ imponuntur filiis hæreticorum, & reorum læsæ maiestatis humanæ, absolutè, & indistinctè pronunciantur filij : at sub nomine filiorum absolutè, & indistinctè pronunciatorum veniunt filij, tam post delictum, quàm ante delictum nati (cùm vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debeamus, & cùm sermo indistinctè prolatus, indistinctè intelligendus sit, ex Textu *in l.* 1. §. *generaliter, ff. de legat. prastand. in l. de pretio, ff. de publician. in rem. act. & in l.* 3. *ff. de offic. Præsid.*) Ergo.

Respondetur : Distinguo minorem, si non sit ratio in contrarium, concedo : si sit ratio in contrarium, vt est in casu nostro, ex dictis, nego : vel alio modo distinguo minorem (sub nomine scilicet filiorum absolutè, & indistinctè pronunciatorum veniunt filij, iam post delictum, quàm ante delictum nati) impropriè, & materialiter, concedo : propriè, & formaliter (quod solùm in pœnis, & in odiosis, vtpotè restringendis, attendi debet) nego.

Instabis : In multis iuribus, vt in citatis, & aliis, vniversaliter, absolutè, indistinctè, & indefinitè dicitur, quod hæreticorum filij puniendi sint pœnis iure statutis : at quando Canones & Leges indefinitè regulam tradunt, perinde est ac si vniversaliter aliquid præciperent, vel prohiberent. Gloss. *in c. vt circa, verb. aliorum, de elect. in* 6. Franch. *ibid. n.* 4. Decian. *n.* 4. & alij Canonistæ, & Covarruu. *lib.* 1. *var. c.* 13. *n.* 8. Et ratio est, quia lex fertur in omnes, & Legislator legem ferendo censetur eam velle ferre in omnes; ergo cùm in iuribus citatis indefinitè imponantur pœnæ filiis hæreticorum, eæ intelligendæ sunt de omnibus filiis, etiam scilicet ante parentum delicta iam natis.

Respondetur iuxta ea, quæ suprà dicebam, pœnas statutas in iuribus contra filios hæreticorum intelligendas esse de iis filiis, qui sunt propriè, & formaliter filij hæreticorum; at filij ante hæresim paternam nati solùm sunt materialiter filij hæreticorum.

Respondetur secundò, etiam iuxta ea quæ suprà dicebam, iura indistinctè loquentia regulariter intelligenda esse vniversaliter : at id non est verum, quando iura indefinitè loquentia limitantur per alia iura, sicuti est in casu nostro, quia de facto pœnæ indefinitè impositæ filiis hæreticorum sunt iam limitatæ per alia iura suprà relata, cùm alia iura suprà relata solùm intelligenda sint de filiis formaliter hæreticorum, vti dicebam.

Obiicies secundò : *in l. Senatoris filium, ff. de Senatoribus*, dicitur filius Senatoris, sive illum pater in dignitate senatoria susceperit, sive ante : & *in c. Inter cateras, de rescript.* dicitur filius Sacerdotis, etiamsi susceptus fuerit ante patris sacerdotium : ergo similiter dici poterit filius hæretici, etiamsi susceptus fuerit ante patris hæresim, vt proinde comprehensus sit sub statuto puniente filios hæreticorum. 11

Respondetur : Transeat antecedens; at nego consequentiam; & disparitas est, quia ibi sumus in favoribus, qui debent ampliari : in casu autem nostro sumus in pœnis, & odiis, quæ debent restringi. Vel distinguo antecedens (filius scilicet natus ante parentis dignitatem senatoriam, dicitur filius Senatoris, & filius natus ante parentis sacerdotium, dicitur filius Sacerdotis) impropriè, & materialiter (quod in favoribus, vtpote ampliandis, locum habere potest) concedo : propriè, & formaliter (quod solùm in pœnis, & odiis, vtpote restringendis, locum habere debet, propter rationes, quas suprà afferebam pro firmanda nostra sententia,) nego.

Obiicies tertiò : *In c. filij, de har. in* 6. Filij parentum decedentium è vita, & consolationem ab hæreticis petentium, non admittuntur ad probandum, parentes in amentia fuisse, si priùs ipsorum parentes de hæresi diffamati fuerint : ergo etiam filij nati ante delictum paternum, pœnas incurrunt; cùm Textus ibi non distinguat, an nati sint ante delictum, vel post delictum parentis. 12

Respondetur : Nego consequentiam, & ad probationem Responsio patet ex dictis.

Obiicies quartò : *In cap. statutum, eod. tit. in* 6. ceduntur infames hæreticorum filij, quorum parentes tales esse, vel tales decessisse probatum fuerit : ergo etiam filij nati ante delictum paternum pœnas incurrunt : consequentia probatur, quia si non comprehenderentur ibi in tali casu filij nati ante delictum parentis, deberet Textus ad filios puniendos requirere, non solùm parentem notoriè hæreticum decessisse, sed etiam hæresim ante filiorum nativitatem commisisse : quod tamen posterius Textus non requirit, sed solùm requirit prius, parentem scilicet notoriè hæreticum decessisse. 13

Respondetur : Nego etiam consequentiam; & ad probationem (quod scilicet Textus non requirat illud posterius) respondeo distinguendo : non requirit implicitè (ob rationes scilicet suprà adductas pro firmanda nostra sententia) nego; non requirit explicitè (illud scilicet omittendo, tanquam quid explicatu non necessarium, ob easdem rationes iam *suprà* dictas) concedo.

Instabis : *In cap. statutum* 2. *vers. hoc sanè, de har. in* 6. dicitur : Hoc sanè de filiis, & nepotibus hæreticorum, credentium, & aliorum huiusmodi, qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur, intelligendum esse videtur.] At hoc non potest intelligi de filiis conceptis postea (cùm parentes post mortem non possint filios generare. Ergo intelligitur de filiis conceptis antea.

Respondetur : Nego consequentiam, quia solùm in eo capite statuitur, quod pœna ibi statuta non comprehendat filios hæreticorum, si parentes decedant reconciliati Ecclesiæ; comprehendat verò prædictos filios, si prædicti parentes non fuerint reconciliati Ecclesiæ: quapropter cùm possent tempore mortis hæretici parentis superesse filij, ideò statuitur, quod tales filij, etiam concepti post delictum parentis, non afficiantur pœnis in iure statutis, patre reconciliato Ecclesiæ; afficiantur tamen illo non reconciliato.

Obiicies quintò : In Constitutione Federici, quæ incipit *commissi*, *vers. nec quidem*, apud Peñam inter literas Apostolicas (quæ à variis Pontificibus, & præcipuè ab Innocentio IV. *in sua octava Constitutione in ordine nona*, est confirmata; & docent Peña 2. *p. director. comment.* 15. *ad c. literas, de præsumptionib. vers. hoc addi-* 14

derum, Rojas *sing.* 12. *n.* 5. Simanch. *de cathol. inst. tit.* 29. *n.* 46. Farinac. *q.* 191. *n.* 37. & Sanchez *lib.* 2. *mor. cap.* 27. *n.* 30.) Filij reuelantes Inquisitoribus hæresim parentis, eique non consentientes, excusantur à pœnis: ergo etiam hi qui nati ante delictum paternum pœnas incurrunt. Consequentia probatur; quia ad hanc reuelationem faciendam necessariò supponuntur filij nati. Ergo etiam & supponuntur nati ante delictum, vt sic delictum parentis possint dissimulare: quia filij non reuelantes, sed parentis hæresim dissimulantes, hanc pœnam contrahunt; neque ibi excipiuntur, an nati fuerint ante delictum, vel post delictum.

Respondetur: Nego consequentiam, & ad probationem respondeo similiter negando consequentiam: non enim excipiuntur, an nati fuerint ante delictum, vel post delictum, sed id omittitur, vt quid explicatu non necessarium, sicuti *suprà* dicebam.

Instabis: Innocentius IV. *in dicta sua octaua Constitutione* vult, quod propter delictum parentum non reddantur inhabiles ad officia, & beneficia filij, qui delictum parentum reuelarunt: at hoc non potest intelligi, nisi de filiis natis ante delictum paternum: Ergo.

Respondetur: Nego minorem, quia rectè intelligi potest de filiis conceptis post hæresim parentum, siquidem grandiores effecti poterunt illam agnoscere, & Inquisitoribus denunciare.

15 Obiicies sextò: Ratio, quare pœna infamiæ, priuationis beneficiorum, officiorum, &c. imponatur filiis, est in supplicium parentis (qui filiorum mala grauiùs, quàm propria, sentire consueuit) vt sic scilicet punitus à delicto magis auertatur. Gloss. *in Extrauag. vnic. Ioannis XXII.* §. *filij eius, de pœnis*, Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *præsumpt.* 3. *n.* 8. Castro *lib.* 1. *c.* 7. *de potestate legis pœnalis, coroll.* 1. & alij, quos refert Sanchez *lib.* 2. *moral. c.* 27. *n.* 8. Sed hæc ratio procedit etiam in filiis natis ante delictum (cùm parens vtrosque æquè diligat, & illorum mala sentiat.) Ergo.

Respondetur: distinguo maiorem. (Ratio scilicet, quare pœna infamiæ, &c. imponatur filiis, est in supplicium parentis.) Ratio non principalis, concedo. Ratio principalis, nego: cùm ratio principalis sit, iuxta Text. *in cit. l. Quisquis*, §. *filij*, *ff. ad l. Iul. maiest.* ne filij mores parentis imitentur. ibi: [In quibus paterni, hoc est hæreditarij criminis exempla metuuntur.] Qui timor in filiis ante delictum conceptis, vtpote conceptis ex sanguine puro, & non infecto per delictum parentis, non videtur, saltem æquè principaliter, locum habere.

16 Instabis: Quod præcipuè attendi solet in pœnis imponendis, est delinquentis punitio: Ergo dicendum est, quod parentis punitio sit ratio principalis.

Respondetur: distinguo antecedens: In imponendis pœnis primariis, quæ imponuntur ipsi delinquenti, concedo; In imponendis pœnis secundariis, quæ imponuntur filiis delinquentis, nego.

17 Reinstabis: Esto ratio principalis sit timor, ne filij mores parentis imitentur, & propterea filij ne ad hanc imitationem procedant, pœnis afficiantur, adhuc in filiis ante delictum natis id locum habet: ergo recurrit difficultas. Consequentia probatur, quia timor hic procedit ex naturali amore, quem filij habent erga parentem, quo amore ad eius imitationem trahuntur: sed hic naturalis amor locum habet in filiis, etiamsi ante parentis delictum fuerint nati: Ergo.

Respondetur: distinguo antecedens (quoad ly *adhuc in filiis* ante delictum natis locum habet) æquè principaliter, nego; non æquè principaliter, concedo: & ad probationem respondeo similiter, quod timor hic procedit quidem ex naturali amore, quem filij habent erga parentem; non tamen primariò, & principaliter, sed secundariò, & minùs principaliter, cùm primariò, & principaliter procedat, iuxta *citatam l. quisquis*, ex eo quod filij descendant non ex sanguine infecto per delictum parentis.

18 Vrgebis: punitio delicti parentis est saltem vna ex rationibus filios puniendi; sed quando lex pluribus rationibus in sua dispositione mouetur, eius dispositio non cessat obligare, esto in aliquo casu cesset aliqua ratio ex illis pluribus, quibus lex prædicta mouetur: ergo neque in præsenti cessat dispositio pœnarum in filios, eo quòd ante parentis delictum nati sint, etiamsi timor parentis delicti imitationis cesset, præcipuè cùm hæc ratio dici non possit cessare, sed ad summum non ita efficaciter procedere in filiis natis ante delictum, sicuti procedit in filiis natis post delictum.

Respondetur: distinguo maiorem (punitio scilicet delicti parentis est saltem vna ex rationibus filios puniendi) est saltem vna magis principalis, seu primaria, nego; est saltem vna minùs principalis, seu secundaria, concedo: similiter distinguo minorem (sed quando scilicet lex pluribus rationibus in sua dispositione mouetur, eius dispositio non cessat obligare, esto, &c.) si illæ plures rationes sint æquè principales, & primariæ, concedo: si vna sit magis principalis, seu primaria, altera verò minùs principalis, seu secundaria, subdistinguo: si cesset ratio minùs principalis, seu secundaria, concedo minorem: si cesset ratio magis principalis, seu primaria (vt est in casu nostro de filiis ante delictum natis, & sic per consequentiam à puro sanguine, & non infecto per delictum parentis procedentibus) nego minorem. 19

Obiicies septimò: ergo idem dicendum esset de filiis committentium crimen læsæ maiestatis humanæ, quod scilicet & hi etiam filij pœnas non incurrant, si nati fuerint ante delictum parentis ob easdem rationes, quæ suprà dicebantur. 20

Respondetur: transeat totum (*quod infrà dubitatione* 178. clariùs apparebit, & concedunt complures ex Aduersariis ipsis) non solùm de iure communi, sed etiam de iure regio Castellæ, *ob leg.* 6. *ad finem, tit.* 17. *part.* 2. (quæ loquitur in omnibus rebus, vnde refellitur Gregorius Lopez, quatenus ibi ait, quod Textus loquatur de pœna exilij, non autem de pœna infamiæ, & incapacitatis successionis, cùm reuera loquatur de omnibus pœnis, sicuti dicebam, & rectè notauit Molina *lib.* 4. *de primog. cap.* 11. *num.* 56.) *&* *ob l. finalem, tit.* 32. *part.* 7. *&* *ob l.* 3. *tit.* 9. *lib.* 4. *ordin.* quæ hodie est lex tertia, *tit.* 8. *lib.* 9. quæ satis clarè filios solùm natos post delictum paternum in pœnis ob crimen læsæ maiestatis humanæ comprehendunt.

Neque obstat *l.* 2. *tit.* 2. *part.* 6. vbi Gregorius Lopez, ex signo vniuersali, quo prædicta lex vtitur ait, omnes filios, tam natos, quàm nascituros, comprehendi, quia illa verba intelligi debent iuxta citatam *l.* 6. *tit.* 27. *part.* vt scilicet comprehendant omnes filios, siue legitimos, siue illegitimos, siue existentes sub patria potestate, siue non existentes, sed emancipatos: dummodò tamen nati sint post delictum parentis, vti *suprà* dicebam.

Obiicies octauò: *In cap. vergentis, de hæretic.* affertur ratio, cur isti puniantur filij propter delictum parentum (quia scilicet secundùm iudicium diuinum filij propter parentes puniuntur, ad hoc vt sic homines magis deterreantur à delictis committendis) & ex alio capite interdum à Deo puniuntur propter delictum parentum filij (etiam geniti ante tale delictum) ergo. 21

Respondetur: concedo priorem, & posteriorem partem antecedentis; at nego consequentiam; quia ratio, quæ ibi affertur, est solùm ad probandum, iustè puniri filios propter delictum parentum, non tamen exinde vult legislator inferre, velle se filios (etiam ante delictum parentum conceptos) punire similiter, sicut interdum facit Deus, quia Deus, cùm sit Dominus absolutus, potest plus punire, quàm Reipublicæ Princeps, quin & potest filios quoscumque propter delictum parentum etiam vita priuare, quod non potest Reipublicæ Princeps. Vt omittam, quod si id inferre vellet Legislator, sequeretur quod propter delictum parentum filios ante delictum parentum conceptos, non puniret

inter

12 interdum, vt facit Deus, sed semper in omni casu, cùm sic legem constituerit.

Obiicies nonò, praxis est, quod pœnæ impositæ filiis hæreticorum extendantur etiam ad filios conceptos ante delictum parentum, vti testatur Peña *part.3. director. comment.* 163. & Rojas *de hæretic. part.2. num.* 356. sed praxis, seu consuetudo, est optima legis interpres, *l. de interpretatione, ff. de legib.* Ergo.

Respondetur: Nego maiorem, quia contrarium docent Doctores nostræ opinionis: vnde præter alios Rodriguez *tom. 1. summa, cap.* 130. *n.* 5. testatur, quod sæpe sæpiùs in supremorum Principum Tribunalibus à iudicibus lata sententia sit iuxta nostram opinionem.

COROLLARIA.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum filij non incurrunt pœnas statutas contra ipsos, quamuis geniti sint post delictum parentum, si paternam hæresim reuelauerint Inquisitoribus.*

2 *Neque contrahunt prædictas pœnas, quando ipsorum parens non fuit condemnatus tanquam hæreticus, sed solùm de hæresi suspectus.*

3 *Neque quando ipsorum parens rediit ad fidem, & fuit Ecclesiæ reconciliatus.*

4 *Neque quando ipsorum parens est de locis, & in locis hæreticorum.*

5 *Iura punientia filios propter hæresim, vel aliquod aliud delictum parentum, intelligenda sunt de iis filiis, qui propriè, & formaliter sunt filij hæreticorum, vel aliorum delinquentium, & non de iis, qui sunt filij talium personarum solùm impropriè, & materialiter; quia sumus in odiosis, &c.*

6 *Hæreticorum filij, vel aliorum delinquentium ante parentum delictum conceptorum, quod non sint formaliter, sed solùm materialiter filij hæreticorum, vel aliorum delinquentium, patet ex Iuribus.*

7 *Senatoris filius vt quis dicatur, spectandum est tempus conceptionis, itavt si quis fuerit conceptus eo tempore, quo ipsius pater erat Senator, dicatur filius Senatoris; secùs si conceptus fuerit alio tempore.*

8 *Filius genitus ante delictum parentis, non dicitur propriè, & formaliter filius delinquentis, sed impropriè, & materialiter, scilicet filius hominis, qui postea delictum commisit.*

9 *Filij geniti priusquam ipsorum Pater ascenderet ad Ordinem Sacerdotalem, dicuntur filij Sacerdotis impropriè, & materialiter; non autem propriè, & formaliter. Neque est eadem ratio, quia nos loquimur in pœnalibus, & Textus vocantes supradictos filios Sacerdotis, loquuntur tantùm ad excludendos eos à beneficiis obtinendis in Ecclesiis, vbi sunt eorum Patres prouisi.*

1 EX dictis habetur primò, quod pœnas statutas contra filios hæreticorum non contrahant filij (quamuis essent geniti post delictum parentum) si paternam hæresim reuelauerint Inquisitoribus: quod & patet etiam *ex c. vt Inquisitionis, de hær. in 6. & ex Constitutione Frederici Imperatoris* (quæ incipit *Commissi*) apud Peñam inter literas Apostolicas, & probatur à Tabiena *verb. hæreticus, n.6.* ab Armilla *verb. hæresis, n.5.* ab Afflicto *in constitutionib. Regni de hæreticis, rubr. a. n. 51.* à Simancha *de Cathol. inst. tit. 29. n. 46. & seqq.* à Castro *lib. 2. de iust. hær. pun. c. 26.* à Peña *in direct. Inquisit. p. 2. c. 1 a. comm. 15. & p. 3. comm.* 164 à Ioanne Rojas *sing. 12. n. 5.* à Sanchez *lib. 2. mor. c. 27. n. 30.* & ab aliis passim.

Habetur secundò, quod prædictas pœnas neque contrahant filij, quando ipsorum parens non fuit condemnatus tanquam hæreticus, sed solùm tanquam de hæresi suspectus. Repertor. Inquisit. *verb. item in ipsos filios,* Zanchinus *tract. de hæret. c. 28. num. 3.* Decianus *in tractat. crim. lib. 5. cap. 51. numero* 802. & alij communiter. 2

Habetur tertiò, quod prædictas pœnas neque contrahant filij, quando ipsorum parens rediit ad fidem, & fuit Ecclesiæ reconciliatus. Ostiensis *in summa, rubrica de hæret. §. deprehendatur, n. 3.* Nauarrus *consil. 23. de hæretic. n. 4.* (subdens id esse verum, quamuis in articulo mortis redierit ad fidem,) Azor *in summa, Rubrica de hær. num. 5.* & alij complures *ex dicto cap. statutum, de hæret. in 6.* 3

Habetur quartò, quod prædictas pœnas neque contrahant filij, quando ipsorum parens est de locis, & in locis hæreticorum. Henriquez *lib. 4. c. 5. n. 4.* Emmanuel *Sà verb. hæresis, n. 4.* & alij quos sequitur Sanchez *lib. 2. moral. c. 17. num. 28.* 4

Habetur quintò, quod quando iura puniunt filios propter hæresim, vel aliquod aliud delictum parentum, intelligenda sint de iis filiis, qui propriè, & formaliter sunt filij hæreticorum, vel aliorum delinquentium, & non etiam de iis filiis, qui sunt filij talium personarum solùm impropriè, & materialiter: Ratio, quia sicuti suprà dicebam, ista iura, cùm sint quammaximè rigida, debent (quatenus commodè fieri poterit) strictè intelligi, itavt de prædictis filiis propriè, & formaliter solùm intelligantur: sic Doctores, quos in principio dubitationis citabam, & videri præcipuè poterit Rolandus *volum. 3. consilio 74. n. 6.* 5

Quod verò filij hæreticorum, vel aliorum delinquentium, ante parentum delictum concepti, non sint formaliter, sed solùm materialiter filij hæreticorum, vel aliorum delinquentium, patet *ex l. emancipatum, ff. de Senatoribus*, vbi dicitur, quod ad hoc, vt quis dicatur filius Senatoris, sit spectandum tempus conceptionis; itavt si quis fuerit conceptus eo tempore, quo ipsius pater erat Senator, dicatur filius Senatoris; si verò post tempus, quo pater à Senatoris dignitate fuit amotus, non dicatur filius Senatoris: Ergo similiter ad hoc, vt quis dicatur formaliter, & propriè filius hominis hæretici, vel delinquentis, est spectandum tempus conceptionis, ita vt si fuerit conceptus tempore quo ipsius pater erat hæreticus, vel delinquens, sit formaliter, & propriè filius hominis hæretici, vel delinquentis; si verò fuerit conceptus priusquam fieret hæreticus, vel delinquens, dicatur solùm materialiter, & impropriè filius hæretici, vel delinquentis, scilicet hominis, qui post conceptionem filij incidit in hæresim, vel in aliquod aliud delictum. Patet secundò *ex l. Ex facto, ff. ad Trebellian.* vbi dicitur, quod filius genitus ante delictum parentis, non dicatur propriè, & formaliter filius delinquentis, sed impropriè, & materialiter, scilicet filius hominis, qui postea delictum commisit. Vide Doctores, quos in citato principio dubitationis citabam; & videri præcipuè poterit Bartolus *in l. Senator, C. de dignit. lib. 12. num. 1.* qui in terminis nostræ distinctionis ait, quod filij concepti priusquam ipsorum pater esset Senator, non dicantur propriè, & formaliter, sed solùm impropriè, & materialiter filij Senatoris: Ergo similiter filij concepti priusquam ipsorum pater esset hæreticus, non dicentur propriè, & formaliter, sed solùm impropriè, & materialiter filij hæreticorum. 6 7 8

Non obstat, quod *in cap. inter cæteras, de rescript.* Filij geniti priusquam ipsorum pater ascenderet ad Ordinem Sacerdotalem, dicantur filij Sacerdotis (quales etiam dicuntur *in cap. ad extirpanda, de filiis Presbyter.*) ergo similiter filij geniti priusquam ipsorum pater commiserit delictum hæresis, dicuntur filij hæreticorum. 9

Respondetur enim, quod *in dicto cap. inter cæteras,*

prædicti filij dicantur filij Sacerdotis impropriè, & materialiter, non autem propriè, & formaliter, propter rationes iam dictas; illud verò, quod habetur *in dicto cap. ad extirpandas*, neque est contra nos; quia ibi non agitur de pœna aliqua inferenda filiis Sacerdotis (in quo casu pœna esset strictè interpretanda) sed solùm disponitur, ne beneficia in Ecclesia patri collata conferantur filiis, itaut filij successione quadam viderentur eadem beneficia habere; sed in casu nostro (cùm agatur de pœnis grauissimis in iure statoria contra filios hæreticorum, & aliorum delinquentium) prædicta iura, tanquam nimis rigida, & exorbitantia, strictè explicari debebunt, vti suprà dicebam. Vt omittam, quod *in eodem cap. ad extirpandas*, mentio fiat de filiis genitis ante, & post Sacerdotium patris; fit enim ibi prohibitio, quod beneficia nec genitis ante, nec genitis pòst filiis conferantur, propter rationem iam dictam: Quapropter si Textus non fecisset expressam mentionem de filiis genitis ante Sacerdotium patris, ex vi illius Textus filij concepti ante Sacerdotium patris non videbantur in ista prohibitione includi; sicque vt in eadem prohibitione includerentur, expresè Textus mentionem fecit de filiis etiam genitis ante Sacerdotium patris, & sic retorquetur potiùs argumentum contra Aduersarios.

⚜⚜⚜⚜:⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜

DVBITATIO CLXXVII.

Quasnam pœnas incurrant filij committentium crimen læsæ maiestatis humanæ?

SVMMARIVM.

1 *Filij comittentium crimen læsæ maiestatis humanæ, non solùm primò priuantur hæreditate, & successione parentum, sed etiam successione aliorum Consanguineorum, quin & extraneorum.*

2 *Filij reorum læsæ maiestatis plus puniuntur, quàm filij hæreticorum: Mitiùs enim in puniendis delictis procedit Ecclesia, quàm Respublica sæcularis, cùm filij hæreticorum secundùm probabiliorem sententiam non priuentur successione ex testamento, vel abintestato Ascendentibus, Consanguineis, & Extraneis Catholicis.*

3 *Filius patris rei læsæ maiestatis humanæ, si tempore, quo crimen pater commisit, hæreditas matris, vel auiæ sit filio delata, etiamsi illius possessionem nondum apprehenderit, non est ea priuandus; quia habet ad illam ius quæsitum.*

4 *Filiæ fœminæ non priuantur legitima in bonis maternis; sed illam in illis bonis consequuntur, non secus ac si pater delictum non commisisset.*

5 *Quarta pars bonorum olim erat legitima, quapropter si alicubi est maior, ea fœminæ non priuantur, sicut v.g. in Regno Castellæ.*

6 *Filiæ fœminæ etiam de bonis parentis condemnati dotari debent.*

7 *Filiæ fœminæ successione solùm Parentis condemnati priuantur, eo quòd bona illius sunt addicta fisco; non autem priuantur etiam successione aliorum Consanguineorum, vel Extraneorum.*

8 *Filij Reorum læsæ maiestatis humanæ (& idem dic de filiis reorum læsæ maiestatis diuinæ) licèt priuentur successione, non tamen priuantur donatione inter viuos.*

9 *Ratio, quæ exprimitur in* l. quisquis, Cod. ad leg. Iuliam maiest. *quamuis militet in donatione inter viuos ac in successione, non tamen hinc sequitur, vt dispositio supradicta legis ad donationem extendi debeat; quia cùm sit lex summè pœnalis, & odiosa, non debet ex identitate rationis extendi de casu ad casum.*

10 *Filij prædictorum Reorum, quod non gaudeant donationibus prædictis, non potest argui ex verbis Textus citati (videlicet sint perpetuò pauperes, & egenies) quia cùm hoc non constet clarè, & sit sub dubio, non debemus in dubio quoad materiam pœnalem verba legis extendere.*

11 *Filij reorum læsæ maiestatis licèt non priuentur donatione inter viuos; priuantur tamen donatione causa mortis, cùm hæc sapiat naturam vltimæ voluntatis.*

12 *Filij Reorum læsæ maiestatis humanæ secundò concurrunt in pœnam infamiæ, quam non incurrunt filij hæreticorum.*

13 *Infamia prædicta pœna vt in casu nostro locum habeat, requiritur delictum ita esse notorium, vt nulla tergiuersatione celari possit, quin ex probabili sententia aliorum sit notorium per sententiam iudicis.*

14 *Filij Reorum læsæ maiestatis humanæ non possunt ad sacros Ordines, nec ad Ecclesiasticas dignitates promoueri. non præcisè ex lege ciuili, sed ex lege Ecclesiastica, quæ cuilibet homini infami imponit irregularitatem.*

15 *Filiæ fœminæ excusantur ab hac pœna infamiæ, quia in iure quoad hanc pœnam non exprimuntur.*

16 *Sub hac pœna infamiæ plures aliæ comprehenduntur.*

1 RESPONDETVR (vnde & patebit, quod in puniendis delictis mitiùs procedat Ecclesia, quàm Respublica sæcularis) prima est, quod tales filij non solùm priuantur successione parentum, sed etiam successione aliorum consanguineorum, quin & extraneorum etiam, ex Textu *in l. quisquis, §. filij quod, Cod. ad leg. Iul. maiest.* ibi: [filij eius, quibus vitam Imperatoria specialiter lenitate concedimus (paterno enim deberent perire supplicio, in quibus paterni, hoc est, hæreditarij criminis exempla metuuntur) à paterna, vel auita omnium etiam proximorum hæreditate, ac successione habeantur alieni, & ex testamentis extraneorum nihil capiant; sint perpetuò egentes, & pauperes.] Ex verbis cuius Textus satis constat, quod tales filij plus puniantur, quàm filij hæreticorum; quod & notarunt Menoch. *consil. 175.* 2 *num. 2. lib. 3.* Decianus *tract. crim. lib. 7. c. 31. n. 2.* Antonius Gomez *de delict. c. 2. n. 13.* Farinacius *de crim. læsæ maiest. q. 116 n. 75.* & alij, quos sequitur Sanchez *lib. 2. c. 20. n. 13.* cùm filij hæreticorum secundùm probabiliorem sententiam, quam suprà suo loco dicebam, non priuentur succedere ex testamento, vel abintestato ascendentibus, consanguineis, & extraneis Catholicis.

3 Aduerte tamen, quod si tempore, quo pater crimen commisit, hæreditas matris, vel auiæ sit filio delata, etiamsi illius possessionem nondum apprehenderit) non sit illa ille propter crimen paternum priuandus; quia habet ad illam ius quæsitum: At filius propter crimen parentis iure quæsito non priuatur. Grammatic. *decis. 6. n. 13.* & alij complures, quos citat, & sequitur Farinac. *de crim. læs. maiest. q. 116. num. 110.* ex Textu *in l. 2. ff. de interd. & releg.* Ergo.

4 Aduerte secundò, quod filiæ fœminæ non priuentur legitima in bonis maternis, sed illam in illis bonis consequantur, non secus, ac si pater delictum non commisisset. Peregrin. *de Iur. fisc. lib. 5. tit. 9. num. 8.* Decianus *tract. crim. lib. 7. c. 41. n. 13.* Gomez *tom. 3. var. c. 1. num. 23.* & alij complures, quos refert, & sequitur Farinac. *q. 116. num. 94.* & habetur expresè *in cit. l. quisquis, §. ad filias, Cod. ad leg. Iul. maiest.* & redditur ibi ratio huius specialis fauoris; quia filiæ propter sexus infirmita

infirmitatem minùs astutæ creduntur, quàm masculi.

5 Dixi, quod *filiæ fœminæ non priuentur legitima in bonis maternis, sed illam in illis bonis consequantur*; quia licèt *in d. l. quisquis*, solùm quarta bonorum maternorum pars filiabus concedatur, illud est, quia sola illa quarta pars de iure communi erat legitima; quapropter, si alicubi legitima sit maior, legitima maior eis debetur, itavt in Regno Castellæ, verbi gratia (vbi deducta quinta parte bonorum, omnes aliæ quatuor partes sunt filiorum legitimæ) omnes hæ partes filiæ à matre debeantur, non secus ac si parens crimen læsæ maiestatis non commiserit, sicuti supra dicebam, & notarunt Gregor. Lopez *l. 5. tit. 2. part. 7. glos. penultim.* Molina *de Iust. & Iur. tom. 5. disput. 658. n. 13.* & alij, quos sequitur Sanchez *lib. 1. moral. c. 19. n. 10.*

6 His adde, quod filiæ fœminæ etiam ex bonis parentis condemnati dotari debeant: sic Doctores, quos citat, & sequitur Farinac. *part. 1. tit. de delict. & pœn. q. 24. num. 47.*

7 Adde secundò, quod successione solùm parentis condemnati priuentur, eo quòd bona illius sint addicta Fisco, non autem priuentur etiam successione aliorum consanguineorum, vel extraneorum. Molin. & Sanchez *in locis suprà citatis*, Clar. *in pract. § læs. maiest. num. 10. vers. hæ autem pœnæ*. Decianus *tract. crim. lib. 7. c. 41. n. 12.* Gigas *de crim. læs. maiest. q. 41.* & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *q. 116. n. 96.* Ratio, quia Textus *in d. l. quisquis*, distinguit inter filios, & filias; & ait, filios hac successione priuari: ergo cùm nihil disponat de filiabus, comprehendi filiæ non debent; cum sub nomine filiorum in odiosis, & pœnis, vtpote restringendis, filiæ venire non debeant.

8 Aduerte tertiò, quod filij committentium crimen læsæ maiestatis humanæ (idemque dico de filiis committentium crimen læsæ maiestatis diuinæ) licèt priuentur successione, sicuti suprà dicebam, non tamen priuentur donatione inter viuos (quidquid in contrarium dixerint quidam, quos sequitur Gigas *de crim. læs. maiest. tit. 3. rubr. de pœnis*, quas filij incurrunt, *q. 2. circa finem*) quia *d. l. quisquis*, nihil loquitur de donatione, sed solùm de successione: At successio, siue testati, siue intestati, nihil commune habet cum donatione, ex Textu *in l. verba contraxerunt, ff. de verb. signific.* Ergo ex incapacitate succedendi ex testamento, vel ab intestato non rectè infertur incapacitas acquirendi ex donatione, *l. inter stipulantem, § sacram, ff. de verb. obligat.*

9 Obiicies ex Aduersariis: ratio, quæ exprimitur *in dicta l. quisquis*, æquè militat in donatione, ac in successione (cùm excludantur filij à successione matris, & aliorum, ad hoc vt sint perpetuò pauperes, & egentes: ita quod mors sit illis solatium, & vita supplicium) quæ ratio omninò frustratoria redderetur, si prædicti filij restarent capaces recipiendi quidquam ex donatione: ergo.

Respondetur, quod quamuis militet eadem ratio in donatione inter viuos, ac in successione, non tamen hinc sequitur, vt dispositio supradictæ legis ad donationem extendi debeat; quia cùm sit lex summè pœnalis, & odiosa, non debet ex identitate rationis extendi de casu successionis ad casum donationis.

10 Instabis: in præsenti non tam ex identitate rationis, quàm ex dispositione ipsius legis comprehenditur donatio, illis verbis: *sint perpetuò pauperes, & egentes, &c.* quibus Legislator videtur velle, filios sic delinquentis in perpetua existere paupertate: ergo.

Respondetur: nego antecedens, & consequentiam; quia cùm hoc non constet clarè, sed sit sub dubio, non debemus in dubio quoad materiam pœnalem verba legis extendere, sed potiùs illa iuxta superiorem dispositionem limitare, itavt faciant hunc sensum: Tales filij sint perpetuò pauperes, & egentes respectu successionis: quod quamuis ex priuatione successionis satis colligebatur, ad clariorem tamen declarationem addita sunt illa prædicta verba. Peregrin. *de iur. fisc. lib. 3. tit. 9. n. 11.* Farinacius *q. 116. n. 112.* Molina & Sanchez *in locis suprà citatis.*

Dixi quod tales filij non priuentur donatione inter viuos, vt implicitè insinuarem, quod priuentur donatione causa mortis; cùm hæc sapiat naturam vltimæ voluntatis, & æquiualeat successioni ex testamento, *l. finali, C. de donat. caus. mort. & § 1. Instit. de donat.* & tradunt communiter DD. quos citat & sequitur Decian. *lib. 7. c. 41. n. 22.* Gigas *de crim. læs. maiest. lib. 3. rubr. de pœnis*, quas incurrunt filij, *q. 3.* & Farinacius *citata quæst. 116. num. 114.* 11

Secunda pœna (quam prædicti filij incurrunt, & in quo filios hæreticorum excedunt) est infamia, ex Textu *in d. l. Quisquis, § filij vero, C. ad l. Iul. maiest.* ibi: [Infamia eos paterna semper comitetur, ad nullos prorsus honores, ad nulla Sacramenta perueniant:] Et tradunt cum Glossa ibi communiter, tam iuris ciuilis, quàm iuris canonici Doctores. 12

Aduerte tamen, quod vt in casu nostro prædicta infamiæ pœna locum habeat, requiratur, delictum ita esse notorium, vt nulla tergiuersatione celari possit, quin vt ex probabili sententia aliorum sit notorium per sententiam iudicis, ita vt donec sententia iudicis non accesserit, non videatur delictum ad hanc pœnam aliis à delinquente imponendam satis esse probatum. 13

Ex his sequitur, quod prædicti filij non possint ad sacros Ordines, nec ad Ecclesiasticas dignitates promoueri; quia licèt lex ciuilis non possit imponere pœnam irregularitatis, tamen quia hæc imposita est à lege Ecclesiastica cuilibet homini infami, sequitur quod hac de causa & eam contrahant filij, de quibus loquebamur. Peregrinus *de iur. fisc. lib. 3. tit. 9. n. 1.* Gigas *de crim. læsæ maiest. lib. 3. rubr. de pœn.* quas filij incurrunt, *q. 5. n. 6.* Decianus *tract. crim. lib. 7. c. 41. n. 30.* Antonius Gomez *tom. 3. var. c. 2. n. 13.* & alij communiter, quos citat, & sequitur Farinacius *q. 116. n. 83.* 14

Aduerte secundò, quod ab hac pœna infamiæ excusentur filiæ fœminæ; quia *in supradicta l. Quisquis*, quoad hanc pœnam non exprimuntur, sed exprimuntur solùm filij mares; & ex alio capite, sicuti suprà dicebam, in pœnis, & odiis, vtpote restringendis, nomine filiorum non veniunt filiæ fœminæ. Sic DD. *in locis suprà cit.* præcipuè Decian. *n. 15.* Gigas *q. 14.* & Farinac. *n. 97.* 15

Aduerte tertiò, quod sub hac pœna infamiæ plures aliæ pœnæ comprehendantur, cùm plura infamibus commoda, & beneficia denegentur. 16

✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠

DVBITATIO CLXXVIIII.

Quinam nomine filiorum in pœnis statutis à *l. Quisquis*, comprehendantur.

SVMMARIVM.

1 *Filiorum nomine in pœnis statutis à* leg. Quisquis, Cod. ad leg. Iul. maiest. *comprehenduntur filij post delictum emancipati: secus si emancipati fuerint multo tempore priusquam fuerit commissum delictum.*

2 *Item comprehenduntur secundò filij naturales, & spurij, si certò constet ipsorum parentem delinquentem fuisse, ne plus honoris, & prærogatiua detur luxuriæ, quàm castitati.*

3 *Item comprehenduntur tertiò filij nati post delictum parentis, non tamen nati priùs, etsi contrarium non sit improbabile.*

4 *Clerici quartò tamen non comprehenduntur, quia ratione dignitatis videntur exempti: tum quia satis probabile est, quod à Clerico crimen læsæ maiestatis committi non possit.*

5 *Nepotes quintò neque comprehenduntur, quia in dicta lege solùm fit mentio de filiis, & nomine filiorum in odiosis non veniunt nepotes, &c. contra nonnullos contrarium sentientes.*

6 *Filij mares neque comprehenduntur in dictis pœnis, si non pater, sed sola mater crimen læsæ maiestatis commiserit, quia in dicta lege nihil statuitur de filiis, si non pater, sed sola mater hoc crimen patrauerit.*

7 *Pœna statuta* in l. Quisquis, *contra filios committentes crimen læsæ maiestatis humanæ, ex consuetudine secundùm Boërium, & Gigantem, & alios sunt abrogatæ.*

8 *Pœnæ supradictæ casu quo ad filios committentis crimen læsæ maiestatis humanæ extendantur, crimen debet esse contra Imperatorem, vel Regem, vel eius lateri adsistentem; quia* l. Quisquis, cit. *solùm loquitur de crimine læsæ maiestatis humanæ commissæ aduersùs Imperatorem, Consiliarios, & Senatores illius, eosque qui ei militant.*

1 RESPONDETVR: Comprehenduntur filij post delictum emancipati, quia præsumuntur emancipati in fraudem: quapropter secus dicendum erit, si emancipati fuerint multo tempore priusquam fuerit commissum delictum. Gigas *de crim. laes. maiest. rubr. de pœn.* quas filij incurrunt, *q.6.* Baiard. *ad Clarum, §.laes.maiest.num.*20 & alij, quos citat, & sequitur Farinacius *q.115.n.84* & colligitur ex Textu *in l.Quisquis, §.emancipationes, Cod.ad l.Iul. maiest.* & ex Gloss.*ibi, in verbo non valeas.*

2 Secundò, comprehenduntur filij naturales, & spurij (si certò constet, ipsorum parentem delinquentem fuisse) ne plus honoris, & prærogatiuæ detur luxuriæ, quàm castitati, sicut *alibi suprà* dicebam, & tradunt Clarus *Practic.§.laes.maiest.n.11.* Gigas *loc. suprà cit. q.7.* Decianus *tract.crim.lib.7.c.41.n.5.* & alij, quos sequitur Farinacius *cit.q.116.n.86.*

3 Tertiò comprehenduntur filij nati post delictum parentis, non tamen nati priùs, etsi contrarium non sit improbabile, sicut patet ex iis, quæ dicebam *dubit.176.* & tradunt Diaz *regul.165. in 2.limit.vers.2. sublimita,* Clar.*pract.§.laes.maiest.n.12.vers.fuit etiam,* & alij, quos citat, & sequitur Farinacius *vbi supra, n.92.*

4 Quartò tamen non comprehenduntur Clerici; quia ratione dignitatis videntur exempti, tum quia satis probabile est, quod à Clerico in Principem sæcularem, cum ei subiectus non sit, crimen læsæ maiestatis committi non possit (vti tradunt complures, quos citat, & sequitur Farinacius *q.112.n.231.* Ergo multò minùs committi poterit prædictum crimen ab aliis in præiudicium filij Clerici non delinquentis. Videri poterunt Boërius *tract.de seditione.q.6.n.3.& n.23.circa fin.* Gigas *de crimine laes.maiest.lib.3.rubr.de pœn.*quas incurrunt filij, *q.9.* Videri etiam poterunt quæ nos dicebamus *tract. de immunit.& iurisdict.Eccles.c.1.& c.16.*

5 Quintò, neque comprehenduntur nepotes; quia *in cit.l.Quisquis,* solùm fit mentio de filiis: at sub nomine filiorum in materia odiosa, vtpote restringenda, non veniunt nepotes.

Confirmatur, quia vt pœnæ in crimine hæresis descenderent ad nepotes via masculina, necessarium fuit eos exprimi: ergo cùm in præsenti non exprimantur nisi filij, solùm filij comprehendentur. Ita DD. quos sequitur Decian.*tract.crim.lib.7.c.41.n.7.*

Quamuis contrarium sentiant Peregrinus *de iur.fisc. lib.3.tit.9.num.5.* Clarus *pract.§. laesæ maiestatis, num.13. vers.Praeterea quaero,* Ant. Gomez *de delict. tom.3.cap.2. num.15.* Farinacius *q.116.n.99* & alij (vt fatear communiter Doctores, quatenus filios committentium crimen læsæ maiestatis humanæ æquiparant cum filiis hæreticorum, vt proinde (sicut pœnæ hæreticorum extenduntur ad filios, & nepotes descendentes via masculina, & ad solos filios descendentes via fœminina) idem similiter & de his filiis dicendum arbitrentur.

At quod dixi, videtur tamen mihi probabilius ob rationes dictas, præsertim cùm ipsi grauis, & sine vrgenti fundamento loquantur.

Sextò, neque comprehenduntur in his pœnis etiam filij mares, si non pater, sed sola mater crimen læsæ maiestatis commiserit; quia nihil *in dicta lege Quisquis,* statuitur de filiis, si mater hoc crimen perpetrauerit; & meritò, cùm id raro contingat: & casu quo contigerit, non videtur propter illud timendum, quod filiæ, & filij audaciam maternam imitari sint ausuri. Salycetus *in dicta lege Quisquis, n.9.* Albericus *num.4. vers.Quaerit glossa,* Odofred *n.4. vers. Sed quaero,* & alij Iuristæ *ibid.* Gigas *de crim.laes.maiest.lib.3. rubr. de pœn.* quas filij incurrunt, *q.17.n.1.& seq.* & Decianus *tract. crim.lib.2.c.51.n.14.* Quamuis alij plures, quos citat, & sequitur Farinac *q.116. n.98.* contrarium non improbabiliter sentiant. 6

Aduerte tamen, quod Boërius *tract.de seditione, q.6. post n.11.& 23.* Soccin.*cons.271.n.4.lib.2.* Gigas *de crim. laes.maiest.lib.3.rubr. de pœn.* quas filij incurrunt, *q.23. n.3.* Alciat.*cons.467.n.6.* Clar. *Practic.§. laesae maiestatis, n.15.versic.Vnum tamen,* & alij (quos citat, & sequitur Farinacius *q.116.n.144.*) putent pœnas prædictas contentas *in d.l. Quisquis,* contra filios committentis crimen læsæ maiestatis humanæ consuetudine derogatas esse, ita vt in iudicando ab hac consuetudine recedendum non sit. 7

Aduerte secundò, quod casu quo supradictæ pœnæ ad filios committentis crimen læsæ maiestatis humanæ extendantur, crimen debeat esse contra Imperatorem, vel Regem, vel eius lateri adsistentem. Sic DD. communiter, quos citat, & sequitur Farinac. *loc. suprà cit. n.116.* ex Text.*in l.cor.ff.ad l. Iul.maiest.* vbi expressè decidit, quod bona damnatorum ex hoc crimine fisco applicentur, si damnati non habeant filios, secus si filios habeant: quæ decisio contraria est dispositioni Textus *in l.Quisquis, in l.1.C. de bon. quæ liberis, & in l.4. ff. de interdict.* vt proinde dicendum sit, has leges loqui de crimine læsæ maiestatis humanæ commisso contra Principem, & Text.*in l.eorum,* loqui in aliis casibus læsæ maiestatis humanæ, expressis *in l.1.& 2.& 5.ad leg.Iul. maiest.* vt benè aduertunt DD. quos sequitur Clar.*pract. §.laesae maiestatis, n.15.vers.vnum tamen.* 8

Confirmatur, quia *l. Quisquis,* solùm loquitur de crimine læsæ maiestatis humanæ commisso aduersùs Imperatorem, Consiliarios, & Senatores illius, eosque qui ei militant: at lex, præsertim pœnalis, extendi non debet ad alias personas, præter ibidem comprehensas: ergo neque extendi debet ad crimen læsæ maiestatis humanæ commissum aduersùs Rempublicam, vel Principem Imperatore inferiorem, etiamsi superiorem non recognoscat; sic Doctores, quos sequitur Fachin. *lib.9. controuers.cap.32.*

PETITIO I.

An filij committentium crimen læsæ maiestatis humanæ contra Principes sæculares priuentur beneficiis ante parentum delictum acquisitis?

SVMMARIVM.

1 *Filij committentium crimen læsæ maiestatis humanæ contra Principes sæculares, non priuantur beneficiis ante parentum delictum acquisitis: quia nullo iure*

iure habetur, quod ij in tali casu dicta pœna afficiantur.

2 *Lex imperialis licèt declaret infames filios eorum, qui commiserunt crimen læsæ maiestatis humanæ, non propterea ij priuantur beneficiis ante parentum delictum acquisitis; quia talis lex, vtpote ciuilis, non obligat Clericos, & ideo non potest eos priuare beneficiis, & reddere eos inhabiles ad alia in posterum obtinenda.*

3 *Secùs autem dic, si crimen læsæ maiestatis humanæ fuerit commissum in Romanum Pontificem, vel in Cardinalem: quia tunc filij, & nepotes committentium tale crimen priuantur beneficiis etiam ante parentum delictum acquisitis, & inhabilitantur ad alia in posterum obtinenda.*

4 *Filij committentium crimen læsæ maiestatis humanæ etiam in Principes temporales, si tempore delicti paterni nondum erant Clerici, redduntur inhabiles ad beneficia in posterum consequenda.*

5 *Lex ciuilis punire non potest delinquentium filios pœna spirituali, hoc est inhabilitate ad beneficia consequenda directè, & primò per se, secùs indirectè, & consequenter.*

6 *Infamis is qui efficitur de iure ciuili, de iure canonico est irregularis.*

1 RESpondetur negatiuè: Ananias *in cap. Vergentis, de hær. n.12.* Cardinalis, & alij Canonistæ *ibid.* Repertorium Inquisit. *verb. filij, vers. Nota quod si filius*, & alij communiter DD. quos sequitur Gigas *tr. de crim. læs. maiest. lib.3. tit.1. de pœnis*, quas incurrunt filij, *q.9.*

Probatur, quia nullo iure habetur, quod isti filij in tali casu hac pœna afficiantur: ergo sine Textu expresso dicta pœna afficiendi non erunt.

2 Non obstat si dicas, *in l. Quisquis, §. filij verò, C. ad l. Iul. maiest.* isti filij efficiuntur infames: ergo propter infamiam in hoc ipso priuantur beneficiis ante parentum delictum acquisitis.

Respondetur enim: Nego consequentiam, quia talis lex, cùm sit ciuilis, non obligat Clericos, atque adeò non obligat istos filios, qui (cùm beneficium non conferatur, nisi Clericis) iam erant actu Clerici, non enim lex ciuilis potest, præsertim in pœnis obligare Clericos, & propter hanc eandem rationem etiam isti filij non redduntur inhabiles ad alia in posterum beneficia consequenda, quia ista inhabilitas oritur ex infamia *in d. l. Quisquis*, iure statuta, quæ infamia non afficit dictos filios, tanquam iam actu Clericos; sicque isti filij non redduntur inhabiles ad alia in posterum beneficia consequenda, sicuti suprà dicebam.

3 Aduerte tamen, quod si crimen læsæ maiestatis humanæ fuerit commissum in Rom. Pont. vel in Cardinalem, tunc filij, & nepotes committentium tale crimen priuentur beneficiis, etiam ante parentum delictum acquisitis: & præterea sunt etiam inhabiles ad alia in posterum beneficia consequenda, *c. felicis, §. quod si quis, de pœn. in 6.* Et præter alios notauit Torrecremata *in c. si quis 6. q.1. a.7.* propter contrariam scilicet rationem, quam dicebam.

4 Aduerte secundò, quod filij committentium crimen læsæ maiestatis humanæ, etiam in Principes temporales, si tempore delicti paterni nondum erant Clerici, redduntur inhabiles ad beneficia in posterum consequenda: sic DD. quos sequitur Dec. *in tract. crim. lib.6. cap.41. num.11.* quia dicti filij sunt infames, *l. Quisquis, §. filij verò, C. ad l. Iul. maiest.* Ergo sunt inhabiles ad beneficia in posterum consequenda. Consequentia probatur, quia notatis, & infamibus portæ dignitatum patere non debent, *ex l. vnic. C. de infamib. lib. 10. & l.2. C. de dignitatib. lib.12. cap. Inter delictos, de excessib. Prælator. & c. infames, 6. quæst. 1.* vbi dignitas accipitur pro quolibet beneficio. Canonistæ communiter *in cap. Querelam, de iureiur.* & Abb. *in cap. super eo, de elect. num.2. & seqq.* Couarr. *lib.3. var. cap.3. num.3.* & Lambert. *de iurepatron. p.1. lib.2. quæst.6. art.19. n.3.*

Non obstat, si dicas: lex ciuilis non potest punire delinquentium filios pœna spirituali, v.g. excommunicatione, suspensione, vel interdicto, &c. Ergo neque inhabilitate ad beneficia consequenda. 5

Respondetur enim: concedo antecedens, at distinguo consequens: non potest punire inhabilitate ad beneficia consequenda, directè, & primò per se, concedo: indirectè, & consequenter (quatenus scilicet Lex ciuilis potest aliquem propter delictum infamia afficere) nego; quia hoc ipso, quod quis etiam iure ciuili est infamis, habetur ex iure canonico, quod sit irregularis, *cit. c. Infames.* Et propterea regulariter infames secundùm Leges ciuiles, sunt etiam infames secundùm canones, seu Leges canonicas, *c. omnes verò 7. quæst. 1.* Et docent Felin. *in c. Testimonium, de testibus, num.16.* Armilla *verb. Infamia,* Maiolus *de irregularit. lib.3. cap.1. num.3.* Suarez *tom.5. disp.48. sect.1. num.4. & 9.* Azor. *tom.1. lib.6. cap.7. quæst.3.* & Auila *de censur. p.7. disp.4. dub.5. concl.1.* 6

PETITIO II.

An pœnæ latæ in constitutione Federici Imperatoris contra crimen læsæ maiestatis humanæ vel diuinæ (quæ postea restrictæ sunt modo, quo dicebam *Dubitatione 174. per caput statutum 2. de hæreticis in 6.* restrictæ sint in vtroque crimine læsæ maiestatis, tam scilicet humanæ, quàm diuinæ.

SVMMARIVM.

1 *Pœna lata in constitutione Federici Imperatoris contra crimen læsæ maiestatis humanæ, vel diuinæ restricta sunt in vtroque crimine læsæ maiestatis, humanæ scilicet & diuinæ vsque ad secundum gradum lineæ paternæ, & primum lineæ maternæ,* in cap. statutum 2. de hæreticis, in 6.

2 *Crimen læsæ maiestatis diuinæ cùm pertineat ad forum Ecclesiasticum, potest ius canonicum pœnas à Principe sæculari statutas contra dictum crimen restringere, & limitare.*

3 *Ius canonicum* in cap. statutum 2. de hæreticis in *6. sicut restrinxit pœnas statutas contra filios committentium crimen læsæ maiestatis diuinæ, ita restrinxit pœnas latas contra filios committentium crimen læsæ maiestatis humanæ; quia si de quo magis, ergo etiam de quo minùs.*

RESpondetur affirmatiuè, ita vt (quamuis in Constitutione Federici Imperatoris omnes filij committentium crimen læsæ maiestatis humanæ, vel diuinæ afficiantur infamia, & reddantur inhabiles ad omnia officia publica, & dignitates, & sub nomine filiorum comprehendantur omnes descendentes) tales tamen pœnæ sint restrictæ modo, quo dicebam per *c. statutum 2. de hær. in 6.* in vtroque crimine læsæ maiestatis (tam scilicet humanæ, quàm diuinæ) vsque ad secundum gradum lineæ paternæ, & primum lineæ maternæ. 1

Et quidem) quatenus spectat ad crimen læsæ maiestatis diuinæ) nulla est difficultas; quia cùm tale crimen pertineat ad forum Ecclesiasticum, poterit ius canonicum pœnas à Principe sæculari contra dictum crimen statutas restringere, & limitare, modo quocumque voluerit. 2

Quatenus verò spectat ad crimen læsæ maiestatis humanæ: probatur, quia quamuis *in dict. cap. statutum,* non fiat mentio de filiis committentium crimen læsæ maiestatis humanæ) debet tamen ibi facta ad pœnas statutas restrictio habere locum etiam in crimine læsæ 3

maiestatis

maiestatis humanæ; quia (cùm crimen læsæ maiestatis diuinæ sit grauius, quàm crimen læsæ maiestatis humanæ; hoc ipso, quod ius canonicum restrinxit pœnas statutas contra crimen læsæ maiestatis diuinæ, restrinxit etiam (quantum est ex se) pœnas statutas contra crimen læsæ maiestatis humanæ, sicuti rectè præter alios obseruauit Gomez *tom.3.var. c.2.n.35.*

PETITIO III.

An filij, si ipsorum parentes committant crimen læsæ maiestatis humanæ, vel diuinæ, nobilitate priuentur.

SVMMARIVM.

1 *Filij non priuantur nobilitate, si ipsorum parentes committant crimen læsa maiestatis humana, vel diuina, quia nullo iure id habetur, nec Leges pœnales extendi, sed potiùs restringi debent.*

2 *Filij hanc nobilitatem habent non à parentibus, qui talia delicta commiserunt, sed ab antiquis eorum prædecessoribus.*

3 *Naturalia, & iura sanguinis sunt immutabilia.*

4 *Filij ob delicta parentum amittunt quidem bona paterna; non tamen amittunt ea, quæ non à patre, sed à genere, à ciuitate, vel rerum natura acceperunt.*

5 *Filius potest retinere emphyteusim, quæ ex genere est, & repudiare hæreditatem patris.*

6 *Filius non potest à patre priuari regno, cùm illud non à patre, sed à genere habeat.*

7 *Princeps è contra quando priuilegium nobilitatis concedit alicui, qui postea vnum ex prædictis delictis committit, absque dubio nobilitatem amittit, quia cùm huiusmodi nobilitas non sit naturalis, sed tantùm ex priuilegio, statim ac vnum ex dictis delictis committit, illam amittit.*

8 *Nobilitatis prædicta priuatio extenditur non solùm ad filios, & nepotes illius, sed etiam omnes ex illo descendentes.*

9 *Filius si priuilegium nobilitatis, vel alterius honoris à Principe propter benemerita propria, non autem parentis obtinuerit, illud propter sequens delictum parentis non amittit, quia independenter à parente obtinuit.*

10 *Filius si priuilegium nobilitatis, vel alterius honoris à Principe obtinuerit post delictum parentis, & hoc parentis delictum tacuerit siue ex ignorantia, siue ex malitia, siue ex simplicitate, priuilegium vim non habet; quia quotiescumque conceditur alicui priuilegium, fauor, vel gratia, non habetur ratio de culpa vel simplicitate eius, cui conceditur.*

11 *Filij propter delictum parentis vel sunt infames, vel sunt minùs habiles ad priuilegia consequenda.*

12 *Literæ sunt subreptitiæ, quotiescumque impetratur à Principe gratia, suppressa veritate, vel expressa falsitate, quæ tacita, vel expressa, non fuisset concessa.*

1 REspondetur negatiuè: sic DD. communiter, quos sequitur Tiraq. *de nobilit.c.35. n.4.* & Simanch. *de Cathol.instit.tit.29.n.18.*

Probatur, quia nullo iure habetur, quod filij in hoc casu nobilitate priuentur; nec leges pœnales extendi, sed potiùs restringi debent: Ergo.

2 Confirmatur, quia filij hanc nobilitatem habent, non à parentibus, qui talia delicta commiserunt, sed ab antiquis eorum prædecessoribus: Ergo propter delicta parentum filij non debent nobilitate iam acquisita priuari.

Confirmatur secundò, quia *in §. sed naturalia, Instit.de iur.nat.& in Reg. iura sanguinis, ff.de Reg.iur.* dicitur, quod naturalia, & iura sanguinis sunt immutabilia: ergo cùm nobilitas sanguinis numeretur inter naturalia, & iura sanguinis, ob delictum aliorum amitti non debet. 3

Confirmatur tertiò, quia *in l. Eum qui 3.ff. de interdict.& relegat.* dicitur, eum qui ciuitatem amisit, nihil aliud iuris adimere liberis, nisi quod ab ipso peruenturum esset ad eos, si intestatus in ciuitate moreretur (id est, hæreditas eius, & libertas, & si quid aliud in hoc genere repetiri potest.) Quæ verò non à patre, sed à genere, à ciuitate, à rerum natura tribuerentur, ea manere eis incolumia, sicque & fratres fratribus fore legitimos hæredes, & agnatorum tutelas, & hæreditates habituros; non enim hæc patrem, sed Maiores eius ei dedisse.] Quæ verba apertè significant, filios ob delicta parentum amittere quidem bona paterna, non tamen amittere ea, quæ non à patre, sed à genere, à ciuitate, vel rerum natura acceperunt: ergo cùm filij nobilitatem non à parente, qui prædicta delicta commisit, sed à suis antiquis prædecessoribus acceperint, illam non amittent propter delictum paternum. 4

Confirmatur quartò, quia argumento *prædictæ legis Eum qui 3.* Tiraquellus *loc. suprà cit. num. 4.* ex Baldo *in authent si quas ruinas, col.2. & seqq. Cod.de sacrosanct. Eccles.* ait, filium posse retinere Emphyteusim, quæ ex genere est, & repudiare hæreditatem patris: & Abbas *in princ.Digestorum, §. Discipuli, col.2.* inquit, non posse filium à patre regno priuari, cùm illud filius non à patre, sed à genere habeat. 5 6

Aduerte tamen, quod è contra, quando Princeps priuilegium nobilitatis concedit alicui, qui postea vnum ex prædictis delictis committit, absque dubio nobilitatem amittat; quia cùm è contra huiusmodi nobilitas non sit naturalis, sed tantùm ex priuilegio, statim ac vnum ex dictis delictis commiserit, illam amittit: nam propter huiusmodi delicta omnibus officiis, dignitatibus, priuilegiis, & fauoribus facto ipso priuatur. Decius *cons.318.* Otalora *de nobilit.p.4.c.9.n.2. & seqq.* Ioannes Lupus *de regno Nauarr.p.5.§.6,* Simanchas *loc.suprà cit.* & alij, quos sequitur Menoch. *vol.9 cons.805.n.8.* 7

Aduerte secundò, quod prædicta priuatio nobilitatis extendatur non solùm ad filios, & nepotes illius, sed etiam ad omnes ex illo descendentes: sic Doctores quos citat, & sequitur Tiraquell. *de nobilitate, cap.35. num.4.* 8

Aduerte tertiò, quod si filius priuilegium nobilitatis, vel alterius honoris à Principe propter benemerita propria, non autem parentis obtinuerit, illud propter sequens delictum parentis non amittat; quia cùm dictum priuilegium propter propria benemerita à Principe obtinuerit, independenter à parente obtinuit. Otalora *citato cap. 9. num.9.* & alij, quos sequitur Menoch. *vbi suprà, & cons.808.n.25.* 9

Aduerte quartò, quod si filius priuilegium nobilitatis, vel alterius honoris à Principe obtinuerit post delictum parentis, & hoc delictum parentis tacuerit, siue ex ignorantia, siue ex malitia, siue ex simplicitate, priuilegium vim non habeat, quia quotiescumque conceditur alicui priuilegium, fauor, vel gratia, non habetur ratio de culpa, vel simplicitate eius, cui conceditur gratia, sed de intentione concedentis, à qua desumit gratia totam vim suam, *cap. super literis, de rescriptis.* Quandoquidem, si Princeps cognouisset delictum parentis, filio tale priuilegium non concessisset: ergo tale priuilegium, cùm deficiat intentio concedentis, vigorem non habebit. 10

Confirmatur, quia propter delictum parentis filij vel sunt infames, vel sunt minùs habiles ad priuilegia consequenda: ergo si in rescripto Principis ab hac infamia, vel inhabilitate non liberantur, priuilegium à Principe ipsis concessum non valebit, cùm in rescripto non exprimatur, quod deberet exprimi, & cùm si fuisset expressum, Princeps priuilegium non concessisset.

Confirmatur

Confirmatur secundò; quia (sicuti ex communi docent Franch. *in cap. si ee tempore, de rescript. in 6. num. 4.* Felin. *in cap. Super litteris, n. 6. de rescript. & in cap. ad audientiam 2. n. 22. eod. tit.* & Tiraquellus *tract. Cessant. caus. in princ. num. 16.*) quotiescumque impetrantur à Principe litteræ, suppressa veritate, vel expressa falsitate, qua tacita, vel expressa, literæ non fuissent concessæ, literæ sunt subreptitiæ (ita vt licèt ignorantia liberet quidem impetrantem à culpa, non tamen liberet literas à vitio subreptionis. (Ergo gratiæ, & priuilegia vi talium literarum concessa vim non habent.

PETITIO IV.

Cur in delictis enormibus filij puniantur propter delictum parentis?

SVMMARIVM.

1 *Filij puniuntur propter delictum parentis in delictis enormibus, quia sunt quid parentis, & sic is punitur iure sua: tum quia vt sic in bonum commune intelligant omnes, quàm grauia sint quædam delicta; tum quia vt sic in bonum commune deterreantur omnes ab huiusmodi enormibus delictis committendis.*

2 *Amor parentum in filios talis, ac tantus est, vt maiorem dolorem percipiant ex pœna filiorum, quàm ex propria; idque probatur auctoritate Legum, & etiam SS. Patrum.*

3 *Filij parentum, qui de Republica benemeriti sunt, diuitiis, honoribus, dignitatibus, aliisque priuilegiis decorantur.*

4 *Deus Optimus Maximus propter delicta parentum punit filios etiam pœna mortis: consequenter Princeps Republicæ propter delicta parentum poterit etiam punire filios saltem pœna graduum, dignitatum, bonorum, & beneficiorum.*

5 *Filij quod parentum mores imitaturi sint, rationabiliter timetur.*

5 *Filij regulariter esse solent tales quales fuerunt eorum parentes; quia sicut ad bonam, vel malam complexionem futuram filiorum quamplurimùm valet, qualemnam complexionem habuerint parentes tempore conceptionis eorum; sic ad bonos, vel malos mores futuros filiorum, quamplurimùm etiam valebit qualesnam mores habuerint parentes tempore conceptionis eorumdem: Plerumque enim filij parentum virtutes, & vitia imitantur.*

1 Respondetur ex communi sententia Doctorum, quia filij sunt quid parentis, & sic parens punitur in re sua: tum quia vt sic in bonum commune intelligunt omnes, quàm gravia sint quædam delicta; tum quia vt sic etiam in bonum commune deterreantur omnes ab hujusmodi enormibus delictis committendis. Glossa *in Extravagant. 22. verbo Quomodolibet in pœnis*, Abbas *in cap. Vergentis, de hæreticis, num. 3.* Couartuuias *lib. 2. cap. 8. num. 220.* & Menochius *con-*
2 *silia 99. num. 220. volumine 1.* Nam amor parentum in filios talis, & tantus est, vt maiorem dolorem percipiant ex pœna filiorum, quàm ex propria, sicuti patet *ex leg. Isti quidem, ff. de eo quod met. caus.* Quapropter Ostiensis *in dicto cap. Vergentis*, ait, quod parens magis terretur videns, posse affligi filios suos, quàm ipsummet, sicut etiam adnotauit Rota *in vna Conchen. ann. 1598. vers. hæreticorum*, & Sanctus Chrysostomus *in Genesi, cap. 9.* in illa verba, Maledictus Canaam filius, inquit: Parentes ex malis filiorum non minorem pœnam, & cruciatum habent, quàm ipsimet filij, adeò quod sæpè parentes orant, vt filiorum pœnas ipsi potiùs patiantur, & grauiùs ferunt videre filios supplicio affici, quàm si ipsi afficerentur: & S. Ambrosius *ibidem* asserit: Qua ratione cùm Cham peccauerit, non ipsum, sed filium eius seruituti addixit: fortasse ideo, quia plus afficitur iniuria filij sui, & vehementiùs contristatur, sui peccati damnationem à filio persolutam, qui non tam suo, quàm patris merito puniretur.] Et S. Gregorius *lib. 15. moral. cap. 51.* scribit [per ultiror pater in filiis, vt patet acriùs vt tur.] Neque obstat, quod filij sint innocentes, quia cùm id fiat (sicuti dicebam) in bonum commune, bono communi cedere debet bonum priuatum, etiamsi attingeat incommodum personæ priuatæ.

Confirmatur, quia filij parentum, qui de Republica benemeriti sunt, diuitiis, honoribus, dignitatibus, aliisque priuilegiis decorantur, ita vt filij participes fiant honoris, gloriæ, famæ, & prosperitatis parentum: ergo sic è contra. 3

Confirmatur secundò, quia Deus Optimus Maximus propter delicta parentum punit filios, etiam pœna mortis: (quandoquidem *Genesis 19* propter delicta parentum igne consumpti fuerunt filij Sodomæ: & *Regum 2. cap. 12.* propter delictum parentis filius Dauidis decessit è vita, & *num. 17.* propter delicta parentum terra deglutiuit filios cum Dathan, & Abiron: & *Exod. 20.* Deus dicit: [Ego sum Dominus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem Patrum in filios in tertiam, & quartam generationem eorum, qui oderunt me.] Ergo & Princeps Reipublicæ propter delicta parentum poterit etiam punire filios, saltem pœna graduum, dignitatum, bonorum, & beneficiorum. 4

Confirmatur tertiò, quia rationabiliter timetur, quod filij parentum mores imitaturi sint, vti patet *ex l. quisquis, §. filii, Cod. ad leg. Iul. maiest.* (quatenus ibi dicitur: Paterno enim deberent perire supplicio, in quibus paterni, scilicet hæreditarij, criminis exempla metuuntur (*& ex l. quod si nolit, §. qui mancipia, ff. de ædil. edict.* (quatenus ibi statuitur, quod debeat is, qui seruum vendit, exprimere ex qua natione, scilicet ex quibus parentibus, vt explicat ibi Glossa *verb. Nationem*, natus sit:) & *ex cap. si gens Anglorum, dist. 56. iuncta glossa ibidem, verbo non infamata* (quatenus ait, quod filij soleant regulariter esse tales, quales fuerunt ipsorum parentes,) & ratio est, quia sicut ad bonam, vel malam complexionem futuram filiorum quamplurimùm valet, qualemnam complexionem habuerint parentes tempore conceptionis filiorum, sic ad bonos, vel malos mores futuros filiorum, quamplurimùm etiam valebit, qualesnam mores habuerint parentes tempore conceptionis eorumdem filiorum. Bald. *in l. Gallus, §. quidam rectè, ff. de liber. & posth. num. 2.* (quatenus ait: *Vitium, quod est in radice naturali, transit ad Posteros.* Cuman. *in l. si quis cum totum, ff. de expect. rel indic. num. 4.* (quatenus inquit: Ea quæ procedunt à radice iam vitiata, sequuntur eius naturam. Faber *Inst. de nupt. rubr. 2.* quatenus asserit: [vt plurimùm non solùm labes sanguinis, sed etiam morum ad Posteros traducitur.] Fulgos. *consil. 159. num. 1.* quatenus scribit [cum pater qui est radix, sit corruptus, non potest bonus filius à corrupta radice descendere.] Et fauet Textus *in l. quod si nolit, §. qui mancipia, ff. de ædil. edict.* quatenus ibi dicitur: plerumque filij parentum virtutes, & vitia imitantur. 5 6

OBIECTIONES.

SVMMARIVM.

1 *Filij quidam non sunt rei peccatorum parentum; sunt tamen rei pœna ex dispositione legum canonicarum, & ciuilium filij concepti ex sanguine infecto parentum, ob delictum à parentibus commissum.*

2 *Parentes post delictum commissum de nouo acquirunt aliquas qualitates, quibus prius infecti, filij postea eorum inficiuntur; quia propter maximam connexionem, & sympathiam animæ cum corpore, ex anima malè infecta inficitur etiam corpus, itavt ordinariè parentes mali transfundant in filios eandem malam procliuitatem, & inclinationem.*

3 *Idque procedit propter dictam maximam connexionem, & sympathiam animæ cum corpore etiam in vitiis, & delictis spiritualibus; redundat enim ex anima in corpus procliuitas, & inclinatio.*

4 *Proles inficitur ex infectione sanguinis vtriusque parentis, in ordine tamen ad eandem prolem infectio patris est efficacior, quam infectio matris; quia semen virile ad generationem prolis concurrit efficaciùs, quàm semen fœmineum, & in omni casu concursus seminis virilis est magis actiuus.*

5 *Peccatum originale cum transfundendum esset in omnes posteros, meritò pactum initum fuit non cum Eua, sed solùm cum Adamo, tanquam cum capite totius posteritatis humanæ: at cùm pœna iure humano non statuantur propter delictum parentum in omnes posteros, sed solùm vsque ad primum, vel secundum, & ex dic capite descendentes participent de vtroque sanguine, iustè legislatores statuerunt, quod filij propter delictum vtriusque parentis punirentur.*

6 *Committentes delictum ex iure sunt puniendi, & vltra non progreditur in delictis, scilicet ordinariis, & communibus; secus in extraordinariis, & enormibus; neque enim puniuntur ipsi filij per se, & in se, sed solùm per accidens, & in parentibus; nulla enim est iniustitia, quod ex priuatione bonorum parentum, filij reddantur pauperes.*

7 *Leges, quibus filij ob delictum parentum puniuntur aliquibus pœnis, sunt iustæ.*

8 *Crimen attentatum, & non secutum, non punitur, quod fallit in crimine læsæ maiestatis propter eius grauitatem.*

1 OBiicies: vitia parentum non sunt quasi peccatum originale, vt in posteros transfundantur: ergo ratio infligendi pœnas filiis propter delicta parentum non est, quia filij procedunt ex sanguine parentum infecto.

Respondetur: distinguo antecedens, non sunt quasi peccatum originale, in sensu quo filij sint quasi rei peccatorum parentum, concedo: non sunt quasi peccatum originale in sensu quo (sicut ob pactum à Deo initum cum Adamo omnes descendentes ex infecto sanguine Adami, propter peccatum originale incurrunt pœnas ob illius delictum) ita etiam ob dispositionem legum canonicarum, & ciuilium filij concepti ex sanguine infecto parentum ob delictum à parentibus commissum incurrunt pœnas à talibus legibus inflictas, nego.

Instabis: parentes post delictum, quod commiserunt
2 de nouo non acquirunt aliquas qualitates, vel honores quibus ipsi parentes priùs inficiuntur, & quibus postea in filios transfusis, filij etiam postea inficiantur: ergo falsum est, quod filij puniantur, tanquam descendentes ex sanguine parentum infecto.

Respondetur: nego Antecedens, quia propter maximam connexionem, & sympathiam animæ cum corpore, ex anima malè infecta inficitur etiam corpus, itavt ordinariè parentes mali transfundant in filios eandem malam procliuitatem, & inclinationem, quapropter Chassaneus *in Catal. glor. mund. part. 2. consider. 24.* rectè dixit, plerasque esse animi vires, quæ simul cum corpore à parentibus transfundantur in filios; cùm sicut motus corporis penetrat in animam, sic & motus animæ penetret etiam in corpus. Et Tiraquellus *in lib. de nobilitate, cap. 22. num. 293.* ex pluribus Doctoribus probat, multùm valere ad animi affectiones corporis temperamentum.

Reinstabis: si ex sanguine Parentum infecto oriretur 3
procliuitas ad eadem vitia in filiis, id ad summum posset esse quoad vitia corporalia, v.g. gulæ, luxuriæ, &c. non autem quoad superbiam, vel aliquod aliud vitium spirituale, quod nihil commune habet cum carne: Ergo ratio, cur istæ pœnæ inferantur filiis propter delicta parentum, non est quia filij nascuntur ex sanguine infecto parentum.

Respondetur: nego sequelam antecedentis, atque adeò & consequentiam; quia propter dictam maximam connexionem, & sympathiam animæ cum corpore, etiam in vitiis, & delictis spiritualibus redundat ex anima in corpus procliuitas, & inclinatio: quapropter rectè Castro *lib. 2. de iust. hær. punit.* inquit: [qui à parentibus bonis genitus est, naturalem quandam inclinationem ad bonum vtplurimum ab ipsis parentibus suscipit: quoniam ab illis corporis complexionem deducit, quæ si bona est, non parum est ad virtutem adiutorium, & illectamentum.] Macrobius *lib. 5. Satur. c. 11.* ait: Valet ad fingendas, atque animi similitudines formandas vis, & natura seminis. Ouidius *lib. 4. Metamorph.* cecinit,

Et patrum in filios abeunt cum semine mores.

Vrgebis: filij propter delictum patris puniuntur vs- 4
que ad secundum gradum, & propter delictum matris puniuntur solùm vsque ad primum gradum: ergo signum est, quod ratio inferendi has pœnas in filios propter delicta parentum, non sit, quia filij procedunt ex sanguine infecto parentum. Consequentia probatur, quia si hoc esset, filij (cùm quoad ea, quæ attinent ad corpus & sanguinem, plus participent de matre, quàm de patre) plus puniri deberent propter delictum matris, quàm propter delictum patris.

Respondetur: nego consequentiam, & probationem consequentiæ; quia licèt ex infectione sanguinis vtriusque parentis inficiatur proles, in ordine tamen ad eandem prolem infectio patris est efficacior, quàm infectio matris, quia semen virile ad generationem prolis concurrit efficaciùs, quàm semen fœmineum, cum semen virile concurrat tanquam causa efficiens, & tanquam agens principale; semen verò fœmineum concurrat solùm tanquam causa materialis; adeò quod Aristoteles *lib. 2. de generat. animal. cap. 2.* Auicenna *lib. 9. animal. cap. 1.* Galenus *lib. 1. de sanitat. tuend. cap. 1.* & S. Thomas *part. 3. quæst. 31. art. 5. ad 3.* putent semen fœmineum non esse necessarium ad prolis generationem, sed tantùm ad pulchritudinem, & formositatem: at dato, & concesso, quod ad prolis generationem semen fœmineum sit etiam necessarium, & concurrat etiam effectiuè, sicut & semen virile (quemadmodum ex probabiliori sententia docent alii, quos sequitur Caietan 2. 2. *quæst. 154. a. 1.* 2. Abulens. *Paradox. 1. cap. 48.* Ioan. Andr. *lib. 8. Metaphys. quæst. 2.* & Suarez *p. 3. quæst. 32. art. 1. disput. 10. sect. 3.*) concursus tamen seminis fœminei est minùs actiuus, quàm concursus seminis virilis: Ob quam eandem causam, cum in legibus canonicis, & ciuilibus puniuntur filij propter delicta parentum vsque ad certum gradum, intelligi debet talis dispositio, & pœna de sola linea paterna, & non item in linea materna, nisi etiam de linea materna fiat expressa mentio. Ostiens. *in c. vergentis, de hæretic. num. 4.* Decian. *in pract. crimin. lib. 7. cap. 41. n. 14.* & Zanchin. *tract. de hæret. c. 28. num. 9* quia (sicuti dicebam) ad prolis generationem principalis agens est pater; vt propterea filij magis assimilantur patri, quàm matri (sicuti præter alios annotauit Salycetus *in l. quisquis, Cod. ad l. Iul. Maiest. §. filiis, n. 9.*) & propterea etiam filij vtplurimùm sequantur magis mores patris, quàm matris, vt præter alios adnotauit S. Chrysostomus *tom. 2. in cap. 23. Matthæi.*

Reurgebis: si ratio, cur inferantur pœnæ filiis pro- 5
pter delicta parentum, esset infectio sanguinis, sequetur

retur, quod propter solum delictum matris filij nulla afficiendi essent pœna; quandoquidem, si solùm peccasset Eua, posteri nullam culpam, aut pœnam contraxissent propter delictum Euæ.

Respondetur: nego sequelam antecedentis; & ad probationem respondeo, quod (cùm peccatum originale transfundendum esset in omnes posteros (mentiò pactum initum fuit non cum Eua, sed solùm cum Adamo, tanquam cum capite totius posteritatis humanæ: At (cùm pœnæ iure humano non statuantur propter delictum paternum in omnes posteros, sed solùm vsque ad primum, vel secundum gradum, & ex alio capite descendentes participent sanguinem tam de patre, quàm de matre) iustè legislatores statuerunt, quod filij propter delictum vtriusque parentis puniantur; quia tamen consensus patris est efficacior, quàm concursus matris, ideò filij maiori pœna afficiantur propter delictum patris, quàm propter delictum matris.

6 Obijcies secundò: *In l. sancimus, Cod. de pœnis*, statuitur, quod committentes delictum sint puniendi, & vltra non progrediatur: ergo.

Respondetur: in delictis ordinarijs, & communibus, concedo: in delictis extraordinarijs, & enormibus (vt læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ) nego. Vt omittam, quod (quando propter delictum læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ bona parentum confiscantur, & propterea eorum filij egestate premuntur) non puniantur ipsi filij per se, & in se, sed solùm per accidens, & in parentibus; quia (cùm bona sint parentum, & leges decernant, quod committentes crimen læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ suis bonis priuentur) nulla est iniustitia, quod ex ista priuatione bonorum parentum reddantur filij pauperes, & egeni. Vt omittam secundò, quod leges imponant quasdam pœnas filiis hæreticorum, vel aliorum delinquentium, propter bonum commune: at maior ratio habenda est boni communis, quàm incommodi (quod interdum potest pati persona aliqua innocens) vti suprà dicebam in principio petitionis præsentis. Vt omittam tertiò, quod & Deus optimus maximus (in quo non est iniquitas) puniat propter delicta parentum filios innocentes etiam in vita, vti suprà etiam dicebam confirmatione secunda.

7 Ex dictis sequitur, quod leges (vt *l. quisquis, §. filij, Cod. ad leg. Iul. maiest. c. vergentis, de hær. c. 2. §. hær. & c. statutum, de hæret. in 6.*) quibus propter delictum parentum filij puniuntur aliquibus pœnis, sint iustæ, & eas tanquam iustas (quamuis *dictam l. quisquis*, tanquam iniquam improbent, eamque propterea per consuetudinem esse abrogatam, teneant Menoch. *cons. 99. n. 118.* Roland. *vol. 3. cons. 74. n. 20.* Franc. Decius *cons. 8. num. 19.* Ceuall. *q. 693. n. 38.* & Farinac. *q. 24. n. 150.*) approbent Felin. *in d. c. vergentis, n. 3.* Repertor. Inquisit. *verb. filij hær. vers. item quæritur*, Gutticrr. *lib. 2. quæst. canonic. c. 30.* Clarus *in §. finali, q. 86.* Couarruuias *lib. 2. var. c. 8. num. 1. & seqq.* Simanch. *de Cathol. Inst. tit. 29. n. 1. & seqq.* Cran. *de antiq. p. 4. §. Transeo nunc, n. 157.* Rojas *singul. 66.* Menoch. *cons. 99. n. 220. & cons. 826. & lib. 5. de præsumpt. præsumpt. 33.* Gigas *de crim. læs. maiest. lib. 3. tit. de pœn. quas filij incurr. q. 1.* & alij communiter.

Ratio, quia ex dictis tanta est grauitas, & enormitas criminis læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ, vt propterea meritò legislatores statuerint, vt pro huiusmodi crimine puniantur etiam filij.

Quemadmodum, licèt regulariter non puniatur crimen attentatum, effectu non sequuto (sicut præter alios docent Antonius Gabriel *lib. 7. commun. opin. tit. de crim. concl. 1. n. 19.* Menochius *de arbitr. casu 350.* & Farinacius *in tract. crim. p. 1. n. 17. n. 49.* & constat ex *c. Cogitationis pœna, de pœnitentia dist. 1.*) Fallit tamen propter dictam grauitatem, & enormitatem in dicto crimine læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ, vt propterea puniatur, etiamsi fuerit solùm attentatum, & effectus non fuerit sequutus, Angel. *in l. finali, §. finali, ff. quod quisque iuris*, Pighius *lib. de Eccles. Hierarch. c. 16.* Castro *de potest. leg. pœnal. c. 15.* Couarruuias *in Clem. 1. p. 1. n. 7.* Gigas *de crim. læs. maiest. lib. 3. tit. qualiter, & à quibus crimen læs. maiest. commit. q. 66.* Antonius Gabriel *loc. suprà cit. num. 20.* Menochius *vbi suprà*, Cantera *in quæst. crimin. de crim. læsæ maiest. n. 10.* Clarus *in §. læsæ maiest. num. 15.* Tiraquellus *de pœnis temper. caus. 38. num. 10.* & alij passim.

PETITIO V.

An in delictis enormibus filij puniantur propter delictum parentis, etiam pœna sensus, vt coniectionis in carceres, tormentorum, vel capitis?

SVMMARIVM.

1 *Filij propter delictum parentis in delictis omnibus non puniuntur pœna sensus, vt coniectionis in carceres, tormentorum, vel capitis; quod vt quid iniquum, & impium, detestantur tum Philosophi, tum Theologi, & ipsæ leges.*

2 *Præcepit Iosuè 7. quod Acham cum filiis, & filiabus occideretur, quamuis non essent conscij delicti paterni: non tamen sequitur, quod Princeps possit idem præcipere ob delicta parentum; Iosuè enim id fecit ex peculiari instinctu, & reuelatione Dei.*

3 *Pontifex in cap. vergentis, de hæretic. dicens, quod ex misericordia concedatur vita filiis eorum, qui crimen læsæ maiestatis committunt, non loquitur assertiuè, & approbatiuè, sed recitatiuè, seu relatiuè.*

4 *Deus licèt ob delicta parentum aliquando puniat filios pœna sensus, tormentorum, & etiam mortis, non tamen id licet Principibus, Deus enim est Dominus vitæ humanæ, & propterea poterit, prout voluerit, illam dare, vel auferre, quale dominium non reperitur apud Principes sæculares.*

5 *Hieremia 31. & Ezechielis cap. 18. vbi dicitur, patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt, sed vnusquisque in iniquitate sua morietur, intelligitur non de pœna temporali, sed spirituali.*

Respondetur negatiuè: quod vt quid iniquum, & impium detestantur Plato *de leg. lib. 9.* Demosthenes *epist. 3.* & alij, quos sequuntur S. Thomas *2. 2. quæst. 108. art. 4. ad 2.* Durand. *in 2. dist. 33. q. 1.* Alens. *part. 3. q. 41. membr. 4. art. 1.* Clar. *lib. 5. §. fin. q. 86. n. 4.* Medina *Cod. de satisfact. q. 5. vers. Hinc tamen*, Hyppolitus *singul. 362. & in l. Infans, ff. ad leg. Cornel. de sicarijs, n. 16.* Menoch. *vol. 1. consil. 99.* Anton. Gomez *in l. 47. Tauri, n. 9.* Decian. *lib. 7. c. 41. n. 18.* Couarruuias *lib. 2. var. c. 8. n. 7.* Simanch. *de Cathol. Institut. tit. 29. num. 6.* Farinac. *quæst. 24. n. 189.* & alij passim, & patet, quia expressè id prohibetur *Deuteron. 24. vers. 16.* ibi: [non occidentur patres pro filiis, nec filij pro parentibus, sed vnusquisque pro peccato suo morietur.] Et *Ezechiel. 18. vers. 4. & infra vers. 20.* [Anima quæ peccauerit, ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris.] 1

Obijcies: Iosuè 7. præcepit, quod Acham cum filiis, & filiabus occideretur, quamuis non essent conscij delicti paterni: ergo & Reipublicæ Princeps poterit propter delicta parentum punire filios, etiam pœna sensus, vt coniectionis in carcerem, tormentorum, vel capitis. 2

Respondetur (vt omittam, nonnullos sentire, quod filij Acham non fuerint occisi; cùm id ex sacris literis non colligatur) concedo antecedens (scilicet filios Acham

Acham fuisse occisos, vt ex probabiliori sententia docent S. Augustinus *lib. 6. quæst. veter. testament. c.* 8. & Lyranus *decimo capite in 7. Iosue*) At id fecit Iosuè ex peculiari instinctu, & reuelatione Dei.

3 Obiicies secundò: *In cap. vergentis, de hæretic.* ait Pontifex, quod ex misericordia concedatur vita filiis eorum, qui crimen læsæ maiestatis commiserunt: ergo supponit Pontifex, quod Principes possint mortis supplicio punire filios propter delicta parentum.

Respondetur: distinguo antecedens: ait id Pontifex assertiuè, & approbatiuè, scilicet asserendo, & approbando, nego: recitatiuè, seu relatiuè, scilicet recitando, seu referendo, concedo; refert igitur solùm ibi Pontifex, quod Principes suis legibus sic statuerint contra filios parentum committentium crimen læsæ maiestatis, non propterea tamen eorum leges, & sententias approbat; quod scilicet Principes possint ex iustitia punire filios morte propter tale crimen parentum, & solùm ex misericordia id non exequantur.

4 Obiicies tertiò: Deus propter delicta parentum de facto punit aliquando filios pœna sensus tormentorum, & etiam mortis, vti supra dicebam petitione præcedenti, confirmatione secunda, & innuit etiam *Hieremias* 31. *& Ezechiel* 18. ibi: [Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt:] ergo & Principes id facere poterunt, imitando scilicet exemplum Dei.

Respondetur (vt omittam, Sanctum Augustinum *libro contra Adimantum Manichæum, cap.* 7. Gregorium *lib. 5. mor. c.* 31. Hieronymum *in c.* 31. *Hieremiæ*, Lyranum *in c.* 10. *Exod.* & S. Thomam 2. 2. *q.* 108. *art.* 4. *ad primum*, sentire quod Deus puniat prædictis pœnis temporalibus filios propter peccata parentum; si tamen filij parentum mores, & viuendi modum imitentur) concedo antecedens, scilicet quod Deus puniat prædictis pœnis filios propter delicta parentum, etiamsi filij parentum mores, & viuendi modum non imitentur (vt ex probabiliori sententia docent idem Augustinus *lib.* 6. *quæst. veter. testam. c.* 8. idem S. Thomas *p.* 2. *q.* 87. *art.* 8. *in corpore, & ad primum*, Alensis *p.* 1. *q.* 39. *membr.* 3. *art.* 4. Castr. *lib.* 2. *de iust. hær. punit. c.* 7. & alij passim;) at nego consequentiam, & disparitas est, quia Deus est Dominus vitæ humanæ, & propterea poterit, prout voluerit illam dare, vel auferre: quod simile dominium non reperitur apud Principes sæculares.

5 Cum verò *Hieremias* 31. *& Ezechiel* 18. aiunt: [In diebus illis non dicent vltra, patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt, sed vnusquisque in iniquitate sua morietur:] dicendum est, quod ibi non sit sermo de pœna corporali; (non enim ibi dicitur, quod filij puniendi non sint pœnis temporalibus propter delicta parentum, quin & contrarium probatur *suprà citata petitione, præcedenti confirm.* & insinuatur etiam *Exod.* 34. *vers.* 7. ibi: [qui reddis iniquitatem patrum filiis, ac nepotibus in tertiam, & quartam progeniem.] Sed est sermo de pœna spirituali, & æterna: in quo sensu etiam nonnulli Doctores explicant illud *Deuter.* 24. *vers.* 16. Non occidentur patres pro filiis, nec filij pro patribus, sed vnusquisque pro peccato suo morietur, & illud *Ezech.* 18. *vers.* 4. & *infra vers.* 20. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur, & filius non portabit iniquitatem patris.

PETITIO VI.

An filij committentium crimen læsæ maiestatis humanæ priuentur maioratu, saltem si maioratus habeat iurisdictionem, & dignitatem (vt Comitatus, Marchionatus, vel Ducatus, &c.) annexam?

Respondetur, de hac re vide *suprà Dubitatione* 173. *corollar.* 7.

Dixi de pœnis filiorum, & nepotum, tam diuinæ,) quàm humanæ læsæ maiestatis crimen hominis committentis, de quibus vide etiam *infrà dubit.* 195. *sect.* 52. Dicam nunc.

De modo procedendi in causis Fidei, tam contra hæreticos, quàm contra quoscumque alios quomodocumque de hæresi suspectos?

DVBITATIO CLXXIX.

An in crimine hæresis procedi possit summariè, simpliciter, & de plano, sine Aduocatorum, & Iudiciorum strepitu, & figura?

SVMMARIVM.

1 *In crimine hæresis procedi potest summariè, simpliciter & de plano, sine Aduocatorum, & Iudiciorum strepitu, & figura; quia sic expressè habetur in iure.*

2 *Priuilegium de quo suprà citata iura loquuntur, Inquisitoribus concessum, licèt intelligi videatur quoad leuia, & non multùm præiudicantia, quale est crimen hæresis; nihilominus ne Textui contradicatur expressè sine vlla limitatione affirmanti, quod in negotio hæreticæ prauitatis procedi possit simpliciter, absque vlla limitatione intelligi debet.*

3 *Inquisitores licet in causis decidendis hoc priuilegio vti possint, non tamen obligantur, seu coguntur, &c.*

Respondetur affirmatiuè; quia sic expressè habetur *in cap. statuta, de hær. in 6. & in Constitutione Alexandri IV.* quæ incipit *Cupientes Inquisitionis negotium, & in Constitutione Vrbani IV.* quæ incipit, *Licet ex omnibus*, apud Peñam inter literas Apostolicas; & docent communiter Doctores. Rojas *singul.* 145. *num.* 5. Scacc. *de iudic. cap.* 52. *num.* 2. *&* 3. (vbi ait, quod in crimine hæresis non sint necessariæ solemnitates legis *libellorum, ff. de accus.*) Param. *de orig. Inquis. lib.* 3. *quæst.* 9. *num.* 93. *&* 94. (vbi inquit, quod in accusatione porrecta contra hæreticum per Procur. Fiscalem non debeat apponi locus loci, & tempus præcisum commissi criminis, sed tantùm mensis, & annus, oppidum, vel ciuitas.) Simanch. *de Cathol. inst. tit.* 4. *num.* 7. *&* 10. *tit.* 43. *num.* 21. *& tit.* 44. *num.* 30. Carrer. *de hær. num.* 93. 103. *&* 109. Gundisaluus *de hær. quæst.* 12. *num.* 2. Zanchin. *de hær. cap.* 9. *num.* 1. Eymeric. *in direct. Inquis. p.* 3. *quæst.* 54. *& ibi* Peña *comment.* 103. Repertorium Inquisitor. *verb. Ordo, vers. Sed quoad telam iudiciariam*, & Farinac. *quæst.* 185. *num.* 13. Quidquid contrarium dixerint quidam, quos sequitur Decianus *tract. crim. lib.* 5. *c.* 34. *num.* 9. 1

Obiicies ex Deciano *loc. suprà cit.* Priuilegium (de quo suprà citata iura loquuntur) Inquisitoribus concessum intelligi debet quoad leuia, & non multùm præiudicantia, non autem quoad ea, quæ multùm præiudicant, cùm crimen hæresis valde graue sit, & multùm infamet, vt proinde Inquisitoris arbitrio remitti non debeat, quod sic ille quoad tale crimen procedere possit: Præsertim cùm *in cap. vt officium, §. 1. de hær. in* 6. dicatur, quod in dicto crimine procedendum sit iuxta canonicas sanctiones, & *in §. si verò*, dicatur, quod procedendum sit iuxta formam Ecclesiæ. 2

Respondetur

Respondetur: nego antecedens, quia expresse contradicit Textui sine vlla limitatione affirmanti, quod in Inquisitionis hæreticæ prauitatis negotio procedi possit simpliciter, de plano, &c. atque sic, sine vlla scilicet limitatione, tradunt Doctores suprà citati, *vbi suprà*, præsertim Peña, Scaccia, Rojas, Repertorium Inquisitorum, & Farinacius: neque obstat Textus *in cit. cap. vt offi. inr*; quia iuxta canonicas sanctiones, & iuxta formam Ecclesiæ proceditur, cùm proceditur summariè, simpliciter, de plano, & sine figura iudicij, ex priuilegio, & Constitutione Sedis Apostolicæ.

3 Aduerte tamen, quod licèt Inquisitores in causis fidei decidendis hoc priuilegio vti possint, non tamen obligentur, seu cogantur; quia *in d. cap. statuimus*, dicitur, *concedimus* (quod in Inquisitionis hæreticæ prauitatis negotio procedi possit simpliciter, de plano, &c.) quod verbum non indicat obligationem, sed licentiam duntaxat. Scacc. *de ind. cap. 52. n. 2.* Zanchin. *tract. de hær. c. 9. in princ.* Vmbertus Locatus *in ind. Inquisit. verbo Inquisitor, num. 18.* Albertin. *tract. de agnoscend. assertion. cathol. & hær. quæst. 34. num. 30.* & alij, quos citat, & sequitur Farinacius *quæst. 185. num. 19.*

DVBITATIO CLXXX.

An, & quid importet clausula illa, quod scilicet in causis fidei decidendis procedi possit summariè, simpliciter, & de plano, sine Aduocatorum, & Iudiciorum strepitu, & figura?

SVMMARIVM.

1 *Clausula illa, quod scilicet in causis fidei decidendis procedi possit summariè, simpliciter, & de plano, sine Aduocatorum, & Iudiciorum strepitu, & figura, importat, vt videlicet iudex, cui taliter causa committitur, necessariò libellum non exigat, licèt contestationem non postulet, &c. quæ per longum recensentur, non tamen sic Iudex litem abbreuiet, quin probationes necessariæ, & defensiones legitimæ admittantur, iuxta ea, quæ statuuntur* in Clement. sæpè contingit, de verborum significatione.

2 *Clausula prædicta, Summariè, &c. non tollit ea, quæ sunt iuris naturalis; cùm probationes necessariæ ad veritatem indagandam omitti non debeant, & citatio partium, illarumque defensio legitimè concedatur.*

3 *Petitio in actis scribenda omitti non potest; quia pronunciatio sequi debet iuxta petitionis formam.*

4 *Litis contestatio omitti non potest.*

5 *Textus* in cap. Cùm contumacia, de hær. *non obstat: quia ex illo solùm sequitur, quod reus citari debeat.*

6 *Iudicis arbitrio concedenda etiam sunt deliberatoria aliqua, quæ in defensionem ipsius rei visa fuerint necessaria.*

7 *Causa prædicta commissa cum clausula Summariè, &c. potest agitari; & sententiari etiam in feriis ob hominum necessitatem indictis.*

8 *Item etiam in feriis institutis ad honorem Dei, contra Glossam negantem, & aliquos Doctores.*

9 *Clausula prædicta, Summariè, amputat dilationum materiam, litem abbreuiat, exceptiones, & appellationes frustratorias repellit, iurgia resecat, testium multitudinem refrenat.*

10 *Item quamuis requiratur citatio, sufficit tamen vnica, cùm aliàs in principio causæ trina, vel peremptoria requiratur.*

11 *Item requiritur iuramentum calumniæ, veritatis, & malitiæ; quamuis si tacitè omittatur, non videatur propterea processus vitiari.*

12 *Item conceduntur reo defensiones legitimæ, & tempus ad illas faciendas necessarium.*

13 *Item admitti debet appellatio ab interlocutoria, aliàs contra ius proceditur.*

14 *Item citantur partes ad audiendam sententiam, quamuis in hac non citentur peremptoriè; quia non concluditur causa, sed datur locus nouis probationibus, & defensionibus.*

15 *Denique sententia semper ferri debet in scriptis.*

1 Respondetur: Ex Clementina sæpè contingit, *de verb. sign.* importat: Vt videlicet iudex, cui taliter causa committitur, necessariò libellum non exigat, licèt contestationem non postulet, tempore etiam feriarum ob necessitates hominum indultarum à iure, procedere valeat, amputet dilationum materiam, litem, quantum poterit, faciat breuiorem, appellationes dilatorias, & frustratorias repellendo, partium, Aduocatorum, & Procuratorum contentiones, & iurgia, testiumque superfluam multitudinem refrænando; non tamen sic iudex litem abbreuiet, quin probationes necessariæ, & defensiones legitimæ admittantur: citationem verò, ac præstationem iuramenti de calumnia, vel malitia, siue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionem huiusmodi intelligimus non excludi. Verùm quia iuxta petitionis formam pronunciatio sequi debet pro parte agentis, & etiam rei, si quid petere voluerit, est in ipso litis exordio petitio facienda, siue scriptis, siue verbis, actis tamen continuò (vt super quibus petitiones, & articuli formari debeant, possit haberi plenior certitudo, & vt fiat definitio clarior) inserenda. Et quia positiones ad faciliorem expeditionem litium propter partium confessiones, & articulos ad clariorem probationem vsus longæuus in causis admisit, nos vsum huiusmodi obseruare volentes, statuimus, vt iudex sic deputatus à nobis (nisi aliud de partium voluntate procedat) ad dandum simul vtrisque terminum, dare possit, & ad exhibendum omnia acta, & munimenta, quibus partes vti volunt in causa post dationem articulorum, diem certum, quandocumque sibi videbitur, valeat assignare, eo saluo, quod vbi remissionem fieri contingeret pro testibus producendis, possint etiam instrumenta produci, assignatione huiusmodi non obstante: interrogabit etiam partes, siue ad earum instantiam, siue ex officio, vbicumque hoc æquitas suadebit; sententiam verò diffinitiuam, citatis ad id, licèt non peremptoriè, partibus in scriptis, & prout magis sibi placuerit, stans, vel sedens proferat, etiam (si ei videbitur) conclusione non facta, prout ex petitione, & probatione, & aliis actitatis in causa fuerit facienda: quæ omnia etiam in illis casibus, in quibus per aliam Constitutionem nostram, vel aliàs procedi potest, simpliciter, & de plano, ac sine strepitu, & figura iudicij volumus obseruari. Si tamen in præmissis casibus solemnis ordo iudicialis in toto, vel in parte, non contradicentibus partibus obseruetur, non erit processus propter hoc irritus, neque etiam irritandus.] Hucvsque Pontifex Clemens V. *in citata Clementina.*

2 Ex qua Clementina constat, quod integra remaneant quæ sunt iuris naturalis, & iuris gentium; cùm necessaria, ac substantialia causæ, illa scilicet, sine quibus nec iustè, nec rectè, nec commodè negotium tractari potest, sublata non sint (vt propterea in causis hæreticalibus requiratur etiam legitimatio personarum, aliàs processus redderetur nullus.) Et cùm probationes necessariæ ad veritatem indagandam omitti non debeant, & citatio partium, illarumque defensio legitimè concedantur; solùm enim sublatæ censentur solemnitates, quæ de iure positiuo requirebantur, Peña *3. p. direct. quæst. 55. comment. 104.*

ment.104. in fin. Albertin. *tract.de agnoscend. assertion. Catholic.quæst.34.num.31.* Patam.*de orig.S.Inquis.lib.3. quæst.4. rubr. de forma, & ordine iudiciario, num.45.* Vmbert. Locat. *in iudicial. Inquisitor.verb. de plano,* & alij, quos citat & sequitur Farinac. *quæst.185.num.14. & seqq.* Matta *de clausul.p.c.clausul.180.num.5.*& Barbos. *tract.de clausul.claus.176.*

Petes, quænam solemnitates admittantur, & quænam omitti possint?

3 Respondetur: Omitti non potest petitio in actis scribenda, quia pronunciatio sequi debet iuxta petitionis formam: sic DD. communiter cum Gloss. *in supradicta Clem.verb. Necessariò, & in verb. Pronunciatio.*

4 Secundò omitti non potest litis contestatio. Menochius *de arbitr.lib.1.q.18.* Peña *2.p.direct.comment.19.* Decian. *tract.crim.lib.5.cap.28.n.11.* Scacc. *tract.de iudiciis, cap.103.n.10.* & alij, quos refert, & sequitur Farinac. *de hæresi, quæst.185.num.17.*

5 Objicies, Textum *in cap. Cùm contumacias de hæret. in 6.* vbi inquisitus citari debet, vt de fide respondeat, per quem Textum affirmant nonnulli (quos sequitur Carrerius *tract.de hær.num.111.*) requiri litis contestationem, si delinquens præsens sit.

Respondetur, Textum hunc non obstare; quia ex illo solùm sequitur, quod reus citari debeat, inserendo causam in citatione.

6 An autem ex eo, quod in iis causis litis contestatio possit omitti, possint etiam negari deliberatoriæ à reo petitæ; cùm in aliis causis (in quibus figura iudicij seruatur) si petantur, concedi debeant, vti tradunt DD. *ex c.cùm accusatus 5.quæst.3.*

Respondetur ex probabiliori sententia Doctorum, quod arbitrio iudicis concedi debeant deliberatoriæ aliquæ, quæ in defensionem ipsius rei visæ fuerint necessariæ; quia cùm ipse reus possit iudicem, si suspectus fuerit, recusare, possitque actorem reconuenire, sequitur, quod ad hos, & alios effectus deliberatoriæ necessariò dari debeant.

7 Tertiò, potest hæc causa agitari, & sententia ferri in feriis ob hominum necessitatem inductis (quales sunt vindemiarum, & messium) idque etiamsi partes recusent (quod in aliis causis fieri non potest) ex textu *in supracit.Clement.* & ex Glossa *ibid. verb.Ob necessitates,* quam sequuntur communiter Doctores.

8 An autem idem in feriis ad honorem Dei, & Sanctorum, & ob coronationem Principis repentine inductis fieri possit?

Respondetur, quod (quamuis Glossa neget) probabilius sit oppositum, ex Textu *in cap. finali, de feriis,* vbi sententia in feriis prolata inualida est, nisi vrgeat necessitas, vel suadeat pietas: at suadet pietas, seu Religio, quod causa fidei abbreuietur: Ergo ex hac parte in omnibus feriis huiusmodi causa prædicta tractati poterit.

9 Quartò dilationum materiam amputat, litem abbreuiat, exceptiones, & appellationes frustratorias repellit, iurgia resecat, testium multitudinem refrænat: quæ omnia, licèt in omni causa, in qua iudicij figura seruatur, obseruari debeant, non tamen similiter obseruantur in causa, de qua loquimur; cùm in ea summariè, simpliciter, & de plano procedatur: sic Doctores cum glossa *loc.suprà cit.verb. Exceptiones.*

10 Quintò, quamuis requiratur citatio, sufficit tamen vnica; cùm alia in principio causæ trina, vel peremptoria requirantur, ex textu *in cap.de illicita, 24.quæst.3.& in cap. Quoniam, §.Porrò, vt lite non contestata.*

11 Sextò, requiritur iuramentum calumniæ, veritatis, & malitiæ; quamuis si tacitè omittatur, non videtur propterea processus vitiari, *c.1. de iuramento calumniæ in 6.* & tradunt cum Glossa *in cit.Clementina, verbo Non excludi,* communiter Doctores.

12 Septimò, conceduntur reo legitimæ defensiones, & tempus ad illas faciendas necessarium: sic Doctores, quos sequitur Peña *3.p.direct.comment.103.*

Octauò admitti debet appellatio ab interlocutoria, 13
aliàs contra ius proceditur: sic Doctores, quos sequitur Peña *loc.suprà cit.*

Nonò, citantur partes ad audiendam sententiam 14
(sicuti in aliis causis) quamuis in hac non citentur peremptoriè; quia non concluditur causa, sed datur locus nouis probationibus, & defensionibus: sic Doctores cum Glossa *ibid.verb. conclusione.*

Decimò sententia semper ferri debet in scriptis (aliàs 15
nullius esset valoris) sicuti in aliis causis ordinem iudiciarium seruantibus; idque in eo, ne veritas occultetur; sic Doctores cum Glossa *vbi suprà.*

DVBITATIO CLXXXI.

An, & quomodo procedatur in crimine hæresis via accusationis?

Suppositum.

SVMMARIVM.

1 *Iudex tribus modis iuridicè procedit aduersus crimina, via scilicet accusationis, denunciationis, & inquisitionis.*

2 *Iudex procedit via accusationis quando est quis actor, & assumit in se onus probandi quæcumque contra reum obiecerit.*

3 *Iudex procedit via denunciationis, quando quis defert crimen tantum, & non vult assumere in se onus probandi.*

4 *Denunciatio duplex est: vna Euangelica, quæ spectat emendationem fratris, & fit superiori tanquam patri: Altera iudicialis, quæ spectat ad criminum punitionem, & fit superiori tanquam iudici.*

5 *Iudex procedit via inquisitionis, quando ex officio procedit ad locum aliquem suæ iurisdictioni subiectum purgandum.*

6 *Iudex non potest condemnare quempiam sine accusatore, vel formali, vel virtuali. Virtualis enim accusator dicitur id, quod supplet vicem accusatoris, quam supplet in criminibus contra bonum publicum simplex denunciatio: in priuatis verò, si sint notoria, ipsa facti euidentia, quæ supplet etiam in omnibus criminibus vicem accusatoris, & etiam testis, &c.*

7 *Reus quando proceditur per denunciationem Euangelicam, puniri non potest ante contumaciam, & non requiritur accusator: secùs post contumaciam.*

8 *Iudex si procedat per Inquisitionem, supplet infamia, & indicia.*

9 *Duo modi ex Doctoribus tantùm ponuntur procedendi contra delinquentes: vnus ex officio, alter ad instantiam partis, ex eo quia denunciatio non est per se aliqua distincta via procedendi.*

10 *Iudex ex officio procedit, quando præcedente aliqua infamia, vel denunciatione capit informationes, & format inquisitionem contra reum.*

11 *Iudex procedit ad instantiam partis, quando pars offensa, vel alter, ad quem id de iure spectare potest, accusationem porrigit, & iudex ea admissa procedit secundùm eius probationes.*

12 *Iudex procedit per Inquisitionem, quando agit ex officio.*

13 *Modus procedendi ex officio, seu per inquisitionem ex dispositione iuris canonici extendit se ad omnia crimina; quia in omni genere criminum potest iudex procedere per inquisitionem.*

14 *Idem etiam ex consuetudine seruatur in foro ciuili.*

15 *Via inquisitionis est ordinaria in quibusdam Regnis, paucis exceptis procedentibus per accusationem.*

16 *In*

16 *In Regno Neapolis nemo nisi suam, vel suorum iniuriam exequatur, admittitur ad accusandum.*

17 *In Regno Galliæ omnis ad vindictam publicam tendens accusatio prohibetur, & solùm pro interesse ciuili permittitur.*

1 SVPPONO, quod iudex iuridicè procedat aduersùs crimina tribus modis. Primò, via accusationis. Secundò, via denunciationis. Tertiò, via inquisitionis. Habetur *in cap. Qualiter & quando 2. de accusat.* & tradunt communiter Doctores.

2 Procedit via accusationis, quando est quis actor, & assumit in se onus probandi quæcumque contra reum obiecerit.

3 Procedit via denunciationis, quando quis defert crimen tantùm, & non vult assumere in se onus probandi; quapropter differunt accusator, & denunciator in hoc, quod accusatori incumbit onus probandi, non autem incumbit denunciatori. Est autem denunciatio duplex:
4 vna Euangelica, quæ spectat emendationem fratris, & fit superiori, tanquam patri: non ad processum formandum, sed ad emendationem, seu correctionem fratris: altera iudicialis, quæ spectat vel criminum punitionem ob bonum commune, vel mali, aut damni impeditionem, & fit superiori, tanquam iudici, ad formandum processum, & puniendum delinquentem. Suar. *vbi infra c.8.* & Thomas de Iesv *tract. 1. de visit. Regular. c.4.*

5 Procedit via inquisitionis, quando iudex, vel superior ex officio, & non ad instantiam alicuius procedit ad locum aliquem suæ iurisdictioni subiectum purgandum, vel reformandum, aut ad commissi criminis authorem inuestigandum: vnde iste tertius modus procedendi solet vocari ex officio, & duo priores ad instantiam partis. Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 10. de regimin. societ. c. 11. & 12.* & Aldrete *de relig. disciplin. lib. 1. c. 4. 5. 7.*

Non obstat, si dicas ex S. Thoma 2.2. *q. 67. art. 3.* communiter recepto, quod iudex non possit condemnare quempiam sine accusatore; ergo tantùm procedere potest via accusationis.

6 Respondetur enim, distinguo antecedens: Iudex non potest condemnare quempiam sine accusatore, ita vt semper requiratur accusator formalis, nego: ita vt semper requiratur accusator vel formalis, vel virtualis, concedo. Iudex igitur non potest condemnare quempiam sine accusatore generatim sumpto, quia semper requiritur accusator vel formalis, vel virtualis, vti dicebam. Virtualis accusator dicitur id, quod supplet vicem accusatoris: vicem autem accusatoris supplet in criminalibus contra bonum publicum simplex denunciatio: in priuatis, si sint notoria, supplet ipsa facti euidentia, quinimò hæc facti euidentia supplet in omnibus criminibus
7 non solùm vicem accusatoris, sed etiam testis, & totius processus iudici, si etiam iudici cum hac euidentia sit ipsa persona euidens, seu notoria. Caiet. *cit. q. 67. art. 3.* Si autem non sint notoria, & procedatur per denunciationem Euangelicam, tunc ante contumaciam reus puniri non potest: vnde non requiritur accusator; post contumaciam autem potest quidem contra illum pro-
8 cedi, & tunc ipsa contumacia iudici, & aliis quibusdam euidens supplet vicem accusatoris; si verò procedatur per inquisitionem, tunc supplet infamia, vel supplent indicia. Vide Sotum *de secreto, membr. 1. quæst. 6.*

Cæterùm ex aliis Doctoribus sic commodiùs duo
9 tantùm ponuntur modi procedendi contra delinquentes: vnus ex officio, alter ad instantiam partis, ex eo, quia denunciatio (inquiunt ipsi) non est per se aliqua distincta via procedendi, sed (vt præter alios dicit Clarus *lib. 5. Practicæ criminalis, q. 1.*) est solùm quiddam præuium, vt iudex procedat ex officio.

10 Procedit igitur iudex, iuxta hunc modum dicendi, ex officio, quando præcedente aliqua infamia, vel denunciatione, capit informationes, & format inquisitionem contra eum, vt sic ad plenam probationem, & sententiam perueniat; procedit autem ad instantiam 11
partis, quando pars offensa, vel alter (ad quem id de iure spectare potest) accusationem porrigit, & iudex, ea admissa, procedit secundùm eius probationes.

Procedit igitur iudex iuxta hunc dictum modum 12
dicendi per Inquisitionem, quando agit ex officio: procedit autem per accusationem, quando agit ad instantiam partis (scilicet accusatoris) quia si ageret ad instantiam partis (quamuis iuridicè denunciantis) adhuc ageret ex officio, propter rationem iam dictam ex Claro, & aliis *suprà.*

Dixi, *si ageret ad instantiam partis (quamuis iuridicè denunciantis:)* quia si ageret ad instantiam partis Euangelicè denunciantis (cùm tunc denunciatio facta sit ipsi, non vt iudici ad puniendum delinquentem, sed vt patri ad corrigendum fratrem) non poterit vllo modo ea vti ad iudicium, vel ad formandum processum.

Modus iste procedendi ex officio, seu per Inquisi- 13
tionem, ex dispositione iuris canonici extendi sa ad omnia crimina. Archidiacon. *in c. felicis, §. vlt. de pœnis in 6.* & alij passim, quia in omni genere criminum potest iudex procedere per Inquisitionem. Idem etiam 14
ex consuetudine seruatur in foro ciuili: quapropter in 15
quibusdam Regnis via inquisitionis adeò est ordinaria, vt altera, nempe accusationis, non nisi in paucis causis admittatur. In Regno enim Neapolis nemo, nisi 16
suam, vel suorum iniuriam exequatur, admittitur ad accusandum. Et in Regno Galliæ omnis ad vindictam 17
publicam tendens accusatio prohibetur, & solùm pro interesse ciuili permittitur: quapropter in omnibus causis criminalibus per viam inquisitionis proceditur. Gulielmus de Benedictis, & alij, quos citat, & sequitur Clarus *loco suprà citato, num. 6.* Vide quæ dicam *infrà, Positione 9.* & quæ dicam *Dubitatione* 184. His suppositis sit

Dubitationis Resolutio.

SVMMARIVM.

1 *Accusationis via modus procedendi non est ampliùs in vsu in crimine heresis, sed per consuetudinem iam abrogatus; quia in hoc Tribunali constitutus est minister publicus, scilicet Fiscalis, qui personam accusatoris subit, & reos accusat, & ad pœnam talionis, vel ad alias pœnas, quibus falsus accusator subjicitur, se non subscribit: quia necessitate officij ob bonum publicum accusat.*

2 *Accusatoris officium, hoc non obstante, si quis velit subire, & velit pœnis subiici, Inquisitor debet acceptare; ita tamen vt accusatio proponatur in scriptis: quæ scriptura sufficit, si fiat à Notario, proposita querela ab accusatore coram iudice.*

3 *Accusator prædictus non tenetur se subscribere ad pœnam talionis, quia hæc pœna sublata iam est in cæteris delictis, ne accusatores deterreantur, & delicta ob id non puniantur; tum quia in hoc delicto non requiritur subscriptionem facere, cùm in eo procedatur summariè, simpliciter, & de plano.*

4 *Accusator prædictus licèt ad pœnam talionis se non subscribat, ac proinde tali pœnæ non subjiciatur, nihilominus si in probatione defecerit, grauiter arbitrio Inquisitorum puniri debet; quia habetur vt calumniator, sicque vt calumniator puniri debet.*

RESpondetur: Modos procedendi in crimine hæresis via accusationis non est ampliùs in vsu, sed per 1
consuetudinem est iam abrogatus. Decian. *tract. crim. lib. 5. c. 28. n. 8.* Paramus *de orig. S. Inquis. lib. 3. q. 9. n. 15.*

Et

& seqq. Scacc. *de indiciis, c.52.n.6. & 7.* Peña *3.p.direct. comment.14.n.67.versic.sed cùm hodie*, & alij communiter, quos citat, & sequitur Farinac. *q.165.n.40.* idque ex eo, quia in hoc Tribunali S.Inquisitionis constitutus est minister publicus, scilicet Fiscalis, qui personam accusatoris subit, & reos accusat, & ad talionis pœnam, vel ad alias pœnas, quibus falsus accusator subiicitur, se non subscribit: ita Doctores, quos *suprà in locis citatis* referebam. Ratio autem quare ad pœnas accusatoris non probantis minister fiscalis se non subscribat, neque subiiciatur, est quia necessitate officij ob bonum publicum accusat; & quia nunquam accusat, nisi testes habeat: quapropter iurat, quod accuset non ex malitia, sed ex officij necessitate, qua ad id faciendum compellitur.

2 Aduerte tamen, quod si quis, hoc non obstante, officium accusatoris instet, & velit pœnis subiici, Inquisitor debeat acceptare; ita tamen vt accusatio proponatur in scriptis, iuxta Textum *in cap.1.2.quæst.8.* ibi: *Accusatorum persona nunquam recipiantur sine scripto.* Quæ scriptura sufficit, si fiat à Notario, proposita querela ab accusatore coram iudice (cùm in hoc crimine, sicuti dicebam, procedi possit summariè, simpliciter, & de plano, sine figura, & strepitu iudicij) *cap.finali, de hæret.in* 6. & tradunt Doctores, quos sequitur Paramus *de orig.Inquisit.lib.3.q.9.n.10.* Peña *cit.comment.14.vers.Vbi autem*, & Farinacius *vbi suprà, num.42.*

3 Aduerte secundò, quod prædictus accusator non teneatur se subscribere ad pœnam talionis: tum quia hæc pœna talionis in cæteris delictis, vt in hoc, si è Republica tollantur accusatores (sicuti reuera tolluntur ex parte, si timent, quod deficientes in probatione huic pœnæ subiiciantur) sublata iam est: tum quia in hoc delicto non requiritur subscriptionem facere, cùm in eo (sicuti suprà dicebam) procedatur summariè, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, ex cuius concessione hæc subscriptio sublata est: Paramus *de orig. sanctæ Inquisitionis, lib.3. quæst. 4. rubr.de forma & ordine iudiciario, num.16.* Peña *3.part. directorij, q.55. comment.104.vers.Itaque*, & alij, quos refert, & sequitur Farinac. *q.285.num.33.*

4 Aduerte tertiò, quod licèt prædictus accusator ad pœnam talionis se non subscribat, ac proinde tali pœnæ non subiiciatur; nihilominus si in probatione defecerit, grauiter arbitrio Inquisitorum puniri debeat; quia habetur vt calumniator, sicque vt calumniator puniri debet. Rojas *loco suprà citato, singul.* 8. Peña *vbi suprà, commentario 14. versu Ex his*, & alij, quos sequitur Farinacius *quæst. 185. num.37.* præsertim quia non omninò improbabile est, quod pœna talionis puniendus sit casu, quo probatum fuerit, quod ipse ex malitia innocentem falsò accusauerit, iuxta Constitutionem Pij V. (quæ est eius quinta in Bullario) vbi decernit Pontifex, quod denuncians per calumniam ad pœnam talionis subiiciatur: quod multò magis de accusatore dicendum esse videtur, qua de re Farinacius *loc.suprà cit.art.39.*

PETITIO I.

Quid dicendum, si accusator ad pœnam talionis se subscripserit, & in probatione defecerit, an saltem in tali casu pœna talionis puniri debeat, cùm ipsemet eam sibi imponi voluerit?

SVMMARIVM.

1 *Accusator si ad pœnam talionis se subscripserit, & in probatione defecerit, non pœna talionis, sed pœna mitiori puniri debet, non quia ea pœna dignus non sit, sed quia Ecclesia vult cum illo misericordiam, & non rigorosam iustitiam exercere.*

2 *Testis falsus etiam nunquam punitur pœna talionis, sed pœna mitiori, quam subiret testificatus, si verum esset crimen, quod ipsi obiiciebatur.*

3 *Id etiam procedit casu, quo accusator vnum testem produxerit, vel saltem si se à fide dignis id audiuisse probauerit; quia tunc cùm saltem ex parte delictum probet, non potest dici integrè in probatione deficere.*

Respondetur, quod accusator adhuc in tali casu non pœna talionis, sed pœna mitiori puniri debet. 1 Peña *cit.comment.14.vers.Sed quid*, & alij, quos sequitur Farinacius *vbi suprà, n.37.* Non quia dignus tali pœna non est, sed quia Ecclesia vult cum illo misericordiam, & non rigorosam iustitiam exercere, iuxta Text. *in cap. super his, de accusat.* ibi: [Ad extraordinariam pœnam secundùm arbitrium iudicis discreti, citra vinculum inscriptionis est excipiens adstringendus, si defecerit in probando.]

Confirmatur, quia testis falsus etiam nunquam punitur pœna talionis, sed pœna mitiori, quam subiret testificatus, si verum esset crimen, quod ipsi obiiciebatur. 2 Ergo idem dicendum erit de accusatore, cùm minùs obsit accusator, quàm testis in dicto casu.

Cæterùm quod suprà dixi, saltem dicendum omninò videtur in casu, quo accusator vnum testem produxerit, 3 vel saltem si se à fide dignis id audiuisse probauerit; quia tunc (cùm saltem ex parte delictum probet, non potest dici integrè in probatione deficere: sic Doctores communiter, quos citat, & sequitur Peña *loc.suprà cit.*

PETITIO II.

Quinam sit modus instituendi hanc accusationem?

SVMMARIVM.

1 *In accusatione prædicta instituenda non est necessarium exprimi locum loci, scilicet specialem locum, verbi gratia domum, Ecclesiam talis ciuitatis, & tempus præcisum commissi criminis, sed tantùm mensem, & annum, ciuitatem, &c. Tum ne accusatus in notitiam testium, antequam producantur, deueniat: tum quia in hoc crimine solemnitates libellorum non necessariò obseruantur.*

2 *In accusationis libello licèt non exprimatur locus, & dies præcisus criminis commissi; nihilominus in capitulis ad delicti probationem productis exprimi debent.*

Respondetur: de hac re videri poterit Eymeric. *3.p. direct.n.67.* & ibi Peña *n.71. Rubrica de modo continuandi processum*, & Paramus *de orig.sanctæ Inquisitionis, lib.3.q.9.n.17.* vbi n.93. rectè subdit, quod necessarium non sit, exprimi in accusatione locum loci (quemadmodum loquuntur Canonistæ) scilicet specialem locum, v.g. domum, Ecclesiam talis ciuitatis, & tempus præcisum criminis commissi; sed tantùm mensem, & annum, ciuitatem, &c. Tum ne accusatus in notitiam testium, antequam producantur, deueniat: tum quia solemnitates *l.libellorum, ff. de accusat.* non necessariò in hoc crimine obseruari debent, *cap. final. de hæreticis in 6.* 1

Aduerte tamen, quod licèt in accusationis libello non exprimatur locus, & dies præcisus criminis commissi; nihilominus in capitulis ad delicti probationem productis apponi debeant: sic Decianus *tract. crim.lib.5.c.28. n.10.* & alij, quos sequitur Farinacius *q.285.n.30.* 2

Sed

Sed (vt modus procedendi via accusationis in quolibet alio crimine sciatur) sint, præter duas prædictas, aliæ sequentes Petitiones.

PETITIO III.

Quidnam sit accusatio? Vbi etiam, in quo differat accusator ab actore?

SVMMARIVM.

1 *Actor, qui dicitur in causis ciuilibus, dicitur accusator in causis criminalibus.*

2 *Accusatio propriè est delatia rei de crimine ad vindictam publicam per libellum facta: quia finis accusationis est vindicta publica, ad exemplum aliorum.*

1 SVppono, quod qui in causis ciuilibus dicitur actor, *l.qui prior, ff.de iud.* is in causis criminalibus dicitur accusator, *ff.de accusat.& inscript.* Hoc supposito,

2 Respondetur: Accusatio propriè est delatio rei de crimine ad vindictam publicam per libellum facta: sic Doctores communiter, quos citat, & sequitur Syluester *verbo Accusatio.* Et

Probatur, quia finis accusationis est vindicta publica ad exemplum aliorum, vt scilicet alij sic à criminibus exterreantur.

PETITIO IV.

Quidnam ad accusationem de iure communi requiratur?

SVMMARIVM.

1 *Ad accusationem de iure communi requiritur, quod ea fiat in scriptis, vt constet quid præcisè accusator debeat probare: cum vt nequeat quidquam mutare, quamuis de consuetudine Accusatio verbalis in scriptis per Notarium redigatur.*

2 *Ad accusationem requiritur secundò, quod exprimatur dies, & annus, quo intentatur: quamuis hodie non sit necessarium.*

3 *Requiritur tertiò, quod exprimatur nomen accusatoris, & accusati.*

4 *Requiritur quartò, quod exprimatur species delicti, quia super hoc intentio Accusatoris fundatur.*

5 *Item quintò locus, & tempus, scilicet Annus, & mensis, quo delictum commissum est, adeò quod si in accusatione criminali omittantur, ipsa accusatio sit nulla; quia alioquin accusatio redderetur incerta.*

6 *Accusator non tamen tenetur in libello exprimere diem commissi delicti, sed solum mensem; quia alioquin potestas accusandi, & probandi nimis restringeretur.*

7 *Reus si petat exprimi diem, & horam criminis, vt probet se eo die fuisse absentem, probabilius cogendus est accusator, vt supprimat; quia alioquin tolleretur reo defensio.*

8 *Textus* in l. libellorum, *non intelligitur casu quo reus velit exprimi diem, & horam delicti, sed tantùm per se.*

9 *Neque præsumendum est, tam facilè testes subornari, cùm exinde magnum periculum isti sibi timere possint.*

10 *Accusator, si non recordetur diem, neque horam, potest iurare se non recordari, & si recordetur, & diem dicat, non tamen tenetur probare; quia ad hoc se non astrinxit.*

11 *Accusator si spontè diem, & horam posuerit, & postea probare non possit, crimen esse commissum in illo tempore, sed in alio, poterit adhuc sequi condemnatio rei, sicque seruatur in praxi.*

12 *Delictum si probatum est per testes omni exceptionè maiores esse commissum tali tempore, & loco, nihil refert, quod erratum est in die, hora, & loco particulari.*

13 *Circumstantia, vel qualitas aliqua delicti, tantùm scilicet aggrauans delictum, & illius pœnam, si in libello proposita sit, quamuis non possit probari, si tamen ipsum delictum simpliciter fuerit probatum, condemnatio rei sequi debet.*

14 *Requiritur sextò accusatoris subscriptio, qua accusator se obstringat ad pœnam talionis; quamuis hodie non sit in vsu in foro sæculari, secùs tamen in foro Ecclesiastico: subintelligitur etiam non adiuncta ex legis dispositione in foro sæculari.*

15 *Accusator non punitur pari pœna, sed minore, pro arbitrio Iudicis.*

16 *Libellus sine dictis requisitis conceptus aboletur, vtpotè reddens nullum processum, &c.*

REspondetur: ex communi etiam sententia Doctorum, & ex *l.libellorum, ff.de Accusation.* 1

Primò requiritur, quod accusatio fiat in scriptis, vt constet quid præcisè accusator debeat probare: tum vt nequeat (si fortè videret, se probare non posse) quidquam mutare; quamuis hodie consuetudine receptum sit, vt accusatio rei (modò Notarius eam statim in scriptum redigat) fieri possit verbaliter: sic Doctores, quos sequitur Clar. *quæst.12.num.7.*

Secundò requiritur, quod exprimatur dies, & annus, quo intentatur: quamuis hoc hodie (sicuti communiter testantur Doctores) non sit necessarium; & meritò, quia parum ad rem referre videtur. 2

Tertiò requiritur, quod exprimatur nomen accusatoris, & accusati: quia constare debet, quisnam sit accusator, & quisnam sit accusatus: quamuis si accusati nomen ignoretur, possit ex habitu, officio, vel ex aliis circumstantiis describi, & designari. 3

Quartò requiritur, quod exprimatur species delicti, quia super hoc intentio accusatoris fundatur. 4

Quintò requiritur, quod exprimatur locus, & tempus (scilicet annus, & mensis, quo delictum commissum est) adeò quod si in accusatione criminali omittantur, ipsa accusatio sit nulla, sicuti colligitur ex *citata l. libellorum*, & tradunt communiter Doctores *in l.edicta, Cod. de edend.* & ratio est, quia alioquin accusatio redderetur incerta, & tolleretur reo facultas se defendendi, probando scilicet negatiuam, & conuincendo testes de falso. 5

Non tamen tenetur accusator exprimere in libello etiam diem commissi delicti, sed solùm mensem (vt expressè habetur *ex eadem l. libellorum*) quia alioquin potestas accusandi, & probandi nimis restringeretur, cùm facilè fieri possit, vt quis diem, vel etiam hebdomadam non recordetur: Quandoquidem hæc non ita cadunt sub sensum, sicuti cadit locus. 6

An autem (si Reus petat exprimi diem, & horam criminis, vt probet, se eo die fuisse absentem) cogendus sit accusator, vt exprimat? 7

Respondetur, quod (quamuis negent nonnulli, quos sequitur Gomez *cap.12.num.4.*) Probabiliùs tamen affirment alij, quos sequitur Clarus *vbi suprà, num.13.* quia alioquin tolleretur reo defensio; cùm non aliter possit probare, se non fecisse, nisi ostendendo, se eo tempore facere non potuisse, eo quòd scilicet esset alibi, vel infirmitate, aut alio impedimento detentus.

Non obstat, si dicas cum aduersariis: *In l.libellorum,* habetur; *Nec diem autem, nec horam inuitus comprehendet.* 8

Respondetur enim, quod per hæc verba ibi tantùm significetur, non esse per se necessarium, ut exprimatur dies,

dies, & hora, sicuti necessarium est, vt exprimatur mensis, & locus; hinc tamen non sequitur, quod non sit necessarium, si reus velit.

9 Neque obstat, si instes: alioquin Reus facilè posset eludere accusationem, subornando scilicet testes, qui deponerent, ipsum eo die, & hora alibi fuisse, vel infirmitate, aut impedimento detentum.

Respondetur enim, quod non sit præsumendum, tam facile testes subornari: cum exinde magnum periculum isti sibi timere possint.

10 Cæterùm, si accusator non recordatur diem, neque horam, potest iurare, se non recordari. Doctores, quos sequitur Clarus *loc. suprà cit.*

Quin si recordetur, & diem dicat, non tamen tenetur probare; quia ad hoc se non obligauit.

11 Quin etiam, si sponte diem, & horam posuerit, & postea probare non possit, crimen esse commissum in illo tempore, sed in alio, poterit adhuc (quidquid negent alij moti ex eo, quia non est probatum id, quod est positum in libello) sequi condemnatio rei; sicque seruatur in praxi: sic Doctores, quos sequitur Clarus *vbi suprà, n.* 14. & Gomez *n.* 6. &

12 Probatur, quia si per testes omni exceptione maiores probatum est, delictum esse commissum tali tempore & loco, nihil refert, quod erratum sit in die, hora, vel loco particulari; cum non puniendum sit delictum ex eo, quia hoc, vel illo die, in hoc vel illo loco commissum est, sed ex eo, quia verè commissum est, & verè commissum esse constat, nisi ratio delicti pendeat ex circumstantia temporis, aut loci (vt si quis in tempore, vel in loco prohibito venatus, piscatus, vel pastus fuerit) quia tunc tempus, & locus eatenus debent in libello exprimi, & in progressu probari, quatenùs spectant ad substantiam delicti.

13 Similimodo, si circumstantia, vel qualitas aliqua delicti (tantùm scilicet aggrauans delictum, & pœnam delicti, v. g. si reus accusatus fuerit, quod occiderit proditoriè, vel pluries, &c.) in libello proposita sit, quamuis circumstantia, vel qualitas illa non possit probari; tamen si ipsum delictum simpliciter fuerit probatum, potest, & debet similiter sequi condemnatio Rei; quia interest boni publici, vt tale delictum (etiam absque tali circunstantia, vel conditione, etiam semel tantùm commissum) puniatur, si plenè in iudicio fuerit probatum; quia parum refert, quod accusator non potuerit probare circumstantiam, vel qualitatem illam delicti, quando probauit substantiam delicti: sic Doctores, quos sequitur Gomez *loc. suprà cit. num.* 7.

Adde, quod in libellis apponi consueuerit Clausula, quia accusator protestatur, non nisi ad probandum id, quod est necessarium, & principale, velle obligari.

14 Sextò requiritur accusatoris subscriptio, quia accusator se obstringit ad pœnam talionis; quamuis hodie talis subscriptio in foro sæculari non sit necessaria, neque etiam sit in vsu: tum quia sic homines amouerentur ab accusando; pauci enim sunt, qui velint in se suscipere sub tanto periculo onus probandi: tum quia potest Iudex (si accusator defecerit) procedere ex officio. Accedit, quod etiamsi dicta accusatoris subscriptio in foro sæculari non adiungatur, tamen tacitè subintelligitur ex legis dispositione (præsertim si accusator deprehensus fuerit per calumniam accusasse) sicuti patet *ex l. mulier, & ex l. quæsitum, ff. ad senat. consult. Turpilian.*

15 Dixi, quod accusatoris subscriptio, qua accusator se obstringit ad pœnam talionis, hodie in foro sæculari non sit necessaria; quia in foro Ecclesiastico (vbi seruatur ius canonicum) in alio crimine (præterquam in crimine hæresis, iuxta ea, quæ suprà dicebam) videtur necessaria, *ex cap. qualiter & quando* 2. *de Accusat.*

Consuetudo tamen habet, vt prædictus accusator (ne homines amoueantur ab accusando) non puniatur pari pœna, sed minore pro arbitrio Iudicis, vti dicebam, & docet præter alios Couarruu. *lib.* 2. *var. cap.* 9. *num.* 1.

Cæterùm sex ad accusationem Rei requisita, quæ dicebantur, habentur *ex d. l. libellorum, ff. de accusat.* vbi in formula ea ponuntur, & postea subditur: [quod si libelli inscriptionum legitimè ordinati non fuerint, rei nomen aboletur, & ex integro repetendi Reum potestas erit.] Quibus verbis Legislator vult, quod ea ita pertineant ad formam accusationis, quod si omissa fuerint, totus processus sit irritus, & accusator, quamuis ius habeat rursùs de nouo suam accusationem instituendi, damnatus sit ad expensas. 16

Vide etiam, quæ dicam *infrà petit. præced.*

ADVERTENDA.

SVMMARIVM.

1. *Iudex cum officium suum Actori non impertiatur, nisi imploratus, potest instante Reo citato ipsum Actorem non comparentem condemnare in expensis, quas Reus citatus in comparando facere debuit.*
2. *Idque locum habet in Accusatore, quin etiam & in Reo, si peremptoriè citatus contumaciter non compareat.*
3. *Item cætera omnia emergentia damna, siue Actor, siue Reus contumax parti aduersariæ præstare cogitur. Neque ad alteram citationem deueniri oportet, nisi contumax sufficienter caueat de iudicio sisti.*
4. *Reus si ad trinam, & peremptoriam citationem nec per se, nec per Procuratorem, nulla legitima causa impeditus, compareat, per Iudicem in bona illius missio fieri post, alioquin excommunicatio inferri.*
5. *Actor si contumaciter non compareat Reo præsente, possunt testes recipi, potestque ad sententiam diffinitiuam etiam lite non contestata procedi.*
6. *Citatio per quam Reo præsenti datur copia se defendendi, & ad obiecta respondendi, adeò iure naturali necessaria est, vt sine ea processus iudicij, & lata sententia nulla, & irrita censeatur.*
7. *Excipe, si notorium sit, quod nulla Rei defensio competere possit.*
8. *Actor etiam postquam Reus citatus comparuit, debet libellum intentionis suæ ante omnia offerre Iudici, & per Iudicem ipsi Reo, vt deliberare possit, vtrum cedere velit, an potius contendere, seu litigare.*
9. *Actor si agat actione personali, in libello exprimere debet causam obligationis, v. g. peto centum, quæ mihi debes ex contractu mutui, vel venditionis; si verò agat actione reali, exprimere debet dominium rei, quam petit, v. g. Peto hanc rem, quia mea est: quod si Reus excipiendo dicat, rem sibi v. g. fuisse donatam, tunc onus probandi rejicitur in ipsum Reum.*
10. *Iudex postquam libellum Actoris Reo conuento porrexit, si Reus non cedere, sed contendere voluerit, deuenitur ad litis contestationem; cùm hæc sit basis, siue fundamentum iudicij ordinarij.*
11. *Litis contestatio fit per petitionem Actoris in iudicio, & per responsionem Rei animo non cedendi, sed contendendi, seu litigandi.*
12. *Litis contestatio dicitur, eo quòd Actor ius sibi esse testatur, Reus autem contrarium contestetur. Quod tamen non requiritur in summario iudicio.*
13. *Libellus alter datur, qui vocatur famosus, seu infamatorius, cuius vigore Iudex inquirere non debet contra infamatum, sed potiùs venit puniendus infamator. Procedere tamen potest, & debet in duobus casibus. Primò, si infamia criminis publica*

blica præcesserit. Secundò si crimen perniciosum in futurum sit : tunc enim occultè, & cantò inquisitionem facero debet.

1 ADuerte tamen, quod cum Iudex officium suum Actori non impertiatur, nisi imploratus, sit quod si actor reum ad certum tempus citari faciens, tempore constituto non compareat, reus præsens potest instare, vt Iudex, causa cognita, Actorem condemnet ad expensas, quas Reus citatus in comparendo facere debebit, *l. cum quem, ff. de Iudic.* & Doctores communiter.

2 Idqua locum habet in accusatore, quin etiam & in Reo, si peremptoriè citatus contumaciter non compareat; quod scilicet & hic simpliciter ad expensas Actori condemnari debeat, *cap. ex literis, de dolo & contumac.*

3 Quin cætera omnia emergentia damna, siue Actor,
siue Reus contumax parti aduersariæ præstare cogitur,
l. sancimus, Cod. de iudic. neque ad alteram citationem
deueniri oportet, nisi contumax sufficienter caueat in
iudicio sisti, *c. 1. circa finem, de dolo, & contumacia.* De-
nique, si reus ad trinam, & peremptoriam citationem
4 nec per se, nec per Procuratorem, nulla legitima causa
impeditus, compareat, per iudicem in illius bona mis-
sio potest fieri, alioquin excommunicatio inferri, *cap.
tua, vt lit. non constet.* & docet Glossa *recepta in cap. 1.
de Procurator. verb. rationabili causa*; sin verò Actor
5 contumaciter non compareat Reo præsente, possunt
testes recipi, potestque ad diffinitiuam sententiam,
etiam lite non contestata; procedi: *cap. Causam quæ,*
iuncta glossa, *de dol. & contumac. verb. ad domum*; &
Abbas *ibidem, n. 15.* vbi rectè subdunt, quod contuma-
cia Actoris sit intolerabilior, quàm illa rei.

6 Aduerte secundò, quod citatio, per quam Reo præsenti datur copia se defendendi, & ad obiecta respondendi, adeo iura naturali, & iure gentium necessaria est, vt sine ea processus iudicij, & lata sententia nulla, & irrita censeatur.

7 Excipe, si ita notorium sit, quod nulla reo defensio competere possit. Abbas *in c. dilecti, de iudic. numero 6.* Mifsinger. *centur. 2. obseruat. 9.* Gaill. *lib. 2. obseruat. 48. & 49.* Nauarr. *lib. 2. cons. 5. num. 3. de appellat. edit. 2. & in summa, c. 25. num. 10.* & Petr. Nauarr. *de restit. lib. 2. c. 3. num. 192.* Quatenus aiunt, quod si reum de atroci crimine, nulla ei legitima exceptione, vel defensione competente, iuridicè conuinci posse certum sit; at verò ad euitandum graue malum iuridico processui necessariò supersedendum esse existimetur, tunc absque eo ad condemnatoriam sententiam, eiusque executionem Princeps interdùm procedere possit.

8 Aduerte tertiò, quod Actor etiam, postquam Reus citatus, comparuit, debet libellum intentionis suæ ante omnia offerre iudici, & per iudicem ipsi Reo, ad hoc vt reus deliberare possit vtrum cedera velit, an potiùs contendere, seu litigare: Authent. offeratur, *Cod. de lit. contest. l. 3. Cod. de edend. & c. 1. de libell. oblation.* vbi Glossa *verb. libellum reclamationis*, & alij Canonistæ passim.

9 Ita vt si Actor agat actione personali, in libello exprimere debeat causam obligationis, v. g. peto centum, quæ mihi debes ex contractu mutui, vel venditionis, &c. sin autem agat actione reali, in libello exprimere debeat dominium rei, quam petit, v. g. peto hanc rem, quia mea est: sic Doctores communiter, quos sequitur Gayll. *lib. 1. obseruat. 61.* in quo casu Actor probare debet suam intentionem, scilicet quod res à Reo empta sit, eique tradita, quia onus probandi incumbit affirmanti, *l. 2. ff. de probat.* sin verò reus contra intentionem Actoris excipiat dicendo, v. g. sibi pretium rei, quam emit, postea fuisse donatum, tunc onus probandi reiicitur in ipsum reum, *l. in exceptionib. ff. de probat.* vbi glossa rectè adnotauit, quod sicut Actor intentionem suam, ita reus exceptionem suam probare debet.

Aduerte tertiò, quod postquam Iudex libellum 10
Actoris reo conuento porrexit, si reus non cedere, sed
contendere voluerit, deuenitur ad litis contestationem,
cùm hæc sit basis, siue fundamentum iudicij ordina-
rij, sicuti patet *ex tit. Decretal. vt lit. non contest.* non vt 11
procedatur ad testium receptionem, aut sententiam dif-
finitiam, & notat ibi cum aliis Canonistis Glossa *c. 1.
verb. ad diffinitiuam*; fit autem litis contestatio per
petitionem Actoris in iudicio, & per responsionem Rei
animo non cedendi, sed contendendi, seu litigandi, 12
cap. dudum, §. licèt, de election. & c. 1. de lit. contestat. vnde
litis contestatio dicitur, eo quòd Actor ius sibi esse
testetur; reus autem contrarium contestetur, quam-
uis in summario, seu extraordinario iudicio contesta-
tio litis non requiratur.

Aduerte quartò, quod datur alter libellus, qui fa- 13
mosus, seu infamationis vocatur *in cap. Inquis. §. tertia, de
Accusation.* vt si quis v. g. per schedulam publico, vel
priuato loco impositam, aut affixam, iudicem, non ascri-
pto suo denunciatoris nomine, moneat, vt de tali crimi-
ne inquirat. In quo casu iudex, licèt in dicta schedula
indicia, vel etiam testes insertantur, inquirere non po-
test, neque debet, *cit. §. tertia* (adeo quod potiùs talis
infamator plerumque puniendus sit, *c. quidam 5. q. 1.
& l. vnica, Cod. de famos. libell.*) quamuis procedere pos-
sit, & debeat in duobus casibus. Primò si infamia cri-
minis publica præcesserit: Secundò, si crimen pernicio-
sum in futurum sit: tunc enim Iudex occultè, & cautè
inquisitionem, aliaque facere debebit.

PETITIO V.

An accusator, priusquam accuset, debea præmittere monitionem secretam?

SVMMARIVM.

1 *Accusator, quotiescumque crimen in iudicio probari potest, non tenetur ex institia præmittere monitionem secretam, quod v.g. criminosus desistat à crimine, vel quod alteri præstet satisfactionem debitam; sed potest absque iniuria contra criminosum accusationem instituere, quia tunc propter bonum publicum concessa est accusatio, seu solùm iuridica denunciatio.*

2 *Denunciator Euangelicus tenetur priùs monere denunciantem, secundùm multos ex institia, non sic qui iudicialiter denunciat, vel accusat: Euangelica enim denunciatio non instituitur ad punitionem, sed ad fratris emendationem: at iudicialis ad punitionem, propter bonum publicum.*

3 *Denunciator iudicialis tenetur quandoque ex lege Charitatis monere Proximum secretè, vt desistat à crimine, vel debitam præstet satisfactionem, si scilicet delictum sit occultum, & speretur proximus priuata monitione esse emendandus.*

4 *Secus si crimen sit contra bonum publicum; quia tunc etiamsi priuata monitione sit emendandus, attendi non debet.*

5 *Idem præsertim dic in delicto hæresis, seu sollicitationis in confessione; quia hæc sunt denuncianda, maximè stante decreto Alexandri VII. secus est de aliis criminibus.*

REspondetur: quotiescumque crimen in iudicio pro- 1
bari potest, non tenetur accusator ex iustitia præ-
mittere monitionem secretam, quod v.g. criminosus de-
sistat à crimine, vel quod alteri præstet satisfactionem
debitam; sed potest absque iniuria contra crimino-
sum accusationem instituere: sic Doctores communiter, &

Probatur, quia tunc propter bonum publicum con-

cessa est accusatio, vel saltem iudicialis, seu iuridica denunciatio, ad hoc vt scilicet crimina in exemplum aliorum puniantur, sicque omnes à malo se abstineant, & compescant (ita vt delinquens non possit queri de iniuria sibi facta, quod priusquam fuerit accusatus, vel iudicialiter denunciatus, monitionem secretam non habuerit;) ergo.

2 Non obstat, si dicas: qui denunciaturus est denunciatione euangelica, tenetur priùs delinquentem, si putet eum emendandum, secretè monere (idque ex iustitia, sicuti multi tenent:) ergo etiam qui denunciat denunciatione iudiciali, seu iuridica (vel etiam qui accusat.

Respondetur enim: transeat antecedens, at nego consequentiam; & disparitas est, quia qui denunciaturus est denunciatione euangelica, nullam (si proximus putetur priuatim emendandus) causam habet eum denunciandi: Euangelica enim denunciatio non instituitur ad punitionem, sed ad exemplum publicum (cùm ex eo nemo possit puniri) sed solùm ad fratris emendationem, quæ cùm absque illius infamatione obtineri possit, nullum ius habet ad eius famam violandam; at qui iudicialiter, seu iuridicè denunciat, vel accusat, spectat punitionem ob bonum publicum; sicque, etiamsi proximus esset priuatim emendandus, adhuc subest iusta ratio illum accusandi, vt scilicet sic per eius punitionem alij deterreantur, & à malo se compescant.

3 Dixi, quod quotiescumque crimen in iudicio probari potest, non tenetur accusator ex iustitia præmittere secretam monitionem; quia fieri sæpè potest, quod priusquam iudicialiter denunciet, vel accuset, teneatur lege charitatis proximum secretè monere, vt desistat à crimine, vel debitam præstet satisfactionem, si scilicet delictum sit occultum, & speretur proximus priuata monitione esse emendandus, vel ad debitam satisfactionem inducendus, præsertim si dictus proximus sit homo honestus; quia tunc contra charitatem esset tantum malum illi irrogare. Nauarr. *in summa, c.18.n.30.* & alij communiter, quos sequitur Aldrete *lib.1. de disciplina religiosa, c.3.n.6.*

Quamuis, si crimen sit contra bonum publicum, & adhuc pendeat, vel in futurum continuandum putetur, charitas ordinariè non postulet, quod monitio secreta denunciationem iuridicam, vel accusationem præcedat, sed debet statim delinquens iudici deferri, vt iudex malo statim etiam occurrat; vt si v.g. quis occultè in hæresim incidat, cum hoste occultè tractet, principis consilia detegat, vel falsam monetam cudat, &c. Ratio, quia tunc periculum, quod imminet, est maioris momenti, quàm infamia & damnum, quod delinquens ex accusatione huiusmodi incurrere potest.

4 Et hoc adeò verum est, vt tunc attendi minimè debeat, an fortè delinquens priuata monitione sit emendandus, quia in re tanti momenti eligi debet quod est tutius; cùm bonum publicum præferri debeat priuato: & præterea cùm facilè possit talis, priuatim monitus, simulare emendationem, ac interea occultè exequi quæ destinauerat.

5 In huiusmodi igitur, nisi certò constet, periculum priuata monitione caueri posse (quod neque in crimine hæresis propter decretum Alexandri VII. sicuti dicebam *dubit.17. & 18.* & dicam *dubit. vltima, de confessario sollicitante*, locum habet) adhibenda non est. Secus dicas in aliis omnibus, ex quibus non imminet incommodum, nisi ipsi delinquenti, vel alteri personæ priuatæ. Vide S.Thomam 2.2. *q.68. art.1.* vide etiam quæ dicebam *cit. dubit.17. & 18.* & quæ dicem *dubit.184.petit.2.& cit.dubit.vltima de Confessario sollicitante, seu ad Venerem excitante.*

PETITIO VI.

An, & quando Accusator possit desistere ab accusatione incepta?

SVMMARIVM.

1 *Accusator potest, & debet desistere ab accusatione incepta, si deprehendat se errasse, cum putauit hunc deliquisse, vel si incipiat dubitare, & post diligentem inquisitionem dubitare perseueret; tunc enim persistere esset calumniari.*

2 *Accusator posset desistere, si Iudex accusationem non admittat, vel si eam admissam rescindat. Quod quidem potest facere si videat libellum habere aliquem defectum substantialem.*

3 *Item iudex, seu Princeps supremus rescindere potest libellum accusationis, si accusetur aliquis, qui non possit sine magna Republica perturbatione puniri, quia licet cauere damnum publicum, etiam cum iniuria priuatorum.*

4 *Iudex inferior ob eandem causam (non tamen ordinario iure, & potestate, sed ex tacita quadam Principis præsumpta voluntate, seu ex epicheia) potest accusationem ab initio non admittere, admissam autem non potest auctoritate propria abolere, sed tantum suspendere, & interim totum negotium ad Principem deferre.*

5 *Iudex accusationem ad se delatam admittere tenetur; quia ad eius officium pertinet, vt sine proprij, siue publici boni causa partibus postulantibus iustitiam administret. Excepto, si libellus habeat defectum aliquem substantialem, vel si bonum publicum postulet, vt ipse à iudiciario processu, & condemnatione se abstineat in aliquibus casibus recensitis.*

6 *Actor potest desistere in causa ciuili, siue per gratiam, siue per transactionem: at si actio sit famosa, qualis est actio falsi, non potest in ea transigere post contestationem litis sine autoritate Iudicis, alioquin notaretur infamia.*

7 *Actor potest desistere etiam in causa criminali per gratiam ante litem inchoatam: quod intellige casu quo non teneatur accusare, vel iuridicè denunciare; post litem autem inchoatam non potest sine autoritate iudicis, neque sine consensu Rei, si is fuerit tormentis subiectus, vel ex accusatione infamatus.*

8 *Crimen publicum dicitur, cuius accusatio concessa est cuilibet; quia ad vtilitatem publicam quammaximè pertinet illud puniri, quale est crimen, quod directè fit contra Deum, vel contra res diuinas.*

9 *Item si fiat contra maiestatem Principis, vel Republica.*

10 *Item si fiat etiam contra priuatam personam, si lege statutum sit, vt habeatur pro publico, vt Homicidium, Parricidium, Peculatus, crimen falsi, adulterij, vis publica, vel priuata, ambitus, vel annona.*

11 *Crimen priuatum dicitur, cuius accusatio solùm concessa est ei, qui iniuriam, vel damnum passus est, vt v.g. furti, stellionatus, vel iniuriarum.*

12 *Transigere licitum etiam est in crimine publico capitali, præter quàm in crimine adulterij; quia in tali casu turpis est transactio. Secùs si crimen sit publicum, non capitale; quia tunc non est licitum, nisi in crimine falsi.*

13 *Transactio generaliter est licita in criminibus priuatis ante accusationem; quia post accusationem fieri non potest sine auctoritate Iudicis.*

14 *Leges, & consuetudines peculiares Prouinciarum in his attendi debent.*

15 *Accu*

15 *Accusator si aliter, quàm conueniens sit, desinat, potest Iudex procedere per Inquisitionem.*

1 RESpondetur: potest, & etiam debet desistere, si deprehendat, se errasse (cùm putauit, hunc deliquisse) vel si incipiat dubitare, & post diligentem inquisitionem dubitare perseueret: vel si videat, se non posse probare; quia tunc in accusatione persistere, esset calumniari.

2 Secundò potest desistere, si iudex accusationem non admittat, vel si eam admissam rescindat.

3 Quod iudex potest facere, si videt, libellum habere aliquem defectum substantialem: item, si accusatur aliquis, qui non possit sine magna Reipublicæ perturbatione puniri; quia tunc supremus iudex, seu princeps (etiamsi accusator priuata causa, vt scilicet suas iniurias persequatur, accuset) potest accusationem inchoatam abolere, siquidem principis est primariò gerere curam boni communis (ad quod refertur bonum priuatorum) sicque cauere damnum publicum, etiam
4 cum incommodo priuatorum: Iudex autem inferior ob eadem causam (non tamen ordinario iure, & potestate, sed ex tacita quadam Principis præsumpta voluntate, seu ex epicheia) potest accusationem ab initio non admittere; admissam autem non potest ex authoritate propria abolere, sed potest suspendere, & interim totum negotium ad Principem deferre. Item, si accusatus bono publico censeatur necessarius, vel valde vtilis, iuxta illud, quod excellens in arte non debeat mori; quia tunc etiam supremus Princeps potest similiter accusationem abolere; inferior autem Iudex, si non agatur de iniuria partis, potest eam non admittere, & admissam ex epicheia impedire: si autem agatur de iniuria partis, non potest, quia ad ipsum non spectat principaliter boni publici promotio, sed officij iniuncti administratio: tenetur igitur inferior iudex in hoc casu parti ius dicere, nec potest prætextu maioris boni publici se à negotio eximere; quia sic sæpè posset liberare, quos vellet: potest tamen Principem monere, quid iudicet expedire, & interim sententiam suspendere, donec à Principe de tali re resolutionem habeat.

5 Quapropter breuiter ex dictis iudex accusationem ad se delatam admittere tenetur; quia ad iudicis officium pertinet, vt siue proprij, siue publici boni causa partibus postulantibus iustitiam administret. Excepto si libellus habeat defectum aliquem substantialem, vel si bonum publicum postulet, vt iudex à iudiciario processu, & condemnatione se abstineat, quod v. g. Reus Reipublicæ valdè vtilis sit, vel eo quod ex accusatione, vel condemnatione Rei grauis tumultus populi timeatur: In his enim casibus iudex debet ab initio accusationem repellere, vel si iam inchoata sit causa, eam suspendere, & transmittere ad superiorem iudicem, ad quem denique pertinebit, si sic ipse Reipublicæ expedire putauerit, accusationis causam omninò abolere. S. Thomas 2.2.*q.*60. *art.*3. *ad vltimum*, Caietanus *ibid.* §. *sed occurrit*, & Sotus *memb.*3.*q.*5. *conclus.*5. *circa finem*; quamuis si agatur de iniuria, vel damno partis læsæ, curandum est, quod pars læsa in tali casu, quantùm fieri potest, satisfactionem obtineat.

6 Tertiò potest auctor desistere in causa ciuili, siue per gratiam, siue per transactionem: at si actio sit famosa (qualis est actio furti) non potest in ea transigere post contestationem litis sine auctoritate iudicis, alioquin notaretur infamia, *ex l. furti*, §. *pactus*, *ff. de his qui notant. infam.* & ex Glossa *in c.*1. *de collusion. detegenda.*

7 Quartò potest desistere, etiam in causa criminali, per gratiam ante litem inchoatam (quod intellige casu quo non tenetur accusare, vel iuridicè denunciare) post litem autem inchoatam non potest, sine auctoritate Iudicis, neque etiam sine consensu Rei, si reus fuerit tormentis subiectus, vel ex accusatione infamatus; quod si aliter destiterit, incurrit pœnam Senatusconsulti Turpiliani, quo (si quidem erat crimen publicum, quod accusauerat) punitur infamia, & quinque libris auri, *ex l.*1. *Cod. ad Turpilian.* si autem erat priuatum, punitur pœna extraordinaria, arbitrio Iudicis, *ex l. si quis*, *ff. hoc tit.* & ex Doctoribus, quos sequitur Syluest. *verb. Accusatio, num.*8.

Cæterùm dicitur crimen publicum, cuius accusatio concessa est cuilibet; quia ad vtilitatem publicam quammaximè pertinet illud puniri, *l.*1. *&* 2. *ff. de public. Iudic.* Tale est omne crimen, quod directè fit contra Deum, vel contra res diuinas; quia hoc in omnium iniuriam communem fieri censetur: quapropter meritò quilibet illud accusare potest (vt est v. g. hæresis, Templorum, & Imaginum euersio, blasphemia, & simile sacrilegium, *ex l.*4. *Cod. de hær.*) item tale est omne crimen, quod fit contra maiestatem Principis, vel Reipublicæ (vt est omne crimen læsæ maiestatis humanæ) item tale est omne crimen, quod fit etiam contra priuatam personam, si lege statutum sit, vt habeatur pro publico (& vt est v.g. crimen homicidij, parricidij, peculatus, falsi, adulterij, vis publicæ, ambitus, vel annonæ, &c. *ex dicta l.*1. *ff. de public. Iudic.* 8 9 10

Dicitur priuatum crimen, cuius accusatio solùm concessa est ei, qui iniuriam, vel damnum passus est (vt est v.g. crimen furti, stellionatus, vel iniuriarum, &c. *ex l. finali, ff. de priuat. delict. & ex l. si quis, ff. ad Turpilian.*) 11

Cæterùm licitum etiam est transigere in crimine publico capitali (quod scilicet pœna capitis punitur (præterquam in crimine adulterij, *l. Transigere, Cod. de transact.* quia in tali casu turpis est transactio: si autem est crimen publicum non capitale, non est similiter licitum transigere, nisi in crimine falsi, *cit. l. transigere.* In criminibus priuatis generatim transactio est licita. Glossa *in c.*1. *de collus. deteg.* quam sequuntur communiter Doctores. 12 13

Aduerte tamen hic, quod hæc intelligenda sint ante accusationem; quia post accusationem non potest fieri sine auctoritate Iudicis.

Aduerte secundò, quod in his videndæ sint leges, & consuetudines Prouinciarum peculiares; quia hæc, quæ ex iure communi dicta sunt, supponunt accusationem fieri cum inscriptione (sicut patet *ex ff. & Cod. ad Turpilian.*) quæ tamen hodie vix est in vsu, sicuti dicebam. 14

Aduerte tertiò, quod si accusator aliter, quàm conueniens est, desistat, possit iudex procedere per Inquisitionem, ex communi sententia Doctorum. 15

PETITIO VII.

In quo differat accusator, seu actor in criminalibus à denunciatore.

SVMMARIVM.

1 *Accusator differt à denunciatore, quia ille habet onus probandi crimen, ita vt si in probatione deficiat, & calumniator appareat, plectatur pœna talionis, sed quia hæc recessit ab Aula, ad arbitrium Iudicis. Denunciator autem non habet tale onus, sed solùm aperiendi indicia, quibus Iudex ex officio ad Inquisitionem vlteriorem moueri possit.*

RESpondetur: differt in eo, quod accusator habet onus probandi crimen, ita vt si in probatione deficiat, & calumniator appareat, plectatur pœna talionis, id est pœna tali, qualem ipse alteri per calumniam inferre intendebat, iuxta Textum *in l. vlt. Cod. de Accus. & inscript. in l. ab Imperatore ff. de prauaricator. & in l. vlt. Cod. de calumniat.* & docet S. Thomas 2.2.*q.*68. *art.*4. quem sequuntur communiter Doctores (quamuis pœna talionis, sicut & inscriptio accusatoris, hodie vix 1

in vso sit, sed arbitraria imponi consueuetit ; si scilicet Iudex videat, quod illa calumniandi animo, non autem errore probabili ductus ad accusandum accesserit, iuxta Textum *in l. 1. ff. ad Turpilian. & in cap. super his, de accusat.* & docent præter alios Couart. *resol. c. 9. num. 1.* & Gregorius Tolosanus *lib. 31. Syntagmat. c. 30.)* Denunciator autem non habet onus probandi crimen, sed solùm habet onus aperiendi indicia, quibus Iudex ex officio ad inquisitionem vlteriorem moueri possit: sic DD. quos sequitur Clarus *lib. 5. sentent. §. finali, q. 7.*

PETITIO IX.

In quo differat denunciatio iudicialis (quæ sola huc spectat) à denunciatione charitatiua, canonica, & regulari?

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio iudicialis differt primò, quia ea est, vt satisfiat communitati læsæ, cùm tendat in quandam iniuriam communitatis, si eius membra delinquant : at finis denunciationis charitatiuæ est emendatio fratris, vel vt tertiæ personæ, vel vt bono communitatis prouideatur.*

2 *Denuncians denunciatione charitatiua non tenetur probare; secùs denunciatione iudiciali, quia aliàs diceretur infamare.*

3 *Denuncians denunciatione iudiciali debet nomen suum saltem de iure communi inscribere, & postea vocatus coram iudice, ad publicam testimonij dispositionem, & Rei conuictionem comparere; secùs qui denunciat denunciatione charitatiua.*

4 *In denunciatione iudiciali directè tenditur, vt reus per testes conuictus, vel confessus in publicam notitiam deducatur; at si in charitatiua, Prælatus non debet crimen occultum aliis manifestare, si solus ille emendare potuerit; secùs si solus non potuerit; quia tunc manifestare debebit alteri, quamuis denunciati superior fuerit, &c.*

5 *Prælatus licèt crimen occultum sibi charitatiuè denunciatum non manifestare, sed secretum tenere debeat; nihilominùs eius notitia in gubernatione, circa tamen secreti violationem, & denunciati infamiam, plurimùm prodesse potest. non autem sic, si notitia orta fuerit ex sigillo confessionis.*

1 REspondetue: differt primò, quòd denunciatio iudicialis est, vt satisfiat communitati læsæ (cùm tendat in quandam iniuriam communitatis, si eius membra delinquant:) quapropter hæc denunciatio per se, ac directè procedit ex motiuo iustitiæ vindicatiuæ ad superiorem, tanquam ad iudicem: at finis denunciationis charitatiuæ est emendatio fratris, vel vt tertiæ personæ, aut bono communitatis prouideatur: quapropter hæc denunciatio per se, ac directè procedit ex motiuo charitatis ad superiorem, tanquam ad patrem.

2 Secundò, quod licèt denuncians denunciatione charitatiua crimen nec probare, nec sufficientibus indiciis ostendere possit (eo quòd solus vidit, vel solus audiuit, scilicet à viris fide dignis) tamen si putet, quod ipsi fides habenda sit, denunciare Prælato potest: at denuncians denunciatione iudiciali, frustrà, quin periculum denunciatur; quia tunc solummodò infamaret, cùm Prælatus sine fama, & sine criminis indiciis ad eius punitionem procedere non possit.

3 Tertiò, quod qui denunciat denunciatione iudiciali, debet nomen suum (saltem de iure communi) inscribere, & postea vocatus coram iudice ad publicam testimonij dispositionem, & rei conuictionem comparere; at qui denunciat denunciatione charitatiua, non tenetur nomen suum inscribere, quinimmò sic denunciantem Prælatus non potest manifestare, nisi necessitas postulet ad finem correctionis obtinendum: tunc enim sic denuncians tenebitur (si sine suo magno incommodo potest) suum consensum præstare, ita vt si noluerit, etiam inuitus possit manifestari.

4 Quartò, quod in denunciatione iudiciali directè tenditur, vt reus per testes conuictus, vel confessus, in publicam notitiam deducatur: at in denunciatione charitiua Prælatus non debet crimen occultum aliis manifestare, si solus illud emendare potuerit. Secus si solus non potuerit; quia tunc manifestare debebit alteri (quamuis denunciati superior fuerit) qui idoneus ad remedium adhibendum sit. Quinimmò si vnus non sufficiat, manifestare poterit duobus, vel pluribus, quatenus sic necesse fuerit ad criminis illius emendationem, vel vt tertiæ personæ, aut bono communi prouideatur.

5 Cæterùm, licet Prælatus crimen occultum sibi charitatiuè denunciatum non manifestare, sed secretum tenere debeat; nihilominus eius notitia in gubernatione (citra tamen secreti violationem, & citra denunciati infamiam, scilicet inuigilando, vel eum in alium locum mittendo, aut eum sub aliqua apparente ratione ab officio remouendo) vti potest: non autem sic, si notitia orta fuerit ex sigillo Confessionis sacramentalis, ne Confessio sacramentalis odiosa reddatur.

PETITIO IX.

An aliquis accusare teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Quisque tenetur accusare, si crimen fuerit perniciosum, cuius damnum alia ratione impediri potest, licèt plerumque sufficiat denunciare iuridicè, vel canonicè.*

2 *Subiectus etiam iudicialiter denunciare tenebitur, vt Reus per testes, vel indicia conuincatur, & malum emendetur, dummodò tamen denunciator putet se effecturum, quod ipsi fides habeatur; alioquin enim frustrà laboraret.*

3 *Accusare quis non tenetur, si crimen non sit perniciosum in futurum.*

4 *Accusare quilibet in iudicio potest, nisi iure prohibeatur.*

1 REspondetur ex S.Thoma 2. 2. q. 68. art. 1. Syluestro *verb. Accus. q. 1.* & aliis communiter, distinguo: si crimen fuerit perniciosum (cuius damnum alia ratione impediri non potest) accusare tenetur, licèt plerumque sufficiat denunciare iuridicè, vel canonicè.

Dixi *plerumque*; quia interdum contingere potest, quod bono communi, vel personæ priuatæ non satis 2 prouideatur, nisi contra reum processus iudicialis instituatur. Quo casu subditus iudicialiter denunciare tenebitur, vt Reus per testes, vel indicia conuincatur, & malum emendetur; dummodò tamen denunciator putet, se effecturum, quod ipsi fides habeatur: alioquin enim frustrà laboraret, quin etiam & calumniæ suspicionem imprudenter subiret.

Si verò crimen non sit perniciosum in futurum, accusare non tenetur, ex Textu *in l. vnica, Cod. vt nemo inuitus agere, &c.* Quinimmò quatenus spectat ad crimina priuata, præstat quod læsus ei, qui læsit, iniuriam acceptam condonet. Si Doctores communiter, quos sequitur Sotus *membr. 2. q. 5. concl. 2.*

4 Cæterùm quilibet in iudicio potest accusare, seu esse accusator, nisi iure prohibeatur. Gloss. *in rubr. Cod. qui accusare non possunt*, quam glossam communiter sequuntur Doctores; quinam autem ab accusando repellantur, vide Glossam *loc. cit.* Clarum *cit. §. final. q. 14. & 15.* & Iacobum Nouellum *tract. de defens. c. 2.* vide etiam quæ dicebam suprà *Dubit. 182. in princip.*

PETI

PETITIO X.

An, & qualis sit praxis accusationis, præsertim inter Regulares.

SVMMARIVM.

1 *Accusatio regulariter non habet locum inter Regulares, quia eorum paci, & tranquillitati repugnare videtur, proinde in aliquibus regnis non admittitur, præsertim ex eo, quia per denunciationem iuridicam suppleri potest.*

2 *Accusatio aliquando locum habet, & admittitur etiam inter regulares; quia ea fieri potest sine peccato contra iustitiam, vt agens contra se iniuriantem, ad iustam vindictam, & fieri etiam potest sine peccato contra Charitatem, vt si non ex odio, sed vel ex affectu Religionis, vel ex affectu resarciendi iustum honorem, &c.*

3 *Praxis accusationis, præsertim inter regulares, qua sit, vide ibi per extensum.*

4 *Accusator non tenetur exprimere in libello diem commissi delicti, sed tantùm annum, & mensem; nam alioquin potestas accusandi, & probandi nimis restringeretur.*

5 *Accusantis inscriptio in libellu est exprimenda.*

6 *Accusator probabiliter potest deferre crimen etiam occultum, & non tenetur ex iustitia præmittere secretam monitionem, sed sufficit, quod possit probare delictum quod defert, quia hoc discrimen est inter accusationem, & denunciationem: licèt aliquando id facere non præmissa admonitione sit contra charitatem.*

7 *Accusator tenetur probare delictum, quod defert; quia propter hoc fieri debet accusatio in scriptis.*

8 *Accusator non potest esse testis in causa, in qua est accusator.*

9 *Accusator solet iurare de calumnia, nempe quod non deferat delictum animo calumniandi: unde si repertus fuerit calumniator, punitur pœna talionis.*

10 *Accusator vt dicatur probasse delictum, & calumniator non esse, sufficit si probauerit semipleaè, scilicet per famam, vel per vnam testem integrum, vel per alia indicia iis æquipollentia; quia tunc reus debet delictum confiteri, & puniri.*

11 *Accusator de consuetudine etiam quando non semiplenè probat delictum, non punitur pœna talionis, sed solùm pœna minori pro arbitrio iudicis; quia alioquin homines retraherentur ab accusando.*

12 *Accusator neque etiam hac pœna minori punitur, si probet se accusasse, eo quòd habuerit iustam aliquam causam arbitrandi, commissum fuisse delictum, vel etiam se non accusare ex malitia.*

13 *Fœminæ, pupilli, serui, infames, & inimici capitales ab accusando repelluntur, si non agitur de proprio ipsorum interesse, & si iudici videbitur.*

14 *Laïci non possunt accusare Clericum, nisi similiter suam, vel suorum iniuriam prosequantur.*

15 *Accusatione facta, & à iudice regulari acceptata, procedendum est in causa vsque ad sententiam diffinitiuam.*

16 *Religiosorum in causis ex priuilegio Bonifacij VIII. non est procedendum apicibus iuris seruatis, sed secundùm consuetudines approbatas, & generalia Religionis instituta facta, vel facienda.*

17 *Iudex præsertim regularis in ordine ad pœnas infligendas inclinare debet in partem benigniorem, ita vt si benignior sit pars, opinio negatiua de non infligenda pœna in eam inclinare debeat; nam etiam in dubio standum est pro Reo.*

SVppono, quod accusatio regulariter non habet lo- 1
cum inter regulares; quia regularium paci, & tranquillitati repugnare videtur (vt proinde in aliquibus regnis non permittatur; præsertim ex eo, quia per denunciationem iuridicam suppleri potest: sic Doctores, quos sequitur Thomas à Iesu *de Visit. Regul. tract. 1. c. 4. num. 6.*) aliquando tamen; quia ea fieri potest sine peccato contra iustitiam, vt si qui iniuriam passus est, ad- 2
uersùs iniuriantem agat ad iustam vindictam, & fieri etiam potest sine peccato contra charitatem, vt si non ex odio, sed vel ex affectu Religionis, ne similes iniuriæ in eam introducantur, vel ex affectu resarciendi iustum honorem, vel bonum nomen amissum. Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 10. cap. 12. n. 45.* de facto locum habet, & admittitur. Hoc supposito.

Respondetur: Praxis accusationis, præsertim inter 3
regulares, est hæc.

Primò, vt accusatio fiat in scriptis.

Secundò, vt exprimatur dies, & annus, quo intentatur.

Tertiò, vt exprimatur nomen accusantis, & accusati.

Quartò, vt exprimatur species delicti.

Quintò, vt exprimatur locus, & tempus, scilicet annus, & mensis, quo delictum commissum est.

Dixi: *Annus, & mensis*; quia non tenetur etiam ac- 4
cusator exprimere in libello diem commissi delicti, *ex l. libellorum, infrà citanda.* Nam alioquin potestas accusandi, & probandi nimis restringeretur; cùm facilè fieri possit, vt quis diei, vel etiam hebdomadæ (cùm non ita cadant sub sensum) oblitus sit. DD. communiter, quos sequitur Franc. Aretinus *in Pract. crim. de accus. c. 6.*

Sextò, vt exprimatur inscriptio accusantis.

Hæc omnia colliguntur *ex l. libellorum, ff. de Accusat.* 5
& ea intelligi debent iuxta quæ dicebam *suprà pet. 4.* videantur præter alios Aretin. *loc. cit.* & Aldrete *de discipl. relig. lib. 6. c. 4.* & quæ dicebam *eadem petit. 4.*

Aduerte, quod accusator probabiliter possit deferre 6
crimen, etiam occultum, & non teneatur ex iustitia præmittere secretam monitionem, sed sufficiat, quod possit probare delictum, quod defert; quia hoc discrimen est inter accusationem, & denunciationem, *ex cap. qualiter, & quando, de Accusat.* quamuis quidem aliquando sit contra charitatem accusare delinquentem, nulla præmissa monitione. Nauarr. *in summa, c. 18. n. 30.* & alij, quos sequitur Aldret. *de relig. discipl. cap. 3. n. 6.* Vide *infra Dubit. 184. Petit. 1.*

Aduerte secundò, quod accusator teneatur probare 7
delictum, quod defert; quia propterea fieri debet accusatio in scriptis, vt scilicet constet, quid ipsi probandum sit. Francisc. Aretin. *in Pract. crim. de Accusat. c. 5.* & Thomas à Iesu *de Visit. Regular. tract. 1. cap. 4.* Vide *supr. Petit. 7.*

Aduerte tertiò, quod accusator non possit esse testis 8
in causa, in qua est accusator, & in hoc differat à denunciatore, *cap. In omni negotio, de testib.* & docent Sotus *de tegend. secret. membr. 2. quæst. 4. & 5.* Nauarr. *in rubr. de Iudic. num. 19.* & alij passim.

Aduerte quartò, quod accusator soleat iurare de ca- 9
lumnia, nempe quod non deferat delictum animo calumniandi: sic Doctores, quos sequitur Aldret. *de relig. discipl. lib. 1. cap. 4. n. 13.* vnde si repertus fuerit calumniator (quod scilicet falsum crimen detulerit) punitur pœna talionis, idest, eadem pœna, qua puniendus esset accusatus, si verè delictum commisisset: S. Thomas 2. 2. *quæst. 68. art. 4.* quem cum Soto *de Iust. lib. 5. quæst. 5. art. 4.* sequuntur alij passim.

Aduerte quintò, quod vt accusator dicatur delictum 10
probasse, & calumniator non esse, sufficiat si prædictum delictum probauerit semiplenè, scilicet per famam, vel per vnum testem integrum, vel per alia indicia iis æquipollentia; quia tunc Reus interrogatus à Iudice (si ipsi talis semiplena probatio intimata fuerit) debet delictum confiteri, & puniri. Nauarr. *in summa, cap. 25. num. 35. & seqq.* & alij, quos sequitur Francisc. Aretin. *in Pract. crim. de Accusat. num. 6. cap. 5.*

Aduerte

11 Aduerte sextò, quod accusator de consuetudine etiam quando non semiplenè probat delictum, non puniatur pœna talionis, sed solùm pœna minori pro arbitrio iudicis: quia alioquin homines retraherentur ab accusando. Francisc. Aretin. *vbi suprà*, & Aldret. *lib. 2. de Relig. discipl. c. 23. n. 5.*

12 Aduerte septimò, quod accusator neque etiam hac pœna minori puniatur, si probet se accusasse, eo quòd habuerit iustam aliquam causam arbitrandi, commissum fuisse delictum: vel etiam se non accusasse ex malitia; quia verè calumniator solùm est, quando scienter falsum crimen imponit. Aretinus *loc. cit. c. 7.* & Aldret. *vbi suprà, num. 9.*

13 Aduerte octauò, quod ab accusando repellantur fœminæ, pupilli, serui, infantes, & inimici capitales, excepto quando agitur de proprio ipsorum interesse, & si iudici videbitur, *l. quia accusarem, ff. de accus. & c. prohibentur, eod. tit.* & tradunt Nauarr. *lib. 5. consil. tit. de accus. cons. 3. num. 2.* & alij, præsertim quos sequitur Aldret. *loc. supra cit. c. 4. num. 7.*

14 Aduerte nonò, quod neque Laïci possint accusare Clericum, nisi similiter suam, vel suorum iniuriam prosequantur. Confert. *in compend. Bull. Leonis X. & tit. 6. c. 1.* & Aldret. *vbi suprà*, qui etiam *num. 9.* subdit, qualiter index regularis se gerere debeat quotiescumque aliquis externus aliquem Religiosum ex suis accusare voluerit: & *n. 13.* refert excommunicationem latæ sententiæ à Leone X. in fauorem Ordinis Prædicatorum prolatam contra Religiosos, qui alios eiusdem Ordinis ex quauis causa conueniunt coram iudice externo, & etiam prolatam contra ipsum iudicem, si talem conuentionem admiserit.

15 Aduerte decimò, quod facta accusatione, & à iudice regulari (si acceptari debuerit) acceptata, procedendum sit in causa vsque ad sententiam diffinitiuam eodem ferè modo, quo dicam *infrà de denunciatione, & Inquisitione speciali.* Suarez *tom. 4. de Religion. lib. 10. capite 12. numero 45.* & alij communiter.

16 Aduerte vndecimò, quod ex priuilegio Bonifacij VIII. non sit in causis Religiosorum procedendum apicibus iuris seruatis, sed secundùm consuetudines approbatas, & generalia Religionis instituta facta, vel facienda: [Quod licèt Prælati omnes ad apices iuris ex supradicta constitutione non teneantur (vt sunt citationum internalla, dilationes, interlocutoriæ, & cætera huiusmodi, quæ non sunt de essentia iuris) non tamen possunt in actis iudicialibus pro eorum arbitrio procedere, sed iure diuino, ac naturali ad substantialem iuris ordinem tenentur.] In quo etiam sensu quidam alij Pontifices in suis decretis similibus apposuerunt particulas, *simpliciter, summariè, de plano, & sola veritate facti inspecta.* Videantur præter alios Cardinalis de Lugo *tom. 2. de Iust. & Iur. disp. 35. sect. 14. n. 162.* & Thomas à Iesu *de Visit. Regular. tract. 3. cap. penult.* videantur etiam quæ dicam *infrà diffusius dubit. 235. sect. 70.*

17 Aduerte duodecimò, quod in ordine ad pœnas infligendas iudex (præsertim regularis) inclinare debeat in partem benigniorem, adeò quod (si in aliquo casu sit opinio, quod Reo infligenda sit aliqua pœna, sit autem è contra altera opinio negans) debeat potiùs hanc, tanquam benigniorem, & Reo fauorabiliorem amplecti. Sayrus *in clau. reg. lib. 2. cap. 13. num. 22. in addition.* Portell. *in respons. moral. tom. 2. cap. 40.* & alij communiter, præsertim de Reo (etiam in communi) passim iura clamant, quod fauorabiliores sint partes Rei: quod in dubio standum sit pro Reo: quod Actore non probante, dimittendus sit Reus, & similia.

DVBITATIO CLXXXII.

Cuinam in crimine hæresis competat accusatio?

SVMMARIVM.

1 *Accusatio in crimine hæresis cuilibet competit indifferenter, quia cum tale crimen in Religionem diuinam committatur, est crimen publicum, & cedens in iniuriam omnium communem.*

2 *Laïci contra Clericum admittuntur in tali crimine: Item infames, pupilli, & minores; non tamen sine auctoritate Tutoris, & Curatoris, bene tamen filiifamilias sine consensu Genitoris.*

3 *Excommunicati excommunicatione maiori, licèt si sint denunciati, vel publici percussores Clerici, repellantur à iudiciis, ipsisque ius petentibus denegetur: tamen in crimine hæresis admittuntur in defectum aliorum, ne crimen huiusmodi maneat impunitum, præsertim cùm non petant resarcire ius proprium læsum, sed reparationem iuris publici.*

4 *Inimicus capitalis licèt secundùm aliquos non admittatur ad accusandum in decimo crimine hæresis, quia non præsumitur zelo iustitiæ, sed amore vindictæ procedere, & in quolibet crimine quantumuis graui repellitur à testimonio dicendo: Probabilius tamen est oppositum, nempe dictum inimicum admitti posse, cautè tamen, & vt suspectum; quia hoc crimen cedit in iniuriam omnium communem.*

5 *Accusator non probat, sed probationem exhibet.*

RESPONDETVR, cuilibet indifferenter; quia cùm tale crimen in Religionem diuinam committatur, est (vt habetur *in l. Manichæos, §. 1. Cod. de hæret.*) crimen publicum, & in 1
communem omnium iniuriam cedens: ergo cuilibet indifferenter competit accusatio. Repert. Inquisit. *verb. Accusatio, vers. Nota quod,* Carrer. *tract. de hæret. n. 107.* & alij passim.

Hinc sequitur, quod in tali crimine admittantur in- 2
fames, pupilli, & minores (non tamen sine auctoritate Tutoris, vel Curatoris) item filiusfamilias (etiam sine consensu parentis) item & Laïci contra Clericos: sic Doctores communiter, quos citat, & sequitur Farin. *de hær. q. 185. num. 23.*

Petes: an admittantur etiam excommunicati excom- 3
municatione maiori.

Respondetur: (licèt complures, quos sequi videtur Iulius Clarus *Pract. q. 14. vers. quæro numquid excommunicat.* putent quod si tales excommunicati sint denunciati, vel publici percussores Clerici, dum in excommunicatione perseuerant, non admitti, sed repelli debeant; quia in iudicio esse non possunt, ipsisque ius petentibus denegatur, ex Textu *in c. Intelligimus, de iudiciis, in c. 1. eodem tit. in 6. & in cap. Decernimus, de sent. excomm.*) Probabilius tamen est oppositum (quod docent alij) scilicet & prædictos etiam in defectum aliorum admitti posse.

Probatur ex Textu *in cap. In fidei fauorem, de hær. in 6.* vbi in fauorem fidei, ne crimen hæresis maneat impunitum, excommunicati admittuntur in Testes: ergo si admittuntur in testes, admitti etiam poterunt in accusatores, præsertim cùm non petant resarcire ius proprium læsum (quod illis esset denegandum,) sed petant reparationem iuris publici, & Religionis.

Atque hinc patet ad fundamentum aduersariorum in contrarium.

Petes secundò, an admittatur etiam inimicus capitalis?

Respondetur, quod licèt Eymer. *3. p. direct. q. 67. vers. Respondemus,*

Respondemus, & ibi Peña *comm.116. in fine*, Campeg. *in addition.ad Zanch.tract.de hær.lit.D, in verbo Omnis*, Carrer. *tract.de hær.num.*107. & alij negent; quia cùm inimicus non præsumatur zelo iustitiæ, sed amore vindictæ procedere, præsumitur calumniator: tum quia in quolibet crimine, quantumuis graui, inimicus repellitur à testimonio dicendo, *l.3.ff. de testibus, l.1.§.præterea,ff. de quæst.* & Autheor. *si Testis productus, Cod. de Testibus*. At qui repellitur à testimonio dicendo, repellitur etiam ab accusatione, *cap. Testes, 2.q.7.cap.sanè, 15.q.3. & cap. super prudentia, 12.q.1.* & tradunt communiter Doctores, quos citat Decian. *tract. criminal. lib.3.c.25.& c.26.n.1.& seqq.* & videri poterunt quæ dicam *infrà dubit.198.sect.2.* Probabilius tamen sit etiam oppositum, quod docent Clar. *Practic.q.14.vers.vlterius dixi*, Gigas *de crim.læsæ maiest.lib.2.rubr.qui accusare possunt, q.6.n.12.* Paris. *cons.2.n.54.lib.4.* Ferdin. de Castr. *in oper.moral.tom.1.tract.4.disp.8.punct.2.n.7.* Arelatan. *notabil.dec.* & alij quos citat, & sequitur Farinac. *q.185. n.29.* scilicet & inimicum capitalem etiam in casu, de quo loquimur, admitti posse, cautè tamen, & vt suspectum.

Probatur, quia hoc crimen, vti *suprà* dicebam, & expressè habetur etiam *in l. Manichæos, Cod.de hær.* cedit in iniuriam omnium communem: ergo talis criminis vindictam prosequens censetur iniuriam omnium communem, vtpote principalem, non autem propriam, & particularem prosequi; sicque non est, cur in tali casu non admittatur ad accusandum, præsertim cùm de iure inimicus capitalis admittatur ad accusandum, etiamsi prosequatur iniuriam suam, vel suorum.

5 Secundò, quia accusator non probat, sed probationem exhibet: ergo licèt inimicus capitalis non admittatur in testem, vt probationem, seu fidem faciat per se ipsum, non est ratio efficax, cur non admittatur in accusatorem, vt probationem, seu fidem exhibeat per alios, præsertim cùm ex illius admissione possit damno omnium communi præcaueri; & cùm si ad tale crimen accusandum inimicus non admittitur, difficilè reperiatur qui accuset.

Atque hinc patet ad rationes aduersariorum in contrarium.

⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜⚜

DVBITATIO CLXXXIII.

An, & quomodo procedatur in crimine hæresis via denunciationis?

SVMMARIVM.

1 *Denunciationis modus in crimine hæresis est satis vsitatus, cùm non sit ita periculosus denuncianti, vtpote qui in consuetudine iamdiu recepta non subit onus probandi, sed iudici hanc obligationem remittit.*

2 *Denunciator licèt non teneatur probare, nihilominus si conuincatur falsum denunciasse, arbitrio Inquisitoris tanquam calumniator puniri debet; quia denunciator cùm non suam, nec suorum, sed communem Religionis iniuriam prosequatur, ex generali consuetudine Inquisitionis assumitur in testem.*

3 *Denunciator, si falsum deponat, sola ipsa denunciatione grauissimè lædit delatum: consequenter meritò tanquam calumniator est puniendus.*

4 *Pœna talionis punitur qui per calumniam probatur denunciasse, ex Constitutione tamen Pij V. quæ modò non est in vsu.*

5 *Denunciatio fieri debet in scriptis, vel saltem verbis, quæ à Notario redigantur.*

6 *Denunciator debet iurare denunciationem suam.*

7 *Denunciatio ex conuenientia recipi debet præsentibus honestis personis, quamuis ex consuetudine id non sit in vsu.*

8 *Inquisitor facta denunciatione procedit non ad instantiam partis, sed ex officio, examinando scilicet testes, quos denunciator allegauit, &c.*

9 *Denunciator si testes non alleget, sed ipse solus de visu deponat, Inquisitor non debet statim ad Inquisitionem specialem procedere, si denunciatus sit vir nobilis, religiosus, vel aliàs non suspectus, ob grauem infamiam inde secuturam.*

10 *Ad denunciandum in hoc crimine hæresis quilibet admittitur, etiamsi fuerit absens, dummodò proprio nomine, & iuramento denunciationem firmet.*

11 *Denunciator si proprio nomine literas non subscripserit, ipsius denunciatio repelli debet, tanquam nullius momenti, quia præsumitur falsa: & quia aliàs daretur improbis occasio probos viros infamandi.*

12 *Limitant aliqui, vt id intelligatur, quando in illis literis non sint nominati testes, secus quando testes nominati sunt: at hæc limitatio non probatur, quia nominatio illa testium, cùm procedat à persona incognita, non est authentica, sed potiùs suspecta.*

13 *Denunciationis forma, & stylus, quem Inquisitores in recipiendis denunciationibus seruare debent, poterit videri penes Eymericum, & Peñam.*

SVPPONO, quod hic modus in tali crimine procedendi sit satis vsitatus, cùm non sit ita periculosus denuncianti, vtpote qui ex consuetudine iam diu recepta non subit onus probandi, sed iudici hanc obligationem remittit. Eymericus *3.p.direct.rubr.de secundo modo procedendi in causa fidei per denunciationem, num.68.* & ibi Peña *commentar. 15.vers.His peractis*. Scaccia *de iud.c.72.n.4.* Paramus *de orig.Inquisit.lib.3.q.8.n.21.& seqq.* & alij, quos sequitur Farinacius *de hæres.q.185.n.71.* 1

Suppono secundò, quod licèt denunciator non teneatur probare: nihilominus si conuincatur, falsò denunciasse, arbitrio Inquisitoris, tanquam calumniator, puniri debeat; quia denunciator, cùm non suam, nec suorum, sed communem Religionis iniuriam prosequatur, ex generali consuetudine Inquisitionis assumitur in testem, sicuti notarunt Repertor. Inquisit. *verb. Accusatio, & verb. Testis*. Simanchas *de Cathol.inst.tit.19.rubr.de denunciation. n. 17.* & alij. Ergo tanquam testis falsus puniri debet.

Confirmatur, quia ex sola ipsa denunciatione, si falsum deponat, grauissimè lædit delatum, cùm aperiat viam iudici ad inquisitionem specialem aduersùs delatum faciendam. Ergo meritò, tanquam calumniator, puniri debet: sic DD. quos sequitur Peña *3.p. direct. rubr.de duodecimo modo terminandi processum, 4. commentar.vers. Ad hoc.* 3

Confirmatur secundò, quia ex Constitutione Pij V. quæ est eius quinta in Bullario, *vers. Monemus præterea*, pœna talionis punitur, qui per calumniam probatur denunciasse, quamuis (vt fatear) hæc Pij V. Constitutio obseruari non videatur. His suppositis 4

Respondetur: Denunciatio fieri debet in scriptis, vel saltem verbis, quæ à Notario in scriptis statim redigantur, Doctores, quos *suprà* citabam, & confirmat vsus quotidianus. 5

Secundò, debet denunciator denunciationem factam iurare. 6

Tertiò, ex conuenientia saltem denunciatio recipi debet præsentibus honestis personis, iuxta Textum *in c. Vt officium, de hær. in 6.* Quamuis ex consuetudine neque obseruari videatur. 7

Aduerte tamen, quod facta denunciatione, Inquisitor non debeat procedere ad instantiam partis, sed ex officio, examinando scilicet testes, quos denunciator allegauit, vel alios, ex quibus veritas haberi possit. 8

9 Aduerte secundò, quod si denunciator testes non alleget, sed ipse solus de visu deponat, Inquisitor non debeat statim ad Inquisitionem specialem procedere, si denunciatus sit vir nobilis, Religiosus, vel aliàs non suspectus, ob grauem infamiam inde secututam; sed debeat matura deliberatione denunciantis dicta considerare.

10 Aduerte tertiò, quod in hoc crimine hæresis ad denunciandum quilibet admittatur, etiamsi fuerit absens; dummodò proprio nomine, & iuramento denunciationem firmet Zanchin. *in summ. tom. 1. tit. de fide, cap. 11, num. 12.* Simanchas *de Cathol. instit. tract. 43. rubr. de ordine procedendi, n. 10. & in Enchiridio, tit. 22. n. 8.* & alij, quos sequitur Farinacius *quæst. 185. num. 66.*

11 Aduerte quartò, quod si denunciator proprio nomine literas non subscripserit, ipsius denunciatio repelli debeat, tanquam nullius momenti; quia præsumitur falsa; & quia aliàs daretur improbis occasio probos viros infamandi. Paramus *de orig. inquisit. lib. 3. quæst. 6. n. 73.* Simanchas *in Enchirid. violatæ Religionis, tit. 22. rubr. de Inquisitionis ordine, num. 8.* & alij, quos sequitur Farinacius *loc. suprà cit. num. 68.*

12 Limitant tamen aliqui, quos sequitur Paramus *vbi suprà*, vt quod dixi, intelligatur quando in illis literis nulli sint nominati testes; si enim aliqui nominati fuerint, putarit prædicti Doctores, quod possit Inquisitor ad illorum examinationem procedere. Et id probari posset ad hominem, quia Inquisitor (vt admittunt Farinacius & Ferdinandus à Castro *in locis infrà citandis*) potest procedere ad examinationem testium, quos defert inimicus capitalis: ergo poterit multò magis procedere ad examinationem testium, quos defert persona suspecta, qualis est denunciator incognitus, & occultus.

At minùs probatur mihi hæc limitatio, saltem propter praxim in contrarium; quia nominatio illa testium, cùm procedat à persona incognita, non est authentica, sed potiùs suspecta: ergo non debet sola iudici sufficere, quòd ex illa ipse specialem faciat inquisitionem, quæ de se infamationem prærequirit: sic Doctores communiter, quos sequitur Farinacius *quæst. 185. num. 68.* (qui sic testatur seruari Romæ in Tribunali sanctæ generalis Inquisitionis) & Ferdinandus à Castro *tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct. 4. num. 4.*

13 Cæterùm, quænam sit forma denunciationis, & stylus, quem Inquisitores in recipiendis denunciationibus seruare debent, poterit præter ea, quæ dixi, videri Eymericus *3. p. direct. n. 68.* & *ibi* Peña *comment. 15.*

An autem qui denunciat, debeat præmittere correctionem fraternam. Vide quæ dicebam *suprà dubitat. 181. petitione 5.*

PETITIO.

An, & qualis in aliis delictis sit praxis denunciationis iuridicæ, præsertim inter regulares?

SVMMARIVM.

1 *Denunciator ex praxi, etiam inter Regulares, delictum defert ad superiorem; quia denunciatio iuridica est delatio delicti apud iudicem competentem ad delinquenti pœnam, vel correctionem inferendam.*

2 *Denunciator debet priùs (si spes sit emenda) fraternè correxisse delinquentem, iuxta modum à Christo Domino præscriptum: quapropter si post fraternam correctionem, seu monitionem, emendatio fratris sit secuta, non debet denunciari; quia iam cessat finis denunciationis.*

3 *Quia nec tunc, nec vnquam delinquens denunciari debet ad superiorem, vt iudicem, si speretur, quod superior remediam illi adhibere possit vt pater; quia cum charitate procedendum est, vt scilicet cum detrimento quàm minimo subueniatur fratri.*

4 *Delinquens quotiescumque eius delictum est notorium, non est necesse, quod priùs fraternè moneatur, iuxta illud* Apostoli 1. Timoth. 5. *Peccatores coram omnibus argue.*

5 *Denunciator vt iuridicè, seu iudicialiter alium denunciet, non est necesse, quod præcedat infamia: quia is sustinet vicem accusatoris, quamuis si præcedat infamia, multò magis debeat denunciare.*

6 *Denunciator licèt non teneatur denunciare delictum, quod per testes fide dignos probare non potest: tamen si velit, potest denunciare, & non tenetur probare delictum, quod denunciat; quia alioquin multa delicta remanerent impunita.*

7 *Denunciator differt ab accusatore; quia accusator tenetur probare, non sic denunciator: quare si ie non probet, non erit puniendus, cùm non suscipiat supra se onus probandi.*

8 *Denunciator si impedimentum aliunde non habeat, potest etiam esse testis; quia non procurat delinquentis vindictam, sed solùm eius correctionem. Secùs tamen est in accusatore, qui cùm è contra procuret vindictam, neque ipse, neque ipsius cognati, vel domestici possunt esse testes.*

9 *Iudex facta denunciatione, præsertim inter Regulares, debet diligenter perpendere personam, qualitatesque denunciatoris, & denunciati: quia si denunciator sit improbus, & pacis perturbator, denunciatus autem sit vir probus, & per plures annos probatus, non debet admittere denunciationem, ne det improbis occasionem calumniandi viros probos, nisi forsan velit subire munus accusatoris, & pœnam talionis.*

10 *Item debet iudex diligenter perpendere, an delinquens fuerit fraternè correctus, necne: quia tunc debet saltem inter Regulares, tantùm paternè corrigere, secretam aliquam pænitentiam eidem imponendo; quia regulariter inter Regulares denunciatio iuridica non debet admitti.*

11 *Item debet iudex diligenter perpendere, an delictum sit publicum, vel occultum; quia si sit occultum, nec delinquens laboret infamia, non est contra ipsum iuridicè procedendum; sed vel occultè puniendus, si emendationem promittat, vel dimittendus, si delictum non fateatur. Secùs si delictum sit publicum, & præcedat infamia.*

RESpondetur: Est hæc.

Primò, denunciator delictum defert ad superiorem; quia denunciatio iuridica est delatio delicti apud iudicem competentem ad delinquenti pœnam, vel correctionem inferendam. Nauarr. *in cap. nouit. de iud. notabil. 3. n. 2.* & alij, quos sequitur Thomas à Iesu *de visit. Regul. sect. 3. cap. 2. §. 3.* 1

Vbi aduerte, quod denunciator debeat priùs (si spes sit emendæ) fraternè correxisse delinquentem iuxta modum à Christo Domino *Matthæi* 18. præscriptum (qui est conformis legi charitatis, ne scilicet fama proximi lædatur, eius delictum priùs publicando, quàm fuerit correctus, seu monitus.) Suarez *4. tom. de Relig. lib. 10. cap. 12. n. 36.* & alij, quos sequitur Aldrer. *lib. 1. de Relig. disciplin. cap. 5. §. 4.* Quapropter, si post fraternam correctionem, seu monitionem emendatio fratris sit secuta, non debet denunciari, quia iam cessat finis denunciationis. Suarez *vbi suprà, num. 37.* Quin nec tunc, nec vnquam delinquens denunciari debet ad superiorem vt iudicem, si speretur, quod superior remedium illi adhibere possit, vt patet; quia cum charitate procedendum est, vt scilicet cum detrimento quàm minimo subueniatur fratri. S. Thomas *in loc. infra citando*, & alij communiter. 2 3

Aduerte secundò, quod quotiescumque delictum est

est notorium, non est necesse, quod delinquens priùs fraternè moneatur, iuxta illud Apostoli 1. Timoth. 5. *Peccantes coram omnibus argue.* Et docent S. Thomas 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 7. Nauarr. *de restit. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 64. & alij passim.

5 Aduerte tertiò, quod (vt quis denunciet alium iuridice, seu iudicialiter) necesse non sit, quod præcedat infamia, *cap. Inquisit. & c. Qualiter, & quando, de accus.* quia ideò in via inquisitionis requiritur infamia, & cùm in ipsa non adsit accusator, ipsa supplicat vicem accusatoris: at denunciator sustinet vicem accusatoris. Ergo: Suarez *loc. supra cit. n.* 35. Quamuis si præcedat infamia, multò magis debeat denunciari: sic Doctores quos sequitur Thomas à Iesu *de visit. regul. tract.* 1. *c.* 15.

6 Aduerte quartò, quod denunciator (licèt non teneatur denunciare delictum, quod per testes fide dignos probare non potest) tamen si velit, possit denunciare, & non teneatur probare delictum, quod denunciat; quia alioquin multa delicta remanerent impunita ex eo, quod nemo auderet illa denunciare, cùm non

7 possit probare: tum quia in hoc differt denunciator ab accusatore, quòd accusator tenetur probare, non sic denunciator; vnde si denunciator non probet, non erit (sicut accusator) puniendus; cùm non suscipiat supra se (sicut accusator) onus probandi, sed tantùm præparet viam iudici, vt ipse inquirat, & probet. Sotus *de iust. & iur. lib.* 5. *quæst.* 4. *art.* 3. *&* q. 5. *art.* 4. Bañez 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 8. *dub.* 3. & alij communiter, quos sequitur Thomas à Iesu *de visit. regul. tract.* 1. *cap.* 16. *n.* 13.

8 Aduerte quintò, quod denunciator (si impedimentum aliunde non habeat) possit etiam esse testis; quia non procurat delinquentis vindictam, sed eius solùm correctionem. Sotus *vbi suprà*, *q.* 6. *art.* 2. & Nauarrus *in summ. cap.* 25. *num.* 33. Secus est in accusatore, cùm enim è contra procuret delinquentis vindictam (neque ipse, neque ipsius cognati, vel domestici possunt esse testes, *cap.* 12. 4. *quæst.* 4. & tradunt Doctores, quos sequitur Aldret. *lib.* 2. *de disciplin. cap.* 3. *num.* 19.

9 Secundò post hæc, facta denunciatione, debet iudex diligenter perpendere personam, qualitatesque denunciatoris, & denunciati; quia si denunciator sit improbus, & pacis perturbator, denunciatus autem sit vir probus, & per plures annos probatus, non debet iudex (saltem inter Regulares) admittere denunciationem, ne det improbis occasionem calumniandi viros probos: sic Doctores, quos sequitur Thomas à Iesu *loc. supr. cit. cap.* 17. *num.* 1.

Nisi forsan ipse denunciator velit tunc subire munus accusatoris, & subire pœnam talionis: sic Doctores, quos sequitur Roderic. *tom.* 2. *quæst. Regular. quæst.* 6. *art.* 8.

10 Item debet iudex diligenter perpendere, an delinquens fuerit fraternè correctus, necne; quia si non fuerit fraternè correctus, vel esto fuerit fraternè correctus, facilè tamen per paternam correctionem emendandus putatur, debet ipse iudex (saltem inter Regulares) illum tantùm corrigere, secretam aliquam pœnitentiam eidem imponendo; quia regulariter inter Regulares denunciatio iuridica non debet admitti, si per aliquod aliud emenda fratris speratur: sic Doctores, quos sequitur idem Thomas à Iesu *vbi suprà*, *n.* 5. *&* 6.

11 Item debet iudex diligenter perpendere, an delictum sit publicum, vel occultum; quia si delictum non sit publicum, sed occultum, nec delinquens laboret infamia, non est contra ipsum iuridicè procedendum, sed vel occultè puniendus, si emendationem promittat, vel dimittendus, si delictum non fateatur. Sotus *de tegend. secret. membr.* 2. *quæst.* 4. & Suarez *tom.* 4. *de Relig. lib.* 10. *cap.* 12. *num.* 37. *&* 38. At verò si delictum sit publicum, vel delinquens laboret infamia, aut contra ipsum sit semiplena probatio, vel indicia sufficientia, admitti debet denunciatio, & iuridicè contra ipsum procedi, modo quo dicam *infrà Dubitatione sequenti de Inquisitione speciali.*

DVBITATIO CLXXXIV.

An, & quomodo in crimine hæresis procedatur via Inquisitionis?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitionis via, qua in crimine hæresis Inquisitores procedunt, est tertia, & vltima.*

2 *Inquisitio est duplex, vna generalis, altera specialis: generalis est, quando contra nullum delinquentem Inquisitor expressè procedit, sed solùm in genere proponit, si qui sint occulti rei, vt manifestentur: specialis verò est, quando aduersùs aliquem specialiter, & nominatim Inquisitor procedit.*

3 *Inquisitio generalis non exigit, quod infamia præcedat, sicut requirit Inquisitio specialis; quia generalis nulla est iniuriosa, sed potiùs instituta ad præcauenda mala, & ad coercendos delinquentes; secùs autem specialis.*

4 *Infamia ad faciendam Inquisitionem specialem requiritur, quæ ex grauibus indiciis oriatur, quia ex indiciis leuibus non debet iudex moueri ad suspicandum de homine Christiano crimen tam graue.*

5 *Indicia leuia, quæ delicto graui annexa non sunt, licet aperiant viam iudici ad Inquisitionem specialem faciendam, non tamen ex illis potest ad rei capturam moueri; quia cùm captura sit valdè iniuriosa, necessariò requiritur, vel quod sit plenè probatum delictum, vel quod saltem de illo sint probata indicia vehementia.*

6 *Reus si sit vir nobilis, Religiosus, vel honestus, non debent Inquisitores absque consilio supremi Senatus ad capturam procedere.*

SVPPONO, quod hæc sit tertia, & vltima via, 1 satisque etiam vsitata, qua Inquisitores in causis fidei procedunt.

Suppono secundò, quod Inquisitio sit duplex, vna 2 generalis, altera specialis. Generalis est, quando contra nullum delinquentem Inquisitor expressè procedit, sed solùm in genere proponit, si qui sint occulti rei, vt manifestentur. Specialis verò Inquisitio est, quando aduersùs aliquem specialem, & nominatum Inquisitor procedit, tam eum interrogando, quàm testes examinando. His suppositis.

Respondetur: Non est necessarium, quod infamia 3 præcedat ad faciendam Inquisitionem generalem; est tamen necessarium, quod infamia præcedat ad faciendam Inquisitionem specialem.

Prior pars probatur; quia Inquisitio generalis nulli est iniuriosa, sed potiùs instituta ad præcauenda mala Reipublicæ, & ad coërcendos delinquentes: quapropter Inquisitores sæpiùs in anno hanc Inquisitionem generalem (prout de facto suis edictis exercent) exercere debent, iuxta Textum *in cap. Excommunicamus* 1. §. *Adjicimus*, *&* vltimo, *de hær.*

Posterior pars patet ex opposita ratione, & ex Textu *in cap. Qualiter & quando, de accusat.* & tradunt communiter Doctores, quos sequitur Simanchas *de Cathol. instit. tit.* 44. *num.* 8.

Quænam autem infamia ad faciendam Inquisitionem specialem requiratur?

Respondetur: Requiri infamiam, quæ ex grauibus 4 indiciis oriatur; quia ex indiciis leuibus, quæ delicto graui annexa non sunt, non debet moueri iudex ad suspicandum de homine Christiano crimen tam graue, sicut de pœnis, quas de hæresi suspecti incurrunt, dicebam *Dubit.* 167 *&* 168. *&* 169.

At quidquid sit de hoc, illud saltem dicendum om- 5

ninò est, quod etiamsi leuia indicia, quæ delicto graui annexa non sunt, aperiant viam iudici ad Inquisitionem specialem faciendam, non tamen ex illis possit iudex ad ret capturam moueri; quia cùm captura sit valde iniuriosa, necessariò requiritur, quod vel sit plenè probatum delictum, vel quod saltem de illo sint probata in-
6 dicia vehementia: Quinimò, si reus sit vir nobilis, Religiosus, vel honestus, non debent Inquisitores absque consilio supremi Senatus (nisi fortè fuga timeatur) ad capturam procedere. Eymericus 3.*p.direct. rubr. de forma examinationis testium, n.37.* & *ibi* Peña *comment.17. vers. Ergo in hoc articulo.* Seacc. *tract. de ind. cap.44. per totum*, Paramus *de orig. S. Inquisit. lib.3. q.4 rubr. de forma, & ordine iudiciario S. Officij, n.30.* Simanchas *de cathol. instit. tit.16. rubr. de custodia reorum, n.1. & 2. & tract. de haret. p.2. assert.1. n.1. & seqq.* & alij communiter, quos citat, & sequitur Farinac. *de har. q.185. n.7.*

Sed (vt modus procedendi via Inquisitionis in quolibet alio crimine sciatur) sint Petitiones sequentes.

PETITIO I.

An vt iudex in quolibet alio crimine via Inquisitionis generalis procedat, præcedere debeat infamia personæ, vel criminis?

SVMMARIVM.

1 *Persona, que interueniunt in iudicio, alia sunt principales, scilicet iudex, actor, & reus, alia sunt accessoria, videlicet testes, Aduocatus, vel Procurator, Assessor, Tabellio.*

2 *Iudex est Minister publicus constitutus, vt secundùm legum prascriptum, aut loci consuetudinem ius populo dicat.*

3 *Iudex vnus est ordinarius, qui tanquam ex officio praest vniuersitati causarum, vel proprio iure, si sit supremus iudex, vel beneficio Principis, si sit subordinatus. Alter verò est iudex delegatus, cui vices suas Ordinarius commisit vel ad omnes, vel ad specialem solummodò causam.*

4 *Pubes in quacumque atate, à Principe tam iudex ordinarius, quàm delegatus potest constitui; non item ab alio inferiore delegari, nisi vigesimum atatis annum compleuerit, praterquam si partes scienter consentiant in eum, qui annum saltem decimumoctauum transcendit.*

5 *Arbiter constitui non potest (neque ex consensu partium) nisi annum atatis vigesimum expleuerit.*

6 *Demùm ad officia, quibus Reipublica administratio continetur, nemo ante 25. annum, saltem inchoatum, adhiberi debet.*

7 *Iudex in causis ciuilibus procedere non solet, nisi postulatus: quia & tunc operam dare debet, vt si fieri possit, partes ad concordiam reuocentur.*

8 *Iudex in causis criminalibus dupliciter procedere potest, vel ad petitionem partis, seu instantiam accusatoris, vel ex officio per viam Inquisitionis.*

9 *Modus procedendi per denunciationem, non videtur distingui à secundo, cùm denunciator non agat aliud, quàm iudici afferre indicia.*

10 *Inquisitio datur omninò generalis, qua inquiritur in genere, an in communitate sit aliquis criminosus, vel legum transgressor, subditi an seruent leges, & statuta, an non committant crimina, &c. qua Inquisitione generali vtuntur Pralati, & Superiores in visitando Prouinciam, vel alios locos sibi subiectos, quamuis nulla pracedat hominis infamia, vel commissi criminis indicium.*

11 *Inquisitio alia est omninò specialis, qua inquiritur de certa persona, vel de certo crimine.*

12 *Inquisitio tandem est etiam mixta, quando scilicet vel solum crimen est speciale, vel sola persona, de qua fit inquisitio.*

13 *Iudex vt in quolibet alio crimine procedat via Inquisitionis omninò generalis, non est necesse, quod aliqua infamia præcedat: quia in iure pracipitur Pralatis Ecclesiasticis, vt suo tempore faciant visitationes, & inquisitiones generales.*

14 *Iudex per inquisitionem generalem nemini facit iniuriam, cùm de nomine in particulari fiat inquisitio, &c.*

15 *Subditus in tali casu non debet aperire criminosos occultos, qui nulla talis criminis infamia laborant; iudicis enim potestas non se extendit ad elicienda crimina occulta.*

16 *Amplia etiamsi iudex pracipiat sub pœna excommunicationis, vel sub iuramento.*

17 *Reuelantes in tali casu crimen occultum ex probabiliori peccant mortaliter, si non praecedat infamia hominis, seu fama delicti.*

18 *Praxis in contrarium non obstat, quia complures in hac re vel errant per ignorantiam, vel non eam intendunt rei punitionem, quam eius emendationem.*

19 *Reuelare crimen occultum, est peccatum mortale contra iustitiam, si probari non possit.*

20 *Excipe, si sit necessarium ad criminosi correctionem,*

21 *& quando malum spirituale, vel temporale alteri imminet.*

22 *Superior si ex Inquisitione, vel visitatione generali nouerit crimen aliquod à subdito fuisse commissum, tunc potest contra illum via Inquisitionis specialis procedere, & prauio iuramento testes interrogare, quia iudex non potest non iuridicè contra delinquentem sic infamatum procedere, & inquirere.*

23 *Idque etiam in casu, quo tale crimen iniustè fuerit ipsi superiori notificatum, quia siue benè, siue malè deductum fuerit ad notitiam iudicis, tenetur contra illud procedere, & inquirere.*

24 *Superior non potest tamen deuenire ad Inquisitionem specialem ex sola notitia per epistolas, vel libellos sine auctore habita, etiamsi in iis notificentur testes: quia huiusmodi libelli nullam inducunt infamiam.*

25 *Superior potest ex dictis libellis deuenire ad Inquisitionem generalem; quia per eam nulli fit iniuria.*

SVppono, quod personæ, quæ interueniunt in iudicio, aliæ sint principales, scilicet iudex, actor, & 1
reus, *cap. forus, de verb. sign.* Aliæ verò sint accessoriæ, scilicet testes, Aduocatus, vel Procurator, Assessor, Tabellio, &c.

Iudex est Minister publicus, constitutus vt secundùm 2
legum præscriptum, aut loci consuetudinem ius populo dicat, *cit. cap. forus.* Et iudex vnus est Ordinarius, qui 3
tanquam ex officio præest vniuersitati causarum, vel proprio iure, si sit supremus iudex, vel ex beneficio Principis, si sit subordinatus; alter verò est iudex delegatus, cui vices suas Ordinarius commisit, vel ad omnem, vel ad specialem solummodò causam, *leg. soler, & seqq. ff. de iurisdict. omn. iud.* Porrò qui iudex merè delegatus est, alteri causam, nisi sit delegatus supremi Principis, subdelegare non potest, *c. Pastoralis, de offic. iudic. de legat. c. cùm causam, §. vlt. de appellat. & l. à iudice, C. de iudiciis.* Differunt etiam in eo, quod pubes in qua- 4
cumque ætate à Principe iudex, tam ordinarius, quàm delegatus potest constitui, non item ab alio inferiore delegari, nisi vigesimum ætatis annum compleuerit; prætérquàm si partes scienter consentiant in eum, qui annum saltem decimumoctauum transcendit, *cap. cùm 20. de offic. ind. deleg. & l. Quidam consulebat, ff. de re iud.* Arbiter verò constitui non potest, ne quidem 5
ex consensu partium, nisi annum ætatis vigesimum expleuerit, *l. cùm lege, ff. de arbitr.* Demùm ad officia, qui- 6
bus Reipublicæ administratio continetur, nemo ante vigesimum

vigesimumquiorum annum, saltem inchoatum, adhiberi debet, *l. ad Rempublicam, ff. de munerib. & honorib.* & docent *in cit. c. Cum vigesimum*, Glossa, & Abbas *n.4.* & cæteri Canonistæ.

7 Iudex in causis ciuilibus procedere non solet, nisi postulatus, quin & tunc operam dare debet, vt si fieri possit, partes ad concordiam reuocentur, *c.1. de mutuis petitionibus.* [Quia ad ipsius officium pertinet lites di-
8 minuere.] *l. Quidam, ff. de reb. cred.* In causis autem criminalibus dupliciter iudex procedere potest, vel ad petitionem partis, seu instantiam accusatoris; vel ex officio per viam Inquisitionis, sicuti dicebam *suprà dubit.* 181. & tradit præter alios Clarus *lib.5. sentent. §. final. quæst.3.* Addunt alij tertium modum procedendi, nempe
9 per denunciationem: at modus iste non videtur distingui à secundo, cùm denunciator non agat aliud, quàm iudici aperire indicia, quibus ex officio ad inquirendum moueatur, sicuti dicebam *cit. dubit.* 181. & tradit idem Clarus *q.7. n.1.*

10 Suppono secundò, quod detur Inquisitio omninò generalis (quia scilicet inquiritur in genere, an in communitate sit aliquis crimioosus, vel legum transgressor; an subditi seruent Regulam, Leges, & statuta; an committant crimina; an de vllo sit fama, vel suspicio criminis, &c. Hac ioquisitione omninò generali vtuntur Prælati, & Superiores in visitando Prouinciam, vel alios locos sibi subiectos, quamuis nulla præcedat hominis infamia, clamorosa insinuatio, denunciatio, accusatio, vel commissi criminis indicium, vti colligitur *ex c. Romana, de censib. in 6. & ex c.1. de offic. ordinar.* vbi id notat Abbas *n.5.* Sotus *de secret. tegend. membr. 2. q.6. conclusione 2.* Nauarrus *in rubr. de iudiciis, n.53. & consil.1. de offic. ord. edit.2.* Farinacius *in practic. crim. q.1. n.10.* Suarez *tom.4. de Religion. lib.10. c.11.* Aldrete *de Relig. disciplin. lib.1. c.1. n.3.* & Thomas de Iesu *tractat.1. de visit. Regul. cap.4.*

11 Item quod detur inquisitio omninò specialis (qua scilicet inquiritur de certa persona, & de certo crimine, v. g. An Titius commiserit hoc furtum, vel hoc homicidium, &c.

12 Item quod detur tandem Inquisitio mixta, quando scilicet vel solum crimen est speciale, vel sola persona (de qua sit inquisitio) vt verbi gratia, an quis fecerit hoc furtum, vel hoc homicidium, &c. aut an Titius seruet regulam, leges, statuta, vel ordinationes synodales, &c. Videatur præter alios Franciscus Aretinus *in Praxi crim. cap.10.* & Aldret. *de relig. disciplin. lib.1. cap.7.* His suppositis.

13 Respondetur 1. vt iudex in quolibet alio crimine procedat via inquisitionis omnino generalis, non est necesse, quod aliqua hominis infamia, clamorosa insinuatio, denunciatio, accusatio, vel commissi criminis indicium præcedat. Est communis sententia Doctorum, & patet ex dictis *suprà*, &

Probatur primò authoritate; quia in iure præcipitur Prælatis Ecclesiasticis, vt suo tempore faciant visitationes, & inquisitiones generales, *cap. Perniciosum, de offic. iud. ordinar.* ibi: [Habeant Episcopi singularum vrbium in suis diœcesibus liberam potestatem, vt possint scilicet adulteria, & scelera inquirere, vlcisci, & iudicare.] Et quamuis Glossa putet, quod hîc agatur de inquisitione speciali, quæ fit præcedente infamia; alij tamen, & satis rectè, intelligunt etiam de generali: *& cap. Romana, §. sanè, de censibus in 6.* ibi: [Proposito verbo Dei quærat de vita, & conuersatione ministrantium in Ecclesiis:] vbi clarè satis agitur de inquisitione generali.

14 Probatur secundò ratione, quia (vti dicebam) per dictam inquisitionem generalem nemini fit iniuria, cùm de nemine in particulari fiat inquisitio: neque obstat, quod sic detegantur occulti criminosi; quia id est per accidens, & præter intentionem inquirentis; & aliàs huic incommodo priuato præferri debet bonum commune; quia talis inquisitio generalis est necessaria ad Rempublicam purgandam, & ad mores hominum reformandos; & præterea, si non fieret, multa crimina quæ (ne criminosi inualescant, puniri omninò expedit) remanerent impunita; quia nemo ea sponte deferret.]

Vbi tamen aduerte, quod si tu, etiam cùm sis sub- 15
ditus, interrogeris, non debeas aperire criminosos occultos, qui nulla criminis infamia laborant. Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.69. art.2.* Caietanus *ibidem*, Nauarr. *in cap. Inter verba, concl.6. n.21. & in rubr. de iud. num.87.* Sotus *de tegend. & retinend. secret. membro 2. quæst.6.* & alij communiter. Et colligitur *ex c. Qualiter & quando 2. de accusat.* Et ratio est, quia id, de quo nulla adhuc est fama, censetur (dum vià inquisitionis proceditur) occultum; sed iudicis potestas non se extendit ad eliciendа crimina occulta (maxima enim exinde incommoda Reipublicæ sequerentur:) ergo.

Quapropter, etiamsi sub pœna excommunicationis, 16
vel sub iuramento iudex in tali casu præcipiat, vt dicas quidquid nosti; dicere tamen non teneris, sed cum restrictione mentali dicere potes, te quidquam non nosse, intelligendo scilicet tacitè, te quidquam non nosse, ita vt ei dicas, vel ita vt ei dicere tenearis.

An autem in dicto casu ita non debeas occultos criminosos aperire, vt si aperias, pecces mortaliter.

Respondetur, quod (quamuis nonnulli, quos sequi- 17
tur Clarus *quæst.7.* probabiliter negent, se saltem, quando crimen in iudicio testibus & sufficientibus indiciis probari potest, peccare mortaliter; quia in tali casu habes ius accusandi, vel denunciandi iudicialiter auctorem criminis: expedit enim bono publico, quod cuilibet hæc potestas concedatur; generatim enim loquendo, infamia, & punitio, quæ priuatæ personæ infertur, exemplo publico, & timore, qui sic aliis incutitur, vt se à delinquendo compescant, satis superque compensatur.) Probabilius tamen sit oppositum, te scilicet in dicto casu peccare etiam contra iustitiam mortaliter; quia debet præcedere infamia, vel quid æquiualens, sicuti colligitur ex dicto *capite Qualiter & quando.*

Non obstat, si dicas cum Aduersariis: praxis totius 18
Orbis est, quod occulti criminosi iudici aperiantur, non solùm quando fit inquisitio generalis, & subditi interrogantur, sed etiam quando non interrogantur, ita vt & aperiant spontè, & à nullo rogati.

Respondetur enim, prædictam praxim non obstare, quia complures in hac re vel errant per ignorantiam, vel non tam intendunt rei punitionem, quàm eius emendationem, vel mali impendentis impeditionem: quo casu clarum est, quod denunciatio, tametsi non præcesserit infamia, vel quid æquiualens, licita sit, vt mox *infrà* patebit.

At (quidquid sit de hoc) illud saltem omninò di- 19
cendum est, quod quando crimen in iudicio nullo modo probari potest, si illud iudici aperias, contra iustitiam pecces mortaliter; quia tunc crimen aperiendi ius nullum habes; cùm enim in iudicio non possit probari, puniri minimè potest, ac proinde ex eius reuelatione nihil aliud, quàm infamia proximi sequi poterit, sicque tua criminis denunciatio non nisi ad iniustam infamationem tenderet.

Excipe quando id putatur esse necessarium ad ipsius 20
occulti criminosi correctionem, & emendatiooem, quia tunc aperiendum est superiori, non tanquam iudici, sed tanquam patri, vt sua authoritate, & prudentia criminosum illum corrigat, & emendet.

Excipe secundò, quando malum aliquod spirituale, 21
vel temporale (quod commodè, nisi authoritate superioris aduerti non potest) alteri imminet; quia tunc non debet haberi ratio famæ, sed debet potiùs innocens præferri nocenti. Vide quæ dicebam *suprà dubitatione 181. petitione 5.*

Ex dictis sequitur, quod (si ex inquisitione, vel visita- 22
tione generali superior nouerit, crimen aliquod à subdi-

dito fuisse commissum) tunc possit contra illum via inquisitionis specialis procedere, & præuio iuramento testes interrogare; quia iudex (cùm crimen ipsi notificatum sit) non potest non iuridicè contra delinquentem sic infamatum procedere, & inquirere. Nauarr. *de ind.n.87.* & Aldret. *lib.1.de Relig.disciplin.cap.7.n.6.*

23 Idque etiam in casu, quo tale crimen iniustè fuerit ipsi superiori notificatum; quia hoc ipso, quod crimen (siue benè, siue malè) deductum est in notitiam iudicis, tenetur iudex contra illud procedere, & inquirere: sic Doctores communiter, quos sequitur Thomas à Iesu *de visit.Regul.tract.2.cap.4.n.7.*

24 Quamuis non possit superior similiter deuenire ad inquisitionem specialem ex sola notitia per epistolas, vel libellos sine authore habita: tametsi in huiusmodi epistolis, vel libellis sine authore notificarentur testes, qui possint crimen testificari; quia huiusmodi epistolæ, vel libelli sine authore (cùm eis propterea fides haberi non debeat) nullam inducunt infamiam, *cap. Inquisitionis,extra de accus.* sic Doctores communiter, quos sequitur Thomas à Iesu *vbi suprà,cap.3.num.9.*

25 Poterit tamen superior ex dictis Epistolis, & libellis sine authore deuenire ad inquisitionem generalem; quia (cùm per inquisitionem generalem nulli fiat iniuria) non requiritur infamia, sicuti dicebam *suprà dubit.184.petitione 1.* & docet præter alios Aldret. *de disciplin.Regul.lib.1.cap.7.num.35.*

ADVERTENDA.

Circa Inquisitionem hanc generalem, præsertim in ordine ad Regulares.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio, seu visitatio generalis non requirit, vt præcedat aliqua infamia, clamorosa insinuatio, denunciatio, accusatio, vel criminis aliquod indicium; quia in hac superior procedit ex officio propter bonum commune.*

2 *Inquisitio generalis non exigit iuramenti petitionem à subditis, saltem de iure communi. Quidquid sit de statutis particularibus alicuius Religionis; quia hæc Inquisitio, seu Visitatio generalis, non est perfectum iudicium, sed quid præparatorium ad Inquisitionem specialem.*

3 *Superior quando generaliter inquirit, non potest petere sibi à subdito aperiri crimen, si illud sit occultum, sed solùm tunc, quando de illo præcedit aliqua infamia, vel aliquid æquiualens.*

4 *Excipe, nisi velit subditus illud aperire superiori, tanquam patri, & secretè ad correctionem fratris: quamuis semper, si sit spes emendæ, & opportunitas correctionis, præmitti debeat correctio fraterna.*

5 *Excipe Religiosos è societate Iesu, quia cedunt iuri suo de tali correctione recipienda propter sua Religionis statutum.*

6 *Visitatores in huiusmodi inquisitione seu visitatione generali tenentur monere subditos, ne reuelent delicta aliorum occulta, de quibus scilicet non sit aliqua infamia, vel aliquid æquiualens: at hoc procedit, si subditi sint indocti.*

7 *Subditus in prædicta inquisitione, seu visitatione generali etiam ad præceptum superioris, non tenetur denunciare delicta, quæ constat fuisse iam emendata; quia tunc cessat finis denunciationis.*

8 *Secus dic de Prælato, cuius munus est procurare, ne delicta, etiam emendata, impunita remaneant.*

9 *Item neque tenetur denunciare delicta, quæ nouit in sacramento Confessionis, quia ea non nouit vt homo, sed tantùm vt Deus.*

10 *Item neque tenetur denunciare delicta, quæ nouit sub secreto consilij, vel auxilij petendi gratiâ, quia huiusmodi secretum tendit in bonum commune.*

11 *Item neque tenetur denunciare, si ex denunciatione timeat sibi aliquod malum.*

12 *Excipe, nisi delictum tendat in graue damnum communitatis.*

13 *Item neque tenetur denunciare, quæ audiuit ab homine minus fide digno, vel parum beneuolo, vel parum benè affecto; secus si à viro fide digno, qui tamen non denunciat, neque denunciabit.*

14 *Subditus è contra tenetur in huiusmodi inquisitione, seu visitatione generali denunciare paternè Prælato, correctione fraterna præmissa, omnes defectus aliorum subditorum: quia tenetur quilibet eo modo, quo potest, procurare proximi salutem spiritualem.*

15 *Subditus denunciare tenetur iuridicè ad Prælatum illum, qui per fraternam correctionem correctus non est, dummodò tamen possit per testes idoneos delictum probare; idque tametsi Prælatus oppositum præcipiat.*

16 *Prælatus si in dicta Inquisitione, vel visitatione generali solùm admonitus sit tanquam pater, non potest illum punire, sed tantùm monere, vel minis terrere, vt imposterum cautiùs agat.*

ADuerte hîc ex dictis, quod ad inquisitionem, seu visitationem hanc generalem non requiratur, vt præcedat aliqua infamia, clamorosa insinuatio, denunciatio, accusatio, vel criminis aliquod indicium; quia in hac inquisitione, seu visitatione generali superior (vti dicebam) procedit ex officio propter bonum commune, & ex alia parte sic procedendo nulli infert iniuriam: sic Doctores communiter, quos sequitur Aldretus *de Religios.disciplin.libro 1.cap.1.num.3.* & Thomas de Iesu *tractatu primo de visitatione Regularium, cap.4.* 1

Aduerte secundò, quod neque in dicta inquisitione generali requiratur petitio iuramenti à subditis, saltem de iure communi (quidquid sit de statutis particularibus alicuius Religionis, in qua à visitatoribus petatur tale iuramentum, vel imponatur præceptum obedientiæ, quod quidem vim habet iuramenti) quia hæc inquisitio, seu visitatio generalis non est perfectum iudicium, seu quid præparatorium ad inquisitionem specialem, quæ quidem est perfectum iudicium. Aldretus *vbi suprà,num.4.* & Grass.2. *part. decis.lib.3.cap.28. num.3.* 2

Aduerte tertiò, quod neque in eadem inquisitione generali sit à superiore petendum, aut à subdito aperiendum crimen, si illud sit occultum, sed solùm tunc, quando de illo præcedit aliqua infamia, vel aliquid æquiualens; quia si de crimine aliqua infamia, vel aliquid æquiualens non præcedit, iudex cùm tunc non habeat de crimine plenam, vel semiplenam probationem, non interrogat iuridicè, & per consequens neque subditus (etiamsi à superiore sub pœna excommunicationis, vel sub iuramento interrogatus sit) aperit licitè criminosum occultum, ob eandem, quam dicebam, rationem: sic Doctores communiter, quos sequitur Suarez *tom.4. de Religione, lib.10.cap.11.n.7.* 3

Excipe, nisi velit subditus illud aperire superiori, tanquam patri, & secretò ad correctionem fratris; quia tunc (etiamsi non præcedat aliqua infamia, vel aliquid æquiualens; cùm tunc superior non procedat vt iudex, & sic ex scientia publica, sed vt pater, & sic ex scientia priuata; & cùm tunc non sit id in vindictam cum infamia, sed in emendationem fratris sine infamia, & sic prorsus in bonum, & vtilitatem spiritualem fratris) licitè poterit crimen occultum sic aperire superiori: sic Doctores etiam communiter, quos sequitur Suarez *vbi suprà, num.8.* 4

Quamuis semper (si sit spes emendæ, & opportunitas correctionis) præmitti debeat correctio fraterna; 5

quia

quia *ex Matthei* 18. est de iure diuino, & salus proximi procuranda est cum quàm minimo detrimento illius. Rodriq. *tom.* 2. *q.* 8. *n.* 2. & Peyrin. *tom.* 1. *de subdito, q.* 1. *de obedientia, c.* 16. *post conclusionem tertiam.*

Excipiendi tamen sunt Religiosi è societate Iesu; quia cedunt hi iuri suo de tali correctione recipienda propter suæ Religionis statutum (quod habent) præcipiens, vt scilicet ad maiorem cautelam boni communis quicumque nouerit crimen alterius, immediatè denunciet illud superiori, non permissa correctione fraterna. Suarez *de fide, disp.* 8. *sect.* 6. & alij passim.

6 Aduerte quartò, quod nonnulli cum Nauarro *in cap. Inter verba, n.* 179. velint, vt in huiusmodi inquisitione, seu visitatione generali teneantur visitatores monere subditos, ne reuelent delicta aliorum occulta (de quibus scilicet non sit aliqua infamia, vel aliquid æquiualens: at hoc tantùm necessarium videtur, si subditi sint indocti, vel non possint consulere doctos, qui rectè norunt, quod superior nihil possit præcipere contra ius diuinum, vel naturale. Suarez *vbi suprà*, & alij, quos sequitur Thomas de Iesu *de visitation. Regular. tractat.* 1. *cap.* 1. *num.* 5.

7 Aduerte quintò, quod in prædicta inquisitione, seu visitatione generali non teneatur subditus (etiam ad præceptum superioris) denunciare delicta, quæ constat, quod iam fuerint emendata; quia (cùm iam fuerint emendata) cessat finis denunciationis, quæ est emendatio fratris. Nauarr. *c.* 25. *n.* 46. & Rodriq. *tom.* 1. *q.* 6. *n.* 2.

8 Quamuis secus dicendum sit de Prælato, cuius munus est procurare, ne delicta, etiam emendata, impunita remaneant. Rodriquez, & Peyrinus *in locis suprà citatis.*

9 Item neque teneatur denunciare delicta, quæ nouit in sacramento Confessionis, quia ea non nouit vt homo, sed tantùm vt Deus, & quia sigillum confessionis, cùm tendat in beneficium vniuersalis Ecclesiæ, sitque in ordine superiori ad omnia, ad omnia, etiam ad vitam ipsam præferri debet.

10 Item neque teneatur denunciare delicta, quæ nouit sub secreto consilij, vel auxilij petendi gratiâ: quia cùm huiusmodi secretum tendat etiam in bonum commune, ne scilicet impediatur inter homines consultatio, obligat etiam magis, quàm præceptum in contrarium superioris. Nauarr. *in sum. c.* 25. *n.* 46. & alij communiter: quamuis secus dicendum sit, si id, quod ipse accepit sub tali secreto, cedat in damnum, siue corporale, siue spirituale communitatis, vel etiam alicuius personæ particularis, quia innocens præferri debet nocenti, præsertim cùm iste malitia sua intendat inferre damnum innocenti. Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *q.* 14. *punct.* 1. & alij etiam communiter.

11 Item neque teneatur denunciare, si ex denunciatio-
12 ne timeat sibi aliquod malum: excipe nisi delictum tendat in graue damnum communitatis, quia bonum commune præferri debet priuato, cùm sic postulet ordo charitatis, sic Doctores communiter, quos sequitur Rodriquez *tom.* 2. *quæst. regul. cit. q.* 6. *art.* 3. & Peyrinus *tom.* 1. *de subdito, q.* 1. *de obedientia, c.* 16. §. 3. *concl.* 7.

13 Item neque teneatur denunciare, quæ audiuit ab homine fide minùs digno, vel parum beneuolo, vel parum benè affecto, quia tunc ei credendum non est; secùs si audiuerit à viro fide digno; qui tamen non denunciat, neque denunciabit, quia si is denunciat, vel denunciabit, cùm tunc ipse denunciando nihil addat de nouo, actum inutilem præstabit, ad quem, vtpote talem, nemo obligatur, & Prælatus præcipiat, vt dicat quidquid nouerit, & ipse credat, id in se esse verum, Rodriq. *vbi suprà, art.* 7. & Peyrin. etiam *vbi suprà, concl.* 4.

14 Aduerte sextò, quod è contra teneatur subditus in huiusmodi inquisitione, seu visitatione generali denunciare paternè Prælato, correctione fraterna, si fieri debeat, iuxta ea, quæ suprà dicebam, præmissa, defectus omnes aliorum subditorum, quia tenetur quilibet omni meliori modo, quo potest, procurare proximi salutem spiritualem. S. Thomas 2. 2. *q.* 33. *art.* 8. Graff. 1. *part. decis. lib.* 2. *cap.* 69. *num.* 15. & alij communiter.

Quod adeò verum est (vt si per fraternam correctionem, vel paternam denunciationem ille correctus non sit, neque corrigendus speretur) teneatur etiam quilibet illum iuridicè ad Prælatum, vt ad iudicem ob eandem rationem iam dictam, denunciare, dummodò tamen possis per testes idoneos delictum probare; quia nemo tenetur, ne calumniator videatur, iuridicè denunciare quod non potest probare, *c. Plerumque* 2. *q.* 7. Nauarr. *in cit. c. Inter verba, concl.* 6. Graffius 1. *p. decis. lib.* 1. *c.* 67. *n.* 15. & alij passim. 15

Idque etiamsi Prælatus oppositum præciperet, quia tunc Prælati præceptum contineret errorem intolerabilem. Angelus *verb. Excommunicatio* 3. & alij quos sequitur Nauarr. *vbi suprà.*

Quapropter si habeat quis testes tantùm leues (cùm tunc non habeat testes idoneos ad probandum, sicque non possit iuridicè probare) ob eandem rationem iam dictam neque tenebitur iuridicè denunciare.

Accedit, quod (cùm exinde non possit iuridicè denunciatus, vtpote non conuictus) condemnari, exerceret ipse iuridicè apud Prælatum, vt ad iudicem denunciando, actum inutilem, & absque vlla vtilitate proximum infamaret: sic Doctores, quos sequitur Peyrin. *tom.* 1. *de subdito, quæst.* 1. *de obedientia, cap.* 16. *ante quartam conclusionem.*

Aduerte septimò, quod (si in dicta inquisitione, vel visitatione generali Prælatus solùm admonitus sit tanquam pater, denunciatione paterna) non possit tunc ipse vllo modo (cùm tunc tantùm sit aditus, & admonitus, tanquam pater, & non tanquam iudex) punire denunciatum, sed tantùm monere, vel minis terrere illum, quod in posterum cautiùs agat: videri poterit præter alios Angles *in floribus, p.* 2. *q. de correctione fraterna, art.* 1. *difficult.* 7. 16

PETITIO II.

An quando crimen est publicum, sed author criminis est occultus, iudex inquirere possit quisnam illud perpetrauerit?

SVMMARIVM.

1 *Iudex, quando crimen est publicum, sed author criminis est occultus, potest inquirere in genere, quisnam illud perpetrauerit, non autem in particularis an Titius, vel Caius, nisi de eo sint aliqua indicia, vel sit aliqua fama, quod perpetrauerint, contra nonnulles id simpliciter negantes, quia in tali casu nemo potest queri, quod sibi facta sit iniuria per hanc generalem inquisitionem.*

2 *Canones prohibentes procedi per inquisitionem, nisi de auctore criminis sint aliqua indicia, non loquuntur de inquisitione generali, sed loquuntur de speciali.*

3 *Inquisitio generalis non prabet per se, & ex natura sua contra ordinem charitatis, & iustitia occasionem aperiendi crimina occulta, sed per accidens, & ex ignorantia eorum qui interrogantur; ius enim ignorantes putant se teneri occulta crimina aperire, quod non est sufficiens, vt mittatur dicta generalis inquisitio.*

4 *Iudex inquisitionem generalem faciens neque instruere tenetur ignorantes, vt criminis auctorem, si nulla infamia laboret, non aperiant: id enim generaret populo scandalum, & redderet iudicem suspectum de corruptela, vel fauore erga criminosos.*

5 *Iudex contra auctorem criminis sic detectum per generalem inquisitionem, potest procedere, nec eò imputandum*

imputandum est damnum, quod detecto euenit: quia vtitur iure suo; hoc ipso enim, quo criminis auctor est publicè detectus (etiamsi id ab altero iniquè factum fuerit) potest contra eum informationem recipere, specialem inquisitionem facere, & conuictum punire, modò per iniuriam non sit causa illius detectionis.

6 *Reus neque ob id tenetur se ipsum prodere, si à Iudice per generalem inquisitionem interrogetur, nisi præcesserit infamia, vel semiplena probatio.*

7 *Iudex, vel superior, vt satisfaciat officio suo, potest sub pœna excommunicationis, vel sub iuramento à subditis inquirere in genere quisnam crimen perpetrauerit; subditi tamen criminosum, si nulla infamia laboret, & nullum malum in posterum immineat, aperire non tenentur.*

8 *Sanctus Gregorius quendam, qui libellum famosum sparserat, sacra communione priuauit, nisi se proderet: Infamator enim ille tenetur proximi famam reparare, vel certè quæ in libello famoso sparserat, omnino probare: quorum neutrum sine sui detectione fieri poterat.*

9 *Interrogatus generali Inquisitione potest, quin etiam & debet criminosum, etiam occultum aperire, si crimen adhuc esset perpetrandum, aut continuandum, vel si ex eo graue damnum, quod alia ratione commodè auerti non posset, alteri immineret.*

10 *Superior si sub pœna excommunicationis, vel sub iuramento interroges, & interrogatus quidquid nouerit aperire iurauerit, non tenetur aperire, nisi quod sine iuramento aperire licite posset.*

1 RESpondetur, quod quamuis Caietanus 2.2 *q.* 69. *art.*1.*&* 2. Sotus *de secreto, membr.*2.*q.*6. *dub.*4. & complures alij simpliciter negent: tamen dicendum sit, quod iudex inquirere possit in genere, quisnam illud perpetrauerit, non autem in particulari, an Titius, vel Caius (nisi de eo sint aliqua indicia, vel sit aliqua fama) perpetrauerit. Abbas *in c. Bona* 1. *de elect.num.* 5. Imola *ibid.* & Innocentius, quatenus ait: [Item nota, quod seruat totus mundus, quod contingente maleficio notorio, statim inquirit iudex generaliter, non contra certam personam; & facta inquisitione vocat nominatos in Inquisitione de maleficio, vt se defendant, & quod longam interpretationem recipit ex iteratione factorum, mutari non debet.] Syluester *verb. Correctio, n.*6. Nauarrus *in c. Inter verba, conclus.*6.*n.*15. & in Enchirid. *c.*18.*n.*40. & alij communiter, quos sequitur Farinacius *in pract. crim. q.*1. Et patet ex dictis: & vlteriùs

Probatur, quia in tali casu nemo potest queri, quod sibi facta sit iniuria per hanc Inquisitionem generalem, quinimò potiùs hæc prædicta Inquisitio generalis à tota Republica desideratur, quia si non fieret, & populus videns, iudicem non inquirere auctorem publici criminis, grauiter scandalizaretur, putaretque iudicem criminosis fauere, & præterea criminosi spe impunitatis inualescerent in detrimentum, & perniciem eiusdem Reipublicæ.

2 Obiicies: Canones probibent, quod procedatur per Inquisitionem, nisi de auctore criminis sint aliqua indicia, vel sit aliqua fama, *c. Inquisitionis, c. Qualiter & quando* 2. *& c. Cum oporteat, de accusationib.* ibi: [Nisi super prædictis famam ipsius læsam esse noueritis, ad Inquisitionem illorum non subitò procedatis.]

Respondetur: Canones istos non obstare, quia non loquuntur de Inquisitione generali, qua inquiritur, quisnam crimen publicum perpetrauerit; sed loquuntur de Inquisitione speciali, qua inquiritur, an dictum crimen Titius, vel Caius perpetrauerit.

3 Instabis: Inquisitio generalis (quia iudex inquirit in genere, quisnam crimen publicum perpetrauerit) non minùs contra ordinem Charitatis, & Iustitiæ præbet occasionem aperiendi crimina occulta, quàm præbeat Inquisitio specialis (qua inquirit in specie, an Titius, vel Caius illud perpetrauerit.) Ergo adhuc Inquisitio generalis est iniusta, & iniqua, sicut est Inquisitio specialis.

Respondetur: distinguo antecedens (non minùs præbet occasionem, &c.) per se, ex natura scilicet sua, nego: per accidens, ex ignorantia scilicet eorum, qui interrogantur, qui ius ignorantes putant, se teneri occulta crimina aperire, concedo: at propter tale incommodum per accidens proueniens omitti non debet prædicta Inquisitio generalis, adeò bono publico necessaria, & secundùm se talis, vt nemini iniuriam inferat, vti dicebam.

Neque iudex Inquisitionem generalem faciens instruere tenetur ignorantes, quod criminis auctorem, si nulla infamia laboret, non aperiant; id enim generaret populo scandalum, & redderet iudicem suspectum de corruptela, vel de fauore erga criminosos: sed potest simpliciter, sicut bono publico expedire videt, Inquisitionem facere, & adeò, quod si sic occultus auctor aperiatur, possit contra illum procedere, nec damnum, quod sequitur, ipsi imputetur, quia vtitur iure suo: hoc ipso enim quo criminis auctor est publicè detectus, etiamsi id ab altero iniquè factum fuerit, potest iudex contra eum informationem recipere, & specialem inquisitionem facere, & conuictum punire: modò tamen ipse iudex per iniuriam causa non sit illius detectionis, sicut reuerà non est; quia propter bonum commune potest talem inquisitionem facere, nec tenetur cum scandalo, & offensione populi cauere, ne interrogati occultum auctorem aperiant, sed potest illud permittere, cùm bonum commune præponderet priuato, præsertim hominis improbi, & supplicio digni, ita vt propterea talis iniusta criminis occulti detectio, nec directè, nec indirectè censeatur iudici voluntaria, ac proinde possit procedere contra talem criminosum sic iniustè detectum, sicut & potest procedere contra eum, cuius crimen, cùm antea esset occultum, iniustè per aliquem in publicum est deductum, nisi forsan per reuelationem confessionis id factum esset, quia tunc iudex nullo modo inquirere posset propter bonum commune superioris ordinis, scilicet sigilli confessionis. Videatur Nauarrus *in rubric. de indiciis, num.*87. & Sotus *de secreto, membr.*3.*q.*1. 4 5

Obiicies secundò: Si iudex inquirere posset in generali, sequeretur quod ipse criminosus, si forsan interrogaretur, teneretur se ipsum prodere: quod nemo dixerit: Ergo. 6

Respondetur: nego sequelam antecedentis, quia ex dictis, licèt iudex possit interrogare, non tamen inde sequitur, quod reus, si fortè interrogetur, teneatur (quin multò minùs) se ipsum patefacere, sicuti quidem, vt dicam Petrum sequens, potest iudex in crimine læsæ maiestatis inquirere, & interrogare, non tamen reus ante infamiam, vel semiplenam probationem tenetur se ipsum prodere. Videatur Syluester *verbo Correctio, n.*6. vbi subdit, quod licèt Sanctus Thomas Parisiis in Capitulo generali putauerit, occultum criminis auctorem, quando crimen est notorium, teneri se ad præceptum Prælati prodere, id nihil obstet: quia tunc S. Thomas solùm erat Baccalaureus, & cæteri Magistri ei contradixerunt.

Ex dictis sequitur, quod licèt iudex, vel superior, vt satisfaciat officio suo, possit sub pœna excommunicationis, vel sub iuramento à subditis inquirere in genere, quisnam crimen perpetrauerit; subditi tamen criminosum, si nulla infamia laboret, & nullum malum in posterum immineat, aperire non teneantur; quia iudex, vel superior non potest obligare subditos, quod reuelent occultum criminosum, sed solùm quod reuelent eum criminosum, qui infamia aliqua laborat, & multò minùs tenebitur se detegere, seu prodere ipsemet occultus criminosus, vti dicebam: licèt igitur iudex de commisso crimine, verbi gratiâ furti, vel homicidij, cuius notitiam, vel indicia habuit, generatim inquirere possit, 7

possit, quisnam illud perpetrauerit; interrogati tamen denunciare non debent delinquentem occultum, cùm iudex ius non habeat)de eo inquirendi, nisi de eodem infamia, vel sufficientia indicia præcesserint. Syluester *verbo Correctio 1. quæst. 8. & verbo Inquisitio 1. n. 7.* Armilla *eodem verb. num. 10.* & Petrus Nauarr. *de restit. lib. 2. cap. 4. n. 167.* Si tamen aliquis in hoc casu criminis generatim notorij, seu publici auctorem occultum nouerit, & testimonium suum sufficiens putauerit, vt iudex moueri possit ex officio ad delinquentem capiendum, quin & torquendum, tunc denunciare non prohibetur boni publici causa, sicuti dicebam, & præter alios docet Azor. *tom. 3. lib. 13. cap. 18. circa finem.*

8 Non obstat, si dicas: S. Gregorius (sicut habetur *5. quæst. 1. cap. Quidam maligni*) quendam, qui libellum famosum sparserat, sacra communione priuauit, nisi se proderet, & eundem excommunicauit, si se non prodens ad sacram Communionem accederet: Ergo.

Respondetur enim, id non obstare; quia infamator ille tenebatur proximi famam reparare, vel certè, quæ in libello famoso sparserat, omninò probare: quorum neutrum sine sui detectione fieri poterat; potest enim quis ad se detegendum, vel prodendum (quando id ad falsam infamiam, iniustè proximo irrogatam, abstergendam est necessarium, obligari; quamuis non sit necessarium, quod dictam detectionem coram Iudice faciat.

9 Sequitur secundò, quod si crimen adhuc esset perpetrandum, aut continuandum, vel si ex eo graue damnum, quod alia ratione commodè auerti non posset, alteri immineret, interrogatus possit, quin etiam & debeat, criminosum, quamuis occultus sit, &, nulla infamia laboret, aperire: possitque Iudex opportuna remedia adhibere, iuxta ea quæ dicebam *supra Dubit. 181. Petit. 5.*

10 Sequitur tertiò, quod si superior sub pœna excommunicationis, vel sub iuramento interroget, & tu sine vlla restrictione, quidquid noueris, aperire iuraueris, non tenearis aperire, nisi quod sine iuramento aperire licitè posses: quapropter aperire non teneris, si criminosus penitus occultus sit, & per occultam monitionem corrigi possit. Secus si de illo sit rumor, vel si aliter non putetur emendandus, vel si alteri damnum immineat; quia tunc absque pœna excommunicationis, & absque præcepto superioris aperire teneris, iuxta eadem, quæ dicebam *citata Dubitatione 181. Petitione 5.*

PETITIO III.

An vt Iudex inquirat per inquisitionem specialem de persona, requiratur quod de criminoso infamia præcedat?

SVMMARIVM.

1 *Iudex, vt inquirat per inquisitionem specialem de persona, requiritur, quod de criminoso infamia præcedat, si requisitio specialis tendat ad puniendum; secùs si tendat ad auertendum, seu impediendum aliquod malum; quia tunc non requiritur infamia, sed absque ea licitum erit inquirere, similiter in conferendis Officiis, & Beneficiis: debent tamen in tali casu crimina subditorum superioribus aperire secretò, & cum modica famæ læsione.*

2 *Iudex cùm procedendo ad punitionem criminum procedat ex publica potestate, debet etiam procedere ex publica scientia proportionata tali potestati.*

3 *Quilibet meritò queri posset sibi iniuriam fieri, si in ipsum, cuius fama alioquin est integra, iuridicè inquiratur.*

4 *Inquisitio vt rectè instituatur, requiritur quammaximè, vt præcedat infamia personæ, de qua inquiritur, itavt licèt Iudex crimen delinquentis oculis propriis viderit, adhuc non possit contra eum procedere, nisi priùs de indiciis, & de infamia informationem acceperit.*

5 *Idem non potest esse Iudex, & Accusator.*

6 *Iudex si ad puniendum crimen ex officio procedat boni publici causa, accusatoris vicem supplere tunc debet publica infamia, quæ ex S. Thoma clamorosa populi insinuatio vocatur; & ideò in hoc casu coram Notario de infamia ante omnia iuridicam informationem capere debet, & etiam inuestigare à quibusnam personis exorta fuerit: si ab improbis, non curanda; secùs si à probis.*

7 *Sola fama crimen sufficienter non probat, quia facilè dictum vnius sequitur multitudo credula.*

8 *Iudex vt procedat ex præcedente infamia, debet ea esse tanta, vt per maiorem partem Collegij, Viciniæ, vel Vniuersitatis, in qua commoratur, sparsa fuerit.*

9 *Purgatio saltem iudici debet in dubio, à quibusnam auctoribus vox, vel infamia orta fuerit, propter scandalum.*

10 *Iudex multò magis si præcedat notorium Iuris, vel facti, cùm sit quid plus, quàm infamia, poterit inquirere per inquisitionem specialem.*

11 *Primò, si quis confessus sit crimen occultum in iudicio, etiam coram paucis, vt coram solo Iudice, & Notario. Secundò, si confessus sit idem crimen ibidem etiam incidenter. Tertiò, si non sit circumstantia criminis, de quo agitur, sed distinctum crimen.*

12 *Excipe primò, si confessio facta sit extra iudicium etiam coram multis, nisi ex ea orta sit infamia. Secundò, si facta sit coram Prælato incogitanter. Tertiò, si facta sit in iudicio, sed tamen metu tormentorum.*

13 *Excipe secundò, si Iudici per inquisitionem generalem procedenti patefactus sit criminosus in iudicio.*

14 *Iudex, ex quo crimen deductum est in publicam eius notitiam, siue benè, siue malè, puta etiamsi non præcesserit infamia, tenetur contra illud etiam per inquisitionem specialem procedere.*

15 *Iudex tamen potest, si non præcesserit notorium iuris, vel facti, neque infamia, inquirere etiam per inquisitionem specialem in quibusdam casibus. Primò, si quis crimen committat in iudicio. Secundò si sit crimen hæresis, vel apostasiæ. Tertiò, si sit crimen læsæ maiestatis humanæ. Quartò, si inquiratur de morte Domini contra seruos.*

LOquor de inquisitione speciali tendente ad puniendum, quia si loquamur de inquisitione speciali tendente ad auertendum, seu impediendum aliquod malum, v.g. ad impedienda homicidia, adulteria, stupra, sacrilegia, furta, hæreses, & similia, vel ad tollendas eorum occasiones, tunc non requiritur semiplena probatio, indicium, vel infamia, sed absque eo, quod rumor vllus sit sparsus, licitum erit de iis inquirere. Similiter si agatur de Prælatura, de Ordinibus, de inhabilitate, vel habilitate subditi ad quodcumque aliud officium, gradum, dignitatem, suffragium ferendum, vel habendum de beneficiis, aut officiis conferendis, vel de matrimoniis contrahendis, &c. quia tunc etiam de delictis personarum particularium, & de impedimentis, licèt similiter rumor nullus sit sparsus, licitum erit similiter de iisdem inquirere; quia non potest aliter Prælatus satisfacere muneri suo, & bono communi, neque sic procedendo, via scilicet inquisitionis specialis ex motiuo procurandi bonum commune, iniuriam alicui infert; debent tamen tunc crimina superioribus aperiri secretò, & cum proximi famæ læsione quam minima fieri potest. Videri poterit præter 1

alios Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 10. c. 12. n. 17.* Franciscus Aretinus *in Pract. crim. c. 14.* Abbas *in c. 1. n. 6. de Offic. Ordin. & in c. qualiter 2. n. 11. de accusat.* & Nauarrus *in rubr. de Iudic. n. 92.* hoc supposito,

Respondetur affirmatiuè, etiamsi quæratur de crimine generatim, v. g. an Titius seruet statuta, an sit criminosus, &c. Est communis sententia Doctorum, & patet ex dictis, & vlteriùs

Probatur primò auctoritate *ex cap. Inquis. §. 3. de accusat.* ibi: [Ad hæc respondemus, nullum esse pro crimine, super quo non laboret infamia, seu clamorosa insinuatio non præcesserit, puniendum, quinimmò super hoc dispositiones contra eum recipi non debere, cùm inquisitio fieri debeat solummodò super illis, de quibus clamores aliqui præcesserint.] *Et ex cap. qualiter 2. eodem tit.* ibi: [Sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denuntiationem charitatiua monitio, & inquisitionem clamorosa insinuatio præuenire.] Idque probatur ibidem exemplo Villici Euangelici *Luc. 16.* qui primò infamatus est apud Dominum suum, deinde dicitur ei: [*Quid hoc autem audio de te? redde rationem villicationis tuæ* : Et exemplo Sodomorum, *Genes. 18.* de quibus Dominus inquit, *Descendam, & videbo, vtrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint.*

2 Secundò probatur ratione; quia Iudex (cùm quando ad punitionem criminum procedit, procedat ex publica potestate) debet etiam procedere ex publica sententia proportionata tali potestati; sed publica sententia non est, nisi vel per facti euidentiam in conspectu Iudicis, & aliorum, vel per accusationem, & confessionem Rei in iudicio, vel tandem per infamiam: ergo.

3 Confirmatur, quia meritò quilibet queri posset sibi iniuriam fieri, si in ipsum, cuius fama alioquin est integra, iuridicè inquiratur; cum per talem inquisitionem de crimine suspectus reddatur.

4 Ad hanc igitur inquisitionem specialem instituendam quammaximè requiritur, quod præcedat infamia personæ, de qua inquiritur, *cap. Inquis. & cap. qualiter & quando 2. de accus.* Adeò quidem, vt licet Iudex crimen delinquentis oculis propriis viderit, adhuc non possit contra eum procedere: nisi priùs de indiciis, & de infamia informationem acceperit. Clar. *q. 8. num. 5.* Petr. Nauarr. *de restit. lib. 2. c. 3.* & alij communiter, quos sequitur Farinac. *in Pract. crim. c. 15.*

Ratio, quia saltem æquitas postulat, vt in omni iudicio præter Iudicem duæ partes adsint, vna scilicet Rei, altera Actoris, seu Accusatoris; & quia (vt habetur *cap. Multi, 2. q. 1.*) idem non potest esse Iudex, &

5 accusator; cùm alioquin, si ex notitia Iudicis priuata contra reum procedi posset, iudicia publica sæpè peruerterentur; & ideò Actorum 25. Apostolus Paulus ait: Non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat: quæ verba in hanc rem allegat S. Thomas 2. 2. *q. 67. art. 3.* Videatur Nauarrus *in rubr. de Iudiciis, n. 53. & 75.*

6 Quapropter, si iudex ad puniendum crimen ex officio procedat boni publici causa, accusatoris vicem supplere tunc debet publica infamia (quæ ex S. Thoma *cit. art. 3. ad 2. clamorosa populi insinuatio vocatur* ;) & ideò in hoc casu Iudex ante omnia iuridicam informationem coram Notario, &c. de infamia debet capere, atque etiam inuestigare, à quibusnam personis criminis infamia exorta fuerit; quia si nouerit, eam exortam fuisse ab improbis, eam minùs iuuare debebit; *cap. Mensuram, §. non tibi dico, distinct. 1. de Pœnit. n. 20. & cap. qualiter 2. iuncta glossa verbo Maleuolis, de accusat.* & videri poterit etiam Nauarr. *lib. 5. consil. 76. n. 4. de Simonia, edit. 2.* Simanch. *de Cathol. Institut. tit. 55. n. 7.* Myssingerius *centur. 5. obseruat. 46.* & Caietanus 2. 2. *q. 69. art. 2.* vbi ait, quod infamia vocatur non frequens vox dyscolorum, sed frequens vox talis, vt apud probos, & prudidos viros reddatur persona de crimine rationabiliter suspecta.]

Cæterùm sola fama crimen sufficienter non probat. 7
Gloss. *in cit. cap. qualiter, verb. & famam* ; quia facilè dictum vnius sequitur multitudo credula, & in malum quàm maximè prona, *cap. Cùm in Iuuentute, iuncta glossa, verb. sequitur, de purgat. canonic.* sed criminis rale, & tantum indicium præbet Iudici, vt vlteriorem processum, v. g. Rei citationem, & custodiam, donec veritas cognoscatur, instituere queat.

Quantanam autem debeat esse infamia, vt Iudex procedere possit ad inquisitionem specialem de persona?

Respondetur: debet esse tanta, vt non sufficiat, quod 8
duo, vel plures, etiam iurati deponant, se vidisse reum crimen committentem, sicut expressè habetur *in cap. Inquis.* & docent communiter Doctores, & probatur, quia adhuc res est occulta: ergo adhuc non est procedenda per publicam inquisitionem.

Requiritur igitur, quod rumor de Reo per maiorem 9
partem Collegij, Viciniæ, vel Vniuersitatis, in qua commoratur, sparsus fuerit, vel dicatur ibidem infamia laborare: sic Doctores, quos citat, & sequitur Sotus *de secreto, membr. 3. q. 6. §. tertium dubium*, & Caietanus 2. 2. *q. 69. art. 2.* quatenus requirit, quod si vox publica, & frequens, per quam apud viros probos, & prudentes (si enim à maleuolis, & maledicis vocem illam ortam esse constaret, non sufficeret, sicuti patet *ex d. c. Inquis.*) meritò de crimine reus suspectus reddatur.

In dubio tamen, à quibusnam auctoribus vox, vel 10
infamia orta fuerit, debet saltem propter scandalum indici purgatio. Glossa, & alij Canonistæ communiter *in eodem cit. cap. Inquisit.*

Dixi [vt Iudex inquirat per inquisitionem specialem de persona, requiri quod de criminoso præcedat infamia,] scilicet *ad minus* ; quia si præcedat notorium iuria, vel facti (cum notorium iuria, vel facti sit quid plus, quàm infamia) multò magis tunc Iudex poterit inquirere per inquisitionem specialem, quam *supra* dicebam, vt verbi gratia.

Primò, si quis confessus sit crimen occultum in iudicio, etiam coram paucis, vt eoram solo Iudice, & 11
Notario, *cap. 1. de accusat. in 6.* & docent Sotus *de tegend. secret. membr. 2. q. 6.* & Thomas à Iesu *de Visit. Regular. tract. 2. c. 4.* quia talia confessio inducit notorium iuris. Item secundò propter eandem rationem, si confessus sit idem crimen ibidem, etiam incidenter. Bartol. cum aliis Iuristis *in l. 2. §. si publica, ff. ad leg. Iul. de adulteriis.* Item tertiò propter eandem rationem etiam, si quod sic confessus est, non sit circumstantia criminis (de quo agitur) sed sit distinctum crimen. Sic Doctores, quos sequitur Nauarr. *in rubr. de Iudic. n. 86.* quidquid in contrarium dixerint alij, quos sequitur Sotus *loco suprà citato.*

Secus propter contrariam rationem, si confessio facta sit extra iudicium, etiamsi facta sit coram multis, 12
nisi ex ea orta sit infamia. Sic Doctores, quos sequitur idem Nauarr. *vbi suprà* : quamuis alij contrarium sentiant, & forsan sic seruetur in praxi. Item secundò secus propter eandem contrariam rationem, si confessio facta sit coram Prælato incogitanter, vel in aliqua epistola secreta, quam Prælatus aperuit: ita Doctores, quos sequitur idem Nauarrus *loco suprà citato*, & Sotus *de secreto, membro 2. q. 6.* Item tertiò etiam si confessio facta sit in iudicio, sed tamen metu tormentorum, quæ postea tanquam metu facta reuocetur.

Secundò, si per eandem rationem, quam suprà dicebam, Iudici per inquisitionem generalem procedenti patefactus sit criminosus in iudicio: Nauarrus *vbi suprà, n. 87.* & tradunt communiter Iuristæ *in l. 2. §. si publico, ff. de adulter.* quamuis contrarium teneant alij, quos sequitur Sotus *loc. suprà cit.* 13

Non obstat, si fortè testis, eo quòd nulla esset infamia, reuelando peccauerit, quia ex quo crimen (siue 14
benè,

benè, siue malè deductum est in publicam Iudicis notitiam) tenetur Iudex contra illud, etiam per inquisitionem specialem procedere, & punire, sicuti dicebam *supra petit. praced.* & docent Doctores, quos sequitur Nauarrus *cit.num.*87.

Confirmatur ad hominem, quia si quis priuatus crimen alterius per iniuriam extorsisset extra iudicium, & postea illud deduceret in publicum, vel in iudicium, Iudex deberet contra tale crimen, etiam per inquisitionem specialem, procedere (sicuti fatetur præter alios Sotus *membr.3.quæst.1.*) ergo idem dicendum, si idem priuatus crimen per iniuriam detexerit in ipso iudicio, cùm vtrobique locum habeat eadem ratio.

15 Cæterùm potest Iudex, tametsi non præcesserit notorium iuris, vel facti, neque præcesserit infamia, inquirere etiam per inquisitionem specialem in quibusdam casibus, propter rationem quandam specialem.

Primò si quis crimen committat in iudicio, vt si v.g. testis falsum deponat in iudicio, vel si accusator calumnietur, præuaricetur, aut tergiuersetur in iudicio, &c. ita Doctores communiter, quos sequitur Nauarrus *vbi supra, n.*88. Sotus *de tegendo secreto, membr.2. q.6.* & Thomas à Iesu *de Visit. Regul.tract.2.c.4.* quia hæc crimina (eo quòd Iustitiam iudiciorum publicorum impediant, vel euertant) valde noxia bono publico censentur: requiritur tamen aliqua suspicio orta ex indiciis non leuibus, seu non exigui momenti.

Secundò propter eandem rationem, si sit crimen hæresis, vel apostasiæ; quia propterea, & in istis criminibus etiam sine accusatore vero, vel ficto (scilicet qui vicem accusatoris suppleat) sine infamia Iudex etiam per inquisitionem specialem inquirere potest: sic Doctores passim, quos sequitur idem Nauarrus *vbi supra, n.*93. & colligitur *ex cap.excommunicamus, §.adjicimus, de hær. & ex l. Apostatarum, Cod. de apostat.* Requiritur tamen similiter aliqua suspicio orta ex indiciis non omninò leuibus, seu non omninò exigui momenti, sicuti dicebam.

Tertiò propter eandem rationem etiam, si sit crimen læsæ maiestatis humanæ: & constat *per extrauag.* Friderici Imperatoris (quæ incipit *Ad reprimendum*, & habetur post librum feudorum) super quam extrauagantem Bartolus *verb.Inquis.* ait: [non poterat priùs procedi sine notorietate, vel infamia; post eam autem potest:] & sensus est, non poterat ante dictam extrauagantem procedi ad inquisitionem, seu informationem specialem tendentem ad punitionem talis criminis iam perpetrati, nisi reus de illo crimine esset manifestus, vel infamatus; post autem illam potest, etiam ex suspicione, vt si vnus, vel plures suspicentur de aliquo, & id Iudici denuncient. Videatur præter alios Nauarrus *vbi suprà, num.*94.

Quartò si inquiratur de morte domini contra seruos, casu quo dominus reperiatur interfectus, & nesciatur auctor, iuxta Textum *in l.1.ff.ad Senatusconsult. Syllan.* vel si inquiratur contra nautas nauis submersæ, iuxta Textum *in l.quoties, Cod.de naufrag.* quia tamen si nulla fama sit contra tales seruos, vel nautas, tamen est quædam de illis populi suscipio; idemque dicas quotiescumque similiter de aliquo est populi, vel communitatis suspicio; quia talis suspicio supplet vicem infamiæ: ita Doctores, quos citat, & sequitur Nauarrus *loc.suprà cit.num.*95.

PETITIO IV.

An extra hos quatuor casus possit Iudex etiam in aliis casibus inquirere per inquisitionem specialem, tametsi non præcedat infamia de criminoso, iuxta praxim Iudicum sæcularium, qui solùm ex denunciatione publici officialis ad tale munus deputati, vel alicuius priuati, vel ad querelam partis offensæ (quæ tamen onus probandi in se suscipere non vult) procedunt ad capiendas informationes, & iudicia, quibus habitis contra criminosum formant libellum inquisitionis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex etiam extra alios quatuor casus suprà recensitos, in aliis casibus licitè potest inquirere per Inquisitionem specialem; etiamsi non præcedat infamia de criminoso, dummodò tamen inquirat circumspectè, & secundùm leges, & consuetudines in locis receptas. Idque in grauibus criminibus, vt in rapinis, furtis, homicidiis, sacrilegiis, stupris, adulteriis, incestibus, & similibus; sic enim est praxis Iudicum sæcularium.*

2 *Inquisitio quod non fiat sine infamia criminosi præcedente, non est de Iure diuino, vel naturali, sed solùm de iure positiuo humano, quod Principe permittente potest aboleri.*

3 *Criminosi si essent frequentissimi, à quibus Respublica grauiter perturbaretur, posset fieri lex, quod quotiescumque fuerint duo, vel tres testes contra aliquem, puniretur pœna legis absque alio accusatore vero, vel ficto: consequenter etiamsi non præcedat infamia, potest inquirere testes, & instituere fiscalem, qui accuset.*

4 *Inquisitio, etiamsi non fiat absque præuia infamia, esset de iure diuino, vel naturali, nisi Respublica, vel ipse inquirendus tetulerit iuri suo.*

5 *Præter infamiam alia possunt esse indicia, ex quibus Iudices, præsertim sæculares, boni publici causa, ne crimina, si impunita remaneant, maiorem aliis præbeant licentiam delinquendi, moueri solent ad specialem vlteriorem inquisitionem, & processum, v.g. querela partis offensæ, denunciatio Officialis, vel alterius Personæ.*

1 RESpondetur, quod quamuis negandum videatur ex maxima communi Theologorum, & Canonistarum, qui ex multis Canonibus docent, quod sine præuia infamia, vel æquipollente licitè procedi ad inquisitionem specialem non possit; contrarium tamen non sit omninò improbabile; nempe, quod & extra dictos quatuor casus Iudex, scilicet sæcularis, etiam in aliis casibus licitè inquirere per inquisitionem specialem possit, tametsi non præcedat infamia de criminoso; dummodò tamen inquirat circumspectè, & secundùm leges, vel consuetudines in locis receptas, idque in grauibus criminibus (vt in rapinis, furtis, homicidiis, sacrilegiis, stupris, adulteriis, incestibus, & similibus, quæ quamplurimùm perturbant Rempublicam) & dummodò præterea illa probari possint in iudicio; & ipse Iudex non inquirat ad nudam punitionem criminum, sed quia sic censetur necessarium ad bonum Reipublicæ, & ad euitationem, seu compressionem mali.

Probatur, quia ita sentiunt Bartol. *in l. 2. §. si publico, ff.ad leg. Iul.de adult.* Angel. *in l.si vacantia, Cod. de bon.vacantib.* Alciat. *in cap.1. de offic. Iudic. Ordin.* & complures, & grauis notæ Doctores: & præterea (sicuti testatur Clarus *quæst.3.*) sic est praxis Iudicum sæcularium, qui sunt timoratæ conscientiæ; & propter talem praxim à Summo Pontifice, vel Episcopis non reprehenduntur, neque in statu malo esse censentur: ergo.

2 Secundò, quia quod non fiat inquisitio sine infamia criminosi præcedente, non est de iure diuino, vel naturali, sed solùm de iure positiuo humano; sed ius positiuum humanum potest contraria consuetudine legitimè præscripta (vel etiam absque præscriptione, Principe sciente, & non contradicente, sed tolerante)

abolerit; ergo hoc (ius canonicum positiuum (si tamen vnquam in iudiciis sæcularibus fuit receptum) potest videri esse in illis abolitum: minor patet; maior (vt omittam, quod ex aduersariis præter alios fatetur Sotus *de secreto, membro 2. q. 6. dub. 2.* vnde infertur, Papam in Ecclesia, & Principem in suo foro posse ex causa rationabili in eo dispensare) probatur, quia si essent frequentissimi criminosi, à quibus Respublica grauiter perturbaretur, posset fieri lex, quod quoticumque fuerint duo, vel tres testes contra aliquem, puniretur pœna legis absque alio accusatore vero, vel ficto (sicuti præter alios docet Sotus *vbi suprà*, & Nauarrus *in rubrica de iudic. num. 89.* cum ait, Papam, & Imperatorem ex insta causa possa inducere nouos casus, in quibus possit specialiter inquiri sine accusatore vero, vel ficto:) ergo similiter potest lege, vel consuetudina statui, quod iudex, etiamsi non sit præuia infamia, possit inquirere testes, & instituere fiscalem, qui accuset; cum vtrobique absque infamia procedatur, sicque vtro-
4 bique eadem ratio locum habeat.

Tertiò, quia etiamsi, quod non fiat inquisitio absque præuia infamia, esset de iure diuino, vel naturali, id tamen intelligi deberet, nisi Respublica, vel ipse inquirendus cesserit iuri suo: sed Respublica videtur iam cessisse iuri suo; ergo. Probatur maior; quia quod illud sit illicitum, id prouenit ex iure, quod quilibet habet ad famam suam; ergo si cesserit, non erit ampliùs illicitum. Probatur minor, quia Respublica iam tales inquisitiones approbat, easque fieri cupit: ergo non sunt illicitæ; & quidem meritò Respublica tales inquisitiones approbat, easque fieri cupit, quia hic modus procedendi videtur necessarius ad coërcendos improbos, & defendendos viros probos; cùm enim rari sint, qui velint accusare, & sæpè sæpius ex crimina non sequatur infamia, absque metu improbi viris probis, simplicibus, & Religiosis damna, & iniurias inferrent: quapropter in aliquibus locis constituuntur publici officiales, qui denuncient Iudici ea quæ viderunt, vel audiuerunt, & indicent ei, à quibusnam pleniorem informationem habere possit: quod quammaximè coërcet improbos; quia tamen si sibi persuadeant, quod ij (qui iniuria facti sunt, vel alij, qui interfuerunt) non accusabunt: nihilominùs multùm timent, ne per hos Officiales res deferatur ad Iudicem, qui deinde pleniorem informationem accipiat ab illis, qui fuerunt præsentes; sicque ipsi improbi grauiter puniantur.

5 Præter infamiam igitur alia possunt esse indicia, ex quibus Iudices, præsertim sæculares (boni publici causa, ne crimina, si impunita remaneant, maiorem aliis præbeant licentiam delinquendi) moueri solent ad vlteriorem specialem inquisitionem, & processum, v.g. querela partis offensæ, denunciatio officialis, vel alterius personæ non suspectæ (tametsi crimen occultum denunciando mortaliter peccauerit, vti *suprà* dicebam, & docet præter alios Nauarrus *in rubr. de indiciis, num. 87.*) item fuga hominis, & extraiudicialis confessio criminis. S. Thomas 2. 2. *q. 69. art. 5. in corpore*, Caietanus *ibidem*, Sotus *de secret. tegend. membr. 2. q. 6. concl. 1. dub. 3.* Azor. *tom. 2. lib. 13. dub. 1.* Sà *verb. Index, de modo procedendi*, & Clarus *q. 3. 7. 20. & 21.* contra alios communiter, præsertim contra Nauarrum *c. 18. num. 38. & lib. 5. cons. 4. & 5. de accusant. edit. 2.* in quibus locis damnat Iudices, qui specialiter inquirunt, & procedunt contra aliquem, qui de infamia criminis non laboret, licèt de illo alia sint indicia, vel etiam testes idonei, per quos crimen (denunciante v. g. officiali, vel alia persona,) satis probari possit, cuius Authoris sententia ex dictis, spectato communi iure canonico, est multò probabilior, argumento *c. Qualiter 2. & c. Inquisit. §. tertia, de accusat.* consuetudine tamen, præsertim fori ciuilia (vti videre est apud Petrum Nauarrum *de restitut. lib. 1. c. 4. n. 61.* & apud Clarum *locis suprà citatis*, præcipuè *quæst. 11. num. 2.* vbi ait, quod vnius testimonium facit Iudici indicium ad inquirendum, seu ad speciales informationes capiendum contra aliquem) hodia non obseruetur.

OBIECTIONES.

SVMMARIVM.

1 *Canones quamplures statuentes, quod Iudex non debeat procedere ad inquisitionem absque præuia infamia, &c. non loquuntur tamen de Iudice sæculari, sed de Ecclesiastico, præsertim contra personas Ecclesiasticas, &c.*

2 *Scandalizatio Proximi est publicatio criminis occulti, si sit ita occultum, vt sufficienter probari non possit; secus si sit ita occultum, vt sufficienter probari possit.*

3 *Idem repete etiam ad posteriorem instantiam.*

OBiicies: complures canones (vt *in c. Cùm oporteat, in cap. Inquis. & in cap. qualiter, de accusat. &c.*) statuunt, quod Iudex non debeat procedera ad inquisitionem absque prænia infamia, & clamorosa insinuatione, qua non tantùm semel, sed sæpiùs ad aures ipsius res deferatur: ergo. 1

Respondetur, canones istos non loqui de Iudice sæculari, sed de Ecclesiastico, præsertim contra personas Ecclesiasticas: tum quia sæculares plus scandalizat personarum Ecclesiasticarum infamia, quàm ædificet earundem personarum castigatio: tum quia personæ Ecclesiasticæ faciliùs per correctionem fraternam emendari consueuerunt: tum quia Prælatorum potiùs est, in spiritu lenitatis subditos quotiescumque (etiam sæculares) corripere, quàm asperitate pœnarum insequi: quapropter iidem canones iubent, vt Iudex non ad primam famæ insinuationem inquirat, sed tunc demùm, quando sæpiùs ipsius aures pulsauerit; quod tamen necessarium non videtur in Iudice sæculari: item iubent, sicuti habetur *in decimo capite Inquis.* vt disputationes contra eum, qui infamia non laborat, etiamsi tres, vel plures iurati deponant, se vidisse, illum crimen committere, non recipiantur: quod etiam locum non habet in Iudice sæculari, qui statim per suum fiscalem, etiamsi tantùm sint duo testes iurati, debet causam prosequi, alioquin à Principe punietur. Item tandem iubent, vt accusationem præcedat legitima inscripto, & inquisitionem præcedat clamorosa insinuatio: quod si in foro externo seruaretur, raró possent crimina puniri; quia rari sunt, qui se velint inscribere, scilicet sub pœna talionis onus probandi suscipere; quinimò in multis Regnis non permittuntur, nisi in suis, & suorum iniuriis (sic in Regno Neapolis) vel nisi in causa ciuili (sic in Regno Franciæ) sicuti suprà *Dubitatione 181. in principio* dicebam.

Respondetur secundò, quod dato, prædictos canones loqui etiam de Iudice sæculari, intelligantur non in casu, de quo loquimur, sed quando inquisitio solùm tendit ad nudam punitionem criminis; tunc enim, quod etiam præuia infamia requiratur, vltrò concedo. Vt omittam, quod nonnulli Doctores sentiant, dictos canones in iudiciis sæcularibus vel nunquam vso fuissa receptos, vel si quando vsu recepti fuerint, esse nunc per contrariam consuetudinem abrogatos.

Obiicies secundò: De iure naturali, & diuino prohibemur inordinatè infamare proximum, vel dare causam infamandi proximum: ergo doctrina nostra non subsistit.

Respondetur: Nego consequentiam; prohibemur enim quidem de iure naturali & diuino inordinatè infamare proximum, vel dare causam illum infamandi; sed nego, quod in casu, de quo loquimur, Iudex sæcularis inordinatè id faciat; quia sicut qui accusat aliquem

quem de crimine occulto (quod testibus, vel sufficientibus indiciis probari potest) non infamat illum inordinatè : sic neque infamat Iudex, qui ex denunciatione informationes recipit ; cùm habeat vterque iustam causam id faciendi (saltem in casu nostro) id faciendi scilicet, vt non inualescant improbi, defendantur viri probi, & quilibet in Republica securè, & tranquillè viuere possit.

Debet tamen Iudex, vti dicebam, procedere circumspectè, & habere rationem personarum, & (donec videat, an res probari possit) capere informationes, ita vt quam maximè proximi fama lædatur : quapropter si viderit Iudex, rem probari non posse, debet desistere, alioquin grauiter peccabit ; idemque dico de fiscali, & de quocumque priuato, quod tam fiscalis, quàm quicumque priuatus grauiter peccabit, si susceperit accusationem, vel denunciationem, quam putat, quod non poterit probare.

2 Instabis : de iure naturali, & diuino prohibemur scandalizare proximum : at scandalizatio proximi est publicatio criminis occulti : ergo.

Respondetur : distinguo minorem ; scandalizatio proximi est publicatio criminis occulti, si sit ita occultum, vt sufficienter probari non possit, concedo : si sit ita occultum, vt sufficienter probari possit, subdistinguo : si non sequatur punitio, concedo ; si sequatur punitio (præsertim si sic exigat bonum publicum, vti dicebam, & sit punitio personæ sæcularis) nego, quia tunc cedit toti populo in exemplum. Vnde criminis consueuerunt in loco publico publicari, & castigari.

3 Vrgebis : licèt regulariter expediat Reipublicæ criminum punitio, id tamen verum non est, quando crimina sunt occulta, & non est accusator verus, vel fictus (cum tunc magis expediat Reipublicæ quieta conseruatio famæ, & honoris subditorum, quàm punitio, qua turbatur Respublica, & illi priuantur bonis suis, fama, & honore :) ergo.

Respondetur : distinguo eodem modo (vt suprà) antecedens quoad illam partem : *Id tamen verum non est, quando crimina sunt occulta* : Si sint occulta ita, vt non possint sufficienter probari, concedo ; si sint ita occulta, vt possint sufficienter probari, subdistinguo : si non sequatur punitio, concedo : si sequatur punitio (præsertim, si sic exigat bonum publicum, & sit punitio personæ sæcularis) nego : vt omittam, quod neque hîc deest accusator fictus ; quia denunciator iuridicè denuncians, vel illud, quod Iudici viam aperit ad inquisitionem, vicem accusatoris habet.

ADVERTENDA.

SVMMARIVM.

1 *Iudex nunquam potest incipere inquisitionem ex seipso, sed semper debet præcedere aliquid, quod ipsi ad inquisitionem viam aperiat, & quod quodammodò ipsum cogat, vt ex officio procedat, alioquin totus processus est iure nullus, & inualidus.*

2 *Iudex non potest procedere ex delatione facta sibi non tanquam Iudici, sed tanquam priuato. Neque potest procedere, etiamsi in schedula nominentur testes, qui nossent factum, incerto authore, vel supposito nomine.*

3 *Textus* in cap. Postquam, de accusat. in 6. *non obstat ; quia delegatus ille non processerat ad causam ex seipso, sed fuerat ad eam deputatus : quapropter necesse est, quod ibi præcesserint indicia.*

4 *Iudex priusquam priuatas informationes capiendo inquirat de persona, debet aliquo modo nosse de crimine, an sit illud commissum ; quapropter si crimen relinquat vestigium, putà incendium, vel homicidium, &c. debet, prout fert rei conditio, id priùs inspicere.*

5 *Iudex vbi constiterit de crimine commisso, si nihil sciatur de Auctore, potest de eo in generali inquirere, & habito aliquo indicio, vocare illum ad se defendendum.*

6 *Non obstat prædictis doctrina Theologorum, & Canonistarum docentium, quod non sit procedendum ad inquisitionem particularem, nisi præcesserit infamia ; quia id intelligi debet de nuda criminis punitione, &c.*

7 *Iudex Ecclesiasticus, seu Regularis, regulariter loquendo non potest iuridicè procedere contra quempiam per inquisitionem specialem, nisi præcedat infamia, scilicet rumor, non à maleuolis, sed à probis, & honestis viris inter multos exortus, vel clamorosa insinuatio, vel indicia manifesta, vel semiplena probatio ; quia non potest contra quempiam procedere via inquisitionis specialis, quando nullus adest accusator formalis, vel virtualis, cùm iudicium essentialiter constet accusatore, reo, & Iudice.*

8 *Indicia vt sufficiant ad procedendum contra quempiam via inquisitionis specialis, non debent esse leuia, sed grauia, eaque publica multis, vel in delicto publico.*

9 *Iudex ad hoc vt possit contra quempiam procedere via inquisitionis specialis ex semiplena probatione, si delinquens sit occultus, requiritur quod delictum saltem sit notorium.*

10 *Excipe, nisi delictum vergat in damnum Reipublicæ, aut communitatis, v.g. hæresis, apostasia à fide, crimen læsæ majestatis, conspirationis in Principem, falsificationis monetæ, &c. quia posita qualitate, & notorietate talis delicti, sufficit quod præcedant aliqua indicia, saltem non omninò leuia.*

ADuerte tamen hîc, quod Iudex nunquam possit incipere inquisitionem ex seipso, sed semper debeat præcedere aliquid, quod ipsi ad inquisitionem viam aperiat, & quod quodammodò ipsum cogat, vt ex officio procedat : v.g. notitia publica, infamia, suspicio communis, denunciatio officialis, vel alterius personæ, querela partis, aut quid simile, &c. Alioquin (vti rectè præter alios dixit Clarus *quæst. 5. num. 4.*) totus processus est iure nullus, & inualidus. 1

Hinc Iudex (vti rectè etiam dixit idem Clarus *loco citato*) non potest procedere ex delatione facta sibi, non tanquam Iudici, sed tanquam priuato ; neque potest procedere (etiamsi in schedula nominentur testes, qui nossent factum) incerto authore, vel suppresso nomine ; idque etiam ex eo, ne possit Iudex pro arbitrio suo vexare quoscumque voluerit ; & quia præterea tunc idem esset accusator, & Iudex : quod iure gentium reprobatur. 2

Objicies : *In c. Postquam, de accus. in 6.* dicitur, quod puniendus sit reus ex confessione coram delegato facta, tametsi dicat, se infamatum non fuisse : ergo. 3

Respondetur, id non obstare ; quia delegatus ille non processerat ad causam ex seipso, sed fuerat ad eam deputatus : quapropter necesse est, quod ibi præcesserint indicia. Accedit, quod ille liberè censebatur confessus coram suo Iudice ; quia nihil erat, quod (cùm posset excipere) ipsum cogeret ; ex libera autem confessione damnari quis potest.

Aduerte secundò, quod Iudex priusquam priuatas informationes capiendo inquirat de persona, debeat aliquo modo nosse de crimine, an sit illud commissum : quapropter, si crimen (vt v.g. incendium, vel homicidium, &c.) relinquat vestigium, debet prout fert rei conditio, id priùs inspicere, vel inspici curare ; si verò non relinquat vestigium, sufficit tunc ad informationem de reo capiendam solùm denunciatio, vel querela partis. 4

Aduerte 3. quod vbi iam constiterit de crimine commisso, si nihil sciatur de authore, possit Iudex de eo in 5

generali inquirere, & habito aliquo Indicio, vocare illum ad se defendendum, instituturus contra ipsum inquisitionem particularem: sic DD. quos sequitur Clar. *cit. quæst.5.*

6 Neque prædictis obstat communis doctrina Theologorum, & Canonistarum, qui docent, quod non sit procedendum ad inquisitionem particularem, nisi præcesserit infamia; quia id, vti suprà dicebam, intelligi debet quando solùm intenditur nuda punitio criminis, neque inquisitio putatur necessaria ad bonum Reipublicæ, & ad impeditionem, seu compressionem mali, & in hunc modum istæ duæ sententiæ, inter se prima facie contrariæ conciliari poterunt.

7 Ex dictis igitur, regulariter loquendo, non potest Iudex (præsertim Ecclesiasticus, & multò magis præsertim regularis) iuridicè procedere contra quempiam per inquisitionem specialem (nisi præcedat infamia, scilicet rumor, non à maleuolis, sed à probis, & honestis viris inter multos exortus, vel clamorosa insinuatio, scilicet vox totius populi, vel publicus rumor inter multos subortus, vel indicia manifesta, scilicet circumstantiæ, ex quibus possit aliquo modo colligi, quisnam fuerit author delicti, vel semiplena probatio, scilicet vnius testis oculari, iurati, & omni exceptione maioris testimonium, vel quid aliud æquiualens) quia sine aliquo istorum delictum reputatur occultum iudicio humano. S.Thomas 2.2.*q.69.art.*2. *&* 3. Nauarr. *c.*25. *num.*1. Suarez *tom.*5.*de Relig.lib.*10.*cap.*12.*n.*4.*& seqq.* Aldrete *lib.*1.*de discipl.Regul.c.*7.*num.*14. *& seqq.* Francisc.Aretin.*in pract.crim.c.*14.& alij, quos sequitur Thomas à Iesu *de Visit. Regul. tract.*2. *cap.*2. & habetur *ex c. Qualiter & quando, ex c.Inquis. de accusat. & ex c.licèt, de Simonia.*

Et ratio vlteriùs à priori est, quia ex S. Thoma *loc. suprà cit.quæst.*67. *art.*3. non potest Iudex contra quempiam procedere via inquisitionis (scilicet specialis,) quando nullus adest accusator formalis, vel virtualis, (cùm iudicium, qualis est inquisitio ita specialis, essentialiter constet ex Accusatore, Reo, & Iudice:) ergo cùm in via inquisitionis, de qua nunc loquimur, nullus sit accusator, vel denunciator formalis; quia in hoc distinguitur hæc via inquisitionis à via denunciationis, & accusationis; debet necessariò saltem esse aliquis denunciator, vel accusator virtualis: cuius munus præstare non potest, nisi vnum ex prædictis.

8 Immò ad hoc, vt indicia sufficiant ad procedendum contra quempiam via inquisitionis specialis, non debent esse leuia, sed grauia, eaque publica multis, vel in delicto publico; quia (cùm in iure expressè caueatur, quod ad inquisitionem specialem præcedere debeat infamia, *c.Cùm oportet, c.Inquis.& c.Qualiter & quando, de accusat.*) satis sic iudicatur, quod indicia debeant esse grauia, eaque publica multis, vel in delicto publico; cùm si non sint indicia grauia, eaque publica multis, vel in delicto publico, non æquiualeant infamiæ, quæ ex prædictis iuribus procedere possit via inquisitionis specialis: sic Doctores, quos sequitur Suarez *vbi suprà, num.*11.

9 Similiter ad hoc, vt Iudex possit contra quempiam procedere via inquisitionis specialis ex semiplena probatione, requiritur etiam, si delinquens sit occultus) quod delictum saltem sit notorium; quia si tunc delictum non est notorium, neque tunc semiplena probatio æquiualet infamiæ, quæ (sicuti dicebam) ex dictis iuribus prærequiritur ad hoc, vt Iudex possit procedere contra quempiam via inquisitionis specialis. Nauarrus, & alij *vbi suprà.*

10 Quamuis (si delictum vergat in commune damnum Reipublicæ, aut communitatis, v. g. sit crimen hæresis, vel apostasiæ à fide, crimen læsæ maiestatis, conspirationis in Principem, falsificationis monetæ, furta, homicidia, &c. vel ex eo immineat damnum etiam alicui personæ particulari) dicendum sit, quod licèt quando delictum, etiam talis rationis, est omninò occultum, ex eo, quod in se est tale, vel ex eo quod de illo non est infamia, semiplena probatio, vel indicia, saltem non omninò leuia, Iudex non possit procedere via inquisitionis specialis; quia sicuti dicebam, ad inquisitionem specialem, cùm sit ipsa quoddam iudicium, requiritur necessariò aliquid, quod habeat vim accusatoris, & moueat superiorem ad dictam inquisitionem specialem: vt proinde, si aliquod ex prædictis non adsit, Iudex procedere non possit ad ipsam inquisitionem specialem. Suarez *cit.c.*12.*n.*4. & alij, quos *suprà* citabam; nihilominus, posita qualitate, & notorietate talis delicti, quod scilicet vergat in commune damnum Reipublicæ, aut communitatis, vel ex eo immineat damnum etiam alicui personæ particulari, sufficiat, quod præcedant aliqua indicia, saltem non omninò leuia, ad hoc vt Iudex procedere possit ad huiusmodi inquisitionem specialem; quia positis talibus circumstantiis, hîc & nunc inuenit Iudex sufficiens motiuum ad inquisitionem specialem; cùm tunc ratio boni communis obstringat, quod cura, & prouidentia ipsius habeatur, & delictum publicum prouocet ad inquisitionem generalem, & indicia delinquentis, saltem non omninò leuia, prouocent ad inquisitionem specialem: sic Doctores, quos sequitur Suarez *loc.suprà cit.num.*13. In aliis verò delictis, quæ scilicet non sunt contra bonum commune, neque ex iis imminet damnum tertiæ personæ particulari, non potest Iudex, sicuti dicebam, procedere ad inquisitionem specialem, nisi præcedat infamia, clamorosa insinuatio, semiplena probatio, vel indicia grauia, eaque publica multis, vel in delicto publico, adeò quod si procederet, iniuriam inferret proximo eum infamando: sic Doctores iidem, quos sequitur Suarez *vbi suprà, num.*6.

COROLLARIVM.

An teneatur Iudex in criminibus exceptis, (vt sunt hæresis, crimen læsæ maiestatis, vel proditio ciuitatis, &c.) priusquam interroget reos, manifestare illis statum causæ, seu processus, v. g. infamiam, indicia, vel semiplenam probationem, &c. existere contra ipsos, vt intelligant, quod legitimè interrogentur, sicque teneantur respondere ad mentem Iudicis interrogantis, atque adeo dicere veritatem?

Respondetur, de hac re dicam *infra Dubitat.*217. *Petitione secunda, circa finem.*

PETITIO V.

An, & quibus modis aperiatur via ad inquisitionem specialem.

SVMMARIVM.

1 *Iudici præsertim sæculari via aperitur ad inquisitionem: Primò, si crimen sit commissum in iudicio, vel si reus, aut testis etiam incidenter confessus sit in iudicio.*

2 *Secundò, si auctor sit notorius, & aliquid esse notorium probatur per duos testes.*

3 *Tertiò, si crimen sit notorium, & auctor occultus; quamuis tunc solùm possit inquiri generatim.*

4 *Quartò, si quis intendat actionem ciuilem, vt sibi ex crimine damnum sequutum sarciatur.*

5 *Quintò, si sit fama de auctore criminis: at in hoc casu, & in secundo Iudex debet capere informationes*

an revera sit fama de auctore criminis, & quomodò id faciendum sit.

6 *Iudex habita postea informatione de infamia, debet si infamatus sit præsens, illum de crimine interrogare, vt si fateatur, illum puniat; sin minùs, vt contra illum inquisitionem faciat; si verò sit absens, debet illum citare, &c.*

7 *Iudex si absque informatione de infamia ad inquisitionem specialem processerit, valet processus, & acta sunt valida, potestque reus condemnari, secùs si statim exceperit, & Iudice prosequi volente, appellauerit.*

8 *Sextò, si de aliquo sint indicia iudicialiter probata.*

9 *Septimò, si sit semiplena probatio, vt si crimen sit notorium, & accedat vnus testis omni exceptione maior, contra Sotum, & Nauarrum.*

10 *Octauò, si sit communis suspicio de Auctore criminis.*

11 *Nonò, si publicus officialis, vel quis priuatus iudicialiter denunciet, & testes, vel indicia Iudici insinuet; quamuis tam publicus officialis, quàm homo priuatus sub mortali iudicialiter denunciare non debeat, si bona fide non iudicet, quod per testes, vel per indicia sufficienter possit crimen probare.*

12 *Decimò, si pars offensa querelam offerat, & indicia, vel testes Iudici, à quibus informari possit, insinuet; quia tunc Iudex potest ab illis de plano, & absque strepitu recipere informationes.*

13 *Vndecimò, quotiescumque pars testi crimen impingit, vt contra illum excipiat, & crimen, licèt non omninò plenè, aliquo modo probat; quia tunc Iudex de illo, si ad ipsius iurisdictionem pertineat, inquirere potest.*

1 RESpondetur ex dictis.
Primò, si crimen sit commissum in iudicio, vel si reus, aut testis, etiam incidenter crimen confessus sit in iudicio, sicuti dicebam *suprà, Petit.*3. & tradunt communiter Doctores, quos sequitur Iulius Clarus *quæst.*19.

2 Secundò, si author sit notorius, sicuti dicebam ibidem. Probatur autem, aliquid esse notorium per duos testes. Glossa *in cap. Deus Omnipotens, 2. quæst. 1.* communiter recepta.

3 Tertiò, si crimen sit notorium, & author occultus; quamuis Iudex tunc solùm possit inquirere generatim, quisnam illud perpetrauerit, sicuti dicebam *suprà Petit.*2. & ratio desumitur ex communi vsu Reipublicæ Christianæ, & Iudicum, etiam timoratæ conscientiæ, qui propter bonum publicum (quando constat de crimine) quærunt speciali inquisitione contra criminosum. Nauarrus *c. Inter verba, concl.6. num.*114. Salonius *de Iust. & Iur. contron.7. circa quæst.79. art.2.* & Thomas à Iesu *de Visit. Regul. tract.2. cap.5. num.6. & seqq.* Vbi rectè subdunt, quod in hoc casu Iudex non debet, sicuti dicebam, facere inquisitionem de persona in particulari, v. g. an Petrus hoc furtum, vel homicidium fecerit; quia, cùm nulla de Petro præcedat infamia, iniquè Petrum infamaret; sed solùm generatim, in communi, seu in vniuersali, quisnam illud fecerit.

4 Quartò, si quis intendat actionem ciuilem, vt sibi ex crimine (v. g. ex incendio, homicidio, vel furto, &c.) damnum secutum sarciatur; in quo casu etiam potest Iudex contra crimen illud procedere, cùm iam factum sit illud quasi notorium: sic Doctores, quos sequitur idem Iulius Clarus *cit. quæst.*10.

5 Quintò, si sit fama de auctore criminis; in hoc tamen, & in secundo casu Iudex priùs debet capere informationes, an reuera sit fama de authore criminis, vel reuera sit notorius author criminis. Ad probandam famam autem ex communi Doctorum sententia satis sunt duo testes; qui tamen quidquid dixerit Glossa *in l.3. §. eiusdem, ff. de Probation.* non debent testari, se audiuisse à maiore parte oppidi, vel viciniæ; cùm vix sit, qui cum maiori parte oppidi, vel viciniæ locutus fuerit; sed satis est (sicuti cum aliis ait Bald. *in c. Literas, de præsumpt. num.*1.) quod testentur, ita passim dici, vel ita se publicè audiuisse, sicque sicuti testatur Clarus *quæst.* 6. seruatur in Praxi; debent tamen dicere, à quibusnam audiuerint, vt sciatur, quod fama originem habuerit à probis viris, quodque testes non fingant, neque decipiant: vnde si non dicerent, à quibusnam audiuerint, non probarent; quia in criminalibus probationes clariores requiruntur.

Habita posteà informatione de infamia, debet Iudex, si infamatus sit præsens, illum de crimine interrogare, vt si fateatur, illum puniat; sin minùs, vt contra illum inquisitionem faciat; si verò sit absens, debet illum citare, & significare, quod contra ipsum de tali crimine, de quo est infamatus, facere inquisitionem intendat. 6

Si Iudex absque informatione de infamia ad inquisitionem specialem processerit, valet processus, & acta sunt valida; potestque reus, si cùm sit præsens, non exceperit, condemnari, sicuti colligitur *ex cap.1. & 2. de accusat. in 6.* & docet præter alios Nauarrus *in Rubrica de indiciis, num.*91. Quod si statim exceperit, & Iudice prosequi volente, appellauerit, non valet processus, & acta sunt nulla, atque inualida; quia per appellationem, quam reus interponit, Iudicis potestas suspenditur. 7

Sextò, si de aliquo sint indicia iudicialiter probata; quia (cùm hæc quandam iuris notorietatem pariant) pro infamia, & pro ficto accusatore habentur: sic Doctores, quos sequitur Nauarrus *vbi suprà, n.78. & 96.* 8

Septimò, si sit semiplena probatio, vt si crimen sit notorium, & accedat vnus testis omni exceptione maior, qui deponat de authore criminis; quia semiplena probatio non minùs inducit authorem criminis in publicam notitiam, quàm inducat infamia, vel inducant indicia iudicialiter probata: est enim semiplena probatio plusquam infamia; cùm fama, sicuti dici solet, non probet, sed tantùm accenset. Accedit, quod si Iudex, habita semiplena probatione, testes inquirere non posset, crimina ex maiori parte (cùm testes non se sponte offerant) impunita remanerent. 9

Octauò, si sit communis suspicio de authore criminis, iuxta ea quæ dicebam *suprà, citata Petit.*3. 10

Nonò, si publicus officialis, vel quis priuatus iudicialiter denunciet, & testes, vel indicia Iudici insinuet: sic Doctores, quos sequitur Clarus *quæst.*7. Quamuis tam publicus Officialis, quàm homo priuatus sub mortali iudicialiter denunciare non debeat, si bona fide non iudicet, quod per testes, vel per indicia sufficienter possit crimen probare; quia tunc cùm reus non possit condemnari illum iudicialiter denunciare, non esset, nisi illum infamare, iuxta ea, quæ dicebam *suprà, Dubit.*181. *Petit.*5. 11

Decimò, si pars offensa querelam offerat, & indicia, vel testes Iudici, à quibus infamari possit, insinuet; quia tunc Iudex potest ab illis de plano, & absque strepitu recipere informationes, quibus postquam satis instructus fuerit, poterit criminosum citare, & contra illum inquisitionis libellum formare: sic Doctores, quos sequitur Clarus *quæst.*10. 12

Vndecimò, quotiescumque pars testi crimen impingit, vt contra illum excipiat, & crimen, licèt non omninò plenè, aliquo modo probat; quia tunc Iudex de illo, si ad ipsius iurisdictionem pertineat, inquirere potest; cùm hoc sit necessarium ad causæ progressum; & aliàs illa probatio efficiat illum publicè suspectum, vnde est instar infamiæ. Sic Doctores, quos sequitur idem Clarus *quæst.*19. 13

ADVER

ADVERTENDA.

SVMMARIVM.

1 *Iudex in omni casu, in quo potest procedere ex officio, potest constituere fiscalem, qui partes accusatoris accipiat.*

2 *Libellus inquisitionis non potest formari contra criminosum, nisi præcesserint legitima indicia, quæ si præsens esset, sufficerent ad ipsum interrogandum. Et è contra dum præsens est, non potest iuridice interrogari, nisi adsint indicia.*

3 *Indicia vocantur omnia ea, ex quibus colligi potest quisnam sit criminis Author.*

4 *Indicia dicuntur esse in primo gradu, quando sunt leuia, probabilia tamen, quæ probabilem suspicionem de criminis authore faciunt. In secundo gradu quando sunt leuia probabiliora, quæ faciant suspicionem valdè probabilem. In tertio gradu, 4. & 5. vide ibi qualia dicantur.*

5 *Indicia, quæ dicuntur esse in primo, & secundo gradu, sufficiunt ad capiendas informationes, & etiam ad capturam, spectata conditione personæ, & causæ, & spectatis cæteris circumstantiis. Huiusmodi sunt grauis inimicitia præcedens, &c.*

6 *Indicia, seu coniecturæ aliæ sunt, quæ solùm mouent dubitationem, aliæ verò, quæ mouent suspicionem, seu opinionem leuem; aliæ, quæ mouent suspicionem grauem, quæ & præsumptio, seu credulitas dicitur, eaque interdum est vehemens, & violenta, vt propè moralem certitudinem inducat.*

7 *Præsumptio vna est hominis, altera iuris. Præsumptio hominis est, quam vir prudens, verbi gratia Iudex, ex apparentibus coniecturis, tanquam ex signis veritatis prudenter deducit. Præsumptio autem iuris est, quam iuris auctoritas, seu decretum constituit, v.g. vt si quis inter Christianos natus, & educatus sit, pro baptizato haberi debeat.*

8 *Præsumptio iuris quandoque dicitur iuris, & de iure, contra quam non admittitur probatio. Secus si de veritate in contrarium constet.*

9 *Indicia grauiora ex vna parte ad inquirendum de persona requiruntur, quantò illa est dignior, præsertim si sit persona Ecclesiastica.*

10 *Prælati quasi signum sunt ad sagittam positi; quia non possunt omnibus placere, cùm ex officio teneantur arguere, & frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur.*

11 *Indicia tantò grauiora requiruntur, quantò maius est crimen, & quantò maior sentitur hominis infamatio, si de illo inquiratur; ex altera verò parte tantò leuiora indicia ad inquirendum sufficiunt, quantò perniciosius est crimen.*

12 *Indicia leuiora cæteris paribus sufficere possunt ad vlteriorem informationem capiendam, & interdum ad reum citandum, arrestandum, & incarcerandum. Grauiora verò requiruntur ad Reum de crimine examinandum, & torquendum. Grauissima, seu vrgentissima, & quæ apertam præsumptionem faciant, interdum sufficiunt ad ferendam sententiam diffinitiuam in causis ciuilibus, quin etiam in criminalibus, saltem quoad pœnam extraordinariam.*

13 *Iudex si videat crimen probari non posse, debet quamplurimùm desistere, ne frustrà forsan hominem infamet.*

14 *Indicia licèt interdum seorsim sumpta non sufficiant, iuncta tamen cum aliis, quibus adiuuantur, sufficere possunt ad inducendam probationem semiplenam, contra verò licèt indicia, quæ vocantur indubitata, sed præsumptiones violentæ interdum per se sufficere possint ad sententiam diffinitiuam, & condemnationem ferendam, præsertim in criminibus sua natura occultis; considerata tamen cum aliis contrariis indiciis, aut præsumptionibus, quibus illa debilitantur, & quasi eneruantur, sufficere non debent, &c.*

ADuerte tamen hîc, quod in omni casu, in quo potest iudex procedere ex officio, potest constituere fiscalem, qui partes accusatoris accipiat: sic Doctores, quos sequitur Gomez *tom.3.cap.1.num.10.* Quod intellige, si Aduocatus Fiscalis ordinarius constitutus non fuerit. 1

Aduerte secundò, quod non potest formari libellus Inquisitionis contra criminosum, nisi præcesserint legitima indicia, quæ si præsens esset, sufficerent ad ipsum iuridicè interrogandum; & è contra, dum præsens est, non potest iuridicè interrogari, nisi adsint indicia, quæ sufficiant ad inquisitionem contra absentem faciendam, quia ad inquisitionem formandam procedi non debet, nisi quando reus, vt respondeat, citatus, vel negat, vel non comparet: sic Doctores, quos sequitur Clarus *q.20.num.3.* 2

Aduerte tertiò, quod indicia vocantur omnia ea, ex quibus aliquo modo colligi potest, quisnam sit criminis author, vt confessio rei, testimonium vnius, vel plurium, fama, suspicio publica, & similia. 3

Indicia dicuntur esse in primo gradu, quando sunt leuia, probabilia tamen, quæ probabilem suspicionem de criminis authore faciunt. Dicuntur esse in secundo gradu, quando sunt leuia probabiliora, quæ faciunt præsumptionem, scilicet suspicionem valde probabilem. Dicuntur esse in tertio gradu, quando sunt indicia grauia, quæ & legitima, & indicia iuris vocantur. Dicuntur esse in quarto gradu, quando est semiplena probatio; quia semiplena probatio est quid amplius, quàm indicium legitimum. Dicuntur esse in quinto gradu, quando sunt indicia grauissima, quæ & indubitata vocantur. 4

Item indicia, quæ dicuntur esse in primo, & secundo gradu, sufficiunt ad capiendas informationes, & etiam ad capturam, spectata conditione personæ, & causæ, & spectatis cæteris circumstantiis. Huiusmodi sunt grauis inimicitia præcedens, assertio socij, qui socium criminis detegit, assertio vulnerati morientis, vt si dicat, se à Titio vulneratum fuisse, & similia. Hæc tamen indicia non sufficiunt ad formandum contra reum inquisitionis libellum, neque ad inferendam ei torturam, quia ad hæc, præsertim ad torturam (quæ est graue malum, quod sine graui causa inferri non potest) indicia grauia requiruntur. 5

Indicia igitur, seu coniecturæ, aliæ sunt, quæ solùm mouent dubitationem; aliæ verò, quæ mouent suspicionem, seu opinionem leuem; aliæ, quæ mouent suspicionem grauem, quæ & præsumptio, seu credulitas dicitur; eaque interdum est vehemens, & violenta, vt moralem prope certitudinem inducat: sic Doctores communiter, inter quos Abbas *in cap. Quosdam, de præsumptionibus.* Deinde præsumptio vna est hominis, altera iuris: præsumptio hominis est, quod vir prudens, v.g. Iudex, ex apparentibus coniecturis, tanquam ex signis veritatis prudenter deducit. Præsumptio iuris est, quam iuris auctoritas, seu decretum constituit, v.g. quod si quis inter Christianos natus, & educatus sit, pro baptizato haberi debeat, iuxta Textum *in c. vlt. de Presbytero non baptizat.* Et inter præsumptiones iuris, quædam præsumptiones sunt iuris, ac de iure, quarum ea conditio est, vt contra ipsas ob iuris dispositionem probatio in contrarium admitti non debeat, iuxta Textum *in l. Antiqua, Cod. ad Senat. Consult.* Velleian. & *in c. Is cui fidem, de sponsalib.* quamuis etiam in eis, si de veritate in contrarium constet, præsumptio locum non habeat, vti colligitur *ex c. Quia verisimile, de præsumpt.* iuxta regulam generalem, quod præsumptio cedere debeat semper veritati. 6 7 8

Aduerte

9 Aduerte secundò, quod ex vna parte tanto grauiora indicia ad inquirendum de persona requirantur, quantò illa est dignior, præsertim si sit persona Ecclesiastica, iuxta Textum *in causa 2. q. 5. & in causa 3. q. 7. & in cit.*
10 *c. Qualiter 2.* vbi dicitur, quod [Prælati, quasi signum sunt ad sagittam positi; quia non possunt omnibus placere, cùm ex officio teneantur arguere, &c. Et frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur.]
11 Tantò grauiora item indicia requiruntur, quantò maius est crimen, & quantò maior timetur hominis infamatio, si de illo loquatur; ex altera verò parte tantò leuiora indicia ad inquirendum sufficiunt, quantò perniciosius est crimen, præsertim si exinde etiam in futurum mala timeantur, verbi gratiâ hæreses, proditiones, publica latrocinia, & similia, quæ ideò etiam crimina excepta dicuntur, quia in ipsorum inquisitione, &c. ordinarium iuris processum obseruari non est necesse: vnde si contingat, has duas rationes inter se pugnare (verbi gratiâ, si crimen, de quo grauis persona est suspecta, sit ingens, & perniciosum) magnam tunc iudex adhibere debebit prudentiam, vt intelligat, quænam ex eis duabus rationibus præponderare potiùs debeat. Videatur Nauarr. *lib. 4. cons. 3. de accusat. in fin.*

12 Aduerte quintò, quod cæteris paribus, leuiora indicia sufficere possunt ad vlteriorem informationem capiendam, & interdum ad reum citandum, arrestandum, & incarcerandum; grauiora verò requiruntur ad reum de crimine iudicialiter examinandum, & torquendum. Grauissima, seu vrgentissima, & quæ apertam præsumptionem faciant, interdum sufficiunt ad ferendam sententiam diffinitiuam in causis ciuilibus, quin etiam in criminalibus, saltem quoad pœnam extraordinariam; quinimò etiam quandoque ordinariam, verbi gratiâ in criminibus suaptè natura occultis, vt plenior probatio haberi non possit, argumento *c. Maritis, de adulteriis,* vbi Abbas *num.* 1. & alij Canonistæ: Quapropter *in l. 3. §. eiusdem, ff. de testibus,* dicitur non posse simpliciter definiri, quæ ad probationem sufficiant; sed iudicem ex animi sui sententia æstimare oportere, quid credat, aut quid non satis probatum opinetur, sicuti præter
13 alios adnotauit Abbas *in c. 3. de probat. circa finem.* Semper tamen, vti dicebam, iudex si videat crimen probari non posse, debet quamprimùm desistere, ne frustra forsan hominem infamet. Videatur Molina *de iustitia, tract. 4. disp. 15. n. 13.* & Missingerius *centur. 5. obseru. 4.*
14 Aduerte sextò, quod licèt indicia interdum seorsim sumpta non sufficiant; iuncta tamen cum aliis, quibus adiuuantur, sufficere possunt ad inducendam, verbi gratiâ, probationem semiplenam; contra verò, licèt indicia, quæ vocantur indubitata, seu præsumptiones violentæ, interdum per se sufficere possint ad sententiam diffinitiuam, & condemnatoriam ferendam, præsertim in criminibus sua natura occultis: sic Doctores, quos sequitur Farinacius *in Practic. quæst. 86. n. 33.* considerata tamen cum aliis contrariis indiciis, aut præsumptionibus, quibus illa debilitantur, & quasi eneruantur, sufficere non debent, vt si verbi gratiâ, proximi consanguinei nudi in eodem lecto reperiantur, proxima consanguinitas tunc non permittit, quod de eis turpe crimen existimetur, *l. eum qui, C. de Episc. & Cler.* Vnde Glossa ridiculè dicit, quod si Presbyter mulierem osculatur, præsumitur eam benedicere; quia scelus non præsumitur in Presbytero, propter statum.

PETITIO VI.

An, & qualis sit praxis Inquisitionis specialis, præsertim inter Regulares?

SVMMARIVM.

1 *Supposita infamia personæ, vel delicti, præsertim inter Regulares, de praxi inquisitionis specialis cominendus est à Iudice Notarius, seu Secretarius, qui omnes inquisitionis actus fideliter scribat, eosque cum ipso iudice subscribat.*

2 *Item formatis articulis pro interrogatione testium, sunt secundum illos interrogandi testes clarè, & distinctè.*

3 *Infamia, vel clamorosæ insinuatio, quando præcedit contra delinquentem, necnon quando præcedit semiplena probatio, vel indicia grauia, licèt non sit necessarium in interrogatorio de illa inquiri, est tamen expediens ad magis conuincendum reum.*

4 *Testes interrogandi sunt sub iuramento, saltem de iure communi, nisi legitima consuetudo obtinuerit, quod interrogentur solùm sub præcepto obedientiæ, vel excommunicationis.*

5 *Testes interrogandi etiam sunt de nomine, & cognomine ipsorum.*

6 *Testes sic interrogati teneantur sub mortali respondere ad mentem iudicis, & fateri veritatem; quia obstringuntur iusto præcepto superioris, si iuridicè interrogentur: secùs enim non teneantur sub mortali ad mentem iudicis respondere, quamuis neque in hoc casu possint mentiri, vtpotè ab intrinseco malum, sed possunt æquiuocare, &c.*

7 *Testes non tenentur testificari ea, quæ norunt in confessione sacramentali, neque quæ norunt sub secreto consilij, vel auxilij petendi gratiâ.*

8 *Neque tenentur testificari ea, quæ audierunt ab homine fide parum digno, vel maleuolo, aut parum benè affecto; secùs è contra.*

9 *Neque si exinde damnum aliquod notabile, siue spirituale, siue temporale sibi probabiliter timeant.*

10 *Testes nullo modo cogendi sunt à iudice, vt dicant quod nesciunt, sed liberrimè permittendi sunt dicere veritatem, adeò vt si fuerint indocti, monendi sint ab ipso iudice de modo testificandi, vel dandum sit illis tempus ad consilium accipiendum à viris doctis.*

11 *Testes quando deferunt suum testimonium, debent interrogari de causa scientiæ, seu quomodo sciant quod deferunt.*

12 *Reus post formationem processus, seu informationis, si nullus sit testis, qui reum conuincat de delicto, potest, si non præcessisset infamia, clamorosa insinuatio, semiplena probatio, vel indicia, absolui.*

13 *Citandus nunquam quis est, vt tanquam reus interrogetur, nisi delictum vel ex testibus, vel ex indiciis, vel ex probata infamia sit semiplenè probatum. Secus si vnum ex istis præcesserit.*

14 *Comparens citatus conjici non debet in carcerem, nisi fuga timeatur, vel delicti grauitas sic requirat: alias iudex grauiter etiam peccaret.*

15 *Iudex debet reo sic citato, siue in carcere existenti, siue extra, omnia testium tacitis nominibus testimonia, omnesque probationes simul cum delicto manifestare, concedendo eidem aliquod tempus etiam sub iuramento, vt respondeat.*

16 *Reus iuridicè interrogatus tenetur sub mortali, itavt alioquin absolui non debeat à Confessario, respondere ad mentem iudicis, & ei confiteri veritatem.*

17 *Amplia etiam si ipsi immineat exinde periculum vitæ, mutilationis, triremis, perpetui carceris, aut exilij, amissionis omnium, aut maioris partis bonorum, &c. contra nonnullos non improbabiliter oppositum tenentes; quia tunc præceptum superioris non est conforme fragilitati humanæ.*

18 *Reus si à iudice non interrogetur iuridicè, vel quia non est competens, vel quia non præcesserint infamia, clamorosa insinuatio, semiplena probatio, vel indicia sufficientia, non tenetur respondere ad mentem iudicis: tum quia iniustè præciperetur, vt reuelet crimen, cùm sit occultum: quinimò reuelando peccaret mortaliter, quia iniustè se infamaret.*

19 *Index ob dictam rationem non potest reum de vno crimine conuictum, de aliis criminibus, aut de sociis interrogare, nisi de iis etiam præcedat infamia, clamorosa insinuatio, semiplena probatio, vel indicia sufficientia.*

20 *Reus si fatetur delictum, potest in rigore per sententiam diffinitiuam condemnari: mitius tamen adhuc cum illo iudex procedere debet, terminum scilicet illi concedendo, vt si quam habeat de delicto excusationem, quæ saltem illud diminuat, eam afferat.*

21 *Reus interrogatus si neget delictum, iudex ad illum conuincendum vlterius debet procedere, ratificando testes, & alios de nouo desumendo.*

22 *Reus etiam inter Regulares si defendere se velit, poterit sibi Procuratorem designare, qui suo nomine, præsertim si in carceres coniectus fuerit, defensionem suam suscipiat.*

23 *Reo, si velit producere alios testes in suis defensionem, terminus ad hoc necessarius debet concedi, & prædicti testes ab ipso producti debent examinari.*

24 *Reus si propria defensionis causa petierit copiam probationum contra ipsum, debet etiam ipsi talis copia concedi; quinimò si nomina testificantium postulauerit, licèt regulariter loquendo id concedi non debeat, in causa tamen grauis criminis, ex qua graue damnum eidem immineret, etiam hoc concedi debet. Quamuis ob timorem grauis damni testis, vel eius consanguinei, seu amici possint illi occultari.*

25 *Index probationibus completis debet diligenter perpendere, an reus verè se defenderit, & testes ab ipso producti certò probent, quod ille crimen sibi impositum non commiserit, ita vt credi possit esse innocens; tunc debet illum absoluere. Secùs è contra si videat crimen esse plenè probatum; quia tunc debet ipsum pro qualitate criminis condemnare.*

26 *Tortura non est necessaria, quando delictum est plenè probatum; quia tunc cessat torturæ finis, qui est, vt sit in subsidium, seu suppleat defectum plenæ probationis.*

27 *Delictum intelligitur plenè probatum, quando ad minimum per duos testes oculares contestes, & omni exceptione maiores testificatum est.*

28 *Testes oculares sunt qui oculis (idemque dicas de auditu) delictum perceperant.*

29 *Testes contestes sunt, qui de eodem facto, loco, tempore, personis, aliisque circumstantiis ad facti substantiam pertinentibus deponunt.*

30 *Testes omni exceptione maiores sunt, quibus nulla potest opponi exceptio, per quam ipsorum fides diminuatur: quapropter testes de auditu (nisi etiam illi, à quibus audisse dicunt, idem deponant, sintque similiter omni exceptione maiores) non faciunt plenam probationem.*

31 *Item & testes singulares, qui scilicet de distinctis numero factis, vel de distinctis temporibus, aut locis deponunt, neque etiam plenè probant.*

32 *Testes non omni exceptione maiores, seu qui exceptionem patiuntur, & per consequens non plenè probant, sunt inimici inimicitia non leui, sed capitali, quales rarò reperiuntur, & præsumuntur inter Regulares.*

33 *Item minores natu viginti annis.*

34 *Item homines viles, infames, vel qui grauia delicta commiserunt, nisi forsitan fuerint emendati.*

35 *Item furiosi, & amentes.*

36 *Item conspirantes, qui scilicet ex pacto conuenerunt, vt vnus accuset, vel denunciet, alij autem testificentur.*

37 *Item qui in testificando sunt varij, vel inconstantes.*

38 *Item mulieres, quamuis inter Regulares admittantur Moniales, cùm probæ præsumantur, præsertim in delictis, quæ in monasteriis committuntur.*

39 *Delictum si non sit plenè probatum, & reus illud neget, vel si tale delictum non est ex atrocibus, quæ scilicet pœna corporali, mortis, mutilationis, vel triremis, &c. puniri debent, reus tunc puniri debet pœna graui, tametsi minori, quàm si delictum probatum plenè esset.*

40 *Delictum si sit ex atrocibus, & indicia sint magna, quæ iudici suadeant, reum delictum, quod negat, commisisse, ita vt semiplenè illud probatum sit, reus subjici potest torturæ ad finem, vt crimen fateatur: quod si adhuc in tortura delictum neget, est absoluendus, quia per torturam indicia purgauit.*

41 *Confessio facta in tormentis de delicto non valet, nisi sit ratificata extra tormentum; quia confessio facta in tortura fragilis est, & incerta.*

42 *Iudex debet rectè perpendere, an reus sit plenè conuictus, ita vt certò constet, quod delictum commiserit. Item an indicia sint leuia, vel grauia. An delictum sit in damnum commune, vel tertiæ personæ, vel solùm ipsiusmet delinquentis. An sit Prælatus delinquens, &c.*

43 *Prælatio maior requiritur contra Prælatum, eo quòd multorum calumniis sit expositus, quàm contra alios.*

44 *Item debet rectè perpendere probationes, qualitates testium, defensiones, excusationes, exceptionesque rei, &c. & postea ferre diffinitiuam sententiam contra reum in scriptis, vel etiam saltem inter Regulares viua voce, dummodò tamen illam ad audiendam reus citetur.*

Respondetur (supposita scilicet infamia personæ, vel delicti, iuxta ea quæ dicebam *supra petit.1.2. & 3.*)

Primò, constituendus est à iudice Notarius, seu Secretarius, qui omnes inquisitionis actus fideliter scribat, eosque cum ipso iudice subscribat: sic Doctores, quos sequitur Suarez *tom.4.de Relig. lib.10.c.12.n.29.* 1

Secundò, formatis articulis pro interrogatorio testium, sunt secundùm illos interrogandi testes clarè, & distinctè: sic Doctores iidem, quos sequitur Suarez *loc. suprà cit.* 2

Vbi aduerte, quod licèt quando præcedit infamia, vel clamorosa insinuatio contra delinquentem, idemque dico, quando præcedit semiplena probatio, vel præcedunt indicia grauia, iuxta ea quæ dicebam *suprà petitione 3.* non sit necessarium in interrogatorio de illa inquiri; sit tamen ad magis conuincendum reum expediens, quod de illa inquiratur. 3

Aduerte secundò, quod testes interrogandi sunt sub iuramento, saltem de iure communi, iuxta Textum *in c.Cùm dilecti, de accusat.* nisi legitima consuetudo (sicuti contingit in quibusdam Religionibus) obtinuerit, quod interrogentur solùm sub præcepto obedientiæ, vel excommunicationis. Suarez *ibid.* 4

Aduerte tertiò, quod sunt etiam testes interrogandi de nomine, & cognomine ipsorum, iuxta Textum *in c. Olim, de accusat.* Thomas à Iesu *de visit. Regular. tract. 3, cap.7.* 5

Aduerte quartò, quod testes sic interrogati, teneantur sub mortali respondere ad mentem iudicis, & fateri veritatem, quia obstringuntur iusto præcepto superioris. Nauarr. *c. inter verba, concl.6.* & alij communiter. 6

Quod intellige quando interrogantur iuridicè (prout semper præsupponi debet, si iudex sit probus, & certò non constet de contrario) id est, interrogentur à iudice competente, & præcedente infamia, clamorosa insinuatione, semiplena probatione, seu notitia criminis, iuxta ea, quæ dicebam *suprà, petit.* 1. io Aduertendis; quia ad mentem iudicis respondere, & veritatem fateri è contra non tenentur, quando iuridicè, seu legitimè, modo quo suprà dicebam, non interrogarentur. Syluester *verbo Testis, quæst.8.* & alij passim: quamuis neque in hoc casu possint mentiri (cùm mentiri sit ab intrinseco malum, ita vt etiam ad saluandum vniuersum mentiri

mentiri nemini liceat) sed debeant æquiuocare, verbi gratiâ dicere, se nescire, vel non vidisse, mente subintelligendo, vt manifestent in tali iudicio. Nauarr. *in sum. c. 15. n. 9. & c. 18. n. 61.*

7 Item non tenentur testificari ea, quæ norarunt in confessione sacramentali; neque quæ norunt sub secreto consilij, vel auxilij petendi gratiâ, iuxta ea, quæ dicebam *suprà cit. petit.* 1. in Aduertendis.

8 Item neque tenentur testificari ea, quæ audierunt ab homine fide digno, vel maleuolo, aut parum benè affecto, secus si audierint à viro fide digno, & iudex præcipiat, vt referant etiam ea, quæ norunt ex auditu, iuxta ea, quæ dicebam *ibid.*

9 Item neque etiam tenentur testificari, si exinde damnum aliquod notabile (siue spirituale, siue temporale) sibi probabiliter timeant, iuxta ea quæ dicebam suprà etiam *ibid.*

10 Aduerte quintò, quod testes nullo modo cogendi sint à iudice, vt dicant quod nesciunt, sed libertimè permittendi sint dicere veritatem, adeò quod si fuerint indocti, monendi sint ab ipso iudice de modo testificandi, vel dandum sit illis tempus ad consilium accipiendum à viris doctis. Sic Doctores, quos sequitur Thomas à Iesu *de Visit. Regular. tract. 3. c. 6.*

11 Aduerte sextò, quod debeant etiam testes, quando deferunt sua testimonia, interrogari de causa scientiæ, seu quomodo sciant, quod deferunt, iuxta Textum *in c. causam, de testib.* & docent iidem Doctores, quos sequitur Thomas à Iesu *vbi suprà, c. 7.*

12 Tertiò, post formationem processus, seu informationis, si nullus sit testis, qui reum conuincat de delicto, posset reus (si prædictum processum, seu informationem non præcessisset infamia, clamorosa insinuatio, semiplena probatio, vel indicia sufficientia delicti, absolui; quia nulla tunc esset causa, quare vlteriùs contra ipsum
13 procedi possit. Quinimò nunquam quis est citandus, vt tanquam reus interrogetur, nisi delictum vel ex testibus, vel ex indiciis, vel ex probata infamia sit semiplenè probatum. Sic Doctores, quos sequitur Franciscus Aretinus *in practic. crimin. de 3. substant. indic. cap. 1.*

At si vnum ex prædictis præcesserit, & multò magis si per testes, vel etiam per vnum solum testem omni exceptione maiorem constet de reo delinquente, debet iste ante omnia citari; quia si non citatus condemnaretur, iudex eum condemnans non solùm mortaliter peccaret, sed etiam nulliter condemnaret. Nauarr. *in sum. c. 25. n. 13* & alij communiter.

14 Non tamen comparens conijci debet in carcerem, nisi fuga timeatur, vel delicti grauitas sic requirat, aliàs iudex grauiter etiam peccaret. Nauarrus *de indic. n. 51.* & Francisc. Aretin. *loc. suprà cit.*

15 Cui reo citato, & comparenti (siue in carcerem incluso, siue extra carcerem adhuc existenti) debet iudex omninò testium tacitis nominibus, testimonia, omnesque probationes simul cum delicto (quod ei imponitur) manifestare, concedendo eidem aliquod tempus etiam sub iuramento, vt respondeat. Suarez *tom. 8. de Religion. lib. 10. c. 12.* & alij, quos sequitur Thomas à Iesu *de Visit. Regular. tract. 3. cap. 9.*

16 Reus iuridicè interrogatus tenetur sub mortali (ita vt alioquin absolui non debeat, à Confessario, Thomas à Iesu *vbi suprà, c. 10. n. 8.*) respondere ad mentem iudicis, & ei confiteri veritatem, manifestando delicta, de quibus interrogatur; quia tenetur obedire superiori iusta præcipienti. S. Thomas *2. 2. q. 69. art. 1. & 2.* & Nauarr. *de pænit. dist. 1. §. Non dico tibi, n. 19. & in sum. c. 18. n. 57.*

17 Idque etiamsi ipsi immineat exinde periculum vitæ, mutilationis, triremis, perpetui carceris, aut exilij, amissionis omnium, aut maioris partis bonorum, &c. ob eandem rationem iam dictam. Sotus *de tegend. secret. membr. 2. & lib. 5. de iust. & iur. q. 6. art. 2.* Corduba *lib. 5. q. 43. dub. 3.* & alij passim, quamuis quidam non omninò improbabiliter in iis, & similibus causis grauibus oppositum teneant; quia tunc ius, & præceptum superioris non est accommodatum, seu conforme fragilitati humanæ; cùm vix ex mille vnus illud esset obseruaturus, iuxta ea, quæ dicam infrà de reo in communi, *petitione 3.*

At (quidquid sit de hoc) illud tamen est verum inter 18
Doctores, quod si reus à iudice non interrogetur iuridicè (eo quòd scilicet vel iudex non esset competens, vel non esset infamia, clamorosa insinuatio, semiplena probatio, vel indicia sufficientia, &c.) non teneatur respondere ad mentem iudicis, eique veritatem confiteri, quia tunc iniustè præciperetur reus, vt reuelet crimen, cùm sit occultum, iuxta ea quæ dicebam *suprà de testibus*, & videri poterit præter alios Nauarrus *dist. 1. de pænit. §. non dico tibi*, Rodriquez *tom. 2. quæstion. Regular. q. 5. art. 4.* & Thomas à Iesu *cit. tract. 3. c. 8.* Quinimò reuelando peccaret mortaliter; quia iniustè se infamaret. Nauarr. *in sum. c. 18. n. 57.* & alij, quos sequitur Thomas à Iesu *citato cap. 10. num. 7.* quorum opinio est satis probabilis.

Non tamen in hoc casu licitè posset mentiri; quia mentiri est intrinsecè malum, ac propterea ob nullam causam, quamuis grauissimam, cuipiam licitum, sed posset æquiuocando celare veritatem, dicendo v. g. Nihil scio, nihil feci, mente subintelligendo, vt dicam tibi, iuxta ea, quæ dicebam etiam *suprà de testibus.*

Iudex ob dictam rationem, quod scilicet legitimè 19
non interroget de crimine occulto, non potest reum de vno crimine conuictum, de aliis criminibus, aut de sociis interrogare, nisi de iis etiam præcedat infamia, clamorosa insinuatio, semiplena probatio, vel indicia sufficientia, &c. Sic Doctores communiter, quos sequitur Thomas à Iesu *vbi suprà, c. 8. n. 5. & 6.*

Quartò, si reus fateretur delictum, posset in rigore 20
per sententiam diffinitiuam condemnari, mitiùs tamen adhuc cum illo iudex procedere debet, terminum scilicet illi concedendo, vt si quam habeat de delicto excusationem, quæ saltem illud diminuat, eam afferat. Sic
Doctores, quos sequitur Suarez *4. tom. de Relig. lib. 10.* 21
c. 15. n. 31. Si verò interrogatus neget delictum, iudex ad illum conuincendum vlteriùs debet procedere: primò, ratificando testes (licèt hoc non sit necessarium, præsertim inter Religiosos, quando de fide testium moraliter constat:) secundò, alios de nouo desumendo, si necessarium id videbitur ad veritatis consuetudinem moralem eruendam.

Quintò, si reus (etiam inter Regulares) defendere se 22
velit, poterit sibi Procuratorem designare, qui suo nomine (præsertim si in carcerem coniectus fuerit) defensionem suam suscipiat. Clement. Religiosus, *de Procuratorib.* & Doctores communiter apud Aldrete *de discipl. Regul. lib. 1. c. 11. n. 15.*

Similiter, si velit producere aliquos testes in sui de- 23
fensionem, terminus ad hoc necessarius debet ipsi concedi, & prædicti testes ab ipso producti debent iuxta ordinem suprà præscriptum examinari. Sic Doctores, quos sequitur Thomas à Iesu *vbi suprà, c. 9. n. 6.*

Similiter etiam, si reus propriæ defensionis causa pe- 24
tierit copiam probationum contra ipsum, debet etiam ipsi talis copia concedi: quinimò, si nomina testificantium postulauerit (licèt regulariter loquendo id concedi non debeat, iuxta ea, quæ suprà dicebam,) In causa tamen grauis criminis, ex qua graue damnum ipsi immineret, etiam hoc ipsi concedi debet. Rodrig. *tom. 2. quæst. reg. q. 17. art. 1.* & Thomas à Iesu *loc. suprà cit.*

Quamuis si timeat iudex, quod rei consanguinei, amici, vel partiales graue damnum testi, vel testibus reuelatis illaturi sint, possit illos occultare. Sic DD. quos sequitur Aldret. *de Relig. discipl. lib. 1. c. 14. n. 10.*

Sextò, probationibus completis, debet iudex dili- 25
genter perpendere, an reus verè se defenderit, & testes ab ipso producti certò probent, quod ille crimen sibi impositum non commiserit (ita vt credi possit esse innocens)

nocens) tunc debet illum absoluere. Sic Doctores communiter, quos sequitur Aldret. *vbi suprà, c.16.n.0.* Si autem è contra videat, quod crimen sit plenè probatum, & defensiones pro reo productæ parum, vel nihil iuuent, tunc debet illum pro qualitate criminis condemnare. Aldret. *ibid. n.3.*

26 In quo casu non est necessaria, nec licitè adhibetur tortura; quia tunc cessat torturæ finis, qui est, vt sit in subsidium, seu suppleat defectum plenæ probationis. Nauarr. *in sum. c.18. n.39.* & alij, quos sequitur Suar. *4. tom. de Relig. lib.* 10. *c.* 12. *n.* 33.

27 Delictum autem intelligitur plenè probatum, quando ad minimum per duos testes oculares, contestes, & omni exceptione maiores (inquit enim Christus Dominus: *In ore duorum, vel trium stet omne verbum*) testificatum est. Soarez *ibid.*

28 Testes oculares sunt, qui oculis (idemque dicas de auditu, quando delictum, vt blasphemia, auditu percipitur) delictum perceperunt. Francisc. Aretin. *in Pract. criminal. c.2. de numero testium.*

29 Testes contestes sunt, qui de eodem facto, loco, tempore, personis, aliisque circumstantiis ad facti substantiam pertinentibus deponunt. Thomas à Iesu *vbi suprà, c.7. n.11.*

30 Testes omni exceptione maiores sunt, quibus nulla
potest opponi exceptio, per quam ipsorum fides diminuatur: quapropter testes de auditu, nisi etiam illi, à quibus audisse dicunt, idem deponant, sintque similiter omni exceptione maiores non faciunt plenam probatio-
31 nem. Item & testes singulares (qui scilicet de distinctis
numero factis, vel de distinctis temporibus, aut locis deponunt) neque etiam plenè probant; licèt quando de eadem delicti specie deponunt, tametsi varient in circumstantiis temporis, aut loci, plusquam semiplenam probationem faciant, seu plusquam semiplenè probent.

32 Testes non omni exceptione maiores, seu qui exceptionem patiuntur, & per consequens non plenè probant, sunt inimici inimicitia non leui, sed capitali (qualis rarò reperiuntur, & præsumuntur inter Regulares:) ita Doctores, quos sequitur Portell. *in respons. moral.*
33 *cas.16. q.1* Item minores natu viginti annis. Item ho-
34 mines viles, infames, vel qui grauia delicta commise-
35 runt, nisi forsan fuerint emendati. Item furiosi, & amen-
36 tes. Item conspirantes (qui scilicet ex pacto conuenerunt, vt vnus accuset, vel denunciet, alij autem testificen-
37 tur. Item qui in testificando sunt varij, vel inconstantes.
38 Item mulieres, quamuis inter Regulares admittantur moniales, cùm probæ præsumantur, præsertim in delictis, quæ in monasterijs committuntur, de quibus omnibus, quæ modò dicebam, videri poterunt, præter alios, S. Thomas 2.2. q.70. *art.* 2. *ad* 2. Sotus *de iust. & iur. lib.* 5. *q.7. art.* 2. Nauarrus, Suarez, Aldrete, Francisc. Aretinus, & Thomas à Iesu *in locis suprà citatis.*

39 Septimò (si delictum non sit plenè probatum, & reus illud neget) vel tale delictum non est ex atrocibus (quæ scilicet pœna corporali mortis, mutilationis, vel triremis, &c. puniri debent) & tunc reus puniri debet pœna graui, tametsi minori, quàm si delictum plenè esset probatum; quia sic æquitas iustitiæ, & rigor obseruantiæ (præsertim regularis) requirit, ne sub spe probationis infirmæ reddantur faciles homines, vel etiam regulares, ad delicta perpetranda. Suarez *tom.4. de Relig. lib.10. c.10. n.33.* qui rectè subdit, quod in hac via inquisitionis quoad pœnam reo imponendam mitiùs agendum sit, quàm in via accusationis criminalis.

40 Si verò delictum sit ex atrocioribus, (quæ scilicet pœna mortis, mutilationis, vel triremis, &c. in sæculo puniuntur) & indicia sint magna, quæ iudici suadeant, reum delictum, quod negat, commisisse (ita vt semiplenè illud probatum sit) tunc reus subijci potest torturæ, ad finem, vt crimen fateatur. Suarez *vbi suprà*, & Aldret. *lib. 5. de discipl. Relig. c.17.*

Quod si reus subiectus torturæ, adhuc in tortura delictum neget, absolui debet; quia per torturam indicia
purgauit. Suarez, & Aldret. *vbi suprà.* Si verò delictum 41
fateatur, adhuc requiritur, quod delicti confessionem extra torturam ratificet; quia confessio facta in tormentis fragilis est, & incerta: ita Doctores, quos sequitur Franciscus Aretin. *in pract. crim. cap.12. de confess. per tortur.* Vide etiam quæ dicam *infrà dubit.* 193. vbi etiam reperies, post quantum temporis dicta ratificatio facienda sit, & quoties tortura sit repetenda, si noluerit reus ratificare, quod in illa confessus est.

Octauò, debet iudex rectè perpendere, an reus sit 42
plenè conuictus (ita vt certò constet, quod delictum commiserit. Item an indicia sint leuia, vel grauia. Item, an delictum sit in damnum commune, an solùm in damnum tertiæ personæ particularis, vel solùm ipsius
solius delinquentis. Item, an delinquens sit Prælatus 43
(cùm contra Prælatum, eo quòd multorum calumniis est expositus, maior probatio requiratur, quàm contra
alios.) Item debet rectè perpendere probationes, quali- 44
tates testium, defensiones, excusationes, exceptionesque rei, & alia huiusmodi: & postea cùm hæc omnia rectè perpenderit, debet ferre definitiuam sententiam contra reum in scriptis, vel etiam (saltem inter Regulares) viua voce (dummodò tamen ad illam audiendam reus citetur) & imponere illi pœnam tam iure communi, quàm iure particulari designatam. Videantur Doctores suprà citati, præcipuè Aldret. *lib.1 de Relig. discipl. c.18. & lib.* 2. *c.1.* & Thomas à Iesu *de visit. reg. tract. 3. c.14.*

PETITIO VII.

An iudex, si (postquam præter ordinem iuris crimen deprehendit, vel extorsit) reum condemnet, hæredibus rei ad restitutionem teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Iudex absque dubio tenetur, si condemnet reum non subditum, vel reum in crimine exempto: quia tunc manifestam ei iniuriam infert, ex qua nascitur obligatio restituendi.*

2 *Iudex ad restitutionem etiam tenetur, licèt condemnet reum subditum, vel reum in crimine non exempto, si eum condemnet ex priuata scientia, vel ex cognitione per iniuriam extorta; quia quando condemnat ex scientia priuata, infert iniuriam reo, tanquam iudex non competens.*

3 *Iudex quod crimen extorqueat per iniuriam, multis modis contingere potest, sicque quod confessio sit nulla. Primò, si nulla præcedente infamia, vel denunciatione iuridica, a se ipso inquisitionem incipiat.*

4 *Secundò, si reum à loco immuni contra ius extraxeris; quia tunc non poterit, nisi priùs reum in dictum locum restituat, contra illum progredi.*

5 *Tertiò, si tormentis, vel tormentorum metu à reo confessionem elicuerit.*

6 *Quartò, si extantibus quidem indiciis ad torturam, tamen reus non potuerit iuridicè torqueri ob dignitatem, vel ætatem grauem, &c.*

7 *Quintò, si dolo, v. g. immunitatem promittendo, induxerit reum ad confessionem; quia dolus æquè ac metus iniuriam infert.*

8 *Reus tamen in his, & similibus casibus non tenetur ad restitutionem. Primò, si poterat ex aliis rationibus reum iuridicè condemnare, &c.*

9 *Secundò, si iudex solùm contra iuris ordinem deliquerit in aliquo puncto, in quo Princeps supremus, si de causa illa cognouisset, sic potuisset procedere.*

10 *Iudex quotiescumque contra iuris ordinem procedendo facit,*

facit, quod reus crimen confiteatur, curare debet, ne reo exinde damnum sequatur.

11 *Princeps supremus, si detecto iam crimine iubeat reum condemnari, potest iudex inferior obedire; quia crimine iuridicè detecto, potest id Princeps supremus ad publicum bonum.*

12 *Priuatus si per iniuriam extorsisset ab aliquo confessionem criminis occulti, & illud patefaceret, posset iudex contra talem procedere.*

13 *Iudex inferior ad restitutionem non tenetur ex eo, quia reum condemnat mandato Principis; tenetur tamen si huic necessitati condemnandi causam dederit per iniuriam.*

14 *Inferior iudex non tenetur ad restitutionem, quamuis condemnet reum non subditum, vel reum in crimine exempto, si proprius iudex, qui legitimè poterat condemnare, ratum habeat, seu approbet factum ipsius.*

15 *Habens potestatem confiscandi, & auferendi omnia bona rei ob crimen à reo commissum, potest veluti compensando liberare ab omni obligatione restitutionis eum, qui bona illa per iniuriam abstulerit, vel vastauerit.*

16 *Limita prædicta in casu quo iudex proprius poterat reum condemnare; quia si non poterat, neque potest obligationem damni condonare.*

1 SVppono, quod absque dubio teneatur, si condemnet reum non subditum, vel si condemnet reum in crimine exempto; quia tunc iudex (cùm reum, licèt reus morte dignus sit, puniendi potestatem non habeat) manifestam ei iniuriam infert; at ex iniuria, si ex ea damnum sequatur, nascitur obligatio restituendi: ergo, &c. Hoc supposito,

2 Respondetur, quod ad restitutionem etiam teneatur, licèt condemnet reum subditum, vel reum in crimine non exempto, si eum condemnet ex priuata scientia, vel ex cognitione per iniuriam extorta. Sotus *de secreto, membr. 3. quæst. 1. concl. 5.* Nauarr. *cap. 18. num. 59.* & alij communiter.

Probatur, quia quando condemnat ex scientia priuata, infert iniuriam reo, tanquam iudex non competens: nam cùm tunc non procedat ex publica scientia, non potest in eum exercere publicam iudicis authoritatem, iuxta ea quæ dicam *infrà dubitat. 1, 8. sect. 12. corollar. 3.* Quando autem extorquet crimen per iniuriam, dat iniustè causam damni: ergo tenetur ad reparationem damni, quod sequitur ex illa cognitione extorta per iniuriam, quemadmodum si quis per iniuriam occultum crimen alterius detegeret, vnde contingeret illum condemnari, teneretur ad reparationem damni, quia per iniuriam dedit causam damni.

3 Cæterùm multis modis contingere potest, quod iudex extorqueat crimen per iniuriam, sicque confessio rei sit nulla, illiusque condemnatio non possit sequi.

Primò, si Iudex, nulla præcedente infamia, vel denunciatione iuridica, quæ viam inquisitionis aperiat, a se ipso inquisitionem incipiat, iuxta ea, quæ dicebam *suprà, petit. 3. & petit. 4. in primo Aduertendo.*

4 Secondò, si reum è loco immuni contra ius extraxerit, quia tunc non potest iudex, nisi priùs reum in dictum locum restituat, vlteriùs contra illum progredi, adeò quod si progrediatur, acta sint nulla; quo tamen priuilegio non fruuntur hæretici committentes crimen læsæ maiestatis in personam Principis, assassini proditoriè occidentes, latrones publici, agrorum populatores nocturni, qui in Ecclesia, vel in cœmeterio occidunt, vel mutilant, &c. iuxta illa, quæ dicebam *in tract. de immunit. & iurisd. Eccles. c. 16.*

5 Tertiò, si tormentis, vel tormentorum metu, cùm tamen non essent indicia ad torquendum sufficientia, à reo confessionem elicuerit. Non obstat, quod confessio postea, etiam diebus sequentibus, ratificata fuerit; quia & hæc ratificatio est ex causa iniuriosa præcedente, ac proinde est inualida, & nulla; iuxta Textum *in l. penult. ff. de quæstionib. & in l. Non dubium, Cod. de legibus.*

Quartò, si fuerint quidem indicia ad torturam, tamen reus non poterit iuridicè torqueri ob dignitatem, vel ætatem grandæuam, &c. quia & in hoc casu etiam iudex extorquet crimen occultum per iniuriam. Sic DD. communiter, quos sequitur Gomez *c. 13. n. 4.* 6

Quintò, si dolo (v.g. impunitatem promittendo) induxerit reum ad confessionem; quia & dolus æquè ac metus iniuriam infert. Gomez *c. 1. a. n. 6.* & Clarus *q. 55. vers. circa secundum*, & alij passim. 7

In his tamen, & similibus casibus iudex non tenetur ad restitutionem. 8

Primò, si poterat ex aliis rationibus reum iuridicè condemnare; quia tunc iudex (cùm idem damnum reo alia ratione iustè inferre potuisset, solùm infert iniuriam quoad modum inferendi damnum: ergo non tenetur quoad substantiam damni.

Confirmatur, quia si illi iudex restitueret quidquid abstulit, eidem posset alia ratione illud ipsum auferre: ergo restitutio nullius momenti esset.

Secundò, si iudex solùm contra iuris ordinem deliquerit in aliquo puncto, in quo Princeps supremus poterat dispensare (ita vt ipsemet Princeps supremus, si de causa illa cognouisset, sic potuisset procedere, vt si, v.g. reus fuerit vir in dignitate constitutus, miles, vel quis alius ætate grandæuus (quia tunc Princeps supremus) cùm possit eius factum approbare) poterit iudici, veluti compensando, restitutionem remittere, seu condonare. 9

Quotiescomque igitur iudex, contra iuris ordinem procedendo, facit quod reus crimen confiteatur, curare debet, ne reo exinde damnum sequatur, alioquin nisi ratione supradicta aliqua excusetur, ad restitutionem tenebitur. 10

An autem, si Princeps supremus, detecto iam crimine, iubeat reum condemnari, possit iudex inferior obedire? 11

Respondetur affirmatiuè, quia hoc ipso, quod crimen in iudicio detectum est absque iniuria, quæ à Principe processerit, & excepto casu reuelatæ confessionis, habet Princeps, præsertim si bonum publicum ita postulet, vt si crimen sit atrox, ius iuridicè procedendi contra criminosum confessum; cùm etsi ex tali confessione non posset reus, eo quòd non videatur satis constare de crimine, immediatè condemnari, tamen sit, si Princeps voluerit, indicium ad inquirendum. Ergo, &c.

Confirmatur; quia si priuatus per iniuriam extorsisset ab aliquo confessionem criminis occulti, & illud patefaceret, posset iudex contra talem procedere; licèt enim per iniuriam crimen patefactum sit, id tamen factum non est per ipsum iudicem, neque ipsius consensu, Ergo similiter, si iudex inferior per iniuriam extorsisset contra iuris ordinem confessionem criminis in iudicio, posset Princeps, qui in hanc iniuriam non consensit, contra talem procedere; sicque si potest ipse Princeps procedere, potest etiam alteri, ac proinde etiam illi ipsi iudici, per quem patefactum est crimen, causæ cognitionem committere; in quo tamen casu iudex, qui crimen per iniuriam extorsit, nisi vel alia ratione potuisset iustè contra reum procedere, sine ratione illius extortæ confessionis, vel Princeps supremus posset, veluti compensando, condonare, & condonet, ad restitutionem tenebitur. 12

Non obstat, si dicas: Potest iudex Inferior reum condemnare mandato Principis: ergo ad restitutionem non tenetur. 13

Respondetur enim: distinguo consequens, ad restitutionem non tenetur ex eo, quia reum condemnat mandato Principis, concedo: Ad restitutionem non tenetur ex eo, quia huic necessitati condemnandi causam

dedit per iniuriam, nego. Quemadmodum, si ipse solus inferior iudex crimen sciens diuulgaret, peccaret contra iustitiam infamando occultum criminosum; crimine tamen diuulgato, posset ex officio, tanquam iudex, contra illum procedere: nihilominus ad restitutionem teneretur de damno inde secuto, cui per iniuriam causam dedit, sicut & teneretur quicumque alius, qui idem fecerit.

14 Ex dictis sequitur, quod ad restitutionem non teneatur inferior iudex, quamuis condemnet reum non subditum, vel reum in crimine exempto, si proprius iudex, qui legitimè poterat reum condemnare, ratum habeat, seu approbet factum ipsius; quia hoc ipso, quod iudex proprius ratum habet, seu approbat iudicium alterius, vult illud ex hoc tempore, tanquam à se factum, censeri: ergo liberat illum ab omni obligatione restitutionis; sicut enim proprius iudex poterat reum, si ad ipsum missus fuisset, per se condemnare; sic poterat etiam alteri causæ cognitionem permittere, & factum alterius, quoad substantiam operis, ratum habere, seu approbare, & consequenter restitutionis obligationem ex defectu debitæ potestatis ortam, veluti compensando condonare.

15 Confirmatur: quia qui habet potestatem confiscandi, & auferendi omnia bona rei ob crimen à reo commissum, potest veluti compensando, liberare ab omni obligatione restitutionis eum, qui bona illa per iniuriam abstulerit, vel vastauerit: ergo sic & in casu nostro.

16 Hæc tamen, quæ dixi, intellige in casu, quo iudex proprius poterat reum condemnare, quia si non poterat, non potest etiam obligationem damni sarciendi, quod ab altero per iniquam condemnationem est illatum, veluti compensando condonare; quia tunc iudex proprius cùm in reum non habeat ius puniendi, neque in reum habebit, vel per se, vel per alterum ius vllum compensandi.

COROLLARIVM I.

An rata debeat esse rei confessio, quam iudex per fictam immunitatis promissionem, vel aliam simulationem extorsit, ita vt secundùm talem confessionem reus damnari possit?

SVMMARIVM.

1 *Reus confessus per fictam immunitatis promissionem, vel aliam simulationem, quamuis si intellecta fraude, confessionem non retractet, sed vltrò in ea persistat, sciens etiam habere se ius eam reuocandi, condemnari non potest, si res aliter se habeat; quia si examinatio iudicis iusta, & legitima non est, neque confessio rei rata, & iuridica erit.*

2 *Promissiones callidæ, vel fictæ, seu æquiuocationes, si extra iudicium non tolerantur in mutuis hominum commerciis, ac pactis, eo quòd tolleretur commercium, ac fides humana, multò minùs tolerabuntur in iudicio, vbi nihil nisi sanctum, iustum, & sincerum esse debet.*

3 *Reus postea re comperta, iustum, ac probabilem errorem allegare, atque priorem confessionem retractare posset.*

4 *Iudex non potuit Legibus, & Republicæ præiudicare, si commissum crimen secundùm ordinem iuris, seu modo legitimo cognitum fuerit. Secus si è contra.*

Respondetur: quamuis si reus, intellecta fraude, confessionem non retractet, sed vltrò in ea persistat, sciens etiam, habere se ius eam reuocandi, secundùm talem confessionem damnari possit, ex Claro §. *finali*. q. 55. Couarr. *1. resol. cap.* 2. *n.* 15. Menochio *de arbitrar. quæst. cas.* 367. Martino Delrio *lib.* 5. *disquisit. sect.* 10. *concl.* 2. & 3. Binsfeld. *de confess. malef. membr.* 1. *concl.* 7. *dub.* 3. & aliis. Secus tamen dicendum est, si res aliter se habeat. Andreas Fachinæus *lib.* 9. *controuers. cap.* 61. Clarus, Couarruuias, Menochius, & Binsfeldius *in locis suprà cit.* contra Cynum *in l. Præsenti, Cod. de his qui ad Eccles. confug.* Felinum *in cap. Afferte, de præsumpt.* & alios. 1

Probatur, quia si examinatio iudicis iusta, & legitima non est, neque confessio rei rata, & iuridica erit, ita vt per eam reus condemnari possit: at examinatio iudicis facta per mendacium, dolum, vel simulationem, iusta, & legitima non est: ergo, &c. Maior patet. Minor probatur, quia iudex ius per mendacium, dolum, vel simulationem à reo confessionem extorquendi non habet: si enim huiusmodi callidæ, vel fictæ promissiones, 2 seu æquiuocationes extra iudicium non tolerantur in mutuis hominum commerciis, ac pactis, eo quòd tolleretur commercium, & fides humana, multò minùs tolerabuntur in iudicio, vbi nihil nisi sanctum, iustum, & sincerum esse debet.

Accedit, quod meritò reus, postea re comperta, iustum, ac probabilem errorem allegare, atque priorem confessionem retractare posset asserendo, quod crimen confessus sit non omninò sponte, neque quod verè illud commiserit, sed eo quòd confessionem illam, per quam tunc à molestiis, & vexationibus iudicis liberaretur, vtilem sibi fore arbitratus fuerit. 3

Non obstat, si cum Aduersariis dicas: iudex per promissionem immunitatis, seu fictè, seu ex animo factam non potuit Legibus, & Reipublicæ præiudicare. Ergo. 4

Respondetur enim cum Couarruuia *loco suprà cit.* id verum esse, si commissum crimen secundùm ordinem iuris, seu modo legitimo cognitum fuerit: secùs si contra ordinem iuris, & modo illegitimo; quia tunc cùm eiusmodi non iuridicæ cognitionis nulla ratio habeatur, nihil iuri publico prorsus adimitur.

COROLLARIVM II.

An, & quam immunitatem reo præstet saluusconductus, seu publica fides, & securitas eundi ad certum locum, & exinde redeundi?

SVMMARIVM.

1 *Saluusconductus dupliciter dari potest. Primò in forma iuris communis, ita vt reus solus contra omnem vim iniustam defendatur, salua tamen iustitia, vel iuris executione.*

2 *Secundò in forma iuris specialis, seu cum derogatione etiam iuris communis, ita vt promittatur alicui securitas contra omnem vim, etiam alioquin iustam, saltem in illa causa, de qua agitur.*

Respondetur: de hac re vide quæ dicebam *suprà dubit.* 114. *sect.* 4. vbi aduertebam, quod saluusconductus dupliciter dari possit.

Primò, in forma iuris communis, ita vt reus solùm contra omnem vim iniustam defendatur, saluâ tamen iustitiâ, seu iuris executione, quæ non obstante illo saluo conductu, fieri possit; quomodo Patres Concilij Constantiensis *sess.* 6. saluumconductum concesserunt Hieronymo Pragensi. 1

Secundò,

2 Secundò, in forma iuris specialis, seu cum derogatione etiam iuris communis, ita vt promittatur alicui securitas contra omnem vim, etiam alioquin iustam, saltem in illa causa, de qua agitur: quomodo Patres Concilij Tridentini post sessionem xv. saluumconductum promiserunt Germanis omnibus, etiam hæreticis. Videantur, quæ dicebam *super. Dubit.* Videatur etiam Myssingerius *lib.1. obseru.* 72. Gregorius de Magalotti *tom.11.tract.iur.part.1.col.*231. Becanus *tom.2.c.16.q.6.* & Farinacius *in pract.crim.q.*29.

PETITIO VIII.

An iudex teneatur ferre sententiam secundùm probationes publicas, quamuis ipse priuata sententia veritatem in contrarium esse certò nouerit.

SVMMARIVM.

1 *Iudex tenetur ferre sententiam secundùm probationes publicas, quamuis ipse priuata scientia veritatem esse in contrarium certò nouerit: ita vt non possit absoluere innocentem, quamdiu ille secundùm probationes publicas nocens apparet.*

2 *Iudex bonus nihil ex arbitrio suo facit, & domestica proposito voluntatis, sed iuxta leges, & iura pronunciat.*

3 *Iudici iure gentium iudicandi potestas tali conditione collata est, vt ea non nisi secundùm publicas probationes vtatur.*

4 *Excipe, si reus sit notorius, quia in notoriis iuris ordo plerumque non requiritur.*

5 *Excipe secundò, si Princeps supremus in aliquo casu de medio tollat criminosum, cuius crimen, præsertim atrox, certò nouit commissum esse, vel plenè probari posse, quamuis ob aliquam causam rationabilem probatum non sit.*

6 *Iudex etiam in causis ciuilibus, & minoribus criminalibus debet secundùm probationes publicas ferre sententiam, & condemnare accusatum; quia Respublica ex graui, seu rationabili causa potest disponere de bonis subditorum.*

7 *Condemnatus per sententiam ita materialiter iniustam reipsa, & in conscientia non priuatur dominio propriorum bonorum, ideoque ius habet ea recuperandi à possessore.*

8 *Iudex in nullo casu potest hominem secundùm probationes publicas conuictum ad mortem condemnare, si priuata scientia innocentiam illius certò nouerit: quamuis sententia aliorum communis est in contrarium.*

9 *Occidere hominem innocentem, nisi Deus, qui dominus est vniuersorum, sic iubeat, est per se, & intrinsecè malum, sicut fornicari. Ita Communitas, vel Ius Gentium neque vult, neque potest iudici dare potestatem, vt hominem, quem certò nouit esse innocentem, ad mortem condemnet.*

10 *Non obstat, quod Ecclesia, & quæuis Communitas velit, vt iudex in publicis iudiciis, etiam grauioribus, seu criminalibus, secundùm probationes publicas procedat: quia sic vult, quatenus nituntur veritati.*

11 *Non obstat, quod Ecclesia, & quæuis Communitas velit, vt iudex in aliis publicis iudiciis inferioribus secundùm probationes publicas procedat, non ex præsumptione, sed sine præsumptione, sicque simpliciter, & absolutè: quia de bonis subditorum ad communem vtilitatem disponere potest, non sic de vita.*

12 *Minister iustitiæ, seu carnifex, neque potest mortis sententiam exequi in reum condemnatum, quem priuatim nouit esse innocentem; non tamen reus innocens licitè potest ad se defendendum potestati publicæ resistere.*

REspondetur affirmatiuè, ita vt non possit absoluere innocentem, quandiu ille secundùm probationes publicas nocens apparet; neque possit condemnare reum, priusquam vel per legitimas probationes conuictus, vel sponte in iudicio crimen suum confessus fuerit; quamuis iudex priuata scientia, illum nocentem esse certò sciuerit. S.Thomas 2.2. *q.67.art.2.* Caiet. *ibid.* Nauarrus *in sum.cap.25.n.9.* Couarruuias *lib.1. resolut. c.1.* & alij passim. 1

Probatur auctoritate ex Textu *in l.illicitas.* ● *veritas, ff.de offic.Præsid. & in c.iudicet,3.q.7.* ibi: [Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & domesticæ proposito voluntatis, sed iuxta leges, & iura pronunciat.] 2

Probatur secundò ratione; quia iure gentium iudicandi potestas tali conditione iudici collata est, vt ea non nisi secundùm probationes publicas vtatur; cùm sic quammaximè Reipublicæ intersit, ne alioquin prætextu priuatæ scientiæ, publica iudicia ab improbis iudicibus peruertantur. 3

Excipe, si reus sit notorius; quia in notoriis iuris ordo plerumque non requiritur: vnde fures, & latrones in fragranti crimine deprehensi, sine alio processu iudiciali statim damnari solent. 4

Excipe secundò, si Princeps supremus in aliquo casu de medio tollat criminosum, cuius crimen, præsertim atrox, certò nouit commissum esse, vel plenè probari posse; quamuis ob aliquam causam rationabilem (præsertim si malum à criminoso in futurum etiam timeatur) publicè probatum non fuerit: expedit tamen, vt Princeps in hoc casu ad impediendam populi querelam, ipsi populo, exposita causa sufficientis notitiæ suæ particularis, satisfaciat aliquo modo. Videatur Couarruu. *cit.c.1.n.7.circa fin.* & Guttier. *lib.2. canonic.quæst.c.29. num.17.* 5

Et quod dixi adeò verum est, vt etiam in causis ciuilibus, & minoribus criminalibus, in quibus de pœna pecuniaria tractatur, debeat iudex secundùm probationes publicas ferre sententiam, & condemnare accusatum, quem ipse priuata scientia certò scit innocentem esse, si innocentiam illius non possit demonstrare: sic Doctores communiter, & 6

Probatur, quia Respublica ex graui, seu rationabili causa potest disponere de bonis subditorum, ea ab vno ad alterum transferendo, v.g. per vsucapionem, vel præscriptionem; cùm plurimùm intersit Reipublicæ, quod lites non multiplicentur. Ergo à pari sic & in casu nostro, cùm plurimùm etiam Reipublicæ intersit, quod secundùm probationes, seu allegationes publicas iudicia terminentur ob rationem, quam iam *suprà* dicebam.

Quamuis satis probabiliter Sotus *de iust.lib.3.quæst.4. art.5.* Aragonius 2.2.q.60. *art.5.* & alij teneant, quod condemnatus per sententiam ita materialiter iniustam, reipsa, & in conscientia non priuetur dominio propriorum bonorum; ideoque ius habeat, si scandalum absit, ea recuperandi à possessore; cùm non videatur necesse Reipublicæ esse, quod per sententiam, quæ falsis probationibus nititur, rerum suarum dominio priuetur; quandoquidem sic absque necessitate calumniatoribus fauorem præstaret: quapropter, subdit Sotus *loc.suprà cit.* quod sententia iniusta materialiter ius neque aufert, neque confert; ideoque si ille, cui solutio facta est, vel illius hæres postea errorem, qui interfuit, cognoscat, in conscientia teneatur ad restitutionem; quia sententia iudicis fundata erat in falsa præsumptione: Præsumptio autem debet semper cedere veritati. 7

Cæterùm

8 Cæterùm in nullo casu iudex potest hominem, secundùm probationes publicas conuictum, ad mortem condemnare, si priuata scientia innocentiam illius certò nouerit. Lyranus *in cap.* 23. *Exodi*, Adrianus *quodlib.6. art.* 3. Angelus *verbo iudicare,num.7.* Rosella *verbo Iudex,num.*16. Sà *eodem verbo,num.* 13. Abbas *in cap. Super quæstionum*, §. *quia verò, de offic. delegat.* & Petrus Nauarra *de restit.lib.2. cap.3. num.*161. (quamuis, vt fateat, sententia communis aliorum sit in contrarium.

9 Probatur, quia hominem innocentem occidere (nisi Deus, qui dominus est vniuersorum, sic iubeat) est per se, & intrinsecè malum, sicut fornicari: ergo quemadmodum iudex matrimonium, quod secundùm allegationes, seu probationes publicas validum apparet, ipse verò illud inualidum esse priuatim certò nouit, nullo modo potest præcipere, vel suadere homini, vt coniugi putatiuo carnaliter adhæreat; cùm hæc sit copula intrinsecè mala, cuius potestatem Ecclesia nemini vult, aut potest dare: ita à pari communitas, vel ius gentium neque vult, neque potest iudici dare potestatem, vt hominem, quem certò nouit esse innocentem, ad mortem condemnet.

10 Non obstat, quod Ecclesia, & quæuis communitas velit, vt iudex in publicis iudiciis (etiam grauioribus, seu criminalibus) secundùm probationes publicas procedat; quia sic vult ex præsumptione, quod prædictæ probationes publicæ sint veræ; sed si contrarium iudex certò nouerit, locus non potest esse præsumptioni.

11 Neque obstat, quod Ecclesia, & quæuis Communitas velit, vt iudex in aliis publicis iudiciis inferioribus secundùm probationes publicas procedat, non ex præsumptione, sed sine præsumptione, sicque simpliciter, & absolutè; quia ex dictis Respublica de aliis bonis ad vitam, & corpus hominis inferioribus, ob bonum publicum ex causa rationabili disponere potest, non sic de vita, & corpore hominis, & præterea non est per se, & intrinsecè malum, hominem bonis ad vitam, & corpus inferioribus priuare, sicut est per se, & intrinsecè malum, hominem vita, nisi Deus iubeat, spoliare.

12 Hinc sequitur, quod neque Minister iustitiæ, seu carnifex possit mortis sententiam exequi in reum condemnatum, quem priuatim certò nouit esse innocentem: non tamen hinc inferas, quod ipse etiam reus innocens, secundùm probationes publicas condemnatus, licitè possit ad se defendendum publicæ potestati resistere; quia id, si ipsius innocentia publicè nota non sit, sine scandalo præstare vix, ac ne vix quidem potest. Couarruuias *lib.1.resol.c.2.num.*13. Suarez *de legib.lib.5.c.*10. *n.*30. & alij communiter.

PETITIO IX.

An sententia in causa, siue ciuili, siue criminali, per errorem facti lata, postea rescindi debeat?

SVMMARIVM.

1 *Sententia in causa siue ciuili, siue criminali per errorem facti lata, postea rescindi debet.*

2 *Restitutio contra sententiam latam ordinariè fieri non potest, si postquam transiit in rem iudicatam, noua testimonia, vel instrumenta reperiantur.*

3 *Excipe si causa sit publica, quia tunc concedi solet reuisio ob testimonia, vel ob instrumenta de nouo iam reperta, ac restitutio illius in integrum.*

4 *Idem dic, si causa ad minorem natu, vel ad Ecclesiam pertineat.*

Respondetur affirmatiuè, ita vt si reperiatur, quod 1
ob falsas testium probationes, vel iuramentorum productiones sententia lata sit, condemnatus, sententia rescissa, in integrum restitui debeat: *l.* 2. *C. si ex falsis instrumentis*, *& l. Diuus*, *ff. de re iud.* & docent communiter Doctores.

At si post latam sententiam, quæ transiit in rem 2
iudicatam, noua testimonia, vel instrumenta reperiantur, ordinariè fieri non potest restitutio contra sententiam latam: *l. Imperatores, ff. de re indic.* Recurri tamen poterit ad Principem, qui causæ circumstantiis inspectis, iubere potest, quod ea iterum in iudicium deducatur; & si constet, quod ob ignorantiam facti lata fuerit, per restitutionem in integrum rescindatur: sic Doctores, quos sequitur Molina *de inst.tom.2.disp.*568.

Dixi, quod ordinariè fieri non potest restitutio 3
contra sententiam latam, in casu scilicet, de quo suprà dicebam; quia excipitur, si causa sit publica, verbi gratiâ, ad fiscum pertinens; tunc enim ob testimonia, vel ob instrumenta de nouo iam reperta, concedi solet reuisio, ac restitutio illius in integrum, *citata*
lege Imperatores, vbi cum Glossa communiter Docto- 4
ctores idem statuunt, si causa ad minorem natu, vel ad Ecclesiam pertineat.

PETITIO X.

Ad quid iudex, si malè contra leges publicas sententiam tulit, teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Iudex si per dolum, v.g. pecunia corruptus, malè contra leges publicas sententiam tulerit, tenetur parti læsæ de omni damno.*

2 *Iudex si sine dolo per imperitiam malè contra leges publicas sententiam tulerit, tenetur parti læsæ etiam ex quasi delicto de damno: quapropter imperitè iudicando dicitur litem suam facere.*

3 *Idque locum habet in arbitro, quia arbitria ad iudiciorum formam redacta sunt.*

4 *Iudex si alioquin non impeditus, sed ad tale munus idoneus, eam quam moraliter debet, diligentiam adhibeat, si ex humana fragilitate, vel obliuione inter iudicandum erret, de damno non tenetur; quia iniuriam formalem non intulit: debet tamen sententiam, si commodè potest, & sine graui suo damno retractare.*

5 *Id tamen locum non habet, si sententia ipso iure sit nulla.*

Respondetur: si iudex per dolum, verbi gratiâ 1
pecuniâ corruptus, malè contra leges publicas sententiam tulit, tenetur parti læsæ de omni damno, *l. filiusfamilias*, *ff. de iudic.* & præterea amissâ dignitate efficitur infamis, *l. vlt. Cod. de pæn. iud. qui malè iudicauit.*

Si verò iudex sine dolo, per imperitiam, malè contra 2
leges publicas iudicauit, tenetur etiam ex quasi delicto parti læsæ de damno, sicuti vir prudens, causæ qualitate inspecta, diiudicans arbitratus fuerit: quapropter iudex, imperitè iudicando, dicitur litem suam facere, scilicet damnum læsæ partis in se transferre, *l. vlt. ff. de var. & extraordin. cognit. l. ex maleficiis*, §. *si iudex*, *ff. de action. & oblig. & Inst. de oblig. quæ ex quasi delicto, in princ.*

Idque locum habet in arbitro; quia arbitria ad iu- 3
diciorum formam redacta sunt, *lege prima, de arbitr.* Item locum etiam habet in Tabellione, si scilicet malè,

malè instrumenta confecerit, vel si malè testium probationes exceperit; quia ex regula iuris 174. *ff.* imperitia culpæ comparatur, præsertim in iis, qui acceptando officium, hoc ipso se talis officij petitos profitentur.

4 At si Iudex, alioquin non imperitus, sed ad tale munus idoneus, eam quam moraliter debet, diligentiam adhibeat, tamen ex humana fragilitate, vel oblivione inter iudicandum erret, de damno non tenetur; quia iniuriam formalem non intulit: neque, vt suppono, aliquid commodi ex tali sententia à parte læsa recepit: ergo ex neutro capite tenetur; nec scilicet ratione rei receptæ, nec etiam ratione iniustæ acceptionis, seu læsionis.

Cæterùm, quia tamen Iudex causa fuit, vt damnum, saltem materialiter iniustum, parti læsæ inferretur, debet sententiam, si sine graui suo incommodo possit, retractare, suadendo v. g. parti læsæ, quod postulet reuisionem causæ; quin & ipsemet Iudex, si fuerit ordinarius, poterit sententiam suam, quam malà contra leges publicas tulit, tanquam irritam reuocare, *argumento l. si præses, Cod. quomodo & quando Iudex, &c. & l. si Accusatoribus, Cod. de Accusat.* iuncta glossa *verb. eundem*, & tradunt etiam Innocentius *in c. 1. de re iudicata*, Abbas *in c. Qualiter* 1. *de Accusation. num. 6. & in c. fraternitatis, de frigid. num.* 18. vbi ait, quod licèt sententia iniustè lata, nisi ab ea appelle-
5 tur, transeat in rem iudicatam, eique pro quo iudicatum fuit, acquiratur actio in factum, iuxta Textum *in l. Cùm prolatis, ff. de re iudic.* id locum tamen non habeat, si sententia ipso iure sit nulla, scilicet manifestè contra leges publicas lata, sicuti constat *ex l. si cum inter, Cod. quand. prouoc. non est necess.*

PETITIO XI.

An quis possit esse Iudex in propria causa?

SVMMARIVM.

1 *Nemo potest esse Iudex in propria causa, quia Iudex debet esse medius, & veluti diremptor inter Partes.*

2 *Excipe, nisi sit Princeps, seu Iudex supremus in ordine ad subditos suos; quia tunc potest cum Consiliariis suis agnoscere, & definire litem, seu causam, nisi aliud in constitutionibus Regni receptum fuerit.*

3 *Excipe secundò, nisi Iudex notoriè ratione publici officij sui iniuriam passus fuerit; quia tunc potest sine alio iuris processu reum in continenti punire, ad hoc vt iurisdictio, & potestas sua defensa permaneat.*

4 *Excipe tertiò, quod Iudex à parte requisitus, si dubitetur an cognoscendi, & iudicandi potestatem habeat, id ipsum ante omnia discernere potest.*

5 *Quod intellige, si dubium sit rationabile; secus si constet, quod quis à iurisdictione citantis exemptus sit.*

6 *Excipe quartò, quod Prælatus esse potest Iudex in causa sua Ecclesiæ Cathedralis; sicut Parochus potest esse testis in causa sua Ecclesiæ Parochialis, & Religiosus in causa sui Monasterij.*

7 *Quod nemo in propria causa Iudex esse debeat, intelligendum est, ne id directè fiat in propriam vtilitatem ferendo sententiam; quamuis Iudex; Ordinarius possit id ipsum cognoscere, eoque dubio affirmatiuè resoluto, ad causæ principalis determinationem procedere.*

8 *Episcopus, qui in sui electione Capitulo iurauit, potest post electionem cognoscere de valore sui iuramenti cum consilio prudentum, & declarare quousque eius ius se extendat.*

9 *Iudex si à parte contendente tanquam suspectus recusetur, iustitiam huius recusationis cognoscère non potest, sed à causa supersedere debet.*

RESpondetur negatiuè: est communis sententia Doctorum *ex l. vnica, Cod. ne quis in sua causa iudicet*: & 1

Probatur, quia Iudex (prætetquàm quod sic esset suspectus) debet esse medius, ac veluti diremptor inter Partes contendentes: sic Doctores communiter *ex cap. 1. caus. 4. quæst. 4.*

Excipe tamen primò, nisi sit Princeps, seu Iudex 2 supremus in ordine ad subditos suos, qui (nisi aliud constitutionibus Regni receptum fuerit) potest cum Consiliariis suis agnoscere, ac definire litem, seu causam, *l. vnica, Cod. si quis Imperatori maledixerit, & l. Proximè, ff.* de his, quæ in testamento delentur, & meritò: tum propter plenitudinem potestatis, secundùm quam à subditis cogi non potest, vt alterius arbitrio se subjiciat: tum quia supremus Princeps, tanquam fons legum, ac iustitiæ, atque Consiliariis optimis munitus, nihil nisi iustum erga subditos suos pronunciare posse præsumitur.

Excipe secundò, nisi Iudex notoriè ratione publici 3 officij sui iniuriam passus fuerit; quia tunc potest sine alio iuris processu reum in continenti punire, ad hoc vt iurisdictio, & potestas publica sua defensa permaneat: sic Doctores, quos sequitur Andreas Gaillus *lib. 1. obseruat. 34.* vbi affert exemplum de quodam, qui literas iniuriarum plenas ad Senatum scripserat, ob quod scelus ille à Senatu rectè in carcerem coniectus, atque punitus fuit.

Excipe tertiò, quod Iudex à parte requisitus, si du- 4 bitetur, an cognoscendi, & iudicandi potestatem habeat, id ipsum ante omnia discernere potest, *l. Si quis ex aliena, ff. de iudiciis*, ibi: [Prætoris est æstimare, an sua sit iurisdictio.] Et *lib. 2. ff. si quis in ius vocatus*, ibi: [Ex quacumque causa ad Prætorem, vel alios, qui iurisdictioni præsunt, in ius vocatus venire debet, vt hoc ipsum sciatur, an iurisdictio eius sit.]

Quod intellige, si dubium sit rationabile; secus si 5 constet, quod quis à iurisdictione citantis exemptus sit; quia tunc citatus comparare non tenetur: vt si v.g. Clericus à Iudice Laïco citatus fuerit. Glossa *in c. Veniens, verb. propter contumaciam, de accus.* Abbas *in c. ex parte, de rescript.* Innocent. *in c. Præterea, de dilation.* Marth. *de Iurisdict. p. 2. c. 4.* & alij passim.

Excipe quartò, quod Prælatus esse potest Iudex in 6 causa suæ Ecclesiæ Episcopalis (sicut Parochus potest esse testis in causa suæ Ecclesiæ Parochialis, & Religiosus potest esse testis in causa sui Monasterij, seu Conuentus.) Glossa *in c. Si erga, verb. Priuetur, 2. quæst. 7.* Abbas *in c. Ad audientiam, num. 8. de appell.* & alij communiter, quia in eiusmodi casibus quidquid fit, non fit directè in propriam vtilitatem.

Dictum igitur illud: *Nemo in propria causa Iudex* 7 *esse debet*, intelligendum est, ne id directè fiat in propriam vtilitatem, ferendo sententiam. Gloss. *in citata l. Si quis ex aliena, verb. æstimare.*

Quamuis Iudex ordinarius possit (suborto dubio, vtrum causa aliqua, quæ ad ipsum defertur, suæ iurisdictioni subiecta sit) id ipsum cognoscere, eoque dubio affirmatiuè resoluto, ad causæ principalis determinationem procedere, *Argumento cap. Apostolicam, de Simonia*, vbi præter alios Abbas *num. 1.* ait, quod Episcopus non solùm sibi vendicet iurisdictionem compellendi Laicos ad obseruandas Ecclesiarum consuetudines laudabiles, sed etiam (exorto dubio, num consuetudo sit laudabilis) id ipsum determinare possit; quia tunc non nisi indirectè iudicat in causa propria, quatenus scilicet id necessarium est, vt officio suo iudicandi ordinario satisfaciat.

Hinc sequitur, quod etiam Episcopus (qui in sui 8

electione, proposita sibi capitulatione, inter alia capitula iurauit, quod in tali rerum genere nihil immutare velit) si post sui informationem diœcesaoi ius sibi ab ipso, qui à tali priùs facto iuramento impediri videtur, quominùs in tali causa procedere possit, pronunciari postulent, possit cum consilio prudentum de dicti iuramenti viribus, quovsque scilicet tale iuramentum se extendat, cognoscere, vt deinde appareat, vtrum in causa principali ad instantiam partis progrediendi ius habeat, an non. Ratio, quia alioquin Episcopus, si exortam controuersiam circa fundamentum suæ iurisdictionis dirimere non posset, ad gubernandam diœcesim in Consistorio suo sufficiens sibi non esset; quod foret quammaximum absurdum.

5 Quamuis, si Iudex à parte contendente tanquam suspectus recusetur, iustitiam huius recusationis cognoscere non possit, sed à causa supersedere debeat; quia exceptio suspicionis, nisi notoriè friuola sit, sicuti reddit Iudicem inhabilem, quominùs possit cognoscere super principali, sic & multò magis super incidenti; cùm per talem exceptionem ad indignationem prouocetur. Abbas *in cap. Requiris, de appellat. num.* 12. & alij, quos sequitur Gaillus *obseruat.* 34. *num.*6.

PETITIO XII.

An, & qui Iudex, originis scilicet, domicilij, vel delicti, debeat criminis reum iudicare, & punire?

SVMMARIVM.

1 *Iudex delicti ordinariè debet reum criminis iudicare, & punire; reus enim comprehensus ordinariè puniri debet in loco, vbi deliquit.*

2 *Reus, si delinquat in loco vno, & fugiat ad alium, remitti debet ad Iudicem delicti.*

3 *Limita, si ambo Iudices sint sub eodem Principe, quia tunc vnus Iudex alterum Iudicem iuuare debet: secùs si fiat sub diuersis Principibus, nisi Princeps domicilij requisitus vltrò reum concedat.*

4 *Rei in Germania, etiamsi deliquerint alibi, puniatur, ac si delictum fuisset commissum in Territorio Imperatoris.*

5 *Idque in quibusdam aliis locis seruatur in praxi.*

6 *Reus si alibi deliquerit, & postea reperiatur, & capiatur in loco originis, ibidem iudicari, & puniri potest.*

7 *Iudex solius originis iurisdictionem non habet in originarios, qui alibi domicilium habent.*

1 RESpondetur, ordinariè Iudex delicti: ita vt ordinariè reus comprehensus possit, & debeat puniri in loco vbi deliquit. Sic habetur *ex l. si cui, §.penult. ff.de accusat. & ex Authentic. vt nulli iudicum, §. si quis verò comprehenserum*, & docent Clar. 3. *Pract. criminal. quæst.* 38. *num.*19. Couarruuias *cap.* 11. *num.*3. & alij communiter.

2 Hinc sequitur, quod si reus delinquat in vno loco, & fugiat ad alium, & capiatur ibi, remitti debeat ad Iudicem delicti.

3 Quod tamen Intellige, si ambo Iudices sint sub eodem Principe; quia tunc vnus Iudex (ne crimina in Regno impunita remaneant, & maior delinquentibus licentia tribuatur) alterum Iudicem iuuare debebit; sin verò Iudices sint sub diuersis Principibus, tunc Iudex loci, in quo reus moratur, cogi non potest ad reum capiendum, vel captum transmittendum, sicque reus securè ibi morabitur, nisi Iudex loci quæsitus à Iudice delicti, vltrò huius petitioni acquiescere velit. Videantur Clarus, & Couarruuias *in loc. suprà cit.*

Dixi, *ordinariè*: quia in quibusdam locis (vt in 4
Germania ex consuetudine ab Imperatore permissa, & tacitè approbata) aliter obseruatur; ita vt nulla remissio fiat ad Iudicem delicti; sed reus ob delictum alibi in Imperio commissum, iudicium sortiatur, & puniatur in loco captiuitatis: præterquàm si Iudex captiuitatis ob ius amicitiæ, vel vrbanitatis sponte reum remittere velit ad Iudicem delicti, vel domicilij. Videatur Gaillus *lib.* 1. *de Pac. public. capite* 16. *num.*30.

Secundò, quia in quibusdam aliis locis obseruatur 5
in praxi opinio Bartoli *in l. si Dominum, ff. de furtis*, vt si scilicet fur cum rebus subtractis, & aliò delatis deprehendatur, inibi capi, & puniri posset; quia rem furtiuam detinens continuè delinquere censetur. Videatur Clarus *vbi suprà, num.*16.

Tertiò, quia si reus, qui alibi deliquit, postea repe- 6
riatur, & capiatur in loco originis, vel domicilij, ibidem iudicari, & puniri potest, *ex l.*1. *Cod. vbi de crimine agi oportet*. Videatur Couarruuias *cit. cap.* 11. *num.*6. Farinac. *lib.*1. *tit. de Inquis. quæst.* 7. *num.* 19. & 14. Fachin. *lib.*9. *controu. Iur. cap.*20. & 21. & Andreas Gaillus *lib.*2. *obseru.*36. *num.* 6. & *seqq.* vbi subdit, quod saltem considerata Germaniæ consuetudine, discrimen sit inter Iudicem solius originis, & inter Iudicem domicilij, quod scilicet potentius sit ius domicilij, quàm ius solius originis: ideoque iudex domicilij etiam in absentes ciues, seu incolas iurisdictio- 7
nem habeat, eosque citare possit: at verò iudex solius originis iurisdictionem non habeat in originarios, qui alibi domicilium obtinent, nisi dum in loco suæ originis commorantur: in quo iudex solius originis æquiparatur iudici delicti, & iudici contractus; cùm neque hi iurisdictionem habeant in reum, nisi inibi reperiatur, *cap.*1. *§.contrahentes, iuncta glossa de for. compet. in* 6.

DVBITATIO CLXXXV.

An, & quomodo reus citari debeat?

SVMMARIVM.

1 *Reus, quomodocumque contra eum procedatur, siue via accusationis, siue denunciationis, siue tandem inquisitionis, semper citari debet verbaliter; quia cùm eius bona, honor, & vita periclitentur, habere debet quo possit se defendere.*

2 *Inquisitus si in hac citatione verbali compareat, nec de illo fuga timetur, citari debet absque causæ expressione, & solùm ne capiendi fugam occasio detur, in genere proponendo, quod inquisitores velint ab ipso aliquid scire.*

3 *Inquisitus, si facta hac verbali citatione non compareat, capi debet, si potest, sin minus citari cum causæ expressione, scilicet vt de fide respondeat.*

4 *Citatio vnica sufficit, si de rigore loquamur, quæ tribus æquiualeat, signato termino competenti, & peremptorio ad comparendum; quia nullibi expressè habetur, quod in hoc casu trina monitio requiratur, præsertim cum in hoc crimine iudex non arctetur solemnitatibus à iure requisitis.*

5 *Forma seruanda in hac citatione videri potest apud Pegnam.*

6 *Citatio necessaria est, non solùm ad litem contestandam, & processum formandum; sed etiam & multò magis ad sententiam pronunciandam; quia validà*

dè sententia proferri non potest, quin priùs reus ad illam andiendam expresiè citetur.

1 RESpondetur, quod quomodocumque contra reum procedatur, siue scilicet via accusationis, siue via denunciationis, siue tandem via inquisitionis, semper reus citari debeat verbaliter; quia cùm eius bona, honor, & vita periclitentur, habere debet, quo possit se defendere, *c. Quisquis Episcopus, 4. quæst. 4.* & *c. Venerabilis, de dolo & contumacia*, & tradunt Pegna *3. par. director. commentar. 17. vers. rursus*, Paramus *de origine Inquis. lib. 3. quæst. 4. num 62.* Decianus *tract. crim. lib. 5. cap. 32. num. 1.* & alij passim, quos citat, & sequitur Farin. *q. 185. num. 154.*

2 Aduerte tamen, quod si in hac citatione verbali inquisitus comparet, nec de illo fuga timetur, citari debeat absque causæ expressione; & solùm (ne captandi fugam occasio detur, in genere proponendo, quod inquisitores velint ab ipso aliquid scire. Pegna *loco supra cit. comment. 33. num. 131.* Paramus *cit. quæst. 4. rubr. de forma & ordine iudiciario, num. 34.* & Simanchas *de Cathol. instit. tit. 43. rubr. de modo procedendi, num. 12.* Quod si ex hac sola citatione generali fortè fuga timeatur, reus capi debet, omissa verbali citatione, ex Textu *in l. Nullus, Cod. de exhibend. Reis, & in l. finali, Cod. de custodia Reorum*, & tradunt Doctores, quos sequitur Pegna *vbi suprà, commentar. 17. numero 83. vers. rursus.*

3 Aduerte secundò, quod si facta hac verbali, & generali citatione, inquisitus non comparet, capi, si potest, debet; sin minùs citari cum causæ expressione, (scilicet vt de fide respondeat, seu quid de fide sentiat,) iuxta Textum *in c. Cùm contumacia, de hæret. in 6.* & docent Pegna *loco suprà cit. commentar. 33. num. 131. vers. si tamen.* Scacc. *de indic. lib. 1. c. 43. num. 9.* & alij, quos sequitur Farinac. *quæst. 185. num. 114.*

4 Aduerte tertiò, quod hæc citatio, si de rigore loquamur sufficiat, quidquid in contrarium dixerint quidam afferentes pro sua sententia Pegnam *in direct. p. 3. comment. 40.* Paramum *in loco infra citando.* Decianum *in tract. crim. lib. 5. cap. 98.* & instructionem Hispalensem Anni 1484. *num. 19.*) vnico tantùm, qui tribus æquiualet, signato termino competenti, & peremptorio ad comparendum, quia nullibi expresiè habetur, quod in hoc casu trina monitio requiratur, præsertim cum in hoc crimine iudex non arctetur solemnitatibus à iure aliàs requisitis; quamuis ex consuetudine iam recepta aduersùs absentem contumacem trina citatio fieri consueuerit, signato in qualibet illarum termino competenti, vt sic processus, & sententia magis iustificentur. Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 14. rubr. de contumac. num. 6. & in Enchiridio n. 3. & 4.* Paramus *de orig. Inquis. lib. 3. c. 4. n. 65.* Rojas *singul. 29. n. 2.* & alij quos citat, & sequitur Farinac. *q. 185. n. 517. & 157.* Quamuis ad minus duas esse necessarias, tradat Carrer. *de hær. n. 128.* Vmbert. Locat. *in Prax. Inquis. verb. sententia, n. 25.* & Decianus *in tract. crim. lib. 5. tract. 39. n. 9. & 27.*

5 Cæterùm quænam forma in hac citatione seruari debeat, videri poterit Pegna *3. p. directorij, comment. 33. numero 130.*

6 Aduerte quartò, quod citatio necessaria sit non solùm ad litem contestandam, & processum formandum; sed etiam, & multò magis, ad sententiam pronunciandam: quia validè sententia proferri non potest, quin priùs reus ad illam audiendam expresiè citetur, *ex Clement. sæpè, de verb. signif. circa finem*, ibi: [Sententiam diffinitiuam (citatis ad id licèt non peremptoriè partibus) proferat.] Et docent Decian. *tract. crim. lib. 5. c. 38. n. 27.* Paramus *de orig. Inquis. lib. 3. q. 4. rubr. de expedit. processus, n. 10.* Pegna *loc. suprà cit. comm. 40. n. 168. vers. rursùs.* & alij, quos citat, & sequitur Farin. *q. 185. n. 155.* Vide etiam quæ dicam *infra dubit. 203. & 211.*

DVBITATIO CLXXXVI.

An reo, prinsquam condemnetur, vel absoluatur, concedi debeant defensiones?

SVMMARIVM.

1 *Reo prinsquam condemnetur, vel absoluatur, concedi debent defensiones, & exceptiones legitimæ, & tempus ad illas probandas; quia id est de iure natura.*

2 *Amplia id verum esse, vt supradictæ defensiones reo dari debeant ex officio Iudicis, etiamsi ipse non petierit.*

RESPONDETVR affirmatiuè, itavt & defensiones, & exceptiones legitimæ, & tempus ad illas probandas aptum, & sufficiens omninò dari debeant; quia id est de iure naturæ, & colligitur *ex Clement. Pastoralis, §. cæterum, de sent. & re indic. ex cit. Clement. sæpè, de verb. signific. & ex l. vt vim, ff. de Iust. & Iur.* & traditur communiter à Doctoribus, vt videre est apud Calderin. *tract. de hæret. rubr. de materia processuum, num. 3.* Simancham *de Cathol. Instit. tit. 17. num. 53.* Pegnam *3. p. direct. comment. 28. vers. Ac defensiones iuris*, & Farinac. *quæst. 185. numero 210.* 1

Et quod dixi, adeò verum est, vt supradictæ defensiones reo dari debeant (etiamsi ipse non petierit,) ex officio Iudicis, iuxta Textum *in l. etsi non defendantur, ff. de pœnis, & in Auth. qui semel, Cod. quomodò, & quando iudex.* Et meritò, quia iudex tenetur ex officio Rei defensiones quærere, cùm ex officio teneatur veritatem inuestigare, & nulla alia via ad veritatem inuestigandam aptior sit, quàm concessio defensionum iure debitarum: ergo, Doctores communiter, quos citat, & sequitur Farinac. *q. 185. n. 211. & lib. 1. praxis, tit. 5. q. 39. num 97. & seqq.* 2

DVBITATIO CLXXXVII.

An prædictæ defensiones concedi debeant reo, etiamsi confessus, vel conuictus fuerit?

SVMMARIVM.

1 *Reo confesso, & conuicto secundùm aliquos non sunt concedendæ prædictæ defensiones; quia eæ conceduntur, cùm delictum defendi potest: quod non procedit, si reus conuictus est per propriam confessionem, vel testium probationes. At probabilius est oppositum primò ex conuenientia quadam, ne reus vllo tempore conqueri possit non solùm aduersùs testium probationem, sed aduersùs propriam confessionem, cum dici possit timore factam esse.*

2 *Amplia, prædicta locum habere non solùm ante sententiam, sed etiam post sententiam; quia sententia hæc non transit in iudicatum, sed reuocari potest.*

3 *Reo indiciorum, & aduersariorum, tacitis eorum nominibus, probationum copia dari debet; quia aliàs*

is defendere se non poterit; cùm præcipua Rei defensio consistat in contrariis indiciis purgandis, & aduersariorum depositionibus infirmandis.

4 *Reo dari debet aduocatus vnus, vel alter vir vtriusque iuris peritus, & fidei zelator, & nullatenus de fide suspectus, cùm non debeat esse hæreticus.*

5 *Aduocatus hic dari debet non confessis, & conuictis, sed inquisitis solùm de hæresi, sicut vsus probat, & ratio suadet.*

6 *Aduocati huius officium, qui in præsentia inquisitorum reo patrocinari debet, est persuadere reo, vt hæresim, si fortè commiserit, fateatur, & pœnitentiam petat, & quid reus responderit, fiscali manifestare.*

7 *Textus* in cap. finali de hæreticis, intelligi debet, *quod possint videlicet inquisitores sine Aduocatis procedere casu, quo Aduocatorum officium Rei defensioni necessarium non reputetur: quapropter Aduocatus non datur inquisitis de hæresi, quousque ter moniti ab inquisitoribus de veritate dicenda, negant crimen obiectum, &c.*

8 *Dicta de Aduocato, dici etiam debent de Procuratore, si ad Rei defensionem necessarius iudicetur, quamuis rarò, vel ferè nunquam re vera necessarius sit, quia Aduocatus Procuratoris vices supplet; & quia ipsimet Inquisitores reum, si capax est defensionis, defendere procurant.*

9 *Quæ reo præsente referuntur ab Aduocato, perinde habentur, ac si ab eodem Reo prolata fuerint, nisi forsan Aduocatus errauerit, & reus intra triduum contradixerit.*

10 *Inquisitores possunt censuris compellere Aduocatum sæcularem, vt alicuius Rei patrocinium suscipiat.*

12 *Reo inquisito, si sit minor 25. annis, dari debet Curator, vt Curatoris auctoritate accusationi respondeat, aliàs responsio minoris sine hac solemnitate nullius valoris erit, vt proinde minor ex illa neque absolui, neque condemnari possit.*

12 *Curatoris huiusmodi officium est sua auctoritate, & præsentia personam inquisiti ad respondendum legitimare: Quapropter curator suam auctoritatem interponet super articulo, an scilicet inquisitus interrogandus sit. Item an de veritate dicenda iuramentum præstare debeat; non tamen est necessarium, quando inquisitus interrogatur super facto proprio, quod Curator præsens sit.*

13 *Minor prædictus inquisitus si patrem habet, ad patrem specialiter non pertinet huiusmodi officium; quia pater in filij litibus, & causis criminalibus non est administrator.*

14 *Pater non potest ab inquisitoribus, spectato iuris rigore, nominari in Curatorem filij, contra nonnullos.*

1 NEgant Campegius *in Addit. ad Zanch. tract. de hæret. c. 9 vers. iudiciorum vero copiam.* Vmbertus Locat. *in iudicial. inquis. verb. defensiones, num. 1.* Carrer. *tract. de hæret. num. 131.* Eymer. *3. p. direct. num. 117. in principio*; quia defensiones, inquiunt ipsi, conceduntur cùm delictum defendi potest: at si reus per propriam confessionem, vel per testium probationem de delicto conuictus est, delictum defendi non potest: ergo illi defensiones concedi non debent: tum quia in notoriis, & manifestis non dantur defensiones: at nihil est magis notorium, vel manifestum quàm id, quod propria Rei confessione, vel testium probatione in iudicio probatum est: ergo. Tum quia in crimine hæresis ex sola Rei confessione (cùm crimen hæresis in animo sit existens, ac proinde sola Rei confessione sufficienter probatum: Baldus, Felinus, & alij communiter, quos citat, & sequitur Pegna *3. p. directorij, comment. 28. num. 117.* Quod secus est in aliis criminibus, in quibus non sufficit sola Rei confessio, nisi constet etiam de corpore delicti, ex Textu *in l. 1. §. item illud, ff. ad Senat. Consult. Syllan.*) potest Iudex ad condemnationem procedere: ergo Reo confitenti delictum superflua est omnis defensio; præsertim cùm nulla defensio reperiri possit, quæ validam hanc probationem infirmare queat. His tamen non obstantibus,

Respondetur, probabilius esse oppositum, quod docent Doctores, quos citat, & sequitur Pegna *cit. 3. p. direct. comment. 28. vers. Ex his ergo*, & Farinac. *q. 185. num. 213.* Reo scilicet dari debere defensiones, siue delictum per propriam eius confessionem, siue per testium probationem in iudicio probatum fuerit: Primò ex conuenientia quadam, ne Reus scilicet vllo tempore conqueri possit, quod iniustè damnatus fuerit: Secundò, quia multa opponi possunt, non solùm aduersùs propriam Rei confessionem, cùm dici possit, quod timore illa facta fuerit: ergo non obstante testium probatione, vel propria Rei confessione, dari debent Reo defensiones; atque hinc patet ad rationes aduersariorum.

Et quod dixi, locum habet non solùm ante senten- 2
tiam, sed etiam post sententiam, quia sententia hæc non transit in iudicatum, sed reuocari potest: ergo ex hac parte procedi debet, ac si sententia lata non fuisset.

Ex his sequitur, quod reo iudiciorum & aduersario- 3
rum (tacitis eorum nominibus) probationum copia dari debeat; quia aliàs reus defendere se non poterit, cùm præcipua Rei defensio consistat in contrariis indiciis purgandis, & aduersariorum depositionibus infirmandis. Pegna *3. p. direct. comment. 110. circa finem*, Simanch. *in Enchiridio, tit. 35. rubr. de testibus, num. 3.* Zanch. *tract. de hæret. c. 9. n. 6.* & alij, quos citat, & sequitur, Farinac. *q. 39. & q. 185. n. 215.*

Sequitur secundò, quod reo dari debeat Aduocatus, 4
vnus vel alter, vir vtriusque iuris peritus, fidei zelator, & nullatenus de fide suspectus, cùm non debeat esse hæreticus, nec de hæresi diffamatus, ex Textu *in c. excommunicamus 1. de hæret. §. credentes*: Quinimmò potiùs debeat esse talis, qui ab originariis Christianis descendat, ne ob infectum sanguinem infideliter officium exequatur.

Aduerte tamen, quod hic aduocatus dari debeat non 5
confessis, & conuictis, sed inquisitis solùm de hæresi, sicuti vsus probat, & ratio suadet; cum sæpè reus vel ob imperitiam, vel ob carceris afflictionem modum se defendendi non sciat.

Aduerte secundò, quod officium huius Aduocati, qui 6
in præsentia inquisitorum reo patrocinari debet, sit persuadere reo, vt hæresim (si fortè commisit) fateatur, & pœnitentiam petat; & quidquid reus responderit, manifestare fiscali. Vmbert. Locat. *verb. Aduocatus, n. 1.* Simanch. *de Cathol. Inst. tit. 5. rubr. de Aduocatis, num. 3. & 4.* Pegna *3. p. direct. num. 117. comment. 28. vers. & sic concedetur*, & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *q. 197. num. 78.*

Obiicies: *in cap. finali, de hæret. in 6.* conceditur in- 7
quisitoribus, vt in causa fidei sine Aduocatorum, & iudiciorum strepitu, ac figura procedere possint: ergo.

Respondetur, Textum intelligi, quod possint inquisitores sine Aduocatis procedere, casu quo Aduocatorum officium Rei defensioni necessarium non reputetur. Quapropter Aduocatus non datur inquisitis de hæresi, quousque ter moniti ab Inquisitoribus de veritate dicenda negant crimen obiectum; tunc enim propter dubium ex negatione proueniens, quod crimen obiectum verum non sit, datur illis Aduocatus: vnde si manifestè constet, quod aliquis inquisitus hæreticus sit, nullus Aduocatus illi patrocinari potest, quia esset hæreticorum fautor, & defensor, atque adeò perpetuæ infamiæ subiaceret, ex Textu *in c. si aduersus, de hæret.* & tradunt communiter Doctores, quos citat, & sequitur Farinac. *loco suprà cit. n. 72.*

Aduerte tertiò, quod idem (quod dixi de Aduocato) 8
dici

dici debeat de Procutatote, si ad Rei defensionem necessarius indicetur: quamuis raro, vel ferè nunquam revera necessarius sit, quia aduocatus procuratoris vices supplet; & quia ipsimet inquisitores reum, si capax est defensionis, defendere procurant: sic Doctores, quos sequitur Pegua *in cit. comm. 128. vers. & Procurator*, vbi notat ex Martitana quadam instructione, quod procuratorem his Reis assignari, non sit in vsu, nisi in aliquo casu vrgentis necessitatis, arbitrio inquisitorum.

Si igitur reus petat aduocatum, & procuratorem, debebunt inquisitores eos ipsi concedere, iuxta ea tamen, quæ dicebam suprà, & dicebam *Dubit. 26. in Petit. per totam*. Et fauet instructio Hispalensis anni 1448. *n. 16.*

Quamuis Simanchas *de Cathol. Inst. tit. 1. num. 2. & 3.* Paramus *de orig. Inquis. lib. 3. q. 4. n. 48.* Rojas *sing. 53.* & Pegna *in eodem comment. 128.* (ex eo quia dicta instructio Hispalensis quoad procuratorem reuocata fuit per aliam instructionem Toletanam Anni 1561. n. 39.) putent, quod hæretico reo non dari debeat procurator, sed tantùm aduocatus.

9 Aduerte quartò, quod ea, quæ reo præsente referuntur ab aduocato, perinde habenda sint, ac si ab eodem reo probata fuerint, nisi forsan aduocatus errauerit, & reus intra triduum contradixerit; quia in causa hæresis, etiamsi post triduum de errore, vel de imprudentia aduocati constiterit, reo nocere non debet; cùm in hoc iudicio sanctæ Inquisitionis simpliciter, & cum summa æquitate, relecto iuris rigore, procedatur: sic Doctores, quos sequitur Simanch. *loco supra cit. num. 8.*

10 Aduerte quintò, quod possit ab inquisitoribus compelli censuris sæcularis aduocatus, vt Rei alienius patrocinium suscipiat, Decianus, Bobadilla, & alij, quos citat, & sequitur Narbona *in recopilat. lib. 4. tit. 1. leg. 20.* Glossa 2. *num. 63.*

Vide omninò quæ dicebam *suprà cit. Dubit. 26. in Petit. per totam.*

11 Sequitur tertiò, quod reo inquisito (si sit minor 25. annis) dari debeat Curator, vt Curatoria authoritate accusationi respondeat, ex Textu *in l. Clarum, Cod. de Authorit. præstand.* & *ibi* Glossa, quam sequuntur communiter Doctores, alias responsio minoris sine hac solemnitate (etiam in crimine hæresis) facta, nullius valoris erit, vt proinde minor ex illa neque absolui, neque condemnari possit. Ant. Gomez *tom. 3. var. c. 1. de delict.* Alexander *cons. 115.* & alij, quos sequitur Pegna *3. p. direct. comment. 28. n. 111. vers. hoc tamen non omittam.*

12 Aduerte tamen, quod officium talis Curatoris sit sua authoritate, & præsentia personam inquisiti ad respondendum legitimare, quapropter Curator suam authoritatem interponet super articulo, an scilicet inquisitus interrogandus sit? item, an de veritate dicenda iuramentum præstare debeat, non tamen necessarium; quinimmò nec conueniens est, quod curator, quando inquisitus super facto proprio respondet, præsens sit, cùm inquisitus secundùm propriam notitiam, & non ab alio subministratam respondere debeat: sic Doctores, quos sequitur Anton. Gomez. *loco suprà cit. n. 65.*

13 Aduerte secundò, quod si prædictus minor inquisitus patrem habeat, ad patrem specialiter non pertineat huiusmodi officium; quia pater in filij litibus, & causis criminalibus non est administrator. Bartol. *in l. [illegible]li, §. Pupillus, ff. de verb. obligat.* Bald. *in l. cùm oporteat, §. cùm tacitus, C. de bonis quæ liberis*, & alij, quos citat, & sequitur Anton. Gomez *cit. c. 1. num. 64.*

14 An autem possit ab inquisitoribus, spectato iuris rigore, nominari pater in filij curatorem?

Respondetur, quod (quamuis affirmet Gomez *vbi suprà*) probabilius tamen sit, nominari non posse, quia regulariter pater propter affectum paternum suspectus est, vt potiùs filij, quàm fidei & Religionis fautor existat, & ita videtur, quod seruetur in Praxi.

DVBITATIO CLXXXVIII.

An, & quando in crimine hæresis appellatio interponi, & admitti possit?

SVMMARIVM.

1 *Appellatio generaliter denegatur hæreticis, & eorum fautoribus, receptatoribus, defensoribus, & creditoribus.*

2 *Appellatio vt hæretico denegetur, debet ipse vt talis ab Ecclesia reputari, quod esse non potest quousque sententia criminis declaratoria pronunciata fuerit; qua tamen pronunciata, iam est manifestus hæreticus.*

3 *Sententia diffinitiua pronunciata aduersùs hæreticum, potest statim executioni mandari, neque opus est expectare terminum decem dierum.*

4 *Idem dicendum non est, si hæreticus declaretur talis non ob propriam confessionem, vel testium probationem, sed ob iuris præsumptionem, eo quod in contumacia damnatus sit, sed potest in tali casu ab hæredibus interponi appellatio, & debet superior illi deferre.*

5 *Hæreticus sic condemnatus, licèt secundùm aliquos non possit superiorem Principem adire, vt sententiam datam, quam iniustam is esse prætendit, reuocet, & annullet via querelæ, & supplicationis, quia indignus est beneficio Ecclesiastico, qui iam ab Ecclesia inimicus est declaratus: Probabilius tamen est oppositum, quia interdicta appellatione, non censetur interdictus recursus ad Principem in causis, quæ sunt grauis præiudicij.*

6 *Iudex superior non prohibetur de prætensa iniusta sententia recognoscere, & eam, si sic iudicauerit, reuocare.*

7 *Iudexmet superior supplicari potest à sententia ab ipso lata, vt iterùm eam recognoscat, & si iniustam inuenerit, reuocet.*

Respondetur, quod generaliter hæreticis, & eorum fautoribus, receptatoribus, defensoribus, & credentibus appellatio denegetur, ex Textu *in cap. vt Inquisit. de hæret. in 6.* ibi: [Cum tam secundùm ordinationem prædecessorum nostrorum, quàm secundùm legem imperialem, appellationis, & proclamationis beneficium expressè sit hæreticis, & credentibus, ac eorum receptatoribus, fautoribus, & defensoribus interdictum.] Et docent Decian. *in tract. crim lib. 5. cap. 50. num. 26. & cap. 58. num. 1.* Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 6. num. 2.* Rojas *singul. 19. num. 1. & singul. 179. num. 2.* Paramus *de orig. Inquisit. lib. 3. quæst. 4. num. 58.* Pegna *in direct. Inquis. p. 3. comm. 31.* Zanch. *de hæret. cap. 20. n. 1.* Carret. *de hæret. num. 129.* Farinac. *de hæres. quæst. 185. §. 15. n. 227. & 230.* & Barbos. *in collect. tom. 3. lib. 5. tit. 2. cap. 18. num. 6.* & meritò, quia appellatio introducta est, ne innocens grauetur, *cap. ad nostram, de hæret.* at hæreticus in causa hæresis non innocens, sed potiùs toti Ecclesiæ nocens est: ergo non debet ipsi appellatio concedi. 1

Ex his sequitur, quod idem dicendum sit quoad hæretici hæredes, qui similiter ob eandem rationem appellare non possunt à sententia contra hæreticum, vel eius fautores, receptatores, defensores, credentes lata. Simanch. Farinac. & Barbos. *in loco suprà cit.* 2

Sequitur 2. quod vt appellatio hæretico denegetur, debeat ipse vt talis ab Ecclesia reputari, quod esse non potest quousque sententia criminis declaratoria pronunciata fuerit, qua tamen pronunciata, iam est manifestus

hæreticus, cui Ecclesia ne vel leuem det suspicionem, quod fauere velit, denegat, postquam sic est declaratus, beneficium appellationis. Paramus *de orig. inquis. lib. 3. q. 4. rubr. de expeditione processus in causie fidei, n. 68.* Vmbert. Locat. *in iudic. inquis. verb. Appellare, & verb. sententia, n. 31.* Rojas *singul. 179. n. 2.* Decian. *tract. crim. lib. 5. c. 20. n. 26.* & alij passim.

3 Sequitur secundò, quod pronunciata sententia diffinitiua aduersùs hæreticum, possit statim executioni mandari: nec opus sit expectare terminum decem dierum à iure communi ad appellandum concessum, cùm appellatio tunc locum non habeat. Sic Doctores iidem *in locis suprà cit.* præcipuè Rojas *in singul. 179. n. 2.*

4 Petes: an si hæreticus declaretur talis (non ob propriam confessionem, vel testium probationem, sed ob iuris præsumptionem, eo quòd scilicet in contumacia damnatus sit, vel eo quòd se ipsum ante causam finitam occiderit, vel alia via, ex qua ius delictum præsumit) idem dicendum sit?

Respondetur negatiuè, sed potest in tali casu ex causa rationabili interponi ab hæredibus appellatio, & debet superior illi deferre; quia tunc dubium aliquod est, an hæreticus sit. Quapropter locus esse potest defensioni. Decian. *tract. crim. lib. 5. cap. 58. num. 4.* Simanch. *de cathol. inst. tit. 6. num. 7.* & alij, quos sequitur Farinac. *quæst. 185. num. 230.*

5 Petes secundò, an hæreticus sic condemnatus, possit superiorem Principem (vt sententiam datam, quam reus iniustam esse prætendit, Princeps reuocet, & annullet) non via appellationis, sed via querelæ, & supplicationis adire?

Respondetur, quod quamuis Simanch. *de Cathol. Inst. tit. 6. rubr. de appellat. num. 2.* Carterius *tract. de haret. num. 130.* & alij negent; quia indignus est, inquiunt ipsi, beneficio Ecclesiastico, qui iam ab Ecclesia inimicus est declaratus; præsertim quia in sententia de crimine lata non admittitur supplicatio ad demonstrandum errorem, sed solùm ad gratiam, & remissionem à Principe impetrandam: præsertim etiam, quia neque hæc suplicatio admittitur in crimine læsæ maiestatis humanæ, sicut colligi videtur *ex l. quisquis, §. denique,* ibi: *sine venia. Cod. ad leg. Iul. maiest.* & tradunt Doctores, quos sequitur Rebuff. *comment. ad constituciones Regias Gallia, tom. 1. tract. de supplicatione, in prafatione, num. 71.* probabilius tamen sit oppositum, quod docent Felin. *in cap. ad abolendam, num. 3. de heret. in 6.* Decian. *tract. crim. lib. 5. cap. 58. num. 5.* Rojas *singul. 29. num. 6.* & alij, quos citat & sequitur Farinac. *de heret. quæst. 185. n. 235.* posse scilicet reum in prædicto casu superiorem Principem non via appellationis, sed via querelæ, & supplicationis adire.

Probatur, quia interdicta appellatione, non censetur interdictus recursus ad Principem in causis, quæ sunt grauis præiudicij. Glossa *in c. ex lit. de in integr. restitut. verb. supplicauit,* Decian. *cons. 533. n. 1.* Paris. *lib. 4. cons. 164. num. 18.* Hippol. Marsil. *singul. 88.* Menoch. *de arbit. q. 70. n. 18.* Roland. *cons. 94. n. 1.* & alij.

6 Confirmatur, quia Iudex superior non prohibetur de prætensa iniusta sententia cognoscere, & eam, si sic iudicabit, reuocare, cùm id rectæ gubernationi conueniat: ergo neque reus prohibetur eum pro tali cognitione, & reuocatione via querelæ, & supplicationis adire.

7 Confirmatur secundò, quia ipsemet Iudex superior supplicari potest à sententia ab ipso lata, vt iterum eam recognoscat; & si iniustam inuenerit, reuocet, & annullet: ergo idem à fortiori fieri poterit in sententia lata à Iudice inferiori.

DVBITATIO CLXXXIX.

An saltem appellari possit ab actibus, & sententiis interlocutoriis, atque adeò à grauamine illato ante sententiam diffinitiuam?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticis licèt denegetur appellatio à sententia declaratoria hæresis, conceditur tamen appellatio ab actibus, & sententiis interlocutoriis; quia huiusmodi actus sunt ad inuestigandam veritatem.*

2 *Appellationis causa inseri debet in appellatione, aliàs appelatio non subsistet.*

3 *Appellatio dari potest à sententia, vel decreto torturæ, cum sit actus interlocutorius ad veritatem inuestigandam.*

4 *Iudex regulariter per appellationem à sententia interlocutoria non prohibetur, sed potest in causa procedere quousque à iudice superiori prohibeatur; quod tamen fallit in decreto tortura.*

5 *Excipe casum, quo euidenter constet, appellationis friuolam causam allegari, quia tunc appellatio debet omninò reijci, & ad torturam procedi.*

6 *Iudex ad quem licet debeat, quando dubium est, an subsistat appellatio, cognoscere, an legitimè sit appellatum, in causa tamen manifestè friuola appellationis cognoscere debet iudex à quo.*

7 *Iudex à quo in casu dubio, siue iuris, siue facti, suspendere debet, & quid iudex ad quem pronunciet, expectare, ne periculo grauandi iniustè innocentem in iis, quæ irreparabilia sunt, se exponat.*

8 *In causa appellationis debent Inquisitores admittere oppositiones Testium.*

RESPONDETVR affirmatiuè: ita vt licèt hæreticis denegetur appelatio à sententia declaratoria hæresis, concedatur tamen appellatio ab actibus & sententiis interlocutoriis. 1 Eymer. *3. p. direct. rubr. de appell. num. 121.* & *ibi* Pegna *comment. 31. vers. ab interlocutoriis,* Rojas *singul. 179. num. 2.* Paramus *de origin. Inquis. lib. 3. quæst. 4. num. 60.* Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 6. rubr. de appellat. num. 3.* Calderin. *tract. de heret. cap. 29. n. 2.* & alij communiter, quos citat, & sequitur Farinac. *de heretic. q. 185. n. 232.* & Barbos. *in collectan. tom. 3. lib. 5. tit. 2. c. 18. num. 6.*

Probatur, quia huiusmodi actus, & sententiæ interlocutoriæ sunt ad inuestigandam veritatem, an reus reuera commiserit hæresim: ergo dum id certum non est, sed aliqua tergiuersatione celari potest, appellationis beneficium reo denegari non debet.

Aduerte tamen, quod in appellatione inseri debeat 2 causa appellationis, aliàs appellatio non subsistet, ex Textu *in c. vt debitus, in c. Cum remissam, & in c. Cùm sit Romana, de appellat.* & docent Pegna *3. p. director. comment. 31. vers. Num autem,* & alij passim, quos citat, & sequitur Farinacius *de heretic. quæstion. 185. numero 232.*

Ex his sequitur, quod in sententia, seu decreto 3 torturæ dari possit appellatio (cùm sit actus interlocutorius ad veritatem inuestigandam) ex Textu *in l. 2. Cod. de appellat. recipiend.* ibi: [Ante sententiam appellari potest, si quæstionem in ciuili negotio habendam iudex interlocutus sit; vel in criminali, si contra leges iudex hoc faciat:] & tradunt Glossa *in Clement.*

Clement.1.verb. ipso iure, de haret. Simanch. *de Cathol. Instit.tit.52.num.11. & tit.65.num.2.* Calderin. *tract. de haret.c.29.num.2.* Clarus *Pract. §. finali,quast.64.vers. sed quid agendum,* Pegna *loco suprà cit.*& alij quos citat & sequitur Farinacius *de heresi,quast.185.num.139.* Videri etiam poterit instructio Toletana anni 1561. *numero* 10.

4 Vbi aduerte, quòd licèt iudex regulariter per appellationem à sententia interlocutoria non prohibeatur, sed possit in causa procedere, quovsque à iudice superiore inhibeatur; hoc tamen fallit in decreto torturæ, eo quòd tortura continet damnum irreparabile: sic Doctores, quos sequitur Farinacius *de haret.quast.*38. *num* 12.

5 Excipe casum, quò euidenter constet, appellationis friuolam causam allegari; quia tunc appellatio debet omninò reiici, & ad torturam procedi. Pegna 3.*p. direct.comment.*31. *vers. quadam autem sunt* (vbi ad hanc sententiam firmandam affert instructionem Matritanam) Foller. *Pract.crim. verb.si confitebuntur,* 3.*p.n.*50. & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *de heres. q.*185. *pag.*235. ex Textu *in c.Cùm appellation.de appell. in 6.* Appellationibus friuolis nec iura deferunt, & ex Textu *in l.2.ff. de appellat. recipiend.* Argumento à contrario sensu à verbis legis (quod in iure est efficax) cùm enim lex dicat, recipiendam esse appellationem, si iudex faciat contra legem, sequitur reiiciendam esse illam, si iudex iustè & debitè procedat.

6 Confirmatur; quia licèt iudex ad quem debeat (quando dubium est, an subsistat appellatio) cognoscere an legitimè sit appellatum: in causa tamen manifesta friuolæ appellationis cognoscere debet iudex à quo; aliàs nunquam esset verum, quod iudex à quo possit reiicere appellationem, & in sententiæ interlocutoriæ executione procedere: sic Doctores, quos refert, & sequitur Farinacius *lib.1. Praxis,tit.*3. *quast.*38.*numero* 29.

7 Dixi, *in causa manifesta friuola appellationis*, quia in casu dubio (siue iuris, siue facti) Iudex à quo supersedere debet, & quid iudex ad quem pronunciet, expectare, ne periculo grauandi iniustè innocentem in iis quæ irreparabilia sunt, se exponat. Pegna 3. *p. direct. comment.*2. *vers. quodam autem,* & alij, quos sequitur Farinac. *quast.*38.*n.*30.

8 An autem in causa appellationis debeant inquisitores admittere oppositiones testium?

Respondetur (quamuis nonnulli negent ex auctoritate Andreæ Iserniæ, & Guidonis Papæ *decis.*500. quatenùs simpliciter asserunt; quod in causa appellationis de iure non admittantur oppositiones testium) meliùs tamen (quidquid sit in aliis causis) in causa hæresis, in qua proceditur de plano, & sine iudicij strepitu, affirmant alij, quos sequitur Cantera *in q.crim.de probat.per testes,§. de plena probatione,num.*58. quatenus ait, quod reus admitti debeat ad opponendas, & probandas oppositiones contra testes primæ instantiæ, etiam in causa appellationis (vbi locum habuerit appellatio) & etiam in quacumque parte, quamuis fuerit post appellationem vsque ad sententiam; cum non assignetur terminus ad opponendum contra testes. Quod si esset post conclusionem in causa, ex rigore iuris appellatio non admitteretur, sed adhuc ex clementia, & misericordia à iudice ex officio admitti posset, quia iudex in hoc iudicio inquirere debet defensionem Rei, cum in dicto iudicio, sicuti dicebam, procedatur de plano, & sine iudicij strepitu. Videatur instructio Matritana Anni 1561. *num.* 38. vbi huic sententiæ quamplurimùm fauet.

DVBITATIO CXC.

Ad quemnam appellandum sit in actibus & sententiis interlocutoriis?

SVMMARIVM.

1 *Appellatio in actibus, & sententiis interlocutoriis in Italia fit ad Senatum sacrosancta Romana Inquisitionis, & in Hispania ad inquisitorem generalem, qui visis actis, & processu in Senatu inquisitionis, appellationem vt illegitimam repellit, vel illam admittendam decernit.*

2 *Appellatio in supradictis sententiis interlocutoriis in aliis partibus fit ad Pontificem, seu Sedem Apostolicam. Quod certum est, si sententia lata sit à solo inquisitore.*

3 *Appellatio, si sententia interlocutoria lata sit ab Episcopo, & inquisitore simul, cùm tunc procedant vt delegati Sedis Apostolica, fieri etiam debet ad Sedem Apostolicam.*

4 *Appellatio fieri potest omisso medio, nempe Metropolitano, à sententia interlocutoria Episcopi, ad Sedem Apostolicam, etiamsi processerit iure ordinario aduersus hareticos non exemptos.*

5 *Textus* in cap. Maiores, cit. non obstat, *vbi deciditur, causas graues non nisi Sedis Apostolica, seu Pontificis auctoritate determinandas esse; quia iudicare de legitimitate appellationis, & de causa, ob quam appellatur, non est ita graue, vt Sedis Apostolica, seu Pontificis auctoritatem requirat; aliàs neque in prima instantia ab Episcopo iudicari, & determinari posset.*

6 *Inquisitor aduersus appellantem, interposita, quin & admissa appellatione, adhuc procedere potest, si ex alia causa, scilicet ex alia noua haresi fuerit appellans denunciatus.*

7 *Excipe, nisi causa appellationis fuerit suspicio iudicis, quia tunc; cùm aqualiter in omnibus causis locum habeat, non poterit iudex compellere reum in aliis causis, nisi illa fuerint adeò graues, & manifesta, vt ipsamet rerum grauitate, & manifestatione reus condemnatus existat.*

RESPONDETVR, quod quamuis in Italia appelletur ad Senatum sacrosanctæ Romanæ 1 Inquisitionis, & in Hispania ex priuilegio Apostolico ad inquisitorem generalem, qui visis actis, & processu in senatu inquisitionis, appellationem vt illegitimam repellit, vel illam admittendam 2 determinat) in aliis autem partibus appellandum sit ad Pontificem, seu Sedem Apostolicam: quod certum est, si sententia lata sit à solo inquisitore; cum inquisitor sit sedis Apostolicæ delegatus, & à delegato debeat ad delegantem appellatio fieri, ex Textu *in c.super quast.§.Porrò, de offic.delegat.in l. Imperatores, ff. de appellationibus, & in l.Pracipimus, §. huius.Cod.eodem.*

Si verò sententia lata sit ab Episcopo, & inquisitore 3 simul, cum tunc procedant vt delegati Sedis Apostolicæ, ad Sedem Apostolicam etiam appellari debet, & idem propter eandem rationem dicendum est, cum Episcopus procedit aduersùs exemptos, quia in causis exemptorum quoad hæreses Episcopus procedit similiter non tanquam iudex ordinarius, sed tanquam delegatus; ideoque tunc ad eandem sedem Apostolicam etiam appellari debebit. Videatur Textus *in c.ad abolendam,§. si quis verò, de hæret. in 6* videantur etiam Simancbas *de Cathol.inst.tit.15.n.6.*Decian.*in tract.crim.lib.5.c.21.num.4.* Gundisal.*de har.q.7.n.14* Carrer.*de har.n.65.* & Zanch. *de har.cap.8.n.3.* expressè docentes, quod Episcopus in causa hæresis exemptorum procedat tanquam iudex delegatus, non autem tanquam ordinarius; quidquid

in

in contrarium dixerint Ostiensis *in d. c. ad abolendam, n.* 13. Ananias *num.* 24.& quidam alij.

4 At si Episcopus procedat ratione Officij, & ex iore ordinario aduersùs hæreticos non exemptos, quamuis Peña *cit.comment.* 31.& Faricacius *q.* 185.*n.* 240. putent ex textu *in c. Maiores, de Baptismo*, tunc appellandum esse ad Sedem Apostolicam, etiam cùm Sedis Apostolicæ sit determinare causas graues, qualis est causa, quæ fidem spectat; improbabile tamen non sit, appellari posse vel ad Sedem Apostolicam, seu Pontificem, omisso Metropolitano, vel ad Metropolitanum, sicut in aliis causis, iuxta Textum *in c. si duobus, de appellat. in c. Quoties, & in c. Ad Romanam,* 2.*q.* 6.

5 Neque obstat Textus *in supradicto c. Maiores*, vbi deciditur, causas graues non nisi Sedis Apostolicæ, seu Pontificis authoritate determinandas esse, quia iudicare de legitimitate appellationis, & de causa, ob quam appellatur, non est ita graue, vt Sedis Apostolicæ, seu Pontificis authoritatem requirat, aliàs neque in prima instantia ab Episcopo iudicari & determinari posset, quod est falsum: quapropter dici poterit, quod si controuersia esset, an hoc, vel illud sit de fide, huius quæstionis determinatio, vtpote summè Ecclesiæ necessaria, ad Sedem Apostolicam, seu Pontificem spectaret: at si controuersia sit, an aduersùs fidem, necne quia deliquerit, quæ potiùs est quæstio de facto, quàm de iure, determinatio talis quæstionis, cùm non sit Ecclesiæ, ita necessaria non est, vt non possit ab aliis, præter Sedem Apostolicam, seu Pontificem determinari.

6 Aduerte tamen, quod interposita, quin & admissa appellatione, possit Inquisitor aduersùs appellantem adhuc procedere, si ex alia causa, scilicet ex alia noua hæresi, fuerit appellans denunciatus, quia appellatio solùm suspendit iurisdictionis exercitium in illa causa, in qua interposita est appellatio, non item in aliis causis ab illa distinctis.

7 Excipe, nisi causa appellationis fuerit suspicio iudicis; quia tunc cùm æqualiter in omnibus causis locum habeat, non poterit iudex compellere reum ad respondendum in aliis causis, nisi illæ fuerint adeò graues, & manifestæ, vt ipsamet illarum causarum grauitate, & manifestatione reus condemnatus existat, ex Textu *in c. Propofuit, de appellation.* ibi: [Iudex tamen, à quo appellatur, quia illi omninò suspectus est, eum non debet ad respondendum super aliis compellere, nisi pro crimine adeò graui, & manifesto, quod ipso actu meritò sit damnandus.]

DVBITATIO CXCI.

An Inquisitor à reo recusari possit vt suspectus?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitor licèt secundùm aliquos recusari non possit à reo, quia est iudex delegatus ad vniuersitatem causarum, qui Ordinario comparatur, qui recusari non potest; de consuetudine tamen probabilius est oppositum, ita vt & eius recusatio fieri possit, & admitti consueuerit.*

2 *Recusatio prædicta vt fiat, grauis causa requiritur, quia cùm Inquisitoris officium non nisi viris magnæ prudentiæ & doctrinæ concedatur, in causa leui suspectus præsumi non debet.*

3 *Causa, facta recusatione, quamuis de rigore iuris eligi debeant arbitri, vnus ex parte iudicis recusati, alter ex parte rei recusantis: decentius tamen est vt remittatur ad supremum Senatum, qui summariè cognita causa recusationis, eam aut admittat, aut repellat.*

4 *Inquisitor recusatus interim procedere non debet: sed si habet Collegam, is procedat; sin minùs, causa quiescat.*

5 *Prædicta locum habent, si dubium sit, causam recusationis esse legitimam: at secus, si indicio Prudentum manifestè constet, quod illa sit friuola.*

RESPONDETVR, quod quamuis Menochius *de arbitrar. q.* 37.*num.* 4. *lib.* 1. Rojas *sing.* 100. & Scaccia *tractat. de iud. c.* 67. *num.* 7. negent, eo quòd Inquisitor sit ad vniuersitatem causarum delegatus, qui Ordinario comparatur, in quem recusatio cadere non potest. Probabiliùs tamen, saltem de consuetudine, affirment Eymer. 1. *part. direct. n.* 120.& *ibi* Peña *comment.* 30. vbi subdit, quod in tali casu recusationis non sint eligendi arbitri, sed sit ad supremum Senatum remittenda causa recusationis, vt ibi summatim re cognita, determinetur postea, an Inquisitor recusatus sit suspectus re vera. Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 17. *rubr. de defensione reorum, n.* 51. Tabiena *verb. Inquisitio* 4.*n.* 5. Comensis *in lucern. Inquisit. verb. recusatio Inquisitoris, n.* 1. Paramus *de orig. Inquisit. lib.* 3.*q.* 4.*n.* 54. & Farinacius *de hæresi, q.* 85.*n.* 236. Ita vt Inquisitoris recusatio, & fieri possit, & admitti consueuerit. Vide etiam Instructionem Toletanam anni 1561.*num.* 52. 1

2 Aduerte tamen, quod ad hanc recusationem faciendam grauis causa requiratur, quia cùm Inquisitoris officium non nisi viris magnæ prudentiæ, & doctrinæ concedatur, in causa leui Inquisitor suspectus præsumi non debet. Eymericus, Peña, Simanchas, & Farinacius *in locis suprà citatis.* Causam autem grauem hi Doctores arbitrantur esse inimicitiam capitalem, aut saltem non leuis momenti.

3 Aduerte secundò, quod facta recusatione, quamuis de rigore iuris eligi deberent arbitri, vnus ex parte iudicis recusati, alter ex parte rei recusantis, qui de causa allegata in recusatione cognoscerent; decentius tamen fit (ne iudicium illudatur, vel ne negotium Catholicæ Religionis differatur, vel ne passim sine causa Inquisitor recusetur) quod causa remittatur ad supremum Senatum, qui summatiè cognita causa recusationis, eam aut admittat, aut repellat, prout in Hispania ex Mantuana Instructione quadam seruari testantur Peña *citato commentario* 30. & Farinacius *vbi suprà, numero* 239.

4 Aduerte tertiò, quod interim Inquisitor recusatus procedere non debeat, sed si habet Collegam, Collega procedat, sin minùs, causa quiescat.

5 Aduerte quartò, quod omnia, quæ, dixi locum habeant, si dubium sit, causam recusationis esse legitimam: at secus si iudicio prudentum manifestè constet, quod illa sit friuola, & solùm ad iudicium subterfugiendum, vel causam detinendam apposita.

DVBITATIO CXCII.

De tortura inferenda in crimine hæresis?

VT autem hæc Dubitatio meliùs intelligatur, sit,

SECTIO

SECTIO I.

An in crimine hæresis inferri possit tortura?

SVMMARIVM.

1 *Tortura inferri potest in crimine hæresis, ex communi sententia Doctorum, quando alia via veritas haberi non potest: nam priùs tentari debent omnia alia remedia, in quorum tamen defectum solùm tortura iure conceditur.*

2 *Torturam inferendi modus videri potest apud Eymericum, & alios.*

1 RESpondetur ex communi sententia Doctorum (quos sequitur Antonius Gomez *tom. 3. variar. cap.* 13. *num.* 10. Director. Inquisit. *p.* 3. *num.* 151. & *ibi* Peña *comment.* 39. *num.* 151. idem Director. *eadem part.* 3. *quæst.* 61. *num.* 1. & *ibi* Peña *comment.* 110. *vers. Iam tota*, & Simanch. *in Enchiridio, tit.* 52. *num.* 1.) affirmatiuè; quando alia via veritas haberi non potest: nam priùs tentari debent omnia alia remedia, in quorum tamen defectum solùm tortura iure conceditur: quapropter conuicto, & confesso tortura inferri non debet; quia tunc iam de delicto constat; & tortura, vt occulta veritas inuestigetur, & delictum probetur, iure conceditur, vti *suprà* dicebam, & deciditur *in l. Edictum, vers. si de quæstionibus, in l. Diuus Pius, & in l. vlt. C. de quæstionib.* ibi: [Et ex his ea, quæ occulta sunt, reuelari.]

2 Cæterùm modos inferendi torturam, & anteriores diligentias, vt veritas inuestigetur, adhibendi, videre poteris apud Eymericum 3. *p. direct. rubr. de tertio modo terminandi processum, num.* 151. *& seqq.* & *ibi* Peñam *in addit. comment.* 39. & Gomez *tom.* 3. *var. cap.* 13. *n.* 25.

SECTIO II.

An Inquisitores debeant esse proniores ad torquendum reum?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores debent secundùm probabiliorem sententiam esse proniores ad torquendum reum; quia crimen hæresis est occultum, & difficilis probationis; & alioquin confessio ipsius ipsimet reo quam plurimùm prodest.*

2 *Inquisitores, quando reus non est plenè conuictus, sed tantùm indiciatus, habent tria processum terminandi remedia, per purgationem scilicet, per abiurationem, & per torturam. Et hoc vltimum videtur cæteris accommodatius, & cur?*

3 *Eymericus in directorio Inquisitionis minùs rectè dixit, non esse deueniendum ad torturam, si adsint indicia sufficientia ad abiurationem.*

4 *Purgatio canonica licèt secundùm aliquos possit indici ab Inquisitoribus, etiamsi adsint indicia ad torturam; probabilius tamen est oppositum, non esse scilicet indicendam, si adsint indicia.*

5 *Remedium purgationis est periculosum.*

6 *Quando, & quomodo subscriptio abiurationis est necessaria.*

7 *Quando, & quomodo tortura remittitur arbitrio Inquisitorum.*

8 *Crimen, quando alia via probari potest, tunc ad torturam deueniendum non est, quia tortura est remedium quoddam subsidiarium, & vltimum in defectum testium remedium.*

1 RESpondetur (quamuis negent nonnulli, quos sequitur Torteblanca *de magia, lib.* 3. *c.* 19. *n.* 3. *& seqq.*) Probabiliùs tamen affirment Simanchas *in Enchiridio, c.* 52. *n.* 26. *& de Cathol. Instit. tit.* 65. *n.* 51. Rojas *de hær. p.* 2. *n.* 295. *&* 296. Martinus Delrio *in disquisit. magic. in appendic. lib.* 5. *quæst.* 22. & Freytas *in addit. ad tract. de Confes. sollic. quæst.* 4. *n.* 29. quia crimen hæresis est occultum, & difficilis probationis, cùm illud probandi facultas deesse soleat: tum quia confessio rei in casu, de quo loquimur, non solùm Reipublicæ, sed etiam ipsimet hæretico quamplurimùm prodest.

2 Hinc sequitur, quod cùm Inquisitores, quando reus non plenè conuictus, sed tantùm est indiciatus, habeant tria processum terminandi remedia: vnum scilicet per purgationem, aliud per abiurationem, & aliud per torturam, hoc vltimum per torturam videtur cæteris ad veritatem eruendam accommodatius, quia purgatio, & abiuratio potiùs inuentæ sunt ad suspicionem, & infamiam hæresis excludendam, quàm ad veritatem eruendam: sic Doctores, quos sequitur Peña *in direct. Inquisit. part.* 3. *comment.* 39. & habetur in quadam Instructione Toletana anni 1561. *num.* 36. *& seqq.*

3 Quamuis contrarium sentiat Eymericus *in d. direct. Inquisit. loc. suprà cit. num.* 51. quatenus ait, quod quotiescumque adsint indicia sufficientia ad abiurationem, non sit deueniendum ad torturam: at quod dicebam suprà, est multò probabilius.

4 Sequitur secundò, quod licèt secundùm dictam Instructionem, & Doctores, quos sequitur Barbosa *in collect. tom.* 2. *lib.* 5. *tit.* 34. *cap.* 10. *n.* 5. possit purgatio canonica, etiamsi adsint indicia ad torturam, ab Inquisitoribus indici. Probabilius tamen sit oppositum, non esse scilicet, si adsint indicia ad torturam, deueniendum ad purgationem canonicam: sic Doctores, quos sequitur Genuensis *in praxi Archiepiscop. cap.* 32.

5 Vbi aduerte circa purgationem, purgationis remedium esse periculosum. Peña *in direct. Inquisit. p.* 2. *comment.* 14. & alij, quos sequitur Farinacius *de hæres. q.* 194. *num.* 64. Quatenus ait: purgationis remedium est periculosissimum, fragile, fallax, & incertum, cùm ab aliorum opinione, & voluntate dependeat, vt propterea illo non sit vtendum, nisi rarò, & cum magna cautela, vtiliusque, & salubrius sit alias pœnas arbitrarias imponere, & ad alia remedia confugere: quapropter in supremo vrbis, totiusque Christianæ Reipublicæ sanctæ Inquisitionis Tribunali remedium purgationis ab aula ferè recessit, & non nisi rarò induci consueuit.

6 Aduerte secundò, circa subscriptionem abiurationis nonnullos Doctores sentire, necessariam esse abiurantis subscriptionem abiurationis, alios verò sentire contrarium; probabilius tamen esse abiurantis subscriptionem requiri, quando reus pœnitens nouit scribere: si verò non nouerit scribere, satis esse, quod se subscribant Inquisitores, & Notarios: sic Doctores, quos sequitur Peña *in direct. Inquisit. p.* 3. *comment.* 40. Idque etiam tutissimum ait Decianus *in tract. crim. lib.* 5. *cap.* 47. *num.* 6. *& seqq.* Videri etiam poterit Simanchas *de Cathol. instit. tit.* 1. *n.* 9. *&* 10. Campeg. *in addit. ad Zanchin. c.* 2. *lit. B*, Gundisaluus *de hær. q.* 20. *n.* 7. Rojas *sing.* 1. *n.* 7. & Martinus Delrio *in disquisit. magic. lib.* 5. *sect.* 12.

7 Aduerte tertiò circa torturam, dum dicitur, quod in tali casu, quando sit danda, remittatur arbitrio Inquisitorum, non intelligi quodcumque. Campeg. *vbi suprà, tract. de hær. c.* 9. *lit. E, vers. Nunquid*, Decianus *in tract. crim. lib.* 5. *cap.* 35. *n.* 20. Peña *in direct. Inquisit. p.* 3. *comment.* 39. *&* 110. Farinac. *tit. de indic. & tortur. quæst.* 37. *num.* 192. *&* 193. Binsfeldius *de confess. malef. membr.* 2. *post quintam conclusionem*, 4. *Exempli gratia, vers. licèt quispiam.* Vbi rectè explicant, qualenam in tali casu debeat esse arbitrium Inquisitorum.

8 Cæterùm, quando crimen alia via probari potest, tunc ad torturam deueniendum non est; quia tortura est remedium quoddam subsidiarium, & vltimum in defectum testium remedium: ergo ad ipsum, non nisi deficientibus aliis modis probandi deueniendum erit. Zanardus *in direct. Theolog.part.3.c.81.* Portell. *in dub. Reg.verb.Tortura,n.4.* Ambrosinus *de processu informatio,lib.4.c.1.n.8.* Binsfeldius *in comment.de malefic.lib.7. q.2.concl.3.* Guazzin.*tom.1.lib.1.defens.30.c.2.n.3.*

SECTIO III.

An quando crimen est vehementer indiciatum, sit in arbitrio Inquisitorum procedere ad pœnam extraordinariam, vel ad torturam?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores quando crimen est vehementer indiciatum, non possunt ad libitum procedere ad pœnam extraordinariam, vel ad torturam, secundùm probabiliorem; si enim reus sit persona, quæ possit torqueri, de iure debet seruatis omnibus ad torturam requisitis torqueri, vt reperta veritate pœna ordinaria damnetur, vel absoluatur.*

2 *Quod maximè attendi debet in causis fidei, in quibus non solùm intenditur reorum pœna, sed etiam emendatio, & ad eorum salutem veritatis indagatio.*

1 REspondetur, quamuis probabiliter affirment Clarus *q.21.n.40.* Menochius *de præsumpt.lib.1. q.92.n.3.* & Cantera *in quæst.crimin.cap.2.de probatione per testes, q.1. num.31.* Probabiliùs tamen negent Gomez *tom.3. var.c.12.n.26.* Lopez *p.7.tit.8.l.26.* Simanchas *in Enchiridio, c.51.n.4.* & Sanchez *in opuscul. tom.1. lib.3. cap. vnic.dub.12.n.4.* Quatenus simpliciter ait, quod quando iudex habet indicia vrgentia contra aliquem in criminalibus, & ille negat delictum, non sit in arbitrio iudicis procedere ad pœnam aliquam extraordinariam, vel ad torturam, sed si reus sit persona, quæ potest torqueri, de iure debeat, seruatis omnibus ad torturam requisitis, torqueri, vt reperta veritate, pœna ordinaria damnetur, vel absoluatur; cùm tale remedium iure statutum sit ad extorquendam veritatem, *leg.Edictum, ff. de quæstion.*

2 Quod saltem locum habere debet in fidei causis, in quibus non solùm intenditur reorum pœna, sed etiam emendatio, & ad eorum salutem veritatis indagatio (quæ per solam torturam haberi potest) vt sic rei errores suos confitendo conuertantur, & viuant.

SECTIO IV.

An ad reum torquendum sufficiant indicia leuiora in crimine hæresis, quàm in aliis criminibus.

SVMMARIVM.

1 *Reus vt torqueatur in crimine hæresis, sufficiunt indicia leuiora, quàm in aliis criminibus, secundum aliquos; quia crimen hæresis est occultum, difficilisque probationis.*

2 *Reus vt torqueatur in crimine hæresis, debent esse indicia magna, & vehementer vrgentia, secundùm alios: ita vt sola rei confessio deesse videatur.*

3 *Reus in crimine hæresis vt torqueatur propter indicia quæcumque extantia, standum est Inquisitorum arbitrio, attentis rationibus vtriusque sententiæ, qui habita ratione qualitatis personæ, delicti, suspicionum, cæterarumque circumstantiarum indicent, vtrum ad reum torquendum indicia sint sufficientia, necne.*

4 *Quod tamen intellige de arbitrio non absoluto, sed limitato.*

5 *Reus si legitimis indiciis non præcedentibus torqueatur, & crimen confiteatur, talis confessio, vtpote indebitè, sicque iniustè extorta, non est valida, nec præiudicat reo confitenti, neque redditur valida, seu legitimatur, quamuis postea superuenerint indicia legitima; quia quod ab initio non valet, non potest tractu temporis conualescere.*

6 *Idemque si superuenerit nouum indicium confessionis extraiudicialis.*

7 *Reus de iure potest appellare à dicta tortura indebitè, sicque iniquè ei delata.*

8 *Inquisitores si contra reum vehementem opinionem habeant, quamuis extra processum, possunt etiam non præcedentibus indiciis legitimis eum, si non sit homo timidus, comminando, quin & ostendendo etiam torturam, verbaliter terrere.*

9 *Inquisitores non possunt reum torquere, quamuis adsint pro fisco sufficientia indicia ad torturam, si dicta indicia fuerint elisa per alia indicia pro reo: minùs tamen rectè loquuti sunt Riminaldus Iunior, & Grammaticus, asserentes vnum indicium pro reo tollere indicia pro fisco.*

10 *Iudex non potest ad libitum reum torquere super qualecumque indicium voluerit, sed debet cumulatis omnibus indiciis eum torturæ subiicere. Quidquid in contrarium dixerit Baiardus.*

AFfirmant Campegius *in addition. ad Zanchinum,* 1 *tractatu de hæreticis, cap.9.lit. E, in principio, vers. Rursus obserua,* Carrerius *in tractatu de hæreticis, n.116. & 126.* & alij, quos sequitur Martinus Delrio *in disquisit.magic. Appendic.2.lib.5.quæst.22.* quia (sicuti *suprà sect.2.* dicebam) crimen hæresis est occultum, difficilisque probationis; & in tali casu confessio rei non solùm Reipublicæ, sed etiam ipsimet hæretico quamplurimùm prodest: Ergo.

Negant verò Simanchas *in Enchiridio, tit.52.n.5.* 2 Sousa *in Aphorism. inquisit. lib. 2. cap.39. numer.9.* & Peña *in direct.inquisit. part.3. commentario* 110. quatenus aiunt, quod indicia ad torturam in crimine hæresis debeant esse magna, & vehementer vrgentia, ita vt sola rei confessio deesse videatur, moti *ex lege 1. in principio, ff.de quæstion.* ibi: [Ita vt sola reorum confessio deesse videatur.] *Ex lege Milites, §. oportet, & ex lege cùm conditionaliter, Codice eodem titulo.* His tamen non obstantibus, cùm certa regula dari non possit in cognoscendis indiciis ad reum torquendum sufficientibus.

Respondetur, totum hoc (attentis scilicet rationi- 3 bus sententiæ prioris, & attenta etiam ratione sententiæ posterioris, nempe prædicta dispositione iuris) remittendum esse arbitrio Inquisitorum, qui habita ratione qualitatis personæ, delicti, suspicionum, cæterarumque circumstantiarum, iudicent vtrùm ad reum torquendum indicia sint sufficientia, necne. Simanchas *de Catholicis institut.tit.65. num. 22.* Rojas *de hæret.part.2.num.191.* Peña *in direct.part.3. comment.39. num.6.* Miranda *de ordin.iudic. tom 2.quæst.161.artic.4. conclus.6.* Guazzio *tom.2.lib.1.defens.30.cap.4.num.10.* Sanchez *in opuscul. tom.1. lib.6. cap.3. dub.15. num. 6.* Sousa *in Aphorism. Inquisit. lib.2. cap.39.num.6.* Caballus *in resolution. crim.centur.3.casu 251.num.14.* & alij communiter.

Totum

4 Totum hoc, inquam, remittendum esse arbitrio inquisitorum, non quidem absoluto, sed limitato, quemadmodum mox *suprà* dicebam. Zanard. *in direct. Theolog. p. 3. c.* 88. Ambrosin. *de Process. informat. lib. 4. cap. 1.* Guazzin. *cit. cap. 3. num. 4.* Baiard. *in Addition. ad Iul. Clarum quaest. 64. n. 56.* Peguera *in Praxi, c. 12. §. 9. n. 5.* & alij passim.

5 Hinc sequitur, quod si reus legitimis indiciis non praecedentibus torqueatur, & crimen confiteatur, talis confessio, vtpote indebitè, sicque iniustè extorta, non sit valida, nec praeiudicet reo confitenti, nec etiam reddatur valida, seu legitimetur, quamuis postea superuenerint indicia legitima; quia quod ab initio non valuit, ex postfacto conualescere non potest: sic Doctores communiter, quos sequitur Miranda *loco suprà cit. quaest. 16. art. 18. conclus. 1.* & Biosfeld. *in com-*
6 *ment. de malefic. & math. leg. 7. quaest. 2. conclus. 2.* & patet *ex l. 1. §. Diuus Seuerus, ff. de quaest.* Idemque (quidquid in contrarium dixerit Marsil. *in l. Quaestionis, de quaest. num. 6.* & Baiardus *vbi suprà, quaest. 55. num. 40.*) dicendum erit, si superuenerit nouum indicium confessionis extraiudicialis (per quam appareat, quod reus reuera fuerit haereticus) propter eandem rationem: sic Doctores, quos sequitur Farinacius *quaest. 83. c. 1. num. 5.* & Antonius Queued. *de Indic. & Tortur. p. 2. c. 4. n. 15.*

7 Sequitur secundò, quod à dicta tortura indebitè, sicque iniquè reo delata, possit reus de iure appellare, sicuti *infrà* dicam, & docet praeter alios Abbas *in c. 1. n. 2. de confess.*

8 Aduerte tamen, quod si Inquisitores contra reum vehementem, quamuis extra processum opinionem habeant, possint etiam non praecedentibus indiciis legitimis, eum, si non sit homo timidus, comminando, cum & ostendendo etiam torturam, verbaliter terrere; quia hoc non est torquere. Thusc. *lit. T, conclus. 325. n. 9.* Clarus *quaest. 64. num. 33.* Sousa *in Aphorism. Inquis. lib. 2. c. 39. n. 4.* Guazz. *tom. 2. lib. 1. defens. 30. c. 5. n. 3.* & Francisc. Personalis *tract. de indic. n. 78.* Qui subdunt, quod quando adsunt indicia ad terrendum (vt si v. g. Iudex contra reum habeat vnicum testem non integrum, vel duos testes deponentes de indiciis remotis singulares, possit reum spoliare in loco torturae; vel funi alligare, vel etiam à terra aliquantulùm eleuare, sicque eleuatum per aliquod temporis spatium interrogare: idemque tenere videtur Peregrin. *cons. 2. num. 104.* quatenus ait, vnum indicium remotum sufficere ad reo torturam leuem inferendam: quod mihi minùs probatur ex iis, quae dicebam *infrà* post sectionem vltimam, *Petition. 2. circa finem.*

9 Aduerte secundò, quod inquisitores non possint reum torquere, quamuis adsint pro fisco sufficientia indicia ad torturam, si dicta indicia fuerint elisa per alia indicia pro reo: sic Doctores communiter, quos sequitur Guazzin. *tom. 2. lib. 1. defens. 30. c. 4. n. 13.*

Adeò quod Riminaldus Iunior *lib. 6. cons. 704. n. 33.* Grammatic. *vot. 3. num. 10.* & Honded. *lib. 2. cons. 93. n. 83.* velint, vnum indicium pro reo tollere indicia pro fisco, sicque reum non posse torqueri, quod etiam mihi minùs probatur, nisi indicium, quod est pro reo, proportionem aliquam habeat cum indiciis, quae sunt pro fisco.

10 Aduerte tertiò, quod quidquid in contrarium dixerit Baiardus *in Addit. ad Iul. Clar. q. 64. n. 98.* & Ioan. Antonius de Nigris *super capitul. Regn. c. frequens, n. 34.* non sit in arbitrio Iudicis, super qualecumque indicium Iudex voluerit, reum torquere, sed debeat Iudex cumulatis omnibus indiciis, eum torturae subjicere. Grammatic. *cons. 45. n. 34.* Caualcan. *de Brach. Reg. p. 3. n. 134.* Bertazzol. *cons. 144. n. 10. vol. 1.* & alij passim.

SECTIO V.

Quandonam in crimine haeresis inferri possit tortura; quando verò non?

SVMMARIVM.

1 *Tortura in crimine haeresis, sicut in quolibet alio delicto, non potest inferri, nisi criminis indicia sufficientia, & legitima praecedant: quia tortura datur in subsidium probationum ad veritatem inuestigandam.*

2 *Indicia praedicta praecedentia vt torturam sufficienter inferant, debent esse probata per duos, vel plures testes: si enim probata non fuerint, reum torturae subjicere non possunt.*

3 *Testis vnus, etiamsi fuerit omni exceptione maior, non probat indicium remotum: indicia enim ad torturam probari debent per duos testes.*

4 *Reus per vnum testem dicitur conuictus, saltem semiplenè, sicque torqueri potest, explicando quod si vnus testis de ipsomet delicto deponat, tunc talis testis faciat indicium ad torturam; secus si non deponat de ipsomet delicto, sed de aliquo alio remoto, vel proximo ad delictum; quia tunc requiruntur duo testes.*

5 *Indicium sufficiens est, si vnus testis deponat non de delicto, sed de corpore delicti, seu de indiciis delicti, v. g. de confessione rei extraiudiciali, de fama, de fuga, vel simili, vt reus subjiciatur torturae.*

6 *Quod procedit etiamsi adesset alius testis deponens de alio indicio: itavt essent duo testes singulares, quilibet de suo indicio deponens: quia adhuc hi duo testes singulares non constituerent indicium sufficiens ad torturam.*

7 *Torturae reus subjici potest, si testes singulares plures, quàm duo concurrant ad probationem indiciorum faciendam, & tales testes essent omni exceptione maiores.*

8 *Testis singularis cuiuslibet depositio licèt non probet concludenter indicium, aliquam tamen, licèt leuem, praesumptionem facit: quia ad torturam inferendam regulariter sufficit vnum indicium, si sit proximum, seu delicti vehementer illatiuum, & benè probatum.*

9 *Indicia ad torturam debere esse probata per duos testes, secundùm probabiliorem sententiam intelligi debet, si testes sint idonei, seu omni exceptione maiores, quales non sunt Minores, foemina, Excommunicati, criminis socij, vel infames, quamuis etiamsi testes non sint idonei, non omnino, improbabiliter secundùm aliquos sufficiant.*

REspondetur ex dictis, quod in crimine haeresis (sicut & in omni alio crimine) non possit inferri tortura, nisi criminis indicia, iuxta id, quod *sectione praecedenti* dicebam, sufficientia, & legitima praecesserint: 1
sic Doctores communiter, quos citat, & sequitur Menochius *de arbitr. lib. 1. q. 84. n. 1. & seqq.* Marsilius *cons. 49. num. 9.* Caballus *in resol. crim. cent. 3. cas. 251. num. 14.* Simanchas *de Cathol. instit. tit. 65. num. 22.* Peña *in direct. part. 3. comment. 170.* Guazzin. *tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 1. num. 10.* Rojas *de haer. part. 2. num. 291.* Miranda *de ordin. indic. tom. 2. quaest. 61. art. 4. conclus. 6.* Sanchez *in Opuscul. tom. 1. lib. 6. cap. 3. dub. 15. n. 6.* Et ratio est, quia tortura solùm in subsidium aliarum probationum deficientium, ad veritatem inuestigandam iure conceditur, vti *suprà* dicebam: tum quia à tortura, cùm sit damnum irreparabile, inchoari non debet, *l. 1. ff. de quaest.*

2 Aduerte tamen, quod hæc indicia præcedentia torturam, vt torturam sufficienter inferant, debeant esse probata; si enim probata non fuerint, reum torturæ subiicere non possunt: quapropter, vt quodlibet indicium de se ad torturam inferendam sufficiens sit, debet esse duobus, vel pluribus testibus probatum: aliàs, vtpote non plenè probatum, sufficiens non erit ad torturam inferendam. Menochius loco supra citato, libro 2. casu 170. numero 23. Gomez variar. tom.3. capite 3. rubric. de tortura reorum, numero 18. Peña in directorio, parte 3. commentario 110. numero 289. Rojas de hæreticis, parte 2. numero 289. Cantera in quæstion. criminal. capite 2. de probation. per testes, quæstione 1. numero 24. Martinus Delrio in disquisit. magic. libro 5. sectione 3. Locatus in Praxi inquisit. quæstione 33. Simanchas in Enchiridio, capite 52. numero 6. Farina-
3 cius quæstione 37. numero 14. (vbi ait, quod hæc opinio sit ita vera, vt vnus testis, etiamsi fuerit omni exceptione maior, non probet indicium remotum.) Mascardus de probation. libro 1. conclusione 462. numero 18. & 19. Brunus tractatu de indic. parte 1. quæstione 1. numero 7. Guazzin. tom.2. libro 1. defens.30. capite 31. numero 1. Clarus in Praxi, libro 5. §. finali, quæstione 22. numero 1. (vbi concordat Glossam in lege finali, verb. vel indiciis, Codice famil. erciscund. asserentem, quod indicia ad torturam probandam debeant per duos testes, & alteram Glossam in lege si quis, verbo
4 Conuictus, Codice ad legem Iuliam maiestatis, volentem, quod per vnum testem reus dicatur conuictus saltem semiplenè, sicque torqueri possit; explicando quod si vnus testis de ipsomet delicto deponat, tunc talis testis faciat indicium ad torturam, vt infrà dicetur, & & sic procedat Glossa in dicta lege si quis: at si testis non deponat de ipsomet delicto, sed de aliquo actu remoto, vel proximo ad delictum, tunc talis testis non faciat indicium ad torturam, sed requirantur duo testes ad probandum ipsum indicium, & sic procedat altera Glossa in dicta lege finali. (Alciatus consilio 445. numero 1. (vbi inquit, quod talis distinctio sit canonizata in iudiciis, & in scholis.) Suarez de Paz in praxi, tom. 1. parte 5. capite 3. §. 12. numero 41. Miranda in ordin. iudiciar. tomo 2. quæstione 26. artic. 4. conclusione 3. Bernardinus in Addition. ad Ambrosinum de process. inform. libro 4. capite 1. numero 16. Caballus in resolution. crimin. centur. 2. casu 193. numero 1. & alij communiter.

5 Hinc sequitur, quod si vnus testis deponat (non de delicto, seu de corpore delicti) sed de indiciis delicti, verbi gratia de confessione rei extraiudiciali, de fama, de fuga, vel simili, insufficiens indicium constituat, vt reus subiiciatur torturæ. Menochius, Clarus, Gomez, Farinacius in locis suprà citatis, Rojas tractatu de hæreticis, parte 2. numero 289. Peña 3. parte directorij, quæstione 61. commentario 100. versu Iam indicia, & Mascardus de probation. libro 1. conclusione 462. num. 18.

6 Quod procedit, etiamsi adesset alius testis deponens de alio indicio, ita vt essent duo testes singulares, quilibet de suo indicio deponens; quia adhuc hi duo testes singulares non constituerent indicium sufficiens ad torturam; cùm vtraque illorum depositio non æquiualeat probationi concludenti factæ à testibus contestibus: sic Doctores communiter, quos citat, & sequitur Farinacius quæst. 37. num. 38.

7 Quamuis, si testes singulares, plures quàm duo, concurrerent ad probationem indiciorum faciendam, & tales testes essent omni exceptione maiores, sufficienter ex eorum depositionibus reus torturæ subiici posset; quia verisimile non est, quod tot, & tales testes aduersùs reum talia deponant, nisi reus culpabilis esset.

8 Confirmatur: quia cuiuslibet singularis testis depositio, licèt non probet concludenter indicium, aliquam tamen, licèt leuem, præsumptionem facit: ergo multiplicatis his depositionibus, resultare ex iis potest præsumptio maior, quàm resultet ea probatione concludenti vnius tantùm testis. Clarus pract. quæstione 21. versu Sed pone quod vnus, Albertinus tractatu de agnoscend. assertion. Catholic. & hæretic. quæst. 25. numero 20. & alij, quos citat, & sequitur Farinacius loco suprà citato, numero 38. Præsertim, quia ad torturam inferendam regulariter sufficit vnum indicium, si sit proximum, seu delicti vehementer illatiuum, & benè probatum, sicuti infrà dicetur, & docent Menochius de præsumpt. libro 1. quæstione 89. numero 14. Gigas de crimine læsæ maiestatis, quæstione 1. numero 16. Gomez tom. 3. variarum, capite 13. numero 8. Farinacius quæstione 37. numero 47. Carrerius in Practic. crim. leg. obseruare curabis, numero 109. Peña in directorio, parte 3. commentario 110. Miranda in ordin. iudic. tom. 2. quæstione 26. articulo 6. conclusione 2. Peguer. in praxi, capite 12. §. 9. numero 8. & Marsilius in Practica, §. diligenter, numero 177.

An autem supradicta doctrina (quam numero 2. 3. 9
& 4. dicebam) nempe quod indicia ad torturam debeant esse probata per duos testes, procedat etiamsi testes non sint idonei, seu omni exceptione maiores, vt Minores, fœminæ, excommunicati, criminis socij, vel infames, &c.

Respondetur, quod quamuis iuxta ea, quæ suprà numero 5. dicebantur, & infrà post sectionem vltimam, petitione 12. dicentur, probabiliùs negent Gomez tom. 3. variarum, capite 13. numero 18. Miranda in ordin. iudic. tom. 2. quæstione 26. articulo 4. conclusione 3. Menochius de præsumpt. libro 1. quæstione 91. num. 5. Suarez de Paz in Praxi, tomo 1. parte 5. capite 3. §. 12. numero 41. Farinacius quæstione 37. numero 28. Zanardus in directorio Theologico, parte 3. capite 88. Mascardus conclusione 835. numero 3. volumine 1. Gomez consilio 59. numero 34. volumine 1. & alij. Non omninò tamen improbabiliter affirment Rojas de hæreticis, parte 2. numero 189. Brunus tractatu de indic. & tortura, part. 1. quæstione 2. numero 7. Rolandus à Valle libro 1. cons. 24. numero 25. Antonius de Ballis in tractatu variarum, lib. 1. quæstione 5. numero 15. & 16. qui citat Baldum, Socinum, & Crauetam. Brttazzol. cons. 41 n. 10. vol 1. Honded. consil. 87. n. 157. vol. 1. & Hippol. de Marsiliis in practic. crim. §. diligenter, num. 6. Quia cùm dari tortura possit ex testificatione vnius testis testificantis de ipso delicto, non est mirum, quod testis vnicus, qui de delicto deponit, debeat esse omni exceptione maior: ergo cùm è contra dari tortura non possit ex indiciis remotis, nisi pluribus, saltem duobus) neque è contra mirum erit, quod non debeant esse similiter omni exceptione maiores; quia cùm sic sint veluti quatuor testes, verisimile non est, quod omnes fallant, vel fallantur.

SECTIO VI.

COROLLARIVM I.

An ad torquendum reum indistinctè sufficiat vnum tantùm indicium, per duos tamen testes probatum?

SVMMARIVM.

1 *Reus vt torqueatur, non sufficit tantùm vnum indicium per duos etiam testes probatum, contra aliquos; requiruntur enim saltem duo indicia, licèt leuia, & in iure non expressa, dummodò*

sint

sint per duos testes probata, & verisimilia.

2 *Excipe, nisi indicium sit proximum, & delicti vehementer illatiuum; quia tunc etiam vnum indicium ad torturam sufficies, si tamen benè, per duos scilicet testes probatum fuerit.*

1 Respondetur, quod quamuis affirment nonnulli, quos citat, & sequitur Clarus *in practic. lib. 5. quaest. 64. num. 14.* sic testans etiam de consuetudine, Petrus Caballus *in resolution. criminal. centur. 2. casu 193. num. 5.* & alij, quos citat Guazain. *tomo 2. libro 1. defens. 30. cap. 30. numer. 7.* Probabilius tamen iuxta ea, quae dicebam *sectione praecedenti, num. 5.* & dicam *infra* post *sectionem vltimam, petitione 12.* negent Farinacius *quaest. 37. num. 43.* Freytas *in addit. ad tractatum de Confessor. sollicitant. quaest. 4. num. 25.* qui citant Bartolum, & Menochium, & Peguer. *in prax. cap. 12. §. 9. num. 8.* quatenus expressè aiunt, ad torturam non sufficere vnum iodicium, Miranda *de ordin. iudic. tom. 2. quaestione 26. articulo 4. conclusione 4.* Guazzin. *tom. 2. lib. 1. defensione 30. cap. 4. num. 12.* & Bossius *in titul. de indic. 71.* (quatenus inquiunt ad torturam requiri saltem duo indicia, eaque probata.) Bertazol. *consil. 213. num. 8.* Sylvester *verbo Iudicium, quaest. 2.* Tabiena *numero 2.* Sanchez *in opuscul. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dubio 15. num. 11.* Martinus Delrio *in append. 2. libro 5. quaest. 2.* & Baiardus *in addition. ad Iulium Clarum, quaest. 64. numer. 60.* quatenus docent, ad torturam sufficere duo indicia, etiam leuia, & in iure non expressa, dummodo sint per duos testes probata, & verisimilia.

Patet ex iis quae dicebam, & ex iis, quae dicam *in locis supradictis.*

2 Excipe, nisi indicium sit proximum, & delicti vehementer illatiuum; quia tunc etiam vnum indicium ad torturam sufficiet; si tamen benè, per duos scilicet testes probatum fuerit, vt ibidem videre est.

SECTIO VII.

COROLLARIVM II.

An ad torquendum reum sufficiant plura indicia, per testes tamen singulares probata?

SVMMARIVM.

1 *Reus torqueri potest, si adsint plura indicia etiam per testes singulares probata; quia licèt quodlibet indicium, vt sit sufficiens ad torturam, debent esse probatum duobus testibus, tamen si plura sint indicia, sufficiet quod probata fuerint testibus singularibus.*

2 *Limita, si tamen dicti testes singulares de pluribus indiciis deponentes, sint testes idonei, contra aliquos asserentes id etiam de testibus copulatis, & minus idoneis.*

1 Respondetur, quod (quamuis negare videantur Peña *in directorio, parte 3. commentario 110.* Rojas *de haereticis, parte 2. numero 286.* Simanchas *de Catholicis institut. tit. 65. num. 14.* Menochius *de probat. libro 1. quaest. 9. num. 6.* Franciscus Personal. *in tractatu de indic. & tortur. num. 63. vers. Nec obstat,* Antonius Gomez *tom. 3. variarum, cap. 13. num. 18.* Quatenus aiunt, quod indicia, ex quibus reus torqueri potest, debeant esse probata. Probabilius tamen, iuxta ea, quae *sectione 5. numero 5.* dicebantur, affirment Vmbertus Locatus *post praxim inquisit. quaest. 35.* qui citat Fulgosium, & Socinum, Sousa *in Aphorismis inquis. libro 2. cap. 39. num. 19.* Albertin. *de agnoscend. assertion. cathol. quaest. 25. num. 20.* Freytas *in addit. ad tractatum de Confessor. sollicit. quaest. 22. num. 10.* Franciscus Brunus *tractat. de indic. & tortur. p. 1. quaest. 1. num. 5.*

Probatur, quia licet, vti dicebam *citata sectione 5.* quodlibet indicium, vt sit sufficiens ad torturam, debeat esse probatum duobus testibus; tamen si plura sint indicia, sufficiet quod probata fuerint testibus singularibus; cùm negari non possit ex dictis ibidem, quod vnus testis faciat aliquam praesumptionem; sicque plures testes singulariter de pluribus indiciis deponentes, faciant plures praesumptiones, quae constituant vnum indicium sufficiens ad torturam.

Et hoc saltem dicendum erit, quotiescumque testes singulariter de indiciis singulis deponentes, sint testes idonei: sic Doctores, quos sequitur Giurb. *consil. 87. num. 30.* Guazzin. *tom. 1. libro 1. defensione 30. cap. 4. num. 13.* & Queued. *lib. de indic. & tortur. cap. 7. num. 1. & 2.* 2

Dixi, & hoc saltem dicendum erit, quotiescumque testes singulariter de indiciis singulis deponentes sunt testes idonei: quia & hoc idem dicendum esse (et ani quando praedicti testes essent minùs idonei, & repulsati) non improbabiliter iuxta ea, quae dicebantur *supra, sect. 5. circa finem,* tenent Sousa *in Aphorismis inquisit. lib. 2. cap. 39. num. 20.* Bertazol. *consil. 214. num. 8. vol. 1. & ibidem in Addit. lit. C.* Caballus *in resolut. crimin. centur. 2. cap. 193. num. 6.* & alij complures: Videri etiam poterit Martinus Delrio *in disquisit. magic. Appendic. 2. lib. 5. quaest. 10. per totum,* & Guazzio, *vbi supra, cap. 11.*

SECTIO VIII.

An ad torquendum reum, alioquin bonae famae in crimine veneficij, sufficiat denunciatio complurium sagarum, absque vllis aliis indiciis.

SVMMARIVM.

1 *Reus non potest torqueri, si alioquin sit bona fama in crimine veneficij per denunciationem complicum sagarum absque vllis aliis indiciis, contra Martinum del Rio; tum quia doctrina Martini in hoc non est in vsu in Tribunali supremo Inquisitionis Romanae: tum quia sagarum depositio etiam de visu, vtpote per daemonis illusionem, potest esse falsa, & alioquin indicia ad torturam debent esse certa, & non dubia.*

2 *Reus ex depositione praecisa complicum in hoc delicto, neque etiam capi debet, sed requiruntur actus exteriores comprobati.*

Respondetur, quod quamuis affirment Martinus Delrio *in disquisit. magic. lib. 5. sectione 3. & in Appendic. 2. eiusdem lib. quaest. 1.* Valentia *tomo 3. disputatione 6. quaest. 13. punct. 4. §. 2. & 3.* & à fortiori alij, vt Cynus, Abbas, Imola, & Gomez, quatenus aiunt, quod in criminibus exceptis etiam vnius complicis denunciatio indiciorum sufficiens sit ad torturam: Probabilius tamen negent Tannet. *in Theolog. schol. tom. 3. disput. 4. quaest. 5. dub. 2. per totum,* & Farinacius *de haeres. quaest. 185. § 8. num. 151.* Quatenus ait, veram non esse, nec in sancto, & generali vrbis, vniuersalique Reipublicae Christianae Inquisitionis Tribunali seruari doctrinam Martini Delrio docentis, sufficiens indicium ad torturam esse dictum duarum sagarum, seu lamiarum deponentium, se reum in Conuentu, & 1

Congregatione aliarum sagarum vidisse; quia cùm sagæ pluries non corporaliter, sed per dæmonis illusionem in hoc Conuentu adesse opinentur, sicque earum de visu depositio possit esse falsa; absurdum est dici, quod sagæ, seu lamiæ prædictæ, sic de visu deponentes, indicium sufficiens faciant ad torturam, cùm indicia ad torturam non dubia, sed certa esse debeant: quapropter etiamsi dictum duorum sociorum criminis in causis fidei faciat indicium ad torturam sufficiens, vt præter alios docet Peña *in direct. Inquis. p. 3. comment. 110. in append.* non tamen idem dicendum erit de dicto duarum, vel etiam plurium sagarum, seu lamiarum, cùm in eis adsit particularis difficultas, vt dicebam. Vide quæ dicam *infrà dubitatione 205. per totam*, & quæ dicam post *dubitationem 216. Petitione 11. vsque ad 15.* Vide etiam Binsfeldium *de confess. sagar.membr.2. concl.6.* Queuedum *lib. de indic.& tor-*
2 *tur.part.2. cap.5. num.91.* & alios, qui propterea subdunt, quod reus ex depositione præcisa complicum in hoc delicto neque etiam capi debeat, sed actus caeteriores comprobari requirantur.

SECTIO IX.

An reus à tortura indiciis legitimis non præcedentibus, sicque indebitè, seu iniustè sibi delata possit appellare?

SVMMARIVM.

1 *Reus potest appellare à tortura indiciis legitimis non præcedentibus, sicque indebitè, seu iniustè sibi delata.*

2 *Excipe, nisi appellatio foret friuola, & calumniosa: quia tunc iudex poterit illam rejicere.*

3 *Appellatio quando sit friuola, & calumniosa, remittitur arbitrio iudicis.*

4 *Iudex appellationem tunc friuolam, & calumniosam arbitrabitur, quando videbit, quod in processu appareant legitima indicia ad reum torquendum, eaque purgata non fuerint in termino concesso ad defendendum.*

5 *Quæ procedunt quando clarè constat de calumnia appellationis; secus autem quotiescumque sumus in dubio tam iuris, quàm facti: quia tunc iudex supersedere debet in tortura, & expectare, quid super appellatione pronunciet iudex ad quem.*

6 *Appellatio ab interlocutoria, seu à grauamine, quo reus se grauari prætendit, duo præcipuè continere debet, primum est grauamen, à quo appellatur; secundum causa grauaminis.*

7 *Post appellationem, si aliud crimen deferatur, potest iudex, ipsa appellatione non obstante, circa illud contra appellantem procedere, etiamsi causa non fuerit grauissima.*

8 *Excipe, nisi causa appellationis fuerit suspicio iudicis.*

9 *Inquisitor si appellationem admittat, transmittere debet reum cum processu, & idoneis custodibus, ne fugam arripiat: vel potiùs mittere debet summariam informationem ad summum Pontificem.*

10 *In Inquisitione Hispanica in tali casu obseruatur, quod habetur in Toletana Instructione.*

1 REspondetur affirmatiuè, iuxta ea, quæ tradit Abbas *in cap.1.num.2. de confess.* & iuxta Textum *in l.2. C. de appellat. recipien. & in l. pen. Cod. Quorum appellation.non recipiantur.*

2 Excipe, nisi appellatio foret friuola, & calumniosa; quia tunc iudex poterit illam rejicere, & illa non obstante, absque attentatorum vitio ad vlteriora procedere.

Quando verò appellatio sit friuola, & calumniosa, 3
remittitur arbitrio iudicis. Simanchas *in Enchirid. tit.52.num.11. & in instit.Cathol.tit.65.num.2.* Queuedus *de indiciis, & tortur. cap.13. num.6.* Villadieg. *in politic. cap.3. num.314.* Menochius *de arbitr. lib. 2. casu 197.num.2.* Sousa *in Aphorism. lib.2. cap.35. num 6.* Miranda *de ord. iudic. tom.2.quæst.26. art.15.* Sanchez *in opuscul.tom.2.lib.6.cap.3. dubio 15.num.4.* Suarez de Paz *in Praxi,tomo 1.parte 5.cap.3 §.12.num.81.* Guazzinus *defens.reor. tom.2.lib.1. defens.30. cap.2.num.11.*
& Farinacius *quæst.38.num.27.& 28.* vbi subdit, quod 4
tunc appellationem friuolam, & calumniosam arbitrabitur iudex, quando videbit, quod in processu appareant ad torquendum reum legitima indicia, eaque tamen purgata non fuerint in termino concesso ad defendendum.

Hæc tamen omnia procedunt, quotiescumque clarè 5
constat de calumnia appellationis; secus autem quotiescumque sumus in dubio, tam iuris, quàm facti; quia tunc iudex supersedere debet in tortura, & expectare, quid super appellatione pronunciet iudex ad quem, Guazzin. & Farinac. *in locis suprà cit.* Peña *in direct. inquis. p.3.comment.31. num.121.* Scacc. *de iud. tom. 2. lib.1.cap.97.n.85.* & Carauita *in Ritu Magn.Cur.259. num.10.* Quod idem habetur etiam in quadam Instructione Toletana anni 1561. *num.50.*

Aduerte tamen, quod appellatio ab interlocutoria, 6
seu à grauamine, quo reus se grauari prætendit, duo præcipuè continere debeat. Primum est grauamen, à quo appellatur, *cap. cùm sit Romana, extra de appellat.* Secundum est causa grauaminis, quæ non sufficit, si dicatur in genere, sed explicari debebit in specie; aliter appellatio non valebit: sic Doctores, quos sequitur Peña *loco suprà cit.*

Aduerte secundò, quod si post appellationem aliud 7
crimen deferatur, possit tunc iudex, ipsa appellatione non obstante, circa illud contra appellantem procedere (tametsi causa non fuerit grauissima, & tutius sit, non procedere, sed Superioris responsum expectare. Peña, & alij, quos citat, & sequitur Sousa *in Aphor. lib.2.cap.35.num.11.*

Excipe, nisi causa appellationis fuerit suspicio iudi- 8
cis; quia tunc cùm æqualiter in omnibus causis procedat, non poterit iudex reum ad respondendum compellere, nisi forsan delictum sit adeò graue, & manifestum, vt ipsamet grauitate, & manifestatione delicti reus condemnatus existat.

Aduerte tertiò, quod in casu, quo Inquisitor appel- 9
lationem admittit, transmittere debeat reum cum processu, & idoneis custodibus, ne fugam arripiat, vel potiùs mittere debeat summariam informationem ad summum Pontificem: sic Doctores, quos sequitur Paramus *de orig.S.Inquisit.lib.3.quæst.4.num.100.* & Sousa *in Aphorism.lib.2.cap.35.num.9.*

Quamuis in Inquisitione Hispanica in tali casu ob- 10
seruetur, quod habetur *in supradicta Instructione Toletana anni* 1561. *num.* 51. quam in dicto casu videre poteris.

SECTIO X.

Quænam sint indicia, quorum quodlibet probatum sufficiens sit ad torturam inferendam.

SVMMARIVM.

1 *Indicia, quorum quodlibet probatum sufficiens est ad torturam*

torturam inferendam sunt. Primum, si testis omni exceptione maior deponat de delicto, seu de corpore delicti, vt v. gr. deponat, reum heresim predicasse, Idolum adorasse, vel quid simile, contra nonnullos.

2 *Ad torturam inferendam, cùm sit pœna granissima, non videtur sufficere, nisi delictum sit plusquam semiplene probatum.*

3 *Testes duo tam in ciuilibus, quàm in criminalibus omni exceptione maiores plenè probant, & in vtrisque vnus testis omni exceptione maior semiplenè probabit.*

4 *Testis si non sit omni exceptione maior, sed aliquem defectum patiatur, tunc cùm talis testis non probet semiplenè, se ipso solo non constituit indicium sufficiens ad torturam inferendam.*

5 *Neque vnus testis omni exceptione mior sufficit ad torturam inferendam, si reus denunciatus sit bona fama; quia cùm rei bona fama constituat presumptionem in contrarium, dictum testis reddit infirmum.*

6 *Socius criminis si deponat de delicto, non prestat sufficientem probationem, seu sufficiens indicium ad torturam inferendam; quia licet in hoc crimine heresis in fauorem fidei admittatur testis aliàs inhabilis, non tamen admittitur tanquam omni exceptione maior.*

7 *Socij criminis dictum si alio adminiculo adiuuetur, tunc sufficiens indicium prebebit ad torturam inferendam, seu vt reus tortura subiici possit.*

8 *Indicium sufficiens ad torturam vt resultet qualenam adminiculum esse debeat, remittitur iudicis arbitrio: desumi verò debet huiusmodi arbitrium non ex proprio Marte, sed ex scientia Doctorum.*

9 *Verbi gratià, si cum nominatione socij criminis concurrant testes de auditu, quia licet testes de auditu non probent, neque constituant indicium sufficiens ad torturam inferendam: nihilominus aliqualem presumptionem faciunt, que iuncta cum depositione socij criminis equiualet depositioni testis omni exceptione maioris.*

10 *Item secundo, si cum predicto socio criminis concurrat fama contra nominatum ob rationem predictam, quia fama similiter supplet defectum testis deponentis.*

11 *Item tertiò: si cum supradicta depositione concurrat fuga nominati, ob eandem rationem.*

12 *Item quartò, si concurrat stricta familiaritas nominati cum nominante, quia cum impiis habere familiaritatem est malum: quinimò in crimine heresis cum hereticis familiaritatem habere, est speciale delictum.*

13 *Item quintò, si cum depositione vnius socij criminis, altera alterius socij criminis depositio coniungatur, ita vt duo socij criminis deponant de delicto.*

14 *Socij criminis depositio vt aliis indiciis adiuta constituat sufficiens indicium ad torturam inferendam, seu vt reus tortura subiici possit, debet iudex satis perpendere qualitatem persone nominate & nominantis, & modum depositionis.*

15 *Indicium secundum ad torturam inferendam sufficiens, seu vt reus tortura subiici possit, est ipsius rei confessio extraiudicialis: quia talis confessio est indicium satis proximum, & illatiuum delicti, cùm nemo presumi possit sibi falsò crimen imponere.*

16 *Iudicium tertium sufficiens ad torturam inferendam, seu vt reus tortura subiici possit, est ex opinione nonnullorum fama, si oriatur à viris fide dignis, & sit ritè probata.*

17 *Fama indicium non est sufficiens quomodocumque oriatur, nisi aliis indiciis adiuuetur: quia fama in se est indicium remotum, & fallacie valdè subiectum.*

18 *Fama vt indicium sufficiens ad torturam prebeat, seu vt reus tortura subiici possit, debet esse ita vehemens, scilicet ex tali fundamento firmo orta, vt meritò ipsum fundamentum, seu causa reddat ipsam famam verisimilem, vel saltem debet alio adminiculo fulciri.*

19 *Indicium quartum sufficiens ad torturam inferendam, seu vt reus tortura subiici possit, est ex opinione aliquorum variatio, seu vacillatio in respondendo quoad delictum, & circumstancias illud comitantes: at probabilius est oppositum, scilicet variationem, seu vacillationem predictam, seu in tormentis, seu extra, non esse indicium sufficiens ad torturam inferendam, quia non est signum proximum, & concludens, sed signum remotum delicti.*

20 *Non obstat, quod testis varius ob variationem torqueri debeat*, ex leg. qui falsa, vel varia, ff. de testibus, *quia ibi torquetur talis testis, eo quòd ipsius dictum, nisi tormentis firmetur, non valet.*

21 *Neque obstat, quod reus confitens crimen in tormentis, si ductus ad locum, in quo ratificare debet, confessionem factam renocet, torqueri iterum possit; quia in hoc casu non tam ob variationem, quàm vt primo dicto valorem, & firmitatem tribuat, tortura subiicitur.*

22 *Tormentum repeti non debet vltra tertiam vicem: imò neque ex sola non ratificatione, etiamsi in tormento positus iterum crimen fateatur, & postea neget vltra secundum: quia secunda confessio eadem est cum prima in tormentis facta, ac proinde non constituit nouum indicium ad torturam inferendam.*

RESpondetur: Primum est, si testis omni exceptio- 1
ne maior deponat de delicto, seu de corpore delicti, vt si v.g. deponat reum hæresim prædicasse, Idolum adorasse, vel quid simile hæreticale perpetrasse.

Atque ita contra Marsil. *cons.* 102. *n.* 10. Nouel. *pract. in rubr. de testib. in materia criminali, n.* 47. Albertinum *tract. de agnosc. assert. q.* 14. *n.* 39. Viuian. *commun. opin. verbo Testis vnius de visu, num.* 2. *& seqq.* & quosdam alios (quatenus aiunt, id non sufficere, nisi simul cum depositione vnius testis de corpore delicti, omni exceptione maioris, concurrat aliud indicium, seu præsumptio ex eo quia, inquiunt ipsi, dictum vnius testis omni exceptione maioris, licèt semiplenè probet in ciuilibus, non
tamen semiplenè probat in criminalibus: tum quia ad 2
torturam inferendam, cùm sit pœna grauissima, non videtur sufficere, nisi delictum sit plusquam semiplenè probatum, sic docent communiter Doctores. Eymer. 3. *p. direct. q* 61. *n.* 3. *vers.* 2. *Regula, & n.* 8. *vers.* 7. *Regula*, & *ibi* Peña *commentar.* 110. *vers.* 1. *& seqq.* Simanch. *de Cathol. inst. tit.* 65. *rubr. de torment. n.* 23. Zanch. *tract. de har. c.* 9. & *ibi* Campeg. *in addit. lit. E, vers. Nunquid poterit torqueri.* Gomez *tom.* 3. *var. c.* 12. *n.* 2. Menoch. *de presumpt. lib.* 1. *q.* 89. *n.* 7. Villadiego *in politic. c.* 3. *n.* 567. Rojas *de her. p.* 1. *in dist. q.* 3. *n.* 61. Bernardin. *in addit. ad Ambrosinum, de process. inform. lib.* 4. *c.* 1. *num.* 16. Peguer. *in praxi, c.* 11. *§.* 9. *n.* 7. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 40. *c.* 7. *n.* 126. Suarez de Paz *in prax. tom.* 1. *p.* 5. *c.* 3. *§.* 12. *n.* 39. Miranda *in ord. iud. tom.* 2. *q.* 26. *art.* 6. *concl.* 1. Sousa *in Aphor. inquis. lib.* 2. *c.* 39. *n.* 17. Farinacius *q.* 36. *n.* 129. *& q.* 37. *n.* 36. *&* 61. & alij passim.

Probatur, quia cùm tam in ciuilibus, quàm in crimi- 3
nalibus duo testes omni exceptione maiores plenè probent, vnus testis omni exceptione maior in vtrisque semiplenè probabit, atque adeò non est ratio, cur non sufficiat ad torturam inferendam, vt veritas, si aliunde haberi non potest, eruatur, præsertim in delicto hæresis, in fauorem fidei, & Ecclesiæ.

Dixi

4 Dixi, si testis sit omni exceptione maior; quia si testis non sit talis, sed aliquem defectum patiatur, tunc etiam talis testis non probet semiplenè, se ipso solo non constituet indicium sufficiens ad torturam inferendam. Peña *citato comment.* 110. *versu* 1. *Regula*, Gabriel *conf.* 168. *n.* 6. *lib.* 1. Carrerius *tractatu de hæreticis, num.* 138. & Farinacius *q.* 37. *n.* 56. Excipe tamen iuxta ea, quæ dicam *infrà*, *sect.* 13.

5 Adde quod neque vnus testis omni exceptione maior sufficiat ad torturam inferendam, si reus denunciatus sit bonæ famæ; quia rei bona fama, cùm constituat præsumptionem in contrarium, dictum testis reddit infirmum. Peña 3. *part. directory*, *q.* 61. *comment.* 110. *versu Non dubito tamen*, Decianus *tractat. crimin. lib.* 5. *c.* 36. *n.* 6. Simanchas *in Enchirid. tit.* 52. *num.* 13. & *de Cathol. instit. tit.* 65. *num.* 23. Sanchez *in opuscul. tomo* 1. *lib.* 6. *cap.* 3. *dub.* 15. *num.* 3. Sousa *in Aphor. inquis. lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 17. Zanardus *in direct. Theol. part.* 3. *c.* 95. Ioseph de sancta Maria *in Tribun. Relig. tract.* 5. *cap.* 2. §. 5. & alij, quos citat, & sequitur Farinacius *de hæres. q.* 185. *n.* 138.

6 Hinc sequitur contra nonnullos Doctores *infrà sectione* 16. citandos, quod si socius criminis deponat de delicto, non præstet sufficientem probationem, seu sufficiens indicium ad torturam inferendam. Peña 3. *part. direct. q.* 61. *comment.* 110. *versu An autem socius criminis.* Simanchas *de Cathol. institut. tit.* 65. *rubric. de tormentis, num.* 26. Sylvester, Armilla, Angelus, Tabiena, Canteta, Martinus Delrio, Marsilius, Bossius, Aldrete, Becanus, Sousa, Sanchez, Quevedus, Narbona *in recopil.* Ioseph de sancta Maria *infrà dicta sect. citandi*, & alij complures, quos citat, & sequitur Farinacius *q.* 43. *num.* 75. & in crimine hæresis *q.* 185. *n.* 151. Quia licèt in hoc crimine hæresis in fauorem fidei admittatur testis aliàs inhabilis, non tamen admittitur, tanquam omni exceptione maior, & sic semiplenè probans. Antonius Gomez *tom.* 3. *var. rubr. de probat. delict. num.* 13. Grammaticus *conf.* 59. *num.* 1. Marsilius *conf.* 109. *num.* 15. *volum.* 1. Riminaldus *consil. crimin. diuers. conf.* 84. *num.* 9. & alij passim: quæ semiplena probatio ad minus requiritur ad torturam inferendam, seu vt reus torturæ subiici possit: sic Doctores *in locis suprà citatis*, & Nos *suprà* dicebamus.

7 Aduerte tamen, quod si dictum socij criminis alio adminiculo iuuetur, tunc sufficiens indicium præbebit ad torturam inferendam, seu vt reus torturæ subiici possit: sic Doctores communiter, quos *suprà* citabam; quia ratione adminiculi adiuncti suppletur testis defectus.

8 Quod autem adminiculum esse debeat, vt ex illo, & ex depositione testis defectum patientis, integrum indicium ad torturam inferendam resultet, arbitrio prudentis iudicis remittitur. Menochius *de arbitr. lib.* 2. *casu* 474. *n.* 47. Mascardus *concl.* 1311. *n.* 53. Pegueta *decis. crim. tom.* 5. *n.* 33. Sousa *in Aphorism. inquis. lib.* 1. *cap.* 25. *n.* 14. Grammatic. *conf.* 6. *n.* 3. Binsfeldius *in comment. de malef. & math. lib.* 9 *de indiciis*, §. 1. & Anton. de Ballis *var. tract. lib.* 1. *q.* 16. *n.* 9. & alij, quos citat, & sequitur Farinacius *q.* 43. *n.* 162. qui rectè subdit, quod huiusmodi arbitrium tamen desumi debeat, non ex proprio Marte, sed ex sententia Doctorum.

9 Verbi gratiâ (sicut exemplificant præter alios Peña 3. *part. direct. q.* 61. *comment.* 110. *circa fin. vers. Si tamen duo socij*, & idem Farinacius *q.* 185. *n.* 158.) si cum nominatione socij criminis concurrant testes de auditu; quia licèt testes de auditu non probent, nec constituant indicium sufficiens ad torturam inferendam, *l. testimonium, ff. de testib. & l. si arbiter, ff. de probat. & c. licet ex quadam, de testibus.* Nihilominus aliqualem præsumptionem faciunt, quæ iuncta cum depositione socij criminis æquiualet depositioni testis omni exceptione maioris.

Item secundò, si cum prædicto socio criminis concurrat fama contra nominatum, ob rationem prædictam; quia fama supplet similiter defectum testis deponentis. 10

Item tertiò, si cum supradicta depositione concurrat fuga nominati, ob eandem rationem. 11

Item quartò, si concurrat stricta familiaritas nominati cum nominante, quia cum impiis habere familiaritatem est malum; quinimò in crimine hæresis cum hæreticis habere familiaritatem, est speciale delictum: quapropter contra nominatum aliquam præsumptionem facit, vt propterea supplere possit defectum testis nominantis in ordine ad torturam inferendam, seu vt nominatus torturæ subiici possit. 12

Item quintò, si depositioni vnius socij criminis altera alterius socij criminis depositio coniungatur, ita vt duo socij criminis deponant de delicto; quia tunc duplex illa depositio integri testis depositioni æquiualere videtur. 13

Aduerte secundò, quod vt socij criminis depositio aliis indiciis adiuta constituat sufficiens indicium ad torturam inferendam, seu vt reus torturæ subiici possit; debeat iudex satis perpendere qualitatem personæ nominatæ, & nominantis, & modum depositionis, ita vt ex illis ipse valde verisimiliter credat, depositionem esse veram, & nominatum reuerà esse delinquentem, ex Textu *in cap. In fidei fauorem, de hæreticis in* 6. vbi postquam dictum fuerat, ob fidei fauorem testes inhabiles admitti, subditur, si ex uerisimilibus coniecturis, & ex numero testium, aut personarum, tam deponentium, quàm eorum, contra quos deponitur, qualitate, ac aliis circumstantiis, sic testificantes falsa non dicere præsumantur: tradunt Glossa *ibi*, *verbo Excommunicati*, Geminianus *num.* 1. Armilla *verb. hæresis, num.* 10. Rosella *verb. hæreticus, n.* 31. Roland. *conf.* 71. *n.* 15. Mascardus *de probat. lib.* 2. *concl.* 158. *n.* 3. Martinus Delrio *in disquisit. magic. Append.* 2. *lib.* 5. *q.* 1. *concl. vlt.* Hippolyt. de Marsiliis *conf.* 74. *n.* 13. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cas.* 474. *n.* 58. & alij, quos refert, & sequitur Farinacius *q.* 47. *n.* 157. 14

Secundum indicium sufficiens ad torturam inferendam, seu vt reus torturæ subiici possit, est ipsius rei confessio extraiudicialis; quia talis confessio est indicium satis proximum, & illatiuum delicti; cùm nemo præsumi possit, falsò sibi crimen imponere. Glossa *in lege capite quinto*, *ff. de Adulteriis*, Bartolus, Baldus, & alij (quos citat, & sequitur Antonius Gomez *tom.* 3. *variarum, c.* 13. *num.* 8. Felinus *in c. olim, de rescript. num.* 5. Syluester *verbo indicium, quæst.* 2. Angelus *eodem verbo, n.* 2. Tabiena *num.* 1. Hippolytus de Marsiliis *in practica*, §. *diligenter, num.* 76. Rodriguez *in summa, tom.* 2. *cap.* 168. *num.* 2. Simanchas *in Enchiridio, tit.* 56. *num.* 14. Ioseph Aldrete *de disciplin. tuend. lib.* 2. *c.* 8. *n.* 5. Sanchez *in opuscul. tom.* 1. *lib.* 6. *c.* 3. *dub.* 15. *num.* 8. Binsfeldius *in comment. de malef. & math. lib.* 9. *de indiciis*, §. 9. Miranda *in ordin. iudic. tom.* 2. *quæst.* 16. *art.* 7. *concl.* 1. Zanardus *in director. Theolog. part.* 3. *cap.* 95. Sousa *in Aphorism. Inquisit. lib.* 2. *cap.* 37. *num.* 91. Ioseph de sancta Maria *in Tribun. Relig. tractat.* 5. *cap.* 2. §. 8. Carrerius *in practic. leg. obseruare, num.* 121. Clarus *pract.* §. *finali*, *q.* 21. *vers. Confessio extraiudicialis.* Menochius *de præsumpt. lib.* 1. *q.* 89. *n.* 14. *& seqq.* Peña 3. *p. direct. comment.* 110. *circa fin. vers. Ergo præter memorata inditia*, & Farinacius *q.* 37. *n.* 47. 15

Tertium indicium sufficiens ad torturam inferendam, seu vt reus torturæ subiici possit, est ex opinione nonnullorum, fama, si oriatur à viris fide dignis & sit ritè (scilicet per duos testes ad minus, illosque idoneos, & omni exceptione maiores: sic Doctores communiter, quos citat, & sequitur Farinacius *q.* 47. *n.* 159. & Miranda *de ordin. iud. tom.* 2. *q.* 26. *art.* 5. *concl.* 2.) etiam probata, eo quòd tunc, inquiunt ipsi, talis fama semiplenè probat. 16

Ac

17 At mihi oon placet, nisi prædicta fama aliis indiciis adiuuetur; quia fama in se est indicium remotum, & fallaciæ valdè subiectum; ac proinde sola talis prædicta fama semiplenam probationem non constituit, neque consequenter indicium sufficiens ad subiiciendum infamatum tam graui pœnæ, qualis] est illa torturæ, sufficieoter præbet.

18 Quapropter, vt fama indicium sufficiens ad torturam, seu vt reus torturæ subiici possit, sufficienter præbeat (debet esse ita vehemeos, scilicet ex tali fundamento firmo orta, vt meritò ipsum fundamentum, seu causa raddat ipsam famam verisimilem; vel saltem debet alio adminiculo fuleiri, quia tunc semiplenè probabit delictum, & constituet sufficiens indicium ad torturam inferendam. Sylu. *verb. Indicium, quæst.* 4. Angel. *eodem verbo, numero* 4. Tabiena *num.* 3. Armilla *num.* 5. Sanchez *in opuscul. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 3. *dub.* 15. *n.* 19. Miranda *de ordin. indic. tom.* 2. *quæst.* 26. *art.* 5. *conclus.* 1. *&* 2. Sousa *in Aphor. Inquis. lib.* 2. *c.* 39. *num.* 59. Queued. *de indic. & tortur. c.* 6. *n.* 3. Pegna 3. *p. direct. comm.* 110. *vers. tertia regula*, Menoch. *lib.* 1. *præsumpt. quæst.* 89. *n.* 18. Clar. *Pract.* §. *finali, quæst.* 21. *vers. fama sola*, Scacc. *de indic. c.* 96. *num.* 1. *vers. si sumus*, & Farinacius *quæst.* 37. *nnmero* 4. *&* *numero* 17. Vide quæ dicam *infrà Section.* 21.

19 Quartum indiciom sufficiens ad torturam inferendam, seu vt reus torturæ subiici possit, est ex opinione aliquorum mendacium, variatio, vel vacillatio in respondendo, quoad delictum scilicet, vel circumstantias ipsum inferentes.

At probabilius mihi videtur oppositum, quod docent Clarus *in Practica*, §. *finali, quæst.* 21. Zanardus *in direct. Theolog. p.* 1. *c.* 63. Becanus *in* 2. 2. *Sancti Thomæ, quæst.* 10. *num.* 13. Carterius *in Pract. criminal. leg. obseruare, num.* 119. Clarus *in defens. Reorum, discept.* 35. *n.* 8. Sousa *in Aphor. Inquisit. lib.* 2. *c.* 39. *num.* 80. Cacheranus *decis. Pedem.* 17. *num.* 17. Petrus Caball. *resolut. crim. centur.* 2. *cas.* 200. *num.* 137. & alij, quos citat, & sequitur Farinacius *quæst.* 52. *num.* 22. *&* 29. mendacium scilicet, variationem, vel vacillationem prædictam, siue quoad circumstantias, & qualitates delicti, siue quoad ipsum delictum; item siue in tormentis, siue extra tormenta, nisi alio adminiculo adiuuetur, non esse indicium sufficiens ad torturam inferendam; quia mendacium, variatio, vel vacillatio in confessioue de se non est signum proximum, & concludens, sed sigum remotum delicti; cum tamen ad torturam inferendam requiratur indicium proximum, vebemens, vrgens, & luce clarius, vti suprà dicebam.

20 Neque obstat iis, quæ dicebam, quod testis varius ob variationem torqueri debeat, *l. Qui falsa, vel varia, ff. de Testibus*, & *l. Ex libro de quæstionibus*; quia ibi talis testis varius torquetur, eo quòd ipsius dictum, nisi tormentis firmetur, non valeat; quandoquidem conueniens non erat, vt aduersùs tertium dictum testis mutabilis valeret; atque cùm cuiuscumque dictum aduersùs se ipsum valeat, *l. de ætate*, §. 1. *ff. de interrogat. action.* non est opus, quod tormentis firmetur.

21 Neque etiam obstat, quod reus confitens crimen in tormentis, si ductus ad locum, in quo ratificare debet, confessionem factam reuocet, torqueri iterum possit, vti docent communiter Doctores, quos citat, & sequitur Marsil. *Pract. crim.* §. *quoniam, vers.* 3. ex eo, quod aliàs nunquam reus confessionem factam ratificaret, sciens quod ex non ratificata confessione, neque damnari, neque torturæ subiici possit, & sic delicta impunita remanerent: non, inquam, obstat, vt exinde dicatur, reum ex sola variatione torturæ subiiciendum esse; quia in hoc casu non tam ob variationem, quàm vt primo dicto valorem, & firmitatem tribuat, torturæ subiicitur; cum enim dicta in tormentis, nisi ratificata fuerint, non valeant, cogitur tormentis ea ratificare. Accedit, quod non ob variationem, seu vacillationem, sed ob nouum indicium, ex confessione facta in tormentis ortum, torquetur.

Aduerte tamen, quod tormentum repeti oon debeat vltra tertiam vicem, immò neque ex sola non ratificatione, etiamsi in tormento positus iterum crimen fateatur, & postea neget, vltra secundam; quia secunda confessio eadem est cum prima facta in tormentis, ac proinde nòn constituit nouum indicium ad torturam inferendam: ita Doctores, quos citat, & sequitur Farinacius *quæst.* 38. *num.* 99. quia pluries reum tormentis subiicere, non humanum, sed inhumanum, & crudele nimis est. At de hac re vide quæ dicam *infra post Sectionem vltimam, Petitione* 13. 22

SECTIO XI.

COROLLARIVM I.

An ad torquendum reum sufficiat dictum vnius testis immediatè deponentis de delicto?

SVMMARIVM.

1 *Reus vt torqueatur, sufficit dictum vnius testis immediatè deponentis de delicto, si scilicet sit omni exceptione maior.*

2 *Testis omni exceptione maior est, qui nulla exceptione repelli potest, seu nullam maculam, aut defectum habet: Qualibet enim macula, etiam minima, impedit ne testis sit omni exceptione maior.*

Respondetur ex dictis præcedenti *Sect.* 10. affirmatiuè, si scilicet talis testis vnicus sit omni exceptione maior. 1

Testis autem omni exceptione major est, qui nulla exceptione repelli potest, seu nullam maculam, aut defectum habet (vti rectè dixit Glossa *in capite primo de Affin. & Consang. verb. Majores*, quam communiter sequuntur Doctores) adeò quod quælibet macula, etiam minima, seu quilibet defectus, etiam minimus, impediat testem, ne sit omni exceptione major, sicque non præbeat indicium sufficiens ad torturam. Bursat. *lib.* 1. *cons.* 37. Roland. à Valle *cons.* 1. *num.* 38. Maceratensis *variar. resol. lib.* 3. *resol.* 44. *cas.* 4. & alii passim. 2

SECTIO XII.

COROLLARIVM II.

An idem dicendum sit, si reus sit bonæ famæ?

SVMMARIVM.

1 *Reus, si sit bona fama, non sufficit dictum vnius testis, quamuis sit omni exceptione maior, contra aliquos affirmantes sufficere, quia bona fama probatio tollit indicium ad torturam, proueniens ex fama, non autem indicium proueniens ex aliis indiciis.*

2 *Sanctus Ludouicus Rex Galliarum decreuit, quod nullus vir honestus, vel integra fama, quamuis pauper, & vilis, ad vnius testis depositionem torqueri possit.*

3 *Iudex, etiamsi quilibet deprauata vita habeat pro se plures testes, facilè cognoscere poterit, an reuera reus sit bona fama, & integra vita.*

1 RESpondetur ex dictis *eadem sect.* 10. (quamuis affirment nonnulli, quos sequitur Caball. *in resol. crimin. centur.* 1. *cas.* 84. *num.* 15. quatenus ait, quod bonæ famæ probatio tollat indicium ad torturam proueniens ex fama, non autem indicium proueniens ex aliis indiciis, eo quòd aliàs vix potest vnquam quis ex quibusvis vrgentibus indiciis torturæ subiici, cùm nemo sit tam deprauatæ vitæ, qui non facilè hodie reperire possit testes, qui ipsius bonam famam, & integram vitam probent) negatiuè; ita vt in dicto casu ad torquendum reum non sufficiat vnicus testis, etiamsi fuerit omni exceptione maior, modo quo *suprà* dicebam, sed præterea requirantur alia indicia. Vide quæ dicam *infrà dubit.* 198. *de testib. sect.* 10.

2 Confirmatur, quia sicut adnotauit Boët. *dec.* 103. *n.* 2. Aldret. *de disciplina tuenda, lib.* 2. *c.* 17. *n.* 11. & Grammaticus *cons.* 47. *n.* 18. similiter decreuit Sanctus Ludouicus Rex Galliarum, quod scilicet nullus vir honestus, vel integræ famæ, quamuis pauper & vilis, ad vnius testis depositionem torqueri possit.

3 Ad fundamentum contrariæ sententiæ respondetur, quod facilè iudex poterit cognoscere, an reuera reus sit bonæ famæ, & integræ vitæ.

SECTIO XIII.

COROLLARIVM III.

Quidnam dicendum, si reus sit malæ famæ?

SVMMARIVM.

1 *Reus mala fama vt torqueatur, sufficit dictum vnius testis immediatè deponentis de delicto, quamuis talis testis non fuerit omni exceptione maior.*

1 RESpondetur ex dictis *eadem sect.* 10. quod è contra in tali casu ad torquendum reum sufficiat dictum vnius testis immediatè deponentis de delicto, quamuis talis testis non fuerit omni exceptione maior, modo quo *suprà* dicebam. Menochius *de præsumpt. lib.* 1. *q.* 89. *num.* 6. Carrerius *in praxi crim. leg. obseruare curabis, num.* 110. Baiardus *in addit. ad Iul. Clar. quæst.* 21. *numero* 15. & alij, quos sequitur Farinacius *quæst.* 37. *n.* 65. Quatenus expressè ait, quod si reus sit malæ vitæ, non quidem simpliciter vilis, vel pauper, sed aliàs criminosus, & malæ famæ, torqueri possit ex dicto vnius testis, quamuis talis testis non sit omni exceptione maior; non sit tamen ipso iure inhabilis, vel plures defectus patiens.

SECTIO XIV.

COROLLARIVM IV.

An ad torquendum Confessarium sollicitantem sufficiat dictum, seu delatio vnius fœminæ bonæ famæ?

SVMMARIVM.

1 *Confessarius sollicitans in confessione, vt possit torqueri, non sufficit dictum, seu declaratio vnius fœmina bone fama; quia ad torquendum reum requiritur testis immediatè deponens de delicto, qui sit integer, & omni exceptione maior, qualis non est fœmina propter sexus fragilitatem: contra aliquos asserentes oppositum, si fœmina non sit de mendacio, & inimicitiis suspecta cum dicto Confessario.*

2 *Confessarius sollicitans ex dicto, seu denunciatione vnius fœmina, quantumuis honesta, non intruditur in carcerem, consequenter neque torquebitur.*

3 *Confessarius sollicitans vt torqueri possit, quamuis numerus testium, vel fœminarum denunciantium sufficiat, remittitur arbitrio Inquisitorum.*

4 *Confessarius sollicitans apud inquisitionem Hispanicam nunquam torquetur, quin neque incarceratur, nisi duobus, vel tribus testibus denunciatus fuerit.*

RESpondetur ex dictis *eadem sect.* 10. quamuis affirment nonnulli, quos sequitur Zanardus *in director. Theolog. p.* 3. *c.* 88. dummodò præterea prædicta fœmina non sit de mendacio, vel de inimicitiis cum dicto Confessario suspecta, ex eo quod huiusmodi delictum sit occultum, & difficilis probationis, negatiuè; quia ad torquendum reum requiritur testis immediatè deponens de delicto, quod sit integer, & omni exceptione maior, qualis non est fœmina propter sexus fragilitatem, sicut ex communi sententia Doctorum dicam *infrà dubitatione* 198. *in materia de testibus, sectione* 10. *corollar.* 2. 1

Confirmatur, quia sicuti rectè contra Canteram aduertunt Doctores, quos sequitur Sousa *de Confessario sollicitante, tract.* 1. *c.* 21. *n.* 6. ex dicto, seu denunciatione vnius fœminæ, quantumuis honestæ, Confessarius sollicitans non intruditur in carcerem: ergo multò minùs torquebitur. 2

Quantusnam igitur numerus testium, vel fœminarum denunciantium in tali casu sufficiat ad torquendum Confessarium sollicitantem, remittitur arbitrio Inquisitorum, qui inspectis circumstantiis, qualitate reorum, & testium, hoc negotium prudenter determinabunt. 3

Vbi aduerte, quod in tali casu apud inquisitionem Hispanicam prædictus Confessarius nunquam torqueatur, quin neque recludatur in carcere, nisi duobus, vel tribus testibus denunciatus fuerit: sic Doctores, quos sequitur Sousa *loc. suprà cit. num.* 7. 4

SECTIO XV.

COROLLARIVM V.

An ad torquendum reum sufficiat dictum vnius testis minoris viginti annis, immediatè similiter deponentis de delicto?

SVMMARIVM.

1 *Reus vt possit torqueri, non sufficit dictum vnius testis minoris viginti annis, immediatè similiter deponentis de delicto, contra nonnullos, quia ad torquendum reum requiritur testis immediatè deponens de delicto, qui sit omni exceptione maior, qualis non est minor vigluti annis.*

2 *Indicium*

2 *Indicium sufficiens ad torturam constituitur, si ad dictum vnius testis minoris viginti annis accedat alter testis similiter maior viginti annis.*

1 RE spondetur ex dictis *eadem sect.* 10. (quamuis asfirment nonnulli, qui citant Bartolum *in l. de Minoribus, de quaest. in principio*) etiam negatiuè, propter eandem rationem supradictam *sect. praecedenti*; quod scilicet ad torquendum reum requiritur testis immediatè deponens de delicto, qui sit omni exceptione maior, qualis similiter propter ætatis imperfectionem, sicut etiam ex communi sententia Doctorum dicam *infrà dicta dub.* 198. *sect.* 20. *coroll.* 2. non est minor viginti annis; cum non habeat ætatem requisitam *in l. testimonium, ff. de testibus*, & docent cum Glossa *ibidem* communiter Doctores, quos sequitur Cantera *in quaest. crim. cap.* 1. *de probat. per testes, quaest.* 1. *num.* 31. attestans sic etiam de consuetudine, quamuis & præsumptio stet contra reum, eo quòd iste sit ex genere Maurorum, vel Hæreticorum; cum ex malis parentibus præsumptio stet contra filios, *cap. Quia verisimile, de praesumption.*

2 An autem, si ad dictum vnius testis minoris viginti annis accedat alter testis similiter minor viginti annis, constituatur indicium sufficiens ad torturam?

Respondetur affirmatiuè cum communi sententia Doctorum, quos sequitur Martinus Delrio *in disquis. magic. Append.* 2. *lib.* 5. *quaest.* 15. *lit. F.*

SECTIO XVI.

COROLLARIVM VI.

An ad torquendum reum sufficiat dictum vnius socij criminis?

SVMMARIVM.

1 *Reus vt possit torqueri, non sufficit dictum vnius socij criminis, contra nonnullos oppositum affirmantes in crimine haeresis non omninò improbabiliter; de iure enim torqueri non potest reus, nisi saltem contra ipsum adsit semiplena probatio.*

2 *Excipe tamen, si cum dicto vnius socij criminis concurrat alia praesumptio, adminiculum, seu indicium; quia tunc dictum vnius socij criminis sic adminiculatum efficiet indicium sufficiens.*

3 *Praesumptio, adminiculum, seu indicium, qualia debent esse remittitur arbitrio prudenti Inquisitorum, cùm id non reperiatur determinatum in iure, putà si concurrat testis de auditu, vel fama, &c.*

4 *Reus vt possit torqueri, sufficit simpliciter, & absolutè dictum duorum sociorum criminis: quamuis aliqui exigant etiam ad hoc vt sufficiat, aliquam praesumptionem, adminiculum, seu indicium.*

5 *Tortus si fuerit negatiuus ex dicto vnius socij criminis adminiculato, si postea duo alij socij criminis de eodem delicto contra illum deponentes accesserint, torqueri iterum poterit.*

6 *Reus vt possit torqueri, sufficit dictum duorum sociorum criminis, etiamsi non sint contestes, sed singulares.*

7 *Reus vt torqueatur, tunc sufficit dictum vnius socij criminis, vel dictum duorum sociorum, quando ex verisimilibus coniecturis, ex numero testium, & ex Personarum qualitate, & ex aliis circumstantiis testificantur, ita vt falsa dicere praesumantur.*

8 *Reus vt torqueatur, sufficit dictum vnius socij criminis adminiculatum, vel dictum duorum sociorum, si reus inculpatus sit malae famae, vitae, conditionis, & conuersationis, secùs si bonae; quia per bonam famam, vitam, conditionem, & conuersationem elisum intelligitur illud indicium, quod exinde contra eum resultabat.*

9 *Limita, nisi cum dicto vnius socij criminis adminiculato, vel cum dicto duorum sociorum, tot praesumptiones, adminicula, seu inditia concurrant, vt superent bonam famam rei inculpati.*

10 *Reus vt possit torqueri licèt absque difficultate sufficiat saltem dictum etiam sociorum criminis; id tamen limitandum est, nisi reus inculpatus, praesertim in ordine, & comparatione ad personas inculpantes, sit valde bonae famae.*

11 *Reprobatur sententia dicentium, quod ad torquendum reum, tunc sufficiat dictum vnius socij criminis adminiculatum, vel dictum duorum sociorum, quando qui testificatur, testificatur interrogatus à Iudice; secus si testificetur vltrò, seu sponte, quia socius criminis in hoc casu non vltro, seu spontè se offert examini, sed coactus.*

RE spondetur ex dictis *eadem sectione decima*, quamuis non omninò improbabiliter, vtpotè in crimine hæresis, vel in omni alio crimine excepto, affirment Cynus, Butrius, Imola, Abbas *in cap.* 1. *de confessor.* Gomez *var. resol. tomo* 3. *cap.* 12. *num.* 18. Blanc. *in tract. de indic. ad leg. final. de quaest. num.* 378. *& seqq.* Guido de Susaria *tract. de indic. num.* 24. & alij, quos sequitur Caballus *cent.* 1. *cas.* 84. *num.* 7. & Pitigian. *in Pract. crimin. part.* 1. *cap.* 1. § 7. Nihilominus multò probabilius negant Syluest. *verb. Indicium, num.* 5. Armilla *num.* 6. Angel. *num.* 5. Tabiena *num.* 4. Cantera *in quaest. crim. cap.* 1. *de probat. per testes, quaest.* 1. *num.* 57. Martinus Delrio *in disquisit. magic. append.* 2. *lib.* 5. *quaest.* 1. Marsil. *cons.* 18. *num.* 17. Bossius *Tit. de indic. ante torturam, num.* 160. Aldret. *de discipl. emend. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 17. Becanus *tomo* 3. *part.* 1. *de Iust. & Iur. quaest.* 10. *conclus.* 2. *num.* 10. Sousa *in Aphor. Inquisit. lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 51. Sanchez *in opuscul. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 3. *Dubitat.* 15. *num.* 7. Queuedo *de indic. & tortur. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 16. Narbon. *in recopil. part.* 2. *leg.* 1. *gloss.* 4. *num.* 5. Ioseph de Sancta Maria *in Tribun. Relig. tract.* 5. *cap.* 2. §. 1. & alij, quos *suprà sect.* 10. *num.* 6. citabam. 1

Probatur, quia de iure torqueri non potest reus, nisi saltem contra reum sit semiplena probatio, quam efficit dictum vnius testis omni exceptione maioris; sed socius criminis non est testis omni exceptione maior, vt per se patet: ergo, &c.

Excipe tamen, si cum dicto vnius socij criminis concurrat alia præsumptio, adminiculum, seu indicium, 2
quia tunc dictum vnius socij criminis sic adminiculatum efficiet iudicium sufficiens ad torturam: sic Doctores iidem, quos suprà dicebam.

Quænam autem præsumptio, adminiculum, seu in- 3
dicium hoc debeat esse.

Respondetur ex Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cas.* 474. *num.* 47. Peguera *in decis. crimin. decis.* 5. *numero* 33. & alijs, cum id non reperiatur in iure determinatum, remittendum esse arbitrio prudenti inquisitorum, verbi gratiâ, sicuti exemplificant Menochius, Farinacius, Sousa *in Aphorism. Inquisit. lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 24. & Queuedo *lib. de indic. & tortur. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 5. si simul cum prædicto socio criminis concurrant testes de auditu, vel concurrat fama, vel fuga, vel inter socium, & nominatum specialis, & stricta amicitia, vel secreta allocutio, & conuersatio. Qua de re videri etiam poterit Grammatic. *cons.* 6. *numero* 3. *volum.* 6. Binsfeld. *in comment. de malefic. & math. leg.* 9. *de indic.* §. 5. & Antonius de Ballis *var. tractat. libro* 1. *quaest.* 16. *num.* 9. & videri etiam poterunt quæ dicebam *suprà dicta sect.* 10. *num.* 8. *& seqq.*

4 Aduerte tamen, quod ad torquendum reum sufficiat simpliciter & absolutè dictum duorum sociorum criminis. Clarus *in Pract. crim. §. finali, quæst.* 21. Menoch. *de præsumpt. libro primo, quæst.* 9 1 *num.* 5. Ioseph Aldrete *de discisplin. mend. libro* 2. *cap* 8. *num.* 27. Penna *in direct. Inquis. part.* 3. *comment.* 110. *in Appendice.* Becanus *in* a. 2. *de Inst. quæst.* 50. *num.* 10. Queuedo *de indic. c.* 8. *num.* 50. & Filliuc, *tom.* 2. *tract.* 40. *cap.* 7. *num.* 37.

Quamuis nonnulli (quos sequitur Zanard. *in direct. Theolog. p.* 3. *cap.* 94.) teneant, quod tunc solùm sufficiat, quando præterea ad idem dictum duorum sociorum criminis accesserit aliqua præsumptio, adminiculum, vel indicium, vti *supra* de dicto vnius socij criminis dicebatur. Hinc

5 Aduerte secundò, quod si quis fuerit tortus, fueritque negatiuus ex dicto vnius socij criminis adminiculato, postea verò duo alij socij criminis, qui contra illum de eodem delicto deponant, accesserint, possit ille iterum torqueri: sic Doctores, quos sequitur Marius Giurba *in consil. crim. cons.* 50. *num.* 41.

6 Aduerte tertiò, quod ad torquendum reum sufficiat (vti dicebam, dictum duorum sociorum criminis, etiamsi hi non sint contestes, sed sint testes singulares. Clarus in *Praxi, §. fin. q.* 21. Farinacius *q.* 43. *num.* 37. *& seqq.* & alij, quos sequitur Sousa *in Aphor. Inquisit. lib.* 2. *q.* 39. *num.* 55.

7 Aduerte quartò, quod ad torquendum reum tunc sufficiat (vti etiam dicebam) dictum vnius socij criminis, vel dictum duorum sociorum, quando iuxta Textum *in c. In fidei fauorem, de hæret. in* 6. ex verisimilibus coniecturis, ex numero testium, vel ex personarum tam deponentium, quàm earum, contra quas deponitur, qualitate, & ex aliis circumstantiis testificantur, ita vt falsa dicere non præsumantur. Hippol. de Marsil. *cons.* 74. *num.* 13. Menoch. *de arbitr. libro* 2. *cas.* 474. *num.* 58 Mascard. *de probat. lib.* 1. *conclus.* 158. *num.* 3. Martinus Delrio *in disquis. magic. Append.* 2. *lib.* 5. *quæst.* 1. *conclus. vltima*, & alij communiter, quos suprà *sect.* 10. *num.* 14. dicebam.

8 Aduerte quintò, quod ad torquendum reum sufficiat, vti etiam dicebam, dictum vnius socij criminis adminiculatum, vel dictum duorum sociorum, si reus inculpatus sit malæ famæ, vitæ, conditionis, & conuersationis: secus si bonæ, quia per bonam famam, vitam, conditionem, & conuersationem elisum intelligitur illud indicium, quod exinde contra reum inculpatum resultabat; cùm merita vitæ bonæ præcedentis quamplurimùm valeant, *l.* 3. *§. sed si ex improuiso*, & *l. non omnes, §. à Barbaris, ff. de re milit.* Parisius *lib.* 4. *cons.* 151. *num.* 13. Peguera *decis. crim.* 5. *num.* 31. Roland. à Valle *consil.* 16. *num.* 24. *&* 25. *volum.* 1. Monticell. *in Prax. crim. reg.* 4. *num.* 46. & Bertaxol. *lib.* 1. *cons.* 61. *num.* 19.

9 Quod tamen intellige, nisi cum dicto vnius socij criminis adminiculatu, vel cum dicto duorum sociorum tot præsumptiones, adminicula, seu indicia concurrant, vt superent bonam famam rei inculpati; quia tunc reus inculpatus, quamuis sit bonæ famæ, torqueri debebit: sic Doctores, quos sequitur Farinac. *q.* 37. *n.* 188. Hinc

10 Aduerte sextò, quod licèt ad torquendum reum absque difficultate sufficiat dictum saltem trium sociorum criminis, id tamen limitandum sit, nisi reus inculpatus, præsertim in ordine, & comparatiuè ad personas inculpantes, sit valdè bonæ famæ: sic Doctores, quos sequitur Delrio *in disquis. magic. Append.* 2. *lib.* 5. *quæstion.* 6.

11 Aduerte septimò, quod licèt nonnulli, quos sequitur Mascard. *de Probat. conclus.* 1318. *num.* 43. teneant, quod ad torquendum reum tunc sufficiat dictum vnius socij criminis adminiculatum, vel dictum duorum sociorum, quando qui testificatur, testificatur interrogatus à Iudice; secùs, si testificetur vltrò, seu sponte, moti ex eo, quia suspectus à iure reputatur testis vltro se offerens examinari: ergo similiter suspecta reputari debet nominatio socij criminis vltro, seu sponte facta; contrarium tamen cum Iulio Claro *in Practica lib.* 5. *quæst.* 21. Farinacio *quæst.* 37. *num.* 189. Queuedo *de indic. part.* 2. *cap.* 5. *numero* 17. & aliis dicendum sit; quia socius criminis in casu nostro non vltro, seu sponte se offert examini, sed coactus, cùm quotiescumque à Iudice ad dicendam veritatem super facto iuramentum accipit, implicitè de sociis interrogatur, an socij interuenerint. Vt omittam, quod in Tribunali sanctæ Inquisitionis dictum socij criminis semper habetur ex interrogatione Iudicis, saltem implicitè, ex obligatione scilicet edicti, & metu censurarum.

SECTIO XVII.

COROLLARIVM VII.

An ad torquendum reum sufficiat dictum vnius socij criminis adminiculatum, vel dictum duorum sociorum, si qui testificatur, alias exceptiones, seu defectus patiatur.

SVMMARIVM.

1 *Reus vt possit torqueri non sufficit dictum vnius socij criminis adminiculatum, vel dictum duorum sociorum, si qui testificatur alias exceptiones, seu defectus patiatur, v. g. sit fœmina, minor, infamis, criminosus, periurus, excommunicatus, vel aliàs testis inhabilis.*

2 *Socius criminis licèt in crimine hæresis in testem admittatur, id tamen locum tantùm habet in socio criminis aliàs ex aliis delictis non infamato.*

3 *Socius criminis vt faciat indicium ad torturam, requiritur quod non patiatur nisi hunc vnum defectum, quia si plures, etiamsi tantùm duos patiatur, v. g. non tantùm sit infamis, vel criminosus, sed etiam sit vilis, abiectus, vel aliàs inhabilis, tunc neque in conceptis criminibus indicium facit ad inquisitionem specialem, nedum ad torturam, etiamsi in tortura suam nominationem confirmasset.*

4 *Reus si prius examinatus delictum, atque etiam complices negauerit, vel confessus de se delictum, interrogatus de complicibus, illos reticuerit, postea verò tortus, &c. à priori depositione variando socios nominauerit, talis nominatio defectu periurij contra nominatum non facit indicium, nisi forsan concurrerent grauia adminicula.*

5 *Socius criminis licèt ad testificandum admittatur in crimine hæresis, id tamen tantùm procedit quando talis socius non est ex alio delicto infamatus, sicque non datur contra ipsum duplex exceptio, seu defectus.*

6 *Socius criminis quod in crimine hæresis admitti possit ad testificandum, etiamsi patiatur alios defectus, non est omninò improbabile: quamuis cum minori fide, vt scilicet leuius indicium faciat contra reum nominatum; quia lex admittens criminosum ad testificandum in criminibus exceptis, non distinguit de vno, vel pluribus delictis.*

7 *Item, quia aliàs nullus socius criminis esset idoneus testis.*

Negant

1 NEgant (vt fatear) communiter Doctores, si scilicet qui testificatur, sit fœmina, minor, infamis, criminosus, periurus, excommunicatus, vel aliàs testis inhabilis. Mascardus *de probat. tom. 3. concl.* 1311. *n.* 13. *& seqq.* Gigas *de crim. læs. maiest. lib.* 2. *quæst.* 7. *num.* 7. Menochius *de arbitr. lib.* 2. *cas.* 474. *num.* 54. Narbona *in recopil. part.* 2. *leg.* 1. *gloss.* 4. *num.* 10. *&* 11. Bursatus *cons.* 275. *num.* 19. Boërius *decis.* 319. *num.* 3. Rojes *sin-*
2 *gul.* 188. *num.* 5. (Vbi ait, quod licèt in crimine hæresis socius criminis in testem admittatur, id tamen locum tantùm habeat in socio criminis aliàs ex aliis delictis non infamato.) Sousa *in Aphorism. inquis. lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 53. *& cap.* 25. *num.* 25. Martinus Delrio *in*
3 *disquis. magic. lib.* 5. *sect.* 3. Vbi inquit, quod socius criminis, vt faciat indicium ad torturam, requiritur quod non patiatur, nisi hunc vnum defectum; quia si plures, etiamsi tantùm duos, patiatur, verbi gratiâ non tantùm sit infamis, vel criminosus, sed etiam sit vilis, abiectus, vel aliàs inhabilis, &c. tunc neque in exceptis quidem criminibus indicium facit ad inquisitionem specialem, nedum ad torturam, etiamsi in tortura suam nominationem confirmasset. Farinacius
4 *quæst.* 62. *num.* 381. *& seqq. & quæst.* 43. *num* 86. vbi infert, quod si reus priùs examinatus delictum, atque etiam complices negauerit, vel confessus de se delictum, interrogatus de complicibus, illos reticuerit; postea verò iterum de hoc interrogatus, aut tortus, spontè, vel per torturam, à priori depositione variando, socios nominauerit, tunc talis nominatio defectu periurij contra nominatum reum indicium non faciet, nisi forsan cum dicto socij criminis periuro concurrerent adminicula, & illa non qualiacumque, sed grauia. Ioseph Sesse *tomo* 4. *decision. Regn. Aragon.* 477.
5 *num.* 32. vbi asserit, quod licèt in crimine hæresis admittatur socius criminis; id tamen tantùm procedat quando talis socius non sit ex alio delicto infamatus: sicque non detur contra ipsum socium duplex exceptio, seu defectus; quia sicut plura adminicula probationem probant, sic plures defectus eam destruunt. Auendañus *responsione* 31. *num.* 7. Antonius Quesedus *de indiciis & tortur. p.* 2. *cap.* 5. *num.* 18. & alij passim.

Quod in istorum sententia Doctorum (& quidem communi, sicut dicebam) est valdè notandum, cùm socij criminis in Tribunali sanctæ Inquisitionis ferè semper alios exceptiones, seu defectus patiantur. His tamen non obstantibus

6 Respondetur, non esse omninò improbabile contrarium, quod docent Ludouicus Bossius, & Baiardus, quos citat, & non improbat Martinus Delrio *loco suprà citato, Append.* 2. *quæst.* 17. Nempe socium criminis etiamsi alios defectus patiatur in crimine hæresis, vel in alio quocumque excepto, admittendum esse, quamuis cum minori fide, vt scilicet leuius indicium faciat contra reum nominatum.

Probatur, quia lex criminosum, & infamem ad testimonium in criminibus exceptis ferendum admittens, non distinguit inter eum, qui vno, vel pluribus criminibus sit innodatus, seu inter eum, qui ratione criminum semel, vel pluries infamia sit notatus: ergo nec nos distinguere debemus.

7 Confirmatur, quia cùm, verbi gratiâ, malefici plurimis, iisque horrendis criminibus vt plurimùm sint inuoluti, si maleficos testes aliis criminibus carere necesse foret, nullus vnquam esset testis idoneus contra reum, de quo loquimur: quod quammaximè vergeret in detrimentum Fidei, Religionis, & Reipublicæ; cùm è contra priùs bonum publicum præferri debeat priuato.

SECTIO XVIII.

COROLLARIVM VIII.

An vt socij criminis fidem faciant contra nominatum, sufficiat quod tantùm iurent, & non torqueantur? Vbi etiam an idem in eodem casu dicendum sit de aliis testibus inhabilibus?

REspondetur: de hac re satis dixi *suprà dubitatione* 197. *de testibus, sectione* 5. vbi etiam dixi de quibusdam aliis talium testium, vt fidem faciant, de iure requisitis.

SECTIO XIX.

COROLLARIVM IX.

Quisnam ex complicibus, si plures torquendi fuerint, priùs torqueri debeat? Vbi etiam, an idem in eodem casu, si scilicet plures testes similiter torquendi sint, dici debeat de testibus?

SVMMARIVM.

1 *Torturæ subjiciendus est priùs complex, qui est aliis complicibus suspectior, deterior, vel qui faciliùs, vtpotè timidior, vel debilior, veritatem dicturus præsumitur, quamuis nonnulli id remittant arbitrio iudicis: sed arbitrium regulatum esse debet à recta ratione.*

2 *Limita secundùm alios, & non improbabiliter, si cætera sint paria, id est contra quemlibet ex torquendis vrgeant indicia æqualia.*

REspondetur, quamuis Afflictus, & quidam alij, quos sequitur Baiardus *in addit. ad Iulium Clar. in practic. lib.* 5. *§. finali, quæst.* 64. *num.* 93. putent id remitti arbitrio iudicis, dicendum nihilominus est, quod priùs torqueri debeat complex, idemque in eodem casu dices de teste: sic Doctores, quos sequitur Marsilius *in practica crimin. §. expedita, num.* 49. qui est aliis complicibus suspectior, deterior, vel qui faciliùs, vtpotè timidior, vel debilior, veritatem dicturus præsumitur; quia arbitrium regulatum esse debet à recta ratione. Clarus *in pract. cit. lib.* 5. *§. final. quæst.* 64. *num.* 19. Catharinus *de interrogat. reorum, lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 108. Ambrosinus *de processu informat. lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 1. Peguera *in prax. crim. cap.* 12. *§.* 11. *num.* 5. Villagut. *in prax. lib.* 7. *cap.* 9. *concl. vnic.* Binsfeldius *in comment. de malef. & math. lib.* 7. *quæst.* 1. *concl.* 9. Zanardus *in direct. Theol. part.* 3. *cap.* 91. Vmbertus Locatus *in prax. inquis. verb. Tortura, §. & nota etiam,* Suarez de Paz *in prax. tom.* 1. *p.* 5. *cap.* 3. *§.* 12. *num.* 85. Paulin. Bert. *in prax. crimin. tit.* 52. *cap.* 1. *num.* 1. Damhauderus *in prax. cap.* 37. *num.* 14. Guazzinus *loc. infrà citando,* Madius *tract. de sacr. ord. cap.* 36. *num.* 12. Villadieg. *in polit. num.* 356. & alij passim. 1

Quamuis nonnulli, quos sequitur Guazzin. *tom.* 2. *lib.* 1. *defens.* 30. *cap.* 17. *num.* 4. limitent quod dixi, & non improbabiliter, si cætera sint paria, id est contra quemlibet ex torquendis vrgeant indicia æqualia; secùs si contra aliquem vrgeant indicia plura, vel maiora; quia tunc hic priùs torquendus erit. 2

SECTIO XX.

COROLLARIVM X.

An ad torquendum reum sufficiat confessio extraiudicialis?

SVMMARIVM.

1 *Reus vt possit torqueri, suffi.it confessio extraiudicialis.*

2 *Confessio extraiudicialis, propter quam reus potest torqueri, debet esse verisimilis, scilicet habeat causam præxistentem.*

3 *Confessio prædicta requiritur vt facta fuerit seriò, non autem iocosè.*

4 *Confessio prædicta requiritur, quod non sit generalis, sed specialis quoad locum, & tempus.*

5 *Confessio prædicta extraiudicialis requiritur etiam, quod probata fuerit testimonio duorum testium.*

6 *Item requiritur, quod reus non reuocauerit confessionem suam extraiudicialem, adeò quod si reuocauerit illam, torquendus non sit: at contrarium est probabilius, nemo enim credendus est sibi falsò crimen imponere.*

7 *Excipe casu quo reus confessionem suam extraiudicialem reuocando, errorem probauerit; quia tunc quidem prædicta confessio extraiudicialis meritò non faciet indicium ad torturam.*

8 *Confessio extraiudicialis ita valet ad torturam, secundùm aliquos Doctores, vt si reus idem, quod priùs extraiudicialiter confessus fuerat, confiteatur in tortura; possit tamen, si postea non ratificet dictam confessionem extraiudicialem, ad pœnam condemnari, & probabilius secundùm alios ad pœnam ordinarium: Confessio enim in tormentis indiciis præcedentibus facta, semper vt sit alicuius momenti, perseuerantiam, & ratificationem requirit.*

9 *Confessio extraiudicialis non probatur per testes singulares, quorum singularitas est adminiculatiua, contra nonnullos.*

10 *Dicta de confessione extraiudiciali, dicenda etiam sunt de confessione emanata coram iudice incompetente.*

1 REspondetur ex dictis *suprà eadem sectione decima, numero 15.* affirmatiuè: & patet ex iisdem *ibid.*

Vt autem ad torquendum reum sufficiat confessio extraiudicialis, quemadmodum adnotant Follet. *in pract. p.2.n.*204. Menochius *de præsumpt. lib.1. quæst.*89.*n.*16. *&* 17.Baiardus *in addit. ad Iul.Clar.q.*21.*n.*112. Villadiego *in polit.c.3.n.*311. Ioseph de sancta Maria *in Tribun. relig. tract.5. c.2.§.8.* Giurba *cons.*87.*n.*20. Bronus *de indiciis,q.3,num.*16. Carrerius *in pract.leg. obseruare, n.*121.Farinacius *q.*82.*n.*29. Antonius Queuedus *lib.de indic. & tortur.c.7. n.3.* Mascardus *lib.1. concl.*350.*n.*1. Bossius *in tit. de confess. n.*45. & Antonius de Ballis *in tract.variar.lib.1.q.*13.

2 Requiritur primò, quod dicta confessio extraiudicialis sit verisimilis, scilicet habeat causam præexistentem, ita vt si nulla subsit causa, qua sic factum dici possit, indicium non faciat ad torturam.

3 Requiritur secundò, quod dicta Confessio fuerit facta seriò, non autem iocosè, vel calore iracondiæ.

4 Requiritur tertiò, quod non sit confessio generalis, sed specialis, quoad locum scilicet, & tempus. Menochius, Brunus, Carrerius, Farinacius, Antonius Queuedus, & Mascardus *in locis suprà citatis:* quamuis dissentiant, & satis probabiliter Bossius, & Antonius de Ballis *vbi suprà*; quia verisimile non est, quod quis velit extra iudicium narrare integrum factum cum circumstantiis.

5 Requiritur quartò, quod dicta confessio fuerit probata testimonio duorum testium; ita vt etsi tale requisitum commune sit cum aliis indiciis remotis, specialiter tamen locum habeat in casu nostro; cùm id in casu nostro testes testificari debeant cum maiori quadam diligentia. Folletius, Menochius, Villadiego, Ioseph de S. Maria, & Giurba *in locis suprà citatis.*

6 Requiritur quintò ex Menochio *vbi suprà, num.*25. Carrerio *cit.n.*121. Marsilio *singul.*310. Bertazzolio *lib.*2. *cons.*166.*n.*22. Cacherano *in decis.Pedem.*79.*n.*125. Albertino *de agnoscend.q.*25.*n.*22. Sanchez *in opusc. tom.*1. *lib.6.c.3. dub.*15.*n.*8. & aliis, quod reus non reuocauerit confessionem suam extraiudicialem, adeò quod si reuocauerit illam, torquendus non sit, cùm sit confessio nudi facti.

7 At contrarium, tanquam probabilius, docent Clarus *vbi suprà*, & alij, quos sequitur Petrus Caballus *resol.crim.centur.*1.*casu* 81.*n.*4. idque propter rationem, quam *suprà* dicebam, quod scilicet nemo credendus sit sibi falsò crimen imponere, excepto si reus confessionem suam extraiudicialem reuocando, errorem probauerit quia tunc quidem prædicta confessio extraiudicialis meritò non faciet indicium ad torturam. Clarus, & Caballus, qui sic etiam testatur de praxi. Item Farinacius *q.*82.*num.*28.Bossius *tit.de confess. n.*55. Binsfeldius *in comment. de malef. & math.leg.*9 *de indiciis,§.*9. Miranda *in ord.iud.tom.*2.*quæst.*26.*art.*7.*conclus.*1.& alij passim.

8 Vbi tamen aduerte, quod licèt nonnulli Doctores, quos citat, & sequitur Villagut. *in praxi, lib.*7. *c.*14.*conclus.*3.& Mascardus *de probat.lib.*1.*conclus.*353. *num.*24. teneant, confessionem extraiudicialem ita valere ad torturam, vt si reus idem, quod priùs extraiudicialiter confessus fuerat, confiteatur in tortura, possit, tametsi postea non ratificet dictam confessionem extraiudicialem, ad pœnam condemnari. Probabilius tamen, loquendo de condemnatione ad pœnam ordinariam, doceant Piña *in direct. p.* 3.*comment.*110. Carthar.*de interrogat. reorum,lib.*4 *c.*1. *num.*153. Antonius Gomez *tom.*3. *var.cap.*13. *num.*8. Baiardus *in addit. ad Iul. Clar. quæst.*64. *num.*136. Guazzinus *in tom.*2.*lib.*1. *defens.* 30. *dub.* 35. *num.*6. Simanchas *de Cathol. instit. tit.* 65. *num.*70. Miranda *in ordin. iud. tom.* 2. *quæst.*16. *art.*7.*conclus.*1.Becanus *in* 2.2. *quæst.*10. *concl.* 2.*num.*9. Petrus Caballus *loco suprà citato, num.*6. & Suarez de de Pax *tom.*1.*p.*5.*cap.*3.*§.*12.*n.*26. quia confessio in tormentis, indiciis præcedentibus facta, semper vt sit alicuius momenti, cum semper censeatur vi tormentorum facta, perseuerantiam, & ratificationem requirit. Vide quæ dicam *infrà post sect.vlt.petit.*4.

9 Aduerte secundò, quod licèt nonnulli teneant, confessionem extraiudicialem probari per testes singulares; sic Sousa, citans Mascardum *in Aphor. inquis. lib.*2. *c.*21.*n.*10. quatenus ait: confessio extraiudicialis sufficienter probatur testibus singularibus, quorum singularitas est adminiculatiua; & Albertin.*de agnoscend.q.*25. *n.*20. quatenus inquit: si darentur plures extraiudiciales confessiones rei, & vnus testis deponeret de vna confessione, & alter de altera, sicque testes essent singulares, quamuis vnusquisque per se non faceret indicium ad torturam, facerent tamen hæ duæ attestationes simul iunctæ; adhuc non omninò improbabiliter contrarium doceant Menochius, & alij, quos sequitur Farinacius *q.* 64. *n.*115. *& q.* 82. *n.*45. Videri poterunt quæ dicam *infrà post sectionem vltimam, citata petitione quarta.*

10 Aduerte tertiò, quod omnia quæ vsque adhuc dixi de confessione extraiudiciali, dicenda etiam sunt de confessione emanata coram iudice incompetente; quod scilicet, sicut indicium ad torturam facit confessio illa,

sic

sic etiam faciat confessio ista, modò sit spontanea, & & libera: sic Doctores, quos sequitur Miranda *de ordin. indic. tom. 2. quæst. 16. art. 7. concl. 2.* Videri potetunt etiam Peña *in direct. inquisit. part. 3. commentar.* 118. *in appendice*, & Gennensis *in praxi Archiepiscop. cap. 8. num. 3.* Videri & poterunt etiam quæ dicam *infrà post sectionem vltimam, eadem petitione* 4.

SECTIO XXI.

COROLLARIVM XI.

An ad torquendum reum sufficiat fama?

SVMMARIVM.

1 *Reus vt torqueri possit, non sufficit fama, nisi aliis indiciis, seu præsumptionibus adiuuetur.*

2 *Reus vt torqueri possit, non sufficit secundùm aliquos fama vehemens, secundùm alios verò sufficit sine aliis adminiculis.*

3 *Fama vehemens qua dicatur, relinquitur arbitrio iudicis.*

4 *Fama vehemens non dicitur, quando ortum habet ab hominibus inhonestis, & fide non dignis, & quando numerus testium non supplet inhabilitatem illorum in probatione famæ, & quando non magis attenditur causa originis famæ, quàm numerus personarum.*

5 *Reus vt possit torqueri, stante fama, requiritur quod testes deponentes de prædicta fama, sint non solùm ad minus duo, sed etiam vlteriùs spectatæ vitæ, & omni exceptione maiores, contra asserentes, sufficere etiam, si testes deponentes de dicta fama non sint ita honesti, & ita fide digni.*

6 *Testes deponentes de fama non sufficiunt ad torquendum reum, si dicant publicè ita dici audiuisse, nisi adducant causas, præsumptiones, seu coniecturas verisimiles, ex quibus fama exorta fuerit.*

1 REspondetur ex dictis *eadem sectione* 10. *num.* 17. *& seqq.* negatiuè, nisi aliis indiciis, seu præsumptionibus adiuuetur, & patet ex iisdem dictis *ibid.*

2 An autem sufficiat, si fama fuerit vehemens?

Negant & in hoc casu etiam Binsfeldius *in comment. de malef. & math. leg. 9. de indic. §. 6.* & Petrus Caballus *in resolut. crim. centur. 1. cas. 89. n. 14.* quatenus expressè aiunt, quod non sufficiat fama de se sola, quamuis illa & vehemens sit.

Affirmant autem Menochius *consil. 788. n. 27. & de præsumpt. lib. 1. q. 89. num. 51. & 52.* Vbi postquam dixerat, quod ad torquendum reum non sufficiat fama, excipit, si fama sit vehemens: fama enim vehemens sola, subdit ipse, sine aliis adminiculis sufficit ad tor-
3 turam, quæ verò dicatur fama vehemens, relinquitur arbitrio iudicis: affirmant etiam Peña *in direct. part. 3. commentar.* 110. Aldouinus *consil. 86. n. 2.* Peguera *decis. 17. n. 16.* Miranda *de ordin. indic. tom. 2. q. 26. art. 5. concl. 1.* Cantera *in quæst. crim. cap. 2. de probat. per testes, q. 1. n. 8.* Bertazzol. *consil. 213. num. 3. vol. 1.* Pitigianus *in pract. crimin. part. 3. cap. 7. in addit. lit. B*, Zanardus *in director. inquisit. p. 3. c. 95.* & Farinac. *q. 47. n. 28.*

4 Qui tamen omnes volunt, quod fama vehemens non sit, quando ortum habet ab hominibus inhonestis, & fide non dignis, & quando numerus testium non supplet inhabilitatem illorum in probatione famæ, & quando non magis attenditur causa originis famæ, quàm numerus personarum, ita vt si fama ortum habuerit à sexcentis personis, non tamen appareat causa vnde talis fama orta fuerit, non debeat haberi in consideratione, atque adeò non facere indicium ad torturam.

At his stantibus, cùm in posteriori sententia fama non dicatur vehemens, nisi fuerit adminiculata, prædictæ duæ sententiæ non videntur inter se discordes, sed potiùs quammaximè concordes, & vniformes, quod scilicet ad torquendum reum fama non sufficiat, nisi fuerit cum aliis indiciis, præsumptionibus, seu coniecturis, modo quo dicebam *suprà sectione 10. n. 17. & seqq.*

Aduerte tamen, quod licèt nonnulli velint, ad torquendum reum sufficere famam, si ortum habuerit ab 5
aliqua verisimili causa, præsumptione, seu coniectura: quamuis testes de tali fama non sint ita honesti, neque ita fide digni; contrarium tamen dicendum sit cum Farinacio *quæst. 47. num. 159.* Miranda *de ordin. indic. tom. 2. quæst. 26. art. 5. concl. 2.* & aliis passim, requiri scilicet ad torquendum reum, quod testes deponentes de prædicta fama sint non solùm ad minus duo, sed etiam vlteriùs spectatæ vitæ, & omni exceptione maiores, iuxta ea quæ dicebam *suprà cit. sect. 10. num. 17. & seqq.*

Aduerte secundò, quod licèt Bursatus *lib. 1. conclusione 90. num. 6.* Peguera *decis. 17. num. 25.* Paulus 6
Granat. *theoremat. 12. num. 6.* & quidam alij velint, ad torquendum reum sufficere, si testes dicant, se ita publicè dici audiuisse, seu ita esse publicam vocem, & famam, contrarium tamen dicendum sit cum Bart. *in l. de minore, §. plurium, num. 12.* Marsilio *ibid. num. 54. de quæstion.* Nauarro *in tract. de fam. & infamia, cap. Non sunt audiendi, 2. q. 3. num. 13. & 14* Mascardo *de probat. lib. 1. concl. 149. n. 11. & seqq. & lib. 3. concl. 1367. num. 8.* & Miranda *de ordin. indic. tom. 2. q. 26. art. 5. concl. 2.* Requiri scilicet ad torquendum reum, quod præterea testes adducant causas, præsumptiones, seu coniecturas verisimiles, ex quibus fama exorta fuerit; ita vt si tantùm dicerent, se ita publicè dici audiuisse, seu ita esse publicam vocem, & famam, & præterea non reddant rationem, qua id necessariò concludunt, indicium non faciant ad torturam, iuxta ea, quæ etiam dicebam *suprà eadem sect. 10. n. 17. & seqq.*

Quoad alia requisita, vt probetur eadem fama, de qua loquimur, videri poterit Farinacius *quæst. 37. per totam.*

SECTIO XXII.

COROLLARIVM XII.

An ad torquendum reum sufficiat mendacium, variatio, vel vacillatio in respondendo?

SVMMARIVM.

1 *Reus vt torqueri possit, non sufficit mendacium, variatio, vel vacillatio in respondendo, nisi præterea adiungatur aliud indicium, adminiculum, coniectura, seu præsumptio.*

2 *Reus in causa hæresis ex sola vacillatione, nisi adsint alia indicia de delicto, non ponitur ad torturam.*

3 *Mendacium solùm non sufficit ad torturam, quamuis aliqui putent sufficere, si sit super facto principali.*

4 *Variatio, vel vacillatio non sufficit ad torturam, vt docent præter Canteram plures Doctores.*

Titubatio

5 *Titubatio, trepidatio, vultusque mutatio, sine alio adminiculo, non sufficiunt ad torturam.*

1 RESpondetur ex dictis *eadem sectione* 10.*num*.19. & *seqq*. negatiuè, nisi præterea adiungatur aliquod aliud indicium, adminiculum, coniectura, seu præsumptio: & patet ex iisdem dictis *ibidem*. Quapropter Cantera *in quæst.crimin.cap.de probat.per testes,quæst.*1. *num*.10. rectè inquit, quod minus rectè faciant iudices (qui capiunt aliquem propter delictum, sine aliquo indicio, propter vacillationem, vel trepidationem solam ponunt ad torturam) quodque ex hoc viderit
2 ipse, quendam Iudicem fuisse punitum, & condemnatum in Cancellaria Granatensi: Quodque etiam propterea in causa hæresis ex sola vacillatione nunquam reus, nisi adsint alia indicia delicti, ponatur ad torturam.

3 Et quidem de mendacio, quod solum non sufficiat ad torturam, in specie docent Doctores, quos citat, & sequitur Miranda *in ord.iud.tom.*2.*quæst.*26. *art.*12. *conclusione* 1. Quamuis alij, si mendacium sit super facto principali, putent per se solum sufficere. Sic Doctores, quos citat, & sequitur Giurb.*in consilio criminal. consilio* 87.*numero* 27. qui subdunt, quod quando plura adsint mendacia, vnum ab alio adminiculetur ad torturam.

4 Et de variatione, vel vacillatione, in specie, præter Canteram *vbi suprà*, docent Clarus, Zanardus, Becanus, Ciazius, Sousa, Carerius, Cacheranus, Pettus Caballus, & Farinacius, quos *suprà citata sectione*. 10.*num*.19. referebam.

5 Et de titubatione tandem, trepidatione, vultusque mutatione, idem (quod scilicet sola quæcumque ex ipsis sine alio adminiculo non sufficiat ad torturam, in specie docent Menochius *de præsumpt. lib.*1. *quæst.*89. *n.*71. Marsil.*in pract.crim.§.diligenter,n.*74. Carterius *in prax.crim.l. obseruare,n.*120.& Sousa *in Aphorism. inquisit.lib.*2.*c.*39.*num.*81.

SECTIO XXIII.

COROLLARIVM XIII.

An ad torquendum reum sufficiat fuga, vel simile aliquod indicium?

RESpondetur: de hac re vide quæ dicam *infrà post sectionem vltimam,petitione* 5.*& seqq.*

SECTIO XXIV.

COROLLARIVM XIV.

An reus pluries possit torqueri?

RESpondetur: de hac re vide quæ dicebam *suprà sect.*10.*n.*22.& quæ fusiùs dicam *infrà sect.vltima, petit.*13.*per totam.*

SECTIO XXV.

COROLLARIVM XV.

An, & quomodo reus in tortura debeat interrogari?

SVMMARIVM.

1 *Reus in tortura debet cautè interrogari, ne ipsi detur occasio mentiendi contra se, & contra alios: quapropter interrogari debebit generaliter, nempe quod veritatem dicat de omnibus, de quibus est accusatus, & nullo modo falsum aliquod dicat contra se, vel contra alios; quia si particulariter interrogetur, potiùs ad falsum incitaretur, quàm inquireretur.*

RESpondetur: cautè, ne ipsi occasio mentiendi contra se, & contra alios detur: quapropter interrogari debebit generaliter (nempe, quod veritatem dicat de omnibus, de quibus est accusatus, & nullo modo falsum aliquod dicat contra se, vel contra alios, quia si particulariter de aliqua re, vel nominatim de aliqua persona interrogaretur, potiùs ad falsum incitaretur, quàm inquireretur. Ioannes Rojas *de heret. p.*2. *n.*295. Miranda *in ord.iud.tom.*2.*quæst.*16.*art.*15.*conclus.*7. Simanchas *de Cathol.inst.tit.*65.*num.*17.*& seqq.* Suarez de Paz *in praxi,tom.*1.*p.*5.*c.*3.*§.*12.*n.*93.& alij communiter, & habetur *in quadam instructione Toletana anni* 1561. *num.*49. 1

SECTIO XXVI.

COROLLARIVM XVI.

An, & quo tempore debeat fieri, quod reus ratificet confessionem in tormentis factam?

SVMMARIVM.

1 *Reus vt condemnari possit post erutam confessionem in tormentis emanatam, requiritur quod eam extra locum tormentorum ratificet.*

2 *Ratificationis dicta tempus à tormentis passis incipiens quantum esse debeat, in iure definitum non est, & secundùm aliquos remittitur arbitrio iudicis: putant tamen alij esse unius diei naturalis, seu viginti quinque horarum.*

3 *Ratificatio prædicta fieri debet benigniùs post duos, vel tres dies ex tempore, quo inflicta fuit tortura, ne adhuc tormentorum dolor, & vehemens animi perturbatio durare videatur.*

4 *Idem etiam dic de confessione, quam reus fecerit ex reali tormenti comminatione propinqua; quamuis verbalis terrefactio remota dictam ratificationem similiter non requirat.*

5 *Reus ad fugiendam suggestionem, non lecta sibi confessione, moneri debet ad repetendum in substantia quid in sua confessione per torturam, vel per quid aliud simile erutus realiter, & in effectu dixerit. Vide quomodo ordinatim sit procedendum.*

6 *Confessio facta in tortura, si reus eam reuocauerit, & post reuocationem fuerit iterum confessus, valet, & subsistit, vt is ad pœnam ordinariam possit condemnari.*

7 *Confessio in tortura, & postea extra torturam legitimè ratificata ex interuallo, potest ex erroris allegatione, & ex erroris probationis oblatione reuocari, contra nonnullos id negantes, casu quo præcesserint indicia vrgentia.*

8 *Error si probatus non fuerit, tunc non iterum ad torturam, sed ad condemnationem definitiuam deueniendum erit.*

9 *Ratificatio*

9 *Ratificatio confessionis in tortura, &c. si Reus sit minor, facienda est præsente Curatore.*

1 SVppono, quod post inflicta tormenta, & post confessionem in eis erutam, vt virtute talis confessionis reus possit condemnari, requiratur, quod eam extra locum tormentorum ratificet. Glossa *in l. 2. verb. aliquid, Cod. quorum appellat. non recip. & in l. fernos, Cod. ad leg. Iul. de vi publica.* Simanchas *de Cathol. Instit. titulo 65. numero 67.* Suarez de Pax *in Praxi, tomo 1. part. 5. cap. 3. §. 12. num. 23. & 24.* & alij communiter.

2 At quia quantum temporis in hoc casu transire debeat, de iure definitum non est, nonnulli cum Bartolo *in l. 1. §. Diuus Seuerus, ff. de quæst.* putant, quod relinquendum id sit arbitrio Iudicis.

Alij verò, vt Antonius Gomez *tom. 3. var. cap. 13. num. 4.* putant, quod transire debeat spatium vnius diei naturalis, seu viginti quatuor horarum; idemque tenent Peña *in direct. p. 3. comm. 39. num. 158.* & Sousa *in Aphorism. Inquis.* qui rectè subdunt, benignios esse, quod hæc ratificatio post duos, vel tres dies ex tempore, quo inflicta fuit tortura, fieri curetur, ne adhuc tormentorum dolor, & vehemens animi perturbatio
3 durare videatur, idemque etiam tenent Simanch. *de Cathol. Inst. tit. 65. num. 71.* & Miranda *in ordin. Iudic. tom. 2. quæst. 26. art. 17. concl. 5.* qui rectè etiam aduerrunt, propterea inquisitores in tertium diem, quod illis etiam permittit instructio quædam Hispalensis *Anni 1484. num. 15.* Rei ratificationem differre consueuisse: quamuis hodie, vt ait Cantera *in quæst. crim. cap. 2. de probat. per testes, quæst. 1. num. 67.* ex instructione quadam alia Toletana *Anni 1561. num. 53.* post transactas viginti quatuor horas à reo ratificationem regulariter exposcant: at quod priùs dicebatur, est & benignius, & in praxi magis seruandum.

4 Suppono secundò, quod quemadmodum, vt reus virtute confessionis possit condemnari, requiratur quod eam extra locum tormentorum ratificet, idem etiam dicendum sit de confessione, quam reus fecerit ex realis tormenti comminatione propinqua; quamuis verbalis terrefactio remota dictam ratificationem similiter non requirat. Peña *in direct. p. 3. comm. 39. num. 150.* & alij, quos sequitur Sousa in *Aphor. Inquis. lib. 2. cap. 39. num. 42.* His suppositis,

5 Respondetur: modus habendi à reo hanc ratificationem, quamuis ab aliis modi alij assignentur, ex Farinacio *de hæres. quæst. 185. §. 8. num. 150.* provt hodie seruatur est, quod reus ad effugiendam suggestionem, non lecta sibi confessione, moneatur ad repetendum in substantia, quod in sua confessione per torturam, vel per quid aliud simile eruta realiter, & in effectu dixerit; sicque per ipsum repetita dicta confessione in substantia, legatur postea eadem confessio per extensum, & exposcatur ab ipso, an ea quæ ipsi lecta fuerint, sint illa eadem, quæ confessus sit per torturam, vel per quid aliud simile, & an ea, tanquam vera, confirmare, seu ratificare velit, & intendat.

6 Aduerte tamen hîc, quod si reus tortus confessus fuerit in tortura, vel in aliquo alio simili, & postea confessionem reuocauerit, at post reuocationem sponte fuerit iterum confessus, dicendo scilicet quæ dixit in tortura, vel in aliquo alio simili, realiter, & in effectu vera esse, tunc confessio facta in tortura, vel in aliquo alio simili (cum per confessionem spontaneam spontè postea corroborata sit) valeat, & subsistat, vt reus ad pœnam ordinariam possit condemnari, sic Doctores, quos sequitur Cantera. *loco suprà cit.* subdens sic per consilium supremum Inquisitionis determinatum fuisse.

7 Aduerte secundò, quod confessio in tortura, vel in aliquo alio simili facta, & postea extra torturam, vel extra aliquod aliud simile ex interuallo legitimè ratificata, possit ex erroris allegatione, & ex erroris probationis oblatione reuocari. Clarus, Bossius, & alij, quos citat, & sequitur Caballus *in resol. crim. cent. 2. cas. 186. num. 4.*

Quamuis nonnulli velint, hoc non procedere 8
quando indicia vrgentia (v. g. confessio extraiudicialis, &c.) torturam præcesserunt, sed minùs rectè; quia probato errore, contrarium omninò dicendum est: quod si error probatus non fuerit, tunc non iterum ad torturam, sed ad condemnationem definitiuam deueniendum erit.

Aduerte tertiò, quod ratificatio confessionis in tor- 9
tura, vel in aliquo alio simili facta, si reus sit minor, facienda sit præsente Curatore; aliàs non valebit, vt per eam reus ad pœnam saltem ordinariam condemnari possit: sic Doctores, quos sequitur Villadiego *in Politica, cap. 3. num. 310.* & Paul. Garzias *in ord. processandi in S. Officio, mihi fol. 30. pag. 2.*

SECTIO XXVII.

An personæ, quæ in aliis criminibus sunt exemptæ à tortura, in crimine hæresis torqueri possint?

SVMMARIVM.

1 *Variæ sunt personæ, quæ in aliis criminibus à tortura exemptæ sunt, tum ratione officij, & dignitatis: tum ratione periculi vitæ propriæ, vel alienæ.*

2 *Personæ à tortura in aliis criminibus exemptæ ratione officij, & dignitatis, in crimine hæresis; cùm tale crimen sit valdè graue, & Reipublicæ perniciosum, torqueri possunt.*

3 *Personæ prædictæ ratione officij, & dignitatis secundùm aliquos Doctores mitiùs torqueri debent; quia cùm in iure disponatur, Clerico torturam inferendam esse per Religiosum tortorem, tacitè insinuatur, inferendam esse cum pietate, & religione, & non cum rigore, & crudelitate.*

4 *Personæ prædictæ secundùm alios non mitiùs torqueri debent ex eo, quod iura solùm disponant, clericum esse torquendum per tortorem Religiosum, seu Ecclesiasticum, & non per Laïcum; quod iam vsu, & consuetudine est abrogatum.*

5 *Personæ prædictæ ratione officij, & dignitatis à tortura exemptæ in aliis criminibus, secundùm auctoris sententiam in crimine hæresis mitiùs torquendæ sunt, & cur?*

6 *Non obstat, quod prædictæ personæ, vtpotè digniores, grauiùs delinquant: quia si hæc ratio quid probaret, probaret etiam in cæteris criminibus præter hæresim, eos non esse mitiùs torquendos. Quod est falsum.*

7 *Personæ in aliis criminibus à tortura exemptæ propter periculum vitæ propriæ, vel alienæ, licèt aliqui putent, quod neque in crimine hæresis torqueri possint, ex eo quod exemptio harum personarum à tortura conceditur propter periculum vitæ propriæ, vel alienæ; ex probabiliori tamen sententia in dicto crimine hæresis torqueri poterunt, excepta muliere prægnante.*

8 *Exceptio à tortura non datur testi in crimine læsæ maiestatis humanæ, ergo neque in crimine læsæ maiestatis diuinæ ipsi Reo.*

9 *Neque obstat dispositio* l. 1. §. Impuberi, ff. ad Syllanianum, *vbi decernitur, impuberem posse terreri, & habena, vel ferula cædi; quia hic terror, & hæc cæsio etiam extra crimina excepta conceditur.*

10 *Mulier prægnans propter periculum partus non solùm*

eximitur à tortura, sed etiam à terrore illius, eo quòd ex terrore etiam abortus sequi potest, quemadmodum ex ipsa tortura.

1 SVppono, quod diuersæ sunt personæ, quæ in aliis criminibus sunt exemptæ à tortura; vel scilicet ratione officij, aut dignitatis, quales sunt Clerici, Religiosi, Nobiles, Milites, & Decuriones, vel ratione periculi vitæ propriæ, aut alienæ, quales sunt minores annorum 14. senes, valetudinarij, & mulieres prægnantes, hoc supposito.

2 Respondetur, & dico primò: personæ in aliis criminibus exemptæ à tortura ratione officij, aut dignitatis, in crimine hæresis, cùm tale crimen sit valdè graue, & Reipublicæ perniciosum, torqueri possunt: sic Doctores communiter, quos sequitur Decianus *tract. crim. lib. 5. cap. 20. num. 22. & cap. 30. num. 11.* Rojas *singul. 208. num. 5.* Peña *3. p. direct. comm. 39. num. 156. vers. Scio quæsitum esse.* Simanch. *de Cathol. Inst. tit. 65. rubr. de tormentis, num. 44. & seqq.* Antonius Gomez *tom. 3. var. cap. 13. rubr. de tortura Reorum, num. 3.* Canera *in quæst. crim. cap. 2. de probat. per testes, quæst. 1. num. 71.* Narbona *in recopil. p. 1. leg. 61. gloss. 1. num. 14* Mirand. *in ord. Iudic. tom. 2. quæst. 26. art. 13. concl. 6.* Guazzin. *tom. 1. lib. 1. defens. 30. cap. 9.* Suarez de Paz *in Praxi, tom. 1. p. 5. cap. 3. §. 12. n. 50.* Sanchez *in opuscul. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dub. 15. n. 12.* & Farinac. *de hæresi, quæst. 185. num. 125. & de indiciis & tortura, quæst. 31. num. 100.* & patet ex Textu *in l. de minore, ff. de quæst. in l. etsi excepta, Cod. de malefic. & mat. & in l. si quis alicui, Cod. ad leg. Iul. maiest.*

3 An autem tales personæ debeant mitiùs, quàm aliæ torqueri?

Affirmant Clarus *pract. §. finali, quæst. 64. vers. Sed an Clerici,* Martinus Delrio *in append. 2. lib. 5. q. 23.* Peña *in direct. p. 3. comment. 110.* Chartar. *de interrog. reor. lib. 4. cap. 1. num. 112.* Salzed. *pract. cap. 125. num. 6. lit. D,* Gigas *de crim. læs. maiest. lib. 2. quæst. 28. num. 5.* & Simanch. *de hær. tit. 65. n. 49. & 62.* tum ex Textu *in cap. Illi qui 5. quæst. 5.* quia ibi dicitur; Clerico torturam inferendam esse per tortorem Religiosum, vbi tacitè insinuatur, inferendam esse cum pietate, & religione, & non cum rigore, & crudelitate; tum etiam ex ratione, quia dignitati aliquid deferendum est: ergo si propter atrocitatem criminis hæresis tales non eximuntur à tortura, conuenit, quod saltem eximantur à rigore illius.

4 Negant autem Follet. *pract. crim. c. 31. vers. Tormentis mox subiiciatur, n. 7.* Franciscus Cason. *tract. de tormentis, c. 11. rubr. de non torquendo Clerico, n. 5.* & alij, quos citat, & sequitur Farin. *de indic. & tortur. q. 41. n. 12. & de hæres. quæst. 185. n. 125:* & ex eo, quia supradictus Textus *in cap. Illi qui,* solùm indicat, Clericum torquendum esse per tortorem Religiosum, seu Ecclesiasticum, & non per laïcum (vti dixit Glossa *ibi*, quam sequuntur Doctores,) quod iam vsu, & consuetudine est abrogatum: sic Doctores, quos citat, & sequitur Clarus *prax. §. finali, q. 64. vers. Sed hic quæro,* Scaccia *de iudic. lib. 2. cap. 10. num. 41.* & Farinacius *cit. quæst. 41. num. 15.* sed nullo modo ex prædicto Textu deducitur, quod Clerici, Religiosi, Nobiles, & quilibet alij ratione officij, & dignitatis à tortura exempti mitiùs in hoc crimine torquendi sint, præsertim cùm tales, vtpote digniores, grauiùs delinquant, quàm cæteri; & propterea tortura, quæ iuxta grauitatem criminis est mensuranda, grauiori torqueri debeant.

5 At hoc non obstante, magis mihi probatur sententia prior affirmantium, quod scilicet prædictæ personæ in aliis criminibus ratione officij, & dignitatis à tortura exemptæ, in crimine hæresis mitiùs torquendæ sint, quia cùm supradictus Textus *in cap. Illi qui,* indicet Clericum torquendum esse per tortorem Religiosum, seu Ecclesiasticum, & non per laïcum, hoc ipso simul insinuat, & mitiùs torquendum esse; cùm Religiosi, seu Ecclesiastici ad instar Ecclesiæ mitiores esse soleant, vel saltem debeant.

Neque obstat, quod obijciebatur, scilicet quod 6 prædictæ personæ, vtpotè digniores, grauiùs delinquant; quia si hæc ratio quid probaret, probaret etiam, quod in aliis criminibus, in quibus à tortura non eximuntur cæteri, neque ipsi, quin & multò minùs ipsi eximi deberent; & tamen licèt cæteri non eximantur, ipsi tamen de facto eximuntur, forsan ex eo, quia personæ digniores, delicatiores esse consueuerunt. Ergo omninò, sicuti prior sententia aiebat, aliquid dignitati deferendum est, ita vt personæ digniores, licèt in crimine hæresis, propter eius atrocitatem, in totum à tortura non eximantur, eximantur tamen à rigore illius.

Dico secundò: Personæ in aliis criminibus à tortura 7 exemptæ propter periculum vitæ propriæ, vel alienæ (quamuis Gomez *tom. 3. var. cap. 13. num. 3. vers. Quod tamen intelligo,* Simancbas *de Cathol. instit. tit. 65. n. 45.* Martinus Delrio *in disquis. magic. lib. 5. sect. 9. §. quoad personas,* Miranda *in ordine indic. tom. 2. quæst. 26. art. 13. concl. 7.* & alij putent quod neque in crimine hæresis torqueri possint ex eo, quod exemptio harum personarum à tortura conceditur propter periculum vitæ propriæ, vel alienæ, quod periculum æquè in omni crimine procedit.) Ex probabiliori tamen sententia aliorum, quam tenent Ioseph Sesse *in decis. Regn. Aragon. tom. 4. decis. 476. num. 20.* Villadiego *in polit. cap. 3. num. 322. & seqq.* Guazzin. *tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 9. & 18.* Eymericus à Rosbach *in tract. crim. tit. 5. cap. 21. num. 10.* Queuedus *de indic. & tortur. cap. 12. n. 9.* Peña *p. 3. directory, comment. 39. num. 156. vers. Scio quæsitum esse,* Carterius *in pract. crim. in tract. 2. de indic. & tortur. §. circa testes qua persona torqueri possunt, n. 37. versu Fallit in criminibus exceptis,* & Farinacius *de indic. quæst. 1. num. 103. & de hæresi, quæst. 42. num. 102. & 133. & quæst. 185. num. 125.* in dicto crimine hæresis torqueri poterunt, exceptâ muliere prægnante, si tortura cum ea cautela, & moderatione adhibeatur, vt secundùm Medicorum consilium inde nullum mortis periculum immineat.

Probatur ex Textu *in leg. de minore, ff. de quæstionibus,* vbi exempto minore quatuordecim annorum à tortura, subditur [non procedere exemptionem in crimine læsæ maiestatis, in quo omnes omninò, si ad testimonium prouocentur, cùm res exegerit, torqueantur.] Ergo si torqueri possunt pro testimonio dicendo in crimine excepto, à fortiori torqueri poterunt ob suspicionem talis criminis commissi.

Neque obstat, si dicas, hos torquendos esse tortu- 9 ra relata *in leg. 1. §. Impuberi, ff. ad Syllanianum,* vbi decernitur, Impuberes posse terreri, & habena, vel ferulâ cædi.

Respondetur enim, id non obstare: tum quia, hic terror, & hæc cæsio, etiam extra crimina excepta conceditur; tum quia Textus *in l. cit. de minore,* absolutè dicit torquendos esse: at terror, & ferulæ cæsio non reputatur tortura, *ex supradicta l. 1.* cùm Textus ibi habeat: [Impuberi autem verùm in supplicio parcimus, an verò etiam in quæstione: & magis est, vt de impubere nec quæstio habeatur, aliàs solet hoc in vsu obseruari, vt impuberes non torqueantur; terreri tamen solent, & habena, vel ferula cædi.] Ergo terror, & ferulæ cæsio tortura non reputantur.

Dixi, exceptâ muliere prægnante: quia hæc propter 10 periculum partus non solùm eximitur à tortura, sed etiam à terrore illius, eo quòd ex terrore etiam abortus sequi potest, quemadmodum ex ipsa tortura: quapropter prohibita tortura, & hic terror etiam prohibetur; quia est eadem ratio: tum quia prohibito fine, prohibentur etiam & media, *l. cum lex, ff. de fideiussor. l. cum delictum, ff. de pactis, & l. Oratio, ff. de sponsal.* & expressè tradunt Peña *3. p. direct. commentar. 34. vers. Si quis*

quis autem, Antonius Gomez *tom.3.variarum, cap.13. de tortur.reor. num.4. versu & ita debet procedere.* Sousa *in Aphor. Inquis. lib.2. c.39. n.52.* Binsfeld. *in comment. de malef. leg.7. q.2. concl.7.* & alij, quos sequitur Farinac. *de Indic. & tortur. q.41. n.84.* quidquid in contrarium dixerit Zanard. *in direct. Theolog. p.3. cap.88.* vbi tenet, quod mulier prægnans possit terreri; sed minùs rectè, propter rationes iam dictas.

ADVERTENDA

Pro Praxi.

SVMMARIVM.

1 *Personas priuilegiatas ratione ætatis, si sint minores annorum 14. non esse torquendas, minùs probabiliter dixit in crimine hæresis Martinus Delrio.*

2 *Pœnam ratione ætatis in minoribus non minorari, minùs etiam probabiliter dixit Ioseph de Sesse.*

3 *Priuilegiatos omnes in Tribunali S. Inquisitionis posse torqueri, exceptis minoribus 14. ann. & exceptis senibus, minùs probabiliter senserunt aliqui Doctores, quamuis rectè subdant, exceptis mulieribus prægnantibus; quia hæ solùm reuera neque possunt terreri.*

4 *Mulieres post partum non possunt torqueri, nisi post dies 40. quamuis alij velint, eas torqueri posse recuperatis viribus post partum arbitrio Iudicis.*

5 *Doctores docentes, senes non esse torquendos, per senes intelligunt homines annorum 70. vel etiam annorum 60. si sint infirmæ salutis, vel debilis complexionis, quamuis id remittendum sit arbitrio prudentum.*

6 *Senes prædicti quando ob aliquod periculum non possunt torqueri, possunt tamen terreri ducendo eos sub aculeo, absque tamen ligatura.*

7 *Febre quartana laborantes torqueri non possunt, nisi leniter, & sine squassata, vel strappata; quamuis alij id relinquant arbitrio Inquisitorum.*

8 *Morbo gallico laborantes simpliciter neque torqueri possunt, si brachium debilitatum habeant, & venæ crudationem, vel anhelitus difficultatem patiantur.*

1 EX dictis igitur aduerte, quod minùs probabiliter ait Martinus Delrio *in disquis. magic. lib.5. sect.9. §. quoad personas*, priuilegiatos ratione ætatis, si sint minores annorum 14. in crimine hæresis non esse torquendos, sed tantum terrendos, etiam terrore mali (vt nudando, ligando, & ad aculeum adducendo, non tamen imponendo; quamuis rectè subdat, eosdem si sint minores 25. annorum, & ingressi saltem annos 14. esse etiam torquendos, mitiùs tamen quàm maiores.

2 Aduerte secundò, quod minùs etiam probabiliter ait Ioseph Sesse *in decis. Regn. Aragon. tom.4. decis.476. num.20.* pœnam ratione ætatis in minoribus non minorari; minùs etiam probabiliter, inquam, ait Ioseph Sesse, quia minores ratione ætatis imperfectæ, quam habent, minùs delinquunt, suntque delicatiores, & timidiores: hinc expresè docent Simanchas, Decianus, & alij, quos sequitur Sousa *in Aphor. Inquis. lib.3. c.32. numero* 18. minores annis 25. regulariter, tametsi postea facti fuerint maiores, cùm non tam attenditur tempus punitionis quàm delicti, puniri mitiùs, etiam in crimine hæresis; præsertim si ipsos rectè pœnituerit.

3 Aduerte tertiò, quod & minùs etiam probabiliter putent Canteta *in quæst. crim. c.2. de probat. per testes, q.1. n.71.* Rojas *singul.208. n.5.* Narbona *in recopil. p.1. leg.61. gloss.1. n.14.* Suarez de Pax *in Praxi, tom.1. p.5. cap.1. §. 11. num.50.* Miranda *in ordin. Iudic. tomo 1. q.16. art.13. concl.6.* & Sanchez *in opusc. tom.2. lib.6. c.3. dub.15. num.16.* in tribunali sanctæ inquisitionis priuilegiatos omnes posse torqueri, exceptis minoribus annorum 14. & exceptis senibus, quamuis rectè subdant, *Exceptis mulieribus prægnantibus*; quia hæ solæ reuera neque possunt etiam terreri: quidquid in contrarium dixerit Zanard. *in direct. Theolog. p.3. c.88. mihi fol.499.* sicuti suprà dicebam.

4 Aduerte quartò, quod mulieres post partum non possint torqueri, nisi post dies 40. Thuscus *lit.T, concl.328. n.21.* Cantera *in quæst. crim. q.10. de Reo, n.1.* Paul. Ghirland. *de quæst. lib.4. q.6. num.7.* Brunus *de indiciis, p.2. q.4. num.2.* & Queuedo *de Indic. & Tortur. c.12. n.9.* adeò quod si infra dies 40. torquerentur, & faterentur delictum, confessio esset nulla. Baiardus *in addit. ad Iul. Clar. q.61. n.67.* & alij, quos sequitur. Eymeric. à Rosbach. *in Prax. crim. tit.5. cap.21. num.6.* quamuis alij (quos sequitur Antonius Gomez *tom.3. var. c.13. n.3.*) velint, quandonam mulieres post partum torqueri possint, recuperatis scilicet viribus, relinquendum esse arbitrio Iudicis.

5 Aduerte quintò, quod Doctores, qui docent senes non esse torquendos, per senes intelligant senes annorum 70. vel etiam annorum 60. si sint infirmæ salutis, vel debilis complexionis; quinimò nonnulli ex ipsis, quos sequitur Villagut. *in pract. crim. lib.7. cap.4. conclus.4.* absolutè volunt, senes sexagenarios non esse torquendos; quamuis alij Doctores velint, id esse remittendum arbitrio prudentum, attenta valetudine, robore, & qualitate delinquentis simul, & qualitate delicti. Guazzin. *tom.2. lib.1. defens.30. c.2. num.12.* & Eymer. à Rosbach. *cit. c.12.*

6 Aduerte sextò, quod quando prædicti senes, vel absolutè, scilicet in sententia aduersariorum, vel secundùm quidquid, ratione periculi vitæ, scilicet in sententia nostra, non possunt torqueri, possint tamen terreri ducendo eos sub aculeo, absque tamen ligatura. Caualcan. *de Brach. Reg. p.3. n.126. vers. est tamen*, Gomez *tom.3. var. c.13. n.3. & 4.* Paul. Ghirland. *de quæst. & torment. c.6. n.7. & seqq.* & Francisc. Personal. *tract. de indic. num.15.* quidquid dubitare videatur Guazzin. *tom.2. lib.1. defens.30. c.12. n.3.*

7 Aduerte septimò, quod torqueri tamen non possint, nisi leuiter, & sine squassata, seu strappata, & nisi extra diem febris ij, qui laborant febre quartana: sic Doctores, quos sequitur Queuedo *de indic. p.2. c.12. num.23.* Francisc. Marc. *decis.790.* Baiardus *in Addit. ad Iulium Clar. q.64. num.13.* & Caualcan. *de Brach. Reg. p.1. n.117.* quamuis alij id relinquant arbitrio inquisitorum, adhibito iudicio Medicorum.

8 Aduerte octauò, quod simpliciter neque torqueri possint ij, qui laborant morbo gallico, si brachium debilitatum habeant, & venæ crudationem, vel anhelitus difficultatem patiantur. Decianus *Respons.93.* Grammaticus *consil.40.* Ladereh. *consil.184.* & alij, quos sequitur Guazzio *citat. defension.30. cap.16. n.1.*

SECTIO XXVIII.

An, & quid dicendum de reo confitente, vel negante in tormentis?

SVMMARIVM.

1 *Confessio facta in tormentis ratificari debet, aliàs ex illa Reus condemnari non poterit.*

2 *Reus vt ad ratificationem inducatur, Inquisitor cautè procedere debet: primò interogando eum in genere, an*

confessionem factam approbet, deinde eam in particulari proponendo.

3 *Reus si in tormentis confessionem, scilicet post 24. horas ratificauerit, & pœnitens absolutionem petierit, debet suos errores abiurare, & pœnitentia iniuncta ab excommunicatione incursa publicè absolui, nisi forsan fuerit relapsus; quia tunc Curiæ sæculari tradendus est.*

4 *Ratificans confessionem, si in suo errore persistere velit, & ab illo recedere nolit, variis modis, præsertim mediis Doctoribus, vt conuincatur, tentari debet; quod si se conuictum esse non protestetur, sed pertinax persliterit, Curiæ sæculari puniendus tradi debebit.*

5 *Reus si accedente tempore ratificationis, confessionem factam reuocauerit, iterum torqueri debet, non solùm quia reuocauit sed etiam quia ex confessione priùs facta nouum indicium commissi criminis dedit; quamuis nunquam torqueri debeat vltra tertiam vicem.*

6 *Reus si tamen in tortura negauit, iterum torqueri non potest, nisi fuerint noua indicia criminis vrgentia, & à primis diuersa; quia tunc non tam repetitur, quàm de nouo tortura continuatur.*

7 *Reus iterum torqueri potest, si torturam sustinere possit absque vitæ, vel membrorum periculo; nam si adeò debilis sit, vt etiamsi leniter tortus fuerit, nouam torturam absque prædicto probabili periculo sustinere non valeat, torqueri non debebit.*

8 *Reus si tandem tortus in negatiua semper perstiterit, si insufficienter tortus fuerit, ob debilitatem scilicet, vel ob aliam causam, & indicia criminis commissi sint vrgentia, ac vehementia, debet abiurare; sed si sufficienter tortus fuerit, debet liber dimitti, & sententiam absolutoriam, si petierit, obtinere, & cur.*

1 SVppono, quod confessio facta in tormentis, ratificari debeat, iuxta ea quæ dicebam *sect.* 26. aliàs ex illa reus condemnari non poterit. Gloss. *in l.* 1. *vers. aliqui, Cod. quorum appellat. non recip. & in l. ferune, Cod. ad leg. Iul. de vi public.* Eymeric. 3. *part. directorij, rubr. de tertio modo terminandi processum, numero* 157. *vers. si autem in quæstionibus*, & alij communiter, quos citat, & sequitur Farinacius *de hæres. quæst.* 185. *numero* 150.

2 Suppono tertiò, quod vt reus ad ratificationem inducatur, inquisitor cautè, iuxta ea quæ dicebam *sect.* 25. procedere debeat: primò interrogando eum in genere, an confessionem factam approbet, deinde eam in particulari proponendo, & per extensum legendo, & perquirendo, an quæ lecta sunt, sint ea, quæ ipse fassus est. His suppositis

3 Respondetur, & dico primò: si hoc facto, reus in tormentis confessionem suo tempore (forsan scilicet post 24. horas, iuxta ea, quæ dicebam *cit. sect.* 26.) ratificauerit, & pœnitens absolutionem petierit, debet suos errores abiurare, & pœnitentia iniuncta, ab excommunicatione incursa publicè absolui (nisi forsan fuerit relapsus, quia tunc Curiæ sæculari tradendus est, iuxta ea, quæ *suprà* dicebam) si verò ratificans confessionem in suo errore persistere velit, & ab illo recedere nolit,
4 variis modis (mediis præsertim Doctoribus, qui cum ipso disputent) vt conuincatur, tentari debet: quod si se conuictum esse non protestetur, sed pertinax perstiterit, Curiæ sæculari puniendus tradi debebit.

5 Dico secundò, si accedente tempore ratificationis reus confessionem factam reuocauerit, iterum torqueri debet, non solùm quia reuocauit; sed etiam, quia ex confessione priùs facta nouum indicium commissi criminis dedit: quamuis nunquam, sicúti suprà dicebam, torqueri debeat vltra tertiam vicem, præsertim si prima vice sustinuit tormenta, quatenus indicia requirebant: sic Doctores, quos citat & sequitur Farinac. *q.* 38. *n.* 97. & ego iterum dicam *infra post Section. vltimam Petit.* 13. *per totam.*

Dico tertiò: si tamen reus in tortura negauit, iterùm torqueri non potest, nisi fuerint noua indicia criminis vrgentia, & à primis diuersa, iuxta ea, quæ dicebam *loc. cit.* & iuxta Textum *in l. vnius*, §. 1. *ff. de quæst.* ibi: [reus euidentioribus argumentis oppressus repeti in quæstionibus potest, vel nisi priùs iuxta qualitatem indiciorum, & grauitatem delicti tortus non fuerit;] quia tunc non tam repetitur, quàm de nouo tortura continuatur: qualibet enim ex his causis existente, torqueri potest. At illis cessantibus, torqueri non debet: sic Doctores, quos citat, & sequitur Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cas.* 271. *numero* 5. *& seqq.* & Farinacius *de Indic. q.* 38. *n.* 72. *&* 83. 6

Cæterùm, cum dixi, *Reum iterum torqueri posse*, intelligi debet, si torturam sustinere possit absque vitæ, vel membrorum periculo; nam si adeò debilis sit, vt etiamsi leniter tortus fuerit, nouam torturam absque prædicto probabili periculo sustinere non valeat, torqueri non debebit, iuxta Textum *in l. quæstionis modum, ff. de quæst.* & clarè colligitur ex Textu *in l. vnius*, §. 1. *ff. de quæst.* ibi: [maximè si in tormentis animus corpusque durauerit;] qua de re videri poterunt Pegna 3. *part. direct. comment.* 39. *num.* 156. *vers. vnum tamen*, & alij quos citat & sequitur Farinac. *q.* 38. *num.* 82. videri etiam poterunt, quæ dicam *citata petit.* 13. *per totam.* 7

Dico quartò: si tandem reus tortus in negatiua semper perstitit, distinguendum tunc sic est: si insufficienter tortus fuit, ob debilitatem scilicet, vel ob aliam causam, & indicia criminis commissi sunt vrgentia, ac vehementia, abiurare debet, sed si sufficienter tortus fuit, debet liber dimitti, & sententiam absolutoriam, si petierit, obtinere. Pegna 3. *part. direct. comment.* 38. *num.* 156. *vers. etsi omninò requiratur*, Rojas *tract. de hæret.* 2. *part. num.* 306. Simanchas *de Cathol. Instit. tit.* 56. *rubrica de purgatione canonica, num.* 17. & alij, quos refert, & sequitur Farinacius *quæstione.* 185. *num.* 128. 8

Prior pars probatur; quia per aliquam viam debent indicia commissi criminis illa purgari, quæ cùm per torturam purgata non sint, par est, vt per abiurationem purgentur.

Posterior pars patet; quia quando tortura indiciis correspondet, per illam indicia plenè purgantur, quibus purgatis, reus absoluendus est, ex vulgari Axiomate, Actore non probante, reus absolui debet; l. *Actor. Cod. de probat. & l. Qui accusare, Cod. de edend.* Vide omninò quæ dicam *post sectionem vltimam dicta petit.* 13. *per totam.*

SECTIO XXIX.

An reus conuictus, & confessus, pro habendis complicibus torqueri possit ab Inquisitoribus?

SVMMARIVM.

1 *Reus conuictus, & confessus pro habendis complicibus, torqueri potest, si semiplenè probatum fuerit, quod ipse complices habuerit; quia non reuelare complices est delictum fautoriæ; semper autem super delicto semiplenè probato reus torqueri potest, secus si delictum semiplenè probatum non fuerit.*

2 *Reus si est confessus, & non negatiuus, quod non possit torqueri pro habendis complicibus, seu in caput alienum, minus rectè docent nonnulli, si sufficientia indicia adsint: quod maximè procedit in crimine hæresis.*

3 *Decretum Pij Quinti die 28. Iulij 1569. id permittens contra conuictos, & confessos de hæresi, refertur.*

4 *Decretum Pij Quinti loquitur sine vlla limitatione de indicio complicum, & ita etiam seruatur in Praxi Romæ in supremo Tribunali Sanctæ Inquisitionis.*

5 *Reus de hæresi, quotiescumque disputatur, an torquendus sit, assistere semper debet eius Aduocatus, vt possit ipse reum, si indicia esse insufficientia viderit, à tortura defendere.*

6 *Reus depositionem, quam fecerit de socio criminis in tortura, ad hoc vt valeat, ratificare debet extra torturam, sicut depositionem, quam fecerit de se ipso similiter in tortura.*

7 *Tortura in caput alienum, siue super complicibus debet esse moderata.*

8 *Tortura in tali casu per mediam horam inflictam dicitur moderata.*

1 RESpondetur cum Cantera *quæst. crim. rubr. de hær. c. 1. n. 57. & de probat. per Testes c. 2. q. 1. n. 52.* Simancha *de Cathol. Inst. tit. 43. n. 27. & tit. 65. n. 60. & in Enchirid. tit. 52. n. 31.* Farinacius *de hæres. q. 185. n. 133. & 183.* Peguera *in Prax. c. 12. §. 5. n. 19. & seqq.* Villagut. *in Pract. lib. 7. c. 7. concl. 4.* Binsfeld. *in comm. de malefic. lib. 7. q. 1. concl. 13.* Pignatus *in Pract. p. 3. cap. 5. §. alter est.* & alijs communiter (qui adducunt quandam instructionem Toletanam *Anni* 1561. *num.* 45.) affirmatiue, si semiplene probatum fuerit, quod reus complices habuerit; quia non reuelare complices (quando tenetur, & de illis interrogatur) est delictum fautoriæ: semper autem super delicto semiplenè probato reus torqueri potest: ergo. At, si semiplenè probatum non fuerit, quod reus complices habuerit, seu si nulla sociorum probatio præcesserit, ob illos reuelandos torqueri non poterit, cùm nulla tunc detur præsumptio, quod delictum committat; sic Doctores iidem communiter, quos suprà citabam.

2 Obijcies: contrarium (quod scilicet si reus est confessus, & non negatiuus, non possit torqueri pro habendis complicibus, seu in caput alienum) ex dicta instructione Toletana *Anni* 1561. *num.* 45. (quæ sic à contrario sensu innuere videtur) docent nonnulli, quos sequitur Rojas *de hær. p. 2. n. 243.* ergo.

Respondetur: concedo antecedens, at minùs rectè, si scilicet (vti dicebam) sufficientia indicia adsint, quod eius complices habuerit: ratio, quia sic suadet ratio; tum quia sic habet expresse Glossa *cum Textu in l. non ideo minus, Cod. de Accusat.* vt præter alios adnotauit Cantera *cit. c. 2. de probat. per testes, q. 1. n. 52.* (qui sic etiam testatur de praxi supremi Consilij inquisitionis) Seraphin. Freytas *in addit. ad tract. de confessar. sollicit. q. 22. n. 28.* & Farinac. *de hæresi, q. 185. n. 135.* qui ait probabilius esse, quod (quando adsunt indicia contra hæreticum, habuisse scilicet illum socios in crimine) tunc vt illos reuelet, torqueri possit, siue de se ipso negauerit, siue confessus fuerit, cum multi reperiantur, qui magis curant tegere complices, quàm seipsos.

3 Accedit decretum Pij Quinti die 28. Iulij anni 1569. in his verbis: [Pontifex inhærendo decretis factis per fel. record. Paul. PP. IV. sanctissimus D. N. Pius Quintus decreuit, omnes, & quoscumque reos conuictos, & confessos de hæresi, pro vlteriori veritate habenda, & super complicibus fore torquendos arbitrio Iudicum.]

4 Quapropter (licèt Doctores communiter, vt suprà dicebam, teneant hæreticum non esse torquendum pro habendis complicibus, nisi adsit semiplena probatio, quod criminis socios habuerit) nunc tamen, quia supradictum decretum Pij V. loquitur sine tali limitatione, fit quod in Praxi Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis, etiam sine vllo indicio complicum, inferatur tortura super habendis complicibus; & meritò, quia (sicuti præter alios obseruauit Vmbert. Locat. *in Praxi Inquis. verb. hæreticus, §. hæreticus conuictus*) hæresis, præterquam quod est crimen immediatè contrà Deum, & valdè Reipublicæ perniciosum; est etiam tale, quod communiter sine sociis, seu complicibus committi non consueuit.

Vbi tamen aduerte, tam pro his, quæ *sectione præsenti*, quàm pro his, quæ *sectionibus præcedentibus* dicebam, quod quotiescumque disputatur, an reus torquendus sit, semper assistere debeat eius Aduocatus, vt possit ipse reum, si indicia esse insufficientia viderit, à tortura defendere; quia cum tortura reo graue præiudicium inferat, contra rationem, & æquitatem esset, si indefensus illam subire cogeretur. Pegna 3. *part. directorij, comment. 110. vers. postremò videndum.* Repertor. Inquisit. *verb. Aduocatus, §. sed an Aduocatus, verbo tortura, §. An Aduocatus*, & alij passim. 5

Aduerte secundò, quod reus depositionem, quam fecerit de socio criminis in tortura (ad hoc vt valeat) ratificare illam debeat extra torturam, sicut depositionem, quam fecerit de seipso similiter in tortura. Sic Doctores, quos sequitur Farinacius *quæst. 43. num. 15.* & Scacc. *de indic. & tortur. lib. 1. cap. 81. n. 9. vers. quintò dubitatur*; quamuis contrarium teneant alij, quos sequitur Petrus Caballus *in resol. crim. centur. cas. 32. num. 3. & seqq.* subdens, vt ipse tenet, seruari potiùs in Praxi. 6

Aduerte tertiò, quod tortura in caput alienum, siue super complicibus, debeat esse moderata, maior tamen, vel minor pro qualitate causæ, & indiciorum. Clarus *quæst. 63.* Tusc. *lit. T. concl. 234. num. 2.* Becanus *in 2. 2. Sancti Thomæ, part. 2. tom. 3. de Iust. & Iur. quæst. 10. num. 5.* & alij, quos sequitur Miranda *in ord. Iudic. tom. 2. quæst. 27. art. 10. circa finem*, Sousa *in Aphor. Inquis. lib. 2. c. 16. n. 5.* Francisc. Personal. *de indic. n. 9. & seqq.* Guazzin. *tom. 2. lib. 1. defens. 30. c. 9. num. 4. & seqq.* & Maur. Burg. *tract. de med. procedend. ex abrupto, centur. 1. quæst. 42. num. 19.* subdens, quod si tortura in caput alienum, seu super complicibus non sit moderata, sed excessiua, dicatur purgare indicia negotij principalis. 7

Aduerte quartò, quod tortura in tali casu per mediam horam inflicta, dicatur moderata. Sic Doctores, quos sequitur Guazzin. *loco supra citato*, & videri poterit etiam Clarus *vbi supra*, & Farinacius *quæst. 4. numero 27.* 8

SECTIO XXX.

An reus torqueri possit ab Inquisitoribus, absque eo, quod ipsi detur copia indiciorum? Vbi etiam an & torqueri possit ab iisdem, absque eo, quod ipsi publicentur nomina testium, & accusatorum?

SVMMARIVM.

1 *Reus torqueri non potest ab Inquisitoribus, absque eo, quod ipsi detur copia indiciorum.*

2 *Nomina Testium, & Accusatorum in causa hæresis ob eius enormitatem, & ob fauorem fidei, ne alioquin homines detineantur à testificando, vel ab accusando, non publicantur.*

3 *Idem dic de quibusdam aliis circumstantiis non pu-*

blicandis, & quibus posset ille deuenire in cognitionem Testium, & Accusatorum.

4 *Circumstantiæ, ex quibus posset Reus deuenire in cognitionem testium, seu accusatorum, quænam sint, remittitur arbitrio Inquisitorum.*

1 RESpondetur quoad primum negatiuè. Iul. Clar. *in Praxi, §. final. q.* 49. Martin. Delrio *in disquis. magic. append.* 2. *lib.* 5. *q.* 37. Miranda *in ordin. Iudic. tom.* 2. *q.* 16. *art.* 14. *concl.* 1. Simanch. *in Enchirid. tit.* 53. *num.* 8. Genuens. *in Prax. Archiepisc. c.* 68. *num.* 5. Villadiego *in Politic. c.* 3. *n.* 312. Paramus *de orig. S. Inquis. lib.* 2. *c.* 39. *n.* 22. & videri poterit etiam Nauarrus *tom.* 1. *lib.* 5. *consil. tit. de accusat. cons.* 8. *& in instructione Toletana An.* 1561. *num.* 32. & probatur, quia ratio etiam naturalis suadet, quod reo detur copia indiciorum, & cum dilatione temporis ad ea diluenda.

2 Nomina verò testium, & accusatorum (licèt *in cap. Qualiter, & quando, extra de accusat.* statuatur, quod non solùm dicta, sed etiam prædicta nomina testium, & accusatorum reo publicentur) in causa tamen hæresis ob eius enormitatem, & ob fauorem fidei (ne scilicet alioquin homines detineantur à testificando, vel ab accusando) non publicantur, vti diffusè dicam *infra dubit.* 198. *de testibus, sect.* 12.

3 Et quod dixi de non publicandis reo nominibus Testium, & Accusatorum, idem dicas de non publicandis eidem quibusdam aliis circumstantiis, ex quibus posset ille deuenire in cognitionem testium, vel accusatorum. Pegna *in Annotat. ad Lucernam Inquisit. verb. nomina accusatorum*, & alij, quos sequitur Genuensis *in Prax. Archiepisc. cap* 68. *num.* 5. videri poterit *cit. dubit.* 198. *sect.* 12. & videri poterit etiam instructio Hispalensis Anni 1484. *num.* 16. & instructio Toletana Anni 1561. *num.* 31.

4 Quænam autem sint circumstantiæ, ex quibus posset reus deuenire, vel non deuenire in cognitionem testium, vel accusatorum, & sic quænam sint circumstantiæ, quæ non sint reo publicandæ, vel publicandæ, remittitur prudenti arbitrio Inquisitorum.

SECTIO XXXI.

An reus, si fuerit minor, torquêri possit ab Inquisitoribus, absque eo, quod ipsi detur curator? Vbi etiam an torqueri possit ab iisdem, vel confessionem (quam fecit in tortura) ratificare extra torturam, absque eo, quod sit præsens ipsius curator?

SVMMARIVM.

1 *Reus si fuerit minor, torqueri non potest ab Inquisitoribus, absque eo, quod ipsi detur Curator, aliàs processus esset nullus; & licèt minor confiteretur etiam sponte, & sine curatore, talis confessio ipsi non noceret.*

2 *Amplia etiamsi talis confessio facta fuerit cum iuramento, quia nec in tali casu præiudicium infert minori, quamuis in aliquibus locis consuetudo sit in contrarium.*

3 *Minor torqueri neque potest absque præsentia sui Curatoris, aliàs posset petere restitutionem in integrum, & tentare nullitatem.*

4 *In Tribunali S. Inquisitionis in Hispania consuetudo est in contrarium, quod Auctori non improbatur, quia nullatenus in tortura minoris requiritur Curator, sed tantùm in decisione articuli, vtrùm minor debeat torqueri, necne, &c.*

5 *Minor in iudicio S. Inquisitionis à Iudice cogi non potest, vt sibi nominet in Curatorem aliquem de officialibus inquisitionis, quia eius zelus præiudicare posset minori.*

6 *Minor in tali casu neque potest sibi nominare in curatorem proprium parentem; quia iste propter nimium affectum paternum præsumitur futurus parùm sincerus.*

7 *Ratificatio minoris extra torturam vt valida sit, fieri debet præsente eius curatore.*

RESpondetur quoad primum negatiuè, itavt si reus fuerit minor, debeat ipsi dari Curator, aliàs processus esset nullus, & si minor confiteretur, etiam sponte, & sine Curatore, talis confessio ipsi non noceret: immò si diceret Iudici sine Curatore [non me torqueri facias, quia omnia confiteor, & me non contra- 1
uenturum, iuramentum tibi præsto:] talis confessio 2
sic facta, etiam cum huiusmodi iuramento, ipsi minori præiudicium non inferret. Rojas *de hæret. p.* 2. *n.* 318. Vmbert. Locat. *in Prax. Inquis. verb. Curator*, Pegna *in direct. Inquis. p.* 3. *com.* 28. Guazzin. *tom.* 2. *lib.* 1. *defens.* 30. *cap.* 4. *num.* 21. & alij, quos sequitur Muntlcell. *in Prax. crim. regul.* 10. *num.* 17.

Quamuis in aliquibus locis consuetudo sit in contrarium, quæ quidquid dubitare videantur Eymericus à Rosbach. *in pract. crim. tit.* 5. *c.* 21. *n.* 3. mihi non probatur, quia videtur esse contra ius, etiam naturale.

Et quod supra dixi, adeò verum est, vt minor torqueri neque debeat, absque eo quod sit præsens ipsius 3
Curator, aliàs posset minor petere restitutionem in integrum, & tentare nullitatem. Sic Doctores, quos sequitur Roland. *lib.* 1. *cons.* 3. *num.* 8. *& l. Clarum, Cod. de Auctorit. præstand.*

Quamuis in Tribunali inquisitionis Hispaniæ, sicuti testantur Antonius de Ballis *tract. var. lib.* 2. *q.* 16. *&* 17. 4
Villadiego *in Politic. c.* 3. *n.* 325. Chartar. *de interrogat. Reor. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 45. & Paulus Garzias *in ord. processan. sancti Officij, fol. mihi* 29. consuetudo sit in contrarium, quæ mihi non improbatur; quia nullatenus in tortura minoris requiritur Curator, sed tantùm in decisione articuli, vtrùm minor debeat torqueri, necne: tum quia nullatenus in tortura minoris necessaria est authoritas Curatoris, cùm adsit præsentia Iudicis, ad quem pertinet officium torquendi: tum denique quia nullatenus, quando reus interrogatus de delicto respondet, conueniens est quod adsit Curator; cùm reus ex scientia propria, & non ab aliis subministrata debeat respondere.

Vbi tamen aduerte, quod minor in iudicio Sanctæ 5
Inquisitionis à Iudice cogi non possit, vt sibi nominet in curatorem aliquem de Officialibus Inquisitionis; quia zelus talis Officialis præiudicare posset minori: sic Doctores communiter, qui & citant instructionem Toletanam Anni 1561. *num.* 25.

Quidquid in contrarium dixerit Canter. *in quæst. crim. q.* 6. *de Reo, num.* 3. & testetur de praxi in Tribunali Inquisitionis Hispaniæ; quia talis praxis repugnaret prædictæ Instructioni Toletanæ.

Aduerte secundò, quod minor neque possit sibi no- 6
minare in Curatorem proprium parentem, quia iste propter nimium affectum paternum præsumitur futurus parùm sincerus, & sic seruatur in praxi.

Quidquid in contrarium dixerit Anton. Gomez *lib.* 3. *var. c.* 2. *n.* 64. quod possit sibi nominare.

Aduerte tertiò, quod quando minor ratificat extra 7
torturam confessionem, quam fecit in tortura, ad hoc vt talis ratificatio valeat contrà ipsum, necesse sit quod ratificet præsente ipsius Curatore, iuxta ea, quæ dicebam *suprà sectione vigesimasexta, circa finem.*

SECTIO

SECTIO XXXII.

An quando reus est conuictus, at torquetur super intentione, vel super complicibus, torqueri tunc debeat ab Inquisitoribus cum clausula, *Citra praeiudicium probatorum?*

SVMMARIVM.

1 *Reus quando est conuictus, & torquetur super intentione, vel super complicibus, torqueri debet ab Inquisitoribus cum clausula,* citra præiudicium probatorum; *quia tunc per prædictam protestationem redditur Fisco ius suum saluum.*

2 *Reus conuictus non eripitur per torturam, quam sustinet negatiuus à punitione ordinaria, si Iudex eum torqueat cum protestatione prædicta, scilicet sine præiudicio probatorum; quia talis protestatio non est contraria facto.*

3 *Reus suspectus de hæresi, non obstante tortura, eo quòd ea ipsi dicta fuerit cum protestatione prædicta, adhuc si vehementer super intentione, vel complicibus tortus in negatiua persistat, compellitur abiurare de vehementi, & pro facto hæreticali condemnari solet ad triremes.*

4 *Reus si torqueatur stantibus legitimis probationibus, negetque delictum, & Iudex non fecerit dictam protestationem citra præiudicium probatorum, elidet per torturam legitimas contra se omnes probationes, contra nonnullos Doctores.*

1 RESpondetur affirmatiuè, itavt reus, si sit tortus sine tali clausula, quin etiam, si sit tortus cum dicta clausula, sed interrogetur in tortura super delicto principali, cùm tunc protestatio sit contraria facto, sicque nihil operetur, persistens tunc in negatiua purget per torturam omnes contra se probationes, secus si torqueatur ab inquisitoribus cum prædicta clausula, & in tortura nihil de probato delicto interrogetur; quia tunc reus sic tortus, etiam quod tunc in negatiua persistat, damnandus erit ad pœnam ordinariam; cùm tunc per prædictam protestationem reddatur fisco ius suum saluum, & illæsum. Bursat. *consil.* 346. *n.* 50. Decianus *consil.* 93. *num.* 20. *volum.* 2. Boëtius *decis.* 163. *num.* 13. Zanard *in director. Theolog. p.* 3. *cap.* 89. Martin. Delrio *in disquis. magic. lib.* 5. *sect.* 9. §. *ceterùm si Reus.* Villagut. *in Pract. lib.* 7. *c.* 2. *concl.* 4. Bossius *tit. de Indic. ante torturam, n.* 130. Pitigian. *in pract. crim. p.* 3. *c.* 6. *in Addit. lit.* P. Binsfeldius *in comment. de malefic. & Mat. leg.* 7. *quæst.* 1. *conclus.* 5. Sousa *in Aphorism. Inquisit. libro* 2. *cap.* 39. *numero* 44. & 45. Queuedo *de indicio & tortura, capite* 1. *numero* 8. Charrat. *de interrogat. Reorum, libro* 4. *capite* 1. *numero* 96. & alij passim.

2 Ex dictis igitur reus conuictus non eripitur per torturam, quam sustinet negatiuus, à punitione ordinaria, si Iudex eum torqueat cum protestatione prædicta, scilicet sine præiudicio probatorum, & reuera talis protestatio non sit contraria facto, sicuti esset, si reus interrogaretur etiam obtenus, & non scribente Notario, super delicto principali: neque etiam eripitur à punitione ordinaria, si non torqueatur super delicto, de quo fuit confessus, vel conuictus, sed solùm ad habendam notitiam aliorum delictorum, vel solùm ad habendam vlteriorem veritatem circumstantiarum delictum aggrauantium.

Secundò reus suspectus de hæresi, non obstante tortura, eo quòd illa ipsi data fuerit cum protestatione prædicta, adhuc si vehementer super intentione, vel complicibus tortus in negatiua persistat, compellitur abiurare de vehementi, & pro facto hæreticali condemnari solet ad triremes. Pegna *in director. Inquisit. part.* 3. *comment.* 67. Martinus Delrio *in disquis. magic. lib.* 5. *sect.* 15. §. *dico tertiò,* Zanard. *in director. Inquis. part.* 4. *cap.* 64. & Genuensis *in Prax. Archiepisc. cap.* 68. *num.* 8. 3

Tertiò, si reus torqueatur stantibus legitimis probationibus, negetque delictum, & Iudex priùs prædictam protestationem, scilicet citra præiudicium probatorum, non fecerit, elidit per torturam legitimas contra se omnes probationes, quidquid in contrarium dixerint Couarruuias *Pract. quæst. cap.* 23. *num.* 5. Gomez *tomo* 3. *variar. c.* 13. *num.* 20. & Soarez de Paz *in Prax. tom.* 1. *p.* 5. *c.* 3. §. 12. *num.* 10. 4

SECTIO XXXIII.

An reus tortus, sed negatiuus, puniri possit ab Inquisitoribus pœna aliqua, saltem extraordinaria?

SVMMARIVM.

1 *Reus tortus, sed negatiuus, si tortura fuit sufficiens ad purganda omnia indicia secundùm qualitatem delicti, & indiciorum, puniri non poterit pœna aliqua, sed non extraordinaria; sed debebit absolui. Si verò non fuerit sufficiens, puniri poterit pœna aliqua extraordinaria arbitrio Iudicis, sicque propter qualitatem criminis seruatur in hæresi.*

2 *Reus tortus, sed negatiuus, qui sic indicia euacuauerit, si post torturam iterùm extra torturam de delicto interrogetur, & reperiatur varius, iterùm torqueri non potest.*

RESpondetur distinguendo: si tortura fuit sufficiens ad purganda omnia indicia secundùm qualitatem delicti, & indiciorum, puniri non poterit pœna aliqua, sed non extraordinaria, sed debebit absolui; si verò non fuit sufficiens, puniri poterit pœna aliqua extraordinaria arbitrio Iudicis; sicque propter qualitatem criminis seruatur in hæresi, vt scilicet indicia, quando in tali crimine fuerunt grauia, & valde vrgentia, licèt purgentur per torturam quoad pœnam ordinariam, non tamen purgantur etiam quoad pœnam extraordinariam, nisi forsan actis aliqua tortura censeretur euacuasse satis illa omnia indicia, quæ fuerunt contra reum. Cantera *in quæst. crimin. cap.* 2. *de probation. per Testes, quæst.* 1. *num.* 65. & *in quæst.* 25. *de Reo, num.* 15. Riccius *par.* 1. *decis.* 73. *num.* 8. Binsfeldius *de malefic. & mat. leg.* 7. *quæst.* 1. *conclus.* 16. Bussius *titulo de Inquisitor, numero* 30. Paramus *de origin. Inquisit. lib.* 3. *quæst.* 4. *num.* 6. Baiardus in *Addit. ad Iul. Clerum, quæst.* 64. *num.* 115. Simanchas *de Cathol. Institut. titulo* 65. *numero* 74. Suarez de Paz *in Praxi, tomo* 1. *part.* 5. *capite* 3. §. 12. *numero* 25. & Iulius Clarus *quæstion.* 64. *numero* 38. quatenus ait: [Apud nos autem quandoque etiam post grauem torturam, & rei perseuerantiam in negatione, vbi indicia sunt valdè vrgentia, solet Senatus reos condemnare, non quidem ad pœnam ordinariam, sed extraordinariam, scilicet triremium ad tempus.] Quod præcipuè procedere debet in crimine hæresis propter eius enormitatem, vti dicebam. 1

Cæterùm

Cæterùm reus tortus, sed negatiuus, qui sic indicia euacuauit, si post torturam iterum extra torturam de delicto interrogetur, & reperiatur varius, iterùm torqueri non potest; quia cum alia indicia, quæ contra ipsum præcesserant, per torturam purgata fuerint, dicta variatio non erit sufficiens, vt reus iterùm torqueatur, quin neque etiam ampliùs interrogandus erit: sic Doctores, quos sequitur Anton. de Ballia *in tract. var. lib. 2. quæst. 17. num. 12. & seqq.* quidquid in contrarium dixerint alij, quos sequitur Marsil. *in Pract. crim. §. quoniam, num. 26.*

SECTIO XXXIV.

An reus torqueri possit ab Inquisitoribus, si respondere recuset ad interrogata?

SVMMARIVM.

1 *Reus torqueri potest ab Inquisitoribus, si respondere recuset ad interrogata: Talis enim tortura non datur ad eruendam veritatem; quia ad hoc requireretur, quod præcederent indicia ad torturam sufficientia; sed datur ad eruendam responsionem.*

1 Respondetur affirmatiuè; ita vt reus in tali casu meritò possit poni ad torturam, & compelli quod respondeat affirmatiuè, vel negatiuè ad interrogata: sic ex Baldo *in l. Accusationem, post num. 11. Cod. qui accus. non poss.* (vbi ait, quod reo talis tortura non detur ad eruendam veritatem; quia ad hoc requireretur, quod præcederent indicia ad torturam sufficientia, sed detur ad eruendam responsionem) docent Clar. *lib. 5. §. final. quæst. 45. num. 6.* Mascard. *de probat. lib. 3. concl. 1385. num. 15.* Vmbert. Locat. *in Praxi Inquis. verb. tortura, vers. scias etiam*, Capycius *decis.* 145. Carauita *Rit. 259. num. 14.* Gomez 3. *var. cap. 12. num. 5.* Mirand. *in ord. Iudic. tom. 2. quæst. 26. art. 4. concl. 5.* Sousa *in Aphor. Inquisit. lib. 2. cap. 39. num. 48.* Pegueta *in Praxi, cap. 12. §. 5. num. 26.* Chartar. *de interrogat. Reorum, lib. 3. cap. 2. num. 3.* & alij passim.

SECTIO XXXV.

Per quodnam tormentum reus torqueri debeat ab Inquisitoribus?

SVMMARIVM.

1 *Reus regulariter per tormentum funis torqueri debet ab Inquisitoribus; quia huiusmodi tormentum est à consuetudine, & iure communi satis probatum.*

2 *Iudices consid-rare debent qualitatem personarum, criminum, & indiciorum; siquidem aliter torquendi sunt serui, ac liberi: fortes, ac timidi: iuuenes, ac senes: robusti, ac debiles: humiles, ac honesti: ignobiles, ac nobiles; cùm hi clementiùs, illi verò duriùs torquendi sint.*

3 *Rei omnes torqueri non debent æqualiter, sed magis, vel minùs, secundùm qualitatem personarum, delicti, & indiciorum: nec in torquendi modo, & tempore debent torqueri immoderatè, sed ad summum per horam, nec debent regulariter adhiberi plures, quàm tres ictus, seu quassationes.*

4 *Rei si quando ob delictum non possunt torqueri, solent puniri pœna extraordinaria.*

Respondetur: regulariter torqueri debet per tormentum funis; quia huiusmodi tormentum est à consuetudine, & iure communi satis probatum *in l. Nullus, Cod. ad leg. Iul. Maiest.* vbi Glossa, & alij communiter expositores. Item Gomez *tom. 3. var. c. 13. n. 5.* Martin. Delrio *in disquis. magic. Append. 2. lib. 5. q. 54.* Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 65. num. 62.*) qui subdit, 1
quod Iudices considerare debeant qualitatem personarum, criminum, & indiciorum; siquidem aliter torquendi serui, ac liberi: fortes, ac timidi: iuuenes, ac senes: robusti, ac debiles: humiles, ac honesti: ignobiles, ac nobiles, cùm hi clementiùs, illi verò duriùs torquendi sint. Sousa *in Aphor. Inquis. lib. 2. c. 39. n. 25. & seqq.* (qui similiter subdit, quod non debeant omnes 2
rei torqueri æqualiter, sed magis, vel minùs secundùm qualitatem personarum, delicti, & indiciorum, nec in torquendi modo, & tempore debeant torqueri immediatè, sed ad summum per horam, nec debeant regulariter adhiberi plures, quàm tres ictus, seu quassationes.) Suarez de Paz *in Praxi, tom. 1. p. 5. c. 3. §. 15. n. 65.* Villagut. *in Pract. canonic. lib. 7. c. 3. concl. 1. & 2.* Miranda *in ord. Iudic. tom. 2. q. 26. art. 15. concl. 3.* Guazzin. *tom. 1. lib. 1. defens. 30. c. 20. per totum*, & alij, quos sequitur Sanchez. *in opusc. tomo 2. lib. 6. capite 3. dubit. 15. num. 1.* 3

Cæterùm si quando rei ex aliquo impedimento non possunt torqueri, solent puniri pœna extraordinaria, prout delicti qualitas, & probationes expostulauerint. 4

SECTIO XXXVI.

An Ecclesiastici non infamati, sed tantùm indiciati, torqueri debeant ab Inquisitoribus?

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiastici non infamati, sed tantùm indiciati, torqueri debent ab Inquisitoribus, secundùm probabiliorem sententiam, contra probabilem plurium Doctorem oppositum asserentium; quia licèt Ecclesiasticus ordinarie torqueri non possit, nisi de crimine diffamatus; in crimine tamen hæresis ad eum torquendum sufficiunt indicia legitima.*

2 *Infamia sufficiens ad torquendum Ecclesiasticum, sufficiens oritur ex semiplena probatione.*

3 *Ecclesiastici in casu, quo sint torquendi, mitiùs torqueri debent, quàm laici, contra nonnullos.*

4 *Ecclesiastici vt torqueantur per alios Ecclesiasticos, licèt aliqui velint, id tamen in praxi non seruatur.*

5 *Ecclesiastici quando sunt ad torturam indiciis satis grauati, non debent ad canonicam purgationem admitti, sed torqueri, quamuis ad torquendos eos non sufficiant indicia ordinaria, quæ sufficiunt in Laico, sed requiruntur indicia grauiora, propter præsumptionem bonitatis.*

Respondetur, quamuis probabilis, pia, & statui 1
Ecclesiastico fauens sit sententia negatiua Cantetæ *in quæst. crim. quæst. 11. de Reo, num. 1.* Deciani *respons. 124. numero 38. volum. 4.* Bossij *titulo de Indic. numero 15.* Bernadi Diaz *in practic. crimin. capite 125.* Guazzin. *tomo 2. libro 1. defens. 30. capite 1. numero 7.* Maceratensis *variar. resolut. libro 3. resolut. 44. cas. 4. numer. 4.* Damhauderi *in practic. criminal. capite 37. numero 25.* Eugttij *consil. 76. numero 103.* Marsilij *in Practic. crimin. §. Nunc videndum, numero 51.*
&

& singul. 55. Ioan. Gratian. *in Regulis, & fallent. regula* 226. *numero* 91. Rosbach. *in Practic. criminal. titul.* 5. *cap.* 22. *num.* 2. & aliorum, quatenus aiunt, quod etiamsi contra Clericum sint sexcenta indicia, si tamen non ille sit de crimine diffamatus, non possit torqueri.) Probabilior tamen, præsertim in casu hæresis, est sententia affirmatiua, quam tenent Simanchas *de Catholicis institutionibus*, *titulo* 65. *num.* 48. Peña *in director. inquisit. part.* 3. *comment.* 110. *litera F*, Salzedo *in pract. crimin. Bernardi Diaz, citato cap.* 125. *litera A*, Miranda *in ordin. indic. tom.* 2. *quæstione* 26. *numer.* 12. *conclusione* 2. Zanardus *in director. Inquisit. part.* 3. *cap.* 95. & Petrus Caballus *centuria* 2. *casu* 84. *num.* 10.

Probatur, quia (licèt Ecclesiasticus ordinariè torqueri non possit, nisi de crimine sit diffamatus) in crimine tamen hæresis ad eum torquendum sufficiunt indicia legitima, quia crimen hæresis est exceptum, & faciliùs Ecclesiastici, Doctoresque possunt alios ad falsam doctrinam trahere, quàm possint laïci; sicque maius periculum est in iis, quàm in istis.

Confirmatur, quia esto ad Ecclesiasticum torquendum necessaria sit infamia, hæc tamen sufficiens oritur ex semiplena probatione, aliisque indiciis, quæ eum suspectum, & infamatum reddunt: ergo, &c.

3 Vbi aduerte, quod casu, quo Ecclesiastici sint torquendi, hi cæteris paribus, stante scilicet eadem qualitate delicti, & indiciorum, vt præter alios obseruauit Zanardus *in director. Theolog. part.* 3. *cap.* 94. & Sousa *in Aphorism. inquisit. libro* 2. *cap.* 39. *num.* 32. mitiùs torqueri debeant, ac torquentur laïci: quamuis contrarium reuocant alij, quos sequitur Queuedus *de indiciis, parte* 1. *cap.* 12. *num.* 17. Et videri poterit etiam Caballus *centuria* 1. *casu* 84. *num.* 18. Forsan ex eo, quia Ecclesiastici grauiùs delinquunt, quàm laïci.

4 Aduerte secundò, quod licèt nonnulli Doctores velint Ecclesiasticos, quando torquendi sunt, torqueri debeant per alios Ecclesiasticos; id tamen in praxi non obseruetur, vt præter alios notauit Canteta *in quæstion. crimin. quæst.* 11. *de reo, num.* 1. forsan ex eo, quia non facilè reperiuntur Ecclesiastici, qui rectè torquere nofcant.

5 Aduerte tertiò, quod iuxta probabiliorem opinionem, quam *suprà* dicebam, quando Ecclesiastici sunt ad torturam indiciis satis grauati, non debeant ad canonicam purgationem admitti, sed torqueri: sic Doctores, quos sequitur Guazzinus *tom.* 2. *lib.* 1. *defens.* 30. *cap.* 10. *num.* 6. Quamuis ad torquendum Ecclesiasticum non sufficiant indicia ordinaria, quæ sufficiunt ad torquendum laïcum; sed requirantur indicia grauiora propter præsumptionem illam bonitatis, quam ratione status habent Ecclesiastici: sic Doctores iidem, quos sequitur Guazzinus *vbi suprà*, Farinacius *q.* 41. *num.* 9. & Miranda *in ordin. indicior. tom.* 2. *quæst.* 26. *art.* 13. *conclus.* 2.

SECTIO XXXVII.

An, & quid facere debeant Inquisitores, si timeant, quod reus ex maleficiis, & incantationibus in tortura veritatem dicturus non sit?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores si timeant, quod reus ex maleficiis, & incantationibus in tortura veritatem dicturus non sit, curare debent, vt ei, quando torquendus est, detrahantur omnes vestes, & abradantur omnes pili, &c.*

2 *Item curare debent, quod reo inspiciantur os, foramina narium, & aurium, pudenda tam anteriora, quàm posteriora, &c.*

3 *Item curare debent, quod adhibeantur remedia quædam Ecclesiastica, de quibus Martinus Delrio.*

4 *Iudex in causa de sagis potest à tortura desistere, si timeat, quod ea non fateantur veritatem ob maleficium, & post aliquot alios dies eam repetere; cùm dæmon non semper eis assistat, sed aliquando spontè, vel Dei iussu desistat.*

Respondetur: Curare debent, quod reo, quando torquendus est, detrahantur omnes vestes, & abradantur omnes pili, ne fortè in vestibus, vel in pilis maleficium vel facturam aliquam ad hunc finem inuolutam habeat. 1

Item curare debent propter eandem rationem, quod reo inspiciantur os, foramina narium, & aurium, pudenda, tam anteriora, quàm posteriora, & etiam si qua plaga, cauterium, vel incisio sit in corpore illius. 2

Item curare debent, quod adhibeantur remedia quædam Ecclesiastica, de quibus Martinus Delrio *in disquisit. magic. appendic.* 2. *lib.* 5. *quæst.* 15. *& quæst.* 29. vbi de sagis loquens subdit, quod in tali casu possit iudex à tortura desinere, & post aliquot dies alios eam repetere; cùm dæmon non semper eis assistat, sed aliquando spontè, vel Dei iussu desistat: Malleus malefic. *tom.* 1. *p.* 3. *quæst.* 15. *per totam*, Martinus Delrio *locis suprà cit.* Binsfeldius *in comm. malef. & math. lib.* 7. *quæst.* 1. *concl.* 5. Dambauderus *in pract. crim. cap.* 37. *n.* 21. Ambrosinus *de process. informat. lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 13. Chartar. *de interrog. reor. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 120. *& seqq.* Marsilius *in pract. crim.* §. *nunc videndum, num.* 52. Peña *in direct. inquis. p.* 3. *comm.* 39. *lit. F*, & Antonius Queuedus *lib. de indic. & tortur. p.* 2. *cap.* 6. *per totum.* 3 4

SECTIO XXXVIII.

An Inquisitores, si torqueant reum ex opinione probabili, relicta probabiliori, puniri debeant à suis Visitatoribus.

VT in genere, seu in vniuersali difficultas soluatur, sint sequentia.

Supposita.

SVMMARIVM.

1 *Conscientia est dictamen rationis indicans, aliquid esse fugiendum, vel sequendum: quapropter est actus intellectus non quicumque, sed indicatiuus, quo intellectus indicat, quid voluntas debeat fugere, quid autem sequi, vel amplecti.*

2 *Conscientia partim se extendit ad opera præterita, vel accusando ea, tanquam malefacta, & dicitur remorsus conscientiæ, vel commendando ea, tanquam benefacta, & dicitur testimonium conscientiæ nostræ: partim ad opera præsentia, vel futura, & dicitur iudicium practicum.*

3 *Conscientia vna est consulens, seu suadens, aliquid esse agendum, vel non agendum, seu omittendum, non tanquam quid necessarium, sed tanquam quid magis conueniens ad morum honestatem, & animæ salutem.*

4 *Dictamen hoc rationis, iudicium, seu conscientia est multiplex, certa, errans, opinatiua, dubia, scrupulosa.*

5 *Conscientia certa est iudicium certum, saltem moraliter, de quo prudenter dubitari non potest, vel ab intrinseco, si nitatur rationi; vel ab extrin-*

 secc

seco, si nitatur auctoritati, videlicet si auctoritate Dei, dicatur fides diuina: si humana, fides humana.

6 Conscientia errans est, quæ proponit esse agendum quod non est agendum; vel non esse agendum, quod est agendum.

7 Conscientia opinatiua est iudicium infirmum, seu non certum, vnius scilicet partis, cum formidine partis aduersæ, seu oppositæ.

8 Conscientia dubia est, quando intellectus, cùm non habeat motiuum aliquod assentiendi, non valet se in alteram partem inclinare, sed est anceps, & pendulus: quod si non assentiatur, si in vnam partem se magis inflectat, dicitur suspicio.

9 Conscientia scrupulosa est ex leuibus rationibus orta apprehensio, quæ iudicium certum, vel iudicium opinatiuum partis aduersæ non excludit.

10 Conscientia dubia, & scrupulosa, non est propriè conscientia; quia vtraque non est dictamen rationis, seu iudicium, sed est dispositio ad illud.

11 Conscientia, seu iudicium, est vel in genere, seu in vniuersali, vel est in specie, seu in particulari. Vide ibi plura exempla de vtraque.

12 Iudicium in specie, seu in particulari non est contrarium priori illi iudicio in genere, seu in vniuersali; quia iudicium illud prius in generali nunquam se extendit ad casum hunc particularem.

13 Iudicium in particulari est, quod præcipuè regulat actiones morales, & quod præcipuè in agendo sequi tenetur agens morale.

14 Conscientia distinguitur à synderesi, quia synderesis non est iudicium, seu dictamen rationis, sed est habitus principiorum practicorum, quæ sunt vniuersales, ac per se nota actionum moralium regulæ, & quasi quædam lumina virtutum vera, & incommutabilia.

15 Error nunquam contingit circa synderesim, cùm ea versetur circa vniuersalissima principia agendorum.

16 Conscientia est actus elicitus à virtute prudentiæ circa particularia: synderesis autem continet vniuersalissima principia prudentiæ. Et inter synderesim, atque virtutem prudentiæ media est scientia moralis, & Iurisprudentia.

17 Conscientia certa, recta, seu vera est, quæ ex practicis principiis secundùm omnes circumstantias rectè applicatas colligitur de agendo, vel de non agendo. Applicatio verò illa principiorum interdum est recta, & vera veritate tam speculatiua, quàm practica; & tunc emergit conscientia omnimodè certa, recta, seu vera. Interdum autem non est vera veritate speculatiua, sed solùm vera veritate practica, seu in ordine ad particularem conclusionem, & conscientiam rectè formandam. Vide exempla diuersa horum.

18 Conscientia, quæ est falsa speculatiuè, quod sit practicè vera, & proxima regula moralis operationis honestæ, cognosci potest, si ex duobus practicis principiis indubiè veris per reflexionem intellectus colligi possit hic & nunc, aliquid honestum esse.

19 Iudicium huiusmodi, seu ratiocinationis conclusio, licèt sit falsa secundùm quid, est tamen absolutè loquendo certa, vera, & recta conscientia.

20 Opinio probabilis est, vel ab intrinseco, propter rationem, vel ab extrinseco propter auctoritatem Doctorum.

21 Opinio probabilis ab intrinseco propter rationem est, quæ certitudinem non habet, nititur tamen firmæ rationi, & contra se rationem conuincentem non habet; nam si contra se rationem conuincentem haberet, non esset opinio, sed error.

22 Opinio non ideò amittit probabilitatem ex eo, quod alicui videatur habere rationem aliquam in contrarium conuincentem; quin si v.g. tu non potes rationem illam conuincentem soluere, poterit forsan alius.

23 Opinio aliqua poterit esse probabilior, & tibi v.g. non sic videatur, vel quia eius rationes, & auctores non noueris, vel quia contrariæ rationes probabiliores videntur.

24 Ad actiones humanas regulandas non tam attendi debet, qualis opinio in se sit, sed qualis operanti videatur: fieri enim potest, vt opinio sit in se vera, & tu tamen secundùm illam rectè agere non possis, quia eam apprehendis vt falsam: & è contra, vt opinio sit in re falsa, & tamen tu è contra secundùm eam rectè agere possis, quia apprehendis vt veram.

25 Opinio probabilis innititur firmæ rationi, videlicet in ordine ad virum professionis peritum, qui rationes opinionis contrariæ, licèt alioqnin communis, perspexerit, & dissoluerit.

26 Limita, nisi viri docti singularem opinionem alij postea discutientes, tanquam improbabilem, & erroneam condemnauerint; quia tunc ei non potest sua opinio non valdè suspecta de falsitate reddi.

27 Opinio probabilis ab extrinseco est, quæ nititur graui auctoritati: auctoritas autem grauis censetur, quæ est saltem vnius viri probi, & docti, qui talem doctrinam non temerè, & inconsideratè, sed post perpensas, & solutas rationes oppositas amplexus est, &c.

28 Opinio probabilior est, primò ea, cui lex eò loci recepta assistit; quia iudex in mandatis habet, vt iudicet secundùm leges.

29 Iudex si à litigantibus, eorumque Procuratoribus, & Aduocatis quid minus dictum, vel quid omissum fuerit, potest supplere, & proferre quod nouit legibus, & iuri publico conuenire; licèt ea, quæ pertinent ad factum, proferre non debeat, nisi quorum publicam notitiam ex actis, vel instrumentis acceperit.

30 Opinio probabilior secundò dicitur ea, cui loci consuetudo fauet; quia in dubio consuetudo est optima legum interpres.

31 Opinio probabilior tertiò dicitur ea, quam Doctores in eo genere periti communiter sequuntur. Probabiliora enim sunt secundùm Aristotelem, quæ videntur omnibus, vel pluribus, vel sapientibus, & iis vel omnibus, vel pluribus, vel maximè notis, & illustribus.

32 Opinio communis iudicanda est non ex numero opinantium, sed ex firmis rationibus Doctorum, qui ex professo quæstionem tractantes eam stabilierunt.

33 Opinionem communem plures Doctores sequi asserunt, quo casu non facilè ea cognosci potest, nisi libri euoluantur, & deprehendatur multò plures, & doctiores stare pro vna, quàm pro alia: quod si cognosci non possit, quænam sit communis, iudex adhærere poterit cui magis voluerit, nec tenebitur in syndicatu.

34 Opinio probabilior quartò dicitur ea, quam rationes firmiores stabiliunt: quod adeò verum est, vt si ratio efficax opinionem minùs communem stabiliat, communiori præferri debeat.

35 Dictum vnius grauis Doctoris ad constituendam opinionem probabilem, tam sibi, quàm aliis aduersùs communem, sufficit non solùm casu quo res, pro qua est opinio agitata, non sit ab auctoribus, vel à paucis, sed etiam casu quo agitata sit à multis, & ex professo,

professo, & perpensis omnibus ex vtraque parte rationibus, si firma nitatur rationi, quæ ab aliis sufficienter soluta non est.

36 Singularis Doctor vtplurimùm in hoc casu debet timere ne decipiatur, & potius credere quod erras, quàm quod iudicio aliorum communi præferri debeat.

37 Propositiones repertæ in libro alicuius Doctoris neoterici, contra communem, non debent iudicari improbabiles, sed potius probabiles, donec non innotescat à Sede Apostolica eas improbabiles esse iudicatas.

38 Opinio Doctoris antiqui contra communem, licèt suo tempore probabilis fuerit, dubitari potest, an nunc antiquata, & à Sede Apostolica reprobata sit.

39 Opinio Doctoris alicuius singularis aduersùs communem, vt probabilis censeatur, requiritur quod resolutoriè doceatur; non autem sufficit, contra Sancium, quod incidenter, & occasione alicuius argumenti dicta sit.

40 Item nec sufficit, contra eundem Sancium, etiamsi cum assignatione rationis dicta sit.

41 Item nec sufficit ad opinionem aliquam probabilem constituendam factum vnius Doctoris, etiam Religiosi, & pij; quia sæpè is ad tale factum moueri potest ex dispensatione, vel ex passione, aut inaduertentia aliqua.

42 Opinio benignior præferenda est, si cætera sint paria, v.g. quæ fauet promissori, vt scilicet in casu dubio non adstringatur ad dandum.

43 Opinio, quæ fauet reo, præferri debet, si partium iura sint obscura.

44 Item opinio singularis, etiamsi sit contra communem, præferri debet quæ fauet fidei, Religioni, saluti animæ, vel cuicumque alteri causæ piæ, testamento, libertati, vel simili.

45 Item quæ defendit valorem matrimonij, & in vniuersum quæ defendit valorem actus, etiamsi sit contra reum in fauorem actoris.

46 Conscientia falsa, errans, seu erronea est, quæ ex falso, seu erroneo practico principio colligitur.

47 Conscientia falsa, errans, seu erronea subdiuiditur in inuincibilem, & vincibilem. Inuincibilis est, cuius error moraliter non potest vitari; vincibilis è contra.

48 Actus voluntatis, quâ ob errorem inuincibilem religionis causa vult mentiri, est aliquo modo moraliter bonus, & honestus, scilicet secundum affectum, & intentionem finis honesti, quamuis non sit talis secundùm applicationem medij; quia mentiri, cùm sit ab intrinseco malum, non est medium idoneum ad bonitatem, & honestatem moralem Religionis; qui tamen defectus, cùm sit incognitus, & inuoluntarius, ad culpam non imputatur.

49 Conscientia certa, recta, seu vera præcipiendo, vel prohibendo obligat voluntatem, ita vt si voluntas in operando talem conscientiam non sequatur, peccet; quia voluntas in operando peccat, si suam proximam regulam non sequatur.

50 Conscientia prædicta, ducta scilicet ex synderesi, est regula proxima voluntatis, sicque & actionum moralium; quia regula remota, & quidem prima, & principalis, est lex æterna, & diuina.

51 Doctores quidam distinguunt de iudice supremo, & de iudice inferiori; & asserunt, iudicem supremum debere semper iudicare iuxta id, quod ipsi probabilius videtur: at si iudex sit inferior, & videat suam opinionem non esse ita receptam, timeatque fore illam à iudice supremo reuocandam, affirmant, posse tunc iudicem iuxta opinionem aliorum probabilem, relicta opinione propria, quæ videtur ipsi probabilior, sententiam ferre.

52 Inquisitores si torqueant reum ex opinione probabili, relicta probabiliori, puniri non debent à suis visitatoribus, eo quòd in vniuersali loquendo, stantibus diuersis opinionibus de iure partium, potest iudex, siue supremus, siue inferior, relicta opinione, quæ videtur ipsi probabilior, ferre sententiam secundùm opinionem aliorum probabilem, quæ ab illis iudicatur probabilior.

53 Iudex operans ex opinione probabili, licèt minùs probabili, & minùs tuta, relicta opinione, quæ videtur ipsi probabilior, non operatur ex capite suo temere, non fundatè, siue sine fundamento, & sic imprudenter; sed operatur ex ratione probabili, vel ex probabili opinione.

54 Opinio aliorum, cùm sit forsan reuera probabilior, quin & forsan vera, non est cur iudex, siue supremus, siue inferior, non possit secundùm opinionem illam, relicta opinione propria, ferre sententiam.

55 Quilibet Doctor interrogatus respondere potest ex aliorum opinione, si responsum ipsius faueat interroganti.

56 Iudex, siue supremus, siue inferior, cessante scandalo potest modò secundùm vnam, modò secundùm alteram opinionem, etsi contraria sit probabilior, iudicare: quod si forsitan adesset scandalum, tunc quidem peccaret peccato scandali.

57 Res committitur iudicanda arbitrio iudicis, sed non secundùm opinionem, quæ ipsi iudici, sed secundùm opinionem, quæ aliis viris doctis probabilior videtur; sic enim multò magis expedit partibus litigantibus, & etiam ipsi Principi Rempublicam gubernanti.

58 Opinio iudicis, si ab omnibus probabilior, seu in se speculatiuè verior iudicetur, quod ferè impossibile moraliter est, tunc iudex secundùm illam iudicare debet, quia tunc pro illa est ius non solùm probabilius, sta firmius, sed etiam ferè certum; secus si sit ius firmius solùm ex opinione ipsius iudicis.

59 Iudex casu quo sit arbiter, & à litigantibus sub conditione, quod iudicet iuxta suum iudicium, eligatur; tunc non poterit iuxta opinionem aliorum iudicare, nisi in casu, quo vtramque opinionem æquè, vel ferè æquè probabilem opinetur.

60 Iudex in pluribus casibus recensitis dubiis potest modò secundùm affirmatiuam, modò secundùm negatiuam opinionem, licèt minùs probabilem, contra probabiliorem, & communiorem iudicare, absque eo, quod subjici debeat syndicatui.

61 Iudex in vtroque foro secundùm Martinum Delrio sequi debet sententiam communem de non danda tortura ex solo dicto socij criminis, sine aliquo alio adminiculo: quod si tamen aliorum Doctorum sententiam sequatur, syndicatui non subiacet; quia dici non potest ex capite suo, vel temerè processisse.

62 Iudex secundùm Sancium non subjacet syndicatui, eo quòd iuxta probabilem opinionem, relicta probabiliori, & communiori, sententiam ferat: quia iam prudenter agit.

63 Theologis plus fidendum in principiis moralibus, quàm Iurisperitis: cùm magis ea attingant illi, quàm isti.

64 Recensentur plures difficultates, quas author resoluit in tractatu suo de conscientia probabili, seu opinante, ad quem remittitur Lector.

1 SVppono ex iis, quæ dicebam de conscientia errante, *dubitatione* 1. quod conscientia sit dictamen rationis iudicans aliquid esse fugiendum, vel sequendum: quapropter conscientia est actus intellectus, non quicumque, sed iudicatiuus, quo intellectus iudicat, quid voluntas debeat fugere, quid autem sequi, vel
2 amplecti. S. Thomas 1.*part.quæst*.79.*art*.13. quem sequuntur communiter Doctores; quæ conscientia partim se extendit ad opera præterita, vel accusando ea tanquam malè facta, & dicitur *Remorsus conscientiæ*, vel commendando ea, tanquam benè facta, & dicitur ab Apostolo 2. ad Corinth.1. & ad Romanos 2. *Testimonium conscientiæ nostræ*: partim verò se extendit ad opera præsentia, vel futura, dictando quænam sint agenda, tanquam honesta, quænam autem sint fugienda, tanquam turpia; atque sic conscientia est propriè iudicium practicum circa agenda; sicque conscientia, quatenus iudicat practicè de agendis, est propriè ad rem nostram.

3 Suppono secundò, quod conscientia vna sit consulens, seu suadens aliquid esse agendum, vel non agendum, seu omittendum, non tanquam quid necessarium, sed tanquam quid magis conueniens ad morum honestatem & animæ saluti; v.g. virginitatem esse seruandam, Religionem capessendam, & similia: altera verò sit præcipiens, aliquid esse agendum, vel non agendum, seu omittendum, tanquam quid necessarium ad morum honestatem, & animæ salutem prædictam, v.g. non esse furandum, non esse detrahendum, non esse occidendum, & similia. Prior conscientia differt à posteriori conscientia in hoc, quod illa prior hominem non ligat, & obligat: ligat autem, & obligat ista posterior.

4 Suppono tertiò, quod hoc dictamen rationis, iudicium, seu conscientia sit multiplex: certa, errans, opinatiua, dubia, scrupulosa.

5 Certa est iudicium certum, saltem moraliter, de quo prudenter dubitari non potest, vel ab intrinseco, si nitatur rationi; vel ab extrinseco, si nitatur auctoritati; & quidem si nitatur auctoritati Dei, est summæ certitudinis, & dicitur fides diuina: si verò nitatur authoritati humanæ, est aliqualis certitudinis, maioris, vel minoris, iuxta varium dicentium testimonium, & dicitur fides humana.

6 Errans est, quæ proponit, esse agendum, quod non est agendum; vel proponit non esse agendum, quod est agendum.

7 Opinatiua est iudicium infirmum, seu non certum, unius scilicet partis cum formidine partis oppositæ.

8 Dubia est, quando intellectus, cùm non habeat motiuum aliquod assentiendi, non valet se in alteram partem incliuare, sed est anceps, & pendulus; quod si in vnam partem se magis inflectit, dummodò ei non assentiatur, dicitur suspicio.

9 Scrupulosa est ex leuibus rationibus orta apprehensio, quæ iudicium certum, vel iudicium opinatiuum
10 partis oppositæ non excludit. Cæterùm conscientia dubia, & scrupulosa non est propriè conscientia; quia vtraque non est dictamen rationis, seu iudicium, sed est dispositio ad illud; cùm apprehensio, & inuestigatio rationum disponat ad iudicium, in quo iudicio consistit propriè conscientia: quapropter vti dicebam, conscientia dubia, & scrupulosa non est propriè conscientia, sed vmbra, & similitudo conscientiæ; quia ex dictis conscientia est propriè iudicium, seu assensus rationis; at neque qui dubitat, neque qui scrupulosus est, iudicat, seu assentitur aliquid esse agendum, vel non agendum, sed is ambiguus, seu pendulus hæret; & hic tantùm angitur, & vexetur (vt *loco suprà cit.* diffusè dicebam:) Ergo, &c.

11 Suppono quartò, quod conscientia, seu iudicium, vel sit in genere, seu in uniuersali, vt quando dictat, aliquid esse agendum, vel non agendum in genere, vel in vniuersali, verbi gratiâ, rem alienam esse restituendam, hominem non esse occidendum, die festo non esse laborandum in genere, seu in vniuersali; vel sit in specie, seu in particulari, vt quando dictat, aliquid esse agendum, vel non agendum hîc & nunc in specie, seu in particulari; & quidem cum iudicio certo de aliqua veritate in generali stare potest, quin de facto sæpiùs stat iudicium oppositum in particulari, verbi gratiâ, in exemplis allatis stare potest, quin de facto stet iudicium hoc in particulari, posse scilicet rem alienam non restitui hîc & nunc propter compensationem
faciendam; posse hominem occidi hîc, & nunc pro- 12
pter defensionem naturalem; posse in die festo laborare hîc, & nunc propter aliquam necessitatem, &c. quapropter hoc iudicium in specie, seu in particulari non est contrarium priori illi iudicio in genere, seu in vniuersali; quia iudicium illud prius in generali nunquam se extendit ad casum hunc particularem, seu specialem: nunquam enim verè, etsi quidem in vniuersali, seu in generali, iudicatum est, rem alienam non esse restituendam, hominem non esse occidendum, & die festo non esse laborandum in omni casu particulari, seu speciali; sed potiùs iudicari debet oppositum, posse scilicet rem alienam retineri, posse hominem occidi, posse die festo laborari, &c. in casu aliquo particulari, seu speciali, sicuti iam *suprà* dicebam.

At quidquid sit de contrarietate, vel conformitate 13
iudicij huius in particulari cum iudicio illo in generali, iudicium in particulari est, quod præcipuè regulat actiones morales, & quod præcipuè in agendo sequi tenetur agens morale: sic Doctores communiter apud Sanchez *de matrim.lib.*1.*disp.*41.*num*.8.

Hinc sequitur, quod conscientia distinguatur à synderesi; quia synderesis non est iudicium, seu dictamen 14
rationis, sed est, teste S. Thoma *part.* 1. *quæst.* 79. *art.*12. habitus principiorum practicorum, quæ teste Augustinu *lib.*2. *de liber. arbitr.cap.*10. sunt vniuersalea, ac per se notæ actionum moralium Regulæ, & quasi quædam lumina virtutum vera, & incommutabilia [qualia sunt, verbi gratiâ, bonum esse amplectendum, malum autem fugiendum; ius suum cuique reddendum: non plus, minúsve, quàm oportet, comedendum, irascendum, &c.] Quapropter rectè dixit S. Thomas *vbi suprà*, quod sicut nobis naturaliter indita sunt principia speculabilium, ita & indita sint principia agibilium; licèt principia speculabilium, verbi gratiâ, omne totum est maius sua parte, de quolibet dici valet, esse, vel non esse: quidquid est, vel est per se, vel in alio, &c. spectent ad habitum, qui ab Aristotele 6.*Ethic. cap.*6. dicitur Intellectus; principia verò agibilium spectent ad habitum, qui dicitur synderesis: qua de re idem S. Thomas *in quæstionibus, disp.*9.*quæst.*16.*art.*2. Scotus *in* 2.*distinct.*39. §.*Ad quæ-*
stiones, & Durandus *ibidem*, *quæst.* 5. *art.* 1. vbi rectè 15
subdunt, quod circa synderesim nunquam contingat error, cùm synderesis ex dictis versetur circa vniuersalissima principia agendorum, quæ non minùs per se nota sunt, ac sunt per se nota principia vniuersalissima speculabilium.

Sequitur secundò, quod conscientia sit actus elicitus 16
à virtute prudentiæ circa particularia; synderesis autem contineat vniuersalissima principia prudentiæ; & inter synderesim, atque virtutem prudentiæ media sit scientia moralis, & iurisprudentia, quippe cuius axiomata, verbi gratia, In malis promissis fides non est seruanda; omne iuramentum, quod sine dispendio salutis æternæ potest seruari, est seruandum, &c. comparata ad synderesim, locum habent conclusionum; comparata autem ad prudentiam, sunt & ipsa quoque moralia quædam axiomata, & regulæ rectè viuendi. Durandus *vbi suprà*, & alij communiter.

Sequitur

17 Sequitur tertiò, quod conscientia certa, recta, seu vera sit, quæ ex practicis principiis secundùm omnes circumstantias rectè applicata colligitur de agendo, vel de non agendo. Applicatio verò illa principiorum interdum est recta, & vera, veritate tam speculatiua, quàm practica, & tunc emergit conscientia omnimodè certa, recta, seu vera: verbi gratia, honestum est (si scilicet loci, temporis, & cæteræ omnes circumstantiæ congruentes adsint, accedere ad vxorem propriam (cùm honestum sit vnicuique, & sic vxori propriæ, vt vxori propriæ, quæ ius habet ad actum coniugij, ius suum tribuere: sed hæc est vxor propria, sicuti probè, & verè perspicuum habeo: Ergo honestum est accedere ad eam. Interdum autem applicatio illa principij practici non est vera veritate speculatiua, scilicet ratione obiecti particularis absolutè spectati; sed solum vera veritate practica, seu in ordine ad practicam conclusionem, & conscientiam rectè formandam, vt cùm Patriarcha Iacob bona fide, sicque conscientia recta, accessit ad Liam, *Genes.* 29. ita secum discurrens honestum est accedere ad vxorem propriam: sed hæc, vt prudenter arbitror, est vxor propria: Ergo honestum est accedere ad illam. Vbi vides, quod applicatio principij sit falsa speculatiuè, vera tamen practicè, scilicet in ordine ad inferendam conclusionem practicè veram; quia accessus ille ad Liam verè fuit honestus, vtpotè actus prudentiæ; cùm Iacob non nisi temerè de Labani mala fide suspicari potuisset; quandoquidem in eo casu quilibet vir bonus, & prudens, iis tunc occurrentibus circumstantiis consideratis, ita sicut Iacob practicè iudicasset, & secundùm tale iudicium practicum, seu secundùm talem conscientiam operatus fuisset.

18 Vnde verò cognosci possit, quod conscientia, quæ est falsa speculatiuè, seu ratione obiecti absolutè spectati, sit practicè vera, & proxima regula moralis operationis honestæ? Respondetur cognosci posse exindè, si ex duobus practicis principiis indubiè veris per reflexionem intellectus colligi possit: verbi gratia honestum est, accedere ad mulierem, quæ hîc, & nunc prudenter existimatur mea: sed hæc à me hîc, & nunc prudenter existimatur mea: Ergo honestum est accedere ad eam.

19 Hinc, licèt huiusmodi iudicium, seu ratiocinationis conclusio sit falsa secundùm quid, nempe secundùm obiectum præcisè spectatum, est tamen absolutè loquendo certa, vera, & recta conscientia; quia, sicuti dicebam, & per bonam ratiocinationem ex principiis practicis absolutè veris colligi potest: tum quia talis conscientia est regula proxima honestæ operationis, atque propriè, & directè actus virtutis prudentiæ, quæ, vtpotè virtus, semper inclinat ad verum. Ita vt quilibet discurrens modo, quo suprà dicebam, licèt sit dubius, non quidem negatiuè, sed positiuè, scilicet per positiuum actum opinionis dubietate speculatiua, seu sit dubius speculatiuè, vt dubitas talia positiua, scilicet per prædictum positiuum actum opinionis, cadat supra obiectum, sicuti patet in syllogismi propositione minore; tamen sit certus practicè, vt suprà actum (cùm sit actus prudentiæ) certò cadat honestas moralis, seu actus certò sit honestus moraliter, sicuti patet in eiusdem syllogismi conclusione.

20 Suppono quintò, quod opinio probabilis sit, vel ab intrinseco propter rationem, vel ab extrinseco propter auctoritatem Doctorum.

21 Opinio probabilis ab intrinseco propter rationem est, quæ certitudinem non habet; nititur tamen firmæ rationi, & contra se rationem conuincentem non habet: Nam si contra se rationem conuincentem haberet, non opinio, sed error esset.

22 Contingere verò potest, vt ibi ratio aliqua in contrarium conuincens videatur, non tamen propterea opinio illa probabilitatem amittit; quia licèt tu non possis rationem illam in contrarium soluere, poterit forsan alius: Quod tu tibi rationabiliter persuadere debes; cùm sæpè multæ rationes tibi videantur insolubiles, quæ ab alio facilè soluuntur: Quapropter imprudenter ageres, si ob hanc causam aliorum opiniones, quæ vt probabiles circumferuntur, tu improbabiles iudicares. Vasquez t. 2. *quæst.* 19. *disp.* 62. *cap.* 4. *num.* 8. Sanch. *lib.* 1. *moral. cap.* 9. *num.* 6. & alij, quos citabam *in tractatu de conscientia probabili, dubit.* 1. *num.* 4.

23 Contingere etiam potest, quod aliqua opinio sit probabilis; at tibi non sic videatur, vel quia eius rationes, & authores non noueris, vel quia tibi contrariæ rationes probabiliores videntur. Ad actiones tamen humanas, seu morales regulandas, vt rectè dixit Caietanus, 24 quem citat, & sequitur Anton. Perez *certamin. Scholastic.* 10. & Villalobos *in summa, tom.* 1. *tract.* 1. *difficult.* 4. *n.* 8. non tam attendere debes, qualis opinio in se sit, sed qualis tibi videatur: Quod inde patet, quia fieri potest, vt opinio sit in se vera, & tu tamen secundùm illam rectè agere non possis; quia eam apprehendis vt falsam, & è contra vt opinio sit in se falsa, & tu tamen è contra secundùm eam rectè agere possis, quia eam apprehendis vt veram.

25 Dixi, quod *opinio probabilis sit, quæ nititur firmæ rationi*: Quod intellige in ordine ad virum professionis peritum, qui rationes opinionis contrariæ, licèt alioquin communis, perspexerit, & dissoluerit. Vasquez *citato cap.* 4. *in principio*, Sanchez *citato cap.* 9. *num.* 9. & alij, quos in eadem *Dubitat.* 1. *numero* 11. citabam.

26 Quod tamen limitaueris, nisi viri docti singularem opinionem alij postea discutientes, tanquam improbabilem, & erroneam condemnauerint; quia tunc ei non potest sua opinio non valdè suspecta de falsitate reddi, licèt ob suam intellectus tenuitatem, vel ob suam affectus prauitatem id minimè agnoscat, vt ibidem dicebam.

17 Opinio verò probabilis ab extrinseco est, quæ nititur graui authoritati: Authoritas grauis hîc censetur, quæ est saltem vnius viri probi, & Docti, qui talem doctrinam non temerè, & inconsideratè, sed post perpensas, & dissolutas rationes, quæ in oppositum afferri possent, complexus est: Quod quidem ab illo viro probo, & Docto factum esse alij plerique, præsertim indocti, præsumere possunt. Ea tamen opinio non facilè censeri debet probabilis, quam vnus, quin plures Doctores contra communem inuenerunt, eandemque autem postea alij Doctores examinantes, communi calculo, tanquam improbabilem, adductis rationibus, vel Principum decretis, ad quæ priores illi Doctores vel non attenderunt, vel solidè non responderunt, reiiciunt. Vide quæ dicebam eadem *Dubit.* 1. vide etiam S. Thomam *quodlibet.* 3. *art.* 10.

28 Suppono sextò, quod opinio probabilior sit

Primò ea, cui lex eo loco recepta assistit, quia iudex in mandatis habet, vt iudicet secundùm leges, *l. nemo, Cod. de sent. & interlocut. cap.* 1. *de constitut. & cap. in istis, dist.* 4.

29 Adde, quamuis contrarium dixerint Vasquez *vbi suprà, cap.* 2. & Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* .. *numero* 48. quod si à litigantibus, eorumque Procuratoribus, & Aduocatis quid minus dictum, vel quid omissum fuerit, iudex possit supplere, & proferre, quod nouit legibus, & iuri publico conuenire, iuxta titulum *Cod. vt quæ desunt Aduocatis*, & notat Glossa *ibi*, & Abb. *in cap. Raynutius, de testament. num.* 11. quatenus ait: *Vbicumque aliquod ius ex deductis in iudicium competit parti, licèt pars ignoret, potest, & debet iudex ex officio supplere, cùm ipsi notorium sit*: Licèt illa, quæ pertinent ad factum, in sententia omnium iudex proferre non debeat, nisi quorum publicam notitiam ex actis, vel instrumentis acceperit. Abbas *in cap. bona, de postul. Prælat. num.* 9.

30 Secundò ea, cui loci consuetudo fauet, *l.* 2. *Cod. quæ sit longa consuetudo*: Quia in dubio consuetudo est optima legum interpres, *l. si de interpretatione, ff. de legib.* & docet Abb. *in cap.* 1. *de constitution. n.* 24.

31 Tertiò ea, quam Doctores in eo genere periti communiter sequuntur, vti dixit Aristoteles 1. *Topicorum, cap.* 1. ibi: *Probabiliora sunt, quæ videntur omnibus, vel pluribus, vel sapientibus, & iis vel omnibus, vel pluribus, vel maxime notis, & illustribus*, non præcisè ex eo, quod ab iis ea defenditur; sed ex eo quod præsumi debet, quod efficaciorem rationem pro se habeat, cùm plures Doctores ad ipsam defendendam confluxerint: vnde si firmo fundamento careat, licèt opinio communis sit, iudicanda non erit opinio probabilior. Quin si simpliciter fundamento careat, simpliciter ei credendum non est. Ioan. Lupus *in cap. per vestras, de donat. inter vir. & vxor. notab.* 3. §. 20. *num.* 12. & alij complures.

32 Communis autem opinio iudicanda est, non ex numero opinantium, cùm fieri soleat, quod vnius Doctoris dictum plures Doctores sequantur, nulla noua ratione moti, sed auium, vel pecudum more. Quapropter tunc potiùs opinio singularis, quàm communis dici debebit, nisi præterea nonnulli ex professo quæstionem tractantes, firmis rationibus eandem opinionem stabiliant. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 286. *& seqq.* Alciat. *de præsumpt. regul.* 1. *præsumpt.* 51. *n.* 8. Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 71. *num.* 39. & Azotius *lib.* 3. *cap.* 8. *circa finem.*

33 Cæterùm inter Doctores ex professo quæstionem tractantes inuenies plures, qui suam opinionem communem esse prætendant: Quo casu non facilè nosse poteris, quænam opinio verè communis sit, nisi euolvas Doctores, & videas, quod multò plures doctiores stent pro vna quàm pro altera opinione: Quando verò non facilè cognosci potest, quænam opinio verè communis sit, tunc iudex adhærere poterit ei, cui magis voluerit, nec tenebitur in Syndicatu: Baldus, Abbas, & alij, quos citat, & sequitur Mascardus *de probation. concl.* 1143. *num.* 10. Quinimmò, sicuti infrà dicam, neque tenebitur in Syndicatu, si sequatur opinionem probabilem, relicta probabiliori; quia cùm probabiliter operetur, fundatè, seu prudenter, atque adeò sine culpa mortali operatur.

34 Quartò ea, quam rationes firmiores stabiliunt: quod adeò verum est, vt si ratio efficax opinionem minùs communem stabiliat, communiori præferri debeat. Nauarrus *in summa, cap.* 18. *num.* 10. quatenus ait, quod à communi sententia non sit recedendum, nisi sit in contrarium Textus expressus, vel ratio aliqua efficax. Mascard. *de probation. concl.* 1143 *num.* 3. *&* 5. Azor. *lib.* 2. *cap.* 10. *quæst.* 2. *& cap.* 13. *circa finem*, Sanchez *de matrimonio, lib.* 3. *disput.* 44. *n.* 2. & patet *ex l.* 1. §. *neque, Cod. de veter. iur. enucl.* ibi: *Sed neque ex multitudine authorum, quod melius, & æquius est, iudicari debet; cùm possit vnius forsan, & deterioris sententia, & multos, & maiores aliqua in parte superare.* Quem Textum commendant Abbas *in cap.* 1. *de constitution.* & Ioan. Andreas *ibidem.* Patet etiam *ex cap. Capellanus, de feriis*, vbi cùm duæ fuerint opiniones Pontifici propositæ, posteriorem Pontifex elegit, eo quòd, vt inquit ipse, meliori, & subtiliori rationi nitebatur.

35 Quapropter cum Sanchez *cit. cap.* 9. *n.* 9. Vasquez 1. 2. *tom.* 1. *disput.* 62. *cap.* 4. *num.* 12. Azotio *tom.* 1. *cap.* 17. *quæst.* 6. & aliis arbitror, quod vnius grauis Doctoris dictum ad constituendam opinionem probabilem, tam sibi, quàm aliis aduersùs communem sufficiat, non solùm casu quo res, pro qua est opinio, agitata non sit ab Authoribus, vel agitata à paucis, in quo conueniunt Doctores; sed etiam casu quo agitata sit à multis, & ex professo, & perpensis omnibus ex vtraque parte rationibus, si firmæ nitatur rationi, quæ ab aliis sufficienter soluta non est: Sic enim contra communem, seu communiter receptam opinionem sæpius in Scholis opiniones probabiles introductæ sunt, & quidem meritò, cùm quod multis reconditum, & abstrusum erat, alicui aliquando manifestetur, sicque Ecclesia Dei in dies illuminetur. Et cùm, vt rectè dixit Glossa *in cap. ad nostram, de consuetudinibus, interdum reueletur minori, quod maior nescit*: Ad quod probandum est optimus Textus *in cap. si habes,* 24. *quæst.* 3. *& in cap. esto subiectus, dist.* 95.

36 Quamuis vt plurimùm talis singularis Doctor debeat timere, ne decipiatur, & potiùs credere, quod erret, quàm quod iudicio aliorum communi præferri debeat, cùm potius prudentia petat, quod aliorum iudicio communi se subiiciat, quàm quod contra illud sapere prætendat: præsertim si postea alij Doctores ipsius opinionem examinantes, tanquam improbabilem communiter condemnent.

37 Hinc, si in libro alicuius Doctoris neoterici reperias aliquas propositiones contra communem, non debes illas iudicare improbabiles, sed potiùs probabiles, donec non noueris, illas à Sede Apostolica improbabiles iudicatas esse; quia si ex consilio talis Doctoris verbotenus prolato rectè moueri poteras ad operandum, qualiter mouetur discipulus sequendo grauis, & pij Magistri opinionem: Abb. *in cit. cap. Capellanus*, Imola *in cap. per tuas* 2. *de Simonia*, & Nauarr. *cons.* 2. *de pœnit. & remission.* à fortiori rectè moueri poteris ex consilio eiusdem Doctoris typis mandato. Cùm tunc maturiùs proferatur, & ab aliis viris Doctis approbatum sit. Azor. *lib.* 2. *cap.* 17. *quæst.* 4. *&* 5. & Villalob. *tom.* 1. *tract.* 1. *difficult.* 6. *n.* 1.

38 Dixi, *alicuius Doctoris Neoterici*; quia loquendo de Doctore antiquo, dubitari potest, an eius opinio, licèt suo tempore probabilis fuerit, nunc antiquata, & à Sede Apostolica reprobata sit. Quapropter homo indoctus non multùm ei fidere debebit. Sanchez *cit. cap.* 9. *num.* 10. *&* 11. Vasquez *disput.* 62. *cap.* 4. *num.* 17. *&* 18. Villalob. *tom.* 1. *tract.* 1. *difficult.* 9. *num.* 2. & alij passim.

39 Aduerte tamen, quod vt opinio Doctoris alicuius singularis aduersus communem probabilis censeatur, requiritur, quod resolutoriè doceatur, non autem sufficit, contra Ioannem Sancium *disput.* 44. *num.* 62. quod incidenter, & occasione alicuius argumenti dicta sit; quia sicuti rectè docet Mascard. *de probation.* vbi suprà, quæ dicuntur incidenter, forsan dicuntur ad calorem, non ad probationem, vt propterea confessio incidenter, vel ad alium finem facta, non præiudicet confitenti: Gloss. *in cap. pœnitentibus, dist.* 10. & Doctores *in cap. At si clerici, in princ. de iudic.*

40 Nec sufficit contra eundem Sancium *vbi suprà, numero* 69. si in indice libri etiam cum assignatione rationis dicta sit; quia iudex ab Authore non tam diligenter inspicitur, & sæpè non ab Authore, sed ab alio tertio conficitur.

41 Nec sufficit (quin multò minùs) ad opinionem aliquam probabilem constituendam factum vnius Doctoris, etiam Religiosi, & pij; quia sæpè is ad tale factum moueri potest ex dispensatione, quam tu non noueris, vel ex passione, aut ex inaduertentia aliqua. Præsertim cùm non semper vir Religiosus, & pius operetur, quod honestum est; Ioan. Sancius *loco suprà citato, num.* 71. Quamuis sufficiat, si plures viri pij, & Docti id absque vllo scrupulo efficiant; quia tunc præsumi debet, quod in se liceat: Ioan. Sancius *ibidem, verb. dubium, num.* 3.

42 Quintò, si cætera sint paria, præferri debet opinio benignior, iuxta Regulam 56. Digestorum, v. g. quæ fauet promissori, vt scilicet in casu dubio non adstringatur ad dandum, *leg. quidquid, ff. de verb. oblig.* Item 43 si partium iura sint obscura, præferri debet opinio, quæ fauet Reo, *regul.* 11. *in* 6. ita vt Actore non probante, absolui debeat. Item etiamsi sit opinio singularis contra communem, præferri debet opinio, quæ fauet fidei, 44 Religioni,

Religioni, saluti animæ, vel cuiuscumque alteri causæ piæ, testamentario, libertati, doti, vel simili. Item quæ defendit valorem matrimonij, & in vniuersum quæ defendit valorem actus, etiamsi sit contra reum in fauorem actoris, iuxta ea quæ dicam infrà patitione sequenti, in Corollariis, post Corollarium secundum.

46 Suppono septimò, quod conscientia falsa, errans, seu erronea sit, quæ ex falso, seu erroneo practico principio colligitur, v.g. hæc: Cultus Religionis est actus honestus, & gratus Deo: sed pro Religionis augumento mentiri, est actus Religiosus: Ergo pro Religionis augumento mentiri, est actus honestus, & gratus Deo: Quæ practica ratiocinationis conclusio, seu conscientia, per se, & simpliciter loquendo est falsa, seu erronea, deducta ex falso, & erroneo practico principio, scilicet quod pro Religionis augmento mentiri sit actus religiosus, & honestus.

47 Vbi aduerte, quod conscientia falsa, errans, seu erronea subdiuidatur in inuincibilem, & vincibilem. Inuincibilis est, cuius error moraliter non potest vitari, ideoque non est voluntarius, atque adeò non imputatur ad culpam. Vincibilis autem est, cuius error è contra moraliter potest, atque adeò & debet vitari, ac proinde voluntarius est indirectè, sicque imputatur ad culpam: Et ideò voluntas talem conscientiam sequendo peccabit, sequendo verò conscientiam inuincibiliter errantem, non peccabit, vti dicebam.

48 An autem faciat opus moraliter bonum, qui v.g. ob errorem inuincibilem causâ Religionis mentitur?

Et ratio dubitandi est, quia cùm omnis actus humanus in indiuiduo sit moraliter bonus, vel malus, videtur ex vna parte affirmandum: Ex altera autem parte videtur negandum; quia omnis actus humanus est elicitus secundùm prudentiam. At conscientia falsa, seu errans, deducta ex falso practico principio, non potest esse actus virtutis prudentiæ: Ergo, &c.

Respondetur tamen, quod talis actus voluntatis, quæ ob errorem inuincibilem causa Religionis vult mentiri, sit aliquo modo moraliter bonus, & honestus, scilicet secundùm affectum, & intentionem finis honesti: quamuis non sit etiam talis secundùm applicationem medij, quia mentiri, cùm sit ab intrinseco malum, non est medium idoneum ad bonitatem, & honestatem moralem religionis. Qui tamen defectus cùm sit incognitus, & propterea inuoluntarius, ad culpam non imputatur: quapropter conscientia ista inuincibiliter errans est actus prudentiæ, non simpliciter, sed secundùm quid, quatenus scilicet in ipsa seruatur recta intentio finis honesti; sicque voluntas talem conscientiam sequendo, aliquo modo benè agit, nempe secundùm affectum, & intentionem finis honesti, quamuis secundùm applicationem ad opus deficiat, qui tamen defectus propter ignorantiam inuincibilem excusatur à culpa, sicuti suprà dicebam.

49 Sequitur quintò, quod conscientia certa, recta, seu vera præcipiendo, vel prohibendo obliget voluntatem, ita vt si voluntas in operando talem conscientiam non sequatur, peccet; quia voluntas, si in operando suam proximam regulam non sequatur, peccat: at conscientia prædicta rectè præcipiens, vel prohibens est proxima regula voluntatis operantis, aliasque potentias mouentis ad operandum, sicuti suprà dicebam, & docet S. Thomas 1.2. *quæst.* 19. *art.* 3. & 4. ab aliis communiter receptus: Ergo peccat voluntas, si conscientiam prædictam rectè præcipientem, vel prohibentem non sequatur in operando.

50 Dixi, quod conscientia prædicta, ducta scilicet ex synderesi, sit regula proxima voluntatis, sicque & actionum moralium; quia regula remota, & quidem prima, ac principalis, est lex æterna, & diuina, vnde veluti quidam radius, descendit naturalis ratio, seu dictamen rationis, iuxta illud *Psalm.* 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*, & videri poterit S. Thomas *vbi suprà, cit. art.* 1.

Suppono octauò, quod quidam Doctores, inter quos Vasquez 1. 2. *quæst.* 19. *art.* 6. *disput.* 64. *cap.* 2. Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 9. *num.* 47. Torres *de iustitia disput.* 45. *num.* 9. & Perez *certamin. Scholast. dubit.* 2. *cap.* 16. *n.* 17. & *seqq.* distinguunt de iudice supremo, & de iudice inferiori, & asserunt, iudicem supremum debere semper iudicare iuxta id, quod ipsi probabilius videtur, quia eo ipso, quo quis iudex est, ipsius iudicio committitur res iudicanda: Nam si ex opinione, vel iudicio aliorum sententiam ferret, non tam ipse, quàm alter in iudicando iudex esset. At si iudex sit inferior, & videat suam opinionem non esse ita receptam, timeatque consequenter, fore illam à iudice superiore reuocandam, affirmant posse tunc iudicem iuxta opinionem aliorum probabilem, relicta opinione propria, quæ videtur ipsi probabilior, sententiam ferre. Ratio est, quia non committitur iudici res iudicanda cum tanto dispendio suæ æstimationis, & honoris. Tum quia, cùm ipsius sententia debeat facilè reuocari, nullius effectus esse videtur pro illo, pro quo illa fertur, & de quolibet iudice, seu supremo, siue inferiori, quod debeat in iudicando sequi opinionem, quæ videtur ipsi probabilior, docent Bannez 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 2. *dubit.* 1. *ad* 2. Valentia *tom.* 3. *disput.* 5. *quæst.* 7. *punct.* 4. *dub.* 3. & Villalobos *tom.* 1. *tract. diffic.* 15. *num.* 6. Ratio est, quia iudex tenetur ferre sententiam in fauorem illius, qui ius firmius censetur habere: sed hoc ipso, quod probabilius ita putatur, ius firmius habere censetur; Ergo, &c. His suppositis, sit 51

Difficultatis resolutio.

Respondetur negatiuè, eo quòd in vniuersali loquendo, stantibus diuersis opinionibus de iure Partium, possit iudex, siue supremus, siue inferior, relicta opinione, quæ videtur ipsi probabilior, ferre sententiam secundùm opinionem aliorum probabilem, quæ ab illis iudicatur probabilior. 52

Probatur, quia iudex operans ex opinione probabili, licet minùs probabili, & minùs tuta, relicta opinione, quæ videtur ipsi probabilior, non operatur ex capite suo, temerè, non fundatè, seu sine fundamento, & sic imprudenter, seu contra virtutem prudentiæ; sed operatur ex probabili ratione, vel ex probabili opinione aliorum Doctorum, fundatè, seu cum fundamento, & sic prudenter, seu iuxta virtutem prudentiæ: Ergo non peccat, atque adeò non debet subiacere syndicatui; quia sic punietur absque culpa: quod est iniquum, & contra rectam rationem. 53

Confirmatur, quia cùm opinio aliorum sit forsan reuera probabilior, quin & forsan vera: interdùm enim reuera probabilius, quin & verum est, quod minùs probabile, seu verum non apparet; non est cur iudex, siue supremus, siue inferior, non possit secundùm opinionem illam, relicta opinione propria, quæ ipsi videtur probabilior, ferre sententiam, seu iudicare: Nam si alij iudices secundùm illam opinionem iudicantes rectè procedunt, non est cur & ipse, deponendo suam conscientiam, & putando nescire se soluere rationes, quas sciant soluere alij, sicque aliis se conformando, non etiam rectè procedat; cùm velle, quod reguletur à viris prudentibus in casu non moraliter certo, sit actus prudentiæ, & ab omnibus laudabilis. 54

Confirmatur secundò, quia sicuti dicebam *in tract. de conscientia probabili, seu opinante*, & concedunt etiam aduersarij, inter quos Vasquez vbi suprà, *disput.* 62. *cap.* 9. *num.* 47. quilibet Doctor interrogatus respondere potest ex aliorum opinione, si responsum ipsius faueat interroganti. Ergo & Iudex, etiamsi supremus, interrogatus à partibus litigantibus de iure suo, poterit ex aliorum opinione respondere, cùm responsum ipsius non nisi vni soli parti necessariò fauere debeat. 55

Et

56 Et hoc, sicuti ibidem dicebam, adeò verum est, vt cessante scandalo, possit iudex, siue supremus, siue inferior, modo secundùm vnam, modo secundùm alteram opinionem, etsi contraria sit probabilior, iudicare; quod si forsan adesset scandalum, tunc quidem peccaret quicumque iudex, peccato tamen scandali, non item peccato iniustitiæ contra eam partem, contra quam iudicauit, ita vt ei ad restitutionem teneatur. Doctores, quos sequuntur Ioannes Valer. *in different. vtriusq. fori, verb. opinio, differ. 3. n. 1.* & Diana *part. 2. tract. 2. resolut. 3.*

57 Confirmatur tertiò ex iis, quæ dicam infrà *petitione sequenti.*

Ad oppositum aduersariorum fundamentum, quod suprà supposito quinto referebam: Respondetur, rem committi quidem iudicandam iudicio iudicis, sed non secundùm opinionem, quæ ipsi iudici, sed secundùm opinionem, quæ aliis viris Doctis probabilior videtur: Sic enim multò magis expedit, & magis conueniens est partibus litigantibus, & etiam ipsi Principi Rempublicam gubernanti. Doctores, quos sequitur Salas 1. 2. *tract. 8. disput. vnica, sect. 12. num. 114. & 120.*

58 Quapropter, si opinio iudicis ab omnibus probabilior, seu (vt ita dicam) in se speculatiuè verior iudicetur, quod ferè impossibile moraliter est, tunc iudex secundùm illam iudicare debet; quia tunc pro illa est ius non solùm probabilius, seu firmius, sed etiam ferè certum. At cùm quis ex litigantibus solùm ex iudicis opinione, quæ ipsi iudici probabilior videtur, ius firmius habet, non censetur tunc is absolutè ius firmius habere: Et ideò tunc non cogitur iudex pro illo sen-
59 tentiam ferre, nisi casu quo iudex arbiter sit, & à litigantibus sub conditione, quod iudicet iuxta suum iudicium, eligatur: tunc enim non poterit iuxta opinionem aliorum iudicare. Doctores, quos sequitur Montesinus *in 1. 2. tom. 1. disputat. 19. quæstione 5. num. 13.* & Diana *part. 2. tract. 2. resolut. 3.* Nisi in casu, quo iudex vtramque opinionem æquè, vel ferè æquè probabilem opinetur; quia tunc, siue iuxta vnam, siue iuxta alteram opinionem iudicet, semper iuxta propriam opinionem, seu iuxta proprium iudicium censebitur iudicare.

60 Ex his sequitur, quod in casibus sequentibus: Primò, an vnus testis omni exceptione maior in causis criminalibus faciat semiplenam probationem: Secundò, an in causa capitali, quando delictum est tantùm semiprobatum, possit iudex interrogare reum ex præcepto, obligando eum ad responsionem veritatis: Tertiò, an iudex, vel eius ministri possint incarcerare reum in alieno territorio repertum: Quartò, an fructus industriales bona fide consumptos bonæ fidei possessor restituere teneatur; Quintò, an filij committentium crimen læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ, geniti prius quàm parentum delictum commissum fuerit, afficiantur pœnis, quæ iure statutæ sunt in filios ipsorum: Sextò, an filij expositi debeant legitimi reputari: Septimò, an iuspatronatus præscriptione possit acquiri: Octauò, an pater filiam naturalem dotare teneatur: Nonò, an tempore pestis fieri possit testamentum cum minori numero testium: Decimò, an beneficij collatio facta infami, sit ipso iure nulla, & in casibus similibus possit iudex modò secundùm affirmatiuam, modò secundùm negatiuam opinionem, licet minùs probabilem, contra probabiliorem, & communiorem opinionem iudicare, absque eo quod propterea subiici debeat syndicatui; quia cùm ille, sicuti dicebam, sequendo opinionem probabilem, relicta probabiliori, & communiori, non peccet, iniquè, & contra rectam rationem punietur.

61 Vide quæ dicam infrà *Petitione sequenti*, & quæ dicebam *Tractatu de conscientia probabili, seu opinante, dubit. 2. & 5.* per totas.

Vide etiam Martinum Deltio *in disquis. magic. Append. 2. lib. 5. quæst. 2.* vbi in casu de non danda tortura ex solo dicto socij criminis sine aliquo alio adminiculo, subdit in terminis, quod hanc sententiam communem (cùm sit iuri, & rationi magis consentanea) iudex in vtroque foro sequi debeat. Quod si tamen contrariam Dyni, Cyni, & aliorum Doctorum sententiam sequatur, syndicatui non subiacet, quia dici non potest ex capite suo vel temerè processisse, cùm grauium Doctorum, & quorumdam iudicum praxim, doctrinamque, licèt minùs probabilem, vel tutam, secutus sit.

Vide etiam & Ioannem Sancium *in select. disput. 44.* 62
num. 72. vbi in genere ait, quod iudex non subiaceat syndicatui, eo quòd iuxta probabilem opinionem, relicta probabiliori, & communiori, sententiam ferat; quia cùm iuxta probabilem opinionem operatur, prudenter agit; sicque syndicare iudicem, eo quòd iuxta probabilem opinionem sententiam tulerit, esset eum punire absque culpa: quod est iniquum, & contra rectam rationem. Ideoque Doctores oppositum sentienter, cùm punctum veritatis satis non attingant, reiiciendi sunt. Et quidem in principiis moralibus, cùm 63
principia moralia non sic attingant iurisperiti, sicut attingunt Theologi, minus fidendum est iurisperitis, quàm Theologis.

Cæterum, dixi quod, *stantibus diuersis opinionibus de iure Partium, possit iudex, relicta opinione quæ videtur ipsi probabilior, ferre sententiam secundùm opinionem aliorum probabilem, quæ ab illis iudicatur probabilior*; quia quid dicendum sit in casu, si constet, vnam Partem probationes, tam iuris, quàm facti efficaciores habere: Et quid dicendum sit in casu, si non constet, ex parte facti probationes esse æquales, sed id sit sub opinione: Et quid dicendum sit in casu, si probationes sint æquales, sit tamen sub opinione, cui ius magis faueat: Et quid tandem dicendum sit in casu, si vna pars excedat alteram in probationibus facti, altera autem excedat in probationibus iuris: videri poterunt, quæ dicebam in dicto tractatu de conscientia probabili, seu opinante, *dubit. 2. num. 1. & seqq.* 64

PETITIO.

An idem dicendum sit de agente morali, quod scilicet possit similiter, sicuti iudex, in suis actionibus moralibus sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori?

SVMMARIVM.

1 *Agens moralis similiter sicut iudex potest in suis actionibus moralibus sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori. Quod facere etiam potest in articulo mortis, quia qui agit probabiliter siue ex opinione propria, siue alterius, agit non temerè; sed cum fundamento, agitque prudenter.*

2 *Item alij ex illa opinione probabili agunt prudenter, sicque sine peccato.*

3 *Homo non tenetur in moralibus, ad hoc vt non peccet (bene tamen de consilio) agere quod est optimum, neque etiam tenetur, ad hoc vt etiam non peccet (bene tamen etiam de consilio) sequi opinionem tutam, sed sufficit, si sequatur opinionem probabilem; quia opinio probabilis æquè, si non materialiter, tuta formaliter est. Vide plura exempla recensita.*

4 *Homo si in agendo teneretur sequi semper opinionem, quæ probabilior ipsi videtur, & licitè non posset operari ex opinione aliorum probabili, subiret grauem, & moraliter impossibilem obligationem, sicque Deus præciperet, quod moraliter est impossibile.*

5 *Item rectè operatur, & iurisdictionem accipit tam à Republica in rebus sæcularibus, quàm ab Ecclesia in rebus*

bus Ecclesiasticis is, qui habet titulum coloratum, quin & sententia nonnullorum Doctorum, ne similiter in Republica, vel in Ecclesia inconnenientia sequantur, etiam cùm non habet titulum coloratum, rectè operatur, & iurisdictionem accipit ex errore communi, consequenter rectè operabitur ex opiniane probabili Doctorum.

6 *Quis interdum non solùm potest, sed etiam debet operari secundùm opinionem probabilem, relicta probabiliori.*

7 *Operans de facto ex opinione minùs communi, & minùs probabili, scilicet speculatiuè, in praxi operatur ex opinione communiori, & probabiliori, cùm de facto sit opinio communior, & probabilior, quod homo in praxi possit operari ex opinione minùs communi, & minùs probabili, relicta communiori, & probabiliori. Vide exempla ibi allata.*

8 *Ecclesia, Summus Pontifex, & stylus Curiæ de facto non semper in praxi sequuntur opinionem communiorem, & probabiliorem, vt v. g. in dissoluendo ex aliqua causa matrimonio rato, in dispensando ex aliqua causa voto castitatis, &c.*

9 *Pius Secundus anno 1464. sub pœna excommunicationis præcepit super controuersia, an Christi Sanguis in Passione per separationem à corpore fuerit à Verbo seiunctus, ne quis alteram partem, donec ipse auctoritate Apostolica controuersiam definiuerit, condemnare præsumat, & tamen incomparabiliter multò probabilior est opinio dicentium, quod dictus Sanguis non fuerit à Verbo dimissus.*

10 *Genus partium in humana natura quadruplex est, videlicet essentialium, vt anima, & corpus: Integralium, vt quatuor humores, scilicet sanguis, flegma, flaua, & atra bilis: Ornantium, vt dentes, vngues, capilli. Excrementitiarum, vt lacryma, feces, vrina, saliua, & sudor. A Verbo assumpta fuerunt partes primæ, non postremæ.*

11 *Sanguis in sententia Durandi non fuit à Verbo assumptus immediatè, quia secundùm ipsum non est pars actu corporis humani, cùm ex Aristotele sit vltimum alimentum, quod est tantùm in potentia pars: & Verbum non assumpsit immediatè nisi quod est actu pars humanæ naturæ.*

12 *Sanguis in sententia Caietani duplex est, nutrimentalis, & integralis, seu perfectus: hunc asserit mansisse semper vnitum; illum negat immediatè assumptum.*

13 *Sanguis Christi, secundùm doctrinam maioris, fuit quidem hypostaticè vnitus Verbo, antequam fuit separatus à corpore; sed per talem separationem dimissus fuit à Verbo, quia alioquin Deus in triduo diceretur effusus, & terræ commixtus.*

14 *Sanguis Christi totus secundùm Diuum Thomam fuit assumptus à Verbo, & post separationem à corpore non fuit dimissus.*

15 *Verbum certò assumpsit immediatè aliquem sanguinem: ita vt contraria opinio Durandi, & aliorum dicatur à Capreolo temeraria, & hæretica; à Medina intolerabilis error; ab aliis, &c.*

16 *Primò, quia est contra communem loquendi modum Sanctorum Patrum, & Conciliorum, qui dicunt eodem modo Verbum assumpsisse carnem, & sanguinem.*

17 *Secundò Clemens VI. in extrauagant.* Vnigeniti, *ait quod & modica gutta sanguinis, ob vnionem ad Verbum suffecisset pro redemptione totius generis humani. Quod quidem intelligi debet de vnione ad Verbum immediata.*

18 *Tertiò, quia sequeretur non eodem modo ex vi consecrationis fore Verbum per concomitantiam sub speciebus vini, ac est sub speciebus panis: nam sub speciebus panis est per concomitantiam immediatam corporis immediatè suppositi ab ipso Verbo; sub speciebus autem vini solùm esset per concomitantiam mediatam corporis.*

19 *Quartò, quia sequeretur contra Concilia, & Sanctos Patres, fore in Christo hypostasim aliquam creatam: nam sanguis est natura substantialis, consequenter necessariò habet aliquam hypostasim.*

20 *Quintò, quia sanguis est pars integrans humanam naturam, & non purum alimentum.*

21 *Verbum probabiliùs assumpsit immediatè totum sanguinem; quia distinctio illa sanguinis nutrimentalis, & integralis non habet sufficiens fundamentum; cùm totus sanguis hoc ipso quod viuenti incorporatur, vim habeat nutriendi, & simul integrandi naturam.*

22 *Nullus Christi sanguis in triduo per separationem à corpore seiunctus, seu dimissus fuit à Verbo.*

23 *Propositio cuiusdam Theologi, qui in publica concione dixerat, Christi Sanguinem in Passione effusum à Diuinitate separatum fuisse, de mandato Clementis VI. tanquam hæretica damnata fuit per Fratrem Nicolaum Morellum Inquisitorem. Sed dicta condemnatio non fuit authentica.*

24 *Verbum, posito quod immediatè supposito sanguinem suo corpori coniunctum, probabilissimè sequitur, quod illum in Passione, vtpotè statim post Resurrectionem reassumendum, non dimiserit: Ob hanc enim ipsam rationem non dimisit corpus, quia statim post Resurrectionem illud erat reassumpturum.*

25 *Sanguis non solùm ordinatur ad nutriendum, sed etiam ad integrandum corpus.*

26 *Christus cùm esset temperatissimæ complexionis, non opus erat, quod in sanguine, vel in aliis humoribus excessum haberet.*

27 *Sanguinis Christi aliquid in multis locis seruatur: vndè Pius II. asserit, veritati fidei non repugnare, quod aliqua particula Christi sanguinis ob ipsius Passionis memoriam in terris remanserit; loquitur tamen permissiuè.*

28 *Sanguinis aliquid si maneat à Christi corpore separatum, non manet hypostaticè vnitum Verbo (quemadmodum nec præputium) quia illud, vtpotè exiguum, non est ad integrandum Christi corpus necessarium, sicque non reassumendum; neque ex vi consecrationis dictus exiguus sanguis adest sub speciebus vini, nec præputium sub speciebus panis.*

29 *Verbum immediatè assumpsit reliquos humores, sicut sanguinem, quia cæteri humores sunt de integritate corporis humani.*

30 *Verbum immediatè assumpsit spiritus vitales, & animales; quia licèt sint fluxibilis naturæ, nihilominus integrant corpus.*

31 *Verbum immediatè assumpsit elementa, si hæc non virtualiter, sed formaliter sint in mixto.*

32 *Verbum immediatè assumpsit vngues, dentes, & capillos, quia & etiam hi ornant corpus humanum; & satis probabile est, quod Verbum assumpserit corpus, non solùm quoad partes integrantes, sed etiam quoad partes ornantes.*

33 *Verbum non debuit eodem modo immediatè assumere lacrymas, sudorem, &c. quia multa excrementa non fiebant ex præsupposita materia vnita Verbo; sed ex alimento nondum in corporis partes integrales conuerso, &c.*

34 *Afferuntur responsiones ad fundamenta aduersariorum, & primò ad fundamentum Durandi dicitur, sanguinem, & alios humores esse partes integrantes corpus humanum, & partes in potentia, quatenus sunt transmutabiles in alias partes. Vide ibi quæ dicuntur ad reliqua.*

35 *Deus quod semel assumpsit, nunquam dimisit, de partibus*

56 Et hoc, ficuti ibidem dicebam, adeò verum eſt, vt ceſſante ſcandalu, poſſit iudex, ſiue ſupremus, ſiue inferior, modu ſecundùm vnam, modo ſecundùm alteram opinionem, etſi contraria ſit probabilior, iudicare, quod ſi forſan adeſſet ſcandalum, tunc quidem peccaret quicumque index, peccato tamen ſcandali, non item peccato iniuſtitiæ contra eam partem, contra quam iudicauit, ita vt ei ad reſtitutionem teneatur. Doctores, quos ſequuntur Ioannes Valer. *in different. vtriuſq. fori, verb. opinio, differ. 3. n. 1.* & Diana *part. 2. tract. 2. reſolut. 3.*

57 Confirmatur tertiò ex iis, quæ dicam infrà *petitione ſequenti.*

Ad oppoſitum aduerſariorum fundamentum, quod ſuprà ſuppoſito quinto referebam: Reſpondetur, rem committi quidem iudicandam iudicio iudicis, ſed non ſecundùm opinionem, quæ ipſi iudici, ſed ſecundùm opinionem, quæ aliis viris Doctis probabilior videtur: Sic enim multò magis expedit, & magis conueniens eſt partibus litigantibus, & etiam ipſi Principi Rempublicam gubernanti. Doctores, quos ſequitur Salas 1. 2. *tract. 8. diſput. vnica, ſect. 11. num. 114. & 120.*

58 Quapropter, ſi opinio iudicis ab omnibus probabilior, ſeu (vt ita dicam) in ſe ſpeculatiuè verior iudicetur, quod ferè impoſſibile moraliter eſt, tunc iudex ſecundùm illam iudicare debet; quia tunc pro illa eſt ius non ſolùm probabilius, ſeu firmius, ſed etiam ferè certum. At cùm quis ex litigantibus ſolùm ex iudicis opinione, quæ ipſi iudici probabilior videtur, ius firmius habet, non cenſetur tunc is abſolutè ius firmius habere: Et idcò tunc non cogitur iudex pro illo ſententiam ferre, niſi caſu quo iudex arbiter ſit, & à litigantibus ſub conditione, quod iudicet iuxta ſuum iudicium, eligatur: tunc enim non poterit iuxta opinionem aliorum iudicare. Doctores, quos ſequitur Monteſinus *in 1. 2. tom. 1. diſputat. 29. quæſtione 5. num. 13.* & Diana *part. 2. tract. 2. reſolut. 3.* Niſi in caſu, quo iudex vtramque opinionem æquè, vel ferè æquè probabilem opinetur; quia tunc, ſiue iuxta vnam, ſiue iuxta alteram opinionem indicet, ſemper iuxta propriam opinionem, ſeu iuxta proprium iudicium cenſebitur iudicare.

59

60 Ex his ſequitur, quod in caſibus ſequentibus: Primò, an vnus teſtis omni exceptione maior in cauſis criminalibus faciat ſemiplenam probationem: Secundò, an in cauſa capitali, quando delictum eſt tantùm ſemiprobatum, poſſit iudex interrogare reum ex præcepto, obligando eum ad reſponſionem veritatis: Tertiò, an iudex, vel eius miniſtri poſſint incarcerare reum in alieno territorio repertum: Quartò, an fructus induſtriales bona fide conſumptos bonæ fidei poſſeſſor reſtituere teneatur: Quintò, an filij committentium crimen læſæ maieſtatis diuinæ, vel humanæ, geniti prius quàm parentum delictum commiſſum fuerit, afficiantur pœnis, quæ iure ſtatutæ ſunt in filios ipſorum: Sextò, an filij expoſiti debeant legitimi reputari: Septimò, an iuſpatronatus præſcriptione poſſit acquiri: Octauò, an pater filiam naturalem dotare teneatur: Nonò, an tempore peſtis ficti poſſit teſtamentum cum minori numero teſtium: Decimò, an beneficij collatio facta infami, ſit ipſo iure nulla, & in caſibus ſimilibus poſſit iudex modò ſecundùm affirmatiuam, modò ſecundùm negatiuam opinionem, licet minùs probabilem, contra probabiliorem, & communiorem opinionem iudicare, abſque eo quod propterea ſubiici debeat ſyndicatui; quia cùm ille, ſicuti dicebam, ſequendo opinionem probabilem, relicta probabiliori, & communiori, non peccet, iniquè, & contra rectam rationem puniretur.

61 Vide quæ dicam infrà *Petitione ſequenti*, & quæ dicebam *Tractatu de conſcientia probabili, ſeu opinante, dubit. 2. & 5.* per totas.

Vide etiam Martinum Delrio in *diſquiſ. magic. Append. 2. lib. 5. quæſt. 1.* vbi in caſu de non danda tortura ex ſolo dicto ſocij criminis ſine aliquo alio adminiculo, ſubdit in terminis, quod hanc ſententiam communem (cùm ſit iuri, & rationi magis conſentanea) iudex in vtroque foro ſequi debeat. Quod ſi tamen contrariam Dyni, Cyni, & aliorum Doctorum ſententiam ſequatur, ſyndicatui non ſubiacet, quia dici non poteſt ex capite ſuo vel temerè proceſſiſſe, cùm grauium Doctorum, & quorumdam indicum praxim, & doctrinamque, licèt minùs probabilem, vel tutam, ſecutus ſit.

Vide etiam & Ioannem Sancium *in ſelect. diſput. 44. num. 71.* vbi in genere ait, quod iudex non ſubiacear ſyndicatui, eo quòd iuxta probabilem opinionem, relicta probabiliori, & communiori, ſententiam ferat; quia cùm iuxta probabilem opinionem operatur, prudenter agit; ſicque ſyndicare iudicem, eo quòd iuxta probabilem opinionem ſententiam tulerit, eſſet eum punire abſque culpa: quod eſt iniquum, & contra rectam rationem. Ideoque Doctores oppoſitum ſentientes, cùm punctum veritatis ſatis non attingant, reiiciendi ſunt. Et quidem in principiis moralibus, cùm principia moralia non ſic attingant iuriſperiti, ſicut attingunt Theologi, minus fidendum eſt iuriſperitis, quàm Theologis. 62 63

Cæterum, dixi quod, *ſtantibus diuerſis opinionibus de iure Partium, poſſit index, relicta opinione quæ videtur ipſi probabilior, ferre ſententiam ſecundùm opinionem aliorum probabilem, quæ ab illis iudicatur probabilior*; quia quid dicendum ſit in caſu, ſi conſtet, vnam Partem probationes, tam iuris, quàm facti efficaciores habere: Et quid dicendum ſit in caſu, ſi non conſtet, ex parte facti probationes eſſe æquales, ſed id ſit ſub opinione: Et quid dicendum ſit in caſu, ſi probationes ſint æquales, ſit tamen ſub opinione, cui ius magis faueat: Et quid tandem dicendum ſit in caſu, ſi vna pars excedat alteram in probationibus facti, altera autem excedat in probationibus iuris: videri poterunt, quæ dicebam in dicto tractatu de conſcientia probabili, ſeu opinante, *dubit. 2. num. 1. & ſeqq.* 64

PETITIO.

An idem dicendum ſit de agente morali, quod ſcilicet poſſit ſimiliter, ſicuti iudex, in ſuis actionibus moralibus ſequi opinionem probabilem, relicta probabiliori?

SVMMARIVM.

1 *Agent moralis ſimiliter ſicut index poteſt in ſuis actionibus moralibus ſequi opinionem probabilem, relicta probabiliori. Quod facere etiam poteſt in articulo mortis, quia qui agit probabiliter ſiue ex opinione propria, ſiue alterius, agit non temerè; ſed cum fundamento, agitque prudenter.*

2 *Item alij ex illa opinione probabili agunt prudenter, ſicque ſine peccato.*

3 *Homo non tenetur in moralibus, ad hoc vt non peccet (bene tamen de conſilio) agere quod eſt optimum, neque etiam tenetur, ad hoc vt etiam non peccet (bene tamen etiam de conſilio) ſequi opinionem tutiorem, ſed ſufficit, ſi ſequatur opinionem probabilem; quia opinio probabilis æquè, ſi non materialiter, tuta formaliter eſt. Vide plura exempla recenſita.*

4 *Homo ſi in agendo teneretur ſequi ſemper opinionem, quæ probabilior ipſi videtur, & licitè non poſſet operari ex opinione aliorum probabili, ſubiret grauem, & moraliter impoſſibilem obligationem, ſicque Deus præciperet, quod moraliter eſt impoſſibile.*

5 *Item rectè operatur, & iuriſdictionem accipit tam à Republica in rebus ſæcularibus, quàm ab Eccleſia in rebus*

bus Ecclesiasticis ie, qui habet titulum coleratum, quin & sententia nonnullorum Doctorum, ne similiter in Republica, vel in Ecclesia inconuenientia sequantur, etiam cùm non habet titulum coloratum, rectè operatur, & iurisdictionem accipit ex errore communi, consequenter rectè operabitur ex opinione probabili Doctorum.

6 *Quis interdum non solùm potest, sed etiam debet operari secundùm opinionem probabilem, relicta probabiliori.*

7 *Operans de facto ex opinione minùs communi, & minùs probabili, scilicet speculatiuè, in praxi operatur ex opinione communiori, & probabiliori, cùm de facto sit opinio communior, & probabilior, quod homo in praxi possit operari ex opinione minùs communi, & minùs probabili, relicta communiori, & probabiliori. Vide exempla ibi allata.*

8 *Ecclesia, Summus Pontifex, & stylus Curiæ de facto non semper in praxi sequuntur opinionem communiorem, & probabiliorem, vt v. g. in dissoluendo ex aliqua causa matrimonio rato, in dispensando ex aliqua causa voto castitatis, &c.*

9 *Pius Secundus anno 1464. sub pœna excommunicationis præcepit super controuersia, an Christi Sanguis in Passione per separationem à corpore fuerit à Verbo seiunctus, ne quis alteram partem, donec ipse auctoritate Apostolica controuersiam definiuerit, condemnare præsumat, & tamen incomparabiliter multò probabilior est opinio dicentium, quod dictus Sanguis non fuerit à Verbo dimissus.*

10 *Genus partium in humana natura quadruplex est, videlicet essentialium, vt anima, & corpus: Integralium, vt quatuor humores, scilicet sanguis, flegma, flaua, & atra bilis: Ornantium, vt dentes, vngues, capilli. Excrementitiarum, vt lacryma, faces, vrina, saliua, & sudor. A Verbo assumpta fuerunt partes primæ, non postrema.*

11 *Sanguis in sententia Durandi non fuit à Verbo assumptus immediatè, quia secundùm ipsum non est pars actu corporis humani, cùm ex Aristotele sit vltimum alimentum, quod est tantùm in potentia pars: & Verbum non assumpsit immmediatè nisi quod est actu pars humanæ naturæ.*

12 *Sanguis in sententia Caietani duplex est, nutrimentalis, & integralis, seu perfectus: hunc asserit mansisse semper vnitum; illum negat immediatè assumptum.*

13 *Sanguis Christi, secundùm doctrinam maioris, fuit quidem hypostaticè vnitus Verbo, antequam fuit separatus à corpore; sed per talem separationem dimissus fuit à Verbo, quia alioquin Deus in triduo diceretur effusus, & terræ commixtus.*

14 *Sanguis Christi totus secundùm Diuum Thomam fuit assumptus à Verbo, & post separationem à corpore non fuit dimissus.*

15 *Verbum certò assumpsit immediatè aliquem sanguinem: ita vt contraria opinio Durandi, & aliorum dicatur à Capreolo temeraria, & hæretica; à Medina intolerabilis error; ab aliis, &c.*

16 *Primò, quia est contra communem loquendi modum Sanctorum Patrum, & Conciliorum, qui dicunt eodem modo Verbum assumpsisse carnem, & sanguinem.*

17 *Secundò Clemens VI. in extrauagant.* Vnigeniti, *ait quod & modica gutta sanguinis, ob vnionem ad Verbum suffecisset pro redemptione totius generis humani. Quod quidem intelligi debet de vnione ad Verbum immediata.*

18 *Tertiò, quia sequeretur non eodem modo ex vi consecrationis fore Verbum per concomitantiam sub speciebus vini, ac est sub speciebus panis: nam sub speciebus panis est per concomitantiam immediatam corporis immediatè suppositi ab ipso Verbo; sub speciebus autem vini solùm esset per concomitantiam mediatam corporis.*

19 *Quartò, quia sequeretur contra Concilia, & Sanctos Patres, fore in Christo hypostasim aliquam creatam: nam sanguis est natura substantialis, consequenter necessariò habet aliquam hypostasim.*

20 *Quintò, quia sanguis est pars integrans humanam naturam, & non purum alimentum.*

21 *Verbum probabiliùs assumpsit immediatè totum sanguinem; quia distinctio illa sanguinis nutrimentalis, & integralis non habet sufficiens fundamentum; cùm totus sanguis hoc ipso quod viuenti incorporatur, vim habeat nutriendi, & simul integrandi naturam.*

22 *Nullus Christi sanguis in triduo per separationem à corpore seiunctus, seu dimissus fuit à Verbo.*

23 *Propositio cuiusdam Theologi, qui in publica concione dixerat, Christi Sanguinem in Passione effusum à Diuinitate separatum fuisse, de mandato Clementis VI. tanquam hæretica damnata fuit per Fratrem Nicolaum Morellum Inquisitorem. Sed dicta condemnatio non fuit authentica.*

24 *Verbum, posito quod immediatè supposit et sanguinem suo corpori coniunctum, probabilissimè sequitur, quod illum in Passione, vtpotè statim post Resurrectionem reassumendum, non dimiserit: Ob hanc enim ipsam rationem non dimisit corpus, quia statim post Resurrectionem illud erat reassumpturum.*

25 *Sanguis non solùm ordinatur ad nutriendum, sed etiam ad integrandum corpus.*

26 *Christus cùm esset temperatissimæ complexionis, non opus erat, quod in sanguine, vel in aliis humoribus excessum haberet.*

27 *Sanguinis Christi aliquid in multis locis seruatur: vndè Pius II. asserit, veritati fidei non repugnare, quod aliqua particula Christi sanguinis ob ipsius Passionis memoriam in terris remanserit; loquitur tamen permissiuè.*

28 *Sanguinis aliquid si maneat à Christi corpore separatum, non manet hypostaticè vnitum Verbo (quemadmodum nec præputium) quia illud, vtpotè exiguum, non est ad integrandum Christi corpus necessarium, sicque non reassumendum; neque ex vi consecrationis dictus exiguus sanguis adest sub speciebus vini, nec præputium sub speciebus panis.*

29 *Verbum immediatè assumpsit reliquos humores, sicut sanguinem, quia cæteri humores sunt de integritate corporis humani.*

30 *Verbum immediatè assumpsit spiritus vitales, & animales; quia licèt sint fluxibilis naturæ, nihilominùs integrant corpus.*

31 *Verbum immediatè assumpsit elementa, si hæc non virtualiter, sed formaliter sint in mixto.*

32 *Verbum immediatè assumpsit vngues, dentes, & capillos, quia & etiam hi ornant corpus humanum; & satis probabile est, quod Verbum assumpserit corpus, non solùm quoad partes integrantes, sed etiam quoad partes ornantes.*

33 *Verbum non debuit eodem modo immediatè assumere lacrymas, sudorem, &c. quia multa excrementa non fiebant ex præsupposita materia vnita Verbo; sed ex alimento nondum in corporis partes integrales conuerso, &c.*

34 *Afferuntur responsiones ad fundamenta aduersariorum, & primò ad fundamentum Durandi dicitur, sanguinem, & alios humores esse partes integrantes corpus humanum, & partes in potentia, quatenus sunt transmutabiles in alias partes. Vide ibi quæ dicuntur ad reliqua.*

35 ***Deus quod semel assumpsit, nunquam dimisit, de partibus***

tibus essentialibus intelligi debet, quatenus necesse erat ad integrandum, & ornandum.

1 Respondetur affirmatiuè, quia & multò magis, vt infrà dicam ad tertium argumentum; ita vt agens moraliter possit in agendo, etiam in articulo mortis, sequi opinionem minùs probabilem, & minùs tutam, etiam aliorum. Quæ est sententia Doctorum communior, vti videre est in citato tractatu de conscientia probabiliori, seu opinante, *disp.5. num.1. & seqq.*

Probatur, quia qui agit probabiliter, siue ex opinione propria, siue ex opinione aliorum, cùm agat non temerè, sed cum fundamento, agit prudenter: Ergo sine peccato, sicuti suprà dicebam.

2 Confirmatur, quia alij ex illa opinione sibi probabili agunt prudenter, sicque sine peccato: Ergo & ipse prudenter aget deponendo conscientiam, quòd nesciat ipse soluere rationes, quas sciant soluere alij, sicuti suprà etiam dicebam: præsertim quia sæpè opinio, quæ alieni videtur probabilior, & tutior, non est in se talis, cùm sæpè verum videatur, quod non verum. Præsertim

3 etiam, quia non tenetur homo in moralibus, ad hoc vt non peccet; benè tamen de consilio, agere quod est optimum, sed sufficit, si agat quod est bonum; neque etiam tenetur, ad hoc vt etiam non peccet, benè tamen etiam de consilio, sequi opinionem tutam, sed sufficit, si sequatur opinionem probabilem, cùm opinio probabilis æquè sit formaliter, si non materialiter, sicuti infrà explicabo in responsione ad primum argumentum, verbi gratiâ, licèt tutior, & consultior sit opinio dicentium, quod homo secundùm quosdam Doctores teneatur sub mortali elicere actum contritionis, vel dilectionis Dei super omnia statim ac peruenit ad vsum rationis, & secundùm alios Doctores, quod teneatur singulis diebus festiuis. Item quod in peccatum mortale lapsus teneatur sub mortali sacramentaliter confiteri statim ac copiam Confessoris habuerit: Item quod teneatur, siue in Sacramento Confessionis, siue extra, dolere de peccatis singulis distinctè, & de grauioribus dolere magis, seu intensiùs: Item quod teneatur in Sacramento Confessionis dolere de peccatis per contritionem, vel per attritionem putatam contritionem, & cum proposito explicito de non amplius in futurum peccando: Item secundùm Sylvestrum, & alios, quod Sacerdos teneatur sub mortali recitare Matutinum prius quàm conficiat rem sacram: Item secundùm Suarez *de relig. tom.2.lib.4. cap.25.num.7.* Tannerum *in 2.2. S. Thomæ, disp.5. quæst.1. dub.5. num.148.* & alios, quod obligatus ad horas canonicas, teneatur sub mortali Sabbatho Sancto, tribus diebus Rogationum, & die Sancti Marci Euangelistæ recitare priuatim Litanias cum precibus, & orationibus, si non interfuerit publicis, & similia: Nihilominus adhoc poterit homo licitè, saltem sine mortali, sequi in praxi opinionem oppositam probabilem, quamuis minùs tutam: scilicet, quod teneatur tantùm sub mortali elicere actum contritionis in periculo mortis, & tunc casu solo, quo sacramentaliter confiteri non poterit. Item quod licitè possit, siue in Sacramento Confessionis, siue extra, dolere de peccatis omnibus in communi, seu in confuso, & cum dolore æquali, etiam remississimo, vero tamen, & reali. Item quod in peccatum mortale lapsus licitè possit sacramentaliter confiteri tantùm semel in anno, & per solam attritionem putatam contritionem, & cum proposito solùm implicito de non ampliùs in futurum peccando. Item quod Sacerdos sine mortali possit conficere rem sacram absque eo, quod prius recitauerit Matutinum. Item quod obligatus ad horas canonicas, possit sine mortali Sabbatho sancto, tribus diebus Rogationum, & die Sancti Marci Euangelistæ non recitare priuatim Litanias cum precibus, & orationibus, si non interfuerit publicis, & similia. Vasquez *opusc. de benefic.cap.4. §. 1. art.2. dub. 1. num.58.* Molfes. *in summa, tom.1.tract.5. cap.1. num.56.* & Carolus Macigni *de horis canonicis, cap.19. num.18.*

Confirmatur secundò, quia si homo in agendo tenetur sequi semper opinionem, quæ probabilior ipsi videtur, & licitè non posset operari ex opinione aliorum probabili, subiret grauem, & moraliter impossibilem obligationem, sicque Deus præciperet quod moraliter impossibile, ponderando scilicet in agendo omnium opinionum probabilitatem maiorem. Item subiret obligationem variandi opus singulis horis; cùm facilè possit contingere, quod modò adhæreat vni, modò adhæreat alteri contrariæ opinioni, tanquam probabiliori. Item & subiret scrupulos infinitos, & valdè probabile periculum insaniendi. 4

Confirmatur tertiò, quia rectè operatur, & iurisdictionem accipit tam à Republica in rebus sæcularibus, quàm ab Ecclesia in rebus Ecclesiasticis, iuxta textum *in leg. Barbarius, ff. de offic. Prætoris,* is qui cùm adsit error communis, & titulus coloratus, quin & in sententia nonnullorum Doctorum, propter eandem rationem, ne similiter scilicet in Republica, vel in Ecclesia inconuenientia sequantur, etiam cùm non adest titulus coloratus; rectè, inquam, operatur, & iurisdictionem accipit tam à Republica in rebus sæcularibus, quàm ab Ecclesia in rebus Ecclesiasticis, iuxta textum *in leg. Barbarius,* is qui tunc operatur ex errore communi. Ergo rectè etiam operabitur, & iurisdictionem accipiet, tam à Republica in rebus sæcularibus, quàm ab Ecclesia in rebus Ecclesiasticis is qui operatur ex opinione probabili Doctorum, cùm tunc non operetur ex errore, sed ex opinione, & non vulgi, sed virorum litteratorum, quæ virorum litteratorum opinio præualere debet errori communi vulgi, sicuti per se patet. 5

Vbi aduerte, cùm dixi, quod si sit error communis cum titulo colorato, quin vel etiam si sit opinio probabilis Doctorum, quod in rebus sæcularibus Respublica, & in rebus Ecclesiasticis Ecclesia tribuat iurisdictionem, id intelligendum esse quoad ea, quæ sunt de iure positiuo, quia hæc sunt ab Ecclesia, non tamen quoad ea, quæ sunt de iure Diuino, quia hæc sunt à Deo, non autem ab Ecclesia. Vnde v.g. si quis Sacerdos vulgò communiter putetur esse, cùm reuera non sit, legitimus, & approbatus Confessor; vel ab aliquibus viris doctis probabiliter iudicetur posse, cùm reuera non possit, absoluere à casibus reseruatis, faciet absolutiones validas, quia tunc deficit potestas iurisdictionis, quam cùm sit de iure positiuo, sicque ab Ecclesia, supplere potest Ecclesia. Non tamen similiter faciat absolutiones validas is qui cùm reuera non sit, tamen communiter vulgo reputatur, vel ab aliquibus viris doctis iudicatur Sacerdos, quia tunc deficit potestas ordinis, quam cum sit à Deo, & non ab Ecclesia, supplere non potest Ecclesia.

Confirmatur quartò, quia interdum quis non solùm potest, sed etiam debet operari secundùm opinionem probabilem, relicta probabiliori, sicuti dicam infrà in corollariis post corollarium secundum. 6

Confirmatur quintò, quia de facto quando quis operatur ex opinione minùs communi & minùs probabili, scilicet speculatiuè, in praxi operatur ex opinione communiori, & probabiliori, cùm de facto sit opinio communior, & probabilior, quod homo in praxi possit operari ex opinione minùs communi, & minùs probabili, relicta communiori, & probabiliori: verbi gratiâ, si sit opinio minùs communis, & minùs probabilis, quod non teneat restituere, quamuis sit opinio in contrarium communior, & probabilior, scilicet speculatiuè, quod teneat restituere, in praxi tamen est opinio communior & probabilior, quod non teneat restituere, quia in tali casu melior est conditio possidentis, & possessio præualet rationibus fortioribus in contrarium. 7

Confirmatur sextò, quia de facto etiam non semper in praxi, Ecclesia, Summus Pontifex, & stylus Curiæ sequitur opinionem communiorem, & probabiliorem 8

biliorem, vt verbi gratia, in dissoluendo ex aliqua cau-
sa matrimonio rato, in dispensando ex aliqua causa vo-
to castitatis, etiam solemni Religionis; in conferendis
beneficiis, in permittendo, idque per ordinem ad cul-
tum, opinionem minùs probabilem, & minùs commu-
nem contra Immaculatam Beatæ Virginis Mariæ Con-
ceptionem, quin & in damnando eos, qui talem opinio-
nem (quamuis minùs probabilem, & minùs commu-
nem) tanquam erroneam, vel hæreticam, &c. dam-
narent.

9 Adde quod aliam Bullam, quæ reperitur in collectio-
ne priuilegiorum Ordinum Mendicantium, & non
Mendicantium, super controuersia, an Christi Sanguis
in Passione per separationem à Corpore fuerit à Verbo
seiunctus, seu dimissus, edidit Pius II. anno 1464. vbi
sub pœna excommunicationis præcepit, ne quis alteram
partem, donec ipse Auctoritate Apostolica controuer-
siam definiuerit, condemnare præsumat; cùm, vt ex di-
cendis patebit, incomparabiliter multò probabilior sit
opinio dicentium, quod dictus sanguis tunc non fuerit
à Verbo dimissus; & tamen hoc non obstante, sub pœ-
na excommunicationis præcipit Pontifex, ne quis alte-
ram opinionem, licet minùs, imò ferè nihil probabi-
lem, priusquam ipse controuersiam auctoritate Aposto-
lica definiuerit, condemnare præsumat: Quæ res, vt
meliùs intelligatur

10 Aduerte primò, quod quadruplex sit genus partium
in humana natura. Essentialium, vt Anima, & corpus;
integralium, vt quatuor humores, sanguis scilicet, fleg-
ma, flaua, & atra bilis: ornantium, vt dentes, vngues,
capilli; excrementitiarum, vt lacrymæ, fæces, vrina, sa-
liua, & sudor. Sicut autem certum est, quod à Verbo
assumptæ fuerint partes primæ, quia eæ essentialiter
constituunt humanam naturam; sic etiam similiter cer-
tum est, quod à Verbo assumptæ non fuerint partes
postremæ; quia hæ non spectant, neque ad integrita-
tem, neque ad ornatum humanæ naturæ: Quod etiam
inde patet, quia non reassumuntur cum corpore glorio-
so. Controuersia igitur solùm est de partibus mediis, &
præcipuè de sanguine, cuius nomine veniunt cæteri hu-
mores.

11 Aduerte secundò, quod prima sit sententia Durandi
in 4. dist. 10. quæst. 1. num. 19. Richardi *in 2. dist. 2. art. 2.*
quæst. 1. ad 2. Gabrielis *in canone Missæ, lectione 43.* &
in supplemento in 4. dist. 44. quæst. 1. dub. 3. negantium,
sanguinem fuisse à Verbo assumptum immediatè; quia
sanguis (inquiunt ipsi) non est pars actu corporis huma-
ni, cùm ex Aristotele sit vltimum alimentum, quod est
tantùm in potentia pars. Vnde S. Thom. *in 3. part. q. 31.*
art. 5. ad 1. assignat discrimen inter carnes, neruos, &
ossa, & inter sanguinem, quòd carnes, nerui, & ossa sint
actu partes corporis, non transmutabiles in alias partes;
sanguis verò sit in potentia totus transmutabilis in
quascumque viuentis partes. At Verbum non assumpsit
immediatè, nisi quod est actu pars humanæ naturæ.
Ergo, &c.

12 Secunda sit sententia Caietani *quæst. 54. art. 2. in fine,*
& aliorum distinguentium duplicem sanguinem, vnum
nutrimentalem, & hunc negant immediatè assumptum
fuisse à verbo. Alterum integralem, seu perfectum, &
hunc asserunt, mansisse semper vnitum Verbo (quia san-
guis prior (inquiunt ipsi) non est de integritate humanæ
naturæ, sicuti est posterior: vnde non reassumitur ille

13 prior in corpore glorioso. Tertia sit sententia Maior. *in*
4. dist. 43. quæst. 1. Abulensis *paradox. 2. cap. 43.* & quo-
rundam aliorum tempore Pij II. volentium, sanguinem
Christi fuisse quidem hypostaticè vnitum Verbo, ante-
quam fuerit separatus à corpore. At post talem separa-
tionem dimissum fuisse à Verbo, quia alioquin, inquiunt
ipsi, Deus in triduo diceretur effusus, & terræ commix-
tus, sicuti dicebatur iacens in sepulchro, & descendens

14 ad inferos. Quarta sit sententia S. Thomæ *quodlib. 5.*
art. 5. Capreoli *in 4. dist. 11. quæst. 1. art. 3. ad 5.* Soti
dist. 10. quæst. 1. art. 2. Medinæ *quæst. 5. art. 2.* Dominici

de Dominicis *lib. de Sanguine Christi*, Suarez *in 3. part.*
disp. 15. sect. 6. & Vasquez *disp. 36. cap. 4.* affirmantium,
totum Sanguinem Christi fuisse assumptum à Verbo, &
illum post separationem à Corpore non fuisse dimissum
à Verbo.

Aduerte tertiò, quod Verbum certò assumpserit im- 15
mediatè aliquem sanguinem, ita vt contraria opinio Du-
randi, & aliorum dicatur à Capreolo temeraria, & hæ-
retica, à Medina intolerabilis error, à Suarez erronea, à
Vasquez digna temeritatis, & erroris nota: à Caprera
quæst. 5. art. 2. disp. 2. digna erroris, & hæresis censura.
Et quidem ad minus digna est temeritatis nota.

Primò, quia est contra communem loquendi modum 16
Sanctorum Patrum, & Conciliorum, qui dicunt eo-
dem modo Verbum assumpsisse carnem, ac sanguinem;
sed Verbum immediatè assumpsit carnem: Ergo imme-
diatè assumpsit & sanguinem.

Secundò, quia Clemens VI. *in extrauag. Vnigeniti,* 17
ait, quod & modica gutta sanguinis ob vnionem ad
Verbum suffecisset pro redemptione totius generis hu-
mani. Neque intelligi potest Pontifex de vnione ad Ver-
bum mediata, quæ satis erat, vt opus Christi esset infi-
niti valoris ob dignitatem personæ operantis, quia hanc
vnionem ad Verbum mediatam habebant etiam lacry-
mæ, & sudor: Cùm tamen Pontifex infinitatem pretij
pro nobis oblati tribuat soli sanguini, propter infinita-
tem scilicet rei oblatæ, quæ non erat in lacrymis, & in
sudore.

Tertiò, quia sequeretur, non eodem modo ex vi con- 18
secrationis fore Verbum per concomitantiam sub spe-
ciebus vini, ac est sub speciebus panis. Nam sub spe-
ciebus panis est per concomitantiam immediatam cor-
poris immediatè suppositati ab ipso Verbo; sub specie-
bus autem vini solùm esset per concomitantiam me-
diatam Corporis: Vnde fit, quod si in triduo Passionis
consecratio facta fuisset, nullo modo Verbum adfuis-
set sub speciebus vini, quia in triduo Passionis Sanguis
erat separatus à Corpore: Ergo non potuisset Verbum
adesse sub speciebus vini per concomitantiam corpo-
ris; sicque nullo modo Verbum adfuisset sub specie-
bus vini, si non fuisset Verbum vnitum immediatè
sanguini.

Quartò, quia sequeretur contra Concilia, & Sanctos 19
Patres, fore in Christo hypostasim aliquam creatam.
Nam sanguis est natura substantialis: Ergo necessariò
habet aliquam hypostasim, cùm substantia naturali-
ter existere non possit sine aliqua hypostasi: Ergo si
non esset immediatè vnitus Verbo, ita vt subsistat sine
hypostasi Verbi, subsisteret hypostasi propria, atque
adeò hypostasi creata, quæ consequenter esset in
Christo.

Quintò, quia sanguis, vt ait S. Thomas *quæst. 54.* 20
art. 2. ad 3. est pars integrans humanam naturam, &
non purum alimentum: cuius rei signum est, quia re-
assumitur cum corpore glorioso: Et ratio est, quia san-
guis non tantùm deseruit corpori vt nutrimentum, sed
etiam vt principium multarum operationum, quæ ad
integritatem, & perfectionem humanæ naturæ requi-
runtur: sed Verbum assumpsit humanam naturam inte-
gram, & perfectam: Ergo Verbum cum illa assumpsit
omnes partes, quæ illam substantialiter integrant, &
complent.

Aduerte quartò, quod Verbum probabiliùs assumpse- 21
rit immediatè totum sanguinem; quia distinctio illa
sanguinis nutrimentalis, & integralis, non habet suf-
ficiens fundamentum, cùm totus sanguis hoc ipso, quod
viuenti incorporatur, vim habeat nutriendi, & simul in-
tegrandi naturam; cumque Sancti Patres, sicut & Cle-
mens VI. indifferenter loquantur de quocumque san-
guine, qui est in corpore humano, inter quos Nazian-
zenus *orat. 50.* quatenus ibi ait: *Verbum verè caro*
factum est, quia assumpsit corpus ex carne, ossibus, & san-
guine constans. Tum quia ex opposita sententia ferè se-
quuntur eadem absurda, quæ suprà dicebam.

HHhh 2 Aduerte

22 Aduerte quintò, quod nullus Christi Sanguis in triduo per separationem à corpore seiunctus, seu dimissus fuerit à Verbo. Quod est contra Capretam loco supra citato, & alios, quatenus aiunt, sanguinem nutrimentalem in triduo, vtpote amplius non assumendum, fuisse à Verbo separatum. Et quidem, si loquamur de Christi Sanguine absolutè, seu de omni sanguine, Vasquez, & alij recentiores tenent, id esse certum de fide,
23 tum ob authoritatem Clementis VI. suprà relatam. Tum quia de mandato eiusdem Clementis VI. tanquam hæretica per Fratrem Nicolaum Morellum Inquisitorem damnata fuit propositio cuiusdam Theologi, qui in publica Concione dixerat, Christi Sanguinem in Passione effusum, à Diuinitate separatum fuisse: cuius rei meminit Dominicus de Dominicis vbi suprà.

At minùs rectè: Tum propter auctoritatem Pij II. qui, sicuti dicebam, super hanc controuersiam edidit an. 1464. specialem Bullam, in qua sub excommunicationis pœna præcepit, ne quis, donec auctoritate Apostolica controuersiam definiuerit, alteram partem condemnare præsumat. Tum quia condemnatio illa Clementis VI. non fuit authentica.

24 Ad summum igitur (si loquamur, inquam, de sanguine absolutè, seu de omni sanguine) est tantùm certum theologicè, itavt sit quædam tantùm theologica conclusio, ex certis principijs probabilissimè deducta; quia posito, quod verbum, vti suprà dicebam, immediatè supposiiet sanguinem suo corpori coniunctum, probabilissimè sequitur, quod illum in Passione, vtpote statim post Resurrectionem reassumendum, non dimiserit. Ob hanc enim ipsam rationem non dimisit Corpus, quia statim post Resurrectionem erat illud resumpturum. Cuius rei rationem reddit S. Thomas *q. 50. art. 2.* quia quod Deus semel per gratiam concedit, nunquam sine culpa nostra adimit. Vnde gratiam adoptionis semel nobis concessam nunquam sine culpa nostra reuocat. Cùm igitur vnio hypostatica sit maxima gratia Dei naturæ humanæ concessa, vtpote gratia substantialis, & permanentior sit, quàm gratia adoptionis accidentalis, non potuit semel concessa absque culpa reuocari: Sed nulla ex parte Christi culpa præcessit: Ergo non potuit hypostatica vnio sanguinis ad Verbum per separationem à Corpore dissolui. Præsertim quia hypostatica vnio sanguinis ad Verbum non pendet ex vnione Sanguinis ad Corpus.

25 Dices ex Capreta: Hæc ratio tantùm probat de sanguine qui debebat in Corpore glorioso reassumi: Sed sanguis nutrimentalis non debebat cum Corpore glorioso reassumi: Ergo.

Respondetur, nego minorem: quia talis sanguis non solùm ordinatur ad nutriendum, sed etiam ad integrandum corpus. Prætetquam quod sanguis nutrimentalis non differt ab integrali, sicuti suprà dicebam.

26 Instabis: Christus post Resurrectionem non reassumpsit, nisi illum sanguinem, qui satis erat ad integritatem humanæ naturæ: sed potuit Christus in vita habere plus sanguinis, quàm opus esset ad integritatem humanæ naturæ: Ergo necesse non fuit, quod Christus reassumeret totum sanguinem, quem habebat priùs in vita.

Respondetur, nego minorem: quia Christus cùm esset temperatissimæ complexionis, non opus erat, quod in sanguine, vel in aliis humoribus excessum haberet. Adde, quod esto in vita habuerit aliquid superflui humoris, potuit illum reassumere in corpore glorioso ad replendas corporis vacuitates, quæ in vita replebantur partibus excrementitiis; quia (sicuti rectè inquit S. Thomas *in distinct. 44. quæst. 1. artic. 2. ad 1. quæstiuncul. 1. ad 2.*) intestina resurgentium erunt plena non turpibus superfluitatibus, sed nobilibus humiditatibus.

27 Vrgebis: In multis locis seruatur quid sanguinis Christi. Vnde Pius II. (sicuti refert supplementum Gabriel. in Bulla ad Abbatem S. Mariæ Santonensis Diœcesis) asserit, veritati fidei non repugnare, quod aliqua particula sanguinis Christi ob ipsius Passionis memoriam in terris remanserit.

Respondetur, quod Pontifex loquatur permissiuè: sed esto, sicuti nonnulli volunt, in terris remanserit aliqua particula sanguinis Christi, id factum est ex singulari prouidentia Dei ad hoc, vt ex his vestigiis altiùs Christi Passionis memoria in nobis conseruaretur.

Cæterùm, si quis sanguis maneat à Christi corpore 28
separatus, arbitror illum non manere hypostaticè vnitum Verbo, quemadmodum nec præputium; quia ille cùm, vtpote exiguus, non sit ad integrandum Christi Corpus necessarius, sitque non reassumendus, non est cur maneat vnitus Verbo: sicut etiam puto, quod neque dictus exiguus sanguis ex vi consecrationis adsit sub speciebus vini, quemadmodum nec præputium sub speciebus panis; vel quia non manent sub propriis formis sanguinis, & carnis; vel quia ex vi consecrationis non adsunt nisi caro, & sanguis, quæ Christi Corpus integrant in actu, vel in potentia. Quod adde propter consecrationem, quæ facta fuisset in triduo, quando sanguis, & caro non integrabant Christi corpus in actu, sed tantùm in potentia.

Aduerte sextò, quod Verbum immediatè assumpserit reliquos humores, sicut sanguinem. Quod tamen est 29
minùs certum, ex certis tamen principiis probabilissimè deductum; quia cæteri humores sunt de integritate corporis humani, sicuti sanguis.

Hinc sequitur, quod immediatè assumpserit spiritus vitales, & animales: idque propter eandem rationem. 30

Non obstat, quod sint fluxibilis naturæ, quia & hi integrant corpus humanum.

Sequitur secundò, quod etiam immediatè assumpserit elementa, si hæc secundùm probabilem nonnullorum Philosophorum opinionem non virtualiter, sed formaliter sint in mixto. 31

Sequitur tertiò, quod etiam immediatè assumpserit vngues, dentes, & capillos; quia & etiam hi ornant corpus humanum. Et satis probabile est, verbum non immediatè assumpsisse corpus quoad partes integrantes, sed etiam quoad partes ornantes. Tum quia hos nunquam erat dimissurum Verbum, cùm hos retineat in Corpore glorioso, in quo quidquid est substantiale, satis probabile est, immediate vniri Verbo, seu subsistere hypostasi Verbi, ne maneat in Cristo aliqua hypostasis creata, iuxta ea quæ suprà dicebam. Tum quia aliquot ex his partibus in Christo gignebantur ex præsupposita materia hypostatice vnita Verbo: Ergo satis probabile est, illam materiam, dum sustentat nouam formam, manere simul cum noua vnione ad formam hypostaticè vnitam Verbo. 32

Dices: Ergo eodem modo debuisset Verbum immediatè assumere lacrymas, sudorem, &c. quia etiam hæc fiebant ex præsupposita materia vnita Verbo. 33

Respondetur, nego consequentiam; quia multa excrementa non fiebant ex præsupposita materia vnita Verbo, sed ex alimento nondum in corporis partes integrales conuerso, vt lacrymæ, & reliqua excrementa. Tum quia, quamuis aliqua pars excrementitia fieret ex præsupposita materia vnita Verbo, tamen quia illa tanquam inutilis erat extra corpus emittenda, non erat opus, quod vniretur Verbo, seu quod assumeretur à Verbo. Contra verò, quamuis vngues, dentes, & capilli fiant ex vaporibus excrementitiis, tamen quia manent in corpore tanquam ornamenta, assumebantur à Verbo, seu vniebantur Verbo.

Aduerte septimò, quod pro responsione ad fundamentum primæ sententiæ Durandi, & aliorum, S. Thomas *in 4. distinct. 24. quæst. 1. Art. 2. ad 3.* distinguit duplex genus partium corporis humani: quod scilicet aliæ sunt ita partes, vt non sint transmutabiles in alias partes, vt ossa, caro, nerui, &c. Aliæ sunt ita partes, vt sint transmutabiles in alias partes, vt sanguis, & alij 34

humores

humores) qui sunt & actu partes, quatenus integrant corpus humanum, & in potentia partes, quatenus sunt transmutabiles in alias partes. Ad fundamentum secundæ sententiæ Caietani, & aliorum patet ex dictis suprà. Ad fundamentum tertiæ sententiæ Maior. & Abulens. respondetur, quod possint illæ prædicationes admitti propter communicationem Idiomatum, iuxta illud Psalmi: *Vt aqua effusus sum.* Respondetur secundò, quod denominationes, quæ non conueniunt nisi parti(quales sunt in argumento signatæ,quæ conueniunt sanguini,vt pars est) non conueniant Verbo. Quæ verò conueniunt toti (vt iacere in sepulchro, descendere ad inferos, &c.) conueniant Verbo.

35 Cùm igitur ex Damasceno communiter à Theologis dicatur: *Quod Deus semel assumpsit,nunquam dimisit*: de partibus essentialibus intelligi debet simpliciter, de partibus autem integrantibus, & ornantibus intelligi debet in tantum, in quantum (vtpotè integrantes,& ornantes) statim post resurrectionem, vt ex eis corpus gloriosum integrum, & ornatum existat, reassumendæ erant.

OBIECTIONES.

SVMMARIVM.

1 *Operans non eligendo, cùm possit opinionem tutiorem, non videtur velle errare, neque se peccandi periculo exponere; quia eligendo opinionem aliorum probabilem, eligit opinionem æquè tutam formaliter, ac si operaretur ex opinione sua probabiliori: Quandoquidem formalis securitas opinionis stat in hoc, quod operans ex illa Deum non offendat.*

2 *Regula quod in dubiis, ne quis errandi periculo se exponat, tutiorem viam eligere teneatur, intelligi debet de consilio, seu de conuenientia; non autem de pracepto, seu de necessitate.*

3 *Regula prædicta intelligi debet de dubio negatiuo, quando scilicet operans est pendulus, seu anceps, & nullam habet rationem, seu motiuum operandi probabile, quia tunc operando operatur temerè, & imprudenter, vtpotè sine fundamento; atque adeò cum peccato, non autem de dubio positiuo, quando scilicet operans probabilem rationem, seu probabile motiuum operandi habet.*

4 *Item intelligi debet de dubio practico, quia in eo quis obligatus est sequi partem tutiorem; quandoquidem omnis actus humanus rectus, & honestus debet esse ex virtute prudentia, qua consistit in iudicio mentis definientis, quid hic & nunc licitè fiat, vel non fiat.*

5 *Opinio probabilior, relicta probabili, sequenda est de consilio, non de præcepto.*

6 *Operari qui vult secundùm opinionem aliorum, iudicium suum probabile, vel probabilius de sua obligatione suspendere debet, & potest; cùm enim tale iudicium non sit euidens, non necessariò trahit intellectum.*

7 *Quis simul habere potest duos assensus prima facie inter se contrarios: vnum scilicet nitentem principio intrinseco ipsius rei, alterum nitentem principio extrinseco, scilicet authoritati Doctoris: vel etiam nitentem alteri principio intrinseco eiusdem rei, ita vt pugnantia, seu contrarietas saluetur secundùm diuersa motiua, sicque non sit propriè pugnantia, seu contrarietas inter illos. Vide plura exempla.*

1 Obiicies: sic operans, non eligendo scilicet, cùm possit, opinionem tutiorem, videtur velle errare, seque peccandi periculo exponere: Ergo de facto peccat.

Respondetur: Nego antecedens, quia eligendo opinionem aliorum probabilem,eligit opinionem æquè tutam formaliter, ac si operaretur ex opinione sua probabiliori: Nam inter opiniones probabiles neutra est tutior, seu securior formaliter; sed vtraque est æquè tuta, seu secura formaliter: Quandoquidem formalis securitas opinionis stat in hoc, quod operans ex illa Deum non offendat: Cùm igitur operans ex opinione probabili nullo modo Deum offendat; sequitur quod sic operans sit æquè tutus, seu securus formaliter, ac si operaretur ex opinione probabiliori. Quapropter quando dicitur, quod vna opinio sit tutior, seu securior, quàm altera, non intelligitur de securitate formali, sed de securitate materiali, nempe quod qui sequitur opinionem probabiliorem, non solùm non attingit culpam formaliter, quæ moraliter imputetur, sed nec etiam attingit culpam materialiter, quæ moraliter non imputetur, sicuti contingit, si sit vna opinio probabilior obligans ad restitutionem, & sit altera opinio probabilis deobligans à restitutione. Tunc enim si fiat restitutio, nulla potest esse dissonantia ad legem diuinam, nec formalis, quæ moraliter imputetur ad culpam, nec etiam materialis; quæ moraliter non imputetur ad culpam. At si non fiat restitutio, poterit esse ad dictam legem diuinam, quæ de facto dictabat restitutionem faciendam esse, dissonantia aliqua; tametsi ratione probabilis ignorantiæ, non formalis,quæ moraliter imputetur ad culpam, sed tantùm materialis, quæ moraliter non imputetur ad culpam. Cæterùm non obligatur homo sequi, quod in se tutius est, sicuti suprà dicebam in confirmatione prima, præsertim quia, quando operatur ex opinione probabili, de facto operatur ex opinione probabiliori,& communiori; cùm de facto opinio probabilior,& communior sit quod homo possit operari ex opinione probabili,relicta probabiliori, sicuti etiam suprà dicebam in confirmatione quarta.

Obiicies secundò: In dubiis,ne quis errandi periculo se exponat, tutiorem viam eligere tenetur, *cap. inuenis, de sponsal.cap. audientiam, & cap. significasti* 2. *de homicid.* Quapropter *in cap.si quis autem,dist.7. de panit.* dicitur: *Tene certum,& dimitte incertum.* 2

Respondetur,istam regulam intelligi de consilio, seu de conuenientia; non autem de præcepto, seu de necessitate. Sic Nauarr.*in cit.cap.si quis autem,num.* 34. & *in summa,cap.*27.*n.*281. S. Antoninus *part.*1.*tit.*3. *cap.* 10. §.10. & alij, iuxta ea, quæ suprà dicebam *in cit. confirmatione prima.*

Respondetur secundò, dictam regulam intelligi de dubio negatiuo, quando scilicet operans est pendulus, seu anceps, & nullam habet rationem, seu motiuum operandi probabile; quia tunc operando operaretur temerè, & imprudenter, vtpote sine fundamento, atque adeò cum peccato. Quapropter in tali casu, cùm sic propriè dubium, non est nisi vna tantùm pars tuta, seu secura formaliter: non autem intelligi de dubio positiuo, quando scilicet operans probabilem rationem,seu probabile motiuum operandi habet; quia tunc non temerè, sed prudenter, vtpotè cum fundamento, atque adeò sine peccato operatur. Et ideò in tali casu, quia scilicet operatur ex ratione,seu motiuo rationabili, sicque ex opinione probabili, vtraque pars est æquè tuta, seu secura formaliter. 3

Respondetur tertiò, dictam regulam intelligi de dubio practico; in hoc enim etiam dubio concedo, quod sit obligatus sequi partem tutiorem, verbi gratia si dubites, seu incertus sis, an tibi hîc, & nunc licitum sit talem contractum facere; peccabis si facias; quia committeres te periculo peccandi: Quandoquidem omnis actus humanus rectus, & honestus debet esse prudens,seu ex virtute prudentiæ. Prudentia autem consistit in iudicio mentis definientis, quid hîc, & nunc licitè fiat, vel non fiat, seu omittatur. Et ideò Apostolus *ad Roman.* 14. inquit: *Quod non est ex fide, pecca-* 4

tum est; scilicet, quod non sit cum determinato iudicio intellectus, seu cum determinata conscientia, licitum scilicet esse, quod hîc & nunc fit, vel non fit, seu omittitur, id peccatum est. Non autem intelligi de dubio speculatiuo, verbi gratia si dubites, vel incertus sis tantùm, an talis contractus secundùm se, & suaptè natura iustus sit, necne. Quia in dubio speculatiuo non est necesse, quod sequaris partem tutiorem, siquidem sequendo partem minùs tutam, attamen speculatiuè probabilem, formare potes conscientiam, seu iudicium moraliter certum, licitum esse tibi hîc, & nunc operari secundùm opinionem, etiam aliorum speculatinè minùs tibi probabilem, conformando te illis, & certò tibi persuadendo, quod soluent illi rationes in oppositum, quas tu soluere nescis pro tunc, iuxta ea, quæ dicam in responsione ad quartum argumentum.

5 Obiicies tertiò: *In cap.Capellanus, de feriis*, sequutus est Pontifex, quod secundo loco ipsi propositum fuit; quia, inquit, meliori, & subtiliori rationi nitebatur: Ergo sequenda semper est opinio probabilior, relicta probabili.

Respondetur, vt suprà: distinguo consequens, de consilio, seu de conuenientia, concedo: de præcepto, seu de necessitate, ita vt ad id obligetur agens morale, si de opposita opinione rationem probabilem habet, nego. Sic Doctores, quos citabam *in tract. de conscientia probabili, dubit.* 5. & Syluester *verb.opinio, circà finem, quæst.* 1. Præsertim si loquamur non de iudice, sed de agente morali in suis actionibus moralibus, quia agentis moralis non est inter partes litigantes definire, seu ius dicere iuxta merita causæ, & sine acceptione personarum; sed potiùs est sibi consulere, & magis sibi, quàm aliis; cum charitas sit ordinata, & incipiat à semetipso. Quare retorquetur potiùs argumentum.

6 Obiicies quartò: Non videtur, qua ratione id fieri possit, quia sequens quis opinionem probabilem aliorum, vel retinet opinionem propriam, quæ probabilior ipsi videtur, vel non. Si dicas primum, impossibile videtur, quod possit operari secundùm opinionem aliorum; quia vt rectè operetur, formare debet iudicium practicum de bonitate obiecti, idest, iudicare debet quod hîc & nunc licitum sibi sit operari. Sed hoc iudicium pugnat cum altero iudicio probabiliori, quod habet, sibi talem operationem licitam non esse: Ergo. Et quamuis quodlibet ex duobus istis iudiciis diuersum motiuum habeat, non tamen fit, quod prædicta duo iudicia inter se non pugnent: Ergo simul esse non possunt. Si dicas secundum, quod scilicet quis, quando secundùm opinionem aliorum vult operari, non retineat, sed relinquat opinionem propriam. Contra est, quia præterquam quod id est contra plures, & graues Doctores asserentes, non esse necessarium, vt apparebit mox infrà, videtur esse impossibile; quia intellectus non facilè dimouetur ab assensu, quem verum existimat; cùm intellectus, proposita veritate obiecti, libertatem non habeat in operando: Ergo quomodocumque dicas, non potest quis, relicta opinione sua probabiliori, sequi opinionem aliorum probabilem.

Respondetur primò in sententia eorum, qui docent, quod quis operans secundùm opinionem aliorum, non possit retinere opinionem propriam, ex eo, quia alioquin essent duo assensus contrarij simul: Quod repugnat, vt dicitur in argumento, & explicatur sic magis: Iudicat quis, cùm quid agit, vel non agit, seu agere omittit, se esse ad restitutionem obligatum, altera opinione tenente, non esse obligatum: Esse, & non esse obligatum, contradictionem inuoluunt: Ergo non possunt ab eodem intellectu simul iudicari. Tametsi fieri possit, quod quis simul iudicet suam opinionem esse probabiliorem altera, & alteram esse probabilem. At hoc iudicium non dirigit operationem se solo, nec est iudicium probabile, de quo loquimur, sed est iudicium euidens. Euidenter enim iudicat, sibi probabilius apparere, se ad restitutionem esse obligatum, & aliorum opinionem deobligantem apparere probabilem. Quod autem huiusmodi iudicium insufficiens sit ad regulandam operationem se solo, patet; quia si probabilius iudicabat, se ad restitutionem esse obligatum, ad hoc vt à tali obligatione liberetur, iudicare debet, se non esse obligatum; Non enim sufficit, si iudicet, alios sentire, se non esse obligatum, si ipse non sentiat, se non esse obligatum: aliàs ex opinione aliorum operando, contra propriam conscientiam operaretur: Ergo si retineat propriam opinionem probabilem, vel probabiliorem de sua obligatione, simul assentiri non potest, se non esse obligatum, sed ad summum assentiri poterit, alios iudicare, se non esse obligatum. Quod non est sufficiens ad honestandam suam operationem: Respondetur, inquam, primò in sententia eorum, qui docent, quod quis operans secundùm opinionem aliorum, non possit retinerere opinionem propriam, non obstare argumentum; quia cùm quis operari vult secundùm opinionem aliorum, iudicium suum probabile, vel probabilius de sua obligatione suspendere debet, & potest: Cùm enim tale iudicium non sit euidens, non necessariò trahit intellectum. Sic complures Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *lib.* 1. *moralium, cap.* 9. *num.* 41. quatenus inquit, quod non possit Medicus consulere contra propriam opinionem, subiungens: *Quod intelligo, retento eo dictamine, quia attendens, contrarium asserere doctores, posset prudenter id deponere, ac iam medicinam consulere.*

Respondetur secundò, in sententia eorum qui docent, quod quis operans secundùm opinionem aliorum, non sit necessarium, vt relinquat, sed retinere possit opinionem propriam, non obstare etiam argumentum, quia simul quis habere potest illos duos assensus prima facie inter se contrarios, vnum scilicet nitentem principio intrinseco ipsius rei, alterum nitentem principio extrinseco, scilicet auctoritati Doctorum, vel etiam nitentem alteri principio extrinseco eiusdem ipsius rei, ita vt pugnantia, seu contrarietas dictorum duorum assensuum saluetur secundùm diuersa motiua, sicque non sit propriè pugnantia, seu contrarietas inter illos, quia propriè pugnantia, seu contraria, & contradictoria sunt, quæ dicuntur de eodem respectu eiusdem secundùm idem, non autem secundùm diuersa. Vnde in diuinis, verbi gratia, filius est æqualis Patri secundùm Diuinitatem, non æqualis secundùm humanitatem. Et Deus est Vnus, & non Vnus, sed Trinus. Vnus secundùm naturam, non Vnus, sed Trinus secundùm personas. Et in creatis potest vnum corpus esse æquale, & non æquale alteri corpori; æquale secundùm longitudinem, vel profunditatem, verbi gratia; non æquale secundùm latitudinem: Ergo sic & in casu nostro, quin & multò magis, cùm intellectus non affirmet, vtramque opinionem esse certam, sed vtramque esse probabilem, seu sustineri posse probabiliter, idque per diuersos actus ex diuersis motiuis prouenientes. Quare non est mirum, quod quis possit propriam speculatiuam opinionem retinere, & contra illam operari; quia speculatiua illa propria opinio eo ipso, quod est incerta, & forsan etiam falsa, non potest esse regula operationis. Consequenter operans sequi debet aliam regulam, eamque moraliter certam, scilicet quod in dubiis quæstionibus circa mores quilibet operari possit secundùm opinionem, quam viri docti defendunt vt probabilem, sicque in praxi tutam formaliter. Neque tunc operatur

contra

contra propriam conſcientiam, cùm conſcientia non ſit ſpeculatiua aliqua opinatio, ſed practicum moraliter certum iudicium de agendo, quod ſcilicet propter dictas rationes poſſit homo licitè operari ſecundùm opinionem, etiam aliorum, ſpeculatiuè probabilem, relicta etiam propria probabiliori. Quamuis, ſi ſecus operaretur, eſſet certior, magiſque à peccati periculo, ſeu potiùs dicam, ab apparentia talis periculi remotus materialiter. In quo valet iuris regula 31. *in 6. Qui certus eſt, certiorari vlteriùs non oportet.*

COROLLARIA.

SVMMARIVM.

1 *Opinione ſtante, quæ tanquam probabilis à nonnullis viris doctis defenditur, quod ſcilicet fœmina in anno 50. ſeu vir in 60. liberi ſint à ieiunio, in dicta ætate neuter eorum tenetur ieiunare, quia cùm talis opinio ſpeculatiuè ſit probabilis, non eſt cur non ſit in praxi tuta formaliter.*

2 *Probabilitas practica differt ſolùm à ſpeculatiua, tanquam effectus à ſua cauſa; quod enim quis opere exequitur licitè, vel illicitè, oritur ex eo, quia ſcilicet ſpeculatiuè iudicauit poſſe id fieri licitè, vel illicitè.*

3 *Vir ſexagenarius ſecundùm Sanchez, ſicut & fœmina ſexagenaria à ieiunio excuſatur, ſiue ieiunium ſit ex præcepto Eccleſiæ, ſiue ſit ex voto, contra alios.*

4 *In agendo non ſolùm poteſt quis ſequi opinionem aliorum probabilem, relicta propria probabiliori; ſed etiam ſi ſit caſus grauis neceſſitatis, debet ſequi dictam opinionem aliorum, licet parum, quin & ferè nihil probabilem, relicta propria, licet multò probabiliori; quia redditur quammaximè tuta formaliter in praxi.*

5 *Putant, quod iudex legitimè interroget de crimine rei alicuius grauis, & honeſti, vel Reipublicæ non mediocriter neceſſarij, ſed id ipſe certò non ſciat, ſed in dubium aliquantulum reuocet, poterit non reſpondere ad mentem iudicis interrogantis, ſibi perſuadens, quod in tali caſu poſſit probabiliter æquiuocare.*

6 *Mulier ſi contrahens bona fide matrimonium inualidè poſteà non facilè poſſit ſimul cum proprio nouum conſenſum expreſſum à marito obtinere, ſufficiet ſi ipſa de reddendo debito petita, affectu materiali accedat ad copulum.*

7 *Moriturus, ſi exhibeat ſigna doloris, Sacerdote abſente, poterit poſtea Sacerdos veniens in præſentia illum abſoluere.*

8 *Opinio benignior, ſi cætera ſint paria, v.g. quæ fauet promiſſori, eſt præferenda.*

9 *Item præferri debet opinio, quæ fauet Fidei, Religioni, & animæ ſaluti.*

10 *Item ſi Partium iura ſint obſcura, potiùs fauendum eſt reo, quàm Actori.*

11 *Iudex, Actore non probante, debet reum abſoluere, non quidem pronunciando eſſe illum innocentem, ſed crimen de illo non eſſe probatum, &c.*

12 *Iudex etiam in criminalibus, ſecundùm Sanchez, exiſtente opinione æquè probabili, ſiue ex parte iuris, ſiue ex parte facti, poteſt ſicut in ciuilibus ſequi opinionem, quam magis voluerit, vel imponere partem pœnæ, niſi conſuetudo, vel ſtatutum aliter ferat. Sed contrarium eſt multò probabilius.*

13 *Opinio ſingularis alicuius Doctoris probabili rationi nitens, præferri debet opinioni communi contrariæ, ſi opinio illa ſingularis defendat valorem matrimonij.*

14 *Idemque dicendum, ſi faueat cauſæ piæ, teſtamento, libertati, doti, vel ſimili, & in vniuerſum ſi defendat valorem actus etiam contra reum in fauorem Actoris, quia præſumptio iuris, & veritatis ſtat pro dictis.*

15 *Puer infidelium ſi petat baptiſmum, & dubitetur de eius vſu rationis, paterque renuat, eſt baptizandus; ſi commodè non poſſit expectari; contra Henriquez; quia in dubio fauendum eſt Fidei, Religioni, animæ, & ſimilibus.*

16 *Parentes ſi offerant Baptiſmo puerum, & is baptizari renuat, & conſideratis indiciis dubium maneat de rationis vſu conſecuto, licèt baptizandus non eſſe videatur propter reuerentiam Sacramenti, ne forſitan inualidè adminiſtretur, baptizandus etiam eſt, quia pro ſalute animæ ſtandum eſt, ſaltem ſi periculum ſit in mora.*

17 *Confeſſionem qui petiit, abſolui poteſt in articulo mortis.*

18 *Amplia, id fieri poſſe etiam ſine conditione; quia quotieſcumque quis operatur probabiliter, iudicans hic, & nunc ſe non delinquere, operari poteſt abſolutè.*

19 *Teſtis, qui deponit moribundum ſigna doloris dediſſe; ſi ſit qualiſcumque, etiam non Chriſtianus, admittitur fauore animæ.*

20 *Moribundus ſi chriſtianè vixerit, etiamſi nulla ſigna doloris dederit, abſoluendus eſt, ſecundùm aliquos ſub conditione; quia in articulo mortis præſumitur doluiſſe.*

21 *Item in caſu neceſſitatis in articulo mortis baptizandum eſt ſub conditione in aqua roſacea, cùm ſatis probabile eſſe videatur, quod elementa non ſint virtualiter, ſed formaliter in mixto.*

22 *Iudicis opinio ſi ſaltem ab omnibus probabilior iudicetur, quod ferè eſt impoſſibile, tunc iudex, ſaltem ne ſyndicatui ſubiaceat, ſecundùm illam iudicare debet, cùm tunc pro illa parte ſit ius non ſolùm probabilius, ſeu firmius, ſed etiam fermè certum.*

EX dictis ſequitur, quod ſtante opinione, quæ ſicuti videre eſt apud Sanchez *de matrim. lib. 7. diſput. 7.* tanquam probabilis à nonnullis viris doctis defenditur, quod ſcilicet fœmina in anno 50. ſicut vir in 60. libera ſit à ieiunio; fœmina quinquagenaria, ſicut vir ſexagenarius, non teneatur ieiunare; quia cùm talis opinio ſpeculatiuè ſit probabilis, non eſt, quidquid in contrarium ibi dixerit Sanchez, cur non ſit in praxi tuta formaliter. Quandoquidem probabilitas practica differt ſolùm à ſpeculatiua; tanquam effectus à ſua cauſa: Quod enim quis opere exequitur licitè, vel illicitè, oritur ex eo, quia ſcilicet ſpeculatiuè iudicauit, poſſe id fieri licitè; vel illicitè; Qui igitur iudicat ſpeculatiuè, aliquid licitè ſe poſſe operari propter rationem probabilem; id tutò formaliter executioni poterit mandare. Aliàs ſpeculatio illa probabilis, ſi impedita eſſet ad opus, nihil operaretur, nulliuſque fructus, ſeu momenti foret. Quamuis, vt fatear, interdum, ſi ſcilicet peccati periculum adſit, prædicta ſpeculatiua opinio probabilis de conſilio executioni mandari non debeat.

Vide Sanchez *loco ſuprà citato*, vbi ſubdit; quod vir ſexagenarius, ſicut & fœmina ſexagenaria, ob eandem rationem à ieiunio excuſetur, ſiue ieiunium ſit ex præcepto Eccleſiæ, ſiue ſit ex voto, vt ſi, verbi gratia, vouerit per totum ſuæ vitæ tempus certis anni, menſis, vel hebdomadæ diebus ieiunare. Quamuis quoad hoc diſſentiant alij, quos citat, & ſequitur Laymanus *tractat. 8. cap. 3. num. 2.* forſan ex eo, quia ieiunium ex voto, cùm ſit de iure diuino, fortiùs obligat, quàm ieiunium Eccleſiaſticum, quod eſt de iure poſitiuo.

Sequi

4 Sequitur secundò, quod non solùm possit quis in
agendo sequi opinionem aliorum probabilem, relicta
propria probabiliori; sed etiam si sit casus gratia neces-
sitatis, debeat sequi dictam opinionem aliorum, tametsi
parum, quin & ferè nihil probabilem, relicta propria, ta-
metsi multò probabiliori; quia ratione talis necessitatis
opinio aliàs parum, quin & ferè nihil probabilis, reddi-
tur quammaximè tuta formaliter in praxi. Sotus *de se-
creto tegendo, membr. 3. quæst. 1. conclus. 3.* Nauarr. *in cap.
inter verba, edit. 2. corollar. 35. num. 135.* Sanchez *de
matrimon. lib. 2. disp. 36. num. 8. & lib. 1. moral. cap. 9.
num. 25.* & Villalobos *in summa, tom. 1. tract. 1. disp. 8.*
5 vt si v. g. quis putet, quod iudex legitimè interroget
de crimine viri alicuius grauis, & honesti, vel Reipu-
blicæ non mediocriter necessarij, sed id ipse certò non
sciat, sed in dubium aliquantulum reuocet, poterit
non respondere ad mentem iudicis interrogantis, sibi
persuadens quod in tali casu propter dictam rationem
6 possit probabiliter æquiuocare. Item si mulier, con-
trahens bona fide matrimonium inualidè, postea non fa-
cile possit simul cum proprio nouum consensum ex-
pressum à marito obtinere, sufficiet si ipsa de reddendo
7 debito petita, affectu maritali ad copulam accedat. Item
si moriturus exhibeat signa doloris, Sacerdote absente,
poterit postea Sacerdos veniens, in præsentia illum ab-
soluere; quia sicuti dicebam, in his, & similibus casi-
bus grauis necessitas opinionem, aliàs parum, quin &
ferè nihil probabilem, reddit quammaximè tutam for-
maliter in praxi.

Huic doctrinæ fauent, quæ dicebam *tract. de conscient.
probabili, seu opinante. dubit. 1. circa finem.*

8 Primò, quod scilicet, si cætera sint paria, præferri
debet opinio benignior, iuxta Regul. 56. Digestorum,
verbi gratia, quæ fauet promissori, vt scilicet in casu
dubio ad dandum non obstringatur, *leg. quidquid, ff.
de verb. obligat. & leg. semper in obscuris, ff. de regul.*
9 *iur.* Item præferri debet opinio, quæ fauet fidei, Re-
ligioni, & animæ saluti; quia huiusmodi causæ sunt
quammaximè fauorabiles, cùm summa sit ratio, quæ
facit pro Religione, *leg. sunt persona, ff. de relig. & sumpt.*
10 *funer.* Item si partium iura sint obscura, potiùs fauen-
11 dum est reo, quàm Actori: *regul. 11. in 6.* Quapropter
iudex, Actore non probante, debet reum absoluere,
non quidem pronunciando, esse illum innocen-
tem: cùm enim causa sit dubia, talis sententia pe-
riculo erroris subiaceret: Sed crimen de illo non
esse probatum, quia cùm non sit certa culpa, non
debet locum habere pœna. Tum quia in crimina-
libus probationes debent esse luce meridiana cla-
riores.

12 Quamuis Sanchez, & alij teneant, quod etiam in
criminalibus, existente opinione æquè probabili, siue
ex parte iuris, siue ex parte facti, possit iudex, sicut
in ciuilibus, iuxta ea quæ dicebam *in cit. tractatu,
dubit. 2.* sequi opinionem, quam magis voluerit, vel im-
ponere partem pœnæ, nisi consuetudo, vel statutum
aliter ferat.

At contrarium, quod dicebam contra Sanchez, prop-
ter rationes dictas, est multò probabilius.

13 Secundò, quod opinio singularis alicuius Doctoris
probabili rationi nitens præferri debeat opinioni com-
muni contrariæ, si opinio illa singularis alicuius Docto-
ris defendat valorem matrimonij: Ostiensis, Abbas,
Felinus, Decius, Sanchez *de matrim. lib. 2. disput. 18.
num. 7.* Nauarrus *in summa, cap. 27. num. 287.* & alij, quos
citabam *in dicto Tractatu de conscientia. dubit. 1. num. 46.*
14 Idemque dicendum putant, si faueat causæ piæ, testa-
mento, libertati, doti, vel simili, & in vniuersum si de-
fendat valorem actus, etiam contra reum in fauorem
Actoris; quia præsumptio iuris, & veritatis stat pro
dictis illis, & similibus causis, vt rectè probat Barbat.
in consil. 6. scriptum est præclarè, *col. 8. vers. est nunum,
vol. 1.*

15 Tertiò, quod si puer, de quo, examinatis indiciis,
dubitatur, dubio scilicet siue positiuo, siue negatiuo,
an vsum rationis adeptus sit, petat, renuentibus pa-
rentibus infidelibus, baptizari; licèt Henriquez *lib. 2.
cap. 25. num. 3.* putet, quod tunc baptizandus non sit,
quia in dubio potior est conditio patris habentis
filium in patria potestate: baptizandus est si com-
modè non possit expectari, donec certiùs appareat de
rationis vsu consecuto; quia sicut dicebam, in du-
bio inclinandum est in fauorem fidei, Religionis, &
animæ salutis, cùm maior sit insania, maiusque sit de-
trimentum, si puero, qui fortè rationis vsum conse-
cutus Sacramentum petit, illud denegetur, quàm sit
iniuria, & detrimentum patris, si fortè puer non-
dum rationis vsum adeptus, ab eius voluntate, & po-
testate abstrahatur. Sotus *in 4. distinct. 5. artic. 5. §. sed
alterum*, & Suarez *3. part. disput. 25. de Baptismo,
sect. 3.*

Quartò, quod simili ratione, si parentes offerant 16
Baptismo puerum, at is baptizari renuat, & conside-
ratis indiciis, dubium maneat de rationis vsu conse-
cuto, licèt baptizandus non esse videatur propter re-
uerentiam Sacramenti, ne forsan inualidè administre-
tur, sicut docent nonnulli, inter quos Suarez *citat.
sect. 3. circa finem*, baptizandus etiam est; quia si-
cuti dicebam, & docent Sotus vbi suprà, & alij, pro
salute animæ, saltem si periculum sit in mora, dari
debet, siquidem vt euitetur periculum damnationis
æternæ, quod puer subiret, si tunc non baptizare-
tur, minùs æstimari debet periculum, ne baptismus
puero renuenti inualidè administretur, saltem sub
conditione; quia cùm Sacramentum institutum sit
in salutem hominis, maior ratio haberi debet spiri-
tualis necessitatis hominis, quàm reuerentiæ Sacra-
menti, quod propterea, vt ita dicam, cedit iuri
suo.

Quintò, quod qui petiit confessionem, absolui po- 17
test in articulo mortis. Valentia *tom. 4. disp. 7. quæst. 11.*
Sanch. *de matrim. lib. 2. disp. 36. num. 8.* Henriquez *lib. 5.
cap. 5. §. 7.* Pontius *de matrim. lib. 4. cap. 25. num. 8.* & alij,
quos citabam *cit. tract. de conscientia probabili, seu opi-
nante, dubit. 1. num. 51.* contra Coquetum *de confession.
per literas, cap. 7.*

Quod adeò verum arbitror, vt absolui possit etiam 18
sine conditione, quia quotiescumque quis operatur
probabiliter, iudicans hîc, & nunc, se non delinque-
re, operari potest absolutè; cùm verò dicitur, quod
Sacramentum, si de eius valore dubium sit, admi-
nistrari debeat sub conditione, non intelligendum est
de dubio negatiuo, & proprio, ita vt huiusmodi du-
bium sit, num signa moribundi sint ex dolore pecca-
torum, an autem ex angustia mortis, tunc solùm
moribundus sub conditione absoluendus sit. Docto-
res, quos sequitur Ioan. Sancius *in selectis, disp. 44.
num. 32.*

Cæterùm testis, qui deponit, moribundum signa 19
doloris dedisse, sufficit si sit qualiscumque, etiam sci-
licet non iuratus, quin etiam neque baptizatus, seu
neque Christianus. Idque propter salutem animæ, quæ 20
(sicuti dicebam) est quammaximè fauorabilis, vt
propterea nonnulli velint, quod sub conditione mo-
ribundus absoluendus sit, etiamsi nulla doloris signa
dederit, dummodò Christianè vixerit; quia cùm
tunc in articulo mortis non censeatur immemor suæ
salutis, præsumitur de peccatis suis elicuisse dolo-
rem, quem per præteritum christianum suum viuen-
di modum aliquo modo sensibilem facit Confessori
in ordine ad Sacramentalem absolutionem: Item 21
propterea nonnulli alij velint, quod sub condi-
tione etiam baptizandum sit in aqua rosacea, vel
simili, cùm satis probabile esse videatur, quod
elementa non sint virtualiter, sed formaliter in
mixto.

Extra hos casus vltrò concedo, sicuti suprà in diffi- 22
cultatis resolutione dicebam, quod si saltem iudicis
opinio

opinio ab omnibus probabilior iudicetur, quod ferè est impossibile, tunc iudex saltem ne syndicatui subiaceat, secundùm illam iudicare debeat; cùm tunc pro illa parte sit ius, non solùm probabilius, seu firmius, sed etiam fermè certum; & ex alio capite iudicis officium sit, sine acceptione personarum ius dicere inter partes, & iudicare secundùm merita causæ.

An autem, quod similiter sequi possit opinionem probabilem, relicta probabiliori, dicendum sit etiam de medico, de Aduocato, vel Procuratore, de Doctore consulente, vel docente, de Confessario absoluente, de Sacramentum quodlibet administrante, de rem ad se pertinere prætendente, de Principe bellum inferente, de suadente, vel consulente, ac tandem de milite adiuuante. Videri poterunt quæ dicebam *in cit. tractatu de conscientia probabili, seu opinante, dubit. 3. 4. 6. 7. & seqq.*

SECTIO XXXIX.

An Inquisitores torquere possint reum sine Episcopo, vel è contra?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores torquere non possunt reum sine Episcopo; ita vt si sine eo torquerent hæreticum, vel è contra, omnia forent ipso iure nulla, & confessio rei sic torti non sibi noceret.*

2 *Hoc ipsum habent Instructio Hispalensis, & Toletana, & id seruatur etiam in Tribunali Inquisitionis Hispanicæ.*

3 *Hoc ipsum etiam tradit Pegna dicens, quod Episcopus & Inquisitores interuenire debent non solùm ad pronunciandam tormenti sententiam, sed etiam ad ipsius tormenti executionem, nisi per infirmitatem, vel per aliam iustam causam alter excusetur.*

1 RESpondetur *ex Clement. 1. §. propter, de hæretic.* negatiuè: ita vt si Inquisitores sine Episcopo torquerent hæreticum, vel è contra, omnia forent ipso iure nulla, sicque reus ita tortus crimen fateretur, dicta confessio, tametsi fuerit ratificata, reo confesso non obesset. Zanard. *in director. Theologic. part. 2. cap. 6. quæst. 41.* Vmbert. Locat. *in Prax. Inquisitor. verb. Tortura, num. 7. & seqq.* & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *de hæres. quæst. 186. num. 67. & 68.*

2 Hoc ipsum habet Instructio Hispalensis edita anno 1584. & altera Instructio Toletana edita anno 1561. *num. 48.* Quapropter etiam in Tribunali Inquisitionis Hispanicæ sic supradicta seruantur, vt non solùm Inquisitores cum Episcopo torturæ sententiam simul proferant, sed etiam quando reus actu torquetur, sint similiter simul præsentes cum Episcopo, vel eius Procuratore, & raro aliis, vt torturæ præsto sint, vicem suam committant.

3 Hoc ipsum etiam tradit Pegna *in director. Inquisit. part. 3. comment. 38. num. 151. lit. B,* quatenus ait, quod Episcopus, & Inquisitores interuenire debeant non solùm ad pronunciandam tormenti sententiam, sed etiam ad ipsius tormenti executionem, nisi per infirmitatem, vel per aliam iustam causam alter excusaretur. Idque vbique videtur obseruandum, ex Simanch. *in Enchiridio, cap. 52. num. 28.* subdente, quod prædicto tormento, seu prædictæ torturæ nemo præsens esse debeat, præter iudices, Tabelliones, & tortores, iuxta dictam Instructionem Toletanam *num. 55.* & probat præter alios Suarez de Paz *in Praxi, tom. 1. cap. 3. part. 5. §. 12. num. 84.* & Villadiego *in Politica, cap. 3. num. 325.*

SECTIO XL.

An Inquisitores torquere saltem possint testem sine Episcopo, vel è contra?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores licèt sine Episcopo non possint torquere reum, & è contra, possunt tamen sine eo, & è contra torquere testes.*

RESpondetur: Quamuis de iure communi neque Inquisitor sine Episcopo, neque Episcopus sine Inquisitore possit torquere reum, sicuti præcedenti sectione dicebam; quilibet tamen per se sine altero potest torquere testem. Qua de re vide quæ diffusè dicam infrà *Dubitat. 199. de testibus, sect. 21. in petitione.* 1

Sed vt sciantur cætera, quæ pertinent ad materiam de tortura in communi, sint petitiones sequentes.

PETITIO I.

Ad quid introducta sit tortura?

SVMMARIVM.

1 *Tortura introducta non est in pœnam commissi criminis, quia cùm nondum sit plenè probatum, puniri non potest; sed introducta est in subsidium probationis.*

2 *Tortura reo inferri non potest, nisi quando crimen est semiprobatum, vel nisi quando vrgent vehementia indicia, ita vt sit fere moraliter certum, quod ipse fuerit Auctor criminis.*

3 *Non obstat interdum fieri, vt innocens torqueatur: Respondetur enim per instantiam, interdum etiam fieri, vt innocens damnetur, non tamen propterea omne iudicium tolli debet; quia id est per accidens.*

4 *Tortura reo inferri neque potest, nisi solùm in delictis grauioribus, qua pœna corporali mortis, mutilationis, vel triremis puniuntur: Non autem in delictis lenioribus, qua pœna leuiori, videlicet exilij, pecuniarum, &c. castigantur.*

5 *Tortura reo inferri neque potest ad extorquendam delicti confessionem, etiamsi illud confiteri nolit quando legitimè per testes de delicto conuictus fuerit.*

6 *Excipe, quando reus malitiosè, vt scilicet iustæ sententiæ executionem impediat, ad superius Tribunal appellat.*

7 *Excipe secundò, quando per semiplenam probationem, vel per æquipollentia indicia reus putatur.*

RESpondetur: Tortura introducta non est in pœnam commissi criminis; quia crimen, cùm nondum sit plenè probatum, puniri non potest; sed introducta est in subsidium probationis, *l. 1. & toto titulo ff. l. 1. & 1. tit. Cod. de quæstionib.* vt quia sufficiens, & plena probatio nondum habetur, ipse reus (quod ad sufficientem, & plenam probationem requiritur) suppleat veritatem confitendo. Doctores communiter apud Clarum *quæst. 64. num. 6.* & apud Couarruuiam *pract. quæst. q. 23.* 1

Hinc sequitur, quod tortura reo inferri non possit, nisi quando crimen est semiprobatum, vel nisi quando vrgent vehementia indicia, ita vt sit ferè moraliter certum, quod ipse fuerit Auctor criminis. Si enim in tali casu reus torqueri non posset, improbi homines audacter delinquerent, quando putarent, quod testibus, vel 2

externis indiciis facilè coouinci non possint. Secus si viderior, quod ex indiciis, vel ex vno teste torturæ subjici potuerint; quia tunc propterea à delinqueodo se continebunt. Accedit, quod multa crimioa, eo quòd paucis, vel oullis scientibus committuntur, non possent puniri; Quod cederet in magnum Reipublicæ detrimentum; quia sic omnia criminibus implerentur: homines enim callidi, & audaces operam darent, quod testes idonei, & alia sufficientia criminis indicia remouerentur.

3 Non obstat, si dicas, interdum fieri, vt innoceos torqueatur: Ergo.

Respondetur enim per instantiam, interdum etiam fieri vt innocens damnetur, non tamen propterea omoe iudicium tolli debet; quia id est per accidens, atque præter intentionem. Et in rebus humanis noo omnia incommoda vitari possunt, sed satis est, si ea media adhibeantur, quibus maiora incommoda vitentur, quamuis iisdem mediis interdum minora incommoda per accidens, & præter iotentionem admisceantur.

4 Sequitur secundò, quod tortura reo ioferri oeque possit, nisi solùm in delictis grauioribus, quæ pœna corporali, v.g. mortis, mutilationis, vel triremis, &c. puniuntur; non autem io delictis leuioribus, quæ pœna leuiori, v.g. exilij, vel pecuniæ, &c. castigantur. DD. communiter, quos sequitur Clar. *quæst.64.num.4.* & Gomez *tom.3.cap.13. num.2.* quia reo nondum conoicto non potest ioferri pœoa tanta, vel maior, quàm inferretur, si de delicto esset conuictus; sicque tortura ad eliciendam criminis coofessionem instituta, non debet esse tanta, vel maior pœna, quàm sit illa, quæ in eiusdem criminis condemnationem inferretur. Quapropter à tortura iniquè reo delata poterit reus de iure appellare, Abbas *in cap.1.num.2. de confessis.*

5 Sequitur tertiò, quod tortura reo inferri neque possit ad extorquendam delicti confessionem, etiamsi illud confiteri nolit, quando legitimè per testes de delicto conuictus fuerit, vt de illo condemnati possit, sicuti colligitur *ex l. Diuus, ff. de quæstionib.* & *ex l. quoties, Cod. eodem*, & docent Clar. *quæst.64. num.* 8. Nauarr. *cap.18.num.59.* & alij passim; quia cùm tortura, quemadmodum suprà dicebam, iotroducta sit in subsidium ob defectum plenæ probationis, frustrà inferretur reo per testes legitimè conuicto; cùm confessio necessaria non sit ad condemnandum reum, nisi in casu, quo de delicto per testes legitimè non fuerit conuictus.

6 Excipe, quando reus malitiosè, vt scilicet instæ sententiæ executionem impediat, ad superius Tribunal, sicuti si non sit confessus, teste Nauarro vbi suprà, in Italia, & Regno Castellæ permittitur, appellat; quia tunc, si delictum esset atrox, verbi gratia latrocinium, vel sacrilegium, &c. & expediret, quod reus ibi puniatur, posset vt impediatur ipsius ioiqua appellatio, ad eliciendam confessionem torqueri: est igitur in quibusdam locis consuetudo, vt id fiat ad impediendam malitiosam appellationem, si reus scilicet per testes omninò conuictus, delictum suum insuper confiteatur. Nauarr. *cit. cap.18. num.59.* & Clarus *quæst.64. num.7.*

7 Excipe secundò, quando per semiplenam probationem, vel per æquipollentia indicia reus putatur, ioxta ea, quæ suprà dicebam, quod socios habuerit, vel quod alia delicta commiserit; quia tunc etiam ad hæc expiscanda reus torqueri poterit, moderatè tamen pro ratione causæ, & indiciorum. Doctores, quos sequitur Clarus *quæst.64. num.8.* subdens, sic seruari passim in Italia, & io Gallia.

PETITIO II.

An ad reo torturam inferendam sufficiat semiplena probatio?

SVMMARIVM.

1 *Probatio semiplena sufficit ad torturam reo inferendam.*

2 *Probatio semiplena est, cùm vnus testis omni exceptione maior deponit, se verbi gratiâ, audiuisse aliquem blasphemantem, vel vidisse aliquem occidentem, &c.*

3 *Depositio testis non maioris omni exceptione, qualis est infamis, &c. non est sufficiens ad torturam, quamuis sit sufficiens ad capiendam informationem de auctore delicti.*

4 *Probatio semiplena sufficit quidem ad reo torturam inferendam, si tamen reus torqueri possit; quia de iure nonnulli torqueri prohibentur, puta impuberes, senes, quartana, vel morbo gallico laborantes, &c. vel si periculum abortus immineat, vt mulier pragnans, &c. vel Doctor, vir illustris, aut in dignitate constitutus, eorum filij, & miles.*

5 *Amplia, quod neque leuiter possunt torqueri, nisi in criminibus exceptis, vt hæresis, proditionis, læsæ maiestatis, veneficij, &c.*

6 *Amplia quod si in aliis criminibus non exceptis torti fuerint, & confessi, quamuis postridie confessionem ratificauerint, neque possint condemnari; quia ipsorum confessio, vtpotè per iniuriam extorta, est irrita, & nulla.*

7 *Amplia, vt neque per eandem confessionem possit institui Inquisitio contra ipsos; quamuis prædicti possint terreri verbis, quibus si confessi fuerint, eorum confessio, tanquam spontanea, valida erit.*

8 *Tortura, & torturæ terror de iure paria censentur; id tamen intellige de terrore proximo, vt cùm quis spoliatur, & ligatur; non autem de remoto, qui scilicet solùm in verbis, & nuda machina demonstratione sistat; quamuis si extorta fuerit confessio per metum, non sit sufficiens, nisi secuta ratificatione.*

RESpondetur affirmatiuè. Patet ex iis, quæ dice- 1
bam suprà *Petitione* 1. & docent communiter
Doctores, quos sequitur Clar. *quæst.21. num.2.* & Go-
mez *cap.13.num.7.*

Est autem semiplena probatio, cùm vnus testis om- 2
oi exceptione maior, contra quem scilicet nulla sit ex-
ceptio, deponit se audiuisse hunc tali loco, & tem-
pore blasphemantem, vel se vidisse occideotem, aut
furantem, &c. Quod si non fuerit testis omni excep- 3
tione maior, sed v. g. minor viginti annis, infamis,
excommuoicatus, inimicus, aut mulier, &c. vel non
audiuerit blasphemantem, neque viderit occidentem,
aut furantem, &c. sed audiuerit à fide dignis, ipsius
depositio ooo erit indicium sufficiens ad torturam reo
inferendam. Quapropter grauiter peccabit iodex, qui
ex tali indicio, absque vllo alio probationis admini-
culo reum torquebit; quia ei cootra ius ioiuriam gra-
uem infert, & propterea ad compeosationem damni
sequuti tenetur.

Quamuis huiusmodi indicium sit sufficiens ad capieodam informatiooem de authore delicti, vt seruatur in praxi.

Cæterùm, cùm dixi, quod ad reo torturam inferen- 4
dam sufficit semiplena probatio, intellige, si reus torqueri possit; quia de iure ooanulli torqueri prohibentur, vel ob minorem ætatem, vt impuberes, qui scilicet nondum quatuordecim annos adimpleuit, *l. 1. §. impuberes, ff. ad senat.consult. Syllan.* quamuis hic possit terreri, & virgis castigari; vel ob debilitatem, vt senex, quartana,

quartana, vel morbo gallico laborans, &c. *l. si quis in graui, §. ignoscitur, ff. eodem*, quamuis & hi possunt terreri, ostenso ipsis tormentorum loco, quin & leuiter etiam aliquando torqueri: vel ob periculum abortus, vt mulier prægnans, quæ etiam post partum torqueri non poterit, nisi aliquando vires recuperauerit; vel ob priuilegium, vt Doctor, Consiliarius Principis, vir illustris, Nobilis, seu Ordinis Equestris, aut in dignitate constitutus, eorumque filij, & Miles. Clar. *quæst.* 64. Gomez *cap.* 14. *n.* 3. & alij passim.

5 Quod adeò verum est, vt hi neque etiam leuiter (quamuis contra ipsos sit semiplena probatio) torqueri, vel terreri possint, nisi in criminibus exceptis, vt hæresis, proditionis, læsæ maiestatis, veneficij, &c. *l. etsi excepta, Cod. de malef. & math.* & docet Glossa *ibi, verb. demonstramur*, Gomez *cap.* 13. *n.* 3. Martin. Delrio *lib.* 5. *disquis. magic. sect.* 9. Clar. *quæst.* 64. *n.* 19. Paul. Ghirland. *de quæstion. & tortura, quæst.* 6. Binsfeld. *de confess. malefic. concl.* 6. & Guid. à Suza *de indiciis, & tortura, circa finem.*

6 Quinimmò adeò verum est, vt si in aliis criminibus, scilicet non exceptis, torti fuerint, & confessi, quamuis postridie confessionem suam ratificauerint, neque possint condemnari; quia ipsorum confessio, vtpotè per iniuriam extorta, est irrita, & nulla; consequenter irrita, & nulla erit etiam ratificatio, quæ ex illis sequitur, *l. non dubium, Cod. de legibus, & l. penultima, ff. de quæst. à paritate rationis*, ibi: *Confessio facta in tormentis, non præcedentibus indiciis, est nulla, etiamsi sequatur ratificatio.*

7 Quinimmò etiam adeò verum est, vt ex huiusmodi confessione propter eandem rationem dictam, neque possit institui inquisitio contra ipsos. Doctores, quos sequitur Nauarrus *rubric. de indiciis, n.* 84.

Quamuis prædicti possint terreri verbis, & confessi fuerint, ipsorum confessio, tanquam spontanea, valida erit, *l. item apud Labeonem, §. quæstionem, ff. de iniuriis*, ibi: *Quæstionem intelligere debemus, & tormenta, & corporis dolorem ad eruendam veritatem.* Nuda ergo interrogatio, vel leuis terrio non pertinet ad hoc edictum. Et docet Glossa *ibi*, quam sequuntur communiter Doctores ibidem, & Gomez *loc. suprà cit.*

8 Non obstat si dicas: De iure paria censentur tortura, & torturæ terror, seu comminatio, *argum. l. nouissimè, ff. quod fals. tutor. author.* Ergo huiusmodi confessio sic per comminationem extorta censeri valida non debet.

Respondetur enim, illud intelligi de terrore proximo, vt cùm quis spoliatur, & ligatur, sicuti patet *ex dicta l. item apud Labeonem*; non autem de remoto, qui scilicet solùm in verbis, & nuda machinæ demonstratione sistat, & vlteriùs non progrediatur; quia in tali casu prædicta confessio ex citatis iuribus spontanea præsumetur.

Quamuis, si moraliter ex circumstantiis constet, quod reuera non fuerit talis, sed extorta per metum, ita vt prædictæ confessionis causa fuerit metus, non sit, nisi secuta fuerit libera ratificatio, sufficiens indicium ad condemnandum reum.

An autem ad torturam reo inferendam præter semiplenam probationem sint sufficientia alia indicia minora, quàm semiplena probatio, sit propterea

---

PETITIO III.

An ad reo torturam inferendam sufficiat de authore criminis publica fama?

SVMMARIVM.

1 *Tortura vt reo inferri possit secundùm probabiliorem sententiam, non sufficit publica fama de authore criminis, contra eos, qui dicunt sufficere, dummodo sit per duos testes probata.*

R.P. Delbene de Offic. S. Inquisit. *Tom. I.*

2 *Fama in criminalibus non probat, sed se habet tanquam accusator, mouens iudicem ad vlteriorem informationem capiendam, estque indicium fallax, & remotum.*

3 *Reus si esset iam mala fama de similibus criminibus priùs commissis, & fama publica postea grauaretur, in præsenti crimine posset torqueri, quia fama prior fortificatur nouo adminiculo.*

4 *Quod tamen intellige, si reus possit torqueri.*

Respondetur, quod quamuis nonnulli, quos sequitur Gomez *cit. cap.* 13. *num.* 10. affirment, dummodo tamen iuxta ea, quæ suprà dicebam, per duos testes fuerit probata: Probabiliùs nihilominus negent alij, quos sequitur Iul. Clar. *quæst.* 21. *numero* 1. nisi sit aliquibus aliis adminiculis fortificata; vt si verbi gratiâ ei accedat aliquis testis minùs idoneus, verbi gratia assertio socij, mulieris, infamis, excommunicati, vel minoris, &c. aut si appareat aliquod vestigium facinoris in veste, in armis, vel in re aliqua simili. 1

Probatur, quia fama in criminalibus non probat, sed se habet tanquam accusator mouens iudicem ad vlteriorem informationem capiendam. Estque cùm oriri possit ab hominibus fide non dignis, indicium fallax, & remotum. Præbet tamen ad cognoscendam veritatem iudici aliam viam, scilicet per Inquisitionem, sicuti dicebam. 2

Cæterùm, si reus iam esset malæ famæ de similibus criminibus priùs commissis, & fama publica postea grauaretur in præsenti crimine, posset ex dictis talis reus torqueri, quia fama prior adiuncta posteriori fortificatur nouo adminiculo, sicque facit vehementem præsumptionem, vt torqueri possit. Videatur Clarus *loco suprà citato.* 3

Quod tamen iuxta ea, quæ suprà petitione secunda dicebam, intellige, si reus possit torqueri. 4

PETITIO IV.

An ad reo torturam inferendam sufficiat rei confessio extraiudicialis, seu extra iudicium?

SVMMARIVM.

1 *Confessio rei extraiudicialis sufficit ad reo torturam inferendam, vt si saltem apud duos se criminis auctorem dixerit, dummodo tamen torqueri possit.*

2 *Idem dic de confessione facta coram iudice incompetente, qui scilicet non habet potestatem cognoscendi causam, et quòd reus non sit ipsi subiectus.*

3 *Non tamen etiam dicas de confessione facta Sacerdoti tanquam locum Dei tenenti ad obtinendam remissionem peccatorum; quia nullum in foro exteriori talis confessio effectum operatur.*

4 *Reiiciuntur plures Doctores dicentes confessionem extraiudicialem ita valere ad torturam, vt si reus in tortura idem confiteatur, possit exinde ad pœnam ordinariam condemnari, tametsi confessionem non ratificet, quia confessio in tortura facta, præcedentibus indiciis, vt valeat, semper perseuerantiam, & ratificationem requirit.*

5 *Reus propter huiusmodi confessionem extraiudicialem potest ad aliquam pœnam extraordinariam condemnari, quia videtur in iniuriam alterius de crimine se iactasse.*

Respondetur affirmatiuè, dummodò tamen, sicuti *cit. Petitione* 2. dicebam, reus torqueri possit, vt si v.g. apud aliquos, saltem apud duos, de crimine se iactauerit, vel se criminis authorem esse dixerit. Gloss. 1

in l. cap. quinto, ff. de adulter. Bartolus, Baldus, & alij, quos citat, & sequitur Gomez *tom. 3. var. cap. 13. n. 8.* Felin. *in cap. olim, de rescript. n. 5.* Sylu. *verb. indicium, quæst. 1.* Angel. *num. 2.* Tabiena *num. 1.* Clar. *quæst. 21. num. 31.* Hippolyt. de Marsiliis *in Practica. §. diligenter, n. 67.* Rodriq. *in summa, tom. 2. cap. 161. num. 1.* Penna *in director. part. 3. comment. 110. lit. M.* Simanch. *in Enchirid. tit. 56. num. 14.* Aldret. *de disciplin. guend. lib. 1. cap. 8. num. 3.* Sanch. *in opusc. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dub. 16. n. 8.* Binsfeld. *in comment. de malef. & math. leg. 9. de indiciis, §. 9.* Miranda *in ordin. indic. tom. 2. quæst. 26. art. 7. concl. 1.* Zanard. *in director. Theol. part. 3. cap. 95.* Sousa *in aphorism. Inquisit. lib. 2. cap. 39. n. 91.* Ioseph. de S. Maria *in Tribun. Relig. tract. 5. cap. 1. §. 8.* Farinac. *quæst. 47. num. 47.* Carrer. *in pract. leg. obseruat. num. 121.* & Menoch. *de præsumpt. lib. 1. quæst. 89. n. 14. & seqq.* Quamuis iuxta ea, quæ de publica fama *Petit. præcedenti* dicebam, debeat hoc, si reus se dixisse negauerit, per duos testes omni exceptione maiores probari. Quia debet omninò huiusmodi indicium constare; cùm enim crimen ex tali indicio, quamuis ipsum indicium constet, non certò concludatur, si ipsum etiam indicium non constat, æquitas non patitur, vt reus propter tale indicium, non certum scilicet, sed dubium, ad eliciendam criminis confessionem torqueatur.

2 Idemque dicas de confessione facta coram iudice incompetente, qui scilicet non habet potestatem cognoscendi causam, eo quòd reus non sit ipsi subditus, seu subiectus, vel eo quòd causa ab ipsius Tribunali sit exempta; quia licèt ex tali confessione reus à proprio iudice, sicuti patet *ex cap. at si clerici, de indiciis*, non possit condemnari; potest tamen torqueri, tanquam ex indicio, quod magnam criminis præsumptionem infert; quamuis talis confessio non debeat esse extorta metu tormentorum, sed tantùm metu probationum, vel debeat esse prorsus spontanea. Penna *in direct. Inquis. part. 3. comment. 118. in Appendic.* Genuens. *in Prax. Archiepisc. cap. 8. num. 3.* & alij, quos citat, & sequitur Miranda *in ordin. indic. tom. 2. quæst. 26. art. 7. conclusione secunda.*

3 Non tamen idem etiam dicas de confessione facta sacerdoti, tanquam Dei locum tenenti, ad obtinendam remissionem peccatorum; quia talis confessio, tametsi iniquus sacerdos eam diuulget, ita vt crimen in publicum deueniat, & omnibus constet, nullum ad torturam, quin neque ad inquisitionem, neque etiam ad vllam informationem effectum operatur. Doctores communiter *argum. cap. si sacerdos, de offic. ordinar.* & inter alios Bald. *in l. Archigerontes, Cod. de Episc. audient.* quia quod pœnitens sic confitetur sacerdoti, non dicit ei tanquam homini, sed tanquam Deo ipsi, & iudicium prorsùs diuinum exercenti: Ergo nihil poterit sacerdos de eo testari, tanquam homo: Quin id debet esse ita secretum, atque ita dicenti non nocere, ac si soli Deo dictum fuisset; alioquin reuelatio eius, & quidquid ex vi talis reuelationis agitur, cederet in iniuriam Dei, cui tale secretum commissum est, & in iniuriam Sacramenti confessionis, quam odiosam redderet. Videatur præter alios Sotus *de secreto, membr. 3. quæst. 1. concl. 5.*

4 Cæterùm, quod Mascard. *de probation. lib. 1. concl. 353. n. 24.* Villagut. *in Praxi, lib. 7. cap. 14. concl. 3.* & alij complures Doctores cum Bartolo *in l. 1. §. Diuus Seuerus, ff. de quæstion.* inquiunt, confessionem scilicet extraiudicialem, seu extra iudicium, & extra confessionis Sacramentum, de qua suprà dicebam, ita valere ad torturam, vt si reus in tortura idem confiteatur, possit exinde ad pœnam ordinariam, tametsi postea confessionem non ratificet, condemnari, mihi minùs probatur; quia confessio in tortura, præcedentibus indiciis facta, vt valeat, semper, cùm semper tormentorum vi censeatur facta, perseuerantiam, & ratificationem requirit.

Accedit, quod talis confessio non est efficacior, quàm semiplena probatio; sed si reus post semiplenam probationem torqueatur, & in tortura confiteatur, adhuc post torturam requiritur ratificatio: Ergo multò magis requiritur in casu, de quo loquimur.

Atque sic docent Penna *in director. part. 3. comment. 110.* Aoroo. Gomez *tom. 3. var. cap. 13. n. 8.* Simanchas *de cathol. institut. tit. 65. num. 70.* Becanus *in 2. 2. S. Thomæ, quæst. 10. concl. 2. numero 9.* Petr. Caballus *resolution. crimin. centur. 1. cas. 81. num. 6.* Suarez de Paz *in Praxi, tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 13. num. 25.* Carthar. *de interrogat. reor. lib. 4. cap. 1. num. 153.* Guagnin. *tom. 2. lib. 1. defens. 30. dubit. 33. num. 6.* Baiard. *in addit. ad Iul. Clar. quæst. 64. num. 133.* & Miranda *in ordin. indiciar. tom. 2. quæst. 26. art. 7. concl. 1.*

Non nego tamen, quod reus propter huiusmodi confessionem, scilicet extraiudicialem, seu extra iudicium, & Sacramentum confessionis, possit ad aliquam pœnam extraordinariam condemnari; quia sicuti rectè Abbas, & alij Doctores communiter, *in cap. quàm sit graue, de excessib. Prælator.* docent, videtur in iniuriam alterius reus se de crimine iactasse. Vide eosdem Doctores, quos suprà citabam. Vide etiam quæ suprà dicebam *sect. 10.* 5

PETITIO V.

An ad reo torturam inferendam sufficiat duorum, vel trium sociorum assertio?

SVMMARIVM.

1 *Tortura vt reo inferri possit, sufficit duorum, vel trium sociorum assertio.*

2 *Socij tamen criminis id deponere debent cum iuramento, quia tunc agunt tanquam testes.*

3 *Limita id intelligendum esse, cessante suspicione de malignitate.*

4 *Dictum vnius socij non facit indicium, etiam si iurauerit, nisi alter simul infamia, vel graui suspicione talis criminis laboret.*

5 *Reus quotiescumque crimen est tale, vt regulariter sine sociis non committatur, de sociis etiam per tormenta interrogari potest, quia sic exigit bonum publicum.*

6 *Reus consultum est, vt antè condemnetur, & post sententiam per confessarium disponatur, quod omnes socios, quos præsciuerit in criminibus perseuerare, in bonum publicum sponte manifestet.*

7 *Indicium sufficiens ad torturam neque est assertio ipsius vulnerati, etiam in ea persistentis vsque ad mortem, quando nemo suæ salutis immemor iudicatur.*

8 *Indicium sufficiens ad torturam, quin neque ad capturam faciendam est, si recenter occisus sanguinem mittat per vulnus ad præsentiam huius, & non ad præsentiam aliorum; quia id prouenire potest ex naturali antipathia.*

9 *Idem etiam dic de indicio per aquam, vtpotè sortilegam.*

RE spondetur affirmatiuè, si scilicet torqueri possit, vti *Petitione* 1. dicebam. Ita vt quotiescumque duo, vel tres capitis crimen fatentur, & aliquem criminis socium fuisse produnt, possit iste capi, & torqueri. Doctores communiter, quos sequitur Clar. *quæst. 21. num. 10.* vbi subdit, quod sic etiam seruetur in regno Neapolis, & Franciæ. 1

Aduerte tamen, quod socij debeant id deponere cum iuramento, quia tunc agunt tanquam testes. 2

Aduerte secundò, quod debeat intelligi, quando non est iusta suspicio, id ex malignitate ortum habere. 3

Aduerte

4 Aduerte tertiò, quod dictum vnius socij tantùm, etiamsi iurauerit, non faciat, nisi alter simul infamia, vel graui suspicione talis criminis laboret, indicium sufficiens ad torturam; quia per se est testis singularis, & minùs idoneus. Qui tamen cum fama, vel alio adminiculo potest facere vehementem præsumptionem, vt sic sufficiat ad torturam. Doctores, quos sequitur Clarus *vbi supra, num.4.*

5 Aduerte quartò, quod reus, quoticscumque crimen est tale, vt regulariter sine socijs non committatur, vel constat, aut fama est, quod socios habuerit, de socijs etiam per tormenta interrogari possit; quia sic exigit bonum publicum, vt scilicet crimina compescantur. Doctores passim, quos sequitur Gomez *cap.13.n.16.*

6 Aduerte quintò, quod consultum sit, vt reus antè condemnetur, & post sententiam per confessarium disponatur, quod omnes socios, quos putauerit in criminibus perseueraturos, in bonum publicum sponte manifestet; quia sic ad socios capiscandos non magna, neque multa tormenta necessaria erunt.

7 Aduerte sextò, quod non sit similiter indicium sufficiens ad torturam assertio ipsius vulnerati, etiam in ea persistentis vsque ad mortem, quando nemo suæ salutis immemor iudicatur. Doctores communiter ex textu expresso *in l.si quis in graui, ff. ad senat. consult. Syllan.* Et meritò, quia non dixit iuratus, sicut debet testis dicere. Et quia, cùm tunc temporis homo vix sit in se, præsumitur ex errore dixisse: Est tamen sufficiens indicium ad capturam, & ad informationem capiendam prædicti vulnerati assertio, tametsi non iure scripto, sed consuetudine, sicuti testatur Gomez *cap.13.num.16.*

8 Aduerte septimò, quod quidquid dixerint quidam in contrarium, non est ad torturam, quin neque ad capturam faciendam indicium sufficiens, si recenter occisus sanguinem emittat per vulnus ad præsentiam huius, & non ad præsentiam aliorum; quia in criminalibus, & in re proximo tam præiudiciali indicium debet esse iam olim probatum, & vsitatum, quale non est indicium prædictum, vtpotè nimis incertum, & nobis ignotum, an proueniat à causa naturali, vt ex impressione animæ affectuum quadam in sanguinem, & & spiritum, ad auertendum à se aliquid sibi contrarium per antipathiam naturalem: an à Deo in detestationem homicidij, & vt sic homicida occultus aperiatur; an tandem à dæmone in ruinam, & perditionem alicuius miseri innocentis.

9 Idemque propter eandem rationem dicendum de indicio per aquam, quo à iudicibus fœminæ sortilegij suspectæ solent certo modo ligatæ in aquam projici, quæ si merganturt, absoluuntur; si non merganturt, torturæ subjiciuntur, quasi hoc indicium sufficiens sit ad inferendam torturam. Et quidem, si id est à dæmone, sicut omninò esse videtur, incertum est, an ille, permittente sic Deo, id faciat in ruinam, & perditionem alicujus miseri similiter innocentis.

PETITIO VI.

An ad reo torturam inferendam sufficiat sola fuga post delictum arrepta?

SVMMARIVM.

1 *Sola fuga post delictum sufficiens est ad reo torturam inferendam, si aliàs torqueri non prohibeatur.*

2 *Fugiens post delictum, si citatus compareat, abstergit omnem suspicionem.*

3 *Fugitiuus torqueri multò magis potest, si cum fuga concurrat fama, vel communis suspicio, vel aliquod aliud indicium, adminiculum, suspicio, seu præsumptio.*

4 *Sola fuga tunc non est sufficiens ad torturam, si qui reus fugit, quando scit contra se capi informationem, vel dum accusatur, vel citatur.*

5 *E fuga è carcere etiam attentata, contra fugientem indicium de delicto, propter quod detinebatur, oritur ad torturam, si reus non animo redeundi talem fugam arripuerit.*

RESpondetur affirmatiuè, itavt & in hoc casu etiam 1
captus reus torqueri possit, si de iure torqueri non
prohibeatur, iuxta ea, quæ dicebam *Petitione* 2. Si-
manch. *de Cathol. Instit. tit.* 65. *num.* 58. Eymericus à
Rosbach *in tract. crimin. tit.* 5. *cap.* 9. *num.* 2. *& seqq.*
Ioseph de S. Maria *in Tribun. Relig. tract.* 5. *cap.* 2. §. 9.
Miranda *in ordin. iudic. tom.* 2. *quæst.* 26. *art.* 8. Clarus *in
practica*, §. *final. quæst.* 21. *num.* 18. Gomez *tom.* 3. *var.
cap.* 13. *num.* 10. Mascard. *de probat. lib.* 2. *concl.* 819. *n.* 4.
& *conclus.* 831. *num.* 9. & alij Doctores communiter ex
textu expresso *in l.lege Cornelia, ff.ad Senat.cons.Syllan.*
Quamuis si qui fugam talem arripuit, citatus compa- 2
reat, abstergat omnem suspicionem: iidem Doctores,
qui suprà, etiam communiter.

Vbi aduerte, quod & torqueri multò magis potest, 3
qui etiam quomodocumque fugam arripuit, si cum fuga (sicut ordinariè solet) coniungatur fama, vel communis suspicio, vel aliquod aliud indicium, adminiculum, suspicio, coniectura, seu præsumptio. Doctores etiam iidem, quos suprà citabam, & addentes ad Clarum *quæst.* 219. *num.* 18.

Aduerte secundò, quod si qui fugam arripuit, eam 4
arripuerit cùm viderit de se capi informationem, vel dum accusatur, vel citatur, &c. sola fuga tunc non sit sufficiens indicium ad torturam; quia cùm se peti videt, habet etiamsi fuerit innocens, rationabilem causam timendi, sicque fuga tunc non est vehemens, & sufficiens indicium ad torturam: neque tunc habet vim semiplenæ probationis; cùm tunc ex alia causa, sicuti dicebam, fuga possit procedere. Doctores, quos sequitur Clarus *loco suprà cit.* & Doctores, quos ego suprà
citabam. Videri etiam poterunt Sousa *in aphor. Inquis.
lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 34. & Farinac. *quæst.* 30. *num.* 85. qui 5
tamen volunt, quod ex fuga è carcere etiam attentata, contra fugientem indicium de delicto, propter quod detinebatur, oriri ad torturam, si reus non animo reuertendi fugam talem arripuerit.

PETITIO VII.

An ad reo torturam inferendam sufficiat inimicitia grauis?

SVMMARIVM.

1 *Ad reo torturam inferendam sufficit inimicitia grauis, si cum ipsa concurrant indicia ex ipsa pendentia. Vide exempla talium indiciorum.*

RESpondetur affirmatiuè; dummodò tamen non sit 1
sola, sed sit cum alijs Indicijs ex ipsa pendentibus coniuncta, vt si v. g. priùs minatus fuerit, & minas suas exequi consueuerit, vel si parauerit arma, & visus fuerit circa illum locum tunc temporis, quando homicidium commissum fuisse indicatur. Doctores communiter cum Bartolo *in l.finali, ff.de quæstionib.*

Cæterùm aduerte iuxta ea, quæ dicebam petitione secunda, quod in hoc casu etiam reus quidem torqueri possit, si tamen torqueri de iure non probibeatur.

PETITIO VIII.

An ad reo torturam inferendam sufficiat inconstantia, & titubatio, vel mendacium illius, dum circa causæ principalia examinatur?

SVMMARIVM.

1 *Tortura vt reo inferri possit, sufficit inconstantia, & titubatio, vel mendacium illius, dum circa causa principalia examinatur, dummodo tamen adiungantur aliqua alia indicia. Spectata etiam hic conditione causa, & persona.*

1 REspondetur affirmatiuè; dummodò tamen adiongantur aliqua alis indicis, itavt sola incoostantia, & titubatio, vel solom mendacium tei, indicium ad torturam sufficiens non sit. Doctores communitet, quos sequitur Clarus loco *suprà cit. num.* 39.

Aduerte tamen, quod hic spectari debeat conditio causæ, & personæ; quia nonnulli se in examioe perturbantur, vt confundantur, & vix sciant, quid dicant. Vide etiam quæ dicam *Petitione sequenti, in fine.*

PETITIO IX.

An ad reo torturam inferendam sufficiat, si reus visus fuerit exire cum gladio stricto ex aliquo loco, vbi reperiatur aliquis recenter occisus.

SVMMARIVM.

1 *Tortura vt inferri possit, sufficit si reus visus fuerit exire cum gladio stricto ex aliquo loco, vbi reperiatur aliquis recenter occisus. Si tamen de iure torqueri non prohibeatur.*

1 RΕspondetur affirmatiuè: Estque etiam communis sententia Doctorum, quos sequitur Gomea *cap. 13. num. 11.*

Cæterùm aduerte, quod in hoc casu, sicut in præcedenti & omni alio, reus quidem torqueri possit, sicuti dicebam, si tamen torqueri de iure non prohibetur, iuxta ea, quæ dicebam suprà, petitione secunda.

PETITIO X.

An ad reo torturam inferendam sufficiat, si facto aliquo magno furto, cuius ignoratur author, quis inops, ibi sæpe versari consuetus, de repente diues appareat?

SVMMARIVM.

1 *Tortura vt inferri possit, sufficit si facto aliquo magno furto, cuius ignoratur auctor, quis inops ibi sæpe versari consuetus, de repente diues appareat, si aliàs de iure torqueri non prohibeatur.*

1 RΕspondetur affirmatiuè, si scilicet, iuxta ea, quæ dicebam *cit. Petit.* 2. torqueri de iure non prohibeatur; quia ex his circumstantiis concurrentibus contra talem oritur magna præsumptio, seu suspicio, quæ propterea sufficiens sit ad torturam inferendam. Doctores communiter, quos sequitur Gomez *cit. cap. 13. n. 13.*

PETITIO XI.

An ad reo torturam inferendam sufficiat, si res sublata reperiatur apud illum?

SVMMARIVM.

1 *Tortura inferri potest reo, si res sublata reperiatur apud illum, si aliàs de iure torqueri non prohibeatur.*

2 *Excipe, si reus dicere possit vnde eam habuerit.*

3 *Excipe secundò, si non sit mala, sed bona fama.*

RΕspondetur affirmatiuè, si scilicet torqueri de iore non prohibeatur, vti dicebam. Doctores etiam communiter, quos sequitor idem Gomea *loco suprà citato, num. 12.* & Clarus *quæst. 21. num. 41.* 1

Excipe, si reus dicere possit, vnde eam habuerit, ita vt sic elidat omnem præsumptiooem, seu suspicionem, quæ est contra ipsum. 2

Excipe secundò, si non sit malæ, sed bonæ famæ. Quia interdum fieri potest, quod res alieos sit apud aliquem, nesciente illo, & sine culpa illius. 3

PETITIO XII.

An præter indicia supradicta, dari possint alia, quæ similiter ad reo torturam inferendam sufficientia sint? vbi etiam an detur casus, in quo possint Inquisitores torquere reum, & non imponere illi abiurationem de vehementi?

SVMMARIVM.

1 *Indicia præter supradicta, alia dari possunt sufficientia ad reo torturam inferendam: Totum enim hoc negotium relinquitur prudentiæ iudicum.*

2 *Reus vt torqueri possit, non sufficit omne indicium, sed debet esse graue, quod legitimè commissi criminis suspicionem, ac veluti præsumptionem iudici ingerat.*

RΕspondetur affirmatiuè, tametsi indicia, quæ dixi, sint præcipua, vt adnotant Doctores; quia totum hoc negotium relinquitur prudentiæ iudicis, qui in re tanti momenti, considerata qualitate causæ, personæ, &c. cum magna circumspectione procedere debet, ne proximo contra ius torturam inferat, vel maiorem, quàm par, & æquum fuerit. Clarus *quæst. 64. num. 13.* Martinus Delrio *lib. 5. disquisit. magic. sect. 3.* Francisc. Brunus *de indic. & quæst. part. 1. quæst. 3. num. 1.* Binsfeldius *de confess. malef. membr. 2. post 5. conclusionem*, & Antonius de Canario *tract. de quæstionib. & torment. membr. 2. num. 8.* 1

Quapropter ad reum torquendum regula generalis dari poterit, non quodlibet indicium sufficere, sed debere esse graue, quod legitimè (scilicet per duos testes probatum) commissi criminis suspicionem, ac veluti præsumptionem iudici ingerat. Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 65. num. 15.* Farinac. *in pract. criminal. quæst. 37. num. 3. & 13.* Antonius de Canario *citato membr. 2.* & sumitur *ex l. 1. in principio, ff. de quæstionib.* 2

In specie autem ex dictis indicia ad reum torquendum sufficientia sunt, quæ suprà referebam, & refert etiam Clarus *quæst. 21. num. 13. & seqq.* Gomea *lib. 3. cap. 13. num. 7. & seqq.* & Martinus Delrio *loco suprà citato.*

An

An autem detur casus, in quo possint Inquisitores torquere reum, & non imponere illi abiurationem de vehementi?

Respondetur, quamuis negent nonnulli ex Instructione Madriliana anni 1561. *cap. 46. & seqq.* quatenus habet, quod contra reum, qui per indicia non potest absolui simpliciter ab instantia, seu accusatione, sit procedendum vel per purgationem, vel per abiurationem, vel per torturam: Et consequenter, quod quotiescumque possunt Inquisitores torquere reum, si nolint torquere, possint illi imponere abiurationem de vehementi: Probabiliùs tamen negent alij cum Pegna *in director. Inquisit. part. 3. commentar. 39.* quatenus ait, euenire sæpè posse, quod aliqua indicia concurrant contra reum, ex quibus tutò non possit imponi abiuratio de vehementi, cùm ea sit grauissima pœna propter periculum relabendi: sint tamen indicia sufficientia ad torturam infligendam, quæ non est adeò periculosa, vt per eam veritas indagetur, & ab ore ipsius delinquentis, si fieri potest, eruatur; sicque tunc securiùs possit procedi ad imponendam abiurationem, & alias pœnitentias. Non igitur eo ipso, quod reus potest torqueri, potest illi imponi abiuratio de vehementi; cùm aliquando dentur indicia sufficientia ad infligendam torturam, & non ad imponendam abiurationem de vehementi, sicuti suprà dicebam cum Pegna.

Non obstat Instructio Madriliana, quam pro se adducebant aduersarij; quia loquitur illa de eo, quod communiter accidere consueuit, iuxta *l. quoad ea, de Regul. Iur.* & leges accommodantur ad ea, quæ frequentiùs accidunt.

PETITIO XIII.

An reus possit pluries torqueri? vbi etiam, an licèt reus fuerit tortus, possint ei Inquisitores imponere abiurationem tantùm de leui?

SVMMARIVM.

1 *Reus non potest pluries torqueri, si competenter secundùm indiciorum grauitatem tortus fuerit; quia si reus in tortura nihil confessus est, videntur priùs habita indicia infirmata, & elisa.*

2 *Excipe, si priùs habita indicia sint grauissima, quæ per torturam toleratam, vtpote insufficientem, adhuc non videantur infirmata, & elisa; quia tunc iterum torqueri poterit.*

3 *Excipe secundò, si superuenerint noua indicia, quia tunc iterum ob hæc torqueri poterit.*

4 *Excipe tertiò, si confessus in tortura, postridie quando deposito tormentorum metu, in loco iudicij ad ratificationem confessionis suæ interrogatus reuocet confessionem; quia & tunc etiam torqueri poterit, quia alias totum hoc remedium de tortura foret frustratorium.*

5 *Accedit, quod per talem reuocationem indicia non sunt sufficienter infirmata, & elisa, cùm illa variatio nouum indicium inferre videatur.*

6 *Accedit secundò, quod retractatio confessionis factæ in tortura infirmat ipsam torturam.*

7 *Tortus ter, & ter in tortura confessus, ter etiam ad ratificandum ductus, si reuocauerit, condemnari non potest; quinimmò plerumque absolui debet.*

8 *Tortus bis, & bis etiam confessus, si bis etiam reuocauerit ductus ad ratificandum, tertiò secundùm alios non est torquendus.*

9 *Alij id asserunt relinquendum esse arbitrio iudicis.*

10 *Alij verò nullo pacto tertiò torquendum esse; quam sententiam satis piam fatentur etiam aduersarij.*

11 *Iudices cauere debent, ne inferant talia tormenta, quæ moraliter sufferri non possint, qualiacumque sint delicta. Et quid cum reo propterea agendum sit.*

12 *Reus tortus, & negatiuus poterit iterum torqueri, si superuenerint noua indicia, quæ specie, & substantia differant ab indiciis primis, si scilicet indicia noua (licèt adinueniantur aliis testibus) non sint eadem, ac prima, sed sint diuersa in specie, & substantia.*

13 *Noua indicia superuenientia, vt reus possit torqueri, debent esse talia, quæ per se sufficiant ad torturam, sicque debent esse indicia propinqua, quamuis & remota, si multiplicentur, & adminiculentur inter se, possint etiam constituere indicium sufficiens.*

14 *Reus in casu, quo ex nouis indiciis superuenientibus iterum torqueatur, donandus est de nouo copia indiciorum, & de nouo audiendus, quemadmodum ante primam torturam factum fuit.*

Respondetur negatiuè, si scilicet competenter secundùm indiciorum grauitatem tortus fuerit. Est sententia communis Doctorum; quia si reus in tortura nihil confessus est, per torturam toleratam, & per illam constantiam videntur priùs habita indicia infirmata, & elisa. 1

Excipe, si priùs habita indicia sint grauissima, quæ per torturam toleratam, & per illam constantiam, vtpotè ad dicta indicia non competentem, seu non sufficientem, non videantur sufficienter infirmata, & elisa, tunc iterum torqueri poterit, ad competentiam scilicet, seu sufficientiam indiciorum, quæ dicebam. 2

Excipe secundò, si superuenerint noua indicia; quia tunc etiam iterum ob hæc torqueri poterit, *l. vnius, §. reus, ff. de quæst. on. in principio*, & notat Glossa marginalis *in l. repeti, ff. eodem*, Ioan. Maior *in 4. dist. 15. q. 22. dub. 5.* Gomez *cap. 13. n. 25. in fine*, Ioan. Rojas *tract. de hæretic. assertion. cap. 31. num. 298.* Antonius de Canario *tract. de quæstion. & torment. membr. 6.* & alij, quos infrà citabo. 3

Excipe tertiò (quidquid in contrarium dixerint aliqui ex quadam Instructione Hispalensi anni 1484. *num. 15.*) si confessus in tortura, postridie, quando deposito tormentorum metu, in loco iudicij ad ratificationem confessionis suæ interrogatur, reuocet confessionem suam, quia & tunc etiam, tametsi noua indicia non superuenerint, torqueri similiter poterit. Cantera *in quæst. crimin. cap. 2. de probat. per testes, q. 1. num. 67.* vbi ait, talem Instructionem Hispalensem non seruari in praxi. Simanch. *de Institut. Catholic. tit. 65. num. 80.* vbi idem ait, subditque dictam Instructionem Hispalensem contrarium non prohibere. Clarus *q. 21. num. 36. & q. 64. n. 45.* Pegoera *in praxi, cap. 12. §. 12. num. 9.* Bossius *tit. de tortura, num. 54.* Aldrete *de discipl. tuend. lib. 1. cap. 17. num. 26.* Suarez de Paz *in praxi, tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 12. n. 17.* Villagut. *in practica, lib. 7. c. 7. concl. 3.* Binsfeld. *in comm. de malef. & math. leg. 7. q. 1. concl. 14.* Becanus *in 2. 2. S. Thomæ, q. 10. n. 16.* Miranda *in ordin. indic. tom. 2. q. 26. art. 18. conclus. 1.* Michael Zanard. *in director. Theol. part. 3. cap. 82.* Sousa *in aphor. Inquis. lib. 2. cap. 39. n. 39.* Ambrosinus *de process. inform. lib. 4. cap. 5. n. 12.* Guazzin. *tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 36. n. 4.* Queued. *de indic. & tortur. part. 2. cap. 7. n. 2.* Villadiego *in politic. cap. 3. num. 331.* & alij communiter. Et ratio est, quia alioquin totum hoc remedium de tortura foret frustratorium, seu vt dici solet, deseruiret de vento: Quilibet enim, si putaret, quod ampliùs propterea torqueri non possit, confessionem suam nunquam ratificaret, sed semper reuocaret. 4

Accedit,

5 Accedit, quod per talem reuocationem indicia non sunt sufficienter infirmata, & elisa, cùm illa variatio nouum indicium inferre videatur.

6 Accedit secundò, quod retractatio confessionis factæ in tortura infirmat dictam torturam, vt perinde sit, ac si nulla præcesserit; interim indiciis, seu præsumptionibus prioribus in suo vigore permanentibus.

7 Vt autem in re tam odiosa non procedatur absque termino, qui ter tortus, & ter in tortura confessus, ter etiam ad ratificandum ductus reuocauit, condemnari non potest, quinimmò plerumque absolui debet. Doctores communiter, quos sequitur Gomez *cap.* 13. *num.* 17. Martin. Delrio *lib.* 5. *disquisit. magic. sect.* 9. Clarus *quæst.* 21. *num.* 36. *in fine*, & Farinac. *quæst.* 31. *num.* 89.

8 Et hoc quod modò dixi, adeò verum est, vt reum, etiamsi bis tortus, & bis confessus, bis confessionem reuocauerit, tertiò non torquendum esse sentiant contra Binsfeldium *in commentar. de malef. & math. leg.* 6. *q.* 1. *concl.* 14. Iulium Clarum *in praxi*, §. *finali*, *quæst.* 21. *n.* 36. Ludouicum Pegueram *in practic. crimin. cap.* 12. §. 12. *n.* 9. Gomez *tom.* 3. *var. cap.* 13. *n.* 8. Queuedum *de indiciis*, *& tortur. part.* 2. *cap.* 7. *num.* 3. Suarez de Paz *in prax. crimin. tom.* 1. *part.* 5. *cap.* 3. §. 12. *num.* 19. Mirandam *in ordin. iudic. tom.* 2. *quæst.* 16. *artic.* 18. *concl.* 1. & Ambrosinum *de process. informat. lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 14. & alios, Cantera *in quæst. crimin. cap.* 1. *de probat. per testes*, *quæst.* 1. *num.* 67. Locatus *in prax. Inquisit. verb. tortura*, §. *sed pone*, Simanch. *de cath. instit. tit.* 65. *num.* 81. Penna *in direct. Inquis. part.* 3. *comment.* 39. Chartar. *de Interrog. Reor. lib.* 4. *cap.* 1. *n.* 13. *&* 161. Sousa *in aphor. Inquis. lib.* 1. *cap.* 39. *numero* 39. Farinac. *quæst.* 38. *num.* 106. Damhauder. *in praxi crim. cap.* 38. *n.* 12. & Sanchez *in opuscul. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 3. *dub.* 15. *n.* 14.

9 Quamuis nonnulli velint, id relinquendum esse arbitrio iudicis, qui cùm considerauerit grauitatem delicti, qualitatem rei, & quod grauia præcesserint indicia, rectè arbitrari poterit, reum etiam tertiò torquendum esse: sic Doctores, quos sequitur Baiard. *in addit. ad Iul. Clar. quæst.* 21. *n.* 140.

10 Alij verò velint, reum nullo pacto tertiò torquendum esse, quam sententiam satis piam fatentur etiam aduersarij, vt Miranda *loco suprà cit.* excepto casu, quo is bis leuissimè tortus fuerit, & præterea noua indicia superuenerint. Sic Simanchas, Penna, & Sousa *vbi suprà*, & videri poterit etiam Guazzin. *tom.* 2. *lib.* 1. *defens.* 30. *cap.* 14. *num.* 6.

11 At quidquid sit, an scilicet reus bis tantùm, vel etiam ter ad summum torquendus sit, illud omninò aduertant iudices, quod licèt eo grauiora tormenta reo inferri possint, quo maiora contra eum indicia habentur, ordinariè tamen, & nisi grauissima indicia criminis habeantur, cauere debent, ne tormenta sint talia, vt moraliter loquendo, sufferri non possint, ideoque cogatur reus ad confitendum crimen; quia cùm talis confessio quodam modo inuoluntaria censeatur, non potest in iudicio æstimari; ideoque condemnatio sequetur non propter confessionem, sed propter indicia, quæ sicuti suppono, ad condemnandum reum sufficientia non sunt, atque adeò contra ius, & contra iustitiam sequetur. Doctores, quos sequitur Antonius de Canario *de quæst. & torment. membr.* 5. *n.* 10.

Non obstat, si dicas, quod extorta talis confessio, altero die coram iudice, & notario ratificari debet.

Respondetur enim, quod cùm reus sciat similia tormenta, nisi in confessione persistat, sibi inferenda fore, non poterit ratificatio omninò libera censeri; sicque redit eadem difficultas, quam suprà dicebam. Vide quæ dicebam suprà *sect.* 28. *& sect.* 31.

12 Cæterùm cùm dixi in exceptione secunda, quod reus tortus, & negatiuus possit iterum torqueri, si superuenerint noua indicia, intellige quidquid in contrarium dixerint nonnulli, quos sequitur Queued. *de indic. & tortur. part.* 2. *cap.* 7. *num.* 6. citans pro sua sententia Antonium Gomez *tom.* 3. *var. cap.* 13. *num.* 7. *&* 8. casu quo interuenerint noua indicia, quæ specie, & substantia differant ab indiciis primis, scilicet indicia noua, licèt adiuuentur aliis testibus, non sint eadem ac prima, sed sint diuersa in specie, & substantia, v.g. vt rectè exemplificat Iul. Clarus *in practic.* §. *finali, quæst.* 64. *num.* 46. si reus sit tortus ex indicio famæ, & postea superueniant alij testes probantes famam, reus non possit iterum torqueri: possit autem iterum torqueri, si interueniant alia noua indicia remota præter famam. Simanch. *de cath. instit. tit.* 65. *num.* 75. Penna *in direct. Inquis. part.* 3. *comment.* 39. *num.* 156. Casonus *de indic. tit. de tortura*, *cap.* 14. *num.* 8. Vmbert. Locat. *in praxi, verb. tortura*, §. *nota*, Villadiego *in politica, cap.* 3. *n.* 321. Bertazzol. *consil.* 274. *n.* 21. *vol.* 2. Bossius *tit. de tortura*, *n.* 42. Ludouic. Bologninus *in addit. ad tractat. Guid. de Suzar de indic. & tortur. num.* 61. Damhauderus *in praxi, cap.* 38. *num.* 5. Caball. *in resolut. crimin. centur.* 2. *cas.* 93. *num.* 43. & Brunus *in tract. de indic. & tort. part.* 2. *q.* 5. *n.* 63.

Vbi aduerte, quod noua indicia superuenientia, vt reus iterum possit torqueri, debeant esse talia, quæ per se sufficiant ad torturam. Vinc. de Franchis *part.* 4. *decis.* 577. & alij, quos sequitur Guazzin. *tom.* 2. *lib.* 1. *diff.* 30. *cap.* 23. *n.* 4. *& seqq.* Sicque debeant esse indicia propinqua, & non remota. Natta *consil.* 407. *num.* 12. *vol.* 2. & alij, quos sequitur Guazzin. *vbi suprà*. Quamuis & ipsa indicia remota, si multiplicentur, & adminiculentur inter se, possint etiam instituere indicium sufficiens ad torturam, saltem leuem: Petr. Caball. *centur.* 2. *cas.* 193. *num.* 5. Queuedus *loco suprà citato*, & alij passim. 13

Aduerte secundò, quod in casu, quo reus ex nouis indiciis superuenientibus iterum torquetur, donandus sit de nouo copia indiciorum, & de nouo audiendus, quemadmodum ante primam torturam factum fuit, cùm in vtroque casu militet eadem ratio. Penna *in director. Inquis. part.* 3. *comment.* 14. & alij, quos sequitur Chartar. *de interrogat. reorum, lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 198. *&* 199. 14

Item an licèt reus fuerit tortus, possint ei Inquisitores imponere abiurationem tantùm de leui?

Respondetur affirmatiuè. Cantera *in quæstion. crimin. cap.* 1. *de hæretic. n.* 95. Genuens. *in prax. cap.* 18. *num.* 13. *& cap.* 68. *num.* 12. & alij passim.

PETITIO XIV.

An reus aliquando ex solis indiciis condemnari possit ad pœnam ordinariam? Vbi etiam quid dicendum in causa fidei?

SVMMARIVM.

1 *Reus aliquando ex solis indiciis condemnari potest ad pœnam ordinariam, etiamsi illa faciant indicium indubitatum.*

2 *Vide ibi plura exempla de egrediente de domo occisi cum facie pallida, & ense cruentato.*

3 *Item si reus deprehendatur in eodem lecto decumbens, sicut patet ex Holopherne, &c. adhuc enim per talia indicia non habetur de crimine commisso certitudo.*

4 *Reus in huiusmodi casibus posset condemnari ad pœnam extraordinariam minorem, prout index iudicauerit, & causa postulauerit.*

5 *Excipiuntur tamen nonnulli casus à iure approbati, in quibus iudex potest ex solis indiciis condemnare reum ad pœnam ordinariam.*

Respondetur negatiuè, etiamsi illa faciant indicium quod Doctores vocant indubitatum, ita vt ex tali indicio 1

indicio violentissima contra reum præsumptio, seu sus-
2 picio capiatur: v. g. si reus visus sit facie pallida cum
ense cruento egredi è domo, quæ vnum tantùm aditum
habeat, & in qua reperiatur aliquis recenter occisus.
Fieri enim potest, quod alius fecerit, vel quod si ipse
3 quidem fecerit, causâ defensionis tamen fecerit. Item
si reus deprehendatur in eodem lecto decumbens,
sicuti patet ex Holopherne, qui *cap. 13. Iudith.* licèt
amore captus, improbus, & post epulas lætus, & vino
plenus Iudith am mulierem pulchram nimis, cui etiam
Dominus gratiam contulerat, solam, & sponte con-
sentientem, & de nocte, & in cubiculo clausam etiam
habuerit, nihil tamen turpe, vel obscœnum in eam com-
misit. Ratio nostræ responsionis negatiuæ est: Quia
adhuc per talia indicia non habetur de crimine com-
missi certitudo, quæ haberi debet in criminalibus, in
quibus propterea dicitur, quod debeant probationes
esse luce meridiana clariores, vti colligitur ex textu *in
leg. absentem, ff. de pœnis*, & docent cum Bartolo ibi
communiter Doctores.

4 Posset tamen reus in huiusmodi casibus condemnari
ad pœnam extraordinariam minorem, prout iudex iu-
dicauerit, & causa postulauerit. Doctores, quos sequitur
Clarus *loco suprà citato, num.* 40. vbi subdit, sic etiam
esse receptum in praxi, & positum in arbitrio iudicis, vt
talem reum iudex vel ad pœnam extraordinariam con-
demnet, vel ad grauem torturam submittat. Etsi con-
trarium in puncto iuris probabiliùs tenuerim *dubit. 193.
sect. 3.* contra Clarum.

5 Cæterùm excipiuntur nonnulli casus à iure appro-
bati, in quibus iudex possit ex solis indiciis condemna-
re reum ad pœnam ordinariam: Qua de re tamen dicam
infrà *dubit. sequenti, sect. 4. & dubit. 217. petitione* 4. &
videri præter alios poterit Gomez *cap. 12. num. 25.* vide-
ri etiam poterunt quæ dicam *dubit. 198. sect. 20. coroll. 5.*
Quid autem dicendum in causa fidei, vide *dubis. 195.
sect. 73.*

PETITIO XV.

An, & quid dicendum de tortura inter Regulares?

SVMMARIVM.

1 *Indicia criminis an sint sufficientia ad torturam, relinquitur arbitrio iudicis: At vt religiosus torqueatur, non sufficit quodlibet indicium, nisi sit graue, illudque legitimè comprobatum.*

2 *Testis vnus omni exceptione maior sufficit ad torquendum, si deponat de visu. Secus si reus sit bonæ famæ; quia tunc requiruntur vltra testem de visu plura indicia, nisi indicium vnum esset ita vehemens, vt solum.*

3 *Reus non statim torqueri debet, ac indicia sunt sufficientia ad torturam, præsertim religiosus, sed debet ei dari copia indiciorum, & dilatio temporis, vt se defendere possit.*

4 *Reus si in defensione, qua se purgat ab indiciis, defecerit, damnandus erit ad torturam, cum intimatione sententiæ.*

5 *Appellatio à sententia torturæ suspendit effectum eiusdem; secus si appellatio censeatur friuola.*

6 *Torqueri multi non possunt in iure ob priuilegia ipsis concessa, nisi in criminibus exceptis, scilicet hæresis, læsæ maiestatis, vel proditionis, &c. Hi enim sunt mulieres prægnantes, minores 14. annis, senes, milites, Decuriones, Nobiles, constituti in magna dignitate, & Doctores.*

7 *Religionum magistri torqueri non possunt, nisi in criminibus exceptis; quia sunt Doctores.*

8 *Reus torqueri non debet, si crimen sit plenè probatum, vel si alia viâ veritas haberi possit, quamuis tale crimen neget; quia tortura adinuenta est in subsidium veritatis habendæ.*

9 *Tortura casus inter Religiosos rarissimus esse debet.*

10 *Reus si ad superiorem malitiosè appellet, vel si putetur habuisse socios, aut alia crimina commisisse, torquendus est.*

11 *Reus torquendus non est, si pœna imponenda ob delictum sit minor, vel æqualis torturæ.*

12 *Religiosus est mitiùs torquendus, quàm laicus; idque non solùm propter metum excommunicationis, sed etiam ob reuerentiam status religiosi.*

13 *Prælatus licèt non possit torquere religiosos, stante iure communi per ministros laicos; potest tamen, si consuetudo sit, vt ipsi etiam per Laicos torqueantur.*

14 *Tortura inferenda reo religioso non debet esse talis, vt moraliter is resistere non possit; quia tunc confessio, vtpotè inuoluntaria, nulla censeretur.*

15 *Religiosus semel tortus, licèt reus communiter de nouo possit torqueri, si indicia per propriam torturam non fuerint euacuata, non est iterum torquendus.*

Respondetur, & dico primò, licèt an indicia crimi- 1
nis ab aliquo commissi sint sufficientia ad tortu-
ram, relinquatur arbitrio iudicis, Angelus, Syluester,
Armilla, Tabiena *verb. indicium*, & alij communiter,
quos sequitur Sanchez *tom. 2. consil. moral. lib. 6. cap. 3.
dub. 14. numero 6.* Nihilominus regulariter loquendo,
præsertim inter Religiosos, non quodlibet indicium
sufficiens est, nisi sit graue, illudque legitimè, scilicet
per duos testes comprobatum. Farinac. *in pract. crimin.
quæst. 37. n. 7. & 13.* & alij passim.

Vnus tamen testis omni exceptione maior, si testetur 2
de crimine visu, sufficiens erit. Doctores iidem, quos
suprà citabam.

Excipe, nisi reus esset bonæ famæ; quia tunc præter
testem vnum supradictum, alia indicia requiruntur:
Sanchez *vbi suprà, num.* 3. Boër. *decis.* 103. Aldret. *de
discipl. regul. lib. 1. cap. 17. num. 11.* & alij multi.

Quamuis possit indicium vnum esse ita vehemens,
v.g. si religiosus iuuenis reperiatur cum fœmina in loco
secreto apto ad peccandum, vt illud solum vnum suffi-
ciat. Angelus, Syluester, Armilla, Tabiena, & alij, quos
sequitur idem Sanch. *loco suprà cit. num. 5.* & Cardinal.
de Lugo *de contract. lib. disp. 77. sect. 13. num. 154.*

Dico secundò, non statim ac indicia sunt sufficientia 3
ad torturam, reus torqueri debet, præsertim inter reli-
giosos, inter quos, vt infrà dicam, benigniùs agendum
est: sed debet ei dari copia indiciorum, & dilatio tem-
poris, vt se possit defendere. Quod si in defensione defe- 4
cerit, damnari debebit ad torturam, & ipsi intimari sen-
tentia, à qua si non appellat (appellatio enim à sententia 5
torturæ suspendit effectum torturæ. Doctores commu-
niter, quos sequitur Sanch. *cit. lib. 6. cap. 8. dub. 2. n. 16.*)
vel si appellet, appellatio tamen censeatur friuola, de-
bebit torqueri. Sanch. *vbi sup. cap. 3. dub. 4. n. 4.* & Por-
tell. *in dub. verb. tortura, n. 11.*

Dico tertiò, cùm in iure sint multi priuilegiati, qui 6
torqueri non possunt, nisi in criminibus exceptis, scili-
cet hæresis, læsæ maiestatis, vel proditionis, &c. quales
sunt, vt videre est apud Clarum, & Gomez, quos sequi-
tur Sanchez *vbi sup. n. 12.* Card. de Lugo *n. 155. & seqq.*
& Fagundez *in Decalog. lib. 8. cap. 21. num. 14.* mulieres
prægnantes, minores 14. annis, senes, milites, Decurio-
nes, Nobiles, constituti in magna dignitate & Docto-
res, fit quod Generales, & Prouinciales, quia sunt con- 7
stituti in magna dignitate, & Magistri Religionum, quia
sunt Doctores, tali priuilegio, præsertim cùm simus in
materia fauorabili, frui, & potiri possint. Doctores, quos
sequitur Portellius *vbi suprà, num. 12.*

Dico quartò, reus torqueri non debet, si crimen sit 8
plenè probatum, vel si alia viâ veritas possit haberi,
quamuis reus tale crimen neget; quia tortura solùm
adinuenta est in subsidium veritatis habendæ: Ergo

cùm veritas iam habita sit, vel aliunde haberi possit,
9 reus torqueri non debet, præsertim inter Religiosos; cùm apud illos vsus torturæ rarissimus esse debeat, iuxta ea quæ dicentur infrà, & docent præter alios Aldret.
10 *cit. cap. 17. n.8.* & Portellius *vbi suprà, num.4.* Excipe, si reus malitiosè appellet ad superiorem, ad hoc vt executionem iustæ sententiæ impediat, vel si putetur habuisse socios, aut alia commisisse crimina. Iul. Clar. Nauarr. & alij communiter, quos suprà citabam.

11 Dico quintò: Neque reus torqueri debet, si pœna propter delictum ipsi imponenda, vel æqualis, vel minor sit pœnæ torturæ; quia iniquum est, quod ob delictum, ob quod v.g. Religioso imponenda esset pœna ieiunij, mortificationis, &c. vel etiam priuatio officij. &c. imponatur pœna torturæ, quæ est atrocissima. DD. passim, quos sequitur Aldret. *loc. suprà cit.* & Portel. *num. 2.*

12 Dico sextò: Religiosus est mitiùs torquendus, quàm laicus; idque non solùm propter metum excommunicationis, si scilicet in tortura modus excedatur; sed etiam propter reuerentiam status religiosi. Boër. *vbi suprà, part.2. cap.36.* Syluest. *verb. Inquisitio 2. dict.9.* & Armilla *eodem verbo, num. 12.*

13 Dico septimò: Licèt stando in iure communi Prælatus non possit torquere religiosum per ministros laicos, sed per alium religiosum, aliàs tam Prælatus, quàm minister laicus essent excommunicati; excepto si non reperiretur religiosus, qui sine periculo læsionis membrorum torquere sciuerit, *cap. vniuersitas, de sent. excommun.* & docent præter alios Syluest. *verb. excommunicatio, §.6. dicto 11.* & Nauarr. *in summa, cap.17. num.86.* consuetudine tamen oppositum obseruatur. Nauarr. *ibidem*, & alij communiter, quos sequitur Sanchez *2. tom. consil. moral. lib.6. cap.8. dub.2. num.55.* Idque propter rationem iam dictam, quod scilicet non facilè inter religiosos reperitur Religiosus, qui sine periculo læsionis membrorum artem torquendi nouerit.

14 Dico octauò: Quod præsertim in ordine ad religiosos, qui sicuti dicebam, mitiùs torqueri debent, locum habet, licèt eo grauiora tormenta reo inferri possint, quo maiora contra ipsum indicia habentur. Inferenda tamen ipsi non sunt tormenta talia, quibus moraliter loquendo resistere non queat; quia tunc confessio, vtpotè prorsus inuoluntaria, nulla censetur, vt propterea ob talem confessionem reus condemnari non possit. Doctores, quos sequitur Thomas de Iesu *de visitation. regul. tract.3. cap.15.* & nos suprà diffusiùs dicebamus.

15 Dico nonò: Licèt reus semel tortus, iterum, si scilicet indicia contra ipsum per priorem torturam euacuata non fuerint, torqueri possit; hoc tamen inter Religiosos laudabile non est. Rodriquez, & alij, quos sequitur Portell. *vbi suprà, n.8.* quia sicuti dicebam, tam inter religiosos, quàm inter laicos agi debet.

DVBITATIO CXCIII.

De probatione requisita in crimine hæresis.

VT autem hæc dubitatio clariùs explicetur, videnda est sectio sequens.

SECTIO PRIMA.

An crimen hæresis debeat plenè, & concludenter probari: An verò sufficiant solùm iuris præsumptiones?

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus, vt tanquam hæreticus condemnetur, requiritur plena, & concludens probatio. At ad condemnandum illum tanquam suspectum, sufficiunt solùm iuris præsumptiones: Quod probatur ex iure, & ex ratione, quia huiusmodi crimen est valdè graue, & valdè grauibus pœnis punitur.*

2 *Probationes in reliquis criminibus debent esse luce meridiana clariores.*

3 *Reus cùm præsumptionibus suspectus reddatur, nulla iniuria afficitur, si sic suspectus declaretur.*

RESPONDETVR, Ad condemnandum hæreticum, tanquam hæreticum, requiritur plena, & concludens probatio. Ad illum verò condemnandum, tanquam suspectum, sufficiunt solùm iuris præsumptiones. 1

Prior pars est Deciani *tract. crimin. lib.5. cap.35. n.20. vers. immò quod non sufficiant*, Rojas *tractat. de hæretic. 2. part. assert.6. num.150.* Simanch. *de cathol. instit. tit.50. rubr. de præsumpt. num.11. & seqq.* Farinac. *quæst.187. n.3. & 38.* & aliorum.

Probatur primò auctoritate, ex textu *in cap. literas, de præsumpt.* ibi: *Quocirca mandamus, quatenus eum propter solam suspicionem, quamuis vehementem, nolumus de tam graui crimine condemnari.*

Secundò probatur ratione, quia huiusmodi crimen est valdè graue, & valdè grauibus pœnis punitur: Ergo par est, ne quis ex sola præsumptione illius illud commisisse declaretur.

Confirmatur, quia in reliquis criminibus requiruntur probationes luce meridiana clariores. Doctores communiter ex textu *in l. sciant cuncti, Cod. de probation.* & *in cap. sciant cuncti 2. quæst. vltima*: Ergo multò magis in crimine hæresis, reliquis criminibus grauiori. 2

Posterior pars est Pegnæ *2. part. direct. comment.80. vers. sed hanc sententiam*, Albert. *tractat. de agnoscend. assertion. cathol. & hæretic. quæst. 34. num.56.* Menochij *consil. 81. num. 144. lib.1.* Simanchæ *loco. suprà citato, num.21.* Rojas *num. 304.* Farinacij *numero 9. & 40.* & aliorum. 3

Patet, quia cùm reus præsumptionibus suspectus reddatur, nulla iniuria afficitur, si sic suspectus declaretur, & vt talis, abiuratione, & pœna extraordinaria puniatur, iuxta textum *in cap. accusatus, in principio, de hæretic. in 6.* ibi: *Licèt ante abiurationem suam hæresis crimen plenè probatum non fuerit contra ipsum.*

SECTIO II.

Quotnam modis crimen hæresis probetur?

SVMMARIVM.

1 *Hæresis crimen tribus modis probatur. Et primò probatur scriptura commissum esse, quando nempe probatur scriptura aliqua continens hæresim esse alicuius, vel quia eam scripsit propria manu, vel quia eam dictauit, vel quia subscripsit seriò, & accuratè. Secùs si non seriò, & non accuratè.*

2 *Hæresis crimen probatur secundò commissum fuisse verbis, si probentur verba hæresim clarè continentia, affectiuè, & ex animo ab aliquo esse prolata, si proferens non sit aliàs suspectus, vel generis, vel nationis, &c.*

3 *Hæresis crimen probatur tertiò commissum esse factis, si probetur aliquis exercuisse facta, quæ manifestè errorem contineant, ita vt in bonam partem illa desumi non possint; quia cùm hæresis in animo consistat, & animus factis potiùs, quàm verbis declaretur, factis etiam hæreticus satis probatur.*

RESPONDETVR: tribus modis, scriptura, verbis, & factis, quia his tribus modis crimen hæresis committi potest. 1

Primò,

Primò probatur, crimen hæresis commissum esse scriptura, si probes alicuius scripturam hæresim contioentem ab ipso dictatam, vel propria manu scriptam, vel subscriptam fuisse, seriò, & accuratè.

Dixi, *Seriò, & accuratè*, quia secus dicendum est, si dictata, scripta, vel subscripta fuerit in chartulis, seu memorialibus ind gestis, & inemandatis, quibus non sit vltima manus imposita: Nam tunc non ex animo errandi, sed potiùs ex ignorantia processisse censeri debet. Nauarrus *lib. 5. consilior. cons. 6. num. 1. & seqq. de hæreticis*, & alij, quos sequitur Farinacius *quæst. 187. num 11.*

2 Secundò probatur, crimen hæresis commissum esse verbis, si probes, verba hæresim clarè contioentia, affectiuè, & ex animo esse ab aliquo prolata.

Dixi, *Clarè continentia*; quia si dubia sint, cùm nemo in dubio præsumatur malus, interpretari debent, vt potiùs delictum excludant, quàm includant. Pegna *3. part. directorij, quæst. 62. comment. 111. vers. sed cùm in dictis*, Rojas *de hæretic. part. 1. num. 100. & seqq.* & alij, quos sequitur Farinacius *quæst. 187. num. 14.*

Quod tamen intellige cum Pegna, Rojas, & Farinacio *vbi suprà*, si proferens non sit aliàs suspectus, vel Generis, vel Nationis, &c.

3 Tertiò probatur, crimen hæresis commissum esse factis, si probes aliquem exercuisse facta, quæ manifestè errorem contineant, ita vt in bonam partem illa desumi non possint, qualia sunt v. g. se circumcidere, purificationem Iudæorum facere, communionem ab hæreticis more suo recipere, consolationem in extremis postulare, idolo, dæmoni, vel Mahometo reuerentiam exhibere, & similia. Quia cùm hæresis in animo consistat, & animus factis potiùs, quàm verbis declaretur, *ex textu in cap. dilecti, de appellat.* fit quod factis etiam hæreticus satis probetur. Eymeric. 2. *part. direct. quæst. 34. num. 1. & ibid.* Pegna, Paramus *de origine S. Inquisitionis, lib. 3. quæst. 9. num. 117.* Simanch. *de cathol. Institut. tit. 20. rubrica de hæresi, num. 15.* & alij communiter, quos citat, & sequitur Farinacius *quæst. 187. num. 16.*

Quibus autem testibus hæc scriptura, hæc verba, vel facta probari debeant, vt reos tanquam hæreticus condemnari possit, dicetur infrà *dubit. 198.*

SECTIO III.

An aduersus hanc scripturam, & aduersus hæc verba, vel facta admitti possit probatio in contrarium?

SVMMARIVM.

1 *Probatio aliqua in contrarium si admitti possit aduersus hanc scripturam, & aduersus hæc verba, & facta, nulla alia esse potest, nisi probando, quod non ex animo, & voluntate assentiendi talibus erroribus, sed ex ignorantia, vel simplicitate, &c. illa exteriùs quis simulauerit.*

2 *Quod tamen difficillimè probari potest, cùm intentio soli Deo nota sit.*

3 *Probatio aliqua in contrarium potest esse solùm coniecturaliter, idque si te illa ex timore præstitisse, & remoto timore, statim quamprimùm potueris, ab illa iniquitate recessisse, & pœnitentiam pro illius remissione ad Inquisitoribus petiisse probes.*

4 *Confitens verba, vel facta hæreticalia, & negans intentionem, si sponte, & non præuentus citatione id fecerit, non vt hæreticus, sed vt de hæresi suspectus vehementer, & sic in pœnam extraordinariam abiurationis condemnari debet.*

5 *Confitens verba, & facta hæreticalia exercuisse, si veniat citatus, & neget animo, & intentione sic cre-*

dendi fecisse, nullam rationabilem causam huius negatæ intentionis adducendo, probabiliùs tanquam hæreticus negatiuus puniendus est, contra non nullos; quia conuictus de hæreticali verbo, vel facto spontaneo, satis conuincitur de mala intentione.

6 *Hæresis probatio si cessaret ex negata intentione, ex verbis, vel factis hæreticalibus, cuilibet hæretico aperiretur via vitandi condemnationem.*

7 *Item aduersarij admittunt, quod reus in tali casu condemnari debeat ad abiurationem de vehementi, & ad aliam pœnam extraordinariam, vt exilij, pecuniæ, fustigationis, vel triremis, si post torturam in negatiua persistat.*

8 *Neque obstat fundamentum aduersariorum, quod scilicet ex præsumptionibus nemo debeat saltem ad pœnam corporalem, & ordinariam condemnari; quia verba, & facta hæreticalia non præsumptiones delicti, sed legitimæ probationes illius dici debent.*

9 *Præsumptio duplex est, vna iuris, altera iuris, & de iure, seu ab ipso iure approbata.*

10 *Probatio in contrarium licèt admittatur aduersus præsumptionem iuris, non admittitur tamen contra præsumptionem iuris, & de iure; habens enim contra se præsumptionem iuris, & de iure, torquendus non est, sed ad pœnam ordinariam condemnandus.*

11 *Ius ipsum reputat, esse hæreticum illum, qui verba vel facta hæreticalia præstat, & hæc est præsumptio iuris, & de iure, & meritò, quia nulla alia viâ, cùm intentio soli Deo nota sit, Catholici ab hæreticis distingui possunt.*

Svppono, quod si aliqua probatio admitti potest in contrarium, illa nulla alia esse possit, nisi probando, quod non ex animo, & voluntate assentiendi talibus erroribus; sed ex ignorantia, vel simplicitate ob lucri amorem, aut mali timorem, aut ob alium respectum humanum exteriùs illa simulaueris. 1

Suppono secundò, quod & hoc ipsum difficillimè probari possit, cùm intentio soli Deo nota sit. His suppositis, 2

Respondetur, quod solùm coniecturaliter id probare possis, idque si te illa ex timore præstitisse, & remoto timore, statim quamprimùm potueris, ab illa iniquitate recessisse, & pœnitentiam pro illius remissione ab Inquisitoribus petiisse probes. Itavt extra hunc casum aduersus hanc vehementem, & violentam præsumptionem non possis probationes verisimiles adhibere; cùm in his verbis, & factis contra fidem tam manifestis ignorantia rarò præsumatur. Doctores quos sequitur Rojas *tract. de hæretic. part. 2. n. 326.* & Farin. *in locis supra citatis.* 3

Hinc sequitur, quid respondendum sit ad illam quæstionem, an confitens verba, vel facta hæreticalia, & negans intentionem, tanquam negatiuus hæreticus, condemnari, ac proinde Curiæ sæculari tradi debeat? Respondetur enim ex dictis, quod si sponte, priusquam denunciatus sit, compareat, non vt hæreticus, sed solùm vt de hæresi suspectus vehementer, & sic in pœnam extraordinariam, scilicet abiurationis de vehementi, & aliam pecuniariam condemnari debeat, quia qui sic se manifestat, veritatem integrè manifestare præsumi debet; cùm ex illa dimidiata confessione nullam vtilitatem consequi potuerit. 4

At si iam citatus veniat, & hæreticalia dicta protulisse, vel hæreticalia facta exercuisse fateatur, neget tamen id ex intentione, & animo sic credendi fecisse, nullam rationabilem causam huius negatæ intentionis adducendo quamuis Simanchas *de cathol. institut. cap. 65. num. 57.* Caotera *in quæst. crimin. rubric. de hæretic. cap. 1. dub. 6.* Pegna *2. part. directorij, commentar. 59. vers. quod si non compareant sponte*, Lazarius *tract. de blasph. quæst. 6. num. 23.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 16. num. 19.* & 5

alij putent, quod tunc reus torquendus, & si in negatiua persistat, vt de hæresi suspectus condemnandus sit, quia cùm de mala intentione ad hæresim requisita non videatur conuictus, neque confessus, non est vt hæreticus puniendus :) Probabilius tamen videtur oppositum, quod docent Albert. *tract. de agnoscend. assertion. cathol. quæst.8. num.12. quæst.32. num.17. & quæst.34. num.57.* Repertorium *verb. Confessio, vers. nota singulare*, Rojas *tract. de hæretic. part. 1. n.276. 277. 573. & 574.* Graff. *lib.4. decis. cap.18. num.28.* Torreblanc. *de magia, lib.3. cap.5. n.49.* & Ioseph Sesse *decision. reg. Aragon. tom.4. decis.441. num.3.* vbi etiam testatur de praxi, quod scilicet reus in tali casu sic intentionem negans, & hæreticalia verba protulisse, vel hæreticalia facta exercuisse confitens, tanquam hæreticus negatiuus puniendus, sicque Curiæ sæculari relaxandus sit.

Probatur, quia conuictus de hæreticali verbo, vel facto spontaneo, satis conuincitur de mala intentione, cùm verbum, vel factum malum, ex mala intentione dictum, vel factum esse supponatur, *cap.1. de præsumpt.* Ergo dum iste talis non probat contrarium, huic claræ, & manifestæ probationi standum erit.

6 Confirmatur, quia si ex negata intentione cessaret hæresis probatio ex verbis, vel factis hæreticalibus, cuilibet hæretico aperiretur via vitandi condemnationem, cùm quilibet hæreticus se excusare posset, quod scilicet absque mala intentione verba illa protulerit, vel facta exercuerit, quod videtur absurdum.

7 Confirmatur secundò, quia aduersarij ipsi admittunt, quod reus in tali casu condemnari debeat ad abiurationem de vehementi, & ad aliam, vt exilij, pecuniæ, fustigationis, vel triremis pœnam extraordinariam, si post torturam in negatiua persistat; & reddunt rationem, quia per torturam non sufficienter purgatur tam vehemens prauæ intentionis suspicio, quæ ex verbis, vel factis hæreticalibus prouenit : Ergo signum est, quod reus in tali casu, de quo loquimur, non sit torquendus, sed tanquam hæreticus condemnandus. Consequentia probatur, quia tortura ad purganda indicia assumitur: Ergo si per nullam torturam hæc indicia, cùm sint tam vrgentia, purgari possunt, adhiberi illa non debet, sed statim ad condemnationem procedi.

8 Neque obstat fundamentum aduersariorum, quod scilicet ex præsumptionibus nemo debeat, saltem ad pœnam corporalem, & ordinariam condemnari (sicut & habet communis sententia Doctorum, quos citat, & sequitur Farinac. *quæst.86.* per totam) non, inquam, obstat, quia verba, & facta hæreticalia, non præsumptiones

9 delicti, sed legitimæ probationes illius dici debent. Vt omittam, quod duplex sit præsumpito, vna iuris, altera

10 iuris, & de iure, seu ab ipso iure approbata : Et quod licèt aduersus præsumptionem iuris probatio in contrarium admittatur, non tamen admittatur aduersus præsumptionem iuris, & de iure. Doctores communiter, quos citat, & sequitur Gomez *3. variar. cap.11. rubr. de probat. delicti, num 25. & 26.* vbi expresè communem sententiam sequendo ait, quod habens contra se præsumptionem iuris, & de iure, torquendus non sit, sed ad pœnam ordinariam condemnandus, quamuis secus, si contra se solùm præsumptionem iuris, vel hominis habeat.

11 Quod autem in præsenti casu sit præsumptio iuris, & de iure, patet quia ius ipsum reputat esse hæreticum illum, qui verba, vel facta hæreticalia præstat, iuxta textum *in cap. hæreticus, 24. quæst.3.* ibi : *Hæreticus est, qui alicuius temporalis commodi, & maximè gloriæ, principatusque sui gratia, falsas, vel nouas opiniones vel gignit, vel sequitur* : & iuxta textum *in cap. inter hæresim, in principio, eadem causa, & quæstione* : vbi idem habetur : Et meritò, quia nulla alia via, cùm intentio soli Deo nota sit, Catholici ab hæreticis distingui possunt : Ergo qui contra se hanc præsumptionem iuris, & de iure, seu ab ipso iure approbatam habet, non est torquendus, sed vt impœnitens negatiuus, Curiæ sæculari relinquendus, vti suprà dicebam.

SECTIO IV.

An duæ imperfectæ, seu semiplenæ probationes iungantur ad vnam perfectam integram, seu plenam probationem in crimine hæresis efficiendam, vt exinde reus ad pœnam ordinariam condemnari possit?

SVMMARIVM.

1 *Reus in crimine hæresis condemnari potest ad pœnam extraordinariam, non solùm ex duplici imperfecta, seu semiplena probatione; sed etiam ex præsumptionibus, & dubitatis indiciis.*

2 *Probationes duæ imperfectæ, seu semiplenæ non iunguntur, secundùm probabiliorem sententiam ad vnam perfectam, integram, seu plenam probationem in crimine hæresis efficiendam, ita vt reus possit condemnari ad pœnam ordinariam, contra nonnullos Doctores contrarium sentientes; cùm enim qualibet earum in suo ordine diuersa sit, non apparet, quomodo cum altera coniungi possit ad vnam integram, seu plenam efficiendam.*

Dixi, *ad pœnam ordinariam* : Quia certum est, quod 1 condemnari possit ad pœnam extraordinariam (nedum ad torturam) non solùm ex duplici imperfecta, seu semiplena probatione, sed etiam ex præsumptionibus, & dubitatis indiciis, *cap. accedens, de accusation. cap. de hoc, de simonia, cap. afferte, de præsumpt. & cap. significasti, de adulteriis.* Hoc posito,

Respondetur, quod licèt affirment nonnulli, quos 2 sequitur Repertorium Inquisit. *verbo Probationes, vers. sed quæritur*, & ibi Mandos. *in addit. list. F.* quando scilicet vtraque probatio ad eundem finem tendit, quod in præsenti materia semper locum habet, cùm omnes actus hæreticales conueniant in hoc, quod delinquentem à gremio, & vnitate Ecclesiæ remoueant : Probabilius tamen, iuxta ea quæ dicam infrà *dub.198. sect.14. 15. & 16.* negent Gomez *tom.3. var. cap.12. num.15.* & Farinac. *de reo confesso, & conuicto, quæst.86. num.22.* cum Glossa *in cap. veniens 1. de testibus*, scilicet quod duæ imperfectæ, seu semiplenæ probationes coniungi nunquam possint ad vnam integram, seu plenam probationem efficiendam, vt exinde reus ad pœnam ordinariam condemnari possit.

Probatur, quia cùm quælibet ex prædictis probationibus in suo ordine diuersa sit, non apparet, quomodò cum altera coniungi possit ad vnam integram, seu plenam probationem efficiendam, vt exinde reus ad pœnam ordinariam condemnari possit. Vide quæ dicam infrà *citata dubit.198. sect.14. 15.16. & 20. & dubit.217. petit.4.* Vide etiam quæ dicebam supra *dubit. præced. sect.40. petit.14.*

SECTIO V.

An in fauorem rei, & contra accusatorem, & fiscum sufficiat probatio, quæ ex præsumptione, vel aliis indiciis, vel ex semiplena probatione oritur?

SVMMARIVM.

1 *Reus vt ad pœnam ordinariam condemnari non possit, sufficit probatio ad fauorem rei, & contra accusatorem, & fiscum, quæ ex præsumptione, vel aliis indiciis*

diciis, vel ex ſemiplena probatione oritur, quantumnis accuſator, & fiſcus haberent probatam ſuam intentionem, quia ex ſupradicta probatione defenſiua probatio fiſci obnubilatur.

1 RESpondetur cum Bartolo *in l. non ſolùm, §. ſed vt probari, n. 2. ff. de nou. oper. nunciation.* Abbate *in cap. in præſentia, de probat. n. 6.* Felino *ibid. n. 13.* Decio *n. 252.* Pariſio *n. 31.* Menoch *de præſumption. lib. 5. præſumpt. 48. n. 8.* & Farin. *q. 86. n. 76.* ſufficere, vt reus ad pœnam ordinariam, quantumuis accuſator, & fiſcus haberent probatam ſuam intentionem, condemnari non poſſit.

Probatur, quia ex ſupradicta probatione defenſiua (inquiunt prædicti Doctores) probatio fiſci obnubilatur, vt proinde non ſit luce meridiana clarior: Ergo non ſufficit, vt exinde reus ad pœnam ordinariam condemnari poſſit.

DVBITATIO CXCIV.

De ſententia ferenda in crimine hæreſis.

VT autem in hac dubitatione explicanda diſtinctiùs procedamus, ſit

SECTIO PRIMA.

An ſententia in communi (tam ſcilicet abſolutoria, quæ abſoluit reum, quàm condemnatoria, quæ illum condemnat) ferri debeat ex conſilio Peritorum?

SVMMARIVM.

1 *Sententia in communi, tam abſolutoria, quàm condemnatoria, ferri debet ex conſilio peritorum, quod probatur ex iure, & ratione; quia res, quæ tractatur, eſt valdè grauis.*

2 *Periti huiuſmodi, qui ſiue in Theologia, ſiue in iure canonico eſſe poſſunt, vel ciuili, tenentur mandato Inquiſitoris conſilium præſtare, tametſi ipſis nullum ſalarium aſſignatum ſit, & nulla pecunia detur, quia in cit. cap. vt commiſſi, de hæretic. in 6. abſolutè dicitur, quod Inquiſitores in virtute obedientiæ peritis iniungere poſſint, vt conſilium præſtent.*

3 *Peritis prædictis totus proceſſus legi, & manifeſtari debet, quia aliàs ij non poterunt iuxta merita cauſæ conſilium præſtare.*

4 *Peritis prædictis tamen manifeſtari non debent nomina teſtium, & delatorum. Tum quia ſæpè dari poteſt integra notitia proceſſus abſque hac manifeſtatione: tum, & præcipuè, quia conſuetudine receptum eſt.*

5 *Teſtium tamen qualitates omninò debent peritis manifeſtari, ſcilicet an teſtes ſint viri graues, & probi, vel è contra, an ſint viles, & improbi, infames, ſocij criminum, inimici, &c.*

6 *Inquiſitor cauſa legitima interueniente, nempe ſi dubium ſit de inimicitia inter eos, & periti ſupradictas perſonas ſatis nouerint, poteſt, & debet delatorum nomina peritis manifeſtare, quia tunc talis manifeſtatio ad decidendam cauſam videtur neceſſaria.*

7 *Theologorum opinio in determinando qualitatem culpæ contra fidem, anteponenda eſt opinioni Canoniſtarum. Secus tamen in procedendo, & imponendo pœnam, quia hæc illi præfertur.*

8 *Inquiſitores, ſi ex parte iuris ſint diuerſæ opiniones, ſecundùm probabiliorem ſententiam tenentur ſequi opinionem magis probabilem. Secus tamen ſi ex parte iuris opiniones ſint æquè probabiles; quia tunc tenentur ſequi illam, quæ magis fauet reo, cum in dubio ſtandum ſit pro reo.*

RESpondetur affirmatiuè. Zanch. *tract. de hæret. c. 15. n. 3.* Simanch. *de cathol. Inſtit. tit. 41. rubrica de miniſtris, n. 13.* Pegna *3. part. direct. comment. 126. in fine, verſ. periti vero,* Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 24. n. 10.* Farinac. *quæſt. 185. num. 190.* & alij communiter. 1

Probatur primò authoritate, *ex textu in cap. ſtatuta, §. iubemus, de hæret. in 6.* ibi, *de ipſorum concilio ad ſententiam, vel condemnationem procedi volumus.* Et ex textu *in cap. vt commiſſi, eod. tit.* ibi: *Aduocandi quoque, prout expedierit, peritos quoſlibet, vt vobis aſſiſtant, & in huiuſmodi ſententiis præbeant conſilium opportunum, ac eis quod ſuper his verbis humiliter pareant, in virtute obedientiæ iniungendo.*

Secundò probatur ratione, quia cùm res, quæ tractatur, ſit valdè grauis, expedit vt ad eam definiendam multorum conſilium adhibeatur.

Aduerte tamen, quod hi periti, qui ſiue in Theologia, ſiue in iure canonico vel ciuili eſſe poſſunt, teneantur mandato Inquiſitoris conſilium præſtare, tametſi ipſis nullum ſalarium aſſignatum ſit, & nulla pecunia detur, quia *in cit. cap.* vt commiſſi, abſolutè dicitur, quod Inquiſitores in virtute obedientiæ peritis iniungere poſſint, vt conſilium præſtent, nulla ſolutionis mentione facta: Et meritò, quia fidei negotium omnes defendere, & procurare, independenter à ſolutione quacumque tenemur. Quamuis ſi forſan offeratur ſalarium, vel pretium, poſſit illud pro labore impenſo licitè recipi, cùm nulla in hoc appareat indecentia. Doctores communiter *in locis ſuprà citatis.* 2

Aduerte ſecundò, quod prædictis peritis totus proceſſus legi, & manifeſtari debeat, quia aliàs ij non poterunt iuxta merita cauſæ conſilium præſtare, & habetur *in cap. fin. §. iubemus, de hæret. in 6.* ibi: *Siue Epiſcopus, ſiue Inquiſitores proceſſerint, aliquibus aliis perſonis prouidis, & honeſtis, iuriſque peritis (quas adhoc vocari, & eis per totum proceſſum, ſuper quo deliberandum eſt, ſeriosè manifeſtari, ac integraliter explicari, & ipſorum conſilio, ad ſententiam vel condemnationem procedi volumus) exprimantur, &c.* Et tradunt Eymer. *3. part. directorij, quæſt. 79.* & ibi Pegna *comment. 128.* Paramus *de origin. Inquiſit. lib. 3. quæſt. 4. rubric. de forma, & ordine iudic. ſancti officij, num. 56.* & alij paſſim. 3

Non tamen hinc inferas, quod & nomina teſtium, & delatorum etiam peritis manifeſtari debeant. Tum quia ſæpè ſæpius integra notitia proceſſus dari poteſt abſque hac manifeſtatione. Tum, & præcipuè, quia licèt *in cit. cap. ſtatuta,* exprimi nomina peritis, & non reis, præcipi videatur, ita conſuetudine receptum eſt. Pegna *3. part. direct. quæſt. 80. comment. 129.* & alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *quæſt. 185. num. 196.* 4

Aduerte tertiò, quod qualitates tamen teſtium omninò debeant peritis manifeſtari, ſcilicet an teſtes ſint viri graues, & probi, vel è contra, an ſint viles & improbi, infames, ſocij criminum, inimici, &c. vt hinc periti cognoſcant, quantum ſingulis teſtibus deferendum, vel detrahendum ſit, & ex hac cognitione inferant, an cauſa ſit ritè probata, necne. Pegna, & Farin. *in loc. ſuprà cit.* 5

Aduerte quartò, quod cauſa tamen legitima interueniente, nempe ſi dubium ſit de inimicitia inter eos, & periti ſupradictas perſonas ſatis nouerint) poſſit, & debeat Inquiſitor reorum, teſtium, & delatorum nomina peritis manifeſtare, quia tunc talis manifeſtatio ad decidendam cauſam videtur neceſſaria, vel ſaltem valdè conueniens; quamuis debeat Inquiſitor in tali caſu peritis ſub iuramento, quinimmò ſi opus fuerit, ſub pœna excommunicationis, ſecretum indicere, iuxta textum *in cap. ſtatuta, de hæretic. in 6.* Pegna, & Farinac. *vbi ſuprà.* 6

Aduerte, quintò quod in determinando qualitatem culpæ contra fidem anteponenda ſit opinio Theologorum opinioni Canoniſtarum, anteponenda autem è contra ſit opinio Canoniſtarum opinioni Theologorum in proceſſando, & in imponendo pœnam. Doctores, quos ſequitur Azor. *tom. 1. lib. 2. cap. 17. quæſt. 3.* iuxta 7

regulam, quod standum sit semper peritis in arte.

8 Aduerte sextò, quod si ex iure sint diuersæ opiniones, probabilius sit, quod Inquisitores teneantur sequi opinionem probabiliorem. Quod si ex parte iuris sint opiniones æquè probabiles, sequi tenentur illam, quæ fauet magis reo, cùm in dubio fauorabiliores sint partes Rei, adeò quod si ex parte facti, secundùm quod probatur, detur æquale dubium, tunc reus sit absoluendus, quia in dubio quilibet præsumitur bonus, & delictum non præsumitur, nisi probetur: Quapropter actore non probante, reus absolui debet, vti in tractatu de conscientia dubia diffusè probabam.

SECTIO II.

An si Inquisitores ad sententiam in communi, tam scilicet absolutoriam, quàm condemnatoriam procedant, nullo Peritorum consilio requisito, sit illa nulla? Vbi etiam quid dicendum de captura?

SVMMARIVM.

1 *Sententia Inquisitorum est nulla, tam absolutoria, quàm condemnatoria, si ipsi procedant nullo peritorum consilio requisito; quia in iure expressè præcipitur Inquisitoribus, hos peritos aduocare, & ex eorum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedere.*

2 *Textus in cit. cap. vt commissi, de hæretic. non obstat; quia verba illa, prout expedierit, non referuntur ad solam definitiuam sententiam ferendam, quasi tunc liberum Inquisitoribus sit iudicare, an expediat peritos vocare; sed referuntur ad totam causam, in qua quotiescumque Inquisitoribus expedire visum fuerit vocare peritos, facultas eis conceditur vocandi.*

1 RESpondetur, quod ex probabiliori sententia Doctorum, quos sequitur Morla *in empor. Iur. tit. 12. q. 10. n. 2.* nulla sit; quia *in cit. cap. vt commissi*, & *in cit. cap. statuta*, Inquisitoribus expressè præcipitur, hos peritos aduocare, & ex eorum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedere: sed præceptum, seu mandatum videtur inducere formam, cuius omissio annullat actum: Ergo.

Confirmatur, quia in casu nostro petere consilium peritorum videtur requiri pro forma, sicuti dicebam, & vlteriùs probari posset *ex cap. venit, de his quæ fiunt à Prælato, & ex cap. cum in veteri, de elect.* vbi irritatur electio propter omissum consilium. Et ex Glossa *in cap. non est, de consuet. in 6.* vbi ait, quod si sententia proferenda sit cum alterius consilio, & eo non expectato proferatur, sententia non valeat, ita vt neque appellatione opus sit: Sed forma deficiente, actus non subsistit, sicuti patet *ex cap. dilecta, de rescript.* Ergo, &c.

2 Obiicies textum *in dicto cap. vt commissi*, vbi Inquisitoribus datur facultas vocandi peritos, prout expedierit: vnde quasi tacitè insinuatur, non esse vocandos, si visum fuerit non expedire.

Respondetur, hunc textum non obstare; quia verba illa, *Prout expedierit*, non referuntur ad solam definitiuam sententiam ferendam, quasi tunc liberum Inquisitoribus sit, iudicare an expediat peritos vocare; hoc enim eorum iudicio, & voluntati non videtur remissum, cùm expressè ad hanc sententiam ferendam Pontifex dicat, *Iubemus peritos adduci, & ex eorum consilio se velle, vt ad sententiam, vel condemnationem procedatur.* Sed referuntur ad totam causam, in qua quotiescumque Inquisitoribus expedire visum fuerit vocare peritos, facultas eis conceditur vocandi.

Quamuis contra prædictam sententiam affirmatiuam quis dicere possit, quod si aliunde habenti potestatem mandetur consilium petere, propter illius omissionem actus non debeant censeri nullos: at ita contingit in casu nostro: Ergo. Maior est Abbatis *in cap. ex parte, de constitutionib. circa finem*, Syluestri *verb. consilium, q. 2. & 3.* Salas *de legib. disp. 16. sect. 10. n. 43.* & aliorum; quia in tali casu præsumitur mandari consilium, vt actus præstetur rectè, non autem vt præstetur validè. Minor probatur, quia sicuti patet *ex cap. finali, de hæretic. in 6.* Pontifex præcepit Inquisitoribus, vt in sententia adhiberent peritorum consilium; qui tamen Inquisitores priùs ab aliis Pontificibus, præsertim ab Vrbano IV. & Clemente IV. sicuti præter alios adnotauit Zanard. *in director. Theolog. part. 2. precept. 1. cap. 6. quæst. 6.* & Moscouius *de maiest. milit. Eccles. part. 1. cap. 21.* potestatem sententiandi contra hæreticos absque votis consultorum habebant: Ergo, &c.

An autem Inquisitores teneantur etiam adhibere consilium peritorum in captura?

Respondetur negatiuè. Doctores communiter, quos sequitur Pegna *in director. part. 3. comment. 17.* & Sousa *in aphorism. Inquisit. lib. 2. cap. 26. n. 16.* Quatenus inquit, quod quando adsunt sufficientes probationes ad capturam, petere possit fiscalis ab Inquisitoribus, quod reus comprehendatur. Qui Inquisitores de peritorum consilio, quid opus sit deliberent, quamuis sine eorum consilio id possint facere.

Videatur etiam præter Pegnam, & Sousam vbi suprà Instructio Toletana anni 1561. n. 3. & in hoc casu locutus est textus *in cap. vt commissi, de hæretic. in 6.* qui dat facultatem Inquisitoribus vocandi peritos, prout expedierit, quasi tacitè insinuans, eos non esse vocandos, si iudicatum fuerit non expedire: Quod est valdè notandum ad hoc, vt iste textus concordetur cum altero textu *in c. finali, §. iubemus, eodem tit.* qui in sententia ferenda, vti suprà dicebã, iubet Inquisitoribus cõsultores vocare.

SECTIO III.

An Inquisitores in ferenda sententia in communi, tam scilicet absolutoria, quàm condemnatoria, debeant sequi consilium peritorum, seu consultorum?

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores in ferenda sententia in communi, tam scilicet absolutoria, quàm condemnatoria, sequi debent, secundum aliquos, consilium peritorum: sed oppositum est multò probabilius, neque enim obligantur consilio peritorum acquiescere: sed possunt, si sic æquius iudicabunt, sententiam in contrarium ferre, & aliàs sufficit, si consilium sit requisitum, licèt non obtemperatum.*

2 *Periti si vocati inter se non conuenirent, non esset cuius consilium sequendum sit, maximè cùm nulla in hoc casu obligatio sit sequendi maiorem partem.*

3 *Inquisitores si consilium peritorum sequi tenerentur, iudices potiùs essent ipsi periti, quàm Inquisitores.*

4 *Inquisitores, & Ordinarius, si fuerint conformes, quãuis consultores discrepent, & sint numero plures, decretum Inquisitorũ. & Ordinarij executioni mãdatur.*

5 *Inquisitores licet non teneantur de necessitate sequi consilium peritorum, tenentur tamen sequi illud ex quadam decentia.*

SVppono, quod debeant petere, *ex textu in cap. vt commissi, §. aduocandi, & in cap. fin. ad med. de hæret. in 6.* difficultas igitur est, an debeant sequi, ita vt prædicta vota non sint cõsultiua, sed definitiua, seu decisiua.

Affirmant Albert. *tract. de agnoscendis assertionibus catholicis, quæst. 16. n. 21. & seqq.* Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 24. n. 10.* Sousa in *Aphorism. Inquis. lib. 1. cap. 1. n. 14. & lib. 2. cap. 36. n. 9.* & alij, quos citat, & sequitur Farin. q. 185. n. 192. & Homobon. de Bonis *tract. de statib. part. 1.* 1

*part.1.cap.8.ex textu in cap.statuta,de haret.in 6.*ibi: *Et ex ipsorum consilio ad sententiam,vel condemnationem procedi volumas.* Quæ verba indicare videntur obligationem sequendi consilium peritorum,quia si possent Inquisitores à consilio peritorum recedere,ipsorum Inquisitorum sententia non diceretur procedere ex consilio peritorum, sed potiùs contra consilium illorum: Ergo. Et ita seruatur in inquisitione Lusitana, sicuti testatur Sousa *loc.suprà cit.* His tamen non obstantibus

Respondetur,multò probabilius esse oppositum,quod scilicet inquisitores non obligentur consilio peritorum acquiescere,sed possint,si sic æquius iudicabunt, sententiam in contrarium ferre: Tabiena *verb.Inquisitor,n.12.* Lucerna Inquisit.*verb.aduocat.4.*& ibi Pegna *in annotat.* Zecch.*in summa,tom.1.tit.de haret.c.11.n.14.* Treuisan. *lib.2.decis.35.n.1.* Cened.*collect.27.n.2.in 6.decret.* Barjola *in aphor.lit.V.vers.vota consiliorum,* Barbos.*in collectan.tom.3.lib.5.tit.2.cap.12.num.8.* Pegna *3.part. director.comment.127. per tot.* Rojas *tract. de haret. part.1. n.409.& part.2.n.166.* Simanch. *de cathol.Instit.tit.41. rubr.de ministris,n.14.* Campeggius apud Zanch.*cap.15.* Bursat.*consil.90.n.36.& seqq.* Locat. *in opere iudic. verb. consilium, n.5.* & alij: ita seruatur in Inquisitione Hispanica,sicuti patet ex quadam Madriliana instructione, quam infrà citabo.

Probatur, quia *in supradict.cap.statuta,*solùm mandatur, quod sententia procedat ex consilio peritorum, sed hoc satis rectè intelligi potest ex consilio peritorum requisito, tametsi non obtemperato: Ergo ita dicendum. Minor patet, cùm non sit ratio vrgens, vel euidens in contrarium. Consequentia probatur, quia hæc explicatio,cùm sit benignior, & Inquisitorum dignitati conuenientior, asseri potiùs debet: vnde & patet ad fundamentum aduersariorum.

2 Confirmatur, quia si periti vocati inter se non conuenirent, non esset cuius consilium ab Inquisitoribus sequendum sit. Quod si dicas,maioris partis: contra est, quia cùm talis obligatio non constet, & nullibi reperiatur, non est cur asseratur: Ergo.

3 Confirmatur secundò, quia si Inquisitores consilium peritorum sequi tenerentur, iudices essent potiùs ipsi periti,quàm Inquisitores, cùm Inquisitores iuxtà peritorum consilium sententiam necessariò proferre deberent, & solùm executionem concessam habere viderentur.

4 Confirmatur tertiò ex quadam Madriliana Instructione,*cap.66.*ibi: *In omnibus casibus,in quibus contigerit discordia sententiarum, seu opinionum inter Inquisitores, & Ordinarium,vel aliquem ipsorum, vel in definitione causa, vel in quolibet alio acta, vel sententia interlocutoria,causa ad Senatum mitti debet, sed si Inquisitores, & Ordinarius fuerint conformes, quamuis Consultores discrepent,& sint numero plures, decretum Inquisitorum,& Ordinarij executioni mandetur.*

5 Aduerte tamen, quod licèt Inquisitores non teneantur de necessitate sequi consilium peritorum, teneantur tamen sequi illud ex quadam decentia. DD. communiter ex Ancharano *in cap.si ad Episcopum, notabil.8. vers. circa secundum, lib.6.* itavt quotiescumque inquisitoribus,& Ordinario manifesta ratio in contrarium non vrget,tutius sit, quod ipsi consilio peritorum, præsertim si omnes periti in consilio præstando conuenerint, acquiescant,non quia peritorum consilium,seu suffragium sit decisiuum,cùm non sit nisi consultiuum,vti dicebam; sed quia cùm tale consilium sit multorum,veritati illud conforme esse præsumitur. Et quoad hoc vide Pegnam *in director. Inquisit.part.3. comment.127.* quem sequitur Barjola,*vbi suprà.*Quatenus ait,quod non sit tutum,Inquisitores,si sint Theologi, recedere à suffragiis consultorum. Vide etiam Zanardum *in direct.Theolog. part.2. prac.1.cap.6.quasit.42.* quatenus inquit,quod sit periculosum,& reprehensione dignum,Inquisitores discordare à votis consultorum in tribus casibus. Primò, quando cum consultoribus consentit Episcopus. Secundò, quando omnes consultores sunt in vno,eodemque voto. Tertiò, quando maior pars consultorum consentit in innocentiam inquisiti.

Multa alia præterea vide suprà *sectione prima.*

SECTIO IV.

Quinta sententia in communi (tam scilicet absolutoria, quàm condemnatoria) ferri debet in scriptis?

SVMMARIVM.

1 *Sententia in communi, tam scilicet absolutoria, quàm condemnatoria, ferri debet in scriptis, vt sic de eius iustitia constet, & occultari non possit: quod si aliter sententia lata fuerit, nullius illa est effectus.*

2 *Sententia pradicta ex conuenientia quadam ferri etiam debet de die, & non de nocte. At id non est de necessitate, cùm nullibi reperiatur cautum, necessariò de die sententiam ferendam esse.*

Respondetur cum Pegna *3.part.director.comment.40. n.165. vers.praterea in scriptis,*Decian.*tract. crimin. lib.5.cap.38.n.20.*Buëtio *decis.259.n.10.*Farinac.*q.185. n.166.*& aliis affirmatiuè, vt sic de eius iustitia constet, & occultari non possit. 1

Quod adeò verum est, quidquid dixerit in contrariũ Brunus *tract.de haret.lib.4.cap.10.*quod si aliter sentẽtia lata fuerit,nullius illa sit effectus,*ex textu in Clem.sapè, de verb.signific.*ibi: *Sententiam diffinitiuam, citatis ad id, licet non peremptoriè, partibus, in scriptis,& prout magis sibi placuerit,stans,vel sedens proferat.* Et notat ibi Gloss. *verbo in scriptis,* quam sequuntur DD.*in loc. suprà cit.*

Aduerte, quod & prædicta sententia, nisi multitudo negotiorum aliter fieri permittat, ex conuenientia quadam ferri etiam debeat de die,& non de nocte.Dixi,*ex conuenientia quadam*: Quia reuera non est id de necessitate,cùm nullibi reperiatur cautum, necessariò de die sententiam esse ferendam. Abb.& Felin.*in cap.consaluit, de offic.deleg.*quos citat,& sequitur Pegna *loco suprà cit. vers.iam sententia reorum,* & Farinac.*num.165.* 2

SECTIO V.

An sententia in communi (tam scilicet absolutoria, quàm condemnatoria) ferri debeat ab ipsismet Inquisitoribus?

SVMMARIVM.

1 *Sententia in communi,tam scilicet absolutoria, quàm condemnatoria, proferri non debet ab ipsismet Inquisitoribus,sed ferri potest per Notarium,vel per aliam personam: Quod & de consuetudine seruatur; cùm enim publicetur in Ecclesia, vel in alio loco publico, par est, quod assumatur Notarius, vel alia persona vocem claram habens ad pradicta sententia publicationem faciendam.*

2 *Denunciationum nomine licèt intelligatur intimatio, seu notificatio sententia, non tamen illius publicatio: Nihilominus cùm simul reo intimetur, & publicetur sententia, quando ei publicè legitur, fit quod per alios ab Inquisitoribus id fieri possit.*

Respondetur negatiuè, & multò minùs pro Tribunali: Pegna *3.part. directorij,comment. 40.circa finem,vers.& quanquam,* Rojas *singul. 94. n.1. & seqq.* Simanch.*de cathol. institut.tit.6. rubr. de sententiis, n.1.* Brunus *tract.de hareticis.lib.4. cap.10.* & Farinac. *q.185. num.171.* ita vt prolatio talis sentiæ, illiusque recitatio non necessariò fieri debeat ab ipsismet Inquisitoribus, sed fieri possit per notarium,vel per aliã personam.Quod & de consuetudine seruatur, quia cùm huiusmodi sententia in Ecclesia,vel in alio loco publico, vbi innumerus populus concurrit, publicari soleat, par est, quod 1

assuma

assumatur notarius, vel alia persona vocem claram habens, ad prædictæ seorentiæ publicationem faciendam. Et est id conforme textui *in cap. vt commissi, de hæretic. in 6.* vbi Inquisitoribus conceditur facultas commit-
2 tendi citationes, & denunciationes santentiarum. Et licèt nomine dennociationum intimatio, seu notificatio sententiæ reo facta intelligatur, non tamen illius publicatio, sicuti tenent Doctores, quos citat, & sequitur Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 38. n. 16.* Nihilominus cùm simul reo intimetur, & publicetur sententia quando ei publicè legitur, fit quod per alios ab Inquisitoribus id fieri possit: ita decreuit Vrbanus IV. in constitutione sua, quæ incipit, *Licèt ex omnibus, vers. vt ergo*, apud Pegnam *in fine directorij*, inter literas Apostolicas, & tradunt Doctores *in locis suprà citatis*.

Dixi de sententia communi, tam scilicet absolutoria, quàm condemnatoria: dicam nunc de sententia in particulari, & primò de absolutoria; deinde de condemnatoria: Quare sit

SECTIO VI.

An, & quid dicendum de sententia in particulari, & priùs de absolutoria?

SVMMARIVM.

1 *Sententia absolutoria si proferri debeat, eo quòd contra delatum nihil probatum sit, errores de quibus iste fuit accusatus, non debent specialiter, & particulariter exprimi, & publicari, quia in tali casu delati errores exprimere nullius esset vtilitatis.*

2 *Reus non debet in hac sententia absolutoria vt innocens, & à culpa immunis proferri; sed solùm ab instantia iudicij absolui, eo quòd nihil contra illum probatum fuerit; quia contingere potest, vt quod modò probatum non est, postea probetur, & reus modò absolutus postea condemnetur.*

3 *Excipe, quod solùm in vno casu delatus potest declarari innocens, & vt talis absolutè absolui, si scilicet manifestè probatum fuerit, quod delator & testes falsum deposuerint; quia tunc non videtur adesse probabile periculum retractandi sententiam absolutoriam.*

4 *Probatio si proueniat ex eo, quod tales dicta sua retractauerint, maxima circumspectione vtendum est, ne fortè pretio corrupti id fecerint.*

1 RESpondetur, & dico primò: si ferri debeat sententia absolutoria, eo quòd contra delatum nihil probatum sit, errores de quibus iste fuit accusatus, non debent specialiter, & particulariter exprimi, & publicari. Pegna 3. *part. directorij, comment. 37. vers. attendentes*, ex quadam Madriliana Instructione, & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *q. 185. n. 175.*

Probatur, quia in tali casu delati errores exprimere nullius est vtilitatis, quin potiùs ei absoluendo damnum afferre videtur; cùm possit id audientibus suspicionem generare: Ergo.

2 Dico secundò, in hac sententia absolutoria non debet reus vt innocens, & à culpa immunis proferri, sed solùm ab instantia iudicij absolui, eo quòd scilicet nihil contra illum probatum fuerit. Eymer. 3. *part. direct. rubr. de forma absoluendi delatum. n. 143.* & ibi Pegna *comment. 37. vers. caueatur*, Seacc. *de indic. cap. 59. n. 1.* & alij, quos citat, & sequitur Farinacius *q. 185. n. 172.*

Probatur, quia contingere potest, vt quod modò probatum non est, postea probetur, & reus modò absolutus, postea condemnetur: At decens non est, quod diuersæ sententiæ in eodem iudicio proferantur. Ergo vt hæc diuersitas, quoad fieri possit, vitetur, expedit quod delatus non absolutè absoluatur, neque absolutè vt innocens declaretur, sed solùm absoluatur ab instantia iudicij, & declaretur, nihil contra ipsum probatum esse:

Quæ absolutio, & declaratio contraria non est condemnationi, quæ postea ex nouis probationibus succedere poterit.

Excipe, quod solùm in vno casu delatus possit declarari innocens, & vt talis absolutè absolui, si scilicet manifestè probatum fuerit, quod delator, & testes falsum deposuerint: Quia tunc non videtur adesse probabile periculum retractandi sententiam absolutoriam, cùm constet de iniquitate delatoris, & testium, & constet etiam de innocentia delati. Pegna 3. *part. directorij, commentar. 37. in fine, vers. quod verò*, & alij, quos refert, & sequitur Farinacius *loc. cit. n. 173.* 3

Dixi, *si manifestè probatum fuerit, quod delator, & testes falsum deposuerint*, quia si probatio proueniat ex eo, quod tales dicta sua retractauerint, maxima circumspectione videndum est, ne fortè pretio corrupti id fecerint. Pegna, & Farinacius *vbi suprà*. 4

SECTIO VII.

An, & quid dicendum de sententia in particulari, & posteriùs de condemnatoria.

SVMMARIVM.

1 *Sententia in particulari condemnatoria, declarata delinquentis hæresi, simul etiam declarantur pœnæ tali crimini ipso facto annexæ, & ideo non est necesse, vt exprimat illas: Quamuis secus dicendum de pœnis inferendis, quæ cùm iam à iure latæ non sint, specialem requirunt expressionem.*

2 *Sententia condemnatoria debet exprimere specialem errorem, de quo reus fuit notatus, item & criminis inuestigationem, vt citationes, admonitiones, confessiones, probationes, legitimas inducias ad pœnitendum competentes, obduratum rei animum in erroribus, & reliqua.*

3 *Actus publicus, & Rei traditio Curiæ sæculari debet fieri publicè, & in die festo ab Inquisitoribus, ad hoc, vt multi intersint, & exemplo aliorum cautiores reddantur, & à delinquendo remoueantur.*

RESpondetur: Si de sententia condemnatoria loquamur, declarata delinquentis hæresi, simul etiam declarantur pœnæ tali crimini ipso iure annexæ, ita vt illas exprimi necesse non sit. Quamuis secus dicendum de pœnis inferendis, quæ cùm iam iure latæ non sint, specialem requirunt expressionem, ac condemnationem. Vmberi. Locat. *in indic. Inquisit. verb. sententia, num. 20.* Dacianus *tract. crimin. lib. 5. cap. 38. n. 15. vers. & ideo quoad pœnas impositas*, Farinac. *q. 185. n. 164. & seqq.* & alij passim. 1

Aduerte tamen hìc, quod in sententia condemnatoria exprimi debeat specialis error, de quo reus fuit notatus: item & criminis inuestigatio, vt citationes, admonitiones, confessiones, probationes, legitimæ induciæ ad pœnitendum competentes, obduratus Rei animus in erroribus, & reliqua, quæ ad iustum processum conficiendum requiruntur: Doctores communiter, quos sequitur Pegna *in direct. Inquisit. part. 3. comment. 40.* 2

Aduerte secundò, quod actus publicus, & Rei traditio Curiæ sæculari debeat fieri publicè, & in die festo ab Inquisitoribus, ad hoc vt multi intersint, qui videntes exemplo aliorum cautiores reddantur, & à delinquendo remoueantur. Param. *de origin. Inquisit. lib. 3. quæst. 4. numero 36.* & Salsed. *in Pract. crimin.* Diaz, *cap. 114. lib. 1.* Videri etiam poterit Ioan. Andr. *in cap. vt commissi, de hæresia. n. 6.* & Instructio Toletana anni 1561. 3

SECTIO

SECTIO VIII.

An reus absolutus, & tanquam innocens declaratus, si postea superueniant nouæ criminis probationes, possit non obstante priori sententia absolutoria, de nouo inquiri, examinari, & condemnari?

SVMMARIVM.

1 *Reus absolutus, & tanquam innocens declaratus, si postea superueniant noua criminis probationes, potest non obstante priori sententia absolutoria, de nouo inquiri, examinari, & denunciari, quia sententia in hoc crimine fauore fidei nunquam transit in iudicatum.*

2 *Probationes superuenientes coniungi possunt cum præcedentibus insufficientibus, ob quarum insufficientiam reus absolutus fuit ab instantia iudicij.*

1 RESpondetur affirmatiuè. Pegna 3. *part. direct. rubr. de* 1. *modo faciendi processum, comment.* 37. *vers. sed quid si absoluatur, & comment.* 92. Sccac. *tract. de iudic. cap.* 95. Rojas *de haret. part.* 2. *n.* 384. Sousa *in aphorism. Inquis. lib.* 2. *cap.* 37. *n.* 31. Simancb. *de cathol. Instit. tit.* 60. *n.* 13. & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *q.* 185. *n.* 197.

Probatur, quia sententia in hoc crimine fauore fidei nunquam transit in iudicatum. Quod & definiuit etiam Pius V. anno 1567. in sua Constitutione, quæ incipit, *Inter multiplices curas.*

Quamuis igitur in aliis criminibus reum post sententiam absolutoriam absolutum non liceat de eodem crimine examinare, inquirere, & punire; in crimine tamen hæresis contrarium dicendum est in fauorem fidei, cùm in crimine hæresis sententia absolutoria nunquam transeat in rem iudicatam: Quod contra Repert. Inquisitor. *verb. Absolutio,* & ibi Mandosium *in addit. lit. E.* procedit, etiamsi reus fuisset absolutus de crimine hæresis, tanquam innocens, vti dicebam, & præter alios notat etiam Scaccia *loco suprà citato*, & tradit Instructio Hispalensis anni 1484. *num.* 3.

2 Hinc sequitur, quod probationes superuenientes coniungi possint cum præcedentibus insufficientibus, ob quarum insufficientiam reus absolutus fuit ab instantia iudicij, quia licèt citatio, & litis contestatio tunc facta pereant, eo quòd perempta instantia, pereant acta ordinaria, quæ instantiam illam sequuntur, *l. cùm lite mortua, ff. iudicat. solui*, & *leg. properandum, §. & siquidem, de iudic.* non tamen pereunt, quæ litis decisionem spectant, quales sunt confessiones, probationes, testium declarationes, & similia, ex textu *in citata l. properandum, §. vlt.* & *l. iubemus, Cod. de liberal. caus.* & ita docent Simanch. *de cathol. Instit. tit.* 18. *rubr. de defuncto, n.* 20. Pegn. 3. *part. direct. quæst.* 62. *comment.* 92. *vers. quod si fortassis*, & alij quos citat, & sequitur Farinac. *q.* 185. *num.* 200. Idem etiam docent Rojas *de heretic. part.* 2. *assert.* 49. *num.* 385. *& seqq.* & Sousa *in aphorism. Inquis. lib.* 2. *cap.* 37. *n.* 31. Et fauet supradicta Instructio Hispalensis anni 1484. *num.* 3.

Quamuis alij istam instructionem Hispalensem intelligant de eo qui fuit absolutus ab instantia iudicij, non autem de eo, qui fuit absolutus in totum, vel definitiuè, ne repugnet scilicet iuri communi, ex *l. libellorum*, & *leg. si cui*, §. 1. *ff. de accusation*, & *ex cap. de his, eodem tit.* Videantur præter Repert. Inquisit. & Mandosium, etiam Decius *consil.* 137. & Brunus *de heretic. lib.* 4. *cap.* 8.

At his non obstantibus, putant probabilius Rojas, Sousa, Scaccia, & alij, quos suprà citabam, quod possint Inquisitores in fauorem fidei absolutum, siue ab instantia iudicij, siue in totum, vel definitiuè condemnare, si iterum de eodem crimine superuenerit probatio plenior, possintque condemnatum pœna arbitraria, eo quòd scilicet delictum non fuerit plenè probatum, condemnare pœna ordinaria, modo quo infrà dicetur *sect. sequent.* si iterum de eodem crimine superuenerit probatio legitima; sicque seruetur in Inquisitione Hispanica ex eadem supradicta instructione Hispalensi: Et videri etiam poterit instructio Toletana anni 1561.

SECTIO IX.

An condemnatus pœna arbitraria, eo quòd legitimæ criminis probationes non extiterint, possit iterum, si superueniat postea legitima criminis probatio, pœna ordinaria puniri?

SVMMARIVM.

1 *Reus, si pœna arbitraria est executioni mandata, ob tale crimen legitimè probatum, nullo modo pœna ordinaria puniri potest; sed à pœna ordinaria detrahi debet quantum importat pœna arbitraria; quia aliàs pro vno crimine grauius, quàm dignum sit, puniretur.*

2 *Reus, si pœna arbitraria non sit executioni mandata, si superuenerit legitima probatio, pœna ordinaria condemnari poterit; quia tunc est noua sententia, & nouum iudicium, & pœna non excedit delictum.*

RESpondetur, quamuis Lucas de Peña, & Iacob. Belloust. apud Rojas *de heretic. part.* 2. *n.* 392. absolute, & simpliciter affirment, distinguo; vel pœna arbitraria est executioni mandata, vel non. 1

Si primum, nullo modo reus ob tale crimen legitimè probatum, pœna ordinaria puniri potest, sed à pœna ordinaria detrahi debet quantum importat pœna arbitraria. Ratio, quia aliàs reus pro vno crimine grauius, quàm dignum sit, cùm puniatur pœna ordinaria commensurata crimini, & præterea pœna alia arbitraria, puniretur, contra textum *in cap. non offerumus*, 24. *quæst.* 1.

Si secundum, reus superueniente legitima probatione, pœna ordinaria puniri poterit: Ratio, quia tunc est noua sententia, & nouum iudicium, & pœna non excedit delictum. Doctores, quos sequitur Rojas *tract. de haret. cit. part.* 2. *assert.* 50. *n.* 391. Farin. *quæst.* 185. *n.* 199. 2

Qui tamen *n.* 9. rectè limitat supradictam sententiam in casu quo pœna ordinaria delicti sit capitalis, quia per primam pœnam, etsi corporalem, non minuitur hæc secunda, neque hæc secunda compensatur cum prima, sed imponi potest tota pœna ordinaria; cùm talis pœna diuisibilis non sit.

Et *citato n.* 7. inquit, quod similiter abiurata vehementi hæresis suspicione, si dentur nouæ, non plenè conuincentes probationes nouorum lapsuum post dictam abiurationem commissorum, de iuris rigore tales probationes etiam coniungi possint cum præcedentibus ad vnam constituendam plenam probationem, cùm neque hîc sententia transeat in rem iudicatam, iuxta ea quæ suprà dicebam.

An autem indicia superuenientia coniungenda sint cum indiciis, ex quibus reus priùs fuerat tortus?

Respondetur cum Farinacio, & Simancha *de cathol. Institut. tit.* 18. *rubr. de defunct. num.* 20. quod si reus fuit absolutus ex eo quod in tortura persliterit, & nihil confessus fuerit, tunc indicia quæ per torturam fuerunt sufficienter purgata, & sublata, nullam vim habeant, sed veluti mortua sint, vt propterea coniungi non possint cum aliis indiciis, aut probationibus superuenientibus; secus si reus, tortura non illata, fuit absolutus ex eo, quod contra ipsum in iudicio deducta non fuerint indicia sufficientia ad condemnandum: Quia tunc imperfecta probatio primæ instantiæ coniungitur cum probatione superueniente, secundùm veram, communem, & vsu receptam sententiam Bartoli, Abbatis, Ostiensis, Felini, Alexandri, & Alciati in locis per eum citatis.

assumatur notarius, vel alia persona vocem claram habens, ad prædictæ sententiæ publicationem faciendam. Et est id conforme textui *in cap. vt commiss. de hæretic. in 6.* vbi Inquisitoribus conceditur facultas committendi citationes, & denuntiationes sententiarum. Et licèt nomine denunciationum intimatio, seu notificatio sententiæ reo facta intelligatur, non tamen illius publicatio, sicuti tenent Doctores, quos citat, & sequitur Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 38. n. 16.* Nihilominus cùm simul reo intimetur, & publicetur sententia quando ei publicè legitur, fit quod per alios ab Inquisitoribus id fieri possit: ita decreuit Vrbanus IV. in constitutione sua, quæ incipit, *Licèt ex omnibus, vers. vt ergo*, apud Pegnam *in fine directorij*, inter literas Apostolicas, & tradunt Doctores *in locis suprà citatis*.

Dixi de sententia communi, tam scilicet absolutoria, quàm condemnatoria: dicam nunc de sententia in particulari, & primò de absolutoria; deinde de condemnatoria: Quare sit

SECTIO VI.

An, & quid dicendum de sententia in particulari, & priùs de absolutoria?

SVMMARIVM.

1 *Sententia absolutoria si proferri debeat, eo quòd contra delatum nihil probatum sit, errores de quibus iste fuit accusatus, non debent specialiter, & particulariter exprimi, & publicari, quia in tali casu delati errores exprimere nullius esset vtilitatis.*

2 *Reus non debet in hac sententia absolutoria vt innocens, & à culpa immunis proferri; sed solùm ab instantia iudicij absolui, eo quòd nihil contra illum probatum fuerit; quia contingere potest, vt quod modò probatum non est, postea probetur, & reus modò absolutus postea condemnetur.*

3 *Excipe, quod solùm in vno casu delatus potest declarari innocens, & vt talis absolutè absolui, si scilicet manifestè probatum fuerit, quod delator & testes falsum deposuerint; quia tunc non videtur adesse probabile periculum retractandi sententiam absolutoriam.*

4 *Probatio si proueniat ex eo, quod tales dicta sua retractauerint, maxima circumspectione videndum est, ne fortè pretio corrupti id fecerint.*

1 Respondetur, & dico primò: si ferri debeat sententia absolutoria, eo quòd contra delatum nihil probatum sit, errores de quibus iste fuit accusatus, non debent specialiter, & particulariter exprimi, & publicari, Pegna *3. part. directorij, comment. 37. vers. attendentes*, ex quadam Madritiana Instructione, & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *q. 185. n. 175.*

Probatur, quia in tali casu delati errores exprimere nullius est vtilitatis, quin potiùs ei absoluendo damnum afferre videtur; cùm possit in audientibus suspicionem generare: Ergo.

2 Dico secundò, in hac sententia absolutoria non debet reus vt innocens, & à culpa immunis proferri, sed solùm ab instantia iudicij absolui, eo quòd scilicet nihil contra illum probatum fuerit. Eymer. *3. part. direct. rubr. de forma absoluendi delatum n. 143.* & ibi Pegna *comment. 37. vers. caueatur*, Scacc. *de iudic. cap. 59. n. 1.* & alij, quos citat, & sequitur Farinacius *q. 185. n. 172.*

Probatur, quia contingere potest, vt quod modò probatum non est, postea probetur, & reus modò absolutus, postea condemnetur: At decens non est, quod diuersæ sententiæ in eodem iudicio proferantur. Ergo vt hæc diuersitas, quoad fieri possit, vitetur, expedit quod delatus non absolutè absoluatur, neque absolutè vt innocens declaretur, sed solùm absoluatur ab instantia iudicij, & declaretur, nihil contra ipsum probatum esse:

Quæ absolutio, & declaratio contraria non est condemnationi, quæ postea ex nouis probationibus succedere poterit.

Excipe, quod solùm in vno casu delatus possit declarari innocens, & vt talis absolutè absolui, si scilicet manifestè probatum fuerit, quod delator, & testes falsum deposuerint: Quia tunc non videtur adesse probabile periculum retractandi sententiam absolutoriam, cùm constet de iniquitate delatoris, & testium, & consequenter etiam de innocentia delati. Pegna *3. part. directorij, commentar. 37. in fine, vers. quod verò*, & alij, quos refert, & sequitur Farinacius *loc. cit. n. 173.* 3

Dixi, *si manifestè probatum fuerit, quod delator, & testes falsum deposuerint*, quia si probatio proueniat ex eo, quod tales dicta sua retractauerint, maxima circumspectione videndum est, ne fortè pretio corrupti id fecerint, Pegna, & Farinacius *vbi suprà*. 4

SECTIO VII.

An, & quid dicendum de sententia in particulari, & posteriùs de condemnatoria.

SVMMARIVM.

1 *Sententia in particulari condemnatoria, declarata delinquentis hæresi, simul etiam declarantur pœnæ tali crimini ipso facto annexæ, & ideo non est necesse, vt exprimat illas: Quamuis secus dicendum de pœnis inferendis, quæ cùm iam à iure latæ non sint, specialem requirunt expressionem.*

2 *Sententia condemnatoria debet exprimere specialem errorem, de quo reus fuit notatus, item & criminis inuestigationem, vt citationes, admonitiones, confessiones, probationes, legitimas inducias ad pœnitendum competentes, obduratum rei animum in erroribus, & reliqua.*

3 *Actus publicus, & Rei traditio Curiæ sæculari debet fieri publicè, & in die festo ab Inquisitoribus, ad hoc, vt multi intersint, & exemplo aliorum cautiores reddantur, & à delinquendo remoueantur.*

Respondetur: Si de sententia condemnatoria loquamur, declarata delinquentis hæresi, simul etiam declarantur pœnæ tali crimini ipso iure annexæ, ita vt illas exprimi necesse non sit. Quamuis secus dicendum de pœnis inferendis, quæ cùm iam iure latæ non sint, specialem requirunt expressionem, ac condemnationem. Vmbert. Locat. *in iudic. Inquisit. verb. sententia, num. 10.* Decianus *tract. crimin. lib. 5. cap. 38. n. 15. vers. & ideo quoad pœnas impositas*, Farinac. *q. 185. n. 164. & seqq.* & alij passim. 1

Aduerte tamen hîc, quod in sententia condemnatoria exprimi debeat specialis error, de quo reus fuit notatus: item & criminis inuestigatio, vt citationes, admonitiones, confessiones, probationes, legitimæ induciæ ad pœnitendum competentes, obduratus Rei animus in erroribus, & reliqua, quæ ad iustum processum conficiendum requiruntur: Doctores communiter, quos sequitur Pegna *in direct. Inquisit. part. 3. comment. 40.* 2

Aduerte secundò, quod actus publicus, & Rei traditio Curiæ sæculari debeat fieri publicè, & in die festo ab Inquisitoribus, ad hoc vt multi intersint, qui videntes exemplo aliorum cautiores reddantur, & à delinquendo remoueantur. Param. *de origin. Inquisit. lib. 3. quæst. 4. numero 34.* & Salsed. *in Pract. crimin.* Diaz, *cap. 114. lib. 1.* Videri etiam poterit Ioan. Andr. *in cap. vt commiss. de hæretic. n. 6.* & Instructio Toletana anni 1561. 3

SECTIO

SECTIO VIII.

An reus absolutus, & tanquam innocens declaratus, si postea superueniant nouæ criminis probationes, possit non obstante priori sententia absolutoria, de nouo inquiri, examinari, & condemnari?

SVMMARIVM.

1 *Reus absolutus, & tanquam innocens declaratus, si postea superueniant noua criminis probationes, potest non obstante priori sententia absolutoria, de nouo inquiri, examinari, & denunciari, quia sententia in hoc crimine fauore fidei nunquam transit in iudicatum.*

2 *Probationes superuenientes coniungi possunt cum præcedentibus insufficientibus, ob quarum insufficientiam reus absolutus fuit ab instantia iudicij.*

1 RESpondetur affirmatiuè. Pegna 3. *part. direct. rubr. de 1. modo fiaiendi processum, comment. 37. vers. sed quid si absoluatur, & comment. 91.* Sccac. *tract. de iudic. cap. 95.* Rojas *de hæret. part. 2. n. 384.* Sousa *in aphorism. Inquis. lib. 2. cap. 37. n. 31.* Simanch. *de cathol. Instit. tit. 60. n. 13.* & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *q. 185. n. 197.*

Probatur, quia sententia in hoc crimine fauore fidei nunquam transit in iudicatum. Quod & definiuit etiam Pius V. anno 1567. in sua Constitutione, quæ incipit, *Inter multiplices curas.*

Quamuis igitur in aliis criminibus reum post sententiam absolutoriam absolutum non liceat de eodem crimine examinare, inquirere, & punire; in crimine tamen hæresis contrarium dicendum est in fauorem fidei, cùm in crimine hæresis sententia absolutoria nunquam transeat in rem iudicatam: Quod contra Repert. Inquisitor. *verb. Absolutio,* & ibi Mandosium *in addit. lit. E,* procedit, etiamsi reus fuisset absolutus de crimine hæresis, tanquam innocens, vti dicebam, & præter alios notat etiam Scaccia *loco suprà citato,* & tradit Instructio Hispalensis anni 1484. *num. 3.*

2 Hinc sequitur, quod probationes superuenientes coniungi possint cum præcedentibus insufficientibus, ob quarum insufficientiam reus absolutus fuit ab instantia iudicij, quia licèt citatio, & litis contestatio tunc facta pereunt, eo quòd perempta instantia, pereant acta ordinaria, quæ instantiam illam sequuntur, *l. cùm lite mortua, ff. iudicat. solui,* & *leg. properandum, §. & siquidem, de iudic.* non tamen pereunt, quæ litis decisionem spectant, quales sunt confessiones, probationes, testium declarationes, & similia, ex textu *in citata l. properandum, §. vlt. & l. iubemus, Cod. de liberal. caus.* & tradunt Simanch. *de cathol. Instit. tit. 18. rubr. de defuncto, n. 20.* Pegn. 3. *part. direct. quæst. 62. comment. 92. vers. quod si fortassis,* & alij quos citat, & sequitur Farinac. *q. 185. num. 200.* Idem etiam docent Rojas *de hæretic. part. 2. assert. 49. num. 385. & seqq.* & Sousa *in aphorism. Inquis. lib. 2. cap. 37. n. 31.* Et fauet supradicta Instructio Hispalensis anni 1484. *num. 3.*

Quamuis alij istam instructionem Hispalensem intelligant de eo qui fuit absolutus ab instantia iudicij, non autem de eo, qui fuit absolutus in totum, vel definitiuè, ne repugnet scilicet iuri communi, ex *l. libellorum, & leg. si cui, §. 1. ff. de accusation,* & *ex cap. de his, eodem tit.* Videantur præter Repert. Inquisit. & Mandosium etiam Decius *consil. 137.* & Brunus *de hæretic. lib. 4. cap. 8.* ...

At his non obstantibus, putant probabiliter Rojas, Sousa, Scaccia, & alij, quos suprà citabam, quod possint Inquisitores in fauorem fidei absolutum, siue ab instantia iudicij, siue in totum, vel definitiuè condemnare, si iterum de eodem crimine superuenerit probatio plenior, possintque condemnatum pœna arbitraria, eo quòd scilicet delictum non fuerit plenè probatum, condemnare pœna ordinaria, modo quo infrà dicetur *sect. sequent.* si iterum de eodem crimine superuenerit probatio legitima; sicque seruetur in Inquisitione Hispanica ex eadem supradicta instructione Hispalensi: Et videri etiam poterit instructio Toletana anni 1561.

SECTIO IX.

An condemnatus pœna arbitraria, eo quòd legitimæ criminis probationes non extiterint, possit iterum, si superueniat postea legitima criminis probatio, pœna ordinaria puniri?

SVMMARIVM.

1 *Reus, si pœna arbitraria est executioni mandata, ob tale crimen legitimè probatum, nullo modo pœna ordinaria puniri potest; sed à pœna ordinaria detrahi debet quantum importat pœna arbitraria; quia aliàs pro vno crimine grauius, quàm dignum sit, puniretur.*

2 *Reus, si pœna arbitraria non sit executioni mandata, si superuenerit legitima probatio, pœna ordinaria condemnari poterit; quia tunc est noua sententia, & nouum iudicium, & pœna non excedit delictum.*

RESpondetur, quamuis Lucas de Peña, & Iacob. Bellouis. apud Rojas *de hæretic. part. 2. n. 392.* absolute, & simpliciter affirment, distinguo; vel pœna arbitraria est executioni mandata, vel non. 1

Si primum, nullo modo reus ob tale crimen legitimè probatum, pœna ordinaria puniri potest, sed à pœna ordinaria detrahi debet quantum importat pœna arbitraria. Ratio, quia aliàs reus pro vno crimine grauius, quàm dignum sit, cùm puniatur pœna ordinaria commensurata crimini, & præterea pœna alia arbitraria, puniretur, contra textum *in cap. non offeramus, 24. quæst. 1.*

Si secundum, reus superueniente legitima probatione, pœna ordinaria puniri poterit: Ratio, quia tunc est noua sententia, & nouum iudicium, & pœna non excedit delictum. Doctores, quos sequitur Rojas *tract. de hæret. cit. part. 2. assert. 50. n. 391.* Farin. *quæst. 185. n. 199.* 2

Qui tamen *n. 9.* rectè limitat supradictam sententiam in casu quo pœna ordinaria delicti sit capitalis, quia per primam pœnam, etsi corporalem, non minuitur hæc secunda, neque hæc secunda compensatur cum prima, sed imponi potest tota pœna ordinaria; cùm talis pœna diuisibilis non sit.

Et *citato n. 7.* inquit, quod similiter abiurata vehementi hæresis suspicione, si dentur nouæ, non plenè conuincentes probationes nouorum lapsuum post dictam abiurationem commissorum, de iuris rigore tales probationes etiam coniungi possint cum præcedentibus ad vnam constituendam plenam probationem, cùm neque hîc sententia transeat in rem iudicatam, iuxta ea quæ suprà dicebam.

An autem indicia superuenientia coniungenda sint cum indiciis, ex quibus reus priùs fuerat tortus?

Respondetur cum Farinacio, & Simancha *de cathol. Institut. tit. 18. rubr. de defunct. num. 20.* quod si reus fuit absolutus ex eo quod in tortura perstiterit, & nihil confessus fuerit, tunc indicia quæ per torturam fuerunt sufficienter purgata, & sublata, nullam vim habeant, sed veluti mortua sint, vt propterea coniungi non possint cum aliis indiciis, aut probationibus superuenientibus; secus si reus, tortura non illata, fuit absolutus ex eo, quod contra ipsum in iudicio deducta non fuerint indicia sufficientia ad condemnandum: Quia tunc imperfecta probatio primæ instantiæ coniungitur cum probatione superueniente, secundùm veram, communem, & vsu receptam sententiam Bartoli, Abbatis, Ostiensis, Felini, Alexandri, & Alciati in locis per eum citatis.

INDEX
RERUM NOTABILIUM,
Quæ in hac priori Parte de Officio Sanctæ Inquisitionis, & hæresi, continentur.

Prior numerus paginam littera p, *Posterior marginales numeros littera* n, *designat.*

A

Abbas.

Index Rerum

hæreditatem,

Approbatio,

Notabilium.

C

Cæcus.

Casus

Et

Constitu

Creditor.

Crimen.

Culpa.

Cura, & Curator.

Crucesignati.

D

Debitor, & Debitum.

Delictum

Denunciator, & Denunciatio.

Dispositio

Notabilium.

Dos.

Dubitans, & Dubium.

Vbi

Dux.

E

Ecclesia.

Ecclesia

Episcopus

Excom

Facultas

Filiæ

Filiæ

Firmus.

Fiſcus.

Fructus

Index Rerum

verba,

Hæretici

Indicia

Inquisito

quæ

Index Rerum,

Lex, & Legislator.

Lex

Notabilium,

Index Rerum,

Libri

Matrimonium

N

Peculium.

Notabilium.

Pœna

Index Rerum

Priuilegium

Rusticus.

S

Sacerdos.

Sacramentum.

Sacrilegus.

Sacrum Viaticum.

Saluusconductus.

Sanguis.

Sapientia.

Satisfactio.

Scandalum, & Scandalizatio.

Schisma, & Schismaticus.

Testes

Vsufructuarius

FINIS.

